Review strafvervolging

Vuurwerkramp

Enschede

Figuur 1: Rookwolk boven Enschede in de vorm van een oprijzende figuur.

Steller: Paul van Buitenen

Er zijn verschillende versies van dit reviewrapport. Deze werden ter consultatie aan deskundigen of betrokkenen voorgelegd.[a] Deze laatste versie 7.0, volgnr. 113, 140x blz. (incl. bijlagen) is gepubliceerd via www.vuurwerkramprapport.nl op 13 mei 2020. Behalve voor consultatie, gingen eerdere versies ter inzage of bestudering o.a. naar de gemeenteraad Enschede (oktober 2018), College van Pg's (7jan en 15mrt2019), de Tweede Kamer (17mrt2019) en politie Twente/OM (28okt2019). Alle reviewrapportversies en exemplaren zijn vertrouwelijk wegens art. 261 WvS. Zie <H.8.17>. Ook heb ik reeds vanaf 11 maart 2017 presentaties gegeven aan betroffen instanties over de bevindingen uit de review. Zonder reactie. Uitsluitend deze laatste versie V7.0/nr113 is openbaar. Noodgedwongen, wegens gebrek aan opvolging en vanwege het maatschappelijk belang dat is gediend met deze openbaarmaking. Om het rapport onpasseerbaar te maken, heb ik doelbewust de namen van betrokkenen herkenbaar in deze laatste versie laten staan.

[a] In de pagina-voetregel van iedere versie staan editie, volgnummer en ontvanger(s) van de rapportage.

WAARSCHUWING

In dit rapport, dat altijd een intern werkdocument is geweest, staan strafrechtelijk gevoelige persoonsgegevens én niet door officieel onderzoek bevestigde beschuldigingen aan het adres van personen en organisaties. Ongeacht of deze beschuldigingen op waarheid berusten, kunnen deze, bij openbaarmaking, door betrokkenen, zoals het Openbaar Ministerie, worden opgevat als smaad[a] of smaadschrift[b].

In tegenstelling tot de vorige versies van dit reviewarpport, heb ik bij deze laatste versie besloten, wél de openbaarheid te zoeken. Dit vanwege de inertie bij alle officiële instanties, nadat ik vier jaar lang heb getracht door presentaties, vertrouwelijke toezending en ter inzagelegging, onderzoek op gang te brengen. Daarom is het uitdrukkelijk toegestaan dit document in ongewijzigde vorm, geheel of gedeeltelijk, te verspreiden of te publiceren.

Het College van Pg's heeft geoordeeld dat zij niet op voorhand kunnen uitsluiten dat er strafrechtelijke vervolging zal worden ingesteld tegen steller (PvB). Ook wijst het college Pg's op de mogelijkheid van civielrechtelijke claims tegen steller door eenieder die zich in zijn/haar goede naam of eer voelt aangetast vanwege publicatie van dit rapport.[c] N.a.v. de reactie van het college Pg's is op 27 juni 2019 een klacht ex art. 9:1 ABW ingediend bij de minister van Justitie & Veiligheid.[d] Ontvangstbevestiging J&V kwam 24/8/2019. De hoorzitting bij J&V vond op 8 oktober 2019 plaats en op 7 jan 2020 kwam de aankondiging van een concept verslag. Ik wacht nog steeds hierop (12 mei 2020). Vanaf 13 jan 2020 zijn de namen van betrokkenen vrijgegeven op mijn LinkedIn-pagina[e], ter stimulering van een onafhankelijk onderzoek. Ook dit leverde geen resultaat op. Het rapport wordt nu in zijn geheel vrijgegeven op 13 mei 2020.

WAARSCHUWING

Zie ook opmerking t.a.v. het gebruik in deze review van de bevindingen van drs. Fred Vos.[f]

---

[a] Artikel 261 lid1 WvS: Hij die opzettelijk iemands goede naam schendt, door diegene openlijk van verwijtbare feiten te betichten, maakt zich schuldig aan smaad.

[b] Artikel 261 lid2 WvS: Als die persoon dat doet via schriftelijke of audiovisuele middelen, maakt hij zich schuldig aan smaadschrift. Lid 3: Tenzij de tenlastelegging te goeder trouw gebeurde én het openbaar belang dit vereiste. Het is echter het OM die dit interpreteert. Zie <H.1.5.10.5.1>.

[c] Op 7 februari 2019 is per aangetekende brief advies ingewonnen bij het college Pg's over de mogelijkheid van openbaarmaking. Deze brief is integraal weergegeven in <H.8.17>.

[d] Naar aanleiding van het antwoord van College Pg's, dat volgens steller een verwijtbaar nalatig karakter heeft, is door steller een officiële klacht ingediend bij de minister van Justitie & Veiligheid, zie <H.8.18>.

[e] https://www.linkedin.com/in/paulvanbuitenen/

[f] Zie het voorbehoud zoals opgenomen in deze review op blz. 258/1404.

Hoofdstuk	Beknopte Inhoud *(capita selecta)*	Blz.nr
1.2	Conclusies	0009
1.3	Tunnelvisie *(start met Kamerbrief BZK 16.5.2000)*	0014
1.4	Rijksrecherche *(functioneren en gevolgen)*	0028
1.5.	Leeswijzer *(in 1.5.9 Verantwoording ramp in 10 trajecten)*	0034
1.6	Bronnenoverzicht *(in 33 categorieën)*	0044
1.8	**Uitgebreide inhoudsopgave *(37 blz.)***	**0053**
2.1	OM: keuzes van vervolging *(in 2.1.9 Bestuurskunde ipv strafrecht)*	0090
2.2	OM: De Culemborgexplosies *(gefingeerde en werkelijke lessen)*	0147
2.3	OM: 'Te-veel-en-te-zwaar' *(classificatie, voorraad en 'krater')*	0160
2.4	OM en het NFI: Hoofdrapport *(het begrip 'massa-explosie')*	0183
2.5	OM negeert falende regelgeving	0324
2.6	OM: Bewust incompleet strafdossier *(achterhouden dossiers)*	0331
2.7	OM: Neutraliseren melders misstanden	0344
2.8	OM: Uitschakelen Bureau Interne Zaken	0381
2.9	OM: Inzet en sturing rijksrecherche	0386
2.10	OM: De feitenonderzoeken (2010-2012)	0468
3	Commissie Oosting *(fake contra-expertise, geen stofexplosie)*	0486
4	OM: Gepercipieerd belang van de Staat *(motief)*	0527
5	OM: Tunnelvisie *(de betogen bij rechtbank en hof)*	0550
5.2	OM: voorraad *(geen 300, 180, 170, 160 ton, maar 120 ton vuurwerk)*	0565
5.11	Weerlegging van 7 bewezenverklaarde feiten	0641
5.12	Weerlegging van 14 bewijsmiddelen	0645
6	De vuurwerkregelgeving van VROM en V&W	0674
7	Vervolgonderzoek, evaluatie en lessen *(aanzet)*	0755
7.2	Nieuwe hypothesen *(aanzet)*	0850
7.3	Eindchronologie: Wat gebeurde er werkelijk?	0860
7.3.5	De reactie van de Nederlandse overheid	0866
7.3.9	Justitie bepaalt escalatiescenario	0869
7.3.10	Brandstichter *(aandachtsvestiging, parallel onderzoek, bewijzen)*	0869
8.1	Toezicht op het OM	0890
8.2	Tunnelvisie *(definitie en manifestatie bij het onderzoek)*	0894
8.3	Chronologie in meer detail	0914
8.4	Minister Johan Remkes *(rol, brieven, instructies)*	0978
8.5	Blusinstructies *(circulaire 2005, handboek, protocollen)*	1027
8.6	Minister Piet-Hein Donner *(wetenschap en positie)*	1034
8.7	Minister Ferd Grapperhaus *(huidige discussie met Kamer)*	1063
8.8	Rijksinspecties *(IBR/NFI-fabricage van bewijzen)*	1078
8.10.16	CHAF-project: de conclusies *(€ 2 miljoen naar TNO-project)*	1194
8.12	TNO Maasvlakteproeven *(doelstelling en resultaatgerichte opzet)*	1201
8.13	MSNP: onderzoeken en vragen/rollen*(Ir. Bas van den Heuvel)*	1209
8.15	BIZ en RR (verhoorde getuigen: inhoud en overzicht)	1236
8.16	Toegepaste verhoortechniek *(André de Vries)*	1240
8.17/19	College Pg's: Vraag art. 261 WvS, rol Pg's en klacht aan minister J&V	1244
8.20	Afkortingen en begrippen	1257

Gedragingen OM bij vervolging Vuurwerkramp

1 Voorwoord, conclusies en uitleg

1.1 Voorwoord en inleiding

1.1.1 Verantwoording steller dezes[a] (Paul van Buitenen)

Als EU-ambtenaar (1990-2011), klokkenluider (1998 en 2001), OR-lid binnen de EC[1], als lid van de commissie budgetcontrole in het Europees Parlement[2] (2004-2009) en als oprichtend lid van de stichting Expertgroep Klokkenluiders (informeel 2002, formeel 2010), had steller (PvB) reeds veel opmerkelijke zaken gezien. Na vertrek uit Brussel terug in Nederland (2011), werkte steller een paar jaar aan intakes en begeleiding van klokkenluiders door de stichting Expertgroep Klokkenluiders.[3] In 2013 stopte steller daarmee, omdat praktijk en regelgeving in Nederland slechts zeer geringe resultaten toelaat.[4] Steller gaf aan de voorzitter van de Expertgroep[5] te kennen nog slechts éénmaal een zaak van melding van misstanden (klokkenluiden) te willen onderzoeken. Hiervan kon alleen sprake zijn bij een melding van misstanden die zó representatief is dat alle afweermechanismen, die steller de afgelopen 30 jaar heeft gezien, er in voorkomen. De vereisten daarbij zijn: Goed gedocumenteerd, groot maatschappelijk belang, een sterk geprofileerd dossier, betrokkenheid overheidsinstellingen, ontoereikende opvolging, represailles tegen melder en tenslotte zuiverheid van de melder: zowel in procedure als in dienen maatschappelijk belang, zonder eerder arbeidsconflict.[6]

In 2014 vroeg voorzitter Expertgroep aan steller te kijken naar de strafrechtelijke dossiers van de Vuurwerkramp Enschede. Niet alleen kreeg steller een aantal Dvd's overhandigd met de strafrechtelijke dossiers[b], maar ook vond steller 1.000 blz. niet-vrijgegeven documenten 'aan zijn deurknop'. Dit zijn getuigenverklaringen van medewerkers van politie en Openbaar Ministerie, die door hen zijn afgelegd in de 2e helft 2003 bij het Bureau Interne Zaken (BIZ) van politie Gelderland-Midden en verklaringen afgelegd in de 1e helft 2004 bij het vervolgonderzoek van de rijksrecherche naar aanleiding van de bevindingen van het BIZ. Tevens ontving steller de door de rijksrecherche opgemaakte processen verbaal.

Na aarzeling[7], besloot steller zich hieraan te wagen. Het was een iteratief proces, waarbij steller beurtelings oorspronkelijke brondocumenten[8], rapportages en boeken[9] las, Tv-documentaires en filmbeelden van vuurwerkproeven[10] bekeek en mensen opzocht om hen te vragen naar hun bevindingen in dit dossier. Sommige documenten heeft steller twee of drie keer opnieuw moeten lezen, omdat hem eerder de achtergrondkennis ontbrak om de in de documentatie vervatte informatie te kunnen verwerken.

[a] In de plaats van *'auteur'* wordt consequent de term *'steller'* voor de schrijver (PvB) van dit rapport gebruikt, om verwarring te voorkomen met de 'auteurs' van de in dit rapport geciteerde documenten en boeken.
[b] Het strafrechtelijk dossier van de Vuurwerkramp was het eerste dat volledig werd gedigitaliseerd.

1.1.2 Publiek beeld en strafrechtelijke conclusies Vuurwerkramp

Het algemene beeld bij het publiek van het antwoord op de schuldvraag bij de Vuurwerkramp is het beeld dat door de Nederlandse overheidsinstanties is gevonden. Dit beeld wordt algemeen als waarheid aangenomen.[a] Niet alleen het grootste naoorlogse rechercheteam van de politie (Tolteam) en vier arrondissementen van het Openbaar Ministerie hebben hieraan gewerkt. Ook de gebruikelijke deskundigeninstanties als het NFI en TNO hebben veel werk verzet. Bovendien is er een speciale commissie van hoog aanzien opgetuigd. In dit geval was dat de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (C.O.V.) onder voorzitterschap van prof. dr. mr. Marten OOSTING, voormalig Nationaal Ombudsman. Tenslotte is de rijksrecherche door het college van procureurs-generaal tot tweemaal toe ingezet (in 2004 en in 2012) om de, toch nog als gevolg van (interne) kritiek, ontstane plooien glad te strijken en heeft de landsadvocaat de Nederlandse Staat met succes verdedigd tegen civiele schadeclaims van benadeelde partijen.

Daarmee heeft de overheid met succes de strafrechtelijke verantwoordelijkheid en civielrechtelijke aansprakelijkheid voor de ramp – en daarmee de schuldvraag – gelegd bij twee private partijen; een vermoedelijke brandstichter en de beide eigenaren/directeuren van het vuurwerkbedrijf S.E. Fireworks. Het gaat daarbij om de verantwoordelijkheid voor een ramp met (slechts)[b] 23 doden, 947 gewonden en een stadswijk die volledig en letterlijk in de as is gelegd en daarmee is weggevaagd van de aardbodem.[11]

1.1.2.1 *Er is een brandstichter gevonden*

Binnen het onderzoek door een recherchebijstandsteam[c] van de politie Twente (het zogeheten 'Tolteam') is in oktober 2000 een mogelijk verdachte van opzettelijke brandstichting in beeld gekomen. Na aanvullend onderzoek wordt hij in januari 2001 aangehouden. Deze verdachte (André DE VRIES) wordt in eerste instantie (in 2002) door de rechtbank te Almelo veroordeeld tot 15 jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf[12]. Later (op 12 mei 2003) wordt DE VRIES in hoger beroep door het gerechtshof te Arnhem vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs.[13] Desondanks blijven functionarissen van de overheid volharden in een (publiekelijk geuit) vermoeden van schuld van deze vrijgesproken Twentenaar[14]. André DE VRIES overlijdt in 2012, op 46-jarige leeftijd, zwaar verbitterd[15] aan kanker.[16]

---

[a] Dit is het grootste probleem waar steller mee te maken heeft gehad. Niet het vinden van de feiten, maar het beeld dat bestaat bij overheidsinstanties, medewerkers van brandweer en politie en vooral de Nederlandse pers, soms door internet schrijvende critici aangeduid als MSM (main stream media). Ondanks de langdurige en inspannende desk research, de consultatie van deskundigen, de voorzichtigheid van opereren en terughoudendheid bij het openbaren van namen van betrokkenen, wordt steller beleefd aangehoord zonder dat er met de informatie iets wordt gedaan, bang als men is om met een mogelijke complotdenker in zee te gaan.

[b] Dat steller van oordeel is dat er 'slechts' 23 doden zijn gevallen heeft te maken met het feit dat door een samenloop van omstandigheden er zeer weinig mensen in de vernietigde wijk Roombeek aanwezig waren op het moment van de ramp. Het was zaterdag met uitzonderlijk goed en stabiel weer voor de tijd van het jaar. Veel inwoners waren aan het recreëren buiten de wijk. De volgende dag was het Moederdag, er werden veel inkopen gedaan buiten de wijk. Het was weekend dus de talrijke in de wijk woonachtige studenten waren voor het weekend terug naar hun plaats van herkomst.

[c] Vroeger werd er bij een omvangrijk rechercheonderzoek een RBT (Recherche BijstandsTeam) opgestart, tegenwoordig spreekt men van een TGO (Team Grootschalig Optreden).

1.1.2.2 *S.E. Fireworks is schuldig aan de ramp*

Ten laste van de beide eigenaren van S.E. Fireworks heeft het Openbaar Ministerie[17] de rechters van het gerechtshof Arnhem en de Hoge Raad overtuigd van door S.E. Fireworks begane grove en moedwillige overtredingen in strijd met de aan hen verleende vergunningen[18]. Deze overtredingen hebben volgens de overheid geleid tot de escalatie van brand tot ramp. De eigenaren zijn beiden in hoger beroep veroordeeld tot één jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf wegens het *'Leiding-geven-aan-dood-door-schuld'*.[19] In het bijzonder het in voorraad hebben van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk wordt hen zwaar aangerekend, alsmede het ontbreken van automatische sprinklerinstallaties[20] en het onvoldoende opruimen van het bedrijfsterrein waardoor de brand zich kon ontwikkelen en uitbreiden.[21] Ook de door de eigenaren gevoerde procedures voor de Hoge Raad (beiden in cassatie en alleen R.J. BAKKER doet na de cassatie nog 2x een verzoek tot herziening)[22] vermochten hierin geen verandering brengen. In de uitspraken op de herzieningsverzoeken, in 2007 en 2012, blijft de Hoge Raad terugvallen op het door de Nederlandse overheid geformuleerde schuldscenario. De Hoge Raad blijft dit schuldscenario volgen als een bewezen feit.[23] Hierbij vertrouwt Nederlands hoogste rechter blindelings (zonder verificatie) op de juistheid van de bevindingen van het Nederlands Forensisch Instituut[a], zoals ingebracht door zusterorganisatie (binnen Justitie) het Openbaar Ministerie.[b]

Figuur 2: Het logo van het NFI als directie van het ministerie van Justitie (Bron: NFI-website 9feb2019).

1.1.2.3 *De overheid is strafrechtelijk niet vervolgbaar*

De overheid (het Openbaar Ministerie op aangeven van het College van Pg's) heeft met succes een beroep gedaan op de werking van de Pikmeerarresten.[24] Deze bepalen dat diezelfde overheid niet strafrechtelijk vervolgd kan worden voor het handelen en nalaten van de overheid, begaan binnen de wettelijke kaders van haar taakuitoefening, mits deze taken wettelijk uitsluitend door de overheid vervuld kunnen en mogen worden. De OvJ deelt reeds op 17 jan. 2001 aan de Tolteamleiding mee dat de overheid niet vervolgd zal worden en dat dit een beslissing is van het College Pg's. Op 19 april 2001 maakte het Openbaar Ministerie te Almelo dit pas publiek, tijdens de aankondiging van de persconferentie waarop de vervolgingsbeslissingen bekend werden. De overheid werd buiten vervolging gesteld. Diezelfde dag informeerde de minister van BZK de Tweede Kamer hierover.[25] Latere pogingen van de Tweede Kamer om, naar aanleiding van de Vuurwerkramp, via een wetsontwerp de overheid toch vatbaar te maken voor strafrechtelijke vervolging bij fouten gemaakt binnen de wettelijke taken, zijn uiteindelijk gestrand in de Eerste Kamer (2015).[26]

---

[a] Het Nederlands Forensisch Instituut was ten tijde van de ramp (en is heden nog steeds) een directie van het Ministerie van Justitie (& Veiligheid) Het NFI blijkt samen met het OM, en ondersteund door TNO een wanprestatie te hebben geleverd bij de samenstelling van het NFI hoofdrapport over de ramp. Hieraan wordt zeer uitgebreid aandacht besteed in <H.2.4>.

[b] Het Openbaar Ministerie heeft de reputatie dat het aan waarheidsvinding doet. Dat zegt het OM ook op zijn website: *"In Nederland maakt het OM deel uit van de rechterlijke macht. Het OM doet aan waarheidsvinding en doet onderzoek naar zowel belastend als ontlastend bewijs voor een verdachte."* (Bron website (9febr2019): https://www.om.nl/vaste-onderdelen/zoeken/@102260/zelfstandig-hoge/

1.1.2.4 *De toekenning van de schuld voor de ramp*

De oorzaak van de brand, die uiteindelijk leidde tot de Vuurwerkramp op 13 mei 2000 in Enschede, is door de Nederlandse overheid nooit gevonden.[a] De overheid probeerde weliswaar verdachte André DE VRIES voor moedwillige brandstichting veroordeeld te krijgen, maar dat mislukte. Dat DE VRIES, na in eerste aanleg tot 15 jaar gevangenisstraf te zijn veroordeeld, toch in hoger beroep is vrijgesproken, heeft hij te danken aan twee politierechercheurs[b], die in weerwil van zowel de korpsleiding als het Openbaar Ministerie voor het Hof getuigden dat de bewijsmiddelen van het Openbaar Ministerie tegen DE VRIES niet alleen ondeugdelijk waren, maar ook op ondeugdelijke wijze waren verkregen.

De schuld voor de escalatie van brand naar ramp is door de overheid daarmee eenzijdig gelegd bij de eigenaren van S.E. Fireworks. Ook dat ging niet zonder slag of stoot. In eerste aanleg achtte de rechtbank Almelo (vonnis in 2002) nog géén *'dood door schuld'* bewezen, omdat de rechtbank geen oorzakelijk verband zag tussen het handelen van de S.E. Fireworks directeuren en het kunnen escaleren van de ramp.

Maar het Openbaar Ministerie overtuigde in hoger beroep (arrest op 12 mei 2003) het gerechtshof wél van een beeld dat S.E. Fireworks uit winstbejag alle regels van de milieuvergunning overtrad en zich schuldig maakte aan illegale praktijken. Door de moedwillige opslag van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk, gelegen in een woonwijk[c], zonder de vereiste veiligheidsvoorzieningen, zou de tweehoofdige directie van S.E. Fireworks als enige een strafbare schuld dragen aan de Vuurwerkramp. In het vonnis van het Hof staat letterlijk:

> hebben gespeeld bij de zware explosies die hebben plaatsgevonden. Dat grondt het hof daarop dat de aanwezigheid van te zwaar vuurwerk de ramp in redelijkheid verklaren kan en dat er geen redelijke grond is om rekening te houden met andere factoren die tot de ramp kunnen hebben bijgedragen in zodanige mate dat deze aan de aanwezigheid van te zwaar vuurwerk niet meer toegerekend zou kunnen worden.

Figuur 3: Fragment uit het arrest van het gerechtshof Arnhem d.d. 12.5.2003 met de strafrechtelijke veroordeling van R.J. BAKKER. Onder het punt 'Hoeveelheid en classificatie van het vuurwerk' stelt het hof dat het in bezit hebben van 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk zó belangrijk is geweest voor het kunnen ontstaan van de ramp dat alle overige schuldfactoren hieraan geen afbreuk kunnen doen.

Ook bij het latere verzoek tot cassatie (2005) en herzieningsverzoeken (2007 en 2012) laat de Hoge Raad deze redenatie in stand. Daarbij vertrouwt de Hoge Raad blindelings op het NFI-hoofdrapport en de daarop gebaseerde en door het OM aangevoerde bewijsvoering.

---

[a] Het OM heeft onvoldoende onderzocht of er sprake was van een bedrijfsongeval, zie <H.7.1.9>. Ook heeft het OM onvoldoende onderzocht of er sprake was van brandstichting zonder betrokkenheid van André DE VRIES. Zie <H.2.1.7> motief oud eigenaar en <H.7.1.21> een andere wegrennende man.

[b] Het betreft de Tolteam rechercheurs PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN, in het vervolg aangeduid als melders van misstanden, ook wel klokkenluiders genoemd.

[c] Zie <H.2.1.8.1.5.4> voor de definitie van *"In een woonwijk gelegen"*.

1.1.3 De strafrechtelijke opsporing van de Vuurwerkramp

Vorenstaande was ook het beeld dat bestond bij steller toen hij begon aan zijn opdracht[a] tot review van de strafrechtelijke dossiers van de Vuurwerkramp. Geleidelijk aan tijdens de review openbaarde zich echter een ontnuchterende werkelijkheid[27]. Het was de wereld van de Nederlandse overheid, die niet alleen met de gevolgen, maar ook met de oorzaken van een ramp moest zien om te gaan. Een veelheid aan overheidsinstanties waren hierbij betrokken geweest: de gemeente Enschede, de gemeentelijke en nationale brandweer, de provincie Overijssel, betrokken ministeries (Justitie, BZK, Defensie, VROM en V&W), zes verschillende politiekorpsen (met name de politie Twente en de rijksrecherche, maar ook de KLPD en de Koninklijke Marechaussee), vijf verschillende arrondissementen van het Openbaar Ministerie (Almelo, Zwolle, Arnhem, Groningen, Rotterdam), het college van procureurs-generaal (zowel onder de voorzitters Joan de Wijkerslooth en Harm Brouwer, als Herman Bolhaar), de verantwoordelijke ministers (o.a. Klaas DE VRIES, Piet-Hein DONNER en Johan REMKES), de Tweede Kamer, met name de toenmalige vaste Kamercommissie voor Justitie[b], de Nationale Ombudsman Brenninkmeijer (NOM)[c] en de Onderzoeksraad Integriteit Overheid (OIO), toen onder voorzitterschap van ex-Hoofd Pg's, Harm BROUWER.

Steller bekeek de periode vóór de ramp, de gebeurtenissen tijdens de ramp en de periode ná de ramp. Na de ramp heeft steller tien verschillende verantwoordingstrajecten onderscheiden. Allereerst waren er zes afzonderlijke strafrechtelijke trajecten die (al dan niet volledig) werden doorlopen door het OM[28]. Daarnaast was er nog sprake van twee politieke trajecten (rijk en gemeente), het civielrechtelijke traject (schadeclaims) en het tuchtrechtelijk traject (tegen de klokkenluiders). Er bleek tussen deze trajecten, die in theorie onafhankelijk van elkaar zijn, een sterke samenhang te bestaan. Een totaalbeeld werd zichtbaar waarbij op de achtergrond een allesoverheersend belang zichtbaar werd. Dit betrof geen werkelijk bestaand belang, maar het door de Nederlandse politiek, bestuurlijke top en het justitieapparaat *'gepercipieerd belang'* van de Nederlandse Staat.

1.1.4 Gerechtelijke dwalingen

De rechterlijke macht stond daarbij voor de moeilijke, maar niet onmogelijke taak[d] om uit de door het Openbaar Ministerie aangereikte bewijsmiddelen de waarheid te destilleren. Dat dit niet altijd hetzelfde was als het door het OM gepresenteerde beeld, bleek reeds in het strafrechtelijk traject tegen de van moedwillige brandstichting verdachte André DE VRIES. Het OM had immers op basis van ondeugdelijke bewijsmiddelen een onschuldige verdachte voor 15 jaar achter de tralies gekregen. Het gerechtshof kon dit alleen maar rechtzetten

[a] Steller (PvB) is de review in 2014 gestart op verzoek van de Stichting Expertgroep klokkenluiders, waarvan steller toen deel uitmaakte. De Expertgroep had reeds eerder een verzoek daartoe ontvangen van een van de toenmalige Tolteamrechercheurs wier getuigenis bij het gerechtshof leidde tot de vrijspraak van de vermeende brandstichter. Pas toen geheimgehouden documenten van de rijksrecherche onverwacht beschikbaar kwamen kon steller met succes aan de slag met de review van de strafrechtelijke dossiers van de Vuurwerkramp.
[b] De Kamercommissie Justitie heeft in 2005 zelfcensuur toegepast waardoor de afwijkingen tussen de bevindingen van Bureau Interne Zaken (BIZ) en de rijksrecherche niet aan het licht konden komen.
[c] De heer Brenninkmeijer kreeg zicht op een Europese benoeming in Luxemburg op het moment van zijn behandeling van de klacht van oud-rechercheur Paalman.
[d] Een van de constateringen van steller in het dossier van de Vuurwerkramp is dat de Nederlandse rechter onvoldoende (geen) gebruik maakt van het recht om eigen onderzoek te laten uitvoeren, naast dat van het OM. De rechter gaat er (onterecht) van uit dat het OM onpartijdig is en aan waarheidsvinding doet.

dankzij de getuigenverklaringen van de beide voormalige Tolteamrechercheurs.[a] Wat het gerechtshof toen niet wist was dat er nog meer onregelmatigheden hebben plaatsgevonden dan de punten waarover beide rechercheurs Jan PAALMAN en Charl de ROY van ZUYDEWIJN getuigden[29]. Niet alleen in het traject tegen André DE VRIES maar ook in de vijf andere mogelijke straftrajecten heeft het OM een laakbare prestatie geleverd.

Steller is van oordeel dat er sprake is van een gerechtelijke dwaling. Het Openbaar Ministerie richtte zich uitsluitend op het veroordeeld krijgen van een brandstichter en de beide eigenaren van S.E. Fireworks. Waarheidsvinding was geen prioriteit. Het Openbaar Ministerie stond vanaf het eerste begin onder druk van politiek en bestuur. Dit heeft geleid tot misleiding van de rechterlijke macht door het Openbaar Ministerie.

1.2 Conclusies (samenvatting)

Dit hoofdstuk <H.1.2> geeft een samenvatting van de conclusies van bijna vijf jaar review. De onderbouwing en details die ten grondslag liggen aan deze conclusies komen aan de orde in de hoofdstukken <H.2> t/m <H.8>. Verdere achtergronden en bronverwijzingen staan in de voetnoten en eindnoten <H.9>.

1.2.1 Samenvatting conclusies review vervolging Vuurwerkramp

1.2.1.1 *Oorzaak ramp ligt bij de (rijks- en gemeente)overheid*

De Nederlandse vuurwerkregelgeving[b] is de oorzaak van de ramp. In de omringende landen en de VS en Canada was de opslag en classificatie van vuurwerk en het optreden van de brandweer, beter geregeld.[c] Rijks- en gemeenteoverheid zijn schuldig aan regelgeving voor classificatie, vergunningverlening, opslag, blussen en toepassing, controle en handhaving ervan[d], alsmede het nalaten van wettelijke brandweerzorg.[e] Signalen over tekortkomingen[f] stuitten op onwil tot verbetering. In het openbaar stelt de Nederlandse Overheid juist dat de Nederlandse regelgeving beter is dan in buitenland.[g]

1.2.1.2 *Modus operandi overheid*

Vanaf het moment van de ramp graven betrokken ministeries[h] zich in en selecteren zij zelf de dossiers die ter beschikking van de onderzoekers komen. De minister van BZK stuurt een Kamerbrief[30] waarin de focus van het strafrechtelijk onderzoek en de uitkomst ervan reeds zichtbaar is. De commissie OOSTING bepaalt de onderzoeksagenda en moet parlementaire

[a] De Nederlandse overheid is overigens van mening dat de getuigenis van beide rechercheurs geen verschil heeft uitgemaakt. Zie hiervoor bijvoorbeeld het in opdracht van de politie Twente geschreven boek van Maarten Bollen: “Op zoek naar de onderste steen”. De lezer mag aan de hand van voorliggend rapport een eigen oordeel vormen.

[b] Zie <H.2.5>: Falende regelgeving en <H.6> Vuurwerk regelgeving van VROM en V&W.

[c] Voor voorbeelden van betere regelgeving en praktijken in andere Europese landen. Zie o.a. <H.7.1.1.4>

[d] Bevindingen COT <H.7.1.2>, OOSTING <H.3.3.1.2>, politieboek M. Bollen en eigen bevindingen <H.2.1.2>.

[e] Bevindingen brandweerdeskundige Fred Vos, zie o.a. <H.7.1.3>.

[f] Vuurwerkexplosies in Culemborg <H.2.2> en de vuurwerkbranche <H.2.1.8.3.8.3> signaleerden NL tekorten.

[g] Zie o.a. brieven en circulaire van minister REMKES BZK aan brandweerkorpsen en gemeentes. <H.7.1.1.4.3>

[h] Niet alleen van de betrokken ministeries VROM en Defensie zijn hiervoor bewijzen gevonden. Zie <H.8.3.3.1>. Ook van de ministeries van V&W (regelgeving) en BZK (organisatie ná de ramp) zijn aanwijzingen gevonden. Zie daarvoor <H.6.13> interne notities betrokken ministeries van kort na de ramp.

enquête voorkomen.[a] Coördinatie van onderzoeken en van betrokken overheidsorganen is van boven af opgelegd. Het OM vrijwaart de overheid voor strafvervolging. De landsadvocaat (met in het kielzog de advocaat van de gemeente) voorkomt civiele aansprakelijkheid voor diezelfde overheid.[b] Het OM stuurt de politie aan[c], zorgt daarbij voor de creatie van bewijsmiddelen en schuldigen, misleidt rechterlijke macht en elimineert de kritische elementen binnen het opsporingsapparaat die een vinger durven op te steken.[d] Minister DONNER blokkeert info aan Kamer via de exercitie met mr. A. HERSTEL.

1.2.1.3 *Motieven overheid en Openbaar Ministerie*

1) Misstanden verstoren de status quo die nodig is bij het evenwicht tussen de overlegpartners in de polder.
2) Fouten van rijksoverheid en gemeente die bijdroegen aan de Vuurwerkramp dienen te worden afgedekt.[e]
3) Het OM en OOSTING ervaren druk door lokale- en nationale politiek.[31]
4) Het mogelijk aftreden van burgemeester MANS en in het vervolg daarop van verantwoordelijke bewindslieden, speelt nadrukkelijk.[f]
5) Maatschappelijke druk tot boeken van resultaten en het vinden van schuldigen.
6) Scoringsdrang van onderzoeksinstanties en van individuele opsporingsfunctionarissen.
7) Weglopen van verantwoordelijkheid voor gebeurtenissen vóór, tijdens en ná de ramp.
8) Minister en college van Pg's leggen aan opsporingsinstanties een tunnelvisie op.[g]
9) Een alles overrulend door het Openbaar Ministerie gepercipieerd staatsbelang.

1.2.1.4 *Gevolgen*

1) Brandweerlieden zijn als gevolg van verkeerde voorschriften en incapabele leiding hun dood tegemoet gestuurd. Het aantal slachtoffers en de schade zijn toegenomen als gevolg van het overheidsoptreden.
2) Onschuldigen zijn door het OM nagejaagd en veroordeeld. Het betreft hier André DE VRIES en de S.E. Fireworks directie. De hoofdschuldige, de overheid, gaat vrijuit.
3) De werkelijke lessen na Culemborg (1991) zijn verdraaid en genegeerd. Ook de lessen van Enschede worden genegeerd. De ramp kan zomaar weer gebeuren.
4) In opdracht College Pg's zal OM bij elk staatsbelangrijk dossier deze tunnelvisie volgen.
5) Door het OM gebruikte gerenommeerde deskundigen blijken onbetrouwbaar.
6) Schuldigen zijn niet onderzocht en konden vrij rond blijven lopen.

De belangrijkste conclusies na vijf jaar review van de strafrechtelijke dossiers van de Vuurwerkramp, worden in de volgende gedeeltes <H.1.2.2> t/m <H.1.2.8> kort toegelicht.

[a] Parlem. enquête Bijlmerramp en rechtszaak Herculesramp laten sporen na. <H.2.1.9.4, H.2.1.9.10 en H.3.2>.
[b] Het OM en de landsadvocaat houden hiervoor met elkaar onverenigbare betogen in de rechtbanken. <H.4.5>
[c] Het OM was iedere dag fysiek aanwezig bij het Tolteam tijdens het onderzoek <H.1.3.4.3>
[d] Het OM leidde het neutraliseren van beide klokkenluiders en van BIZ Gelderland-Midden. <H.2.7.8 en H.2.8.5>
[e] Review: niet door OOSTING geïdentificeerde fouten van gemeente en ministerie V&W. Zie <H.2.1.2> en <H.6>
[f] Zie C.O.T.-boekje 'Bestuurlijke vertellingen' van Uri Rosenthal en Jan MANS <H.2.1.9.3>.
[g] Zie <H.1.3> Tunnelvisie, <H.2> Gedragingen OM, <H.4> OM-motief en <H.5> Tunnelvisie in de betogen.

1.2.2 OM en landsadvocaat misleidden de rechterlijke macht

Het OM heeft bij alle zes trajecten van strafrechtelijke vervolging van de Vuurwerkramp:

1. Opsporing, vervolging en berechting van een mogelijke brandstichter.
2. Opsporing, vervolging en berechting van de eigenaren van S.E. Fireworks.
3. Opsporing en gebrek aan vervolging en berechting van de gemeentelijke overheid.
4. Gebrek aan opsporing, vervolging en berechting van de rijksoverheid.
5. Opsporing en gebrek aan vervolging en berechting van de verdachte werknemers van S.E. Fireworks v.o.f.
6. Opsporing en gebrek aan vervolging en berechting van de verdachte oud-eigenaar van het toenmalige S.E. Fireworks BV.

herhaaldelijk de rechterlijke macht misleid. Deze misleiding vond plaats in de periode 2000 – 2012. Daarbij waren tenminste vier verschillende OM-arrondissementen betrokken. Dit alles vond plaats onder regie van het College van procureurs-generaal.

De landsadvocaat (alsmede de advocaat van de gemeente Enschede) heeft de rechter misleid in de civielrechtelijke trajecten waarbij de schadeclaims werden behandeld die de benadeelden van de ramp hadden ingediend tegen de overheid (staat en gemeente).

1.2.3 Tunnelvisie is structureel

Het Ministerie van Justitie: OM en NFI (dirigerend) en de politie (uitvoerend) leden aan een systematische tunnelvisie. De hoge inzet, motivatie en persoonlijke integriteit van individuele politie- en justitie-medewerkers kon dit niet voorkomen. De tunnelvisie leeft in de top van Justitie en OM. Tunnelvisie treedt vaak onbewust op, maar in dit geval is bewuste misleiding niet uit te sluiten. Alleen bij oprecht handelen in (verondersteld) staatsbelang door Justitie/OM, waarbij zij meenden dat de Nederlandse regelgeving een dergelijke ramp uitsloot, kan er sprake zijn van onbewuste misleiding. Steller acht dit onwaarschijnlijk:

- De wens van het OM is: Opzettelijke brandstichting en *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk bij het bedrijf. Liever géén bedrijfsongeval.[a]
- Er is door het OM een brandstichter gecreëerd[b] zonder motief.
- Degene die wél een motief voor brandstichting had[c], oud eigenaar SMALLENBROEK, is door het OM krampachtig buiten het onderzoek gehouden.
- De werkelijke lessen van de Culemborgexplosie (1991), die hadden geleid tot ontslag van rechtsvervolging, zijn door het OM aangepast tot een basis voor veroordeling van het bedrijf S.E. Fireworks.[d]
- Er is door het OM naar een strafrechtelijke veroordeling van onschuldigen toegewerkt.[e]
- De commissie OOSTING werkte belemmerend voor de waarheidsvinding.[f]

[a] Brandstichting en 'Te-veel-en-te-zwaar' is gunstig voor overheid. Bij bedrijfsongeval komt overheid in beeld.
[b] Zie <H.2.9.5.3>: In beeld komen DE VRIES
[c] Zie <H.2.1.7> Motieven oud-eigenaar van S.E. Fireworks voor brandstichting en hoe het OM dit vermeed.
[d] Zie <H.2.2>: OM-gedraging: Negeren en verdraaien Culemborg.
[e] Zie <H.2.1> t/m <H.2.6> in zaak S.E. Fireworks en <H.2.8.3, 2.9.3, 2.9.5 en 2.9.8> in zaak DE VRIES
[f] Zie heel hoofdstuk <H.3>

1.2.4 Vuurwerkramp kan wéér gebeuren

Zoals ieder jaar heeft de Nederlandse overheid ook tijdens de afgelopen jaarwisseling weer het beeld gepromoot als zou de Nederlandse regelgeving op het gebied van vuurwerk de veiligste ter wereld zijn. Het enige gevaar van vuurwerk zou te duchten zijn van het zogeheten *'illegale vuurwerk'*, waarop door de overheid intensief wordt gejaagd.

De werkelijkheid is anders. Niet het *'illegale vuurwerk'*, maar het *'legale vuurwerk'* vormt het grotere veiligheidsrisico in Nederland. Een ramp zoals in Enschede gebeurde kan zich nog steeds voordoen. Vanwege het onvermogen van de Nederlandse overheid om fouten toe te geven en lessen te trekken, is de regelgeving op het gebied van de opslag, classificatie en blussen van vuurwerk nog steeds slechter dan in de ons omringende landen. Dit in tegenstelling tot het door de Nederlandse overheid verspreide beeld.

1.2.5 Brandweerlieden werden de dood ingestuurd

De brandweerlieden die naar de vuurwerkbrand in Enschede zijn gestuurd gingen hun dood tegemoet. Dit lag niet aan het vuurwerk, maar aan verkeerde blusvoorschriften, foutieve instructies en verkeerde handelingen tijdens het blussen. Op dit punt is er in Nederland nagenoeg niets verbeterd. Wederom: door het onvermogen van de Nederlandse overheid, om fouten toe te geven en lessen te trekken[a], worden brandweerlieden nog steeds op een vuurwerkbrand afgestuurd, waarbij sprake kan zijn van onmiddellijk levensgevaar.[b]

1.2.6 Rol permanente onderzoeksinstanties NFI en rijksrecherche

Ter ondersteuning van de technische bewijsvoering maakt het Openbaar Ministerie veelvuldig gebruik van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI). Bij aanwijzingen van misstanden schakelt de OM-top de rijksrecherche in. Beide instanties staan bekend als bekwaam en onafhankelijk. Echter bij de Vuurwerkramp meent de overheid het belang van de Nederlandse staat op het spel te zien staan. Dan blijken NFI en rijksrecherche niet langer onafhankelijk te kunnen functioneren. Zij leveren door de opdrachtgever (de overheid) gewenste resultaten bij hun specialistisch onderzoek. Dit klemt te meer daar deze instanties een (quasi-)monopolypositie hebben bij hun werk in opdracht van het Openbaar Ministerie. De onderzoeksbevindingen van zowel het NFI als van de rijksrecherche zijn funest voor de rechtsgang in de strafvervolging van de Vuurwerkramp, van rechtbank tot Hoge Raad.[c] Gelet op deze bevindingen sluit steller niet uit dat rijksrecherche en NFI in andere zaken van gepercipieerd staatsbelang, ook naar gewenste onderzoeksresultaten hebben toegewerkt.

---

[a] De onwil om fouten toe te geven en lessen te trekken was manifest o.a. na de vuurwerkexplosies in Culemborg (1991), de Vuurwerkramp in Enschede (2000), de Vuurwerkramp in Kolding (2004) en de grote schaal vuurwerkproeven in Polen (2005). Gemeentebesturen, brandweerkorpsen en de Kamer zijn misleid.

[b] Het betreft hier de veiligheidsregio's die de volgens de BZK-circulaire van 29 oktober 2005 voorgeschreven normale routine blusacties uitvoeren bij een vuurwerkbrand. Er zijn andere veiligheidsregio's die hiervan afwijken, zij besloten tot strengere voorschriften; het offensief benaderen van een vuurwerkbrand is verboden en defensief optreden door de brandweer is geboden. Zie <H.2.5.4>, maar vooral ook <H.8.5>.

[c] Voor de tekortkomingen van het NFI-rapport zie <H.2.4>. Voor de rijksrecherche zie met name <H.2.9>.

1.2.7 Ad-hoc onderzoeksinstantie: commissie OOSTING

Een techniek om grote problemen beheersbaar te maken, is het instellen van een ad-hoc instantie van statuur die onderzoek pleegt, in dit geval de commissie OOSTING. Er was de overheid veel aan gelegen om een parlementaire enquête naar de handelwijze rond de Vuurwerkramp te voorkomen. De commissie OOSTING kon ongestoord zonder pottenkijkers haar conclusies bereiken.[a] Dit is bij een parlementaire enquête onmogelijk. De commissie OOSTING heeft een sleutelrol vervuld bij de beheersing van de onderzoeken naar de ramp. OOSTING heeft grove nalatigheden bij de verantwoordelijke ministeries niet benoemd[b] en het handelen van de gemeente Enschede onvoldoende in kaart gebracht. Evenals de andere onderzoeksinstanties had de COV een blinde vlek voor het handelen van de brandweer.

1.2.8 Zelfbevestigende mechanismen

De 'Tunnelvisie' is in stand gehouden door de toepassing van zelfbevestigende mechanismen, waarbij de Nederlandse overheid steeds kon verwijzen naar eerdere uitkomsten van onderzoeken door gezaghebbende instanties. Steller noemt er drie:

1. **Onderzoek C.O.V.** Het onderzoek door de commissie OOSTING wordt als gezaghebbend en onafhankelijk beschouwd. Steeds wordt verwezen door de overheid naar de uitkomsten van de C.O.V. Deze review toont aan dat de C.O.V. niet onafhankelijk was, noch aan waarheidsvinding heeft gedaan.
2. **Onderzoek rijksrecherche.** Ook de RR-resultaten worden vaak gebruikt om aan te tonen dat er geen onregelmatigheden hebben plaatsgevonden bij het onderzoek. De review laat zien dat het RR-onderzoek het papier niet waard is waar het op is geschreven.
3. **Maasvlakteproeven.** Op verzoek van- en gefinancierd door de handel, voerde TNO proeven uit op de Maasvlakte. Deze worden steeds aangehaald als bewijs dat men consumentenvuurwerk normaal kan blussen en dat het niet massa-explosief is. De review laat zien dat deze proeven geregisseerd naar een vooropgezette en gewenste uitkomst leidden. Zie hoofdstuk <H.8.12>.

1.2.9 Conclusie: Nogmaals tunnelvisie

Het zij benadrukt: Een *'van boven'* komende tunnelvisie beheerste alle officiële onderzoeken naar de vuurwerkramp. De top van politiek en bestuur zag een overheidsbelang:

- Het belang van de Staat is rust in de polder; er staan grotere belangen op het spel dan de waarheidsvinding in dit éne dossier.
- Handhaving van een status quo is noodzakelijk voor de bestendiging van een bestaande constellatie van topposities.

Justitie voert dit uit in het belang van de Staat. Dit gebeurt niet door middel van traceerbare officiële aanwijzingen[c], maar via een niet traceerbaar traject waarvan de effecten pas na langdurige analyse zichtbaar konden worden. Dat heeft deze review gedaan.

---

[a] Zie <H.3> Het belang van de commissie OOSTING.
[b] Zie <H.6.7.4> waarbij mr. A. den Breejen, ex-rijksambtenaar (VROM/V&W) de OOSTING-bevindingen fileert.
[c] Dit is de *'smoking gun'* waar steeds naar wordt gevraagd. Zonder *'smoking gun'* zou er geen bewijs zijn.

1.3 Tunnelvisie

Veel mensen vertrouwen er op dat het Openbaar Ministerie (OM) staat voor waarheidsvinding. Het OM geeft dit zelf ook aan op haar website[32]. Dit blijkt een misvatting. De eerste en belangrijkste taak van het OM is niet het beoefenen van waarheidsvinding, maar het hoeden van het staatsbelang.[a] Napoleon heeft het OM daartoe ook specifiek opgericht.[33] In de ogen van het OM is het belang van de Staat gediend met rust, handhaving van bestaande machtsevenwichten en het toepassen van bestaande regelgeving. Deze regelgeving is het resultaat van de democratische rechtsstaat en dus per definitie correct en vormt hét referentiekader van het handelen van het OM. Dit is geen bewuste kortzichtigheid, want dit is de overtuiging waarop het OM is gebaseerd en vormt het besef waarmee iedere Officier van Justitie is doordrenkt. Gelet op deze rechtsorde neemt het OM, als enige daartoe bevoegde instantie, de beslissing om te vervolgen of niet.

Wanneer er dan op 13 mei 2000 een grote ramp gebeurt in de stad Enschede, waarbij 23 doden vallen, 947 geregistreerde gewonden zijn en een hele stadswijk wordt weggevaagd van de aardbodem, dan is de oprechte overtuiging van het OM dat dit niet aan de overheid kan liggen. Er moeten partijen buiten de overheid zijn die schuld hebben aan deze ramp.

1.3.1 Kamerbrief minister BZK (3 dagen na de ramp)

Vanuit die achtergrond schrijft minister van Binnenlandse Zaken Klaas DE VRIES op 16 mei 2000 aan de Tweede Kamer dat er twee gerechtelijke vooronderzoeken (GVO's)[b] zijn geopend: één tegen een onbekende brandstichter en één tegen het bedrijf S.E. Fireworks dat het vuurwerk in opslag had. Dat zijn de twee meest voor de hand liggende oorzaken volgens de overheid en dus volgens het OM. Ziehier het begin van een tunnelvisie die het strafrechtelijk onderzoek en alle vervolgonderzoeken heeft beheerst.

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 mei 2000

1. De ramp in Enschede

5. Justitieel onderzoek

Het Openbaar Ministerie in Almelo stelt een strafrechtelijk onderzoek in naar de mogelijke oorzaken van de ramp in Enschede. In dat kader zijn dinsdagmorgen bij de rechter-commissaris in strafzaken in het arrondissement Almelo twee gerechtelijke vooronderzoeken gevorderd.
Enerzijds is er een gerechtelijk vooronderzoek gevorderd tegen het bedrijf S.E. Fireworks. Di[t]

[a] Zie <H.4.1.2> over de oorspronkelijke opdracht van het OM bij de oprichting van het *'Ministère Public'*.
[b] Zie <H.8.18> Lijst met gebruikte afkortingen en begrippen voor een korte duiding van 'GVO'.

ontstaan van de vuurwerkramp, is er tevens een gerechtelijk vooronderzoek gevorderd dat zich richt op het opzettelijk brand stichten of opzettelijk een ontploffing teweeg brengen (artikel 157 Wetboek van Strafrecht), danwel het aan de schuld van een of meer personen te wijten zijn van een brand of ontploffing (artikel 158 Wetboek van Strafrecht). Dit gerechtelijk vooronderzoek richt zich op een onbekende persoon of personen.

Figuur 4: Kamerbrief van Minister Klaas de Vries van BZK d.d. dinsdag 16 mei 2000, waarin hij bekend maakt dat er twee gerechtelijke vooronderzoeken (GVO's) worden gevorderd.

Opmerkelijk is het moment waarop de minister van Binnenlandse Zaken Klaas DE VRIES reeds aan de Tweede Kamer schreef dat er twee Gerechtelijke Vooronderzoeken (GVO's) waren gevorderd, één tegen een brandstichter en één tegen S.E. Fireworks. Immers het in oprichting zijnde Tolteam van de politie Twente dacht op dat moment in eerste instantie aan een bedrijfsongeval en niet zozeer aan een brandstichter[34]. En voor wat betreft een eventuele schuld van de directie van S.E. Fireworks bestond er nog geen aanklacht. Het was zo dat indien op dat moment (16 mei 2000) de beide directeuren van S.E. Fireworks zich zouden melden er nog helemaal geen juridische basis was voor hun aanhouding. Die aanklacht moest nog worden geformuleerd. Zie figuur 3 hierna.

Al even opmerkelijk is dat wanneer de beide eigenaren van S.E. Fireworks worden aangehouden er onmiddellijk een fax van het Tolteam naar de regering in Den Haag moet worden gestuurd om over de inverzekeringstelling te berichten.[35]

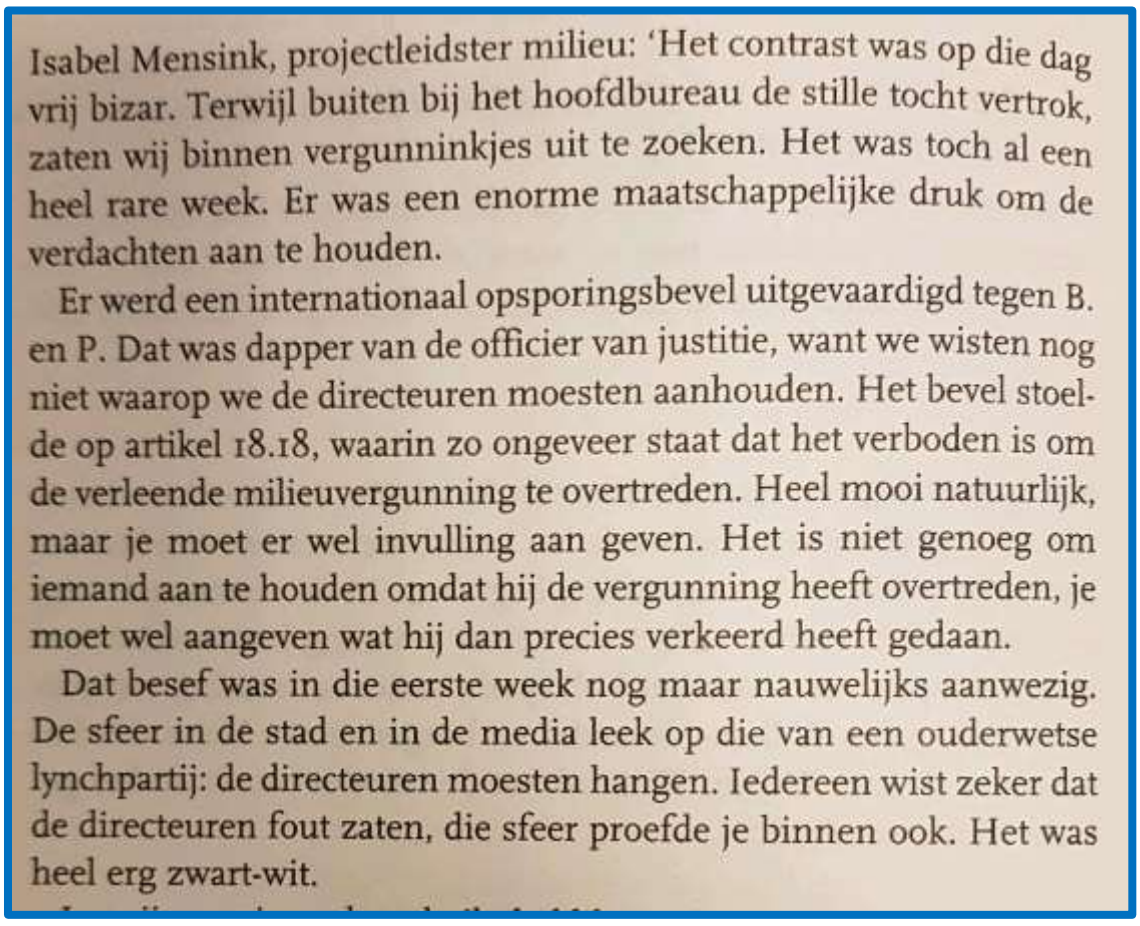

Isabel Mensink, projectleidster milieu: 'Het contrast was op die dag vrij bizar. Terwijl buiten bij het hoofdbureau de stille tocht vertrok, zaten wij binnen vergunninkjes uit te zoeken. Het was toch al een heel rare week. Er was een enorme maatschappelijke druk om de verdachten aan te houden.

Er werd een internationaal opsporingsbevel uitgevaardigd tegen B. en P. Dat was dapper van de officier van justitie, want we wisten nog niet waarop we de directeuren moesten aanhouden. Het bevel stoelde op artikel 18.18, waarin zo ongeveer staat dat het verboden is om de verleende milieuvergunning te overtreden. Heel mooi natuurlijk, maar je moet er wel invulling aan geven. Het is niet genoeg om iemand aan te houden omdat hij de vergunning heeft overtreden, je moet wel aangeven wat hij dan precies verkeerd heeft gedaan.

Dat besef was in die eerste week nog maar nauwelijks aanwezig. De sfeer in de stad en in de media leek op die van een ouderwetse lynchpartij: de directeuren moesten hangen. Iedereen wist zeker dat de directeuren fout zaten, die sfeer proefde je binnen ook. Het was heel erg zwart-wit.

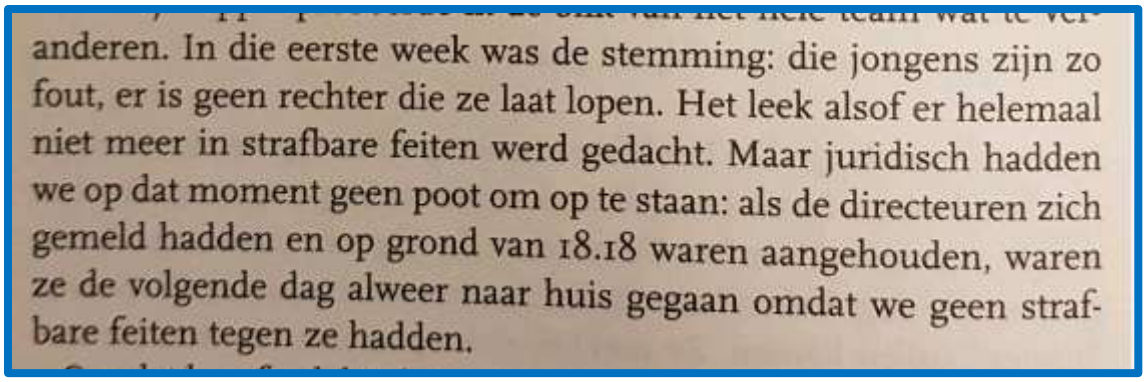
anderen. In die eerste week was de stemming: die jongens zijn zo fout, er is geen rechter die ze laat lopen. Het leek alsof er helemaal niet meer in strafbare feiten werd gedacht. Maar juridisch hadden we op dat moment geen poot om op te staan: als de directeuren zich gemeld hadden en op grond van 18.18 waren aangehouden, waren ze de volgende dag alweer naar huis gegaan omdat we geen strafbare feiten tegen ze hadden.

Figuur 5: Boek politiefunctionaris Maarten Bollen, blz. 80: Onder maatschappelijke druk uitvaardiging internationaal opsporingsbevel, zonder dat er al een basis voor aanhouding bekend was op 18 mei 2000

Reeds tijdens de eerste week na de ramp zijn er dus aanwijzingen dat niet de driehoek in Twente, maar de politiek en de top van het OM in Den Haag leidend zijn bij de aanvang van het strafrechtelijk onderzoek.

1.3.2 De aanloop naar de ramp

De motieven van het Openbaar Ministerie bij het nemen van de vervolgingsbeslissingen binnen het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp vinden hun oorsprong in de aanloop naar de ramp. De voorgeschiedenis van de ramp bepaalt de gedragingen van het Openbaar Ministerie. Dit is de basis waarop het OM besluit hoe het beste de rust en het evenwicht te bewaren in de Nederlandse rechtsorde. De volgende zaken zijn daarbij van belang gebleken:

- De regelgeving voor het vervoer en de opslag van vuurwerk in Nederland vanaf de jaren tachtig.[36] Deze waren zo gebrekkig dat hierop de oorzaak van de ramp is terug te voeren.
- De vuurwerkexplosie in Culemborg (14 februari 1991).[37] Wanneer de (werkelijke) lessen die uit deze gebeurtenissen zijn getrokken, waren opgevolgd, dan was de Vuurwerkramp in Enschede simpelweg niet mogelijk geweest.[38]
- De n.a.v. de explosie in Culemborg veranderende regelgeving t.a.v. de opslag van vuurwerk, waarbij men over ging van de Hinderwetvergunning naar de milieuvergunning.[39] Mede hierdoor heeft oud-eigenaar Harm SMALLENBROEK zijn bedrijf uitgeoefend zonder vergunning tussen 1993 en 1997.[40]
- De behandeling van S.E. Fireworks door de gemeente bij de verlening van vergunningen, tegen de achtergrond van een toekomstige wijziging van het bestemmingsplan.[41]
- De verkoop van S.E. Fireworks: van oud-eigenaar Harm SMALLENBROEK (S.E. Fireworks BV) naar de nieuwe eigenaren BAKKER en PATER (S.E. Fireworks vof).[42] Uit de gedragingen van de oud-eigenaar vloeien een aantal motieven[a] voort voor het mogelijk opdracht geven tot brandstichting bij het door hem aan BAKKER/PATER verkochte bedrijf. Deze motieven zijn door Openbaar Ministerie en politie nooit onderzocht.[43]

1.3.3 Strafrechtelijk onderzoek: vervolgingsbeslissingen door OM

De vorenbenoemde tunnelvisie ligt ten grondslag aan alle vervolgingsbeslissingen die in deze zaak genomen zijn door het OM. Zie onderstaande opsomming:

[a] Deze motieven worden uitgebreid behandeld in hoofdstuk <H.2.1.7>

1.3.3.1 *Géén bedrijfsongeval*

Een bedrijfsongeval is een ongewenst onderzoekscenario, want bij het kunnen gebeuren en daarna escaleren van een bedrijfsongeval is de kwaliteit van de regelgeving en zijn de handelingen van de overheid ineens van groot belang. Om een bedrijfsongeval uit te kunnen sluiten zijn de alibi's van alle werknemers ineens 'dicht' verklaard op het moment dat André DE VRIES opgepakt kon worden. Ook al zaten de alibi's in werkelijkheid niet dicht. Daarmee wordt een bedrijfsongeval onmogelijk. [44]

1.3.3.2 *Wél brandstichting*

Brandstichting daarentegen is een gewenst scenario van onderzoek. In dat geval blijft de overheid buiten schot, want tegen brandstichting kan men zich niet verdedigen met regelgeving, controle en handhaving. Dus de verdachte van brandstichting André DE VRIES is er aan zijn haren bijgesleept en erbij gehouden. Hiervoor is zelfs bewijsmateriaal gemanipuleerd. [45] (Zie verder.)

1.3.3.3 *De gemeente niet vervolgen*

Het strafrechtelijk onderzoek door het OM en het onderzoek van de commissie OOSTING worden te vroeg gesloten. De voor de gemeente bezwarende verklaringen die erna zijn afgelegd door ambtenaren van de gemeente Enschede, die op dat moment door het Tolteam als verdachte werden gehoord, zijn niet meer meegenomen in het strafdossier. Pikmeerbescherming wordt in het geheim al ingeroepen (januari 2001), maar pas later (april 2001) bekend gemaakt. [46] Door de gemeente niet te vervolgen zijn mogelijk laakbare handelingen van de gemeente niet bij het onderzoek betrokken.[a]

1.3.3.4 *De brandweer niet vervolgen*[47]

Het Openbaar Ministerie deed alles om de brandweer te vrijwaren van vervolging:

- Verhoren: uitstel[b] van verhoor[48], bijsturen van het geheugen bij afleggen van verklaringen[49], training van de ondervraagden, begeleiding door hiërarchieke meerderen, verdwijnen[c] van verklaringen en ingrijpen tijdens verhoor. Ondergeschikt maken van waarheidsvinding aan bestuurlijke prioriteiten.[50]

---

[a] Voorbeelden: Het jarenlang gedogen van S.E. Fireworks BV met zwaar vuurwerk in een woonwijk. De regularisatie van deze onwettige toestand vlak voor de vestiging van het voorkeursrecht door de gemeente op de grond van S.E. Fireworks BV. De onderhandelingen over de grond, de weigering S.E. Fireworks te laten verhuizen. Het toestaan van de uitbreiding van de opslag.

[b] Hoewel uitstel van verhoor als redelijk overkomt vanwege de belangen van de geschokte brandweerlieden, moet hier worden aangetekend dat voor het welslagen van een rechercheonderzoek het van cruciaal belang is om belangrijke getuigen zo kort mogelijk na de betreffende gebeurtenis te kunnen horen i.v.m. de betrouwbaarheid van de verklaringen en de waarheidsvinding. Doordat de brandweerlieden van het eerste uur werden afgeschermd, bijgestaan, getraind en verklaringen zijn gecoördineerd, alsmede dat verklaringen die wél kort na de ramp werden afgelegd bij brandweerofficier WEGES, zijn geheimgehouden, is het belang van het onderzoek mogelijk ernstig geschaad en zijn veel vragen onbeantwoord gebleven.

[c] Het betreft hier zowel de verklaringen afgelegd door 9 brandweerlieden op de vroege de ochtend na de ramp, als het niet of onvolledig opnemen van verklaringen bij de commissie OOSTING.

- Fake justitieel onderzoek door een brandweercommandant uit Venlo, ing. CAMP. Daarbij is het gedrag van de brandweer tijdens de brand helemaal niet onderzocht, zoals het openen van de deuren. Ook is er in de rapportage geen aandacht geweest voor de genegeerde gevarenaanduidingen.
- Negeren[a] dan wel liegen[b] over de bij S.E. Fireworks aangebrachte gevarenaanduidingen die aangaven dat er niet mocht worden geblust, maar geëvacueerd moest worden.
- Ontkennen door brandweer van wetenschap dat er ook evenementenvuurwerk lag bij S.E. Fireworks en niet alleen consumentenvuurwerk.[c]
- De blusinstructies van de brandweer waren verkeerd. Deze moeten volgens de vóór 2000 al geldende internationale afspraken strenger zijn (meer afstand bewaren en defensief i.p.v. offensief optreden).
- Negen verklaringen die door de brandweer zijn afgelegd zijn tot op de dag van vandaag verborgen gehouden.
- Deal tussen OM en de verdediging over niet noemen brandweer bij verdediging.
- Coördinatie tussen OOSTING en het OM, OOSTING was immers de maat der dingen.[51] In dat licht bezien is het opmerkelijk dat de commissie OOSTING begin november een voorlopig rapport uitbracht waarin de brandweer de schuld kreeg van het kunnen escaleren van de brand.[52] Die schuldtoekenning aan de brandweer is in de definitieve versie verdwenen.
- Handelen brandweer bepaalt politieke toekomst van burgemeester MANS in Enschede én daarmee ook van de verantwoordelijke bewindslieden in Den Haag.[d]

1.3.3.5 *Defensie-MILAN niet vervolgen*

De medewerkers van Bureau MILAN van Defensie waren incompetent en niet geschoold voor hun taak. MILAN was weliswaar onderbemand, maar verrichtte parallelle activiteiten met adviezen voor vuurwerkinrichtingen. Deze buiten de officiële taakomschrijving vallende werkzaamheden veroorzaakten belangenverstrengeling. Het hoofd van Defensiebureau MILAN, majoor CEELEN was vóór de ramp al voorwerp van onderzoek. Hoewel het handelen van de milieudienst van de gemeente Enschede ook elementen aanleverde over het handelen van majoor CEELEN, is de opsporing en vervolging van CEELEN, voor zover steller kon waarnemen, buiten het strafrechtelijk dossier van de Vuurwerkramp gebleven en heeft verder intern binnen Defensie via het tuchtrechtelijk traject geresulteerd in ontslag.[53]

---

[a] Voorbeeld is rapport 'Justitieel onderzoek brandweeroptreden' door ing. CAMP. Zie <H.2.1.3.1>

[b] Brieven van minister REMKES (BZK) die gegevens uit de onderzoeksdossiers aanhalen. Zie <H.8.4.14.1>

[c] Zoals in hoofdstuk <H.2.1.4.2> in detail is weergegeven, constateerde de gemeente Enschede reeds in 1994 dat er bij S.E. Fireworks sprake was van een omschakeling van consumentenvuurwerk naar evenementenvuurwerk, waardoor een aanpassing van de vergunning nodig was. Ook was brandweer OVD BOETES op de hoogte via de AVIV-rapportage van het jaar ervoor. Dat hij dit zich bij latere verhoren niet meer zegt te herinneren is strafrechtelijk niet relevant. Tenslotte is in hoofdstuk <H.2.1.3.4> weergegeven dat brandweercommandant GROOS altijd is blijven ontkennen (o.a. tijdens verhoor door COV op 20.10.2000) dat hij wist, of behoorde te weten, van de aanwezigheid van evenementenvuurwerk.

[d] Zie paragrafen <H.2.1.9> en <H.4.4.1> waarin aan de hand van verklaringen van o.a. MANS en Rosenthal wordt weergegeven hoe de lotsverbondenheid was tussen de brandweer, MANS en de bewindslieden.

1.3.3.6 *Rijksoverheid niet vervolgen*

Verreweg de belangrijkste oorzaak van de ramp ligt bij de falende regelgeving voor vuurwerk in Nederland. Zowel de opslagvoorschriften, de wijze van classificatie van vuurwerk als de blusinstructies voor de brandweer waren verkeerd. Het Openbaar Ministerie heeft de Nederlandse regelgeving gemakshalve voor juist aangenomen, want vragen omtrent de juistheid van deze regelgeving zijn niet in het dossier zichtbaar aan de orde geweest bij de strafvervolging van de Vuurwerkramp.[54]

1.3.3.7 *De S.E. Fireworks directie wél vervolgen.*

Het gunstigste en voor de overheid veiligste scenario was het vinden van een brandstichter. Het op-één-na gunstigste scenario is het bedrijf S.E. Fireworks kunnen beschuldigen van overtreding van de regelgeving, waardoor de ramp heeft kunnen ontstaan uit een onschuldige brand. Ook dan blijft de overheid buiten schot en is er een verklaring voor de ramp.[55] Deze twee scenario's waren het uitgangspunt van de GVO's[a] die door minister Klaas DE VRIES zijn aangekondigd in zijn Kamerbrief over de Vuurwerkramp, d.d. 16 mei 2000.

1.3.3.8 *Oud-eigenaar niet vervolgen*

De oud-eigenaar (Harm SMALLENBROEK) van S.E. Fireworks (BV) zou een bijzondere positie in moeten nemen binnen het strafrechtelijk onderzoek:

- SMALLENBROEK heeft tussen 1993 en 1997 zonder vergunning zijn zwaar vuurwerk bedrijf uitgeoefend in een woonwijk.[b]
- Deze onregelmatige gedoogsituatie is door de gemeente Enschede rechtgetrokken vlak voordat de gemeente een voorkeursrecht op de grond van SMALLENBROEK vestigde.
- SMALLENBROEK verkocht zijn bedrijf aan de nieuwe eigenaren zonder vermelding van de belasting van de grond met een voorkeursrecht van de gemeente, waardoor het waarschijnlijk was dat het bedrijf binnen afzienbare tijd van het terrein moest verdwijnen zonder dat de kopers dit wisten.
- SMALLENBROEK was achter de rug om van de nieuwe eigenaren gewikkeld in onderhandelingen over de aankoop van de grond door de gemeente.
- SMALLENBROEK had een hooglopend juridisch conflict met de nieuwe eigenaren, waarvan de inhoud door het OM buiten het strafrechtelijk dossier is gehouden.[c]
- SMALLENBROEK had meerdere motieven voor het opdracht geven tot brandstichting bij het latere S.E. Fireworks (v.o.f.).[d]

---

[a] GVO is Gerechtelijk Vooronderzoek

[b] Zie <H.2.1.8.1.5.4> voor de definitie van *"In een woonwijk gelegen"*.

[c] Advocaat mr. Kroep bereidde een bodemprocedure voor namens S.E. Fireworks v.o.f. tegen oud eigenaar SMALLENBROEK. Deze bodemprocedure, waarvan de eerste zitting was gepland begin juni 2000, kort na de datum van de ramp, zou SMALLENBROEK gaan verliezen en dat zou hem veel geld kosten. Het dossier van deze bodemprocedure is ondanks aandringen door BAKKER nooit door het OM in beslag genomen laat staan toegevoegd aan het onderzoek naar SMALLENBROEK.

[d] Dit motief bestond o.a. uit: financiële voordelen, dreigende bodemprocedure, persoonlijke conflicten, wraak vanwege ontslag van hemzelf en zijn echtgenote en het wegwerken van onregelmatigheden uit het verleden.

Deze motieven van SMALLENBROEK zijn niet onderzocht door Tolteam en OM, want dat zou kennelijk zowel de vervolging van de nieuwe eigenaren compliceren, als de gemeente en bureau MILAN in beeld brengen. Dit wegens nalatigheid in de vergunningverlening, de regularisatie van de vergunning situatie kort voor de vestiging van het gemeentelijk voorkeursrecht en het door de gemeente laten prevaleren van economische motieven boven veiligheid bij de beslissing om het verzoek van S.E. Fireworks af te wijzen, waarin zij vroegen om naar een terrein buiten de stad te mogen verhuizen.[56]

1.3.4 Strafrechtelijk onderzoek: overige beslissingen van het OM

1.3.4.1 *Culemborg-lessen*

De oorspronkelijke lessen uit de eerdere vuurwerkexplosie in Culemborg (1991) waren:

a. Vuurwerkinrichtingen horen niet in een woonwijk thuis
b. Laag-geclassificeerd vuurwerk kan soms toch explosief zijn.
c. Opsluiting van vuurwerk heeft explosieverzwarend effect.
d. Toepassing van plofdaken moet overwogen worden
e. Classificatie van vuurwerk moet worden herzien.

Het OM Utrecht besloot in Culemborg niet te vervolgen. Op 13 mei 2000 was geen van deze lessen door de overheid ter harte genomen. Bovendien moest S.E. Fireworks van OM Almelo wél worden vervolgd. Daarom heeft de commissie OOSTING de werkelijke lessen van Culemborg vervangen door een fake les: namelijk dat een beetje klasse 1.1 (zwaarste klasse) en een heleboel klasse 1.3 (de op een-na lichtste klasse) samen een zware explosie kunnen geven. De vervolgens geëntameerde reconstructie van de voorraad van S.E. Fireworks op de rampdag kwam precies op deze voorraadsamenstelling uit, zodat in plaats van vrijspraak, zoals in Culemborg, veroordeling zou volgen in Enschede.[57]

Het niet van toepassing verklaren van de situatie in Culemborg op de situatie in Enschede is onrechtmatig. Door het OM is (met succes) aan de rechter voorgehouden dat er in Culemborg sprake zou zijn geweest van een vuurwerkfabriek, terwijl Enschede slechts een vuurwerkopslagplaats was. Daardoor zou de vrijstelling van vervolging voor het bedrijf MS Vuurwerk in Culemborg niet van toepassing zijn op S.E. Fireworks uit Enschede.

Dit was een door het OM opgevoerde drogreden. In beide gevallen (Culemborg en Enschede) was er sprake van evenementenbedrijf dat gerede vuurwerkproducten aangeleverd kreeg van fabrikanten (vuurwerkfabrieken). Het enige werk dat bij beide bedrijven nog werd verricht was het samenstellen van een programma met het beschikbare vuurwerk. Daarna vond het op maat maken van de afstekingsmechanismes plaats op locatie, waarbij het kant-en-klare vuurwerk intact bleef. De werkzaamheden ter plaatse waren gericht op een gesynchroniseerde presentatie tijdens de evenementen. Dit is op vergelijkbare wijze en schaal gedaan door beide bedrijven (MS Vuurwerk te Culemborg en S.E. Fireworks te Enschede).

Tevens was er in beide gevallen (Culemborg en Enschede) sprake van een falende overheid. En dan niet alleen op de wijze van vergunningverlening, controle en handhaving, maar veel belangrijker nog, op het gebied van regelgeving voor de opslag van vuurwerk, waarbij de

situatie in Enschede nog veel slechter was qua regelgeving dan die in Culemborg, vanwege de ontmanteling in de jaren negentig van de regelgeving voor zwaar vuurwerk.[58] Daarom was het van eminent belang voor het Openbaar Ministerie om het Culemborgdossier buiten de vervolging van S.E. Fireworks te houden en dus van de rechter weg te houden. Immers de follow-up aan Culemborg (met name de getrokken lessen) zoals die (foutief) werd weergegeven door OOSTING zorgde voor strafrechtelijke onbruikbaarheid van Culemborg.

1.3.4.2 *Te-veel-en-te-zwaar*

S.E. Fireworks had op de rampdag alleen vuurwerk in opslag dat was geclassificeerd als subklasse 1.4, de laagste klasse. Dit betrof zowel consumenten- als evenementenvuurwerk, geheel volgens de verleende vergunning, die ook een beperkte hoeveelheid van vuurwerk uit de zwaardere subklasse 1.3 toestond. Maar dat lag er niet. Om S.E. Fireworks te kunnen vervolgen en veroordeeld te krijgen moest er uit onderzoek blijken dat er bij S.E. Fireworks *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk lag, waardoor de grote explosies konden worden verklaard zonder dat dit aan de bestaande regelgeving hoefde te liggen.[59] Om dit te bereiken heeft het Openbaar Ministerie de volgende benadering toegepast:

a. Het OM verkondigt bij herhaling publiekelijk als uitgangspunt dat de administratie van S.E. Fireworks bij de explosie geheel verloren is gegaan. In werkelijkheid is deze administratie nog volledig intact gebleven, want er lag op dat moment een volledig bijgewerkte back-up van de administratie bij de externe accountant van S.E. Fireworks.
b. Het OM negeert de beschikbare expertise van de externe accountant. Deze had op basis van de bij hen aanwezige, beschikbare en volledige administratie een voorraadstand per datum van de rampdag kunnen opmaken. Dit is niet gebeurd. Mogelijk vertrouwde het OM de externe accountant niet vanwege loyaliteit naar de cliënt die zou kunnen meespelen. Maar dan nog is dit geen reden om af te zien van een reconstructie door deze accountant, aangezien deze cijfers een nuttig referentiepunt en vergelijkingsmateriaal op hadden kunnen leveren voor andere berekeningen.
c. Het OM lanceert een omvangrijke en tijdrovende operatie door het doen uitgaan van 172 rechtshulpverzoeken aan de buitenlandse autoriteiten, in een poging om via de administratieve bescheiden van de handelspartners van S.E. Fireworks, de voorraad van S.E. Fireworks op de rampdag te kunnen reconstrueren. Dit creëert niet alleen de mogelijkheid van een grote marge bij de bepaling van uitkomst van de voorraad op de rampdag, maar bovendien lijkt deze operatie hoofdzakelijk opgezet om elementen te kunnen vinden die een bijdrage kunnen leveren aan het verhaal van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk.
d. De Nederlandse autoriteiten saboteren zelf de medewerking van China en Hongkong aan de door hen zelf gedane rechtshulpverzoeken[60], terwijl 80% van het S.E. Fireworks-vuurwerk uit China en Hongkong afkomstig was. Vervolgens vertelt de overheid aan de goegemeente dat het de Chinezen zijn die dwarsliggen. Het OM communiceert dit aan het publiek en de verantwoordelijk minister doet hetzelfde in de Tweede Kamer. [61]
e. S.E. Fireworks had op de rampdag uitsluitend als klasse 1.4 geclassificeerd vuurwerk liggen. Volgens de geldende regelgeving in Nederland kan daaruit nooit zo'n explosie ontstaan. Het OM gaat uit van de juistheid van de Nederlandse regelgeving, waardoor de enig logische consequentie is dat volgens het OM de classificatie van het S.E. Fireworks-vuurwerk op de rampdag onjuist moet zijn geweest. Het OM negeert

daarmee dat dit vuurwerk door het exporterende land geclassificeerd is. Deze classificatie moet door het importerende land worden gerespecteerd conform internationale afspraken in VN verband. Die internationale afspraken moeten voor de strafvervolging van de Vuurwerkramp overboord worden gegooid door het OM, omdat anders de Nederlandse regelgeving in beeld zou komen als mogelijk onjuist. Dat wilde het OM kennelijk koste wat het kost vermijden.

f. Het OM suggereert dat S.E. Fireworks aan de Chinese exporteur heeft gevraagd om te knoeien met classificatie en voert als 'bewijs' op dat aan een verkeerde (lees: te lichte) classificatie economische voordelen zijn verbonden. De enige concrete aanwijzing die het OM daartoe weet aan te leveren is één enkele zinsnede in oude notulen van de Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland (VEN), waarin de oud-eigenaar van S.E. Fireworks (SMALLENBROEK) vraagt of iemand een keer met de Chinezen kan praten over de classificatie. De nieuwe eigenaren, die ten tijde van de ramp eigenaar waren van S.E. Fireworks, hebben nooit een poging ondernomen tot beïnvloeding van de classificatie in China. Daarvoor heeft het OM ook geen enkele aanwijzing weten te vinden.
g. Het OM negeert het feit dat in Nederland als classificatiesysteem voor vuurwerk een indeling in gevarenklassen wordt gebruikt die in internationaal verband is ontworpen voor transport van vuurwerk. Daardoor voorspellen de in Nederland gehanteerde gevarenklassen niet het gedrag van vuurwerk in opslagsituaties. Zie <H.2.1.8.1.1> en <H.6.9>. Dit in tegenstelling tot andere landen, waar een strenger systeem voor opslag dan voor transport werd gehanteerd ten tijde van de ramp. Door het ministerie van V&W is kort na de ramp[a] in een brief aan de minister ook toegegeven dat transportclassificatie niet toepasbaar is bij opslag.[62] Het OM negeert deze wetenschap en gaat gewoon door met de valse tenlastelegging tegen S.E. Fireworks.
h. Het OM laat proeven uitvoeren met vervangend vuurwerk, waarvan het OM beweert dat het gelijkwaardig is met dat van S.E. Fireworks. Deze proeven worden uitgevoerd onder condities waarbij wel zware explosies moeten optreden. Het OM ontleent hieraan een nieuwe (zwaardere) classificatie en verklaart deze zwaardere classificatie vervolgens van toepassing met terugwerkende kracht op de voorraad die bij S.E. Fireworks aanwezig was op de rampdag. [63]
i. Het OM overtuigt de rechter van het feit dat verdere proefnemingen met vuurwerk niet meer mogelijk zijn omdat er geen geschikt vervangend vuurwerk meer voorhanden is. De door de verdediging gevraagde contra-expertise op de classificatieproeven wordt om die reden afgewezen. Het aanbod van andere vuurwerkhandelaren om geschikt vuurwerk aan te leveren wordt genegeerd.
j. Het OM shopt selectief in de door S.E. Fireworks-personeel afgelegde verklaringen, waardoor het OM geschikt zogeheten zwaar vuurwerk heeft liggen op de plaats waar de zogeheten 'krater' is ontstaan. [64]
k. Het OM laat door TNO de afmetingen van de zogeheten 'krater' gebruiken om de kracht van de explosie te laten berekenen. Er wordt geen aanvullend bodemonderzoek gedaan, waardoor verborgen blijft dat deze 'krater' veeleer het resultaat is van een verzakking, ontstaan door de aanwezige holle ruimtes onder de bodemplaten van de bunkers. Deze holle ruimtes zijn overgebleven door het inklinken van het op een voormalige kolenopslagruimte gestort puin. [65] Latere eenvoudige opgraving toonde het

[a] Dit is aan de minister van V&W meegedeeld op 12 april 2001, dus nog vóór het verantwoordingsdebat in de Tweede kamer n.a.v. het handelen van de overheid bij de Vuurwerkramp.

bestaan van deze holle ruimtes aan en deze zijn vastgelegd op foto's, waarvan er enkele in dit reviewrapport zijn opgenomen, zoals in paragraaf <H.2.3.3.4>.

l. Het OM negeert het feit dat de voorzitter van de Vereniging Evenementenvuurwerk in het kader van het strafrechtelijk onderzoek verklaringen heeft afgelegd over het bestaande probleem met de classificatie van vuurwerk.[66] Ook bij VROM wordt dit probleem ontkend.

m. Het OM heeft bij het NFI, dat een zusterorganisatie is binnen Justitie, een ondeugdelijk[67] rapport laten opstellen over het verloop van de ramp. Dit NFI-rapport wordt gekenmerkt door een gebrek aan deskundigheid, door afhankelijkheid van justitie, door afstemming met het OM[68], door verkeerde mechanismen van bewijsvoering, door het negeren van feiten, door het selectief citeren van getuigen en door het volledig negeren van de mogelijke impact van het optreden van de brandweer op de ontwikkeling van brand tot ramp. Volgens een deskundige die het NFI-rapport analyseerde <H.2.4.6>, zijn de tekortkomingen van het rapport zo ernstig dat de meest waarschijnlijke verklaring hiervoor is dat er door het NFI is toegewerkt naar een van te voren bepaalde en door de opdrachtgever (het OM) gewenste einduitkomst. Los van het oordeel van deze deskundige zijn daarvoor tijdens de review ook aanwijzingen aangetroffen. Zie naast <H.2.4.6> ook <H.2.4.4>.

n. Door de commissie OOSTING is een contra-expertise door buitenlandse deskundigen gefingeerd van de TNO/NFI-bevindingen over de ramp. De uitwisseling van de gebruikelijke inleidende schriftelijke beleefdheden wordt door OOSTING misbruikt als bevestiging van de onderzoeksresultaten van TNO. Dieper in de bijlagen van het rapport OOSTING is te vinden hoe de buitenlandse deskundigen grote reserveringen uiten tegen de wijze waarop hun contra-expertise wordt gevraagd en plaatsen zij kanttekeningen bij essentiële onderzoeksbevindingen. Deze voorbehouden van de buitenlandse deskundigen zijn niet door OOSTING in zijn rapportage weergegeven.[69] Hierdoor wordt verkeerdelijk de indruk gewekt als zouden deze deskundigen de resultaten van TNO zonder reserves bevestigen. Zie hoofdstuk <H.3.6>.

o. Het OM verwijst bij de bewijsvoering graag naar de resultaten van vuurwerktesten uitgevoerd door TNO, in samenwerking met de vuurwerkbranche, op de Maasvlakte in oktober 2000. Daarbij werd gebruik gemaakt van consumentenvuurwerk van de gevarenklasse 1.4S volgens het oude begrip 'consumentenvuurwerk', terwijl op dat moment al volgens een overgangsregeling werd gedoogd dat er meer kruit (200 gr) in een consumentenverpakking mocht zitten dan het vuurwerk dat werd getest. Op die manier kan het OM beweren dat consumentenvuurwerk altijd veilig is. De testomstandigheden waren echter dusdanig dat er geen explosies konden ontstaan vanwege onmogelijkheid van drukopbouw.[70] Dat de testomstandigheden niet representatief waren voor de werkelijke opslagomstandigheden wordt ook bevestigd door deskundigen. Zie voor meer details <H.8.12> Maasvlakteproeven.

p. Ook na afloop van het strafrechtelijk onderzoek hebben de autoriteiten volhard in hun fouten. De resultaten van de in 2005 uitgevoerde grote schaal vuurwerktesten in Polen, die bevestigden dat ook vuurwerk uit de laagste subklasse (1.4) explosief kan reageren, zijn veranderd weergegeven door TNO[71], zodat ook later het beeld kon blijven bestaan dat de vuurwerkopslag in Nederland veilig is. Dit ten koste van de veiligheid van Nederlandse brandweerlieden en omwonenden.

1.3.4.3 *Sturing Tolteam*

Het Openbaar Ministerie had permanent vertegenwoordigers aanwezig tussen het Tolteam tijdens het strafrechtelijk onderzoek. Het Tolteam werd op dagelijkse basis door het OM aangestuurd. [72] Alle belangrijke onderzoeksfouten die zijn gemaakt door het Tolteam zijn daarom toe te rekenen aan de sturing door het OM.

1.3.4.4 *Sturing NFI*

Het NFI levert als directoraat van het Ministerie van Justitie geen onafhankelijke onderzoeksresultaten en heeft blijkens de inhoud van haar rapport de oren naar het OM, die de opdrachtgever was, laten hangen. Er is aantoonbaar afstemming gepleegd tussen de onderzoekers van Tolteam, OM, TNO en NFI.[73]

1.3.4.5 *Foutieve regelgeving*

De regelgeving in Nederland op het gebied van vuurwerk, alsmede de gebruiken op dat gebied, schoten zeer ernstig tekort. Dit is totaal genegeerd tijdens het onderzoek.[74]

a. Een intern bij de regelgeving voor gevaarlijke stoffen betrokken voormalig rijksambtenaar van zowel VROM als V&W geeft aan dat de regelgeving voor vuurwerk zo slecht was dat hier mogelijk een oorzaak voor de ramp kan liggen.[a]
b. Bij de opslag van vuurwerk is géén plofdak noch een aarden omwalling voorgeschreven. Dit is in sommige andere landen wél het geval.
c. De ligging van vuurwerkinrichtingen bij (in) een woonwijk[b] of industrieterrein was toegestaan, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld Frankrijk en Duitsland.
d. Dat er sprake is van foutieve classificatie is altijd ontkend. Echter uit het TNO-rapport over concurrent Haarman (2000) en de klachten van de VEN-voorzitter blijkt dat de classificatie niet op orde was en dat dit ook bekend was.
e. De blusvoorschriften in Nederland schrijven bij brandend vuurwerk te kleine veiligheidsafstanden voor. In Frankrijk is het (in 2000) zelfs helemaal verboden een vuurwerkbrand offensief te benaderen. [75]
f. Enkele buitenlandse autoriteiten beschrijven de situatie en praktijken op het gebied van vuurwerk in Nederland zelfs als achterlijk. [76]

1.3.4.6 *Het achterhouden van dossiers*

Het Openbaar Ministerie heeft vele dossiers achtergehouden voor de rechterlijke macht, omdat deze dossiers volgens het OM geen relevantie hadden voor de strafzaak. Dit was ten onrechte.[77]:

a. Het strafrechtelijk dossier van **Culemborg** is ondanks verzoeken van de verdediging daartoe, niet toegevoegd aan het strafdossier. [78]
b. **Kroep/SMALLENBROEK**. Op het moment van de ramp was er sprake van een hooglopend en verregaand conflict tussen de oud-eigenaar en de nieuwe eigenaren

[a] Zie het commentaar van mr. A. den Breejen dat zeer gedetailleerd is opgetekend in hoofdstuk <H.6>.
[b] Zie <H.2.1.8.1.5.4> voor de definitie van *"In een woonwijk gelegen"*.

van S.E. Fireworks. De oud-eigenaar dwarsboomde op alle mogelijke manieren de bedrijfsvoering van het door hem verkochte bedrijf en hierover liep een bodemprocedure die kort na de ramp zou gaan dienen. De oud-eigenaar zou hierin het onderspit delven. Het onderliggende dossier waaruit de motieven voor brandstichting van de oud-eigenaar blijken zijn nooit door het OM in beslag laten nemen. [79] Het motief van de oud-eigenaar werd niet onderzocht. [80]

c. **Gemeente/brandweer**. Door het Tolteam zijn eind mei 2000 bij de gemeente dossiers in beslag genomen betreffende de opslag van vuurwerk, de onderhandelingen over de verwerving van de grond en over de brandweer. [81] Deze dossiers zijn naderhand niet in het strafrechtelijk dossier aangetroffen.
d. Het **Defensie/MILAN**-dossier is buiten het strafdossier gehouden. Het enige dat van MILAN te vinden is betreft een proces-verbaal opgemaakt door twee aan het Tolteam toegevoegde marechaussees. [82] Hierin staat niets van de strafrechtelijk relevante overtredingen die zijn begaan door MILAN bij de uitoefening van hun taken als wettelijk aangewezen adviseur voor de opslag van vuurwerk.

1.3.4.7 *Beeldvorming S.E. Fireworks*

Het Openbaar Ministerie heeft zich, al dan niet in samenwerking met anderen, schuldig gemaakt aan lasterlijk besmeuren van de reputatie van S.E. Fireworks in functie van een te verkrijgen veroordeling van het bedrijf.

a. Het OM heeft een bewijsconstructie verzonnen inzake de beschuldiging van illegale handel. Deze illegale handel bestond in werkelijkheid niet.
b. Het OM heeft een bewijsconstructie verzonnen dat er sprake was van zwart geld. Dit is ook in beslag genomen. Dit geld was in werkelijkheid gewoon aangegeven bij de belastingdienst en moest later worden geretourneerd aan de S.E. Fireworksdirecteur.
c. Het OM heeft S.E. Fireworks neergezet als een slecht geleid bedrijf dat niet opgeruimd en vuil was. Dit in functie van het in brand kunnen raken van niet opgeruimd vuil en een voor de brandweer onbereikbare aanhangwagen. In werkelijkheid was S.E. Fireworks een net bedrijf met een clean desk policy en een netjes opgeruimd terrein. Hiervan zijn beelden beschikbaar.
d. Het OM heeft S.E. Fireworks afgeschilderd als een bedrijf dat het met de veiligheidsvoorzieningen niet zo nauw nam. In werkelijkheid is na de overname:
    - Een veiligheidsadvies ingewonnen bij een daartoe gemachtigd adviseur.
    - Het hang- en sluitwerk van de opslagplaatsen vervangen en verbeterd.
    - Zijn er meer en betere brandblussers geplaatst en is daarvoor per contract een onderhoudsverplichting aangegaan.
    - Hebben alle oproepkrachten verplicht een veiligheidscursus moeten volgen die het bedrijf in totaal fl. 100.000,- kostte.
e. In het jaarverslag over 2000 van het OM arrondissement Almelo doet de zaaksofficier uitspraken over de ergerlijk leugenachtige houding van met name een van de directeuren van S.E. Fireworks. Het vaste verhoorkoppel binnen het Tolteam dat betreffende verdachte 85x heeft ondervraagd was hierover zo verbaasd dat zij per proces-verbaal hebben laten vastleggen dat zij verdachte nooit op een regelrechte leugen hebben kunnen betrappen.
f. De commissie OOSTING heeft buiten haar bevoegdheid het bedrijf S.E. Fireworks reeds schuldig verklaard voordat de rechter zich erover had uitgesproken.

g. De commissie OOSTING heeft zich bezondigd aan nodeloze dramatische effecten bij de presentatie van haar onderzoeksresultaten. Hierdoor werden de gebeurtenissen bij S.E. Fireworks in een kwaad daglicht gesteld.

1.3.4.8 *Neutraliseren melders*

Het Openbaar Ministerie heeft zich actief bemoeid met de uitschakeling van de beide klokkenluiders binnen het Tolteam. Het OM heeft informatie van de melders gelekt die niet voor de buitenwereld waren bedoeld. Het OM heeft getracht de melders ongeloofwaardig te maken bij het gerechtshof in de hoop hun getuigenis te kunnen torpederen. Vervolgens adviseerde het OM de korpschef tot het instellen van een tuchtrechtelijk onderzoek tegen beide melders van misstanden. Het OM voerde tenslotte de regie bij de instelling van het strafrechtelijk feitenonderzoek tegen beide melders door de rijksrecherche.[83]

1.3.4.9 *Uitschakeling BIZGM*

Het interne politieonderzoek dat door Bureau Interne Zaken van de politieregio Gelderland-Midden werd gevoerd naar de handelwijze van het Tolteam van de politie Twente, was oorspronkelijk mede specifiek ingezet om de beide melders tegen het licht te houden. Het BIZGM-onderzoek kantelde echter onverwacht door een informatielek in het voordeel van beide melders en het BIZ kwam met een voorlopige conclusie dat het OM en het Tolteam de rechterlijke macht bewust hadden misleid. Het Openbaar Ministerie is leidend geweest in de uitschakeling van het BIZ en het neutraliseren van hun conclusies door de rijksrecherche.

1.3.4.10 *Aansturing rijksrecherche*

Het College van Pg's, als leiding van het OM, heeft door het inschakelen van de rijksrecherche, het bepalen van de (te) beperkte onderzoeksopdracht en de verdere aansturing tijdens het onderzoek via de OvJ, een grote verantwoording voor het hoge doofpotgehalte van het uitgevoerde rijksrechercheonderzoek. (details hierna.)

1.3.4.11 *Feitenonderzoeken 2010-2012*

Door toedoen van melder en ex-Tolteam rechercheur Jan PAALMAN en twee RTV-Oost journalisten kwam er in april 2010 nieuwe informatie naar boven die het Openbaar Ministerie, voor het eerst sinds het staken van het onderzoek in 2003, noopte tot het openen van een nieuw aanvullend feitenonderzoek in mei 2010. Dit feitenonderzoek is opgesplitst in drie deelonderzoeken, over een periode van tweeëneenhalf jaar.[a] Hierbij verwaterden de nieuwe aanwijzingen en werd de onderzoeksopdracht door het OM steeds enger geformuleerd. Het laatste afsluitende onderzoek is op verzoek van het College Pg's gedaan door dezelfde rijksrecherchemensen als die in 2004 reeds onderzoek hadden gedaan naar dezelfde feiten. Hiermee waren alle nieuwe aanwijzingen geneutraliseerd in een onderzoek met een hoog inteeltgehalte.[84]

[a] Deze feitenonderzoeken waren achtereenvolgens Esaltato (2010), VerEsal (2011) en Daslook (2012)

1.3.5 Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (COV – OOSTING)

Met de Bijlmerramp Amsterdam en met de Herculesramp bij vliegbasis Eindhoven waren in de jaren voor de Vuurwerkramp slechte ervaringen opgedaan door de overheid. De onduidelijkheden rond het onderzoek naar de Bijlmerramp hadden geleid tot een parlementaire enquête die nog maar net was afgerond en bij de Herculesramp werden vertegenwoordigers van de brandweer en de luchtverkeersleiding vervolgd. Dergelijke scenario's moesten bij de Vuurwerkramp worden vermeden, dus besloot het kabinet Kok al zeer snel tot de instelling van een Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (COV) onder voorzitterschap van een ervaren en in aanzien staande prof. mr. dr. Marten OOSTING, voormalig Nationaal Ombudsman en lid van de Raad van State. De bemanning van de commissie bestond verder uit een ex-minister, een ex-fractievoorzitter uit de 2e Kamer en een topambtenaar[a]. De bij dit soort evenementen gebruikelijke commissie was hiermee in stelling gebracht.

Het doel van de COV was dus in de eerste plaats gericht op het voorkomen van een parlementaire enquête.[b] Nader onderzoek na afloop van OOSTING moest hiermee praktisch onmogelijk worden gemaakt en dat werd het ook. Bijvoorbeeld de latere Onderzoeksraad voor de Veiligheid zou met succes verwijzen naar de rapportage OOSTING om geen nader onderzoek te hoeven instellen.

De betekenis van de commissie OOSTING kan moeilijk worden overschat. De commissie mocht volgens de onderzoeksopdracht geen antwoord op de schuldvraag geven, want dat was aan de rechter, maar de commissie deed het toch. De schuldtoewijzing viel volgens OOSTING aan S.E. Fireworks, de talloze fouten van de overheid werden daarentegen gebagatelliseerd[c]. De commissie OOSTING bleek *'de maat der dingen'*. Tussen alle onderzoeken in van acht rijksinspecties, het Openbaar Ministerie en de politie, het NFI en TNO, bleek OOSTING de leidende factor te zijn binnen die onderzoeken. Het oordeel van OOSTING zou maatgevend zijn voor de publieke opinie en voor het mogelijke aftreden van politieke ambtsdragers in Enschede en in Den Haag.

De commissie OOSTING deed netjes haar best. De gelikte audiovisuele presentatie had zelfs op het juiste moment kindergeluiden ingemengd voor het benodigde dramatische effect bij het in de verf zetten van de nalatigheden van S.E. Fireworks. De bevindingen van OOSTING vertonen vele kenmerken van een tunnelvisie, waarbij de overheid werd gespaard en het bedrijf S.E. Fireworks de schuld kreeg. Voorbeelden van foutieve conclusies waren:

- Verkeerde voorraadreconstructie
- Foutieve her-classificatie
- Weergave van de brandeffecten per gevarenklasse

[a] Ir. Marius Enthoven was directeur-generaal geweest bij het ministerie van VROM, een van de voor de regelgeving voor vuurwerk betrokken ministeries.
[b] Dat het voorkomen van een Parlementaire Enquête een hoofddoel van de cie. OOSTING was, werd gewoon openlijk gezegd. Melder PAALMAN kreeg dit ook te horen tijdens een interne briefing van het Tolteam.
[c] Dat dit geen overdrijving is, maar de droevige waarheid moge alleen al blijken uit de kwalificaties van de rechtbank Almelo in haar vonnis tegen de eigenaren van S.E. Fireworks, waarin de voorzitter van de rechtbank verklaarde dat de diverse overheidsorganen hun taken op volstrekt onverklaarbare wijze hebben uitgevoerd en dat hierdoor ook strafverminderende werking toekomt aan de eigenaren van het bedrijf.

- Deformatie van de lessen van de vuurwerkexplosie in Culemborg
- Foutieve reconstructie van de escalatie van brand tot ramp
- Manipulatie met getuigenverklaringen
- Ongeoorloofde uitlatingen over de schuldvraag
- Voortijdige afsluiting van het onderzoek
- Voorgewende contra-expertises door buitenlandse deskundigen
- Voorbijgaan aan nalatigheden verantwoordelijke ministeries (BZK, VROM en V&W)

In hoofdstuk <H.3> van deze rapportage wordt uitgebreid ingegaan op de werkwijze, achtergronden en begane fouten door de commissie OOSTING.

1.3.6 Rechter-commissaris

Rechter-commissaris mr. M. MELAARD verdient een afzonderlijke vermelding vanwege de rol die hij als rechter-commissaris voor strafzaken bij de rechtbank te Almelo heeft gespeeld bij de strafrechtelijke vervolging van de S.E. Fireworks directie en de van brandstichting verdachte André DE VRIES. Hoewel niet behorende tot het Openbaar Ministerie heeft Mr. MELAARD de facto gefunctioneerd als een extra officier van justitie in de plaats van zijn rol als controlerend en toetsend rechter te vervullen.
Mr.Melaard heeft mogelijk verklaringen van buitenlandse deskundigen beïnvloed. Dit is af te leiden uit de brief van mr. Spruijt (verdediging BAKKER) aan RC mr. Melaard, d.d. 1okt2001, waarin mr. Spruijt zich beklaagd over het verhoor en notuleren door de RC van de buitenlandse deskundigen. Mr. Mellaard draagt mede verantwoordelijkheid voor de misleiding van de rechterlijke macht door het Openbaar Ministerie.[85]

1.4 Functioneren rijksrecherche

Een disciplinair onderzoek binnen het Tolteam van de politie Twente, uitgevoerd door Bureau Interne Zaken van het politiekorps Gelderland-Midden (BIZ-GM), bracht de mogelijke misleiding aan het licht van de rechterlijke macht door het Tolteam en Openbaar Ministerie in de strafzaak tegen DE VRIES. Dit gebeurde door een derde tussenrapport d.d. 16 november 2003. Achtereenvolgens is door burgemeester MANS, via minister DONNER en het college van procureurs-generaal, de rijksrecherche ingeschakeld, met de kennelijke opdracht de conclusies van Bureau Interne Zaken te ontkrachten en van tafel te vegen.[a] Hierbij zijn veel kenmerken van een doofpotoperatie gevonden. Dat dit kon worden vastgesteld is uitzonderlijk te noemen. De totstandkoming van een Rijksrechercherapport wordt nooit openbaar gemaakt. Dit kon dan ook alleen maar worden vastgesteld dankzij het onverwacht beschikbaar komen van geheime interne documenten van de rijksrecherche, veertien jaar na de ramp en tien jaar na afloop van het onderzoek door de rijksrecherche.[86]

Hoofdopdracht van de rijksrecherche in 2004 was om te verifiëren of er sprake was van misleiding van de rechterlijke macht, aangezien de interne onderzoekers van BIZ Gelderland-Midden voor het vervolgtraject dit gegeven als werkhypothese hadden aanbevolen. Echter,

[a] De veronderstelling dat de rijksrecherche (RR) de vooraf geformuleerde opdracht had de conclusies van het BIZ van tafel te vegen, waarbij de waarheidsvinding er niet toe deed, is gebaseerd op schriftelijke verklaringen van BIZ-medewerkers. Zij beschrijven daarbij hoe de overdracht van de dossiers van BIZ naar RR plaatsvond en op welke wijze zij werden geconsulteerd door de verantwoordelijk officier van justitie en leidinggevenden van de rijksrecherche.

bij de uitvoering van haar opdracht negeerde de rijksrecherche alle concrete aanwijzingen die konden wijzen op die misleiding. Hiervan worden er enkele hierna genoemd, alsmede een duiding van de gevolgen van deze handelwijze <H.1.4.1 – H.1.4.6>. De gedragingen van de rijksrecherche komen veel uitgebreider aan de orde in hoofdstuk <H.2.9>.

1.4.1 Millenniumverklaring

Het Openbaar Ministerie presenteerde een, voor de van brandstichting verdachte André DE VRIES, belastende verklaring (zogeheten *'Millenniumverklaring'*). Deze verklaring werd door de rechtbank in het vonnis tot twee maal toe als bewijsmiddel opgenomen bij de veroordeling van DE VRIES tot 15jr gevangenis. De eveneens aanwezige zes ontlastende verklaringen die hiermee in strijd waren, zijn door het OM kennelijk zo weggestopt in het strafrechtelijk dossier dat de rechtbank deze niet of onvoldoende heeft opgemerkt. Bovendien had het OM reeds een strafklacht wegens het plegen van meineed ingediend tegen de bewuste getuige voor het afleggen van die bewuste *'Millenniumverklaring'*. De rijksrecherche maakt hiervan geen enkele melding, laat staan dat er onderzoek naar wordt verricht of conclusies worden verbonden aan deze misleiding van de rechterlijke macht.

1.4.2 Compositietekening

1.4.2.1 *Niet bestaand*

Tijdens het verhoor door de rijksrecherche van een rechter inzake een tip die uiteindelijk leidde naar André DE VRIES, zegt de rechter te hebben getipt n.a.v. een compositietekening die aan hem was getoond door een officier van justitie. Deze compositietekening bestond op die datum echter nog niet! De rijksrecherche vermeldt die gegevens wel, maar verzuimt om deze anomalie te benoemen, laat staan er op door te rechercheren.

1.4.2.2 *Niet gelijkend*

De compositietekening die zogezegd aan de basis lag van de tip op een getuige die leidde naar de latere verdachte André DE VRIES heeft geen enkele gelijkenis met bewuste getuige, noch met de latere verdachte DE VRIES

1.4.3 Rode sportbroekje

1.4.3.1 *Sporen in het broekje*

Er is door de rijksrecherche totaal geen aandacht besteed aan het feit dat er aanwijzingen zijn dat de vuurwerksporen op andere wijze in het rode broekje kunnen zijn gekomen. De volgende overwegingen en aanwijzingen spelen daarbij een rol:

- Het bij het Hof geuite dilemma van ir. P DE BRUYN (NFI) dat de sporen die zijn aangetroffen in het broekje eigenlijk passen bij een persoon die minstens zwaar gewond zou moeten zijn geweest, hetgeen niet het geval was.
- Het feit dat het 'rode broekje' mogelijk dagenlang (1^{e} week november) onbeheerd in een kofferbak van een dienstauto heeft gelegen.
- Het feit dat er anomalieën zijn geconstateerd tussen de omschrijving van de kleding en de sporen op de overige kleding van DE VRIES, die moeilijk verklaarbaar zijn.

- Het feit dat er veelvuldig door betrokken politiefunctionarissen belangrijke feiten zijn verzwegen betreffende de omgang met en de routing van het rode broekje.
- Het feit dat door alle officiële instanties (behalve het BIZ) is vermeden om medewerkers te horen die een afwijkende getuigenverklaring zouden afleggen, niet passend bij de officiële lezing betreffende het 'rode broekje'.

1.4.3.2 *Meerdere broekjes*

De aan de verdachte DE VRIES toegeschreven rode sportbroek vertoont in onder ede afgelegde verklaringen grote verschillen in uiterlijk, geur, beschadiging, verpakkingswijze en routing door de organisatie. Dit duidt op de waarschijnlijkheid van het figureren van meerdere rode broekjes in het onderzoek als dé sportbroek van André DE VRIES.

1.4.3.3 *Wegredeneren belang rode broekje*

De rijksrecherche maakt misbruik van het arrest van het gerechtshof van 12 mei 2003 om het rode broekje als relevant bewijsmiddel weg te redeneren. Dit is onjuist, want dit rode broekje speelde een doorslaggevende rol bij:

- Aandachtsvestiging op André DE VRIES
- Verdachtmaking van André DE VRIES
- Arrestatie van André DE VRIES
- Verlenging gevangenhouding van André DE VRIES
- Veroordeling tot 15 jaar gevangenis van André DE VRIES

Het feit dat de rijksrecherche hieraan voorbij wenst te gaan duidt op vooringenomenheid t.a.v. een gewenste uitkomst van het feitenonderzoek naar de mogelijkheid van misleiding van de rechterlijke macht.

1.4.4 Tegenstrijdigheden ambtsedige verklaringen

Door het BIZ zijn veel meer kritische getuigen gehoord uit de basis (werkvloer) van het Tolteam en de politie Twente. Het is opvallend hoeveel volledig tegenstrijdige en vage verklaringen er worden afgelegd door ervaren en getrainde rechercheurs. Het BIZ heeft mede op basis hiervan (volgens steller terecht) de conclusie getrokken dat er mogelijk meinedige verklaringen zijn afgelegd en er aanwijzingen zijn van misleiding van de rechterlijke macht doordat het OM alleen die verklaringen gebruikt die het OM welgevallig zijn.
Zie verder paragraaf <H.2.9.10.7> en hoofdstuk <H.8.15>.

1.4.5 Overige RR-fouten:

1.4.5.1 *Parallel traject*

De rijksrecherche heeft op oneigenlijke wijze onder gebruikmaking van formalistische argumenten het door BIZ waargenomen parallelle onderzoekstraject weggeredeneerd.

1.4.5.2 *Selectie van getuigen*

De rijksrecherche heeft bij haar onderzoek op subjectieve wijze haar getuigen geselecteerd, daarbij de meest kritische getuigen negerend.

1.4.5.3 *Verdachte als basis bewijsvoering*

Een door het BIZ als verdacht aangemerkte politiefunctionaris, die heeft deelgenomen aan een parallel onderzoekstraject en instrumenteel was bij het in beeld brengen van de gewenste verdachte André DE VRIES, levert voor de rijksrecherche juist de basis van haar bewijsvoering tegen de mogelijke misleiding van de rechterlijke macht.

1.4.5.4 *Zoektocht naar meineed melders*

In tegenstelling tot de formele opdrachtomschrijving, waarin staat dat de rijksrecherche zich niet richt op de klachten van de beide melders, richtte de rijksrecherche zich uitdrukkelijk juist wél op het vinden van een basis voor een door het OM te formuleren meineedklacht tegen beide melders van misstanden bij het indienen van hun klachten.

Door al deze fouten, waaronder enkele zeer ernstige, ontkomt men niet aan de indruk dat de rijksrecherche bewust om de onderzoeksvraag heeft heen gerechercheerd om de conclusie van het BIZ Gelderland-Midden maar niet te hoeven bevestigen.

1.4.6 Dwaling politie, justitie en politiek door rijksrecherche

De betekenis van de foutieve uitkomsten van het rijksrechercheonderzoek kan niet worden overschat. In vervolgprocedures bij politie, strafrechter, bestuursrechter, civiele rechter en bemiddelende instanties wordt steeds verwezen naar de (foutieve) onderzoekconclusies van de rijksrecherche uit 2004. Daardoor zijn instanties misleid en zijn verkeerde beslissingen genomen, waardoor de rechtsgang in alle Vuurwerkrampprocedures is gefrustreerd. In het navolgende worden enkele voorbeelden van consequenties van dit rijksrechercheonderzoek gegeven. Een korte samenvatting hierna, meer details in paragraaf <H.2.9.14>.

1.4.6.1 *Politie Twente*

Zowel bij de schorsing (2004) en bij het ontslag (2005) van beide melders van misstanden, als bij latere verzoeken om rehabilitatie wordt gebruik gemaakt van de resultaten van de rijksrecherche.

1.4.6.2 *Openbaar Ministerie*

Het Openbaar Ministerie heeft in al haar geledingen en op tal van momenten gebruik gemaakt van de conclusies van de rijksrecherche:

- In persverklaringen naar het publiek.
- In de suggestie van meineed gepleegd door een van de melders.
- In de informatieverschaffing naar het gerechtshof bij een artikel 12 procedure door de melders.

- In zijn weigering een strafklacht te behandelen van een van beide melders tegen leden van het Tolteam en het Openbaar Ministerie zelf.
- Bij de weigering strafrechtelijke gevolgen te verbinden aan de feitenonderzoeken.

1.4.6.3 *Minister DONNER van Justitie*

Toenmalig minister DONNER heeft in zijn beantwoording van de Kamervragen betreffende het lot van beide melders en betreffende het verschil in bevindingen tussen BIZ en de rijksrecherche uitvoerig gebruik gemaakt van de uitkomsten van de rijksrecherche. Door de foutieve uitkomsten van de rijksrecherche misleidt minister DONNER de Kamer.

1.4.6.4 *Mr. A. HERSTEL*

Naar aanleiding van de vele Kamervragen over de verschillen in uitkomst van de onderzoeken van BIZ en de rijksrecherche vraagt de vaste commissie Justitie van de Tweede Kamer aan Mr. A. HERSTEL om onderzoek te doen naar de informatieverschaffing van minister DONNER over deze kwestie. Mr. HERSTEL krijgt geen toegang tot de achterliggende stukken en ook hij wordt op het verkeerde been gezet door de uitkomsten van de rijksrecherche, waardoor de Tweede Kamer een verkeerd besluit neemt.

1.4.6.5 *Bestuursrechter en Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State*

Deze beide rechtscolleges kunnen verwijzen naar de geanonimiseerde vrijgave van het rijksrechercherapport en besluiten vervolgens dat er voldoende openheid is betracht inzake de aan het publiek vrij te geven informatie over het rijksrechercheonderzoek.

1.4.6.6 *Hoge Raad*

De Hoge Raad wijst een verzoek om herziening van het strafvonnis af, gedaan door een van de voormalige eigenaren van S.E. Fireworks, onder verwijzing naar de resultaten van het rijksrechercheonderzoek. Een vonnis dat gebaseerd is op foutieve gronden kan hiermee in stand blijven dankzij de foutieve uitkomsten van de rijksrecherche.

1.4.6.7 *Feitenonderzoeken door drie OM-arrondissementen*

De aanvullende feitenonderzoeken die hebben plaatsgevonden in de periode 2010-2012 zijn gefrustreerd door de resultaten van het rijksrechercheonderzoek. Het laatste feitenonderzoek is door diezelfde rijksrecherche uitgevoerd, waarmee alle nieuwe aanwijzingen voor het ontstaan van de ramp en over de wijze waarop de strafvervolging heeft plaatsgevonden, zijn geneutraliseerd.

1.4.6.8 *Gerechtshof Leeuwarden*

Het gerechtshof Leeuwarden wijst de artikel 12 strafklacht van een van de oud S.E. Fireworks directeuren af die hij had ingediend tegen leden van het Tolteam en het Openbaar Ministerie. Het gerechtshof gebruikt als een van de redenen voor afwijzing de resultaten van het rijksrechercheonderzoek uit 2004.

1.4.6.9 *Nationale Ombudsman*

De Nationale Ombudsman Brenninkmeijer wijst een verzoek van PAALMAN af om een onderzoek te starten naar de misstanden begaan door de politie en het Openbaar Ministerie tijdens de strafvervolging van de ramp. De reden hiervoor is het feit dat de bevindingen van de rijksrecherche hebben uitgewezen dat er geen sprake is geweest van misstanden.[87]

1.4.6.10 *Onderzoekraad Integriteit Overheid*

De Onderzoeksraad Integriteit Overheid wijst het verzoek van PAALMAN ook af om een onderzoek te starten naar deze misstanden door politie en OM bij de strafvervolging. Onder verwijzing naar de bevindingen van de Nationale Ombudsman en bij gebrek aan eigen onderzoekscapaciteit, is de hoofdreden van afwijzing de bevindingen van de rijksrecherche.

1.4.6.11 *Landelijk Meldpunt Mistanden KNP*

Van: PD Recherche - Jan Paalman [mailto:jan@pdrecherche.nl]
Verzonden: Dinsdag 25 februari 2014 12:43
Aan: Gestel, J.E.W. van (Janneke) **Onderwerp:** Integriteit
Geachte mevr. van Gestel; Graag zou ik een keer met u van gedachten willen wisselen i.v.m. integriteit en politie. Ik ben Jan Paalman, oud rechercheur van politie Twente die met zijn integriteit in de knoop kwam omdat een onschuldige man in de vuurwerkramp d.d. 13 mei 2000 met valse bewijzen tot 15 jaar cel werd veroordeeld. (rechtbank Almelo). Wij, mijn collega en ik, werden (tegen de zin van het OM en politie) gehoord bij het Hof in Arnhem. Vervolgens werd de veroordeelde Andre de Vries vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs (er was helemaal geen bewijs, maar dit was gecreëerd). Dit optreden kostte mij mijn baan als brigadier coördinator bij de Districtsrecherche te Almelo. (na 30 prima dienstjaren). Een hoge prijs voor je eerlijkheid. Dit is de praktijk. Nogmaals ik zou een gesprek zeer op prijs stellen. Met vriendelijke groet, Jan Paalman Tel. 06-53809836

Van: Gestel, J.E.W. van (Janneke) [mailto:Janneke.van.Gestel@knp.politie.nl]
Verzonden: Woensdag 26 februari 2014 9:23
Aan: 'PD Recherche - Jan Paalman' **Onderwerp:** RE: Integriteit
Beste Jan, Dank voor je bericht. Natuurlijk kunnen wij van gedachten wisselen. Ik neem vanmiddag telefonisch contact met je op, voor het maken van een afspraak.
Hartelijke groet, Janneke van Gestel - Juridisch adviseur
Politie | Korpsstaf | Bestuursondersteuning | Juridische zaken

Laat in de middag belde Janneke van Gestel dat zij de mail niet goed had gelezen en dat een gesprek niet mogelijk was omdat PAALMAN niet meer bij de politie werkte. Toen PAALMAN door vroeg naar de werkelijke reden gaf ze schoorvoetend toe dat het niet mocht.

Figuur 6: Het Landelijk Meldpunt Misstanden wil niet met PAALMAN praten

1.4.6.12 *College procureurs-generaal*

Het college Pg's is vaak de instantie om bij in beroep te gaan bij gerechtelijke procedures rondom vrijgave van documenten over de Vuurwerkramp. Zij verwijzen systematisch naar de bevindingen van de rijksrecherche bij bezwaar en beroep tegen de weigering van vrijgave.

Ook streefde het college van procureurs-generaal naar afsluiting van de aanvullende feitenonderzoeken (2010 – 2012). Zij deden dit door de wijze van opdrachtformulering en door aan de behandelend officier van justitie op te dragen het laatste feitenonderzoek (Daslook) uit te laten voeren door eerder (2004) betrokken rijksrechercheurs.

1.5 Leeswijzer: OM, motief en doelstelling

1.5.1 <H.2> Inhoud per OM-gedraging

Na <H.1> Voorwoord, conclusies, leeswijzer, bronnenoverzicht en inhoudsopgave, worden in <H.2> de gedragingen van het OM op een rij gezet. Bij ieder gedraging wordt aangegeven:

- De stelling, ofwel de over te brengen boodschap.
- De omschrijving van de gedraging door het OM.
- De beschikbare bewijzen waarop aantijging is gebaseerd dat het OM het betreffende gedraging heeft gedaan.
- Een duiding van mogelijke daders is achterwege gelaten. Dit kan worden toegevoegd indien daartoe een vraag ontstaat na onderzoek door O.V.V. door Tweede Kamer.

1.5.2 <H.3> De betekenis van de commissie OOSTING

Na de beschrijving van de gedragingen van het Openbaar Ministerie in <H.2> is een afzonderlijk hoofdstuk <H.3> opgenomen over de betekenis van de COV[a] oftewel de commissie OOSTING. Dit is noodzakelijk om het standaardargument weg te nemen dat er geen sprake kan zijn van onregelmatigheden, omdat de commissie OOSTING, onafhankelijk en van hoog aanzien, uitvoerig onderzoek heeft gepleegd. Ook wordt vaak verwezen naar het feit dat OOSTING contra-expertises heeft laten uitvoeren door gezaghebbende buitenlandse technische deskundigen. Ook dat gegeven wordt ontkracht in dit reviewrapport. De waarde van OOSTING, de plaats t.o.v. het strafrechtelijk onderzoek en de betekenis van de buitenlandse contra-expertises worden in dit derde hoofdstuk geduid.

1.5.3 <H.4> Motief Openbaar Ministerie

In dit document worden zware beschuldigingen geuit aan het adres van het Openbaar Ministerie. Indien deze beschuldigingen op waarheid berusten tasten zij het geloof in onze rechtsstaat aan. Volgens velen kunnen deze beschuldigingen daarom niet kloppen en dienen te worden geparkeerd in het gebied van de complotdenkers. Deze reactie is begrijpelijk, maar onjuist. De in dit document weergegeven onregelmatigheden, begaan door het OM, zijn niet het product van een complot, maar kunnen toch tot stand komen binnen het huidige polderraamwerk van *'checks en balances'* en ondanks de aanwezigheid van gemotiveerde en integere onderzoekers van justitie en politie.
Om de gedragingen van het OM geloofwaardig te kunnen duiden wordt er in hoofdstuk <H.4> een overzicht gegeven van de motieven die bij het handelen van het OM een rol kunnen hebben gespeeld. Dit is geen complot, maar het zijn gebruikelijke beweegredenen die het Openbaar Ministerie hanteert bij haar dagelijks functioneren.

1.5.4 <H.5> Tunnelvisie in requisitoir en repliek OM

Hoofdstuk <H.5> vat de rechtsgang samen in eerste en tweede aanleg d.m.v. geselecteerde elementen uit de pleidooien die door het OM en de verdediging zijn gehouden in de

[a] C.O.V. is Commissie Onderzoek Vuurwerkramp onder voorzitterschap van staatsraad en voormalig Nationaal Ombudsman Prof. Dr. Mr. Marten OOSTING

strafzaak van S.E. Fireworks directeur R.J. BAKKER. Ook de uitspraken van de rechtbank Almelo en het gerechtshof Arnhem zijn samengevat weergegeven en geanalyseerd, voor zover relevant voor het betoog van dit rapport. In dit hoofdstuk wordt de tunnelvisie geduid van het OM. In <H.8.2> wordt de wetenschappelijke onderbouwing gegeven toe ten grondslag ligt aan dit oordeel. Zeer belangrijk is hoofdstuk <H.5.12>, waarin de bewijsmiddelen uit het arrest Hof worden weerlegd.

1.5.5 <H.6> Vuurwerkregelgeving door VROM en V&W

De totstandkoming van NL regelgeving voor gevaarlijke stoffen, de rol van beide meest betrokken ministeries: VROM en V&W. Het falen van OOSTING op dit terrein. De grote tekortkomingen leidden naar de ramp. Tenslotte de coördinatie van BZK na de ramp.

1.5.6 <H.7> Aanzet tot vervolgonderzoek, evaluatie en lessen

1. Opsomming van trajecten en sporen die niet of onvoldoende zijn onderzocht.
2. Nieuwe hypothesen voor onderzoek (slechts een eerste aanzet).
3. Eindchronologie: Wat gebeurde er werkelijk bij de Vuurwerkramp? (Eerste aanzet).
4. Aanbevelingen en vervolg op dit rapport.

1.5.7 <H.8> Bijlagen

Hoofdstuk <H.8> bevat bijlagen ter onderbouwing van het reviewrapport:

1. Inleiding op het toezicht dat wordt uitgeoefend op het Openbaar Ministerie.
2. Tunnelvisie OM: Herkenning en identificatie op wetenschappelijke basis.
3. Totaaloverzicht chronologie van gebeurtenissen in detail.
4. Minister BZK: Johan REMKES: betrokkenheid bij dossier.
5. Blusinstructies volgens BZK-circulaire, repressief handboek en protocolkaarten.
6. Minister Justitie: Piet Hein DONNER: betrokkenheid bij dossier.
7. Minister J&V Grapperhaus: Kamervragen, Kamerbrieven, Algemeen Overleg.
8. Rapportages acht rijksinspecties.
9. Incident vuurwerkopslag Ulicoten (mei 2018).
10. EU-vuurwerkproeven: CHAF project (2002-2006).
11. Vuurwerkproeven Oostenrijk (niet afgewerkt)
12. Vuurwerkproeven Maasvlakte 14 oktober 2000
13. MSNP: Rapporten en bemoeienis
14. NLR-rapport met 3D-model ramp (niet ingevuld)
15. Lijst met door BIZ (2003) en RR (2004) verhoorde getuigen
16. Gebruikte verhoortechniek bij André DE VRIES.
17. Brief aan College Pg's (7feb2019): openbaarmaking review.
18. Brief aan de minister van J&V (27jun2019) met een klacht over het College Pg's
19. Reconstructie van interventie door College Pg's bij de vervolging van de gemeente Enschede
20. Lijst met gebruikte afkortingen en begrippen.
21. Lijst met van belang zijnde personen.
22. Lijst met afbeeldingen in dit document.

<H.9> Eindnoten

Opsomming eindnoten (brondocumenten, referenties, uitleg).

1.5.8 Vormgeving van het rapport

1.5.8.1 *Afsluiting rapport*

Voorliggend rapport (1403 blz., 769 afb., ±1.400 voet- en eindnoten) is het resultaat van 5 jaar review. Door voortschrijdend inzicht, het laattijdig beschikbaar komen van documenten en de hoeveelheid materiaal die moest worden geanalyseerd door steller, is er op de structuur, de inhoud, de volgorde en de afwerking van dit rapport veel aan te merken. Ondanks die tekortkomingen meent steller (PvB) er goed aan te doen de review nu te beëindigen en het rapport af te sluiten bij gelegenheid van het verzoek van de Tweede Kamer aan de Onderzoeksraad voor de Veiligheid, zoals besloten in de vaste Kamercommissie Justitie & Veiligheid op 20 febr. 2019. Inhoudelijk is deze versie voorlopig de eindversie van dit reviewrapport. Later binnengekomen informastie wordt nog wél ingezameld en kan op een later tijdstip in het onderzoekstraject worden gebracht.

1.5.8.2 *Herhaling van tekstgedeeltes*

Op een aantal plaatsen binnen dit reviewrapport staan nagenoeg dezelfde tekstpassages inzake aanwijzingen en bewijsmateriaal. Steller koos hiervoor omdat dit materiaal bij verschillende gedragingen van het Openbaar Ministerie een rol speelt. Voor een volledige beoordeling van de betreffende OM-gedraging is het dan noodzakelijk om tekstgedeeltes die reeds elders aan bod zijn gekomen bij die betreffende gedraging wederom weer te geven.

1.5.8.3 *Omkadering figuren*

In het reviewrapport zijn blauwe en groene omkaderingen van figuren tussen de tekst. De blauw omkaderde figuren (rand 3mm) zijn documentknipsels. Groen omkaderde figuren en teksten (rand van 4,5mm) zullen door steller worden gebruikt voor reviewconclusies.

1.5.8.4 *Verwijzingen naar hoofdstukken en paragrafen*

Verwijzingen <H.x.x> bestaan wel, maar zijn nog niet ingevuld.

1.5.9 Het verantwoordingsproces na de ramp (tien trajecten)

Het verantwoordingsproces na de Vuurwerkramp, dat moest worden afgelegd door alle bij de ramp betrokken partijen, kon lopen via tien trajecten. Dit zijn zes strafrechtelijke- en twee politieke trajecten, alsmede het civielrechtelijke- en het tuchtrechtelijke traject.

1.5.9.1 *Strafrechtelijke verantwoording (6 trajecten)*

Als strafrechtelijke trajecten kwamen in aanmerking onderzoeken naar de mogelijke rol van:

1. Een brandstichter (A. DE VRIES).
2. De directie van het bedrijf S.E. Fireworks (R.J. BAKKER en W. PATER).
3. Werknemers van S.E. Fireworks (H. KLOPPENBORG, J. PATER, A. en M. DE JONG).
4. De gemeentelijke diensten Enschede: milieudienst en gemeentebrandweer.
5. De rijksoverheid: ministeries van VROM, V&W, Defensie, BZK en Justitie.
6. De vorige eigenaars van S.E. Fireworks: het echtpaar H. en A. SMALLENBROEK.

Alléén de trajecten 1. (DE VRIES) en 2. (BAKKER/PATER) leidden tot strafrechtelijke vervolging én veroordeling. In beide trajecten heeft het OM de rechter systematisch misleid. In de trajecten 3 t/m 6 (werknemers, overheid en vorige eigenaar) heeft het OM afgezien van vervolging, ook dit op basis van misleidende informatie. De door enkele partijen aangespannen *'artikel-12'* procedure[a] heeft daarin geen verandering kunnen brengen. Het besluit van het Openbaar Ministerie, om af te zien van vervolging van de overheid, onder verwijzing naar de Pikmeer-arresten, heeft ertoe geleid dat een aantal Kamerleden, die niet toevallig ook rechter zijn geweest en dus wisten waar zij het over hadden, een initiatiefwetsontwerp hebben ingediend om de overheid voortaan bij falen strafrechtelijk te kunnen vervolgen. Dit initiatief is op 11 november 2015 gestuit door de Eerste Kamer. De stemming waarmee het eerder door de Tweede Kamer wél aangenomen wetsvoorstel werd verworpen, hing slechts op een verschil van één zetel méér voor de tegenstemmers.

1.5.9.2 *Politieke verantwoording (2 trajecten)*

De logica die door de Eerste Kamer is gehanteerd om niet in te stemmen met de mogelijkheid om de overheid strafrechtelijk te kunnen vervolgen, luidt dat verantwoording voor bestuurlijk[b] en politiek handelen niet bij de strafrechter maar juist bij de politiek dient te liggen. Hiermee is het politieke traject voorlopig het enige traject gebleven voor het afleggen van verantwoording voor handelingen verricht door politici en openbare bestuurders in het kader van de Vuurwerkramp. Hierbij zijn twee trajecten doorlopen:

7. Verantwoording door de leden van het college van B&W in de gemeenteraad Enschede op 19 maart 2001. Plus alle latere behandelingen in de Raad.
8. Verantwoording door de betrokken bewindslieden in het Tweede Kamer debat dat is gevoerd op 24 en 25 april 2001. Plus alle latere antwoorden op Kamervragen.

Essentieel voor een goed proces van afleggen van politieke verantwoording is dat beide toetsingsgremia (gemeenteraad en parlement) de beschikking krijgen over juiste en volledige informatie. Anders kunnen zij niet toetsen of bewindslieden (en de onder hen ressorterende ministeries) en collegeleden (met de onder hun verantwoordelijkheid vallende gemeentelijke diensten) zich behoorlijk hebben gedragen.

Uit de review is gebleken dat deze juiste informatie niet is verstrekt. Het proces van verantwoording in zowel gemeenteraad als parlement is gefrustreerd door misleidende informatie. Een van de doelen van het reviewrapport is om dit recht te zetten en de gelegenheid te geven om alsnog de juiste politieke en bestuurlijke lessen te trekken.

[a] Een zogeheten 'artikel-12' procedure bij het gerechtshof is een verzoek, dat alleen door belanghebbenden kan worden ingediend bij het gerechtshof, om het Openbaar Ministerie te verplichten alsnog tot vervolging over te gaan van een partij waartegen het OM eerder geen vervolging wilde instellen.
[b] Overheidshandelen is niet strafrechtelijk vervolgbaar voor zover het de uitvoering van taken betreft die uitsluitend door de overheid kunnen en mogen worden uitgevoerd. Dit is door de Hoge Raad uitgesproken in de zogeheten 'Pikmeerarresten'. Zie <H.2.1.6>

1.5.9.3 *Civielrechtelijke verantwoording (1 traject)*

Er zijn verschillende benadeelde partijen die een civielrechtelijke claim kunnen doen gelden op de mogelijke veroorzaker van de Vuurwerkramp, zodra deze is geïdentificeerd. Deze benadeelde partijen zijn (niet uitputtend):

(a) In het rampgebied gevestigde bedrijven die schade opliepen, waaronder de Grolschbrouwerij voor fl. 60 miljoen.
(b) Bewoners van het rampgebied en andere personen die schade opliepen, waaronder de nabestaanden van de 23 dodelijke slachtoffers en de 947 geregistreerde gewonden.
(c) Afzonderlijke vermelding verdienen de nabestaanden van de 4 overleden brandweerlieden. Deze brandweerlieden zijn als werknemer van de overheid (gemeentebrandweer) de ramp ingestuurd met de verplichting tot het plegen van offensieve inzet volgens een welomschreven protocol dat achteraf fout bleek te zijn en met veronachtzaming van de gevarenaanduidingen door de leidinggevende. Dit met de dood ten gevolg.
(d) De assuradeuren die schadevergoedingen hebben uitgekeerd aan benadeelden bij ontberen van een inbare claim op de schuldigen van de ramp.
(e) De plaatselijke overheid en woningbouwexploitanten.
(f) De voormalige eigenaren van het bedrijf S.E. Fireworks. Bij ontstentenis van een brandstichter (werd vrijgesproken wegens getuigenis klokkenluiders) dienden de beide eigenaren als enig overgebleven zondebok voor de ramp.
(g) De beide klokkenluiders, bij weigering van totale rehabilitatie door het KNP. In tegenstelling tot de officiële berichtgeving was de beëindiging van het dienstverband niet vrijwillig en geschiedde onder dwang.

Volgens de uitkomsten van de overheid golden twee partijen als veroorzaker van de Vuurwerkramp, namelijk de directie van S.E. Fireworks en de daartoe gevonden brandstichter, die ondanks zijn vrijspraak in hoger beroep altijd door de overheid als betrokkene bij het ontstaan van de brand is gezien. Geen van deze beide partijen kon financieel tegemoetkomen aan de eis van genoegdoening door bovengenoemde benadeelden.

Sommige van bovengenoemde partijen hebben getracht via een civiele claimprocedure, lopend tot aan de Hoge Raad, de Nederlandse Staat[a] aansprakelijk te stellen voor de door hen geleden schade. Dat is door de Staat, daarbij vertegenwoordigd door de landsadvocaat, met succes afgeweerd.

Uit de review is gebleken dat de Nederlandse Staat, bij monde van de landsadvocaat, de rechterlijke macht heeft misleid. De Nederlandse Staat blijkt schuld te hebben gehad aan de Vuurwerkramp. Zie o.a. <H.4.5>.

Een van de doelen van het reviewrapport is om dit recht te zetten en de gelegenheid te geven aan alle benadeelden om alsnog een schadeclaim in te dienen tegen de Nederlandse Staat.

[a] In dit verband wordt met de 'Staat' bedoeld: instanties op alle overheidsniveaus, van het rijk tot gemeente.

1.5.9.4 *Tuchtrechtelijke verantwoording (1 traject)*

Politierechercheurs Tolteam

Twee klokkenluiders die werkten als rechercheur bij de politie Twente hebben melding gemaakt van misstanden binnen het opsporingstraject tegen de toenmalige verdachte André DE VRIES. Deze beide rechercheurs, Jan PAALMAN en Charl DE ROY VAN ZUYDEWIJN, die toen lid waren van het RBT (Tolteam) dat de Vuurwerkramp onderzocht, waren niet toevallig ook het vaste verhoorkoppel van S.E. Fireworks directeur R.J. BAKKER. Hoewel de meldingen van misstanden door beiden werden gedaan over de wijze van vervolging van de verdachte DE VRIES, zijn zij zich gaandeweg ook gaan verzetten tegen de wijze waarop S.E. Fireworks directeur BAKKER werd aangepakt door het Openbaar Ministerie. Zie bijv. <H.2.1.8.3.2>.

Uit de review is gebleken dat PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN nooit zijn erkend als klokkenluiders door de politie. Dit was niet terecht:

- Alle door hen gedane meldingen waren te goeder trouw.
- Zij hebben op integere wijze het meldingstraject doorlopen.
- De overgrote meerderheid van de door hen gedane meldingen bleek achteraf op waarheid te berusten.
- Een onschuldig tot 15 jaar cel veroordeelde verdacht is dankzij hun getuigenis voor het gerechtshof vrijgesproken door datzelfde Hof.

Toch werden beide melders door de korpsleiding én het Openbaar Ministerie gedwongen de dienst te verlaten. Daarbij werden ongeoorloofde tuchtrechtelijke middelen ingezet en werd zware druk uitgeoefend op beide melders om te vertrekken. Zie <H.2.7.7> en <H.2.7.8>.

Een van de doelen van het reviewrapport is om dit recht te zetten door middel van een publieke en totale rehabilitatie van beide melders.

Bureau MILAN van Defensie

In het kader van de Vuurwerkramp zou nóg een tuchtrechtelijk traject aan de orde kunnen komen, namelijk het traject tegen Hoofd Bureau MILAN van Defensie, majoor CEELEN. Hoewel dit traject al was ingezet door de marechaussee vóór de ramp plaatsvond, heeft het disfunctioneren van MILAN te maken met de oorzaken van de ramp. Ook zijn er tijdens het trafrechtelijk onderzoek naar de ramp elementen gevonden betreffende het disfunctioneren van MILAN. Dit traject is echter buiten het Vuurwerkramponderzoek gebleven en kan niet nader worden beoordeeld.

1.5.10 Planning vervolgacties n.a.v. reviewrapport

Op dit moment zijn- en in de nabije toekomst gaan er diverse trajecten in gang om de bovenvermelde doelstellingen te realiseren.

1.5.10.1 *Strafrechtelijk trajecten*

De in te zetten strafrechtelijke trajecten zijn gericht op:

- Het ongedaan maken van de onterechte strafrechtelijke veroordelingen van de beide S.E. Fireworks directeuren BAKKER en PATER. Zij zijn in hoger beroep veroordeeld tot 1 jaar cel wegens *'Dood-door-schuld'*, voornamelijk gebaseerd op het bewezen geachte in opslag hebben van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk.
- De postume rehabilitatie van de inmiddels overleden André DE VRIES. Schuldig bevonden aan opzettelijke brandstichting is DE VRIES door de rechtbank Almelo veroordeeld tot 15 jaar cel. Na de ontlastende getuigenverklaringen van de beide klokkenluiders is DE VRIES door het gerechtshof Arnhem vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs. Echter diverse overheidsvertegenwoordigers hebben nadien blijk gegeven van hun geloof in de betrokkenheid van DE VRIES bij brandstichting.
- Het blootleggen van de handelwijze én de daaraan ten grondslag liggende motieven van het Openbaar Ministerie bij het doorlopen van de zes verschillende trajecten van strafrechtelijk onderzoek, de genomen vervolgingsbeslissingen (2001 en 2003) en de latere feitenonderzoeken (2010-2012) bij de Vuurwerkramp.

1.5.10.1.1 Hoge Raad

Strafrechtadvocaat mr. J. Peters zal namens zijn cliënt R.J. BAKKER een 3e herzieningsverzoek afronden voor de Hoge Raad. Als een van de nova wordt ingediend dit voorliggende reviewrapport. Daarnaast zullen een aantal punten als separate nova worden ingediend.

1.5.10.1.2 Openbaar Ministerie

Het reviewrapport is opgebouwd rond het thema: *'De gedragingen van het OM tijdens de strafvervolging van de Vuurwerkramp'*. De hoofdstukindeling is er op gericht om in alle trajecten die het OM heeft bewandeld, laakbare gedragingen zichtbaar te maken. Ook de gemeente Enschede, maar vooral het Rijk is door de gemaakte fouten verantwoordelijk voor de ramp. Het Openbaar Ministerie (met het NFI) komt als dader van de maskering van deze misstanden naar voren in de review. Het OM heeft alle strafvervolging verzaakt.

Het Openbaar Ministerie zal niet genegen zijn om publiekelijk een nieuw onderzoek aan te kondigen naar aanleiding van dit reviewrapport. Het OM wordt immers beschuldigd van systematische misleiding van de rechterlijke macht. Steller weet dat de kans op een nieuw strafrechtelijk onderzoek klein is. Zo'n onderzoek kan ook weinig zin hebben, gelet op de nalatige wijze waarop alle eerdere strafrechtelijke- en feitenonderzoeken zijn gevoerd door het OM in de zaak van de Vuurwerkramp. Toch is op 28 oktober 2019 een strafaangifte gedaan, omdat dit de enige mogelijkheid is waarin de wet voorziet.

Complicerende factor is de beslissende rol die het College van Pg's heeft gespeeld als bepalende factor achter het plaatselijke OM. Zie <H.8.19>

1.5.10.2 *Politieke trajecten*

De beide trajecten van politieke verantwoording; bij Tweede Kamer en gemeenteraad, zijn in 2001 gecorrumpeerd door misleidende informatie. Anders dan aan steller werd gesuggereerd, staan beide politieke trajecten niet in enige hiërarchische verhouding tot elkaar en dienen dan ook onafhankelijk en parallel aan elkaar deze review te behandelen.

1.5.10.2.1 Gemeenteraad Enschede

Op maandag 24 september 2018 om 16u30m informeerde steller (PvB) de gemeenteraad Enschede, in besloten vergadering bijeen. PvB, samen met dhr. G. de Wit (als opdrachtgever namens de Expertgroep Klokkenluiders) bracht de gemeenteraadsleden op de hoogte van zijn bevindingen uit de review. Nieuw t.o.v. de presentatie van 20 juni jl. in Den Haag is:

- De presentatie is gericht op de gedragingen van de gemeentelijke instanties, zoals de opeenvolgende burgemeesters, het college van B&W en de gemeentelijke diensten, zoals de brandweer en de milieudienst.
- Omdat het een besloten vergadering is, kon er meer openheid worden gegeven dan tijdens een persconferentie zoals op 20 juni jl. is gehouden.
- Er zijn nieuwe bevindingen die er op 20 juni nog niet waren. Deze nieuwe inzichten beïnvloeden de beoordeling van de gedragingen van de gemeente:
    - **CHAF-project**. Dit door de EU gesubsidieerd wetenschappelijk onderzoeksproject, dat liep tussen 2002 en 2006, was gericht op de bestudering van de effecten bij het ontsteken van in bulk opgeslagen vuurwerk onder opgesloten condities. De bevindingen uit dit project luidden anders dan indertijd door de burgemeester is meegedeeld aan de gemeenteraad (2006). Zie <H.8.10>.
    - **Inspectierapporten**. De in januari 2001 uitgebrachte rapporten van acht rijksinspecties bevatten een belangrijk element dat van directe invloed is op de betekenis van het optreden van de brandweer. Dit is nog niet eerder aan de gemeenteraad meegedeeld. Zie <H.8.8>.
    - **Proefschrift**. Er is een tweede onafhankelijke bron ontsloten over gebeurtenissen n.a.v. de Vuurwerkramp, die zich binnen het ministerie van V&W afspeelden. Hieruit is een motief voor de OM-handelwijze af te leiden. Zie <H.4.3.4>.
    - **Opslag Domeinen**. Eind mei 2018 heeft er een incident plaatsgevonden met een lekkende sprinkler in een vuurwerkopslagplaats. Er bestond gevaar van een spontane reactie met het aldaar opgeslagen vuurwerk. Zie <H.8.9>.
    - **Nota V&W**. Op 12 april 2001 schrijft de DG Goederenvervoer ministerie V&W aan zijn minister dat de in Nederland gebruikte classificatie van vuurwerk ongeschikt is voor de opslag van vuurwerk in inrichtingen. Zie <H.2.1.8.1.1.4>.
    - **RVI/TNO-verslag**. Op 30 juni 2000 komen TNO en het RVI tot de conclusie dat er in Nederland géén RVI-inspecteurs zijn die de gevarenclassificatie van professioneel vuurwerk kunnen controleren. Zie <H.2.1.8.1.1.5>.

De sheets van de presentatie werden vooraf bij de griffie van de raad getoond aan de fractievoorzitters van de vier grootste partijen, tevens lid van het presidium. Ná de presentatie werd het volledige reviewrapport, dat toen 1.101 blz. telde, ter inzage gelegd bij de griffie. Deze inzage was alleen mogelijk voor gemeenteraadsleden onder toezicht. Inmiddels is het inzage-exemplaar dat bij de raad lag vernietigd.

1.5.10.2.2 Tweede Kamer

Na de persconferentie van 20.6.2018 in Nieuwspoort heeft de vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid op 7.11. 2018 besloten om steller van dit reviewrapport te horen in besloten zitting <H.1.5.10.5.1> bijeen op 6.12. 2018. Na een reeks van stemmingen in de commissie J&V is op 20.2. 2019 besloten om de Onderzoeksraad voor de Veiligheid naar dit reviewrapport te laten kijken, ter advisering aan de Tweede Kamer. De Kamervoorzitter vroeg per brief van maart 2019 om advies aan de OVV. De heer Joustra schreef op 29 april 2019 aan mevr. Arib dat hij geen gevolg geeft aan dit verzoek.

1.5.10.3 *Civielrechtelijk traject*

Gelet op de bevindingen uit het reviewrapport, waaruit blijkt dat onderdelen van de Nederlandse Staat verwijtbaar hebben gehandeld en daarmee de Vuurwerkramp hebben veroorzaakt dan wel mogelijk gemaakt, kunnen benadeelde partijen een schadeclaim indienen tegen de Staat.[a] Daarbij valt te denken aan de volgende partijen:

- Nabestaanden van omgekomen brandweerlieden en overige slachtoffers.
- De beide eigenaren van de vuurwerkopslagplaats (R.J. Bakker en W. Pater).
- Overige zakelijke benadeelden, zoals de assuradeuren van de Grolschfabriek.
- Benadeelde burgers en bedrijven.

Met een aantal van genoemde partijen is door steller reeds contact opgenomen om te overleggen over de mogelijkheden en de noodzakelijke acties voor het indienen van een schadeclaim door belanghebbenden tegen de Staat der Nederlanden.

1.5.10.4 *Tuchtrechtelijk traject*

In verband met de beoogde rehabilitatie van beide klokkenluiders van de politie zullen onderhandelingen worden geopend met vertegenwoordigers van de korpsleiding van het KNP. Daartoe zal zo mogelijk een mediator worden ingeschakeld met ervaring bij meldingen van politieklokkenluiders. De vrijspraak in hoger beroep van de eerder voor brandstichting veroordeelde A. DE VRIES is te danken aan getuigenverklaringen van beide melders, in weerwil van OM en korpsleiding afgelegd bij gerechtshof Arnhem. Zij getuigden over de onjuiste wijze waarop het OM aan bewijsvergaring had gedaan. Het Hof verklaarde daarop de bewijzen van het OM ondeugdelijk.

Beide melders zijn onder zware druk akkoord gegaan met eervolle beëindiging van de aanstelling bij de politie, officieel met wederzijds goedvinden en onder verstrekking van een beperkte afkoopsom door de politie aan de melders. De politie zal daarom geen enkele aanleiding zien deze overeenkomst met beide melders open te breken. Aangezien het reviewrapport echter aantoont dat de melders in werkelijkheid onder zware druk hebben gestaan en zij de overeenkomst onder dwang hebben getekend, alsook dat de melders volledig gelijk hadden met de melding van de misstanden, hetgeen door de politie altijd is ontkend, verschaft het reviewrapport een basis voor het openbreken van de overeenkomst.

[a] In dit verband wordt met de ‘Staat’ bedoeld: instanties op alle overheidsniveaus, van het rijk tot gemeente.

Het Korps Nationale Politie zal hiertoe slechts genegen zijn, wanneer het opportuun wordt geacht beide melders publiekelijk te rehabiliteren, gelet op de publieke verontwaardiging die ontstaat over de wijze waarop tot strafrechtelijke vervolging is overgegaan tegen zowel DE VRIES als tegen R.J. BAKKER, waarvan beide melders het vaste verhoorkoppel waren. Door een rehabilitatie kan de politie publiekelijk tonen dat zij bereid is lessen te leren.

1.5.10.5 *Openbaarheid van het vervolgtraject*

1.5.10.5.1 Openbaarheid reviewrapport

Steller (PvB) van de reviewrapportage zou graag geheimzinnigheid vermijden en zijn rapport openbaar willen maken. Echter artikel 261 WvS lijkt dat in de weg te staan, omdat PvB zich daarmee blootstelt aan strafrechtelijke vervolging. Artikel 261 WvS bepaalt:

> *Lid-1: Hij die opzettelijk iemands eer of goede naam aanrandt, door telastlegging van een bepaald feit, met het kennelijke doel om daaraan ruchtbaarheid te geven, wordt, als schuldig aan smaad, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.*
>
> *Lid-2: Indien dit geschiedt door middel van geschriften of afbeeldingen, verspreid, openlijk tentoongesteld of aangeslagen, of door geschriften waarvan de inhoud openlijk ten gehore wordt gebracht, wordt de dader, als schuldig aan smaadschrift, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.*
>
> *Lid-3: Noch smaad, noch smaadschrift bestaat voor zover de dader heeft gehandeld tot noodzakelijke verdediging, of te goeder trouw heeft kunnen aannemen dat het te last gelegde waar was en dat het algemeen belang de telastlegging eiste.*

Aangezien het Openbaar Ministerie de belangrijkste partij is die wordt aangeklaagd in het reviewrapport, is het onwaarschijnlijk dat het OM bereid is om aan te nemen dat steller te goeder trouw handelde en in het algemeen belang (lid 3). Daardoor is steller van het reviewrapport blootgesteld aan strafrechtelijke vervolging door het OM, hoe arbitrair ook.

1.5.10.5.2 Consulatie College van procureurs-generaal

Steller heeft op 7 februari 2019 per aangetekende brief het College van Pg's geconsulteerd over openbaarmaking van het reviewrapport. Zie <H.8.17> voor de brief en <H.1.7.2.3> voor de manier waarop het College dit verzoek behandelt.
Inmiddels heeft het College geantwoord (4jun2019) en is er een klacht over de handelwijze van het College Pg's ingediend bij de minister van Justitie (27juni2019). Zie <H.8.18>.

1.5.10.5.3 Behandeling door de pers

Ondanks persconferenties, interviews, publicaties op LinkedIn en Twitter, heeft de traditionele gedrukte pers de bevindingen van de Vuurwerkramp review maar zeer beperkt opgepakt. Nadat de OVV het verzoek van de Tweede Kamer om nader advies, heeft afgewezen (29 april 2019) en de Tweede Kamer dit voor kennisgeving heeft aangenomen, is er voor de pers geen aanleiding over deze bevindingen uitgebreid te berichten.

Er rest alleen nog maar de volledige vrijgave van het reviewrapport, hetgeen geschiedt op 13 mei 2020, 20 jaar na de ramp.

1.6 Bronnen van reviewrapport (33 categorieën)

Deze review van de door het Openbaar Ministerie uitgevoerde strafrechtelijke vervolging van de Vuurwerkramp heeft plaatsgevonden op basis van de volgende documenten, archieven, beeldmateriaal en overige bronnen:

1) Digitale strafrechtelijke dossiers (op Dvd) contra de toenmalige verdachten: André DE VRIES en Ruud J. BAKKER. Deze strafdossiers zijn niet openbaar.
2) De uitspraken, vonnissen en arresten van rechtbanken, gerechtshoven, Hoge Raad en Raad van State. Deze uitspraken zijn openbaar.
3) De persoonlijke papieren en digitale aantekeningen van ex-Tolteam rechercheur Jan PAALMAN. Deze originele aantekeningen zijn slechts ten dele openbaar.[88]
4) De rapportages van acht rijksinspecties n.a.v. de Vuurwerkramp. Deze zijn gepubliceerd in januari 2001 (v.w.b. *'Opvolging Culemborg'* in februari 2001) en zijn dus openbaar.
5) De rapportage van de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp, de commissie OOSTING. Deze is gepubliceerd op 28 februari 2001 en is dus openbaar.
6) De getuigenverklaringen afgelegd voor de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp. Deze verklaringen zijn niet openbaar, behoudens enkele uitzonderingen waar de getuigen zélf voor openbaarmaking kozen.
7) De rapporten van het Nederlands Forensisch Instituut. Deze zijn niet openbaar.
8) Beeldopnames en rapporten (foto, film en digitaal) van de in de jaren 2000 en 2005 gehouden vuurwerkproeven op de Maasvlakte (NL) en in Duitsland en Oostenrijk. Deze vastleggingen zijn slechts gedeeltelijk openbaar.
9) Rapportage van het door de EU en VROM gefinancierde onderzoeksproject CHAF, inzake de eigenschappen en risico's van in bulk bewaarde vuurwerkartikelen tijdens transport en opslag in zeecontainers. Deze rapportages bestonden uit een twintigtal rapporten (deliverables) van in totaal 870 blz. en zijn enige tijd online toegankelijk geweest via de daartoe ingerichte website: www.chaf.info
10) Interne correspondentie binnen en tussen een aantal betrokken ministeries; BZK, VROM en V&W. Deze correspondentie is van kort na de ramp en is niet openbaar.
11) Correspondentie tussen het ministerie van Binnenlandse Zaken en het Nederlandse brandweerwezen n.a.v. de Vuurwerkramp in Kolding (DK) en de resultaten van de vuurwerkproeven in Polen. Deze correspondentie is niet openbaar.
12) De rapportages over de Vuurwerkramp Culemborg[89]. Naast de later (n.a.v. de OOSTING rapportage) alsnog openbaar gemaakte secundaire rapportage, waren voor deze review ook een aantal oorspronkelijke en niet openbare technische rapportages beschikbaar, afkomstig uit de jaren 1991 en 1992.
13) Het rapport van de rijksrecherche uit juni 2004. Dit rapport is alleen in geanonimiseerde vorm en zonder bijlagen openbaar gemaakt[90]. De niet-geanonimiseerde versie was eveneens beschikbaar voor de review, evenals de bijlagen (zie hierna).
14) De getuigenverklaringen (2004) afgelegd bij de rijksrecherche[91]. Deze zijn niet openbaar; de WOB verzoeken daartoe zijn afgewezen.
15) De processen-verbaal opgemaakt door de rijksrecherche in juni 2004 van ieder afzonderlijk onderzoekstraject. Deze zijn niet openbaar.
16) Tussenrapportages (2003) van Bureau Interne Zaken Gelderland-Midden. Deze zijn openbaar.

17) Getuigenverklaringen (2003) afgelegd bij Bureau Interne Zaken[92]. Deze zijn niet openbaar; de WOB verzoeken daartoe zijn afgewezen.
18) Intern vervolgrapport (25 augustus 2004) van Bureau Interne Zaken, over het onderzoek naar de rode broek, opgesteld n.a.v. verkeerde uitkomsten rijksrecherche. Dit is inmiddels (per juni 2016) alleen geanonimiseerd openbaar. Is wél volledig beschikbaar voor de deskreview.
19) De Kamerbrieven van de regering, Kamervragen en de bijbehorende ministeriële antwoorden met betrekking tot het strafonderzoek van de ramp. Deze zijn openbaar.
20) De gepubliceerde persartikels over de Vuurwerkramp uit diverse krantenarchieven en semiopenbare, dan wel in privé samengestelde, databases van perspublicaties.
21) Een vijftiental boeken, of hoofdstukken van boeken, die zijn geschreven over de ramp[93]. Deze zijn openbaar.
22) Een groot aantal documentaires over de Vuurwerkramp die zijn uitgezonden, met name door de regionale omroep RTV-Oost, door de commerciële zender SBS-6 en een aantal buitenlandse zenders.[94]
23) Een scriptie gepubliceerd op 1 mei 2009, geschreven in het kader van de *'Leergang Master of Crisis and Disaster management'*, door Rein Hulst, plv. commandant veiligheidsregio Noord-Holland Noord. Deze is openbaar.
24) De correspondentie van oud-rechercheur J. PAALMAN en ex-directeur R.J. BAKKER van S.E. Fireworks met de onderzoeksteams van de officiële feitenonderzoeken Esaltato (2010), VerEsal (2011), Daslook (2012), de Nationale Ombudsman (2013) en de Onderzoeksraad Integriteit Overheid (2013). Deze is niet openbaar.
25) In de jaren 2015 en 2016 via WOB-procedures verkregen documenten uit toenmalige gemeentelijke dossiers. Deze dossiers zijn door politie/OM na de ramp bij de gemeente Enschede in beslag genomen, maar zijn nooit in het strafrechtelijk dossier terecht gekomen.[95] Tevens de correspondentie met de gemeente Enschede en met het college van procureurs-generaal over deze dossiers.
26) De inhoud van diverse uitgebreide websites en internetfora over de Vuurwerkramp, over vuurwerk en over professionele (brand)hulpverlening.[96] Uiteraard is deze informatie openbaar, maar daar waar de betreffende website is afgesloten is de informatie moeilijk terug te vinden.
27) Overige (privé-)archieven, zoals het papieren archief van inmiddels opgeheven, indertijd bij de nasleep van de ramp betrokken stichting en een gedeelte van het archief van een voormalig lid van de gemeenteraad Enschede uit de tijd van de ramp. Deze stukken zijn gedeeltelijk openbaar.
28) Nagekomen verklaringen en analyses betreffende onderdelen van de Vuurwerkramp, of afgelegde vuurwerkproeven, van een aantal (ex-)brandweerofficieren en brandweerlieden; met name Mart van Troost[97], Fred Vos[98], Jans WEGES[99], Ben Janssen[100], Rein Hulst[101], Herman Zendman[102] en xxx[103].
29) Gesprekken met een beperkt[a] aantal partijen in dit dossier; zoals één van de melders van misstanden, één van de toenmalige verdachten, twee indertijd betrokken advocaten, ex-brandweerlieden, twee directeuren van toenmalig met S.E. Fireworks concurrerende vuurwerkbedrijven en een aantal tipgevers die zich spontaan meldden.

[a] Voor de review en een goed begrip van de aangetroffen documenten was het nodig dat steller (PvB) met een aantal partijen incidentele dan wel regelmatige gesprekken voerde. Zonder formele onderzoeksbevoegdheid had het echter geen zin om volledigheid van het aantal te consulteren partijen na te streven.

30) Door een voormalig rijksambtenaar van VROM en V&W op schrift gestelde en gepubliceerde commentaren t.a.v. de totstandkoming en gesignaleerde tekortkomingen van de Nederlandse regelgeving op het gebied van gevaarlijke stoffen, waaronder vuurwerk. Dit voorafgaand, tijdens en ná de Vuurwerkramp.
31) Proefschrift (325 blz.) van T.F.M. Woeltjes. Titel: *"Teamwork in het beleidsdepartement – De kwaliteit van beleidsontwikkeling in een groep"*. Ter verkrijging van de graad van doctor aan de Universiteit Twente, verdedigd op vrijdag 25 juni 2010. In dit proefschrift wordt uitgebreid aandacht besteed aan het functioneren van het 'Vuurwerkteam' dat, volgend op de Vuurwerkramp, binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat nieuw beleid moet formuleren ter voorkoming van dergelijke rampen.
32) Proefschrift (176 blz.) van officier van politie Amsterdam Koen Geijsen. Titel: "*Persons at risk during interrogations in police custody – Different perspectives on vulnerable suspects*". Ter verkrijging van de graad van doctor aan de Universiteit Maastricht, verdedigd op donderdag 1 november 2018. In dit proefschrift wordt uitgebreid aandacht besteed aan de door de Nederlandse politie gehanteerde verhoortechniek van (kwetsbare) verdachten in hechtenis en de nadelen daarvan, waaronder het gevaar van tunnelvisie. Veel van de daar gesignaleerde tekortkomingen hebben zich voorgedaan bij de verhoren van André DE VRIES, toen hij verdacht werd van de brandstichting die leidde tot de Vuurwerkramp.
33) Nieuwe getuigenverklaring afgelegd aan steller door getuigen van de ramp. Deze informatie, die kan wijzen op een mogelijke brandstichter, kan niet worden vrijgegeven. Bij de instelling van een officieel onderzoek zal steller aan getuigen verzoeken zich alsnog te melden bij de aangewezen bevoegde onderzoeksinstantie.
34) Nieuwe getuigenverklaring afgelegd aan steller door een getuige die al eerder is gehoord. Deze getuige stelt dat zijn verklaringen onjuist zijn opgenomen en verwerkt. Ook zijn verklaringen zouden, indien juist bevonden, kunnen leiden tot de identificatie van een brandstichter. De verificatie van deze verklaringen valt buiten het mandaat van de review. Het betreft hier een andere persoon dan degene die onder het vorige punt wordt bedoeld.

1.7 Disclaimer

Steller heeft altijd gewaarschuwd voor ongepaste verspreiding van de reviewrapportage:

- De gevoeligheid van de weergegeven bevindingen
- De betrokkenheid van veel officiële en te goeder naam bekend staande instanties
- De noodzaak van volledig onderzoek n.a.v. deze bureaureview
- De noodzaak tot beoordeling van de misstanden door een juist geplaatste instantie
- Strafrechtelijk relevante persoonsgegevens weergegeven in deze rapportage
- Een mogelijke strafrechtelijke vervolging onder art 261 WvS (schriftelijke) smaad

maakten dat publieke verspreiding van dit reviewrapport niet mogelijk was. Dit wordt in de onderstaande punten <H.1.7.1> t/m <H.1.7.3> nader in detail toegelicht.

1.7.1 Opdracht en rapportage

1.7.1.1 *Opdrachtgever: Stichting Expertgroep Klokkenluiders*

Sinds 2010 heeft de stichting Expertgroep Klokkenluiders, waarvan steller (PvB) oprichtend lid was, zich op verzoek van klokkenluider Jan PAALMAN beziggehouden met de advisering van, en bijstand aan, PAALMAN in zijn hoedanigheid als melder van maatschappelijk relevante misstanden, begaan bij de strafrechtelijke opsporing van de Vuurwerkramp.[a] In 2014 bereikten de stichting Expertgroep Klokkenluiders (hierna kortweg te noemen: Expertgroep) interne en niet openbare documenten van de rijksrecherche, waaruit kon blijken dat deze misstanden, zoals gemeld door klokkenluider PAALMAN, veel ernstiger waren dan het zich aanvankelijk liet aanzien. Deze informatie zou het strafrechtelijk onderzoek van de Vuurwerkramp in een nieuw licht plaatsen, niet alleen betreffende de opsporing tegen DE VRIES, maar ook tegen de S.E. Fireworks eigenaren.

Betreffende de Vuurwerkramp gaf de Expertgroep in 2014 aan steller (Paul van Buitenen) opdracht een review uit te voeren op zowel beschikbare strafrechtelijke gegevens als gegevens m.b.t. maatschappelijk relevante misstanden. Het voorliggende reviewrapport van 1403 blz. is het resultaat van deze opdracht. Steller rapporteert hierbij aan (rechtsopvolger van) de Expertgroep over de uitkomsten van de review. De (rechtsopvolger van) Expertgroep zal de rapportage gebruiken om, conform haar statutaire doelstellingen, betrokken melders van maatschappelijke misstanden bij te staan, noodzakelijke strafherziening te bevorderen en ondersteuning verlenen aan processen die aan de in dit reviewrapport gesignaleerde ernstige maatschappelijke misstanden een einde moeten maken.

Steller heeft daarbij op gepaste en vertrouwelijke wijze rapport gedaan aan opdrachtgever van zijn bevindingen.

[a] Jan PAALMAN was in 2000-2001 als tactisch rechercheur fulltime verbonden aan het recherchebijstandsteam (Tolteam) dat de Vuurwerkramp strafrechtelijk onderzocht. Hij maakte samen met een collega-rechercheur (Charles DE ROY VAN ZUYDEWIJN) melding van een aantal ernstige misstanden begaan door leden van het Tolteam en het OM tijdens deze opsporing.

1.7.1.2 *Strafrechtadvocaat (gebruiker rapportage)*

Strafrechtadvocaten mr. John Peters en mr. Brian de Pree zijn belast door voormalig eigenaar van S.E. Fireworks, de heer R.J. BAKKER, met het opstellen en indienen van een herzieningsverzoek van zijn eerdere strafrechtelijke veroordeling wegens *'Dood-door-schuld'* in de Vuurwerkramp. Gezien de bevindingen uit de review, die wijzen op een onterechte veroordeling van de heer BAKKER door het gerechtshof te Arnhem op 12 mei 2003, tevens gelet op het feit dat de advocaten Peters en De Pree te kennen hebben gegeven dat zij deze reviewrapportage zouden kunnen gebruiken als zogeheten 'novum' ter indiening bij zo'n herzieningsverzoek, is in overleg met (de rechtsopvolger van) de Expertgroep besloten om de heren Peters en De Pree te voorzien van een gewaarmerkt exemplaar van deze rapportage. Daarbij verdient het de voorkeur indien er een externe validatie heeft plaatsgevonden van de in het reviewrapport gepresenteerde bevindingen. Dit in lijn met de maatschappelijke doelstellingen van de Expertgroep.

1.7.1.3 *Korps Nationale Politie (mogelijke gebruiker rapportage)*

In het verlengde van de eerdere meldingen van misstanden gedaan door de heer PAALMAN[a] aan zijn toenmalige werkgever het politiekorps Twente, heeft steller, in overleg met de Expertgroep, het korps Nationale Politie, als rechtsopvolger van het politiekorps Twente, geïnformeerd over de reviewbevindingen. Daartoe zijn op verzoek van melder, steller en Expertgroep, 2 bijeenkomsten geweest met vertegenwoordigers van de Nationale Politie.

De eerste bijeenkomst vond plaats op het hoofdbureau van politie te Almelo op 10 maart 2017. Daar hebben melder (JP) en steller (PvB) mondeling verslag gedaan aan twee vertegenwoordigers van politie over tussentijdse bevindingen. Deze zijn schriftelijk bevestigd aan de politie Oost Nederland. De tweede bijeenkomst was in het bedrijfsverzamelgebouw van de veiligheidsregio Oost-Nederland te Apeldoorn op 11 juli 2017. Daar heeft steller, in aanwezigheid van G. de Wit als vertegenwoordiger van de Expertgroep, een PowerPoint presentatie gegeven van 129 sheets aan de vier aanwezigen van de nationale Politie.[b] Deze presentatie is ook schriftelijk overhandigd. Uit geen van beide bijeenkomsten is ooit enige reactie vernomen van de zijde van de politie, ook niet na rappels door steller.

Aangezien de reviewrapportage een noodzakelijke voortzetting is van de eerdere meldingen gedaan door de beide klokkenluiders PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN, wordt in overleg met (de rechtsopvolger van) de Expertgroep bepaald of, en in hoeverre het zin heeft deze rapportage ter beschikking te stellen aan de Nationale politie. Zij zijn immers een van de meest nabij betrokken officiële instanties. Graag wordt de samenwerking met het KNP gezocht in het kader van correctie en herstel, niet ter toedekking van de misstanden.

[a] Met *'meldingen van PAALMAN'*, wordt bedoeld de meldingen gedaan tussen 2000 en 2005, door toenmalig rechercheurs PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN als politiefunctionaris in dienst van het toenmalige politiekorps Twente, betreffende de misstanden binnen het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp.
[b] Deze 4 aanwezigen waren de korpschef Oost-Nederland (hoofdcommissaris), de dossierverantwoordelijke Vuurwerkramp (commissaris), de districtschef Twente (commissaris) en een beleidsmedewerker.

1.7.1.4 *Tweede Kamer: commissie Justitie & Veiligheid (gebruiker)*

Een van de meest verontrustende bevindingen uit de reviewrapportage is het feit dat de organisaties binnen de Nederlandse strafrechtketen onvoldoende zelfreinigend vermogen bezitten om ernstige misstanden begaan binnen die keten te identificeren, aan te pakken en lessen te trekken. Ook niet nadat er binnen die keten herhaaldelijk meldingen over deze misstanden zijn gedaan. Dit kan mogelijk aan het belang van de betrokkenen en de aard van de misstanden liggen. In ieder geval, gelet op de ernst van deze bevindingen, alsmede de veelheid van deze mistanden en het enorme maatschappelijke impact ervan (beeldvorming bij het publiek over de Nederlandse overheid), is er maar één aangewezen instantie om hier verdere evaluatie en beoordeling te plegen, tot besluitvorming over te gaan en een proces van correctie, herstel en lessen trekken te initiëren. Dat is de Tweede Kamer der Staten-Generaal. In maart 2019 is eerst door de Kamervoorzitter een verzoek gestuurd aan de Onderzoeksraad voor de Veiligheid om naar het reviewrapport te kijken en de Tweede Kamer te adviseren over de ernst van de door steller gepresenteerde bevindingen. Dit verzoek is echter afgewezen door de OVV op 29 april 2019.

1.7.1.5 *Overige officiële instanties (gebruikers)*

In overleg met de Expertgroep zullen verder alleen de meest betrokken officiële instanties worden geïnformeerd over de bevindingen uit de review. Deze instanties zullen een als dusdanig gewaarmerkt exemplaar van deze reviewrapportage toegestuurd krijgen. Het betreft hier het Openbaar Ministerie (het college van procureurs-generaal kreeg van steller een afschrift op 7 januari 2019 en een aanvulling op 11 februari 2019), de Nederlandse brandweer en/of veiligheidsregio's, de gemeente Enschede (het rapport heeft ter inzage gelegen t.b.v. de gemeenteraad gedurende de maand oktober 2018), en mogelijk de bewindslieden van de meest betrokken ministeries (Binnenlandse Zaken, Defensie, Justitie en Veiligheid, Infrastructuur en Waterstaat).

Maar ook hier zal het criterium voor al/dan niet verstrekking zijn dat verspreiding van het rapport enkel dienend kan zijn aan een oplossing van de in deze rapportrage gesignaleerde maatschappelijke misstanden.

1.7.2 Strafrechtelijke persoonsgegevens

1.7.2.1 *Het noemen van namen*

Een kort woord van uitleg over het noemen van heel veel namen van betrokken ambtenaren, hulpverleners en mandatarissen in deze reviewrapportage is op zijn plaats. De ervaring[a] heeft steller geleerd dat dit soort rapportages bij voorkeur in een lade verdwijnen. Hoe ingrijpender de bevindingen, hoe groter het zwarte gat is waar de rapportage in verdwijnt. Dit reviewrapport dient daarom onuitwisbaar te zijn. Een van de toegepaste

[a] Steller heeft ingrijpende rapportages uitgebracht als klokkenluider bij de Europese Commissie, als lid van de EU centrale ondernemingsraad, als gekozen lid van het Europees parlement en als begeleider van tientallen melders bij de Expertgroep Klokkenluiders.

technieken daarvoor is om zoveel mogelijk namen te noemen van individueel betrokken functionarissen binnen de processen. Een geïnstitutionaliseerd systeem is, ondanks aangetoonde slechte werking, meestal niet te verslaan. Echter individuen die handelen binnen zo'n systeem kunnen door benoeming uit hun anonimiteit gehaald worden. Dit is een beproefde methode om beweging, aandacht en extra informatie te genereren. Deze rapportage kan om die reden niet worden geanonimiseerd want dat zou de rapportage ontkrachten. Wat reeds in een eerder stadium van het rapportageproces verdwijnt, komt in een later stadium nooit meer boven water.

Dit heeft wel tot gevolg dat heel veel personen met naam en toenaam worden genoemd in verband met mogelijk verwijtbare of strafbare handelingen. Dit is de reden dat de wijze van verspreiding van het rapport en de mate van verspreiding, zeer nauw luisteren. Ieder definitief exemplaar dat (elektronisch) wordt verspreid is daarom voorzien van zichtbare en minder zichtbare waarmerken. De geadresseerde van ieder gemerkt exemplaar is zichtbaar.

1.7.2.2 *Persconferenties*

Een ander middel dat door steller wordt toegepast, weliswaar met tegenzin, is het geven van een persconferentie.[a] Publieke en journalistieke belangstelling kan een middel zijn bij het op de agenda houden van de nagestreefde doelstellingen. Het is echter, om reeds genoemde en voor de hand liggende redenen, bij gelegenheid van een persconferentie niet mogelijk om afschriften van de volledige reviewrapportage te verstrekken aan de pers. T.b.v. de persconferentie is een PowerPoint beeldpresentatie opgesteld, zonder namen van betrokken, ter borging van de nieuwswaarde, zonder inbreuk op de in ons rechtssysteem gangbare vooronderstelling van onschuld van de in deze reviewrapportage genoemde individuen.

Ondanks bovenbeschreven zorgvuldige planning en voorbereiding van het rapportageproces kan het gebeuren dat een volledig exemplaar van deze reviewrapportage in het publieke domein terecht komt. Steller heeft gedaan wat maximaal mogelijk was om dit te voorkomen, zonder daarbij de doelstelling van de rapportage te kunnen beknotten. Hij wijst iedere verantwoordelijkheid voor ongeoorloofde verspreiding van het integrale rapport af.

Inmiddels is het niet mogelijk gebleken om een bevredigende formele afwikkeling te krijgen door officiële instanties van de door steller in de reviewrapportage gesignaleerde misstanden. In een poging alsnog de juiste opvolging van de door steller gesignaleerde misstanden te forceren moet het rapport aan de openbaarheid worden prijsgegeven.

1.7.2.3 *Verzoek aan het College van Pg's*

Tijdens besprekingen en besluitvorming betreffende een eventuele opvolging van het reviewrapport, in de vaste Kamercommissie voor Justitie & Veiligheid, op 24 januari en op 1,

[a] Een eerste persconferentie heeft inmiddels plaatsgevonden op 20 juni 2018 om 11u in perscentrum Nieuwspoort te Den Haag.

6 en 20 februari 2019, is de wens te kennen gegeven door de fracties van D66 en VVD om het reviewrapport eerst openbaar te maken alvorens het rapport kan worden besproken. Ook andere belanghebbenden, zoals door de ramp getroffenen, hebben de wens geuit om openbaarmaking van de reviewrapportage. Aangezien steller van oordeel is dat de zorgvuldigheid van behandeling van dit rapport sterk is gebaat bij vertrouwelijkheid, mede gelet op de veelheid aan namen en de lijst van beschuldigingen in het rapport en de te verwachten maatschappelijke ophef, met name in Enschede, heeft steller inzake openbaarmaking advies gevraagd aan het College van Pg's. Op 7 februari 2019 heeft steller gevraagd aan het college van Pg's, per aangetekende brief, of er juridische en onderzoekstechnische bezwaren zijn tegen openbaarmaking van het rapport. Op 11 februari heeft steller met de behandelend jurist gesproken. Volgens zijn zeggen lag de aangetekende brief ongeopend in zijn brievenbak. Na lezing belde hij terug met de vraag wat steller bedoelde met de brief, hetgeen steller heeft uitgelegd. Omdat daarna verdere reactie uitbleef, heeft steller de behandelend jurist gebeld op 13 maart 2019. Hij kreeg van de man te horen dat hij de beantwoording van de brief was vergeten. Met excuses. Om die reden heeft steller besloten om zijn nog onbehandelde brief aan het college van 7 februari 2019 integraal op te nemen in dit reviewrapport als bijlage. Zie <H.8.17>.

1.7.3 Naar eer en geweten zo volledig mogelijk

1.7.3.1 *Zo volledig mogelijk*

De review is uitgevoerd door steller, naar eer en geweten, op basis van de beschikbaar gestelde materialen. Opsporing van aanvullend materiaal of het horen van getuigen viel buiten de opdracht van de review. Het bronmateriaal waarover steller beschikte, hoe omvangrijk ook, zie de opsomming hiervoor in hoofdstuk <H.1.6> van het gebruikte bronmateriaal, kon niet compleet zijn, omdat de daarvoor benodigde bevoegdheden ontbraken. Steller heeft het daarbij als zeer hinderlijk ervaren dat de Nederlandse overheid en haar vertegenwoordigers steeds een zo restrictief mogelijke invulling geven aan WOB-verzoeken om informatie. Ook laattijdig of gebrekkig binnengekomen informatie, zoals door de brandweer afgelegde verklaringen inzake de door hen uitgevoerde handelingen tijdens het blussen van de brand en de bestrijding van de ramp in wording, zijn niet volledig meegenomen in deze rapportage. De status en compleetheid van het aan hem ter beschikking gestelde materiaal kon door steller niet altijd worden geverifieerd.

1.7.3.2 *Medewerking bronnen*

Het is voor steller moeilijk gebleken om de hem aangereikte informatie te verifiëren dan wel aanvullende bronnen te raadplegen. Als enkel voorbeeld uit vele moge het volgende dienen.

Een van de belangrijkste onderdelen van waarheidsvinding in het dossier van de Vuurwerkramp is het scheiden van waan en werkelijkheid binnen de brand- en blus-technische processen die kunnen hebben gelopen bij het ontstaan van de brand(en), het geven van het sein 'brand meester' en de daaropvolgende escalatie van de branden (of een tweede vlammetje) naar de ramp. Zo is het tijdens de review pas na verloop van tijd aan

steller gebleken dat eenmaal brandend vuurwerk zeer moeilijk tot onmogelijk is te blussen, zelfs met een overvloed aan water. Ook blijken er, in weerwil van officiële mededelingen, andere gevarenaanduidingen te zijn aangebracht en andere internationale blusvoorschriften te bestaan bij brandend vuurwerk dan wat de Nederlandse overheid daarover formeel en bij herhaling verkondigd heeft. Toch bevonden de brandweerlieden van Enschede zich boven op de in brand staande opslagplaatsen van vuurwerk.

Steller is bij het verkrijgen van betrouwbare informatie over deze vaktechnische kwesties afhankelijk van slechts een paar brandweerdeskundigen die bereid zijn om steller te informeren over wat zich daadwerkelijk heeft, of kan hebben, afgespeeld in Enschede op 13 mei 2000. Binnen het kleine wereldje van voormalige brandweerofficieren bestaan echter onderling heftige verschillen van mening, waarbij historie en persoonlijke (al)chemie soms een grotere rol spelen dan daadwerkelijke verschillen van brand technisch inzicht of kennis. Daarmee wordt het voor steller onmogelijk om sluitende alternatieve hypotheses op te stellen over wat er dan wél is gebeurd op 13 mei 2000 in Enschede.

Tevens is er aan steller tijdens de review informatie ter beschikking gesteld door getuigen en/of bronnen, die door steller niet in zijn geheel, of zelfs in het geheel niet, kon worden gebruikt in de reviewrapportage. Mochten officiële instanties besluiten tot een nader onderzoek van de bevindingen gepresenteerd in de reviewrapportage, dan zal steller zich inspannen bedoelde bronnen te overtuigen van de noodzaak deze informatie alsnog vrij te geven aan de bevoegde onderzoeksinstanties.

1.7.3.3 *Review zonder officiële bevoegdheid*

Zoals eerder reeds vermeld heeft steller een review uitgevoerd aan de hand van de hem vrijwillig ter beschikking gestelde informatie. Zonder officiële onderzoeksbevoegdheid kon en wilde steller geen aanvullende onderzoeksactiviteiten uitvoeren, zoals het horen van bijkomende getuigen en het opsporen van ontbrekend materiaal. Deze review pretendeert niet de waarheid in pacht te hebben, maar beoogt wél een grondige aanzet te zijn tot finale identificatie van het feitencomplex. Steller wil met deze review de definitieve aanzet geven tot het noodzakelijke vervolgonderzoek. Noodzakelijk omdat met dit reviewrapport is aangetoond dat op basis van de door de Nederlandse overheid gehanteerde ‘waarheid’ geen afronding kan plaatsvinden van het dossier van de Vuurwerkramp. Het is hoog tijd dat de door de overheid gehanteerde argumenten, als zouden de commissie OOSTING en de rijksrecherche alles al hebben onderzocht, nu eindelijk als onhoudbaar terzijde worden geschoven. De Nederlandse overheid heeft de rechterlijke macht én de Nederlandse maatschappij ernstig en langdurig misleid inzake de Vuurwerkramp.

1.8 Inhoudsopgave

1 Voorwoord, conclusies en uitleg 4
1.1 Voorwoord en inleiding 4
1.1.1 Verantwoording steller dezes (Paul van Buitenen) 4
1.1.2 Publiek beeld en strafrechtelijke conclusies Vuurwerkramp 5
1.1.2.1 Er is een brandstichter gevonden 5
1.1.2.2 S.E. Fireworks is schuldig aan de ramp 6
1.1.2.3 De overheid is strafrechtelijk niet vervolgbaar 6
1.1.2.4 De toekenning van de schuld voor de ramp 7
1.1.3 De strafrechtelijke opsporing van de Vuurwerkramp 8
1.1.4 Gerechtelijke dwalingen 8
1.2 Conclusies (samenvatting) 9
1.2.1 Samenvatting conclusies review vervolging Vuurwerkramp 9
1.2.1.1 Oorzaak ramp ligt bij de (rijks- en gemeente)overheid 9
1.2.1.2 Modus operandi overheid 9
1.2.1.3 Motieven overheid en Openbaar Ministerie 10
1.2.1.4 Gevolgen 10
1.2.2 OM en landsadvocaat misleidden de rechterlijke macht 11
1.2.3 Tunnelvisie is structureel 11
1.2.4 Vuurwerkramp kan wéér gebeuren 12
1.2.5 Brandweerlieden werden de dood ingestuurd 12
1.2.6 Rol permanente onderzoeksinstanties NFI en rijksrecherche 12
1.2.7 Ad-hoc onderzoeksinstantie: commissie OOSTING 13
1.2.8 Zelfbevestigende mechanismen 13
1.2.9 Conclusie: Nogmaals tunnelvisie 13
1.3 Tunnelvisie 14
1.3.1 Kamerbrief minister BZK (3 dagen na de ramp) 14
1.3.2 De aanloop naar de ramp 16
1.3.3 Strafrechtelijk onderzoek: vervolgingsbeslissingen door OM 16
1.3.3.1 Géén bedrijfsongeval 17
1.3.3.2 Wél brandstichting 17
1.3.3.3 De gemeente niet vervolgen 17
1.3.3.4 De brandweer niet vervolgen 17

1.3.3.5 Defensie-MILAN niet vervolgen ... 18
1.3.3.6 Rijksoverheid niet vervolgen ... 19
1.3.3.7 De S.E. Fireworks directie wél vervolgen. ... 19
1.3.3.8 Oud-eigenaar niet vervolgen ... 19
1.3.4 Strafrechtelijk onderzoek: overige beslissingen van het OM ... 20
1.3.4.1 Culemborg-lessen ... 20
1.3.4.2 Te-veel-en-te-zwaar ... 21
1.3.4.3 Sturing Tolteam ... 24
1.3.4.4 Sturing NFI ... 24
1.3.4.5 Foutieve regelgeving ... 24
1.3.4.6 Het achterhouden van dossiers ... 24
1.3.4.7 Beeldvorming S.E. Fireworks ... 25
1.3.4.8 Neutraliseren melders ... 26
1.3.4.9 Uitschakeling BIZGM ... 26
1.3.4.10 Aansturing rijksrecherche ... 26
1.3.4.11 Feitenonderzoeken 2010-2012 ... 26
1.3.5 Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (COV – OOSTING) ... 27
1.3.6 Rechter-commissaris ... 28
1.4 Functioneren rijksrecherche ... 28
1.4.1 Millenniumverklaring ... 29
1.4.2 Compositietekening ... 29
1.4.2.1 Niet bestaand ... 29
1.4.2.2 Niet gelijkend ... 29
1.4.3 Rode sportbroekje ... 29
1.4.3.1 Sporen in het broekje ... 29
1.4.3.2 Meerdere broekjes ... 30
1.4.3.3 Wegredeneren belang rode broekje ... 30
1.4.4 Tegenstrijdigheden ambtsedige verklaringen ... 30
1.4.5 Overige RR-fouten: ... 30
1.4.5.1 Parallel traject ... 30
1.4.5.2 Selectie van getuigen ... 31
1.4.5.3 Verdachte als basis bewijsvoering ... 31
1.4.5.4 Zoektocht naar meineed melders ... 31
1.4.6 Dwaling politie, justitie en politiek door rijksrecherche ... 31
1.4.6.1 Politie Twente ... 31
1.4.6.2 Openbaar Ministerie ... 31

1.4.6.3 Minister DONNER van Justitie 32
1.4.6.4 Mr. A. HERSTEL 32
1.4.6.5 Bestuursrechter en Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State 32
1.4.6.6 Hoge Raad 32
1.4.6.7 Feitenonderzoeken door drie OM-arrondissementen 32
1.4.6.8 Gerechtshof Leeuwarden 32
1.4.6.9 Nationale Ombudsman 33
1.4.6.10 Onderzoekraad Integriteit Overheid 33
1.4.6.11 Landelijk Meldpunt Mistanden KNP 33
1.4.6.12 College procureurs-generaal 33
1.5 Leeswijzer: OM, motief en doelstelling 34
1.5.1 <H.2> Inhoud per OM-gedraging 34
1.5.2 <H.3> De betekenis van de commissie OOSTING 34
1.5.3 <H.4> Motief Openbaar Ministerie 34
1.5.4 <H.5> Tunnelvisie in requisitoir en repliek OM 34
1.5.5 <H.6> Vuurwerkregelgeving door VROM en V&W 35
1.5.6 <H.7> Aanzet tot vervolgonderzoek, evaluatie en lessen 35
1.5.7 <H.8> Bijlagen 35
1.5.8 Vormgeving van het rapport 36
1.5.8.1 Afsluiting rapport 36
1.5.8.2 Herhaling van tekstgedeeltes 36
1.5.8.3 Omkadering figuren 36
1.5.8.4 Verwijzingen naar hoofdstukken en paragrafen 36
1.5.9 Het verantwoordingsproces na de ramp (tien trajecten) 36
1.5.9.1 Strafrechtelijke verantwoording (6 trajecten) 36
1.5.9.2 Politieke verantwoording (2 trajecten) 37
1.5.9.3 Civielrechtelijke verantwoording (1 traject) 38
1.5.9.4 Tuchtrechtelijke verantwoording (1 traject) 39
1.5.10 Planning vervolgacties n.a.v. reviewrapport 40
1.5.10.1 Strafrechtelijk trajecten 40
1.5.10.1.1 Hoge Raad 40
1.5.10.1.2 Openbaar Ministerie 40
1.5.10.2 Politieke trajecten 41
1.5.10.2.1 Gemeenteraad Enschede 41
1.5.10.2.2 Tweede Kamer 42
1.5.10.3 Civielrechtelijk traject 42

1.5.10.4 Tuchtrechtelijk traject ... 42
1.5.10.5 Openbaarheid van het vervolgtraject ... 43
1.5.10.5.1 Openbaarheid reviewrapport ... 43
1.5.10.5.2 Consulatie College van procureurs-generaal ... 43
1.5.10.5.3 Behandeling door de pers ... 43
1.6 Bronnen van reviewrapport (33 categorieën) ... 44
1.7 Disclaimer ... 47
1.7.1 Opdracht en rapportage ... 47
1.7.1.1 Opdrachtgever: Stichting Expertgroep Klokkenluiders ... 47
1.7.1.2 Strafrechtadvocaat (gebruiker rapportage) ... 48
1.7.1.3 Korps Nationale Politie (mogelijke gebruiker rapportage) ... 48
1.7.1.4 Tweede Kamer: commissie Justitie & Veiligheid (gebruiker) ... 49
1.7.1.5 Overige officiële instanties (gebruikers) ... 49
1.7.2 Strafrechtelijke persoonsgegevens ... 49
1.7.2.1 Het noemen van namen ... 49
1.7.2.2 Persconferenties ... 50
1.7.2.3 Verzoek aan het College van Pg's ... 50
1.7.3 Naar eer en geweten zo volledig mogelijk ... 51
1.7.3.1 Zo volledig mogelijk ... 51
1.7.3.2 Medewerking bronnen ... 51
1.7.3.3 Review zonder officiële bevoegdheid ... 52
1.8 Inhoudsopgave ... 53
2 De gedragingen van het OM ... 90
2.1 OM-gedraging: Keuzes van vervolging ... 90
2.1.1 Stelling: De keuze van vervolging stuurde het strafproces ... 90
2.1.2 Gemeente Enschede (niet vervolgen) ... 91
2.1.2.1 Vergunningverlening na 5 jaar zonder vergunning ... 91
2.1.2.2 Voorkeursrecht gemeente op grond S.E. Fireworks ... 92
2.1.2.3 Vermiste documenten ondanks registratieverplichting ... 92
2.1.2.4 Verborgen aspecten verkrijging grond door gemeente ... 93
2.1.2.5 Vergunningen en brandweer ... 93
2.1.2.6 Achtergehouden dossiers bij inbeslagname ... 94
2.1.2.7 Gebrek aan onderzoek door OM ... 95
2.1.3 Brandweer (niet vervolgen) ... 96
2.1.3.1 Justitieel rapport CAMP ... 96
2.1.3.2 De gevarenaanduidingen en de blusacties ... 97

2.1.3.3 Blussen met water van brandend vuurwerk 99
2.1.3.4 Aanwezigheid evenementenvuurwerk 100
2.1.3.5 De rijksinspectie brandweer 100
2.1.3.6 De commissie OOSTING 101
2.1.3.7 Het Openbaar Ministerie 101
2.1.3.8 Maatschappelijke gevolgen niet-vervolging brandweer 101
2.1.3.8.1 Gemeenteraad Enschede en Minister REMKES 102
2.1.3.8.2 Vuurwerkproeven, TNO en de brandweer 103
2.1.3.8.3 Onwaarheden 104
2.1.3.8.4 De waarheid aan het licht 105
2.1.3.9 Belang optreden brandweer bij de 1e fase van de ramp 105
2.1.4 Defensie/MILAN (niet vervolgen) 106
2.1.4.1 Reeds geconstateerde misstanden bij MILAN 106
2.1.4.2 Drogreden voor niet-vervolging 107
2.1.4.3 Afhandeling proces-verbaal MILAN 109
2.1.4.4 Gevolg van niet-vervolging MILAN voor BAKKER/PATER 109
2.1.5 VROM, V&W, BZK en Justitie 109
2.1.6 Inroeping Pikmeer-arrest 110
2.1.7 Oud-eigenaar SMALLENBROEK (niet vervolgen) 112
2.1.7.1 Schending evenredigheidsbeginsel 112
2.1.7.2 Nalaten onderzoek intellectueel daderschap 112
2.1.7.3 Weglating dossiers 115
2.1.7.4 Schending van het concurrentiebeding 116
2.1.7.5 Sabotage van S.E. Fireworks vof 116
2.1.7.6 Taps op SMALLENBROEK 117
2.1.7.7 Waarom de niet vervolging van de oud-eigenaar? 117
2.1.8 S.E. Fireworks (wél vervolgen) 119
2.1.8.1 Regelgeving 119
2.1.8.1.1 Classificatie 119
2.1.8.1.1.1 Bevindingen rijksambtenaar VROM en V&W 120
2.1.8.1.1.2 Uitspraak rechtbank Almelo 120
2.1.8.1.1.3 Bevindingen TNO controle Haarman Enschede 120
2.1.8.1.1.4 Brief ministerie V&W aan de minister 121
2.1.8.1.1.5 Verslag vergadering VL/RVI met TNO/PML 122
2.1.8.1.1.6 CHAF grote schaal vuurwerkproeven: classificatie 122
2.1.8.1.1.7 Classificatie buitenland 123

2.1.8.1.2 Opslag 125
2.1.8.1.3 Plofdak 125
2.1.8.1.3.1 Vuurwerkbedrijf Wagenvoort 125
2.1.8.1.3.2 Interview in Trouw met brandweerofficieren 125
2.1.8.1.4 Sprinklerinstallaties 126
2.1.8.1.5 Nabijheid woonwijk 127
2.1.8.1.5.1 Oneigenlijke tenlastelegging door Openbaar Ministerie 127
2.1.8.1.5.2 Buitenland 128
2.1.8.1.5.3 Aanbeveling Culemborg 128
2.1.8.1.5.4 Ligt S.E. Fireworks nu in, bij, naast of niet in de woonwijk? 129
2.1.8.2 Culemborg 129
2.1.8.3 Beeldvorming S.E. Fireworks 129
2.1.8.3.1 Bewijs: Internationaal opsporingsbevel 130
2.1.8.3.2 Bewijs: OM-Jaarverslag 2000 130
2.1.8.3.3 Bewijs: Facturen buitenland 130
2.1.8.3.4 Bewijs: Geld onder de grond 131
2.1.8.3.5 Bewijs: Illegale handel 132
2.1.8.3.6 Bewijs: De Belastingdienst 132
2.1.8.3.7 Bewijs: Veiligheidsvoorzieningen 133
2.1.8.3.8 Bewijs: Classificatie 134
2.1.8.3.8.1 Geconstrueerd bewijs: 'Te-veel-en-te-zwaar' 134
2.1.8.3.8.2 TNO-bedrog vijf jaar na dato 135
2.1.8.3.8.3 Getuigenverklaring voorzitter VEN 135
2.1.8.3.8.4 Vonnis rechtbank Almelo 135
2.1.8.3.9 Bewijs: Afstemming OM-OOSTING en andere diensten 136
2.1.9 Bestuurskunde i.p.v. Stafrecht 139
2.1.9.1 Bestuurlijke vertellingen 139
2.1.9.2 Overheid niet vervolgd: OM niet interessant 140
2.1.9.3 OOSTING als maat der dingen 140
2.1.9.4 Onwelkome kritiek professor Tom Schalken 140
2.1.9.5 Betekenis OOSTING voor OM én politiek 141
2.1.9.6 Brandweer én Culemborg 'kaltgestellt' 142
2.1.9.7 Belang van 'eerste uren' is folklore 142
2.1.9.8 Bezweringsformule: de brandweer heeft juist gehandeld. 143
2.1.9.9 Rosenthal: Brandweer had beter niet geblust 144
2.1.9.10 Het bredere perspectief: in het belang van de Staat 144

2.1.10 Oneigenlijke OM-tenlastelegging tegen S.E. Fireworks 146
2.2 OM-gedraging: Dossier vuurwerkexplosie Culemborg (1991) 147
2.2.1 Stelling: Culemborg is verdraaid van vrijspraak naar veroordeling 147
2.2.2 Omschrijving 147
2.2.3 Bewijzen 148
2.2.3.1 Verklaringen brandweerinspecteur Reudink 148
2.2.3.2 Rapport H. Reudink, regio-inspecteur brandweerwezen 149
2.2.3.3 Inspecteur H. Reudink in Tubantia 7 oktober 2000 150
2.2.3.4 Reactie commissie OOSTING in Tubantia 11 oktober 2000 152
2.2.3.5 Oud-inspecteur Reudink, 17.1.2001: “Inspectie brandweer zelf fout” 152
2.2.3.6 Culemborg niet vervolgd 153
2.2.3.7 Culemborg niet van toepassing op Enschede 154
2.2.3.8 Culemborg: De werkelijke lessen 155
2.2.3.9 Culemborg: De nagelaten les 156
2.2.3.10 Culemborg: De gefingeerde les 156
2.2.3.11 Culemborg en Enschede: van vrijspraak naar veroordeling 157
2.2.3.11.1 Uitgangspositie van het OM: geen vervolging mogelijk 157
2.2.3.11.2 Planning van het OM: Vervolging is noodzakelijk 158
2.2.3.11.3 Conclusie: veroordeling 159
2.3 OM-gedraging: ‘Te-veel-en-te-zwaar’ 160
2.3.1 Stelling: Correct vuurwerk omgevormd naar ‘Te-veel-en-te-zwaar’ 160
2.3.2 Omschrijving 160
2.3.3 Bewijzen 161
2.3.3.1 Classificatie 161
2.3.3.1.1 Noodzaak tot her-classificatie 161
2.3.3.1.2 VEN-voorzitter 161
2.3.3.1.3 Proeven in Polen 161
2.3.3.2 Wat is ‘Te-zwaar’ vuurwerk eigenlijk? 161
2.3.3.2.1 Het OM: S.E. Fireworks-vuurwerk was niet goed geclassificeerd 161
2.3.3.2.2 BAKKER: S.E. Fireworks-vuurwerk was wél goed geclassificeerd 162
2.3.3.2.3 Wat betekent ‘correct geclassificeerd’ vuurwerk? 162
2.3.3.2.4 De opslagomstandigheden spelen een belangrijke rol 164
2.3.3.2.5 “Vuurwerk van subklasse 1.4 kan niet exploderen”? 164
2.3.3.2.6 De ficties van het OM 165
2.3.3.3 Voorraad 165
2.3.3.3.1 Voorraadadministratie 165

2.3.3.3.2 Voorraadreconstructie 166
2.3.3.3.3 China 166
2.3.3.3.4 Rapport AID Landbouw voorraadreconstructie (17.11.2000) 167
2.3.3.3.5 Werkelijke voorraad: 120 ton 169
2.3.3.4 De zogeheten 'krater' van de explosie 171
2.3.3.4.1 Geen krater, maar een verzakking 171
2.3.3.4.2 Voormalige kolenopslagplaats 171
2.3.3.4.3 Scheuren i.p.v. verguizing van de bodemplaten 172
2.3.3.4.4 Offerte bodemonderzoek 2004 173
2.3.3.5 Buitenlandse facturen met BTW 174
2.3.3.6 'Zwart' geld 'onder de grond' 175
2.3.3.7 Illegale handel 176
2.3.3.8 Rol belastingdienst 176
2.3.3.9 Midas Boekhouding: toiletwagenverhuur 178
2.3.3.10 Midas-mutaties van de dag voor de ramp 180
2.3.3.11 Nagekomen brandweerverklaring: opslag half vol 180
2.3.3.12 Controlebezoek Milan juni 1998: Bunkers minder vol 181
2.3.3.13 Een gas-, damp, stofexplosie verandert alles 182
2.4 OM-gedraging: Inzet NFI 183
2.4.1 Stelling: Justitie dicteerde onderzoek via OM én NFI 183
2.4.2 Omschrijving 183
2.4.3 NFI-scenario basis voor alle uitspraken 183
2.4.4 NFI-rapport: Opbouw, inhoud en commentaar 184
2.4.4.1 Inleiding 185
2.4.4.1.1 Samenvatting bevindingen NFI/TNO (blz. 2/62) 185
2.4.4.1.2 NFI-hoofdrapport – Inhoud (blz. 3/62) 187
2.4.4.1.3 NFI-Hoofdrapport: bijlagen en deelrapporten (blz. 4/62) 188
2.4.4.1.4 Onderzoeksopdrachten NFI en TNO (blz. 5-8/62 en bijlagen A en B) 189
2.4.4.1.4.1 Inhoud onderzoeksopdrachten 189
2.4.4.1.4.2 Uitgangspunt: Vergunning als maatstaf 190
2.4.4.1.4.3 NFI/TNO-onderzoek als cirkelredenering 190
2.4.4.2 Situatiebeschrijving S.E. Fireworks (blz. 9-14/62) 191
2.4.4.3 Onderzoek ter plaatse (blz. 15-27/62) 193
2.4.4.3.1 Het SFOB-journaal 193
2.4.4.3.2 SFOB/TR ontkenning houten bodem containers triggert melders! 196
2.4.4.3.3 Satelliet en luchtfoto's van onschatbare waarde 198

2.4.4.3.4 Leidende rol NFI bij technische rapportage 199
2.4.4.3.5 Opstelling NFI-rapport 200
2.4.4.3.6 Schade aan het sporenbeeld op de PD 201
2.4.4.4 Brainstormsessie bij Justitie (NFI) 15 mei 2000 201
2.4.4.4.1 De door het NFI benoemde 'krater' 202
2.4.4.4.2 Samenvatting en conclusies SFOB-sporenonderzoek 203
2.4.4.4.3 Restnotities SFOB-journaal nog bij juist hoofdstuk indelen 205
2.4.4.5 Chronologisch verloop branden en explosies (blz. 28-30/62) 206
2.4.4.6 Brand en explosie bewaarplaats C2 (blz. 31-37/62) 209
2.4.4.7 Bewaarplaats C4 (blz., 38/62) 213
2.4.4.8 Brand en explosie container E2 (blz. 39-41/62) 213
2.4.4.9 Explosie Mavo-boxen (blz. 42-45/62) 216
2.4.4.9.1 Onderzoek ter plaatse: Bodems v.d. Mavo-boxen 217
2.4.4.9.2 Kennis bij het NFI over gedrag van vuurwerk in opslag 219
2.4.4.9.3 'Massa-explosie'; gebruik door het NFI 220
2.4.4.9.3.1 'Massa-explosie'; vijf deskundigen aan het woord 221
2.4.4.9.3.2 Conclusies 'Massa-explosie' 230
2.4.4.9.4 'Massa-explosie': Praktijk en testen 232
2.4.4.9.4.1 Classificatieproeven in Nederland onbestaand 232
2.4.4.9.4.2 Culemborg 234
2.4.4.9.4.3 Testen n.a.v. Enschede 235
2.4.4.9.4.4 Kolding (DK) 235
2.4.4.9.4.5 CHAF-project 235
2.4.4.9.4.6 Kappl/brandweer in Oostenrijk 236
2.4.4.9.4.7 Nederland: ontwikkelingsland of zwart schaap 237
2.4.4.10 Explosie bewaarplaats (blz. 46-50/62) 238
2.4.4.11 Overige zeecontainers (blz. 51/62) 241
2.4.4.12 Maximum credible event (blz. 52-54/62) 242
2.4.4.13 Conclusies en discussie (blz. 55-57/62) 244
2.4.4.13.1 Conclusies 245
2.4.4.13.2 Discussie 251
2.4.4.13.2.1 Onvoldoende gegevens 251
2.4.4.13.2.2 Onvoldoende kennis gedrag vuurwerk in opslag 251
2.4.4.13.2.3 Bruikbaarheid transportclassificatie 252
2.4.4.14 Verklarende woordenlijst (blz. 58-59/62) 255
2.4.4.15 Referenties (blz. 60-61/62) 257

2.4.4.16 Ondertekening (blz. 62/62) 258
2.4.5 Deskundige F. Vos: Inleiding 259
2.4.5.1 Hoofdpunten analyse 259
2.4.5.2 Detailbevindingen analyse 260
2.4.5.3 Belang van het rapport drs. F. Vos 263
2.4.6 Rapport drs. F. Vos 265
2.4.6.1 Vos-1 De onderzoeksvragen, de –methode en de -deskundigheid 266
2.4.6.2 Vos-2 Over onverwacht vuurwerkgedrag bij brand in opslag als kennisprobleem. 267
2.4.6.3 Curriculum Vitae Drs. F.W.J. Vos F.I. Fire E. 323
2.5 OM-gedraging: Falende regelgeving 324
2.5.1 Stelling: De falende wet- en regelgeving mocht niet naar buiten komen 324
2.5.2 Regels voor opslag 324
2.5.3 Regels voor locatie van vestiging 325
2.5.3.1 Nabijheid van een woonwijk 325
2.5.3.2 De locatieregels in het buitenland 325
2.5.3.3 Aanbeveling Culemborg 325
2.5.4 Classificatieregels 326
2.5.4.1 NFI-rapport: bruikbaarheid transportclassificatie 326
2.5.4.2 Vonnis rechtbank Almelo 326
2.5.4.3 TNO-controle Haarman vuurwerk 327
2.5.4.4 Brief ministerie V&W aan minister 327
2.5.4.5 Verslag vergadering VL/RVI met TNO/PML 327
2.5.4.6 CHAF grote schaal vuurwerkproeven 327
2.5.4.7 Classificatie buitenland 328
2.5.4.8 S.E. Fireworks niet verantwoordelijk voor classificatie en etikettering 329
2.5.5 Blusvoorschriften 330
2.6 OM-gedraging: Bewust incompleet strafdossier 331
2.6.1 Stelling: Het OM hield dossiers achter voor de rechter 331
2.6.2 Omschrijving 331
2.6.2.1 S.E. Fireworks 331
2.6.2.2 André DE VRIES 331
2.6.3 Dossiers (S.E. Fireworks) 332
2.6.3.1 Mogelijk achterhouden dossiers door gemeente Enschede 332
2.6.3.2 Achterhouden dossiers door het OM 333
2.6.3.2.1 Inbeslagneming bij gemeente Enschede (30 mei 2000) 333
2.6.3.2.2 Verzoek verdediging toevoeging stukken (1 juni 2001) 335

2.6.3.2.3 Rechtbank wijst af omdat stukken zoek zijn (21 juni 2001) 335
2.6.3.3 Grondbedrijf 336
2.6.3.4 Brandweer 339
2.6.3.5 Culemborg 340
2.6.3.6 SMALLENBROEK 340
2.6.3.7 Diverse dossiers 340
2.6.4 Dossier DE VRIES 341
2.6.4.1 Ramp-gsm 341
2.6.4.2 Rode sportbroekje 341
2.6.4.3 Millenniumverklaring 341
2.6.4.4 Beïnvloeding getuigen 341
2.6.5 Dossier regelgeving 342
2.6.6 Bewijzen 343
2.7 OM-gedraging: Neutraliseren PAALMAN/De ROY van ZUYDEWIJN 344
2.7.1 Stelling: Beide klokkenluiders zagen slechts top van de ijsberg 344
2.7.2 Mei-memo van melders (27.05.2002) 344
2.7.2.1 Eerst interne meldingen 344
2.7.2.2 Mei-memo: géén enkel gevolg aan inhoud ervan 344
2.7.2.3 Mei-memo: DE VRIES veroordeeld, gevolgen voor melders 348
2.7.2.4 Misbruik door het OM 348
2.7.3 Proces-verbaal van bevindingen (29.11.2002) 349
2.7.3.1 Motivatie en timing 349
2.7.3.2 Pv van verrichtingen en bevindingen 350
2.7.3.2.1 1. Millenniumnacht: 350
2.7.3.2.2 2. Ramptelefoon 06-20279987: 350
2.7.3.2.3 3. A. Rutbeek: 350
2.7.3.2.4 3 B. Inverzekeringstelling Weterholt: 351
2.7.3.2.5 4 Signalement DE VRIES. 351
2.7.3.2.6 5 Brandblusser 351
2.7.4 ‘Weerlegging’ door AG mr. WELSCHEN (14 en 15.1.2003) 352
2.7.4.1 Belang van ‘weerlegging’ AG mr. WELSCHEN 352
2.7.4.2 Argumenten ‘weerlegging’ AG mr. WELSCHEN 352
2.7.4.2.1 Punt 1 ‘Weerlegging’: Opsporing naast DE VRIES 352
2.7.4.2.2 Punt 2 ‘Weerlegging’: Bewijs tegen DE VRIES 353
2.7.4.2.3 Punt 3.a. ‘Weerlegging’: Horen van KLOPPENBORG 354
2.7.4.2.4 Punt 3.b. ‘Weerlegging’: BOB-opname KLOPPENBORG 354

2.7.4.2.5 Punt 3.c. 'Weerlegging': Verschoningsrecht KLOPPENBORG 355
2.7.4.2.6 Punt 4. 'Weerlegging': Mogelijkheid bedrijfsongeval 356
2.7.4.2.7 Punt 5.a. 'Weerlegging': Uitluisteren gesprek 'ramp-gsm 357
2.7.4.2.8 Punt 5.b. Achterhouden Pv door OvJ STAM 357
2.7.4.2.9 Punt 6. Aanzetten getuige SMIT tot bepaalde verklaring 359
2.7.4.2.10 Punt 6. Aanvullende info inzake verklaringen getuige ROY SMIT 360
2.7.4.2.11 Punt 7. Verkeerde voorstelling verklaringen millenniumnacht 360
2.7.4.2.12 Punt 7. Vindplaatsen ontlastende verklaringen millenniumnacht 361
2.7.4.2.13 Punt 8. De Osloconfrontatie en fotoconfrontatie 362
2.7.4.2.14 Slotbeschouwing advocaat generaal 363
2.7.4.2.15 Overig commentaar mr. Plasman: SMALLENBROEK 363
2.7.5 Regiezitting gerechtshof (24.1.2003) 365
2.7.5.1 Het Mei-memo (27.05.2002) 365
2.7.5.2 Mei-memo naar AG mr. WELSCHEN (25.11.2002) 365
2.7.5.3 Verslag van verrichtingen en bevindingen melders (29.11.2002) 365
2.7.5.4 'Weerlegging' kritiek melders door AG mr. WELSCHEN (14 en 15.01.2003) 366
2.7.5.5 Peters informeert AG WELSCHEN: geen actie (17.01.2003) 366
2.7.5.6 Plasman verzoekt Hof contra-expertise classificatie (17.01.2003) 366
2.7.5.7 Justitie lekt 'weerlegging' Mei-memo geschreven door AG WELSCHEN 366
2.7.5.8 Rappel Peters aan DEELMAN: Doe Verslag naar Hof! (22.01.2003) 366
2.7.5.9 WELSCHEN wijst Plasman's getuigen en onderzoek af (22.01.2003) 367
2.7.5.10 Plasman vraagt Peters: Zien melders idd af van actie? (23.01.2003) 367
2.7.5.11 Peters aan Plasman: cliënten zetten actie door; rappel DEELMAN (23.01.2003) 368
2.7.5.12 De regiezitting (24.01.2003) 368
2.7.5.13 Algemeen Dagblad: Bom onder proces en beerput open (25.01.2003) 369
2.7.5.14 Brief advocaat mr. Plasman aan advocaat mr. Peters (25.01.2003) 369
2.7.5.15 Brief van mr. Plasman aan justitieminister DONNER (28.1.2003) 369
2.7.5.16 Brief korpschef DEELMAN aan politiekorps (29.1.2003) 372
2.7.5.17 Artikelen Tubantia (29.1.2003) 372
2.7.5.18 Artikel Tubantia (30.1.2003) 373
2.7.5.19 Persverklaring Openbaar Ministerie (03.02.2003) 373
2.7.5.20 Tussenarresten Hof n.a.v. regiezitting (07.02.2003) 373
2.7.6 Verklaringen melders bij gerechtshof (12.3.2003) 374
2.7.7 Ontslag van beide melders 374
2.7.7.1 Instemming onder dwang 374
2.7.7.2 Chronologie ontslag melders 375

2.7.8 Acties door het OM 380
2.8 OM-gedraging: Uitschakeling BIZGM 381
2.8.1 Stelling: De BIZ-bevindingen moesten koste wat kost onder het tapijt 381
2.8.2 Aanzet/opdracht tot BIZ-onderzoek 381
2.8.3 Ongebruikelijke conclusie 382
2.8.4 Belang van de BIZGM resultaten 383
2.8.5 Overdracht en diskwalificatie 384
2.8.6 Bewijzen 385
2.9 OM-gedraging: Inzet en sturing rijksrecherche 386
2.9.1 Stelling: De rijksrecherche voerde een doofpotoperatie uit 386
2.9.1.1 Uitleg presentatie en doublures 386
2.9.2 Omschrijving casus rijksrecherche 386
2.9.3 Gebreken rijksrecherche onderzoek 388
2.9.3.1 Volgorde van de getuigen 388
2.9.3.2 Keuze van de getuigen 389
2.9.3.3 Anomalieën in het onderzoek 390
2.9.3.3.1 Getuigenverklaring OLTHOF 390
2.9.3.3.2 Het rode broekje 391
2.9.3.3.3 De millenniumverklaring 394
2.9.3.4 De positie van rechercheur Dick MAANDAG 395
2.9.3.5 De Focus van de rijksrecherche op melder PAALMAN 395
2.9.3.6 Niet gebruiken van onderzoeksbevindingen BIZ 396
2.9.4 Rijksrecherche-1: Opdracht, conclusie en inleiding 397
2.9.4.1 Opdracht rijksrecherche 397
2.9.4.2 Conclusie review RR-dossier 397
2.9.4.3 Inleiding analyse Rijksrechercheonderzoek 398
2.9.5 Rijksrecherche-2: André DE VRIES, verdachte of getuige? 399
2.9.5.1 Uitleg presentatie en doublures 399
2.9.5.2 Inleiding: Onderzoekspoor en positie OM 399
2.9.5.3 In beeld komen DE VRIES 399
2.9.5.3.1 Wegwerken BIZGM anomalieën data in beeld komen DE VRIES 400
2.9.5.3.2 De tip van rechter OLTHOF op Van KLINGEREN 400
2.9.5.3.3 De tip van Van KLINGEREN op André DE VRIES 401
2.9.5.3.4 Ontmoetingen rechercheur MAANDAG met getuige Van KLINGEREN 401
2.9.5.3.5 In beeld komen DE VRIES: de officiële versie 402
2.9.5.3.6 In beeld komen DE VRIES: alternatief scenario 403

2.9.5.4 Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-2 405
2.9.5.5 Bevindingen BIZ 413
2.9.6 Rijksrecherche-3: Achterhouden en antidateren Pv 414
2.9.6.1 Omschrijving casus 414
2.9.6.2 Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-3 414
2.9.6.3 Bevindingen BIZ 422
2.9.6.4 Bewijzen 422
2.9.7 Rijksrecherche-4: Getuige Van KLINGEREN 423
2.9.7.1 Uitleg presentatie en doublures 423
2.9.7.2 Omschrijving casus 423
2.9.7.3 Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-4 424
2.9.7.3.1 Traject-1 Tip OLTHOF op Van KLINGEREN 424
2.9.7.3.2 Traject-2 Spontane melding Van KLINGEREN aan het bureau 426
2.9.7.3.3 Onderzoek beloningen 429
2.9.7.4 Bevindingen BIZ 430
2.9.7.5 Bewijzen 430
2.9.8 Rijksrecherche-5: Afgeschermd traject 431
2.9.8.1 Uitleg presentatie en doublures 431
2.9.8.2 Omschrijving 431
2.9.8.3 Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-5 432
2.9.8.4 Bevindingen van het BIZ 441
2.9.8.4.1 Getuigenverklaringen 2003 441
2.9.8.4.2 Nagekomen rapportage 2004 en brief 2005 441
2.9.9 Rijksrecherche-6: Opnemen en vernietigen telecom 442
2.9.9.1 Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-6 442
2.9.9.2 Bevindingen van het BIZ 442
2.9.9.3 Conclusie opnemen en vernietigen telecom 442
2.9.10 Rijksrecherche-7: Het rode sportbroekje 443
2.9.10.1 Samenvatting 443
2.9.10.2 Rol rode broekje 444
2.9.10.3 Uitspraak oud-korpschef DEELMAN 444
2.9.10.4 Het dilemma van ir. P. DE BRUYN (NFI) 444
2.9.10.5 Waar was de kleding van André DE VRIES? 445
2.9.10.6 Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-7 445
2.9.10.7 Getuigenverklaringen bij het BIZ (2003) 450
2.9.10.8 Bevindingen Rode broekje van het BIZ op 25.8.2004 451

2.9.10.9 Overige bevindingen van het BIZ t.a.v. het 'rode broekje' 460
2.9.10.10 SFOB-journaal: NFI-onderzoek kleding André de Vries 461
2.9.10.11 Conclusie rode broek 463
2.9.11 Rijksrecherche: ontbrekende punten van onderzoek 463
2.9.12 Samenvatting rijksrechercheonderzoek 2004 464
2.9.13 Conclusies rijksrechercheonderzoek 2004 464
2.9.14 De consequenties van het rijksrechercheonderzoek 465
2.10 OM-gedraging: Feitenonderzoeken 2010-2012 468
2.10.1 Stelling: De feitenonderzoeken moesten het dossier sluiten 468
2.10.2 Omschrijving 468
2.10.3 Bewijzen 468
2.10.4 Feitenonderzoek Esaltato (2010) 469
2.10.5 Feitenonderzoek VerEsal (2011) 470
2.10.5.1 Het VerEsal onderzoek 470
2.10.5.2 Werkelijke informatie 470
2.10.5.3 Kanttekeningen bij de officiële conclusies 470
2.10.5.3.1 VerEsal opdracht-1: Nieuwe getuige: Werken op 13 mei 2000 470
2.10.5.3.2 VerEsal opdracht-3: Klusjesman 471
2.10.5.3.3 VerEsal opdracht-4: Aanwezigheid Bas van den HEUVEL 471
2.10.5.3.4 VerEsal opdracht-5: Alibi familie directie 472
2.10.5.3.5 VerEsal opdracht-6: Alibi gebroeders DE JONG 472
2.10.5.3.6 VerEsal opdracht-9: Vuurwerk afgestoken vóór 15u 472
2.10.5.3.6.1 Niet erkend eerder vuurwerk (vóór 14u58m) 472
2.10.5.3.6.2 De eerdere 60 getuigenverklaringen niet meer bekeken 472
2.10.5.3.6.3 Belang van het begintijdstip van de vuurwerkverschijnselen 473
2.10.5.3.6.4 Zestig getuigenverklaringen die spreken van vuurwerk vóór 15u 473
2.10.5.3.6.5 Enkele opvallende getuigenverklaringen 473
2.10.5.3.6.6 Drie getuigen bij autobedrijf Agterbos 473
2.10.5.3.6.7 Het echtpaar naast de Bamshoeve 474
2.10.5.3.6.8 Drie tieners bij papierhandel De Paauw 474
2.10.5.3.6.9 Twee werknemers van machinefabriek Thole 474
2.10.5.3.6.10 Drie buurtbewoners 474
2.10.5.3.7 VerEsal opdracht-12: In beeld komen André DE VRIES 474
2.10.5.3.8 WEGES-verklaringen 475
2.10.5.3.9 Ondervraging aanbrengers informatie 477
2.10.5.3.10 Evaluatieonderzoek door de minister van V&J 477

2.10.6 Feitenonderzoek Daslook (2012) 478
2.10.6.1 Vraag-1: Getuige van KLINGEREN 479
2.10.6.2 Vraag-2: Verklaring Ir. DE BRUYN (NFI) vuurwerk broekje DE VRIES 479
2.10.6.3 Vraag-3: Evenementenvuurwerk op Kreta 480
2.10.7 Conclusies feitenonderzoeken 482
2.10.7.1 Werkelijke onderzoeksvragen 482
2.10.7.2 Opknippen feitenonderzoek 484
2.10.7.3 Verdamping tussen opeenvolgende fases 484
2.10.7.4 Schijnonafhankelijkheid door wisseling teams 484
2.10.7.5 Wederom rijksrecherche als sluitstuk 484
3 Het belang van de commissie OOSTING 486
3.1 Instellingsbesluit 26 mei 2000 en bemanning COV 486
3.2 Onderzoek ná de COV is onmogelijk 486
3.3 Slotbeschouwing (conclusies) COV 487
3.3.1 Officieel: Geen toerekening verantwoordelijkheid 487
3.3.1.1 COV-oordeel: Verantwoordelijkheid S.E. Fireworks 488
3.3.1.2 COV-oordeel: Verantwoordelijkheid overheid 488
3.3.2 Toch toerekening verantwoordelijkheid: gevolgen 489
3.3.2.1 Praktijk: Verantwoordelijkheid S.E. Fireworks 490
3.3.2.2 Praktijk: Verantwoordelijkheid overheid 490
3.3.2.3 COV-duiding verantwoordelijkheid: conclusie 491
3.4 Audiovisuele presentatie rapport COV 491
3.5 Tekortkomingen onderzoek/rapportage COV 492
3.5.1 Feitelijke onjuistheden in het rapport OOSTING 492
3.5.1.1 Verzwijgen ontbreken gemeentelijke brandweerzorg 492
3.5.1.2 Foutieve hoeveelheid opgeslagen vuurwerk 492
3.5.1.3 Foutieve classificering opgeslagen vuurwerk 493
3.5.1.4 Foutieve weergave brandeffecten van de vuurwerk klassen 493
3.5.1.5 Onjuist vuurwerk toegerekend aan S.E. Fireworks 493
3.5.1.6 Foutieve aanname branddoorslag container E2 494
3.5.1.7 Oorzaak laatste explosie onjuist 494
3.5.1.7.1 De Titanium shells 6 inch 494
3.5.1.7.2 De stofexplosie 495
3.5.1.7.2.1 Arsenal Research & Dr. A. Kappl 495
3.5.1.7.2.2 Brand- en rampendeskundige Drs. F.W.J. Vos 497
3.5.1.7.2.3 Verklaring brandweerofficier van dienst (OvD) 498

3.5.1.7.2.4 Explosie-/waterstofveiligheidsdeskundige Dr. A. Dahoe 499
3.5.1.7.2.5 Tolteam mutaties in SFOB en Milieu journaals 502
3.5.1.7.2.6 Conclusies stofexplosie 503
3.5.1.7.2.7 De commissie Oosting 504
3.5.1.8 Schijnwerkelijkheid geschapen door de COV 505
3.5.2 Bijzonderheden COV-getuigenverklaringen 506
3.5.2.1 Brandweerman Zendman en het 'verdwenen' aanvalsplan 506
3.5.2.2 Vermijden van kritische verklaringen 507
3.5.2.3 Weigeren vrijgave verklaringen voor strafzaak 507
3.5.2.4 Veel te weinig namen worden genoemd 508
3.5.2.5 Cultus van geheimhouding 508
3.5.2.6 Duidelijkheid bij vrijgave verklaringen 508
3.5.2.7 Reudink op 25 oktober 2000 om 15u 509
3.5.2.8 Helsloot (NIBRA) op 04 januari 2001 om 15u 509
3.5.2.9 Uri Rosenthal op 21 november 2000 509
3.5.2.10 Patricia van der VALK op 10 oktober 2000 510
3.5.2.11 H.F.M. van Rooij op 18 oktober 2000 511
3.5.3 Uitlatingen over de schuldvraag 512
3.5.4 Korte chronologie van het COV-onderzoek 512
3.5.5 Voortijdige afsluiting van het COV-onderzoek 513
3.5.6 De effecten van de OOSTING-rapportages 514
3.6 Contra-expertise door 3 buitenlandse deskundigen 515
3.6.1 COV: Inleiding en samenvatting contraexpertise 515
3.6.2 Buitenlandse contra-experts: geen toegang brongegevens 516
3.6.3 Aanvullende observaties buitenlandse deskundigen 517
3.6.4 Onleesbaarheid bijlagen: verificatie C-E onmogelijk 518
3.6.5 Correspondentie met het Amerikaanse ATF 519
3.6.6 Conclusies uit de brief van 18.1.2001 van ATF (VS) 521
3.6.7 Correspondentie met het Duitse BAM 522
3.6.8 Verhoor getuige-deskundige Dr. Eckhardt 522
3.6.9 Correspondentie met het Britse HSE 523
3.6.10 Conclusie correspondentie HSE 524
3.6.11 Conclusie buitenlandse contra-expertise 525
3.7 De bevindingen van OOSTING inzake de rijksoverheid 525
4 OM-MOTIEF: Het belang van de Staat 527

4.1 Inleiding OM-Motief 527
4.1.1 Noodzaak duiding OM-motief 527
4.1.2 Ontstaan en functie Openbaar Ministerie 528
4.2 De aanloop van de ramp 528
4.2.1 Culemborg explosies: strafvervolging en lessen 529
4.2.1.1 De werkelijke lessen 529
4.2.1.2 De nagelaten les 529
4.2.1.3 De gefingeerde les 529
4.2.1.4 Deformatie vrijspraak in veroordeling 530
4.2.2 Nederlandse regelgeving opslag en vervoer vuurwerk 530
4.2.3 Interdepartementaal conflict VROM en V&W 530
4.2.4 BZK en de verkeerde blusvoorschriften 531
4.2.5 Historie en overdracht S.E. Fireworks 531
4.2.6 De handelwijze van de gemeente Enschede 532
4.2.7 De bodemprocedure en het dossier KROEP 533
4.2.7.1 Schending van het concurrentiebeding door SMALLENBROEK 533
4.2.7.2 Sabotage van S.E. Fireworks vof door oud-eigenaar SMALLENBROEK: 533
4.2.7.3 Conclusie: SMALLENBROEK motief als 'intellectueel dader' 533
4.3 Vuurwerkramp: Bron van crisis 534
4.3.1 Proefschrift 534
4.3.2 Casus: Vuurwerkteam ministerie V&W 534
4.3.2.1 Overdracht en conflict VROM en V&W 534
4.3.2.2 Betrokkenheid ministerie V&W bij de ramp 535
4.3.2.3 Groepsproces Vuurwerkteam 536
4.3.2.4 Geen groepsdruk, maar groepsdunk 538
4.3.2.5 Classificatieproblematiek - Buitenlandse regelgeving 539
4.3.2.6 Angst, verlamming en groepsdunk 539
4.3.3 Openbaarmaking documenten geweigerd 541
4.3.4 Mogelijk motief van het Openbaar Ministerie 542
4.4 Motieven handelen Openbaar Ministerie 543
4.4.1 Bestuurlijke vertellingen 543
4.4.2 Materiële schade 544
4.4.3 Het Rijk: Bestaande regelgeving 544
4.4.4 Het Rijk: beheersen crisis en afbreukrisico's 545
4.4.5 De gemeente Enschede: laakbaar gedrag 545

4.4.6 De gemeentelijke brandweer: onverantwoord 546
4.4.7 Scoringsdrang en maatschappelijke druk 546
4.4.8 Corporate identity en sociale interactie 546
4.4.9 Tunnelvisie 546
4.4.10 Incompetentie 547
4.4.11 Conclusie motieven Openbaar Ministerie 547
4.5 Staatsbelang: De landsadvocaat 548
5 Tunnelvisie OM: de betogen bij Rechtbank en Hof 550
5.1 De zes trajecten van strafrechtelijke vervolging 550
5.1.1 André DE VRIES 550
5.1.2 De rijksoverheid 550
5.1.3 De gemeente Enschede 551
5.1.4 Werknemers van S.E. Fireworks vof 551
5.1.5 Oud-eigenaar SMALLENBROEK van S.E. Fireworks BV 551
5.1.6 S.E. Fireworks 551
5.2 De zaak BAKKER: Requisitoir OM – 11 maart 2002 (139 blz.) 552
5.3 Nawoord/voorlopige conclusie inzake Openbaar Ministerie 575
5.4 Pleitnota mr. J.P. Plasman – 13 maart 2002 (148 blz.) 577
5.4.1 Niet meer aan de orde: De brandweer en Culemborg 577
5.4.2 Waar gaat het over? 578
5.4.3 Hoeveelheid vuurwerk 580
5.4.4 Afluisteren van geheimhouders 582
5.4.5 Feit 1: Te zwaar 582
5.4.6 Interimbeleid 583
5.4.7 Vuurwerkbesluit 583
5.4.8 Wat lag er op 13 mei 2000? 584
5.4.9 Onduidelijkheid te hanteren criteria 587
5.4.10 Classificatie en verpakking 587
5.4.11 Uitsluiting van bewijs 587
5.4.12 TNO (OM) tegenover BAM 589
5.4.13 Bewijsuitsluiting verklaring KLOPPENBORG 589
5.4.14 Wetenschap over classificatie 590
5.4.15 Vuurwerk in gebouw H 592
5.4.16 Vuurwerk in C2 592
5.4.17 Zelfsluitendheid en brandwerendheid 593

5.4.18 Bijplaatsing containers E15 en E16 593
5.4.19 Feit 4 594
5.4.20 Indrukken van S.E. Fireworks 596
5.4.21 Dit strafproces had niet moeten plaatsvinden 596
5.4.22 Waar zijn de anderen? 597
5.4.22.1 Gemeente 597
5.4.22.2 MILAN 598
5.4.22.3 SMALLENBROEK 598
5.4.23 Verschillende waarheden: strafzaak versus civiele zaak 599
5.4.24 Het verschil tussen beide directeuren. 600
5.4.24.1 Illegale verkoop 600
5.4.24.2 Strafmaat 601
5.5 Repliek OM op pleidooi Plasman (18 maart 2002) 603
5.5.1 De Valse start 603
5.5.2 Uitlatingen van de Staat 603
5.5.3 Classificatie 603
5.5.4 Contra-expertise 603
5.5.5 'Te-veel-en-te-zwaar-vuurwerk' 603
5.5.6 Bewijsuitsluiting verklaringen KLOPPENBORG 603
5.5.7 Gedogen 604
5.5.8 Opzet 604
5.6 Dupliek verdediging rechtbank Almelo (19 maart 2002) 604
5.7 Vonnis BAKKER rechtbank Almelo (2 april 2002) 606
5.7.1 Tenlastelegging 606
5.7.1.1 Feit 1: Overtreding vergunningsvoorschriften 606
5.7.1.2 Feit 2: Illegale opslaguitbreiding 606
5.7.1.3 Feit 3: Bewust verhoogd risico 606
5.7.1.4 Feit 4: Leiding geven aan dood door schuld 606
5.7.1.5 Feiten 5 t/m 7: Illegale handel in vuurwerk 606
5.7.2 Uitspraak: gedeeltelijke vrijspraak/schuld 607
5.7.2.1 Vrijspraak Feit-4 Dood door schuld (Bron C2, sprinklers, massaexplosief onbewezen) 607
5.7.2.2 Vrijspraak 'Opzet' Te-veel-en-te-zwaar in Feit-1 (Niemand in NL enig benul!) 607
5.7.2.3 Vrijspraak schuld onvoldoende brandwerend en zelfsluitend 608
5.7.2.4 Schuldig aan Feiten 1-3 (behalve opzet te-veel-te-zwaar) 609
5.7.2.5 Schuldig aan Feiten 5-7: Illegale handel 609

5.7.3 Strafmaat 609
5.7.3.1 Maximum is acht jaar 609
5.7.3.2 Rol overheid: strafverminderend 610
5.7.3.3 Niet-vervolging vorige eigenaar: strafverminderend 610
5.7.3.4 Niet-vervolging overheid: correct 610
5.7.3.5 Telefoontaps geheimhouders: Invloed op de strafmaat 611
5.7.3.6 De wijze van voorarrest: telt mee 611
5.7.3.7 Vrijspraak van zwaarste feiten 611
5.7.3.8 Resterende feiten 611
5.7.3.9 Veroordeling: 6 maanden 612
5.8 Requisitoir OM door AG WELSCHEN (15 april 2003) 612
5.9 Pleitnota Verdediging Hof Arnhem (23 april 2003) 612
5.10 Arrest BAKKER gerechtshof Arnhem (12 mei 2003) 635
5.10.1 Contra-expertise 635
5.10.2 Tenlastelegging (7 feiten) 635
5.10.3 Niet vervolgen overheid 635
5.10.4 Voorraadreconstructie en classificatie 635
5.10.5 Classificatiewijze 636
5.10.6 Berekeningswijze voorraadreconstructie 636
5.10.7 Uitkomst voorraadreconstructie 637
5.10.8 'Te-veel-en-te-zwaar' hoofdoorzaak 637
5.10.9 Hof: BAKKER wist ervan 638
5.10.10 Verwijtbaar gebrek kennis vergunning 639
5.10.11 Zelfsluitendheid en brandwerendheid 639
5.10.12 Feit-4: Leiding geven aan *'Dood-door-schuld'* 639
5.10.13 Bewezenverklaring 639
5.10.13.1 Feit-4 639
5.10.13.2 Feiten 5 t/m 7 640
5.10.14 Strafbaarheid en strafoplegging 640
5.11 Weerlegging 7 bewezenverklaarde feiten 641
5.11.1 Feit-1: Overtreding vergunningvoorschriften. 641
5.11.2 Feit-2: Illegale opslaguitbreiding. 641
5.11.3 Feit-3: Bewust verhoogd risico (loods H en werkruimte C2) 642
5.11.4 Feit-4: Leidinggeven aan dood door schuld. 642
5.11.5 Feit-5: Handel in niet goedgekeurd vuurwerk. 642

5.11.6 Feit-6: Handel buiten de toegestane periode. 643
5.11.7 Feit-7: Handel zonder de benodigde vergunning 643
5.11.8 De kern van de OM-tenlastelegging: *'Te-veel-en-te-zwaar'* 643
5.12 Bewijsmiddelen volgens aanvullend arrest 12.5.2003 645
5.12.1 Bewijsmiddel-01: Verklaring van de verdachte 646
5.12.2 Bewijsmiddel-02: De ramp 647
5.12.3 Bewijsmiddel-03: De bedrijfsactiviteiten 648
5.12.4 Bewijsmiddel-04: De vergunningen 649
5.12.5 Bewijsmiddel-05: Vuurwerkopslag niet vergunde ruimten 651
5.12.6 Bewijsmiddel-06: Deuren vuurwerkbewaarplaatsen 652
5.12.7 Bewijsmiddel-07: Brandwerendheid zeecontainers 653
5.12.8 Bewijsmiddel-08: Uitbreiding opslag zonder vergunning 654
5.12.9 Bewijsmiddel-09: De brandblusinstallatie 657
5.12.10 Bewijsmiddel-10: Aanwezigheid onverpakt vuurwerk 658
5.12.11 Bewijsmiddel-11: 'Te-veel-en-te-zwaar' massa-explosief vuurwerk 659
5.12.12 Bewijsmiddel-12: Ontwikkeling van brand tot ramp 661
5.12.13 Bewijsmiddel-13: De slachtoffers 663
5.12.14 Bewijsmiddel-14: De illegale vuurwerkverkoop 664
5.12.15 Conclusie n.a.v. opsomming bewijsmiddelen 667
5.13 Verzoeken om cassatie en herziening (2x) 668
5.13.1 Uitspraak cassatie Hoge Raad, 1 febr. 2005 668
5.13.2 Herzieningsverzoek-1 in 2007 668
5.13.2.1 Het herzieningsverzoek 668
5.13.2.2 Uitspraak Hoge Raad 669
5.13.2.3 Herzieningsverzoek-1 ná de review 670
5.13.3 Herzieningsverzoek-2 in 2012 671
5.13.3.1 Grond-1: Verzoek vernietiging alle tapgesprekken 671
5.13.3.2 Grond-2: Onrechtmatige opsporing (BIZ-2003) 672
5.13.3.3 Grond-3: Onrechtmatige opsporing (BIZ-2005) 672
6 Vuurwerk-regelgeving van VROM en V&W 674
6.1 Bronnen 674
6.2 Boodschap 674
6.3 Standpunt t.a.v. vuurwerk in 2000 675
6.4 Keuze uit publicaties door steller 676
6.5 Interpretatie citaten 676

6.6 Citaten publicaties vakbladen (2005) 677
6.6.1 Milieu & Recht februari 2005 677
6.6.2 Vervoer & Recht juni 2005 678
6.6.3 Milieu & Recht augustus 2005 681
6.7 Boek van een insider: "Tragiek der Onmacht" (2010) 685
6.7.1 Inleiding en verantwoording 685
6.7.2 Ervaringen bij ministerie VROM (hoofdstukken 1 en 2) 686
6.7.3 Ervaringen bij ministerie V&W (hoofdstukken 3 en 4) 690
6.7.4 Commissie OOSTING (hoofdstuk 5) 698
6.7.5 Activiteiten en motieven (hoofdstuk 6) 704
6.7.6 Zuilen en lagen (hoofdstuk 12) 706
6.7.7 Hoofdstukken 15, 16 en 18 707
6.7.8 Brief aan minister DONNER (19 okt. 2005) 709
6.7.9 Antwoord van minister DONNER (6 jan. 2006) 709
6.7.10 Brief aan minister Peijs (30 dec. 2005) 710
6.7.11 Antwoord van minister van V&W Peijs (27 jan. 2006) 713
6.7.12 Antwoord staatssecretaris VROM Van Geel (14 april 2006) 715
6.8 *'Wachten tot het weer mis gaat'* (januari 2012) 716
6.9 Classificatie & etikettering (oktober 2015) 722
6.10 Zicht en grip (oktober 2015) 732
6.11 Samenvatting door rijksambtenaar 746
6.12 Conclusies VROM – V&W regelgeving 747
6.13 Interne notities betrokken ministeries 750
7 Aanzet tot vervolgonderzoek, evaluatie en lessen 755
7.1 Trajecten/sporen niet of onvoldoende onderzocht 755
7.1.1 Wet- en regelgeving vuurwerk 755
7.1.1.1 Vonnis rechtbank Almelo 755
7.1.1.2 Rapportage rijksambtenaar 756
7.1.1.3 Conclusie AG Hoge Raad bij civiele cassatie 756
7.1.1.4 Praktijk en kennis in het buitenland 756
7.1.1.4.1 Citaten uit het boek Bollen 756
7.1.1.4.2 Citaten uit rapport deskundige Vos 758
7.1.1.4.3 Citaten uit brieven minister REMKES 758
7.1.1.4.3.1 Brief REMKES 24.3.2005 aan gemeenteraad Enschede 758
7.1.1.4.3.2 Circulaire REMKES 29.11.2005 inzet brandweer bij vuurwerkbrand 759

7.1.1.4.3.3 Brief REMKES 5.12.2005 aan gemeenteraad Enschede 760
7.1.1.4.4 Het rapport OOSTING: Opmerkingen HSE (VK) 760
7.1.1.4.5 Het rapport OOSTING: Opmerkingen ATF (VS) 760
7.1.1.4.6 V&W-notitie internationale vergelijking (ongedateerd?) 761
7.1.2 Gebrekkige vergunning, controle en handhaving 762
7.1.3 Ontbreken bevoegd advies wettelijke brandweerzorg 764
7.1.3.1 Ontbreken brandweerzorg, inleiding 764
7.1.3.2 Vos-3 De wetgeving op vuurwerkgevaar als kennisprobleem 766
7.1.3.3 Vos-4 Kennisproblemen binnen de rechtshandhaving bij het hof 772
7.1.3.4 Curriculum Vitae Drs. F.W.J. Vos F.I. Fire E. 789
7.1.4 Culemborg vuurwerkexplosie in 1991 790
7.1.5 Oud-eigenaar als mogelijk opdrachtgever van brandstichting 791
7.1.6 Deens Transport (Pyro Tec AsP) 793
7.1.7 Vroeger vuurwerk 795
7.1.8 Weggelaten bevindingen NLR rapport: explosie in de lucht 796
7.1.9 Bedrijfsongeval bij S.E. Fireworks 797
7.1.9.1 Inleiding 797
7.1.9.2 Aanwijzingen voor een bedrijfsongeval 798
7.1.9.3 Proces-verbaal brigadier Leunk 799
7.1.9.4 Proces-verbaal Kamperman/Mijwaart 802
7.1.9.5 Kanteling onderzoek van bedrijfsongeval naar brandstichter 803
7.1.9.6 Deskundige Drs. Vos over bedrijfsongeval 804
7.1.10 Brand bij naastgelegen bedrijf Thole 806
7.1.11 Scenario escalatie 807
7.1.12 Gedragingen brandweer bij blussen inleidende brand 808
7.1.12.1 Verhindering en beperking onderzoek door overheid 808
7.1.12.2 Gedragingen van de brandweer tijdens de ramp 809
7.1.13 Zeecontainer E2: toedracht, oorzaak en schuldvraag 817
7.1.13.1 Wat vaststaat: zeecontainer E2 is belangrijk 817
7.1.13.2 NFI/TNO-scenario: de ontsteking van de inhoud van E2 817
7.1.13.3 Totstandkoming NFI/TNO scenario 818
7.1.13.4 Container E2: een houten bodem 819
7.1.13.5 Verklaringen brandweer 821
7.1.13.6 Bevindingen Arsenal Research en Dr. Kappl 822
7.1.13.6.1 Slechts 120 ton vuurwerk 823
7.1.13.6.2 Container E2 speelde een rol 823

7.1.13.6.3 Weinig kruit met verpakkingsmateriaal ... 823
7.1.13.6.4 Branddoorslag containerwand E2 ... 824
7.1.13.6.5 Warmtestraling/-stroming doorslag containerwand ... 825
7.1.13.6.6 Oorzaak geopende deur door brandweer? ... 826
7.1.13.6.7 Shells 6 inch (150 mm) niet massa-explosief ... 826
7.1.13.6.8 Deur container E2 open ... 826
7.1.13.7 Voorlopige conclusie container E2 n.a.v. Dr. Kappl ... 828
7.1.13.8 Alternatieve reconstructie gebeurtenissen E2 ... 829
7.1.14 Verdwenen brandblusser(s) ... 830
7.1.15 Het binnenhalen van André DE VRIES als verdachte ... 833
7.1.15.1 Het rode sportbroekje van DE VRIES ... 833
7.1.15.2 Rijksrechercheonderzoek ... 834
7.1.16 Fotograaf Cees Elzenga en ir. Bas van den HEUVEL ... 836
7.1.17 Fotograaf Marcel van Nieuwenhoven ... 839
7.1.18 Brandweerofficier WEGES verklaart ... 841
7.1.18.1 OOSTING wees eerst naar de brandweer ... 841
7.1.18.2 De WEGES-verklaringen ... 841
7.1.18.3 Foto's verloren gegaan ... 842
7.1.18.4 Het aanvalsplan ... 842
7.1.18.5 Het openen van de deuren van opslagplaatsen ... 843
7.1.19 Tolteam-nummering van de opslagplaatsen ... 844
7.1.20 Vernietigde dossiers gemeente Enschede ... 846
7.1.20.1 Voormalig lid gemeenteraad ... 846
7.1.20.2 Voormalig afdelingshoofd gemeente ... 846
7.1.20.3 Gepensioneerd ambtenaar van VROM ... 846
7.1.21 Er was nóg een wegrennende man ... 846
7.1.21.1 Getuigenverklaring mevr. Stuut-Prins (2jun2000) ... 846
7.1.21.2 Eerdere getuige meldt zich bij steller (eind 2018) ... 847
7.1.21.3 Anonieme melding per aangetekende brief ... 850
7.2 Nieuwe deelhypothesen van onderzoek ... 851
7.2.1 Gemeente Enschede wil voorkeursrecht grond S.E. Fireworks ... 851
7.2.2 Hoe André DE VRIES werkelijk is binnengehaald ... 851
7.2.2.1 Kritiek van beide melders ... 851
7.2.2.2 Bevestiging door BIZ Gelderland-Midden ... 851
7.2.2.3 Neutraliseren BIZ door rijksrecherche ... 852
7.2.2.4 DE VRIES als onschuldige binnengehaald ... 852

7.2.3 De rol van getuige VAN KLINGEREN 852
7.2.4 De rol van klusjesman KLOPPENBORG 853
7.2.4.1 KLOPPENBORG: 2e pijler van tweespalt in Tolteam 853
7.2.4.2 Ernstige verdenkingen 853
7.2.4.3 Bescherming door het OM 854
7.2.4.4 KLOPPENBORG: 36 verklaringen Tolteam 854
7.2.4.5 Enkele feiten 855
7.2.4.5.1 Bij S.E. Fireworks op de rampdag 855
7.2.4.5.2 Leugenachtige verklaringen over aanwezigheid 855
7.2.4.5.3 Tip via CIE 855
7.2.4.5.4 ZED-traject (schijfje KLPD) 855
7.2.4.5.5 Het uitladen van vrachtwagens 856
7.2.4.5.6 Als ik verklaar maken ze mij dood 856
7.2.4.5.7 Beloftes aan PAALMAN en DE ROY 856
7.2.4.5.8 Gerechtshof Arnhem 856
7.2.4.6 Waarom moest KLOPPENBORG zwijgen? 856
7.2.5 Een alternatief scenario van brand tot ramp 857
7.2.5.1 NLR-rapport 857
7.2.5.2 Arsenal research en Dr. Kappl 857
7.2.5.3 Drs. F. Vos 857
7.2.5.4 RTV-Oost uitzending mei 2010 857
7.2.6 Leden van OM en Tolteam als verdachte 858
7.2.6.1 Rechercheur Dick MAANDAG 858
7.2.6.2 Rechercheur Cees MIJWAART 858
7.2.6.3 Officier van Justitie Herman STAM 858
7.2.6.4 Rechter-commissaris MELAARD 858
7.2.6.5 Advocaat-generaal WELSCHEN 858
7.2.7 De rol van de rijksrecherche 858
7.2.8 Het binnenhalen van het COT 859
7.3 Eindchronologie: Wat gebeurde er werkelijk? 860
7.3.1 Vuurwerkregelgeving vóór de ramp (1996-2000) 861
7.3.2 S. E. Fireworks vóór de overname (1993-1998) 862
7.3.3 S.E. Fireworks tussen overname en ramp (1998-2000) 862
7.3.3.1 Verbetering bedrijf door nieuwe eigenaren 862
7.3.3.2 Sabotage bedrijf door oude eigenaar 863
7.3.3.3 Vergunningverlening gemeente (1999) 863

7.3.4 De Vuurwerkramp (13 mei 2000) 864
7.3.4.1 Werken op zaterdag 864
7.3.4.2 Vroeg vuurwerk 865
7.3.4.3 Het brandweeroptreden 865
7.3.5 Onmiddellijke reactie Nederlandse overheid 866
7.3.6 Handelwijze OM (vanaf mei 2000) 867
7.3.7 De Rijksoverheid in de problemen. 868
7.3.7.1 Paniekvoetbal met classificatie 868
7.3.7.2 Classificatieprobleem aan de basis van de ramp 868
7.3.7.3 Tekort aan expertise 868
7.3.7.4 Probleem juridische basis handhaving 868
7.3.7.5 Welke benadering is de juiste? 868
7.3.8 Klusjesman KLOPPENBORG (augustus 2000) 869
7.3.9 Bepaling escalatiescenario van de ramp bij Justitie (11 september 2000) 869
7.3.10 Binnenhalen van een brandstichter (oktober 2000) 869
7.3.11 Regie College van Pg's (2000-2018) 871
7.3.12 Resultaat COV - OOSTING (28.02.2001) 872
7.3.13 Verantwoording in de gemeenteraad Enschede (19 maart 2001) 873
7.3.14 Verantwoording in de Tweede Kamer (26 april 2001) 873
7.3.15 Veroordeling S.E. Fireworks directeuren (2 april 2002) 873
7.3.16 Meldingen klokkenluiders (mei 2002) 874
7.3.17 Veroordeling DE VRIES (augustus 2002) 875
7.3.18 Hernieuwde melding misstanden 875
7.3.19 Weerlegging door OM op vraag van korpschef 875
7.3.20 Regiezitting Hof (24.1.2003) 875
7.3.21 Brief mr. Plasman aan justitieminister DONNER 876
7.3.22 Getuigenverklaringen voor het Hof (maart 2003) 877
7.3.23 Vrijspraak DE VRIES (Hof: mei 2003) 877
7.3.24 Veroordeling S.E. Fireworks eigenaren (Hof: mei 2003) 878
7.3.25 Tussenrapportages BIZ (november 2003) 878
7.3.26 Opdrachtverlening rijksrecherche 878
7.3.27 Rapport rijksrecherche (juni 2004) 879
7.3.28 CHAF-project (2002-2006) 880
7.3.29 Rol minister REMKES 881
7.3.30 Rol minister GRAPPERHAUS 882

7.3.31 Rol minister DONNER 883
7.3.32 Nieuwe aanwijzingen in 2010 884
7.3.33 Feitenonderzoeken (2010-2012) 885
7.3.33.1 Esaltato (2010) 885
7.3.33.2 VerEsal (2011) 885
7.3.33.3 Daslook (2012) 886
7.3.34 Tegenstrijdige blusvoorschriften (2008-2012-heden) 886
7.4 Aanbevelingen en vervolgacties 887
7.4.1 Regelgeving blussen van vuurwerk 887
7.4.1.1 Brandweer 887
7.4.1.1.1 Classificatiesysteem 887
7.4.1.1.2 Offensief of defensief 887
7.4.1.2 Automatische sprinklers in een vuurwerkbunker 887
7.4.1.2.1 Incident Domeinen 887
7.4.1.2.2 Antwoorden minister Grapperhaus 887
7.4.1.2.3 Werking sprinklers 887
7.4.1.3 Vuurwerkbesluit 888
7.4.2 Regelgeving opslag van vuurwerk 889
7.4.2.1 Lessen Culemborg 889
7.4.2.2 CHAF-project 889
7.4.3 Vervolgbeslissingen Vuurwerkramp 889
7.4.3.1 Herziening Hoge Raad 889
7.4.3.2 Tweede Kamer 889
7.4.3.3 Gemeenteraad Enschede 889
7.4.3.4 Korps nationale Politie 889
7.4.3.5 Openbaar Ministerie 889
8 Bijlagen 890
8.1 Toezicht op het Openbaar Ministerie 890
8.1.1 Intern toezicht binnen OM-hiërarchie 890
8.1.2 De rechterlijke macht 891
8.1.2.1 Afhankelijkheid van OM faciliteert misleiding 891
8.1.2.2 Vormfouten 891
8.1.2.3 De rechter-commissaris 891
8.1.2.4 De rechterlijke bevoegdheid tot onderzoek 892
8.1.3 De Procureur-generaal bij de Hoge Raad 893

8.1.4 Conclusies 893
8.2 Tunnelvisie: definitie en vuurwerkramponderzoek 894
8.2.1 Maarten Bollen: Tunnelvisie als bedrijfsrisico (2010) 894
8.2.1.1 Conclusie: Tunnelvisie kan heel ver gaan 896
8.2.2 Renze Salet: Opsporing, tegenspraak en veranderende frames (2015) 896
8.2.2.1 Conclusie: Tegenspraak werkt nog niet goed 901
8.2.2.2 Conclusie: positie melders Vuurwerkramp 901
8.2.3 WODC: Focus in de opsporing – Implementatie PVOV en PP tegen tunnelvisie 902
8.2.3.1 Conclusie: Mechanismen van tunnelvisie 903
8.2.3.2 Conclusie: Reflectie en tegenspraak 903
8.2.4 Kenmerken tunnelvisie 904
8.2.4.1 Maarten Bollen 904
8.2.4.2 Renze Salet 904
8.2.4.3 WODC 904
8.2.5 Codering tunnelvisie mechanismen 905
8.2.6 Geïdentificeerde tunnelvisiemechanismen Vuurwerkramp 905
8.3 Chronologie: Capita selecta uit alle trajecten 914
8.3.1 De inleiding tot de ramp (1979 – 2000) 914
8.3.1.1 Vergunning 1979 (SMALLENBROEK Sr.) 914
8.3.1.2 De regelgeving 914
8.3.1.3 Vuurwerkexplosie Culemborg (1991) 914
8.3.1.4 Groot vuurwerk: nieuwe vergunning nodig (1993) 915
8.3.1.5 Nieuwe eigenaren voor S.E. Fireworks (1998) 919
8.3.1.6 Tijdelijke veranderingsvergunning voor 3 jaar (1999) 920
8.3.1.7 Sabotage tegen S.E. Fireworks door oud-eigenaar SMALLENBROEK 922
8.3.2 De rampdag 13 mei 2000 925
8.3.2.1 Motief voor brandstichting 925
8.3.2.2 Aanwijzingen voor bedrijfsongeval 925
8.3.2.3 Aanwijzingen voor vroeger vuurwerk 926
8.3.2.4 De Vuurwerkramp 926
8.3.2.5 Brandweeroptreden algemeen 926
8.3.2.6 Negeren gevarenaanduidingen 927
8.3.2.7 Openen deuren opslagruimtes 927
8.3.3 Strafrechtelijk onderzoek t/m Commissie OOSTING (2000 - 2001) 928
8.3.3.1 Van 13 tot 16 mei 2000 – Overheid graaft zich in 928

8.3.3.2 Mei 2000 – S.E. Fireworks onder vuur ... 928
8.3.3.3 Mei 2000 – Gemeente, brandweer, MILAN ... 930
8.3.3.4 Juni 2000 – Het Deense transport ... 932
8.3.3.5 Juni 2000 – Controle classificatie is onmogelijk ... 934
8.3.3.6 Juli 2000 – De gemeente en MILAN ... 934
8.3.3.7 Augustus 2000 – CAMP uit Venlo en KLOPPENBORG tot zwijgen ... 936
8.3.3.8 September 2000 – Scenario rampontwikkeling gereed ... 937
8.3.3.9 Oktober 2000 – In beeld komen André DE VRIES ... 938
8.3.3.10 Separaat onderzoekstraject naar DE VRIES ... 939
8.3.3.11 Januari 2001: Omslag Bedrijfsongeval naar brandstichter DE VRIES ... 941
8.3.3.12 Rapport commissie OOSTING ... 943
8.3.4 Maart/april 2001: Bestuur en politiek ... 944
8.3.4.1 Gemeenteraad Enschede op 19 maart 2001 ... 944
8.3.4.1.1 De vergunde vuurwerkclassificatie ... 944
8.3.4.1.1.1 Milieuvergunning 22 april 1997 S.E. Fireworks. ... 944
8.3.4.1.1.2 Milieuvergunning 19 juli 1999 S.E. Fireworks ... 945
8.3.4.1.1.3 Bezigingsvergunning 3 juni 1999 van S.E. Fireworks ... 947
8.3.4.1.2 Foutieve vergunningverlening ... 948
8.3.4.1.3 Misleiding door burgemeester MANS ... 949
8.3.4.1.4 Burgemeester MANS accepteert geen kritiek op brandweer ... 952
8.3.4.2 Tweede Kamer ... 954
8.3.4.2.1 Kamerbrief minister BZK, 96 blz. (23.3.2001) ... 954
8.3.4.2.2 Nota ministerie V&W aan minister (12.4.2001) ... 962
8.3.4.2.3 Debat Tweede Kamer (25/26.4.2001) ... 962
8.3.4.3 Conclusie volgens 'Bestuurlijke Vertellingen' ... 962
8.3.5 Vervolging door OM (2000-2003) ... 963
8.3.6 Melding misstanden t/m vrijspraak André DE VRIES (2002 – 2003) ... 963
8.3.7 Uitschakeling melders t/m BIZ en rijksrecherche (2003 -2004) ... 965
8.3.8 DONNER informeert de Tweede Kamer (2004-2006) ... 967
8.3.9 Het EU wetenschappelijk onderzoeksproject CHAF (2001-2006) ... 969
8.3.10 Klachten vuurwerkbranche (2010-2012) ... 971
8.3.10.1 Interprovinciaal Overleg (febr. 2010) ... 971
8.3.10.2 Herziening Vuurwerkbesluit (maart 2012) ... 971
8.3.10.3 Overleg VEN – NFI/Vliegende Brigades (mei 2012) ... 972
8.3.11 Aanvullende feitenonderzoeken (2010 – 2012) ... 974
8.3.11.1 Esaltato (2010) ... 974

8.3.11.2 VerEsal (2011) ... 974
8.3.11.3 Daslook (2012) ... 975
8.3.12 Overlijden André de VRIES ... 975
8.3.13 Nationale Ombudsman, Onderzoeksraad Integriteit Overheid (2013 – 2014) 976
8.3.14 Review strafrechtelijke dossiers (2014-2017) ... 976
8.4 J.W (Johan) REMKES ... 978
8.4.1 Inleiding ... 978
8.4.2 Kamerbrief Vuurwerkramp actiepunten (06.05.2003) ... 979
8.4.3 Algemeen Overleg REMKES – Kamer-Cie. BZK (26.06.2003) ... 979
8.4.4 Raad van State honoreert geheimhouding (27.01.2004) ... 980
8.4.5 Ex-brandweerofficier schrijft minister REMKES (21.02.2004) ... 981
8.4.6 Ex-brandweerofficier legt verklaring af bij advocaat (17.05.2004) ... 982
8.4.7 Argos-interview NFI-deskundige ir. P. DE BRUYN (xx.06.2004) ... 985
8.4.8 Explosies vuurwerkopslag in Kolding – DK (03.11.2004) ... 985
8.4.9 Ex-brandweerofficier bij gemeenteraad Enschede (10.11.2004) ... 986
8.4.10 Brief ex-brandweerofficier aan mr. PETERS (25.11.2004). ... 987
8.4.11 Brief ex-brandweerofficier aan OvJ v.d. VALK (30.11.2004) ... 988
8.4.12 Brief gemeenteraad Enschede aan Jan MANS (07.12.2004) ... 988
8.4.13 Antwoord OvJ v.d. VALK aan Van Troost (25.02.2005) ... 989
8.4.14 REMKES aan gemeenteraad Enschede (24.03.2005) ... 989
8.4.14.1 Gevarenborden ... 990
8.4.14.2 Blussen met water ... 994
8.4.14.3 Automatische sprinklerinstallaties in een vuurwerkopslag ... 995
8.4.14.4 De noodzaak van zogeheten 'nieuwe' informatie ... 997
8.4.14.5 Beschuldiging tegen de S.E, Fireworks eigenaren ... 998
8.4.14.6 Ontbreken van informatie bij het rapport OOSTING ... 998
8.4.14.7 Metalen in vuurwerk ... 998
8.4.14.8 Vermaning van REMKES aan de gemeenteraad ... 1000
8.4.15 Tubantia herhaalt waarschuwing REMKES (01.04.2005) ... 1000
8.4.16 Gemeenteraad Enschede aan REMKES (19.04.2005) ... 1001
8.4.17 Rapport Dr. Kappl en Arsenal research over ramp (06.05.2005) ... 1001
8.4.18 Reactie TNO op rapport Arsenal/Kappl, mei 2005 ... 1004
8.4.19 REMKES-antwoord Kamervragen Arsenal rapport (06.06.2005) ... 1005
8.4.20 Vuurwerkproeven in Polen (11.10.2005) ... 1006
8.4.21 Brief veiligheidsregio NHN aan BZK (27.10.2005) ... 1007

8.4.22 Dreigende crisis n.a.v. de EU proeven in Polen 1008
8.4.23 Scriptie over crisis: achter schermen (november 2005) 1009
8.4.23.1 Vuurwerkramp in Kolding (DK) 1010
8.4.23.2 Vuurwerktesten in Polen 1010
8.4.23.3 Vragen bij brandweervertegenwoordigers 1010
8.4.23.4 Spanning en onrust 7e leergang MCDm 1011
8.4.23.5 Het bezweren van de crisisdreiging 1011
8.4.23.6 Betrokkenheid minister Remkes 1012
8.4.24 BZK-circulaire blusinstructies (29.11.2005) 1012
8.4.25 Bevindingen review t.a.v. brief minister REMKES (brandweer) 1015
8.4.26 Minister REMKES aan gemeenteraad Enschede (05.12.2005) 1017
8.4.27 Conclusie brieven minister REMKES 1017
8.4.28 Berichten in de pers (07.01.2006) 1017
8.4.29 Persverklaring TNO (24.03.2006) 1018
8.4.30 Proefnemingen Oostenrijk (05.10.2005) 1020
8.4.30.1 Uitzending ZDF 'Abenteuer Wissen' 23.11.2005 1020
8.4.30.2 Schriftelijke verklaring Dr. Kappl 1020
8.4.30.3 Conclusies traject Arsenal – Kappl – ZDF 1021
8.4.31 Antwoorden minister REMKES op Kamervragen (31.01.2006) 1021
8.4.32 Antwoorden minister REMKES op Kamervragen (21.02.2006) 1022
8.4.33 BZK-circulaire vuurwerk en brandweeroptreden (19.12.2006) 1024
8.4.34 Conclusie minister REMKES 1026
8.5 Circulaire, handboek, protocollen blusinstructies 1027
8.5.1 Nederlandse overheid nalatig: gevolgen 1027
8.5.2 Nederland: transportinstructies gelden bij opslag vuurwerk 1027
8.5.3 Instructies BZK minister REMKES (circulaire 2005) 1029
8.5.4 Regio Twente (herkenningskaart 2004) 1030
8.5.5 Regio Limburg Noord (handboek 2010) 1030
8.5.6 Regio IJsselland (protocolkaart 2008) 1031
8.5.7 Regio Noord- en Oost Gelderland (2012) 1032
8.5.8 ADR internationale gevarenkaart (1999) 1033
8.5.9 CEFIC-kaart wegongevallen (1995) 1033
8.5.10 Conclusies uiteenlopende voorschriften 1034
8.5.10.1 Verschillen tussen de veiligheidsregio's 1034
8.5.10.2 BZK wijkt af van de internationale afspraken 1034
8.5.10.3 Lessen Culemborg, Enschede, Kolding en Polen 1034

8.5.10.4 Mogelijk motief 1034
8.6 Prof. mr. J.P.H. (Piet Hein) DONNER 1035
8.6.1 Functies DONNER voor, tijdens, na de ramp 1035
8.6.2 Commissie OOSTING (2000-2001) 1035
8.6.3 Brief mr. J.P. Plasman (28 januari 2003) 1036
8.6.4 BIZ-rapport (17 november 2003) 1038
8.6.5 Politieboek Bollen (19 april 2004) 1040
8.6.6 Rijksrechercherapport (13 juni 2004) 1043
8.6.7 Kamervragen-1 (zomer 2004) 1045
8.6.8 Kamerbrief 27 oktober 2004 1048
8.6.9 Kamervragen-2 (voorjaar 2005) 1050
8.6.10 Onderzoek mr. A HERSTEL (2005/2006) 1058
8.6.11 Antwoord aan mr. A. den Breejen 1061
8.6.12 Vicevoorzitter Raad van State 1061
8.6.13 Conclusie betreffende mr. Piet-Hein DONNER 1062
8.7 Prof. mr. dr. Ferd B.J. Grapperhaus 1063
8.7.1 Antwoord Kamervragen (6 juni 2018) 1063
8.7.2 Kamerbrief van 7 november 2018 1070
8.7.3 Toezegging aan de Kamer inzake blusvoorschriften 1072
8.7.3.1 Kamercommissie afgeleid 1072
8.7.3.2 Kamercommissie misleid? 1072
8.7.3.3 Misleiding Tweede Kamer bevestigd 1073
8.7.3.3.1 Brief minister Grapperhaus aan commandant Wevers (21dec2018) 1073
8.7.3.3.2 Email Wevers aan brandweercommandanten (24dec2018) 1074
8.7.3.3.3 Kamerbrief minister Grapperhaus 1 febr. 2019 1075
8.8 Rapportages acht rijksinspecties 1078
8.8.1 IBR-Rapport brandweeroptreden 1078
8.8.1.1 IBR-rapport: AVIV-inventarisatie en de OVD 1079
8.8.1.2 Uit IBR-rapport: Opleiding brandwachten 1081
8.8.1.3 IBR inventarisatie brandweeroptreden 20 steden 1082
8.8.1.4 IBR/NFI: Driehoek E2/E15, aanhanger, stickers klasse 1.4 1083
8.8.1.5 IBR en de brandende aanhanger 1086
8.8.1.6 IBR: Escalatie door C2 -> C4 -> E2 -> Mavoboxen -> bunkers 1088
8.8.2 IBR/NIBRA: Bron- en effectbestrijding - Oppervlaktebrand en *'Vuurstorm'* . 1091
8.9 Incident vuurwerkopslag Ulicoten (NB) 1094

8.10 EU-vuurwerkproeven: CHAF-project (2002-2006) 1096
8.10.1 Kader EU-vuurwerkproeven 1096
8.10.2 Inhoud EU onderzoekscontract CHAF vuurwerkproeven 1097
8.10.2.1 WP4: Literatuurstudie 1099
8.10.2.2 WP5: Onderzoeksinstrumenten 1099
8.10.2.3 WP6: Instrumented benchmarking 1099
8.10.2.4 WP7: Small-scale characterisation 1099
8.10.2.5 WP8: Medium-scale 1099
8.10.2.6 WP9: Full scale 1100
8.10.2.7 WP10: General conclusions 1100
8.10.3 Voor de review opmerkelijke aspecten uit WP rapporten 1100
8.10.3.1 EU database Cordis fact sheet CHAF 1101
8.10.3.2 Leidende rol TNO 1102
8.10.4 Betoog van OM/NFI en TNO betreffende S.E. Fireworks 1103
8.10.5 Relevantie CHAF-testen voor strafvervolging Vuurwerkramp 1103
8.10.6 Keuze uit de onder CHAF geteste artikelen 1105
8.10.7 CHAF-Rapportages (deliverables) 1106
8.10.7.1 D4 Literatuurstudie gevaren vuurwerk (juni 2003) 1106
8.10.7.2 D5 Instrumentatie en meetbehoeften voor proeven 1107
8.10.7.3 D6 Kenmerken vuurwerkpakketten volgens standaard UN tests 1107
8.10.7.3.1 D6-1 Selectie van vuurwerk 1107
8.10.7.3.2 D6-2 De setup en de planning van de tests 1108
8.10.7.3.3 D6-3-4 Resultaten van de UN-tests en richtlijnen voor WP7 – WP9 1110
8.10.7.3.3.1 Mortierbom 150 mm (test code S2) 1113
8.10.7.3.3.2 Vuurpijlen zonder stok (test code S4) 1118
8.10.7.3.3.3 Verbonden watervallen 1120
8.10.7.3.3.4 Vergelijking met TNT 1122
8.10.7.4 D7 Kleine schaal vuurwerkproeven 1122
8.10.7.5 D8 Medium schaal vuurwerkproeven 1124
8.10.7.6 D9 Grote schaal vuurwerkproeven 1130
8.10.7.6.1 D9-1: Fireworks to be used in full scale tests 1130
8.10.7.6.2 D9-2 Programma, planning, instrumenten, ontstekingsmethode 1135
8.10.7.6.3 D9-3/4 Testresultaten en analyse 1138
8.10.7.6.3.1 Samenvatting 1138
8.10.7.6.3.2 Testen met de 150 mm shells 1143
8.10.7.6.3.3 Testen met de Watervallen 1154

8.10.7.6.3.4 Testen met de Vuurpijlen zonder stok 1161
8.10.7.6.3.5 Uitstoot van schadelijke stoffen 1165
8.10.7.6.3.6 Samenvatting van conclusies 1166
8.10.7.6.3.7 Toepassing testresultaten bij vervoer en opslag 1169
8.10.7.7 D10 Algemene conclusies en ontwikkeling van testmethode 1171
8.10.7.7.1 Doelstelling van CHAF 1171
8.10.7.7.2 Resultaten van WP6 1172
8.10.7.7.3 Resultaten van WP7 1174
8.10.7.7.4 Resultaten van WP8 1174
8.10.7.7.5 Resultaten van WP9 1175
8.10.7.7.6 Vergelijking van testresultaten uit alle WP's 1175
8.10.7.7.7 Evaluatiecriteria testresultaten ter bepaling klasse 1.1 1178
8.10.8 TNO-persverklaring CHAF-project 1179
8.10.9 Analyse getuige-deskundige vorig herzieningsverzoek 1180
8.10.10 Waarnemingen ter plaatse bij CHAF-project 1184
8.10.10.1 Brandweerofficier-1 1184
8.10.10.2 Brandweerofficier-2 1185
8.10.10.3 Brandweerofficier-3 1185
8.10.11 Brief Veiligheidsregio NHN aan BZK 1186
8.10.12 Burgemeester Den Oudsten aan gemeenteraad over CHAF (28.4.06) 1187
8.10.13 Brief drs. F. Vos aan HSL inzake CHAF (8.10.2005) 1188
8.10.14 CTIF Conferentie gevaarlijke stoffen – Slovenië (2006) 1189
8.10.15 Verklaring TNO op 15.11.2005 m.b.t. CHAF 1190
8.10.16 Conclusies en opmerkingen CHAF m.b.t. Vuurwerkramp 1194
8.10.17 Formele klacht wegens (wetenschaps-)fraude 1198
8.11 Vuurwerk en containerproeven: Oostenrijk (2005) 1200
8.12 Maasvlakte vuurwerkproeven (14.10.2000) 1201
8.12.1 TNO persverklaring Maasvlakte proeven: alles veilig! 1201
8.12.1.1 Opdrachtgever, doelstelling en uitvoering 1201
8.12.1.2 Restrictief toelatingsbeleid voor de pers. 1203
8.12.1.3 Proef-1: Open ompakruimte 1204
8.12.1.4 Proef-2: Gesloten bewaarplaats zonder vuur en zonder sprinkler 1204
8.12.2 Maasvlakteproeven consumentenvuurwerk bewijzen niets 1205
8.12.2.1 Géén vuur binnen een gesloten ruimte. 1205
8.12.2.2 Géén water op brandend vuurwerk in gesloten ruimte 1205
8.12.2.3 Géén drukopbouw en géén kritisch gasmengsel 1205

8.12.2.4 Géén mogelijkheid van stofexplosie 1206
8.12.2.5 Conditie van het vuurwerk 1206
8.12.3 Commentaar brandweercommandant drs. B. Janssen MCDM 1206
8.12.4 Commentaar Vakvereniging Brandweervrijwilligers (VBV) 1207
8.12.5 Commentaar oud-brandweerofficier Van Troost 1208
8.13 Rol MSNP (ir. Bas van den HEUVEL) 1209
8.13.1 Inleiding: Waarom dit hoofdstuk? 1209
8.13.2 Eerste MSNP-rapport VWR (16.11.2000) 1210
8.13.3 Tweede MSNP-rapport VWR (27.2.2001) 1213
8.13.4 Schokgolfanalyse Vuurwerkramp ir. B.v.d.HEUVEL (2001) 1216
8.13.5 Bijdrage MSNP aan rapport OOSTING 1218
8.13.6 Derde MSNP-rapport VWR (2003) 1220
8.13.7 NFI-commentaar op 3e MSNP-rapport VWR 1221
8.13.8 Inbraaktheorie Vuurwerkramp ir. B.v.d.HEUVEL (09.08.2010) 1224
8.13.9 Inzet als gerechtelijk deskundige/overige onderzoeken 1224
8.13.9.1 MSNP onderzoeksmemo Schipholbrand (10.11.2008) 1225
8.13.9.1.1 OVV-commentaar op MSNP oz.memo (04.12.2008) 1225
8.13.9.2 Beeldanalyse moordaanslag Cor van Hout 1225
8.13.9.3 Herzieningsverzoek Baybasin 1226
8.13.10 Aanwezigheid bij de Vuurwerkramp 1227
8.13.10.1 Aanwijzing betreffende 'vóór de ramp' 1227
8.13.10.1.1 Fotograaf Elzenga 1227
8.13.10.1.2 Politiek Digitaal 1227
8.13.10.2 Aanwijzingen tijdens en ná de ramp 1228
8.13.10.2.1 Guivret Bruins fotografeert Bas van den HEUVEL bij ramp 1228
8.13.10.2.2 Bijdragen Google newsgroup 1229
8.13.10.2.3 Fysieke beperkingen: locatie woning, visus, rijbewijs 1229
8.13.10.2.4 Verklaringen/interviews Bas van den HEUVEL 1229
8.13.10.2.4.1 Getuigenverklaring Bas van den HEUVEL (7.08.2000) 1229
8.13.10.2.4.2 Bas van den HEUVEL Interview Dagblad Trouw (14.4.2003) 1231
8.13.10.2.4.3 Bas van den HEUVEL op Internetfora (jan/febr 2005) 1231
8.13.10.2.4.4 Interview Bas van den HEUVEL (17.7.2013) 1232
8.13.10.3 Verklaring cameraman Huygens (11.6.2009) 1233
8.13.10.4 VerEsal onderzoeksuitkomsten 23.11.2011 1234
8.13.11 Bevindingen betreffende rol MSNP 1234
8.14 NLR-rapport (3D model Vuurwerkramp) 1235

8.15 Getuigen BIZ en RR. – Volgorde RR-verhoren 1236
8.16 Gebruikte verhoortechniek op André DE VRIES 1240
8.16.1 Onregelmatigheden verhoor verdachte DE VRIES 1240
8.16.2 Proefschrift verhoortechniek kwetsbare verdachten 1240
8.16.3 Bevindingen uit het proefschrift 1241
8.16.3.1 Onschuldige bekentenis 1241
8.16.3.2 Verbeterde en oude verhoormethoden 1241
8.16.3.3 Onderzoek naar Nederlandse verhoormethode 1242
8.16.3.4 Vervanging SVS door SOM 1242
8.16.3.5 Invoeren investigative interviewing 1243
8.16.4 Relevantie voor het verhoor van DE VRIES 1243
8.17 Brief aan College Pg's: Openbaarmaking review (7feb2019) 1244
8.18 Klacht aan Minister Justitie en Veiligheid over college Pg's 1247
1. Opmerkelijke redenering 1250
2. Pikmeer-jurisprudentie 1251
3. Opdracht door college Pg's aan het OM 1251
4. Misleiding rechter 1252
5. Systematische tunnelvisie 1253
6. Rijksrecherche 1254
7. De gevolgen van publicatie van de review 1255
8.19 College Pg's stopte OM Almelo vervolging gemeente Enschede 1256
8.20 Lijst met gebruikte afkortingen en begrippen 1257
8.21 Namenlijst 1272
8.22 Lijst met afbeeldingen 1273
9 Eindnoten 1314

2 De gedragingen van het OM

2.1 OM-gedraging: Keuzes van vervolging

2.1.1 Stelling: De keuze van vervolging stuurde het strafproces

Het Openbaar Ministerie heeft door het selecteren van partijen die wel of niet voor strafrechtelijke vervolging in aanmerking moesten komen naar een gewenste uitkomst van het strafproces toe gewerkt.

1. **Gemeente.** De gemeente mocht niet vervolgd worden. Motieven zijn de sneeuwbalwerking bij het aftreden van burgemeester MANS en de overheidsaansprakelijkheid voor de schade.[104]
2. **Brandweer.** De Brandweer mocht niet vervolgd worden. Motieven zijn idem als bij de gemeente, plus het feit dat er vier brandweerlieden waren omgekomen tijdens het blussen, hetgeen enkel en alleen zijn oorzaak vond in een verkeerde blusinstructie.[105] Bovendien werd hiermee voorkomen dat de nabestaanden van de overleden brandweerlieden claims konden indienen als gevolg van het overheidsfalen.
3. **Defensie (DMKL/AMV/MILAN).** Bureau MILAN moest niet vervolgd worden. Motieven zijn o.a. het moeten toegeven van tekortkomingen in regelgeving, advisering, vergunning en controle en daarnaast het risico van aftreden van bewindslieden bij schulderkenning door een rijksoverheidsorgaan. Bij bureau MILAN was bovendien sprake van belangenverstrengeling, taakverzuim en corruptie.[106]
4. **Overige ministeries.** Niet alleen Defensie, maar ook VROM en V&W (vuurwerkregelgeving), BZK (blusvoorschriften) en Justitie (strafvervolging) hebben fouten gemaakt in dit dossier. Door OOSTING, OM en politie is hier niet naar gekeken, voor zover dat al mogelijk was.
5. **Overheid/Pikmeer.** De overheid moest niet vervolgd worden en de sleutel daartoe waren de Pikmeerarresten. In tegenstelling tot bij de Nieuwjaarsbrand in Volendam durfde het Openbaar Ministerie het niet aan de Pikmeer-bescherming meteen in te roepen. De beslissing tot niet-vervolging werd echter al genomen vóór de afronding van het strafrechtelijk onderzoek.[107]
6. **Oud-eigenaar SMALLENBROEK.** Oud-eigenaar SMALLENBROEK moest niet vervolgd worden. Aan vervolging van SMALLENBROEK zaten grote risico's verbonden voor de overheid wegens de nalatigheden in regelgeving en vergunningverlening en de weigering om S.E. Fireworks te laten verhuizen.[108] Vervolging van SMALLENBROEK zou licht werpen op de juridische strijd tussen hem en S.E. Fireworks, de vertrouwelijke onderhandelingen met de gemeente over de verkoop van de grond, de vestiging van het voorkeursrecht voorafgegaan door de regularisatie van het gedogen zonder vergunning. SMALLENBROEK had duidelijke motieven voor brandstichting en had daarom beter onderzocht moeten worden. Zie paragraaf <H.2.1.7>.
7. **Brandstichter.** Vervolging van een brandstichter was de ideale oplossing voor het Openbaar Ministerie.[109] Bij brandstichting zijn de handelingen van de overheid niet relevant meer, want tegen brandstichting kun je je niet verdedigen.[110]
8. **Bedrijfsongeval.** Een bedrijfsongeval als aanleiding voor de ramp was niet wenselijk voor het Openbaar Ministerie, omdat dan de handelingen van de overheid, zoals de regelgeving, vergunningverlening, controle en handhaving, een prominente plaats krijgen in het strafrechtelijk onderzoek.

9. **S.E. Fireworks.** Het vervolgen (van de eigenaren) van S.E. Fireworks was een veilige optie voor het Openbaar Ministerie. Wanneer het bedrijf aantoonbaar in overtreding was geweest van de regelgeving en vergunningsvoorwaarden, komt de nadruk van het strafrechtelijk onderzoek niet op het handelen van de overheid te liggen.

2.1.2 Gemeente Enschede (niet vervolgen)

Er waren voldoende gronden om het handelen van de gemeente Enschede tegen het licht te houden tijdens het strafrechtelijk onderzoek. Diverse gedragingen van de gemeente hebben mogelijk een verwijtbaar karakter. Het betreft hier zowel gedragingen vooraf aan de ramp, tijdens de ramp als na de ramp.

2.1.2.1 *Vergunningverlening na 5 jaar zonder vergunning*

1. Na het bedrijf S.E. Fireworks bijna vijf jaar lang zonder vergunning te hebben gedoogd met de opslag van professioneel vuurwerk in een woonwijk[a], verleent de gemeente Enschede op 22 april 1997 een nieuwe alles vervangende milieuvergunning aan het bedrijf, dat dan nog in het bezit is van het echtpaar Harm en Anette SMALLENBROEK.

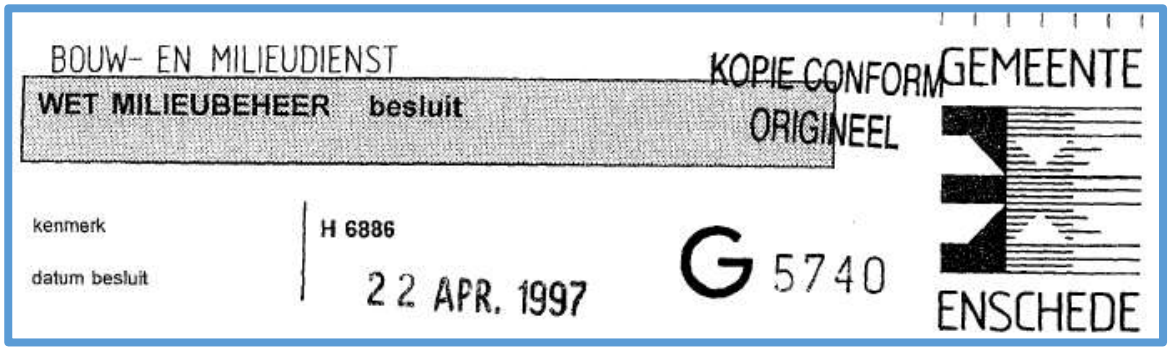

Figuur 7: Besluit gemeente d.d. 22 april 1997 toekenning milieuvergunning aan S.E. Fireworks onder H. SMALLENBROEK.

2. In de vergunning van 22 april 1997 staat onder punt 23 reeds vermeld dat het terrein van S.E. Fireworks in de toekomst een andere bestemming zal krijgen:

Figuur 8: Vermelding door de gemeente Enschede in de milieuvergunning van 22 april 1997 dat het terrein van S.E. Fireworks in de toekomst een andere bestemming zal krijgen.

3. Oud-eigenaar SMALLENBROEK wist overigens al in een nog eerder stadium dat zijn bedrijf moest verdwijnen van de locatie aan de Tollensstraat. Dit blijkt uit de getuigenverklaring van gemeenteambtenaar Meijerink, afgelegd op 5 oktober 2001 bij de rechtbank Almelo.

[a] Zie <H.2.1.8.1.5.4> voor de definitie van *"In een woonwijk gelegen"*.

is mij bekend, dat toen Smallenbroek het bedrijf van zijn vader overnam, hij tegen bepaalde dingen aanliep, ook dat het bedrijf daar moest verdwijnen. Ik heb niet tegen

Figuur 9: Fragment 'bedrijf moest verhuizen' uit verklaring gemeenteambtenaar Meijerink voor rechtbank Almelo op 5 oktober 2001

2.1.2.2 *Voorkeursrecht gemeente op grond S.E. Fireworks*

4. Op 5 juni 1997, 6 weken na de verlening van de laattijdige milieuvergunning, schrijft de gemeente Enschede eigenaar SMALLENBROEK aan met de mededeling dat de gemeente een voorkeursrecht voor aankoop van de grond heeft gevestigd op het terrein van S.E. Fireworks. Dit in verband met een wijziging van het bestemmingsplan en de daarbij behorende plannen om een nieuwe woonwijk tot ontwikkeling te brengen in het gebied waar S.E. Fireworks is gevestigd.

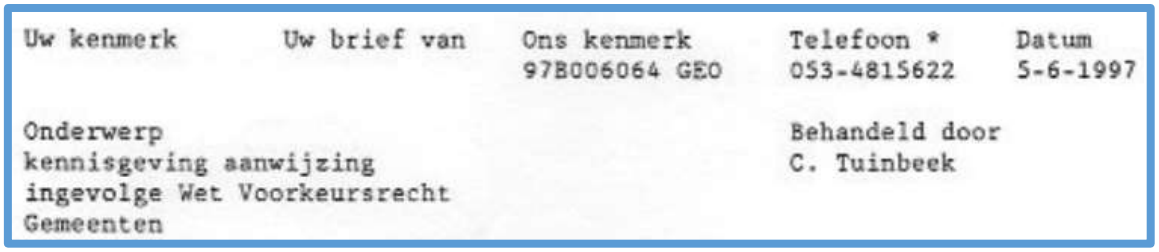
Uw kenmerk Uw brief van Ons kenmerk Telefoon * Datum
97B006064 GEO 053-4815622 5-6-1997

Onderwerp Behandeld door
kennisgeving aanwijzing C. Tuinbeek
ingevolge Wet Voorkeursrecht
Gemeenten

Figuur 10: Kennisgeving d.d. 5 juni 1997 aan SMALLENBROEK van vestiging voorkeursrecht gemeente Enschede bij aankoop terrein S.E. Fireworks

Als u wilt verkopen, dan bent u namelijk verplicht de onroerende zaak eerst aan de gemeente te koop aan te bieden, tenzij er een uitzonderingsgrond bestaat. Alleen als de gemeente niet op uw aanbod ingaat dan mag u de onroerende zaak aan anderen verkopen. Laat u dit na dan zal de overschrijving in de openbare registers van de overeenkomst tot vervreemding - de zogenaamde transportakte - aan een ander dan de gemeente, geweigerd worden. Onder elke transportakte moet namelijk een verklaring van de

2.1.2.3 *Vermiste documenten ondanks registratieverplichting*

5. In de kennisgeving betreffende vestiging van het voorkeursrecht staat dat de gemeente verplicht is een registratie bij te houden van alle handelingen met bijbehorende tijdstippen die plaatsvinden m.b.t. de terreinen waarop dat voorkeursrecht is gevestigd. Het is daarom opmerkelijk dat de gemeente Enschede nooit enig dossier heeft verstrekt waaruit van deze registratie blijkt. Niet bij de strafzaak en niet bij de later ingediende WOB-verzoeken.

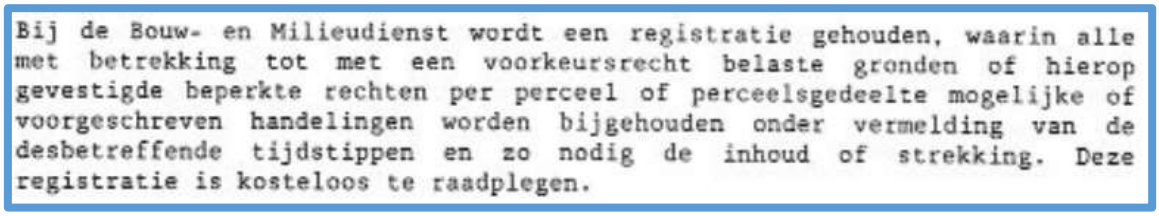
Bij de Bouw- en Milieudienst wordt een registratie gehouden, waarin alle met betrekking tot met een voorkeursrecht belaste gronden of hierop gevestigde beperkte rechten per perceel of perceelsgedeelte mogelijke of voorgeschreven handelingen worden bijgehouden onder vermelding van de desbetreffende tijdstippen en zo nodig de inhoud of strekking. Deze registratie is kosteloos te raadplegen.

Figuur 11: Vermelding in de kennisgeving van voorkeursrecht (d.d. 6 juni 1997) van een registratie door de gemeente van alle handelingen die plaatsvinden m.b.t. de betroffen terreinen, met daarbij vastlegging van de bijbehorende tijdstippen.

2.1.2.4 *Verborgen aspecten verkrijging grond door gemeente*

6. Tijdens zijn verhoor door de commissie OOSTING verklaart de heer RIP[111] dat de gemeente begin 1999 is begonnen met acties richting de heer SMALLENBROEK om hem uit te kopen van de grond waarop zich het, door hem in het jaar ervoor (1998) aan BAKKER, verhuurde S.E. Fireworks-terrein bevond. RIP verklaart dat het project Groot Roombeek pas vanaf 1 oktober 1998 in uitvoering is genomen. Pas daarna is (volgens RIP) contact opgenomen met SMALLENBROEK over de verkoop van zijn grond aan de gemeente. De planning was om S.E. Fireworks in 2002 te verplaatsen. De heer RIP verklaart dat SMALLENBROEK vóór die tijd niet wist dat zijn grond bestemd was om naar de gemeente te gaan. SMALLENBROEK kan volgens RIP alleen het vermoeden hebben gehad dat hij op den duur weg moest uit Roombeek uit de wijziging van het bestemmingsplan.[a]
7. Dit zijn aanwijzingen dat de gemeente Enschede, en in het verlengde daarvan het Openbaar Ministerie, een aantal fundamentele aspecten betreffende de handelingen en belangen rondom het terrein van S.E. Fireworks verborgen heeft willen houden. Dit heeft bijvoorbeeld betrekking op de lange vergunningloze periode van SMALLENBROEK, gevolgd door de verlening van een milieuvergunning, vlak voor de vestiging van een voorkeursrecht door de gemeente. De vraag dringt zich op of de gemeente bij de inventarisatie van terreinen waarop een voorkeursrecht gevestigd moest worden, aan liep tegen het terrein van S.E. Fireworks waarop nog steeds zonder vergunning een zwaar vuurwerk bedrijf was gevestigd in een woonwijk.
8. De gemeente Enschede voerde in het geheim[b] onderhandelingen met de oud-eigenaar over de verwerving van de grond. De hoogte van de koopsom was afhankelijk van het feit of het de oud-eigenaar zou lukken om S.E. Fireworks van zijn grond te verwijderen vóór de overdracht van de grond aan de gemeente.
9. De gemeente Enschede heeft geweigerd in te gaan op diverse verzoeken van de nieuwe eigenaren van S.E. Fireworks te mogen verhuizen van de locatie aan de Tollensstraat (in een woonwijk) naar een terrein in het Euregiopark (buiten woongebied). Daarbij heeft de gemeente voorrang gegeven aan economische overwegingen en in het geheel geen belang gehecht aan veiligheidsoverwegingen.[c]

2.1.2.5 *Vergunningen en brandweer*

10. De gemeentelijke milieudienst heeft verzuimd om de gemeentebrandweer om advies te vragen bij de vergunningverlening aan dit vuurwerkbedrijf gelegen in een woonwijk. Zie o.a. <H.7.1.3>
11. De gemeente Enschede heeft verzuimd de procedure voor het verlenen van een gebruiksvergunning te doorlopen. Deze is niet aan de orde geweest en er is geen advies gevraagd aan de brandweer. Zie <H.7.1.3>.

---

[a] Deze verklaring van gemeentemedewerker RIP kan meinedig zijn, aangezien hij moet geweten hebben van het feit dat SMALLENBROEK eerder op de hoogte was, reeds ruim voor de verkoop van zijn bedrijf aan BAKKER en PATER.

[b] 'In het geheim' wil zeggen achter de rug van de nieuwe eigenaren van S.E. Fireworks die niet wisten dat de grond onder hun bedrijf verkocht zou worden.

[c] De gemeente deelde aan S.E. Fireworks mee dat zij niet genoeg werknemers in dienst hadden per vierkante meter grond.

12. De gemeente Enschede is nalatig geweest bij het vergunnen, controleren en handhaven van de vergunningsvoorwaarden van S.E. Fireworks.
13. De (gemeentelijke) brandweer heeft zich niet geprepareerd op een dergelijke brand, en heeft verkeerde blusvoorschriften gevolgd door de correct aangebrachte gevarenaanduidingen bij S.E. Fireworks te negeren. Voor meer tekortkomen t.a.v. het handelen van de brandweer zie <H. 2.1.3 en H.7.1.12> die hier specifiek over gaan.
14. De gemeentebrandweer claimde onwetendheid over de aanwezigheid van evenementenvuurwerk, terwijl de gemeente hiervan al sinds 1994 op de hoogte was, zoals o.a. blijkt uit een briefwisseling mat Defensiebureau MILAN.

2.1.2.6 *Achtergehouden dossiers bij inbeslagname*

15. De gemeente heeft waarschijnlijk dossiers achtergehouden bij de inbeslagname door het Tolteam. De inbeslaggenomen dossiers waren incompleet. Tevens zijn er aanwijzingen dat de gemeente Enschede kort na de ramp dossiers heeft vernietigd.

Ik heb achteraf ook gehoord dat er in het dossier van Fireworks stukken ontbreken over een periode van 10 jaar. Desgevraagd zeg ik dat ik hiervoor geen verklaring

Figuur 12: Fragment-1 'incompleet dossier' uit getuigenverklaring van gemeenteambtenaar Meijerink bij rechtbank Almelo op 5 oktober 2001

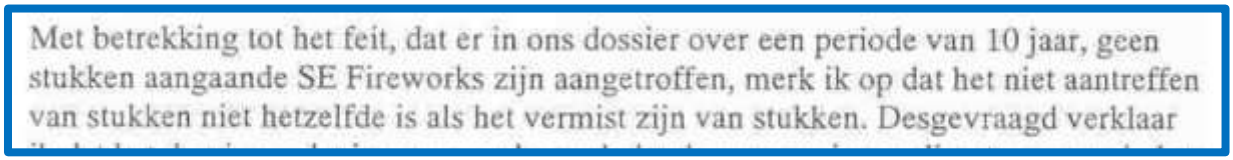
Met betrekking tot het feit, dat er in ons dossier over een periode van 10 jaar, geen stukken aangaande SE Fireworks zijn aangetroffen, merk ik op dat het niet aantreffen van stukken niet hetzelfde is als het vermist zijn van stukken. Desgevraagd verklaar

Figuur 13: Fragment-2 'incompleet dossier' uit getuigenverklaring van gemeenteambtenaar Meijerink bij rechtbank Almelo op 5 oktober 2001

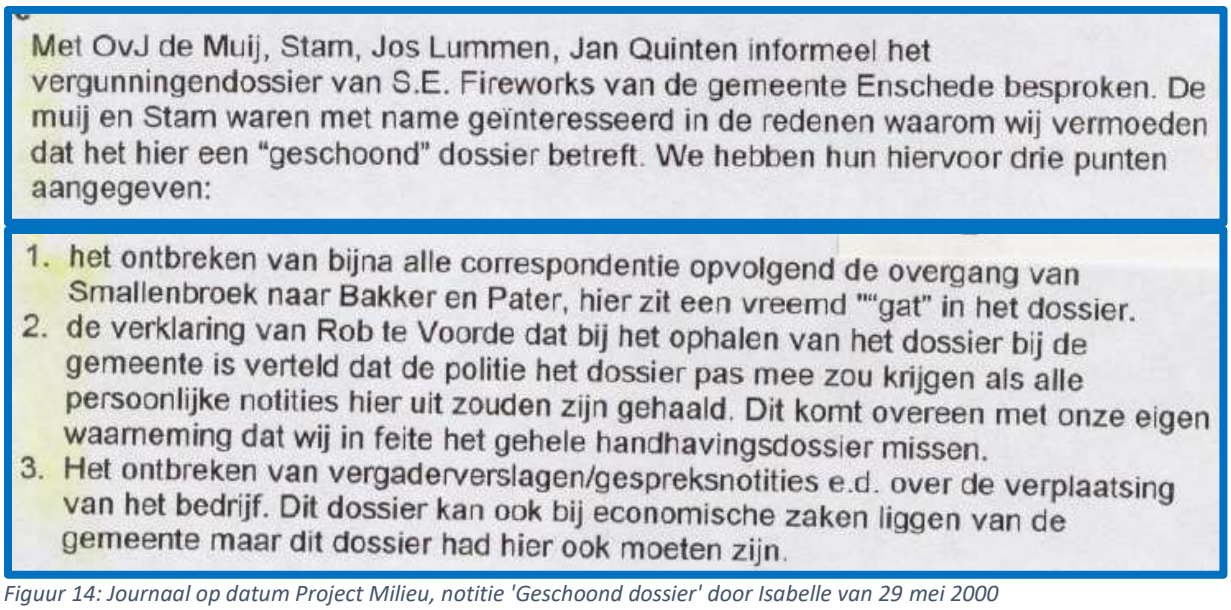
Met OvJ de Muij, Stam, Jos Lummen, Jan Quinten informeel het vergunningendossier van S.E. Fireworks van de gemeente Enschede besproken. De muij en Stam waren met name geïnteresseerd in de redenen waarom wij vermoeden dat het hier een "geschoond" dossier betreft. We hebben hun hiervoor drie punten aangegeven:

1. het ontbreken van bijna alle correspondentie opvolgend de overgang van Smallenbroek naar Bakker en Pater, hier zit een vreemd ""gat" in het dossier.
2. de verklaring van Rob te Voorde dat bij het ophalen van het dossier bij de gemeente is verteld dat de politie het dossier pas mee zou krijgen als alle persoonlijke notities hier uit zouden zijn gehaald. Dit komt overeen met onze eigen waarneming dat wij in feite het gehele handhavingsdossier missen.
3. Het ontbreken van vergaderverslagen/gespreksnotities e.d. over de verplaatsing van het bedrijf. Dit dossier kan ook bij economische zaken liggen van de gemeente maar dit dossier had hier ook moeten zijn.

Figuur 14: Journaal op datum Project Milieu, notitie 'Geschoond dossier' door Isabelle van 29 mei 2000

2.1.2.7 *Gebrek aan onderzoek door OM*

Sommige van deze gedragingen zijn slechts vrijblijvend onderzocht[a], andere gedragingen zijn helemaal geen voorwerp geweest van onderzoek door Tolteam en OM. In opdracht van het College van procureurs-generaal[112], besluit het Openbaar Ministerie al vroegtijdig, voordat het strafrechtelijk onderzoek is afgerond, dat alle geledingen van de overheid vrijgesteld worden van strafvervolging, waaronder de gemeente Enschede.
Dit gebeurde door middel van de inroeping van het Pikmeer-arrest[b] door het OM. Dit wordt in een afzonderlijke paragraaf <H.2.1.6> *'Inroeping Pikmeer-arrest'* verder toegelicht.

Als onderdeel van het Tolteam had het milieuteam van de politie Twente bewijzen verzameld inzake mogelijke overtredingen van de gemeente op het gebied van vergunningverlening, controle en handhaving. Zij dachten daarmee een goede kans te maken op een succesvolle strafvervolging van de gemeente.[113]

Zowel het strafrechtelijk dossier van het Openbaar Ministerie als het onderzoek van de commissie OOSTING werden afgesloten vóórdat een ambtenaar van de gemeentelijke milieudienst in april 2001 bezwarende verklaringen aflegde over de handelwijze van de gemeente inzake S.E. Fireworks.[114] Daardoor is het besluit tot buitenvervolgingstelling door het OM niet alleen genomen voordat het strafrechtelijk onderzoek was afgerond, maar ook voordat er een aantal mogelijk strafrechtelijk relevante feiten boven water kwamen.

Ondanks deze tekortkomingen van het onderzoek door Openbaar Ministerie naar de gemeentelijke overheid kan de rechtbank Almelo bij vonnis van 2 april 2002 tegen de S.E. Fireworks eigenaren concluderen dat de gemeente Enschede haar taken *'op volstrekt onbegrijpelijke wijze heeft uitgevoerd'* en *'onvoorstelbaar onzorgvuldig heeft opgetreden'*.[115]

[a] Met 'vrijblijvend onderzocht' wordt bedoeld dat er weliswaar onderzoek is gedaan door het Tolteam, maar dat het Openbaar Ministerie (college van Pg's) toch het Pikmeer arrest zou inroepen, waardoor het Tolteam *'voor-de-kat-zijn-viool'* opsporingshandelingen heeft verricht naar de gedragingen van de gemeente.
[b] Samengevat bepalen de Pikmeer-arresten van de Hoge Raad dat de overheid niet strafrechtelijk vervolgd kan worden voor fouten gemaakt binnen het kader van de uitoefening van een exclusief aan de overheid toebedeelde taak.

2.1.3 Brandweer (niet vervolgen)

Voor een goede impressie van het brandweeroptreden kan de lezer ter inleiding in <H.8.4.6> terecht waar een ex-brandweerofficier een beoordeling geeft van de gang van zaken rond het blussen en het onderzoek naar de gedragingen van de brandweer.

De brandweer handelde in strijd met de voorschriften voor het blussen van eenmaal brandend vuurwerk.[116] Om de brandweer te kunnen vrijwaren van strafvervolging moest de gevarenaanduiding bij S.E. Fireworks verkeerd[117] zijn en moesten de S.E. Fireworks-medewerkers aan de brandweer verkeerde aanwijzingen hebben gegeven.[118]
De gevarenaanduidingen bij S.E. Fireworks waren echter correct en de directeuren BAKKER en PATER hebben de brandweer correcte aanwijzingen gegeven:

- Er lag alleen maar vuurwerk dat volgens de regels als klasse 1.4 was geclassificeerd. Bovendien moest de brandweer op de hoogte zijn van het feit dat daar ook evenementenvuurwerk bij zat.[119]
- PATER weigerde zijn sleutels af te geven omdat het openen van de deuren van de vuurwerkopslagplaatsen tijdens een brand onverantwoord was.[120]
- BAKKER zei dat de brandweer van de vuurwerkcontainers af moest, geheel conform de vigerende blusvoorschriften.[121]

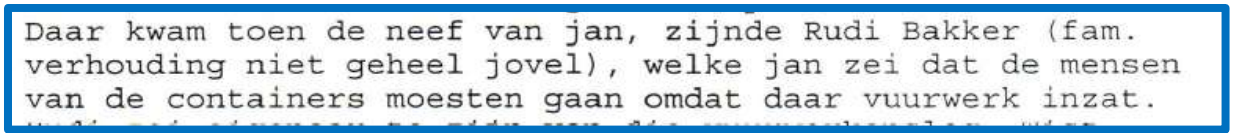
Daar kwam toen de neef van jan, zijnde Rudi Bakker (fam. verhouding niet geheel jovel), welke jan zei dat de mensen van de containers moesten gaan omdat daar vuurwerk inzat.

Figuur 15: Fragment 'Van containers af' uit getuigenverklaring brandweerman Jan Bakker bij Tolteam op 29 mei 2000

Zorgde op Thole voor waterwinning. Zag vervolgens de brandweermensen op de containers. Waarschuwde de bevelvoerder, welke riep naar de mensen op de continer daar vanaf te gaan.
Vervolgens begon het te rommelen in die containers. Dit werd steeds heftiger. Zag de coll. op zich afkomen rennen en achter hun aan kwam stuk voor stuk de containers bol te staan. Ze sprongen vanaf de container.

Figuur 16: Fragment 'opbollende containers' uit getuigenverklaring brandweerman Jan Bakker bij Tolteam op 29 mei 2000

2.1.3.1 *Justitieel rapport CAMP*

Brandweercommandant Ing. M.H. CAMP is vanuit de regio Venlo ingevlogen om in het kader van het justitieel onderzoek naar het brandweeroptreden een korte deskreview te plegen. CAMP heeft daarbij slechts één brandweerman (een leidinggevende) geïnterviewd. In zijn korte, oppervlakkige en vroegtijdige verslag (30 november 2000) concludeert CAMP dat vuurwerk nu eenmaal als niet gevaarlijk bekend stond en dat zijn collega brandweerlieden dus juist hebben gehandeld bij de (offensieve) bestrijding van de brand.[122] In de rapportage van CAMP wordt met geen enkel woord gerept over de aangebrachte gevarenaanduidingen.

De eindconclusie van CAMP luidt: *"Er was geen sprake van onverantwoord, ondeskundig, of nalatig gedrag van de leidinggevenden en het personeel van de brandweer dat invloed heeft gehad op de escalatie van de brand met de zich voorgedane explosies, alsmede de zich voorgedane dodelijke ongevallen bij het brandweerpersoneel."*

2.1.3.2 *De gevarenaanduidingen en de blusacties*

Voor een goed begrip van de gevarenaanduidingen die een rol spelen bij S.E. Fireworks volgt eerst een korte uitleg van de gevarenklassen voor vuurwerk en de bijbehorende aanduidingen op de opslagplaatsen. Voor wat betreft de gevarenaanduidingen die waren aangebracht bij S.E. Fireworks vof, komen de volgende twee aanduidingen ter sprake: Die voor de subklasse 1.4 en die voor de klasse 1. Zie de volgende afbeeldingen.

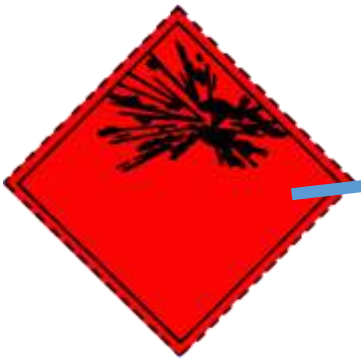

Figuur 17: Gevarenetiket klasse 1

Figuur 19: Kaartfragment overzicht gevarenetiketten van de brandweer Enschede

Figuur 18: Gevarenetiket subklasse 1.4

Het in het midden afgebeelde fragment van de kaart ‘Overzicht gevarenetiketten’ is afkomstig van de uitrusting van de brandweer Enschede van tijdens de ramp.

Betekenis van de beide gevarenaanduidingen:

Subklasse 1.4 (in Nederland)	**Gehele klasse 1 (indien meerdere subklassen)**	**Subklasse 1.4 (internationale afspraken)[123]**
Waarschuwing ontplofbare stof, vatbaar voor explosie	Waarschuwing ontplofbare stof, vatbaar voor explosie	Waarschuwing ontplofbare stof, vatbaar voor explosie
Offensief benaderen: Routine blusactie met water	Defensief benaderen: Houd afstand en niet blussen	Defensief benaderen: Houd afstand en niet blussen
Veiligheidsafstand Brandweer: 25 m	Veiligheidsafstand Brandweer: 500 m	Veiligheidsafstand Brandweer: 100 m
Ontruimen omgeving tot op 50 m afstand	Ontruimen omgeving tot op 1 km afstand	Ontruimen omgeving tot op 100 m afstand

Bij S.E. Fireworks waren gevarenstickers voor de gehele klasse 1 ‘gevaarlijke stoffen met explosiegevaar’ aangebracht op de deuren van de bunkers met vuurwerk. Deze oranje stickers met de afbeelding van een ontploffende bom, geven aan dat er gevaar is voor

ontploffing. Dit waren de correcte stickers aangezien S.E. Fireworks volgens de aan haar verleende vergunning zowel meerdere subklassen vuurwerk mocht opslaan (subklasse 1.4 en subklasse 1.3), als ook onverpakt vuurwerk aanwezig mocht hebben.[124] Deze aanduidingen betekenen dat de brandweer niet mag blussen (offensief optreden), maar zich moet terugtrekken en evacueren. Defensief optreden dus. Zie ook de voorgaande tabel. Echter in de officiële rapportage van de brandweerinspectie uit januari 2001[125] wordt vermeld dat bij S.E. Fireworks alleen aanduidingen waren aangebracht voor de laagste gevarenklasse: subklasse 1.4.

Figuur 20: Deuren van vuurwerkbunkers S.E. Fireworks. Te zien zijn de aanduidingen van klasse1 (en niet 1.4)

Figuur 21: Detail uit foto van Reinier van Willigen (tijdstip ±15u29m, nr. DSC_9096), Vaag zijn aanduidingen klasse 1 te zien (niet subklasse 1.4)

Volgens de officiële voorschriften in Nederland (die niet stroken met de internationale regelgeving)[126] mag de brandweer dan offensief optreden, dus blussen met water. Maar ook dan nog geldt een door de brandweer verplicht in acht te nemen veiligheidsafstand van 25 m (of 50 m)[127], dus niet staande boven op de vuurwerkopslagplaatsen. Zie wederom de voorgaande tabel met overzicht van gevarenaanduidingen en in acht te nemen veiligheidsafstanden.

Op het beschikbare beeldmateriaal zijn echter brandweermensen te zien staande tegen, en zelfs bovenop, de vuurwerkopslagplaatsen.[128] De neven- en onderstaande foto's, genomen tijdens de bestrijding van de brand, vlak voor de explosies, laten duidelijk zien dat de brandweerlieden zich tijdens het blussen van de vuurwerkbranden in de onmiddellijke nabijheid van de vuurwerkopslagplaatsen bevonden.

Figuur 22: Detail uit foto van Reinier van Willigen (tijdstip ±15u29m, nr. DSC_9097), brandweerman klimt op ladder die tegen vuurwerkopslag (Mavobox) staat

2.1.3.3 *Blussen met water van brandend vuurwerk*

De overheid, bij monde van minister REMKES, het ministerie van BZK, directie Brandweer en GHOR, en ook via het NFI, bleef volhouden dat brandend vuurwerk gewoon geblust kan worden met water en dat dit *'gewoon routine blusacties'* zijn, zoals toenmalig BZK-minister REMKES het uitdrukte in zijn BZK-circulaire van november 2005, die notabene verscheen direct na de verrassende explosie van klasse 1.4 vuurwerk bij de grote schaal proeven in Polen. Dat het NFI in werkelijkheid wel beter weet blijkt o.a. uit een mailwisseling van juni 2012 van een NFI-techneut met de voorzitter van de Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland. Zie onderstaande afbeelding.

Figuur 23: Detail uit foto van Reinier van Willigen (tijdstip: ±15u34m, nr. DSC_9099), brandweerman vlucht voor de zich ontwikkelende eerste grote explosie

Van: Woortmeijer, Rikus [mailto:r.woortmeije[redacted]@nfi.minvenj.nl]
Verzonden: Maandag 4 juni 2012 9:51
Onderwerp: Gespreksnotitie 15 mei 2012 VEN -Vliegende Brigade – NFI

"... *"De heer Woortmeijer(NFI) is ook van mening dat vuurwerk nooit met water geblust moet worden"* (Deze zin moet er uit!) Dit staat hier veel te stellig. Het is veel genuanceerder gebracht. Vuurwerk dat al brandt (waarin de exotherme reactie al aan de gang is) zal niet met water geblust kunnen worden … "

Figuur 24: NFI vuurwerkdeskundige bevestigt ongewild dat eenmaal brandend vuurwerk niet meer met water geblust kan worden

Dat zelfs het aller onschuldigste consumentenvuurwerk: sterretjes, eenmaal brandend, niet met water kan worden geblust, blijkt heel mooi uit een demonstratie uitgevoerd in het kinderprogramma 'Breinbreker' dat werd uitgezonden op 23 januari 2016 bij NPO3/Zapp. In deze uitzending werden brandende sterretjes ondergedompeld in water.

Figuur 25: Zapp Tv-uitzending van 23 januari 2016. Brandende sterretjes blijven branden bij onderdompeling in water. Daarbij worden brandbare gassen uitgestoten. Het stokje brandt onder water helemaal op tot aan het eind. Let daarbij op de vlammen die boven het wateroppervlak verschijnen.

Dat stokjes onder water door bleven branden totdat ze helemaal op waren, komt door de ingebouwde zuurstof (oxidator) in het vuurwerk, waardoor afsluiting van lucht niet werkt om de brand te stoppen. Dit geldt in principe voor alle vuurwerk. Daarbij komen ook nog eens brandbare gassen vrij, wat te zien is aan de vlammen die op het wateroppervlak dansen. Dit wetende, is het niet moeilijk meer om te bedenken wat er gebeurt wanneer eenmaal brandend vuurwerk met water wordt besproeid in een afgesloten ruimte (sprinklers) of in een ruimte die daarna wordt gesloten (na controle door de brandweer).[a]

Tevens is de verklaring van een hoge brandweerofficier, afgelegd bij de commissie OOSTING, van belang. Deze brandweerofficier, specialist in gevaarlijke stoffen, die in een bepaalde fase de operationeel leider was van de brandbestrijding tijdens de Vuurwerkramp, zei in zijn verklaring aan de commissie OOSTING, letterlijk het volgende :

“Gevaarlijke stoffen horen niet in een woonwijk. Overigens, in mijn opleiding en ook later heb ik nooit gehoord dat branden met verpakt en opgeslagen vuurwerk niet beheersbaar zijn. Mijn waarheid van 12 mei (PvB: OGS Van Rooij bedoelt: de dag vóór de ramp) was achteraf dus goed fout. Op dat moment zei iedereen: water erop, klaar. Niet dus.”[129]

Tenslotte, niet onbelangrijk is het antwoord dat minister Grapperhaus (Justitie en Veiligheid) gaf op 6 juni 2018 (recent!) op Kamervragen van het Kamerlid Van Raak (SP). Daarin bevestigt de minister voor het eerst officieel dat eenmaal brandend vuurwerk niet meer geblust kan worden met water, zelfs niet door totale onderdompeling.

2.1.3.4 *Aanwezigheid evenementenvuurwerk*

Door het OM, door OOSTING en door de brandweer zelf is met succes bepleit dat de brandweer niet op de hoogte was van het feit dat er naast consumentenvuurwerk ook evenementenvuurwerk lag bij S.E. Fireworks. Daarom heeft de brandweer zich gehouden aan de blusinstructies geldend voor de lichtste klasse vuurwerk. Inmiddels is gebleken dat deze stelling van onwetendheid niet juist is in velerlei opzicht. Ten eerste blijkt dat de gemeente Enschede en MILAN van Defensie al in 1994 schriftelijk hebben bevestigd op de hoogte te zijn van de omschakeling naar evenementenvuurwerk. Tevens had de brandweer (in de persoon van brandweerofficier BOETES) meegewerkt aan de provinciale AVIV inventarisatie gevaarlijke stoffen, waarbij voor S.E. Fireworks vuurwerk van de subklassen 1.4, 1.3 en 1.1 stond geregistreerd. Tenslotte gold zelfs bij de geldende brandinstructie voor de lichtste klasse vuurwerk (1.4) nog de verplichting om een veiligheidsafstand aan te houden van 25 meter en was het verboden om op de vuurwerkopslagplaatsen te klimmen tijdens de bluswerkzaamheden.[130]

2.1.3.5 *De rijksinspectie brandweer*

De rijksinspectie was in januari 2001 wél kritisch over het optreden van de brandweer. Echter ook zij maakten geen melding van de door de brandweer genegeerde gevarenaanduidingen die terecht en correct waren aangebracht op de deuren van de vuurwerkopslagplaatsen bij S.E. Fireworks. Ook hebben zij een verkeerde oorzaak aangegeven voor het kunnen ontstaan van een heftige oppervlaktebrand.

[a] Zie de uiteenzetting in hoofdstuk <H.2.1.8.1.4> over de werking van sprinklerinstallaties bij vuurwerk.

2.1.3.6 *De commissie OOSTING*

De commissie OOSTING (februari 2001) was mild voor de brandweer. Dit tot grote opluchting van betrokken politici en bestuurders. Indien OOSTING een negatief oordeel had afgegeven over het brandweeroptreden had burgemeester MANS af moeten treden. Dan hadden de politieke consequenties niet meer tot Enschede beperkt kunnen worden.[131]

2.1.3.7 *Het Openbaar Ministerie*

Het Openbaar Ministerie heeft een actieve rol gespeeld bij het ontzien van de brandweer tijdens de opsporingshandelingen en waarheidsvinding. Een aantal voorbeelden:

- Uitstel van verhoor. Pas na veel vijven en zessen kon het Tolteam de brandweerlieden van het eerste uur horen. De eerste verhoren van de brandweer waren geen verhoren; het Tolteam mocht optekenen wat de brandweerlieden uit zichzelf zeiden, er mochten in eerste instantie geen aanvullende vragen worden gesteld.[132]
- Nadat de verdediging vaak nul op het rekest had gekregen mocht advocaat Plasman van BAKKER eindelijk een aantal brandweerlieden laten verhoren bij de Rechter-commissaris. Dit was in september 2001. Op het moment dat een van de brandweerlieden wilde gaan verklaren over het mogelijk openen van de deur door de brandweer van een van de opslagplaatsen tijdens de brand, grepen de RC en de OvJ in en werd voorkomen dat er stellige uitspraken werden gedaan over deze kwestie.[133] Ook waren de brandweerlieden geprepareerd[134] voor de verhoren en verkeerden zij in de veronderstelling niet alle vragen te hoeven beantwoorden, daarin gesteund door de RC.[135]
- Tussen het OM en de verdediging van BAKKER was een deal gesloten om de brandweer te ontzien. De verdediging kon moeilijk anders, want indien BAKKER de brandweer had bekritiseerd over de wijze van blussen had hij het risico gelopen van een publieke lynchpartij.[136] BAKKER was vooraf niet op de hoogte van deze deal en voelde zich daarbij voor het blok gezet.[137]
- De belangrijkste rol van het Openbaar Ministerie was weggelegd bij de coördinatie tussen de verschillende onderzoeken, zoals NFI, TNO, CAMP, OOSTING en rijksinspectie.[138] De eindconclusie voor het OM moest immers luiden dat de brandweer niet vervolgd zou worden.

2.1.3.8 *Maatschappelijke gevolgen niet-vervolging brandweer*

Het gebrek aan strafrechtelijk onderzoek naar de door de brandweer gehanteerde blusmethode bij de vuurwerkbrand heeft gevolgen gehad voor het verdere beleid van de Nederlandse overheid op dit gebied. Dit is immers nooit gecorrigeerd door het ontbreken van juiste conclusies op dit punt.

2.1.3.8.1 Gemeenteraad Enschede en Minister REMKES

Op 10 november 2004 geeft voormalig brandweerofficier Mart van Troost een zeer kritische presentatie over het blussen van de brand op de rampdag door de brandweer in de gemeenteraad van Enschede. Hoewel Van Troost zich op dat moment niet bewust kan zijn van de foutieve reconstructie van de voorraad door OOSTING, en hij dus (getuige de presentatie) *'Te-veel-en-te-zwaar'* als gegeven aan neemt, wijst Van Troost als eerste op een ander onafhankelijk probleem. Hij is namelijk degene die de aandacht vestigt op de bij S.E. Fireworks (correct) aangebrachte gevarenaanduidingen ontplofbare stoffen klasse 1. Hij wijst op het feit dat de brandweer als gevolg van die gevarenaanduidingen nooit had mogen gaan blussen (offensief), maar altijd had moeten evacueren en afstand bewaren (defensief).[139]

Naar aanleiding van deze presentatie stuurt de gemeenteraad op 7 december 2004 een brief aan burgemeester MANS, die deze op zijn beurt doorstuurt aan de Inspectie Openbare orde en Veiligheid van het ministerie van BZK. De gemeenteraad stelt daarin vragen over de onvolledigheid van de rapportage OOSTING op deze punten. De aangebrachte gevarenaanduidingen, alsmede de betekenis van die gevarenaanduidingen voor de blusinzet van de brandweer komen bij de commissie OOSTING niet aan de orde. Verder worden er vragen gesteld over de classificatie van vuurwerk, de eisen van opslag en de inzetinstructies bij de bestrijding van een vuurwerkbrand.

Op 24 maart 2006 beantwoordt minister REMKES deze brief aan de gemeenteraad van Enschede. De brief van REMKES bevat vele essentiële fouten en kan in zijn geheel als zeer misleidend worden beschouwd. Zo staan er foutieve beweringen in de brief over:

- De bij S.E. Fireworks aangebrachte gevarenaanduidingen.
- De onbekendheid van de brandweer met de aanwezigheid van evenementenvuurwerk bij S.E. Fireworks.
- De blusbaarheid met water van reeds brandend vuurwerk.
- De toepasselijkheid van in het verleden gedane brandproeven.
- De indruk dat Nederland voorop loopt bij de ontwikkelingen m.b.t. de veiligheidsmaatregelen bij vuurwerkopslagen.
- Het nut van een sprinklerinstallatie bij een vuurwerkopslagplaats waar brand uitgebroken is.

Minister REMKES besluit zijn brief aan de gemeenteraad met de mededeling dat het oproepen van vragen zonder dat er sprake is van duidelijk nieuwe feiten tot veel onnodige onrust bij de bevolking kan leiden en in het bijzonder bij de betrokken brandweerlieden. Deze worden op deze wijze (onterecht) in het beklaagdenbankje gezet volgens REMKES.[140]

Na deze zware ministeriële vermaning blijft de gemeenteraad vervolgens angstvallig stil. Zij willen immers graag weer herkozen worden en onrust als gevolg van kritische vragen over het blussen is daarbij niet welkom.

2.1.3.8.2 Vuurwerkproeven, TNO en de brandweer

Op 11 oktober 2005 worden in het kader van het EU programma CHAF zogeheten grote schaal vuurwerkproeven gehouden in Polen. Hierbij laat men met vuurwerk volgeladen zeecontainers ontploffen en worden de explosieverschijnselen geanalyseerd. Bij deze proeven zijn ook vertegenwoordigers van TNO en de Nederlandse brandweer aanwezig.

Bij een zeecontainer geladen met door TNO als klasse 1.4 geclassificeerd vuurwerk (dit is de laagste gevarenklasse) treedt er onverwacht een zeer heftige massa-explosie op. Zie de zes opeenvolgende afbeeldingen hierna, waarin de ontwikkeling van de explosie goed is te zien. De metalen containerwanden vliegen de verschrikte onderzoekers om de oren en komen 500 meter verderop neer.[141]

Figuur 26: Explosie zeecontainer gevuld met klasse 1.4 vuurpijltjes. Deze beelden zijn vrijgegeven met de door TNO aangepaste tekst als zou het om klasse 1.1 (massaexplosief) vuurwerk gaan.

Er ontstaat grote onrust bij de Brandweer, omdat er enkele Nederlandse brandweerlieden aanwezig waren bij de proefnemingen en deze hun waarnemingen kenbaar maakten aan de leiding van de brandweer. Hieruit is voortgekomen een brief van de commandant van de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord gericht aan de directeur Brandweer en GHOR van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Hierin zegt hij dat de voorschriften voor het blussen van vuurwerk geheel niet in overeenstemming zijn met hetgeen bij de proefnemingen is gebleken. Hij stelt voor bij een vuurwerkbrand, ongeacht de betrokken gevarenklasse, altijd defensief op te treden, nooit meer met blussen te beginnen maar altijd evacueren en terugtrekken.[142]

2.1.3.8.3 Onwaarheden

TNO verzwijgt het voorval met de container met 1.4 vuurwerk en laat later op de filmopnamen van deze explosie een bijschrift aanbrengen dat het hier vuurwerk betreft van de klasse 1.1 (hoogste gevarenklasse die massaexplosiviteit aanduidt). Zie de bovenstaande zes 'stills' uit de video van de ontploffing, TNO klasse-aanduiding 1.1 rechtsboven in de hoek.

Op 29 november 2005 verschijnt een officiële BZK-circulaire, ondertekend door minister REMKES, waarin hij de gemoederen geruststelt en verklaart dat de blusvoorschriften in orde zijn en dus blijven zoals zij zijn: offensief blussen bij een vuurwerkbrand. Letterlijk heeft hij het over optreden als bij een *'normale brand'* en er is sprake van *'routine blusacties'*.

(PvB: Alleen al het uitbrengen van zo'n circulaire n.a.v. de grootschalige vuurwerkproeven in Polen en na de brandbrief van de regionaal commandant NHN is een strafrechtelijke vervolging waard).

Op 24 maart 2006 brengt TNO dan eindelijk een persverklaring uit, nadat er in de Nederlandse pers enige ophef was ontstaan over de dreigende crisis tussen BZK en de brandweer. TNO schrijft daarin onder meer:

> *"De artikelen waren zorgvuldig geselecteerd op hoge energie-inhoud en geclassificeerd als 1.3G en speciaal voor de testen geproduceerd in China onder een streng regime van kwaliteitscontrole."*

TNO stelt verder dat het géén consumentenvuurwerk betrof, de eerdere proeven op de Maasvlakte hebben aangetoond dat een vuurwerkbrand van consumentenvuurwerk in containers wél beheersbaar is, en dat de geruchtmakende explosie geen klasse 1.4 of zelfs 1.3, maar klasse 1.1 (massa-explosief) is. Niets nieuws onder de zon dus.

Figuur 27: Foto gemaakt bij het vullen van de zeecontainer met door TNO zorgvuldig op classificatie gecontroleerde vuurpijltjes: klasse 1.4!

In werkelijkheid betrof de onverwachte massaexplosie in Polen wel degelijk een container geladen met uitsluitend klasse 1.4 vuurwerk, zijn de proeven in de Maasvlakte niet representatief (bijvoorbeeld open container i.p.v. gesloten)[143] en betrof het hier dus streng door TNO gecontroleerd vuurwerk!

TNO heeft naderhand verklaard dat zij er van te voren al van op de hoogte waren dat het betreffende vuurwerk verkeerd gestickerd was, maar dat men de proeven gewoon heeft laten doorgaan.[144] Dit strookt niet met de verraste reacties van de aanwezige deskundigen die de containerwanden om de oren kregen.[a]

[a] Het zou bovendien ronduit misdadig zijn geweest van TNO om grote schaal vuurwerkproeven te laten doorgaan met als gevarenaanduiding de relatief ongevaarlijk geachte subklasse 1.4 er op aangebracht terwijl TNO in werkelijkheid al wist dat het om een gesloten stalen zeecontainer ging, tot aan de nok toe volgeladen met het uiterst gevaarlijke vuurwerk van de subklasse 1.1, hetgeen een grote massa-explosie zou betekenen, terwijl de aanwezige onderzoekers die de reactie wilden optekenen daar niet op waren voorbereid.

2.1.3.8.4 De waarheid aan het licht

In mei 2009 schrijft een van de betrokken medewerkers van de veiligheidsregio Noord-Holland Noord een scriptie voor een managementcursus.[145] Hij is immers waarnemend commandant van de regio en bekwaamt zich in dat kader in zijn skills om een opkomende crisis te leren beheersen. Als case neemt hij de opkomende crisis uit 2005, nadat de proeven in Polen zulke onverwachte resultaten te zien hadden gegeven en BZK moest zien deze crisis te bezweren, liefs zonder haar ongelijk toe te geven. De auteur van de scriptie, Rein Hulst, beschrijft mooi hoe hij eerst nagaat of alle ingrediënten voor een crisis wel aanwezig waren. Dit blijkt het geval. Zonder ingrijpen was de zaak geëscaleerd. Dan beschrijft hij hoe BZK, geholpen door TNO en andere leidinggevende betrokkenen er in slaagt de crisis te bezweren en de brandweer weer in het gelid te krijgen. De auteur concludeert dat BZK er alleen in slaagde de crisis te beheersen omdat er geen actoren beschikbaar waren die er belang bij hadden de crisis in gang te zetten en te blijven voeden.

Enkele punten uit de scriptie die het vernoemen waard zijn in het kader van deze review: Zie verder <H.8.4.23>.

- Opgesloten vuurwerk van de klasse 1.4 kan massaexplosief zijn.[a]
- De huidige (2005) brandweerinstructie bij vuurwerkopslagen is levensgevaarlijk.
- Zo'n ramp als in Enschede kan zo weer gebeuren (onder de huidige regelgeving).
- Er was een beleidscrisis én voldoende symptomen om het crisisproces in te leiden.
- Sleutel tot het bezweren van de crisis is een bijeenkomst op 15 november 2005 waar alle betrokkenen bij aanwezig zijn. TNO gebruikt daar verbloemend jargon naar de brandweer en stelt dat de situatie van de test in Polen zich in Nederland nooit voor kan doen omdat het in NL opgeslagen vuurwerk lichter is.

2.1.3.9 *Belang optreden brandweer bij de 1e fase van de ramp*

De Nederlandse overheid, bij monde van het COT[b] en de bestuurlijke top van de gemeente, verklaarden achteraf dat het een mythe is om te denken dat de eerste uren van een ramp beslissend zijn. Die rampmythe van de eerste beslissende uren is volgens hen in Enschede niet opgegaan. De autoriteiten deden gewoon hun werk, aldus MANS en Rosenthal. [146]

Echter juist in het geval van de Vuurwerkramp, is de eerste fase van de brand wél degelijk cruciaal gebleken voor het verdere verloop van de brand en de mogelijkheid tot escalatie van de brand naar ramp. Het optreden van de brandweer tijdens het eerste halfuur van de inzet bleek allesbepalend te zijn voor het verloop van de ramp. Belangrijke elementen die tijdens de review werden geïdentificeerd zijn:

---

[a] Niet alleen in de scriptie van R. Hulst (2009), ook in een internationale presentatie van B. Janssen (2006) wordt gesproken van de massaexplosiviteit van klasse 1.4 vuurwerk. Beiden waren namens de Nederlandse brandweer betrokken bij de CHAF proeven in Polen van oktober 2005 en bevestigen dat er wel degelijk een container, die uitsluitend was gevuld met klasse 1.4 vuurwerk, massa-explosief gedrag vertoonde.

[b] COT is het Leidse Instituut Crisis Onderzoek Team, dan geleid door Uri Rosenthal en Erwin Muller. Zij gelden als experts op het gebied van crisisbeheersing en worden vaak ingezet om lokale overheden bij te staan bij grote crisissen. Zie de vaak in deze review geciteerde publicatie van Rosenthal/Muller *'Bestuurlijke Vertellingen'* en de twee artikelen die journalist Dohmen over het COT schreef in het NRC: 21 april 2001 *'Crisis BV'* en op 5 april 2005 *'De grote invloed van het COT op het veiligheidsbeleid'*.

- De bij S.E. Fireworks aangebrachte gevaarsaanduidingen (gevaarlijke stoffen klasse 1: met explosiegevaar) en de misleidende en in tegenspraak met de waarheid gedane mededelingen daarover van de zijde van de bevoegde autoriteiten.
- De allesbepalende keuze tussen (offensief) blussen en (defensief) evacueren.
- De aanwezigheid van een aanvalsplan voor het object S.E. Fireworks. Hierover is zeer veel mist verspreid door de autoriteiten. Achteraf is zelfs een aanvalsplan opgesteld dat conform was met het optreden van de brandweer, waardoor men kon zeggen dat de aanwezigheid van een aanvalsplan toch geen verschil had uitgemaakt.
- Het optreden van de brandweer in zijn algemeenheid: het handelen van de OVD, de inzet van blusmiddelen en het beklimmen van containers met brandende inhoud.
- De voorgeschreven veiligheidsafstanden, de evolutie in Nederland van de veiligheids- en blusvoorschriften bij brandend vuurwerk en de vergelijking van deze voorschriften met die in het buitenland.
- Door offensief i.p.v. defensief op te treden is de bestrijding van de branden die in de omgeving ontstonden, buiten het terrein van S.E. Fireworks, veronachtzaamd. Hierdoor kon, mede dankzij de (daarvoor) gunstige meteorologische omstandigheden, een grote oppervlaktebrand ontstaan met kenmerken van een 'Vuurstorm'. Het is deze ontwikkeling die de grootste schade heeft veroorzaakt in de wijk Roombeek en is ook de reden dat sommige lichamen van overledenen volledig tot as zijn verbrand. Zie <H.8.8.2>. Dit is misschien wel het sterkste voorbeeld van het belang van snel en gericht optreden in het begin van de brand.

Dat de Nederlandse overheid achteraf de noodzaak tot meteen ingrijpen bij de Vuurwerkramp afdoet als folklore, is niet grappig meer te noemen. Een dergelijke opstelling van de overheid tast de fundamenten van de Nederlandse rechtstaat aan. Een dergelijke uitlating door het COT is gewoonweg niet te bevatten.

2.1.4 Defensie/MILAN (niet vervolgen)

2.1.4.1 *Reeds geconstateerde misstanden bij MILAN*

Het Tolteamonderzoek bracht aanwijzingen voor ernstige misstanden en corruptie aan het licht bij Defensiebureau DMKL MILAN. Reeds vóór de Vuurwerkramp liep er een ander strafrechtelijk onderzoek dat direct was gericht tegen medewerkers van MILAN. Bij MILAN zou o.a. sprake zijn geweest van belangenverstrengeling[147], met de officiële taakstelling incompatibele nevenactiviteiten[148] en afpersing van vuurwerkbedrijven.[149] Hoewel er ook elementen uit het Vuurwerkramp onderzoek relevant bleken voor de misstanden bij MILAN is dat lopende onderzoek buiten het strafrechtelijk onderzoek van het OM Almelo gehouden.[150] Dit onderzoek is tuchtrechtelijk uitgemond in het ontslag van Hoofd MILAN door Defensie. Bureau MILAN is opgeheven n.a.v. de aldaar geconstateerde problemen.[151]

In het boek *'Op zoek naar de onderste steen'*, dat handelt over het Tolteamonderzoek, geschreven door politiewoordvoerder Maarten BOLLEN in opdracht van de politie Twente, staan verspreid over het boek tal van aanwijzingen over de misstanden die bij defensiebureau MILAN plaatsvonden, die relevant waren voor het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp. Een korte opsomming van citaten uit het boek van politie-auteur M. BOLLEN, waar wordt gesproken over misstanden die waren gevonden bij bureau MILAN:

- Blz. 118. 25 mei 2000, 15.00 uur. Overleg gehad over de prioriteiten in het milieuonderzoek met de officier van Justitie. Hij maakt duidelijk dat het onderzoek naar de rol van de gemeente prioriteit heeft boven het onderzoek naar de rol van het defensie bureau MILAN, dat de gemeente adviseerde over de opslag van vuurwerk.
- Blz. 155. Alle drie de MILAN-medewerkers voldeden aan geen van de drie gestelde opleidingseisen. Er was geen controle op, noch planning van, de werkzaamheden van MILAN. Geen van de huidige medewerkers was competent, in feite deden ze maar wat.
- Blz. 156. Bij MILAN gingen ze er onterecht van uit dat de opslag van vuurwerk in containers niet verboden kon worden. Dit was het gevolg van een verkeerde interpretatie van een oude uitspraak van de Raad van State.
- Blz. 199. In het Culemborgrapport werd de ramp van de 13e mei eigenlijk voorspeld. De kracht van de vuurwerkexplosie, de twijfel over de classificatie en veiligheidsafstanden: het was eigenlijk allemaal al bekend. Het rapport is in een la blijven liggen. De gemeente Enschede kende het rapport niet. Bureau MILAN heeft het wel ontvangen.[a]
- Blz. 199. Ze hebben bij MILAN niets met de Culemborgrapportage gedaan. In het geval van MILAN is dit stuitend, want als er één plek was waar ze iets met die rapportage hadden kunnen doen, dan was het bij MILAN.
- Blz. 220-221. 3 juli 2000, 10.15 uur. Verhoor Majoor CEELEN, chef bureau MILAN. Er is chronische onderbezetting. CEELEN is onderwerp van een KMar-onderzoek en zit geschorst thuis, maar hij weet niet waarom. Hij had tijdens het verhoor de wijsheid in pacht en wilde geen advocaat. Hij stelde dat zolang als hij bij MILAN werkte er nooit iets is gebeurd. En kijk, als ik geschorst ben gelijk een ramp. Toonde geen spoor van betrokkenheid of gevoel van enige medeverantwoordelijkheid. De bij het verhoor van majoor CEELEN aanwezige burgerrechercheur kon zijn gezicht slechts met moeite in de plooi houden, eenmaal buiten de deur duurde het een uur voor hij weer bij zinnen was.
- Blz. 227. 5 juli 2000, 12.40 uur. Verhoor Majoor CEELEN, over zijn bezoek aan S.E. Fireworks in 1999. Had geen bezwaar tegen uitbreiding, maar zei niet geweten te hebben dat het om evenementenvuurwerk ging dat in containers zou worden opgeslagen
- Blz. 242. 17 juli 2000, 14.45 uur. Kazerne KMar Harskamp Ede. Verhoor CEELEN. Hij herinnert zich ineens wel dat er evenementenvuurwerk aanwezig was, dacht dat het bij de uitbreiding alleen om consumentenvuurwerk ging.

2.1.4.2 *Drogreden voor niet-vervolging*

Het Tolteam had de overtuiging dat de medewerkers van MILAN niet vervolgd konden worden omdat zij niet op de hoogte waren van de aanwezigheid van evenementenvuurwerk. Immers de werking van consumentenvuurwerk blijft (in theorie) beperkt tot de verpakkingsdoos.[152] Deze overweging, dat MILAN niet op de hoogte was van de aanwezigheid van zwaar vuurwerk, blijkt achteraf onjuist. Het is onduidelijk hoe het Tolteam tot deze overweging komt en het Openbaar Ministerie heeft dit zo gelaten. Dat MILAN wel degelijk wist dat er evenementenvuurwerk (groot vuurwerk) bij S.E. Fireworks lag opgeslagen blijkt reeds uit briefwisseling in 1994 tussen de gemeente Enschede en MILAN. Eerst een citaat uit een brief van 27 mei 1994 van de gemeente Enschede, gericht aan MILAN, die zich gewoon in het Tolteamdossier bevindt:[153]

[a] Dit is overigens MILAN niet aan te rekenen. De niet-verzending is een nalatigheid van BZK.

"Geachte heer Bouma, … In het verleden is er tijdens controles geconstateerd dat er nu hoofdzakelijk groot vuurwerk[a] wordt opgeslagen in plaats van in hoofdzaak klein vuurwerk[b]. Op grond hiervan is het bedrijf aangeschreven voor een revisievergunning. De aanvraag is inmiddels bij ons ingediend. Hierbij verzoeken wij u om een vooradvies inzake de op te leggen voorschriften. Wij hebben de situatietekening, bouwkundige tekeningen en de aanvraag als bijlage bij deze brief gevoegd. … Hoogachtend, de directeur Milieudienst, drs. T. Boltjes."

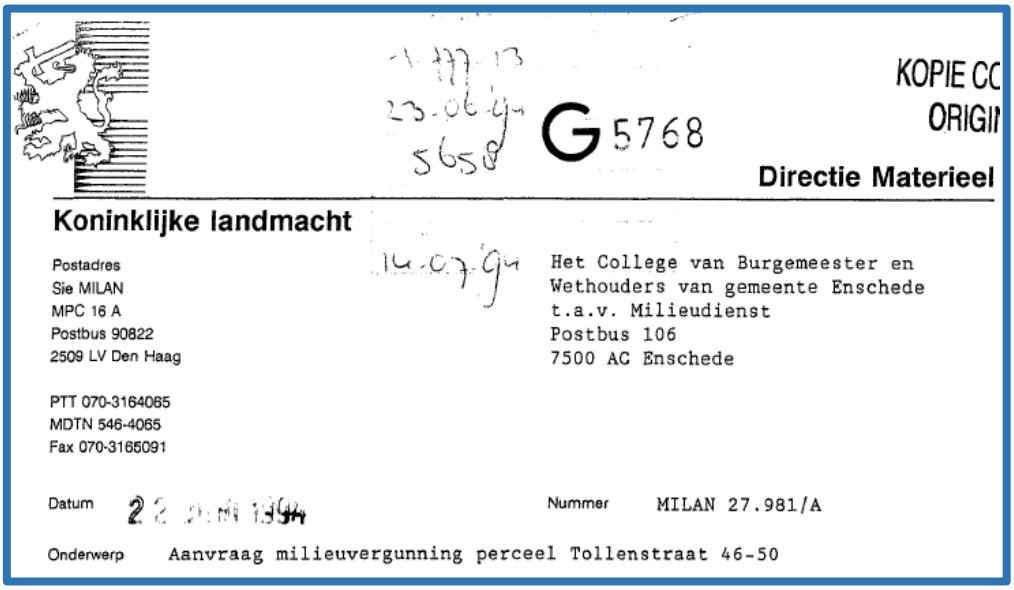

G 5768

KOPIE CC
ORIGI

Directie Materieel

Koninklijke landmacht

Postadres
Sie MILAN
MPC 16 A
Postbus 90822
2509 LV Den Haag

PTT 070-3164065
MDTN 546-4065
Fax 070-3165091

Het College van Burgemeester en
Wethouders van gemeente Enschede
t.a.v. Milieudienst
Postbus 106
7500 AC Enschede

Datum 22 JUNI 1994 Nummer MILAN 27.981/A

Onderwerp Aanvraag milieuvergunning perceel Tollenstraat 46-50

Figuur 28: Brief van DMKL-AMV (MILAN)van 22 juni 1994 aan de milieudienst van de gemeente Enschede, betreffende de milieuvergunning van S.E. Fireworks BV (SMALLENBROEK)

De antwoordbrief van MILAN van 22 juni 1994 bevindt zich ook gewoon in het Tolteamdossier en bevat onder meer de volgende passages (citaten):

- *"In bunker 5 is maximaal toegestaan 500 kg van de gevarenklasse 1.3G.*
- *In de ompakruimte is maximaal toegestaan 100 kg van de gevarenklasse 1.1G.*
- *De samenstelling, de hoeveelheid ontplofbare stof en de opschriften moeten … v.w.b. groot vuurwerk voldoen aan het gestelde in bijlage A van het ADR (Europese Overeenkomst betreffende het internationale vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg).*
- *Op de toegangsdeur van de bewaarplaats moet een gevarenetiket zijn aangebracht, waarmede het ontploffingsgevaar wordt aangeduid; het etiket moet de vorm hebben van een vierkant, op de punt staand, met een zijde van 273 mm, met de afbeelding van een zwarte bom op een oranje achtergrond."*

Deze passages bewijzen dat Bureau MILAN bekend was met de aanwezigheid van evenementenvuurwerk bij S.E. Fireworks.

[a] Groot vuurwerk is evenementenvuurwerk. Dit kan van de gevarensubklassen 1.4 t/m 1.1 zijn, natuurlijk afhankelijk van wat er is toegestaan.
[b] Klein vuurwerk is consumentenvuurwerk. Dit is altijd van de gevarensubklasse 1.4.

2.1.4.3 *Afhandeling proces-verbaal MILAN*

Door de beide leden van de Koninklijk Marechaussee is proces-verbaal opgemaakt tegen de medewerkers van MILAN.[a] Echter dit proces-verbaal is voor afhandeling niet bij de Auditeur Militair[b] bij het gerechtshof in Arnhem terecht gekomen, maar bij de Commanderend Officier van de heren. Vermoedelijk heeft de Commanderend Officier, conform zijn bevoegdheid[c], het krijgstuchtelijk afgedaan met ontslag. Een afschrift hiervan moet naar de Auditeur Militair worden gestuurd, vermoedelijk is deze akkoord gegaan met de afhandeling. In dit geval had de Auditeur-Militair contact met de Commanderend Officier moeten opnemen en hem meedelen dat hij, de Auditeur Militair, de zaak overneemt en verder zou afhandelen.

2.1.4.4 *Gevolg van niet-vervolging MILAN voor BAKKER/PATER*

De MILAN-medewerkers hebben door het niet opvolgen van Culemborg, hun disfunctioneren in het dagelijkse advies en toezicht en door incompetentie een substantiële bijdrage geleverd aan het falende overheidsoptreden op het gebied van de opslag van vuurwerk. Daarom is het onrechtvaardig dat zij niet strafrechtelijk zijn vervolgd. Ware het daartoe beperkt gebleven dan was het 'business as usual' geweest.

Er is echter een veel belangrijker effect dat voortkomt uit de niet vervolging van de MILAN-medewerkers; dat is de relevantie van de bevindingen t.a.v. MILAN voor het strafproces tegen de beide S.E. Fireworks directeuren. Doordat de overtredingen van MILAN niet in het proces tegen PATER en BAKKER zijn betrokken zijn zij in het belang van hun verdediging geschaad.

2.1.5 VROM, V&W, BZK en Justitie

Zoals elders aangegeven gaat het OM uit van correcte regelgeving in Nederland aangaande vuurwerk. Binnen die regelgeving is een ramp dan niet mogelijk. Wanneer er toch een ramp plaatsvindt moet er dus sprake zijn van inbreuken op die regelgeving. Het OM gaat in haar strafrechtelijke opsporing helemaal voorbij aan het feit dat:

- De regelgeving voor de classificatie van vuurwerk verkeerd kan zijn. Dat is in Nederland inderdaad het geval. Vanwege de toepassing van een voor transport ontworpen classificatiesysteem worden de eigenschappen bij bulk opslag niet goed weergegeven door de classificatie. Zie o.a. <H.8.3.4.2.2> en <H.8.10>.
- De regelgeving voor de opslag van vuurwerk verkeerd kan zijn. Dit is inderdaad het geval in Nederland, want de werkelijke lessen van Culemborg, zoals de toepassing van een degelijke drukontlasting (plofdak i.p.v. deur) en het verwijderen van vuurwerkinrichtingen uit de buurt van woonwijken, is niet toegepast. Zie <H.2.2>.

[a] Dit proces-verbaal inzake defensiebureau MILAN was zeer onvolledig. Geen enkel gepleegd feit waaraan mogelijk strafrechtelijke gevolgen verbonden zouden kunnen worden, is opgenomen in dit Pv.
[b] De Auditeur-Militair treedt als rechter op in militaire strafzaken.
[c] De Commanderend Officier heeft voor militairen ook de bevoegdheid die een Officier van Justitie voor burgers heeft.

- De juridische basis voor handhaving gebrekkig kan zijn. Dit was in Nederland inderdaad het geval o.a. vanwege de werking van de zogeheten vertrouwensregel en de adressantenregel in de vervoersketen van vuurwerk. Zie <H.6>.
- De regelgeving voor het blussen van vuurwerk verkeerd kan zijn. Dit was inderdaad het geval, aangezien BZK beweert dat vuurwerk gewoon geblust kan worden terwijl dat theoretisch en praktisch onmogelijk is en er bovendien explosiegevaar optreedt wat door BZK wordt ontkend. Zie <H.8.5>.

En hoewel het OM moeilijk verweten kan worden dat het zichzelf niet heeft vervolgd vanwege de nalatige strafrechtelijke opsporing en vervolging in dit dossier, mag het ministerie van Justitie in dit rijtje niet ontbreken, juist vanwege die (achteraf gebleken) nalatigheid van het OM bij de opsporing en vervolging in dit dossier.

2.1.6 Inroeping Pikmeer-arrest

De officiële bekendmaking met motivatie van de inroeping van het Pikmeer-arrest, om de overheid buiten vervolging te stellen, heeft op 19 april 2001 het daglicht gezien d.m.v. een persconferentie van het OM[154] en een Kamerbrief van de minister van Justitie.[155] Daarin wordt betoogd dat de overheid, ook de lagere overheid, nooit strafrechtelijk vervolgd kan worden voor handelingen verricht in het kader van de uitvoering van een exclusieve bestuurstaak van de overheid. Hoewel dit door velen, niet in het minst door een grote meerderheid in de Tweede Kamer, als onrechtvaardig wordt gezien[156], valt daar weinig aan te doen voor de vervolging van de overheid in de zaak van de Vuurwerkramp. In de Eerste Kamer werd het wetsvoorstel om de mogelijkheid toe te laten de overheid ook strafrechtelijk vervolgbaar te stellen voor laakbare handelingen afgewezen. De motivatie van de tegenstemmers was dat de overheid zich bij de politiek diende te verantwoorden voor haar handelen en niet bij de strafrechter.

Wat de inroeping van het Pikmeer-arrest in de zaak van de Vuurwerkramp zo interessant maakt is de wijze waarop dit is gebeurd. Wanneer de bovenstaande argumentatie van het OM en van de Eerste Kamer wordt afgezet tegen de formulering door datzelfde OM van de onderzoeksopdracht aan het Tolteam dan valt het op dat het Tolteam door het OM een volstrekt nutteloze opdracht heeft meegekregen voor wat betreft het onderzoek naar het handelen van de overheid. Het plan van aanpak van het Tolteam, opgesteld door Justitie en politie en voortdurend aangepast, vermeldt als deelopdracht het onderzoek naar het handelen en nalaten van de overheid als mogelijke bijdrage aan de ramp. Gelet op de in te roepen jusrisprudentie van het Pikmeerarrest is dit een volstrekt nutteloze exercitie. Zie de citaten uit het ‘Plan van Aanpak’ van het Tolteam op de volgende bladzijde:

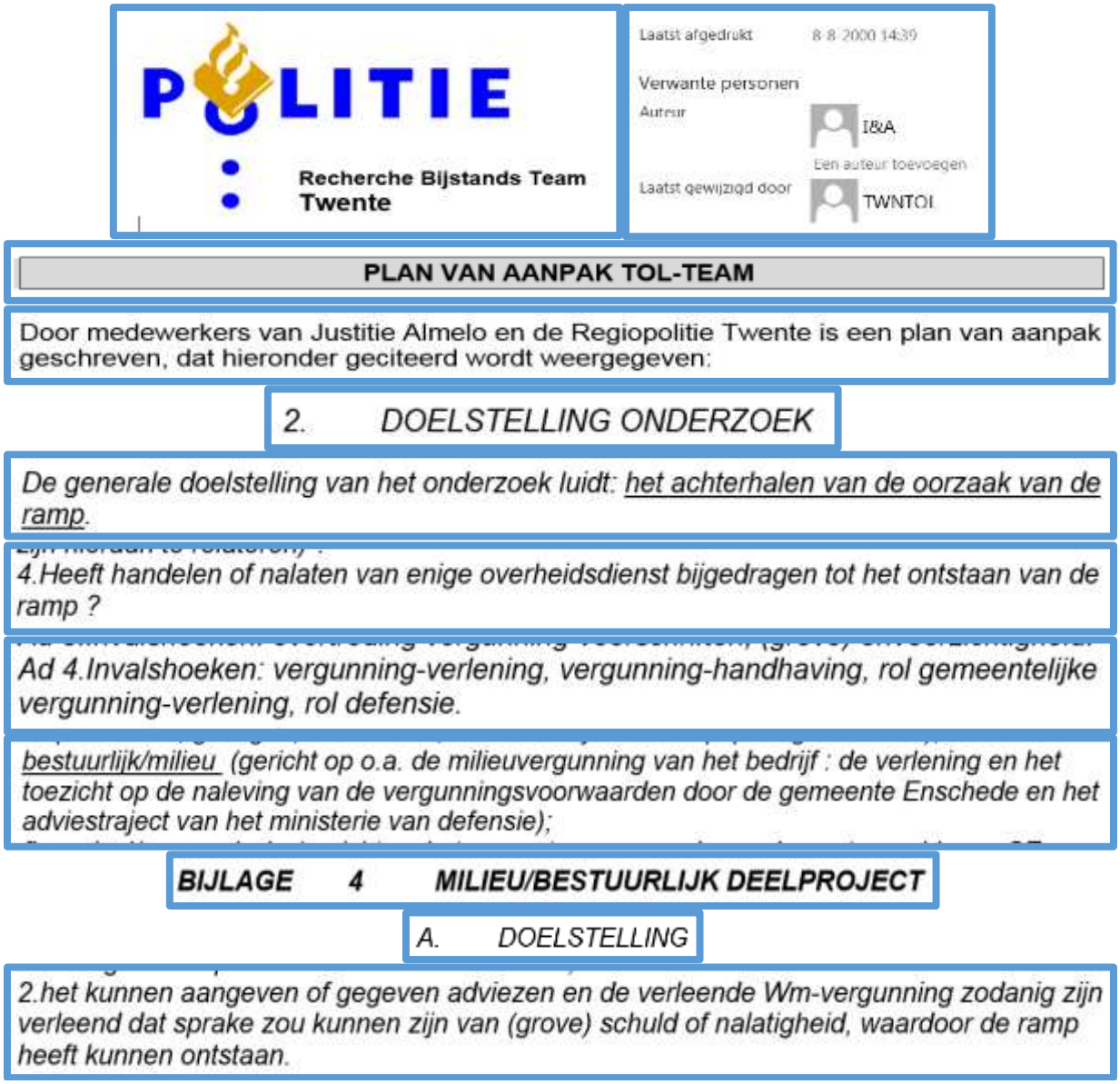

POLITIE

Recherche Bijstands Team
Twente

Laatst afgedrukt 8 8 2000 14:39

Verwante personen

Auteur I&A

Een auteur toevoegen

Laatst gewijzigd door TWNTOI

PLAN VAN AANPAK TOL-TEAM

Door medewerkers van Justitie Almelo en de Regiopolitie Twente is een plan van aanpak geschreven, dat hieronder geciteerd wordt weergegeven:

2. DOELSTELLING ONDERZOEK

De generale doelstelling van het onderzoek luidt: het achterhalen van de oorzaak van de ramp.

4.Heeft handelen of nalaten van enige overheidsdienst bijgedragen tot het ontstaan van de ramp ?

Ad 4.Invalshoeken: vergunning-verlening, vergunning-handhaving, rol gemeentelijke vergunning-verlening, rol defensie.

bestuurlijk/milieu (gericht op o.a. de milieuvergunning van het bedrijf : de verlening en het toezicht op de naleving van de vergunningsvoorwaarden door de gemeente Enschede en het adviestraject van het ministerie van defensie);

BIJLAGE 4 MILIEU/BESTUURLIJK DEELPROJECT

A. DOELSTELLING

2.het kunnen aangeven of gegeven adviezen en de verleende Wm-vergunning zodanig zijn verleend dat sprake zou kunnen zijn van (grove) schuld of nalatigheid, waardoor de ramp heeft kunnen ontstaan.

Zeer waarschijnlijk zit er een directe regie door het College van procureurs-generaal op de procedure van strafvervolging bij de Vuurwerkramp. Dit wordt duidelijk wanneer de gevolgde procedures bij de Nieuwjaarsbrand in Volendam en de Vuurwerkramp in Enschede met elkaar worden vergeleken[a] en achterliggende stukken inzake de strafvervolging van de overheid worden geraadpleegd.[157]

[a] Het College van Pg's heeft in beide gevallen (Enschede en Volendam) tot buitenvervolgingstelling van de betrokken gemeentes besloten. Voor Volendam waren daar slechts een paar dagen voor nodig en is die beslissing meteen wereldkundig gemaakt (januari 2001). Voor Enschede nam men meer dan een half jaar (januari 2001) en daarna is die beslissing nog een aantal maanden verborgen gehouden (tot april 2001), terwijl het Tolteam nog met het strafrechtelijk onderzoek bezig was en bijvoorbeeld in april 2001 nog medewerkers van de gemeente Enschede als verdachte aan het verhoren was, waarbij ook voor de gemeente bezwarende verklaringen zijn afgelegd door de betreffende milieuambtenaar.

2.1.7 Oud-eigenaar SMALLENBROEK (niet vervolgen)

2.1.7.1 *Schending evenredigheidsbeginsel*

Het Openbaar Ministerie heeft het onnodig geacht om de vorige eigenaar van S.E. Fireworks, Harm SMALLENBROEK, strafrechtelijk te vervolgen. De rechtbank Almelo vindt dit onbegrijpelijk en kent aan de niet-vervolging van SMALLENBROEK dan ook strafverminderende werking toe voor de strafbepaling voor de eigenaren van S.E. Fireworks, BAKKER en PATER.[158]
In <H.2.1.7.7> wordt aandacht besteed aan de mogelijk werkelijke motieven van het Openbaar Ministerie om SMALLENBROEK niet te vervolgen.

2.1.7.2 *Nalaten onderzoek intellectueel daderschap*

Zoals onder het voorgaande punt reeds weergegeven had het Openbaar Ministerie besloten om oud-eigenaar van S.E. Fireworks, Harm SMALLENBROEK, niet te vervolgen. Het OM gaf aan dat dit om opportuniteitsredenen zou zijn gebeurd. Dat de rechtbank Almelo dit onverklaarbaar vond had betrekking op de medeverantwoordelijkheid van SMALLENBROEK voor de bewezen geachte milieuovertredingen van S.E. Fireworks.

Er is echter een veel ernstiger reden waarom het kwalijk is dat het Openbaar Ministerie heeft besloten om oud-eigenaar SMALLENBROEK niet te vervolgen. Zoals uit het Tolteam proces-verbaal *'Project SMALLENBROEK'* is op te maken heeft het Openbaar Ministerie kennelijk puur en alleen op grond van het alibi van SMALLENBROEK (hij zou op Malta hebben verbleven ten tijde van de ramp)[159] besloten dat SMALLENBROEK niet vervolgd kon worden voor eventueel daderschap. Waar het Openbaar Ministerie totaal aan voorbij gaat is dat SMALLENBROEK ook vervolgd had kunnen worden voor het *'intellectueel daderschap'*. Dat wil zeggen voor het doen plegen van brandstichting of het faciliteren van een bedrijfsongeval.

Waarom had het Openbaar Ministerie hiernaar moeten kijken? Omdat SMALLENBROEK een dijk van een meervoudig motief had om S.E. Fireworks met de grond gelijk te maken. Uit het, overigens zeer oppervlakkige, Pv betreffende SMALLENBROEK is op te maken dat hij roddels en laster verspreidde over S.E. Fireworks, hetgeen hij bij verhoor stelselmatig ontkend heeft. Hierna volgen enkele elementen uit het motief van SMALLENBROEK:

1. SMALLENBROEK heeft aan zijn oud-medewerkers BAKKER en PATER een bedrijf verkocht op een moment dat SMALLENBROEK al wist dat het bedrijf binnenkort niet meer geëxploiteerd zou kunnen worden op de huidige locatie. Hij was reeds van plan de grond aan de gemeente te verkopen.[160] Dit vanwege de gewijzigde bestemmingsplannen van de gemeente die het bedrijfsterrein wilde veranderen in woongebied.[161] Reeds in juni 1997 schreef de gemeente aan SMALLENBROEK dat de gemeente bij verkoop van de grond een voorkeursrecht had gevestigd. Dit vanwege een wijziging van de bestemming van de grond.[162] SMALLENBROEK speculeerde op het feit dat het toen slechtlopende bedrijf ten gronde zou gaan en hij daarmee de door BAKKER en PATER geïnvesteerde zes ton zou kunnen innen.[163] Bij mislukking door BAKKER/PATER was immers bepaald dat het bedrijf terug zou vallen aan SMALLENBROEK.[164] Dat SMALLENBROEK al in een vroeg stadium wist dat zijn bedrijf

moest verdwijnen van de locatie aan de Tollensstraat blijkt uit de getuigenverklaring van gemeenteambtenaar Meijerink afgelegd op 5 oktober 2001 bij de rechtbank Almelo.

is mij bekend, dat toen Smallenbroek het bedrijf van zijn vader overnam, hij tegen bepaalde dingen aanliep, ook dat het bedrijf daar moest verdwijnen. Ik heb niet tegen

Figuur 29: Fragment 'bedrijf moest verhuizen' uit verklaring gemeenteambtenaar Meijerink voor rechtbank Almelo op 5 oktober 2001

2. SMALLENBROEK ondertekende op 27 april 1998 een koop- en verkoop overeenkomst met het latere S.E. Fireworks v.o.f. waarvan hij wist dat deze belast zou zijn door de overeenkomst (betreffende de vestigingsgrond van het bedrijf) met de Gemeente Enschede, waarbij SMALLENBROEK het voorkeursrecht van de gemeente dient na te komen op het moment dat de grond voor verkoop wordt aangeboden. De behandelend notaris (Hoving notarissen) heeft de plicht onderzoek te doen naar eventuele belastende omstandigheden. Het is niet duidelijk of verkoper SMALLENBROEK, door het niet mededelen aan de kopers van het op de grond rustende voorkeursrecht van de gemeente, de garantievoorwaarden[165] van de verkoopovereenkomst heeft geschonden.[a]

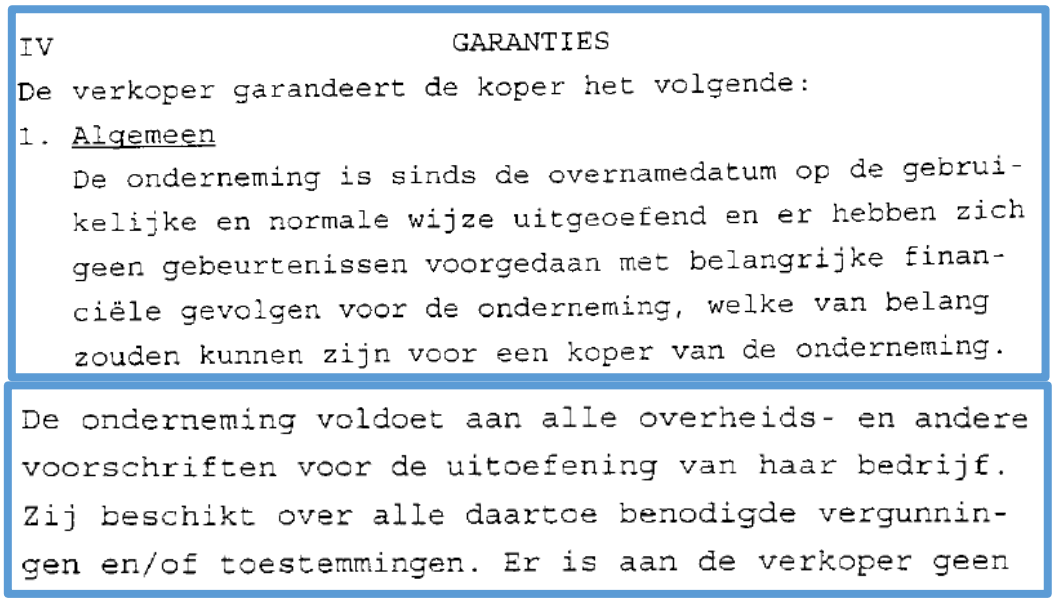
IV GARANTIES

De verkoper garandeert de koper het volgende:

1. Algemeen

De onderneming is sinds de overnamedatum op de gebruikelijke en normale wijze uitgeoefend en er hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan met belangrijke financiële gevolgen voor de onderneming, welke van belang zouden kunnen zijn voor een koper van de onderneming.

De onderneming voldoet aan alle overheids- en andere voorschriften voor de uitoefening van haar bedrijf. Zij beschikt over alle daartoe benodigde vergunningen en/of toestemmingen. Er is aan de verkoper geen

[a] Formeel is er geen sprake van een schending van de garantievoorwaarden zolang SMALLENBROEK niet voortijdig (d.w.z. voor 31.12.2002) de huurovereenkomst opzegt vanwege een verkoop van de grond aan de gemeente. Maar wél kan worden gesteld dat de vestiging van het voorkeursrecht door de gemeente betekent dat de gemeente van plan is, vanwege de wijziging van het bestemmingsplan, de grond te verwerven, hetgeen betekent dat het bedrijf niet meer kan worden voortgezet op de locatie aan de Tollensstraat.

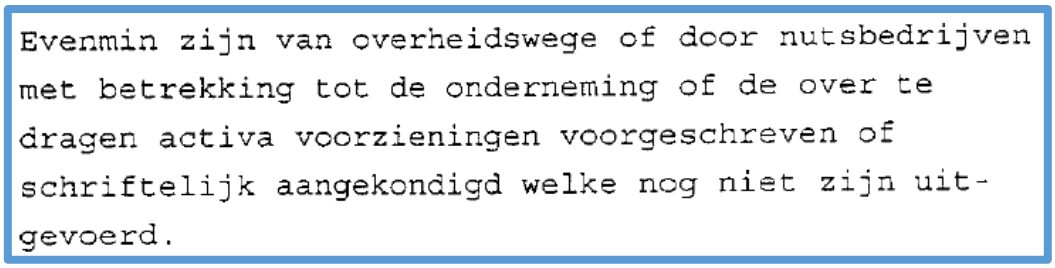
Evenmin zijn van overheidswege of door nutsbedrijven met betrekking tot de onderneming of de over te dragen activa voorzieningen voorgeschreven of schriftelijk aangekondigd welke nog niet zijn uit-gevoerd.

Figuur 30: Citaten uit garantiebepalingen van de koop- verkoopovereenkomst van het bedrijf S.E. Fireworks tussen SMALLENBROEK en BAKKER/PATER

3. Gelet op de hierboven weergegeven citaten uit de garantiebepalingen van de akte van koop en levering van de onderneming S.E. Fireworks is het goed mogelijk dat SMALLENBROEK, door de illegale wijze van uitvoering van zijn bedrijfsactiviteiten en door de ingebouwde lekkages in het bedrijf naar zijn privévermogen, de garantiebepalingen van het koop- verkoopcontract ook op andere wijze heeft geschonden voor zover de kopers (BAKKER/PATER) daarvan niet op de hoogte waren.
4. SMALLENBROEK heeft vele handelingen verricht om het door hem gewenste lot (beëindiging bedrijfsactiviteiten S.E. Fireworks) een handje te helpen. Zo probeerde hij bij de bank een lening van S.E. Fireworks te torpederen, probeerde hij bij leveranciers de kredietwaardigheid van S.E. Fireworks te ondermijnen[166] en probeerde hij afnemers te overreden naar hem (SMALLENBROEK) over te stappen.[167] Ook verkocht hij aan BAKKER en PATER in feite een bedrijf waarin nog verborgen financiële lekkages zaten waardoor SMALLENBROEK er privé nog steeds beter van werd.[168] Ook heeft SMALLENBROEK het onderhoudscontract van het boekhoudpakket gesaboteerd, probeerde hij de computers weg te nemen van het bedrijf en schreef hij de eigendom van bedrijfswagens over op zijn naam in strijd met het verkoopcontract. Tenslotte verspreidde SMALLENBROEK laster over de veiligheid bij het bedrijf en de financiële situatie van S.E. Fireworks.[169]
5. De overnamesom van S.E. Fireworks was inclusief 4 ton aan compensatie voor gemiste inkomsten door SMALLENBROEK[170], die een levendige zwarte handel exploiteerde naast de officiële bedrijfsvoering van S.E. Fireworks. Aangezien BAKKER niet door wenste te gaan met deze praktijken[171] leverde dit een risico op voor SMALLENBROEK.
6. BAKKER beëindigt de aanstelling van SMALLENBROEK als acquisiteur na de overname. BAKKER beëindigt ook de aanstelling van Anette SMALLENBROEK als boekhoudster van S.E. Fireworks, een positie die zij tegen de afspraken in niet wenste op te geven.[172] Ook dwingt BAKKER met steun van de externe accountant SMALLENBROEK tot terugbetaling van fl.60.000,- wegens aan de privé van SMALLENBROEK weggelekte gelden. Dus BAKKER gooit de familie SMALLENBROEK buiten.
7. SMALLENBROEK is eigenaar van de grond gebleven en wenst die grond te verkopen aan de gemeente. Doordat de grond belast is met huurders (BAKKER en PATER) dreigt de gemeente aan SMALLENBROEK 3 ton minder te betalen voor de grond. Het verdwijnen van S.E. Fireworks levert dus extra 3 ton op voor SMALLENBROEK. Dit is na de ramp ook zo afgewikkeld.[173]
8. Tegen de verwachting van SMALLENBROEK in weten BAKKER en PATER het bedrijf tot een succes te maken en de omzet en winst stijgen spectaculair.[174] SMALLENBROEK die, in strijd met het overeengekomen concurrentiebeding[175], zelf ook

vuurwerkbedrijven exploiteert met zijn vrouw[176], heeft er zo onverwacht een geduchte concurrent bij.

9. BAKKER had een bodemprocedure aangespannen tegen SMALLENBROEK en zijn bedrijven vanwege alle hierboven genoemde handelingen die SMALLENBROEK ondernam. In een eerdere kort geding procedure had de rechter al aangegeven dat hij indicaties aanwezig achtte dat SMALLENBROEK inderdaad het concurrentiebeding overtrad. De kansen dat BAKKER zijn bodemprocedure tegen SMALLENBROEK zou winnen waren dus groot. De eerste zitting in die procedure stond al op de rol van de rechtbank gepland voor 5 juni 2000 om 14u, dat is maar drie weken na de ramp.[177]

Het afsluitend Tolteam proces-verbaal van het 'project SMALLENBROEK' geeft aan dat er nauwelijks onderzoek is gepleegd naar de handel en wandel van de familie SMALLENBROEK. Gelet op de bovengenoemde motieven die bij SMALLENBROEK aanwezig waren voor het doen plegen van een brand bij S.E. Fireworks, is het Openbaar Ministerie zeer nalatig geweest dat het geen opdracht heeft gegeven hier onderzoek naar te doen. Daarbij is een eenvoudige brand reeds voldoende om de milieuvergunning voor S.E. Fireworks te laten intrekken, waardoor het bedrijf zou moeten sluiten en SMALLENBROEK zijn zin zou hebben gekregen.

Figuur 31: Symbolisch weergegeven Tolteam Pv met knipsels uit origineel Pv betreffende het onderzoek naar oud-eigenaar SMALLENBROEK

2.1.7.3 *Weglating dossiers*

Het niet in beslag laten nemen en daarmee dus ook het weglaten van de dossiers van S.E. Fireworks advocaat mr. KROEP uit het strafdossier tegen S.E. Fireworks moet een bewuste omissie zijn geweest van het Openbaar Ministerie.[a] In deze dossiers van advocaat mr. KROEP staan alle argumenten en onderbouwing waarop de door S.E. Fireworks tegen oud/eigenaar aangespannen bodemprocedure was gebaseerd. Het OM wist van het bestaan van dit dossier, want S.E. Fireworks mededirecteur BAKKER heeft keer op keer de aandacht van de politie proberen te vestigen op de motieven van oud-eigenaar SMALLENBROEK om zijn bedrijf te laten verdwijnen.[178] Een kort overzicht van de elementen die in het dossier van Advocaat mr. KROEP waren te vinden[179]:

Figuur 32: Ordners dossier bodemprocedure van S.E. Fireworks advocaat mr. KROEP, zoals die heden voorhanden zijn. Het OM heeft nagelaten deze dossiers in beslag te nemen

[a] Dit is af te leiden uit het feit dat zowel R.J. BAKKER zelf, als zijn advocaat Plasman en zijn echtgenote A. BAKKER herhaaldelijk hebben verzocht om inbeslagneming van het 'Kroep-dossier'.

2.1.7.4 *Schending van het concurrentiebeding*

Schending van het anti-concurrentie beding, dat is overeengekomen bij de overname van het bedrijf door BAKKER en PATER, vond plaats door SMALLENBROEK rechtstreeks, dan wel onrechtstreeks via zijn echtgenote Anette SMALLENBROEK-Kuipers en de aan het echtpaar gelieerde vuurwerkbedrijven. Een opsomming:

a. De exploitatie van een drietal bedrijven die rechtstreeks dan wel indirect met de activiteiten in vuurwerk hebben te maken:
    - Fireworks and Pyrotechnic Consultants
    - SMALLENBROEK Holding B.V.
    - Handelsonderneming Smallesto
b. Het gebruik van de naam Fireworks door de oud-eigenaar, waardoor hij naar derden nog steeds suggereert de wettelijk vertegenwoordiger te zijn van S.E. Fireworks.
c. Het vervullen van de Nederlandse vertegenwoordiging voor het vuurwerkbedrijf Riedlinger S.R.L. door oud eigenaar SMALLENBROEK.
d. Door de extern accountant berekende schade van hfl. 103.221,- die handelsonderneming Smallesto heeft aangericht bij S.E. Fireworks vof als gevolg van het offreren van bestaande klanten van S.E. Fireworks.
e. Het uitbrengen van offertes voor het te verzorgen vuurwerk bij grote evenementen, evenals het verkrijgen van de opdracht en het daadwerkelijk tegen betaling verzorgen van de vuurwerkevenementen.[180]
f. Pogingen om het recht van alleen-vertegenwoordiging te krijgen in Nederland voor een aantal van de belangrijkste Chinese leveranciers van vuurwerk van S.E. Fireworks.
g. Het bezoeken van een belangrijke vuurwerkbeurs en daarbij uitnodigen en vergezellen van een van de vaste leveranciers van S.E. Fireworks.
h. Verzoeken aan ministerie van V&W door SMALLENBROEK om de door S.E. Fireworks overgenomen bezigingsvergunningen van vuurwerk weer op zijn naam te krijgen.
i. Oud-eigenaar SMALLENBROEK heeft zich op de deskundigenlijst c.q. schietlijst van een concurrerend vuurwerkbedrijf laten zetten, waardoor hij bevoegd is om concurrerende werkzaamheden uit te voeren.

2.1.7.5 *Sabotage van S.E. Fireworks vof*

Sabotage van S.E. Fireworks v.o.f. door oud-eigenaar SMALLENBROEK door:

j. Het in strijd met de contractuele voorwaarden opeisen van de achtergestelde lening van 6 ton (guldens).
k. Het overschrijven op naam van SMALLENBROEK van het licentiecontract van het boekhoudpakket van S.E. Fireworks, waardoor het bedrijf het boekhoudpakket niet meer volledig kan gebruiken op het moment dat de jaarafsluiting is begonnen.
l. Het stennis schoppen door SMALLENBROEK bij de bank van S.E. Fireworks over de aflossingsverplichtingen van een lening met staatsgarantie van S.E. Fireworks bij de bank door het bedrijf.
m. Bezoek van SMALLENBROEK aan China alwaar hij contact opneemt met vuurwerkleveranciers van S.E. Fireworks en hen vertelt dat S.E. Fireworks hem (SMALLENBROEK) nog grote sommen geld schuldig is, waarmee hij de kredietfaciliteit van S.E. Fireworks bij de leveranciers heeft onderuitgehaald.

n. Het afnemen van S.E. Fireworks-klanten, o.a. in de Verenigde Staten en in Duitsland.
o. Poging om een samenwerkingsovereenkomst aan te gaan met een Chinese leverancier van S.E. Fireworks en daarmee deze leverancier los te weken van S.E. Fireworks.
p. Het uitnodigen van alle klanten van S.E. Fireworks voor een bezoek aan een stand van een concurrerend bedrijf op een vuurwerk beurs in Duitsland.
q. Het misbruiken van de opzegging door S.E. Fireworks van de beide overeenkomsten met de oud-eigenaar (inzake provisie en management) als argument om de achterstelling van de lening bij de oud-eigenaar op te heffen, waardoor S.E. Fireworks plotseling voor te grote financiële verplichtingen zou komen te staan.

Uit het bovenstaande overzicht[a] is eenvoudig af te leiden dat oud-eigenaar SMALLENBROEK gedreven is om een einde te maken aan het bestaan van het door hem verkochte bedrijf S.E. Fireworks. Hier wordt niet beweerd dat SMALLENBROEK opdracht heeft gegeven tot brandstichting, maar wél dat dit is een motief voor het doen plegen van brandstichting bij S.E. Fireworks.

2.1.7.6 *Taps op SMALLENBROEK*

In het Proces-verbaal m.b.t. Bijzondere OpsporingsBevoegdheden in het dossier S.E. Fireworks d.d.7 maart 2001 staat aangegeven dat HRA SMALLENBROEK is getapt van 9 juni t/m 29 september 2000. Daar is niets van terug te vinden in het strafdossier. Tijdens het proces kreeg de verdediging van BAKKER géén toegang tot het 'U-dossier'.[181]

2.1.7.7 *Waarom de niet vervolging van de oud-eigenaar?*

Aan de oppervlakte kan er alleen verbazing zijn over de beslissing van het Openbaar Ministerie om vanwege de door het OM opgevoerde 'opportuniteitsredenen' oud-eigenaar SMALLENBROEK van S.E. Fireworks niet te vervolgen. Zelfs de voorzitter van de rechtbank Almelo spreekt in zijn vonnis over S.E. Fireworks over schending van het recht op gelijke behandeling en vindt deze keuze van het OM zo onverdedigbaar, gelet op de uit het onderzoek blijkende feiten, dat hij besluit tot strafvermindering voor de S.E. Fireworks directie.

Figuur 33: De vergunningaanvraag wordt na jaren opgepakt

Wat echter niet blijkt is dat het Openbaar Ministerie, in navolging van de commissie OOSTING, de werkelijke reden onbenoemd laat waarom het de oud-eigenaar niet wil vervolgen. Want dan komen er een aantal zaken aan het licht die een recht-toe-recht-aan veroordeling van S.E. Fireworks zouden compliceren, zoals:

[a] Bovenstaande punten zijn ontleend aan de inhoud van het dossier dat door S.E. Fireworks-advocaat mr. KROEP werd voorbereid t.b.v. de bodemprocedure die door BAKKER werd aangespannen tegen SMALLENBROEK. Al de genoemde punten zijn gebaseerd op concreet bewijsmateriaal, zoals correspondentie van leveranciers en afnemers, of cijferopstellingen van de externe accountant en rapportages van een recherchebureau. Verwijzingen naar deze brondocumenten zijn nog aan te brengen.

- Dat deze oud-eigenaar jarenlang (1993-1997), met medeweten van de gemeente, zonder milieuvergunning zijn zwaar vuurwerk bedrijf heeft uitgeoefend in een woonwijk gelegen.[182]

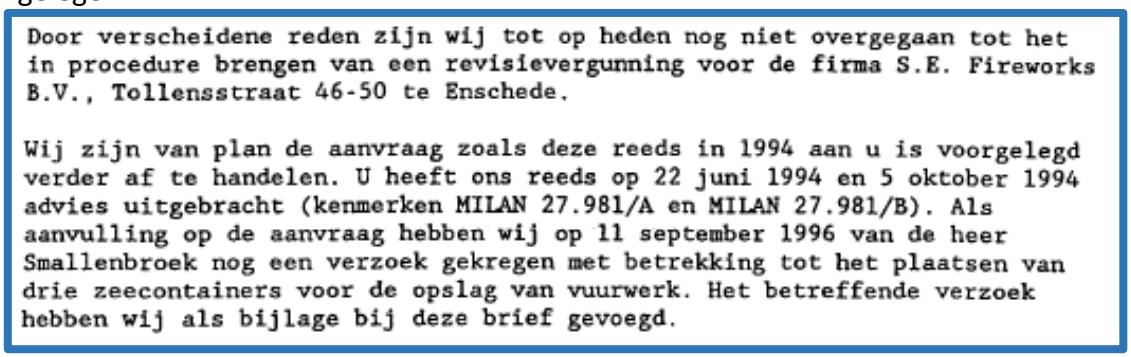

Door verscheidene reden zijn wij tot op heden nog niet overgegaan tot het in procedure brengen van een revisievergunning voor de firma S.E. Fireworks B.V., Tollensstraat 46-50 te Enschede.

Wij zijn van plan de aanvraag zoals deze reeds in 1994 aan u is voorgelegd verder af te handelen. U heeft ons reeds op 22 juni 1994 en 5 oktober 1994 advies uitgebracht (kenmerken MILAN 27.981/A en MILAN 27.981/B). Als aanvulling op de aanvraag hebben wij op 11 september 1996 van de heer Smallenbroek nog een verzoek gekregen met betrekking tot het plaatsen van drie zeecontainers voor de opslag van vuurwerk. Het betreffende verzoek hebben wij als bijlage bij deze brief gevoegd.

Figuur 34: Citaat uit een brief van de gemeente aan Bureau MILAN over het nog steeds niet in procedure brengen van de noodzakelijke revisievergunning voor S.E. Fireworks

- Dat de gemeente kort voor het verwerven van het voorkeursrecht de gedoogsituatie zonder vergunning heeft geregulariseerd.
- Dat de gemeente (kennelijk)[a] verzuimd heeft de registratieplicht na te leven die hoort bij het voorkeursrecht op de grond waarop S.E. Fireworks is gevestigd.
- Dat deze oud-eigenaar zijn bedrijf verkocht aan de nieuwe eigenaren zonder vermelding van de belasting van de grond met een voorkeursrecht van de gemeente, waardoor het waarschijnlijk was dat het bedrijf binnen afzienbare tijd van het terrein moest verdwijnen zonder dat de kopers dit wisten.
- Dat deze oud-eigenaar achter de rug van S.E. Fireworks om onderhandelingen voerde met de gemeente Enschede over de verkoop van zijn grond aan de gemeente en daarom een motief van drie ton had om het bedrijf S.E. Fireworks te laten verdwijnen van zijn grond.
- Dat de oud eigenaar jarenlang aan gemeenteambtenaren gratis vuurwerk verstrekte.
- Dat deze oud-eigenaar een groot aantal onwelvoeglijke acties heeft uitgevoerd tegen het bedrijf S.E. Fireworks en de nieuwe directie, dat daarover een bodemprocedure was aangespannen tegen hem en dat de kortgedingrechter al had aangegeven dat de oud-eigenaar dit zou gaan verliezen. De eerste zitting daarvan zou plaatsvinden kort na de ramp. Ook dit levert een sterk motief op voor aanzetten tot brandstichting.

Aan geen van deze zaken heeft het Openbaar Ministerie, evenals de commissie OOSTING, enige aandacht willen schenken want dat zou het van te voren uitgestippelde traject van veroordeling van S.E. Fireworks voor schuld aan de ramp, doorkruisen.

Ook zou een strafrechtelijk traject opnieuw de aandacht vestigen op de mankerende regelgeving in Nederland. Zolang het OM zich maar beperkte tot de handelingen van de nieuwe eigenaren van S.E. Fireworks van na de datum van overname, kon de schuld eenvoudig aan dit handelen worden toegeschreven: het *'Te-veel-en-te-zwaar'* adagio dat alles zou verklaren.

[a] In de kennisgeving van vestiging voorkeursrecht staat dat de gemeente dient te registreren welke handelingen wanneer plaatsvinden m.b.t. de terreinen waarop dat voorkeursrecht is gevestigd. De gemeente Enschede heeft nooit enig dossier verstrekt waaruit van deze registratie blijkt.

2.1.8 S.E. Fireworks (wél vervolgen)

2.1.8.1 *Regelgeving*

De wet- en regelgeving in Nederland rond vuurwerk deugen niet vanaf medio jaren negentig. Het bedrijf S.E. Fireworks kon daarom niet worden aangesproken op juistheid van de classificatie en de etikettering van hun vuurwerk. De ramp is vooral het gevolg van fouten in de wet- en regelgeving.[183]
Alleen dit gegeven al had moeten leiden tot de onmogelijkheid van strafrechtelijke vervolging van S.E. Fireworks. Dat het Openbaar Ministerie ondanks dit gegeven toch besloot S.E. Fireworks te vervolgen, en na vrijspraak op dit punt door de rechtbank Almelo[184] alsnog in hoger beroep te gaan, ook op dit punt, kan wijzen op een van te voren bepaalde strategie van strafvervolging, waarbij de vanwege de mankerende regelgeving falende overheid kennelijk buiten schot moest blijven.

2.1.8.1.1 Classificatie

S.E. Fireworks mocht volgens de vergunningsvoorwaarden subklasse 1.4 en subklasse 1.3 vuurwerk in opslag hebben. Tevens mocht men een beperkte hoeveelheid onverpakt vuurwerk in opslag hebben, indien dit vuurwerk onder bewerking was, of omgepakt werd, t.b.v. de voorbereiding van een evenement. Onverpakt vuurwerk geldt als subklasse 1.1 (dus massaexplosief) vuurwerk. Dus ook al werd het niet expliciet in de vergunning vernoemd; ook subklasse 1.1 kon/moest aanwezig zijn.

Al het vuurwerk dat op de rampdag bij S.E. Fireworks in opslag lag was geclassificeerd als subklasse 1.4 (de laagste klasse). Dit is gebeurd zonder tussenkomst van afnemer S.E. Fireworks. Ondanks de door het Tolteam en OM gewekte suggestie daartoe, heeft het OM nooit ook maar een begin van bewijs geleverd dat S.E. Fireworks enige invloed wilde of kon uitoefenen op de classificatie van het door hen aangekochte vuurwerk.[185]
Deze classificering vond plaats in het exporterende land. Volgens de internationale VN-afspraken hoort Nederland die classificatie te erkennen, en Nederland deed dat ook, totdat er voor S.E. Fireworks een her-classificatie gearrangeerd moest worden om de schuld van de ramp bij het bedrijf te kunnen leggen.
De Vuurwerkramp veranderde alles. Ineens moest het Openbaar Ministerie een verklaring hebben voor een massaexplosie die volgens de Nederlandse regelgeving geen massaexplosie had kunnen zijn. De meest voor de hand liggende oplossing was dat S.E. Fireworks stiekem veel te zwaar vuurwerk in opslag had, maar daar toch de laagste klasse 1.4 etiketten op had laten aanbrengen, dan wel dat S.E. Fireworks had moeten weten dat dit vuurwerk zwaarder was dan de etikettering aan gaf. Vuurwerk dat vóór de ramp nog correct was geëtiketteerd, was ná de ramp ineens te zwaar. Er werden nieuwe proeven gedaan. Deze vonden plaats op de Harskamp/Oldebroek (juni 2000), op de Maasvlakte-(in oktober 2000) en op Horstwald bij Berlijn (in november 2000). Door passend vuurwerk en passende condities toe te passen, waren de resultaten zoals gewenst door TNO en het Openbaar Ministerie:

- Consumenten- en evenementenvuurwerk 1.4 niet massaexplosief (Maasvlakte).[186]
- Het vuurwerk van S.E. Fireworks op de rampdag, was wél massaexplosief.[187]

In aanvulling op de eindnoten worden hieronder elf bronnen geciteerd, die bevestigen dat de conclusies van het Openbaar Ministerie fout zijn, als zou de oorzaak van de ramp liggen bij het *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk van S.E. Fireworks:

2.1.8.1.1.1 Bevindingen rijksambtenaar VROM en V&W

> *"De eigenaren van S.E. Fireworks konden niet worden aangesproken op de juistheid van de classificatie en etikettering van het door hen gehanteerde vuurwerk. Dit gold voor de aflevering, het derdenvervoer, de nederlegging, de opslag en de opschriften op het vuurwerk. Zo golden voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van vuurwerk in 2000 geen regels voor de classificatie van professioneel vuurwerk en consumentenvuurwerk. Op basis van de zogenaamde koppelingsbepalingen kon S.E. Fireworks vertrouwen op de juistheid van de informatie over de classificatie en etikettering van het ten vervoer aangeboden vuurwerk; zij vielen op dat vertrouwen niet aan te spreken. Met betrekking tot de opslag van het vuurwerk binnen S.E. Fireworks waren de regels voor de opschriften gebaseerd op de vervoersdocumentatie. Zolang S.E. Fireworks zich daaraan hield (en dit was het geval) waren zij ook hier niet aan te spreken op eventuele foutieve opschriften".*[188]Zie hoofdstuk <H.6>.

2.1.8.1.1.2 Uitspraak rechtbank Almelo

> *''De rechtbank is ter gelegenheid van het onderzoek gebleken dat er eigenlijk niemand in Nederland -ook niet de instanties die belast waren met vergunningverlening en de advisering daarbij- enig benul had van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoort te worden. Een classificatie daarvoor is nooit gemaakt, testen zijn nooit gedaan en zelfs een zogenaamde bureauclassificatie heeft nimmer plaatsgevonden. Dit alles anders dan in een veelheid van andere landen, die wel maatregelen op dit gebied hebben genomen.''*[189]

2.1.8.1.1.3 Bevindingen TNO controle Haarman Enschede

In juli 2000 brengt TNO een rapport uit aan de gemeente Enschede, waarin een veiligheids-advies aan de gemeente wordt gegeven betreffende de brand- en explosieveiligheid van de bedrijven 'HAARMAN Vuurwerk vof' en 'Gebr. HAARMAN BV', twee concurrerende bedrijven van S.E. Fireworks, beiden eveneens gevestigd in Enschede. Uit de samenvatting van het TNO-rapport komt het volgende citaat:

> *"Op basis van geconstateerde afwijkingen ten aanzien van de milieuvergunningen wordt geconcludeerd dat het in de milieuvergunning geëiste niveau van brand- en explosieveiligheid niet gehaald wordt. Een belangrijk aspect is dat TNO twijfelt aan de juistheid van de gevarensubklasse aanduidingen op de transportverpakkingen van bepaalde artikelen evenementenvuurwerk. Her-classificatie van die artikelen kan hierover duidelijkheid verschaffen. Omdat verwacht wordt dat deze problematiek landelijk geldt, is een rol voor de rijksoverheid weggelegd om hierin duidelijkheid te geven."*[190]

2.1.8.1.1.4 Brief ministerie V&W aan de minister

Op 12 april 2001 schrijft de directeur-generaal Goederenvervoer van het ministerie van V&W aan zijn minister een nota over het gebruik van vervoersclassificatie bij vuurwerk in transport en opslag. Daarin rapporteert hij de resultaten van een onderzoek over classificatie van vuurwerk dat in opdracht van de minister is uitgevoerd. Enkele citaten uit de brief worden hier onverkort weergegeven:

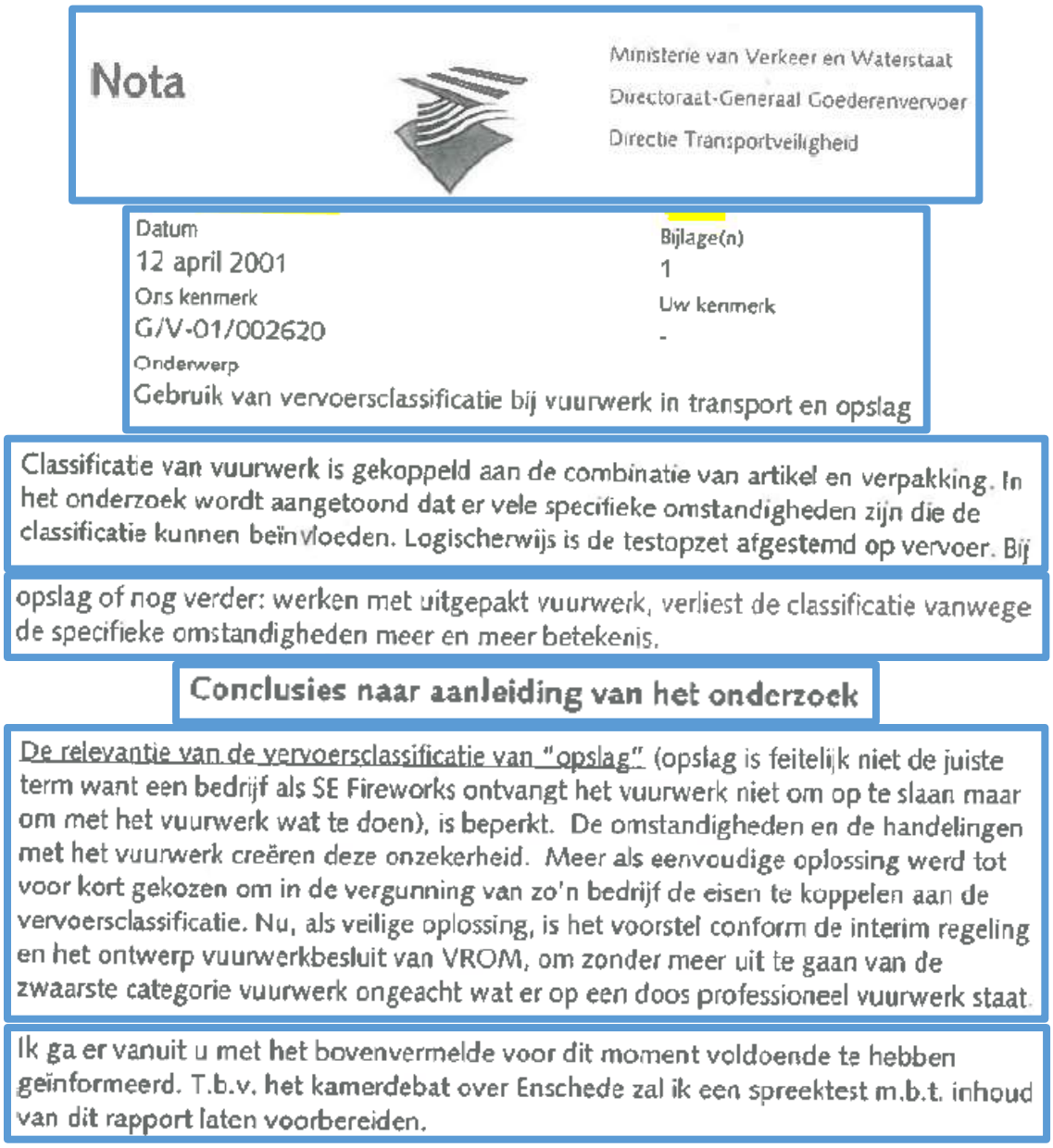

Nota

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Goederenvervoer
Directie Transportveiligheid

Datum
12 april 2001
Ons kenmerk
G/V-01/002620
Onderwerp
Gebruik van vervoersclassificatie bij vuurwerk in transport en opslag

Bijlage(n)
1
Uw kenmerk
-

Classificatie van vuurwerk is gekoppeld aan de combinatie van artikel en verpakking. In het onderzoek wordt aangetoond dat er vele specifieke omstandigheden zijn die de classificatie kunnen beïnvloeden. Logischerwijs is de testopzet afgestemd op vervoer. Bij opslag of nog verder: werken met uitgepakt vuurwerk, verliest de classificatie vanwege de specifieke omstandigheden meer en meer betekenis.

Conclusies naar aanleiding van het onderzoek

De relevantie van de vervoersclassificatie van "opslag" (opslag is feitelijk niet de juiste term want een bedrijf als SE Fireworks ontvangt het vuurwerk niet om op te slaan maar om met het vuurwerk wat te doen), is beperkt. De omstandigheden en de handelingen met het vuurwerk creëren deze onzekerheid. Meer als eenvoudige oplossing werd tot voor kort gekozen om in de vergunning van zo'n bedrijf de eisen te koppelen aan de vervoersclassificatie. Nu, als veilige oplossing, is het voorstel conform de interim regeling en het ontwerp vuurwerkbesluit van VROM, om zonder meer uit te gaan van de zwaarste categorie vuurwerk ongeacht wat er op een doos professioneel vuurwerk staat.

Ik ga er vanuit u met het bovenvermelde voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. T.b.v. het kamerdebat over Enschede zal ik een spreektest m.b.t. inhoud van dit rapport laten voorbereiden.

Figuur 35: Nota van V&W aan de minister op 12 april 2001, vooraf aan het Kamerdebat: transportclassificatie is ongeschikt voor opslag

Hieruit blijkt duidelijk dat de in Nederland voor opslag toegepaste transportclassificatie daarvoor ongeschikt is. Deze wetenschap bestond al tijdens de formulering van de tenlastelegging tegen S.E. Fireworks door het OM en overigens ook vooraf aan het Kamerdebat over het optreden van de overheid bij de Vuurwerkramp. Dat het OM dan toch inzet op de tenlastelegging van *'Te-veel-en-te-zwaar'* is zeer ernstig.

2.1.8.1.1.5 Verslag vergadering VL/RVI met TNO/PML

Op 30 juni 2000, ruim zes weken na de Vuurwerkramp, komen VL/RVI en TNO/PML bijeen om over de classificatieproblemen van vuurwerk te overleggen. Aan het eind van dit verslag worden een aantal gezamenlijk ingenomen stellingen weergegeven. Twee van die stellingen worden hieronder onverkort weergegeven:

Tezamen met TNO worden een aantal stellingen ingenomen:

a. De controle van vuurwerk is weliswaar van een acceptabel niveau. De mogelijkheden om de naleving van de classificatievoorschriften te controleren zijn beperkt. Niet omdat de voorschriften niet duidelijk zijn, maar omdat een dergelijke controle zeer technisch en wetenschappelijk is en gepaard gaat met zeer hoge kosten. Het zou mogelijk zijn een aantal inspecteurs van de RVI op te leiden als explosievendeskundigen met name gespecialiseerd in vuurwerk.
b. Bovenstaand probleem wordt versterkt op het moment dat er sprake is van zogenaamd professioneel vuurwerk. Dit vuurwerk is zeer divers en kan op geen enkele wijze worden herkend als zijnde behorend bij een classificatiecode.

Figuur 36: Fragment uit vergaderverslag VL/RVI met TNO/PML van 30 juni 2000, waarin wordt gesteld dat er in Nederland geen inspecteurs zijn die in staat zijn om een goede classificatiecontrole uit te voeren.

Uit deze twee gezamenlijk door VL/RVI en TNO/PML ingenomen stellingen blijkt duidelijk dat bij de in Nederland beschikbare vuurwerkinspecteurs de technische kennis ontbreekt om te kunnen controleren van welke classificatie het te controleren vuurwerk is. Dit probleem is vooral aanwezig bij professioneel vuurwerk (zoals dat ook door S.E. Fireworks werd gevoerd). Letterlijk staat er:

> *"Professioneel vuurwerk is zeer divers en kan (door de RVI-inspecteurs) op geen enkele wijze worden herkend als zijnde behorend bij een classificatiecode."*

Het moge duidelijk zijn dat onder zulke omstandigheden op geen enkele wijze van de toenmalige verdachte R.J. BAKKER verwacht had kunnen- noch mogen worden dat hij wist dat zijn vuurwerk, dat legaal onder de classificatiecode 1.4 werd ingevoerd, naderhand door de Nederlandse autoriteiten zou worden beschouwd als behorende bij een zwaardere classificatiecode.

2.1.8.1.1.6 CHAF grote schaal vuurwerkproeven: classificatie

Safety guidelines are currently based on UN Test Series 6, which was initially developed for the transport classification of high explosives and munitions. There are no specialised tests available for the classification of fireworks, either for transport or, more specifically, in relation to bulk storage.

In contrast to the state of knowledge with regard to the risk of accidental explosions involving high explosives and blast effects from high explosives, there is a lack of knowledge about the mechanisms of flame spread and pressure build-up in packaged pyrotechnic articles under conditions of confinement. This information is essential in understanding their behaviour in a fire. Currently, the hazards posed by pyrotechnic articles (especially display fireworks) during transport and bulk storage are not properly quantified.

Figuur 37: Introductietekst CHAF-proeven. Er zijn géén geschikte classificatietest voor vuurwerk.

Zoals uit de vorenstaande inleidende tekst van het CHAF-project blijkt, bestaan er geen deugdelijke classificatietests voor vuurwerk. Niet voor transport en zeker niet voor opslagsituaties. De huidige classificatiemethode was eigenlijk ontworpen voor het vervoer van munitie en explosieven, niet voor vuurwerk. Daarom voorspellen de huidige gevarenklassen ook niet juist de eigenschappen van vuurwerk en zeker niet wanneer in opslagcondities en onder opsluiting.

2.1.8.1.1.7 Classificatie buitenland

Onderstaande fragmenten komen uit <H.7.1.1.4>, waar meer details zijn opgenomen.

2.1.8.1.1.7.1 Tolteamboek politiewoordvoerder M. Bollen

Zie <H.7.1.1.4.1>. Internationaal was het bekend dat Nederland heel anders omging met classificatie dan de rest van Europa. In andere landen was de regelgeving strenger. Ook de opslag was overal heel anders geregeld dan in Nederland. Vuurwerkbedrijven stonden altijd ver buiten de stad, in afgelegen gebieden. Uit de bezoeken aan het buitenland komt naar voren dat er iets mis is met de classificatie van vuurwerk in Nederland. In andere landen worden de risico's van evenementenvuurwerk veel hoger ingeschat. In Frankrijk mag de brandweer een vuurwerkbrand niet blussen vanwege de risico's. De depots liggen vaak verder uit elkaar, gescheiden door een aarden wal. De regels zijn strenger v.w.b. de afstand tussen bewaarplaatsen, brandwerendheid deuren, testrapporten van vuurwerk, classificatie van vuurwerk, controle op de opslag van vuurwerk en de afstand tot de bewoonde wereld. Landen als Engeland, Frankrijk, Duitsland, Spanje, de VS en Canada worden genoemd als landen waar men strenger is en de regels beter op orde heeft.
De directeur van een Spaans vuurwerkbedrijf zegt dat de internationale vuurwerkbranche gebruik maakt van de te soepele regels in Nederland. Ruim 80 procent van het slechte Chinese vuurwerk op de EU-markt komt via Nederland binnen als lager geclassificeerd.

2.1.8.1.1.7.2 Rapport deskundige Drs. F. Vos

Zie <H.7.1.1.4.2>. Deskundige F. Vos wijst er op dat in Nederland het *'vuurwerkgedrag bij brand in opslag'* weliswaar als kennisprobleem wordt erkend, maar binnen het strafproces, tot en met de Hoge Raad al herhaald gevoerd, niet deskundig is opgelost.
Hij wijst op buitenlandse literatuur hierover, waarin veel meer kennis voorhanden is dan door de Nederlandse autoriteiten is toegepast. Hierbij citeert Vos een aantal buitenlandse rapportages over het gedrag van ontstoken vuurwerk binnen afgesloten ruimtes.

2.1.8.1.1.7.3 Brieven Minister BZK J. Remkes

Zie <H.7.1.1.4.3>. In diverse brieven van minister REMKES gericht aan de besturen van gemeentes en regionale brandweerkorpsen doet REMKES het voorkomen alsof Nederland met de inzet van sprinklerinstallaties binnen vuurwerkopslagplaatsen voorop loopt ten aanzien van het buitenland, i.p.v. achterloopt qua inzicht betreffende de inzet van water bij het blussen van een vuurwerkbrand. In de review is aangetoond dat een aanspringende sprinkler, in een gesloten bunker met brandend vuurwerk, funest en rampbevorderend kan werken. Water is alleen nuttig bij defensieve toepassing op nog niet brandend vuurwerk.

2.1.8.1.1.7.4 Oosting onderzoek: contra-expertises

Zie <H.7.1.1.4.4>. Het **Britse HSE** wijst de COV op de stringentere regelgeving in het Verenigd Koninkrijk aangaande de opslag van vuurwerk, dan in Nederland, voor wat betreft:

- De classificatie van het vuurwerk en de controle daarop.
- De interne veiligheidsafstanden tussen de opslagen binnen de inrichting.
- De veiligheidsafstanden tussen de inrichting en andere objecten/woonbebouwing daarbuiten.

Zie <H.7.1.1.4.5>. Het **Amerikaanse ATF** informeert de COV dat de Amerikaanse regelgeving met betrekking tot classificatie, interne en externe veiligheidsafstanden veel strenger is dan in Nederland. Indien de Amerikaanse regels waren gevolgd had de kans op explosies, zoals die tijdens de ramp in Enschede zijn opgetreden, veel kleiner geweest.
Verder deelt het ATF de COV mee dat het VN-vuurwerk transportclassificatiesysteem, dat in Nederland ook voor de opslag van vuurwerk wordt gebruikt, in de VS alleen wordt gebruikt bij het transport van vuurwerk (PvB: conform het bedoelde ontwerp). Voor de opslag van vuurwerk wordt in de VS een ander systeem gebruikt.

2.1.8.1.1.7.5 V&W notitie internationale vergelijking

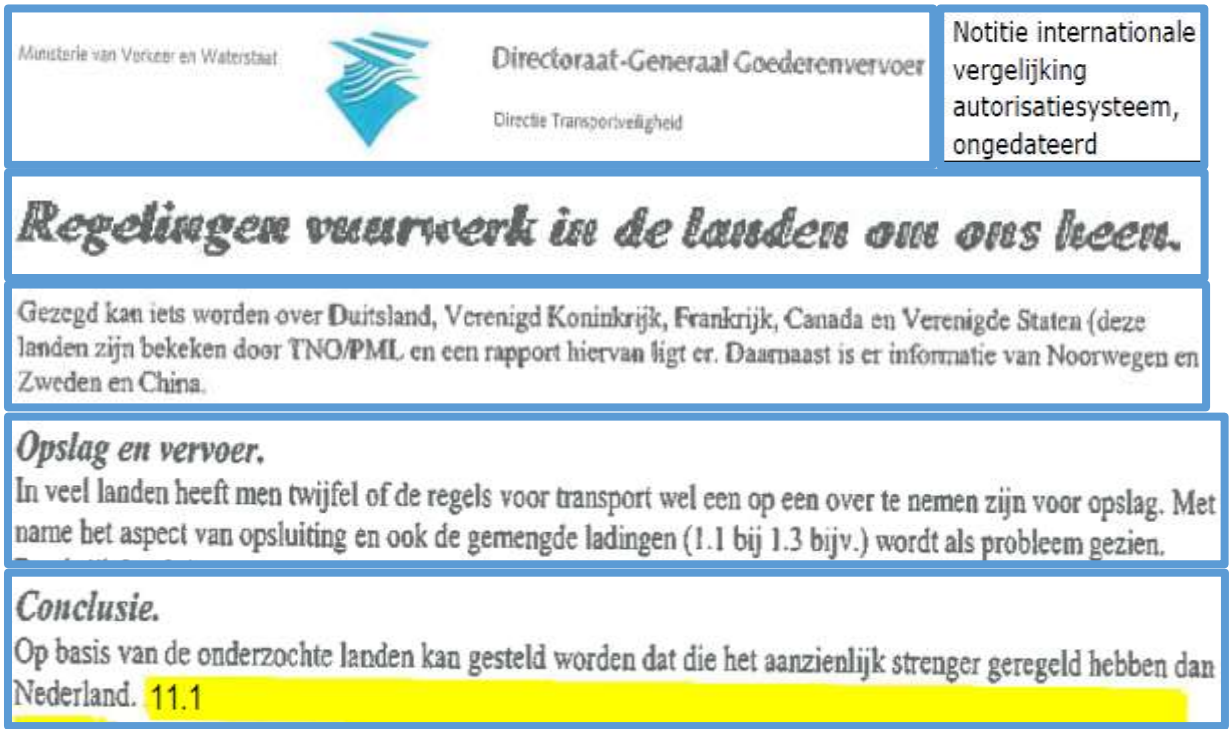

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Directoraat-Generaal Goederenvervoer

Directie Transportveiligheid

Notitie internationale vergelijking autorisatiesysteem, ongedateerd

Regelingen vuurwerk in de landen om ons heen.

Gezegd kan iets worden over Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Canada en Verenigde Staten (deze landen zijn bekeken door TNO/PML en een rapport hiervan ligt er. Daarnaast is er informatie van Noorwegen en Zweden en China.

Opslag en vervoer.

In veel landen heeft men twijfel of de regels voor transport wel een op een over te nemen zijn voor opslag. Met name het aspect van opsluiting en ook de gemengde ladingen (1.1 bij 1.3 bijv.) wordt als probleem gezien.

Conclusie.

Op basis van de onderzochte landen kan gesteld worden dat die het aanzienlijk strenger geregeld hebben dan Nederland. 11.1

Uit deze ongedateerde notitie van het ministerie V&W blijkt dat de regelgeving t.a.v. de classificatie en opslag van vuurwerk in het buitenland strenger is dan in Nederland. Anders dan in Nederland wordt in de meeste andere landen het voor transport ontworpen classificatiesysteem niet blind toegepast voor de opslag van vuurwerk. Zie <H.7.1.1.4.6>.

2.1.8.1.2 Opslag

Hetzelfde wat voor de Nederlandse vuurwerkregelgeving in zijn algemeenheid geldt, en wat voor de classificering geldt is ook van toepassing op de regels, gebruiken en ervaring t.a.v. de opslag van vuurwerk.

Zoals hiervoor al is weergegeven, en het wordt hier herhaald, beschreef rijksambtenaar dat voor de opslag binnen S.E. Fireworks geen regels golden voor de classificatie en etikettering. S.E. Fireworks kon ook daardoor niet worden aangesproken op de onjuistheid van de classificatie en etikettering van het bij S.E. Fireworks opgeslagen vuurwerk. Met betrekking tot die opslag binnen S.E. Fireworks waren de regels voor opschriften gebaseerd op de vervoersdocumentatie.[a] Zolang S.E. Fireworks zich daaraan hield (en dit was het geval) waren zij ook hier niet aan te spreken op eventuele foutieve opschriften.[191]

2.1.8.1.3 Plofdak

2.1.8.1.3.1 Vuurwerkbedrijf Wagenvoort

De steller (PvB) is in 2016 op bezoek geweest bij het vuurwerkbedrijf van de familie Wagenvoort te Wapenveld. Oud-eigenaar Gerrit Wagenvoort is oprichtend voorzitter geweest van de vereniging Evenementenvuurwerk in Nederland (VEN) geweest. In die hoedanigheid is hij zeer kritisch geweest op het beleid t.a.v. de behandeling van evenementenvuurwerk in Nederland. Tijdens het bezoek heeft Wagenvoort de dakconstructie van zijn opslagbunkers laten zien. Deze waren volgens aanwijzingen van de toezichthouder vervaardigd met een zware gewapend betonnen dakconstructie die vast bevestigd is aan de opstaande muren. Wagenvoort vertelde dat een dergelijke constructie een ramp zoals in Enschede faciliteert. Om dit te voorkomen had hij op eigen initiatief een betere oplossing bedacht met een plofdakconstructie, zoals in sommige landen is voorgeschreven. Wagenvoort heeft deze op last van de toezichthouder af moeten breken en moeten vervangen voor de huidige starre constructie die garant staan voor drukopbouw en heftige explosies, mocht het vuur ooit binnen geraken zoals in Enschede is gebeurd.[b]

2.1.8.1.3.2 Interview in Trouw met brandweerofficieren

Onder de titel: *"Het bunkerdak moet eraf kunnen"* publiceerde Dagblad Trouw op 28 december 2013 een artikel over de tekortschietende wet- en regelgeving in Nederland op het gebied van de opslag van vuurwerk. In dat artikel worden twee (voormalig) brandweerofficieren geciteerd die stellen dat blussen van een vuurwerkbrand met water geen zin heeft en dat vuurwerkbunkers uitgerust zouden moeten zijn met een zogeheten 'Plofdak'.[192]

---

[a] Nederland hanteert voor de opslag van vuurwerk het internationale classificatiesysteem dat is ontworpen voor het transport van vuurwerk. Op diverse momenten is gebleken dat dit niet juist is, zoals na Culemborg (1991), Enschede (2000) en de EU grote schaal vuurwerkproeven in Polen (2005). In opslag vertoont vuurwerk andere eigenschappen dan tijdens vervoer, o.a. vanwege de hoeveelheden, de opsluiting en de vullingsgraad.
[b] Van belang hierbij is dat de helaas opgeheven AGS (Adviesraad Gevaarlijke Stoffen) het gebruik van verdergaande drukontlasting voorschreef.

2.1.8.1.4 Sprinklerinstallaties

In Nederland worden, in tegenstelling tot in een aantal van de ons omringende landen, automatische sprinklerinstallaties voorgeschreven in de opslagruimtes van vuurwerk. Het ontbreken van een werkende sprinklerinstallatie is ook S.E. Fireworks tegengeworpen. Maar waarom zijn deze sprinklers niet in alle landen voorgeschreven? De reden is dat eenmaal brandend vuurwerk simpelweg niet is te blussen met water. Het gebruik van sprinklers brengt bovendien een aantal risico's met zich mee. Een korte uitleg van wat er gebeurt bij de detectie van een brand in een opslagruimte waarin automatische sprinklers zijn aangebracht.

1. Een sprinklerinstallatie is een bluswaterleiding die altijd onder druk staat met water. Aan het einde van de leidingen bevinden zich sproeikoppen aan het plafond van de opslagruimte.
2. Deze sproeikoppen worden geactiveerd door middel van een 'smeltzekering'.
3. Deze smeltzekering is ingesteld op een bepaalde kritische temperatuur. Het meest gangbaar is een temperatuur van 57 ºC, waarbij de sprinkler automatisch in werking treedt.
4. De werking berust op het smelten van de zekering door de hitte die wordt afgegeven door het brandende materiaal, in dit geval vuurwerk.
5. In het geval van de opslag van normaal brandbaar materiaal treedt bij de inwerkingtreding van de sprinklers blussing op van het in brand staande materiaal. Zeker omdat sprinklers zo zijn gemaakt dat grote hoeveelheden water tegelijk kunnen worden gesproeid.

Figuur 38: Sprinkler met temperatuurgevoelige smeltzekering

6. In het geval van brandend vuurwerk treedt deze blussing door sprinklerwater niet op, omdat vuurwerk een materiaal is waarbij in het materiaal oxidatoren zijn ingebouwd, waardoor het onder water kan branden zonder dat extern zuurstof hoeft te worden toegevoegd door bijvoorbeeld de aanwezigheid van lucht.
7. Zoals met een eenvoudige test is te zien helpt zelfs volledige onderdompeling in water niet. Ook eenvoudig vuurwerk zoals de onschuldige sterretjes blijven onder water gewoon doorbranden totdat het materiaal helemaal is opgebruikt door het verbrandingsproces.[193]
8. Niet alleen blijft de brand aanwezig, er is bovendien sprake van extra gasontwikkeling, waardoor het explosiegevaar kan toenemen.
9. Bij gesloten opslagruimtes treedt bovendien drukopbouw op doordat de gassen niet wegkunnen. Indien deze gesloten ruimtes betonnen bunkers zonder plofdak zijn of stalen zeecontainers, dan is de drukopbouw zo groot dat er een massaexplosie op kan treden bij vuurwerk dat normaal gesproken niet massaexplosief is.[194]

Voor de volledigheid dient hierbij te worden opgemerkt dat sprinklerinstallaties wél nuttig kunnen zijn bij het bevochtigen van nog niet in brand geschoten voorraden, mits zich daaronder géén vuurwerk bevindt dat spontaan met water tot een chemische rectie komt.[a] Idealiter zou, in het geval van een voorraad stoffen met ingebouwde oxidatoren, een sprinklerinstallatie alleen aan mogen springen bij brandsignalering, in die ruimtes waar nog géén brand heerst. Dergelijke sprinklerinstallaties worden door de Nederlandse overheid echter niet voorgeschreven.

2.1.8.1.5 Nabijheid woonwijk

2.1.8.1.5.1 Oneigenlijke tenlastelegging door Openbaar Ministerie

Het Openbaar Ministerie heeft bepleit dat de schuld en de zwaarte van de overtreding door de beide directeuren mede afhangt van het feit dat het bedrijf S.E. Fireworks was gevestigd in de buurt van woningen. In de tenlastelegging van het Openbaar Ministerie voor de rechtbank Almelo[195] voert het Openbaar Ministerie aan dat S.E. Fireworks tussen 27 april 1998 en 13 mei 2000 op grove en nalatige wijze, gelegen aan de Tollensstraat en derhalve in of in de onmiddellijke nabijheid van een woonwijk gelegen, *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk heeft opgeslagen en daarbij de veiligheidsvoorschriften niet in acht heeft genomen.

Dat het bedrijf bij de gemeente reeds meerdere verzoeken had ingediend om in aanmerking te komen voor een vestigingsplaats op een industrieterrein buiten de woongebieden gelegen en dat deze verzoeken door de gemeente niet zijn gehonoreerd, heeft het Openbaar Ministerie niet weerhouden van deze benadering.

Sterker nog: Toen de rechtbank Almelo deze tenlastelegging niet honoreerde, heeft het Openbaar Ministerie deze in hoger beroep doodleuk herhaald, waarbij het gerechtshof deze tenlastelegging wél heeft gehonoreerd.[196]

De gemeente ging zelfs zover om te stellen dat S.E. Fireworks helemaal niet in een woonwijk lag maar op een industrieterrein, toen een omwonende bezwaar maakte tegen de vergunningverlening door de gemeente aan S.E. Fireworks.

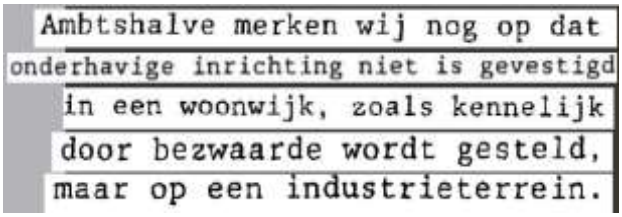
Ambtshalve merken wij nog op dat
onderhavige inrichting niet is gevestigd
in een woonwijk, zoals kennelijk
door bezwaarde wordt gesteld,
maar op een industrieterrein.

Figuur 39: Knipsel uit de afwijzing door de gemeente Enschede van een bezwaarschrift van omwonende tegen de vestiging van S.E. Fireworks in een woonwijk.

Dat S.E. Fireworks in een woonwijk was gelegen werd zelfs door de Hoge Raad bij de afwijzing van een herzieningsverzoek nog in de argumentatie opgenomen. [197]

[a] Zie het incident dat zich eind mei 2018 voordeed bij de door de overheid beheerde landelijke opslagplaats voor o.a. inbeslaggenomen vuurwerk in het Brabantse dorp Ulicoten. Daar was een sprinkler gaan lekken en heeft men halsoverkop vuurwerk bij het lek vandaan moeten halen vanwege het gevaar van een spontane reactie tussen dat vuurwerk en het water. Zo'n reactie kan optreden bij hogere concentraties van bepaalde metalen in vuurwerk, zoals magnesium.

2.1.8.1.5.2 Buitenland

In het buitenland daarentegen is het niet de gewoonte om bedrijven met een vuurwerkopslag toe te laten in een woonwijk. Dit komt o.a. mooi naar voren in de door het Tolteam genoteerde bevindingen bij de bezoeken aan in het buitenland gevestigde vuurwerkbedrijven. Deze bezoeken vonden plaats in het kader van de rechtshulpverzoeken aan het buitenland voor de reconstructie van de voorraad vuurwerk op de rampdag, maar in de marge noteert het Tolteam (ongewild?) de in het buitenland veel veiliger omstandigheden en regelgeving waarbinnen dergelijke vuurwerk-bedrijven zijn gevestigd zie <H.7.1.1.4.1>.

Op de hiernaast afgebeelde luchtfoto is duidelijk te zien dat S.E. Fireworks was gevestigd in de onmiddellijke nabijheid van woningen. Deze situatie was (en is nog steeds) normaal binnen de Nederlandse regelgeving.

Figuur 40: Op de luchtfoto is duidelijk te zien dat S.E. Fireworks (groen omkaderd) aan twee kanten werd omgeven door woningen.

2.1.8.1.5.3 Aanbeveling Culemborg

Vermeldenswaardig is bovendien dat de vestiging van een vuurwerkbedrijf in een woonwijk ook in strijd is met de aanbevelingen die destijds gedaan zijn na de vuurwerkexplosie in Culemborg (14 februari 1991) waarbij een van de aanbevelingen was om vuurwerkbedrijven niet meer toe te laten binnen of in de nabijheid van een woonwijk. In een artikel verschenen in de Twentse Courant Tubantia van 7 oktober 2000[198] geeft de toenmalige (1991) districtsinspecteur Henry Reudink een interview waaruit blijkt dat hij al in 1991, n.a.v. de explosie in Culemborg, waarschuwde voor de enorme - onderschatte - risico's van groot vuurwerk. De opslag moet de bebouwde kom uit, was zijn overtuiging. Reeds in 1991 en 1992 was n.a.v. de vuurwerkexplosie in Culemborg, en de daarna gehouden testen met

Afgevraagd kan worden of vuurwerkbedrijven, die een zo groot effect kunnen hebben op de gemeenschap, nog wel te handhaven zijn op relatief korte afstand van deze gemeenschap.

Figuur 41: Passage uit de aanbevelingen van inspecteur Reudink van 21 maart 1991

vuurwerk, gerapporteerd dat vuurwerk niet in de nabijheid van een woonwijk kan worden opgeslagen.[199] Ondanks een aangetoonde ruime verspreiding van dit rapport[200] zijn de daarin vervatte aanbevelingen door de overheid in een la gelegd en nooit toegepast.[201]

2.1.8.1.5.4 Ligt S.E. Fireworks nu in, bij, naast of niet in de woonwijk?

De formele bestemming van het S.E. Fireworks terrein was industrieterrein, dus niet in een woonwijk gelegen. De afbeelding in de voorgaande paragraaf <H.2.1.8.1.5.2> laat duidelijk zien dat het S.E. Fireworks terrein pal in een hoek van twee straten ligt met woonhuizen. Het Openbaar Ministerie hanteert de formulering: *"gelegen aan de Tollensstraat en derhalve in of in de onmiddellijke nabijheid van een woonwijk gelegen"*. In deze reviewrapportage heeft steller (PvB) er consequent voor gekozen de formulering van de Hoge Raad aan te houden: *"Het in een woonwijk gelegen vuurwerkbedrijf"*.[202]

2.1.8.2 *Culemborg*

In een persbericht van het Arrondissement te Utrecht (oktober 1991) over het door het Openbaar Ministerie gecoördineerde onderzoek wordt medegedeeld dat wordt afgezien van strafrechtelijke vervolging. De Officier van Justitie te Utrecht schrijft aan de Hoofdofficier van Justitie een notitie waarin hij van mening is dat de met toezicht belaste instanties in het geheel niet dan wel in onvoldoende mate controles hebben uitgeoefend bij het bedrijf MS Vuurwerk te Culemborg. Dit heeft mede geleid tot het niet strafrechtelijk vervolgen van de verantwoordelijken van het bedrijf. Tegen de door het bedrijf gevolgde niet-correcte handelwijze werd immers niet opgetreden door de instantie die wel controles heeft uitgevoerd, zijnde de Rijksverkeersinspectie.[203]

Ook dit gegeven had uit het oogpunt van gelijke behandeling moeten leiden tot de onmogelijkheid van strafrechtelijke vervolging van S.E. Fireworks. Het Openbaar Ministerie heeft het gegeven van niet-vervolging in Culemborg weten te omzeilen door te verklaren dat de situaties in Culemborg en Enschede niet vergelijkbaar waren.[204] Het besluit van het Openbaar Ministerie om S.E. Fireworks toch te vervolgen kan wijzen op een van te voren bepaalde strategie van strafvervolging, waarbij de mankerende regelgeving van de overheid[205] kennelijk buiten schot moest blijven.

2.1.8.3 *Beeldvorming S.E. Fireworks*

Daar waar S.E. Fireworks in werkelijkheid een succesvol bedrijf was geworden[206] met een clean-desk policy[207], aangescherpte veiligheidsvoorzieningen en nieuw ingevoerde opleidingen voor het personeel, zelfs voor de oproepkrachten[208], heeft het Openbaar Ministerie er alles aan gedaan om S.E. Fireworks publiekelijk te profileren als een criminele organisatie. Zo is door het OM op basis van oneigenlijk bewijs het beeld van illegale handel en zwarte verkopen in het leven geroepen, terwijl S.E. Fireworks daarmee vanaf het moment van de overname (27 april 1998) was gestopt.[209] Ook heeft de zaaksofficier mr. H. STAM zich in het OM-jaarverslag (arrondissement Almelo, jaar 2001) publiekelijk uitgesproken over een door hem waargenomen leugenachtige houding van de verdachte BAKKER. Dit was zo flagrant in strijd met de waarheid dat het vaste verhoorkoppel van BAKKER, die hem maar liefst 85 verhoren hebben afgenomen, het nodig vonden om in een officieel proces-verbaal vast te leggen dat zij BAKKER nooit hebben betrapt op leugens, laat staan een leugenachtige houding. Dit verhoorkoppel bestond uit de Tolteam rechercheurs Jan PAALMAN en Charl de ROY van ZUYDEWIJN, de latere melders van misstanden.

Kennelijk doel van het OM was om S.E. Fireworks in de publieke opinie als schuldige neer te zetten en klaar te maken voor strafrechtelijke veroordeling.

2.1.8.3.1 Bewijs: Internationaal opsporingsbevel

Het Openbaar Ministerie gaf veel ruchtbaarheid aan het uitvaardigen van een internationaal opsporingsbevel op 18 mei 2000 tegen de beide S.E. Fireworks eigenaren, R.J. BAKKER en W. PATER. Dit opsporingsbevel was helemaal niet nodig, want er was gewoon contact tussen de autoriteiten en de beide inmiddels tot verdachten bestempelde eigenaren via de advocaat van S.E. Fireworks, toen nog mr. C. KROEP. De politie was bovendien op de hoogte van de verblijfplaats van BAKKER, want hij was per ambulance, samen met een gewonde politieman, naar het ziekenhuis in het Duitse Gronau vervoerd, waar hij een aantal dagen heeft verbleven. De beide directeuren hebben zich bovendien reeds op 19 en 20 mei bij de politie gemeld, vergezeld van hun nieuwe advocaten.

Dat het Openbaar Ministerie toch besloot tot een dergelijk zwaar middel en dit tevens met de nodige publiciteit gepaard liet gaan, kan duiden op de wens van het Openbaar Ministerie om bij te dragen aan een negatieve beeldvorming over beide verdachten en hun bedrijf.

2.1.8.3.2 Bewijs: OM-Jaarverslag 2000

De zaaksofficier in de Vuurwerkramp, mr. Herman STAM, verklaart in het jaarverslag 2000 van het Arrondissementsparket Almelo dat hij grote moeite heeft met de verdachten in de Vuurwerkramp die niet de waarheid wilden verklaren. Dit komt zo ook in de pers.[210] Intern is bekend dat STAM daarbij vooral de verdachte BAKKER op het oog had.[211]

De werkelijkheid is anders. Het vaste verhoorkoppel van BAKKER, de rechercheurs PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN, die BAKKER uiteindelijk meer dan 80 keer zouden verhoren, herkennen zich hierin helemaal niet. Zij zijn hierover door de rechter-commissaris gehoord in een eerder stadium, toen de vermeende negatieve houding van BAKKER ook speelde door een uitlating van mr. STAM. In die verhoorverslagen, afgenomen door de rechter-commissaris, zeggen beide rechercheurs dat BAKKER juist een zeer coöperatieve houding had tijdens de Tolteamverhoren en nooit op uit was hen te misleiden.[212]

2.1.8.3.3 Bewijs: Facturen buitenland

Het Tolteam/OM troffen in de administratie van S.E. Fireworks facturen aan, gericht aan buitenlandse afnemers, waarop door S.E. Fireworks BTW in rekening werd gebracht. Binnen de tunnelvisie van Tolteam/OM moesten dit wel valse facturen zijn, opgemaakt om de voorraadverschillen ontstaan door illegale verkopen te verdoezelen. De werkelijkheid was echter anders.

- Er vindt een verhoor plaats van BAKKER, waarin hij wordt gevraagd naar een uitleg over het waarom van BTW op facturen naar het buitenland. Volgens BAKKER heeft hij deze BTW in rekening gebracht na overleg met zijn accountant en moet dit dus wel goed zijn.

- Uit het verhoor van de accountant komt volgens het Tolteam naar voren dat de accountant nooit aan BAKKER geadviseerd kan hebben om BTW in rekening te brengen aan buitenlandse afnemers. Het Tolteam/OM concludeert dat BAKKER liegt.
- Daarna gaat het Tolteam op bezoek bij de betreffende buitenlandse afnemer. Die verklaart dat hij deze facturen niet kent en dat ze niet kunnen kloppen. Het Tolteam/OM concludeert wederom dat BAKKER liegt. Zij zien hierin een bewijs dat de facturen 'fake' zijn.

Echter de werkelijkheid is dat BAKKER gestopt is met de zwarte handel die zijn voorganger en oud-eigenaar SMALLENBROEK dreef. Deze zwarte handel strekte zich ook uit tot buitenlandse afnemers die hiermee hun contante verkopen voedden en die daarom buiten de boeken werden gehouden. Geconfronteerd met BAKKER's weigering om nog contant en buiten de boeken te verkopen heeft de buitenlandse afnemer geweigerd aan te geven waarvoor het vuurwerk was bestemd. BAKKER heeft daarom, na overleg met zijn accountant, BTW op de facturen in rekening gebracht omdat hij niet zeker was van de bestemming van het vuurwerk. Deze BTW is ook gewoon afgedragen. De accountant blijkt deze uitleg ook gewoon te hebben bevestigd. Maar Tolteam en OM wilden of konden dit niet inzien, verblind door een tunnelvisie die alleen acties richting schuld toeliet.

2.1.8.3.4 Bewijs: Geld onder de grond

BAKKER wordt door het Tolteam verhoord inzake het contante geld dat bij hem is aangetroffen achter een kelderluik. Het Tolteam en OM hebben het dan meteen over zwart geld dat onder de grond is gevonden bij een huiszoeking. De werkelijkheid blijkt even anders te liggen.

- BAKKER verklaart bij het Tolteam dat hij vóór de datum van overname van het bedrijf inkomsten heeft genoten uit zwarte verkopen. Na de overname is hij hiermee gestopt. Het bij de huiszoeking aangetroffen contante geldbedrag is volgens BAKKER het restant geldbedrag dat is overgebleven na betaling van een afkoopsom (een ton in guldens) bij de belastingdienst in het kader van een inkeerregeling.
- OM en Tolteam denken echter dat het gewoon verstopt zwart geld is uit de continuering van illegale handel.
- BAKKER wordt ook verhoord over de overnameprijs van hfl. 1.2 miljoen. Daarin zit ruim 4 ton goodwill. Het OM en Tolteam concluderen daaruit dat BAKKER van die 1,2 miljoen 4 ton zwart heeft betaald. Dit is niet wat BAKKER verklaarde.
- Het Tolteam ondervraagt de externe accountant over de overnameprijs en de betaling ervan. Door een verkeerde vraagstelling van het Tolteam, die het heeft over 4 ton zwart geld, ontkent de accountant hier iets mee te maken te hebben gehad. In werkelijkheid heeft BAKKER precies gedaan wat de accountant hem adviseerde.
- Het Tolteam en OM concluderen dat BAKKER liegt over de illegale handel en het zwarte geld.
- Wanneer de processen-verbaal van BAKKER en de externe accountant zonder tunnelvisie worden gelezen en men neemt de overeenkomsten met de belastingdienst erbij, dan blijkt BAKKER op alle fronten gewoon de waarheid te hebben gesproken:

- De Inkeerregeling is inderdaad toegepast. De belasting is voldaan over zwarte inkomsten uit pré-overname periode.
- BAKKER is wel degelijk gestopt met de zwarte handel. Dat blijkt uit een latere overeenkomst met de belastingdienst, gesloten na afloop van de strafvervolging.
- De vier ton waarvan Tolteam/OM denken dat het zwart geld is blijkt in werkelijkheid gewoon wit geld te zijn dat BAKKER heeft betaald aan de oud-eigenaar ter compensatie van het verlies aan inkomsten uit het zwarte circuit dat SMALLENBROEK er op na hield.

2.1.8.3.5 Bewijs: Illegale handel

Het Openbaar Ministerie stelt op drie punten het bewijs te hebben geleverd dat S.E. Fireworks, in casu BAKKER, op grote schaal aan de voortzetting van illegale verkopen deed. Het OM beweert dat S.E. Fireworks niet goedgekeurd vuurwerk verkocht aan consumenten vanuit niet daartoe ingerichte ruimtes en buiten de daartoe aangewezen periode in het jaar. Dit leverde drie tenlasteleggingen op die door de rechtbank en het gerechtshof zijn overgenomen als bewijs voor het plegen van illegale handel.

Ook hier was de werkelijkheid anders. BAKKER wordt verhoord over de verkoop van te zwaar vuurwerk aan consumenten. BAKKER legt uit dat dit de levering betreft van door S.E. Fireworks aangemaakte relatiepakketten. Deze relatiepakketten zijn alleen geleverd aan werknemers en aan klanten en relaties van het bedrijf. Soms gratis, bijvoorbeeld als relatiegeschenk of als eindejaar-cadeau aan de werknemers, soms tegen betaling wanneer een werknemer meer wilde hebben omdat hij zelf met dat vuurwerk aan de slag wilde.

Het Openbaar Ministerie laat vervolgens op grote schaal klanten en werknemers van S.E. Fireworks oppakken en zet hen onder druk te verklaren dat zij vuurwerk hebben gekregen, dan wel gekocht met te zwaar vuurwerk er in. Het Openbaar Ministerie kiest daaruit vervolgens de meest geschikte verklaringen en kan daarop de aanklacht van illegale handel baseren:

- Levering niet goedgekeurd vuurwerk aan consumenten
- Levering buiten de toegestane verkoopperiode (3 dagen)
- Levering vanuit een niet voor de verkoop ingerichte ruimte

Uit de processen-verbaal van verhoor is echter op te maken dat er wel degelijk sprake was van een groot aantal relatiepakketten. De begunstigden/afnemers waren uit hun positie van reguliere klant dan wel tot afsteken bevoegd personeelslid wel degelijk bevoegd tot het bezigen van dergelijk vuurwerk. Het betrof bovendien alleen goedgekeurd evenementenvuurwerk. Dat een aantal personeelsleden dan wel relaties dit vuurwerk wel eens doorverkochten aan consumenten is buiten medeweten en goedkeuring van BAKKER gebeurd. Dat vertelden de ondervraagde doorverkopers er echter niet bij.

2.1.8.3.6 Bewijs: De Belastingdienst

Het beeld van BAKKER die na overname aan zwarte verkopen deed en een voorraad zwart geld onder de grond bewaarde strookt niet met de gegevens die bij de belastingdienst bekend waren en later zijn geworden. Er is sprake van twee overeenkomsten tussen BAKKER en de belastingdienst.

Inkeerregeling (2000)

- Bij S.E. Fireworks BV is onder het echtpaar SMALLENBROEK sprake van een welig tierende zwarte handel in vuurwerk die buiten de boeken blijft.
- Ook BAKKER en PATER, die als werknemers van SMALLENBROEK mede uitvoering gaven aan deze zwarte handel, genoten daaruit zwarte inkomsten.
- Na de overname, waarbij het bedrijf veranderde in S.E. Fireworks VOF, is op aandringen van BAKKER gestopt met de zwarte verkopen.
- Alleen BAKKER maakte daarbij, op aangeven van de accountant, gebruik van een inkeerregeling bij de belastingdienst, want BAKKER kon dat betalen omdat hij die zwarte inkomsten opzij had gelegd. PATER kon dat kennelijk niet en heeft er geen gebruik van gemaakt ondanks advies van BAKKER om dat ook te doen.
- BAKKER betaalt fl. 99,000,- aan naheffing inkomstenbelasting aan de belastingdienst over de niet opgegeven inkomsten uit vuurwerkverkopen over de periode van vóór de overname. BAKKER is daarmee schoon en het restant van het contante geld is daarmee legaal geworden.

Vaststellingsovereenkomst (2012)

- BAKKER getuigt bij het Tolteam dat er ná de datum van overname geen zwarte handel meer heeft plaatsgevonden.
- Het Tolteam en Openbaar Ministerie zeggen echter bewijs te hebben gevonden dat deze zwarte handel is doorgegaan omdat van een enkel geldbriefje het serienummer van ná de datum van overname is.
- Het Openbaar Ministerie eist verbeurdverklaring van al het inbeslaggenomen contant geld.
- Op basis van de tenlastelegging door het Openbaar Ministerie veroordeelt het Hof BAKKER toch voor het plegen van illegale handel in vuurwerk.
- De belastingdienst wordt geconfronteerd met deze strafrechtelijke veroordeling voor het plegen van illegale handel en legt BAKKER alsnog een naheffing op over het jaar 1999 wegens niet opgegeven inkomsten.
- Justitie betaalt deze naheffing ten laste van het inbeslaggenomen geld en het restant wordt aan BAKKER teruggestort, want de rechter gaat niet mee in de verbeurdverklaring van het geld.
- Jaren later blijkt de belastingdienst dat er geen enkel bewijs is voor de stelling dat BAKKER is doorgegaan met het plegen van zwarte handel.
- Pas in 2012 volgt vernietiging door de belastingdienst van de naheffing over 1999 en volgt alsnog teruggaaf van het onterecht door de belastingdienst geïncasseerde geld dat door justitie ten laste was gebracht van de inbeslaggenomen som contant geld.

2.1.8.3.7 Bewijs: Veiligheidsvoorzieningen

In tegenstelling tot het beeld dat door het Openbaar Ministerie werd opgeroepen van S.E. Fireworks, is er door de nieuwe eigenaren wel degelijk geïnvesteerd in een nieuwe veiligheidscultuur. Enkele voorbeelden:

- Hoewel nog niet verplicht, want S.E. Fireworks had minder dan 200 ton voorraad, heeft het bedrijf in 1999 een veiligheidsadvies ingewonnen bij een daartoe gemachtigd adviseur. Naar het oordeel van deze adviseur zag het er zowel in de vuurwerkbunkers als verder op het bedrijfsterrein netjes uit.
- Alle sloten van deuren, toegangspoorten en garage, mavoboxen, bewaarplaatsen, kantoor, etc., en waar nodig hang- en sluitwerk, zijn na overname vervangen.
- Na de overname is het aantal brandblussers uitgebreid en is het daarbij behorende onderhoudscontract met het daarin gespecialiseerd bedrijf Velco opgewaardeerd.
- Alle medewerkers van S.E. Fireworks, niet alleen de vaste medewerkers, maar ook de regelmatige oproepkrachten, kregen na overname de verplichting om de PTO-cursus 'Groot Vuurwerk' te volgen. Deze cursus was door BAKKER reeds in 1995 voltooid, toen de cursus nog in een pilotfase verkeerde. Na de overname door BAKKER/PATER heeft S.E. Fireworks hfl.100.000,- geïnvesteerd in het volgen van deze opleiding, die verplicht werd gesteld voor alle buitendienst medewerkers van S.E. Fireworks vof.

Figuur 42: Diploma PTO cursus 'Groot Vuurwerk' van BAKKER (1995). De S.E. Fireworks medewerkers moesten die cursus nu ook volgen.

2.1.8.3.8 Bewijs: Classificatie

2.1.8.3.8.1 Geconstrueerd bewijs: 'Te-veel-en-te-zwaar'

- Het vuurwerk werd ten tijde van de ramp ingedeeld in vier klassen: De lichtste klasse is 1.4 (normale brand), daarna de zwaardere klassen 1.3 (felle brand) en 1.2 (scherfwerking), de zwaarste klasse is 1.1 (massaexplosief).
- Er lag bij S.E. Fireworks alleen vuurwerk dat als klasse 1.4 geclassificeerd was door het exporterende land. Dit betrof zowel het lichte consumentenvuurwerk als wat zwaardere evenementenvuurwerk dat nog steeds onder de klasse 1.4 viel. Volgens de vergunning mocht S.E. Fireworks zowel klasse 1.4 als klasse 1.3 hebben liggen. In totaal 158 ton (of 135 ton indien er ook klasse 1.3 was opgeslagen).
- Het OM/Tolteam beweren dat S.E. Fireworks zwaar vuurwerk te laag laat classificeren uit economische motieven, omdat er dan meer opgeslagen kan worden. Harde bewijzen hiervoor ontbreken.
- Om toch aan bewijs te komen dat het vuurwerk van S.E. Fireworks te zwaar is wordt een her-classificatie verzonnen. Tests moesten uitwijzen dat S.E. Fireworks vuurwerk zwaarder en deels zelfs massaexplosief was.
- Vuurwerk achteraf getest als klasse 1.1 (massa-explosief) was niet van S.E. Fireworks afkomstig, maar werd gelijksoortig verklaard (contra-expertise werd afgewezen)
- Zelfs indien de testcondities akkoord waren, het vervangende vuurwerk representatief was voor het vuurwerk van S.E. Fireworks, dan nog is deze exercitie van her-classificatie van vuurwerk ongeldig. Dit is vanwege het achteraf terug projecteren van nieuwe inzichten uit testen die niet eerder waren gedaan. Dit was kennis waarover de overheid niet beschikte en waarover S.E. Fireworks zeker ook niet kon beschikken ten tijde van de ramp.

2.1.8.3.8.2 TNO-bedrog vijf jaar na dato

- Dat deze werkwijze niet correct kan zijn blijkt een aantal jaren later wanneer TNO ten behoeve van een Europees onderzoeksproject (CHAF) een aantal vuurwerkcontainers met streng gecontroleerd vuurwerk van de klasse 1.4 en 1.3 laat ontsteken. Beiden met een onverwachte massa-explosie tot gevolg. Het betreft 60 grams vuurpijlen zonder stok (1.4) en verbonden watervallen (1.3). Deze blijken in een container gepakt, ondanks de classificatie, toch zéér explosief te reageren (detonatie!). Zie <H.8.10>.
- TNO doopt het 1.4 vuurwerk achteraf om naar klasse 1.1 vuurwerk, getuige de bij de videobeelden aangebrachte tekst en de rapportages van het CHAF-project <H.8.10>.
- Het verweer van TNO dat men al wist dat de klasse-aanduiding verkeerd was kan niet correct zijn, want dat zou betekenen dat TNO vuurwerk heeft laten testen door mensen die dachten daadwerkelijk met klasse 1.4 vuurwerk te maken te hebben vanwege de klasse-aanduiding '1.4' op de verpakking[213], terwijl TNO al wist dat er een massa-explosie zou volgen.

2.1.8.3.8.3 Getuigenverklaring voorzitter VEN

Getuigenverklaring van VEN voorzitter Wagenvoort afgelegd bij het Tolteam van de politie Twente, enkele citaten:

> *"Ik ben sinds september 1996 voorzitter van de Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland (VEN). Ik was een van de oprichters. … Mij werd bekend via allerlei kanalen, dat het onderzoek van het Tolteam zich toespitste op de classificatie van het evenementenvuurwerk. Door de VEN en in het bijzonder ik zelf, werd in het verleden op aangedrongen op testen van het evenementenvuurwerk om tot een goede classificatie te komen. … Gezien het feit dat ik meerdere keren hier op heb gewezen en daar nul op het rekest kreeg, heb ik mij er tenslotte bij neergelegd. Ik kon met dit classificatieverhaal nergens terecht. Niet voor 1991 bij het Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen, niet bij het Ministerie van Verkeer & waterstaat alsmede het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (Keuringsdienst van Waren) en ook niet bij VROM, welke nu verantwoordelijk is voor de eisen met betrekking tot evenementenvuurwerk. Er was in Nederland dus geen instantie waar ik terecht kon om het evenementenvuurwerk te classificeren."*[214]

2.1.8.3.8.4 Vonnis rechtbank Almelo

In het vonnis van de rechtbank Almelo komt de rechtbank tot de conclusie dat niemand in Nederland kennis had van een correcte indeling in gevarenklassen van opgeslagen vuurwerk. Het volgende citaat uit het vonnis is veelzeggend:

> *''De rechtbank is ter gelegenheid van het onderzoek gebleken dat er eigenlijk niemand in Nederland -ook niet de instanties die belast waren met vergunningverlening en de advisering daarbij- enig benul had van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoort te worden. Een classificatie daarvoor is nooit gemaakt, testen zijn nooit gedaan en zelfs een zogenaamde bureauclassificatie heeft nimmer plaatsgevonden. Dit alles anders dan in een veelheid van andere landen, die wel maatregelen op dit gebied hebben genomen.''*[215]

2.1.8.3.9 Bewijs: Afstemming OM-OOSTING en andere diensten

Er zijn een groot aantal documenten die er op wijzen dat er een strakke afstemming is tussen de diverse onderzoeken, met name ook tussen het strafrechtelijk onderzoek van het Openbaar Ministerie en de uitkomsten van de commissie OOSTING.

Allereerst zijn daar de Kamerbrieven van 9 juni (Plan van Aanpak) en 26 juni 2000 (Afstemming onderzoeken). Deze brieven beschrijven de voorgeschreven afstemming tussen de verschillende onderzoeken, zoals gevoerd door het OM, de commissie Oosting en de rijksinspecties.[216]
Daarnaast zijn er de mutaties in de journaals van het Tolteam, namelijk het Tolteamproject Milieu en het Algemeen Tolteam journaal:

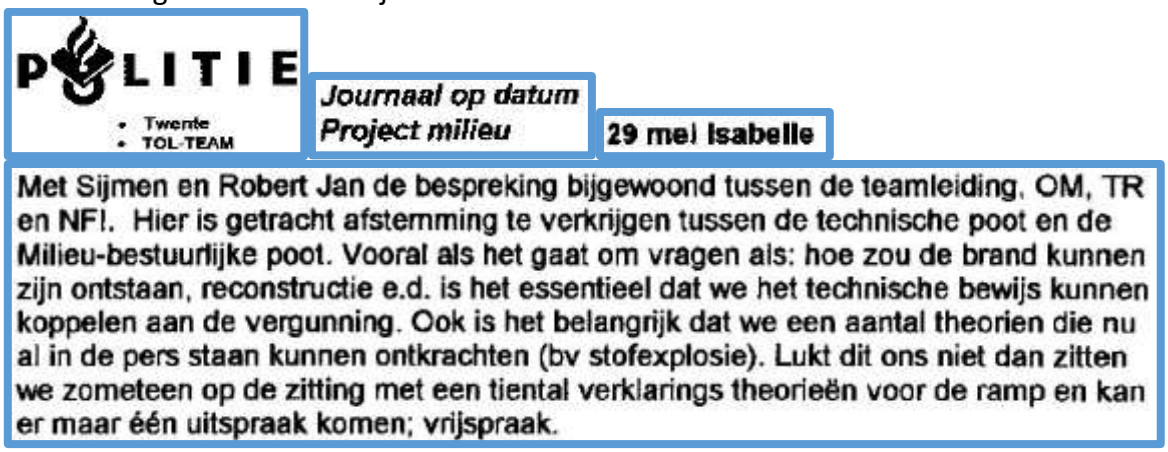
POLITIE
• Twente
• TOL-TEAM

Journaal op datum
Project milieu

29 mei Isabelle

Met Sijmen en Robert Jan de bespreking bijgewoond tussen de teamleiding, OM, TR en NFI. Hier is getracht afstemming te verkrijgen tussen de technische poot en de Milieu-bestuurlijke poot. Vooral als het gaat om vragen als: hoe zou de brand kunnen zijn ontstaan, reconstructie e.d. is het essentieel dat we het technische bewijs kunnen koppelen aan de vergunning. Ook is het belangrijk dat we een aantal theorien die nu al in de pers staan kunnen ontkrachten (bv stofexplosie). Lukt dit ons niet dan zitten we zometeen op de zitting met een tiental verklarings theorieën voor de ramp en kan er maar één uitspraak komen; vrijspraak.

Figuur 44: Tolteammutatie in het journaal van de projectgroep milieu. Notitie van projectleidster over vergadering ter afstemming, op 29 mei 2000, tussen Tolteamleiding, OM, Technische Recherche en NFI. Doelstellingen: Overtredingen van de vergunning zijn oorzaak ramp. Er dient slechts één hypothese overeind te blijven, anders dreigt vrijspraak.

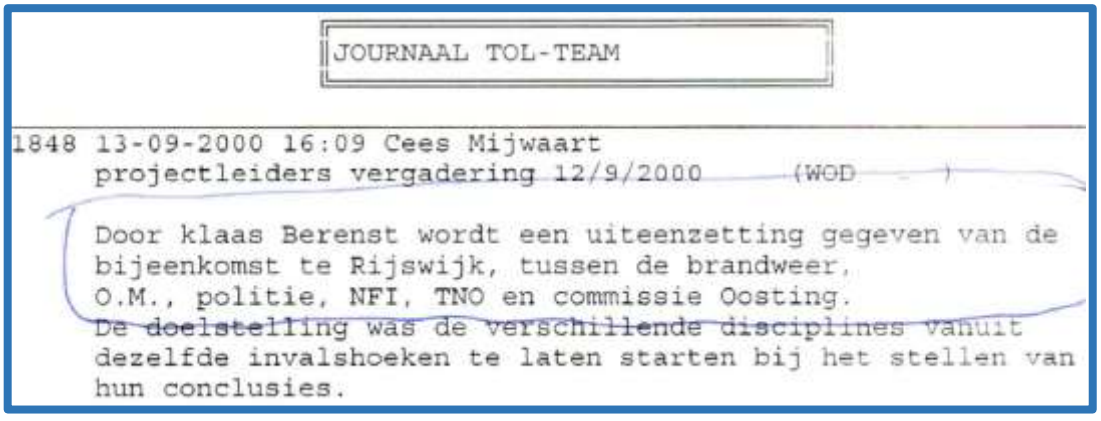
JOURNAAL TOL-TEAM

1848 13-09-2000 16:09 Cees Mijwaart
projectleiders vergadering 12/9/2000 (WOD)

Door klaas Berenst wordt een uiteenzetting gegeven van de bijeenkomst te Rijswijk, tussen de brandweer, O.M., politie, NFI, TNO en commissie Oosting. De doelstelling was de verschillende disciplines vanuit dezelfde invalshoeken te laten starten bij het stellen van hun conclusies.

Figuur 43: Afstemmingsvergadering 11 september 2000 NFI, OM, COV, TNO, Tolteam, brandweerinspectie

Een mutatie in het SFOB-journaal van maandag 11 september 2000 toont een bijeenkomst bij het NFI-directoraat van Ministerie van Justitie[217] met de volgende disciplines aanwezig:

1. NFI: Peter DE BRUYN en Wout Karelse.
2. OM: OvJ Arie de MUIJ, tevens technisch voorzitter.
3. COV: Ben Alen en Freek Bruning
4. Brandw.insp.: Rob Tavens en Wil Wester.
5. TNO/PML: Jaap Weerheim.
6. Tolteam: Rik de BOER, Hans KAMPERMAN, Leo Gelderblom, Klaas BERENST.

Doelstelling en werkwijze van de NFI-bijeenkomst was:

- Wederzijdse bevruchting.
- Materiaal van NFI/TNO, Brandweerinspectie en COV is uitgangspunt bij de vaststelling van de (voorlopige) conclusie m.b.t. het causale verband in het verloop van de gebeurtenissen.
- Discussie en lanceren en vaststellen van hypotheses gebeurt aan de hand van door NFI/TNO voorbereide presentatie.
- Voorlopige conclusies: brand in C2, brand in C4, brand in E2 vermoedelijk geïnitieerd door externe brand tussen E2 en E15, explosies garageboxen eerst M7/M6, daarna M5 t/m M1, explosie in opslagbunkers met centrum in C11.
- Oorzaak: C2 -> C4 -> E2 -> Mavo's -> bunkers met centrum C11.

Het initiatief voor de bijeenkomst is volgens het verslag uitgegaan van de politie Twente. De verslaglegging was echter in handen van NFI.[218]

Commentaar PvB: Wat zien we hier gebeuren? Op het Ministerie van Justitie (ten kantore van het justitiedirectoraat NFI) wordt een bijeenkomst belegd ter 'wederzijdse bevruchting' (sic!). Een door het Ministerie van Justitie voorbereide presentatie dient als uitgangspunt van het vaststellen van de ramphypotheses. Ook de verslaglegging m.b.t. de hypothesevaststelling is in handen van Justitie. De vastgestelde hypothese in deze vergadering bij Justitie (op 11 september 2000) blijkt achteraf dan al de definitieve uitkomst te zijn van de definitieve reconstructie van de ramp zoals gehanteerd in de latere eindrapportages van NFI/TNO (op 1 februari 2001), COV (op 28 februari 2001) en Tolteam, de rechtbank Almelo (in 2002) en het gerechtshof Arnhem (in 2003). Het enige dat nog dient te gebeuren is de onderbouwing van de hypothese erbij zoeken.

Er zitten namelijk gaten in de bewijsvoering voor het op 11 september bij Justitie vastgestelde scenario. Zo ontbreekt ieder bewijs voor een cruciale schakel binnen dit scenario, een houten aanhanger (schiet gemakkelijk in brand) met rubberen wielen (waardoor deze lang en intensief blijft branden) die een half uur gebrand zou hebben in een driehoekige ruimte tussen de containers E2 en E15, waar de brandweer niet bij kon. Deze brandende aanhanger zou voor een branddoorslag hebben gezorgd door de wand van container E2, waardoor de inhoud in brand is geraakt en deze via een vuurtong kon overslaan naar de bunkers. In <H.8.8.1.4> is gedetailleerd gereconstrueerd hoe men aan de hand van opnieuw voor verhoor opgeroepen brandweerlieden heeft getracht een onderbouwing aan te brengen voor deze brand.
Sprekend daarbij is dan ook de opmerking van het Britse HSE op 17 november 2000[219]. HSE merkt op dat er geen causale (doch slechts een statistische) onderbouwing lijkt te zijn voor de door het NFI gehanteerde hypothese van het ontstaan en de escalatie van de brand van werkruimte C2, via bunker C4 en container E2 naar de garages en overige bunkers.

Op woensdag 29 september 2000 vindt telefonisch overleg plaats tussen het NFI en de TR. Peter DE BRUYN (NFI) geeft door aan Klaas BERENST (TR) dat er nader onderzoek komt m.b.t. het driehoekje tussen containers E2 en E15 (de plaats waar een betonmolen en een afvalcontainer zouden hebben gestaan.)[220]

Commentaar PvB: Technisch Rechercheur BERENST is dan blijkbaar nog niet op de hoogte van het feit dat er volgens de afgesproken NFI-doctrine een houten aanhanger moest staan met rubberen wielen. Zoals beschreven; een houten aanhanger, want die schiet makkelijk in brand en voorzien van rubberen wielen, want die blijven lang branden. Een betonmolen en een afvalcontainer voldoen niet aan deze ideale specificaties benodigd om een branddoorslag door een containerwand te kunnen verklaren.

Daarbij is het tevens van belang dat bij proeven, uitgevoerd in een Oostenrijkse steengroeve in 2005, is vastgesteld dat een dergelijke branddoorslag hoogst onwaarschijnlijk is. Zie hiervoor <H.7.1.13.6.4>.

De resultaten van het onderzoek van de commissie OOSTING waren al openbaar gemaakt voordat het strafrechtelijk onderzoek was afgerond. Hoewel de Commissie OOSTING zich formeel diende te onthouden van de schuldvraag, sprak zij in de praktijk reeds duidelijk en gedetailleerd het oordeel 'schuldig' uit over S.E. Fireworks, daarmee vooruitlopend op de kennelijke uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek.

Onderstaande stukken, tijdens de review aangetroffen, laten ook afstemming zien tussen de verschillende diensten van hun onderzoeksresultaten en de presentatie ervan:

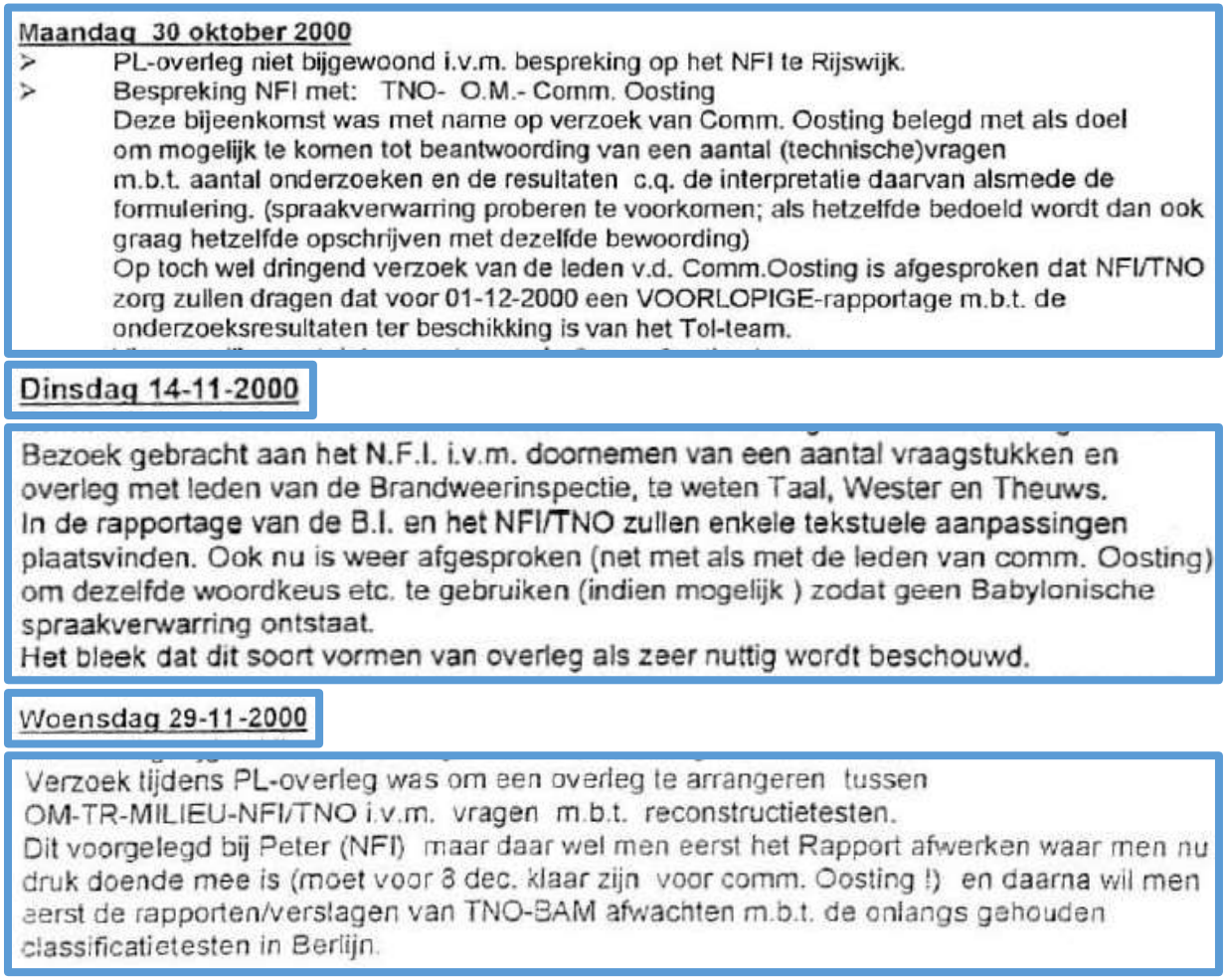

Maandag 30 oktober 2000

- PL-overleg niet bijgewoond i.v.m. bespreking op het NFI te Rijswijk.
- Bespreking NFI met: TNO- O.M.- Comm. Oosting

Deze bijeenkomst was met name op verzoek van Comm. Oosting belegd met als doel om mogelijk te komen tot beantwoording van een aantal (technische)vragen m.b.t. aantal onderzoeken en de resultaten c.q. de interpretatie daarvan alsmede de formulering. (spraakverwarring proberen te voorkomen; als hetzelfde bedoeld wordt dan ook graag hetzelfde opschrijven met dezelfde bewoording)
Op toch wel dringend verzoek van de leden v.d. Comm.Oosting is afgesproken dat NFI/TNO zorg zullen dragen dat voor 01-12-2000 een VOORLOPIGE-rapportage m.b.t. de onderzoeksresultaten ter beschikking is van het Tol-team.

Dinsdag 14-11-2000

Bezoek gebracht aan het N.F.I. i.v.m. doornemen van een aantal vraagstukken en overleg met leden van de Brandweerinspectie, te weten Taal, Wester en Theuws.
In de rapportage van de B.I. en het NFI/TNO zullen enkele tekstuele aanpassingen plaatsvinden. Ook nu is weer afgesproken (net met als met de leden van comm. Oosting) om dezelfde woordkeus etc. te gebruiken (indien mogelijk) zodat geen Babylonische spraakverwarring ontstaat.
Het bleek dat dit soort vormen van overleg als zeer nuttig wordt beschouwd.

Woensdag 29-11-2000

Verzoek tijdens PL-overleg was om een overleg te arrangeren tussen OM-TR-MILIEU-NFI/TNO i.v.m. vragen m.b.t. reconstructietesten.
Dit voorgelegd bij Peter (NFI) maar daar wel men eerst het Rapport afwerken waar men nu druk doende mee is (moet voor 8 dec. klaar zijn voor comm. Oosting !) en daarna wil men eerst de rapporten/verslagen van TNO-BAM afwachten m.b.t. de onlangs gehouden classificatietesten in Berlijn.

Figuur 45: Drie notities uit het SFOB-journaal betreffende afstemming onderzoek tussen de diensten

2.1.9 Bestuurskunde i.p.v. Stafrecht

2.1.9.1 *Bestuurlijke vertellingen*

Een *'must-read'* om te kunnen begrijpen hoe het college van procureurs-generaal de strafrechtelijke vervolging van de Vuurwerkramp heeft geregisseerd is een alleraardigst boekwerkje gepubliceerd door uitgeverij Bert Bakker uit juli 2004 onder ISBN-nummer 90-351-2657-2, met de veelbelovende titel: *"De Vuurwerkramp van Enschede, bestuurlijke vertellingen"*. In dit boekje laten vier vooraanstaande bestuurders, die direct betrokken zijn geweest bij de afwikkeling van de Vuurwerkramp, zich interviewen over hun herinneringen aan wat zij hebben meegemaakt in het kader van de afwikkeling van de Vuurwerkramp. Het gaat hierbij om de volgende bestuurders:

- Uri Rosenthal, oprichter/voorzitter van het Leidse COT (Crisis Onderzoek Team), adviseerde de gemeente Enschede gedurende 1 jr. na de ramp[221]. Hij is de latere VVD fractievoorzitter Eerste Kamer (2005) en Minister van BuZa (2010-2012).
- Jan MANS, burgemeester van Enschede en korpsbeheerder politie Twente ten tijde van de ramp en eerstverantwoordelijk crisismanager na de ramp.
- Arjan van Gils, gemeentesecretaris Enschede, de hoogste ambtenaar van de stad Enschede, acterend aan de zijde van Jan MANS.
- Erwin Muller, algemeen directeur COT, verleende ook 1 jr. advies aan de gemeente Enschede.

De voor het boekje afgenomen interviews beslaan de periode van één jaar: vanaf de rampdag (13.5.2000), inclusief het rapport OOSTING (28.2.2001) en het debat over de afwikkeling van de Vuurwerkramp in de gemeenteraad van Enschede (19.3.2001) tot aan het Tweede Kamer debat over de afwikkeling (25-26.4.2001)[222]. Hierdoor kan het boekje, dat als titel *'De Vuurwerkramp van Enschede'* heeft, maar in wezen slechts één grote vraagstelling behandeld: *'Wie moet aftreden?'*, netjes worden afgesloten met het antwoord op die 'grote vraag'. Alleen twee wethouders van de gemeente Enschede treden af. Burgemeester Jan MANS kan blijven zitten en (daardoor) kunnen alle betrokken Haagse bewindslieden ook op hun positie blijven zitten.

Uit de opgenomen citaten ontstaat een duidelijk beeld van de gedachtegang in hogere bestuurlijke kringen over de ramp. De gemeenschappelijke thema's, die door alle interviews heen schijnen, zijn:

1. De dominante rol van het onderzoek van de commissie OOSTING tegenover de overige onderzoeken die plaatsvinden.
2. De rol van de brandweer bij de rampbestrijding en de onwrikbare lotsverbondenheid tussen het handelen van de brandweer en het lot van burgemeester Jan MANS.
3. De immer aanwezige vraag over wie er moeten aftreden als gevolg van de ramp.
4. Een voortdurende spanning tussen de gemeentepolitiek in Enschede en de landspolitiek in Den Haag. Dit betreft niet zozeer de schadeafwikkeling, vergoeding, schuldvraag, of zelfs verantwoordelijkheid voor de ramp, maar meer de personele consequenties van de ramp voor 'Enschede' en voor 'Den Haag'.

2.1.9.2 *Overheid niet vervolgd: OM niet interessant*

Opvallend en ook betekenisvol is hierbij dat noch het bedrijf S.E. Fireworks noch de potentiële brandstichter DE VRIES, bij de overwegingen van deze vier bestuurders überhaupt ook maar de minste rol lijken te vervullen. Ze worden amper genoemd in de citaten die zijn opgenomen in het boekje, en dat terwijl het Openbaar Ministerie er juist zo vol van raakt in het begin van 2001. In januari 2001 kantelt het strafrechtelijk onderzoek definitief van een bedrijfsongeval naar een vermoedelijke brandstichter in de persoon van verdachte André DE VRIES. Tevens wordt de strafeis tegen de beide eigenaren van S.E. Fireworks door het OM verzwaard vlak voordat het debat in de Tweede kamer gaat plaatsvinden. Voor deze bestuurders is dit alles volledig irrelevant. De overheid wordt niet vervolgd. Dat heeft het college van Pg's immers op 17 januari 2001 aan het plaatselijke OM doorgegeven.[223]

2.1.9.3 *OOSTING als maat der dingen*

Het boekje geeft in microkosmos weer wat de bestuurlijke werkelijkheid is van de Vuurwerkramp in Enschede. Die microkosmos wordt volledig gedomineerd door de nakende conclusies die getrokken gaan worden uit de ramp. Daarbij blijkt voor deze topbestuurders uitsluitend en alleen het eindrapport van de commissie OOSTING van belang. De bewustwording van de verantwoording start pas met de naderende ontknoping van de commissie OOSTING. Letterlijk wordt gezegd dat *"OOSTING de maat der dingen is"*.[224] Daarbij wordt alles met ééndimensionale bril bekeken: *'aanblijven of aftreden?'* Dit geldt voor de wethouders en de burgemeester van Enschede, de betrokken bewindslieden in Den Haag en het geschetste verband tussen het mogelijke afreden in Enschede en in Den Haag. Zolang het offer in Enschede beperkt blijft tot de beide wethouders Buursink en Koopmans, hoeft Den Haag niet in te leveren. Maar mocht burgemeester MANS ook sneuvelen, dan moet Den Haag ook bloeden in de vorm van het aftreden van bewindslieden.[225]

2.1.9.4 *Onwelkome kritiek professor Tom Schalken*

Opvallend, maar wél logisch, is de felle kritiek uit hogere bestuurlijke kringen op een gezaghebbend signaal dat dit scenario[226] dreigt te doorkruisen. Dit zijn de bemerkingen van vooraanstaand strafrechtprofessor Tom Schalken, die publiekelijk de mogelijkheid oppert dat er ook gekeken moet worden naar de schuld van de gemeentes Enschede en Volendam.[227] Dit is onwelkome kritiek die het publiek en de pers dreigt te betrekken bij het zorgvuldig afgeschermde interne proces van formulering van eindconclusies van de commissie OOSTING. Dit interne proces is juist op dat moment in volle gang (januari 2001). Steller (PvB) heeft professor Schalken daar nog schriftelijk over benaderd (20 mei 2016) en hij schreef in zijn reactie aan mij dat indertijd (januari 2001) de vier burgemeesters van de vier grote steden in het Tv-programma 'Buitenhof' schuimbekkend over hem (Schalken) spraken als een *"leenstoelprofessor"*.

In tegenstelling tot wat deze *"leenstoelprofessor"* Schalken beweert stelt de Haagse mores in het boekje dat:

> *"Want het mag voor deskundigen dan duidelijk zijn welke bezwaren er zijn tegen het vervolgen van autoriteiten, maar dat is niet goed uit te leggen aan mensen die er niet voor doorgeleerd hebben."*

(Muller, blz. 108). Dat is de werkelijkheid in bestuurlijk Nederland[228].

Overige passages die opvallen zijn:

1. De commissie OOSTING is ingesteld om een parlementaire enquête zoals van de Bijlmerramp te voorkomen.[229] Deze enquête was net een jaar daarvoor afgerond.
2. Er was sprake van een ruzie tussen de inspecties (die kritisch waren op de brandweer) en OOSTING (die mild was over de brandweer).[230]
3. Vermeld wordt de verwachting dat de onderzoeksresultaten van OOSTING en het strafrechtelijk onderzoek eensluidend zouden zijn.[231]
4. De conclusies van Culemborg die pas laat boven water komen en dan nog door Den Haag worden doodgezwegen.[232]

2.1.9.5 *Betekenis OOSTING voor OM én politiek*

Naast de onderzoeken van VROM, de rijksinspecties, NFI, TNO, OM en politie, wordt meteen één overkoepelend en gezaghebbend onderzoek gevormd: de commissie OOSTING. De door deze commissie gepresenteerde uitkomsten blijken bepalend voor het al dan niet aftreden van lokale en landelijke bestuurders. Ook wordt een parlementaire enquête voorkomen. Daarbij blijken een aantal wetmatigheden te gelden:

- Het aftreden/aanblijven van burgemeester MANS blijkt één-op-één gekoppeld te zijn met het optreden van de brandweer tijdens de ramp. Als de brandweer heeft gefaald moet MANS weg, als de brandweer goed functioneerde kan MANS aanblijven[233].
- Er dient een evenwicht te zijn tussen het bloeden lokaal en landelijk. Hoewel Den Haag regisseert en Enschede moet volgen, blijkt de grens te liggen bij burgemeester MANS. Alleen twee wethouders mag, dan komt Den Haag er mee weg. Maar indien MANS ook sneuvelt dan sneuvelen er ook bewindslieden in Den Haag[234]. De uitleg hiervoor ontbreekt, maar de wetmatigheden gelden blijkbaar en worden regelmatig door alle vier geïnterviewde bestuurders geuit.
- De onderzoeksuitkomsten van enerzijds OOSTING en anderzijds het strafrechtelijk onderzoek, mogen niet divergeren. Er dient overeenstemming te zijn.

Dit tezamen leidt tot de volgende conclusies:

- Wanneer alle bewindslieden in Den Haag willen kunnen aanblijven, mag burgemeester Jan MANS dus blijkbaar niet sneuvelen.
- Wanneer burgemeester MANS niet mag sneuvelen, dient het optreden van de brandweer tijdens de ramp boven kritiek verheven te zijn in het eindrapport van OOSTING.
- Wanneer het brandweeroptreden volgens OOSTING in orde was, dan mag het Openbaar Ministerie de brandweer ook niet vervolgen. Dan zou immers de milde conclusie van OOSTING over de brandweer sneuvelen.
- Wanneer het Openbaar Ministerie de brandweer niet mag vervolgen, dienen alle aanwijzingen die daartoe zouden kunnen leiden, weggemasseerd te worden. Want die aanwijzingen waren er.[235]

Zie hier de invloed van de uitkomsten van OOSTING op de toekomstige uitkomsten van het strafrechtelijk proces. Zo geschiede.

2.1.9.6 *Brandweer én Culemborg 'kaltgestellt'*

Net zoals bevindingen omtrent het ingrijpen van de brandweer hadden ook de begraven bevindingen van de explosie in Culemborg roet in het bestuurlijke eten kunnen gooien. Deze opgeborgen conclusies doken op, maar zijn succesvol geneutraliseerd (fabriek versus opslag)[a] en doodgezwegen door Den Haag (Bestuurlijke Vertellingen).[236]

Maar er is een duidelijke aanwijzing dat Culemborg wel degelijk een gevoelige plek heeft achtergelaten in Den Haag. Enschede wist van die gevoelige plek en heeft daar met succes gebruik van gemaakt. Dit blijkt uit een passage uit een ander boek: *"Het spel en de spelers - Enschede na de Vuurwerkramp - Kroniek van de wederopbouw-2"*. Op blz. 47 bevindt zich het volgende citaat van Roelof Bleeker, wethouder Wonen & Leefomgeving vanaf 2001:

> *"Op een bepaald moment hebben we gezegd: laten we gewoon een bedrag noemen, in plaats van te stoeien met allerlei objectiveerbare formules. Dat heeft gelukkig gewerkt. Ik werd later op een bijeenkomst in Den Haag, bij een kennismaking met minister Kamp, door een ambtenaar wel geïntroduceerd met de woorden: 'dat zijn nou onze gouden klantjes'. Kennelijk is dat het beeld dat leeft. Maar ik blijf vinden dat we gewoon een heel overtuigend verhaal hadden: dit wás een gedeelde verantwoordelijkheid, alleen al omdat destijds uit de ontploffing van een vuurwerkfabriek in Culemborg door het Rijk geen lessen zijn getrokken voor vuurwerkbedrijven. Dit was daarom niet een lobby als alle andere, maar een zeer speciaal geval."*

Mr. Plasman heeft (in overleg met zijn cliënt BAKKER) besloten dat hij de brandweer niet meer zou bekritiseren bij het voeren van zijn verdediging, omdat het niet in het belang van zijn cliënt was om de brandweer te bekritiseren.[237]

2.1.9.7 *Belang van 'eerste uren' is folklore*

In het boekje 'Bestuurlijke Vertellingen' verklaren de bestuurders dat, in tegenstelling tot wat vaak wordt verondersteld, het optreden van de hulpdiensten in de eerste uren van de ramp helemaal niet van doorslaggevend belang zijn. Dit beslissende belang van de eerste uren wordt door hen zelfs een mythe genoemd die ook in Enschede niet op gaat. Waarop deze stelling is gebaseerd wordt niet nader geduid, maar het is zowel een opvallende als een ongefundeerde constatering van de opstellers van het boekje. Zij poneren deze stelling aan het einde van hun betoog (blz. 139) en herhalen deze nog eens enkele blz. verderop. Vanwege het belang van deze passages worden deze hieronder integraal weergegeven.

Passage 1 op blz. 139:

[a] Het Openbaar Ministerie heeft succesvol betoogd dat de situaties in Culemborg en Enschede verschillend waren. Volgens het OM zou Culemborg een fabriek zijn geweest en Enschede een opslagplaats. in werkelijkheid waren Culemborg en Enschede beiden bedrijven die evenementen verzorgden met professioneel vuurwerk dat zij inkochten en niet zelf fabriceerden.

> *"Blijven we heel dicht bij de onmiddellijke oorzaak van de ramp, dan zou er in theorie nog een andere reden voor hevige discussie kunnen zijn. Sommige rampen zijn het gevolg van de manier waarop men een op zichzelf klein ongeval probeert te beheersen. De oorzaak of toedracht van het ongeval is dan niet zo belangrijk. Het gaat erom hoe gereageerd wordt op het ongeval. Het ongeval breidt zich tot een ramp uit omdat de hulpverleners en autoriteiten met de beste bedoelingen rampzalige beslissingen nemen. De Herculesramp is een tragisch voorbeeld. De inzittenden van het vliegtuig waren na de crash in leven, maar verloren het leven door wat er na de crash misging. Bij de vuurwerkexplosie heeft zich dit niet voorgedaan. De explosies en de daarmee gepaard gaande drukgolven deden hun verwoestende werk zonder dat daar iets tegen gedaan kon worden. Daarmee had de ramp meteen haar maximale omvang bereikt."*

Passage 2 op blz. 143:

> *"De eerste 24 uur? Een wijdverbreide rampmythe is dat de eerste 24, zo niet de eerste paar uren beslissend zijn. Volgens die mythe moet onmiddellijk kordaat beslist worden, liefst door in hoog tempo aan iedereen commando's te geven. Dit beeld heeft alleen waarde voor zover een ramp onmiddellijk om een aantal technische ingrepen vraagt of om acute medische assistentie waarbij elke minuut uitstel de levenskansen voor de gewonden aanzienlijk verkleint. Maar juist bij grote rampen en crises is het beeld van de eerste 24 uur misleidend. Want de meest acute eerste fase van een grote ramp vergt een geheel andere aanpak. De autoriteiten in het beslissingscentrum moeten precies het tegendeel doen van wat de rampenfolklore suggereert. Ze moeten niet meteen grootse beslissingen nemen maar de tijd durven nemen om erachter te komen wat er eigenlijk aan de hand is. Intussen moeten ze er op vertrouwen dat de hulpverleners op eigen initiatief doen wat ter plekke nodig is.*
> *De mythe van de eerste 24 uur gaat ook in Enschede niet op. De eerste dag en nacht doen de autoriteiten wat ze te doen staat. Ze proberen overeind te blijven in de chaos. Ze gaan gewoon aan de gang. De problemen dienen zich vanzelf aan. Na enige tijd ontstaat een beeld van wat er aan de hand is."*

2.1.9.8 *Bezweringsformule: de brandweer heeft juist gehandeld.*

PvB: Deze twee passages vormen een 'bezweringsformule' van de hand van de bestuurders, die nog eens wordt herhaald. Zonder het ook maar één keer met naam te noemen, gaat deze bezweringsformule over het hoofdonderwerp van dit boekje, de allesbepalende rol van de brandweer. Allesbepalend omdat de brandweer de eerste kegel is van een rij kegels die gaat omvallen vanaf het lokale bestuur in Enschede tot aan de regering in Den Haag, indien die eerste kegel, de brandweer, valt.

De formule bezweert in feite dat de brandweer correct heeft gehandeld en ook niet anders had kunnen handelen. Het alternatief, namelijk de allesbepalende beslissingen die genomen moeten worden aan het begin van de ramp, op het moment dat er nog slechts een incident is (brand) en de escalatie tot ramp nog moet plaatsvinden (explosies), wordt door de auteurs

afgedaan als folklore en als een mythe. De werkelijkheid is helaas anders. Indien de brandweer gewoon had gedaan wat de bij S.E. Fireworks correct aangebrachte gevaarsaanduidingen aangaven, namelijk: explosiegevaar, niet blussen, maar direct evacueren, was het aantal doden en gewonden vele malen lager geweest. Dat zijn de feiten!

2.1.9.9 *Rosenthal: Brandweer had beter niet geblust*

In het licht van voorgenoemde 'bezweringsformule' namelijk dat de brandweer correct handelde en ook niet anders kon handelen is een passage uit het verhoor van Rosenthal door de Commissie OOSTING interessant. Rosenthal zegt daar:

> *"De brandweer gaat op het vuur af. Niet voor niets wordt gesproken van een 'aanvalsplan'. Het is moeilijk bespreekbaar dat niet blussen soms beter is dan wel blussen. Dat past niet bij de mensen, niet bij het vak. Dat zij in dergelijke situaties vanuit hun professionele intuïtie werken, is een risico dat je als samenleving moet nemen."*

Uit deze passage blijkt duidelijk dat Rosenthal er van uit gaat dat de brandweer beter niet had kunnen blussen. Rosenthal vindt daarbij dat je dat de brandweer niet kwalijk moet nemen.

2.1.9.10 *Het bredere perspectief: in het belang van de Staat*

Toeval bestaat niet. Tenminste niet in bestuurlijk Nederland. Het debat in de Tweede Kamer aangaande de afwikkeling van de Vuurwerkramp vindt op dezelfde dag plaats als de dag waarop BAKKER de verzwaarde tenlastelegging werd aangereikt, namelijk op 25-26 april 2001, de dag waarop de regiezitting werd gehouden.
En één dag na presentatie van het eindrapport over de Vuurwerkramp door de commissie OOSTING werden de brandweercommandant en de verkeersleider inzake de Herculesramp Eindhoven vrijgesproken. Dat levert o.a. de volgende elementen op voor een overall chrono:

- De data waarop het College van Pg's intervenieerde laat samenhang zien tussen de buitenvervolgingstelling in Volendam (5 jan 2001) en die in Enschede (vóór 17.1.2001), een vervolging die nog in elkaar gestoken moest worden, met de vervolging van DE VRIES en de verzwaring van de strafeis tegen BAKKER/PATER (18.4.2001).
- Er lijkt ook een samenhang tussen buitenvervolgingstelling van brandweer in hoger beroep bij de Herculesramp en het niet vervolgen van de brandweer in Enschede.
- Uit het boekje 'bestuurlijke Vertellingen' komt een samenhang tussen het aftreden in Enschede en in Den Haag.
- Tevens stond daarin meervoudig de bevestiging van de redenen voor de exercitie OOSTING, namelijk
    1. Het kunnen voeren van de regie over de bestuurlijke en politieke consequenties van de rampen
    2. Het controleren van de vervolgingsbeslissingen; ten voordele van de brandweer en ten nadele van S. E. Fireworks.
    3. Het voorkomen van een parlementaire enquête à la Bijlmerramp.

- Daarnaast is er het interne politietraject met de klachten tegen PAALMAN, het BIZ onderzoek, het rijksrechercheonderzoek en de ontslagprocedure.

Om meer zekerheid te krijgen over de hierboven veronderstelde samenhang der gebeurtenissen (Vuurwerkramp en Nieuwjaarsbrand) en belangen, dienen de onderliggende stukken nog boven water te komen. Pas dan kan een betrouwbare en gedetailleerde chronologie opgesteld worden die breder is dan alleen de Vuurwerkramp in enge zin. Immers de verantwoordelijke ministers (BZK, Justitie, VROM, V&W en Defensie) en het College van procureurs-generaal nemen hun beslissingen tegen de schaalverdeling van het staatsbelang. Op die schaal worden de vervolgingsbeslissingen genomen en niet binnen het kader van de ramp zelf. Zo moeten bijvoorbeeld de verslagen van de gemeenteraad Enschede uit maart 2001 en de verslagen van het Tweede Kamerdebat uit april worden nagevlooid op relevante passages in de antwoorden van burgemeester en ministers.

Het raadsverslag van 19 maart 2001 bevat onjuistheden van de politie: Burgemeester MANS stelt dat BAKKER zelf om een revisievergunning heeft gevraagd omdat hij klasse 1.1 niet meer nodig heeft. Dus een aanvalsplan zou hetzelfde zijn geweest als het exemplaar dat in de week na 13 mei is gemaakt. De inzet conform dit aanvalsplan was gelijk aan de werkelijk gepleegde inzet. De OVD herinnert zich alleen scenario ‘felle brand’ cf. subklasse 1.3
Dit is echter misleidend. Ook bij officiële vergunning van alleen subklassen 1.4 en 1.3 dienen er algemene stickers klasse 1 te hangen (zoals ook het geval was bij S.E. Fireworks). Er had dan onmiddellijk geëvacueerd moeten worden en niet geblust. Deze reconstructie van MANS met een fictief aanvalsplan op basis van theoretische verschijnselen in subklasse 1.3, is een knap in elkaar gezette misleiding van de gemeenteraad op basis van verdraaide waarheden die lijken te sluiten en lijken van toepassing te zijn.

2.1.10 Oneigenlijke OM-tenlastelegging tegen S.E. Fireworks

Het OM fabriceerde een oneigenlijke tenlastelegging tegen S.E. Fireworks door middel van gecreëerde bewijsmiddelen, om te komen tot een gecreëerde schuld.

- De onderzoeksresultaten van de vuurwerkexplosie 1991 in *'Culemborg'* zijn verdraaid om te voorkomen dat S.E. Fireworks net als het bedrijf toen, zou worden vrijgesproken.
- Het *'Te-zwaar'* vuurwerk was in werkelijkheid gewoon volgens de regels geclassificeerd als klasse 1.4.
- Het verwijt van het OM aan BAKKER dat hij had kunnen weten dat zijn vuurwerk te licht was geclassificeerd, is onjuist. In werkelijkheid was niemand in Nederland in staat om te zien welke gevarenklasse vuurwerk moest krijgen bij de opslag in bulk. Dit blijkt uit het vonnis van de rechtbank in 2002, maar meer nog uit de rapporten aan de EU over vuurwerkproeven (CHAF-project in 2002-2006). Zie <H.8.10>.
- Het *'Te-veel'* vuurwerk bedroeg geen 177 ton, 167 ton of 158 ton, maar slechts 118 ton, waar 158 ton was toegestaan volgens de vergunning.
- Het met veel bombarie aangetroffen *'zwarte geld'* bleek in werkelijkheid gewoon verantwoord en al belast te zijn door de belastingdienst. Alle inbeslaggenomen contante middelen moesten worden teruggegeven.
- De door het OM aangetoonde illegale facturen ter verklaring van voorraadverschillen blijkt bij nadere beschouwing te berusten op onkundige en eenzijdige uitleg van verhoren door het Tolteam van S.E. Fireworks-medewerkers en de externe accountant van het bedrijf.
- De met drie aanklachten zwaar aangezette beschuldiging van *'illegale handel'* is in werkelijkheid niet meer dan de verkoop en uitgifte van vuurwerkpakketten aan klanten en personeel die bevoegd zijn om dergelijk professioneel vuurwerk te bezigen.
- De door het OM gebruikte argumentatie van een vies bedrijf met in brand geraakte rotzooi en verslechterde veiligheidsvoorzieningen bleek in werkelijkheid precies andersom te liggen.
- De onverantwoorde vestiging in een *'woonwijk'* bleek het gevolg van de weigering, op valse gronden, van de gemeente Enschede om het bedrijf te laten verhuizen.
- Conclusie: Misleiding rechter.

2.2 OM-gedraging: Dossier vuurwerkexplosie Culemborg (1991)

2.2.1 Stelling: Culemborg is verdraaid van vrijspraak naar veroordeling

Het Openbaar Ministerie heeft één les van Culemborg, die niet meer was dan een onbewezen aanname, verheven tot dé les van Culemborg. Deze kwam in de plaats van de werkelijke lessen van Culemborg. Dit faciliteerde de strafvervolging van S.E. Fireworks en voorkwam dat zij net als het bedrijf M.S. Vuurwerk in Culemborg in 1991 vrijgesproken zouden worden van strafvervolging. Tevens werd de overheid gevrijwaard voor de gevolgen van het niet opvolgen van de lessen van Culemborg.

2.2.2 Omschrijving

Het enige wat van de vuurwerkexplosie in Culemborg is blijven hangen is de door de commissie OOSTING gepropageerde 'Les van Culemborg'. Die les luidt: een beetje van de zwaarste klasse vuurwerk (klasse 1.1, massaexplosief[a]) kan ook het overige aanwezige lichtere klasse 1.3 vuurwerk laten mee-ontploffen in één grote massaexplosie.
Dat was volgens OOSTING de les die de overheid ter harte had moeten nemen. Zie citaat:

De volgende conclusies van PML/TNO zijn relevant voor de vuurwerkramp in Enschede:

- de explosie had een kracht van ongeveer 2000 kg TNT (gemiddelde waarde). Deze zeer krachtige explosie kan alleen zijn veroorzaakt door een grote hoeveelheid explosief materiaal dat gereageerd heeft als explosief materiaal horende tot de gevarenklasse 1.1 (massa-explosief);
- indien een kleine hoeveelheid explosieve stof, die reageert volgens gevarenklasse 1.1, samen opgeslagen wordt met een grote hoeveelheid artikelen en materiaal van andere gevarenklassen, kan met grote zekerheid worden gesteld dat bij een eventuele ontploffing de kracht van de explosie wordt bepaald door de totaal aanwezige hoeveelheid explosieve stof;
- materialen van gevarenklasse 1.1 mochten niet in het geëxplodeerde gebouw aanwezig zijn. Het was wel mogelijk dat artikelen van gevarenklasse 1.1 aanwezig waren omdat: het aangevoerde vuurwerk fout geclassificeerd kan zijn geweest, vuurwerk met mogelijk een andere classificatie vrij aanwezig had kunnen zijn vanwege bewerking of assemblage van dit vuurwerk, of de bewerkte, geassembleerde of los opgeslagen artikelen een andere classificatie hadden dan de oorspronkelijke. Er zijn door PML-TNO bewijzen gevonden voor een foute classificatie (vuurwerk dat geclassificeerd was als 1.3 bleek in de transportverpakking als 1.1 te reageren).

Figuur 46: Citaat rapport OOSTING blz. 74 (hoofdstuk 5.6) over de conclusies die van belang zijn voor Enschede

Deze les, opgediend door OOSTING, diende een tweeledig doel:

- Het was voor het Openbaar Ministerie een nuttige les, want het verschafte de basis voor veroordeling onder het *'Te-veel-en-te-zwaar'* van S.E. Fireworks waar het OM als resultaat van het strafrechtelijk onderzoek op zou uitkomen.

[a] Massa-explosief vuurwerk wil zeggen dat bij ontbranding van een enkel stuk vuurwerk in een ongecontroleerde situatie zich op praktisch hetzelfde moment in de gehele partij een explosie kan voordoen. Bron: LOM, Den Haag, Handhavingsdocument vuurwerk 2008.

- Het was voor het Openbaar Ministerie een veilige les, want het vergeten van deze les kon geen rol hebben gespeeld bij het ontstaan van de ramp. Immers, S.E. Fireworks mocht (formeel) volgens de milieuvergunning helemaal geen 'beetje klasse 1.1' vuurwerk en 'veel klasse 1.3' vuurwerk in opslag hebben.

Dus als er volgens de voorraadreconstructie van het OM en de her-classificatie van NFI/TNO, bij S.E. Fireworks wél klasse 1.1 vuurwerk en daarnaast bovenmatig veel klasse 1.3 vuurwerk had gelegen, dan was de bewijsvoering rond. Dat was dan de oorzaak van de ramp volgens het OM: *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk. De rechtbank Almelo stribbelde in april 2002 nog tegen en volgde het OM niet in deze redenering. Maar het gerechtshof volgde het OM in 2003 alsnog wél in deze redenering en de Hoge Raad bekrachtigde deze redenering reeds tot drie maal toe, in 2005 (beroep in cassatie), 2008 (eerste herzieningsverzoek) en 2012 (tweede herzieningsverzoek).

Er was nog een tegenargument dat restte, namelijk dat de niet-vervolging door het OM van MS-Vuurwerk in Culemborg wegens nalatigheid van de overheid, ook van toepassing zou moeten zijn in het geval van S.E. Fireworks. Het Openbaar Ministerie heeft dit kunnen pareren met de stelling dat MS Vuurwerk een vuurwerkfabriek was en S.E. Fireworks slechts een vuurwerkopslagplaats. Daarom zou de situatie in Culemborg geheel anders zijn geweest en niet van toepassing zijn op Enschede. De rechter nam dit van het Openbaar Ministerie aan.

2.2.3 Bewijzen

2.2.3.1 *Verklaringen brandweerinspecteur Reudink*

De heer Reudink in zijn verklaring afgelegd voor de commissie OOSTING:

> *"Het heeft mij zeer triest gemaakt dat ik op de video-opname van Enschede een brandweerman met een laddertje zag rondlopen. Deze man is bij de ramp omgekomen. Er is dus niets van de ervaringen van Culemborg terecht gekomen bij de mensen in het veld."*[238]

In een niet publiekelijk vrijgegeven rapport van de Inspectie voor het Brandweerwezen van 21 maart 1991, van de hand van de heer Reudink (dit is niet genoemd in het TNO rapport uit april 1991), staat de volgende passage:
"Voor de deskundigen blijft de explosie en de enorme effecten moeilijk te verklaren. Feit blijft dat de explosie zeer ingrijpende gevolgen heeft gehad en nog geeft. Afgevraagd kan worden of vuurwerkbedrijven, die een zo groot effect kunnen hebben op de gemeenschap, nog wel te handhaven zijn op relatief korte afstand van deze gemeenschap."
Echter, in de plaats van lering te trekken uit deze Vuurwerkramp van 1991, heeft de NL overheid niets wezenlijks veranderd aan de regels voor opslag van vuurwerk, met name daar waar het de bovenstaande constateringen betreft. Daardoor kon niet alleen in Enschede, maar kunnen zich ook elders in NL grote vuurwerkopslagplaatsen zich bevinden in de onmiddellijke nabijheid van woonwijken.
De assuradeuren van de in de nabijheid van S.E. Fireworks gelegen Grolschfabriek, die voor fl. 60 miljoen schade op liep als gevolg van de explosie bij de buren, betoogden dat de NL overheid daarom nalatig was geweest, en daardoor ten minste medeverantwoordelijk kon worden gehouden voor de ramp in Enschede. Echter de overheid antwoordde, met in haar

kielzog alle gerechtelijke instanties tot aan de Hoge Raad[239], dat de situatie bij MS Vuurwerk in Culemborg niet vergelijkbaar was met die van S.E. Fireworks in Enschede. Daardoor konden de lessen van Culemborg niet van toepassing worden verklaard voor Enschede.

In de opsomming van inbeslaggenomen rapporten en stukken (TNO MB blz. 1217) ontbreekt alleen het rapport van ir. WPM Mercx. Tolteammedewerker Frans Eikens (BOA en MIOD) heeft die stukken van TNO toegezonden gekregen, hij ging niet naar TNO voor de inbeslagname. Mr. PLASMAN heeft in 1e aanleg (Almelo) hierop gewezen, maar de politie heeft verzuimd dit document alsnog in beslag te nemen.

2.2.3.2 *Rapport H. Reudink, regio-inspecteur brandweerwezen*

De heer H. Reudink brengt namens de Inspectie Brandweerzorg, district III te Arnhem, op 21 maart 1991 een rapport uit over de explosie van een gedeelte van het opgeslagen vuurwerk bij het bedrijf MS Vuurwerk BV te Culemborg. In deze rapportage worden o.a. de volgende bevindingen vermeld:

- In het rapport wordt de navolgende schade geïnventariseerd:
  - ✓ In een straal van 0 tot 1000 meter vanaf de explosieplaats is er sprake van zware glas- en bouwkundige schade aan gebouwen. Tevens ernstige verontreiniging van landbouwgronden en weidegebieden.
  - ✓ In een straal van 1000 tot 3000 meter is er sprake van lichte glas- en bouwkundige schade.
  - ✓ In een straal van 3000 tot 4000 meter is er sprake van relatief zware glas- en bouwkundige schade.
  - ✓ In een straal van 4000 tot 5000 meter is er sprake van lichte glas- en bouwkundige schade.
  - ✓ Buiten een straal van 5 km zijn er schades gemeld tot op 50 km afstand van de plaats van de explosie.
  - ✓ Conclusie: In een straal van 150 m rondom de vuurwerkfabriek is ten gevolge van de explosie zeer zware bouwkundige schade ontstaan. Waarschijnlijk door reflectie van de drukgolf tegen het laaghangende wolkendek is het verklaarbaar dat relatief zware schades op 3000 tot 5000 m vanaf het explosiepunt zijn waargenomen en de relatief lichte schades op afstanden van 1000 tot 3000 meter. Opmerkelijk zijn de meldingen van schade tot op ±50 km afstand van de vuurwerkfabriek.[240]
- Voor zover is na te gaan voldeed de vuurwerkfabriek aan alle voorgeschreven technische- en bouwkundige vergunningvoorschriften.[241]
- Volgens verkregen informatie is het niet mogelijk vuurwerk, welke behoort tot de klasse 1.3 en dat volgens de Hinderwet in deze bunkers aanwezig mocht zijn, tot massadetonatie te brengen door brand. Eveneens uit verkregen informatie is dit kennelijk wel mogelijk indien een zeer sterke inleiding plaats heeft.[242]
- Gelet op het niveau van preventie en uitgaande van het verloop van de explosie lijkt de conclusie gewettigd dat geen enkele bouwkundige voorziening, noch een aarden wal in staat is de gevolgen van een explosie als deze tot het bedrijfsterrein te beperken.[243]
- Vraag is in hoeverre het verlenen van een Hinderwetvergunning door de gemeente verplichtingen schept voor zowel het bedrijf én de gemeente[244] indien:
  - ✓ Er verkeerde vergunningsvoorwaarden worden gesteld.

  - ✓ De gemeente verkeerd wordt geadviseerd waardoor verkeerde vergunningsvoorwaarden worden gesteld.
  - ✓ De gebruiker de vergunningsvoorwaarden verkeerd toepast, maar opzet niet in het spel is.
  - ✓ De gebruiker buiten de vergunningsvoorwaarden zijn bedrijf uitoefent.
- Door de explosie is tot op grote afstand van het bedrijf het bouwland en weidegebied verontreinigd met stukken puin, glas, metaaldelen, enz. Ook is het gebied verontreinigd met asbest en verschillende materialen die gebruikt worden voor de productie van vuurwerk zoals magnesium, strontium, koper, enz.[245]
- Kan en mag een bestuur een afweging maken c.q. rekening houden bij het verlenen van een vergunning op basis van de Hinderwet als zij bewuste of onbewuste overtredingen van de vastgestelde regels voorziet en waarbij de overtredingen tot exceptionele gevolgen aanleiding kunnen geven?[246]
- Tijdens het onderzoek is aan het licht gekomen dat er in Nederland meerdere vuurwerkbedrijfjes zijn die op vergelijkbare wijze explosief materiaal verwerken tot zgn. groot siervuurwerk. Ook in deze bedrijven kan voor zover de informatie nu strekt zowel 1.1 als 1.3 materiaal worden aangetroffen. Het verdient derhalve aanbeveling op zeer korte termijn een inventarisatie te maken van deze bedrijven in Nederland. Afdeling Hinderwetzaken van het Ministerie van Defensie heeft voor zover bekend deze gegevens en legt ook regelmatig controlebezoeken af.[247]
- Tussen de 1500 en 3000 meter is geen constructieve schade geconstateerd en gemeld.[248]
- Tussen de 3000 en 4000 meter is wel constructieve schade gemeld. Dit betreft zware schade op het industrieterrein in de gemeente Culemborg.[249] De schades betreffen:
  - ✓ Naar binnen gedrukte gevelmuren.
  - ✓ Gescheurde plat dak constructies.
  - ✓ Ontzette overheaddeuren.
  - ✓ Ontzette staalconstructies.
  - ✓ Zware daklekkage door scheurvorming.
  - ✓ Systeemplafonds die uit hun ophangconstructies zijn gevallen.
  - ✓ Spanconstructieschade.
- Op 50 km afstand zijn twee schadegevallen bekend als gevolg van de explosie in Culemborg. In Tilburg werd een drukgolf gevoeld en verklaarde de heer Boor van de technische dienst van de universiteit dat de tochtdeuren heen en weer gingen en de ruiten in de geveld bewogen op dusdanige wijze dat hij er door werd opgeschrikt. In Uddel is er sprake van een aanmerkelijke dakschade van een kalvermesterij.[250]
- Citaat uit bijlage iii: *"Voor de deskundigen blijft de explosie en de enorme effecten moeilijk te verklaren. … Afgevraagd kan worden of vuurwerkbedrijven, die een zo groot effect kunnen hebben op de gemeenschap, nog wel te handhaven zijn op relatief korte afstand van deze gemeenschap."*

2.2.3.3 *Inspecteur H. Reudink in Tubantia 7 oktober 2000*

In een artikel verschenen in de Twentse Courant Tubantia van 7 oktober 2000[251] geeft de toenmalige (1991) districtsinspecteur Henry Reudink een interview waaruit blijkt dat hij al in 1991, n.a.v. de explosie in Culemborg, waarschuwde voor de enorme - onderschatte - risico's van groot vuurwerk. De opslag moet de bebouwde kom uit, was zijn overtuiging. Maar de Commissie Preventie Rampen deed niets met het rapport van de oud-Twentenaar. Reudink

is kwaad. "Natuurlijk verbaast het me dat de commissie OOSTING mij nog niet gehoord heeft. Want al die dingen waar we nu achter komen, stonden al in mijn onderzoeksrapport en adviezen. Dat vuurwerk gevaarlijker is dan werd aangenomen en tegen alle regels in zo maar kan detoneren. Dat een betonnen dak op een vuurwerkbunker wellicht niet goed is. Dat er in de branche zodanig met het vuurwerk wordt gewerkt dat de risico's toenemen.... Dat er misschien iets mis is met de gevarenclassificaties, zoals later TNO bevestigde. Ja, dan komt 'Enschede' hard aan. Dat doet pijn."
Daarom is het moeilijk te verkroppen dat helemaal niemand de lessen van Culemborg trok. Ook het brandweerwezen niet. "Ik zie brandweermensen in alle rust een bunker nat houden - duidelijk niet bewust van het grote gevaar. Daarvan kan ik nog zo in tranen uitbarsten. Ze wisten vanaf het begin dat ze naar een vuurwerkopslag gingen. Maar er was geen herkenning: hóh, Culemborg. Dat blijft maar door mijn hoofd gaan. Maar er is hier geen plaats voor verwijten, en veroordeling. Deze brandweermannen verdienen geen kritiek, het is niet hun schuld." Kritiek dient de overheid te treffen.

Op 14 februari 1991 ontplofte MS Vuurwerk in Culemborg. Twee werknemers vonden de dood; tientallen mensen raakten licht gewond en tot in de verre omtrek raakten gebouwen zwaar beschadigd. Een oorzaak voor de massa-explosie is nooit gevonden. Volgens justitie was er geen bewijs dat het bedrijf de voorschriften had overtreden.

Die feiten leidden tot een hard oordeel van de toenmalig districtsinspecteur Reudink. Hij schrijft aan zijn superieur, de hoofdinspecteur voor de brandweerzorg: "Omdat de oorzaak niet is te achterhalen, valt ook geen regelgeving te maken waardoor er een verwaarloos risico ontstaat." Met andere woorden: "We moeten er vanaf nu vanuit gaan dat een massa-explosie blijkbaar ten alle tijden kan gebeuren." Ook concludeert Reudink: "Gezien de aard van de explosies lijkt de conclusies gewettigd dat geen enkele bouwkundige voorziening in staat is de gevolgen van een explosie te beperken tot het bedrijfsterrein. Afgevraagd kan worden of vuurwerkbedrijven, nog wel te handhaven zijn op korte afstand van de gemeenschap. Het verdient aanbeveling het beleid ter zake de verwerking en opslag van vuurwerk te herzien."
Over de classificatie van de gevarenklassen schrijft hij. "Dat zijn classificaties voor transport. Gaan die wel op voor de opslag en het verwerken? De geldende afstand tot woonhuizen was 64 meter. Maar de voorraad heeft gereageerd als vuurwerk in de zwaarste gevarenklasse. Dan moet de afstand 400 meter zijn."

Tenslotte spreekt Reudink zijn vermoedens uit dat de vuurwerkbranche beter gecontroleerd moet worden. "Op grond van de wijze van werken in de branche moet niet worden uitgesloten dat min of meer gewoon vuurwerk gaat behoren tot de gevarenklasse 1.1, zijnde dus massa-explosief materiaal." Dat kan al gebeuren als vuurwerk uit de verpakking wordt gehaald. Vooral mortierbommen zijn dan extreem gevaarlijk.
Reudinks bevindingen worden door de hoofdinspecteur (ir. A. van Leest) overgenomen. Op 20 augustus 1991 wordt aan de Commissie Preventie Rampen (CPR) gevraagd "de richtlijn voor de opslag van vuurwerk aan te passen." En: "De volgende punten dienen te worden meegenomen. De situering van het bedrijf en haar omgeving. Bij het ontwerp uitgaan van een explosie-beveiligde constructie. Te denken valt aan lichte dakconstructies, of ventilatie naar boven." De tot dan voorgeschreven betonnen daken worden als te gevaarlijk beschouwd. Bij een lichte dakconstructie kan bij een explosie de druk omhoog weg en zou

de klap minder heftig zijn. In elk geval zouden de bunkers niet meer volledig uit elkaar klappen, met het grote risico op dodelijke slachtoffers door rondvliegende brokstukken. Maar er gebeurde niets. Uit een reconstructie die Vrij Nederland maakte op basis van de CPR-notulen wordt duidelijk dat het vuurwerk bepaald geen prioriteit had. Na de vergaderingen van 19 december 1991, 3 september 1992, 9 juni 1993 en 13 oktober 1993 melden de notulen: "Actiepunt blijft staan". En dan, op 31 maart 1994, hoeft het voor de commissie helemaal niet meer. "Actiepunt vervalt" .
Een perswoordvoerder van Sociale Zaken meldt namens de CPR dat de commissie helemaal niets hoefde te doen met Culemborg. "Dat was niet haar taak. Reudink is "verbijsterd". Eerst al over het gebrek aan daadkracht en nu over de reactie. "Een zwamverhaal. Natuurlijk was het hun taak. Maar stel, dat die man gelijk heeft. Waarom is er dan niet teruggeschreven: hier hoeven wij niets mee te doen. Dan hadden andere instanties kunnen inhaken. En je mag je ook afvragen waarom de brandweerinspectie zelf er niet meer achteraan is gegaan. Waarom is er bijvoorbeeld geen lesboekje uitgebracht, zoals bij veel grote branden en ongelukken wel is gebeurd?"
Hij heeft géén vertrouwen in het commissielid Enthoven van de commissie OOSTING. Enthoven had de jaren na Culemborg een hoge positie bij VROM, het departement dat medeverantwoordelijkheid droeg in de CPR-commissie. Nu zit hij in de Commissie OOSTING. De commissie kent geen enkele twijfel over diens integere functioneren. Maar de oud-Twentenaar vindt het "te gek voor woorden". "Laat ik het zo zeggen: als ik hem was, zou ik zelf terugtreden. Dat hij dat niet doet verbaasd me."
Na Enschede heeft hij zijn rapport zeker vier keer nagelezen. Hij is alleen maar meer overtuigd geraakt van zijn gelijk. "En dan denk ik aan al die arme burgers. Enschede, maar ook Culemborg. Ook daar beleven ze hun tragedie opnieuw. Je mag het niet zeggen: maar blijkbaar was Culemborg niet erg genoeg."

2.2.3.4 *Reactie commissie OOSTING in Tubantia 11 oktober 2000*

De Commissie OOSTING gaat alsnog de voormalig districtsinspecteur voor de brandweerzorg H. Reudink horen. Dit naar aanleiding van het artikel van 7 oktober jl. Reudink deed in 1991 aanbevelingen naar aanleiding van het grote vuurwerkongeluk in Culemborg. De Commissie Preventie Rampen (CPR) heeft er echter niets mee gedaan. “Het feit dat er niets met de lessen van Culemborg is gedaan vormt een wezenlijk onderdeel van ons onderzoek”, aldus woordvoerder Bolle van de Commissie OOSTING. Reudink concludeerde destijds onder meer dat opslag van groot vuurwerk uit de bebouwde kom gehaald moest worden. Ook meende hij dat de gangbare constructie van bunkers gevaarlijk waren bij een explosie: de betonnen daken zouden vervangen moeten worden door “een lichte dakconstructie”. Reudink noemde in deze krant de handelwijze van de CPR verbijsterend. Aanvankelijk stond de brandweerinspecteur niet op de lijst van te horen mensen. Bolle: “Wij kenden zijn rapport en de briefwisseling daaromtrent. Het is helder, evenals het feit dat er niets mee gedaan is door de CPR. Het is achteraf echter toch verstandig hem uit te nodigen”.

2.2.3.5 *Oud-inspecteur Reudink, 17.1.2001: “Inspectie brandweer zelf fout”*

In de Tubantia van 17 januari 2001 reageert voormalig brandweerinspecteur Reudink op de rapporten van de rijksinspecties die zijn verschenen. Hij is ‘geschokt’ door de snoeiharde kritiek op de brandweer bij de ramp. De kritiek is niet terecht, zegt hij. “De inspectie heeft vuile handen gemaakt. De kritiek moet ze als een boemerang terugkrijgen.”

Henry Reudink vindt zichzelf een redelijk koele kikker. Maar toen hij de verwijten aan het adres van de Enschedese brandweer hoorde reageerde hij ‘als door een wesp gestoken’. Als de brandweer al fouten heeft gemaakt, dan zijn die grotendeels te wijten aan zijn vroegere werkgever, de inspectie zelf. Oud-Twentenaar Reudink denkt aan 1991: in Culemborg ontploft een vuurwerkbedrijf. Er vallen twee doden, vele huizen raken zwaar beschadigd. Lessen van dat ongeluk zijn nooit geleerd. Toen werd al duidelijk dat professioneel vuurwerk bij calamiteiten gevaarlijker kon reageren dan aangenomen en dat het niet in een woonwijk hoorde. De inspectie verwijt nu de Enschedese brandweer dat ze niets heeft geleerd van de klap in Culemborg, en dat daardoor de brand bij S.E. Fireworks niet alert genoeg is bestreden. Maar volgens Reudink - die eind 1991 de inspectie verliet - is dat voor een belangrijk deel juist de schuld van de inspectie zelf.
“Tot 1995 bracht ze altijd boekjes uit over grote branden, explosies en opvallende ongelukken. Daarin stond beschreven wat er gebeurd was, hoe de brandweer had opgetreden en hoe het eventueel beter kon. Maar uitgerekend over de lessen van Culemborg is niets gemaakt.”
Reudink had nota bene zelf voor de inspectie het onderzoek Culemborg gedaan. Zijn aanbeveling: de eisen voor de opslag moeten zwaarder. Professioneel vuurwerk moest uit de woonwijken. Hij kreeg later steun van TNO.
De aanbevelingen gingen naar de landelijke Commissie Preventie Rampen (CPR). Die heeft er nooit wat mee gedaan, bleek na de ramp in Enschede. De CPR kwam daardoor eerder dit jaar kortstondig onder vuur te liggen. Maar Reudink wijst dus nu ook nadrukkelijk naar de inspectie. “Ze heeft zelf daarna ook nooit achter die commissie aangezeten: hoe zit dat met ons rapport? Waar blijft het antwoord?” Ook zeer voorbarig noemt Reudink de stelling van de inspectie dat de explosies voorkomen hadden kunnen worden. De inspectie denkt dat die in gang zijn gezet door een brandje achter zeecontainers met vuurwerk. Dat brandje zou te laat zijn ontdekt. Veel te gemakkelijk. “Hoe weet de inspectie dat er binnen die container niets aan de hand was? Ik lees dat nergens.” Reudink gaat niet uit van boze opzet van de inspectie. “Er staat wel zelfkritiek in, maar verholen. Maar zelfonderzoek is ook het moeilijkste wat er is.”
De voormalig inspecteur meent dat minister DE VRIES had moeten voorkomen dat de Inspectierapporten openbaar werden. “Ze hadden moeten dienen als werkdocumenten voor de commissie OOSTING, die onafhankelijk van de overheid de ramp onderzoekt.” Om het zwarte pieten tussen de rijksoverheid en de gemeente te voorkomen, zei OOSTING vlak voor de presentaties van de rapporten dat alle overheden én het bedrijf S.E. Fireworks ernstig hadden gefaald. Dat OOSTING dat een maand voor zijn eigen eindrapport deed, werd door politici afgeschilderd als ‘een beginnersfout.’ Reudink: “Misschien was het niet goed wat OOSTING deed. Maar ik kon er wel inkomen.”
De oud-inspecteur Reudink is overigens van mening dat de media de kritiek op het brandweerkorps te zwaar hebben aangezet. “Er is harde kritiek, maar er zijn hier en daar ook nuances opgenomen. Die zie of hoor ik nergens meer”.

2.2.3.6 *Culemborg niet vervolgd*

In een persbericht van het Arrondissement te Utrecht (oktober 1991) over het door het Openbaar Ministerie gecoördineerde onderzoek wordt medegedeeld dat wordt afgezien van strafrechtelijke vervolging. De Officier van Justitie te Utrecht schrijft aan de Hoofdofficier van Justitie een notitie waarin hij van mening is dat de met toezicht belaste instanties in het

geheel niet dan wel in onvoldoende mate controles hebben uitgeoefend bij het bedrijf MS Vuurwerk te Culemborg. Dit heeft mede geleid tot het niet strafrechtelijk vervolgen van de verantwoordelijken van het bedrijf. Tegen de door het bedrijf gevolgde niet-correcte handelwijze werd immers niet opgetreden door de instantie die wel controles heeft uitgevoerd, zijnde de Rijksverkeersinspectie.[252]

Ook dit gegeven had uit het oogpunt van gelijke behandeling moeten leiden tot de onmogelijkheid van strafrechtelijke vervolging van S.E. Fireworks. Dat het Openbaar Ministerie ondanks dit gegeven toch besloot S.E. Fireworks te vervolgen kan wijzen op een van te voren bepaalde strategie van strafvervolging, waarbij de vanwege de mankerende regelgeving falende overheid kennelijk buiten schot moest blijven.

2.2.3.7 *Culemborg niet van toepassing op Enschede*

Het niet van toepassing verklaren van de situatie in Culemborg op de situatie in Enschede is onrechtmatig. Door het OM is (met succes) aan de rechter voorgehouden dat er in Culemborg sprake zou zijn geweest van een vuurwerkfabriek, terwijl Enschede slechts een vuurwerkopslagplaats was. Daardoor zou de vrijstelling van vervolging voor het bedrijf MS Vuurwerk in Culemborg niet van toepassing zijn op S.E. Fireworks uit Enschede.[a]

Dit was een door het OM opgevoerde drogreden. In beide gevallen (Culemborg en Enschede) was er sprake van evenementenbedrijf dat gerede vuurwerkproducten aangeleverd kreeg van fabrikanten (vuurwerkfabrieken).[b] Het enige werk dat door beide bedrijven nog werd verricht was het ter plaatse van het evenement op maat maken van de afstekingsmechanismes (zoals mortierbuizen), waarbij echter het kant-en-klare vuurwerk intact bleef. De werkzaamheden ter plaatse waren gericht op synchrone wijze van afsteken bij evenementen. Dit is van toepassing op beide bedrijven (MS Vuurwerk en S.E. Fireworks).

Tevens was er in beide gevallen (Culemborg en Enschede) sprake van een falende overheid. Niet alleen op vergunningverlening, controle en handhaving, maar belangrijker, met de regelgeving voor de classificatie en opslag van vuurwerk.[253] Daarom was het van eminent belang voor het Openbaar Ministerie om het Culemborgdossier buiten de vervolging van S.E. Fireworks te houden en dus van de rechter weg te houden.

[a] De redenering van het OM zou kunnen zijn: In een fabriek liggen veel meer verschillende ontplofbare stoffen, ook onverpakt. Bij een opslagplaats is dit niet toegestaan. Dus zou volgens die redenering een vrijstelling van vervolging voor MSV (als fabriek) niet hoeven te gelden voor S.E. Fireworks (als opslagplaats).

[b] Sommigen beweren dat er bij MSV wél vuurwerk werd gemaakt, onder verwijzing naar een Tv-uitzending in dec. 1988, waarin Coolen met een lepel laat zien hoe vuurwerk wordt gemaakt. Dat was een demonstratie die niet in de praktijk gebeurt vanwege wisselende samenstelling en onvoorspelbaar gedrag indien zelf gemaakt.

2.2.3.8 *Culemborg: De werkelijke lessen*

De werkelijke lessen die uit Culemborg getrokken waren in rapportages die zijn uitgebracht in 1991 en 1992 n.a.v. de vuurwerkexplosie in Culemborg zijn:

1. Vuurwerkbedrijven die zo'n groot effect hebben op de gemeenschap zijn niet meer te handhaven op korte afstand van die gemeenschap. Dit is conform de praktijk in andere landen, waar vuurwerkinrichtingen zich doorgaans ver buiten de bewoonde wereld bevinden.
2. Niet alleen de aard van het vuurwerk, maar ook de omstandigheden waaronder het vuurwerk is opgeslagen, zijn bepalend voor de kracht van optredende explosies bij brandend vuurwerk. Daarbij valt te denken aan:
   a. De mate van opsluiting van het vuurwerk, bijvoorbeeld binnen gewapend betonnen bunkers of stalen zeecontainers, zonder afdoende drukontlastende voorzieningen, zoals een plofdakconstructie.
   b. De temperatuur en vochtigheid binnen de opslagruimte en de mogelijkheid van het optreden van broei.
   c. De mate van ventilatie van de opslagruimte, hetgeen bepalend is voor de aanwezigheid van zuurstof en de mogelijkheid van de ophoping van brandbare en/of explosieve gassen.
   d. Het optreden van turbulenties bij de gaswolken binnen de opslagruimte en bij het naar buiten treden uit de opslagruimte.
3. Het verdient overweging om te bezien of vuurwerkopslagen voorzien dienen te worden van een plofdak-constructie, waardoor een veel betere drukafvoer mogelijk is bij brandend vuurwerk in een afgesloten ruimte.
4. Het gedrag van vuurwerk bij brand, ook dat van de laagste subklasse 1.4, is onvoorspelbaar. Zelfs vuurwerk van de subklasse 1.4 kan in bijzondere omstandigheden een zeer heftige explosie veroorzaken.
5. De methodiek van de gevarenclassificatie van vuurwerk dient opnieuw te worden bezien. Er zijn aanwijzingen dat de bestaande classificatie onvoldoende accuraat de eigenschappen van vuurwerk voorspelt bij het in brand raken van dat vuurwerk.

2.2.3.9 *Culemborg: De nagelaten les*

Naar aanleiding van de vuurwerkexplosies in Culemborg concludeerde het behandelend Openbaar Ministerie in Utrecht dat de bevoegde instanties van de Nederlandse overheid in het geheel niet, dan wel in onvoldoende mate controles hadden uitgeoefend. Geconstateerde lacunes werden gedoogd. Dit heeft tot gevolg gehad dat bezwaarlijk tot strafvervolging van het betrokken vuurwerkbedrijf kon worden overgegaan.

Zoals reeds hiervoor aangegeven was ne zoals in Culemborg ook in Enschede sprake van gebrekkige controles en het 'gedogen'[a] van lacunes in de inrichting. Ook in Enschede had dit moeten leiden tot afzien van strafvervolging van het bedrijf S.E. Fireworks. Echter doordat het Openbaar Ministerie te Almelo (en later Arnhem) verklaarden dat de situatie van Culemborg niet te vergelijken was met de situatie in Enschede, waren beide situaties niet vergelijkbaar volgens het OM. Zoals hiervoor reeds aangegeven waren beide bedrijven wel degelijk en volledig met elkaar vergelijkbaar.[254]

Bovendien is van groot belang dat de Nederlandse regelgeving op het gebied van de opslag van vuurwerk ten tijde van Culemborg (1991) en van Enschede (2000) niet in orde was en overigens nog steeds niet in orde is (2018).

2.2.3.10 *Culemborg: De gefingeerde les*

De door de commissie OOSTING gepropageerde 'les van Culemborg' die ook als dusdanig in alle media werd overgenomen, bestond hieruit dat een beetje vuurwerk van de zwaarste klasse (1.1 massaexplosief) bij explosie het overig aanwezige vuurwerk, met name van de lichtere klasse 1.3, mee kon nemen in één gezamenlijke massaexplosie. En aangezien TNO/NFI/OM bij de reconstructie van de voorraad en de her-classificatie achteraf van het vuurwerk van S.E. Fireworks precies uit kwam op een paar honderd kilo van de klasse 1.1 en ongeveer 100 ton van de klasse 1.3, betekende dit *'Te-veel-en-te-zwaar'* meteen dat de verklaring van de ramp in Enschede was gevonden.

In de het omvangrijke proces-verbaal (d.d. 13 maart 2001) van Bijzonder Opsporings-ambtenaar S. ROOSMA, lid van het milieubijstandsteam van het ministerie van VROM, standplaats Den Haag, is te zien hoe het bij aanvang opgestelde vermoeden dat S.E. Fireworks *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk in opslag had, wordt uitgewerkt.[255] Dit Pv van de her-classificatie komt netjes uit bij het van te voren bepaalde scenario, waarvoor via de commissie OOSTING reeds de basis voor veroordeling was gelegd.

[a] 'Gedogen' staat hier tussen aanhalingstekens. Immers het gedogen van tekortkomingen zou inhouden dat er tekortkomingen waren geconstateerd, maar dat men deze door de vingers zag. Bij S.E. Fireworks was echter sprake van een per vergunning toegestane situatie van het gebruik van onaangepaste zeecontainers (wegens de tijdelijkheid van de vergunning), de vestiging in een woonwijk (idem) en het niet aanwezig zijn van een (automatische) blusinstallatie met sprinklers (verzuim in de vergunning van een regel die overigens zeer discutabel is).

2.2.3.11 *Culemborg en Enschede: van vrijspraak naar veroordeling*

2.2.3.11.1 Uitgangspositie van het OM: geen vervolging mogelijk

De uitgangspositie onmiddellijk na de Vuurwerkramp in Enschede was als volgt:

- Zowel MS Vuurwerk te Culemborg als S.E. Fireworks te Enschede waren beiden importeur, evenementenbedrijf én groothandel in vuurwerk. Beide bedrijven waren vergelijkbaar voor wat betreft de omgang met vuurwerk.
- MS Vuurwerk in Culemborg werd in 1991 niet vervolgd omdat vervolging onmogelijk was vanwege nalatig handelen door de overheid.
- Ook in Enschede had de overheid nalatig gehandeld:
    - Op het gebied van wet- en regelgeving, waar de Nederlandse overheid achter loopt in vergelijking met het buitenland.
    - Op het gebied van advisering (Defensie/MILAN).
    - Op het gebied van vergunningverlening.
    - Op het gebied van controle.
    - Op het gebied van handhaving.
- Bij S.E. Fireworks lag alleen subklasse 1.4 geclassificeerd vuurwerk, conform de internationale afspraken geclassificeerd.
- Bij S.E. Fireworks lag slechts 118 ton vuurwerk, ruim binnen de toegelaten 158 ton die volgens de vergunning was toegestaan.
- Uit Culemborg waren de volgende twee lessen getrokken:
    - Vuurwerkbedrijven horen niet in of bij een woonwijk thuis.
    - Opsluiting van vuurwerk verergert de explosieve kracht ervan.
- S.E. Fireworks had een vergunning gekregen van de gemeente voor een vuurwerkbedrijf in een woonwijk.[a]
- S.E. Fireworks heeft herhaaldelijk gevraagd om in aanmerking te mogen komen voor vestiging op een industrieterrein buiten de stad. De gemeente Enschede heeft dit geweigerd op basis van economische motieven, omdat er te weinig werkgelegenheid mee was gemoeid. Kennelijk mocht een ambtenaar economische zaken oordelen over veiligheidscriteria.
- Bij S.E. Fireworks waren correcte gevarenaanduidingen aangebracht die de brandweer gebood niet te gaan blussen en onmiddellijk te evacueren. Op deze wijze wordt recht gedaan aan de onblusbaarheid van brandend vuurwerk, wordt aangesloten bij het buitenland en zijn de brandweerlieden en de omgeving van het bedrijf veilig.

De voorgaande feiten zouden onvermijdelijk en onontkoombaar hebben geleid tot de conclusie dat S.E. Fireworks nooit en te nimmer strafrechtelijk vervolgbaar zou zijn voor het kunnen ontstaan van de ramp.

[a] Zie <H.2.1.8.1.5.4> voor de definitie van *"In een woonwijk gelegen"*.

2.2.3.11.2 Planning van het OM: Vervolging is noodzakelijk

Het Openbaar Ministerie ontwierp een veroordelingsscenario voor S.E. Fireworks:

- De strafzaak MS Vuurwerk te Culemborg moest worden losgekoppeld van de strafzaak S.E. Fireworks te Enschede. Dus MS Vuurwerk te Culemborg werd omgedoopt tot vuurwerkfabriek, waar geringe hoeveelheden klasse 1.1 waren toegestaan en S.E. Fireworks werd een opslagplaats waar veel minder was toegestaan. Dit is wat het Openbaar Ministerie aan de rechter heeft verkondigd, en met succes.
- Het nalatig handelen van de overheid in Enschede werd ondergeschikt gemaakt aan de overtredingen die S.E. Fireworks heeft begaan. Dit is precies wat de commissie OOSTING concludeerde.
- Het nalatig handelen van de overheid m.b.t. Enschede wordt als volgt geneutraliseerd:
  - Op het gebied van wet- en regelgeving is helemaal geen fout gemaakt. De aanscherping na de ramp is alleen ter extra borging van de veiligheid. Het zwaardere vuurwerk wordt de facto naar het buitenland verbannen.
  - De tekortkomingen op het gebied van advisering (Defensie/MILAN) worden niet binnen de strafzaak Almelo behandeld, maar afgesplitst naar een onschadelijk en verborgen tuchtrechtelijk traject binnen het Ministerie van Defensie.
  - Op het gebied van vergunningverlening heeft de overheid geen ernstige fouten gemaakt omdat deze fouten in het niet vallen bij de ernstige (nog door het OM te creëren) overtredingen van S.E. Fireworks tegen de bepalingen van de vergunning.
  - Op het gebied van controle en handhaving heeft de overheid inderdaad steken laten vallen. Echter dit ontsloeg het bedrijf S.E. Fireworks niet van haar eigen verantwoordelijkheid als vuurwerkbedrijf, gelegen in een woonwijk. Dit heeft eerst de commissie OOSTING geconcludeerd en naderhand kreeg het OM dit uiteindelijk in hoger beroep ook door de rechter erkend.
- Bij S.E. Fireworks moet veel zwaarder vuurwerk hebben gelegen dan de etiketten van subklasse 1.4 aangaven. Dus er woord een her-classificatie oefening verzonnen die uitkomt op veel klasse 1.3 en ook wat klasse 1.1.
- Bij S.E. Fireworks moest veel te veel vuurwerk hebben gelegen. Het OM negeerde de voorraadadministratie en reconstrueerde met 172 buitenlandse rechtshulpverzoeken een nieuwe voorraad. Vervolgens saboteerde Nederland zelf de aan China gevraagde rechtshulp (China leverde 80% van het S.E. Fireworks vuurwerk!).
- De werkelijke lessen uit Culemborg zoals de niet toegestane ligging in de nabijheid van een woonwijk en het effect van opsluiting, bracht het OM niet in het strafdossier. Het OM verzon een nieuwe les: *“Beetje-1.1 + veel-1.3-vuurwerk = massaexplosie”*.
- De vergunning van S.E. Fireworks in een woonwijk was de gemeente niet meer aan te rekenen, want S.E. Fireworks had de vergunningvoorschriften overtreden door *‘Te-veel-en-te-zwaar’* vuurwerk in opslag te houden. Daardoor was de juistheid van de vergunningsvoorwaarden niet meer relevant volgens het OM.
- Bij S.E. Fireworks verving het OM de correcte gevarenaanduidingen door incorrecte gevarenaanduidingen van alléén klasse 1.4, en het OM verwees naar de Nederlandse voorschriften, die in afwijking van het buitenland toestonden dat de brandweer reeds brandend vuurwerk ging blussen met water, ook al wist de overheid dat een dergelijke blusinstructie onverantwoord was. Slachtoffers namen overheid en OM voor lief.

2.2.3.11.3 Conclusie: veroordeling

Door de wekelijke lessen van Culemborg te vervangen door een gefingeerde les, door de voorraad van S.E. Fireworks anders te reconstrueren dan de werkelijkheid en te her-classificeren als *'Te-veel-en-te-zwaar'* en door net te doen alsof de gevarenetiketten verkeerd waren aangebracht, kon het Openbaar Ministerie voorkomen dat besloten moest worden tot niet-vervolging van S.E. Fireworks. De echte lessen van Culemborg hadden S.E. Fireworks vrijgesteld van vervolging. Met de nieuwe door het OM en OOSTING verzonnen les van Culemborg, inzake de klassen 1.1 en 1.3, werd strafrechtelijke veroordeling mogelijk gemaakt en werd de overheid gevrijwaard van verantwoordelijkheid en vervolging.

Bij dit alles is het navrant te constateren dat de Vereniging van groot vuurwerk verzorgers (VEN) meermaals aan het OM heeft verzocht om toegang tot de bevindingen van de onderzoeken naar de oorzaken van de vuurwerkexplosie in Culemborg.

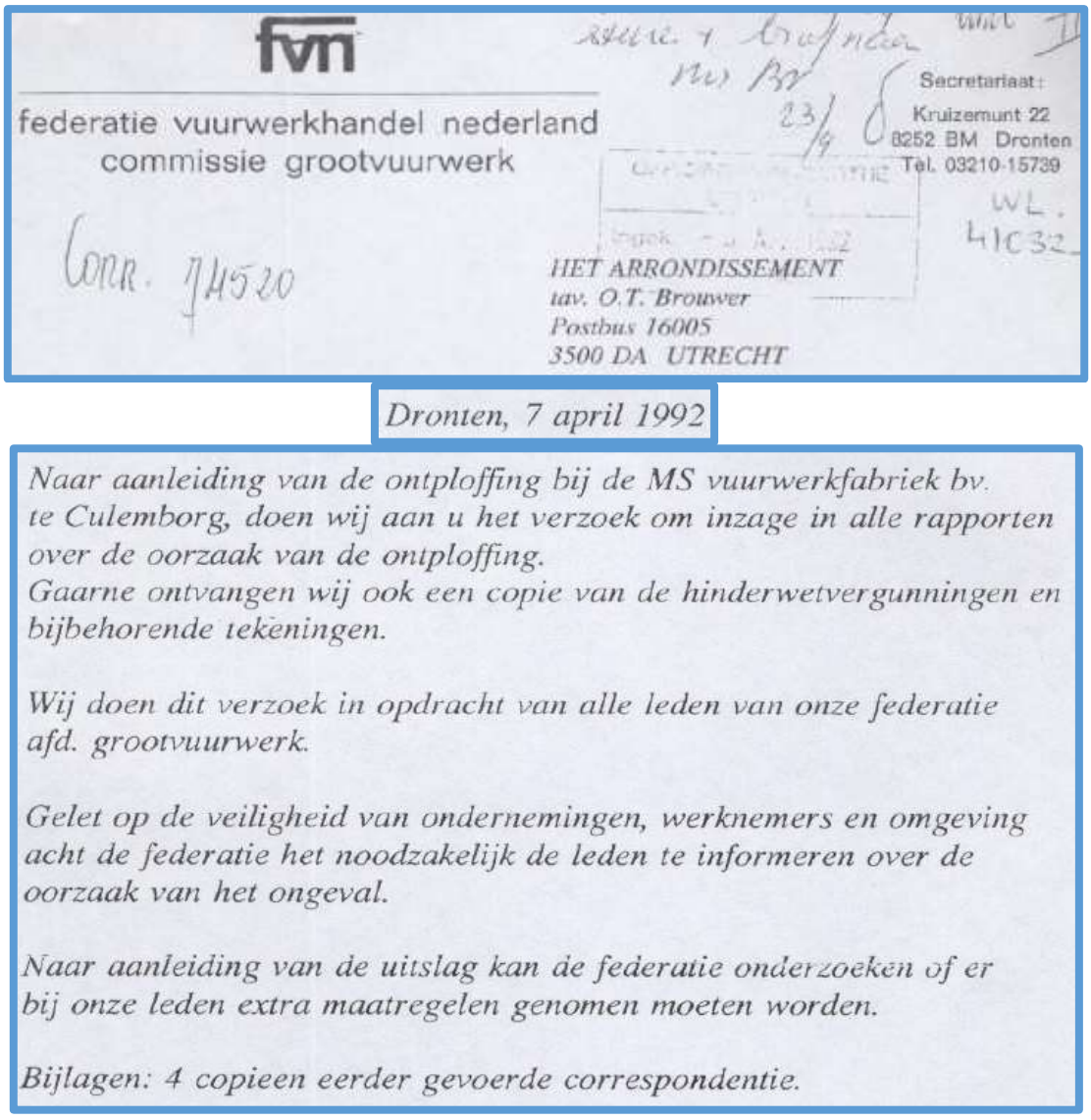

fvn

federatie vuurwerkhandel nederland
commissie grootvuurwerk

Secretariaat:
Kruizemunt 22
8252 BM Dronten
Tel. 03210-15739

CORR. 74520

HET ARRONDISSEMENT
tav. O.T. Brouwer
Postbus 16005
3500 DA UTRECHT

Dronten, 7 april 1992

Naar aanleiding van de ontploffing bij de MS vuurwerkfabriek bv. te Culemborg, doen wij aan u het verzoek om inzage in alle rapporten over de oorzaak van de ontploffing.
Gaarne ontvangen wij ook een copie van de hinderwetvergunningen en bijbehorende tekeningen.

Wij doen dit verzoek in opdracht van alle leden van onze federatie afd. grootvuurwerk.

Gelet op de veiligheid van ondernemingen, werknemers en omgeving acht de federatie het noodzakelijk de leden te informeren over de oorzaak van het ongeval.

Naar aanleiding van de uitslag kan de federatie onderzoeken of er bij onze leden extra maatregelen genomen moeten worden.

Bijlagen: 4 copieen eerder gevoerde correspondentie.

Na een aantal uitstelberichten is deze toegang nooit meer gegeven, waardoor het gilde van evenementenvuurwerk professionals nooit lering heeft kunnen trekken uit de lessen van Culemborg.

2.3 OM-gedraging: 'Te-veel-en-te-zwaar'

2.3.1 Stelling: Correct vuurwerk omgevormd naar 'Te-veel-en-te-zwaar'

Het vuurwerk dat bij S.E. Fireworks lag opgeslagen op 13 mei 2000, was om vijf voor drie juist geclassificeerd. Conform de van toepassing zijnde internationale afspraken betreffende classificering, die in heel Nederland werden toegepast. Drie kwartier later, om tien over half vier was datzelfde vuurwerk ineens onjuist geclassificeerd, volgens door het Openbaar Ministerie nieuw verzonnen regels. Deze waren op dat moment nog niet geldig en moesten nog worden geformuleerd op basis van testresultaten die op dat moment nog niet waren uitgevoerd.

2.3.2 Omschrijving

De basis van de strafrechtelijke veroordeling van de beide directieleden van S.E. Fireworks is het *'Te-veel-en-te-zwaar'* adagio dat door, en in opdracht van, het OM in het leven is geroepen.

- Het *'Te-veel'* betreft zowel het totaal tonnage vuurwerk, als het te veel van de klasse 1.3 vuurwerk)
- Het *'Te-zwaar'* (her-classificatie van klasse 1.4 vuurwerk naar klasse 1.1 vuurwerk en naar klasse 1.3 vuurwerk)

zijn beiden op onjuiste wijze en onder regie van het OM tot stand gekomen. Zie onderstaande tabel voor schematische weergave.

Te veel vuurwerk	Te zwaar vuurwerk
Genegeerd dat gebruik is gemaakt van inkeerregeling belastingdienst	Niet erkennen geldigheid van de classificatie 1.4 van het S.E. Fireworks vuurwerk
Facturen met btw aan buitenlandse afnemers zijn verkeerd uitgelegd	Er is geshopt naar geschikte verklaringen tussen de afgelegde getuigenissen
Aanname dat gevonden som contant geld zwart geld was	De 'krater' onder bunker C11 is door TNO/NFI geïnterpreteerd zonder de aanwezige holle ruimte onder de vloer
Aanname illegale handel op basis van verkeerd bewijs	Verklaring van voorzitter VEN over ondeugdelijke classificatie genegeerd
Negeren aanwezige voorraadadministratie en misleidend verklaren hierover	Testen Maasvlakte verkeerd geïnterpreteerd en misbruikt Zie <H.8.12>
Manipulatie voorraadreconstructie door 172 rechtshulpverzoeken en torpederen medewerking China	Testresultaten van de grote schaal vuurwerkproeven in Polen uit 2005 laten zien dat zelfs TNO de massa-explosiviteit van subklasse 1.4 vuurwerk niet kon voorzien
Misleidende berichtgeving over dit alles	Misleidende berichtgeving over dit alles

2.3.3 Bewijzen

2.3.3.1 *Classificatie*

2.3.3.1.1 Noodzaak tot her-classificatie

De classificatie van het vuurwerk van S.E. Fireworks was marktconform. Maar dat was voor het Openbaar Ministerie geen aantrekkelijke optie want dat zou inhouden dat de regelgeving in Nederland het ontstaan van rampen faciliteert. Dus S.E. Fireworks moest in overtreding zijn. Alleen omdat de overheid (het OM) op een basis voor veroordeling wil uitkomen (namelijk *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk) is verzonnen dat het vuurwerk van S.E. Fireworks achteraf een her-classificatie moest ondergaan.

2.3.3.1.2 VEN-voorzitter

Oud-voorzitter Wagenvoort van de Vereniging voor Evenementenvuurwerk Nederland (VEN) heeft bij de politie/rechter-commissaris een uitgebreide verklaring afgelegd over zijn pogingen gehoor te vinden bij de Nederlandse autoriteiten over de problemen met de gebrekkige classificatie van vuurwerk. Hij vond geen gehoor. Zie <H.2.1.8.3.8.3>.

2.3.3.1.3 Proeven in Polen

In 2005 heeft TNO onder (naar eigen zeggen) strenge controle vuurwerk laten produceren voor het doen van grote schaal vuurwerkproeven. Op dit vuurwerk zaten TNO-stickers en op de dozen stond de vermelding van de klasse 1.4, de lichtste klasse dus, gelijk aan het evenementenvuurwerk dat S.E. Fireworks mocht opslaan. Tot verrassing van alle aanwezigen treedt er een zware massaexplosie op van een container gevuld met uitsluitend dit vuurwerk. TNO reageert laconiek en verklaart dat zij zich hadden vergist en dat het klasse 1.1 vuurwerk was (de zwaarste klasse). Zie <H.2.1.3.8.2-4> Het Openbaar Ministerie kon niet aan S.E. Fireworks verwijten dat de aangebrachte klasse 1.4 verkeerd was. Zelfs 'deskundigen' van TNO waren vijf jaar later, met kennis van de ramp, niet in staat zijn juist te classificeren. Voor meer onderbouwing van onmogelijkheid de juiste classificatie van in bulk opgeslagen vuurwerk te bepalen wordt verwezen naar <H.2.1.8.1.1> en <H.8.10>.

2.3.3.2 *Wat is 'Te-zwaar' vuurwerk eigenlijk?*

Voor een goed begrip van de kwalificering *'Te-zwaar'* vuurwerk is het van belang te weten wat diverse partijen daaronder verstaan. Het Openbaar Ministerie wil iedereen doen geloven dat het vaststellen van classificatie van vuurwerk en de conclusie of vuurwerk te zwaar was, een exacte wetenschap is, waarbij de juridische regels ter invulling van het OM zijn. Dit is echter alleen zo in de fictieve wereld van het OM. Wat wilde het OM de rechter doen geloven na de Vuurwerkramp over de classificatie? En hoe zit het werkelijk?

2.3.3.2.1 Het OM: S.E. Fireworks-vuurwerk was niet goed geclassificeerd

- Het OM stelt dat er weliswaar subklasse 1.4 op het vuurwerk van S.E. Fireworks aangegeven stond, maar dit was volgens het OM in werkelijkheid grotendeels (100 ton) subklasse 1.3 vuurwerk, met nog een paar ton vuurwerk van de subklasse 1.1 en enkele tientallen tonnen van de subklasse 1.4.

- Volgens het OM wist S.E. Fireworks-eigenaar BAKKER dit. Het OM suggereert zelfs dat BAKKER doelbewust een te lichte classificatie heeft laten aanbrengen door de Chinezen, maar in ieder geval acht het OM bewezen dat BAKKER tenminste had kunnen weten dat de classificatie verkeerd was, vanwege zijn kennis en ervaring met vuurwerk.
- De stelling van het OM is gebaseerd op de premisse dat het classificatiesysteem voor vuurwerk in Nederland deugdelijk is en dat daarmee de classificatie en etikettering een goede weergave is van de eigenschappen dat grootschalig opgeslagen vuurwerk in een opslag vertoont wanneer er brand uitbreekt.
- Volgens het OM heeft BAKKER de brandweer voorgelogen. BAKKER deed dit niet alleen door de verkeerde etiketten op zijn vuurwerk aan te laten brengen, maar ook door misleidende waarschuwingsborden op zijn opslagplaatsen aan te brengen (met aanduiding 1.4) en bovendien door tijdens de brand nog steeds te beweren tegenover de brandweer dat er alleen klasse 1.4 vuurwerk was opgeslagen bij S.E. Fireworks, terwijl hij wist dat het niet zo was.
- Daarmee is BAKKER volgens het OM bewezen schuldig aan de dood van de vier overleden brandweerlieden en aan de dood van de overige 19 overleden slachtoffers, alsmede aan de verwondingen van de 947 geregistreerde behandelde gewonden.

2.3.3.2.2 BAKKER: S.E. Fireworks-vuurwerk was wél goed geclassificeerd

- Er stond subklasse 1.4 aangegeven op al het vuurwerk. Er lag geen vuurwerk van de subklasse 1.3 of zwaarder geclassificeerd vuurwerk.
- Deze classificatie is er op de gebruikelijke wijze en conform de internationale afspraken door de buitenlandse producent/exporteur opgezet, onderworpen aan de controle aldaar. BAKKER heeft daar geen enkele bemoeienis mee gehad, laat staan invloed op gehad. Dit was geheel conform de praktijk bij alle importeurs in Nederland, zonder tussenkomst van de Nederlandse autoriteiten. BAKKER mocht daar op vertrouwen.[a]
- BAKKER heeft de brandweer tijdens het blussen naar waarheid geïnformeerd, want er lag alleen maar legitiem als subklasse 1.4 geclassificeerd vuurwerk. Wél heeft BAKKER de brandweer gewaarschuwd dat zij van de containers af moesten gaan omdat daar vuurwerk in zat.[b] De brandweer heeft de (terechte) aanwijzing van BAKKER genegeerd.
- Op de deuren van de opslagplaatsen stond de gevaarsaanduiding van klasse 1. Deze aanduiding was conform de vergunningvoorschriften, want BAKKER mocht subklasse 1.4 en subklasse 1.3 vuurwerk voeren, vandaar dat er een verzamelaanduiding van de gevarenklasse 1 moest worden aangebracht, waarop de afbeelding van een exploderende bom zichtbaar is. Dit in afwijking van de gevarenaanduiding bij de subklasse 1.4, waar een pictogram van een exploderende bom ontbreekt.

2.3.3.2.3 Wat betekent ‘correct geclassificeerd’ vuurwerk?

Dat vuurwerk ‘correct is geclassificeerd’ kan verschillende betekenissen hebben. Het Openbaar Ministerie hanteert géén enkele van deze betekenissen, maar heeft zelf een betekenis verzonnen die haar beter uitkomt. Alle mogelijkheden anno het jaar 2000 worden

[a] Uit hoofde van de vertrouwensregel en de adressantenregel die van kracht waren. Zie <H.6.6> en <H.6.7> en <H.6.12> conclusie 4.

[b] BAKKER handelde hiermee conform de internationale blusvoorschriften betreffende opgeslagen vuurwerk dat in brand staat.

hieronder op een rijtje gezet, in volgorde van oplopende vereisten aan de classificatie van het vuurwerk voordat het als *'correct geclassificeerd'* wordt beschouwd:

1. Correct geclassificeerd vuurwerk kan betekenen dat het vuurwerk conform de internationale afspraken is geclassificeerd en geëtiketteerd. De (vaak buitenlandse) producent/exporteur bepaalt de classificatie en deze staat daarbij alleen onder controle van de (buitenlandse) autoriteiten ter plaatse. Let op: Wanneer er volgens de correcte procedures gevarensubklasse 1.4 staat aangegeven op de verpakking, maar in werkelijkheid bevindt zich onder de verpakking subklasse 1.3 of subklasse 1.1 vuurwerk, dan betekent dit volgens deze definitie nog steeds dat het vuurwerk correct is geclassificeerd. De importeur is niet gerechtigd hier zelfstandig verandering in aan te brengen. Hij kan hoogstens, bij een vermoeden van verkeerde classificatie, de Nederlandse autoriteiten hiervan op de hoogte brengen. Dit is in het verleden (bedoeld wordt: vóór 2000) een aantal keren gebeurd, echter zonder dat dit resulteerde in een verandering van de classificatie waarvan werd vermoed dat die verkeerd was.[a]
2. Correct geclassificeerd vuurwerk kan ook betekenen dat de classificatie (en dus etikettering) op een juiste wijze de werking en het gedrag van dit vuurwerk weerspiegelt wanneer het tijdens vervoer in brand raakt. Dit betekent bij vrachtvervoer in relatief kleine hoeveelheden en altijd maar maximaal één zeecontainer op een vrachtwagen die in brand raakt.
3. Correct geclassificeerd vuurwerk kan ook betekenen dat de classificatie (en dus de etikettering) op een juiste wijze de werking en het gedrag van dit vuurwerk weergeeft wanneer het tijdens (grootschalige) opslag bij een vuurwerkinrichting in betonnen bunkers in brand raakt. Dit betekent dat de classificatie het (explosieve) gedrag goed weergeeft onder opslagomstandigheden bij gesloten, grote en mogelijk volgeladen vuurwerkbunkers. Dit zal in de praktijk zeer moeilijk te bereiken zijn (anno 2000). De (werkelijke!) lessen van Culemborg hadden dan geïncorporeerd dienen te worden in de Nederlandse regelgeving.
4. Correct geclassificeerd vuurwerk betekent volgens het Openbaar Ministerie echter nog meer dan de voorgaande reeds zeer verregaande betekenis onder punt 3. Het OM gaat uit van een ideale regelgeving, waarbij de lessen van Culemborg inzake locatie, opsluiting en eigenschappen van subklasse 1.4 zijn meegenomen. Dan nog kan het gebeuren dat er, onverhoopt en onverwacht, vuurwerk heftiger reageert dan door de classificatie vooraf was voorzien. Dan treedt de bijzondere OM-truc in werking en worden er achteraf proeven genomen met vergelijkbaar vuurwerk, dit alles ter eenzijdige beoordeling van het OM en de OM-toeleveranciers, en worden de nadere inzichten en nieuw verkregen classificaties terug geprojecteerd in de tijd als zou die classificatie van kracht zijn geweest op het moment van de brand. Dat is de betekenis van *'correct geclassificeerd'* vuurwerk volgens het OM. Het moge duidelijk zijn dat de definitie van het OM er een uit een sprookjeswereld is, verzonnen om S.E. Fireworks strafrechtelijk te kunnen veroordelen, waarbij de rechter de expertise ontbreekt om tegengas te geven en waarbij de verdediging met verzonnen argumenten[b] systematisch de mogelijkheid werd ontnomen om contra-expertises te laten uitvoeren.

[a] Dit is af te leiden uit diverse getuigenverklaringen, o.a. van de toenmalige voorzitter van de VEN, G. Wagenvoort.
[b] Zo stelde het OM dat er geen geschikt vuurwerk meer zou zijn, hetgeen aantoonbaar onjuist bleek.

2.3.3.2.4 De opslagomstandigheden spelen een belangrijke rol

Bij de classificatie van vuurwerk wordt de werking van dat vuurwerk bepaald door de aard van het vuurwerk te testen bij relatief kleine hoeveelheden. Wat echter gebleken is bij de vuurwerkexplosie in Culemborg (1991), bij de explosies in Enschede (2000), bij de explosies in Kolding DK (2004) en bij de vuurwerkproeven in Polen (2005) en Oostenrijk (2005), is dat de werking van het vuurwerk bij brand en met name de kracht van een explosie van vuurwerk, veel meer wordt bepaald door de wijze van opslag dan door de aard van het vuurwerk zelf. Daarbij spelen een rol of er sprake is van veel vuurwerk, of een opslagruimte is volgepakt of niet, zijn er adequate voorzieningen voor drukontlasting, is er ventilatie om gassen af te voeren, hoe sterk is de mate van opsluiting, wat is de temperatuur en de vochtigheidsgraad?

2.3.3.2.5 “Vuurwerk van subklasse 1.4 kan niet exploderen”?

Wat bedoelt steller met zijn bewering dat *“klasse 1.4 kan exploderen”*? Dit is een kwestie van definitie en referentie. Vuurwerk dat in absolute zin alleen in de subklasse 1.4 thuishoort, kan per definitie niet ‘en masse’ exploderen, want dat zegt de omschrijving van die subklasse: geen scherfwerking en niet massa-explosief. Alle vuurwerk dat wél ‘en masse’ kan exploderen hoort dan per definitie thuis in de subklasse 1.1, want dat is het kernkenmerk van die subklasse, dat het vuurwerk massa-explosief is.

Waar het steller om gaat is dat er in het rampjaar 2000, en zelfs nu (2018) nog, vuurwerk wordt geclassificeerd en geëtiketteerd als behorende in de subklasse 1.4, terwijl onder de ‘juiste’ opslagcondities (volgepakte opslagruimte, zonder drukontlasting, zonder ventilatie) dergelijk vuurwerk, wanneer het in brand raakt, wel degelijk kan reageren als ware het massaexplosief. Dat heeft de grote schaal vuurwerkproef in Polen aangetoond, waar een container met uitsluitend subklasse 1.4 evenementenvuurwerk onverwacht en heftig explodeerde. Alleen heeft het daarvoor verantwoordelijke TNO een truc uitgehaald door achteraf te stellen dat zij zich hadden vergist in de classificatie van dat vuurwerk, dat het toch van de subklasse 1.1 bleek te zijn, want het vuurwerk reageerde immers massa-explosief. Zo heeft TNO zich daaruit gepraat.

In Oostenrijk heeft de Oostenrijkse brandweer in een steengroeve één enkele container geladen met slechts 5 kg kruit in een blik, daarnaast drie losse 6 inch shells en 2.000 kg houten pallets en kartonnen verpakkingsmateriaal. De inhoud werd in brand gestoken, met daarbij de deuren dicht, maar zonder vergrendeling. Er ontstond toen overdruk waarbij de deuren meteen open gingen en er een steekvlam vrij kwam. Daarna sudderde de inhoud van de container door met een grote rookkolom. Daarna zijn de deuren door een vermetele brandweerman alsnog vergrendeld. Hierdoor kon er in de container een juiste mix van gasvorming en overdruk ontstaan, die niet meer weg kon vanwege het ontbreken van een voorziening voor drukontlasting. Daardoor explodeerde de container, waarbij de stalen wanden als restjes verwrongen staal her en der in de steengroeve verspreid lagen. Opmerkelijk is dat daarbij de 6 inch shells (het tovermiddel van het OM!) vrolijk na de explosie naar buiten gehuppeld kwamen en enkele seconden ná de explosie ontploften. De beelden van het laden van deze container, het ontsteken, de steekvlam, de rookkolom, het weer vergrendelen, de explosie, de separaat ontploffende shell, zijn allemaal beschikbaar. zie ook paragraaf <H.7.1.13.6> voor een gedeeltelijke weergave hiervan.

2.3.3.2.6 De ficties van het OM

Het OM baseert zijn stelling dat het vuurwerk van S.E. Fireworks op de rampdag niet goed was geclassificeerd op een gefantaseerde werkelijkheid die bestaat uit een optelsom van een aantal ficties:

- De fictie dat de regelgeving voor de opslag van professioneel vuurwerk in Nederland helemaal op orde was, i.p.v. de werkelijkheid met een totaal ontmantelde regelgeving als gevolg van het conflict tussen de ministeries van VROM en V&W, zie <H.6>.
- De fictie dat een classificatie die is ontworpen voor transportomstandigheden ook onverkort kan worden doorgetrokken naar de situatie van grootschalige opslag in een inrichting, waar in werkelijkheid vuurwerk zich bij brand anders gedraagt.
- De fictie dat de classificatie van vuurwerk altijd de reacties van dat vuurwerk correct voorspelt bij brand in een opslagplaats, waarbij vuurwerk dat als subklasse 1.4 is geclassificeerd, zonder de nabijheid van subklasse 1.1 vuurwerk, nooit en onder geen enkele omstandigheid zich massa-explosief kan gaan gedragen.
- De fictie dat classificatie van vuurwerk alleen wordt bepaald door de aard van het vuurwerk en niet door de opslagomstandigheden van dat vuurwerk, terwijl in werkelijkheid bijvoorbeeld gasvorming en drukopbouw een grote rol kunnen spelen bij het ontstaan van explosies.

Deze fantasiewereld van het OM komt van pas om de volledige verantwoordelijkheid voor de ramp op een klein bedrijf af te kunnen schuiven, zonder dat daarbij de niet ingevulde verantwoordelijkheden van de rijksoverheid in beeld komen, zie o.a. <H.6>, en zonder dat de fouten van de plaatselijke overheid in beeld komen, zie o.a. <H.2.1.2>.

De vaststelling in het reviewrapport dat het vuurwerk van S.E. Fireworks correct was geclassificeerd betekent alleen dat het Openbaar Ministerie er volledig naast zat en dat S.E. Fireworks eigenaar BAKKER heeft gedaan wat van hem mocht worden verwacht. Dit onverlet de overige mogelijkheden van hoe *'correct geclassificeerd'* vuurwerk dient te worden opgevat.

2.3.3.3 *Voorraad*

2.3.3.3.1 Voorraadadministratie

In tegenstelling tot de mededeling van het OM dat de administratie van S.E. Fireworks verloren was gegaan bij de ramp, was in werkelijkheid de voorraadadministratie wel degelijk aanwezig. Die lag bij de externe accountant 'De Jong en Laan'. Het ging daarbij niet om verouderde overzichten, maar om een volledig bijgewerkte voorraadadministratie per 30 april 2000. Bijzonder hierbij is dat een van de mede-eigenaren, Ruud BAKKER, die o.a. verantwoordelijk was voor de binnendienst en administratie, de goede gewoonte had ontwikkeld om iedere dag een volledige back-up te maken van de volledige financiële- en voorraadadministratie. Deze bewaarde hij in een 'flight-case', die hij iedere dag bij afsluiting van het bedrijf mee naar huis nam.[256] De laatste back-up van de administratie was verricht laat op de vrijdagmiddag 12 mei 2000 en ook deze bevond zich reeds in de 'flight case'. Deze 'flight case' is met volledig intacte inhoud bewaard gebleven, omdat BAKKER deze altijd mee

naar huis nam. Na de ramp is de 'flight case' door de externe accountant[a] bij familie van de S.E. Fireworks eigenaar BAKKER opgehaald[b] en door hen, in het kader van het strafrechtelijk onderzoek naar S.E. Fireworks, vervolgens aan het Tolteam overhandigd, tegelijk met alle overige administratieve bescheiden van S.E. Fireworks die De Jong & Laan in het bezit had. Dit betekent dat Tolteam en OM de beschikking hadden over alle financiële gegevens: inkoop, verkoop, debiteuren, crediteuren, facturen, factuurregelbestanden, voorraden, rekeningoverzichten, proef- en saldibalansen, meldingen aan- en van ministerie en belastingdienst, etc. Dit vanaf de datum van overname (27 april 1998) tot aan de dag van de ramp (13 mei 2000).

Aangezien de nog intacte administratie, waaronder die van de voorraad, wél in beslag is genomen bij de accountant door het Tolteam, is er kennelijk besloten om hier niets mee te doen en is van officiële zijde publiekelijk verkondigd[257] dat de administratie grotendeels verloren is gegaan bij de ramp, waardoor een grootschalige en omslachtige reconstructie van de voorraad plaats moest vinden.

2.3.3.3.2 Voorraadreconstructie

Er is door het Tolteam of OM geen verzoek gedaan aan de externe accountant om aan de hand van de beschikbare gegevens uit de administratie een consolidatie van de voorraad per datum van de rampdag op te maken. Het OM gaf er de voorkeur aan om de voorraad vuurwerk te laten reconstrueren op basis van een eigen interpretatie van de administratieve bescheiden[c], aangevuld met gegevens verkregen uit 172 rechtshulpverzoeken aan het buitenland.

2.3.3.3.3 China

Aangezien ongeveer 80% van de inkoopwaarde van het vuurwerk van S.E. Fireworks afkomstig was uit China en Hongkong[258] had zo'n reconstructie alleen zin indien men de medewerking zou verkrijgen van de Chinese autoriteiten. Het beeld dat het Openbaar Ministerie (en de minister in zijn Kamerbrief) verspreidde was dat de Chinese autoriteiten weigerden om mee te werken ondanks alle Nederlandse inspanningen ter zake. De werkelijkheid was dat Nederland zelf de oorzaak was van het niet nakomen van de rechtshulpverzoeken aan China daar de Nederlandse autoriteiten weigerden de reciprociteitswerking van de rechtshulpverzoeken te erkennen, waardoor China niet mee kon werken. Zonder de medewerking van China is de hele exercitie van voorraadreconstructie via de buitenlandse rechtshulpverzoeken zinloos.

Voor wat betreft de aantijging[d] van het Openbaar Ministerie dat S.E. Fireworks de classificatie van vuurwerk gemanipuleerd heeft, is van belang om te weten dat het Openbaar Ministerie ook filmopnamen in beslag heeft genomen van het productieproces van het door

[a] De heer Hazewinkel van De Jong & Laan accountants.
[b] BAKKER zelf lag op dat moment in het ziekenhuis te Gronau (D).
[c] Zie voor een gedetailleerde beschrijving hiervan hoofdstuk <H.2.3.3.8>: Rol belastingdienst, waarin de aanwijzingen worden opgesomd betreffende mogelijke manipulatie van de voorraadgegevens.
[d] Het is niet meer dan een onbewezen aantijging door het OM, die echter een eigen leven is gaan leiden in de bewijsvoering.

S.E. Fireworks in China bestelde vuurwerk.[a] Deze zijn echter niet bijgevoegd in het strafdossier. Kennelijk gaven deze beelden een te rooskleurig beeld van de kwaliteitscontrole en wijze van classificatie.

De uitkomst van 170 ton vuurwerk die door het OM is gegenereerd heeft dan ook niet meer waarde dan met vinger in de lucht naar een gewenste uitkomst van de voorraadreconstructie toewerken. Het zij hier nog eens herhaald dat de volledige voorraadadministratie gewoon bewaard is gebleven en ook in het bezit is gekomen van Tolteam en Openbaar Ministerie. Dit betreft ook de administratie van de inkopen vuurwerk uit China. Dat het Openbaar Ministerie de voorkeur gaf aan rechtshulpverzoeken aan het buitenland en dat de Nederlandse overheid vervolgens de aanlevering van informatie uit China blokkeerde, geeft aanleiding grote vragen te stellen bij de motivatie van de Nederlandse overheid om de voorraad van S.E. Fireworks op deze wijze te willen reconstrueren.

Figuur 47: Foto van de mappen inkoopadministratie China van S.E. Fireworks, zoals die nu nog voorhanden zijn.

2.3.3.3.4 Rapport AID Landbouw voorraadreconstructie (17.11.2000)

Op 17 november 2000 brengt de Algemene Inspectiedienst, bureau forensische accountancy, van het Ministerie van Landbouw, een voorlopig rapport uit aan de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp. Dit AID-rapport beoogt een oordeel te geven over de methode van aanpak van het onderzoek door het Financieel Economisch deelproject van het Tolteam, wier opdracht het is om de voorraad te reconstrueren per datum van de ramp. Dit rapport geeft een veel genuanceerder beeld over de wijze van voorraadreconstructie dan de officiële verklaringen van Tolteam en Openbaar Ministerie. Daar waar Tolteam en OM consequent spreken over een vernietigde administratie en een reconstructie via de rechtshulpverzoeken aan het buitenland, laat dit rapport zien dat de onderzoekers wel degelijk gebruik maken van de administratieve bescheiden die zijn aangetroffen en dat de informatie uit de rechtshulpverzoeken bedoeld is ter tegencontrole en niet ter vervanging van de administratie. Dit rapport beoogt geen oordeel over de reconstructie zelf te geven, alleen over de gebruikte werkmethodes en de opzet. Een aantal interessante citaten worden uit het rapport hierna weergegeven:

- Omdat de volledige administratie van S.E. Fireworks verloren is gegaan bij de ramp van 13 mei 2000, heeft het FE-team[b] ten behoeve van de reconstructie zelf gegevens verzameld.
- De voorraadpositie van 30 april 2000 wordt verhoogd met de ontvangsten van vuurwerk en wordt verlaagd met de verkopen van vuurwerk, in de periode 1 mei tot 13 mei 2000.
- Er moet een correctie worden gemaakt voor het gebruik van vuurwerk voor verzorgde vuurwerkshows.
- De gebruikte schietlijsten van vuurwerkshows zijn niet te reproduceren.

[a] Deze filmopnamen zijn nog steeds beschikbaar.
[b] Het onderdeel Financieel Economische zaken van het Tolteam dat de voorraadreconstructie deed

- Op basis van een relatief gering aantal aangetroffen schietlijsten is een norm berekend voor het verbruik van aantal kilogrammen vuurwerk per gulden omzet. Door de grote spreiding tussen de schietlijsten vermindert de bruikbaarheid van de norm.
- Ook is de prijs van het bij evenementen verbruikte vuurwerk afhankelijk van de relatie met de klant.
- Er zijn dus meerdere factoren die de norm beïnvloeden en die niet in de norm zijn te verwerken. Dit geeft een risico dat niet op andere wijze in te dekken is.
- De verdenking van illegale handel wordt ondersteund door een contant geldbedrag dat men bij een hoofdverdachte aantrof. Het team besteedde hier veel aandacht aan.
- Tot nu toe zijn geen gegevens naar voren gekomen over andere in- en verkoop dan hetgeen in de administratie is geboekt.
- Ook contante verkopen werden normaal geboekt, maar blijken bij tegencontroles bij de betreffende afnemer niet geleverd te zijn. Deze afnemers betaalden hun aankopen giraal.
- Bij het uitvoeren van de rechtshulpverzoeken in het buitenland is het team afhankelijk van de bereidheid van de betreffende (PvB: buitenlandse) instanties om het verzoek in aanwezigheid van Nederlandse opsporingsambtenaren uit te voeren.
- In de rechtshulpverzoeken naar China en Hongkong zit nog geen voortgang. deze zijn van bijzonder belang. China is de grootste leverancier met 80% van de inkoopwaarde.
- Zonder een controle in China en Hongkong blijft een aanzienlijk risico over met betrekking tot de omrekening van eenheden naar kilogrammen.
- Het FE-onderzoek geeft geen uitsluitsel over de klasse-indeling van het vuurwerk. Deze gegevens zullen moeten komen uit het onderzoek van het milieuteam.
- Het FE-onderzoek geeft geen betrouwbare gegevens voor de omrekening van de voorraad vuurwerk naar het netto kruitgewicht of de vuurwerkklasse, deze gegevens moeten komen uit het milieu-team van het Tolteam.

Wat opvalt in de bovengenoemde citaten is:

1. Het geheel verloren gegaan zijn van de administratie is het gangbare adagio dat ook aan de AID is overgebracht. Overigens spreekt de verdere tekst dit rapport het tegen, want daarin staat dat veel van de administratie bewaard is gebleven.
2. Dat kennelijk geen gebruik is gemaakt van de expertise van de externe accountant van S.E. Fireworks, waarvandaan de administratieve bescheiden komen. Deze accountant is de meest voor de hand liggende optie om een eerste reconstructie uit te voeren. Oorzaak van het geen gebruik maken hiervan is kennelijk het diepe wantrouwen vanuit OM en Tolteam tegen S.E. Fireworks en daarmee blijkbaar ook tegen de externe accountant van Fireworks.[a]
3. Er wordt gesteld dat vanuit de voorraadpositie van 30 april wordt toegewerkt naar een berekening per 13 mei 2000. Inmiddels is gebleken uit ander onderzoek dat het Tolteam en OM waarschijnlijk vertrokken zijn van een oudere peildatum dat 30 april, namelijk in maart 2000.[b]

[a] Politie en OM hoeven de accountant ook niet te vertrouwen. Achteraf is altijd een correctieberekening mogelijk op de uitkomsten van de accountant. Dit is veel eenvoudiger dan van nul af aan moeten beginnen.
[b] Zie hiervoor hoofdstuk <H.2.3.3.8>: Rol belastingdienst

4. Het falen van de rechtshulpverzoeken (80% voorraad heeft betrekking op China) wordt toegeschreven aan een gebrek aan medewerking in het buitenland, hetgeen in China echter niet de oorzaak is van het falen van de rechtshulpverzoeken.[a]
5. Voor de af-mutaties van vuurwerk als gevolg van gebruik vuurwerk bij evenementen, een belangrijke activiteit bij S.E. Fireworks, zijn geen betrouwbare normen ontwikkeld.
6. Ondanks het feit dat bevestigd wordt dat alle in- en verkopen keurig worden geadministreerd door S.E. Fireworks, wordt het onderscheidend vermogen van het FE-team ernstig vertroebeld door de vooronderstelde illegale activiteiten van S.E. Fireworks. Hierdoor is een juiste interpretatie van de gevonden informatie bij afnemers onmogelijk gebleken.
7. De classificatie van vuurwerk wordt voorondersteld als zijnde foutief.

2.3.3.3.5 Werkelijke voorraad: 120 ton

De werkelijke voorraad volgens de verdediging bedroeg 118 ton, ruim binnen de vergunde hoeveelheid van 158 ton. De rechter besliste echter dat zelfs indien er slechts 118 ton lag op de rampdag, dan nog was er klasse 1.1 vuurwerk aanwezig (te zwaar) en was er te veel klasse 1.3 aanwezig. Dus blijft de veroordelingsgrond in stand: *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk en blijft S.E. Fireworks schuldig aan *'Leiding-geven-aan-dood-door-schuld'*.

Een gedetailleerde reconstructie van de werkelijke voorraad vuurwerk op de rampdag, gebaseerd op gegevens uit de administratie van S.E. Fireworks, is te vinden in het rapport van Arsenal Research en Dr. Kappl van 6 mei 2005. Het resultaat is 120 ton:

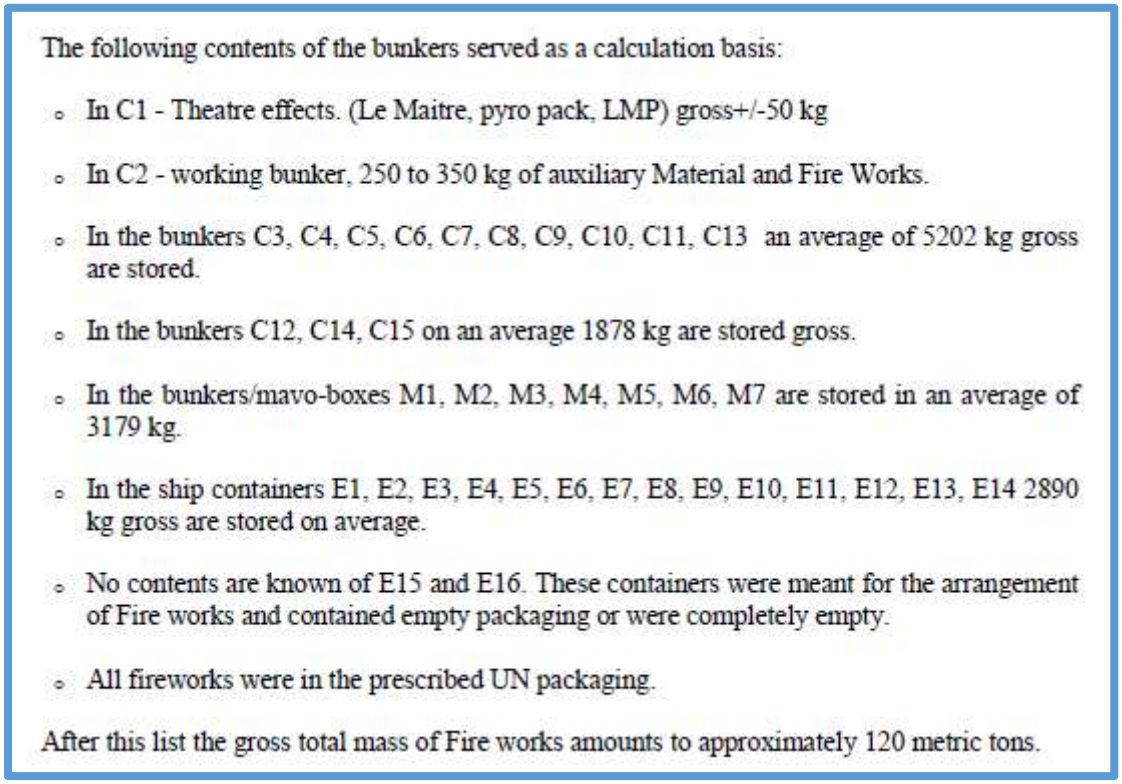

The following contents of the bunkers served as a calculation basis:

- In C1 - Theatre effects. (Le Maitre, pyro pack, LMP) gross+/-50 kg
- In C2 - working bunker, 250 to 350 kg of auxiliary Material and Fire Works.
- In the bunkers C3, C4, C5, C6, C7, C8, C9, C10, C11, C13 an average of 5202 kg gross are stored.
- In the bunkers C12, C14, C15 on an average 1878 kg are stored gross.
- In the bunkers/mavo-boxes M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7 are stored in an average of 3179 kg.
- In the ship containers E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E9, E10, E11, E12, E13, E14 2890 kg gross are stored on average.
- No contents are known of E15 and E16. These containers were meant for the arrangement of Fire works and contained empty packaging or were completely empty.
- All fireworks were in the prescribed UN packaging.

After this list the gross total mass of Fire works amounts to approximately 120 metric tons.

Figuur 48: Uit het Arsenal research rapport van 6 mei 2005; uitgangspunten berekening voorraad

[a] Zie hiervoor hoofdstuk <H.2.3.3.3.3>: China

3.2 Stock list

The stock list provided to us by the client is given in table 1:

Bunker/mavo/ container nr.	Article.
C3	Fountains of different calibers (Danmark), flashkoord, Bickfort, tape match (Weco)
C4	Cakeboxes to 2½ inch (Lidu)
C5	Roman lights from 1 to 2½ inch (Lidu)
C6	Cakeboxes 2.5 inch (An Ping)
C7	Shells from 3 to 5 inch (Lidu. An Ping, Golden Horse)
C8	Cakeboxes to 2.5 inch and consumer fireworks (class 2) (An Ping)
C9	Shells of the calibers 3 and 4 inch Golden Horse and 4 inch titaniumshells (Lidu, An Ping, Golden Horse)
C10	Consumer Fireworks Happy Lion collectie (class 2) (Lidu, Jaimang)
C11	Assortment shells (Golden horse, 2.5, 3, 4 inch)
C12	Consumer Fireworks Happy Lion (first-class 2) and 6 inch Shells and star's mine (Lidu, Jaimang, An Ping)
C13	Shells of 8 inch. (Lidu, Golden Horse, in Ping)
C14	Consumer Fireworks (first-class 2) and 2.5 inch Shells (Golden Horse)
C15	Consumer Fireworks Happy Lion collection (first-class 2) and cake punch 2 inch, Wasa (yellow and red Anzündlitze), (Lidu, An Ping, Wasa chemistry)
M1	Fountains and/or vulkane (Jaimang)
M2	Cakeboxes 1.2 inch-25,49 Shots (Lidu)
M3	Cakeboxes 1.2 inch-25, 49 Shots (Lidu)
M4	Cakeboxes 1.2 inch-25, 49 Shots (Lidu)
M5	Cakeboxes 1.2 inch-100 Shots (Lidu)
M6	Cakeboxes to 2.5 inch, Consumer Fireworks(class 2) (Lidu, in Ping, Jaimang.)
M7	Shells of 6 inch to 10 inch (An Ping)
E1	Cakeboxes 1 to 2 inch and celebration crackers 150x10.000-T 809 (An Ping, Jaimang) a 10 kgs
E2	Shells of 6 inch (An Ping)
E3	Cakeboxes 1.2 inch (Lidu)
E4	Cakeboxes 1.2 inch and „Sun's". (Lidu. Jaimang)
E5	Cakeboxes to 1.5 inch, Cel Bration crackers (Lidu, Jaimang)
E6	Cakeboxes to 1.5 inch (Lidu)
E7	Cakeboxes 1.2 inch, 49 shots (Lidu)
E8	Shells 3 inch (Golden Horse)
E9	Shells to 12 inch (Golden Horse)
E10	Shells 6 inch and Consumer Fireworks(first-class 2) (Golden Horse, Lidu, Jaimang)
E11	Consumer Fireworks (first-class 2) and cake box to 4 inch (Lidu, Jaimang)
E12	Cakeboxes to 1.5 inch (An Ping)
E13	Cakeboxes bis1.5 inch (An Ping)
E14	Cakeboxes to 1.2 inch (An Ping)
E15	Not known, possibly order for a customer, normally empty
E16	Not known, possibly order for a customer, normally empty

Table 1: List of fireworks stocked in bunkers, containers and mavo boxes

Figuur 49: Uit het Arsenal research rapport 6 mei 2005; de volledige beladingslijst van de opslagplaatsen bij S.E. Fireworks

Deze uitkomst 120 ton is veel lager dan de 300 ton die TNO/NFI als beladingscapaciteit hadden berekend. Zie voor de redenen van deze grote afwijking <H.5.2> subnummer **<3.1.7.2>** op blz. 563.

2.3.3.4 *De zogeheten 'krater' van de explosie*

2.3.3.4.1 Geen krater, maar een verzakking

Figuur 50: Verzakking van de bodemplaten onder bunker C11

De verzakking van de bodemplaten onder met name vuurwerkbunker C11 is door TNO en NFI omgedoopt tot een 'krater'. De afmetingen van deze zogeheten 'krater' zijn vervolgens gebruikt om de kracht van de explosie te berekenen. Daaruit hebben TNO en NFI getracht het tonnage te reconstrueren dat betrokken is geweest bij de geëxplodeerde hoeveelheid vuurwerk. De uitkomst van deze reconstructie, gebaseerd op de afmetingen van de 'krater' is gebruikt als een van de controleberekeningen op de uitkomst van de voorraadreconstructie.

Deze exercitie gebaseerd op de omvang van de 'krater' was niet alleen volledig zinloos, maar bovendien **MISLEIDEND**. Het gaat immers helemaal niet om een zuivere 'krater'. De afmetingen van de 'krater' zijn voor een belangrijk deel bepaald door de aanwezige holle ruimtes onder de bodemplaten van de bunkers.

2.3.3.4.2 Voormalige kolenopslagplaats

Precies op de plaats van bunker C11 heeft zich voordien een kolenopslagplaats bevonden, waarvan door inklinking van het erop gestorte puin nog een aantal holle ruimtes zijn achtergebleven. Oud eigenaar SMALLENBROEK heeft daarover een bodemplaat aangebracht waarop de latere vuurwerkbunkers zijn geconstrueerd.

De opgevulde kolenbakken die van de zijkanten schuin naar het midden van het kolencomplex afliepen, zijn opgevuld met bouwafval, puin en zand. Deze heterogeen samengestelde opvulling is, vooraf aan het erop storten van de betonnen vloer van de latere bewaarplaats die het centrale bunkercomplex zou worden, niet goed verdicht.
Op de foto is de grillig gevormde bobbelige onderkant te zien van de betonnen vloer van het bunkercomplex.

Figuur 51: Foto uit een serie foto's gemaakt van de holle ruimte die zich onder de voormalige vuurwerkbunkers bevindt.

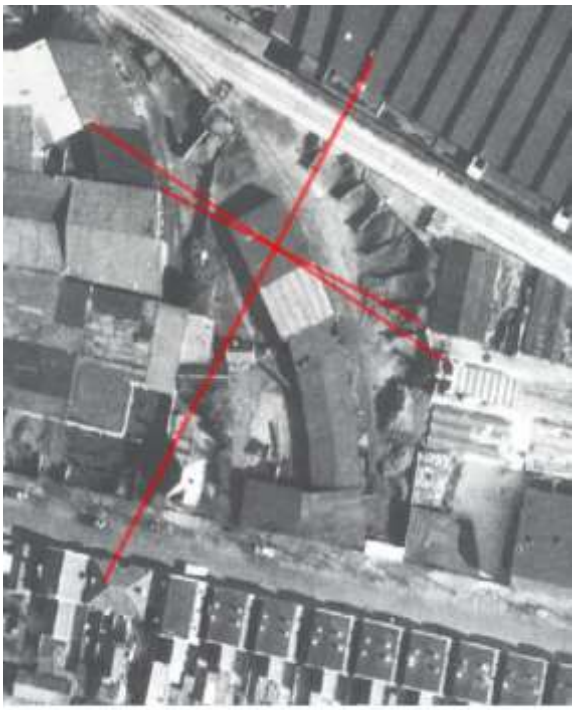

Een opname uit 1961

Figuur 52: Luchtfoto kolenopslagplaats 1960

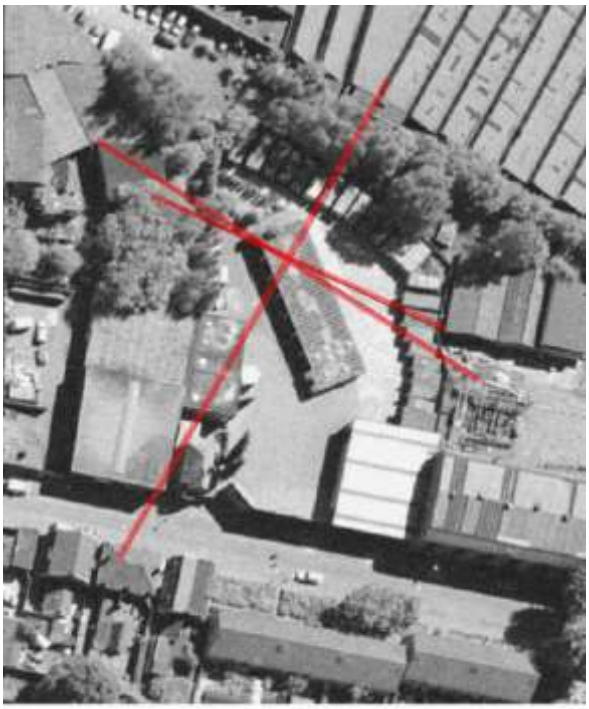

Een opname uit 2000

Figuur 53: Luchtfoto S.E. Fireworks uit 2000

In de loop van de jaren is de heterogeen samengestelde vulling in de scheef naar het midden aflopende kolenbakken, ingeklonken. Daardoor is er ruimte ontstaan onder de vloeren van het centrale bunkercomplex. Wanneer TNO/NFI dus stellen dat er een ´krater´ is ontstaan door de explosie van de inhoud van met name bunker C11 van het bunkercomplex, dan is dat op zich correct, maar alleen wanneer zij onlosmakelijk daarbij aantekenen dat:

- De dimensies van de ‘krater’ deels bepaald kunnen zijn door het ontbreken van enige ondersteuning van de betonnen vloer.
- Deze betonnen vloer door de oud-eigenaar van S.E. Fireworks is gegoten van het goedkopere restbeton.

2.3.3.4.3 Scheuren i.p.v. verguizing van de bodemplaten

Dat de holle ruimte onder de bodemplaten een rol heeft gespeeld bij de vorming van de ‘krater’ lijkt te worden bevestigd doordat de bodemplaten grotendeels gescheurd zijn en niet gefragmenteerd/vergruisd zijn. Deze noodzakelijke informatie is niet alleen nagelaten te vermelden, maar deze instanties hebben zelfs de afmetingen van deze ‘krater’ tot uitgangspunt genomen voor een controleberekening bij de reconstructie van de bij de explosie betrokken hoeveelheid vuurwerk. Het is moeilijk voor te stellen dat dergelijke professionele instanties niet hebben geweten van de holle ruimte onder de bunkervloer. Dit roept grote vragen op over de motieven waarmee dit onderzoek is uitgevoerd.

2.3.3.4.4 Offerte bodemonderzoek 2004

Naar aanleiding van een gesprek met voormalig brandweerofficier Van Troost en een bezoek ter plaatse heeft het Amsterdamse ingenieursbureau T&A Survey op 27 februari 2004 nog een offerte uitgebracht om grondonderzoek te verrichten bij de zogeheten 'krater' op het terrein van S.E. Fireworks en daaruit een controleberekening te maken betreffende de explosieve lading en kracht van de explosie.[259]

T&A SURVEY

Onderwerp: *0204-GPR649* ***Datum:*** *27/02/04*

Geachte heer Van Troost,

Naar aanleiding van ons eerdere overleg en het locatiebezoek van afgelopen week aan het voormalige vuurwerk opslagterrein in de gemeente Enschede, bericht ik u het volgende.

De onderzoeksvraag luidt als volgt:

- het mogelijk vaststellen van de aanwezigheid van een holle ruimte, een voormalige kolen opslagbunker, ter plaatse van de explosie krater;
- het in kaart brengen van de bodemopbouw in de directe omgeving en ter plaatse van de explosie krater;
- het chemisch analyseren van enkele grondmonsters uit enkele boringen te zetten in (de directe omgeving van) de explosie krater;
- het beoordelen en controleren van de berekeningen uitgevoerd door TNO betreffende de explosieve lading en kracht van de explosie gebaseerd op de nieuw verkregen gegevens.

De investering in de beschreven werkzaamheden wordt vrijblijvend geraamd op **€ 12.900,00** exclusief BTW.

Deze kosten zijn exclusief:

- veiligheidsmaatregelen zoals het afzetten van het terrein;
- kosten voor eventuele vergunningen;
- overleg met overheidsinstanties.

Figuur 54: Offerte ingenieursbureau inzake bodemonderzoek terrein S.E. Fireworks, bedoeld ter verificatie van de TNO en NFI-beweringen inzake de 'krater' die door de explosie zou zijn ontstaan.

Door gebrek aan financiële middelen heeft dit onderzoek nooit plaats kunnen vinden.

2.3.3.5 *Buitenlandse facturen met BTW*

Deze beschrijving is identiek aan <H.2.1.8.3.3>: beeldvorming S.E. Fireworks.

Het Tolteam/OM troffen in de administratie van S.E. Fireworks facturen aan, gericht aan buitenlandse afnemers, waarop door S.E. Fireworks BTW in rekening werd gebracht. Binnen de tunnelvisie van Tolteam/OM moesten dit wel valse facturen zijn, opgemaakt om de voorraadverschillen ontstaan door illegale verkopen te verdoezelen. De werkelijkheid was echter anders.

- Er vindt een verhoor plaats van BAKKER, waarin hij wordt gevraagd naar een uitleg over het waarom van BTW op facturen naar het buitenland. Volgens BAKKER heeft hij deze BTW in rekening gebracht na overleg met zijn accountant en moet dit dus wel goed zijn.
- Uit het verhoor van de accountant komt volgens het Tolteam naar voren dat de accountant nooit aan BAKKER geadviseerd kan hebben om BTW in rekening te brengen aan buitenlandse afnemers. Het Tolteam/OM concludeert dat BAKKER liegt.
- Daarna gaat het Tolteam op bezoek bij de betreffende buitenlandse afnemer. Die verklaart dat hij deze facturen niet kent en dat ze niet kunnen kloppen. Het Tolteam/OM concludeert wederom dat BAKKER liegt. Zij zien hierin een bewijs dat de facturen ‘fake’ zijn.

Echter de werkelijkheid is dat BAKKER gestopt is met de zwarte handel die zijn voorganger en oud-eigenaar SMALLENBROEK dreef. Deze zwarte handel strekte zich ook uit tot buitenlandse afnemers die hiermee hun contante verkopen voedden en die daarom buiten de boeken werden gehouden. Geconfronteerd met BAKKER’s weigering om nog contant en buiten de boeken te verkopen heeft de buitenlandse afnemer geweigerd aan te geven waarvoor het vuurwerk was bestemd. BAKKER heeft daarom, na overleg met zijn accountant, BTW op de facturen in rekening gebracht omdat hij niet zeker was van de bestemming van het vuurwerk. Deze BTW is ook gewoon afgedragen. De accountant blijkt deze uitleg ook gewoon te hebben bevestigd. Maar Tolteam en OM wilden dit niet inzien.

2.3.3.6 *'Zwart' geld 'onder de grond'*

Deze beschrijving is identiek aan <H.2.1.8.3.4>: beeldvorming S.E. Fireworks.

BAKKER wordt door het Tolteam verhoord inzake het contante geld dat bij hem is aangetroffen achter een kelderluik. Het Tolteam en OM hebben het dan meteen over zwart geld dat onder de grond is gevonden bij een huiszoeking. De werkelijkheid blijkt even anders te liggen.

- BAKKER verklaart bij het Tolteam dat hij vóór de datum van overname van het bedrijf inkomsten heeft genoten uit zwarte verkopen. Na de overname is hij hiermee gestopt. Het bij de huiszoeking aangetroffen contante geldbedrag is volgens BAKKER het restant geldbedrag dat is overgebleven na betaling van een afkoopsom (een ton in guldens) bij de belastingdienst in het kader van een inkeerregeling.
- OM en Tolteam denken echter dat het gewoon verstopt zwart geld is uit de continuering van illegale handel.
- BAKKER wordt ook verhoord over de overnameprijs van hfl. 1.2 miljoen. Daarin zit ruim 4 ton goodwill. Het OM en Tolteam concluderen daaruit dat BAKKER van die 1,2 miljoen 4 ton zwart heeft betaald. Dit is niet wat BAKKER verklaarde.
- Het Tolteam ondervraagt de externe accountant over de overnameprijs en de betaling ervan. Door een verkeerde vraagstelling van het Tolteam, die het heeft over 4 ton zwart geld, ontkent de accountant hier iets mee te maken te hebben gehad. In werkelijkheid heeft BAKKER precies gedaan wat de accountant hem adviseerde.
- Het Tolteam en OM concluderen dat BAKKER liegt over illegale handel en zwart geld.
- Wanneer de processen-verbaal van BAKKER en de externe accountant zonder tunnelvisie worden gelezen en men neemt de overeenkomsten met de belastingdienst erbij, dan blijkt BAKKER op alle fronten gewoon de waarheid te hebben gesproken:
  - De Inkeerregeling is inderdaad toegepast. De belasting is voldaan over zwarte inkomsten uit pré-overname periode.
  - BAKKER is wel degelijk gestopt met de zwarte handel. Dat blijkt uit een latere overeenkomst met de belastingdienst die pas is gesloten na afloop van de strafvervolging.
  - De vier ton waarvan Tolteam/OM denken dat het zwart geld is blijkt in werkelijkheid gewoon wit geld te zijn dat BAKKER heeft betaald aan de oud-eigenaar ter compensatie van het verlies aan inkomsten uit het zwarte circuit dat SMALLENBROEK er op na hield.

2.3.3.7 *Illegale handel*

Deze beschrijving is identiek aan <H.2.1.8.3.5>: beeldvorming S.E. Fireworks.
Het Openbaar Ministerie stelt op drie punten het bewijs te hebben geleverd dat S.E. Fireworks, in casu BAKKER, op grote schaal aan de voortzetting van illegale verkopen deed. Het OM beweert dat S.E. Fireworks niet goedgekeurd vuurwerk verkocht aan consumenten vanuit niet daartoe ingerichte ruimtes en buiten de daartoe aangewezen periode in het jaar. Dit leverde drie tenlasteleggingen op die door de rechtbank en het gerechtshof zijn overgenomen als bewijs voor het plegen van illegale handel.

Ook hier was de werkelijkheid anders. BAKKER wordt verhoord over de verkoop van te zwaar vuurwerk aan consumenten. BAKKER legt uit dat dit de levering betreft van door S.E. Fireworks aangemaakte relatiepakketten. Deze relatiepakketten zijn alleen geleverd aan werknemers en aan klanten en relaties van het bedrijf. Soms gratis, bijvoorbeeld als relatiegeschenk of als eindejaar-cadeau aan de werknemers, soms tegen betaling wanneer een werknemer meer wilde hebben omdat hij zelf met dat vuurwerk aan de slag wilde.

Het Openbaar Ministerie laat vervolgens op grote schaal klanten en werknemers van S.E. Fireworks oppakken en zet hen onder druk te verklaren dat zij vuurwerk hebben gekregen, dan wel gekocht met te zwaar vuurwerk er in. Het Openbaar Ministerie kiest daaruit vervolgens de meest geschikte verklaringen en kan daarop de aanklacht van illegale handel baseren:

- Levering niet goedgekeurd vuurwerk aan consumenten
- Levering buiten de toegestane verkoopperiode (3 dagen)
- Levering vanuit een niet voor de verkoop ingerichte ruimte

Uit de processen-verbaal van verhoor is echter op te maken dat er wel degelijk sprake was van een groot aantal relatiepakketten. De begunstigden/afnemers waren uit hun positie van reguliere klant dan wel tot afsteken bevoegd personeelslid wel degelijk bevoegd tot het bezigen van dergelijk vuurwerk. Het betrof bovendien alleen goedgekeurd evenementenvuurwerk. Dat een aantal personeelsleden dan wel relaties dit vuurwerk wel eens doorverkochten aan consumenten is buiten medeweten en goedkeuring van BAKKER gebeurd. Dat vertelden de ondervraagde doorverkopers er echter niet bij.

2.3.3.8 *Rol belastingdienst*

In maart 2000 verraste de belastingdienst S.E. Fireworks met een onaangekondigde controle van de inrichting van de boekhouding.[a] De EDP audit afdeling van de belastingdienst, de heren H. Althanning en G. ten Veen, voerde een controle uit in de administratie van S.E. Fireworks. Voor deze controle zijn de boekhoudkundige bescheiden, zowel uit het kantoor van S.E. Fireworks alsmede de bescheiden die bij de externe accountant De Jong & Laan lagen, beschikbaar gesteld. Na een week werd door de belastingdienst aangegeven dat de administratie van S.E. Fireworks volkomen in orde is gebleken.[260]

[a] Wél had de externe accountant De Jong & Laan meermaals aan S.E. Fireworks eigenaar BAKKER laten weten dat er altijd een onverwachte controle van de belastingdienst zou kunnen komen, mede gelet op de conflictsituatie met de vorige eigenaar SMALLENBROEK, waarbij SMALLENBROEK het niet zou schuwen een tip bij de belastingdienst in te dienen over de noodzaak van een controle bij het door hem verkochte bedrijf.

Na de Vuurwerkramp zijn dezelfde mensen van de EDP-afdeling van de belastingdienst door Tolteam en OM gevraagd om de S.E. Fireworks boekhouding uit te lezen en tevens een voorraadreconstructie op te stellen op basis van de bij de externe accountant aangetroffen boekhouding van S.E. Fireworks.[261]

Inmiddels is door gericht onderzoek, de hulp van een deskundige en gebruikmaking van speciaal daartoe aangeschafte oude uitleesapparatuur, onlangs (2017) toegang gekregen tot de op diskettes[a] digitaal vastgelegde boekhouding van S.E. Fireworks, zoals die werd geadministreerd in het MIDAS-boekhoudsysteem. Daarbij zijn aanwijzingen gevonden:

1. De gehele boekhouding staat nog steeds op diskette en blijkt te zijn bijgewerkt tot aan de dag van de ramp. Dit betekent dat ook Tolteam en Openbaar Ministerie moeten hebben geweten dat de boekhouding niet alleen nog beschikbaar was, maar zelfs volledig was bijgewerkt tot aan de laatste werkdag voor de ramp. Zie onderstaande schermafdruk uit de opnieuw digitaal ontsloten boekhouding.

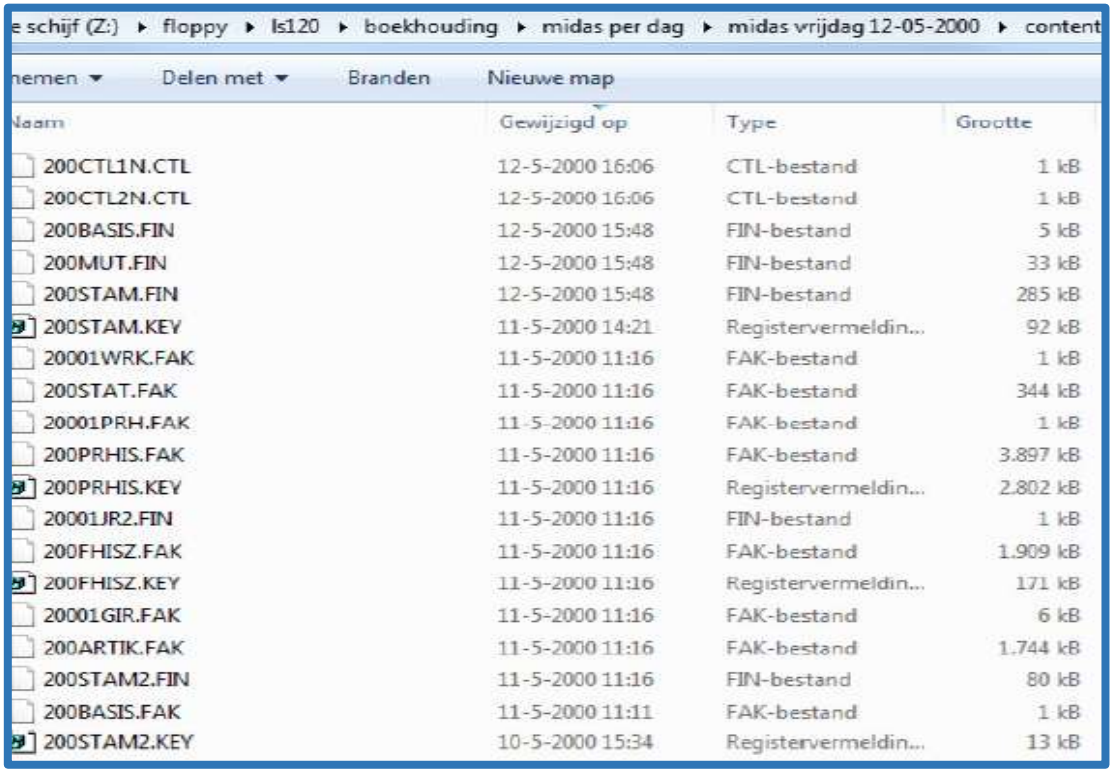

Figuur 55: Afdruk fragment beeldscherm uit MIDAS boekhouding van S.E. Fireworks. Te zien zijn bestanden die de mutaties van 12 mei 2000 bevatten, die de dag voorafgaande aan de ramp nog zijn ingevoerd in de boekhouding

PvB: Ook de labels op de laatste diskettes tonen aan dat het de meest actuele boekhouding betreft van vrijdag 12 mei 2000, de dag voor de ramp plaatsvond.

2. De Belastingdienst heeft getracht een boekhouding te genereren, alsmede een actuele stand van de voorraad vuurwerk. Belastingdienstmedewerker Ten Veen krijgt van Tolteam/OM de opdracht om uit te gaan van de stand van de voorraadadministratie per 31 maart 2000. Volgens het EDP-verslag van de belastingdienst zijn de aantallen van de Excel voorraadadministratie per peildatum 31 maart 2000, met behulp van gegevens uit

[a] Deze diskettes bestonden uit twee verschillende types, de normale 1,44 Mb diskettes en een type waarop veel meer data konden worden opgeslagen. Deze bleken 17 jaar na dato nog steeds intact en uitleesbaar.

de MIDAS boekhouding en een aantal conversieformules, te actualiseren tot de datum van de ramp, 13 mei 2000. Dit is theoretisch onmogelijk; een simulatie is gebaseerd op arbitraire en overigens niet te verifiëren aannames inzake de samenstelling van op facturen gegroepeerd vuurwerk en verbruik bij verzorgde evenementen.

3. De keuze van Tolteam en Openbaar Ministerie om de belastingdienst te voorzien van een Excel-bestand met een weergave van de voorraad per 31 maart 2000 is op zijn minst vreemd. Er was immers een Excel-bestand met een weergave per 30 april 2000. Het staat vast dat dit meer actuele bestand ook in het bezit van politie en OM was.
4. Deze floppy, dus met het Excel-bestand voorraad per 30 april 2000 is, ondanks herhaalde verzoeken daartoe, niet geretourneerd aan BAKKER. Hiermee is mogelijk de originele digitale versie van ontlastend bewijs achtergehouden.[a]
5. Er zijn aanwijzingen dat de belastingdienst data van Tolteam/OM heeft verkregen nadat deze eerst zijn aangepast. Deze gegevens zouden altijd rechtstreeks uit de administratie afkomstig moeten zijn om tot een betrouwbaar resultaat te kunnen komen. Er is sprake van een aangeleverd bestand met artikelgegevens uit maart 2000. Dit bestand komt niet in de originele boekhouding voor, maar dergelijke bestanden zijn ná toegang wél te genereren.[b] Voordat de belastingdienst de data krijgt zijn er al handelingen in het boekhoudprogramma verricht. Daar deze handelingen niet op de originele floppy's zijn geschreven, maar wél op de back-up die het Tolteam hiervan heeft gemaakt en daarna aan de Belastingdienst heeft gegeven, kon deze aanwijzing worden gedestilleerd.
6. Het Tolteam/OM was niet tevreden want er werden desondanks rechtshulpverzoeken geschreven. Het Tolteam komt met een eigen aangepaste versie van een ongedateerde voorraadadministratie. Hierin zijn dan extra kolommen opgenomen waarin nieuwe en tevens onjuiste voorraadgegevens staan, waaruit het oordeel "*Te-veel*" kwam.

2.3.3.9 *Midas Boekhouding: toiletwagenverhuur*

Uit de in 2017 opnieuw ontsloten Midas boekhouding, die was bijgewerkt t/m 12 mei 2000, dus tot op de dag voor de ramp, zijn nog interessante elementen te vinden. Zo is er bewijs van een afzonderlijke boekhouding gevoerd door de vorige eigenaar Smallenbroek betreffende zijn (zwarte) inkomsten uit de toiletgroepen die hij exploiteerde onder een eenmanszaak op naam van zijn echtgenote Annette Smallenbroek. Dit betrof in totaal zeven trailers met ieder 24 toiletten en twee kleinere toiletwagens, die konden worden geplaatst bij grote evenementen. Deze toiletgroepen genereerden huurgeld en, afhankelijk van de huurconstructie, 25ct of 50 ct. per toiletbezoek van de evenementenbezoekers die van het toilet gebruik maakten. Deze groepen werden bemand door personeelsleden die de mobiele toiletgroepen bemanden. De opbrengst van de toiletgroepen was meer dan een ton (in guldens) per jaar en werd gedeeltelijk buiten de belastingaangifte gehouden. Bij de aankoop van S.E. Fireworks moesten de nieuwe eigenaren BAKKER en PATER een bedrag van vier ton (guldens) extra aan overnamekosten betalen ter compensatie van het gemis aan zwarte inkomsten. Deze inkomsten werden gegenereerd uit zwarte verkopen van vuurwerk en de niet opgegeven inkomsten uit de toiletwagenverhuur door de oud eigenaar. Die vier ton was

[a] Dat de floppy met de voorraadstand per 30 april 2000 ook in de 'flight-case' van BAKKER zat, is niet alleen gebaseerd op de getuigenis van BAKKER zelf, maar ook op het feit dat de uitgeprinte lijsten met de voorraadstand per 30 april 2000, vanuit dat Excel bestand, wél nog steeds voorhanden zijn.
[b] Gelet op de data van mutaties zijn op die wijze alleen gegevens te genereren uit een ouder bestand van de boekhouding, uit de tijd van de vorige eigenaar SMALLENBROEK.

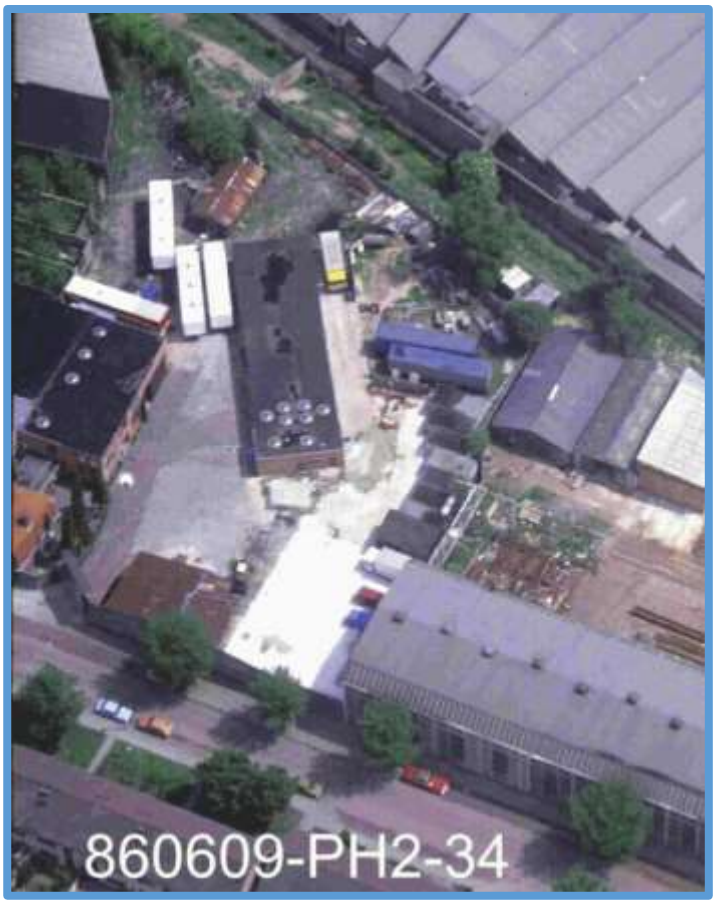

Figuur 56: Luchtfoto 1986 met SEF toiletwagens

een extra vergoeding bovenop de werkelijke waarde van het bedrijf. Die waarde was ter bepaling van de overnamesom door de accountant (De Jong & Laan) berekend. Zie de nevenstaande luchtfoto, genomen in 1986, waarop de toilettrailers te zien zijn. Uiteindelijk waren er tien toiletwagens waaronder acht trailers en twee kleine toiletwagens onder Smallenbroek. De trailers zijn verkocht aan Faber in Noord Holland (1993/1994). De 2 kleinere toiletwagens zijn tot na het moment van de overname nog verhuurd door Smallenbroek, en daarna verkocht aan Nijland[a] uit Enschede. Deze Nijland legde feitelijk onjuiste verklaringen af om Smallenbroek te ontlasten en belastend over BAKKER te verklaren. Motief was de jarenlange samenwerking tussen Smallenbroek en Nijland bij evenementen en vuurwerkverkoop.

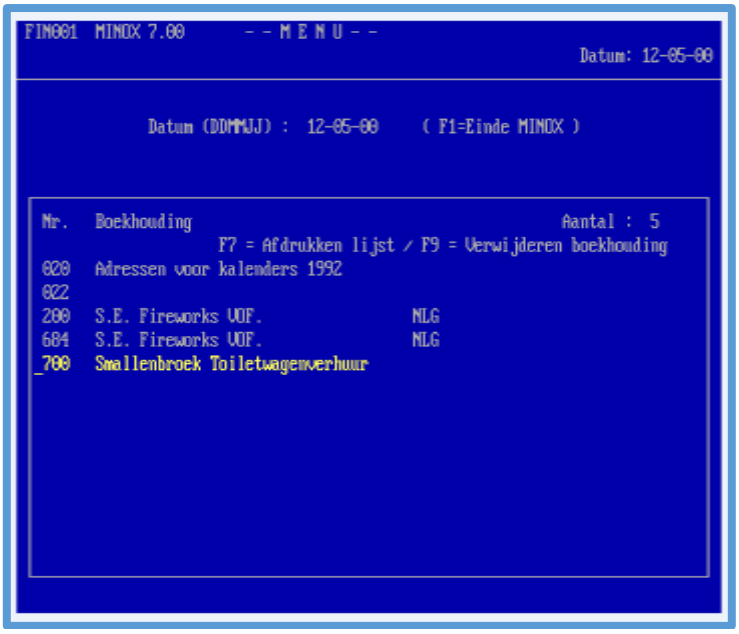

Figuur 58: Separate boekhouding toiletwagens (schermafdruk Midas)

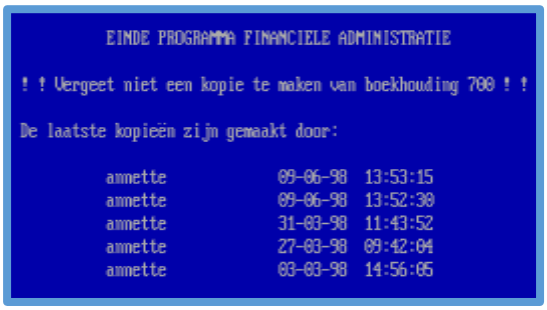

Figuur 57: De boekhouding van de toiletwagens die tot ná de overname door Annette Smallenbroek is beheerd.

[a] Website van deze firma Nijland: http://www.nijland-verhuur.nl/nl/start/

2.3.3.10 *Midas-mutaties van de dag voor de ramp*

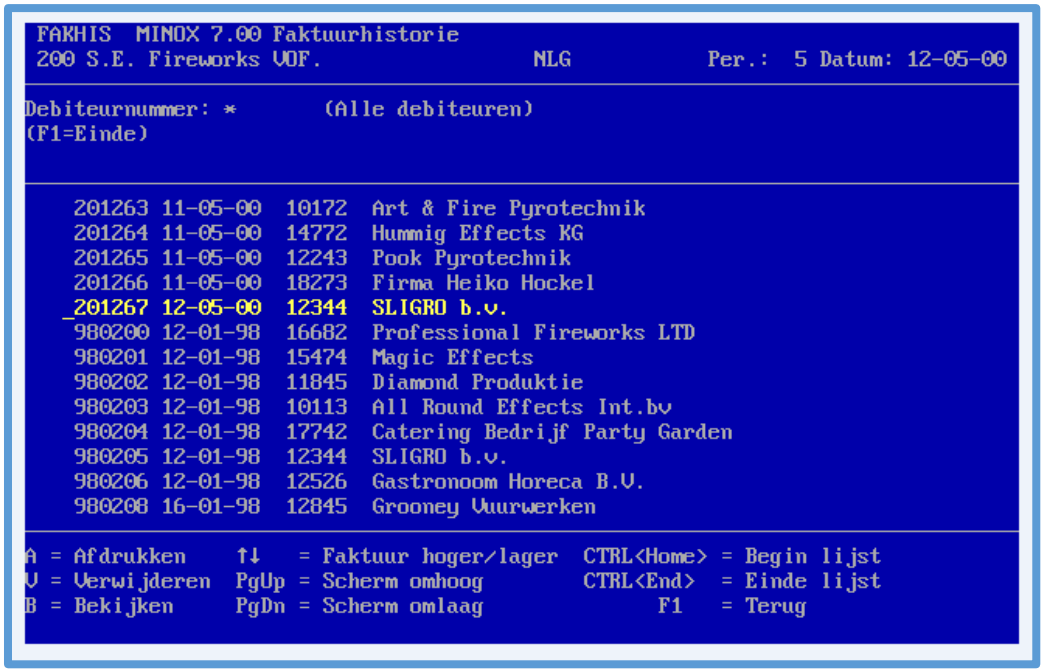

Figuur 59: Datum laatste mutatie aankoop door debiteur Sligro op 12 mei 2000 (schermafdruk Midas)

2.3.3.11 *Nagekomen brandweerverklaring: opslag half vol*

Laattijdig (mei 2018) zijn flarden van brandweerverklaringen vrijgekomen. Eén fragment wordt hier weergegeven om aan te geven dat niet alle bunkers vol zaten.

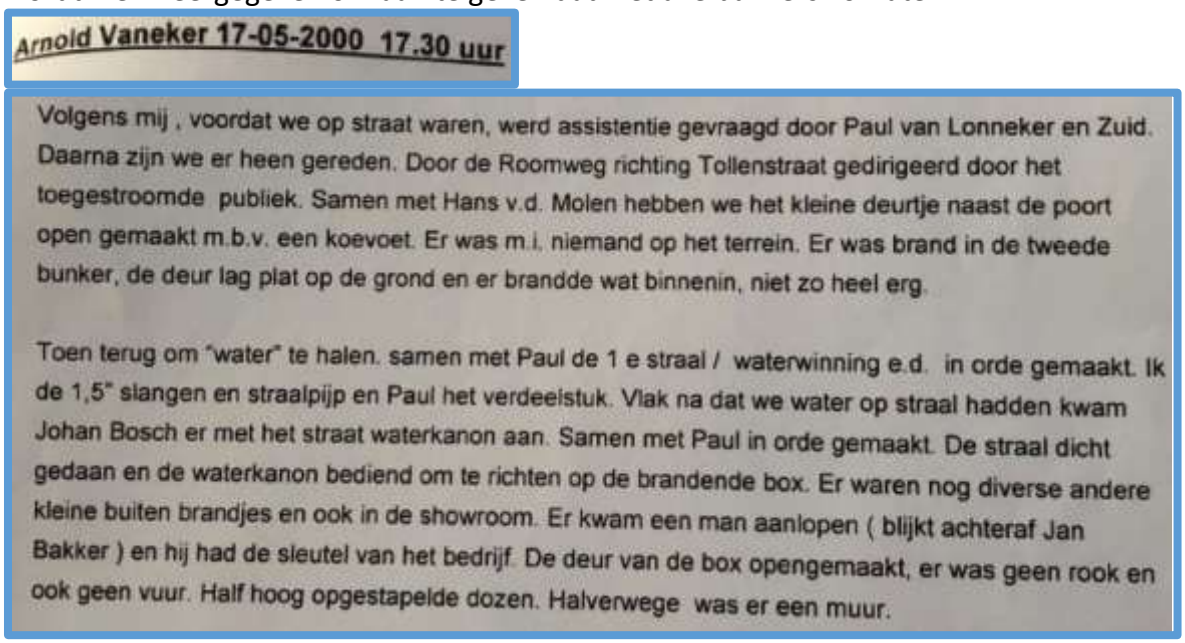

Arnold Vaneker 17-05-2000 17.30 uur

Volgens mij , voordat we op straat waren, werd assistentie gevraagd door Paul van Lonneker en Zuid. Daarna zijn we er heen gereden. Door de Roomweg richting Tollenstraat gedirigeerd door het toegestroomde publiek. Samen met Hans v.d. Molen hebben we het kleine deurtje naast de poort open gemaakt m.b.v. een koevoet. Er was m.i. niemand op het terrein. Er was brand in de tweede bunker, de deur lag plat op de grond en er brandde wat binnenin, niet zo heel erg.

Toen terug om "water" te halen. samen met Paul de 1 e straal / waterwinning e.d. in orde gemaakt. Ik de 1,5" slangen en straalpijp en Paul het verdeelstuk. Vlak na dat we water op straal hadden kwam Johan Bosch er met het straat waterkanon aan. Samen met Paul in orde gemaakt. De straal dicht gedaan en de waterkanon bediend om te richten op de brandende box. Er waren nog diverse andere kleine buiten brandjes en ook in de showroom. Er kwam een man aanlopen (blijkt achteraf Jan Bakker) en hij had de sleutel van het bedrijf. De deur van de box opengemaakt, er was geen rook en ook geen vuur. Half hoog opgestapelde dozen. Halverwege was er een muur.

Figuur 60: Fragment uit verklaringen van brandweerlieden, kennelijk afgelegd op 17 mei 2000, intern bij de brandweer, niet in het strafdossier opgenomen. Van belang is fragment 'openen van box' in combinatie met 'half hoog opgestapelde dozen'.

Uit bovenstaand fragment moge blijken dat van een opslagruimte die nog afgesloten was, de deur is geopend met een sleutel en dat daarin de dozen met vuurwerk half hoog stonden opgestapeld. Dit is van belang i.v.m. de door het NFI/TNO uitgevoerde controleberekening van de opslagcapaciteit van de opslagruimtes, waarbij zij zijn uitgegaan van volle opslagruimtes.

2.3.3.12 *Controlebezoek Milan juni 1998: Bunkers minder vol*

Kort na de overname is Bureau Milan op controlebezoek gekomen bij S.E. Fireworks, mogelijk na een tip van de vorige eigenaar[a]. Daaruit volgden een lijst met kritiekpunten die door de nieuwe eigenaren terstond in orde zijn gemaakt. Eén van de kritiekpunten was het te hoog opstapelen van vuurwerk. Dit is gecorrigeerd (voortaan minder hoog opgestapeld).

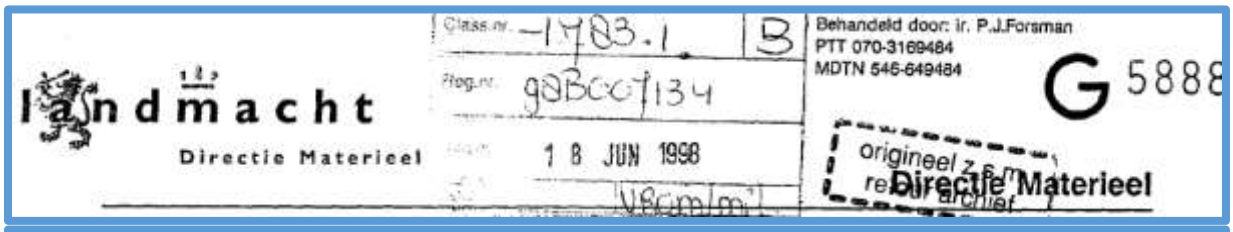
Landmacht
Directie Materieel
Class.nr. -1783.1 B
Reg.nr. 98BCC/134
1 8 JUN 1998
Behandeld door: ir. P.J.Forsman
PTT 070-3169484
MDTN 546-649484
G 5888
origineel zsm retour archief
Directie Materieel

Daarnaast wordt in het algemeen het vuurwerk te hoog opgestapeld, nl (bijna) tegen de sprinklerinstallatie

Figuur 61: Brief DMKL sectie MILAN Bureau Adviseur Milieuvergunningen (BAM) aan het college van B&W van de gemeente Enschede (i.a.a. directie SEF) betreffende controlebezoek van dhr. (kapitein/ir.) Forsman d.d. 10 juni 1998 aan vuurwerkopslag S.E. Fireworks Tollensstraat 50.

REGIOPOLITIE TWENTE
Divisie Districtsonderst.
Afd. Milieu
==========
Bezoekadres : Diamantstraat 1
7554 TA Hengelo (o)
G 3275

Naar aanleiding van een eerder uitgereikt Bevel op grond van artikel 96a Wetboek van Strafvordering, gedaan aan getuige N ten Bosch, hedenmorgen, d.d. 3 juli 2000 omstreeks 11.15 uur, in perceel Molenstraat 50 7514 DK te Enschede, een rapportage genaamd "Historie SE Fireworks" in ontvangst genomen door 1e verbalisant.

Ter plaatse werd de rapportage, welke door getuige in eigen persoon werd opgemaakt op grond van de door hem gedane bevindingen in de periode dat hij was belast met de handhaving, in een enveloppe gedaan en gesloten.

De eerst volgende controle is op 10 juni 1998 uitgevoerd door de heer Forsman van de Koninklijke Landmacht. Tijdens deze controle zijn een aantal overtredingen geconstateerd. Deze overtredingen zijn ons schriftelijk meegedeeld. In de brief is aangegeven dat de heer Forsman mee wilde werken aan de benodigde hercontrole. De overtredingen zijn allereerst telefonisch besproken met de heer Bakker, een voor ons, nieuwe eigenaar van het bedrijf. De heer Bakker voelde zich behoorlijk aangesproken door de brief en hij gaf aan dat hij het zeer serieus nam. De heer Bakker heeft toen tevens aangegeven, naar aanleiding van het bezoek van de heer Forsman, de meeste overtredingen ongedaan te hebben gemaakt. Met betrekking tot

[a] Kort na de overname van het bedrijf door BAKKER en PATER is er onenigheid ontstaan met de oud-eigenaar, die sindsdien heeft geprobeerd het door hem verkochte bedrijf kapot te maken. Zie <H.2.1.7> Het vermoeden bestaat dat de oud-eigenaar Bureau MILAN heeft getipt over het feit dat er bij het bedrijf méér containers stonden dan was vergund. Saillant hierbij is dat deze containers voordien door de oud-eigenaar zelf waren besteld. BAKKER heet kapitein Forsman van MILAN nog gevraagd naar de aanleiding van de controle, maar daarop gaf hij geen antwoord. Wél verleende hij alle medewerking bij het oplossen van het probleem door voor te stellen het teveel aan containers achteraf te regulariseren met een aanpassing van de vergunning.

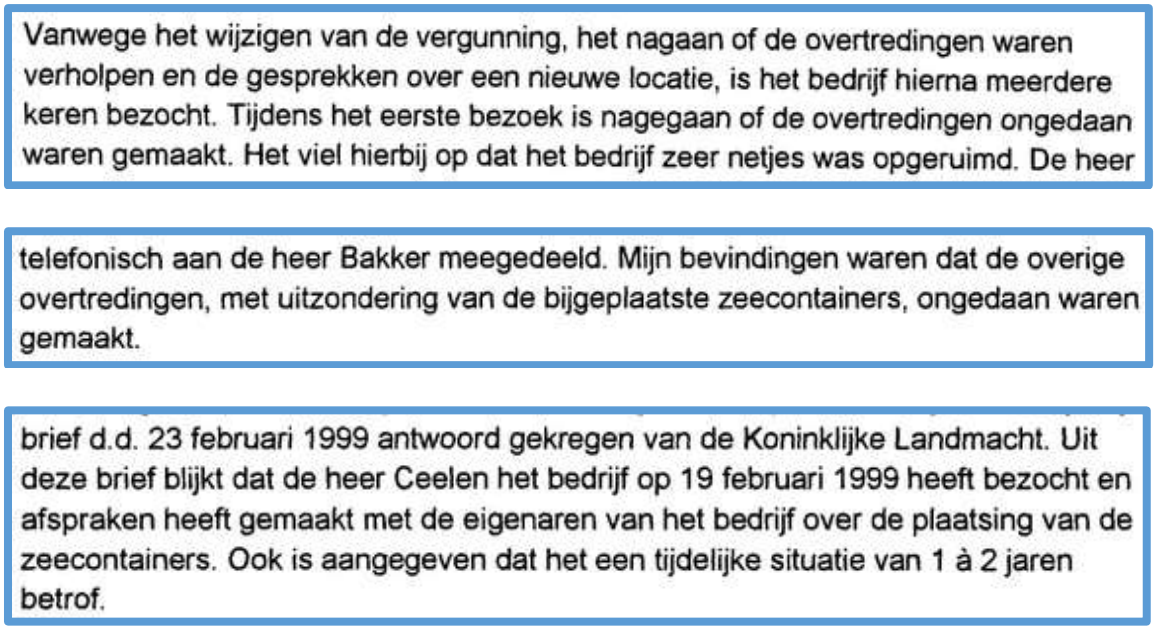
Vanwege het wijzigen van de vergunning, het nagaan of de overtredingen waren verholpen en de gesprekken over een nieuwe locatie, is het bedrijf hierna meerdere keren bezocht. Tijdens het eerste bezoek is nagegaan of de overtredingen ongedaan waren gemaakt. Het viel hierbij op dat het bedrijf zeer netjes was opgeruimd. De heer

telefonisch aan de heer Bakker meegedeeld. Mijn bevindingen waren dat de overige overtredingen, met uitzondering van de bijgeplaatste zeecontainers, ongedaan waren gemaakt.

brief d.d. 23 februari 1999 antwoord gekregen van de Koninklijke Landmacht. Uit deze brief blijkt dat de heer Ceelen het bedrijf op 19 februari 1999 heeft bezocht en afspraken heeft gemaakt met de eigenaren van het bedrijf over de plaatsing van de zeecontainers. Ook is aangegeven dat het een tijdelijke situatie van 1 à 2 jaren betrof.

Figuur 62: Fragmenten uit de door Milieuambtenaar Ten Bosch opgemaakte en op 3 juli 2000 aan het Tolteam overhandigde historiebeschrijving van de behandeling van de milieuvergunningen van S.E. Fireworks bij de gemeente Enschede. Hieruit blijkt dat de vuurwerkdozen in de opslagruimtes voortaan minder hoog zijn opgestapeld.

2.3.3.13 *Een gas-, damp, stofexplosie verandert alles*

Door de commissie Oosting, zie <H.3.5.1.7.2>, door TNO, zie <H.8.4.18 en 19>en door het NFI, zie <H.2.4.4.9.3>, is veel te gemakkelijk voorbijgegaan aan de mogelijkheid dat de beide laatste en meest zware explosies, geheel of gedeeltelijk uit een stofexplosie hebben bestaan, in de plaats van uitsluitende bestond uit een thermische vastestof explosie, zie <H.2.4.4.9.3>. Wanneer de laatste explosie, of de beide laatste explosies, geheel of gedeeltelijk uit een stof/damp/gasexplosie heeft bestaan, dan vervallen alle door TNO/NFI gemaakte berekeningen, die trachten de hoeveelheid en de zwaarte van het aanwezige vuurwerk af te leiden van het schadebeeld en omvang van de krater. Immers de kracht van deze laatste, meest zware, explosies wordt in dat geval bepaald door variabelen van de gas-/damp-/stofwolk in de lucht, hetzij binnen de opslagruimte, hetzij erbuiten. of erboven, naargelang de omstandigheden en het verloop van de explosie. Zie wederom <H.2.4.4.9.3 en 4>.

2.4 OM-gedraging: Inzet NFI

2.4.1 Stelling: Justitie dicteerde onderzoek via OM én NFI

De onderzoeken van OM, NFI, TNO, inspecties en de commissie OOSTING zijn op elkaar afgestemd om te voorkomen dat uiteenlopende onderzoekresultaten zouden kunnen leiden tot vrijspraak van verdachten. Het technisch hoofdrapport van het NFI[262] is ondeugdelijk. Er is door het OM, samen met het NFI (Nederlands Forensisch Instituut), naar een resultaat toegewerkt dat welgevallig is aan de opdrachtgever, te weten de Nederlandse overheid, hierin vertegenwoordigd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

2.4.2 Omschrijving

Het NFI was tijdens de ramp een directoraat van het Ministerie van Justitie (en nu van het Ministerie van J&V). In het algemeen komt een groot gedeelte van de opdrachten van het NFI via het Openbaar Ministerie binnen. Zo ook voor de Vuurwerkramp. Het hoofdrapport van het NFI waarop zowel de commissie OOSTING als het Openbaar Ministerie zich baseren, geeft een reconstructie van het verloop van de brand tot ramp. Dit rapport blijkt bij nadere analyse zowel strijdig met beschikbaar bewijsmateriaal, als intern niet consistent te zijn. Ook geven de NFI-auteurs aan dat zij ondeskundig waren op het onderwerp van onderzoek (vuurwerk in opslag). Door gebruik maken van onbewezen aannames, slecht gedefinieerde begrippen, en onwetenschappelijke bewijsmethodes, bereikte het NFI conclusies die aan de basis staan van misleiding van de rechterlijke macht door het OM.

2.4.3 NFI-scenario[263] basis voor alle uitspraken

Het NFI/TNO hoofdrapport van 1 februari 2001[264] vormt steeds de basis van de door de Nederlandse overheid als vaststaand aangenomen, en door het NFI in detail beschreven, scenario waarlangs de ontwikkeling van de brand tot ramp zich heeft afgespeeld. De loop van dit NFI – als bewezen waarheid aangenomen – scenario kan worden samengevat als het scenario C2-C4-E2-M7-C11, genoemd naar de meest bepalende opslagruimtes:

1) Aanname van een initiële brand in de werk- of montageruimte C2.
2) Aanname van een doorslag van de brand naar bunker C4.
3) Aangenomen aanwezigheid van een houten aanhanger (brandbaar) met rubberen banden (lange brandduur) in de driehoek van containers E2 en E15. Deze aanhanger brandt dan ongezien en ongeblust een half uur.
4) Aangenomen branddoorslag van de aanhanger door de containerwand naar het vuurwerk opgeslagen in container E2.
5) Vlamtong en uitworp ontstoken vuurwerk vanuit container E2, doorboort deuren.
6) Massa-explosie vuurwerk van Mavobox M7, gevolgd door Mavo boxen M1-M6.
7) Massa-explosie vuurwerk bunker C11 gevolgd door overige bunkers/containers.

Dit zijn de achtereenvolgende aanduidingen van de vuurwerkopslagruimten die volgens het NFI doorslaggevend waren in de diverse fasen van de ramp.[265] Dit NFI-scenario is de referentiebasis voor alle overheids- en gerechtelijke instanties die sinds 2001 hebben gekeken naar de strafrechtelijke kant van de Vuurwerkramp.[266] Het is daarom in deze review van zeer groot belang om de inhoud van deze waarheidsbepaling door het NFI te analyseren en de NFI-conclusies van een oordeel te voorzien.

2.4.4 NFI-rapport: Opbouw, inhoud en commentaar

Figuur 63: Voorpagina NFI-hoofdrapport d.d. 1 febr. 2001, Vuurwerkramp

Justitie

Deskundigenrapport

Hoofdrapport

Ministerie van Justitie
Nederlands Forensisch Instituut

Postadres Postbus 3110, 2280 GC Rijswijk

Bezoekadres
Volmerlaan 17
2288 GD Rijswijk
Telefoon (070) 4135353
Fax (070) 4135454

Opdrachtgever: Openbaar Ministerie Almelo
Postbus 419
7600 AK Almelo

Aanvrager: Technische Recherche Politie Twente
Postbus 14
7500 AA Enschede

Zaaknummer: 2000.05.17.018
Datum opdracht: 14 juni 2000
Kenmerk: PL0500/00-233590
Officieren van Justitie: Mr. H. Stam, Mr. Ing. A.L.A.H. de Muij
Verbalisant: L. Gelderblom
Contactpersoon TR: K. Berenst

Verdachten: R.J. Bakker
W. Pater
N.N.
Slachtoffers: 22 doden, meer dan 700 gewonden
Benadeelden: Omwonenden en bedrijven in de omgeving

Onderwerp: Onderzoek naar aanleiding van brand en explosies bij S.E. Fireworks in Enschede op 13 mei 2000

Figuur 64: Titelpagina NFI-hoofdrapport d.d. 1 febr. 2001, Vuurwerkramp. Als verdachten worden genoemd de beide S.E. Fireworks directeuren en een onbekende (brandstichter). Andere opties stonden niet open.

2.4.4.1 *Inleiding*

2.4.4.1.1 Samenvatting bevindingen NFI/TNO (blz. 2/62)

[NFI] Door een brand in de montageruimte van de centraal gelegen bewaarplaats van S.E. Fireworks zijn achtereenvolgens een zeecontainer, alle Mavo-boxen en tenslotte vrijwel de gehele bewaarplaats en een aantal andere zeecontainers geëxplodeerd.

[PvB] Dit escalatiescenario van de Vuurwerkramp is door Justitie (NFI/OM) zó geconstrueerd dat het een maximale strafbaarstelling garandeert voor de S.E.F.-directie:

- *In de montageruimte C2 mocht, volgens de interpretatie van NFI/OM en zó overgenomen door de rechter, géén vuurwerk liggen omdat het buiten werktijd zou zijn geweest. Een aanname die alleen gehandhaafd kon worden door het scenario 'bedrijfsongeval' uit te sluiten, zonder voldoende onderzoek naar de mogelijkheid van een bedrijfsongeval te verrichten. Zie verder én <H.7.1.9>. Ook andere aanvangsscenario's zijn onvoldoende onderzocht. Het NFI heeft zelf ook toe dat het niet zeker is dat de brand in C2 is begonnen.*
- *Doorslag brand van C2 naar C4 is aangenomen door een niet goed afgedichte doorvoer van een waterleiding. Een aanname in strijd met beschikbare aanwijzingen.*
- *Het in brand raken van een aanhanger met ideaal profiel (hout en rubber), in strijd met beschikbare aanwijzingen en omschreven als niet opgeruimd, onbereikbaar voor brandweer door illegale container.*
- *Branddoorslag van aanhanger naar container E2 gebaseerd op aannames. Ontbrekende brandwerendheid onterecht verweten.*
- *Verwijt van te zwaar vuurwerk (onterecht), aanname van overslag door steekvlam en uitworp van te zwaar vuurwerk in strijd met aanwijzingen.*
- *Aannames rond explosies M7 en C11 gebaseerd op foutieve uitgangspunten en gebrek aan kennis. Hierin vormen de begrippen 'massa-explosie' en 'massa-explosieve' eigenschap van vuurwerk de ankerpunten. Voor de ondeugdelijkheid van deze begrippen bij de duiding van de Vuurwerkramp zie <H.2.4.4.9.3-4>. Voor het foutief gebruik van de 'krater' zie <H.2.3.3.4>. Dit alles om bij S.E. Fireworks 'te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk te krijgen op de rampdag.*

[NFI] Er zijn geen aanwijzingen verkregen voor brandstichting. Voor zover nog onderzocht kon worden, zijn geen sporen gevonden van sabotage of defect aan installaties of apparatuur.
[PvB] De stand van het onderzoek bij afsluiten NFI-rapport is per medio januari 2001 (blz. 8/62). André de Vries kwam net uit het parallel gevoerde onderzoekscircuit[a] naar boven, zat in de pipeline als kandidaat-brandstichter bij het Tolteam en het OM en zou op 26 jan 2001 worden opgepakt. Het NFI had géén sporen van opzet gevonden.
Daarnaast is het ontbreken van bewijzen voor defecten aan installaties slechts de helft van het verhaal. Zie hiervoor deskundige Vos m.b.t. het Gastec rapport in <H.2.4.6>.

[NFI] Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor werkzaamheden bij het bedrijf op het moment van het ontstaan van de brand. Het is niet uit te sluiten dat de brand in de montageruimte is veroorzaakt door eerdere werkzaamheden of door gebrek aan arbeidsveiligheid.

[a] Voor het parallelle onderzoek naar de toenmalige van brandstichting verdachte André DE VRIES, zie <H.x.x>.

[PvB] In tegenstelling tot wat het NFI beweert waren er wel degelijk aanwijzingen voor een bedrijfsongeval, zie <H.7.1.9>. Echter het scenario van eerdere werkzaamheden en gebrek aan arbeidsveiligheid is veel aantrekkelijker voor de strafbaarstelling van de SEF-directie dan het scenario 'bedrijfsongeval'. In het laatstgenoemde geval komt de nalatigheid van de overheid namelijk in beeld.

[NFI] Als de situatie bij het vuurwerkbedrijf S.E. Fireworks geheel conform de in de vergunning ingevolge de Wet Milieubeheer gestelde voorwaarden zou zijn geweest had de brand in de montageruimte van de bewaarplaats niet kunnen escaleren tot de heftige explosies die op 13 mei 2000 hebben plaatsgevonden.
[PvB] Dit is de fictie van TNO/NFI/OM om te maskeren dat de overheid de regelgeving betreffende vuurwerk niet op orde had. De ramp was wel degelijk mogelijk onder de vigerende en gemankeerde regelgeving.

[NFI] De brand in de montageruimte leidde tot de explosies door de volgende factoren:
- Vuurwerk in de montageruimte C2 van de bewaarplaats.
- Brandbaar materiaal nabij de zeecontainers.
- Vuurwerkopslag in zeecontainers zonder brandwerende voorzieningen.
- Een vlamtong en uitworp van ontstoken vuurwerk vanuit zeecontainer E2.
- Massa-explosief gedrag van het vuurwerk in Mavo-box M7.
- Massa-explosief gedrag van het vuurwerk in bunker C11.
- Opstelling van zeecontainers en Mavo-boxen ten opzichte van de bunkers.
- De aanwezigheid van 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk Bij S.E. Fireworks.
- De inrichting van het bedrijf was niet geschikt om de effecten te beheersen.

[PvB] Géén enkele van de bovenstaand door het NFI opgevoerde elementen is bewezen. De gehele bewijsvoering is onwetenschappelijk, intern tegenstrijdig, maakt gebruik van niet-eenduidige begrippen en eenzijdig uitgelegde waarnemingen en verschijnselen.

2.4.4.1.2 NFI-hoofdrapport – Inhoud (blz. 3/62)

Inhoudsopgave

Samenvatting		2
Inhoudsopgave		3
Onderzoeksopdracht		5
Onderzoeksmateriaal en informatie		6
1	Inleiding	7
2	Situatiebeschrijving	9
2.1	Overzicht bedrijfsterrein en gebouwen	10
2.2	Toegestane opslag	12
2.3	Feitelijke opslag	13
3	Onderzoek ter plaatse	15
3.1	Inleiding	15
3.2	Plan van aanpak	15
3.3	Werkwijze	16
3.4	Resultaten	19
3.5	Overig onderzoek	26
3.6	Samenvatting en conclusies	27
4	Chronologisch verloop van branden en explosies	28
5	Brand en explosie bewaarplaats C2	31
5.1	Mogelijke oorzaken	31
5.2	Effecten	36
6	Bewaarplaats C4	38
6.1	Mogelijke oorzaken	38
6.2	Effecten	38
7	Brand en explosie container E2	39
7.1	Mogelijke oorzaken	39
7.2	Effecten	40
8	Explosie Mavo-boxen	42
8.1	Mogelijke oorzaken	42
8.2	Effecten	43
9	Explosie bewaarplaats	46
9.1	Mogelijke oorzaken	46
9.2	Effecten	47
10	Overige zeecontainers	51
10.1	Oorzaken	51
10.2	Effecten	51
11	Maximum credible event	52
11.1	Scenario's	52
11.2	Conclusies	53
11.3	Afwijkingen	54
12	Conclusies en discussie	55
12.1	Conclusies	55
12.2	Discussie	56
Verklarende woordenlijst		58
Referenties		60
Ondertekening		62

Figuur 65: NFI-hoofdrapport: inhoudsopgave

2.4.4.1.3 NFI-Hoofdrapport: bijlagen en deelrapporten (blz. 4/62)

Bijlagen en deelrapporten

A	NFI, Onderzoeksopdracht
B	TNO/PML, Onderzoeksopdracht
C	Overzicht stukken van overtuiging (SVO's)
D	Overzicht veiliggesteld vuurwerk
E	NFI, Deelrapport Explosievenonderzoek
F	NFI, Deelrapport Brandtechnisch onderzoek
G	NFI, Deelrapport Brandversnellende middelen onderzoek
H	NFI, Deelrapport Dactyloscopisch onderzoek
I	NFI, Deelrapport Onderzoek verwijderaar groene aanslag
J	NFI, Overzicht waarschijnlijkheidsconclusies
K	DERA/FEL, Forensic Examination Report
L	HSE, Bonfire Trials on Fireworks Stored in Steel ISO Containers
M	KNMI, Seismo-akoestische analyse explosies S.E. Fireworks
N	KNMI, Amplitudeverhoudingen seismo-akoestische analyse
O	KNMI, Weersbeschrijving 13 mei 2000
P	TNO/PML, De explosies bij S.E. Fireworks Deel 1: De kracht van de explosies op basis van waargenomen schade
Q	TNO/PML, De explosies bij S.E. Fireworks Deel 2: Beoordeling transportclassificatie van in beslag genomen vuurwerk
R	TNO/PML, De explosies bij S.E. Fireworks Deel 3: Scenario's

Figuur 66: NFI-hoofdrapport: Bijlagen en deelrapporten NFI, TNO, HSE, KNMI

Het NFI-rapport blijkt grotendeels gebaseerd op de onderzoeksbevindingen van het TNO. TNO is de opsteller van de meeste bijlagen en deelrapporten.

Een omvangrijk deel van het onderzoek is verricht door de Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek TNO, met name het Prins Maurits Laboratorium (TNO/PML), het Centrum voor Brandveiligheid (TNO/CvB) en TNO Bouw.

Figuur 67: NFI hoofdrapport blz. 7/62: het meeste onderzoek voor het NFI hoofdrapport is verricht door TNO

2.4.4.1.4 Onderzoeksopdrachten NFI en TNO (blz. 5-8/62 en bijlagen A en B)

2.4.4.1.4.1 Inhoud onderzoeksopdrachten

De Officier van Justitie van het Arrondissementsparket Almelo, mr. H. Stam, en het hoofd Technische Recherche van de Politie Twente, L. Gelderblom, hebben op 14 juni 2000 het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) opdracht gegeven onderzoek te verrichten naar:

1. Plaats en oorzaak van de eerste brand.
2. Chronologisch verloop en causaal verband tussen de eerste brand en de daarop volgende ontwikkeling van branden en explosies.
3. Kracht van de explosies.

Figuur 68: Oorspronkelijke onderzoeksopdracht van OM aan NFI (14 juni 2000)

Vanuit deze hoofddoelstellingen zijn onderstaande –meer concrete– onderzoeksvragen aan het Nederlands Forensisch Instituut aangeboden. Afhankelijk van tussentijdse resultaten of andere ontwikkelingen kunnen deze onderzoeksvragen in overleg met de TR en OvJ uiteraard worden bijgesteld en uitgebreid.
Voor zover (onderdelen van) onderzoeken aan andere instituten in binnenland en buitenland worden uitbesteed fungeert het NFI als intermediair en zal het NFI zorg dragen voor een forensische rapportage van de betreffende onderzoeksresultaten.

Figuur 69: Bijlage A van NFI Hoofdrapport. Het NFI (Justitie) is intermediair en enige rapporteur aan het OM inzake technisch onderzoek door binnenlandse (zoals TNO, KEMA en Gastec) en buitenlandse instituten (zoals HSE en BKA)

Opdracht: Ondersteuning van TNO aan Technisch Recherche Onderzoek Explosie S.E. Fireworks

Opdrachtgever: Officier van Justitie Arrondissement Almelo
Contactpersoon: P.C.A.M. de Bruyn van NFI

Opdrachtnemer: TNO-PML, projectleider J. Weerheijm

Figuur 70: Bijlage B: Opdracht OM aan TNO. Feitelijke opdrachtgever is NFI, ir. P.de Bruyn (NFI) = OM contactpers. voor TNO

Gedurende de loop van het onderzoek is – steeds in overleg met de Technische Recherche van de Regiopolitie Twente en de Officier van Justitie in Almelo – het aantal onderzoeksvragen uitgebreid met de volgende vragen:

1. Onderzoek naar de werking en herkomst van een aangetroffen brandhandgranaat.
2. Onderzoek naar de samenstelling van de inhoud van een aangetroffen metalen vat.
3. Onderzoek naar de aanwezigheid van (resten van) bedrijfsvreemde of gemodificeerde vuurwerkartikelen.
4. Onderzoek naar de aanwezigheid van vuurwerkartikelen waaraan elektrische ontstekers zijn bevestigd en naar vuurwerkartikelen die in mortieren zijn aangebracht.
5. Onderzoek naar vingersporen op bepaalde vuurwerkartikelen.
6. Onderzoek naar de inhoud van een spuit voor bestrijdingsmiddelen.
7. Onderzoek naar de toestand van ter plaatse veiliggestelde sloten van deuren.
8. Opstellen van een 3D-animatie om de gebeurtenissen, scenario's en effecten te visualiseren (realisatie februari 2001).
9. Onderzoek naar de samenstelling van een tijdens saneringswerkzaamheden aangetroffen cilindervormig voorwerp.

Figuur 71: Aanvullende onderzoeksopdrachten aan het NFI gedurende het onderzoek.

2.4.4.1.4.2 Uitgangspunt: Vergunning als maatstaf

De onderzoeksopdracht aan het NFI is gericht op het verzamelen van bezwarende feiten tegen het bedrijf S.E. Fireworks. Zowel bij het NFI als bij TNO wordt nadruk gelegd op simulatie van effecten indien S.E. Fireworks zich aan de vergunning gehouden zou hebben. M.a.w. uitgangspunt is dat het bedrijf zich niet aan de vergunning heeft gehouden.

5. Ten behoeve van de reconstructie van de gebeurtenissen zal onderzocht worden welke interne belasting in een opslagruimte op kan treden t.g.v. ontsteking en deflagratie van 1.4 en 1.3 vuurwerk;
6. Het reconstrueren van het maximum credible event, indien de belegging van de opslageenheden conform de afgegeven vergunning was;

7. Aan de hand van de waargenomen schade (ruitbreuk, structurele schade in de omgeving en kratergrootte) de kracht van de derde (en grootste) explosie kwantificeren (uitgedrukt in TNT equivalentie). Gestreefd zal worden om, op basis van aanvullende informatie, eveneens de kracht van de tweede explosie te kwantificeren.
8. De, onder punt 7 bepaalde, hoeveelheden TNT omrekenen naar vuurwerk hoeveelheden, waarbij uitgegaan wordt van vuurwerkresten zoals teruggevonden op de PD en monsters van de in beslag genomen containers met vuurwerk.
9. Met behulp van de door de TR/SFOB/KLPD vastgestelde brokstukuitworp (grote brokstukken zijn ingemeten en veilig gesteld), zal de beginsnelheid worden bepaald en gerelateerd aan de explosiebelasting zoals die in betreffende container, MAVO-box of bewaarplaats heeft geheerst.
10. Het relateren van de waargenomen schade op de PD en aan de omgeving, aan explosies met 1.1 springstof (TNT

Figuur 72: NFI hoofdrapport: bijlage B - opdracht OM aan TNO. Het hele onderzoek is gericht op aantonen dat de explosies niet kunnen ontstaan uit het vergunde vuurwerk.

2.4.4.1.4.3 NFI/TNO-onderzoek als cirkelredenering

Het NFI/TNO onderzoek is een *'selffulfilling prophesy'* doordat het is gegrondvest op een cirkelredenering pur sang. Het in Nederland toegepaste transportclassificatiesysteem zegt dat vuurwerk van de gevarenklasse 1.4 en 1.3 per definitie niet massa-explosief reageert. Dus terug redenerend vanuit de kracht van de (massa)explosies en het daaruit ontstane schadebeeld levert per definitie een reconstructie van vuurwerk op uit gevarenklasse 1.1 dat *'massa-explosief'* is. Door de cirkelredenering worden de volgende factoren uitgesloten:

- Het ontbreken van inzichten/kennis in Nederland aangaande classificatie (zie uitstekend betoog AG mr. Spier in de civiele claimzaak, zoals aangehaald door deskundige drs. F. Vos in <H.2.4.6.2, **subnummer Vos: 2.4.1**>. Zie vooral ook <H.2.1.8.1.1> *'Classificatie'* met paragrafen uit publicaties VROM/V&W-ambtenaar, uitspraak rechtbank Almelo, TNO-rapport Haarman, V&W-brief en VL/RVI – TNO/PML vergaderverslag.
- De verkeerde classificatiemethoden gehanteerd in Nederland. Zie de doelstelling van het EU TNO/CHAF onderzoeksproject om tot een betere classificatie te komen bij vuurwerkopslag in <H.8.10.7.5> en <H.8.10.7.7.7>, zie ook de omschrijving door drs. Vos inzake ander gedrag van vuurwerk in opslag in <H.2.4.6.2>.
- De verkeerde voorschriften in Nederland inzake vestiging van een vuurwerkinrichting (bij een woonwijk), wijze van blussen en veiligheidsafstanden (offensief i.p.v. defensief) en bouwvoorschriften (geen goede voorzieningen voor drukontlasting).
- Het mogelijk optreden van stofexplosies of andere explosies van gas-/damp- en poedermengsels, waarbij de explosiekracht vele malen groter is dan bij een explosie van vergelijkbaar gewicht aan pyrotechnische vastestof. Zie <H.3.5.1.7.2>.

2.4.4.2 *Situatiebeschrijving S.E. Fireworks (blz. 9-14/62)*

Figuur 73: Uit het NFI-hoofdrapport blz. 10/62. Luchtfoto van het bedrijfsterrein van S.E. Fireworks d.d. 3 april 2000 (foto Topografische Dienst Emmen)

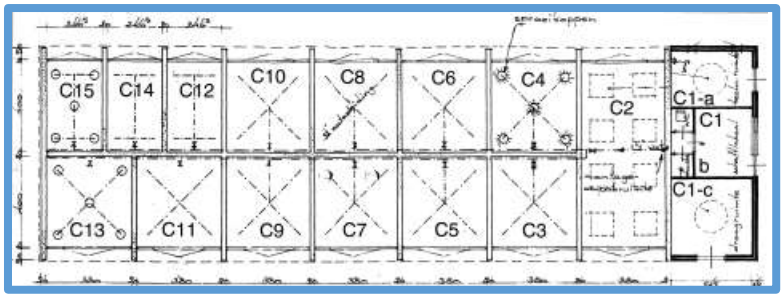

Bewaarplaats met bunkers

Volgens de – voorlopige – opgave van de projectgroep Financiële Recherche van de Politie Twente is op 13 mei 2000 ruim 170.000 kg vuurwerk aanwezig geweest. Dit is ongeveer 7 tot 22% meer dan de toegestane hoeveelheid.
Wanneer wordt uitgegaan van het totale fysieke *volume* van de opslagruimten bij S.E. Fireworks is de maximale bruto capaciteit voor de opslag van vuurwerk berekend op ruim 300.000 kg. Deze waarde is berekend op basis van een gemiddeld soortelijk gewicht voor evenementenvuurwerk (zie bijlage Q).
Hieruit volgt dat de diverse opslagplaatsen bij S.E. Fireworks meer dan voldoende ruimte boden om de berekende 170.000 kg vuurwerk in op te slaan.

Figuur 74: Het NFI neemt klakkeloos de Tolteam schatting 170 ton vuurwerk over. In werkelijkheid lag er 118 ton.

Alle onderzoeken van TNO, NFI, Tolteam, OM, rijksinspecties en commissie Oosting zijn onderling op elkaar afgestemd om te voorkomen dat er alternatieve scenario's overblijven die tot vrijspraak zouden kunnen leiden. Zie <H.2.1.8.3.9>. Hier neemt het NFI bijvoorbeeld klakkeloos de schatting van het Tolteam over dat er 170 ton vuurwerk heeft gelegen, terwijl er in werkelijkheid maar 118-120 ton lag. Zie <H.2.3.3.3.5>.

Lokatie	Soort vuurwerk	Lokatie	Soort vuurwerk
C1	Theatervuurwerk, special effects Diverse (brandbare) materialen, lont Ontsteekapparatuur (computers e.d.)	E1	Cakedozen Shells? Ratelband?
C2	Niet afgegaan vuurwerk (shells, cakedozen, e.d.) Vuurpijlen, fonteinen, romeinse kaarsen, ontstekers (elektrisch), lont, Flashkoord, etc.	E2	Shells >= 6"
C3	IJsfonteinen Ontstekers (elektrisch), Flashkoord	E3	Cakedozen
C4	Cakedozen =< 2½"	E4	Cakedozen
C5	Romeinse kaarsen 1 - 1½"	E5	Cakedozen Consumentenvuurwerk?
C6	Cakedozen	E6	Cakedozen
C7	Shells 3 - 5"	E7	Cakedozen
C8	Cakedozen	E8	?
C9	Shells Ti-shells 4"	E9	Shells
C10	Consumentenvuurwerk	E10	Ti-shells 3"
C11	Shells 6" Ti-shells 6"	E11	?
C12	Consumentenvuurwerk	E12	Cakedozen
C13	Shells 8"	E13	Cakedozen
C14	Shells? Consumentenvuurwerk	E14	Cakedozen
C15	Shells Consumentenvuurwerk?	E15	Cakedozen? Shells?
M1	Fonteinen? Vulkanen?	E16	Cakedozen Shells?
M2	Cakedozen	Showroom H	Consumentenvuurwerk
M3	Cakedozen	Loods G	Tekstbord 'Henk 70'
M4	Cakedozen		
M5	Cakedozen		
M6	Romeinse kaarsen, cakedozen Lont		
M7	Shells >= 6"		

Tabel 2[a] Overzicht van de inhoud van de opslagruimten op 13 mei 2000.

Door middel van 'shoppen' in getuigenverklaringen, dit is het gebruiken van geschikte verklaringen en het negeren van verklaringen die niet in het gewenste scenario passen, hebben Tolteam/OM/TNO/NFI de opslagruimtes gevuld met scenarioconform materiaal. Zo liggen er in de ruimtes die een sleutelrol vervullen in het NFI-uitgedachte escalatiescenario (E2, M7 en C11) toevallig precies de massa-explosief gedachte mortiershells ≥ 6 inch.

2.4.4.3 *Onderzoek ter plaatse (blz. 15-27/62)*

2.4.4.3.1 Het SFOB-journaal

Op 14 mei 2000 is het Samenwerkingsverband Forensisch Onderzoek Bomexplosies (SFOB) op verzoek van het hoofd van de Technische Recherche Twente ingezet voor het technisch sporenonderzoek.
Het SFOB bestaat uit technisch rechercheurs gespecialiseerd in het onderzoeken van explosies en explosieven. Deze technisch rechercheurs zijn afkomstig uit diverse politieregio's van Nederland. Ondersteuning, bijstand en advies aan het SFOB wordt gegeven door:

- De vakgroep Explosies en Explosieven van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI).
- De divisie Recherche van het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD).
- Het Instituut voor Criminaliteitsbeheersing en Recherchekunde (ICR).
- Het Explosieven Opruimingscommando van de Koninklijke Landmacht (EOCKL).
- Het hoofd van de Technische Recherche Limburg-Zuid (TR-LZ), als inzetcoördinator van het SFOB.

Figuur 75: NFI hoofdrapport blz. 15/62. Beschrijving bemanning en expertise van het SFOB

Het Samenwerkingsverband Forensisch Onderzoek Bomexplosies (SFOB) wordt in het NFI-rapport beschreven als een keurkorps met de meest ervaren vakspecialisten uit het hele land van alle opsporingsdiensten die met explosies/explosieven te maken hebben.

3.3.4 Kwaliteitsborging

De werkmethodieken van het SFOB; Deze zijn vastgelegd in het "Handboek forensisch onderzoek explosies en explosieven" en zijn conform de "European crime scene management good practice manual".

Het is heel nuttig dat het NFI deze theorie van kwaliteitsborging in de rapportage vermeldt, maar hoe ging dat in de praktijk tijdens het onderzoek? Daartoe raadplegen we het SFOB-journaal.

JOURNAAL T. R./ S.F.O.B.

Rapporteur: Klaas Berenst

Wanneer we de 117 blz. tellende print van het SFOB-journaal[a] lezen komt de werkwijze van dit SFOB-keurkorps eerder over als ongestructureerd en chaotisch. Te hooi en te gras worden vastleggingen gedaan over de meest uiteenlopende onderwerpen en werkzaamheden. Ook is er sprake van hoog oplopende conflicten tussen SFOB en RIT of SFOB en Arbeidsinspectie, waardoor het werk wordt belemmerd. Door miscommunicatie gaat bij de aanvangsfase zelfs een hele werkdag verloren met afwachten.

[a] Dit TR/SFOB journaal is bijgehouden door Technisch Rechercheur Klaas Berenst. Hij draaide in zijn eentje de TR-vertegenwoordiging binnen het SFOB. Een aanbod van een tweede TR voor assistentie sloeg Berenst af.

Wordt door Arie de Bruyn doorgegeven, dat iedereen in opdracht van de Algemeen Commandant Knoop het gebied moet verlaten. Iedereen gedirigeerd naar het bureau. Daar geruime tijd afgewacht. Vervolgens tegen 15.00 uur besloten om deze dag voor de PD als verloren te beschouwen. Zij die morgen vrij zijn vertrekken naar huis. De

Er worden regelmatig voor het onderzoek belangrijke vragen opgeworpen, zoals op 15 mei over de beschikbaarheid van (lucht/satelliet)fotomateriaal, of het horen van getuigen, zonder dat de afwikkeling ervan nog uit het verdere SFOB-journaal is op te maken. M.b.t. de lucht-/satellietfoto's is de indruk blijven bestaan dat hiervan geen (optimaal) gebruik is gemaakt. Dit is mede gebaseerd op de mutaties in het algemeen Tolteam journaal.

Via TonVdWeerd (DBRZ) is bij de M.I.D. gecheckt of er satelliet-foto's beschikbaar zijn rond de datum van 13 mei 2000, tussen de tijdstippen 14.00 en 16.00 uur. De informatie wordt doorgebeld.

Van de M.I.D. bericht ontvangen, dat satellietfoto's beschikbaar zouden zijn bij Kon.Luchtmacht, MillGeo, tel. 070-3169582. Mailbox ingesproken.

Belt dhr. Peltenburg van Mill.Geo met de mededeling, na uitleg, dat dhr. Schaap van het Nat.Lucht & Ruimtevaartcentrum/NPOC, tel. 0527-248249, de informatie beschikbaar heeft.

Ook staan er soms zeer onbenullige aantekeningen in het journaal die geen enkele toegevoegde waarde lijken te hebben voor het onderzoek.

Peter:
verbaasd over zoveel rook en vuur.

Dit is toch niet Ir. PCAM de Bruyn (NFI)??

14 u
Wim is weer aanwezig. Hij moet eerst z'n bril halen voor hij aan het werk kan.

De bepaling van het tijdstip van de explosies is niet zo eenvoudig en de vastlegging ervan al helemaal niet, getuige de volgende notitie uit het SFOB-journaal:

Han Luink (RBT) vraagt naar door KNMI gemeten tijdstippen van de explosies Volgens KNMI zou dat volgens eerste ruwe schatting ongeveer 15.25 u zijn met een tussentijd van ca 70 sec. Nu blijkt dat het tijdstip van aankomst van het signaal in Winterswijk 13.33.55 u is. Gerekend met een afstand van 32 km en een snelheid van 355 m/s (door KNMI gemeten) zou er een tijdsverschil van ongeveer 90 seconde tussen zitten. Conclusie: zou 15.32 geweest moeten zijn. Aldus door PdB meegedeeld aan Han Luink.

PvB: De betreffende rechercheur heet geen Luink, maar Leunk. En het door het KNMI vastgestelde tijdstip van de explosies blijkt uiteindelijk toch weer 2m40s later te zijn volgens NFI-rapport bijlage M:

Hieruit volgen explosie-tijden van 13u34m40.0 ± 0.9 s en 13u35m46.0 ± 1.8 s GMT.

Het SFOB-team en het team van tactische rechercheurs hanteerden ieder hun eigen nummering van het te onderzoeken terrein van S.E. Fireworks. Dit leidde tot verwarring en fouten. Pas na enkele weken werd de nummering aangepast. Hierna nog wat SFOB-notities:

Op basis van een discussie over de sporenbehandeling komt naar voren, dat een film/negatief-registratie heeft ontbroken met als gevolg nu verwisselingen.

Klaas checkt bij het O.M. hoe dient te worden omgegaan met de SvO's als gesproken werd over in beslag nemen of weggooien.

30 mei 2000 (dinsdag)

17.00 uur:
Vraagstellingen van Milieu aan TR / NFI:
A. Is na te gaan met welke kracht de explosie in C2 (1e explosie van c. 15.00 uur) heeft plaatsgevonden. Bijv. nav aangetroffen deel van de deur onder het frame van de roldeur

PvB: blijkbaar staat het op 30 mei al vast dat er een eerste explosie is geweest in de werkruimte C2. Zie de hiermee contrasterende opmerkingen van de deskundige drs. F. Vos en zijn verwijzingen daaromtrent naar de rapportages van het NLR (1e explosie mogelijk in buitenruimte tussen bunkers-Mavoboxen) en Gastec (1e explosie mogelijk in ruimte C17) in <H.2.4.5-6>.

2.4.4.3.2 SFOB/TR ontkenning houten bodem containers triggert melders!

Oud-Tolteamrechercheur Paalman meldde mij dat de vastleggingen door zijn collega rechercheur Berenst in het TR/SFOB-journaal de eerste aanleiding zijn geweest voor hem en zijn collega De Roy van Zuydewijn, om een meer kritische houding aan te nemen jegens de verrichtingen van Tolteam en OM binnen het strafrechtelijk onderzoek. Paalman schreef steller hierover het volgende:

> *"Eind mei 2000 kwam een rapport van het SFOB bij de tolteamleiding binnen. Bleek dat daarin, naast allerlei details over de constructie en het materiaal van de containers, geen enkele vermelding stond van het feit dat er een houten bodem in de containers zat. In juni 2000 zagen wij op het terrein van SEF dat er in de containers een houten bodem zat. Dit werd door Berenst ontkend. Volgens hem hadden de 14 containers die hij had onderzocht allemaal een metalen bodem. Een paar weken later gaven wij hem de foto's van een houten containerbodem. Hierop was duidelijk schade door brand te zien. Toen pas vertelde hij ons dat in de week na de ramp delen van een houten bodem naar het NFI waren gebracht en daar waren onderzocht op brandbaarheid. Hieruit bleek dat na een paar minuten de bodem was doorgebrand. Dit is relevant voor de theorie dat door vuurwerk uit bunker C6 iets voor half vier vuurwerk onder de houten bodem kwam van container E2. Een paar minuten later brandde container E2, die de catastrofe inleidde. Eerst werd de houten bodem verzwegen. Later merkte Oosting op dat brand via de houten bodem niet waarschijnlijk was. Hiermee kon de branddoorslag via de aanhanger in stand blijven. Vorenstaande was de reden dat ik in de gaten kreeg dat er iets niet klopte. Klaas Berenst was geen vuurwerk/explosiedeskundige. Hij werkte alleen, want hij had een aanbod voor een 2e TR rechercheur afgeslagen."*

De nevenstaande 'still' is genomen uit een video-opname die Paalman heeft laten maken van de door hem aangetroffen containerbodem. Daarop is duidelijk te zien dat er op het metalen regelwerk houten platen waren aangebracht waar een gat zat. Paalman had deze beelden laten maken om zijn collega Berenst van de TR te laten zien dat de containerbodems wel degelijk van hout waren.

REGIOPOLITIE TWENTE
Recherche Bijstand Team, Tol-team
Afd. Technische Recherche / S.F.O.B.

Bezoekadres : Hermandad 2
Enschede
Postadres : Postbus 14
7500 AA Enschede
Telefoon : 053 - 4555555
Fax : 053 - 4555402

PROCES - VERBAAL

Foto's en situatietekening:
De door ons aangetroffen container(restanten) werden :
1. door ons, ten behoeve van fotografie, genummerd van 1 t/m 14;
2. vervolgens gefotografeerd (foto 1 t/m 65),
3. en door G.A. Schakelaar, ongevallenanalist van het Korps landelijke politiediensten (KLPD) ingetekend op de als bijlage gevoegde situatietekening.

Deze foto's en situatietekening maken deel uit van en behoren bij dit procs-verbaal.

Samenvatting:
In totaal werden door ons, verbalisanten, de restanten van tenminste 14 (zee) containers gezien. Deze containers waren, kennelijk als gevolg van ontploffing(en), zwaar beschadigd. In enkele gevallen duidde het sporenbeeld op een deflagratie in een container. Met uitzondering van de container 4 (svo Z 004) waren de containers niet meer voorzien van deuren. De container 4 (svo-Z 004) was voorzien van een metalen rechter deur met afgesloten discusslot. Er werden door ons op de "plaats delict " en daarbuiten geen houten containerdeuren of restanten daarvan aangetroffen. Ten behoeve van een onderzoek naar organische springstoffen werden daarvoor in aanmerking komende container(delen) bemonsterd.

Slot:
Opgemaakt op ambtsbelofte en ambtseed en gesloten en ondertekend te Enschede op 23 mei 2000.

1223 11-07-2000 11:04 Andre Hof - PL overleg 11 juli 2000 - aanwezigen:
Hans Kamperman, Jan de Kleine, Mr. A,L, A.H de Muij, Klaas Berenst, Ronald v.d. Vegt, Isabelle Mensink en Andre Hof

Kamperman dagelijks leider Algemene vraag: Bakker, R.J. verklaart dat de zeecontainers van Se Fireworks voorzien waren van houten vloeren in plaats van metalen vloeren, wie kan hier meer over vertellen? Toelichting van Klaas Berenst: De 14 zeecontainers van SE. Fireworks waren voorzien van metalen bodems. Klaas Berenst gaat contact opnemen met Altena of er zeecontainers zijn met houten bodems.

Berenst maakt zich makkelijk van de houten bodem af in het TR/SFOB journaal:

Donderdag 20-07-2000

Gesprek met coll. Jan Paalman n.a.v. het bezoek van VE Bakker aan z'n voormalig bedrijf. Tijdens dat bezoek had Bakker de coll. gewezen op het chassis van een container, door ons (TR/SFOB) genummerd als 8 waar nog een gedeelte van de houten vloer op was bevestigd. Volgens Jan was deze aan de onderzijde áangebrand'. Jan zou nog graag willen dat we daarvan een foto zouden nemen.
In het deelonderzoek 'Containers' is ook dit chassis meegenomen en zijn er meerdere resten hout, waaronder vloerdelen, veiliggesteld.
Zowel bij het NFI als bij TNO/PML was vanaf het begin al bekend dat de bodems van zeecontainers uit hout bestonden. (bij mij dus niet, nu wel !)

2.4.4.3.3 Satelliet en luchtfoto's van onschatbare waarde

7 juni 2000 (woensdag)

Het KLPD checkt binnen haar netwerk wie aan luchtfotografie gedaan heeft rondom de datum van de explosie;

Betekent dit dat de eerdere inspanningen naar M.I.D., KL-Mill.Geo, NLR/NPOC ter verkrijgen satellietfoto's geen succes hebben gehad? Het SFOB-journaal geeft hierover geen uitsluitsel.

Woensdag 28-06-2000

Afspraak gemaakt met Ren Oosterlaken m.b.t. de luchtfoto's KLPD.
Met een coll. Van de milieu-poot worden ze bekeken en waar nodig bestellingen gedaan.
Sataliet foto's is ook mogelijk; hangt wel een groot prijskaartje aan.
Via KLPD en M.I.D. kan dit geregeld worden en daar is ook de deskundigheid aanwezig om de foto's ook te lezen. Indien nodig wordt hier gebruik van gemaakt.

Dinsdag 04-07-2000

Gesprek gehad met Gerard Frankel (milieu-poot) en de nu in het bezit van het team zijnde luchtfoto's zijn bekeken. Een aantal zullen nabesteld worden.
Vooralsnog is er geen besluit genomen over de aanschaf van de sataliet-foto's.
De meerwaarde etc. kan nog niet worden ingeschat.

De waarde van lucht- en satellietfoto's rond het ramp tijdstip is onschatbaar:

- Welke auto's stonden/reden er voor de ramp? Dit kan daderwetenschap opleveren.
- Waar waren Willy Pater en Marion Schippers? Zij zouden op de rampdag werkzaamheden verrichten bij SEF, getuige verzwegen gesprek op verjaarsfeestje de avond voor de ramp.
- Waar waren de gebr. De Jong? Het alibi van een van hen is door het Tolteam onterecht dicht verklaard. Een getuige zag een combo (gelijkend op die van De Jong) bij SEF.
- Waar was André de Vries op zijn scooter? Bij het Rutbeek (volgens De Vries) of bij de ramp (volgens het OM)? Ook recreantenfoto's op het Rutbeek zijn nooit opgevraagd.
- Hoe kwam Ir. B. v.d. HEUVEL zo snel ter plaatse? Met een slechte visus, geen rijbewijs en zonder zicht op de rampplek vanuit zijn woning. Hij 'postte' snel op Googleforum.
- Wanneer was SEF-klusjesman Kloppenborg op het bedrijf? Het OM bezorgde Kloppenborg verschoningsrecht over zijn aanwezigheid op het bedrijf op de rampdag.
- Waar/ wanneer werd de eerste rook/vuur zichtbaar? Wie was er op het terrein? Wanneer stonden deuren open? Beschikbare videobeelden geven geen enkel zicht hierop.

Satelliet- en luchtfoto's (voor-, tijdens, na de ramp) geven antwoord. Het commissie Oosting budget was onbegrensd en bereikte fl. 10 miljoen <H.3.2>. Er werd slechts één moment van luchtfoto's gebruikt (12u). Het NFI geeft aan dat zelfs personen kunnen worden opgemerkt:

Op de luchtfoto's, die op 13 mei 2000 rond 12 uur door de Topografische Dienst in Emmen boven Enschede zijn gemaakt van onder andere het bedrijfsterrein van S.E. Fireworks, zijn geen personen, geopende deuren of andere verschijnselen zichtbaar die wijzen op werkzaamheden of andere activiteiten bij het bedrijf. De

Figuur 76: NFI-hoofdrapport, blz. 28/62: slechts één serie luchtfoto's gebruikt: ter ontkenning van bedrijfsactiviteit

2.4.4.3.4 Leidende rol NFI bij technische rapportage

J O U R N A A L T. R./ S.F.O.B. | Rapporteur: Klaas Berenst | Woensdag 30-08-2000

Er zijn afspraken gemaakt m.b.t. het eindrapport. Dat wordt een rapport opgesteld door NFI, ondersteund door TNO en HSE (Engeland)

Maandag 11 –09-2000

➢ Bijeenkomst bijgewoond op het NFI met de volgende disciplines:

a. NFI	Peter de Bruijn Wout Karelse	
b. O.M.	Arie de Muij	(tevens tech. Voorz.)
c. Comm. Oosting	Ben Alen Freek Bruning	
d. Brandweerinspectie	Rob Tavens Wil Wester	
e. T.N.O./PML	Jaap Weerheim	
f. Politie Twente (Tol-team)	Rik de Boer Hans Kamperman Leo Gelderblom Klaas Berenst.	

Doelstelling van de bijeenkomst was: 'wederzijdse bevruchting',
Wat is het uitgangsmateriaal van de diverse disciplines (NFI/TNO - Brandweerinspectie- Comm. Oosting) bij de vaststelling van de (voorlopige) conclusie m.b.t. het causale verband in het verloop van de gebeurtenissen.

Aan de hand van een door het NFI/TNO gemaakte presentatie werd de discussie gehouden en werd een aantal (voorl.) conclusies danwel hypotheses vastgesteld dan wel gelanceerd.
Na afloop van de bijeenkomst bleek dat de div. disciplines redelijk op een lijn zaten.
In grote lijnen ontstond het volgende beeld:

1. brand in C2 ; met aantal effecten.
   (over oorzaak van de brand zijn een aantal scenario de revue gepasseerd; die zaken zijn nog volop in onderzoek)
2. brand in C4 (opslagbunker) met de effecten daarvan.
3. Brand in E2 (geïnitieerd door extern vuur/hitte, verm. tussen E-2 en E-15)
4. Explosies garageboxen, eerst M7/M6 en daarna gelijktijdig M5 t/m M1
5. Explosie opslagbunker. Centrum explosie in C-11
   Oorzaak: vuurbal t.g.v. explosie garageboxen e/o geïnitieerde vuurwerkkart. Uit C2/C4/E2/Garageboxen.

Een verslag van de bijeenkomst, die op initiatief van de Pol. Twente (Tol-team) werd belegd, Zal door het NFI worden opgemaakt.
Het was een leerzame en zinvolle bijeenkomst.

Figuur 77: SFOB-journaal notitie van bijeenkomst op 30.8.2000 ten kantore van het NFI, waarop het escalatiescenario is vastgelegd.

De bijeenkomst vindt plaats ten kantore van het NFI (Justitie). Het NFI maakt met hulp van TNO de presentatie, aan de hand waarvan de voorgestelde scenario's worden besproken. Het NFI notuleert de discussie en maakt verslag van de conclusies. De conclusie dringt zich op dat het NFI een leidende rol heeft gespeeld bij de bepaling van het escalatiescenario waarlangs de ramp zich heeft voltrokken.

2.4.4.3.5 Opstelling NFI-rapport

Vrijdag 08-12-2000

Het NFI rapport met TNO bijlagen op het NFI samengesteld en nadien naar Enschede gebracht en daar waar nodig nog uitgedeeld a.d. div. personen/projecten.

Maandag 11-12-2000

Op verzoek van Bertus/Ben (secr.) kontact opgenomen met NFI i.v.m. het Aanleveren van de digitale versie van het uitgebrachte rapport.
Afgesproken dat dit gebeurd bij de definitieve rapportage.

Dinsdag 12-12-2000

I.v.m. de rapportage van het NFI is in het PL-overleg het volgende afgesproken:

a. Alle projectleiders en dagelijksleiders etc. gaan het rapport met de 3 bijlagen Nauwkeurig bestuderen en daar waar men denkt dat iets niet (geheel) juist is of anders geformuleerd zou moeten/kunnen worden, of eventueel een aanvulling verdient, wordt dit a.h. papier toevertrouwd.

Woensdag 03-01-2001

Afspraken gemaakt met Peter de Bruijn (NFI) i.v.m. verg. d.d. 09-01-2001 te Enschede (reacties op het NFI-TNO rapport d.d. 08-12-2000)

Dinsdag 09-01-2001

Bespreking gehouden met Peter (NFI) i.v.m. concept-rapportage.
Deelnemers waren: teamleiding- alle projectleiders-OM (OvJ en RC)
Zie voor verslaglegging journaal mut. 2547 Tactiek.

Woensdag 10-01-2001

Met coll. Ben de Vries (secr.) afspraak gemaakt dat ALLE 20 exemplaren van het Concept NFI-rapport voor vrijdag 19-02-2001 ingeleverd moeten zijn !!!
Lijst van de bezitters van zo'n rapport ligt op het secretariaat.

Vrijdag 02-02-2001

- Bezoek gebracht aan het NFI. Het EERSTE exemplaar van het Definitieve NFI rapport van de vakdir. G.v.d.Haar van het NFI in ontvangst genomen, namens OM en Tolteam. E.e.a. ging gepaard met een officieel tintje. Peter de Bruyn had e.e.a. leuk georganiseerd ! Met 20 exemplaren van het rapport nadien naar Enschede getogen en aan diverse collega's een rapport overhandigd.
- De i.b.n. kledingstukken bij de huiszoeking van VE de Vries meegenomen naar het NFI voor nader onderzoek.

De inhoud van het NFI-rapport houdt rekening met de wensen van de opdrachtgever. Opvallend is nog dat de RC per abuis vernoemd wordt onder het Openbaar Ministerie. Dat komt omdat RC Melaard zich inderdaad gedroeg als een extra Officier van Justitie. Hij had de bijnaam Officier-Commissaris.

2.4.4.3.6 Schade aan het sporenbeeld op de PD

Opmerking
Vóór aanvang van het technisch sporenonderzoek zijn door leden van het Rampen Identificatie Team (RIT) op PD werkzaamheden verricht in het kader van de opsporing en de eventuele berging van slachtoffers. Deze activiteiten stonden niet onder controle van het strafrechtelijk onderzoek en hebben op diverse plaatsen op de PD de schade- en sporenbeelden oncontroleerbaar beïnvloed.

Figuur 78: NFI-hoofdrapport blz. 16/62 opmerking over schade door RIT aan sporenbeeld

Achter deze opmerking van het NFI gaat een grootschalige verstoring schuil van de Plaats Delict (PD). In de eerste dagen na de ramp zijn grootschalige puinruimingswerkzaamheden verricht, o.a. met shovels. Dit heeft aanleiding gegeven voor grote ophef onder de slachtoffers, die niet meer bij hun huisraad konden komen, en gaf tevens voeding aan (overigens ongefundeerde) complottheorieën[a] dat er zaken werden verborgen.

2.4.4.4 *Brainstormsessie bij Justitie (NFI) 15 mei 2000*

Het NFI-hoofdrapport maakt melding van een brainstormsessie, gehouden op de eerste werkdag na de ramp op het ministerie van Justitie (ten kantore van het NFI), met alle onderzoeksdiensten vertegenwoordigd.

Op maandag 15 mei 2000 is op het Nederlands Forensisch Instituut een brainstormsessie gehouden. Hierbij waren vertegenwoordigers van alle deskundigheidsgebieden aanwezig. Doel van deze sessie was het optimaliseren van de forensische onderzoeksmogelijkheden in relatie tot te nemen monsters en de omgang daarmee.

Figuur 79: NFI-hoofdrapport blz. 19/62, de brainstormsessie op 15 mei 2000 van alle onderzoeksdiensten bij Justitie

In het door technisch rechercheur Berenst bijgehouden SFOB-journaal lezen we hierover niets. In het journaal van de projectgroep milieu ook niet. De eerste notitie in milieujournaal betreffende afstemming is een mutatie van projectleidster Isabelle Mensink. Daarin vermeld een afstemmingsvergadering op 29 mei 2000, tussen Tolteamleiding, OM, Technische Recherche en NFI. Doelstelling is dat de oorzaak van de ramp moet liggen in overtredingen van de vergunning. Er dient slechts één hypothese overeind te blijven, anders dreigt vrijspraak. Zie <H.2.1.8.3.9>

Met Sijmen en Robert Jan de bespreking bijgewoond tussen de teamleiding, OM, TR en NFI. Hier is getracht afstemming te verkrijgen tussen de technische poot en de Milieu-bestuurlijke poot. Vooral als het gaat om vragen als: hoe zou de brand kunnen zijn ontstaan, reconstructie e.d. is het essentieel dat we het technische bewijs kunnen koppelen aan de vergunning. Ook is het belangrijk dat we een aantal theorien die nu al in de pers staan kunnen ontkrachten (bv stofexplosie). Lukt dit ons niet dan zitten we zometeen op de zitting met een tiental verklarings theorieën voor de ramp en kan er maar één uitspraak komen; vrijspraak.

Figuur 80: Milieujournaal, mutatie 29 mei 2000 door milieuteamleidster Isabelle Mensink.

[a] Eén complottheorie was dat er op het terrein van S.E. Fireworks militaire explosieven hebben gelegen, bijvoorbeeld de ondeugdelijke AP-23 antipersoonsmijnen. Hiervan was géén sprake. Dit blijkt niet alleen uit de grondmonsters, maar blijkt ook uit de administratie v.d. afvoer en vernietiging van de AP-23 mijnen.

2.4.4.4.1 De door het NFI benoemde 'krater'

3.4.1 Bewaarplaats

Aangetroffen situatie

Van de bewaarplaats zijn delen van de fundering, vloer en wanden aangetroffen. Ter plaatse waren gedeelten van ingestorte wanden en daken zichtbaar. In een deel van de vloer is een krater van een explosie aangetroffen. Op het totale

In de vloer van de oostzijde van de bewaarplaats bevond zich een krater met een doorsnede van ongeveer 13 meter en een diepte van ongeveer 1,35 meter. Het centrum van de krater bevond zich ter plaatse van de achterzijde van opslagruimte C11 en strekte zich uit over de omliggende opslagruimten. De betonnen vloeren en de omringende straatklinkers waren naar beneden gedrukt. Zie afbeelding 6.

Figuur 81: NFI-hoofdrapport blz. 20/62, Foto van de 'krater' ter plaatse van opslagruimte C11 (foto SFOB)

Zoals uitvoerig is onderbouwd elders in de review, zie <H.2.3.3.4.2>, zijn de dimensies van deze door NFI/TNO als 'krater' bestempelde verzakking van nul en generlei waarde. Precies onder deze krater bevindt zich een holle ruimte als gevolg van ingeklonken puin dat was gestort op de restanten van een voormalige kolenopslagplaats. De betonnen bodemplaat die op dat puin is gestort is daardoor vrij komen te liggen. en had geen ondersteuning van zand en/of stenen, zoals is aangenomen door TNO/NFI.

2.4.4.4.2 Samenvatting en conclusies SFOB-sporenonderzoek

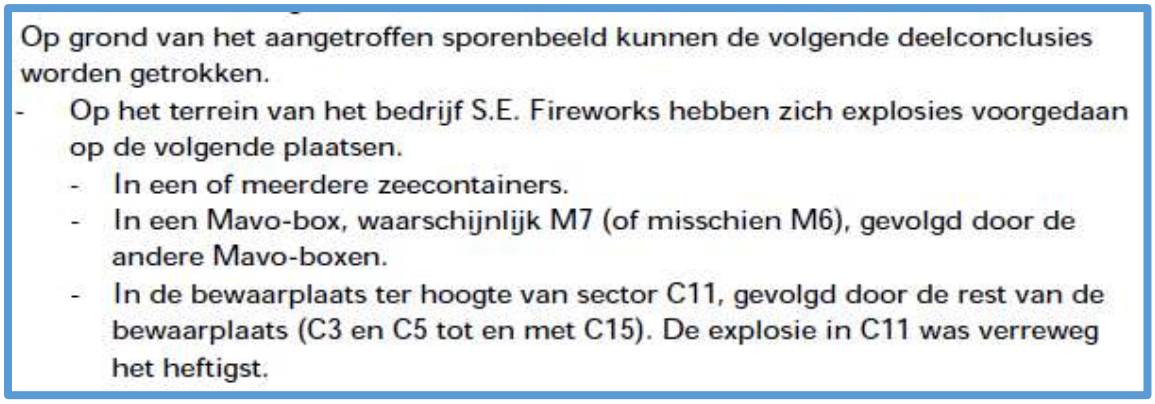
Op grond van het aangetroffen sporenbeeld kunnen de volgende deelconclusies worden getrokken.

- Op het terrein van het bedrijf S.E. Fireworks hebben zich explosies voorgedaan op de volgende plaatsen.
  - In een of meerdere zeecontainers.
  - In een Mavo-box, waarschijnlijk M7 (of misschien M6), gevolgd door de andere Mavo-boxen.
  - In de bewaarplaats ter hoogte van sector C11, gevolgd door de rest van de bewaarplaats (C3 en C5 tot en met C15). De explosie in C11 was verreweg het heftigst.

Figuur 82: NFI-hoofdrapport, blz. 27/62, het NFI-scenario van werkruimte C2 -> bunker C4 -> container E2 -> Mavobox M7 -> bunker C11 wordt in het sporenbeeld al aangezet.

In het sporenbeeld wordt al de aanzet gegeven voor het door NFI/TNO vastgestelde scenario dat de basis zal vormen voor de strafrechtelijke tenlastelegging tegen S.E. Fireworks:

- Werkruimte C2 (ongeoorloofd vuurwerk),
- Bunker C4 (doorslag via gat van waterleidingdoorvoer)
- Container E2 (doorslag via brandende aanhanger)
- Mavobox M7 (te zwaar vuurwerk)
- Bunker C11 (te zwaar vuurwerk)

Aan dit door NFI en TNO ontwikkelde scenario ontbreekt iedere vorm van bewijs:

1. **C2.** Het brandbegin in werkruimte is niet bewezen, maar is een aanname. Zowel het NLR (open ruimte tussen de bunkers en de Mavo-boxen) als deskundige Vos (ruimte C17) duiden onderbouwd andere plaatsen aan waar het vuur kon ontstaan.
2. **C4.** De aangenomen doorslag van de aangenomen brand in C2 naar de aangenomen brand in C4 is gebaseerd op een aangenomen gat in de muur omdat het niet goed opgevuld/afgedicht zou zijn geweest rondom een waterleiding. Het NFI meldt daarover op blz. 37/62:

Het is uitgesloten dat door deze brand via de betonnen scheidingsmuren brand zou ontstaan in aangrenzende ruimten van de bewaarplaats (zie bijlage R). Echter, in de scheidingsmuur tussen C2 en C4 bevond zich volgens verklaringen een doorvoer van een waterleiding. Hieromheen zou zich in de muur een doorvoeropening met een doorsnede van ongeveer 7 centimeter hebben bevonden. Doordat het restant van de muur tussen C2 en C4 te ernstig was beschadigd, mede ten gevolge van het mechanisch verwijderen van de restanten van het dak van de bewaarplaats, was deze doorvoer bij het onderzoek ter plaatse niet meer terug te vinden. Het is goed mogelijk dat de brand in ruimte C2 door een opening rondom deze doorvoer is overgeslagen naar ruimte C4.

Figuur 83: NFI-hoofdrapport, blz. 37/62, het NFI oppert de mogelijkheid van branddoorslag via een doorvoeropening in de scheidingsmuur tussen de opslagruimtes C2 en C4.

Een door de rechercheurs Paalman en De Roy van Zuydewijn aangetroffen en gefilmd stuk beton waarin een gat met waterleiding zat, was netjes afgedicht met een harde zwarte substantie. Beiden noteerden daarover het volgende:

> ***14 september 2000.*** *Ook werd door ons op eigen initiatief een video opname gemaakt van een stuk beton hetwelk bij de puinhopen van het centrale bunkercomplex lag. In dit stuk beton was een koperen leiding zichtbaar van vermoedelijk een water of sprinkler installatie. Het gat was ongeveer 2,5 cm, de ruimte om de koperen leiding in het gat was opgevuld met een zwartkleurige substantie, zodat het gat hermetisch was afgesloten. Door ons kon niet worden vastgesteld waar deze leiding oorspronkelijk voor heeft gediend of was geplaatst. Echter nu deze doorvoer was afgedicht, lijkt het er op dat de andere doorvoeren ook waren afgedicht. Ons was bekend dat er binnen het Tolteam werd gedacht dat de doorslag van de brand in de werkbunker C2 naar bunker nummer C4 via de doorvoer van de sprinklerinstallatie was gegaan. De doorvoer van deze leiding van de werkbunker naar bunker C4 zou namelijk groter zijn dan de leiding die er door ging, zodat door de ruimte er om heen het vuur door kon slaan. Uit vorenstaande opname van een koperen leiding bleek dat er geen ruimte in het gat was bij deze doorvoer.*
> *Door de Tolteam leiding werd aan de leden medegedeeld dat door de bewaking van het SEF terrein was medegedeeld dat er bij bezoek aan dit terrein geen foto's of video opnamen mochten worden gemaakt. Dit gold ook voor de politie.*

Deze informatie van beide rechercheurs is niet gebruikt in het onderzoeksdossier.

3. **E2.** Over container E2 beweert het NFI dat er sprake is van branddoorslag als gevolg van een in brand staande aanhanger. Deze aanhanger bestond niet. Ook was er geen (bewezen) brand op die plaats. Deze gehele redenatie van het NFI (én het IBR en Oosting) is gebaseerd op tunneldenken. In de review is uitvoerig gereconstrueerd hoe de aanname van de aanhanger en de brand tot stand is gekomen. Zie <H.8.8.1.4-5>. Over de verschijnselen bij container E2 en de (on)zin van branddoorslag door de containerwand is een afzonderlijk hoofdstuk opgenomen. Zie <H.7.1.13>. Tevens van belang is de controverse Paalman-Berenst rondom de houten bodem in de containers <H.2.4.4.3.2>.
4. **M7.** Ook m.b.t. Mavo-box M7 is een aanname gedaan dat er een onbekende hoeveelheid van groot kaliber shells in de opslagplaats lag. Uit het sporenonderzoek zijn aannames gedaan over gevonden vloerdelen die van M7 afkomstig zouden zijn.
5. **Bunker C11.** Vanwege de 'krater' onder C11 is aangenomen dat hier de laatste en zwaarste explosie was. De krater was echter ook een verzakking (zie eerder). De reconstructie van vuurwerk in C11 is op subjectieve gronden geschied, gericht op de aanname dat de 6 inch Titanium shells het krachtigst explodeerden. Er is welgeteld slechts één (later ingetrokken) verklaring, die rept van 6" Titanium shells in bunker C11. Uit latere proeven in Polen (2005) is gebleken dat niet de 6" (150mm) shells maar ander laag geclassificeerd vuurwerk het heftigst reageerde in opgesloten condities van een zeecontainer (*connected waterfalls, rockets without stick*). Zie tabel <H.8.10.7.6.3.6> en conclusies onder <H.8.10.7.6.3.7> aan het eind, omkaderd en geaccentueerd.
6. **Stofexplosie.** Er is geen rekening gehouden met de mogelijkheid van (een) gasstofexplosie(s), die vele malen krachtiger kunnen zijn dan een vastestofexplosie. Er zijn aanwijzingen dat zulke (gas/damp/poeder) stofexplosies hebben plaatsgevonden boven het terrein en niet in de opslagplaatsen. Zie <H.3.5.1.7.2>.

2.4.4.4.3 Restnotities SFOB-journaal nog bij juist hoofdstuk indelen

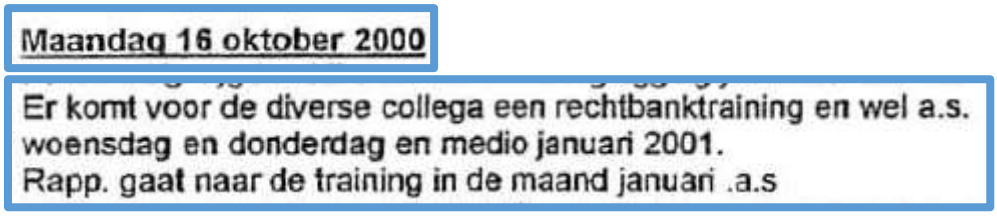
Maandag 16 oktober 2000

Er komt voor de diverse collega een rechtbanktraining en wel a.s.
woensdag en donderdag en medio januari 2001.
Rapp. gaat naar de training in de maand januari .a.s

Figuur 84: SFOB-journaal 16okt2000: Er komt een rechtbanktraining voor de leden van het Tolteam.

Maandag 27-11-2000

Vraag van NFI (Peter):
a. wie van de werknemers heeft iets verklaard m.b.t. het afgaan van Vuurwerk
(lanceerlading en hoofdlading in de lucht horen knallen.)
Bij onderzoek bleek niemand dat verklaard te hebben.

Figuur 85: SFOB-journaal 27nov2000: NFI vraagt naar verklaringen werknemers over het afgaan van mortiervuurwerk. Niemand zou dat verklaard hebben.

Door het NFI/TNO was het totale volume bepaald van alle opslagplaatsen bij SEF (Bunkers-Mavoboxen- Zeecontainers) en omgerekend naar gewicht bedroeg dit ong. 300.000kg. (bruto-gewicht)
M.b.t. de voorraadbepaling op 13-05-2000 bij SEF door coll. van BFR (ong. 170.000 kg op voorraad) kan worden geconcludeerd dat de totale bewaarcapaciteit bij SEF op 13-05-200 voor ong. 60% was gevuld.

Figuur 86: SFOB-journaal 27nov2000: NFI/TNO heeft beladingsvolume van de S.E. Fireworksopslagen bepaald op 300 ton. Bij een Tolteamberekening van 170 ton voorraad betekent dit een vullingsgraad van 60%

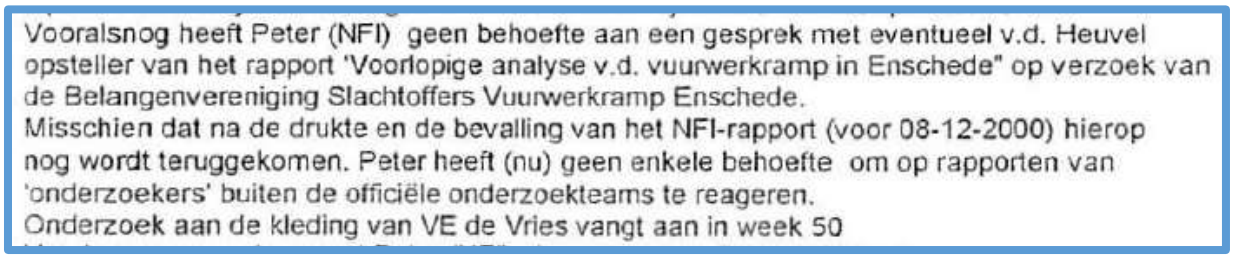
Vooralsnog heeft Peter (NFI) geen behoefte aan een gesprek met eventueel v.d. Heuvel opsteller van het rapport 'Voorlopige analyse v.d. vuurwerkramp in Enschede" op verzoek van de Belangenvereniging Slachtoffers Vuurwerkramp Enschede.
Misschien dat na de drukte en de bevalling van het NFI-rapport (voor 08-12-2000) hierop nog wordt teruggekomen. Peter heeft (nu) geen enkele behoefte om op rapporten van 'onderzoekers' buiten de officiële onderzoekteams te reageren.
Onderzoek aan de kleding van VE de Vries vangt aan in week 50

Figuur 87: SFOB-journaal 27nov2000: BSVE vraagt n.a.v. voorlopig rapport MSNP of NFI in overleg wil treden met Bas van den HEUVEL. Het NFI heeft daar geen behoefte aan.

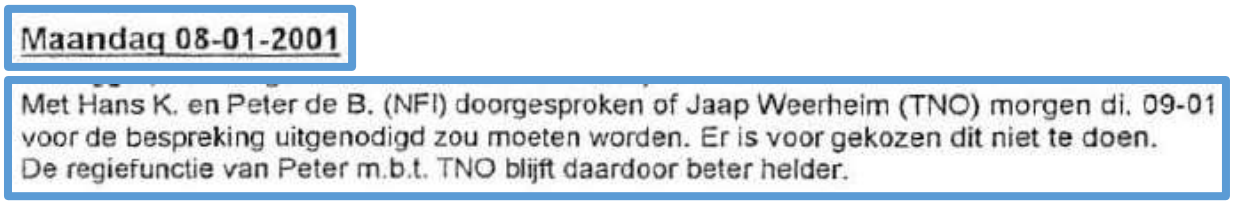
Maandag 08-01-2001

Met Hans K. en Peter de B. (NFI) doorgesproken of Jaap Weerheim (TNO) morgen di. 09-01 voor de bespreking uitgenodigd zou moeten worden. Er is voor gekozen dit niet te doen.
De regiefunctie van Peter m.b.t. TNO blijft daardoor beter helder.

Figuur 88: SFOB-journaal 8jan01, de regiefunctie van het NFI wordt zekergesteld door TNO buiten besprekingen te houden

2.4.4.5 *Chronologisch verloop branden en explosies (blz. 28-30/62)*

Deskundige drs. Vos heeft op uitstekende wijze blootgelegd hoeveel aannames en foutieve bewijsmechanismes er ten grondslag liggen aan de door het TNO en NFI gereconstrueerde chronologie van de brand en de escalatie tot ramp. Zie daarvoor <H.2.4.5-6>. Op deze plaats worden alleen nog aanvullende observaties geplaatst van steller n.a.v. de in het NFI-hoofdrapport opgenomen chronologie.

Onderzoek montageruimte C2 en aanbouw C1

De effecten van de diverse elkaar opvolgende branden en explosies hebben de herkenning van de zich voor een brandtechnisch onderzoek lenende indicatoren sterk bemoeilijkt. Hierdoor was het onmogelijk ter plaatse nog één specifieke of meerdere onderscheidbare brandhaarden aan te duiden.

Ter hoogte van de aanbouw C1, de montageruimte C2 en opslagruimte C4 zijn geen explosie-effecten geconstateerd.

Figuur 89: NFI-hoofdrapport, blz. 21/62: Er zijn géén explosie-effecten geconstateerd ter hoogte van montageruimte C2.

Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat er om ongeveer 15.00 uur in C2 een reactie heeft plaatsgevonden met enige drukwerking, mogelijk een explosieve verbranding van meerdere vuurwerkartikelen die in C2 waren opgeslagen.

Figuur 90: NFI-hoofdrapport, blz. 28/62: Er heeft mogelijk een explosieve verbranding plaatsgevonden in C2.

Bovenstaand twee tegengestelde passages in het NFI-hoofdrapport. Een direct gevolg van het feit dat het hele rapport is opgebouwd uit niet onderbouwde aannames en niet gekwantificeerde waarschijnlijkheden.

Volgens getuigenverklaringen is rond 14.45 uur in de buurt rondom het bedrijfsterrein van S.E. Fireworks ontploffend vuurwerk waargenomen. Her en der zijn brandjes ontstaan in de omgeving van het bedrijfsterrein.

Uitgaande van de hypothese dat er geen personen op het terrein waren, leidt dit tot de conclusies dat het waargenomen vuurwerk waarschijnlijk uit montageruimte C2 afkomstig was. Dit betekent dat het daar al voor 14.45 uur brandde en dat mogelijk een of meer lichtkoepels in het dak verbrand of anderszins geopend waren.

Figuur 91: NFI-hoofdrapport, blz. 28/62: Twee tekstfragmenten over het vuurwerk dat vanaf 14u45 is waargenomen.

De waarnemingen van vroeg vuurwerk worden selectief gebruikt. Het vuurwerk moest immers uit de werkruimte C2 komen omdat dit in het door justitie ontwikkelde schuldscenario paste. Er zijn echter meerdere betrouwbare waarnemingen van zich op korte afstand bevindende getuigen die spreken over het typische geluid van het op gecontroleerde wijze afschieten van mortierbommen, met eerst doffe klappen (aandrijflading in de mortierbuis) voordat het vuurwerk in de lucht afgaat. Zie <H.2.10.5.3.6>.

Volgens verklaringen van de brandweer is om ongeveer 15.28 uur rook waargenomen afkomstig van de omgeving van container E2. Deze rookontwikkeling is duidelijk te zien op de foto's die G. Bruins tussen 15.25 en 15.34 uur heeft gemaakt vanaf het terrein van Thole. Rond 15.30 uur is – vanaf de daken van de Mavo-boxen of containers – tussen enkele containers water gespoten. Gezien de situatie ter plaatse is dat waarschijnlijk tussen E2 en E15 geweest. Echter, door de – volgens de brandweer – enigszins verscholen situatie was de brand volgens de brandweer moeilijk te ontdekken en al geruime tijd gaande.
Hieruit kan worden geconcludeerd dat er al ruim vóór 15.28 uur brand is ontstaan tussen E2 en E15.

Figuur 92: NFI-hoofdrapport, blz. 29/62: Een tekstfragment waarin 'verklaard' wordt dat er tussen containers E2 en E15 enige tijd brand heeft gewoed.

Elders in review <H.8.8.1.4> is aangetoond hoe het NFI en TNO hebben geprobeerd op basis van opnieuw afgenomen brandweerverklaringen (12-14 september 2000) onderbouwing te vinden voor een noodzakelijke schakel in het even voordien (11 september 2000) door Justitie vastgestelde schuldscenario voor S.E. Fireworks. Er blijkt geen enkele basis te zijn voor de aanname van de brand tussen de containers E2 en E15, laat staan voor de aanname van een houten aanhanger (makkelijk aangestoken) met rubberen wielen (brandt langdurig).

Op de videobeelden van G. Poort, J. Huygens en D. de Vries is het volgende verloop van gebeurtenissen waarneembaar.
Om 15.33[1] uur was de eerste rookontwikkeling vanuit container E2 zichtbaar. De rechterdeur van de container ging op dat moment mogelijk iets open. Na enkele seconden werd de rookontwikkeling steeds heftiger. In eerste instantie leek de rook geheel wit, later donker, mogelijk zwart. Ongeveer 10 seconden later waren vuurverschijnselen vanuit E2 waarneembaar. Na enkele seconden waren die uitgegroeid tot een vlamtong, die zich uitstrekte tot boven de bewaarplaats (de lengte van de vlamtong was circa 30 meter).
Tegelijkertijd met het ontstaan van de vlamtong vanuit E2 is te zien dat de rookontwikkeling vanuit C4 heftiger werd. Dit is ook te zien op de laatste foto die R. van Willigen van de bewaarplaats heeft gemaakt.
27 seconden na het begin van de beelden van G. Poort – om 15.34 uur – trad er in of vlak voor container E2 een explosieve verbranding op.

Figuur 93: NFI-hoofdrapport, blz. 26/62. Tekstfragment waarin de indruk wordt gewekt dat op basis van drie verschillende en gelijktijdig opgenomen video's de escalatie vanuit container E2 precies in kaart is gebracht.

In de review wordt op meerdere plaatsen aangetoond dat deze omschrijving van het NFI gemankeerd is. Zie <H.7.1.13> en <H.8.8.1.6>. Zo is op de beschikbare beelden te zien dat de escalatiekenmerken bij de bewaarplaats al waren ingezet voordat de vlamtong van container E2 richting bewaarplaats bewoog. In bovenstaand tekstfragment valt wederom op dat de deur mogelijk iets open ging en dat de explosieve verbranding in of vlak voor de container plaatsvond. Alleen vage inschattingen kunnen weergegeven worden vanwege de vele aannames die ten grondslag liggen aan het NFI-scenario.

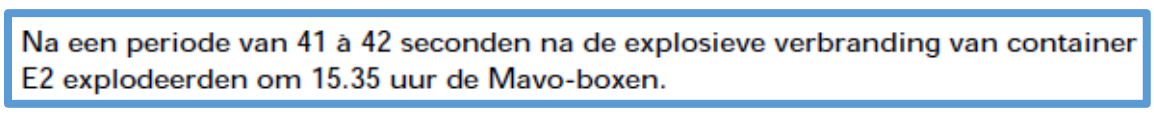

Na een periode van 41 à 42 seconden na de explosieve verbranding van container E2 explodeerden om 15.35 uur de Mavo-boxen.

Tijd	Omschrijving
circa 12.00	Op luchtfoto zijn geen activiteiten zichtbaar op bedrijfsterrein: alle deuren lijken dicht, geen personen zichtbaar. Geen rook o.i.d. zichtbaar.
circa 14:45	Vuurwerk schiet recht omhoog en komt -brandend- in de omgeving terecht, waardoor her en der brand(jes) ontstaan.
circa 15:00	Mogelijk explosieve verbranding (gerommel); waarschijnlijk in C2.
15:08	Brandweer ter plaatse
15:10	Brand in C2 wordt door brandweer bestreden
circa 15:15	Brand in C2 onder controle Brandweer bestrijdt lokale brandjes: achter Roomweg/Tollensstraat, tussen SEF en Bamshoeve, op terrein Thole en o.a. op gevel van showroom SEF. Brandweer spuit op en in C3 (waar overigens geen brand geconstateerd wordt)
<15:18	Er ontstaat brand in C4
15:18	Er komt (fluitend) vuurwerk uit C4: deuren van C4 open
15:21	Brandweer constateert brand in C4
<15:28	Er ontstaat brand tussen E2 en E15
15:30	Brandweer bestrijdt brand tussen containers vanaf E1
<15:33	Er ontstaat brand in container E2
	Brandweerman op M6 spuit in C4
<15:33:31 *)	Vuurwerk, mogelijk vuurpijl, uit C4 richting Thole. Later nog meer.
15:33:33	Brandweerman op M6 spuit in C4
15:33:38	Toenemende rook vanuit C4
15:33:39	Ontploffend stuk vuurwerk in E2
15:33:44	Eerste rook uit E2
15:33:52	Sterk toenemende rook vanuit C4
15:33:54	Zeer sterk toenemende witte en zwarte rook vanuit E2
15:33:56	Eerste vuurverschijnselen vanuit E2 door de bomen heen zichtbaar
15:33:57	Vuurstuwing vanuit E2 tot aan en boven bewaarplaats (lengte vuurtong circa 30 m)
15:33:58	'Explosieve verbranding' container E2. Vuurbol deels zichtbaar; geen schade in omgeving. Vervolgens initiatie en uitworp van vuurwerk uit E2; mogelijk ook uit C4
15:34:40	Explosie garagebox M6 en/of M7; 41 à 42 seconden na 'explosie' E2 Binnen fractie van seconde exploderen ook andere garageboxen. Grootte vuurbol (hemisferisch) circa 85 m. Schade in omgeving: kapotte ruiten en deel dakpannen van de daken.
15:35:42	Vuurwerkbrand in/bij bewaarplaats verhevigt hoorbaar.
15:35:44	Idem zichtbaar
15:35:46	Explosie bewaarplaats C11 66 à 67 seconden na explosie garageboxen Vrijwel tegelijkertijd exploderen ook andere delen van de bewaarplaats; grootte vuurbol (sferisch) circa 135 m; veel schade in de omgeving.
*)	Deze tijden hebben een absolute onnauwkeurigheid van 2 seconden

Tabel 3 Chronologisch verloop van gebeurtenissen.

Figuur 94: NFI-hoofdrapport, blz. 30/62: Tabel chronologie gebeurtenissen gereconstrueerd door IBR, TNO en het NFI.

Deze chrono verzamelt aannames, gekleurde invulling en shopgedrag, gericht op een SE Fireworks *'schuldscenario'*, vermijden van bedrijfsongeval en ontzien van brandweerleiding en overheidsfalen. Zie <H.2.1.3 en 9>, <H.2.5>, <H.3.5>, <H.6.12>, <H.7.1.9>, <H.8.8.1.4>, <H.8.8.2> en <H.8.10.16>. Genegeerde getuigenverklaringen en ongebruikte lucht- en satellietfoto's hadden zekerheid verschaft over het werkelijke verloop van de ramp.

2.4.4.6 *Brand en explosie bewaarplaats C2 (blz. 31-37/62)*

> Op een luchtfoto die om ongeveer 12 uur van onder andere het bedrijfsterrein is genomen zijn geen personen, geopende deuren of andere indicaties zichtbaar van activiteiten bij het bedrijf. Met uitzondering van de zijdeur[2] naast de toegangs-

Figuur 95: NFI-hoofdrapport, Blz. 31/62: Op luchtfoto van 12u zijn geen personen of geopende deuren te zien.

Zoals ook elders in de review opgemerkt is door het onderzoeksteam kennelijk alleen gebruik gemaakt van deze (set?) luchtfoto's genomen rond 12u op de rampdag. Zoals hier in het NFI rapport aangegeven zijn op deze luchtfoto's veel details te zien (personen, geopende deuren). Uit het SFOB-journaal <H.2.4.4.3.1> en <H.2.4.4.3.3> kan worden opgemaakt dat men terughoudend was met de aanschaf van met name satellietfoto's en mogelijk ook luchtfoto's, terwijl hierop heel veel antwoorden te vinden waren geweest op heden (2019) nog openstaande onderzoeksvragen. De luchtfoto('s) van 12u zijn alleen door het NFI aangevoerd (zie ook NFI-rapport blz. 33/62) om aan te tonen dat er geen bedrijfsactiviteiten waren. Dit past in het streven om het scenario van een bedrijfsongeval te vermijden. Zie <H.7.1.9>.

> Aan de gasinstallatie zijn, voor zover nog vast te stellen, geen defecten geconstateerd.

Figuur 96: NFI-hoofdrapport, Blz. 33/62: Aan de gasinstallatie zijn geen defecten geconstateerd.

Deskundige F. Vos merkt hier terecht op dat hier een belangrijke bevinding is weggelaten, namelijk dat de onderzoekers opmerken dat dit type gasinstallatie zowel d.m.v. de open vlam als d.m.v. elektrische schakeling (vonk) als ontstekingsbron kan hebben gefungeerd bij het ontstaan van een brand of explosies. Zie <H.2.4.6>. Vos laat zien dat de mogelijkheid van een gaslek niet valt uit te sluiten.

> Elk van de tijdens het onderzoek ter plaatse aangetroffen brandblussers bleek nog (vrijwel) geheel vol. Er is op die grond geen aanwijzing verkregen dat iemand (aanwezig is geweest die) heeft geprobeerd de (beginnende) brand in C2 te bestrijden.

Figuur 97: NFI-hoofdrapport, Blz. 33/62: Alle ter plaatse aangetroffen brandblussers bleken nog gevuld.

Hier is sprake van een onvolledigheid. Fireworksdirecteur BAKKER heeft het verhoorteam (PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN) gewezen op het ontbreken van een brandblusser op een foto (fotograaf Van Willigen) gemaakt tijdens het brandweeroptreden vóór de explosies. Daar zou op verzoek van beide rechercheurs technisch onderzoek naar worden gedaan. De daartoe uitgeschreven werkopdracht is echter nooit geëffectueerd. In de plaats daarvan heeft een niet ter zake kundige politieman (G.J. Kosters) een oppervlakkig Pv geschreven waarin wordt betoogd dat de beeldhoek van de foto de conclusie van het ontbreken van een brandblusser niet wettigt. Door te vermelden dat alle wél aangetroffen brandblussers nog gevuld waren, omzeilt men dit probleem. Een vermiste brandblusser kan immers wijzen op een poging tot blussing na een bedrijfsongeval. Zie <H.2.7.3.2.6>, <H.2.10.7.1, punt 15> en <H.7.1.14>.

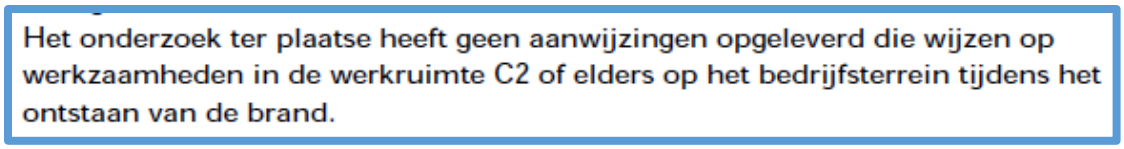
Het onderzoek ter plaatse heeft geen aanwijzingen opgeleverd die wijzen op werkzaamheden in de werkruimte C2 of elders op het bedrijfsterrein tijdens het ontstaan van de brand.

Figuur 98: NFI-hoofdrapport, Blz. 33/62: Er zijn geen aanwijzingen van werkzaamheden tijdens het ontstaan van de brand.

De hier door het NFI gevolgde redeneertrant als zouden er geen werkzaamheden zijn geweest op de rampdag heeft veel weg van 'Tunnelvisie'. Geen van de aangevoerde argumenten betreffende sloten, deuren, brandblussers en luchtfoto houdt stand bij nadere beschouwing. In <H.7.1.9> is in detail uiteengezet waarom het wel degelijk mogelijk is dat er werkzaamheden zijn verricht bij S.E. Fireworks voorafgaande aan de ramp.

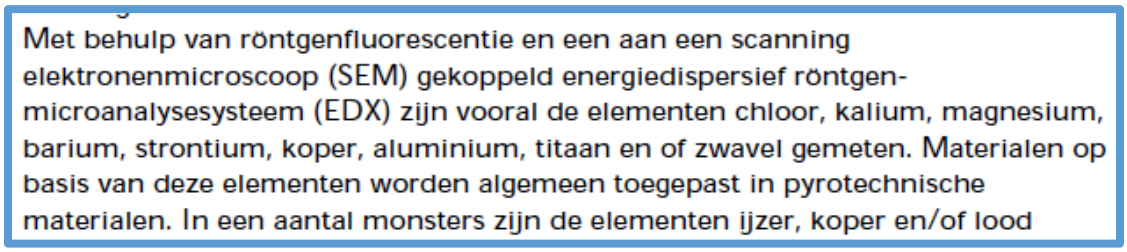
Met behulp van röntgenfluorescentie en een aan een scanning elektronenmicroscoop (SEM) gekoppeld energiedispersief röntgen-microanalysesysteem (EDX) zijn vooral de elementen chloor, kalium, magnesium, barium, strontium, koper, aluminium, titaan en of zwavel gemeten. Materialen op basis van deze elementen worden algemeen toegepast in pyrotechnische materialen. In een aantal monsters zijn de elementen ijzer, koper en/of lood

Figuur 99: NFI-hoofdrapport, blz. 34/62: Een groot aantal voor pyrotechnische stoffen gebruikelijke metalen zijn aangetroffen.

Bij het blussen van brandend vuurwerk komen de in het vuurwerk verwerkte metalen in aanraking met het bluswater. Dit geeft aanleiding tot de vorming van het hoogst brandbare en explosieve waterstofgas. Echter alleen bij voldoende hoge concentratie van metalen in brandend vuurwerk is de bijdrage van waterstofvorming bij aanraking met bluswater voldoende om een merkbare bijdrage te leveren aan de kracht van de explosie waarmee het vuurwerk ontploft. Niet alleen uit overheidspublicaties, maar ook uit het onderzoek van het Oostenrijkse Arsenal Research Instituut met Dr. A. Kappl (rapport mei 2005) is gebleken dat de metaalconcentratie in het vuurwerk van S.E. Fireworks te laag was om te kunnen spreken van een waterstofexplosie.

Flashkoord

Volgens verklaringen van werknemers van S.E. Fireworks was een of meer dagen voor 13 mei 2000 zogenaamd Flashkoord te drogen gehangen over een radiator van de verwarming in werkruimte C2. Flashkoord is genitreerd katoen (vorm van nitrocellulose)[1]. Uit veiligheidsoverwegingen dient het bevochtigd (met water of alcohol) te worden bewaard en vlak voor gebruik te worden gedroogd (aan de lucht, zonder te verwarmen). Door leveranciers wordt gewaarschuwd dat door onzorgvuldig handelen (bijvoorbeeld geforceerde droging) Flashkoord onbedoeld tot (zelf)ontbranding kan komen.

Een monster Flashkoord (van een partij die in december 1999 door S.E. Fireworks is geleverd aan de firma Haarman in Enschede) is door TNO/PML op thermische stabiliteit onderzocht. Hierbij is vastgesteld dat de zelfontbrandingstemperatuur ongeveer 164 °C bedroeg. Bij een verouderingsonderzoek van het Flashkoord is gebleken dat de ontleding gepaard ging met warmteontwikkeling en gasvorming. Echter, de zelfontbrandingstemperatuur is nauwelijks beïnvloed door de (vooralsnog relatief korte) veroudering.

Figuur 100: NFI-hoofdrapport, blz. 35/62: SEF-flashkoord was niet verouderd, zelfontbrandingstemperatuur is 164°C

Later onderzoek heeft geen brandoorzaak bij het flashkoord naar boven gebracht.

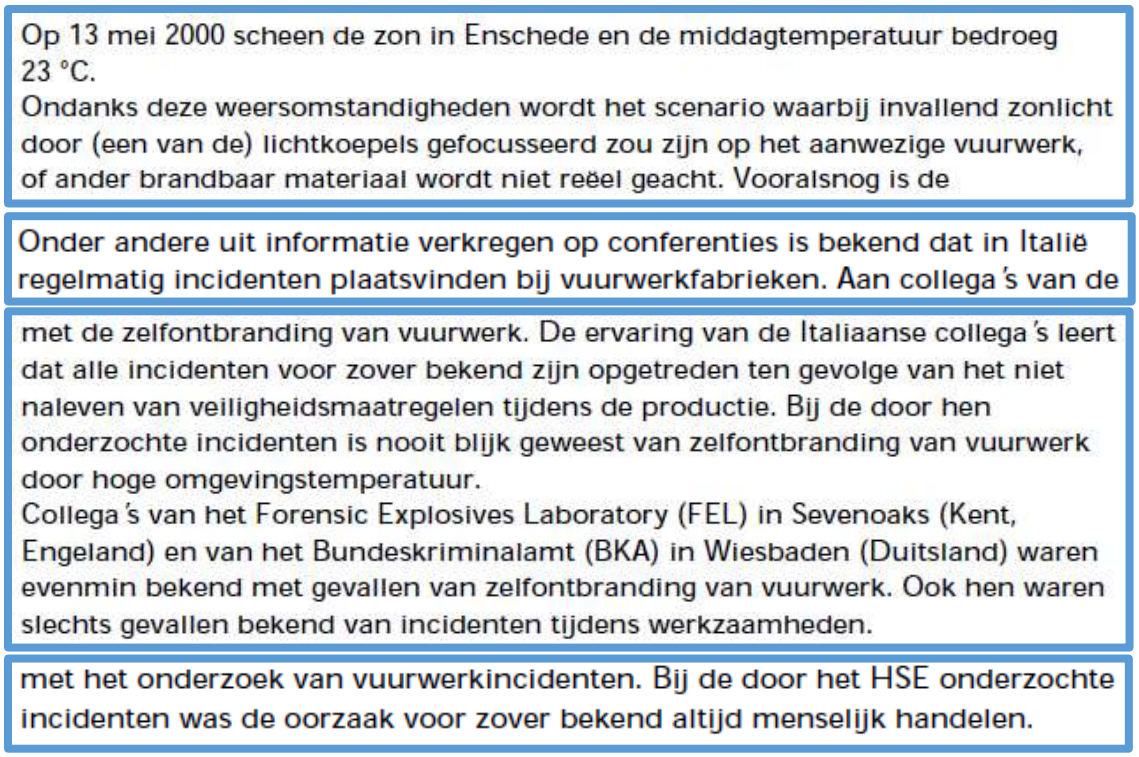

Op 13 mei 2000 scheen de zon in Enschede en de middagtemperatuur bedroeg 23 °C.
Ondanks deze weersomstandigheden wordt het scenario waarbij invallend zonlicht door (een van de) lichtkoepels gefocusseerd zou zijn op het aanwezige vuurwerk, of ander brandbaar materiaal wordt niet reëel geacht. Vooralsnog is de

Onder andere uit informatie verkregen op conferenties is bekend dat in Italië regelmatig incidenten plaatsvinden bij vuurwerkfabrieken. Aan collega 's van de

met de zelfontbranding van vuurwerk. De ervaring van de Italiaanse collega 's leert dat alle incidenten voor zover bekend zijn opgetreden ten gevolge van het niet naleven van veiligheidsmaatregelen tijdens de productie. Bij de door hen onderzochte incidenten is nooit blijk geweest van zelfontbranding van vuurwerk door hoge omgevingstemperatuur.
Collega 's van het Forensic Explosives Laboratory (FEL) in Sevenoaks (Kent, Engeland) en van het Bundeskriminalamt (BKA) in Wiesbaden (Duitsland) waren evenmin bekend met gevallen van zelfontbranding van vuurwerk. Ook hen waren slechts gevallen bekend van incidenten tijdens werkzaamheden.

met het onderzoek van vuurwerkincidenten. Bij de door het HSE onderzochte incidenten was de oorzaak voor zover bekend altijd menselijk handelen.

Figuur 101: NFI-hoofdrapport, blz. 35/62: Bij buitenlandse onderzoekers die ervaring hebben met vuurwerkincidenten was nooit zelfontbranding, maar altijd menselijk handelen oorzaak van de incidenten.

Overslag van brand
Gegeven het feit dat de brand waarschijnlijk vóór of rond 15.00 uur is ontstaan en om ongeveer 15.30 uur onder controle was gemeld door de brandweer, is er gedurende ongeveer een half uur brand geweest in C2.
Het is uitgesloten dat door deze brand via de betonnen scheidingsmuren brand zou ontstaan in aangrenzende ruimten van de bewaarplaats (zie bijlage R).
Echter, in de scheidingsmuur tussen C2 en C4 bevond zich volgens verklaringen een doorvoer van een waterleiding. Hieromheen zou zich in de muur een doorvoeropening met een doorsnede van ongeveer 7 centimeter hebben bevonden. Doordat het restant van de muur tussen C2 en C4 te ernstig was beschadigd, mede ten gevolge van het mechanisch verwijderen van de restanten van het dak van de bewaarplaats, was deze doorvoer bij het onderzoek ter plaatse niet meer terug te vinden. Het is goed mogelijk dat de brand in ruimte C2 door een opening rondom deze doorvoer is overgeslagen naar ruimte C4.

Figuur 102: NFI-hoofdrapport, blz. 37/62: De mogelijkheid wordt geopperd dat branddoorslag van werkruimte C2 naar opslagruimte C4 heeft plaatsgevonden via een opening rondom de doorvoer van een waterleiding in de scheidingsmuur tussen C2 en C4.

Bij de door het NFI geopperde mogelijkheid van branddoorslag van werkruimte C2 naar opslagruimte C4 zijn twee belangrijke opmerkingen te plaatsen:

- Ten eerste volgt deze redenering de in dit hoofdrapport door het NFI veelvuldig toegepaste bewijsmethode van het opperen van een onbewezen mogelijkheid, die vervolgens door het NFI tot waarschijnlijk wordt verklaard, en daarna onderdeel wordt van het eind- schuldscenario dat de basis vormt voor de strafklacht tegen het vuurwerkbedrijf.

- Ten tweede hebben rechercheurs PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN op het terrein van S.E. Fireworks een stuk muur gevonden met waterleidingdoorvoer die nauwkeurig was afgedicht. Nadat zij daar foto's van hadden gemaakt is hen te kennen gegeven dat dit verboden was en is er met het door hen aangeleverde materiaal niets gedaan bij de samenstelling van het escalatiescenario en de bewijsvoering tegen het vuurwerkbedrijf. Zie ook <H.2.4.4.4.2> punt 2., waar dit door PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN op 14 september 2000 onder woorden is gebracht.

Figuur 103: Still uit video-opname gemaakt door PAALMAN en DE ROY vZ. waarop doorvoer van de leiding is te zien.

Figuur 104: Still uit dezelfde video-opname waarop onder de doorvoer het zwarte afdichtingsrubber nog is te zien.

Bij bovengenoemd bezoek aan de rampplaats door Tolteamrechercheurs PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN, waar zij een stuk betonnen muur vonden met een geboorde doorvoer waarin een waterleiding stak met daaromheen zwart afdichtingsrubber, hebben zij die leiding eruit getrokken. Daarna een opname van het gat gemaakt met het afdichtingsrubber er nog onder gelegen. Het is niet zeker welke muur het betreft, maar het is aannemelijk dat tegelijkertijd alle leiding doorvoergaten op hetzelfde moment zijn gemaakt en op dezelfde wijze zijn afgedicht. Het is relevant dat beide rechercheurs, zoals gezegd, te horen kregen dat dit materiaal niet op prijs werd gesteld. Zie nogmaals <H.2.4.4.4.2> punt 2., waar dit door PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN onder woorden is gebracht.

Hiermee wordt de basis van het NFI (vage verklaringen omtrent een mogelijk kieren van een doorvoer), zonder enig tastbaar bewijs, wel erg mager om nog vol te blijven houden dat deze doorvoer de meest waarschijnlijke doorslagmogelijkheid is van de aangenomen eerste brand van C2 naar de latere brand in C4.

2.4.4.7 *Bewaarplaats C4 (blz., 38/62)*

6.1.2 Overslag

Gezien de bevindingen met betrekking tot de effecten van de brand in ruimte C2 van de bewaarplaats is het uitgesloten dat de brand in C4 is ontstaan door stralingswarmte via het beton van de scheidingsmuur. Het is waarschijnlijker dat de brand van C2 naar C4 is overgeslagen via een opening (diameter circa 7 centimeter) in de muur rond een doorvoer van een waterleiding.

Figuur 105: NFI-hoofdrapport, blz. 38/62: De doorslag van de brand van C2 naar C4 is waarschijnlijk via een opening rond een waterleidingdoorvoer.

Zie het commentaar bij het vorige punt <H.2.4.4.5> en <H.2.4.4.4.2>.

2.4.4.8 *Brand en explosie container E2 (blz. 39-41/62)*

7.1.1 Externe brand

De brandweer heeft tussen de containers E2 en E15 een brand bestreden. Volgens verklaringen van de eigenaren en werknemer(s) zou daar een deels houten aanhangwagentje met rubber banden gestaan hebben. Op de luchtfoto's van 3 april 2000 en 13 mei 2000 zijn tussen E2 en E15 bepaalde vormen te zien die deze verklaringen ondersteunen. Bij het onderzoek ter plaatse is het restant van een aanhangwagentje aangetroffen op het bedrijfsterrein van de firma Thole vlak bij het terrein van S.E. Fireworks.

Figuur 106: NFI-hoofdrapport, blz. 39/62: NFI-verklaring van de aanhanger tussen E2 en E15

In <H.8.8.1.4-5> is weergegeven dat de door het NFI genoemde brand die tussen containers E2/E15 zou hebben plaatsgevonden, een aanname is van IBR/TNO/NFI. Getoond is het opnieuw verhoren van brandweerlieden, maanden na de ramp, om 'bewijs' te creëren voor die brand. Het is goed mogelijk dat de brand niet heeft plaatsgevonden, dat er op die plaats helemaal niet is geblust en dat bovendien daar helemaal geen aanhanger heeft gestaan. Het

NFI-scenario[a] is samengesteld tijdens een vergadering in de eerste helft van september 2000 op het Ministerie van Justitie en er is achteraf ondersteunend bewijs is gezocht voor de brand tussen E2 en E15. Slechts één van de opnieuw gehoorde brandweerlieden heeft een voldoende vage verklaring afgelegd die door de onderzoekers zo geïnterpreteerd kon worden als zou er tussen de containers E2 en E15 een brand hebben plaatsgevonden.

Uit onderzoek door TNO/CvB is gebleken dat een beperkte externe brand binnen 30 minuten tot ontbranding van de inhoud van de container kan leiden (zie bijlage R). Dat dit in de praktijk mogelijk is wordt ondersteund door recent onderzoek uitgevoerd door het Engelse HSE (zie bijlage L). Hierbij is vlak naast een container met vuurwerk een stapel houten pallets in brand gestoken. Ruim 12 minuten na het ontsteken van de externe brand kwam de inhoud van de container tot ontbranding.

Figuur 107: NFI-hoofdrapport, blz. 39/62: NFI-verklaring van de branddoorslag van de aanhanger naar container E2

Uit Oostenrijks onderzoek in 2005, verricht in opdracht van de stichting *'De onderste steen'* onder leiding van explosiedeskundige DR. A. Kappl, is juist het tegendeel gebleken, namelijk dat de doorslag van een dergelijke lokale brand, die gedurende 12 min woedt pal naast een zeecontainer, niet erg waarschijnlijk is. De binnenwand van de container was nauwelijks warm geworden. Zie de foto hiernaast en voor een verdere beschrijving van de uitgevoerde brandproef in paragraaf <H.7.1.13.6.4>.

Het is zeer onwaarschijnlijk te achten dat eventueel onder de houten vloer van de container terechtgekomen brandend vuurwerk de inhoud ervan heeft ontstoken. Het lijkt vooralsnog ook niet waarschijnlijk dat brandend of exploderend vuurwerk voor een spleet rond een deur of op het dak in staat is de inhoud van de container tot ontbranding te brengen (zie bijlage R). Deze mogelijkheden zijn dan ook niet nader onderzocht.

Figuur 108: NFI-hoofdrapport, blz. 39/62: NFI-verklaring dat een houten vloer niet kan zijn ontstoken door vuurwerk.

Ook uit dit tekstgedeelte blijkt de tunnelvisie waarin het justitiële apparaat zich bevond. Binnen het door Justitie ontwikkelde scenario passende elementen worden onderzocht totdat men 'bevestiging' heeft van een passend bewijs. Voorbeelden zijn het blussen in de driehoek tussen containers E2/E15, die onbereikbaar was en waarvan één van de containers zogezegd illegaal was bijgeplaatst, alsmede de aangenomen aanhanger met een ideaal

[a] Bewust wordt niet gesproken van een 'hypothese', maar van een 'scenario', wat staat voor een nog te toetsen mogelijkheid, niet meer dan een fantasie. Er kan pas gesproken worden van een 'hypothese' wanneer het scenario is getoetst aan al het beschikbare bewijsmateriaal en aanwijzingen, en daarbij overeind is gebleven. Een en ander naar analogie van deskundige Drs. Fred Vos.

profiel om in brand te geraken (gemaakt van hout) en lang te kunnen blijven branden (rubberen banden).
Bewijzen en aanwijzingen die in strijd zijn met het door Justitie aangenomen scenario worden niet eens ontkracht, maar domweg niet eens onderzocht! Voorbeeld is de mogelijkheid van branden van de houten containerbodem. Uit verhoren is gebleken dat container E2 op blokken stond, waardoor de bodem los was van de ondergrond en er gemakkelijk, zelfs hoogstwaarschijnlijk, brandend vuurwerk onder, en vlak tegen, deze houten bodem kon liggen. Na eerdere ontkenning door TR-rechercheur Klaas Berents dat de container überhaupt een houten bodem had, gaf hij dat later, nadat PAALMAN hem beelden had laten zien, toe. Zie <H.2.4.4.3.2>. Daarbij zou door Berenst tevens gemeld zijn dat TNO-testen inmiddels hadden uitgewezen dat het in brand raken van een houten containerbodem wél mogelijk was binnen korte tijd. Ook hebben PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN een stuk houten bodem gevonden met een brandgat erin. Zie nogmaals <H.2.4.4.3.2>

Figuur 109: Still uit video van Paalman van houten containerbodem met (brand)gat.

Ook is reeds uitgebreid weergegeven dat het scenario van het NFI betreffende de rol van container E2 binnen het escalatiescenario helemaal niet hoeft te kloppen. Zie bijvoorbeeld <H.7.1.13>.

Niet onvermeld mag blijven dat volgens het NFI de zijwaartse warmtestraling van de vlamtong vanuit container E2 de Mavoboxen heeft belast en dat de vlamtong zelf een explosie in gang zou hebben gezet bij de bewaarplaats met bunkers. Wat het NFI niet vertelt is dat bij bestudering van dezelfde beelden als waar het NFI zich op beroept (de video's van Poort en Huygens) kan blijken dat de escalatie bij de bewaarplaats al een aanvang heeft genomen vóórdat de vlamtong uit container E2 de bewaarplaats bereikt.
Wederom een voorbeeld van tunnelvisie en een mogelijke aanwijzing van kwader trouw van de zijde van justitie.

Tenslotte is de bewering van het NFI, dat vlamtong en uitgeworpen vuurwerk niet zijn te verwachten bij vuurwerk van de volgens de vergunning toegelaten gevarenklassen 1.4S en 1.4G, om meerdere redenen onjuist gebleken. Hierbij spelen omstandigheden als mate van opsluiting, gas-/dampvorming, ontstaan van stofwolken met brandbare deeltjes (koolstof, kruit), de mate van luchtwerveling binnen de ontstane stofwolken, de opmenging met lucht, etc. een grote rol. Zie bijvoorbeeld <H.3.5.1.7.2>. Er zijn op dit moment (maart 2019) voorbereidingen aan de gang om te komen tot een wetenschappelijk artikel over de explosievorming die bij de Vuurwerkramp Enschede heeft plaatsgevonden. Dit artikel zal worden onderworpen aan de gebruikelijk peerreview door andere wetenschappers.

Ook is bij grote schaalproeven in Polen (2005) gebleken dat als niet-gevaarlijk geclassificeerd vuurwerk wel degelijk zeer heftig kan exploderen onder de invloed van opsluiting. Daarbij was niet alleen sprake van explosieve deflagratie (6 inch shells), maar zelfs van detonatie bij de verbonden watervallen en de 60_gr. raketjes zonder stok. Zie <H.8.10> en de samenvatting onder <H.8.10.16>.

2.4.4.9 *Explosie Mavo-boxen (blz. 42-45/62)*

8.1.5 Conclusie

Het meest waarschijnlijk is dat een of meerdere exploderende shells afkomstig uit container E2 door de deur van Mavo-box M7 zijn geslagen en de inhoud hiervan hebben ontstoken.

Figuur 110: NFI-hoofdrapport, blz. 43/62, shells uit E2 zijn door de deur van Mavobox M7 geslagen en hebben de inhoud ontstoken.

Deze conclusie van het NFI (alsmede de achterliggende rapportages van TNO) is het product van tunnelgericht denken. Men gaat uit van het meest kwalijke vuurwerk, in de ogen van het NFI de shells[a]. Wanneer deze bij proefnemingen vlak bij garagedeuren worden gelegd, blijken zij een gat te kunnen slaan in de deur. Dus moeten deze shells in E2 hebben gelegen en moeten deze shells, afkomstig uit E2, gaten hebben geslagen in de Mavo-boxen, bij voorkeur in M7 omdat daar het meest geschikte vuurwerk zou hebben gelegen om een vervolg 'massa-explosie' aan toe te schrijven. Uit de beschouwing op de voorgaande blz. uit het NFI-rapport blijkt dat een aantal scenario's (fantasieën) wordt opgeworpen en dat dit scenario als het meest waarschijnlijk wordt bestempeld. Hoe waarschijnlijk of in overeenstemming met welke bewijzen wordt niet gezegd. Vervolgens is dit de NFI-conclusie die daarmee de status verwerft van wettelijk bruikbaar bewijs in een strafproces.

Afbeelding 11 Explosie Mavo-boxen (videobeeld G. Poort).

Door de explosie zijn de Mavo-boxen geheel verwoest: van de muren en de daken waren geen substantiële resten meer aanwezig. De vloerplaten waren gescheurd en die van M7 ook deels verbrijzeld (zie verder Onderzoek ter plaatse).

Figuur 111: NFI-hoofdrapport, blz. 43/62, door NFI aangenomen explosie van Mavo-boxen met door NFI aangenomen gevolgen.

Bij oppervlakkige lezing bestaat de indruk dat het scenario van exploderen van de Mavo-boxen een zekere conclusie is. Echter alleen al aan de hand van de (gefilterde) informatie in het NFI-hoofdrapport zelf vermeld, is het duidelijk dat de door het NFI samengestelde verklaring in feite niet meer is dan wat gis- en plakwerk dat de resultante is van shopgedrag tussen de aangetroffen aanwijzingen.

[a] Steller gebruikt doelbewust de indicatie: 'In de ogen van het NFI', want uit latere grote schaal proeven in Polen is gebleken dat niet de shells, maar de verbonden watervallen en de raketjes zonder stok de krachtigste explosie veroorzaken onder opsluiting. Echter bij de onderzoeksdiensten wordt alles opgehangen aan de shells. met als ultieme tovershell de shell met Titanium toegevoegd omdat die het krachtigst zou zijn.

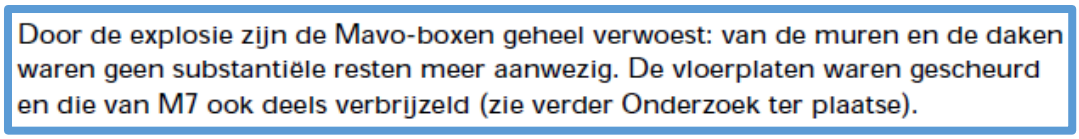
Door de explosie zijn de Mavo-boxen geheel verwoest: van de muren en de daken waren geen substantiële resten meer aanwezig. De vloerplaten waren gescheurd en die van M7 ook deels verbrijzeld (zie verder Onderzoek ter plaatse).

Figuur 112: NFI-hoofdrapport, blz. 43/62, vloerplaten Mavoboxen gescheurd, en die van M& ook deels verbrijzeld.

Het NFI geeft zelf aan dat bij het (eerdere) hoofdstuk *'Onderzoek ter plaatse'* meer details zijn aan te treffen. Laten we daar eens kijken wat het NFI ter plaatse heeft aangetroffen voor wat betreft de Mavo-boxen en de bodemplaten.

2.4.4.9.1 Onderzoek ter plaatse: Bodems v.d. Mavo-boxen

3 Onderzoek ter plaatse

3.4.2 Mavo-boxen

Aangetroffen situatie

Van de oorspronkelijk aanwezige Mavo-boxen waren alleen de vloerplaten nog over. Uit deze vloerplaten staken delen van de wapening van de wanden. Op andere plaatsen waren de randen van de vloeren dusdanig verbrokkeld dat de wapening van de vloer zichtbaar was.

Figuur 113: NFI-hoofdrapport, blz. 22/62, de randen van de vloerplaten van de Mavo-boxen waren verbrokkeld.

Onderzoek

De Mavo-boxen zijn afzonderlijk genummerd M1 tot en met M6[1]. De exacte plaats van Mavo-box M7 kon niet meer worden vastgesteld. De waarschijnlijk hiervan aangetroffen vloerplaat in sector A72 lag ten opzichte van Mavo-box M6 enigszins gedraaid en was grotendeels verbrijzeld.

Figuur 114: NFI-hoofdrapport, blz. 22/62, de plaats van Mavo-box M7 kon niet meer worden vastgesteld. Er is een vloerplaat aangetroffen die mogelijk van M7 was.

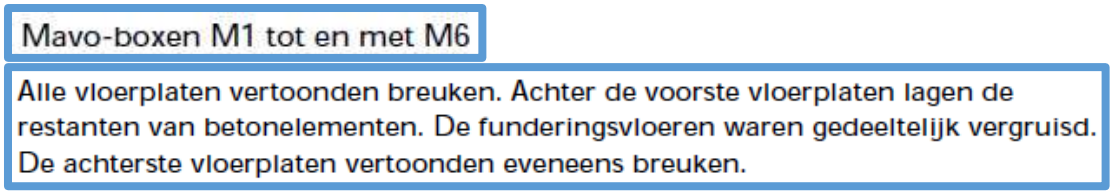
Mavo-boxen M1 tot en met M6

Alle vloerplaten vertoonden breuken. Achter de voorste vloerplaten lagen de restanten van betonelementen. De funderingsvloeren waren gedeeltelijk vergruisd. De achterste vloerplaten vertoonden eveneens breuken.

Figuur 115: NFI-hoofdrapport, blz. 23/62, de funderingsvloeren van de mavo-boxen M1 t/m M6 waren gedeeltelijk vergruisd.

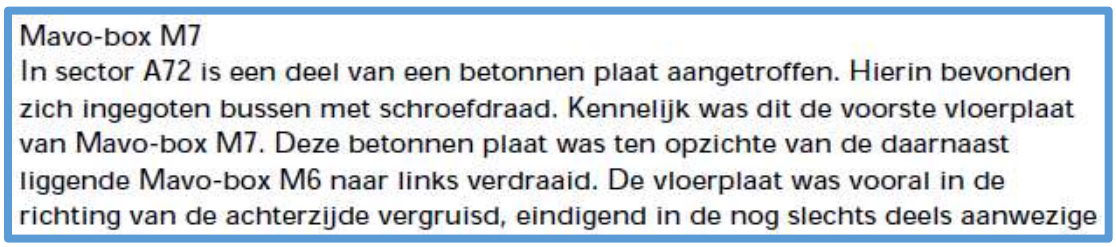
Mavo-box M7

In sector A72 is een deel van een betonnen plaat aangetroffen. Hierin bevonden zich ingegoten bussen met schroefdraad. Kennelijk was dit de voorste vloerplaat van Mavo-box M7. Deze betonnen plaat was ten opzichte van de daarnaast liggende Mavo-box M6 naar links verdraaid. De vloerplaat was vooral in de richting van de achterzijde vergruisd, eindigend in de nog slechts deels aanwezige

Figuur 116: NFI-hoofdrapport, blz. 23/62, Er is een betonnen plaat aangetroffen die kennelijk de voorste vloerplaat was van Mavo-box M7. de vloerplaat was verdraaid en richting de achterzijde vergruisd.

Onderstaand worden bovenstaande bevindingen van het NFI nog eens op een rij gezet. Daarbij moet in ogenschouw worden genomen dat deze weergave uitsluitend de bevindingen betreft zoals die door het NFI in het hoofdrapport zijn voorgesorteerd. Gelet op de wijze van werken van het NFI, zoals deze niet alleen blijkt uit de door steller opgestelde reviewrapportage, maar ook uit de daarvan onafhankelijk opgestelde analyse van het NFI-hoofdrapport door deskundige Drs. F. Vos, mag niet worden uitgesloten dat het NFI de bij het gewenste scenario niet passende elementen heeft weggelaten.

Samenvatting van NFI-bevindingen van vloerplaten van Mavo-boxen M1-M6 en van Mavo-box M7, die presentatietechnisch alvast een aparte status heeft bij de beschouwingen:

- De vloerplaten van de Mavo-boxen waren gescheurd, die van Mavo-box M7 waren ook deels verbrijzeld.
- De randen van vloerplaten van de (alle) Mavo-boxen waren verbrokkeld; de bewapening (betonijzer) van de vloer was hierdoor zichtbaar.
- De precieze plaats van Mavo-box M7 kon niet meer worden bepaald, een vloerplaat die waarschijnlijke van M7 afkomstig was, werd gedraaid aangetroffen bij M6.
- Van de Mavo-boxen M1 t/m M6 waren de funderingsvloeren gedeeltelijk vergruisd. Achter de voorste vloerplaten lagen restanten van betonelementen.
- Een vloerplaat die werd aangetroffen en kennelijk tot Mavo-box M7 had behoord (op basis waarvan?) was in de richting van de achterzijde vergruisd.

Zelfs binnen de bovenstaande door het NFI geselecteerde bevindingen, die passend werden geacht om te komen tot het eindscenario van de ramp, en aldus in het hoofdrapport worden gepresenteerd door het NFI, zijn grote inconsistenties te zien. Duidelijk is dat de conclusies uit het NFI-rapport zijn gebaseerd op niet geverifieerde aannames, die vervolgens tot conclusies worden gebombardeerd. Gelet op de reputatie van het NFI als gerechtelijk deskundigenbureau bij uitstek (en het achterliggende TNO) gaan het Openbaar Ministerie en achtereenvolgens rechtbank, gerechtshof én Hoge Raad er van uit dat dit NFI-hoofdrapport een weergave is van de door het NFI gepleegde waarheidsvinding. Niets blijkt echter minder waar. Het rapport is een georganiseerde onderbouwing door NFI/OM van een bij het ministerie van justitie op 11 sept. 2000 verzonnen scenario.

De nevenstaande afbeelding, overgenomen van het NFI-hoofdrapport blz. 45/62, lijkt door het NFI volkomen te zijn geduid en verklaard. In werkelijkheid heeft het NFI geen flauw benul van de betrokken opslagruimtes, volgorde van gebeurtenissen en de explosiemechanismen die een rol hebben gespeeld bij de Vuurwerkramp.

Figuur 117: NFI hoofdrapport, blz. 45/62, vuurbol explosie Mavo-boxen

2.4.4.9.2 Kennis bij het NFI over gedrag van vuurwerk in opslag

Op basis van de huidige kennis zijn de volgende verklaringen voor het waargenomen massa-explosieve effect van de inhoud van M7 mogelijk (zie bijlage

Figuur 118: NFI-hoofdrapport, blz. 44/62, het massa-explosieve effect van de inhoud van M7 verklaard.

Deze terloopse éne zin, als inleiding bij de zoveelste NFI-opsomming van *'mogelijke verklaringen'* voor een bepaald verschijnsel, is onnauwkeurig en misleidend. Een toelichting is nodig voor we verder kunnen met een zinvolle analyse. Zo dient de NFI-zinsnede: *'Op basis van de huidige kennis'* te worden bezien in het kader van de ontbrekende kennis en expertise van het NFI over het gedrag van vuurwerk onder opslagcondities:

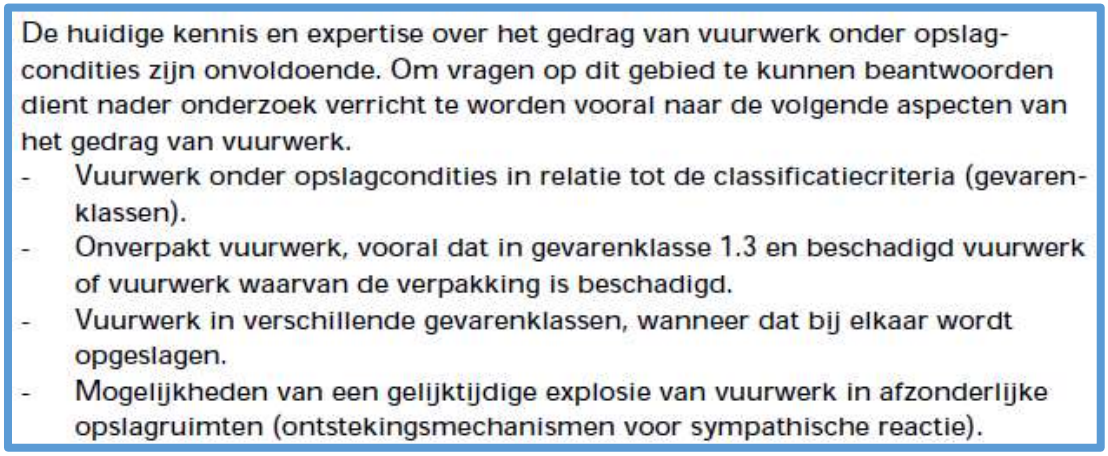
De huidige kennis en expertise over het gedrag van vuurwerk onder opslag-condities zijn onvoldoende. Om vragen op dit gebied te kunnen beantwoorden dient nader onderzoek verricht te worden vooral naar de volgende aspecten van het gedrag van vuurwerk.

- Vuurwerk onder opslagcondities in relatie tot de classificatiecriteria (gevaren-klassen).
- Onverpakt vuurwerk, vooral dat in gevarenklasse 1.3 en beschadigd vuurwerk of vuurwerk waarvan de verpakking is beschadigd.
- Vuurwerk in verschillende gevarenklassen, wanneer dat bij elkaar wordt opgeslagen.
- Mogelijkheden van een gelijktijdige explosie van vuurwerk in afzonderlijke opslagruimten (ontstekingsmechanismen voor sympathische reactie).

Figuur 119: NFI-hoofdrapport, blz. 57/62, het NFI verklaart zichzelf incompetent m.b.t. het gedrag van vuurwerk in opslagcondities.

Eerlijke NFI-tekst. In Nederland gebruikt men de verkeerde classificatiemethode, ontworpen voor transportcondities, ongeschikt voor opslag, terwijl men in het buitenland wél een voor opslagcondities aangepaste (strengere) classificatiemethode gebruikt. De gedragingen van vuurwerk in opslag zijn anders dan in transportcondities. Ook bleek in de review dat er in Nederland überhaupt geen deskundigen voorhanden waren die de juistheid van classificatie van vuurwerk konden vaststellen zonder uitgebreide reeks beproevingen. Zie <H.2.1.8.1.1>. Maar ook op terreinen waar het NFI zichzelf wél competent acht, al dan niet gebaseerd op de expertise van TNO, en al dan niet na aanvullende onderzoeken, zoals uitdrukking van explosiekracht in TNT-equivalenten en omrekening in hoeveelheden vuurwerk, alsmede berekening van hoeveelheden vuurwerk op basis van grootte van waargenomen vuurbollen, is het NFI niet competent gebleken. Zie <H.3.5.1.7.2>. NFI/TNO bleken niet eens in staat om een simpele berekening van de bruto beschikbare opslagruimte correct uit te voeren, omdat men zich geen rekenschap gaf van de gebruiken in de praktijk[a] bij de opslag van vuurwerk in bunkers en containers. Zie <H.5.2>. De opslagruimtes waren maar half gevuld. Zie <H.2.3.3.11> (verklaring brandweerman) en <H.2.3.3.12> (instructie MILAN).

[a] Na de berekening van de bruto inhoud van de opslagruimtes dienen er forse correctieposten in mindering te worden gebracht, niet alleen voor loopruimte en ruimte tot het dak, maar ook voor de sortering van het vuurwerk en het hanteren van een beladingsvolgorde t.b.v. de voorbereiding van evenementen. Hierdoor kan effectief minder dan de helft van de door NFI/TNO berekende 300 ton bruto beladingsruimte worden benut. Dit betekent dat de 180 en later 170 en vervolgens 160 ton waar TNO/NFI op uitkwamen bij de reconstructie van de voorraad, niet eens aanwezig hadden kunnen zijn bij SE Fireworks volgens de gehanteerde beladingsmethodiek van de opslagruimtes.

2.4.4.9.3 'Massa-explosie'; gebruik door het NFI

Terugkerend naar de onder <H.2.4.4.9.2> genoemde inleidende NFI-zinsnede, zien we vervolgens het gebruik van de uitdrukking *'waargenomen massa-explosieve effect'*.

Het begrip *'massa-explosief'* is géén eenduidig begrip en het *'waarnemen'* ervan met het blote oog is feitelijk onmogelijk. Niet alleen door het gebrek aan eenduidigheid van de term *'massa-explosief'*, maar ook omdat het blote oog het onderscheidingsvermogen mist om uit te maken wat voor explosie er plaatsvond. Daardoor kunnen ooggetuigenverslagen nooit zinvol verklaren over het optreden van een *'massa-explosie'*, noch kan dit uit zo'n verklaring worden afgeleid. Het NFI en TNO moeten dit weten. Dit leidt tot grote begripsverwarring. Het tóch hanteren van deze terminologie kan zelfs tot misstanden leiden bij het vaststellen van het rampscenario. De term *'misstanden'* is toepasselijk, omdat inmiddels uit de review is gebleken dat dit rampscenario was opgesteld met de bedoeling om het te gebruiken als basis voor strafrechtelijke vervolging van de leiding van het vuurwerkbedrijf S.E. Fireworks.

Vertegenwoordigers van de Nederlandse overheid, die in hun berichtgeving over de Vuurwerkramp, en de latere grote-schaal vuurwerktesten in Polen, het begrip *'Massa-explosie'* gebruiken, verklaren dit begrip als volgt:

> *"Massa-explosie is het verschijnsel waarbij de explosie van één (vuurwerk)artikel leidt tot de gezamenlijke, heftige explosie van al die (vuurwerk)artikelen tezamen."*[a]

In de praktijk betekent dit dat wanneer we het meeste van het aanwezige vuurwerk zien ontploffen in een grote explosie, dat er dan volgens de overheid sprake is geweest van een zogeheten *'massa-explosie'*. En de overheid wil ons doen geloven dat *'massa-explosiviteit'* een eigenschap is die vuurwerk heeft of niet heeft. Wanneer het die *'massa-explosiviteit'* wél zou hebben, dan behoort dat vuurwerk volgens de overheid tot de zwaarste gevarenklasse (klasse 1.1), die ook genoemd is: *'massa-explosief'* vuurwerk. Wanneer het vuurwerk (alweer volgens de overheid) niet de eigenschap van *'massa-explosiviteit'* heeft, dan behoort het in een van de lichtere gevarenklassen (klasse 1.4, 1.3, of 1.2)[b]. Volgens deze kinderlijk eenvoudige redenering heeft S.E. Fireworks dus altijd massa-explosief, en dus[c] verboden vuurwerk, in voorraad gehad op de rampdag, want er deden zich *'massa-explosies'* voor. En dat kan volgens de overheid alleen maar indien er klasse 1.1 vuurwerk aanwezig was. Alleen dan kan het overige vuurwerk (met name klasse 1.3), mee-exploderen[d]. Dát is de redenering die aan de basis ligt van het door Justitie ontwikkelde rampscenario en die tevens aan de basis ligt van de strafrechtelijke veroordeling van de directie van het bedrijf S.E. Fireworks. En iedereen slikt dit. Het resulteert in een gladde en goed werkbare

[a] Deze definitie is genomen uit de verklarende woordenlijst van het NFI-hoofdrapport.
[b] In totaal zijn er binnen de internationaal voor transport ontworpen gevarenklasse 1 (ontplofbare stoffen) de sub-gevarenklassen: 1.6, 1.5, 1.4, 1.3, 1.2 en 1.1. Echter ten tijde van de Vuurwerkramp ging het alleen om de subklassen 1.4 t/m 1.1.
[c] Er wordt hier gemakshalve geabstraheerd van het feit dat de gevarenklasse 1.1 op dubieuze wijze uit de milieuvergunning is verwijderd door de gemeente, zonder medeweten van S.E. Fireworks. Zie voor meer uitleg het tekstgedeelte in <H.x.x>
[d] Naast de kinderlijke redenering over 'massa-explosiviteit' is er nóg een fabeltje dat door TNO/NFI/OM hardnekkig in leven wordt gehouden en dat is dat er persé klasse 1.1 vuurwerk aanwezig moet zijn voor een 'massa-explosie' en dat dan klasse 1.3 vuurwerk mee kan exploderen. Dit kan uiteraard gebeuren, maar is geen exclusieve eigenschap van 1.1 met 1.3 vuurwerk. Dit fabeltje was nodig om S.E. Fireworks veroordeeld te krijgen. Zie o.a. <H.x.x>.

verklaring voor het OM. S.E. Fireworks kan hiermee eenvoudig worden veroordeeld voor *'Dood-door-schuld'*. Dat het oorspronkelijke vuurwerk, dat aanwezig was op de rampdag, als gevarenklasse 1.4 was geclassificeerd moet dus fout zijn geweest. Volgens het OM het liefst nog opzettelijk fout geclassificeerd, bijvoorbeeld doordat S.E. Fireworks de Chinese producenten/exporteurs gedwongen heeft er een te lichte gevarenaanduiding op aan te brengen. Het motief van S.E. Fireworks zou zijn geweest dat dit kostenvoordelen en opslagvoordelen op zou leveren. Allemaal onbewezen aannames. In werkelijkheid wilde het bedrijf geen invloed uitoefenen en kon het bedrijf geen invloed uitoefenen op de classificatie. Ook was het niet toegestaan voor het bedrijf om zelf vuurwerk om te classificeren.

De latere classificatietesten, uitgevoerd in het kader van het strafrechtelijk onderzoek tegen S.E. Fireworks, leken dit ook te bevestigden[a]. Zie <H.2.1.8.1.1>. Maar is het zo dat het al dan niet kunnen optreden van een zogeheten *'massa-explosie'* enkel en alleen afhangt van de aard van het vuurwerk? In de review is op verschillende plaatsen aangetoond dat dit niet het geval is. Zie o.a. de tekstgedeeltes in dit reviewrapport over *'Culemborg'* <H.2.2> met name <H.2.2.3.8>, *'CHAF'* <H.8.10>, met name <H.8.10.9, 11 en 14> en *'Stofexplosie'* <H.3.5.1.7.2>. Wat is er dan werkelijk aan de hand m.b.t. het door de overheid als *'massa-explosie'* aangeduide verschijnsel?

2.4.4.9.3.1 'Massa-explosie'; vijf deskundigen aan het woord

Een aantal deskundigen plaatsen grote kanttekeningen bij het gebruik door de overheid van het onwetenschappelijke begrip *'massa-explosie'* om de explosies bij de Vuurwerkramp te duiden en te gebruiken als basis voor de ontwikkeling van het verlopen rampscenario en de te verkrijgen strafrechtelijke veroordeling van het vuurwerkbedrijf. Dat dit tot fatale misstanden kan leiden zien we terug bij het oordeel van het gerechtshof Arnhem in het strafrechtelijk arrest van 12 mei 2003 tegen de Fireworks directie:

> *"te zwaar en deels naar zijn aard massa-explosief vuurwerk de ramp in redelijkheid kan verklaren en dat er geen redelijke grond is om rekening te houden met andere factoren die tot de ramp kunnen hebben bijgedragen (…)"*.

Dus de wijze van presentatie en toepassing door TNO/NFI van het begrip *'massa-explosie'* heeft ertoe geleid dat het gerechtshof Arnhem, met uitsluiting van alle andere oorzaken, als enig doorslaggevende oorzaak van de ramp heeft aangenomen de TNO/NFI-conclusie van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk, d.w.z. naar zijn aard *'massa-explosief'* vuurwerk.

Om deze meest belangrijke conclusie inzake *'massa-explosiviteit'*, te toetsen bekijken we nu een aantal beschouwingen van een vijftal, van elkaar volstrekt onafhankelijke, deskundigen ter zake van (vuurwerk-)explosies: Drs. F. Vos, Dr. A. Dahoe, Dr. A. Kappl, A. van Gool en WP10 rapport EU-CHAF project. Hieruit blijkt o.a. dat:

- Het optreden van een *'massa-explosie'* niet zozeer ligt aan de aard van het vuurwerk, zoals door TNO/NFI beweerd, maar veeleer ligt aan de omstandigheden waaronder dit

[a] Deze (her-)classificatieproeven vonden plaats op de Harskamp/Oldebroek (juni 2000) en op Horstwald bij Berlijn (in november 2000).

vuurwerk ontstoken wordt: Opsluiting, pyrolyse, ontstaan van koolstofwolken, damp, stabiliteit, temperatuur en wijze waarop en de omstandigheden waaronder de zuurstof (lucht) en de ontsteking (vonk, vuur, drukgolf, broei, branddoorslag, straling, vuurwerk) de brandbare en ontplofbare restproducten bereikt.
- De definitie van het begrip 'massa-explosie' niet eenduidig is, waardoor de bovengenoemde invloeden worden gemaskeerd en de schijn wordt opgehouden dat *'massa-explosiviteit'* een eigenschap is, die in de aard van vuurwerk moet zitten.
- De onder welomschreven condities uitgevoerde UN-testreeks series-6, waaruit de transportclassificatie resulteert, niet in staat is om het vuurwerkgedrag te voorspellen onder condities van (bulk-)opslag, opgesloten in betonnen bunkers en stalen zeecontainers.

2.4.4.9.3.1.1 Drs. F. Vos, rampen- en brandbestrijding

In zijn analyse van het NFI-hoofdrapport, tekst integraal opgenomen in <H.2.4.6>, schrijft deskundige Drs. F. Vos onder meer het volgende:

Voor een fundamentele theoretische inleiding in het gedrag van 'explosies' en 'explosieven' bestaat een zeer bruikbare bron; waarbinnen o.m. het belang van een overgang van deflagratie naar detonatie wordt benadrukt.[a]
Ook is al tientallen jaren in de literatuur bekend dat pyrotechnische stoffen en ook andere explosieven op een zogenaamde '*zuurstofbalans*' hun mogelijke (totale) energieafgifte 2-trapsgewijs 'regelen', in niet direct vrijwel synchrone processen bij pyrotechnische mengsels (zoals vuurwerk); dit i.t.t. specifieke springstoffen.

Opvallend illustratief voor het opbouwend ontstaan - dus juist niet voor het compact vrijwel tegelijkertijd van verpakte 'vaste stof' artikelen ontsteken; zoals bij de transport classificatietesten - van de 2e trap explosies, is de verklaring destijds van de leidinggevende brandweerofficier ter plaatse, die bij het Tolteam verklaart zelf te hebben waargenomen dat: *"het vuurwerk als het ware opbruiste vanaf het terrein. Die opbruising ging over in een harde ontploffing"*.[b]

Het '*opbruisen*' is het ontstaan van de volumineuze secundaire reactiewolken, binnen en buiten de opslag, door opmenging van de '*air borne*' geraakte primaire reactieproducten met lucht/zuurstof; vanuit de oorspronkelijk 'vaste' stoffen. Dergelijk omvangrijk ruimtelijk '*opbruisen*' behoort zeker niet tot de criteria van '*massa-explosie*' bij classificatietesten. Hiervan (PvB: *'massa-explosie'*) was dan ook geen sprake bij S.E. Fireworks.
Ook volgens de literatuur kan de hoeveelheid snel vrijkomende energie (deflagratie/detonatie transitie!), na de primaire explosie van vuurwerk, 3- tot 4- voudig worden overtroffen door de secundaire explosie daaruit volgend. In 2009 werd in de vakliteratuur[c] nog eens vastgesteld dat er '*zeer weinig referenties*' (over naverbranding) in de open literatuur zijn te vinden.

---

[a] 'Explosions and Explosives: Fundamental Aspects'; T. Urbanski & S.K. Vasudeva: Journal of Scientific and Industrial Research, Vol. 40, August 1981, pp 512 –519. (deflagratie en detonatie zijn explosie snelheden)
[b] Bewijsmiddel in de Aanvulling bij het arrest van het hof te Arnhem p. 4.
[c] E. Salzano, A. Basco, F. Cammarota: *"Confined After-Burning of Display Pyrotechnics and Explosives" (2009)*

De schijnverklaring, waar het hof genoegen mee nam, luidde: '*massa-explosie'*. Alsof de daarbij behorende simpele (test)verschijnselen ook maar iets rationeel, op gevestigde theoretisch wetenschappelijke grondslag, 'verklaren' over de bij de ramp opgetreden verschijnselen.

De binnen de opsluiting van de opslag op gang gebrachte primaire vuurwerkreacties kunnen een drukopbouw bereiken die de opslagconstructie op de zwakste punten doet bezwijken. Tijdens deze drukopbouw lopen de chemische reacties sneller. De inhoud van deze opslag kan daaraan vooraf, geheel of gedeeltelijk, de primaire chemisch/fysische kettingreacties, die van de chemische samenstelling kunnen worden afgeleid met de pyrolyse van de verpakking, hebben afgerond. Dankzij de opening van de opsluitende opslag kunnen door zuurstofaanbod uit de lucht gelijktijdig ook de secundaire 'naverbranding' kettingreacties gaan lopen.

De voor 'naverbranding' in 'rijke' hoeveelheden beschikbare gassen, dampen, metaal- en stofdeeltjes nemen bij deze andere aggregatietoestand (van vaste stof naar turbulente gas/damp/stof opmenging met lucht) een veel groter beschikbaar volume in. Immers, eerst wordt het nog bij elkaar gehouden en verwarmd in de opslagruimte; in het oorspronkelijk als vaste stof vorm (on)verpakte vuurwerk. Een dergelijk, uit verschillende opslagruimten geproduceerd uiterst reactieve cluster van wolken beschikt, dankzij de zeer brandbare/explosieve inhoud van die wolken, over ruimtelijk omvangrijke en in uitwerking zeer krachtige explosieve mengsels; door de via opmenging beschikbaar gekomen lucht/zuurstof rond/boven de oorspronkelijke opsluiting in opslag.

Sinds de ramp in Flixborough van 1974 is bekend dat explosieve damp/luchtmengsels bij obstakels (zoals gebouwen), daarvoor theoretisch onverwacht(!), van deflagratiesnelheid naar detonatiesnelheid kunnen overgaan ('transitie').

De uitwerking van dergelijke explosieve wolken is gezien en ervaren in Enschede; helaas is deze daarop niet rationeel verklaard. Duidelijk zou moeten zijn geweest binnen deskundig (gerechtelijk) onderzoek dat *'massa-explosie'*, bij classificatietesten, binnen niet voor opslag representatieve omstandigheden (buitenlucht!), gehanteerd als theoretisch leeg begrip, vrijwel nooit van toepassing is op praktische (ook volgens voorschrift onverpakte!) opslagsituaties. Hierdoor ontstaat/ontstond dan ook gemakkelijk spraak- en begripsverwarring. 'Een verkeerd gebruik van woorden duidt vrijwel altijd op een verkeerde denkwijze'; zei Plato al.

Een zogenaamd massale clusterexplosie van vuurwerk in- en boven een opslag is totaal verschillend van aard en van procesmatig fysisch/chemisch verloop dan de primaire (directe) reacties die worden getriggerd bij transport classificatie testen. Bij massale betrokkenheid van vuurwerk in explosies bij een opslagbrand lijken de verschijnselen dan ook zeker niet meer op een test: *'massa explosie'*.

Dat leidt dan weer daarop tot een slechts ogenschijnlijk *'massale explosie'* vanuit de opslag; die zeker niet verward mag worden/visueel verward kan worden met een *'massa explosie'*; als testbegrip theoretisch zeer beperkt bruikbaar; uitsluitend binnen en t.b.v. transportclassificatie.

Het vuurwerk in Mavo-box 7, dat vrijwel tegelijk met ander opslagplaatsen de lucht vulde met secundaire reacties, wordt nu beschreven als exclusief : *'massa-explosief'*. Dit was geen testsituatie dus is het hanteren van een dergelijk begrip, buiten die specifieke context, on- of zelfs antiwetenschappelijk Ook opslagplaats C11 krijgt voor het vuurwerk slechts daarbinnen de onverklaard selectieve, in opslag ontoepasselijke, kwalificatie: *'massa-explosief'*.

Ook deze laatste omvangrijke deflagratie/detonatie reacties vonden plaats in met lucht/zuurstof opgemengde opstijgende zeer hete turbulente clusters; waarbinnen het vuurwerk en de verpakking voorwaardelijk zijn overgegaan in gas, damp, stof, deeltjes om 'air borne' te geraken en toenemend secundair te reageren. Gelet op de slechts zichtbare secundaire clusterexplosies is op het schadebeeld niet af te leiden dat er vuurwerk, lokaal op maaiveld niveau, 'massa-explosief' primair reageerde; op de pover theoriearme criteria uit de classificatietesten. De beide samengestelde clusterexplosies verschenen nadat er herhaald al enige tijd primaire en daarbinnen zeker geen 'massa- explosieve' reacties lokaal binnen de afzonderlijke opslagruimten waar te nemen waren. Het 'opbruisen'; tot secundaire reacties is waargenomen door de leidinggevende officier.

2.4.4.9.3.1.2 Dr. A. Dahoe, explosies: mechanismen, simulaties, modellen

De eerste grote explosie was een thermische explosie (ook wel *'massa explosie'* genoemd door leken). Volgens Dr. Dahoe[a] was de eerste grote explosie een thermische explosie in opgesloten toestand, zoals binnen in een vergrendelde stalen zeecontainer of gewapend betonnen opslagbunker. Precies zoals bevestigd door de grote schaal vuurwerkexperimenten, die in het kader van het EU CHAF project in Polen (oktober 2005) zijn uitgevoerd. Deze experimenten waren eigenlijk onnodig omdat het al meer dan honderd jaar bekend is dat kruit in opgesloten toestand een thermische explosie ondergaat. De brandsnelheid van kruit neemt exponentieel met de druk volgens de wet van Saint Robert. Deze wet staat ook bekend als de wet van Vieille en Berthelot[b]. In opgesloten toestand kunnen de gasvormige verbrandingsproducten niet ontsnappen waardoor de druk progressief toeneemt. Bovendien wordt de drukopbouw in opgesloten toestand versterkt door de warmte die ontstaat tijdens de verbranding van het kruit. Gasvormige verbrandingsproducten willen expanderen door de vrijgekomen warmte maar kunnen dat niet vanwege opsluiting in de bunker/container. Als er vervolgens ook nog turbulentie ontstaat tijdens de verbranding dan neemt de brandsnelheid nog verder toe[c]. De combinatie van deze invloeden op de brandsnelheid zorgt ervoor dat een vuurwerk in opgesloten toestand instantaan ontploft als een thermische explosie.

---

[a] Dr. Arief Dahoe is a Lecturer in Explosion Safety and Hydrogen Safety. He is the owner of Delft Explosion Solutions. A company that conducts scientific investigations into problems pertaining to explosion safety and hydrogen safety for a clientele consisting of industrial corporations, research institutions and military establishment. <H.3.5.1.7.2.4>.

[b] Literatuurverwijzing: Michael S. Russell: The Chemistry of Fireworks. Second Edition, Royal Society of Chemistry, 2009. Beschikbaar in pdf.

[c] Literatuurverwijzing: A.E. Dahoe, T. Skjold, D.J.E.M. Roekaerts, H.J. Pasman, R.K. Eckhoff, K. Hanjalic, M. Donze: On the application of the Levenberg–Marquardt method in conjunction with an explicit Runge–Kutta and an implicit Rosenbrock method to assess burning velocities from confined deflagrations. Flow, Turbulence and Combustion. September 2013, Volume 91, Issue 2, pp 281-317.

De tweede grote explosie (de laatste en fatale klap) was een stofexplosie die deflagratie-detonatie-transitie (DDT) onderging. Die was veel krachtiger dan de eerste explosie. Aan de hand van een beeld-voor-beeld analyse van de laatste en tevens zwaarste explosie, waarbij niet alleen gebruik is gemaakt van de beelden van journalist Danny de Vries, maar ook van beelden die door MSNP op Tv zijn getoond, omdat deze laatste beelden volgens Dahoe door brandweermensen zijn gemaakt en van betere kwaliteit waren dan de beelden van Danny de Vries, is te zien dat er duidelijk een stofwolk zichtbaar is met een straal van 130 meter, met daarin het vlamfront van een uitdijende bolvlam, hetgeen duidt op een Deflagratie-Detonatie-Transitie (= DDT). Dit kan een typisch mechanisme zijn bij een stofexplosie.

2.4.4.9.3.1.3 Dr. A. Kappl, lector pyrotechniek & Arsenal Research

A possible reason for the large gas explosion seen in frames 8 and 9 is the presence of combustible or volatile gases. The dark – almost black – smoke emanating from E2 seen in frames 6 and 7 leads to the conclusion, that unburned carbon from incomplete combustion was present. Because there were large amounts of packaging material (itself densely packed) in E2, significant amounts could have pyrolysed to some extent. **Carbon particles from a pyrolytic process inside the packing material of container E2 are assumed to play an important role initiating the first big explosion.**

To back this assumption, a multiphase fluid flow simulation was done in order to show that 590kg of pyrolysed packing material are able to disperse into a dilute mixture of particles and air above the area of S.E. Fireworks.

Figuur 120: Arsenal Research & Dr. Kappl rapport, d.d. 6 mei 2005, blz. 21/25: Pyrolyse en koolstofwolk boven E2 waren debet aan de explosie

The CFD simulation clearly shows a reasonably coincidence with the video observations. Remarkable is a lip of combustible gases, which advances at ground level towards the row of C-bunkers. Additionally a larger cloud is driven straight upwards by buoyant forces. The region indicated by the iso-surface in figure 11 is the region where ignition could have taken place because of adequate concentration of reactants. The actual smoke cloud is even larger and looks more like in the video.

From this scenario an ignition of a gas and/or dust explosion by another source of fire (bunker C2 or fireworks) seems most likely. The energy set free from this explosion taking place mostly in the open space between C-bunkers and E-containers respectively M-boxes could consequently have initiated the further course of the disaster.

Figuur 121: Arsenal Research & Dr. Kappl rapport, d.d. 6 mei 2005, blz. 23/25: Ook de stromingssimulatie laat een lipvormige wolk van brandbare gassen of stof zien die door ontsteking tot explosie heeft geleid

From explosion-technical and fluid dynamics views the large air blast effect can not only be explained by the large quantity of explosive material. Rather the circumstance is to be considered that **unburned reaction products of black powder e.g. sulphur or carbon monoxide and unburned packing as for instance cardboard very probably increased fire ball and pressure wave**. These reaction products could not strengthen the shattering effect, **but acted strongly pushing onto the environment**. The small crater development in contrast to the large blast wave effects supports this observation.

Figuur 122: Arsenal Research & Dr. Kappl rapport, d.d. 6 mei 2005, blz. 24/25: De kracht van de explosie kwam niet alleen van de vaste stof die explodeerde. Er dient rekening te worden gehouden met een bijdrage vanuit een gas- of stofexplosie. De relatief geringe krateromvang ondersteunt deze analyse.

Dr. Kappl komt na een chemisch- explosietechnische analyse tot de conclusie dat de voorlaatste explosie reeds een stofexplosie kan zijn geweest, waarbij de koolstof ontstaan kan zijn als gevolg van pyrolyse van de vuurwerkverpakking. Ook de modelmatige stromingssimulatie van Arsenal Research bevestigt de mogelijkheid van een omhooggaande wolk van onverbrande producten in stofvorm, afkomstig uit container E2 waaruit een heftige explosie is ontstaan boven de container. Tenslotte laat Dr. Kappl aan de hand van de beschikbare videobeelden zien dat de witte rook komende uit container E2, na het openen van de deur overgaand in zwarte rook, consistent is met de mogelijkheid van de opdwarreling van onverbrande koolstofproducten in stofvorm. De geringe afmetingen van de krater (PvB: M7) t.o.v. het drukgolfeffect bevestigt de bijdrage van een explosie in de lucht.

2.4.4.9.3.1.4 A. van Gool, technische bijlage herzieningsverzoek

Ex-directeur S.E. Fireworks R.J. BAKKER heeft na zijn cassatieverzoek (2005) nog twee herzieningsverzoeken ingediend; in 2007 en in 2012. Deze zijn overigens gesneuveld bij de Hoge Raad omdat de constellatie van overheidsrapporten (TNO, NFI, OM, rijksrecherche en commissie Oosting) door de Hoge Raad als vaststaand werd beschouwd.
T.b.v. het 1e herzieningsverzoek (2007) had technisch adviesbureau A. van Gool een deskundigenrapport opgesteld voor de toenmalige advocaat van BAKKER, Mr. M. Goris. Zij koos er toen voor om daarvan slechts een kort uittreksel in te dienen bij de Hoge Raad in de veronderstelling dat de herziening verkregen zou worden en zij de inhoudelijke argumenten kon bewaren voor het gerechtshof. Niet dus.
Deze bevindingen van Van Gool zijn gebundeld in een ordner “Zaak HB LOG. V.a.: 0906” en digitaal in bezit van steller (PvB). Enkele punten uit dat onderzoeklogboek betreffende *‘massa-explosiviteit’* van vuurwerk (verzameld en bewerkt door steller/PvB) zijn:

- Het Hof baseert zich op deskundigenverklaringen (TNO, NFI, MSNP) over *‘Te-veel-en-te-zwaar’*. Deze zijn opgemaakt op basis van waargenomen *‘massa-explosies’* en minder op technisch/chemische reconstructie van het vuurwerk dat er lag.
- Uit omschrijvingen in rapporten van TNO, NFI en MSNP wordt geconcludeerd: *”massa-explosief vuurwerk en derhalve klasse 1.1 met klasse 1.3”*.
- Het begrip *‘massa-explosief’* zou strafrechtelijk bruikbaar zijn wanneer het werd gebruikt als een gefundeerd technisch objectief begrip dat explosieve voorwerpen omschrijft (munitie, vuurwerk, etc.) die bij enkelvoudige ontploffing, op gedefinieerde afstand daarvan bevindende soortgelijke explosieve voorwerpen gelijktijdig (“sympathisch”) doen mee-ontploffen als ware het één explosief voorwerp met de grootte van het aantal dat aan de explosie deelneemt, onafhankelijk van de omgeving of opsluiting van het samenstelsel (onderstreping door steller PvB).
- Wanneer een *‘massa-explosie’* wordt waargenomen, kan en mag niet vanzelfsprekend worden geconcludeerd dat de daaraan ten grondslag gelegen materialen volgens de bij vorig punt gegeven definitie (naar de aard) *‘massaexplosief’* waren, aangezien de factor ‘opsluiting’ een rol kan hebben gespeeld.
- Verschillende binnen- en buitenlandse onderzoeken waarbij, op basis van waargenomen hevige explosies, een (aanvankelijke) conclusie werd getrokken van *‘massa-explosiviteit’* van vuurwerk, bleken na onderzoek niet te leiden naar werkelijk *‘massa-explosief’* vuurwerk in de zin van het gefundeerde technisch begrip.
- Hoe stijver vuurwerk is opgesloten, hoe groter het effect. *‘Massa-explosiviteit’* van vuurwerk kan gecreëerd worden door stevige om- of opsluiting van dat vuurwerk. Bij brandend vuurwerk zal de energie-inhoud vrijkomen, de opsluiting bepaalt hoe hevig. Bij voldoende stijve opsluiting wordt een *‘massa-explosie’* ervaren, waaraan niet noodzakelijk naar de aard *‘massa-explosief’* materiaal ten grondslag ligt. Naar de aard *‘massa-explosief’* (materiaal) zegt iets over de onderlinge reactie (sympathisch); niet primair over het (zichtbare) effect.
- *‘Massa-explosiviteit’* van vuurwerk is een begrip dat in technische- en wetenschappelijke literatuur niet eenduidig is omschreven. Feitelijk verbindt men (TNO, NFI, MSNP en daaruit het Hof Arnhem) het begrip *‘massa-explosie’* aan de reactie van vuurwerk ontstoken in een bepaalde opslagtoestand, nadat tenminste één stuk daarvan ontstoken is en tot ontploffing komt. Het begrip *‘massa-explosie’*

lijkt het effectenscala te dekken van enerzijds *'sympathische detonatie'* tot anderzijds de relatief langzame *'gelijktijdige ontploffing door zo goed mogelijke gelijktijdige ontsteking'*. Uit onderzoeken, met name de UN-classificatietesten voor vuurwerk en de CHAF-onderzoeken, blijkt echter dat het begrip *'massa-explosie'* weinig zegt over het vuurwerk zelf, maar veel meer zegt over de ruimte waarin het opgeslagen vuurwerk in brand geraakte en ontplofte.

- Uit verscheidene buitenlandse onderzoeken en beproevingen (CHAF, Arsenal Research, Dr. Kappl, Abenteuer Wissen) blijkt dat de ruimte waarin zich explosieve materialen of voorwerpen (vuurwerk) zich bevinden, een doorslaggevende rol speelt in de waarneming en benoeming *'massa-explosie'* en de onjuiste conclusie daaruit als zou het naar de aard *'massa-explosief'* materiaal betreffen.
- Tijdens het WP9 gedeelte van het CHAF-project tonen zeecontainers, geladen met relatief laag, als *'niet-massa-explosief'* geklasseerd vuurwerk (klasse 1.4 en klasse 1.3) zich als imposant *'massa-explosief'*. In sommige gevallen treedt zelfs de deflagratie/detonatie transitie op. Feitelijk ontploft primair de container, niet het vuurwerk.
- Bij de opnamen voor het Duitse technische Tv-programma *'Abenteuer Wissen'* blijkt een zeecontainer met een 2.000 kg smeulend papier, een busje met 5 kg zwartkruit en drie 6-inch Shells dusdanig (*'massa-)explosief'* gedrag te vertonen, dat deze stalen zeecontainer geheel wordt vernield (uiteengescheurd in verwrongen stukken).
- De waarschijnlijke oorzaak daarvan is: *Pyrolyse* van het smeulende papier en de vorming van brandbare gassen en poeders die binnen een gesloten container explosief kunnen zijn.
  PvB: Het verschijnsel *'pyrolyse'* en het mogelijk plaatsvinden bij de Vuurwerkramp, worden beschreven in de hoofstukken over Arsenal Research en Dr. Kappl. Ook drs. Vos meldt de mogelijkheid van het plaatsvinden van *'pyrolyse'*.
- Opvallend bij bovengenoemde explosie was dat de drie, mede in de container ingesloten, 6 inch Shells, niet *'massa-explosief'* mee-explodeerden, maar bij de containerexplosie brandend werden uitgeworpen en na ontbrandtijd van het lont pas tot ontploffing kwamen.
- PvB: Deze bevinding (6 inch shells niet naar de aard massa-explosief) wordt bevestigd door de CHAF-proeven, waarbij de 6 inch shells slechts tot *deflagratie* zijn te brengen onder opsluiting, terwijl de verbonden watervallen (klasse 1.3) en de vuurpijlen zonder stok (klasse 1.4) onder opsluiting tot *detonatie* zijn te brengen.
- Toen het Hof Arnhem in 2003 zijn arrest baseerde op het begrip *'massa-explosiviteit'* van vuurwerk, hanteerde het Hof een begrip dat niet op wetenschappelijke wijze aan een natuurkundig effect van het vuurwerk is gerelateerd, maar veel meer betrekking heeft op de opslagruimten van dat vuurwerk. Deze opslagruimten werden door de overheid voorgeschreven, toegestaan of gedoogd.
- Een wetenschappelijk begrip *'massa-explosiviteit'* kan iets zeggen over de ontsteekbaarheid van vuurwerk. Immers (naar de aard) *'Massa-explosief'* vuurwerk zal bij ontsteken en- ontploffen van één artikel, de gehele voorraad doen ontploffen alsof het één gezamenlijk vuurwerkstuk was; ook buiten een ruimte. *'Niet-massa-explosief'* vuurwerk zal dit buiten een ruimte niet doen, doch ín een stevige ruimte met voldoende effect van de opsluiting mogelijk wel.

2.4.4.9.3.1.5 CHAF grote schaal vuurwerktesten

In het door de EU gefinancierde CHAF-project, zie <H.8.10> zijn in de periode 2003-2005 op grote schaal (half- en volgeladen zeecontainers) vuurwerkartikelen getest. Deze testen vonden plaats naar aanleiding van de Vuurwerkramp (2000) in Enschede (NL). Tijdens de looptijd van het project vond ook een vuurwerkramp (2004) in Kolding (DK) plaats, die ook van invloed was op het verdere testprogramma. Doelstellingen van het project waren om:

- Meer inzicht te krijgen in de omstandigheden, bij de bulkopslag van vuurwerk, die de oorzaak zijn van het optreden van een *'massa-explosie'*.
- Een betere testmethode voor vuurwerk te ontwikkelen die, in tegenstelling tot de UN series-6 testreeks voor transportomstandigheden, wél kan voorspellen wanneer vuurwerk *'massa-explosief'* gedrag vertoont bij bulk opslag.

In de rapportage van het laatste werkprogramma (WP10) staan de eindconclusies. Daarbij wordt door de auteurs van de rapportage (waaronder TNO) ervoor gewaakt dat de waarde van de bestaande UN-series-6 testreeks niet in twijfel wordt getrokken. Er staat bijvoorbeeld niet letterlijk dat 'stijve opsluiting' van vuurwerk de *'massa-explosiviteit'* van dat vuurwerk t.o.v. de uitkomsten van de UN-testen verhoogt. Maar er wordt wél diep ingegaan op de voordelen van de toepassing van een drukvat (pressure vessel) bij de testen in Work Programme-8 (WP8). Deze testen van vuurwerk onder druk (opsluiting) gaven beter voorspelbare resultaten voor wat er tijdens de grote-schaalproeven in WP9 in containers zou gaan gebeuren. Aansprekend daarbij is de tabel no. 4 op pag. 14 van de WP10 rapportage, waarin te zien is dat de vuurwerkartikelen getest in WP8 en WP9 (niet alle artikelen dus) heftiger reageren dan vergelijkbare artikelen in WP6 of WP7. Daarbij neemt de mate van stijve opsluiting in de kolommen van links naar rechts toe. De heftigheid van de reacties neemt dan ook toe. Bij S.E. Fireworks was de classificatie van het vuurwerk toegekend volgens de internationaal afgesproken UN-testreeks, dus volgens de series-6 testreeks die is bedoeld voor transportomstandigheden. Het vuurwerk was echter opgeslagen in door de overheid toegelaten en vergunde opslagruimten die door het effect van 'opsluiting' de explosie bij brand véél krachtiger maakte, zie de overeenkomstige uitwerking bij het geteste vuurwerk, zoals weergegeven in voornoemde tabel. Daarom wordt de 'Drukvat-methode' (pressure vessel) in de eindconclusies (blz. 25, D10) ook aanbevolen als verder te ontwikkelen testmethode om het gat, dat de UN-testen laten liggen bij de bepaling van de mate van *'massa-explosiviteit'* van vuurwerk, op te vullen met een geschiktere testmethode. Dus hoewel het zo niet benoemd mag worden in de rapportage, bevestigen de bevindingen van het CHAF project de ongeschiktheid van de UN series-6 testreeks voor de bepaling van eigenschappen van vuurwerk in bulkopslag omstandigheden.

2.4.4.9.3.2 Conclusies 'Massa-explosie'

Uit de beschouwingen van voornoemde vijf onderling onafhankelijke deskundigen, tevens onafhankelijk van de Nederlandse overheid (in één geval (CHAF) onduidelijk), kunnen de volgende conclusies worden getrokken, dan wel niet gerechercheerde onderwerpen van onderzoek worden genoemd:

- **TNO/NFI-definitie van 'massa-explosie'**. TNO en het NFI hanteren bij voortduring het begrip *'massa-explosie'* als een welomschreven explosiemechanisme. Daarbij zou vuurwerk wél of niet de eigenschap kunnen hebben van *'massa-explosiviteit'*. De aard van het vuurwerk bepaalt dit volgens TNO/NFI. Wanneer zich volgens TNO/NFI meerdere vuurwerkartikelen in een doos bevinden en men ontsteekt één artikel, dan bepaalt volgens TNO/NFI het al dan niet sympathisch mee-ontploffen van de andere artikelen in die doos of dat vuurwerk *'massa-explosief'* is of niet.
- **TNO/NFI-definitie onbruikbaar.** Er is gebleken dat met betrekking tot de Vuurwerkramp dit gebruik van het begrip *'massa-explosie'* door TNO/NFI ondeugdelijk en misplaatst is. In de rapportages van TNO/NFI is sprake van niet meer dan een aanname dat er steeds uitsluitend compacte vastestof zogeheten *'massa-explosies'* plaatsvonden in de opslagplaatsen. Dit blijkt totaal onbewezen en is, op basis van buitenlandse literatuur en de opinie van deze deskundigen, onjuist.
- **'Massa-explosie' bij transportclassificatie.** Het begrip *'massa-explosie'* zoals gehanteerd door TNO/NFI is slechts zinnig en als min of meer eenduidig begrip te hanteren bij de strikt omschreven testomstandigheden van de UN series-6, waarbij beperkte hoeveelheden vuurwerk worden getest ter indeling in een gevarenklasse voor transportdoeleinden. Bij dergelijke testen kan inderdaad een compacte vastestof explosie optreden die als *'massa-explosie'* kan worden geduid. Ook zou de omschrijving *'thermische explosie'* gebruikt kunnen worden.
- **Energieafgifte in 2 stappen.** De energieafgifte van in opslag verkerend vuurwerk dat explodeert zal vaak in twee stappen gaan. Daarbij wordt de vastestof-explosie gevolgd door een (tot 4x) krachtiger explosie in de lucht door exploderende wolken van brandstofdeeltjes die gemengd raken met zuurstof en een ontstekingsbron treffen. Dit kan zowel binnen de opslagruimte plaatsvinden (openen opslagruimte) als in de buitenlucht (opstijgende brandstofwolken). Er zijn bij de ramp aanwijzingen gevonden voor beide varianten, dus beiden zijn waarschijnlijk opgetreden in Enschede.
- **Drukopbouw bij opsluiting.** Naast de aangenomen vastestof *'massa-explosie'*, die in werkelijkheid uit meerdere stappen bestaat, is ook van groot belang dat de *'opsluiting'* van het in opslag verkerende vuurwerk een versterkende factor is op de inleidende processen (temperatuur, druk, turbulentie, chemische reacties) die tot explosie leiden.
- **Pyrolyse-mechanisme.** Meerdere deskundigen wijzen op de mogelijkheid, dan wel waarschijnlijkheid, van het optreden van een Pyrolyse-mechanisme, waarbij het verpakkingsmateriaal opsmeult in een zuurstofarme ruimte en er koolstofwolken kunnen ontstaan die explosief worden bij het binnentreden van lucht (zuurstof), zoals bij het bezwijken van deuren/wanden of bij het openen van een deur door een brandweerman of externe invloeden. Volgens de ene deskundige is er voor pyrolyse enige tijd nodig (20-30 min), wat het plaatsvinden ervan bij de ramp minder waarschijnlijk maakt. Volgens de andere deskundige kan pyrolyse zeer snel verlopen (binnen enkele minuten) , wat het plaatsvinden van Pyrolyse erg waarschijnlijk maakt.

- **Stofexplosie(s).** Zowel de voorlaatste- als de laatste grote explosie van de ramp kunnen ten dele of geheel uit een stofexplosie hebben bestaan. Meerdere deskundigen zien aanwijzingen daarvoor in het beschikbare beeldmateriaal en de afgelegde getuigenverklaringen. Een stofexplosie kan optreden bij iedere klasse vuurwerk en zelfs bij op zichzelf onschadelijke stoffen zoals houtzaagsel, suiker en meel. Bij het optreden van (een) stofexplosie(s) vervalt het hele scenario van TNO/NFI over de 'massa-explosies' en zeker over de *'massa-explosieve'* eigenschappen die de explosies zouden hebben veroorzaakt.
- **Incompetentie TNO/NFI.** Relevant bij de voorgaande punten is dat het NFI (en impliciet het TNO) zelf heeft aangegeven niet competent te zijn op het gebied van gedrag van (brandend) vuurwerk in opslagomstandigheden. Het NFI geeft in haar rapport zelf al aan dat nader onderzoek nodig is naar het gedrag van vuurwerk onder opslagomstandigheden. Ook is volgens het NFI onderzoek nodig naar de wijze van classificatie van het vuurwerk voor opslag. Dit wordt ook later in 2001 nog door TNO bevestigd in hun onderzoeksvoorstel aan de EU (het CHAF-project).
- **Buitenlandse literatuur**. Er is wel degelijk (zowel oude als recente) buitenlandse literatuur beschikbaar, die zowel de primaire en secundaire explosiemechanismen binnen de opslagruimte beschrijft als de secundaire explosiemechanismen buiten/boven de opslagruimten verklaart. Zie daartoe onder meer de literatuur verwijzingen van de deskundigen Drs. F. Vos en Dr. A. Dahoe.
- **'Massa-explosie' van minder belang**. Bij het bedrijf S.E. Fireworks was tijdens de Vuurwerkramp hoogstens in de beginfases van de waargenomen explosie(s) sprake van de door TNO/NFI aangenomen compacte vastestof *'massa-explosies'*. De meeste kracht van de explosie(s) werd veroorzaakt door andere mechanismen, zoals de genoemde 'tweede stap' van het explosiemechanisme binnen en/of buiten de opslagruimte en/of het optreden van een stofexplosie.
- **Transport is geen opslag.** TNO/NFI/OM hebben vooringenomen, incompetent en in strijd met de internationale literatuur, het begrip *'massa-explosie'* en de eigenschap *'massa-explosief'*, klakkeloos overgenomen uit de testomstandigheden van de UN series-6. Deze testreeks is echter alleen ontworpen om de eigenschappen van beperkte hoeveelheden vuurwerk, verkerend onder transportomstandigheden, te classificeren. Overigens ook met vraagtekens. Dit is ook de reden waarom in veel andere landen voor een opslagsituatie een ander- dan wel strenger classificatiesysteem wordt gehanteerd dan voor het transport van vuurwerk.
- **Rechter misleid.** Zowel de rechterlijke macht (rechtbank, gerechtshof en Hoge Raad), als de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (COV) onder voorzitter M. Oosting zijn volledig misleid door het verbond TNO/NFI/OM. Als gevolg van:

    - Een door de overheid te beperkt omschreven onderzoeksopdracht.
    - Het verkeren in een ernstige staat van tunnelvisie.
    - De zelf-bevestigde incompetentie betreffende gedrag van vuurwerk.
    - Het niet uit te sluiten *'te-kwader-trouw'* handelen.

  hebben TNO/NFI/OM hun verkeerd tot stand gekomen onderzoeksresultaten als conclusies voorgelegd aan de rechterlijke macht en de COV. Zowel de COV, met onbeperkte budgettaire ruimte, als de rechterlijke macht, met de bevoegdheid tot eigen onderzoek, hebben verzuimd hier nader eigen onderzoek tegenover te stellen.

2.4.4.9.4 'Massa-explosie': Praktijk en testen

Naast de observaties van vijf voornoemde deskundigenbronnen <H.2.4.4.9.3> zijn er ook bevindingen uit de praktijk die er op wijzen dat het verschijnsel *'massa-explosie'* iets anders is dan wat TNO/NFI/OM ons willen doen geloven. Zowel uit testen als uit incidenten/rampen blijkt dat het optreden van een zogenoemde *'massa-explosie'* niet alleen is toe te schrijven aan de aard van het vuurwerk, maar ook aan de opslagomstandigheden. Daarbij deed Nederland helemaal niet aan classificatietesten. Hierna volgen enkele voorbeelden, genomen uit het reviewrapport. Daarbij valt meteen op hoezeer Nederland achterop liep (en waarschijnlijk nog loopt) t.o.v. het buitenland.

2.4.4.9.4.1 Classificatieproeven in Nederland onbestaand

In Nederland waren classificatieproeven nagenoeg onbestaande, zowel voorafgaande aan de ramp. als ook na de ramp. Dit blijkt uit de volgende bronnen:

2.4.4.9.4.1.1 Getuigenverklaring voorzitter VEN

Getuigenverklaring[a] van de toenmalige voorzitter van de Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland, Gerrit Wagenvoort, zoals afgelegd bij het Tolteam van de politie Twente. Enkele citaten:

> *"Ik ben sinds september 1996 voorzitter van de Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland (VEN). Ik was een van de oprichters. … Mij werd bekend via allerlei kanalen, dat het onderzoek van het Tolteam zich toespitste op de classificatie van het evenementenvuurwerk. Door de VEN en in het bijzonder ik zelf, werd in het verleden op aangedrongen op testen van het evenementenvuurwerk om tot een goede classificatie te komen. … Gezien het feit dat ik meerdere keren hier op heb gewezen en daar nul op het rekest kreeg, heb ik mij er tenslotte bij neergelegd. Ik kon met dit classificatieverhaal nergens terecht. Niet voor 1991 bij het Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen, niet bij het Ministerie van Verkeer & waterstaat alsmede het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (Keuringsdienst van Waren) en ook niet bij VROM, welke nu verantwoordelijk is voor de eisen met betrekking tot evenementenvuurwerk. Er was in Nederland dus geen instantie waar ik terecht kon om het evenementenvuurwerk te classificeren."*

2.4.4.9.4.1.2 Vonnis rechtbank

In het vonnis van de rechtbank Almelo komt de rechtbank tot de conclusie dat niemand in Nederland kennis had van een correcte indeling in gevarenklassen van opgeslagen vuurwerk. Het volgende citaat uit het vonnis[b] is veelzeggend:

---

[a] Bron: Proces-verbaal van het Tolteam politie Twente, getuigenverklaring Gerrit Jan Wagenvoort, afgenomen op 20 september 2000. Blz.G4152-G4154 van het Tolteam dossier.

[b] Bron: Vonnis rechtbank Almelo d.d. 2 april 2002, LJN: AE0935, Parketnummer: 08/000120-00.

''De rechtbank is ter gelegenheid van het onderzoek gebleken dat er eigenlijk niemand in Nederland -ook niet de instanties die belast waren met vergunningverlening en de advisering daarbij- enig benul had van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoort te worden. Een classificatie daarvoor is nooit gemaakt, testen zijn nooit gedaan en zelfs een zogenaamde bureauclassificatie heeft nimmer plaatsgevonden. Dit alles anders dan in een veelheid van andere landen, die wel maatregelen op dit gebied hebben genomen."

2.4.4.9.4.1.3 Brief ministerie V&W aan de minister

Op 12 april 2001 schrijft de directeur-generaal Goederenvervoer van het ministerie van V&W aan zijn minister een nota over het gebruik van vervoersclassificatie bij vuurwerk in transport en opslag. Daarin rapporteert hij de resultaten van een onderzoek over classificatie van vuurwerk dat in opdracht van de minister is uitgevoerd.

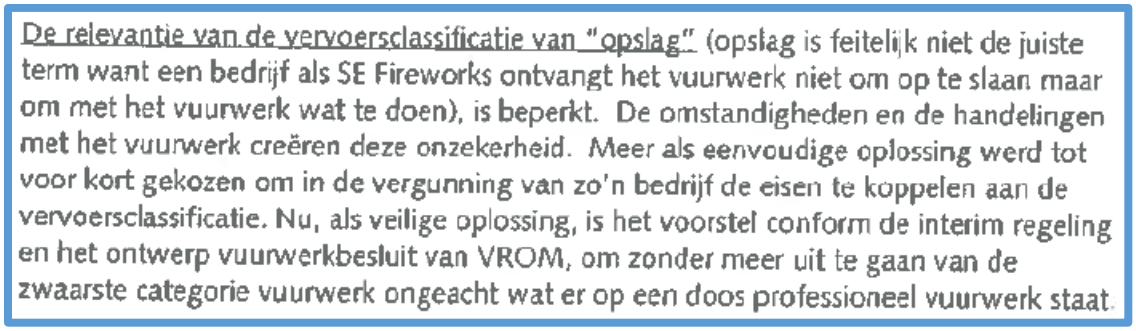

De relevantie van de vervoersclassificatie van "opslag" (opslag is feitelijk niet de juiste term want een bedrijf als SE Fireworks ontvangt het vuurwerk niet om op te slaan maar om met het vuurwerk wat te doen), is beperkt. De omstandigheden en de handelingen met het vuurwerk creëren deze onzekerheid. Meer als eenvoudige oplossing werd tot voor kort gekozen om in de vergunning van zo'n bedrijf de eisen te koppelen aan de vervoersclassificatie. Nu, als veilige oplossing, is het voorstel conform de interim regeling en het ontwerp vuurwerkbesluit van VROM, om zonder meer uit te gaan van de zwaarste categorie vuurwerk ongeacht wat er op een doos professioneel vuurwerk staat.

Figuur 123: Fragment uit brief DG goederenvervoer ministerie V&W, d.d. 12 april 2001, over de ongeschiktheid van de transportclassificatie voor omstandigheden van opslag en bewerking.

2.4.4.9.4.1.4 V&W notitie internationale vergelijking

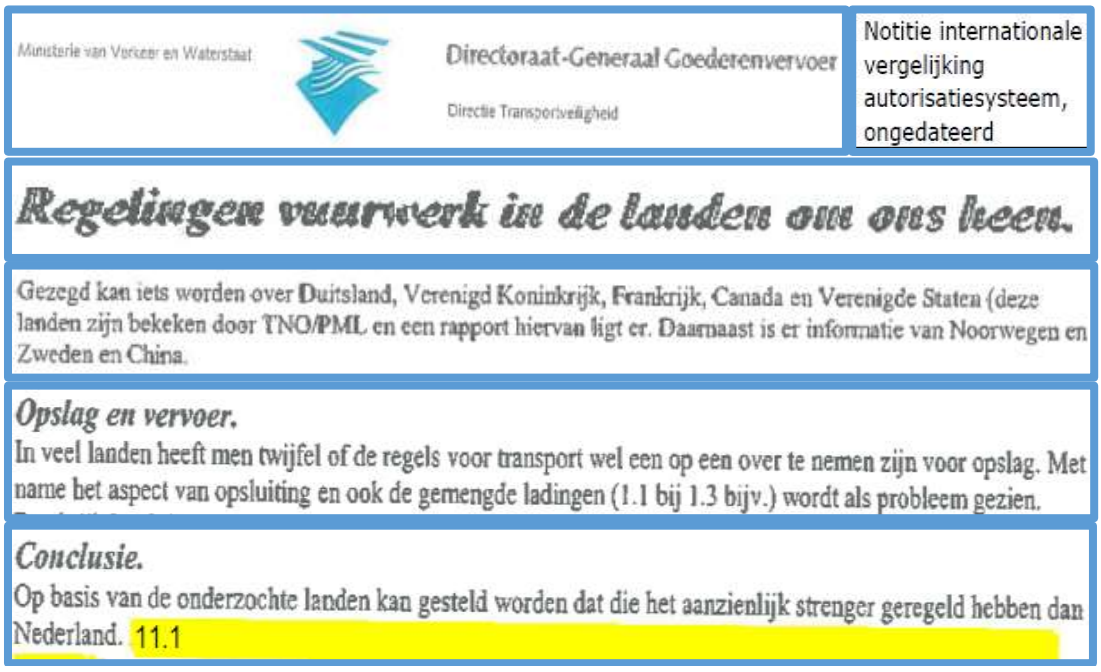

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Directoraat-Generaal Goederenvervoer

Directie Transportveiligheid

Notitie internationale vergelijking autorisatiesysteem, ongedateerd

Regelingen vuurwerk in de landen om ons heen.

Gezegd kan iets worden over Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Canada en Verenigde Staten (deze landen zijn bekeken door TNO/PML en een rapport hiervan ligt er. Daarnaast is er informatie van Noorwegen en Zweden en China.

Opslag en vervoer.

In veel landen heeft men twijfel of de regels voor transport wel een op een over te nemen zijn voor opslag. Met name het aspect van opsluiting en ook de gemengde ladingen (1.1 bij 1.3 bijv.) wordt als probleem gezien.

Conclusie.

Op basis van de onderzochte landen kan gesteld worden dat die het aanzienlijk strenger geregeld hebben dan Nederland. 11.1

Uit deze ongedateerde notitie van het ministerie V&W blijkt dat de regelgeving t.a.v. de classificatie en opslag van vuurwerk in het buitenland strenger is dan in Nederland. Anders dan in Nederland wordt in de meeste andere landen het voor transport ontworpen classificatiesysteem niet blind toegepast voor de opslag van vuurwerk. Zie <H.7.1.1.4.6>.

2.4.4.9.4.1.5 Tolteam-boek van politiewoordvoerder Bollen

Geen enkele bevoegde officiële instantie in Nederland heeft trek in de vuurwerkproeven die, in het kader van het strafrechtelijk onderzoek, dienen plaats te vinden om achteraf een her-classificatie van het vuurwerk te bepalen m.b.t. de Vuurwerkramp. Zelfs de tijdelijke opslag van het in hiertoe beslag genomen een aangekochte vuurwerk is een probleem, want niemand wil het ook maar tijdelijk opslaan. <Noemen instanties>.
Noodgedwongen wordt door de Vuurwerkramp onderzoekers uiteindelijk uitgeweken naar het buitenland. Enkele tekstfragmenten uit het boek, blz. 302/303 van 480 blz.:

> Henny Korswagen en Gerard Looijen, beiden als wachtmeesters KMar toegevoegd aan het Tolteam:
> *"We wisten dat Defensie in Ede plaats had voor de opslag omdat daar ruimte was in de bunkers voor explosieven en munitie. De lokale commandant had al ingestemd, maar die werd teruggefloten door Den Haag. Het was diep- en diep treurig allemaal. Zelfs op de Harskamp waar normaal munitie wordt getest en de EOD bommen laat springen, mocht opeens geen vuurwerk getest worden. Men moest voor de tests uitwijken naar Duitsland."*

> Gerard Fränkel, als milieurechercheur lid van het Tolteam:
> *"Zowel Defensie als VROM deden heel moeilijk over de opslag en het testen van vuurwerk. Classificatietests konden niet meer in Nederland. Ook moest het door ons verzamelde vuurwerk meermaals verhuizen omdat er te veel bij elkaar kwam te liggen. Het is uiteindelijk zover gekomen dat we uit hebben moeten wijken naar een oude raketbasis in Duitsland om tests te gaan doen."*

2.4.4.9.4.2 Culemborg

De werkelijke lessen die uit Culemborg getrokken waren in rapportages die zijn uitgebracht in 1991 en 1992 n.a.v. de vuurwerkexplosie in Culemborg zijn:

1. Vuurwerkbedrijven die zo'n groot effect hebben op de gemeenschap zijn niet meer te handhaven op korte afstand van die gemeenschap. Dit is conform de praktijk in andere landen, waar vuurwerkinrichtingen zich ver buiten de bewoonde wereld bevinden.
2. Niet alleen de aard van het vuurwerk, maar ook de mate van opsluiting van vuurwerk is bepalend voor de kracht van optredende explosies bij brandend vuurwerk.
3. Het verdient overweging om te bezien of vuurwerkopslagen voorzien dienen te worden van een plofdak-constructie, waardoor een veel betere drukafvoer mogelijk is bij brandend vuurwerk in een afgesloten ruimte.

4. Het gedrag van vuurwerk bij brand, ook dat van de laagste subklasse 1.4, is onvoorspelbaar. Zelfs vuurwerk van de subklasse 1.4 kan in bijzondere omstandigheden een zeer heftige explosie veroorzaken.

Met andere woorden. Reeds in de onderzoeksbevindingen van Culemborg zijn de aanwijzingen zichtbaar dat het optreden van een zogeheten *'massa-explosie'* niet alleen is voorbehouden aan vuurwerk dat bij de transportclassificatietests als 'massa-explosief' uit de bus is gekomen. Ook vuurwerk uit de lichtere gevarenklassen, genoemd wordt met name de lichtste klasse 1.4, kan zich onverwacht (lees: *'massa-explosief'*) gedragen. Een van de factoren wordt in de bevindingen ook genoemd, namelijk de mate van opsluiting van het vuurwerk. Zie voor meer details <H.2.2.3>.

2.4.4.9.4.3 Testen n.a.v. Enschede

Nog beschrijving invoegen hoe de classificatietesten na de ramp in 2000 werden uitgevoerd. Op welke punten zijn er aanpassingen geweest van de voorgeschreven UN-reeksen voor transportclassificatie, om te kunnen komen tot een 'massa-explosie' achtige verschijnselen die achteraf een zwaardere classificatie wettigen, zoals door het ingraven van dozen vuurwerk om een effect van opsluiting te bereiken.
<Nog aanpassen>

2.4.4.9.4.4 Kolding (DK)

In Kolding in Denemarken (2004) vond een paar jaar ná Enschede ook een vuurwerkramp plaats. Doordat de Nederlandse autoriteiten weigerden lessen te trekken uit de vuurwerkexplosie in Culemborg (1991) en de ramp in Enschede (2000), is de Denen de gelegenheid onthouden om kennis te nemen van deze lessen uit Nederland. Zij konden daar dus ook geen rekening mee houden. Dat er toch 'slechts' één dodelijk slachtoffer was te betreuren (een brandweerman!) lag puur aan het feit dat:

- In vergelijking met Enschede, zat er meer tijd tussen de initiële escalatie van de ramp en de uiteindelijke hoofdexplosie (als *'massa-explosie'* beschreven).
- Vooraf aan die finale *'massa-explosie'* vertrouwde de brandweer de situatie niet en gaf net op tijd het bevel tot volledige ontruiming van het gebied, waardoor verdere slachtoffers zijn voorkomen.

Ook in Denemarken betrof het uitsluitende en alléén consumentenvuurwerk. In Denemarken kan dit vuurwerk van de gevarenklassen 1.4 en 1.3 zijn. Maar géén klasse 1.1. Dus géén als *'massa-explosief'* geclassificeerd vuurwerk. De zogeheten *'massa-explosie'* was dus ook in Kolding mogelijk zonder dat de transportclassificatie dit heeft voorzien. Zie voor meer details betreffende de ramp in Kolding de paragrafen <H.8.4.8> en <H.8.4.23.1>.

2.4.4.9.4.5 CHAF-project

In hoofdstuk <H.8.10> van deze review is een uitvoerige, door steller (PvB) opgemaakte, samenvatting opgenomen van de rapportages (875 blz.) die zijn uitgebracht in het kader van het EU-gesubsidieerde CHAF-project. TNO was een van de indieners en uitvoerders van dit

project. Daarin werd betoogd dat het project, dat zijn aanleiding vond in de Vuurwerkramp, een verklaring moest vinden voor het afwijkende gedrag van vuurwerk onder opslagomstandigheden. Immers, volgens TNO in het projectvoorstel, kon het gedrag van het vuurwerk bij de ramp niet worden afgeleid uit de classificatie en hoeveelheid van het op de rampdag aanwezige vuurwerk. Een aantal bevindingen uit dit project waren:

- Er bleken aanzienlijke verschillen in gedrag van vuurwerk tussen de testen voor transportclassificatie volgens de UN-series-6 testreeks (Work Programme WP6) en het gedrag van het vuurwerk in bulk opgeslagen in afgesloten zeecontainers (Work Programme WP9).
- De 6 inch shells (mortierbommen) vertoonden aanvankelijk geen *'massa-explosief'* gedrag, maar konden onder opsluiting tot een *'massa-explosie'* worden gebracht. In dit geval niet verder dan het vertonen van deflagratie (explosieve verbranding met een voortplantingssnelheid van minder dan de geluidssnelheid).
- De connected waterfalls (watervallen, gevarenklasse 1.3) en de rockets without stick (60gr. vuurpijlen zonder stok, gevarenklasse 1.4) vertoonden onverwacht veel heftiger gedrag en waren onder opsluiting niet alleen ook tot een *'massa-explosie'* te brengen, maar dan ook nog eens in de vorm van een detonatie (ontsteking door schokgolf met voortplantingssnelheid van sneller dan de geluidssnelheid).
- Er werd een nieuw testsysteem voor de classificatie van vuurwerk ontwikkeld in Work Programme WP8, waarbij gebruik werd gemaakt van een 'pressure vessel' (drukvat), waarbij het vuurwerk onder druk ontstoken en getest kon worden. Dit bleek de eigenschappen van het vuurwerk onder opslagomstandigheden (WP9) beter te kunnen voorspellen dan de UN testreeks-6, bedoeld voor transportclassificatie.

2.4.4.9.4.6 Kappl/brandweer in Oostenrijk

In <H.7.1.13.6> worden een reeks proefnemingen besproken die eind 2005 in Oostenrijk worden uitgevoerd door de Oostenrijkse brandweer onder leiding van explosiedeskundige Dr. Kappl. Daarbij wordt een zeer minimale lading van slechts 5 kg zwart kruit in een blik, tezamen met een pallet beladen met 2000 kg verpakkingsmateriaal (geperst papier/karton), en drie 6 inch shells[a], zich bevindend in een gesloten zeecontainer, aangestoken. Op de beelden is te zien dat bij de eerste proefneming de container niet slotvast wordt afgesloten. De deuren staan ongegrendeld dicht. Deze worden opengegooid door de drukopbouw binnen de container, meteen gevolgd door een steekvlam die door de openslaande deuren naar buiten schiet. Daarna wordt diezelfde container, met dezelfde nog steeds brandende lading, alsnog afgesloten doordat een brandweerman de deuren vergrendeld. Daarop ontstaat er na een aantal minuten plotseling een heftige explosie waarbij de stalen zeecontainer uiteengereten werd en de deur honderd meter verder terechtkwam.

Deze explosie zou door waarnemers zeker als *'massa-explosie'* worden ervaren. Deze proef bewijst dat de mate van afsluiting in dit concrete geval het ontstaan van de zogeheten

[a] Opvallend was dat deze shells, die tegen de bus met 5 kg zwart kruit lagen (zie 'still' uit de video-opname, waar te zien is op welke plaats Dr. Kappl de shells in de container plaatst), niet gelijktijdig mee-explodeerden met de rest van de container, maar enkele seconden later. Dit zou inhouden dat zij wellicht toch niet massa-explosief zijn.

'massa-explosie' faciliteert en niet de aard van de brandbare stoffen die in de container liggen, noch de wijze van ontsteking. Zie voor meer details paragraaf <H.7.1.13.6.3>.

2.4.4.9.4.7 Nederland: ontwikkelingsland of zwart schaap

Een van de hierboven aangehaalde deskundigen liet tijdens een interview met het Parool[a] nog optekenen dat het verbazingwekkend blijft dat een dergelijk evenementenvuurwerk bedrijf door de overheid (gemeente Enschede én Defensie) in een woonwijk was toegelaten[b]. In het artikel van Het Parool wordt hij daarover verder geciteerd als volgt:

> *"Om een vergelijking te maken met bedrijven die gevoelig zijn voor stofexplosies: een grote silo maïzena mag niet eens in een woonwijk staan. Dit ongeluk had in een ontwikkelingsland nog niet kunnen gebeuren."*

In het boek 'Op zoek naar de onderste steen' geschreven door Twentse politiewoordvoerder en historicus Maarten Bollen[c], komt de volgende passage voor:

> *"De directeur van een Spaans vuurwerkbedrijf vertelt dat de zorgen over de kwaliteit en stabiliteit van het Chinese vuurwerk wereldwijd bekend zijn. In Canada bijvoorbeeld mag helemaal geen vuurwerk uit China worden geïmporteerd. In de (internationale) vuurwerkbranche is bekend dat de regels in Nederland veel soepeler zijn. Nederland is daarom de grootste importeur van vuurwerk uit China: ruim 80 procent van het slechte Chinese vuurwerk op de markt komt via Nederland binnen."*

Het beeld dat de achtereenvolgende bewindslieden, verantwoordelijk voor de vuurwerkregelgeving in Nederland, ophangen, als zou Nederland voorop lopen op dit gebied, is in schrille tegenspraak met de werkelijkheid. Nederland was (en is) inderdaad geen ontwikkelingsland, maar het zwarte schaap van Europa en de Westerse wereld.

---

[a] Zie paragraaf <H.3.5.1.7.2.4.3>.

[b] Dit klemt des te meer daar tijdens de review duidelijk is geworden dat het bedrijf S.E. Fireworks zelf weg wilde uit de woonwijk en toestemming had gevraagd aan de gemeente om te mogen verhuizen naar een industriezone buiten de woonbebouwing. De gemeente wees dit af omdat zij economische motieven zwaarder liet wegen dan veiligheid. Zie <H.2.1.2> en <H.2.1.8.1.5>.

[c] Zie paragraaf <H.7.1.1.4.1> en overigens heel <H.7.1.1.4> voor talrijke voorbeelden die laten zien dat de vuurwerkregelgeving aangaande vestiging, bouwvoorschriften, blusvoorschriften en classificatie veel beter is geregeld dan in Nederland.

2.4.4.10 *Explosie bewaarplaats (blz. 46-50/62)*

9 Explosie bewaarplaats

Tijdens het onderzoek ter plaatse is gebleken dat het centrum van de explosie zich heeft bevonden in opslagruimte C11 van de bewaarplaats. Geconstateerd is dat de wapeningsresten van het beton allemaal van C11 afgebogen waren, wat erop wijst dat de explosie in C11 is begonnen.
De explosie van de bewaarplaats volgde ongeveer 67 seconden na de explosie van de Mavo-boxen. Dit duidt erop dat er eerst brand is geweest in de bewaarplaats en dat deze brand(en) de explosie hebben ingeleid.

Figuur 124: NFI-hoofdrapport, blz. 46/62.

9.1.5 Gevolgen van explosie Mavo-boxen

Drukwerking

De explosie van de Mavo-boxen heeft een kracht gehad tussen de 405 en 2140 kg TNT-equivalent. Hierdoor is waarschijnlijk geen ernstige schade veroorzaakt aan de betonnen constructie van de bewaarplaats, maar zijn wel alle deuren van de opslagruimten (zowel aan de zuidzijde als aan de noordzijde) bezweken en naar binnen geslagen. Zie bijlagen P en R.

Vuurbol

De vuurbol ten gevolge van de explosie van de Mavo-boxen had een diameter van ongeveer 85 meter. Dit was ruim voldoende om de gehele bewaarplaats te omvatten en in alle opslagruimten (waarvan de deuren waren bezweken) het vuurwerk te ontsteken. Dit proces kan zijn versterkt doordat waarschijnlijk ook de verpakkingen en het vuurwerk zelf (deels) zijn beschadigd door de drukgolf en bezwijkende deuren.

Uitworp van vuurwerk

Tijdens en na de explosie van de Mavo-boxen is waarschijnlijk een grote hoeveelheid zowel ontstoken als intact vuurwerk over het bedrijfsterrein en de wijde omgeving ervan verspreid. Het is goed mogelijk dat exploderend vuurwerk, of brandende of smeulende resten van geëxplodeerd vuurwerk in en bij C11 terecht zijn gekomen en hebben bijgedragen aan de ontsteking van vuurwerk in C11.

Figuur 125: NFI-hoofdrapport, blz. 47/62.

9.1.6 Conclusie

Het is zeer waarschijnlijk dat ten gevolge van de explosie van de Mavo-boxen (drukgolf in combinatie met de vuurbol en de uitworp van vuurwerk) in meerdere, mogelijk alle, opslagruimten van de bewaarplaats branden zijn ontstaan.

Figuur 126: NFI-hoofdrapport, blz. 47/62.

Dit wijst erop dat in C11 een initiële explosie is geweest en dat vrijwel gelijktijdig de inhoud van de overige opslagruimten is geëxplodeerd.

Afbeelding 13 Explosie bewaarplaats (videobeeld G. Poort).

Het waargenomen massa-explosieve effect van de inhoud van C11 is vergelijkbaar met dat van de inhoud van Mavo-box M7. Voor mogelijke verklaringen voor dit gedrag (zie Explosie Mavo-boxen, Effecten).

Figuur 127: NFI-hoofdrapport, blz. 48/62.

Krater

De krater had een diepte van ongeveer 1.35 meter en een diameter van 13 meter. Het centrum van de krater bevond zich ter hoogte van de achterzijde van C11. De krater strekte zich uit tot delen van de ruimten C9, C13, C12, C14 en C15.
Het gegeven dat er bij de andere opslagruimten van de bewaarplaats geen kraters zijn gevormd maakt duidelijk dat zich in die ruimten geen massa-explosieve reacties hebben voorgedaan. De krater is grotendeels veroorzaakt door de bijdrage aan de explosie van de inhoud van C11.
Op basis van de afmetingen van de krater is de kracht van de explosie geschat op 750 tot 2000 kg TNT-equivalent (zie bijlage P).

Figuur 128: NFI-hoofdrapport, blz. 48/62.

Aan de hand van de geïnventariseerde schade aan gebouwen in de omgeving (constructieschade, weggeslagen dakpannen en ruitbreuk) is uitgerekend dat de kracht van de explosie van de bewaarplaats gelijk was aan die van 4000 tot 5000 kg TNT.
Dit bevestigt dat er vrijwel gelijktijdig minder heftige explosies zijn opgetreden van de inhoud van de overige opslagruimten; op grond van de uitwerking van de inhoud van C11 alleen is de geconstateerde drukwerking niet te verwachten. De inhoud van de overige opslagplaatsen van de bewaarplaats heeft aan de drukwerking bijgedragen. Zie bijlage P.

Figuur 129: NFI-hoofdrapport, blz. 49/62.

Bovenstaande NFI-conclusies zijn gebaseerd op de impliciete (niet uitgesproken) aanname dat er alleen een thermische explosie heeft plaatsgevonden van de opgeslagen inhoud in vaste vorm. Er is geen rekening gehouden met de mogelijkheid van een stofexplosie, waardoor de inhoud van bovenstaande beschouwing volstrekt betekeningloos wordt.

Figuur 130: NFI-hoofdrapport, blz. 50/62. Explosie centrale bunkercomplex

2.4.4.11 *Overige zeecontainers (blz. 51/62)*

10 Overige zeecontainers

Bij het onderzoek ter plaatse is geconstateerd dat een aantal containers (deels) geëxplodeerd was. Na de explosie in E2 zijn alleen de explosies van de Mavo-boxen en de bewaarplaats geregistreerd.
Op de video-opname van G. Poort zijn gedurende 4 minuten na de explosie van de bewaarplaats, behalve vuurwerkgeraas, geen explosies meer hoorbaar.

Figuur 131: NFI-hoofdrapport, blz. 51/62, Ook een aantal containers zijn geëxplodeerd.

Het NFI heeft aan container E2 een centrale plaats toegekend in het escalatiescenario van C2, via C4, naar E2 en verder naar M7 en C11. Van de overige containers zijn er ook een aantal geëxplodeerd. Die heeft het NFI niet benoemd. Dus is nog een aanname nodig.

Tijdens de ontwikkeling van de vuurbol was op de videobeelden van G. Poort en J. Huygens goed te zien dat die uit diverse 'sub-bollen' was opgebouwd. Mogelijk is dit fenomeen mede veroorzaakt door een aantal tegelijk met de bewaarplaats geëxplodeerde containers.

Figuur 132: NFI-hoofdrapport, blz. 51/62, de vuurbol van de explosie van de bewaarplaats bestond uit een aantal 'sub-bollen'. NFI-mogelijkheid dat exploderende containers bijdroegen aan de explosie-effecten van de bewaarplaats.

Dit is weer zo'n typische NFI-redenatie die niets met bewijsconstructies, maar alles met aannames en de opwaardering van aannames heeft te maken. Immers de door het NFI gesignaleerde 'sub-bollen' kunnen om verschillende redenen ontstaan en niet alleen omdat er nog onontplofte containers zijn. Maar het NFI stapt meteen één alinea verder al over van een *'mogelijke'* bijdrage van de containers aan de explosie naar een *'waarschijnlijke'* bijdrage van de containers aan de explosie van de bewaarplaats:

Het is waarschijnlijk dat een aantal exploderende zeecontainers heeft bijgedragen aan de explosie-effecten van de bewaarplaats, met name de brokstukken, de vuurbol en – in mindere mate – de drukgolf.

Figuur 133: NFI-hoofdrapport, blz. 51/62, NFI-waarschijnlijkheid dat exploderende containers bijdroegen aan de explosie-effecten van de bewaarplaats.

2.4.4.12 *Maximum credible event (blz. 52-54/62)*

11 Maximum credible event

Om te onderzoeken of en waar eventueel afwijkingen zijn geweest met de vergunning of waar de vergunning mogelijk aanleiding heeft gegeven tot de opgetreden effecten, is bepaald wat – theoretisch – de ergst denkbare gebeurtenis zou zijn wanneer bij het bedrijf S.E. Fireworks brand zou uitbreken. Dit wordt in de vakliteratuur Maximum Credible Event (MCE) of Maximum Credible Accident (MCA) genoemd. Voor meer uitleg hierover wordt verwezen naar bijlage R.

Figuur 134: NFI-hoofdrapport, blz. 52/62, omschrijving MCE (Maximum credible event)

Ondanks de uit de vakliteratuur afkomstige titel 'Maximum credible event' (MCE), hetgeen grote deskundigheid suggereert bij de auteurs van dit hoofdstuk, bestaat dit hoofdstuk in werkelijkheid volledig uit aannames, veronderstellingen en schijnzekerheden. Het MCE is een simulatie van het maximaal mogelijke ongeluksscenario dat had kunnen plaatsvinden binnen de vergunningsvoorwaarden. Welnu, als er uit de review iets is duidelijk geworden, dan is het dat de aan S.E. Fireworks verleende milieuvergunning geen enkel referentiekader biedt voor de omstandigheden die als veilig kunnen worden beschouwd. De regelgeving in Nederland voor vergunningen op alle voor de ramp relevante terreinen klopte niet:

- De vestigingsvoorschriften voor vuurwerkinrichtingen waren niet in orde. Hoewel uit Culemborg 1991 al was geconcludeerd dat vuurwerkinrichtingen niet bij een woonwijk thuishoorden, ging men hier vrolijk mee door. Tot op de dag van vandaag overigens. Zie <H.2.1.8.1.5>.
- De constructievereisten voor opslagplaatsen van vuurwerk waren niet in orde. Waar in het buitenland ingrijpende drukontlastingsvoorzieningen zijn voorgeschreven, ontbreekt dit in Nederland. Tevens heeft Nederland de afwijkende gewoonte om sprinklers voor te schrijven in vuurwerkopslagplaatsen, ondanks het negatieve effect bij reeds brandend vuurwerk in een opgesloten situatie. Zie <H.2.1.8.1.2-4>.
- De classificatievoorschriften van het vuurwerk waren van iedere realiteit gespeend. Als een van de weinige landen hanteert Nederland voor opslag een classificatiesysteem dat voor transportsituaties is ontworpen. Dit heeft tot gevolg dat de eigenschappen van vuurwerk niet correct worden voorspeld in het geval van brand bij een opslagplaats. Zie bijvoorbeeld <H.2.1.8.1.1>.
- De blusvoorschriften voor de brandweer waren verkeerd. Daar waar in het buitenland bij een brandende vuurwerkopslag veelal een defensieve benadering wordt voorgeschreven, hanteert Nederland een offensieve benadering gebaseerd op de aanname dat klasse 1.4 vuurwerk ongevaarlijk is en als een normale brand benaderd en geblust kan worden. Zie <H.2.1.3>.

Bovendien, dit betekent in aanvulling op de reeds gesignaleerde gemankeerde voorschriften, heeft de overheid ernstige fouten gemaakt die de omvang van de ramp hebben beïnvloed, zowel vooraf als tijdens de ramp:

- Er waren geen controleurs die de classificatie konden verifiëren. Dit betekent dat de classificatie van het ingevoerde vuurwerk niet aangepast kon worden zelfs al zou iemand (toezichthouder, eigenaar opslag) dat hebben gewild. Zie <H.2.1.8.1.1>.
- De vergunningafgifte aan S.E. Fireworks is onregelmatig verlopen. Niet alleen zijn er ongepaste opslagplaatsen en ontbrekende veiligheidsvoorzieningen toegelaten (tijdelijkheid), maar er is ook valsheid in geschrifte gepleegd bij de weglating van klasse 1.1 uit de milieuvergunning. Zie <H.8.3.4.1>. Bovendien ontbraken andere vergunningen <H.2.1.2> en het advies van de brandweer. zie <H.7.1.3>.
- De brandweer heeft de gevarenaanduidingen genegeerd en is toch offensief gaan blussen i.p.v. defensief optreden, waardoor niet alleen onnodige slachtoffers te betreuren zijn, maar er ook een grote oppervlaktebrand kon ontstaan. Zie <H.8.8.2>.

Met deze ernstige tekortkomingen in gedachte is het simuleren van een MCE een zinloze en van iedere realiteit gespeende bezigheid. Het NFI en TNO gaan immers uit van een kloppende regelgeving, een kloppend classificatiesysteem dat de eigenschappen van vuurwerk in opslag goed voorspelt en een brandweer die geen fouten heeft gemaakt en alleen door misleiding van het bedrijf suboptimaal heeft kunnen presteren. Daarmee kan de MCE-simulatie alleen maar worden gekenschetst als een ernstige vorm van volksverlakkerij met grote strafrechtelijke en maatschappelijke gevolgen tot op de dag van vandaag (2019).

Het heeft dan ook geen zin om voor ieder van de elementen van de MCE-simulatie, zoals opgevoerd in het NFI-hoofdrapport, een afzonderlijke weerlegging te formuleren. Het komt steeds weer neer op de bovenstaande fundamentele bezwaren die een zinvolle MCE-simulatie totaal onmogelijk maken.

11.2 Conclusies

De resultaten van het bepalen van de MCE 's wijzen erop dat de gevolgen van een brand bij het vuurwerkbedrijf S.E. Fireworks zich grotendeels zouden beperken tot het bedrijfsterrein. Er is een kleine kans dat een of meer containers openbarsten, waarbij brokstukken (ver) buiten het terrein terecht zouden kunnen komen. Zware explosies zijn niet te verwachten.

Figuur 135: NFI-hoofdrapport, blz. 53/62, Conclusies uit de MCE-simulatie door het NFI.

Het opschrijven van dergelijke conclusies uit een onzinnige MCE-simulatie in het kader van een strafrechtelijk onderzoek naar een ramp met 23 doden, 947 gewonden en een weggevaagde woonwijk, beschouwt steller als een regelrechte misdaad. Zoals in de review is beschreven bewijst de werkelijke toedracht in Culemborg (1991), Enschede (2000), Kolding (2004) en de CHAF-grote schaal proeven in Polen (2005) onweerlegbaar dat ook met het toegestane vuurwerk van de gevarenklassen 1.4 én 1.3, onder de in Nederland toegestane omstandigheden (verkeerde classificatie, vestiging bij woonwijk, onvoldoende drukontlasting, verkeerde blusvoorschriften), er bij een brand in een gewapend betonnen vuurwerkopslag zéér grote explosies kunnen optreden. Daarbij zullen betonblokken als projectielen honderden meters ver geworpen worden, waarbij woonhuizen en kantoorgebouwen als bordkarton zullen worden doorboord.

2.4.4.13 *Conclusies en discussie (blz. 55-57/62)*

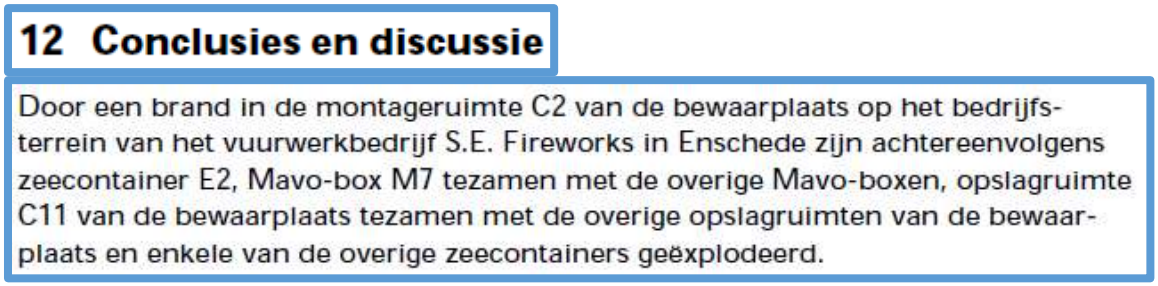

Figuur 136: NFI-hoofdrapport, blz. 55/62, samenvatting van het gereconstrueerde rampscenario C2 -> E2 -> M7 -> C11.

Zoals gebleken in de review zijn deze conclusies in ieder geval discutabel en op onjuiste wijze tot stand gekomen:

- Het staat niet vast dat de brand is begonnen in montageruimte C2. Het plaatsen van het brandbegin in montageruimte C2 kwam de overheid goed uit i.v.m. het overschrijden van de vergunningsvoorwaarden (aanwezigheid vuurwerk buiten werktijd).
- De overslag van de brand van C2 naar C4 is niet juist gereconstrueerd, omdat het gat in de muur dat daarvoor is gebruikt een aanname is, die daarnaast ook nog eens beschikbaar bewijs uitsluit (gevonden stuk muur met afgedichte leidingdoorvoer).
- De branddoorslag naar de inhoud van container E2 is niet bewezen. Zowel de aanhanger is niet bewezen, de brand naast de container E2 is niet bewezen en de branddoorslag door de containerwand is niet waarschijnlijk.
- Uit de beschikbare beelden blijkt dat er reeds sprake is van een escalatiemechanisme bij de bewaarplaats voordat de steekvlam vanuit bunker E2 verschijnt en over de bewaarplaats komt.
- De centrale plaats van Mavo-box M7 in de een-na-laatste explosie is een aanname. De gevonden bodemplaat is niet zeker afkomstig van Mavo-box M7. De omschrijving van de bevindingen van de aangetroffen schade bij de Mavo-boxen is intern tegenstrijdig.
- De centrale plaats van bunker C11 in de laatste explosie is een aanname gebaseerd op een ‘krater’ die geen zuivere krater is, maar tevens het resultaat is van een verzakking wegen een daaronder bevindende holle ruimte.

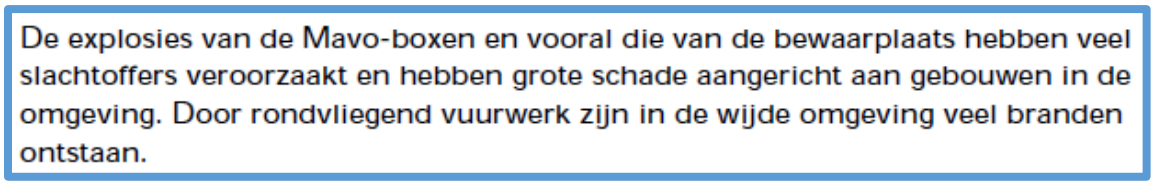

Figuur 137: NFI-hoofdrapport, blz. 55/62: Explosies Mavo-boxen en bewaarplaats hebben veel slachtoffers, grote schade en wijdverbreide branden veroorzaakt.

Niet vermeld is dat een aantal slachtoffers onnodig zijn gevallen door een verkeerde keuze van optreden door de brandweerleiding. Ook is een belangrijk gedeelte van de schade ontstaan doordat nagelaten is, in het kader van *‘defensieve brandbestrijding’*, om de in de omgeving ontstane branden te bestrijden, waardoor een oppervlaktebrand kon ontstaan.

2.4.4.13.1 Conclusies

12.1 Conclusies

De uitworp van vuurwerk uit de montageruimte C2 van de bewaarplaats heeft een brand veroorzaakt naast zeecontainer E2[1]. Tussen de zeecontainers E2 en E15 is een brand ontstaan, waardoor de inhoud van zeecontainer E2 is ontstoken en vervolgens geëxplodeerd. Weggeworpen groot vuurwerk afkomstig uit zeecontainer E2 heeft de deur van Mavo-box M7 ernstig beschadigd en de inhoud ervan ontstoken. Dit heeft (42 seconden na de explosie van E2) geleid tot de heftige explosie van Mavo-box M7 en – vrijwel tegelijk – van de overige Mavo-boxen. Door de drukgolf van deze explosie zijn alle deuren van de bewaarplaats bezweken, waarna de vuurbol de (beschadigde) inhoud ervan heeft ontstoken. Hierdoor is (67 seconden na de explosie van de Mavo-boxen) de inhoud van opslagruimte C11 van de bewaarplaats geëxplodeerd. Vrijwel tegelijk is de inhoud van de overige opslagruimten van de bewaarplaats en van een aantal containers geëxplodeerd.

[1] De brand in C2 is doorgeslagen naar opslagruimte C4 van de bewaarplaats via een gat de muur. De uitworp van vuurwerk uit C4 heeft mogelijk bijgedragen aan het ontstaan van branden op het terrein.

Figuur 138: NFI-hoofdrapport, blz. 55/62: Escalatiescenario in iets meer detail beschreven.

Ook deze weergave in iets meer detail van het door het NFI, op basis van de TNO-bevindingen, uitgewerkte escalatiescenario van de ramp, berust op de al eerder geduide aaneenschakeling van aannames (aangegeven door ‘mogelijk’) die even verder in het betoog tot ‘waarschijnlijk’ worden verheven en tenslotte in de conclusies van het NFI-hoofdrapport terechtkomen. Zo worden deze aannames van het NFI (justitie) door het Openbaar Ministerie (ook justitie) als ‘bewijzen’ gepresenteerd aan de rechter van de rechtbank Almelo, het gerechtshof te Arnhem en de Hoge Raad. Dit komt neer op misleiding van de rechterlijke macht. Enkele van de voorbeelden die door het NFI als conclusie worden benoemd, maar in feite niet meer dan een aanname zijn en dus niet in overeenstemming zijn met al het beschikbare bewijs:

- **Brandaanvang in C2.** Het NFI geeft zelf toe dat er ook andere plaatsen mogelijk zijn waar de brand een aanvang kan hebben genomen. Deskundige Vos toont aan dat er tenminste nog twee plaatsen in aanmerking komen: ruimte C17 en de open ruimte tussen de bewaarplaats en de Mavo-boxen. De ruimte C2 kwam het NFI (en het OM) kennelijk het beste uit in het te ontwikkelen schuldscenario voor het bedrijf S.E. Fireworks.
- **Branddoorslag naar C4.** Het NFI neemt als conclusie op dat de branddoorslag van C2 naar C4 heeft plaatsgevonden door een gat in de tussenmuur. Bij nadere beschouwing blijkt ook dit slechts een aanname te zijn geweest op basis van een vage verklaring. Deze aanname is in strijd met het aantreffen van een stuk muur met een keurig afgedicht gat bij een waterleidingdoorvoer.
- **Brand tussen E2-E15.** Het NFI neemt als conclusie op dat er een brand was tussen de containers E2 en E15, die lang genoeg duurde om branddoorslag te kunnen veroorzaken naar de inhoud van E2. In de review is gereconstrueerd hoe het NFI, op basis van bevindingen ven het IBR, tot de aanname van deze brand is gekomen. Het

lijkt er op dat justitie (NFI/OM) deze brand heeft verzonnen om het scenario van escalatie van brand naar ramp kloppend te krijgen.

- **Aanhanger tussen E2-E15.** Hetzelfde geldt voor de aanhanger die verantwoordelijk zou zijn geweest voor de brand tussen E2 en E15. Er zijn geen bewijzen dat deze aanhanger daar stond of überhaupt heeft bestaan en in brand stond. Het NFI.TNO hebben aan deze aanhanger bovendien ideale specificaties toegekend i.v.m. het gemakkelijk in brand geraken en het langdurig kunnen blijven branden.
- **Branddoorslag wand E2.** Het NFI/TNO stellen dat de branddoorslag van een zeecontainerwand mogelijk is en dat dit uit proefnemingen is gebleken. Daarvan zijn geen bewijzen beschikbaar. Wél bewijs is beschikbaar van een door de Oostenrijkse brandweer uitgevoerde proef, onder leiding van explosiedeskundige Dr. Kappl, waaruit blijkt dat een dergelijke branddoorslag helemaal niet voor de hand ligt.
- **Steekvlam uit E2.** Het NFI stelt dat zowel de steekvlam uit container E2 als de uitworp van brandend vuurwerk uit deze container, verantwoordelijk zijn voor het verdere vervolg van het escalatiescenario van de ramp richting Mavo-boxen en bewaarplaats. Echter op beschikbare beelden is te zien dat er reeds escalatie plaatsvindt bij de bewaarplaats vóórdat de steekvlam en de uitworp van vuurwerk plaatsvinden vanuit container E2.
- **E2-vuurwerk door deur M7.** Op basis van geconditioneerde proeven met shells vlak bij een garagedeur bevestigd, waarbij de deur beschadigd raakte dan wel doorboord raakte, is aangenomen door het NFI/TNO dat dit ook daadwerkelijk is gebeurd bij de uitworp van shells die in de container E2 zouden zijn opgeslagen. Geen bewijs, maar een aaneenschakeling van aannames.
- **De krater onder C11.** Het zwaartepunt van de laatste explosie wordt toegeschreven aan de opslagruimte bunker C11. Dit vanwege de daar aanwezige ‘krater’ bij de plaats waar bunker C11 heeft gestaan. In de review is gereconstrueerd dat deze krater niet alleen het gevolg is van de explosie van vuurwerk, maar tevens het gevolg is van een verzakking vanwege de onder bunker C11 aanwezige holle ruimtes. Deze zijn ontstaan als gevolg van het inklinken van het op een voormalige kolenopslag gestorte puin, waarop de bodemplaat van bunker C11 is gestort. Daarom is de indrukking van de betonnen bodemplaten het grootst op die plaats. Niet vanwege het vuurwerk. Ook is selectief shopgedrag vertoond bij het kunnen plaatsen van Titanium shells 6 inch in bunker C11. Dit vuurwerk werd door TNO/NFI als het meest gevaarlijke vuurwerk beschouwd. Ten onrechte zoals later bleek bij de CHAF-proeven 2005 in Polen.
- **Massa-explosiviteit vuurwerk.** *‘Massa-explosie’* kan zowel deflagratie als detonatie zijn, waartussen een belangrijk verschil zit. Ook drukt de term niet uit welke omstandigheden veroorzaken dat het ene exploderende artikel de andere artikelen in dezelfde opslag kan meenemen in de gezamenlijke heftige explosie. Door TNO/NFI wordt gesuggereerd dat vuurwerk naar de aard ‘massa-explosief’ is of niet en daarom eenvoudig is in te schalen in de gevarenklasse 1.1 of niet. Daarbij gaat het NFI voorbij aan de ‘massa-explosieve’ eigenschappen van lichter vuurwerk die onder opsluiting en/of opwarming toch kunnen optreden ondanks de indeling in de onschuldige gevarenklasse 1.4. Voor meer details kan verwezen worden naar de uitgebreide beschouwing dienaangaande in <H.2.4.4.9.3>.

Wat betreft de oorzaak van de brand in de montageruimte C2 van de bewaarplaats kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

- Het is hoogst onwaarschijnlijk dat de brand is ontstaan door een (bom-) aanslag. Er zijn geen aanwijzingen verkregen voor brandstichting. Voor zover nog onderzocht kon worden, zijn geen sporen gevonden van sabotage of defect aan installaties of apparatuur.
- Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor werkzaamheden bij het bedrijf op het moment van het ontstaan van de brand. Het is niet uit te sluiten dat de brand in C2 is veroorzaakt door eerdere werkzaamheden of door gebrek aan arbeidsveiligheid.
- Zelfontbranding door weersomstandigheden of instabiliteit van vuurwerk is hoogst onwaarschijnlijk. Nog onvoldoende duidelijk is of gedroogd Flashkoord had kunnen leiden tot zelfontbranding.

Figuur 139: NFI-hoofdrapport, blz. 55/62: Conclusies over oorzaak brand in montageruimte C2.

- Deze conclusies betreffende de brand in de montageruimte C2 gaan uit van een aanvang van de brand in montageruimte C2. Dat staat echter niet vast. Er zijn alternatieve locaties voor de aanvang van de brand. Zie twee bladzijdes terug onder het punt ‘Brandaanvang in C2’. Dit is onvoldoende onderzocht. Kennelijk kwam een start van de brand in de montageruimte erg goed uit.
- Dat er geen aanwijzingen zijn gevonden voor werkzaamheden bij het bedrijf op het moment van het ontstaan van de brand is onjuist. Er zijn zelfs veel aanwijzingen gevonden dat er personen aanwezig waren op het bedrijfsterrein direct voorafgaande aan het ontstaan van de brand, maar deze aanwijzingen zijn niet onderzocht of genegeerd. Zie <H.7.1.9>. Het scenario van een ‘bedrijfsongeval kwam het OM niet goed uit.

Als de situatie bij het vuurwerkbedrijf S.E. Fireworks geheel conform de in de vergunning ingevolge de Wet Milieubeheer gestelde voorwaarden zou zijn geweest had de brand in de montageruimte C2 van de bewaarplaats niet kunnen escaleren tot de heftige explosies die op 13 mei 2000 hebben plaatsgevonden.

Figuur 140: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: Wanneer S.E. Fireworks zich aan de vergunning had gehouden had brand C2 niet zo kunnen escaleren.

Deze conclusie is afgeleid van de kunstmatige exercitie van het NFI die het ‘Maximum Credible Event’ (MCE) is genoemd. Het NFI suggereert daarmee dat op basis van de bestaande regelgeving en de aan het bedrijf verleende milieuvergunning deze ramp nooit had kunnen plaatsvinden. Er is reeds uitgebreid beschreven wat er aan de regelgeving mankeerde, zie met name geheel hoofdstuk <H.6>. Ook is er beschreven wat er aan de milieuvergunning mankeerde, zowel inhoudelijk als qua procedure en afgifte van de vergunning, zie <H.8.3.4.1> en over het ontbreken van de overige vergunningen. Zie <H.x.x>. Samenvattend is reeds beschreven in <H.2.4.4.11> dat de MCE-exercitie gespeend is van enig bewijs en bol staat van verkeerde aannames. Met de wetenschap van nu heeft steller de MCE-exercitie van het NFI het label ‘misdadig’ gegeven.

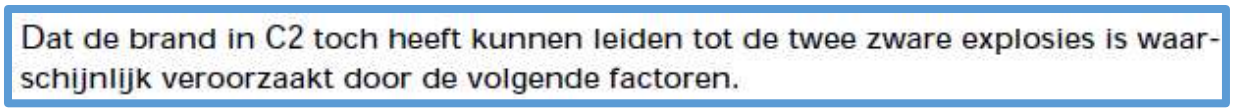
Dat de brand in C2 toch heeft kunnen leiden tot de twee zware explosies is waarschijnlijk veroorzaakt door de volgende factoren.

Figuur 141: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: De brand in C2 leidde tot de zware explosies.

Bovenstaande conclusie is gebaseerd op het vroegtijdig (11 september 2000) door Justitie[a] opgestelde scenario waarlangs de escalatie van brand tot ramp zich zou hebben voltrokken. Zie <H.2.1.8.3.9> voor het opstellen van het scenario en de leidende rol van Justitie daarin. Zie tevens <H.8.8.1.4-5> voor de inspanningen om alsnog ondersteunend bewijs te vinden voor de brand en de aanhanger binnen dit scenario.

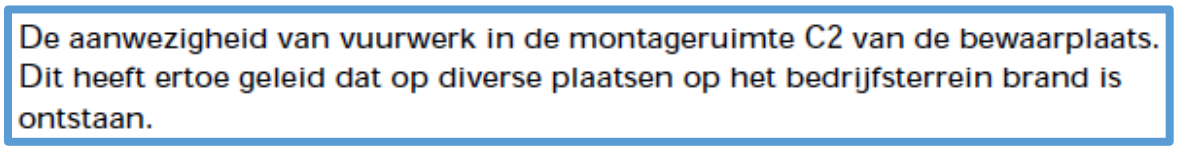
De aanwezigheid van vuurwerk in de montageruimte C2 van de bewaarplaats. Dit heeft ertoe geleid dat op diverse plaatsen op het bedrijfsterrein brand is ontstaan.

Figuur 142: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: De aanwezigheid van vuurwerk in C2.

Slechts staccato weergave van elders onderbouwde weerleging NFI-aannames:

- Brandaanvang in C2 staat niet vast.
- Andere alternatieven beschikbaar en onvoldoende onderzocht.
- Uitworp vuurwerk staat niet vast.
- Doorslag naar belendende ruimte C4 staat niet vast.
- Mechanisme waarmee doorslag kon gebeuren staat niet vast.
- Het is onduidelijk of er al dan niet werd gewerkt vooraf aan de ramp.
- Het is niet duidelijk of er sprake was van ‘onderhanden werk’, waardoor er vuurwerk mocht liggen in ruimte C2.

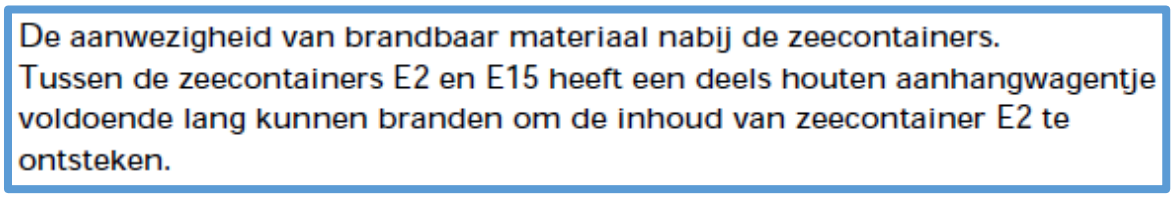
De aanwezigheid van brandbaar materiaal nabij de zeecontainers. Tussen de zeecontainers E2 en E15 heeft een deels houten aanhangwagentje voldoende lang kunnen branden om de inhoud van zeecontainer E2 te ontsteken.

Figuur 143: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: Het houten aanhangertje tussen E2 en E15.

Slechts staccato weergave van elders onderbouwde weerleging NFI-aannames:

- De brand waarvan sprake is tussen E2 en E15 is niet bewezen, maar aangenomen.
- Er is geen bewijs dat daar überhaupt is geblust door de brandweer.
- Aanhanger die de bron van de brand zou zijn geweest, stond daar niet en bestond überhaupt niet.
- Het opgestelde ‘profiel’ van de aanhanger, hout met rubberen banden, is ideaal voor aangenomen scenario.
- Branddoorslag op de door het NFI aangegeven wijze door de containerwand van E2 is onwaarschijnlijk.

[a] Het Ministerie van Justitie bepaalde kennelijk het escalatiescenario. Immers: Justitie was ter vergadering vertegenwoordigd door zowel het NFI als het OM, Justitie deed de voorstellen, formuleerde de conclusies en was notulist. Ook de vergaderlocatie was bij Justitie. Verder aanwezig waren Tolteam/TR, TNO en vertegenwoordigingen cie Oosting en rijksinspecties.

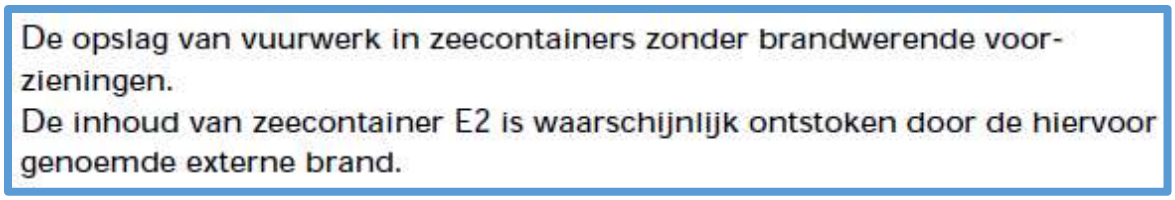
De opslag van vuurwerk in zeecontainers zonder brandwerende voor-
zieningen.
De inhoud van zeecontainer E2 is waarschijnlijk ontstoken door de hiervoor
genoemde externe brand.

Figuur 144: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: Container E2 was niet brandwerend gemaakt.

Slechts staccato weergave van elders onderbouwde weerleging NFI-aannames:

- Brandwerende voorzieningen waren onvolledig voorgeschreven en gebruik van de huidige containers werd toegestaan in verband met de tijdelijkheid van vergunning.
- Tijdens controles door gemeente en Milan werden nooit opmerkingen gemaakt over een ontbrekende brandwerendheid.
- Branddoorslag op de door het NFI aangegeven wijze door de containerwand van E2 is onwaarschijnlijk.

Ontstaan van een vlamtong en uitworp van ontstoken vuurwerk bij de vuur-
werkbrand in zeecontainer E2.
De uitworp van ontstoken zwaar vuurwerk heeft waarschijnlijk geleid tot
brand in een of meer Mavo-boxen en mogelijk in een of meer opslagruimten
aan de zuidzijde van de bewaarplaats.

Figuur 145: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: E2 is door vlamtong en vuurwerkuitworp de bron van verdere escalatie.

Slechts staccato weergave van elders onderbouwde weerleging NFI-aannames:

- Ook dit onderdeel van het NFI-scenario is gebaseerd op aannames die tot conclusie werden verheven.
- De sleutelwoorden ‘waarschijnlijk’ en ‘mogelijk’ figureren zoals gebruikelijk in de NFI-rapportage.
- De vlamtong en het uitgeworpen vuurwerk uit E2 verschenen pas op het moment dat de escalatie in de bewaarplaats al was aangevangen.
- De aanduiding ‘zwaar’ vuurwerk is een verwijzing naar de eindconclusie van ‘Te-veel-en-te-zwaar’ vuurwerk. Het bedrijf deed echter in zwaar vuurwerk, namelijk evenementenvuurwerk. Dat was toegestaan.

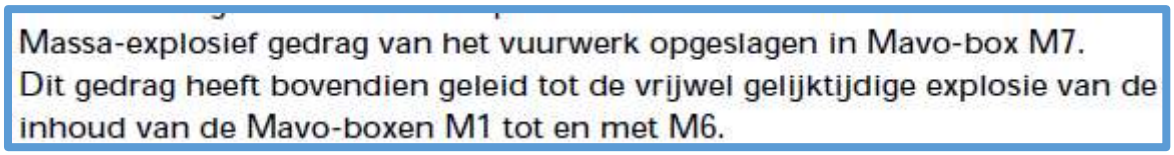
Massa-explosief gedrag van het vuurwerk opgeslagen in Mavo-box M7.
Dit gedrag heeft bovendien geleid tot de vrijwel gelijktijdige explosie van de
inhoud van de Mavo-boxen M1 tot en met M6.

Figuur 146: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: Het massa-explosief gedrag van vuurwerk in Mavo-box M7.

Slechts staccato weergave van elders onderbouwde weerleging NFI-aannames:

- Elders is uiteengezet dat de NFI-uitdrukking *‘massa-explosief’* gedrag niets zegt over de toelaatbaarheid ervan binnen de vergunning. De uitdrukking is niet eenduidig en kan verschillende soorten explosies inhouden: thermische- of stofexplosie en deflagratie of detonatie.
- Bovendien is *‘massa-explosief’* gedrag niet zozeer afhankelijk van de aard van het vuurwerk als wel van de omstandigheden waaronder het is opgeslagen. Klasse 1.4 vuurwerk kan bij bepaalde omstandigheden ook ‘massa-explosief’ gedrag vertonen.

Massa-explosief gedrag van het vuurwerk opgeslagen in opslagruimte C11 van de bewaarplaats.
Dit gedrag heeft bovendien geleid tot de vrijwel gelijktijdige explosie van de inhoud van andere opslagruimten in de bewaarplaats en waarschijnlijk ook enkele zeecontainers.

Figuur 147: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: Het massa-explosief gedrag van vuurwerk in bunker C11.

Slechts staccato weergave van elders onderbouwde weerleging NFI-aannames:

- Elders is uiteengezet dat de NFI-uitdrukking *'massa-explosief'* gedrag niets zegt over de toelaatbaarheid ervan binnen de vergunning. De uitdrukking is niet eenduidig en kan verschillende soorten explosies inhouden: thermische- of stofexplosie en deflagratie of detonatie.
- Bovendien is *'massa-explosief'* gedrag niet zozeer afhankelijk van de aard van het vuurwerk als wel van de omstandigheden waaronder het is opgeslagen. Klasse 1.4 vuurwerk kan bij bepaalde omstandigheden ook 'massa-explosief' gedrag vertonen.
- De 'krater' onder C11 die geen echter krater is.
- Het shoppen in afgelegde verklaringen om gewenst 'zwaar vuurwerk' in bunker C11 geplaatst te krijgen bij de reconstructie.

Opstelling van zeecontainers en Mavo-boxen ten opzichte van de bewaarplaats.
De zeecontainers en Mavo-boxen bevonden zich op korte afstand tegenover de zuidelijke opslagruimten van de bewaarplaats.

Figuur 148: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: De opstelling van de zeecontainers en de Mavo-boxen t.o.v. de bunkers.

Slechts staccato weergave van elders onderbouwde weerleging NFI-aannames:

- De plaatsing van de zeecontainers en de Mavoboxen ton opzichte van de bewaarplaats was bekend bij zowel Milan als bij de gemeente. De plaatsing en opstelling was toegestaan in verband met de tijdelijkheid van vergunning.
- Tijdens controles door gemeente en Milan werden nooit opmerkingen gemaakt over de opstelling van de opslagruimtes voor vuurwerk.

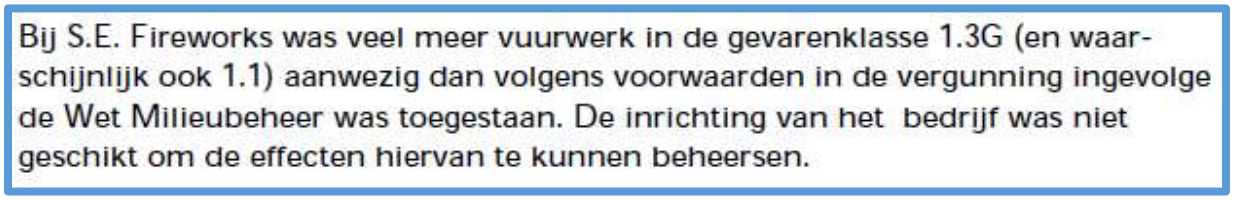
Bij S.E. Fireworks was veel meer vuurwerk in de gevarenklasse 1.3G (en waarschijnlijk ook 1.1) aanwezig dan volgens voorwaarden in de vergunning ingevolge de Wet Milieubeheer was toegestaan. De inrichting van het bedrijf was niet geschikt om de effecten hiervan te kunnen beheersen.

Figuur 149: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: De opslag van 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk en het ontbreken van daarbij passende veiligheidsvoorzieningen.

Slechts staccato weergave van elders onderbouwde weerleging NFI-aannames:

- De reconstructie van de voorraad vuurwerk die op de rampdag bij S.E. Fireworks lag was een farce met een vooringenomen uitkomst.
- Er lag geen 180, 170, noch 160 ton, maar slechts 120 ton vuurwerk op de rampdag.
- De her-classificatie van het vuurwerk is op onwetenschappelijke wijze gebeurd.

2.4.4.13.2 Discussie

2.4.4.13.2.1 Onvoldoende gegevens

12.2 Discussie

Uitgaande van de schadebeelden (krater, effecten van drukwerking) zijn de krachten van de explosies van de Mavo-boxen en bewaarplaats uitgedrukt in TNT-equivalenten; de kracht van een explosie van een vergelijkbare hoeveelheid TNT. Voor de omrekening van TNT-equivalenten naar (bruto) hoeveelheden vuurwerk zijn de beschikbare gegevens over de inhoud van de diverse opslagruimten op het moment van de explosies niet toereikend. Hiervoor is een nauwkeuriger opgave nodig van het vuurwerk in de diverse opslagruimten, vooral kwantitatief.
Vervolgens dienen de desbetreffende soorten vuurwerk te worden geanalyseerd en getest om de bijbehorende omrekeningsfactoren te kunnen bepalen.
Ditzelfde geldt ook voor de berekening van de hoeveelheid vuurwerk op basis van de grootte van de waargenomen vuurbollen.

Figuur 150: NFI-hoofdrapport, blz. 57/62: Uit krater en omgevingsschade zijn TNT-equivalenten explosiekracht berekend

Uit bovenstaande passage blijkt nogmaals het hoog aannamegehalte van de bevindingen uit het NFI-hoofdrapport. De TNT-equivalenten kunnen niet uit de omvang van de krater worden berekend <H.x.x>. En het NFI geeft zelf al aan dat er onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om een TNT-equivalent terug te rekenen naar de hoeveelheid en de zwaarte van het vuurwerk dat er gelegen moet hebben op de rampdag. Los van de ontbrekende gegevens die het NFI zelf al signaleert komt daar nog de mogelijkheid van het optreden van een stofexplosie bij. Zie <H.x.x>.

Een nauwkeuriger en wetenschappelijk verantwoorde analyse van tenminste de laatste en krachtigste explosie van de Vuurwerkramp zal plaatsvinden naar directe aanleiding van dit reviewrapport. Het is de bedoeling dat dit gebeurt in de vorm van een wetenschappelijk artikel dat onderworpen zal worden aan de gebruikelijke peer-review die nodig is voordat het in een wetenschappelijk blad gepubliceerd kan worden.

2.4.4.13.2.2 Onvoldoende kennis gedrag vuurwerk in opslag

De huidige kennis en expertise over het gedrag van vuurwerk onder opslag-condities zijn onvoldoende. Om vragen op dit gebied te kunnen beantwoorden dient nader onderzoek verricht te worden vooral naar de volgende aspecten van het gedrag van vuurwerk.

- Vuurwerk onder opslagcondities in relatie tot de classificatiecriteria (gevaren-klassen).
- Onverpakt vuurwerk, vooral dat in gevarenklasse 1.3 en beschadigd vuurwerk of vuurwerk waarvan de verpakking is beschadigd.
- Vuurwerk in verschillende gevarenklassen, wanneer dat bij elkaar wordt opgeslagen.
- Mogelijkheden van een gelijktijdige explosie van vuurwerk in afzonderlijke opslagruimten (ontstekingsmechanismen voor sympathische reactie).

Figuur 151: NFI-hoofdrapport, blz. 57/62, De huidige kennis en expertise over het gedrag van vuurwerk onder opslagcondities zijn onvoldoende.

Het NFI geeft hier zelf aan dat de bij hen aanwezige kennis en expertise onvoldoende zijn om het gedrag van vuurwerk onder opslagcondities te kunnen verklaren. Dat er in zijn algemeenheid onvoldoende kennis zou zijn is minder evident. Ten eerste worden er in het buitenland strengere classificaties, bouw- en blusvoorschriften toegepast bij vuurwerk onder opslagcondities. Ten tweede geeft de deskundige drs. Vos in zijn analyse van het NFI-rapport aan dat er wel degelijk internationale literatuur beschikbaar is die in deze kennislacune kan voorzien én dus had kunnen voorzien.

2.4.4.13.2.3 Bruikbaarheid transportclassificatie

Het verdient aanbeveling nader onderzoek te verrichten naar bruikbaarheid van de huidige methoden voor (transport)classificatie van vuurwerk. Niet alleen met betrekking tot het transport van vuurwerk, maar vooral met betrekking tot opslag (vergunningverlening ingevolge de Wet Milieubeheer).

Figuur 152: NFI-hoofdrapport, blz. 57/62, Het verdient aanbeveling onderzoek te verrichten naar de correctheid van de huidige classificatiemethode

Voor meer details, zie <H.2.1.8.1.1> en <H.7.1.1.4>. Hieronder alleen de hoofdpunten.

2.4.4.13.2.3.1 Rijksambtenaar VROM/V&W

De eigenaren van S.E. Fireworks konden niet worden aangesproken op de juistheid van de classificatie en etikettering van het door hen gehanteerde vuurwerk. Dit gold voor de aflevering, het derdenvervoer, de nederlegging, de opslag en de opschriften op het vuurwerk. Zo golden voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van vuurwerk in 2000 geen regels voor de classificatie van professioneel vuurwerk en consumentenvuurwerk. Op basis van de zogenaamde koppelingsbepalingen kon S.E. Fireworks vertrouwen op de juistheid van de informatie over de classificatie en etikettering van het ten vervoer aangeboden vuurwerk; zij vielen op dat vertrouwen niet aan te spreken. Met betrekking tot de opslag van het vuurwerk binnen S.E. Fireworks waren de regels voor de opschriften gebaseerd op de vervoersdocumentatie. Zolang S.E. Fireworks zich daaraan hield (en dit was het geval) waren zij ook hier niet aan te spreken op eventuele foutieve opschriften.

2.4.4.13.2.3.2 Rechtbank Almelo

De rechtbank is ter gelegenheid van het onderzoek gebleken dat er niemand in Nederland - ook niet de instanties die belast waren met vergunningverlening en de advisering daarbij- enig benul had van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoort te worden. Een classificatie daarvoor is nooit gemaakt, testen zijn nooit gedaan en een bureauclassificatie heeft nimmer plaatsgevonden. Dit alles anders dan in een veelheid van andere landen, die wel maatregelen op dit gebied hebben genomen.

2.4.4.13.2.3.3 TNO-rapport Haarman Vuurwerk

Vanwege geconstateerde afwijkingen van de milieuvergunningen is de conclusie dat het in de milieuvergunning geëiste niveau van brand- en explosieveiligheid niet gehaald wordt. TNO twijfelt aan de juistheid van de gevarenklasse aanduidingen op transportverpakkingen van bepaalde artikelen evenementenvuurwerk. Her-classificatie van die artikelen kan hierover duidelijkheid verschaffen. Omdat deze problematiek landelijk geldt, ligt hier een rol voor de rijksoverheid.

2.4.4.13.2.3.4 Brief ministerie V&W

Op 12 april 2001 schrijft de DG Goederenvervoer ministerie V&W aan zijn minister een nota over het gebruik van vervoersclassificatie bij vuurwerk in transport en opslag. Hij rapporteert de resultaten van een onderzoek over classificatie van vuurwerk dat in opdracht van de minister is uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de in Nederland toegepaste transportclassificatie ongeschikt is voor opslagcondities. Dit was al bekend tijdens de formulering van de tenlastelegging tegen S.E. Fireworks door het OM en ook vóór het Kamerdebat over het optreden van de overheid bij de Vuurwerkramp.

2.4.4.13.2.3.5 Vergaderverslag VL/RVI – TNO/PML

Op 30 juni 2000, zes weken na de Vuurwerkramp, komen VL/RVI en TNO/PML bijeen om over de classificatieproblemen van vuurwerk te overleggen. Zij bereiken gezamenlijke conclusies, waaruit blijkt dat bij de in Nederland beschikbare vuurwerkinspecteurs de technische kennis ontbreekt om te kunnen controleren van welke classificatie het te controleren vuurwerk is. Dit probleem is vooral aanwezig bij professioneel vuurwerk (zoals dat ook door S.E. Fireworks werd gevoerd). Letterlijk staat er:

> *"Professioneel vuurwerk is zeer divers en kan (door de RVI-inspecteurs) op geen enkele wijze worden herkend als zijnde behorend bij een classificatiecode."*

Onder zulke omstandigheden kan van de S.E. Fireworks directie niet verwacht worden dat zij wisten dat hun legaal onder de classificatiecode 1.4 ingevoerde vuurwerk, naderhand door de Nederlandse autoriteiten zou worden her-geclassificeerd.

2.4.4.13.2.3.6 CHAF-grote schaalproeven.

Zoals uit de inleidende tekst van het CHAF-project blijkt, bestaan er geen deugdelijke classificatietests voor vuurwerk. Niet voor transport en zeker niet voor opslagsituaties. De huidige classificatiemethode was eigenlijk ontworpen voor het vervoer van munitie en explosieven, niet voor vuurwerk. Daarom voorspellen de huidige gevarenklassen ook niet juist de eigenschappen van vuurwerk en zeker niet wanneer in opslagcondities en onder opsluiting. Een van de doelstellingen van het CHAF project was om een aanzet te geven tot een betere testreeks die kan leiden tot een betere classificatiemethode die de eigenschappen van vuurwerk in opslagcondities beter voorspelt dan de huidige methode.

2.4.4.13.2.3.7 Classificatie buitenland

Boek over Tolteam. Nederland gaat heel anders met classificatie om dan de rest van Europa. In andere landen was de regelgeving strenger en was de opslag heel anders geregeld dan in Nederland. Vuurwerkbedrijven stonden ver buiten de stad. De classificatie van vuurwerk in Nederland is goed mis. In andere landen worden de risico's van evenementenvuurwerk hoger ingeschat. In Frankrijk mag de brandweer een vuurwerkbrand niet blussen vanwege de risico's. De depots liggen vaak verder uit elkaar, gescheiden door een aarden wal. De regels zijn strenger v.w.b. de afstand tussen bewaarplaatsen, brandwerendheid deuren, testrapporten van vuurwerk, classificatie van vuurwerk, controle op de opslag van vuurwerk en de afstand tot de bewoonde wereld. In Engeland, Frankrijk, Duitsland, Spanje, de VS en Canada is men strenger en zijn de regels beter op orde. De internationale vuurwerkbranche

maakt gebruik van de soepele regels in Nederland, waardoor 80 procent van het Chinese vuurwerk op de EU-markt komt via Nederland als lager geclassificeerd.

Deskundige Drs. Vos wijst er op dat in Nederland het *'vuurwerkgedrag bij brand in opslag'* weliswaar als kennisprobleem wordt erkend, maar binnen het strafproces, tot en met de Hoge Raad al herhaald gevoerd, niet deskundig is opgelost.
Hij wijst op buitenlandse literatuur hierover, waarin veel meer kennis voorhanden is dan door de Nederlandse autoriteiten is toegepast. Hierbij citeert Vos een aantal buitenlandse rapportages over het gedrag van ontstoken vuurwerk binnen afgesloten ruimtes.

Minister REMKES. In zijn brieven aan de besturen van gemeentes en regionale brandweerkorpsen doet REMKES alsof Nederland met de inzet van sprinklerinstallaties binnen vuurwerkopslagplaatsen voorop loopt op het buitenland. In werkelijkheid loop Nederland achter qua inzicht betreffende de inzet van water bij het blussen van een vuurwerkbrand. In de review is aangetoond dat een aanspringende sprinkler, in een gesloten bunker met brandend vuurwerk, funest en rampbevorderend kan werken. Water is alleen nuttig bij defensieve toepassing op nog niet brandend vuurwerk.

Commissie Oosting. Het Britse HSE wijst op de stringentere regelgeving in het VK:

- De classificatie van het vuurwerk en de controle daarop.
- De interne veiligheidsafstanden tussen de opslagen binnen de inrichting.
- De veiligheidsafstanden tussen de inrichting en andere objecten/woonbebouwing.

Het Amerikaanse ATF wijst op de strengere regelgeving in de VS m.b.t. classificatie, interne en externe veiligheidsafstanden. De Amerikaanse regels hadden de kans op explosies zoals in Enschede verkleind.
Verder deelt het ATF de COV mee dat het VN-vuurwerk transportclassificatiesysteem, dat in Nederland ook voor de opslag van vuurwerk wordt gebruikt, in de VS alleen wordt gebruikt bij het transport van vuurwerk (PvB: conform het bedoelde ontwerp). Voor de opslag van vuurwerk wordt in de VS een ander systeem gebruikt.

V&W-notitie. Uit een notitie van het ministerie V&W blijkt dat de regelgeving t.a.v. de classificatie en opslag van vuurwerk in het buitenland strenger is dan in Nederland. Anders dan in Nederland wordt in de meeste andere landen het voor transport ontworpen classificatiesysteem niet blind toegepast voor de opslag van vuurwerk. Zie <H.7.1.1.4.6>.

2.4.4.14 *Verklarende woordenlijst (blz. 58-59/62)*

Bij een aantal van de door het NFI verklaarde woorden/termen past een aanvullende omschrijving of zijn door steller wetenswaardigheden uit de review vermeld.

Consumentenvuurwerk	Klein vuurwerk bestemd en geschikt voor verkoop aan particulieren.

Figuur 153: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Consumentenvuurwerk

Dit betekent niet dat dit vuurwerk ook onschuldig is bij in brand raken binnen een afgesloten bunker. Bovendien is de hoeveelheid toegelaten pyrotechnische stof in consumentenvuurwerk verhoogd t.o.v. de situatie tijdens de vuurwerkramp. Ook kan een handelaar d.m.v. de door TNO ontwikkelde gaasverpakking vuurwerk van de klasse 1.3 opslaan als ware het klasse 1.4.

Evenementenvuurwerk	Groot (sier- en knal-)vuurwerk voor vuurwerkshows en andere evenementen.

Figuur 154: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Evenementenvuurwerk

Er is zowel consumentenvuurwerk als evenementenvuurwerk van de klasse 1.4. Daarin ligt dus niet het onderscheid.

Detonatie	Explosie, waarbij de snelheid van het reactiefront groter is dan de geluidssnelheid (in de explosieve stof). De schokgolf die daarbij ontstaat zorgt voor het in stand houden van de reactie.

Figuur 155: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Detonatie

Explosieve verbranding	Explosie waarbij de snelheid van het reactiefront lager is dan de geluidssnelheid (in de explosieve stof). Warmteoverdracht zorgt voor het in stand houden van de reactie. Ook wel deflagratie genoemd.

Figuur 156: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Deflagratie of explosieve verbranding

Aangeven dat zowel deflagratie als detonatie als 'massa-explosie' worden aangezien. Echter bij de CHAF-proeven is gebleken dat de shells, door TNO/NFI als meest gevaarlijke vuurwerk beschouwd, slechts deflagreerden, zelfs onder hoge opsluiting, terwijl de vuurpijlen en watervallen zelfs detoneerden.

Massa-explosie	Verschijnsel waarbij de explosie van één artikel leidt tot de gezamenlijke, heftige explosie van al die artikelen tezamen.

Figuur 157: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Massa-explosie

De term *'Massa-explosie'* is niet eenduidig. Dit kan zowel deflagratie als detonatie zijn, waartussen een belangrijk verschil zit. Ook drukt de term niet uit onder welke omstandigheden het ene exploderende artikel de andere artikelen in dezelfde opslag kan

meenemen in de gezamenlijke heftige explosie. Deze specificatie is van wezenlijk belang omdat de massa-explosiviteit niet alleen wordt bepaald door de aard van het pyrotechnisch mengsel, maar ook door de opsluiting, temperatuur, conditie, enz. Door de overheid wordt gesuggereerd dat vuurwerk naar de aard 'massa-explosief' is of niet en daarom gemakkelijk kan worden ingeschaald in de gevarenklasse 1.1 of niet. Daarbij gaat de overheid voorbij aan de 'massa-explosieve' eigenschappen van lichter vuurwerk dat onder bepaalde condities van opsluiting en opwarming toch kan optreden ondanks de 'terechte' indeling in de onschuldige gevarenklasse 1.4. Daarom hier nog een samenvatting op te nemen van de belangrijkste punten uit de uitgebreide beschouwing dienaangaande, zoals weergegeven in <H.2.4.4.9.3>.

Pyrotechnisch mengsel	Mengsel van vaste stoffen, dat explosief kan verbranden. Meestal is opsluiting nodig voor explosie.

Figuur 158: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Pyrotechnisch mengsel

Ten opzichte van 2000, het jaar waarin de Vuurwerkramp plaatsvond, is de heden toegelaten hoeveelheid pyrotechnisch mengsel per vuurwerkartikel en -verpakking aanzienlijk verhoogd. Ook mag de handel vuurwerk van de klasse 1.3 met behulp van een gaasverpakking als vuurwerk van de klasse 1.4 opslaan. Dit betekent dat de explosiviteit van een voorraad vuurwerk binnen de vergunningsvoorwaarden is verhoogd.

De bovenstaande opmerking over het benodigd zijn van opsluiting voordat een explosie kan plaatsvinden, in de verklarende woordenlijst van het NFI, mag gerust navrant worden genoemd. Het is namelijk inderdaad zó simpel. Ieder kind dat wel eens met vuurwerk heeft geëxperimenteerd weet dat opsluiting de kracht van de explosie verhoogt. Dit principe werkt ook in het groot. Vuurwerk dat in grote hoeveelheid in opslag ligt en zich in een afgesloten ruimte bevindt waar drukopbouw kan plaatsvinden, zoals in een stalen zeecontainer of een gewapend betonnen bunker, kan ook heftiger exploderen dan wanneer het niet opgesloten is. Zo kan vuurwerk dat zich bij de UN-testreeks series-6 onschuldig gedraagt, en daardoor in de gevarenklasse 1.4 of 1.3 wordt ingeschaald bij transportdoeleinden, zich tijdens opslagcondities onverwacht explosief gedragen. Zie de EU CHAF-proeven <H.8.10>. Eén van de doelstellingen bij CHAF was om een beter classificatiemechanisme te ontwikkelen voor opslagcondities.

Vuurbol	Bol van hete verbrandingsgassen die direct na een explosie ontstaat.

Figuur 159: NFI-hoofdrapport, blz. 59/62, verklarende woordenlijst: Vuurbol

Een vuurbol die ontstaat als gevolg van hete verbrandingsgassen direct ná een (thermische) explosie is iets anders dan een wolk van brandstof die zelf explodeert bij een ontstekingsbron dan wel toevoeging van zuurstof. Bijvoorbeeld volgens op een pyrolyseproces in een afgesloten ruimte die geopend wordt waardoor er lucht (zuurstof) bij komt. Hierover dient nog specialistisch nader onderzoek plaats te vinden op een hoger wetenschappelijk niveau dan geboden kan worden door de reguliere onderzoeksdiensten. De voorbereidingen daartoe worden getroffen.

Shell	Rond of cilindervormig vuurwerkartikel dat vanuit een mortier (lanceerbuis) omhoog wordt geschoten. Hoog in de lucht produceert het een knal, (gekleurd) lichteffect, sterren, etc. of een combinatie van deze effecten. Ook kunnen bepaalde voorwerpen (vlag, parachute, o.i.d.) op deze manier worden gelanceerd in een shell. Soms met geluidseffect (fluit) en/of lichteffect gedurende het omhoog gaan.

Figuur 160: NFI-hoofdrapport, blz. 59/62, verklarende woordenlijst: Shell

Bij de omschrijving van de shell ontbreekt een belangrijk en kenmerkend element. Doordat de shell met een mortierpijp wordt afgeschoten hoor je voorafgaande aan de effectlading in de lucht eerst een doffe klap. Dat is de ontsteking/explosie van de aandrijflading in de pijp. Die combinatie van geluidseffecten is kenmerkend voor het gebruik van mortiervuurwerk. Het is precies dat geluid dat door een aantal getuigen is gehoord bij S.E. Fireworks voorafgaande aan de eerste meldingen bij het alarmnummer 112. Dit wijst op aanwezige personen op het terrein voorafgaande aan de ramp en de komst van de brandweer. Dit is nooit erkend door de officiële onderzoeken.

Vuurpijl	Vuurwerkartikel dat in de lucht geschoten wordt en daar kortstondig gekleurd vuur en/of knal veroorzaakt. Soms met geluidseffect (fluit) en/of lichteffect gedurende het omhoog gaan. Een aandrijflading zorgt voor het lanceren. Meestal zit er een (houten) stok aan het vuurwerk.

Figuur 161: NFI-hoofdrapport, blz. 59/62, verklarende woordenlijst: Vuurpijl

Bij de CHAF vuurwerktesten in Polen, zie <H.8.10> werd een test gedaan met een container geladen met klasse 1.4 geëtiketteerd vuurwerk, bestaande uit 60 gr. vuurpijlen zonder stok. Deze vuurpijlen explodeerden heviger dan de shells waarvan TNO had verwacht dat ze heftiger zouden exploderen. Hoewel de shells eveneens als 'massa-explosief' werden ingeschaald, vertoonden de slechts deflagratie, zelfs onder opsluiting, terwijl de vuurpijlen de deflagratie/detonatie transitie ondergingen (DDT).

Fontein	Cilindrisch of conisch stuk vuurwerk dat een straal van gekleurd vuur en/of vonken omhoog spuwt. Soms met geluidseffect (fluittoon). Engels: Gerb.

Figuur 162: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Fontein

Dit als onschuldig beschouwde vuurwerk staat aan elkaar doorverbonden ook bekend onder de benaming watervallen. Zie CHAF-testen.

2.4.4.15 *Referenties (blz. 60-61/62)*

Kortheidshalve wordt door steller verwezen naar de hierna weergegeven analyse door de deskundige drs. F. Vos, die wijst op een ernstige tekortkoming van de literatuurlijst, dit gelet

op het zelf verklaarde kennistekort bij NFI en TNO, op het gebied van gedrag van brandend vuurwerk in opslag. Dit tekort is niet is opgevangen/gecompenseerd door raadpleging van terzake wél deskundig opgestelde literatuur.

2.4.4.16 *Ondertekening (blz. 62/62)*

Het hoofdrapport is ondertekend door twee onderzoekers van het NFI: W. Karelse en Ir. P.C.A.M. de Bruyn. Daarvan was De Bruyn het meest prominent in beeld als NFI vertegenwoordiger naar het TNO, het Tolteam, OM en de ingeschakelde buitenlandse deskundigen. Hij is als getuige-deskundige ook bevraagd door rechtbank en gerechtshof.

Ir. De Bruyn was al eerder als deskundige de opsteller van een rapportage n.a.v. de vuurwerkexplosies in Culemborg (1991). De Bruyn vertegenwoordigde toen een van de voorlopers van het NFI; het Gerechtelijk Laboratorium (GL). De Bruyn was dus als geen ander op de hoogte van de gevaren van vuurwerk in opslag. Het feit dat De Bruyn volmondig en in belangrijke mate heeft meegewerkt aan een dergelijke rapportage van het NFI doet pregnante vragen rijzen over zijn integriteit in deze kwestie.

Voorbehoud rapportage drs. Fred Vos

(ingevoegd 4nov2019, gewijzigd 12mei2020)

Tot aan de datum van 4 november 2019 had de heer Vos geen bezwaar tegen het gebruik in dit reviewrapport van zijn in 2014, op verzoek van R.J. Bakker, vervaardigde rapportage Vuurwerkramp. Hierover is tussen de heer Vos en steller uitvoerig gecorrespondeerd en heeft de heer Vos ook een volledig exemplaar van de toenmalige review in zijn bezit, onder voorwaarde van vertrouwelijkheid wegens art. 261 WvS. Als gevolg van een woordenwisseling per e-mail tussen de heren Bakker en Vos heeft de heer Vos zijn toestemming op 4 november 2019 ingetrokken om nog langer gebruik te mogen maken van zijn bevindingen door Bakker en door steller (PvB). Bij de navolgende hoofdstukken <H.2.4.5>, <H.2.4.6> en <H.7.1.3> uit deze review is niet alleen uitgebreid gebruik gemaakt van dit rapport van de heer Vos, maar het is zelfs integraal opgenomen. Omdat ik van mening ben dat het maatschappelijk belang van de kritiek van de heer Vos op het NFI-rapport, zwaarder weegt dan zijn bezwaren tegen het gebruik van zijn rapportage, heb ik besloten de betreffende passages te handhaven in de review.

2.4.5 Deskundige F. Vos: Inleiding

2.4.5.1 *Hoofdpunten analyse*

Een groot deel van de navolgende kritiekpunten is ontleend uit het deskundigenrapport (2014) van ex-brandweerofficier, brandweerinstructeur en rampenbestrijdingsexpert[a] drs. Fred Vos. Dit rapport van de heer Vos is een analyse van het hoofdrapport d.d. 1febr2001 dat het NFI uitbracht over de Vuurwerkramp, inclusief achterliggende TNO deelrapporten. Deskundige Vos richtte zich bij zijn analyse op de bewijsmiddelen uit het NFI-hoofdrapport die ten grondslag lagen aan de strafrechtelijke veroordeling van de eigenaren van S.E. Fireworks. Daarbij toonde Vos aan dat:

- Het hoofdrapport van het NFI met de achterliggende deelrapporten van TNO géén redelijke verklaring heeft gegeven voor het onverwachte gedrag van het brandende vuurwerk op de rampdag.
- Er wel degelijk (i.t.t. het arrest) andere redelijke verklaringen zijn voor dergelijk gedrag van vuurwerk bij brand. De heer Vos geeft daarvan een voorbeeld.
- De NFI-onderzoekers niet gekwalificeerd waren voor het onderzoeksterrein van dit hoofdrapport en dit zelf ook in hun rapport hebben toegegeven.
- Het NFI-hoofdrapport de bij wetenschapsbeoefening noodzakelijke toets op het gebied van onderzoeksmethodologie niet kan doorstaan.
- Het NFI met de rapportage heeft meegewerkt aan het streven van het OM om tot een kwalificatie van strafbare feiten te kunnen komen in relatie tot de in de milieuvergunning verleende voorschriften.
- Het door het NFI veronderstelde oorzakelijk verband, tussen een gebrek aan voorzieningen bij S.E. Fireworks en het kunnen ontstaan van de ramp, niet klopt.
- Het door het NFI gehanteerde bewijs, betreffende daderwetenschap inzake foutieve classificatie van vuurwerk, onmogelijk kan kloppen.
- De beide door de gemeente afgegeven milieuvergunningen (in 1997 en in 1999) zowel op onjuiste wijze tot stand zijn gekomen als op onjuiste wijze zijn afgegeven. Deze vergunningen kunnen daarom niet dienen als juridisch referentiekader bij het vaststellen van overtredingen door S.E. Fireworks.
- De brandtechnische waarde van de vergunningvoorschriften onvoldoende is.
- De op de situatie van S.E. Fireworks van toepassing zijnde bouwvergunning en gebruiksvergunning niet zijn geïmplementeerd, laat staan gehandhaafd.
- S.E. Fireworks de noodzakelijke brandweerzorg heeft ontbeerd, welke uitsluitend door de overheid had kunnen worden verstrekt.

[a] De heer Vos voegt aan het eind van zijn analyse nog een cv toe waaruit blijkt dat hij een zeer ervaren deskundige is op zowel het gebied van regelgeving, van brand- en rampenbestrijding, als van springstoffen. Vos heeft zeer vaak geopereerd als de bevelvoerder ter plaatse (On Scene Commander) bij de grootschalige aanpak van rampen zoals brand op olietankers, olieraffinaderijen en offshore platforms. Ook heeft hij veel ervaring met het opstellen van veiligheidsvoorschriften en het geven van opleidingen op het gebied van brandbestrijding onder moeilijke omstandigheden. Tevens is de heer Vos regelmatig opgetreden als getuige deskundige bij rechtszaken betreffende branden en rampen en heeft hij ter zake expertises opgesteld voor verzekeringsmaatschappijen. Tenslotte is hij springstoffendeskundige bij de mariniers geweest.

2.4.5.2 *Detailbevindingen analyse*

Meer specifiek is er volgens deskundige Vos sprake van de volgende kritiekpunten op het NFI Hoofdrapport. Deze punten zijn in het onderstaande overzicht aangevuld met bevindingen uit de review van de strafrechtelijke dossiers. Hieruit blijkt dat het hoofdrapport van het NFI, waarin een door NFI/TNO gereconstrueerd scenario van brand tot ramp beschreven staat en waarop het Openbaar Ministerie haar bewijsvoering tegen BAKKER heeft gebaseerd, op geen enkele wijze als wetenschappelijk verantwoord kan worden gezien. Het Openbaar Ministerie had op dat NFI-hoofdrapport zeker géén strafrechtelijke bewijsvoering en -vordering mogen baseren. De volgende constateringen, van deskundige Vos, aangevuld uit de review, liggen hieraan ten grondslag:

1) Op het gebied van vuurwerk was het NFI (in ieder geval in 2000) ondeskundig en ontbeerde ervaring op het gebied van zowel de eigenschappen als de classificatie van vuurwerk. Er is uit het NFI-rapport en de daarin opgenomen literatuurlijst niet gebleken dat dit gebrek aan kennis op enigerlei wijze is gecompenseerd door raadpleging van wél ter zake kundige literatuur.
2) De deskundige Vos heeft aangetoond dat de verklaring van het NFI voor het ontstaan van de brand en de escalatie naar de ramp niet correct is. De verklaring van de explosies vanuit het scenario *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk is aantoonbaar onjuist. Er wordt door de heer Vos een alternatieve verklaring van de explosies gegeven.
3) De door het NFI aangenomen en het Openbaar Ministerie met succes bij het Hof bepleite samenhang tussen het ontbreken van bepaalde veiligheidsvoorzieningen bij S.E. Fireworks en het verloop van de ramp is volgens Vos aantoonbaar onjuist.
4) Het NFI heeft bij de reconstructie van de chronologie, met de escalatie van brand tot ramp, het optreden van de brandweer (tussen 15u00 en 15u35) geheel buiten beschouwing gelaten. Uit de review is gebleken dat dit brandweeroptreden van wezenlijke invloed is geweest op het verloop van de ramp, op het aantal slachtoffers en ook van grote invloed op de hoogte van de schade. Zie <H.2.1.3>, <H.8.5> en <H.8.8>.
5) Er heeft afstemming plaatsgevonden tussen de diverse onderzoeken van politie/OM, inspecties, TNO en NFI om te voorkomen dat uiteenlopende onderzoekresultaten zouden kunnen leiden tot vrijspraak van verdachten. Zie hiervoor <H.2.1.8.3.9> en <H.8.8.1.4>. De door deskundige Vos geconstateerde ondeugdelijkheid van het technisch hoofdrapport van NFI/TNO[267] is van dien aard dat het vermoeden bestaat dat er niet alleen sprake is van ondeskundigheid, maar dat er bovendien door het NFI bewust naar een onderzoeksresultaat is toegewerkt dat welgevallig is aan de opdrachtgever, te weten de Nederlandse overheid. Het Openbaar Ministerie heeft daarbij een ondeugdelijke milieuvergunning als referentie gebruikt en inbreuken op die vergunning geconstrueerd om tot een tenlastelegging te kunnen komen[268].
6) Vanuit het strafrechtelijk onderzoek beschikbare empirische feiten en verkregen tactische informatie zijn door het NFI niet gebruikt ter toetsing van de eigen uitkomsten. Niet-passende getuigenverklaringen werden door het NFI genegeerd. Er is selectief gebruik gemaakt van ooggetuigenverslagen en stille getuigen. Er zijn wel degelijk feitelijke waarnemingen gedaan, die zijn vastgelegd d.m.v. getuigenverklaringen, aangaande de brandontwikkeling, die strijdig zijn met de door het NFI gehanteerde scenario's en aannames. Deze verklaringen zijn genegeerd.

7) Het NFI negeert het feit dat er eerder vuurwerk is geweest (vóór 15u) op de rampdag. Het NFI en het Tolteam zijn te gemakkelijk voorbij gegaan aan de vele getuigenverklaringen die op dit vroege vuurwerk wijzen.[269] Zie <H.2.10.5.3.6>. Het betreft hier niet zomaar vuurwerk dat afgaat door een brand. Het gaat hier om geloofwaardige waarnemingen van vuurwerk die te gemakkelijk door de onderzoekers van politie en OM terzijde zijn geschoven. Sommige van die opgenomen verklaringen reppen over gecontroleerd afgestoken vuurwerk en uit de beschrijving valt op te maken dat het om shells gaat die worden afgeschoten met behulp van mortierbuizen. Dergelijke vuurwerkverschijnselen kunnen alléén tot stand komen met menselijk optreden en nooit door brandend vuurwerk alleen.
8) In het verlengde van vorenstaand punt kan worden opgemerkt dat de mogelijkheid van aanwezigheid van S.E. Fireworks-personeel op het terrein van het bedrijf, direct voorafgaande aan de ramp[a], onvoldoende is onderzocht.[270] Zie <H.7.1.9> 'Bedrijfsongeval'.
9) De in de bewijsvoering van TNO/NFI gehanteerde methode van opwaardering van aanwijzingen naar bewijzen, waarbij het NFI haar scenario's tot hypotheses promoveert, en de door het NFI gehanteerde hypotheses even later tot zéér waarschijnlijk of zelfs tot bewezen worden verklaard, is onwetenschappelijk. Deze opwaardering in graad van bewijskracht kan alleen op verantwoorde wijze indien een dergelijke opwaardering wordt ondersteund door het beschikbaar komen van aanvullende aanwijzingen en/of bewijsmiddelen. Het NFI past deze methode van opwaardering echter toe zonder aanwijsbare toevoeging van het voor een opwaardering noodzakelijke supplementaire bewijsmateriaal.
10) Het NFI hanteert de in Nederland gebruikelijke (doch internationaal discutabele en bovendien niet eenduidige) voorschriften op het gebied van het met water mogen/moeten blussen van brandend vuurwerk en m.b.t. de toepassing van zelfvergrendelende deuren en automatische sprinklers in opslagruimtes voor vuurwerk.[271] Dergelijke aannames worden in het buitenland niet ondersteund en zouden daar tot andere conclusies hebben geleid met betrekking tot de invloed op een vuurwerkbrand dan de conclusies die NFI en het OM hebben getrokken t.b.v. de strafrechtelijke bewijsvoering. Zie <H.2.1.3.3>, <H.2.1.8.1.4>, <H.7.1.1.4> en <H.8.5>.
11) Het rapport van het NFI wordt door vertegenwoordigers van de Nederlandse Staat op aan elkaar tegengestelde wijze geïnterpreteerd. Dit maakt een dubbelrol met tegengestelde pleidooien mogelijk van de Staat. Enerzijds, in de civiele procedure van de slachtoffers en verzekeringsmaatschappijen tegen de Staat houdt de landsadvocaat een betoog dat haaks staat op dat van het OM in de strafrechtelijke procedure van de Staat tegen de eigenaren van S.E. Fireworks.[272]
12) Fred Vos wijst er daarom ook terecht op dat de argumenten uit de in civiel gevoerde verdediging van de Nederlandse Staat op de omstandigheden van S.E. Fireworks (geen bewezen overtredingen, ook niet middels het NFI-rapport) wel degelijk van toepassing horen te zijn bij de verdediging van R. J. BAKKER in het strafrechtelijk proces van de staat tegen S.E. Fireworks. Waarheid blijft waarheid, ongeacht het gepercipieerde belang van de Staat door de landsadvocaat en het OM.

[a] Dit heeft te maken met het feit dat aanwezigheid van S.E. Fireworks personeel op het terrein voorafgaande aan de ramp kan wijzen op een bedrijfsongeval hetgeen een onaantrekkelijk scenario is voor de overheid, zoals elders is uitgelegd, o.a. in <H.7.1.9>.

13) Door het Tolteam en het NFI wordt een houten aanhangwagen met rubberen banden ten tonele gevoerd als oorzaak van het doorslaan van de brand door de containerwand naar de inhoud van container E2. Dit terwijl er geen bewijs is voor de aanwezigheid van die aanhangwagen, noch dat er bewijs is voor de aanwezigheid van een brand op die plaats. Wél is er bewijs voor het tegendeel. Bovendien heeft de review kunnen achterhalen hoe het door het NFI aangevoerde 'bewijs' voor zo'n brand kunstmatig is geconstrueerd. Zie <H.2.1.8.3.9> en <H.8.8.1.4>. Tevens wijst een brandproef uitgevoerd door de Oostenrijkse brandweer onder leiding van een explosiedeskundige, met een langdurig brandende stapel tegen de buitenwand van een vergelijkbare zeecontainer, uit dat een branddoorslag op de door het NFI verondersteld wijze hoogst onwaarschijnlijk is. Zie <H.7.1.13.6.4>.
14) Er is sprake van een in 2004 op foto's vastgelegde holle ruimte onder de door het NFI als *'krater'* bestempelde inzakking van de bunkerboden van opslagruimte C11. Deze holle ruimte is afkomstig van een vroeger op die plaats gelegen kolenopslag, waarvan de ruimte onder de fundering van de latere bunkers is opgevuld met afval dat in de loop van de tijd is ingeklonken, waardoor er holtes zijn ontstaan. Dit wordt gemakshalve door het NFI (en TNO) helemaal vergeten bij de berekening van de kracht van de explosie uit de zogenaamde omvang van de 'krater'. Bij een krater hoort bovendien uitworp of zijwaartse verplaatsing. Dat is hier niet het geval. Zie <H.2.3.3.4>.
15) Het NFI neemt in haar reconstructie van brand tot ramp niet mee de uitkomsten van het NLR model[273], die een ontploffing buiten de vuurwerkopslagplaatsen aangeeft als mogelijke ontstaansplaats van de eerste explosie. Zie <H.7.1.8>.
16) Het NFI maakt gebruik van projectie (terug in de tijd) op de toenmalige verdachte BAKKER van achterafwetenschap, hetgeen niet behoort tot geaccepteerde methodes van bewijsvoering. Daardoor kunnen aan de verdachte BAKKER dingen verweten worden die hij op het moment van de ramp onmogelijk had kunnen weten.
17) Bij nauwkeurige beeld-voor-beeld analyse van het beschikbare videomateriaal, met name van cameraman Huygens, is op de eerste 20 sec. van het beeldmateriaal te zien dat er reeds inleidende explosieverschijnselen optreden bij het bunkercomplex, vóórdat de rookontwikkeling bij container E2 sterk toeneemt en uitmondt in een explosieve verbranding met steekvlam richting bunkers. Zie <H.7.1.13>. Dit betekent dat het geenszins zeker is dat de steekvlam vanuit container E2 initiërend is geweest m.b.t. een explosie van één of meerdere bunkers, zoals het NFI wél verondersteld en bewezen acht.

Concluderend kan worden gesteld dat het hele escalatiescenario van het NFI, dat uitgaat van een brandbegin in werkruimte C2, een escalatie via een in brand geraakte aanhanger naast E2[a], met doorslag van de brand door de containerwand naar de inhoud van container E2[b] en vervolgens verder escaleert via een steekvlam van E2[c] naar het centrale bunkercomplex, van nul en generlei waarde is. Alle door het NFI veronderstelde fases in het door hen ontwikkelde escalatiescenario kennen tegenstrijdigheden en zwakheden.

[a] Het bestaan van deze aanhanger is nooit aangetoond doch slechts aangenomen door het NFI
[b] De mogelijkheid van doorslag is aangenomen door het NFI onder verwijzing naar proeven in Engeland. Proefnemingen in Oostenrijk daarentegen tonen aan dat een dergelijke doorslag niet kan.
[c] Uit de beelden van Huygens is te zien dat het bunkercomplex al in brand staat vóór de door het NFI veronderstelde overslag van E2 naar het centrale bunkercomplex.

Het heeft er alle kenmerken van dat de 'bewijsvoering' van het NFI niet veel meer waarde heeft dan een met een wetenschappelijk sausje overgoten oefening van *'wishful thinking'*, met als kennelijke doelstelling om uit te komen bij de van te voren door het Openbaar Ministerie gestelde en gewenste uitkomsten. Daarmee heeft het OM door het NFI, en subcontractant TNO, een basis aangeleverd gekregen om te kunnen komen tot de gewenste strafrechtelijke tenlastelegging tegen de beide eigenaren van S.E. Fireworks.
Alle bevindingen die daarmee in strijd zijn werden weggeredeneerd, of gewoon weggelaten, dan wel het gewenste scenario wordt even later tot een waarschijnlijke hypothese verklaard, zonder bijkomend bewijs. **TUNNELVISIE**. En verderop in het NFI-rapport gebeurt hetzelfde nog eens, waarmee de hypothese tot waarschijnlijk of zelfs bewezen feit wordt verheven.

Door de heer Vos worden in zijn deskundigenrapport een aantal alternatieve hypotheses gepresenteerd m.b.t. de totstandkoming van de explosies. Hij benoemt een van die mechanismes als het optreden van 'tweetraps explosies' waarbij een zogeheten 'opbruisverschijnsel van secundaire reactiewolken' op kan treden met als gevolg een effectversterking van de explosie. Hij onderbouwt dit ook met waarnemingen van brandweermensen ter plaatse ten tijde van de ramp. Dit is consistent met de hypothese van andere deskundigen[a] die de mogelijkheid dat er een stofexplosie is opgetreden, uitdrukkelijk onder de aandacht brengen. Zie <H.3.5.1.7.2>.

Daarmee is meteen een plausibel alternatief gepresenteerd dat niet weerlegd is door het Tolteam en het NFI/TNO. Om zulke alternatieve voorbeelden van mogelijke niet-weerlegde scenario's vroeg de Hoge Raad ook in een uitspraak op een eerder herzieningsverzoek van BAKKER. Tevens kan hier reeds worden opgemerkt dat de these van Vos inzake 'reactiewolken' niet alleen wordt ondersteund door getuigenverklaringen, die door het NFI zijn genegeerd, maar ook door de latere proefnemingen van de Oostenrijkse explosievendeskundigen Arsenal Research instituut en dr. Kappl.

2.4.5.3 *Belang van het rapport drs. F. Vos*

Het NFI-hoofdrapport, mede gebaseerd op de bevindingen van TNO, concludeert dat het bedrijf S.E. Fireworks ernstig tekort is geschoten en *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk in opslag had, zonder dat de inrichting van het bedrijf hiervoor geschikt was. Deze bevindingen van NFI en TNO vormen de ruggengraat van de strafrechtelijke vordering van het OM tegen het bedrijf, alsmede van de strafrechtelijke veroordeling van de beide directeuren door het gerechtshof. Zoals reeds geschetst op hoofdpunten in de voorgaande paragrafen, heeft de deskundige drs. F.W.J. Vos inzake dit NFI Hoofdrapport, inclusief de bijlagen A t/m R van dit NFI-hoofdrapport, een vernietigende analyse van dit rapport opgesteld. Doordat de heer Vos gebruik maakt van zeer direct taalgebruik, waarbij hij zijn gebrek aan waardering voor het NFI-werk niet onder stoelen of banken steekt, is dit rapport moeilijk toegankelijk en kan het de indruk wekken dat het niet op objectieve grondslag zou zijn gestoeld. Echter, niets is minder waar.
Nadat steller (PvB) van deze review het rapport van de heer Vos, over een periode van jaren, meerdere malen heeft doorgenomen en bestudeerd, kan steller alleen maar tot de conclusie

[a] Explosiedeskundigen Dr. A. Kappl (Oostenrijk) en Dr. A. Dahoe (TU-Delft), die beiden, onafhankelijk van elkaar, de beelden van de explosies in Enschede hebben bestudeerd.

komen dat het rapport van de heer Vos, ondanks het veelvuldig gebruik van negatieve kwalificaties jegens het NFI, een belangwekkende analyse is van de tekortkomingen van het NFI hoofdrapport.

Gelet op, naar de mening van steller, het enorme belang van de bevindingen van de heer Vos voor de waarheidsvinding in de wijze waarop het OM aan strafvervolging heeft gedaan jegens de directie van het bedrijf S.E. Fireworks, heeft steller gemeend er goed aan te doen in dit hoofdstuk van deze review de tekst van de rapportage met de analyse van de heer Vos integraal op te nemen, voor zover het een oordeel over het door het NFI uitgebrachte hoofdrapport betreft. Steller heeft er daarbij voor gekozen om niets aan de oorspronkelijke tekst van de rapportage van de heer Vos te veranderen. Deze tekst, bestaande uit de hoofdstukken 1 en 2 van het rapport Vos, wordt dus hierna ongewijzigd en integraal weergegeven. Ter voorkoming van verwarring met de hoofdstuknummers van het Reviewrapport is de interne hoofdstuknummering van het rapport Vos is in **Bold-bruin** weergegeven.

De hoofdstukken 3 en 4 van het rapport Vos worden eveneens weergegeven in deze review, echter bij het onderdeel ‘Brandweerzorg’, die door de overheid is verzaakt jegens S.E. Fireworks, de hulpverleners en de omwonenden van het bedrijf. Zie <H.7.1.3>.

2.4.6 Rapport drs. F. Vos

1 De onderzoeksvragen, de –methode en de –deskundigheid 03
2 Over vuurwerkgedrag bij brand in opslag als kennisprobleem 04
2.1 Inleiding
2.2 Een beoordeling van de ontwikkelde kennispositie, omtrent 06
het onbeheerst geraakte gedrag van vuurwerk in opslag, binnen de rechtshandhaving
2.2.1 Inleiding
2.3 Een beoordeling van de wijze van totstandkoming en de inhoud 08
van conclusies binnen het justitiële 'hoofdrapport' van het NFI c.s.
2.3.1 Over empirisch toetsbare feiten en hun surrogaat
2.3.2 Omvang, nauwkeurigheid van onderzoek en bewaring/controle 10
van het onderzochte schadegebied vooraf
2.3.2.1 Algemeen
2.3.3 Over het 'hoofdrapport' (NFI) Hoofdstuk 1, 2 en 3 11
2.3.4 Over het hoofdrapport hoofdstuk 4
2.3.5 Over het hoofdrapport Hoofdstuk 5 18
2.3.5.1 Een hernieuwde analyse van het Gastec rapport tot reparatie
van het hoofdrapport NFI omtrent '*de*' brand in C2 21
2.3.6 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 6 24
2.3.7 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 7 25
2.3.8 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 8 26
2.3.9 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 9 29
Intermezzo: vuurwerk in opslag
2.3.10 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 10 33
2.3.11 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 11
2.3.12 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 12 34
2.3.13 Het, met de eerder justitieel en binnen de rechtshandhaving
genegeerde feiten, gerepareerde SEF scenario 37
2.4 Over het achteraf 'classificatie onderzoek' door TNO 39
2.4.1 De kennispositie omtrent classificatie vooraf binnen TNO 40
2.4.2 De particuliere kennis aanwezig bij de classificatie docent 50
2.4.3 De door het hof gehanteerde en op de verdachte geprojecteerde kennispositie
Conclusies 2 52
3 De wetgeving op vuurwerkgevaar als kennisprobleem 60
3.1 Inleiding
3.2 Brandweerzorg in Enschede vooraf aan 2000 61
3.3 Een herbeoordeling van de vergunningsvoorschriften 62
3.3.1 De specificiteit, m.b.t. het '*adequaat*' afweren van gevaren voor omwonenden,
van de voorschriften 64
Conclusies 3 65
4 Kennisproblemen binnen de rechtshandhaving bij het hof 66
4.1 De onbevoegde vergunningverlener
4.2 De bewezenverklaring van het hof
4.3 Brandweerzorg taakverzaking in het kwadraat 75
Conclusies 4 77

Bijlage: CV drs. F.W.J. Vos

2.4.6.1 *Vos-1 De onderzoeksvragen, de –methode en de -deskundigheid*

- Kunt u vanuit uw specifieke deskundigheid de eerder binnen de rechtshandhaving in deze zaak gebruikte deskundigen verklaringen/rapporten en de daarmee destijds bereikte kennispositie van het hof evalueren?
- Kunt u dat ook v.w.b. de kennispositie binnen de rechtshandhaving op het gebied wet- en regelgeving omtrent de brandweerzorg?
- Kunt u daarop ook de specifieke (brandweerzorg) vergunningvoorschriften vanuit de milieuvergunningen voor SEF evalueren?

De gehanteerde 'wetenschappelijke methode'[a]: het verzamelen van empirische gegevens om dan, herhaald via inductie (m.b.v. de gevestigde wetenschappelijke theorie op het vakgebied) en deductie, te komen tot het opstellen en toetsen van hypothesen; als geschiedkundige reconstructie van gebeurtenissen uit het verleden. Daarop wordt elke hypothese getoetst op het kunnen opnemen van alle beschikbare feiten, met hun oorzaak en gevolg keten, die niet strijdig mag zijn met de heersende wetenschappelijke theorieën (herhaalde inductie/deductie). Indien de uiteindelijke hypothese, door alle beschikbare feiten te kunnen opnemen, wetenschappelijk toetsbaar (objectief oftewel intersubjectief) kan worden gepresenteerd, dan is dat de enige over te houden '*probabele'* , en daarmee eerst forensisch methodologisch verantwoorde, hypothese.

Een slechts '*mogelijke'* ('*possible*'), '*waarschijnlijke*' of '*verdachte*' hypothese kan niet worden gepresenteerd als een (forensisch) wetenschappelijk bruikbare verklaring door een reconstructie (getoetste hypothese) van gebeurtenissen.

Ondergetekende voldoet, naast een geslaagd doctoraal examen als wetenschappelijk (medisch-biologisch) onderzoeker, post academisch gevolgd door een 1e graad onderwijsbevoegdheid, aan de brand- explosieoorzaak onderzoek bekwaamheidseisen; zoals gesteld in: NFPA 1033.
Dit laatste via een opleiding tot beroepsbrandweer officier (1 1/2 jaar internaat) en tientallen jaren internationale (on- en offshore) praktisch leidinggevende advies- en onderzoekservaring met een omvangrijke literatuurverzameling.
Ook deed o.g. eerder theoretische en praktische bekwaamheid op met diverse springstoffen en pyrotechnische materialen onder diverse realistische omstandigheden; als kaderspringstofspecialist sec en bij speciaal gebruik van springstof, zowel boven- als onder water, als instructeur kikvorsman bij het Korps Mariniers en de Engelse Royal Marines (SBS).

Dit onderzoek is gedaan en de conclusies zijn getrokken zonder enige 'last of ruggenspraak'; dus in volledige intellectuele en ethische onafhankelijkheid**.**

[a] NFPA 921 Guide for Fire and Explosion Investigation.
'Methodologie, De empirische cyclus in de wetenschap'; Prof. Dr. A.D. de Groot.

2.4.6.2 *Vos-2 Over onverwacht vuurwerkgedrag bij brand in opslag als kennisprobleem*

2.1 Inleiding

Binnen het strafproces, dat tot en met de Hoge Raad al herhaald is gevoerd, wordt '*vuurwerkgedrag bij brand in opslag'* als kennisprobleem (h)erkend maar dat werd, binnen de rechtshandhaving, niet deskundig opgelost.

Voor een fundamentele theoretische inleiding in het gedrag van 'explosies' en 'explosieven' bestaat een zeer bruikbare bron; waarbinnen o.m. het belang van een overgang van deflagratie naar detonatie wordt benadrukt.[2]
Ook is al tientallen jaren in de literatuur bekend dat pyrotechnische stoffen en ook andere explosieven op een zogenaamde '*zuurstofbalans*' hun mogelijke (totale) energieafgifte 2-trapsgewijs 'regelen', in niet direct vrijwel synchrone processen bij pyrotechnische mengsels (zoals vuurwerk); dit i.t.t. specifieke springstoffen.

Ook is al tijdenlang bekend dat het terugrekenen van schadepatronen naar TNT-equivalentie niet eenvoudig/nauwkeurig mogelijk is en dat pyrotechnische materialen de 2 traps-reacties anders, op en vanaf andere hoogte en afstand en meer ruimtelijke omvang, schadelijk afwikkelen dan bijvoorbeeld TNT:
"TNT equivalent amount in Toulouse, quantities ranging from 15 to 200 tons are mentioned by Dechy and Mouilleau (2004).
As stated in that paper, the methodologies used for TNT equivalent estimate are in general not so accurate and enable estimate with a range of uncertainty of one order of magnitude. Furthermore, in the case of non-ideal explosions (pyrotechnics or unstable substances), several detonations or deflagrations may be observed in the same accident.
Hence, the determination of the TNT equivalent is often complicated and it must be done taking into account particular conditions.
The model may be better applicable to emergency planning, where an accident scenario must be supposed and a consequence analysis performed, taking into account that the incertitude will be lower at greater distances."[3]

"International classification for storage and transportation of explosives and fireworks follows UN test n. 6, which includes the ignition of single article or stack of packages in order to determine the hazards from dangerous projection, radiant heat and/or violent burning and, more specifically, if explosion propagates from one package to another leading to mass explosion.
Any pyrotechnics is then ranked from 1.1 (the most explosive) to 1.6.
Display pyrotechnics are solid mixtures which react ("explode") with relative slow rates, producing effects of light, heat, smoke or sound.

---

2 'Explosions and Explosives: Fundamental Aspects'; T. Urbanski & S.K. Vasudeva: Journal of Scientific and Industrial Research, Vol. 40, August 1981, pp 512 –519. (deflagratie en detonatie zijn explosie snelheden)
3 Journal of Loss Prevention in the Process Industries 19 (2006) 724–728 'Characteristic overpressure-impulse–distance curves for the detonation of explosives, pyrotechnics or unstable substances.' Fernando Dıaz Alonsoa, et al.

According to UN tests, they are typically classified within the class 1.3 (fire hazard, minor blast and projection hazard, no mass explosion hazard).

When pyrotechnics are ignited in closed container, the reaction proceeds with two sequential steps: a primary reaction between the oxygen-donor (oxidizer) and fuel; and a secondary reaction (after-burning) between the un-reacted fuel or partially oxidized products with surrounding air.

The total energy developed during this process is given by the sum of the proper explosion energy (related to primary explosion) and that related to the combustion with air of reaction products, which can be even three times the explosion energy, thus resulting in more severe hazards than expected [1]" [4]
De auteur verwijst in zijn voetnoot (1) naar omvangrijke en zeer bruikbare literatuur uit 1980.[5]

*"**Confined After-Burning of Display Pyrotechnics and Explosives***
E. Salzano, A. Basco, F. Cammarota (2009)
The overall reaction of high energy explosives or pyrotechnics in large atmospheric container, after ignition, is due to primary reactions between the oxygen-donor (oxidizer) and fuel and by secondary reactions (afterburning) of the un-reacted fuel or partially oxidized products with surrounding air.
The afterburning phenomena in large-scale test have been analyzed for explosives as TNT or other high-energy explosives [10-11].
As expected, the energy release of the primary (detonation) explosion is followed by the energy given by the complete combustion with air of reaction products, thus producing an added energy which is typically twice to four times the primary combustion energy, and finally resulting in more severe hazards than expected.(…)
The same phenomena (primary reaction and afterburning) can also apply for any display pyrotechnic.
However, very few references have been found in the open literature."

Opvallend illustratief voor het opbouwend ontstaan - dus juist niet voor het compact vrijwel tegelijkertijd van verpakte 'vaste stof' artikelen ontsteken; zoals bij de transport classificatietesten - van de 2e trap explosies, is de verklaring van de leidinggevende brandweerofficier destijds ter plaatse[6]:
"

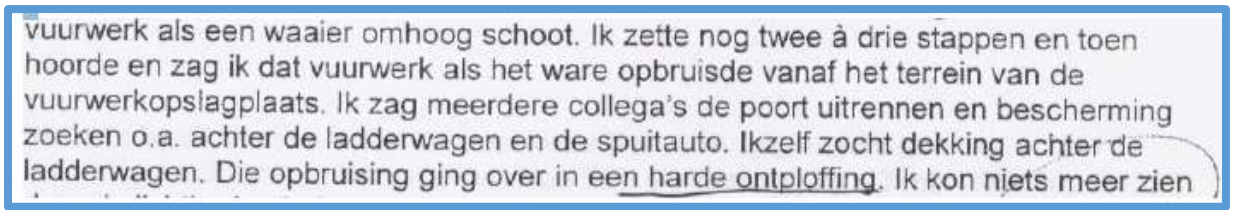
vuurwerk als een waaier omhoog schoot. Ik zette nog twee à drie stappen en toen hoorde en zag ik dat vuurwerk als het ware opbruisde vanaf het terrein van de vuurwerkopslagplaats. Ik zag meerdere collega's de poort uitrennen en bescherming zoeken o.a. achter de ladderwagen en de spuitauto. Ikzelf zocht dekking achter de ladderwagen. Die opbruising ging over in een harde ontploffing. Ik kon niets meer zien

4 The analysis of explosion of storage plants containing display Pyrotechnics (2010) A. Basco, E. Salzano
5 McIntyre F.L., Rindner R.M., Compilation of Hazard and Test Data for Pyrotechnic Compositions. Final rept. Jan 69---Mar 79. Computer Sciences Corp., NSTL (1980).
6 Bewijsmiddel in de Aanvulling bij het arrest van het hof te Arnhem p. 4.

Het '*opbruisen*' is het ontstaan van de volumineuze secundaire reactiewolken, binnen en buiten de opslag, door opmenging van de '*air borne*' geraakte primaire reactieproducten met lucht/zuurstof; vanuit de oorspronkelijk 'vaste' stoffen. Dergelijk omvangrijk ruimtelijk '*opbruisen*' behoort zeker niet tot de criteria van '*massa-explosie*' bij classificatietesten. Hiervan was dan ook geen sprake bij SEF.

Ook volgens de literatuur kan de hoeveelheid snel vrijkomende energie (deflagratie/detonatie transitie!), na de primaire explosie van vuurwerk, 3- tot 4-voudig worden overtroffen door de secundaire explosie daaruit volgend.
In 2009 werd (hierboven) nog eens vastgesteld dat er '*zeer weinig referenties*' (over naverbranding) in de open literatuur zijn te vinden.
Dat roept dan vragen op t.a.v. een forensisch verantwoorde (deskundige) voorlichting binnen de rechtshandhaving ter '*redelijke*' verklaring van de verschijnselen die leidden tot de ramp bij S.E. Fireworks en de kennis die, verondersteld, verwijtbaar aanwezig kon zijn geweest bij de veroordeelden.

2.2 Een beoordeling van de ontwikkelde kennispositie, omtrent het onbeheerst geraakte gedrag van vuurwerk in opslag, binnen de rechtshandhaving

2.2.1 Inleiding

Uit het arrest (zaaknummer: 21-001571-02) blijkt dat het hof zich hieromtrent liet informeren door een zogenaamd als '*Deskundigen rapport*' getiteld *'hoofdrapport van het Nederlands Forensisch Instituut*' opgemaakt door 2 '*vaste gerechtelijke deskundigen'*.
Waaruit die '*vaste deskundigheid'* dan bestond blijkt niet uit een toets uitgevoerd door het hof (op bijvoorbeeld de criteria uit het Schoenmaker's arrest) en deze wordt in het rapport trouwens ook in het geheel niet geclaimd; integendeel.

Uit het hoofdrapport blijkt nergens het (forensisch voorwaardelijk) gebruik van een wetenschappelijke, of andere objectief toetsbare, onderzoeksmethode.
In plaats van te beginnen met een 'onbevangen' gegevens verzameling, bij een herhaald afwisselend gebruik van inductie en deductie met behulp van de wetenschappelijk ontwikkelde theorie op dat vakgebied; zoals dat methodologisch behoort, beginnen de kennis deficiënte auteurs, met hun grote groep niet benoemde noch beëdigde commercieel ingehuurde 'private speurders', met al vooraf verzonnen '*waarschijnlijke' 'hypothesen'*.
Daarbij is dan ook direct al de 'hypothese' die tot incrimineren van verdachte(n) leidt.
Daarbij zocht men dan, ook weer verzonnen, '*waarschijnlijke'* en '*mogelijke'* (sub)'verklaringen'. Een methodologisch gedisciplineerde onderzoeker kan zich zoveel ontoetsbare subjectieve lading in een verslag van onderzoek niet permitteren.
De potentieel 'onschuldige' hypothesen worden echter verder niet uitgewerkt.
Een forensisch merkwaardige vorm van georkestreerd strafvorderlijk optreden.

Nota bene worden de vele beschikbare gegevens in het strafdossier, voor een wetenschappelijke verantwoorde reconstructie, zoals zeer nauwkeurige en samenhangende getuigen en onderzoek verklaringen, domweg genegeerd.
Geen enkele verwijzing wordt aangetroffen naar de meest toonaangevende en relevante brandweerliteratuur, zoals: NFPA *Fire Protection Handbook*, (met ook uitgebreide ervaringsliteratuurlijsten; per onderwerp; w.o. vuurwerkexplosies), NFPA1124 (opslag o.m. vuurwerk), NFPA 921 (onderzoek van branden en explosies) en NFPA 1033 (bekwaamheidseisen oorzaakonderzoekers).

Verder blijkt uit het 'hoofdrapport' dat de 'deskundigen' ook niet (forensisch voorwaardelijk) onafhankelijk hun onderzoekstaak hebben uitgevoerd. Dan is daarbinnen ook niet meer duidelijk van wie welke uitspraken afkomstig zijn en wat de wettelijk strafvorderlijke bewijsstatus van die bronnen daarbij is.

Uit de gedetailleerd omschreven opslag voorschriften van NFPA 1124 zouden de rapporteurs in ieder geval hebben moeten opmerken dat de daarbinnen gehanteerde maatregelen (impliciet) duidden op scenario's, met altijd explosieve gevolgen op grote afstand (!), en de opmerkelijke afwezigheid van sprinklers, blusinstallaties en blusmiddelen binnen die opslag. Men had daarop navraag kunnen/moeten doen naar de onderbouwende achtergronden (scenario's) van die maatregelen.
Rapporteurs (hoofdrapport) maken met monotone regelmaat gebruik van het, uitsluitend langs subjectieve, en dus niet empirische(!), weg bereikte oordeel: '*waarschijnlijk*' en '*mogelijk*'.
Elke 'conclusie' die daarop volgt zou, binnen de wetenschappelijk onderzoeksmethode, ook volgens de NFPA 921 en het gezond verstand, hebben moeten luiden:
'het voorgaande, als subjectief 'waarschijnlijk' of 'mogelijk' geachte, is niet feitelijk empirisch te verankeren en is daarom door ons niet toetsbaar vast te stellen; daarmee is er geen bewijs voor onze verzonnen uitspraken en 'conclusies'.

Het is aan het hof niet voorgehouden dat de kwalificatie '*waarschijnlijk*', de laagste van dergelijke subjectieve (onwetenschappelijke/ontoetsbare) aan surrogaat feiten toegevoegde en psychologisch voorspelbare positieve zelfbeoordeling(!), direct in rangorde volgt op '*niet waarschijnlijk*'.
In feite beoordeelt de justitieambtenaar (NFI) daarmee achteraf en op zelfbevestiging de al daartoe eerder verzonnen opvattingen; bij herhaald afwezig gelaten doch wel overvloedig beschikbare, empirische feiten in het dossier.

Aan het eind van het 'hoofdrapport' (12.2) wordt 'deskundigheid', op het relevante gebied van *gedrag van vuurwerk onder opslagcondities*, expliciet en volledig ontkend. Hun forensisch voorwaardelijk te bezitten *"kennis en expertise"*, op dit gebied van onderzoeksvragen worden door de rapporteurs zelf als "*onvoldoende"* gekwalificeerd. De literatuurlijst bij het rapport is daarbij volstrekt inadequaat om ook maar enigszins te kunnen compenseren.

Prangende vragen, die hier niet verder rechtstreeks worden beantwoord, zijn dan:

'Hoe kan aan het hof in redelijkheid dit rapport zijn gepresenteerd als 'deskundigen bericht'; terwijl de rapporteurs kennis en expertise, op het gebied van gedrag van vuurwerk in opslag, als zijnde 'onvoldoende', daarmee expliciet in hun rapport ontkennen?'

'Wat zijn 'waarschijnlijkheidsoordelen', niet alleen voor hypothesen (scenario's) maar als surrogaat voor empirische feiten, forensisch bewijstechnisch waard 'an sich' en dan ook nog daarop als keten geschakeld; terwijl zij daarbij komen van personen met onvoldoende kennis en expertise die zich daarbij oncontroleerbaar afhankelijk van politie en commercieel optredende private speurders opstellen?'

'Hoe kan/mag iemand zich, met bij hem bekende onvoldoende kennis en expertise, presenteren als (beëdigd) 'vaste' deskundige binnen een onderzoek ter terechtzitting?'
Voor een verbeterde kennispositie binnen de rechtshandhaving en de samenleving worden de 'conclusies' binnen het 'hoofdrapport' en de wijze waarop men die heeft bereikt hierna dan ook op empirisch logisch gehalte, en dus op forensisch wetenschappelijk 'waarheidsgehalte', getoetst.

2.3 Een beoordeling van de wijze van totstandkoming en de inhoud van conclusies binnen het justitiële 'hoofdrapport' van het NFI c.s.

2.3.1 Over empirisch toetsbare feiten en hun surrogaat

Door het hof te Arnhem is bij de bewezenverklaring in deze zaak nadrukkelijk en uitgebreid gebruik gemaakt van het (vrijwillig 'afhankelijk' onder leiding van de OvJ en de TR en met eigen kennis deficiëntie opgestelde) justitiële '*hoofdrapport'*; dat desondanks werd voorzien van de titel '*Deskundigenrapport'* en werd ondertekend door '*vaste gerechtelijke deskundigen'* op onbekend en ongetoetst gebleven deskundigheidsgebieden. Op het gebied van onderzoek naar het gedrag van vuurwerk bij brand in opslag ontkenden de 'deskundigen' hun deskundigheid. Het hof oordeelde desondanks daarop gebaseerd o.m. dat:
"te zwaar en deels naar zijn aard massa-explosief vuurwerk de ramp in redelijkheid kan verklaren en dat er geen redelijke grond is om rekening te houden met andere factoren die tot de ramp kunnen hebben bijgedragen (...)".

Het is, wetenschappelijk methodologisch gezien, echter geen geldige vorm van logisch redeneren om, op een reeks van subjectief en ook kennis deficiënt bepaalde '*aannames*', '*mogelijkheden*' en *'waarschijnlijkheden'* en dus als surrogaat voor toetsbaar/bewezen 'feitelijke premissen', tot een daarop subjectief concluderende en veroordelende reconstructie te komen. Dit ook nog als voor waarheidsvinding contraproductief resultaat surrogaat voor het komen tot de forensisch vereiste, empirische verankerde en daarmee toetsbare(!), hypothesen/scenario's [7].

7 Binnen het NFI wordt (Vakbijlage 2008 Waarschijnlijkheid etc.) een hypothese als synoniem voor scenario gepresenteerd. Dit is volledig in strijd met de wetenschappelijke methode. Een scenario kan met fantasie bedacht worden; een hypothese moet worden gedragen door alle beschikbare (empirisch toetsbare) gegevens. '*Mogelijke*' hypothesen mogen binnen de NFPA 921 niet forensisch als 'hypothese' worden gepresenteerd; dan volgt standaard de conclusie: '*niet vast te stellen*'.

Dat een, nota bene op '*onvoldoende kennis en expertise'* gebaseerde, '*verklaring*' in *'redelijkheid'* een slechts daarop gereconstrueerde gebeurtenis forensisch *'redelijk'* en overtuigend '*kan verklaren*', is, logisch bezien, '*an sich*' een irrationele verklaring.
Binnen '*verklaringen'* afgegeven bij '*onvoldoende kennis en expertise'* is er, bij onbevangen rationele belangstelling, dan juist ook elke *redelijke* grond om rekening te houden met '*andere factoren'*; aan te dragen door wel voldoende kennis en expertise bezittende deskundigen.
De schijnverklaring, waar het hof genoegen mee nam, luidde: '*massa-explosie'*. Alsof de daarbij behorende simpele (test)verschijnselen ook maar iets rationeel, op gevestigde theoretisch wetenschappelijke grondslag, 'verklaren' over de bij de ramp opgetreden verschijnselen.
Het logische gevaar voor de rechtshandhaving, naast het ontbreken van rationele en empirisch toetsbaar verankerde verklaringen in de door het hof voor bewijs geaccepteerde justitiële hoofdrapportage, blijkt, indien men meerdere '*waarschijnlijk*', '*aannemelijk*' en '*mogelij*k' schakels, als denkexperiment, van een getal voorziet en dan, naar analogie van de kansrekening, blootstelt aan de logische (en dus toetsbare) regels van de 'waarschijnlijkheids- of kansrekening': op de 'vermenigvuldigingsregel' of 'productregel'[8].
Indien '*waarschijnlijk*' wordt voorzien van een 'kans' van 0,6 (dan bijvoorbeeld *'zeer waarschijnlijk'* met een kans getal van 0,8 en een aan '*zekerheid grenzende waarschijnlijkheid*' met een getal van 0.95) dan zijn slechts twee schakels (0.6 x 0.6 = 0.36) nog maar goed voor een 1:3 kans; voor het 'uitkomen' (en dus 'waar' worden) van die (nog slechts twee) geschakelde '*waarschijnlijke*' gebeurtenissen. Het is intuïtief dan ook aan te voelen dat het schakelen van meerdere '*aannames'*, '*mogelijkheden*' (kans getal ?) met '*waarschijnlijkheden*' al snel een samengestelde kans op die uitkomst geeft, via de 'productregel', die 0 nadert; dat is dan ook de objectieve 'bewijswaarde' van het '*hoofdrapport*'.

Daar zou een weldenkend mens zijn 'geld' (of overtuigende waarheidsvinding) niet op in willen/moeten, en logischerwijs, in *'redelijkheid',* niet kunnen, zetten.
Dit nog afgezien van de methodologisch problematiek die ontstaat; door een dergelijk subjectieve waardering, van een bij (dezelfde) persoon(!) ontstane subjectieve inschatting, van de oorzaak van een (deel) gebeurtenis.
De justitiële slager 'keurt forensisch' achteraf nog eens zijn eigen verzonnen vlees.[9]
Wel is waar dat het hof destijds geen '*redelijke*' grond vond om rekening te houden met andere bijdragende factoren; omdat hem dat immers toen niet werd voorgehouden door een deskundige op dit gebied; die kennelijk ook niet (commercieel) voor justitie bereikbaar was of mocht zijn.
Justitie bood slechts 'deskundigen' en commercieel opererende derden (TNO) als 'private speurders' aan; met ook herkenbare kennis- en expertise deficiënte op het relevante kennisgebied *'vuurwerkgedrag bij brand in opslag'* .

---

8 Hiermee wordt zeker geen aanbeveling gedaan om de empirische kansrekening, en zeker niet de Bayesiaanse kansrekening, een bruikbare rol binnen de (juridische) rechtshandhaving toe te dichten.
9 Strengthening Forensic Science in the United States: A Path Forward
http://www.nap.edu/catalog/12589.html

2.3.2 Omvang, nauwkeurigheid van onderzoek en bewaring/controle van het onderzochte schadegebied vooraf

2.3.2.1 Algemeen

De omvang van het schadegebied is onverantwoord uitermate beperkt gehouden; t.o.v. het totale schadegebied.[10] Hierdoor is het hof niet voorgelicht over de opmerkelijk 'scheve' verdeling van de schade bezien vanuit SEF en ook niet over de sporen aan/in slachtoffers. Vooraf aan het onderzoek blijken zware machines te zijn ingezet die de schade in het gebied en de sporen *'oncontroleerbaar'* hebben beïnvloed.[11]
Zo zijn, vooraf aan het onderzoek, betondelen verwijderd van de bewaarplaatsen en andere gebouwen; door het RIT; met zwaar materieel. Dit gegeven zou, alleen al daarom, elke interpretatie van 'kraters' van een grote 'korrel zout' moeten hebben voorzien. Niet in het minst omdat de vloeren van het C complex ook nog voorzien waren van holle 'kruipruimten'.[12]
Uitermate teleurstellend/onbegrijpelijk, voor elke oorzaak onderzoeker, is het feit dat men een bundel elektriciteitskabels uit de vloer, een geperforeerde gasleiding en een waterleiding, die, ruim na het justitieonderzoek, nog duidelijk zichtbaar (tientallen centimeters) uitstaken uit de 'schoongeveegde' vloer van C 17(C1c), onbesproken/'ongezien' liet. Dit, bezien samen met het grotendeels onbesproken weglaten van de inhoudelijk gedetailleerde rapportage van Gastec (wel in het politiedossier en genoemd als bijdrage aan het hoofdrapport) en het weglaten van het cruciale NLR rapport, roept vele (integriteit)vragen op.
Uit eigen onderzoek, waarbij de procespartijen (AG, advocaten) inzage in het dossier niet toestonden, stelde ondergetekende daarbij verder vast dat ook de rookgasafvoer op C17 was verdwenen en er dakschade en rookschade zichtbaar was aan de kopse kant van C1, C16 en C17; gefotografeerd bij de opkomst van de brandweer (openbaar gemaakt door fotograaf Van Willigen[13]). Dit ontstond dus ruim vooraf (half uur) aan de grotere/latere explosies. Dat ook de brand technische informatie op deze foto's voor beoordeling door justitie (hoofrapport) is genegeerd is onbegrijpelijk en methodologisch bezien irrationeel.

Brutaal aangestuurde vooringenomenheid blijkt dan uit het TOL team journaal:

29 mei Isabelle

Met Sijmen en Robert Jan de bespreking bijgewoond tussen de teamleiding, OM, TR en NFI. Hier is getracht afstemming te verkrijgen tussen de technische poot en de Milieu-bestuurlijke poot. Vooral als het gaat om vragen als: hoe zou de brand kunnen zijn ontstaan, reconstructie e.d. is het essentieel dat we het technische bewijs kunnen koppelen aan de vergunning. Ook is het belangrijk dat we een aantal theorien die nu al in de pers staan kunnen ontkrachten (bv stofexplosie). Lukt dit ons niet dan zitten we zometeen op de zitting met een tiental verklarings theorieën voor de ramp en kan er maar één uitspraak komen: vrijspraak

10 Zie afbeeldingen 4a en 4b in het hoofdrapport: p.16/62 en 17/62
11 Zie p. 16 en 20/62. Dergelijke ongecontroleerd gelaten '*spoliation of evidence*' wordt, binnen NFPA 921 (binnen gezond verstand), en forensisch wetenschappelijk als 'doodzonde' beschouwd.
12 Eigen observatie bij onderzoek ter plaatse in 2002 (met toestemming AG Welschen en TR chef Kamperman) De 'kraters' hadden zeker niet de voor detonatie kenmerkende sporen.
13 Foto's digitaal in bezit van o.g.

2.3.3 Over het 'hoofdrapport' (NFI) Hoofdstuk 1, 2 en 3

De samenvatting en conclusies uit Hoofdstuk 3 zijn, zonder interpretatie, voor de oorzaak volstrekt nietszeggend. Tactische informatie wordt geheel genegeerd.

2.3.4 Over het hoofdrapport hoofdstuk 4

"Volgens getuigenverklaringen is rond 14.45 uur in de buurt rondom het bedrijfsterrein van S.E. Fireworks ontploffend vuurwerk waargenomen. Her en der zijn brandjes ontstaan in de omgeving van het bedrijfsterrein. Om ongeveer 15.01 uur is door een motorrijder van de Politie Twente rook waargenomen op het terrein van S.E. Fireworks en is de brand gemeld aan de meldkamer."

Binnen deze voorlichting van justitie aan het hof worden onverantwoord weggelaten de bevindingen van de door het NLR uitgevoerde onderzoek naar de exacte locatie van de rond 15:02 uur door een twintigtal getuigen daarbinnen waargenomen vuurwerkontstekingen:
'*ik zag een vuurbol zo groot als een huis',*
'*ik zag een vuurbol zo groot als een dikke boom'*[14] met daaropvolgend (andere getuigen) een omvangrijke witte wolk; gevolgd door een kleinere zwarte; ook herhaald gefotografeerd en op video vastgelegd binnen Enschede.
Ook een passerend vliegtuig bemanning, w.o. brandweerwaarnemer, zag deze verschijnselen op afstand en later ook dichterbij (Pv's in politiedossier); toen inmiddels tijdens het optreden van de brandweer.

Getuige Alwine Jabben[15]: "*Ik zag toen dat tot 3x toe een vuurpijl gecontroleerd de lucht inging. Ik ben bang voor vuurwerk en vroeg me af wat dit kon zijn. Omdat ik iemand meende te zien op het terrein, was ik gerustgesteld."*

Op 21 juli 2000 wordt Alwine Jabben gehoord door het rechercheteam.
Jabben weigerde haar verklaring na afloop te tekenen:

"*Ik zag in het proces verbaal niet terug dat ik gezegd had een schim van iemand had gezien die middag en dat mij dat geruststelde.*
Volgens de rechercheurs was dat niet relevant.
Ik zei: maar zet er dan maar in dat dit mijn beleving was. Dat wilden ze niet.
Er was ook nauwelijks aandacht voor het vuurwerk van voor 15 uur.
Ik heb uiteindelijk niet getekend."

14 De getuigenverklaringen zijn te vinden in het G dossier.
15 RTV---oost 31 mei 2010

De exact uitgemeten locatie (NLR rapport) van dit 1e algemeen waargenomen verschijnsel lag in de open ruimte; omgeven door de opslagplaatsen C17, C2, C4, C6, C8, de Mavo boxen en de containers E1, E2, E15, E16, E3, E4, E5 en E6.

Uit het NLR rapport:
"De op basis van de 18 geselecteerde (van de 24; FV) *waarnemingen berekende meest waarschijnlijke positie van de afgeschoten eerste vuurpijlen is te vinden tussen compartiment C4 van de centrale bunker en mavobox M6."*

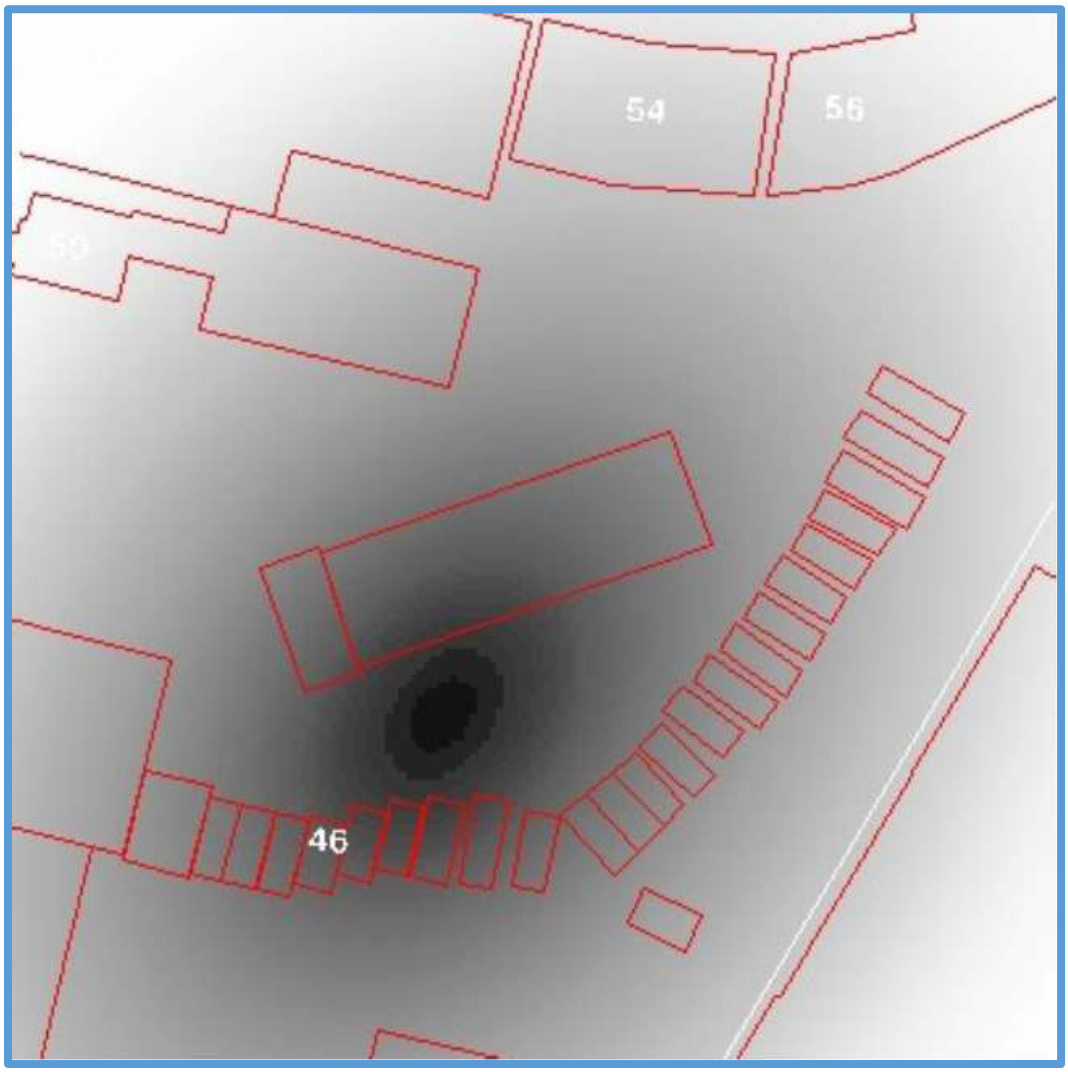

Figuur 4.4-3: Overzicht van de gewogen kwadratische fout op basis van 18 waarnemingen."

De vuurbol ('*paddenstoel'*) met witte rook en '*gerommel*' kan voor een brandstof verklaard worden door aardgas (ventilatieopeningen laag in C17; volgens bouwtekening) of door een bepaalde eerder buiten geplaatste vuurwerk hoeveelheid; met een gewicht van ongeveer 25 kg[16].

16 Ignition Handbook; Brabauskas Ph. D.

Indien een dergelijk grote (omvang) explosie in C2 zou hebben plaatsgevonden, dan zouden er, via dan daarbij anders opengeslagen deurkozijnen en, 2 vuurbollen zijn verschenen; los van elkaar en aan weerszijde van de C2 bunker.

In de afgelegde getuigenverklaringen is echter nog meer gegevensprecisie te vinden voor een methodologisch wel verantwoord feitenonderzoek. 2 van de vele getuigen waren vlak bij het terrein van SEF, op het terrein van het buurbedrijf garage Agterbos:

"Ergens in de middag, hoorde ik een twee- a drietal knallen. Dit waren zg. vuurpijlen afkomstig van het terrein van S.E. Fireworks. Deze schoten direct (loodrecht) omhoog. Het was alsof iemand aan het testen was met vuurwerkprojectielen.
Vervolgens duurde het een twee a drie minuten en er gingen toen tientallen vuurwerkprojectielen de lucht in.
Van de eerste drie pijlen had ik de indruk dat dit "gecontroleerd" gebeurde. De tientallen projectielen die hierop volgden waren naar mijn mening "ongecontroleerd".[17]

"Op een bepaald moment, het was in de loop van de middag tegen14:55 uur, zag en hoorde ik dat er vuurwerk de lucht in ging. Ik hoorde diverse knallen aan de grond en daarna hoorde ik knallen en zag ik vuurbollen in de lucht. Ik heb geen siervuurwerk gelijkend op vuurpijlen of iets dergelijks in de lucht gezien. Ik zag dat het vuurwerk rechtstandig de lucht in ging.

In de lucht explodeerde dit vuurwerk nog een keer. Ik zag tijdens die explosie een witte kern en daarna een rookwolkje afkomstig van de explosie. Ik kan mij niet herinneren of ik kleuren afkomstig van dit vuurwerk in de lucht heb gezien.

In ieder geval hoorde ik knallen op de grond en daarna in de lucht. Het was het geluid van mortieren. Die geven een knal aan de grond en daarna in de lucht. Op dat moment hoorde ik 3 tot 4 knallen/explosies.
Dit was voor mij op dat moment niet verontrustend. Ik heb geen rook of vuur gezien dan wel geroken, voordat dit vuurwerk de lucht in ging. Hierna ben ik richting garage gelopen. Ik hoorde achter mij het ontsteken van een grote hoeveelheid vuurwerk. Ik hoorde dezelfde knallen als ik u heb beschreven.

Alleen het vuurwerk ging niet meer rechtstandig de lucht in, maar ging alle kanten op. Ik hoorde een kettingreactie van tientallen stukken vuurwerk van hetzelfde soort. Dit geluid was zwaarder dan het geluid van het vuurwerk tijdens oud en nieuw, maar niet zo zwaar als het vuurwerk wat je hoort tijdens een vuurwerk-show.

Toen ik mij omdraaide om te kijken wat er gebeurde, zag ik een zwarte rookpluim omhoog gaan. Op datzelfde moment belde mijn buurman (XXXX; FV) *de brandweer. Dit tijdstip is door ons herleid via de politie en is geweest 15:01 uur.*

17 Strafdossier G 1028

Ik zag dat de rook bleef aanhouden en hoorde dat het vuurwerk minder heftig werd. Dit zakte terug tot enkele knallen per minuut.
In tegenstelling tot wat ik eerder dacht, dat er gecontroleerd vuurwerk werd afgestoken, zag en hoorde ik nu dat dit niet meer gecontroleerd ging.
Ik ben nog steeds van mening dat de eerste stukken vuurwerk gecontroleerd afgingen.
In mijn beleving is het niet mogelijk dergelijke stukken vuurwerk op een zo gelijkmatige wijze en rechtstandig de lucht in te krijgen, zonder dat dit gecontroleerd is geweest."[18]
Uitgaande van deze duidelijke, maar evenzo duidelijk door justitie genegeerde, getuigenverklaringen, moet er, op aanwezigheid van vuurwerk op het middenterrein met lanceerbuizen, menselijk handelen daaraan zijn verbonden en daaraan zijn voorafgegaan.

Terug naar het 'hoofdrapport'*:*
" Medewerkers van de brandweer hebben verklaard dat zij bij aankomst op het terrein (15.08 uur) door ruimte C2 heen konden kijken.
Kennelijk waren aan beide zijden deuren of gevels niet meer aanwezig.
Op foto's van R. van Willigen is te zien dat de gevel van de noordzijde dan wel het restant ervan op de grond ligt.
Eerdergenoemde medewerker van de Politie Twente heeft verklaard dat hij rond 15.00 uur – rijdend op de motor over de Lasondersingel ter hoogte van de Tollensstraat – een rommelend geluid gehoord heeft.
Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat er om ongeveer 15.00 uur in C2 een reactie heeft plaatsgevonden met enige drukwerking, mogelijk een explosieve verbranding van meerdere vuurwerkartikelen die in C2 waren opgeslagen."

De onzorgvuldigheid van het justitiële onderzoek blijkt nu uit het ook negeren van de precieze verklaring van de leidinggevende officier op dit punt[19]:

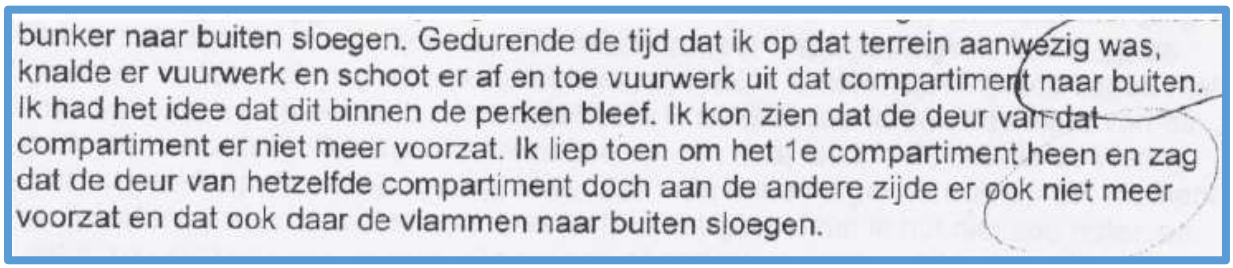
bunker naar buiten sloegen. Gedurende de tijd dat ik op dat terrein aanwezig was, knalde er vuurwerk en schoot er af en toe vuurwerk uit dat compartiment naar buiten. Ik had het idee dat dit binnen de perken bleef. Ik kon zien dat de deur van dat compartiment er niet meer voorzat. Ik liep toen om het 1e compartiment heen en zag dat de deur van hetzelfde compartiment doch aan de andere zijde er ook niet meer voorzat en dat ook daar de vlammen naar buiten sloegen.

'De deuren zaten er niet meer voor.' Dat is niet hetzelfde als: '*kennelijk*' waren zij '*niet meer aanwezig'*. Concluderen vindt normaliter, binnen methodologisch verantwoord forensisch onderzoek, plaats op toetsbare feiten die geheel en al een conclusie kunnen/moeten dragen.

Op de in dezelfde richting weggeslagen gevels (deuren) en een niet gelokaliseerde bron van geluid kan toch geen redelijk mens vaststellend 'concluderen' tot een reactie locatie in C2; die naar alle richtingen, fysisch wetmatig, moet ontwijken?

18 Idem G0131 e.v.
19 Aanvulling op het arrest van het hof te Arnhem onder 2.

Voor dit tijdstip binnen de escalatie negeren de rapporteurs van justitie daartoe dan ook domweg, naast het NLR rapport en de daarbinnen benutte vele elkaar bevestigende getuigenverklaringen, de roetsporen boven de deuren van C1 en C17 (C1c), de duidelijk zichtbare mechanische schade aan de aluminium dakrand (C1), de verdwenen rookgasafvoer nabij de kopse gevel van C17(C1c) en de muur tussen C16 (C1b); als wel beschikbare feiten voor een logische en toetsbare conclusie.
Het verdwenen zijn van de rookgasafvoer in het dak van C17 (C1c), vooraf aan de opkomst van de brandweer, kan, bij zorgvuldige verdere onderzoeksbelangstelling, eenvoudig worden waargenomen (bij fotovergelijking).

Over de deuren van C2 kan op getuigenverklaringen worden vastgesteld dat die aan de noordzijde (ingang) naar buiten is geslagen en van die aan de zijde van de containers (MAVO box 7) naar binnen is geslagen (in ieder geval niet als buiten liggend is waargenomen).
Van C4 is gebleken dat er van opzij (ook vanaf grondniveau) en van afstand water kon worden ingespoten.
Dat zou, bij de slechts naar buiten draaiende openstaande deuren, niet goed mogelijk zijn; dus ook die deuren lagen dan met gevel in C4.

Dit alles past precies bij de waargenomen explosie (15:02 uur) tussen C17, C2, C4, M5 t/m M7 en aansluitend E1 en E2; die door justitie en NFI werd genegeerd (NLR rapport en tientallen getuigenverklaringen in het dossier).

Dan presenteert het hoofdrapport daarop ook een '*alternatieve hypothese'* op *'aanname'*:
"Een alternatieve hypothese, waarbij aangenomen wordt dat het waargenomen vuurwerk veroorzaakt was door activiteiten op het bedrijfsterrein, leidt tot de conclusie dat de brand in C2 mogelijk later is ontstaan, maar uiterlijk om ongeveer 15.00 uur."
Dus nu is dit geen hypothese die zeer wel door de beschikbare doch genegeerde (NLR), feiten kon worden gedragen, maar nu onnodig en ontwijkend slechts wordt gepresenteerd op '*aanname*'.
Die '*aanname'* leidt weer tot een '*conclusie*' en dan weer tot een '*mogelijk'* feit.
Methodologisch bezien is dit: 'forensische wetenschappelijke wartaal'; afkomstig uit het 'paranormale' i.p.v. uit de empirisch toetsbare werkelijkheid.

Men verzuimt voor alle duidelijkheid toe te voegen dat er dan binnen deze laatste, niet gefalsifieerde, hypothese ook geen sprake meer zou kunnen zijn van (in C2) een interne explosie; als verklarend voor de aan een zijde naar binnen(!) en aan de overzijde naar buiten gedrukte gevels en dus ook niet van:
"dat er om ongeveer 15.00 uur in C2 een reactie heeft plaatsgevonden met enige drukwerking, mogelijk een explosieve verbranding van meerdere vuurwerkartikelen die in C2 waren opgeslagen."
De beide verzonnen '*hypothesen'*, waarvan de '*alternatieve*' als enige geheel en al gedragen wordt door de vele getuigenverklaringen, sluiten elkaar volstrekt uit.

Met de NLR gegevens was de C2 hypothese feitelijk al gefalsifieerd nog voordat hij verzonnen was. Door dit te negeren blijft de (OM) gewenste 'koppeling' aan de vergunningsvoorwaarden wel in stand.

In de chronologische beschrijving van justitie moet het dan, voor zogenaamd exploderen van vuurwerk in C2 dat dan inleidend zou zijn geweest voor het verdere verloop van de ramp, zowel en tegelijkertijd(!) 'vriezen en dooien'. Voor forensisch bewijs is zoiets volstrekt onzinnig en als rapportage futiel; maar binnen de rechtshandhaving tot nu toe werd dit als bewijsmiddel 'ontvangen'.

Feitelijk, ter ondersteuning van de nu hierna methodologisch verbeterd gepresenteerde chronologische analyse, vermeldt het hoofrapport nog wel:

"De brandweer heeft verklaard dat om 15.32 uur vanaf Mavo-box M6 in ruimte C4 van de bewaarplaats is gespoten. Kennelijk was de deur of de gehele gevel van C4 toen open. Zie ook de eerste beelden van de video-opnamen van J. Huygens en G. Poort."

Een deur (moet zijn: deuren) die *'open'* zou(den) zijn, moet daartoe normaliter naar buiten draaien; en daarop dus voor personen (brandweer) zichtbaar zijn geweest. '*Open*' had, binnen zorgvuldige interpretatie, moeten worden geduid als het binnen liggen van de gehele gevel; iets anders is (bouwkundig) niet mogelijk.

Hoe kan ook de '*mogelijk een explosieve verbranding van meerdere vuurwerkartikelen die in C2 waren opgeslagen'* dan een deur (gevel!), gelegen om de hoek van een muur, van C4 inslaan tegen de aanslag en sluitstangen in? Een 'explosie' die zijn drukgolf 180 graden kan laten draaien; nadat hij de ontsnappingsgevel niet naar buiten maar naar binnen bracht? Te gek voor woorden. Dit soort, forensisch methodologisch ernstige, technisch ridicule, inconsistenties, vielen nog niet eerder op binnen de rechtshandhaving. Maar dan nog:

"Volgens verklaringen van de brandweer is om ongeveer 15.28 uur rook waargenomen afkomstig van de omgeving van container E2. Deze rookontwikkeling is duidelijk te zien op de foto's die G. Bruins tussen 15.25 en 15.34 uur heeft gemaakt vanaf het terrein van Thole. Rond 15.30 uur is – vanaf de daken van de Mavo-boxen of containers – tussen enkele containers water gespoten.
Gezien de situatie ter plaatse is dat waarschijnlijk tussen E2 en E15 geweest. Echter, door de – volgens de brandweer – enigszins verscholen situatie was de brand volgens de brandweer moeilijk te ontdekken en al geruime tijd gaande. Hieruit kan worden geconcludeerd dat er al ruim vóór 15.28 uur brand is ontstaan tussen E2 en E15."

Tja, wat er zoal justitieel op '*waarschijnlijke feiten'* (wat zijn dat dan weer voor een bewijswaarde?) kan worden '*geconcludeerd'*….(???)

De waargenomen feiten waren volgens deze rapporteurs: *er is gespoten van de Mavo boxen of containers en er was rook in de omgeving die kwam vanuit een enigszins verscholen situatie.* Ook hier worden chronologisch ook vastgelegde waarnemingen, die een andere verklaring geven voor de rook '*uit een enigszins verscholen situatie*', genegeerd.

Zo heeft de sectie Lonneker (TS 644), via garage Agterbos, een straal afgelegd over de oude spoorbaan precies langs de muur aan de achterzijde van die E containers[20]. Hun straal bleek te kort te zijn om het doel goed te bestrijden. Zij staan dan met hun straal vlak voor de 2 bouwwerken achter op het terrein van Thole, die zowat tegen de muur van S.E. Fireworks stonden; ter hoogte van E15. Wanneer zijn deze verbrand/geblust? Justitie (NFI) zwijgt hieromtrent.

Zij (van TS 644) zien, zelf met hun te korte straal ter hoogte van E5, collega's op de Mavo boxen staan en richting bunkers (C 4) spuiten. Vanaf M6/M7 staat men dan ook voor straalvoering optimaal gunstig; recht tegenover C4.

Voordat men over een blus- en een brandpositie kan '*concluderen*' zou men toch zeker moeten weten vanaf welke container precies? Vanaf de Mavo boxen bereikt men immers de grond tussen de containers E2 en E15 niet met een gerichte straal. Zij werden slechts gezien op de Mavo boxen door hun collega's.
Toch kan justitie, op ongedisciplineerde fantasie zonder enige feitelijke en toetsbare onderbouwing, '*concluderen*' dat er brand was ontstaan tussen E2 en E15.

Tegen toegelaten wens fantasie in opsporing is geen waarheidsvinding bestand. Uit de beschrijving van justitie(NFI) wordt verder weggelaten en genegeerd dat het personeel van de TS 644, bij het opendraaien van de deur van E2 vrijwel tegelijkertijd ook de rij naastgelegen E containers zagen opbollen. Ook de bij de politie beschikbare videobeelden tonen dat fenomeen.
Het geleidelijk opendraaien van de deur (E2) onder druk wijst er op dat deze deur niet met slot en grendel was afgesloten.
Er blijkt een methodologisch onverantwoord selectief gebruik te zijn gemaakt van ooggetuigenverklaringen en van stille getuigen (foto's, video's, s.v.o.'s).

20 IBR deelreconstructie 3 Bestrijding initiële brand.

2.3.5 Over het hoofdrapport Hoofdstuk 5

Ondanks het feit dat in Hoofdstuk 4 tot 2 alternatieve hypothesen werd 'geconcludeerd', heeft Hoofdstuk 5 daarop ongemotiveerd nog slechts als titel:
"***Brand en explosie bewaarplaats C2*".**

Met geen woord wordt nog over de andere genoemde en niet gefalsifieerde op waarnemingsfeiten gebaseerde '*alternatieve'* hypothese gerept! Deze falsifieerde op feitelijke onderbouwing het nu desondanks, methodologisch geheel onverantwoord, gevolgde scenario. Bovendien wordt daar waar op de direct voorafgaande pagina (30/62) nog werd gesteld:
"Circa 15:00 Mogelijk explosieve verbanding (gerommel); waarschijnlijk in C2."
nu zonder verdere omhaal van woorden gesproken van:
"Brand en explosie in C2" en van: "*de eerste brand in C2*."

Wat slechts '*mogelijk*' en '*waarschijnlijk'* werd geacht, zonder enige empirische verankering, naast een niet verworpen alternatieve hypothese, is dit zomaar tot chronologisch feit gepromoveerd.
Zo makkelijk gaat deze justitiële (NFI) vorm van waarheidsvinding kennelijk: belanghebbende (TR journaal) fictie presenteert men zomaar als 'feit'.

Gelet op de analyse van Hoofdstuk 4, afhankelijk gevoed door de deelrapporten en '*bijdragen*', was er, op brand technische sporen of getuigenverklaringen, in het geheel geen bewijs voor een 1e brand en/of explosie in C2; ook niet in het specifieke deelrapport F. Het is bovendien geheel in strijd met het Gastec rapport ('de' brand in C17) en dus intern als 'hoofdrapport' inconsistent.
Dat is het ook extern; met het NLR rapport en met het sporenonderzoek van ondergetekende op de PD (s.v.o.'s in handen gesteld van de politie; via de AG).

Men kan toch niet 2 (waarvan 1 op slechts fantasie gebouwde) hypothesen tezamen presenteren en er dan zonder meer 1, die ook nog uitsluitend door feiten werd gedragen, aan rechterlijke beoordeling onttrekken; zonder een toetsbare vorm van 'successieve eliminatie'? Binnen een strafrechtelijke context is dit ook uitermate unfair naar de verdachten en minachtend naar het hof.

Men vervolgt domweg met het opsommen van een viertal 'scenario's' (5.1) voor de zogenaamde, niet toetsbaar vastgestelde, geheel verzonnen en op feiten intern en extern inconsistente 'hypothese': *brand en explosie bewaarplaats C2.*

Omdat o.m. een luchtfoto van 12 uur (bijna 3 uur vooraf aan de eerste waarnemingen vanaf het terrein!) geen personen toont en omdat de voordeur van het terrein was afgesloten bij aankomst van de brandweer en er niemand heeft geprobeerd de (fictieve!) brand te blussen, er ook geen andere aanwijzingen via de politie waren…… '*dus*' vervalt het 1e scenario (werkzaamheden).
Belachelijk, gelet op de beschikbare getuigenverklaringen en svo's,, als het niet zo ernstig/onwaar was.

Men vond immers brand technisch sowieso geen aanwijzingen voor een brand of explosie ontstaan in C2.
Tactisch (in het dossier) waren er overvloedige en precieze indirecte waarnemingen van menselijk handelen; voorwaardelijk bij '*gecontroleerd'* , m.b.v. mortieren, afsteken van vuurwerk; waarmee binnen rationeel denken de verzonnen justitiële C2 'hypothese' zelfs nooit zou kunnen opkomen.
Bij ook maar geringe onderzoeksbelangstelling voor de vele beschutte looproutes, via de Bamshoeve en Thole, voor luchtfoto's grotendeels afgeschermd, ook door de vele blad gevulde bomen aan de achterkant van S.E. Fireworks, zou toch aan een luchtfoto geen bijzondere betekenis voor de aanwezigheid van personen op of rond het terrein van SEF, en dan nog uren later(!), mogen worden toegekend?
Geen enkel belangstelling van justitie (NFI) is er voor de 'beschuttende' gebouwtjes/containers o.i.d.; die wel zichtbaar zijn direct achter de E2 en E15 containers en muur van SEF (achter loods Thole).

De voorkeur, als vooringenomen 'uitgangspunt', van de rapporteurs bleek al op p.28/62:
"*Uitgaande van de hypothese dat er geen personen op het terrein waren, leidt dit tot de conclusie dat het waargenomen vuurwerk waarschijnlijk uit de montageruimte C2 afkomstig was.*
Dit betekent dat het daar al voor 14:45 brandde en dat mogelijk een of meer lichtkoepels in het dak verband of anderszins geopend waren."
Waarom zou men bij afwezigheid van waarneming een '*hypothese*' formuleren omtrent de afwezigheid van personen?
'De afwezigheid van bewijs is geen bewijs voor afwezigheid'.

Daarop wordt het met tussenpozen ontstoken geraken van vuurwerk gekoppeld aan een of meer niet waargenomen *geopende* lichtkoepels. En het dan ongecontroleerd ontstoken geraakt vuurwerk gaat na elkaar, eerst regelmatig, precies door de lichtkoepel(s) en dat '*betekent'* dat het daar al brandde voor 14:45 uur (?!).
En met welke vuurwerkopstelling (mortieren) en verpakking in opslag lukt dat?

Het wekt het redelijk vermoeden dat de voorwaardelijke aanwezigheid van personen ongenuanceerd wordt weggeredeneerd; door de vele beschikbare verklaringen die samenhangend wijzen op het tegendeel domweg te negeren.

Het 2e '*scenario*', binnen de justitieel (NFI) van fictie tot feit verheven '*brand en explosie in C2',* gaat over eventuele defecten aan installatie of apparatuur:
"5.1.2 Defect aan installatie of apparatuur
Er is onderzoek verricht naar het technisch falen van apparatuur c.q. materialen en installaties. Van de elektrische installatie is zeer weinig teruggevonden. De onderzochte restanten hiervan en van veiliggestelde apparatuur waren dermate beschadigd dat hiervan niet meer kon worden vastgesteld of deze de brand konden hebben veroorzaakt. Voor zover dat nog mogelijk was heeft dit onderzoek geen aanwijzingen opgeleverd voor een (oorzaak; FV) *van de brand in C2. Aan de gasinstallatie zijn, voor zover nog vast te stellen, geen defecten geconstateerd*."

Nu zou een niet ingewijde lezer kunnen/moeten denken dat '*de*' gasinstallatie dan ook in C2 was geplaatst; echter niets is minder waar!
Die was opgehangen in C17 (oftewel C1c) en, na demontage en transport, elders onderzocht door commercieel ingeschakelde Gastec onderzoekers.
Maar desondanks, de gas installatie wordt onzorgvuldig en voor locatie onwaar besproken in het hoofdrapport onder: **"*5. Brand en explosie bewaarplaats C2*"**

Over het gehele complex verklaart een andere, brand technische, onderzoeker van het NFI[21]:
"Resumerend kan worden gesteld dat op basis van het PD onderzoek, geen locatie kan worden aangegeven waar zich een eerste brand heeft ontwikkeld. Met andere woorden, een eenduidig definieerbare primaire brandhaard kon niet worden aangetoond."

Ook hiermee was al definitief 'justitieel' aangetoond dat er brand technisch op sporen geen enkel bewijs was voor een 1e brand in C2.
C17 werd daarbij domweg genegeerd en daarop op een pertinente onwaarheid weggeredeneerd voor een forensisch eerlijk resultaat.
Over de gasinstallatie vermeldde het brand technisch deelrapport F (NFI) nog:
"In deze rapportage (Gastec; FV) *wordt het volgende gesteld:*
"Er kan worden geconcludeerd dat in de restanten van het cv-toestel geen defecten zijn aangetroffen waaruit het ontstaan van de brand kan worden verklaard."

Wat ook deze NFI rapporteur selectief weglaat, is, het meteen daaropvolgende en tekstueel aansluitende(!), onder diezelfde Conclusies (Gastec):

*" Wel brengt de aard van dit **open** cv-toestel met zich mee dat als er brandbare of explosieve stoffen in de lucht aanwezig waren, deze eenvoudig door de waakvlam kunnen zijn ontstoken. Ook het ontsteken van deze stoffen door een vonk bij een elektrische schakelactie van het cv-toestel is in principe mogelijk."*

Als de cv-ketel mogelijk een explosie kan veroorzaken dan is er een feit van algemene bekendheid dat een (verbrandings-) explosie daarop ook brand kan veroorzaken.
Brandsporen (en explosiesporen)waren er te over in/op C17; behalve voor de justitieambtenaren van het NFI en de politie.
Het lijkt nu dan ook van belang voor de waarheidsvinding om de inhoud van het Gastec rapport opnieuw nader te analyseren om de misleidend onware presentatie van het NFI hoofdrapport, over een gasinstallatie in C2, achteraf te corrigeren; voor een op waarheid verbeterde kennispositie in rechtshandhaving.

21 Deelrapport F Brandtechnisch onderzoek NFI

2.3.5.1 Een hernieuwde analyse van het Gastec rapport tot reparatie van het hoofdrapport NFI; omtrent '*de*' verzonnen brand in C2

Het Gastec rapport van november 2000 heeft als titel:
"Onderzoek cv-toestel S.E. Fireworks
Onderzoek naar het cv-toestel van S.E. Fireworks te Enschede als mogelijke oorzaak van de brand "

Het onderzoek is uitgevoerd op de locatie van Gastec te Apeldoorn; in het bijzijn van de (NFI) auteur van het brand technisch deelrapport F.
Als '*doel*' van het onderzoek wordt vermeld het – voor zover mogelijk achterhalen of het cv-toestel de oorzaak kan zijn geweest van het ontstaan van '*de brand'*, voorafgaande aan de explosies. Hoe men dan al weet dat er sprake is van 'de' brand vooraf aan de explosies is voer voor psychologen. Er kan immers ook eerst een explosie zijn geweest die '*de*' brand veroorzaakte.

Op '*theorie*' worden 4 mogelijk oorzaken, waardoor 'de' cv-ketel brand zou kunnen hebben veroorzaakt, opgesomd:
a. als ontstekingsbron, b. door oververhitting van het toestel, c. door branderinslag, en d. door gaslekkage.
A. en b. worden bevestigd als mogelijke brandoorzaak; c. wordt *niet waarschijnlijk* geacht en d. wordt *mogelijk* geacht als oorzaak; op een *mogelijk* direct ontstoken gaslek (ondergetekende vond een geperforeerde gasleiding; laag in C17(!) en bij een later ontstoken lek kan er een gasexplosie plaatsvinden, die vervolgens tot brand kan leiden).

De cv-ketel werd in 3 delen aangeleverd voor onderzoek:

1. Het gasvoerende gedeelte, bestaande uit een handafsluiter, een gasleiding
1. en het gasregelblok.
2. Het branderbed, bestaande uit twee atmosferische branders.
3. Het ketellichaam, bestaande uit warmtewisselaar, een valwindafleider/trekonderbreker, een deel van het bedieningsfront met de gesmolten restanten van de cv-pomp, de druk/temperatuur meter, de maximaalthermostaat en de regelthermostaat.

De mantel van het toestel, het bijbehorende isolatiemateriaal en de omkasting van de vuurhaard ontbraken. Dit brandbare deel kan dus 'explosief' zijn verwijderd van de ketel; maar dat wekte verder geen belangstelling.

Ad 1. Brandtechnisch interessant is verder, voor ondergetekende, dat de voor hitte gevoelige witte pakkingstape nog aanwezig was op de draadverbindingen, dat de handafsluiter en de gasleiding slechts licht geblakerd waren en dat ook de kunststofknop van de afsluiter niet was aangetast door hitte.
Bij geen enkele draadverbinding werden overigens sporen van oververhitting waargenomen die daarmee ook zouden kunnen wijzen op een nabij in brand geraakt gaslek aldaar.
Bij het onder druk brengen van dit gedeelte werd geen lekkage vastgesteld op de aansluitingen van de leiding vastgesteld maar wel uit het gasregelblok. Hierbij is kennelijk over het hoofd gezien dat de voor onderzoek ingeleverde leiding noodzakelijk al was los geraakt van de voedingsleiding uit de vloer.

Dat was dan toch rationeel bezien ook een potentieel lek.
Het in de vloer (door ondergetekende aangetroffen) leidingdeel (s.v.o) vertoonde perforaties en was wel duidelijk door hitte geblakerd.

Ongeveer de helft van dat s.v.o. is nog in bezit; in handen gesteld van de TR is dat ingeleverde deel van het SVO weer deels weggegooid op het terrein; waar het later nog werd teruggevonden en veiliggesteld (door o.g.).

Het aluminium regelblok bleek verdraaid te zijn (waarschijnlijk tijdens of na 'de' explosies; volgens Gastec). Het blok is geblakerd maar niet gesmolten. Dat was wel het geval met de kunststof bedieningsknop: weggesmolten. Deze knop steekt juist buiten de (buiten)mantel; die niet voor onderzoek beschikbaar was.
Het aluminium verbindingsstuk naar de brander bleek te zijn afgebroken.
Intern bleek een kunststoffilter te zijn gesmolten.
Een vergrendelhefboom bleek intern te zijn gesmolten naar de bodemplaat maar die was na stolling van de kunststof niet meer in (optimale; FV) horizontale positie (kunststof gestold naar een kant).
De kunststof delen van de stuurgasklep bleken te zijn gesmolten en naar beneden gezakt.
Er was hierdoor niet te achterhalen of de brander '*al dan niet in bedrijf*' was.

Over het gasregelblok wordt geconcludeerd dat er van buitenaf een kracht op het gasregelblok heeft gewerkt en er lekkages zijn vastgesteld.
Er wordt op het feit van de smeltsporen in een hoek dat deze hitte effecten zijn opgetreden nadat het gasregelblok zich niet meer in het toestel bevond (of in een enigszins scheef geslagen positie; FV). Dat er dan vanuit de voedingszijde ook richting de (afwezige) voedingsleiding grote gaslekkages moeten zijn ontstaan; wordt daarbij niet als logische consequentie besproken.

Ad 2. De branders bleken nog geheel intact. Geen aanleiding om brander inslag te veronderstellen.

Ad 3. Het ketellichaam
De rechterzijde vertoont sterker brandsporen dan de linker (dus aan de zijde van het beton 'spalling' spoor en de door hitte lek geraakte waterleiding; FV).
De gietijzeren warmtewisselaar vertoont geen mechanische of hittesporen.
De aluminium valwindafleider/ trekonderbreker hangt naast het toestel in plaats van erachter; wel vervormd maar niet gesmolten.
De maximaal- en regelthermostaat zijn gesmolten; waardoor niet kan worden vastgesteld of deze goed hebben gefunctioneerd.
Wegens de afwezigheid van sporen van binnenuit mag men (volgens Gastec) aannemen dat het toestel geen brand heeft veroorzaakt door (interne) oververhitting. Opmerkelijk is dat Gastec (of de NFI met hun bijzitter), naast de 'schreeuwende' afwezigheid van de voedingsgasleiding, kennelijk ook al niet geïnteresseerd waren in de geschiedenis van de rookgasafvoer; die vooraf toch was aangesloten bovenop het ketellichaam/valtrekonderbreker.

De onderzoeksresultaten worden daarop geëvalueerd en van conclusies voorzien door Gastec; kennelijk zonder te (willen) weten over welke ruimte men steeds sprak over *'de'* brand en de Cv-ketel.

Door de open stand van de afsluiter acht men het in principe mogelijk dat de waakvlam en de hoofbrander hebben gebrand.
Echter wordt het *niet waarschijnlijk* geacht dat de hoofdbrander in bedrijf was; wegens afwezige warmtevraag; op die/dat dag/uur.
Doordat het gasregelblok inwendig te zeer gesmolten was kon ook niet worden vastgesteld of de waakvlam (en hoofbrander) in werking waren op het moment van de brand. Welk '*moment*' Gastec hierbij precies op het oog heeft wordt niet vermeld!

Een in de ruimte (welke?) vrijgekomen explosieve stof kan volgens Gastec door de waakvlam zijn ontstoken *('open cv*') en dat kan ook door een vonk bij een (elektrische) schakelactie van het toestel.
Dan komen de hierboven al geciteerde '*conclusies*'.

Het komt er op neer dat <u>in het toestel</u> geen brand is ontstaan die andere brandstoffen kan doen betrekken maar wel kunnen brandbare of explosieve mengsels in lucht aanwezig door waakvlam of vonk zijn ontstoken.
Vaststaat (FV) dat de cv-ketel aan beperkt lokale (dus niet ruimtelijk homogene) temperaturen van niet meer dan zo'n 200 graden C (smelten en niet verbranden van kunststof) is blootgesteld; dat is te laag voor direct en onderhouden onbedoeld vlamcontact aan- of binnen de cv- ketel.

De slechts zeer lokale uitstulping (lek) van de kunststof waterleiding in die ruimte, de schade aan de lage (gas)voedingsleiding en de extern geplaatste regelknop wijzen alle drie in de richting van een sterke warmtestralingsbron vanaf de lokale betonschade door hitte van de vloer in C17. Dit op een lijn tussen de positie van de CV ketel en die van de waterleiding.

Na deze excursie voor reparatie van het onderzoek, naar de/een mogelijke plaats van brand oorsprong, blijkt dat er brandtechnisch en –tactisch <u>een primaire of secundaire plaats van oorsprong in aanmerking komt:</u>
- het terrein begrensd door de zijwand van C17 (met ventilatieopeningen), aansluitend C2 (houten gevel met deur) en C4 (houten gevel met deur) (C6?) aan de ene zijde en de Mavo-boxen M3 t/m 7, met de E1 en E2, etc. containers aan de andere zijde (bolvormige '*paddenstoel*' explosie *zo groot als een dikke boom of een huis* om 15:02 uur);
Hieruit blijkt dat justitie (hoofdrapport) brandtechnisch op feitelijk gegevens nooit had kunnen beginnen met een scenario vanuit C2 en de technisch en tactisch overvloedige waarnemingen negeerden die eenduidig wezen naar '*de*' door (ook stille) getuigen gesteunde plaatsen van oorsprong: binnen en direct buiten C17.

Dat maakt elk scenario wat van daaruit (in C2) vertrekt in aanvang irrationeel
en voor de waarheidsvinding daarmee (deels) irrelevant; wel direct misleidend.

2.3.6 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 6 Bewaarplaats C4

Zoals hierboven opgemerkt wordt er slechts een van de beide bedachte justitie 'hypothesen' op voorkeur/vooringenomenheid/ondeskundigheid gevolgd; zonder dat de alternatieve hypothese, die als enige wel wordt ondersteund door de vrijwel eenduidige getuigenverklaringen en sporen, is verworpen/gefalsifieerd.

Nadat eenmaal de brand in C2 van pure fictie tot (chronologisch) feit was gepromoveerd, door de empirisch verankering van de daarvan geheel afwijkende hypothese vrijwillig te negeren, wordt deze '*waarschijnlijke'* brand geschakeld aan de brand in C4.
Het wordt '*mogelijk*' geacht dat een shell, door niemand waargenomen, uit C2, in een daarbij noodzakelijk bocht van 180 graden(!?) rond een muur, een '*waarschijnlijke*' brandoverslag naar C4 heeft veroorzaakt. Het omgekeerde verloop (van C4 naar C2) lijkt niet '*aannemelijk*', op grond van de ongemotiveerde voorkeurs hypothese van justitie (brand in C2 vooraf aan 14:45 uur).

In het hoofdrapport wordt 'geconcludeerd' de doorslag van vuurwerk via de uitgeslagen deur van C4 niet is uit te sluiten maar dat de overslag van C2 naar C4 '*waarschijnlijk*' is. Men verwart daarbij deze brand technische begrippen op ondeskundige wijze; maar dat doet er hier inhoudelijk verder niet toe.

Volgen we in methodologische zorgvuldigheid nu dan ook nog de door justitie niet verworpen *alternatieve* hypothese:
"waarbij aangenomen wordt dat het waargenomen vuurwerk veroorzaakt was door activiteiten op het bedrijfsterrein, leidt tot de conclusie dat de brand in C2 mogelijk later is ontstaan, maar uiterlijk om ongeveer 15:00 uur."

Op waarnemingsfeiten blijven de nu eenvoudige verklarende hypothesen, ook chronologisch, overeind: dat de schade en het begin van branden in C2 en C4 ontstaan zijn vanuit C 17 of vanaf/via het middenterrein; daarmee wordt ook tegelijkertijd de aantasting van E2, E1 en M7 verklaard; m.b.v. Ockham's Razor.

Hierbij is menselijk handelen op/rond die plaatsen een onvermijdelijke, op in dit onderzoek beschikbare feiten, niet te falsifiëren reconstructie hypothese.

2.3.7 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 7 Brand en explosie container E2

Brandend vuurwerk uit C2 of C4 wordt, via een aanhangwagen, als *aannemelijke* oorzaak van deze brand in E2 verklaard; deze brand of object werd door de aanwezige brandweer niet gerapporteerd of onderzocht.

Dan kan dus zeker ook de wel waargenomen 'huizenhoge' explosie van 15:02 uur, op het middenterrein, immers veel dichterbij de containers en vooraf aan de aanwezigheid van de brandweer, hiervan de oorzaak zijn.

De waargenomen vlamtong (samengestelde secundaire vuurbol; FV)uit de deuropening van E2 wordt verantwoordelijk gesteld voor warmtebelasting van de Mavo boxen; dat zou dan zijwaarts voorbij/rond de vooruitstekende (afdekkende) langere E1 container moeten zijn gebeurd: ongeloofwaardig.

De uitworp van vuurwerk en de vlamtong zijn volgens de auteurs, en dit zonder enige theoretisch verantwoorde onderbouwing hieromtrent, '*normaliter niet te verwachten*'; op grond van de UN classificatietesten (dus niet in opslag; FV). Maar het Engelse HSE kreeg, volgens dezelfde rapporteurs, bij een test met een container grotendeels gevuld met vuurwerk uit de klasse 1.4, ontstoken door een externe brand, uitworp van vuurwerk en een grote vuurbol.

Er was geen schade door (grote) drukwerking en dan dus ook geen '*massa explosie'* , wat dat ook maar in opslag 'verklarend' zijn mag, in E2.
Men bezat expliciet onvoldoende kennis en expertise over vuurwerk in opslag(brand) maar gebruikt, niet geremd daardoor, onbelemmerd een niet wetenschappelijk theoretisch onderbouwd begrip uit een geheel andere context.
Maslow zei het al: *'Iemand die een hamer heeft is geneigd in elk probleem een spijker te zien.'*

De waargenomen vuurbol uit Engeland (HSE proeven) met 1.4 vuurwerk in opslag duidt, evenals de beelden m.b.t. E2 (etc.) op een zogenaamd 'secundair explosief' , in dit geval relatief langzaam, deflagratie verschijnsel.
Dat is toch, normaliter binnen de 1.4G opslagcontext, belangwekkend nieuws!

2.3.8 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 8 Explosie Mavo boxen

Er kan worden '*geconcludeerd*', volgens de auteurs van het hoofdrapport, dat de explosie van deze boxen is begonnen in M7 en '*of misschien'* in M6.

Er worden 3 mogelijke oorzaken voor de ontsteking opgesomd, waarbij opvallend de meest eenvoudige, empirisch vastgestelde en brand technisch voor de hand liggende oorzaak consequent wordt genegeerd: de explosie op het middenterrein.
2 maal wordt *'vuurbelasting'* (vanuit E2 of C2/C4.) als ontstekingsoorzaak opgevoerd; waaruit blijkt dat de rapporteurs geen benul hebben van het brand technisch begrip '*vuurbelasting*'[22].
Men bedoelt waarschijnlijk warmteoverdracht door vlampluimen of straling; maar dan ontbreekt de waarneming daarvan door de aanwezige brandweer.

Als 3e mogelijke oorzaak wordt doorgeslagen vuurwerk (door de deuren) opgevoerd; dat kan door de buitenexplosie van 15:02 uur zijn gebeurd; dus vooraf aan de waarnemingen van de brandweer die over een vorm van warmteoverdracht aldaar, tijdens hun aanwezigheid, niets meldden.
Wegens gebrek aan waarnemingen(!) respectievelijk op '*niet waarschijnlijk*' worden de 2 eerste oorzaken afgewezen. De 3e oorzaak wordt, evenzo zonder empirische verankering, domweg overeind gehouden(!?).

Dat de container E2 als donor van de daartoe verantwoordelijk gehouden shells wordt gezien is, gelet op de positie van E2 (nota bene naast een in de richting van de Mavo boxen verder uitstekende container E1 als 'uitwerpobstakel', ook gelet op de afwezige waarnemingen van de brandweer; die nu kennelijk, i.t.t. tot de verwerping van de 2 eerdere mogelijk ontstekingsoorzaken, niet van belang waren voor toetsing.

Genegeerd voor 'onderzoek' worden voorts de bouwtekeningen van de Mavoboxen. Daarop is te zien dat er vanaf het dak bij brand aldaar een branddoorslag, per Mavo-box, eenvoudig voorspelbaar is. De inleidende dakbranden zijn dan ook feitelijk waargenomen:

"U toont mij een schets en een luchtfoto van het rampgebied. Ik heb met een kruisje aangegeven waar ik mij bevond toen ik voor het eerst vuurwerk zag. Ik heb kort daarvoor een harde knal gehoord. Ik heb toen niet naar buiten gekeken. Ik ben onmiddellijk weggerend naar het magazijngedeelte van het bedrijf Thole. Ik ben via het magazijn gedeelte naar buiten gegaan en heb toen vanaf het bedrijfsterrein in de richting van SE Fireworks gekeken.
Ik heb op de schets aangegeven dat ik bij de deur van het magazijn stond. Ik stond ongeveer twee meter, pal voor de deur van het magazijn. Ik zag toen dat er op het dak van de Mavoboxen brand was. Ik kon links langs de gebouwen, welke op het terrein van Thole stonden, kijken. Ik heb die gebouwen op de schets ingetekend met de letter A.

22 De in kg vurenhout uit te drukken hoeveelheid brandbare stof per vierkante meter vloeroppervlak.

Ik zag vanuit mijn positie in het midden achter de Mavoboxen, steeds vuurwerk de lucht ingaan. Ik heb dat op de schets aangegeven met een rondje met arcering. Dat was dus de richting van waaruit het vuurwerk omhoog ging."[23]

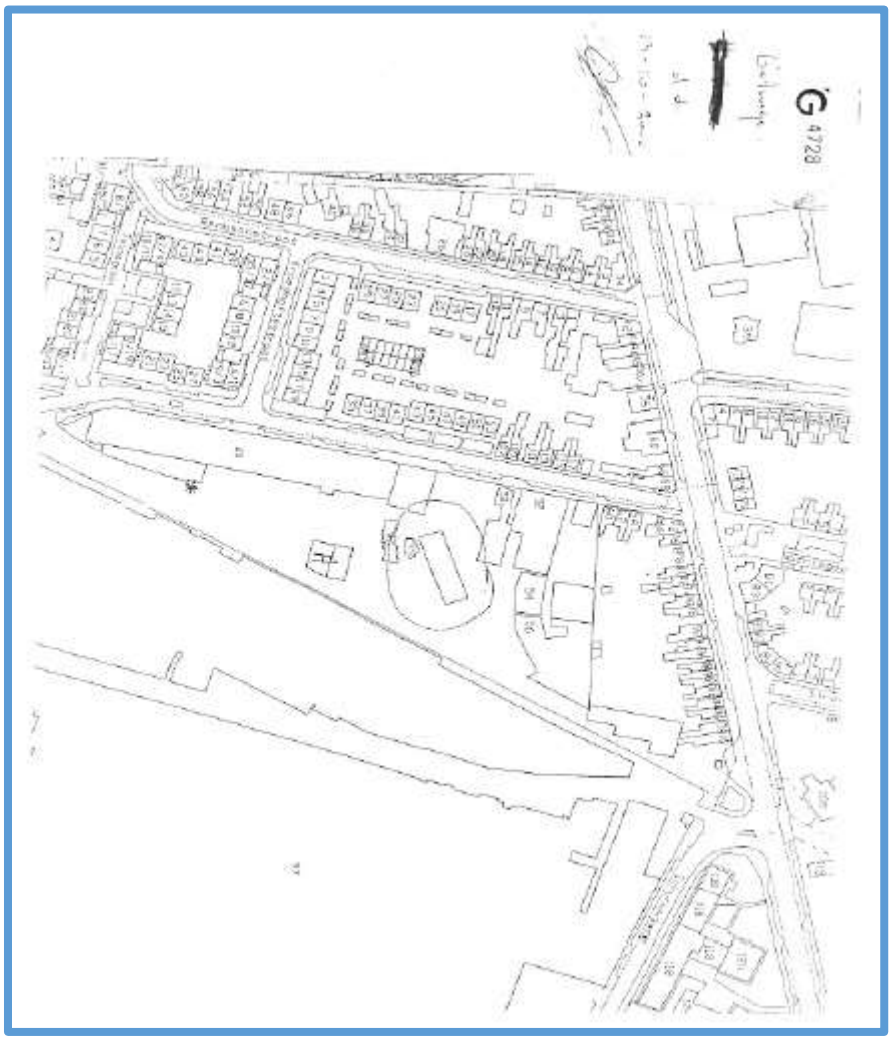

Figuur 1. Schets behorende bij het laatste citaat.
De grote ovaal op de schets is, opmerkelijk 'sturend' voor alle daarmee gehoorde getuigen, door de politie getekend; de kleine gearceerde ovaal daarbinnen, tussen de Mavo-boxen en de C-bunkers (de E containers staan niet op deze schets!), past geheel en precies binnen de ovaal die voor dezelfde plaats is berekend door het NLR; voor 18 van de 24 getuigen.

[23] Strafdossier SEF G4726

Een Thole collega:
"Toen wij bij de afscheiding (terrein SEF/Thole; FV) *aan het blussen waren, zag ik dat twee daken van MAVO-boxen aan het branden waren.*
U toont mij een overzicht van het terrein van Fireworks. Gezien de plaats waar ik op dat moment stond waren het de daken van Mavo-box M4 en M5.(…) "[24]
Beide getuigen vluchtten, na het binnen waarnemen van een knal, door een magazijn intern wat verder weg van SEF. Daarop gingen zij toch weer naar buiten en naar de muur, tussen Thole met SEF, voor bluspogingen.

Het blijkt hieruit dat, vooraf aan de opkomst van de brandweer, er dakbranden waren op de Mavo-boxen; die bouwkundig voorspelbaar konden doorslaan naar binnen. Deze dakbranden ontstonden direct na de knal van 15:02 uur (gelet op de tijdstippen van het 112 telefoonverkeer, ook vanaf Thole).

De beschreven effecten, binnen het hoofdrapport, zijn, bij uitzondering, vanaf dit tijdstip in het scenario, dus na de 1e clusterexplosies vanuit de Mavo-boxen, wel empirisch toetsbaar.
Gelet op de camera beelden was er een uitbreiding van (lucht)explosies vanaf M7 of M6 (de '*heftigste*') richting M1. De secundair gevormde vuurwerkinhoud M6 t/m M1 explodeerden, met die van M7, vrijwel gelijktijdig; zichtbaar in de lucht.

Dan wordt het zogenaamd '*massa explosieve effect'* van M7 verklaard op basis van: "*de huidige kennis"* van de auteurs.
Dat zou toch bij elke aandachtige lezer verbazing/verbijstering/intellectuele irritatie moeten opleveren.
Immers deze '*kennis*' over het gedrag van vuurwerk onder opslagcondities wordt expliciet (onder 12.2, p. 57/62) als '*onvoldoende*' gekwalificeerd.

[24] Strafdossier G 2472

2.3.9 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 9 Explosie bewaarplaatsen

Op grond van een zogenaamde krater (die explosieven technisch bezien geen (detonatie)'krater' was, immers zonder verbrijzeling van vloerdelen die nota bene boven een kruipruimte waren gebouwd (!), wordt C11 benoemd als 'de' 1e explosie binnen de bewaarplaats (C- bunkers).
Er wordt beweerd dat de betondelen in de aarde waren gedrukt; dat is niet met bewijsstukken (foto's vanaf de onderzijde en kruipruimte) onderbouwd.

De explosie wordt toegeschreven aan een brand, die daar aan vooraf moet zijn gegaan. De druk en hitte van de Mavo clusterexplosies zijn wel geheel verklarend voor de latere door (zelf)ontsteking veroorzaakte primaire en secundaire reacties in en boven de bewaarplaatsen C.

Intermezzo: vuurwerk in opslag

Binnen de transport classificatie testen vindt de ontsteking gericht plaats op/aan het vuurwerk; waarbij getest wordt of de beoogde remming/beperking van de ontstekingsgevoeligheid van de naastgelegen verpakte artikelen stand houdt.

In opslag bestaan er diverse chemisch/fysische factoren die een opgeslagen hoeveelheid vuurwerk qua interne chemisch/fysische aard kan veranderen; anders dan door directe (lont)ontsteking.
Hierdoor kan een (groot) deel van het vuurwerk in opslag door fysische invloeden (mechanisch, temperatuur, trilling, wrijving) van binnenuit gaan reageren/veranderen en daarbij (langzamer dan in transport testen) de interne en, binnen de opsluiting van de opslag, verpakkingsexterne omstandigheden, qua druk en temperatuur, dusdanig veranderen dat de reacties via 'positieve feed back loops' steeds sneller en quasi gesynchroniseerd gaan verlopen.
Totdat de opslagruimte het onder overdruk begeeft.
Een groot verschil tussen transport test omstandigheden en opslag, met juist daarbinnen beginnende 'run away' reacties in opgesloten vuurwerk, is dan ook gelegen in het tijdsverloop tussen opzettelijke ontsteking in de testopstelling en een van de vele mogelijkheden tot vaak langzamer verlopende ontsteking in opslag.
Een ander groot verschil is het minder belemmerd kunnen ontwijken van hete reactie gassen in de transport classificatietesten; die echter in opslag 'positief' worden 'teruggekoppeld' (tot 'system run away') naar het opgeslagen vuurwerk.

Niet alleen de warmte wordt in opslag (= opsluiting) teruggekoppeld ter versnelling van de kettingreacties in vuurwerk, maar ook de geproduceerde, niet volledig uit gereageerde, reactieproducten blijven, tot ook wel zeer geconcentreerde in lucht gemengde hoeveelheden, noodzakelijk in opsluiting verzameld.
Dit bij een gelijktijdig verlopende verminderde zuurstof aanwezigheid; wegens verbruik en verdringing (dus meer CO en koolstofproductie als 'rookgassen').
Uiteraard gaat de verbranding van vuurwerk ook in opslag wel gepaard met (oorspronkelijk lokale) explosies.

Maar van groot belang voor begrip van vuurwerk bij brand in opslag is, dat er een grote hoeveelheid van het nog niet brandende/exploderende vuurwerk; door kleine schokken (wrijving!) geluid, verhoogde druk en verhoogde temperatuur, als een daardoor zeer instabiel en reactief geworden quasi homogeen geworden chemische substantie, niet meer het beoogde en voorspelbare gedrag van het eerder geproduceerde en afzonderlijk verpakte vuurwerk vertoont.

Ook de verpakking is brandstof die uitsluitend bij brand in (opsluitende) opslag minder goed tot verbranding komt vanwege de, ook zelf veroorzaakte, daling in zuurstofconcentratie. Daarvoor is vuurwerk in de eerste (primaire) en praktisch beoogde reacties uiteraard niet gevoelig (eigen oxidatoren (niet uit lucht/zuurstof) in de chemische samenstelling).

Binnen de condities, die zich in de tijd ontwikkelen binnen opsluiting van de vuurwerkopslag bij brand, ontstaat een opnieuw samengestelde 'vrije massa' van een andere chemische samenstelling, scheiding en aggregatietoestand dan in transport verpakkingen.
Deze verpakkingen zijn o.m. ontworpen om vroegtijdige en snel verlopende ontsteking van de verschillende artikelen te remmen/onderbreken maar deze verpakkingen worden door een mogelijk eerst langzaam verlopende brand geconsumeerd (zuurstofvermindering; juist in opslag) waardoor de beschermende werking geheel of gedeeltelijk verloren gaat.

Voor een grondige analyse is het ook van belang om de begincondities, vooraf aan een brand per opslag, in beeld te brengen.
Vooraf aan 13 mei 2000 was het meerdere dagenlang zeer zonnig in Enschede. Dat brengt met zich mee dat de opslag ruimten (containers/mavo-boxen) een temperatuur tot boven 70 graden C. , dan ook herhaald, kunnen hebben bereikt; dat kon uiteraard ook al gebeuren tijdens het transport in die periode.
Bepaalde pyrotechnische materialen worden door dergelijke hoge temperaturen instabiel; dus daarmee gevoeliger voor tot ontsteking brengende invloeden zoals schokken (en dus interne wrijving) en/of open vlammen of gloei.

De binnen de opsluiting van de opslag op gang gebrachte primaire vuurwerkreacties kunnen een drukopbouw bereiken die de opslagconstructie op de zwakste punten doet bezwijken.
Tijdens deze drukopbouw lopen de chemische reacties sneller.
De inhoud van deze opslag kan daaraan vooraf, geheel of gedeeltelijk, de primaire chemisch/fysische kettingreacties, die van de chemische samenstelling kunnen worden afgeleid met de pyrolyse van de verpakking, hebben afgerond.
Dankzij de opening van de opsluitende opslag kunnen door zuurstofaanbod uit de lucht gelijktijdig ook de secundaire 'naverbranding' kettingreacties gaan lopen.

De voor 'naverbranding' in 'rijke' hoeveelheden beschikbare gassen, dampen, metaal- en stofdeeltjes nemen bij deze andere aggregatietoestand (van vaste stof naar turbulente gas/damp/stof opmenging met lucht) een veel groter beschikbaar volume in. Immers, eerst wordt het nog bij elkaar gehouden en verwarmd in de opslagruimte; in het oorspronkelijk als vaste stof vorm (on)verpakte vuurwerk. Een dergelijk, uit verschillende opslagruimten geproduceerd uiterst reactieve cluster van wolken beschikt, dankzij de zeer brandbare/explosieve inhoud van die wolken, over ruimtelijk omvangrijke en in uitwerking zeer krachtige explosieve mengsels; door de via opmenging beschikbaar gekomen lucht/zuurstof rond/boven de oorspronkelijke opsluiting in opslag.

Sinds de ramp in Flixborough van 1974[25] is bekend dat explosieve damp/luchtmengsels bij obstakels (zoals gebouwen), daarvoor theoretisch onverwacht(!), van deflagratiesnelheid naar detonatiesnelheid kunnen overgaan ('transitie'). De Carmel vuurwerk explosies in Australië (2002)[26] leren praktisch dat dergelijke secundaire explosies (zoals in Enschede) zich inderdaad dynamisch, vanuit de opmenging met lucht tot boven de plaats van opslag, en daarop dan ook vooral met de wind mee, hun schade veroorzaken.
Dat kan niet worden weggeredeneerd met deflectie door obstakels; rond de vuurwerkopslag te Carmel waren er geen obstakels (gebouwen).
De hoge schade aan de Grolsch fabriek, en aan vele daken in de buurt, is immers niet te verklaren uit een schok- of drukgolf vanaf maaiveld niveau binnen SEF. Deze 'scheve' schadebeelden worden binnen het justitiële hoofdrapport genegeerd.

De uitwerking van dergelijke explosieve wolken is gezien en ervaren in Enschede; helaas is deze daarop niet rationeel verklaard.

Duidelijk zou moeten zijn geweest binnen deskundig (gerechtelijk) onderzoek dat 'massa-explosie', bij classificatie testen, binnen niet voor opslag representatieve omstandigheden (buitenlucht!), gehanteerd als theoretisch leeg begrip, vrijwel nooit van toepassing is op praktische (ook volgens voorschrift onverpakte!) opslagsituaties.
Hierdoor ontstaat/ontstond dan ook gemakkelijk spraak- en begripsverwarring. 'Een verkeerd gebruik van woorden duidt vrijwel altijd op een verkeerde denkwijze'; zei Plato al.

Een zogenaamd massale clusterexplosie van vuurwerk in en boven een opslag is totaal verschillend van aard en van procesmatig fysisch/chemisch verloop dan de primaire (directe) reacties die worden getriggerd bij transport classificatie testen.

Bij massale betrokkenheid van vuurwerk in explosies bij een opslagbrand lijken de verschijnselen dan ook zeker niet meer op een test: 'massa explosie'.

25 The Flixborough Disaster, Fire Protection Manual For Hydrocarbon processing Plants Volume 2., Vervalin, Charles H. 1981.
26 The Carmel Explosions, Report of the Investigation into the Fireworks Accident at Carmel Western Australia, 2002.

Daarbinnen zijn er hoofdzakelijk slechts de primaire vaste stof oxidatie/reductie reacties; bepaald door de samenstelling en de verpakking (beoogde ontstekingsremming).
Vanuit opslag ontstaan, volgend op de primaire vaste stof reacties, secundaire hete gas/damp/stof/metaaldeeltjes/lucht(zuurstof) reagerende mengsels die, gelet op de ontstane en in de tijd overgedragen hoge druk, hoge temperaturen en zuurstof opmenging (turbulente thermiek) in die mengsels, vrijwel altijd binnen de explosiegrenzen van de individuele, laat staan samengestelde, ingrediënten verkeren.
De verpakking wordt daarbij een aanzienlijke brandstof donor van na brand nog eens te reageren ingrediënten (zoals CO met het zeer brede explosiegebied(!) en koolstof).
Dan ziet men (Enschede, Carmel), door de druk en temperatuur overdracht effecten vanuit een explosieve wolk, een sympathische ontsteking binnen clusters van de min of meer afzonderlijke opgebouwde (wolk)mengsels.

De onbedoelde opbouw en snelheid van de ontsteking is, in opslag, anders en het ontstekingsverloop is in aanvang trager (effect zuurstof op verpakkingsbrand). Daarnaast is er, in de zwaardere niet snel wijkende opsluitingsomstandigheden door beton binnen opslag, een intense en homogene verdeling van temperatuur en druk over het vuurwerk en zorgen schokken, tijdens de ontwikkeling van een vuurwerkbrand, daarbij voor instabiliteit door de gehele aanwezige vuurwerkopslag; daarop kunnen de individuele artikelen meer synchroon na interne fysisch/chemische verandering, hun (voor leken onverwachte) reacties tonen.
Dat leidt dan weer daarop tot een slechts ogenschijnlijk 'massale explosie' vanuit de opslag; die zeker niet verward mag worden/visueel verward kan worden met een 'massa explosie'; als testbegrip theoretisch zeer beperkt bruikbaar; uitsluitend binnen en t.b.v. transportclassificatie.

Einde intermezzo

2.3.10 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 10 Overige containers

De auteurs van het justitiële hoofdrapport gissen slechts over de '*mogelijkheden*' het explosiegedrag van de containers na E2.
Men vindt het '*waarschijnlijk*' dat de containers zijn:" *beschadigd, verplaatst of weggeslingerd en in brand geraakt of geëxplodeerd*".
Een grabbelton aan 'waarschijnlijkheden' is het gepresenteerde resultaat van justitieel onderzoek; als surrogaat voor empirische gegevensverzameling.
Dat kan men, forensisch wetenschappelijk, niet als informatie serieus nemen; wel te zien als voor leken, op gefingeerde 'deskundigen autoriteit', misleidend.

Er wordt, aan de hand van beelden, de '*mogelijkheid*' gegeven dat de inhoud van een aantal containers, als 'sub-bollen', in de cluster voortkomend met die van de C bunkers, mede heeft opgebouwd.
Dat was dus niet slechts een '*mogelijkheid*'; maar dat kon, bij onbevangen waarneming, direct empirisch worden vastgesteld.

2.3.11 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 11 Maximum credible event

Wat is 'geloofwaardig'; als verzinsels komend van kennis- en expertise deficiënte personen?

Deze beschrijving gaat nu uit van de eerder geheel verzonnen 1e brand in C2 (met zogenaamde effecten) welke 1e brand, op eerder door justitie vrijwillig en massaal genegeerde feiten, hierboven is gefalsifieerd.
Bovendien wordt er weer stapsgewijs, ongeremd door een verantwoordelijke methode, op los gespeculeerd.

De auteurs verwijzen naar classificatietesten die zouden wijzen op '*waarschijnlijk*' 1.3 G (i.p.v. het officieel geclassificeerde 1.4G) in E2 en datzelfde voor M7; maar met daar ook '*mogelijk*' 1.1.
Voor C11 wordt het '*waarschijnlijk*' (deels) tot 1.1; dat zou worden bevestigd door het schadebeeld(!?).
Eerder werd hierboven al gewezen op het werken met bulldozers vooraf aan het onderzoek en de aanwezigheid van een kruipruimte onder de C vloeren.
Bovendien is een praktisch bereikt schadebeeld door vuurwerkbrand in opslag, geen zelfstandig herleidbaar criterium voor UN classificatie.
Voor de containers E9 en/of E 10 leidden de auteurs op, niet weergegeven, verklaringen af dat daar ook '*waarschijnlijk*' vuurwerk in klasse 1.3 G en '*mogelijk'* 1.1 aanwezig was.
Het was binnen het hoofdrapport hoofdzakelijk '*aanname*', '*mogelijk*' en '*waarschijnlijk*'.
Op geen enkel punt werd er, zelfs binnen deze, voor een wetenschapper uiterst bedenkelijke, subjectieve, ontoetsbare zelfbeoordelingen van eerder verzonnen oordelen, de 'hogere' kwalificaties gehanteerd van: '*hoogstwaarschijnlijk*' of *'met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid'*.
Het is wetenschappelijk (methodologisch) bezien verbijsterend dat gegevens, met een dergelijke (tweevoudig subjectieve) mate van (on)zekerheid, het tot forensisch bewijs konden/kunnen schoppen.

Het was daarbij bovendien slechts gericht op (deel)aspecten en niet op een samenhangend scenario/hypothese[27]; die door empirische feiten werd gedragen. Hadden deze justitie rapporteurs wel beschikt over kennis en expertise dan hadden zij ongetwijfeld ook kennis moeten nemen van de internationale literatuur. Al slechts uit de specifieke NFPA 1124 zouden geheel andere geloofwaardige gebeurtenissen, ook eenvoudig voor leken, meteen zijn afgeleid.

2.3.12 Over het hoofdrapport: Hoofdstuk 12 Conclusies en discussie

In dit hoofdstuk werden eerst de eerdere (on)zekerheidsoordelen ongemotiveerd weggelaten en wordt er een '*scenario*' gegeven; als zou dit op feiten berusten.

Dan, onder "*12.1 Conclusies*" , is er een "*meest waarschijnlijk verloop van de gebeurtenissen gereconstrueerd*".
Dus op '*waarschijnlijke*' feiten wordt een '*meest waarschijnlijk verloop*' gebouwd(??).
Herhaald '*waarschijnlijk',* voor de schakels, promoveert zomaar en zonder meer tot: '*meest waarschijnlijk'* voor een gehele keten. Niet door kennis en niet door methodologie geremde justitiële 'deskundigen' doen dat zo; zonder eerdere correctie.

Alleen het, op de videobeelden toetsbare, beschreven verloop van de Mavoboxen explosiecluster naar de (C) bewaarplaats, kan brandtechnisch worden geaccepteerd.
Het verzonnen deel over C2, E2 en het effect op Mavo7 kan, als verklaring na onderzoek, als methodologisch geheel onverantwoord geproduceerd, geen stand houden.
Over de brand in C2 worden slechts, informatief negatieve, '*conclusies*' getrokken.
Dan wordt '*geconcludeerd*' dat een brand in C2 niet zou hebben kunnen escaleren tot de heftige explosies als de SEF situatie geheel conform de vergunningsvoorwaarden zou zijn geweest.
Vanuit 'de' brand in C2 worden dan op *'waarschijnlijke factoren*' die vergunningsvoorwaarden 'belicht'; maar niet benoemd of toegelicht.

1e gedachtestreepje (p.52/62 van het 'hoofdrapport'):
De aanwezigheid van vuurwerk in C2 wordt als oorzaak gezien voor de brandjes op het terrein. Dat is door geen enkel feit empirisch verankerd en als verzinsel slechts 'verkoopbaar' als de belangrijkste empirische feiten worden genegeerd. Slechts impliciet wordt hiermee gesuggereerd dat vuurwerk niet aanwezig mocht zijn in C2.
Deze justitieambtenaren geven nergens aan dat de voorwaarden van de vergunning, m.b.t. tot het beëindigen van (welke?) werkzaamheden met de dan toegestane aanwezigheid van vuurwerk, zijn overschreden.

---

[27] Zie: ***Vakbijlage*** *De reeks waarschijnlijkheidstermen van het NFI en het Bayesiaanse model voor interpretatie van bewijs.* (NFI 2008) Het vermelden hiervan in deze voetnoot betekent zeker niet dat ondergetekende het met de inhoud daarvan op forensisch wetenschappelijke gronden eens is.

2e gedachtestreepje
"De aanwezigheid van brandbaar materiaal nabij de zeecontainers."
Nu wordt, inleidend, de nooit direct empirisch vastgestelde aanwezigheid van een brandend aanhangertje tussen E2 en E 15 als oorzaak van de reacties in de E2 container opgevoerd. Slechts gesuggereerd wordt dat een dergelijke aanhanger, indien aanwezig(!?), gekwalificeerd zou moeten worden als '*brandbaar materiaal'* en als zodanig door de vergunningsvoorwaarden zou zijn uitgesloten van aanwezigheid.
De vergunningsvoorwaarden bevatten (1997: 13.1.12.; 1999: 13.1.11.):
" binnen een afstand van 3 m van de toegangsdeuren van de bewaarplaats mogen geen brandbare vluchtige vloeistoffen, geen gemakkelijk ontvlambare stoffen en geen drukhouders, met uitzondering van brandblusmiddelen, aanwezig zijn."

Het hout en rubber van een 'ongezien' aanhangwagentje valt zeker niet onder de kwalificatie van: *'gemakkelijk ontvlambare stof'*[28].
Dat er sprake zou kunnen zijn, puur op suggestieve justitiële rapportage, van een overtreding binnen de vergunningsvoorwaarden is hiermee als onverantwoordelijke gepresenteerde onwaarheid ontmaskerd. Immers: niet is vastgesteld dat er een aanhangwagen was, niet is vastgesteld dat deze door vuurwerk uit C2 ontstoken is geraakt, niet is vastgesteld dat dit 'spook'wagentje zich dan ook nog binnen 3 meter van de deur bevond, niet is vastgesteld dat dit een '*gemakkelijk ontvlambare stof*' betrof. Het wordt voor leken (procesdeelnemers) slechts misleidend gesuggereerd.

3e gedachtestreepje
Hier wordt het (hierboven gefalsifieerde) ontstaan van brandjes door vuurwerk vanuit C2, via een ongezien, en ook moeilijk brandbaar aanhangwagentje op ruime afstand van de deur, gekoppeld aan het '*waarschijnlijk*' ontstaan van een brand in E2:
"De opslag van vuurwerk in zeecontainers zonder brandwerende voorzieningen".
Ook nu wordt door de justitieambtenaren slechts gesuggereerd dat er voorwaarden bestonden op het gebied van brandwerendheid van zeecontainers; binnen de vergunning.
De vergunningsvoorwaarde van 1997 onder 13.2.1. zag slechts op de te vervangen deuren van de container; niets over de container als geheel.
In de vergunning van 1999, onder *3.2. Zeecontainers*, werd in het geheel niets meer gesteld over brandwerendheid of '*brandwerende voorzieningen'*; consequent met de expliciete beweringen van de MILAN inspecteur om deze 'onpraktische' eisen niet te handhaven.
Bovendien moest volgens 4.5. (1997) elk *gebouw* op SEF van een brandwerende constructie zijn, integraal nog te beoordelen met de brandpreventieve en brand repressieve voorzieningen, almede de brandbestrijdingsmogelijkheden van de plaatselijke brandweer. De opsteller had dus zelf geen deskundigheidspretentie.

28 Van het Arboportaal (internet): "De risico's van gemakkelijk brandbare stoffen. Ontvlambare stoffen branden zeer gemakkelijk. Deze stoffen kunnen gemakkelijk door vonk of open vuur worden ontstoken. Voorbeelden zijn wasbenzine, thinner en ethanol. Voor vloeistoffen en gassen zijn het vlampunt en de gebruikstemperatuur bepalend. Voor vaste stoffen vooral de fijnheid van het poeder."

Als er in deze een brand technisch verwijt te maken is dan moet dat gericht zijn op B&W en/of de regionale brandweer commandant; als wettelijk adviseur volgens de Brandweerwet 1985. Een operationeel uitvoerbare en deskundig gespecificeerde aanwezigheid van '*brandwerende voorzieningen*' voor containers of elders, was nooit in de vergunning als voorwaarde definitief geformuleerd.

4e gedachtestreepje
Er wordt suggestief '*zwaar'* , dus niet '*te zwaar'*, vuurwerk genoemd dat, vanuit E2, '*waarschijnlijk*' leidde tot brand in meerdere opslagplaatsen.

5e gedachtestreepje
Het vuurwerk in Mavo-box 7, dat vrijwel tegelijk met ander opslagplaatsen de lucht vulde met secundaire reacties, wordt nu beschreven als exclusief : '*massa-explosief*'. Dit was geen tetssituatie dus is het hanteren van een dergelijk begrip, buiten die specifieke context, on- of zelfs antiwetenschappelijk

6e gedachtestreepje
Ook opslagplaats C11 krijgt voor het vuurwerk slechts daarbinnen de onverklaard selectieve, in opslag ontoepasselijke, kwalificatie: '*massa-explosief*'.

7e gedachtestreepje
Over de opstelling van de zeecontainers en Mavoboxen t.o.v. de centrale bewaarplaats wordt nu gesuggereerd 'gekoppeld' naar vergunningsvoorwaarden
dat deze zich *op korte afstand bevonden.*
Korter dan de afstanden tussen de even en oneven genummerde dubbele opslagplaatsen in het centrale deel C kon het toch nooit zijn. Er wordt ook geen voorwaarde genoemd die dit zou verbieden.

Het blijkt dat kennis deficiënte justitieambtenaren zich geheel ongefundeerd, vrijwillig afhankelijk van opsporingsambtenaren en commercieel ingehuurde private speurders, oordeelden over het *'ultimate issue'*: overtreden voorwaarden.

Over aan welke vergunningsvoorwaarden niet was geconformeerd is, vooraf aan de getrokken conclusie over het *'ultimate issue',* daarbij geen controleerbare vaststelling of verwijzing gedaan. Het was puur suggestief. Dit, onder de dekmantel van een '*deskundigenbericht*' geschreven, en voor verantwoordelijkheid/aansprakelijkheid ondertekend door '*vaste gerechtelijke deskundigen*', biedt een interessante inkijk in de justitieel forensische werkwijze.

De '*gecontroleerde*' vuurwerkontstekingen vooraf aan 15:00 uur, die, ondersteund door alle waarnemingsfeiten, leidden tot de escalatie waren inderdaad niet conform de vergunningsvoorwaarden.
Maar de justitie rapporteurs (hoofdrapport) beperkten hun teksten, door beschikbare feiten te negeren, tot het oordeel over het '*ultimate issue'*; m.b.t. de al direct bekende verdachten als vergunninghouders; het hof vond dat goed zo.

2.3.13 Het, met de eerder justitieel en binnen de rechtshandhaving genegeerde feiten gerepareerde, SEF scenario

Enschede kende, vooraf aan de ramp, een langere periode van zonnig weer; waarbij temperaturen van boven 70 graden C kunnen ontstaan. Pyrotechnische mengsels (vuurwerkartikelen) kunnen instabiel (ontstekingsgevoeliger) worden door (herhaald!) verhoogde opslag temperaturen. Ook mocht het vuurwerk *verpakt en/of onverpakt* worden opgeslagen binnen de vergunningvoorschriften; daarmee werd de beoogde beveiliging door verpakking per voorschrift opgezegd!

Vooraf aan 14:45 uur tot aan 15:02 uur
Vuurwerk (w.o. vuurpijlen), maar ook als vuurwerkbommen gelanceerd vanuit mortierpijpen, schiet onderbroken, aanvankelijk "*gecontroleerd*" en rechtstandig omhoog, gevolgd door ongecontroleerde omvangrijke reacties en een deflagratie.
Dit leidt logisch onvermijdelijk tot een conclusie van menselijk handelen via het terrein; i.p.v. slechts een ongevalsontsteking binnen opslag.
Hiertoe moeten er, ter verkrijging van mortierpijpen en vuurwerk, een deur en/of deuren zijn geopend. Niet zeker kan worden gesteld vanaf welk tijdstip de schade in C17(C1c) zich heeft ontwikkeld en dus niet zeker is of dat een zelfstandige plaats van oorsprong was; waaruit zich in de tijd min of meer parallelle en samenwerkende reacties ontwikkelden met de buitenexplosie van 15:02 uur.

Rond 15:02 uur
Een samengestelde deflagratie(subsonische explosie), '*zo groot als een huis of een dikke boom'*, vindt plaats op het terrein tussen E containers en Mavo boxen aan de ene kant en C17(C1c), C2, C4 (etc.?) aan de andere kant[29].
Er is ruimte voor, toen zeer brandbaar, boomblad en -takjes onder de houten vloeren van de containers waardoor een gelegenheid tot doorslag aanwezig was. De deuren met de gevels, aan beide zijden van C2 worden, vanaf de deflagratie plaats gezien, naar binnen en, aan de ander zijde, naar buiten geworpen.
Ook de gevel van C4 wordt naar binnen geworpen met voorspelbare 'compressie (en dus warmte door wrijving) van opgeslagen vuurwerk in C4 en ook in C2. Er is brand op de daken van Mavo-boxen; met gelegenheid tot branddoorslag. Er blijft daarop rook komen uit C2 en C4 en (eerder?) ook uit C1(a) en C17(C1c).

Op het dak van C17 is de rookgasafvoer van de cv-ketel, omstreeks dit tijdstip, verdwenen. Er is mechanisch schade aan de dakrand tot aan C1 en er zijn roetsporen vanuit de deur van C17. Roetsporen ook boven de deurgevel van C2. In C17 zijn verder sporen van warmtebeschadiging aan/in de cv-ketel vastgesteld, zeer lokale 'spalling' van vloerbeton, een geperforeerde gasleiding vanuit de vloer, een aan een zijde lokaal open gesmolten kunststof waterleiding en met staal gewapende elektriciteit bekabelingen (deels niet aangetast)[30].

29 Getuige Doek legt de schaalgrootte (grote witte plotseling ontstane wolk; gevolgd door zwarte rook) van de gebeurtenis vast op video.
30 Door justitie genegeerde bronnen: NLR rapport, Gastec rapport, foto's Van Willigen. Een deel van het via justitie weggeworpen SVO (gasleiding) en foto's van de sporen in C17 zijn in bezit van ondergetekende.

Rond 15:18 uur
In de vuurwerkopslag C4 ontstaan, nadat de brandweer vanaf het middenterrein water had ingebracht, (voor deskundigen voorspelbaar daardoor) verhevigde reacties; personen vluchten van het terrein.
Vanuit de lucht (brandweerwaarneming) wordt de dakschade aan C1 dan ook van bovenaf waargenomen.
Brandweer zoekt dekking. De reacties nemen daarop weer af.

Rond 15:33 uur
(Sterk) toenemende rook uit C4 (en C6?; op foto's Van Willigen)
Ontploffend vuurwerk in E2 direct gevolgd door sterk toenemend witte en zwarte externe rook; gevolgd door vuurverschijnselen met een vuurbollen tot boven de C-opslag.
Dit na opendraaien van de rechter deur E2.
Vrijwel 'in koor' is er het opbollen van de naastgelegen E-containers (verloop richting garage Agterbos) onder intern ontwikkelde overdruk.

Rond 15:34 uur
Explosie in/boven de Mavo boxen, vanaf M7, zo'n 40 seconden na de E2 deflagratie en de vrijwel gelijktijdige opbolling van meerdere E- containers.
De vuurwerkinhoud van de gezamenlijke Mavo boxen leveren een cluster aan secundaire, met lucht/zuurstof opmengende wolken die (sympathisch) tot deflagratie/detonatie overgang reacties worden gebracht.
De cluster ontwikkelde zich, met de wind mee, tot boven/voorbij de C-opslag.
Hierdoor is o.m. de C-bunker (houten deurgevels) aan extreme druk- en warmtebelasting blootgesteld.
Die druk kan dan de gevels (deuren) hebben ingeslagen en de vuurwerkvoorraad daarbij hebben gecomprimeerd en in- en/of uitwendig ontstoken.
De hiermee samenhangende inwendige wrijving, met de warmtestralingsoverdracht van de clusterreactie, kan het vuurwerk tot verpakkingsbrand en daarop tot, eerst primaire, ontstekingen hebben gebracht.

Rond 15:35 uur
Ook deze laatste omvangrijke deflagratie/detonatie reacties vonden plaats in met lucht/zuurstof opgemengde opstijgende zeer hete turbulente clusters; waarbinnen het vuurwerk en de verpakking voorwaardelijk zijn overgegaan in gas, damp, stof, deeltjes om '*air borne'* te geraken en toenemend secundair te reageren.

Gelet op de slechts zichtbare secundaire clusterexplosies is op het schadebeeld niet af te leiden dat er vuurwerk, lokaal op maaiveld niveau, '*massa-explosief'* primair reageerde; op de pover theoriearme criteria uit de classificatietesten.
De beide samengestelde clusterexplosies verschenen nadat er herhaald al enige tijd primaire en daarbinnen zeker geen '*massa- explosieve*' reacties lokaal binnen de afzonderlijke opslagruimten waar te nemen waren. Het *'opbruisen'*; tot secundaire reacties is waargenomen door de leidinggevende officier.

De justitiële '*waarschijnlijk'* aannamen en '*mogelijkheden*' zijn, op gebrek aan kennis, beperkt tot een pseudo 'verklaring' met een niet toepasselijke classificatie test term.
De omstandigheden binnen die testen zijn zeker niet representatief voor vuurwerkbranden in opslag /opsluiting en daarom, ook op fundamenteel theoretische gronden, die bij de UN testen totaal ontbreken, niet vergelijkbaar.

2.4 Over het achteraf 'classificatie onderzoek' door TNO

De achteraf testen zijn, commercieel verkocht door een 'getuige' binnen de strafrechtelijke context, op methodologische gebreken unfair te noemen. Immers, de definities van met name '*massa explosief'* werden gewijzigd direct vooraf aan de testen; ook werd de testomstandigheden qua criteria en wijziging van de inleidende brandstof (met brandbare vloeistof!) gewijzigd. De wijzigingen waren consequent gericht op de voorspelbare ontwikkeling daardoor van een fijnmaziger vangnet om, o.m. met snellere en meer tegelijk omvattende ontstekingsinleiding, '*waarschijnlijk*' 1.3G resultaten te verkrijgen.

Binnen elke achteraf test zijn er sowieso de vuurwerk inherente onzekerheden m.b.t. de wijzigingen in: de variërend geproduceerde chemisch/fysische samenstelling van het vuurwerk, de eventuele veranderingen in de ontstekingsremmend beoogde verpakkingen, de temperatuur- en schokeffecten door behandeling in (container) transport, etc.
M.a.w. de voorwaardelijke representativiteit, van een na transport en verloop van tijd samengestelde 'steekproef', voor een eerder samengebrachte 'populatie' van vuurwerkartikelen in 'oude' opslag, is zeker niet gegeven of klakkeloos aan te nemen. Ongeacht de gegeven chemische samenstelling kan vuurwerk verschillend ontstekingsgedrag vertonen.
Voor de vele commercieel betrokken geraakte informanten van TNO is in dit onderzoek geen vroegtijdig vastgestelde specifieke deskundigheid gebleken, evenmin is gebleken dat deze als gerechtelijke deskundigen binnen het proces zijn benoemd (en beëdigd) volgens Sv.
Uit de 'ad hoc' veranderingen in de test 'spelregels' zou bovendien vooringenomenheid kunnen worden afgeleid.
De wetenschappelijk voorwaardelijke 'betrouwbaarheid' en validiteit' van dergelijke (test)experimenten zijn zeker niet gedemonstreerd; integendeel. Binnen hetzelfde gebied van waarneming sprak men zich regelmatig tegen[31]; dan is er geen logische waarheidsvinding meer mogelijk. De gerapporteerde '*waarschijnlijk*' en '*mogelijk'* classificaties voldoen niet aan de onbetwistbare duidelijkheid die op grond van de test criteria moeten ontstaan.
Los van deze methodologische bezwaren zouden werkelijk al bestaande andere classificaties dan zoals vermeld op de verpakking, eerst ontdekt na de ramp, op zich niet kunnen bewijzen dat deze classificaties ook vooraf al voorspeld hadden kunnen of moeten worden. Het is hoogstens nieuws over de (veranderende?) betrouwbaarheid en/of validiteit van de testen in China.

31 Een uitgebreide en technisch deskundige, steekhoudend gemotiveerde, onderbouwing van de zijde van de verdediging is geciteerd door de AG bij de Hoge Raad (Cassatie strafzaak R. Bakker).

2.4.1 De kennispositie omtrent classificatie vooraf binnen TNO

De conclusie van de AG (HR) bij de civiele cassatie uitspraak[32] is, met bijdragen van het hof daaraan voorafgaand, zeer gedetailleerd en (voorbeeldig) analytisch zuiver. Deze wordt daarom met methodologische bewondering geciteerd:

"13.18.1 Zoals het Hof in rov. 9.1 - n.m.m. terecht en niet onbegrijpelijk - overweegt, brengt de enkele mogelijkheid dat 1.3-vuurwerk in combinatie met 1.1-vuurwerk massa-explosief kan reageren (ad (d)), nog niet mee dat 1.3-vuurwerk op zichzelf massa-explosief is, laat staan dat de Staat om die reden bij SEF niet op de indeling in (lagere) gevarenklassen had mogen vertrouwen.
Het Hof legt dat als volgt uit:
"9.1 Uit voornoemde, direct na de explosies in Culemborg gemaakte rapporten volgt niet dat de (enkele) opslag van als 1.4 of 1.3 geclassificeerd vuurwerk, zoals bij SEF, bij brand tot een massa-explosie zou kunnen leiden.
In geen van deze rapporten/notities wordt gerapporteerd over enig gevaar van vuurwerk dat de (juiste) classificatie 1.4 heeft. Evenmin is ergens vermeld dat ook dit vuurwerk (1.4) kan reageren als 1.1 vuurwerk.
Alleen ten aanzien van 1.3 G geclassificeerd vuurwerk is in het TNO-PML Culemborg rapport 1991 gerapporteerd dat dit als 1.1 vuurwerk kan hebben gereageerd met een massa-explosie doordat er óók 1.1 vuurwerk (zwart kruit) aanwezig was. Zo'n massa-explosie werd dus direct in verband gebracht met de naaste aanwezigheid van 1.1 vuurwerk (althans met deeltjes zwart kruit rond het vuurwerk). Op basis daarvan was toen wel bekend geworden dat wanneer een kleine hoeveelheid massa-explosief vuurwerk (gevarenklasse 1.1) in combinatie met 1.3 vuurwerk wordt opgeslagen, dit de totale hoeveelheid opgeslagen vuurwerk tot een massa-explosie kan brengen, maar kon niet worden aangenomen dat wanneer alléén 1.3 vuurwerk aanwezig is, zonder in dezelfde bewaarplaats ook artikelen met de 1.1 classificatie op te slaan, de kans op een massa-explosie verhoogd is."

"13.1 Naar het oordeel van het hof kan de Staat niet aansprakelijk worden gehouden voor de door de vuurwerkramp geleden schade wegens kennis dat er geen afzonderlijke classificatie van vuurwerk voor opslag was ontwikkeld en de gebruikte, voor transport ontwikkelde UN-classificatie daarvoor ongeschikt zou zijn, vanwege het volgende.
13.2 Uit de door de verzekeraars aangehaalde rapporten volgt niet dat de Staat wist of had behoren te weten dat de UN-classificatie die voor vervoer werd gebruikt, ongeschikt was voor opslag van vuurwerk. TNO heeft in het rapport van november 1993 over de massa-explosie eigenschappen van pyrotechnische mengsels (hiervoor ook genoemd ad 10.3) zonder voorbehoud of waarschuwing aan het Ministerie van Defensie (bureau Milan)gerapporteerd dat de indeling in transport gevarenklassen tevens wordt toegepast voor productie en opslagcondities.

32 Hoge Raad der Nederlanden 9 juli 2010 Eerste Kamer 09/00321 EE/MD

In dit rapport en in haar brief van 12 februari 1994 heeft TNO weliswaar opgemerkt dat de UN-classificaties zijn bedoeld voor transport, maar uit hetzelfde rapport volgt dat de situatie waarin de classificatie voor transport niet zonder meer voor opslag kan worden gebruikt, ziet op de situatie dat het geclassificeerde artikel buiten de transportverpakking wordt opgeslagen.
Bovendien wordt gerapporteerd over pyrotechnische mengsels, die (tevens) als losse stof bij de productie en verwerking van vuurwerk worden gebruikt. Ook de opmerking in het TNO-PML Culemborg rapport 1991 dat het zonder meer omzetten van de transportclassificatie in een classificatie voor andere doeleinden moet worden afgeraden, wordt in dat rapport direct gekoppeld aan de situatie dat vuurwerk niet in de verpakking wordt opgeslagen en is gemodificeerd. Zoals hiervoor (onder 10 en 11) is overwogen, werd die situatie voor SEF niet aangenomen.

13.3 In 1995 heeft ing. H.H. Kodde van TNO-PML een brief aan het Ministerie van SZW gestuurd (brief van 22 mei 1995), waarin hij aangeeft, dat de aanduidingen van de gevarenklasse van de explosieve stoffen en ontstekingsmiddelen niet meer analoog zijn aan de huidige gevarenklasseindelingen zoals gebruikt wordt in de nationale en internationale vervoersvoorschriften, terwijl de voorschriften voor opslag wel voor een belangrijk deel aan de vervoersvoorschriften zijn gekoppeld.
Met de "huidige gevarenklasse-indelingen zoals gebruikt in de nationale en internationale vervoersvoorschriften" doelt hij op de UN-(transport)classificaties. Juist dit niet-analoog zijn doet volgens hem een ongewenste gevaarlijke situaties ontstaan. Daarmee is toen nog gesuggereerd dat het goed zou zijn om bij opslag van explosieve stoffen en ontstekingsmiddelen wel de UN-(transport)classificaties te hanteren.
TNO heeft ook zelf in haar onderzoeken steeds de indeling conform de UN-richtlijnen als uitgangspunt gehanteerd bij het formuleren van afstandhoeveelheidsrelaties voor de opslag van vuurwerk.

13.4 Na de hiervoor genoemde brief heeft TNO aandacht gevraagd vóór de herziening van de richtlijn CPR-7 (Commissie Preventie Rampen door Gevaarlijke Stoffen). Dat heeft ertoe geleid dat het ministerie van defensie aan TNO heeft opgedragen de problematiek betreffende de herziening van de CPR-7 in kaart te brengen.
Dat heeft geresulteerd in een TNO-PML rapport van februari 1999 over "de noodzaak tot herziening van CPR-7: De bewaring van springstoffen en ontstekingsmiddelen".
De CPR-7 richtlijn betreft de opslag van maximaal 100 kg springstoffen en ontstekingsmiddelen (gevarenklasse 1.1).
Deze opslag wordt in genoemd rapport niet veilig geacht omdat wel met het blasteffect van massa explosieve stoffen rekening is gehouden, maar niet met de uitworp van brokstukken en fragmenten van de opslagplaats.
Het rapport beveelt met het oog op die uitworp aan om nader onderzoek te doen ten behoeve van de opslag van 1.3 geclassificeerd vuurwerk en tevens om, zolang niet meer bekend is, de explosieve stoffen uit de gevarensubklasse 1.3 op te slaan zoals de stoffen uit de gevarensubklasse 1.1.

Het 1.3 vuurwerk zou dan, zo begrijpt het hof, voor opslag 1.1 vuurwerk (kunnen) zijn. Dit rapport betreft springstoffen en ontstekingsmiddelen. Dat zijn stoffen die - net als bij MS Vuurwerk BV, maar anders dan bij opslagbedrijven zoals SEF - worden gebruikt bij fabricage van vuurwerk.

Het rapport is niet geschreven na onderzoek aan vuurwerk en het rapport vermeldt evenmin dat bij de classificering van vuurwerk volgens de UN-classificatie richtlijnen niet met uitworp van brokstukken rekening wordt gehouden.
Op basis van dit rapport kan daarom zonder nader onderzoek en rapportage geen wetenschap over massa-explosiegevaar van 1.3 en 1.4 geclassificeerd vuurwerk worden aangenomen, nog daargelaten dat niet vaststaat (en daarover ook niets is gesteld) dat uitworp van brokstukken bij 1.3 vuurwerk (bovenop het al mee gecalculeerde blast-effect) een dermate groot risico betreft dat (direct) ingrijpen noodzakelijk zou zijn geweest en ook nog daargelaten de vraag (waarover evenmin iets is gesteld) of direct ingrijpen dan nog tijdig mogelijk zou zijn geweest, gelet op het feit dat voornoemd rapport dat de aanleiding voor nader onderzoek zou moeten zijn, uit februari 1999 dateert.

13.5 Dat in het buitenland afzonderlijke classificatiesystemen voor transport en opslag bestonden, brengt nog niet mee dat de Nederlandse Staat daartoe ook verplicht was. Dit zou slechts anders zijn als bekend kon zijn dat Nederland gevaarlijk uit de pas liep. Dat was echter niet zo, zo volgt uit het voorgaande."

“13.25.1 Ten derde voert onderdeel A.6 aan dat de Staat wist of had moeten weten dat er moedwillig verkeerd (te laag) werd geclassificeerd, ingegeven door commerciële belangen binnen de (buitenlandse en Nederlandse) vuurwerkbranche (ad (iii)). Dienaangaande heeft het Hof overwogen:

"14. De verzekeraars hebben aangevoerd dat de Staat de wetenschap had (althans behoorde te hebben) dat er moedwillige fouten bij de UN-classificatie werden gemaakt in het land van herkomst in verband met het eigen belang van de vuurwerkbranche bij lage classificaties en de geringe regelvastheid van deze branche.
Zij stellen dat dit zou blijken uit rapporten en uit de getuigenverhoren zoals deze in het kader van de procedure [A] c.s./ de Staat zijn gehouden, met name de getuigenverklaringen van [betrokkene 3] en [betrokkene 2] en ook uit andere verklaringen.

15.1 De stelling dat de Staat de wetenschap uit onderzoeksrapporten kende, is niet onderbouwd met enig rapport en wordt weerlegd door de overgelegde rapporten. Daartoe overweegt het hof het volgende.

15.2 In het TNO-PML Culemborg rapport 1991 is gerapporteerd dat hoewel er bij MS Vuurwerk BV in 1991 volgens de Hinderwetvergunning geen vuurwerk van de gevarenklassen 1.1 en 1.2 aanwezig mocht zijn, er toch artikelen en materialen van de gevarenklasse 1.1 aanwezig konden zijn geweest, omdat onder meer het aangevoerde vuurwerk fout geclassificeerd kan zijn geweest.

Dit rapport beveelt ten aanzien van de classificatie een nader onderzoek aan, met de opmerking dat bepaalde groot vuurwerkartikelen mogelijk in een andere (1.1 G of 1.2 G) gevarenklasse dan 1.3 G vallen.

15.3 Daarop heeft TNO-PML in februari 1992 de explosie-effecten van enkele soorten groot vuurwerk ontstoken door een externe brand onderzocht.
Het onderzoek richtte zich op de invloed van opsluiting (zoals bij opslag) op de explosie-effecten van vuurwerk (diverse soorten slagbommen, kogelbommen en Bengaal branders) en voorts op de classificatie van Silver Gerb 71bs, een vuurwerk dat rond de explosiehaard in Culemborg was aangetroffen en waarvan de juistheid van de aangegeven gevarenklasse 1.3 werd betwijfeld.

In het onderzoek was de opzet van de uitvoering van de externe brandproeven zodanig gekozen, dat de daaruit verkregen informatie gebruikt kon worden voor de toetsing van de indeling in VN-gevarenklassen. In het van dit onderzoek door H.H. Kodde geschreven rapport (hierna: TNO-PML rapport 1992) staat, dat vuurwerkbommen in de gevarenklasse 1.1 moeten worden ingedeeld, dat vuurpijlen kunnen worden beschouwd als onverpakt vuurwerk met een minimale veiligheidsafstand van 40 meter (en met een extra binnen verpakking geclassificeerd kunnen worden als 1.4S) en dat alle overige getest groot vuurwerk - en daarmee een groot aantal gevallen groot vuurwerk – geen massa-explosie gaven en bij opslag in de juiste verpakking kunnen worden beschouwd als gevarenklasse 1.4.

Dit laatste was, zo staat in het rapport, soms in tegenstelling tot de verwachting, dus, zo overweegt het hof, in tegenstelling tot wat vermoed werd.

De gevarenklasse 1.4 gold ook voor kogelbommen die niet in karton, maar in de (doorgaans explosievere) houten kisten waren verpakt. Dit betekent naar het oordeel van het hof dat er op basis van het rapport geen wetenschap kon worden verkregen dat vuurwerk dat de UN-classificatie 1.4 had gekregen onterecht in die classificatie zou zijn ingedeeld. Voorts werd geconcludeerd dat de classificatie van Silver Gerb 71bs juist was; dit was terecht in gevarenklasse 1.3 ingedeeld. De twijfel over de juistheid van de aangegeven gevarenklasse 1.3 was dus niet terecht geweest.

15.4 Het Ministerie van Verkeer een Waterstaat heeft enige tijd later aan TNOPML opdracht gegeven een tweetal soorten Chinees vuurwerk te testen met het oog op de (on)juistheid van de transportclassificaties. In beide gevallen was het vuurwerk in China ingedeeld in de gevarenklasse 1.4. Volgens de twee daarvan in november 1994 en in oktober1995 door TNO-PML opgemaakte rapporten was het vuurwerk terecht ingedeeld in de gevarenklasse 1.4.
De verzekeraars hebben er op gewezen dat uit deze beide rapporten ook blijkt dat de Chinese classificatie-autoriteit niet in staat was om een testrapport of een uitleg te geven voor de in China aan het vuurwerk toegekende classificatie. Daaruit kan echter niet worden afgeleid dat het vuurwerk verkeerd geclassificeerd was en/of als 1.1 of 1.3 vuurwerk moest worden beschouwd.

Aan de verzekeraars kan wel worden toegegeven dat de in China toegekende comptabiliteitsgroep (S) van één van de twee soorten getest vuurwerk onjuist was (het moest zijn; G), maar ook daaruit volgt geenszins dat massa-explosief vuurwerk in China in de gevarenklasse 1.4 wordt ingedeeld.

Gelet op de vergunning van SEF was aldaar zowel 1.4 G als 1.4 S toegestaan. Een verhoging van de kans op gevaar leverde een onjuiste comptabiliteitsgroepindeling niet op.
In deze rapporten maken de rapporteurs ook geen opmerkingen richting het opdracht gevende ministerie over mogelijke classificatieproblemen bij ander vuurwerk dan het geteste.

15.5 De Staat heeft aangevoerd dat er door TNO in opdracht van verschillende departementen van de Staat een groot aantal onderzoeken is verricht met betrekking tot onder meer de effecten en gevaarlijkheid van vuurwerk, de transportclassificatie en de opslag.
De Staat heeft aangevoerd dat deze onderzoeken in de Memoranda en het Handboek de UN-classificaties terecht en in overeenstemming met de door TNO geadviseerde indeling, als uitgangspunt zijn gehanteerd voor de normen die gelden voor de opslag van vuurwerk.
Deze onderzoeken zijn niet alle in het geding gebracht.
De verzekeraars hebben wel weersproken dat de UN-classificaties terecht voor de normen zijn gehanteerd, maar zij hebben niet concreet met een onderbouwing uit een beschikbaar TNO onderzoek gesteld voor welk onderdeel bekend was dat gebruik van de UN-classificaties fout was of waar de Memoranda of het Handboek (het Staatsbeleid) afweek van hetgeen TNO adviseerde.

16.1 De verzekeraars hebben gesteld dat ook uit de door diverse mensen (later) afgelegde verklaringen blijkt dat de Staat wist dat er moedwillige fouten bij de UN-classificatie werden gemaakt in het land van herkomst in verband met het eigen belang van de vuurwerkbranche bij lage classificaties en de geringe regelvastheid van deze branche.
Ter onderbouwing daarvan hebben zij in eerste aanleg de getuigenverklaringen van [betrokkene 3] (bureau Milan) en [betrokkene 2] (RVI) bij de rechtercommissaris overgelegd en in hoger beroep ook de verklaringen van de heren H.H. Kodde, [betrokkene 3], [betrokkene 2], [betrokkene 1] en [betrokkene 4], in 2000 afgelegd voor de politie Twente, Tolteam.
Tevens hebben zij aangeboden hun stelling te bewijzen door het horen van onder meer de (voormalig) medewerkers van bureau Milan, de onderzoekers van TNO, de medewerkers van de RVI, mensen uit de vuurwerkhandel en de leden van de commissie-Oosting.

16.2 Uit verklaringen van de heer H.H. Kodde kan geen wetenschap van de Staat worden afgeleid over (moedwillig) foute UN-classificatie.
Kodde werkte voor TNO-PML en was geautoriseerd voor het classificeren van (onder meer) vuurwerk. Hij heeft verklaard over (her)classificaties van vuurwerk door TNO.

Volgens hem is professioneel vuurwerk rond 1997 één keer door TNO geclassificeerd in opdracht van de RVI en bleef dat vuurwerk, naar zijn herinnering, in de 1.4 G gevarenklasse. Hij heeft eveneens verklaard dat hij een video van een classificatietest van vuurwerk in China heeft beoordeeld en dat hij toen oordeelde dat het een goede test zoals bedoeld volgens de VN-richtlijnen betrof.
Kodde heeft weliswaar ook verklaard dat hij door ervaring vanuit testen die naar aanleiding van de ramp in Culemborg zijn gedaan weet dat er 1.3 G vuurwerk is dat eigenlijk in 1.1 G zou moeten worden ingedeeld omdat het massa-explosief reageert, maar hieraan kan geen wetenschap van de Staat worden ontleend. Zoals uit hetgeen hiervoor onder 15 is overwogen blijkt, heeft Kodde dergelijke kennis nooit concreet of duidelijk weergegeven (of weer laten geven) in enig rapport.
Onder die omstandigheid kan de Staat niet worden geacht dergelijke bij Kodde aanwezige kennis te hebben. Hetzelfde geldt voor kennis van andere TNO medewerkers.

16.3 Uit de verklaring van [betrokkene 3] tijdens het getuigenverhoor door de rechter-commissaris kan evenmin kennis van de Staat over (moedwillig) foute classificatie worden afgeleid. [betrokkene 3] werkte van 1987 tot 1997 bij bureau Milan. Dit bureau onderhield volgens zijn verklaring, via de directe baas van [betrokkene 3], contacten met TNO om de advisering door bureau Milan actueel te houden.
De TNO rapporten werden vertaald naar de beleidsbundel waarover de adviseurs van Milan beschikten. In 1993 is [betrokkene 3] bij SEF geweest. Hij trof toen onder meer technische mankementen aan en zag dat de gevarenklassen niet deugden omdat er veel (het hof begrijpt: meer dan toegestaan) vuurwerk van categorie 1.3 lag.
Hij heeft de gemeente daarop aangesproken en deze heeft actie ondernomen.

16.4 Uit deze verklaring blijkt dat de TNO rapporten de basis van het beleid en van actuele advisering door bureau Milan vormden. Het feit dat in 1993 voor [betrokkene 3] zichtbaar was dat het vuurwerk bij SEF in 1993 niet aan de eisen voor wat betreft de gevarenklasse voldeed, betekent dat hij op de verpakkingen de (in verhouding tot de vergunning te) zware classificaties kon zien, want het vuurwerk werd niet ter plaatse door bureau Milan afgestoken.
Dit wijst niet op kennis van moedwillig foute classificering op de verpakking, ook al niet omdat [betrokkene 3] de gemeente als het voor de handhaving bevoegde gezag heeft aangesproken. Hij verklaart niet dat hij op een hoger of ander niveau binnen de Staatsorganen iemand over moedwillig foute classificaties heeft aangesproken, noch dat hij andere vragen aan TNO heeft gesteld (of laten stellen) dan die welke uit de TNO rapporten blijken.

16.5 Voorts blijkt uit de verklaringen van [betrokkene 3] voor de Politie Twente, Tolteam, dat hij ervan uitging dat de Memoranda goede richtlijnen gaven voor de adviseurs van bureau Milan. Dit ondanks dat hij ook heeft verklaard dat hem in de loop der jaren is gebleken dat er "wel eens iets" met de classificaties van vuurwerk aan de hand was.

Concreet heeft hij over dit laatste aan het Tolteam verklaard dat na een inval in 1995/1996 (niet bij SEF) hij over classificaties contact heeft gezocht met een officier van justitie en de CRI, onder de aandacht heeft gebracht dat er (naar het hof aanneemt: bij die inval) een andere classificatie op de doos van vuurwerk stond dan er in zat en dat de CRI toen een rapport heeft gemaakt over criminaliteit binnen de vuurwerkhandel in Nederland met aanknopingspunten over de classificaties, welk rapport naar bureau Milan is gestuurd. Uit de stellingen van partijen of de stukken kan niet worden afgeleid wat de CRI over de classificaties heeft opgemerkt. Uit de in het dossier aanwezige verklaringen van de medewerkers van bureau Milan blijkt wel dat dit rapport hen niet de wetenschap heeft gegeven aangaande (moedwillig) fout aanbrengen van UN-classificaties (zie onder meer de verklaring van [betrokkene 1], hoofd van bureau Milan, hierna onder 16.8).

16.6 Uit de verklaring van [betrokkene 2], afgelegd bij de rechter-commissaris tijdens het getuigenverhoor, kan evenmin enige kennis van de Staat over (moedwillig) foute classificaties worden afgeleid. [betrokkene 2] is in 1984 in dienst getreden van het Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen dat medio 1992 is opgegaan in de RVI alwaar hij eind december 2000 nog werkte. Van overtreding van de transportregels maakte hij proces verbaal op dat naar de politie ging. [betrokkene 2] heeft verklaard dat hij regelmatig transportcontainers met consumentenvuurwerk controleerde, waarbij in een enkel geval ook een beetje evenementenvuurwerk was mee geladen.
Dat betrof dan Chinese rollen, die waren geclassificeerd als 1.4 G, maar waarbij [betrokkene 2] zijn twijfels had of die classificatie juist was. Die twijfel heeft hij in rapportage weergegeven.
Die twijfels stammen volgens [betrokkene 2] van vóór 1992 en werden versterkt door de explosie bij MS Vuurwerk BV in Culemborg. [betrokkene 2] heeft uitdrukkelijk verklaard dat hij er geen concrete aanwijzingen voor had dat de classificatie in China vanuit Nederland werd beïnvloed.
Dit berustte volgens hem slechts op vermoedens. [betrokkene 2] heeft ook verklaard dat hij nooit heeft gecontroleerd of vuurwerk werkelijk overeenkomstig de inhoud was geclassificeerd.

Voor de vuurwerkramp, in 1999, heeft [betrokkene 2]SEF gecontroleerd en met de nieuwe directeur [betrokkene 5] gesproken. Hij verklaart uitdrukkelijk dat hij toen ter zake van de classificaties van het vuurwerk bij SEF geen overtreding heeft waargenomen.

16.7 Uit zijn voor de rechter-commissaris als getuige afgelegde verklaring blijkt voorts dat [betrokkene 2] op enig moment in 1998 de indruk had dat UN-testen niet waren uitgevoerd en dat hij vermoedde dat Chinees vuurwerk en ook grote bommen niet juist waren geclassificeerd. Hij verklaart echter tevens dat dit slechts vermoedens waren. [betrokkene 2] heeft nooit gecontroleerd of vuurwerk overeenkomstig de inhoud was geclassificeerd en zijn vermoedens gaven dus geen wetenschap.

Uit de hiervoor onder 15 weergegeven rapporten blijkt dat naar dergelijke vermoedens en twijfels door TNO onderzoek is gedaan, waarmee die vermoedens en twijfels ongegrond zijn gebleken.
Naar het oordeel van het hof kan de Staat geenszins worden tegengeworpen dat hij aan vermoedens die na onderzoek daarnaar onjuist waren gebleken, geen wetenschap heeft ontleend.
De verklaringen van [betrokkene 2] afgelegd bij de Politie Twente, Tolteam, waarnaar de verzekeraars ook verwijzen, wijzen niet in een andere richting.

16.8 De verzekeraars hebben zich ook beroepen op de verklaringen van [betrokkene 1], afgelegd bij de Politie Twente, Tolteam. [betrokkene 1] was het hoofd van bureau Milan. Hij rapporteerde zelf niet naar boven. Ook uit zijn verklaring blijkt niet van kennis bij de Staat. [betrokkene 1] was vanaf 1993 bij bureau Milan aangesteld en werkte daar tot januari 2000. Hij heeft het hoofdstuk vuurwerk in het Handboek mede herschreven met betrekking tot de opslag van particulier vuurwerk. Hij heeft verklaard dat als een medewerker van bureau Milan tekortkomingen constateerde, deze aan de gemeente werden gemeld en, bij grote tekortkomingen, direct aan de vergunninghouder.
Hij heeft verklaard dat er, achteraf gezien, te weinig testen zijn gedaan met vuurwerk (in zijn tijd maar één test) en dat hij (pas) na de vuurwerkramp in Enschede tot die conclusie is gekomen.
Bureau Milan deed geen proeven om de afstands-hoeveelheidsrelaties te beproeven.
[betrokkene 1] heeft ook verklaard dat hij de gegevens van TNO betrouwbaar achtte, dat hij de door bureau Milan gehanteerde normen betrouwbaar achtte en dat er geen aanleiding was om de gegevens te wijzigen.
[betrokkene 1] heeft verklaard dat hij nooit de behoefte heeft gehad om af te wijken van de voorgeschreven richtlijnen. Hij ging ervan uit dat die klopten. Hij twijfelde niet aan de veiligheidsafstanden. De classificatie die op het vuurwerk stond was voor bureau Milan uitgangspunt voor de afstandstabellen. Hij heeft voorts verklaard dat bureau Milan volgens hem de kennis niet had om zelf te classificeren.
Gevraagd naar een passage in het rapport TNO-PML Culemborg 1991 waarin zou staan dat 1.3 G vuurwerk massa-explosief reageert en dus als 1.1 zou moeten worden geclassificeerd, heeft hij verklaard dat dat niet in het algemeen geldt. Volgens hem is consumentenvuurwerk altijd 1.4 S en 1.4 G en komt evenementenvuurwerk voor in de klassen 1.3 en 1.4 en steeds meer in de klasse 1.4 omdat de verpakkingen steeds beter worden.
Nergens in zijn verklaringen maakt [betrokkene 1] melding van classificatiefouten. Integendeel, uit zijn verklaringen blijkt dat hij, als hoofd van bureau Milan, (vóór de vuurwerkramp in Enschede) geen twijfels had over de classificaties en de juistheid van de door Milan gebruikte uitgangspunten (uit de Memoranda en overige richtlijnen).
Hij heeft het Handboek (mede) geschreven en niet verklaard of gesuggereerd dat hij daarin dingen heeft gezet waar hij eigenlijk niet achter stond.

16.9 Uit de verklaring die [betrokkene 4] heeft afgelegd bij de politie Twente, Tolteam, kan geen kennis van de Staat over (moedwillig) foute classificatie worden afgeleid. [betrokkene 4] werkte sinds september 1996 bij bureau Milan en is zich vanaf toen gaan bezighouden met vuurwerkinrichtingen.
Hij legde verantwoording af aan [betrokkene 1]. [betrokkene 4] heeft verklaard over een gerucht dat hij op 10 mei 2000 van de bedrijfsleider van SEF hoorde, dat de klasse-indeling van groot vuurwerk zou wijzigen (vuurwerk zou van klasse 1.4 G naar 1.3 gaan). Nu dit slechts een gerucht is, afkomstig van buiten de Staat, en bovendien zeer kort voor de vuurwerkramp, kan op grond hiervan niets worden vastgesteld.
[betrokkene 4] heeft voorts verklaard over één brief van hemzelf van 16 juni 1998, waarin hij een foute classificatie meldt. Dit betreft één (incidentele) groep dozen met foutieve sticker, waarbij de fout 1.3G verbeterd moest worden naar 1.4 G (dus minder gevaarlijk). Dit was geen moedwillig foute UN-classificatie, want er was juist onvoordelig geclassificeerd.
Voor het overige blijkt eveneens uit [betrokkene 4]s verklaring dat bureau Milan van de classificatie die op het vuurwerk stond uitging en dat ook [betrokkene 4] geen aanleiding zag de door bureau Milan gehanteerde normen te wijzigen.

16.10 Gelet op het voorgaande kan uit de verklaringen waarop de verzekeraars zich beroepen, slechts van vertrouwen in de UN-classificaties blijken. Uit de verklaring van [betrokkene 2] kan hooguit enige (eerdere) twijfels of vermoedens bij RVI worden afgeleid, welke twijfels of vermoedens echter door de TNO-rapportages zijn weggehaald (zie hiervoor onder 15.3 en 15.4).

16.11 Er is verder niet concreet gesteld bij wie binnen de betrokken staatsorganen wetenschap aanwezig was, noch waar deze wetenschap vandaan zou kunnen komen. Bovendien is niet gesteld, en blijkt ook uit niets, dat eventuele twijfels bij de RVI of het bureau Milan of anderen ooit zijn geuit op een hoger niveau dan de eigen werkvloer. Mitsdien zijn tegenover de rapporten van TNO en de hiervoor aangehaalde verklaringen van de medewerkers van bureau Milan en de RVI, onvoldoende concrete feiten gesteld die, indien juist, kunnen maken dat de Staat in de omstandigheid dat uit voornoemde TNO-rapporten blijkt dat wel met de UN-classificeringen gewerkt kon worden en uit de wel overgelegde verklaringen blijkt dat bij die mensen (vóór 2000) geen kennis over foute classificering aanwezig was, toch wist of behoorde te weten dat er fout geclassificeerd werd.

16.12 Dat mensen uit de vuurwerkbranche op de hoogte waren van foute classificatie, doet geen wetenschap bij de Staat ontstaan. Niet is gesteld dat deze mensen, zo zij de gestelde kennis hadden, dit aan de betrokken organen van de Staat hebben doorgegeven. Ook aan wetenschap bij de leden van de commissie- Oosting moet het hof voorbij gaan, omdat deze leden hun kennis pas hebben vergaard nadat de vuurwerkramp zich al had voorgedaan.

16.13 Gelet op het voorgaande zijn onvoldoende feiten of omstandigheden gesteld op grond waarvan kennis bij de Staat over (moedwillig) foute UN-classificering zou kunnen worden vastgesteld. Het hof gaat daarom voorbij aan het aanbod om getuigen hierover te horen."

“13.25.2 Tegenover deze bewonderenswaardig uitvoerige en gedocumenteerde motivering komt onderdeel A.6 - door middel van doorverwijzing naar de mvg onder 7.61-7.68 - niet verder dan te wijzen op twee gevallen van twijfel die vooral wordt gevoed door de omstandigheid dat de Chinese autoriteiten in dat geval geen testrapporten konden overleggen. Dit betoog faalt op ten minste drie (zelfstandige) gronden:
a. het ligt buiten de grondslag van de vordering; zie onder 13.2-13.6;
b. uit twee gevallen kan bezwaarlijk worden afgeleid dat er structureel iets mis is met (Chinese) kwalificaties;
c. zoals uiteengezet onder 4.5 berust de kwalificatie op het in het internationale verkeer vaker voorkomende vertrouwen in andere Staten. Daarbij moet worden bedacht dat 1) de staat van oorsprong niet gehouden is iedere afzonderlijke zending te keuren, wat 2) veelal trouwens niet mogelijk is zonder de verpakking te openen en het vuurwerk tot ontploffing te brengen en 3) geen van lidstaten kanttekeningen heeft gemaakt bij deze regelgeving.(223)

13.26 Onderdeel A.6 verwijst voorts naar de mvg onder 15.19-15.85 waar nog een veelheid van stellingen wordt geponeerd waarop het Hof in de hiervoor geciteerde passages heeft gerespondeerd. Ik ga daarop nader in bij de behandeling van onderdeel B.

13.27.1 Onderdeel A.7 staat in de sleutel van de Kelderluik-criteria en berust op de stelling dat een substantieel deel van de vuurwerkbranche zich niet hield aan de vergunningvoorschriften wat de Staat ook bleek uit "het regelmatig constateren van overtredingen". Noot 25 noemt voor deze stellingen een aantal vindplaatsen. In de eerste drie is daarover niets terug te vinden. Mede gelet op art. 21 Rv. (dat ook in cassatie geldt) acht ik mij ervan ontslagen de andere na te lopen.
13.27.2 Hetgeen het onderdeel vervolgens te berde brengt, bouwt op de niet juist bevonden stellingen voort en behoeft daarom geen bespreking. Volledigheidshalve stip ik echter nog aan dat ook deze klacht buiten de door verzekeraars zelf getrokken rechtsstrijd gaat.

13.28.1 Nu verzekeraars op dit punt niets nuttigs (laat staan iets dat voldoende handen en voeten had) hebben aangevoerd,(224) kan het Hof bezwaarlijk euvel worden geduid dat het zich niet expliciet heeft uitgelaten over de stelling van verzekeraars dat de Staat er wetenschap van had dat de vuurwerkbranche de voor haar geldende regels in het algemeen aan haar laars lapte. Wel overweegt het Hof in rov. 18 dat niet is gebleken dat de Staat wist dat SEF de vergunningen niet naleefde, behalve dan in die schaarse gevallen waarin zijn medewerkers actie hebben ondernomen:
"Het feit dat de Staat zou hebben geweten dat de vergunningen bij SEF niet werden nageleefd, wat daar verder van zij, leidt niet tot een onrechtmatige daad van de Staat. Indien vergunningen niet werden nageleefd kon handhavend en strafrechtelijk worden opgetreden. Uit de stukken blijkt dat de betrokken organen van de Staat daartoe het bevoegde gezag inschakelden zodra overtreding van de vergunningvoorschriften geconstateerd werd. Enige concrete overtreding die bij SEF door betrokken staatsorganen geconstateerd werd zonder daarop actie te ondernemen, is niet gesteld."

Uit de inhoud van de zo grondig door de AG besproken kennispositie in NL over vuurwerk moet, in navolging, worden geconcludeerd dat er geen toetsbaar gepresenteerde feiten beschikbaar waren, vooraf aan de ramp, om de classificatie vanuit China te wantrouwen; dan dus ook niet voor de verdachte.

Van aanvullend belang daarbij zijn zeker ook de hierboven opgenomen verklaringen van de wettelijk adviseurs en inspecteurs (MILAN); die wezen op de (nog) meer ontstekingsremmende veranderingen, in de jaren negentig, door in- en externe verpakkingsmaatregelen.

2.4.2 De particuliere kennis aanwezig bij de classificatie docent

Binnen het strafproces bij het hof was de latere loepzuivere analyse van de AG uiteraard onbekend. Het hof gebruikte o.m. een getuigenverklaring: *"de getuige Kodde, als docent verbonden aan deze opleiding, verklaart, dat na afloop de cursist bij het bezigen van vuurwerk het verschil kan zien tussen vuurwerk van de klasse 1.4 G/S en zwaarder vuurwerk."* Deze verklaring gaat over de context van het bezigen (afsteken van vuurwerk) dat is voorwaardelijk altijd buiten verpakking(!) en dan gelden er sowieso geen (transport) classificaties. In het TNO rapport van 1992 faalden de 'zwaarder' voorspellingen van Kodde herhaald. Bovendien zegt deze 'herkenning' niets over de (ook verpakt) geclassificeerde opslag bij SEF en ook niets over de onderwijskundige zekerheid dat de betrokkene die cursus met deze, door hem ook bereikte, leerdoelen heeft gevolgd. Kodde verklaart dus niet als getuige over eigen waarneming m.b.t. de verdachte.

2.4.3 De door het hof gehanteerde en op de verdachte geprojecteerde kennispositie

"*Het hof is van oordeel, dat de vennoten van [bedrijf A] niet alleen uit hoofde van hun functie verantwoordelijkheid dragen voor het ontstaan van deze zeer gevaarlijke situatie, maar dat zij ook feitelijk schuld dragen aan de opslag van deze grote hoeveelheid gevaarlijk materiaal. Weliswaar hebben zij aangevoerd, dat zij afgingen en mochten afgaan op de etikettering die door de Chinese producenten werd aangebracht, maar het hof verenigt zich daarmee niet. Gebleken is, dat op de bij [bedrijf A] opgeslagen soorten vuurwerk vrijwel zonder uitzondering een etiket van de gevarenklasse 1.4 was aangebracht.*
Het hof is tot de overtuiging gekomen, dat die etikettering in het geheel geen verband had met de werkelijke gevaarlijkheid van het vuurwerk. Het valt te vrezen, en ook verdachte had daarmee rekening moeten houden, dat de etikettering in belangrijke mate mede werd bepaald door overwegingen van commerciële aard, in die zin, dat transport van als minder gevaarlijk geëtiketteerde soorten veel goedkoper zou zijn, zodat voor een belangrijk lagere prijs kon worden geleverd aan de importeurs dan wanneer op de verpakking kenbaar was, dat de vervoerder te maken had met vuurwerk van de klasse 1.3, 1.2 of 1.1."
Volgens de latere analyse van de AG bij de Hoge Raad, hierboven weergegeven, was deze 'vrees' bij het (civiele) hof, t.a.v. de Staat, geheel en al onterecht.

"Verdachte moet hebben begrepen, of in elk geval hebben kunnen begrijpen, dat sommige soorten vuurwerk dan ook van een zwaardere klasse waren dan 1.4."
Het hof maakt hierbij gebruik van een forensisch wetenschappelijk niet als objectief (intersubjectief) te duiden psychologische methode: de 'projectie' van een bepaalde bewustzijnsinhoud, nota bene achteraf, op een verdachte.

"In het bijzonder geldt dat voor de titaniumshells, waarvan bij de classificatietests zeer zware explosieve eigenschappen werden vastgesteld."
Dit betreft achteraf informatie uit bovendien uiterst dubieuze 'ingegraven' en 'benzine' testen; die wetenschappelijk: onafhankelijkheid, zorgvuldigheid, betrouwbaarheid, validiteit en afwezige tegenstrijdigheid in waarneming uitspraken ontbeerden.

"Dat geldt temeer voor verdachte, nu hij naar eigen zeggen de beschikking had over de MSDS-lijsten, bevattende de gegevens inzake de samenstelling van vuurwerk (soort en hoeveelheid) aan de hand waarvan hij zich een beeld kon vormen van de aard van het ingekochte vuurwerk. Het hof acht het uitgesloten, dat verdachte bij serieuze kennisname van deze gegevens geen twijfels heeft gehad aangaande de juistheid van de indeling in gevarenklasse, temeer, nu de etikettering naar gevarenklasse niet (zoals de verdediging stelde) hoefde te geschieden door een Chinese overheidsinstantie, maar kon plaatsvinden door de producent zelf."
Het hof omschrijft niet op welke objectieve gegevens dan *twijfel* zou moeten ontstaan en wat met die *'twijfel'* dan zou moeten zijn gedaan.; opnieuw hanteert het de ondeugdelijk psychologisch subjectieve (ontoetsbare) methode van 'projectie' op zichzelf aangemeten helderziendheid. Het aldus geprojecteerde mentale probleem wordt ook niet van praktisch haalbare oplossingen voorzien.
Uiteraard was het hof toen ook niet op de hoogte van de analyse van de AG (HR):
"(…) uit voornoemde TNO-rapporten blijkt dat wel met de UN-classificeringen gewerkt kon worden en uit de wel overgelegde verklaringen blijkt dat bij die mensen (MILAN en RVI als de inspecteurs in het 'veld'; FV) *(vóór 2000) geen kennis over foute classificering aanwezig was(…)"*

Het hof te Arnhem vervolgt met: *"Het hof acht voorts een sterke aanwijzing voor verdachtes schuld in deze gelegen in het feit, dat verdachte tenminste één maal is geconfronteerd met een afwijking in indeling in gevarenklasse tussen de invoice (vermeldend 1.4) en de packing list (vermeldend 1.3); verdachte heeft daarover verklaard, dat dit probleem wel vaker voorkwam. Voor zover al niet aan verdachte duidelijk was, dat de etikettering niet geschiedde op basis van een werkelijke vaststelling van explosie- en brandgevaar maar op basis van commerciële afwegingen, moet dit hem toch aan het denken hebben gezet."*
Opnieuw met de forensisch wetenschappelijk onhoudbare psychologische projectie 'methode' vindt het hof een sterke aanwijzing voor schuld.
Vanuit de 'onschuldpresumptie' zou dit ook door typfouten verklaard kunnen worden; vooral ook omdat een rekening voor 1.3 vuurwerk waarschijnlijk wel hoger mag uitvallen. Het hof stelde niet vast om welke hoeveelheden het ging en of daardoor de toegestane hoeveelheid 1.3 G in opslag zou zijn overschreden.

"Daar komt bij, dat verdachte heeft deelgenomen aan de PTO-cursus, waarover de getuige Kodde, als docent verbonden aan deze opleiding, verklaart, dat na afloop de cursist bij het bezigen van vuurwerk het verschil kan zien tussen vuurwerk van de klasse 1.4 G/S en zwaarder vuurwerk."

Hier blijkt de Babylonische spraak- en begripsverwarring die ontstond tot binnen de rechtshandhaving; door de classificatie context te verwarren met de (daarop eerst samengestelde) artikelen, voorwaardelijk buiten de ontstekingsremmende verpakking, bij het bezigen (= afsteken) van vuurwerk.
Bovendien voegde getuige Kodde direct aansluitend toe bij zijn verhoor door de politie, dat een test slechts kon vast stellen wat daarop de transportclassificatie dan wel is[33].
'Lichter' en 'zwaarder' vuurwerk komen daarbij ook voor binnen dezelfde transport classificatie (consumenten en professioneel vuurwerk: 1.4.G/S).

De kennispositie van 'getuige' Kodde, in zijn verklaringen over de kennispositie van de verdachten, is bovendien niet gebaseerd op eigen waarneming. Ook moet ernstig worden getwijfeld over zijn betrouwbaarheid als getuige op grond van zijn intern tegenstrijdige en andere (gerapporteerde) verklaringen.
Bovendien had Kodde vanuit zijn functie een commercieel belang bij meer omvangrijke problematisering die daarop dan weer door TNO werd onderzocht; in betaalde opdracht van politie/justitie/NFI en uiteraard zonder vorm van onafhankelijke openbare aanbesteding.

Bij het onderzoek ter terechtzitting (Rb Almelo) is deze 'getuige' (nu dan onder ede) toch veel meer genuanceerd en intern bovendien tegenstrijdig met zijn eerdere, door het hof voor bewijs gehanteerde, verklaringen:
"Op de vraag van de verdediging, of het correct is dat het begrip classificatie in directe relatie staat met de tekst op de verpakking van vuurwerk, antwoord ik dat dat inderdaad correct is.
Formeel gezien kun je onverpakt vuurwerk niet classificeren. Sinds 1990, maar dat zou ook 1989 kunnen zijn, zijn met betrekking tot de classificatie VN regels ingesteld. Vanaf dat moment worden gevaarlijks stoffen ingedeeld in gevaarklassen.
Het is inderdaad juist, zoals u mij vraagt, dat vuurpijlen, afhankelijk van hun verpakking een classificatie van 1.1. of 1.4 kunnen krijgen.
Het kan dus ook dat hetzelfde vuurwerk met een betere verpakking, dat wil zeggen met verpakking die speciaal is ontwikkeld om bepaalde effecten in te perken, dus niet het gebruik van beter karton, een lichtere classificatie kan krijgen." (...)
"Als je daarentegen kennis van zaken hebt betreffende de testcriteria, verstand hebt van vuurwerk en weet welke de vuurwerkeffecten zijn, dan denk ik dat je een redelijke inschatting kunt maken omtrent de gevarenklasse van het vuurwerk. Als ik naar een vuurwerkshow kijk, kan ik niet zeggen dat is vuurwerk van de klasse 1.1 en dat is 1.3 vuurwerk.
Ik kan echter wel zien dat bepaald vuurwerk niet van de klasse 1.4. is.

33 Dossier p. G5147

Of iemand die de PTO-cursus heeft gedaan en het diploma heeft behaald, voldoende kennis in huis heeft om dat ook te kunnen bepalen, weet ik niet. Ik denk dat het zou kunnen, maar het is afhankelijk van de persoon. Hoe heeft hij de lesstof opgepakt en hoe interpreteert hij die."

De cie. Oosting (Deel A p. 68/69) over de door het hof voor 'bewijs' aangehaalde PTO cursus (lesstof inhoud):
"In het hoofdstuk over regelgeving worden hoofdzakelijk wetteksten weergegeven. Er wordt niet specifiek ingegaan op de gevarenclassificatie 1.1. t/m 1.4 voor vuurwerk.
In het cursusboek wordt in hoofdstuk 6, pagina 29, een voorbeeld gegeven voor de indeling van vuurwerk in gevarenclassificaties. In dit voorbeeld worden uitsluitend de klassen 1.4G en 1.4.S opgegeven.(…)
Uit het bovenstaande blijkt dat de nadruk bij die cursus ligt op de aspecten die te maken hebben met het bezigen van professioneel vuurwerk. Er is geen of weinig aandacht besteed aan de classificatie van vuurwerk en de opslag van vuurwerk."

De vraag dient zich aan of getuige Kodde zelf wel kennis droeg over eventuele foute transportclassificaties en hoe (forensisch) hard die informatie dan wel was. Uit de analyse (zie hierboven) van de AG bij de Hoge Raad (civiel):
"Uit verklaringen van de heer H.H. Kodde kan geen wetenschap van de Staat worden afgeleid over (moedwillig) foute UN-classificatie. Kodde werkte voor TNO-PML en was geautoriseerd voor het classificeren van (onder meer) vuurwerk. Hij heeft verklaard over (her)classificaties van vuurwerk door TNO.
Volgens hem is professioneel vuurwerk rond 1997 één keer door TNO geclassificeerd in opdracht van de RVI en bleef dat vuurwerk, naar zijn herinnering, in de 1.4 G gevarenklasse. Hij heeft eveneens verklaard dat hij een video van een classificatietest van vuurwerk in China heeft beoordeeld en dat hij toen oordeelde dat het een goede test zoals bedoeld volgens de VN-richtlijnen betrof.
Kodde heeft weliswaar ook verklaard dat hij door ervaring vanuit testen die naar aanleiding van de ramp in Culemborg zijn gedaan weet dat er 1.3 G vuurwerk is dat eigenlijk in 1.1 G zou moeten worden ingedeeld omdat het massa-explosief reageert, maar hieraan kan geen wetenschap van de Staat worden ontleend. Zoals uit hetgeen hiervoor onder 15 is overwogen blijkt, heeft Kodde dergelijke kennis nooit concreet of duidelijk weergegeven (of weer laten geven) in enig rapport.
Onder die omstandigheid kan de Staat niet worden geacht dergelijke bij Kodde aanwezige kennis te hebben. Hetzelfde geldt voor kennis van andere TNO medewerkers."
Het antwoord luidde voor de Staat: Die kennis had (ook) Kodde objectief niet!

Indien het hof over deze kennis, m.b.t. de inhoud van de PTO cursus en de kennispositie binnen TNO (analyse AG bij de Hoge Raad), had beschikt, dan waren de verwijten aan de verdachte, omtrent zijn kennispositie in 2000, onderwijskundig rationeel, niet te koppelen aan de deelname aan die cursus of aan enig andere objectief beschikbare informatiebron.

Conclusies 2

Volgens de literatuur kan de hoeveelheid vrijkomende energie, na de primaire explosie van vuurwerk, 3- tot 4-voudig worden overtroffen door de secundaire explosie. Dat is binnen de rechtshandhaving (hof) niet gebleken.

Uit het arrest (hof Arnhem) in de zaak S.E. Fireworks blijkt dat het hof, door de kennis- en expertise deficiënte 'deskundigen' (een contradictio in terminis!) niet in kennis is gesteld van de energie afgifte (schade)effecten door 'naverbranding' van vuurwerk en de theoretisch ook al in literatuur bestaande onzekerheden m.b.t. de inschatting van TNT equivalentie.

De schijnverklaring, waar het hof genoegen mee nam, luidde: 'massa-explosie'. Alsof de daarbij behorende (test)verschijnselen ook maar iets rationeel 'verklaren' over de bij de ramp opgetreden veel ernstiger schade verschijnselen. Door dit a-priori ontbreken van kennis over het gedrag van brandend verpakt vuurwerk in opslag en ook na het voor onderzoek negeren van een empirisch toetsbare reeks van in de tijd ondergane beïnvloedende factoren (hitte, druk/wrijving, in opsluiting), die in transporttesten niet worden nagebootst, werd het hof verregaand onvolledig en feitelijk ook onjuist voorgelicht.

Een opmerkelijk onopgemerkt gebleven/gelaten contradictio in terminis en, als 'Deskundigenbericht' ondertekend door 'vaste gerechtelijke deskundigen', mogelijk, vooral gelet op het bewijsbelang dat het hof hieraan hechtte, 'valsheid in geschrift'. De betrokken justitieambtenaren, als NFI rapporteurs, lieten zich ook vrijelijk beïnvloeden door een leger aan niet benoemde (commerciële) private speurders en opsporingsambtenaren (w.o. TNO) en gedroegen zich dus zeker niet, forensisch voorwaardelijk, onafhankelijk van opsporings- en commerciële (klanttevredenheid) doelen; toch ondertekenden zij als 'deskundigen' het zogenaamde Deskundigenrapport (als 'hoofdrapport').

Brutaal aangestuurde vooringenomenheid (ook NFI en TNO), binnen 14 dagen na de ramp, blijkt uit het TOL team journaal.
Daarna negeerden zij de nauwkeurig op plaats en tijd geplaatste getuigenverklaringen (NLR) en ook het Gastec onderzoek; waaruit blijkt dat de daarin verzamelde feiten geheel een en al in strijd zijn met de subjectieve 'wens' aanname dat 'de' brand, en zelfs een zogenaamde explosie, zou zijn begonnen in C2. Aan de daarop aansluitende wensconclusie: dat er een brand zou zijn ontstaan tussen E2 en E15, ontbreekt elke empirische verankering. Hierin lag wel volledig de in het TOL team journaal expliciet gewenste en daarop geforceerd suggestieve 'koppeling' van 'technisch bewijs met de vergunning'.
Met het 'scheermes van Ockham' moet geconcludeerd worden: dat de duidelijk waargenomen explosie op de ruimte buiten de opslag (15:02 uur) wel de deurschades van C2 en C4 'eenvoudig' kan onderbrengen in een enkele hypothese, maar dat een zogenaamde explosie in C2 niet 180 graden van (druk)richting kan veranderen, rond een uitstekende muur, om vanuit C2 de gehele gevel van C4 'egaal' in te rammen.

Niet verklaard wordt, de, door het justitie onderzoek geheel en al genegeerde, schade in ruimte C17(C1c); inclusief de CV- ketel, de brandsporen SVO's (door ondergetekende verzameld en overgedragen aan justitie) en beton schade ('spalling') aan de vloer nabij de waterleiding.
In strijd met de waarheid 'plaatsen' de justitiële 'deskundigen', niet geholpen door correcties van ingehuurde private speurders, de cv- ketel in ruimte C2.

De NFI rapporteurs (hun aangevers) bedienden zich in het hoofdrapport, i.t.t. de meer zakelijke NFI deelrapporten, van een geschakelde reeks aan 'aannamen', 'waarschijnlijk' en 'mogelijk' oordelen om daarop, met dit aantal onzekere 'schakels', de 'ketting' zonder meer tot 'hypothese' te promoveren.
Een dergelijk rapport, nota bene voorzien van de kop 'Deskundigenrapport', zou, vanwege de vrijwillige opgegeven onafhankelijkheid, het gebrek aan methode en de zelf vastgestelde kennis deficiëntie, binnen de huidige wet 'Deskundige in strafzaken', een toets op de criteria daarbinnen niet kunnen/mogen doorstaan. (Destijds feitelijk ook al niet op de criteria uit het Schoenmaker's arrest.)

De conclusie die de NFI rapporteurs als 'deskundigen' (hoofdrapport) meenden te kunnen trekken, m.b.t. hun daarin geheel verzonnen gebeurtenissen in C2, was al eerder binnen hun eigen onderzoek (deelrapporten E, F en G) niet empirisch verankerd gebleken en zijn daarin, op afwezige sporen, feitelijk ontkend.
Het werd daarop toch nog geforceerd als subjectief 'mogelijk' of als 'waarschijnlijk' gepresenteerd aan het hof: dit bij voor waarheidsvinding onverantwoord ecarteren van in het politiedossier beschikbare zeer relevante feitelijke waarnemingen (NLR rapport en Gastec rapport) en door ondergetekende beschikbaar gestelde sporen; waaruit het tegendeel empirisch en logisch dwingend moet worden geconcludeerd.

Genegeerd werd door justitie (hoofd- en deelrapporten) het feit dat de gehele elektrische voeding van het C complex bij C 17 (C1c) binnenkwam. ook de in C17 verder aanwezige apparaten en toestellen werden voor onderzoek genegeerd, i.p.v. successief geëlimineerd als mogelijke brandoorzaak.
Uit de sporen van de delen van de cv-ketel (Gastec rapport) is gebleken dat de keteldelen (in C17) niet homogeen tijdens de grotere explosies door hitte zijn aangetast, doch eerder.
Tevens is gebleken dat er, vooraf aan de grotere explosies, brand heeft geheerst in C17 (C1c) die al niet meer op overdruk rook produceerde bij opkomst van de brandweer. Het aantreffen van makkelijk ontsteekbare brandstoffen in C1a en C2, die niet meer werden aangetroffen in C17 (C1c), doet logisch dwingend concluderen tot:
De 1^{e} brand <u>in gebouwen</u> bij S.E. Fireworks vond plaats in C17; en dus niet in C2.

Dit maakt het hoofdrapport van het NFI, dat voortdurend uitgaat van een nooit aangetoonde/waargenomen beginnende brand en explosie in C2, die hierboven is gefalsifieerd, inhoudelijk irrationeel en, als door het hof geaccepteerde verklaring, achteraf onredelijk.

Geconcludeerd wordt, toetsbaar op waarnemingsfeiten[34], dat er in en/of op het dak van C17 sporen van een explosie zijn gerelateerd aan de verdwenen en niet onderzochte delen van de cv-ketel; maar ook van brand.

Het uitstromen van gas (oorspronkelijk laag) in die ruimte is daarbij niet uit te sluiten en daarmee evenmin een (lekgerichte fakkel)brand en/of explosie op korte afstand. Ook op waarnemingsfeiten wordt vastgesteld dat er bij aankomst van de brandweer een niet sterk uitgebreide (vuurwerk)brand was in C2 en C4; nadat er een explosie (15:02 uur) op het middenterrein de deuren van C2 en C4 hadden in- en, voor C2 noordzijde via die ruimte C2, een deurgevel had uitgeslagen; passend bij de waargenomen positie van een grote vuurbol en daarop witte rookwolk.

Voor C17 en het middenterrein daarnaast blijft de chronologische volgorde van gereconstrueerde gebeurtenissen vooraf aan de opkomst van de brandweer: brand/ kleine interne explosie en een externe (vuurwerk) explosie op het middenterrein rond 15:02 uur. De volgordelijkheid tussen beide feitelijke reconstructies staat niet vast.

Voor C2 en C4 geven de feiten slechts onderbouwing voor:
explosie op het middenterrein van 15:02 uur en (vuurwerk)branden in C2 en C4; waarbij niet direct alle brandbare voorwerpen deelnemen aan brand. Uitgaande van duidelijke, maar evenzo duidelijk door justitie genegeerde, getuigenverklaringen, moet er, gelet op de noodzakelijke aanwezigheid van afgestoken vuurwerk op het middenterrein met lanceerbuizen, menselijk handelen zijn voorafgegaan aan de branden en explosies; waaronder het openen van opslag plaat(sen) en eventueel ook van C17 (C1c) voor ontstekingsapparatuur.

Het nooit toetsbaar aangetoonde aanhangwagentje was daar, naast E2, bijgeval niet in strijd met de vergunningsvoorwaarden.
Dat de container E2 als donor van de daartoe verantwoordelijk gehouden shells wordt gezien voor de ontwikkeling in en rond (!) de Mavo boxen is, gelet op de positie van E2 nota bene naast een, in de richting van de Mavo boxen verder uitstekende, container E1 als obstakel en, gelet op de afwezige waarneming van de brandweer -die nu kennelijk i.t.t. tot de verwerping van de 2 eerdere mogelijk ontstekingsoorzaken niet van belang was voor toetsing- volstrekt ongeloofwaardig. De meest eenvoudige en voor de hand liggende verklaring, vanuit de explosie op het middenterrein rond 15:02 uur, ontbrak voor het hof; na het forensisch wetenschappelijk onverantwoord, maar wel consequent, negeren van de belangrijke en voor waarheidsvinding relevante empirische feiten door justitie.
De waargenomen brand(en), vooraf aan de opkomst van de brandweer, o.m. op de daken van de Mavo-boxen, kunnen brandtechnisch voorspelbaar een branddoorslag tot in de opslag hebben veroorzaakt; voorafgaand aan de latere primaire en secundaire explosies. Deze branden werden waargenomen direct na de huizenhoge deflagratie van 15:02 uur op het middenterrein.

---

34 Binnen de NFPA 921 Guide for Fire and Explosions Investigations kan uitsluitend een geldige conclusie over oorzaak of ontwikkeling worden getrokken indien deze als '*probable*' (toetsbaar) kan worden gepresenteerd op grond van feiten. Een '*possible*' (mogelijk) gegeven moet worden gerapporteerd met de conclusie: *niet vast te stellen*.

Terwijl onder 12.2 van het hoofdrapport de kennis en expertise van de auteurs over het gedrag van vuurwerk onder opslagcondities als onvoldoende wordt beoordeeld door hen, typeren zij de verschijnselen rond de (opslag) Mavobox M7, met een term uit de transport classificatie, als 'massa-explosief'. Daarop gaat men dan, ondanks de kennis deficiëntie, gissen over de voor de inhoud 'werkelijk' geldende transportclassificatie.

Een andere verklaring, binnen hun kennis deficiëntie, wordt ook als mogelijk gezien; maar die mogelijkheid wordt dan, onverantwoord selectief, niet uitgewerkt. Hierdoor werd het hof uitermate onvolledig en gebrekkig, en daarmee forensisch onverantwoord binnen een zogenaamd 'deskundigenrapport', geïnformeerd.

Merkwaardig en zelfs inconsequent daarbij is ook, dat de kennis deficiënte gissing zich beperkt tot M7; terwijl duidelijk was, op beelden, dat de andere 6 boxen vrijwel tegelijkertijd hun aanzienlijke en duidelijk zichtbare bijdrage leverden; binnen een zich vrijwel synchroon ontwikkelende cluster van explosiekernen. Dit zou toch aanleiding hebben moeten zijn om de eveneens als mogelijke oorzaak vermelde onbekende vuurwerkeffecten in opslag te gebruiken als verklaring voor dit toch duidelijk collectieve en vrijwel gelijktijdige verschijnsel. Of, consequent, om dan maar alle Mavo boxen, 'meewerkende' containers en C-bunkers 'massa-explosief' te verklaren; wat dat begrip dan ook maar theoretisch wetenschappelijk verantwoord betekenen mag binnen de rechtshandhaving.

In het hoofdrapport ging men voorbij aan de, in hoofdstuk 10 Overige containers, gepresenteerde inconsequenties en inconsistenties. Die roepen significante vragen op i.p.v. onderzoeksantwoorden te geven.

Het Hoofdstuk 11 beschrijft de zogenaamde, op achteraf kennis opgestelde, Maximum credible events. Deze beschrijving gaat uit van een brand in C2 (met effecten) die, op binnen justitie vrijwillig genegeerde feiten, nu echter, eerst achteraf, is gefalsifieerd. Bovendien wordt er weer stapsgewijs uitbundig gespeculeerd.

Had men, als zijnde wel deskundig (voldoende kennis en expertise bezittend), de internationale literatuur gekend (zoals o.m. NFPA 1124) dan had men rationeel niet anders kunnen doen dan (ook zeer zware) explosies als geloofwaardige gebeurtenissen voor de opslag van professioneel vuurwerk te voorspellen.
Er wordt slechts voor 2 opslagplaatsen (M7 en C11) een zogenaamde en van elkaar onafhankelijke 'massa-explosie 'vastgesteld; terwijl, geheel inconsistent, de vele samenvallende vuurbollen binnen de beide grote explosieclusters vrijwel gelijktijdig komende van andere opslagplaatsen, niet als zodanig worden betiteld.

Nadat over de aanwezigheid van 1.3 G vuurwerk eerst als 'waarschijnlijk' werd gespeculeerd in hoofdstuk 11 wordt het zonder enige aanvulling in hoofdstuk 12 als 'feit' gepresenteerd: "Bij S.E. Fireworks was veel meer vuurwerk in de gevarenklasse 1.3. G (en waarschijnlijk ook 1.1) aanwezig…"

'Waarschijnlijk' 1.3 G wordt, ongemotiveerd, zeker en 'mogelijk' 1.1.G wordt nu 'waarschijnlijk'. Semantisch gegoochel als surrogaat voor waarheidsvinding. Het minste dat hieruit kan worden geconcludeerd is: dit is binnen een strafrechtelijke context unfair en forensisch wetenschappelijk misleidend.

De bewering dat: "De inrichting van het bedrijf was niet geschikt om de effecten hiervan te kunnen beheersen." is in het geheel niet onderbouwd met gegevens over de daarmee verband houdende noodzakelijke beheersende eigenschappen van de inrichting (op voorschriften) die, tot kort vooraf aan het incident, immers wel 1.3G en 1.1 in dezelfde opslag toestonden.

Een 'massale explosie' van gas-, damp-, metaal- en stofdeeltjes, secundair vanuit de opslag en daarop in de omgevingslucht; mag, voor een rationele verklaring, niet verward worden met een 'massa explosie'; als (theoretisch 'leeg') testbegrip voor transportclassificatie en de daarbij vooral primair optredende 'vaste stof' vuurwerkreacties waarbij de testcondities secundaire effecten uit de weg gaan.

In het hoofdrapport hoofdstuk 12 wordt uit het empirische niets, slechts op herhaald geschakelde 'waarschijnlijkheid', 'geconcludeerd' dat een brand in C2 niet zou hebben kunnen escaleren tot de heftige explosies als de SEF situatie geheel conform de vergunningsvoorwaarden zou zijn geweest.
Het 'ultimate issue' in handen van justitie(NFI) met expliciet onvoldoende kennis. Welke en of die vergunningsvoorwaarden voor SEF er waren wordt slechts misleidend suggestief beschreven. Genegeerd wordt het feit dat de voorwaarden, zonder pretentie van deskundigheid, nog provisorisch waren opgesteld; met als voorschrift (4.5) dat alles nog integraal zou worden beoordeeld door de brandweer.

Deze voorgeschreven cruciale integrale beoordeling van de brandweer, vooraf aan de daaruit te volgen operationele specificaties m.b.t. brandwerende maatregelen; wordt dus geheel genegeerd. Ook wordt zonder enige onderbouwing gesteld dat de inrichting van het bedrijf niet geschikt was om de effecten van 1.3G en ('waarschijnlijk' ook 1.1) te kunnen beheersen. Dat de inrichting kennelijk eerder wel geschikt was voor een bepaalde hoeveelheid 1.3 G vuurwerk (en ook 1.1) wordt, gelet op de toen toch precies dezelfde inrichting, opmerkelijk genoeg, niet overwogen.

Ondanks de strafrechtelijk en maatschappelijk ernstig te nemen uitspraken richting vergunninghouders, stellen de auteurs (onder 12.2 Discussie) dat zij onvoldoende kennis en expertise bezitten over het gedrag van vuurwerk onder opslagcondities. En ondanks hun daarvoor geventileerde ernstige strafrechtelijke verwijten richting vergunninghouders moet er volgens de auteurs eerst meer onderzoek worden verricht; nota bene naar de meest essentiële aspecten waarover zij al voor het hof doorslaggevend negatief 'oordeelden' in het hoofdrapport.

De in het hoofdrapport verzonnen deelverklaringen over C2, E2 en het zogenaamde effect daarvan op Mavo7 kunnen, als verklaring op grond van empirisch onderzoek, methodologisch bezien geen stand houden.

De brand(en)/explosie(s) die aan het eerste begin van de escalatie stonden, voor/rond 15:02 uur, bevonden zich buiten en in C17, dus zijn deze niet ontstaan in een opslagruimte of ompakruimte, en kunnen daardoor geen causale relatie hebben met de eventuele overtreding van de vergunningvoorschriften door de immers toen afwezige vergunninghouder.

Uit de inhoud van de zo grondig door de AG (HR in civiel) besproken TNO/PML rapporten en over objectieve classificatie kennis van vuurwerk, moet, in navolging, worden geconcludeerd dat er geen toetsbaar gepresenteerde feiten beschikbaar waren, vooraf aan de ramp, om de vuurwerkclassificatie vanuit China en daarmee die van de aanwezige opslag binnen SEF te wantrouwen. Van significant belang daarbij zijn zeker ook de verklaringen van de wettelijk adviseurs en inspecteurs (MILAN) die wezen op de gaandeweg (jaren '90) steeds meer ontstekingsremmende veranderingen bij verpakt en geclassificeerd vuurwerk; door in- en externe verpakkingsmaatregelen.

De waardering door het hof van de uitspraken van een 'getuige' (docent PTO cursus) over de kennispositie van de verdachte blijkt te komen van iemand die daarover geen eigen (getuigen) waarneming had en was bovendien, achteraf bezien, gebaseerd op begripsverwarring en een gebrekkige kennispositie over de objectief vast te stellen onderwijskundige inhoud van de cursus bij de docent en het hof. Ook is het hof ontgaan dat deze, grootschalig in dit proces voor TNO commercieel opererende, getuige zichzelf later binnen het proces weer tegensprak; essentieel m.b.t. het door het hof exclusief gehanteerde oudere bewijsmiddel.

De wetenschappelijk voorwaardelijke 'betrouwbaarheid' en validiteit van de (achteraf) TNO 'classificatie' experimenten zijn zeker niet gedemonstreerd. Het Hof heeft geen toets op de criteria uit het Schoenmakers' arrest losgelaten op deze ingehuurde OM partijinformanten. Een wetenschappelijk verantwoorde methode is geheel afwezig in hun gerapporteerde bezigheden. De gerapporteerde 'waarschijnlijk' en 'mogelijk' classificaties voldoen niet aan de onbetwistbare duidelijkheid die op grond van de testcriteria moet ontstaan. Los van de methodologische bezwaren zouden werkelijk al bestaande andere classificaties, nu eerst ontdekt na de ramp, op zich niet kunnen bewijzen dat deze classificaties vooraf voorspeld hadden kunnen of moeten worden. Het was achteraf nieuws over de eventueel 'foute' classificatietesten in China.

De beoordeling door het hof te Arnhem van de kennispositie van de verdachte beruste, op later bij de Hoge Raad (civiel), onjuist gebleken uitgangspunten; met daarmee feitelijk ook de hantering van de onwetenschappelijke methode van psychologische projectie en helderziendheid.
Indien het hof over de kennis, zoals in de latere analyse van de AG bij de Hoge Raad, de onderwijskundige inhoud van de PTO cursus en de interne tegenspraak binnen de verklaringen van getuige Kodde,, die niet over eigen waarneming gingen, had beschikt, dan was het verwijt aan de verdachte over zijn zogenaamde individuele kennispositie, psychologisch/onderwijskundig, niet in (rationele) redelijkheid te koppelen aan de deelname aan die cursus of enig andere feitelijk objectief beschikbare (individuele) informatie.

2.4.6.3 *Curriculum Vitae Drs. F.W.J. Vos F.I. Fire E.*

Curriculum Vitae Drs. F.W.J. Vos F.I. Fire E.

Date of birth: May 20. 1944
Place of birth: Nijmegen, The Netherlands
Knowledge and experience:

- 1960 – 1971 Paratrooper/Commando/Frogman Instructor, Royal Marines
- 1971 – 1983 Captain, Instructor, Safety officer, Fire Brigade Amsterdam
- 1976 – 1981 University: doctorandus work physiology, sub: social medicine and psychology. Post doctoral (1982) Licence to teach at university level.
- 1980 Course for Fire Officers Jakarta Fire Brigade (High Rise Buildings)
- 1981 – 1983 National Fire Academy: Certified Professional Fire Officer
- 1984 – 1986 Head of Training Professional Fire Officers, Fire Academy
- 1984 Because of scientific contribution to the Fire Engineering Community received a Fellowship of the Institution of Fire Engineers (F.I. Fire E.)
- 1986 OSC*: fire fighting oil tankers Persian Golf, refinery fire Thessalonica
- 1987 OSC: fire fighting gasoline tanker Olympic Dream (North Sea)
- 1988 OSC: chemical transport ship Costa de la Muerte Spain
  Development and execution of a course 'Fire fighting in refineries' for Shell Thailand (participants from Shell South-East Asia)
- 1988 – 1998 Founding Vision Before Tools and SIREN (Simulators for Industrial Response to Emergencies)
  OSC: gas-condensate escape at offshore production platform P/6 Mobil
  Course development and execution for Platform supervisors: Emergency Management for the Offshore Industry(NAM: Shell/Exxon)
  System description of IFEMS (Integrated Fire and Explosion Mitigation System) for Placid Oil.
  Erawan FSO (Fire Prevention Evaluation and Preparation for Emergency Response) Unocal, Thailand
  Consultant for Fire Safety FSPU's (Fluor Daniel Netherlands)
- 1998 OSC: Fire fighting Ro-Ro carrier near Dubai
- 2000 - now Fire investigator Hercules disaster Eindhoven
  Several investigations cause and origin (industrial) fires
  Consultancy for Corus (Fire Prevention and Law)
  Teaching professor Risk Management (Haagse Hogeschool)
  Expert witness for the Military Court Arnhem: Hercules disaster
  Expert witness for the Court: Fireworks disaster Enschede
  Expert witness and investigator for the Court: Pub disaster Volendam
  Media expert for: Algemeen Dagblad, NOVA, Twee Vandaag, Netwerk, B&W, RTL (Editie NL en Woonbrigade) and Storm's Factory.
  November 2003, Expert witness Court Den Bosch:
  OM v.s. Peeters, OM v.s.Friedrichs.
  Fire Investigator for Unocal Indonesia Co: *The Melahin oil and gas production platform Explosions and Fires Accident of 28 January 2004* (Balikpapan, Indonesia).
  Investigator for the P&I club: Velsen ship fire 'Willem van der Zwan'.
  Investigator and expert witness for the defendant: Schiphol prison fire.
  Several civil fire insurance cases as fire & explosion investigator.
  Fire expert for Sojitz USA (Sojitz v.s. Fire Services Venlo etc.).
  Fire expert for several assurance companies.
  Guest lecturer Police Academy: Science and Fire & Explosion Investigation.
  Fire expert for SE Fireworks and for Chemie-pack
  *OSC: On Scene Commander

2.5 OM-gedraging: Falende regelgeving

2.5.1 Stelling: De falende wet- en regelgeving mocht niet naar buiten komen

Niemand in Nederland - ook niet de instanties die belast waren met vergunningverlening en de advisering daarbij – had enig benul van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoren te worden. Een classificatie daarvoor is nooit gemaakt, testen zijn nooit gedaan en zelfs een zogenaamde bureauclassificatie heeft nimmer plaatsgevonden. Dit alles anders dan in een veelheid van andere landen, die wel maatregelen op dit gebied hebben genomen.[274]

Het Openbaar Ministerie had de opdracht te voorkomen dat dit beeld, van een falende wet- en regelgeving over de gehele linie van de omgang met vuurwerk, als oorzaak van de Vuurwerkramp in Enschede naar boven zou komen.

2.5.2 Regels voor opslag

Volgens de overheid waren de tekortkomingen in de regelgeving betreffende de opslag van vuurwerk niet de oorzaak van de ramp. Immers S.E. Fireworks had volgens het OM *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk in opslag, in strijd met de aan hen verleende milieuvergunning.

In werkelijkheid faciliteerde de foutieve Nederlandse regelgeving het ontstaan van de ramp. Daarvoor kan verwezen worden naar de publicatie van een voormalig senior beleidsambtenaar van V&W en VROM die deze regelgeving onder zijn hoede had. Hij verklaart in 2015 onder meer:

> *"De wet- en regelgeving in Nederland betreffende vuurwerk deugt al sinds medio jaren negentig niet. Alleen al om die reden kon S.E. Fireworks niet worden aangesproken op de juistheid van de classificatie en etikettering van het bij hen opgeslagen vuurwerk."*

Dit gegeven tast de bewijsvoering van het Openbaar Ministerie, t.a.v. het door hen bewezen geachte 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk, fundamenteel aan. Volgens de schrijver van dit stuk moet de ramp te Enschede van de zijde van de overheid niet primair als een fout in de uitvoering en handhaving worden gezien. De ramp is vooral mogelijk gemaakt door fouten in de wet- en regelgeving.

Wél zijn naar aanleiding van de ramp de regels voor opslag van evenementenvuurwerk aangescherpt. Deze aanscherping heeft in de praktijk tot gevolg gehad dat alle grote vuurwerkbedrijven en importeurs het evenementenvuurwerk in het buitenland hebben opgeslagen, met gevaarlijke vuurwerktransporten tot gevolg wanneer het vuurwerk in Nederland moet worden ingezet bij evenementen met vuurwerkshows.

Tevens is van belang dat Nederland een van de weinige landen is die sprinklers verplicht stelt in vuurwerkopslagruimtes. Dit kan escalerend werken. Zie daarvoor <H.2.1.8.1.4>.

Tenslotte is in het licht van de vorengenoemde aanscherping van de regels nog vermeldenswaardig dat het huidige consumentenvuurwerk (2017) zwaarder mag zijn dan het consumentenvuurwerk ten tijde van de ramp (2000).[275]

2.5.3 Regels voor locatie van vestiging

2.5.3.1 *Nabijheid van een woonwijk*

In de tenlastelegging van het Openbaar Ministerie voor de rechtbank Almelo[195] voert het OM aan dat S.E. Fireworks tussen 27 april 1998 en 13 mei 2000 op grove en nalatige wijze, gelegen aan de Tollensstraat en derhalve in of in de onmiddellijke nabijheid van een woonwijk gelegen, *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk heeft opgeslagen en daarbij de veiligheidsvoorschriften niet in acht heeft genomen.
Dat het bedrijf bij de gemeente reeds meerdere verzoeken had ingediend om in aanmerking te komen voor een vestigingsplaats op een industrieterrein buiten de woongebieden gelegen en dat deze verzoeken door de gemeente niet zijn gehonoreerd, heeft het OM niet weerhouden van deze benadering. Toen de rechtbank Almelo de tenlastelegging niet honoreerde, heeft het Openbaar Ministerie deze in hoger beroep herhaald, waarbij het gerechtshof deze tenlastelegging wél heeft gehonoreerd. De gemeente ging zelfs zover om te stellen dat S.E. Fireworks helemaal niet in een woonwijk lag maar op een industrieterrein, toen een omwonende bezwaar maakte tegen de vergunningverlening door de gemeente aan S.E. Fireworks. Dat S.E. Fireworks in een woonwijk was gelegen werd zelfs door de Hoge Raad bij de afwijzing van een herzieningsverzoek nog in de argumentatie opgenomen.

2.5.3.2 *De locatieregels in het buitenland*

De vestiging van (tijdelijke) opslagplaatsen voor vuurwerk in de onmiddellijke nabijheid van woningen is nog steeds normaal binnen de Nederlandse regelgeving. In het buitenland daarentegen is het niet de gewoonte om bedrijven met een vuurwerkopslag toe te laten in een woonwijk. Dit komt o.a. mooi naar voren in de door het Tolteam genoteerde bevindingen bij de bezoeken aan in het buitenland gevestigde vuurwerkbedrijven. Deze bezoeken vonden plaats in het kader van de rechtshulpverzoeken aan het buitenland voor de reconstructie van de voorraad vuurwerk op de rampdag. In de marge noteert het Tolteam de in het buitenland veel veiliger omstandigheden en regelgeving waarbinnen dergelijke vuurwerkbedrijven zijn gevestigd zie <H.7.1.1.4.1>.

2.5.3.3 *Aanbeveling Culemborg*

Vermeldenswaardig is bovendien dat de vestiging van een vuurwerkbedrijf in een woonwijk ook in strijd is met de aanbevelingen die destijds gedaan zijn na de vuurwerkexplosie in Culemborg (14 februari 1991) waarbij een van de aanbevelingen was om vuurwerkbedrijven niet meer toe te laten binnen of in de nabijheid van een woonwijk. In een artikel verschenen in de Twentse Courant Tubantia van 7 oktober 2000 geeft de toenmalige (1991) districtsinspecteur Henry Reudink een interview waaruit blijkt dat hij al in 1991, n.a.v. de explosie in Culemborg, waarschuwde voor de enorme - onderschatte - risico's van groot vuurwerk. De opslag moet de bebouwde kom uit, was zijn overtuiging. Reeds in 1991 en 1992 was n.a.v. de vuurwerkexplosie in Culemborg, en de daarna gehouden testen met vuurwerk, gerapporteerd dat vuurwerk niet in de nabijheid van een woonwijk kan worden opgeslagen. Ondanks een aangetoonde ruime verspreiding van dit rapport[200] zijn de daarin vervatte aanbevelingen door de overheid in een la gelegd en nooit toegepast.

Voor een uitgebreidere weergave kan worden verwezen naar <H.2.1.8.1.5>.

2.5.4 Classificatieregels

De Nederlandse overheid houdt een schijnwerkelijkheid in stand, als zouden er in Nederland duidelijke en strenge regels gelden voor de classificatie en etikettering van vuurwerk. Volgens de Nederlandse overheid was de regelgeving voor de classificering van vuurwerk in orde. Dat S.E. Fireworks alleen vuurwerk had liggen dat geclassificeerd was als klasse 1.4 (laagste klasse) was een fout van S.E. Fireworks. Zij hadden moeten weten dat hun vuurwerk in werkelijkheid zwaarder was dan de erop aangegeven klasse 1.4.

Al het vuurwerk dat op de rampdag bij S.E. Fireworks in opslag lag was geclassificeerd als subklasse 1.4 (de laagste klasse). Dit is gebeurd zonder tussenkomst van afnemer S.E. Fireworks. Ondanks de door het Tolteam en OM gewekte suggestie daartoe, heeft het OM nooit ook maar een begin van bewijs geleverd dat S.E. Fireworks enige invloed wilde of kon uitoefenen op de classificatie van het door hen aangekochte vuurwerk. Deze classificering vond plaats in het exporterende land. Volgens de internationale VN-afspraken hoort Nederland die classificatie te erkennen, en Nederland deed dat ook, totdat er voor S.E. Fireworks een her-classificatie gearrangeerd moest worden om de schuld van de ramp bij het bedrijf te kunnen leggen.
De Vuurwerkramp veranderde alles. Ineens moest het Openbaar Ministerie een verklaring hebben voor een massaexplosie die volgens de Nederlandse regelgeving geen massaexplosie had kunnen zijn. De meest voor de hand liggende oplossing was dat S.E. Fireworks stiekem veel te zwaar vuurwerk in opslag had, maar daar toch de laagste klasse 1.4 etiketten op had laten aanbrengen, dan wel dat S.E. Fireworks had moeten weten dat dit vuurwerk zwaarder was dan de etikettering aan gaf. Vuurwerk dat vóór de ramp nog correct was geëtiketteerd, was ná de ramp ineens te zwaar.
(De tekst van de volgende paragrafen <H.2.5.3.1-7> is grotendeels identiek aan de tekst van <H.2.4.4.12.2.3>)

2.5.4.1 *NFI-rapport: bruikbaarheid transportclassificatie*

> Het verdient aanbeveling nader onderzoek te verrichten naar bruikbaarheid van de huidige methoden voor (transport)classificatie van vuurwerk. Niet alleen met betrekking tot het transport van vuurwerk, maar vooral met betrekking tot opslag (vergunningverlening ingevolge de Wet Milieubeheer).

Figuur 163: NFI-hoofdrapport, blz. 57/62, Het verdient aanbeveling onderzoek te verrichten naar de correctheid van de huidige classificatiemethode

2.5.4.2 *Vonnis rechtbank Almelo*

De rechtbank is ter gelegenheid van het onderzoek gebleken dat er niemand in Nederland - ook niet de instanties die belast waren met vergunningverlening en de advisering daarbij enig benul had van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoort te worden. Een classificatie daarvoor is nooit gemaakt, testen zijn nooit gedaan en een bureauclassificatie heeft nimmer plaatsgevonden. Dit alles anders dan in een veelheid van andere landen, die wel maatregelen op dit gebied hebben genomen.

2.5.4.3 *TNO-controle Haarman vuurwerk*

Vanwege geconstateerde afwijkingen van de milieuvergunningen is de conclusie dat het in de milieuvergunning geëiste niveau van brand- en explosieveiligheid niet gehaald wordt. TNO twijfelt aan de juistheid van de gevarenklasse aanduidingen op transportverpakkingen van bepaalde artikelen evenementenvuurwerk. Her-classificatie van die artikelen kan hierover duidelijkheid verschaffen. Omdat deze problematiek landelijk geldt, ligt hier een rol voor de rijksoverheid.

2.5.4.4 *Brief ministerie V&W aan minister*

Op 12 april 2001 schrijft de DG Goederenvervoer ministerie V&W aan zijn minister een nota over het gebruik van vervoersclassificatie bij vuurwerk in transport en opslag. Hij rapporteert de resultaten van een onderzoek over classificatie van vuurwerk dat in opdracht van de minister is uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de in Nederland toegepaste transportclassificatie ongeschikt is voor opslagcondities. Dit was al bekend tijdens de formulering van de tenlastelegging tegen S.E. Fireworks door het OM en ook vóór het Kamerdebat over het optreden van de overheid bij de Vuurwerkramp.

2.5.4.5 *Verslag vergadering VL/RVI met TNO/PML*

Op 30 juni 2000, zes weken na de Vuurwerkramp, komen VL/RVI en TNO/PML bijeen om over de classificatieproblemen van vuurwerk te overleggen. Zij bereiken gezamenlijke conclusies, waaruit blijkt dat bij de in Nederland beschikbare vuurwerkinspecteurs de technische kennis ontbreekt om te kunnen controleren van welke classificatie het te controleren vuurwerk is. Dit probleem is vooral aanwezig bij professioneel vuurwerk (zoals dat ook door S.E. Fireworks werd gevoerd). Letterlijk staat er:

> *"Professioneel vuurwerk is zeer divers en kan (door de RVI-inspecteurs) op geen enkele wijze worden herkend als zijnde behorend bij een classificatiecode."*

Onder zulke omstandigheden kan van de S.E. Fireworks directie niet verwacht worden dat zij wisten dat hun legaal onder de classificatiecode 1.4 ingevoerde vuurwerk, naderhand door de Nederlandse autoriteiten zou worden her-geclassificeerd.

2.5.4.6 *CHAF grote schaal vuurwerkproeven*

Zoals uit de inleidende tekst van het CHAF-project blijkt, bestaan er geen deugdelijke classificatietests voor vuurwerk. Niet voor transport en zeker niet voor opslagsituaties. De huidige classificatiemethode was eigenlijk ontworpen voor het vervoer van munitie en explosieven, niet voor vuurwerk. Daarom voorspellen de huidige gevarenklassen ook niet juist de eigenschappen van vuurwerk en zeker niet wanneer in opslagcondities en onder opsluiting. Een van de doelstellingen van het CHAF project was om een aanzet te geven tot een betere testreeks die kan leiden tot een betere classificatiemethode die de eigenschappen van vuurwerk in opslagcondities beter voorspelt dan de huidige methode.

2.5.4.7 *Classificatie buitenland*

Boek over Tolteam. Nederland gaat heel anders met classificatie om dan de rest van Europa. In andere landen was de regelgeving strenger en was de opslag heel anders geregeld dan in Nederland. Vuurwerkbedrijven stonden ver buiten de stad. De classificatie van vuurwerk in Nederland is goed mis. In andere landen worden de risico's van evenementenvuurwerk hoger ingeschat. In Frankrijk mag de brandweer een vuurwerkbrand niet blussen vanwege de risico's. De depots liggen vaak verder uit elkaar, gescheiden door een aarden wal. De regels zijn strenger v.w.b. de afstand tussen bewaarplaatsen, brandwerendheid deuren, testrapporten van vuurwerk, classificatie van vuurwerk, controle op de opslag van vuurwerk en de afstand tot de bewoonde wereld. In Engeland, Frankrijk, Duitsland, Spanje, de VS en Canada is men strenger en zijn de regels beter op orde. De internationale vuurwerkbranche maakt gebruik van de soepele regels in Nederland, waardoor 80 procent van het Chinese vuurwerk op de EU-markt komt via Nederland als lager geclassificeerd.

Deskundige Drs. Vos wijst er op dat in Nederland het *'vuurwerkgedrag bij brand in opslag'* weliswaar als kennisprobleem wordt erkend, maar binnen het strafproces, tot en met de Hoge Raad al herhaald gevoerd, niet deskundig is opgelost.
Hij wijst op buitenlandse literatuur hierover, waarin veel meer kennis voorhanden is dan door de Nederlandse autoriteiten is toegepast. Hierbij citeert Vos een aantal buitenlandse rapportages over het gedrag van ontstoken vuurwerk binnen afgesloten ruimtes.

Minister REMKES. In zijn brieven aan de besturen van gemeentes en regionale brandweerkorpsen doet REMKES alsof Nederland met de inzet van sprinklerinstallaties binnen vuurwerkopslagplaatsen voorop loopt op het buitenland. In werkelijkheid loop Nederland achter qua inzicht betreffende de inzet van water bij het blussen van een vuurwerkbrand. In de review is aangetoond dat een aanspringende sprinkler, in een gesloten bunker met brandend vuurwerk, funest en rampbevorderend kan werken. Water is alleen nuttig bij defensieve toepassing op nog niet brandend vuurwerk.

Commissie Oosting. Het Britse HSE wijst op de stringentere regelgeving in het VK:

- De classificatie van het vuurwerk en de controle daarop.
- De interne veiligheidsafstanden tussen de opslagen binnen de inrichting.
- De veiligheidsafstanden tussen de inrichting en andere objecten/woonbebouwing.

Het Amerikaanse ATF wijst op de strengere regelgeving in de VS m.b.t. classificatie, interne en externe veiligheidsafstanden. De Amerikaanse regels hadden de kans op explosies verkleind. Verder deelt het ATF de COV mee dat het VN-transportclassificatiesysteem, dat in Nederland ook voor de opslag van vuurwerk wordt gebruikt, in de VS alleen wordt gebruikt bij het transport van vuurwerk (PvB: conform het bedoelde ontwerp). Voor de opslag van vuurwerk wordt in de VS een ander systeem gebruikt.

V&W-notitie. Uit een notitie van het ministerie V&W blijkt dat de regelgeving t.a.v. de classificatie en opslag van vuurwerk in het buitenland strenger is dan in Nederland. Anders dan in Nederland wordt in de meeste andere landen het voor transport ontworpen classificatiesysteem niet blind toegepast voor de opslag van vuurwerk. Zie <H.7.1.1.4.6>.

Voor een meer gedetailleerde beschouwing betreffende de classificatie van vuurwerk in Nederland kan worden verwezen naar <H.2.1.8.1.1>.

2.5.4.8 *S.E. Fireworks niet verantwoordelijk voor classificatie en etikettering*

Op de concrete vraag of de eigenaren van S.E. Fireworks konden worden aangesproken op de juistheid van de classificatie en etikettering van het door hen gehanteerde vuurwerk, kan in detail als volgt worden geantwoord:

1. **Aflevering**. Voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van vuurwerk golden in 2000 geen regels voor de classificatie van professioneel vuurwerk en consumentenvuurwerk. S.E. Fireworks kon in dit verband niet worden aangesproken op een onjuiste classificatie en etikettering.[276]
2. **Derdenvervoer**. Op basis van de zogenaamde koppelingsbepalingen kon S.E. Fireworks vertrouwen op de juistheid van de informatie over de classificatie en etikettering van het ten vervoer aangeboden vuurwerk; zij viel op dat vertrouwen niet aan te spreken.[277]
3. **Nederlegging**. Voor het nederleggen van vuurwerk (opslag buiten het bedrijf) golden geen regels voor de classificatie en etikettering van vuurwerk. Ook daarvoor kon S.E. Fireworks niet op de onjuistheid van de classificatie en etikettering worden aangesproken.[278]
4. **Opslag**. Voor de opslag binnen S.E. Fireworks golden geen regels voor de classificatie en etikettering. S.E. Fireworks kon ook daarvoor niet worden aangesproken op de onjuistheid van de classificatie en etikettering van het bij S.E. Fireworks opgeslagen vuurwerk.[279]
5. **Opschriften**. Met betrekking tot de opslag van het vuurwerk binnen S.E. Fireworks waren de regels voor de opschriften gebaseerd op de vervoersdocumentatie. Zolang S.E. Fireworks zich daaraan hield (en dit was het geval) waren zij ook hier niet aan te spreken op eventuele foutieve opschriften.[280]

Het rapport van de commissie OOSTING zegt in feite dat blijkt dat de fouten in de vuurwerkketen in feite al ontstaan bij de onjuiste classificatie van het vuurwerk, zoals dat voor 90 tot 95% vanuit China in Nederland wordt geïmporteerd.[281] Daarbij is van zéér groot belang te constateren dat bijvoorbeeld de Rijks Verkeers Inspectie (RVI) niet controleerde op de juistheid van de classificatie (anders dan gewoon de stickers nalezen). Het RVI hield zich aan VN-voorschriften, waarin staat dat moet worden vertrouwd op de douanegegevens uit het exporterende land.[282]

De getuigenverklaringen van Gerrit Wagenvoort, concurrent van S.E. Fireworks en voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Evenementenvuurwerk, zijn door het OM in de wind geslagen. Wagenvoort verklaarde dat de classificatie van vuurwerk in Nederland een rotzooitje was en dat hij zich tien jaar lang heeft beklaagd bij alle bevoegde instanties om een betere classificatie voor elkaar te krijgen. Zonder succes.[283]

Hoe vreemd het ook moge klinken: feit is dat het vuurwerk dat bij S.E. Fireworks lag opgeslagen op 13 mei 2000, om vijf voor drie juist geclassificeerd was, volledig volgens de op dat moment van toepassing zijnde internationale afspraken betreffende classificering, die in heel Nederland werden toegepast. Echter drie kwartier later, om tien over half vier was datzelfde vuurwerk ineens onjuist geclassificeerd, volgens regels die op dat moment nog niet geldig waren en testen die op dat moment nog niet waren uitgevoerd.[284]

2.5.5 Blusvoorschriften

Kort weergegeven komen de blusvoorschriften in Nederland er op neer dat er bij de laagste klasse 1.4 er offensief opgetreden mag worden (blussen met water), waarbij wel een veiligheidsafstand van 25m in acht gehouden moet worden en evacuatie tot 50 m. Bij een zwaardere klasse vuurwerk geldt dat blussen geen zin heeft en dat door de brandweer grotere afstanden in acht genomen moeten worden, van 100m bij klasse 1.3 tot 500m bij klasse 1.1, met een verdubbeling van die afstanden voor de evacuatiezone.

De Nederlandse blusvoorschriften zijn niet goed toegepast. Tevens zijn de blusvoorschriften een verkeerde vertaling van de internationale EU (ADR) voorschriften die restrictievere opstelling van de hulpverleningsdiensten voorschrijven bij brandend vuurwerk.[285]

Deze feiten hebben echter geen strafrechtelijke consequenties gehad omdat het Openbaar Ministerie dit volledig genegeerd heeft. Kennelijk met de bedoeling de brandweer buiten vervolging te houden en het bedrijf S.E. Fireworks veroordeeld te krijgen.[a]

Voor een meer uitgebreide beschouwing van de foutieve blusvoorschriften in Nederland kan worden verwezen naar <H.8.5>.

[a] Opmerkelijk in dit verband is dat nog heden ten dage deze verkeerde blusvoorschriften van kracht zijn. Door een aantal veiligheidsregio's is besloten om hiervan af te wijken om redenen van veiligheid voor het eigen personeel. Betreffende regio's negeren de officiële BZK regelgeving die offensief optreden voorschrijft bij een vuurwerkbrand met klasse 1.4. In de plaats hiervan geldt bij deze veiligheidsregio's de regel dat bij iedere vuurwerkbrand,. ongeacht de classificatie van het vuurwerk, altijd defensief moet worden opgetreden. Dit betekend niet blussen, maar evacueren en afstand houden. Zie <H.8.5>.

2.6 OM-gedraging: Bewust incompleet strafdossier

2.6.1 Stelling: Het OM hield dossiers achter voor de rechter

Het Openbaar Ministerie heeft door de keuzes t.a.v. de te vervolgen organisaties en personen de loop van de strafrechtelijke processen beïnvloed. Teneinde deze loop van de strafprocessen verder in de gewenste richting te leiden zijn door het Openbaar Ministerie bewust meerdere dossiers achtergehouden voor de rechterlijke macht.[a]

2.6.2 Omschrijving

2.6.2.1 *S.E. Fireworks*

Bij het strafproces tegen de S.E. Fireworks directie heeft het Openbaar Ministerie een aantal dossiers weggehouden uit het strafdossier dat bij de rechtbank is ingediend. Het betreft hier onder andere een viertal dossiers die op 30 mei 2000 bij de gemeente Enschede in beslag zijn genomen. Daarnaast nog een dossier van de advocaat van S.E. Fireworks, mr. C. KROEP, dat niet eens in beslag is genomen. Tenslotte het strafrechtelijk dossier over de Vuurwerkramp in Culemborg, dat volgens het OM niet van toepassing was op S.E. Fireworks. Het gaat om de volgende dossiers:

1. Gemeentedossier vuurwerkopslag periode 1968 – 1991
2. Gemeentedossier vuurwerkopslag periode 1991 - 2000
3. Gemeentedossier brandweer
4. Gemeentedossier grondbedrijf
5. Dossier advocaat mr. KROEP: over de problemen tussen de oude en de nieuwe eigenaars van S.E. Fireworks t.b.v. de bodemprocedure die was aangespannen tegen de oud-eigenaar.
6. De briefwisseling en telefoongesprek van advocaat mr. KROEP met de politie Twente, het Openbaar Ministerie en de Minister van Justitie van 14, 15, 16 en 17 mei 2000. Daarin vraagt mr. KROEP o.a. het onderzoek uit handen van de plaatselijke driehoek te nemen.
7. Strafrechtelijk dossier van de vuurwerkexplosie te Culemborg die op 14 februari 1991 plaatsvond.
8. De voorraadadministratie van S.E. Fireworks die in beslag is genomen bij de externe accountant De Jong & Laan.

2.6.2.2 *André DE VRIES*

Bij het strafproces tegen André DE VRIES gaat het om het achterhouden dan wel manipuleren van documenten binnen het strafdossier. Het gaat hierbij om informatie over een groot aantal bewijsmiddelen die door het OM aan de rechter zijn gepresenteerd als bewijs, maar waarvan in werkelijkheid niet vaststond dat het bewijs was of in enkele gevallen zelfs waarvan nagenoeg vaststond, ook voor het OM, dat het géén bewijs was. Te noemen zijn als voorbeelden:

[a] In dit verband kan nog worden opgemerkt dat er hardnekkige berichten uit verschillende bronnen zijn die stellen dat de gemeente Enschede de papierversnipperaars dagen lang heeft laten draaien om te voorkomen dat er mogelijk voor de gemeente belastende informatie naar buiten zou komen. Steller (PvB) is niet juist geplaatst, wegens ontbrekende bevoegdheden en middelen, om bevestiging te krijgen van deze berichten.

- De *'Rode sportbroek'*, waarvan het OM wist dat deze was gedragen door een wegrennende man die in geen enkel opzicht leek op de gewenste verdachte André DE VRIES. De getuige die de man had zien wegrennen was ook zeer beslist in haar afwijzing van DE VRIES als de man die zij had zien rennen. Toch wenste het OM (OvJ STAM) hieraan vast te houden.
- Met betrekking tot de *'Rode sportbroek'* speelt ook dat er onoordeelkundig mee is omgegaan, en tevens dat er sterke aanwijzingen zijn dat Tolteam en OM met het gegeven 'Rode sportbroek' hebben gerommeld om bewijs voor elkaar te krijgen en dit vervolgens toe te dekken.
- De zogeheten *'Ramp-gsm'*, waarvan vaststond dat daarmee was gebeld vanuit het rampgebied vlak na het begin van de brand en vlak na de escalatie tot ramp. Het OM wist dat deze gsm niets meer met DE VRIES had te maken, maar toch werd de gsm als bewijsmiddel opgevoerd.
- De zogenoemde *'Millenniumverklaring'* van de getuige Bruinewoud, die belastend was voor DE VRIES, maar waarvan inmiddels vaststond dat deze verklaring niet juist kon zijn. Het OM vervolgde de getuige immers voor meineed betreffende deze verklaring. Toch werd het bewijs nog opgevoerd.
- Het onder druk zetten van getuigen teneinde verklaringen te kunnen krijgen die toelieten dat de gewenste verdachte DE VRIES op de tijdstippen dat er met de *'Ramp-gsm'* was gebeld inderdaad in het rampgebied kon zijn. daarbij is met name door het OM op oneigenlijke wijze gedreigd met vervolging wegens meineed.

2.6.3 Dossiers (S.E. Fireworks)

2.6.3.1 *Mogelijk achterhouden dossiers door gemeente Enschede*

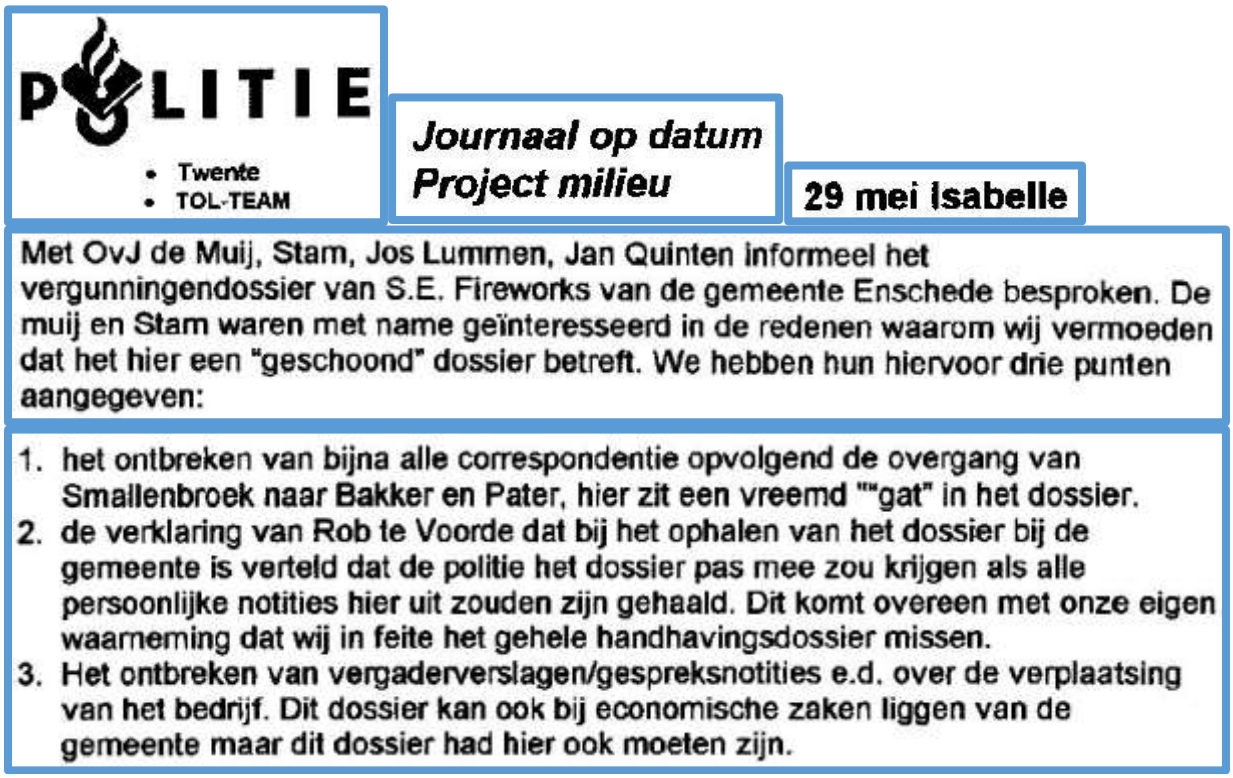

POLITIE
- Twente
- TOL-TEAM

Journaal op datum
Project milieu

29 mei Isabelle

Met OvJ de Muij, Stam, Jos Lummen, Jan Quinten informeel het vergunningendossier van S.E. Fireworks van de gemeente Enschede besproken. De muij en Stam waren met name geïnteresseerd in de redenen waarom wij vermoeden dat het hier een "geschoond" dossier betreft. We hebben hun hiervoor drie punten aangegeven:

1. het ontbreken van bijna alle correspondentie opvolgend de overgang van Smallenbroek naar Bakker en Pater, hier zit een vreemd ""gat" in het dossier.
2. de verklaring van Rob te Voorde dat bij het ophalen van het dossier bij de gemeente is verteld dat de politie het dossier pas mee zou krijgen als alle persoonlijke notities hier uit zouden zijn gehaald. Dit komt overeen met onze eigen waarneming dat wij in feite het gehele handhavingsdossier missen.
3. Het ontbreken van vergaderverslagen/gespreksnotities e.d. over de verplaatsing van het bedrijf. Dit dossier kan ook bij economische zaken liggen van de gemeente maar dit dossier had hier ook moeten zijn.

Figuur 164: Tolteam project Milieu journaal, mutatie 29 mei 2000 inzake het vermoeden dat de gemeente Enschede een 'geschoond' dossier heeft overgemaakt aan het Tolteam.

2.6.3.2 *Achterhouden dossiers door het OM*

2.6.3.2.1 Inbeslagneming bij gemeente Enschede (30 mei 2000)

Op 30 mei 2000 zijn bij de gemeente Enschede een aantal dossiers in beslag genomen in opdracht van het Openbaar Ministerie. Het betreft de volgende dossiers:

- Dossier Grondbedrijf Gemeente Enschede.
- Dossier Brandweer Enschede.
- Dossier opslag vuurwerk 1968 tot 1992.
- Dossier opslag vuurwerk vanaf 1992.

Geen van deze dossiers is toegevoerd aan het procesdossier, of aan de verdediging ter beschikking gesteld. Zie onderstaand: OM-bevel tot inbeslagneming, alsmede het Tolteambewijs van inbeslagneming.

Bevel ex. art. 96a Wetboek van Strafvordering.

BEVEELT

aan de gemeente Enschede de uitlevering ter inbeslagneming van:

- alle stukken/bescheiden (inclusief eventuele persoonlijke aantekeningen van betrokken ambtenaren) betrekking hebbend op de Vof S.E. Fireworks, zowel wat betreft de afdeling Economische Zaken, Bouw- en Woningtoezicht, Milieu, Grondgebied Zaken als Ruimtelijke Ordening

Almelo, 30 mei 2000
De officier van justitie,
Mr. H. Stuit

OFFICIER VAN JUSTITIE
ALMELO

Figuur 165: Bevel ex. art. 96a Wetboek van Strafvordering tot inbeslagneming van de dossiers van de gemeente Enschede m.b.t. het bedrijf S.E. Fireworks. Hieronder de Milieudienst.

REGIOPOLITIE TWENTE
DISTRICT ZUID , AFDELING RBT

KENNISGEVING VAN INBESLAGNEMING

Datum inbeslagneming : dinsdag 30-05-2000

Verdachte : Gemeente Enschede
Betrokkene

Figuur 166: Kennisgeving van inbeslagneming bij de gemeente Enschede op dinsdag 30 mei 2000.

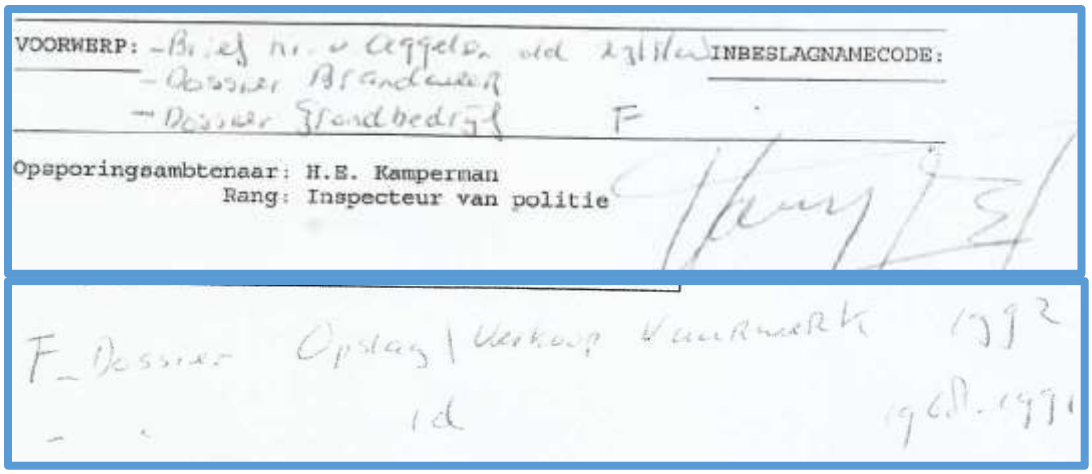

VOORWERP: - Brief dhr. v. Aggelen dtd 29/5/00 INBESLAGNAMECODE:
- Dossier Brandweer
- Dossier Grondbedrijf F

Opsporingsambtenaar: H.E. Kamperman
Rang: Inspecteur van politie

F_Dossier Opslag/Verkoop Vuurwerk 1992
id 1968-1991

Figuur 167: Handmatige aantekeningen van de verbalisant,de inspecteur Kamperman, op de kennisgeving van inbeslagneming, met aanduiding van de inbeslaggenomen dossiers: Brief van Van Aggelen, Dossier Brandweer, Dossier Grondbedrijf, Dossier opslag/verkoop vuurwerk 1992 en Dossier opslag/verkoop vuurwerk 1968/1991.

Afdeling Bestuurlijke en Juridische Zaken

kopie van brief + ingediende bijlage op 30-5-2000 meegegeven aan O.v.J.

De heer
Stadhuis

Datum	Uw kenmerk	Uw brief van	Ons kenmerk	Telefoon
29 mei 2000	---	---		

Onderwerp
Dossiers vuurwerkramp

Behandeld door

Geachte heer,

Hierbij verklaar ik dat alle bij de Bouw- en Milieudienst aanwezige dossiers, bij mijn beste weten, aan u zijn of worden overhandigd inzake de volgende onderwerpen:
a. alle materiaal dat met S.E. Fireworks in de ruimste zin (vergunningen, controles, bouwdossier, overleg over verplaatsing, meldingen, enz.) te maken heeft;
b. alle materiaal dat het beleid t.a.v. vuurwerkopslag betreft;
c. alle materiaal m.b.t. externe veiligheid in Enschede en Twente;
d. alle materiaal m.b.t. het eerste uur van de brandmelding;
e. alle materiaal m.b.t. de acties in het kader van de vuurwerkramp (met inbegrip van de voorbereiding op rampen = "dossier rampenplan")

Hoogachtend,

F.W. van Aggelen,
directeur

Figuur 168: De daags voor de inbeslagneming opgemaakte brief van directeur Bestuurlijke en Juridische Zaken van de gemeente Enschede, de heer F.W. van Aggelen, waarin hij verklaart dat alle bij de Bouw- en Milieudienst aanwezige dossiers die in relatie staan tot het bedrijf S.E. Fireworks en/of de Vuurwerkramp, zijn of worden overhandigd.

2.6.3.2.2 Verzoek verdediging toevoeging stukken (1 juni 2001)

Op 1 juni 2001 heeft de verdediging van BAKKER (mr. Plasman) aan de rechtbank verzocht om toevoeging van het volledige dossier van de Bouw- en Milieudienst aan het strafdossier van de zaak tegen mededirecteur BAKKER.

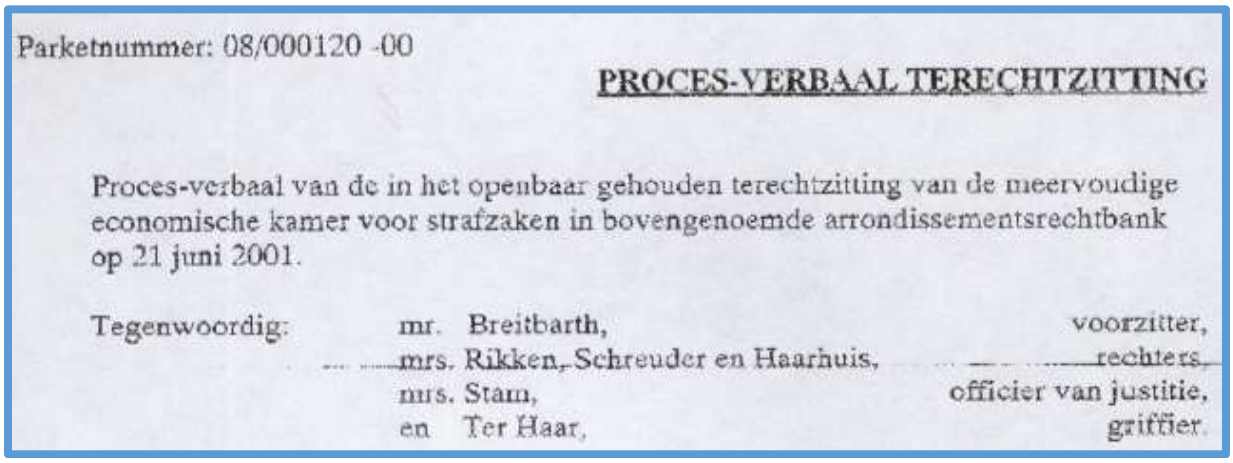

Parketnummer: 08/000120 -00

PROCES-VERBAAL TERECHTZITTING

Proces-verbaal van de in het openbaar gehouden terechtzitting van de meervoudige economische kamer voor strafzaken in bovengenoemde arrondissementsrechtbank op 21 juni 2001.

Tegenwoordig: mr. Breitbarth, voorzitter,
mrs. Rikken, Schreuder en Haarhuis, rechters,
mrs. Stam, officier van justitie,
en Ter Haar, griffier.

Figuur 169: Proces-verbaal (pv) van terechtzitting van 21 juni 2001: kop verslag

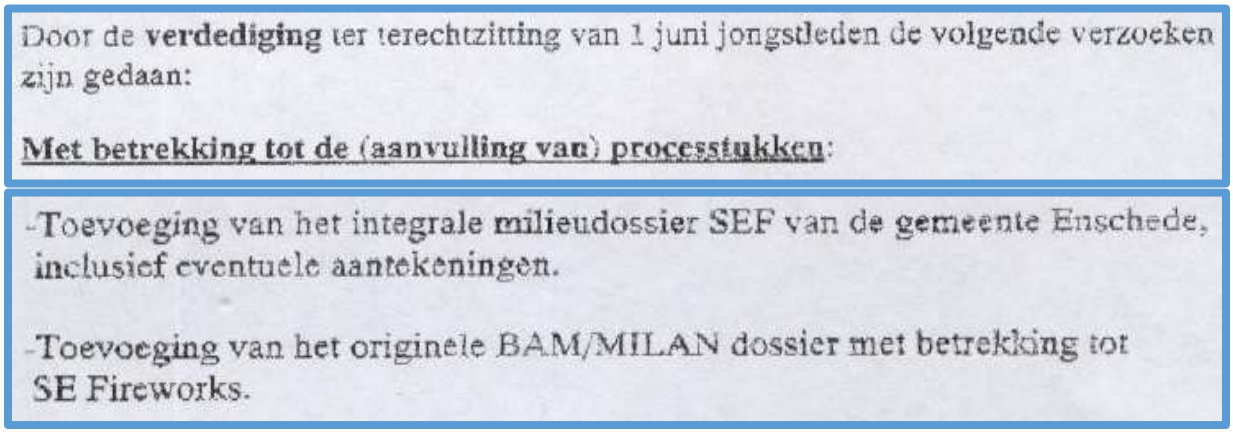

Door de **verdediging** ter terechtzitting van 1 juni jongstleden de volgende verzoeken zijn gedaan:

Met betrekking tot de (aanvulling van) processtukken:

-Toevoeging van het integrale milieudossier SEF van de gemeente Enschede, inclusief eventuele aantekeningen.

-Toevoeging van het originele BAM/MILAN dossier met betrekking tot SE Fireworks.

Figuur 170: Proces-verbaal van terechtzitting van 21 juni 2001: verzoek door verdediging op 1 juni 2001 om de processtukken aan te vullen met het integrale milieudossier van S.E. Fireworks van de gemeente Enschede

2.6.3.2.3 Rechtbank wijst af omdat stukken zoek zijn (21 juni 2001)

De rechtbank besliste daarop d.d. 21 juni 2001 dat aan dat verzoek geen uitvoering kan worden gegeven, met de uiterst merkwaardige motivering dat de Officier van Justitie heeft aangegeven dat bedoelde stukken tijdens het opsporingsonderzoek niet boven water zijn gekomen! Dit is merkwaardig omdat:

- Ten eerste de door de verdediging bedoelde stukken wel degelijk in beslag zijn genomen op 30 mei 2000, zie de bovenstaande kennisgeving van inbeslagneming met de brief van Van Aggelen en de handmatige aantekeningen van rechercheur Kamperman.
- Ten tweede omdat de rechtbank zomaar genoegen neemt met de mededeling van de officier dat betreffende stukken niet boven water zijn gekomen.

Hier wreekt zich de in Nederland gebruikelijk attitude bij de rechterlijke macht om uit te gaan van de waarheidsvinding bij het OM, terwijl het OM gewoon als procespartij handelt die een belang vertegenwoordigt.

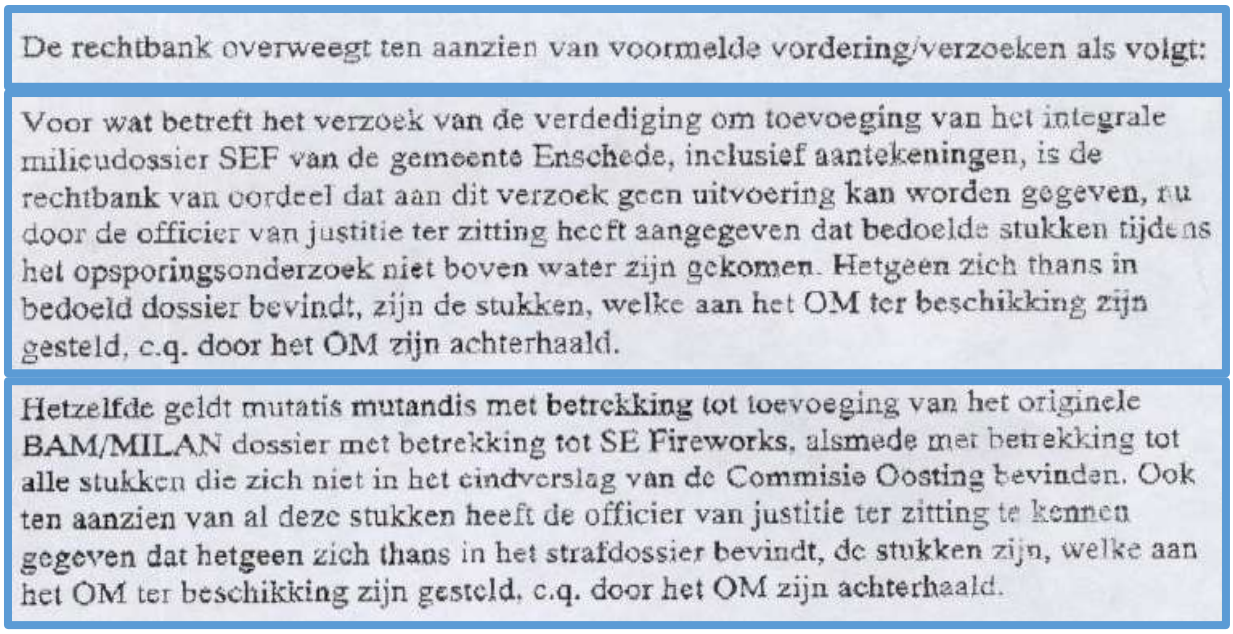

De rechtbank overweegt ten aanzien van voormelde vordering/verzoeken als volgt:

Voor wat betreft het verzoek van de verdediging om toevoeging van het integrale milieudossier SEF van de gemeente Enschede, inclusief aantekeningen, is de rechtbank van oordeel dat aan dit verzoek geen uitvoering kan worden gegeven, nu door de officier van justitie ter zitting heeft aangegeven dat bedoelde stukken tijdens het opsporingsonderzoek niet boven water zijn gekomen. Hetgeen zich thans in bedoeld dossier bevindt, zijn de stukken, welke aan het OM ter beschikking zijn gesteld, c.q. door het OM zijn achterhaald.

Hetzelfde geldt mutatis mutandis met betrekking tot toevoeging van het originele BAM/MILAN dossier met betrekking tot SE Fireworks, alsmede met betrekking tot alle stukken die zich niet in het eindverslag van de Commisie Oosting bevinden. Ook ten aanzien van al deze stukken heeft de officier van justitie ter zitting te kennen gegeven dat hetgeen zich thans in het strafdossier bevindt, de stukken zijn, welke aan het OM ter beschikking zijn gesteld, c.q. door het OM zijn achterhaald.

Figuur 171: Proces-verbaal van terechtzitting van 21 juni 2001: De afwijzing door de rechtbank van het verzoek van de verdediging van BAKKER om toevoeging van het milieudossier van de gemeente Enschede aan de processtukken. De reden is het door de OvJ opgegeven argument dat de stukken niet boven water zijn gekomen.

Samenvattend kan worden gesteld dat de stukken die in beslag zijn genomen bij de gemeente Enschede ergens tussen de datum van inbeslagname op 30 mei 2000 en het verzoek van de verdediging op 21 juni 2001 zijn verdwenen, terwijl deze dossiers reeds in het bezit waren van het onderzoeksteam (OM/Tolteam). Dit kan dan alleen maar betekenen dat het Tolteam of het OM deze dossiers zélf heeft laten verdwijnen dan wel achtergehouden. Uiteindelijk komt er een zeer geringe selectie van de in beslag genomen documenten in het dossier terecht, hetgeen wederom een bewijs is dat de stukken er wel degelijk zijn. De andere documenten zijn dus 'niet boven water gekomen'. Hiervoor bestaat een uitdrukking: ***'Misleiding van de rechterlijke macht'***.

Ten overvloede wordt hier opgemerkt dat voor al de navolgende dossiers geldt dat de informatie over de relevantie van deze dossiers voor de verdediging van S.E. Fireworks is te vinden bij de respectievelijke hoofdstukken waarin die onderwerpen aan de orde komen.

2.6.3.3 *Grondbedrijf*

De stukken uit de dossiers van het gemeentelijk grondbedrijf zijn van heel groot belang bij de beoordeling van de opportuniteit van strafvervolging van zowel de eigenaren van S.E. Fireworks vof, de oud-eigenaar van S.E. Fireworks BV en de gemeente Enschede. Op basis van door gemeenteambtenaar de heer RIP afgelegde verklaringen, volgt hierna een korte reconstructie.

Vanaf 1 mei 2000 is de heer RIP coördinator verwerving en beheer Bouw- en Milieudienst van de gemeente Enschede. Daarvoor (vanaf 1 oktober 1998) is RIP gedetacheerd vanuit adviesbureau Oranjewoud bij de gemeente Enschede als verwerver plangebied Groot-Roombeek. Alle kavels in project Groot Roombeek moesten worden verworven voor de gemeente. RIP stond daarbij onder controle van de 'Grondeconoom' van het grondbedrijf van de gemeente Enschede. De grondeconoom moest alle transacties van RIP beoordelen,

waarna ze ter goedkeuring werden voorgelegd aan B&W. De grondeconomen die achtereenvolgens deze positie innamen waren:

- De heer G. Wolbrink (begin 1999).
- De heer P. Stevens (rest van 1999).
- De heer W. van Tilburg (begin 2000).
- Mevrouw van Kerkemeyer (vanaf juli 2000).

PvB: Dit betekent dat de controlerende functie op het handelen van de heer RIP, die een extern ingevlogen deskundige is, nooit is vervuld door een in de functie gegroeide ervaren persoon. In de praktijk betekent dit dat de heer RIP vrijwel de vrije hand had in het doen van transactievoorstellen over de door de gemeente te verwerven grond. Het college van B&W, vertrouwende op de interne deskundigheid en controle van het ambtelijk apparaat, zal niet meer dan een stempelfunctie hebben gehad.

Het Hoofd Grondbedrijf was tot 1 januari 2000 G. Verkerk. Vanaf 1 januari 2000 werd die functie vervuld door R. Jelenieuwski.

De heer RIP doet vervolgens een aantal opmerkelijke uitspraken m.b.t. SMALLENBROEK. Zo verklaart hij dat de gemeente begin 1999 is begonnen met acties richting de heer SMALLENBROEK om hem uit te kopen van de grond waarop zich het, door hem in het jaar ervoor (1998) aan BAKKER, verhuurde S.E. Fireworks-terrein bevond. RIP verklaart dat het project Groot Roombeek pas vanaf 1 oktober 1998 in uitvoering is genomen. Pas daarna is contact opgenomen met SMALLENBROEK over de verkoop van zijn grond aan de gemeente. De planning was om S.E. Fireworks in 2002 te verplaatsen.

PvB: De realisatiestart project Roombeek valt samen met het begin van de detachering van de heer RIP vanuit adviesbureau Oranjewoud bij het gemeentelijk grondbedrijf.

De heer RIP verklaart dat SMALLENBROEK vóór die tijd niet wist dat zijn grond bestemd was om naar de gemeente te gaan. SMALLENBROEK kan volgens RIP alleen het vermoeden hebben gehad dat hij op den duur weg moest uit Roombeek uit de wijziging van het bestemmingsplan.
COV-interviewer Duifhuizen zegt dan dat volgens hem de Bouw- en Milieudienst al vóór 1999 had aangegeven aan S.E. Fireworks (PvB: hoogstwaarschijnlijk aan SMALLENBROEK en niet aan de nieuwe eigenaren) dat het beter was om het bedrijf te verplaatsen. RIP zegt vervolgens dat hij daarvan niets af weet. RIP zei dat hij wist dat het huurcontract in 2002 afgelopen zou zijn omdat SMALLENBROEK het huurcontract met S.E. Fireworks zou opzeggen in 2002. Voor de heer RIP was dat oké gelet op de planning van het project Roombeek.
De onderhandelingen tussen SMALLENBROEK (via zijn adviseur Van Hoogmoed) en de gemeente hingen alleen nog vast de vraag of het opleveren van de grond mét of zonder verhuurder erop zou plaatsvinden. Van Hoogmoed had op 12 mei 2000 (één dag vóór de ramp) een ultimatum gesteld aan de gemeente dat hij uiterlijk 15 mei goedkeuring wilde hebben van de gemeente voor de levering van de grond, belast met huur, voor de prijs van fl. 1.250.000,- Anders zou SMALLENBROEK de onteigeningsprocedure gewoon afwachten. De heer RIP zei dat hij van plan was om dit op maandagmorgen 15 mei 2000 nog eenmaal aan de orde te stellen binnen de gemeente in de hoop dat men dit voorstel zou goedkeuren.

De COV vraagt vervolgens naar de betekenis van een passage uit de notitie die de heer RIP heeft gemaakt n.a.v. het gesprek dat op 12 mei had plaatsgevonden met Van Hoogmoed, die luidde: *"overdracht naar privé mogelijk ondanks dat de WvG van toepassing is"*. De heer RIP verklaarde dat het belastingtechnisch voor SMALLENBROEK beter uit kwam als de grond eerst naar zijn privé zou worden overgedragen. RIP wilde als compromis voorstellen dat de gemeente bereid zou zijn om fl. 1.250.000,- gulden te betalen aan SMALLENBROEK voor de grond terwijl die nog belast was met huurders van S.E. Fireworks vof. (PvB: hetgeen in tegenspraak is met het formele standpunt van de gemeente zijnde een eindbod van drie ton minder indien de grand belast was met huur).

Op 13 mei vond vervolgens de ramp plaats en de heren RIP en Van Hoogmoed hebben elkaar op 15 mei nog gebeld over de constatering dat de grond nu *'vrij was van huur'*.

PvB: Er waren dus twee tegengestelde bewegingen van de gemeente t.a.v. de verhuizing van S.E. Fireworks. Op het niveau van de gemeentecontacten met S.E. Fireworks vof (BAKKER en co) verzocht S.E. Fireworks om verhuizing naar een gebied buiten woongebied, maar hield de gemeente S.E. Fireworks aan het lijntje door te stellen dat zij niet in aanmerking kwamen voor industrieterrein, daarbij verwijzend naar achteraf oneigenlijk gebleken argumenten. Zie de tekst hieronder en de bijbehorende foto's van het door S.E. Fireworks gewenste kavel en de bebording op het Euregio terrein anno 2017.

Figuur 172: Foto's van het Euregioterrein, waar het kavel dat S.E. Fireworks in 1999 reeds wilde betrekken anno 2017 nog steeds braak ligt!

Op het niveau van de gemeentecontacten met SMALLENBROEK streefde de gemeente naar overdracht van de grond, maar hield SMALLENBROEK de boot af om de opbrengst van de grond te maximaliseren.

2.6.3.4 *Brandweer*

Het staat vast dat de brandweer fout heeft gehandeld bij het blussen van de brand die heeft geleid tot de Vuurwerkramp. Allereerst was er duidelijk aangegeven op de vuurwerkopslagplaatsen dat de brandweer niet mocht blussen, maar afstand moest bewaren en moest evacueren. Dit is niet gebeurd. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat de brandweer fouten heeft gemaakt met de gevolgde blusmethode en het openen van de deuren van de opslagplaatsen tijdens de ontwikkeling van brand tot ramp. Hierover bestaat echter nu nog geen zekerheid, omdat er nooit serieus onderzoek is gepleegd naar het optreden van de brandweer.[a] Vanaf het allereerste begin van het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp is de brandweer afgeschermd voor eventuele vervolging.

- De brandweerlieden mochten eerst niet worden gehoord, daarna mochten zij alleen onder bepaalde voorwaarden gehoord worden. Later is er door het Openbaar Ministerie en de rechter commissaris zelfs ingegrepen tijdens het verhoor van de brandweer.
- Er was op grond van foute motieven een deal gesloten tussen de verdediging en het Openbaar Ministerie om de brandweer met rust te laten.
- Het justitieel onderzoek naar het optreden van de brandweer was een farce.
- Er speelden grote belangen om het optreden van de brandweer goedgekeurd te krijgen. Dit had alles te maken met de verantwoordelijkheid van burgemeester MANS en het effect dat zijn eventuele aftreden zou hebben op de politieke gevolgen in Den Haag. Ook speelt mee de eventuele overheidsverantwoordelijkheid voor de schade wanneer het brandweeroptreden te veel aan kritiek onderhevig zou zijn.

Een en ander is reeds uitgebreid aan de orde gekomen in paragraaf <H.2.1.3> *"Het niet vervolgen van de brandweer"*. Het feit dat de brandweer niet vervolgd mocht worden heeft er toe geleid dat bepaalde documenten betreffende de brandweer weg zijn gehouden van de verdediging. Zo is er in opdracht van het Openbaar Ministerie op 30 mei 2000 beslag gelegd op een brandweerdossier van de gemeente Enschede, waarvan de inhoud nooit is toegevoegd aan het strafdossier.
Zelfs op dit moment probeert voormalig directeur BAKKER nog toegang te krijgen tot de brandweerdossiers van de gemeente Enschede.

[a] Zie de in dit rapport gegeven elementen voor een alternatief escalatie-scenario dat zijn gegeven in <H.7.1.11>, <7.1.13.8> en het nog niet uitgewerkte <H.7.2.5>.

2.6.3.5 *Culemborg*

Een en ander is reeds uitgebreid aan de orde geweest in hoofdstuk <H.2.2>: *"Negeren en verdraaien Culemborg"*.

2.6.3.6 *SMALLENBROEK*

Het niet in beslag laten nemen en daarmee dus ook het weglaten van de dossiers van S.E. Fireworks advocaat mr. KROEP uit het strafdossier tegen S.E. Fireworks moet een bewuste omissie zijn geweest van het Openbaar Ministerie. In deze dossiers van advocaat mr. KROEP staan alle argumenten en onderbouwing waarop de door S.E. Fireworks tegen oud/eigenaar aangespannen bodemprocedure was gebaseerd. Het OM wist van het bestaan van dit dossier, want S.E. Fireworks mededirecteur BAKKER heeft keer op keer de aandacht van de politie proberen te vestigen op de motieven van oud-eigenaar SMALLENBROEK om zijn bedrijf te laten verdwijnen.[286]

Een en ander is reeds uitgebreid aan de orde geweest in paragraaf <H.2.1.7>: *"Oud-eigenaar SMALLENBROEK niet vervolgd"*.

2.6.3.7 *Diverse dossiers*

Er zijn diverse dossiers en rapporten die van belang blijken voor de verdediging van S.E. Fireworks, maar die door het Openbaar Ministerie, al dan niet via de rechtbank, zijn onthouden aan de verdediging. Voorbeelden zijn:

- **AID-Landbouw rapport** van 17 november 2000. De Algemene Inspectiedienst Landbouw beoordeelt hierin de methodiek van de reconstructie van de voorraad vuurwerk door de sectie Economische Zaken van het Tolteam. De relevantie van dit rapport is uiteengezet in paragraaf <H.2.3.3.3.4>: *"Rapport AID Landbouw inzake voorraadreconstructie (17.11.2000)"*
- **TNO-PML-rapport** van juli 2000 (Prins Maurits Laboratorium), bijlage bij brief 00D2/1873, betreffende een veiligheidsadvies met betrekking tot het bedrijf Haarman Vuurwerk te Enschede. De relevantie van dit rapport is uiteengezet in paragraaf <H.2.1.8.1.1.3> *"Bevindingen TNO-controle Haarman Enschede"*.
- **NLR-rapport** van februari 2001 van het NLR, kenmerk NLR-CR-2001-082, 78 blz., geeft aan dat de meest waarschijnlijke positie van de eerste afgeschoten vuurpijlen is de buitenruimte tussen bunker C4 en Mavobox M6. Het NLR (Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium) heeft een nauwkeurige 3-dimensionale reconstructie gemaakt op basis van fotomateriaal en getuigenverklaringen. Tevens vertelden betrokken getuigen dat zij door dit NLR-model werden geholpen bij het vaststellen van de richting waarin ze bepaalde dingen hadden waargenomen. [287] Van belang is ook dat het NLR een ontploffing buiten de vuurwerkopslagplaatsen aangeeft als mogelijke ontstaansplaats van de eerste explosie.[a]

[a] Volgens Paalman is dit model gemaakt op verzoek van inspecteur KAMPERMAN en kostte dat indertijd meer dan fl. 100.000,-

2.6.4 Dossier DE VRIES

2.6.4.1 *Ramp-gsm*

Voor een uitgebreide behandeling van dit dossier, inclusief de elementen in het dossier die door het OM op verkeerde wijze aan de rechter zijn gepresenteerd, kan worden verwezen naar <H.2.7.4.2.7.> en <H.2.9.6>.
In een later stadium kan dit alsnog worden uitgewerkt, toegespitst op de samenstelling van het strafdossier.

2.6.4.2 *Rode sportbroekje*

Voor een uitgebreide behandeling van dit dossier, inclusief de elementen in het dossier die door het OM op verkeerde wijze aan de rechter zijn gepresenteerd, kan worden verwezen naar <H.2.9.3.3.2> en <H.2.9.10>.
In een later stadium zou dit alsnog verder kunnen worden uitgewerkt.

2.6.4.3 *Millenniumverklaring*

Voor een uitgebreide behandeling van dit dossier, inclusief de elementen in het dossier die door het OM op verkeerde wijze aan de rechter zijn gepresenteerd, kan worden verwezen naar <H.2.7.4.2.11-12> en <H.2.9.3.3.3>.
In een later stadium kan dit alsnog worden uitgewerkt.

2.6.4.4 *Beïnvloeding getuigen*

Voor een omschrijving van dit dossier, inclusief de elementen in het dossier die door het OM op verkeerde wijze aan de rechter zijn gepresenteerd, kan worden verwezen naar <H.2.7.4.2.9 en 10>. In een later stadium kan dit alsnog worden uitgewerkt, toegespitst op de samenstelling van het strafdossier.

2.6.5 Dossier regelgeving

In de officiële berichtgeving van de Nederlandse overheid, zoals persverklaringen, Kamerbrieven en officiële circulaires aan de lagere overheid en de brandweer, doet de overheid het voorkomen dat de Nederlandse regelgeving in orde is. Wanneer iemand wijst op afwijkingen met de regelgeving in het buitenland, wordt steevast de indruk gewekt dat Nederland op het gebied van regelgeving voor de opslag van vuurwerk en het optreden van de brandweer voorop loopt. De werkelijkheid is helaas anders. Daar waar in het buitenland strenge regels gelden voor de classificatie van vuurwerk, het toepassen van plofdaken of het verbieden van sprinklerinstallaties bij vuurwerkopslagplaatsen, blijkt men in Nederland niet zover. En dit ondanks de vuurwerkexplosie die in Culemborg plaatsvond op 14 februari 1991.

Een voormalig beleidsmedewerker, tevens jurist, van de ministeries van VROM en V&W, mr. A. den Breejen, hierna soms ook te noemen 'rijksambtenaar', is achtereenvolgens op beide ministeries jarenlang werkzaam geweest voor de regelgeving op gevaarlijke stoffen. Inmiddels werkzaam op een ander terrein heeft hij in 2015 een rapportage gepubliceerd[a] waarin hij de problemen met de Nederlandse regelgeving voor vuurwerk uit de doeken doet. Hij concludeert:

> *"De wet- en regelgeving in Nederland rond vuurwerk deugen al sinds medio jaren negentig niet. Het bedrijf S.E. Fireworks kon daarom niet worden aangesproken op juistheid van de classificatie en de etikettering van hun vuurwerk. … De ramp is vooral het gevolg van fouten in de wet- en regelgeving."*

Ook de (werkelijke) lessen uit Culemborg zijn niet geleerd:

- Opsluiting van vuurwerk verergert het explosie-effect.
- Vestiging van een vuurwerkinrichting in een woonwijk moet niet worden toegestaan.
- De in Nederland gebruikte classificatie van vuurwerk in opslag is niet betrouwbaar ter voorspelling van de effecten.
- Vuurwerk subklasse 1.4 kan onder omstandigheden ook massaexplosief reageren.
- De toepassing van plofdaken voor een betere en opwaartse drukontlasting bij explosies zou overwogen moeten worden.

Conclusie: de slechte staat van de regelgeving van de Nederlandse overheid is één van de redenen dat de Vuurwerkramp in Enschede kon gebeuren.

Erger nog, zelfs nu, 18 jaar na de Vuurwerkramp in Enschede van 13 mei 2000, blijkt Nederland zijn zaken nog steeds niet op orde te hebben. In sommige veiligheidsregio's heeft men weliswaar besloten dat een vuurwerkbrand niet te blussen is met water, maar in andere veiligheidsregio's worden brandweermensen doodgewoon op een vuurwerkbrand afgestuurd. Daarbij volgen zij de officiële instructies van Minister REMKES, die in een BZK-circulaire spreekt van een normale brand en routine blusacties. Echter, bij deze blusacties, die REMKES in 2005 nog routine noemde, lopen de brandweerlieden, net als in Enschede, groot gevaar om hierbij om het leven te komen.

[a] Zie <H.6> voor een uitgebreide samenvatting van dit rapport en andere publicaties van Den Breejen over deze materie.

2.6.6 Bewijzen

In het kort kan gesteld worden dat het Openbaar Ministerie geheel voorbij is gegaan aan de mogelijkheid dat de Nederlandse regelgeving op het gebied van de omgang met vuurwerk zó slecht op orde was dat deze de oorzaak van de ramp zou kunnen zijn. Er bevindt zich hoegenaamd niets in het strafdossier dat kan wijzen op enig serieus onderzoek naar de stand van de Nederlandse regelgeving ter zake. Dat de Nederlandse regelgeving niet in orde was en de oorzaak van de ramp was, kan o.a. blijken uit de volgende bewijzen:

- De publicaties (artikelen, boek en rapportages) van een voormalig rijksambtenaar van VROM en V&W, zie <H.6.1>
- Het boek van Maarten Bollen met de omschrijving van de ervaringen van de Tolteam rechercheurs in het buitenland, zie <H.7.1.1.4.1>.
- De rapportage van deskundige Fred Vos en zijn verwijzingen naar buitenlandse literatuur ter zake, zie <H.7.1.1.4.2>.
- Het feit dat Nederland in tegenstelling tot veel andere landen geen strengere regelgeving heeft voor de opslag van grote hoeveelheden vuurwerk, maar gewoon de ADR-regels voor transport toepast, terwijl deze zijn ontworpen voor veel kleinere (transport)hoeveelheden, waarbij een ander gedrag van vuurwerk optreedt. Zie <H.7.1.1.4.4-6>

Dat er vele dossiers en documenten in het strafdossier ontbreken wordt ook door het OM zelf in het requisitoir van 11 maart 2002 voor de rechtbank Almelo bevestigd. Op blz. 26 van het 139 blz. tellende requisitoir staat (citaten iets anders gerangschikt):

> "*Het gemeentedossier is helaas niet compleet. Zo zijn controleverslagen en notities nooit boven water gekomen en dus waarschijnlijk vernietigd. … Verder ontbreken het HW-dossier SMALLENBROEK (G-5857) en de stukken uit de periode 14 december 1979 tot 20 november 1987. … Het OM betreurt dit maar kan niet meer zorgen voor completering van het gemeentedossier. … Het OM vermoedt dat een te stringent vernietigingsbeleid m.b.t. dit deel van het gemeentearchief c.q. het archief van MILAN bestond. Dit vermoeden is bevestigd door de getuigen TEN BOSCH, Meijerink, Van Aggelen en Strebus t.a.v. het gemeentedossier alsmede door dhr. FORSMAN m.b.t. het dossier van MILAN. … Het OM ziet echter geen aanleiding tot een strafrechtelijke vervolging wegens achterhouden van bewijsstukken.*"

PvB: Deze opmerkingen van het OM in het requisitoir bevestigen het ontbreken van stukken. Dit is van groot belang. Voor alle stukken die tijdens het strafproces ontbraken uit de dossiers van gemeente en/of MILAN, maar die achteraf wél bleken te bestaan, bijvoorbeeld doordat zij opduiken als resultaat van latere WOB-verzoeken, geldt dat overheidsinstanties[a] bewijsmateriaal hebben achtergehouden. Immers deze stukken zijn door het OM niet toegevoegd ondanks verzoeken daartoe van de beide raadslieden.

[a] Hier wordt de term 'overheidsinstanties' gebezigd, immers de oorzaak van de ontbrekende dossier kan liggen bij de verstrakkende instanties, zoals gemeente of MILAN, dan wel bij het OM die betreffende documenten wél tot zijn beschikking had, maar deze niet heeft toegevoegd aan het strafdossier.

2.7 OM-gedraging: Neutraliseren PAALMAN/De ROY van ZUYDEWIJN

2.7.1 Stelling: Beide klokkenluiders zagen slechts top van de ijsberg

De beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN luidden de klok over misstanden binnen het strafrechtelijk onderzoek naar de toenmalige verdachte van brandstichting, André DE VRIES. Waar zij melding van maakten was een topje van de ijsberg. Ook in het strafrechtelijke traject tegen de beide S.E. Fireworks eigenaren heeft het Openbaar Ministerie de rechterlijke macht misleid. Het was daarom van cruciaal belang voor het Openbaar Ministerie dat deze melders monddood zouden worden gemaakt.

De rol van beide melders, de weg die zij intern hebben afgelegd en de waarde van hun meldingen van onregelmatigheden, mag en kan niet worden onderschat. De inhoud van hun meldingen blijkt meer dan ooit weer overeind te staan na de ontmaskering van het Rijksrechercherapport als doofpotonderzoek.[a] De wijze waarop deze klokkenluiders in opdracht van het Openbaar Ministerie[288] zijn behandeld en geneutraliseerd door de politieorganisatie is een verwijtbare gedraging.

2.7.2 Mei-memo van melders (27.05.2002)

2.7.2.1 *Eerst interne meldingen*

Zoals integere klokkenluiders betaamt zijn de beide interne melders van het Tolteam: Jan PAALMAN en Charl de ROY van ZUYDEWIJN eerst met hun kritiek op de gebruikte opsporingsmethoden bij hun eigen hiërarchie langs geweest en daarna bij diverse andere interne instanties van de politie Twente.[289] Deze handelwijze, die past bij een oprechte en loyale melder van misstanden maakt zo'n melder uiterst kwetsbaar binnen de organisatie wanneer zijn meldingen niet worden opgevolgd.[290]

2.7.2.2 *Mei-memo: géén enkel gevolg aan inhoud ervan*

PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN schreven op 27 mei 2002 een interne brief ('Mei-memo') aan de pas nieuw aangetreden korpschef van de politie Twente, Piet DEELMAN. Deze informele brief, die niet via de hiërarchische weg, maar rechtstreeks werd ingediend, schreven zij op uitnodiging van korpschef DEELMAN.[291]

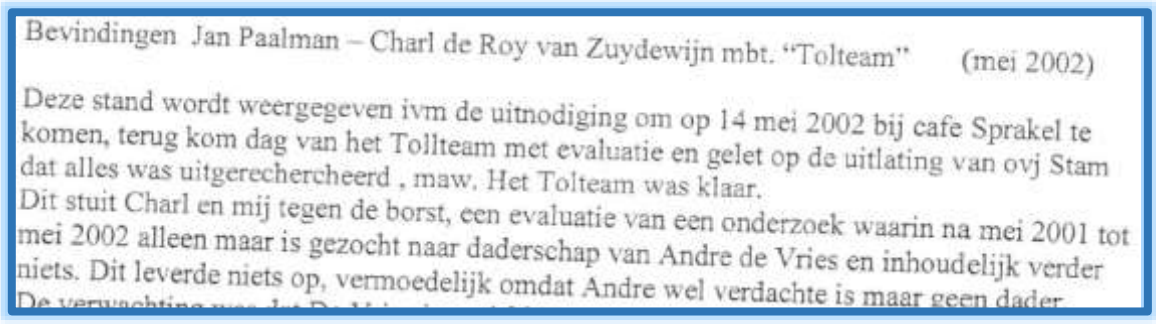

Bevindingen Jan Paalman – Charl de Roy van Zuydewijn mbt. "Tolteam" (mei 2002)

Deze stand wordt weergegeven ivm de uitnodiging om op 14 mei 2002 bij cafe Sprakel te komen, terug kom dag van het Tollteam met evaluatie en gelet op de uitlating van ovj Stam dat alles was uitgerechercheerd , maw. Het Tolteam was klaar.
Dit stuit Charl en mij tegen de borst, een evaluatie van een onderzoek waarin na mei 2001 tot mei 2002 alleen maar is gezocht naar daderschap van Andre de Vries en inhoudelijk verder niets. Dit leverde niets op, vermoedelijk omdat Andre wel verdachte is maar geen dader

Figuur 173: De eerste regels van het 13 pagina's tellend persoonlijk memo, van ex-Tolteam rechercheurs PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN, gericht aan korpschef politie Twente, Piet DEELMAN. Dit memo was de aanzet tot twijfels omtrent de juistheid van de opsporing door politie en Openbaar Ministerie in de Vuurwerkramp.

[a] Zie voor een uitputtende bespreking van het rijksrechercherapport hoofdstuk <H.2.9>.

Deze persoonlijke brief (de brief is *'Mei-memo'* gaan heten) van PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN aan hun korpschef bevatte onder meer de volgende punten:

1. De gebeurtenissen die hebben geleid tot het schrijven van dit persoonlijk bericht aan de korpschef:
   - De weigering van PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN om naar een Tolteam terugkomdag te komen wegens onvrede met het rechercheproces.
   - Het verbod om KLOPPENBORG te verhoren wegens voortduring van de door het OM ingestelde meineedklacht.
   - Een toevallig telefoongesprek van PAALMAN met de tot brandstichter gebombardeerde André DE VRIES, die vanuit de gevangenis in paniek naar het Tolteam belt omdat hij tegen zijn wil naar het Pieter Baan Centrum wordt gevoerd.
2. Uiteenzetting van het meest waarschijnlijke scenario: een bedrijfsongeval en geen brandstichting.
3. Van een aantal medewerkers zit het alibi niet dicht *(naschrift PvB: terwijl die alibi's wél formeel per ambtsedig Pv dicht verklaard zijn).*
4. Directeur BAKKER is volledig coöperatief met het onderzoek. Zijn alibi zit ook dicht. Hij wil zelf weten wat hem is overkomen.
5. Mededirecteur PATER daarentegen is minder spraakzaam, zijn alibi zit niet dicht en hij blijkt niet altijd even waarheidsgetrouw te verklaren.
6. Werknemer KLOPPENBORG heeft leugenachtig verklaard over het tijdstip dat hij voor de ramp bij S.E. Fireworks was. Daardoor kreeg hij meineedklacht aan de broek. Er zijn KLOPPENBORG veel zaken niet gevraagd. En toen hij een keer stuk zat tijdens het verhoor werd er ingegrepen door de leiding om hem te wijzen op zijn zwijgrecht wegens de status van verdachte van meineed.
7. KLOPPENBORG is na een stevige ondervraging beladen naar huis gestuurd in de hoop dat hij thuis bij zijn vrouw zou gaan spreken. Er was afluisterapparatuur geplaatst bij hem thuis, maar ondanks de bevestiging van de KLPD dat die werkte, verklaarde de leiding achteraf dat de apparatuur stoorde en er die dag (28.4.01) niets is opgenomen.
8. Gedetailleerde uiteenzetting van achtereenvolgende weigeringen door OM en Tolteamleiding om KLOPPENBORG nog te horen. OM houdt meineedklacht kunstmatig in stand, waardoor waarheidsvinding onmogelijk wordt.
9. DE VRIES is binnengehaald op basis van een project waar men niet omheen kon *(naschrift PvB: Dit is het parallelle journaal van MAANDAG, ROOK en BREMAN).*
10. Een gsm waarmee ten tijde van de ramp uit het rampgebied is gebeld (aanduiding: *'ramp-gsm'*) wordt aan DE VRIES toegeschreven en is tot aan september 2001 een bewijs van zijn aanwezigheid bij de ramp. Door PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN is dan reeds vele malen naar de 112-band gevraagd om de stem uit te kunnen luisteren, maar volgens Tolteamleider REINSHAGEN staat de stem er niet op. (Naschrift PvB: Dit gesprek stond er wél op. Reden van onvindbaarheid zou een tijdsverschil van een paar minuten zijn).
11. PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN (melders) komen via analyse paalgegevens eind februari/begin maart 2001 reeds tot de conclusie dat de gsm niet bij DE VRIES was maar bij ene Dave LUNDING, die tot de kennissenkring van DE VRIES behoort. Zij mogen dit van de leiding niet vastleggen in een Pv. Bovendien zegt Officier van Justitie STAM dat hij bang is zijn verdachte (André DE VRIES) anders kwijt te raken. Letterlijk

zegt STAM: “Als de Osloconfrontatie[a] negatief is en de gsm is niet bij DE VRIES dan ben ik mijn verdachte kwijt!”

12. De beide melders gaan opnieuw naar misdaadanalist KUKLER met het verzoek de gsm-gegevens op een rijtje te zetten. KUKLER gaat naar inspecteur KAMPERMAN en deze keer krijgt hij zijn opdracht het Pv te maken *(PvB: op 26 april 2001).* In dit Pv zijn eindelijk de sinds begin maart bekende bevindingen van de gsm door KUKLER op een rij gezet. Hieruit wordt de conclusie getrokken is dat het onwaarschijnlijk is dat DE VRIES de gsm in zijn bezit had bij de ramp. Dit Pv is echter door de Tolteamleiding achtergehouden tot september 2001 en wanneer misdaadanalist KUKLER zijn oorspronkelijk Pv alsnog boven water wil halen is dit Pv verdwenen van zijn schijf op het interne computernetwerk.
13. Om het achterhouden van het Pv te maskeren vraagt een leidinggevende aan KUKLER om de datum van zijn Pv aan te passen wegens enkele onbelangrijke wijzigingen die er later in zijn aangebracht. KUKLER weigert dit.
14. Pas op 24 september 2001, 2 dagen voor de terechtzitting van DE VRIES, wordt bekend dat het gesprek van de ‘ramp-gsm’ toch op de 112-band staat. Beide melders herkennen de stem van de zus van diegene van waarvan zij dachten dat in bezit van de gsm is geweest op de rampdag. Bij melders leeft het idee dat die vrouwenstem allang bekend was en men daarom het uitluisteren van de band zo lang heeft uitgesteld.
15. Een ontlastende getuige zegt dat hij André DE VRIES niet kon helpen omdat de recherche wat anders wilde horen.
16. PAALMAN hoort een teamleider druk uitoefenen op een van de ondervragers om getuige ten nadele van DE VRIES te laten verklaren.
17. Wanneer getuige bij de rechter-commissaris bevestigt dat hij onder druk een verkeerde verklaring heeft afgelegd wordt hij prompt aangehouden voor meineed, waarop getuige zijn verklaring weer aanpast, aan de eerder onder druk afgelegde verklaring, om vrij te komen.[292]
18. Melders doen een aantal suggesties voor het vervolg van het onderzoek:
    - KLOPPENBORG dient alsnog gehoord te worden. Zij onderbouwen dit met indicaties uit het onderzoek.
    - Er dient alsnog onderzoek plaats te vinden naar een foto van S.E. Fireworks van tijdens de brand, maar nog vóór de explosies, waarop een lege plaats is te zien waar normaliter een brandblusser hangt. Dit kan wijzen op een poging tot blussing bij een bedrijfsongeval. Dit is tot nog toe veel te laconiek opzij geschoven. Tolteamleiding wil van geen onderzoek weten zolang het niets met DE VRIES te maken heeft.
    - De dochter van mededirecteur PATER dient nogmaals te worden gehoord, maar nu zonder pa (Willy PATER) erbij.[b]
    - Alsnog bij de KLPD navraag doen naar de opnames van KLOPPENBORG thuis van 28 april 2001. Bij weigering van de opnameapparatuur moet de KLPD daar een officiële vastlegging van hebben gemaakt.

[a] Bedoeld wordt de confrontatie met de getuige LESSOW, die de man met rode broek van de rampplek af zag rennen. Deze confrontatie werd uitgesteld om DE VRIES langer vast te kunnen houden.

[b] Het veel jongere zoontje van directeur BAKKER is wél gehoord zonder aanwezigheid van vader. Dit in een poging van het Tolteam boven water te krijgen of het kind bij S.E. Fireworks op zijn skelter had gespeeld waardoor men BAKKER ook op de plaats van de ramp kon krijgen.

- Mededirecteur PATER vragen naar touwtje dat bovenuit spijkerbroek steekt op foto genomen tijdens de ramp. Moet uitgesloten worden dat dit van een rood sportbroekje is geweest.[293]
- Alle gasten van het verjaardagsfeest, dat gehouden is op vrijdagavond 12 mei bij mededirecteur PATER thuis, opnieuw horen.
- Het dossier SMALLENBROEK alsnog helemaal uitdiepen.

19. Melders vermelden het vermoeden dat de officier van justitie STAM gedirigeerd wordt door de hoofdofficier, het college van Pg's en de politiek in Den Haag.
20. Melders opperen een te onderzoeken these dat een aantal werknemers achter de rug van BAKKER om met vuurwerk bezig zijn geweest, zo ook op de bewuste zaterdagmiddag. KLOPPENBORG zou dan met een smoes bij BAKKER zijn langs geweest om de vinger aan de pols te houden over Bakkers verblijfplaats.[294]
21. Melders vragen zich openlijk af wat de reden is waarom er zo duidelijk koker denken optreedt richting DE VRIES en waarom KLOPPENBORG niet mag worden ondervraagd.
22. Melders voelen zich schuldig naar de familie van DE VRIES omdat zij het gevoel hebben hen te hebben voorgelogen over het vertrouwen dat zij in de integriteit van politie en justitie moeten hebben.
23. Melders zetten de elementen van dit koker denken richting DE VRIES op een rij:
    1) De 112-band waarop het gesprek lang niet stond en toen ineens wél gevonden werd.
    2) Het project dat op DE VRIES was gestart en eigenlijk over de 'ramp-gsm' zou gaan.
    3) Het verkeerd gebruik van 'meineed' bij SMIT en Weterholt.
    4) Onduidelijk wat DE VRIES werkelijk tegen de 'Pitter' heeft gezegd.
    5) De verhoormethodes die op DE VRIES zijn losgelaten met op advies van een ingevlogen psycholoog[295] een dominante oudere vrouw, een lieftallige blondine, een sterke Hollandse vent en een macho type.[296]
    6) De 'ramp-gsm' die niet van DE VRIES was, maar waarvan geen Pv mocht worden opgemaakt door melders.
    7) Toen misdaadanalist het Pv toch opmaakte is het maandenlang buiten het dossier gehouden.
    8) De weigering de kwestie van de verdwenen brandblusser te onderzoeken.
    9) Vragen over de verpakkingswijze en behandeling van de rode sportbroek.
    10) De verdwenen opname van 28 april 2001 van KLOPPENBORG thuis.
    11) Fotoherkenning van DE VRIES bij onreglementaire procedure waarbij slecht één foto wordt getoond.
    12) De belastende millenniumnacht verklaring van getuige Bruinewoud. Op moment dat men al wist dat deze verklaring niet kon kloppen werd deze toch nog door het OM tussen het bewijsmateriaal bij de rechtbank opgevoerd.
    13) CID-info betreffende wetenschap die KLOPPENBORG zou hebben omtrent de oorzaak en toedracht van de ramp is niet doorgekomen en door een teamleider verzwegen. Toen melders hier achter kwamen zijn ze afgezeken en mochten zij de melding niet opvolgen.
    14) Leugenachtige verklaringen KLOPPENBORG.
    15) Mogelijke link met SMALLENBROEK.
    16) Melders hadden aangedrongen op inzamelen video-opnamen van recreatieplas het Rutbeek. Er was op de rampdag veel volk (mooi weer) en ook DE VRIES zei dat hij daar was geweest. De leiding wilde dit niet.

17) Een voor mededirecteur PATER belastende getuigenverklaring is zonder verificatie afgedaan als ongeloofwaardig.
18) Het feit dat SMALLENBROEK buiten vervolging bleef voor dezelfde milieudelicten als BAKKER en PATER. Dit ook tot verbazing van de rechtbank. Waarom moest SMALLENBROEK buiten vervolging blijven?
19) Mutatie no. 1849, waarin teamleider MIJWAART zegt dat de externe leesploeg met diverse aandachtspunten komt. MIJWAART maakt daarbij geen melding van KLOPPENBORG. Melders weten echter[a] dat de leesploeg unaniem van mening was dat KLOPPENBORG opnieuw aandacht moet krijgen.[297]

2.7.2.3 *Mei-memo: DE VRIES veroordeeld, gevolgen voor melders*

Belangrijk is dat het Mei-memo een persoonlijk schrijven was dat in korte tijd en met gebruik van zeer informeel taalgebruik was opgesteld voor persoonlijk gebruik door de nieuwe korpschef DEELMAN. Dit document was daardoor niet alleen gevoelig qua inhoud, maar ook qua vormgeving voor de stellers van de brief zelf. Een brief met spelfouten en subjectieve veronderstellingen kan nooit bedoeld zijn voor verspreiding naar buiten. Het was daarom niet meer dan normaal geweest dat korpschef DEELMAN, indien hij iets met de inhoud van de brief wenste te doen, hij de stellers van de brief zou hebben gevraagd de brief te redigeren voor breder gebruik. Dit heeft DEELMAN niet gedaan. Hij stelde dit Mei-memo zonder overleg vooraf met de stellers meteen beschikbaar aan het Openbaar Ministerie en aan de leiding van het Tolteam, en daarmee de door beide melders gepasseerde hiërarchie.[298]

Op 18 juni 2002 vindt er een bespreking plaats waarbij aanwezig zijn de leiding van het Tolteam, officier van justitie STAM. hoofdofficier van justitie Verhoeven en korpschef DEELMAN.[299] Beide melders worden beschuldigd van leugens.[300]
Pas met een bijeenkomst tussen DE BOER, DEELMAN en Hollink, PAALMAN en De Roy van ZUYDEWIJN op dinsdag 3 september 2002 wordt in reactie op de vorige bespreking, van alweer 2½ maand geleden, aangegeven dat Tolteam en Openbaar Ministerie niets met de inhoud van de brief gingen doen, omdat alles weerlegd kon worden.[301] De toenmalige verdachte André DE VRIES is dan ondertussen al op 22 augustus 2002 door de rechtbank Almelo veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf.[302] Naar achteraf blijkt, op basis van ondeugdelijk bewijs.

2.7.2.4 *Misbruik door het OM*

Na de veroordeling van DE VRIES waren beide melders ongerust dat hij ook in hoger beroep zou worden veroordeeld indien men niets zou doen met hun aanwijzingen dat het bewijsmateriaal dat door het OM werd aangevoerd tegen DE VRIES ondeugdelijk was.
Zij wendden zich tot de politievakbond ACP waarvan zij beiden lid waren. En zij stelden een officieel proces-verbaal van verrichtingen en bevindingen op (zie verderop in de tekst), waarin de aantijgingen uit het Mei-memo op zakelijke wijze werden samengevat. Dit document (en niet het Mei-memo) was bedoeld om een rol te spelen in de hoger

[a] In het strafrechtelijk dossier is niets te vinden van de aanbevelingen van de externe leesploeg. Op verzoek van steller dezes heeft PAALMAN e.e.a. nader toegelicht. Zie de achterin opgenomen voetnoot bij dit tekstgedeelte.

beroepsprocedure van DE VRIES bij het gerechtshof Arnhem. Vervolgens diende de advocaat van S.E. Fireworks-eigenaar BAKKER (mr. Plasman) bij het Hof een verzoek in om de beide melders te laten horen als getuige door het Hof.

De korpsleiding (DEELMAN) en het OM, bij monde van Advocaat-generaal mr. WELSCHEN, wilden voorkomen dat beide melders door het Hof zouden worden gevraagd om te getuigen. Daarom weigerde DEELMAN het objectief opgestelde Pv van 29.11.2002 aan WELSCHEN door te zenden nadat hij op 25.11.2002 het informele Mei-memo aan WELSCHEN had gestuurd. Dat had tot gevolg dat AG WELSCHEN niet het objectief opgestelde proces-verbaal van de beide melders gebruikte, maar juist het informele Mei-memo om het Hof en de verdediging te informeren over de aantijgingen van beide melders, in een poging beide melders te discrediteren bij het gerechtshof, waardoor het Hof het verzoek van mr. Plasman om de beide rechercheurs te horen niet meer zou honoreren. Deze poging van het OM faalde.

2.7.3 Proces-verbaal van bevindingen (29.11.2002)

2.7.3.1 *Motivatie en timing*

Om een zuivere rechtsvoering mogelijk te maken leggen de beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN hun bevindingen vast m.b.t. de aan hen bekende ontlastende feiten t.a.v. de verdachte André DE VRIES, in een ambtsedig opgemaakt *'Verslag van Verrichtingen en Bevindingen'*. Dit verslag stellen zij tijdig ter beschikking van de korpsleiding, met de vraag het ook aan het Openbaar Ministerie door te zenden. Dit om te kunnen dienen als aanvullende informatie tijdens de hoger beroepsprocedure van André DE VRIES voor het gerechtshof te Arnhem. Korpschef DEELMAN weigerde dit door te sturen aan advocaat-generaal van het Hof, mr. WELSCHEN. In de plaats daarvan heeft DEELMAN alleen het mei-memo ter hand gesteld van WELSCHEN op 25 november 2002. Bij ontstentenis van het in officiële termen opgestelde ambtsedig verslag van 29.11.2002 heeft WELSCHEN zich in zijn weerlegging alleen kunnen richten op het eerdere en in informeel taalgebruik opgestelde Mei-memo, en heeft dit verspreid aan de verdediging en de rechters van het Hof, mogelijk in de hoop de beide melders als onbetrouwbaar en ongeloofwaardig neer te zetten, zodat zij niet als getuigen door het gerechtshof gehoord zouden worden. Deze kennelijke poging van het OM tot discreditering van beide melders faalt, want het gerechtshof roept hen toch op als getuigen.

In dit Pv van beide melders wordt in zakelijke termen objectief weergegeven wat volgens hen een aantal ernstige misstanden zijn binnen het onderzoek. Wegens het enorme belang hiervan (nog steeds) wordt de tekst hieronder integraal weergegeven.

2.7.3.2 *Pv van verrichtingen en bevindingen*

Door ons, Jan Hendrik PAALMAN en Charl Emiel Arnold de ROY van ZUYDEWIJN, beiden brigadier van politie Twente, deel uitgemaakt te hebben van het "Tolteam", wordt naar aanleiding van het onderzoek naar de Vuurwerkramp te Enschede op 13 mei 2000 het volgende gerelateerd.

2.7.3.2.1 1. Millenniumnacht:

Volledigheidshalve wijzen wij op zeven verklaringen, betrekking hebbende op de millenniumnacht die ten dele opgenomen zijn door verbalisant PAALMAN. Het betreffen verklaringen van getuige:

Wanschers van 5 juli 2001;
Poelman van 6 juli 2001;
Machielsen van 5 juli 2001
Verschaeren van 10 juli 2001;
Glasbergen van 12 juli 2001;
Loves van 29 november 2001
Lucinda SMIT van 4 december 2001

Door R. Bruinewoud wordt op 26 maart 2001 verklaard dat verdachte A. DE VRIES tegen hem in de millenniumnacht tussen 00.00 uur en 01.15 uur in Enschede heeft gezegd: "Dat de mensheid daar een bom heeft gemaakt die binnenkort de lucht ingaat". Dit had betrekking op vuurwerkfabriek Fireworks. Bij de rechter-commissaris bevestigt Bruinewoud dit op 26 juni 2001.
Uit bovengenoemde zeven verklaringen blijkt dat A. DE VRIES in de millenniumnacht bij zijn broer in Almelo was en niet in Enschede.

2.7.3.2.2 2. Ramptelefoon 06-20279987:

Op 23 september 2001 hoorden wij, verbalisanten, een gesprek op de zgn. 112 band van 13 mei 2000. Het bleek dat het door ons bedoelde gesprek naar 112 van 15.10 uur toch op de band stond. Bij het aanhoren van dit gesprek was er een duidelijke stemherkenning op Anita LUNDING, zijnde de zuster van Dave LUNDING. Later werd zij met dit gesprek geconfronteerd. Zij verklaarde hierover, dat zij dit gesprek inderdaad had gevoerd op 13 mei 2000 in de Tollensstraat. Ze had samen met een aantal personen, Van KLINGEREN, Stientje BAKKER, Chiel Menken, Danielle Gorkink en Dave LUNDING naar de brand staan kijken. Zij had de gsm van een van hen gekregen en had er vervolgens mee naar 112 gebeld.
Met deze stemherkenning staat vast, dat verdachte A. DE VRIES op zaterdag 13 mei 2000 te 15.10 uur geen gebruik heeft gemaakt van de ramptelefoon. Bovendien ontkennen bovenstaande personen dat A. DE VRIES deel heeft uitgemaakt van deze groep.

2.7.3.2.3 3. A. Rutbeek:

Verbalisant PAALMAN meent op 31 januari 2001, na het opnemen van een verklaring van E. Weterholt, in een ruimte in het bureau van politie te Enschede, het volgende gesprek tussen de verhorende verbalisant van ROY SMIT en een hulpofficier van justitie te hebben waargenomen: *"Je moet SMIT laten verklaren, dat André tussen de twee knallen op het*

Rutbeek komt en daarna gelijk weer weggaat. Dan hebben we hem met zijn telefoon om 15.10 uur en 15.55 uur in het rampgebied"
R. SMIT verklaart eerst dat André tussen 14.15 uur en 14.45 uur op het Rutbeek komt. Dit is verklaring 31 januari 2001 te 20.00 uur, daarna wordt SMIT in verzekering gesteld en te 22.00 uur wordt hij opnieuw gehoord. In deze tussentijd vond het vermelde gesprek plaats. SMIT verklaart dan, dat André tussen de 2 knallen omstreeks 15.30 uur op het Rutbeek komt.
Bij verhoor van SMIT door de rechter-commissaris verklaart SMIT, dat de rechercheurs dit zo hebben voorgezegd en dat hij dit niet zelf had gezegd.

2.7.3.2.4 3 B. Inverzekeringstelling Weterholt:

Bij de inverzekeringstelling van Weterholt werd hij door de hulpofficier van justitie gehoord. Hij verklaarde op diens vraag of hij meineed had gepleegd: "Nee dat heb ik niet". Echter op het formulier verhoor inverzekeringstelling werd met pen ingevuld dat hij erkende meineed te hebben gepleegd.
De hulpofficier van justitie werd hierop door ons geattendeerd. Hij deelde mede dat hij dit zou veranderen. Bij de voorgeleiding voor de rechter-commissaris, bleek dat dit niet was veranderd.

2.7.3.2.5 4 Signalement DE VRIES.

In het proces-verbaal van voorgeleiding met betrekking tot verdachte A. DE VRIES, staat vermeld dat het signalement opgegeven door mevr. Van de Molen-LESSOW overeenkomt met het signalement van verdachte DE VRIES. Dit terwijl beide signalementen niet overeenkomen.

2.7.3.2.6 5 Brandblusser.

Op zaterdag 13 mei 2000, enkele minuten voor de fatale explosies rond 15.30 uur, werden er door een fotograaf enkele digitale foto's van het terrein van Fireworks gemaakt. Deze foto's werden o.a. afgedrukt in de telegraaf en op de teletekstpagina's van deze krant. Door het Tolteam zijn deze foto's uitvergroot en is er een expositieruimte voor gecreëerd.
Op 15 maart 2001 werd er een verklaring opgenomen van verdachte BAKKER. Hij verklaarde dat hij naar zijn mening bij foto F0323, F0324, F0326, F0327 en F0328 geen brandblusser zag hangen, terwijl deze volgens BAKKER wel zichtbaar zouden moeten zijn.
Naar mening van verbalisanten lijkt dit punt van groot belang voor het onderzoek.

Gezien, bovenstaande feiten en in onze ogen ontlastende elementen, achten wij het onze taak en plicht dit kenbaar te maken met betrekking tot een zuivere rechtsvoering.
Waarvan door ons op ambtseed is opgemaakt, getekend en gesloten te Rijssen op 29 november 2002. Getekend J.H. PAALMAN en C. de ROY van ZUYDEWIJN.

Dit formele Pv van Verrichtingen en Bevindingen van 29.11.2002 is uiteindelijk door mr. Peters op 22.01.2003 nogmaals aan DEELMAN gestuurd met verzoek om het deze keer wél door te sturen naar AG WELSCHEN.[303] Tevens heeft mr. Peters, na overleg met de Deken van Advocaten op 23.01.2003 dit Pv gestuurd aan de advocaten Plasman, Meijer en Moszkowicz en tevens aan het college van procureurs-generaal.[304]

2.7.4 'Weerlegging' door AG mr. WELSCHEN (14 en 15.1.2003)

Per brieven van 14 januari (lengte 11 blz. incl. bijlagen) en 15 januari 2003 (lengte 2 blz.), gericht aan korpschef DEELMAN, motiveert advocaat-generaal mr. A.C.M. WELSCHEN, van het gerechtshof Arnhem, zijn besluit geen verder gevolg te geven aan de meldingen van PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN. WELSCHEN concludeert na onderzoek dat de kritiek van beide melders onjuist is. Mr WELSCHEN reageert alleen op het informele Mei-memo en niet het formele 'Verslag van Verrichtingen en Bevindingen' van 29.11.2002, dat op 15 januari 2003 nog niet in zijn bezit is wegens de eerdere weigering van korpschef DEELMAN dit aan WELSCHEN door te sturen.

2.7.4.1 *Belang van 'weerlegging' AG mr. WELSCHEN*

Deze 'weerlegging'[a] van het Mei-memo door WELSCHEN speelt een grote rol in het verdere verloop van de gebeurtenissen aangezien:

1. De rijksrecherche niet, zoals de onderzoeksopdracht luidde, de bevindingen van BIZ als uitgangspunt neemt, maar juist deze brieven van AG mr. WELSCHEN als uitgangspunt neemt bij de start van het Rijksrechercheonderzoek een jaar later (in januari 2004).
2. Deze 'weerlegging' van WELSCHEN ook naar minister DONNER is gegaan, samen met het commentaar van mr. Plasman.

Daarom is een juiste appreciatie van de inhoud van deze twee brieven (de 'weerlegging') van groot belang. Deze inhoud wordt hieronder uitvoerig weergegeven, daarbij voorzien van zowel commentaar door de steller (PvB), alsmede het commentaar van mr. J.P. Plasman.

2.7.4.2 *Argumenten 'weerlegging' AG mr. WELSCHEN*

Bij zijn 'weerlegging' stelt AG mr. WELSCHEN het volgende:

WELSCHEN heeft naar het Mei-memo gekeken met het oog op de waarheidsvinding.[b] Zijn conclusie is dat beide melders soms niet goed op de hoogte zijn, soms te snel conclusies trekken en soms zaken suggereren zonder onderbouwing. WELSCHEN ziet hierin dan ook geen enkele aanleiding tot bijsturing of tot nader onderzoek.

2.7.4.2.1 Punt 1 'Weerlegging': Opsporing naast DE VRIES

AG mr. WELSCHEN stelt dat het BOB-traject tegen andere verdachten dan DE VRIES nog een aantal maanden na de arrestatie van DE VRIES heeft gelopen. Melders hebben dus geen gelijk wanneer zij stellen dat na de arrestatie van DE VRIES alle onderzoeken op DE VRIES zijn gericht.

[a] De 'weerlegging' van AG mr. WELSCHEN wordt tussen aanhalingstekens geschreven, omdat deze twee brieven van 14 en 15 januari 2003 geen inhoudelijke weerlegging zijn van het Mei-memo. Het is hoogstens een semantisch woordspel waarbij de indruk moet worden gewekt aan de niet in het dossier ingevoerde lezer dat de kritiek van PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN onjuist is.
[b] Dat WELSCHEN hiernaar kijkt met het oog op de waarheidsvinding spreekt kennelijk niet voor zichzelf, zoals later ook zal blijken.

Commentaar PvB: Dit is een semantisch woordspelletje. Het betreft hier acties die reeds vóór de arrestatie van DE VRIES zijn voorbereid en waarvan het ineens ervan afblazen nog meer vragen zou hebben opgeroepen bij het Tolteam. De kritiek van beide melders was wel degelijk terecht. Gelijktijdig met het binnenhalen van DE VRIES als verdachte van brandstichting werden andere onderzoekssporen afgesloten, zonder dat deze onderzoeken al waren voltooid. Te noemen zijn het afsluiten van het alibi-onderzoek (alibi's dicht verklaard die niet dicht zaten) en het onderzoek naar oud-eigenaar Smallenbroek (verzuimd om naar motief voor opdrachtgeven brandstichting te kijken).

Commentaar mr. Plasman (volgorde door PvB aangepast, citaten letterlijk):
"Gezien de inhoud van het PV d.d. 4 januari 2001, waarin de aanwijzingen tegen genoemde personen zeer gemotiveerd beschreven zijn was er geen ontkomen aan het inzetten van een BOB-traject. …
De mate van verdenking tegen DE VRIES kan geen afbreuk doen aan hetgeen gerelateerd is in bovenvermeld PV d.d. 4 januari 2001. Geen enkel punt uit bedoeld PV is gebleken onjuist te zijn. Dit klemt des te meer indien het inderdaad juist is – zoals de heren PAALMAN en de Roy van ZUYDEWIJN hebben gesteld – dat de afgeluisterde gesprekken in het BOB-traject onnatuurlijk aandoen. Wanneer inderdaad slechts geclausuleerd is gesproken in de woningen van PATER en DE JONG, dan kunnen aan het ontbreken van resultaten uiteraard geen conclusies worden verbonden. …
Opvallend is de door de OvJ overgenomen conclusie na beëindiging van het BOB-traject: gebleken is dat PATER niets met het ontstaan van de brand te maken heeft gehad. Deze conclusie is uiteraard te stellig; vooral omdat daarbij niet wordt aangegeven waaruit dit dan gebleken zou zijn. Conclusie had moet zijn: er is van betrokkenheid niet gebleken. Door de advocaat-generaal wordt erkend dat vanaf medio 2001 **slechts** naar DE VRIES is gekeken, gezien de vaste vorm die de verdenking tegen DE VRIES toen had aangenomen. Hier wordt door de advocaat-generaal, zij het in andere bewoordingen de kokervisie in ieder geval vanaf medio 2001 bevestigd."

2.7.4.2.2 Punt 2 'Weerlegging': Bewijs tegen DE VRIES

AG mr. WELSCHEN stelt dat de opsporingsacties tegen DE VRIES wel degelijk bewijsmateriaal hebben opgeleverd en hij lepelt vervolgens een hele reeks 'bewijzen' op, zoals de getuigenissen van LESSOW en Van KLINGEREN, de rode sportbroek, de 'ramp-gsm', de ontkrachting van het alibi van DE VRIES, de NFI-bevindingen bij de rode broek en de leugenachtige verklaringen van DE VRIES.

Commentaar PvB: Al deze door het OM opgevoerde 'bewijsmiddelen' zijn achteraf door het Hof als ondeugdelijk gekwalificeerd, dit niet in het minst naar aanleiding van de getuigenissen van PAALMAN en De ROY. Zij hadden hier terecht commentaar op omdat deze ondeugdelijkheid al in een eerder stadium bleek maar het OM dit niet wilde erkennen (OvJ STAM: *"Dan ben ik mijn verdachte kwijt!"*).[305]

2.7.4.2.3 Punt 3.a. 'Weerlegging': Horen van KLOPPENBORG

AG mr. WELSCHEN stelt dat het terecht was dat PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN werknemer KLOPPENBORG niet mochten horen.

Commentaar PvB: AG mr. WELSCHEN vergeet hier gemakshalve een aantal essentiële punten uit de kritiek van beide melders:

- Ten eerste gaat de kritiek in de kern niet over wie KLOPPENBORG hoort, maar dát hij niet is gehoord over een aantal voor het onderzoek belangrijke strijdigheden in zijn verklaringen.[306]
- Ten tweede was er kritiek, en niet alleen van beide melders, op het handhaven door het OM van de meineedklacht tegen KLOPPENBORG, waardoor KLOPPENBORG zich steeds kon beroepen op zijn zwijgrecht betreffende zijn aanwezigheid bij S.E. Fireworks kort voor de ramp.
- Ten derde was er kritiek over het verhoren van KLOPPENBORG door een kennis van hem binnen het Tolteam.[307]
- Ten vierde zijn PAALMAN en De ROY met een zoethoudertje het bos ingestuurd. Er was hen wel degelijk verteld dat zij na het verlaten van het Tolteam terug mochten komen om KLOPPENBORG te verhoren, en dat is niet gestand gedaan.[308]

2.7.4.2.4 Punt 3.b. 'Weerlegging': BOB-opname KLOPPENBORG

AG mr. WELSCHEN stelt dat per Pv vastligt dat de opnameapparatuur bij KLOPPENBORG niet heeft gewerkt en dat PAALMAN's vermoeden dat de opname wordt achtergehouden niet klopt omdat er simpelweg geen opname is. Verder wijst WELSCHEN op het feit dat PAALMAN onterecht stelt dat hij de KLPD heeft verzocht om de afluisterapparatuur in te schakelen, omdat PAALMAN die bevoegdheid helemaal niet had en dit verzoek door een andere rechercheur is gedaan. Hiermee zet WELSCHEN PAALMAN weg als een manipulator.

Commentaar PvB: AG mr. WELSCHEN kan misschien gelijk hebben wanneer hij stelt dat er op 28 april 2001 geen opname bij KLOPPENBORG is geweest. Echter om dat te verifiëren ontbreekt de benodigde informatie van de KLPD. Het is juist daarom dat PAALMAN er om vraagt. Echter AG mr. WELSCHEN stelt onterecht dat PAALMAN suggereerde dat hij de opdracht tot opname aan de KLPD heeft gegeven. Dit klopt niet. PAALMAN zegt in het Mei/Memo alleen dat hij de KLPD heeft gebeld. Dit was niet om een opdracht te geven, maar om te verifiëren dat men toch niet was vergeten de opname te starten. Dit is een kwalijke suggestie over de melder door AG mr. WELSCHEN.

Commentaar mr. Plasman (citaat):
"Vaststaat dat - zeker achteraf bekeken – de enige mogelijkheid om KLOPPENBORG aan het woord te laten gefrustreerd is. De gang van zaken zoals de advocaat-generaal die beschrijft – op basis van door anderen aangedragen informatie – kán de juiste gang van zaken geweest zijn. Iets anders kan echter evenzeer. In ieder geval valt op dat de combinatie van hetgeen in het KLPD-rapport is vermeld "afluisterapparatuur heeft goed gewerkt" en hetgeen door Kosters is gerelateerd: "periode 29 april 2001 tot 1 mei 2001" verhullend werkt met betrekking tot hetgeen werkelijk is voorgevallen. De beschrijving van de situatie van zaterdag 28 april 2001 met de terminologie

“afluisterapparatuur heeft goed gewerkt” terwijl dezelfde situatie maanden later wordt beschreven met “falende apparatuur” is misleidend. Verder valt op dat er een opzetje met betrekking tot KLOPPENBORG is gemaakt betreffende het gericht afluisteren in zijn woning eind april 2001. Onverklaarbaar is dat, nu dit opzetje mislukt is, er daarna niet een ander opzetje in elkaar is gezet om hetzelfde doel te bereiken. Het ware kinderlijk eenvoudig geweest om op basis van opsporingsresultaten KLOPPENBORG nogmaals “te prikkelen”. Een verklaring voor het feit dat dit niet is gebeurd ontbreekt.”

2.7.4.2.5 Punt 3.c. ‘Weerlegging’: Verschoningsrecht KLOPPENBORG

AG mr. WELSCHEN snapt niet dat PAALMAN en De ROY moeite hebben met het feit dat OvJ STAM zich zo gemakkelijk conformeert aan het verschoningsrecht van KLOPPENBORG, want er was nu eenmaal die meineedklacht en het daaruit voortvloeiende verschoningsrecht. Dus STAM kon niet anders.

Commentaar PvB: Dit antwoord van WELSCHEN is een mooi staaltje semantiek. Hij neemt een losse opmerking uit het Mei-memo en presenteert dat in zijn ‘weerlegging’ als een van de belangrijke te weerleggen kritiekpunten van de melders. Vervolgens stelt WELSCHEN formeel vast dat OvJ STAM op dat punt correct heeft gehandeld en concludeert dat het niet duidelijk is wat PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN met hun kritiek willen zeggen. In werkelijkheid weet AG WELSCHEN dat natuurlijk wél: PAALMAN en De ROY wijzen op het bizarre feit dat het OM en OvJ STAM jarenlang wensen vast te houden aan een simpele meineedklacht, hetgeen een verschoningsrecht oplevert voor notabene net de belangrijkste sleutelgetuige[a] die mogelijk kan zeggen wat er direct voorafgaande is gebeurd bij een ramp die 23 doden, 974 gewonden en een weggevaagde woonwijk heeft opgeleverd. En PAALMAN wijst op het feit dat bovendien ook nog eens, keer op keer, niet geschroomd wordt door Tolteam, OM en zelfs rechter-commissaris, KLOPPENBORG te wijzen op zijn verschoningsrecht.

Commentaar mr. Plasman (Citaat):
“Bij het verhoor van André DE VRIES door de rechter-commissaris als getuige in de zaak BAKKER is OvJ STAM aanwezig geweest. Toen de OvJ de gelegenheid kreeg vragen te stellen merkte hij op dat hij vol zat met vragen voor DE VRIES maar dat hij deze voor de zitting (in de zaak DE VRIES) wenste te reserveren.
Toen de mogelijkheid opdoemde om KLOPPENBORG ter zitting onder ede te horen ter zitting wist de OvJ niet hoe snel hij dit moest dwarsbomen: hij verzette zich tegen oproeping. Daar waar de advocaat-generaal opmerkt dat de OvJ weliswaar niets heeft ondernomen tegen het zwijgen van KLOPPENBORG als getuige maar dat de OvJ ook niets kón ondernemen wordt door de advocaat-generaal miskend dat de OvJ – als hij op waarheidsvinding uit was geweest – ter plekke nog de meineedzaak tegen KLOPPENBORG had kunnen seponeren.
Bij hun stellingname hebben de heren PAALMAN en de Roy van ZUYDEWIJN nog niet eens betrokken dat ik (mr. Plasman) voor de zitting waarop KLOPPENBORG als getuige onder ede werd gehoord, de OvJ schriftelijk het klemmende verzoek heb gedaan om in het belang van de waarheidsvinding de meineedzaak terug te nemen opdat KLOPPENBORG alle te stellen

[a] Want KLOPPENBORG is de enige S.E. Fireworks werknemer waarvan vaststaat dat hij voorafgaande aan de ramp op het S.E. Fireworks terrein is geweest. Hij heeft daarover meermaals gelogen en hij kwam met een ongeloofwaardige verklaring voor zijn aanwezigheid op het terrein.

vragen zou moeten beantwoorden; daarbij heb ik zelfs de suggestie aan de OvJ gedaan om de zaak kort voor aanvang van het verhoor van KLOPPENBORG te seponeren, teneinde een maximaal (verrassingseffect)effect te bereiken. De OvJ heeft botweg geweigerd, verwijzend naar het belang van de meineedvervolging. … De OvJ heeft het belang van de waarheidsvinding naar de oorzaak van de ramp volledig ondergeschikt gemaakt aan het vervolgen van KLOPPENBORG voor meineed. En dan niet zomaar een meineed, nee een meineed betreffende zijn doen en laten op 13 mei 2000. Als er sprake is van meineed van KLOPPENBORG dan moet in het kader van de waarheidsvinding over 13 mei 2000 de vraag naar het waarom van die meineed toch duizend maal belangrijker zijn dan de paar uurtjes werk die KLOPPENBORG straks als straf moet doen. En de OvJ handelt zo in de wetenschap van alles wat er tegen KLOPPENBORG ligt. Ondanks alle berichten uit het Tolteam, ondanks al hetgeen is gerelateerd en ondanks mijn dringende verzoek heeft de OvJ aan KLOPPENBORG bescherming gegeven door hem een verschoningsrecht toe te kennen en hem dit – tot op de dag van heden[a] – te laten behouden. Dit optreden van de OvJ is ronduit onbegrijpelijk en dit optreden is ook ronduit verdacht. Waarom hoeft KLOPPENBORG niet te praten en waarom – zie hiervoor – wordt er niet opgenomen op een moment dat hij zijn hart zal hebben gelucht ??"[b]

2.7.4.2.6 Punt 4. 'Weerlegging': Mogelijkheid bedrijfsongeval

AG mr. WELSCHEN 'weerlegt' de aanwijzingen die de melders zien voor een bedrijfsongeval i.p.v. brandstichting door te verwijzen naar het afsluitend Pv van het project 'alibi's werknemers S.E. Fireworks', waaruit niet is gebleken van werkzaamheden op zaterdag bij S.E. Fireworks anders dan de aanwezigheid van KLOPPENBORG op het terrein.

Commentaar PvB: WELSCHEN gaat gewoon voorbij aan de argumentatie die de melders opvoeren voor de mogelijkheid van een bedrijfsongeval, zoals de plaats van het ontstaan van de brand, de getuigenis van getuige Van WIJK[c], het feit dat de alibi's van een aantal werknemers niet dicht zitten ondanks dat dit in het afsluitende Pv wél wordt gesteld en het ontbreken van een brandblusser op een foto genomen tijdens het bluswerk door de brandweer.[d] AG mr. WELSCHEN grijpt gewoon terug op de fictieve waarheid van het OM-dossier. Dit dossier is nu eenmaal compleet en correct volgens datzelfde OM. Dus hoeft AG mr. WELSCHEN de door de melders gesignaleerde tekortkomingen van het OM-dossier niet serieus te nemen, want die kunnen niet kloppen. Een cirkelredenering.

Commentaar mr. Plasman: mr. Plasman bevestigt dat de verklaringen van Willy PATER, zowel omtrent de getuigenis van VAN WIJK, als omtrent zijn alibi, door het OM te makkelijk

[a] 'Heden' is hier 25 januari 2003. In totaal heeft het Openbaar Ministerie het verschoningsrecht van KLOPPENBORG betreffende zijn aanwezigheid op het bedrijfsterrein van S.E. Fireworks meer dan twee jaar in stand gehouden. Op 10 oktober 2002 is KLOPPENBORG door de politierechter veroordeeld tot een taakstraf voor het plegen van meineed. Op 27 maart 2003 is KLOPPENBORG door het gerechtshof daarvan vrijgesproken, omdat, zo zei de advocaat-generaal, een slecht geheugen geen basis is voor een veroordeling voor meineed.
[b] Mr. Plasman doelt hier op de KLPD-opname van 28 april 2001 die gefaald zou hebben.
[c] Getuige VAN WIJK, een buurtbewoner die op ca. 150m van S.E. Fireworks woonde, en Willy PATER persoonlijk kent, legt een verklaring af waaruit kan blijken dat Willy PATER wél op het terrein van S.E. Fireworks is geweest, kort voor de ramp.
[d] Een ontbrekende brandblusser kan duiden op een poging een brand te blussen na een (bedrijfs)ongeval. Hier is niet naar geïnformeerd ondanks aandringen door Tolteam rechercheur PAALMAN.

als vaststaand worden aangenomen, zonder afdoende verificatie. Hetzelfde geldt voor het niet gebleken zijn van werk verricht bij S.E. Fireworks. Ook dat is niet afdoende onderzocht.

2.7.4.2.7 Punt 5.a. 'Weerlegging': Uitluisteren gesprek 'ramp-gsm

AG mr. WELSCHEN 'weerlegt' de beschuldiging van de melders inzake het te laat uitluisteren van het telefoongesprek van de ramp-gsm van 15u10m vanuit het rampgebied op de 112-band, met verwijzing naar het tijdsverschil van 2,49 minuten tussen KPN en de 112-KLPD registraties, waardoor het gesprek moeilijk was te vinden. Ook is de bewering dat het Pv van stemherkenning niet in het dossier zou zitten aantoonbaar onjuist, want twee Pv's d.d. 28.9.2001 van de stemherkenning van belster Anita LUNDING zitten gewoon in het dossier.

Commentaar PvB: Zoals bij andere antwoorden grijpt AG mr. WELSCHEN ook hier naar de argumentatie van het bestaande dossier. Blijkbaar vindt WELSCHEN het argument van 2min49sec tijdsverschil voldoende als verklaring om een cruciaal telefoongesprek niet te kunnen vinden op een 112-band, terwijl dit telefoongesprek van doorslaggevend belang was om de hoofdverdachte van brandstichting in het rampgebied te kunnen plaatsen. Deze verklaring is niet alleen ongeloofwaardig, maar ook nog eens niet geldig. PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN hebben immers meermaals gevraagd, in februari en maart 2001, om de 112-band uit te mogen luisteren, maar de Tolteamleiding hield dit steeds af met het argument dat het gesprek er niet op stond.
Verder hebben PAALMAN en De ROY niet beweerd dat het Pv van stemherkenning niet in het dossier zat. Zij signaleren alleen het belangrijke feit dat de stemherkenning pas in september 2001 plaatsvond. Zij hebben notabene zelf de stem van Anita LUNDING herkend en laten vastleggen vóórdat de door WELSCHEN aangehaalde Pv's werden opgesteld.
Tenslotte is het zeer belangrijk dat PAALMAN en De ROY de druk op het OM tussen maart 2001 en september 2001 steeds verder opvoerden[309], waardoor het (voor DE VRIES ontlastende) KUKLER-Pv weer boven water kwam[a] en het onmogelijk werd voor de Zaaksofficier STAM om vol te houden dat de gsm een bewijsmiddel was tegen DE VRIES.

2.7.4.2.8 Punt 5.b. Achterhouden Pv door OvJ STAM

AG mr. WELSCHEN 'weerlegt' de beschuldiging van de melders inzake het achterhouden door officier van Justitie STAM van het ontlastende Telecom-Pv, dat op 26 april 2001 was opgesteld door misdaadanalist KUKLER, en pas door het OM aan het strafdossier is toegevoegd in september 2001. WELSCHEN doet dit door er op te wijzen dat officier van justitie STAM al op 19 maart 2001 in een gesprek met de rechter-commissaris aangeeft dat DE VRIES deze gsm op de rampdag niet in het bezit heeft gehad en dus vanaf die datum de gsm als bewijsmiddel heeft laten vallen, in de plaats van in september 2001 zoals beide melders beweren. Ook verwijst WELSCHEN o.a. naar de behandeling van het appel tegen 1e verlenging gevangenhouding op 21.3.2001 en de vordering 2e verlenging op 4.4.2001, waar OvJ STAM in beide gevallen de gsm niet meer noemt als bewijsmiddel. WELSCHEN concludeert dat de gsm vanaf 20 maart niet meer is genoemd als ernstig bezwaar om DE VRIES in hechtenis te houden en dat de suggestie dat OvJ STAM het KUKLER-Pv in een la heeft gehouden apert onjuist is.

[a] Dit Telecom Pv, geschreven door misdaadanalist Kukler, bevatte ontlastende gegevens voor A. de VRIES, en was bij inspecteur KAMPERMAN in een la verdwenen en bij KUKLER van zijn netwerkfolder verdwenen.

Commentaar PvB: WELSCHEN laat alle passages weg van ná 19 maart 2001 waarin officier van justitie STAM de ramp-gsm wél opvoert als bewijsmiddel, zelfs tot in oktober 2001 (!)

PROCES-VERBAAL M.B.T GSM ONDERZOEK

Op vrijdag 5 oktober 2001 werd gehoord bovengenoemde getuige:

Johanna Gezina Anita **Lunding**
Geboren te Enschede op 14 mei 1969
Wonende te Enschede op het adres Dennenweg 117.
Zij heeft de bandopname afgeluisterd van 13 mei 2000 te 15.08. Zij herkende de op deze bandopname hoorbare vrouwenstem als haar eigen stem.

Het staat vooralsnog niet vast wie de GSM met het nummer **0620279987** op 13 mei 2000 in zijn of haar bezit had.

Waarvan door ons verbalisanten, respectievelijk op ambtsbelofte en ambtseed is opgemaakt, dit proces-verbaal dat wij sloten en tekenden te Enschede op 18 oktober 2001.

Figuur 174: Fragmenten uit Tolteam proces-verbaal 18.10.2001, lengte 10 blz. Zelfs na geforceerde toevoeging ontlastend Telecom Pv en stemherkenning door vijftal collega's, kan OvJ STAM opvoeren dat bezit gsm onbekend, dus mogelijk DE VRIES.

AG mr. WELSCHEN gaat ook niet in op het verzoek tot antidateren van het Pv. Een verzoek dat door opsteller KUKLER wordt geweigerd. WELSCHEN doet het voorkomen of alles een natuurlijk proces is gelopen terwijl PAALMAN en De ROY:

- Eerst geen Pv mochten opstellen over de onwaarschijnlijkheid dat DE VRIES in het bezit was van de Ramp-gsm ten tijde van de ramp.
- Daarna misdaadanalist KUKLER hebben gevraagd naar teamchef KAMPERMAN te gaan, waardoor KUKLER van KAMPERMAN de opdracht kreeg het telecom-Pv op te stellen over de gsm die door het OM nog steeds aan DE VRIES werd toegeschreven.
- Dit Telecom-Pv vervolgens niet toegevoegd mocht worden aan het strafdossier.
- Melders hemel en aarde hebben moeten bewegen om het KUKLER Pv weer boven water te krijgen en vervolgens toegevoegd te krijgen aan het dossier.

Commentaar mr. Plasman (citaten):
“Al hetgeen door de advocaat-generaal wordt aangevoerd kan duiden op een zeer geraffineerde wijze van omgaan met de gsm-wetenschap. …
De mededeling aan de RC is, zoals het hier wordt gesteld, zonder betekenis indien niet tevens duidelijk wordt wat de RC met die mededeling heeft gedaan; in ieder geval heeft de RC geen enkele bemoeienis met de vraag of de voorlopige hechtenis moet voortduren. Het voortgangs-pv van 20 maart 2001 komt niet veel betekenis toe, nu het daar gaat om opgespoorde getuigen en bovendien wordt vermeld dat er niemand is getraceerd die verklaard heeft het gsm-toestel in bezit te hebben gehad. … Bovendien wordt melding gemaakt van verder onderzoek naar de gsm.
Wat niet in dit PV is gerelateerd is van meer belang, namelijk de telefonische mededeling die wel aan de RC is gedaan en die in één keer het hele gsm-verhaal bij DE VRIES zou wegtrekken. Niet kan gesteld worden – zoals de advocaat-generaal wel stelt – dat de OvJ

hier de rechtbank op de hoogte stelt van het nieuwe en uitermate ontlastende feit dat het OM het gsm-verhaal laat vallen.
Op 21 maart 2001 noemt de raadkamer-AG het gsm verhaal niet meer letterlijk. Ook hier wordt niet klip en klaar gesteld dat het gsm-verhaal uit de wereld is. Wat wel wordt gesteld is dat DE VRIES op 13 mei 2000 in de buurt van het rampgebied is geweest. Indien deze mededeling niet refereert aan het al eerder bestaande gsm-verhaal, op welke van de in het PV van de juridisch medewerker gerelateerde omstandigheden/aanwijzingen is deze mededeling dan wel gebaseerd ? Waaruit blijkt op 21 maart 2001 in raadkamer Hof dat DE VRIES in de buurt van het rampgebied was op 13 mei 2000 ?
Zelfs in de raadkamer van 04/04/01 wordt slechts gesproken over aanvullende bewijsmiddelen; ook hier wordt niet de gsm teruggenomen als zijnde ontkracht. Het verhaal blijft impliciet aanwezig.
De advocaat-generaal gaat opvallend genoeg in het geheel niet in op het betoog van de heren PAALMAN en de Roy van ZUYDEWIJN dat zij zijn tegengehouden door KAMPERMAN om hun voor DE VRIES ontlastende bevindingen eind februari/begin maart in een PV vast te leggen. … Mede daardoor kon het gsm-verhaal op 7/03/2001 nog in volle omvang volgehouden worden. Er is manipulatief met het gsm-verhaal omgegaan."

2.7.4.2.9 Punt 6. Aanzetten getuige SMIT tot bepaalde verklaring

AG mr. WELSCHEN 'weerlegt' de claims dat getuige ROY SMIT onder druk anders zou zijn gaan verklaren en dat teamleider MIJWAART interviewer ROOK zou hebben geïnstrueerd om SMIT te laten verklaren dat DE VRIES later op het Rutbeek kwam. WELSCHEN wijst daarbij op de ontkenning van MIJWAART en een verklaring van ROOK die stelt wel sturing te hebben gehad maar geen opdrachten om bij het verhoor anders te laten verklaren. Ook wijst WELSCHEN op de verklaring van SMIT bij de rechter-commissaris dat hij niet door de politie onder druk is gezet. WELSCHEN concludeert op basis daarvan dat de kritiek van beide melders zeer ongeloofwaardig is.

Commentaar PvB:
Advocaat-generaal stelt wel erg gemakkelijk dat de kritiek van beide melders zeer ongeloofwaardig is. Een ontkenning van de dader (MIJWAART) heeft geen enkele waarde gelet op het adagio van inspecteur MIJWAART: *"Als politieman heb je altijd gelijk. Je schrijft op wat je nodig hebt, je tekent het op ambtseed en klaar is Kees. Geen verdachte die daar iets tegen begint!"*[310] Een precieze reconstructie van de gang van zaken rond de verklaringen van SMIT volgt zo nodig.

Commentaar mr. Plasman (citaat):
"De elementen opdracht geven en dwingen komen in het relaas van de heer PAALMAN niet voor. (Interviewer) Rook heeft wel sturing gehad en "laten zeggen" komt meer in de richting van sturing dan van "opdracht geven". Roy Smit verklaart bij de RC dat hij niet onder druk is gezet door de politie; daarover heeft de heer PAALMAN het niet, de heer PAALMAN noemt "laten zeggen" en dat ligt dichter bij influisteren, voorzeggen, manipuleren. En dat is waarover Roy Smit bij de RC wél verklaart."

2.7.4.2.10 Punt 6. Aanvullende info inzake verklaringen getuige ROY SMIT

AG mr. WELSCHEN vult per brief van 15 januari 2003 de 'weerlegging' van punt 6. van het Mei-memo nog aan. Hij probeert PAALMAN in diskrediet te brengen door te stellen dat PAALMAN beweert dat MIJWAART getuige SMIT zelf onder druk gezet zou hebben, wat volgens WELSCHEN niet kan. Ook wijst hij op een foutieve datum (21 januari moet zijn 31 januari 2001 zijn) voor de beide verklaringen van SMIT. In de eerste verklaring stelt SMIT dat DE VRIES tussen 14u30 en 15u15 op het Rutbeek arriveerde. Deze verklaring zou ontlastend zijn voor DE VRIES. In de tweede verklaring stelt SMIT dat DE VRIES tussen de eerste en de tweede knal aan kwam op het Rutbeek,[a] een voor DE VRIES belastende verklaring.[b] WELSCHEN stelt dat SMIT 22 maal is verhoord en dat hij in zijn latere verklaringen bij de voor DE VRIES belastende tweede verklaring is gebleven. Tenslotte is SMIT weliswaar vervolgd voor meineed, maar op 15 januari 2003[c] daarvan vrijgesproken wegens ontbreken van opzet door de persoonlijkheidsstructuur van verdachte SMIT.

Commentaar PvB:
Idem voorgaand commentaar. Een precieze reconstructie van de gang van zaken rond de verklaringen van SMIT kan zo nodig worden opgesteld aan de hand van de verklaringen van PAALMAN en de verklaringen van SMIT.

Commentaar mr. Plasman (citaat):
Betreffende Roy Smit is er sprake van een woordspelletje: MIJWAART kan Smit wel degelijk hebben aangezet en wel middels Cor Rook (vgl. "doen plegen").
Het gestelde m.b.t. de persoonlijkheidsstructuur van Smit is des te meer reden dat hij zich kán laten influisteren.

2.7.4.2.11 Punt 7. Verkeerde voorstelling verklaringen millenniumnacht

AG mr. WELSCHEN 'weerlegt' de beschuldiging als zou het OM de verklaringen over de millenniumnacht[d] verkeerd hebben voorgesteld ter terechtzitting. WELSCHEN probeert dat te doen door te stellen dat een aantal verklaringen over de millenniumnacht niet consistent waren en dat de getuigen vervolgens niet meer zeker waren over de juiste nacht waarin DE VRIES zijn uitlatingen zou hebben gedaan. Het OM is er toen maar van uitgegaan dat Bruinewoud zich een jaar heeft vergist en heeft 'de verklaringen' niet meer als bewijsmateriaal opgevoerd. WELSCHEN sluit af met de mededeling dat het feit dat de Bruinewoud-verklaring fout is en dat DE VRIES niet in de millenniumnacht maar pas ná de ramp deze uitlating heeft gedaan, dit DE VRIES niet vrij pleit.

---

[a] Het verschil in aankomsttijd maakt of DE VRIES ten tijde van het 1e telefoontje met de 'ramp-gsm' (om 15u10) wél of niet in het rampgebied kon zijn geweest, en of de gsm als bewijsmiddel tegen DE VRIES dus toen nog (jan/febr. 2001) geloofwaardig was.
[b] An sich is het arriveren door DE VRIES tussen beide knallen niet belastend, maar het is wél belastend door de contradictie met de verklaring van DE VRIES zelf dat hij al eerder op het Rutbeek was.
[c] Dit is de dag van het schrijven van de tweede brief van WELSCHEN aan DEELMAN in reactie op het Mei-memo.
[d] De millenniumnachtverklaring is de verklaring van getuige Bruinewoud dat verdachte DE VRIES tijdens de millenniumnacht over een bom bij S.E. Fireworks zou hebben gepraat, hetgeen belastend is. Anderen verklaarden dat dit niet kon omdat DE VRIES op die bewuste nacht elders was. Bruinewoud bleek zich te hebben vergist; DE VRIES had die uitlating gedaan met de jaarwisseling een jaar later, dus ná de ramp, hetgeen niet meer belastend is.

Commentaar PvB: Deze 'weerlegging' door AG mr. WELSCHEN is uiterst manipulatief geformuleerd. Er waren niet een aantal verklaringen die onderling strijdig waren; er was slechts één belastende verklaring (de millenniumverklaring van Bruinewoud) en er waren zeven andere verklaringen die in meer of mindere mate stelden dat DE VRIES deze uitlating niet in de millenniumnacht kon hebben gedaan, omdat DE VRIES elders was. Ook het bestempelen van de fout van Bruinewoud als een 'vergissing' is niet consistent met het feit dat het Openbaar Ministerie al een tenlastelegging had geformuleerd voor de vervolging van Bruinewoud voor het plegen van meineed juist vanwege deze millenniumverklaring. De slotopmerking van WELSCHEN dat het feit dat de millenniumverklaring niet juist is DE VRIES niet vrijpleit, is een advocaat-generaal onwaardig. Het gaat er juist om dat een bewijsmiddel onterecht is opgevoerd, althans door de rechtbank is opgenomen in het vonnis, zonder dat het OM actie heeft ondernomen om er voor te zorgen dat de rechtbank een juist beeld zou krijgen omtrent de waarde van dit bewijsmiddel. Hier is een woord voor: **MISLEIDING** van de rechterlijke macht. En niet alleen door OvJ STAM, maar ook door AG WELSCHEN.

2.7.4.2.12 Punt 7. Vindplaatsen ontlastende verklaringen millenniumnacht

AG mr. WELSCHEN vult per brief van 15 januari 2003 de 'weerlegging' van punt 7. van het Mei-memo nog aan. Hij noemt de vindplaatsen in het strafdossier van de zeven door PAALMAN genoemde ontlastende verklaringen (die staan tegenover de belastende verklaring van Bruinewoud). WELSCHEN wil hiermee aangeven dat deze verklaringen ook in het dossier zaten en de rechtbank daarvan dus kennis heeft kunnen nemen.

Commentaar PvB: De rechtbank heeft het nodig gevonden om de belastende verklaring van Bruinewoud, tweemaal afgelegd, beide keren op te nemen als bewijsmiddel tegen DE VRIES bij het vonnis van 15 jaar gevangenisstraf. De rechtbank vond dit dus een wettig en overtuigend bewijsmiddel. Het staat vast dat indien de rechtbank kennis had genomen van de zeven getuigenverklaringen die hiermee strijdig zijn, de rechtbank de millenniumverklaring nooit (twee maal!) als bewijs in het vonnis had opgenomen. Dus ook al zitten deze ontlastende verklaringen ergens in het omvangrijke strafdossier, zoals AG mr. WELSCHEN aangeeft, de rechtbank heeft ze blijkbaar niet opgemerkt. Dit betekent dat het Openbaar Ministerie het bewijsmiddel millenniumverklaring Bruinewoud gepresenteerd heeft op een wijze dat de rechtbank dacht dat dit bewijsmiddel nog overeind stond.[a] Dit klemt des te meer aangezien het Openbaar Ministerie twee maanden vóór het vonnis tegen DE VRIES al een strafprocedure tegen Bruinewoud was begonnen wegen meineed voor precies die belastende millenniumverklaring. Het OM wist namelijk al dat deze verklaring waarschijnlijk onjuist was. Daar had het OM de rechtbank expliciet op moeten wijzen. Door dat niet te doen heeft het OM misleiding van de rechterlijke macht gepleegd. En door zijn poging dit gedrag goed te praten (2003) en doordat zijn verklaring de basis vormde voor het rijksrecherche tegenscenario ter ontkrachting van de bevindingen van BIZ (2004) heeft AG mr. WELSCHEN zich ook schuldig gemaakt aan doelbewuste misleiding van de rechter en meegewerkt aan de doofpot van de rijksrecherche.

[a] In het dagboek van PAALMAN valt nog te lezen dat hij op dat moment vol verbazing aan commissaris Rik DE BOER vraagt hoe het in godsnaam mogelijk is dat die verklaring van Bruinewoud nog als bewijsmiddel in het dossier aanwezig is geweest. DE BOER haalt daar zijn schouders over op: *"Ja, dat weet ik ook niet Jan"*.

2.7.4.2.13 Punt 8. De Osloconfrontatie en fotoconfrontatie

AG mr. WELSCHEN noemt bij dit punt niet de klacht van PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN. Hij legt slechts uit dat zowel bij de Osloconfrontatie (op 20 maart 2001) als bij de fotoconfrontatie (op 20 juli 2001) de getuige LESSOW te kennen heeft gegeven DE VRIES niet te herkennen. Tevens zijn volgens WELSCHEN deze beide procedures volledig correct verlopen en als zodanig vastgelegd in het strafdossier op blz. X-734 e.v. en X-1085 (Osloconfrontatie) en op blz. X-986 e.v. Leuk is dat AG mr. WELSCHEN opmerkt dat bij de fotoconfrontatie aan getuige LESSOW 75 foto's zijn getoond van mannen met een profiel gelijkend op dat van de persoon op de compositietekening.

Commentaar PvB: Het Mei-memo nalezende blijkt dat PAALMAN en De ROY het over een fotoconfrontatie met *'getuigen van het 1e uur'* hebben. Dat is dus niet een van beide confrontaties met de getuige LESSOW. Zij meldt zich immers pas begin oktober 2000[a] voor het eerst bij het Tolteam. Ook blijken melders het te hebben over een fotoconfrontatie in oktober 2001 en niet in maart of in juli 2001. Gaat AG mr. WELSCHEN ervan uit dat als hij eerder een datum genoemd in het Mei-memo moest corrigeren[b], dat hij dan verder geen rekening meer hoeft te houden met overige genoemde data in het Mei-memo?

Wat is dan wél de klacht? Melders stellen in het Mei-memo (tekst plastisch weergegeven door PvB ter verduidelijking) dat met het wegvallen van de 'ramp-gsm' (pas in september 2001) het plaatsen van DE VRIES in het rampgebied in gevaar is en het Openbaar Ministerie daarom een andere truc verzint om DE VRIES in het rampgebied te kunnen houden. Deze getuigen van het eerste uur moeten, 1½ jaar na dato, DE VRIES herkennen van één foto. Dit wordt volgens de melders door het Openbaar Ministerie vervolgens opgevoerd in het dossier. Het gaat hier dus uitdrukkelijk niet om de confrontaties met getuige LESSOW, maar om foto-herkenningen door andere getuigen.[311]

AG mr. WELSCHEN gebruikt op dit punt dus niet ter zake doende argumenten en verspreidt pure mist in zijn 'weerlegging' die geen weerlegging is. En gelet op het feit dat hij de klacht van melders bij dit punt niet herhaalt, dit in tegenstelling tot bij de andere punten, heeft het er alle schijn van dat AG mr. WELSCHEN dit niet uit stommiteit doet, maar hier aan bewuste misleiding doet.

[a] Getuigen van het eerste uur zijn getuigen die bij de ramp van 13 mei 2000 in de buurt zijn geweest en als dusdanig door het Tolteam zijn gehoord. Getuige LESSOW meldde zich pas op 5 oktober 2000, n.a.v. een oproep in de pers, met de verklaring dat zij een man met een korte rode sportbroek had zien wegrennen van de plek van de ramp, nog voordat de ramp plaatsvond.
[b] Betrof een door WELSCHEN aangegeven correctie van de data van verhoor van getuige Roy Smit van 21 januari naar 31 januari 2001.

2.7.4.2.14 Slotbeschouwing advocaat generaal

Volgens WELSCHEN waren voorgaande acht punten de belangrijkste kritiekpunten van beide melders. Alle overige punten waren minder belangrijk, of zijn zo onduidelijk geformuleerd dat deze zich niet laten weerleggen.

Commentaar PvB: In zijn algemeenheid kan nog worden gesteld dat de 'weerlegging' door AG mr. WELSCHEN erg selectief is geweest. Hij heeft kennelijk alleen die punten van kritiek geciteerd waarvan hij dacht deze te kunnen weerleggen.[a] Het Mei-memo bevatte echter meer belangrijke punten van kritiek dan hetgeen door WELSCHEN is 'weerlegd'. Zo vestigt mr. Plasman in zijn commentaar de aandacht op het motief van oud-eigenaar SMALLENBROEK voor brandstichting. Zie hierna. Maar ook het gebrek aan onderzoek naar eigenaar PATER, het feit dat zijn alibi niet dicht zit (i.t.t. het Pv 'alibi's' uit het onderzoek), het feit dat KLOPPENBORG niet alle voor de hand liggende vragen zijn gesteld, terwijl de leiding van het onderzoek bij hoog en bij laag bezweert dat KLOPPENBORG is 'uitgerechercheerd'. De CIE info tegen KLOPPENBORG en de uitlating dat hij vermoord zou worden als hij zou gaan verklaren.[b] Ook gaat WELSCHEN nauwelijks in op de verwikkelingen rond het achtergehouden telecom-Pv van misdaadanalist KUKLER. Dan is er nog sprake van een verdwenen brandblusser, tegenstrijdigheden rond de rode sportbroek en een hele reeks onderzoeksuggesties die worden gedaan.

2.7.4.2.15 Overig commentaar mr. Plasman: SMALLENBROEK

Mr. Plasman schrijft nog dat in de brief van advocaat-generaal WELSCHEN ook opvalt, op welke punten hij niet ingaat, en dan springt daar met name het punt betreffende de oud-eigenaar H. SMALLENBROEK in het oog.
Indien er namelijk sprake is van opzettelijke brandstichting (hetgeen het geval is volgens de visie van het OM) dan is uiteraard een prominent punt het motief voor de brandstichting. Het enige duidelijke motief dat tot dan toe uit het onderzoek naar voren is gekomen ligt bij oud-eigenaar H. SMALLENBROEK. Dat dit motief in zijn volle omvang alsnog duidelijk is geworden is niet het gevolg van rechercheren door het Tolteam maar is door optreden van de verdediging op tafel gekomen.

Toelichting (mr. Plasman, bewerkt PvB)

Oud-eigenaar van S.E. Fireworks BV, Harm SMALLENBROEK, is gedurende meer dan een jaar – buiten de nieuwe eigenaren van S.E. Fireworks v.o.f. (BAKKER/PATER) om – in onderhandeling geweest met de gemeente Enschede over onteigening van de grond waarop het bedrijf is gevestigd en opstallen. Dit in het kader van de voorgenomen verplaatsing van het bedrijf naar het Euregiopark. Zonder thans exact te kunnen zijn m.b.t. de bedragen kan gesteld worden dat de gemeente Enschede aan SMALLENBROEK een bedrag bood – in guldens - van 1.2 miljoen bij lege oplevering en 0.9 miljoen indien BAKKER en PATER er nog

[a] Hetgeen overigens niet is gelukt blijkens het eveneens weergegeven commentaar van PvB en van mr. Plasman op de 'weerlegging' van WELSCHEN.
[b] Na drie jaar review is steller (PvB) tot de slotsom gekomen dat KLOPPENBORG deze uitlating niet zomaar heeft gedaan, maar dat er een goede reden voor is. Deze wordt elders uiteengezet in de door steller op basis van de review geformuleerde nieuwe onderzoekshypothesen. <H.7.2.4>.

zouden zitten. In het laatste geval zou het verschil ad Hfl. 0.3 miljoen naar BAKKER en PATER gaan.
SMALLENBROEK eiste echter een bedrag van 1.2 miljoen met BAKKER en PATER er nog in. Kortom een verschil tussen vraag en aanbod van 0.3 miljoen. SMALLENBROEK heeft als getuige ter zitting onder ede verklaard dat (let op: na bijna 1.5 jaar onderhandelen) op 13 mei 2000 de zaak al beklonken was, hij had zijn zin gekregen, op maandag 15 mei 2000 zou de overeenkomst getekend worden. Met deze verklaring heeft SMALLENBROEK de werkelijke stand van zaken – die precies het tegendeel was – willen verhullen; vraag is waarom.
De betreffende gemeenteambtenaar heeft namelijk als getuige verklaard dat hij op vrijdag 12 mei 2000 (!) aan de zaakwaarnemer van SMALLENBROEK heeft laten weten dat de gemeente op maandag 15 mei 2000 definitief zou beslissen en dat hij daarbij heeft laten weten dat de beslissing negatief voor SMALLENBROEK zou zijn.

De betreffende zaakwaarnemer heeft op die vrijdag 12 mei 2000 contact gehad met SMALLENBROEK. Vastgesteld moet dan ook worden dat SMALLENBROEK op vrijdag 12 mei 2000, na zeer lang touwtrekken, heeft vernomen dat de aanwezigheid van BAKKER en PATER hem definitief 300.000 gulden ging kosten.
Ook kan worden aangenomen dat een “ongelukje” op 13 mei 2000 met daarbij bv een attenderen van de brandweer en omwonenden op de aanwezigheid van 160 ton evenementenvuurwerk in een woonwijk zou hebben geleid tot een zeer snelle sluiting van het bedrijf en exit van BAKKER en PATER. Ook op dit punt is nauwelijks onderzoek van enige betekenis gedaan. Bedoelde mededeling van de gemeenteambtenaar is uitsluitend door toedoen van de verdediging achterhaald.”

Concluderend kan worden gesteld dat zowel de officier van justitie mr. STAM, als de advocaat generaal mr. WELSCHEN kennelijk niet geïnteresseerd waren in het vinden van de waarheid, d.w.z. de feiten die zich op de rampdag hebben voorgedaan.

Naschrift PvB: Met de wetenschap van nu (januari 2019) met het gehele reviewrapport (1403 blz.) op een rij, kan hierover (zeer in het kort)[a] het volgende worden geconcludeerd:

- SMALLENBROEK zat ten tijde van de ramp op Malta (niet volledig uitgerechercheerd, maar voldoende zeker).
- SMALLENBROEK was door de nieuwe eigenaren van S.E. Fireworks via een kansrijke (!) bodemprocedure aangeklaagd wegens contractbreuk en sabotage van het bedrijf. Dit zou hem veel geld gaan kosten.
- SMALLENBROEK kreeg op de dag voor de ramp van de gemeente te horen dat hij 3 ton minder kreeg voor zijn grond door de aanwezigheid van het bedrijf op zijn grond.
- SMALLENBROEK heeft met zijn bedrijf, uit de periode voor de overname, een historie van onregelmatigheden, oplichting van de belasting en illegale praktijken. Sommigen daarvan werden gedoogd door de gemeente Enschede.

Dit levert een motief voor opdrachtgeven tot brandstichting.

[a] Voor meer informatie betreffende het motief van oud-eigenaar Smallenbroek voor opdrachtgeven tot brandstichting, alsmede de gebreken aan het onderzoek op dit punt, zie <H.2.1.7>.

2.7.5 Regiezitting gerechtshof (24.1.2003)

De regiezitting van het gerechtshof Arnhem, die plaatsvond op 24 januari 2003, betreffende het hoger beroep in de strafzaken tegen DE VRIES, BAKKER en PATER, is van zeer groot belang voor een goed begrip van de handelwijze van het Openbaar Ministerie in de strafvervolging van de Vuurwerkramp. Dit belang ligt in de volgende zaken:

1. Allereerst is het lekken van het Mei-Memo naar de pers zowel voor het Openbaar Ministerie, als voor de in opdracht van het OM handelende korpschef, hét motief geweest voor ontslag van beide melders uit het politiekorps Twente. Dit lek gaf de korpsleiding en het OM een stok om de beide melders 'kalt te stellen'.
2. Wellicht nog belangrijker is het feit dat door de handelwijze van het Openbaar Ministerie rond deze regiezitting duidelijk wordt dat het Openbaar Ministerie de rechtelijke macht had willen misleiden door belangrijke kritiekpunten (Mei-memo en Verslag verrichtingen & Bevindingen van melders) weg te houden van het Hof.

Vanwege dit grote belang van de regiezitting worden hier alle beschikbare documenten[a] die relevant zijn voor het begrijpen van wat er is voorgevallen op deze regiezitting op chronologische volgorde en in detail besproken.

2.7.5.1 *Het Mei-memo (27.05.2002)*

Op 27 mei 2002 schreven beide melders, PAALMAN en De Roy van ZUYDEWIJN hun zogeheten Mei-memo; een interne en persoonlijke notitie voor de nieuw aangetreden korpschef DEELMAN, met daarin een overzicht van 13 blz. ernstige kritiek bij de gang van zaken binnen het strafrechtelijk onderzoek tegen André DE VRIES. Dit Mei-memo was emotioneel van toonzetting en niet bedoeld voor iemand anders dan de korpschef.

2.7.5.2 *Mei-memo naar AG mr. WELSCHEN (25.11.2002)*

Op 25 november 2002 om 14u10m faxt korpschef DEELMAN het Mei-memo van beide melders naar Advocaat-generaal mr. WELSCHEN met het verzoek om de kritiekpunten van commentaar te willen voorzien.[312] De AG zet hier vervolgens een aantal medewerkers op om tot een weerlegging van de kritiekpunten te komen.[313]

2.7.5.3 *Verslag van verrichtingen en bevindingen melders (29.11.2002)*

Op 29 november 2002 schreven beide melders een ambtsedig opgemaakt kort verslag van verrichtingen en bevindingen[b], met daarin een samenvatting van de kritiekpunten. Dit verslag was formeel van toonzetting en bedoeld om een rol te spelen in het hoger beroep van verdachte DE VRIES bij het gerechtshof Arnhem.[314]

[a] De volledige briefwisseling tussen de spelers op de regiezitting is nog niet in het bezit van steller, evenmin als het officiële verslag van de regiezitting.
[b] Zie hoofdstuk <H.2.7.3>, waarin dit ambtsedig verslag integraal is weergegeven.

2.7.5.4 *'Weerlegging' kritiek melders door AG mr. WELSCHEN (14 en 15.01.2003)*

Op 14 januari en 15 januari 2003 schrijft AG mr. WELSCHEN aan korpschef DEELMAN twee brieven van resp. 11 en 2 blz. lengte, waarin de AG stelt alle kritiekpunten van PAALMAN en De Roy van ZUYDEWIJN te hebben weerlegd. Bovendien noemt WELSCHEN beide melders slecht geïnformeerd en trekken zij volgens hem te snel conclusies

2.7.5.5 *Peters informeert AG WELSCHEN: geen actie (17.01.2003)*

Op 17 januari 2003 schrijft advocaat mr. J. Peters, de raadsman van beide melders, aan AG mr. WELSCHEN dat n.a.v. deze 'weerlegging' door AG mr. WELSCHEN van het Mei-memo, zijn beide cliënten (melders) afzien van toezending van het ambtsedig verslag van 29.11.2002 naar AG mr. WELSCHEN. Mr. Peters heeft beide melders kennelijk aangeraden om voorlopig géén eigenstandige actie te voeren: dus geen indiening van het verslag en geen eigen actie om als getuige door het Hof te worden gehoord. Mr. Peters schrijft wél aan de AG dat hij graag op de hoogte wil worden gehouden van de verzoeken (van de verdediging) tot het horen van getuigen. M.a.w. aan een oproeping als getuige zullen zijn cliënten meewerken.

2.7.5.6 *Plasman verzoekt Hof contra-expertise classificatie (17.01.2003)*

Eveneens op 17 januari schrijft advocaat mr. Plasman, van de verdediging van S.E. Fireworks eigenaar BAKKER, een verzoek aan het gerechtshof waarin hij de wens om nader onderzoek naar de classificatie van vuurwerk kenbaar maakt. Dit verzoek is als fax gedateerd 20 januari 2003 door mr. Plasman aan AG mr. WELSCHEN verstuurd. Lengte 16 blz.
Opmerkelijk in het document is de verwijzing naar de strafverzwarende overweging van het Openbaar Ministerie, door WELSCHEN verwoord als "Het niet willen inzien van de eigen schuld". In werkelijkheid is dit echter BAKKER's hardnekkige zoektocht naar de waarheid.

2.7.5.7 *Justitie lekt 'weerlegging' Mei-memo geschreven door AG WELSCHEN*

Rond 17 januari 2003 krijgt de advocaat van BAKKER, mr. Plasman, de beschikking over de door AG mr. WELSCHEN geschreven 'weerlegging' van het mei-memo van beide dissidente rechercheurs PAALMAN en De Roy van ZUYDEWIJN. Dit stuk is afkomstig uit een lek bij justitie.[315]

2.7.5.8 *Rappel Peters aan DEELMAN: Doe Verslag naar Hof! (22.01.2003)*

Op 22 januari 2003 om 11u05m stuurt advocaat mr. Peters namens zijn beide cliënten aan korpschef DEELMAN het *'Verslag van verrichtingen en bevindingen'* dat door cliënten is opgemaakt op 29 november 2002. Peters herinnert DEELMAN er aan dat cliënten dit verslag al eerder aan DEELMAN hebben gegeven en verzoekt DEELMAN dit verslag per omgaande te zenden aan AG mr. WELSCHEN, ter toevoeging van het verslag aan het procesdossier van de

Vuurwerkramp.[a] Aan de kopie fax is te zien dat mr. Plasman dit document op 23 jan 2017 om 16u15m[b] in zijn bezit heeft.[316]

2.7.5.9 *WELSCHEN wijst Plasman's getuigen en onderzoek af (22.01.2003)*

Op 22 januari 2003 om 16u35m antwoordt AG mr. WELSCHEN per fax op de brief van advocaat mr. Plasman, die was gedateerd 17 januari (inhoudende een opgave voor de regiezitting).
Inhoud is een afwijzing door het Openbaar Ministerie van alle door mr. Plasman verzochte getuigen/deskundigen (o.a. Vos, CAMP, P. en A. DE VRIES, PATER (3x), DE JONG (2x) Bies, Sanders, v.d. Wijk, Bruinewoud, Wagenvoort, PAALMAN, De Roy van ZUYDEWIJN).

Met betrekking tot het verzoek van Plasman om ook PAALMAN en De Roy van ZUYDEWIJN als getuigen te horen, merkt AG mr. WELSCHEN op dat de kritiek van beide melders op misverstanden berust en dat hij (WELSCHEN) de kritiek heeft kunnen weerleggen per brief aan de korpschef. Naar aanleiding van zijn weerlegging zegt WELSCHEN dat beide melders nu hebben afgezien van zelfstandige actie (indiening verslag 29.11.2002) en hij voegt als bewijs in bijlage de brief van Peters toe van 17 januari 2003.[c]

Conclusie die getrokken kan worden uit de afwijzing van alle getuigen is dat voor het OM niet de waarheidsvinding van de ramp voorop staat. Slechts de veroordeling van BAKKER op basis van het door het Openbaar Ministerie daartoe gecreëerde bewijs is van belang. Waarheidsvinding leidt alleen maar af van de kern van het OM-betoog: escalatie-van-de-ramp door 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk. Deze redenatie van AG WELSCHEN (PvB: geen waarheidsvinding maar veroordeling) komt duidelijk naar voren uit de door het OM gebezigde argumentatie bij de afwijzing van de verschillende getuigen waarom Plasman had gevraagd. Ook maakt AG mr. WELSCHEN hierbij gebruik van cirkelredeneringen.[317]

2.7.5.10 *Plasman vraagt Peters: Zien melders idd af van actie? (23.01.2003)*

Op 23 januari 2003 om 15u46m stuurt advocaat mr. Plasman (BAKKER) een eerste fax aan advocaat mr. Peters (PAALMAN en De Roy van ZUYDEWIJN). Plasman informeert Peters dat hij het Hof heeft gevraagd beide melders op te roepen als getuigen en hij deelt Peters mee dat AG mr. WELSCHEN dit verzoek inmiddels heeft afgewezen. Volgens WELSCHEN berust de kritiek van melders op een misverstand, heeft hij (WELSCHEN) alles kunnen weerleggen en hebben beide rechercheurs daarom ook van zelfstandige actie afgezien.
Plasman vraagt aan Peters om bevestiging van de mededeling van WELSCHEN dat de beide cliënten van mr. Peters afzien van zelfstandige actie. Plasman vraagt aan Peters ook om

[a] Toen korpschef DEELMAN het Pv van verrichtingen en bevindingen van 29.11.2002 voor de eerste keer kreeg van PAALMAN en De ROY, weigerde DEELMAN dit door te sturen naar WELSCHEN. Dit betekent dat AG WELSCHEN het Verslag van 29.11.2002 pas op 23.01.2003 in handen kreeg.
[b] In de fax van mr. Peters aan mr. Plasman van 23 januari 2003, waarbij Peters in bijlage het verslag van 29 november 2002 aan mr. Plasman stuurt, staat een tijdstip van 16u15m in de header van de fax. Dit is hoogstwaarschijnlijk een tijdsverschil van 3 minuten tussen de instellingen van de faxapparaten op de kantoren van Plasman en Peters.
[c] Deze informatie is op dat moment achterhaald vanwege de brief die ochtend van mr. Peters aan korpschef DEELMAN. Maar het is natuurlijk goed mogelijk dat DEELMAN de sommatie van mr. Peters nog niet heeft uitgevoerd, waardoor WELSCHEN inderdaad denkt dat beide melders afzien van verdere actie.

afschrift van Mei-memo (overzicht van kritiekpunten). Hij vraagt niet naar de 'weerlegging' van WELSCHEN.

2.7.5.11 *Peters aan Plasman: cliënten zetten actie door; rappel DEELMAN (23.01.2003)*

Op 23 januari 2003 om 16u18m stuurt Advocaat mr. Peters in antwoord aan mr. Plasman een uitleg over het door AG mr. WELSCHEN gestelde (PvB: over zijn 'weerlegging' en afzien van actie door melders) in zijn brief aan Plasman. Peters legt uit dat zijn cliënten nimmer definitief hebben afgezien van actie, maar dat zij zich moesten beraden. Cliënten hebben inmiddels besloten om alsnog over te gaan tot inzending van hun verslag van 29 november 2002, hetgeen is geschied aan DEELMAN de dag tevoren op 22 januari 2003[a], met het verzoek aan DEELMAN om dit verslag meteen over te maken aan AG mr. WELSCHEN in het kader van een zuivere procesvoering. In de bijlage van de brief van mr. Peters aan mr. Plasman zit het verslag van 29 november 2002.

2.7.5.12 *De regiezitting (24.01.2003)*

De regiezitting neemt een aanvang en de advocaat van BAKKER, mr. Plasman vraagt het woord.[318] Hij overhandigt aan het Hof zowel het 'Verslag van verrichtingen en bevindingen' van beide melders, dat hij de middag tevoren van mr. Peters heeft toegezonden gekregen, als het door hem geschreven commentaar op de 'weerlegging' van het Mei-memo geschreven door AG mr. WELSCHEN.

Het Hof, het Openbaar Ministerie en de vertegenwoordigers van de korpsleiding zijn totaal verrast dat mr. Plasman met het Pv van Verrichtingen en Bevindingen (29.11.2002) komt alsmede met het antwoord van mr. Plasman op het weerwoord van AG WELSCHEN op het Mei-Memo. Het Hof schorst daarop onmiddellijk de zitting voor beraad. Bij hervatting van de zitting geeft het Hof vervolgens opdracht aan AG mr. WELSCHEN om een aantal ontbrekende stukken toe te voegen (zowel het Mei-memo als de 'weerlegging' door AG mr. WELSCHEN van 14 en 15 januari). Op 27 januari kreeg de advocatuur het Mei-memo pas formeel in zijn bezit via het procesdossier.

[Wie of wanneer een of meerdere van de bij de regiezitting aanwezige partijen: het Hof, de ambtelijke ondersteuning, de AG, mr. Peters, mr. Plasman, mr. Meijer en mr. Moskowicz dit Mei-memo hebben gelekt naar de pers is niet duidelijk. Van de aanwezigen had advocaat mr. Moskowicz een belangrijk motief om dit Mei-memo te verspreiden aan de pers. Dit blijkt uit het hierna weergegeven artikel in het Algemeen Dagblad. Ook advocaat mr. G. Meijer (verdediging S.E. Fireworksdirecteur PATER) had een motief als bron, hij diende immers later ook een klacht wegens meineed in tegen melder PAALMAN.
Gelet op de subjectieve woordkeuze is het minder waarschijnlijk dat advocaat Peters dit Mei-memo heeft gelekt, hij zou zijn cliënten daar mee beschadigen. Dan zou Peters er eerder voor gekozen hebben om het Verslag van 29.11.2002 te lekken.

[a] Men dient zich te realiseren dat dit een rappel is aan DEELMAN. PAALMAN en De Roy van ZUYDEWIJN hadden immers al eerder dit verslag van verrichtingen en bevindingen aan DEELMAN aangereikt t.b.v. een eerlijke rechtsgang, zoals is vermeld in het verslag zelf van 29.11.2002. Op advies van hun raadsman mr. Peters vinden zij het nodig om DEELMAN formeel via een advocaat op te dragen dit verslag aan AG mr. WELSCHEN over te maken.

Mogelijk had ook AG mr. WELSCHEN ook een motief, gelet op het taalgebruik van de melders in het Mei-memo kon WELSCHEN uit zijn op beschadiging van de melders, en tevens oogt de door hem (WELSCHEN) gefabriceerde 'weerlegging' aan de oppervlakte goed.]

Het verslag zelf van de regiezitting staat niet ter beschikking van de steller (PvB), maar er zijn een aantal documenten die verwijzen naar, of betrekking hebben op, de inhoud van deze regiezitting. Deze komen hierna aan bod.

2.7.5.13 *Algemeen Dagblad: Bom onder proces en beerput open (25.01.2003)*

Op 25 januari 2003, de dag na de zitting, publiceert het Algemeen Dagblad een artikel met de titel *'Bom onder het proces in Enschede'*. Het artikel gaat over het door twee Tolteamrechercheurs opgestelde Mei-memo dat blijkens het artikel in het bezit is van de krant. Het Mei-memo wordt omschreven als een geheimgehouden document dat een opsomming bevat van ontlastende feiten voor de van brandstichting verdachte DE VRIES, die volgens de beide rechercheurs met opzet buiten het strafdossier zijn gehouden. Het document bevat de ernstige beschuldiging dat de tot 15 jaar celstraf veroordeelde André DE VRIES erin is geluisd door het Tolteam en het Openbaar Ministerie (OM) in Almelo.

Strafpleiter Abraham Moszkowicz, die DE VRIES verdedigt, is verbijsterd. Hij wil dat de rechercheurs op de zitting als getuigen worden gehoord. Het rechercheduo blijkt al sinds mei vorig jaar bezig deze ontlastende feiten aan het strafdossier toe te voegen. ,,Al die tijd zijn ze tegengewerkt door de leiding van het eigen politieteam'', zegt hun advocaat J. Peters. Advocaat-generaal A. WELSCHEN van het OM noemt het `niet nodig' dat het Hof de twee rechercheurs over het politieonderzoek laat getuigen. Het zijn volgens de AG geen klokkenluiders. De rechercheurs hebben zich laten beïnvloeden door BAKKER'', stelt WELSCHEN. Volgens de leiding van het `Tolteam', gisteren aanwezig op een zitting over de zaak, is er sprake van rancune bij de beide rechercheurs, omdat zij niet kunnen verkroppen dat ze het bij het verkeerde eind hebben. Ze willen liever niet dat het tweetal wordt opgeroepen `omdat dat voor hun carrière negatieve gevolgen kan hebben.

2.7.5.14 *Brief advocaat mr. Plasman aan advocaat mr. Peters (25.01.2003)*

Lengte 19 blz. mr. Plasman stelt vast dat raadslieden hebben kunnen constateren dat het Mei-memo (27.5.2002) en Verslag verrichtingen & bevindingen (29.11.2002) door voorzitter Hof aan de strafdossiers van de Vuurwerkramp zijn toegevoegd.
Plasman voegt in de bijlage van zijn brief aan Peters zijn commentaar toe op de 'weerlegging' geschreven door WELSCHEN. In totaal zijn dit 7 blz. commentaar van Plasman zelf plus de 11 blz. 'weerlegging' van WELSCHEN (incl. bijlagen). Plasman stelt voor dat beide advocaten verder handelen in gemeenschappelijk belang.

2.7.5.15 *Brief van mr. Plasman aan justitieminister DONNER (28.1.2003)*

Alle verzoeken van de verdediging, zowel het verzoek om een contraexpertise als alle door de verdediging gevraagde getuigen werden afgewezen. De manoeuvre van het Openbaar Ministerie om de informatie van beide melders over misstanden uit het strafdossier te houden werd doodgezwegen in de officiële stukken van Hof (verslag regiezitting) en OM. Ook werden beide melders op onheuse wijze gediscrediteerd middels het zogeheten

'weerwoord' van AG WELSCHEN. In die situatie vastgezet, rest advocaat mr. Plasman niets anders meer dan de zeer ongebruikelijke stap te nemen om minister DONNER rechtstreeks aan te schrijven en om een Rijksrechercheonderzoek te vragen. Dit vertrouwen van mr. Plasman in de rijksrecherche blijkt achteraf misplaatst, maar dit verzoek van mr. Plasman is op zo'n moment de enige procedureel juiste oplossing in het geval het Openbaar Ministerie zo ernstig de fout in gaat.[a]

30-JAN-2003 13:12 VAN:PLASMAN CS ADVOCATEN +31205795768 TOT:0534366248 P.1

PLASMAN CS

ADVOCATEN

Mr J.P. Plasman
Mr U. Sarikaya
Mr M. Spruijt
Mr M.L.M. van der Voet
Mr R.D. Moerman
Mr drs V.A. Groeneveld
Mw. Mr C.H. Tuntinga

Het Ministerie van Justitie
t.a.v. de Minister van Justitie
de heer mr J.P.H. Donner
Postbus 20301
2500 EH 's Gravenhage

Amsterdam, 28 januari 2003
Betreft: strafrechtelijk onderzoek vuurwerkramp

Figuur 175: Briefhoofd fax van mr. Plasman aan minister DONNER, d.d. 30.01.2003. Hierin meldt mr. Plasman de mogelijke onregelmatigheden begaan door Tolteam en OM bij het strafrechtelijk onderzoek van de Vuurwerkramp

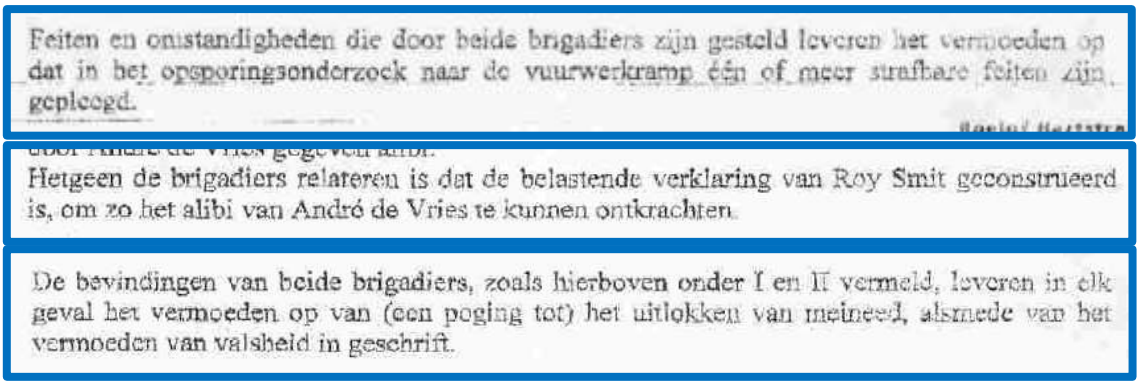

Feiten en omstandigheden die door beide brigadiers zijn gesteld leveren het vermoeden op dat in het opsporingsonderzoek naar de vuurwerkramp één of meer strafbare feiten zijn gepleegd.

door André de Vries gegeven alibi.

Hetgeen de brigadiers relateren is dat de belastende verklaring van Roy Smit geconstrueerd is, om zo het alibi van André de Vries te kunnen ontkrachten.

De bevindingen van beide brigadiers, zoals hierboven onder I en II vermeld, leveren in elk geval het vermoeden op van (een poging tot) het uitlokken van meineed, alsmede van het vermoeden van valsheid in geschrift.

[a] Website rijksrecherche: De rijksrecherche is een opsporingsdienst die direct onder het Openbaar Ministerie valt en waakt over de integriteit van de Nederlandse overheid. De rijksrecherche legt alleen verantwoording af aan de hoogste leiding van het Openbaar Ministerie. De regie over het instellen en uitvoeren van onderzoek staat op afstand van politieke en bestuurlijke belangen. PvB: Wat te doen bij misstanden gepleegd door het Openbaar Ministerie zelf? Antwoord: Dan is de rijksrecherche bij uitstek ongeschikt voor waarheidsvinding.

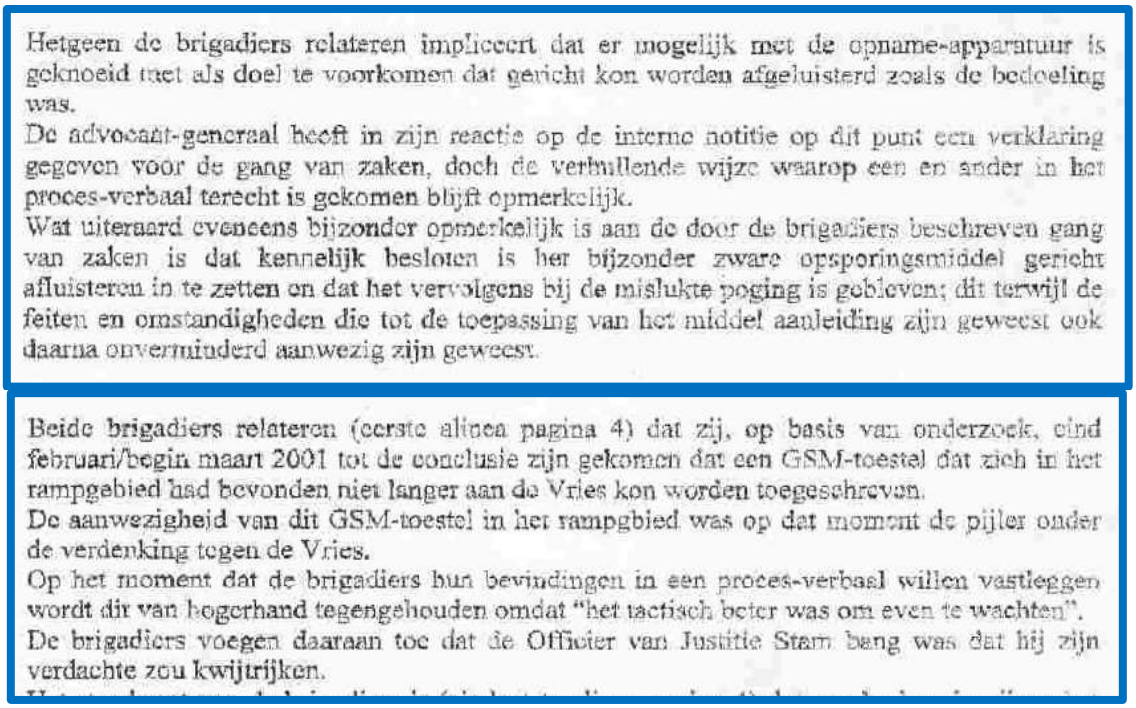

Hetgeen de brigadiers relateren impliceert dat er mogelijk met de opname-apparatuur is geknoeid met als doel te voorkomen dat gericht kon worden afgeluisterd zoals de bedoeling was.
De advocaat-generaal heeft in zijn reactie op de interne notitie op dit punt een verklaring gegeven voor de gang van zaken, doch de verhullende wijze waarop een en ander in het proces-verbaal terecht is gekomen blijft opmerkelijk.
Wat uiteraard eveneens bijzonder opmerkelijk is aan de door de brigadiers beschreven gang van zaken is dat kennelijk besloten is het bijzonder zware opsporingsmiddel gericht afluisteren in te zetten en dat het vervolgens bij de mislukte poging is gebleven; dit terwijl de feiten en omstandigheden die tot de toepassing van het middel aanleiding zijn geweest ook daarna onverminderd aanwezig zijn geweest.

Beide brigadiers relateren (eerste alinea pagina 4) dat zij, op basis van onderzoek, eind februari/begin maart 2001 tot de conclusie zijn gekomen dat een GSM-toestel dat zich in het rampgebied had bevonden niet langer aan de Vries kon worden toegeschreven.
De aanwezigheid van dit GSM-toestel in het rampgebied was op dat moment de pijler onder de verdenking tegen de Vries.
Op het moment dat de brigadiers hun bevindingen in een proces-verbaal willen vastleggen wordt dit van hogerhand tegengehouden omdat "het tactisch beter was om even te wachten".
De brigadiers voegen daaraan toe dat de Officier van Justitie Stam bang was dat hij zijn verdachte zou kwijtrijken.

Figuur 176: Fragmenten uit fax van mr. Plasman aan minister DONNER, d.d. 30.01.2003, met onregelmatigheden begaan door Tolteam en OM bij het strafrechtelijk onderzoek van de Vuurwerkramp

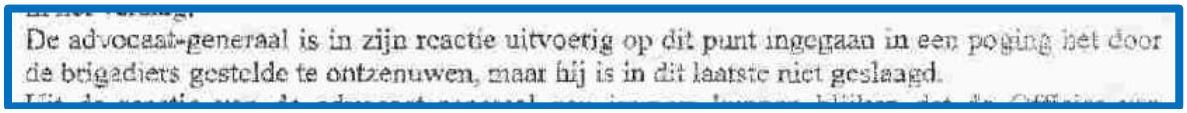

De advocaat-generaal is in zijn reactie uitvoerig op dit punt ingegaan in een poging het door de brigadiers gestelde te ontzenuwen, maar hij is in dit laatste niet geslaagd.

Figuur 177: fax van mr. Plasman aan minister DONNER, d.d. 30.01.2003, waarin tevens staat dat het OM er niet in is geslaagd de mogelijke misstanden te ontzenuwen.

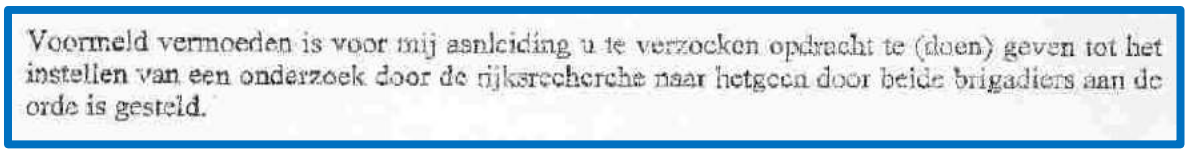

Voormeld vermoeden is voor mij aanleiding u te verzoeken opdracht te (doen) geven tot het instellen van een onderzoek door de rijksrecherche naar hetgeen door beide brigadiers aan de orde is gesteld.

Figuur 178: Fragment uit de fax van mr. Plasman aan minister DONNER, d.d. 30.01.2003, waarin het verzoek aan DONNER om een rijksrechercheonderzoek.

Ondanks de ongeschiktheid van de rijksrecherche is deze brief van advocaat Mr. Plasman uitzonderlijk te noemen en uiterst belangrijk in meerdere opzichten:

1. Vanwege de uitgebreidheid van de informatie die naar minister DONNER is gegaan: Mei-memo, Pv nov 2002, 'weerlegging' door AG én het commentaar van Plasman op deze 'weerlegging' van WELSCHEN.
2. Vanwege de poging van het OM (door AG mr. WELSCHEN) om voor de rechtsgang relevante kritiek op valse wijze te ontkrachten en buiten de strafprocedure te houden.

Deze brief aan minister DONNER bevatte in bijlagen:

1. De brief van 5 blz.: Weergave door Plasman van de klachten van PAALMAN
2. Bijlage A: Stukken door de AG ingebracht op 24 jan 2003, waaronder het Mei-memo en waarschijnlijk de 'weerlegging' van WELSCHEN(!), aangezien Plasman in zijn brief aan DONNER refereert aan de 'weerlegging' van de AG en Plasman daarbij verwijst naar zijn bijlage C.)

3. Bijlage B: Verslag van verrichtingen en bevindingen van 29 november 2002.
4. Bijlage C: Commentaar van Plasman op de 'weerlegging' van AG mr. WELSCHEN.

Belang van deze brief aan DONNER: dit is het enige signaal dat cruciale info over rechtsgang wordt onthouden aan dossier. Echter het door Plasman gevraagde Rijksrechercheonderzoek komt er voorlopig niet.
De inhoud van deze brief aan minister DONNER had de bom onder de strafvervolging moeten zijn. Echter in tussenarresten en in persverklaring komen zowel het Openbaar Ministerie als het gerechtshof en niet op terug.
Gelet op de inhoud van de brief is het zeer waarschijnlijk dat deze brief minister DONNER persoonlijk onder ogen is gekomen.[a]

BAKKER krijgt alleen de beide melders toegewezen als getuige. De getuigenis van melders is echter afleiding, want bleek alleen relevant in zaak van André DE VRIES. Zie tussenarresten Hof 7 febr. 2003, over toewijzing getuigen aan alle drie de zaken. Daardoor hoeft Hof noch OM te reageren op commentaarschrijven Plasman.

2.7.5.16 *Brief korpschef DEELMAN aan politiekorps (29.1.2003)*

Korpschef DEELMAN schrijft aan 'Alle medewerkers van de Regiopolitie Twente'[b] een, zoals hij zegt, persoonlijke brief inzake het Tolteam onderzoek. Daarin zegt DEELMAN dat hij aan PAALMAN en De Roy van ZUYDEWIJN ruimte heeft gegeven voor hun kritiek en dat door de politieleiding en het Openbaar Ministerie veel aandacht is besteed aan die kritiek. Nadat beide melders zich opnieuw, nu via de ACP-voorzitter en een advocaat, bij hem (DEELMAN) hadden gemeld, heeft hij AG mr. WELSCHEN er met distantie en minutieus naar laten kijken. Daarin zijn alle kritiekpunten van beide melders weerlegd. DEELMAN is dan ook overtuigd van de goede en zuivere uitvoering van het Tolteam onderzoek. Met de regiezitting van 24 januari 2003 kreeg het geheel een publicitaire wending waarmee de zaak nu op straat ligt. DEELMAN vraagt de Hoofdofficier van Justitie nu de rijksrecherche onderzoek te laten verrichten naar de aantijging van de melders over onjuiste druk op een getuige en een onjuist opgenomen verklaring[c], en daarnaast ook naar een mogelijk ongepast contact tussen beide melders en de verdachte BAKKER en zijn raadsman mr. Plasman. DEELMAN besluit zijn brief met de mededeling dat hij hoopt dat de (straf)zaak overeind blijft.

2.7.5.17 *Artikelen Tubantia (29.1.2003)*

In twee artikelen die verschijnen in de Twentse krant 'Tubantia' worden zowel het Mei-memo van beide melders als de 'weerlegging' daarvan door AG mr. WELSCHEN behandeld. Uit de tekst van de artikelen dringt de conclusie zich op dat de krant beide documenten ter inzage heeft gehad. De weergave van de inhoud van beide documenten is te gedetailleerd om alleen gebaseerd te kunnen zijn op de betogen gehouden tijdens de regiezitting van 24 januari 2003. De krant schrijft ook over het Mei-memo te beschikken.[319]

---

[a] Mr. Plasman heeft mondeling aan steller bevestigd dat er weliswaar geen inhoudelijk antwoord terug is gekomen, maar wél een formele ontvangstbevestiging met belofte van behandeling.
[b] Vanwege deze verspreiding van de brief is het de facto een openbare publicatie geworden. een kennelijke doelstelling van de korpschef om dit signaal publiekelijk af te geven.
[c] Beide feiten zijn volgens melders gepleegd door een en dezelfde hulpofficier van justitie, de inspecteur Cees MIJWAART (inmiddels overleden).

2.7.5.18 *Artikel Tubantia (30.1.2003)*

AG mr. WELSCHEN stelt dat beide rechercheurs alleen maar meningen uiten, niet gestoeld op kennis van zaken. Verder stelt WELSCHEN dat beiden zijn geïndoctrineerd door S.E. Fireworks directeur BAKKER en dat ze zijn visie hebben overgenomen.[320]

2.7.5.19 *Persverklaring Openbaar Ministerie (03.02.2003)*

OM zou vertrouwelijke info hebben gelekt.[a]
Opmerking: indien AG of OM info op straat hebben gegooid, had dit tot niet-ontvankelijkheid moeten leiden. Ook zou OM klachten van melders niet hebben behandeld en buiten dossier hebben willen houden. AG vindt oproeping rechercheurs niet aan de orde, maar zal beslissing Hof (7 febr.) uiteraard respecteren.

2.7.5.20 *Tussenarresten Hof n.a.v. regiezitting (07.02.2003)*

Het gerechtshof beslist met een aantal tussenarresten over de door de verdediging ingediende verweren en verzoeken tot het horen van getuigen en het verrichten van nader onderzoek.[b] Een samenvatting[321]:

- In de strafzaken tegen beide directeuren van S.E. Fireworks wijst het Hof alle getuigen af die zouden kunnen verklaren over het ontstaan van de brand. Volgens de redenatie van het Hof wordt aan beide directeuren ten laste gelegd een aantal milieudelicten en schuld aan de escalatie van een eenmaal ontstane brand tot ramp. In geen van deze zaken doet het er voor de schuldvraag iets toe hoe de brand is ontstaan, want het ontstaan van de brand wordt niet aan verdachten verweten.
- In de strafzaak tegen directeur PATER wijst het Hof af het verzoek tot onderzoek naar het verloop van de ramp, omdat het Hof het onderzoek van het NFI voldoende vindt.
- In de strafzaak tegen directeur BAKKER wijst het Hof af het verzoek tot contra-expertise van het classificatieonderzoek, omdat het Hof dit voldoende goed gedaan vindt door TNO en de resultaten zijn getoetst aan die van twee buitenlandse instituten.
- In de strafzaak tegen de van brandstichting verdachte A. DE VRIES worden wél een aantal van deze getuigen verhoord omdat in die zaak informatie over het ontstaan van de brand wél belangrijk is.

Noch in de persverklaring van het OM van 7 februari 2003 (3 blz.), noch in de tekst van de tussenarresten zelf, rept het gerechtshof één woord over commotie, schorsing en hervatting van de regiezitting. Bij de hervatting droeg het Hof op aan mr. WELSCHEN om de stukken van het Mei-memo aan het gerechtsdossier toe te voegen die betrekking hebben op het Mei-memo, het verslag ‘Verrichtingen en bevindingen’ van beide melders, de ‘weerlegging’ van het Mei-memo door AG mr. WELSCHEN en het commentaar hierop van mr. Plasman. Hiermee wordt een poging van het Openbaar Ministerie om cruciale informatie uit het gerechtsdossier weg te houden, verzwegen.

---

[a] Dat het OM heeft gelekt klopt uiteraard, want anders had mr. Plasman nooit de hand kunnen leggen op de weerlegging van AG mr. WELSCHEN. De ontkenning van het OM is pertinent onjuist.
[b] Het betreft hier de verdediging van alle drie de strafzaken: André DE VRIES, Ruud BAKKER en Willy PATER.

2.7.6 Verklaringen melders bij gerechtshof (12.3.2003)

In hun getuigenverklaringen voor het gerechtshof maken de melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN melding van vele misstanden binnen de strafrechtelijke vervolging van de verdachte André DE VRIES:

1. Er is voor DE VRIES ontlastend bewijsmateriaal achtergehouden m.b.t. de ramp-gsm.
2. Er is een poging gedaan door een van de leidinggevenden tot het postdateren van een voor André DE VRIES ontlastend proces-verbaal, om zo te verbergen dat dit ontlastende Pv te laat in het gerechtelijk dossier is gevoegd.
3. De Officier van Justitie heeft bewust achterhaald belastend materiaal in stand gelaten in het naar de rechtbank gepresenteerde beeld.
4. Een S.E. Fireworks-werknemer (KLOPPENBORG) die een sleutelpositie innam in het onderzoek naar het ontstaan van de brand, werd binnen het Tolteam verhoord door een teamchef (MIJWAART), die tevens een persoonlijke kennis is van deze werknemer. Zij waren namelijk respectievelijk verzorger en trainer van hetzelfde voetbalelftal.
5. Er is nalaten onderzoek te verrichten naar bezwarende CIE-informatie over voornoemde S.E. Fireworks-werknemer.
6. De Officier van Justitie heeft een meineedklacht tegen voornoemde werknemer gehandhaafd, waardoor deze zich kon beroepen op een zwijgrecht aangaande zijn aanwezigheid op het terrein van S.E. Fireworks in de uren voorafgaand aan de brand.
7. Er zijn aanwijzingen van regie die over het onderzoek gevoerd werd door het College van Pg's via de Hoofdofficier en de Officier van Justitie, waardoor het Tolteam bepaalde zaken niet kon rechercheren.
8. Het onderzoek naar o.a. de eventuele betrokkenheid van S.E. Fireworks werknemers bij het ontstaan van het 'eerste vlammetje' liep als een trein, tot het moment dat hoofdverdachte André DE VRIES in beeld kwam en alle onderzoeksinspanningen ineens op hem moest worden gericht.
9. Er is mogelijk valsheid in geschrifte gepleegd door een leidinggevende van het Tolteam.
10. Er is door het OM gemanipuleerd met getuigenverklaringen waardoor er onterecht bewijs werd gecreëerd. Het betreft hier vooral, maar niet uitsluitend, de voor DE VRIES belastende verklaring van R. Bruinewoud. Mede op basis hiervan is André DE VRIES in eerste aanleg veroordeeld tot 15 jr. gevangenisstraf.

Belangrijk is ook dat beide melders voor het Hof verklaren dat zij niet alleen staan met hun bezwaren binnen het Tolteam. Een van die collega's was ook bereid een verklaring voor het Hof af te leggen, maar dat vond advocaat-generaal WELSCHEN niet nodig.[322]

2.7.7 Ontslag van beide melders

2.7.7.1 *Instemming onder dwang*

Het ontslag van beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN is aan de oppervlakte een overeenkomst van 'verlening van eervol ontslag' die met wederzijdse instemming van partijen (politiekorps en de melders) is genomen, waarbij de melders waren voorzien van

juridisch advies door de politievakbond ACP. Daarmee is deze overeenkomst praktisch niet open te breken.
In werkelijkheid is het naar buiten werken van beide melders door de leiding van het politiekorps Twente een cumulatie van jarenlange druk van de organisatie op de melders geweest, waarbij vooral gedurende de laatste twee jaar, vanaf de start van het BIZ-onderzoek, via het rijksrecherche onderzoek en de schorsing t/m het uiteindelijke ontslag, door het politiekorps zware middelen zijn ingezet tegen beide melders. Zo blijken zowel het BIZ-onderzoek als het rijksrecherche onderzoek bedoeld geweest om de melders *'kalt te stellen'*. Daarnaast zijn door de korpsleiding en via de juridische vertegenwoordigers vele mondelinge en schriftelijke bedreigingen geuit, zoals het vooruitzicht van, en de inwerkingstelling van de procedure tot eenzijdig strafontslag voor de melders, indien zij zich niet inschikkelijker op zouden stellen in de onderhandelingen over de voorwaarden van hun 'exit' uit de organisatie.

2.7.7.2 *Chronologie ontslag melders*

20.05.2000 – 22.02.2001 Jan PAALMAN en Charl de ROY van ZUYDEWIJN zijn het vaste verhoorkoppel van een van beide eigenaren van S.E. Fireworks, Ruud J. BAKKER. Zij verhoren BAKKER meer dan 80 keer.

19.01.2001 Het NFI meldt dat zij vuurwerksporen hebben aangetroffen in het rode sportbroekje van André DE VRIES. Meteen kantelt het strafrechtelijk onderzoek definitief van het scenario *'bedrijfsongeval'* naar het scenario *'André DE VRIES is de brandstichter'*.[323]

14.05.2002 PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN weigeren hun deelname aan een terugkomdag van het Tolteam. De reden is dat er niets te vieren valt omdat de rechtsgang jegens André DE VRIES tussen mei 2001 en mei 2002 zeer eenzijdig is gevoerd ten nadele van DE VRIES. Er is enkel en alleen op hem gerechercheerd. Alle andere sporen zijn blijven liggen.

27.05.2002 PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN schrijven op verzoek van de nieuw aangetreden korpschef politie Twente, Piet DEELMAN, snel een persoonlijk memo. Dit memo is zeer informeel opgesteld en bevat talrijke tikfouten. De soms emotionele passages maken het document ongeschikt om zomaar verder te verspreiden.

14.06.2002 Korpschef DEELMAN verspreidt dit memo, zonder overleg met de opstellers aan het Openbaar Ministerie en aan de Tolteamleiding.

18.06.2002 Tijdens een vergadering naar aanleiding van het Mei-memo stelt de Tolteamleiding dat het memo vol met leugens staat. Het Openbaar Ministerie stelt dat het memo te subjectief en emotioneel is opgesteld om serieus te nemen.

22.08.2002 André DE VRIES wordt in eerste aanleg door de rechtbank Almelo veroordeeld tot 15 jaar cel onvoorwaardelijk.

03.09.2002 De leiding van het Tolteam koppelt terug naar beide melders: hun bezwaren worden alleen ter kennisgeving aangenomen, er volgt geen verdere actie.

15.11.2002 De beide melders gaan daarop naar hun politievakbond ACP. Zij zijn bang dat André DE VRIES in hoger beroep ook door het gerechtshof veroordeeld zal worden indien zij daar niet worden gehoord.

22.11.2002 De voorzitter van de ACP, Joop Vogel neemt hun klacht serieus en gaat het gesprek aan met korpschef DEELMAN over de klachten van de melders.

25.11.2002 Korpschef DEELMAN stuurt het informele Mei-memo aan advocaat-generaal WELSCHEN van het gerechtshof te Arnhem dat de beroepszaak van DE VRIES behandelt.

29.11.2002 De beide melders wordt (door de ACP of John Peters?) aangeraden een ambtsedig proces-verbaal van verrichtingen en bevindingen op te stellen ter bevordering van een correcte rechtsvoering. Zij stellen dit op en ondertekenen dit document.

20.01.2003 Advocaat mr. J.P. Plasman van de verdediging van R.J, BAKKER vraagt een getuigenverhoor van beide melders door het gerechtshof voor alle drie de strafzaken (DE VRIES, BAKKER en PATER).

21.01.2003 De vakbond ACP trekt zich terug uit het geschil tussen de melders en de korpsleiding en raadt beide melders aan verder gebruik te maken van de diensten van advocaat mr. John Peters. Het ambtsedig proces-verbaal van handelingen en bevindingen wordt door mr. Peters naar de korpschef gestuurd, die het op zijn beurt doorstuurt naar advocaat-generaal WELSCHEN ten behoeve van de aanstaande zitting van het Hof.

24.01.2003 Advocaat-generaal mr. WELSCHEN heeft voor aanvang van de regiezitting een aantal stukken uit het procesdossier gehouden. Mr. Plasman stelt dit aan de orde door bij aanvang van de zitting aan het Hof een aantal van die stukken te overhandigen: het proces-verbaal van Verrichtingen en Bevindingen van beide melders d.d. 29 november 2002 en een door hemzelf (Plasman) geschreven antwoord op de 'weerlegging' van AG WELSCHEN van het Mei-memo van beide melders. Het Hof schorst daarop de zitting voor beraadslaging. Na hervatting draagt het Hof aan AG WELSCHEN op om de ontbrekende stukken alsnog toe te voegen aan het procesdossier.

28.01.2003 Mr. Plasman schrijft een alarmerende brief naar minister DONNER over de rechtsgang bij de strafvervolging van de Vuurwerkramp. Mr. Plasman uit aan de minister het vermoeden dat er binnen het strafrechtelijk onderzoek een of meer strafbare feiten zijn gepleegd. Hij doet dit op basis van de klachten van beide melders. Als bijlage van de brief heeft hij ingesloten zijn reactie op het commentaar van AG WELSCHEN op het Mei-memo van beide melders. Plasman concludeert dat de weerlegging door AG WELSCHEN van de klachten van beide melders geen hout snijdt.[324]

29.01.2003 De korpschef maakt bekend dat hij de rijksrecherche vraagt een onderzoek in te stellen naar de door de melders gemaakte verwijten en daarbij aandacht heeft voor het gebrek aan afstand dat er kennelijk bestaat tussen de beide melders (als vast verhoorkoppel) en de door hen te verhoren verdachte BAKKER en zijn raadsman mr. Plasman. In werkelijkheid is het verzoek van de korpschef niet gericht op de inhoud van de klachten (boodschap), maar op eventueel strafbaar gedrag van de melders (boodschapper).[325]

13.03.2003 De beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN leggen voor het Hof een uitgebreide getuigenverklaring af over de ondeugdelijkheid van de door het OM aangevoerde bewijzen tegen verdachte André DE VRIES.[326]

12.05.2003 André DE VRIES wordt vrijgesproken door het gerechtshof: al de door het OM aangevoerde bewijzen zijn als ondeugdelijk weggevallen. In het arrest maakt

het Hof een compliment voor de onafhankelijke houding van beide melders binnen het onderzoek. Sinds die tijd blijven OM en politie echter volhouden dat de getuigenverklaringen van beide melders geen enkele invloed hebben gehad op de uitspraak van het Hof.[327]

20.05.2003 Het Openbaar Ministerie besluit dat er onvoldoende basis is voor een vruchtbaar onderzoek door de rijksrecherche naar de beide dissidente rechercheurs.[328] Hierom was gevraagd door de korpschef. Het OM neemt deze beslissing na kennisneming van het besluit van het gerechtshof van 12 mei 2003 om André DE VRIES vrij te spreken van vervolging.[329]

27.05.2003 Het Openbaar Ministerie raadt de korpsleiding aan om een tuchtonderzoek tegen beide melders te lanceren. Het OM vindt dat beide melders een ernstig attitudeprobleem hebben dat aan een intern onderzoek onderworpen dient te worden.[330]

05.06.2003 Het Bureau Interne Zaken van de politie Gelderland-Midden wordt door de korpsleiding gericht op beide melders ingezet. Dat de formele opdracht van burgemeester MANS hier maskerend is blijkt uit de tekst van de BIZ-getuigenverslagen én uit het officieel opgemaakte verslag van een gesprek dat korpschef DEELMAN had met beide melders op 10 juni 2003. Deze beide documenten bevestigen dat de BIZ-inzet is gericht op de gedragingen van beide melders.

30.10.2003 Door een aantal onverwacht zeer kritische getuigenverklaringen van politiemedewerkers en door het lekken door een politiemedewerker van achtergehouden informatie naar BIZ-GM[331] vindt er een omslag plaats in de focus van het onderzoek dat door BIZ wordt verricht naar de werking van het Tolteam. BIZ-GM stelt nu een werkhypothese voor die melding maakt van bewuste misleiding van de rechter door uitvoerenden en leidinggevenden binnen het strafrechtelijk onderzoek naar verdachte DE VRIES. Dit betekent dat niet alleen leden van het Tolteam, maar ook leden van het OM zich hieraan zouden hebben schuldig gemaakt.

17.11.2003 BIZ-GM informeert burgemeester MANS over de nieuwe werkhypothese.

Dec 2003 Burgemeester MANS waarschuwt minister DONNER voor deze verontrustende rapportage. DONNER schakelt op zijn beurt via het college van Pg's de rijksrecherche in. De rijksrecherche wantrouwt het BIZ, weigert de BIZ-bevindingen over te nemen en wordt opnieuw ingezet tegen beide melders van misstanden.

26.01.2004 Vér voor de andere getuigen, nog tijdens de eerste fase (analyse) van onderzoek, hoort de rijksrecherche als eerste advocaat-generaal WELSCHEN. Niet het officiële Pv van verrichtingen en bevindingen, niet de bevindingen van BIZ-GM, maar de juist de *'weerlegging'* door WELSCHEN van het Mei-memo van beide melders is het uitgangspunt van het onderzoek van de rijksrecherche. Daarop wordt het nieuw te ontwikkelen *'waarheidsscenario'* gebaseerd. De andere getuigen worden pas tijdens de tweede fase van het rijksrechercheonderzoek gehoord, waarin het door de rijksrecherche, met medewerking van WELSCHEN, opgestelde *'waarheidsscenario'* wordt getoetst met behulp van de bij de rijksrecherche af te leggen verklaringen.

21.04.2004 De verschijning van een in opdracht van de politie Twente geschreven, en door BZK gesubsidieerd boek met *'inside information'* over het Tolteamonder-

zoek, geschreven door politiewoordvoerder Maarten BOLLEN. Een afzonderlijk slothoofdstuk is door BOLLEN opgenomen ter veroordeling van het gedrag van beide melders, die worden neergezet als een paar tragische gevallen die in een eigen tunnel zijn geraakt en daarbij gefrustreerd zijn dat hun ideeën niet serieus werden genomen door de collega's en de leiding.

17.05.2004 Korpschef DEELMAN maakt bekend dat hij voornemens is beide melders te schorsen. Tevens benadrukt hij dat beide melders zeker niet als klokkenluider beschouwd mogen worden.

04.06.2004 Afsluiting onderzoek van de rijksrecherche.[332]

14.06.2004 Schorsing van de beide melders door Korpschef DEELMAN (brief 14 juni 2004) zodra intern bekend is dat het Rijksrechercherapport (rapport is gedateerd op 17 juni 2004, maar het onderzoek werd reeds afgesloten op 4 juni 2004) de BIZ-hypothese onderuit heeft gehaald.[333]

17.06.2004 Het rijksrecherche rapport is gereed. Daarin wordt gesuggereerd dat melder PAALMAN meineed gepleegd zou hebben door terug te komen op eerdere verklaringen.

05.07.2004 Uitgebreide persverklaring OM (3 blz.) n.a.v. het Rijksrechercherapport. Hierin stelt het OM dat de rijksrecherche geen enkele onderbouwing heeft gevonden voor de veronderstelling dat leden van Tolteam of Openbaar Ministerie opzettelijk de rechterlijke macht hebben misleid. Het OM stelt dat de RR gewerkt heeft op basis van een analyse en reconstructie van de BIZ-gegevens.[a] Ook zijn beide melders gehoord door de RR.[b] Er was geen sprake van een afgeschermd opsporingstraject richting DE VRIES.[c] Er was geen sprake van antidatering of achterhouden van een Pv. PAALMAN is tegenover de RR teruggekomen[d] op zijn verklaring bij het gerechtshof aangaande het rode broekje. (PvB: Dit zou meineed hebben betekend voor PAALMAN!)[334]

13.08.2004 De voorzieningenrechter te Den Haag oordeelt dat het Openbaar Ministerie een persbericht over de resultaten van het rijksrecherche-onderzoek moet rectificeren vanwege de door het OM gewekte schijn dat melder PAALMAN meineed zou hebben gepleegd, hetgeen niet waargemaakt kan worden.

27.08.2004 Minister DONNER van Justitie pareert Kamervragen over de situatie van beide melders binnen het politiekorps.

12.10.2004 De korpsleiding plaatst beide melders voor de keuze: overplaatsing of strafontslag.

---

[a] PvB: De BIZ-uitkomsten zijn in werkelijkheid door de rijksrecherche meteen terzijde geschoven. De BIZ-onderzoekers zijn ook niet gehoord. De BIZ-onderzoekers voelden zich behandeld als verdachten en wensten niet op die wijze te worden behandeld en stelden geen prijs op een verhoor door de rijksrecherche onder die omstandigheden. Dit blijkt uit de latere stukken van het BIZ uit augustus 2004 en 2005/2006. Zie <H.2.8>.

[b] PvB: Beide melders zijn niet gehoord over de door hen gemelde misstanden die de aanleiding vormden tot het eerdere BIZ-onderzoek. Beide melders zijn slechts gehoord, na publiekelijk aandringen door hun advocaat en dan nog alleen voor zover de rijksrecherche het nuttig vond voor het bereiken van de werkelijke doelstelling van het rijksrechercheonderzoek, namelijk de uitschakeling van de beide melders, bijvoorbeeld door het verzamelen van materiaal voor een meineedklacht tegen een of beide melders.

[c] PvB: Formalistisch antwoord dat geen recht doet aan de werkelijke onderzoekssituatie. Zie <H.2.9.8>.

[d] Dit was de werkelijke bedoeling van de rijksrecherche exercitie, het vangen van klokkenluider PAALMAN op meineed. Deze poging moet als mislukt worden beschouwd getuige de correctie in de persverklaring die het OM publiekelijk moest maken, daartoe gedwongen door de rechtbank, aangaande PAALMANS verklaring.

24.11.2004 Korpschef DEELMAN dreigt beide melders met eenzijdig strafontslag omdat zij het onterecht vinden dat zij overgeplaatst zouden worden.

17.01.2005 Bijeenkomst tussen beide melders, korpschef DEELMAN, ACP-jurist Smit en dhr. Schaap van CAPRA-advocaten. Opvallend is dat beide melders het over de inhoud van de melding willen hebben, terwijl de korpschef en zijn advocaat hameren op de schending van de geheimhouding door het publieke optreden van de advocaat van beide melders. DEELMAN dreigt steeds met strafontslag tenzij melders akkoord gaan met een regeling. Voortzetting dienstverband is niet bespreekbaar.

08.02.2005 Burgemeester, tevens korpsbeheerder, Jan MANS maakt bekend dat hij het voornemen heeft tot uitvoering van strafontslag voor beide melders.

15.02.2005 De vakbond ACP, die een juridisch adviseur op de zaak van beide melders had zitten (mevrouw SMIT), besluit deze te vervangen voor een hoger geplaatste jurist binnen de ACP (mevrouw Dedding). Achteraf blijkt dat SMIT naar de zin van de ACP te enthousiast was in de begeleiding van beide melders.[335] De nieuw op de zaak aangewezen juriste Dedding benadert de zaak veel zakelijker en is puur gericht op afwikkeling. Kennelijk had de ACP meer belang bij het volgen van de officiële lezing dan bij het verdedigen van twee klokkenluidende leden.

17.02.2005 Er worden tientallen schriftelijke steunbetuigingen aan beide melders gericht door collega's aan korpsleiding.

02.03.2005 Minister DONNER van justitie pareert nogmaals Kamervragen over de situatie van beide melders binnen het korps.

04.04.2005 Op de agenda van de vaste Kamercommissie voor Justitie verschijnt een gesprek met Mr. A. HERSTEL.

25.05.2005 Een gesprek vindt plaats tussen Mr. A. HERSTEL en de vaste Kamercommissie Justitie over de aan hem te verlenen opdracht om te bezien of de Kamer een eigenstandig oordeel kan vormen over de informatievoorziening door minister DONNER aan de Tweede Kamer inzake de uitkomsten van het rijksrecherche onderzoek naar de bevindingen van BIZ-GM als zouden Tolteam en OM de rechterlijke macht hebben misleid.

06.06.2005 De politievakbond ACP schrijft een exit-brief naar beide melders. De ACP concludeert dat er niet meer in zat voor beide melders dan dit overeengekomen eervol ontslag. Een terugkeer in actieve dienst naar de politie Twente was onmogelijk. Tevens zegt de ACP het lidmaatschap van beide melders met onmiddellijke ingang op omdat zij door het ontslag niet meer aan de voorwaarden voor een ACP-lidmaatschap voldoen.

15.06.2005 De overeenkomst van eervol ontslag treedt in werking per deze datum.

08.02.2006 Mr. HERSTEL brengt een foutieve rapportage uit aan de Tweede Kamer inzake het verschil van bevindingen tussen BIZ en de rijksrecherche. Ondanks het feit dat mr. HERSTEL eerder zelf schreef dat hij de opdracht niet kon uitvoeren zonder inzage te krijgen in de strafrechtelijke stukken en de rapportages van zowel BIZ als rijksrecherche, heeft hij toch de opdracht aanvaard toen de vaste Kamercommissie hem de toegang tot die documenten ontzegde.

Bovenstaande chronologie van het ontslag van beide klokkenluiders is gebaseerd op het ontslagdossier van beiden. De bijbehorende bronverwijzingen kunnen nog worden aangebracht.

2.7.8 Acties door het OM

Het Openbaar Ministerie is de sturende kracht geweest achter het neutraliseren van beide melders. Daar waar de nieuw aangetreden korpschef in eerste instantie nog geneigd was de klachten van beide melders serieus te nemen, heeft hij deze houding onder kennelijke invloed van het Openbaar Ministerie al spoedig verlaten. Enkele acties jegens de beide melders waar het OM de hand in heeft gehad:

- De kern van de verwijten van de korpsleiding aan het adres van de beide melders is het naar de pers lekken van interne gegevens geweest. Dit is echter in hoofdzaak een actie van het OM geweest doordat AG WELSCHEN getracht heeft beide melders ongeloofwaardig te maken bij het gerechtshof door het Mei-memo door te geven aan rechtbank en verdediging. AG WELSCHEN wist dat hiermee de daarin vervatte gegevens op straat zouden komen te liggen.
- Uit een analyse van de zogenaamde ‘weerlegging’ door AG mr. WELSCHEN van het Mei-memo van beide melders, zie voorgaande paragraaf <H.2.7.4> komt duidelijk naar voren dat AG WELSCHEN zich schuldig heeft gemaakt aan misleiding van het gerechtshof. De aard van de misleidingen in zijn ‘weerlegging’ duidt op de mogelijkheid van opzet door de advocaat generaal.
- Op 27 mei 2003 wordt bekend via een persverklaring dat het Openbaar Ministerie n.a.v. de vrijspraak door het Hof van DE VRIES niets ziet in een strafrechtelijk onderzoek van de rijksrecherche naar PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN. Wél geeft het Openbaar Ministerie aan de korpsleiding van de politie Twente een gemotiveerd advies om een tuchtrechtelijk onderzoek te starten tegen beide melders.
- Het is het Openbaar Ministerie geweest die het uiteindelijke Rijksrechercheonderzoek van 2004 heeft aangestuurd in hun onderzoek naar het BIZ-rapport. Daarbij blijkt de rijksrecherche in strijd met de formele opdracht zowel de BIZ-bevindingen te hebben genegeerd als de focus te hebben gehad op het vinden van elementen voor een strafklacht wegens meineed die zou zijn gepleegd door PAALMAN of De ROY van ZUYDEWIJN.
- Na gereedkomen van de Rijksrechercherapportage heeft het Openbaar Ministerie inderdaad meteen een persverklaring doen uitgaan die suggereerde dat Jan PAALMAN meineed gepleegd zou hebben. Deze persverklaring moest op last van de rechter worden gerectificeerd.

2.8 OM-gedraging: Uitschakeling BIZGM

2.8.1 Stelling: De BIZ-bevindingen moesten koste wat kost onder het tapijt

De BIZ-hypothese luidde dat: *"Verantwoordelijken en uitvoerenden binnen het strafrechtelijk onderzoek contra de verdachte A. de V. binnen dit strafrechtelijk onderzoek opzettelijk de rechterlijke macht hebben misleid".*
De Rijksrechercheurs hadden opdracht van het Openbaar Ministerie om koste wat kost deze hypothese onderuit te halen. De waarheidsvinding was hieraan ondergeschikt gemaakt.

2.8.2 Aanzet/opdracht tot BIZ-onderzoek

De leiding van het politiekorps Twente probeert in eerste instantie een strafrechtelijk onderzoek door de rijksrecherche te lanceren tegen de beide melders. Nadat André DE VRIES is vrijgesproken (12 mei 2003) wordt dit echter door het OM afgewezen (20 mei 2003).[336] Wél raadt het OM de korpsleiding aan om een disciplinair onderzoek te starten naar de gedragingen van beide melders (27 mei 2003).[337] Deze aanbeveling wordt door de korpschef overgenomen en de korpsbeheerder MANS gelast een disciplinair onderzoek naar de gang van zaken binnen het Tolteam, uit te voeren door het Bureau Interne Zaken (BIZ) van een andere politieregio, in dit geval BIZ Gelderland-Midden (5 juni 2003).[338] De daarin vermeldde formele opdracht tot onderzoek is breder verwoord dan alleen een onderzoek naar de melders, en luidt:

> *"Er zal een intern onderzoek plaatsvinden. Dit onderzoek heeft als doel helderheid te verschaffen of er mogelijk sprake is geweest van strafbare feiten en/of plichtsverzuim van medewerkers van de politie Twente inzake deze kwestie (PvB: het Tolteamonderzoek). … Ik verzoek u tijdens uw onderzoek o.a. aandacht te schenken hoe er contacten hebben plaatsgevonden tussen politiefunctionarissen met raadslieden en de media. … Uitdrukkelijk wordt niet uitgesloten dat andere feiten onderzocht kunnen worden."*

Formeel is daarmee de onderzoeksopdracht te kijken naar alle mogelijke onregelmatigheden binnen het Tolteam, maar in werkelijkheid blijkt de opdracht aan BIZGM toch vooral verstrekt te zijn met de opdracht om naar de gedragingen van de beide melders te kijken. Dit blijkt uit:

- Een gespreksverslag van een bijeenkomst op 10 juni 2003, gehouden onder voorzitterschap van korpschef DEELMAN, met de beide melders, de hiërarchieke leiding van de melders en een ACP-vertegenwoordiger.[339] Daarbij legt DEELMAN sterk de nadruk op twee zaken die onderzocht dienen te worden:
  - De contacten tussen beide melders en de advocaat van BAKKER (Mr. Plasman).
  - De contacten met de media door beide melders en door vertegenwoordigers van beide melders.
- De verhoorverslagen van BIZ, waarin een relatief groot aantal getuigen uitvoerig worden bevraagd over het gedrag, de collegialiteit en het ontwikkelen van een afwijkende mening door de beide melders PAALMAN en De Roy van ZUYDEWIJN. Deze vragen worden niet gesteld betreffende andere leden van het Tolteam.

- Het door BIZGM geschreven plan van aanpak van het intern onderzoek.[340] Daarin vallen drie zaken op:
    - Het was de uitdrukkelijke wens van de korpsleiding van de politie Twente om de beide melders middels het intern onderzoek disciplinair aan te pakken.
    - BIZGM maakt gebruik van de mogelijkheid in de formele opdracht om de onderzoeksopdracht uit te strekken tot alle mogelijke misstanden begaan binnen het Tolteam. Daarmee onderzoekt BIZGM niet alleen de boodschappers (zoals gewenst door de korpsleiding Twente), maar uitdrukkelijk ook de inhoud van de boodschap van beide melders PAALMAN en De Roy van ZUYDEWIJN.
    - BIZGM beschouwt het onderzoek naar de klachten van beide melders, dat in de periode december 2002 – januari 2003 is verricht door de medewerkers van advocaat-generaal mr. A.C.M. WELSCHEN, als een verhelderend onderzoek dat reeds veel geschilpunten heeft verklaard of opgelost. Dit is een belangrijke constatering daar hieruit de loyaliteit en onpartijdigheid blijkt van het BIZGM team jegens de politie en het Openbaar Ministerie.[a]

2.8.3 Ongebruikelijke conclusie

Het **B**ureau **I**nterne **Z**aken **G**elderland-**M**idden (BIZGM) vangt in juli 2003 aan met het intern onderzoek.[341] Na een aantal reguliere tussenrapportages van BIZGM aan de heer MANS[342] volgt er een speciale tussenrapportage op 16 november 2003.[343] Enkele citaten uit de laatste tussenrapportage van BIZ Gelderland-Midden van 16 november 2000:

> *"Er is recent informatie zichtbaar geworden welke niet alleen als belangrijk gekenschetst kan worden maar ook verstrekkende gevolgen kan hebben voor het verdere verloop van het onderzoek."*
>
> *"Het onderzoeksteam heeft een hypothese opgesteld die als rode draad door het totale onderzoek kan lopen. Deze hypothese luidt als volgt:* ***Verantwoordelijken en uitvoerenden binnen het strafrechtelijk onderzoek contra de verdachte A. de V. hebben binnen dit strafrechtelijk onderzoek opzettelijk de rechterlijke macht misleid.****"*
>
> *Er kan niet meer uitgesloten worden dat medewerkers van het Tolteam als verdachte dienen te worden aangemerkt van strafbare feiten zoals meineed en valsheid in geschrifte of als betrokkene bij een vorm van plichtsverzuim.*
>
> *Medio oktober bleek dat er informatie van het Tolteam op een zogenaamde W-schijf in het computersysteem in Twente aanwezig was. Deze informatie was niet aangereikt. Op 30 oktober 2003 kregen de interne onderzoekers via de afdeling I&A van politie Twente een kopie van de informatie op deze W-schijf. Er werd met*

[a] Het onderzoek dat in opdracht van AG mr. WELSCHEN is verricht, wordt door BIZGM als positief gegeven aangenomen. Later zal de rijksrecherche het onderzoek van WELSCHEN zelfs tot uitgangspunt nemen van het Rijksrechercheonderzoek, zie hoofdstuk <H.2.9.3.1>. Dit onderzoek van AG mr. WELSCHEN blijkt achteraf zéér eenzijdig gericht op het diskwalificeren van beide melders (zie de uitvoerige analyse van het werk van WELSCHEN in hoofdstuk <H.2.7.4>.

name op deze W-schijf informatie aangetroffen welke leidde naar vorenstaande hypothese."

Deze omslag slaat intern in als een bom. Het is hoogst ongebruikelijk dat een interne onderzoeksafdeling van de politie tot een dergelijke verstrekkende bevinding komt. Dit blijkt o.a. uit het feit dat burgemeester MANS zich niet met deze tussenrapportage tot bijvoorbeeld de hoofdofficier van justitie wendt, maar zich rechtstreeks tot minister van Justitie DONNER wendt. Er is sprake van een *'zorgwekkende rapportage'*.[344]

2.8.4 Belang van de BIZGM resultaten

Met deze conclusie uit het onderzoek neemt Bureau Interne Zaken van de toenmalige politieregio Gelderland-Midden (BIZ-GM) een bijzondere plaats in bij de omvangrijke reeks van officiële opsporingsinstanties die zich met de Vuurwerkramp hebben beziggehouden. BIZ-GM is de enige organisatie die een rapportage hebben uitgebracht die de meldingen van misstanden door klokkenluiders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN lijkt te ondersteunen. De geloofwaardigheid van BIZGM daarin wordt ondergraven door toedoen van de resultaten van het rijksrecherche onderzoek. In werkelijkheid zijn er talrijke zware indicaties om de bevindingen van BIZ-GM wél serieus te nemen. Een opsomming:

- T.b.v. de onafhankelijkheid van het interne onderzoek naar de werking van het Tolteam van de politie Twente is er bewust voor gekozen om niet BIZ Twente, maar een BIZ uit een andere politieregio het onderzoek te laten verrichten. Dit onderzoeksteam was nieuw in de materie, niet bekend met de interne strijd binnen het Tolteam. Zij begonnen volledig blanco aan hun onderzoeksopdracht.
- Gezien de omvang van het onderzoek was de capaciteit van BIZ-GM ontoereikend. Daarom zijn vanuit de Nationale Recherche een senior misdaadanalist en een ervaren onderzoeker toegewezen voor de duur van het onderzoek. Zij waren op basis van kunde en betrouwbaarheid zorgvuldig geselecteerd voor het onderzoek. De leiding van het onderzoek was in handen van te goeder naam en faam bekend staande onderzoekers van BIZ-GM.
- Het is aangetoond dat de oorspronkelijke opdracht waarmee BIZ-GM aan het werk werd gezet door korpschef DEELMAN en korpsbeheerder MANS, hoofdzakelijk was gericht op het vaststellen van het door de korpsleiding en de Tolteamleiding veronderstelde disfunctioneren van de beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN. Dat BIZ-GM vanuit die eenzijdige startpositie dan toch tot de bevinding komen dat deze melders wellicht een punt hebben met hun aantijgingen, en sterker nog, dat mogelijk de rechterlijke macht bewust is misleid door leden van het Tolteam en het OM, mag als een ernstige indicatie worden opgevat dat er echt iets aan de hand was.
- De eerste twee tussenrapportages van BIZ-GM waren regulier en normaal van inhoud. De laatste tussenrapportage was speciaal opgesteld om z.s.m. bijzondere bevindingen aan de opdrachtgever te melden voordat het onderzoek was afgerond. Geheel conform de gedragscode van een te goeder trouw en loyaal opererende organisatie. Deze plotselinge omslag in rapportage is veroorzaakt door een aantal gebeurtenissen die de tussentijdse bevindingen aangaande onregelmatigheden ondersteunden. Zo is er tijdens het onderzoek door leden van de politie Twente informatie verstrekt aan BIZ-GM die eerder was achtergehouden via de officieel afgesproken kanalen. Ook bleken er

tegenstrijdigheden in ambtsedige getuigenverklaringen te zitten die konden wijzen op ernstige onregelmatigheden.

- Het komt bijna nooit voor dat een interne politieorganisatie dergelijke harde en duidelijk geformuleerde aantijgingen op schrift stelt t.a.v. de werking van een dergelijk groot recherche onderzoek, dat zoveel maatschappelijke impact heeft. De auteurs van het BIZ-GM rapport moeten een sterke aandrang hebben gevoeld om een dergelijk rapport te produceren dat zo'n groot afbreukrisico vormde voor hun carrières. Betreffende auteurs zijn bereid hierover onder ede te getuigen wanneer men hen daartoe juridisch dwingt.

2.8.5 Overdracht en diskwalificatie

Na deze laatste tussenrapportage met een onverwacht heftige hypothese voor het te verrichten vervolgonderzoek, heeft burgemeester MANS zich rechtstreeks tot Minister van Justitie DONNER gewend, die op zijn beurt het college van procureurs-generaal inschakelde en via de Coördinatie Commissie rijksrecherche en het landelijk parket uiteindelijk de rijksrecherche de opdracht gaf het onderzoek van BIZ over te nemen.[345]

De overdracht van het onderzoek naar het functioneren van het Tolteam, tussen BIZ-GM en de rijksrecherche, is niet correct verlopen. Vanaf het begin, zonder aanwijsbare aanleiding, heeft de rijksrecherche de onderzoekers van BIZ-GM gewantrouwd en buitengesloten. BIZ-GM werd te verstaan gegeven dat zij door de rijksrecherche als betrokken partij werden beschouwd en dat zij niets met hun bevindingen gingen doen. De rijksrecherche ging het onderzoek in zijn geheel overdoen. Uit het aanvullend rapport BIZGM van 25 augustus 2004 lezen we voor wat betreft de overdracht tussen BIZGM en de rijksrecherche het volgende:

> *''De leden van het onderzoeksteam van de rijksrecherche lieten ons weten dat zij niets van onze analyses noch onderzoekshypothese overnamen en alles opnieuw wilden onderzoeken.''*

Ook was de rijksrecherche van plan om hen als betrokken partij te gaan horen. Dit hebben de BIZ-GM onderzoekers geweigerd.

Het wantrouwen van de rijksrecherche jegens BIZ-GM was zo groot dat BIZ-GM zich diverse malen schriftelijk hierover hebben beklaagd bij de korpschef van de politieregio Gelderland-Midden.[346] Tekenend bij de overdracht van de dossiers aan de rijksrecherche was dat BIZ-GM het nodig vond de inhoud van deze dossiers eerst te kopiëren en veilig te stellen voordat men tot de overdracht overging. Uit de niet verzonden conceptbrief van BIZGM aan de vaste Kamercommissie voor Justitie[347] van het voorjaar 2006 lezen we:

> *'' BIZGM voelde zich genoodzaakt al het onderzoeksmateriaal te kopiëren alvorens het over te dragen aan de rijksrecherche. Dit is tot op heden (voorjaar 2006) op een veilige plaats opgeslagen.''*

Tijdens een latere bijeenkomst met de rijksrecherche bij de landelijke Officier van Justitie Mr. VAN DER MEIJDEN, waarbij BIZ de gelegenheid kreeg een tussenrapportage van de rijksrecherche van commentaar te voorzien, verbaasden de BIZ-medewerkers zich over de toegepaste onderzoeksmethoden van de rijksrecherche. Volgens BIZ hadden de

Rijksrechercheurs opdracht van het Openbaar Ministerie om kost wat kost de BIZ-hypothese onderuit te halen en de waarheidsvinding daaraan ondergeschikt te maken.[348]

2.8.6 Bewijzen

- De door korpsbeheerder politie Twente, tevens burgemeester van Enschede Jan MANS verstrekte opdrachtbrief aan BIZ-GM van 5 juni 2003.
- Dagboeknotities van ex-Tolteamrechercheur Jan PAALMAN.
- Een officieel opgemaakt gespreksverslag van een bijeenkomst tussen de melders en korpschef DEELMAN van 17 januari 2005.
- Het laatste tussenrapport van BIZ-GM van 16 november 2003.
- Het eindrapport van de rijksrecherche van 17 juni 2004.
- N.a.v. de rapportage van de rijksrecherche uitgekomen berichten van korpschef DEELMAN (politie intranet), en het Openbaar Ministerie (persbericht) op 5 juli 2004.
- Persbericht over de uitspraak van de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag van 13 augustus 2004 met de verplichting tot rectificatie van het OM-persbericht waarin met zoveel woorden door het OM werd gesteld dat PAALMAN meineed had gepleegd.
- Een aanvullend rapport dat BIZ-GM op eigen initiatief heeft uitgebracht betreffende de bevindingen inzake de omgang met de korte rode sportbroek binnen het Tolteam, van 25 augustus 2004.
- De conceptbrief van BIZ-GM gericht aan de vaste Kamercommissie voor Justitie, gedateerd 27 september 2005, maar waarschijnlijk in het voorjaar van 2006 ter kennis van Kamerleden gebracht, n.a.v. de teleurstellende resultaten van de oefening van mr. A. HERSTEL.
- Een brief van Hoofd BIZ-GM Jan de Bruin aan Jan PAALMAN van 16 juli 2008, waarin hij uitlegt dat hij problemen heeft gehad vanwege het voor hem onverklaarbare lekken van de conceptbrief van het voorjaar 2006 aan de Tweede Kamer.

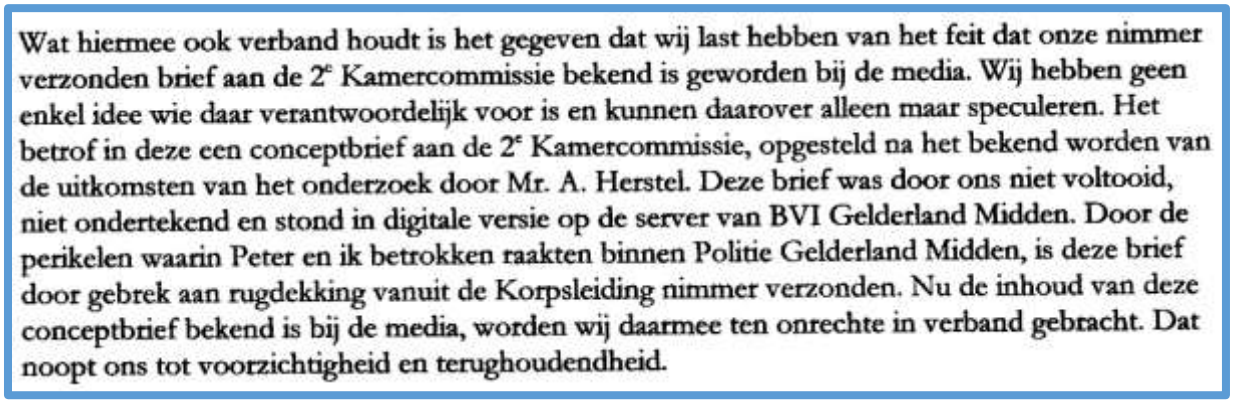

Wat hiermee ook verband houdt is het gegeven dat wij last hebben van het feit dat onze nimmer verzonden brief aan de 2e Kamercommissie bekend is geworden bij de media. Wij hebben geen enkel idee wie daar verantwoordelijk voor is en kunnen daarover alleen maar speculeren. Het betrof in deze een conceptbrief aan de 2e Kamercommissie, opgesteld na het bekend worden van de uitkomsten van het onderzoek door Mr. A. Herstel. Deze brief was door ons niet voltooid, niet ondertekend en stond in digitale versie op de server van BVI Gelderland Midden. Door de perikelen waarin Peter en ik betrokken raakten binnen Politie Gelderland Midden, is deze brief door gebrek aan rugdekking vanuit de Korpsleiding nimmer verzonden. Nu de inhoud van deze conceptbrief bekend is bij de media, worden wij daarmee ten onrechte in verband gebracht. Dat noopt ons tot voorzichtigheid en terughoudendheid.

Figuur 179: Fragment uit brief van 16 juli 2008 van ex-hfd BIZ Gld-mid. aan Jan PAALMAN, waarin hij o.a. uiteenzet waarom deze brief nooit formeel is verstuurd aan de Tweede Kamer en tevens bevestigt dat de gelekte conceptbrief wel degelijk authentiek is.

Een nadere en veel uitgebreidere duiding van de brondocumenten en de link met de gebruikte informatie kan zo nodig worden verstrekt.

2.9 OM-gedraging: Inzet en sturing rijksrecherche

2.9.1 Stelling: De rijksrecherche voerde een doofpotoperatie uit

Uit de achterliggende documenten blijkt dat de rijksrecherche in het feitenonderzoek naar de BIZ-hypothese zoveel in het oog springende elementen heeft laten liggen, dat hieruit de onvermijdelijke conclusie getrokken moet worden dat het Rijksrechercheonderzoek geen waarheidsvinding tot doel had, maar als hoofddoelstelling het uitvoeren van een doofpotoperatie. Hierbij moest de BIZGM-hypothese over bewuste misleiding van de rechterlijke macht door politie en Openbaar Ministerie koste-wat-kost van tafel. Hieraan is de waarheid ondergeschikt gemaakt.

2.9.1.1 *Uitleg presentatie en doublures*

De hypothese van BIZGM over een bewuste misleiding van de rechterlijke macht door Tolteam en OM, had uitsluitend betrekking op het strafrechtelijk onderzoek tegen André DE VRIES. De rijksrecherche heeft de basis, waarop BIZGM haar hypothese formuleerde, uitgesplitst in 6 onderzoeksvragen, zie verder <H.2.9.4.3>.

Binnen deze 6 sporen van Onderzoek vormen de drie door de rijksrecherche als afzonderlijke onderzoeksporen gedefinieerde onderzoeken: 1. A. DE VRIES getuige/verdachte, 2. Van KLINGEREN en 3. Afgeschermd traject in feite één innig verweven onderzoeksvraag. Deze heeft alles te maken met de wijze waarop André DE VRIES bij het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp als verdachte van brandstichting in beeld is gekomen. Daarom komen er doublures voor in sommige tekstgedeeltes van de hoofdstukken <H.2.9.5>, <H.2.9.7> en <H.2.9.8>. Dit is niet te vermijden daar anders de afzonderlijke hoofdstukken niet compleet zouden zijn in de duiding van de gedragingen door de rijksrecherche, en daarmee van de top van het Openbaar Ministerie, als dirigerend opdrachtgever van de rijksrecherche.

2.9.2 Omschrijving casus rijksrecherche

De rijksrecherche valt als enige onderdeel van de Nederlandse politie onder de verantwoordelijkheid en bevoegdheid van het College van procureursgeneraal van het Openbaar Ministerie. Zo vertolkt de rijksrecherche de rol van onpartijdige instantie die (vermeend) strafbaar gedrag binnen de overheid onderzoekt. In Europa is de rijksrecherche uniek, omdat geen enkel ander land een soortgelijke onafhankelijke rechercheorganisatie kent.[a] rijksrecherche-onderzoeken richten zich primair op opsporingsonderzoeken tegen (semi-) overheidsfunctionarissen (ambtenaren) die verdacht worden van strafbare gedragingen (misdrijven), waarbij de integriteit van de rechtspleging en/of die van het openbaar bestuur (de overheid) in het geding is.[349]

[a] Gelet op de bevindingen in dit rapport over het handelen van zowel het OM als de rijksrecherche, komt deze omschrijving in een ander daglicht te staan. De rijksrecherche is ook te zien als een monopolistisch onderzoeksinstrument, waar het college van Pg's, de top van het OM, het exclusieve gebruiksrecht van heeft, bemand door rechercheurs met gevoel voor politiek gevoelige zaken, ter bepaling welke overheidsdienaar bestraft moet worden en wie niet, gelet op het belang van de continuïteit van het poldermodel.

PvB: De rijksrecherche is hét cruciale instrument van de leiding van het Openbaar Ministerie om ongewenste ontwikkelingen binnen een strafrechtelijk proces te smoren. De rijksrecherche leent zich hier uitstekend voor, het is een organisatie die direct door de top van het OM (college van Pg's) wordt aangestuurd/ingezet en die bemand wordt door speciaal geselecteerde rechercheurs die aantoonbaar affiniteit hebben met politiek en bestuurlijk gevoelige[350] zaken.[a]
De formele opdracht aan de rijksrecherche was te onderzoeken of de rechterlijke macht bewust was misleid door uitvoerenden en leidinggevenden van Tolteam en OM. Normaal blijven alle rijksrecherche-onderzoekdocumenten geheim.

T.b.v. de review kon echter bij uitzondering inzage worden verkregen in de volgende niet-openbare documenten:

1. De bij BIZGM afgelegde getuigenverklaringen.
2. De bij de rijksrecherche afgelegde getuigenverklaringen.
3. De zes, door de rijksrecherche afzonderlijk opgemaakte, Pv's per onderzoekspoor, gedateerd op 2 juni, 14 juni en 15 juni 2004.
4. De eindrapportage van de rijksrecherche van 17 juni 2004, inclusief vermelding van alle namen van betrokkenen (niet-geanonimiseerd).
5. De door BIZ op 25 augustus 2004 vervaardigde extra rapportage inzake de gebeurtenissen met het rode sportbroekje van AdV.
6. Een door BIZ in het voorjaar van 2006 geschreven conceptbrief aan de vaste Kamercommissie Juridische zaken. Deze brief is nooit formeel verzonden.[b]

Hierdoor kon een onderbouwd oordeel worden gevormd over de wijze waarop de rijksrecherche tot haar conclusie is gekomen dat *'Niet is gebleken van misleiding van de rechterlijke macht'.*

Samenvattend wordt geconcludeerd dat door de rijksrecherche naar een van te voren door de opdrachtgever bepaalde einduitkomst is toegewerkt, waarbij de BIZ-hypothese over misleiding van de rechterlijke macht koste wat kost onderuitgehaald moest worden en de waarheidsvinding daarbij irrelevant is gebleken. Aangezien de top van het OM (het college van Pg's) de uiteindelijke opdrachtgever is van de rijksrecherche, is deze verwijtbare gedraging in hoge mate aan het OM toe te wijzen. Het betreft hier:

- Het toedekken van eerdere misleiding van de rechterlijke macht (rechtbank Almelo en gerechtshof Arnhem) die reeds had plaatsgevonden.
- Een continuering van misleiding van de rechterlijke macht bij gerechtelijke instanties die zich later over de Vuurwerkramp hebben gebogen, zoals de Hoge Raad (3x) en de bestuursrechter.

[a] Bij de werving en selectie van kandidaat-Rijksrechercheurs is deze affiniteit een voorwaarde.
[b] Deze brief is nooit formeel verzonden door BIZ-GM aan de Tweede Kamer omdat de hiërarchische meerdere geen toestemming wilde geven voor dergelijke ongebruikelijke correspondentie. Dat deze brief toch naar buiten is gekomen ligt niet aan de medewerkers van BIZ-GM, maar aan een medewerker die deze concept brief ongeoorloofd van het netwerk heeft geplukt.

Hierna volgt eerst een samenvatting van de voornaamste bevindingen betreffende het Rijksrechercherapport. Daarna volgen afzonderlijke hoofdstukken per spoor van onderzoek, zoals door de rijksrecherche gevolgd.

2.9.3 Gebreken rijksrecherche onderzoek

2.9.3.1 *Volgorde van de getuigen*

In de bijlage van het Rijksrechercherapport bevindt zich een lijst met gehoorde getuigen uit kringen van bij het strafrechtelijk onderzoek betrokken politie- en justitieorganisaties. Wanneer de alfabetisch gerangschikte lijst met door de rijksrecherche verhoorde getuigen opnieuw wordt gerangschikt, maar nu chronologisch, wordt meteen duidelijk wat de insteek van het Rijksrechercheonderzoek is geweest.[351]

In eerste instantie is op **26 en 27 januari 2004** alleen de toenmalige **Advocaat-generaal** van het gerechtshof Arnhem, **mr. WELSCHEN** gehoord. Uit het (PvB: overigens te korte) verhoorverslag van zijn verklaring blijkt duidelijk dat de rijksrecherche als startpunt van het onderzoek gebruikt de weerlegging door AG WELSCHEN van het Mei-memo van de melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN. De rijksrecherche vraagt tijdens het verhoor om de beide weerleggingsbrieven van WELSCHEN, de achtergronden van zijn weerwoord, de namen van de mensen die er aan hebben gewerkt en alle onderliggende documenten waarop WELSCHEN zich heeft gebaseerd bij de weerlegging van de aantijgingen van de melders.[352]

Daarna vinden de twee volgende verhoren pas plaats op 17 en **18 februari 2004**. Het betreft twee computerapplicatiebeheerders die door de rijksrecherche bevraagd worden. De eerste is de verkeerde getuige en hij verwijst[353] naar zijn collega **T. Hofs**, die **specialist** is in het systeem **PerfectView**, waarbinnen het Tolteam de werkopdrachten en het journaal met mutaties heeft bijgehouden. Hofs geeft de rijksrecherche wat zij nodig hebben, want hij verklaart dat binnen PerfectView de W-schijf altijd voor RBT's wordt gebruikt en dat al de mappen, behalve de ZED-map, voor alle RBT-leden gewoon toegankelijk zijn. Hij laat de rijksrecherche zien dat de ROOK-map[a] en daarbinnen het *'DE VRIES - Van KLINGEREN journaal'* gewoon toegankelijk zijn. Ook vertelt hij de rijksrecherche dat de datum en volgnummer van een werkopdracht of een journaalmutatie handmatig aanpasbaar zijn. Daarmee vervallen de anomalieën die waren geconstateerd door BIZGM en waaruit zij concludeerden dat de identiteit van De vries al eerder bekend kon zijn dan 31 oktober 2000. Opvallend is nog dat de rijksrecherche aan Hofs Tolteammutatie 2032 toont van 6 oktober 2000. Dat is de mutatie waarin Tolteamleider REINSHAGEN vastlegt dat rechter OLTHOF via OvJ STAM een tip doorgeeft aan dagelijks leider KAMPERMAN over Van KLINGEREN. Hofs verklaart dat ook daarvan de datum is aan te passen, maar dat het mutatienummer wel past in een reeks van nummers die allemaal op 6 oktober zijn gemuteerd.[354]

[a] De zogeheten 'ROOK-map' is de folder op de W-schijf van het netwerk waarop het journaal te vinden is waarbinnen de rechercheurs MAANDAG, ROOK en BREMAN vanaf 6 november 2000 hun mutaties bijhielden van de onderzoekshandelingen richting André DE VRIES en Benny van KLINGEREN. Er was de rijksrecherche veel aan gelegen aan te tonen dat dit journaal, dat door BIZGM was betiteld als een separaat en afgeschermd journaal, gewoon op de W-schijf is te vinden en toegankelijk is voor alle leden van het Tolteam.

Vervolgens wordt **rechter OLTHOF** verhoord op **9 maart 2004**[355], waarbij hij desgevraagd een verklaring aflegt over de tip die hij op (of voor?) 6 oktober zou hebben gedaan, via OvJ's Patricia v.d. VALK, Herman STAM en Dagelijks leider KAMPERMAN en die op 6 oktober in het Tolteamjournaal is gemuteerd door Tolteamleider REINSHAGEN[356]. Dit betrof een mogelijke betrokkenheid bij het ontstaan van de brand door o.a. Van KLINGEREN. OLTHOF zei destijds getriggerd te zijn door een kleurencompositietekening die aan hem was getoond door OvJ Van der VALK. Deze getuigenverklaring roept zeer veel vragen op zoals anomalieën in de datum van de tip en het maken van de compositietekening[357] en het gebrek aan gelijkenis tussen compositietekening en de mogelijk betrokkenen waarop direct of indirect wordt getipt[358]. Hoewel de rijksrecherche zich kennelijk zeer bewust is van deze anomalieën[a], komen deze verder niet aan de orde in de Rijksrecherchestukken.

De daaropvolgende rijksrecherche-verhoren staan vervolgens allemaal dichter op elkaar gepland.

2.9.3.2 *Keuze van de getuigen*

Bij vergelijking van de lijsten[359] met verhoorde getuigen door zowel rijksrecherche als BIZGM, valt op dat de rijksrecherche juist de meest kritische getuigen, die mede aan de basis stonden van de hypothese van BIZGM over misleiding van de rechter[360], niet heeft gehoord. Dit wordt in theorie ondervangen doordat de rijksrecherche zegt zich te baseren op alle onderzoeksbevindingen en –bescheiden van BIZGM[361], dus inclusief de bij BIZGM afgelegde getuigenverklaringen. In werkelijkheid heeft de rijksrecherche bij aanvang van het onderzoek alle bevindingen van BIZGM terzijde geschoven en is met een nieuw startpunt begonnen; de verklaring van AG mr. WELSCHEN, kennelijk ter vervulling van de opdracht van het Openbaar Ministerie, waarbij de weerlegging van de BIZGM hypothese centraal stond en de waarheid er niet toe deed[362]. Alleen achteraf heeft de rijksrecherche het BIZGM-materiaal, naar eigen zeggen, nog eens doorgenomen en stelt daarin geen aanleiding gevonden te hebben om de inmiddels bereikte categorische weerlegging van de BIZGM-hypothese te herzien of ook maar te nuanceren.[363]

Bij de lijst van door de rijksrecherche verhoorde personen ontbreken onder meer de volgende functionarissen van politie:

- De Politieambtenaar die op 19 juni 2000 de rode sportbroek van André DE VRIES veilig heeft gesteld op de voorgeschreven wijze, nadat DE VRIES geprobeerd had zijn auto in brand te steken. Deze ambtenaar kon verklaren over de verpakkingswijze en de locatie van de bewaarplaats van de rode broek tussen 19 juni en begin november 2000.[364]
- De Politieambtenaar aan wie het rode broekje vervolgens is overgedragen.[365]
- De politieambtenaar die een voor DE VRIES ontlastend telecom-Pv schreef en vervolgens het verzoek kreeg dit te antidateren.[366]
- De teamleider van het onderzoek naar oud-eigenaar SMALLENBROEK.[367]
- De beide klokkenluiders, die slechts zeer selectief zijn gehoord in functie van de poging van de rijksrecherche om hen te vangen op meineed, terwijl de aantijgingen waarover zij

[a] Getuige alleen al het feit dat de rijksrecherche voordien bij PerfectView deskundige Hofs navraag heeft gedaan over precies deze mutatie nummer 2032 van 6 oktober 2000 in het Tolteamjournaal.

graag gehoord hadden willen worden door de rijksrecherche als niet relevant of buiten de onderzoeksopdracht vallend werden beoordeeld.
- De BIZGM onderzoekers, waarvan de kennis terzijde werd geschoven en die als vijandig zijn behandeld door de rijksrecherche.

Er bestonden (en bestaan overigens nog steeds) grote tegenstrijdigheden tussen de ambtsedig afgelegde verklaringen betreffende het uiterlijk, de verpakkingswijze en de bewaarplaats van de rode broek van DE VRIES. Hetzelfde geldt o.a. voor de gegevens betreffende de 'ramp-gsm' en het motief voor brandstichting van oud-eigenaar SMALLENBROEK. De rijksrecherche maakte de keuze om alleen die getuigen te horen die verklaringen zouden afleggen die in een kennelijk gewenste onderzoeksuitkomst zouden passen. Alle bovengenoemde getuigen, die niet door de rijksrecherche zijn gehoord, hebben verklaringen afgelegd die niet in dat plaatje pasten. Door deze getuigen niet te horen laadt de rijksrecherche de verdenking op zich dat zij zich aan subjectieve onderzoeksmethoden schuldig maken en daarmee niet aan waarheidsvinding te willen doen.

2.9.3.3 *Anomalieën in het onderzoek*

2.9.3.3.1 Getuigenverklaring OLTHOF

Het hierboven geduide geval van de getuigenverklaring van voormalig RC OLTHOF presenteert een aantal anomalieën die om onderzoek vragen. Op het moment dat OLTHOF zegt dat een OvJ aan hem een compositietekening toonde (gebaseerd op de getuigenis van mevrouw LESSOW over een wegrennende man in rode korte broek), bestond die tekening nog niet. Het (onuitgesproken) verweer van de rijksrecherche dat de data waarop deze veronderstelling is gebaseerd niet vaststaan is zeer twijfelachtig, daar de datum van de tolteammutatie past in een reeks van mutaties van dezelfde datum.

Indien de tekening niet bestond, en bovendien géén enkele gelijkenis vertoond met de personen waarop OLTHOF tipt, moet de aanleiding voor het doen van een tip door OLTHOF een andere zijn geweest.

Figuur 180: Links de politiefoto van André DE VRIES. Midden de compositietekening van de wegrennende man in de rode sportbroek. Rechts opnamen uit het NOS-journaal van 14 mei waarop Bennie van KLINGEREN is te zien met een mitella om.

De meest voor de hand liggende mogelijkheid is de combinatie brandstichting en rode broek, eveneens afkomstig uit de getuigenverklaring van mevrouw LESSOW. Dat is qua datum wél mogelijk. Waarschijnlijker is daarom dat rechter OLTHOF en OvJ Patricia van der VALK elkaar spraken over de zoektocht naar een brandstichter (zie getuigenverklaring van v.d. VALK bij de commissie OOSTING op 10 oktober 2000) en dat OLTHOF zich die combinatie rode broek/brandstichting herinnert uit een dossier tegen André DE VRIES dat dan net loopt. Immers André DE VRIES is voor de poging tot brandstichting van zijn auto op 23 november 2000 veroordeeld.[368] Dit zou betekenen dat dan Van KLINGEREN een onnodige tussenstap is geweest, kennelijk bedoeld om de aandacht af te leiden van de rechtstreekse aandachtvestiging door OLTHOF. Dit zou ook verklaren waarom de rijksrecherche verder geen aandacht meer schenkt aan de melding door OLTHOF, maar alleen het spoor onderzoekt van de spontane melding van Van KLINGEREN. Van KLINGEREN, die een goede kennis is van DE VRIES, maar dit bij de eerste verhoren verbergt, komt spontaan de aandacht op DE VRIES vestigen op 20 oktober 2000.

2.9.3.3.2 Het rode broekje

Rondom het rode sportbroekje is sprake van een groot aantal anomalieën die geen van allen door de rijksrecherche zijn onderzocht, terwijl dit toch de kernopdracht was van de rijksrecherche: Onderzoek naar mogelijke misleiding van de rechterlijke macht. Hier worden alleen kort aan aantal anomalieën genoemd. In het volgende gedeelte van dit rapport komt het belang van de rode sportbroek voor de opdracht van de rijksrecherche uitgebreid aan de orde, zie dit gedeelte <H.2.9.3.3.2> en nog uitgebreider zie <H.2.9.10>.

Deze tegenstrijdigheden betreffen o.a.:

1) De verpakkingswijze: gebruikt waren volgens de afgelegde verklaringen drie verschillende plastic zakken, ofwel was het broekje onverpakt.
2) De sluitingswijze van de zakken: open, dichtgeknoopt of geseald.
3) Het uiterlijk van het broekje: de plaats van het kontzakje was dan links, dan rechts, de broekband was verschillend, er zaten al dan niet brandgaatjes in.
4) De verontreinigingen die zich op het broekje zouden bevinden: nat van de diesel dan wel schoon, stinkend naar de urine dan wel schoon, al dan niet vuurwerksporen.
5) De plaats waar het broekje zich al die tijd heeft bevonden na de inbeslagname op 19 juli 2000 tot aan het moment van bovenwater komen eind oktober/begin november.
6) Het tijdstip van inlevering bij het Tolteam: 31 oktober dan wel de eerste week van november.
7) Het al dan niet vergezeld gaan van het broekje met de overige kleding van André DE VRIES.
8) Het al dan niet uit de verpakking halen, het al dan niet van hand tot hand gaan.

Het Bureau Interne Zaken, dat grondiger onderzoek deed naar deze gang van zaken dan de rijksrecherche, komt tot een aantal opmerkelijke vragen en vaststellingen. Wederom volgt hierna slechts een selectie van de punten die door het BIZ worden genoemd in een van hun rapportages:

Figuur 181: Fragmenten uit de BIZ-tijdlijn rode broekje, d.d. 25 augustus 2004

De rijksrecherche concludeert het volgende m.b.t. het rode sportbroekje van André DE VRIES:

Feitelijke handelingen met sportbroek
Niet gereconstrueerd kon worden op welke wijze de rode sportbroek op welk moment verpakt is geweest. Vastgesteld werd dat de rode sportbroek op drie, mogelijk vier momenten uit de verpak is gehaald.

De rijksrecherche schrijft in haar rapport dat zij de gang van het rode broekje niet meer konden achterhalen. In werkelijkheid blijkt uit de lijst van gehoorde getuigen dat zij gewoon de betreffende getuigen die hier antwoord op konden geven niet hebben gehoord. Met name technisch rechercheur Reint Brinks, die de kleding van DE VRIES op 19 juni 2000 op de voorgeschreven wijze in verzekering heeft gesteld en deze heeft bewaard totdat hij begin november zijn bureau aan het leegruimen was i.v.m. een verandering van werkkring, is door de rijksrecherche niet gehoord.

Van belang is nog dat oud-korpschef mr. Piet DEELMAN zich op 16 juli 2008 tussen 13u en 13u20 tijdens een telefoongesprek als volgt over het rode broekje uit liet:

> *"In eerste instantie was er een ander broekje maar uiteindelijk is het goede broekje naar het NFI gegaan, dus er is niets aan de hand."*[369]

Volgens de rijksrecherche doet het er allemaal niet meer toe wat er nu in feite is gebeurd met het rode broekje. Zij verwijzen daarvoor naar het arrest van het gerechtshof Arnhem van 12 mei 2003, met het volgende citaat:

ontploffend vuurwerk. Er is over deze sportbroek veel te doen geweest. Volgens eerder genoemde interne critici van het rechercheteam is er ongepaste gekheid mee uitgehaald, door anderen wordt dat met klem bestreden. Belangrijk voor deze zaak acht het hof dat niet: zelfs als er met de broek grappen zijn uitgehaald, zijn de sporen op de broek daardoor toch niet veroorzaakt."

Figuur 182: Citaat uit arrest Hof 12 mei 2003, gebruikt door rijksrecherche om aan te geven dat de gang van zaken met de rode sportbroek er niet meer toe doet

Gelet op de onderzoeksvraag van de rijksrecherche: *"Is de rechterlijke macht misleid?"*, zou de rijksrecherche juist zeer nauwkeurig naar de gang van zaken rond de rode broek moeten kijken. De rol van het rode broekje in de aanloop naar het strafproces blijkt cruciaal ter beoordeling van een eventuele misleiding van de rechterlijke macht:

1. Bij aandachtvestiging: De compositietekening was kennelijk een voorwendsel.
2. Bij verdachtmaking: De theateropvoering met het rode broekje voor collega's.
3. Bij de arrestatie: Aantreffen vuurwerksporen door NFI is sein aanhouding AdV.
4. Bij gevangenhouding: Osloconfrontatie met rode broekjes was reden tot vasthouden.
5. Bij veroordeling: Het rode broekje is 4e bewijsmiddel in rechtbankvonnis Almelo.

De rijksrecherche heeft zich m.b.t. het rode broekje zeer slecht van haar taak gekweten:

- Anomalieën zijn niet onderzocht en gewoon genoteerd zonder enige consequentie.
- Aanwijzingen dat er meerdere broekjes van DE VRIES in het onderzoek hebben gefigureerd zijn door de rijksrecherche niet benoemd als dusdanig.
- Het wegredeneren door de rijksrecherche van het belang van het rode broekje voor de beantwoording van hun onderzoeksvraag staat gelijk aan het ontduiken van de onderzoeksopdracht.

2.9.3.3.3 De millenniumverklaring

De getuige Raymond Bruinewoud legt twee maal een getuigenverklaring af die er op duidt dat André DE VRIES tijdens de oudejaarsnacht van de millenniumwisseling een uitspraak heeft gedaan die kan wijzen op een komende ontploffing bij S.E. Fireworks. Indien dit klopt is deze verklaring uitermate belastend voor DE VRIES. In het strafdossier zitten (door toedoen van met name PAALMAN) echter ook zes andere getuigenverklaringen die de verklaring van Bruinewoud geheel of gedeeltelijk ontkrachten. Toch voert het OM deze verklaring op dusdanige wijze in het strafdossier op dat de rechtbank meent de verklaring als dubbel bewijs te kunnen gebruiken in het strafvonnis tegen André DE VRIES. Het formalistische verweer van het OM dat alle verklaringen in het dossier zaten en de rechter daarvan kennis heeft kunnen nemen houdt geen stand. Immers, zeer belastend voor de handelwijze van het OM is dat het OM zich aantoonbaar bewust is van de onjuistheid van de verklaring van Bruinewoud. Het OM initieert immers reeds twee maanden vóór de uitspraak tegen DE VRIES een strafklachtprocedure tegen Bruinewoud wegens mogelijke meineed bij het afleggen van precies deze verklaring. Zie de onderstaande citaten uit:

- De dagvaarding van Bruinewoud voor meineed van 6 juni 2002
- Het vonnis van de rechtbank van 22 augustus 2002.

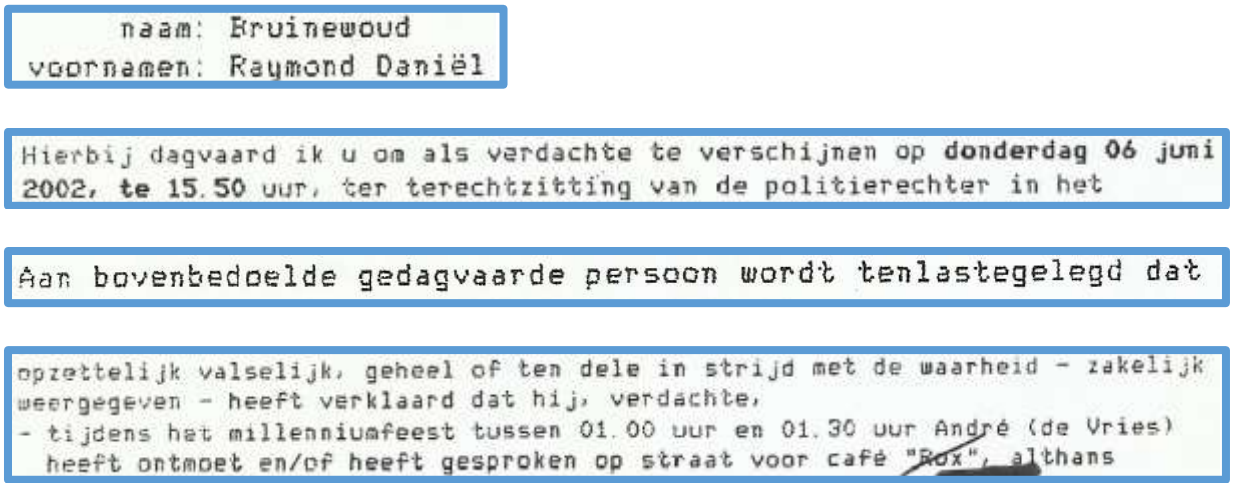
naam: Bruinewoud
voornamen: Raymond Daniël

Hierbij dagvaard ik u om als verdachte te verschijnen op **donderdag 06 juni 2002, te 15.50 uur**, ter terechtzitting van de politierechter in het

Aan bovenbedoelde gedagvaarde persoon wordt tenlastegelegd dat

opzettelijk valselijk, geheel of ten dele in strijd met de waarheid - zakelijk weergegeven - heeft verklaard dat hij, verdachte,
- tijdens het millenniumfeest tussen 01.00 uur en 01.30 uur André (de Vries) heeft ontmoet en/of heeft gesproken op straat voor café "Box", althans

Figuur 183: Meinedige verklaring van Bruinewoud wordt door het OM vervolgd. Bruinewoud ontvangt daartoe een dagvaarding op 6 juni 2002

ECLI:NL:RBALM:2002:AE6814

Instantie	Rechtbank Almelo
Datum uitspraak	22-08-2002
Datum publicatie	22-08-2002

Getuige 1 verklaart dat hij tijdens het millenniumfeest met verdachte heeft gesproken en dat verdachte tijdens dat gesprek vertelde over Fireworks. Voorts verklaart getuige 1 dat verdachte, toen ze over Fireworks praatten, vertelde

dat de mensheid daar een grote bom had gemaakt. Op de vraag van de rechter-commissaris aan getuige 1 of verdachte ook zou hebben gezegd: "En dat gaat binnenkort de lucht in", antwoordt getuige 1 bevestigend.

Veroordeelt verdachte ter zake daarvan tot een gevangenisstraf voor de tijd van vijftien jaren.

Figuur 184: In het vonnis van de rechtbank waarmee André DE VRIES (onschuldig!) tot 15 jaar cel wordt veroordeeld gebruikt de rechtbank de verklaring van Bruinewoud als bewijsmiddel (2x)

De verklaring die advocaat-generaal WELSCHEN hiervoor geeft is zo nietszeggend dat het niet eens de moeite is om deze hier te herhalen.

2.9.3.4 *De positie van rechercheur Dick MAANDAG*

De aanbeveling van BIZGM om rechercheur MAANDAG als verdachte te behandelen.

De keuze van de rijksrecherche om de getuigenverklaringen van rechercheur MAANDAG kritiekloos over te nemen en zelfs een kernplaats toe te kennen in de reconstructie van de feiten.

De verhoren van Van KLINGEREN door rechercheur MAANDAG en het gebrek aan verslaglegging van die verhoren en de onduidelijkheid over de frequentie en de inhoud van die contacten.

Het ‘verhoor’ van Van KLINGEREN door de rijksrecherche die hem aantrof in aangeschoten toestand en besloot van verder verhoor af te zien. Normaal gesproken was op ontnuchtering aangedrongen en was hij daarna serieus verhoord gelet op de belangrijke positie van zijn getuigenissen en de tegenstrijdige elementen daarin.

2.9.3.5 *De Focus van de rijksrecherche op melder PAALMAN*

- De inhoud van het rijksrecherche rapport laat zien dat de rijksrecherche trachtte PAALMAN op meineed te vangen. Dit was in strijd met de onderzoeksopdracht.
- Ook de vraagstelling bij het verhoor van PAALMAN wijst in die richting.
- De na het gereedkomen van het rapport van de rijksrecherche uitgegeven persverklaring door het OM bevatte een beschuldiging van meineed tegen PAALMAN. Deze zinsnede moest overigens op last van de rechter worden teruggedraaid.
- De eerste ondervraging van de rijksrecherche was die van Advocaat-generaal WELSCHEN. De ondervraging ging bijna uitsluitend over de weerlegging door WELSCHEN van de aantijgingen van PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN.

2.9.3.6 *Niet gebruiken van onderzoeksbevindingen BIZ*

In de officiële papieren betreffende het onderzoek en het rapport van de rijksrecherche doet men het voorkomen alsof de bevindingen van BIZGM het uitgangspunt van onderzoek waren en alsof er een correcte overdracht van informatie heeft plaatsgevonden tussen BIZGM en de rijksrecherche. Niets is echter minder waar. Uit de bekend geworden correspondentie en extra rapportages van BIZGM komt een indringend beeld naar voren dat de rijksrecherche van meet af aan niets te maken wilde hebben met de bevindingen van BIZGM en er puur op uit was de werkhypothese van BIZGM onderuit te kalen, koste wat kost.

PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN verklaarden op 5 november 2004 bij gelegenheid van een hoorzitting van het college van Pg's, dat hen was medegedeeld door de rijksrecherche dat zij niets met het rapport van BIZ-GM hebben gedaan.[370]

2.9.4 Rijksrecherche-1: Opdracht, conclusie en inleiding

2.9.4.1 *Opdracht rijksrecherche*

In de eindrapportage van de rijksrecherche van 17 juni 2004 staat de doelstelling van het onderzoek als volgt omschreven (citaat):

> *"De doelstelling van het rijksrecherche feitenonderzoek is vast te stellen of en zo ja in hoeverre verantwoordelijken en uitvoerenden binnen het strafrechtelijk onderzoek contra verdachte DE VRIES, opzettelijk de rechterlijke macht hebben misleid."*

De rijksrecherche schrijft daarbij nog dat zij dus niet primair hebben gekeken naar andere aantijgingen in relatie tot het strafrechtelijk onderzoek in de Vuurwerkramp. Zij noemen daarbij de opdracht van MANS aan BIZ, de handelwijze van de beide melders, de aangifte van meineed tegen beide melders en het zogeheten 'Mei-memo' van beide melders.[a] De rijksrecherche zou zich dus niet bezighouden met een onderzoek naar een mogelijke meineed gepleegd door met name melder Jan PAALMAN.

Het onderzoek van de rijksrecherche werd afgesloten op 4 juni 2004. De volgende conclusies zijn weergegeven in de rijksrecherche-rapportage d.d. 17 juni 2004 (citaten van blz. 91):

> *"Uit het feitenonderzoek van de rijksrecherche is niet gebleken dat tijdens het onderzoek naar de Vuurwerkramp niet integer is gehandeld door medewerkers van het Tolteam en/of medewerkers van het OM."*

> *"Er werd geen enkele ondersteuning gevonden voor de in het BIZ-rapport vermelde hypothese over het opzettelijk misleiden van de rechterlijke macht c.q. voor de aan deze hypothese ten grondslag liggende bevindingen."*[371]

Naar aanleiding van deze uitkomsten van de rijksrecherche is door het OM een persverklaring uitgegeven waarin de suggestie lag dat melder Jan PAALMAN meineed gepleegd zou hebben. Uit de vraagstelling van de rijksrecherche aan talloze getuigen en de gekozen bewoordingen in het eindrapport blijkt dat de rijksrecherche wel degelijk op zoek is geweest naar elementen van meineed bij PAALMAN. Echter de passage uit de persverklaring van het OM die hieruit voortkwam is op last van de voorzieningenrechter te Den Haag door het OM gecorrigeerd.

2.9.4.2 *Conclusie review RR-dossier*

Uit de achterliggende documenten van het rijksrecherche onderzoek is gebleken dat de rijksrecherche zich niet heeft gehouden aan de omschrijving van de opdracht zoals die staat weergegeven in het rijksrecherche-eindrapport van 17 juni 2004:

[a] Dat deze zin uit de opdrachtomschrijving misleidend is, want in tegenspraak met de werkelijkheid, wordt in H5 uiteengezet.

- I.t.t. de opdrachtomschrijving, waarin stond dat de rijksrecherche alle materiaal en alle bevindingen van BIZGM mee zou nemen in het onderzoek, heeft de rijksrecherche alles aan de kant geschoven en is doelgericht gaan bouwen aan een bewijs, dat alles volgens de regels is verlopen.
- De rijksrecherche heeft daarbij kritische getuigen genegeerd, anomalieën en tegenstrijdigheden genegeerd en de leden van BIZGM als partij beschouwd.
- De rijksrecherche heeft, i.t.t. tot de opdrachtomschrijving, waarin stond dat men zich alleen zou richten op de hypothese van BIZGM en bijvoorbeeld niet op de meineedklacht tegen de melders, zich toch gericht op het verzamelen van zoveel mogelijk gegevens om een meineedklacht tegen de beide melders mogelijk te maken.

2.9.4.3 *Inleiding analyse Rijksrechercheonderzoek*

De hypothese van BIZGM (over de bewuste misleiding van de rechterlijke macht door leden van het Tolteam en het Openbaar Ministerie) is volgens de rijksrecherche gebaseerd op vijf (PvB: moet zijn zes) specifieke onderzoekstrajecten:

1. Het onderzoek naar het moment waarop André DE VRIES als verdachte is aangemerkt, c.q. als verdachte aangemerkt had moeten worden.
2. Het onderzoek naar het gebruik c.q. bezit van de gsm met het nummer 06-20279987 op 13 mei 2000.
3. Het onderzoek naar het moment en de wijze waarop getuige B. van KLINGEREN in beeld is gekomen.
4. Het onderzoek naar de vraag of er sprake is geweest van een geheim opsporingstraject betreffende André DE VRIES.
5. Het onderzoek naar het eerste moment waarop van de verdachte André DE VRIES telefoongesprekken zijn opgenomen en uitgeluisterd en de latere opdracht van de Officier van Justitie mr. Herman STAM om telefoongesprekken met betrekking tot André DE VRIES onder meer uit het jaar 2000 te vernietigen.
6. Het onderzoek naar de vraag wat er is gebeurd met het rode sportbroekje van André DE VRIES.

In de navolgende hoofdstukken <H.2.9.5> t/m <H.2.9.10> worden deze zes onderzoeksvragen één voor één behandeld aan de hand van het door de rijksrecherche per proces-verbaal vastgelegde wijze van onderzoek per onderzoekspoor. Dit was mogelijk omdat naast het eindrapport en de getuigenverklaringen ook de zes processen-verbaal ter beschikking zijn gekomen voor de review.

Tenslotte worden in de paragraaf <H.2.9.11> t/m <H.2.9.14> een samenvatting, conclusies en de consequenties opgesomd van het feit dat de rijksrecherche doelbewust naar een van te voren bepaalde uitkomst heeft toegewerkt bij het feitenonderzoek.

2.9.5 Rijksrecherche-2: André DE VRIES, verdachte of getuige?

2.9.5.1 *Uitleg presentatie en doublures*

Zoals uiteengezet onder <H.2.9.2> vormen de drie door de rijksrecherche als afzonderlijke onderzoeksporen gedefinieerde onderzoeken: 1. A. DE VRIES getuige/verdachte, 2. Van KLINGEREN en 3. Afgeschermd traject in feite één verweven onderzoeksvraag die te maken heeft met de wijze waarop André DE VRIES als verdachte in beeld is gekomen. Daarom worden in dit paragraaf <H.2.9.5> tekstgedeeltes herhaald die ook voorkomen bij <H.2.9.7> en <H.2.9.8>.

2.9.5.2 *Inleiding: Onderzoekspoor en positie OM*

In dit eerste door de rijksrecherche benoemde onderzoekspoor gaat het om de hypothese van BIZGM dat de latere verdachte André DE VRIES al eerder als verdachte had moeten worden aangemerkt. Volgens BIZGM liepen er in november 2000 al onderzoekshandelingen tegen DE VRIES, die normaliter alleen van toepassing zijn op een verdachte, terwijl DE VRIES toen echter nog pas als getuige werd verhoord. Dit brengt het gevaar met zich mee van onrechtmatig verkregen bewijs.

De officieren van justitie STAM, De MUIJ en parketsecretaris WIJGA deelden bijna twee jaar lang een kamer met de leiding van het Tolteam. Er werden dagelijks argumenten uitgewisseld, waarna het OM eindverantwoordelijk blijft voor de genomen beslissingen.[372] In betreffende periode (november 2000) namen De MUIJ en WIJGA waar voor STAM, die in het ziekenhuis lag.

2.9.5.3 *In beeld komen DE VRIES*

Allereerst dient te worden opgemerkt dat de rijksrecherche in zijn rapportage een typerende vage wijze van duiding hanteert, waarbij nooit wordt gesproken in termen van dat iets is bewezen of iets is ontkracht. Er wordt altijd gesproken in termen van dat *'niet is gebleken van'* bij het verrichte onderzoek. Op deze wijze formulerend maakt de rijksrecherche nooit een aantoonbare fout.
Zo wordt er melding gemaakt door een getuige van een vroege tip op DE VRIES. De rijksrecherche doorzoekt vervolgens 2 processen-verbaal[a], vindt daarin niets over een vroege tip en stelt dan dat:

> *"In het door de rijksrecherche verrichtte feitenonderzoek is niet gebleken van een eerdere tip op André DE VRIES dan die van de getuige Van KLINGEREN op 20 en 31 oktober 2000."*[373]

Een op deze wijze verkregen bevinding, alsmede de wijze van rapporteren hierover heeft volgens steller (PvB) nul en generlei waarde.

[a] Gelet op de aard van de verklaring, gedaan door een Tolteammedewerker, is het helemaal niet zeker dat de rijksrecherche deze juist heeft geïnterpreteerd. Het zoeken in de twee genoemde Pv's betreffende ontvangen tips komt op steller (PvB) erg willekeurig over, gelet op de mogelijk andere intentie van genoemde mededeling in de bedoelde getuigenverklaring.

2.9.5.3.1 Wegwerken BIZGM anomalieën data in beeld komen DE VRIES

In de door de rijksrecherche in het Pv weergegeven chronologie komen de volgende gegevens voor betreffende het in beeld komen van DE VRIES (blz. 4-7):

- Applicatiebeheerder Hofs blijkt inderdaad door de rijksrecherche ná AG WELSCHEN als eerste[a] van de overige getuigen te zijn gehoord om elementen te rapen over het kunnen wijzigen van data binnen het Tolteam registratiesysteem. Hofs verklaart bij de rijksrecherche steeds dat data achteraf aangepast kunnen worden, waardoor de betekenis die BIZGM er aan ontleent, vanwege de optredende anomalieën, wegvalt.
- Piet BAKKER (projectleider tactische zaken Tolteam) verklaart steeds de gegevens van AdV achteraf te hebben ingevuld bij eerder gedateerde werkopdrachten. Ook hierdoor vallen door BIZGM geconstateerde anomalieën weg.
- De rijksrecherche herhaalt slechts wat officieel scenario-getrouwe getuigen als Hoffs, Piet BAKKER en Dick MAANDAG verklaren, zonder deze van enige kanttekening te voorzien. Zo ontbreekt een beschrijving inzake de verdere contacten die rechercheur MAANDAG heeft gehad met Van KLINGEREN in de periode 20-30 oktober 2000.

2.9.5.3.2 De tip van rechter OLTHOF op Van KLINGEREN

Uit het verslag van een getuigenverhoor van rechter OLTHOF, gedaan door de rijksrecherche in 2004[374], blijkt dat deze rechter zich bij zijn tip van 6 oktober 2000 zegt te baseren op een compositietekening die is opgemaakt (in kleur) op verklaring van genoemde mevrouw LESSOW. Hierbij is het opmerkelijk dat de rijksrecherche in het geheel niet blijkt in te gaan op drie inconsistenties die ontstaan bij het afleggen van deze getuigenverklaring door de rechter bij de rijksrecherche:

- Ten eerste lijkt de compositietekening in het geheel niet op de getuige waarover deze rechter het Tolteam wil tippen.[375]
- Ten tweede blijkt de compositietekening op die datum nog niet te bestaan. Deze tekening wordt pas drie dagen later gemaakt, na de tip door deze rechter.[376]
- Ten derde wordt als verdachte man met de rode sportbroek niet deze getuige aangemerkt, maar de latere verdachte André DE VRIES. Ook deze verdachte lijkt in de verste verte niet op de compositietekening.[b]

Aangezien de rijksrecherche met alle drie de feiten tot in detail bekend is, kan het hierdoor niet langer worden uitgesloten dat er met de herkomst van de getuigeninformatie van de rechter iets onregelmatigs aan de hand is. Mogelijk is er naderhand een aanleiding verzonnen om deze aandacht vestiging te verklaren en heeft de rijksrecherche het kennelijk niet binnen haar opdracht vinden passen om naar de hierdoor ontstane anomalieën te kijken.

[a] Eigenlijk als tweede, maar de rijksrecherche klopte eerst bij de verkeerde applicatiebeheerder aan, die hen naar zijn collega Hoffs verwees.
[b] Zie de reeks foto's in <H. 2.9.3.3.1> met André DE VRIES, Benny van KLINGEREN en de compositietekening gemaakt a.d.h.v. de getuigenverklaring van mevrouw LESSOW.

2.9.5.3.3 De tip van Van KLINGEREN op André DE VRIES

Tipgever Bennie van KLINGEREN legt op 20 oktober 2000 'spontaan' bij rechercheur Dick MAANDAG een verklaring af over ene 'André', waarvan hij zegt de achternaam niet te kennen[377]. Vervolgens (tien dagen later) geven hij of zijn vrouw een kenteken door aan het Tolteam van de door hem genoemde 'André'. Dit doet hij of zijn vrouw aan rechercheur MAANDAG, die in het gezelschap van rechercheur Cor ROOK bij hen thuis op bezoek is.[378] Dat Van KLINGEREN de achternaam van DE VRIES niet zou kennen en tien dagen later een nummerplaat door moet geven aan het Tolteam om hen in staat te stellen deze 'André' te identificeren, is uiterst ongeloofwaardig. Dit vanwege de latere getuigenverklaringen, door Van KLINGEREN en zijn familie afgelegd, zowel bij het Tolteam als bij de Rechter-commissaris. Hieruit blijkt dat zowel Bennie van KLINGEREN zelf[379], als zijn vrouw en zijn dochter Mirjam[380], André DE VRIES allen persoonlijk goed moeten kennen op 20 oktober 2000.[381]

2.9.5.3.4 Ontmoetingen rechercheur MAANDAG met getuige Van KLINGEREN

Tussen het 1e verhoor van Bennie van KLINGEREN op 20 oktober 2000 en het moment dat Van KLINGEREN het briefje met kenteken van André DE VRIES overhandigde op 31 oktober 2000, is rechercheur MAANDAG, volgens eigen verklaring aan de rijksrecherche, tenminste twee maal met collega ROOK bij Van KLINGEREN thuis geweest. Er zijn volgens MAANDAG bij die gelegenheden geen verklaringen opgenomen en hadden de bezoeken alleen tot doel het contact warm te houden in verband met het kenteken dat zij van Van KLINGEREN zouden krijgen. Collega ROOK verklaart echter bij de rijksrecherche slechts over één bezoek aan Van KLINGEREN, dat hij samen aflegde met rechercheur MAANDAG, en dit betrof het bezoek aan Van KLINGEREN op 31 oktober 2000, waarbij Van KLINGEREN het briefje met het kenteken van DE VRIES overhandigde.[382] Dat zou kunnen betekenen dat rechercheur MAANDAG tussen 20 en 31 oktober 2000 één of twee keer alleen bij van KLINGEREN op bezoek is geweest. Er zijn geen vastleggingen over wat rechercheur MAANDAG heeft besproken met Van KLINGEREN tijdens die bezoeken die, volgens zeggen van MAANDAG, verband hielden met het nog te verkrijgen kenteken van genoemde 'André'.

Een preciezere duiding van de contacten tussen rechercheur MAANDAG en getuige Van KLINGEREN, alsmede de bronvermeldingen inzake de getuigenverklaringen van de rechercheurs MAANDAG, BREMAN en marechaussee ROOK kunnen zo nodig worden verstrekt.

2.9.5.3.5 In beeld komen DE VRIES: de officiële versie

De wijze waarop André DE VRIES in beeld komt als verdachte voor brandstichting bij het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp, kan grofweg gesproken volgens twee verschillende scenario's hebben plaatsgevonden. Het eerste scenario is het officiële scenario van de overheid. Dat is officieel vastgelegd door het Tolteam, is daarna in eerste en in tweede aanleg gepresenteerd door het Openbaar Ministerie aan de rechter en is tenslotte tot tweemaal toe bevestigd door de rijksrecherche; eerst in het feitenonderzoek van 2004 en daarna nogmaals in het 3e aanvullend feitenonderzoek 'Daslook' dat plaatsvond in 2012. Dat is het beeld van:

- Getuige LESSOW die op 5 oktober 2000 een verklaring aflegt over een wegrennend persoon in een korte rode sportbroek die zich verdacht gedroeg.
- De naar aanleiding van een compositietekening ingebrachte tip van rechter OLTHOF op 6 oktober 2000, die tipt op Van KLINGEREN en ZWIERS. Deze tip wordt verder niet opgevolgd en heeft ook niets te maken met de latere melding van getuige B. Van KLINGEREN op DE VRIES.
- De spontaan op 20 oktober 2000 binnenlopende getuige Van KLINGEREN die tipt op ene 'André', een vage kennis die wel eens iets met de ramp te maken zou kunnen hebben.
- Het doorgeven van het kenteken door het echtpaar Van KLINGEREN op 30 oktober 2000, waarna rechercheur MAANDAG via het kentekenregistratiesysteem van de RDW de link legt met een auto van André DE VRIES, waarna hij via het interne politiesysteem BPS[a] het incident van 19 juni 2000 vindt en de vermelding van het rode sportbroekje ziet dat DE VRIES droeg bij zijn poging op 19 juni 2000 zijn eigen auto in brand te steken.
- Een enthousiaste rechercheur MAANDAG die het broekje ophaalt bij collega SCHREURS en vervolgens op 31 oktober en 1 november 2000 het rode sportbroekje toont aan zijn collega's, zonder daarmee aan contaminatie van een bewijsstuk te hebben gedaan. Waarna MAANDAG het broekje veilig opbergt in zijn koffertje en op 6 november 2000 op voorgeschreven wijze verpakt ter hand stelt aan de collega van de TR, rechercheur BERENST.
- Vanaf 6 november 2000 plegen de rechercheurs MAANDAG, ROOK en BREMAN alleen inventariserende handelingen betreffende DE VRIES die zij vastleggen in een voor iedereen toegankelijke vastlegging, waar ook regelmatig over wordt gerapporteerd aan de rest van het Tolteam.
- Daarbij heeft DE VRIES de status van getuige en niet van verdachte.

Bovenstaande kan gestaafd worden met bronvermeldingen, maar is in hoofdzaak reeds terug te vinden in de rapportage van de rijksrecherche van 17 juni 2004.

[a] BPS is afkorting van Bedrijfs Processen Systeem. Hierin worden door de politie interne mutaties vastgelegd van handelingen van agenten, ook als deze niet leiden tot vervolging of een strafblad voor de dader. In BPS ligt dus zeer veel vast.

2.9.5.3.6 In beeld komen DE VRIES: alternatief scenario

Het andere scenario is een alternatief waarbij DE VRIES door een medewerker van justitie[a] werd opgemerkt als een geschikte kandidaat verdachte vanwege zijn antecedenten als brandstichter, kleine crimineel en drager van een rode korte sportbroek, maar daarbij niet voldeed aan alle aanwijzingen. Vervolgens is door een aantal medewerkers binnen het Openbaar Ministerie en het Tolteam een tip opgezet die moest leiden naar DE VRIES, waarna middels een separaat traject geleidelijk kon worden toegewerkt naar DE VRIES als de ideale verdachte voor brandstichting bij S.E. Fireworks. Dat kan het volgende beeld opleveren:

- Getuige LESSOW legt onder 'geleide herinnering' op 5 oktober 2000 een verklaring af over een kort voor de ramp wegrennende jongeman, die een korte rode sportbroek droeg, met een angstige uitdrukking op zijn gezicht.
- Rechter OLTHOF (of een van de genoemde OvJ's) die niet n.a.v. een compositietekening (want die bestond toen immers nog niet)[b], maar wél naar aanleiding van een beschrijving van een verdachte in een dossier van een binnenkort dienende rechtszaak, zich een brandstichter herinnert die ook een rood sportbroekje droeg.
- Dat is het zich op dat moment in de pijplijn bevindende dossier van de poging tot brandstichting van DE VRIES op 19 juni 2000. DE VRIES gaat daarvoor voorgeleid en veroordeeld worden op 23 november 2000. Aangezien de oproeping voor de rechtszaak van 23 november ongeveer 6 weken tevoren wordt verzonden heeft het dossier van DE VRIES op dat moment bovenop een stapel gelegen.
- Dus de tip is waarschijnlijk meteen bedoeld geweest op DE VRIES, en niet op Van KLINGEREN of ZWIERS.[383]
- Er is wél een probleem met het door LESSOW op 5 oktober gegeven signalement, dat totaal niet overeenstemt met dat van DE VRIES. Dus heeft het doorgeven van een tip via het OM aan het Tolteam rechtstreeks op DE VRIES geen zin, want het Tolteam zou direct vallen over de verschillen in signalement en daardoor de tip niet serieus in behandeling kunnen nemen.
- De compositietekening van getuige LESSOW wordt enkele dagen later (op 9 oktober 2000) gemaakt. Deze vertoont inderdaad in de verste verte geen gelijkenis met het signalement van DE VRIES. Dit probleem tracht men te omzeilen door de tip van OLTHOF niet rechtstreeks op DE VRIES, maar op een kennis van DE VRIES, ene Van KLINGEREN uit te brengen. Indien VAN KLINGEREN zal gaan tippen op DE VRIES is het niet gelijken van de signalementen van zowel Van KLINGEREN als van DE VRIES dan geen probleem meer.
- Deze Van KLINGEREN is als crimineel welbekend aan kinderrechter OLTHOF gelet op zijn antecedenten en behoort tot de kennissenkring van DE VRIES. VAN KLINGEREN is gemakkelijk over te halen voor een geringe beloning, dus dit kan informeel worden geregeld. Hij wordt benaderd om een verklaring af te komen leggen. Hiervoor krijgt hij (in)formeel een financiële beloning toegezegd.

[a] De justitiemedewerkers die hiervoor in aanmerking komen zijn de OvJ's Herman STAM en Patricia v.d. VALK en kinderrechter Jans OLTHOF.

[b] De door REINSHAGEN ingevoerde Tolteammutatie van de tip van rechter OLTHOF is gedateerd 6 oktober 2000, terwijl de compositietekening n.a.v. de getuigenis van mevrouw LESSOW pas op 9 oktober werd gemaakt.

- De niet-spontaan, maar op uitnodiging bij het Tolteam binnenlopende getuige Van KLINGEREN tipt op 20 oktober 2000 op ene 'André', naar zijn zeggen een vage kennis, maar in werkelijkheid een goede kennis van hem, waarvan hij de achternaam wel degelijk al weet.[a]
- Tussen 20 oktober en 30 oktober 2000 vinden enkele bezoeken plaats aan Van KLINGEREN, afgelegd door rechercheur MAANDAG, die daartoe alleen bij Van KLINGEREN thuis komt, niet vergezeld van een collega, en zogezegd om de vinger aan de pols te houden[384] dat hij inderdaad zich gaat melden met een kenteken dat via de Rijksdienst voor het Wegverkeer gelinkt kan worden aan DE VRIES. Hiervan worden uiteraard geen vastleggingen gemaakt.
- Het zogenoemde doorgeven aan rechercheur MAANDAG van het kenteken[b] door het echtpaar Van KLINGEREN gebeurt op 30 oktober 2000. MAANDAG was eerder alleen bij Van KLINGEREN geweest, maar heeft op die dag dat het kenteken wordt doorgegeven collega ROOK als getuige meegenomen. Teruggekomen op bureau legt rechercheur MAANDAG zogezegd via de RDW kenteken-database de link met een auto die op naam staat van André DE VRIES. Daarna kan MAANDAG via het interne politiesysteem BPS logischerwijze uitkomen bij een rood sportbroekje dragende man, omdat DE VRIES volgens de BPS-mutatie een rood broekje droeg bij zijn poging op 19 juni 2000 zijn eigen auto in brand te steken.
- Rechercheur SCHREURS levert aan collega MAANDAG een set kleding die beantwoordt aan het signalement van getuige LESSOW, die de man heeft zien rennen. Niet alleen een rode sportbroek, maar ook blauwe badslippers en een wit T-shirt.[385]
- Rechercheur MAANDAG is (terecht) zeer enthousiast met deze set kleding op 31 oktober 2000, waarvan hij denkt dat die door DE VRIES op 19 juni 2000 is gedragen. Hierbij zit niet alleen een rood broekje dat een ander signalement heeft dan het broekje van DE VRIES, maar ook de overige kleding beantwoordt wél aan de getuigenverklaring van LESSOW[c], maar niet aan de kleding die DE VRIES op 19 juni heeft gedragen. De kleding van DE VRIES die hij op 19 juni 2000 droeg, ligt op dat moment (31.10.2000) nog bij technisch rechercheur Brinks in de kast.[386]
- MAANDAG toont op 31 oktober en op 1 november 2000 het aan hem over gedragen rode sportbroekje aan zijn collega's, zonder daarmee volgens het NFI aan contaminatie van een bewijsstuk te hebben gedaan, Dat kan in werkelijkheid ook niet, want dit is immers niet het echte broekje van DE VRIES. Waarna MAANDAG op 6 november de op voorgeschreven wijze verpakte kleding van DE VRIES ter hand stelt aan de collega van de TR, rechercheur BERENST. Daarbij bevindt zich dan inmiddels wél het juiste rode broekje dat afkomstig is van rechercheur BRINKS die de kleding van DE VRIES in bewaring had en ondertussen zijn kast heeft uitgeruimd in verband met zijn verandering van werkkring. Dat was de reden dat hij de kleding van DE VRIES is tegengekomen en aan collega SCHREURS heeft overhandigd.

[a] Zoals eerder omschreven, blijkt dit uit de latere getuigenverklaringen, afgelegd door zowel Van KLINGEREN zelf als door zijn vrouw en zijn dochter.
[b] Of dit kenteken nu echt van het echtpaar afkomstig is, of door MAANDAG eerst aan Van KLINGEREN is gegeven, is minder van belang, daar de einduitkomst in beide gevallen vast stond; het onderzoek zou naar DE VRIES leiden.
[c] Badslippers i.p.v. schoenen, een verkeerd rood broekje en een anders gekleurd T-shirt.

- Vanaf 6 november 2000 plegen de rechercheurs MAANDAG, ROOK en BREMAN verregaande onderzoekshandelingen betreffende DE VRIES om te zien of hij inderdaad een ideale verdachte is. Om die reden worden de vastleggingen van dat onderzoek buiten het Tolteamjournaal gehouden en vastgelegd op een afzonderlijke diskette, alleen door hen benaderbaar. Zij worden hierbij aangestuurd door projectleider Piet BAKKER. De vastleggingen gebeuren volgens het officiële format dat geldt voor het bijhouden van een onderzoeksjournaal. Het vastleggen in een separaat journaal heeft het voordeel dat de mutaties niet onderhevig zijn aan de sociale controle van het hele Tolteam.
- Daarbij heeft DE VRIES formeel nog de status van getuige, maar zou hij eigenlijk de status van verdachte moeten hebben gelet op de inbreuken die door de drie rechercheurs worden gemaakt in zijn privéleven en het recht op verdediging en verschoning dat aan iedere verdachte toekomt en aan DE VRIES wordt onthouden.

Dit alternatieve scenario is op veel aanwijzingen uit het dossier gebaseerd die bij de officiële onderzoeken buiten beschouwing zijn gebleven. Vast staat in ieder geval dat de werkelijkheid haaks staat op de officiële lezing die wordt ondersteund door het Tolteam, het Openbaar Ministerie en de rijksrecherche. De bronverwijzingen waarop dit alternatieve scenario is gebaseerd kunnen zo nodig worden toegevoegd.

2.9.5.4 *Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-2*

Getuige Stam (officier van justitie): "*Arie de Muij en ik hebben afgesproken met de hoofdofficier in Almelo dat we beiden de zaak zouden trekken (……) De eerste maanden zaten wij – en ik in ieder geval – vrijwel dagelijks bij het Tolteam op het hoofdbureau van politie in Enschede (……)Over en weer namen Arie en ik de zaken voor elkaar waar en Arie heeft dit ook gedaan in de periode dat ik ziek was. Doordat wij op de kamer zaten met de teamleiding en dan met name met Ed Reinshagen en Hans Kamperman, konden wij direct argumenten met elkaar uitwisselen en kwamen tot een beslissing. Duidelijk was daarbij wel dat de eindverantwoordelijkheid bij het openbaar ministerie berust. Dit is altijd in een perfecte - en voor mij toch ook wel unieke - samenwerking geweest en dat moet ook wel als je elkaar bijna 2 jaar dagelijks ziet*".

Figuur 185: rijksrecherche Pv-2, blz. 2-004: De innige dagelijkse aansturing van het Tolteam door de beide officieren STAM en DE MUIJ van het OM gedurende twee jaar

Getuige Wijga (parketsecretaris): "*Zeker het eerste jaar zat ik nagenoeg dagelijks op het politiebureau te Enschede. Ik zou het zo willen omschrijven dat ik een soort filter was tussen het politieteam en het de Officieren van Justitie Stam en De Muij. Ik was meer een "voelspriet" dan een parketsecretaris, waarmee ik bedoel dat het vooral ging om het onderkennen van voor het OM belangrijke onderwerpen en het betrekken van de officieren daarbij*".

Figuur 186: RR Pv-2, blz. 2-004: idem voor parketsecretaris Wim Wijga

In het door de rijksrecherche verrichtte feitenonderzoek is niet gebleken van een eerdere tip op André de Vries dan die van de getuige Van Klingeren (zie verderop in dit proces-verbaal op respectievelijk 20 en 31 oktober 2000).

Figuur 187: RR Pv-2, blz. 2-004: DE RR vindt het nodig te stellen dat 'niet is gebleken van' een eerdere tip op André DE VRIES dan de tip door VAN KLINGEREN op 20 en 31 oktober 2000

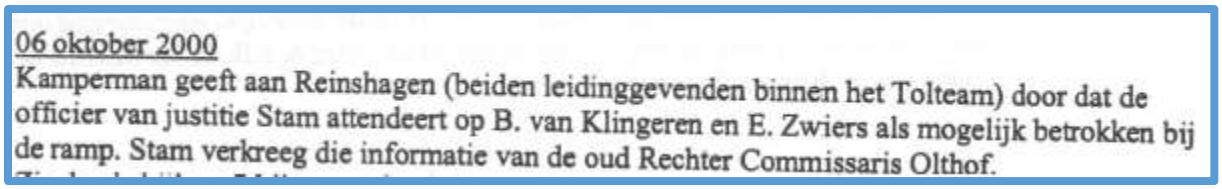
06 oktober 2000
Kamperman geeft aan Reinshagen (beiden leidinggevenden binnen het Tolteam) door dat de officier van justitie Stam attendeert op B. van Klingeren en E. Zwiers als mogelijk betrokken bij de ramp. Stam verkreeg die informatie van de oud Rechter Commissaris Olthof.

Figuur 188: RR verwijst naar journaalmutatie 2032 Tolteam van 6 oktober 2000. OLTHOF wordt aangeduid als oud rechter-commissaris en niet als kinderrechter (zijn dan huidige functie). Jeugdofficier vd VALK wordt niet genoemd

Blz. 2-005: De melding op VAN KLINGEREN loopt van STAM naar KAMPERMAN. REINSHAGEN wordt door KAMPERMAN slechts geïnformeerd. De tegenstrijdige data, waarbij DE VRIES al vóór 31 oktober wordt genoemd in Perfect-View, verklaart de rijksrecherche uit het interview met applicatiebeheerder Hofs. Hofs legt uit dat er tekstwijzigingen en -aanvullingen kunnen worden aangebracht zonder dat de oorspronkelijke datum verandert van de journaalmutatie of werkopdracht waarin de tekst wordt gewijzigd. DE VRIES kan er dus later zijn bijgeschreven i.v.m. de afloopcontrole van de mutaties en werkopdrachten.

Blz. 2-005: De RR verwijst naar journaalmutatie 2053 van 9 oktober 2000 waarin staat vermeld dat er een portrettekening wordt gemaakt n.a.v. de verklaring van de getuige LESSOW. Onvermeld blijven de anomalieën met OLTHOF, vd VALK.

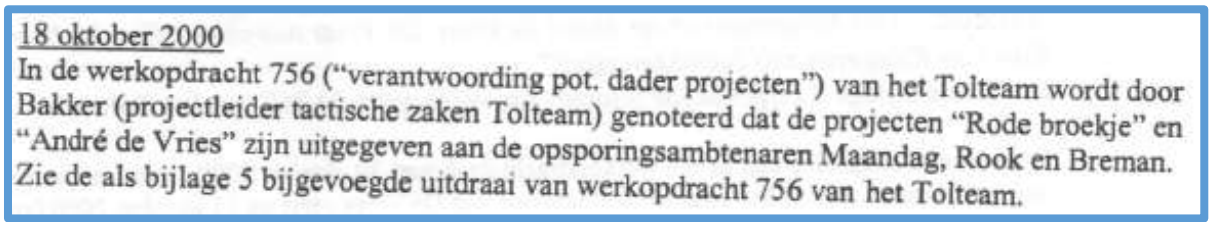
18 oktober 2000
In de werkopdracht 756 ("verantwoording pot. dader projecten") van het Tolteam wordt door Bakker (projectleider tactische zaken Tolteam) genoteerd dat de projecten "Rode broekje" en "André de Vries" zijn uitgegeven aan de opsporingsambtenaren Maandag, Rook en Breman. Zie de als bijlage 5 bijgevoegde uitdraai van werkopdracht 756 van het Tolteam.

Figuur 189: Werkopdracht 756: Piet BAKKER noteert dat de projecten 'Rode broekje' en 'André DE VRIES' zijn uitgegeven aan MAANDAG, ROOK en BREMAN

Blz. 2-006: Ook hier vermeldt de RR dat de datum van 18 oktober is te verklaren door een tekstaanvulling door Piet BAKKER achteraf ná 31 oktober 2000 gedaan.
PvB: Belangrijk is dat hier is te zien dat het driemanschap MAANDAG, ROOK en BREMAN inderdaad separate opdrachten kregen m.b.t. de combinatie rode broekje en André DE VRIES en dat Piet BAKKER een van diegenen was die hen hierin aanstuurden.

Blz. 2-006: De rijksrecherche refereert aan de verklaring die getuige VAN KLINGEREN op 20 oktober 2000 aflegt bij MAANDAG en daarbij ene 'André' vermeldt. De RR verzuimt te vermelden dat VAN KLINGEREN voorgeeft hem niet echt te kennen, alleen bij voornaam, terwijl hij in wekelijkheid een goede kennis is, zowel van hemzelf als van enkele van zijn gezinsleden, zoals later uit nadere verhoren zal blijken.

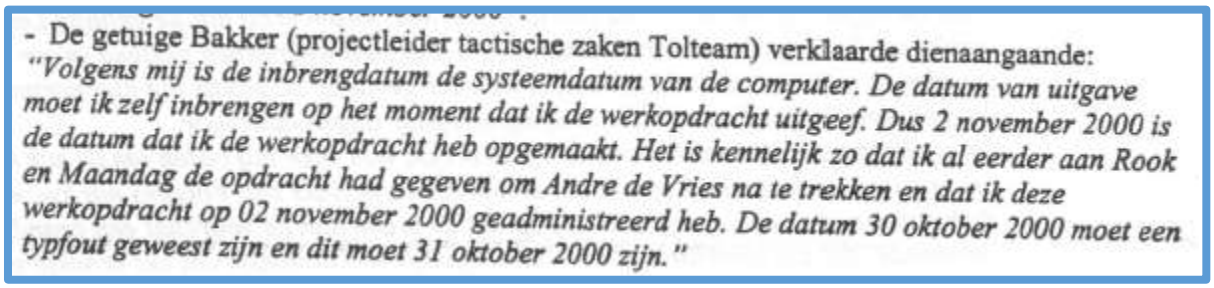
- De getuige Bakker (projectleider tactische zaken Tolteam) verklaarde dienaangaande: *"Volgens mij is de inbrengdatum de systeemdatum van de computer. De datum van uitgave moet ik zelf inbrengen op het moment dat ik de werkopdracht uitgeef. Dus 2 november 2000 is de datum dat ik de werkopdracht heb opgemaakt. Het is kennelijk zo dat ik al eerder aan Rook en Maandag de opdracht had gegeven om Andre de Vries na te trekken en dat ik deze werkopdracht op 02 november 2000 geadministreerd heb. De datum 30 oktober 2000 moet een typfout geweest zijn en dit moet 31 oktober 2000 zijn."*

Figuur 190: Niet altijd is de technische verklaring van Hofs toereikend, soms kan een afwijkende datum alleen worden verklaard door een kennelijke typefout (blz. 2-007).

Getuige Rook: *"Omdat Van Klingeren een keer niet op een afspraak is gekomen, ben ik samen met Dick bij Van Klingeren thuis geweest. De vrouw Stientje Bakker die daar ook was kwam toen met een briefje en daar had zij een kenteken opgeschreven. Ze vertelde dat dit de man was die heel vreemd op de ramp had gereageerd; dit was heel ruim en werd nogal omfloerst gebracht. Nadat wij het kenteken hadden nagetrokken en verder gezocht hadden in BPS kwam de naam Andre de Vries naar voren".*

Figuur 191: ROOK verklaart dat Stientje VAN KLINGEREN-Bakker op 31 oktober 2000 een briefje met een kenteken aan hen gaf, het werd nogal omfloerst gebracht (blz. 2-008)

PvB: Niet alleen was André DE VRIES een goede kennis van het gezin VAN KLINGEREN, ook met de wijze waarop het kenteken van 'André' werd gepresenteerd was iets aan de hand.

06 november 2000
Tijdens een bijeenkomst van de projectleiders van het Tolteam meldt Bakker dat het project De Vries loopt. Onder andere het rode sportbroekje zal naar het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) worden gezonden voor sporenonderzoek

Figuur 192: OP 6 november meldt Piet BAKKER op de projectleidersbijeenkomst dat het project DE VRIES loopt. (Blz. 2-009)

Piet BAKKER is duidelijk degene belast met de aansturing van MAANDAG, ROOK en BREMAN. Hij is degene die de start van het parallelle traject meldt. Die dag (6 november) is ook de eerste dag van de vestleggingen in het parallelle journaal DE VRIES – VAN KLINGEREN.

Maandag 06-11-2000
> PL-overleg bijgewoond. Voor bijz.heden zie verslag Journaal Taktiek.
> Via coll. Maandag kleding van de VE. A.de VRIES ontvangen en voor onderzoek op het NFI klaargemaakt.
VE is op 19-06-2000 aangehouden terzake overtr. van art 157 Sr. (brandst.)
Z'n kleding (korte broek; T-shirt-sokken en schoenen zijn toen i.b.n. voor een eventueel nader onderzoek. (kleding was met dieselolie besmeurd.)
Naar nu bekend geworden is ,via het tactische onderzoek, komt de kleding van deze VE overeen met de kleding van de persoon die op 13-05-2000 omstreeks 14.45 uur hardlopend in de Tollensstr. is gesignaleerd, in de omgeving van SEF. Met name z'n rood gekleurde korte broek viel daarbij op.
Verder bleek dat hij op 13-05-2000 om ong. 15.10 uur met z'n GSM gebeld heeft vanuit het rampterrein.
Het onderzoek dat nu wordt ingesteld door het NFI heeft betrekking op het aantreffen van een of meer componenten van vuurwerk.

Figuur 193: RR Pv-2, bijlage 11, notitie BERENST 6 november 2000 in journaal TR/SFOB ontvangst kleding van MAANDAG

De journaalmutatie van technisch rechercheur BERENST spreekt duidelijk over verdachte DE VRIES en de overeenkomst in kleding tussen verklaring LESSOW en DE VRIES op 19 juni 2000.

Vervolg 08 november 2000
De opsporingsambtenaar Maandag legt in het "Journaal De Vries en Van Klingeren" het volgende vast: *"Heden met Piet Bakker de huidige stand van zaken besproken en aangegeven dat er toch eens over een tap nagedacht moet worden, mede gelet op het feit dat Andre de Vries op de KPN mast gepeild wordt op de Voortseweg. Neemt dit mee naar het overleg op hoger niveau. Eveneens dit besproken met Ben de Vries. Gaf aan dat beter gewacht kan worden totdat*

Figuur 194: Op 8 november stelt MAANDAG aan Piet BAKKER voor om DE VRIES te gaan tappen. (Blz. 2-011, bijlage 17 bij RR-Pv-2)

Wederom valt op dat Piet BAKKER als leidinggevende fungeert in het parallelle traject.

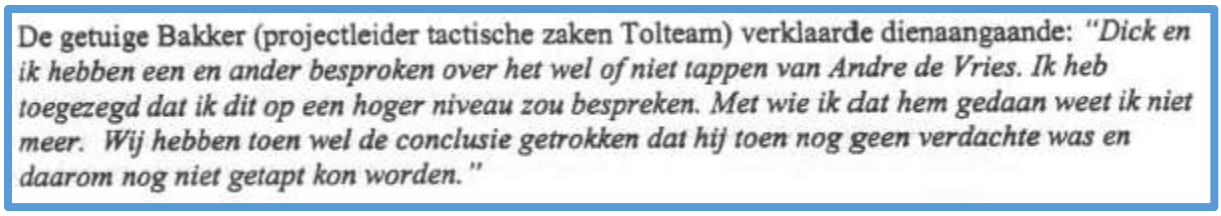
De getuige Bakker (projectleider tactische zaken Tolteam) verklaarde dienaangaande: *"Dick en ik hebben een en ander besproken over het wel of niet tappen van Andre de Vries. Ik heb toegezegd dat ik dit op een hoger niveau zou bespreken. Met wie ik dat hem gedaan weet ik niet meer. Wij hebben toen wel de conclusie getrokken dat hij toen nog geen verdachte was en daarom nog niet getapt kon worden."*

Figuur 195: Projectleider tactische zaken Tolteam Piet BAKKER bevestigt het tapverzoek op hoger niveau te hebben besproken, maar hij herinnert zich niet met wie. De RR vraagt hierop niet door (blz. 2-012)

PvB: Wanneer de rijksrecherche had gezocht naar door wie Piet BAKKER werd aangestuurd, had de rijksrecherche meer geweten over de insteek van het parallelle traject. Maar de rijksrecherche had alleen ten opdracht te ontzenuwen dat er überhaupt sprake was van een parallel traject op DE VRIES via VAN KLINGEREN.

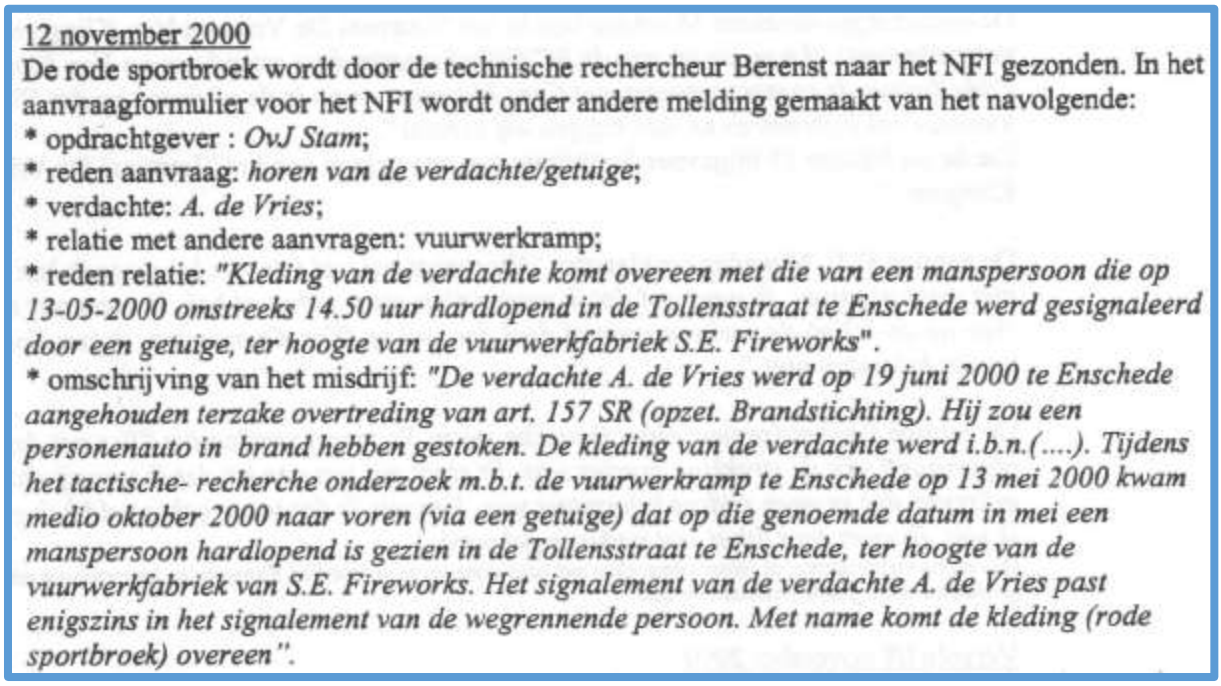
12 november 2000

De rode sportbroek wordt door de technische rechercheur Berenst naar het NFI gezonden. In het aanvraagformulier voor het NFI wordt onder andere melding gemaakt van het navolgende:

* opdrachtgever : *OvJ Stam*;
* reden aanvraag: *horen van de verdachte/getuige*;
* verdachte: *A. de Vries*;
* relatie met andere aanvragen: vuurwerkramp;
* reden relatie: *"Kleding van de verdachte komt overeen met die van een manspersoon die op 13-05-2000 omstreeks 14.50 uur hardlopend in de Tollensstraat te Enschede werd gesignaleerd door een getuige, ter hoogte van de vuurwerkfabriek S.E. Fireworks"*.
* omschrijving van het misdrijf: *"De verdachte A. de Vries werd op 19 juni 2000 te Enschede aangehouden terzake overtreding van art. 157 SR (opzet. Brandstichting). Hij zou een personenauto in brand hebben gestoken. De kleding van de verdachte werd i.b.n.(....). Tijdens het tactische- recherche onderzoek m.b.t. de vuurwerkramp te Enschede op 13 mei 2000 kwam medio oktober 2000 naar voren (via een getuige) dat op die genoemde datum in mei een manspersoon hardlopend is gezien in de Tollensstraat te Enschede, ter hoogte van de vuurwerkfabriek van S.E. Fireworks. Het signalement van de verdachte A. de Vries past enigszins in het signalement van de wegrennende persoon. Met name komt de kleding (rode sportbroek) overeen"*.

Figuur 196: NFI-aanvraagformulier ingevuld door BERENST bij aanvraag rode broek ingediend op 12.11.2000 bij NFI. DE VRIES wordt vijf maal als verdachte aangeduid

Blz. 2-012: BERENST verklaart het gebruik van het woord 'verdachte' door de standaard voorgedrukte tekst op het formulier. Dat is echter slechts één van de vijf vermeldingen. Duidelijk is dat BERENST over DE VRIES denkt in termen van 'verdachte', en niet in verband met de brandstichting van 19 juni 2000, maar in verband met de Vuurwerkramp. Zie onderstaand citaat van BERENST:

En verder: *"Ik weet niet of Andre de Vries toen al verdachte was. Op het moment van het opmaken van het formulier wist ik niet of hij toen ook verdachte was in de zin van artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering. Het opmaken van dit specifieke formulier had niets met de zaak van 19 juni 2000, te maken. Ik vulde dit formulier in, in relatie tot de vuurwerkramp. Bij het invullen van de naam staat verdachte al standaard in het formulier vermeld. Dat wijzig ik nooit. Ik hield mij niet bezig met de juridische toetsing of Andre de Vries nu wel of niet verdachte was. Ik denk dat in het tactische Toljournaal wel te achterhalen valt op welk moment Andre de Vries als verdachte aangemerkt werd. Wanneer Andre de Vries specifiek als verdachte werd aangemerkt is mij niet bekend."*

Figuur 197: BERENST vulde de aanvraag voor de 'verdachte' DE VRIES niet in met de zaak van 19 juni in het hoofd, maar zuiver gericht op de Vuurwerkramp

21 november 2000
André de Vries wordt, door de opsporingsambtenaren Maandag en Rook, als getuige gehoord

De Vries verklaart het gsm nummer, eindigend op 9987, niet in zijn bezit te hebben en er ook geen gebruik van te hebben gemaakt.
De Vries vertelt ten tijde van de ramp op het recreatiegebied Het Rutbeek te zijn geweest met onder andere de broers Roy en Richard Smit.

De opsporingsambtenaar Maandag verklaarde tijdens zijn verhoor in oktober 2001 bij de Rechter Commissaris (met betrekking tot het verhoor van De Vries die 21e november 2000) ondermeer: *"We hebben hem uitgelegd wat het gsm project inhield en dat we in dat kader veel meer mensen hadden bezocht. We vertelden hem ook dat uit onze informatie bleek dat hij kennelijk in het bezit was of was geweest van een bepaald telefoonnummer en dat met dat nummer was gebeld vanuit het rampgebied. Wij hebben De Vries gevraagd of hij op 13 mei 2000 in het rampgebied was geweest. De Vries was op 21 november 2000 niet als verdachte aangemerkt. Wij hebben hem geen cautie gegeven."* Zie het als bijlage 21 bijgevoegde proces-

Getuige Breman (Tolteam) verklaarde in oktober 2003 tijdens diens verhoor in het disciplinaire onderzoek van het BIZ Gelderland Midden ondermeer: *"Op dat moment kwam ook de vraag naar voren of De Vries op dat moment nu als verdachte moest worden bestempeld. Ik weet nog dat er gezegd werd dat het een gevaarlijk traject kon worden. Ik weet dat Dick hier met de leiding over heeft gesproken en volgens mij is de officier hier ook in gekend. op dat momnet werd gezegd dat De Vries in het kader van het gsm traject gewoon gehoord kon worden als getuige. Wij wisten dat in een later traject dit tot vragen kon leiden bij de rechtbank. Desondanks kregen wij groen licht om De Vries als getuige binnen het gsm traject te benaderen".*

Figuur 198: In het parallelle traject wordt DE VRIES verteld dat hij als een van de vele getuigen wordt gehoord, maar hij is de facto verdacht wanneer men hem naar zijn alibi vraagt. De onderzoekers weten dat zij op het randje zitten.

Getuige Wijga (parketsecretaris) verklaarde tijdens zijn verhoor ondermeer: *"Daar is van tevoren uit en te na overleg over geweest tussen teamleiding (Reinshagen en Kamperman) en het OM (Stam of De Muij en ikzelf). Dat is niet in één overleg geweest maar dat kwam in diverse contacten aan de orde. Omdat er vragen waren over het al dan niet bezitten van de ramp gsm en het rode sportbroekje werd het nodig geacht De Vries te horen. Er was geen enkele twijfel, bij wie dan ook, dat dit als getuige zou moeten zijn. Dat lijkt me tot op de dag van vandaag volstrekt correct. Rechercheurs hebben vervolgens De Vries als getuige gehoord".*

Figuur 199: WIJGA is stellig: DE VRIES is als getuige gehoord. Maar er waren diverse overleggen nodig tussen Tolteamleiding en OM ter bepaling status van DE VRIES. Blijkbaar was het dus niet zo duidelijk als WIJGA beweert (blz. 2-015)

Getuige Bakker (projectleider tactische zaken Tolteam) verklaarde tijdens zijn verhoor ondermeer: "*Andre de Vries is net als alle andere betrokkenen in het GSM traject, als getuige gehoord. Ik weet dat er gesproken is of wij hem als getuige konden benaderen. Wij hebben de afweging gemaakt of hij getuige was of verdachte. U vraagt mij met wie ik hier over gesproken heb. Ik kan hier op antwoorden dat ik dat niet meer weet. Ik weet wel zeker dat ik er mat*

Figuur 200: Piet BAKKER leidt weer aan geheugenverlies wanneer de RR vraagt naar met wie (van de leiding) hij over de status van DE VRIES heeft overlegd. (Blz. 2-015)

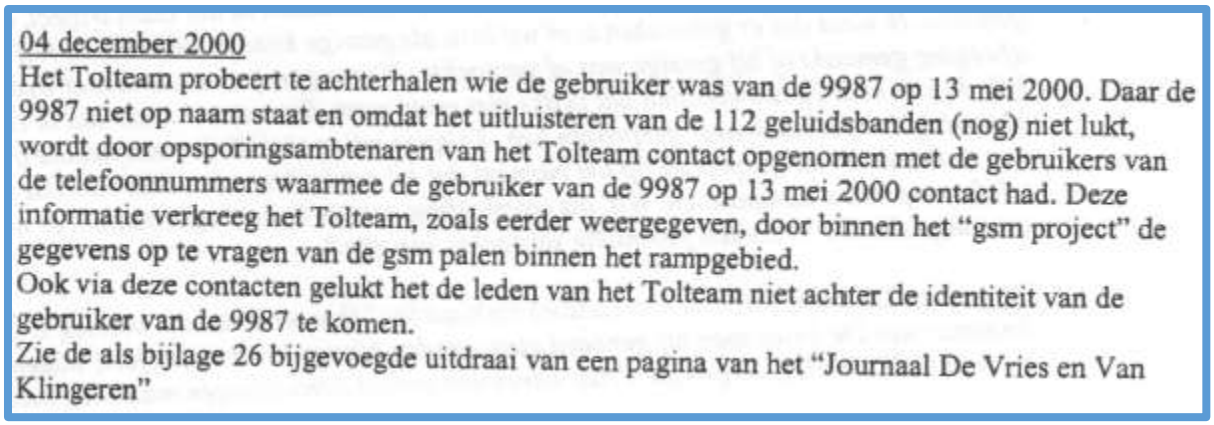

04 december 2000
Het Tolteam probeert te achterhalen wie de gebruiker was van de 9987 op 13 mei 2000. Daar de 9987 niet op naam staat en omdat het uitluisteren van de 112 geluidsbanden (nog) niet lukt, wordt door opsporingsambtenaren van het Tolteam contact opgenomen met de gebruikers van de telefoonnummers waarmee de gebruiker van de 9987 op 13 mei 2000 contact had. Deze informatie verkreeg het Tolteam, zoals eerder weergegeven, door binnen het "gsm project" de gegevens op te vragen van de gsm palen binnen het rampgebied.
Ook via deze contacten gelukt het de leden van het Tolteam niet achter de identiteit van de gebruiker van de 9987 te komen.
Zie de als bijlage 26 bijgevoegde uitdraai van een pagina van het "Journaal De Vries en Van Klingeren"

Figuur 201: OP basis van de via paalgegevens achterhaalde contacten waarmee de 'ramp-gsm' -9987 heeft gebeld kwam men niet achter de id van de -9987-gebruiker. (Blz.2-016)

PvB: PAALMAN en DE ROY hebben precies op basis van deze zelfde gegevens kunnen vaststellen dat de gebruiker van de 'ramp-gsm' (-9987) naar alle waarschijnlijkheid niet DE VRIES was. Immers géén van de bellers die contact hadden gehad met de gsm -9987 had met DE VRIES gebeld op de rampdag. Ook konden beide melders afleiden dat de gsm waarschijnlijk in het bezit was geweest van de omgeving van Dave Lunding. Dat mocht van KAMPERMAN niet worden geverbaliseerd begin maart 2001. Later heeft misdaadanalist KUKLER, wederom op basis van deze reeds bekende paalgegevens en interviews met bellers, e.e.a. samengevat in een Telecom-Pv op 26 april 2001. Dit (voor DE VRIES ontlastende) Pv is door KAMPERMAN en MIJWAART maanden achtergehouden.

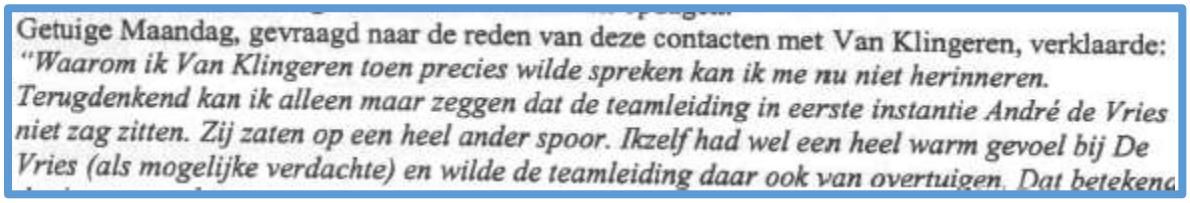

Getuige Maandag, gevraagd naar de reden van deze contacten met Van Klingeren, verklaarde:
"Waarom ik Van Klingeren toen precies wilde spreken kan ik me nu niet herinneren. Terugdenkend kan ik alleen maar zeggen dat de teamleiding in eerste instantie André de Vries niet zag zitten. Zij zaten op een heel ander spoor. Ikzelf had wel een heel warm gevoel bij De Vries (als mogelijke verdachte) en wilde de teamleiding daar ook van overtuigen. Dat betekend

Figuur 202: Rechercheur MAANDAG verklaart dat de teamleiding DE VRIES eerst niet zag zitten als verdachte en op een heel ander spoor zat. Blz. 2-017 van 13 dec.2000)

PvB: Kennelijk is er een opdrachtlijn vanuit het OM, via KAMPERMAN naar Piet BAKKER en de 3 rechercheurs die DE VRIES als verdachte binnen willen halen. De overige leden van het team, inclusief de leiding (REINSHAGEN en DE BOER) zagen DE VRIES nog niet zitten en zaten nog op het spoor van een bedrijfsongeval.

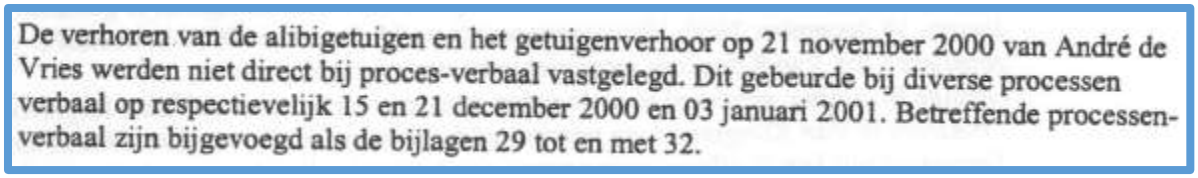

De verhoren van de alibigetuigen en het getuigenverhoor op 21 november 2000 van André de Vries werden niet direct bij proces-verbaal vastgelegd. Dit gebeurde bij diverse processen verbaal op respectievelijk 15 en 21 december 2000 en 03 januari 2001. Betreffende processen-verbaal zijn bijgevoegd als de bijlagen 29 tot en met 32.

Figuur 203: De verhoren van DE VRIES (21.11.2000) en de alibigetuigen Smit en Weterholt zijn pas achteraf geformaliseerd per Pv

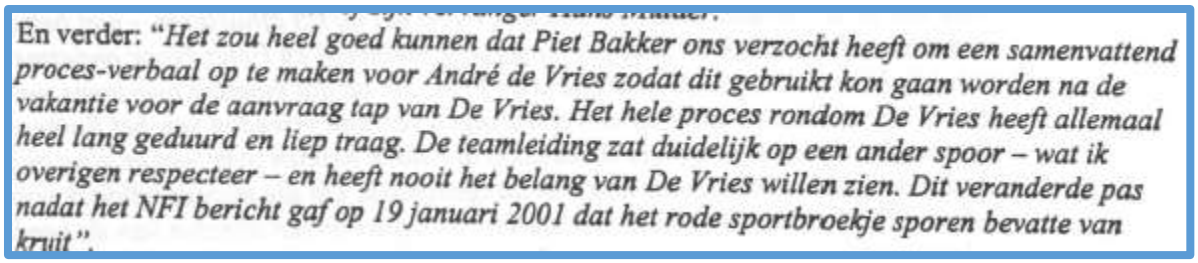
En verder: "*Het zou heel goed kunnen dat Piet Bakker ons verzocht heeft om een samenvattend proces-verbaal op te maken voor André de Vries zodat dit gebruikt kon gaan worden na de vakantie voor de aanvraag tap van De Vries. Het hele proces rondom De Vries heeft allemaal heel lang geduurd en liep traag. De teamleiding zat duidelijk op een ander spoor – wat ik overigen respecteer – en heeft nooit het belang van De Vries willen zien. Dit veranderde pas nadat het NFI bericht gaf op 19 januari 2001 dat het rode sportbroekje sporen bevatte van kruit*".

Figuur 204: Blz. 2-019, MAANDAG bevestigt de aansturende rol van Piet BAKKER en het feit dat de teamleiding op een ander spoor zat dan DE VRIES als verdachte.

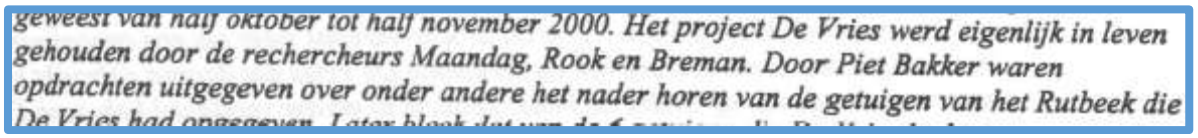
geweest van half oktober tot half november 2000. Het project De Vries werd eigenlijk in leven gehouden door de rechercheurs Maandag, Rook en Breman. Door Piet Bakker waren opdrachten uitgegeven over onder andere het nader horen van de getuigen van het Rutbeek die De Vries had opgegeven. Later blijk dat van de

Figuur 205: Blz. 2-019, KAMPERMAN bevestigt alleen het draagvlak Piet BAKKER met MAANDAG, ROOK en BREMAN voor het traject DE VRIES. Zelf ontkent hij een rol te hebben gehad.

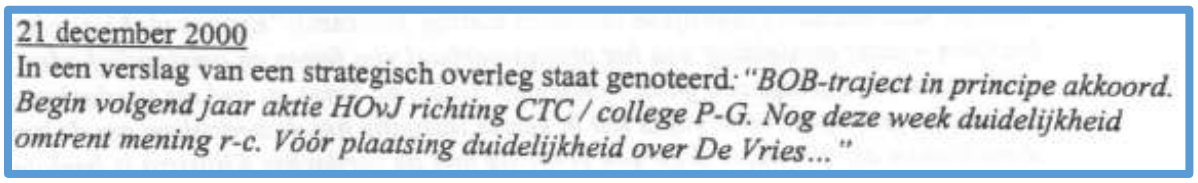
21 december 2000

In een verslag van een strategisch overleg staat genoteerd: "*BOB-traject in principe akkoord. Begin volgend jaar aktie HOvJ richting CTC / college P-G. Nog deze week duidelijkheid omtrent mening r-c. Vóór plaatsing duidelijkheid over De Vries…*"

Figuur 206: Strategisch overleg 21 dec. 2000. BOB-traject volgt uit Pv Leunk en heeft betrekking op bedrijfsongeval en KLOPPENBORG. De mogelijke formele status als verdachte van DE VRIES begint mee te spelen.

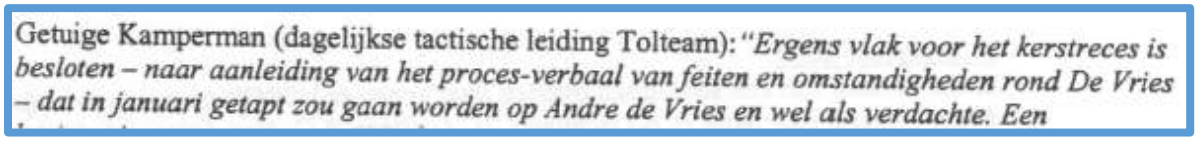
Getuige Kamperman (dagelijkse tactische leiding Tolteam): "*Ergens vlak voor het kerstreces is besloten – naar aanleiding van het proces-verbaal van feiten en omstandigheden rond De Vries – dat in januari getapt zou gaan worden op Andre de Vries en wel als verdachte. Een*

Figuur 207: KAMPERMAN verklaart dat op basis van het Pv van 21 december 2000 vóór Kerstmis is besloten DE VRIES te gaan tappen als verdachte

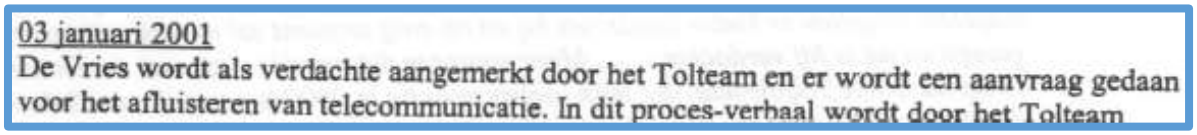
03 januari 2001

De Vries wordt als verdachte aangemerkt door het Tolteam en er wordt een aanvraag gedaan voor het afluisteren van telecommunicatie. In dit proces-verbaal wordt door het Tolteam

Figuur 208: DE VRIES formeel verdachte op 3 januari 2001

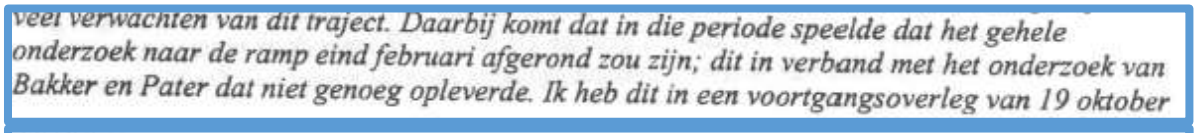
veel verwachten van dit traject. Daarbij komt dat in die periode speelde dat het gehele onderzoek naar de ramp eind februari afgerond zou zijn; dit in verband met het onderzoek van Bakker en Pater dat niet genoeg opleverde. Ik heb dit in een voortgangsoverleg van 19 oktober

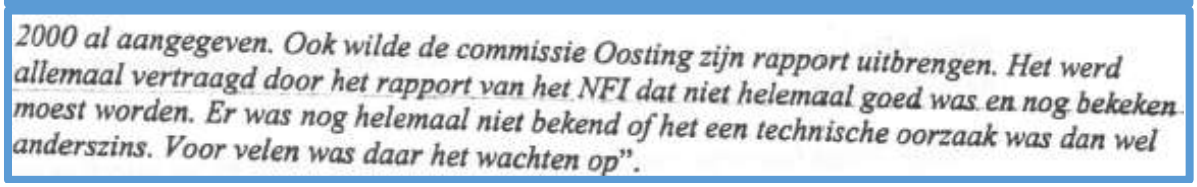
2000 al aangegeven. Ook wilde de commissie Oosting zijn rapport uitbrengen. Het werd allemaal vertraagd door het rapport van het NFI dat niet helemaal goed was en nog bekeken moest worden. Er was nog helemaal niet bekend of het een technische oorzaak was dan wel anderszins. Voor velen was daar het wachten op".

Figuur 209: Blz. 2-020-021, KAMPERMAN: het onderzoek naar BAKKER en PATER leverde niet genoeg op (oktober 2000 - januari 2001)

PvB: Kennelijk was het een doelstelling dat BAKKER en PATER zo zwaar mogelijk veroordeeld moesten worden en leverde het onderzoek aanvankelijk niet genoeg op. Aangezien blijkbaar pas daarna het *'Te-veel-en-te-zwaar'* is rondgebreid en een link kon worden geconstrueerd met de escalatie van brand naar ramp, kon de strafeis tegen BAKKER en PATER (in april 2001) alsnog omhoog van een simpele overtreding van de milieuvoorschriften naar het *'Leiding-geven-aan-dood-door-schuld'*.

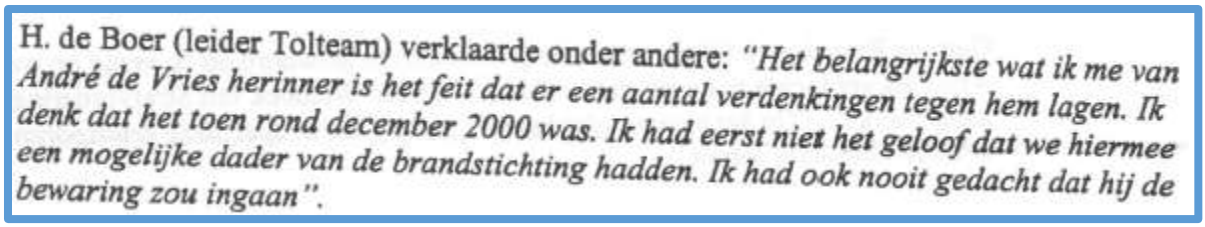
H. de Boer (leider Tolteam) verklaarde onder andere: *"Het belangrijkste wat ik me van André de Vries herinner is het feit dat er een aantal verdenkingen tegen hem lagen. Ik denk dat het toen rond december 2000 was. Ik had eerst niet het geloof dat we hiermee een mogelijke dader van de brandstichting hadden. Ik had ook nooit gedacht dat hij de bewaring zou ingaan".*

Figuur 210: Rik DE BOER zat niet in de opdrachtlijn die André DE VRIES moest binnenhalen als verdachte. (Blz. 2-021)

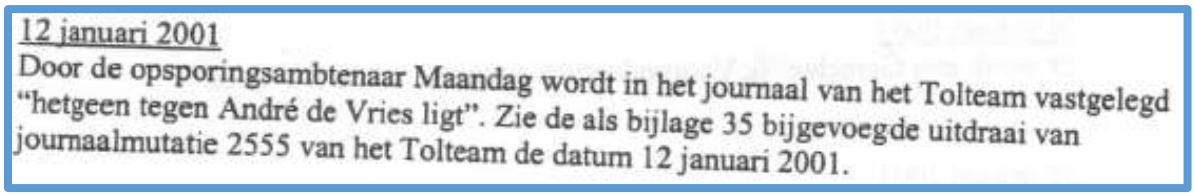
12 januari 2001
Door de opsporingsambtenaar Maandag wordt in het journaal van het Tolteam vastgelegd "hetgeen tegen André de Vries ligt". Zie de als bijlage 35 bijgevoegde uitdraai van journaalmutatie 2555 van het Tolteam de datum 12 januari 2001.

Figuur 211: Op 12 januari 2001 brengt MAANDAG de rest van het Tolteam formeel op de hoogte van wat er ligt tegen DE VRIES. Bijlage 35: tolteammutatie 2555 van 12.1.2001.

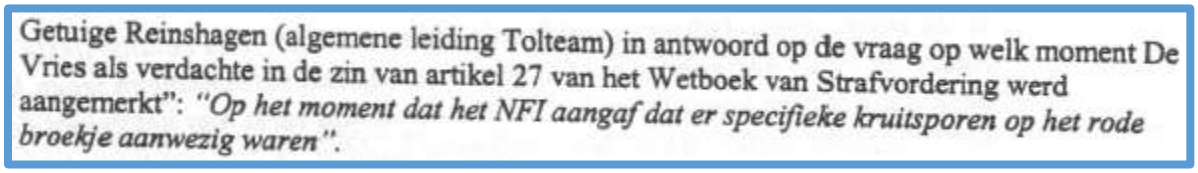
Getuige Reinshagen (algemene leiding Tolteam) in antwoord op de vraag op welk moment De Vries als verdachte in de zin van artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering werd aangemerkt": *"Op het moment dat het NFI aangaf dat er specifieke kruitsporen op het rode broekje aanwezig waren".*

Figuur 212: Eddy REINSHAGEN zat niet in de opdrachtlijn die André DE VRIES moest binnenhalen als verdachte. (Blz. 2-022)

Blz. 2-022: Parketsecretaris WIJGA trekt in een fax van 23 januari 2001 aan de OvJ's STAM en DE MUY in twijfel of de links tussen DE VRIES en de 'ramp-gsm' en het signalement van LESSOW wel zo overtuigend zijn. Wat WIJGA wél overtuigend vindt is de verklaring van VAN KLINGEREN waardoor DE VRIES in beeld komt. Overigens vergist WIJGA zich in fax door VAN KLINGEREN per ongeluk Hermelink te noemen. Zie afbeelding hierna uit Pv-2 van de RR:

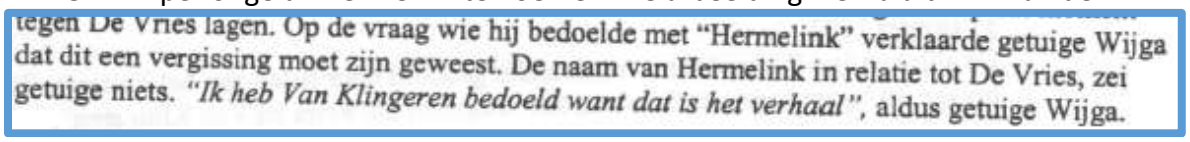
tegen De Vries lagen. Op de vraag wie hij bedoelde met "Hermelink" verklaarde getuige Wijga dat dit een vergissing moet zijn geweest. De naam van Hermelink in relatie tot De Vries, zei getuige niets. *"Ik heb Van Klingeren bedoeld want dat is het verhaal"*, aldus getuige Wijga.

Figuur 213: WIJGA bevestigt dat VAN KLINGEREN de doorslaggevende verklaring heeft afgelegd om bij DE VRIES te kunnen komen.

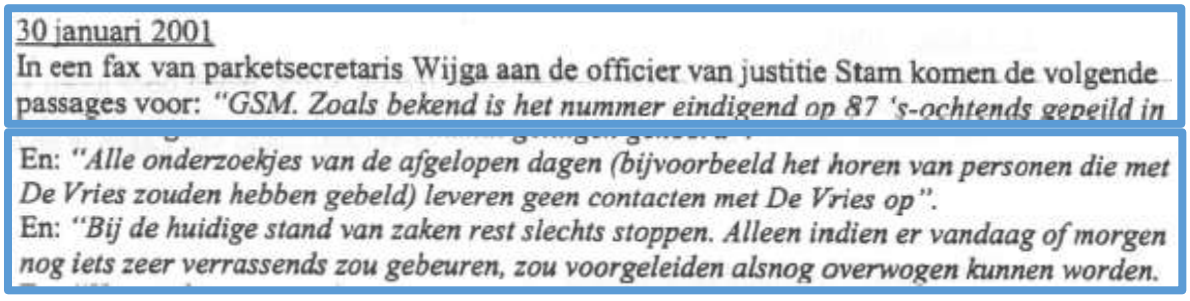
30 januari 2001
In een fax van parketsecretaris Wijga aan de officier van justitie Stam komen de volgende passages voor: *"GSM. Zoals bekend is het nummer eindigend op 87 's-ochtends gepeild in*

En: *"Alle onderzoekjes van de afgelopen dagen (bijvoorbeeld het horen van personen die met De Vries zouden hebben gebeld) leveren geen contacten met De Vries op".*
En: *"Bij de huidige stand van zaken rest slechts stoppen. Alleen indien er vandaag of morgen nog iets zeer verrassends zou gebeuren, zou voorgeleiden alsnog overwogen kunnen worden.*

Figuur 214: WIJGA faxt op 30 januari 2001 aan OvJ STAM dat het beschikbare bewijs tegen DE VRIES dun is en er iets verrassends moet gebeuren om DE VRIES nog te kunnen voorgeleiden

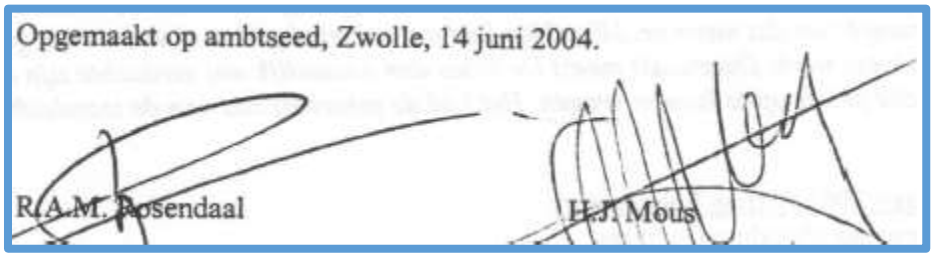
Opgemaakt op ambtseed, Zwolle, 14 juni 2004.

R.A.M. Rosendaal H.J. Mous

2.9.5.5 *Bevindingen BIZ*

<Niet meer ingevuld. Kan indien vraag nog gebeuren>

Getuigenverklaringen 2003
Rapport 25 augustus 2004
Niet verzonden brief aan Kamer 2005

2.9.6 Rijksrecherche-3: Achterhouden en antidateren Pv

2.9.6.1 *Omschrijving casus*

Het proces verbaal waar het hier om gaat is het proces-verbaal opgesteld op 26 april 2001 door misdaadanalist Jurgen KUKLER. In dit Pv verzamelt KUKLER alle tot dan toe bekende gegevens inzake verrichte telecommunicatie met de zogeheten 'ramp-gsm'. Deze gsm werd door de officier van justitie aan DE VRIES toegeschreven en was een van de bewijsmiddelen die DE VRIES ten tijde van de ramp in het rampgebied zou plaatsen.

Het Pv van KUKLER maakte echter duidelijk dat deze gsm ten tijde van de ramp niet bij DE VRIES was en er dus ook geen bewijskracht aan ontleend kon worden over de verblijfplaats van DE VRIES ten tijde van de ramp. Dit Pv is door het Tolteam en de OvJ buiten het strafdossier gehouden totdat het er onder druk van o.a. PAALMAN toch aan toe werd gevoegd. Kennelijk om dit te maskeren werd door de Tolteamleiding (KAMPERMAN) aan verbalisant KUKLER gevraagd om een latere datum boven het Pv te zetten.

De rijksrecherche concludeert dat niet is gebleken van antidatering van een voor André DE VRIES ontlastend Telecom proces-verbaal. Dit is de semantische oplossing gevonden door de rijksrecherche om niet te hoeven verklaren dat er wél degelijk een verzoek tot antidatering is gedaan van dat betreffende proces-verbaal. Dit is een poging tot misleiding van de rechterlijke macht die echter niet is geslaagd omdat de opsteller van dat Pv zijn rug recht hield en weigerde de datum van zijn Pv aan te passen door er een latere datum boven te plaatsen.

2.9.6.2 *Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-3*

Blz. 3-004: Getuige STAM (OvJ): "Arie de MUIJ en ik hebben afgesproken met de hoofdofficier in Almelo dat wij beiden de zaak zouden trekken (…) De eerste maanden zaten wij – en ik in ieder geval – vrijwel dagelijks bij het Tolteam op het hoofdbureau van politie van Enschede. Over en weer namen Arie en ik de zaken voor elkaar waar … Doordat wij op de kamer zaten met de teamleiding en dan met name met Ed REINSHAGEN en Hans KAMPERMAN, konden wij direct argumenten met elkaar uitwisselen en kwamen tot een beslissing. Duidelijk was daarbij wel dat de eindverantwoordelijkheid bij het Openbaar Ministerie berust. Dit is altijd in een perfecte – en voor mij toch wel unieke – samenwerking geweest en dat moet ook wel als je elkaar bijna twee jaar dagelijks ziet".

Getuige De MUIJ (OvJ): "Ik heb voor STAM waargenomen wegens ziekte. … U zegt dat dit van begin oktober tot half december was. … Ik heb in die periode ook veel kunnen overdragen aan Wim WIJGA die tevens continu aanwezig was bij het Tolteam en eerder fungerend officier van justitie is geweest".

Getuige WIJGA (parketsecretaris): "Zeker het eerste jaar zat ik nagenoeg dagelijks op het politiebureau te Enschede. … Het ging vooral om het onderkennen van voor het OM belangrijke onderwerpen en het betrekken van de officieren daarbij".

PvB: Betekenis van deze paragrafen uit de getuigenverklaringen bij de rijksrecherche van de OvJ's STAM en De MUIJ en van parketsecretaris WIJGA is dat hieruit blijkt dat het Openbaar

Ministerie niet alleen formeel en in algemene zin verantwoordelijk was voor het door de politie gevoerde onderzoek, maar dat het OM in dit geval veel verder ging en daadwerkelijk de dagelijkse controle en aansturing uitoefende over de leiding van het Tolteam. Daarmee staat vast dat het OM in detail op de hoogte was van iedere discutabele onderzoekdaad.

Blz. 3-006: In een mutatie van 7 november 2000 uit het *"Journaal DE VRIES en Van KLINGEREN"* staat vermeld: "Bij Ben de Vries de telefonische contacten van DE VRIES opgevraagd d.d. 13 mei 2000. Hier zitten geen historische gegevens bij". Op de vraag wat hiermee wordt bedoeld verklaarde de getuige MAANDAG: "Als ik dit zo lees, is het een hele vreemde zin. Zeker als ik de voorgaande mutatie lees waarin de telefonische contacten van DE VRIES met de 9987 al zijn vastgesteld met de tijdstippen op 13 mei 2000. Ik kan wel stellen dat ik het verkeerd gemuteerd heb. Wat ik bedoeld heb, is dat ik alle historische gegevens van de 9987 wilde hebben omdat de bewaartermijn van 6 maanden op 13 november verlopen was. … Dit is niet gehonoreerd en dus had ik geen historische gegevens meer over 13 mei 2000."

Getuige Ben de Vries verklaarde: "Nadat de verpakking van de 9987 tijdens de doorzoeking van de woning van DE VRIES was aangetroffen (26.1.2001) hebben we historische prints aangevraagd van dat nummer. Misschien had dat achteraf gezien al wel eerder gemoeten, maar er was zoveel werk. Daarnaast moest DE VRIES natuurlijk wel verdachte zijn om historische prints op te kunnen vragen."

Blz. 3-008/009: Telecommunicatie gevoerd via de 9987 werd opgenomen en uitgeluisterd in de periode 05 januari 2001 tot en met 20 augustus 2001. Telecommunicatie gevoerd via het bij de 9987 behorende IMEI nummer (330085538636370) werd opgenomen en uitgeluisterd in de periode 07 februari 2001 tot en met 22 augustus 2001.

Blz. 3-007: De opsporingsambtenaar MAANDAG bespreekt met Piet BAKKER (projectleider tactische zaken Tolteam) de stand van zaken en geeft daarbij aan dat er eens over een telefoontap op DE VRIES nagedacht moet worden."

PvB: Dit is van belang i.v.m. het blijven toeschrijven aan DE VRIES van deze telefoon op de rampdag, die DE VRIES in het rampgebied moest plaatsen.

Blz. 3-009: Op 23 januari 2001 schrijft parketsecretaris WIJGA in een fax aan de officieren van justitie STAM en DE MUY o.a. de volgende passage: *"Het is maar de vraag of DE VRIES en 'de man met het rode broekje' van getuige LESSOW dezelfde zijn. We komen (mede) door een 06-nummer bij DE VRIES. Tot heden kan dat nummer, dat in het rampgebied is gebruikt op 13 mei, niet voor 100% aan DE VRIES worden gelinkt"*.

PvB: Dit is van belang omdat zowel het OM (op 23 januari 2001, dus vóór de arrestatie op 26/1/01 van DE VRIES) als de RR (tijdens hun onderzoek) Goed op de hoogte zijn van de twijfels of DE VRIES wél de man met de rode broek is die getuige LESSOW beschreef. Het 06-nummer is dan het belangrijkste spoor dat de rode broek bij DE VRIES moet brengen en ook die link is niet zeker. WIJGA is dé contactpersoon tussen het Openbaar Ministerie en het Tolteam van de politie Twente.

Blz. 3-009: Op 26 januari 2001 wordt verdachte A. DE VRIES aangehouden door het Tolteam. Tijdens de doorzoeking van de woning van verdachte DE VRIES wordt verpakkingsmateriaal aangetroffen met betrekking tot de gsm 0620279987.

PvB: Wie deed doorzoeking? Verpakkingsmateriaal stamt van jaar na de aankoop van de gsm door DE VRIES.

Blz. 3-011: Op 02 maart 2001 muteren rechercheurs van het Tolteam, Charl DE ROY VAN ZUYDEWIJN en Jan PAALMAN, na het verhoor van de getuigen Van Engelen en (Anita) Lunding onder meer: *"Al met al niet veel verder gekomen. Verklaringen worden steeds onduidelijker in de hoek van Van KLINGEREN. Toch lijkt het er steeds meer op dat het nummer 9987 in de buurt moet zitten van Dave Lunding".* Journaalmutatie 2828 Tolteam.

PvB: Geschreven aanwijzing dat melders op 2 maart al vermoeden dat 9987 bij Lunding zit.

Blz. 3-011: PAALMAN verklaart bij gerechtshof op 13 maart 2003 dat hij en Charl vanaf 5 maart 2001 regelmatig hebben aangedrongen op vastlegging in een pv waarop vermoeden, dat gsm 9987 bij Dave Lunding zat, was gebaseerd. Zowel KAMPERMAN als REINSHAGEN hebben dit afgehouden waarbij REINSHAGEN bevestigde dat de schijn moest blijven bestaan dat DE VRIES de gsm 9987 op 13 mei 2000 mogelijk wel bezat. Dit in opdracht van de zaaksofficier Herman STAM. DE ROY VAN ZUYDEWIJN bevestigt tijdens zijn verklaring voor het Hof (13.3.2001) dat, op basis van de paalgegevens, de ramp-gsm in het bezit moest zijn geweest van Dave Lunding en dat dit begin maart 2001 is doorgegeven aan de leiding.

Blz. 3-012: AG WELSCHEN zegt in zijn requisitoir (15.4.2003): *"Ten tijde van de behandeling van de 1e verlenging gevangenhouding op 7 maart 2001 zegt de OvJ: "Ook staat vast dat de telefoon met het gsm-nummer van verdachte aanwezig is geweest in het rampgebied" Dit is een neutrale en houdbare redenering waarmee niet wordt gezegd dat de gsm bij DE VRIES in gebruik was, maar het ook niet uitsluit".*

PvB: Hieruit blijkt dat OvJ STAM, ondanks de aanwijzingen dat de gsm op de rampdag bij Dave Lunding zat, met stelligheid verklaart dat de gsm van DE VRIES in het rampgebied was. AG WELSCHEN stelt achteraf met droge ogen dat dit een neutrale en houdbare redenering is.

Blz. 3-012: STAM op 15 maart 2001 in gesprek met melders. STAM: melders gaven aan dat gsm 9987 niet bij de verdachte DE VRIES in bezit was op de rampdag. Mijn primaire reactie was inderdaad "Dan ben ik mijn verdachte kwijt", maar dit was in de zin van een uitwisseling van gedachten en niet als conclusie bedoeld. Even verder memoreert STAM dat toen de Osloconfrontatie nog moest plaatsvinden. De RR bevestigt dat dit op 20 maart 2001 is gebeurd.[a]

[a] STAM noemt de Osloconfrontatie die nog plaats moest vinden kennelijk als argument dat men DE VRIES toch had moeten vasthouden voor de Osloconfrontatie, dus dat STAM nooit bedoeld kan hebben dat hij DE VRIES had moeten laten lopen. Deze redenatie van STAM werkt echter averechts, want ook deze Osloconfrontatie is kunstmatig uitgesteld juist om DE VRIES zo lang mogelijk te kunnen vasthouden.

Blz. 3-013: Op 19 maart 2001 schrijft beleidsmedewerker Ronald Craenen aan AG mr. Cremers betreffende de Raadkamerbehandeling van AdV o.a.: “T.a.v. de gsm-gegevens gaat de OvJ (STAM) er inmiddels ook van uit dat verdachte (DE VRIES) deze gsm op 13 mei 2000 niet in zijn bezit heeft gehad, aangezien degenen die op 13 mei 2000 vanaf dit toestel gebeld zijn verklaren op die dag geen telefonisch contact te hebben gehad met verdachte (DE VRIES).”

Tijdens het RR-verhoor onderschrijft getuige STAM de inhoud van deze notitie

PvB: De inhoud van deze notitie van Craenen en de bevestiging van de inhoud ervan door STAM bij de rijksrecherche is uitermate belangrijk om twee redenen:

Dit geeft aan dat zaaksofficier STAM op 19 maart 2001, kort na het gesprek met beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN, zich zeer goed bewust is van het feit dat de ramp-gsm op 13 mei 2000 niet bij verdachte DE VRIES was. Alle zinspelingen van de zaaksofficier van na die datum die nog steeds zijn gericht op het in stand houden van de mogelijkheid dat DE VRIES wél in het bezit was van de gsm, zijn dus gericht op misleiding van de rechterlijke macht.
Dit geeft aan dat de rijksrecherche donders goed op de hoogte is van het feit dat de zaaksofficier ten onrechte de indruk probeert te wekken bij de rechter-commissaris en de rechtbank dat verdachte DE VRIES in het bezit kan zijn geweest van de ramp-gsm op 13 mei 2000.

Blz. 3-014: Op 15 april 2003 zegt AG mr. WELSCHEN in zijn requisitoir: “Ten tijde van het appel tegen de 1e verlenging op 21 maart 2001 noemt de raadkamer-AG het gsm-verhaal niet meer. Conclusie: De rechtbank is op 20 maart 2001 op de hoogte gebracht van het feit dat de gsm niet in het bezit was van DE VRIES op 13 mei 2000. Vanaf dat moment is het gsm-verhaal niet meer genoemd als ernstig bezwaar om DE VRIES in voorlopige hechtenis te houden. De suggestie dat OvJ STAM de bevindingen in de la heeft gehouden omdat hij anders ‘zijn verdachte kwijt zou zijn’ is dus apert onjuist.

PvB: AG WELSCHEN past een beproefde tactiek toe van het verdraaien van de beschuldiging om die vervolgens te kunnen ontkrachten.

Blz. 3-014: In een proces-verbaal ‘Stand van Zaken’ van 3 april 2001 en in een Pv ‘Voortgangsrapportage’ van 10 april 2001, wordt m.b.t. de gsm 9987 vermeld dat het vooralsnog niet vast staat wie het bewuste nummer op 13 mei 2000 in bezit had.

PvB: Ondanks de stellige beweringen van STAM en WELSCHEN worden t/m oktober 2001 steeds weer vermeldingen gedaan om twijfel in stand te houden over het bezit van de gsm op de rampdag.

Blz. 3-014/015: De ROY-van ZUYDEWIJN stelt voor het Hof dat KAMPERMAN, na herhaalde verzoeken van PAALMAN en hemzelf, uiteindelijk op 21 april 2001 opdracht heeft gegeven aan misdaadanalist KUKLER om een Telecom-Pv te maken over gsm 9987. KAMPERMAN ontkent dit voor het Hof en stelt dat PAALMAN KUKLER hiertoe heeft aangezet.

Blz. 3-015: Tolteam misdaadanalist KUKLER stelt op 26 april 2001 het Telecom-Pv op over de gsm 06202079987. Conclusie is dat het niet aannemelijk is dat de ramp-gsm bij DE VRIES is geweest op de rampdag. KUKLER stelt tijdens het BIZ-verhoor dat deze conclusie tijdens de Tolteam briefings al over tafel was gekomen en dus reeds bekend was bij de Tolteamleiding. PAALMAN of De ROY hadden dit ook al in een Tolteammutatie verwoord.
KAMPERMAN verklaarde dat hij dat Telecom-Pv, met een afwijkende vorm en een brij aan gegevens, heeft overgedragen aan MIJWAART omdat hij op vakantie ging.
MIJWAART verklaart dat hij het gelezen heeft en opzij heeft gelegd. Na terugkomst van KAMPERMAN heeft MIJWAART het weer aan KAMPERMAN gegeven.

Blz. 3-016: Zittingsdag rechtbank 27 april 2001. Getuige STAM: “Ik heb een gesprek gehad met KAMPERMAN vlak voor de zitting van 27 april 2001 en ik heb hem gevraagd in hoeverre nog volgehouden kon worden dat de gsm 9987 op 13 mei door DE VRIES gebruikt is. De conclusie was dat er nog steeds niet voor 100% duidelijk was wie er nu met de -9987 gebeld had. Uit mijn aantekeningen van de pro-formazitting van 27 april leid ik af dat ik aan de rechtbank heb voorgehouden dat blijkens de gsm-gegevens DE VRIES op 13 mei 2000 in het rampgebied moet zijn geweest; althans dat nog niet voor 100% vaststaat dat hij niet degene is geweest die toen van die telefoon gebruik heeft gemaakt. In mijn aantekeningen die ik in ondertekende vorm heb overhandigd aan de rechtbank, zie ik staan dat bij het kopje Voortduren voorlopige hechtenis staat vermeld onder Ernstige Bezwaren: - op 13 mei 2000 in rampgebied geweest, blijkens gsm-gegevens.

PvB: Dit is een ambivalente weergave door de rijksrecherche van de verklaring van STAM. Duidelijk is dat STAM voor de rechtbank voortdurend flirt, ook ná 20 maart 2001 (!), met de mogelijkheid dat de gsm verdachte DE VRIES wel degelijk in het rampgebied plaatst. De eindopmerking is zelfs regelrecht in tegenspraak met de bewering van STAM dat hij vanaf 20 maart 2001 de gsm als bewijsmiddel heeft laten vallen. ook de beweringen in het requisitoir van AG WELSCHEN van 15 april 2003 zijn onjuist.
STAM verschuilt zich achter de aanwezigheid van alle verklaringen in het dossier zodat de rechtbank kon oordelen of de redenering van STAM houdbaar was. In de dagelijkse praktijk is dit de grootste kolder die door STAM wordt verkondigd.

Blz. 3-017: Getuige STAM merkt zelf de discrepantie op tussen de bewering van de AG dat hij (STAM) de gsm niet meer heeft gebruikt voor de voorlopige hechtenis, terwijl hij dat juist wél heeft gedaan, bijvoorbeeld op 27 april 2001. STAM vond dat hij dat kon doen omdat de verklaringen in het rechtbankdossier zaten en de rechtbank zelf een oordeel kon vormen over de redenering van OvJ STAM.

Blz. 3-017: In een proces-verbaal voortgangsrapportage van 22 juni 2001 wordt m.b.t. de 9987 vermeld dat nog niet duidelijk is geworden wie op 13 mei 2000 dat nummer in zijn bezit had.

Blz. 3-017/018: Ter zitting van 5 juli 2001 spreekt de OvJ weer over de gsm. De OvJ STAM zegt dan dat DE VRIES ondertussen tegen de undercover opsporingsambtenaar heeft gezegd dat hij gewoon vol houdt dat hij de gsm heeft verkocht. Dit gaf een nieuwe impuls aan de gedachte dat het toch DE VRIES was die dat toestel toen in zijn bezit had.
AG WELSCHEN verwijst hier ook naar in zijn requisitoir van 15 april 2003.

PvB: De waarheden van PAALMAN en KUKLER worden opzij geschoven m.b.v. de fantasieën van DE VRIES. De tunnelvisie herleeft bij STAM.

Blz. 3-019: Op 28 september 2001 (PvB: bijna anderhalf jaar na de ramp!) blijkt na het uitluisteren van de 112-geluidsband (met daarop de stem van de persoon die op 13 mei 2000 te 15u08m met het alarmnummer belde) dat het niet verdachte DE VRIES was die destijds met de 9987 naar het alarmnummer belde.

PvB: De rijksrecherche verwijst hierbij naar de Tolteam Pv's stemherkenning en verhoor A. Lunding. De rijksrecherche vermeldt niet meteen de voornaam van Anita Lunding, kennelijk omdat dan zou blijken dat het een vrouw is en het van meet af aan duidelijk had kunnen zijn dat het niet DE VRIES kon zijn die met de 9987 had gebeld.
De rijksrecherche plaatst dan ook geen enkele bemerking bij het feit dat pas anderhalf jaar na dato de stem wordt herkend van diegene die met de zogeheten 'ramp-gsm' 9987 heeft gebeld vanuit het rampgebied, kort na het begin van de ramp. Het feit dat dit een vrouwenstem was spreekt daarbij boekdelen.

AG WELSCHEN zegt in zijn requisitoir van 15 april 2003 dat Anita Lunding zich het gebruik van dat toestel niet kon herinneren.

PvB: Dit is een suggestieve weergave door zowel de AG als de RR. Het is nogal wiedes dat Anita Lunding niet weet, anderhalf jaar na dato, van welke omstander zij in die situatie het alarmnummer heeft gebeld.

Blz. 3-019: In oktober 2001 belt secretariaatscoördinator Bennie Brouwer met KUKLER over het Telecom-Pv van 26 april 2001, dat hij naar eigen zeggen tegenkwam bij het opruimen van het dossier DE VRIES, en wat deels achterhaald zou zijn. Brouwer bevestigt dat KUKLER weigert de datum van het Pv aan te passen, ook al had hij (Brouwer) daar volgens eigen zeggen niet om gevraagd. Ook KAMPERMAN ontkent aan KUKLER gevraagd te hebben de datum van het Pv aan te passen.

KUKLER verklaart dat hij zowel aan Bennie Brouwer als aan Hans KAMPERMAN te verstaan heeft gegeven dat hij de datum van opmaak en ondertekening van zijn Telecom-Pv niet wenste te wijzigen in de datum waarop de op verzoek van KAMPERMAN aangebrachte wijzigingen waren doorgevoerd. Dit gelet op het feit dat het slechts marginale wijzigingen betrof.

Blz. 3-020: Zowel PAALMAN (bij het Hof) als Leunk (bij BIZ) verklaarden dat zij indertijd van KUKLER hadden vernomen dat KUKLER was gevraagd een proces-verbaal van een andere datum te voorzien.

PvB: Opmerkelijk is dat de rijksrecherche weliswaar noteert dat PAALMAN en Leunk de versie van KUKLER bevestigen[a], maar dat de rijksrecherche daarbij verwijst naar eerdere verhoren door andere instanties en de beide getuigen niet zelf nader verhoort.
Blz. 3-020: “Door opsporingsambtenaren B. Brouwer en A. Oosterveen (beiden Pv-coördinator Tolteam) wordt een proces-verbaal opgemaakt met betrekking tot het gsm onderzoek. In dit proces-verbaal wordt een overzicht gegeven van de onderzoekshandelingen welke in dat kader hebben plaatsgevonden.”

Figuur 215: Kop van het afsluitend proces-verbaal gsm-onderzoek van 18 oktober 2001

PvB: Dit is het volledige citaat dat de rijksrecherche wijdt aan dit proces-verbaal. Er staat verder niets aangegeven. In dit 10 blz. tellende Pv staat echter na een paginalange chronologische opsomming van alle Pv’s van bevindingen en stemherkenning de volgende merkwaardige zinsnede op blz. 8 van het Pv:

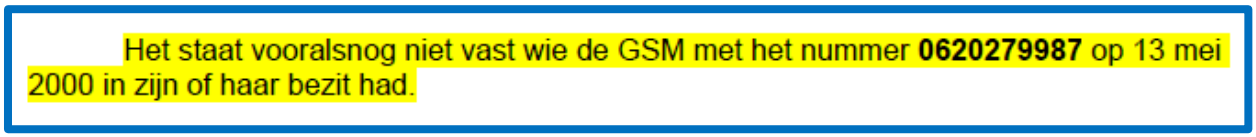
Het staat vooralsnog niet vast wie de GSM met het nummer **0620279987** op 13 mei 2000 in zijn of haar bezit had.

Figuur 216: Zinsnede uit afsluitend proces-verbaal gsm-onderzoek van 18 oktober 2001

Waarna de chronologie nog even wordt voortgezet en het Pv wordt afgesloten met:

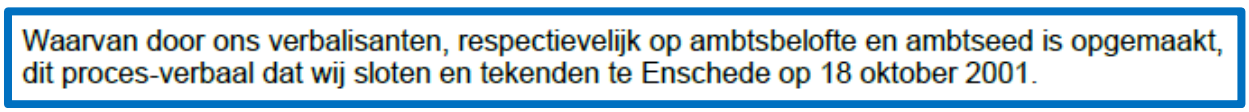
Waarvan door ons verbalisanten, respectievelijk op ambtsbelofte en ambtseed is opgemaakt, dit proces-verbaal dat wij sloten en tekenden te Enschede op 18 oktober 2001.

PvB: Dus zelfs op 18 oktober 2001, nadat er uiteindelijk, anderhalf jaar na dato, stemherkennings-Pv’s zijn opgesteld met de identificatie van de vrouwelijke beller van de ramp-gsm, en duidelijk is dat geen van de mensen die zich in de omgeving van de gsm hebben bevonden op die dag contract hebben gehad met André DE VRIES (de door Tolteam en OM zo gewenste brandstichter), wordt er door het Tolteam alsnog een Pv opgesteld waarin als conclusie staat vermeld dat het niet vast staat wie de ramp-gsm in het bezit had.

[a] Het woord ‘bevestigen’ is hier op zijn plaats, ondanks dat zowel PAALMAN en Leunk het van KUKLER (dezelfde bron) hebben gehoord, want zij hebben dit van KUKLER gehoord op het moment zelf dat dit speelde en er nog geen onderzoek was ingesteld, noch door BIZ, noch door de RR, noch door het gerechtshof. Daarmee wordt de bewering van KUKLER, dat hem was gevraagd door KAMPERMAN om de datum te veranderen, een stuk geloofwaardiger.

Kennelijk met de bedoeling om de mogelijkheid open te laten dat André DE VRIES deze gsm in bezit kan hebben gehad.

Blz. 3-021: Het 'Pv telecom op 13.5.2000' van 26 april 2001 wordt op 20 november 2001 ontvangen op de rechtbank Almelo. KAMPERMAN vond het een nutteloos Pv, maar omdat nu eenmaal was afgesproken alle Pv's in het einddossier op te nemen is het op 20.11.2001 opgenomen in het dossier DE VRIES dat toen werd klaargemaakt.

Blz. 3-021: OvJ STAM stelt ter zitting rechtbank Almelo van 3-5 april 2002 dat zowel in de voortgangsrapportage van 27 april 2001, als in de voortgangsrapportage voor de zitting van 5 juli 2001, staat vermeld dat het niet vast staat wie de gsm 9987 in bezit had. Het is dus terecht dat ik (STAM) vorenstaande als onderdeel van de ernstige bezwaren (tegen opheffing voorlopige hechtenis) naar voren heb gebracht op de zitting van 27 april 2001.

Blz. 3-022: KAMPERMAN verklaart op 27 maart 2003 voor het gerechtshof dat uit de paalgegevens van de ramp-gsm, die eind februari, begin maart 2001 beschikbaar waren, het vermoeden ontstond dat de gsm niet bij DE VRIES hoorde. PAALMAN wilde dit in een Pv vastleggen, maar dat was nog niet aan de orde (volgens KAMPERMAN).
KAMPERMAN verklaart dat hij KUKLER heeft gevraagd niet de datum, maar bepaalde andere dingen te wijzigen in zijn telecom-Pv. Dat heeft KUKLER niet gedaan.

PvB: Onder de verklaring van inspecteur KAMPERMAN ligt de suggestie dat het alleen om paalgegevens van ná de ramp gaat, omdat historische gegevens niet verder terug dan over een periode van 6 maanden kunnen worden opgevraagd. Echter PAALMAN's punt hierbij is dat de paalgegevens van de 'ramp-gsm' van tijdens de ramp wel degelijk en allang beschikbaar waren uit een andere opvraging, namelijk van de opvraag van paalgegevens in augustus 2000, die is gedaan in het kader van het project *'gsm-onderzoek'* en waarop acht gesprekken van de ramp-gsm zijn geïdentificeerd op de rampdag.

Blz. 3-022: AG WELSCHEN zegt in zijn requisitoir van 15 april 2003 dat de conclusie van KUKLER dat DE VRIES op 13 mei geen gebruik heeft gemaakt van de gsm 0620279987 wel klopt, maar dat KUKLER's conclusie dat DE VRIES het toestel ook niet onder zich heeft gehad op de rampdag tot op de dag van vandaag (15.4.03) niet hoeft te kloppen. Het staat niet vast wie het toestel onder zich had.

Blz. 3-022/023: Het Hof verklaart in het arrest van 12 mei 2003 dat de ontkenning van DE VRIES iets met de 'ramp-gsm' te maken hebben gehad hem juist verdacht maakt toen bij hem de verpakkingsdoos van bewuste gsm werd aangetroffen. Toen duidelijk werd dat verdachte op 13 mei 2000 hoogstwaarschijnlijk niet in bezit van de gsm was geweest, bleek deze aanwijzing ondeugdelijk.

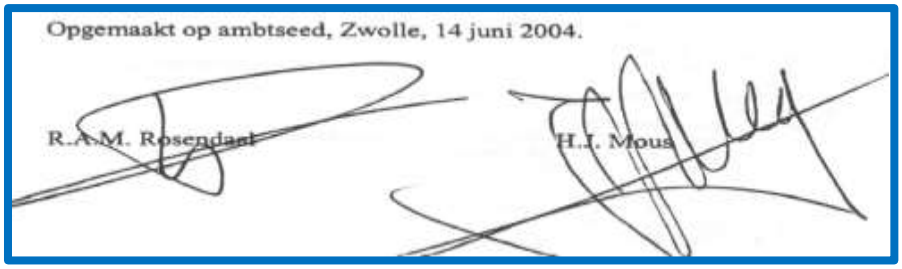

Figuur 217: Ondertekening rijksrecherche proces-verbaal onderzoekstraject-3: 'Antidateren en achterhouden Telecom-Pv'

2.9.6.3 *Bevindingen BIZ*

Getuigenverklaringen 2003
Rapport 25 augustus 2004
Niet verzonden brief aan Kamer 2005

2.9.6.4 *Bewijzen*

Vorenstaande is gebaseerd op de tijdens de review geconsulteerde documenten, zoals:

- Het rijksrecherche proces-verbaal nr. 3 van 14 juni 2004
- Het Telecom-Pv van 26 april 2001 opgesteld door misdaadanalist KUKLER.
- De stemherkennings Pv's van Anita Lunding als gebruikster van de 'ramp-gsm'.
- De getuigenverklaringen van misdaadanalist KUKLER
- De verklaringen van PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN bij het gerechtshof in maart 2003
- De vastleggingen van PAALMAN over zijn ontmoeting met OvJ STAM
- De nota's van OvJ STAM uit de periode april – oktober 2001
- Het door AG WELSCHEN gestelde n.a.v. het telecom-Pv en het verzoek tot antidatering.

Een uitvoeriger opsomming van brondocumenten alsmede de verwijzingen tussen het betoog en de bronnen kunnen indien nodig worden verstrekt.

2.9.7 Rijksrecherche-4: Getuige Van KLINGEREN

2.9.7.1 *Uitleg presentatie en doublures*

Zoals uiteengezet onder <H.2.9.2> vormen de drie door de rijksrecherche als afzonderlijke onderzoeksporen gedefinieerde onderzoeken: 1. A. DE VRIES getuige/verdachte, 2. Van KLINGEREN en 3. Afgeschermd traject in feite één verweven onderzoeksvraag die te maken heeft met de wijze waarop André DE VRIES als verdachte in beeld is gekomen. Daarom worden in dit paragraaf <H.2.9.7> tekstgedeeltes herhaald die ook voorkomen bij <H.2.9.5> en <H.2.9.8>.

2.9.7.2 *Omschrijving casus*

Op 5 oktober 2000, n.a.v. een mediabericht, getuigt mevrouw LESSOW van een zich verdacht gedragende man met een korte rode sportbroek. Op 6 oktober toont officier van justitie Patricia v.d. VALK aan kinderrechter en voormalig RC OLTHOF de compositietekening in kleur van de rennende man en OLTHOF meent daarin o.a. Bennie van KLINGEREN te herkennen. OvJ v.d. VALK seint collega OvJ STAM in, die op zijn beurt Tolteamleider KAMPERMAN inseint. Dit wordt vastgelegd in het Tolteamjournaal, maar officieel gebeurt er verder niets met deze tip.

Volledig los hiervan heeft getuige Bennie van KLINGEREN zich volgens het Tolteam en de OvJ STAM op 20 oktober 2000 spontaan gemeld bij de politie als getuige, waarbij hij de aandacht vestigde op een vage bekende van hem, ene ‘André’, waarvan hij de achternaam niet kende. Die ‘André’ had volgens Van KLINGEREN, tijdens een bezoek bij hem thuis, verdachte uitlatingen gedaan over het ontstaan van de ramp en Van KLINGEREN dacht dat die ‘André’ mogelijk betrokken was geweest bij het ontstaan van de ramp. Op 31 oktober gaf Van KLINGEREN het kenteken van de auto van ‘André’ door en toen rechercheur MAANDAG dat kenteken natrok bleek dat op naam van André DE VRIES te staan. Via het systeem BPS, waarin de poging tot brandstichting van 19 juni 2000 stond, kwam de rode sportbroek in beeld die André droeg op 19 juni en is MAANDAG die bij collega SCHREURS gaan ophalen.

BIZ-GM plaatste vraagtekens bij de rol van Van KLINGEREN in de aandachtvestiging op André DE VRIES en bij het gebrek aan verslaglegging hierover door het Tolteam en OM. Ook was het niet duidelijk wat er met de tip op Van KLINGEREN van rechter OLTHOF is gebeurd en of Van KLINGEREN wellicht hoopte een beloning te krijgen voor zijn tip op DE VRIES.

De rijksrecherche concludeert na onderzoek dat:

- Van de tip van OLTHOF niet is komen vast te staan naar aanleiding waarvan hij die tip heeft gedaan en wanneer hij die deed. Het was kort vóór, of op 6 oktober 2000. Toen DE VRIES eenmaal in beeld kwam n.a.v. de spontane melding door Van KLINGEREN was de OLTHOF-tip niet langer opportuun en is deze administratief afgedaan.
- Van de melding door van KLINGEREN is niet komen vast te staan of hij zich spontaan meldde of dat er eerst telefonisch contact was geweest. Wél staat vast dat het initiatief door van KLINGEREN zelf is genomen, dat het 1e contact kort vóór, of op 20 oktober 2000 plaatsvond en dat er geen verband bestond met de tip van OLTHOF.

- Alle relevante gegevens in het dossier zijn opgenomen betreffende de contactneming door van KLINGEREN en er geen sprake is van een geheim opsporingstraject betreffende (de wijze waarop) André DE VRIES (in beeld is gekomen).

Omissies en onregelmatigheden rijksrecherche

De rijksrecherche weet dat er iets mis is met de tip van rechter OLTHOF dan wel de weergave daarvan in het Tolteam dossier. OLTHOF verklaart zelf in 2004 bij de rijksrecherche dat hij tipt n.a.v. de compositietekening van LESSOW, maar dat kan niet, want die tekening wordt pas drie dagen later gemaakt, op 9 oktober en bovendien lijkt Van KLINGEREN niet op die tekening. In de plaats van uit te zoeken waarop OLTHOF werkelijk is aangeslagen (rode broekje?) is er op dit punt niets meer gedaan. De rijksrecherche stelt dat de tip niet meer opportuun was en de rijksrecherche concludeert simpel dat zaken niet zijn komen vast te staan.

Hetzelfde geldt voor het traject Van KLINGEREN. Ook daar concludeert de rijksrecherche dat zaken niet zijn komen vast te staan, i.p.v. uit te zoeken hoe het precies zit. Er zijn aanwijzingen dat rechercheur MAANDAG Van KLINGEREN ook heeft ontmoet zonder dat dit is vastgelegd in een Pv. Het rijksrecherche proces-verbaal van verhoor van Van KLINGEREN is zelfs een aanfluiting. Nadat de rijksrecherche Van KLINGEREN in kennelijk aangeschoten staat buiten op een bankje heeft aangetroffen besluit de rijksrecherche het verhoor af te breken en er niet meer op terug te komen. Er had ook een nieuw verhoor gepland kunnen worden met een ontnuchterde Van KLINGEREN.

2.9.7.3 *Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-4*

Er is volgens de rijksrecherche sprake van twee separate trajecten waarin de naam van Van KLINGEREN bij het Tolteam naar boven komt:

1. Tip van rechter OLTHOF op Van KLINGEREN gedaan op 6 oktober 2000. Dit is weergegeven op blz. 3-5 van het rijksrecherche proces-verbaal nr.4
2. Spontane melding Van KLINGEREN aan politiebureau op 20 oktober 2000. Dit is weergegeven op blz. 5-14 van het rijksrecherche proces-verbaal nr.4

2.9.7.3.1 Traject-1 Tip OLTHOF op Van KLINGEREN

Blz. 4-003: In het Algemene Journaal Tolteam (AJT) mutatienr. 2032 van 6 oktober 2000 om 13u40m opgemaakt door E. REINSHAGEN: *“Door Hans KAMPERMAN wordt doorgegeven dat hij via Herman STAM geattendeerd was op Bennie van KLINGEREN en Eddie Zwiers als mogelijke betrokkenen bij de ramp. Op zijn beurt had STAM deze informatie verkregen van de oud rechter-commissaris OLTHOF.”*

PvB: Er is geen twijfel over de juiste datering van deze mutatie omdat deze mutatie zowel qua datering als qua nummering logisch past tussen de voorgaande en de opvolgende mutaties in het ATJ.[a]

OLTHOF, oud RC te Almelo verklaarde op 9 maart 2004, te 14u00m, met betrekking tot AJT mutatienr. 2032 bij de rijksrecherche daarover als volgt:

'Ik kan daar het volgende over verklaren. Op een gegeven moment is mevr. Patricia van der Valk, jeugdofficier van justitie te Almelo, met een compositietekening (waarvan ik me kan herinneren dat er kleuren op voor kwamen) op mijn werkkamer gekomen met de vraag of ik de afgebeelde mij bekend voorkwam. Volgens mij was dit ongeveer een half jaar na de vuurwerkramp op 13 mei 2000. Ze vertelde me dat deze tekening was opgemaakt naar aanleiding van een getuige, die had verklaard dat zij die persoon op opvallende wijze nabij de plek van de vuurwerkramp had zien lopen. De reden dat mevr. Van der Valk bij me kwam, is dat ik veel mensen kende die gedurende mijn tijd als rechter voor moesten komen of betrokken waren bij jeugdzaken.
Ik weet me te herinneren dat ik naar aanleiding van de afgebeelde op de compositietekening een gelijkenis meende te ontdekken met Bennie van Klingeren. Van Klingeren ken ik van mijn onder toezichtsstelling-praktijk als kinderrechter. Ik weet dat hij in het rampgebied woonde, gewelddadig is, een oplichtertype is en veroordeeld was voor ernstige zedendelicten. De koppeling van deze wetenschap in relatie met de brandstichting en de mogelijke gelijkenis met de tekening was voor mij de reden om tegen mevr. Van der Valk de naam van Bennie van Klingeren te noemen.
Ik neem aan dat mevr. Van der Valk de naam van Van Klingeren aan zaaksofficier Stam heeft verteld. Ik heb dat althans niet gedaan. Ik heb enkel de naam tegen mevr. Van der Valk genoemd.'

Figuur 218: Citaat 'OLTHOF verklaring' uit het proces-verbaalnr. 20030132 rijksrecherche, opgemaakt door verbalisant G. FABER te Zwolle op 2 juni 2004, betreffende deeltraject-1 van het onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-003

REINSHAGEN bevestigt bij de rijksrecherche dat deze tip van OLTHOF via STAM en KAMPERMAN bij hem terecht is gekomen. REINSHAGEN heeft STAM nog verzocht bij OLTHOF navraag te doen over waarom hij op Van KLINGEREN attendeerde, maar daar heeft REINSHAGEN niets meer op gehoord.

Nadat de rijksrecherche noteert dat zowel inspecteur Hans KAMPERMAN als OvJ mr. Patricia Van der VALK zeggen zich niets van het voorval te kunnen herinneren, volgt er een uiterst opmerkelijke passage in het Pv:

Onderzoek compositietekening.
In de beschikbare digitale onderzoeksgegevens werd via het computerzoekprogramma Zyfind onderzoek gedaan naar de beschikbaarheid van een compositietekening of foto op 6 oktober 2000. Hierbij is gebleken dat op 9 oktober 2000 een compositietekening is gemaakt van een persoon waar door Lessow over verklaard was.
Niet gebleken is dat binnen het onderzoek, voor 6 oktober 2000 gebruik gemaakt werd van een compositietekening.

Figuur 219: Citaat 'compositietekening' uit het proces-verbaalnr. 20030132 rijksrecherche, opgemaakt door verbalisant G. FABER te Zwolle op 2 juni 2004, betreffende deeltraject-1 van het onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-003

[a] Deze toelichting betreffende de verifieerbaarheid van de juiste datering is van belang omdat de rijksrecherche in haar betoog om de BIZ-bevindingen van tafel te vegen, gebruik maakt van het gegeven dat de data van registratie in het ATJ achteraf kunnen worden aangepast.

PvB: Het opmerkelijke hieraan is dat de rijksrecherche weliswaar opmerkt dat er geen compositietekening was op 6 oktober en dat de compositietekening n.a.v. de getuigenis van mevrouw LESSOW pas is gemaakt op 9 oktober 2000, maar dat hieraan geen verdere gevolgtrekkingen noch onderzoekshandelingen worden verricht.
Dat OLTHOF heeft verwezen naar de (toen nog niet bestaande) compositietekening gemaakt met getuige LESSOW wordt bevestigd door de opmerking dat OLTHOF zegt zich te herinneren dat het een tekening in kleur was. De compositietekening van de wegrennende man in de rode sportbroek, zoals gezien door mevrouw LESSOW, was inderdaad in kleur.
Blz. 4-004/005: Naast het falende geheugen van KAMPERMAN en Van der VALK noteert de rijksrecherche ook dat OvJ mr. H. STAM, parketsecretarissen mr. WIJGA en Koenderink, alsmede rechercheurs ROOK en BREMAN zich niets van het attenderen van OLTHOF op Van KLINGEREN (en Zwiers) kunnen herinneren.

Daarentegen herinneren projectleider Tolteam Piet BAKKER en dagelijks teamleider Cees MIJWAART zich het bewuste attenderen wél. Rechercheur Dick MAANDAG benadrukt aan de rijksrecherche dat het attenderen van OLTHOF niets te maken had met de komst van getuige van KLINGEREN aan het politiebureau. Piet BAKKER verklaart nog dat er niet meer op Van KLINGEREN en Zwiers is gerechercheerd n.a.v. de tip van OLTHOF.

PvB: De rijksrecherche neemt de info van MAANDAG en BAKKER klakkeloos over. Dat Van KLINGEREN zich zomaar spontaan meldt op 20 oktober 2000, ruim vijf maanden ná de ramp, is natuurlijk mogelijk. Maar het ligt veel meer voor de hand dat Van KLINGEREN van het Tolteam en/of OM een zetje heeft gekregen om zich te melden n.a.v. de aandachtsvestiging van rechter OLTHOF eerder die maand.

Tenslotte staat in het PJT nog een mutatie op 8 november 2000 door MAANDAG: “I.v.m. de tip van de RC OLTHOF waarin deze attendeert op Van KLINGEREN en Zwiers, is contact geweest met Cees MIJWEAART en nu is de afspraak zo dat Wim Koenderink hiernaar zal informeren en dan krijgen wij bericht.

PvB: Hierop is niets terug gekomen. Deze mutatie kan er op wijzen dat rechercheur MAANDAG werkelijk in de overtuiging verkeerde dat de tip van OLTHOF echt[a] was en dat het de bedoeling was dat deze werd opgevolgd.

2.9.7.3.2 Traject-2 Spontane melding Van KLINGEREN aan het bureau

Blz. 4-005/006: Op 20 oktober 2000 rond 14u meldt zich spontaan aan het politiebureau Bernardus van KLINGEREN, vergezeld van zijn vrouw Sientje. Hij wordt door rechercheur MAANDAG in zijn eentje gehoord omdat hij de enige op de kamer was toen Van KLINGEREN zich meldde. MAANDAG wordt door de rijksrecherche twee keer gehoord hierover; op 25 maart 2004 en op 11 mei 2004. De volgende elementen uit zijn verklaring vallen op:

- MAANDAG vermeldt dat er sprake is geweest van uitgeloofd tipgeld voor informatie die naar de brandstichter zou leiden.
- Van KLINGEREN zou verklaard hebben over ene André wiens achternaam hij niet kent.

[a] Er is een alternatief scenario waarin de tip van OLTHOF op Van KLINGEREN alleen dient om het probleem van de niet op DE VRIES gelijkende getuigenbeschrijving van LESSOW op te lossen. Zie uitleg in <H.2.9.5.3.6>.

- MAANDAG verklaart: “Als je het mij vraagt ben ik er vrijwel van overtuigd dat ik Van KLINGEREN voor het eerst sprak toen hij zichzelf aan het bureau meldde. Ik heb hem daarvoor dus niet aan de telefoon gehad volgens mij.”
- MAANDAG verklaart echter ook: “Het zou kunnen dat Van KLINGEREN al eerder gebeld had en dat ik een afspraak met hem heb gemaakt. … Het precieze tijdstop van 14u00m lijkt wel op een afspraak.”
- Tevens verklaart MAANDAG: “Ook is Van KLINGEREN een aantal keren niet verschenen op een afspraak. Dat was volgens mij in de periode dat we de personalia van DE VRIES nog niet hadden, dus voordat we het kenteken kregen van Van KLINGEREN.”
- MAANDAG verklaart verder dat hij met collega ROOK tenminste twee keer bij Van KLINGEREN langs is geweest om het contact warm te houden.[a]

Blz. 4-006/007: Breman verklaart bij de rijksrecherche :

M.H.Breman verklaarde op 22 maart 2004, te 14.50 uur, desgevraagd als volgt:
'Volgens mij was het september of oktober 2000 dat ik mij samen met Dick Maandag op de teamkamer bevond. Ik weet niet of er meer collega's aanwezig waren. Volgens mij was het in de namiddag dat het telefoongesprek plaats vond, maar dat weet ik niet zeker. Dick nam op een gegeven moment een telefoontje aan. Ik kan me herinneren dat de receptioniste de persoon doorverbond naar onze werkkamer. Voor hetzelfde geld had ik het telefoontje aangenomen. Het gebeurde natuurlijk vaak dat de receptionistes bellers naar onze kamer doorverbonden. Het was niet zodanig gestructureerd dat de receptionistes steeds hetzelfde nummer binnen het Tolteam belden om mensen door te verbinden. De persoon die hem belde had een onduidelijk verhaal. De persoon had het over een bepaalde figuur die wij in de gaten zouden moeten houden. Ik weet niet precies meer of mij de naam van Van Klingeren op dat moment bekend is geworden of dat die naam me pas later bekend is geworden. We zaten nadien te praten dat dit toch wel interessante informatie was zodat we die persoon wilden gaan benaderen. Omdat Dick later naar die man toe is gegaan, moet hij wel zijn adres hebben gekregen tijdens voornoemd telefoongesprek. Ik weet niet zeker of Dick het telefoonnummer van die persoon had gekregen. In ieder geval moet hij het adres hebben gekregen, want hij heeft Van Klingeren later thuis bezocht.'

D.L.Maandag, verklaarde op 11 mei 2004, te 13.10 uur, met betrekking tot bovenstaande verklaring van M.H.Breman, als volgt:
'Ik denk dat Martin Breman doelt op één van de latere contacten met Van Klingeren. We hebben namelijk vaker met Van Klingeren gesproken en ik ben ook tweemaal in de woning van Van Klingeren geweest. Mogelijk dat Martin doelt op een van de telefoontjes die daar aan vooraf zijn gegaan'.

Figuur 220: Citaat 'BREMAN over MAANDAG' uit het proces-verbaalnr. 20030132 rijksrecherche, opgemaakt door verbalisant G. FABER te Zwolle op 2 juni 2004, betreffende deeltraject-2 van het onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-007

PvB: Breman verklaart hier dat MAANDAG niet alleen op de recherchekamer zat toen Van KLINGEREN zich meldde. Dit kan betekenen dat verhoor niet alleen door MAANDAG gevoerd had hoeven te worden. Ook lijkt de verklaring van BREMAN te duiden dat collega MAANDAG wél eerder contact heeft gehad met Van KLINGEREN. Dit wordt door MAANDAG tegengesproken. Ook is duidelijk dat MAANDAG meerdere keren bij Van KLINGEREN thuis is geweest.

[a] PvB: Dit moet geweest zijn tussen 20 oktober (eerste melding aan het bureau) en 31 oktober 2000 (het doorgeven van het kenteken van André DE VRIES.)

Blz. 4-008: Parketsecretaris WIJGA vat de rol van getuige Bennie van KLINGEREN kernachtig samen bij de rijksrecherche:

W.H.Wijga verklaarde op 17 maart 2004, omstreeks 13.55 uur, desgevraagd als volgt:
'Ik weet dat het verhaal De Vries begint door de verklaring van een verdovende middelen gebruiker die zegt dat zijn dealer een uitlating heeft gedaan als het betaald toch goed die ramp of zoiets. Later hoorde ik dat die gebruiker Van Klingeren was. Dan krijg je dat de politie zegt van mooi verhaal en als je meer weet moet je het ons laten weten. Dit met het idee van daar horen we nooit meer wat van. Van Klingeren kwam vervolgens met het kenteken dat ons naar A. de Vries bracht'.

Figuur 221: Citaat 'WIJGA drugsrelatie' uit Pv-nr. 20030132 rijksrecherche, verbalisant G. FABER te Zwolle op 2 juni 2004, betreffende deeltraject-2 van het onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-008

Blz. 4-008/009: Rechercheur ROOK gaf bij de rijksrecherche als verklaring voor het niet meteen willen doorgeven door Van KLINGEREN van de overige gegevens van 'André' (zijn achternaam en het kenteken) dat Van KLINGEREN interessant wilde doen en daarom niet meteen vertelde dat zij ook vrienden waren.

PvB: Dit is de enige (zeer zwakke) verklaring die door de rijksrecherche (terloops) wordt vermeld, om de anomalieën in de verklaringen van getuige Van KLINGEREN te verklaren. Dit kan duiden op onwil van de kant van de rijksrecherche om uit te zoeken wart er werkelijk aan de hand is geweest bij het in beeld komen van zowel Van KLINGEREN als DE VRIES.

Blz. 4-009: Rechercheurs MAANDAG en ROOK muteren ATJ nr. 2231, 31 okt. 2000, 16u22m:

...Heden naar van Klingeren geweest en hij verklaarde dat afgelopen zondag Andre weer bij hem op bezoek was geweest. Toen werd het kenteken LD-48-GY genoteerd. Blijkens RdW blijkt dit kenteken te zijn afgegeven voor een Ford Fiesta, kleur bruin, t.n.v. Arend de Vries, roepnaam Andre, geboren te Almelo op 28 juni 1967, wonende te Enschede, Piksenbrink 207. Bij postcodebevraging komt naar voren dat op dat adres ook een Hyundai, vvk FL-NZ-01, is afgegeven t.n.v. de Vries voornoemd.

Figuur 222: Citaat 'Mutatie 2231 uit ATJ 31 okt. 2000 Van KLINGEREN -> DE VRIES' uit Pv-nr. 20030132 RR, verbalisant G. FABER Zwolle 2 juni 2004, deeltraject-2 onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-009

PvB: Dit is de officiële lezing van de identificatie van DE VRIES, die nadat MAANDAG hem door BPS haalde, meteen ook de wegrennende man met het rode sportbroekje bleek te zijn. Deze lezing staat in het ATJ gemuteerd door MAANDAG en ROOK op 31.10.2000. Doordat niet de tip van OLTHOF (6.10.2000), maar wél de spontane verklaring van Van KLINGEREN (20.10.2000) naar DE VRIES leidt, reizen er kennelijk geen vragen meer over het ontbreken van enige gelijkenis tussen de persoon die getuige LESSOW heeft zien wegrennen en de als verdachte geïdentificeerde DE VRIES.

Rechercheur ROOK verklaart bij de rijksrecherche:

In de auto op weg naar Van Klingeren toe heeft Dick wel wat verteld over de reden en dit had te maken met het feit dat Van Klingeren niet was komen opdagen bij een afspraak en dat hij er naar toe wilde gaan.
Volgens mij was dit de keer dat we een briefje met het kenteken hadden gekregen bij Van Klingeren thuis.
Verder wist ik ook nog niets van Van Klingeren omdat het verhoor van hem door Dick Maandag was gedaan naar aanleiding van een werkopdracht en ik met andere zaken bezig was'.

Figuur 223: Citaat 'ROOK over bezoek met MAANDAG aan Van KLINGEREN' uit Pv-nr. 20030132 RR, verbalisant G. FABER Zwolle 2 juni 2004, deeltraject-2 onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-009

Projectleider Piet BAKKER verklaart op 30 maart 2004 bij de rijksrecherche dat hij aan MAANDAG en ROOK werkopdracht 767 heeft uitgebracht, uitgiftedatum 31 oktober 2000[a] en inbrengdatum 2 november 2000. Uitgifte n.a.v. ATJ mutatienr. 2231 (31/10/00) en afgewerkt met ATJ mutatienr. 2162. Inhoud:

Van Klingeren tipt op Andre de Vries. De Vries natrekken. Kan hij betrokken zijn? Kan Van Klingeren zelf betrokken zijn?

Figuur 224: Citaat 'P. BAKKER opdracht aan MAANDAG-ROOK inz. Van KLINGEREN' uit Pv-nr. 20030132 RR, verbalisant G. FABER Zwolle 2 juni 2004, deeltraject-2 onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-010

Op 6 november 2000 is de begindatum van het afzonderlijke journaal (PJT) DE VRIES & Van KLINGEREN.

Blz. 4-011: In dit PJT staan een aantal pogingen genoteerd waarop MAANDAG wederom contact zoekt met Van KLINGEREN na de bezoeken van 31 oktober en 7 november. Dit zijn 12, 13, 14 en 15 december. Desgevraagd antwoordt MAANDAG aan de rijksrecherche:

'Waarom ik Van Klingeren toen precies wilde spreken kan ik me nu niet herinneren. Terugdenkend kan ik alleen maar zeggen dat de teamleiding in eerste instantie André de Vries niet zag zitten. Zij zaten op een heel ander spoor. Ikzelf had wel een heel warm gevoel bij De Vries (als mogelijke verdachte) en wilde de teamleiding daar ook van overtuigen. Dat betekend dat je er meer bij moet zoeken en misschien dat ik toen dáárom wel weer contact zocht met Van Klingeren. Een andere verklaring heb ik er niet voor. Van Klingeren was een man die niet makkelijk vanuit zichzelf informatie aan de politie gaf. Je moest er achteraan, je moest het warm houden. En dat heb ik gedaan. Je gaat als rechercheur wel vaker nog eens naar mensen toe om te kijken of ze je misschien toch nog iets meer kunnen vertellen'.

Figuur 225: Citaat MAANDAG verklaring contacten Van KLINGEREN dec.2000' uit Pv-nr. 20030132 RR, verbalisant G. FABER Zwolle 2 juni 2004, deeltraject-2 onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-011

Blz. 4-012: Op 4 april 2002 schrijft OvJ STAM in zijn requisitoir dat de verklaring Van KLINGEREN alleen reden voor nader onderzoek vormde en an sich volstrekt onvoldoende was om tot redelijk vermoeden te komen, ook in samenhang met gsm/verklaring LESSOW.

PvB: Het is daarom dat MAANDAG, ROOK en BREMAN via de in het PJT vastgelegde onderzoekshandelingen, in opdracht van Piet BAKKER, moesten komen tot een basis voor een redelijk vermoeden van daderschap van DE VRIES.

2.9.7.3.3 Onderzoek beloningen

Blz. 4-013: Van KLINGEREN verklaart volgens ATJ mutatienr. 2724 van 15.1.01, opgemaakt door PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN, dat hij de politie op het spoor van André heeft gezet en dat hij dat geld van BAKKER ook wil hebben. BAKKER heeft indertijd een beloning uitgeloofd van fl. 50.000,-.
OvJ STAM verklaart bij de rijksrecherche dat Van KLINGEREN niet heeft bedoeld dat hij dat geld ook wil hebben, maar gewoon dat hij dat geld wilde hebben. Was een kwestie van dialect en intonatie.

[a] De in de mutatie vermelde uitgiftedatum van 30 oktober 2000 is volgens Piet BAKKER een verschrijving.

PvB: STAM gaat voorbij aan het feit dat de beide verhorende rechercheurs ook Twentenaren zijn. PAALMAN verklaarde achteraf dat het woordje 'ook' wel degelijk in de tekst van de mutatie thuis hoort. Hij herinnerde zich dat dit aspect in de verklaring van Van KLINGEREN hem toen nog was opgevallen.

PvB: Dit kan er op duiden dat Van KLINGEREN een beloning is toegezegd i.v.m. zijn verklaring afgelegd op 20 oktober 2000.

Blz. 4-014: Volgens de rijksrecherche is er niet gebleken van een beloning door Justitie inzake de Vuurwerkramp.

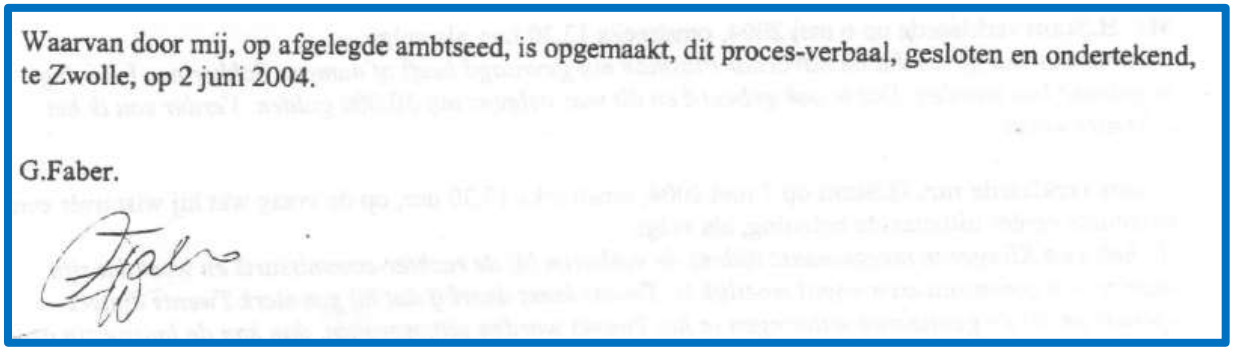
Waarvan door mij, op afgelegde ambtseed, is opgemaakt, dit proces-verbaal, gesloten en ondertekend, te Zwolle, op 2 juni 2004.

G.Faber.

Figuur 226: Ondertekening door verbalisant G. FABER van Pv-nr. 20030132 RR, onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-014

2.9.7.4 *Bevindingen BIZ*

Getuigenverklaringen 2003
Rapport 25 augustus 2004
Niet verzonden brief aan Kamer 2005

2.9.7.5 *Bewijzen*

Vorenstaande is gebaseerd op de tijdens de review geconsulteerde documenten, zoals:

- Journaal met Tolteammutaties over de periode oktober en november 2000
- Het parallelle journaal van MAANDAG, BREMAN en ROOK
- Het rijksrecherche verhoorverslag van rechter OLTHOF,
- Het Pv van maken compositietekening
- De compositietekening en de foto's van Van KLINGEREN en DE VRIES
- Het rijksrecherche verhoorverslag van applicatiebeheerder Hofs (hem gevraagd over mutatienummer tip OLTHOF),
- Het rijksrecherche verhoorverslag Van KLINGEREN
- Verklaringen van rechercheur MAANDAG
- Document over ontmoetingen MAANDAG – Van KLINGEREN.

Een uitvoeriger opsomming van brondocumenten alsmede de verwijzingen tussen het betoog en de bronnen kunnen indien nodig worden verstrekt.

2.9.8 Rijksrecherche-5: Afgeschermd traject

2.9.8.1 *Uitleg presentatie en doublures*

Zoals uiteengezet onder <H.2.9.2> vormen de drie door de rijksrecherche als afzonderlijke onderzoeksporen gedefinieerde onderzoeken: 1. A. DE VRIES getuige/verdachte, 2. Van KLINGEREN en 3. Afgeschermd traject in feite één verweven onderzoeksvraag die te maken heeft met de wijze waarop André DE VRIES als verdachte in beeld is gekomen. Daarom worden in dit paragraaf <H.2.9.8> tekstgedeeltes herhaald die ook voorkomen bij <H.2.9.5> en <H.2.9.7>.

2.9.8.2 *Omschrijving*

Ondanks de formalistische ontkenningen van de rijksrecherche dat er geen sprake was van een afzonderlijk en afgeschermd onderzoeksjournaal en dat het in feite gewoon om losse aantekeningen gaat die iedere rechercheur mag maken, blijkt er wél degelijk een afzonderlijk journaal te hebben bestaan over de verrichte onderzoekshandelingen contra DE VRIES. Dit journaal bestond niet uit toevallige aantekeningen van een willekeurige rechercheur, maar werd volgens een voorgeschreven format systematisch 10 blz. lang bijgehouden door drie rechercheurs die bij de diskette konden waarop dit journaal werd bijgehouden.
De constatering in het Pv van de rijksrecherche dat in 2004 het journaal DE VRIES-Van KLINGEREN nog steeds gewoon op de W-schijf staat en toegankelijk is voor iedere rechercheur van het betreffende RBT, heeft geen enkele waarde. Het gaat er om of op het moment van het onderzoek eind 2000 deze mutaties toegankelijk waren voor het hele Tolteam en dat waren zij niet. De rijksrecherche balanceert met haar formalistische uitleg steeds op de rand van misleiding en leugen.

<Kan nog verder worden uitgewerkt n.a.v. <H.2.9.8.3> Passages uit RR Pv's
en <H.2.9.8.4> nog niet uitgewerkte passages uit BIZ-verhoren.>

2.9.8.3 *Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-5*

Blz. 5-003: De rijksrecherche geeft een opsomming van de door BIZ weergegeven opsporingshandelingen die zijn verricht tegen André DE VRIES, en die door een selecte groep rechercheurs zijn genoteerd in een separaat en kennelijk afgeschermd journaal (PJT), getiteld DE VRIES en Van KLINGEREN, tussen 6 november en 20 november 2000.:

(Noot verbalisanten: nummering door ons aangebracht)

1. *Opvragen van bekeuringen die **A.dV** had ontvangen*
2. *De autoverzekering van **A.dV** natrekken*
3. *Nader onderzoek over **A.dV** bij de CIE en de afdeling Drugs en Wapens*
4. *De huidige woning van **A.dV** werd aan de buitenzijde bekeken*
5. *De wijkagent werd verzocht uit te kijken naar kentekens van voertuigen die bij **A.dV** in gebruik waren*
6. *Onderzoek naar **A.dV** in het HKS systeem*
7. *Onderzoek in BPS naar telefoonnummers van **A.dV***
8. *Woonadressen van **A.dV** bekeken op een plattegrond om vast te stellen of deze in de buurt van de Tollensstraat lagen*
9. *Onderzoek naar historische printgegevens telecommunicatie **A.dV***
10. *Onderzoek bij bevolking Almelo in verband met familierelaties van **A.dV***
11. *Een tweede foto van **A.dV** "op de kop getikt"*
12. *Deze foto met videobanden vergeleken*
13. *Met een projectleider van het Tolteam de stand van zaken doorgesproken en aangegeven dat toch eens over "een tap"moet worden nagedacht*
14. *Onderzoek naar relaties c.q. bekenden van **A.dV***
15. *Trachten telefoongesprekken van **A.dV** op de rampdag te achterhalen*
16. *Trachten telefonisch contact te krijgen met GSM nummer 06-20279987 en het oude nummer van **A.dV** te weten 06-53789762.*

Figuur 227: rijksrecherche zaak 20030132, proces-verbaal 'Afgeschermd Traject', blz. 5-003, verbalisanten H.J. Mous en R.A.M. Rosendaal, weergave opsporingshandelingen contra AdV in separaat journaal tussen 6 en 20 november 2000.

Dit tijdvak is gekozen vanwege het getuigenverhoor van DE VRIES dat plaatsvond op 21 november 2000 en waarvan BIZ zich afvraagt of DE VRIES niet al de status van verdachte had.

PvB: Bij nalezen parallel journaal Tolteam (PJT blz. 4-017 t/m 4-020) blijkt bovenstaande opsomming een summiere weergave die de impact op het privéleven van André DE VRIES weglaat en bovendien een incomplete weergave is. Zo wordt er ook onderzoek gedaan naar kleding van André DE VRIES uit eerdere inbeslagname[a] en worden veel familieleden en bekenden van DE VRIES nageplozen en door diverse systemen gehaald.

Blz. 5-005/006: Door de rijksrecherche worden citaten uit het verhoor door de rijksrecherche van applicatiebeheerder Hofs weergegeven met de kennelijke bedoeling te laten zien dat het journaal DE VRIES & Van KLINGEREN gewoon benaderbaar is op de W-schijf. Er wordt gesuggereerd dat iedere Tolteam rechercheur gewoon toegang had tot dit journaal en het dus geen afgeschermd traject betreft.

[a] Deze kleding had allang geretourneerd moeten worden naar DE VRIES, maar omdat DE VRIES heeft verzuimd er naar te vragen is deze kleding beschikbaar voor nader onderzoek in deze zaak die los staat van de eerdere inbeslagname.

PvB: Deze door de rijksrecherche, met behulp van de antwoorden van applicatiebeheerder Hofs, opgevoerde show heeft geen enkele andere waarde dan theater opvoeren voor de bühne. De toegangsvoorwaarden voor de W-schijf kunnen zijn aangepast tussen 2000 en 2004. Bovendien kan Hofs als applicatiebeheerder meer toegangsrechten hebben dan een gemiddelde rechercheur. Ook is niets bekend over de daadwerkelijk in 2000 verleende toegangsrechten. Bovendien werd dit separate journaal niet op de W-schijf, maar op een losse diskette (A-schijf) bijgehouden die alleen in gebruik was bij het selecte groepje rechercheurs. Zie hiervoor de verklaring van zowel Dick MAANDAG als Cor ROOK afgelegd bij de rijksrecherche:

Verklaring Dick Maandag

"Wanneer weet ik niet precies maar Piet Bakker heeft uit zichzelf aan mij – maar ik denk ook aan Cor Rook – de opdracht gegeven om de zaak De Vries te muteren op een A-schijf. Wat hiervoor de reden was, weet ik niet zeker maar het staat mij bij dat Piet Bakker aangaf dat op deze manier het Toljournaal niet vervuild werd. Op dezelfde dag heb ik dat journaal geopend en ik ben daarbij geholpen door Cor of Martin. Ik wist zelf niet hoe met zo'n A-schijf om te gaan en daarom moest ik geholpen worden. Ik wist hoe ik de A-schijf op moest starten want dat was mij uitgelegd en dan maakte ik een mutatie en sloeg die op.
Ik weet het niet meer precies maar volgens mij werd de A-schijf op een vaste plaats neergelegd op een schap in een kast. We hadden daar geen kastjes en zowel Cor, Martin als ik moesten daar op werken. Ik weet niet of de A-schijf een etiket met een naam had.
Wij hebben met z'n drieën eigenlijk alleen gemuteerd en dit bevestigd voor mij ook weer dat de leiding André de Vries niet zag zitten want anders hadden wij het wel moeten muteren in het Toljournaal. Overigens is De Vries er steeds wat bij gedaan naast het gsm-project; daar werd niet constant aan gewerkt".

Figuur 228: rijksrecherche zaak 20030132, proces-verbaal 'Afgeschermd Traject', blz. 5-006, verbalisanten H.J. Mous en R.A.M. Rosendaal, Verklaring D. MAANDAG over opslag separaat journaal op diskette (A-schijf).

Verklaring Cor Rook

"Dit hielden we bij op een floppy en het idee om dit te doen is in ieder geval niet van mij gekomen; zo veel ervaring had ik niet op recherchegebied. Met wij doel ik op Dick Maandag, Martin Breeman en mijzelf. De reden om dit op een apart floppy te zetten en niet in het Tol-journaal te zetten was dat het Tol-journaal enorm groot was en het anders zo moeilijk terug te vinden was. Tevens was ook van belang dat op dat moment geen sprake was van een Project op De Vries".

"Volgens mij is het niet zo geweest dat wij met z'n drieën het journaal bijhielden in een persoonlijke map van ons. Ik zie nu dat op de W-schijf van het Tolteam in mijn persoonlijke map met de naam Cor Rook een Journaal De Vries en Van Klingeren zit. Het journaal herken ik maar wanneer dit in mijn map is gekomen weet ik niet. Ik denk wel dat ik dit zelf gedaan heb; ik weet ook niet precies wanneer deze persoonlijke mapjes voor de tapmulder

Figuur 229: rijksrecherche zaak 20030132, proces-verbaal 'Afgeschermd Traject', blz. 5-006, verbalisanten H.J. Mous en R.A.M. Rosendaal, Verklaring C. ROOK over opslag separaat journaal op diskette (A-schijf).

Pas later is dit journaal op de W-schijf geladen, kennelijk door Cor ROOK, die zelf vermoedt dat het pas begin 2001 is geweest. BIZ trof dit journaal uiteindelijk aan op die W-schijf na een interne tip.

PvB: De weergave van de rijksrecherche van de citaten van applicatiebeheerder Hofs zijn daarmee misleidend te noemen met betrekking tot de werkelijke benaderbaarheid van het separate journaal DE VRIES & Van KLINGEREN.

Blz. 5-007/008: De rijksrecherche geeft ook citaten weer van de beide pv-coördinatoren Ben de Vries en Oosterveen. Deze beiden verklaren dat zij toegang hadden tot de W-schijf bestanden van Cor Rook, zonder overigens expliciet het betreffende journaal te noemen. Wel wordt opgemerkt dat het betreffende journaal nu ook gewoon in de folder secretariaat is te vinden. Conclusie: het is absoluut geen schaduwjournaal.

PvB: De rijksrecherche gaat nog even door met citaten van Tolteammedewerkers met de kennelijke bedoeling om de indruk te wekken dat het separate journaal niet apart werd bijgehouden en gewoon voor iedereen toegankelijk was. Zoals eerder vermeld: er is vastgesteld dat dit feitelijk onjuist is.

Blz. 5-008: Projectleider Piet BAKKER (PvB: hij stuurde MAANDAG, BREMAN en ROOKS aan in hun onderzoekingen van DE VRIES), verklaart bij de rijksrecherche dat iedereen van de activiteiten van dit trio af wist, dat er tijdens de briefings over gesproken werd en dat ROOK mogelijk aantekeningen op eigen wijze vastlegde. Kortom, er was niets geheimzinnigs aan dit journaal (PJT).

PvB: Dit is in tegenspraak met de vastleggingen in het PJT, in het AJT en de verklaringen van MAANDAG en ROOK ter zake. Bovendien verklaart PAALMAN achteraf dat:

- Er pas in januari over de activiteiten en bevindingen van het trio is gerapporteerd.
- Men (de collega's) overvallen werd door de bevindingen van het trio.
- Dit bijdroeg aan de omslag van het onderzoek van 'bedrijfsongeval' naar 'brandstichting'.
- Wegens systeemveranderingen ROOK inderdaad pas in januari de inhoud van zijn schijfje op de W-schijf had gezet.

De verklaring van Piet BAKKER bij de rijksrecherche is dus aantoonbaar misleidend en was dat al tijdens het rijksrechercheonderzoek. De rijksrecherche slaat er echter niet op aan, maar gebruikt deze verklaring als ondersteuning voor de kennelijk gewenste uitkomst dat dit parallelle journaal niet geheim was en ook toegankelijk en bekend was voor iedereen.

Blz. 5-008/009: De rijksrecherche doet een herhaling van zetten, nu niet gericht op het parallelle journaal, maar op de deelnemers van dat traject, MAANDAG, ROOK en BREMAN (PvB: select gezelschap of trio). Weer komt de diskette ter sprake en wordt geduid dat iedereen daar in principe bij kon. Tussen 6 november 2000 en 2 januari 2001 is het alleen dit trio dat mutaties in het parallelle journaal doet. Pas vanaf 10 januari 2001 zijn er ook enkele andere rechercheurs die incidentele bijdragen doen. Dan heeft André DE VRIES inmiddels al de status van verdachte gekregen.[a]

[a] André DE VRIES heeft ten laatste 5 januari 2001 officieel de status van verdachte gekregen, want vanaf dat moment wordt er getapt op de nummers die van DE VRIES bekend zijn, of die aan hem worden toegeschreven. De datum van 5 januari 2001 wordt door de rijksrecherche op blz. 5-009 ook als officiële datum van aanmerking van DE VRIES als verdachte genoemd.

Blz. 5/009: De rijksrecherche geeft weer dat er naast de opsporingsambtenaren die in het parallelle journaal hebben gemuteerd ook talrijke andere opsporingsambtenaren waren die worden genoemd in de mutaties in de zin dat zij zijn benaderd voor bepaalde activiteiten. Rechercheur MAANDAG verklaart nog eens dat deze activiteiten gewoon werden besproken binnen het team en bij briefings.

PvB: PAALMAN verklaart (aan steller) desgevraagd dat het inderdaad een publiek geheim was dat het trio aan André DE VRIES werkte. Er werd inderdaad over gesproken. Maar de details kende men niet en ook de stand van dat onderzoek was niet bekend. Er werd immers niet over gemuteerd in het normale daartoe bestemde Algemene Tolteam Journaal (ATJ). Alles werd bijgehouden in een separaat journaal (PTJ) dat zich tussen 6 november en begin januari alleen op diskette bevond en waarin alleen het trio muteerde. Dat zijn de feiten. PAALMAN herinnert zich duidelijk dat de overige teamleden zich een beetje overvallen voelde toen DE VRIES ineens tot verdachte werd gebombardeerd en alle inspanningen in een periode van enkele weken werden afgehaald van het onderzoek naar het bedrijfsongeval en volledig werden gericht op het onderzoek naar DE VRIES als brandstichter.

Blz. 5-010: De rijksrecherche citeert REINSHAGEN die stelt enerzijds dat hij het parallelle journaal niet herkent en anderzijds dat het journaal voor ieder teamlid was in te lezen.
PvB: Deze verklaring van REINSHAGEN is ongeloofwaardig en blijkt ook foutief te zijn.[a]

Blz. 5-010/011: De rijksrecherche loopt het gewone Tolteamjournaal (ATJ) na op sporen van de activiteiten van het trio. Tussen het moment van de aanvang van het parallelle journaal (PTJ), op 6 november 2000 en het laatst mogelijke moment dat DE VRIES officieel tot verdachte wordt benoemd, op 5 januari 2001, noteert de rijksrecherche slechts twee mutaties in het ATJ:

- Mutatie 2494 van 18.12.00, waarin algemene opmerkingen over het door het NFI te verrichten sporenonderzoek op de rode sportbroek van DE VRIES, alsmede over de mogelijkheid dat de historische gegevens van DE VRIES nog informatie op zouden kunnen leveren.
- Mutatie 2529 van 04.01.01, waarin voor het eerst sprake is van een *'project DE VRIES'* waarvoor de TA's zijn aangevraagd en de inzet OT is geregeld.

PvB: Dit betekent dat op basis van het door het trio verrichtte onderzoek, dat uitsluitend is gemuteerd in het parallelle journaal, er op 4 januari 2001 bekend wordt gemaakt dat er getapt gaat worden op DE VRIES en dat er een observatieteam op DE VRIES wordt gezet.

Pas op 12 januari 2001 (mutatie 2555) wordt door twee leden van het trio, de rechercheurs MAANDAG en ROOK, verslag gedaan van het verrichte onderzoek tot dan toe tegen André DE VRIES. De rijksrecherche merkt nog op dat op alle drie de genoemde momenten (18.12.00, 04.01.01 en 12.01.01), het Openbaar Ministerie aanwezig was in de persoon van parketsecretaris Wim WIJGA. WIJGA verklaart ook bij de rijksrecherche dat hij zeker gedurende het eerste jaar van het Tolteamonderzoek nagenoeg dagelijks op het

[a] Getuige de geconstateerde feiten betreffende de wijze van registratie van de mutaties in het ATJ en het PTJ.

politiebureau te Enschede zat, waarbij hij als voelspriet van het OM inschatte wanneer de officieren erbij betrokken moesten worden.

Blz. 6-012/013: De rijksrecherche loopt de opsporingshandelingen langs uit het parallelle journaal zoals door hen genummerd 1 t/m 16.[a] Zoals reeds becommentarieerd, doet de omschrijving onder de punten 1 t/m 16 door de rijksrecherche geen recht aan de ernst van de opsporingshandelingen voor de verdachte DE VRIES tegen wie deze handelingen zijn gericht. In de beoordeling door de rijksrecherche van deze handelingen wordt door de rijksrecherche benadrukt dat het hier om gewone opsporingshandelingen gaat die uitgevoerd kunnen worden zonder dat de noodzaak van officiële verdenking van een strafbaar feit bestaat en dus zonder dat die persoon aangemerkt wordt als 'verdachte' in de zin van de strafwet.

Wél laat de rijksrecherche zien aan de hand van de verklaring van rechercheur MAANDAG afgelegd bij de rijksrecherche dat op 7 november 2000 door hem een verzoek is ingediend om de historische gegevens van gsm -9987[b] op te vragen. Dit is met zoveel woorden gemuteerd in het parallelle journaal. Op dit verzoek van MAANDAG is toen niet ingegaan. Tevens is op 8 november 2000 door Rechercheur MAANDAG bij projectleider Piet BAKKER bepleit dat er over een tap op DE VRIES moet worden nagedacht. Dit is toen nog niet gehonoreerd en is ook gemuteerd op 8 november 2000 in het parallelle journaal.

De rijksrecherche doet hierbij (blz. 5-014) een formalistische observatie:

Noot verbalisanten: Op basis van artikel 126m Wetboek van Strafvordering is tappen mogelijk bij ieder persoon (en derhalve geen noodzakelijke voorwaarde van verdachte) mits dit door het belang van het onderzoek dringend wordt gevorderd.

Figuur 230: RR Pv oz.traject-5: Tappen mag ook bij niet-verdachten volgens de rijksrecherche.

Met andere woorden, zelfs indien er toen wél was besloten tot tappen van DE VRIES had dit niet betekent dat DE VRIES daarvoor de status van verdachte kreeg.
PvB: Dit is een observatie die alleen in uitzonderlijke gevallen geldt. Normaal gesproken kan het gericht tappen van gesprekken in de woning onder de strafwet alleen bij verdachten en zeker niet bij ieder persoon.

Blz. 6-013: De rijksrecherche geeft aan dat op 7 nov 2000 alle telefoonaansluitingen van André DE VRIES worden opgevraagd

Proces-verbaal aanvraag bekendmaking telefoonaansluitingen
Op **07 november 2000** is door Ben de Vries een proces-verbaal opgemaakt – binnen het gerechtelijk vooronderzoek NN terzake 157 Sr dat geopend is na 13 mei 2000 – tegen verdachte NN om van **A. deV** via de providers alle telefoonaansluitingen op zijn adres en naam te krijgen.

Figuur 231: RR Pv oz.traject-5: vermelding aanvraag Ben de Vries d.d. 7 nov.2000 telf. nrs. AdV onder GVO NN onder art. 157 Sr.

[a] Zie figuur 100 op een van de vorige bladzijdes.
[b] De gsm 06-20279987 was de gsm die aanvankelijk aan DE VRIES was toegeschreven door Tolteam en OM ten tijde van de ramp en waarmee vanuit het rampgebied het meldnummer 112 was gebeld. Dir bleek achteraf Anita Lunding te zijn die had gebeld.

Fragmenten uit het proces-verbaal ‘Aanvraag bekendmaking telefoonaansluitingen’:

POLITIE
• Twente

District : Twente Zuid
Afdeling : Recherche Bijstandsteam
Team : TOL-TEAM

Onderwerp:
Aanvraag bekendmaking met telefoonaansluitingen Piksenbrink 207, 7544 BM Enschede.

Proces - verbaal

Hierbij verklaar ik, Ben Pieter de Vries, brigadier van politie Twente, proces-verbaal en secretariaatscoördinator van het Recherche Bijstandsteam Twente, het volgende:

Feiten, omstandigheden, verdachte en verdenking.

2. een GVO terzake artikel 157 van het Wetboek van Strafrecht contra N.N.;

Uit het onderzoek tot dusverre is gebleken dat getuige Bernardus van Klingeren, geboren op 22 juni 1960, wonende Dennenweg 90 te Enschede, een verklaring heeft afgelegd, waarin hij verklaarde dat:

naam : De Vries
voornamen: Arend
geboren op: 28 juni 1967
geboren te : Almelo
wonende : Piksenbrink 207
te : Enschede

hem verteld heeft, dat de vuurwerkramp op 13 mei 2000 te Enschede het gevolg is geweest van brandstichting. Volgens De Vries zou deze brandstichting door middel van een chemische stof zijn ontstaan. Tevens gaf De Vries aan:" dat het toch goed verdiende". Mede doordat getuige Van Klingeren wist dat De Vries al eens eerder met de politie in aanraking was geweest terzake brandstichting, rees bij getuige het vermoeden, dat De Vries zelf wat met de ramp te maken had gehad.

Uit onderzoek is gebleken, dat De Vries op 19 juni 2000, als dader aangehouden is geweest terzake brandstichting van een personenauto. De Vries was ten tijde van deze brandstichting gekleed in een felrode korte broek. Door een getuige in het Tolteam is verklaard, dat korte tijd voor de vuurwerkramp een man hard rennend uit de Tollensstraat te Enschede is komen lopen.

Uit de historisch opgevraagde gegevens van het telefoonverkeer op 13 mei 2000, kan mogelijk blijken, dat De Vries zich in de omgeving van het rampgebied heeft opgehouden.

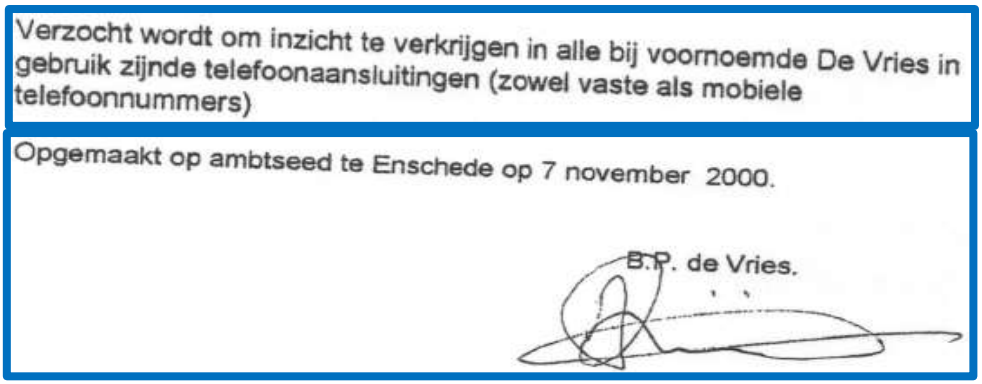
Verzocht wordt om inzicht te verkrijgen in alle bij voornoemde De Vries in gebruik zijnde telefoonaansluitingen (zowel vaste als mobiele telefoonnummers)

Opgemaakt op ambtseed te Enschede op 7 november 2000.

B.P. de Vries.

Figuur 232: RR bijlage oz.traject-5. Pv Ben de Vries d.d. 7 nov.2000 aanvraag telf. nrs. AdV onder GVO NN.

Blz. 6-013: De rijksrecherche geeft aan dat op 8 nov 2000 de zaaksofficier mr. H. STAM machtiging verleent om alle telefoonaansluitingen van André DE VRIES bekend te doen maken:

Machtiging artikel 11 lid 2 Wet op de Persoonsregistratie
Op **08 november 2000** wordt door de officier van justitie van het arrondissementsparket te Almelo, mr. H. Stam een machtiging afgegeven om van **A. deV** alle telefoonaansluitingen bekend te doen maken.

Figuur 233: RR onderzoekstrajecten 2 en 5: Pv fragment met machtiging OvJ STAM d.d. 8 nov. 2000 opvraag telefoonaansluitingen AdV

De rijksrecherche zegt er hier verder niets over. Maar wanneer we terugschakelen naar het rijksrecherche proces-verbaal van onderzoekstraject-2 zien we de volgende citaten weergegeven van verklaringen afgelegd bij de rijksrecherche:

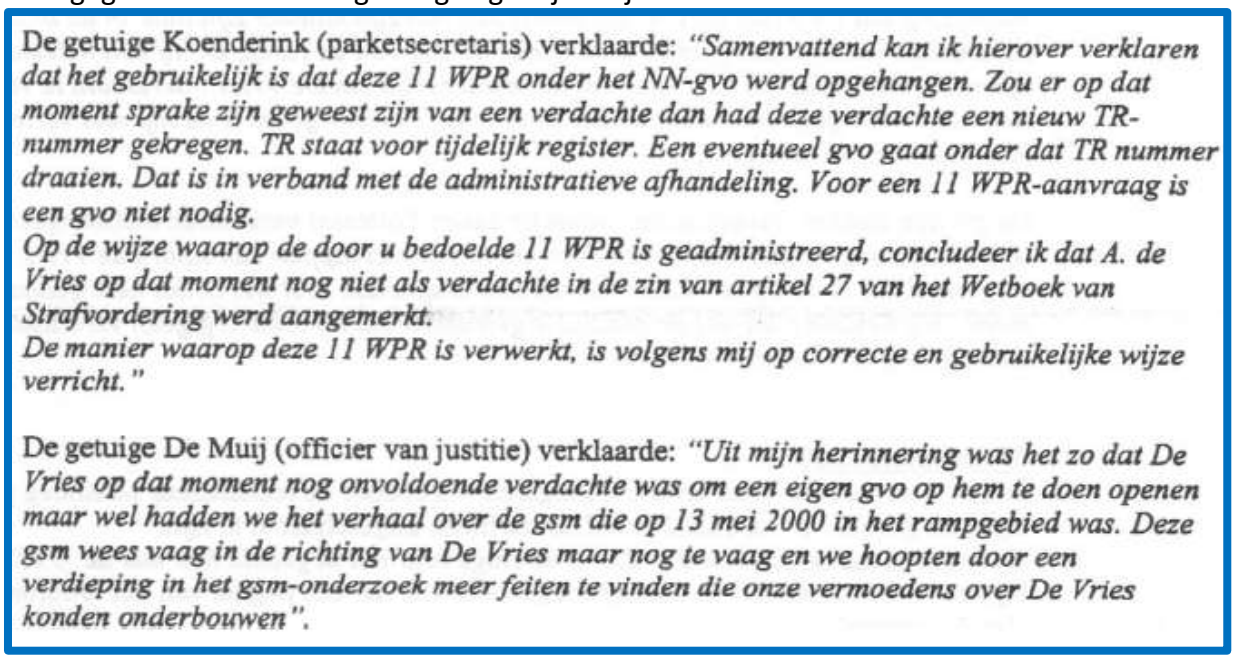
De getuige Koenderink (parketsecretaris) verklaarde: *"Samenvattend kan ik hierover verklaren dat het gebruikelijk is dat deze 11 WPR onder het NN-gvo werd opgehangen. Zou er op dat moment sprake zijn geweest zijn van een verdachte dan had deze verdachte een nieuw TR-nummer gekregen. TR staat voor tijdelijk register. Een eventueel gvo gaat onder dat TR nummer draaien. Dat is in verband met de administratieve afhandeling. Voor een 11 WPR-aanvraag is een gvo niet nodig.*
Op de wijze waarop de door u bedoelde 11 WPR is geadministreerd, concludeer ik dat A. de Vries op dat moment nog niet als verdachte in de zin van artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering werd aangemerkt.
De manier waarop deze 11 WPR is verwerkt, is volgens mij op correcte en gebruikelijke wijze verricht."

De getuige De Muij (officier van justitie) verklaarde: *"Uit mijn herinnering was het zo dat De Vries op dat moment nog onvoldoende verdachte was om een eigen gvo op hem te doen openen maar wel hadden we het verhaal over de gsm die op 13 mei 2000 in het rampgebied was. Deze gsm wees vaag in de richting van De Vries maar nog te vaag en we hoopten door een verdieping in het gsm-onderzoek meer feiten te vinden die onze vermoedens over De Vries konden onderbouwen".*

Figuur 234: RR onderzoekstraject-2: Pv fragment uitleg Koenderink en OvJ De MUIJ: AdV op 8 nov. 2000 geen verdachte ondanks aanvraag telf. nrs.

De rijksrecherche gebruikt deze citaten kennelijk ter onderbouwing van het feit dat André DE VRIES nog niet de status van verdachte had gekregen op dat moment.

Blz. 5-014: De rijksrecherche vervolgt haar uitleg waarom de door BIZ opgesomde onderzoekshandelingen géén status van verdachte vereisen. Zo wordt er over het verzamelen van foto's van DE VRIES het volgende gezegd:

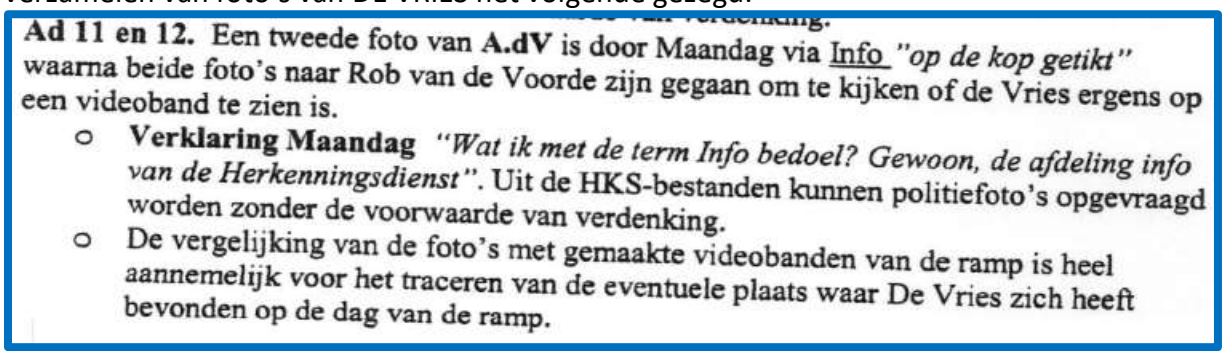

Ad 11 en 12. Een tweede foto van **A.dV** is door Maandag via Info *"op de kop getikt"* waarna beide foto's naar Rob van de Voorde zijn gegaan om te kijken of de Vries ergens op een videoband te zien is.

- **Verklaring Maandag** *"Wat ik met de term Info bedoel? Gewoon, de afdeling info van de Herkenningsdienst"*. Uit de HKS-bestanden kunnen politiefoto's opgevraagd worden zonder de voorwaarde van verdenking.
- De vergelijking van de foto's met gemaakte videobanden van de ramp is heel aannemelijk voor het traceren van de eventuele plaats waar De Vries zich heeft bevonden op de dag van de ramp.

Figuur 235: RR Pv oz.traject-5. Opvraag foto's DE VRIES en vergelijking met videobeelden rampdag

De rijksrecherche volstaat hier met te constateren dat deze handelingen tegen DE VRIES zonder noodzaak van formele verdenking kunnen worden uitgevoerd. Waar de rijksrecherche echter geen aandacht aan schenkt is hoe deze foto's worden vergeleken met beschikbare videobeelden. De beide foto's van DE VRIES worden immers alleen maar vergeleken met beschikbare videobeelden van de rampdag van locaties in de buurt van de ramp. M.a.w., dit is onderzoek tegen DE VRIES, het verzamelen van belastend bewijs, in een poging om hem op de plaats delict te kunnen krijgen. Wat niet is gedaan is de foto's van DE VRIES vergelijken met beelden van de plaats van alibi, dus waarvan DE VRIES beweerde dat hij zich tijdens de ramp daar bevond. Dit was de recreatieplas 'Het Rutbeek'. Toen rechercheur PAALMAN voorstelde deze beelden bij het publiek op te vragen[387] werd dit verzoek door Algemeen Tolteamleider REINSHAGEN afgewezen.[388]

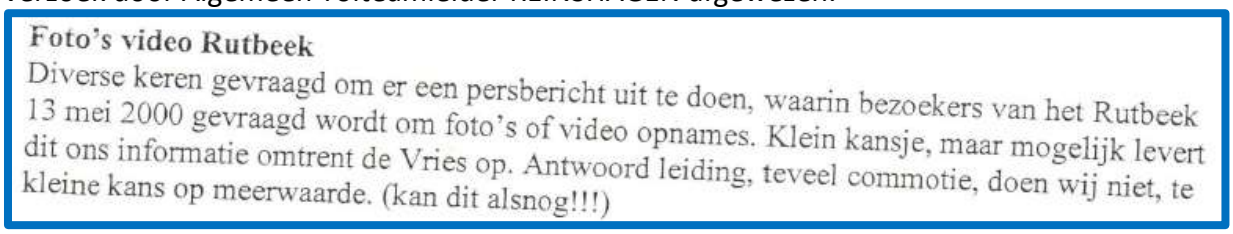

Foto's video Rutbeek
Diverse keren gevraagd om er een persbericht uit te doen, waarin bezoekers van het Rutbeek 13 mei 2000 gevraagd wordt om foto's of video opnames. Klein kansje, maar mogelijk levert dit ons informatie omtrent de Vries op. Antwoord leiding, teveel commotie, doen wij niet, te kleine kans op meerwaarde. (kan dit alsnog!!!)

Figuur 236: Passage uit het zogeheten Mei-Memo van beide melders aan hun korpschef d.d. 27 mei 2002.

Dus beeldvergelijking pro DE VRIES in het kader van het alibionderzoek, het verzamelen van ontlastend bewijs, werd simpelweg onmogelijk gemaakt. Welnu, voor het eenzijdig rechercheren naar belastend bewijs, zonder oog te hebben voor ontlastend bewijs, bestaat een begrip: **'TUNNELVISIE'**.[a]

Blz. 5-014/015: Met betrekking tot de 'ramp-gsm' een toestel met een prepaid kaart met het nummer 06-20279987[b] is er alle gelegenheid geweest om vast te stellen wie in het bezit is geweest van deze gsm tijdens de ramp. De rijksrecherche maakt melding van drie projecten waarin dit toestel figureerde:

- **gsm-project** dat beoogde het in kaart brengen van het gsm-telefoonverkeer ten tijde en rond de plaats van de ramp en het achterhalen van de identiteit van de bellers. De

[a] Zie voor een uitleg van het begrip 'tunnelvisie' in dit document de bijlage 6.2 waarin de kenmerken van 'tunnelvisie' worden verduidelijkt en uitgewerkt en bijlage 6.6: 'Lijst met gebruikte afkortingen en begrippen'.
[b] Dit is het gsm-toestel dat door het Tolteam en OM lang aan André DE VRIES is toegeschreven, als bewijsmiddel dat hij bij de aanvang van de ramp in de buurt is geweest. Vanaf dit toestel is enkele malen 112 gebeld vanuit het rampgebied.

'ramp-gsm' kwam in de verzamelde zendmastgegevens voor. Er is driemaal een aanvraag tenaamstelling aangetroffen in de map BOB Tolteam, nl. op 14.6.2000, op 21.11.2000 en op 02.02.2001.

- **112-getuigen traject** dat beoogde de identiteit te achterhalen van de bellers met het alarmnummer 112 ten tijde van de ramp. De 'ramp-gsm' heeft rondom het tijdstip van de ramp driemaal gebeld met 112.
- **gsm-project 9987** dat beoogde vast te stellen of de 'ramp-gsm' al dan niet in het bezit was, dan wel gebruikt werd door André DE VRIES.

Bij geen van deze projecten bleek men kennelijk in staat om vóór eind september 2001 vast te stellen dat dit toestel in het bezit was van de familie Lunding en dat het een vrouwenstem was (Anita Lunding) die met dit toestel had gebeld. Dit toestel moest DE VRIES in het rampgebied houden totdat er ander bewijsmateriaal was dienaangaande.
Vervolgens laat de rijksrecherche zien dat het onderscheid dat BIZ maakt tussen de term 'formeel journaal' en de term 'afgeschermd journaal' geen strafvorderlijk relevant onderscheid is omdat deze begrippen niet bestaan. Er zijn alleen processtukken.

Blz. 5-016: De rijksrecherche toetst vervolgens het journaal DE VRIES en Van KLINGEREN (PvB: parallel journaal) aan de vereisten die in de Wet Strafvordering en de 'Aanwijzing Opsporingsbevoegdheden' worden gesteld aan de schriftelijke verantwoording van opsporingsactiviteiten. De rijksrecherche komt tot de conclusie dat dit journaal daaraan voldoet:

1. Alle opsporingsactiviteiten zijn schriftelijk vastgelegd in dit journaal.
2. De activiteiten waren niet van belang voor de rechter, dus een vastlegging per proces-verbaal (Pv) was niet nodig.
3. Er is geen belastend of ontlastend materiaal uit voortgekomen, dus een Pv was niet nodig.
4. De activiteiten hebben zelfs geen geringe inbreuk gemaakt op de belangen van André DE VRIES. Dus een Pv was niet nodig.
5. Er zijn geen bijzondere opsporingsbevoegdheden of dwangmiddelen toegepast, dus een Pv was niet nodig.

Daarmee levert de rijksrecherche een bewijs dat het parallelle journaal aan alle formele vereisten voldeed.
PvB: De rijksrecherche gaat hiermee voorbij aan het separate karakter van de vastlegging, waardoor de opsporingshandelingen buiten de toetsing van collega's vielen waaraan de in het algemene journaal gemuteerde opsporingshandelingen wél onderhevig waren.
Ook is het de vraag of het onder 2 t/m 5 gestelde zondermeer klopt. Immers het uit deze opsporingshandelingen verkregen materiaal vormde wel degelijk de basis voor de kentering van het onderzoek van een bedrijfsongeval naar een brandstichter (André DE VRIES).

Blz. 5-017: De rijksrecherche concludeert dat het ontbreken van een Pv van de handelingen uit het parallelle journaal niet in strijd is met de regelgeving. Ook zijn de activiteiten niet aan te merken als opsporingshandelingen die enkel kunnen bij een formele verdachte. Daarom onderschrijft de rijksrecherche niet dat André DE VRIES op basis van deze handelingen bij zijn verhoor op 21 november 2000 als verdachte gehoord had moeten worden.

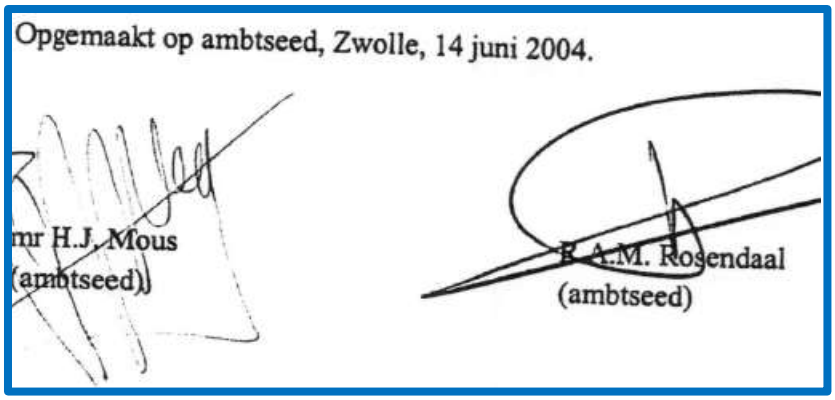

Figuur 237: Ondertekening op ambtseed van rijksrecherche Pv-5 parallel journaal

2.9.8.4 *Bevindingen van het BIZ*

<Kan nog worden ingevuld>

2.9.8.4.1 Getuigenverklaringen 2003

<Kan nog worden ingevuld>

2.9.8.4.2 Nagekomen rapportage 2004 en brief 2005

<Kan nog worden ingevuld>

2.9.9 Rijksrecherche-6: Opnemen en vernietigen telecom

Tijdens de review is geen prioriteit gegeven aan de uitwerking van dit onderdeel. Uiteraard zijn wel de stukken aanwezig m.b.t. de controverse over de opdracht die OvJ STAM gaf aan het Tolteam tot het vernietigen van alle opgenomen gesprekken en het feit of daaronder ook gesprekken zaten die al vóór 5 januari 2001 waren opgenomen van de toenmalige verdachte André DE VRIES. Indien nodig kan dit onderdeel alsnog worden uitgewerkt op basis van de beschikbare stukken.

2.9.9.1 *Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-6*

De ter beschikking staande stukken van de rijksrecherche zijn zeer omvangrijk. Tot nog toe zijn de rijksrecherchestukken van de onderzoekstrajecten 2, 3, 4, 5 en 7 uitgewerkt. Dit traject 6 dient nog op een rijtje te worden gezet. Dat gaat nog gebeuren.

2.9.9.2 *Bevindingen van het BIZ*

<Kan nog worden ingevuld>
<Nalopen getuigenverklaringen BIZ>

2.9.9.3 *Conclusie opnemen en vernietigen telecom*

<Kan nog worden ingevuld>

2.9.10 Rijksrecherche-7: Het rode sportbroekje

2.9.10.1 *Samenvatting*

Bij de totstandkoming van de BIZ-hypothese omtrent misleiding van de rechterlijke macht, kende BIZ grote betekenis toe aan de wijze waarop door het Tolteam is omgegaan met het rode sportbroekje van André DE VRIES. Uit de BIZ-verhoren van medewerkers van politie en justitie en uit de eerder afgelegde ambtsedige verklaringen bij Tolteam, rechter-commissaris, rechtbank en gerechtshof, kwamen tijdens het BIZ-onderzoek onverklaarbare tegenstellingen aan het licht betreffende:

- **Het uiterlijk** van het broekje (band om het middel, plaats kontzakje)
- **De sporen** op het broekje (brandgaatjes, urine, dieselolie en vuurwerksporen)
- **De verpakkingswijze** van het broekje (nylon gasdichte zakken, doorzichtige plastic zakken, ondoorzichtige boodschappentas, al dan niet opengescheurde zakken, dicht geseald, dichtgeknoopt, omgevouwen, al dan niet voorzien van labels)
- **De plaats**, tijd en omstandigheden waaronder het broekje bewaard is gebleven tussen het moment van inverzekeringstelling (19.6.2000) en het moment van inleveren bij het NFI (16.11.2000).

Dit alles gaf BIZ aanleiding te twijfelen aan de rechtmatigheid van verkregen bewijs en het waarheidsgehalte van diverse ambtsedige verklaringen. BIZ twijfelde zelfs of wel het juiste rode sportbroekje voor onderzoek naar het NFI was gegaan.[389]

De rijksrecherche stelt in haar eindrapport van 17 juni 2004 dat na onderzoek van de BIZ-constateringen, geen van deze constateringen overeind blijft als basis voor het veronderstellen van gepleegde onregelmatigheden of misleiding van de rechterlijke macht. Daarbij heeft de rijksrecherche een aantal methodes van onderzoek toegepast:

- Bij gebleken ernstige tegenstellingen tussen ambtsedige verklaringen heeft de rijksrecherche zich gebaseerd op die verklaring die de hypothese van BIZ onderuit haalt. Afwijkende verklaringen zijn buiten beschouwing gelaten, of er wordt geconstateerd dat men de exacte gang van zaken niet heeft weten te achterhalen.
- Alle onderzoeksbevindingen van BIZ zijn door de rijksrecherche van tafel geveegd en men heeft een nieuwe gang van zaken gereconstrueerd, startend vanaf de weerlegging door AG WELSCHEN van de meldingen in het Mei-memo van PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN.
- Kritische getuigen die door BIZ wél zijn gehoord, zijn door de rijksrecherche niet meer uitgenodigd voor verhoor.
- De rijksrecherche heeft getracht door alleen te rechercheren op de meest extreme elementen in de verklaringen van beide melders, de aandacht van de kern van de door hen gemelde onregelmatigheden af te leiden en tevens de basis te leggen voor een strafrechtelijke vervolging van de melders voor meineed.
- Omdat het gerechtshof op 12 mei 2003 concludeerde dat het rode broekje er als bewijsmiddel inmiddels niet meer toe deed, heeft de rijksrecherche dit als alibi gebruikt om een groot aantal tegenstrijdigheden rond dit broekje niet meer of slechts oppervlakkig te onderzoeken. Daarbij is de rijksrecherche voorbij gegaan aan het klemmende beroep van BIZ om nu juist wél zorgvuldig de gang van zaken rond het rode broekje te onderzoeken, omdat daaruit kon blijken dat de rechterlijke macht was misleid.

2.9.10.2 *Rol rode broekje*

Het rode sportbroekje dat op 19 juni 2000 in beslag is genomen van André DE VRIES nadat hij op heterdaad was betrapt bij een poging tot in brand steken van zijn eigen auto, heeft een belangrijke rol gespeeld als bewijsmiddel tegen André DE VRIES in de strafrechtelijke vervolging van de Vuurwerkramp en zijn veroordeling tot 15 jaar cel door de rechtbank Almelo. Een kort overzicht:

Bij de aandachtvestiging op DE VRIES, die zonder de getuigenverklaring van mevrouw LESSOW over de rennende man met de rode broek niet had kunnen plaatsvinden. Hierbij neemt steller aan dat tenminste de verklaring van mevrouw LESSOW een oprechte verklaring was.
Bij de verdachtmaking van DE VRIES waarbij intern nogal wat theater is opgevoerd met het rode broekje, geheel ingaand tegen de regels van omgang met bewijsmateriaal.
Bij de arrestatie van DE VRIES, waarbij het aantreffen door het NFI van de vuurwerksporen op de rode broek het kantelpunt waren om tot aanhouding over te gaan.
Bij de gevangenhouding van DE VRIES, waarbij bijvoorbeeld de nog te verrichten Osloconfrontatie (met rode broekjes) als argument is gebruikt om DE VRIES langer vast te houden.
Bij de veroordeling van DE VRIES, waarbij het rode broekje een van de bewijsmiddelen was voor de rechtbank Almelo om hem tot 15 jaar gevangenisstraf te veroordelen.

2.9.10.3 *Uitspraak oud-korpschef DEELMAN*

In een telefoongesprek dat Jan PAALMAN met zijn voormalig korpschef Piet DEELMAN had heeft DEELMAN de opmerking gemaakt: *"In eerste instantie was er een ander broekje maar uiteindelijk is het goede broekje naar het NFI gegaan, dus er is niets aan de hand."*[390]

2.9.10.4 *Het dilemma van ir. P. DE BRUYN (NFI)*

Verklaring ir. P. DE BRUYN (NFI) bij het gerechtshof Arnhem op 12 maart 2003. Hij zit klem met 2 tegenstrijdigheden. Enerzijds is het voor de sporen op het rode broekje noodzakelijk dat de drager nabij was aan de explosies. Anderzijds ontbreken de dan bij zo'n korte afstand onvermijdelijke verwondingen bij DE VRIES.

Ik kan niet zeggen hoe laat verdachte zich van de rampplek moet hebben verwijderd om enerzijds de ramp te overleven en anderzijds een dergelijke hoeveelheid van deze vuurwerkdeeltjes op zijn kleding te kunnen krijgen. Ik kan geen andere verklaring geven voor het aantreffen van dergelijke vuurwerkdeeltjes op de sportbroek, dan de nabijheid van de drager van deze broek bij al dan niet massaal ongecontroleerd afgestoken vuurwerk. Ik heb een aantal deskundigen in het buitenland hieromtrent geraadpleegd en ook zij hebben daarvoor geen andere verklaring kunnen geven.

Figuur 238: Ir. P. DE BRUYN verwoordt in zijn verklaring afgelegd op 23 maart 2003 voor het gerechtshof zijn dilemma m.b.t. de 'onmogelijke' sporen op de rode broek die wordt toegeschreven aan DE VRIES

Lezing ir. P. DE BRUYN voor VerEsal in 2011 op politiebureau Deventer. Volgens DE BRUYN zouden de sporen op de broek van DE VRIES toch niet meer zo uniek zijn dat een link tussen broekje en de ramp vaststaat.

De rijksrecherche beweert echter in het kader van het Daslook feitenonderzoek in 2012 te hebben vastgesteld dat er van nieuwe inzichten bij ir. DE BRUYN (NFI) toch geen sprake is geweest. Conclusie: De mogelijkheid bestaat dat de rode sportbroek 'onmogelijke sporen' bevat.

Zie voor een toelichting op het dilemma van NFI-deskundige Peter DE BRUYN ook onder punt 2.10.6.2 bij het laatste aanvullend feitenonderzoek onder de naam *'Daslook'* waar de rijksrecherche een jaar lang een zogeheten onderzoek heeft uitgevoerd naar vragen die achteraf helemaal niet bleken te bestaan.

2.9.10.5 *Waar was de kleding van André DE VRIES?*

Er zijn drie toenmalig politiefunctionarissen die mogelijk tegenstrijdige verklaringen hebben afgelegd over de kleding van André DE VRIES. Dat zijn de heren:

- Luisman, die de kleding van André DE VRIES zou hebben terugbracht na 19 juni 2000.
- Schreurs, die stelt de kleding van DE VRIES in bewaring te hebben gehad tussen 19 juni en 30 oktober 2000.
- Brinks, die eveneens stelt de kleding van DE VRIES in bewaring te hebben gehad tussen 19 juni en de eerste week van november 2000.

Uit deze drie verklaringen komen een aantal onverenigbare anomalieën naar voren die van grote invloed zijn op het verloop van het verdere onderzoek naar het rode broekje.
Feit is dat het BIZ Gelderland-Midden alle drie de functionarissen heeft gehoord en daardoor op de anomalieën is gestuit.
Feit is ook dat de rijksrecherche geen van deze drie functionarissen heeft gehoord, maar wel uit de enige passende verklaring informatie put voor de constructie van de weerlegging van de BIZ-hypothese.

2.9.10.6 *Passages uit het rijksrecherche proces-verbaal-7*

Het onderzoek naar feitelijke handelingen is opgesplitst in vier onderzoeksvragen:
1. De wijze waarop de sportbroek verpakt is geweest.
2. De momenten waarop de sportbroek is getoond.
3. De plaats, dag en tijdstip waarop de bekritiseerde handelingen met de sportbroek plaatsvonden.
4. De wijze waarop de sportbroek is vertoond.

Figuur 239: Blz. 7-004, de rijksrecherche definieert 4 onderzoeksvragen uitgaande van één sportboek. D.w.z. zonder rekening te houden met de bevindingen van het BIZ

Uit de bevindingen van het BIZ kan de conclusie worden getrokken dat er mogelijk sprake is geweest van meerdere sportboekjes[a], een belangrijk onderdeel van de veronderstelde misleiding van de rechterlijke macht. De rijksrecherche doet echter alsof alles netjes volgens de regels is gegaan en er slechts sprake is van één rood sportbroekje, dat van DE VRIES dat via Schreurs in beslag is genomen.

Verklaring Brinks

Van deze verdachte heb ik vervolgens de kleding veilig gesteld. Ik weet nog dat het een wit t-shirt, een korte broek, sokken en sportschoenen waren. Deze kleding heb ik afzonderlijk verpakt in daartoe bestemde nylonzakken. Nylonzakken zijn gasdicht. Dit in tegenstelling tot plastic zakken. Deze zakken zijn vervolgens middels een knoop gedicht. Dit is ook conform de geldende richtlijnen. Je moet de zakken afsluiten.

U vraagt hoe lang ik deze kleding onder mijn "beheer" heb gehad.
Ik heb deze kleding dus al die tijd, dus vanaf 19 juni 2000 tot aan het moment van teruggave onder mij gehad. Dat wil zeggen, al die tijd heeft deze kleding in een kast bij de Technische Recherche gelegen".

Figuur 240: Blz. 7-004-005, de rijksrecherche geeft verklaring van Reint BRINKS weer alsof door RR is afgenomen, is echter door het BIZ afgenomen, zijn citaten uit BIZ verhoor van 22 oktober 2003.

De rijksrecherche laat bij het citeren van de BRINKS verklaring twee belangrijke paragrafen weg uit de verklaring van BRINKS, die vooraf gaat aan bovenvermeld citaat:

In december 2000 ben ik begonnen met mijn werkzaamheden bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst. Ruim voor de datum van 1 december ben ik begonnen met het opruimen en afwerken van lopende zaken. Bij het opruimen van mijn kast op de technische recherche kwam ik dan ook de veilig gestelde kleding van die bewuste brandstichting tegen. Ik heb deze kleding bij elkaar gepakt en heb deze in een doos gedaan en deze vervolgens bij Willem Schreurs gebracht. Ik denk, dat dit heeft plaats gevonden in de eerste week van november 2000.

U zegt mij, dat uit het onderzoek is gebleken, dat Willem Schreurs deze kleding op 31 oktober 2000 heeft overgedragen aan leden van het Tolteam.
Als dat is gebleken, dan zal ik deze kleding voor 31 oktober 2000 aan Willem Schreurs hebben overgedragen. In mijn beleving heeft dit plaats gevonden in de eerste week van november 2000.

PvB: Belangrijk in de verklaring van BRINKS is dat hij al die tijd, d.w.z. vanaf 19 juni 2000 tot aan de datum van inleveren eind oktober dan wel begin november 2000, deze kleding bij zich heeft gehouden in zijn kast bij de Technische Recherche, op de voorgeschreven wijze verpakt in de gasdichte nylonzakken. BRINKS verklaart oorspronkelijk dat hij deze kleding in de eerste week van november heeft teruggegeven aan SCHREURS. BRINKS weet dit vrij zeker omdat hij zijn kast aan het leegruimen was met het oog op zijn verandering van werkkring. Hij zou per 1 december 2000 beginnen bij de IND en heeft enkele weken tevoren zijn kast leeggeruimd en kwam toen pas de kleding van DE VRIES nog tegen. BRINKS meent dat dit in november is geweest, maar door de BIZ-onderzoekers geconfronteerd met de uitlatingen

[a] Dit is af te leiden uit de onverenigbaarheid van de verpakkingswijze, de bestanddelen op het broekje, het uiterlijk van het broekje en de locatie van het broekje volgens de diverse afgelegde verklaringen van politiefunctionarissen.

van SCHREURS dat hij de kleding op 31 oktober ter hand heeft gesteld aan collega Dick MAANDAG van het Tolteam, stelt BRINKS zijn verklaring bereidwillig bij.[a]

Ondertussen heeft Willem SCHREURS iets totaal anders verklaart over de in beslag genomen kleding van DE VRIES:

De kleding werd door Rein Brinks, op de bij de technische recherche voorgeschreven wijze, afzonderlijk verpakt. Ik weet nog, dat het broekje ontzettend naar dieselolie stonk. Het broekje van verdachte de Vries werd verpakt in een doorzichtige plastic zak. De schoenen en het shirt werden verpakt in normale papieren zakken. Ik weet het niet meer precies, maar ik dacht dat het een bruine papieren zak waren.
Het broekje, wat nog steeds in de grote doorzichtige plastic zak was verpakt, heeft al de tijd op een tafeltje, welke achter mijn bureau staat, gelegen. Daar lagen tevens andere veilig gestelde goederen. De inbeslaggenomen goederen worden in een aparte ruimte bewaard.

Figuur 241: Willem SCHREURS verklaart bij BIZ dat de kleding anders was verpakt en dat het broekje al die tijd bij hem op een tafeltje heeft gelegen (blz. 7-005)

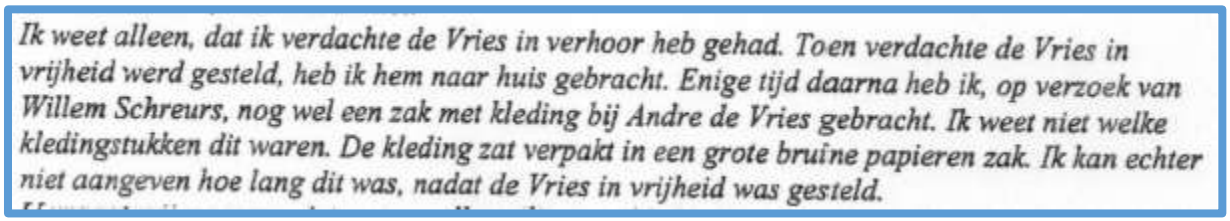
Ik weet alleen, dat ik verdachte de Vries in verhoor heb gehad. Toen verdachte de Vries in vrijheid werd gesteld, heb ik hem naar huis gebracht. Enige tijd daarna heb ik, op verzoek van Willem Schreurs, nog wel een zak met kleding bij Andre de Vries gebracht. Ik weet niet welke kledingstukken dit waren. De kleding zat verpakt in een grote bruine papieren zak. Ik kan echter niet aangeven hoe lang dit was, nadat de Vries in vrijheid was gesteld.

Figuur 242: LUISMAN verklaart dat hij een bruine papieren zak met kleding heeft teruggebracht naar André DE VRIES zonder te weten wat voor kleding er in de zak zat. (Blz. 7-006).

Blz. 7-006 t/m 008: SCHREURS, MAANDAG en ROOK leggen verschillende verklaringen af over welke kleding MAANDAG heeft meegenomen op 31 oktober van SCHREURS, over de verpakkingswijze van die kleding, over het openscheuren van de verpakking en over het wederom verpakken van de rode sportbroek. Deze verklaringen vertonen opvallende tegenstrijdigheden.
Blz. 7-009: Idem m.b.t. de verpakkingswijze en de kledingstukken die door MAANDAG aan BERENST zijn overhandigd op 6 november 2000.

Blz. 7-010 t/m 018: Citaten uit verklaringen van MAANDAG, BREMAN, Kuipers, Boeve, REINSHAGEN, Haverkate, Mijwaart, PAALMAN en De Roy, m.b.t. de verpakkingswijze en het tonen van de rode sportbroek op 31 oktober (op het politiebureau) en op 1 november (in café Halfweg te Lonneker tijdens brainstormsessie) aan collega's van het Tolteam. Ook deze verklaringen bevatten tegenstrijdigheden. Gemeenschappelijke noemer in de verklaringen is echter dat het rode sportbroekje, dat als bewijs nog naar het NFI moest voor technisch sporenonderzoek, uit de verpakking is gehaald en van hand tot hand is gegaan. Dit is uiterst onprofessioneel vanwege het risico op contaminatie van sporen.
Echter de rijksrecherche richt zich pagina na pagina uitsluitend op dat gedeelte van de verklaringen van PAALMAN en DE ROY waarin zij zeggen dat het broekje is aangetrokken

[a] BRINKS weet op dat moment niets van het belang van zijn verklaringen. Pas vee later, wanneer hij door PAALMAN gevraagd wordt naar de precieze handelingen en date betreffende de kleding van DE VRIES, realiseert BRINKS zich het belang van zijn verklaring en dringt hij in 2011 aan bij het feitenonderzoek om te mogen worden gehoord, hetgeen hem wordt geweigerd.

door collega MAANDAG. Dat wordt door geen enkele andere verklaring bevestigd. Hiermee wil de rijksrecherche kennelijk aantonen dat de verklaringen van PAALMAN en DE ROY betreffende de omgang met het rode broekje niet geloofwaardig zijn. De kern van de verklaringen van beide melders is echter de onprofessionele omgang met het nog door het NFI op sporen te onderzoeken bewijsmiddel (het rode broekje) en daarin hebben PAALMAN en DE ROY onbetwistbaar gelijk gehad.
Blz. 7-019: De rijksrecherche refereert ook aan de manoeuvre van AG mr. WELSCHEN en teamleider MIJWAART, waarbij 29 processen-verbaal zijn verzameld over de omgang met de rode broek en waarin via een opdek-Pv van MIJWAART de conclusie wordt getrokken dat de aantijgingen over de omgang met de rode broek niet kloppen. Later zal het BIZ in een nagekomen rapportage van 25 augustus 2004 over diezelfde rode broek aantonen dat het opdek-Pv van MIJWAART tendentieus is opgemaakt en dat de conclusies geen objectieve weergave zijn van de onderliggende 29 individuele Pv's.

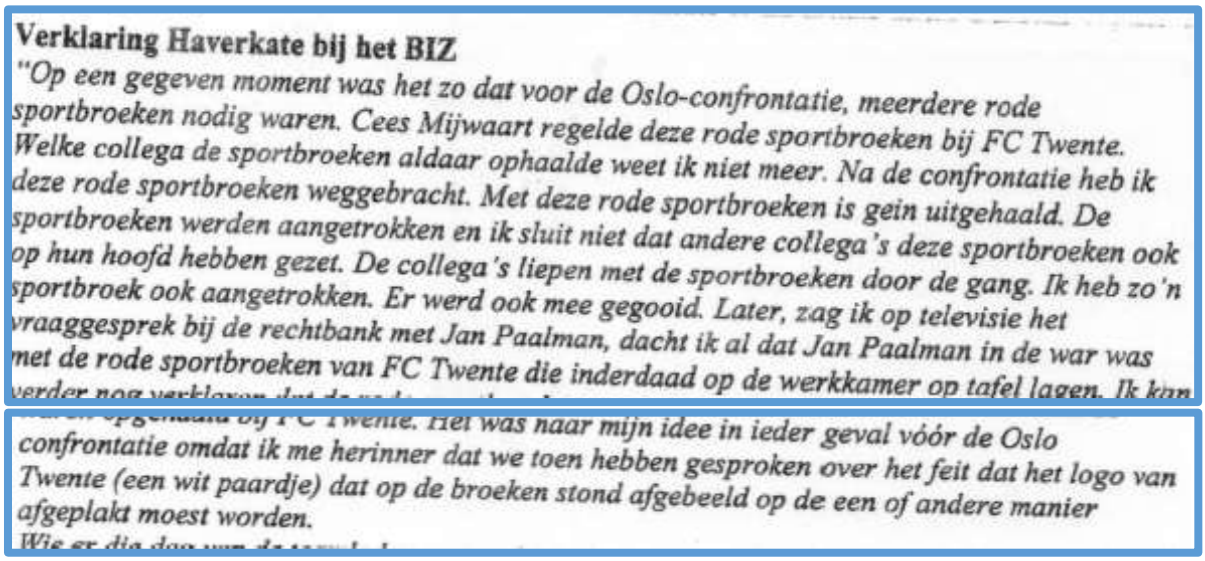
Verklaring Haverkate bij het BIZ

"Op een gegeven moment was het zo dat voor de Oslo-confrontatie, meerdere rode sportbroeken nodig waren. Cees Mijwaart regelde deze rode sportbroeken bij FC Twente. Welke collega de sportbroeken aldaar ophaalde weet ik niet meer. Na de confrontatie heb ik deze rode sportbroeken weggebracht. Met deze rode sportbroeken is gein uitgehaald. De sportbroeken werden aangetrokken en ik sluit niet dat andere collega's deze sportbroeken ook op hun hoofd hebben gezet. De collega's liepen met de sportbroeken door de gang. Ik heb zo'n sportbroek ook aangetrokken. Er werd ook mee gegooid. Later, zag ik op televisie het vraaggesprek bij de rechtbank met Jan Paalman, dacht ik al dat Jan Paalman in de war was met de rode sportbroeken van FC Twente die inderdaad op de werkkamer op tafel lagen. Ik kan

confrontatie omdat ik me herinner dat we toen hebben gesproken over het feit dat het logo van Twente (een wit paardje) dat op de broeken stond afgebeeld op de een of andere manier afgeplakt moest worden.

Figuur 243: Verklaringen Haverkate bij het BIZ en de RR over de omgang met de rode broekjes van FC Twente die in het Tolteam waren t.b.v. de Osloconfrontatie met getuige LESSOW (blz. 9-020)

PvB: In verband met de tegenstrijdige verklaringen over het rode broekje van DE VRIES is het opmerkenswaardig dat de rode broekjes van FC Twente een logo met een wit paardje bevatten, waardoor verwarring met de verklaringen over het uiterlijk, de verpakkingswijze en de plaats van de rode broek van DE VRIES niet mogelijk is.

Verklaring Berenst bij het BIZ

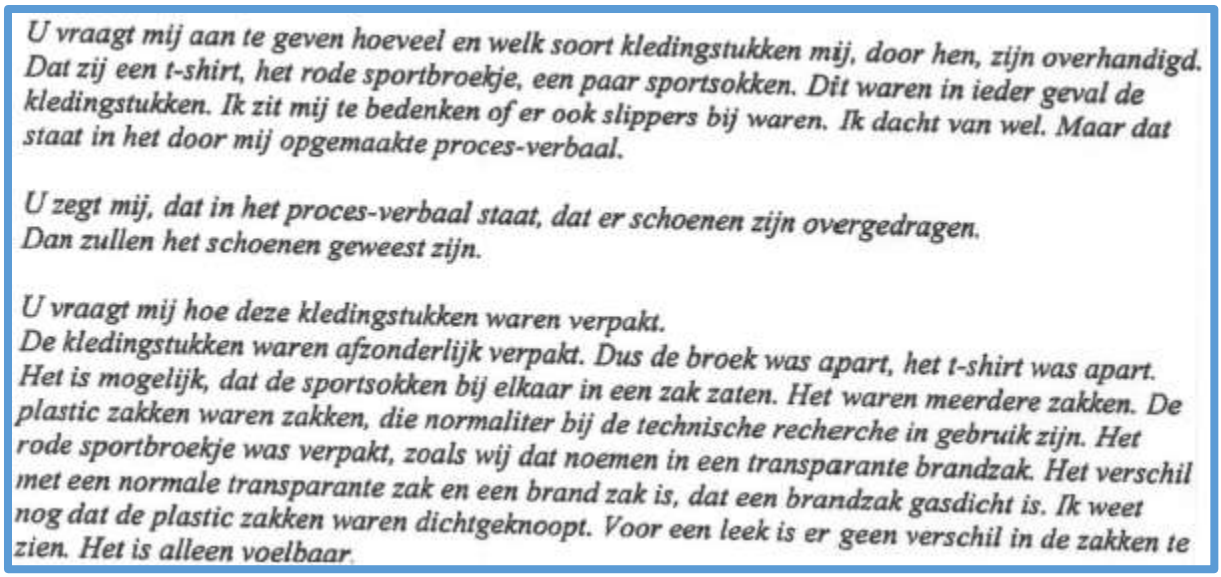

U vraagt mij aan te geven hoeveel en welk soort kledingstukken mij, door hen, zijn overhandigd. Dat zij een t-shirt, het rode sportbroekje, een paar sportsokken. Dit waren in ieder geval de kledingstukken. Ik zit mij te bedenken of er ook slippers bij waren. Ik dacht van wel. Maar dat staat in het door mij opgemaakte proces-verbaal.

U zegt mij, dat in het proces-verbaal staat, dat er schoenen zijn overgedragen. Dan zullen het schoenen geweest zijn.

U vraagt mij hoe deze kledingstukken waren verpakt. De kledingstukken waren afzonderlijk verpakt. Dus de broek was apart, het t-shirt was apart. Het is mogelijk, dat de sportsokken bij elkaar in een zak zaten. Het waren meerdere zakken. De plastic zakken waren zakken, die normaliter bij de technische recherche in gebruik zijn. Het rode sportbroekje was verpakt, zoals wij dat noemen in een transparante brandzak. Het verschil met een normale transparante zak en een brand zak is, dat een brandzak gasdicht is. Ik weet nog dat de plastic zakken waren dichtgeknoopt. Voor een leek is er geen verschil in de zakken te zien. Het is alleen voelbaar.

Figuur 244: BERENST verklaart bij het BIZ over de ontvangst van de kleding van DE VRIES op 6 november 2000 en de verpakkingswijze in dichtgeknoopte gasdichte brandzakken. Blz. 7-022.

PvB: Opvallend is dat de rijksrecherche geen enkele opmerking maakt over de verpakkingswijze van de kleding, welke conform de wijze is waarop BRINKS de kleding heeft aangeleverd. Het BIZ heeft terecht opgemerkt dat dit grote vragen oproept t.a.v. de kleding die eerder door MAANDAG van SCHREURS is verkregen (anders verpakt) en door MAANDAG uit de verpakking is gehaald en op andere wijze weer is verpakt. Gaat het hier wel om dezelfde kleding als de kleding die naar het NFI is gegaan?

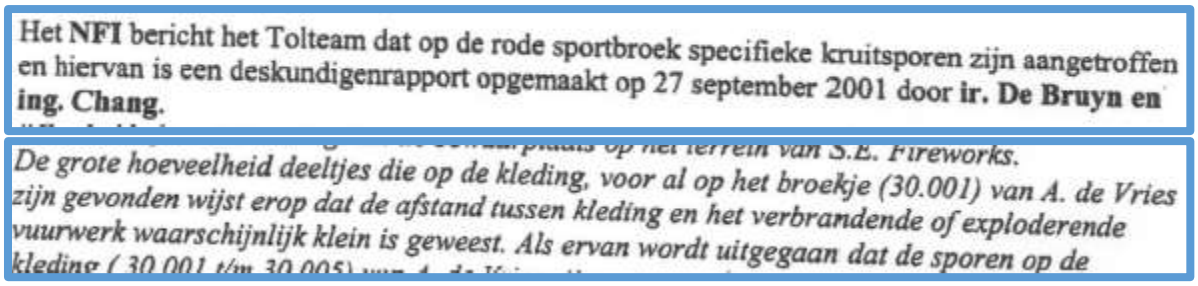

Het **NFI** bericht het Tolteam dat op de rode sportbroek specifieke kruitsporen zijn aangetroffen en hiervan is een deskundigenrapport opgemaakt op 27 september 2001 door **ir. De Bruyn en ing. Chang.**

De grote hoeveelheid deeltjes die op de kleding, voor al op het broekje (30.001) van A. de Vries zijn gevonden wijst erop dat de afstand tussen kleding en het verbrandende of exploderende vuurwerk waarschijnlijk klein is geweest. Als ervan wordt uitgegaan dat de sporen op de

Figuur 245: ir. P. DE BRUYN van het NFI bericht over de kruitsporen op het broekje van DE VRIES. Blz. 7-023.

De rijksrecherche benoemt alleen dat er door NFI-deskundige ir. P. DE BRUYN specifieke kruitsporen zijn aangetroffen op de kleding van DE VRIES die hem in de buurt van exploderend vuurwerk plaatsen. De rijksrecherche verzuimt echter te vermelden dat dit niet kan omdat diezelfde deskundige op 23 maart 2003 bij het gerechtshof heeft verklaard dat hij met het dilemma zit dat DE VRIES geen verwondingen vertoonde die horen bij een dergelijke korte afstand tot het bij S.E. Fireworks op de rampdag exploderende vuurwerk. Zie <H.2.9.10.4>

Blz. 7-024-025: Als afsluiter neemt de rijksrecherche een citaat op over het belang van het rode broekje uit het arrest van het gerechtshof waarin DE VRIES wordt vrijgesproken. De rijksrecherche zal in haar eindrapport gebruik maken van het feit dat het Hof het rode broekje niet meer van belang acht voor de bewijsvoering tegen DE VRIES. Daarmee denkt de RR kennelijk de problemen die kleven aan het gebruik van het rode broekje als bewijsmiddel aan de kant te kunnen schuiven als niet langer relevant. Steller is het echter met het BIZ eens dat juist de gang van zaken rond het rode broekje nauwkeurig dient te worden

geanalyseerd, daar deze gang van zaken vele mogelijke elementen van misleiding van de rechterlijke macht in zich draagt. De rijksrecherche is hierin dus nalatig geweest.

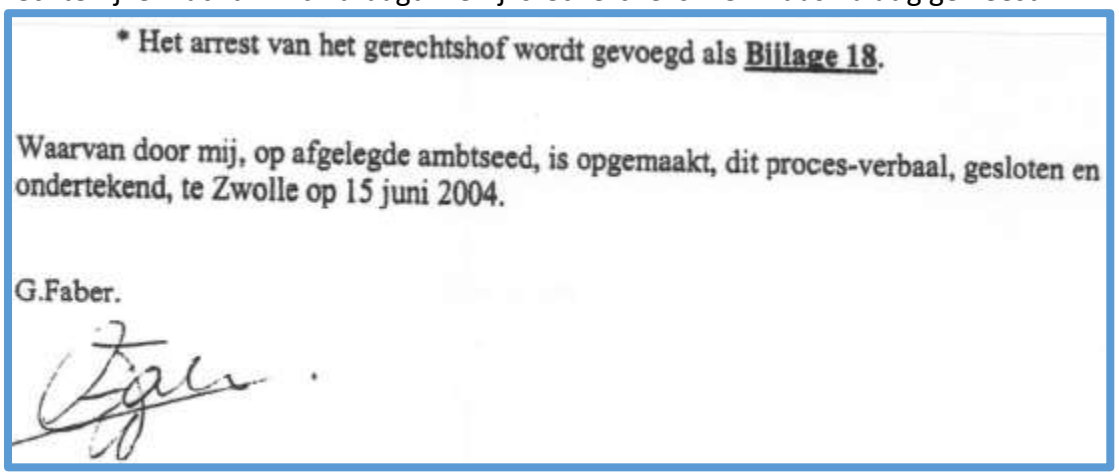

* Het arrest van het gerechtshof wordt gevoegd als **Bijlage 18**.

Waarvan door mij, op afgelegde ambtseed, is opgemaakt, dit proces-verbaal, gesloten en ondertekend, te Zwolle op 15 juni 2004.

G.Faber.

2.9.10.7 *Getuigenverklaringen bij het BIZ (2003)*

<Kan nog worden ingevuld>

2.9.10.8 *Bevindingen Rode broekje van het BIZ op 25.8.2004*

Hierna volgen een groot aantal citaten die zijn geknipt uit het nagekomen rapport van het BIZ dat zij op 25.8.2004 hebben overhandigd aan OvJ Henk van der MEIJDEN van het Landelijk Parket die de leiding had over het toen pas afgesloten rijksrechercheonderzoek. Deze citaten zijn belangrijk omdat zij laten zien dat de rijksrecherche aan geen van de in deze citaten geadresseerde anomalieën enige aandacht heeft geschonken. In de plaats daarvan heeft de rijksrecherche simpelweg geconcludeerd dat de details m.b.t. het omgaan door de opsporingsambtenaren met het 'rode sportboekje' als bewijsmiddel niet meer waren te achterhalen. Ook heeft de rijksrecherche dankbaar gebruik gemaakt van het arrest van het gerechtshof van 12 mei 2003, waarin het Hof met zoveel woorden verklaarde dat het 'rode broekje' er eigenlijk niet meer toe deed als bewijsmiddel.
Steller is het echter volledig met het BIZ eens dat een analyse van de omgang met het 'rode broekje', alsmede de wijze waarop hierover door opsporingsfunctionarissen is verklaard en gerapporteerd, zeer veel aanwijzingen kunnen opleveren over de wijze waarop de rechterlijke macht mogelijk is misleid door leden van het Tolteam en het Openbaar Ministerie. Hierna zijn de citaten uit het 25.8.2004 BIZ rapport weergegeven.

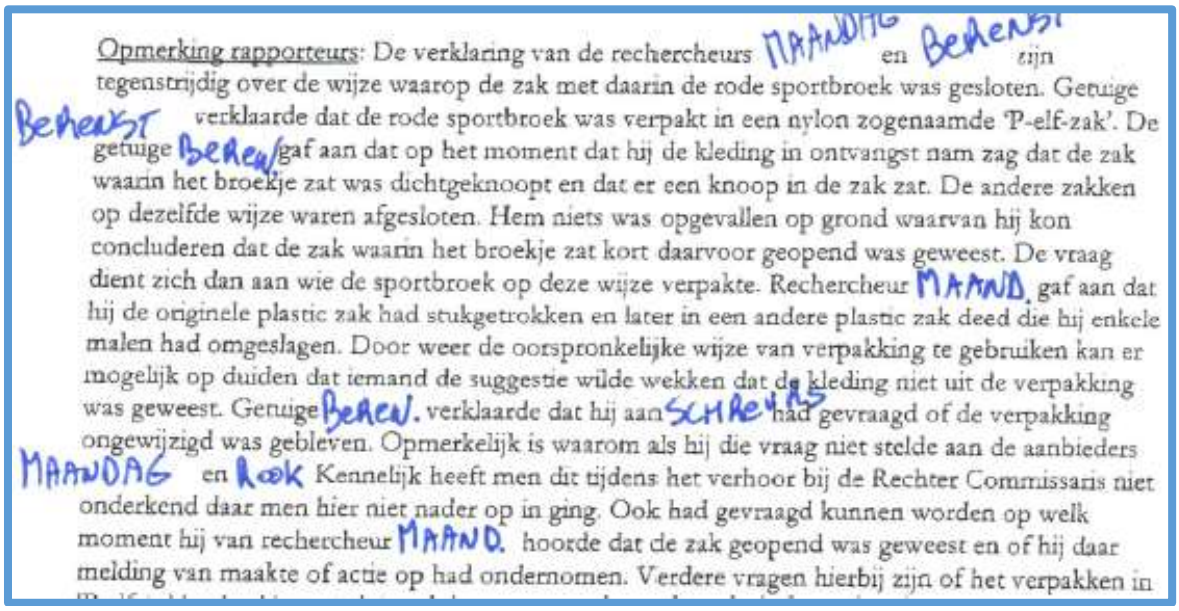

Opmerking rapporteurs: De verklaring van de rechercheurs MAANDAG en BERENST zijn tegenstrijdig over de wijze waarop de zak met daarin de rode sportbroek was gesloten. Getuige BERENST verklaarde dat de rode sportbroek was verpakt in een nylon zogenaamde 'P-elf-zak'. De getuige BEREN gaf aan dat op het moment dat hij de kleding in ontvangst nam zag dat de zak waarin het broekje zat was dichtgeknoopt en dat er een knoop in de zak zat. De andere zakken op dezelfde wijze waren afgesloten. Hem niets was opgevallen op grond waarvan hij kon concluderen dat de zak waarin het broekje zat kort daarvoor geopend was geweest. De vraag dient zich dan aan wie de sportbroek op deze wijze verpakte. Rechercheur MAAND. gaf aan dat hij de originele plastic zak had stukgetrokken en later in een andere plastic zak deed die hij enkele malen had omgeslagen. Door weer de oorspronkelijke wijze van verpakking te gebruiken kan er mogelijk op duiden dat iemand de suggestie wilde wekken dat de kleding niet uit de verpakking was geweest. Getuige BEREN. verklaarde dat hij aan SCHREURS had gevraagd of de verpakking ongewijzigd was gebleven. Opmerkelijk is waarom als hij die vraag niet stelde aan de aanbieders MAANDAG en ROOK Kennelijk heeft men dit tijdens het verhoor bij de Rechter Commissaris niet onderkend daar men hier niet nader op in ging. Ook had gevraagd kunnen worden op welk moment hij van rechercheur MAAND. hoorde dat de zak geopend was geweest en of hij daar melding van maakte of actie op had ondernomen. Verdere vragen hierbij zijn of het verpakken in

Figuur 246: Het BIZ wijst op de tegenstelling in verklaring tussen de rechercheurs MAANDAG en BERENST m.b.t. de verpakkingswijze van het 'rode broekje'.

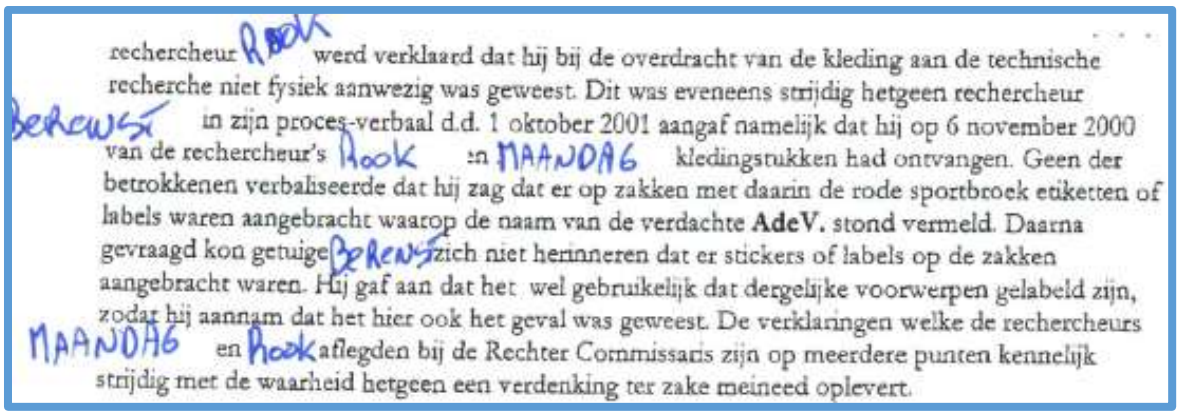

rechercheur ROOK werd verklaard dat hij bij de overdracht van de kleding aan de technische recherche niet fysiek aanwezig was geweest. Dit was eveneens strijdig hetgeen rechercheur BERENST in zijn proces-verbaal d.d. 1 oktober 2001 aangaf namelijk dat hij op 6 november 2000 van de rechercheur's ROOK en MAANDAG kledingstukken had ontvangen. Geen der betrokkenen verbaliseerde dat hij zag dat er op zakken met daarin de rode sportbroek etiketten of labels waren aangebracht waarop de naam van de verdachte **AdeV.** stond vermeld. Daarna gevraagd kon getuige BERENST zich niet herinneren dat er stickers of labels op de zakken aangebracht waren. Hij gaf aan dat het wel gebruikelijk dat dergelijke voorwerpen gelabeld zijn, zodat hij aannam dat het hier ook het geval was geweest. De verklaringen welke de rechercheurs MAANDAG en ROOK aflegden bij de Rechter Commissaris zijn op meerdere punten kennelijk strijdig met de waarheid hetgeen een verdenking ter zake meineed oplevert.

Figuur 247: Het BIZ wijst op tegenstelling tussen verklaringen BERENST en ROOK en mogelijke meineed door rechercheurs MAANDAG en ROOK

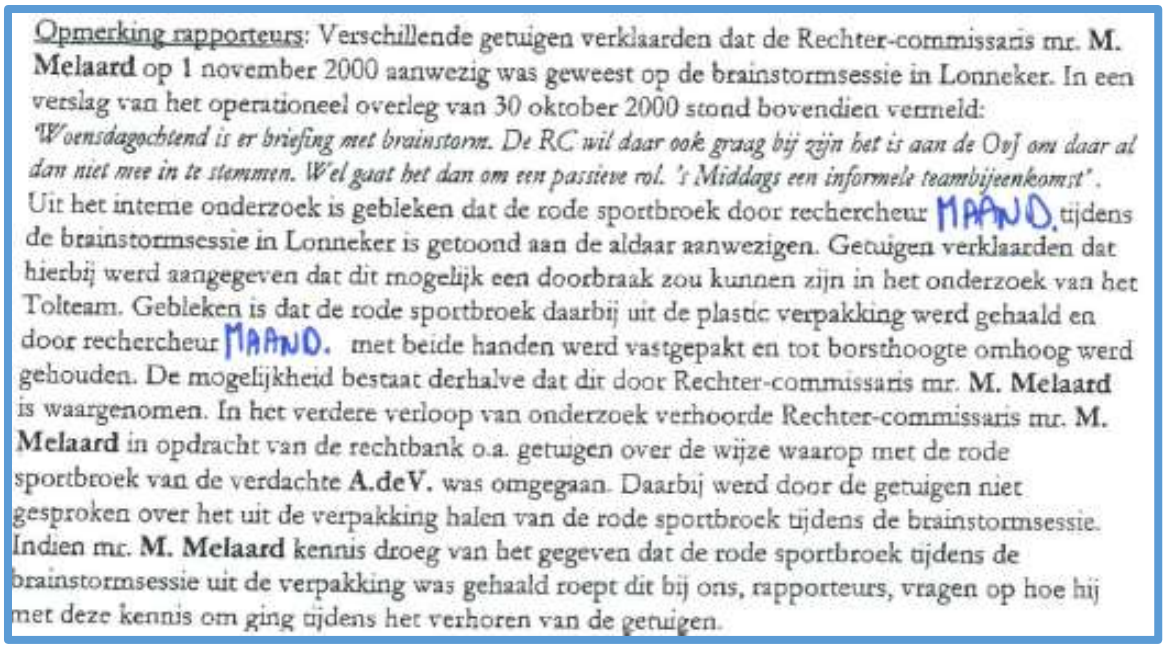

Opmerking rapporteurs: Verschillende getuigen verklaarden dat de Rechter-commissaris mr. **M. Melaard** op 1 november 2000 aanwezig was geweest op de brainstormsessie in Lonneker. In een verslag van het operationeel overleg van 30 oktober 2000 stond bovendien vermeld: *'Woensdagochtend is er briefing met brainstorm. De RC wil daar ook graag bij zijn het is aan de Ovj om daar al dan niet mee in te stemmen. Wel gaat het dan om een passieve rol. 's Middags een informele teambijeenkomst'.* Uit het interne onderzoek is gebleken dat de rode sportbroek door rechercheur MAAND. tijdens de brainstormsessie in Lonneker is getoond aan de aldaar aanwezigen. Getuigen verklaarden dat hierbij werd aangegeven dat dit mogelijk een doorbraak zou kunnen zijn in het onderzoek van het Tolteam. Gebleken is dat de rode sportbroek daarbij uit de plastic verpakking werd gehaald en door rechercheur MAAND. met beide handen werd vastgepakt en tot borsthoogte omhoog werd gehouden. De mogelijkheid bestaat derhalve dat dit door Rechter-commissaris mr. **M. Melaard** is waargenomen. In het verdere verloop van onderzoek verhoorde Rechter-commissaris mr. **M. Melaard** in opdracht van de rechtbank o.a. getuigen over de wijze waarop met de rode sportbroek van de verdachte **A.deV.** was omgegaan. Daarbij werd door de getuigen niet gesproken over het uit de verpakking halen van de rode sportbroek tijdens de brainstormsessie. Indien mr. **M. Melaard** kennis droeg van het gegeven dat de rode sportbroek tijdens de brainstormsessie uit de verpakking was gehaald roept dit bij ons, rapporteurs, vragen op hoe hij met deze kennis om ging tijdens het verhoren van de getuigen.

Figuur 248: Het BIZ wijst op de vreemde positie van rechter-commissaris Melaard bij zijn ondervragingen over de omgang met het 'rode broekje' tijdens de brainstorm bijeenkomst waarbij hij zelf waarschijnlijk aanwezig is geweest.

De verdachte **A.deV.** werd op 22 augustus 2002 door de rechtbank te Almelo schuldig bevonden als betrokken bij de oorzaak van de vuurwerkramp te Enschede op 13 mei 2000 en veroordeeld tot een vrijheidstraf van vijftien jaar. De inbeslaggenomen rode sportbroek werd daarbij als wettig bewijsmiddel geaccepteerd.

Figuur 249: Het BIZ wijst op de rol van het 'Rode broekje' als bewijsmiddel bij de veroordeling van André DE VRIES tot 15 jaar cel.

Opmerking rapporteurs: De verklaringen van de rechercheurs PAALMAN en DE ROY V.Z. bij het gerechtshof liggen ten grondslag aan feit dat de rechercheur MAANDAG nu pas verbaliseerde dat hij de sportbroek op meerdere momenten uit de verpakking had gehaald. Uit zijn proces-verbaal bleek dat er kennelijk twee momenten waren waarop hij de rode sportbroek toonde aan leden van het Tolteam. Het eerste moment is in de namiddag van dinsdag 31 oktober 2000 op de werkkamer van het Tolteam. Het tweede moment was tijdens de brainstormsessie in Lonneker. Beide keren is het toen het sportbroekje door rechercheur MAAND. uit de plastic verpakking gehaald en getoond aan de aldaar aanwezigen. Hierover sprak hij niet tijdens zijn verhoor bij de Rechter Commissaris op 29 oktober 2001. Verder blijft onduidelijk op welke plaats de plastic zak met daarin de sportbroek van de verdachte **A.deV.** werd geopend. De verklaringen van de verbalisanten MAAND. en SCHREURS zijn tegenstrijdig op dit punt. De verbalisant MAANDAG gaf in zijn proces-verbaal aan dat hij dat de zak opende op de kamer bij de getuige SCHREURS Hierna was de rode sportbroek weer in de 'stukgetrokken' fouilleringzak gedaan. De getuige SCHREURS gaf aan dat dit absoluut niet was gebeurd en dat de zak niet dicht was geseald maar dichtgeknoopt. De verbalisant MAAND. gaf aan dat hij in de middaguren van 31

Figuur 250: Het BIZ wijst op het feit dat alleen n.a.v. de verklaringen van beide melders (PAALMAN en DE ROY), rechercheur MAANDAG heeft toegegeven dat hij het 'rode broekje' uit de verpakking heeft gehaald.

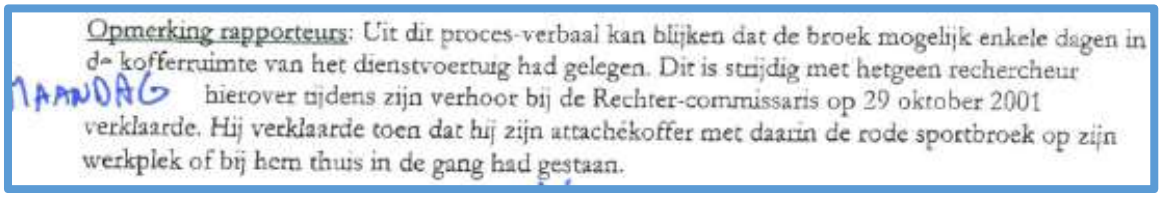

Opmerking rapporteurs: Uit dit proces-verbaal kan blijken dat de broek mogelijk enkele dagen in de kofferruimte van het dienstvoertuig had gelegen. Dit is strijdig met hetgeen rechercheur MAANDAG hierover tijdens zijn verhoor bij de Rechter-commissaris op 29 oktober 2001 verklaarde. Hij verklaarde toen dat hij zijn attachékoffer met daarin de rode sportbroek op zijn werkplek of bij hem thuis in de gang had gestaan.

Figuur 251: Het BIZ wijst op het feit dat het 'rode broekje' enkele dagen in een kofferbak kan hebben gelegen, hetgeen door rechercheur MAANDAG niet is verklaard.

Opmerking rapporteurs: Verbalisant SCHREURS noemde in dit proces-verbaal d.d. 18 maart 2003 alleen de overdracht van de plastic zak met de rode sportbroek en sprak niet over overdracht van de overige veilig gestelde kleding. Hij maakte geen melding of de kleding was voorzien van een label met de naam of dat er op de plastic zak waarin de kleding was verpakt de naam van de verdachte **A.deV.** was vermeld. Hij gaf in dit proces-verbaal ook niet aan of plastic zakken waarin de kleding was verpakt, verzegeld of waren dicht geseald. Hierdoor bestond op papier geen volledige zekerheid dat de kleding afkomstig was van de verdachte **A.deV.** en dat de zakken na 19 juni 2000 niet waren geopend.

Figuur 252: Het BIZ wijst op de onvolledige en mogelijk foutieve verklaring van rechercheur SCHREURS betreffende de overdracht van de kleding aan het Tolteam.

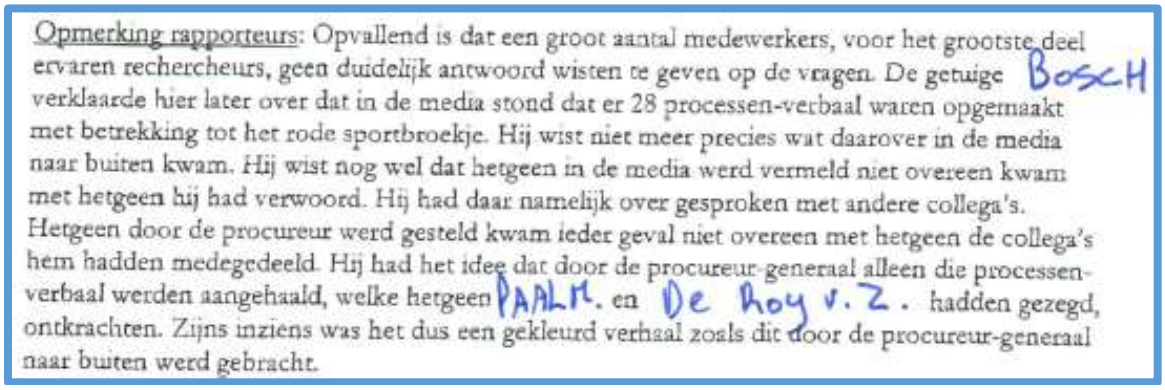

Opmerking rapporteurs: Opvallend is dat een groot aantal medewerkers, voor het grootste deel ervaren rechercheurs, geen duidelijk antwoord wisten te geven op de vragen. De getuige BOSCH verklaarde hier later over dat in de media stond dat er 28 processen-verbaal waren opgemaakt met betrekking tot het rode sportbroekje. Hij wist niet meer precies wat daarover in de media naar buiten kwam. Hij wist nog wel dat hetgeen in de media werd vermeld niet overeen kwam met hetgeen hij had verwoord. Hij had daar namelijk over gesproken met andere collega's. Hetgeen door de procureur werd gesteld kwam ieder geval niet overeen met hetgeen de collega's hem hadden medegedeeld. Hij had het idee dat door de procureur-generaal alleen die processen-verbaal werden aangehaald, welke hetgeen PAALM. en De Roy v. Z. hadden gezegd, ontkrachten. Zijns inziens was het dus een gekleurd verhaal zoals dit door de procureur-generaal naar buiten werd gebracht.

Figuur 253: Het BIZ wijst op de onduidelijke verklaringen die door ervaren rechercheurs zijn afgelegd over de omgang met het 'rode broekje' en het feit dat AG WELSCHEN mogelijk selectief gebruik heeft gemaakt van de afgelegde verklaringen.

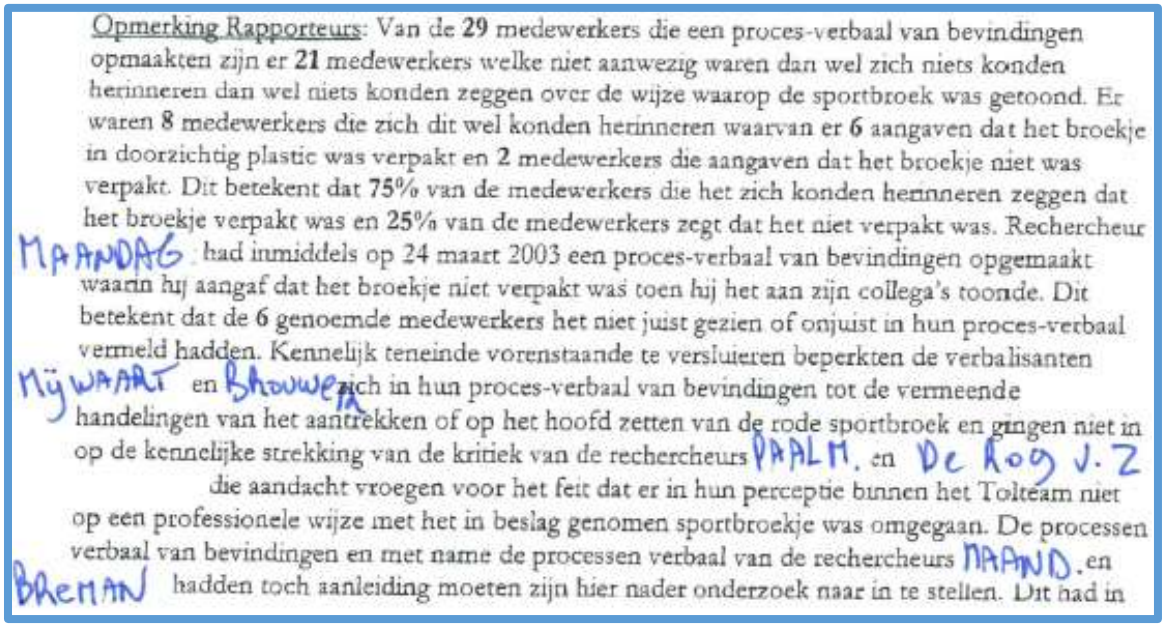

Opmerking Rapporteurs: Van de **29** medewerkers die een proces-verbaal van bevindingen opmaakten zijn er **21** medewerkers welke niet aanwezig waren dan wel zich niets konden herinneren dan wel niets konden zeggen over de wijze waarop de sportbroek was getoond. Er waren **8** medewerkers die zich dit wel konden herinneren waarvan er **6** aangaven dat het broekje in doorzichtig plastic was verpakt en **2** medewerkers die aangaven dat het broekje niet was verpakt. Dit betekent dat **75%** van de medewerkers die het zich konden herinneren zeggen dat het broekje verpakt was en **25%** van de medewerkers zegt dat het niet verpakt was. Rechercheur MAANDAG had inmiddels op 24 maart 2003 een proces-verbaal van bevindingen opgemaakt waarin hij aangaf dat het broekje niet verpakt was toen hij het aan zijn collega's toonde. Dit betekent dat de **6** genoemde medewerkers het niet juist gezien of onjuist in hun proces-verbaal vermeld hadden. Kennelijk teneinde vorenstaande te versluieren beperkten de verbalisanten MIJWAART en BROUWER zich in hun proces-verbaal van bevindingen tot de vermeende handelingen van het aantrekken of op het hoofd zetten van de rode sportbroek en gingen niet in op de kennelijke strekking van de kritiek van de rechercheurs PAALM. en De Roy v. Z die aandacht vroegen voor het feit dat er in hun perceptie binnen het Tolteam niet op een professionele wijze met het in beslag genomen sportbroekje was omgegaan. De processen verbaal van bevindingen en met name de processen verbaal van de rechercheurs MAAND. en BREMAN hadden toch aanleiding moeten zijn hier nader onderzoek naar in te stellen. Dit had in

Figuur 254: Het BIZ wijst op de onjuistheden in afgelegde verklaringen en de versluierde wijze waarop MIJWAART hiermee omgaat, waardoor de melding van misstanden onterecht wordt gebagatelliseerd.

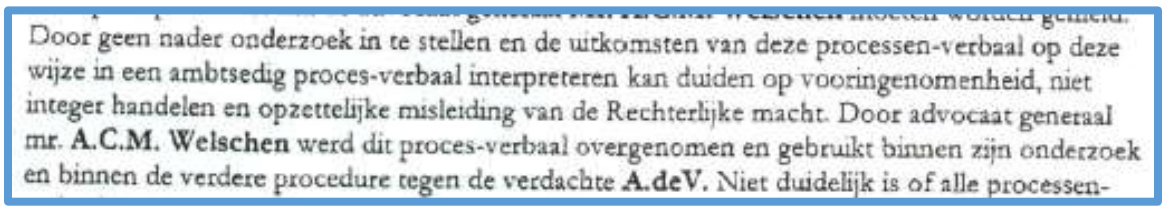

Door geen nader onderzoek in te stellen en de uitkomsten van deze processen-verbaal op deze wijze in een ambtsedig proces-verbaal interpreteren kan duiden op vooringenomenheid, niet integer handelen en opzettelijke misleiding van de Rechterlijke macht. Door advocaat generaal mr. **A.C.M. Welschen** werd dit proces-verbaal overgenomen en gebruikt binnen zijn onderzoek en binnen de verdere procedure tegen de verdachte **A.deV.** Niet duidelijk is of alle processen-

Figuur 255: Het BIZ wijst op een mogelijk vooringenomen weergave van de afgenomen verklaringen omtrent de omgang met het 'rode broekje' en het feit dat AG WELSCHEN deze weergave heeft gebruikt in zijn bewijsvoering.

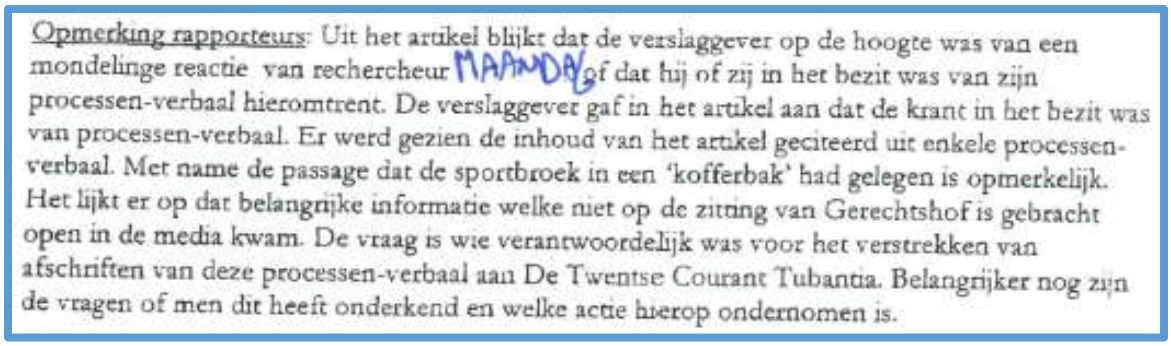
Opmerking rapporteurs: Uit het artikel blijkt dat de verslaggever op de hoogte was van een mondelinge reactie van rechercheur MAANDAG of dat hij of zij in het bezit was van zijn processen-verbaal hieromtrent. De verslaggever gaf in het artikel aan dat de krant in het bezit was van processen-verbaal. Er werd gezien de inhoud van het artikel geciteerd uit enkele processen-verbaal. Met name de passage dat de sportbroek in een 'kofferbak' had gelegen is opmerkelijk. Het lijkt er op dat belangrijke informatie welke niet op de zitting van Gerechtshof is gebracht open in de media kwam. De vraag is wie verantwoordelijk was voor het verstrekken van afschriften van deze processen-verbaal aan De Twentse Courant Tubantia. Belangrijker nog zijn de vragen of men dit heeft onderkend en welke actie hierop ondernomen is.

Figuur 256: Het BIZ wijst op een mogelijk lek van informatie uit het onderzoek aan de pers, terwijl die informatie niet aan het Hof bekend was en er kennelijk ook geen onderzoek is gepleegd naar dit lek.

PvB: De rapporteurs van het BIZ formuleren hier op een nette manier dat er gelekt is vanuit politie en/of justitie. Steller weet inmiddels uit de jarenlange analyse van de stukken en verschenen krantenartikelen, alsmede de vele gesprekken o.a. met melder PAALMAN, dat er leden van het Tolteam waren die zeer goede banden onderhielden met bepaalde journalisten en hen regelmatig van informatie voorzagen teneinde de publieke opinie te kunnen beïnvloeden. Zo was het een publiek geheim dat inspecteur KAMPERMAN regelmatig informatie uitwisselde met een journalist van het Twentse regionale dagblad de Tubantia. Naar de mening van steller is hier bewust door de onderzoeksleiding vertrouwelijke informatie uit het onderzoek gelekt in een poging de beide klokkenluiders PAALMAN en DE ROY ongeloofwaardig te maken, vooruitlopend op de besluitvorming van het gerechtshof.

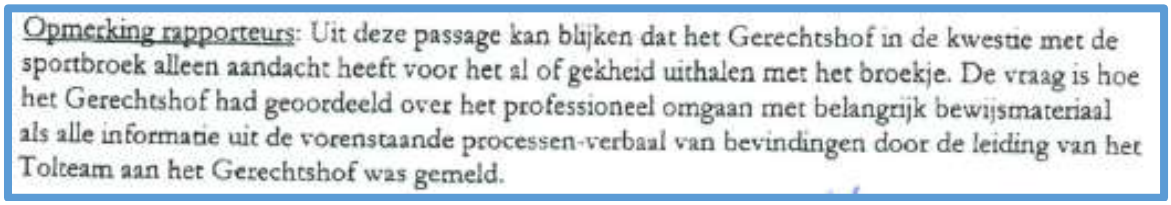
Opmerking rapporteurs: Uit deze passage kan blijken dat het Gerechtshof in de kwestie met de sportbroek alleen aandacht heeft voor het al of gekheid uithalen met het broekje. De vraag is hoe het Gerechtshof had geoordeeld over het professioneel omgaan met belangrijk bewijsmateriaal als alle informatie uit de vorenstaande processen-verbaal van bevindingen door de leiding van het Tolteam aan het Gerechtshof was gemeld.

Figuur 257: Het BIZ wijst op het achterhouden van informatie voor het Hof over de omgang met het 'rode broekje' en de mogelijke invloed hiervan op de besluitvorming van het Hof.

PvB: Het BIZ wijst hier zeer terecht op het feit dat het Openbaar Ministerie, in de persoon van advocaat-generaal mr. WELSCHEN, puur de aandacht heeft gevestigd op het al dan niet op de kop zetten van het 'rode broekje' door een of meerdere rechercheurs. Het Openbaar Ministerie heeft de overige, veel relevantere feiten over de zeer onprofessionele omgang met het 'rode broekje' niet aan het gerechtshof doorgegeven, waardoor het gerechtshof is misleid in haar oordeel. Hier heeft de rijksrecherche geen enkele aandacht aan besteed. In tegendeel, door de wijze waarop de rijksrecherche het onderzoek heeft opgezet, verraadt de rijksrecherche de opzet om de boodschap van het OM bevestigd te krijgen, zoals eerder al verwoord door OvJ STAM en AG WELSCHEN. De rijksrecherche toont zich hiermee afhankelijk van het OM en laat zich hiermee kennen als een intern organisatieonderdeel van het OM, gedienstig aan de achterliggende bedoeling van de opdracht van het college van procureurs-generaal, welke kennelijk is gericht op het onderuithalen van de hypothese van het BIZ en bekrachtiging van de boodschap van het Openbaar Ministerie, dat de beide melders van misstanden de plank volledig hebben misgeslagen en de procesgang rond het bewijsmiddel 'Rode broekje' keurig is verlopen.

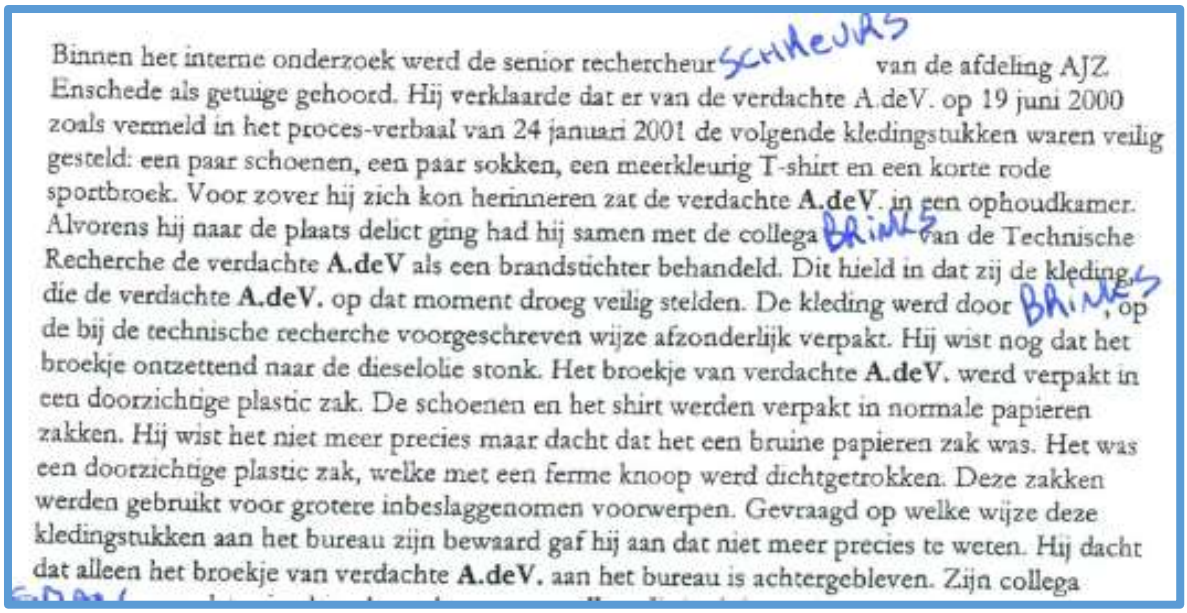

Binnen het interne onderzoek werd de senior rechercheur SCHREURS van de afdeling AJZ Enschede als getuige gehoord. Hij verklaarde dat er van de verdachte A.deV. op 19 juni 2000 zoals vermeld in het proces-verbaal van 24 januari 2001 de volgende kledingstukken waren veilig gesteld: een paar schoenen, een paar sokken, een meerkleurig T-shirt en een korte rode sportbroek. Voor zover hij zich kon herinneren zat de verdachte **A.deV.** in een ophoudkamer. Alvorens hij naar de plaats delict ging had hij samen met de collega BRINKS van de Technische Recherche de verdachte **A.deV** als een brandstichter behandeld. Dit hield in dat zij de kleding die de verdachte **A.deV.** op dat moment droeg veilig stelden. De kleding werd door BRINKS, op de bij de technische recherche voorgeschreven wijze afzonderlijk verpakt. Hij wist nog dat het broekje ontzettend naar de dieselolie stonk. Het broekje van verdachte **A.deV.** werd verpakt in een doorzichtige plastic zak. De schoenen en het shirt werden verpakt in normale papieren zakken. Hij wist het niet meer precies maar dacht dat het een bruine papieren zak was. Het was een doorzichtige plastic zak, welke met een ferme knoop werd dichtgetrokken. Deze zakken werden gebruikt voor grotere inbeslaggenomen voorwerpen. Gevraagd op welke wijze deze kledingstukken aan het bureau zijn bewaard gaf hij aan dat niet meer precies te weten. Hij dacht dat alleen het broekje van verdachte **A.deV.** aan het bureau is achtergebleven. Zijn collega

Figuur 258: Het BIZ geeft de verklaring weer van rechercheur SCHREURS betreffende de veiligstelling en verpakkingswijze van de kleding van André DE VRIES op 19 juni 2000.

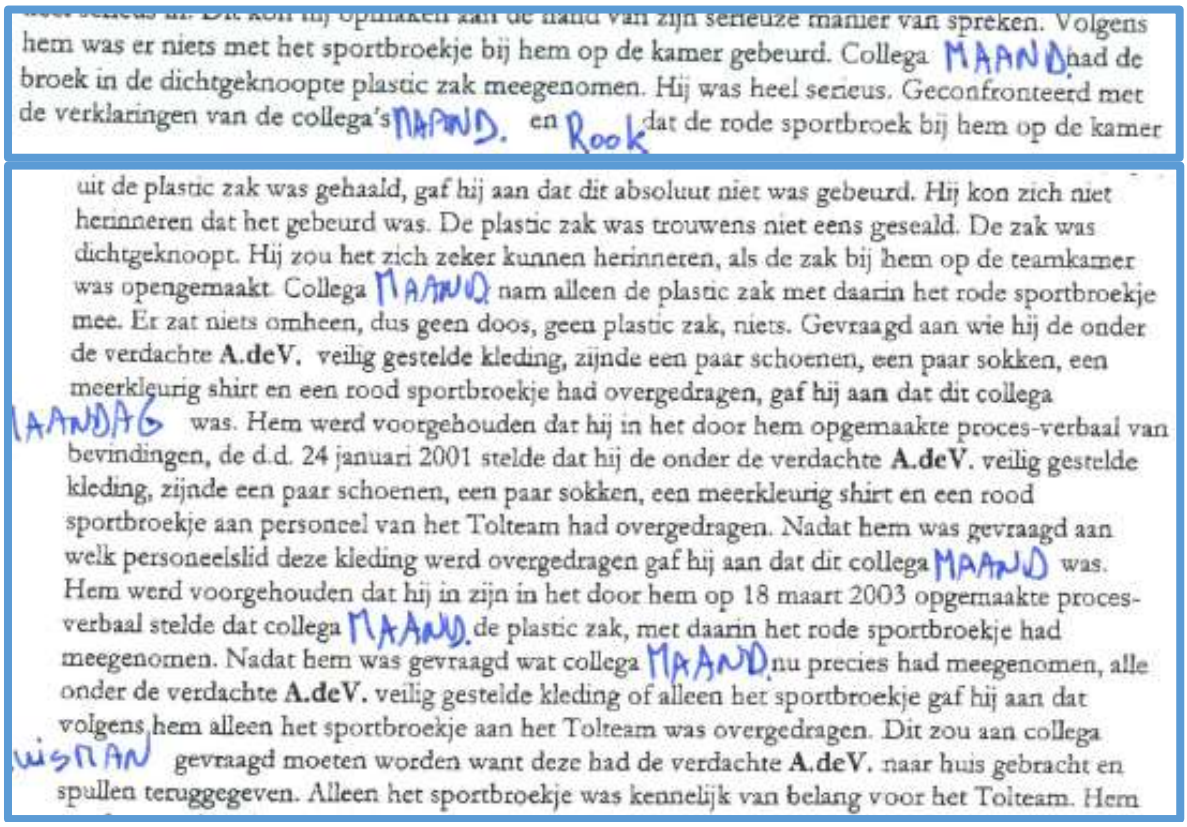

hem was er niets met het sportbroekje bij hem op de kamer gebeurd. Collega MAANDAG had de broek in de dichtgeknoopte plastic zak meegenomen. Hij was heel serieus. Geconfronteerd met de verklaringen van de collega's MAANDAG en ROOK dat de rode sportbroek bij hem op de kamer

uit de plastic zak was gehaald, gaf hij aan dat dit absoluut niet was gebeurd. Hij kon zich niet herinneren dat het gebeurd was. De plastic zak was trouwens niet eens geseald. De zak was dichtgeknoopt. Hij zou het zich zeker kunnen herinneren, als de zak bij hem op de teamkamer was opengemaakt. Collega MAANDAG nam alleen de plastic zak met daarin het rode sportbroekje mee. Er zat niets omheen, dus geen doos, geen plastic zak, niets. Gevraagd aan wie hij de onder de verdachte **A.deV.** veilig gestelde kleding, zijnde een paar schoenen, een paar sokken, een meerkleurig shirt en een rood sportbroekje had overgedragen, gaf hij aan dat dit collega MAANDAG was. Hem werd voorgehouden dat hij in het door hem opgemaakte proces-verbaal van bevindingen, de d.d. 24 januari 2001 stelde dat hij de onder de verdachte **A.deV.** veilig gestelde kleding, zijnde een paar schoenen, een paar sokken, een meerkleurig shirt en een rood sportbroekje aan personeel van het Tolteam had overgedragen. Nadat hem was gevraagd aan welk personeelslid deze kleding werd overgedragen gaf hij aan dat dit collega MAANDAG was. Hem werd voorgehouden dat hij in zijn in het door hem op 18 maart 2003 opgemaakte proces-verbaal stelde dat collega MAANDAG de plastic zak, met daarin het rode sportbroekje had meegenomen. Nadat hem was gevraagd wat collega MAANDAG nu precies had meegenomen, alle onder de verdachte **A.deV.** veilig gestelde kleding of alleen het sportbroekje gaf hij aan dat volgens hem alleen het sportbroekje aan het Tolteam was overgedragen. Dit zou aan collega WISMAN gevraagd moeten worden want deze had de verdachte **A.deV.** naar huis gebracht en spullen teruggegeven. Alleen het sportbroekje was kennelijk van belang voor het Tolteam. Hem

Figuur 259: Het BIZ wijst op de tegenstellingen in de verklaringen van SCHREURS en MAANDAG betreffende het openen van de zak waarin het rode broekje was opgeborgen, alsmede de tegenstelling inzake de overdracht van alleen het broekje of van de overige kleding van SCHREURS aan MAANDAG.

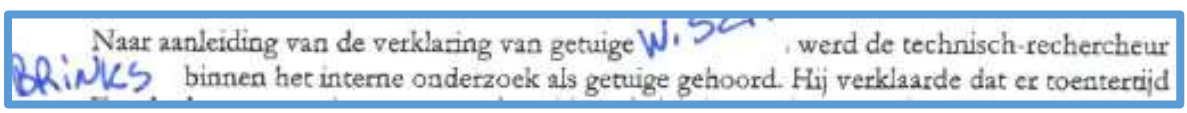

Naar aanleiding van de verklaring van getuige W. SCH... werd de technisch-rechercheur BRINKS binnen het interne onderzoek als getuige gehoord. Hij verklaarde dat er toentertijd

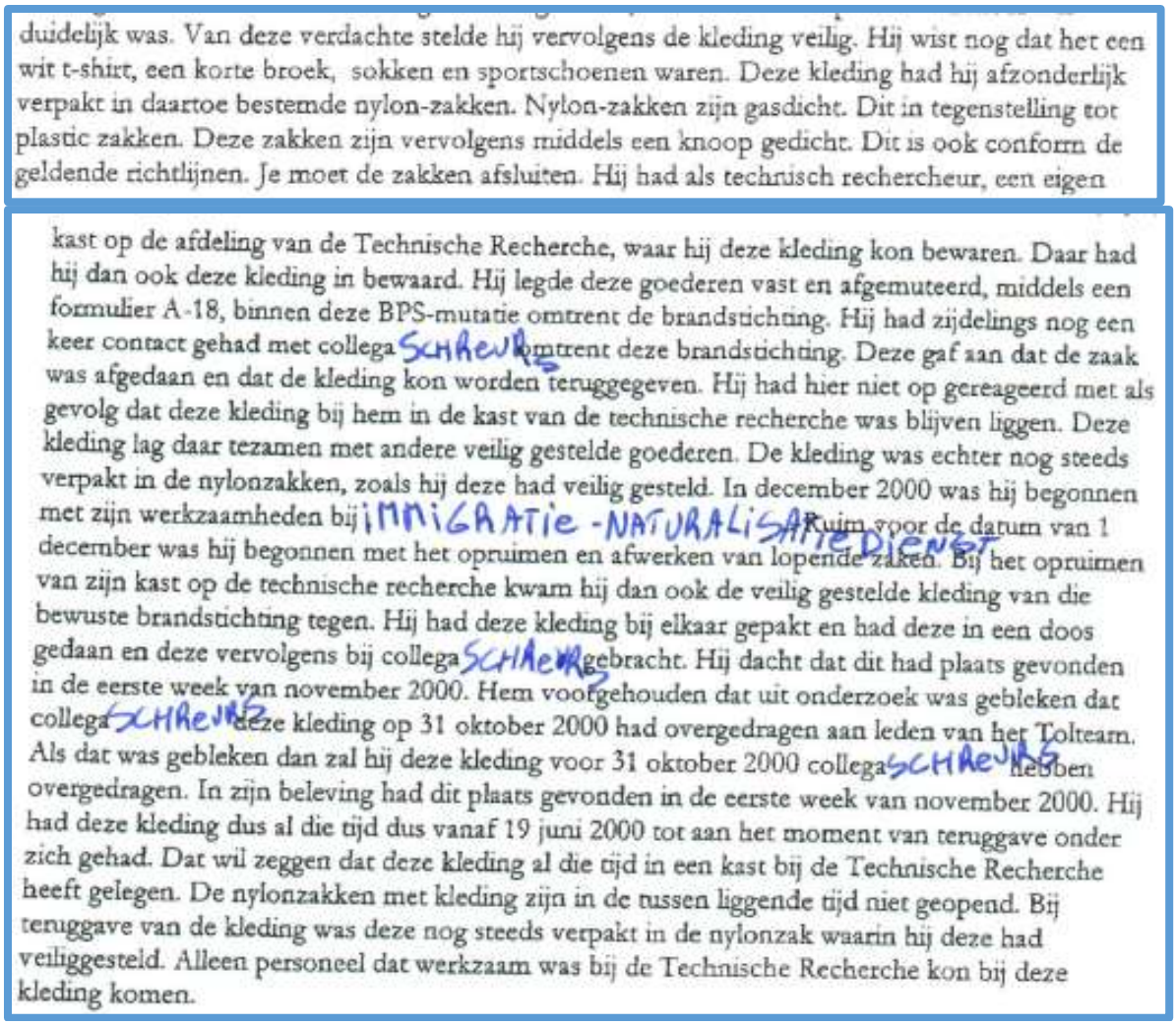

duidelijk was. Van deze verdachte stelde hij vervolgens de kleding veilig. Hij wist nog dat het een wit t-shirt, een korte broek, sokken en sportschoenen waren. Deze kleding had hij afzonderlijk verpakt in daartoe bestemde nylon-zakken. Nylon-zakken zijn gasdicht. Dit in tegenstelling tot plastic zakken. Deze zakken zijn vervolgens middels een knoop gedicht. Dit is ook conform de geldende richtlijnen. Je moet de zakken afsluiten. Hij had als technisch rechercheur, een eigen kast op de afdeling van de Technische Recherche, waar hij deze kleding kon bewaren. Daar had hij dan ook deze kleding in bewaard. Hij legde deze goederen vast en afgemuteerd, middels een formulier A-18, binnen deze BPS-mutatie omtrent de brandstichting. Hij had zijdelings nog een keer contact gehad met collega SCHREURS omtrent deze brandstichting. Deze gaf aan dat de zaak was afgedaan en dat de kleding kon worden teruggegeven. Hij had hier niet op gereageerd met als gevolg dat deze kleding bij hem in de kast van de technische recherche was blijven liggen. Deze kleding lag daar tezamen met andere veilig gestelde goederen. De kleding was echter nog steeds verpakt in de nylonzakken, zoals hij deze had veilig gesteld. In december 2000 was hij begonnen met zijn werkzaamheden bij IMMIGRATIE - NATURALISATIE DIENST Ruim voor de datum van 1 december was hij begonnen met het opruimen en afwerken van lopende zaken. Bij het opruimen van zijn kast op de technische recherche kwam hij dan ook de veilig gestelde kleding van die bewuste brandstichting tegen. Hij had deze kleding bij elkaar gepakt en had deze in een doos gedaan en deze vervolgens bij collega SCHREURS gebracht. Hij dacht dat dit had plaats gevonden in de eerste week van november 2000. Hem voorgehouden dat uit onderzoek was gebleken dat collega SCHREURS deze kleding op 31 oktober 2000 had overgedragen aan leden van het Tolteam. Als dat was gebleken dan zal hij deze kleding voor 31 oktober 2000 collega SCHREURS hebben overgedragen. In zijn beleving had dit plaats gevonden in de eerste week van november 2000. Hij had deze kleding dus al die tijd dus vanaf 19 juni 2000 tot aan het moment van teruggave onder zich gehad. Dat wil zeggen dat deze kleding al die tijd in een kast bij de Technische Recherche heeft gelegen. De nylonzakken met kleding zijn in de tussen liggende tijd niet geopend. Bij teruggave van de kleding was deze nog steeds verpakt in de nylonzak waarin hij deze had veiliggesteld. Alleen personeel dat werkzaam was bij de Technische Recherche kon bij deze kleding komen.

Figuur 260: Het BIZ geeft de verklaring van rechercheur BRINKS weer betreffende de verpakkingswijze en de bewaring van de kleding van DE VRIES.

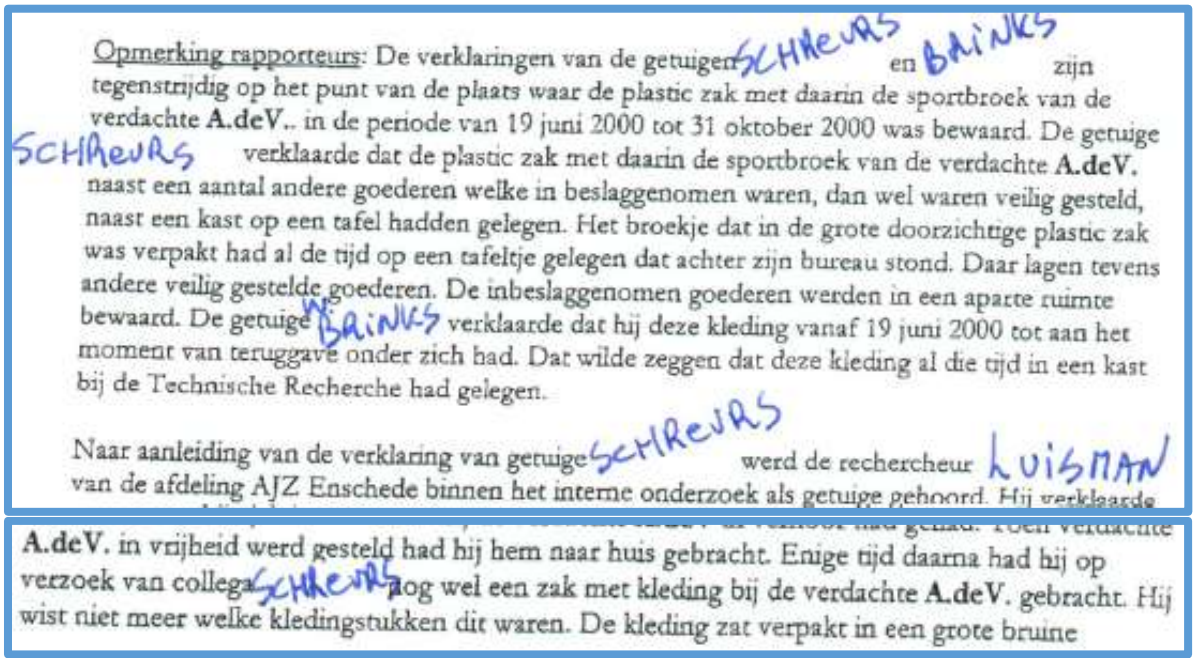

Opmerking rapporteurs: De verklaringen van de getuigen SCHREURS en BRINKS zijn tegenstrijdig op het punt van de plaats waar de plastic zak met daarin de sportbroek van de verdachte **A.deV.**. in de periode van 19 juni 2000 tot 31 oktober 2000 was bewaard. De getuige SCHREURS verklaarde dat de plastic zak met daarin de sportbroek van de verdachte **A.deV.** naast een aantal andere goederen welke in beslaggenomen waren, dan wel waren veilig gesteld, naast een kast op een tafel hadden gelegen. Het broekje dat in de grote doorzichtige plastic zak was verpakt had al de tijd op een tafeltje gelegen dat achter zijn bureau stond. Daar lagen tevens andere veilig gestelde goederen. De inbeslaggenomen goederen werden in een aparte ruimte bewaard. De getuige BRINKS verklaarde dat hij deze kleding vanaf 19 juni 2000 tot aan het moment van teruggave onder zich had. Dat wilde zeggen dat deze kleding al die tijd in een kast bij de Technische Recherche had gelegen.

Naar aanleiding van de verklaring van getuige SCHREURS werd de rechercheur LUISMAN van de afdeling AJZ Enschede binnen het interne onderzoek als getuige gehoord. Hij verklaarde **A.deV.** in vrijheid werd gesteld had hij hem naar huis gebracht. Enige tijd daarna had hij op verzoek van collega SCHREURS nog wel een zak met kleding bij de verdachte **A.deV.** gebracht. Hij wist niet meer welke kledingstukken dit waren. De kleding zat verpakt in een grote bruine

Figuur 261: Het BIZ wijst op de tegenstellingen tussen de verklaringen van SCHREURS, BRINKS en LUISMAN inzake de locatie van de kleding van André DE VRIES

Opmerking rapporteurs: Uit de stukken en de verhoren van de rechercheurs SCHREURS BRINKS en LUISMAN werd niet duidelijk welke kleding van de verdachte **A.deV.** op 19 juni 2000 veilig was gesteld, welke kleding daarvan werd bewaard en welke kleding door de rechercheur LUISMAN op een later tijdstip aan de verdachte **A.deV.** terug werd gegeven. Hiermee rijst de vraag of de kleding welke naar het NFI werd gebracht wel de kleding van de verdachte **A.deV.** was. In geen enkele verklaring werd verbaliseerd dat er labels aan de inbeslaggenomen kleding waren bevestigd. Getuige LUISMAN verklaarde dat hij niet aanwezig was geweest bij de overdracht van de sportbroek aan rechercheur MAANDAG hetgeen strijdig is met de verklaring van de getuige SCHREURS

Figuur 262: Het BIZ wijst op de consequentie van de tegenstrijdigheden tussen de verklaringen van SCHREURS, BRINKS en LUISMAN, waardoor het niet zeker is welke kleding er naar het NFI is gegaan voor onderzoek.

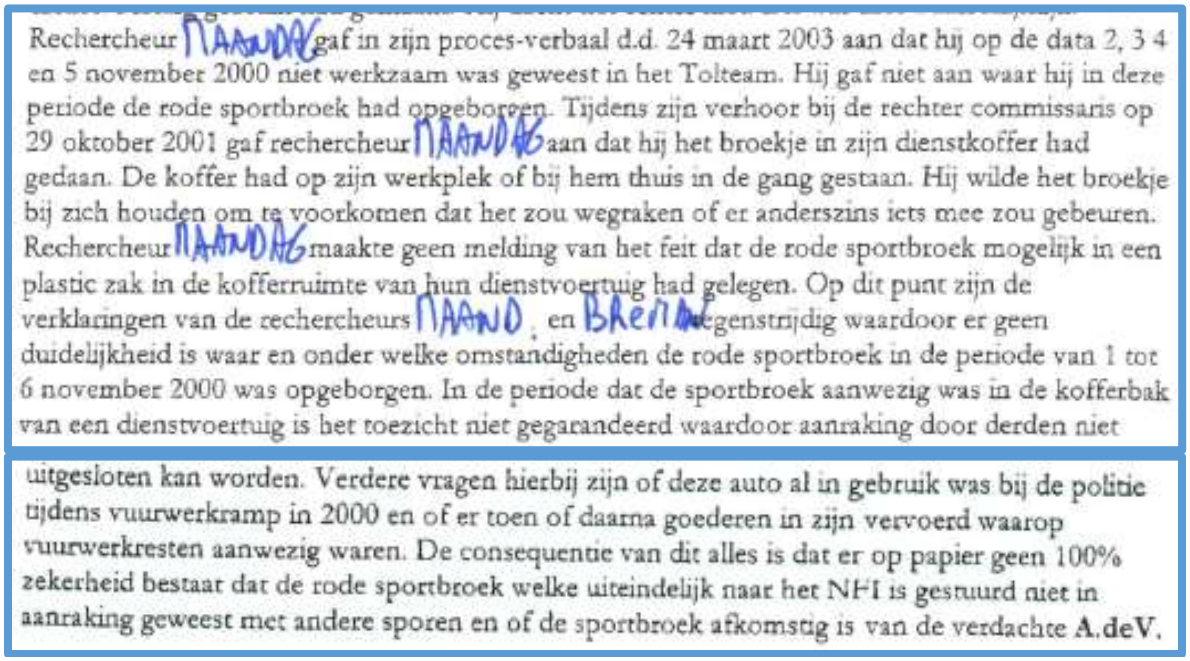

Rechercheur MAANDAG gaf in zijn proces-verbaal d.d. 24 maart 2003 aan dat hij op de data 2, 3 4 en 5 november 2000 niet werkzaam was geweest in het Tolteam. Hij gaf niet aan waar hij in deze periode de rode sportbroek had opgeborgen. Tijdens zijn verhoor bij de rechter commissaris op 29 oktober 2001 gaf rechercheur MAANDAG aan dat hij het broekje in zijn dienstkoffer had gedaan. De koffer had op zijn werkplek of bij hem thuis in de gang gestaan. Hij wilde het broekje bij zich houden om te voorkomen dat het zou wegraken of er anderszins iets mee zou gebeuren. Rechercheur MAANDAG maakte geen melding van het feit dat de rode sportbroek mogelijk in een plastic zak in de kofferruimte van hun dienstvoertuig had gelegen. Op dit punt zijn de verklaringen van de rechercheurs MAAND en BREMAN tegenstrijdig waardoor er geen duidelijkheid is waar en onder welke omstandigheden de rode sportbroek in de periode van 1 tot 6 november 2000 was opgeborgen. In de periode dat de sportbroek aanwezig was in de kofferbak van een dienstvoertuig is het toezicht niet gegarandeerd waardoor aanraking door derden niet uitgesloten kan worden. Verdere vragen hierbij zijn of deze auto al in gebruik was bij de politie tijdens vuurwerkramp in 2000 en of er toen of daarna goederen in zijn vervoerd waarop vuurwerkresten aanwezig waren. De consequentie van dit alles is dat er op papier geen 100% zekerheid bestaat dat de rode sportbroek welke uiteindelijk naar het NFI is gestuurd niet in aanraking geweest met andere sporen en of de sportbroek afkomstig is van de verdachte **A.deV.**

Figuur 263: Het BIZ wijst op een omissie in de verklaringen van rechercheur MAANDAG over de locatie van het 'rode broekje' in de 1e week van november. Daardoor kan het broekje aan vreemde sporen onderhevig zijn geweest.

PvB: Het BIZ beperkt zich hier netjes tot het constateren van de feiten en tegenstrijdigheden uit de verhoren van rechercheurs MAANDAG en BREMAN. Steller dezes hecht er aan te benadrukken dat het feit dat er sprake is van systematische onduidelijkheid in de afgelegde verklaringen én, ondanks de onduidelijkheid, de reeds vele tegenstrijdigheden in de verklaringen van de rechercheurs SCHREURS, BRINKS, LUISMAN, MAANDAG, ROOK, BREMAN en Kuipers, twee andere hypotheses betreffende het ‘rode broekje’ niet mogen worden uitgesloten. Deze tegenstellingen betreffen onder meer:

- De verblijfplaats van het broekje tussen 19 juni en 31 oktober (bij SCHREURS of bij BRINKS).
- De verblijfplaats tussen 1 november en 6 november 2000 (op het bureau, in de kofferbak van de dienstauto, of thuis bij rechercheur MAANDAG).
- De verpakkingswijze van het broekje (plastic zak, nylon zak, plastic draagtas).
- Het uiterlijk van het broekje (plaats kontzakje, type broekband, één of enkele brandgaatjes).
- De aangetroffen verontreinigingen op het broekje (dieselolie, urine, vuurwerk).

- Of er etiketten of labels op de verpakking waren aangebracht met de naam van DE VRIES.
- De aanwezigheid van andere kledingstukken van DE VRIES (T-shirt, schoenen, sokken).
- De kleur van het T-shirt (wit of gestreept).
- De aanwezige rechercheurs bij de verschillende momenten van overdracht of tonen van het broekje.

De twee nieuwe hypotheses betreffende de omgang met het 'rode sportbroekje' van DE VRIES die hierdoor ontstaan, en volgens steller dezes niet langer uitgesloten mogen worden, zijn:

1) De mogelijkheid dat er meerdere broekjes dan wel kledingsets van DE VRIES hebben gefigureerd binnen het onderzoek.
2) De mogelijkheid dat één van de 'rode broekjes' voor het onderzoek van het NFI bewust is voorzien van sporen van vuurwerk.

Het moge duidelijk zijn dat het BIZ zich (zeer verstandig in 2003/2004) verre heeft gehouden van zulke gewaagde veronderstellingen, maar steller dezes, gelet op alle elementen nu beschikbaar, wil niet langer uitsluiten dat in ieder geval de eerste hypothese, maar mogelijk beide hypothesen op waarheid kunnen berusten en vermeldt beide hypothesen hier daarom expliciet.

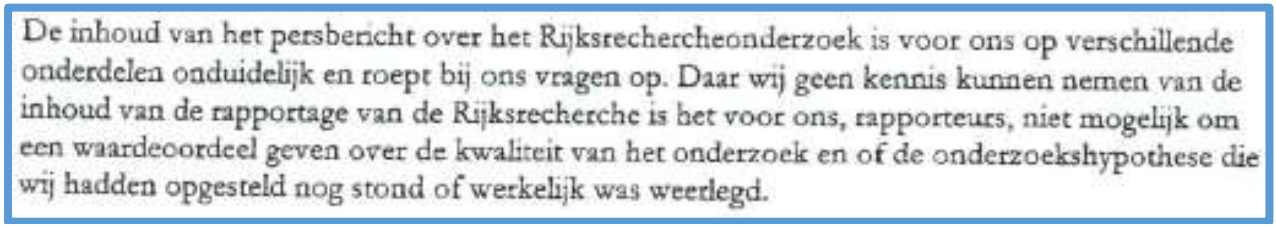
De inhoud van het persbericht over het Rijksrechercheonderzoek is voor ons op verschillende onderdelen onduidelijk en roept bij ons vragen op. Daar wij geen kennis kunnen nemen van de inhoud van de rapportage van de Rijksrecherche is het voor ons, rapporteurs, niet mogelijk om een waardeoordeel geven over de kwaliteit van het onderzoek en of de onderzoekshypothese die wij hadden opgesteld nog stond of werkelijk was weerlegd.

Figuur 264: Het BIZ wijst op het feit dat zij geen kennis mochten nemen van de uitkomsten van het rijksrechercheonderzoek en zij dus af moeten gaan op het gestelde in een persbericht van het OM.

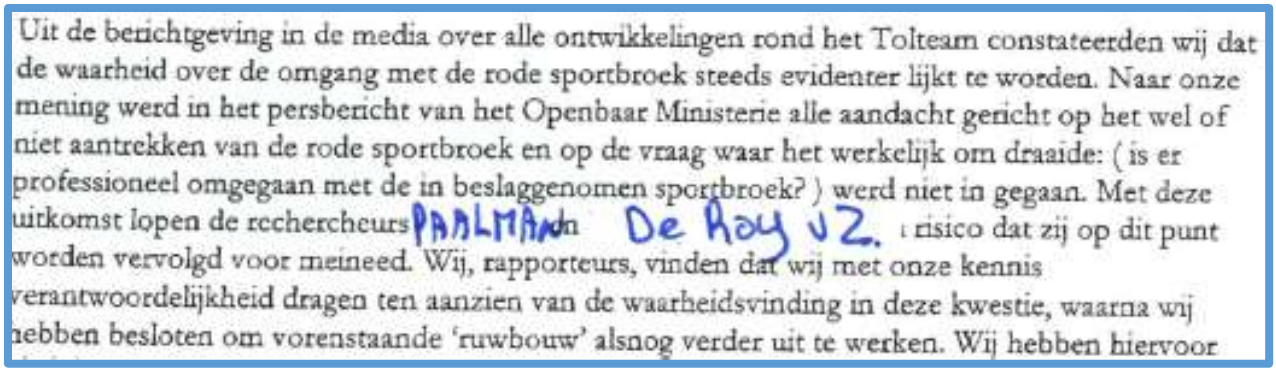
Uit de berichtgeving in de media over alle ontwikkelingen rond het Tolteam constateerden wij dat de waarheid over de omgang met de rode sportbroek steeds evidenter lijkt te worden. Naar onze mening werd in het persbericht van het Openbaar Ministerie alle aandacht gericht op het wel of niet aantrekken van de rode sportbroek en op de vraag waar het werkelijk om draaide: (is er professioneel omgegaan met de in beslaggenomen sportbroek?) werd niet in gegaan. Met deze uitkomst lopen de rechercheurs PAALMAN en DE ROY VZ. risico dat zij op dit punt worden vervolgd voor meineed. Wij, rapporteurs, vinden dat wij met onze kennis verantwoordelijkheid dragen ten aanzien van de waarheidsvinding in deze kwestie, waarna wij hebben besloten om vorenstaande 'ruwbouw' alsnog verder uit te werken. Wij hebben hiervoor

Figuur 265: Het BIZ wijst op het feit dat het 'rode broekje' steeds belangrijker wordt voor de waarheidsvinding en dat beide melders PAALMAN en DE ROY onterecht voor meineed aangeklaagd kunnen worden.

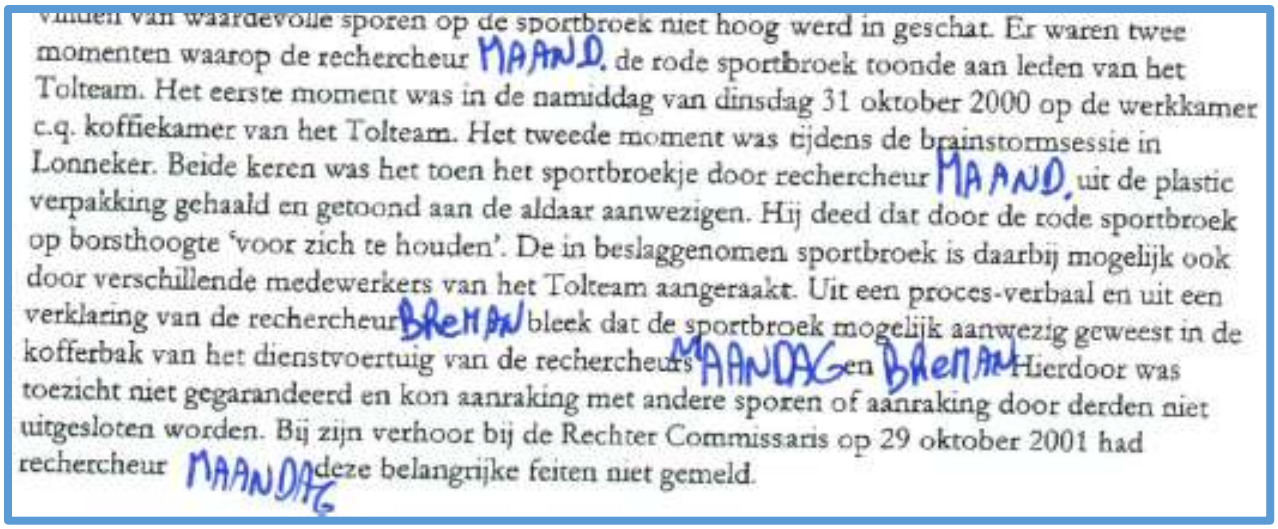
vinden van waardevolle sporen op de sportbroek niet hoog werd in geschat. Er waren twee momenten waarop de rechercheur MAAND. de rode sportbroek toonde aan leden van het Tolteam. Het eerste moment was in de namiddag van dinsdag 31 oktober 2000 op de werkkamer c.q. koffiekamer van het Tolteam. Het tweede moment was tijdens de brainstormsessie in Lonneker. Beide keren was het toen het sportbroekje door rechercheur MAAND, uit de plastic verpakking gehaald en getoond aan de aldaar aanwezigen. Hij deed dat door de rode sportbroek op borsthoogte 'voor zich te houden'. De in beslaggenomen sportbroek is daarbij mogelijk ook door verschillende medewerkers van het Tolteam aangeraakt. Uit een proces-verbaal en uit een verklaring van de rechercheur BREMAN bleek dat de sportbroek mogelijk aanwezig geweest in de kofferbak van het dienstvoertuig van de rechercheurs MAANDAG en BREMAN. Hierdoor was toezicht niet gegarandeerd en kon aanraking met andere sporen of aanraking door derden niet uitgesloten worden. Bij zijn verhoor bij de Rechter Commissaris op 29 oktober 2001 had rechercheur MAANDAG deze belangrijke feiten niet gemeld.

Figuur 266: Het BIZ wijst op het feit dat rechercheur MAANDAG het broekje meermaals uit de verpakking heeft gehaald en met twee handen voor zijn borst heeft gehouden. Tevens heeft hij niet gemeld dat het broekje mogelijk vijf dagen zonder toezicht is geweest.

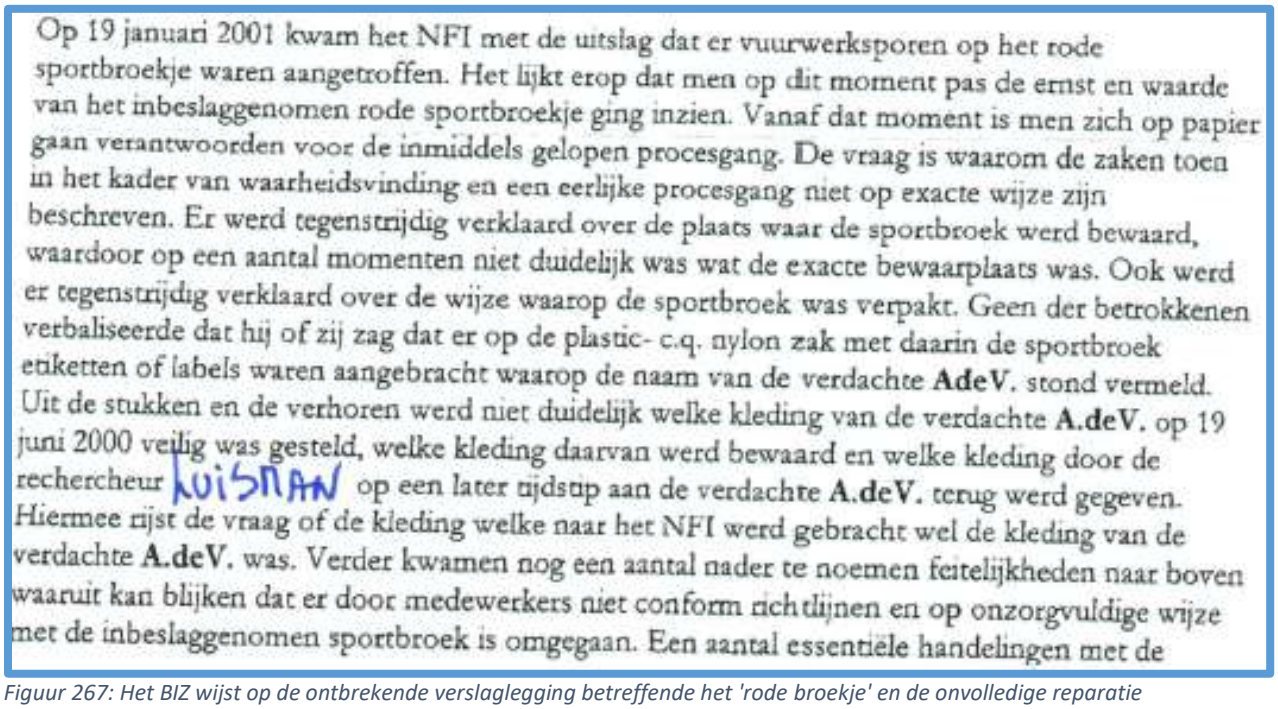
Op 19 januari 2001 kwam het NFI met de uitslag dat er vuurwerksporen op het rode sportbroekje waren aangetroffen. Het lijkt erop dat men op dit moment pas de ernst en waarde van het inbeslaggenomen rode sportbroekje ging inzien. Vanaf dat moment is men zich op papier gaan verantwoorden voor de inmiddels gelopen procesgang. De vraag is waarom de zaken toen in het kader van waarheidsvinding en een eerlijke procesgang niet op exacte wijze zijn beschreven. Er werd tegenstrijdig verklaard over de plaats waar de sportbroek werd bewaard, waardoor op een aantal momenten niet duidelijk was wat de exacte bewaarplaats was. Ook werd er tegenstrijdig verklaard over de wijze waarop de sportbroek was verpakt. Geen der betrokkenen verbaliseerde dat hij of zij zag dat er op de plastic- c.q. nylon zak met daarin de sportbroek etiketten of labels waren aangebracht waarop de naam van de verdachte **AdeV.** stond vermeld. Uit de stukken en de verhoren werd niet duidelijk welke kleding van de verdachte **A.deV.** op 19 juni 2000 veilig was gesteld, welke kleding daarvan werd bewaard en welke kleding door de rechercheur LUISMAN op een later tijdstip aan de verdachte **A.deV.** terug werd gegeven. Hiermee rijst de vraag of de kleding welke naar het NFI werd gebracht wel de kleding van de verdachte **A.deV.** was. Verder kwamen nog een aantal nader te noemen feitelijkheden naar boven waaruit kan blijken dat er door medewerkers niet conform richtlijnen en op onzorgvuldige wijze met de inbeslaggenomen sportbroek is omgegaan. Een aantal essentiële handelingen met de

Figuur 267: Het BIZ wijst op de ontbrekende verslaglegging betreffende het 'rode broekje' en de onvolledige reparatie achteraf van deze omissie.

beslaggenomen sportbroek zijn door medewerkers van het Tolteam niet gemeld en niet opgenomen in een proces-verbaal, wat in strijd is met de regels van het Wetboek van Strafvordering. Een aantal processen-verbaal en verklaringen welke de rechercheurs MAANDAG en ROOK aflegden bij de Rechter Commissaris zijn strijdig met elkaar en mogelijk op meerdere punten strijdig met de waarheid hetgeen een verdenking van meineed oplevert.

Figuur 268: Het BIZ wijst op het strijdig handelen met het Wetboek van Strafvordering en de verdenking van meineed wegens tegenstrijdige verklaringen afgelegd door politieambtenaren.

Resumé

Op basis van het tot onze beschikking staande onderzoeksmateriaal lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat er door een aantal medewerkers van zowel het Tolteam als van Politie Twente niet op een professionele wijze met de in beslag genomen sportbroek van de verdachte **A.deV.** is omgegaan. De consequentie hiervan is dat er op papier geen 100% zekerheid bestaat dat de rode sportbroek welke uiteindelijk naar het NFI is gestuurd niet in aanraking geweest met andere sporen en of de sportbroek afkomstig is van de verdachte **A.deV.** Het niet melden en op te nemen in het proces-verbaal is strijdig met de regels uit het Wetboek van Strafvordering. Hierdoor bestaat volgens ons, rapporteurs, risico voor niet ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie en/of de mogelijkheid dat de rode sportbroek was uitgesloten als bewijsmiddel, indien de feitelijkheden welke binnen het interne onderzoek naar voren zijn gekomen, bekend waren ten tijde van de gerechtelijke procedure contra de verdachte **A.deV.** Vorenstaande leidt ertoe dat onze onderzoeksbevindingen binnen dit deelonderzoek in onze perceptie onderbouwing geven aan de door ons opgestelde onderzoekshypothese dat binnen dit strafrechtelijke onderzoek opzettelijk de rechterlijke macht was misleid. Overigens vormden deze onderzoeksbevindingen in dit deelonderzoek maar een deel van de onderbouwing voor deze hypothese.

Figuur 269: Het BIZ vat samen dat de rode broek gecontamineerd kan zijn, bovendien niet zeker is dat de juiste broek naar het NFI is gegaan, en er in strijd is gehandeld met de wettelijke regels. Dit leidt tot misleiding van de rechterlijke macht.

2.9.10.9 *Overige bevindingen van het BIZ t.a.v. het 'rode broekje'*

<Kan nog worden ingevuld>

- Niet verzonden brief aan Kamer 2005/2006
- Interview Vorkink met De Bruin in 2013

2.9.10.10 *SFOB-journaal: NFI-onderzoek kleding André de Vries*

Maandag 06-11-2000

- PL-overleg bijgewoond. Voor bijz.heden zie verslag Journaal Taktiek.
- Via coll. Maandag kleding van de VE. A.de VRIES ontvangen en voor onderzoek op het NFI klaargemaakt.
  VE is op 19-06-2000 aangehouden terzake overtr. van art 157 Sr. (brandst.)
  Z'n kleding (korte broek; T-shirt-sokken en schoenen zijn toen i.b.n. voor een eventueel nader onderzoek. (kleding was met dieselolie besmeurd.)
  Naar nu bekend geworden is ,via het tactische onderzoek, komt de kleding van deze VE overeen met de kleding van de persoon die op 13-05-2000 omstreeks 14.45 uur hardlopend in de Tollensstr. is gesignaleerd, in de omgeving van SEF. Met name z'n rood gekleurde korte broek viel daarbij op.
  Verder bleek dat hij op 13-05-2000 om ong. 15.10 uur met z'n GSM gebeld heeft vanuit het rampterrein.
  Het onderzoek dat nu wordt ingesteld door het NFI heeft betrekking op het aantreffen van een of meer componenten van vuurwerk.

Maandag 18-12-2000

Navraag gedaan bij NFI m.b.t. de te onderzoeken kleding van VE de Vries (kort rode broek Etc.)
I.v.m. andere (drukke) werkzaamheden was men nog niet begonnen met dit onderzoek, ondanks eerder gedane toezeggingen. Men begint er nu deze week mee en hopelijk hebben we dan in de eerste week van januari 2001 uitslag m.b.t. dit onderzoek.

Donderdag 11-01-2001

Het onderzoek op het NFI m.b.t. ' het rode broekje' (kleding) van VE de Vries loopt nog.
Er is enige vertraging opgetreden m.b.t. dit onderzoek bij het NFI door technische problemen.
Zodra dit onderzoek rond krijgen wij bericht.
Dit doorgespeeld naar coll. Maandag (afd. tactiek)

Woensdag 17-01-2001

Telf. Contact gehad met Peter de Bruijn NFI o.a. i.v.m. onderzoek "rode broekje'
De tech. Mankementen die zich voor hadden gedaan bij het NFI zijn inmiddels opgelost en Jan Biegstraten is NU met het onderzoek bezig. A.s. vrijdag 19-01-01 zal in de loop v.d. dag de uitslag van dat onderzoek bekend zijn.

Vrijdag 19-01-2001

Navraag gedaan m.b.t. de inlevering van de ' concept NFI rapporten' Blijkt goed te gaan.
Via Peter de Bruijn (NFI) is de uitslag van het kleding-onderzoek (rode broekje) van VE de Vries bekend geworden. Dat luidt als volgt:

- op alle kledingstukken zijn resten verbrand en onverbrand vuurwerk aangetroffen (op T-shirt - rode broekje - en de sokken; OOK op de schoenen (op22-01 bekend geworden) over de hele kleding werden deze resten aangetroffen.

- ook resten van titaandeeltje aangetroffen op kleding, zowel verbrand als onverbrand. Het merendeel van deze deeltjes werd op het broekje aangetroffen. Vooralsnog kan niet worden vastgesteld om welk soort titanium het gaat. De kleding van de slachtoffers kan vooralsnog niet als referentiemateriaal dienen, noch de analyse van de chemische samenstelling van het vuurwerk.
- Ondanks het feit dat er maar een gering aantal titaniumbommen aanwezig waren bij SEF zegt volgens Peter niets m.b.t. het aantreffen van die stof op de kleding.
- Het oplopen van deze sporen kan door div. omstandigheden, zoals het in aanraking komen met goederen direct uit het gebied of dicht onder of in de rook hebben gestaan.
- Vermoedelijk is de kleding na 13-05-00 NIET meer gewassen omdat de aangetroffen Sporen makkelijk oplosbaar zijn in water. De kleding zag er volgens Peter ook vies uit.
- Iedereen die tijdens of direct na de ramp in het gebied heeft rondgelopen/gewerkt heeft meer dan vermoedelijk dezelfde sporen op zijn/haar kleding.

De onderzochte kleding van VE de Vries is op 19 juni 2000 direct na zijn aanhouding terzake brandstichting van zijn eigen auto, door een collega van de TR veiliggesteld en de kleding Is in afzonderlijke zakken verpakt.
In die zelfde verpakking heeft coll. Willem Schreurs van AJZ (ZT) het lopende dit onderzoek ter hand gesteld aan de coll. Maandag/Rook.
In die verpakking is de kleding aangeboden bij het NFI door rapporteur
Na de aanhouding van VE de Vries heeft er m.b.t. de kleding geen contaminatie plaatsgevonden.

Maandag 22-01-2001

Vragen van Peter m.b.t. Rapport NFI beantwoord/nagetrokken.
Div. opgestelde vragen m.b.t. uitslag van kleding onderzoek VE de Vries aan Peter doorgespeeld.

Planning aanhouding VE de Vries besproken:

- aanhouding op vr. 26-01-01 te 14.00 uur.
- Briefing om 13.00 uur in kamer 229
- NFI is aanwezig. (Wout Karelse)
- Explosievenhond van de KLPD is/wordt via Jacobus Smid uitgenodigd.
- Jacobus gaat ook mee met z'n honden.
- Huiszoekingsbak(ken) wordt door Klaas geregeld.

Woensdag 21-02-2001

I.o.m. Peter is/wordt de op 15-02-01 veiliggestelde lange blauwe sportbroek van VE de Vries NIET naar het NFI gebracht. (prioriteitsstelling.)
E.e.a. overlegd met Dick Maandag (takt. Coll)

Vrijdag 23-02-2001

Naar het NFI: * alsnog de lange blauwe sportbroek van VE de Vries weggebracht. (waren schroeivlekken op aanwezig en of foto was zichtbaar dat hij een soortgelijke broek droeg op Kreta.)

Voorgaande illustraties afkomstig uit het SFOB journaal dienen nog van bijschriften en commentaar te worden voorzien.

2.9.10.11 *Conclusie rode broek*

<Nog aanvullen na uitwerken en analyse <H.2.9.10.7> met nagekomen bevindingen BIZ>

De rijksrecherche heeft er bewust voor gekozen de aspecten rond de rode broek niet te onderzoeken. Hierover verklaart de rijksrecherche in haar rapport dat e.e.a. niet meer re-construeerbaar was. In werkelijkheid heeft de rijksrecherche hierover de meest belangrijke getuigen niet eens uitgenodigd voor verhoor. Door zich te verschuilen achter de uitspraak van het gerechtshof dat het belang als bewijsmiddel van het rode broekje inmiddels is achterhaald, heeft de rijksrecherche de meest elementaire ingrediënten van haar opdracht tot onderzoek genegeerd. De wijze van onderzoek met het rode broekje raakte immers de kern van de misleiding van de rechterlijke macht. Dat wilde de rijksrecherche kennelijk niet vaststellen.

2.9.11 Rijksrecherche: ontbrekende punten van onderzoek

In het voorgaande zijn alleen de punten behandeld die de rijksrecherche voor zichzelf had geselecteerd als maatgevend voor het kunnen vaststellen van een eventuele misleiding van de rechterlijke macht door leden van OM en Tolteam. Daarbij heeft de rijksrecherche zich beperkt tot een aantal elementen zoals genoemd door het BIZ als zijnde onderdeel van de bevindingen die hebben geleid tot hun onderzoekshypothese inzake de misleiding van de rechterlijke macht. Dit waren de bovengenoemde trajecten genummerd 2 t/m 7. In het voorgaande is vastgesteld dat de rijksrecherche deze trajecten onvoldoende onderzocht heeft en hierover misleidend heeft gerapporteerd.

Er is echter veel meer aan de hand dan de door de rijksrecherche geselecteerde trajecten van onderzoek. Andere, niet door de rijksrecherche onderzochte, elementen uit het strafrechtelijk onderzoek van de Vuurwerkramp, zoals uitgevoerd door Tolteam en OM, wijzen eveneens in de richting van een mogelijke misleiding van de rechterlijke macht. Deze elementen zijn (niet uitputtende opsomming):

- Het nalaten van enig serieus onderzoek naar de rol van oud-eigenaar SMALLENBROEK als mogelijke opdrachtgever van brandstichting bij S.E. Fireworks. Met name het ontbreken van enig onderzoek naar het duidelijke en meervoudige motief van SMALLENBROEK om S.E. Fireworks ten gronde te richten.
- Het nalaten van enig onderzoek naar het buiten verhoor houden door het OM van S.E. Fireworks-werknemer KLOPPENBORG.
- Het nalaten van enig serieus onderzoek naar de rol van de brandweer bij de bluswerkzaamheden van de brand voorafgaande aan de escalatie naar de ramp.
- Het buiten het strafrechtelijk dossier houden door het OM van relevante delen van het strafdossier m.b.t. de vuurwerkexplosie 1991 die plaatsvond in Culemborg.
- De duidelijk herkenbare elementen van tunnelvisie t.a.v. het strafrechtelijk onderzoek naar de verdachten DE VRIES en BAKKER/PATER. Hieronder vallen de bejegening van de verdachten, gebruikte onderzoeksmethoden, gestuurde publieke beeldvorming.

De rijksrecherche heeft naar geen van de bovengenoemde onderwerpen enig onderzoek gedaan, ongetwijfeld omdat de werkelijke opdracht van de rijksrecherche kennelijk was gelegen in het onderuithalen van de onderzoekshypothese van het BIZ.

2.9.12 Samenvatting rijksrechercheonderzoek 2004

Uit de bovenstaande bevindingen, zoals beschreven bij de opdrachtverstrekking en ieder van de zes onderzoekstrajecten, zie <H.2.9.4> t/m <H.2.9.10> kan de volgende samenvatting worden opgesteld:

<…> Nog in te vullen, zie voorlopig <H.7.1.15.2> voor een aanzet.

2.9.13 Conclusies rijksrechercheonderzoek 2004

Naar aanleiding van het voorgaande hoofdstuk <H.2.9> kunnen o.a. de volgende conclusies worden getrokken aangaande het rijksrechercheonderzoek dat plaatsvond vanaf januari t/m juni 2004:

- De rijksrecherche heeft vele aanwijzingen inzake mogelijke misleiding van de rechterlijke macht door leden van het Tolteam en het OM laten liggen. Deze aanwijzingen schenen de rijksrechercheurs recht in het gezicht. Het onderzoek naar mogelijke misleiding was nochtans de hoofdopdracht aan de rijksrecherche bij dit onderzoek.
- De rijksrecherche had de kennelijke opdracht om de kritische bevindingen van Bureau Interne zaken Gelderland-Midden ten koste van alles te ontkrachten.
- Het verloop van het onderzoek van de rijksrecherche is in werkelijkheid anders gelopen dan wat daarover officieel is meegedeeld in de rapportage. In de rapportage wordt het beeld opgeroepen van een zorgvuldig opgebouwd onderzoek, maar uit het werkelijke verloop van het onderzoek kan men vooringenomenheid afleiden.
- De standaardreactie van rijksrecherche en OM, op de vraag waarom bepaalde zaken niet zijn onderzocht, is dat het ‘buiten de onderzoeksopdracht viel’. Deze onderzoeksopdracht is geschreven door het college van Pg’s, waarbij het in de rede ligt dat minister DONNER, gelet op zijn aanzet tot het onderzoek en zijn informatiepositie in het verdere verloop van het dossier, tenminste moet hebben meegekeken.
- Rijksrechercheurs worden bij werving en selectie niet alleen geselecteerd op hun vakkennis en ervaring, maar uitdrukkelijk uitgekozen ook op hun feeling voor politiek gevoelige zaken. Dat staat op de website van de rijksrecherche. Kennelijk vindt men dit bij de rijksrecherche een noodzakelijke eigenschap. Bij de twee door de rijksrecherche uitgevoerde onderzoeken (2004 en 2012) in het kader van de Vuurwerkramp is inderdaad gebleken dat de waarheidsvinding secundair en ondergeschikt is aan de kennelijk van hogerhand geuite wensen t.a.v. de uitkomst van het onderzoek.
- De prestaties van de rijksrecherche zijn zo slecht dat kwade opzet niet mag worden uitgesloten. Ook dient te worden bezien of de rijksrecherche in haar huidige vorm wel geschikt is om onderzoeken naar het handelen van opsporingsambtenaren te verrichten, indien het onderzoeksbelang uitstijgt boven het naleven van een geweldsinstructie door een individuele politieagent.

2.9.14 De consequenties van het rijksrechercheonderzoek

Voor een eventuele heropening van het onderzoek naar de Vuurwerkramp, op basis van het argument dat dit onderzoek niet goed zou zijn gebeurd, is de rapportage van de rijksrecherche een van twee belangrijkste blokkades die zijn opgeworpen door de overheid.[a] Het was al zeer uniek dat een interne afdeling van de politie (het BIZ Gelderland-Midden) een hypothese op schrift durfde te stellen dat leden van de politie en het OM bewust de rechterlijke macht zouden hebben misleid. Sinds de categorische weerlegging van die BIZ-hypothese door de rijksrecherche geldt het rapport van de rijksrecherche als referentiepunt en toetssteen voor alle gerechtelijke- en overheidsinstanties bij de beoordeling of er sprake is geweest van misstanden bij het onderzoek. Hier volgt een korte bloemlezing van momenten waarop door instanties van overheid en de rechterlijke macht gebruik is gemaakt van de conclusies van de rijksrecherche:

2004: Schorsing van de beide melders door Korpschef DEELMAN (brief 14 juni 2004) zodra intern bekend is dat het Rijksrechercherapport (rapport is gedateerd op 17 juni 2004, maar het onderzoek werd reeds afgesloten op 4 juni 2004) de BIZ-hypothese onderuit heeft gehaald.[391]

2004 Politie Twente, korpschef DEELMAN op het politie-intranet, die zich n.a.v. het Rijksrechercherapport met naam en toenaam uitlaat over tuchtrechtelijke vergrijpen en mogelijke meineed van beide melders. Hij doet dit naar het hele korps (publicatie op intranet) en vraagt dan vervolgens of alle leden van het korps vertrouwelijk met deze info om willen gaan.[392]

2004: Uitgebreide persverklaring OM (3 blz.) n.a.v. het Rijksrechercherapport. Hierin stelt het OM dat de rijksrecherche geen enkele onderbouwing heeft gevonden voor de veronderstelling dat leden van Tolteam of Openbaar Ministerie opzettelijk de rechterlijke macht hebben misleid. Het OM stelt dat de RR gewerkt heeft op basis van een analyse en reconstructie van de BIZ-gegevens. Ook zijn beide melders gehoord door de RR. Er was geen sprake van een afgeschermd opsporingstraject richting DE VRIES. Er was geen sprake van antidatering of achterhouden van een Pv. PAALMAN is tegenover de RR teruggekomen op zijn verklaring bij het Hof over het rode broekje. (PvB: Dan zou PAALMAN meineed hebben gepleegd!)[393]

2004 Burgemeester MANS weigert overlegging van de BIZ-rapportage aan het gerechtshof t.b.v. een artikel 12 beklagprocedure. MANS doet dit onder verwijzing naar de uitkomst van de rijksrecherche, dat er niets strafbaars is gevonden.[394]

2004 De officier van justitie van het Landelijk parket te Rotterdam, mr. H. VAN DER MEIJDEN, stuurt alleen een door hem opgemaakte samenvatting van het rapport (Ambtsbericht) van de rijksrecherche (21 blz.) naar het gerechtshof Arnhem. Hierin wordt alleen de misleidende info uit het RR-rapport herhaald. Het verzoek van het Hof om zowel de BIZ-stukken als de RR-stukken te ontvangen wordt geweigerd door respectievelijk Korpsbeheerder MANS en officier van justitie VAN DER MEIJDEN.[395]

2004: Minister DONNER in antwoord op Kamervragen van de leden Marijke VOS (GL) en Cees van der Staaij (SGP), die informeren naar het lot van de beide melders van misstanden n.a.v. de resultaten van de rijksrecherche. Zij willen weten of de rijksrecherche zijn werk wel naar behoren heeft gedaan en inzage in de BIZ-stukken.

[a] De andere belangrijke blokkade voor heropening van het onderzoek is het rapport van de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (C.O.V. – ook wel commissie OOSTING). Zie hiervoor <H.3>.

DONNER verwijst naar de uitslag van de rijksrecherche en dat daarin gebruik is gemaakt van alle data van BIZ. Verder verwijst hij een komende Kamerbrief. Dat is de brief van 27 oktober 2004.[396]

2004: Minister van Justitie J.P.H. DONNER informeert in zijn brief van 27 oktober 2004 de Tweede Kamer over de uitkomsten van het Rijksrechercheonderzoek naar de veronderstelling van BIZ Gelderland-Midden dat leden van Tolteam en OM bewust de rechterlijke macht hebben misleid. DONNER zegt dat het onderzoek van de rijksrecherche alleen met het strafonderzoek tegen A. DE VRIES had te maken en dat twee rechercheurs van het Tolteam openlijk kritiek hebben geuit op de wijze van opsporing en het ontstaan van een tunnelvisie. DONNER noemt de zes sporen van RR-onderzoek en stelt dat de eerste fase van het onderzoek was gericht op de door BIZ overgedragen gegevens. De tweede fase was voor het horen van getuigen. Minister DONNER herhaalt in detail dat alle onderzoekssporen geen bevestiging van onregelmatigheden hebben opgeleverd en dat de gevolgde methode van onderzoek en bewijsvoering correct was. DONNER herhaalt het statement van de RR dat alle onderzoeksbevindingen van het BIZ betrokken zijn in het RR-onderzoek.[397]

2006: Mr. A. HERSTEL komt in zijn rapport inzake de verificatie van de stukken, zoals die door minister DONNER aan de Tweede Kamer zijn verschaft inzake het Rijksrechercheonderzoek, tot het oordeel dat een eigenstandig politiek oordeel van de Kamer mogelijk is op basis van alleen de door Minister DONNER aan de Kamer verschafte informatie over het Rijksrechercheonderzoek. Mr. HERSTEL heeft in het hem ter beschikking gestelde materiaal geen aanwijzingen gevonden voor (pogingen tot) opzettelijke misleiding van de rechterlijke macht. Daarbij dient te worden aangetekend dat mr. HERSTEL, door toedoen van de vaste Kamercommissie voor Justitie zelf, geen toegang heeft gehad tot enige informatie die niet ter beschikking staat van de Kamer, zoals het Rijksrechercheonderzoek en het rapport van Bureau Interne Zaken Gelderland-Midden, laat staan van de bijlagen van deze beide rapporten.[398]

2011: De afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, in de uitspraak van 20 april 2011, over de openbaarmaking van de RR- en BIZ-getuigenverklaringen achter het Rijksrechercherapport, heeft daarbij onder meer overwogen dat openbaarmaking van het rijksrechercherapport in voldoende mate het door de WOB vooronderstelde publieke belang van een goede bestuursvoering dient. Openbaarmaking van de achterliggende verklaringen is daarvoor niet nodig omdat het rijksrechercherapport mede op de informatie uit die verklaringen is gebaseerd.[399] De Raad van State vooronderstelt hierbij een goede vertaling door de rijksrecherche van de achterliggende getuigenverklaringen.

2012: Het Openbaar Ministerie te Zwolle maakt op 6 april 2012 bekend dat het de strafaangifte van PAALMAN tegen drie van zijn voormalige Tolteam collega's en een Officier van Justitie niet opvolgt. Als belangrijkste reden geeft het OM op dat hiernaar al eerder onderzoek is gedaan door de rijksrecherche en dat zonder nieuwe feiten er geen nieuw onderzoek wordt geopend.[400]

2012 Het Openbaar Ministerie schrijft op 26 april 2012 dat het geen gevolg geeft aan de strafaangifte van R.J. BAKKER op 23 november 2010 tegen drie leidinggevenden van het Tolteam en een Officier van Justitie. Daarbij verwijst het OM naar de resultaten van het rijksrechercheonderzoek. N.a.v. een verzoek van een leidinggevende tot

antidatering van een proces-verbaal, concludeert de rijksrecherche dat hen niet is gebleken van een geantidateerd proces-verbaal.

2012: De Hoge Raad wijst op 26 juni 2012 het 2e verzoek om herziening af dat BAKKER had ingediend tegen zijn strafvonnis van 12 mei 2003. Bij de afwijzing van de als eerste aangevoerde herzieningsgrond maakt de Hoge Raad daarbij uitsluitend gebruik van de eerdere bevindingen uit 2004 van de rijksrecherche ter zake.[401]

2012: Op 6 december 2012 maakt het Openbaar Ministerie te Almelo bekend dat het laatste van de drie feitenonderzoeken (Daslook) geen informatie heeft opgeleverd die een nieuw strafrechtelijk onderzoek rechtvaardigt. Het Daslook-onderzoek werd uitgevoerd door de rijksrecherche onder het OM Groningen. Het heeft meer dan een jaar geduurd na de opdracht van het college van Pg's (de *'Beste Fred'* brief van 24 november 2011) voordat de rijksrecherche tot deze resultaten kwam. Er werden 3 vragen onderzocht. De eerste vraag was een simpele herhaling van het eerdere RR-onderzoek uit 2004, met dezelfde RR-mensen en met hetzelfde antwoord. Het antwoord op vraag 2 was een interpretatiekwestie getuige een later openbaar geworden verhoorverslag. Het antwoord op vraag 3 was een non-issue (de kwestie Kreta).[402] Al met al een *'wassen-neus-onderzoek'* van de rijksrecherche. Had men er in 2004 nog een heel rapport voor nodig, in 2012 volstonden een paar minuten werk, een reisje naar Kreta, alles samengevat in één A4-tje.

2013: Op 4 juli en 19 september 2013 heeft PAALMAN samen met zijn echtgenote twee gesprekken met Korpschef Politie Noordoost Nederland, Stoffel HEIJSMAN en diens secondant Pim MILTENBURG. In het eerste gesprek zegt HEIJSMAN te zullen informeren naar de mogelijkheden van een rehabilitatie. In het tweede gesprek zegt HEIJSMAN op basis van de ingewonnen informatie niets voor PAALMAN te kunnen of te willen doen. De conclusies van de rijksrecherche waren helder, het Tolteam heeft niets misdaan.[403]

2013: Het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wijst de Artikel-12 strafklacht van BAKKER af die hij had ingediend tegen medewerkers van het Tolteam en het Openbaar Ministerie. Een van de gronden daarbij is een verwijzing naar de resultaten van het Rijksrechercheonderzoek ter zake.[404]

2013: De Nationale Ombudsman dr. A.F.M. BRENNINKMEIJER schrijft op 15 november 2013, dat hij na vooronderzoek en inzage bij het college van Pg's in de stukken van BIZ en de rijksrecherche, geen aanleiding ziet tot het openen van een diepgaand onderzoek in de klacht van PAALMAN dat er een doofpot is. De reden is dat de Nationale Ombudsman vindt dat de conclusies in het rapport van de rijksrecherche voldoende houdbaar en overtuigend zijn.[405]

2014 De Onderzoeksraad Integriteit Overheid (OIO) schrijft op 7 januari 2014 aan PAALMAN dat verdere uitdieping van zijn klacht over niet-integer handelen door Tolteam en Openbaar Ministerie bij de opsporing van de Vuurwerkramp geen zin heeft. Deze conclusie is gebaseerd op het onderzoek van de Ombudsman van niet eerder door het College van procureurs-generaal vrijgegeven stukken, zoals het Rijksrechercherapport en de brondocumenten waarop dat rapport steunt.[406]

Indien aangetoond wordt dat het Rijksrechercheonderzoek in 2004 onregelmatig is verlopen, heeft dat verregaande consequenties. Dan liggen namelijk alle beslissingen die (mede) op basis van de bevindingen van de rijksrecherche zijn genomen opnieuw open. De bovenstaande lijst van beslissingen is daarvan een niet uitputtende opsomming.

2.10 OM-gedraging: Feitenonderzoeken 2010-2012

2.10.1 Stelling: De feitenonderzoeken moesten het dossier sluiten

De latere feitenonderzoeken Esaltato (2010), VerEsal (2011) en Daslook (2012) hebben alle kenmerken van een doofpotoperatie. Deze operatie is aangestuurd door de top van het Openbaar Ministerie, het college van procureurs-generaal.

2.10.2 Omschrijving

Na de uitspraken van het gerechtshof op 12 mei 2003 met de vrijspraak van DE VRIES en de veroordelingen van BAKKER en PATER, heeft het strafrechtelijk onderzoek nagenoeg stilgelegen.

Pas in mei 2010 besluit het OM voor het eerst een aanvullend feitenonderzoek naar de ramp te openen. De directe aanleiding hiervoor is een nieuwe getuigenis van een schoonzus van S.E. Fireworksdirecteur Willy PATER, Jeanette SCHIPPERS, over de geplande aanwezigheid van een aantal S.E. Fireworks medewerkers op de dag van de ramp. Dit kan duiden op de mogelijkheid van een bedrijfsongeval, de onderzoekvariant die met de vondst van een kandidaat-brandstichter (André DE VRIES) terzijde was geschoven door Tolteam en OM. Jeanette SCHIPPERS heeft op de vrijdagavond direct voor de ramp, tijdens een verjaarsfeestje van Willy PATER, hierover gehoord. Ook na de ramp waren haar diverse dingen opgevallen bij de familie. Ze besluit na 10 jaar voor het eerst haar mond open te doen en legt een verklaring af bij twee journalisten van RTV-Oost en een dag later schriftelijk samengevat in een korte verklaring bij Jan PAALMAN, eind april 2010.[407]

Andere aanleidingen die mogelijk een rol hebben gespeeld bij het besluit van het Openbaar Ministerie om een feitenonderzoek te openen zijn een reeks Tv-uitzendingen van RTV-Oost en een tweede boek over de ramp van journalist Simon Vuyk. RTV-Oost brengt tien jaar na de Vuurwerkramp, in een tijdsbestek van vijf dagen, iedere dag een nieuwe Tv-uitzending, waarin een aantal nieuwe feiten en inzichten worden gepresenteerd. Naast de verklaring van Jeanette SCHIPPERS zijn dit ook de bevindingen van in Oostenrijk gedane vuurwerkproeven en andere feiten.

Hoewel de initiële aanwijzingen veelbelovend zijn en er ook tijdens het feitenonderzoek, informatie naar buiten komt dat er voldoende materiaal is om het strafrechtelijk onderzoek opnieuw te openen, gebeurt dit niet. Het feitenonderzoek wordt in drie fases geknipt en uitgesmeerd over drie jaar. In iedere fase wordt de onderzoeksopdracht versmald en het laatste onderzoek wordt gedaan door de rijksrecherche, waarbij het college van Pg's zelfs vraagt om dezelfde bemanning als die in 2004 al eerder onderzoek hebben gedaan (sic!). Zodoende kon de rijksrecherche zichzelf controleren en alle nieuwe aanwijzingen uitsluiten.

2.10.3 Bewijzen

- Schriftelijke verklaring van Jeanette SCHIPPERS zoals vastgelegd bij Jan PAALMAN
- Een 50 min durende opname van een gesprek dat 2 RTV-oost journalisten voerden met Jeanette SCHIPPERS, voorafgaande aan de feitenonderzoeken.
- Opname van gesprek tussen BAKKER en twee onderzoekers.

- Opname van telefoongesprek van advocaat Peters met een van de onderzoekers.
- Brief van Voorzitter college Pg's BOLHAAR aan officier van justitie Fred WESTERBEKE.
- Telefoongesprek Esaltato leider Erik Willems met Jan PAALMAN (januari 2011) waarin uitleg dat start VerEsal lang op zich laat wachten omdat onderzoeksopdracht acceptabel moet zijn voor alle partijen en daartoe geformuleerd wordt door het College Pg's.
- Persverklaringen van het OM over de onderzoeksresultaten.
- Uit WOB verkregen interne geanonimiseerde documenten uit de feitenonderzoeken.

2.10.4 Feitenonderzoek Esaltato (2010)

Op 10 mei 2010, enkele dagen nadat RTV-Oost de schriftelijke verklaring van Jeanette SCHIPPERS aan de politie Twente heeft overhandigd, opent het Openbaar Ministerie een nieuw feitenonderzoek onder de naam Esaltato.
Het onderzoek wordt uitgevoerd door het politiekorps Noordoost Gelderland onder leiding van het arrondissement Almelo van het Openbaar Ministerie.

Een mutatie in het journaal van PD Recherche[a] van 21 juni 2010 werpt licht op de interne gang van zaken bij het 'feiten'-onderzoek Esaltato.

> *"Politiebureau Nijverdal, PAALMAN beneden in de verhoorkamer van 10u00m tot 11u00m. Bijeenkomst bedoeld ter ondertekening van Pv van verhoor door Esaltato van PAALMAN. Het voorgaande verhoor was opgenomen door Esaltato medewerkers Johan de Boer en Jan Jansen. E.e.a. is correct en uitgebreid verwoord bij proces-verbaal d.d. 21 juni 2010. Als bijlage was Mei-memo 2002 bijgevoegd, alsmede het Pv van KAMPERMAN, waarop het handgeschreven fiat van OvJ STAM van 5 januari 2001.*
> *…*
> *Rechercheur Jan Jansen bevestigde (aan PAALMAN) dat het inderdaad heel moeilijk ging met het OM Almelo en dat de situatie van 2001 zich herhaalde; namelijk dat de regie lag bij het college van Pg's en in Den Haag. De politie wilde wel, maar OM Almelo had het niet voor het zeggen, het college Pg's en Den Haag beslisten."*

Het onderzoek Esaltato wordt beëindigd in september 2010 zonder dat er tussentijdse resultaten bekend worden gemaakt. Er is alleen een nietszeggende persverklaring van het Openbaar Ministerie Almelo d.d. 30 september 2010. Wel zegt het OM dat er een vervolgonderzoek komt. Het is dan al bekend dat dit zal worden uitgevoerd door de politie IJsselland onder verantwoordelijkheid van het OM te Zwolle.

[a] PD-recherche is het recherchebureau van PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN, opgericht na hun ontslag uit politiedienst.

2.10.5 Feitenonderzoek VerEsal (2011)

2.10.5.1 *Het VerEsal onderzoek*

Pas begin 2011, na uitstel en gesteggel over de vervolgonderzoeksopdracht[408], start het vervolgonderzoek VerEsal[a]. Dit wordt inderdaad uitgevoerd door het politiekorps IJsselland onder leiding van het arrondissement Zwolle van het Openbaar Ministerie.

Er waren signalen bij afloop Esaltato onderzoek afkomstig uit gesprekken met onderzoekers, waarin de verwachting werd geuit dat er vanwege de resultaten van het Esaltato feitenonderzoek een heropening van het strafrechtelijk onderzoek onontkoombaar zou zijn. Echter de lange tijdsduur van de opdrachtformulering van het vervolgonderzoek VerEsal, en de bevestiging van officiële zijde dat alle betrokken partijen het eerst eens moesten worden over de opdrachtformulering van VerEsal, leidden tot een nieuw feitenonderzoek met een limitatief omschreven onderzoeksopdracht. Tevens ontbraken de verregaande bevoegdheden die van toepassing zijn als het een strafrechtelijk onderzoek was geweest.

2.10.5.2 *Werkelijke informatie*

- Volgens lekken uit het onderzoek wijzen de bevindingen op de noodzaak van een compleet nieuwe review van het onderzoek.
- Tijdens de onderzoeken weigert het onderzoeksteam om voor de onderzoeksopdracht cruciale getuigen te horen. Met name de herhaalde weigering door het Openbaar Ministerie om de cruciale getuige Reint Brinks te horen kan alleen maar wijzen op een vooraf meegegeven opdracht tot het in de doofpot houden van de waarheid.[b]
- De oorspronkelijke brongetuige, Jeanette SCHIPPERS, is inmiddels geneutraliseerd en teleurgesteld afgehaakt. Dit bereikte men door haar psychiatrisch te laten onderzoeken en haar verklaring vervolgens als onbetrouwbaar te kwalificeren.

2.10.5.3 *Kanttekeningen bij de officiële conclusies*

2.10.5.3.1 VerEsal opdracht-1: Nieuwe getuige: Werken op 13 mei 2000

In 2010 duikt een ‘nieuwe’ getuige op: Jeanette SCHIPPERS, de schoonzus van mede-eigenaar Willy PATER. Zij had summier al eerdere verklaringen afgelegd tijdens het Tolteam onderzoek na de ramp, maar verklaarde toen niet verder op aanraden van toenmalig advocaat KROEP.[409] Nu (2010) kwam zij voor het eerst met een gedetailleerde beschrijving van de gebeurtenissen in familiekring, direct voorafgaande aan de ramp. Uit deze getuigenis

[a] VerEsal is Vervolg Esaltato.

[b] Technisch rechercheur Reint Brinks heeft op 19 juni 2000 de kleding van André DE VRIES veilig gesteld en op voorgeschreven wijze verpakt. Pas begin november heeft hij die kleding ingeleverd bij het Tolteam. Brinks was bereid onder ede te verklaren over de bewaarplaats, de verpakkingswijze en de labeling van de kleding van DE VRIES (waaronder het rode broekje). Deze verklaring zou haaks hebben gestaan op de officiële zienswijze van Tolteam en OM en zou hebben duidelijk gemaakt dat er door OM en Tolteam is gemanipuleerd met bewijsstukken.

blijkt dat het zeer waarschijnlijk is dat er wel degelijk door werknemers van S.E. Fireworks is gewerkt op de dag van de ramp, direct voorafgaande aan het begin van de ramp.[a]

PvB: Jeanette Schippers heeft het o.a. over het tekstbordje en over de administratie, redenen waarom meerdere personen nog bij S.E. Fireworks moesten zijn op de dag van de ramp.

Deze getuige is voor psychologisch onderzoek naar Maastricht gestuurd en daarna als geestelijk niet betrouwbaar weg geparkeerd. Bovendien verweten onderzoekers aan PAALMAN dat hij deze getuige beïnvloed zou hebben. Een onwaar argument.

Officiële onderzoeksbevinding is dat niet gebleken is van werken voor de ramp.

2.10.5.3.2 VerEsal opdracht-3: Klusjesman.

Het onderzoek naar de klusjesman (Hennie KLOPPENBORG) heeft zich in het geheel niet gericht op nog steeds bestaande en ernstige anomalieën omtrent zijn aanwezigheid op de rampdag bij S.E. Fireworks. Het VerEsal onderzoek richtte zich slechts op een bijgekomen getuigenis over een zwager van KLOPPENBORG, die gemakkelijk ontzenuwd kon worden.

Dit past overigens in het grotere beeld dat na analyse ontstaat van het VerEsal onderzoek; namelijk het onderzoeken van nieuwe irrelevante getuigenissen, die makkelijk ontzenuwd kunnen worden en waarin geen enkel risico schuilt. Dit in de plaats van een onderzoek naar bestaande getuigenverklaringen die de aandacht vestigen op hiaten in het eerder gevoerde onderzoek en waaraan dus wél risico's kleven.

2.10.5.3.3 VerEsal opdracht-4: Aanwezigheid Bas van den HEUVEL

Er waren tijdens het feitenonderzoek VerEsal (2011) vragen opgeworpen door diverse getuigen over de snelle aanwezigheid van Bas van den HEUVEL op de plaats van de ramp reeds vóór de explosies, terwijl hij de rookkolom niet vanuit zijn flat kon zien en hij ook geen rijbewijs had. Bovendien werkte van den HEUVEL nauw samen met enkele mensen uit het onderzoek. Eerdere verklaringen afgelegd bij het Tolteam door Van den HEUVEL zouden onjuistheden bevatten en details hebben weggelaten. Bij ondervraagde getuigen bestaat de indruk dat het onderzoeksteam niet serieus naar deze anomalieën heeft gekeken.
De officiële verklaring die VerEsal hierover heeft gegeven, namelijk dat het uit piëteitsoverwegingen verwijderen van bij de ramp overleden brandweerlieden van foto's vragen had opgeroepen, is een onbevredigend antwoord dat niets met de vraagstelling rondom de aanwezigheid Van den HEUVEL heeft te maken. Ook de simpele mededeling dat het alibi van Van den HEUVEL door het onderzoeksteam is geverifieerd, kan onmogelijk meer volstaan, gelet op de eerdere fouten die er door OM, tolteam, rijksrecherche en feitenonderzoekers zijn gemaakt bij het Vuurwerkramponderzoek. Zie <H.8.13> voor details over de rol van Van den HEUVEL.

[a] Deze getuige is niet door de politie, maar door de toenmalige RTV-Oost journalisten Vorkink en Strikker gevonden door systematisch alle betrokken familieleden langs te lopen. Vanwege de voelbare onwil bij politie en justitie om hiermee aan het werk te gaan is alleen een samenvattende verklaring aan de politie overhandigd en nooit de volledige tekst van het 50 minuten durende eerste gesprek met deze getuige.

2.10.5.3.4 VerEsal opdracht-5: Alibi familie directie.

Het alibi van Marion SCHIPPERS, de partner van Willy PATER, wordt wederom dicht verklaard, terwijl dat niet zo is. Formulering van deze bevinding is dan ook (bewust) niet dat het alibi dicht zit, maar dat er geen aanwijzing is gevonden dat men moet twijfelen aan het alibi.

2.10.5.3.5 VerEsal opdracht-6: Alibi gebroeders DE JONG

Het alibi van de gebroeders E.M en W.A. DE JONG wordt wederom dicht verklaard, terwijl dit bij tenminste één van beiden niet dicht zit. Formulering van deze bevinding is dan ook (bewust) niet dat het alibi dicht zit, maar dat er geen aanwijzing is gevonden dat men moet twijfelen aan het alibi.

2.10.5.3.6 VerEsal opdracht-9: Vuurwerk afgestoken vóór 15u

De stelligheid waarmee de bevindingen het beeld ontkrachten als zou er vóór 14u58 sprake zijn geweest van ontstoken vuurwerk bij S.E. Fireworks is niet in overeenstemming met de feiten. De weerkundige waarneming van 14u58 is als start van de explosies aangenomen omdat dit de eerste 100% objectieve waarneming is gedaan door geijkte apparatuur. De tientallen andere waarnemingen en getuigenverklaringen, met name reeds in 2000 gedaan, zijn niet ontkracht of weerlegd. Er is zelfs niet naar gekeken. Voor wat betreft de nieuwe getuigenverklaringen uit 2010 wordt er selectief geciteerd uit enkele gemakkelijk weerlegbare getuigenverklaringen.

2.10.5.3.6.1 Niet erkend eerder vuurwerk (vóór 14u58m)

Volgens de overheid was er geen eerder vuurwerk dan 14u58m. De resultaten van het 2e aanvullend feitenonderzoek VerEsal, verricht door het Openbaar Ministerie, houden deze conclusie overeind op de persconferentie van 23 november 2011:

> *Op grond van een weerkundige waarneming[410] was de eerste explosie precies om 14u58m. Dit past in alle eerdere aannames over het tijdstip van de eerste explosie. Een aantal nieuwe getuigen[a] verklaart dat zij ruim voor 14u58m vuurwerk hebben waargenomen…. Alle verklaringen zijn onderzocht en geen enkele verklaring staaft de conclusie dat er voor 14u58m vuurwerk is afgestoken. In een aantal verklaringen vermelden betrokkenen een te vroege tijd. Conclusie: er is onvoldoende indicatie dat er voor de eerste brand al vuurwerk is afgestoken/afgegaan bij S.E. Fireworks.*

2.10.5.3.6.2 De eerdere 60 getuigenverklaringen niet meer bekeken

VerEsal onderzoeksleider Lute Nieuwerth legt aan PAALMAN uit dat er geen technische aanwijzingen zijn gevonden dat er vuurwerk vóór 15u00m is afgegaan. Op de vraag van PAALMAN hoe je voorbij kunt gaan aan zestig getuigenverklaringen die stellen dat zij wél vuurwerk hebben waargenomen vóór 15u00m, antwoordt Nieuwerth dat hij voor het antwoord op die vraag moet aankloppen bij het Openbaar Ministerie.[411]

---

[a] Uit het woordgebruik in deze persverklaring kan blijken dat alléén deze nieuwe verklaringen zijn bekeken. De eerdere verklaringen uit 2000 en 2001 zijn niet opnieuw bij het onderzoek betrokken.

2.10.5.3.6.3 Belang van het begintijdstip van de vuurwerkverschijnselen

Het begintijdstip van het eerste vuurwerk is van invloed op de uitkomsten van het onderzoek. De waarde van de getuigenverklaringen, van de alibi's en de invulling van de hypotheses worden beïnvloed door dit tijdstip. De overheid, in de hoedanigheden van OM, NFI, TNO, Tolteam en VerEsal-team, nemen het tijdstip van 14u58m als start van brand- en ontploffingsverschijnselen. Wanneer echter de van zeer nabij waargenomen vuurwerkverschijnselen van vóór 14u58 voor waar worden aangenomen, dan is er om 14u58m reeds véél meer aan de hand. De door het weerstation waargenomen ontploffingen gebeuren dan ná het afsteken van mortieren. Het gerommel was ook hoorbaar in de brandweerkazerne, ruim vóór vertrek op de eerste melding over S.E. Fireworks.[412] Veel getuigen verklaren over rechtstandig gecontroleerd afgestoken vuurwerk.

2.10.5.3.6.4 Zestig getuigenverklaringen die spreken van vuurwerk vóór 15u

Steller (PvB) kreeg een afzonderlijk archief met daarin kopieën van processen-verbaal van 60 getuigen die in 2000/2001 verklaren dat zij al vuurwerk, brand en/of rook hebben waargenomen vóór 14u58m op de rampdag. Dit archief is omvat niet de in 2010 nagekomen verklaringen van eerder vuurwerk, die bij VerEsal in 2011 ondeugdelijk zijn bevonden.

2.10.5.3.6.5 Enkele opvallende getuigenverklaringen

Hierna volgt een beperkte selectie verklaringen uit de zestig. Deze zijn van:

- Getuigen die zich op naastgelegen terreinen bevonden, met waarnemingen uit de eerste hand en van zeer nabij.
- Groepjes mensen die onderling samenhangend verklaren.
- Getuigenverklaringen die veelal kort na de ramp zijn opgenomen, met aanvulling.

Deze verklaringen zijn in 2011 bij VerEsal niet meer onderzocht. In deze vroege verklaringen is eerst sprake van gewoon (mortier)vuurwerk en daarna pas de ontploffingen en brandverschijnselen. Vaak is er sprake van een aanvang van vuurwerk vóór 14u58m.

2.10.5.3.6.6 Drie getuigen bij autobedrijf Agterbos

Drie getuigen, kort na de ramp gehoord, en aanwezig op het terrein van autobedrijf Agterbos dat grenst aan het terrein van S.E. Fireworks. Zij leggen eensluidende verklaringen af. Zij zagen en hoorden eerst knallen aan de grond en daarna knallen en vuurbollen in de lucht. Dit waren geen vuurpijlen maar mortiervuurwerk dat rechtstandig de lucht in ging. Daarna hoorden en zagen zij een grote hoeveelheid ongecontroleerd vuurwerk met dezelfde knallen. Na het zien van een zwarte rookpluim belde een van hen de brandweer. (PvB: Dit tijdstip is *14u59m)*[413] Zij benadrukken dat het begon met gecontroleerd afgeschoten mortierbommen. Een van hen zegt dat er geen sprake van brandstichting was, want er was geen brand of brandlucht voorafgaande aan de eerste projectielen die de lucht ingingen [414]

2.10.5.3.6.7 Het echtpaar naast de Bamshoeve

Dicht in de buurt van S.E. Fireworks woont een echtpaar aan de Lasondersingel, grenzend aan de Bamshoeve. Zij beiden leggen kort na de ramp eensluidende verklaringen af. Het begint met enkele doffe knallen en vijf à tien minuten later veel vuurwerk. Bij de zwarte rook hebben zij 112 gebeld. Het duurde minuten voor zij er door kwamen.[415] *(PvB: Dit tijdstip was 15u00m)*[416] Tijdens de laatste ontploffing gingen beide getuigen naar de kelder.[417]

2.10.5.3.6.8 Drie tieners bij papierhandel De Paauw

Het bedrijfsterrein van papierhandel De Paauw grenst direct aan S.E. Fireworks. Op 13 mei 2000 sleutelen drie tieners op het terrein aan brommers. Zij verklaren kort na de ramp dat er eerst witte rook was, daarna (doffe, gecontroleerde) knallen en vuurwerk, waarbij zij denken aan afsteken en experimenteren met vuurwerk. Er was toen alleen een agent in de straat. Daarna veel ongecontroleerd vuurwerk.[418]

2.10.5.3.6.9 Twee werknemers van machinefabriek Thole

Bij de naastgelegen machinefabriek Thole waren twee werknemers op 10 à 15 m afstand van de erfscheiding met S.E. Fireworks aan het werk. Zij verklaarden dat de eerste knal met vuurwerk was om 14u45m. Ook zou er een brandje zijn geweest. Om 15u heeft een van beiden 112 gebeld.[419] Er ontstonden brandjes op het terrein die zij niet meer konden blussen en zij belden opnieuw 112. Na 5 min. kwamen twee brandweerauto's het terrein op.[420]

2.10.5.3.6.10 Drie buurtbewoners

- De eerste spreekt van waarnemingen omstreeks 14u45m met rechtstandig omhoog geschoten vuurwerk en onnoemelijk harde knallen. Er was eerst een vuurgloed bij S.E. Fireworks, daarna een paddenstoel.[421]
- De tweede spreekt van een eerste knal rond 14u30m à 14u45m. Hij zag uit het zolderraam een boomgrote paddenstoel van vuur met een vuurbal. Hij belde 112 om 15u00m.[422] De vuurbal verdween, er bleef rook over. Hij ging naar de straat waar hij alleen een motoragent zag. Na 5 minuten kwamen er twee brandweerauto's.[423]
- De derde spreekt over het eerst uitproberen van vuurwerk op het S.E. Fireworks-terrein. Daarna stilte gevolgd door een harde klap met dik karton en vuurpijlstokken op zijn dak. Het werd rustig, haalt de stokken vuurwerk van zijn dak[424], dan drie kwartier later een harde klap en even later een nog hardere knal.[425] PvB: Deze laatste getuige zegt eerst vuurwerk te hebben gehoord vóór de klap die veel andere getuigen als eerste hebben gehoord (en die waarschijnlijk om 14u58m was. Dit duidt op eerder vuurwerk).

2.10.5.3.7 VerEsal opdracht-12: In beeld komen André DE VRIES.

Over de wijze waarop André DE VRIES bij het strafonderzoek in beeld is gekomen, bestaan formeel grote vragen. Niet alleen bij klokkenluider PAALMAN, maar ook bij BIZ Gelderland Midden, bij het Esaltato team en bij VerEsal. Uit de drie jaar durende review zijn veel nieuwe tegenstrijdigheden naar boven gekomen. Niet alleen over de wijze waarop André DE VRIES in beeld is gekomen, maar ook over de wijze waarop de rijksrecherche de toen reeds bestaande vragen daarover onder tafel heeft geveegd.

Het is daarom uiterst kwalijk te noemen dat het College van Pg's de vragen over het in beeld komen van DE VRIES bij het strafonderzoek voor het laatste onderzoek Daslook heeft samengevat in enkele minimalistisch geformuleerde detailopdrachten, waaruit nooit geen bloed meer kan vloeien. Bovendien heeft het College van Pg's gevraagd om dit onderzoek te laten uitvoeren door dezelfde mensen als in het verleden. Een dubbele zekerheid op een geslaagde doofpotoperatie.

2.10.5.3.8 WEGES-verklaringen

VerEsal onderzoek betreffende de negen[a] verdwenen brandweerverklaringen, die de ochtend na de ramp, tussen half acht en half tien zondags 's morgens, waren afgenomen door brandweerofficier Jans WEGES. VerEsal bevestigt dat de verklaringen inderdaad niet waren aangetroffen in het onderzoeksdossier. Uit de naderhand opnieuw via WEGES verkregen verklaringen bleek dat alle van belang zijnde informatie reeds in het onderzoek was meegenomen.
<Opm.1 PvB:> Dit kan niet conform de waarheid zijn. In 2006 vertelde toenmalig brandweerofficier Jans WEGES (in twee instanties)[426] een heel ander verhaal (taalkundig aangepast van gesproken naar geschreven taal):

> *"Ik heb zondagsmorgens , zaterdags (de dag tevoren) is het gebeurd, ik ben zondagsmorgens om half acht begonnen met interviews en tien, nee elf jongens die bij de ramp betrokken waren, die hebben wij 's morgens geïnterviewd, want we waren nog twee man kwijt. Ik heb de meest verse interviews! De politie heeft de brandweerlieden pas kunnen horen op een moment ver na de begrafenissen. Nou als mensen op een gegeven moment als ze een beeld hebben en ze gaan samenvoegen dan voegen ze een beeld samen en ze krijgen met zijn tweeën een ander beeld dan op het moment dat ze nog alleen waren. Dan krijg je vijf of tien man bij elkaar op een gegeven moment en dan krijg je dus ander beeld. Welnu, ik heb het zuiverste beeld. Heb ik ook eerst helemaal voor mijzelf gehouden. Dat heb ik die jongens ook beloofd: Dit bewaar ik". Ik had die interviews (immers alleen) nodig om mijn collega`s te vinden. Er was 's nachts reeds met vijftig man naar de collega's gezocht, maar niemand gevonden. Toen kon ik 's morgens om half tien zeggen, op basis van de interviews, waar men moest zoeken, we konden de plaatsen aanwijzen (waar de stoffelijke overschotten moesten liggen.)"*

<Opm.2 PvB:> In het begin van de VerEsal exercitie hadden PAALMAN en BAKKER nog vertrouwen in het hele gebeuren en dachten zij dat nu eindelijk de onderste steen boven zou komen. Het 'gevoel' tijdens de interviews was goed, de ondervragers wilden veel weten en zij stonden open voor alle nieuwe informatie die PAALMAN en BAKKER wilden aanbrengen. Zo heeft BAKKER in totaal 46 E-mails met bijlagen naar de autoriteiten gezonden.[b] In twee van die E-mails verstuurt BAKKER aan de onderzoekers de transcripties van het gesprek dat de heer WEGES had op 10 juli 2006 en de presentatie die hij gaf op 15 juli 2006. Met andere woorden: de VerEsal onderzoekers waren op de hoogte van de waarde die WEGES meende te kunnen ontlenen aan de door hem geduide uniciteit van deze verse

[a] Hierover is enige onduidelijkheid; volgens sommige documenten gaat het om tien of elf verklaringen.
[b] Zowel de E-mails als de ontvangstbevestiging door de leider van het VerEsal-team zijn in het bezit van steller.

verklaringen, afgenomen slechts één korte nacht na de door ondervraagden gepleegde inzet bij de bestrijding van de ramp.

<Opm.3 PvB:> Bedacht moet worden dat toenmalig brandweerofficier WEGES het nodig heeft geoordeeld om deze in vertrouwen afgelegde verklaringen, die tevens met een ander en zeer specifiek doel waren afgenomen, toch over te maken aan de leiding van de politie, enkele weken na de ramp. Daarna zijn deze verklaringen 'zoek' geraakt en VerEsal heeft ook bevestigd dat deze verklaringen niet in het onderzoeksdossier van het Tolteam zaten. Pas tijdens de VerEsal exercitie, toen de onderzoekers expliciet op het bestaan van deze verklaringen werden gewezen, zijn deze opnieuw opgevraagd bij WEGES, die ze op zijn beurt opnieuw aan de onderzoekers heeft verstrekt. Daarna heeft het VerEsal team in de persverklaring over hun bevindingen er twee nietszeggende regels aan gewijd:

> *"Overigens is de inhoud van deze verklaringen vergeleken met de informatie in zowel het onderzoeks- als het procesdossier, waarbij is vastgesteld dat alle relevante gegevens in die dossiers zijn opgenomen.* ***Conclusie:*** *hoewel de overhandigde verklaringen niet meer zijn aangetroffen, levert dit geen enkel vraagteken meer op."*

Bovenstaande heeft zeer verregaande consequenties voor de waarde van de uitkomsten van het VerEsal onderzoek op dit punt (de WEGES-verklaringen). Het kan immers betekenen dat:

- De mededeling van het VerEsal team dat de verklaringen geen nieuwe informatie bevatten, is gelet op bovenstaande verklaring van WEGES onjuist. WEGES beroemt zich er juist op dat niet het Tolteam (op basis van de later afgenomen en bijgestuurde verklaringen) maar wél hijzelf over de juiste informatie beschikte (op basis van de meteen na de ramp 'vers' en niet bijgestuurd afgenomen verklaringen).
- De uitkomst van VerEsal kan hierdoor onmogelijk in lijn met de waarheid kan zijn. Immers, deze verklaringen zijn niet alleen 'vers', niet-bijgestuurd, maar het staat ook vast dat deze verklaringen inhoudelijk zeer veel informatie bevatten over de gedragingen van de brandweer tijdens het blussen. Deze informatie was cruciaal bij het terugvinden van de collega's. Wanneer de brandweer bij het blussen fouten heeft gemaakt, en hiervoor zijn aanwijzingen, is dat ook op dit punt buiten het onderzoek gehouden.
- Dit is in lijn met de elders geconstateerde beschermde status van de brandweer, het nalatige justitieel onderzoek in 2000 verricht door collega brandweercommandant ing. M.H. CAMP en de volgens WEGES niet meer correcte verklaringen die hierover, weken later, zijn afgelegd door brandweerlieden bij het Tolteam.
- Het feit dat de verklaringen, ondanks de bijzondere waarde en het doorgeven ervan aan de leiding van de politie, niet in het onderzoeksdossier zijn terechtgekomen, kan duiden op opzet en bewuste misleiding. De reden dat de verklaringen vertrouwelijke informatie bevatten is hierbij zeker niet afdoende, gelet op het mogelijke belang van de verklaringen voor het onderzoek.
- Het feit dat de verklaringen, na in tweede instantie wederom door de heer WEGES te zijn afgegeven aan de onderzoekers, wederom niet tot enige inhoudelijke opmerkingen leiden bij het onderzoek, kan duiden op herhaalde opzettelijke misleiding.

2.10.5.3.9 Ondervraging aanbrengers informatie

Ex-Tolteamlid rechercheur PAALMAN kreeg na een aanvankelijke positieve indruk tijdens Esaltato steeds meer de bevestiging uit VerEsal dat veel van de eerder niet onderzochte sporen nog steeds buiten de onderzoeksopdracht vielen. De richting van het onderzoek werd bepaald door College Pg's.

Ex-brandweerofficier Van Troost wees op vele anomalieën die bestonden in de verklaringen afgelegd door onderzoeker ir. Bas van den HEUVEL. Van Troost merkte tijdens verhoor dat zijn aanwijzingen door de ondervragers niet werden opgepikt. Hij voelde zich tijdens de ondervraging behandeld als verdachte en hij werd naar eigen zeggen onder druk gezet geen verdere uiting te geven aan zijn aanwijzingen.

De familie BAKKER heeft tijdens de verhoren in het najaar 2011 in het kader van VerEsal intensief meegewerkt, vele gesprekken gevoerd met de onderzoekers en op verzoek grote hoeveelheden documenten overhandigd. Zij kregen in eerste instantie van deze onderzoekers de indruk dat er serieus naar hun aanwijzingen gekeken werd en dat er inderdaad aanleiding was voor een compleet nieuw onderzoek. Daarom werkten zij ook graag mee door het verschaffen van zoveel mogelijk informatie en het voeren van tientallen gesprekken met de onderzoekers.

Echter de VerEsal-leiding, met name in de persoon van onderzoeksleider en hoofdinspecteur Van der Griendt, heeft na overleg met de verantwoordelijk HOvJ TOMESEN, deze hoop de kop in gedrukt. Er was volgens hem een welomschreven onderzoekskader, alles wat daarbuiten viel kon niet worden onderzocht. Er kwam dan ook geen nader onderzoek naar de door BAKKER aangereikte feiten en de gesprekken met BAKKER over de resultaten en het verloop van het onderzoek mochten niet worden vastgelegd. Er zijn echter wél door BAKKER gemaakte (beeld)opnames beschikbaar van deze gesprekken waaruit kon worden opgemaakt dat kennelijke bevindingen die wezen naar een heropening van het onderzoek niet verder zijn opgevolgd. Na een veelbelovende start met het Esaltato onderzoek is daarmee het VerEsal-onderzoek, onder leiding van HOvJ mr. Wilbert T.M. Tomesen, een afsluiting gebleken van alle ingebrachte en te onderzoeken aanwijzingen.

2.10.5.3.10 Evaluatieonderzoek door de minister van V&J

Burgemeester Den Oudsten heeft bij de minister van V&J een verzoek ingediend om alle zeven tot dan toe verrichte onderzoeken naar de Vuurwerkramp te laten evalueren door onafhankelijk deskundigen. Den Oudsten verklaart op Tv dat minister Opstelten het verzoek op dat moment (23 november 2011) in overweging heeft.[427] Er is nadien nooit meer vernomen welke opvolging door Opstelten is gegeven aan dit verzoek van burgemeester Den Oudsten.

Wél reageert minister Opstelten drie jaar later, op 1 mei 2014 dat hij blij is dat het dossier van de Vuurwerkramp nu eindelijk gesloten kan worden. Opstelten doet dit n.a.v. een uitspraak van de Raad van State op de dag ervoor, 30 april 2014, waarin de Raad van State uitspraak deed in het verzoek van PAALMAN om vrijgave van de rapportage en onderliggende stukken van het VerEsal feitenonderzoek uit 2011. De Raad van State wijst dat verzoek categorisch af.[428]

2.10.6 Feitenonderzoek Daslook (2012)

Zoals reeds hierboven aangegeven; dit laatste feitenonderzoek is weer uitgevoerd door de rijksrecherche, onder leiding van het arrondissement Groningen van het Openbaar Ministerie. Op verzoek van het college van Pg's worden dezelfde rechercheurs gebruikt als in 2004.[429] (PvB: Zij mochten dus zichzelf controleren.)

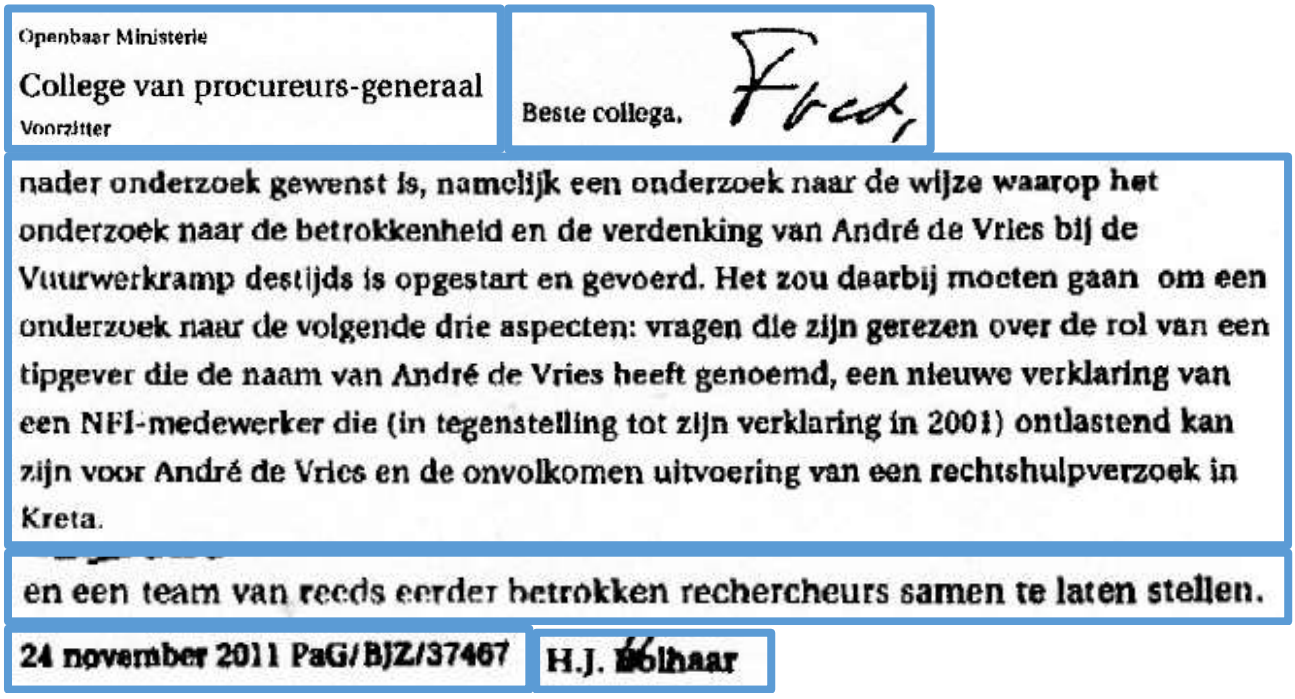

Openbaar Ministerie
College van procureurs-generaal
Voorzitter

Beste collega, Fred,

nader onderzoek gewenst is, namelijk een onderzoek naar de wijze waarop het onderzoek naar de betrokkenheid en de verdenking van André de Vries bij de Vuurwerkramp destijds is opgestart en gevoerd. Het zou daarbij moeten gaan om een onderzoek naar de volgende drie aspecten: vragen die zijn gerezen over de rol van een tipgever die de naam van André de Vries heeft genoemd, een nieuwe verklaring van een NFI-medewerker die (in tegenstelling tot zijn verklaring in 2001) ontlastend kan zijn voor André de Vries en de onvolkomen uitvoering van een rechtshulpverzoek in Kreta.

en een team van reeds eerder betrokken rechercheurs samen te laten stellen.

24 november 2011 PaG/BJZ/37467 H.J. Bolhaar

Figuur 270: Fragmenten uit de Daslook opdrachtbrief van college Pg's voorzitter Bolhaar met de drie onderzoeksvragen en het verzoek om eerder betrokken rijksrechercheurs in te zetten.

Opmerkingen verbalisanten

Door het College van Procureurs-generaal is de leiding van het onderzoek aan het Parket Noord-Nederland i o overgedragen omdat zowel de zaaksofficier van justitie als de recherche beleidsmedewerker geen enkele bemoeienis met eerdere (deel) onderzoeken in het onderzoek 'de Vuurwerkramp Enschede' heeft gehad.

Wij, verbalisanten en hebben eerder in 2003 en 2004 wel bemoeienis gehad met het onderzoek. Indertijd hebben wij namelijk gepartidpeerd in het feitenonderzoek van de Rijksrecherche, dossiernummer 2003.0132, met betrekking tot een aantal onderwerpen binnen het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp dat indertijd werd verricht door het Tolteam van de regiopolitie Twente.

Figuur 271: Fragment uit rijksrecherche proces-verbaal van bevindingennr.: 2012.0027, kenmerk RRBIO2012-6031-12. Hierin wordt bevestigd dat de beide rijksrechercheurs verbalisanten in 2003/2004 ook op het eerdere onderzoek van de rijksrecherche zaten. Het verzoek van Vz PG Bolhaar is dus ingewilligd.

Het heeft meer dan een jaar geduurd na de opdracht van het college van Pg's (de *'Beste Fred'* brief van Herman Bolhaar, d.d. 24 november 2011) gericht aan het OM, voordat de rijksrecherche tot de hierna weergegeven resultaten kwam. Er werden in dat jaar 3 onderzoeksvragen bekeken:

2.10.6.1 *Vraag-1: Getuige van KLINGEREN*

De eerste onderzoeksvraag wordt door de rijksrecherche als volgt beantwoord:

> *"In het onderzoek van de rijksrecherche is het volgende komen vast te staan: 1. De tipgever die de naam van DE VRIES had genoemd, heeft zichzelf gemeld bij de politie destijds. – Er was een vraag over hoe het onderzoeksteam van de Twentse politie destijds aan de naam gekomen was van de tipgever die de naam van voormalig verdachte DE VRIES had genoemd."*

Het gaat hier om de vraag of getuige Van KLINGEREN zichzelf bij het Tolteam had gemeld. Deze vraag was in 2004 al eens door dezelfde mensen van de rijksrecherche uitgezocht en het antwoord was toen volgens de RR dat hij zichzelf had gemeld. De onderzoekstijd van dit punt kan niet meer dan enkele seconden zijn geweest, namelijk de tijd die nodig is om dezelfde uitkomst nog een keer op te schrijven. Voor de zekerheid heeft de RR (2012) bij de teamleider VerEsal (Ton VAN DE GRIENDT) nog gecheckt of de resultaten van het RR-onderzoek (2004) bij VerEsal waren meegenomen. Dat bleek niet het geval. (Bron: Rijksrechercheverhoor van getuige Ton VAN DE GRIENDT van 22 mei 2012).

Conclusie: De eerste vraag was een simpele herhaling van het eerdere RR-onderzoek uit 2004, met dezelfde RR-mensen en met hetzelfde antwoord.

De werkelijke onderzoeksvragen inzake het in beeld komen van André de VRIES als verdachte van brandstichting en de rol die getuige VAN KLINGEREN hierin speelde zijn wederom zorgvuldig onbesproken gelaten door de rijksrecherche. DE VRIES is namelijk in beeld gekomen door een niet gelijkende en nog niet-bestaande compositietekening (LESSOW) en op basis van een valse verklaring (VAN KLINGEREN) die immers verklaarde DE VRIES nauwelijks te kennen terwijl uit latere verhoren bleek dat DE VRIES een goede vriend was, niet alleen van VAN KLINGEREN, maar ook van diens vrouw en dochter.

De wijze waarop achteraf is gereconstrueerd hoe dat het Tolteam uiteindelijk toch bij DE VRIES uit kwam is nooit onderzocht, terwijl daar veel vragen over bestaan die aan de kern raken van de mogelijke misleiding van de rechterlijke macht. Zie <H.2.9.5.3>.

2.10.6.2 *Vraag-2: Verklaring Ir. DE BRUYN (NFI) vuurwerk broekje DE VRIES*

De tweede onderzoeksvraag wordt door de rijksrecherche als volgt beantwoord:

> *"Van een ander rapport, een andere mondelinge of schriftelijke verklaring van het NFI is geen sprake geweest. De rijksrecherche heeft daarnaast vastgesteld dat geen sprake is van gewijzigd inzicht bij het NFI. – Er was een vraag over een vermeende nieuwe verklaring van de NFI-deskundige die (in tegenstelling tot zijn verklaring in 2001) ontlastend zou kunnen zijn voor de voormalig verdachte DE VRIES."*

Het gaat hier om de vraag of ir. DE BRUYN van het NFI tijdens een presentatie op 29 juni 2011 verklaard zou hebben dat de sporen in de rode broek van DE VRIES toch niet zo uniek

waren als eerder aangenomen. Wanneer we daartoe wederom het rijksrecherche proces-verbaal van verhoor d.d. 22 mei 2012 van getuige Ton VAN DE GRIENDT raadplegen zien we dat Van de Griendt niet zeker was of de verklaring van ir. P. DE BRUYN (NFI) op 29 juni 2011 wel zo anders was als zijn eerdere verklaringen uit 2001. Specifiek daarnaar gevraagd door de rijksrecherche verklaart Van de Griendt dan ook dat er geen sprake was van een nieuwe verklaring van DE BRUYN. Dus ook hier heeft de rijksrecherche niet meer onderzoek hoeven doen dan nog eens vragen aan Van de Griendt wat er nu precies werd bedoeld. Een kwestie van enkele minuten dus.

Conclusie: Het antwoord op vraag 2 was een interpretatiekwestie getuige een later openbaar geworden verhoorverslag. Hierdoor:

- Blijft het dilemma van ir. P. DE BRUYN m.b.t. de afstand van André DE VRIES tot ramp en de sporen op het rode broekje in stand. Dit is niet onderzocht.

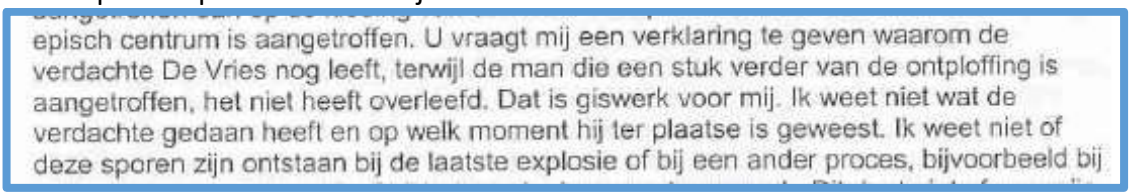
episch centrum is aangetroffen. U vraagt mij een verklaring te geven waarom de verdachte De Vries nog leeft, terwijl de man die een stuk verder van de ontploffing is aangetroffen, het niet heeft overleefd. Dat is giswerk voor mij. Ik weet niet wat de verdachte gedaan heeft en op welk moment hij ter plaatse is geweest. Ik weet niet of deze sporen zijn ontstaan bij de laatste explosie of bij een ander proces, bijvoorbeeld bij

Figuur 272: Fragment uit de verklaring van NFI-deskundige De Bruyn, afgelegd bij het Hof op 11 maart 2003.

- De rijksrecherche heeft een jaar lang een zogeheten onderzoek uitgevoerd naar vragen die achteraf niet bleken te bestaan.
- Bij Daslook verklaart rechercheur Schreurs niet te weten hoe het zit met de teruggegeven kleding en hij verwijst naar collega Luisman. De rijksrecherche verhoort vervolgens Luisman NIET !!
- Ook toenmalig technisch rechercheur Reint Brinks, die zich zelf in 2012 via het OM bij Daslook had aangeboden voor verhoor, wordt NIET gehoord door de rijksrecherche, terwijl hij nu juist de eerste functionaris was die de kleding van DE VRIES in verzekering heeft gesteld en daarover verklaringen heeft afgelegd die niet sporen met de officiële lezing. Zie <H.2.9.3.3.2>.

Dus zowel in 2004 als in 2012 maakt de rijksrecherche dezelfde fout: men wil gewoonweg niet onderzoeken wat er met de rode broek is gebeurd. Dit wordt voltrokken door dezelfde onderzoekers van de rijksrecherche.

2.10.6.3 *Vraag-3: Evenementenvuurwerk op Kreta*

Het antwoord op vraag 3 was een totaal non-issue, namelijk of er op meer dan één plaats op Kreta evenementenvuurwerk was afgestoken.[430] Dit is het naspeuren van in stand gelaten dwaalsporen. De onschuldig verdachte DE VRIES had namelijk in zijn wanhoop, toen hij werd geconfronteerd met vuurwerksporen op zijn broekje, verklaard dat hij op Kreta was geweest en daar naar vuurwerk had staan kijken en dat zo misschien die sporen wel op zijn kleding waren gekomen. Daar is door het onderzoeksteam een fake-vraag van gemaakt: “Waarom is er slechts op één plaats op Kreta gezocht terwijl DE VRIES op meerdere plaatsen vuurwerk heeft kunnen zien”. Antwoord: alleen op die plaats werd gelijkaardig, namelijk evenementenvuurwerk afgestoken.

De echte vragen betreffende de vuurwerksporen op de rode broek waren van geheel andere aard, maar die zijn niet onderzocht, want dat zou de rijksrecherche in opspraak brengen:

- Hoe kunnen vuurwerksporen wijzen op een korte afstand van verdachte DE VRIES van de explosies, zonder dat DE VRIES ook maar een schrammetje had opgelopen? Zie op de vorige blz. weergegeven fragment uit de verklaring van ir. P. de Bruyn (NFI).
- Was er sprake van meerdere sportbroekjes binnen het onderzoek? Er waren namelijk grote verschillen in omschrijvingen (binnen Pv's en beëdigde verklaringen!) van de broekjes betreffende uiterlijk, zakje, vlekken, geur, gaatjes, verpakkingswijze en gang door het onderzoek.
- Hoe zijn die sporen op het rode broekje terecht gekomen? Idem voor de andere kleding van DE VRIES die op 19 juni 2000 in beslag was genomen, maar op géén van zijn andere kledingstukken en auto?
- Is het juiste broekje wel naar het NFI gegaan? Een vraag die het BIZ zich ook stelde.

Bovendien bestond de hier gestelde onderzoeksvraag niet eens, want die was al tijdens het eerdere onderzoek beantwoord en daarvoor hoefde men zeker niet nog eens naar Kreta af te reizen.

Al met al een *'wassen-neus-onderzoek'* van de rijksrecherche. Had men er in 2004 nog een heel rapport voor nodig, in 2012 volstonden een paar minuten werk, een reisje naar Kreta, alles samengevat in één A4-tje op een persconferentie (6 december 2012).

2.10.7 Conclusies feitenonderzoeken

2.10.7.1 *Werkelijke onderzoeksvragen*

De werkelijke onderzoeksvragen zijn niet gesteld. Zie het overzicht van belangrijke openstaande punten zoals hieronder weergegeven. In de plaats daarvan heeft men minder ter zake doende onderwerpen aan de orde gesteld, of zelfs totaal niet ter zake doende vragen. Dat zijn uiteindelijk de 12 onderzoeksvragen van VerEsal geworden die in de persconferentie van 23 november 2011 zijn 'beantwoord'.

Een kort overzicht van openstaande onderzoekpunten die bij de feitenonderzoeken aan bod hadden moeten komen volgt hieronder. Voor een uitgebreider overzicht van openstaande onderzoekpunten wordt verwezen naar bijlage <H.7.1>:

1. Deens Transport dat op 11 mei 2000 aankwam bij S.E. Fireworks en dat een reden kon zijn voor werkzaamheden op de rampdag zaterdag 13 mei 2000. Hiervan zijn later nog goederen opgedoken op Schiphol die van oud-eigenaar SMALLENBROEK waren. Dus die goederen zijn niet alleen gelost maar ook doorgezonden. Hoe zit dit in elkaar, wie zijn hierbij betrokken en wat is er met name met de zendingen gebeurd van SMALLENBROEK?[431]
2. Er zijn deuren geopend van loods G en er is een binnendeur geopend aangetroffen van het kantoor bij S.E. Fireworks, na aanvang brand en vóór de explosies. Blijkens een bij het Tolteam afgelegde verklaring van BAKKER waren deze deuren op vrijdagavond 12 mei, bij het verlaten van het terrein, gesloten. BAKKER herinnerde zich het nalopen van de door hem aangebrachte sloten. Iemand moet deze deuren hebben geopend tussen vrijdagavond en het begin van de ramp.
3. Vuurwerk vóór 14u58. Dit is in 2001 en in 2011 afgedaan als onbewezen, maar er is niet naar alle getuigenverklaringen gekeken. Zo zijn er duidelijke verklaringen die wijzen op het gecontroleerd afschieten van mortiervuurwerk in buizen. Ook zijn er waarnemingen van de hulpdiensten zelf die kunnen wijzen op vroeger vuurwerk.[432]
4. Uitbreiding brand tot ramp 15.08 uur tot en met 15.34 uur. Wat is er gebeurd aan de containerzijde van de bunkers? Hoe kan het dat er vuurwerk rechtstandig omhoog gaat? Uit de lichteffecten was af te leiden dat het om vuurwerk moest gaan uit opslagplaats C6/C8. Dit ging rechtstandig omhoog aan containerzijde.
5. Er zijn aanwijzingen dat direct voorafgaande aan het rechtstandig omhoogschieten van vuurwerk, er deuren van bewaarplaatsen zijn geopend door een of meerdere brandweerlieden. Waarom is daar nooit onderzoek naar gedaan en waarom werd het verhoor van een brandweerman afgekapt toen hij hierover wilde gaan verklaren? Wie van de toen aanwezige brandweerlieden weet hier van?
6. In dit verband is het ook noodzakelijk dat de zogeheten WEGES-verklaringen, afgelegd door 9 brandweerlieden op de vroege ochtend na de ramp bij brandweerofficier Jans WEGES, geopenbaard worden. Deze verklaringen zijn eerst kwijt geweest. Toen zij later bij het feitenonderzoek nogmaals werden aangereikt door Jans WEGES, wordt door de onderzoekers alleen gesteld dat er niets nieuws in stond. Dit is niet geloofwaardig meer, gelet op de overige feiten en omstandigheden betreffende het onderzoek naar het handelen van de brandweer. De verklaringen bevinden zich bij partijen die ze niet vrij willen geven.

7. Er kan sprake zijn van een zogeheten 'Tweede vlammetje' tussen 15.08 uur en 15.34 uur. Dit zou dan de aanleiding zijn geweest tot de escalatie van brand tot ramp. Hier is nooit serieus onderzoek naar gedaan.
8. Er is nooit serieus onderzoek gedaan naar de talloze en aantoonbare motieven die bestonden voor het in brand laten steken van S.E. Fireworks op 13 mei 2000.
9. Er is onvoldoende onderzoek gedaan naar de handel of wandel van Henny KLOPPENBORG, Harm, Anette en Mark SMALLENBROEK, André en Mark DE JONG en Marion SCHIPPERS en Willy PATER. Bij sommigen zijn alibi's, die niet dicht zaten, toch dicht verklaard, bij anderen is niet naar motieven en omstandigheden gekeken.
10. Inzake het zogeheten tekstbord: 25 jaar getrouwd, te vermelden bij 'Henk 70' zijn veel zaken open gebleven. Er is bijvoorbeeld nooit aandacht geschonken aan de afgelegde verklaringen van getuige Tinnemeijer. Ook is er geen navraag gedaan betreffende de verrekening van de kosten van het tekstbord (fl. 200,-)
11. Er is nooit onderzoek gedaan naar mogelijke strafbare feiten gepleegd door Tolteam en de politie Twente, door het Openbaar Ministerie, door de COV (commissie OOSTING), door ing. M.H. CAMP, door TNO en het NFI. Altijd zijn de rapportages van deze instanties en personen klakkeloos voor waar aangenomen.
12. Er is nooit onderzoek gepleegd naar de bodem onder het centrale bunkercomplex op het terrein van S.E. Fireworks. De zogeheten krater kan (ten dele) het resultaat zijn van een reeds voor de ramp bestaande holle ruimte onder de bodem van het bunkercomplex. Dit is van invloed op berekeningen van de explosiekracht die klakkeloos voor waar zijn aangenomen.
13. Onderzoek verkoop van vuurwerk op 13 mei 2000. Wat is er gebeurd na de uitlatingen van de heer PATER op woensdag 10 mei 2000, waar PATER tegen BAKKER zei dat hij een partij vuurwerk zwart kon verkopen. BAKKER zei dat hij PATER niet kon weerhouden van wat hij niet kon laten, maar indien het zwart was dan mocht het niet via S.E. Fireworks. Het bedrijf moest daarbuiten blijven. Relevant kan zijn dat PATER na zijn vrijlating bij concurrent Snippers weer met vuurwerk aan de gang was.
14. Onderzoek naar herkomst van foto's rond 15.05 uur op 13 mei 2000, met daarop o.a. een poserende motoragent op het moment dat er nog geen brandweer en geen publiek is toegestroomd. Wie is de fotograaf/journalist? De foto's zijn van onschatbare waarde omdat hier De Paauw en S.E. Fireworks op staan. Wie heeft wat gezien en waarom heeft de betreffende motoragent nooit verklaard wie hem heeft gefotografeerd en wie hij verder heeft gezien?
15. Onderzoek naar de verdwenen brandblusser. Er is op een foto van tijdens de ramp geen brandblusser te zien waar er wél een heeft gehangen. Hiernaar is ondanks aandringen nooit onderzoek gedaan. Er is wél een werkopdracht geformuleerd, maar deze is nooit uitgegeven. KAMPERMAN zei hierover in 2001 dat deze werkopdracht alleen uitgevoerd zou worden als het in het onderzoek van DE VRIES relevant zou worden. De 85e verklaring van BAKKER gaat over de brandblusser, maar deze komt niet voor in het digitale strafdossier en bestaat alleen op papier.[a]

[a] Deze 85e verklaring van BAKKER is afgelegd op 15 maart 2001 om 22u04m. Het digitale dossier was juist op 15 maart afgesloten.

2.10.7.2 *Opknippen feitenonderzoek*

Er treedt door het opknippen in drie fases van onderzoek een geleidelijke verdamping op van de eerder aangedragen nieuwe feiten en inzichten. Dit is mogelijk doordat de stukken van de onderzoeken grotendeels geheim blijven.
Een concrete uitwerking van dit punt is nodig bij een vervolgonderzoek.

2.10.7.3 *Verdamping tussen opeenvolgende fases*

Bij de faseovergangen van het ene naar het volgende onderzoek is ook sprake van inperking van de onderzoeksopdracht waardoor hetzelfde effect van verdamping wordt verkregen.

Een concrete uitwerking van dit punt is nodig bij een vervolgonderzoek.

2.10.7.4 *Schijnonafhankelijkheid door wisseling teams*

Het steeds weer inschakelen van andere politiekorpsen en andere arrondissementen van het Openbaar Ministerie schept het beeld van overdreven onafhankelijkheid van de onderzoekers. In werkelijkheid worden alle onderzoeken aangestuurd door het college van Pg's, waardoor er weliswaar sprake is van een onbevangenheid op arrondissementsniveau, maar waarbij steeds dezelfde opdrachtgever (college Pg's) de onderzoeksopdracht (en dus -uitkomst) schrijft en steeds meer vernauwt en dus stuurt.

2.10.7.5 *Wederom rijksrecherche als sluitstuk*

Door de rijksrecherche het laatste onderzoek te laten uitvoeren, notabene met dezelfde bemanning als in 2004, wordt door het college van Pg's optimale zekerheid verkregen over het benodigde doofpotgehalte.[433]

Hieronder enkele knipsels uit de brief van de voorzitter van het college van procureurs-generaal aan de hoofdofficier van justitie in Rotterdam, waarin het college vraagt aan de hoofdofficier om dezelfde mensen uit de rijksrecherche weer op het onderzoek te zetten.

<PvB: Dit betekent, gelet op het onderwerp van het onderzoek, dat deze rijksrechercheurs zichzelf mogen verifiëren. Zij gaan immers in 2012 verifiëren of zij hun werk in 2004 goed hebben verricht.>

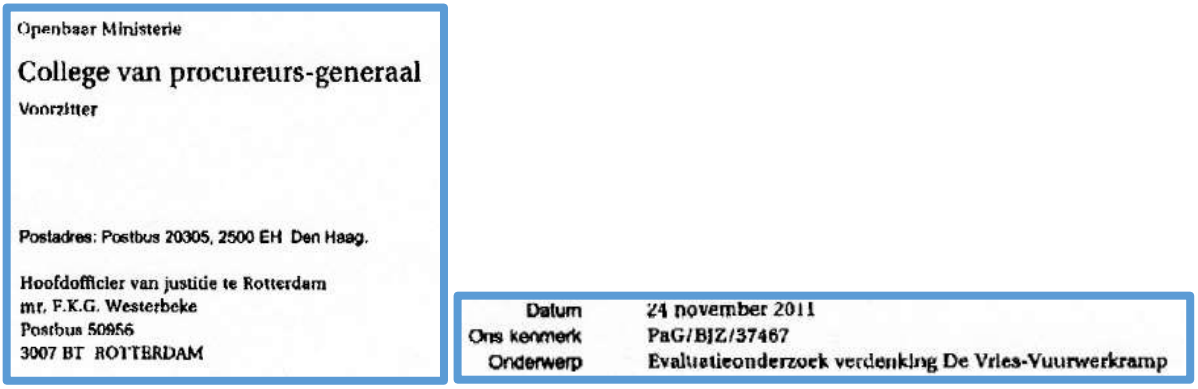
Openbaar Ministerie

College van procureurs-generaal

Voorzitter

Postadres: Postbus 20305, 2500 EH Den Haag.

Hoofdofficier van justitie te Rotterdam
mr. F.K.G. Westerbeke
Postbus 50956
3007 BT ROTTERDAM

Datum	24 november 2011
Ons kenmerk	PaG/BJZ/37467
Onderwerp	Evaluatieonderzoek verdenking De Vries-Vuurwerkramp

Figuur 273: College Pg's opdrachtbrief Daslook (2012): briefhoofd, geadresseerde hoofdofficier, datering en onderwerp: Evaluatieonderzoek DE VRIES-Vuurwerkramp

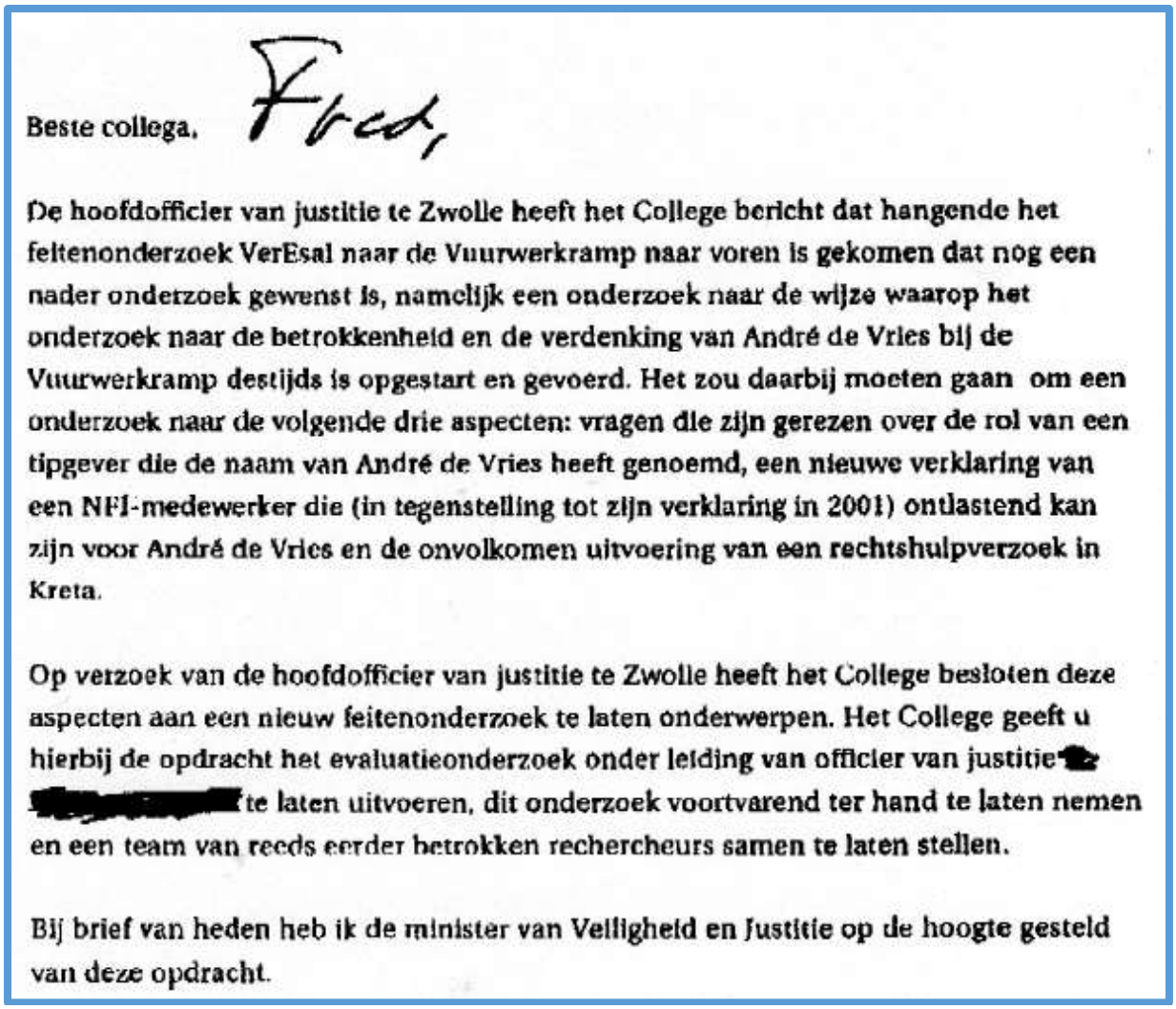

Beste collega, Fred,

De hoofdofficier van justitie te Zwolle heeft het College bericht dat hangende het feitenonderzoek VerEsal naar de Vuurwerkramp naar voren is gekomen dat nog een nader onderzoek gewenst is, namelijk een onderzoek naar de wijze waarop het onderzoek naar de betrokkenheid en de verdenking van André de Vries bij de Vuurwerkramp destijds is opgestart en gevoerd. Het zou daarbij moeten gaan om een onderzoek naar de volgende drie aspecten: vragen die zijn gerezen over de rol van een tipgever die de naam van André de Vries heeft genoemd, een nieuwe verklaring van een NFI-medewerker die (in tegenstelling tot zijn verklaring in 2001) ontlastend kan zijn voor André de Vries en de onvolkomen uitvoering van een rechtshulpverzoek in Kreta.

Op verzoek van de hoofdofficier van justitie te Zwolle heeft het College besloten deze aspecten aan een nieuw feitenonderzoek te laten onderwerpen. Het College geeft u hierbij de opdracht het evaluatieonderzoek onder leiding van officier van justitie [redacted] te laten uitvoeren, dit onderzoek voortvarend ter hand te laten nemen en een team van reeds eerder betrokken rechercheurs samen te laten stellen.

Bij brief van heden heb ik de minister van Veiligheid en Justitie op de hoogte gesteld van deze opdracht.

Figuur 274: College Pg's opdrachtbrief Daslook(2012): vraag om dezelfde rijksrecherchebemanning als in 2004

Met vriendelijke groet,

Het College van procureurs-generaal,

H.J. Bolhaar

Figuur 275: College Pg's opdrachtbrief Daslook: ondertekening door BOLHAAR

Een concrete uitwerking van dit punt is nodig bij een vervolgonderzoek.

3 Het belang van de commissie OOSTING

3.1 Instellingsbesluit 26 mei 2000 en bemanning COV

Op 16 mei 2000 bracht de gemeente Enschede de mededeling naar buiten dat er onder voorzitterschap van oud-nationaal ombudsman Martin OOSTING een Commissie Onderzoek Vuurwerkramp zou worden ingericht.[434] Uit het formele instellingsbesluit[435] van 26 mei 2000 zijn de volgende (gedeeltelijke) citaten genomen:

Er is een onafhankelijke Commissie onderzoek Vuurwerkramp. Deze commissie heeft allereerst tot taak de oorzaak, de toedracht en de bestrijding van de vuurwerkontploffing en de directe gevolgen die deze ramp heeft gehad te onderzoeken. Bij het onderzoek worden in ieder geval de volgende aspecten betrokken:

- De milieuveiligheid, de veiligheid voor de omgeving en de ruimtelijke ordening.
- De openbare veiligheid en de rampenbestrijding.
- Het onderzoek strekt zich ook uit tot de geldende regelgeving en de toepassing daarvan.
- De commissie onderzoekt de gebeurtenissen, voor, tijdens en na de ramp in onderlinge samenhang en betrekt daarbij tevens het optreden van de betrokken overheden. [436]

De commissie is als volgt samengesteld: mr. dr. M. OOSTING, voorzitter, tevens lid; mevrouw drs. M.B.C. Beckers-de Bruijn, lid; ir. M.E.E. Enthoven, lid; prof. mr. J. de Ruiter, lid; prof. dr. T.J.F. Savelkoul, lid; mevrouw drs. Y.I Tümer, lid. Als secretaris is aan de commissie toegevoegd drs. N.F. Roest. (Per 14 november is de heer Roest als secretaris van de COV vervangen door mr. H.J.I.M. de Rooij, per besluit minister BZK, nr. EA2000/U98553).

Het beheer van de bescheiden van de COV geschiedt onder de bepalingen van het beheersreglement van het ministerie van Binnenlandse Zaken. De bescheiden worden na beëindiging van de werkzaamheden van de commissie overgedragen aan het centraal archief van dit ministerie.

Getekend: de burgemeester van Enschede: J.H.H. MANS, de commissaris van de Koningin in de provincie Overijssel: J.A.M. Hendrikx en de Minister van Binnenlandse Zaken: K.G. DE VRIES.

3.2 Onderzoek ná de COV is onmogelijk

De instelling van deze Commissie Onderzoek Vuurwerkramp heeft daarmee echter ook ingrijpende gevolgen gehad voor de overgebleven mogelijkheden van waarheidsvinding, voor het geval de commissie haar werk niet tot tevredenheid heeft kunnen volbrengen. Door de instelling van de commissie OOSTING zijn namelijk meteen alle overige mogelijkheden tot onderzoek zo goed als geëlimineerd. Concreet te noemen zijn:

1. Met het eindrapport van de commissie OOSTING werd de mogelijkheid afgesneden om naderhand een parlementaire enquête te kunnen instellen. De overheid had géén

behoefte[437] aan nóg een parlementaire enquête n.a.v. een ramp. Bij de vorige parlementaire enquête (oktober 1998 t/m april 1999) die n.a.v. de Bijlmerramp (van 4 oktober 1992) werd gehouden, kwam een vernietigend beeld naar boven van de werking van de overheid bij een ramp. Op allerlei fronten bleken overheidsinstellingen en –diensten niet te doen wat er van hen verwacht had mogen worden. Ook bleek de Tweede kamer bij herhaling onduidelijk, onvolledig, ontijdig of onjuist te zijn geïnformeerd over het overheidshandelen.[438]

2. Met het eindrapport van de commissie OOSTING werd de mogelijkheid afgesneden om alsnog een nader onderzoek in te laten stellen door de dan nog op te richten Onderzoekraad voor de Veiligheid onder voorzitterschap van Prof. Mr. Pieter van Vollenhoven.[439] Deze 'Onderzoekraad' is notabene ingesteld mede naar aanleiding van de Vuurwerkramp, en de *"Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (COV) is in feite de voorloper geweest van de toen nog op te richten onafhankelijke onderzoekraad voor rampen en zware ongevallen."*[440]

Meteen na de ramp op 13 mei 2000 heeft de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp negen maanden onderzoek gedaan met in totaal 69 onderzoekmedewerkers. De kosten van het onderzoek bedroegen ongeveer 10 miljoen gulden.[441] Het eindrapport kwam uit op 28 februari 2001.

Alleen wanneer het eindrapport van de COV aantoonbaar onjuist blijkt te zijn, dan wel dusdanig incompleet blijkt te zijn dat daardoor niet de juiste conclusies zijn getrokken, zullen de leden van de Tweede kamer alsnog de noodzaak kunnen inzien om een parlementaire enquête te houden. Dit is de eerste reden dat ook aandacht wordt geschonken aan de rapportage van de commissie OOSTING naast de strafrechtelijke procedures van de vuurwerkramp. De tweede reden om aandacht te schenken aan de rapportage van OOSTING is het feit dat de diverse onderzoeken niet los van elkaar kunnen worden gezien. Er blijkt onderlinge afstemming te zijn gepleegd tussen de verschillende onderzoekstrajecten, waarbij het resultaat van de commissie OOSTING beeldbepalend zou zijn voor de uitkomsten van het geheel aan onderzoeken.

Concreet betekent dit dat als de COV eenmaal besloten heeft om de verantwoordelijkheid voor het kunnen optreden van de ramp neer te leggen bij de onderneming S.E. Fireworks en daarbij de fouten van de overheid als niet-bepalend kenmerkt, dit tevens de uitkomst zal blijken te zijn van het strafrechtelijk onderzoek. Zo geschiede.

3.3 Slotbeschouwing (conclusies) COV

3.3.1 Officieel: Geen toerekening verantwoordelijkheid

De COV duidt alleen in algemene zin de verantwoordelijkheden voor het ontstaan van de ramp, maar zal niet komen tot een specifieke toerekening van de verantwoordelijkheid. Het is aan de rechter om wél te komen tot een specifieke toerekening van verantwoordelijkheid, oftewel het beantwoorden van de zogeheten schuldvraag. Dat geldt zowel voor de strafrechter, in een eventueel veroordelend vonnis in een eventuele strafzaak tegen een eventuele verdachte in verband met de ramp, als voor de burgerlijke rechter, in een eventueel toewijzend vonnis in een eventuele schadevergoedingsprocedure. Immers, in

dergelijke procedures is het onontkoombaar dat de rechter een antwoord geeft op de vraag of de ramp (en de daardoor veroorzaakte schade) voldoende direct kan worden herleid tot een bepaald handelen of nalaten van de verdachte respectievelijk de gedaagde.[442]

3.3.1.1 *COV-oordeel: Verantwoordelijkheid S.E. Fireworks*

De COV heeft de volgende tekortkomingen geconstateerd bij S.E. Fireworks. Het zijn volgens de COV juist deze tekortkomingen die van cruciale betekenis waren voor het ontstaan van de brand en het verloop van de daarop volgende explosies:

1. ***'Te-veel-en-te-zwaar'***. Van bijzonder gewicht is dat er in het bedrijf niet alleen meer vuurwerk was opgeslagen dan was vergund, maar dat dit vuurwerk bovendien voor het overgrote deel van een zwaardere klasse was dan was toegestaan in de twee geldende milieuvergunningen. Daardoor was een zeer groot veiligheidsrisico ontstaan.
2. **Ompakruimte.** Er lag vuurwerk in de ompakruimte C2 waar de eerste brand ontstond, terwijl zich in die ruimte geen vuurwerk mocht bevinden wanneer er niet werd gewerkt, zoals op zaterdag 13 mei 2000.
3. **Doorslag.** De doorvoer van de waterleiding tussen de ompakruimte en de naastgelegen bunker C4 was zodanig uitgevoerd dat doorslag van vuur mogelijk was.
4. **Driehoek.** Er waren in 1999 twee containers bijgeplaatst zonder vergunning; één van deze twee containers (E15) vormde een zijde van de driehoek waarin uitgeworpen vuurwerk uit de ompakruimte en/of de naastgelegen bunker brand veroorzaakte; door de wijze van plaatsing van deze container was die driehoek vrijwel afgesloten en moeilijk toegankelijk.
5. **Aanhanger.** Het terreingedeelte in deze driehoek was niet zodanig schoongehouden dat er geen verdere brand kon ontstaan; zo stond er onder meer een aanhanger. Daardoor kon zich een brand ontwikkelen tegen de wand van container E2, die doorsloeg naar het daarin opgeslagen vuurwerk.

Indien op de laatste vier punten was gehandeld conform de vergunning, zou zich geen brand, althans geen escalatie daarvan hebben kunnen voordoen. De onder het eerste punt genoemde zwaarte van het opgeslagen vuurwerk zou dan vermoedelijk geen effect hebben gehad.

3.3.1.2 *COV-oordeel: Verantwoordelijkheid overheid*

Ook bij de overheid heeft de Commissie een reeks van tekortkomingen geconstateerd. Specifiek met betrekking tot S.E. Fireworks gaat het dan om de vergunningverlening aan en het toezicht op dit bedrijf. Daarvoor geldt het volgende:

- **Milieuvergunningen**. Bij het verlenen van de milieuvergunningen van 1997 en 1999 is de gemeente Enschede op een aantal punten tekortgeschoten. Datzelfde geldt voor het bureau Adviseur milieuvergunningen van de Directie Materieel Koninklijke Landmacht (DMKL) van het Ministerie van Defensie[a], de ene wettelijke adviseur van de gemeente bij deze vergunningverlening. De andere wettelijk adviseur, de

[a] Indertijd ook bekend als Bureau MILAN en als dusdanig ook aangeduid in de voorliggende review-rapportage

Inspectie Milieuhygiëne, had zich al jaren tevoren onttrokken aan het gebruik van haar bevoegdheid als wettelijk adviseur bij de voorbereiding van milieuvergunningen.

- **Toezichthouden**. Gemeente en DMKL hebben ook hun rol van toezichthouder niet naar behoren vervuld. Niet alleen was hun controle op het bedrijf onvoldoende, de gemeente heeft bovendien afgezien van enig handhavend optreden tegen geconstateerde overtredingen van de vigerende milieuvergunning. Opmerkelijk is dat een fax uit 1991 met een aantal concrete waarschuwingen over veiligheidstekorten bij S.E. Fireworks, die was doorgestuurd door de politie, bij de gemeente geen aandacht heeft gekregen.
- **Handhaving**. De gemeente heeft het laten gebeuren dat het bedrijf MAVO-boxen en containers plaatste zonder bouwvergunning. Dit had tot gevolg dat niets is terecht gekomen van de naleving van het ruimtelijk beleid voor het gebied van S.E. Fireworks. Het bestemmingsplan Tollensstraat 20 van 1986, en daarna ook het bestemmingsplan Enschede Noord van 1995, stond geen uitbreiding van het bedrijf (categorie 4) toe. Een cruciaal gebleken tekortkoming in dit verband is het ontbreken van afstemming vanuit de afdeling Milieu van de gemeente met de Bouwdienst. De MAVO-boxen en de containers zouden overigens ook een bouwtechnische toets niet hebben doorstaan.
- **Overige vergunningen**. De Rijksverkeersinspectie heeft het laten gebeuren dat S.E. Fireworks enkele jaren heeft gefunctioneerd zonder geldige afleveringsvergunning en bezigingsvergunning, namelijk van vanaf 1 augustus 1996 tot 3 juni 1999.

De tekortkomingen van de overheid reiken echter verder dan de vergunningverlening aan en het toezicht op S.E. Fireworks. Zo is alle betrokken ministeries te verwijten dat de overheid op geen enkele wijze lessen heeft getrokken uit de explosie in de vuurwerkfabriek in Culemborg, in 1991. Het betreft hier de ministeries van SZW, BZK, VROM en V&W, en de CPR, als hun gezamenlijke adviescommissie, alsmede de ministeries van Defensie en van Justitie. Onderzoeken naar aanleiding van die explosie wezen onder meer op problemen met de classificatie van vuurwerk, en gaven aanleiding om de gebruikelijke veiligheidsafstanden te heroverwegen. Ervaringen binnen het Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen en later de Rijksverkeersinspectie bevestigden deze problemen, maar leidden evenmin tot actie ten aanzien van de classificatie.
Dat is van bijzonder belang, nu uit het onderzoek van de Commissie is gebleken dat de onbetrouwbaarheid van het classificeren van vuurwerk moet worden aangemerkt als een essentiële verklaring voor de ernst van de Vuurwerkramp.

Ten aanzien van de wetgeving heeft het Ministerie van VROM, onder meer door afstemmingsproblemen met het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, het laten gebeuren dat het proces tot herziening van de regelgeving voor professioneel vuurwerk zich jaren heeft voortgesleept, zonder dat op 13 mei 2000 al een afronding was bereikt. Verder werd langdurig overleg gevoerd met de vuurwerkbranche om te komen tot een erkenningsregeling, waarna werd besloten om die weg niet verder te vervolgen.

3.3.2 Toch toerekening verantwoordelijkheid: gevolgen

Zoals hiervoor aangegeven onder *“Geen toerekening verantwoordelijkheid”*, verklaart de COV in haar slotbeschouwing, dat zij niet komt tot een specifieke toerekening van de

verantwoordelijkheid voor de ramp, omdat dit het exclusieve terrein is van de rechter. Even verderop in diezelfde slotbeschouwing gaat de COV er alsnog toe over, onder het kopje: *"Waar en bij wie ligt welke verantwoordelijkheid?"*, om die verantwoordelijkheid te specificeren. Hiermee neemt de COV wel degelijk een voorschot op de loop van de gerechtelijke procedures, zoals later daadwerkelijk zal blijken. Hierbij kan verwezen worden naar:

- De aan de hand van Tolteammutaties en verslagen van vergaderingen aantoonbaar en meermaals gepleegde afstemming tussen OM, NFI, TNO en COV voor wat betreft de aan te nemen en verwerpen scenario's. Dit om de kansen op veroordeling te maximaliseren.
- De uitlatingen van topbestuurders over de betekenis van de bevindingen van de commissie OOSTING in relatie tot de andere onderzoeken, zoals opgetekend in het boekje 'Bestuurlijke Vertellingen'. <H.2.1.9> en <H.4.4.1>.

3.3.2.1 *Praktijk: Verantwoordelijkheid S.E. Fireworks*

De COV oordeelt vervolgens dat S.E. Fireworks op het gebied van veiligheid zijn verantwoordelijkheid heeft verzaakt. De COV oordeelt ook dat er geen verzachtende omstandigheden zijn voor dit verzaken. Ondanks dat de classificatie van vuurwerk ten tijde van de ramp onbetrouwbaar was, en de overheid hiervan onvoldoende op de hoogte was, oordeelt de COV dat de directie van S.E. Fireworks toch beter had moeten weten en daardoor verantwoordelijk is voor het te zware vuurwerk dat was opgeslagen op het terrein van S.E. Fireworks.[443] Ook verwijt de COV aan de S.E. Fireworks directie het ontbreken van automatische sprinklers in de vuurwerkbunkers en de overmatige toepassing van zeecontainers voor vuurwerkopslag in een woonwijk.

Ook oordeelt de COV dat het herhaaldelijk tekortschieten van de overheid in zowel de advisering en vergunningverlening, als het tekortschietende toezicht en de ontbrekende handhaving aangaande de vuurwerkopslag, de S.E. Fireworks directie niet ontslaat van haar eigen verantwoordelijkheden als aanvrager van vergunningen die niet aan de geldende regelgeving voldoen.[444]

3.3.2.2 *Praktijk: Verantwoordelijkheid overheid*

Ten aanzien van de opslag van professioneel vuurwerk is de overheid tekort geschoten in de totstandkoming van adequate regelgeving. Ten aanzien van S.E. Fireworks is de overheid tekortgeschoten in de verlening van vergunningen, in het houden van toezicht en in de handhaving van de regels.[445]

Volgens de COV wordt er veel waarde gehecht aan eigen verantwoordelijkheid van de ondernemer en dient de overheid zoveel mogelijk op afstand te blijven. De COV vindt het onterecht dat bij een incident dan ineens verwacht kan worden dat de overheid de fouten van een bedrijf dan maar had moeten voorkomen. Bij een beperkte overheidstaak kan nooit de volle verantwoordelijkheid voor de overtredingen van een bedrijf bij de overheid worden gelegd.[446]

Het opvolgen van de aanbevelingen uit de Culemborgexplosie had volgens de COV de ramp in Enschede kunnen voorkomen. Maar het niet opvolgen van deze aanbevelingen door de overheid wordt door de COV geduid als *'een blinde hoek'* en ook als *'verstoppingen in het leervermogen van de overheid'*.[447]

De COV merkt op dat Nederland niet bepaald voorop liep bij de zorg voor regelgeving, toezicht en classificatie van professioneel vuurwerk. Een aantal andere landen zijn op dit gebied alerter en strenger.[448] Ook signaleert de COV een gebrek aan expertise, coördinatie en informatieoverdracht op dit terrein bij de overheid.[449] Tenslotte vermeldt de COV een gebrek aan bestuurlijke betrokkenheid binnen de overheid bij de vuurwerkproblematiek.[450]

3.3.2.3 *COV-duiding verantwoordelijkheid: conclusie*

De COV oordeelt onverbiddelijk over S.E. Fireworks. Het bedrijf heeft onvergeeflijke fouten gemaakt die de ramp hebben mogelijk gemaakt. De fouten van de overheid kunnen daarvoor volgens de COV niet als excuus dienen. Het falen van de overheid wordt door de COV weliswaar opgesomd, maar verder geduid als cultuurverschijnsel dat niet onverwacht genoemd mag worden in tijden van een terugtredende overheid. Er is weliswaar bijstelling nodig op het gebied van regelgeving, vergunningverlening, controle en handhaving, maar strafrechtelijke consequenties zijn definitief afgewend na OOSTING.

3.4 Audiovisuele presentatie rapport COV

In de officieel voor dat doel gemaakte audiovisuele presentatie[451] van de resultaten van het onderzoek van de COV (duur: 17 min.) komt duidelijk naar voren waar de COV de verantwoordelijkheid voor de ramp legt: dit is ontegenzeggelijk bij het bedrijf S.E. Fireworks. In de presentatie wordt het beeld neergezet van een bedrijf dat moedwillig alle regels voor opslag en veiligheid van vuurwerk schendt. S.E. Fireworks sloeg duidelijk te veel vuurwerk op en 90% van die te grote hoeveelheid was ook nog eens te zwaar. Ook gebruikte het bedrijf voor vuurwerk ongeschikte opslagruimtes, waarvan bovendien een deel illegaal was geplaatst. Het bedrijf had geen veiligheidsvoorzieningen aangebracht en leefde ook andere regels niet na.

De overheid valt daarbij te verwijten dat zij onvoldoende is opgetreden tegen de overtredingen van het bedrijf. Genoemd worden tekortkomingen op het gebied van advisering, vergunningverlening, controle en handhaving. Echter de overheersende indruk van de presentatie die na het bekijken ervan blijft hangen, is dat de primaire verantwoordelijkheid voor de ramp duidelijk ligt bij S.E. Fireworks.

De presentatie geeft de indruk van een formeel en finaal geveld oordeel. Het geheel is gegoten in een journaalachtige reportage met gebruikmaking van een zorgvuldig gekozen commentaarstem. Wat bij nadere bestudering van de audiovisuele reconstructie opvalt, is dat op 'geschikte' momenten gebruik wordt gemaakt van achtergrondmuziek van een symfonieorkest. Op het moment dat de grafische reconstructie van het begin van de ramp een aanvang neemt, met een neutraal klinkende commentaarstem, is op de achtergrond het in gemonteerde geluid van spelende kinderen te horen.

In het licht van de betekenis van de rapportage van de commissie OOSTING voor de strafvervolging van de Vuurwerkramp mogen we stellen dat deze wijze van monteren van de audiovisuele presentatie van het eindrapport van de commissie OOSTING niet toevallig is, maar onderdeel uit maakt van een geregisseerd geheel.

3.5 Tekortkomingen onderzoek/rapportage COV

3.5.1 Feitelijke onjuistheden in het rapport OOSTING

3.5.1.1 *Verzwijgen ontbreken gemeentelijke brandweerzorg*

De commissie OOSTING bespreekt in de rapportage dat er vergunningen nodig waren:

- De *'Gebruiksvergunning'* voor de brandweerzorg; inclusief de preparatie en dus een 'aanvalsplan'.
- De '*Milieuvergunning'*, die eigenlijk voor een vuurwerkfabriek is bedoeld, maar voor een vuurwerkopslagplaats als S.E. Fireworks, die alleen met verpakt vuurwerk en eindproducten werkt, in feite overbodig is.

Dan inventariseert OOSTING feitelijk en chronologisch wanneer welke vergunning werd verstrekt en hij geeft daarbij aan dat dit telkens per bepaalde datum niet was gebeurd. Dan volgens de conclusies en dan wordt merkwaardigerwijze het niet/nooit verstrekken van de gebruiksvergunningen doodgezwegen. Het door OOSTING gerapporteerde gaat dan nog alleen nog maar over de milieuvergunning.
Dus volgt er ook geen conclusie meer over de volstrekte afwezigheid van de wettelijke (gemeentelijke!) brandweerzorg daardoor.
Dit is een zeer grote omissie van de commissie OOSTING daar het ontbreken van de gebruiksvergunning en de daaruit voortvloeiende brandweerzorg van grote betekenis is voor de brandveiligheid van een eenrichting met gevaarlijke stoffen.[452] Zie ook <H.7.1.3>

3.5.1.2 *Foutieve hoeveelheid opgeslagen vuurwerk*

De door de gemeente Enschede vergunde hoeveelheid vuurwerk aan S.E. Fireworks was in totaal maximaal 158 ton, indien het alleen vuurwerk betrof van de gevarenklasse 1.4. De rapportage van de COV presenteert als vaststaand feit een hoeveelheid opgeslagen vuurwerk ten tijde van de ramp van 180 ton. Nadien is deze hoeveelheid door de overheid eerst teruggebracht tot 170 en daarna tot 160 ton. Deze 20 ton maakt een wezenlijk verschil in de beeldvorming over de resultaten van het onderzoek.

Overigens waren de werkelijk opgeslagen hoeveelheden vuurwerk ten tijde van de ramp nog beduidend lager, namelijk 118 ton, waarvan 100 ton bestaat uit omhulsel van het vuurwerk. De berekening hiervan is terug te vinden in het pleidooi van de verdediging, zie <H.5.4.3>. In de rapportage van explosievendeskundige Dr. Kappl uit Oostenrijk komt hij uit op 120 ton <H.7.1.13.6.1>. De verschillen tussen OM en werkelijkheid zijn te verklaren uit de onwetendheid van het OM betreffende de praktijk van de vuurwerkopslag bij een evenementenbedrijf. Zie <H.5.2> onder <pleidooi **punt 3.1.7.2**, op blz. 563> voor een uitleg van de verschillen. Ook heeft het OM onvoldoende gebruik gemaakt van de volledig

bijgehouden voorraadadministratie en de beschikbare expertise van de externe accountant van S.E. Fireworks.

3.5.1.3 *Foutieve classificering opgeslagen vuurwerk*

De rapportage van de COV vermeldt als vaststaand feit dat S.E. Fireworks ten tijde van de ramp de volgende hoeveelheden vuurwerk had opgeslagen, ingedeeld naar gevarenklasse:

16 ton van klasse 1.4
154 ton van klasse 1.3
5 ton van klasse 1.2
1,5 ton van klasse 1.1

Deze hoeveelheden vuurwerk per gevarenklasse kunnen echter zeker niet als vaststaand feit worden gepresenteerd. Deze hoeveelheden en classificering zijn het resultaat van een grove schatting door de diverse onderzoeksinstanties. Die schatting is weer gebaseerd op aannames en interpretaties van onder meer getuigenverklaringen van werknemers van S.E. Fireworks. Deze getuigenverklaringen waren bovendien niet onderling consistent. Ook werden de schattingen van de onderzoeksinstanties een aantal malen bijgesteld. Belangrijk hierbij is dat achteraf uitgevoerde classificatietests op basis van ander vervangend vuurwerk, op basis van andere criteria en met de inzichten achteraf van de ramp in het hoofd, nooit mogen worden teruggerekend als zijnde kennis die op het moment van de ramp had moeten bestaan. Feit is dat de eigenaren van S.E. Fireworks volgens geldige procedures en door de enig geautoriseerde autoriteiten geclassificeerd vuurwerk in opslag had, uitsluitend van de klasse 1.4. Hierover is in <H.2.3> van deze rapportage veel gezegd. De overheid kan niet vóór de ramp net doen of zij gek is en ná de ramp als vermoorde onschuld alsnog aan het classificeren slaan en dit terug-projecteren in de tijd op de voorraad van S.E. Fireworks.

3.5.1.4 *Foutieve weergave brandeffecten van de vuurwerk klassen*

De rapportage van de COV vermeldt als vaststaand feit wat de effecten zijn van opgeslagen brandend vuurwerk per verschillende gevarenklasse. De COV doet het voorkomen alsof precies bekend is welke klassen vuurwerk bij brand welbepaalde verschijnselen zullen vertonen, zoals het alleen branden van klasse 1.4 vuurwerk tot aan het ontploffen in de vorm van één massa-explosie van klasse 1.1 vuurwerk. Volgens de COV zou er zonder 1.1 vuurwerk géén massa-explosie hebben kunnen optreden.
Deze als zekerheden gepresenteerde wetmatigheden bestaan echter niet en de COV moet daarvan op de hoogte zijn geweest. Bovendien blijkt uit meerdere onderzoeken, zowel officieel als particulier, en zowel vóóraf aan de ramp, als ná de ramp uitgevoerd, dat de opslagcondities van véél grotere invloed zijn op het gedrag van vuurwerk dan dat de classificering van het vuurwerk zou kunnen aanduiden. De COV heeft hiermee een zéér misleidende boodschap verspreid. Zie <H.2.2.3.8> De werkelijke Culemborg-lessen. Ook <H.8.10> met TNO-projectvoorstel en bevindingen CHAF-project van de EU.

3.5.1.5 *Onjuist vuurwerk toegerekend aan S.E. Fireworks*

Pagina 453 van het COV-hoofdrapport (deel A): vuurwerk dat getest is in het Duitse Horstwald is afkomstig van de afnemers van S.E. Fireworks en moet dus aanwezig zijn

geweest bij S.E. Fireworks ten tijde van de ramp. In werkelijkheid blijkt dat het vuurwerk dat uiteindelijk na Horstwald als klasse 1.1G is bestempeld, afkomstig is geweest van een Chinese producent waar S.E. Fireworks in het geheel geen zaken mee deed. De verdediging legt dit in haar pleitnota van 11.3.2002 omstandig uit. Zie <H.5.4.8> en <H.5.4.11>.

3.5.1.6 *Foutieve aanname branddoorslag container E2*

In de slotbeschouwing van de COV staat vermeld dat het bedrijf S.E. Fireworks het bedrijfsterrein niet goed schoon hield. Volgens de COV stond er daardoor een aanhanger die in brand is geraakt en daardoor een zich ontwikkelende brand heeft gevoed tegen de buitenwand van container E2, die doorsloeg naar het daarin opgeslagen vuurwerk.[453]

In de deskreview is aangegeven dat deze 'conclusie' van de COV (immers opgenomen in de slotbeschouwing van het COV-eindrapport), in werkelijkheid niet meer is dan een foutieve aanname. Deze aanname is gebaseerd op een met een tunnelvisie rechercherend Tolteam, dat bovendien haar onderzoek dienaangaande nog lang niet had beëindigd.

In werkelijkheid stond er op de door de COV bedoelde plaats geen brandende aanhanger en kon dit nooit worden aangetoond. Brandweerlieden die in de onmiddellijke nabijheid hebben gestaan hebben deze brand niet waargenomen. Ook blijkt achteraf dat S.E. Fireworks, in tegenstelling tot het door de COV opgeroepen beeld, juist zeer kien is geweest op orde en netheid op het bedrijfsterrein. Dit blijkt uit het beschikbare beeldmateriaal van S.E. Fireworks magazijnen, kantoor en terrein, alsmede uit afgelegde verklaringen.

Echter deze 'conclusie', die in werkelijkheid een losse en onbewezen aanname blijkt te zijn, is door de strafrechter overgenomen van het Tolteam en de COV, waardoor er voor de S.E. Fireworks directie verregaande strafrechtelijke gevolgen aan verbonden zijn.

Van belang hierbij is ook dat er achteraf (2005) in Oostenrijk proeven zijn uitgevoerd waarbij is aangetoond dat een dergelijke doorslag van een brand door de containerwand zeer onwaarschijnlijk is. Zie <H.7.1.13.6.4>

3.5.1.7 *Oorzaak laatste explosie onjuist*

3.5.1.7.1 De Titanium shells 6 inch

De COV heeft onterecht vastgesteld dat de laatste (meest heftige) explosie in bunker C11 moet worden verklaard door de aanwezigheid van 6 inch Titanium shells. Dit blijkt op een verkeerde interpretatie van de afgelegde verklaringen van S.E. Fireworks medewerkers te berusten. De aanwezigheid van deze shells is door de COV uitsluitend gebaseerd op één verklaring van één van beide directeuren van S.E. Fireworks.[454] Deze directeur is daar in mei 2001 (ruim na de afsluiting van het COV-onderzoek) nader over bevraagd door het Tolteam. Betrokkene trok zijn verklaring betreffende de inhoud van C11 in.[455] Uit de afgelegde verklaringen blijkt dat de aanwezigheid van 6 inch Titanium shells in bunker C11 gewoon onbewezen is. Het openbaar Ministerie had echter besloten dat de Titanium shells het ei van Columbus waren die de krater hadden veroorzaakt die geen krater is en die de explosie heeft veroorzaakt die wellicht op een andere plaats boven de bunkers heeft plaatsgevonden. Zie <H.2.3.3.4> over de zogeheten 'krater' en <H.8.18> onder beschrijving *'Titanium shells'*.

3.5.1.7.2 De stofexplosie

De commissie Oosting én TNO[a] hebben te lichtvaardig en zonder serieus onderzoek de mogelijkheid afgewezen dat de laatste meest heftige explosie, dan wel beide laatste explosies bij S.E. Fireworks het resultaat zouden kunnen zijn van een stofexplosie. Mocht er inderdaad sprake zijn van (een) stofexplosie(s), dan heeft dit verregaande consequenties. Alle berekeningen die vanuit het schadebeeld, of de omvang van de krater, herleiden hoeveel en hoe zwaar vuurwerk er lag, verliezen in dat geval hun betekenis. Enkele voorbeelden van deskundigen die op de mogelijkheid van (een) stofexplosie(s) wijzen:

3.5.1.7.2.1 Arsenal Research & Dr. A. Kappl

Dr. Kappl komt tot de conclusie dat de voorlaatste explosie reeds een stofexplosie kan zijn geweest, waarbij de koolstof ontstaan kan zijn als gevolg van pyrolyse. Ook de modelmatige simulatie van Arsenal Research bevestigt de mogelijkheid van een omhooggaande wolk van onverbrande producten in stofvorm, afkomstig uit container E2. Tenslotte laat Kappl aan de hand van de beschikbare videobeelden zien dat de witte rook komende uit container E2, na het openen van de deur overgaand in zwarte rook, consistent is met de mogelijkheid van de opdwarreling van onverbrande koolstofproducten in stofvorm.

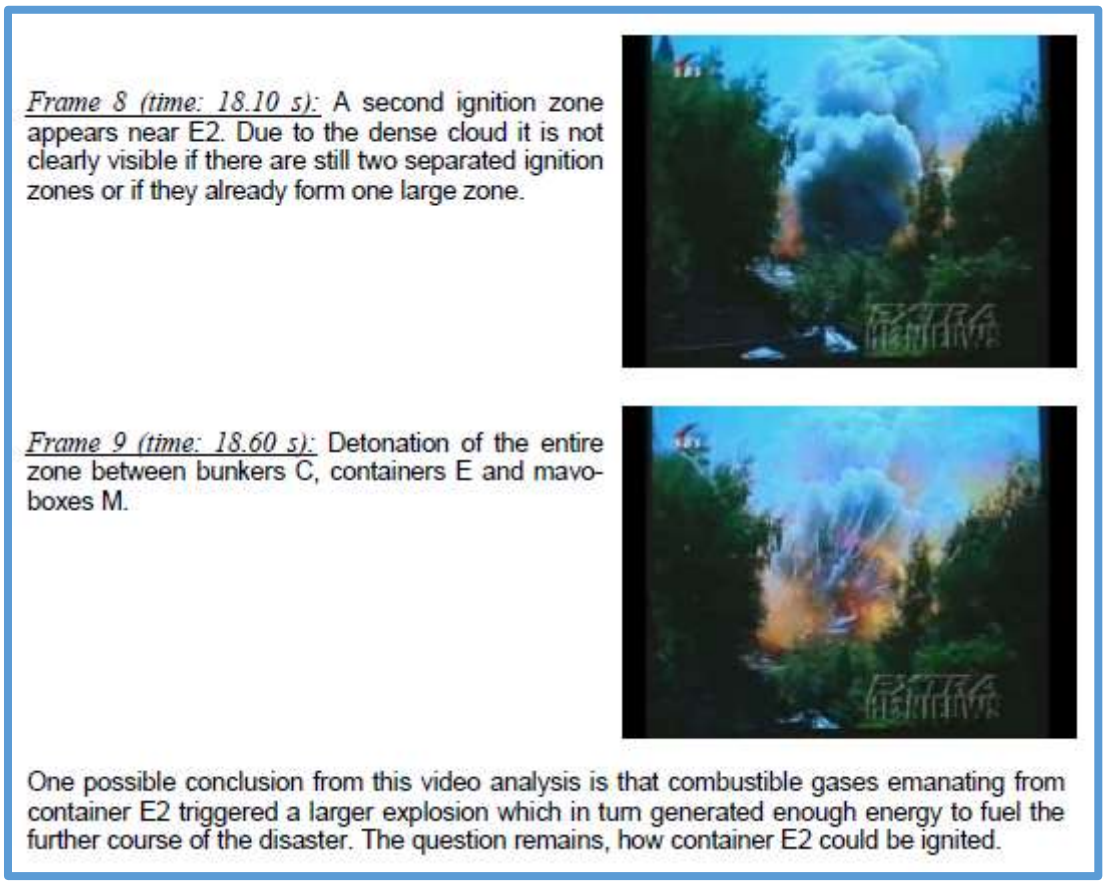

Figuur 276: Fragment van de beeldanalyse in het Arsenal Research/Dr. Kappl rapport van 6 mei 2005

[a] Volgens een ANP-bericht van 10 mei 2005 om 09u43m: *'TNO houdt vast aan eigen conclusies vuurwerkramp'*. Tevens volgens de beantwoording van Kamervragen van het Kamerlid Van Heteren (PvdA) door minister Remkes (BZK) op 6 juni 2005, n.a.v. het rapport van Arsenal Research en Dr. Kappl van 6 mei 2005.

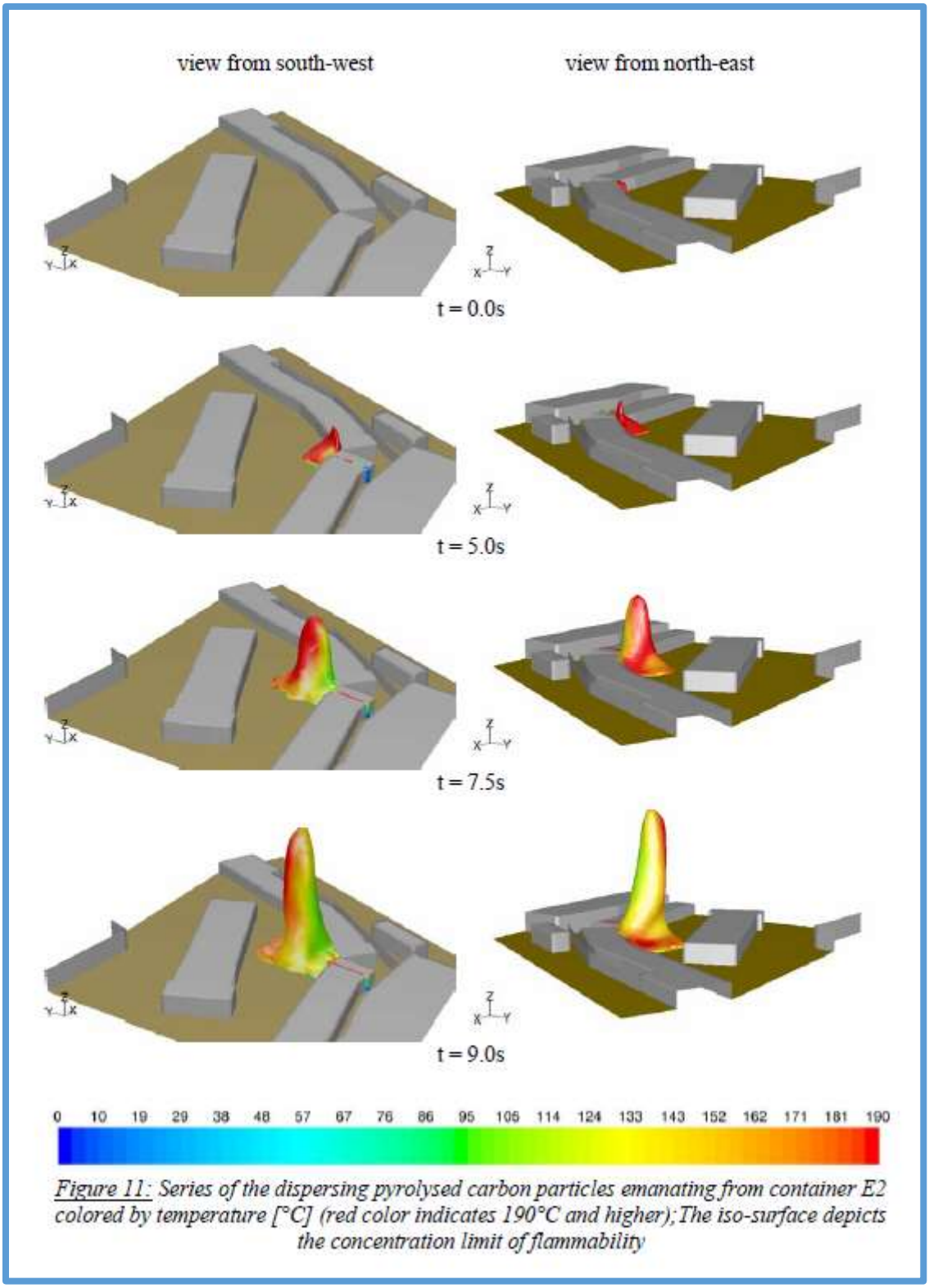

Figuur 277: Rapport Arsenal Research 6 mei 2005 met afbeelding van computersimulatie van de opdwarreling van door pyrolyse ontstane koolstofdeeltjes vanuit container E2, met temperatuurverdeling

Dr. Kappl is naar aanleiding van dit rapport op volstrekt onwetenschappelijke wijze belachelijk gemaakt door sommigen in de Nederlandse pers. Een voorbeeld is het artikel *'Voor Hilversum is iedereen met een sappig verhaal een expert.'* van Arjen Dijkgraaf, gepubliceerd op 28 mei 2005 in het vakblad C_2W.

3.5.1.7.2.2 Brand- en rampendeskundige Drs. F.W.J. Vos

In 2014 stelt Drs. Vos een 84 blz. tellend rapport op dat een verdere uitwerking is van een eerder rapport van zijn hand uit 2004. Hierin analyseert hij de waarde van het NFI-hoofdrapport (d.d. 01.02.2001) over de escalatiemechanismes van de Vuurwerkramp.
Op blz. 5 en 6 citeert Vos uit een verklaring van een brandweerofficier (OvD E. Boetes) waarin deze brandweerofficier het heeft over een opbruising van vuurwerk die overging in een harde ontploffing. Vos legt uit dat het door de brandweerofficier genoemde 'opbruisen' in feite het ontstaan is van volumineuze secundaire reactiewolken, met *'air borne'* geraakte primaire reactieproducten die opmengen met lucht/zuurstof, afkomstig vanuit de oorspronkelijke vaste stoffen. Een stofexplosie dus. Zie volgende paragraaf <H.3.5.1.7.2.3> voor meer details betreffende de verklaring van deze Officier van Dienst van de brandweer.

Opvallend illustratief voor het opbouwend ontstaan - dus juist niet voor het compact vrijwel tegelijkertijd van verpakte 'vaste stof' artikelen ontsteken; zoals bij de transport classificatietesten - van de 2e trap explosies, is de verklaring van de leidinggevende brandweerofficier destijds ter plaatse[6]:
"
vuurwerk als een waaier omhoog schoot. Ik zette nog twee à drie stappen en toen hoorde en zag ik dat vuurwerk als het ware opbruisde vanaf het terrein van de vuurwerkopslagplaats. Ik zag meerdere collega's de poort uitrennen en bescherming zoeken o.a. achter de ladderwagen en de spuitauto. Ikzelf zocht dekking achter de ladderwagen. Die opbruising ging over in een harde ontploffing. Ik kon niets meer zien

Figuur 278: Fragment uit rapport van Drs. F.W.J. Vos: "Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen", Enschede 2002 en Schottheide 2014, blz. 5 van 83 blz.

Het '*opbruisen*' is het ontstaan van de volumineuze secundaire reactiewolken, binnen en buiten de opslag, door opmenging van de '*air borne*' geraakte primaire reactieproducten met lucht/zuurstof; vanuit de oorspronkelijk 'vaste' stoffen. Dergelijk omvangrijk ruimtelijk '*opbruisen*' behoort zeker niet tot de criteria van '*massa-explosie*' bij classificatietesten. Hiervan was dan ook geen sprake bij SEF.

Ook volgens de literatuur kan de hoeveelheid snel vrijkomende energie (deflagratie/detonatie transitie!), na de primaire explosie van vuurwerk, 3- tot 4-voudig worden overtroffen door de secundaire explosie daaruit volgend.
In 2009 werd (hierboven) nog eens vastgesteld dat er '*zeer weinig referenties*' (over naverbranding) in de open literatuur zijn te vinden.
Dat roept dan vragen op t.a.v. een forensisch verantwoorde (deskundige) voorlichting binnen de rechtshandhaving ter '*redelijke*' verklaring van de verschijnselen die leidden tot de ramp bij S.E. Fireworks en de kennis die, verondersteld, verwijtbaar aanwezig kon zijn geweest bij de veroordeelden.

Figuur 279: Fragment uit rapport van Drs. F.W.J. Vos: "Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen", Enschede 2002 en Schottheide 2014, blz. 6 van 83 blz.

Vos verwijst daarbij naar literatuur die stelt dat de hoeveelheid snel vrijkomende energie (DDT) na de primaire explosie van vuurwerk, drie- tot viervoudig kan worden overtroffen door de daaruit volgende secundaire explosie.

3.5.1.7.2.3 Verklaring brandweerofficier van dienst (OvD)

Door ramp/branddeskundige drs. Vos geduide verklaring van niet door hem genoemde brandweerofficier wordt hier in detail weergegeven vanwege het belang van de verklaring:

178

PROCES-VERBAAL VAN VERHOOR

POLITIE TWENTE, REGIO/ENSCHEDE
Mutatienr: PL0500/00-233590 Dossier-paragraaf:_____

Op dinsdag 16-MEI-00, omstreeks 13:58 uur,
hoorden wij,
SLOT, EGBERT,
brigadier van politie Twente, distrikt Midden, afd Hengelo Noord,
BRUINS, WILLY JOHANNES LEENDERT,
brigadier van politie Twente,
distrikt Noord-Oost, afd Justitiele Zaken,
districtsbureau te Enschede
als GETUIGE een man die opgaf te zijn:

BOETES, EARRYT
geboren op 21-APR-1966 te LEEUWARDEN
adres TIJHOFBURG 14
te 7511 LM ENSCHEDE

Hierna verliet ik het terrein weer en liep de Tollensstraat op. Mijn bedoeling was om achter de aan de Tollensstraat gesitueerde woningen te kijken of daar mogelijk nog een brand woedde. Toen ik net buiten de poort stond hoorde en zag ik dat een stuk vuurwerk als een waaier omhoog schoot. Ik kon niet bepalen waar dat stuk wegkwam, wel van het bedoelde terrein. Ik had direct hierna oogcontact met Johan Bos en zette nog twee a drie stappen en toen hoorde en zag ik dat vuurwerk als het ware opbruisde vanaf het terrein van de vuurwerkopslagplaats. Ik zag meerdere collegaas de poort uitrennen en bescherming zoeken o.a. achter de ladderwagen en de spuitauto. Ik zelf zocht dekking achter de ladderwagen. Die opbruising ging over in een harde ontploffing. Ik kon niets meer zien door de lichtbruine/beige rook en het rondspattende gruis. Door die knal raakte ik beduusd en volgens mij riep ik in de portofoon dat iedereen zich moest terugtrekken. Dit herhaalde ik (1) een keer. Ik stond weer recht overeind en op dat moment beleefde ik een verschrikkelijke knal. Ik voelde dat alles om mij heen bewoog en in stukken ging. Ik had het idee dat ik enkele seconden heen en weer werd geslingerd. Ik viel op de grond en verloor ook nog mijn portofoon en mijn helm. Ik bleef op de grond liggen met mijn armen om mijn hoofd. Daarna krabbelde ik weer overeind en stikte bijna van de rook die overal hing. Ik kon duidelijk ruiken dat het naar kruit rook, net als de viering met vuurwerk op de oudejaarsdag, maar dan vele malen erger. Ik was op dat moment gedesorienteerd en dwaalde wat rond. Ik had het gevoel dat ik het niet zou halen en dat ik zou stikken door de rook. Op de een of andere manier bereikte ik de Roomweg en zag dat het grote gebouw van de Grolsch ontzet was en dat het dak gedeeltelijk in de brand stond. Ik realiseerde mij dat er een grote ramp had plaatsgevonden.

Figuur 280: Fragmenten uit getuigenverklaring van brandweerofficier (OvD en specialist gevaarlijke stoffen) E. BOETES, afgelegd op 16 mei 2000, om 13u58m, dus binnen 3 dagen na de ramp. Hij verklaart over opbruisende wolken, uitlopend in een explosie. Dit kan de beschrijving van een stofexplosie zijn. Mogelijk gaat het hier niet om de laatste, maar de voorlaatste explosie, hetgeen betekent dat er twee stofexplosies zijn geweest. Ook van belang is het feit dat de brandweerofficier aangeeft bijna niet meer te kunnen ademen van de rook.

3.5.1.7.2.4 Explosie-/waterstofveiligheidsdeskundige Dr. A. Dahoe

Op 19 en 20 mei 2000 verschijnen er artikelen in Het Parool, De Telegraaf en het NRC n.a.v. de promotie aan de TU Delft van chemisch ingenieur ir. A. Dahoe op het onderwerp: *"Het gedrag van turbulente stofexplosies"*. In die artikelen brengt dr. ir. Dahoe het optreden van een stofexplosie bij de Vuurwerkramp als kansrijke hypothese naar voren. Hij wordt daarin gesteund door zijn promotor hoogleraar Scarlett.

chemisch technoloog Arief Dahoe zijn licht schijnen over de ramp in Enschede. "Een klassiek voorbeeld van een stofexplosie", zegt hij. "Dat zie je aan de beelden. Eerst schieten er wat rotjes weg, daarna krijg je een ontploffing. Dan gebeurt er een tijdje niks en vervolgens verschijnt een rode gloed die versneld uitdijt en die eindigt in de catastrofale klap. Dus wat gebeurt er? Eén bunker ontploft. Die laat een brand achter. Door de schok breken de andere bunkers open. Alles wat daar aan los kruit of bestanddelen van kruit ligt stuift op en er vormt zich een gigantische stofwolk. Die wolk daalt en zakt in en op een gegeven moment komt de concentratie boven een kritieke waarde. Als hij dan in contact komt met het vuur vat hij vlam en ontstaat de gloed. Het front van die gloed beweegt naar buiten, eerst met een paar meter per seconde maar opeens schiet de snelheid omhoog tot boven de geluidssnelheid. Het effect is detonatie: een verwoestende schokgolf."

Figuur 281: Het NRC 20.5.2000, ir. Dahoe en de Vuurwerkramp als klassiek voorbeeld van een stofexplosie

3.5.1.7.2.4.1 Thermische explosie

De eerste grote explosie was een thermische explosie (ook wel "massa explosie" genoemd door leken). Volgens Dahoe was de eerste grote explosie een thermische explosie in opgesloten toestand, zoals binnen in een vergrendelde stalen zeecontainer of gewapend betonnen opslagbunker. Precies zoals bevestigd door de grote schaal vuurwerkexperimenten, die in het kader van het EU CHAF project in Polen (oktober 2005) zijn uitgevoerd. Deze experimenten waren eigenlijk onnodig omdat het al meer dan honderd jaar bekend is dat kruit in opgesloten toestand een thermische explosie ondergaat. De brandsnelheid van kruit neemt exponentieel met de druk volgens de wet van Saint Robert. Deze wet staat ook bekend als de wet van Vieille en Berthelot[a]. In opgesloten toestand kunnen de gasvormige verbrandingsproducten niet ontsnappen waardoor de druk progressief toeneemt. Bovendien wordt de drukopbouw in opgesloten toestand versterkt door de warmte die ontstaat tijdens de verbranding van het kruit. Gasvormige verbrandingsproducten willen expanderen door de vrijgekomen warmte maar kunnen dat niet vanwege opsluiting in de bunker/container. Als er vervolgens ook nog turbulentie ontstaat tijdens de verbranding dan neemt de brandsnelheid nog verder toe[b]. De combinatie van deze invloeden op de brandsnelheid zorgt ervoor dat een vuurwerk in opgesloten toestand instantaan ontploft als een thermische explosie."

[a] Literatuurverwijzing: Michael S. Russell: The Chemistry of Fireworks. Second Edition, Royal Society of Chemistry, 2009. Beschikbaar in pdf.

[b] Literatuurverwijzing: A.E. Dahoe, T. Skjold, D.J.E.M. Roekaerts, H.J. Pasman, R.K. Eckhoff, K. Hanjalic, M. Donze: On the application of the Levenberg–Marquardt method in conjunction with an explicit Runge–Kutta and an implicit Rosenbrock method to assess burning velocities from confined deflagrations. Flow, Turbulence and Combustion. September 2013, Volume 91, Issue 2, pp 281-317.

3.5.1.7.2.4.2 Wetenschappelijke literatuur

Ten behoeve van de noodzakelijke wetenschappelijke discussie over de mogelijkheid van het optreden van een stofexplosie, worden in de voetnoten nog een viertal extra literatuurverwijzingen toegevoegd die gezaghebbend zijn op het gebied van stofexplosies[ab] en waarin het effect van turbulentie[cd] op de brandsnelheid wordt besproken.

3.5.1.7.2.4.3 Stofexplosie

De tweede grote explosie (de laatste en fatale klap) was een stofexplosie die deflagratie-detonatie-transitie (DDT) onderging. Die was veel krachtiger dan de eerste explosie.

Dahoe heeft de beelden van de explosie goed bekeken. Wat zijn aandacht trok was de grote wolk die na de eerste twee explosies ontstond. "Er trok een rode gloed doorheen die steeds sterker oplichtte. Daarna volgden de enorme klap en de zware drukgolf." Dat lijkt, zegt Dahoe, op wat je tijdens stofexplosies ziet.
Stofexplosies

Figuur 282: Parool 19.5.2000, ir. Dahoe beschrijft de sequentie van stofwolk, groter wordende gloed en schokgolf; de verschijnselen die passen bij het optreden van een stofexplosie.

Aan de hand van een beeld- voor beeld analyse van de laatste en tevens zwaarste explosie, waarbij niet alleen gebruik is gemaakt van de onderstaande beelden van journalist Danny de Vries, maar ook van beelden die door MSNP op Tv zijn getoond, omdat deze laatste beelden volgens Dahoe vanuit een brandweerwagen waren gemaakt en van betere kwaliteit waren dan de beelden van Danny de Vries, is te zien dat er duidelijk een stofwolk zichtbaar is met een straal van 130 meter, met daarin het vlamfront van een uitdijende bolvlam, hetgeen duidt op een Deflagratie-Detonatie-Transitie = DDT. Dit is het typische mechanisme voor een stofexplosie.

Brief outline of career history
Dr Arief Dahoe is a Lecturer in Explosion Safety and Hydrogen Safety. He is the owner of Delft Explosion Solutions. A company that conducts scientific investigations into problems pertaining to explosion safety and hydrogen safety for a clientele consisting of industrial corporations, research institutions and military establishments. Knowledge gained from these investigations is disseminated via Module *Principles of Hydrogen Safety* (Appendix B). Dr Dahoe obtained an MSc in Chemical Engineering (specialism Particle Technology and Fluid Dynamics), and, a PhD in Flame Propagation and Explosion Modelling from Delft University of Technology. Thereafter he continued to apply and extend his expertise at Delft University of Technology, Cambridge University, Eindhoven University of Technology, Ulster University, and, within the *European Network of Excellence HySafe*. His research interests are in: fire and explosion hazards of hydrogen, gas and dust explosions, simulation of explosion dynamics, application of mitigation technologies, decay of turbulence in transient flows, specific forms of turbulent combustion modelling pertaining to gas and dust explosions, turbulence modification in the gas phase by a dispersed phase consisting of small particles, thermobaric weapons, nuclear weapons, flame retardants, application of pulsed electric fields to microbial food safety, and, least-squares gradient reconstruction in conjunction with stiff time integration. Dr Dahoe is the creator of World's First Higher Educational Programme in Hydrogen Safety (i.e. the PgCert/PgDip/MSc in Hydrogen Safety Engineering[(a)]) and he coordinates the development of the International Curriculum on Hydrogen Safety Engineering[(b)] for the European Commission.
Notes:
[(a)] http://www.hysafe.org/MScHSE, [(b)] http://www.hysafe.org/Curriculum

Figuur 283: Samenvatting uit 16 blz. tellend Cv van explosiewetenschapper Dr. A. Dahoe.

[a] R.K. Eckhoff: Dust Explosions in the Process Industries. Third Edition. Gulf Professional Publishing. 2003.
[b] R.A. Ogle: Dust Explosion Dynamics. Butterworth-Heinemann. 2016.
[c] A.E. Dahoe, K. Hanjalic, B. Scarlett: Determination of the laminar burning velocity and the Markstein length of powder-air flames. Powder Technology. 22 January 2002, Volume 122, Issues 2-3, pp 95-262.
[d] A.E. Dahoe, R.S. Cant, B. Scarlett: On the Decay of Turbulence in the 20-Liter Explosion Sphere. Flow, Turbulence and Combustion. November 2001, Volume 67, Issue 3, pp 159-184.

Figuur 284: Vier stills uit de filmopname van de explosie door journalist Danny de Vries, zoals uitgezonden op RTV-Oost. Deze zijn slechts ter illustratie, aangezien het tijdsverloop tussen de verschillende stills niet hetzelfde is en er ook beelden zijn van betere kwaliteit dan deze beelden.

Wat de werkelijke toedracht ook geweest is: het blijft verbazingwekkend dat een dergelijk bedrijf met evenementenvuurwerk in een woonwijk stond[a]. In het artikel van Het Parool van 19 mei 2000 wordt Dahoe tenslotte nog geciteerd als volgt:

> *"Om een vergelijking te maken met bedrijven die gevoelig zijn voor stofexplosies: een grote silo maïzena mag niet eens in een woonwijk staan. Dit ongeluk had in een ontwikkelingsland nog niet kunnen gebeuren."*

Hoewel een discussie tussen wetenschappers wenselijk is om gerichtere uitspraken te mogen doen over het feit of één of meerdere stofexplosies hebben plaatsgevonden tijdens de voorlaatste fase van de ramp, is de conclusie wél gerechtvaardigd dat zowel TNO als de commissie Oosting te lichtvaardig zijn voorbijgegaan aan de mogelijkheid van zo'n stofexplosie. En aangezien het Openbaar Ministerie een duidelijk motief heeft om de stofexplosie te negeren, kan dit tevens een aanwijzing zijn dat het OM regie heeft uitgeoefend op het technische onderzoek naar de explosies. Zie <H.3.5.1.7.2.5> hierna.

[a] Dit klemt des te meer daar tijdens de review duidelijk is geworden dat het bedrijf S.E. Fireworks zelf weg wilde uit de woonwijk en toestemming had gevraagd aan de gemeente om te mogen verhuizen naar een industriezone buiten de woonbebouwing. De gemeente wees dit af omdat zij economische motieven zwaarder liet wegen dan veiligheid. Zie <H.2.1.2> en <H.2.1.8.1.5>.

3.5.1.7.2.5 Tolteam mutaties in SFOB en Milieu journaals

POLITIE
• Twente
• TOL-TEAM

Journaal op datum
Project milieu

29 mei Isabelle

Met Sijmen en Robert Jan de bespreking bijgewoond tussen de teamleiding, OM, TR en NFI. Hier is getracht afstemming te verkrijgen tussen de technische poot en de Milieu-bestuurlijke poot. Vooral als het gaat om vragen als: hoe zou de brand kunnen zijn ontstaan, reconstructie e.d. is het essentieel dat we het technische bewijs kunnen koppelen aan de vergunning. Ook is het belangrijk dat we een aantal theorien die nu al in de pers staan kunnen ontkrachten (bv stofexplosie). Lukt dit ons niet dan zitten we zometeen op de zitting met een tiental verklarings theorieën voor de ramp en kan er maar één uitspraak komen; vrijspraak.

Figuur 285: Tolteam mutatie 29 mei 2000 in Milieu-journaal over de afstemming tussen Tolteamleiding, OM, TR en NFI . De oorzaak moet bij vergunningovertreding liggen. De 'stofexplosie' wordt met name genoemd als te ontkrachten hypothese.

Bovenstaande figuur is eerder opgenomen in paragraaf <H.2.1.8.3.9> als aanwijzing dat er afstemming heeft plaatsgevonden tussen de verschillende onderzoeksdiensten, met het doel om als uitkomst te krijgen dat alléén een overtreding van de milieuvergunning de juiste uitkomst mag zijn. Anders loopt het Openbaar Ministerie het risico op vrijspraak van de aan te klagen verdachten (de S.E. Fireworks directie). Nú is deze zelfde figuur nogmaals opgenomen om te wijzen op het feit dat reeds op 29 mei, twee weken na de ramp, de onderzoeksdiensten voornemens zijn om de theorie van de stofexplosie te ontkrachten. Deze is inderdaad even voordien, op 19 en 20 mei, in de pers gekomen n.a.v. de promotie van ir. Dahoe tot doctor in de chemische techniek op precies het onderwerp stofexplosie. Daarbij werd de stofexplosie genoemd als passende verklaring bij de waargenomen effecten van stofwolk, vuurbal, uitdijend vlamfront en schokgolf.

JOURNAAL T. R./ S.F.O.B. **Dinsdag 27-06-2000**

OvJ. H.Stam merkt tijdens briefing proj.leiders op: is het mogelijk dat (los)-kruit een stofexplosie kan veroorzaken"? Dit n.a.v. een opmerking van een van de leden van de comm. Oosting.

Doorgespeeld naar NFI (was reeds bekend en wordt meegenomen).

Figuur 286: Tolteam mutatie 27 juni 2000 in SFOB-journaal, waarin OvJ STAM n.a.v. een van leden Commissie Oosting vraagt naar mogelijkheid van Stofexplosie. NFI zegt hier al mee bekend te zijn.

Dit kan op regie via het NFI duiden, waarbij OvJ STAM slechts volgend is geweest.

3.5.1.7.2.6 Conclusies stofexplosie

- **Stofexplosie waargenomen.** Zowel de voorlaatste explosie, als de laatste explosie kunnen gedeeltelijk of geheel een stofexplosie zijn geweest die vele malen krachtiger kan zijn dan een vaste stof thermische explosie. Met name bij de laatste explosie heeft de DDT[a] plaatsgevonden en heeft men de daarbij behorende schokgolf gevoeld.
- **Berekening vuurwerk vervalt.** Wanneer de kracht van de explosie(s) in belangrijke mate werd bepaald door de effecten van opgetreden stofexplosies hebben berekeningen van hoeveelheid en zwaarte van het vuurwerk als afgeleide van de afmetingen van de 'krater' (die geen krater is) en als afgeleide van het schadebeeld, geen enkele zin meer.
- **Voorbedachte rade?** De SFOB- journaalmutatie krijgt hiermee bijzondere betekenis. Let op inhoud, datum en deelnemende onderzoeksdiensten. Als bedreigend voor een veroordeling van de S.E. Fireworksdirectie geldt de mogelijkheid van andere verklaringen dan de OM gewenste overtreding van de milieuvergunning. De alternatieve verklaring die met name wordt genoemd is de stofexplosie. Reeds 29 mei, vóór de aanvang van de onderzoeken, is de stofexplosie ongewenst als onderzoeksuitkomst.

[a] DDT is Deflagratie Detonatie Transitie, de overgang van een relatief langzaam vlamfront naar een zich sneller dan het geluid voortplantend vlamfront.

3.5.1.7.2.7 De commissie Oosting

Oosting heeft, geheel in lijn met de reeds op 29 mei 2000 in het SFOB-journaal vastgelegde mutatie, de stofexplosie afgewezen als mogelijke verklaring voor de laatste en meest heftige explosie:

3.4.4 Overige hypothesen inzake de ramp

a. Stofexplosie

Van verschillende zijden[26] is opgeworpen dat het bij de laatste explosie om een stofexplosie zou kunnen zijn gegaan. Als mechanisme wordt gesuggereerd, dat als gevolg van de voorlaatste explosie van de MAVO-boxen het verpakkingsmateriaal en het pyrotechnisch materiaal fijn verdeeld zijn opgewerveld, waardoor er een explosief stofluchtmengsel is ontstaan, dat vervolgens is geëxplodeerd.

De belangrijkste reden om deze hypothese te verwerpen, is de onder bunker C11 aangetroffen depressie in de grond. Deze is niet verenigbaar met de ontploffing van een stofwolk. Daar komt bij dat de stofdispersie die nodig is om een wolk met dit effect te verkrijgen, niet goed mogelijk is indien niet van aanvang af poedervormig materiaal wordt opgewerveld. Bij het desintegreren van vuurwerk zou een aanzienlijke fractie papiersnippers deel uitmaken van het restant, hetgeen de vorming van een stofwolk met de vereiste condities onwaarschijnlijk maakt. Voorts is uit de verklaringen van de brandweerlieden die zich ten tijde van de ramp op het terrein bevonden af te leiden, dat zich in de lucht niet zoveel stof bevond, dat zij daardoor in hun ademhaling werden gehinderd. Bij de aanwezigheid van een explodeerbare stofwolk zou dit zeker het geval zijn geweest. De Commissie sluit deze hypothese dan ook uit.

26 *Scarlett en Dahoe, Wetenschap en Onderwijs, Zaterdag 20 mei 2000, J. Kieboom, e-mail aan COV, 23 augustus 2000 (COV / 01.00393); M. Groenenboom, e-mail aan COV, 9 juli 2000 (COV / 01.00392).*

Figuur 287: Oosting rapport, Bijlage A: S.E. Fireworks, de overheid, de ramp, fragment van blz. 470 van 875 blz.

Oosting wetenschappelijk onjuist. Volgens Dr. Dahoe klopt de argumentatie van de commissie Oosting niet, waarmee zij de stofexplosie afwijzen. Deze argumentatie is wetenschappelijk onjuist. Bovendien hoeft de stofwolk niet op de bodem te rusten, maar kan hoger boven de grond zweven, zodat de brandweer er niets van merkte met ademhalen.

Inmiddels is gebleken dat niet alleen de laatste explosie, maar ook de voorlaatste explosie gedeeltelijk het resultaat kan zijn van het optreden van een stofexplosie. Ook bleek dat brandweermensen het ademhalen wel degelijk werd belemmerd door de aanwezige stofwolk.

De commissie Oosting is hiermee op lichtzinnige wijze de fout in gegaan. Zoals gebleken was de stofexplosie géén gewenst onderzoeksresultaat en Oosting heeft zich hieraan geconformeerd. Zonder stofexplosie konden de onderzoeksdiensten een herleiding maken van de kracht van de explosie naar de hoeveelheid en zwaarte van het vuurwerk. Mét stofexplosie(s) is een dergelijke herleiding onmogelijk en onzinnig.

3.5.1.8 *Schijnwerkelijkheid geschapen door de COV*

Door in de eindrapportage gebruik te maken van te hoog weergegeven hoeveelheden vuurwerk, door schattingen omtrent de classificatie als vaststaand aan te nemen, door wetmatigheden aan klassen toe te kennen die niet kloppen en door het brandweeroptreden te negeren, heeft de COV zich schuldig gemaakt aan tendentieuze berichtgeving in haar eindrapportage. Het vermoeden bestaat dat dit een methode is die door de COV is gekozen om een schijnwerkelijkheid te creëren, die onomstotelijk duidelijk moet maken dat S.E. Fireworks bewust en verwijtbaar strafbaar heeft gehandeld. Dit noemt men **TUNNELVISIE**.

Zo wordt in de presentatie van het COV eindrapport gesteld dat er 40 ton vuurwerk teveel lag bij S.E. Fireworks en dat van al dit vuurwerk er maar liefst ruim 90% ook nog eens te zwaar was. Daaraan wordt een mechanisme gekoppeld van een zogenoemde massa-explosie, die wordt veroorzaakt en gevoed door deze 90% van het opgeslagen vuurwerk. Ook worden zogeheten illegaal geplaatste garageboxen en extra illegale zeecontainers ten tonele gevoerd. De COV gaat dan zo ver om juist die aan één van die illegaal geplaatste containers een cruciale rol toe te bedelen in zowel de escalatie van de brand tot ramp (brand container E2), als in het hinderen van de brandweer (onbereikbare driehoek).

Deze cruciale en tevens fatale rol van de als illegaal bestempelde container wordt tot in de details in de eindpresentatie gevisualiseerd met behulp van bezwarende feiten over de inhoud, de veiligheid en de positionering van de container. Hiermee wordt een beeld opgeroepen als dat het verloop en de oorzaken van de ramp volledig gereconstrueerd konden worden en toe te rekenen waren aan de foutieve handelingen van S.E. Fireworks.

De COV was er mee bekend, of hoorde er mee bekend te zijn, dat deze stelligheden niet bestonden en dat er vele schattingen, aannames en interpretaties ten grondslag lagen aan de gegevens die zij kregen aangereikt van Tolteam, OM, NFI en TNO. Zo bleken vele elementen, gebruikt door de COV in haar bewijsvoering, onbestaand of onbewezen en dus verzonnen, zoals:

1) De niet bestaande houten aanhanger met rubberen wielen die in brand stond.
2) De branddoorslag door de containerwand die zeer onwaarschijnlijk is.
3) Het vuur in de onbereikbare driehoek dat niet is gezien.
4) De afwijkende classificatie die op het moment van de ramp niet bestond.
5) De vernietigde administratie die gewoon wél bestond (en nog steeds voorhanden is).
6) De explosiekrater die geen krater was, maar een verzakking.
7) De illegale handel die geen handel was, maar relatiepakketten.
8) De schijnfacturen die juist bleken te zijn en correct geboekt waren.
9) Het zwarte geld dat gewoon opgegeven bleek te zijn bij de belastingdienst.
10) Het inbeslaggenomen geld dat geretourneerd moest worden door het OM.
11) De gefingeerde gevarenaanduidingen subklasse 1.4 terwijl er in werkelijkheid aanduidingen waren van klasse 1, hetgeen evacueren betekent en niet blussen.
12) De brandweer die geen fouten maakte, terwijl ze niet hadden mogen blussen, niet op de opslag mochten staan, sneller/verder hadden moeten evacueren en geen deuren hadden mogen openen tijdens de brand. De brandweer verzuimde de buiten het

Fireworks terrein ontstane branden te blussen, waardoor er een Vuurstorm ontstond met (toen pas!) de totale vernietiging van een woonwijk tot gevolg.

13) De buitenlandse contraexpertise die geen bevestiging was , maar juist kritiek bevatte en geen contra-expertise kon zijn.

De werkelijkheid was dus niet alleen een beetje anders als gevolg van de gebruikte onnauwkeurige schattingen. De werkelijkheid bleek totaal anders te zijn dan de door de COV gepresenteerde 'werkelijkheid', doordat de COV klakkeloos de resultaten van de rapportages van NFI/TNO en OM/Tolteam heeft overgenomen. Deze rapportages, zoals de voorraadreconstructie, de her-classificatie, de reconstructie van de brand tot ramp mechanismen, blijken achteraf foutief te zijn, zoals in deze review nog een keer op een rijtje wordt gezet. Zie daartoe vooral:

- De rapportage van Drs. F. Vos over het NFI hoofdrapport <H.2.4.6>.
- De rapportages van Arsenal Research en Dr. Kappl inzake de rol van container E2 <H.7.1.13.6>.
- De rapportages van BFR (Bureau Financiële Recherche) inzake de interpretatie van de buitenland-facturen en de getuigenverklaringen van R.J. BAKKER en de externe accountant <H.2.3.3.5> t/m <H.2.3.3.8>.

Uit de opsomming van bovenstaande fouten, zowel naar hoeveelheid als naar aard van de fouten in de eindrapportage van de COV, blijkt dat deze rapportage niet serieus meer te nemen is. De opsteller van deze review rapportage voelt zich genoodzaakt er rekening mee te houden dat de eindrapportage van de COV te kwader trouw is opgesteld. Dit zou dan gebeurd zijn met de kennelijke bedoeling om het bedrijf S.E. Fireworks bij de publieke opinie in een zo kwaad mogelijk daglicht te stellen en tevens richtinggevend te zijn voor een toekomstige strafeis van het openbaar Ministerie. In feite werd S.E. Fireworks directie hiermee 'en plein public' rijp gemaakt voor de slachtbank.

3.5.2 Bijzonderheden COV-getuigenverklaringen

Hoewel de getuigenverklaringen van de COV niet zijn vrijgegeven, en er maar incidenteel door geïnterviewden zelf hun eigen verklaringen werden vrijgegeven, bestaan er wel overzichten van geïnterviewde personen in de rapportage van OOSTING. Zie bijlage 5B, blz. 857-860 van rapportage OOSTING bijlage 'Vuurwerkramp' totaal 856 blz. Daarop staan de namen van ongeveer[a] 101 personen. Tevens heeft steller (PvB) van deze review inzage gehad in een groot aantal getuigenverklaringen afgelegd bij de commissie OOSTING. Daaruit komen een aantal mogelijke anomalieën naar voren:

3.5.2.1 *Brandweerman Zendman en het 'verdwenen' aanvalsplan*

In de lijst van COV-geïnterviewde personen ontbreekt de naam van brandweerman Herman Zendman. Hij heeft een getuigenverklaring afgelegd bij de COV en deze verklaring is belangrijk omdat deze afwijkt van het door de overheid, OM en OOSTING gewenste

[a] Er wordt hier over *'ongeveer'* gesproken omdat er een aantal klaarblijkelijke fouten in de lijst voorkomen, zoals foutieve namen, foutief geslacht en mogelijke doublures. Dus hier is gewoon het aantal namen op de lijst uit de bijlage van het COV-rapport vermeld, zonder bekommernis over eventuele afwijkingen of correcties.

scenario: namelijk dat er geen aanvalsplan was voor S.E. Fireworks. Herman Zendman heeft dit aanvalsplan namelijk zelf geschreven en dit ook verklaard bij de commissie OOSTING en veel later nog bij de rechtbank Zwolle (zie afbeelding hierna).

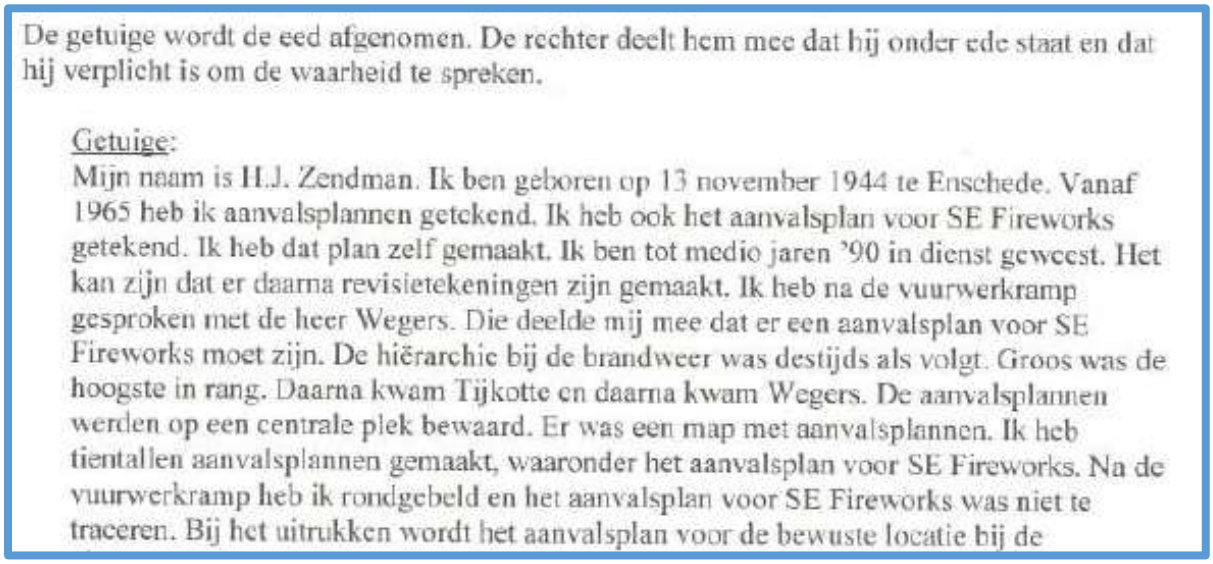

De getuige wordt de eed afgenomen. De rechter deelt hem mee dat hij onder ede staat en dat hij verplicht is om de waarheid te spreken.

Getuige:
Mijn naam is H.J. Zendman. Ik ben geboren op 13 november 1944 te Enschede. Vanaf 1965 heb ik aanvalsplannen getekend. Ik heb ook het aanvalsplan voor SE Fireworks getekend. Ik heb dat plan zelf gemaakt. Ik ben tot medio jaren '90 in dienst geweest. Het kan zijn dat er daarna revisietekeningen zijn gemaakt. Ik heb na de vuurwerkramp gesproken met de heer Wegers. Die deelde mij mee dat er een aanvalsplan voor SE Fireworks moet zijn. De hiërarchie bij de brandweer was destijds als volgt. Groos was de hoogste in rang. Daarna kwam Tijkotte en daarna kwam Wegers. De aanvalsplannen werden op een centrale plek bewaard. Er was een map met aanvalsplannen. Ik heb tientallen aanvalsplannen gemaakt, waaronder het aanvalsplan voor SE Fireworks. Na de vuurwerkramp heb ik rondgebeld en het aanvalsplan voor SE Fireworks was niet te traceren. Bij het uitrukken wordt het aanvalsplan voor de bewuste locatie bij de

Figuur 288: Verklaring voor rechtbank Zwolle (24.2.2017) van voormalig preventiemedewerker van de brandweer Zendman over de door hem opgestelde aanvalsplan voor S.E. Fireworks

De bij de COV afgelegde verklaring van Zendman is niet aangetroffen door steller bij de COV-verklaringen die hij kon inzien en de heer Zendman wordt ook niet genoemd door de COV in de bijlage van haar rapport als geïnterviewde.

3.5.2.2 *Vermijden van kritische verklaringen*

Het niet willen afnemen van getuigenverklaringen die contrair zijn aan de door de overheid gewenste uitkomst van het onderzoek. Zo zijn (voor zover verifieerbaar)[a] lang niet alle brandweerlieden gehoord die mogelijk afwijkende meningen hadden verkondigd. De indruk bestaat dat alleen leidinggevenden zijn gehoord. Leidinggevenden verklaren doorgaans meer in lijn met de verwachtingen. Dat er desondanks zeer kritische kanttekeningen werden gemaakt door enkele leidinggevenden[b] is dan bijzonder. Zie <H.3.5.2.7>, <H.3.5.2.8> en H.3.5.2.11>.

3.5.2.3 *Weigeren vrijgave verklaringen voor strafzaak*

De COV/BZK heeft geweigerd bepaalde voor de COV afgelegde getuigenverklaringen vrij te geven die door de verdediging waren opgevraagd bij de COV/BZK, als relevant zijnde voor het dan lopende strafproces (zowel in 1e aanleg als in hoger beroep) tegen de directie van S.E. Fireworks.

[a] Aangezien maar 101 van de naar schatting 235 geïnterviewden met naam in de rapportage staan vermeld en steller (PvB) slechts een beperkte selectie van de verklaringen heeft ingezien, kan niet worden uitgesloten dat de COV meer brandweermensen heeft gehoord dan door steller is aangenomen. In dat geval ontstaan echter nog meer vragen over de wijze waarop de COV het brandweeringrijpen en het escalatie-mechanisme heeft weergegeven.

[b] Zie de iets verder in deze rapportage opgetekende bemerkingen van NIBRA-leidinggevende Helsloot en regionaal gevaarlijke stoffen specialist van de brandweer Van Rooij.

3.5.2.4 *Veel te weinig namen worden genoemd*

De COV heeft in de periode oktober 2000 – januari 2001 een groot aantal getuigenverklaringen van bij de ramp ingeschakelde hulpverleners en branddeskundigen afgenomen t.b.v. haar onderzoek naar de Vuurwerkramp. In een krantenartikel wordt zelfs gesproken over 235 afgenomen interviews door de COV.[456] Zoals opgemerkt worden er echter maar 101 namen genoemd in de bijlage van het rapport OOSTING.

3.5.2.5 *Cultus van geheimhouding*

De meeste getuigenverklaringen afgelegd bij de COV zijn nooit openbaar gemaakt. WOB-verzoeken om vrijgave van de verklaringen zijn afgewezen. De belangrijkste reden hiervoor is kennelijk dat men zonder belofte van geheimhouding maar weinig betrokken hulpverleners of deskundigen bereid zou vinden om naar eer en geweten te komen verklaren voor een onderzoekscommissie.[a]

Verder heeft de overheid een traditie van geheimhouding bij dergelijke onderzoeken. En de *'cultus van geheimhouding'* rondom het werk van de COV was ongekend. Particuliere onderzoeksbureaus verklaarden dat er strak met verplichte geheimhoudingsverklaringen werd gewerkt voor al hun medewerkers die voor de COV werkten. Voor het eerst moesten zij elke avond alles op slot doen, acht maanden lang.[457]

3.5.2.6 *Duidelijkheid bij vrijgave verklaringen*

Er zijn echter aanwijzingen dat de inhoud van deze COV-getuigenverklaringen relevant is voor de waarheidsvinding omtrent het gelopen strafproces, tegen zowel de toenmalige verdachte van brandstichting als tegen de eigenaren van S.E. Fireworks. Ook is er een sterke aanwijzing dat er tenminste één, maar mogelijk meerdere verklaringen, die door hulpverleners voor de COV zijn afgelegd, buiten het COV-dossier zijn gehouden.[458]

Mogelijke onderwerpen die door het openbaar maken van alle verklaringen, zoals afgelegd voor de COV, opgehelderd zouden kunnen worden, zijn:

- De aanwezigheid bij de gemeentelijke brandweer Enschede van een aanvalsplan en/of bevelvoerderskaart inzake S.E. Fireworks. De COV heeft in haar eindrapport verklaard[459] dat deze er niet was, maar uit latere verklaringen van brandweermensen, afgelegd buiten het officiële onderzoek[460], zou blijken dat een dergelijke kaart of plan er wel degelijk is geweest ten tijde van de ramp. Zie ook <H.3.5.2.1> en <H.7.1.18.4>.
- Het precieze handelen en waarnemen van de brandweer m.b.t. het gebruik van blusmiddelen, de gedane waarnemingen en het openen en sluiten van de deuren van de vuurwerkopslagplaatsen. Dit is van belang voor de beoordeling van de ontwikkeling van brand tot explosies.
- De wijze van leidinggeven door de brandweer en het handelen van de OVD.

[a] Opmerking PvB: Het is overigens zeer de vraag of iedere getuige die door de COV is gehoord wel naar eer en geweten heeft verklaard. Deze opmerking wordt gemaakt n.a.v. het lezen van een twintigtal bij de COV afgelegde verklaringen, die in het COV-dossier zitten.

3.5.2.7 *Reudink op 25 oktober 2000 om 15u*

Met het Culemborg rapport is niets gedaan. Citaat uit de getuigenverklaring: *"Het heeft mij zeer triest gemaakt dat ik op de video-opname van Enschede een brandweerman met een laddertje zag rondlopen. Deze man is bij de ramp omgekomen. Er is dus niets van de ervaringen van Culemborg terecht gekomen bij de mensen in het veld."*

PvB: Reudink was tot zijn eigen verbazing niet uitgenodigd door de commissie OOSTING. Woonachtig in de streek gaf Reudink daarover een interview op 7 oktober 2000 aan dagblad Tubantia, waarin Reudink zelf aan gaf dat hem niets is gevraagd, terwijl hij toch relevante aanbevelingen had gedaan als bevoegd inspecteur na de vuurwerkexplosies in Culemborg.

Reudink concludeerde destijds onder meer dat opslag van groot vuurwerk uit de bebouwde kom gehaald moest worden. Ook meende hij dat de gangbare constructie van bunkers gevaarlijk waren bij een explosie: de betonnen daken zouden vervangen moeten worden door "een lichte dakconstructie". Reudink noemde in deze krant de handelwijze van de CPR verbijsterend. Aanvankelijk stond de brandweerinspecteur niet op de lijst van te horen mensen.

Figuur 289: Dagblad Tubantia, vervolgartikel van 11 oktober 2000 over de aanbevelingen van inspecteur Reudink n.a.v. de vuurwerkexplosies in Culemborg.

Daarna is Reudink alsnog op 25 oktober als verplicht nummer door de commissie OOSTING gehoord.

3.5.2.8 *Helsloot (NIBRA) op 04 januari 2001 om 15u*

Volgens Helsloot van het NIBRA (Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding) zijn de veiligheidsafstanden bij blussen van brandend vuurwerk al sinds de jaren 70 niet meer veranderd. Brandweerlieden dienen deze veiligheidsafstanden te kennen. Tevens vermeldt Helsloot nog dat er bij S.E. Fireworks op de deuren van de opslagplaatsen gevaaraanduidingen waren aangebracht die geldig waren voor zowel klasse 1.4 als klasse 1.3.

PvB: Dit is een van de weinige vertegenwoordigers die gewoon toegeeft dat de juiste gevaaraanduidingen waren aangebracht bij S.E. Fireworks, waaruit men kon opmaken dat er evenementenvuurwerk lag opgeslagen. De commissie OOSTING heeft dit niet overgenomen in de rapportage en rept van aanduidingen die alleen de klasse 1.4 zouden aangeven.

3.5.2.9 *Uri Rosenthal op 21 november 2000*

COT voorzitter Rosenthal heeft ook een verklaring bij de commissie OOSTING afgelegd, en wel op 21 november 2000 om 17u. Deze verklaring wordt echter niet genoemd in de bijlage van het COV-rapport. Deze verklaring bevat twee van belang zijnde fragmenten:

Ten eerste bevestigt Rosenthal in zijn verklaring dat de reactie van de overheid op de Vuurwerkramp werd getypeerd door het kort daarvoor afgeronde onderzoek naar een andere grote ramp. Rosenthal verwijst hier naar de parlementaire enquête van de Bijlmerramp.

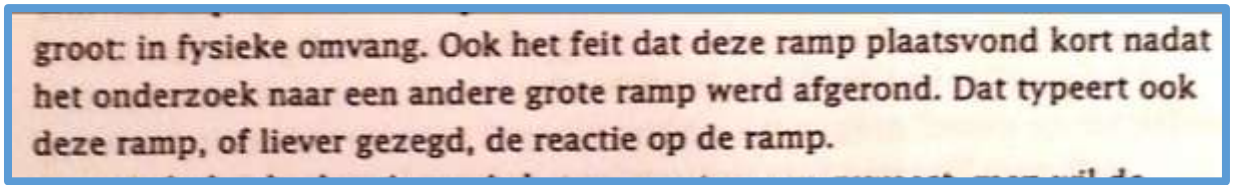
groot: in fysieke omvang. Ook het feit dat deze ramp plaatsvond kort nadat het onderzoek naar een andere grote ramp werd afgerond. Dat typeert ook deze ramp, of liever gezegd, de reactie op de ramp.

Figuur 290: Rosenthal op 21 november 2000 bij de COV: de reactie van de overheid op de Vuurwerkramp werd bepaald door de parlementaire enquête van de Bijlmerramp

Ten tweede bevestigt Rosenthal met zoveel woorden dat de brandweer beter niet had kunnen blussen (offensief optreden), maar had moeten evacueren (defensief optreden). Dit is precies wat de bij S.E. Fireworks aangebrachte gevarenaanduidingen aangaven. Maar dat wordt nergens door de overheid vermeld.

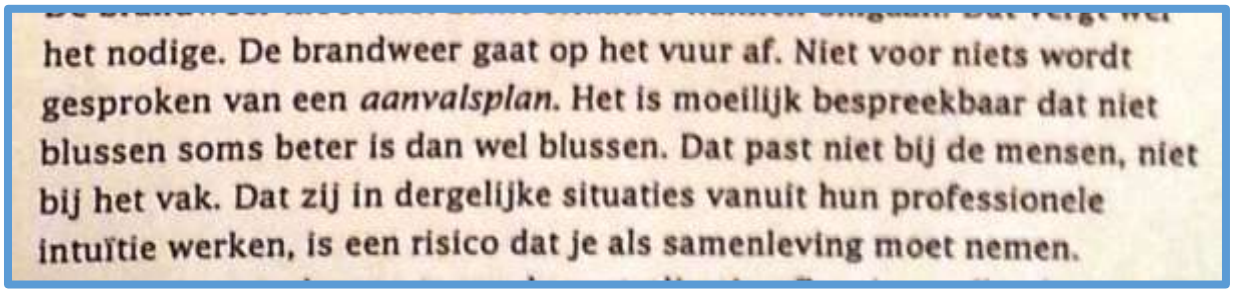
het nodige. De brandweer gaat op het vuur af. Niet voor niets wordt gesproken van een *aanvalsplan*. Het is moeilijk bespreekbaar dat niet blussen soms beter is dan wel blussen. Dat past niet bij de mensen, niet bij het vak. Dat zij in dergelijke situaties vanuit hun professionele intuïtie werken, is een risico dat je als samenleving moet nemen.

Figuur 291: Rosenthal op 21 november 2000 bij de COV: het is moeilijk uit te leggen aan brandweerlieden dat zij soms beter kunnen terugtrekken dan blussen

3.5.2.10 *Patricia van der VALK op 10 oktober 2000*

Statistisch gezien worden branden bij een bedrijf voor meer dan 90% veroorzaakt door een bedrijfsongeval of een ongelukkige samenloop van omstandigheden. Slechts een klein gedeelte van de branden wordt veroorzaakt door brandstichting. Vanaf het begin van het Tolteamonderzoek tot het einde van 2000 was het enige scenario waar aanwijzingen voor waren, het scenario van een bedrijfsongeval. Op 5 oktober 2000 meldt zich de getuige mevrouw LESSOW, die zegt op de dag van de ramp, vóór het moment van brandmelding, een man met een angstige blik in de ogen en gekleed in een korte rode sportbroek, te hebben zien wegrennen van de plaats van de ramp die zich daarna ontvouwde. Toenmalig officier van Justitie in jeugdzaken Patricia van der VALK maakte, volgens een verklaring van kinderrechter OLTHOF, hem attent op een opvallende persoon een rode broek:

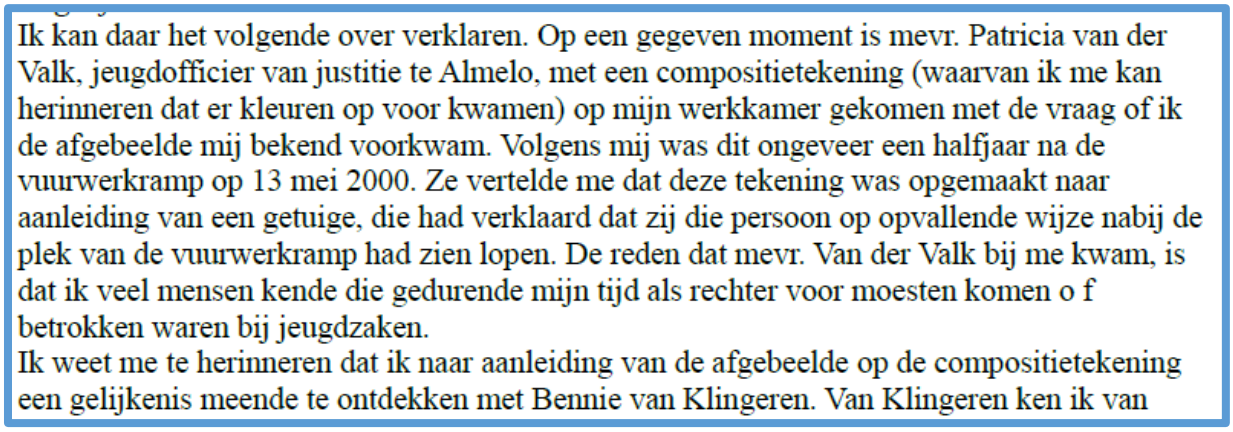
Ik kan daar het volgende over verklaren. Op een gegeven moment is mevr. Patricia van der Valk, jeugdofficier van justitie te Almelo, met een compositietekening (waarvan ik me kan herinneren dat er kleuren op voor kwamen) op mijn werkkamer gekomen met de vraag of ik de afgebeelde mij bekend voorkwam. Volgens mij was dit ongeveer een halfjaar na de vuurwerkramp op 13 mei 2000. Ze vertelde me dat deze tekening was opgemaakt naar aanleiding van een getuige, die had verklaard dat zij die persoon op opvallende wijze nabij de plek van de vuurwerkramp had zien lopen. De reden dat mevr. Van der Valk bij me kwam, is dat ik veel mensen kende die gedurende mijn tijd als rechter voor moesten komen o f betrokken waren bij jeugdzaken.
Ik weet me te herinneren dat ik naar aanleiding van de afgebeelde op de compositietekening een gelijkenis meende te ontdekken met Bennie van Klingeren. Van Klingeren ken ik van

Figuur 292: Verklaring in 2004 van kinderrechter OLTHOF bij de rijksrecherche over de aandachtsvestiging op 5 of 6 oktober 2000 door jeugdofficier van der VALK op een opvallende persoon in een rode sportboek.

Gelet op de focus van het onderzoek tot dan toe; op het scenario 'bedrijfsongeval', is de navolgende verklaring die mevrouw van der VALK aflegt bij de COV op 10 oktober 2000 opmerkelijk te noemen. Na een fietstochtje op de rampdag en daarna een gesprek met een brandweerman weet jeugdofficier Van der VALK het al, zij kon als lid van het OM aan de slag met de werkhypothese *'brandstichting'*. Dit verklaart zij op 10 oktober 2000 aan de COV:

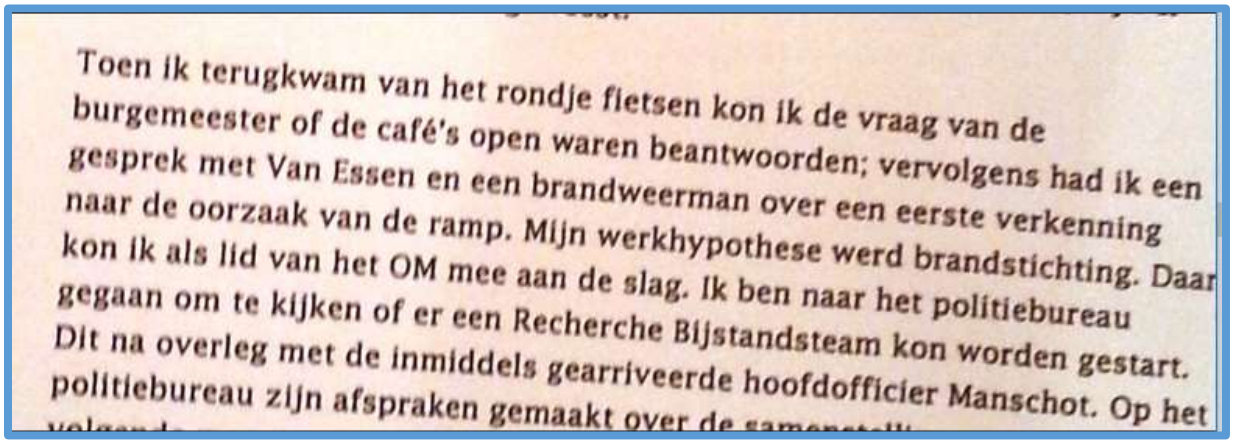
Toen ik terugkwam van het rondje fietsen kon ik de vraag van de burgemeester of de café's open waren beantwoorden; vervolgens had ik een gesprek met Van Essen en een brandweerman over een eerste verkenning naar de oorzaak van de ramp. Mijn werkhypothese werd brandstichting. Daar kon ik als lid van het OM mee aan de slag. Ik ben naar het politiebureau gegaan om te kijken of er een Recherche Bijstandsteam kon worden gestart. Dit na overleg met de inmiddels gearriveerde hoofdofficier Manschot. Op het politiebureau zijn afspraken gemaakt over de

Figuur 293: Verklaring OvJ P. van der VALK op 10 oktober 2000 bij COV, dat zij na een fietstochtje op de rampdag met een gesprek met een brandweerman al aan de slag kon met de hypothese 'brandstichting'.

Deze overtuiging, geuit door jeugdofficier mevrouw van der VALK op 10 oktober, moet worden gezien in het licht dat zij juist voordien, op 5 of 6 oktober met kinderrechter OLTHOF de mogelijkheid heeft besproken dat de rennende man met de rode broek wel eens iets met de ramp te maken gehad zou kunnen hebben, als gevolg waarvan OLTHOF zegt te tippen op VAN KLINGEREN. Deze VAN KLINGEREN lijkt totaal niet op het door getuige LESSOW genoemde signalement, zie <figuur 59>, maar heeft zware antecedenten[a] uit de praktijk van mevrouw van der VALK en de heer OLTHOF en zal even later, op 20 oktober, spontaan het politiebureau binnenlopen en gaan tippen op een vage kennis van hem, ene André, die achteraf een hele goede kennis van hem blijkt te zijn en van zijn gezin.

Dit kan wijzen op het feit dat mevrouw van der VALK, bij het afleggen van haar verklaring op 10 oktober bij de COV, op de hoogte is van het binnenfietsen van een verdachte voor brandstichting in het onderzoek. Anders is de profetische gave van mevrouw Van der VALK, niet alleen op de rampdag 13 mei, toen zij tijdens haar fietstochtje al haar werkhypothese *'brandstichting'* vormde, maar ook op 10 oktober 2000, tien dagen voordat VAN KLINGEREN uiteindelijk 'spontaan' het politiebureau komt binnenlopen en tipt op André DE VRIES, moeilijk te verklaren, gelet op de stand van het onderzoek van dat moment, dat nog geheel van een bedrijfsongeval uitging.

3.5.2.11 *H.F.M. van Rooij op 18 oktober 2000*

Ook brandweerofficier Henk van Rooij wordt niet genoemd in de lijst van het rapport, terwijl hij een van de weinigen is die zelf zijn verklaring heeft vrijgegeven, dus de niet-vermelding in de rapportage kan niet te wijten zijn aan de wens tot geheimhouding van de geïnterviewde

[a] Deze antecedenten worden opgesomd in het proces-verbaal van verhoor van jeugdrechter OLTHOF door de rijksrecherche

zelf. Het volgende citaat uit dat interview is niet bepaald in lijn met de latere conclusies van de COV:

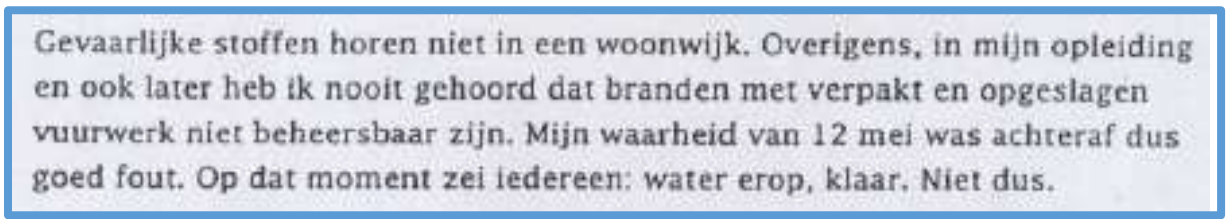
Gevaarlijke stoffen horen niet in een woonwijk. Overigens, in mijn opleiding en ook later heb ik nooit gehoord dat branden met verpakt en opgeslagen vuurwerk niet beheersbaar zijn. Mijn waarheid van 12 mei was achteraf dus goed fout. Op dat moment zei iedereen: water erop, klaar. Niet dus.

Figuur 294: Brandweerofficier van Rooij bij de COV op 18 oktober 2000: "Mijn waarheid van water erop klopte achteraf niet."

3.5.3 Uitlatingen over de schuldvraag

Officieel zou de Commissie OOSTING zich alleen bezighouden met waarheidsvinding en lessen trekken en zich dus onthouden van uitspraken over de schuldvraag. Dit heeft de COV bevestigd in hun eindrapport. zoals aangehaald in het eerste gedeelte van deze deskreview.[461] Dit standpunt is daarna ook bevestigd door de regering in haar Kamerbrief van 23 maart 2001, waarin de kabinetsreactie op het COV-eindrapport is vervat.[462]

In werkelijkheid echter, heeft de Commissie OOSTING zich bij herhaling en expliciet uitgesproken over de schuldvraag. Dit zowel in de eindrapportage als bij de audiovisuele presentatie daarvan. En dit nog vóór de strafrechter zich heeft kunnen buigen over diezelfde schuldvraag, laat staan zich erover heeft kunnen uit spreken. Daarmee heeft de commissie OOSTING het in Nederland geldende rechtstatelijke principe, dat iedereen onschuldig is tot het tegendeel is bewezen, met voeten getreden. Bovendien blijkt de commissie OOSTING, vanwege de informele en formele afstemming van de onderzoeksresultaten daarmee een voorschot te hebben genomen op de uitslag van het strafrechtelijk onderzoek en het door het openbaar Ministerie in te nemen standpunt m.b.t. de strafklacht tegen de eigenaren van S.E. Fireworks (die wordt verzwaard) en tegen de overheid (die wordt niet vervolgd).

3.5.4 Korte chronologie van het COV-onderzoek

Het onderzoek van de COV, dat duurde van vlak na de ramp (instellingsbesluit van 26 mei 2000) tot aan twee weken voor de publicatiedatum van het COV-rapport (28 februari 2001), is afgesloten op een moment dat veel zaken nog uit gerechercheerd moesten worden, waardoor belangrijke onderzoeksinformatie niet meer kon worden meegenomen. Dit blijkt uit de volgende beknopte chronologie van enkele onderzoeksfeiten die zich kort voor en na de periode van de afsluiting van de onderzoekwerkzaamheden van de commissie OOSTING hebben voorgedaan.

20.09.2000: De COV initieert een contra-expertise bij 1e van 3 buitenlandse deskundigen.
05.10.2000: Tot aan deze datum zijn er uitsluitend aanwijzingen richting een bedrijfsongeval en is er géén brandstichter in zicht.
06.10.2000: Getuigenverklaring over een van de rampplek wegrennende man met korte rode sportbroek.
20.10.2000: André DE VRIES komt in beeld van het onderzoek door de verklaring van getuige Van KLINGEREN.

31.10.2000: André DE VRIES wordt gelinkt aan de rode broek via een aanvullende verklaring van getuige Van KLINGEREN, het politiesysteem BPS en de kentekenregistratie.
10.11.2000 Voorlopig rapport OOSTING. Naar verluidt[463] wordt hier de schuld voor het kunnen escaleren van de brand naar ramp gelegd bij een van de overleden brandweerlieden omdat hij het terrein onvoldoende verkend zou hebben. Dit wordt naderhand aangepast na kritiek van de overheid.
01.01.2001 De Nieuwjaarsbrand in Volendam. Doordat het om een brand gaat, er een groot aantal slachtoffers zijn te betreuren, een ondernemer wordt aangeklaagd en een (plaatselijke) overheid waarvan de regelgeving, controle en handhaving onder vuur ligt, is het een zaak die parallellen vertoont met de ramp in Enschede.
05.01.2001 Daarom is het van belang dat meteen na de Nieuwjaarsbrand het college van Pg's aan het lokale OM te verstaan heeft gegeven dat de overheid buiten vervolging blijft door de Pikmeer-arresten. Dit wordt op 5 januari bekend gemaakt door het plaatselijke OM in aanwezigheid van een van de Pg's.
17.01.2001: Het OM Almelo vertelt aan de leiding van het Tolteam dat zij de opdracht van het College Pg's hebben ontvangen om af te zien van vervolging van de overheid, wegens de Pikmeer-arresten.
19.01.2001: NFI vindt vuurwerksporen in de rode broek van André DE VRIES.
23.01.2001: Het Amerikaanse ATF adviseert de omstandigheden van werkruimte C2 beter te onderzoeken i.v.m. de analyse die uit gaat van start brand in ruimte C2.
26.01.2001: Aanhouding verdachte André DE VRIES.
31.01.2001: Afsluiting van de overige sporen van onderzoek.
01.02.2001: Eindrapportage NFI/TNO die voor het COV-rapport is gebruikt. Diverse aanbevelingen van deskundigen nog niet meegenomen.
xx.02.2001 Laatste interviews van getuigen en deskundigen voor de COV
xx.02.2001: Redactionele afsluiting onderzoek COV. Hierna worden geen ontwikkelingen meer meegenomen.
28.02.2001: Publicatie eindrapport COV.
04.04.2001: Belastende en gedetailleerde verklaringen worden afgelegd door verdachte milieuambtenaar van de gemeente Enschede bij verhoren door het Tolteam.
19.04.2001: Bekendmaking door het OM Almelo van het inroepen Pikmeer-arrest t.b.v. de buitenvervolgingstelling van de overheid. Tevens vooraankondiging dat de strafeis tegen de S.E. Fireworks-eigenaren zal worden verzwaard tot het *'leiding-geven-aan-dood-door-schuld'.*
27.04.2001: Gedetailleerd Tolteam Pv dat ontlastend is voor verdachte André DE VRIES, wordt maandenlang buiten het onderzoek gehouden.
09.05.2001: Nieuwe verklaring afgelegd door ex-directeur W. PATER over het feit dat er waarschijnlijk géén 6 inch Titanium shells lagen in bunker C11. Dit was één van de pijlers onder de door OOSTING overgenomen bewezenverklaarde hypothese van het NFI.

3.5.5 Voortijdige afsluiting van het COV-onderzoek

Uit bovenstaande chronologie moge het duidelijk zijn dat het onderzoek van de COV voortijdig is afgesloten. Tenminste voor ieder weldenkend mens, maar niet voor de overheid. Immers de beslissing door het college Pg's was al genomen: de overheid mag niet

vervolgd worden, er moet een brandstichter zijn en het bedrijf S.E. Fireworks is schuldig ongeacht de bevindingen in Culemborg en het afzien van vervolging in die zaak. De afstemming tussen OOSTING, OM, NFI, TNO, Tolteam houdt in dat hiermee de resultaten vastliggen, voortijdig en verkeerd. Zie de in <H.3.5.1.8> geduide schijnwerkelijkheid, die door de COV is geschapen en is samengevat in 12 punten.

3.5.6 De effecten van de OOSTING-rapportages

De rapportage van de COV heeft een zeer grote rol gespeeld als referentiepunt voor latere onderzoeken. Dit was ook van begin af aan de bedoeling van de opzet van de COV.

De door de COV overgenomen analyse van het NFI over het feit dat S.E. Fireworks *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk in opslag had op de dag van de ramp is door zowel de rechtbank Almelo als door het gerechtshof te Arnhem in het arrest van 12 mei 2003 gevolgd. Dit betreft ook de afwezigheid van voldoende brandwerende voorzieningen. Anders dan de rechtbank, verbond het Hof hier ook een oorzakelijk verband aan met de ramp.

Ook volgde het Hof de berekeningswijze van de samenstelling en de grootte van de voorraad vuurwerk op de rampdag, zoals die is overgenomen door de COV van het Tolteam. Daarbij kende het Hof een groot belang toe aan de bijdrage die de Titanium shells hebben geleverd aan de zogeheten laatste massa-explosie die heeft plaatsgevonden bij bunker C11.

Bovendien volgde het Hof de overwegingen van de COV dat S.E. Fireworks willens en wetens de regels van de vergunningen overtrad en daarbij op de hoogte had moeten zijn van de mogelijke gevolgen. Hetzelfde geldt voor de (achteraf gezien) foutieve classificatie van het vuurwerk. Waar een eerdere uitspraak van de rechtbank Almelo, in eerste aanleg gedaan, nog rekening hield met strafmatigende omstandigheden[464] heeft het Hof de redenering van het NFI en de COV aangaande het causale verband tussen de vermeende overtredingen zoals door de COV genoemd en de escalatie van brand tot ramp, volledig overgenomen. Hierdoor is de strafeis van 'dood door schuld' nu wél door het gerechtshof erkend, waardoor strafverzwaring is opgetreden.

De rechtbank Den Haag volgt in haar afwijzing van 24 december 2003 van de civiele claims tegen de overheid de redenatie van de COV waarin staat dat de Vuurwerkramp niet had kunnen plaatsvinden indien de door de overheid uitgegeven vergunningen waren nageleefd door S.E. Fireworks.

Het door de COV in detail beschreven NFI-scenario (C2 -> E2 -> M7 -> C11) wordt ook gevolgd door de Hoge Raad in de arresten van 1 februari 2005 waarin de cassatieverzoeken van R.J. BAKKER en W. PATER worden afgewezen.

Bij de afwijzing door de Hoge Raad op 1 juli 2008 van het 1e herzieningsverzoek van R.J. BAKKER tegen zijn strafrechtelijke veroordeling oordeelt de Hoge Raad nog steeds dat S.E. Fireworks opzettelijk de vergunningvoorschriften heeft overtreden met het in opslag hebben van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk en het niet aanbrengen van brandwerende voorzieningen en blusinstallaties. Daarmee volgt de HR de (aangetoond foutieve) redenering van het NFI en de COV.

De voorgaande gevolgen zijn allemaal voorbeelden van wat is beschreven in het boekje 'Bestuurlijke Vertellingen' waarin wordt verklaard dat de uitkomsten van de commissie OOSTING leidend zullen zijn voor de uitkomsten in alle navolgende onderzoeken. Zie hiervoor de hoofdstukken <H.2.1.9> en <H.4.4.1>.

De wijze van onderzoek doen en rapporteren door de COV is zeer eenzijdig en nadelig geweest voor S.E. Fireworks. Met name de schuldigverklaring door de COV van S.E. Fireworks was strijdig met haar opdracht. Uit de review blijkt tevens dat er nooit sprake is geweest van een onafhankelijke positie van de COV. Enerzijds kwam de COV achter in de rij bij de te verrichten onderzoekhandelingen en kon bijvoorbeeld niet zelfstandig besluiten tot het horen van getuigen. Daarbij werd door de COV opgelepeld wat eerder door de politie, het OM, het NFI en TNO was aangeleverd ten aanzien van S.E. Fireworks. Anderzijds blijkt de (voortijdige) conclusie van de COV een voorschot te zijn geweest op de standpuntinname van het OM.

Bij de tekortkomingen van de COV-rapportage mogen de in opdracht van OOSTING uitgevoerde 'contra-expertises' (C-E's) niet onvermeld blijven. De resultaten van de externe contraexpertise in opdracht van de COV[465] blijken op tendentieuze wijze in het COV-rapport verwerkt te zijn. Hierover valt echter zoveel te zeggen dat de aspecten van de contraexpertise afzonderlijk worden besproken in het hoofdstuk <H.3.6> meteen hierna.

3.6 Contra-expertise door 3 buitenlandse deskundigen

3.6.1 COV: Inleiding en samenvatting contraexpertise

In de eindrapportage van de COV wordt uiteengezet dat de COV het belangrijk vindt dat er over de reconstructie en oorzaakanalyse van de ramp door NFI/TNO geen twijfel meer mag blijven bestaan. Daarom heeft de COV er voor gekozen de bevindingen van NFI/TNO voor te leggen aan drie gerenommeerde buitenlandse organisaties, namelijk:

- Het Britse Health and Safety Executive (HSE).
- Het Duitse Bundesanstalt für Materialforschung und –Prüfung (BAM).
- Het Amerikaanse Federal Bureau for Alcohol, Tobacco and Firearms (ATF).

In de bijlage A van het eindrapport van de commissie OOSTING, *"S.E. Fireworks – De overheid – De ramp (onderzoekrapport)"* met een lengte van 856 blz., wordt op blz. 447 t/m 451 een samenvatting gegeven van de gang van zaken omtrent de uitgevoerde toetsing van de NFI/TNO-rapportage door buitenlandse deskundigen, de zogeheten contra-expertise.

In de samenvatting wordt eerst de keuze voor deze drie organisaties gerechtvaardigd en daarna wordt de voor de contra-expertise gevolgde procedure beschreven. De door de COV gevolgde procedure komt er op neer dat de buitenlandse experts inzage hebben gehad in een aantal NFI/TNO-conceptrapportages en daarna antwoord hebben gegeven op een lijst met vragen die vooraf door de COV zijn geformuleerd.

De uitkomst van de contra-expertise (C-E) is volgens de COV in alle drie de gevallen dat de buitenlandse deskundigen van mening zijn dat de door NFI/TNO gevolgde werkwijze van onderzoek en de daarmee behaalde resultaten voor hen bevredigend zijn. De volgorde van de gebeurtenissen wordt onderschreven en volgens de COV wordt de berekening van de kracht van de twee massa-explosies ook onderschreven door de buitenlandse deskundigen. Volgens de COV hebben NFI/TNO in hun rapport van 1 februari 2001 voldoende rekening gehouden met de kanttekeningen die door de buitenlandse deskundigen zijn geplaatst. De COV concludeert dan ook dat op grond van de contra-expertise (C-E), het rapport van NFI/TNO van 1 februari 2001 een bruikbare analyse geeft van de gebeurtenissen op 13 mei 2000.[466]

Ter vergroting van de transparantie inzake de gevoerde contra-expertise heeft de COV bijlage 4B *'Contra-expertises'* opgenomen bij het onderzoekrapport A. Deze bijlage 4B is geheel gewijd aan deze contra-expertise. Hierin zijn kopieën opgenomen van de gevoerde correspondentie met de buitenlandse deskundigen. Deze bijlage 4B telt 46 blz. (blz. 773 – 818).

3.6.2 Buitenlandse contra-experts: geen toegang brongegevens

De COV heeft er voor gekozen om de drie buitenlandse specialistische organisaties slechts zeer beperkt toegang te geven tot de onderzoekgegevens van NFI/TNO. De buitenlandse deskundigen kregen slechts enkele conceptrapportages van NFI/TNO toegezonden. Daarbij moesten de buitenlandse deskundigen een tevoren door de COV opgestelde lijst van vragen beantwoorden.

De buitenlandse deskundigen maken daarom een voorbehoud bij de uitkomsten van hun contra-expertise. De door hen verstrekte antwoorden zijn slechts geldig voor zover zij zich een mening hebben kunnen vormen op basis van het beperkte door de COV aan hen overlegde materiaal. Een aantal door de COV aan de buitenlandse deskundigen gestelde vragen kunnen door hen zelfs helemaal niet worden beantwoord wegens de beperktheid van de door de COV aan hen beschikbaar gestelde gegevens. Zie de navolgende citaten uit het COV-eindrapport:

1. Zo zegt het Duitse BAM bijvoorbeeld niet in staat te zijn om uitsluitend op basis van het door de COV beschikbaar gestelde schriftelijke materiaal en beschikbare beelden de kracht van de explosies te berekenen.[467]
2. BAM stelt verder dat het door de COV beschikbaar gestelde materiaal onvoldoende gegevens bevat om de vraag te kunnen beantwoorden of het vuurwerk bij S.E. Fireworks juist was opgeslagen.[468]
3. Het Britse HSE geeft geen oordeel over de forensische en chemische analyses van NFI/TNO.[469]
4. Ook het Amerikaanse ATF stelt vanwege de beperktheid aan gegevens niet te kunnen beoordelen of alle relevante hypothesen in beschouwing zijn genomen en of het verwerpen van hypothesen op goede gronden is gebeurd. ATF stelt daartoe zelf toegang nodig te hebben tot al het bewijsmateriaal om het zelf te kunnen onderzoeken.[470]

5. ATF geeft verder aan te weinig informatie te hebben over de chemische samenstelling van het vuurwerk, waardoor zij de kracht van de explosies niet goed kunnen berekenen.[471]

De bovengenoemde vijf kanttekeningen wijzen op de zeer beperkte waarde van de door de COV opgedragen contra-expertise. Immers alleen op basis van enkele conceptrapportages van NFI/TNO, hetgeen slechts secundair en onafgewerkt materiaal betreft, zonder toegang tot het originele (primaire) bronmateriaal van NFI/TNO, kan de waarde van de uitkomst van een contra-expertise slechts een oppervlakkige indicatie geven van de waarde van de analyse van NFI/TNO.

Op één punt, namelijk de stelling van de COV dat de buitenlandse deskundigen de berekening van de kracht van de twee massa-explosies onderschrijven, zijn de hiervoor weergegeven kanttekeningen van BAM en ATF hiermee zelfs volledig in tegenspraak.

De conclusie lijkt dan ook gerechtvaardigd dat de doelstelling van de COV, om met deze contra-expertise iedere twijfel weg te nemen over de reconstructie en oorzaakanalyse van de ramp door NFI/TNO, in het geheel niet is waargemaakt.

3.6.3 Aanvullende observaties buitenlandse deskundigen

Ondanks het feit dat de buitenlandse deskundigen geen toegang hadden tot het oorspronkelijke onderzoeksmateriaal van NFI/TNO, hebben zij op basis van de beperkte secundaire informatie toch een aantal opmerkenswaardige observaties kunnen meegeven aan de COV. Deze zijn van groot belang voor de uiteindelijke beoordeling van het NFI/TNO geschilderde scenario dat door de COV en door de rechter als bewezen en vaststaand is overgenomen. Deze opmerkingen zijn:

6. HSE wijst op het grote belang dat de doorvoeropening voor de waterleiding van de sprinklerinstallatie tussen bunkers C2 en C4 heeft als verklaring voor de branddoorslag van werkruimte C2 naar opslagbunker C4.[472] Deze branddoorslag heeft in het scenario van NFI/TNO een cruciale betekenis voor de doorslag van de veronderstelde initiële brand in de werkruimte C2 naar de inhoud van opslagruimte van bunker C4.
7. HSE wijst op het grote belang dat de aanwezigheid van een houten aanhangwagen met rubber banden heeft als verklaring voor de langdurige brand in de driehoek tussen de containers E2 en E15.[473] Deze brand heeft in het scenario van NFI/TNO een cruciale betekenis voor de doorslag naar de inhoud van container E2 en de volgens TNO/COV voorgedane explosie van de inhoud van E2 die volgens TNO/COV het begin vormde van de escalatie van brand tot ramp.
8. HSE wijst de COV op het feit dat de regelgeving in het Verenigd Koninkrijk aangaande de opslag van vuurwerk stringenter is dan in Nederland voor wat betreft de volgende aspecten:

    - De classificatie van het vuurwerk en de controle daarop.
    - De interne veiligheidsafstanden tussen de opslagen binnen de inrichting.
    - De veiligheidsafstanden tussen de inrichting en andere objecten/woonbebouwing daarbuiten.[474]

Daar waar de eerder genoemde vijf kanttekeningen al de zeer beperkte waarde van de door de COV gevraagde contra-expertise aangaven, leveren deze drie bijkomende observaties van de buitenlandse deskundigen belangrijk materiaal voor een werkelijke toetsing van de waarde van de analyse door NFI/TNO. Immers indien er twijfel zou zijn omtrent de NFI/TNO aannames omtrent de branddoorslag van werkruimte C2 naar bunker C4 of de aanwezigheid van een langdurig brandende houten aanhanger met rubberen banden in de driehoek tussen containers E2 en E15, zouden daarmee de twee belangrijkste bouwstenen wegvallen onder de analyse van NFI/TNO. Elders in deze review komt inderdaad aan de orde dat er gerede twijfel is omtrent deze door NFI/TNO aangedragen elementen waarop hun analyse berust.

3.6.4 Onleesbaarheid bijlagen: verificatie C-E onmogelijk

Bijlage 4B *'Contra-expertises'* (omvang 46 blz.) bestaat in zijn geheel uit kopieën van de door de COV met de buitenlandse deskundigen gevoerde correspondentie. Helaas is bij deze review geconstateerd dat een groot aantal van de in de bijlage opgenomen gekopieerde brieven niet goed meer leesbaar zijn. Hierdoor is het onnodig lastig gebleken om een aantal voorbehouden, gemaakt door de buitenlandse deskundigen, op waarde te kunnen schatten. Meer algemeen geldt dat hierdoor de methodiek, die bij de contra-expertise is gevolgd, slecht was na te gaan. Zo waren de vragen die door de COV werden gesteld aan de buitenlandse deskundigen soms zelfs totaal onleesbaar. Hiermee werd het praktisch onmogelijk om aan de hand van de originele correspondentie na te gaan wat de beperkingen en voorbehouden precies waren van de door de COV aan de buitenlandse deskundigen opgedragen contra-expertise.

Dit is vooral opvallend voor de brieven die door de COV zelf zijn verstuurd aan de buitenlandse deskundigen. Het moet toch een kleine moeite zijn voor de COV om tenminste de eigen correspondentie die is verstuurd aan de buitenlandse deskundigen op een goed leesbare wijze weer te geven in het rapport. Hieronder volgen drie passages die zijn geknipt uit de bijlagen van het COV-rapport. Dit zijn brieven die door de COV zelf zijn opgesteld.

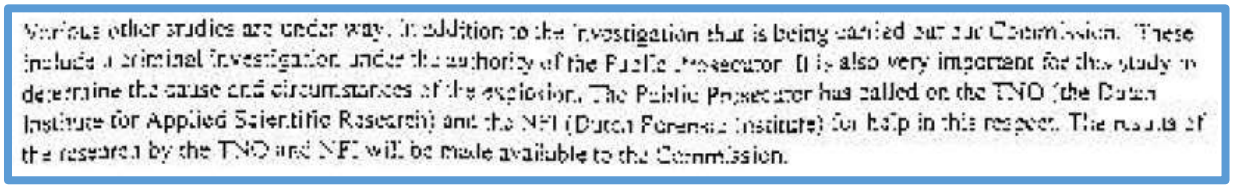
Various other studies are under way. In addition to the investigation that is being carried out by the Commission. These include a criminal investigation under the authority of the Public Prosecutor. It is also very important for this study to determine the cause and circumstances of the explosion. The Public Prosecutor has called on the TNO (the Dutch Institute for Applied Scientific Research) and the NFI (Dutch Forensic Institute) for help in this respect. The results of the research by the TNO and NFI will be made available to the Commission.

Figuur 295: Fragment uit de brief van COV-voorzitter OOSTING aan de Amerikaanse autoriteiten van 20 september 2000

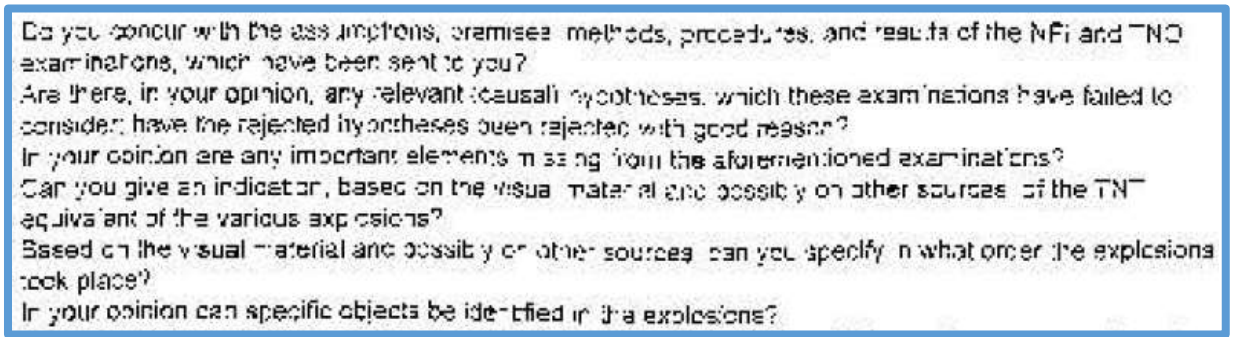
Do you concur with the assumptions, premises, methods, procedures, and results of the NFI and TNO examinations, which have been sent to you?
Are there, in your opinion, any relevant (causal) hypotheses, which these examinations have failed to consider; have the rejected hypotheses been rejected with good reason?
In your opinion are any important elements missing from the aforementioned examinations?
Can you give an indication, based on the visual material and possibly on other sources, of the TNT equivalent of the various explosions?
Based on the visual material and possibly on other sources, can you specify in what order the explosions took place?
In your opinion can specific objects be identified in the explosions?

Figuur 296: Fragment uit de brief van COV-voorzitter OOSTING aan de Duitse autoriteiten van 27 oktober 2000

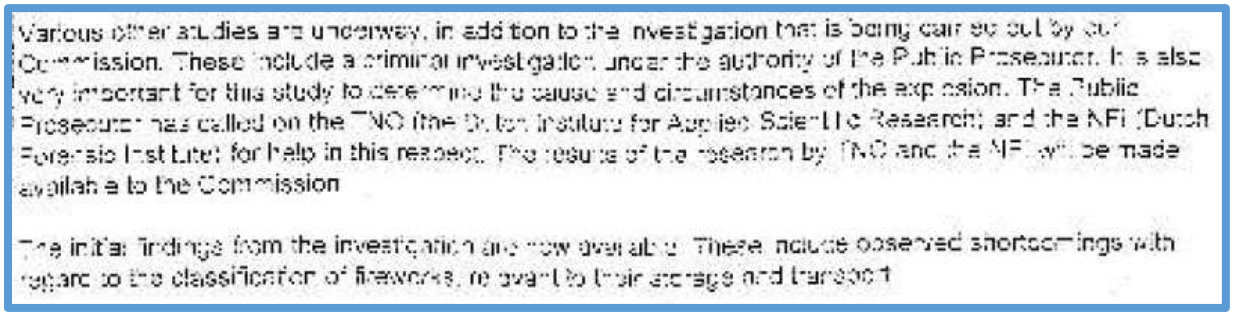
Various other studies are underway, in addition to the investigation that is being carried out by our Commission. These include a criminal investigation under the authority of the Public Prosecutor. It is also very important for this study to determine the cause and circumstances of the explosion. The Public Prosecutor has called on the TNO (the Dutch Institute for Applied Scientific Research) and the NFI (Dutch Forensic Institute) for help in this respect. The results of the research by TNO and the NFI will be made available to the Commission.

The initial findings from the investigation are now available. These include observed shortcomings with regard to the classification of fireworks, in regard to their storage and transport

Figuur 297: Fragment uit de brief van COV-voorzitter OOSTING aan de Britse autoriteiten van 9 oktober 2000

Het is moeilijk voor te stellen dat men bewust kopieën met lage kwaliteit heeft opgenomen in de rapportage van de COV, maar de enige andere optie is er een van onvoorstelbare nalatigheid van de zijde van de redactie van het COV-rapport, gelet op het belang van deze rapportage waar de hele natie op zat te wachten.

3.6.5 Correspondentie met het Amerikaanse ATF

Voor zover de door de COV bijna onleesbaar gemaakte originele correspondentie met de Amerikaanse deskundigen van het ATF wel te ontcijferen was in het kader van de review, is de volgende samenvatting te maken:

2. Het Amerikaanse ATF schrijft op 18 januari 2001 dat om diverse redenen het voor het ATF onmogelijk is om met enige zekerheid te kunnen concluderen dat de conclusies van NFI en TNO m.b.t. de mogelijke oorzaken correct zijn (vraag 2 van de COV). Als voorbeeld noemt het ATF dat zij zelf toegang tot het gevonden bewijsmateriaal hadden moeten hebben om zodoende zelf onderzoek te kunnen doen. Het ATF heeft echter ook niets gezien dat NFI/TNO op foute gronden gehandeld zouden hebben. [475]
3. Op vraag 3 van de COV naar de correctheid van het TNO/NFI sporenonderzoek antwoordt het ATF dat zij hierover géén betekenisvolle conclusies kunnen trekken gelet op het ontbreken van de toegang tot de noodzakelijke gegevens omtrent laboratoriumonderzoek en gevolgde procedures.
4. Op vraag 4 van de COV of er belangrijke elementen ontbreken in het door NFI/TNO gevoerde sporenonderzoek antwoordt het ATF identiek: zij ontberen de benodigde gegevens om hier inhoudelijk op te kunnen antwoorden.
5. Op vraag 5 van de COV om een kwantificering van het TNT-equivalent van de kracht van de diverse explosies antwoordt het ATF dat hen de gegevens ontbreken om een betekenisvolle schatting van het TNT-getal te geven. Ook hebben zij geen reden om de bevindingen van NFI/TNO te weerspreken. *(PvB: Dit is op dezelfde gronden: het ontbreken van voldoende gegevens.)*
6. Op vraag 6 van de COV om een volgorde aan te geven in de opgetreden explosies antwoordt het ATF dat zij hiertoe niet in staat zijn *(PvB: op basis van de ter beschikking staande gegevens)*.
7. Op vraag 7 van de COV of het ATF specifieke zaken herkent in de explosies antwoordt het ATF dat de vuurwerkverschijnselen tijdens het begin van de ramp van consumentenvuurwerk lijken te komen. Naarmate de ramp zich meer ontwikkeld lijken de verschijnselen van zwaarder vuurwerk te komen.

8. Op vraag 8 van de COV of de waargenomen explosies mogelijk zijn met klasse 1.4G vuurwerk, antwoordt het ATF dat de klasse-indeling van vuurwerk in de Verenigde Staten anders is. Het lijkt het ATF onwaarschijnlijk dat dergelijke explosies door vuurwerk van de klasse 1.4G gegenereerd kunnen worden, indien gerefereerd aan de Amerikaanse klasse-indeling *(PvB: de Amerikaanse klasse-indeling voor 1.4G vuurwerk was en is strenger dan de in Nederland gehanteerde indeling.)*
9. Op vraag 9 van de COV wat het ATF vindt van de wijze dat het vuurwerk was opgeslagen bij S.E. Fireworks, antwoordt het ATF dat de Amerikaanse regelgeving met betrekking tot classificatie, interne en externe veiligheidsafstanden veel strenger is dan in Nederland. Indien de Amerikaanse regels waren gevolgd had de kans op explosies, zoals die tijdens de ramp in Enschede zijn opgetreden, veel kleiner geweest.
10. Op vraag 10 van de COV over welke procedures in de VS worden gebruikt t.b.v. de classificatie van vuurwerk, antwoordt het ATF dat het VN-vuurwerk transportclassificatiesysteem, dat in Nederland ook voor de opslag van vuurwerk wordt gebruikt, in de VS alleen wordt gebruikt bij het transport van vuurwerk (PvB: waar het systeem oorspronkelijk ook voor is bedoeld). Voor de opslag van vuurwerk wordt in de VS een ander systeem gebruikt dat vuurwerk indeelt in drie zwaarteklassen:

    - Lichter consumenten vuurwerk dat is vrijgesteld van federale opslagregels.
    - Laag explosief materiaal, waaronder het meeste vuurwerk valt, behalve vuurwerk dat ‘flash poeder’ bevat.
    - Hoog explosief materiaal, waaronder het vuurwerk met ‘flash poeder’ en de massaopslag van shells (bulk salutes).

    Voorts schrijft het ATF in antwoord op vraag 9 en 10 nog dat wanneer een vuurwerkfaciliteit bij controle (die 2x per jaar plaatsvindt) te zwaar vuurwerk heeft opgeslagen, er onmiddellijk handhavend wordt opgetreden en er aan de zwaardere eisen voldaan moet worden en tot die tijd het te zware vuurwerk verwijderd dient te worden.
11. In vraag 11 van de COV vraagt zij het ATF of de huidige vuurwerkkwalificatietesten voldoen. Het ATF antwoordt daarop dat het ATF niet het VN-classificatiesysteem gebruikt voor de opslag van vuurwerk en dus ook niet de voor dit systeem voorgeschreven classificatietesten.
12. Op vraag 12 van de COV om eventuele aanvullende suggesties, antwoordt het ATF dat het de moeite loont om de tijdens het begin van de ramp bestaande situatie in werkruimte C2 nader aan een onderzoek te onderwerpen. *(PvB: Deze suggestie is volgens de Amerikanen relevant omdat NFI/TNO aannemen dat de brand juist in ruimte C2 is ontstaan. Deze opmerking wijst daarmee meteen naar een eerder onderzoek in de richting van een bedrijfsongeval. Dit scenario (bedrijfsongeval) is door NFI/TNO echter nooit meer serieus onderzocht toen André DE VRIES als potentiële brandstichter in beeld kwam, of zoals zal blijken: ten tonele werd gevoerd)*.
    Verder constateert het ATF dat in Nederland veel verschillende overheidsinstellingen betrokken zijn bij de vergunningverlening voor de opslag van vuurwerk. Het ATF adviseert om dit te stroomlijnen en een centralisatie te overwegen. Ook vinden er veel te weinig controles plaats naar de wijze van vuurwerkopslag in Nederland. Verder suggereert het ATF een verbetering van de constructievereisten van een opslagplaats voor vuurwerk en een verbetering van het Nederlandse gebruik van veiligheidsafstanden. [476]

Per brief van 7 februari 2001 stelt de COV nog een aantal aanvullende vragen aan het ATF. Het ATF heeft in het eerdere antwoord nogal de nadruk gelegd op het ontbreken van informatie, waardoor geen significante alternatieve berekeningen of antwoorden mogelijk zijn op veel van de eerdere vragen gesteld door de COV. Het ziet zich daarom genoodzaakt om het ATF tot drie keer toe nogmaals te vragen of zij toch geen aanwijzingen zijn tegengekomen die de analyse en conclusies van NFI/TNO zouden weerspreken. Uiteraard herhaalt het ATF in een nieuwe antwoordbrief (gedateerd 9 februari, datum van binnenkomst bij de COV niet genoteerd) zijn eerdere antwoord dat dit niet het geval is.

Ook vraagt de COV nog een keer expliciet aan het ATF of het hen onmogelijk is gebleken om klasse 1.4 vuurwerk tot massa-explosie te brengen. Het ATF beantwoordt deze vraag bevestigend.

PvB: De COV moet welhaast met dit antwoord zeer in haar nopjes zijn geweest, omdat dit de these van de COV onderbouwt dat wanneer S.E. Fireworks alleen klasse 1.4 vuurwerk had opgeslagen ten tijde van de rampdag, er geen massa-explosie had kunnen opgetreden. Echter het ATF tekent wél duidelijk aan dat het bij hun proeven handelde om 1.4 vuurwerk volgens de Amerikaanse federale maatstaven. Deze zijn véél strenger dan de maatstaven waarmee in Nederland vuurwerk werd (en wordt) geclassificeerd als klasse 1.4. In Nederland was in 2000 veel meer vuurwerk toegelaten tot de klasse 1.4. Dit is nadien alleen nog meer verergerd, o.a. door een truc uit te halen door het toepassen van een door TNO ontwikkelde netverpakking (zogeheten 'gaasmand'), waarmee volgens TNO de classificering van vuurwerk van klasse 1.3 verandert in klasse 1.4.[477]

PvB: Blijkbaar heeft deze bijkomende COV-brief maar één doel, en dat is een woordspelletje genereren op basis waarvan de reacties van de Amerikaanse deskundigen alsnog dusdanig geduid kunnen worden dat daarmee de bevindingen van NFI/TNO gevalideerd kunnen worden. Met het eerdere antwoord van de Amerikaanse deskundigen was dat (blijkbaar) zelfs voor de COV een stap te ver.

3.6.6 Conclusies uit de brief van 18.1.2001 van ATF (VS)

Uit de antwoorden van het Amerikaanse ATF kunnen enkele belangrijke conclusies worden getrokken t.a.v. de situatie in Nederland en in Enschede:

- Het in Nederland gebruikte systeem van vuurwerkclassificatie is verkeerd. In Nederland wordt het voor transport ontworpen VN systeem gebruikt. Dit wordt in de VS als verkeerd gezien. Zij gebruiken een voor opslag bedoeld systeem van vuurwerkclassificatie. Dit is ook normaal, want de eigenschappen van vuurwerk bij bulkopslag in afgesloten ruimtes zijn totaal anders dan bij vervoerscondities.
- De controle op de opslag van vuurwerk in de VS is regelmatiger (2x per jaar). Dit zou in Nederland beter moeten.
- De handhaving in de VS is strikter. Daar waar in Enschede bij overtredingen de vergunning meermaals is aangepast aan de werkelijke (voordien onregelmatige) situatie, wordt in de VS verlangd dat de situatie wordt aangepast conform de regels.

- De regels voor veiligheidsafstanden met de opslag van vuurwerk zijn veel strikter in de VS dan in Nederland. Zo gelden er strengere regels t.a.v. de afstand tussen opslagfaciliteiten binnen de inrichting en t.a.v. de afstand tussen de inrichting en de omwonenden. Ook is er een minimum afstand tussen de opslagruimten en de werkruimten. Ook hier wordt verbetering geadviseerd.
- Het ATF suggereert een verbetering van de constructievereisten van een opslagplaats voor vuurwerk. Dit betekent dat de huidige (2000) voorschriften met een betonnen constructie met vast dak en sprinklers blijkbaar niet voldoen. Dit kan o.a. wijzen op het overwegen van de verplichting van een plofdakconstructie.
- Het ATF adviseert om de organisatie bij de overheid van het verlenen van vergunningen voor de opslag van gevaarlijke stoffen te stroomlijnen.
- Het ATF doet de aanbeveling om opnieuw te kijken naar de omstandigheden betreffende de werkruimte C2 waar de brand volgens NFI/TNO zou zijn ontstaan. Dit wijst op verder onderzoek in de richting van een bedrijfsongeval. NFI/TNO hebben dit echter nooit meer opgepakt omdat zij vanaf januari 2001 volledig waren gefocust op het onderbouwen van het scenario met André DE VRIES als moedwillige brandstichter.
- Het ATF schrijft in haar antwoorden op diverse vragen dat het hen niet alleen aan de noodzakelijke gegevens ontbreekt om de NFI/TNO uitkomsten te bevestigen, maar dat het hen ook aan diezelfde gegevens ontbreekt die nodig zijn om de NFI/TNO-analyse te falsifiëren. Met andere woorden: De contra-expertise was de-facto onuitvoerbaar wegens gebrek aan voldoende gegevens!

3.6.7 Correspondentie met het Duitse BAM

PvB: BAM en TNO hebben samen classificatietests gedaan m.b.t. vuurwerk. De vragen van de COV aan BAM om het classificatiewerk van TNO te becommentariëren zijn daarom tamelijk zinloos. De antwoorden zijn voorspelbaar.

3.6.8 Verhoor getuige-deskundige Dr. Eckhardt

Tijdens het verhoor van de getuige-deskundige Dr. Eckhardt[a] op 27 september 2001 door rechter-commissaris MELAARD van de rechtbank Almelo, doet deze een aantal belangrijke kanttekeningen bij zijn analyse aangaande de mogelijkheid van een massa-explosie van het S.E. Fireworks vuurwerk, en de vraag welk soort vuurwerk dit zou kunnen betreffen[478]:

- Het vermoeden dat ik (Eckhardt) had op basis van de Tv-beelden dat de explosies het gevolg waren van exploderende blitsbommen werd versterkt door het schadebeeld dat ik ter plaatse waarnam. Het meest opvallend vond ik de uitgebreide krater die ter hoogte van het voormalige bunkergebouw te zien was. Blitsbommen kunnen naar mijn mening zonder meer zo'n krater veroorzaken.
- Ik weet niet uit welke landen het vuurwerk afkomstig was dat wij in de jaren 1990 t/m 1994 hebben getest. Een deel ervan was in ieder geval uit Duitsland afkomstig.
- Voor de beantwoording van de vraag in welke gevallen al dan niet een indeling in de klasse "1.1" "volgt is van belang of een getuigenscherm sterk beschadigd is en of het

[a] Dr. Dietrich Eckhardt is sinds 1993 hoofd van het Laboratorium Pyrotechniek bij het Duitse B.A.M

testpersoneel een drukgolf heeft waargenomen. Ik merk hierbij op, dat voor zover ik weet, deze discussie betrekking had op militaire munitie. Met betrekking tot vuurwerk is een dergelijke discussie mij niet bekend.

PvB: Uit de bovenstaande opmerkingen blijkt dat de contra-expertise die door de COV is ingeroepen in feite geen enkele waarde heeft. Immers:

- *Uit het feit dat de getuige-deskundige Dr. Eckhardt zegt zich gebaseerd te hebben op Tv-beelden, blijkt dat hij als getuige-deskundige géén toegang heeft gehad tot het noodzakelijke en veel uitgebreidere bronmateriaal dat nodig is voor een behoorlijke contra-expertise.*
- *Ook blijkt het referentiekader van de waarnemingen en analyse van Dr. Eckhardt niet eenduidig te zijn vastgelegd, getuige zijn opmerkingen over de onbekende herkomst van getest vuurwerk en de referentie aan inschalingscriteria die alleen bij militaire munitie zijn gebruikt en niet bij vuurwerk.*
- *De krater waarin Dr. Eckhardt zijn bevestiging vond blijkt niet alleen te zijn ontstaan als gevolg van exploderend vuurwerk, maar de vorming van de krater blijkt in hoge mate te zijn ontstaan doordat er zich holle ruimtes bevonden onder de bodemplaten van de vuurwerkbunkers. Dit is elders in deze review reeds aan de orde geweest. Zie <H.2.3.3.4> met foto. Deze oorzaak is door TNO/NFI en de commissie OOSTING niet aan Dr. Eckhardt meegedeeld, waardoor deze is misleid.*

3.6.9 Correspondentie met het Britse HSE

Ook aan het Engelse HSE heeft de COV een set met vragen gesteld. Uit de correspondentie van het HSE met de COV blijkt dat zij eerst op 20 en 21 september in Enschede op bezoek zijn geweest en rondgeleid. Daarna hebben Peter DE BRUYN (NFI) en Ed DE JONG (TNO) twee bezoeken gebracht aan het HSE (VK) en heeft Dr. Merrifield van HSE een bezoek gebracht aan hen in Nederland. Gedurende deze drie bezoeken is er op verzoek van NFI/TNO gesproken met de onderzoekers van deze instellingen die met het vuurwerkramponderzoek zijn belast.[479]

PvB: Deze setting en verloop van gebeurtenissen houdt het risico in van afbreuk aan de onafhankelijkheid van de verrichtte contra-expertise.

Het HSE merkt in zijn antwoord van 17.11.2000 overigens ook nog op dat er geen tijd was voor een gedetailleerd en diepgaand onderzoek en verificatie van het door NFI/TNO verrichtte onderzoek.

Verdere vermeldenswaardige opmerkingen van HSE in de antwoordbrief van 17 november 2000 zijn:

- De oorzaak van de start van de brand in werkruimte C2 is nog steeds niet bekend.
- Er is geen verklaring voor het overspringen van de brand van werkruimte C2 naar opslagruimte C4.
- Er is géén tevredenstellende verklaring over hoe container E2 in brand is geraakt.
- HSE bevestigt de opmerking van NFI rapport (11/9/00) dat er nog een verklaring gezocht dient te worden voor deze gebeurtenissen.

- HSE merkt op dat het opwerpen van nieuwe hypotheses en verwerpen van andere hypotheses alleen gebeurt op basis van hun relatieve waarschijnlijkheid en niet gedaan lijkt te zijn op basis van geconstateerde oorzaken van brand of branddoorslag naar andere ruimtes, in het bijzonder in de eerste fasen van de brand.
- HSE mist in de rapportage een beschouwing van de directe explosie effecten op de mensen die in de nabijheid waren.
- HSE wijst de COV er op dat indien de Britse richtlijnen m.b.t. veiligheidsafstanden in acht waren genomen bij S.E. Fireworks, zelfs bij aanname van alleen de aanwezigheid van klasse 1.4 vuurwerk in opslag, de afstanden veel groter waren geweest dan bij S.E. Fireworks waren toegelaten door de Nederlandse autoriteiten.
- M.b.t. de juistheid van de gebruikte vuurwerkclassificatie en classificatietests merkt HSE op dat de UN classificatie en bijbehorende tests zijn ontworpen voor een transportsituatie en niet voor een opslagsituatie. Daarom hanteert het VK een enigszins afwijkend classificatiesysteem voor opslag van vuurwerk.

PvB: De eerste drie punten hierboven genoteerd zijn ronduit verbazingwekkend. Dit betekent dat NFI/TNO reeds uitgaan in hun voorlopige rapportage van het scenario van de start van een brand in werkruimte C2, een overslag van de brand naar opslagbunker C4 en daarna het in brand raken van zeecontainer E2. En dit scenario wordt omarmt op een moment dat er nog géén sprake was van een branddoorslag via een opening van een waterleiding, noch van een houten aanhangwagen met rubberen banden die een half uur heeft staan branden naast container E2.

Naar aanleiding van de definitieve hoofdrapportage van NFI/TNO van 8 december 2000 met 17 bijlagen, vraagt de COV[480] om een update van het commentaar van HSE. HSE antwoordt als volgt:

- HSE is tevreden dat er nu verklaringen zijn gevonden voor de doorslag van de brand van werkruimte C2 naar opslagbunker C4 en voor de oorzaak van de brand in container E2.
- HSE heeft tegenstrijdigheden geconstateerd tussen de diverse rapporten over wat voor soort vuurwerk was opgeslagen in de diverse locaties. Een grondiger overzicht m.b.t. de vervormingen aan de containers, aan de grond en over welk vuurwerk waar was opgeslagen zou dit kunnen oplossen.
- HSE stelt voor om op basis van de bevindingen van NFI/TNO, de houten aanhanger met rubberen banden die zich bevond tussen 2 containers, op te nemen in de lijst met belangrijke factoren die hebben bijgedragen aan de escalatie van de brand tot ramp.

3.6.10 Conclusie correspondentie HSE

Gelet op de opmerkingen van HSE m.b.t. het tekortkomen van bewijsmiddelen voor cruciale fases in het door TNO ontwikkelde escalatiescenario, is de conclusie gerechtvaardigd dat het TNO (en daarmee het NFI, het OM en de COV) gebruik hebben gemaakt van een onwetenschappelijke manier van bewijsvoering. Eérst wordt een hypothese gekozen en pas daarna worden de benodigde bewijsmiddelen gezocht en de these te onderbouwen. Het gaat hierbij om de veronderstelde branddoorslag van ruimte C2 naar bunker C4, de

veronderstelde houten aanhanger met rubberen banden die zich in de driehoek tussen containers E2 en E15 zou hebben bevonden en de branddoorslag van die aanhanger naar de inhoud van container E2. HSE signaleert het ontbreken van bewijs op deze punten.

3.6.11 Conclusie buitenlandse contra-expertise

Uit de consultatie van de soms slecht of niet leesbare correspondentie tussen de commissie OOSTING en de externe deskundigen ATF, BAM en HSE valt te concluderen dat het beeld dat de COV in haar rapport opneemt, namelijk dat de buitenlandse deskundigen de bevindingen van TNO bevestigen, niet overeenkomt met de werkelijkheid. De buitenlandse deskundigen blijken veel kritischer te zijn geweest. Met name de Amerikanen (ATF) merken op dat een contra-expertise op basis van secundair en onvolledig materiaal, onmogelijk is. Dit moet dan in gelijke mate gelden voor het Britse HSE en het Duitse BAM, aangezien zij de zelfde secundaire informatie kregen.
In een later stadium kunnen deze twijfels aan de juistheid van de TNO-bevindingen als mogelijk novum worden ingebracht voor de herziening van het strafvonnis van R.J. BAKKER, daar de bevindingen van TNO/NFI een sleutelrol spelen in het escalatie-scenario van brand tot ramp, en de reserves van de buitenlandse deskundigen juist op die aspecten (escalatie) betrekking hebben.

Als laatste opmerking wordt nog vermeld dat er sterke aanwijzingen zijn dat rechter-commissaris Melaard de door buitenlandse deskundigen in de rechtbank afgelegde verklaringen heeft gemanipuleerd. Dit is af te leiden uit de ongebruikelijke en zeer gedetailleerde brief (10 blz.) van advocaat mr. Spruijt van de verdediging van BAKKER aan rechter-commissaris Melaard, d.d. 1 oktober 2001, waarin mr. Spruijt zich ernstig beklaagd over de wijze van verhoor en notuleren door de rechter-commissaris van de buitenlandse deskundigen.[481]

3.7 De bevindingen van OOSTING inzake de rijksoverheid

<Nog op te nemen: Inleiding met bevindingen OOSTING inzake defensie, V&W, VROM, etc.>

<PvB: De navolgende passage is een kopie van de passage in <H.6.12> onder het punt 11.>

De commissie OOSTING heeft volledig gefaald op het gebied van de totstandkoming van de regelgeving voor gevaarlijke stoffen in Nederland. OOSTING heeft daardoor volledig gemist wat de impact van de gebrekkige regelgeving is geweest op het kunnen gebeuren van de Vuurwerkramp. Voor een meer volledige en genuanceerde weergave hiervan wordt verwezen naar paragraaf <H.6.7.4>. Hier volgt een samenvatting van de door mr. A. den Breejen[a] gemaakte kritiekpunten:

[a] Mr. A. den Breejen is een voormalig rijksambtenaar die als senior beleidsmedewerker verantwoordelijk was voor de regelgeving omtrent het vervoer van gevaarlijke stoffen. Hij werkte tussen 1986 en 1998 bij het ministerie VROM en tussen 1998 en 2004 bij het ministerie V&W. Zie verder <H.6>.

- OOSTING heeft bij zijn onderzoek verzuimd om ook naar de input te vragen van Den Breejen, terwijl OOSTING op de hoogte moet zijn geweest, zowel via VROM als via V&W, van de beschikbare expertise bij Den Breejen.
- OOSTING slaat de plank mis met de constatering dat de regelgeving voor zwaar vuurwerk niet op tijd in orde was. Deze regelgeving was juist in orde, maar is in de jaren voor de ramp volledig ontmanteld.
- OOSTING legt onterecht de verantwoordelijkheid voor het ontbreken van regelgeving bij het ministerie van VROM. Den Breejen heeft aangetoond dat het juist V&W was die verwijtbaar heeft gehandeld door willens en wetens reeds tot ontmanteling van bestaande regelgeving over te gaan zonder dat VROM de middelen kreeg om vervangende regelgeving te concipiëren en in werking te stellen.
- OOSTING oordeelde eenzijdig en arbitrair over de bureaucratische conflicten tussen V&W en VROM die hebben geleid tot de tekortkomingen in de regelgeving.
- OOSTING legt onterecht verwijten bij de RVI, terwijl die inspectiedienst geen wettelijke basis had voor handhaving en deze tekortkoming ook heeft gesignaleerd ruim voor de ramp.
- OOSTING komt met grote woorden zoals de noodzaak van een *'culturele revolutie'*, maar OOSTING vult deze verkeerd in. Meer aandacht voor externe veiligheid helpt niet wanneer de fundamenten van de aanpak verkeerd zijn. OOSTING heeft volledig gemist dat de toegepaste risicobenadering gebaseerd was op verkeerde uitgangspunten.
- OOSTING rekent het de ondernemer (S.E. Fireworks) aan dat het vuurwerk zo heftig kon reageren. Dit is onjuist. De ondernemer heeft gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht mocht worden. PvB: De verantwoordelijkheid voor het feit dat de classificatie en etikettering niet in overeenstemming was met de werkelijk opgetreden effecten tijdens de ramp lag volledig en uitsluitend bij de overheid.
- OOSTING heeft niet onderkend dat verkeerde regelgeving bij het vervoer van gevaarlijke stoffen zou doorwerken via de vervoersketen naar de opslagsituatie. Dit werd mogelijk gemaakt door foutieve keuzes van de Nederlandse overheid.
- OOSTING noemt niet de departementale verantwoordelijkheidstoedeling bij de totstandkoming van de regelgeving voor gevaarlijke stoffen. Dit was een van de oorzaken van de tekortschietende regelgeving die de Vuurwerkramp mogelijk maakte.
- OOSTING noemt niet de verkeerde wijze waarop interdepartementale geschillen worden geslecht. Daarbij prevaleren eigen organisatiedoelstellingen boven het algemeen belang. Het had perfect binnen de opdracht van OOSTING gepast om een voorstel te doen voor de oplossing van interdepartementale geschillen.
- OOSTING verzuimde het democratisch deficit te identificeren dat heerste binnen Verkeer en Waterstaat. Belangrijke besluiten worden daarbij als 'technisch' gezien binnen het ambtelijk apparaat genomen, zonder daarbij de ambtelijke top noch de verantwoordelijk bewindspersoon in te lichten.

4 OM-MOTIEF: Het belang van de Staat

4.1 Inleiding OM-Motief

4.1.1 Noodzaak duiding OM-motief

Een Openbaar Ministerie dat zo ver gaat dat het in een aantal strafzaken rond een ramp de rechterlijke macht misleidt. En wel in vele OM-arrondissementen, in zowel 1e en 2e aanleg, alsook voor de Hoge Raad, en dit tot op het hoogste niveau binnen het OM. Dat is de ongewone boodschap die onmogelijk te accepteren bleek voor veel hoofdredacties van gereputeerde nieuwsmedia, nadat hun journalisten met de bevindingen uit de review hadden aangeklopt om een artikel te plaatsen. Daarom is dit hoofdstuk toegevoegd in een poging om een geloofwaardig motief van het Openbaar Ministerie aan te geven voor dit onvoorstelbaar verwijtbaar handelen. Zonder geloofwaardig motief zal deze boodschap over de gedragingen van het Openbaar Ministerie nooit goed overkomen. De duiding van het OM-motief is bedoeld om de handelwijze van het Openbaar Ministerie als logisch en verklaarbaar te duiden. Alleen dan kan de bijzondere aanklacht, die in dit document is geformuleerd tegen het Openbaar Ministerie, begrepen worden.

De belangrijkste oorzaak van het niet willen accepteren van de conclusies uit de voorliggende review: *“Het OM is op grove wijze nalatig geweest, acterend binnen een ‘Tunnelvisie’ (bewezen) en mogelijk ‘Te-kwader-trouw’ (sterke aanwijzingen)”* is te vinden in de discrepantie tussen het theoretisch functioneren en het praktisch functioneren van het Openbaar Ministerie.

- **Theoretisch gesproken**, volgens de officiële doctrine die wordt gepromoot door de Nederlandse overheid, zou het OM aan waarheidsvinding moeten doen. Het OM beschrijft dat ook op niet mis te verstane wijze op zijn website.[a] Daarbij zou het OM niet alleen belastend materiaal moeten zoeken en toetsen, maar ook op zoek moeten gaan ontlastend materiaal voor een verdachte. Op die basis is het inderdaad begrijpelijk en (tot op zekere hoogte) logisch dat de rechterlijke macht, waartoe het OM zelf beweert te behoren, geen toetsing meer toepast op de bevindingen van het OM.
- **In de praktijk blijkt** het OM heel anders te functioneren. In ieder geval volgens de bevindingen uit deze review van de Vuurwerkramp-dossiers, maar ook in andere strafrechtelijke dossiers blijkt het OM vaak alleen geïnteresseerd in belastend materiaal voor een verdachte. In de praktijk is niet alleen de recherche, maar ook het Openbaar Ministerie overtuigd van de schuld van een verdachte. Dan wordt alles op alles gezet om die schuld bewezen te krijgen. Deze fout is menselijk. Maar bij een rechter die het onnodig vindt de bevindingen van het OM regelmatig te toetsen, is dit funest voor de Nederlandse rechtsstaat.

[a] Het Openbaar Ministerie heeft de reputatie dat het aan waarheidsvinding doet. Dat zegt het OM ook op zijn website: *“In Nederland maakt het OM deel uit van de rechterlijke macht. Het OM doet aan waarheidsvinding en doet onderzoek naar zowel belastend als ontlastend bewijs voor een verdachte.”* Bron website (9febr2019): https://www.om.nl/vaste-onderdelen/zoeken/@102260/zelfstandig-hoge/

4.1.2 Ontstaan en functie Openbaar Ministerie

Het is van belang te weten dat het Nederlandse Openbaar Ministerie rechtstreeks is voortgekomen uit het Franse *'Ministère Public'*, opgericht door keizer Napoleon in 1811 om het belang van de keizerlijke overheid te verdedigen. Een citaat uit het boek *'Twee eeuwen Openbaar Ministerie'*[a] maakt dit duidelijk:

> *"De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht had voor de andere machten zo haar risico's. Het was niet de bedoeling dat die macht een eigen koers zou varen. Dat was in theorie zeer wel mogelijk. Om de eenheid te bewaken werd de voorzitter van het Hof van Cassatie tevens minister van Justitie. Het Openbaar Ministerie, dat onder het gezag van de minister van Justitie stond, kreeg tot taak de rechter door middel van een rechtsgeleerd requisitoir voor te lichten over de toepassing van de wet en zo nodig bij te sturen door het instellen van hoger beroep of cassatie. Het Openbaar Ministerie kende een strakke hiërarchie met een uitstekende interne communicatie. Het (OM) trad tijdens de zitting op als vertegenwoordiger van de regering. Het had zo een duidelijk kenbare zelfstandige positie, afhankelijk van de uitvoerende macht en los van de rechter."*

Deze oorspronkelijke taak van het OM en de vertaling naar de huidige functie van het OM maakt dat het OM het nog steeds als zijn taak beschouwt om het belang van de Staat te verdedigen. Dit gebeurt zoals dat staatsbelang door de minister van Justitie en het college van procureurs-generaal wordt geïnterpreteerd.[482] Tot op de dag van vandaag hebben zowel de minister van Justitie als het college van procureurs-generaal de bevoegdheid om aanwijzingen te geven t.a.v. het vervolgingsbeleid, niet alleen in algemene zin, maar ook met betrekking tot individuele strafzaken.[483]

4.2 De aanloop van de ramp

Teneinde de mogelijke motieven voor het handelen van het Openbaar Ministerie tijdens de strafrechtelijke opsporing van de Vuurwerkramp te kunnen begrijpen, is het noodzakelijk de voorgeschiedenis van de ramp te kennen. Zonder inzicht in deze voorgeschiedenis kan het *'Staatsbelang'* zoals dat door het Openbaar Ministerie wordt geïnterpreteerd, niet worden begrepen. Deze voorgeschiedenis kent zes belangrijke elementen. Deze vormen de aanloop naar de Vuurwerkramp:

1. De onverwachte vuurwerkexplosies van 14 februari 1991 bij het bedrijf MS Vuurwerk in Culemborg, de niet-strafvervolging van het bedrijf en de door het OM later gefingeerde lessen versus de werkelijke lessen uit die gebeurtenis.
2. De veranderende Nederlandse regelgeving voor opslag en transport van vuurwerk na de Culemborg ramp en de ontmanteling, vanaf 1996, van de regelgeving voor evenementenvuurwerk, ook wel 'zwaar vuurwerk' genoemd.
3. Het interdepartementale conflict tussen de ministeries VROM en V&W betreffende de overdracht van de regelgeving voor (het bezigen van) vuurwerk. De hierdoor ontstane chaos op het gebied van die regelgeving ten tijde van de Vuurwerkramp.

[a] Het boekwerk 'Twee eeuwen Openbaar Ministerie 1811 – 2011 is te vinden op de website van het OM: https://www.om.nl/organisatie/historie/

4. De verkeerde blusvoorschriften voor de brandweer bij een vuurwerkbrand, zoals verordonneerd door het ministerie van BZK, directie brandweer.
5. De historie van S.E. Fireworks na de Culemborg ramp en de overdracht in 1998 – 2000 van het bedrijf van de vorige eigenaar Harm SMALLENBROEK naar de nieuwe eigenaren Rudi BAKKER en Willy PATER.
6. De handelwijze van de gemeente Enschede betreffende S.E. Fireworks, voorafgaande aan de Vuurwerkramp:
    - De niet-verlening van gebruiksvergunning en foutieve verlening milieuvergunningen aan S.E. Fireworks.
    - Het weigeren van een verhuizing van S.E. Fireworks naar een terrein buiten de bebouwde kom gelegen.
    - De vestiging van het voorkeursrecht en de geheime onderhandelingen betreffende de aankoop van de grond door de gemeente.

4.2.1 Culemborg explosies: strafvervolging en lessen

4.2.1.1 *De werkelijke lessen*

De werkelijke lessen die uit Culemborg getrokken waren in rapportages die zijn uitgebracht in 1991 en 1992 n.a.v. de vuurwerkexplosie in Culemborg zijn (samengevat):

1. Vuurwerkbedrijven niet meer in of bij een woonwijk.
2. Opsluiting vergroot de kracht van een explosie bij brandend vuurwerk.
3. Een plofdak-constructie geeft betere drukontlasting dan afgesloten ruimte.
4. Zelfs vuurwerk van subklasse 1.4 kan een zeer heftige explosie veroorzaken.
5. De classificatie van vuurwerk voor opslag dient mogelijk te worden herzien.

4.2.1.2 *De nagelaten les*

Net zoals in Culemborg was ook in Enschede sprake van gebrekkige controles en het gedogen van lacunes in de inrichting. Ook in Enschede had dit moeten leiden tot afzien van strafvervolging van het bedrijf S.E. Fireworks. Echter het Openbaar Ministerie te Almelo (en later Arnhem) verklaarden dat de situatie van Culemborg niet te vergelijken was met de situatie in Enschede. Dit bleek onjuist; beide bedrijven waren volstrekt vergelijkbaar.[484]

4.2.1.3 *De gefingeerde les*

Een beetje vuurwerk van de zwaarste klasse (1.1 massaexplosief) kan bij explosie het overig aanwezige vuurwerk van de lichtere klasse 1.3 meenemen in één gezamenlijke massaexplosie. TNO/NFI/OM kwamen bij de reconstructie van de S.E. Fireworks-voorraad precies uit op een paar honderd kilo klasse 1.1 en 100 ton van de klasse 1.3. Daarmee was *'Te-veel-en-te-zwaar'* meteen de verklaring van de ramp in Enschede.

4.2.1.4 *Deformatie vrijspraak in veroordeling*

Door de werkelijke lessen van Culemborg te vervangen door een gefingeerde les en door de voorraad van S.E. Fireworks te reconstrueren en classificeren als *'Te-veel-en-te-zwaar'* kon het Openbaar Ministerie voorkomen dat S.E. Fireworks (Enschede) net zoals M.S. Vuurwerk (Culemborg) niet vervolgd zou worden.

4.2.2 Nederlandse regelgeving opslag en vervoer vuurwerk

De wet- en regelgeving in Nederland betreffende vuurwerk deugt sinds medio jaren negentig niet meer. Nadat het ministerie van V&W had besloten (medio jaren tachtig) om de regelgeving voor zwaar vuurwerk over te hevelen naar het ministerie van VROM, ontstonden er interdepartementale problemen bij deze overdracht. V&W is na verloop van tijd eenzijdig begonnen met de ontmanteling van de regelgeving voor zwaar vuurwerk, terwijl de overdracht naar het ministerie van VROM nog niet was geregeld. Er kwam daardoor geen degelijke vervangende regelgeving. Medio jaren negentig was de regelgeving voor zwaar vuurwerk volledig ontmanteld. Dit staat gedetailleerd beschreven in hoofdstuk <H.6>. hieronder volgt één enkel citaat afkomstig van een betrokken senior beleidsambtenaar:

> De ramp te Enschede moet niet primair, wat toch het algemene beeld is, worden beschouwd als een fout in de uitvoering en handhaving, maar vooral als een fout in de wet- en regelgeving.

Figuur 298: Citaat uit een samenvatting geschreven door mr. A. den Breejen, voormalig senior beleidsambtenaar van het ministerie van V&W (1998-2004), o.a. belast met de regelgeving voor gevaarlijke stoffen.

Alleen al om die reden kon S.E. Fireworks in 2000 niet worden aangesproken op de juistheid van de classificatie en etikettering van het evenementenvuurwerk dat bij hen op de rampdag lag opgeslagen. In feite is de ramp mogelijk gemaakt door fouten in de wet- en regelgeving.

Dit gegeven tast de bewijsvoering van het Openbaar Ministerie, t.a.v. het door hen bewezen geachte *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk, fundamenteel aan. Ten onrechte werd in het Nederlandse rechtssysteem voor de regels voor inrichtingen gebruik gemaakt van een foutief classificatie- en etiketteringssysteem, dat alleen was ontworpen voor vervoer van vuurwerk en niet geschikt is voor de opslag van vuurwerk, daar de eigenschappen van vuurwerk bij brand in opslagcondities anders zijn dan bij vervoer. Anders dan bij de ons omringende landen had de Nederlandse overheid daar geen rekening mee gehouden.

4.2.3 Interdepartementaal conflict VROM en V&W

Als gevolg van de beslissing om het vuurwerkdossier over te hevelen van V&W naar VROM, ontstond heftige onenigheid tussen de beide departementen. V&W wilde het dossier kwijt en VROM stelde voorwaarden aan het overnemen van het dossier die door V&W niet werden ingewilligd. Als gevolg hiervan werd de regelgeving voor evenementenvuurwerk afgebouwd vanaf 1996 en verkeerde deze feitelijk in ontmantelde staat tijdens de Vuurwerkramp. Hierdoor was handhaving van de regelgeving, voor zover die bestond, onmogelijk geworden. Zie <H.6.7.2, 3 en 4>, <H.6.8> en <H.4.3.2.1>.

4.2.4 BZK en de verkeerde blusvoorschriften

In Nederland worden afwijkende blusvoorschriften gehanteerd bij de bestrijding van een brand binnen een vuurwerkopslagplaats. Daar waar in het buitenland vaak defensief moet worden opgetreden (evacueren, afstand houden en uitbreiding brand voorkomen), schreef BZK voor dat de brandweer in Nederland offensief optreedt. Dit is vreemd omdat eenmaal brandend vuurwerk niet meer kan worden geblust met water. Blussen brengt onnodig de levens van brandweerlieden en omwonenden in gevaar.
Zie onder meer de paragrafen <H.2.1.3>, <H.8.4.22, 23 en 24> en hoofdstuk <H.8.5>.

4.2.5 Historie en overdracht S.E. Fireworks

Oud-eigenaar Harm SMALLENBROEK verspreidde voor de ramp en na de ramp roddels en laster over het door hem verkochte bedrijf S.E. Fireworks BV. Dit gegeven heeft hij bij verhoor door het Tolteam en rechtbank stelselmatig ontkend. SMALLENBROEK, blijkt een meervoudig motief te hebben voor het eventueel opdracht geven tot brandstichting bij S.E. Fireworks v.o.f. (intellectueel daderschap). Een aantal elementen uit dit motief zijn:

1. SMALLENBROEK heeft zijn bedrijf (sinds 1994 aantoonbaar) met voornamelijk zwaar vuurwerk meerdere jaren (1993-1997) op illegale wijze uit kunnen oefenen, gevestigd in een woonwijk[a]. Dit was mogelijk omdat de gemeente Enschede deze illegale en gevaarlijke wijze van bedrijfsuitoefening gedoogde als gevolg van jarenlange nalatigheid bij het verlenen van een vergunning aan S.E. Fireworks B.V.
2. De gemeente heeft 6 weken voor vestiging van voorkeursrecht op grond S.E. Fireworks BV deze situatie gedeeltelijk geregulariseerd met verlening milieuvergunning, echter zonder gebruiksvergunning, waardoor de wettelijk vereiste brandweerzorg ontbrak.[485]
3. SMALLENBROEK en zijn echtgenote hebben zich in de periode voorafgaande aan de verkoop van hun bedrijf, naast de weinig renderende officiële activiteiten,[486] ook beziggehouden met illegale activiteiten met niet verantwoorde inkomsten.[487]
4. SMALLENBROEK verkocht aan BAKKER en PATER een bedrijf met verborgen gebreken, en waarvan hij bovendien wist dat het niet lang meer zou kunnen functioneren op de plaats van vestiging, omdat het bestemmingsplan ondertussen gewijzigd werd.[488]
5. SMALLENBROEK speculeerde dat het toen slechtlopende bedrijf ten gronde zou gaan en hij daarmee het bedrijf terug zou krijgen met daarbij inbegrepen de inmiddels door BAKKER en PATER geïnvesteerde financiële middelen uit privé en leningen.[489]
6. SMALLENBROEK probeerde bij de bank een lening van S.E. Fireworks v.o.f. te torpederen, probeerde bij leveranciers de kredietwaardigheid van S.E. Fireworks v.o.f. te ondermijnen[490] en probeerde afnemers te overreden naar hem over te stappen.[491]
7. SMALLENBROEK verborg financiële lekkages in het bedrijf voor BAKKER/PATER.[492]
8. SMALLENBROEK saboteerde het onderhoudscontract van het boekhoudpakket en probeerde computers weg te nemen van het bedrijf. Hij schreef het eigendom van bedrijfswagens over op zijn naam
9. SMALLENBROEK verspreidde laster over de veiligheid bij het bedrijf en de financiële situatie van S.E. Fireworks.[493]
10. Zoals eerder aangegeven, bevatte de overnamesom van S.E. Fireworks een bedrag van 4 ton (guldens) aan compensatie voor gemiste zwarte inkomsten door SMALLENBROEK[494],

[a] Zie <H.2.1.8.1.5.4> voor de definitie van *"In een woonwijk gelegen"*.

die een levendige zwarte handel exploiteerde naast de officiële bedrijfsvoering van S.E. Fireworks. Extra motief voor SMALLENBROEK is het feit dat BAKKER expliciet aan gaf niet door te willen gaan met deze praktijken.[495] Dit leverde problemen op met de bestaande klantenkring en vormde een concreet risico voor SMALLENBROEK als S.E, Fireworks v.o.f. daarmee weg kwam.

11. BAKKER beëindigt de aanstelling van SMALLENBROEK en zijn vrouw bij S.E. Fireworks.[496]
12. BAKKER dwingt SMALLENBROEK tot terugbetaling van fl.60.000,- wegens weggelekte gelden. BAKKER gooit de familie SMALLENBROEK buiten.
13. SMALLENBROEK wilde graag S.E. Fireworks van zijn grond verwijderen omdat hij dan 3 ton meer zou krijgen van de gemeente bij onteigening van zijn grond wegens het gewijzigde bestemmingsplan. Dit is na de ramp ook zo afgewikkeld.[497]
14. BAKKER en PATER weten S.E. Fireworks v.o.f. weer tot bloei te brengen.[498]
15. SMALLENBROEK exploiteert in strijd met het concurrentiebeding[499], zelf ook vuurwerkbedrijven[500], heeft onverwacht een geduchte concurrent.
16. BAKKER had een bodemprocedure aangespannen tegen SMALLENBROEK. De kans dat BAKKER die zou winnen was groot. De eerste zitting was gepland op 5 juni 2000.[501]

4.2.6 De handelwijze van de gemeente Enschede

Uit recent beschikbaar gekomen documenten komt naar voren dat de gemeente Enschede een veel verwijtbaardere rol heeft gespeeld dan tot dusver werd aangenomen. Daar waar het Openbaar Ministerie en de commissie OOSTING het slechts hebben over tekortkomingen in de vergunningverlening, controle en handhaving, was er in werkelijkheid veel meer aan de hand met de gedragingen van de gemeente Enschede. Zo was er sprake van het jarenlang bewust en illegaal gedogen van het bedrijf onder de oud-eigenaar, het snel regulariseren hiervan n.a.v. de vestiging van een voorkeursrecht op de grond van het bedrijf en het op onregelmatige wijze verstrekken van een vergunning aan S.E. Fireworks. Hierbij was mogelijk zelfs sprake van valsheid in geschrifte gepleegd door de gemeente bij het opstellen van de vergunning voor S.E. Fireworks. Voor dit laatste, de mogelijke *'valsheid in geschrifte'*, zie <H.8.3.4.1.1> Vergunde classificatie én <H.8.3.4.1.2> Foutieve vergunning. Burgemeester MANS heeft deze *'valsheid in geschrifte'* gebruikt om de gemeenteraad te misleiden in het verantwoordingsdebat van maart 2001. Zie <H.8.3.4.1.3>.

4.2.7 De bodemprocedure en het dossier KROEP

In de dossiers van advocaat mr. KROEP staan alle argumenten en onderbouwing waarop de door S.E. Fireworks tegen oud/eigenaar aangespannen bodemprocedure was gebaseerd. Een kort overzicht:[502]

4.2.7.1 *Schending van het concurrentiebeding door SMALLENBROEK*

Een korte opsomming:

a. De exploitatie van een drietal vuurwerkbedrijven door hem en zijn echtgenote.
b. Het vertegenwoordigen in Nederland van een buitenlands vuurwerkbedrijf.
c. Een schade van hfl. 103.221,- bij S.E. Fireworks vof als gevolg van het offreren door SMALLENBROEK bij bestaande klanten van S.E. Fireworks.
d. Het uitbrengen van offertes voor het verzorgen van vuurwerk bij grote evenementen.[503]
e. Pogingen om de vertegenwoordiging te krijgen in Nederland voor Chinese leveranciers van vuurwerk van S.E. Fireworks.
f. Bezoeken aan vuurwerkbeurs en uitnodigen van een vaste leverancier van S.E. Fireworks
g. Pogingen door SMALLENBROEK om S.E. Fireworks bezigingsvergunningen over te nemen.
h. De registratie van SMALLENBROEK als deskundige bij een concurrerend vuurwerkbedrijf.

4.2.7.2 *Sabotage van S.E. Fireworks vof door oud-eigenaar SMALLENBROEK:*

Een korte opsomming:

i. Het onrechtmatig opeisen van de achtergestelde lening.
j. Het overschrijven op eigen naam van de licentie van het boekhoudpakket van S.E. Fireworks op het moment van de jaarafsluiting.
k. Poging tot het doen intrekken van een banklening door de bank van S.E. Fireworks
l. SMALLENBROEK torpedeert de kredietfaciliteit van S.E. Fireworks bij een aantal vuurwerkleveranciers in China.
m. SMALLENBROEK pakt klanten van S.E. Fireworks af in de VS en in Duitsland.
n. Poging SMALLENBROEK tot binden Chinese leverancier S.E. Fireworks-aan hemzelf.
o. Uitnodigen S.E. Fireworks-klanten voor bezoek aan beursstand van concurrent.
p. Misbruiken van de opzegging door S.E. Fireworks van de overeenkomsten met SMALLENBROEK als argument om de achtergestelde lening op te eisen.

4.2.7.3 *Conclusie: SMALLENBROEK motief als 'intellectueel dader'*

Aangetoond is dat oud-eigenaar SMALLENBROEK het door hem verkochte bedrijf S.E. Fireworks BV, sindsdien door BAKKER en PATER gevoerd als S.E. Fireworks v.o.f., koste wat kost wilde vernietigen. Dit is een motief voor het doen plegen van brandstichting bij S.E. Fireworks, strafrechtelijk te duiden als het zogeheten *'intellectueel daderschap'*. Van *'functioneel daderschap'* zou alleen sprake kunnen zijn wanneer SMALLENBROEK een vorm van zeggenschap heeft over de fysieke dader van de brandstichting. Mocht zo'n dader er zijn geweest, dan is van enige zeggenscha door SMALLENBROEK vooralsnog niets gebleken.

4.3 Vuurwerkramp: Bron van crisis

4.3.1 Proefschrift

De Vuurwerkramp was geen standaard politiek en bestuurlijk dossier. Deze ramp had grote afbreukrisico's vanwege de mogelijke persoonlijke gevolgen voor verantwoordelijke bestuurders en bewindslieden. De ramp gaf daarom op bestuurlijk en politiek niveau aanleiding tot paniekvoetbal en ad-hoc beslissingen. Daarbij stond niet zozeer het optimale beleid voor de toekomst, maar veeleer het redden van het vege lijf voorop. Als voorbeeld is dit hoofdstuk <H.4.3> ingevoegd, waarin een aantal fragmenten worden getoond die zijn geknipt uit een promotiestudie van een promovendus.[504] Zij had vanwege haar positie als medewerker op een betrokken ministerie voor haar promotiestudie bevoorrechte inzage in de talrijke archiefstukken die betrekking hadden op de effecten van de ramp binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Haar proefschrift handelt over de mogelijke negatieve effecten die uitgaan van het optreden van *'groepsdruk'* en *'groepsdunk'* op de kwaliteit van beleidsvorming. In deze studie zijn daartoe, naast o.a. de verplichte literatuurstudie, vier ministeriële casussen vergeleken van beleidsvorming door tijdelijk ingestelde ambtelijke teams op middelbaar niveau, te weten:

- Ministerie van Verkeer & Waterstaat: Het vuurwerkteam binnen de afdeling Lading en Risicobeleid dat naar aanleiding van de Vuurwerkramp nieuw beleid moest ontwikkelen ter voorkoming van zo'n ramp.
- Ministerie van Verkeer & Waterstaat: Projectgroep Tunnelveiligheid, ingesteld n.a.v. een ramp in een Alpentunnel.
- Ministerie van Economische Zaken: Taskforce Veilig Ondernemersklimaat naar aanleiding van signalen uit het bedrijfsleven.
- Ministerie van Volksgezondheid, Ruimtelijke ordening en Milieu (VROM): Het Foresee/4C project ter vertaling van de nieuwe Europese NEC-Richtlijn m.b.t. de invoering van emissieplafonds.

4.3.2 Casus: Vuurwerkteam ministerie V&W

Voor wat betreft de casus van het vuurwerkteam binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat, zijn de volgende fragmenten uit het proefschrift van belang met betrekking tot een mogelijk motief voor het handelen van het Openbaar Ministerie binnen de door hen gepleegde strafrechtelijke opsporing van de Vuurwerkramp.

4.3.2.1 *Overdracht en conflict VROM en V&W*

4.1 Stand van zaken op 13 mei 2000 (tot de vuurwerkramp te Enschede)

Ten tijde van de vuurwerkramp zijn de ministeries VenW en VROM verwikkeld in een ingewikkeld proces om de overdracht van het dossier 'bezigen' van vuurwerk te bewerkstelligen. 'Bezigen'

Figuur 299: De ministeries van VROM en V&W zijn verwikkeld in de overdracht van het dossier 'bezigen' van vuurwerk.

Vooruitlopend hierop trad in december 1999 een Ministeriële Regeling op grond van art. 31 van de Wet milieugevaarlijke stoffen (WMS) in werking. Dit was een noodmaatregel om de strafrechtelijke handhaving te kunnen regelen van de vergunningverlening vuurwerk. Deze regeling kon eenmalig verlengd worden met een jaar (VenW 2001k).

Figuur 300: Vanwege de vertraging bij de 'overdracht' van het vuurwerkdossier van V&W naar VROM moet een noofregeling voorkomen dat er srarfrechteklijke gaten vallen bij de handhaving.

In hoofdstuk <H.6> staan meer details over wat in dit proefschrift eufemistisch als ‘overdracht’ wordt betiteld, maar in werkelijkheid een jaren durend interdepartementaal conflict is geweest waardoor er wel degelijk gaten in de regelgeving voor zwaar vuurwerk zijn gevallen en handhaving geen juridische basis meer had.

Doordat de overdracht nog niet is gerealiseerd, bestaat ten tijde van de vuurwerkramp een scheiding tussen VROM en VenW voor wat betreft professioneel vuurwerk en consumentenvuurwerk. Professioneel vuurwerk is ondergebracht bij VenW in de Wet Vervoer Gevaarlijke Stoffen en de Schepenwet; consumentenvuurwerk is ondergebracht in de Wet Milieugevaarlijke Stoffen, een wet van het ministerie van VROM (VenW 2000h).

Wanneer sprake is van vervoer, zijn de VenW regels van toepassing (van fabrikant naar importeur en van importeur naar de beziger[22]). Wanneer sprake is van opslag is de Wet Milieubeheer van VROM van toepassing en moet een vergunning worden verkregen van de gemeente. Het daadwerkelijk afsteken van het vuurwerk is ten slotte weer geregeld bij VenW waarbij op basis van het Reglement Gevaarlijke Stoffen door de Rijksverkeersinspectie (RVI)[23] hiervoor vergunningen worden afgegeven.

Figuur 301: Ten tijde van de Vuurwerkramp was de regelgeving van vuurwerk een allegaartje van stukjes en beetjes verdeeld over VROM en V&W.

4.3.2.2 *Betrokkenheid ministerie V&W bij de ramp*

Op 13 mei 2000 vond de vuurwerkramp in Enschede plaats bij het bedrijf S.E. Fireworks:

Diezelfde avond vond er telefonisch contact plaats tussen het hoofd en twee medewerkers van de afdeling Lading en Risicobeleid om een eerste inschatting te maken van de betrokkenheid van VenW bij het te vormen dossier over de ramp. Gezien het lopende dossier over het bezigen van vuurwerk voelen ze alledrie een zekere zijdelingse betrokkenheid van VenW in de te verwachten nasleep van de ramp, maar aangezien er geen sprake was van vervoer lag naar hun inschatting de eerste betrokkenheid bij andere partijen. Uit de schriftelijke communicatie naar de minister in de eerste dagen na de ramp blijkt dat met name vragen verwacht worden rondom de Wet milieubeheer, een wet van VROM. De

(VenW 2000i). Ongeveer twee weken na de ramp is het echter duidelijk dat de betrokkenheid van VenW groter is dan aanvankelijk werd vermoed.

Na verloop van tijd neemt de betrokkenheid van Verkeer en Waterstaat steeds meer toe en evolueert de situatie zich tot een crisis, wanneer blijkt dat over de kwestie politieke afrekening plaats gaat vinden. De roep om het aftreden van ministers wordt steeds groter en ook de minister van Verkeer en Waterstaat blijft bij het politieke steekspel niet buiten schot.

Figuur 302: Direct na de ramp, diezelfde avond al, is er telefonisch contact tussen drie van de latere leden van het Vuurwerkteam om de mogelijke betrokkenheid van het ministerie van V&W in te schatten bij de vorming van een rampdossier. De betrokkenheid van V&W wordt eerst schromelijk onderschat, maar later blijkt dat zelfs de eigen minister onder vuur komt en het risico loopt te moeten aftreden.

een jaar (december 2001). Wanneer het Vuurwerkbesluit in december 2001 niet in werking zou kunnen treden, zou een gat ontstaan in de strafbaarstelling.
In de loop van het jaar 2000 komen de eerste ideeën op tafel om het 'gat' dat mogelijk ontstaat op te vullen. De ideeën laten een grillig verloop zien. In juli (VenW 2000g) wordt nog gedacht aan een wijziging van de Wet Vervoer Gevaarlijke Stoffen; in november (VenW 2000L) is na overleg met Justitie dit aangepast naar een wijziging van de Wet op de Economische Delicten (Wed). In januari 2001 (VenW 2001e) komt het idee voor een spoed AMvB[26] op grond van artikel 24 Wms op tafel en in februari 2001 (VenW 2001g) wordt opnieuw verwezen naar de wijziging van de Wed, het idee uit

Figuur 303: Vanwege de vertragingen bij de totstandkoming van nieuwe regelingen voor de omgang met vuurwerk dreigt een gat in de strafbaarstelling. De voorstellen vanuit V&W om dit gat te dichten laten een grillig verloop zien.

4.3.2.3 *Groepsproces Vuurwerkteam*

4.4 Het groepsproces[32]

De ramp in Enschede maakt diepe indruk op de ambtenaren en in de eerste dagen na de ramp wordt in eerste instantie op informele wijze met een aantal medewerkers van de afdeling gepraat over de ramp, de gevolgen voor Verkeer en Waterstaat en de mogelijkheden voor nieuwe beleidslijnen. Het

De beleidsvorming voor wat betreft vuurwerk vindt voornamelijk plaats in het vuurwerkteam. Het team bestaat uit medewerkers van de Afdeling Lading en Risicobeleid en functioneert in de bredere context van het Directoraat-Generaal Goederenvervoer (DGG) van het Ministerie van Verkeer en

Het vuurwerkteam maakte onderdeel uit van de afdeling Lading en Risicobeleid (VL) en was verantwoording verschuldigd aan de ambtelijke top via 'de normale lijnen'. De groepsbeslissingen werden via het afdelingshoofd (dat deel uitmaakte van het vuurwerkteam) en de directeur naar de DG, Secretaris-Generaal (SG) en ten slotte de minister gebracht.

Na verloop van tijd werd de belasting van de normale lijn te zwaar gevonden en werd het 'beleidsteam vuurwerk'[37] opgericht. In het beleidsteam namen de DG (voorzitter), directeur V (directie

Zoals de betrokkenen zelf aangeven, heeft de afdeling tot aan de vuurwerkramp tamelijk in de luwte van de politiek kunnen opereren. Dit is niet in de laatste plaats te verklaren door het feit dat maatregelen voor de verpakking en etikettering van gevaarlijke stoffen worden genomen in een internationale context. Een belangrijk gremium waarin de afdeling opereert is de SCETDG van de

Figuur 304: Niet alleen zijn de medewerkers van het Vuurwerkteam en de V&W-organisatie geschokt door de ramp. Ook zijn zij niet gewend om ineens onder politieke en ambtelijke druk te moeten presteren.

vinden, in de meer intern gerichte stukken minder. Daar blijkt 'emotie' een belangrijke rol te spelen en wordt een schrijfstijl gehanteerd waarbij duidelijk wordt dat de gebeurtenissen rondom vuurwerk de medewerkers persoonlijk raakt:

"Er lijkt geen eind te komen aan de stroom van nieuwe dingen. Steeds duikt weer een nieuw probleem op. Dat geeft een geestelijke belasting en workload." (VenW 2000b)
"Beschuldigingen als in Nova komen hard aan."(VenW2000b)
"Het is allemaal niet eenvoudig en de tijd is buitengewoon krap (...). Ik hoop dat we met elkaar een koers uit kunnen zetten."(VenW 2001c)

Figuur 305: Uit het in de interne stukken gehanteerde taalgebruik wordt duidelijk dat de medewerkers emotioneel geraakt worden door de druk die ontstaat als gevolg van de door de ramp gegenereerde belangstelling en kritiek

Het vuurwerkteam werkte in een politiek gevoelige omgeving. Van de ambtenaren werd verlangd dat zij prudent met de informatie omgingen. Dit speelde met name een rol ten tijde van het onderzoek door de Commissie Oosting. De communicatie van het vuurwerkteam met publiek en pers diende via de formele informatiekanalen van het ministerie te verlopen.

Er waren op twee belangrijke fronten spanning en tegenstelling tussen het vuurwerkteam en de rest van de organisatie of derde partijen. Het eerste front betreft de tegenstellingen met het ministerie van VROM. VROM en VenW werken ten aanzien van het vuurwerkdossier dicht bij elkaar. Het feit dat de grondslag voor de bezigingsvergunningen gelegen is in VenW wetgeving, maar de overgangsmaatregel tot de komst van permanente VROM regelgeving is gevonden in VROM

Figuur 306: Er waren spanningen tussen VROM en V&W

de teamleden blijkt dat voor een groot deel achteraf deze extra aandacht van de ambtelijke en politieke

top niet als een zegen, maar eerder als een belasting werd gezien. De handelingen van de ambtenaren werden 'met de loep bekeken' en handelingen die voor de vuurwerkramp relatief gemakkelijk afgehandeld konden worden, moesten nu van alle kanten worden bekeken en de hele ambtelijke lijn doorlopen. Veel tijd werd besteed aan het schrijven van nota's en notities en *"er bleef nauwelijks tijd over om het werk te doen waar het uiteindelijk echt om gaat."* [43]

Figuur 307: Het werken onder extra aandacht van de ambtelijke en politieke top werd als een belasting ervaren door het vuurwerkteam. Het eigenlijke werk werd verdrongen door de noodzaak van het schrijven van nota's en notities (PvB: Het verzorgen van rugdekking en politiek correct handelen).

4.3.2.4 *Geen groepsdruk, maar groepsdunk*

criterium duidt erop dat de *mening van de leider gevolgd* werd. Het lijkt geen aanwijzing te zijn voor groepsdruk, aangezien er uit de enquête en interviews geen aanwijzingen naar voren zijn gekomen dat er druk op de groepsleden werd uitgeoefend door de (informele) leider om zijn of haar mening te volgen. De formele leider had vooral een faciliterende functie en het feit dat een *informele* leider een grote invloed had, duidt eerder op het onbewust volgen van deze leider, dan een bewuste of gedwongen afweging vanwege bijvoorbeeld carrièrekansen. Bij de bespreking van een open of

Figuur 308: Er was geen (bewuste) groepsdruk, maar wel van (onbewuste) groepsdunk

eerder met elkaar samengewerkt in de afdeling. Wat het vuurwerkteam bijzonder maakt, is het feit dat door de vuurwerkramp er plotseling een forse druk op de groep ontstond, terwijl de groepsleden dat in het geheel niet gewend waren. Op een gegeven moment was er zelfs de dreiging dat de minister politiek afgerekend zou kunnen worden. De afdeling had altijd in de luwte van de politiek gewerkt. Van sporadisch contact met de top, werd de situatie er plotseling één waarbij met name in het eerste jaar na de ramp wekelijks en soms zelfs dagelijks met de top werd gecommuniceerd. Hoewel de directe communicatie door twee groepsleden gebeurde, had het zijn weerslag op de hele groep en

"Aangezien door druk van buitenaf vaak terstond moest worden gereageerd, kon het niet anders dan dat soms in bilateraal overleg werd gereageerd."

Binnen het team werd door een aantal personen spanning gevoeld. Het ging dan met name om zaken als afwijkend gedrag van de groep versus samenwerken en snelheid in handelen versus goed uitdenken van alternatieven. Ondanks homogeniteit en cohesie in samenwerking en achtergrond, is de cohesie niet dermate groot dat er geen spanningen meer gevoeld worden.

onderdeel van de groep. Hoewel zich binnen de groep geen grote conflicten hebben voorgedaan was wel op gezette tijden onderhuids spanning merkbaar tussen een aantal groepsleden over de koers die gevolgd werd. Er waren spanningen tussen groepsleden die afwijkend gedrag van de groep vertoonden versus groepsleden die samenwerking hoog in het vaandel hadden staan, en er was spanning over de

Na ongeveer een jaar en langer werden de spanningen merkbaar wanneer ingezette koersen minder succesvol bleken dan gedacht en er meningsverschillen ontstonden over het al dan niet continueren van de ingeslagen weg. Niet altijd werd die spanning hardop uitgesproken. Van belang daarbij is ook

Er zijn veel condities aanwezig die het aannemelijk maken dat met name in het eerste jaar groepsdunk heeft plaatsgevonden binnen het vuurwerkteam. Er is sprake van homogeniteit van de groep; er zijn

periode vlak na de vuurwerkramp nauwelijks te vinden. Aangezien met name in het eerste jaar na de vuurwerkramp vanwege mogelijke politieke 'afrekening' vrijwel dagelijks correspondentie met de minister plaatsvindt door middel van nota's, lijkt de tijd te hebben ontbroken voor het op papier stellen

Vanwege de geconstateerde groepsdunk in de fase kort na de vuurwerkramp is de eerste fase waarin er nauwelijks sprake is van een plan van aanpak het meest van belang voor dit onderzoek.

Figuur 309: Een aantal fragmenten over druk van bovenaf, spanningen binnen de groep en het optreden van 'Groepsdunk'

4.3.2.5 *Classificatieproblematiek - Buitenlandse regelgeving*

probleemstellende notitie. Zo wordt de classificatieproblematiek uitgewerkt in het mailverkeer over de vuurwerkproeven in Berlijn eind 2000 (VenW 2000p). Ook zijn er korte notities, mails en brieven in het archief te vinden waarbij het beleid en de regelgeving rondom vuurwerk in andere landen wordt beschreven om de Nederlandse problematiek in een bredere context te plaatsen (VenW niet gedateerd g). Landen die beschreven zijn, zijn onder meer Australië, Canada, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken.

Figuur 310: In het archief is veel correspondentie over twee belangrijke onderwerpen te vinden: 1) De classificatieproblematiek, en 2) De regelgeving rondom vuurwerk in andere landen.

onderzoek naar de classificatie van vuurwerk dat is verricht door TNO (TNO 2001) in opdracht van de Inspectie Milieuhygiëne (VROM) en Rijksverkeersinspectie (VenW). Uit het onderzoek komt naar voren dat veel geïmporteerd vuurwerk structureel te laag geclassificeerd is en is hiermee van directe

valt bij de Vuurwerkcasus waarbij er weinig tijd gevonden werd voor het opstellen van een plan van aanpak en andere relevante documenten, is er geen sprake van zeer diepgaande onderzoeksoffertes (TNO niet gedateerd).

ten slotte verschillen in de door de groep gevoelde kwaliteit van het groepsproduct (bij de Vuurwerkcasus had de groep een tamelijk negatief gevoel bij de kwaliteit van hun groepsproduct,

Figuur 311: De leden van het V&W Vuurwerkteam hadden reeds een negatief gevoed bij de kwaliteit van hun groepsproduct.

4.3.2.6 *Angst, verlamming en groepsdunk*

	Conditie	Vuurwerk	Tunnelveiligheid	Veilig Ondernemen	Foresee/4C
Eindoordeel groepsdunk		**Groepsdunk**	**Géén groepsdunk, wel groepsdruk**	**Géén groepsdunk, wel groepsdruk**	**Géén groepsdunk, wel groepsdruk**

De Vuurwerkcasus lijkt goed te voldoen aan de traditionele kijk op groepsdunk zoals dat door Janis is geformuleerd. Er is sprake van een echte politiek-bestuurlijke crisis, waarin onder grote politieke en tijdsdruk snel beleidsalternatieven gepresenteerd moeten worden. (Politieke) carrières staan op het spel

Figuur 312: Van de vier bestudeerde casussen is alleen bij het V&W Vuurwerkteam het verschijnsel 'Groepsdunk' (groupthink) opgetreden. Er is sprake van een 'echte politiek-bestuurlijke crisis', waarbij politieke en ambtelijke carrières op het spel staan en er onder grote politieke en tijdsdruk output geleverd moet worden. Dit is bij geen van de andere drie casussen het geval.

en angst beheerst de beleidsagenda. De wijze waarop de Vuurwerkcasus voor dit onderzoek is gekozen, sluit aan bij de manier waarop Janis zijn casussen selecteerde: hij koos casussen waarbij de beleidsuitkomsten negatief waren, en onderzocht of groepsdunk daarvoor een verklarende factor was. Op voorhand was ook voor de Vuurwerkcasus een redelijk vermoeden dat de beleidsuitkomsten suboptimaal geweest zouden zijn.

Nu de casussen in detail zijn onderzocht en beschreven, blijkt dat de gevoelde crisis en tijdsdruk in de andere casussen van een andere orde zijn geweest dan die in de casus Vuurwerk. Er is weliswaar sprake van een grote tijdsdruk (met name Foresee/4C) en een crisis/ramp die de aanzet geeft voor de beleidsontwikkeling (Tunnelveiligheid), maar er gaat een minder verlammende werking van uit omdat er niet direct politieke carrières op het spel staan. Daar waar de Vuurwerkcasus het landelijk nieuws dagenlang domineerde kon bij de andere casussen in veel meer rust aan een oplossing worden gewerkt.

Figuur 313: Alleen in de casus van het V&W Vuurwerkteam was sprake van een beleidsagenda die door angst werd beheerst. Van de crisis en tijdsdruk gaat een verlammende werking uit doordat er politieke carrières op het spel staan.

Conclusie

De Vuurwerkcasus lijkt een klassieke casus van groepsdunk zoals die door Janis is omschreven waarbij groepsdunk leidt tot matige beleidsuitkomsten.

De casus Vuurwerk liet zien dat bij de toevallige samenstelling van de groep (de medewerkers die 's ochtends om 8.00u bij de koffieautomaat de vuurwerkproblematiek bespraken, vormden later het vuurwerkteam) er één groepslid was dat het schrijven van nota's aan de politieke en ambtelijke top leuk vond en er goed in was. Deze persoon schreef dan ook de meeste van deze nota's, maar was

Een van de mogelijke verklaringen kan zijn dat er zich binnen de groep processen hebben voorgedaan zoals 'groepsdunk' en 'groepsdruk'. Processen waarbij relatief snel voor één oplossing wordt gekozen en andere alternatieven uit het oog verloren worden. In de huidige tijdsgeest wordt door de

Het onderzoek, en met name de vergelijking van de casussen in het vorige hoofdstuk toont aan dat er een verband bestaat tussen groepsdunk en de kwaliteit van de beleidsontwikkeling. De Vuurwerkcasus blijkt een klassieke groepsdunk casus te zijn waarbij groepsdunk tot kwalitatief slechte beleidsontwikkeling leidt. De hypothese dat *'naarmate meer groepsdunk en groepsdruk in groepen*

9.4.1 Aanbevelingen ten aanzien van de gebruikte theorie en modellen

Misschien wel de meest belangrijke constatering van dit onderzoek is dat de Vuurwerkcasus aantoont dat groepsdunk ook voor kan komen bij groepen beleidsambtenaren laag in de organisatie. Groepsdunk is niet een fenomeen dat alleen voorkomt bij groepen hoog in de organisatie rondom een politiek leider. Een belangrijke constatering aangezien het onderzoek naar groepsdunk zich momenteel juist daar voornamelijk op richt. De in dit onderzoek beschreven casussen geven een bescheiden kijk

Figuur 314: Groepsdunk is niet een fenomeen dat alleen voorkomt bij groepen hoog in de organisatie rondom een politiek leider. Groepsdunk komt ook voor bij groepen beleidsambtenaren laag in de organisatie.

4.3.3 Openbaarmaking documenten geweigerd

In 2018 is via een WOB-verzoek gericht aan het Ministerie van I&W gevraagd om toegang tot de brondocumenten van deze promotiestudie. Deze toegang is slechts zeer gedeeltelijk gegeven. Voor het grootste gedeelte van de documenten is de toegang geweigerd onder gebruikmaking van oneigenlijke argumenten. De documenten zouden bijvoorbeeld niet meer voorhanden zijn in het archief. Ook zouden de 18 jaar oude persoonsgegevens en het schaden van betrekkingen met andere landen openbaarmaking in de weg staan. Ook zouden veel documenten slechts interne opvattingen weergeven die niet vatbaar zijn voor de WOB (zie verder).

Op dit moment (augustus 2018) is een bezwaarschrift ingediend om toch openbaarmaking te verkrijgen, onder verwijzing naar het grote algemeen belang van deze openbaarmaking. Dit verzoek zal ook eenvoudig afgewezen kunnen worden door het ministerie van I&W. Dit afhoudende gedrag van I&W is kenmerkend voor de gedragingen van alle overheidsinstanties wanneer zij geconfronteerd worden met de zoektocht naar de feiten en de waarheid rondom de Vuurwerkramp.

Bij het verzoek om openbaarmaking van de documenten die betrekking hebben op de eerste fase ná de ramp binnen het ministerie van V&W speelt een bijzondere omstandigheid mee:

> Bij de Vuurwerkcasus is een omvangrijk archief aangetroffen met memo's, mails en andere documenten. Bij nadere bestudering blijkt het echter met name te gaan om snelle schetsen van de stand van zaken en informerende nota's aan de politieke en ambtelijke top. Hoewel aan de nota's zichtbaar tijd en aandacht is besteed, kunnen ze niet worden aangemerkt als tussenproducten van een beleidsproces. Ook een snelle blik op de procesroutines laat zien dat een groot aantal van de routines ontbreekt.

Figuur 315: Binnen V&W bestaat een omvangrijk archief rondom het vuurwerkbeleid. Vanwege de druk en crisis hebben de stukken echter het karakter van interne stukken.

Binnen V&W is door de promovendus in het kader van haar proefschrift een omvangrijk archief aangetroffen rondom het vuurwerkbeleid. De bestuurlijke en politieke crisis en de druk van de ambtelijke en politieke top maakten dat deze stukken het karakter hebben van interne stukken. Dit maakt het archief moeilijk toegankelijk bij een WOB-verzoek omdat I&W makkelijk een beroep zal kunnen doen op de weigeringsgrond van 'interne stukken die slechts een mening weergeven'. Het maatschappelijk belang van openbaarmaking van dit archief is echter groot. Zie daarvoor bijvoorbeeld de paragrafen <H.2.1.8.1.1.5> en <H.8.3.4.2>, waar twee documenten, afkomstig uit dit archief, die wél openbaar zijn gemaakt door I&W, worden besproken. De betekenis van deze documenten voor het feitencomplex betreffende de Vuurwerkramp is erg groot.

4.3.4 Mogelijk motief van het Openbaar Ministerie

In dit hoofdstuk <H.4.3> is getoond hoe het ministerie van Verkeer en Waterstaat reageerde op de Vuurwerkramp. Dit is gedaan aan de hand van de inhoud van een proefschrift dat in 2010 verscheen, geschreven door een insider die werkzaam was op het ministerie van Verkeer en Waterstaat, ten tijde van de ramp en de zes jaar erna. Gelet op het feit dat de auteur van dit proefschrift nog een ambtelijke loopbaan ambieerde na afloop van de promotiestudie[505], moet worden aangenomen dat auteur zich gematigd heeft uitgelaten in de karakterisering van de reacties van V&W. Toch gebruikte auteur daarbij onder meer de woorden: crisis, spanningen, politieke afrekening, grilligheid, paniek, angst en verlamming. Daarmee worden de gedragingen binnen Verkeer en Waterstaat gekarakteriseerd. Men kwam niet meer aan de eigenlijke taken toe. Niet een goede beleidsvorming, maar het redden van het vege lijf stond centraal.

Aangenomen mag worden dat ook bij andere betrokken ministeries, als BZK, Justitie, VROM en Defensie, gelijkaardige reacties zijn vertoond als gevolg van de Vuurwerkramp, aangezien deze ministeries van zeer nabij waren betrokken bij de betreffende vuurwerkregelgeving en de afwikkeling van de ramp.

In paragraaf <H.4.1.2> zagen we dat het leidmotief van handelen door het OM steeds is de verdediging van het (door het OM gepercipieerde) belang van de Staat. Als gevolg van de Vuurwerkramp waren tenminste vijf ministeries in rep en roer, stonden politieke en ambtelijke carrières op het spel en bestond de mogelijkheid van strafvervolging van de rijks- en/of de gemeentelijke overheid wegens laakbaar handelen, de Vuurwerkramp ten gevolge hebbend.

Deze situatie kan voor het Openbaar Ministerie een overtuigend motief zijn geweest om tijdens de strafrechtelijke vervolging er alles aan te doen aan schadebeperking te doen voor de Nederlandse Staat. Het openbaren van overheidsfalen, leidend tot een grote ramp, zou té schokkend zijn voor de (rechts)orde en een ernstige verstoring betekenen van de bestuurlijke en politieke rust in de Nederlandse polder. Dan is het vinden van een brandstichter en het schuldig bevinden aan overtredingen van de door de gemeente verleende vergunning door het vuurwerkbedrijf een verreweg te prefereren oplossing.

4.4 Motieven handelen Openbaar Ministerie

4.4.1 Bestuurlijke vertellingen

Het kwartet Uri Rosenthal, Jan MANS, Arjan van Gils en Erwin Muller heeft onder auspiciën van het COT een alleraardigst boekwerkje uitgegeven dat een leerrijk inkijkje biedt in de gedachtewereld van het hogere bestuurlijke niveau gedurende het eerste jaar na de Vuurwerkramp. In deze publicatie, bestaande uit interviews met deze vier, bij de Vuurwerkramp van nabij betrokken, vooraanstaande topbestuurders, wordt een beeld geschilderd van de belevingswereld van deze heren.

Figuur 316: Kaft boekje met interviews met burgemeester MANS en COT-voorzitter Rosenthal

Jan Mans:

commissie overnemen. Ik vind ook gewoon dat ze goed werk hebben geleverd. En ik ben zeer opgelucht over hun milde oordeel over de brandweer. Daarvoor moet je de overtrokken manier van presenteren maar voor lief nemen. Dan zit je daar in je

Jan Mans: Dinsdagavond 27 februari horen we de hoofdpunten van Oosting. Hij is mild over de brandweer. Als hij die had afgeschoten, zou het voor mij op dat moment ook voorbij zijn. Ik weet die avond dat ik me met open vizier zal kunnen verantwoorden. Het is verder natuurlijk een hard verhaal, vooral over

Figuur 318: Jan MANS bevestigt dat zijn lot verbonden was met het oordeel van OOSTING over de brandweer

De weergave van de Vuurwerkramp wordt daarin vernauwd tot een ééndimensionale wereld waarin slechts één vraag centraal staat: *"Wie moet er aftreden? En wie kan er aanblijven?"* Zowel Rosenthal als MANS bevestigen letterlijk dat het cruciaal was dat de Commissie OOSTING de brandweer zou ontzien. Want bij ernstige kritiek op de brandweer hadden niet alleen twee wethouders hun positie verloren, maar had ook burgemeester MANS op moeten stappen. En wanneer MANS was gevallen hadden er ook offers in Den Haag gebracht moeten worden. Dit is een sterk motief.

Uri Rosenthal:

22e 02 Rosenthal OOSTING BRANDWEER

van de rapporten doornemen. Ik vind ook gewoon dat ze goed werk hard is. Dat belooft wat voor de volgende dagen. De brandweer komt er redelijk vanaf, beter dan in de inspectierapporten: keihard over de Bouw- en Milieudienst.

gezet, en hij is mild over de brandweer en houdt dus de burgemeester uit de wind. Per saldo gaat het over de ramp voor de

Koopmans – de kop kosten. Oosting is mild over de brandweer. Dat redt Jan Mans het politieke leven. Het rapport van de

Uri Rosenthal: Enschede stuurt twee wethouders weg. Maar de burgemeester blijft zitten. Den Haag komt ermee weg. Als Jan Mans was weggegaan, had het er anders uitgezien. Dan zou het kabinet zijn aandeel moeten leveren. Het betekent wel dat

Figuur 317: Rosenthal bevestigt: "Als Jan MANS had moeten opstappen dan had het kabinet ook zijn aandeel moeten leveren."

4.4.2 Materiële schade

De materiële schade van fl. 1 miljard is een tweede motief. Wanneer de overheid schuld bekent dan draait zij op voor de schade. Zo simpel is dat. Dus brandstichting is een veilige uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek, want daartegen is geen regelgeving, vergunnen, controle en handhaving mogelijk. Daarentegen is een bedrijfsongeval een niet veilige uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek, want dan komt de deugdelijkheid van de Nederlandse regelgeving, vergunning, controle en handhaving wél nadrukkelijk in beeld. Immers een bedrijfsongeval mag niet kunnen escaleren in een ramp wanneer de regelgeving wordt nageleefd.

4.4.3 Het Rijk: Bestaande regelgeving

Een voormalig rijksambtenaar, mr. A. den Breejen, die als jurist achtereenvolgens op de ministeries van VROM (beleidsambtenaar 1985 – 1998) en V&W (senior beleidsambtenaar 1998 – 2004) belast was met de regelgeving betreffende gevaarlijke stoffen, publiceert in 2005, 2010 en 2015 een aantal documenten waarin hij onder meer schrijft:

- De wet- en regelgeving in Nederland rond (zwaar) vuurwerk is sinds medio jaren negentig volledig ontmanteld zonder dat daar een deugdelijke regeling voor in de plaats was gekomen. Dit was het rechtstreekse gevolg van een interdepartementaal conflict tussen de ministeries van VROM en V&W betreffende de overdracht van bevoegdheden inzake de regelgeving voor de opslag van (zwaar) vuurwerk. Zie <H.6.7.2, 3 en 4>, <H.6.8> en <H.4.3.2.1>
- Door toepassing van een vuurwerkclassificatie systeem dat internationaal is ontworpen voor vervoersomstandigheden, maar in Nederland onaangepast wordt toegepast voor opslagomstandigheden, geeft de classificatie van vuurwerk niet het werkelijke gedrag weer van vuurwerk dat in brand raakt onder omstandigheden van bulkopslag in een inrichting.
- Door het onverkort overnemen door Nederland van de zogeheten adressantenregel en de vertrouwensregel, t.b.v. drempelvrij vervoer, kunnen importeurs, vervoerders en voorraadbeheerders niet meer worden aangesproken op een eventuele fout in de classificatie of etikettering aangebracht door de (buitenlandse) producent/exporteur. Nederland maakte daarbij geen gebruik van de mogelijkheid die bestond om deze individuele verantwoordelijkheidstoerekening alsnog toe te passen. Citaat:

“Het bedrijf S.E. Fireworks kon daarom niet worden aangesproken op juistheid van de classificatie en de etikettering van hun vuurwerk. Dit gold zowel voor derdenvervoer, etikettering, nederlegging, aflevering en de opslag van vuurwerk.”
Het algemene beeld is dat de ramp te Enschede wordt beschouwd als een fout in de uitvoering en handhaving. Dit is onjuist. De ramp is vooral het gevolg van fouten in de wet- en regelgeving.

1. *De wet- en regelgeving verzekerde de juistheid van de classificatie en etikettering ten tijde van de ramp nauwelijks.*
2. *Ten onrechte werd in het Nederlandse rechtssysteem voor de regels voor inrichtingen gebruik gemaakt van dit classificatie- en etiketteringssysteem.*
3. *Verzuimd was de lessen van de explosie te Culemborg te vertalen in voorschriften voor de opslag.”*

Het Openbaar Ministerie achtte het kennelijk in het belang van de Nederlandse Staat om deze ernstige tekortkomingen in de Nederlandse wet- en regelgeving betreffende de opslag van vuurwerk niet aan het licht te laten komen. Het beeld van een overheid die is te vertrouwen en die zorgt voor veiligheid door goede regelgeving zou ernstig worden geschokt. Temeer daar de regelgeving betreffende de opslag van vuurwerk in de ons omringende landen beter is geregeld. Zelfs Maarten BOLLEN doet daar ongewild verslag van in zijn boek over het tolteamonderzoek wanneer hij gewag maakt van afwijkende blusinstructies en ligging van vuurwerkbedrijven. Hij maakt zelfs melding van buitenlandse autoriteiten die, tegenover leden van het Tolteam in het buitenland op bezoek, Nederland op het gebied van de invoer van vuurwerk als de rotte appel van Europa duiden. Zie <H.7.1.1.4.1>.

4.4.4 Het Rijk: beheersen crisis en afbreukrisico's

Eerder, in hoofdstuk <H.4.3> is, aan de hand van het voorbeeld van het ministerie van V&W, reeds aangegeven hoe binnen de verantwoordelijke ministeries VROM, V&W, BZK, Defensie en Justitie gereageerd zal zijn op de Vuurwerkramp, die een directe bedreiging betekende voor politieke en ambtelijke carrières. In paragraaf <H.4.3.4> is uiteengezet dat hierin een duidelijk motief kan liggen voor het handelen van het Openbaar Ministerie bij de strafvervolging binnen de casus Vuurwerkramp. Het strafrechtelijk terugbrengen van de Vuurwerkramp tot een simpele brandstichting en overtredingen van de milieuvergunning door de ondernemer, is daarbij een uitstekende oplossing gebleken.

4.4.5 De gemeente Enschede: laakbaar gedrag

Het Openbaar ministerie zag geen reden tot strafrechtelijke vervolging van de gemeente Enschede. Ook de C.O.V. van de heer OOSTING is voor wat betreft de gemeente Enschede relatief mild geweest. Verder dan wat foutjes in de vergunningverlening, controle en handhaving komt OOSTING niet. Daarbij hebben het OM en de C.O.V. een aantal essentiële zaken gemist:

- Tussen 1993 en 1997 heeft het toenmalige S.E. Fireworks BV van oud-eigenaar SMALLENBROEK illegaal het zwaar vuurwerkbedrijf kunnen uitoefenen in een woonwijk. De gemeente gedoogde deze situatie jarenlange zonder benodigde vergunning.
- De gemeente ging pas tot (gedeeltelijke) regularisatie over in het zicht van de vestiging van het voorkeursrecht van aankoop van de grond waarop S.E. Fireworks BV was gevestigd.
- De regularisatie was slechts gedeeltelijk, want de gemeente verzaakte nog steeds om de procedure voor de aanvraag van een gebruiksvergunning te doorlopen, waardoor de wettelijk vereiste brandweerzorg ontbrak. Zie <H.7.1.3>.
- De gemeente weigerde vervolgens aan de nieuwe eigenaren van S.E. Fireworks v.o.f. om de door hen verzochte toestemming tot verhuizing verhuis uit woonwijk naar buiten de stad om economische motieven. Er werd volgens de gemeente per m^2 terreinoppervlak te weinig werkgelegenheid geboden door S.E. Fireworks v.o.f.

Het Openbaar Ministerie achtte het kennelijk in het belang van de Nederlandse staat om deze ernstige tekortkomingen in de gedragingen van de gemeente Enschede niet aan de orde te laten komen. Niet alleen zou daarmee de Nederlandse overheid als geheel aansprakelijk worden voor de schade <H.4.4.2>, maar ook zou bij gedwongen aftreden van burgemeester MANS de politieke schade zich niet beperken tot de gemeente en zouden er bewindslieden af moeten treden <H.4.4.1>.

4.4.6 De gemeentelijke brandweer: onverantwoord

De gemeentelijke brandweer is slachtoffer geworden van de in Nederland gehanteerde blusvoorschriften. Daar waar internationaal is afgesproken om bij een vuurwerkbrand defensief op te treden, heeft de Enschedese brandweer gekozen voor een offensieve aanpak met onnodige slachtoffers tot gevolg. De defensieve benadering van het in acht nemen van een veiligheidsafstand geldt internationaal zelfs bij uitsluitend subklasse 1.4 vuurwerk. Het bedrijf S.E. Fireworks mocht van de subklasse 1.4 ook het zwaardere evenementenvuurwerk voeren, evenals twee ton van het evenementenvuurwerk uit de subklasse 1.3. De waarschuwingsborden gaven dan ook aan dat er explosiegevaar was, er niet geblust mocht worden, er grote afstand bewaard moest worden van 500m in dekking en er tot een afstand van 1 km geëvacueerd moest worden. Dit heeft de brandweer allemaal niet gedaan en daarvoor zijn de brandweerleiding en OvD verantwoordelijk. Voor de onderbouwing van deze conclusies kan verwezen worden naar o.a. de paragrafen <H.2.1.3> en <H.8.4.14>.

Het Openbaar Ministerie achtte het kennelijk niet in het belang van de Nederlandse staat om deze ernstige tekortkomingen in de gedragingen van de brandweer bloot te leggen en te onderwerpen aan strafrechtelijke vervolging. Immers de directe gevolgen voor burgemeester MANS als bevelhebber van de brandweer en de verantwoordelijke bewindslieden in Den Haag waren niet te overzien. Zie paragrafen <H.2.1.9> en <H.4.4.1>.

4.4.7 Scoringsdrang en maatschappelijke druk

De grote druk van buiten de OM-organisatie, met name de maatschappelijke druk die op het OM werd uitgeoefend tot het vinden van schuldigen voor de ramp, heeft faciliterend gewerkt bij de drang van het OM tot scoren en het zich profileren als effectief misdaadbestrijder.[506]

4.4.8 Corporate identity en sociale interactie

In het verlengde van eerdergenoemd motief kan ook het mechanisme worden genoemd van de corporate identity, of ‘het erbij willen horen’ van de medewerkers van het OM. De mens als sociaal wezen heeft nu eenmaal behoefte tot erkenning en bij een organisatie te willen horen. Deze neiging werkt in de hand dat externe druk op een organisatie doorwerkt binnen de organisatie op de individuele medewerkers.

4.4.9 Tunnelvisie

Het verkeerd interpreteren van de gevoelens uit onderbuik als zouden deze reacties en aandrang voortkomen uit het bezit van een goed recherche-instinct, kan de plaats in gaan nemen van het strikt hanteren van objectieve recherchecriteria. Wanneer een

rechercheteam of een Officier van justitie zo overtuigd is geraakt van de schuld van een verdachte, worden onbewust ontlastende feiten weg gefilterd en wordt expliciet gezocht naar bezwarende feiten. Hiervan zijn in beide strafrechtelijke trajecten, zowel tegen André DE VRIES als tegen de beide S.E. Fireworks directeuren BAKKER en PATER, talrijke voorbeelden te vinden. Zo stond Officier van Justitie mr. Herman STAM op 23 mei 2000 schuimbekkend voor S.E. Fireworksdirecteur BAKKER te briesen dat hij (STAM) hem (BAKKER) wel klein zou krijgen. Voor de kenmerken van de zich hier manifesterende tunnelvisie kan worden verwezen naar de hoofdstukken <H.5> en <H.8.2>.

4.4.10 Incompetentie

In het strafdossier van BAKKER zijn voorbeelden te vinden van regelrechte incompetentie ten aanzien van het vakgebied waarop de deelnemende rechercheurs en officieren van justitie dienen te opereren. Het feit dat zowel de zaaksofficier (STAM) als de rechercheleider van het onderzoek (DE BOER) geen enkele ervaring hadden met dergelijke grootschalige rechercheonderzoeken, heeft het Tolteamonderzoek vatbaar gemaakt voor grove fouten.

Een ander gekend mechanisme is dat als incompetentie en fouten worden gedetecteerd, het voor een overheidsinstelling bijna onmogelijk blijkt te zijn om dit toe te geven en zich daardoor steeds dieper met de hakken in het zand zet.

4.4.11 Conclusie motieven Openbaar Ministerie

Met deze opsomming zijn de belangrijkste motieven van het OM als volgt samen te vatten:

1. Bij de overheid is iedere keer weer sprake van een ingebakken weerstand tegen het erkennen van mogelijke schuld in algemene zin. Dit fenomeen steekt bij ieder incident de kop op. Voor de Vuurwerkramp zie o.a. *'bestuurlijke vertellingen'* <H.2.1.9>.
2. De als gevolg van een interdepartementaal conflict (tussen VROM en V&W) volledig ontmantelde regelgeving voor evenementenvuurwerk in Nederland. Dit was een van de oorzaken van de ramp. Zie <H.6.7.2, 3 en 4>, <H.6.8> en <H.4.3.2.1>.
3. Het falen van diverse betrokken ministeries voorafgaande aan en volgende op de Vuurwerkramp, zoals Defensie (bureau MILAN), VROM, V&W, BZK, alsmede de aansturing door Justitie.
4. De specifieke schuld van de gemeente Enschede voor de niet door OM en OOSTING geïdentificeerde nalatigheden: het illegaal gedogen van S.E. Fireworks BV (onder de oud-eigenaar), het gevestigde voorkeursrecht, het weigeren van de verhuizing van S.E. Fireworks vof, de foutieve vergunningverlening aan S.E. Fireworks vof.
5. Het niet willen erkennen dat brandweerlieden in feite de dood zijn ingestuurd wegens de in Nederland geldende verkeerde blusvoorschriften voor de brandweer bij een vuurwerkbrand en het niet naleven van de aangebrachte gevarenaanduidingen.
6. Het niet willen erkennen van specifieke schuld van de overheid voor de enorme omvang van de aangerichte schade, niet in de laatste plaats door de Vuurstorm die is kunnen ontstaan door verkeerd optreden van de brandweer.

Het Openbaar Ministerie had dus een veelvoud aan belangrijke motieven om de rechterlijke macht te misleiden bij de strafrechtelijke opsporing in de Vuurwerkramp. Allereerst was er de perceptie dat het belang van de Staat was gediend met rust en orde in de polder en het

verdedigen van het vertrouwen in de overheid als effectief beschermer van de burgers. Daarbij passen geen beelden van een falende overheid bij regelgeving, advisering, vergunning, toezicht en handhaving. En al zeker geen corrupte overheid, waarvan bij MILAN mogelijk sprake was.

De mechanismen van maatschappelijke druk, scoringsdrang, corporate identity, tunnelvisie en incompetentie droegen er toe bij dat de misleiding van de rechterlijke macht door het OM zulke ernstige vormen kon aannemen als in dit document is beschreven. Daarbij zijn onschuldige Nederlandse burgers veroordeeld en integere politiemensen ontslagen en voor het leven getekend.

4.5 Staatsbelang: De landsadvocaat

De landsadvocaat[507] verdedigt de belangen van de Nederlandse Staat. In de strafzaak tegen de eigenaren van S.E. Fireworks is de Nederlandse staat de aanklager. In de civiele claimzaak die de rampslachtoffers hebben aangespannen tegen de Nederlandse Staat is de Staat de verdedigende partij.

Als aanklager in de strafzaak heeft de Staat er belang bij dat de situatie bij S.E. Fireworks zo slecht mogelijk wordt voorgesteld, omdat daarmee de strafklacht de meeste kans van slagen heeft. Dit is dan ook het beleid van het Openbaar Ministerie in de strafzaak. En de landsadvocaat verdedigt dit standpunt met verve in de latere beroepszaken aangespannen tegen de staat. In deze visie lag er *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk bij S.E. Fireworks zoals de onderzoeken van NFI/TNO concluderen. De tegenargumenten van de eigenaren van S.E. Fireworks, die duiden op een lagere voorraad op de rampdag, doen er dan niet toe. Zoals eerder in de review opgemerkt, worden verklaringen van verdachten die niet stroken met de opvattingen van het Openbaar Ministerie, gemakkelijk afgedaan als onbetrouwbaar en leugenachtig. Dit was ook het geval bij S.E. Fireworks.

Als verdediger in de civiele zaak heeft de Staat er belang bij om de situatie bij S.E. Fireworks zo goed mogelijk voor te stellen, omdat daarmee het handelen van de overheid bij de vergunningverlening, controle en handhaving in een zo gunstig mogelijk daglicht komt te staan. Daarmee vervalt immers de basis in de civiele procedure om de overheid te kunnen beschuldigen van laakbaar handelen of nalaten. Dwars tegen de conclusies van het Tolteam in, betoogt de landsadvocate dat er op het terrein van S.E. Fireworks geen sprake was van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk[508]. Dan komen de tegenargumenten die duiden op een lagere voorraad, de landsadvocaat ineens wél van pas en worden de resultaten van NFI en TNO ineens ter discussie gesteld door de landsadvocaat[509].

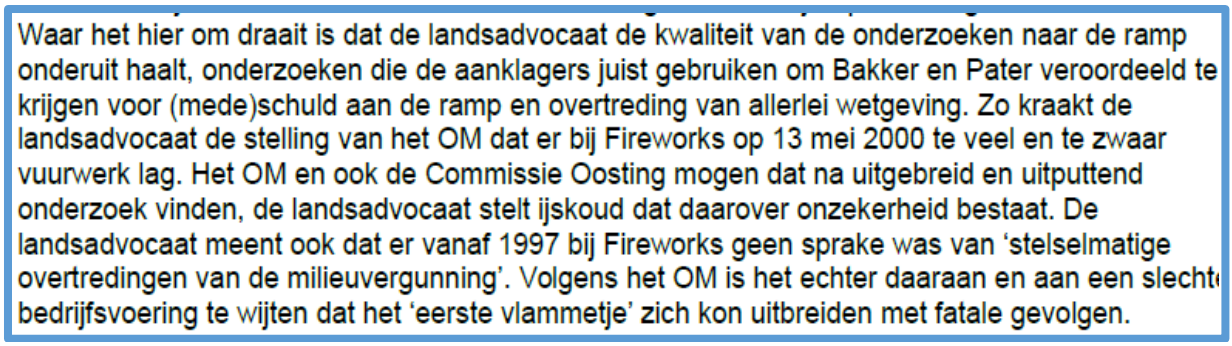
Waar het hier om draait is dat de landsadvocaat de kwaliteit van de onderzoeken naar de ramp onderuit haalt, onderzoeken die de aanklagers juist gebruiken om Bakker en Pater veroordeeld te krijgen voor (mede)schuld aan de ramp en overtreding van allerlei wetgeving. Zo kraakt de landsadvocaat de stelling van het OM dat er bij Fireworks op 13 mei 2000 te veel en te zwaar vuurwerk lag. Het OM en ook de Commissie Oosting mogen dat na uitgebreid en uitputtend onderzoek vinden, de landsadvocaat stelt ijskoud dat daarover onzekerheid bestaat. De landsadvocaat meent ook dat er vanaf 1997 bij Fireworks geen sprake was van 'stelselmatige overtredingen van de milieuvergunning'. Volgens het OM is het echter daaraan en aan een slechte bedrijfsvoering te wijten dat het 'eerste vlammetje' zich kon uitbreiden met fatale gevolgen.

Figuur 319: Commentaar uit de Tubantia van 16 maart 2002 van twee justitieredacteuren naar aanleiding van het spreken met twee monden door de Staat der Nederlanden.

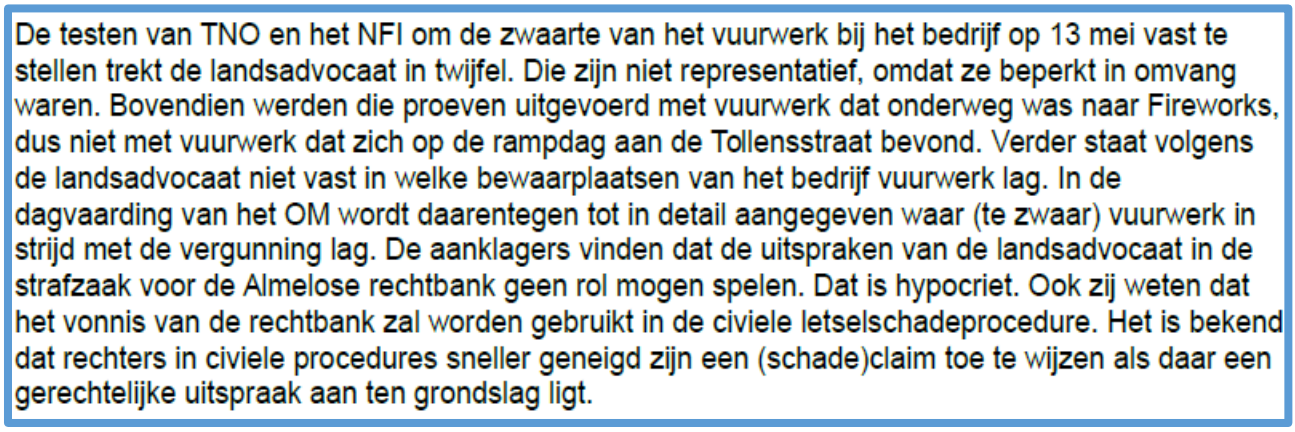
De testen van TNO en het NFI om de zwaarte van het vuurwerk bij het bedrijf op 13 mei vast te stellen trekt de landsadvocaat in twijfel. Die zijn niet representatief, omdat ze beperkt in omvang waren. Bovendien werden die proeven uitgevoerd met vuurwerk dat onderweg was naar Fireworks, dus niet met vuurwerk dat zich op de rampdag aan de Tollensstraat bevond. Verder staat volgens de landsadvocaat niet vast in welke bewaarplaatsen van het bedrijf vuurwerk lag. In de dagvaarding van het OM wordt daarentegen tot in detail aangegeven waar (te zwaar) vuurwerk in strijd met de vergunning lag. De aanklagers vinden dat de uitspraken van de landsadvocaat in de strafzaak voor de Almelose rechtbank geen rol mogen spelen. Dat is hypocriet. Ook zij weten dat het vonnis van de rechtbank zal worden gebruikt in de civiele letselschadeprocedure. Het is bekend dat rechters in civiele procedures sneller geneigd zijn een (schade)claim toe te wijzen als daar een gerechtelijke uitspraak aan ten grondslag ligt.

Figuur 320: Fragment uit de Tubantia van 16 maart 2002 waarin wordt verwezen naar het betoog van de landsadvocaat waarin deze de testen van TNO en het NFI in twijfel trekt.

Nu staat het een willekeurige advocaat vrij standpunten te verdedigen die zijn cliënt in een rechtszaak het beste uitkomen, maar in het geval van de landsadvocaat wordt daarbij toch verondersteld dat de waarheidsvinding daarbij leidmotief is. In dit geval niet dus. Zelfs bij een ramp van nationale omvang reageert de Staat, bij monde van de landsadvocaat en het Openbaar Ministerie, zoals het haar uitkomt.[510]

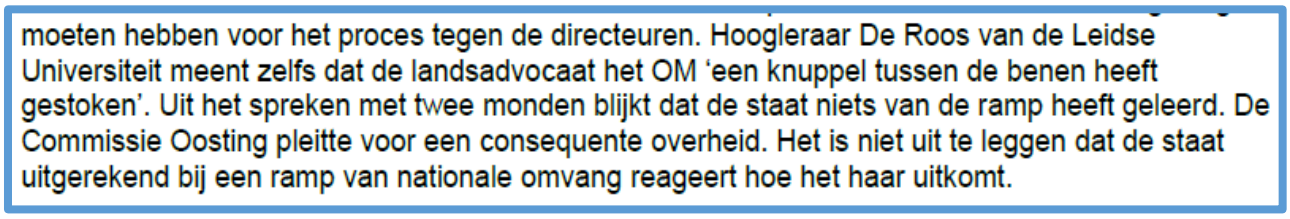
moeten hebben voor het proces tegen de directeuren. Hoogleraar De Roos van de Leidse Universiteit meent zelfs dat de landsadvocaat het OM 'een knuppel tussen de benen heeft gestoken'. Uit het spreken met twee monden blijkt dat de staat niets van de ramp heeft geleerd. De Commissie Oosting pleitte voor een consequente overheid. Het is niet uit te leggen dat de staat uitgerekend bij een ramp van nationale omvang reageert hoe het haar uitkomt.

Figuur 321: Fragment uit de Tubantia van 16 maart 2002 waarin wordt verwezen naar de mening van professor De Roos van de universiteit Leiden, die daarin stelt dat de landsadvocaat het betoog van het OM heeft onderuit gehaald.

Waarheidsvinding doet daarbij kennelijk niet ter zake en is ondergeschikt geraakt aan risicomijdend gedrag. De vertegenwoordigers van de Nederlandse Staat (OM en landsadvocaat) hebben zich hierbij, rechtstatelijk gezien, op verwerpelijke wijze gedragen.

5 Tunnelvisie OM: de betogen bij Rechtbank en Hof

5.1 De zes trajecten van strafrechtelijke vervolging

Een van de belangrijkste conclusies uit dit rapport is het feit dat het Openbaar Ministerie zich schuldig maakte aan een tunnelvisie jegens de strafvervolging in de Vuurwerkramp en daarmee ook de rechterlijke macht heeft misleid. Deze conclusie geldt voor alle zes de te onderscheiden straftrajecten:

1) Tegen de door Tolteam en OM gewenste brandstichter: André DE VRIES.
2) Tegen de betrokken rijksoverheid: met name Defensiebureau MILAN, maar ook de ministeries van VROM, V&W en BZK vanwege de regelgeving.
3) Tegen de gemeentelijke overheid: college van B&W en gemeentelijke diensten.
4) Tegen de mogelijk verdachte werknemers van S.E. Fireworks v.o.f.
5) Tegen oud-eigenaar S.E. Fireworks: H. SMALLENBROEK (aanzet tot brandstichting).
6) Tegen de eigenaren van S.E. Fireworks: Rudi BAKKER en Willy PATER

5.1.1 André DE VRIES

Deze gemankeerde rechtsgang en de daaruit voortkomende misleiding van de rechter is reeds uitgebreid aan bod gekomen bij de behandeling van:

- De door beide melders op papier gezette klachten in het Mei-memo <H.2.7.2> en Pv van verrichtingen en bevindingen <H.2.7.3>.
- De ‘weerlegging’ door advocaat-generaal WELSCHEN van de in het Mei-memo verwoorde klachten <H.2.7.4>
- Het BIZ-rapport <H.2.8>,
- De ‘weerlegging’ door de rijksrecherche van het BIZ-rapport <H.2.8> en <H.2.9>
- De tekortkomingen van het rijksrecherche handelen <H.2.9>

Bij dit straftraject zijn de kenmerken van een tunnelvisie overweldigend aanwezig. Niet alleen bij het Tolteam zoals beide melders signaleerden, maar zeker ook bij het OM en de rijksrecherche. Er is gericht gezocht naar materiaal voor de veroordeling van DE VRIES, waarbij ontlastend materiaal werd genegeerd of achtergehouden. Ook getuigt de wijze waarop DE VRIES in het onderzoek werd getrokken van een sterke tunnelvisie. Daarna heeft de advocaat-generaal van het OM bij het Hof zich schuldig gemaakt aan dezelfde feiten. En tenslotte is de wijze waarop de rijksrecherche onderzoek heeft gedaan naar de BIZ-hypothese met geen pen te beschrijven. Het is de naam ‘onderzoek’ niet eens waard.

5.1.2 De rijksoverheid

De rechtsgang t.a.v. de overheid is reeds afgebroken na een onvolledig uitgevoerd strafrechtelijk onderzoek door het Tolteam. De mogelijke strafbare feiten gepleegd door defensiebureau MILAN zijn geheel buiten het strafdossier van de rechtbank Almelo gehouden en intern binnen het ministerie van Defensie afgewikkeld <H.2.1.4>. Voor wat betreft mogelijke strafbare feiten gepleegd door de rijksoverheid (VROM, BZK, V&W, inspecties) is er helemaal geen onderzoek gepleegd <H.2.5>. Dit alles is verzegeld door verwijzing van het OM naar de Pikmeerarresten die strafrechtelijke vervolging van de

overheid voor handelingen uitgeoefend in het kader van exclusief door de overheid uit te voeren taken, uitsluiten <H.2.1.6>.

5.1.3 De gemeente Enschede

Ook de rechtsgang t.a.v. de gemeente Enschede overheid is reeds afgebroken na een onvolledig uitgevoerd strafrechtelijk onderzoek door het Tolteam. De mogelijke strafbare feiten gepleegd door de gemeente zijn slechts onvolledig in kaart gebracht <H.2.1.2>. Naar de brandweer is slechts voor de vorm een kort eenmansonderzoek geweest door een collega <H.2.1.3>. Dit alles is verzegeld door verwijzing van het OM naar de Pikmeerarresten die strafrechtelijke vervolging van de overheid voor handelingen uitgeoefend in het kader van exclusief door de overheid uit te voeren taken, uitsluiten <H.2.1.6>.

5.1.4 Werknemers van S.E. Fireworks vof

De rechtsgang t.a.v. de mogelijk verdachte werknemers van S.E. Fireworks vof is beperkt gebleven tot oppervlakkig onderzoek naar een eventueel bedrijfsongeval en de halfslachtige inzet van Bijzondere Opsporingsmiddelen. Dit traject is abrupt afgebroken toen André DE VRIES als verdachte in beeld was gebracht. Bijna op de dag nauwkeurig zijn de alibi's van de S.E. Fireworks werknemers waarvan gedacht werd dat zij mogelijk betrokken konden zijn bij het ontstaan van de brand, dicht verklaard en de betreffende Pv's afgesloten op het moment dat is besloten André DE VRIES aan te houden als verdachte van opzettelijke brandstichting. dat er nog steeds gaten in de alibi's zaten deed er blijkbaar niet meer toe.

5.1.5 Oud-eigenaar SMALLENBROEK van S.E. Fireworks BV

T.a.v. de oud-eigenaar Harm SMALLENBROEK zijn geen serieuze opsporingshandelingen verricht. Vanwege zijn alibi uit het verblijf op Malta tijdens de ramp achtte het Tolteam en OM het niet opportuun nog verdere handelingen te verrichten. Daarbij heeft het OM volledig over het hoofd gezien dat oud-eigenaar SMALLENBROEK een sterk en meervoudig motief had voor het opdrachtgeven tot brandstichting bij S.E. Fireworks. Daar is geen enkel onderzoek naar verricht.

5.1.6 S.E. Fireworks

De rechtsgang die resulteerde uit de OM-tunnelvisie jegens S.E. Fireworks is reeds in brokken, stukjes en beetjes aan de orde gekomen bij de behandeling van de gedragingen van het OM t.a.v. de bewijsvoering jegens S.E. Fireworks <H.2.1.8, H.2.2, H.2.3 en H.2.4>. Dit rapport zou echter niet volledig zijn als niet een hoofdstuk was opgenomen m.b.t. de rechtsgang in het straftraject tegen de eigenaren van S.E. Fireworks. Volgende hoofdstukken <H.5.2. t/m H.5.12> geven deze rechtsgang weer door middel van becommentariëring van zowel de pleidooien van het OM als die van de verdediging, gehouden bij de rechtbank Almelo en bij het gerechtshof te Arnhem. De duidelijke en veelvuldige kenmerken van tunnelvisie door het OM passeren de revue. In paragraaf <H.8.2.4> is een opsomming gegeven van kenmerken van tunnelvisie en deze wordt gebruikt om dezelfde kenmerken die hier optreden tijdens de opsporing van de vuurwerkramp te benoemen. Dat gebeurt door een paarse aanduiding **<TUNNELVISIE>**.

5.2 De zaak BAKKER: Requisitoir OM – 11 maart 2002 (139 blz.)

Bij de beoordeling van de bewijsvoering van het Openbaar Ministerie (OM) tegen BAKKER (het requisitoir en de repliek) is het van groot belang zich te realiseren dat het Openbaar Ministerie formeel slechts het belang van de Nederlandse Staat voor ogen heeft[511] en daarbij de eventuele aanwijzingen van de Minister van Justitie opvolgt.[512] Dit is de wettelijke taak van het OM sinds de invoering van het OM naar Frans model[513] ten tijde van Napoleon. Deze afhankelijkheid van de Minister van Justitie is heden (2017) nog steeds zo vastgelegd in de wet op de rechterlijke organisatie.[514] Het OM valt onder het College van procureurs-generaal en daarmee onder de Minister van Justitie. Deze beide organen (de Minister en het College) kunnen niet alleen algemene beleidsaanwijzingen voor het te voeren beleid op het gebied van strafvervolging geven, maar ook specifieke aanwijzingen geven met betrekking tot een bepaalde strafrechtelijke vervolging in een individuele strafzaak[515], zoals de strafrechtelijke vervolging bij de Vuurwerkramp, waar het belang van de Staat enorm groot was, niet alleen materieel, maar ook politiek en bestuurlijk.[516] Hoewel formeel is geregeld dat (schriftelijke) ministeriële aanwijzingen in het strafdossier naar de rechter dienen te worden gevoegd, zijn er softere vormen van (mondelinge) 'aanwijzing' denkbaar die niet in het dossier zullen zijn terug te vinden.

In het navolgende tekstgedeelte, met uitgebreid geciteerde capita selecta uit de pleidooien van het OM, is de **oorspronkelijke paragrafen nummering uit de stukken van het OM** aangehouden. Daarom is die nummering in een afwijkende kleur weergegeven (**bruin**) om verwarring met de hoofdstuknummering van dit reviewrapport te vermijden, en zitten er gaten in de nummering, omdat niet alle punten van het OM zijn herhaald of samengevat. De van het OM en de verdediging geciteerde teksten staan cursief afgedrukt en in een ander lettertype dan de hoofdtekst van steller.

1. Inleiding

1.1 Inleiding

(Blz. 5) OM/NFI concluderen dat brand is gestart in werkruimte C2 wegens waarneming brandweer bij aankomst. NFI-deskundige Ir. Peter DE BRUYN stelt echter op 17.9.2001 dat de driehoekige ruimte tussen de containers E2 en E15 eveneens een locatie voor de primaire brandhaard kan zijn geweest. Andere plaatsen voor het 1e vlammetje zijn er niet.
<PvB: Dit is van belang omdat het NFI heeft geconcludeerd dat de brand waarschijnlijk in C2 is begonnen. Het OM neemt deze conclusie als stelligheid over **<TUNNELVISIE>**, terwijl er ook een andere mogelijkheid blijkt te zijn volgens datzelfde NFI. Wanneer de brand echter niet in C2 is begonnen, vervalt de gehele bewijsconstructie tegen de verdachte BAKKER.>

(Blz. 6) Ook op basis NFI is de uitbreiding van de brand beschreven en toe te rekenen aan BAKKER en PATER. Dit geldt eveneens voor de omvang van de explosie.

Volgens het OM *dienen in dit stadium van de rechtsgang evidente onjuistheden te worden weggenomen. Dus géén beschuldigingen meer aan het adres van de brandweer Enschede, als zou het optreden van die brandweer de brand nadelig hebben beïnvloed. En géén beschuldigingen meer aan het adres van de 'klusjesman' of van het overige 'shitpersoneel' (zoals de verdachte BAKKER zijn werknemers heeft aangeduid).*

<PvB: Het OM speelt hier in op de sentimenten van toehoorders. Wanneer de S.E. Fireworks eigenaren de brandweer zouden beschuldigen, terwijl de brandweer een zwaar offer (4 doden) heeft gebracht bij de bestrijding van 'hun' brand, zouden beide verdachten de hoon van de natie over zich afroepen. Daarmee heeft het OM (naar achteraf is gebleken onterecht) de brandweer buiten rechtsvervolging gehouden <H.2.1.3> **<TUNNELVISIE>**. Verder haalt het OM hier een gezegde van BAKKER weg uit een specifieke context van een verhoor en suggereert hiermee dat BAKKER zijn personeel in zijn algemeenheid 'shit' zou vinden, hetgeen niet het geval is. Dit doet het OM met de kennelijke bedoeling de verdachte BAKKER te isoleren van mogelijke steun van zijn werknemers, ook om hem zwart te maken en daarmee veroordelingsfähig te maken.> **<TUNNELVISIE>**

1.2 Het onderzoek

(Blz. 7) Op verzoek van de verdediging zijn een hele reeks verhoren afgenomen … die ons ver hebben gebracht van de ten laste gelegde periode en de ten laste gelegde feiten.

<PvB: Dit is een tendentieuze opmerking van het OM die geen enkele waarheidsvinding dient, doch kennelijk is bedoeld om de acties van de verdediging van BAKKER in diskrediet te brengen bij de rechter. In werkelijkheid probeert de verdediging de tunnelvisie van het OM aan de kaak te stellen, waarbij de strafvervolging (onterecht) alleen wordt gefocust op de periode van ná de overname van het bedrijf door BAKKER en PATER en dan alleen nog op de handelingen van deze beide verdachten. Dat er ook nog andere verdachten zijn, zoals de oud-eigenaar van S.E. Fireworks de heer SMALLENBROEK, wil er bij het OM niet in, omdat dit een mogelijke veroordeling van beide verdachten in gevaar zou brengen, zie <H.2.1.7> en met name <H.2.1.7.7> **<TUNNELVISIE>**

1.3 Openheid

Naast het onderzoek door politie en OM is er ook gerechtelijk vooronderzoek gepleegd onder leiding van een onafhankelijke rechter-commissaris, waarbij de rechten van de verdediging als beste zijn gewaarborgd.

<PvB: De betreffende rechter-commissaris was mr. M. MELAARD. Deze had de bijnaam 'officier-commissaris' en trad inderdaad meer op als extra Officier van Justitie dan als controlerend rechter-commissaris. De voorbeelden betreffende het handelen van rc MELAARD in het dossier van de Vuurwerkramp zijn veelzeggend, zie paragraaf <H.1.3.6> en met name de bronverwijzing onder eindnoot-85. **<TUNNELVISIE>**

1.4 Verdediging

(Blz. 8-9) Samenvattend: OM-verdachtmaking vanwege contacten tussen getuigen Wagenvoort en Van Westen met de verdachte BAKKER en zijn raadsman mr. Plasman voorafgaande aan het verhoor van Wagenvoort.

1.8 Civiele procedure

(Blz. 12-13) Samenvattend: Tubantia van 28 februari 2002 meldt tegenstrijdigheid tussen uitspraken landsadvocaat en die van het OM. OM betoogt dat de landsadvocaat in een

civiele procedure goede juridische redenen heeft om anders te betogen dan het OM in een strafzaak, omdat de posities van partijen in beide procedures totaal verschillend zijn. Bovendien maakt de civiele rechter een lijdelijke afweging tussen de standpunten van beide partijen terwijl de strafrechter actief participeert in de waarheidsvinding. Daarom kan aan de uitspraken van de landsadvocaat, gedaan in de civiele procedure, geen waarde worden toegekend in het strafproces (volgens het OM). **<TUNNELVISIE>**

2. Voorvragen

2.3 Ontvankelijkheid OM

2.3.1 Inzet BOB-middelen

(Blz. 14) De reden van de inzet van deze indringende middelen is immer geweest het achterhalen van de antwoorden op de eerste drie onderzoeksvragen: 1. Hoe is de brand ontstaan. 2. Hoe kon de uitbreiding plaatsvinden. 3. Hoe kon de laatste explosie zo enorm zijn.

<PvB: Bij de 4e onderzoeksvraag over de bijdrage van het handelen of nalaten van overheidsdiensten aan het ontstaan van de ramp, zijn deze middelen niet ingezet.>

2.3.1.2 Telefoontaps van geheimhoudergesprekken

(Blz. 15-23) Met betrekking tot de verdachte PATER zijn per ongeluk ten onrechte uitgewerkte geheimhoudersgesprekken in het tapdossier terecht gekomen. Er was hier sprake van onrechtmatigheid. Gezien het gebrek aan opzet, het snelle herstel, de jurisprudentie ter zake, de geringe inbreuk op de rechten van de verdachte en het feit dat hij op geen enkele wijze in zijn belangen is geschaad, is noch niet-ontvankelijkheid, noch strafvermindering aan de orde.

Met betrekking tot de verdachte BAKKER zijn 2 gesprekken tussen hem en zijn raadsman ten onrechte in het tapdossier opgenomen. Er is geen sprake van belangenschending, er is geen bewijsmateriaal afkomstig uit deze gesprekken en er is geen opzet in het spel. Ook hieraan hoeven geen consequenties te worden verbonden.

2.3.2 Vertrouwensbeginsel

(Blz. 23-24) Een beroep door de verdediging op het 'gedogen' door het openbaar bestuur gaat in deze zaak niet op. Het OM is niet gebonden aan toezeggingen van een niet voor het strafvervolgingsbeleid verantwoordelijk overheidsorgaan. Ook is er geen sprake van opgewekt vertrouwen dat zou volgen uit nalatige controle en handhaving door gemeente en MILAN, want daartoe zijn beide organen niet bevoegd.

2.3.3 Gelijkheidsbeginsel

(Blz. 25) Er was geen regelgeving voor opslag professioneel vuurwerk. Veiligheidsvoorschriften beperkten zich tot oudejaarsverkoop van consumentenvuurwerk. Controle en handhaving waren ronduit onvoldoende. Niet-aangevraagde uitbreidingen werden alsnog vergund. MILAN gaf tegenstrijdige adviezen en volgde die niet op met controle.

(Blz. 26) <PvB-herschikking citaten> *Het gemeentedossier is helaas niet compleet. Zo zijn controleverslagen en notities nooit boven water gekomen en dus waarschijnlijk vernietigd. … Verder ontbreken het HW-dossier SMALLENBROEK (G-5857) en de stukken uit de periode 14 december 1979 tot 20 november 1987. … Het OM betreurt dit maar kan niet meer zorgen voor completering van het gemeentedossier. … Het OM vermoedt dat een te stringent vernietigingsbeleid m.b.t. dit deel van het gemeentearchief c.q. het archief van MILAN bestond. Dit vermoeden is bevestigd door de getuigen TEN BOSCH, Meijerink, Van Aggelen en Strebus t.a.v. het gemeentedossier alsmede door dhr. FORSMAN m.b.t. het dossier van MILAN. … Het OM ziet echter geen aanleiding tot een strafrechtelijke vervolging wegens achterhouden van bewijsstukken.*

<PvB: Deze opmerkingen van het OM in het requisitoir zijn van groot belang i.v.m. de ontbrekende stukken uit het gemeentedossier die wél bleken te bestaan, maar door het OM niet zijn toegevoegd ondanks verzoeken daartoe van de beide raadslieden.> **<TUNNELVISIE>**

(Blz. 27) Zoals OOSTING stelde heeft een aaneenschakeling van actoren de ramp veroorzaakt. Zo vallen te noemen: de gemeente, MILAN en S.E. Fireworks. Iedere schakel in die keten had wellicht de ramp kunnen voorkomen. De Pikmeer-arresten bepalen in dit geval dat de gemeente en MILAN niet strafrechtelijk vervolgd kunnen worden. Dit betekent echter niet dat daarom vervolging van S.E. Fireworks schending zou betekenen van het gelijkheidsbeginsel of dat er sprake zou zijn van willekeur. Wél dient de strafrechtelijke sanctie op BAKKER en PATER in verhouding te zijn tot het aandeel dat zij hebben gehad in de oorzaak van de ramp.

(Blz. 28) Het beginsel van zuiverheid van oogmerk is niet geschonden. Het OM is niet op zoek gegaan naar een zondebok, het strafrechtelijk onderzoek had ook de uitkomst van niet-strafvervolging kunnen geven. Bovendien hadden BAKKER en PATER ook zonder de ramp terecht moeten staan voor alle feiten van de tenlastelegging, feit 4 uitgezonderd.

<PvB: Gelet op de bevindingen zoals elders weergegeven in dit rapport, is deze paragraaf van het OM een flagrante leugen en zou als poging tot misleiding van de rechterlijke macht kunnen worden uitgelegd. Het OM blijkt immers wél degelijk alléén voor de strafvervolging van een aan de haren bijgesleepte verdachte van brandstichting en de eigenaren van S.E. Fireworks te zijn gegaan. Alle andere strafrechtelijke trajecten heeft het OM voortijdig laten afsluiten. **<TUNNELVISIE>** Het Pikmeerarrest was al van begin af aan bekend, werd in januari 2001 ook door het college van Pg's opgedragen, maar pas door het OM op 19 april 2001 naar buiten gebracht, op een moment dat de alternatieve straftrajecten tegen DE VRIES en BAKKER/PATER voldoende in de steigers stonden, zodat het publiek toch tegemoet getreden kon worden met resultaten.> **<TUNNELVISIE>**

(Blz. 29) De beginselen van redelijkheid en billijkheid zijn niet geschonden. Tegenover het leed en verlies van de S.E. Fireworks-eigenaren die wél invloed konden uitoefenen op de gevaarzetting staat het nog veel grotere en schrijnende verlies van de slachtoffers tegen wil en dank. Volgens de wetgeving voorgeschreven vervolging is daarom redelijk en billijk.

<PvB: Wanneer men bedenkt dat BAKKER en PATER totaal geen schuld blijken te hebben aan de ramp, maar dat de oorzaken hiervoor bij de Nederlandse overheid liggen, dan zijn deze beginselen van redelijkheid en billijkheid met voeten getreden.>

2.3.3.2 SMALLENBROEK

(Blz. 29) Tussen de overname en de ramp lagen twee jaren waarin de verdachten BAKKER en PATER alle gelegenheid hebben gehad eventuele misstanden te herstellen. De relatie met de ramp op 13 mei 2000 en het handelen van de heer SMALLENBROEK is daarom moeilijk aan te tonen, zo deze al aanwezig zou zijn.

<PvB: Zoals in <H.2.1.7> is aangetoond kan het handelen van SMALLENBROEK wél te maken hebben gehad met de ramp. Deze redenatie van het OM wijst daarom op een onderzoek dat puur gericht is op het vinden van een oorzaak bij de nieuwe S.E. Fireworks eigenaren, alleen over de periode van ná de overname (vanaf 27 april 1998).> **<TUNNELVISIE>**

(Blz. 30) Een vervolging zou zich derhalve dienen te beperken tot de overtreding van vergunningvoorschriften die reeds langer dan vier jaar geleden zijn gepleegd. Het OM heeft om opportuniteitsredenen er voor gekozen om dit niet te doen.

<PvB: Tunnel laat niet toe dat SMALLENBROEK een eigen verantwoordelijkheid zou kunnen hebben door bijvoorbeeld een motief voor brandstichting. Dit eventuele motief van SMALLENBROEK is door het Tolteam nooit onderzocht.[517] De tunnel heeft op dit punt het belang van BAKKER en PATER ernstig geschaad. De niet-vervolging van SMALLENBROEK is daar een voorbeeld van. Zie naast het oppervlakkige Pv 'project SMALLENBROEK' ook de mondelinge informatie van PAALMAN betreffende de weigering van collega's om meer onderzoek te plegen naar de in- en uitgaande telefoontjes vanuit het hotel waar SMALLENBROEK in Malta verbleef.>. **<TUNNELVISIE>**

3. Het Bewijs

3.1.1 Opzet in economische delicten

(Blz. 31) Men spreekt niet meer van strafbaarheid van gedrag, maar van strafrechtelijke aansprakelijkheid in termen van toerekening van verantwoordelijkheden. Naarmate de invloed van de verdachte op de onderhavige gedragingen worden er hogere eisen aan hem gesteld. Professionals als BAKKER en PATER hebben daarom maar bar weinig ruimte zich te verontschuldigen.

<PvB: Het OM focust zich in het requisitoir vervolgens op de 'titaniumbommen'. Deze shells (mortiervuurwerk) zijn voor het OM dé belichaming van de ramp. Via een krater (die geen krater is), via shoppen in getuigenverklaringen (waarvan de belangrijkste later wordt ingetrokken), via een overdreven presentatie in de rechtszaal met volumeknop open, toont het OM aan dat de 'titaniumbommen' de oorzaak zijn van het kwaad.>. **<TUNNELVISIE>**

Zo verklaart PATER op 11 oktober (PvB: 2000 of 2001?): "De titaniumbommen zijn er in 1997 of in 1998 bijgekomen, volgens mij al in de tijd van SMALLENBROEK, maar dat weet ik niet zeker. Deze titaniumbommen kondigen het begin van de show aan en sluiten de show af. De mensen vonden het prachtig."

(Blz. 32) Zo verklaart SMALLENBROEK op 4 oktober 2001: "Na de overname door BAKKER en PATER werden er bij de shows zwaardere titaniumbommen ingezet. Dat gaat in mijn

opzicht te ver. Bij het zien van de shows in Enschede en Amsterdam heb ik gedacht 'gaat dit wel goed?'."

<PvB: De titaniumbommen zijn reeds door oud-eigenaar SMALLENBROEK zelf geïntroduceerd en door BAKKER en PATER gewoon overgenomen. Van hetzelfde genre zijn de verklaringen van SMALLENBROEK over een gewonnen kort geding (had hij verloren), of over de verslechterde veiligheidsmaatregelen (waren juist verbeterd ná de overname). Uit het elders in dit rapport weergegeven motief van SMALLENBROEK is duidelijk dat SMALLENBROEK probeert de nieuwe eigenaren zo zwart mogelijk te maken d.m.v. meinedige verklaringen. De Officier van Justitie STAM greep bij die gelegenheden nooit in, want bij de vervolging van S.E. Fireworks kwamen de belastende verklaringen van SMALLENBROEK goed van pas.>

Personen die zich opwerpen als directeur van een vuurwerkhandel en bezigingsbedrijf weten wat de gevaren zijn van de opslag van grote hoeveelheden professioneel vuurwerk en welke eisen er aan een dergelijke opslag dienen te worden gesteld. … Zij kunnen en mogen zich daarbij nooit verschuilen achter het toezichtbeleid van het bevoegde gezag.

(Blz. 33) BAKKER en PATER worden geacht wellicht zelfs meer te weten dan een toezichtambtenaar die bij de gemeente werkt. … BAKKER en PATER hebben opzettelijk de milieuwetgeving overtreden.

<PvB: Het OM veronderstelt dat BAKKER en PATER een grotere kennis van de eigenschappen en classificatie van vuurwerk hoort te hebben dan de tot het vergunnen bevoegde gezag en dan de toezichthoudende autoriteiten. Dit is een regelmatig terugkerend thema in de bewijsvoering van het OM tegen BAKKER. Daarbij gaat het OM zelfs zo ver om aan de S.E. Fireworks directie bovennatuurlijke inzichten toe te kennen. Beiden horen volgens het OM zelfs de achtergehouden inzichten van Culemborg te kennen en inzichten verkregen uit ná de ramp verrichtte vuurwerktesten met terugwerkende kracht eigengemaakt te hebben. Zo komt het OM bij een tenlastelegging van *'dood-door-schuld'* uit.> **<TUNNELVISIE>**

3.1.2 Feitelijk leiding geven

(Blz. 33-39) De verantwoordelijkheden van beide directeuren liepen door elkaar heen. Van een duidelijke afbakening was geen sprake, noch van een zekere hiërarchie. Ze hadden beiden een volledige verantwoordelijkheid voor het gehele reilen en zeilen binnen Fireworks.

3.1.3 Deskundigheid

(Blz. 39) Beiden hebben de cursus 'Veilig werken met groot vuurwerk' aan het Post Tertiair Onderwijs Utrecht (PTO) gevolgd.

(Blz. 39-40) Getuige H.H. KODDE verklaart op 7 november 2000 dat deelnemers die de cursus hebben doorlopen bij het bezigen van vuurwerk het verschil kunnen zien tussen vuurwerk van de subklassen 1.4S/G en zwaarder vuurwerk. Als getuige-deskundige tijdens zijn verhoor op 6 september 2001 zwakt hij dit enigszins af.

(Blz. 40) Getuige H. KAPEL verklaarde op 25 januari 2001 dat de cursisten van de PTO-cursus, waarvoor hij (KAPEL) het cursusboek samenstelde, moesten weten dat shells van 5

inch of groter, nooit kunnen worden aangemerkt als klasse 1.4G. Zelf denkt KAPEL dat alle shells met een kaliber van meer dan 1 inch niet meer als 1.4G kunnen worden aangemerkt.

<PvB: Het OM maakt gretig gebruik van de getuigenis van de heer KAPEL terwijl deze man reeds tijdens de ramp een onderzoek tegen zich had lopen m.b.t. vuurwerk en jaren later tot een celstraf veroordeeld zal worden voor zware overtredingen van de regelgeving met vuurwerk.>[a]

(Blz. 41) Verdachte BAKKER wordt aangehaald uit zijn verklaringen dat hij zichzelf deskundig achtte als professioneel deskundige op het gebied van evenementenvuurwerk. BAKKER verklaarde ook in het bezit te zijn van de MSDS lijsten van vuurwerk en dat hij aan de hand van de samenstelling van het bestelde vuurwerk kon zien in welke klasse dit viel (verhoor 24 mei 2000). **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Zie de adequate weerlegging van de verdediging m.b.t. de stelling dat BAKKER aan de hand van de MSDS lijsten kon zien in welke klasse vuurwerk viel.>

(Blz. 42) BAKKER en PATER kwamen voor op de lijst van deskundige personen die hoort bij de door de Rijksverkeersinspectie (RVI) afgegeven bezigingsvergunning voor Fireworks. Daarvoor dient men naast de PTO-cursus ook 26 maal stage te hebben gelopen bij een bedrijf dat professioneel vuurwerk bezigt.

<PvB: Het OM probeert krampachtig de deskundigheid van de S.E. Fireworks directeuren zo dik mogelijk aan te zetten, terwijl zij nooit hadden kunnen weten dat er zo'n ramp zou kunnen plaatsvinden. Te wijten aan de handelwijze van de overheid.> **<TUNNELVISIE>**

(Blz. 43-45) Er bestonden gerechtvaardigde twijfels over de classificatieaanduiding van uit China afkomstig vuurwerk. Dit volgt uit verklaringen van:
L.W. Creemers (RVI): Kogelbommen met knaleffect dienen 1.3G of 1.1G te zijn.
C.J. van der Nat (producent): Alle shells zijn tenminste 1.3. Titanium shells van 6 inch horen thuis in de klasse 1.1.
A.M. van Westen (branche): Bijna al het evenementenvuurwerk, in het bijzonder de shells vanaf 4 inch heb ik opgeslagen als 1.3G vuurwerk, ook al stond er 1.4G op de doos.
G. Oudendag (branche): Titanium Salutes-shells boven de 3 inch horen thuis in de klasse 1.3G of zelfs in 1.1G. Daarom heb ik nooit titanium Salutes-shells groter dan 3 inch laten produceren. Ik heb zeker vanaf 1989 twijfels gehad over de juistheid van de classificatie van shells. Die werden als 1.4G geclassificeerd terwijl dat volgens mij 1.3G zou moeten zijn. Juiste verpakking van 1.3 vuurwerk kan leiden tot een 1.4 classificatie. Echter 1.1 vuurwerk kan door verpakking nooit naar de klasse 1.4 worden geclassificeerd.

Naast de verdachte BAKKER zijn er slechts twee van de gehoorde betrokkenen die ook verklaren geen twijfel te hebben over de juistheid van de 1.4G classificatie van het uit China afkomstige evenementenvuurwerk.

[a] Volgens goed ingevoerde bronnen had de heer KAPEL als plv. commandant van het Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen een eigen invoerlijn van vuurwerk. De heer KAPEL is pas gestraft nadat hij met pensioen was gegaan. KAPEL was corrupt. Opmerkelijk was dat hij als één van de eersten op de rampplek aanwezig was en belde op weg daar naartoe andere vuurwerkhandelaren op met het verzoek om één lijn te trekken naar de overheid. KAPEL werd ook ingeschakeld om restanten vuurwerk van het rampterrein te verzamelen.

<PvB: Dit zijn allemaal verklaringen afgelegd ná de ramp, met de nieuwe wetenschap van de ramp in het hoofd. Daarbij bestond een belang bij alle getuigen om het probleem bij S.E. Fireworks te leggen (rotte appel) zodat de rest van de branche verder kon. De deskundigen van de overheid hebben voor de ramp het classificatieprobleem niet onderkend en de getuigen uit de branche wilden de branche ontzien. Uit deze (en andere niet geciteerde) verklaringen kan bij objectieve lezing eerder worden afgeleid dat niemand precies wist hoe het met de classificatie zat. Iedereen ging gewoon af op de juistheid van de classificatie, zoals aangebracht door de leverancier, wiens verantwoording dat ook is volgens internationale afspraken. Daarom is deze wijze van bewijsopbouw door het OM een verdraaiing van de wekelijkheid en daarmee een indicatie van de tunnel richting *'Schuldigverklaring BAKKER en PATER'*, een tunnel waarin het OM zat opgesloten.>
<TUNNELVISIE>

(Blz. 46) BAKKER en PATER zijn deskundig en voldoende op de hoogte van het door hen gebezigde vuurwerk.

3.1.4 Rapport NFI

(Blz. 46) De onderzoeksopdracht van het OM aan het NFI dateert van 14 juni 2000, toen nog zeer weinig bekend was over de mogelijke oorzaak van de ramp. De onderzoeksvragen stonden open, de onderzoeksprojecten moesten nog uitgevoerd of zelfs nog geformuleerd worden. Ook aan het einde van het onderzoek in december 2000 bleven er nog vragen open. Echter de conclusies van het NFI zijn het resultaat van op hoog wetenschappelijk niveau uitgevoerd onderzoek. Daar doen de resterende vragen niets aan af. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Volgens het OM is het justitiedirectoraat NFI op hoog wetenschappelijk niveau bezig geweest. Deze mededeling is een aanfluiting van de werkelijkheid:

- Er was bij het NFI/TNO een gebrek aan kennis van vuurwerk.
- Het NFI en TNO hadden voordien nauwelijks aan vuurwerkclassificatie gedaan.
- Die paar proeven die wél werden gedaan bevestigden de bestaande classificatie.
- Het NFI was ook volgens eigen zeggen niet deskundig.
- Het NFI heeft aannames, scenario's en hypotheses tot bewijs verheven.
- Het NFI is niet zeker van de primaire plaats van de brand.
- Het NFI heeft een verzakking als pure krater geïnterpreteerd.
- Het NFI baseerde zich op de foutieve voorraadreconstructie van het Tolteam.>

<PvB: Het is theoretisch niet uitgesloten dat het OM door een gebrek aan professionaliteit (verblinding door de tunnel) de bovenstaande aanwijzingen niet heeft gezien, maar het ligt uiteraard meer in de rede dat het OM deze aanwijzingen wél heeft gezien, maar dat het OM hier doelbewust de rechterlijke macht heeft willen misleiden.>

(Blz. 47) Getuige-deskundige P. DE BRUYN (NFI) stelt dat het houden van een wetenschappelijk verantwoorde reconstructie van de ramp onmogelijk is vanwege de vele onzekerheden over het vuurwerk, de plaats, de verpakking. We zullen ons dus moeten verlaten op de conclusies zoals deze zijn weergegeven. Het NFI rapport is een van de pijlers onder de bewijsvoering van het OM.

<PvB: Dit is een intern strijdige redenering. Het OM/NFI stellen enerzijds dat een wetenschappelijk verantwoorde reconstructie niet mogelijk is, maar anderzijds stelt het OM dat wij ons dus maar moeten verlaten op dit ene rapport van het NFI.
Dit rapport van het NFI kan slechts een poging zijn, getuige hun eigen stelling dat een betrouwbare reconstructie onmogelijk is. Zeer kwalijk te nemen is het feit dat met deze oneigenlijke redenering de rechter wordt overtuigd dat een contra-expertise van de verdediging toch geen zin heeft en daarmee overbodig is.> **<TUNNELVISIE>**

Het OM hekelt de kritische duiding door de verdediging van het NFI rapport. Het is volgens het OM ongepast te stellen dat het ondeskundig en onwetenschappelijk is en er kretologie wordt gebruikt. Daarmee wordt ten onrechte de integriteit van het onderzoek in diskrediet gebracht. Dergelijke kritiek is niet in het belang van de waarheidsvinding. Zo hecht het OM veel waarde aan de NFI-toepassing van de 'Maximum Credible Event'(MCE) benadering. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Deze stellingname van het justitieapparaat *'Openbaar Ministerie'* getuigt van een blind geloof in de zusterorganisatie, het justitiedirectoraat *'Nederlands Forensisch Instituut',* ook nog eens handelend in opdracht van datzelfde OM. Bij een predominant staatsbelang blijken zowel OM als NFI in het belang van de staat te handelen. Dat is hun taak. Het NFI is bij zo'n zaak verre van onafhankelijk en, blijkens eigen weergave, in dit geval ook niet deskundig. Dus is verregaande kritiek van de verdediging zelfs noodzakelijk op een NFI-onderzoek dat per definitie een hoog inteeltgehalte in zich heeft. Zie vooral ook het rapport van deskundige Fred Vos die (naar het oordeel van steller) op grondige wijze gehakt maakt van met name het *'wetenschappelijk gehalte'* van het NFI-rapport <H.2.4.6>

3.1.5 Classificatie van vuurwerk

(Blz. 47-48) Over de classificatie van het op 13 mei 2000 bij S.E. Fireworks opgeslagen vuurwerk is veel onderzoek verricht. Het was voor experts meteen duidelijk, aan de hand van de beelden van de ramp, dat hier geen sprake kon zijn van uitsluitend vuurwerk van de klasse 1.4G of 1.4S. Het OM haalt verklaringen aan van de Duitse deskundige Dr. Eckhard (BAM) op 27.9.2001 en de Engelse deskundige Merrifield (HSE) op 26.9.2001. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Het is heel aardig dat het OM buitenlandse deskundigen heeft gevonden die dit willen verklaren, maar zoiets kan niet worden verklaard. Uit proeven in 1992 (ná Culemborg) is reeds gebleken dat de mate van opsluiting van vuurwerk meer bijdraagt tot de kracht van een explosie dan de aard van het vuurwerk <H.2.2.3>. Inmiddels zijn er zowel in Polen als in Oostenrijk (beiden in 2005) tests verricht waarbij is aangetoond dat met vuurwerk van alléén de klasse 1.4, opgeslagen in een met vergrendelde deuren afgesloten zeecontainer, gemakkelijk een explosie kan worden nagebootst met dezelfde kracht als in Enschede. Voor Polen zie <H.2.1.3.8> en CHAF <H.8.10>, voor Oostenrijk zie <H.7.1.13.6> en <H.8.11>.

3.1.5.1.1 Het geteste vuurwerk

(Blz. 49-51) Aangezien vrijwel al het vuurwerk was ontploft en de administratie grotendeels verloren was gegaan
<PvB: dit is een door het OM gepromote aanname die niet klopt, zie <H.2.3.3.3.1>

was het OM geheel afhankelijk van de afgelegde verklaringen van S.E. Fireworks-medewerkers om te achterhalen welk vuurwerk er heeft gelegen. Het OM heeft uit de 4 containers die reeds onderweg waren naar S.E. Fireworks met 70 ton vuurwerk, veel kunnen halen. Bij bijbestellingen is gelet op dezelfde afkomst dan wel chemische samenstelling van het vuurwerk. De kritiek van mr. Plasman op de keuze van het vuurwerk, als zijnde niet representatief voor het door S.E. Fireworks gevoerde vuurwerk is dan ook niet terecht.
<TUNNELVISIE>

<PvB: Met de kennis van nu over de agenda van het OM moet de kritiek van mr. Plasman als terecht worden beoordeeld. Het OM is zeer slordig omgesprongen met de mogelijkheden van de verdediging; als het OM met vervangend vuurwerk mag laten testen, dan heeft de verdediging dat recht ook. Bovendien was er een vuurwerkhandelaar (Wagenvoort) die aanbod het vervangende vuurwerk te leveren. Zie <H.5.4.8, H.5.4.11 en H.5.9>

3.1.5.1.2 De classificatietesten

(Blz. 51-52) De door TNO uitgevoerde tests in Oldebroek en Berlijn dienden te worden uitgevoerd volgens een door de VN opgesteld testmanual[518]. Het OM citeert daaruit de volgende alinea:
"Opgemerkt dient te worden dat de Manual of tests and criteria niet een bondige formulering bevat van testprocedures die feilloos leiden tot een deugdelijke classificatie van producten. Daarvoor is bekwaamheid vereist van de autoriteiten die de tests uitvoeren en laat de verantwoordelijkheid voor de classificatie bij hen. De bevoegde autoriteit heeft de vrijheid om bepaalde tests over te slaan, om tests in details te wijzigen en aanvullende tests uit te voeren wanneer dit gerechtvaardigd is om een betrouwbaar en realistisch inzicht te krijgen van het gevaar van het product."

<PvB: Het OM herhaalt dus in feite ongewild dat ook voor de uitvoerende autoriteiten de vrijheid geldt invulling te geven aan de classificatie die hen goeddunkt. Wanneer de Nederlandse autoriteiten niet ingrijpen is die Chinese classificatie maatgevend voor S.E. Fireworks.>
<PvB: De classificatie die is vastgesteld bij deze proeven is achteraf, na de ramp, door de Nederlandse autoriteiten vastgesteld. Deze vaststelling heeft geen gelding voor het vuurwerk dat op het moment van de ramp aanwezig was. Immers dat vuurwerk was conform VN-voorschrift door het exporterende land geclassificeerd. Daar moesten de importerende landen en vuurwerkbezigers van uit gaan. Het door de importerende bedrijven veranderen van de classificatie was verboden.>

(Blz. 52-58) Het OM geeft een uitleg over de massa-explosie als uitgangspunt voor de classificatie en daarna over de voorgeschreven opsluiting van de testartikelen. Hierbij worden de deskundigen H. Rodner, R. Merrifield, Dr. D. Eckhart en E. DE JONG uitgebreid geciteerd om de bezwaren van mr. Plasman tegen de uitvoering van de tests te weerleggen. Het classificeren van vuurwerk is een hoogwaardig specialistisch vakgebied waarover het OM en de verdediging terughoudend moeten zijn met het leveren van commentaar.
De classificatie is van groot belang omdat bij de NFI bepaling van het MCE is gebleken dat indien er alleen 1.4 en een beetje 1.3 vuurwerk had gelegen, precies volgens de vergunning, de gevolgen grotendeels tot het bedrijfsterrein beperkt waren gebleven.

<PvB: De eerder genoemde bezwaren wegens het gebrek aan deskundigheid van het NFI en de intellectueel ongeoorloofde terugwerkende kracht van 'achterafclassificatie' blijven ook hier onverkort gelden.> **<TUNNELVISIE>**

(Blz. 58-63) Het OM geeft een exposé waaruit moet blijken dat het vuurwerk van S.E. Fireworks onjuist was geclassificeerd. Daarbij worden de volgende getuigen geciteerd: L.W. Creemers, D. Eckhardt, R. Merrifield, C.J. v.d. Nat, A.M. v. Westen, G. Oudendag, H. KAPEL en H. KODDE. Ook suggereert het OM dat de classificatie van vuurwerk in China kan worden beïnvloed, zonder dit overigens hard te kunnen maken. Dit geeft het OM zelf ook toe: Het is niet duidelijk komen vast te staan dat de classificatie-aanduiding op de dozen die in Nederland worden ingevoerd daadwerkelijk (mede) bepaald wordt door de afnemers zoals S.E. Fireworks. Antwoord hierop kan alleen worden verkregen via de rechtshulpverzoeken aan China, waarop helaas nog geen inhoudelijke antwoorden zijn gekomen. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: De suggestie van het OM dat S.E. Fireworks invloed zou hebben uitgeoefend of de classificatie van het door hem geïmporteerde vuurwerk is als een spook boven de bewijsvoering van het OM blijven hangen. Het OM hangt dit op aan één zin uit een oud verslag van de VEN waarin de vorige eigenaar SMALLENBROEK zich beklaagt over de classificatie. Het OM heeft nooit ook maar een begin van bewijs geleverd dat de nieuwe eigenaren van S.E. Fireworks de wens hadden het vuurwerk in China verkeerd te laten classificeren, laat staan dit daadwerkelijk voor elkaar hebben gekregen. S.E. Fireworks mede-eigenaar BAKKER heeft ook uitgelegd dat hij nooit enige invloed op de classificatie kon uitoefenen, en dit ook nooit heeft geprobeerd. Deze door het OM geschapen illusie maakt onderdeel uit van de tunnel-geïnspireerde betogen van het OM richting vaststaande *'schuld-van-S.E. Fireworks'*.>

(Blz. 64) Het OM stelt dat BAKKER en PATER, net als hun collega's uit de vuurwerkbranche, vraagtekens hadden moeten plaatsen bij de classificatie van het door hen uit China ontvangen vuurwerk. Daarom hebben zijn onvoldoende rekening gehouden met de gevaren en derhalve te grote risico's genomen.

<PvB: Het OM maakt hier een ernstige redenatiefout, waarbij de gewenste uitkomst (wetenschap omtrent verkeerde classificatie) de vader is van de bewijsvoering. Immers de collega's uit de branche verklaren pas achteraf (ná de ramp) over de mogelijk te lichte classificatie van shells, met de wetenschap van de ramp in het hoofd en de positionering van henzelf als getuigen in het onderzoek. Vóór de ramp uitte geen enkele collega uit de branche deze twijfels openlijk. En zelfs na de ramp zijn er volgens het OM nog twee collega's die volhouden dat de classificatie geen twijfels had opgeroepen. Het lijkt er sterk op dat het OM deze redenatiefout systematisch en met opzet toepast. Immers:

- Het OM projecteert achteraf gegenereerde branchekennis, die vooraf niet was geuit, op BAKKER (en PATER), alsof zij dat vóóraf aan de ramp al hadden moeten weten. **<TUNNELVISIE>**
- Het OM projecteert achteraf verkregen kennis uit de classificatietesten in Oldenburg en Berlijn, die vóóraf aan de ramp beslist niet bestond in Nederland, op BAKKER (en PATER) door deze tijdens de ramp niet bestaande kennis als bekend te vereisen bij de S.E. Fireworksdirectie. **<TUNNELVISIE>**

- Het OM maakt dezelfde projectiefout nog een keer, door in de voorgaande bewijsvoering te wijzen op de vrijheid die Nederland volgens de VN-classificatieregels heeft als bevoegde autoriteit, bij het bepalen van de uitkomst van de classificatietesten. Echter, de bevoegde classificatie-autoriteit van het tijdens de ramp reeds in voorraad zijnde vuurwerk is niet Nederland maar China, de leverancier. Dit bij ontstentenis van NL classificatiehandelingen voorafgaand aan de ramp. **<TUNNELVISIE>**

Dus het OM zet de redenatie betreffende de werking van de VN-regeling juist op zijn kop om de bewijsvoering rond te krijgen.

Conclusie: het OM maakt herhaaldelijk gebruik van drogredeneringen bij de bewijsvoering. Daarom is een verdenking van opzet door het OM, met de kennelijke bedoeling de rechterlijke macht te misleiden, gerechtvaardigd.> **<TUNNELVISIE>**

3.1.5.2 Opslag en classificatie

(Blz. 64) Het OM citeert getuige-deskundigen (Merrifield en KODDE) die verklaren dat de uitkomst van classificatietesten, die bedoeld zijn voor vervoerscondities, niet zomaar één-op-één kunnen worden gebruikt bij de opslag van vaak grotere hoeveelheden vuurwerk, dat niet altijd verpakt ligt. Maar daarover bestaat geen zekerheid, de twijfel is gebaseerd op de ongelukken met vuurwerk in opslag.
(Blz. 65) Branchegenoot Wagenvoort wordt geciteerd dat degelijke classificatie uitkomsten helemaal niet voor opslag in afgesloten ruimtes kunnen gelden en dat de aanwezige voorzieningen voor drukontlasting <PvB: de deur van een opslagruimte was bedoeld als drukontlasting> *dit onvoldoende compenseren. Het OM concludeert hieruit dat eventuele twijfels over de uitkomst van de classificatietesten alleen maar kunnen leiden tot een zwaardere classificatie en nooit tot een lichtere.* **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Het OM bezondigt zich hier aan een voor de tunnelvisie typerende fout. Bovenstaande verklaringen van deskundigen en een branchegenoot worden door het OM eenzijdig uitgelegd om onzekerheid van de uitkomsten van de classificatietesten te maskeren. Maar objectieve lezing van dezelfde verklaringen leidt naar een heel andere conclusie: Namelijk dat de vuurwerkregelgeving in Nederland niet klopt. Dat het Nederlandse gebruik om de voor transport ontworpen VN-classificatie domweg van toepassing te verklaren op de classificatie voor opslag helemaal niet correct is vanwege de andere opslagcondities (opsluiting en hoeveelheden). Ook hanteert Nederland geen plofdaken die in sommige andere landen wél zijn voorgeschreven.>

3.1.6 Culemborg

(Blz. 65-67) Het OM stelt dat Culemborg niet van toepassing is op Enschede en dat de dossiers van Culemborg dus niet in het strafdossier van Enschede thuishoren.

<PvB: Het OM liegt hier de rechterlijke macht voor. Culemborg en Enschede waren vergelijkbaar. Zie voor de weerlegging van deze stelling van het OM het afzonderlijke hoofdstuk inzake Culemborg <H.2.2> en met name <H.2.2.3.7> **<TUNNELVISIE>**

3.1.7 Berekening voorraad per 13 mei 2000

(Blz. 67-68) Het BFR kwam uit op een gewicht van 170 ton. Na correctie n.a.v. bezwaren van de verdediging m.b.t. hierin opgenomen hulpmaterialen is dit vastgesteld op 160 ton. Dit betreft voornamelijk Chinees vuurwerk. De overige bezwaren van de verdediging zijn in een bij het requisitoir bijgevoegd Pv van BFR weerlegd.

Het OM maakt nog melding van drie controleberekeningen, waarvan er één uitkomt op 59 ton hoger dan 160 ton. Dit verschil verklaart het OM uit 31 ton illegale omzet van 100.000 klappers en 28 ton overige niet verantwoorde omzet. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: In werkelijkheid lag er volgens de wél aanwezige administratie ongeveer 118 ton vuurwerk. Jaren later komt de Oostenrijkse explosievendeskundige dr. Kappl, na een herleiding aan de hand van de beschikbare gegevens, uit op een voorraad van 120 ton.>

<PvB: In deze rapportage is aangetoond <H.2.1.8.3.3, H.2.1.8.3.4, H.2.1.8.3.5 en H.2.1.8.3.6> dat de 'bewijsvoering' waarmee het OM het bestaan van een illegale omzet aantoont, volledig is gebaseerd op een verkeerde interpretatie van de afgelegde getuigenverklaringen. Deze verkeerde interpretatie komt voort uit de tunnel waarin het OM zichzelf had opgesloten. Toch 'slaagt' het OM er in een sluitende cijfermatige berekening te presenteren waarin het verschil van 59 ton tussen de controleberekening en de uitkomst van BFR van 160 ton, wordt verklaard door het bestaan van een illegale omzet. Hieruit blijkt dat het OM er zelfs niet voor terugdeinst om berekeningen te verzinnen, om alle uitkomsten die boven de vergunde 158 ton uitkomen, met elkaar in overeenstemming te kunnen verklaren. Ook dit achteraf kloppend maken is volgens deskundigen van o.a. het WODC <H.8.2.4.3> een typisch verschijnsel van een tunnelvisie. Door deze match van berekeningen wordt de rechter misleid.> **<TUNNELVISIE>**

(Blz. 69) Uitgaande van het berekende brutogewicht van de eindvoorraad van 170 ton heeft het netto explosief gewicht 27 ton bedragen. Dit verandert niet na de correctie van de 10 ton hulpmateriaal.

3.1.7.2 Opgave voorraad door verdachte BAKKER

Het OM schildert BAKKER af als een onbetrouwbare bron betreffende het tonnage aan vuurwerk dat er gelegen moet hebben door verschillende getallen uit de diverse getuigenissen te citeren, variërend van 60 tot 120 ton. Ook verwijst het OM naar een uitspraak van BAKKER dat de opslagcapaciteit niet eens toereikend was om de vergunde 158 ton in op te kunnen slaan, terwijl het OM juist ervoor in het requisitoir had aangegeven dat het NFI had berekend dat de maximale opslagcapaciteit van de opslagruimtes aan de Tollensstraat 300 ton bedroeg. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Volgens de tunnelvisie van het OM is BAKKER een pathologische leugenaar. In werkelijkheid probeert BAKKER altijd de waarheid te spreken tijdens de verhoren. De reden dat het OM op een theoretische maximale opslagcapaciteit van 300 ton uitkomt, terwijl dat in werkelijkheid niet veel meer is dan 120 ton, ligt aan het feit dat zowel het OM als het NFI geen verstand hebben van een vuurwerkbedrijf en weigert de praktische handreikingen van BAKKER voor waar aan te nemen:

- In iedere opslagplaats is in het midden een looppad nodig van een meter breed, anders kun je niet aan weerszijden bij het vuurwerk komen.
- In iedere opslagplaats dient een minimale ruimte boven de dozen open te blijven van 50 cm.
- In iedere opslagplaats dient een vrije ruimte bij de deuropening over te blijven van een aantal kubieke meters (3 m3 in een kleine bunker en 6 m3 in een grote bunker).
- Er is extra ruimte nodig omdat in iedere opslagplaats tot wel 20 verschillende soorten vuurwerk liggen. Die dienen allen bereikbaar en zichtbaar voor het personeel te zijn.
- De vuurwerkopslagplaatsen waren geladen op volgorde van de prijslijst, waardoor het te leveren en te laden vuurwerk op logische volgorde volgens de ingevulde bestellijsten makkelijk gepakt kon worden uit de opslagplaatsen. Het aanhouden van dat systeem levert ook ruimteverlies op.
- Er waren geen 16, doch slechts 14 containers in gebruik voor de opslag van vuurwerk.
- Het soortelijk gewicht van het vuurwerk van de laatste twee jaar was 289 kg per m3 incl. verpakking.
- De beladingsgraad was lager, stapeling tot ongeveer halve hoogte. Zie getuigenverklaring brandweerman die deur opende <H.2.3.3.11>.

Al deze factoren resulteren in een maximum van ongeveer 120 ton en géén 300 ton.>

3.1.7.4 Bruto/netto gewicht vuurwerk

(Blz. 70-72) De verdediging is van mening dat met het aantal in de Wm-vergunningen van 1997 en 1999 toegestane kilo's vuurwerk niet het gewicht inclusief, doch exclusief de verpakking bedoeld is. Het OM is daarentegen van mening dat met het aantal toegestane kilo's wel degelijk hoeveelheden vuurwerk inclusief verpakking worden bedoeld.

<PvB: Na de argumentatie van zowel het OM als de verdediging gelezen te hebben kan gesteld worden dat de omschrijvingen aangaande het gewicht op de vergunning, de achterliggende invulformulieren en toelichtingen, alsmede de richtlijn strafvordering vuurwerkovertredingen, hierover géén eenduidig uitsluitsel verschaffen en ten dele een tegenstrijdige indruk wekken betreffende het wél of niet moeten meerekenen van de verpakking. Een beslissing hierover is dus arbitrair en kan daarmee dus niet als basis dienen om tot een veroordeling te komen.>

Het OM concludeert dat er 160 ton gelegen moet hebben +/- 5% incl. transportverpakking gerekend.
<PvB: In werkelijkheid lag er slechts 118 ton, zie <H.2.3.3.3>, <H.7.1.13.6.1>

3.1.8 De vergunningen

(Blz. 72-76) De werking van S.E. Fireworks was op 13 mei 2000 onderworpen aan de revisievergunning van 1997 en de veranderingsvergunning van 1999. Alle eerdere vergunningen waren vervallen. Daarna volgt een heel betoog over het ontbreken van de bouwvergunning en de eventuele implicaties voor de geldigheid van de milieuvergunning. Volgens de vanaf 1993 geldende coördinatieregeling bouw- en milieuvergunning treedt, in die gevallen waarbij naast de milieuvergunning ook een bouwvergunning is vereist, een

milieuvergunning pas in werking op het moment dat de bouwvergunning is verleend. Er is echter door de gemeente Enschede geen bouwvergunning verleend. Dit werpt vragen op over de verantwoordelijkheid van zowel de aanvrager (S.E. Fireworks) als van de verlener (gemeente) en over de geldigheid van de verleende milieuvergunning en de consequenties daarvan. Het OM concludeert dat de verleende milieuvergunning gewoon rechtskracht heeft gekregen, mede omdat er geen bezwaren tegen zijn ingediend.

(Blz. 75-81) Beschrijving van de vergunningsprocedures 1997 en 1999 en de handelingen van BAKKER, de gemeente Enschede en Defensiebureau MILAN daarin. Ook wordt de controle en de handhaving besproken. Daarin valt op dat er in de vergunning geen regels zijn voorgeschreven voor de brandwerendheid van de containers, de sprinklerinstallatie in de ompakruimte, noch voor de onderlinge minimale afstand, terwijl al deze zaken jaren ervoor wél door MILAN waren gevraagd. De gemeente zegt dat dit mede is toegestaan vanwege de tijdelijkheid van de vergunning met het zicht op verhuizing. Ook heeft MILAN de verleende vergunningen goedgekeurd. Verder constateert het OM dat er door de gemeente vanaf 1980 alleen oppervlakkige controles zijn uitgevoerd bij S.E. Fireworks en dat er niet is gehandhaafd.

Het OM concludeert dat de gebrekkige handelwijze van de overheid de eigenaren van S.E. Fireworks niet vrijpleit. Zij hadden als deskundigen een eigen verantwoordelijkheid t.a.v. de veiligheidsvoorschriften. Zij hebben de voorschriften niet nageleefd en hebben 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk in opslag genomen. **<TUNNELVISIE>**

3.2 Feit 1: Overtreding vergunningsvoorschriften

3.2.1 De tenlastelegging

(Blz. 81-82) De door het OM opgesomde overtredingen betreffen:

- *De opslag van vuurwerk in de niet voor opslag bedoelde loods H.*
- *De opslag van vuurwerk in de niet voor opslag bedoelde werkplaats C2.*
- *Het niet gebruiken van zelfsluitende en brandwerende deuren bij werkruimte C2, de Mavo-boxen en de zeecontainers.*
- *De opslag van te veel en te zwaar vuurwerk.*
- *Het leiding geven aan deze verboden gedragingen.*

3.2.2 De bewijsmiddelen

(Blz. 82-83) De beschouwde periode loopt vanaf de datum van overname (27 april 1998) tot aan de dag van de ramp (13 mei 2000). Verder worden getuigenverklaringen aangehaald m.b.t. de opslag in ruimtes C2 en H.

<PvB: In dit rapport <H.1.3.2>, <H.2.1.7>, <H.4.2> en ook <H.6>, is aangetoond dat de oorzaak van de ramp met name te vinden is in de periode vóór de overname. Door deze periode uit te sluiten doet het OM aan selectieve 'waarheidsvinding' en misleiding van de rechterlijke macht.> **<TUNNELVISIE>**

(Blz. 84) Omtrent het nut van zelfsluitende deuren geeft het OM zelf toe dat de meningen van deskundigen omtrent het nut hiervan, niet eenduidig zijn, maar omdat het bevoegd gezag het

nodig had gevonden deze voor te schrijven en S.E. Fireworks dit niet heeft gedaan, waren zij in overtreding.
<PvB: Dit is een zeer opportunistische bewijsvoering door het OM. Wanneer deskundigen het nut van zelfsluitende deuren in twijfel trekken, kunnen deze deuren géén bewezen bijdrage hebben geleverd aan de escalatie van brand tot ramp. **<TUNNELVISIE>** Dit staat nog los van het feit dat in Culemborg reeds is gebleken dat de 'opsluiting' van brandend vuurwerk een bepalende factor is voor de sterkte van de daaruit volgende explosie. Zelfsluitende deuren dragen bij aan de opsluitingsfactor.>

(Blz. 85-86) Verklaringen omtrent de ongeschiktheid van zeecontainers voor de opslag van vuurwerk.
(Blz. 88) Uitleg over de opslag in C2 buiten werktijd, waarbij het OM een striktere uitleg aanhangt dan de verdediging.
(Blz. 89-91) Verhandeling over te veel en te zwaar vuurwerk.

3.3 Feit 2: Illegale opslaguitbreiding

(Blz. 92-94) Het handelt hier om de zeecontainers E15 en E16. Ook wordt verwezen naar de verklaringen van PATER en KLOPPENBORG dat deze beide containers voor de opslag van vuurwerk werden gebruikt.

<PvB: Dit waren containers bedoeld voor de tijdelijke opslag van hulpmateriaal, zoals lanceerbuizen en verpakkingsmateriaal>

BAKKER wordt geciteerd dat hij 'shit personeel' zegt wanneer geconfronteerd met het, tegen zijn instructies in, gebruik van E15 en E16 voor vuurwerk.

<PvB: Zoals reeds eerder opgemerkt bij blz. 6 van het requisitoir haalt het OM hier wederom datzelfde gezegde van BAKKER uit een specifieke context weg en suggereert hiermee dat BAKKER zijn personeel 'shit' zou vinden. Dit doet het OM met de kennelijke bedoeling BAKKER te isoleren, zwart en veroordelingsfähig te maken.> **<TUNNELVISIE>**

3.4 Feit 3: Bewust verhoogd risico

(Blz. 94-96) Het OM verwijt BAKKER niet alles te hebben gedaan om de risico's voor de omwonenden te beperken, hetgeen wél wettelijk is voorgeschreven. Het OM noemt de reeds eerder genoemde tekorten t.a.v. de veiligheidsvoorzieningen, de opslag van 'te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk en het feit dat dit vuurwerk lag opgeslagen in daarvoor ongeschikte Mavo-boxen en zeecontainers.

<PvB: Gelezen de bewijsvoering van het OM blijkt dat 'Feit 3' van de tenlastelegging staat of valt met de erkenning van de opslag van te zwaar vuurwerk; nl. klassen 1.1 en 1.2 en te veel van de klasse 1.3. Indien echter aangetoond kan worden wordt dat BAKKER op het moment van de ramp terecht mocht uitgaan van de aanduiding klasse 1.4:

- Gelet op wat er toen aan kennis binnen de branche aanwezig was (dus vóór de ramp en niet de door het OM terug geprojecteerde kennis uit de toekomst).
- Gelet op de weinige kennis die er binnen de overheid en TNO aanwezig was.

- Gelet op het feit dat geen enkele Nederlandse overheidsinstantie bereid was iets te doen aan de jarenlange klachten van de voorzitter van de VEN betreffende onduidelijke classificatie van evenementenvuurwerk.
- Gelet op het feit dat de Chinese overheid het aan S.E. Fireworks geleverde vuurwerk als klasse 1.4 had gekenmerkt.
- Gelet op de VN-regels die stellen dat de classificatie van het leverende land door de importeur en gebruiker gerespecteerd dient te worden.
- Gelet op het feit dat het BAKKER en PATER verboden was eigenhandig de classificatie te veranderen.
- Gelet op het feit dat het Nederland zelf is die de rechtshulpverzoeken met de Chinese autoriteiten heeft gesaboteerd, waardoor er geen nadere informatie voorhanden is over de wijze van classificeren van de Chinese overheid.

dan is dit feit van de tenlastelegging: *'Te-zwaar-vuurwerk'* onhoudbaar, omdat BAKKER en PATER er dan terecht vanuit mochten gaan (zoals bij de hele branche gebruikelijk was in Nederland) dat het hen als klasse 1.4 geleverde vuurwerk wettelijk geldig ook klasse 1.4 vuurwerk was.> **<TUNNELVISIE>.** Er lag immers alleen maar als subklasse 1.4 geclassificeerd vuurwerk bij S.E. Fireworks op de dag van de ramp.

3.5 Feit 4: Leiding geven aan dood door schuld

3.5.1 De tenlastelegging

(Blz. 97-99) Doordat S.E. Fireworks meerdere veiligheidsvoorschriften niet in acht heeft genomen

<PvB: die niet in de vergunning stonden vanwege het tijdelijke karakter ervan, en waarvan in een geval ook het nut door deskundigen in twijfel wordt getrokken>

en op onverantwoorde wijze 'te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk in opslag heeft gehad **<TUNNELVISIE>**

<PvB: aangetoond dat dit niet klopt, zie <H.2.3>

in de nabijheid van een woonwijk, kon de initiële brand escaleren naar de ramp die is gebeurd. De nabijheid van de woonwijk en de opsomming van de doden wordt herhaald in de tenlastelegging. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: het feit dat S.E. Fireworks nog in een woonwijk lag is BAKKER en PATER niet aan te rekenen. Hij wilde namelijk naar een terrein in het buiten woongebied gelegen Euregiopark. De verantwoordelijken hier zijn de gemeente Enschede en oud-eigenaar SMALLENBROEK, die achter de rug van BAKKER in een langdurige onderhandeling waren gewikkeld over de prijs van de grond waarop S.E. Fireworks was gevestigd. Ook wenste de gemeente niet mee te werken aan het gunnen van een nieuwe locatie vanwege de in hun ogen te beperkte

werkgelegenheid die S.E. Fireworks zou verschaffen in relatie tot de grootte van het benodigde terrein. De gemeente gaf zelfs voor dat de terreinen al waren vergeven.[a]>

3.5.2 Algemeen

(Blz. 99) Op de overige feiten van de tenlastelegging (PvB: feiten 1 t/m 3 en 5 t/m 7) staat een maximumstraf van zes jaar gevangenisstraf. Het 4e feit van de tenlastelegging: 'Dood-door-schuld' na brand of explosie, is door het OM pas in april 2001 toegevoegd en kent een maximumstraf van slechts één jaar gevangenisstraf. Toch wilde het OM dit 4e feit aan de tenlastelegging toevoegen, omdat met de opname van feit 4 in de tenlastelegging het OM van de rechter een oordeel wil verkrijgen over de strafrechtelijke verantwoordelijkheid voor de ramp.

3.5.3 Conclusies NFI

(Blz. 100-101) Belangrijk voor de bewijsvoering acht het OM hoofdstuk 11 van het NFI Hoofdrapport over het Maximum Credible Event (MCE) en bijlage R van dit rapport over het MCE in meer detail. Het NFI heeft hierin bepaald dat wanneer S.E. Fireworks zich aan de vergunning zou hebben gehouden de ramp nooit had kunnen plaatsvinden tot buiten het terrein van S.E. Fireworks. Het OM acht de betrouwbaarheid van de NFI-rapportage boven iedere twijfel verheven. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Zie het eerdere commentaar over het subjectieve vertrouwen van het OM in haar incompetente zusterorganisatie (NFI) binnen het justitieapparaat. Het ongeëvenaarde vertrouwen van het OM in het NFI blijkt volledig misplaatst wanneer de werkelijke kwaliteit van het NFI-rapport in ogenschouw wordt genomen <H.2.4>

3.5.4 Causaliteit

(Blz. 102-103) Het OM legt uit dat naar de begrippen 'rolverantwoordelijkheid', oorzakelijkheid, voorzienbaarheid en schuld er sprake is van voldoende causaliteit tussen het optreden van BAKKER/PATER en het gebeuren van de ramp. Het OM noemt als voorbeeld de introductie van de titaniumshell bij S.E. Fireworks (citaat uit het requisitoir):

"Dat het onvoorstelbaar is dat PATER verklaart (Pv zitting 11.10.2001) dat rond 1997/1998 nieuw en zwaarder vuurwerk, de titaniumshell, op het bedrijf zijn intrede doet zonder dat de leiding van het bedrijf enige aandacht schenkt aan de gevaren die daarmee worden binnengehaald. We weten nu dat titaniumshells massa-explosief zijn en dat juist de aanwezigheid van dat soort vuurwerk essentieel voor de ramp is geweest. Dat konden BAKKER en PATER niet bevroeden, maar op het moment dat dit binnenkwam c.q. op het moment dat BAKKER en PATER directeur werden, lag het op hun weg om daar aandacht aan te besteden. Wat voor spul is het eigenlijk, hoe gaan collega's er mee om, op welke wijze sla de dit vuurwerk verantwoord op, hoe zijn internationaal de ervaringen? BAKKER en PATER doen niets van dit alles. Onder het motto 'er staat toch 1.4 op de doos' en 'MILAN en de gemeente verbieden het niet' wordt het artikel gevoerd. Daarmee miskennen zij hun eigen

[a] Het bedoelde terrein dat door S.E. Fireworks was gevraagd aan de gemeente ligt anno 2018 nog steeds braak en beschikbaar voor verkoop/verhuur.

verantwoordelijkheid. Zij hadden moeten voorzien dat een eerste brandje, waar ook op het terrein, zich zou kunnen uitbreiden over het terrein."

<PvB: De 6 inch 'titaniumshell' is kern van het OM-betoog *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk. Zie verklarende begrippenlijst <H.8.18>, voorraad <H.2.3.3.3>, krater <H.2.3.3.4> en CHAF-conclusies <H.8.10.16> voor duiding van de hoeveelheid, de opslagplaats, de eigenschappen, de herkomst in het betoog van het OM, de getuigenis van PATER, de inhoud van bunker C11, de 'krater', alsmede de eigenschappen van 6"colour shells.> **<TUNNELVISIE>**

3.5.4.1 Optreden Brandweer

(Blz. 103-107) In verband met de causaliteitsvraag kan van het optreden van de brandweer het volgende gezegd worden, gebaseerd op het rapport van de Inspectie Brandweerzorg en Rampenbestrijding:
"Het optreden van de brandweer wordt bepaald door de informatie die zij had. Deze informatie bestond hoofdzakelijk uit het advies van het adviesbureau AVIV. Dit rapport was gebaseerd op de informatie uit met name de milieuvergunning van 1997. … Er bestond dus het beeld dat er bij S.E. Fireworks slechts 1.4G en 1.4S en hooguit een kleine hoeveelheid 1.3G lag opgeslagen. Dit beeld werd bevestigd door informatie ter plaatse van een van de eigenaren, namelijk dat er alleen vuurwerk in de klasse 1.4G en 1.4S lag opgeslagen. De brandweer kon en mocht dus uitgaan van het gevarenrisico dat bekend was vanuit de opleiding, gebaseerd op de aanwezigheid van vuurwerk klasse 1.4. … Dit betekent dat de gevaren beperkt blijven tot het collo en er geen sprake is van scherfwerking of een volledige explosie. … Een bevelvoerder die omstreeks 15u29m met behulp van een ladder over de schutting en de Mavo-boxen kijkt ziet dat alle zichtbare groene deuren van de bunkercompartimenten dicht zijn en voorzien zijn van stickers met 1.4 erop.[519]"

Het OM hekelt het standpunt van de verdediging als zou de brandweer door het openen van de deur van C4 en het natmaken van de inhoud ervan hebben bijgedragen aan de escalatie van de brand. Het OM verwijst daarbij naar het 'project brandweer' van het Tolteam, waarbij in totaal achttien brandweermensen zijn gehoord door de politie. Hieruit is niet gebleken van onzorgvuldigheden door de brandweer. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Net als bij het project 'SMALLENBROEK' volstaat het Tolteam ook bij het project 'Brandweer' met het afnemen van verklaringen. deze verklaringen zijn weinig waard vanwege de wijze waarop deze zijn afgenomen. De brandweerlieden mochten niet meteen verklaren, werden eerst afgeschermd en geïnstrueerd en pas daarna vond het 'horen' plaats van de brandweer. Niet verhoren, maar horen, want er mocht bij de eerste verhoren niets gevraagd worden, alleen luisteren. De brandweerlieden waren te voren geïnstrueerd over de af te nemen interviews. Bij latere verhoren mochten wél vragen worden gesteld, doch daar heeft de politie zich niet laten assisteren door vakkundige bijstand, waardoor de juiste vragen niet zijn gesteld. Het Tolteam en OM vonden het niet nodig om naast de afgenomen getuigenverklaringen nog eigenstandig onderzoek te laten uitvoeren naar de omstandigheden van het ingrijpen van de brandweer. Hierbij kan gedacht worden aan de vindplaats van de stoffelijke overschotten, de positie van de uitgerolde en verplaatste slangen, de verdwenen brandblusser(s), de handelingen die door de brandweer zijn verricht, inventarisatie van het fotomateriaal van het brandweeroptreden.>

Ook verwijst het OM naar het onafhankelijk onderzoek verricht door de heer M.H. CAMP, commandant van de regionale Brandweer Noord-Limburg, die in opdracht van het OM Almelo het optreden van de brandweer tijdens de ramp heeft onderzocht. CAMP concludeert in zijn rapport dat er géén sprake is geweest van onverantwoord, ondeskundig of nalatig gedrag dat invloed heeft gehad op de escalatie van de brand en op de dodelijke ongevallen onder het brandweerpersoneel. Het OM neemt de eindconclusie van de heer CAMP in zijn geheel over. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Het rapport van de heer CAMP kan onmogelijk als een onafhankelijk en gedegen onderzoek worden betiteld. Het rapport is zo slecht dat dit zelfs voor een leek duidelijk is. Zo behandelt hij in zijn rapport niet de bij S.E. Fireworks aangebrachte gevarenaanduidingen en de betekenis daarvan voor het handelen van de brandweer, noch heeft CAMP het over de mogelijke gevolgen van het eventuele openen van de deuren van vuurwerkopslagplaatsen door brandweerlieden tijdens het blussen. Zie <H.2.1.3>

Het OM besluit het betoog over het brandweeroptreden met de opmerking dat de suggestie van de verdediging, als zou de brandweer de uitbreiding van de brand en daarmee de explosies in de hand hebben gewerkt, onjuist is en dient te worden beschouwd als een poging om de schuld van de ramp af te schuiven op de brandweer van de gemeente Enschede.
<TUNNELVISIE>
<PvB: Zoals elders in dit rapport is aangetoond <H.2.1.3> was het OM er veel aan gelegen om de brandweer buiten vervolging te houden. Dit is op aangeven van de commissie OOSTING ook gelukt. Het OM gaat hier heel ver in de karaktermoord op directeur BAKKER, door het beeld te verspreiden dat BAKKER tegen beter weten in de brandweer de schuld in de schoenen wil schuiven, wetende dat door het verlies van vier brandweerlieden dit door de pers en de bevolking als misdadig zal worden gewaardeerd. In werkelijkheid doet BAKKER slechts aan waarheidsvinding, hetgeen door het OM is verzaakt in de zucht het staatsbelang te dienen.>

3.5.5 De schuldvraag

(Blz. 107-108) Het OM beoordeelt het gedrag van BAKKER en PATER als:

- *Vermijdbaar: ze konden anders handelen.*
- *Verwijtbaar: ze moesten anders handelen.*
- *Er is sprake van bewuste schuld.*

De eigen verantwoordelijkheid van de directie om de veiligheidssituatie te verbeteren kan niet worden afgewenteld op een gebrekkige controle of handhaving. Tevens was er sprake van een misplaatst vertrouwen op de goede afloop. De eventuele medeschuld van overheden is te gering om de eigen schuld van de S.E. Fireworksdirectie in de schaduw te plaatsen.
<TUNNELVISIE>

3.6 Feiten 5 t/m 7: Illegale handel in vuurwerk

3.6.1 De tenlastelegging

(Blz. 109-112) <PvB: Het OM beschrijft hier in feite driemaal hetzelfde, namelijk de levering van presentiepakketten van S.E. Fireworks-vuurwerk door BAKKER aan een tiental tot beziging bevoegde personeelsleden van S.E. Fireworks, die naderhand, buiten medeweten

van BAKKER, dit vuurwerk gedeeltelijk hebben doorverkocht in de plaats van het zelf af te steken.> **<TUNNELVISIE>**

Feit 5: Handel in niet goedgekeurd vuurwerk, namelijk de levering van evenementenvuurwerk aan particuliere gebruikers en/of consumenten.
Feit 6: Handel in niet toegestane periode, namelijk (zie bovenstaand).
Feit 7: Handel zonder vergunning, namelijk (zie bovenstaand).

3.6.2 Vuurwerkbesluit

(Blz. 112-113) Het Vuurwerkbesluit van 4 februari 1993, dat geldig was ten tijde van de ramp, was primair bedoeld voor de bescherming van de particuliere gebruiker. Deze mag geen professioneel vuurwerk in bezit hebben dat niet voldoet aan de eisen gesteld aan vuurwerk bedoeld voor particulier gebruik. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: BAKKER leverde representatie en cadeaupakketten aan klanten en personeelsleden. Dit zijn geen particulieren in de zin van het vuurwerkbesluit, maar tot bezigen bevoegde mensen.>

3.6.4.3 Verklaringen omtrent de 'Illegale handel in vuurwerk'

(Blz. 114-115) In de kruipruimte van BAKKER is een bedrag in contanten aangetroffen van fl._136.439,-. Het OM geeft de verklaring weer van BAKKER dat het geld afkomstig is van illegale vuurwerkhandel rond Oudjaar ten tijde van SMALLENBROEK en dat hij daarmee was gestopt nadat hij en PATER de zaak hadden overgenomen. Het OM stelt dat deze verklaring van BAKKER zeer onwaarschijnlijk, zo niet leugenachtig is. Het OM baseert dit op één bankbiljet van fl. 1.000,- (het enigste) dat is aangetroffen in de gevonden geldsom en pas in omloop is gebracht ná de overname, namelijk in juni 1998. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Het OM probeert hier op basis van één bankbiljet een uit de lucht gegrepen bewijsvoering over een illegale handel te onderbouwen, die nooit heeft plaatsgevonden.[a] Dit ene biljet kan gewoon gewisseld, of gebruikt en later vervangen zijn.>

(Blz. 118) Ook is van belang de passage van het OM over de buitenlandse facturen met BTW en het bewijs dat het OM hieraan meent te kunnen ontlenen voor het bestaan van illegale handel, zie onderstaand citaat uit het OM-requisitoir:
"Er is een 37-tal verkoopfacturen voor in totaal fl. 413.531,54 in de administratie van S.E. Fireworks aangetroffen, welke gericht zijn aan Belgische en Duitse afnemers. Op al deze facturen is omzetbelasting in rekening gebracht, dit terwijl voor leveringen aan buitenlandse afnemers het nultarief geldt. Daarnaast staan op deze facturen afwijkende debiteurennummers en is niet de voor leveringen aan buitenlandse ondernemingen gebruikelijke korting berekend. Een aantal van de Belgische en Duitse afnemers heeft verklaard dat ze de bewuste facturen niet kennen en één van die afnemers, uit Duitsland,

[a] De belastingdienst kwam n.a.v. de strafrechtelijke veroordeling van BAKKER terug op de eerder gesloten inkeerregeling en vaardigde een naheffingsaanslag uit wegens het feit dat BAKKER toch door was gegaan met illegale handel. Het OM heeft deze aanslag betaald t.l.v. het in beslag genomen geld. Later hebben zowel het OM als de belastingdienst de beide aandelen van het inbeslaggenomen geld terug moeten betalen aan BAKKER. Er was niets gebleken van illegale handel en de naheffingsaanslag moest worden ingetrokken.

heeft zelfs aangifte gedaan van valsheid in geschrifte. Is het niet waarschijnlijk dat deze facturen illegale leveringen betreffen aan particulieren in Nederland? … Pas na overleg met zijn advocaat komt BAKKER met het verhaal dat het zwarte afnemers van SMALLENBROEK betreft, waaraan BAKKER wel wilde leveren, maar met verantwoording van deze leveringen in zijn administratie. E.e.a. zou op advies van de accountant Van Benthem gebeurd zijn; deze ontkent dit overigens ten stelligste[a]. Als het inderdaad zwarte leveringen aan buitenlandse afnemers betrof, dan hebben deze 25% meer betaald voor het vuurwerk dan in geval van een reguliere inkoop, terwijl ze bovendien nog het risico lopen dat deze inkopen bekend worden bij de Belgische of Duitse fiscus. Dit lijkt bijzonder onwaarschijnlijk. Veel waarschijnlijker is dat het verkopen aan binnenlandse ondernemers en/of particulieren betreft, waarbij de afnemer niet bekend wil worden en/of de leverancier niet op papier wil hebben dat hij aan particulieren verkocht heeft." **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Elders in deze rapportage <H.2.3.3.5> is reeds in detail uitgelegd en bewezen dat deze weergave van het Openbaar Ministerie een foutieve weergave van de werkelijkheid betreft. Deze verklaring van het Openbaar Ministerie is tot stand gekomen door de tunnelvisie waaraan zowel het Bureau Financiële recherche (BFR) van het Tolteam als het OM leden t.a.v. de door hen vurig gekoesterde wens om BAKKER veroordeeld te krijgen voor zo zwaar mogelijke feiten. Hierdoor waren OM en Tolteam niet meer ontvankelijk voor de waarheidsgetrouwe feiten die naar voren kwamen uit de afgelegde verklaringen van zowel BAKKER als van de accountant Van Bentem. Een onbevooroordeeld lezer ziet meteen dat BAKKER de waarheid speekt en dat het strookt met de verklaring van zijn accountant. Zo niet het OM en BFR, omdat deze uitleg niet strookte met de gebezigde tunnelvisie. Deze gang van zaken sluit zeer nauw aan bij de in de bijlage <H.8.2.4> van dit rapport door deskundigen beschreven kenmerken van het bezigen van een tunnelvisie.>

3.6.4.4 Soort vuurwerk dat aan particulieren werd verkocht

(Blz. 118-120) Het OM moet constateren dat het vuurwerk dat volgens hen door BAKKER aan particulieren is verkocht, niet meer bestond, waardoor het ook niet na te gaan was welke samenstelling het had. Op basis van verklaringen afgelegd bij het Tolteam en de RC komt het OM tot de conclusie dat het ging om Chinese rollen, Romeinse kaarsen en flowerbeds oftewel cakeboxen. **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Ook hier houdt het OM totaal geen rekening met het feit dat de verklaringen van BAKKER ter zake waarheidsgetrouw kunnen zijn, namelijk dat hij na de overname van het bedrijf alleen presentiepakketten heeft geleverd aan afnemers en personeelsleden. Beide categorieën mensen zijn bevoegd tot het bezigen van evenementenvuurwerk en dit vuurwerk is daartoe goedgekeurd en niet illegaal.>

3.6.4.5 Vuurwerk in strijd met VW-besluit c.q. Regeling nadere eisen

(Blz. 120-127) Het OM betoogt omstandig dat de cakeboxen, Chinese rollen en Romeinse kaarsen geen consumentenvuurwerk is. **<TUNNELVISIE>**

[a] Hier wreekt zich de 'Tunnelvisie' waarin het OM met huid en haar zat verstopt. Accountant van Bentem ontkent helemaal niet wat BAKKER stelt. Accountant van Bentem ontkent de foutieve weergave van het gestelde zoals door Tolteam en OM aan hem voorgehouden. Zie <H.2.3.3.5>

4. Bewezenverklaring en straf

4.3 Strafmaatoverweging

(Blz. 130-133) Het OM gebruikt het feit dat meerdere partijen bijgedragen hebben aan het kunnen ontstaan van de ramp om te laten zien dat zij zeer redelijk zijn en BAKKER (en PATER) niet voor de volle 100% willen laten hangen voor de schuld van de ramp. Ook houdt het OM een lang en emotioneel betoog over de kwade wil van BAKKER (en PATER) inzake de levering van zwaar vuurwerk aan consumenten. Citaat:
"Toch halen twee professionals als BAKKER en PATER, die al jaren in de vuurwerkbranche werken en dus dondersgoed weten waar de gevaren schuilen, het in hun hersens om dit spul aan particulieren te verkopen." **<TUNNELVISIE>**
(Blz. 135-136) <PvB: Het OM geeft nog een staaltje subjectieve tunnelconclusie weg, compleet met misplaatste sarcastische opmerkingen, over BAKKERS vermeende inkomsten uit illegale handel. Deze redenatie van het OM is achteraf, met de definitieve vaststelling door de belastingdienst van de uit S.E. Fireworks genoten inkomsten, volledig onjuist gebleken. Ook geeft het OM een volledig misplaatste persoonlijkheidsanalyse van BAKKER. Deze staat gelijk aan karaktermoord en is een Officier van Justitie onwaardig. Citaten uit dit requisitoir:>

"Het aandeel van BAKKER voor de feiten 5 t/m 7 (illegale handel) is verreweg superieur aan dat van PATER. Van de winsten die daaruit voortvloeiden is genoegzaam komen vast te staan dat deze geheel in de eigen zak van BAKKER terecht kwamen. Of eigenlijk moet ik zeggen onder de vloer in zijn kruipruimte. Uit alles blijkt dat BAKKER de werkelijke touwtjes van S.E. Fireworks in handen had. … BAKKER heeft op geen enkele wijze zijn eigen rol in de ramp onder ogen willen en kunnen zien. BAKKER houdt vast aan zijn eigen waarheid. De schuld ligt overal, behalve bij hemzelf. De schuld ligt bij de gemeente die hem niet goed adviseerde. De schuld ligt bij het 'shitpersoneel' dat het allemaal niet goed deed, terwijl hij er een modelbedrijf van had willen maken. Hij kan of wil maar niet inzien dat hij zelf fout heeft gehandeld. **<TUNNELVISIE>**
…
Eenmaal dreigde BAKKER uit de zichzelf opgelegde rol te vallen. Dat was tijdens het verhoor door de rechtbank Almelo op 12 oktober 2001. Hij gaf toen voor het eerst in het openbaar toe dat hij fouten had gemaakt. Hij had zich meer moeten verdiepen in de vergunningen, contact moeten zoeken met de brandweer, hij had te veel op mensen vertrouwd die deskundig leken te zijn. Misschien had hij ook wel te veel vertrouwd op zijn eigen bagage om een bedrijf als S.E. Fireworks te kunnen leiden. BAKKER was emotioneel toen hij dit verklaarde. Had hij dat maar volgehouden. Na een korte pauze had hij zich weer 'hersteld' en verviel weer in zijn oude rol van onverbiddelijkheid. De rol van alle schuld bij anderen leggen. Zelf nergens aan willen." **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Belastingdienst had op basis van de tenlastelegging van het OM en de veroordeling in hoger beroep een extra naheffing opgelegd aan BAKKER over de periode van na de overname van het bedrijf. Dit kwam bovenop de door BAKKER reeds betaalde naheffing op basis van de inkeerregeling, die betrekking had op de periode van vóór de overname. Pas in 2012 heeft de belastingdienst toegegeven dat iedere basis voor de aanname van illegale handel ontbreekt over de periode van na de datum van overname. Als gevolg daarvan is het bedrag van de inkomsten over de jaren 1998-2000 weer verlaagd naar het oorspronkelijke

bedrag van de door BAKKER gedane aangiften over dat jaar. Dit houdt in dat de tenlastegelegde feiten 5 t/m 7 onwaar zijn gebleken.> **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Wanneer men achteraf beseft dat BAKKER het veel meer bij het rechte eind had dan het door de eigen tunnelvisie vertroebelde OM, wordt het ook meteen duidelijk welk een grote schade het OM heeft aangericht in het leven en de reputatie van BAKKER en zijn gezin. Door toedoen van het OM heeft hij de schuld aan 23 doden, 947 gewonden en fl. 1 miljard schade op zijn schouders gewenteld gekregen. BAKKER is als een zonderling neergezet die in een eigen waarheid leefde en anderen de schuld gaf van wat hem was overkomen. Veel meer dan zijn collega PATER heeft BAKKER in de ogen van het publiek schuld aan de ramp. Immers het OM stelde dat PATER door de intellectueel superieure BAKKER is overvleugeld, maar toch kreeg PATER door de rechter dezelfde straf opgelegd als BAKKER. In diverse perspublicaties komt PATER dan ook veel sympathieker over dan BAKKER. In conclusie moet gesteld worden dat de behandeling van BAKKER door het OM ronduit misdadig was.> **<TUNNELVISIE>**

5.3 Nawoord/voorlopige conclusie inzake Openbaar Ministerie

Zoals reeds in het begin van dit hoofdstuk over het Openbaar Ministerie is uiteengezet, staat het (door het OM als dusdanig gepercipieerde) belang van de Nederlandse Staat voorop. Dit is niet hetzelfde als de waarheidsvinding. Het staatsbelang, zoals door het OM geïnterpreteerd, in opdracht van het College van procureurs-generaal en de Minister van Justitie, kan zelfs regelrecht in strijd zijn met de waarheidsvinding. Dit bleek bijvoorbeeld uit het betoog van het Openbaar Ministerie in de strafvervolging van BAKKER, waarbij het OM er in het belang van de staat voor zorgde dat S.E. Fireworks als criminele organisatie werd afgeschilderd, een bedrijf waar de regels met voeten werden getreden. Dit betoog van het OM stond haaks op het gelijktijdig gehouden betoog van de landsadvocaat in de civiele claim van de slachtoffers tegen de staat. De landsadvocaat had er in het belang van de Staat voor gepleit dat het helemaal niet was bewezen dat S.E. Fireworks de regels had overtreden. **<TUNNELVISIE>**

Zowel de door het OM van *'opzettelijke brandstichting'* verdachte André DE VRIES als de door het OM van *'dood-door-schuld'* verdachte eigenaren BAKKER en PATER zijn het slachtoffer geworden van dit opportunistische vervolgingsbeleid van het Openbaar Ministerie.

Bij DE VRIES is dit slechts gedeeltelijk rechtgezet door de vrijspraak in hoger beroep en dan alleen nog maar omdat twee klokkenluiders binnen de politie Twente de moed hadden om, tegen de wil van hun hiërarchie in, bij het gerechtshof te getuigen over de binnen het Tolteam en bij het OM gehanteerde opsporingsmethoden. Deze twee melders van misstanden hebben dit moeten bekopen met het verlies van hun aanstelling als politierechercheur. **<TUNNELVISIE>**

In het geval van S.E. Fireworks directeur BAKKER heeft tot dusver geen enkele vorm van rechtzetting plaatsgevonden. Daar waar BAKKER in werkelijkheid een integer opererende

ondernemer is geweest[a] die naar beste weten en kunnen een voordien slecht lopende onderneming weer rendabel heeft gemaakt, is het Openbaar Ministerie er in geslaagd om BAKKER af te schilderen als een op winst jagende ondernemer die bereid was daarvoor over lijken te gaan. Alles in het belang van de staat.[520] **<TUNNELVISIE>**

BAKKER blijkt samen met PATER een onderneming te hebben overgenomen van vorige eigenaar SMALLENBROEK die in vele opzichten slecht draaide. Niet alleen werd er weinig winst gemaakt en verdween er een geldstroom uit het bedrijf naar privé-uitgaven van de familie van de oud-eigenaar.[521] Ook was de bedrijfsvoering beneden alle peil. De beveiliging van de opslagruimtes was slecht, de bedrijfshygiëne was slecht en er was een groot circuit van illegale verkopen van vuurwerk en nevenactiviteiten dat gedreven werd onder leiding van het echtpaar SMALLENBROEK.

Met name BAKKER (en niet zijn compagnon PATER) heeft na de overname veel verbeteringen doorgevoerd op het gebied van veiligheid en verantwoording. Een aantal van de door BAKKER doorgevoerde verbeteringen betroffen:

- De aangebrachte verbeterde sloten op de opslagplaatsen.
- De aangebrachte brandblussers en de periodieke controle daarop.
- De scholing van het personeel dat met vuurwerk omging.
- De hygiëne van het bedrijf en het voorschrijven van werkkleding.
- Verzoek aan de gemeente om het bedrijf te verplaatsen uit woongebied.
- Het stoppen met zwarte verkopen aan particulieren en bedrijven.
- Het opgeven aan de belastingdienst van eerder genoten zwarte inkomsten.

Natuurlijk waren er (achteraf gezien) meer verbeteringen mogelijk en wenselijk geweest, maar BAKKER was wel degelijk integer bezig. De ramp is BAKKER ongewild overkomen en dat bleek uit zijn daden. BAKKER ondervond tegenwerking van de gemeente toen hij uit de woonwijk weg wilde, mede omdat de gemeente achter de rug van BAKKER om onderhandelde met oud-eigenaar SMALLENBROEK over de verkoop van de grond, en daarmee de mogelijke beëindiging van het bedrijf. etc. **<TUNNELVISIE>**

Het OM heeft er, in het zogeheten belang van de staat, alles aan gedaan om BAKKER schuldig te laten verklaren aan een zo zwaar mogelijke aanklacht, want precies dat kwam de staat het beste uit. Daarbij heeft het OM ook doelbewust aan karaktermoord gedaan. Onderhevig aan een tunnelvisie en niet geremd door de incompetentie van het Tolteam heeft de zaaksofficier van Justitie mr. Herman STAM met het schuim op zijn lippen staan briesen dat hij BAKKER wel te grazen zou nemen.[522] BAKKER is door het OM afgeschilderd als een gewetenloze vuurwerkhandelaar die tonnen vuurwerk illegaal verhandelde en alle veiligheidsvoorschriften negeerde uit puur winstbejag. **<TUNNELVISIE>**

Precies zoals het OM een andere onschuldige man (DE VRIES) voor 15 jaar heeft laten opsluiten in dezelfde zaak. Alleen maar omdat dit de Staat het beste uitkwam.

[a] Steller (PvB) heeft in de afgelopen drie jaar vaak met BAKKER gesproken. Zelden is steller een man tegengekomen die zo stipt en precies zijn toezeggingen en afspraken nakwam. Het is navrant te moeten constateren dat een zo precies werkend man als BAKKER door het OM is neergezet als een slordige misdadiger.

5.4 Pleitnota mr. J.P. Plasman – 13 maart 2002 (148 blz.)

Dit hoofdstuk gaat over de handelwijze van het OM. Daarom moet het requisitoir van het OM, zowel naar inhoud als naar presentatie, zo nauwkeurig mogelijk worden weergegeven. Daarom is ook veelvuldig van OM-citaten gebruik gemaakt. De weergave van de pleitnota van de verdediging daarentegen is slechts nodig als hulpmiddel hierbij, dus om het betoog van het OM verder te duiden. Indien nodig is daarom bij de weergave van de pleitnota niet nauwkeurig geciteerd, maar zo nodig is door steller (PvB) de tekst van de pleitnota van mr. Plasman aangescherpt of aangepast om optimaal dienend te zijn aan de analyse van het standpunt van het OM. Steller weet nu achteraf immers meer dan de informatie waar mr. Plasman het indertijd mee moest doen bij zijn verdediging van BAKKER.

5.4.1 Niet meer aan de orde: De brandweer en Culemborg

(Blz. 4) Er is getracht de les van Culemborg onderuit te halen omdat die in de visie van de verdediging niet bestaat, want nergens op gebaseerd.
Mr. Plasman: "Culemborg en de brandweer komen niet meer aan de orde."

<PvB: Het duurde even voordat duidelijk werd waarom mr. Plasman afzag van het onder de aandacht brengen van de rol van de brandweer bij de ontwikkeling van brand naar ramp en het aantal slachtoffers dat hierbij is gevallen. Na de zoveelste uitleg door BAKKER en na een gesprek met mr. Plasman te hebben gevoerd is het duidelijk: mr. Plasman heeft (in overleg met zijn cliënt BAKKER)[a] besloten dat hij de brandweer niet meer zou bekritiseren[523] bij het voeren van zijn verdediging, omdat het niet in het belang van zijn cliënt was om de brandweer te bekritiseren. Zelfs al had zijn cliënt gelijk in het feit dat de brandweer grote fouten heeft gemaakt, dan nog was dit binnen de toenmalige publieke opinie en de stemming bij de politie en het Openbaar Ministerie (en dus de rechtbank) geen begaanbaar pad. BAKKER zou zichzelf met zulke kritiek onmogelijk hebben gemaakt.> **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Hetzelfde geldt voor het dossier van de vuurwerkexplosie in Culemborg van 1991. Waarom wilde mr. Plasman het dossier van Culemborg niet bij de strafzaak tegen zijn cliënt betrekken? Het was toch in het voordeel van zijn cliënt dat de overheid de les van Culemborg niet had geleerd? Pas later werd duidelijk dat er iets heel anders aan de hand was. De door de commissie OOSTING geïntroduceerde les van Culemborg was helemaal niet de les die uit Culemborg was getrokken. OOSTING propageerde namelijk de les dat een beetje klasse 1.1 vuurwerk en een heleboel klasse 1.3 vuurwerk 'massa-explosief' konden reageren. Precies dat was de uitkomst waarop de reconstructie van de voorraad vuurwerk van BAKKER en PATER zou uitkomen. Deze 'Culemborg-les' was alleen verzonnen door OOSTING om het OM te voorzien van de basis voor veroordeling van BAKKER (en PATER). Het in opslag hebben van een beetje klasse 1.1 vuurwerk en meer dan 100 ton klasse 1.3 vuurwerk was het 'Te-veel-en-te-zwaar' dat het OM nodig had voor de veroordeling van de S.E. Fireworks eigenaren. **<TUNNELVISIE>**
De werkelijke lessen van Culemborg luidden heel anders. In werkelijkheid ging het om het effect van opsluiting van vuurwerk op de kracht van de explosie. En om een verbod op de vestiging van vuurwerkbedrijven in of bij een woonwijk. Maar die lessen zijn door OOSTING

[a] BAKKER wilde onderzoek naar de brandweer, maar Plasman overtuigde hem dit beter te laten vallen.

niet benoemd en vervangen door een 'fake'-les. Zie verder <H.2.2.3.8>, <H.2.2.3.9> en <H.2.2.3.10>.

Plasman vervolgt: Het spitten in de reconstructies door de brandweer gemaakt leverde op dat BAKKER in de ontwikkeling van de ramp tegen de brandweer heeft gezegd dat de brandweermensen van de containers af moesten omdat daar vuurwerk in zat. Dit feit is later uit het (dynamisch genoemde) rapport verwijderd en ook niet in het strafdossier gerelateerd. **<TUNNELVISIE>**

Ook C11 komt slechts beperkt aan de orde. Er moet buiten medeweten van BAKKER iets hebben gestaan, bijvoorbeeld kruit, waardoor de krater juist daar is ontstaan.

5.4.2 Waar gaat het over?

(Blz. 5-6) De houding van BAKKER in dit proces is de houding van een man die er vanuit zijn perceptie van het leven en zijn leven innerlijk volledig van overtuigd is dat de Vuurwerkramp Enschede niet door zijn strafbare schuld heeft plaatsgevonden. … BAKKER is niet primair bezig met het aantonen van zijn onschuld, maar hij heeft een zichtbaar overheersende drang om te weten op welke wijze en door wie zijn leven en vele andere levens zijn verwoest. BAKKER heeft dit strafproces als zijn laatste kans gezien op waarheidsvinding. Als dan over BAKKER wordt gezegd dat hij de werkelijkheid niet ziet dan denkt BAKKER, inderdaad, graag zou ik die werkelijkheid wél zien, dan weten we namelijk wat er gebeurd is. Hij hoort de beschuldigingen dat de doden zijn schuld zijn, maar hij wil graag weten hoe het zit. Werd er gewerkt zonder dat ik dat wist? Waren er mensen? Werd er gecontroleerd vuurwerk afgestoken? Wat doet die losse mortierpijp op de foto als hij niet gebruikt is om iets af te vuren? Was er naast E2 een primaire brandhaard? In dat geval is daar toch brandstichting geweest?
(Blz. 6-8) In de pers (genoemd worden Tubantia en Trouw) is BAKKER al schuldig verklaard en gaat het alleen nog maar om de hoogte van de straf. OOSTING beweert dat er te veel vuurwerk lag en BAKKER moest weten dat de classificatie niet deugde. Volgens OOSTING wiste de hele branche dat. Niet dus. Het rapport OOSTING geniet veel vertrouwen. Dat geldt dus ook voor de strop waaraan OOSTING BAKKER heeft opgeknoopt. Burgemeester MANS heeft dit beeld versterkt, een zeer goed rapport. De maatschappij weet nu: 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk. BAKKER is schuldig.
Burgemeester MANS heeft samen met de commissaris van de koningin wel het Arkestadion tot ontploffing gebracht door een hendel van S.E. Fireworks naar beneden te drukken. Iedereen vond het mooi, Sail Amsterdam, de Rolling Stones, Michael Jackson, de Arena, het Feyenoordstadion, politie, brandweer, RVI. Iedereen vond het mooi. BAKKER kwam graag met zijn vuurwerk voor de dag. Want hij had namelijk niets te verbergen. Hij dacht dat hij volgens de wet en de regels zijn beroep uitoefende.

(Blz. 9) Omdat bekend werd dat BAKKER (te goedertrouw) tegen de brandweer zei dat er vuurwerk van de klasse 1.4G en 1.4S ligt en Justitie toen meteen meedeelde bewijzen te hebben dat er zwaarder vuurwerk lag, kon bij Tubantia de vlag uit. Immers de boodschap die vanuit het OM naar voren komt is dat BAKKER doelbewust, willens en wetens, brandweermensen de dood in stuurde. **<OM-TUNNELVISIE>**
Na OOSTING was het in feite al een bekeken zaak. Nog op 31 december 2001 was OOSTING zeer stellig over de hoeveelheid vuurwerk en nu (maart 2002) schudt de Officier zo een kleine 10 ton minder uit zijn mouw; foutje, niet gezien.
Lees de tekst over draaiende verdachten in het jaarverslag van het OM Almelo 2001.

(Blz. 10) De FORSMAN-controle van juni 1998 leverde 9 punten op. Er werd niets gelegaliseerd, de punten, voor een belangrijk deel nog uit de periode SMALLENBROEK, werden stuk voor stuk per onmiddellijk in orde gemaakt. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 11) Er waren vóór BAKKER en PATER overtredingen geconstateerd en na een jarenlang toestaan is in 1997 eindelijk de revisievergunning tot stand gekomen.
SMALLENBROEK heeft daarna nog containers bijgeplaatst, die later op de vergunning van 1999 zijn geformaliseerd.
TEN BOSCH daarover ter zitting:
"Het is juist dat FORSMAN in 1998 constateerde dat er bij S.E. Fireworks containers stonden in strijd met de vergunning. FORSMAN zei toen dat de situatie alleen nog vergund diende te worden. Defensie had dus op dat moment de lijn al uitgezet.
Desgevraagd verklaar ik dat ik de eis van 120 minuten brandwerendheid ten aanzien van de zeecontainers in de vergunning van 1997 heb laten vallen. Daarvoor is in de plaats is het voorschrift gekomen dat de containers één meter uit elkaar moesten staan. In de vergunning van 1999 is zowel de eis van 120 minuten brandwerendheid als voormelde 1 meter grens weggelaten. Ik dacht dat dat kon op grond van het advies van defensie. Ik merk nog op dat FORSMAN tijdens het bezoek aan S.E. Fireworks op 10 mei 2000 zei: "wat er is Culemborg is gebeurd, kan hier niet gebeuren"
En daar stond BAKKER bij.

(Blz. 12) De situatie van BAKKER en PATER in 1998 was er niet één van allerlei overtredingen
die gedoogd werden, het was een volkomen gelegaliseerd geheel. En daar kun je als burger wel degelijk een beroep op doen, je handelt dan namelijk conform de vergunning. Niet voor niets verklaart TEN BOSCH ter zitting als volgt:
"Desgevraagd verklaar ik, dat ik, als ik met de wetenschap van nu, de vergunning van S.E. Fireworks zou moeten controleren, niet zou weten welke voorschriften er zouden zijn overtreden." **<OM-TUNNELVISIE>**
Wat wel in de vergunning stond en niet werd gehandhaafd, bv brandwerendheid en zelfsluitendheid (deels) werd bewust en gemotiveerd niet gehandhaafd. Brandwerendheid was vervallen doordat de containers wat meer uit elkaar stonden. Alles wat zij in april 1998 overnamen was gelegaliseerd of er was besloten tot legalisatie. Na de overname zijn er geen dingen door BAKKER en PATER gedaan die in strijd met de vergunning waren, die werden geconstateerd en die vervolgens werden gedoogd. Geen sprake van.

Uit de correspondentie tussen de toenmalige advocaat van S.E. Fireworks en de gemeente Enschede blijkt zonneklaar dat juist S.E. Fireworks op een snel vertrek heeft aangedrongen. Ook de bespreking van 10 mei 2000 tussen FORSMAN, TEN BOSCH en BAKKER was georganiseerd omdat BAKKER weer eens aan de bel had betrokken waar de verhuizing bleef.
(Blz. 13) Ondertussen werd er achter de rug van BAKKER en PATER en zonder dat zij dat wisten al anderhalf jaar kat en muis gespeeld tussen de gemeente en SMALLENBROEK. SMALLENBROEK wilde de opstallen kwijt voor 1.2 miljoen met BAKKER en PATER erbij en de gemeente wilde dit wel betalen maar alleen zonder BAKKER en PATER. Met BAKKER en PATER kon het niet meer zijn dan een ruime negen ton. Deze onderhandelingen, die uiteindelijk op 12 mei 2000 (!) in het nadeel van SMALLENBROEK tot een einde zijn gekomen hebben de verplaatsing van het bedrijf tegengehouden, zonder dat BAKKER en PATER dat wisten! Als het aan hen had gelegen waren ze daar al lang weggeweest.

De Officier van Justitie stelt TEN BOSCH niet te kunnen volgen als die zegt dat de tijdelijkheid een rol speelt. Hoe kan dat nou, gevaarlijk is toch gevaarlijk? **<OM-TUNNELVISIE>**
Het blijkt echter dat de overheid met betrekking tot de opslag van vuurwerk van een risicobenadering uitging en niet van een effectbenadering. En in een risicobenadering speelt tijdelijkheid wel een rol, hoe tijdelijker hoe minder risico.

(Blz. 14) BAKKER kent het bedrijf 22 jaar, de Gemeente, MILAN, RVI allemaal kennen ze het, ze komen er al jaren; dat weet BAKKER. Iedereen weet dat BAKKER van werknemer ondernemer wordt, niemand heeft hem aangesproken bijvoorbeeld met de mededeling dat er bij de wisseling van de wacht dingen moeten veranderen.
In feit 3 van de dagvaarding staat, enigszins verscholen, het kernverwijt van het Openbaar Ministerie: Wetende dat vuurwerk gevaarlijk kan zijn, toch vuurwerk opslaan in zeecontainers en mavo-boxen, die ongeschikt waren voor de opslag van vuurwerk. 158,5 ton toestaan in de Tollensstraat, in een woonwijk. Dat had niet had gemogen. Alleen dat kun je BAKKER niet verwijten, dat dien je de gemeente te verwijten. Dat is de echte oorzaak van de ramp. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 15) De overheid vindt het goed dat er 158.5 ton materiaal dat massa-explosief kan zijn in een woonwijk wordt neergelegd. De verantwoordelijkheid daarover geven we via een vergunning aan twee individuele burgers. Net als wij, overheid, zullen zij ook niets weten van het gedrag van vuurwerk in grote hoeveelheden. Voor deze opslag hebben wij eigenlijk geen regels, maar voor transport van veel kleinere hoeveelheden wel, dus die gebruiken we maar. En om te zorgen dat die twee burgers denken dat ze het goed doen sturen wij controleurs en handhavers, die overigens geen verstand van vuurwerk hebben maar wel doen alsof, en die vertellen aan deze beide burgers dat ze het goed doen. En om zeker te zijn dat ze dat goed begrijpen laten we hier in de Tollensstraat leerlingen van de Politieschool zien hoe je met vuurwerk om moet gaan. O ja, als die 158.5 ton nog te weinig zou zijn dan kan er wat ons betreft nog wel wat bij, minimaal twee zeecontainers.
En als het mis gaat ? Dan hangen wij, overheid, die twee burgers. Tegen de slachtoffers zeggen wij dat wij er niets aan kunnen doen. Dat is duidelijk, anders zouden wij daar toch ook wel hangen?

5.4.3 Hoeveelheid vuurwerk

(Blz. 16) Het Tolteam en OM hebben fouten gemaakt in de berekening. Totaal teveel 13 ton. Daarnaast nog resterende discussiepunten en een foutenmarge van 5 tot 10%.

(Blz. 17) De controleberekening van OOSTING lijkt ondersteunend vanwege de gelijke uitkomst, maar er is onderling veel uitgewisseld tussen NFI, politie en OOSTING, waarbij afwijkende uitkomsten niet zijn gebruikt. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 19) Ter zitting van 1 juni 2001 heeft de Officier van Justitie rechtshulpverzoeken naar België, Canada, Duitsland, Groot-Brittannië, IJsland, Roemenië, Spanje en de VS genoemd als noodzakelijk voor de bepaling van exacte omvang van de voorraad op 13 mei 2000. Het Openbaar Ministerie doet dit toch niet voor niks? Dit zegt daarom dat het OM de exactheid van de voorraadberekening van 1 juni 2001 (en nu) niet vertrouwde.

(Blz. 19-21) De bepalingen t.a.v. het al dan niet meetellen van de verpakking in het gewicht van de voorraad zijn gewoon niet eenduidig. Enkele passages van de gemeente aan S.E. Fireworks wijzen op een gewicht exclusief verpakkingsmateriaal:

De gemeente Enschede heeft wel degelijk iets te kennen gegeven: Aan SMALLENBROEK is schriftelijk bericht (G5837):

"In de bewaarplaats mag hoogstens 10.000 kg vuurwerk aanwezig zijn, gerekend naar het totale gewicht van het vuurwerk ***wanneer dit gereed is om te worden afgestoken****. Het vuurwerk dient in de voorgeschreven verpakking per soort te worden opgeslagen."*

Hier blijkt dat de Gemeente Enschede heeft laten weten dat het om het gewicht van vuurwerk sec gaat, terwijl de clausule in de aanvraag inhoudende dat dat het vuurwerk zich in de originele transportverpakking bevindt inderdaad los gezien moet worden van het gewicht. Want die clausule staat hier ook, alleen naast de mededeling dat het gewicht berekend dient te worden zonder verpakking. Tevens berichtte de gemeente (G5844):

"Per garage mag hoogstens 3000 kg vuurwerk aanwezig zijn. Ten hoogste 500 kg per garage mag zich in onverpakte toestand bevinden."

Ergo: het gewicht is te bepalen zonder verpakking maar het vuurwerk dient wel in de verpakking te worden opgeslagen.

[!] *(Blz. 22) Op 26 juni 2000 is een memo opgesteld door de gemeenteambtenaren Reekers en Platvoet betreffende een check van de vergunningen, na een summiere beschouwing van het dossier (G-7309). Bij deze summiere beschouwing wordt met betrekking tot de hoeveelheden in de vergunningen al vastgesteld:*

"*Wijze van opslag is niet correct weergegeven. Gaat het bij de hoeveelheden om bruto- of netto-hoeveelheden ?"*

En zelfs nog:

"Gaat het om kruit, of ook het rotje om het kruit ?"

Het speelt uiteraard in het geheel geen rol dat ergens in een bureaulade bij MILAN in een memorandum staat, zie boven, dat het om bruto hoeveelheden gaat; het gaat erom wat er in de vergunning staat.

(Blz. 22) Wat betekent bij vuurwerk bruto? Is dat niet het gewicht van het vuurwerkartikel dat voor 90% uit papier bestaat. Waarom zou bruto slaan op de transportverpakking ?
De conclusie moet zijn dat een kilo vuurwerk nog altijd een kilo vuurwerk is, dat er kennelijk niet over is nagedacht, dat ergens in een intern memorandum een onduidelijke zin staat, dat de vergunninghouder zich aan de vergunning moet houden maar ook ***mag*** *houden.*
Exclusief verpakking dus, dan wel – subsidiair - vanwege de onduidelijkheid het voordeel van de twijfel dat BAKKER rechtens toekomt.

(Blz. 23) Resumé OM: 170.000 kg. Correcties: fouten in gewichten: 13.545 kg, te veel gewicht vuurpijlen 1.120 kg, foutmarge in aantallen 10%: 15.533 kg, diversen PM, verpakking 15% is

20.970 kg. Resteert: 118.832 kg minus PM. Eindconclusie m.b.t. het tenlastegelegde "teveel vuurwerk": vrijspraak.

5.4.4 Afluisteren van geheimhouders

(Blz. 25) Het gaat hier niet om de niet ontvankelijkheid maar om de vaststelling dat de druk op het Openbaar Ministerie kennelijk als zo zwaar is ervaren dat men naar het middel van afluisteren is gaan grijpen. Dit afluisteren is alleen toevallig ontdekt door een wakkere kantoorgenoot van mr. Meyers, als gevolg van weer een andere fout, namelijk het per abuis aan het tapdossier toevoegen van uitgewerkte gesprekken.
Wat er dus werkelijk aan de hand is geweest is dat politie en Officier van Justitie allebei opzettelijk kennis hebben genomen van alle gesprekken – na 23 januari 2001 – tussen advocaat en verdachte en dit geheim hebben willen houden ! **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 26) Het OM miskent het verdedigingsrecht doordat het OM tegenover de Rechtbank het standpunt heeft ingenomen dat verdediging KLOPPENBORG niet mag horen. De argumentatie was dat KLOPPENBORG reeds door de politie en de rechtercommissaris was gehoord. Dit terwijl dezelfde Officier van Justitie wist dat de verdediging doelbewust door de rechter-commissaris buiten het verhoor is gehouden. De Officier van Justitie was zelf wel bij het betreffende verhoor aanwezig terwijl de verdediging niet eens wist dat het verhoor plaatsvond, laat staan dat zij vragen had mogen stellen. Deze Officier betoogt dan dat het niet in het belang van de verdediging kan zijn om deze sleutelfiguur KLOPPENBORG enige vraag te stellen. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 27) De OvJ heeft lang uit de verklaringen van getuige Wagenvoort geciteerd en gesuggereerd dat getuige door de verdediging is beïnvloed. Wat daar niet is te lezen en hier ook niet is gezegd door de Officier is dat de getuige Wagenvoort ook heeft verklaard dat ik (Mr. Plasman) *tegen hem toen heb gezegd dat hij hier absoluut de waarheid moest verklaren. Het was wel zo netjes geweest dat korte zinnetje aan de toch al lange tekst toe te voegen.*

De verdediging koestert de hoop dat het feit dat uw Rechtbank niet de niet ontvankelijkheid heeft uitgesproken veroorzaakt is door het pleidooi van de verdediging om dat niet te doen. Immers BAKKER ziet deze rechtszaak als een mogelijkheid om de door het OM en OOSTING bij het publiek gewekte valse indruk van schuld weg te nemen. BAKKER wil geen niet-ontvankelijkheid.

(Blz. 28) De stelling van de verdediging is dat nu gebleken is dat het Openbaar Ministerie bereid is geweest in deze strafzaak in het geheim naar het middel van afluisteren van advocaten te grijpen in feite van een eerlijk proces geen sprake meer kan zijn. Al was het alleen maar omdat we niet weten en zullen horen wat er nog meer in het geheim is gebeurd.

5.4.5 Feit 1: Te zwaar

(Blz. 30-31) Het OM heeft vanaf het begin en zonder enige reflectie gesteld dat met een bepaalde klasse in een vergunning wordt bedoeld vuurwerk dat zich bij testen gedraagt zoals vuurwerk in die klasse zich zou moeten gedragen. Vanuit dat onjuiste standpunt is de wens om bewijs van strafbare feiten te verzamelen vertaald in het doen van testen om het gedrag van vuurwerk te beoordelen en dan vervolgens uitspraken te laten doen over de klasse van getest vuurwerk. **<OM-TUNNELVISIE>**

Ik citeer de Staat (uit de civiele procedure): "Vuurwerk dat naar Nederland wordt geëxporteerd moet in het land van herkomst zijn geclassificeerd conform de VN-richtlijnen met betrekking tot het transport van gevaarlijke stoffen. Voor de classificatie van vuurwerk is het onderscheid tussen consumentenvuurwerk en professioneel vuurwerk niet van belang. De classificatie van vuurwerk blijkt uit het label dat conform de VN-richtlijnen in het land van herkomst wordt aangebracht op de transportverpakking van het vuurwerk (de dozen waarin het vuurwerk zich bevindt). Uit dit label blijkt niet of sprake is van consumentenvuurwerk of professioneel vuurwerk."

(Blz. 32) De stelling van de verdediging is dat wat er in de milieuvergunning wordt bedoeld met de klasse 1.4G en 1.4S nu juist niet de feitelijke aard van het betreffende vuurwerk wordt bedoeld, maar (volgens iedere redelijke uitleg van de internationale regelgeving) dat bedoeld wordt: de klasse zoals die door de bevoegde autoriteit aan het vuurwerk is toegekend. In concreto: als in de vergunning staat 1.4 en het vuurwerk is gelabeld als 1.4 door de bevoegde autoriteit dan is aan het vergunningsvoorschrift voldaan.

(Blz. 33) De Staat stelt dat juist is de stelling dat de overheid gedurende de jaren 1993 tot en met 2000 – evenals de jaren daarvoor - nimmer een adequate test heeft uitgevoerd of doen uitvoeren om de juiste classificatie van het bij S.E. Fireworks opgeslagen vuurwerk te controleren. De Staat behoefde ook een dergelijke test niet te verrichten, omdat er volgens de VN-richtlijnen in het land van herkomst wordt geclassificeerd. Dan hoeven wij het hier niet te doen.

5.4.6 Interimbeleid

(Blz. 34-36) Op 20 juni 2001 heeft de minister van Verkeer en Waterstaat, mevrouw T. Netelenbos zich tot instanties gewend met (onder meer) de navolgende tekst:
"Met deze brief wil ik U adviseren hoe U moet omgaan met de bevindingen over de mogelijk onjuiste classificatie van vuurwerk. … Tijdens vervoer, bij overslag en bij tijdelijke opslag tijdens vervoer en bij andere handelingen met vuurwerk moet rekening gehouden worden met mogelijke onjuiste classificatie. Ik adviseer U daarom om alle vuurwerk, ongeacht de classificatie te behandelen als zijnde van de subklasse 1.1. Gezien het internationale karakter van het vervoer van vuurwerk ligt het niet in de bedoeling om de vermelde classificatie op vervoersdocumenten daadwerkelijk aan te passen, of bijvoorbeeld de etikettering of het gebruik van verpakkingen te wijzigen."

Plasman: Kan het nog duidelijker? De overheid kan zelfs bij gebleken onjuistheid niet ingrijpen en moet de labeling door de bevoegde autoriteit blijven accepteren; er kan slechts een advies gegeven worden. Netelenbos vervolgt:

5.4.7 Vuurwerkbesluit

"Na de inwerkingtreding van het Vuurwerkbesluit zal op de importeur de verplichting komen te rusten om zorg te dragen voor een classificatie overeenkomstig de eigenschappen van het vuurwerk. Een op grond hiervan te stellen classificatie zal in dat geval ook voor het verdere vervoer moeten worden aangehouden."

Plasman: In het Vuurwerkbesluit wordt maatgevend de aard van het vuurwerk; dat is pas mogelijk na internationale aanpassing. ergo, nu is maatgevend de etikettering. Pas na de

inwerkingtreding van het nieuwe vuurwerkbesluit wordt de importeur verantwoordelijk voor de aard van het vuurwerk

(Blz. 36) Getuige DE JONG van TNO (ter zitting):

"Ik verklaar dienaangaande dat het in Nederland ook verplicht is om die classificatie tot aan de eerste ontvanger over te nemen. Daar is het hele ADR-verdrag op gebaseerd."
<OM-TUNNELVISIE>
Plasman: De getuige ziet het goed, zo is het precies. Wat daar bij hoort is dat de ADR-regels ook op de opslag van toepassing zijn.

(Blz. 37) Milieuambtenaar TEN BOSCH bij politie (G228):

"Dus ik heb nooit en ik zal nooit een vuurwerkverpakking in een bunker openmaken bij bedrijven zoals S.E. Fireworks. De reden is dat wanneer ik dit wel doe vuurwerk van de klasse 1.4 opeens, doordat de verpakking is geopend, in de klasse 1.3 kan komen."

Plasman: Het ADR koppelt artikel en verpakking direct aan elkaar: de bevoegde autoriteit in het land van herkomst labelt en de label geldt alleen zolang het artikel zich in de afgesloten originele transportverpakking bevindt. In de regelgeving is besloten dat controle op de aard van het vuurwerk onmogelijk is, maar dat hoeft ook niet want de label is bindend voor iedereen.

(Blz. 40) De normstelling (PvB: label of aard) *wordt echter het meest duidelijk geïllustreerd door hetgeen gerelateerd is in een proces-verbaal (MB 0996 en verder) betreffende een transport van vuurwerk op 4 augustus 2000 van München naar TNO in Rijswijk van vuurwerk bestemd voor testen, in opdracht van het Openbaar Ministerie te Almelo. Het transport vond plaats omdat het resultaat van de testen te Oldebroek volgens het OM was dat "de vlag de lading niet dekte" en er onder de noemer van 1.4 in feite massa-explosief spul zat. In het betreffende proces-verbaal is te lezen dat het vuurwerk werd gecontroleerd, zelfs in het bijzijn van een Duitse collega-opsporingsambtenaar. Nu is interessant om te bezien wat de classificatie van dit vuurwerk volgens TNO was. Het gaat om 18 artikelen, waarvan er later 8 stuks 1.3 zijn genoemd, 1 stuk 1.2 en maar liefst 9 stuks 1.1, massa-explosief. Na controle van dit vuurwerk in München kon het totaalpakket de weg op als zijnde 1.4 want er was voorafgaande aan het transport immers vastgesteld: De aangeboden stof is tot het vervoer toegelaten volgens de bepalingen van het ADR. Aard, hoeveelheid, verpakking en etikettering zijn in overeenstemming met het ADR. Ook de Duitse tekst is veelzeggend: "ordnungsgemaess eingestuft … und etikketiert". Op de doos stond: 0336, Vuurwerk, 1.4 G, 43, 133kg ADR. Zo werkte dat en dat waren de regels; bij het OM, politie, Duitse politie en TNO, zelfs ver na de ramp en na de testen in Oldebroek.*

En dan zou het nu, omdat dit het OM goed uit komt alleen voor BAKKER anders zijn?

5.4.8 Wat lag er op 13 mei 2000?

(Blz. 43) Het enige artikel dat in Oldebroek na het testen is geclassificeerd als 1.1 (massaexplosief) is het artikel Red Flower in Centre of Rings 12 inch. Dit artikel is een voor S.E. Fireworks onbekend artikel. Bovendien moet in bewijsrechtelijke zin worden vastgesteld dat vanwege de onduidelijkheid over de Red Flower in Centre of Ring (niet representatief) en vanwege het ontbreken van een objectief testcriterium in Oldebroek niet van 1.1 is gebleken.

Een testcriterium dat door deskundigen gaandeweg de testprocedure kan worden veranderd juist op grond van de testresultaten is een criterium dat in een strafzaak onbruikbaar is, reeds vanwege het ontberen van enige objectiviteit. En omdat steeds de zwaarste optie is gekozen. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 44) Zowel door de Commissie OOSTING als door het Openbaar Ministerie is gesteld dat het vuurwerk dat in Berlijn is getest vuurwerk van S.E. Fireworks is geweest. Het zou gaan om vuurwerk uit containers op weg naar S.E. Fireworks, vuurwerk afkomstig van afnemers van S.E. Fireworks en vuurwerk afkomstig van producenten van S.E. Fireworks (en dus vergelijkbaar). In een zeer kort zinnetje op blz. M0306 is te lezen dat er vuurwerk is getest dat niet afkomstig is van een producent van S.E. Fireworks, maar dat gewoon op de Duitse vuurwerkmarkt is gekocht en dat is geproduceerd door een fabrikant waar S.E. Fireworks nooit vuurwerk van heeft betrokken (Red Dragon). **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 45) Hoe opmerkelijk is – i.v.m. de onduidelijke herkomst van de vuurwerkartikelen – de verklaring van getuige DE JONG ter zitting:
"Maar bij de dozen die wij gezien hebben, daar liggen de voorwerpen tegen elkaar aan … Bij S.E. Fireworks lagen de voorwerpen in de dozen nimmer tegen elkaar aan."

Plasman: Er is derhalve vuurwerk getest dat geen andere relatie had met S.E. Fireworks dan dat het vuurwerk was. De resultaten van testen met dit vuurwerk zijn zowel door de Commissie OOSTING als door het Openbaar Ministerie gebruikt om aan te tonen dat er bij S.E. Fireworks massa-explosief materiaal heeft gelegen. **<OM-TUNNELVISIE>**

Een chemische analyse van het vuurwerk is gebruikt om aan te tonen dat het geteste vuurwerk vergelijkbaar was met dat van Fireworks. Dit is niet aan de classificerende deskundigen kenbaar gemaakt. Zij zijn in de waan gelaten dat zij alleen vuurwerk van Fireworks aan het testen waren. Indien deze methode toegelaten wordt, hoe kan de Officier van Justitie dan beweren dat een contra-expertisen niet mogelijk is door gebrek aan vuurwerk? **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 48-49) Uit de wijze waarop de classificatietesten zijn uitgevoerd en uit hetgeen daarover is verklaard dat het met het classificeren van vuurwerk behelpen is geweest en dat dit in Nederland in de kinderschoenen staat. Zo heeft men tijdens de testen de testomstandigheden moeten improviseren en twijfel over definitiekwesties op moeten lossen. Deze problemen zijn ook niet verwonderlijk; Nederland produceert nauwelijks vuurwerk en aan gezien volgens de internationale regelgeving de bevoegde autoriteit in het land van herkomst classificeert, bestond er tot de ramp geen behoefte aan het doen van classificatietesten in Nederland.

(Blz. 51) Getuige DE JONG:

*"Het initiatief om bij de test een kuil te graven en daarin het vuurwerk te deponeren heb ik genomen. Dozen hadden we simpelweg niet. Ingevolge de aanbevelingen van de VN dient het te testen vuurwerk op de grond te worden gelegd. Wij hebben **echter** voor een pragmatische aanpak gekozen door een kuil te graven."*

(Blz. 52) De Jong geeft even verder zelf aan waar de zaak mis gaat: Hij gebruikt het ontstaan van een krater als (mede)redengevend voor massaexplosiviteit, stelt tegelijkertijd dat bij

vuurwerk op maaiveld er nooit een krater kan ontstaan maar zegt dan ook nog dat het niet heel veel verschil maakt of je een kuil graaft of niet.

(Blz. 54) Inzake de aanwezige deskundigheid verklaart De Jong:

Omdat de testserie oorspronkelijk is geschreven voor munitie, liepen wij bij onze testen, waar het dus geen munitie maar vuurwerk betrof, tegen problemen aan. Om die reden hebben wij de testen ook aangepast. Het eenduidig kunnen vaststellen wat wel en wat niet massa-explosief is, is moeilijk gebleken. Desgevraagd verklaar ik dat ik voor dit onderzoek niet eerder op grootschalige wijze classificatietesten van vuurwerk heb gedaan. Collega's van mij hebben dat op heel kleine schaal wel gedaan. daarbij werd dan één voorwerp of zo getest, en altijd alleen maar in de 6c test.

De vraag is legitiem over hoe ervaren en deskundig de mensen zijn die een belangrijke rol in dit onderzoek hebben gespeeld. Immers De Jong verklaart hier in feite dat hij nog niet eerder heeft geclassificeerd. **<OM-TUNNELVISIE>** *Plasman verwijst ook naar het verloop van een UN-vergadering in Geneve in december 2000. Het probleem classificatie lag daar boven op tafel, vooral ook uiteraard vanwege Enschede/China. Het is daarbij werkelijk gênant dat de Nederlandse classificatiedeskundige tot de navolgende beschrijving van de gebeurtenissen moet komen:*

"Men (de Chinezen) wilde wel meewerken aan internationale harmonisatie van de vuurwerkrichtlijnen met betrekking tot transport. Althans die indruk werd bij mij gewekt. De Chinezen hebben achteraf waarschijnlijk een andere classificatie bedoeld als waar ik over heb gesproken. Ik heb gesproken over de transportclassificatie, terwijl de Chinezen waarschijnlijk over de algemene kwaliteit van vuurwerk hebben gesproken."

De onervarenheid van de Nederlandse experts spelen ook een rol als KODDE verklaart dat:

"De vaststelling van de karakteristiek 'massa-explosief' afhankelijk is van het feit, hoe de experts de betreffende test beleven." **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 55) Ervaring is een voorwaarde gelet op de belangen die in deze zaak aan de orde zijn. Maar deze ervaring blijkt in dit dossier totaal afwezig te zijn geweest. Indien alle verklaringen van de deskundigen en anderen systematisch met elkaar worden vergeleken dan is er een grote dikke rode draad te ontdekken. Die draad is, grof gezegd, dat het classificeren van vuurwerk, in ieder geval in Nederland, in de kinderschoenen staat en dat er in wezen in het onderzoek Enschede geëxperimenteerd is door mensen die misschien wel de meest deskundige zijn maar daarmee nog niet deskundig en die geen enkele relevante praktijkervaring met classificeren hadden doen ze aan dit onderzoek begonnen. De Jong verklaart zelf dat dit zijn eerste classificatie-onderzoek van enige betekenis is en Dirkse geeft eigenlijk een brevet van onvoldoende classificatiedeskundigheid af door te verklaren dat hij behoudens de Chinese rol geen evenementenvuurwerk kent van de klasse 1.4.

(Blz. 55) De Officier van Justitie stelt ondertussen, zonder met zijn ogen te knipperen, dat het classificeren van vuurwerk een hoogwaardig specialistisch vakgebied is dat veel en jarenlange ervaring vergt en dat kritiek van leken daarom ongepast is. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.9 Onduidelijkheid te hanteren criteria

(Blz. 56-57) De Jong: "Het komt er op neer dat als je iets niet weet dan noem je het 1.1. Die methode is gebruikt om de classificatie vast te stellen van spul dat bij S.E. Fireworks heeft gelegen."
Dirkse: "met andere woorden: als er niet genoeg informatie is wordt het 1.1"

(Blz. 60) De Jong over de constatering dat de Brocade Crown tegen de verwachting in niet als 1.1 kon worden ingedeeld:
"Dit is een opmerkelijke uitkomst. Er zijn echter dingen die wij niet begrijpen. Waarom het ene artikel als 1.1 reageert en het andere klaarblijkelijk niet. Er zullen bv 12 inch (30 cm) kogelbommen zijn, die wel massa-explosief zijn, en er zullen andere zijn, die dat weer niet zijn. Dat geldt overigens ook voor 200 mm en 250 mm natuurlijk, in gelijke mate."
Wanneer je dit soort verschillen niet kunt begrijpen kun je ook niet met terugwerkende kracht allerlei uitspraken doen – met kracht van bewijs! – over artikelen die er niet meer zijn. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.10 Classificatie en verpakking

Blz. 63) FORSMAN (MILAN) bij RC: "Een testresultaat heeft alleen betrekking op dat stuk vuurwerk in die verpakking of in een identieke verpakking. Het zegt niets over de classificatie van datzelfde stuk vuurwerk in een andere verpakking."

Conclusie: De strafvorderlijke kwaliteit van de testen ligt op een dermate erbarmelijk niveau dat de resultaten van de testen op geen enkele wijze voor het bewijs gebruikt kunnen worden. Als bijlage is aangehecht een overzicht van de verschillen in observatie en beschrijving tussen TNO en BAM in Berlijn.

5.4.11 Uitsluiting van bewijs

(Blz. 64) De verdediging verzoekt uw Rechtbank te beslissen dat er een contra-expertise zal plaatsvinden op de testen zoals die door TNO in Oldebroek en Berlijn zijn gedaan. De verdediging gaat (en ging) er steeds vanuit dat uw Rechtbank niet anders kan dan dit verzoek afwijzen, nu het Openbaar Ministerie bij herhaling heeft betoogd dat een contra-expertise niet mogelijk is vanwege het ontbreken van daarvoor geschikt vuurwerk, vide nog bv keihard ter zitting van 1 juni 2001. Dit overigens zonder acht te slaan op de verklaring van Wagenvoort ter zitting: "Mij is niet (door het OM) gevraagd of ik ook evenementenvuurwerk kon leveren. Ik kan dat echter wel, dat wil zeggen in voldoende mate, o.a. Lidu en An Ping." **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 64-65) De testen in Oldebroek zijn zonder enige betrokkenheid van de verdediging uitgevoerd. De verdediging betwist de wijze van testen en de resultaten, betwist de vuurwerkartikelen (centre of rings) en een contra-expertise (waar wel om verzocht is) is onmogelijk verklaard. Daarom dienen de testresultaten van Oldebroek van het bewijs te worden uitgesloten. De testresultaten van Oldebroek zijn van invloed geweest op de tests in Berlijn. Deze dienen ook te worden uitgesloten. Deze resultaten zijn ook van invloed geweest op de rapportage van TNO.

(Blz. 66) Het vuurwerk is op. De Officier van Justitie heeft dan ook laten weten dat een contra-expertise niet mogelijk is als gevolg van het feit dat er geen vuurwerk beschikbaar is of kan komen: de Chinezen zouden niet meer leveren. Dat het vuurwerk op is zonder dat de verdediging enige invloed heeft kunnen uitoefenen op de wijze van testen of de testresultaten is te wijten aan de handelwijze van het Openbaar Ministerie. Het vuurwerk is voor een belangrijk deel door beslaglegging onder de macht van de Officier van Justitie gekomen. Het recht van de verdediging om een contra-expertise te laten uitvoeren is begrepen onder het strafvorderlijke belang van de waarheidsvinding. Indien van meet af aan duidelijk is geweest dat er geen contra-expertise mogelijk zou zijn had het Openbaar Ministerie de testen zodanig moeten organiseren dat de aanwezigheid van de raadsman en BAKKER ook daadwerkelijk gerealiseerd had kunnen worden.
De Officier van Justitie heeft na de inbeslagneming zijn bevoegdheid mede aangewend voor een doel waarvoor de bevoegdheid niet gegeven is, namelijk het testen van vuurwerk ten behoeve van het onderzoek door de Commissie OOSTING, die geen enkele strafvorderlijke relevantie heeft en die in deze strafzaak slechts gezien kan worden als een derde. Bij de testen in Berlijn is de Commissie OOSTING ruimschoots van tevoren betrokken geweest. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 67) De Officier van Justitie stelt dat de testen zijn uitgevoerd met 'evenementenvuurwerk dat in een periode kort voor 13 mei 2000 door S.E. Fireworks is geleverd.' Dat is echter onwaar gebleken. De testen zijn zo georganiseerd dat aan BAKKER – na een daartoe strekkend verzoek - de aanwezigheid bij de testen is geweigerd. Het Openbaar Ministerie heeft de rechten van de verdediging geschonden. Dat gebeurde opzettelijk en willens en wetens, zelfs na de waarschuwing op dit punt door de verdediging dat er geen instemming was. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 68) In de civiele procedure heeft de Staat het volgende gesteld:

"De Commissie OOSTING heeft zich afgevraagd hoe het vuurwerk van S.E. Fireworks geclassificeerd had moeten zijn. Daartoe is door TNO/NFI na de ramp – in een beperkte serie classificatie-experimenten – in beslag genomen vuurwerk getest dat van S.E. Fireworks afkomstig was of nog onderweg was. De testen zijn dus niet uitgevoerd met vuurwerk dat zich op de dag van de ramp bij S.E. Fireworks bevond. Niet vast staat dat hetgeen getest is representatief is voor het vuurwerk dat op 13 mei 2000 bij S.E. Fireworks lag opgeslagen. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek heeft de Commissie OOSTING geconcludeerd dat vermoedelijk meer dan 90% van het vuurwerk dat bij S.E. Fireworks aanwezig was op 13 mei 2000 zwaarder geclassificeerd had moeten zijn dan 1.4. Niet duidelijk is hoe de Commissie OOSTING precies tot het percentage van 90% is gekomen. In de onderhavige procedure kan niet als vaststaand worden beschouwd dat 90% van het bij S.E. Fireworks op 13 mei 2000 opgeslagen vuurwerk zwaarder geclassificeerd had moeten zijn." **<OM-TUNNELVISIE>**

Inmiddels staat vast dat – anders door de Officier van Justitie aan de verdediging, aan de deskundigen en aan de Rechtbank is bericht - een belangrijk deel van het in Berlijn geteste vuurwerk geen enkele relatie met S.E. Fireworks heeft gehad. Dat is in de vorenstaande opvatting van de Staat nog niet eens meegenomen. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.12 TNO (OM) tegenover BAM

(Blz. 69) Vergelijking van de testresultaten van TNO en het BAM leert dat er sprake is van zeer grote verschillen in zowel de beschrijving van de eindresultaten als in de beschrijving van de waargenomen effecten.

(Blz. 70) Deskundige De Jong verklaart:

"Desgevraagd zeg ik dat ik geen verklaring kan geven voor de verschillen in classificatie tussen TNO en BAM, met betrekking tot 1.1 en 1.3 zoals weergegeven op blz. M306. Ik zie het ook voor het eerst dus. Ik heb meer gekeken naar de conclusies van de BAM dan naar de afzonderlijke testresultaten. De conclusies van de door TNO en het BAM uitgevoerde testen waren wel met elkaar in overeenstemming. Het BAM-rapport heb ik medio december 2000 ontvangen. Ik heb gezien dat er met name een groot verschil was in 1.1 vuurwerk."

We hebben te maken met een onderzoek naar een massa-explosie; het BAM komt tot een hoeveelheid 1.1 die ongeveer 14% is van de door TNO aangenomen hoeveelheid. Er is geen overleg, de deskundige zegt dat de conclusies wel met elkaar in overeenstemming waren (?)

(Blz. 71) Ten aanzien van de contra-expertise verzoek ik de Rechtbank ook bijzondere acht te slaan op de schriftelijke mededeling van de Officier van Justitie aan de verdediging, die gedaan is voor de testen gingen plaatsvinden en waarbij is bericht dat het testprotocol vastligt en dat daarvan niet van kan worden afgeweken. Deze mededeling dient beoordeeld te worden in het licht van hetgeen de deskundigen hebben verklaard over de afwijkingen van de aanbevelingen en ***vooral*** *over de vanzelfsprekendheid daarvan. De Officier van Justitie had de verdediging juist moeten informeren, des te meer nu toen al bij het Openbaar Ministerie bekend was dat een contra-expertise niet zou kunnen plaatsvinden.*
Conclusie: de testresultaten dienen van het bewijs te worden uitgesloten. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.13 Bewijsuitsluiting verklaring KLOPPENBORG

(Blz. 72-73) Op 7 juli 2000 is de getuige KLOPPENBORG in deze strafzaak als getuige gehoord door de rechter-commissaris in aanwezigheid van de Officier van Justitie en buiten aanwezigheid van de verdediging; de verdediging is zelfs niet van te voren geïnformeerd over het op handen zijnde verhoor en derhalve ook niet in de gelegenheid gesteld schriftelijke vragen in te dienen die de verdediging aan de getuige gesteld wilde zien worden. De rechter-commissaris heeft aldus beslist en de Officier van Justitie heeft deze beslissing gebillijkt.
Het verhoor van KLOPPENBORG is een zeer langdurig verhoor geweest en er kan geen redelijk onderzoeksbelang geweest zijn om de verdediging buiten te sluiten. Vervolgens is op grond van hetgeen door KLOPPENBORG in het verhoor bij de rechtercommissaris is verklaard KLOPPENBORG als verdachte van meineed aangemerkt, als gevolg waarvan er voor hem een verschoningsrecht is ontstaan. De getuige KLOPPENBORG is niet voor niets onder ede gehoord zodat deze ontwikkeling te voorzien was geweest, zowel voor rechter-commissaris als voor de Officier van Justitie zodat in ieder geval een van beiden zich had moeten bekommeren om het verdedigingsrecht.
Ter zitting is KLOPPENBORG op verzoek van de verdediging als getuige gehoord waarbij hij zich met betrekking tot het gebeuren op 13 mei 2000 op zijn verschoningsrecht heeft beroepen.
Dat KLOPPENBORG zich op zijn verschoningsrecht kan beroepen is het gevolg van het feit dat het Openbaar Ministerie hem formeel vervolgt op grond van de verdenking meineed maar

om onverklaarbare redenen die ook desgevraagd niet zijn toegelicht blijft deze vervolging liggen en blijft het verschoningsrecht van kracht.
Het feit dat er volgens het requisitoir geen beschuldigingen aan het adres van de klusjesman meer mogen zijn, dus er mag niet meer gezegd worden dat hij opzettelijk heeft gelogen over zijn al dan niet herhaalde aanwezigheid op het terrein van S.E. Fireworks op 13 mei 2000 doet overigens vermoeden dat de strafzaak tegen hem alsnog is geseponeerd.
Als gevolg van dit optreden van het Openbaar Ministerie kan de verdediging geen antwoorden krijgen van de man die de laatst bekende aanwezige op het terrein was en die volgens het Openbaar Ministerie over die aanwezigheid (waarschijnlijk meervoud) opzettelijk heeft gelogen. Het is voor de verdediging dan ook onmogelijk geworden om de betrouwbaarheid van de verklaringen van KLOPPENBORG – ook op andere onderdelen – aan te vechten; de onbetrouwbaarheid van deze getuige zou juist kunnen blijken wanneer hij over 13 mei 2000 zou moeten verklaren.
De combinatie van de gang van zaken bij de rechter-commissaris en het bevorderen van het mogen zwijgen door deze getuige moet leiden tot bewijsuitsluiting van al hetgeen door KLOPPENBORG is verklaard. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.14 Wetenschap over classificatie

(Blz. 74-75) De Officier van Justitie brengt de door hem gestelde wetenschap bij BAKKER in verband met het bezit van MSDS-lijsten waar BAKKER als een kind zo trots op was. BAKKER heeft verklaard dat hij aan de hand van de samenstelling kon zien in welke klasse het vuurwerk viel.
Ziet U wat de Officier U hier wil doen geloven: dat deze BAKKER op grond van een hoeveelheid chemische elementen genoemd op een papier zou kunnen classificeren. Deze man moet direct naar TNO, daar ligt nuttig werk. **<OM-TUNNELVISIE>**
Wat BAKKER verklaart, is dat hij MSDS-en heeft met daarop meestal de klasse genoemd (die staan erop) en dat hij dan kan zien dat dat klopt met zoals het altijd was. Hij doet vergelijkende uitspraken. En inderdaad, zoals de Officier stelt: BAKKER lette er goed op, als er weleens 1.3 op de packinglist stond dan nam hij contact op met de leverancier, zoals hij heeft verklaard. Waarom zou hij dat doen als het hem toch niet interesseerde of als hij wist dat het niet goed zat. In zijn ogen was dat een fout, want op de producten stond 1.4 en hij had ook alleen 1.4 besteld. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 76) De Staat aan het woord in de civiele procedure:

"De controle van het opgeslagen vuurwerk houdt in het algemeen niet in het overdoen van de VN-testen teneinde te controleren of de op het VN-label vermelde classificatie wel juist is. Afgezien van allerlei praktische bezwaren die een dergelijke controle zou hebben, bestond voor een dergelijke controle voor de Vuurwerkramp geen aanleiding. Zoals reeds hiervoor uiteengezet had de Staat voor de Vuurwerkramp geen aanwijzingen dat er in het algemeen in het land van herkomst niet conform de VN-richtlijn een juiste vervoersclassificatie aan het vuurwerk werd toegekend. Ook met betrekking tot het bij S.E. Fireworks opgeslagen vuurwerk bestonden dergelijke aanwijzingen niet. Door de RVI werden bij aankomst van containers met vuurwerk in de haven van Rotterdam steekproefsgewijs controles verricht op de naleving van vervoersvoorschriften. Enkele keren is daarbij twijfel gerezen over de juistheid van de classificatie en heeft de RVI testen laten uitvoeren of laten uitvoeren. Geen enkele keer bleek dat het vuurwerk onjuist was geclassificeerd."

(Blz. 76-77) Geciteerd worden Wagenvoort, Van der Nat en KODDE als dat zij zich niet bewust waren van enige twijfels over de juistheid van de classificatie van vuurwerk. Ook nadat de RC getuige Van der Nat (ten onrechte) confronteert met de verklaring van Wagenvoort, die juist betrekking heeft op de stabiliteit van vuurwerk en de veiligheidsaspecten van het bezigen blijft Van der Nat bij zijn verklaring.

(Blz.77) De getuige KODDE van TNO (ter zitting):

"Zoals ik net eerder verklaarde naar aanleiding van een vraag van de officier van justitie, of iemand die de cursus heeft gevolgd bij het normaal afsteken van vuurwerk een uitspraak over de classificatie kan doen, is dat het zou kunnen. Een en ander is mede afhankelijk van hoe de betreffende persoon de cursus heeft verwerkt."

Deze passage heeft de Officier van Justitie ook genoemd in zijn requisitoir; hij stopt echter hier, terwijl KODDE er echter nog iets aan toevoegt: **<OM-TUNNELVISIE>**

"Zelf kan ik in 80% van de gevallen zien dat iets geen 1.4 is. Dat komt omdat ik in de afgelopen jaren veel testen heb gedaan en dus weet waar op gelet moet worden. Als men die testen nog nooit heeft gedaan dan wordt het volgens mij een moeilijke zaak. De één zal het kunnen en de ander niet."

De Officier van Justitie hamert nogal op de PTO-cursus. BAKKER heeft de eerste cursus bezocht ("de bobo's"), dat was een pilot. Bovendien was de classificatie daar alleen aan de orde als formele kwestie en hoogstens een beschrijving van de verschillende klassen.
<OM-TUNNELVISIE>

(Blz. 78) De gemeente Enschede verklaart in de civiele zaak:

"Een goed voorbeeld is dat de Gemeente voor 13 mei 2000 geen aanwijzingen had dat de classificatie van vuurwerk niet betrouwbaar zou zijn en dat de etikettering van het bij S.E. Fireworks opgeslagen vuurwerk niet overeenstemde met de inhoud van de dozen."

(Blz. 79) Specifiek over BAKKER verklaart Van Westen bij de RC:

"FORSMAN deelde mij – op 10 mei 2000! - mede dat BAKKER hem had verteld dat Nederland van plan was om Chinees evenementenvuurwerk voortaan in te delen in de klasse 1.3 in plaats van 1.4."

Zodra BAKKER derhalve iets hoort over classificatieproblematiek neemt hij daarover contact op met FORSMAN, MILAN, medetoezichthouder; hier spreekt goede trouw uit.

Overigens is het ook OOSTING opgevallen dat S.E. Fireworks partijen vuurwerk aanmeldt bij de Keuringsdienst voor waren, die in het geheel niet aangemeld behoeven te worden: ook niet gedrag dat op kwade trouw duidt.

en Van Westen verder:

"Tijdens informele gesprekken met verschillende collega's is mij gebleken dat zij dezelfde twijfels hadden over de juistheid van de classificaties van Chinees vuurwerk als ik. De namen

van die collega's kan ik mij niet herinneren. Op vraag of ik er met BAKKER en PATER over heb gesproken kan ik ontkennend antwoorden. Ik weet zeker dat dat niet het geval is, zij waren nog maar kort lid van de VEN. Volgens mij is er over twijfels omtrent de classificatie binnen de VEN nooit gesproken tijdens officiële vergaderingen."

(Blz. 80-82) Enz., enz. Plasman haalt vele citaten aan die aangeven dat het normaal is dat BAKKER niet van eventuele classificatieproblemen wist: Wagenvoort, Rodner, Oudendag, Hofmeester, KODDE, FORSMAN, CEELEN, Schipper, Ohman, Van Haveren, Van Nes, Van Tergouw, Tijben, Snippers (blz. 84).

(Blz. 82) Wagenvoort ter zitting:

"De classificatieproblematiek is ontstaan na de gebeurtenis op 13 mei 2000; daarvoor sprak niemand over classificatieproblemen."

(Blz. 83) Het OM geeft daarentegen aan dat de classificatieproblemen in brede kring bekend zijn geweest. **<OM-TUNNELVISIE>**
Tot 13 mei 2000 was vuurwerk van de klasse 1.4G en S geen gevaarlijk vuurwerk. Nu weten we dat volgens deskundigen 1.4 zelfstandig als 1.1 kan reageren wanneer het in grote hoeveelheid in opgesloten toestand ligt. Zij die dit vóór 13 mei 2000 wisten of hadden moeten weten hielden hun mond dicht.

(Blz. 84) Conclusie: bij BAKKER geen wetenschap op onjuiste classificatie, sterker, het volle vertrouwen in de formele ADR-regelgeving m.b.t. labeling en juiste labeling.

5.4.15 Vuurwerk in gebouw H

(Blz. 85) Een partij vuurwerk (Happy Lion), dat net op 12 mei was gelost, bevond zich tijdelijk in gebouw H, om na het weekend te worden opgeslagen op de definitieve bestemming. Dit is een 'intern transport' dat is toegestaan volgens punt 13.1.5 van de vergunning[524] *van S.E. Fireworks. De tijdelijke stalling in ruimte H was om redenen van de maximaal toegestane lostijd van de vrachtwagen (blz. 86. zie Jan PATER G-1725).*

5.4.16 Vuurwerk in C2

(Blz. 87) De bepalingen in de vergunningen van 1997 en 1999 inzake de toegestane opslag van vuurwerk in ruimte C2 zijn niet eenduidig en onduidelijk. Er kan zelfs uit gelezen worden dat er vuurwerk van de klasse 1.1 mag (moet) liggen in C2.
(Blz. 88-89) SMALLENBROEK verklaarde dat vuurwerk na afloop van verrichte werkzaamheden niet weg hoefde uit de ruimte C2. Daarvoor zou een aanvullende vergunning (of toestemming) zijn afgegeven. Dit is echter niet in het gemeentedossier te vinden. Dit dossier is niet compleet. … Uit onlangs binnengekomen stukken blijkt inderdaad dat onder de drie bladzijden die uit het originele dossier zijn verwijderd, zich precies de bladzijde bevindt waarop, met de hand geschreven, aantekeningen staan die betrekking hebben gehad op C2. Met de hand is 1.1 erbij geschreven. Dit betrof maar liefst 100 kg.
(Blz. 90) Willy PATER verklaart ook dat hij gehoord heeft dat er 500 kg in C2 mocht liggen, als je ermee aan het werk was. Als de werkzaamheden aan het vuurwerk nog niet klaar waren, dan mocht het vuurwerk in C2 blijven liggen. Er heeft om die reden in C2 altijd vuurwerk gelegen. Ook in de periode SMALLENBROEK was dat het geval. Dus dat BAKKER zou hebben geweten dat er geen vuurwerk in C2 mocht liggen kan niet kloppen.

5.4.17 Zelfsluitendheid en brandwerendheid

(Blz. 91) Het is ten eerste onduidelijk en deels tegenstrijdig (blz. 91-92) of de zelfsluitendheid betrekking heeft op de Mavo-boxen en/of de zeecontainers.
FORSMAN van MILAN verklaart bij de rechter-commissaris dat de eis van zelfsluitende deuren voor detaillisten wordt gesteld om te voorkomen dat zij in de hectiek tijdens de verkoopdagen een deur te lang open laten staan. Bij de vuurwerkgroothandel is deze eis onpraktisch gebleken. Je zou dan drie mensen nodig hebben om een pallet vuurwerk uit een bunker te halen, twee om de deuren open te houden en een om de heftruck te besturen. Op enig moment is besloten die regel niet te handhaven. **<OM-TUNNELVISIE>**
Meijerink verklaart dat zelfsluitendheid een moeilijk thema was en TEN BOSCH verklaart dat de zeecontainers geplaatst konden worden in onveranderde staat.
(Blz. 92) TEN BOSCH verklaart op 20.11.2000 dat toen het kierprobleem in de sluiting van de deuren werd opgelost in 1993/1994, het ontbreken van de zelfsluitendheid is geaccepteerd door Bouma, Meijerink en TEN BOSCH. OOSTING haalt dit aan als voorbeeld van legalisering.

(Blz. 93) TEN BOSCH ter zitting over brandwerendheid:

"Desgevraagd verklaar ik dat ik de eis van 120 minuten brandwerendheid ten aanzien van de zeecontainers in de vergunning van 1997 heb laten vallen. Daarvoor is in de plaats is het voorschrift gekomen dat de containers één meter uit elkaar moesten staan. In de vergunning van 1999 is zowel de eis van 120 minuten brandwerendheid als voormelde 1 meter grens weggelaten. Ik dacht dat dat kon op grond van het advies van defensie. Ik merk nog op dat FORSMAN tijdens het bezoek aan S.E. Fireworks op 10 mei 2000 zei: "wat er is Culemborg is gebeurd, kan hier niet gebeuren" **<OM-TUNNELVISIE>**.

<PvB: Er is hier dus geen sprake van gebrekkige controle of handhaving op basis waarvan S.E. Fireworks gedacht heeft *'dan mag het wel'*, zoals het OM verkeerdelijk stelt, om daarmee de eigen verantwoordelijkheid te ontlopen. Nee, Er is hier uitdrukkelijk sprake van besluiten van de bevoegde autoriteiten om het ontbreken van zelfsluitende deuren en eisen t.a.v. de brandwerend niet langer te handhaven omdat deze regels niet praktisch zijn dan wel om andere redenen beter niet gehandhaafd kunnen worden.>

Wat voor de zelfsluitendheid geldt, geldt evenzeer voor de brandwerendheid. De feitelijke toestand voor 1998 is gelegaliseerd en de brandwerendheid zoals die er was is voldoende beoordeeld en vergund.

5.4.18 Bijplaatsing containers E15 en E16

(Blz. 94) In de civiele procedure stelt de gemeente dat indien de twee extra containers waren opgemerkt tijdens de controle van 10 mei 2000, deze achteraf waren gelegaliseerd zoals in 1999 met 11 containers was gebeurd. De staat stelt dat het helemaal niet vast staat dat er in E15 en E16 wel vuurwerk heeft gelegen.
(Blz. 95) Het OM stelt dat het bijplaatsen an sich van 2 containers reeds een uitbreiding van de vuurwerkbewaarplaatsen inhoudt, hetgeen strafbaar is. De verdediging is het daarmee oneens. BAKKER heeft gesteld dat de containers waren bedoeld voor de tijdelijke opslag van mortierpijpen en papier. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.19 Feit 4

(Blz. 96-97) Het OM staat op het standpunt dat het 1e vlammetje niet interessant is, omdat dit niet aan BAKKER wordt verweten, en dat het draait om de causaliteit tussen de handelingen van BAKKER met het kunnen escaleren van de brand tot ramp. De verdediging daarentegen stelt dat het 1e vlammetje wel degelijk van belang is. Want:
Brand door schuld kan niet bewezen worden zolang niet duidelijk is wat voor handelingen de eventueel op het S.E. Fireworks-terrein aanwezige mensen hebben verricht.
Er kan een 1e of een 2e vlammetje geweest zijn op een andere plaats dan C2. Het NFI houdt de mogelijkheid open dat de escalatie niet vanuit C2 is gestart, maar dat er een langdurige brand heeft gewoed naast container E2, hetgeen ook kan zijn ontstaan door brandstichting.
Deze feiten zijn van belang om de causaliteit tot de escalatie van de handelingen van BAKKER te kunnen beoordelen.

(Blz. 97) Op het moment dat de brandweer arriveert is C2 open en zo goed als uitgebrand; er worden bluswerkzaamheden verricht, er worden van minstens twee bewaarplaatsen de deuren geopend en er wordt vanuit de kubusgedachte gecontroleerd, in ieder geval in C3.

(Blz. 98) Op de foto's van vóór de explosies is te zien dat er in ieder geval één, maar mogelijk twee voorwerpen op de grond liggen die geduid moeten worden als één of twee losse mortierpijpen. Mortierpijpen bevinden zich normaliter in het G-gebouw. De brandweer heeft bij aankomst op het terrein de deur van het G-gebouw geopend aangetroffen.
KLOPPENBORG heeft verklaard die ochtend in gebouw-G een waterblusser te hebben gepakt en de deur weer te hebben afgesloten.
Er zijn zeven getuigen die verklaren over het gecontroleerd omhoog gaan van vuurwerk bij de start van de brand. Enkele ervaringsdeskundigen hebben verklaard dat het hier ging om het afsteken van shells.
(Blz. 99) Er moet dus rekening mee worden gehouden dat er mensen op het terrein aanwezig zijn geweest die met mortierbuizen shells hebben afgevuurd. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 102-104) Dat de brand in C2 begon is niet zeker, het kan ook C4 zijn geweest. Het bestaan van een gat in de scheidingsmuur is onbewezen. En C4 kan vanuit de kubusgedachte na het sein 'brand meester' zijn geopend. Ook over de brand naast E2, de tijdsduur en de bron zijn veel onzekerheden. Niet uitgesloten is dat die brand, zo die al heeft gewoed, een primaire brandhaard was. De Officier ziet een aantal scenario's en daaruit kiest hij het meest bruikbare en de andere scenario's komen niet meer ter sprake. Ook de verdere ontwikkeling van het door het NFI gepresenteerde escalatiescenario zit vol met onbewezen aannames.
<TUNNELVISIE>
<PvB: Ook hier zijn de typische kenmerken van tunneldenken te zien zoals die in <H.8.2.4> worden benoemd.>

(Blz. 105) De Jong (ter zitting):

"*Desgevraagd verklaar ik het eens te zijn met de verklaring die de Engelse deskundige Merrifield bij de rechter-commissaris heeft afgelegd, te weten dat er aanwijzingen zijn dat testen van relatief kleine hoeveelheden vuurwerk onvoldoende het werkelijke gevaar weergeven op het moment dat je grotere hoeveelheden in een gesloten ruimte vervoert of opslaat. Er bestaan daar inderdaad twijfels over. We durven niet met zekerheid te*

voorspellen dat als je iets als 1.3 geclassificeerd hebt, of dat in hele grote hoeveelheden niet als 1.1 zou kunnen reageren. Bij 1.4 weten we dat in dezelfde mate ook niet helemaal zeker."

Waar praten we nog over. Er is in Enschede toegestaan dat er 158.5 ton vuurwerk van de klasse 1.4 werd opgeslagen terwijl deze deskundige verklaart dat het mogelijk is dat de opslag van deze hoeveelheid tot gevolg kan hebben dat het geheel als 1.1 reageert, uitsluitend vanwege de opslag in gesloten ruimten. **<OM-TUNNELVISIE>**

DE BRUYN ter zitting, blijkt het niet te weten:

"Ten aanzien van 1.3 vuurwerk zijn ervaringsgegevens bekend, dat als er een deel 1.1 bijkomt, het geheel als 1.1 kan reageren. Voorwaarde is dus wel dat er 1.1 vuurwerk bij 1.3 vuurwerk moet liggen."

maar ook:

"Onder bepaalde omstandigheden kan 1.3 echter ook zelfstandig als 1.1 reageren, bv als een grote hoeveelheid 1.3 tegelijk wordt ontstoken. Hoe groot die hoeveelheid dan precies moet zijn, kan ik zo niet aangeven."

De Jong verklaart dus dat het mogelijk is dat 1.4 zelfstandig als 1.1 reageert en DE BRUYN zegt dat dit bij 1.3 kan. Beide brengen een relatie met de wijze van opslag aan.
(Blz. 106) Hier wordt dus de stelling van het OM en het NFI onderuit gehaald die inhoudt dat wanneer S.E. Fireworks zich aan de vergunning zou hebben gehouden de ramp niet had kunnen plaatsvinden. Hier wordt namelijk gesteld dat een opzettelijke brandstichter die brand sticht bij een hoeveelheid 1.4 (ook 1.3, maar hier gaat het om 1.4) onder omstandigheden een massa-explosie kan veroorzaken. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 108) Merrifield (HSE) in rapport:

"Het is al lang een erkend feit dat opsluiting het gevaar van energetisch materiaal zoals explosieve stoffen en ontploffingsmiddelen kan verhogen. Recente incidenten …… hebben geleid tot grote bezorgdheid over de invloed van opsluiting op de gevaren van het zwaardere vuurwerk."

(Blz. 111) Zeer opmerkelijk is de verklaring van de getuige/deskundige Eckhardt bij de RC:

"In de periode 1990 tot en met 1994 heeft het BAM grootschalige classificatietesten uitgevoerd. Over de resultaten van onze testen is in 1995 bij een symposium in Karlsruhe een voordracht gehouden. Onze toenmalige resultaten komen overeen met de resultaten die de Nederlandse overheid bij het laatste UN-symposium heeft gerapporteerd inzake de Vuurwerkramp in Enschede."

Gesteld kan worden dat de bezoekers van het symposium in 1995 wisten wat er met vuurwerk kon gebeuren. Dan is interessant wie zich onder de bezoekers hebben bevonden: Dat waren in ieder geval – ik zal geen namen noemen – twee medewerkers van Defensie, een in deze zaak optredende getuige/deskundige van TNO, nog twee medewerkers van TNO en tot slot een ambtenaar van Sociale Zaken. De getuige Eckhardt bij de RC:

"U vraagt mij wat ik vind van een situatie waarbij 160 ton vuurwerk, dat is gelabeld als 1.4, is opgeslagen zonder dat dit vuurwerk aan classificatietesten is onderworpen. Ik vind dit een niet te verdedigen situatie (RC: nicht zu vertreten). Ik bedoel daarmee dat ik het onverantwoordelijk vind, zelfs crimineel." **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 112) De Bles bij RC:

"Ik weet dat Frankrijk op dat punt eigen proeven heeft gedaan, daar is een geheim rapport van. Majoor Kostermans heeft mij over de inhoud van dat rapport geïnformeerd. Met die proeven is bewezen dat vuurwerk van de klasse 1.3 zelfstandig massa-explosief kan reageren."

5.4.20 Indrukken van S.E. Fireworks

(Blz. 114-120) Op deze 7 blz. staan citaten uit 24 verklaringen die (uiteraard) ná de ramp zijn afgelegd, afkomstig uit het Tolteam-dossier, die allen getuigen van de verbeteringen die BAKKER heeft doorgevoerd bij S.E. Fireworks na de overname van SMALLENBROEK. Dit loopt van op vele punten aangescherpte veiligheidsvoorschriften, via verplichte scholing van personeel en de netheid en presentatie van het bedrijf tot en met de discipline tijdens de uitvoering van de vuurwerkshows. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.21 Dit strafproces had niet moeten plaatsvinden

(Blz. 121-127) Rudi BAKKER heeft zich bij een commandopost gemeld en werd toen in een ambulance naar een ziekenhuis in Gronau gebracht. Zijn vrouw Anita BAKKER had zich inmiddels op het Hoofdbureau van Politie gemeld en zich bekend gemaakt als eigenaresse van het zojuist ontplofte bedrijf; in alle hectiek werd zij weggestuurd. De civiele advocaat van BAKKER heeft contact opgenomen met politie, justitie en zelfs de minister van justitie.

Justitie wist dat Rudi BAKKER zich in het ziekenhuis in Gronau bevond maar een bezoek door rechercheurs dat werd voorgesteld stuitte formeel af, omdat Gronau buitenland is en dat voor een gesprek/verhoor een rechtshulpverzoek nodig was. Justitie wist ook dat het buitenland toevallig was omdat BAKKER in een Duitse ambulance was gestopt. Daarnaast had zich namens BAKKER een advocaat gemeld, die zich schriftelijk bezorgd toonde over de objectiviteit van het onderzoek wegens mogelijke belangenverstrengeling. Op 17 mei 2000 stuurde het OM een geruststellende reactie aan deze advocaat dat alles volgens de regels zou gaan geschieden; het OM refereerde aan de geopende gerechtelijke vooronderzoeken. Deze vooronderzoeken waren door het OM op 16 mei geduid als geopend tegen S.E. Fireworks en tegen NN. Er is door het OM niet aangegeven dat men de beide directeuren dringend wenste te spreken. Geen GVO's derhalve tegen beide directeuren.

Op de dag dat de advocaat het geruststellende antwoord van het OM ontving werd plotsklaps en onnodig een internationaal opsporingsbevel uitgevaardigd. Op dat moment veranderde Rudi BAKKER van een gewonde directeur van een ontploft bedrijf in een internationaal gezochte crimineel. **<OM-TUNNELVISIE>**

In plaats van zonder waarschuwing een internationaal opsporingsbevel te doen uitgaan had het OM contact moeten opnemen met de optredende civiele advocaat om de zaken scherp te stellen, zonder onnodige beschadiging. Het OM wist dat er van enige vlucht geen sprake was. Van enige concrete beschuldiging was nog geen sprake. Gedurende lange tijd kwam het OM

niet verder dan de zeer algemene beschuldiging dat indien S.E. Fireworks zich aan de vergunning had gehouden de ramp niet had kunnen plaatsvinden. Zonder inhoudelijke beoordeling van de vergunning was de goede kwaliteit van de vergunning voor het OM een gegeven. Als het fout gaat is de automatische aanname dat de vergunning deugt en er dus in strijd met de vergunning is gehandeld. Op basis hiervan heeft BAKKER drie maanden in alle beperkingen vastgezeten. Waarom mag het OM dit vertrouwen in de vergunning wél hebben en Rudi BAKKER niet? **<OM-TUNNELVISIE>**

Het OM hamerde steeds weer op vluchtgevaar. Ook nadat de Raadkamer bij de eerste gelegenheid het vluchtgevaar had laten vallen trachtte het OM dit vluchtgevaar bij Raadkamer en het Gerechtshof Arnhem weer als grond voor voorlopige hechtenis opgevoerd te krijgen. **<OM-TUNNELVISIE>**
Door de Officier van Justitie is in de Raadkamer gesteld dat gebleken is dat er op het bedrijf los kruit aanwezig was, daar is niet meer op teruggekomen. Het OM verzette zich hevig tegen de schorsing van BAKKER en tegen iedere versoepeling van de schorsingsvoorwaarden. Inmiddels is dit onterecht gebleken.

Het verhoorkoppel merkte op dat BAKKER vanaf het allereerste moment volledig open naar waarheid heeft verklaard. BAKKER heeft de voorlopige hechtenis geheel op het politiebureau doorgebracht, op eigen verzoek met mede als motief dat hij dan zo nodig dag en nacht gehoord kon worden. BAKKER wilde nog geen inzage in het dossier, om zo zuiver mogelijk uit eigen wetenschap te kunnen verklaren, dat was bij de rechercheurs bekend. Hieruit sprak toen al de naïviteit van een verdachte die niets te verbergen had. **<OM-TUNNELVISIE>**

KLOPPENBORG is de laatst bekende persoon op het terrein, is daar waarschijnlijk meer dan een keer geweest op 13 mei 2000 en hij liegt daarover opzettelijk. Volgens het OM is de vervolging voor meineed belangrijker dan zijn verklaring onder ede over 13 mei 2000 in het onderzoek naar de ramp. BAKKER is in zijn visie slachtoffer van iemand die na sluitingstijd vrijdag 12 mei 2000 op het terrein is geweest. Tegen die personen heeft BAKKER aangifte gedaan. De OvJ zegt dat er geen reden is voor nader onderzoek. Het blijkt echter dat het verhoorkoppel aan BAKKER het advies heeft gegeven om deze aangifte te doen tegen KLOPPENBORG, in de hoop om op die manier KLOPPENBORG weer de politionele aandacht te geven die hij verdient. Een ramp kan niet met kans op succes onderzocht worden in een strafzaak, sterker het onderbrengen in een strafzaak frustreert de waarheidsvinding. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.22 Waar zijn de anderen?

(Blz. 128) Vrijwel alle factoren die de ramp mogelijk maakten, waren reeds aanwezig onder de vorige eigenaar SMALLENBROEK, zoals de vestiging in een woonwijk, de uitbreidingen gelegaliseerd in de vergunningen 1997 en 1999, en de overgang naar evenementenvuurwerk begin jaren negentig. Wie zijn de overige verdachten? **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.22.1 *Gemeente*

(Blz. 128-129) De gemeente Enschede zou worden vervolgd. Twee maanden na de start van het onderzoek werd een 4e onderzoeksvraag toegevoegd over de rol van de overheid. Het Pikmeer II arrest was kennelijk geen barrière. Blijkbaar wilde het OM alleen de directeuren en een mogelijke brandstichter werkelijk vervolgen. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.22.2 *MILAN*

(Blz. 129-134) MILAN was de wettelijk voorgeschreven adviseur van het tot vergunnen bevoegde gezag. MILAN gaf ook voor deskundig te zijn, maar bleek ondeskundig en gaf zich geen rekenschap van het feit dat daar evenementenvuurwerk lag. **<OM-TUNNELVISIE>**

Wanneer FORSMAN verklaart dat hij er pas op 10 mei 2000 achter kwam dat er bij S.E. Fireworks zo'n kleine 160 ton evenementenvuurwerk mocht liggen sloeg hij geen alarm. Zijn verklaring betekent – als deze juist zou zijn – dat MILAN jarenlang heeft geadviseerd en toezicht gehouden zonder een flauw benul waar het over ging. Echter, de verklaring van FORSMAN betekent waarschijnlijk gewoon dat wel degelijk bekend was bij MILAN dat er bij S.E. Fireworks evenementenvuurwerk lag – dat kan niet anders - maar dat dit gegeven bij de advisering en toezichthouden in feite geen enkele rol heeft gespeeld. Wanneer je niets weet van vuurwerk dan is ook niet belangrijk om welk vuurwerk het gaat. **<OM-TUNNELVISIE>**
De ramp in een notendop samen te vatten:

"We wisten niet dat in een woonwijk 158.5 ton evenementenvuurwerk was toegestaan."

Dus werd er maar over gelogen; dat men dacht dat er alleen consumentenvuurwerk lag. Het personeel voldeed niet aan de functie-eisen en er was onvoldoende personeel. Volgens FORSMAN was de situatie bij MILAN waanzinnig. **<OM-TUNNELVISIE>**
TNO-rapporten worden gecamoufleerd als MILAN-rapporten. In feite valsheid in geschrifte om deskundigheid voor te geven. Op dit bureau voer de gemeente Enschede blind. Ook BAKKER liet zich misleiden door deze voorgewende deskundigheid, rechtstreeks, dan wel via de gemeente.
Toen er door MILAN gebreken werden geconstateerd in 1998, trok BAKKER zich dat persoonlijk aan en heeft hij alles snel in orde gebracht. **<OM-TUNNELVISIE>**

Illegale handel

(Blz. 134) Drie van de zeven beschuldigingen tegen BAKKER betreffen de illegale handel. Tijdens de ondervraging van BAKKER ter zitting heeft het Openbaar Ministerie meer tijd besteed aan deze beschuldigingen dan aan de rest tezamen. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.22.3 *SMALLENBROEK.*

(Blz. 134-137) De stelling dat er tegen SMALLENBROEK geen zaak was is ongeloofwaardig. De Officier van Justitie wist in juni 2000 aan uw Raadkamer te berichten dat de aanwezigheid van zwart kruit op het terrein van S.E. Fireworks was aangetoond. Hij kon slechts refereren aan een vrachtbrief van maart 1998 waarop de levering van 1254 kartons zwart kruit aan S.E. Fireworks was vermeld. Toen het OM ontdekte dat dit nog onder de periode SMALLENBROEK viel, verdween deze vondst als sneeuw voor de zon en hoorden we niets meer over 'aangetoond zwart kruit'. Waarom is dit niet aan SMALLENBROEK verweten? **<OM-TUNNELVISIE>**

Volgens het OM is SMALLENBROEK niet van belang want BAKKER had 2jr de tijd om veranderingen aan te brengen. Het zou bij SMALLENBROEK "slechts" gaan om overtreding van milieuvoorschriften van reeds vier jaar oud. Maar twee jaar geleden ging het bij BAKKER ook om "slechts" milieudelicten en waren de delicten van SMALLENBROEK geen vier maar twee jaar oud. Waarom? **<OM-TUNNELVISIE>**

De Officier van Justitie zegt tegen BAKKER dat het niet afgeven van een verkoopbewijs een misdrijf is. Echter BAKKER heeft na de overname een flinke zwarte geldstroom omgezet in een witte geldstroom, keurig verantwoord in de boekhouding van S.E. Fireworks. De zwarte klanten zijn daar niet allemaal in meegegaan en zij waren niet geïnteresseerd in de bon. Dit is grondig onderzocht en bevestigd. In plaats van nu enige moeite te doen in de richting van de persoon die de gehele zwarte carrousel liet draaien (SMALLENBROEK) wordt aan BAKKER ingewreven dat het niet meegeven van een bon die men niet wil ontvangen een misdrijf is. Waarom? **<OM-TUNNELVISIE>**

Het antwoord is dat het door het OM geleide strafrechtelijk onderzoek niet aan waarheidsvinding deed. Het doel was slechts om zoveel mogelijk tegen BAKKER en PATER te verzamelen. Alles wat daarbij niet bruikbaar bleek viel af en was niet langer interessant. **<OM-TUNNELVISIE>**

Naast het feit dat SMALLENBROEK de man is die niet vervolgd wordt, blijkt SMALLENBROEK echter ook motieven voor mogelijke brandstichting te hebben: **<OM-TUNNELVISIE>**

- *Het toedekken van zijn zwarte handel en overige overtredingen die bestonden ten tijde van de overname.*
- *De drie ton verlies bij verkoop aan de gemeente wegens het feit dat het terrein is belast met huurders.*
- *De haat die blijkt uit de waanzinnige uitlatingen gedaan door SMALLENBROEK over BAKKER, met name tegenover journalist Roy Dames.*
- *Het opruimen van een concurrent.*
- *De dreigende bodemprocedure wegens het schenden van het concurrentiebeding.*

5.4.23 Verschillende waarheden: strafzaak versus civiele zaak

(Blz. 138-141) Voor de Rechtbank in Den Haag loopt een ander proces over de Vuurwerkramp. De civiele procedure aangespannen door de slachtoffers met als inzet dat de gemeente Enschede en de Staat der Nederlanden schadeplichtig zijn jegens de slachtoffers omdat zij onrechtmatig jegens de slachtoffers hebben gehandeld. In deze procedure zijn in januari 2002 conclusies van antwoord genomen. In het kort is het standpunt van de Staat dat er goed gecontroleerd werd bij S.E. Fireworks, maar dat er in feite niets te controleren viel want het bedrijf was prima in orde. Dat er op 13 mei 2000 vuurwerk in C2 lag, daar kan de Staat niets aan doen.

De Staat stelt dat het niet zeker is hoe groot de hoeveelheid vuurwerk was die op 13 mei 2000 lag opgeslagen, ook de classificatie van het vuurwerk staat niet vast, niet vast staat dat het vuurwerk dat in Berlijn is getest representatief is geweest voor het vuurwerk dat op 13 mei 2000 bij S.E. Fireworks lag. Voorts betwist de Staat dat er bij S.E. Fireworks sprake was van stelselmatige overtreding van vergunningsvoorschriften. Een brandwerendheid van een zeecontainer van slechts 4 minuten staat niet vast, want het betreffende onderzoek van TNO is slechts een theoretische studie. Bureau MILAN is deskundig en heeft goed werk geleverd. Classificatieproblemen? Nee, het land van herkomst beslist en daar hebben we ons hier aan te houden, we mogen niet eens afwijken.
Alles wat de Staat hier in Almelo beweert wordt in Den Haag omgekeerd voorgesteld.

<OM-TUNNELVISIE>

De overheid mag niet met twee monden spreken; de Staat voor de rechter, of dat nu in een civiel proces, een strafproces of een bestuursrechtelijke kwestie is heeft zich te houden aan regels die voor een burger niet gelden. Voor de Staat gelden de regels van algemeen behoorlijk bestuur, ook in een strafproces; het Openbaar Ministerie moet er bv ook op toezien dat een strafproces verloopt volgens de regels van een goede procesorde. Daarbij is de Officier van Justitie een magistraat, een lid van de rechterlijke macht die ook nog eens de gerechtvaardigde belangen van de verdachte in het oog dient te houden.
Niet een verschillende procespositie in de verschillende procedures is hier aan de orde. Wél dat de Staat der Nederlanden in Den Haag gemotiveerd staat uit te leggen waarom de testen in Berlijn niet deugen. De Staat heeft daar argumenten voor in Den Haag. Argumenten die voor de Staat goed genoeg zijn om aan de ene rechter voor te leggen mogen aan de andere rechter door diezelfde Staat niet worden onthouden. Bovendien, in Den Haag gaat het om de gerechtvaardigde belangen van slachtoffers van de Vuurwerkramp. Slachtoffers namens welke de Officier van Justitie stelt hier ook te spreken. **<OM-TUNNELVISIE>**

Waar het om gaat is dat het de Staat in dat streven past om via zijn instituut (het OM) zoveel mogelijk van de schuld op de beide directeuren af te wentelen. Kijkt maar in de civiele zaak: het vuurwerk in C2 moet daar de belangrijkste oorzaak van de ramp worden en daar kunnen echt alleen de beide directeuren iets aan doen. Maar dan moet ter ondersteuning van dat standpunt wel hier in Almelo een veroordeling voor dat feit volgen. Deze veroordeling kan dan in de civiele procedure door de Staat als bewijsmiddel worden ingebracht. Maar dat betekent dat het Openbaar Ministerie hier niet alleen met de goede pet op staat van de dienaar van het algemeen belang, dat heet een goede en rechtvaardige strafrechtspleging. Het Openbaar Ministerie staat hier ook met de verkeerde pet op, namelijk als verzamelaar van munitie om in Den Haag de slachtoffers het bos in te sturen. En het is de bedoeling dat de rechtbank Almelo zich daarvoor laat gebruiken. Of in Almelo, of in Den Haag wordt de Rechtbank misleid. **<OM-TUNNELVISIE>**

De tekortkomingen in het OM-onderzoek worden in Den Haag aangevoerd om slachtoffers in de kou te laten staan. Daarom kan de voor een veroordeling vereiste overtuiging niet bestaan. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.4.24 Het verschil tussen beide directeuren.

5.4.24.1 *Illegale verkoop*

(Blz. 142-146) De directeur heeft een eigen verantwoordelijkheid en kan zich niet, om aan die verantwoordelijkheid te ontkomen, achter anderen verschuilen. Dat is de visie van het Openbaar Ministerie. De verdediging denkt over deze uitgangspunten niet anders maar heeft deze gedachte aangevuld met de stelling dat die eigen verantwoordelijkheid in redelijkheid ook genomen is. BAKKER verschuilt zich niet achter anderen, BAKKER heeft gemeend dat hij zijn verantwoordelijkheid voldoende heeft ingevuld door te handelen conform alles wat hem van overheidswege door deskundigen werd aangedragen. BAKKER kan en wil zijn eigen rol in de ramp niet onder ogen zien, zegt het OM. **<OM-TUNNELVISIE>** *Een andere benadering zou kunnen zijn dat BAKKER zich vanaf de dag dat het internationale opsporingsbevel uitging loslopend wild heeft gevoeld waarop kon worden prijsgeschoten, zonder kennis van de feiten. Loslopend wild kan zich steeds verschuilen, of stilzitten als het geschoren wordt.*

BAKKER heeft daar niet voor gekozen. BAKKER heeft gekozen voor zijn vrouw, kinderen en omgeving. En voor zijn eigen rechtvaardigheidsgevoel.

Twee jaar lang lag er 170 ton. In 20 seconden wordt het 160 ton. Ook om andere redenen hangt die 160 ton nog maar helemaal in de lucht. Opzettelijk, willens en wetens teveel en te zwaar vuurwerk, daar vecht BAKKER tegen, dat heeft hij ook herhaaldelijk betoogd.
<OM-TUNNELVISIE>
Opzettelijk de brandweer verkeerd geïnformeerd, daar vecht hij tegen.
<OM-TUNNELVISIE>
De Officier heeft zijn pen in gif gedoopt; weer wordt de kruipruimte genoemd. (OvJ: "Of eigenlijk moet ik zeggen onder de vloer in de kruipruimte" Nee moeten zeggen is dat niet, dat is willen zeggen omdat het zo leuk klinkt, vooral door het frapper toujourseffect; vorige keer leidde het immers al tot de kop: "pappie heeft 2 ton onder de vloer"). Wat maakt het uit waar het geld lag, er is door BAKKER fiscaal over afgerekend en daar lag het ook toen het nog zwart geld was; móet het ergens anders naar toe omdat het wit is geworden? BAKKER is naar de fiscus gegaan om af te rekenen. Dat staat vast. En hoe kan de Officier zeggen dat de opbrengst naar BAKKER ging en niet naar PATER? Er is verklaard dat het geld aan BAKKER werd afgegeven. Dat is iets geheel anders. Het ging de boekhouding in en werd daarmee reguliere bedrijfsomzet. Maar de Officier heeft deze visie nodig om bij BAKKER een boete te kunnen eisen die precies even hoog is als het bij BAKKER gevonden geld. Het lijkt prestige te zijn om dat bedrag niet te hoeven teruggeven.
<OM-TUNNELVISIE>
BAKKER heeft zijn personeel inderdaad een keer shitpersoneel genoemd, de OvJ heeft het weer twee keer gezegd. De kreet doet het goed. De Officier verzuimt alleen erbij te vertellen dat deze emotionele uitbarsting van BAKKER veroorzaakt is door de mededeling aan hem dat men er achter was gekomen dat zijn personeel afspraken bij de Arbodienst had gemaakt om bepaalde zaken te verzwijgen, zonder overigens te zeggen welke zaken dat waren.
<OM-TUNNELVISIE>
Alleen BAKKER wil niet doen wat het OM wil dat hij doet. BAKKER doet wat het OM niet wil. Zijn standpunt verkondigen en zijn visie op de zaak geven. Als OOSTING ver voor de onafhankelijke rechter uit BAKKER veroordeeld met gebruikmaking van door het OM aangeleverd materiaal dan spreekt niet het OM maar slechts OOSTING zegt het OM. Dat is laf. Wél de onderzoeksresultaten naar buiten brengen bij monde van een gewichtige Commissie en dan zeggen dat de zaak in de toekomst in de rechtszaal zal worden beslist. Maar wel op de website zetten dat de directeuren verantwoordelijk zijn voor de ramp. Als je dat als Openbaar Ministerie doet moet je vooral stil zijn over hetgeen de verdediging vanuit haar belang doet. **<OM-TUNNELVISIE>**

Kennelijk is het Openbaar Ministerie nu voldoende geïnformeerd om aan de houding van BAKKER negatieve gevolgen te verbinden. Terzijde zij nog opgemerkt dat het Openbaar Ministerie in dezelfde brief ook aan BAKKER heeft laten weten dat de mogelijkheid van een taakstraf voor het OM aan de orde was; waarom dat nu totaal anders ligt hebben we niet mogen horen. Nu rekent het OM aan het eind af met onzuivere argumenten als kruipruimte, shitpersoneel, zwart geld en niet willen buigen.

5.4.24.2 *Strafmaat*

(Blz. 147-148) BAKKER is de belichaming van de ramp geworden. Zijn toekomst is weg en zijn verleden is een verleden van doden geworden. En dat alles vanwege een naïef vertrouwen in instanties en mensen. Met geen milligram opzet om zaken anders te doen dan was

toegestaan. Open en bloot, alles gezien en in orde bevonden. Ontzag voor autoriteit. Die autoriteit die mag en kun je niet vertrouwen, als je een vergunning hebt dan mag je er niet op vertrouwen; als je deskundig wordt voorgelicht dan heb je een eigen verantwoordelijkheid die ook nog iets inhoudt. Vertrouwen op de overheid is op straffe van het plegen van misdrijven. Als je een situatie zelf gedurende decennia hebt zien groeien, onder het wakend oog van de autoriteit die juist daarvoor bestaat dan mag je er niet op vertrouwen dat het wel in orde zal zijn.

Is die man wel van Defensie, weet hij er wel iets van? Weet hij dat hier al bijna 10 jaar evenementenvuurwerk ligt? Weten al die anderen iets wat ik niet weet? Als Defensie zegt dat een zelfsluitende deur niet hoeft, als de gemeente zegt dat het niet hoeft en ook uitlegt waarom het niet hoeft en als het al jaren zo is en het in heel Nederland zo is, mag ik daar dan wel vanuit gaan? Als mijn bedrijf wordt geïnspecteerd en ik moet van Defensie binnen 30 dagen omstickeren, dat wordt ook nog eens schriftelijk aan mij en aan de gemeente bericht, mag ik dan eigenlijk wel omstickeren? Ik was daar niet op 13 mei, dus al had ik geweten hoe de sprinkler werkte, het had de ramp niet tegengehouden. En wat zou er anders geweest zijn als ik de vergunning uit mijn hoofd had gekend; het zou de ramp niet voorkomen hebben. De ramp was voorkomen geweest als het bedrijf daar niet op die manier had gestaan, terwijl niemand – ook ik niet – gedacht heeft dat vuurwerk dit kon doen.

<OM-TUNNELVISIE>

De ramp, de jaren na de ramp, de manier waarop zijn kinderen vanaf 13 mei 2000 zijn getekend, het verdriet voor de rest van zijn leven, de slachtoffers van zijn vuurwerk. Voor altijd in de geschiedenis: 13 mei 2000, donkerste dag van Enschede, Vuurwerkramp, 23 doden, 947 gewonden, woonwijk weggevaagd, S.E. Fireworks, maar vooral Rudi BAKKER. Dat is de straf van Rudi BAKKER.

5.5 Repliek OM op pleidooi Plasman (18 maart 2002)

5.5.1 De Valse start

(Blz. 2) Het uitvaardigen van het internationaal opsporingsbevel en de overige dwangmiddelen voldeden steeds aan alle formele en materiele voorwaarden. **<TUNNELVISIE>**

5.5.2 Uitlatingen van de Staat

(Blz. 3-5) Mr. Plasman wekt de indruk dat de betogen van de Staat in Almelo en Den Haag tegengesteld zijn. Dat doet hij door selectief en zonder context te citeren uit de teksten.

<PvB: De voorbeelden die het OM noemt overtuigen echter maar matig en waren waarschijnlijk het beste wat zij konden vinden.> **<TUNNELVISIE>**

5.5.3 Classificatie

(Blz. 5-7) Het ingraven van het vuurwerk is geen significante afwijking van de aanbevolen testmethodiek. De kanttekeningen bij de tests in Duitsland ontberen conclusies en blijven dus zonder consequenties voor de bewezenverklaring. **<TUNNELVISIE>**

5.5.4 Contra-expertise

(Blz. 7-9) De contra-expertise is niet uitgesloten geweest. De verdediging had er tijdig om moeten vragen. Overigens is een contra-expertise geen absoluut recht. De verdediging is uitgenodigd om bij de testen aanwezig te zijn. Ook kon de verdediging wensen kenbaar maken t.a.v. de inhoud van de testen. Verder heeft de BAM in het kader van contra-expertise de TNO-testen beoordeeld. Daartussen zaten verschillen, dus de contra-expertise was onafhankelijk. **<TUNNELVISIE>**

5.5.5 'Te-veel-en-te-zwaar-vuurwerk'

(Blz. 10) Het OM herhaalt de uitkomst van de voorraadreconstructie: 123 ton 1.3G en 1 ton 1.1G. Het maximum toegelaten tonnage was niet 158 ton, maar 138 ton, omdat er ook 1.3G lag. **<TUNNELVISIE>**

5.5.6 Bewijsuitsluiting verklaringen KLOPPENBORG

(Blz. 10-11) De verdediging wil uitsluiting verklaringen KLOPPENBORG wegens:

- *De gang van zaken bij de rechter-commissaris.*
- *Het bevorderen van het mogen zwijgen door deze getuige.*

Bewijsuitsluiting kan echter alleen bij onrechtmatig verkregen bewijs en daarvan is geen sprake. Het niet aanwezig mogen zijn van de verdediging bij de verhoren door de RC kan in het belang van het onderzoek worden bevolen. De RC zag dit belang en de verdediging geeft niet aan waarom dit onterecht zou zijn geweest. Bovendien heeft de verdediging KLOPPENBORG alsnog ter zitting kunnen ondervragen **<TUNNELVISIE>**

<PvB: Nee, verschoningsrecht wegens door OM in stand gehouden meineedklacht>.

Het OM ziet het verschoningsrecht als een klein aspect van alle vragen die konden worden gesteld. En het OM kan zich niet voorstellen dat Plasman niet zou willen dat KLOPPENBORG vervolgd zou moeten worden. **<OM-TUNNELVISIE>**

5.5.7 Gedogen

(Blz. 11-12) Het OM betoogt dat de geconstateerde overtredingen (meer containers) waren van ná de overname, ir. FORSMAN schreef de brief immers op 16 juni 1998. Het OM zegt daarmee te weerleggen de stelling van de verdediging dat het overtredingen betrof van vóór de overname op 27 april 1998.

<PvB: Wat Het OM gemakshalve vergeet te zeggen is dat het bezoek van FORSMAN plaatsvond op 10 juni en dat die containers al vóór dat bezoek waren bijgeplaatst nog in opdracht van SMALLENBROEK. Het OM weet dit. En dus is dit misleiding van de rechter door het OM.> **<TUNNELVISIE>**

Het OM stelt dat de eisen van de brandwerendheid en zelfsluitendheid van deuren nooit gelegaliseerd zijn, maar ook nooit gehandhaafd.

<PvB: Door het gebrekkige Nederlands waarin het Openbaar Ministerie zich uitdrukt, is niet goed op te maken wat het OM hier betoogt, waarschijnlijk bedoelt het OM te zeggen dat het laten vallen van de eisen tot brandwerendheid en zelfsluitendheid nooit is gelegaliseerd. In dat geval ziet het OM dat fout. Zie het eerdere pleidooi van de verdediging.> **<TUNNELVISIE>**
Het OM herhaalt dat zich een cyclus van overtreding -> gedogen -> legaliseren voltrok. En dat als resultaat er op 13 mei weer 2 containers extra stonden. **<TUNNELVISIE>**

5.5.8 Opzet

Het OM betoogt dat wanneer bewezen is dat de rechtspersoon een strafbaar feit heeft begaan, het niet meer van overwegend belang is wie binnen de leiding wat heeft gedaan. Het feitelijk leiding geven aan de verboden gedraging is een geheel eigen, afzonderlijk begrip dat niets uitstaande heeft met de deelneming aan de verboden gedraging of het hebben van opzet of schuld daaraan. **<TUNNELVISIE>**
Het is S.E. Fireworks geweest dat met zijn gedragingen de omstandigheden voor het uiteindelijk intreden van het gevolg (escalatie) heeft gecreëerd. Daar gaat het om.
Tenslotte stelt het OM de verklaring van BAKKER dat de 2 extra containers niet voor vuurwerk waren, niet te accepteren, daar de andere verklaringen wel over de opslag van vuurwerk spreken in deze containers.

5.6 Dupliek verdediging rechtbank Almelo (19 maart 2002)

Het OM deelde in de brief van 17 mei 2000 gericht aan mr. Kroep mede dat er slechts 2 GVO's waren geopend. Er was geen uitnodiging/oproep tot verhoor aan beide directeuren. Aan de materiële eis van een reële verdenking was niet voldaan, nu deze niet anders was dan de aanname dat de ramp niet had kunnen plaatsvinden als men zich aan de vergunning zou hebben gehouden.

Het OM probeert de stelling van de verdediging, dat er in Almelo en Den Haag verschillende waarheden worden verkondigd, te weerleggen op presentatie technische kwesties, zoals de

wijze van citeren. De werkelijk belangrijke citaten komen echter niet aan de orde in de Repliek. Deze citaten komen er op neer dat volgens de Staat (civiele zaak Den Haag):

- *De hoeveelheid vuurwerk niet vast staat.*
- *De representativiteit van het vuurwerk niet vaststaat.*
- *Betwist wordt dat er sprake was van stelselmatige overtredingen.*

Deze door de verdediging opgevoerde citaten kunnen kennelijk niet weerlegd worden. **<OM-TUNNELVISIE>**

De verdediging laat zien dat de weerlegging van het OM op de punten:

- *Graven van een kuil voor de testen.*
- *Klasse 1.1 (wel degelijk op oneigenlijke wijze)*
- *Uitworpafstand en videowaarneming (grote verschillen).*
- *Transportverpakking.*
- *Bespreking en conclusies testen vuurwerk (waren er wél degelijk).*
- *Contra-expertise (werd wél onmogelijk gemaakt).*
- *Te-veel-en-te-zwaar (wegens 1.3G maar 138 ton is drogreden).*
- *Ondervraging KLOPPENBORG (gehinderd door verschoningsrecht).*
- *Alle overtredingen zoals extra containers (uit de tijd SMALLENBROEK).*
- *Legalisatie brandwerendheid en zelfsluitendheid (wel degelijk).*
- *Opzet (volledig afwezig)*

te duiden is als: niet ter zake doend, verkeerde argumenten en gebruik van woordspelletjes. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 5) Met geen woord is de Officier van Justitie teruggekomen op de belangrijkste wetenschap die uit het horen van getuigen/deskundigen naar voren is gekomen. Die wetenschap is dat het vuurwerk dat vergund was – klasse 1.4 – zelfstandig, en dus zonder toevoeging van zwaarder vuurwerk als 1.1, kan reageren, onder bepaalde condities. En die bepaalde condities zijn grote hoeveelheid en opsluiting.[525]
En dat is wat er in Enschede was vergund: 158.5 ton vuurwerk dat massa-explosief kan zijn! Niemand kende het gevaar en om die reden kunnen de gevolgen juist niet aan BAKKER en PATER worden toegerekend. **<OM-TUNNELVISIE>**
Bovendien, dat ten onrechte veronderstelde winstbejag was er niet toen Fireworks fl._60.000,- uittrok voor de toen nog onverplichte PTO-cursus voor het personeel.
<OM-TUNNELVISIE>

5.7 Vonnis BAKKER rechtbank Almelo (2 april 2002)

5.7.1 Tenlastelegging

De tenlastelegging bestond uit 7 feiten die hieronder nog eens staan samengevat:

5.7.1.1 *Feit 1: Overtreding vergunningsvoorschriften*

- De opslag van vuurwerk in de niet voor opslag bedoelde loods H.
- De opslag van vuurwerk in de niet voor opslag bedoelde werkplaats C2.
- Het niet gebruiken van zelfsluitende en brandwerende deuren bij werkruimte C2, de Mavo-boxen en de zeecontainers.
- De opslag van te veel en te zwaar vuurwerk.
- Het leiding geven aan deze verboden gedragingen.

5.7.1.2 *Feit 2: Illegale opslaguitbreiding*

- Extra zeecontainers E15 en E16
- Het gebruik van E15 en E16 voor vuurwerk
- Het leiding geven aan deze verboden gedragingen.

5.7.1.3 *Feit 3: Bewust verhoogd risico*

- Tekorten t.a.v. de veiligheidsvoorzieningen
- De opslag van *'te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk
- De opslag in daarvoor ongeschikte Mavo-boxen en zeecontainers.
- Het leiding geven aan deze verboden gedragingen.

5.7.1.4 *Feit 4: Leiding geven aan dood door schuld*

- Niet in acht nemen veiligheidsvoorschriften
- Op onverantwoorde wijze *'te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk in opslag
- Het leiding geven aan deze verboden gedragingen.
- Nabijheid van een woonwijk wordt herhaald in de tenlastelegging.
- Opsomming van de doden wordt herhaald in de tenlastelegging.

5.7.1.5 *Feiten 5 t/m 7: Illegale handel in vuurwerk*

- Feit 5: Handel in niet goedgekeurd vuurwerk.
- Feit 6: Handel in niet toegestane periode.
- Feit 7: Handel zonder vergunning.

5.7.2 Uitspraak: gedeeltelijke vrijspraak/schuld

5.7.2.1 *Vrijspraak Feit-4 Dood door schuld (Bron C2, sprinklers, massaexplosief onbewezen)*

BAKKER wordt vrijgesproken van feit 4: (Leiding geven aan) dood-door-schuld. De rechtbank acht niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan verdachte sub 4 primair (culpose veroorzaking van brand en/of ontploffing en/of ontploffing met dodelijk gevolg) en subsidiair (dood door schuld) is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken. De rechtbank overweegt dat zij met één enkele uitzondering -namelijk het in combinatie opgeslagen hebben en houden van verpakt en onverpakt vuurwerk- het aldaar opgenomen feitencomplex weliswaar vaststaand acht, maar niet dat er een zodanig oorzakelijk verband bestaat tussen die feiten en de gevolgen, dat die gevolgen in redelijkheid aan verdachte kunnen worden toegerekend.
<Highlight van belangrijke tekstpassages met geel door PvB>.

De overwegingen van de rechtbank

- de brand in ruimte C2 onder controle was toen de ontploffingen zich voordeden en bovendien niet bewezen is dat de brand in deze bewaarplaats de enige primaire brandhaard is geweest;
- niet bewezen is dat het niet zelfsluitend zijn en ongenoegzaam brandwerend zijn van de deuren van de MAVO-boxen en zeecontainers in enig verband met de uitbreiding van de brand en de ontploffingen staan;
- het opslaan van vuurwerk in de onvoldoende brandwerende zeecontainers aan verdachten was vergund;
- niet bewezen is dat de aanwezigheid van een wel functionerende sprinklerinstallatie tot gevolg gehad zou (kunnen) hebben dat het opgeslagen vuurwerk niet massaal ontploft zou zijn;
- aan verdachte niet te verwijten valt dat het opgeslagen vuurwerk massa-explosief was, nu niet bewezen is dat hij zulks wist en evenmin dat hij dit gelet op de stand van kennis in de branche, behoorde te weten.

5.7.2.2 *Vrijspraak 'Opzet' Te-veel-en-te-zwaar in Feit-1 (Niemand in NL enig benul!)*

De rechtbank is van oordeel dat het onder de aangevoerde en in overwegingen genoemde omstandigheden te ver voert om van verdachte te verlangen dat hij redelijkerwijs had moeten vermoeden dat hij vuurwerk binnen kreeg en in zijn bedrijf opgeslagen had, dat zwaarder was dan in de vergunningen was toegestaan, laat staan dat hij dat wist.

De overwegingen van de rechtbank

Voor wat betreft de vrijspraak van verdachte ten aanzien van het element opzet met betrekking tot het onder feit-1 bewezen verklaarde aanwezig hebben in strijd met de vergunningsvoorschriften van meer en zwaarder vuurwerk, overweegt de rechtbank dat:

- Haar ter gelegenheid van het onderzoek is gebleken dat er eigenlijk niemand in Nederland -ook niet de instanties die belast waren met vergunningverlening en de advisering daarbij- enig benul had van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoort te worden.
- Een classificatie daarvoor is nooit gemaakt, testen zijn nooit gedaan en zelfs een zogenaamde bureauclassificatie heeft nimmer plaatsgevonden. Dit alles anders dan in een veelheid van andere landen, die wel maatregelen op dit gebied hebben genomen.
- Ook is de rechtbank van oordeel dat tijdens de zogenaamde PTO-cursus het onderdeel classificatie volstrekt onderbelicht is gebleven. Wat er daarbij aan de orde is gekomen mag geen naam hebben en heeft bovendien uitsluitend betrekking op de transportclassificatie, waarbij het uiteraard om veel geringere hoeveelheden en hele andere omstandigheden gaat dan bij opslag.
- Op haar vragen aan verdachten en getuigen in hoeverre ervaren vuurwerkbezigers als verdachte, op grond van hun zintuiglijke waarnemingen kunnen constateren of vuurwerk in een zwaardere klasse dan 1.4 S of 1.4 G dient te worden ingedeeld, heeft de rechtbank geen eenduidig antwoord kunnen krijgen.

5.7.2.3 *Vrijspraak schuld onvoldoende brandwerend en zelfsluitend*

De rechtbank is van oordeel dat bij verdachte ter zake de bewezen verklaarde feiten betreffende de zelfsluitendheid en brandwerendheid afwezigheid van alle schuld mag worden verondersteld, welke afwezigheid tot zijn niet strafbaarheid leidt en dat verdachte daarom te dier zake behoort te worden ontslagen van alle rechtsvervolging.

De overwegingen van de rechtbank

In de vergunning waren voorschriften opgenomen aangaande de zelfsluitendheid van deuren en de brandwerendheid van tenminste 30 minuten van de deuren van de MAVO-boxen en de zeecontainers. Een brandwerendheid van die duur hebben ze nooit gehad.

- Uit het onderzoek ter terechtzitting is met betrekking tot het overtreden voorschrift "zelfsluitende deuren" gebleken dat de ambtenaren die met de controle van de naleving daarvan belast waren, al lang voordat verdachten het bedrijf hadden overgenomen, gezegd hebben dat zij op dat punt niet meer controleerden omdat zij het voorschrift onpraktisch vonden.
- Brandwerendheid van vier minuten lag vast in een TNO-rapport van 1997, waarover de gemeente Enschede reeds voor de overname van het bedrijf door verdachten beschikte. Iedereen kon zien dat er niets aan die deuren gedaan was. Toch is het voorschrift weer in de vergunning van 1997 opgenomen. Nooit is er echter ook maar iets van die deuren gezegd. Wel is er bijna elk jaar door de gemeente bij het bedrijf gecontroleerd. Naar het oordeel van de rechtbank kan onder de hierboven geschetste omstandigheden formeel niet gezegd worden dat het aan verdachten vergund was om vuurwerk in ongeschikte MAVO-boxen en zeecontainers op te slaan, maar materieel gesproken kwam het daar wel op neer.

- Een en ander klemt temeer daar de situatie in het bedrijf op deze punten onder verdachten niet anders is geweest dan onder hun voorganger SMALLENBROEK.

Het vorenstaande impliceert naar het oordeel van de rechtbank echter wel dat verdachte er in redelijkheid op mocht vertrouwen dat genoemde overheidsinstanties, die zoals gezegd, betrokken waren bij zowel het verlenen, de controle als de handhaving van de onderhavige milieuvergunningen en derhalve als gezaghebbend in de materie zijn aan te merken, de bij hen bekend zijnde tekortkomingen voor wat betreft de zelfsluitendheid en de brandwerendheid gedoogden en kennelijk niet voornemens waren daar tegen op te treden.

Uit het onderzoek ter terechtzitting is naar het oordeel van de rechtbank in voldoende mate aannemelijk geworden dat verdachte heeft gehandeld in een verontschuldigbare onbewustheid ten aanzien van de ongeoorloofdheid van de hem verweten gedragingen.

5.7.2.4 *Schuldig aan Feiten 1-3 (behalve opzet te-veel-te-zwaar)*

De verdachte is voor de overige bewezen verklaarde feiten strafbaar, aangezien niet is gebleken van een zijn strafbaarheid uitsluitende omstandigheid.

Verdachte was bekend, en moest naar het oordeel van de rechtbank ook bekend zijn met de gebreken binnen het bedrijf. Hij heeft verzuimd de nodige maatregelen te nemen en is mede leiding blijven geven aan de bedrijfsactiviteiten, daarmee bewust de aanmerkelijke kans aanvaardend dat de verboden gedragingen, als bewezen verklaard, zich zouden voordoen.

De rechtbank is van oordeel dat de gedragingen ten aanzien van de bunkers en de MAVO-boxen getoetst moeten worden aan de betreffende bepalingen van de vergunningen van 22 april 1997 en 19 juli 1999 en dat ten aanzien van de zeecontainers geen voorschriften golden, zodat deze ook niet kunnen zijn overtreden.

De raadsman van verdachte heeft ter terechtzitting verzocht om een contra-expertise op de testen zoals die door TNO in Oldebroek en Berlijn zijn gedaan. De rechtbank is van oordeel dat de gevraagde contraexpertise niet realiseerbaar is omdat daarvoor geschikt vuurwerk ontbreekt. De rechtbank wijst derhalve het verzoek af.

5.7.2.5 *Schuldig aan Feiten 5-7: Illegale handel*

De rechtbank verwerpt het verweer van de verdediging dat er sprake zou zijn van eendaadse samenloop. Alle drie de wettelijke bepalingen zijn overtreden (aard, tijdstip en inrichting).

5.7.3 Strafmaat

5.7.3.1 *Maximum is acht jaar*

De ten laste gelegde feiten met de hoogste strafbedreiging zijn de opzettelijke overtredingen van de vergunningsvoorschriften. Daar staat voor wat betreft de zwaarste bewezen verklaarde feiten een maximumstraf op van zes jaar. Die straf kan nog eens met een derde verhoogd worden omdat er meerdere van deze overtredingen, die allemaal misdrijven

opleveren, bewezen zijn verklaard. Dat betekent dus dat er een gevangenisstraf van ten hoogste acht jaar kan worden opgelegd.

De strafbedreiging ter zake de commune delicten -maximaal een jaar vrijheidsstraf- valt in het niet bij de straffen die op de economische delicten zijn gesteld en zou daarom, hoe hard dat ook mag klinken, geen rol bij de strafbepaling in deze zaak spelen.

5.7.3.2 *Rol overheid: strafverminderend*

Kijken we naar de omstandigheden, dan zien we dat zowel de gemeente Enschede en haar met de vergunningverlening belaste en controlerende ambtenaren, als de betrokken ambtenaren van het Bureau MILAN van het Ministerie van Defensie hun taken in deze op een volstrekt onbegrijpelijke wijze hebben uitgevoerd. In de ogen van de rechtbank dient een en ander voor verdachte in deze strafzaak strafverminderend te werken.

5.7.3.3 *Niet-vervolging vorige eigenaar: strafverminderend*

Voor de overtreding van de vergunningsvoorschriften geldt dat de rechtbank op grond van alle haar ter beschikking staande gegevens moet aannemen dat de handelwijze van verdachten nagenoeg niet anders was dan die van de vorige eigenaar SMALLENBROEK. Daarom is in dit verband niet goed te begrijpen dat verdachten wegens overtreding van deze vergunningsvoorschriften vervolgd worden, terwijl SMALLENBROEK niet vervolgd wordt en de door hem gepleegde uitbreiding zelfs zonder meer achteraf gelegaliseerd is. Hetzelfde geldt voor de illegale handel in (evenementen)vuurwerk. De rechtbank acht deze handelwijze een inbreuk op het gelijkheidsbeginsel, temeer daar het bewijs van deze feiten met betrekking tot SMALLENBROEK niet sterker of zwakker is dan dat met betrekking tot verdachten en de verjaringstermijn ten aanzien van deze feiten twaalf jaar is. De periode waarop de tenlastelegging ten aanzien van verdachten, begint slechts één enkele dag later dan die waarop de handelwijze van SMALLENBROEK eindigde. Het -ongemotiveerde beroep van het Openbaar Ministerie op het opportuniteitsbeginsel voor zijn beslissing om SMALLENBROEK niet te vervolgen, acht de rechtbank in dit verband dan ook onbegrijpelijk. Zoals al eerder gezegd vindt de rechtbank niet-ontvankelijk verklaring van het Openbaar Ministerie op deze grond een te ver gaande sanctie, maar wel komt aan een en ander een strafverminderende werking toe.

5.7.3.4 *Niet-vervolging overheid: correct*

Voor het besluit van het Openbaar Ministerie om het Rijk en de gemeente Enschede alsmede de ambtenaren van die lichamen die feitelijk bij de vergunningverlening aan S.E. Fireworks en de handhaving van de vergunningen betrokken zijn geweest, niet strafrechtelijk te vervolgen, kan de rechtbank, hoe onvoorstelbaar onzorgvuldig hun optreden op alle fronten ook is geweest, wel begrip opbrengen. Naar de huidige stand van het recht staan het zogenaamde Volkel-arrest en het zogenaamde Pikmeer II-arrest daar namelijk aan in de weg. Dit brengt mee dat het gelijkheidsbeginsel op dit punt niet geschonden is, zodat er ook geen grond is tot strafvermindering wegens de niet vervolging van deze (rechts)personen.

5.7.3.5 *Telefoontaps geheimhouders: Invloed op de strafmaat*

De fouten die het Openbaar Ministerie bij de telefoontaps heeft gemaakt en de onjuiste inlichtingen die het Openbaar Ministerie ter zake die taps aan de rechtbank verstrekt heeft, hadden niet mogen gebeuren. Er is geen grond is om het OM niet-ontvankelijk te verklaren. Bewijs voor bewezen verklaarde feiten is er niet uit voortgekomen, zodat er geen grond voor bewijsuitsluiting is. Bij de bepaling van de op te leggen straf, heeft de rechtbank wel met deze omstandigheid rekening gehouden.

5.7.3.6 *De wijze van voorarrest: telt mee*

De rechtbank acht zich voldoende over de persoon van verdachte voorgelicht. Wel houdt zij bij de bepaling van de op te leggen straffen rekening met de duur van het voorarrest en de omstandigheden -maximale beperkingen gedurende vrijwel dat gehele voorarrest- waaronder dat is ondergaan.

5.7.3.7 *Vrijspraak van zwaarste feiten*

Van de meest ernstige feiten, het aanwezig hebben van vuurwerk van de klassen 1.1, 1.2 en 1.3 in ongeschikte opslagruimtes in de wetenschap, of vermoeden, dat daardoor gevaar voor mens of milieu kon ontstaan en dat hij onvoldoende gedaan heeft om alle redelijke maatregelen te nemen om dat gevaar zoveel mogelijk te beperken, alsmede het opzettelijk opslaan van zwaarder vuurwerk dan was toegestaan, is verdachte vrijgesproken.

5.7.3.8 *Resterende feiten*

Daarmee blijven overtredingen van een beperkt aantal vergunningsvoorschriften, het zonder vergunning uitbreiden van een aantal opslagcontainers -wat onder SMALLENBROEK ook meermalen is gebeurd en vervolgens probleemloos gelegaliseerd is- en de aanwezigheid van een inadequate, maar bij geen enkele controle becommentarieerde brandblusinstallatie, over. Daarnaast blijft de illegale handel volledig overeind.

De rechtbank is van oordeel dat het verwijt dat aan verdachte gemaakt kan worden wegens overtreding van de voorschriften die niet gehandhaafd werden, niet erg groot is. Het niet aanwezig hebben van een adequate brandblusvoorziening acht de rechtbank ernstiger. Naar haar oordeel brengt de eigen verantwoordelijkheid van verdachte, die tenslotte door zijn jarenlange omgang met vuurwerk precies had moeten weten hoe gevaarlijk dat kan zijn, mee dat hij ook zonder enige aansporing van buitenaf, in welke vorm dan ook, voor adequate brandblusvoorzieningen, waaronder een volautomatische sprinklerinstallatie, had moeten zorgen, wat het effect van zo een installatie op 13 mei 2000 overigens ook geweest mocht zijn. Zeer kwalijk neemt de rechtbank het verdachte dat hij de vergunningen niet kende en zelfs niet de moeite genomen heeft om daarover de beschikking te krijgen en aldus van de meeste vergunningsvoorschriften in het geheel niet op de hoogte was. Dat is niet aan verdachte ten laste gelegd, maar speelt uiteraard wel een belangrijke rol bij de beoordeling van zijn persoon. Met betrekking tot de illegale vuurwerkhandel zijn er geen omstandigheden die bijzondere aandacht behoeven.

5.7.3.9 *Veroordeling: 6 maanden*

Veroordeelt verdachte ter zake de sub 1, sub 2, sub 3, sub 5 primair, sub 6 primair en sub 7 primair bewezen verklaarde strafbare feiten (misdrijven) tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden.

Veroordeelt verdachte ter zake van het sub 1 bewezen verklaarde strafbare feit (overtreding) tot een geldboete ten bedrage van 2250 EURO

Aldus gewezen door mrs. Breitbarth, voorzitter, Rikken en Schreuder, rechters, in tegenwoordigheid van Ter Haar, griffier, op 2 april 2002.

5.8 Requisitoir OM door AG WELSCHEN (15 april 2003)

In hoger beroep is er door de AG, WELSCHEN, een kort relaas (Requisitoir) gehouden op 15 april 2003. De morgen, ca 1 uur, was ingeruimd voor André DE VRIES en de middag, ca 1.5 uur, was ingeruimd voor S.E. Fireworks. Daarbij is door dhr. WELSCHEN aan de verdediging niets overhandigd. In hoofdzaak werd daarbij het Requisitoir Almelo, André DE VRIES en S.E. Fireworks, als leidraad aangehouden. Ook is er geen Repliek en Dupliek de revue gepasseerd. De Pleitnota van 23 april 2003 en de uitspraak van het Hof op 12 mei 2003 zijn dus de enige documenten die voorhanden zijn inzake Arnhem

5.9 Pleitnota Verdediging Hof Arnhem (23 april 2003)

Vanwege de herhaling van zetten in het hoger beroep (t.o.v. de procedure rechtbank Almelo) door zowel het OM als de verdediging, is de pleitnota van de verdediging op 23 april 2003 voor het Hof (103 blz.), grotendeels gelijkluidend aan die van de eerdere pleitnota uit 2002 voor de rechtbank Arnhem (148 blz.). Er zijn wat stukken uit weggelaten, de volgorde is hier en daar veranderd en er zijn actuele inzichten aan toegevoegd. Alleen de nieuwe teksten opgenomen in het pleidooi voor het Hof, die niet eerder waren opgenomen in het pleidooi voor de rechtbank, worden hierna samengevat weergegeven. Het betoog van de verdediging voor de rechtbank dient daarbij als ingelast te worden beschouwd. Vanwege de door de verdediging opgenomen citaten die cursief zijn weergegeven, is het betoog van de verdediging zelf nu niet cursief weergegeven om verwarring te voorkomen.

(Blz. 2) BAKKER trad op bij grote vuurwerkshows in de Kuip, de Arena, Sail Amsterdam of bij de opening van het Arkestadion; de opening waar burgemeester MANS de lont aanstak, met de naam en het logo van S.E. Fireworks op het paneel voor zijn neus, maar dit na 13 mei 2000 gemakshalve maar even vergeten was, toen hij zei niet meer te weten dat er een vuurwerkbedrijf in Enschede zat.

(Blz. 2) BAKKER is neergezet als een directeur die ervan kon profiteren dat er bij het bedrijf van alles werd gedoogd.

(Blz. 4) De Rechtbank heeft met betrekking tot de zelfsluitendheid en brandwerendheid van de deuren beslist dat het gemotiveerd niet handhaven materieel betekent dat geen ruimte is voor een verwijt aan BAKKER; terecht ontslag van rechtsvervolging op dit punt, alhoewel de verdediging van oordeel blijft dat nu op dat punt gemotiveerd niet werd gehandhaafd de

betreffende voorwaarden in feite als vervallen dienen te worden beschouwd en dat zou dan tot vrijspraak moeten leiden.
De eis van brandwerendheid was niet langer in de vergunning opgenomen omdat voldoende was dat de containers wat meer uit elkaar stonden; ook dit werd later niet meer nodig geacht. Deze vergunde toestand kan niet aan BAKKER worden tegengeworpen en dus kan bij feit 4 het niet voldoende brandwerend zijn van E2 niet reden zijn om brand door schuld aan te nemen. En dit punt is bij feit 4 wel cruciaal.

(Blz. 6) Als U naar feit 3 de dagvaarding kijkt, met 158.5 ton evenementenvuurwerk in een woonwijk, dan staat daar dat de instanties in Nederland, die aangewezen zijn om de gevaren van vuurwerk te beoordelen, hadden moeten zorgen dat ze de benodigde expertise hadden gehad en dat die instanties hadden dan nee moeten zeggen tegen opslag van vuurwerk in een woonwijk. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 13) <PvB: over in- of exclusief verpakking> Op de website van VROM (www.vrom.nl) is thans (2003) te lezen dat vuurwerkbedrijven moeten melden aan de provincie wanneer zij meer dan 50.000 kilogram vuurwerk opgeslagen hebben. Uitdrukkelijk staat erbij: 50.000 kg vuurwerk (exclusief verpakking).

(Blz. 15-17) Hier dient zich natuurlijk direct het eerste grote probleem aan met betrekking tot de positie van een ondernemer als BAKKER. BAKKER wéét dat de classificatie tot stand komt na testen in China, dat is immers voorschrift en vastgelegd. Maar van de wijze van testen zelf heeft BAKKER geen kaas gegeten, zoals niemand in Nederland (in ieder geval tot en met 13 mei 2000).
Wat het Openbaar Ministerie van BAKKER verlangt is in feite dat hij moet zien – bij het bezigen, het afsteken van het vuurwerk – dat de wettelijk voorgeschreven testen niet of niet goed zijn uitgevoerd. Dit terwijl TNO in haar rapportage op blz. 087 over de klasse 1.4 aangeeft, in geval van calamiteit bij het vuurwerk op de voorgeschreven wijze afgesloten in een dichte doos: allerlei kleine explosies-effecten maar beperkt binnen een straal van 15 meter.
In deze zaak is tot op heden door niemand uitgelegd op welke wijze een bepaald effect in de lucht moet worden vertaald naar het effect van datzelfde stuk vuurwerk wanneer het in een afgesloten – stevige - doos tot ontbranding zou komen, in een testsituatie.
En daar voeg ik (mr. Plasman) dan maar meteen aan toe: in feite zijn alle deskundigen het erover eens dat in een kleinschalige testsituatie onvoldoende de uitwerking van grote hoeveelheden vuurwerk in opslag kan worden beoordeeld. Toch zijn de uitkomsten van de testsituatie de voorgeschreven norm: wanneer drie dozen zich bij de test gedragen als 1.4, dan zijn tienduizend dozen bij elkaar ook 1.4, terwijl tevens wordt gesteld dat het gedrag van die grote hoeveelheid best anders kan zijn. Men weet het gewoonweg niet.
En als er dan naar de classificatietesten (verderop) wordt gekeken: het is toch de deskundige DE JONG die bij herhaling betoogt dat er in geval van twijfel over de aard van het vuurwerk als 1.1 geclassificeerd dient te worden. Wanneer er dan gesteld wordt dat over het gedrag van opgeslagen vuurwerk in grote hoeveelheden niets of nauwelijks iets bekend is waarom heeft dat gegeven dan niet voldoende twijfel opgeleverd om 1.4 los te laten en over te stappen op 1.1? Ook vóór 13 mei 2000 was dat al de regel: als de uitwerking niet vast staat: 1.1.
<OM-TUNNELVISIE>

De milieuvergunning van S.E. Fireworks kan ook als volgt gelezen worden: U wilt vuurwerk opslaan. Als het goed is zijn er van dat vuurwerk 3 dozen in brand gestoken en is er toen niet veel gebeurd. Dat kan natuurlijk bij meer dozen anders worden, dat weten we helemaal niet. Ondanks het feit dat we daarover niets weten, doet u maar geen 3 maar 10.000 dozen.

<PvB: Dit is het van toepassing verklaren van de transportregels voor classificatie op de opslagsituatie in Nederland. Daar waar andere landen wél specifieke regels voor de opslagsituatie hebben, heeft Nederland die op dat moment niet.> **<OM-TUNNELVISIE>**

<PvB: Plasman illustreert mooi de tegenstelling in deze redenatie. Wat Plasman echter niet aan wilde of kon geven (om de kansen van zijn cliënt BAKKER niet nog meer te schaden), maar wat wél degelijk het geval is, is dat het OM deze gekunstelde tegenstrijdige redenatie heeft verzonnen, ná de ramp, om BAKKER schuldig te kunnen verklaren. Dát is er werkelijk aan de hand.> **<OM-TUNNELVISIE>**

En dan nog even een vreemd onderbelicht puntje: Er zijn deskundigen die van mening zijn dat 1.4 vuurwerk onder omstandigheden (bv opslag in grote hoeveelheden) zelfstandig, dus zonder zwaarder vuurwerk als inleider, massaexplosief kan reageren.
(dat gegeven op zich betekent overigens reeds dat het geen 1.4 meer kan zijn, vide DE JONG)
De Jong heeft dit als getuige/deskundige ter zitting van de Rechtbank ook verklaard, voor uw Hof krabbelt hij wat terug en maakt hij hier de mening van anderen, bv Merrifield, van en hij is het daar niet mee eens. Maar overeenstemming bestaat wel over het feit dat 1.3 vuurwerk zelfstandig massa-explosief kan reageren. Maar wat is nu eigenlijk het verschil tussen 1.4 en 1.3; dat is in eerste instantie de uitworpafstand: minder of meer dan 15 meter; in extremo: 14.99 meter is 1.4 en 15.01 meter is 1.3.
En kijkt u dan eens naar de testserie in Berlijn en kijkt u naar de gigantische verschillen in door deskundigen waargenomen uitworpafstanden:
blz. MB1147: TNO ziet 65 meter
blz. MB1989: zelfde test door ogen BAM 20 à 30 meter
blz. MB1151: TNO ziet 60 meter
blz. MB1991: zelfde test door ogen BAM 20 meter
De Jong vindt het geen probleem, want zo zegt hij, beide instanties zien meer dan 15 meter en dus is het 1.3, of het nu 20 of 60 meter is. Maar de conclusie moet zijn dat deskundigen totaal verschillend naar afstanden kijken en dat voor de hand ligt dat dat bij kleinere afstanden ook wel zo zal zijn. En dan wordt het voor de één wel 1.4 en voor de ander 1.3.

Nogmaals in extremo gesteld, een verschil in uitworpafstand van 2 cm op een afstand van 15 meter (= 0,06 %) kan het verschil zijn tussen 1.3 en 1.4 en dus tussen, volgens DE JONG zelfstandig massa-explosief en niet zelfstandig massa-explosief. Iedereen die dit hoort zal denken aan een hoog theoretisch gehalte, maar dit is het theoretisch geredeneer zoals dat gehanteerd werd om met het gevaar van vuurwerk om te gaan; niet ik maar deskundigen verzinnen dat vuurwerk dan 16 meter uitstootafstand heeft (1.3) wel en vuurwerk dat 14 meter uitstootafstand heeft (1.4) niet zelfstandig massa-explosief kan reageren !
Dit alles leidt er toe dat in een land als Nederland, waar niet geclassificeerd kon worden alleen maar maatgevend kan zijn de tekst van het label.
<OM-TUNNELVISIE>
(Blz. 17-18) De Staat in de civiele procedure. Speciale aandacht verdienen de zinsneden:

> "*Voor de classificatie van vuurwerk is het onderscheid tussen consumentenvuurwerk en professioneel vuurwerk niet van belang. De classificatie van vuurwerk blijkt uit het label dat conform de VN-richtlijnen in het land van herkomst wordt aangebracht op de transportverpakking van het vuurwerk (de dozen waarin het vuurwerk zich bevindt). Uit dit label blijkt niet of sprake is van consumentenvuurwerk of professioneel vuurwerk.*"

En

> *"Op grond van dit verdrag mag vuurwerk slechts worden toegelaten tot vervoer over de weg indien het is geclassificeerd conform de testprocedures die zijn beschreven in de VN-richtlijnen."*

(Plasman: Nogmaals: dit betekent dus dat niet het werkelijke gedrag van het vuurwerk bepalend is voor de classificatie, maar het gedrag van 3 dozen in de voorgeschreven testsituatie.)

(Blz. 19) Als BAKKER had moeten weten dat het vuurwerk dat bij hem was opgeslagen massaexplosief was, geldt dat dan niet evenzeer voor de degene die het daar naar toe heeft gebracht? Ligt die verantwoordelijkheid dan anders? De transporteur zal er geen moment bang voor geweest zijn dat Justitie bij hem – als verdachte - zou aankloppen; hij heeft immers 1.4 vervoerd. En dat is ook precies de reden dat Justitie niet bij de transporteur heeft aangeklopt.

<PvB: Dit is weer zo'n kleine anomalie die ontstaat door de gekunstelde achteraf verzonnen redenatie van het OM dat BAKKER iets had moeten weten dat toen nog helemaal niet gold.>
<OM-TUNNELVISIE>
(Blz. 23) Wel wordt hier in de kern duidelijk waar het hier om gaat en waarom het de overheid is die de aansprakelijkheid ten volle moet dragen: er kán helemaal niet naar de ondernemer worden gewezen die vuurwerk opslaat. Een regelgeving met betrekking tot veiligheid kan helemaal niet afhankelijk zijn van de vraag of de ondernemer wel of niet toevallig enige kennis zou kunnen hebben op grond van bezigen, als de één wel afsteekt en de ander niet. Als er nu eens brand gesticht was bij BECO (700 ton) in Tilburg of Schuurmans (1500 ton) in Leeuwarden. Deze ondernemers bezigen niet; op welke wijze zou het Openbaar Ministerie dan schuld van de ondernemer aan een massa-explosie willen construeren? Hoe had die ondernemer dan moeten weten dat zijn spul massa-explosief kon zijn. Er kan toch niet in redelijk worden volgehouden dat de veiligheid inderdaad afhangt van de toevallige omstandigheid of de ondernemer wel of niet zelf vuurwerk afsteekt ! Laat uit dit requisitoir weg het "deskundigheidsverhaal", gebaseerd op het afsteken door BAKKER en wat blijft er dan over om zijn schuld aan op te hangen: niets. De importeur zelf, in casu BAKKER, zal toch ook niet hoeven bedenken dat hij – omdat hij een vuurwerk afstekende importeur is – wel zelf naar de classificatie moet kijken terwijl collega-importeurs die niet afsteken dat dan niet kunnen en dus niet hoeven. Nog helemaal daargelaten dat deskundigheid met betrekking tot bezigen iets totaal anders is dan deskundigheid met betrekking tot classificeren. En ook nog daargelaten dat theoretische kennis over het bestaan van gevarenklassen iets heel anders is dan het kunnen "classificeren", zoals ook de

brandweerdeskundige CAMP bij uw Hof zeer duidelijk aangaf: nooit stilgestaan bij relatie waargenomen effect en gevarenklasse.
<PvB: En nog maar een anomalie die ontstaat door de gekunstelde achteraf verzonnen redenatie van het OM dat BAKKER iets had moeten weten dat toen nog helemaal niet gold.>
<OM-TUNNELVISIE>
(Blz. 25-26) BAKKER moet verplicht omstickeren naar een lichtere klasse en nu is die lichtere klasse kern van de beschuldiging tegen hem. Kan het nog zotter?
Opvallend is wel dat tot op de dag van vandaag niemand aan BAKKER heeft gevraagd wat hij eigenlijk met deze dozen en labels heeft gedaan; BAKKER wist dat omstickeren fout was, er stond immers 1.3 op de doos en dan was het geen 1.4 maar 1.3 en kon het ook geen 1.4 worden. Dus heeft BAKKER de dozen per direct verschoten.

(Blz. 27) Overigens zijn uiteraard de standpunten die de Staat en de gemeente Enschede innemen in de civiele procedures en die haaks staan op hetgeen het Openbaar Ministerie in de onderhavige strafzaak naar voren brengt genoegzaam bekend in Enschede en omgeving. Welke invloed dit heeft op de beeldvorming laat zich raden.

(Blz. 28) Dan is er ook nog het concept TNO rapport betreffende de selectie uit de containers van de te testen vuurwerkartikelen (blz. 078 e.v.). Er worden 7 artikelen genoemd, daarbij niet de Red Flower in centre of rings en evenmin het 12 inch artikel met de naam Brocade Crown en het nummer dat volgens het OM bij de Red Flower in centre of rings hoort. In feite is de herkomst van de geteste Red Flower in centre of rings volkomen onduidelijk. Opmerkelijk is verder dat juist dit artikel het enige artikel is geweest dat op grond van het testresultaat 1.1. werd genoemd.

(Blz. 30-31) Uit de verklaring van DE JONG kan echter zonder veel moeite worden afgeleid dat het gehele fenomeen bureauclassificatie in een strafzaak niet kan worden toegepast. De Jong over de constatering dat de Brocade Crown tegen de verwachting in niet als 1.1 kon worden ingedeeld:

> *“Dit is een opmerkelijke uitkomst. Er zijn echter dingen die wij niet begrijpen. Waarom het ene artikel als 1.1 reageert en het andere klaarblijkelijk niet. Er zullen bv 12 inch of 300 mm kogelbommen zijn, die wel massa-explosief zijn, en er zullen andere zijn, die dat weer niet zijn. Dat geldt overigens ook voor 200 mm en 250 mm natuurlijk, in gelijke mate*.”

Wanneer je dit soort verschillen – nog – niet kunt begrijpen kun je ook niet met terugwerkende kracht allerlei uitspraken doen – met kracht van bewijs! – over artikelen die er niet meer zijn. Dat die bureauclassificatie buiten een strafzaak zou moeten blijven geeft ook Hofmeester bij de RC aan:

> *“Ik ben het met U eens dat de bureauclassificatie van de door mij geproduceerde en door mijzelf gebruikte goederen geen goede wijze van classificeren is. Omdat ik Boy KODDE en Ed DE JONG persoonlijk ken had ik een goede entree bij TNO. Ik weet niet of anderen net zo gemakkelijk een bureauclassificatie zouden kunnen krijgen.”*

Ook duidelijk – op dit punt - is Dirkse (TNO) ter zitting, als het gaat om classificatie op basis van overeenkomsten van massa-explosieve stoffen:

> *"Een aantal artikelen zal wellicht niet voldoen aan die methode*."

Vraag in strafzaken: welke artikelen?
en:

> "*Over kaliumperchloraat: gezien het gedrag van dat pyrotechnisch mengsel gaan we er vanuit dat dat hetzelfde reageert. We hebben dat echter nooit proefondervindelijk vastgesteld*."

Dit kaliumperchloraat wordt nu juist in verband met massa-explosiviteit gebracht.

en:

> *"Als we bv volgende week een artikel binnen krijgen gaan we altijd testen. We gaan niet analyseren, maar testen*."

Waarom dure testen als het met de analyse ook zou kunnen; in ons land kan dat nog helemaal niet bij gebreke van voldoende ervaring en deskundigheid. Maar ondanks dat er altijd getest moet worden stelt Dirkse ook:

> *"Wij zijn van mening dat een hoeveelheid kaliumperchloraat* (een van de knallende componenten) *van 400 gram hetzelfde effect oplevert als 2400 gram, ook al is dat niet getest*."

Misschien dat FORSMAN dit goed begrijpt en daarom verklaart (RC):

> *"Het klopt dat je zonder test geen feitelijke uitspraak kunt doen over de classificatie. Je kunt dan alleen zeggen dat het uit veiligheidsoverweging ingedeeld moet worden bij de klasse 1.1."*

Dit de man die leiding geeft aan de door de centrale overheid ingesteld adviesinstantie met betrekking tot de opslag van vuurwerk.

(Blz. 37) Ter zitting van uw Hof heeft DE JONG verklaard dat hij voor 13 mei 2000 zich niet of nauwelijks met vuurwerk heeft bezig gehouden.

(Blz. 45) Uitdrukkelijk is niet aan de orde de vraag of BAKKER wist dat er vuurwerk opgeslagen was dat massa-explosief was (als dat al het geval geweest is). In de appèlmemorie is gesteld dat het verwijt aan BAKKER niet is dat hij wist van massaexplosiviteit. Het verwijt met betrekking tot massa-explosiviteit is dat BAKKER het had moeten weten, aldus de Officier van Justitie in de appèlmemorie en de Advocaat-generaal in het requisitoir. Het standpunt van het Openbaar Ministerie is opmerkelijk omdat het nergens duidelijk maakt om welke reden(en) BAKKER wel zou hebben geweten (opzet) dat het vuurwerk zwaarder was dan 1.4 maar dan niet wist dat het 1.1 was. De beschuldiging tegen BAKKER op dit punt is gebaseerd op de uitvoerig door de Advocaatgeneraal uiteen gezette veronderstelde deskundigheid bij BAKKER. BAKKER ís deskundig maar alle

deskundigheid, alle ervaring en de PTO-cursus hebben betrekking op het bezigen van vuurwerk, het afsteken. Déze deskundigheid bracht ook mee dat er niet midden op een braderie werd geschoten, maar wel bij grote nationale evenementen en met in achtneming van alle veiligheidsvoorschriften. Als het een keer mis gaat, zoals op 5 mei 2000 in Vlaardingen is het BAKKER die telefonisch opdracht geeft om per direct te stoppen, opdat eerst uitgezocht kan worden waarom het fout ging.

1.3 is – in Nederland - gedefinieerd als vuurwerk dat in geval van een calamiteit verder komt dan 15 meter, met daarbij het aspect van warmtestraling.
1.4 is – in Nederland – gedefinieerd als vuurwerk dat in geval van calamiteit maximaal de verpakking beschadigt.

Ziet uw Hof daar ook al een opmerkelijk hiaat? Wanneer vuurwerk wordt afgestoken dan heeft het per definitie niet meer de classificatie die op de verpakking staat, alleen al omdat het op dat moment uit de verpakking is gehaald. En aan de uitworpafstand van de effecten is niet te zien hoe dat vuurwerk zich gedraagt wanneer het in de verpakking tot ontbranding komt. En door dit laatste gedrag wordt de classificatie bepaald.

(Blz. 48) KODDE, classificatie-expert:

> *“Zoals ik net eerder verklaarde naar aanleiding van een vraag van de officier van justitie, of iemand die de cursus heeft gevolgd bij het normaal afsteken van vuurwerk een uitspraak over de classificatie kan doen, is dat het zou kunnen. Een en ander is mede afhankelijk van hoe de betreffende persoon de cursus heeft verwerkt.”*

Deze passage hebben de Officier van Justitie en de Advocaat-generaal ook genoemd in het requisitoir; zij stoppen echter hier, terwijl KODDE er echter nog iets essentieels aan toevoegt:

> *“Zelf kan ik in 80% van de gevallen zien dat iets geen 1.4 is. Dat komt omdat ik in de afgelopen jaren veel testen heb gedaan en dus weet waar op gelet moet worden. Als men die testen nog nooit heeft gedaan dan wordt het volgens mij een moeilijke zaak. De één zal het kunnen en de ander niet.”*

Een schoolvoorbeeld van denatureren van een verklaring. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 55) Een eerder verzoek van de verdediging om een contra-expertise op de TNO-testen in Oldebroek en Berlijn is door Rechtbank en uw Hof afgewezen. De verdediging handhaaft en herhaalt hier dit verzoek. De verdediging is van mening, zoals is aangevoerd, dat de testen buiten de verdediging om en ondeugdelijk zijn uitgevoerd en dat de gronden die tot nog toe zijn gegeven om een contraexpertise niet goed mogelijk te achten geen deugdelijke gronden zijn die de beslissing tot afwijzing kunnen dragen.
Subsidiair is het standpunt van de verdediging dat in geval geen contra-expertise zal plaatsvinden de gewraakte testresultaten niet voor het bewijs gebezigd mogen worden; dit op grond van het aan de verdediging ontzegde recht op contra-expertise en hetgeen hiervoor met betrekking tot de kwaliteit (in strafvorderlijke zin) van de testen is aangevoerd.
<OM-TUNNELVISIE>

(Blz. 55) Er zijn nog vier containers met vuurwerk beschikbaar die op 13 mei 2000 op weg waren naar S.E. Fireworks en die in beslag zijn genomen. Volgens de opgave van het Openbaar Ministerie bevindt zich bij het in beslag genomen vuurwerk ook nu nog het artikel Red Flower in centre of rings, het enige artikel dat in de test in Oldebroek als massa-explosief is geclassificeerd maar dat bij S.E. Fireworks niet thuishoort (zie hiervoor). Bij de testen is Berlijn is vreemd vuurwerk na vergelijking van de chemische samenstellingen beschouwd als zijnde gelijk aan het vuurwerk van S.E. Fireworks. Dat is een ondeugdelijke methode. Maar wanneer het in het kader van een test zo kan, valt niet in te zien dat het in het kader van een contra-expertise op die test niet zou kunnen. Bovendien: het is niet nodig want er is van de producenten die aan S.E. Fireworks hebben geleverd voldoende vergelijkbaar vuurwerk te verkrijgen. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 57) De testen zijn zo georganiseerd dat aan BAKKER – na een daartoe strekkend verzoek – de aanwezigheid bij de testen is geweigerd. Vervolgens heeft de Officier van Justitie op een vrijdag aan de verdediging bericht dat met ingang de maandag erop gedurende de hele week de testen uitgevoerd gingen worden. Door deze gang van zaken is feitelijk het aanwezigheidsrecht van de verdediging gefrustreerd. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 58) Bij de afweging van de redelijkheid van een verzoek om contra-expertise dient te worden beseft dat de Staat in de civiele procedure, met betrekking tot de waarde van de testresultaten in Berlijn, als standpunt heeft ingenomen dat:

> "*niet vast staat dat hetgeen getest is representatief is voor het vuurwerk dat op 13 mei 2000 bij S.E. Fireworks lag opgeslagen.*"

(Blz. 59) Ook al hetgeen hiervoor reeds is gesteld met betrekking tot de kwaliteit van de testen in strafvorderlijke zin is redengevend voor het verzoek tot contra-expertise c.q. bewijsuitsluiting. Conclusie: zonder contra-expertise dienen de testresultaten van het bewijs te worden uitgesloten.

(Blz. 60) Kern van de zaak: moest BAKKER weten dat het vuurwerk massa-explosief kon zijn ? De echte oorzaak van de ramp bij de huidige stand van zaken is de aanwezigheid van een vergunde zeer grote hoeveelheid vuurwerk, waarvan de classificatie in feite niet van belang is nu ook vuurwerk van de klasse 1.4 onder opsluitcondities als 1.1 kan reageren. En dat nu is ook al een omstandigheid die door S.E. Fireworks en haar directeuren niet kon worden voorzien. Indien aanwezigheid van massa-explosief vuurwerk wordt aangenomen dan is er geen sprake van dat BAKKER dit had moeten en kunnen weten. Zoals de Rechtbank heeft vastgesteld: bij gebreke van enige kennis in ons land over mogelijk massa-explosief karakter van vuurwerk in opslag kan dit BAKKER ook niet verweten worden. Daartoe naast hetgeen al gezegd is, enkele aanvullende opmerkingen met betrekking tot het ontbreken van enig flauw benul in ons land.

(Blz. 65) Brandweerdeskundige CAMP bij uw Hof: Heeft vuurwerkshows bijgewoond maar heeft nimmer op grond van de door hem waargenomen effecten een relatie met de classificatie 1.4 gelegd, terwijl hij deskundig is op het gebied van classificatie van gevaarlijke stoffen en hij als geen ander op de veiligheidsaspecten zal letten. De Advocaat-generaal heeft in het requisitoir nog uitvoerig getracht aan te tonen dat BAKKER voldoende

deskundigheid bezit om de tot een beoordeling van massa-explosiviteit te komen. De deskundigheid van BAKKER – vide ook hiervoor – heeft betrekking op veiligheid bij het bezigen, het omgaan van vuurwerk buiten de doos, met mensen in de nabijheid en de te hanteren veiligheidsafstanden bij het schieten van vuurwerk.

(Blz. 69) Stel nu eens dat BAKKER op enig moment inderdaad zou zijn gaan twijfelen over de aard van zijn vuurwerk en zou hebben bedacht dat het vuurwerk wel eens massa-explosief zou kunnen zijn. Wat zou er dan gebeurd zijn ? Allereerst uiteraard de vaststelling dat BAKKER in dat geval waarschijnlijk nergens terecht zou hebben gekund, men (MILAN, gemeente, RVI, branche en TNO) zou op het label hebben gewezen. Maar goed, we veronderstellen dat BAKKER toch doorzet en hij komt met een pak geld terecht bij TNO, bij de vuurwerkdeskundige van dat moment en TNO gaat testen. Op advies van KODDE worden Titanium Salutes getest; zoals hiervoor al gesteld, het standpunt van KODDE is dat het inch-getal daarbij niet zoveel zegt, dus BAKKER neemt de 3-inch Titanium Salute mee, daar heeft hij de meeste van (voldoende representatief !). Wat zou daar dan uitgekomen zijn ?

Wat we weten is dat De Jong ter zitting van uw Hof heeft verklaard dat – met de kennis van na Enschede – alle titaniumshells als 1.1 moeten worden geclassificeerd. Daar zegt hij bij dat die wetenschap is gebaseerd op de testen na de ramp en informatie die na de ramp over buitenlandse testen is verkregen. Maar diezelfde DE JONG heeft na de ramp in Oldebroek vuurwerk van S.E. Fireworks getest en daaronder bevond zich de 3-inch Titanium Salute. In de testen te Oldebroek is dit artikel nog geclassificeerd als 1.3 en dus niet massa-explosief ! Dus zelfs met de wetenschap van de ramp en vermoedens na de ramp over te zwaar vuurwerk werd toen in Oldebroek door TNO de massa-explosiviteit van de titaniumshell niet onderkend.

En dan zou BAKKER volgens het OM - anders dan TNO ná de ramp – de massa-explosiviteit vóóraf aan de ramp hebben moeten onderkennen??

<PvB: En nog maar een anomalie die ontstaat door de gekunstelde achteraf verzonnen redenatie van het OM dat BAKKER iets had moeten weten dat toen nog helemaal niet gold.>
<OM-TUNNELVISIE>
(Blz. 72) Bij aankomst van de brandweer wordt een grote schade geconstateerd – en overigens ook op de foto te zien – aan de dakrand van het G-gebouw. Hier is een projectiel ingeslagen. Het G-gebouw bevond zich exact op de kopse kant van het centrale bunkercomplex zodat een shell afkomstig uit C2 de hoek om moet zijn gevlogen. Dat is erg onwaarschijnlijk.

DE BRUYN zegt daarover voor uw Hof:

> *“Het lijkt, gezien de situering van de beschadiging ten opzichte van C2, niet aannemelijk dat deze beschadiging veroorzaakt is door vuurwerk uit C2”.*

Dit is een essentieel punt omdat in alle hypotheses op dat moment alleen nog vuurwerk dat in C2 lag tot ontbranding is gekomen, andere bewaarplaatsen waren nog dicht. Als de forse beschadiging aan het G-gebouw niet door vuurwerk uit C2 is veroorzaakt dan resteert als enige andere mogelijkheid dat het betreffende projectiel ergens weg is gehaald en is

ontstoken. En hoe laat was dat dan? En waarom is hier geen aandacht aan besteed ? Er is gezien het bovenstaande haast aangetoond dat er zich op 13 mei 2000 voor 15.00 uur mensen op het terrein van S.E. Fireworks hebben bevonden; steun voor die stelling is ook in vele verklaringen te vinden. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 73) De broer van André DE VRIES
<PvB: Bert de Vries>
handelt illegaal in vuurwerk, zo wordt door vele getuigen verklaard en bij DE VRIES zelf werd ook wat vuurwerk aangetroffen. Bij DE VRIES werd een telefoonnummer aangetroffen met daarachter de naam PATER, maar dit was een vergissing zegt DE VRIES; het moest Peter zijn, Peter de Vries die tweemaal buiten aanwezigheid van BAKKER op het terrein van S.E. Fireworks heeft gewerkt. Deze Peter de Vries verklaart zelf over het verstoppen van spul achter ander spul.

Hierna zal ik verder stilstaan bij de aanwezigheid van mensen op het terrein op 13 mei 2000. Maar nu al kan gesteld worden dat tegen de achtergrond van zoveel raadsels en vraagtekens het zeer aannemelijk is dat er op 13 mei mensen op het terrein zijn geweest; als dat het geval is weet niemand wat ze daar hebben uitgespookt, maar dat kan onder meer het afsteken van vuurwerk zijn. **<OM-TUNNELVISIE>**

Verder met de causale keten. Beter gezegd met het ontbreken van enig inzicht in een causale keten. En dat brengt ons bij de scenario's. Het NFI reconstrueert het meest waarschijnlijke scenario en de Advocaat-generaal maakt daarvan dat dat het scenario is dat heeft plaatsgevonden. **<OM-TUNNELVISIE>.** Dit soort scenario's zijn zeer bruikbaar als het gaat om bij gebreke van echte wetenschap een ramp zo goed mogelijk te verklaren. In het strafrecht moet echter "het meest waarschijnlijke scenario" worden beschouwd als *"wij weten het niet scenario"*. Indien er drie scenario's (A,B en C) denkbaar zijn en de kansen zijn respectievelijk 30%, 30% en 40% dan wordt C het meest waarschijnlijke scenario. Maar een veroordeling baseren op een 40% scenario, dat kan toch niet. De stap die de Advocaat-generaal zet mag in het strafrecht niet gezet worden. Het was de Officier van Justitie die in eerste aanleg nog stelde: "in deze zaak kunnen we slechts uitgaan van zekerheden" Dat is toch ook het wezen van ons strafrecht. Een scenario is slechts een scenario, een hypothese is slechts een hypothese en in het strafproces dient bewijs aangedragen te worden. Het Openbaar Ministerie verlangt van uw Hof dat U BAKKER een ramp in de schoenen schuift op basis van hypotheses en waarschijnlijkheden. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 74) Het volgende punt is de container E2. Daar zou een karretje hebben gestaan en daarin zou vuurwerk terecht gekomen zijn afkomstig uit C4. Maar: de brand naast de container E2 kan ook al langer dan een half uur gaande zijn geweest en kan volgens het NFI, vide het aanvullende proces-verbaal, een primaire brandhaard zijn geweest; E2 kan zelfs open gemaakt zijn en er kan brand ín E2 zijn gesticht. De Advocaat-generaal geeft in zijn requisitoir een voorstelling van zaken die onjuist is. Zo stelt de Advocaat-generaal (blz. 19) dat blijkens het rapport van het NFI is komen vast te staan dat het zeer waarschijnlijk is dat er gedurende minimaal een half uur brand is geweest naast zeecontainer E2; de Advocaat-generaal verwijst naar de voetnoot van het Hoofdrapport, blz. 40/62. Heeft de Advocaat-generaal dan helemaal niet meegekregen dat ook deze conclusie onderuit is gegaan bij de Rechtbank; ter zitting van de Rechtbank heeft DE BRUYN deze conclusie laten vallen en hij

heeft zelfs een aanvullend PV opgesteld. En even daarvoor stelt de Advocaat-generaal dat de tenlastelegging de visie van DE BRUYN volgt waar hij in zijn verklaring tegenover de Rechtbank verklaart:

> *"Er zijn drie uitgangspunten, te weten:*
>
> *1. de brand naast E2 is ontstaan door C2*
> *2. de brand naast E2 is een primaire brandhaard*
> *3. de brand naast E2 is ontstaan door C4"*

De tenlastelegging kan DE BRUYN helemaal niet gevolgd hebben want genoemde visie van DE BRUYN is pas ter zitting van de Rechtbank tot stand gekomen en de mogelijkheid van de primaire brandhaard naast E2 is nergens in het aanvankelijke NFI-rapport genoemd, want door de verdediging ter zitting naar voren gebracht en door DE BRUYN bevestigd en overgenomen. Ook de Officier van Justitie negeerde het door DE BRUYN gestelde toen hij in zijn requisitoir nog stelde dat over de vraag waar de brand is ontstaan inmiddels weinig of geen onduidelijkheid meer bestaat.

(Blz. 75) Er kan volgens het NFI sprake zijn van een primaire brandhaard naast E2; in dat geval is het ontploffen van E2 de aanvang van de noodlottige causale keten, eventueel richting Mavobox 7 en C11. In dat geval hebben de gebeurtenissen bij C2 en C4 en alles daarom heen, zoals bv belegging geen invloed gehad op het ontstaan van de fatale explosies; zij spelen dan geen rol bij feit 4. **<OM-TUNNELVISIE>**

Het verwijt dat dan overblijft, zoals ook de Advocaat-generaal zelf aangeeft, is het onvoldoende brandwerend zijn van de zeecontainer E2. Maar voor een veroordeling ter zake feit 4 moet de onvoldoende brandwerendheid als feit vaststaan, moet dit aan BAKKER verweten kunnen worden en moet vaststaan dat de onvoldoende brandwerendheid in enig verband met de uitbreiding van de brand en de ontploffingen staan. Hier wordt de uitdrukking "overheden hebben steken laten vallen" wel bijzonder wrang. Want wanneer de brand naar E2 een primaire brand was en deze brand door onvoldoende brandwerendheid naar binnen kon slaan dan moet als eerste worden vastgesteld dat de eis van voldoende brandwerendheid niet in de vergunning was opgenomen en de opslag in déze zeecontainers onder déze omstandigheden was vergund. Zoals de Rechtbank overwoog.

BAKKER vraagt – zoals veel anderen - een vergunning aan om vuurwerk in déze containers op te mogen slaan, daar komt een advies bij van de voor vuurwerk aangewezen adviesinstantie en de vergunning komt er zoals verzocht. Wanneer de containers dan niet blijken te deugen dan is volgens het OM BAKKER verantwoordelijk voor één van de grootste rampen uit de laatste eeuwen en de vergunnende overheden met de gepretendeerde kennis van zaken hebben dan slechts wat *"steken laten vallen"*? **<OM-TUNNELVISIE>**

Bij de beoordeling van de zeecontainers is verder van belang artikel 20.8 van de Wet milieubeheer en het ontbreken van een bouwvergunning (was volgens de gemeente Enschede niet nodig) waardoor feitelijk in de vergunningen ten aanzien van de zeecontainers geen voorschriften van kracht waren. De Rechtbank heeft een sluitende redenering op dit punt gegeven.

(Blz. 81) In de aanvraag betreffende deze 500 kg (G2648) is letterlijk te lezen:

> *Gaarne hadden wij onze opslagcapaciteit willen uitbreiden:*
> *1. t/m 4…..*
> *5. Ompakruimte, waar maximaal 500 kg ligt*.

Evident is dat in C2 altijd vuurwerk heeft gelegen. De vorige eigenaar SMALLENBROEK heeft zelfs onder ede verklaard dat hiervoor een aanvullende vergunning was afgegeven (wellicht lees: toestemming voor was gegeven).

(Blz. 82) Willie PATER als getuige ter zitting Rb over C2:

> *Desgevraagd verklaar ik dat er in C2 altijd vuurwerk heeft gelegen. Ook in de periode van SMALLENBROEK was dat het geval. Desgevraagd verklaar ik dat ik indertijd eens heb gehoord dat er 500 kg in C2 mocht liggen, als je ermee aan het werk was. Als dat nog niet klaar was, dan mocht het vuurwerk in C2 blijven liggen. Ik bedoel hier dus mee de werkzaamheden aan het vuurwerk.*

Plasman: Dit is een logische gedachte. Elke dag lopen met vuurwerk – tot 500 kg - waaraan al was gewerkt (bijvoorbeeld klaarmaken voor een show) is minder veilig dan laten staan in C2

(Blz. 84) Wat voor de zelfsluitendheid geldt, geldt evenzeer voor de brandwerendheid. De feitelijke toestand voor 1998 is gelegaliseerd en de brandwerendheid zoals die er was is voldoende beoordeeld en vergund.
Primair is de verdediging van oordeel dat hier gesproken moet worden van voorgeschriften die niet langer onderdeel zijn van de vergunning en dat derhalve vrijspraak dient te volgen. Subsidiair kan de verdediging zich vinden in de beslissing van de Rechtbank die op grond van het jaren voor BAKKER al jaren bewust en gemotiveerd niet meer handhaven is gekomen tot ontslag van rechtsvervolging.

(Blz. 91-103) De vervolging en het onderzoek

(Blz. 91) Inzet van de verdediging is dat uw Hof aan het eind van deze strafzaak tot het inzicht zal zijn gekomen dat deze zaak door het Tolteam niet goed is uitgerechercheerd en dat het Openbaar Ministerie de zaak volkomen verkeerd heeft beoordeeld en neergezet, te beginnen met de behandeling van BAKKER als een echte crimineel, inclusief hameren op vluchtgevaar, en te eindigen met een eis van 30 maanden; daar tussenin dan de visie dat de directeuren als enige in Nederland op de gedachte hadden moeten komen dat vuurwerk massa-explosief kan zijn, de kern van feit 4 en de kern van waar het nu nog over gaat. De Rechtbank in Almelo heeft op 2 april 2002 in deze zaak een vonnis gewezen dat aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. Het oordeel van de rechtbank dat haar gebleken is dat niemand in Nederland enig benul had van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoren te worden stond en staat als een huis.
En leidt vervolgens terecht tot de vaststelling dat niemand zich bewust is geweest van het risico van grote hoeveelheden vuurwerk in opslag. En voor BAKKER nog een stap verder: die onbewustheid kan hem niet verweten worden.

Het Openbaar Ministerie heeft in mei 2000 een verkeerde keuze gemaakt: terwijl voor het aanwijzen van schuldigen de belangrijkste vraag eerst hád moeten zijn “wat is daar gebeurd” is gekozen voor de vaststelling “zij hebben het gedaan”. **<OM-TUNNELVISIE>**
Maandenlang was de redenering: als men zich aan de vergunning zou hebben gehouden had de ramp niet kunnen gebeuren, waarbij kennelijk de vergunning kritiekloos als afdoende werd aangenomen.
(Blz. 92) Het Openbaar Ministerie is bij het construeren van de ernstige bezwaren volledig afgegaan op een adequaat optredende vergunningsverlener. Ook een gesprek van mij met de Officier van Justitie nog voor de gevangenhouding was volstrekt kansloos: meneer waar praat u over, deze man kan nooit meer terug naar Enschede e.o., dat weet hij als geen ander en is dus per definitie thuisloos en vluchtgevaarlijk. **<OM-TUNNELVISIE>**
De opvatting van het Openbaar Ministerie is blijkens het requisitoir van de Advocaat-generaal dat de diverse overheden steken hebben laten vallen. Deze visie getuigt van weinig gevoel voor de realiteit. De Rechtbank dacht er duidelijk anders over:

> *“Overheden hebben hun taken in deze op een volstrekt onbegrijpelijke wijze uitgevoerd. De gemeente Enschede heeft uit veiligheidsoogpunt volstrekt onacceptabele situaties in het leven geroepen. Er is vergund wat nooit vergund had mogen worden. Etc. etc.”*

Het Openbaar Ministerie had niet de directeuren van meet af aan moeten criminaliseren. Na Enschede heeft de ramp in Volendam plaatsgevonden: de verdachte in die zaak zat als eigenaar slechts een paar uur op het politiebureau. Zo kon het dus ook.
De doorslaggevende negatieve rol van de diverse overheden had in de afweging moeten worden betrokken en niet in april 2001 maar in mei 2000 had aan de consequenties van het Volkelarrest en de Pikmeerarresten gedacht moeten worden. **<OM-TUNNELVISIE>** En dan had besloten moeten worden om bij ontstentenis in de strafzaak van de echte verantwoordelijken beide directeuren eveneens niet voor de strafrechter te brengen. Want ook het Openbaar Ministerie had moeten inzien dat, wanneer het zijn zin krijgt, te weten een veroordeling voor feit 4, op deze wijze, strafrechtelijk misschien niet, maar maatschappelijk wel de directeuren als enige dé schuld van de ramp zullen krijgen. En dan niet schuld in de beperkte strafrechtelijke zin, met zijn leerstukken als voorwaardelijk opzet, bewuste en onbewuste schuld, Garantenstellung en wat dies meer zij, maar gewoon schuld recht voor zijn raap: “Jij hebt het gedaan”, zonder enige nuancering; jij hebt een nationale ramp met 22 doden op je geweten. Anderen hebben immers slechts steken laten vallen en zijn níet veroordeeld.

En dan is er nog iets waarom deze strafzaak niet goed is. Het Openbaar Ministerie heeft bij de afloop van deze strafzaak zeer zwaarwegende eigen belangen gekregen die het Openbaar Ministerie niet mag hebben. Sommige van die belangen waren er van meet af aan, andere belangen zijn daar bijgekomen. De overheid is uitdrukkelijk verantwoordelijk voor de ramp, maar kan niet strafrechtelijk ter verantwoording worden geroepen; politiek is de ramp al vergeten en in de civiele procedures vecht de overheid keihard de conclusies van TNO, NFI en de Commissie OOSTING aan, bijvoorbeeld door te stellen dat zwaarte en gewichten van het opgeslagen vuurwerk helemaal niet vast staan en dat niet vast staat dat getest vuurwerk representatief was. **<OM-TUNNELVISIE>**

(Blz. 93) NFI, TNO en OOSTING zijn in de strafzaak zeer goed bruikbaar maar als hun bevindingen in de civiele zaak geld kunnen gaan kosten dan moeten ze van tafel.
Hoe fouter de directeuren zijn hoe minder de overheid er aan kan doen. Dat is het eerste eigen belang van het Openbaar Ministerie, dat direct zal repliceren dat het onafhankelijk is en zelfstandig tot besluiten komt. Maar de belangen van de Staat kunnen niet worden ontkend. **<OM-TUNNELVISIE>**

<PvB: Het OM dient enkel het belang van de staat. Dat is de formele opdracht van het OM.>

Daarnaast is het zo dat BAKKER zich heeft ontpopt als een ware opponent van het Openbaar Ministerie, hij voelt zich echt schandalig behandeld en handelt daarnaar. BAKKER legt daarbij bij herhaling de vinger op de zere plek:

- Een complete boekhouding over twee jaar is tot in detail gereconstrueerd stelt de Advocaat-generaal. Maar dan komt BAKKER met wat evidente fouten in die reconstructie en het geheel gaat in een bijzinnetje van de Officier met 10 ton omlaag.
  <PvB: En er zitten meer fouten in de reconstructie.>
- Dat de deur van C5 open stond werd door BAKKER ontdekt.
- De onverklaarbare schade aan de G-loods: BAKKER kwam ermee.
  <PvB: Deze schade aan de dakrand van de G-loods op de kopse kant van de bunkers kan niet van vuurwerk uit C2 komen.>
- Losse mortierpijpen op het terrein: BAKKER wees er op.
  <PvB: Is in lijn met de waarnemingen van gecontroleerd afgeschoten eerder vuurwerk en de geluiden die passen bij het afschieten van mortiervuurwerk.>
- Brandblusser die weg was op de foto van Van Willigen tijdens de brand, maar vóór de explosies: idem.
  <PvB: Kan wijzen op uit de hand gelopen bedrijfsongeval.>
- En is het niet BAKKER die in de visie van het Openbaar Ministerie de beide dissidente rechercheurs op sleeptouw heeft genomen, als gevolg waarvan volgens de Advocaat-generaal zelfs de rechtsstaat onder druk staat?
- <PvB: Deze extreme uitdrukking is tekenend voor de angst dat het door het OM in het leven geroepen beeld zou gaan wankelen.>

Deze BAKKER moet en zal op zijn knieën; hij is al lang niet meer een gewone verdachte hij is een opponent. **<OM-TUNNELVISIE>**
Kijkt u eens naar het verschil in eis tussen BAKKER en PATER in Almelo. De Advocaat-generaal is het met het grote verschil niet eens, maar waarom was dat verschil zo groot ? Toch niet gebaseerd op het leerstuk van de Garantenstellung ? Het was, zo stelde de Officier van Justitie omdat BAKKER maar niet zijn schuld wilde inzien. De Rechtbank gaf BAKKER gelijk en daarmee staat vast dat hij terecht en op goede gronden vecht. Maar toch moet nu weer de proceshouding tot verschil in straftoemeting leiden. Welk verschil in proceshouding dan ? Heeft PATER dan wel schuld erkend ? De Advocaat-generaal bedoelt verschil in strijdvaardigheid, **<OM-TUNNELVISIE>** strijdvaardigheid die volgens de Rechtbank terecht is.

Ter illustratie nog een klein voorbeeld van waar BAKKER tegen vecht: Met betrekking tot leveringen van vuurwerk heeft de Advocaat-generaal gesteld (blz. 28) dat er sprake is van dubieuze facturen aan Duitse en Belgische afnemers en dat er met andere woorden in de boekhouding e.e.a. aan leveringen en inkomsten is weggemoffeld. Wat lezen we echter in het dossier op dit punt, van de hand van twee niet dissidente verbalisanten:

> *"Nu er sprake is van aansluitingen tussen betalingen en de betreffende verkoopfacturen in het "factuurregelbestand" is er vermoedelijk sprake van levering van het betreffende vuurwerk aan de betreffende ondernemers. Hieruit kan blijken dat die betreffende afnemers een onjuiste verklaring hebben afgelegd.* **<OM-TUNNELVISIE>**
> *(Blz. 94) In overleg met de Officier van Justitie te Almelo wordt er geen nader onderzoek verricht naar de leveringen aan deze buitenlandse ondernemers."* **<OM-TUNNELVISIE>**

Men heeft heel goed begrepen dat de buitenlandse ondernemers bij S.E. Fireworks hebben gekocht en betaald en dat de betalingen regulier zijn vastgelegd in de boekhouding van S.E. Fireworks.

Het door de Advocaat-generaal in navolging van de Officier van Justitie gestelde is daarom een verdachtmaking tegen beter weten in. **<OM-TUNNELVISIE>** En de reden: voor geen goud wil het Openbaar Ministerie dat het bij BAKKER onder de vloer aangetroffen geldbedrag terug moet. Dus is het afkomstig uit zwarte inkomsten volgens het Openbaar Ministerie. Maar het geld moet wel degelijk terug naar BAKKER, want het is een restant van een bedrag waarover in 1998 door BAKKER fiscaal is afgerekend na een beroep op de inkeerregeling. De gevorderde verbeurdverklaring kan niet, er is niets mis met dit geld. **<OM-TUNNELVISIE>**

Het valt op dat in één van de grootste strafzaken ooit, BAKKER drie maanden op het politiebureau (!) in alle beperkingen, een vervolging van drie jaar, geen opzet op de ramp, alles kwijt, een volkomen radeloos gezin in een drie uur durend requisitoir geen woord over de persoon BAKKER valt. Daarentegen wordt wel tijd gevonden voor een aanval op ene mr. Peters, advocaat te Amersfoort die in deze strafzaak niets te zoeken heeft en geen partij is. Maar dan wél een eis van 30 maanden, terwijl de Officier van Justitie in ieder geval nog een psychologisch en reclasseringsrapport rapport wilde met daarin aandacht voor de mogelijkheid van een werkstraf. Dat vond de Rechtbank niet nodig en dat was van de Rechtbank bij haar straftoemeting te begrijpen.
De Advocaat-generaal klaagt over de slechte beeldvorming met betrekking tot de kwaliteit van het onderzoek: Het beeld is volgens hem ontstaan van een onprofessioneel en niet integer onderzoek, zelfs in die mate dat er gevolgen voor de rechtsorde kunnen zijn.
<OM-TUNNELVISIE>
<PvB: Is dit ingegeven vanwege het feit dat het OM ten allen tijde de keuze moet kunnen maken voor het belang van de staat te gaan, tegen waarheidsvinding in?>
Deze zaak levert inderdaad reden voor zorg op over de kwaliteit van de rechtshandhaving. Er zijn te veel fouten en verkeerde inschattingen gemaakt, er is te veel niet onderzocht en er is blijk gegeven van onvermogen om geconstateerde fouten en tekortkomingen te corrigeren.

Misschien was het met het oog op de beeldvorming rond de kwaliteit van de rechtshandhaving ook niet zo'n goed idee om het onderzoek op te dragen aan:

- Een Officier van Justitie die zelf naar buiten brengt dat hij "nog maar twee jaar bij het parket zit en dus niet de meest ervaren Officier is" (jaarverslag 2001 Openbaar Ministerie Almelo). **<OM-TUNNELVISIE>**
- Een "vuurwerk" deskundige van TNO die zelf verklaart dat hij zich voor 13 mei 2000 niet of nauwelijks met vuurwerk heeft bezig gehouden. Dit laatste vooral niet wanneer het Openbaar Ministerie ter zitting ook nog het standpunt inneemt dat dit onderzoek specialistisch werk is waarvoor jarenlange ervaring een vereiste is.
- **<OM-TUNNELVISIE>**
- <PvB: Een leider van het Tolteam (commissaris Rik DE BOER) die nog nooit een grootschalig rechercheonderzoek heeft gedraaid, maar wel ervaring heeft met ME-optreden.> **<OM-TUNNELVISIE>**

Wat zegt het verder over de kwaliteit van de rechtshandhaving wanneer hier twee vooraanstaande rechercheurs uit het Tolteam onder ede verklaringen afleggen die door de Advocaat-generaal onder meer worden afgedaan als "absurde verzinsels", maar er vervolgens niet door het rechtshandhavende Openbaar Ministerie wordt opgetreden? Moét de toeschouwer dan niet de gedachte bekruipen dat optreden bewust achterwege blijft uit angst voor wat er op tafel kan komen. **<OM-TUNNELVISIE>**
(Blz. 95) Of is het in onze rechtsorde zo dat in de visie van het Openbaar Ministerie het Hof belogen mag worden door politiemensen, zonder enig gevolg? En dan in de visie van de Advocaat-generaal niet één leugen maar verklaringen waarin de ene leugen wordt gevolgd door de andere en ook nog eens opzettelijk. In deze strafzaak wordt – terecht - al drie jaar gesproken over verantwoordelijkheid. Maar als het dan waar zou zijn dat hier ten overstaan van die domme media en iedereen, rechercheurs het Hof mogen voorliegen en in een rampzaak mogen aankomen met absurde verzinsels en leugenachtig collega's mogen beschuldigen, rechercheurs die prominent in het onderzoek zijn opgetreden, dan mag de vraag gesteld worden wie dan eigenlijk voor dat optreden verantwoordelijk is.
<OM-TUNNELVISIE>
We hebben hier een getuige gehad die door anderen werd aangeduid als tuinkabouter; omdat die aanduiding een vriendschappelijke was neem ik hem hier even over en dan stel ik vast dat het voor het Openbaar Ministerie geen enkele moeite was om deze tuinkabouter aan te pakken toen hij niet de waarheid sprak. Dat vanaf dat moment de waarheidsvinding op een laag pitje kwam te staan was ook al geen beletsel: de man kreeg het recht om bijna drie jaar zijn mond te houden op een presenteerblaadje aangereikt; en nu, na het verstrijken van die drie jaar, laat zijn geheugen hem in de steek. **<OM-TUNNELVISIE>** Maar als er grote rechercheurs opstaan dan gebeurt er niets. Wees een vent, klaag niet maar pak beide rechercheurs aan en laat zien wie hier de waarheid spreekt. Doe wat de zaaksofficier letterlijk beloofde: "maar als ik er in strafrechtelijk zin iets aan kan doen, bijvoorbeeld door iemand aan te houden wegens meineed, grijp ik in". Nu de daden nog.

En aanvaard de consequentie: als de rechercheurs niet liegen dan liegen anderen. Het is goed om bij het optreden van de beide rechercheurs nog eens terug te denken aan die gedenkwaardige woorden van de zaaksofficier over het Tolteam:

> *Je moet het lef hebben je kwetsbaar op te stellen, dat is niet onze sterkste kant, want dat pas niet in de machocultuur waar soms de dingen met de mantel der liefde worden bedekt.*
> (Bron: jaarverslag 2001 Openbaar Ministerie Almelo)

En met dat optreden van het Openbaar Ministerie slechts in de rechtszaal valt het wel mee. Ik wijs op alle lekken bij OM en politie van de afgelopen jaren, op een persconferentie met priemende vingers richting directeuren, op het hier reeds aan de orde gestelde schrijven aan de slachtoffers en nabestaanden met daarin teksten over: “de praktijken van S.E. Fireworks” **<OM-TUNNELVISIE>**, op de website van het Openbaar Ministerie Almelo met daarop tot en met april 2002 de tekst dat “e.e.a. niet betekent dat de directeuren als enige verantwoordelijk zijn voor de ramp”, welke zin ik na het vrijsprekend vonnis slechts onder toezending van een kort geding dagvaarding genuanceerd kon krijgen. **<OM-TUNNELVISIE>** En dan niet te vergeten de publieke uitlatingen in het jaarverslag 2001 van het Openbaar Ministerie Almelo waarin de zaaksofficier uitspraken deed over BAKKER, verdachte in een lopende strafzaak, met de strekking dat hij in het onderzoek loog en zweeg. **<OM-TUNNELVISIE>** En dan nog de curieuze opmerking in bedoelde brief dat voorkomen moet worden dat mensen vóór de beslissing van de rechter in de media “onschuldig” worden verklaard.

(Blz. 96) Het hoger beroep is te betreuren. Twee rechercheurs hebben de moed gevonden alles op het spel te zetten, omdat zij de gang van zaken niet langer met hun geweten en professionaliteit in overeenstemming konden krijgen. Hun kritiekpunten staan nog keihard overeind. Er had moeten worden door gerechercheerd, maar het is alleen bij DE VRIES gebleven.

<PvB: BAKKER heeft de prijs moeten betalen voor zijn weerwerk en motivatie, voor het bij het Hof halen van de beide rechercheurs als getuige, terwijl het alleen maar tot de vrijspraak van DE VRIES heeft geleid en in zijn eigen zaak alleen maar last heeft veroorzaakt.>
<OM-TUNNELVISIE>

(Blz. 96) Ieder ander onderzoek was en is uit den boze en vond na de aanhouding van DE VRIES alleen nog plaats voor de bühne, zoals de BOB-bevoegdheden, waartoe al was besloten vóór de aanhouding van DE VRIES:

- Het gericht afluisteren van KLOPPENBORG ging niet door vanwege een operationeel probleem; kennelijk bestaat dat probleem nog steeds want het is later niet meer geprobeerd.
- Toen KLOPPENBORG in april 2001 op het politiebureau bewust was volgestopt met belastende informatie om hem daaraan af te luisteren werkte net die dag de apparatuur niet; het is niet nog een keer geprobeerd.
- De infiltrant is het niet gelukt om te infiltreren.
- De wel afgeluisterde gesprekken leveren gekunstelde conversaties op.

BAKKER heeft na zijn aanhouding op 20 mei 2000 tot 9 augustus 2000 in alle beperkingen verbleven op het politiebureau te Almelo; hij zal daarmee het record “verblijf als verdachte

op politiebureau" hebben gebroken. Het was op eigen verzoek om voortdurend beschikbaar te blijven voor verhoor. Gedurende deze drie maanden is BAKKER dagelijks en ook meer dan één keer per dag verhoord, ook 's avonds en in het weekeinde. Ook na de schorsing van de voorlopige hechtenis zijn de verhoren doorgegaan. Ter zitting van uw Hof hebben PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN verklaard dat BAKKER zich tijdens de verhoren erg coöperatief opstelde (DE ROY VAN ZUYDEWIJN: ik heb hem niet op een leugen kunnen betrappen).
Dit moet wel juist zijn want reeds op 5 juli 2000 hebben PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN over de verhoren tot aan dat moment gelijkluidend verklaard als getuige bij de RC en daar is geen reactie op gekomen.

(Blz. 97) Het verhoor bij de RC destijds had als reden dat er vanuit het Tolteam was gelekt naar Allard Besse, journalist bij het Algemeen Dagblad, waar een letterlijke weergave was verschenen van een voorgeleidingsverbaal, inhoudende dat de verhoren moeizaam zouden verlopen en dat BAKKER zich op zijn zwijgrecht zou beroepen en zou liegen. Uit het verhoor van PAALMAN blijkt dat PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN zich op het verhoor bij de RC hebben voorbereid door bij de leiding te informeren of zij iets niet wisten. Er kwam geen reactie. Ondanks deze gang van zaken presteert de Officier van Justitie het om één week na het verhoor bij de RC aan de Raadkamer te stellen dat de verbalisanten (PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN !) alle informatie uit BAKKER moeten trekken en sleuren (vide PV 12/07/2000). De Officier van Justitie deelt daarna aan de Raadkamer Advocaat-generaal mee dat BAKKER ongeloofwaardig c.q. leugenachtig verklaart, waarbij o.a. wordt gerefereerd aan de (ondertussen terecht gebleken) ontkenning van los kruit.
<OM-TUNNELVISIE>
Natuurlijk horen de beide rechercheurs dit ook en fronsen zij hun wenkbrauwen. Beide rechercheurs zijn zeer gedreven op zoek gegaan naar het eerste vlammetje, dat wordt door iedereen bevestigd. En wat te zeggen over BAKKER. Ligt het dan niet erg voor de hand dat er allerlei wetenswaardigheden en opmerkelijke zaken uit het dossier over tafel gaan. Volgens de Advocaat-generaal hebben de kontakten tijdens de verhoren (hij vergeet de tientallen kontakten buiten de verhoren om) er toe geleid dat er een bepaalde band is ontstaan en die band heeft er toe geleid dat de rechercheurs de zaken door de ogen van de verdediging zijn gaan zien. De Advocaat-generaal bedoelt natuurlijk dat beide rechercheurs zich hebben laten inpakken. **<OM-TUNNELVISIE>**

Natuurlijk is er een band ontstaan, maar "door de ogen van de verdediging zijn gaan zien" ?? Rechercheurs die zich laten inpakken ? Waar PAALMAN, DE ROY VAN ZUYDEWIJN, de verdediging en anderen hetzelfde over denken is dat ten onrechte niet voldoende onderzocht zijn alle lijnen die zijn neergelegd in het (BOB) proces-verbaal van KAMPERMAN van januari 2001. Dat is geen inpakken, het is juist vreemd als anderen vinden dat die lijnen wél voldoende zijn onderzocht. Als nabestaanden, slachtoffers en pers dit soort opmerkingen moeten aanhoren uit de mond van de Advocaat-generaal over het ontbreken van professionaliteit van zijn eigen mensen is dat dan niet veel schadelijker voor de beeldvorming dan welke opmerking van welke advocaat dan ook ? Integere rechercheurs met gewetensnood die hun carrière op het spel zetten neerzetten als leugenaars en meineedplegers, zou dat goed zijn voor de beeldvorming ? Terwijl ook de Advocaat-generaal weet of zou kunnen weten dat beide rechercheurs niet alleen staan maar zij vooralsnog de enige zijn die hun hoofd onder de hakbijl leggen. **<OM-TUNNELVISIE>**

En het rode sportbroekje dan, de gsm, het Proces-verbaal van rechercheur KUKLER, het verzoek tot antedatering, het bewerken van een getuige, het ten onrechte vergeten een bekennende uitlating te corrigeren ? Zijn dat dan zaken die de verdediging aan beide rechercheurs heeft ingefluisterd toen ze werden ingepakt ?
(Blz. 98) Het gaan kijken door de ogen van de verdediging is de enige reden die de Advocaat-generaal kan bedenken voor het handelen van PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN…
<OM- TUNNELVISIE> Dat is jammer want een andere reden ligt meer voor de hand en die reden wordt dan klaarblijkelijk genegeerd. Die reden is simpelweg dat zij gelijk hebben, dat zij terecht stellen dat het onderzoek eenzijdig is geweest en reële onderzoeksvragen niet zijn onderzocht. Dit stellen is overigens iets anders dan mensen beschuldigen. De Advocaat-generaal heeft eerder hier ter zitting allereerst gesteld dat de kritiekpunten van PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN ondergeschikte punten betreffen, maar dat bleek al snel onjuist te zijn. Nu stelt de Advocaat-generaal dat PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN ter zitting hun beweringen aanzienlijk hebben afgezwakt en moeten toegeven dat hun kritiek niet op feiten maar op hypotheses en of beelden berust. **<OM-TUNNELVISIE>** Waar is dat te lezen of gehoord ?

Enige onderdelen uit de verklaring van PAALMAN:

“Er is met dat rode sportbroekje gekheid uitgehaald, wij hebben dat zelf gezien. Wij zeiden tegen hem (REINSHAGEN) *dat wij de indruk kregen dat de schijn moest blijven bestaan dat DE VRIES de telefoon op 13 mei 2000 mogelijk wel bezat. Juist, zei REINSHAGEN, die schijn moet blijven bestaan, Herman STAM wil het zo. KUKLER heeft aan mij verteld dat KAMPERMAN hem heeft gevraagd het proces-verbaal te postdateren, dat wil zeggen een andere, latere datum te geven en dat hij dat heeft geweigerd. De heer KLOPPENBORG werd vanaf het begin door de teamleiding en het team gezien als sleutelfiguur. DE ROY VAN ZUYDEWIJN en ik hebben op 5 december 2000 met een gedragspsycholoog en een juridisch medewerker van de rechercheschool de verklaringen van KLOPPENBORG doorgenomen. Ook zij waren van mening dat KLOPPENBORG meer over de ramp zou kunnen weten en zij adviseerden ons KLOPPENBORG als verdachte of getuige in het onderzoek te betrekken. In juni 2001 hebben wij aanvullende informatie (m.b.t. KLOPPENBORG) ontvangen van de CIE, ik heb deze CIE-informatie zelf gelezen.”*

Beelden ? hypotheses ? DE ROY VAN ZUYDEWIJN verklaart onder meer het navolgende:

“Daarna zette hij het broekje op zijn hoofd of trok het aan. Het broekje heeft ook op tafel gelegen, werd verschoven en verschillende leden van het Tolteam hebben het in handen gehad
(Blz. 99) *Daarin vertelde hij* (Rik DE BOER) *ons dat wij niet verder konden met KLOPPENBORG. Dit was de tactiek en strategie van het Openbaar Ministerie. DE BOER noemde het Openbaar Ministerie en het college van procureurs-generaal. Ik heb het eerste proces-verbaal van de CIE zelf gezien”*

(waar is het ?).

“Ik heb van PAALMAN gehoord dat KUKLER hem heeft verteld dat iemand van de leiding aan KUKLER heeft gevraagd de datum te veranderen van het proces-verbaal dat KUKLER over de

gsm-9987 heeft opgesteld. *Ik heb STAM in de kantine van de parketpolitie horen zeggen: "Als ik de gsm en de Osloconfrontatie niet heb ben ik mijn verdachte kwijt" Daarna zei hij: "Maar het hele Tolteam denkt toch dat André DE VRIES de dader is ?"*

Beelden ? hypotheses ? De belangrijkste punten van PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN staan keihard overeind. Het rode sportbroekje is een absurd verzinsel en weer heeft de Advocaat-generaal het over 28 processen-verbaal die er voor nodig waren om aan dit verzinsel een eind te maken; maar wat de Advocaat-generaal er niet bij verteld is dat er bij die 28 precies één zit (van de man die het broekje een week in de auto liet liggen om "gerommel" te voorkomen) waarin wordt gesteld dat het niet is gebeurd. De Advocaat-generaal houdt het later op 3 maar ook dat zijn er lang geen 28.

Met betrekking tot het gsm-verhaal is de Advocaat-generaal er niet uitgekomen toen uw Hof werd voorgehouden dat dat verhaal na 20 maart 2001 niet meer is gebruikt in het kader van de voorlopige hechtenis van DE VRIES. Dat was inderdaad valse voorlichting want klip en klaar blijkt het verhaal op 5 juli 2001 wederom gebruikt te zijn. Dat wist de Advocaat-generaal want dat gebruik op 5 juli 2001 is nu juist één van de punten van PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN die de Advocaat-generaal volgens zijn zeggen weerlegd zou hebben. Pas toen het PV van 5 juli 2001 op tafel kwam was de werkelijkheid weer anders. De wijze waarop de Advocaat-generaal deze materie te lijf gaat in het requisitoir is exemplarisch voor de wijze waarop het Openbaar Ministerie zelf veroorzaakt dat de geloofwaardigheid van de rechtshandhaving ter discussie is komen te staan, daar zijn echt geen anderen voor nodig.
<OM-TUNNELVISIE> Daar waar uw Hof al eerder heeft vastgesteld dat de Officier van Justitie op 5 juli 2001 kennelijk het overzicht is kwijtgeraakt, is er volgens de Advocaat-generaal sprake geweest van nieuwe informatie. Maar let u op:
Uit het stuk van de Officier van Justitie van 5 juli 2001 (en kennelijk uit het PV van de zitting Rechtbank in de zaak DE VRIES):
(Blz. 100) De gsm van verdachte is op 13 mei 2000 in het rampgebied gepeild. Dit kan net, want het gaat eigenlijk om een gsm die kennelijk op 12/02/2000 door DE VRIES was gebruikt en ooit in zijn bezit zou kunnen zijn geweest vanwege de bij hem thuis gevonden verpakking. Vanwege de **bewering** van verdachte dat deze gsm op dat moment niet meer in zijn bezit was etc. Waarom wordt hier de negatief beladen term "bewering" gehanteerd en niet gewoon "verklaring" ? Dit onderzoek heeft **echter** geen zekerheid opgeleverd omtrent een mogelijke andere bezitter (suggestie: en dus toch DE VRIES). **Bovendien** heeft de verdachte in het Huis van Bewaring tegen de opsporingsambtenaar gezegd dat hij gewoon volhoudt dat hij de gsm al lang voor die tijd verkocht had.
Welke functie heeft "Bovendien" in dit zinsverband ? Inderdaad, de opstapeling van gsm-verdenkingen. Ik sta hier wat langer bij stil omdat ongewild hier ook een zeer goed praktijkvoorbeeld van de gehanteerde tunnelvisie wordt gegeven. **<OM-TUNNELVISIE>**
Uitgaande van daderschap van DE VRIES moet zijn uitspraak over volhouden zo worden uitgelegd dat hij daarover zit te liegen en dus de gsm wél bij hem was. Uitgaande van onderzoeksresultaten (gsm niet bij DE VRIES, OM laat gsm-verhaal vallen per 20 maart 2001) zou bij een "open mind" gedacht kunnen worden, hé wat praat die DE VRIES raar; hij heeft het over volhouden van iets wat feitelijk zo is. Hoe zit dat eigenlijk met die zogenaamd bekennende verklaringen van hem ?

Meer prominent: is het raar dat DE VRIES wil volhouden dat de gsm al verkocht was als dat inderdaad zo was ? En dat die gsm van hem in het rampgebied was heeft hij gewoon uit de stukken kunnen halen. En zeker na september 2001, na het echt loslaten van de gsm, moet dan niet nog eens gekeken worden naar die “bekennende” verklaringen van DE VRIES over “volhouden”. En dan ook niet meteen naar andere uitlatingen van hem.

De stelling van PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN is dat 13 mei 2000 niet goed is uitgerechercheerd. Allereerst kan verwezen worden naar het (BOB) proces-verbaal van KAMPERMAN van januari 2001; ter zitting heeft KAMPERMAN verklaard dat de feiten en omstandigheden in dit proces-verbaal niet door wetenschap van later datum onjuist zijn gebleken. Het proces-verbaal heeft ten grondslag gelegen aan de inzet van zeer ingrijpende opsporingsbevoegdheden die volgens de Advocaat-generaal steeds zijn gewogen op proportionaliteit en subsidiariteit. De inhoud van het proces-verbaal is zonder meer serieus te nemen. KAMPERMAN zegt dan wel dat KLOPPENBORG volgens hem geen wetenschap heeft maar hij wil er nu ook, na zijn vrijspraak, nu het weer mag (!) wel naartoe. KLOPPENBORG heeft geen wetenschap volgens KAMPERMAN want dat was er in die drie jaar wel uitgekomen. **<OM-TUNNELVISIE>**
(Blz. 101) Wanneer dan, er is toch helemaal niets gebeurd. Een van de grootste missers in dit onderzoek is het buitenspel zetten van de sleutelfiguur KLOPPENBORG door de vervolging voor een onbenullige en niet te bewijzen meineed. Welk belang is daar in vredesnaam mee gediend geweest? **<OM-TUNNELVISIE>** En als KAMPERMAN hier ter zitting verklaart dat in zijn visie KLOPPENBORG om 13.30 uur bij S.E. Fireworks is geweest maar wellicht ook eerder dan past dat toch helemaal niet in de onderzoeksresultaten maar wel perfect in de opvatting van PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN ?

In december 2001 meldt zich VAN DER WIJK die PATER en zoon Kenneth gezien zou hebben om 12.50 uur; er zou ook het nodige gezegd zijn. Deze verklaring is blijven staan, ook na het horen van VAN DER WIJK en Hegeman van Mediant door uw Hof.

In januari 2002 wordt Kenneth PATER gehoord in aanwezigheid van zijn vader; hij legt een verklaring af die niet juist kan zijn. Hij was met Murat Kangus voetballen (dat begon echt om 10.30 uur) en komt iets na twaalven thuis en ziet zijn ouders; dat kan niet want die waren aan het pinnen om 12.20 uur. Bovendien wordt later ter zitting verklaard dat toen beide jongens bij Kenneth thuis kwamen van het voetbal pa en ma in de tuin zaten, maar dat kan pas na 14.00 uur geweest zijn. De in januari 2002 verhorende verbalisanten krijgen er – ondanks het evident onjuist zijn van de verklaring - niet uit dat er ook nog een verblijf in de kantine was na het voetbal. Dat werd verzwegen blijkt nu omdat daar een sigaretje werd gerookt en dat mocht niet van de ouders. Daar kan Kenneth dus tijdens dat verhoor – naar blijkt – gemakkelijk over jokken. En waarom niet gewoon de kantine wel genoemd en alleen het sigaretje verzwegen als dat zo belangrijk was. Of wordt het niet controleerbare verblijf in de kantine nu opgevoerd om de merkwaardige gaten te dichten? En waarom moet die Kangus zonder fiets toch bij het voetbal geweest zijn, maar weet Kangus dat zelf niet en lijkt hij daarover niet naar waarheid te verklaren? **<OM-TUNNELVISIE>**
En er is toch ook niemand die het Cd’tje branden verhaal van GENEGEL en DE JONG gelooft, zeker nu zij elkaar en zichzelf bij herhaling tegenspreken: er was een andere reden voor GENEGEL om naar DE JONG te gaan en die mag niet bekend worden; daarom wordt

GENEGEL in de verklaringen ook buiten de auto van DE JONG gehouden. **<OM-TUNNELVISIE>**
En wat moeten de gebroeders DE JONG urenlang bij KLOPPENBORG waar zij nooit kwamen en nooit meer geweest zijn; en ook daar werd niet over de ramp gesproken.
<OM-TUNNELVISIE>
Op het tijdstip dat VAN DER WIJK noemt (12.50 uur) zijn ook de avonturen van KLOPPENBORG in volle gang. Hij heeft dan waarschijnlijk de waterspuit al bij zich en hij is dan al bij S.E. Fireworks geweest. Hij heeft dan al tegen familie gezegd een telefoontje van zijn baas gehad te hebben dat hij naar het bedrijf toe moet. Niet lang daarna wordt vanuit zijn huis gebeld naar het bedrijf en naar de gsm van BAKKER, wellicht door KLOPPENBORG die het overigens ontkend maar misschien wel door iemand anders die wist dat KLOPPENBORG naar het bedrijf was. En als KLOPPENBORG zijn aanwezigheid op het bedrijf verzwijgt zegt hij dat dat was om te voorkomen dat hij de schuld zou krijgen. Waarom ? Ligt het niet veel en veel meer voor de hand om direct te verklaren, ik ben daar geweest en toen was er helemaal niets aan de hand ? Tenminste als dat de waarheid was ?
En als BAKKER door KLOPPENBORG gewaarschuwd moet worden voor de zwerver, is dan niet het eerste wat je tegen de politie zegt: Jazeker, die zwerver, ik dacht het al, ik ben zelfs mijn baas gaan waarschuwen.

(Blz. 102) En als KLOPPENBORG zijn aanwezigheid dan wel toegeeft waarom blijft hij dan verzwijgen dat hij er eerder ook al was? Als de Advocaat-generaal stelt dat alle opsporingsmethoden uitputtend zijn ingezet dan kán hij daarbij toch niet KLOPPENBORG op het oog hebben gehad: KAMPERMAN verklaart over een operationeel probleem met betrekking tot het gericht afluisteren van KLOPPENBORG in Groningen. **<OM-TUNNELVISIE>**
En wat ook zo merkwaardig overeind blijft is dat Jan PATER zeker weet het tekstbordje Henk 70 in C2 gezien te hebben; daar is het nooit geweest, althans nooit voor 13 mei 2000.

Zo is er nog heel veel te noemen, maar hetgeen PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN bedoelen laat zich ook in één zin zeggen: Van degenen die op 13 mei 2000 ’s avonds bij elkaar getrommeld werden[a] heeft niemand een sluitend alibi voor de uren rond het middaguur. En het zijn personen die nog iets gemeen hebben: onderling wordt er niet of nauwelijks over de ramp gesproken en er is geen interesse. Dat op zich betekent nog niets maar alles wat naar voren is gekomen en de vele vraagtekens betekenen wel dat het onderzoek niet volledig is geweest. De Advocaat-generaal is daarentegen van mening dat het resultaat klinkt als een klok. **<OM-TUNNELVISIE>**

BAKKER is door de gang van zaken ernstig in zijn verdediging geschaad. Het is voor de veroordeling van met name het verwijt dat onder feit-4 aan BAKKER wordt gemaakt, *‘Brand-door-schuld’*, van cruciaal belang om vast te stellen wat er op het bedrijf is gebeurd. Het is van belang om vast te stellen of er wellicht vuurwerk naar buiten is gehaald en al dan niet per ongeluk is afgestoken, dan wel of er een ander soort ongeluk is gebeurd. Als wel was vastgesteld wie er op 13 mei 2000 op het terrein zijn geweest en wat zij daar deden dan konden de scenario’s en hypotheses van tafel die nu aan BAKKER worden tegengeworpen.

[a] PvB: Dit waren bijna dezelfde personen als die de avond tevoren 12 mei 2000 op de verjaardag van Willy PATER aanwezig waren: o.a. S.E. Fireworks-werknemers gebroeders DE JONG en KLOPPENBORG, S.E. Fireworks-eigenaren Willy PATER en Marion SCHIPPERS, broer Jan PATER en ambulancebroeder Bennie SANDERS.

<OM-TUNNELVISIE>
De Officier van Justitie heeft aan BAKKER zware verwijten gemaakt met betrekking tot zijn proceshouding; het resulteerde in een dubbele eis vergeleken met de mededirecteur. In het requisitoir werd door de Officier van Justitie zeer scherp uitgehaald: geen complottheorieën, geen klusjesman. Ook nu speelt het gestelde verschil in proceshouding nog een rol in de eis. (geen complottheorie wordt door de Advocaat-generaal herhaald, geen klusjesman opvallend genoeg niet). BAKKER heeft nooit aangifte tegen KLOPPENBORG gedaan, hij heeft aangifte gedaan tegen personen die op 13 mei 2000 heimelijk op het bedrijf zijn geweest.

(Blz. 103) Uit hetgeen PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN hebben verklaard blijkt evident dat deze aangifte door hen als middel werd gezien om het onderzoek naar KLOPPENBORG weer vlot te trekken. Dit is niet gelukt en de schade voor BAKKER is nu dat hij zich tegen scenario's en hypotheses moet verdedigen. **<OM-TUNNELVISIE of vergelding?>**

5.10 Arrest BAKKER gerechtshof Arnhem (12 mei 2003)

5.10.1 Contra-expertise

Het verzoek van de verdediging om een contra-expertise wordt door het Hof afgewezen:

- De opvatting van de verdediging, dat zij in de gelegenheid had moeten worden gesteld om de testen in Oldebroek en bij Berlijn bij te wonen vindt geen steun in het recht.
- Het Hof is van oordeel dat het onderzochte materiaal een deugdelijk representatief beeld geeft van het op 13 mei 2000 bij S.E. Fireworks aanwezige vuurwerk. Daaraan doen de stellingen die zijdens de Staat in een civiel geding over de aansprakelijkheid voor de gevolgen van de ramp naar voren zijn gebracht, niet af.
- Ook de verschillen tussen de rapporten van TNO Prins Maurits Laboratorium en van het Bundesanstalt für Materialforschung und -prüfung acht het Hof in de rapportage voldoende toegelicht.

5.10.2 Tenlastelegging (7 feiten)

1) Overtreding vergunningvoorschriften.
2) Illegale opslaguitbreiding.
3) Bewust verhoogd risico (*'te-veel-en-te-zwaar'*, gebruik loods H en werkruimte C2).
4) Leiding geven aan dood door schuld.
5) Handel in niet goedgekeurd vuurwerk.
6) Handel buiten de toegestane periode.
7) Handel zonder de benodigde vergunning.

De punten 5 t/m 7 vormen tezamen de aanklacht wegens zogeheten *'illegale handel'*.

5.10.3 Niet vervolgen overheid

Strafrechtelijke vervolging jegens de Staat voor schuld aan de ramp waarvoor ook aan verdachte schuld verweten wordt, is volgens de heersende opvattingen niet mogelijk. Hetzelfde geldt ten aanzien van de gemeente Enschede, nu de aan de gemeente eventueel te maken verwijten zijn te plaatsen in het verband van de specifieke bestuurstaak waarmede de gemeente is belast.

5.10.4 Voorraadreconstructie en classificatie

Het Hof is van oordeel dat het verrichte onderzoek heeft uitgewezen dat de veel te grote voorraad vuurwerk van de gevarenklasse 1.3 en de aanwezigheid van honderden kilo's vuurwerk van de in het geheel niet toegestane klasse 1.1 (massa-explosief materiaal) een verklaring bieden voor het ontstaan van de ramp en de catastrofale omvang ervan.

5.10.5 Classificatiewijze

Het is inderdaad voorgeschreven dat in Nederland geïmporteerd vuurwerk vóór het transport wordt geclassificeerd "door een daartoe in het land van herkomst bevoegde autoriteit of afzender conform de in het Manual of Tests and Criteria beschreven beproevingsmethode". Het Hof vindt echter dat er gerede twijfel bestaat, of serieuze en betrouwbare classificatie wel steeds geschiedde door de aan S.E. Fireworks leverende exporterende bedrijven, dan wel door aangewezen overheidsinstanties.

Het Hof is van oordeel, dat, waar aan S.E. Fireworks was toegestaan de opslag van een bepaalde hoeveelheid vuurwerk van de klasse 1.4, eventueel te combineren met een beperkte hoeveelheid van de klasse 1.3, daarmee voor S.E. Fireworks een verbod gold voor het opslaan van vuurwerk, waarvan de feitelijke gevaarlijkheid groter was dan die van de klasse 1.4, respectievelijk 1.3 mocht zijn. Anders gezegd: als behorend tot de gevarenklasse 1.1 wordt in de classificatieregels aangemerkt materiaal dat massa-explosief reageert. Als aan S.E. Fireworks niet werd toegestaan vuurwerk van de klasse 1.1 op te slaan - en dat was niet toegestaan - , dan vloeit daaruit voort, dat het S.E. Fireworks niet was toegestaan massa-explosief vuurwerk (zoals in elk geval de grotere titaniumshells) in voorraad te hebben; ook niet, als daarop etiketten met de vermelding 1.4G of 1.4S waren aangebracht.

Wel kan de raadsman worden toegegeven, dat onaanvaardbaar zou zijn, indien de houder van een milieuvergunning strafbaar zou zijn als hij schuldeloos vuurwerk, geëtiketteerd als 1.4G of 1.4S, maar feitelijk behorend tot een hogere gevarenklasse zou opslaan. Het Hof zal dan ook onderzoeken, of, indien is komen vast te staan, dat bij S.E. Fireworks feitelijk te zwaar vuurwerk heeft gelegen, daarvan aan de verdachte een verwijt kan worden gemaakt.

5.10.6 Berekeningswijze voorraadreconstructie

In het classificatieonderzoek, gerelateerd in het ambtsedig proces-verbaal van de buitengewoon opsporingsambtenaar (boa) {verbalisant 1] d.d.13 maart 2001 wordt een resultaat bereikt op basis van de voorlopige voorraadberekening. Slechts op grond van dergelijke berekeningen, uitgevoerd op basis van belangrijke delen van de administratie van S.E. Fireworks, aangevuld met andere methodieken, kon de hoeveelheid vuurwerk die op 13 mei 2000 was opgeslagen op het terrein van S.E. Fireworks worden vastgesteld, waarbij van belang is, dat het gewicht van de verschillende producten zoveel mogelijk is bepaald door weging van producten van dezelfde soort, en dat bij verschillen of afrondingen altijd is gekozen voor de uitkomst die het meest gunstig was voor verdachte. Het Hof acht deugdelijk de werkwijze waarbij mede in ogenschouw is genomen de inhoud van containers die vanuit China op transport waren gezet, maar nog niet bij S.E. Fireworks waren aangekomen, alsmede het onderzoek naar vuurwerk dat door S.E. Fireworks aan derden was geleverd, en naar vuurwerk waarvan kon worden aangenomen, dat het soortgelijk was aan het door S.E. Fireworks opgeslagen materiaal. Bij verschil in de classificatie door TNO-PML en BAM is er gekozen voor de voor verdachte meest gunstige uitkomst.

5.10.7 Uitkomst voorraadreconstructie

Het Hof neemt op grond van de hieronder weergegeven bevindingen, en na correctie wegens het meetellen van niet explosief hulpmateriaal, als vaststaand aan, dat zich op 12 mei 2000 op het terrein van S.E. Fireworks heeft bevonden:

- 50 ton van de klasse 1.4S en 1.4G
- 94 ton vuurwerk van de klasse 1.3G,
- 5 ton van de klasse 1.2 of 1.3G,
- 10 ton van de klasse 1.1 of 1.3G,
- 800 kg titaniumshells van de klasse 1.1G.

In totaal 160 ton vuurwerk, waarvan het meeste in de klasse 1.3G

Toegestane hoeveelheid en klasse

Op grond van de vergunning was slechts toegestaan de opslag van 158,5 ton van de minder brand- en explosiegevaarlijke klasse 1.4, dan wel, indien ook vuurwerk van de klasse 1.3 was opgeslagen, van die klasse ten hoogste 2 ton, te combineren met ten hoogste 136,5 ton van de klasse 1.4, zulks terwijl de opslag van de zwaarste gevarenklasse 1.1, zijnde massa-explosief materiaal, en van de gevarenklasse 1.2 in het geheel niet was toegestaan.

Na correcties verdediging nog te veel 1.3G en 1.1G

Zijdens de verdediging is op grond van een aantal naar haar oordeel noodzakelijke correctiefactoren bepleit, dat op 13 mei 2000 niet (zoals door het Tolteam berekend) ruim 170 ton vuurwerk was opgeslagen, maar slechts 118.882 kilogram. Hierbij zou in totaal 14.665 kilo moeten worden afgetrokken omdat bij de berekening was uitgegaan van verkeerde gewichten van producten. Verder zou in verband met een foutmarge van 10% 15.533 kilo moeten worden afgetrokken en 20.970 kilo omdat volgens de verdediging ten onrechte de verpakking van het vuurwerk is meegeteld in het totale gewicht.

Het Hof is van oordeel dat, gelet op de inhoud van de vergunningsvoorschriften 13.2.10, 2.1.1 en 3.2.9 niet de totale hoeveelheid vuurwerk bepalend is voor de vraag of deze voorschriften zijn overschreden, maar de hoeveelheid die er per klasse aanwezig was en mocht zijn. Zelfs indien er, zoals de verdediging stelt, slechts 118.882 kilo vuurwerk aanwezig zou zijn geweest dan nog staat vast dat er op 13 mei 2000 bij S.E. Fireworks meer en/of zwaarder vuurwerk dan vergund was opgeslagen. Immers leiden de door de verdediging voorgestelde correcties niet tot een zodanige vermindering van het vuurwerk van de klasse 1.3 dat er niet meer dan de maximaal vergunde hoeveelheid van 2000 kilo aanwezig zou zijn geweest en wordt ook de aanwezigheid van vuurwerk van de klasse 1.1. hierdoor niet weggenomen.

5.10.8 ‘Te-veel-en-te-zwaar’ hoofdoorzaak

Deze vérgaande afwijking van de voorschriften verbonden aan de verleende vergunningen is naar het oordeel van het Hof er oorzaak van geweest, dat de op 13 mei 2000 ontstane brand

zo catastrofale gevolgen heeft gehad voor de stad Enschede en zijn bewoners. S.E. Fireworks heeft zeer grote hoeveelheden vuurwerk van niet of slechts zeer beperkt toegestane gevarenklasse in voorraad gehad, waarbij in het bijzonder de aanwezigheid van de hoog-explosieve titaniumshells een belangrijke rol moet hebben gespeeld bij de zware explosies die hebben plaatsgevonden. Dat grondt het Hof daarop dat de aanwezigheid van te zwaar vuurwerk de ramp in redelijkheid verklaren kan en dat er geen redelijke grond is om rekening te houden met andere factoren die tot de ramp kunnen hebben bijgedragen in zodanige mate dat deze aan de aanwezigheid van te zwaar vuurwerk niet meer toegerekend zou kunnen worden. Het Hof is van oordeel, dat de vennoten van S.E. Fireworks niet alleen uit hoofde van hun functie verantwoordelijkheid dragen voor het ontstaan van deze zeer gevaarlijke situatie, maar dat zij ook feitelijk schuld dragen aan de opslag van deze grote hoeveelheid gevaarlijk materiaal. Weliswaar hebben zij aangevoerd, dat zij afgingen en mochten afgaan op de etikettering die door de Chinese producenten werd aangebracht, maar het Hof verenigt zich daarmee niet. Gebleken is, dat op de bij S.E. Fireworks opgeslagen soorten vuurwerk vrijwel zonder uitzondering een etiket van de gevarenklasse 1.4 was aangebracht. Het Hof is tot de overtuiging gekomen, dat die etikettering in het geheel geen verband had met de werkelijke gevaarlijkheid van het vuurwerk. Het valt te vrezen, en ook verdachte had daarmee rekening moeten houden, dat de etikettering in belangrijke mate mede werd bepaald door overwegingen van commerciële aard, in die zin, dat transport van als minder gevaarlijk geëtiketteerde soorten veel goedkoper zou zijn, zodat voor een belangrijk lagere prijs kon worden geleverd aan de importeurs dan wanneer op de verpakking kenbaar was, dat de vervoerder te maken had met vuurwerk van de klasse 1.3, 1.2 of 1.1.

5.10.9 Hof: BAKKER wist ervan

Verdachte moet hebben begrepen, of in elk geval hebben kunnen begrijpen, dat sommige soorten vuurwerk dan ook van een zwaardere klasse waren dan 1.4. In het bijzonder geldt dat voor de titaniumshells, waarvan bij de classificatietests zeer zware explosieve eigenschappen werden vastgesteld. Dat geldt temeer voor verdachte, nu hij naar eigen zeggen de beschikking had over de MSDS-lijsten, bevattende de gegevens inzake de samenstelling van het vuurwerk (soort en hoeveelheid kruit) aan de hand waarvan hij zich een beeld kon vormen van de aard van het ingekochte vuurwerk. Het Hof acht het uitgesloten, dat verdachte niet bij serieuze kennisname van deze gegevens twijfels heeft gehad aangaande de juistheid van de indeling in gevarenklasse, temeer, nu de etikettering naar gevarenklasse niet (zoals de verdediging stelde) hoefde te geschieden door een Chinese overheidsinstantie, maar ook kon plaatsvinden door de producent zelf. Het Hof acht voorts een sterke aanwijzing voor verdachtes schuld in deze gelegen in het feit, dat verdachte ten minste één maal is geconfronteerd met een afwijking in indeling in gevarenklasse tussen de invoice (vermeldend 1.4) en de packing list (vermeldend 1.3); verdachte heeft daarover verklaard, dat dit probleem wel vaker voorkwam. Voor zover al niet aan verdachte duidelijk was, dat de etikettering niet geschiedde op basis van een werkelijke vaststelling van explosie- en brandgevaar maar op basis van commerciële afwegingen, moet dit hem toen toch aan het denken hebben gezet. Daar komt bij, dat verdachte heeft deelgenomen aan de PTO-cursus, waarover de getuige [getuige 7], als docent verbonden aan deze opleiding, verklaart, dat na afloop de cursist bij het bezigen van vuurwerk het verschil kan zien tussen vuurwerk van de klasse 1.4 G/S en zwaarder vuurwerk. Op grond van bovenstaande

overwegingen is het Hof gekomen tot bewezenverklaring van het onder 1, zevende gedachtestreepje, tenlastegelegde: Overtreding vergunning door *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk.

5.10.10 Verwijtbaar gebrek kennis vergunning

Nu verdachte, als ondernemer van een vuurwerkbedrijf, wetende dat aan de uitoefening van zijn bedrijf door de overheid tal van (veiligheids)voorschriften zijn gesteld, en hij zich bewust niet volledig op de hoogte heeft gesteld van de inhoud van deze vergunningsvoorschriften, heeft hij zich willens en wetens blootgesteld aan de aanmerkelijke kans dat hij één of meerdere van deze vergunningvoorschriften zou overtreden.

5.10.11 Zelfsluitendheid en brandwerendheid

Door de verdediging is primair gesteld dat de eisen ten aanzien van de zelfsluitendheid van de deuren en de brandwerendheid van de zeecontainers geen deel meer uitmaken van de vergunning nu deze vergunningsvoorwaarden niet meer werden gehandhaafd. Dat verweer moet verworpen worden. Het achterwege blijven van handhaving brengt geen verandering in de inhoud van de vergunningsvoorschriften en, hoewel het kan bijdragen tot een geest van nalatigheid, doet het niet af aan de eigen verantwoordelijkheid van de vergunninghouder zich uit eigen beweging moeite te geven de voorschriften na te leven.

5.10.12 Feit-4: Leiding geven aan *'Dood-door-schuld'*

Over het verloop van de brand is veel onzekerheid blijven bestaan. Niet alle in de tenlastelegging genoemde gedragingen hebben elk voor zich de ramp veroorzaakt. Voor één echter wél. Het Hof beschouwt als vaststaand dat de aanwezigheid van massa-explosief vuurwerk tot de omvang van de ramp geleid heeft geleid. De aanwezigheid van te zwaar en deels massa-explosief vuurwerk kan de ramp verklaren. De andere factoren die tot de ramp kunnen hebben bijgedragen ontlasten de betekenis van *'Te-veel-en-te-zwaar'* niet.

Volgens het Hof is BAKKER daaraan voor een veroordeling wegens misdrijf vereiste mate schuldig. Onopzettelijkheid neemt de schuld niet weg. BAKKER had moeten en kunnen weten dat hij *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk op sloeg. Hij beschikte over de daarvoor benodigde deskundigheid, dan wel diende er voor te zorgen dat hij die had. Dat niemand in Nederland zich bewust is geweest van de gevaren pleit BAKKER niet vrij. Ook het nalaten van de overheid pleit BAKKER niet vrij van zijn eigen verantwoordelijkheid als ervaren directeur van een vuurwerkbedrijf. Wél is er sprake van strafverminderende werking. .

5.10.13 Bewezenverklaring

Het Hof acht alle 7 tenlastegelegde feiten bewezen. Voor feit 4 geld met name:

5.10.13.1 *Feit-4*

Bewezen is dat S.E. Fireworks aanmerkelijk onvoorzichtig en onachtzaam en nalatig in haar vuurwerkbedrijf, in de onmiddellijke nabijheid van een woonwijk:

- Vuurwerk aanwezig had in C2 en H, niet geschikt/bestemd voor vuurwerkopslag.
- Onverpakt vuurwerk aanwezig had.
- Bedrijf voerde terwijl onvoldoende maatregelen waren genomen ter voorkoming van brand en/of ontploffingen en/of het kunnen uitbreiden van brand:
  - Deuren van Mavoboxen/zeecontainers waren niet zelfsluitend en brandwerend.
  - Vuurwerk werd opgeslagen in niet-brandwerende zeecontainers.
  - Er was in de opslagruimtes geen goed functionerende brandblusinstallatie aanwezig.
- Vuurwerk opgeslagen dat massa-explosief was.

ten gevolge waarvan de op 13 mei 2000 ontstane brand zich kon uitbreiden tot ontploffingen en branden die 20 doden veroorzaakten, terwijl BAKKER tot de voren omschreven strafbare feiten opdracht gaf en leiding gaf aan deze verboden gedragingen.

5.10.13.2 *Feiten 5 t/m 7*

BAKKER heeft tussen 27.04.1998 en 12.05.2000 opzettelijk cakedozen, Romeinse kaarsen en Chinese rollen afgeleverd aan 8 personen. Dit vuurwerk was niet goedgekeurd, de levering was buiten de toegestane periode en geschiedde vanuit een niet goedgekeurde ruimte.

Milieuvergunning ook geldig voor zeecontainers
Hoewel, wegens ontbreken bouwvergunning, de milieuvergunning jegens de zeecontainers formeel niet in werking was getreden, betekent de gebruikmaking ervan wel degelijk dat BAKKER zich aan de voorschriften ervan had te houden. Het Hof verklaart de vergunning overigens wél geldig daar zowel gemeente als BAKKER van mening waren dat bouwvergunning niet vereist was, waardoor de milieuvergunning voor beide partijen toepasbaar is.

5.10.14 Strafbaarheid en strafoplegging

Het bewezene levert opzettelijke overtredingen van de milieuvoorschriften op, alsmede het leiding geven aan *'dood-door-schuld'*. Er is echter geen sprake van boos opzet, doch slechts voorwaardelijk opzet.

De overtreding die tot de omvang van de ramp het meest heeft bijgedragen, namelijk dat er op het terrein van S.E. Fireworks *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk was opgeslagen, was weliswaar hoogst verwijtbaar, maar de opzettelijkheid ervan is niet aangetoond.

Behalve Bakkers schuld hebben vele andere factoren, personen en instanties tot de ramp bijgedragen. Die anderen zijn met uitzondering van PATER ongestraft gebleven, maar zijn niet minder medeschuldig. Dit levert een zekere strafmatiging op.

De ramp heeft 20 mensenlevens geëist, er zijn 950 gewonden gevallen en er is een volledige stadswijk van de aardbodem weggevaagd. Het Hof acht onaanvaardbaar dat deze gevolgen anders dan in een substantiële vrijheidsstraf uitdrukking zouden moeten vinden. Het Hof acht een onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van één jaar de meest passende strafrechtelijke reactie.

De advocaat-generaal heeft verbeurdverklaring gevorderd van een onder BAKKER in beslag genomen geldbedrag. Het Hof acht die verbeurdverklaring rechtens toelaatbaar maar zal haar niet uitspreken omdat het de voorkeur moet hebben dat dat geld voor betalingen aan slachtoffers beschikbaar blijft.

Aldus gewezen door mr. Mannoury, voorzitter, mrs. Denie en Koksma, raadsheren, in tegenwoordigheid van mrs. Van Laethem en Collombon, griffiers, en op 12 mei 2003 ter openbare terechtzitting uitgesproken.

5.11 Weerlegging 7 bewezenverklaarde feiten

De bewezen *'Tunnelvisie'* waaraan het openbaar Ministerie leed tijdens de strafrechtelijke opsporing en vervolging van S.E. Fireworks, tast alle 7 tenlasteleggingen (strafrechtelijk verweten feiten) fundamenteel aan, die het OM tegen SEF heeft aangevoerd en die door het gerechtshof zijn overgenomen. Onderstaand volgt een opsomming van deze zeven ten laste gelegde feiten, met bij ieder feit een korte weerlegging en verwijzingen naar de verderop weergegeven weerlegging van de door het OM aangevoerde 14 bewijsmiddelen die door het gerechtshof zijn geaccepteerd als bewijs, zoals weergegeven in het aanvullend arrest van het gerechtshof op 12 mei 2003. Zie voor uitgebreide weergave in hoofdstuk <H.5.12>.

5.11.1 Feit-1: Overtreding vergunningvoorschriften.

Het OM vertoonde *'winkelgedrag'* bij het zoeken van geschikte getuigenverklaringen om te komen tot de conclusie dat er vuurwerk zou hebben gelegen op plaatsen waar dit niet was toegestaan. De gebruikte verklaringen zijn niet consistent met elkaar. Het verwijt aangaande sprinklers is onterecht: deze waren niet voorgeschreven in de vergunning en bovendien is de toepassing ervan zeer controversieel gebleken (is nieuw)[a]. Het verwijt betreffende het ontbreken van zelfsluitende deuren is onjuist. Zelfsluitende deuren verhogen de kans op zijwaartse drukontlading bij explosies bij het ontbreken van plofdaken. Er lag geen te zwaar vuurwerk opgeslagen. Het exporterende land bepaalt de classificatie en SEF kon en mocht hier geen enkele invloed op uitoefenen en kan er dus ook niet voor verantwoordelijk worden gesteld.
Zie voor een gedetailleerde weerlegging de puntsgewijze weerlegging van de bewijsmiddelen 4, 5, 6, 7, 9, 10 en 11 hierna.

5.11.2 Feit-2: Illegale opslaguitbreiding.

De constateringen van het OM zijn fout. Het merendeel van de zogeheten *'niet-vergunde'* containers, door het OM als *'illegale opslag'* betiteld, was geplaatst in opdracht van de oud-eigenaar. Zodra BAKKER ermee wordt geconfronteerd[b] dat het door zijn voorganger opgedragen bijplaatsen van containers niet was vergund, heeft hij alles in het werk gesteld

[a] Nieuw-1 is het feit dat de Nederlandse overheid (op 6 juni 2018 bij monde van minister Grapperhaus) eindelijk toegeeft dat eenmaal brandend vuurwerk niet kan worden geblust met water, zelfs niet door totale onderdompeling. Nieuw-2 is ook het incident van 28 mei 2018 waarbij een lekkende sprinkler in een vuurwerkopslag van de overheid gevaar deed ontstaan van een spontane reactie tussen het metaalhoudende vuurwerk en het water uit de sprinkler. Het vuurwerk moest veiligheidshalve uit de bunker worden verwijderd.
[b] Dit gebeurde na een controle door MILAN, na een waarschijnlijke tip door diezelfde oud-eigenaar.

om de situatie op orde te brengen, hetgeen geschiedde in overleg met, en na akkoord van, zowel Defensie-bureau MILAN als de gemeente Enschede. De laatste twee bijgeplaatste containers zijn wél in opdracht van BAKKER bijgeplaatst, maar deze waren uitdrukkelijk niet bedoeld voor de opslag van vuurwerk, maar voor de opslag van ondersteunend hulpmateriaal. Dit gebruik voor vuurwerk is ook niet aangetoond. Zie de weerlegging van bewijsmiddel 8 hierna.

5.11.3 Feit-3: Bewust verhoogd risico (loods H en werkruimte C2)

Om ongeoorloofd gebruik van de ruimtes C2 en H aan te kunnen tonen zijn door het OM onbetrouwbare verklaringen gebruikt en is een onrealistische invulling gegeven aan het begrip *'onderhanden werk'*. Bij het aantonen van *'Te-veel-en-te-zwaar'* is werkelijk alles fout gedaan wat mogelijk was:

- De krater die in werkelijkheid een verzakking was.
- Een verkeerd classificatiesysteem als referentie.
- Het niet benoemen van de ontmantelde staat van de regelgeving.
- Verkeerde en ongecontroleerde vuurwerkproeven waaruit een ongeldige her-classificatie kwam.
- Verzwijgen van de weigering van de gemeente om SEF uit de woonwijk te laten verhuizen.
- Geen gebruik maken van de expertise van de externe accountant en onvoldoende gebruik maken van de wél aanwezige voorraadadministratie.[a]
- Het als foutief bestempelen van gevarenwaarschuwingen die wél correct waren.
- Het buiten onderzoek houden van de brandweer en daarmee verhinderen dat fouten van de brandweer(leiding) aan het licht zouden komen.
- Het feit dat brandend vuurwerk helemaal niet geblust kan worden met water.
- Enz.

Zie voor meer details de weerlegging van de bewijsmiddelen 5 en 11 hierna. Zie ook het volgende hoofdstuk: 'Kern van de tenlastelegging: *Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk.

5.11.4 Feit-4: Leidinggeven aan dood door schuld.

De weerlegging van de overige ten laste gelegde feiten is ook van toepassing op dit punt. Zie verder het gestelde in het volgende hoofdstuk: 'Kern van de tenlastelegging: *Te-veel-en-te-zwaar'* en tevens de daaropvolgende weerlegging van alle erna weergegeven 14 bewijsmiddelen.

5.11.5 Feit-5: Handel in niet goedgekeurd vuurwerk.

Uit de review is gebleken dat er geen sprake was van *'illegale handel'* en dat het gewoon goedgekeurd professioneel vuurwerk betrof dat werd geleverd aan tot het bezigen van professioneel vuurwerk bevoegde mensen (afnemers, personeel). De opbrengst alsmede de

[a] Het OM verkondigde meermaals publiekelijk dat de volledige administratie van S.E. Fireworks vof verloren was gegaan bij de ramp, terwijl een volledige en bijgewerkte back-up van de administratie beschikbaar was bij de externe accountant van S.E.F.

voorraadmutaties werden ook correct verwerkt in de boekhouding van S.E. Fireworks. Zie voor meer details de weerlegging van bewijsmiddel 14 hierna.

5.11.6 Feit-6: Handel buiten de toegestane periode.

Idem vorige feit. Zie weerlegging bewijsmiddel 14 hierna.

5.11.7 Feit-7: Handel zonder de benodigde vergunning.

Idem vorige twee feiten. Zie weerlegging bewijsmiddel 14. Het moge duidelijk zijn dat het uitspinnen tot drie tenlasteleggingen wegens illegale handel, van wat in feite slechts de verkoop en uitgifte van relatiepakketten is geweest, een overdreven en vergezochte poging van het Openbaar Ministerie is geweest, die alleen mogelijk is wanneer het OM lijdt aan een ernstige vorm van *'Tunnelvisie'* of *'Te-kwader trouw'* handelt.

De ten laste gelegde feiten 5 t/m 7 vormen tezamen de OM-aanklacht wegens zogeheten *'illegale handel'*.

5.11.8 De kern van de OM-tenlastelegging: *'Te-veel-en-te-zwaar'*

Kern van het bewijs dat het OM tegen S.E.F. aanvoerde, zoals overgenomen door het gerechtshof en al 3x bevestigd door de Hoge Raad, is het *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk op de dag van de ramp. Het Hof omschrijft dit in het arrest van 12 mei 2003 als volgt:

> *"Over het verloop van de brand is veel onzekerheid blijven bestaan. Niet alle in de tenlastelegging genoemde gedragingen hebben elk voor zich de ramp veroorzaakt. Voor één echter wél. Het hof beschouwt als vaststaand dat de aanwezigheid van massa-explosief vuurwerk tot de omvang van de ramp heeft geleid. De aanwezigheid van te zwaar en deels massa-explosief vuurwerk kan de ramp verklaren. De andere factoren die tot de ramp kunnen hebben bijgedragen ontlasten de betekenis van 'Te-veel-en-te-zwaar' niet."*

Deze notie van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vormt de kern van de veroordelingsgrond tegen BAKKER en blijkt nu volledig gebaseerd op foutieve aannames en verkeerde berekeningen van het OM en de ondersteunende diensten NFI, TNO en Tolteam. Een korte opsomming:

1. **Krater**, waarvan de afmetingen voor een controleberekening van de explosiekracht werden gebruikt, is geen krater, maar grotendeels een verzakking.
2. **'Pv Opslag'** dat het *'Te-veel-en-te-zwaar'* moest onderbouwen, is valselijk opgemaakt aan de hand van winkelgedrag en vissen naar geschikte verklaringen.
3. **Her-classificatie** van vuurwerk is verkeerd uitgevoerd en is bovendien onwettig toegepast door terug projecteren van op rampmoment niet bestaande kennis.
4. **Inhoudsberekening** van de opslagplaatsen is onrealistisch omdat geen rekening is gehouden met de werkelijke wijze van belading.
5. **Voorraadreconstructie** is verkeerd opgesteld, ook door andere oorzaken dan alleen het valselijk opgemaakte Pv-opslag. Zo is er geen dan wel onvoldoende gebruik gemaakt van de wél beschikbare administratie en de expertise van de externe accountant.
6. **Rechtshulpverzoek** aan China, waarvandaan 80% van het S.E.F.-vuurwerk kwam, dus cruciaal voor de reconstructie van de goederenbeweging en de classificatie van de

voorraden, is niet door China tegengehouden, maar is door de NL-overheid zelf getorpedeerd. Zie <H.2.3.3.3.3>

7. **Bewijsmethode.** Het Openbaar Ministerie heeft een voor de *'Tunnelvisie'* symptomatische bewijsmethode gebruikt om tot *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk te kunnen komen. Het OM is vertrokken van de *'krater'* die geen krater was. Op die plaats moest het zwaarste vuurwerk hebben gelegen, dus heeft het OM gewinkeld[a] in de getuigenverklaringen totdat men de *'Titanium shells'* kon plaatsen in de bunker boven de krater (C11) en de omliggende bunkers aan de hand van onderling strijdige verklaringen. Deze shells zijn door het OM gedoopt tot het meest ernstige vuurwerk dat S.E. Fireworks in opslag had en de aanleiding moest vormen van de massaexplosies die losbarstten. Deze bewijsvoering kan ook op *'Kwader-trouw'* door het OM duiden.

Naast deze verkeerde aannames en berekeningen zijn tegen het *'Te-veel-en-te-zwaar'* nog een aantal fundamentele bezwaren aan te voeren:

8. **Betoog van de Staat.** Het verdedigende betoog van eerst de landsadvocaat bij de rechtbank en Hof en later Advocaat-generaal Spier bij de Hoge Raad (2010) in de civiele claimzaak tegen de overheid. Dit verdedigende betoog van de Staat is 180 graden tegengesteld aan dat van het aanvallende betoog dat het OM houdt namens de Staat in de strafzaak tegen S.E. Fireworks. Zie <H.4.4>.
9. **Regelgeving.** De tijdens de ramp gedeeltelijk onbestaande en verder foutieve regelgeving voor het evenementenvuurwerk dat S.E. Fireworks voerde. Dit als gevolg van een jarenlang interdepartementaal conflict tussen VROM en V&W. Tevens de adressantenregel en vertrouwensregel die maakten dat S.E. Fireworks niets te verwijten viel in het geval van verkeerde classificatie. Zie <H.6>.
10. **Systeemfout.** Het afwijkende gedrag van vuurwerk lag niet, zoals het Hof van het OM heeft aangenomen, aan een verkeerde classificatie bij S.E.F. De afwijking tussen de kenmerken van de aan vuurwerk toegekende gevarenklassen en het werkelijke gedrag van vuurwerk, wanneer in brand opgeslagen bij een inrichting, lag aan het verkeerde classificatiesysteem, waarbij een voor transport ontworpen classificatiesysteem wordt gebruikt om het gedrag van vuurwerk in opslag te voorspellen. Dit is fundamenteel fout. De afwijkingen tussen de beschrijving in gevarenklassen en het werkelijke gedrag zijn daardoor in het systeem ingebakken en niet aan S.E. Fireworks toe te schrijven.
11. **Culemborg.** Genoemde afwijkingen tussen classificatie en gedrag zijn in zekere zin reeds aan het licht gekomen bij de vuurwerkexplosies in Culemborg (1991) en de daarop volgende onderzoeken en vuurwerktesten. Deze 'werkelijke lessen' van Culemborg zijn nooit doorgevoerd. OOSTING verving deze lessen, die vrijspraak hadden betekend voor S.E.F., door een fake-les, die de grondslag werd voor de veroordeling van S.E.F.

[a] Met *'winkelen'* in de getuigenverklaringen wordt hier bedoeld het uit een verzameling onderling strijdige getuigenverklaringen die ene verklaring pakken die van pas komt in de door het OM gewenste bewijsredenatie. Hier betreft het een verklaring van mede-eigenaar PATER betreffende de gewenste locatie (bunker C11) van de door het OM zo gewenste *'Titanium shells'* welke bij uitstek massa-explosief zouden zijn geweest. Deze verklaring was niet in lijn met andere verklaringen en is bovendien later (na afsluiting van het strafdossier) door PATER ingetrokken / tegengesproken. Een eerder gepland nader verhoor van PATER hieromtrent kon geen doorgang vinden omdat de advocaat van PATER geen tijd gehad zou hebben. Gelet op het cruciale belang van het hier bedoelde bewijsmateriaal, een ongeloofwaardig argument (*'Tunnelvisie'*).

5.12 Bewijsmiddelen volgens aanvullend arrest 12.5.2003

Eerst volgt in deze inleiding een korte opsomming van de door het gerechtshof gebezigde bewijsmiddelen tegen R.J. BAKKER en weergegeven in het aanvullend arrest.

Aanvulling als bedoeld in artikel 365a juncto 415 van het Wetboek van Strafvordering op het arrest van dit hof van 12 mei 2003 in de strafzaak tegen

Door het hof gebezigde bewijsmiddelen

Parketnummer: 21-001571-02

Daarna volgt een puntsgewijze toelichting per bewijsmiddel, tevens voorzien van een korte weerlegging voor ieder bewijsmiddel. Zie de paragrafen <H.5.12.1> t/m <H.5.12.14>. Deze weerleggingen vormen in zekere zin een korte condensatie van een aantal bevindingen uit deze review, voor zover betrekking hebbend op de opgesomde bewijsmiddelen 1 t/m 14.

1. Verklaring van verdachte
2. De ramp
3. De bedrijfsactiviteiten
4. De vergunningen
5. De opslag van vuurwerk in niet vergunde ruimten
6. De deuren van de vuurwerkbewaarplaatsen
7. De brandwerendheid van de zeecontainers
8. De uitbreiding van de opslag zonder vergunning
9. De brandblusinstallatie
10. De aanwezigheid van onverpakt vuurwerk
11. De opslag van te veel en te zwaar en massa-explosief
12. De ontwikkeling van de brand tot de ramp
13. De slachtoffers
14. De illegale vuurwerkverkoop

Figuur 322: Fragment uit de eerste blz. van het (niet publieke) aanvullend arrest van het gerechtshof Arnhem, zoals gewezen tegen R.J. BAKKER op 12 mei 2003. Het gaat hier uitdrukkelijk niet om de door het OM opgevoerde bewijsmiddelen, maar om de door het gerechtshof gebezigde bewijsmiddelen tegen BAKKER.

De paragrafen <H.5.12.1> t/m <H.5.12.14> zijn een toelichting per bewijsmiddel van het Hof.

5.12.1 Bewijsmiddel-01: Verklaring van de verdachte

[Arrest] "Het is juist dat, zoals mij in de feiten 5, 6 en 7 is tenlastegelegd, ik mij schuldig heb gemaakt aan illegale handel in vuurwerk. Ik heb in de periode van 27 april 1998 tot en met 12 mei 2000 in Nederland, samen en in vereniging met anderen meermalen telkens opzettelijk professioneel vuurwerk, te weten onder meer zogenaamde cakedozen van 25 shots en van 100 shots en van 300 shots, zogenaamde Romeinse kaarsen, vuurpijlen en zogenaamde ratelbanden of Chinese rollen, althans '100.000-klappers' afgeleverd aan particuliere gebruikers, onder meer Hennie KLOPPENBORG, Sander van der Meulen, Jan van Beek, Jan Overberg, Gerrit Versteegen, Eddie Zwiers, Edwin Komduur, Gert Kampjes, Marco DE JONG en Jan PATER. Deze aflevering vond niet plaats op de volgens de wet toegestane dagen en niet vanuit een ruimte van waaruit die aflevering volgens de wet toegestaan is."[526]

Weerlegging bewijsmiddel-01: Verklaring van de verdachte

<PvB: Deze door het OM gepresenteerde zogeheten *'verklaring van de verdachte'* bestaat in werkelijkheid helemaal niet. Het is een door het Openbaar Ministerie vertekende weergave van de werkelijkheid en van de verklaringen die wél door R.J. BAKKER zijn afgelegd. Het OM suggereert hier niet minder dan dat directeur BAKKER leiding zou hebben gegeven aan grootscheepse illegale handel in niet voor particulieren bedoeld vuurwerk en dat BAKKER dit nog toegegeven zou hebben ook. Dit is het gevolg van een ernstige vorm van **TUNNELVISIE** en heeft geresulteerd in misleiding van de rechterlijke macht. In werkelijkheid heeft BAKKER slechts toegegeven dat hij vuurwerkpakketten liet samenstellen als relatiegeschenk voor personeelsleden van S.E. Fireworks en voor zakelijke relaties van S.E. Fireworks. Dit heeft het OM vertaald weergegeven als aflevering van professioneel vuurwerk aan particulieren op niet toegestane dagen vanuit een niet daarvoor bestemde ruimte. Wat BAKKER wél gedaan heeft is het weggeven van relatiegeschenken en op beperkte schaal verkopen van vuurwerk aan zijn medewerkers. Dit is iets anders dan het leiding geven aan (grootscheepse dan wel kleinschalige) illegale handel in zwaar vuurwerk. Immers alle ontvangers van het vuurwerk, zowel de zakelijke relaties, als de S.E. Fireworks-werknemers, zijn gerechtigd om met dit vuurwerk te werken. Zie <H.2.1.8.3.5>
Dit door het OM-voorgespiegelde beeld staat haaks op de werkelijkheid. R.J. BAKKER trof bij de overname, die hij met zijn partner W. PATER deed, een situatie aan van welig tierende misstanden, illegale handel en zwarte verkopen. Dit alles onder leiding van de vorige eigenaren; het echtpaar SMALLENBROEK. Hieraan heeft BAKKER abrupt een einde gemaakt en hij heeft zichzelf daarbij aangegeven bij de belastingdienst voor dat gedeelte dat hij zelf er aan mee heeft gewerkt, in opdracht van SMALLENBROEK, tot aan de datum van overname. Hiervoor heeft BAKKER een naheffing betaald van een ton. Zie <H.2.1.8.3.6>. Het Openbaar Ministerie is er dus in geslaagd om de rechter op het verkeerde been te zetten.

Dit punt is onderdeel van de strategie waarmee het OM de rechterlijke macht heeft overtuigd van de slechte intenties van R.J. BAKKER jegens de bedrijfsvoering, vigerende veiligheidsvoorschriften en verantwoordelijkheid naar de omgeving. In werkelijkheid heeft BAKKER juist alles gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kon worden en was de overheid nalatig met regelgeving, voorlichting, controle en handhaving op het gebied van professioneel vuurwerk. Zie <H.6> vuurwerkregelgeving van VROM en V&W.> Zie <H.8.10> CHAF, voor de ongeschiktheid van de in Nederland gehanteerde vuurwerkclassificatie en opslagpraktijk zonder afdoende drukontlasting.

5.12.2 Bewijsmiddel-02: De ramp

[Arrest] Ambtsedig Proces-verbaal van de agenten Slot en Bruins op 16 mei 2000 met de verklaring van de Officier van Dienst[527] van de Brandweer op rampdag, Earryt BOETES[528].

Weerlegging van bewijsmiddel-02: De ramp.

<PvB: Bij het formuleren van deze weerlegging is vooralsnog uitgegaan van de goeder trouw van brandweerman BOETES bij het afleggen van genoemde verklaringen. In dat geval getuigen de verklaringen van de Officier van Dienst van de Enschedese gemeentebrandweer, Earryt BOETES, van niets anders dan ongelooflijke onwetendheid omtrent de gevaren van brandend vuurwerk en tevens een totaal gebrek aan kennis van de betekenis van de aangegeven gevaarsaanduidingen op de deuren van de opslagplaatsen bij S.E. Fireworks. BOETES verklaart over de onder zijn verantwoording uitgevoerde bluswerkzaamheden alsof het hier een gewone papierbrand betrof. Hij verklaart dat het S.E. Fireworks-personeel bevestigt dat er slechts 1.4 vuurwerk ligt en dat hij dus kon uit gaan van een gewone brand. Deze verklaringen van BOETES, die door het OM als bewijsmiddel worden gepresenteerd en door de rechter als dusdanig zijn geaccepteerd in het arrest, presenteren een aantal problemen:

- De bij S.E. Fireworks aangebrachte gevaarsaanduidingen betekenden maar één ding: niet blussen, maar onmiddellijk tot op grote afstand evacueren. Zie o.a. <H.2.1.3.2>, <H.7.1.12.2> en <H.8.5.10.1>.
- De S.E. Fireworks-eigenaren stelden terecht dat er slechts 1.4 geclassificeerd vuurwerk lag. Niemand in Nederland wist dat dit vuurwerk zo krachtig kon reageren, behalve wie de werkelijkheid van de vuurwerkexplosie Culemborg kende.[a] S.E. Fireworks-eigenaren konden dit niet weten. Zie <H.2.1.8.1.1>, <H.2.2.3.8>, <H.8.3.4.2.2> en <H.8.10>.
- De gevaarsaanduidingen bij S.E. Fireworks waren correct aangebracht. S.E. Fireworks had immers vergunning voor gevarensubklasse 1.4 én voor gevarensubklasse 1.3. Dat betekent dat er algemene gevaarsaanduidingen voor de hoofdklasse 1 dienen te worden aangebracht, hetgeen ook het geval was. Zie <H.8.3.2.6> en <H.8.4.14.1>.
- Het had bij de brandweer bekend moeten zijn, of tenminste bij de OvD (BOETES), dat blussen van reeds brandend vuurwerk met water onmogelijk is. Bovendien ontstaan er hoog-brandbare gassen. Zie o.a. <H.2.1.3.3> en <H.7.1.12.2>
- Wat de heer BOETES niet heeft verteld is dat er deuren van vuurwerkopslagplaatsen zijn geopend waarin water is gespoten. Deze opslagplaatsen zijn daarna weer gesloten. Wanneer in één of meerdere van die opslagplaatse reeds vuurwerk aan het branden was, heeft dit voor drukopbouw gezorgd in de weer gesloten betonnen- dan wel stalen opslagruimtes. Zie o.a. <H.7.1.18.5>

Gelet op de inhoud van de verklaringen van de heer BOETES is het moeilijk voorstelbaar dat hij zo weinig wist van de gevaren van brandend vuurwerk en de betekenis van aangebrachte gevaarsaanduidingen. Daarom zal onderzocht moeten worden of de heer BOETES zijn verklaringen mogelijk te kwader trouw heeft gedaan en wie hem ertoe heeft gebracht dit zo te verklaren.

[a] Dit was o.a. ir. P.C.A.M. de Bruijn van het NFI. Gelet op de tegenstrijdige verklaringen door hem afgelegd in de loop van de tijd bij verschillende gelegenheden (radio-interview, presentatie, verklaring bij gerechtshof) moet de mogelijkheid van meineed gepleegd door ir. De Bruijn niet worden uitgesloten.

5.12.3 Bewijsmiddel-03: De bedrijfsactiviteiten

[Arrest] Verklaring Hennie KLOPPENBORG over het gebruik van werkruimte C2. Verklaring van Jan PATER (broer van W. PATER) over de samenstelling van relatiedozen in opdracht van BAKKER, alsmede het in opslag houden van open en aangebroken dozen vuurwerk. Verklaring Edwin Komduur over het lossen van vuurwerk op 11 en 12 mei, waarbij door de wijze van weergave de suggestie gewekt wordt dat dit in opdracht van BAKKER zou zijn geweest[529]*.*
Pv opgemaakt door de agenten Ra en KLEINE waarin wordt verklaard dat vijf Chinese bedrijven vuurwerk leverden aan S.E. Fireworks.

Weerlegging van bewijsmiddel-03: De bedrijfsactiviteiten.

<PvB: De belastende verklaringen van KLOPPENBORG jegens BAKKER zijn niet geloofwaardig. KLOPPENBORG was de enige S.E. Fireworks werknemer van wie is vastgesteld dat hij op de rampdag, voorafgaande aan de ramp, tenminste eenmaal, maar mogelijk meerdere malen, op het bedrijf is geweest. KLOPPENBORG heeft daarover herhaaldelijk gelogen. BAKKER heeft niet alleen daar de aandacht op gevestigd tijdens het onderzoek, maar ook de verhalen van KLOPPENBORG daaromtrent gemotiveerd in vraag gesteld. KLOPPENBORG had dus een motief om BAKKER te belasten. Zie <H.7.2.4>

Daarnaast is de wijze waarop het OM met de verklaringen van KLOPPENBORG is omgegaan verdacht. Het OM heeft de verdediging van BAKKER buiten cruciale en langdurige verhoren van KLOPPENBORG gehouden, op basis waarvan KLOPPENBORG door het OM is aangeklaagd voor meineed. Daarmee creëerde het OM de facto een zwijgrecht voor KLOPPENBORG over de tijdsduur waarop KLOPPENBORG op het bedrijf is geweest. Zie <H.5.4.13>. KLOPPENBORG heeft zich vervolgens twee jaar lang op zijn verschoningsrecht kunnen beroepen tijdens de bevragingen door de verdediging van BAKKER. En wanneer KLOPPENBORG dat vergat werd hij er of door de officier van justitie of de rechter-commissaris op gewezen dat hij niet verplicht was te antwoorden, waarop KLOPPENBORG er het zwijgen toe deed. De meest positieve uitleg voor een dergelijke handelwijze van OM en RC is de **TUNNELVISIE** waaraan beiden leden. Een andere uitleg is *'kwader-trouw'*.

Hetzelfde geldt, om andere redenen, voor de verklaringen afgelegd door Jan PATER, broer van mededirecteur Willy PATER. Ten eerste was niet BAKKER, maar zijn mededirecteur PATER verantwoordelijk voor de buitendienst en de wijze van opslag van vuurwerk. Ten tweede heeft BAKKER kwaad bloed gezet bij de familie PATER door zichzelf aan te geven bij de belastingdienst. BAKKER had PATER aangeraden hetzelfde te doen, maar PATER weigerde, waardoor hij problemen kreeg met de belastingdienst inzake niet opgegeven zwarte inkomsten. Zie <H.2.1.8.3.6>.
Het aanwezig zijn van aangebroken vuurwerk in de werkruimte, zoals verklaard door Jan PATER zou in opdracht van BAKKER zijn geweest. Deze (met bedenkelijke motieven) afgelegde verklaring vormt de basis onder de redenering van het Openbaar Ministerie waarbij BAKKER verantwoordelijk wordt gehouden voor de escalatie van brand tot ramp. Bovendien staat het, in tegenstelling tot wat het OM beweert, niet vast dat de brand in de werkruimte C2 is begonnen. Zie <H.3.6.3> en <H.5.2>. Verder heeft het OM een eenzijdige uitleg gegeven aan de voorwaarde van 'Onderhanden werk' voor het toelaatbaar zijn van aangebroken vuurwerkverpakkingen in de werkruimte. Zie <H.5.12.10>

5.12.4 Bewijsmiddel-04: De vergunningen

[Arrest] Nieuwe inrichtingsvergunning (revisievergunning) 22.4.1997 aan SMALLENBROEK. Het groot vuurwerk moet voldoen aan het gestelde in bijlage A van de ADR, het Hof leest: betreffende het internationale vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg. Bouwvoorschriften voor wanden en deuren bewaarplaatsen, tussenliggende brandmuren, afstanden, brandwerendheid, hoeveelheden toegelaten vuurwerk en klasse per bewaarplaats.
Zodra in de werk-, ompak- en montageruimte de werkzaamheden zijn beëindigd, moet het eventueel restant van het vuurwerk en het omgepakte vuurwerk weer naar de bewaarplaatsen worden teruggebracht.

Tijdelijke veranderingsvergunning voor 3 jr. van 19.7.1999. Uitbreiding opslag in hoeveelheden per opslagplaats en 11 extra containers. Maximum 138.500 kg (2000 kg klasse 1.3) of 158.500 kg indien alleen klasse 1.4. Herhaling van 1997 regels over toepassing ADR.

Weerlegging bewijsmiddel-04: De vergunningen.

<PvB: Op aangeven van het Openbaar Ministerie heeft de rechter als uitgangspunt dat de Nederlandse regelgeving en vergunningverlening op orde was en dat de overheid hoogstens wat nalatig was bij de controle op overtredingen en de handhaving ervan. Wanneer er dan toch massale explosies van vuurwerk optreden in een vuurwerkopslag die was vergund in een woonwijk gelegen[a], moet de oorzaak te vinden zijn in een overtreding van de vergunningvoorschriften. Dit noemen we een **TUNNELVISIE**. Op basis van die OM-visie heeft de rechter besloten dat S.E. Fireworks zich niet hield aan de vergunningsvoorwaarden.

De werkelijkheid staat hier haaks op. Niet alleen heeft de Nederlandse overheid te weinig gedaan aan controle en handhaving, maar veel belangrijker is het feit dat de Nederlandse regelgeving op het gebied van professioneel vuurwerk onbestaande was (!) Deze tekortkomingen waren zelfs zo erg dat er intern binnen de voor de regelgeving verantwoordelijke ministeries (VROM en V&W) reeds meermaals, vóór dat de ramp plaats vond, was gewaarschuwd dat dit tot een ramp zou kunnen leiden. In heel hoofdstuk <H.6> is 75 pagina's lang een gedetailleerde bewijsvoering te vinden over de tekortkomingen in de Nederlandse regelgeving op het gebied van professioneel vuurwerk, het vuurwerk dat voor S.E. Fireworks was vergund in de klassen 1.4 en 1.3. Daaruit blijkt dat S.E. Fireworks niet kon worden aangesproken op eventuele tekortkomingen in de classificatie en etikettering van het vuurwerk.

Ook op andere terreinen was de Nederlandse regelgeving ondeugdelijk. Zo werden er in Nederland sprinklers voorgeschreven in vuurwerkopslagbunkers, terwijl dit zeer omstreden is en in het buitenland zelden wordt toegepast. Zie paragraaf <H.2.1.8.1.4>. Het ontbreken van sprinklers is S.E. Fireworks onterecht nagedragen. Ook is het in het buitenland niet toegestaan dat vuurwerkinrichtingen zo dicht bij een woonwijk gevestigd mogen zijn. Verder mag men in Nederland geen plofdakconstructie toepassen terwijl dit elders wél het geval is. Zie <H.2.1.8.1.3>.Tenslotte mag de brandweer in sommige landen (Frankrijk) een vuurwerkbrand niet eens blussen, maar in Nederland wél. Zie <H.8.5.10>

[a] Zie <H.2.1.8.1.5.4> voor de definitie van *"In een woonwijk gelegen"*.

Uit een WOB-procedure afkomstige nagekomen punten t.a.v. de door de gemeente Enschede verleende milieuvergunning aan S.E. Fireworks:

1. De milieuvergunning van de gemeente Enschede is een onjuiste vergunning die mogelijk zelfs met *'valsheid in geschrifte'* tot stand is gekomen. Hoe dat zo? Er is BAKKER gevraagd het aanvraagformulier voor de revisievergunning 1999 gedeeltelijk in te vullen en te ondertekenen, hetgeen geschiedde. Daarna heeft de gemeente de aanvraag aangevuld en daarbij vermeld dat de klasse 1.1 diende te vervallen, iets waar BAKKER nooit om heeft gevraagd, getuige ook zijn oorspronkelijke aanvraag uit oktober 1998. Deze aanvraag bevat echter de handtekening van BAKKER en is later door burgemeester MANS gebruikt om 'aan te tonen' dat de subklasse 1.1 moest verdwijnen, en wel op aanvraag van BAKKER zelf.
   BAKKER heeft dit nooit kunnen constateren, want hij kreeg slechts een uittreksel van twee kantjes van de vergunning, waarvan BAKKER dacht dat dit de formele vergunningstekst was. Daarop stond het verdwijnen van de subklasse 1.1 niet vermeld.
   Bovendien kan BAKKER onmogelijk vragen om het verwijderen van de subklasse 1.1, omdat die klasse noodzakelijk is voor de uitpak- en ompakwerkzaamheden in de werkruimte. Door de unilaterale en stiekeme verwijdering van subklasse 1.1 uit de vergunning heeft de gemeente S.E. Fireworks met een 'onmogelijke' werksituatie opgezadeld. Zie <H.8.3.4.1>

2. De rechter heeft geen rekening gehouden met de wél aan BAKKER, door het ministerie van V&W, verleende bezigingsvergunning die het gebruik van alle gevarenklassen vuurwerk toestond, van subklasse 1.4 t/m subklasse 1.1. Zie <H.8.3.4.1.1.3>

3. De rechter heeft zich geen rekenschap gegeven dat de vanwege de gemeente vereiste gebruiksvergunning ontbrak doordat de gemeente verzuimd heeft deze procedure te doorlopen met S.E. Fireworks. Bron: drs. Fred Vos. Zie <H.7.1.3>

Tegen de achtergrond van zo'n archaïsche toestand van vergunningverlening en regelgeving in Nederland en de gemeente Enschede zijn de door het OM ingebrachte en vermeende overtredingen van S.E. Fireworks niet alleen totaal irrelevant voor de ramp, maar deze OM-bewijsvoering is ook misleiding van de rechter door bewijsvoering te plegen op onderwerpen die er niet toe doen. Bewijsmiddel-04 dient daarom te vervallen.

5.12.5 Bewijsmiddel-05: Vuurwerkopslag niet vergunde ruimten

[Arrest] 5.1 Verklaring KLOPPENBORG op 18 maart 2003 over ruime hoeveelheid vuurwerk op de rampdag in loods H in opdracht van BAKKER. Tevens over vuurwerkbommen die op rampdag in werkruimte C2 stonden en dat van Jan PATER hierover niets tegen de politie gezegd mocht worden. Er stond altijd vuurwerk in C2.
5.2 Verklaring KLOPPENBORG op 11 augustus 2000 over onverpakt, niet afgedekt en deels gerepareerd vuurwerk van diverse kalibers dat zich op de rampdag in de werkruimte C2 bevond. Hieronder bommen, vuurpijlen, ijsfonteinen en elektrische ontstekers.
5.3 Verklaring Jan PATER op 24 maart 2003 over vuurwerk in H en C2, terwijl hij van SMALLENBROEK wist dat er geen vuurwerk in C2 mocht liggen[530]*.*

Weerlegging bewijsmiddel-05: Opslag in niet vergunde ruimten.

De door het OM weergegeven 900 kg onverpakt vuurwerk dat in de werkruimte C2 gelegen zou hebben klopt niet. Dit was hoogstens 350 kg.[531] Bovendien mocht er in de werkruimte onverpakt vuurwerk liggen t.b.v. onderhanden werk. Het OM heeft echter aan het begrip 'Onderhanden werk' een zo eng mogelijke invulling gegeven om een overtreding te kunnen constateren, die vervolgens tot oorzaak van een brand in de werkruimte kan worden verklaard, hetgeen de start is van het door TNO/NFI/OM geconstrueerde rampscenario.
De discutabele motieven van de medewerkers KLOPPENBORG en PATER om tegen BAKKER belastende verklaringen af te leggen maken deze als bewijs onbruikbaar. Zie eerder punt <H.5.12.3>. Deze verklaringen kwamen echter het OM veel te goed van pas om een bewijsvorming tegen BAKKER in elkaar te zetten, dus werden ze toch gebruikt.

Ook in dit punt tracht het OM de rechterlijke macht te overtuigen van de slechte intenties van de verdachte R.J. BAKKER. De wijze waarop hier wordt gesuggereerd dat BAKKER zich minder goed aan de regels zou houden dan voorganger SMALLENBROEK is precies het tegenovergestelde van de waarheid. BAKKER heeft juist gebroken met de slechte gewoontes van zijn voorganger. Zie <H.1.3.4.7.d> en <H.2.1.8.3>. In de review zijn talrijke bewijzen naar boven gekomen dat SMALLENBROEK het bedrijf op onwettige wijze gerund heeft met zwarte handel, experimenten met vuurwerk, oplichten van de belastingdienst en onveilig werken. Bovendien was het bedrijf verliesgevend voor wat betreft het legitieme gedeelte van de bedrijfsvoering. Een Duitse afnemer betitelde de door SMALLENBROEK gebezigde werkwijze ronduit als maffioos. Niet BAKKER, maar SMALLENBROEK heeft de opslagcapaciteit van het bedrijf keer op keer uitgebreid zonder eerst een vergunning daarvoor aan te vragen. De (opslag)containers die na de overname zijn bijgeplaatst waren al door SMALLENBROEK besteld. De beide laatste containers (door BAKKER bijgeplaatst) waren niet voor de opslag van vuurwerk. In paragraaf <H.2.1.7> is uitvoerig beschreven aan welke praktijken SMALLENBROEK zich schuldig maakte. Dit gebeurde niet alleen vóór de overname van het bedrijf door BAKKER/PATER van SMALLENBROEK, maar ook ná de overnamedatum van het bedrijf. SMALLENBROEK heeft de overnamebedingingen geschonden en actief geprobeerd om het door hem verkochte bedrijf alsnog kapot te maken vanwege het voordeel dat hij daaruit kon verkrijgen.
Ook bewijsmiddel-05, dat is gebaseerd op tendentieuze en voor het doel geselecteerde verklaringen, dient te vervallen.

5.12.6 Bewijsmiddel-06: Deuren vuurwerkbewaarplaatsen

[Arrest] 6.1 Verklaring Komduur op 14 juni 2000. De MAVO-boxen en zeecontainers hadden standaard deuren zonder zelfsluitende voorziening. Ook de deuren van de bunkers waren niet zelfsluitend.

6.2 Verklaring agent BERENST over een Mavo-box kanteldeur die voor onderzoek naar NFI is gestuurd.

6.3 Verklaring Ir. P. de BRUYN van NFI dat de deuren van de Mavo-boxen een brandwerendheid hadden van 3 tot 6 minuten.

Weerlegging bewijsmiddel-06: Deuren bewaarplaatsen

<PvB: Maatgevend voor de bewijsredenering is of er een mogelijk verband is tussen de escalatie van brand naar ramp en de zelfsluitendheid van de deuren van de bewaarplaatsen. Dit verband is alleen mogelijk indien er deuren van bewaarplaatsen open stonden. Aan de hand van waargenomen schaduwen op luchtfoto's van het S.E. Fireworks-terrein is weliswaar gespeculeerd over deuren van bewaarplaatsen die open stonden, maar daarvan is uiteindelijk niets gebleken. De eerst aankomende brandweerlieden die de toegangspoort van het S.E. Fireworks-terrein hebben moeten forceren om toegang te krijgen tot het terrein verklaarden duidelijk dat alle deuren van de bewaarplaatsen gesloten waren, behalve de deur van de bewaarplaats (C2) die in brand stond bij het betreden van het S.E. Fireworks terrein. Dit feit heeft echter alleen met het (niet ten laste gelegde) eerste vlammetje te maken en niet met het (wél ten laste gelegde) escalatiemechanisme van brand tot ramp.

Bij het verlaten van het terrein van S.E. Fireworks zijn alle deuren nagelopen en voor zover nodig, alsnog vergrendeld door R.J. BAKKER. Dit was zijn vaste gewoonte, waaraan hij zich ook op de vooravond van de rampdag (vrijdagavond 12 mei) heeft gehouden, en waarover hij ook heeft verklaard bij het Tolteam tijdens het strafrechtelijk onderzoek.

De deuren van container E2 waren echter niet vergrendeld. Dit getuige het feit dat er een steekvlam optrad vanuit de container. Bij vergrendelde deuren zou er veeleer een explosie hebben opgetreden. Ook de Oostenrijkse explosievendeskundige dr. Kappl gaat diep in op de situatie van de deur van container E2, zowel in de ZDF-uitzending als in zijn rapportage. Zie hiervoor paragraaf <H.7.1.13>. Hij bespreekt daar ook de mogelijkheid van het openzetten van de deuren door de brandweer. Er zijn in totaal drie mogelijkheden:

1. Brandweerman VANEKER heeft de deuren geopend, getuige de latere verklaring van brandweerofficier WEGES ter zake.
2. De houten bodems van de zeecontainer zijn doorgebrand, zie het TNO onderzoek dat zou uitwijzen dat dit binnen 3 minuten zou kunnen gebeuren.
3. De deuren waren niet vergrendeld, dus iemand heeft deze geopend tijdens een bezoek aan het bedrijfsterrein op zaterdagmorgen, waarna deze persoon vergeten is de deuren weer te sluiten.

Ook bewijsmiddel-06, dat vergrendeling of brandwerendheid van de deuren doorslaggevend was voor de escalatie, verdwijnt naar het rijk der fabelen.

5.12.7 Bewijsmiddel-07: Brandwerendheid zeecontainers

[Arrest] 7.1 Verklaring J.H.A. van der Beek op 14 juni 2000 dat de zeecontainers geheel van staal zijn, incl. de deuren, maar met houten bodems.

7.2 Verklaring van P.J. FORSMAN op 26 juni 2000. De stalen zeecontainers hadden geen brandwerende bekleding.

7.3 Verklaring van Ir. P. de BRUYN van NFI dat TNO-testen uitwijzen dat een zeer kleine brandhaard binnen 10 min. brand kan veroorzaken in een stalen container wanneer de kartonnen dozen (vrijwel) tegen de wand zijn geplaatst. Wanneer dozen op 5 à 10 cm van wand af staan dan duurt het 20 min voordat de inhoud ontbrandt.

7.4 Een brief van TNO, gedateerd 7 okt. 1999, waarin wordt gesteld dat de brandwerendheid van een standaard stalen zeecontainer ca. 4 min bedraagt.

Weerlegging bewijsmiddel-07: Brandwerendheid containers

- De wettig adviseur van het tot vergunnen bevoegde gezag (gemeente), defensiebureau AMV-MILAN, heeft lang een brandwerendheid aangenomen van 1 uur voor zeecontainers. Zij kwamen pas tot inkeer nadat TNO proeven had uitgevoerd die volgens TNO aantoonden dat zeecontainers slechts een brandwerendheid van 4 min bezaten. Ondertussen was de gemeente, na advies van MILAN, wél akkoord gegaan met de toepassing van (onaangepaste) zeecontainers voor vuurwerkopslag bij S.E. Fireworks.
- Het OM voert een bewijsmiddel aan over de gebrekkige brandwerendheid van containers. Het OM heeft dit nodig om te kunnen volhouden dat een in brand staande aanhanger in een driehoek tussen de containers E2 en E15 voor branddoorslag heeft gezorgd naar de inhoud van container E2, een cruciaal element in de reconstructie opgesteld door TNO en het NFI. Echter uit de review blijkt dat:
    - Zo'n aanhanger niet op deze plaats stond.
    - De bijbehorende brand nooit is waargenomen.
    - Er niet is geblust op die plaats.
    - Een dergelijke branddoorslag onwaarschijnlijk is.

  Zie <H.7.1.13.2-3> en <H.7.1.13.6.4>. Met name de eerste 20 sec van filmopnamen van fotograaf Huygens, die niet waren toegevoegd aan het rechtbankdossier, tonen dat er geen rook is in bewuste driehoek en dus geen brand. Ook is daarop te zien dat de inleidende explosieverschijnselen bij het bunkercomplex eerder beginnen dan de steekvlam uit container E2, die echter volgens het NFI-scenario juist de aanleiding zou zijn geweest voor de explosies in het bunkercomplex.
- Daarnaast is er gegronde reden om te twijfelen aan deze uitkomst van de TNO-testen betreffende de brandwerendheid van zeecontainers. Er is namelijk in 2005 door de Oostenrijkse brandweer, onder leiding van de explosiedeskundige dr. Kappl een reeks proefnemingen verricht met een zeecontainer gevuld met vuurwerk en brandbaar verpakkingsmateriaal. Een van de proeven bestond uit een stapel brandend materiaal tegen de buitenkant van de zijwand van de zeecontainer, waarbij na een kwartier nog nauwelijks temperatuurverhoging kon worden waargenomen binnen de container. Zie beschrijving in <H.7.1.13.6.4>, incl. beeldopnames.

- De al dan niet te beperkte brandwerendheid van zeecontainers en/of het ontbreken van voorzieningen om deze brandwerendheid te verhogen, kan aan S.E. Fireworks niet worden tegengeworpen. Deze zeecontainers waren met het oog op de tijdelijkheid van de vergunning door de gemeente, na advies van MILAN, toegestaan. Zie <H.5.12.8>. Dit blijkt ook uit de afgelegde verklaringen en correspondentie van MILAN-en de milieudienstmedewerker van de gemeente Enschede, Nico TEN BOSCH.
- Verder is er bij diverse (controle/advies)bezoeken door zowel MILAN als gemeente niets opgemerkt over de toepassing en de toestand van de zeecontainers, het laatst nog tijdens een bezoek van MILAN/gemeente drie dagen voor de ramp. Verklaringen van kapitein FORSMAN en gemeenteambtenaar TEN BOSCH beschikbaar.

Een beperkte brandwerendheid van zeecontainers kan aan S.E. Fireworks niet worden verweten. Zie ook <H.5.12.8>. Ook bewijsmiddel-07 dient te vervallen.

5.12.8 Bewijsmiddel-08: Uitbreiding opslag zonder vergunning

[Arrest] De zeecontainers genummerd E15 en E16 waren niet vergund. Dit was in 1998 door MILAN (Defensie) reeds geconstateerd.

Weerlegging bewijsmiddel-08: Niet vergunde uitbreiding opslag

<PvB: Op 27 april 1998 is S.E. Fireworks overgenomen door de nieuwe eigenaren W. PATER en R.J. BAKKER van de oud-eigenaar Harm SMALLENBROEK. Volgens de vergunning die toen geldig was[a], mochten er slechts drie zeecontainers staan. Enkele fragmenten uit deze vergunning:

kenmerk H 6886
datum besluit 22 APR. 1997
G 5740
ENSCHEDE

23. Toekomstige ontwikkelingen

In de toekomst zijn er gemeentelijke plannen dit gebied te ontwikkelen voor andere doeleinden.

7 MAVO-boxen à 2000 kg vuurwerk 1.4S en 1.4G;

3 zeecontainers dan wel MAVO-boxen à 2000 kg vuurwerk 1.4S en 1.4G;

Figuur 323: Fragmenten uit de nieuwe, gehele inrichting omvattende, milieuvergunning d.d. 22 april 1997, waarin drie zeecontainers waren vergund voor de opslag van vuurwerk.

De door het Hof benoemde constatering van MILAN in 1998 gaat in werkelijkheid om het volgende. Kort na de overname, op 16 juni 1998 werd het nieuwe S.E. Fireworks v.o.f.

[a] De nieuwe en de gehele inrichting omvattende milieuvergunning die op 22 april 1997 door de gemeente Enschede is verstrekt aan Harm SMALLENBROEK, nadat deze jarenlang, in een woonwijk gelegen en zonder vergunning, zijn vuurwerkbedrijf S.E. Fireworks BV had geëxploiteerd.

onverwacht verrast met een controlebezoek door bureau MILAN van defensie. Naar achteraf bleek zat de oud-eigenaar SMALLENBROEK hierachter, die defensie kennelijk had getipt over het feit dat er zeven containers te veel stonden, in totaal tien. Deze containers waren echter nog geplaatst in opdracht van diezelfde SMALLENBROEK. Kapitein FORSMAN van MILAN vond deze extra containers geen probleem, mits het alsnog geregulariseerd zou worden middels een aanpassing van de vergunning. Na regelmatig en intensief overleg tussen het nieuwe S.E. Fireworks v.o.f. en de milieudienst van de gemeente Enschede is er een nieuwe aanvraag ingediend voor een herziening van de milieuvergunning, waarbij uiteindelijk met de herzieningsvergunning d.d. 19 juni 1999 in totaal 14 zeecontainers werden toegestaan voor de opslag van vuurwerk. Ook bureau MILAN was hiermee akkoord gelet op het tijdelijk karakter (3 jaar) van de vergunning. Hierna enkele fragmenten uit deze nieuwe vergunning:

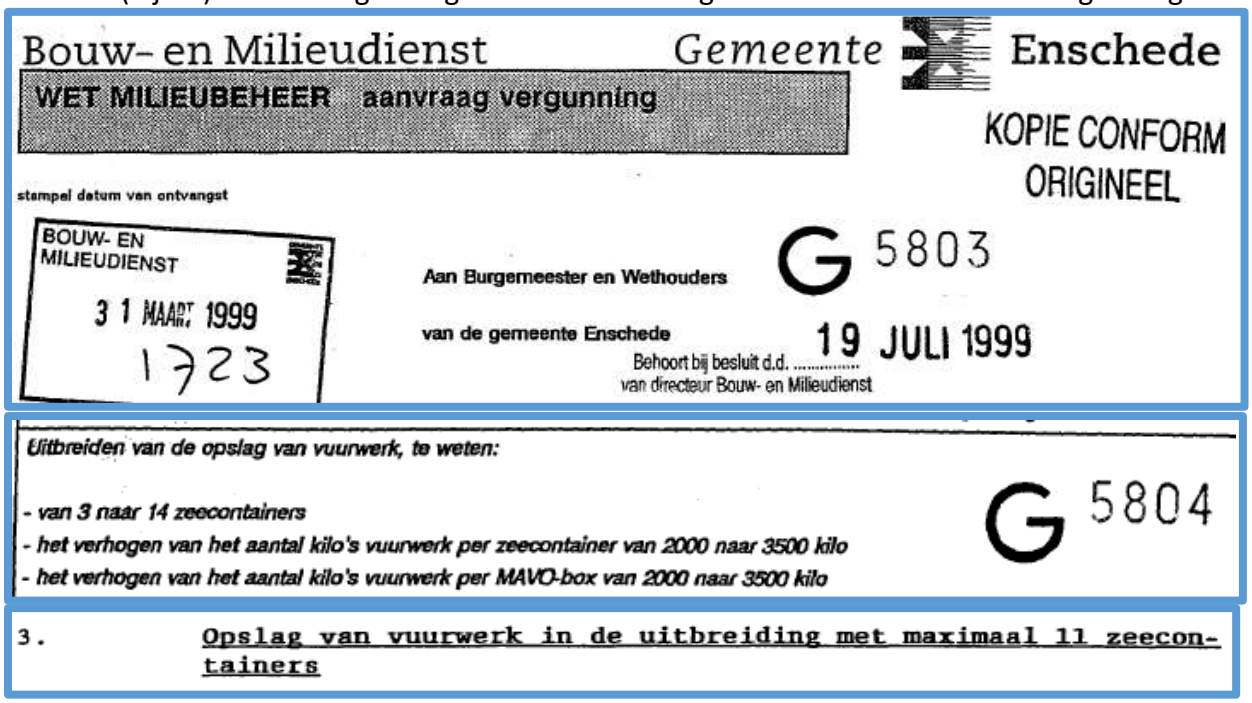

Bouw- en Milieudienst Gemeente Enschede

WET MILIEUBEHEER aanvraag vergunning

KOPIE CONFORM ORIGINEEL

stempel datum van ontvangst

BOUW- EN MILIEUDIENST 31 MAART 1999 1723

Aan Burgemeester en Wethouders van de gemeente Enschede

G 5803

19 JULI 1999

Behoort bij besluit d.d. .....
van directeur Bouw- en Milieudienst

Uitbreiden van de opslag van vuurwerk, te weten:

- van 3 naar 14 zeecontainers
- het verhogen van het aantal kilo's vuurwerk per zeecontainer van 2000 naar 3500 kilo
- het verhogen van het aantal kilo's vuurwerk per MAVO-box van 2000 naar 3500 kilo

G 5804

3. Opslag van vuurwerk in de uitbreiding met maximaal 11 zeecontainers

Figuur 324: Fragmenten uit de revisievergunning van 19 juli 1999 gemeente Enschede aan S.E. Fireworks v.o.f. hieruit blijkt dat de gemeente heeft ingestemd met een uitbreiding van drie naar veertien containers voor de opslag van vuurwerk.

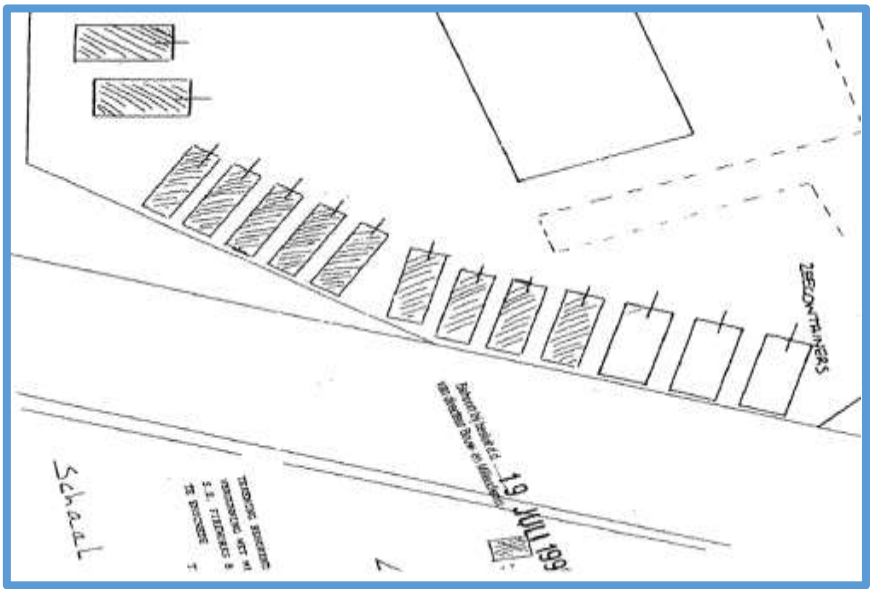

Figuur 325: Op de tekening behorende bij de milieuvergunning van 19 juli 1999 staan 14 zeecontainers ingetekend naast de eveneens vergunde MAVO-boxen en bunkers.

Behandeld door: W. Ceelen
PTT 070-3164389
MDTN 546-64389

KOPIE CONFOR ORIGINEEL

G 5824

Directie Materieel

Koninklijke landmacht

Postadres
MPC 58 A
Postbus 90822
2509 LV Den Haag

Het College van Burgemeester
en Wethouders van Enschede
Bouw- en Milieudienst
t.a.v. Dhr. N.J. ten Bosch

1. Naar aanleiding van uw verzoek betreffende de uitbreiding van de opslag van vuurwerk bij de firma S.E. Fireworks, Tollensstraat 50 te Enschede heb ik op 19 feb 1999 aan onderhavige inrichting een bezoek gebracht.

2. Hoewel de opslag in containers niet mijn voorkeur geniet bericht ik u dat ik mij kan verenigen met de verhoging van de hoeveelheden vuurwerk per opslagruimte en de uitbreiding met het gewenste aantal containers.

3. Met de heren Bakker en Pater is het navolgende afgesproken:
   - de containers worden op lijn gezet en niet tegenover elkaar,
   - het betreft hier een tijdelijke oplossing (volgens de heren 1 á 2 jaren), in afwachting van de realisatie van de nieuwbouwplannen,
   - in de nieuwbouw worden geen containers meer gepland.

Figuur 326: Instemming van defensiebureau MILAN met de uitbreiding van het aantal containers, mits het een tijdelijke oplossing betreft, eerst één à twee jaar, later werd na instemming met MILAN drie jaar tijdelijkheid vergund.

Er is dus geen sprake van een constatering van MILAN in 1998 dat S.E. Fireworks v.o.f. de vergunning overtrad met illegale opslaguitbreiding. Nee, de oud-eigenaar van S.E. Fireworks BV heeft die extra containers nog laten plaatsen en tipte vervolgens defensie in een van zijn eerste pogingen (van vele die nog zouden volgen) om zijn opvolgers (BAKKER en PATER) kapot te maken. BAKKER heeft hierover toen naar kapitein FORSMAN van MILAN zijn verbazing uitgesproken en FORSMAN reikte BAKKER meteen de oplossing aan: een herziening van de vergunning. Deze herziening heeft ook zijn beslag gekregen, na overleg met de gemeente Enschede en mét toestemming van defensiebureau MILAN.
Het gestelde dienaangaande in bewijsmiddel-08 van het Hof is dus onjuist. Zeker als daarbij in ogenschouw wordt genomen dat het OM weigerde de oud-eigenaar SMALLENBROEK te vervolgen.

Overigens is het feit of er 14 dan wel 16 containers stonden, volstrekt irrelevant voor de bewijsvoering aangaande de escalatie van brand tot ramp, want het doet niets toe of af aan het escalatiemechanisme van brand tot ramp. Dit bewijsmiddel heeft dus géén valide bewijskracht. Het feit of de twee extra containers E15 en E16 er stonden is op zichzelf niet buiten de vergunning. Deze containers waren immers geplaatst voor de opslag van overig materiaal (niet-vuurwerk zoals mortierbuizen). De vergunningsbepalingen worden pas overtreden indien geen 14 maar 16 containers worden gebruikt voor vuurwerkopslag. Dit laatste feit is nooit aangetoond, ook al beweert het OM van wél aan de hand van selectief gekozen getuigenverklaringen van bronnen die een motief hadden BAKKER te belasteren. Ook bewijsmiddel-08 dient te vervallen.

5.12.9 Bewijsmiddel-09: De brandblusinstallatie

[Arrest] Verklaringen van S.E. Fireworks-werknemers Komduur en KLOPPENBORG: In C3 t/m C15 was een sprinklerinstallatie, waarschijnlijk echter zonder waterdruk. In de Mavoboxen en de zeecontainers waren geen sprinklers aanwezig.

Weerlegging bewijsmiddel-09: de brandblusinstallatie

Het opvoeren als bewijsmiddel van de afwezigheid van een werkende brandblusinstallatie is een typisch voorbeeld van de **TUNNELVISIE** waaraan het OM leed en waarbij het OM er in is geslaagd de rechter hierin mee te nemen bij gebrek aan eigen onafhankelijke onderzoeksacties door- en informatiestromen voor de rechter.

De aanwezigheid van werkende en onder druk staande sprinklers had bij brandend vuurwerk niets uitgehaald vanwege de bewezen ineffectiviteit van water op brandend vuurwerk. Het NFI, dat formeel en bij herhaling volhoudt dat sprinklers en het blussen van branden vuurwerk een goed idee zijn, weet in werkelijkheid ook wel beter dan dat brandend vuurwerk nog met water geblust kan worden. Dat bleek o.a. uit een mailwisseling van juni 2012 van een NFI-techneut met de voorzitter van de Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland.[532] Daarin schrijft de NFI-er dat brandend vuurwerk niet meer met water geblust kan worden omdat daarin de exotherme reactie[a] al aan de gang is. Zie <H.2.1.3.3>.

Dat zelfs het aller onschuldigste consumentenvuurwerk: sterretjes, eenmaal brandend, niet met water kan worden geblust, blijkt heel mooi uit een demonstratie uitgevoerd in het kinderprogramma ‘Breinbreker’ dat werd uitgezonden op 23 januari 2016 bij NPO3/Zapp. Hiervoor wordt kortheidshalve wederom verwezen naar <H.2.1.3.3>.

Daarentegen had de aanwezigheid van werkende en onder druk staande sprinklers bij brandend vuurwerk in een afgesloten ruimte wél explosie verergerend kunnen werken. Daarbij wordt niet eens gedoeld op de (relatief geringe) ontwikkeling van het uiterst explosieve waterstofgas dat ontstaat als gevolg van het bluswater dat reageert met de in vuurwerk aanwezige metalen. Hier wordt bedoeld dat de explosie van brandend vuurwerk kan worden verergerd door toepassing van water vanwege het ontstaan van (brandbare) gassen in een afgesloten ruimte (bunker of container).[533]. Zie paragraaf <H.2.1.8.1.4> Tenslotte dient te worden opgemerkt dat sprinklers helemaal niet waren voorgeschreven volgens de vergunning verleend door de gemeente aan S.E. Fireworks. Zie <H.8.3.3.6> onder datum 11.7.2000 m.b.t. de verklaring van milieuambtenaar TEN BOSCH.

Bewijsmiddel-09 kan, gelet op het voorgaande, om meerdere redenen niet gelden als wettig en overtuigend bewijs. Het bewijsmiddel is, indien op waarheid berustend, irrelevant. Het bewijsmiddel is bovendien echter inhoudelijk onjuist en is een (geslaagde) poging van het OM tot misleiding van de rechterlijke macht. Bewijsmiddel-09 dient te vervallen.

[a] Wanneer de exotherme reactie al aan de gang is betekent dat het vuurwerk al reageert met de inwendig beschikbare zuurstof. Blussen met water kan dan niet meer verhinderen dat de zuurstof bij het reactieproces komt. Het bluswater kan de verbranding niet meer stoppen. Dat is in de ZDF-uitzending ‘Abenteuer Wissen’ in woord en beeld duidelijk getoond.

5.12.10 Bewijsmiddel-10: Aanwezigheid onverpakt vuurwerk

[Arrest] Jan PATER bevestigt de aanwezigheid van geopende vuurwerkdozen in C2. NFI zegt na de ramp in C2 nog een hoeveelheid vuurwerk en restanten te hebben aangetroffen. Een gedeelte was nog verpakt in kartonnen dozen[534].

Weerlegging bewijsmiddel-10: Onverpakt vuurwerk.

Wederom speelt hier het feit dat een verklaring van een werknemer, die bovendien een sterk motief heeft om BAKKER te belasten (Jan PATER), zie onder <H.5.12.3>, zich uitlaat over open dozen met vuurwerk in de werkruimte.

De door het OM weergegeven 900 kg onverpakt vuurwerk dat in de werkruimte C2 gelegen zou hebben klopt niet. Dit was hoogstens 350 kg.[535] Bovendien mocht er in de werkruimte onverpakt vuurwerk liggen t.b.v. onderhanden werk. Het OM heeft echter aan het begrip 'Onderhanden werk' een zo eng mogelijke invulling gegeven om een overtreding te kunnen constateren die vervolgens tot oorzaak van een brand in de werkruimte kan worden verklaard.

Heel belangrijk in dit verband ('onderhanden werk') is dat het OM geweigerd heeft om degelijk onderzoek uit te voeren naar het feit of er die zaterdagochtend nog is gewerkt bij het bedrijf. Of er gewerkt is maakt een wezenlijk verschil met betrekking tot de beoordeling of er sprake was van 'onderhanden werk'. Het alibi-onderzoek dat nog in volle gang was in januari 2001 is abrupt afgesloten toen André DE VRIES in beeld kwam als verdachte van brandstichting. Ook de verhoren van werknemer KLOPPENBORG zijn, in tegenstelling tot de beweringen van het OM, nooit uitgevoerd, om de eenvoudige reden dat KLOPPENBORG door toedoen van het OM zich kon beroepen op zijn verschoningsrecht aangaande zijn tijdsbesteding op de ochtend van de ramp. Daar waar het OM beweert dat KLOPPENBORG helemaal is uit-ondervraagd, is hij in werkelijkheid helemaal niet bevraagd op zijn aanwezigheid bij het bedrijf. En wanneer KLOPPENBORG per ongeluk dreigde te verklaren over zijn aanwezigheid op het bedrijf dan waren OM, RC en Tolteamleiding er als de kippen bij om KLOPPENBORG aan zijn zwijgrecht te herinneren.

Het is verder opmerkelijk dat er in de overigens vernietigde werkruimte C2 nog vuurwerk is aangetroffen, zowel in verpakte staat (in dozen) als in onverpakte staat (zonder dozen). Dit valt o.a. op te maken uit de waarnemingen van het S.F.O.B. zoals weergegeven in het NFI-hoofdrapport.[536] Dit is een aanwijzing dat het betreffende vuurwerk in die ruimte, waarvan de deuren naar buiten waren geblazen, niet is mee geëxplodeerd met het overige vuurwerk en dat opslagcondities belangrijker zijn dan de aard van het vuurwerk bij de kracht van de explosie, zelfs wanneer het al is uitgepakt.

Bewijsmiddel-10, de aanwezigheid van onverpakt vuurwerk, dient te vervallen, want is van generlei waarde voor de bewijsvoering in een escalatie-scenario, een scenario dat overigens zelf ook onbewezen is gebleken.

5.12.11 Bewijsmiddel-11: 'Te-veel-en-te-zwaar' massa-explosief vuurwerk

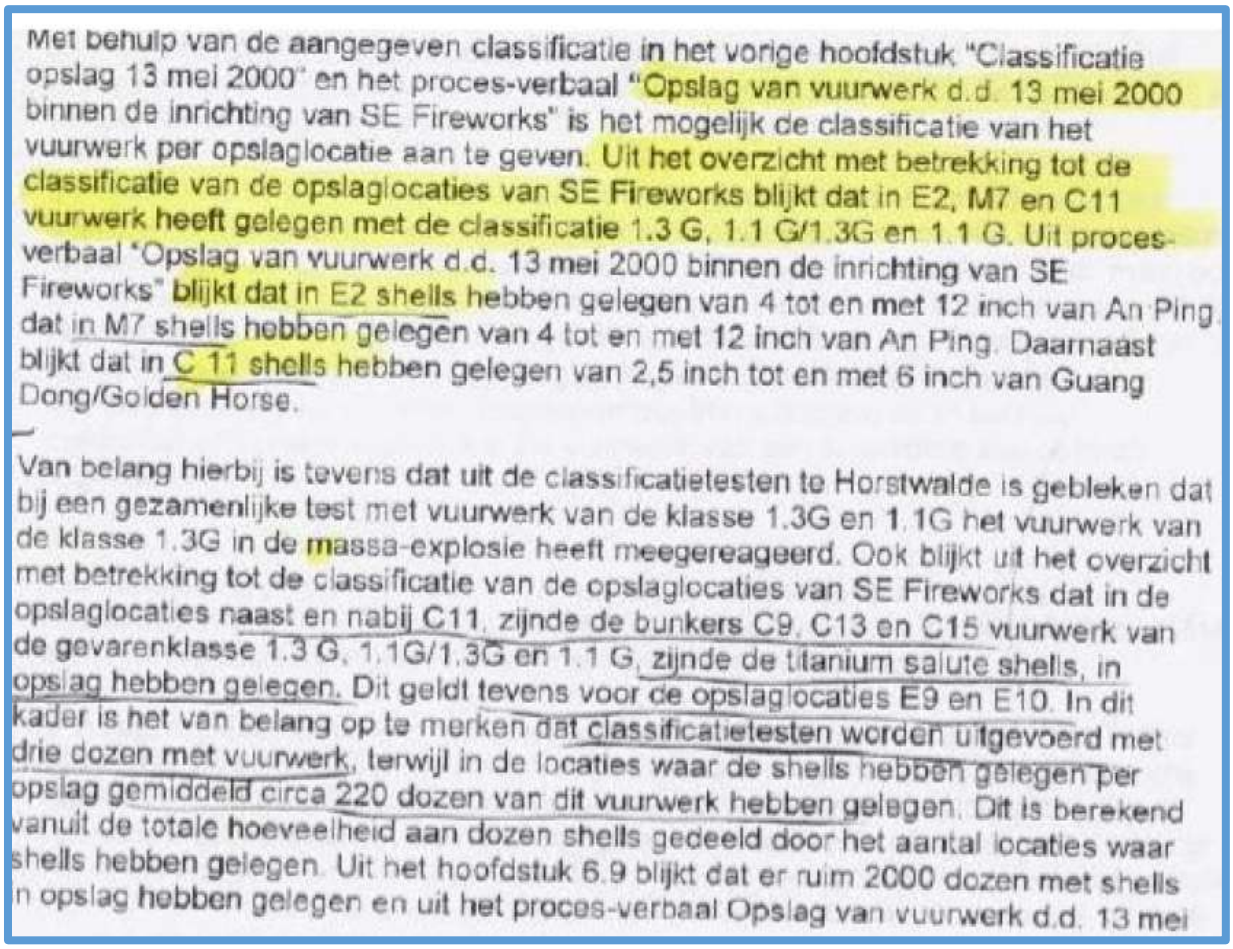

Met behulp van de aangegeven classificatie in het vorige hoofdstuk "Classificatie opslag 13 mei 2000" en het proces-verbaal "Opslag van vuurwerk d.d. 13 mei 2000 binnen de inrichting van SE Fireworks" is het mogelijk de classificatie van het vuurwerk per opslaglocatie aan te geven. Uit het overzicht met betrekking tot de classificatie van de opslaglocaties van SE Fireworks blijkt dat in E2, M7 en C11 vuurwerk heeft gelegen met de classificatie 1.3 G, 1.1 G/1.3G en 1.1 G. Uit proces-verbaal "Opslag van vuurwerk d.d. 13 mei 2000 binnen de inrichting van SE Fireworks" blijkt dat in E2 shells hebben gelegen van 4 tot en met 12 inch van An Ping, dat in M7 shells hebben gelegen van 4 tot en met 12 inch van An Ping. Daarnaast blijkt dat in C 11 shells hebben gelegen van 2,5 inch tot en met 6 inch van Guang Dong/Golden Horse.

Van belang hierbij is tevens dat uit de classificatietesten te Horstwalde is gebleken dat bij een gezamenlijke test met vuurwerk van de klasse 1.3G en 1.1G het vuurwerk van de klasse 1.3G in de massa-explosie heeft meegereageerd. Ook blijkt uit het overzicht met betrekking tot de classificatie van de opslaglocaties van SE Fireworks dat in de opslaglocaties naast en nabij C11, zijnde de bunkers C9, C13 en C15 vuurwerk van de gevarenklasse 1.3 G, 1.1G/1.3G en 1.1 G, zijnde de titanium salute shells, in opslag hebben gelegen. Dit geldt tevens voor de opslaglocaties E9 en E10. In dit kader is het van belang op te merken dat classificatietesten worden uitgevoerd met drie dozen met vuurwerk, terwijl in de locaties waar de shells hebben gelegen per opslag gemiddeld circa 220 dozen van dit vuurwerk hebben gelegen. Dit is berekend vanuit de totale hoeveelheid aan dozen shells gedeeld door het aantal locaties waar shells hebben gelegen. Uit het hoofdstuk 6.9 blijkt dat er ruim 2000 dozen met shells in opslag hebben gelegen en uit het proces-verbaal Opslag van vuurwerk d.d. 13 mei

Figuur 327: Aanvullend arrest gerechtshof Arnhem 12 mei 2003. Fragment uit omschrijving bewijsmiddel 11.

[Arrest] 11.1 De voorraadreconstructie geeft 169.508 kg vuurwerk. Hiervan wordt 10.668 kg afgetrokken aan hulpmaterialen, geeft 158.840 kg in opslag.

11.2 Herverdeling tussen diverse soorten vuurwerk heeft geen effect op het totaalgewicht.

11.3 De verklaringen van J. PATER, W. PATER en H. KLOPPENBORG zijn gebruikt om de verdeling van het vuurwerk over de verschillende opslagplaatsen vast te stellen. Daarbij is vastgesteld dat het zwaardere vuurwerk niet alleen in de bunkers lag, maar ook in de Mavo-boxen en zeecontainers die daarvoor nog minder geschikt waren dan de bunkers.

11.4 Het vuurwerk is opnieuw getest in Horstwalde (DE) van 20 t/m 24.11.2000. Alle vuurwerk dat was geclassificeerd als klasse 1.4 blijkt tenminste klasse 1.3 te zijn geweest, waarbij het vuurwerk dat massa-explosief blijkt te reageren qua classificatie uit de klassen 1.4 en 1.3 wordt gehaald en ingedeeld wordt in de klasse 1.1[537]*.*

Het zwaartepunt van de Titanium Salute shells lag bij de bunker C11 alsmede bij de naastgelegen opslagplaatsen C9, C13 en C15.[538]

11.6 Verklaring van H.H. KODDE van 22 mei 2000 die stelt dat iedereen die de PTO-cursus heeft doorlopen moet kunnen zien wanneer vuurwerk klasse 1.4 is of van een zwaardere klasse is.[539]

Weerlegging bewijsmiddel-11: Opslag van 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk.

Dit 11e bewijsmiddel, als zou er sprake zijn geweest van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk op de rampdag bij S.E. Fireworks, is tot stand gekomen als resultaat van de **TUNNELVISIE** waaraan het OM leed bij het strafrechtelijk onderzoek. Deze tunnelvisie doordrenkte alle aspecten van de 'bewijsvoering'. Een aantal voorbeelden:

- Het OM is verkeerdelijk uitgegaan van een goede regelgeving in Nederland die op orde was. Dit was een foutieve aanname, waardoor het OM de hoofdoorzaak voor de ramp heeft gemist. Het ontmantelen van de bestaande regelgeving in de jaren negentig, waardoor de regelgeving voor professioneel vuurwerk nagenoeg onbestaande was ten tijde van de ramp, is de belangrijkste oorzaak geweest dat de ramp heeft kunnen plaatsvinden. Zie <H.6>. Zonder regelgeving als referentiekader kan onmogelijk van *'Te-veel-en-te*-zwaar' vuurwerk worden gesproken.
- Niet alleen m.b.t. de internationale regelgeving, maar ook t.a.v. de wijze van opslag (constructie, voorzieningen, locatie) en blusvoorschriften, springt Nederland er negatief uit qua regelgeving voor zwaar vuurwerk in vergelijking met de ons omringende landen. Zie hoofdstukken <H.2.5> en <H.6> en <H.7.1.1.4> incl. vermeldingen politieboek Bollen.
- De aanwijzingen en verklaringen van de verdachten en de verdediging t.a.v. de samenstelling van de voorraad zijn systematisch genegeerd. R.J. BAKKER was een crimineel volgens het OM en kon dus alleen maar leugens vertellen volgens datzelfde OM.[540] Ook de expertise van de externe accountant van S.E. Fireworks is nooit gebruikt. Er mag daarom niet worden uitgesloten dat de verkeerd uitgevoerde reconstructie van de voorraad van S.E. Fireworks met voorbedachte raad verkeerd is gebeurd. Zie o.a. <H.1.3.4.2> en <H.2.3.3.2>.
- Door het OM is een selectief gebruik gemaakt van 'gewenste' getuigenverklaringen die wezen in de richting van 'gewenst' vuurwerk op 'gewenste' locaties in het bunkercomplex. Dit is 'shop-gedrag' van het Openbaar Ministerie om te komen tot een geschikte vuurwerkverdeling, passend bij het schadebeeld van de bunkerbodems, waarvan door het OM en het NFI verkeerdelijk is aangenomen dat dit door de explosiekracht is ontstaan. Zie <H.2.3.3.4>.
- De her-classificatieproeven zijn zonder de verdediging, met verkeerd vuurwerk en onder verkeerde omstandigheden uitgevoerd. Zie de later uitgevoerde tests in Polen <H.8.4.20> en in Oostenrijk <H.8.4.30>. Zie vooral <H.8.10> waar wordt aangetoond dat de bestaande classificatiemethodes verkeerd waren en waar in feite wordt gesteld, zie <H.8.10.16>, dat het OM en TNO te kwader trouw waren bij de opzet van de her-classificatie van het vuurwerk, gelet op de wetenschappelijke doelstellingen van het CHAF-project..
- Aan de directie van S.E. Fireworks is met de methode van projectie terug in de tijd kennis toegerekend die pas achteraf met classificatieproeven bekend is geworden bij de autoriteiten. Dit is een onheuse wijze van bewijsvoering.
- De opslagsituatie in Nederland was slechter dan die in het buitenland. Dit betrof de veiligheidsafstanden, de vestiging in een woonwijk, de niet-toepassing van plofdaken en aarden wallen en de blusinstructies aan de brandweer. Zie onder meer de paragrafen <H.1.3.4.1>, <H.2.6.5> en <H.7.1.1.4>. Hierdoor is de overheid schuldig aan de ramp en niet de vuurwerkbeziger die vergund vuurwerk in opslag houdt.
- Een verklaring van NFI/TNO-deskundige KODDE is door het OM slechts ten dele weergegeven. En indien de weergave als juist wordt aangenomen dan klopt de verklaring

aantoonbaar niet, zie o.a. de TNO-fout bij de grote schaal vuurwerkproeven in Polen (2005), waarbij zelfs TNO, met de achterafkennis van de Vuurwerkramp, niet in staat bleek de effecten van als klasse 1.4 geclassificeerd vuurwerk juist in te schatten.
- Uit eerdergenoemde nota van V&W aan de eigen minister op 12 april 2001 blijkt dat de autoriteiten reeds vóór de formulering van de tenlastelegging door het OM tegen S.E. Fireworks op de hoogte zijn van het feit dat de in Nederland gebruikte transportclassificatie onbruikbaar is bij opslag. Zie paragraaf <H.2.1.8.1.1.4>.
- Uit een verslag van een bijeenkomst tussen VL/RVI met TNO/PML gehouden op 30 juni 2000 (6 weken na de Vuurwerkramp) blijkt dat Nederland niet beschikt over inspecteurs die de technische kennis hebben om te beoordelen of vuurwerk juist is geclassificeerd. Dit geldt nog sterker voor professioneel vuurwerk, hetgeen S.E. Fireworks voornamelijk bezigde. Zie paragraaf <H.2.1.8.1.1.5>.

Niet mag worden uitgesloten dat de reconstructie van de voorraad van S.E. Fireworks met voorbedachte raad verkeerd is gebeurd. Zie o.a. <H.1.3.4.2> en <H.2.3.3.2>. De Pv's 'classificatie' en 'opslag' zijn doelbewust feitelijk onjuist opgemaakt door Tolteam medewerkers De KLEINE, Jacobs, Lummen en MENSINK. Deze beide Pv's over de voorraad van S.E. Fireworks zijn door het Hof Arnhem als bewijs geaccepteerd, maar dienen te vervallen als bewijsmiddel. Bewijsmiddel-11 is ondeugdelijk.

5.12.12 Bewijsmiddel-12: Ontwikkeling van brand tot ramp

DE ONTWIKKELING VAN DE BRAND TOT DE RAMP

Een hoofdrapport van het Nederlands Forensisch Instituut, opgemaakt door de vast gerechtelijk deskundigen ir. P.C.A.M. de Bruin en J.W. Karelse en gedateerd 1 februari 2001 (pp TAD0664 e.v.), inhoudende:

Op zaterdag 13 mei 2000 hebben branden en explosies het vuurwerkbedrijf SE Fireworks en honderden woningen en bedrijven in de omgeving verwoest.

Het is zeer waarschijnlijk dat er gedurende minimaal een half uur brand is geweest naast zeecontainer E2. Deze brand heeft het vuurwerk in de container vrijwel zeker ontstoken. Waarschijnlijk is de brand bij E2 ontstaan door brandend of smeulend vuurwerk uitgeworpen uit de - brandende - montageruimte C2 van de bewaarplaats.

Uit de analyse van de videobeelden van G. Poort en J. Huygens blijkt dat er een vlamtong vanuit E2 is ontstaan met een lengte van circa 30 meter. Deze reikte tot boven de bewaarplaats. Enkele seconden later was de explosieve verbranding van de

Figuur 328: Aanvullend arrest gerechtshof Arnhem 12 mei 2003. Fragment uit omschrijving bewijsmiddel 12.

[Arrest] 12.1 Volgens het hoofdrapport NFI van de heren De BRUYN/Karelse van 1 februari 2001 heeft er minimaal een half uur brand gewoed naast container E2, is de inhoud van E2 ontstoken, Is er een vlamtong van 30 meter tot boven C2 gekomen. Exploderende shells uit E2 zijn door de deur van Mavobox M7 geslagen. Daarop is de inhoud van M7 en de andere Mavo-boxen ontstoken met een explosie vuurbol van 85 meter diameter. Hierdoor zijn de deuren van de bunkers bezweken, waardoor de explosie rond bunker C11 optrad.

Dit scenario wordt in de bewijsvoering van het Hof herhaald met daarin 15 maal de woorden: *'mogelijk', 'waarschijnlijk'* of *'vrijwel zeker'.*
Volgens het NFI zijn de door- en overslagmechanismen zijn te danken aan het ontbreken van brandwerende voorzieningen en het in opslag hebben van te zwaar vuurwerk.

De brand in C2 kon leiden tot de explosies omdat:

- *Er vuurwerk was in ruimte C2.*
- *Het vuurwerk in M7 massa-explosief was.*
- *Het vuurwerk in C11 massa-explosief was.*

12.2 Ir. P.C.A.M. DE BRUYN (NFI) verklaart op 11 maart 2003 dat de kern van de hoofdrapportage op blz. 2/62 staat vermeld, namelijk dat wanneer S.E. Fireworks conform de vergunning was geweest, de brand in C2 nooit had kunnen escaleren tot de explosies die hebben plaatsgevonden. Dit is volgens DE BRUYN een wetenschappelijke vaststelling.[541]

Weerlegging bewijsmiddel-12: Ontwikkeling van brand tot ramp

Het door het Openbaar Ministerie aangevoerde bewijsmiddel 'Ontwikkeling van brand tot ramp' is gebaseerd op het NFI-hoofdrapport van 1 februari 2001. Dit bewijsmiddel is door het Hof bewezen verklaard. Deze reviewrapportage toont o.a. in hoofdstuk <H.2.4> aan dat het NFI-hoofdrapport geen wetenschappelijke vaststelling is zoals opsteller ir. DE BRUYN beweert. Het bestaat uit een aaneenschakeling van onbewezen scenario's. Deze reeks scenario's had ten doel om uit te komen bij een door de opdrachtgever OM gewenste conclusie. Deze conclusie is dat de eigenaren van S.E. Fireworks door hun keuzes, handelen en inrichting van de vuurwerkbewaarplaats schuld dragen voor de escalatie van brand tot ramp. Het NFI-rapport blijkt bij nadere beschouwing strijdig te zijn met het beschikbare bewijsmateriaal, ook is het rapport intern niet consistent. Hier volgen een aantal argumenten die het geclaimde wetenschappelijk gehalte van het NFI-bewijs onderuit halen.

- Op het gebied van vuurwerk was het NFI in 2000 ondeskundig. Zie o.a. <H.2.4.6>. Het NFI geeft zelf aan dat er onvoldoende kennis is van het gedrag van vuurwerk in opslag.[542]
- De door het NFI aangenomen samenhang tussen het voorzieningenniveau bij S.E. Fireworks en het verloop van de ramp is onjuist.
- Het NFI heeft bij de reconstructie van de brand en de escalatie tot ramp het optreden van de brandweer buiten beschouwing gelaten: Niet defensief opgetreden en openen van deuren van opslagplaatsen, waardoor escalatie in de hand is gewerkt en een oppervlaktebrand kon ontstaan die zelfs kenmerken vertoonde van een regelrechte vuurstorm. Deze brand kon ontstaan door verkeerd optreden van de brandweer en heeft meer schade veroorzaakt dan de vuurwerkexplosies. Zie o.a. <H.8.8.2>.
- Er was afstemming tussen onderzoeken van OM, inspecties, TNO en NFI om vrijspraak van verdachten te voorkomen. NFI werkte naar een onderzoeksresultaat toe[543].
- Feiten en informatie zijn door het NFI niet gebruikt ter toetsing van eigen uitkomsten. Niet-passende getuigenverklaringen zijn genegeerd.
- Het NFI negeert de aanwijzingen van vuurwerk vóór 15u op de rampdag.[544]

- De mogelijke aanwezigheid van S.E. Fireworks-personeel voor de ramp[a] is onvoldoende onderzocht.[545]
- TNO/NFI promoveerden scenario's tot hypotheses en hypotheses tot bewezen verklaard, zonder aanwijsbare toevoeging van supplementaire bewijsmateriaal. Zie <H.2.4.6>.
- Het NFI gaat uit van de achtergebleven en foutieve Nederlandse voorschriften voor de opslag en het blussen van vuurwerk.[546] Dit leidt tot andere conclusies m.b.t. de ramp.
- Het rapport van het NFI wordt door de juridische vertegenwoordigers van de Staat naar behoefte op tegenstrijdige wijze geïnterpreteerd.[547]
- Het NFI voert een brandende aanhanger op voor branddoorslag naar container E2. Dit is onbewezen. Bovendien tonen brandproeven aan dat zo'n oorzaak onwaarschijnlijk is. Dit blijkt uit de proeven in Oostenrijk (2005), zie o.a. <H.8.4.30>
- De door het NFI als *'krater'* bestempelde inzakking van de bunkerbodems werd veroorzaakt door een holle ruimte van een vroegere kolenopslag. Ook de bij een krater horende uitworp of zijwaartse verplaatsing is niet waargenomen. Zie o.a. <H.2.3.3.4>.
- Het NFI neemt in de reconstructie van de ramp de NLR-uitkomsten[548] niet mee. In tegenstelling tot het NFI wijst het NLR een plaats buiten de opslag aan als mogelijke locatie van de eerste explosie. Dit in overeenstemming met analyses van andere deskundigen, zoals drs. F. Vos.
- Het NFI projecteert achterafwetenschap op de verdachte BAKKER, waardoor hem dingen verweten kunnen worden die hij onmogelijk kon weten.
- Analyse van de 1e 20 sec. van de Huygens-video (beelden die uit het rechtbankdossier waren gelaten) toont inleidende explosieverschijnselen bij de bunkers vóór de toenemende rook bij container E2 en de daaropvolgende explosieve verbranding bij container E2 met steekvlam richting bunkers. Zie <H.7.1.13.8>.

Conclusie: Het NFI-hoofdrapport is niet meer dan in opdracht van Justitie geschreven broddelwerk dat moest dienen ter onderbouwing van bewijs tegen twee reeds aangewezen schuldigen. Een dergelijk rapport is volstrekt ontoelaatbaar als bewijsmiddel en dient uit de rechtszaal te worden geweerd. Daarmee komt bewijsmiddel-12 te vervallen.

5.12.13 Bewijsmiddel-13: De slachtoffers

[Arrest] Er zijn geen stoffelijke resten aangetroffen van de vermiste D.A. Verdam-Vis. Dit komt vrijwel zeker door de kracht en de hitte van de explosie en de daaropvolgende brand, alsmede de plaats waarop vermiste zich bevond.

Opmerking bewijsmiddel-13: De slachtoffers.

Het OM refereert aan totaal verdwenen stoffelijke resten van een van de slachtoffers en verbindt dit met de grote kracht en hitte van de ramp. Deze kennelijke sfeertekening van het OM is niet relevant, tenminste niet op de wijze waarop het OM dit bedoelt. Het is uiteraard tragisch dat er 23 doden en 947 gewonden zijn gevallen. Dit bewijsmiddel draagt alleen bij aan het beeld van een ernstige ramp, maar representeert geen bewijsvoering aangaande het

[a] Dit heeft te maken met het feit dat aanwezigheid van S.E. Fireworks personeel op het terrein voorafgaande aan de ramp kan wijzen op een bedrijfsongeval hetgeen een onaantrekkelijk scenario is voor de overheid, zoals elders is uitgelegd, o.a. in <H.7.1.9>.

door het OM en NFI gepropageerde escalatiemechanisme van brand tot ramp. Bewijsmiddel-13 is daarom irrelevant.

Los hiervan dient te worden opgemerkt dat de totale verassing van een aantal slachtoffers te wijten is geweest aan het optreden van een oppervlaktebrand met duidelijke kenmerken van een vuurstorm, compleet met bijbehorende thermiek, aanzuiging van koude lucht met zuurstof, extreem hoge temperaturen en het in de as leggen van een woonwijk. Deze vuurstorm kon ontstaan door veronachtzaming van de blusvoorschriften en veronachtzaming van de (correct bij S.E.F. aangebrachte) gevarenaanduidingen door de brandweer(leiding). Zie <H.8.8.2>. Bewijsmiddel-13 toont juist de verantwoordelijkheid van de overheid en niet die van S.E. Fireworks voor de ramp, de slachtoffers en de ontstane schade. Weerlegging van bewijsmiddel-13 is daarom niet alleen onnodig, maar kan gelden als ontlastend voor BAKKER.

5.12.14 Bewijsmiddel-14: De illegale vuurwerkverkoop

[Arrest] 14.1 Werknemer Hennie KLOPPENBORG verklaart op 6 juli 2000 dat BAKKER de opdrachtgever was van de vuurwerkpakketten die aan particulieren werden verkocht. Hij verklaart ook dat BAKKER bij het klaarmaken en het ophalen van de pakketten was en dat het S.E. Fireworks-etiket eraf werd gesneden.

14.2 Werknemer Hennie KLOPPENBORG verklaart op 22 mei 2000 dat de particulieren die de pakketten vuurwerk afnamen aan de S. E. Fireworks werknemers voor dit vuurwerk betaalden en dat op hun beurt dezen het weer afdroegen aan BAKKER. Op deze wijze werd per jaar wel een volle container professioneel vuurwerk (klasse 1.4G) aan particulieren verkocht.[549]

Weerlegging bewijsmiddel-14: Illegale vuurwerkverkoop.

Door het Openbaar Ministerie en het Tolteam is veel werk gestoken in het bewijsbaar kunnen maken van zogeheten *'illegale verkopen'* door S.E. Fireworks en dan met name onder leiding van mede-eigenaar R.J. BAKKER. Dit beeld van *'illegale verkopen'* was voor het OM belangrijk om S.E. Fireworks te kunnen neerzetten als een organisatie waar criminele activiteiten plaatsvonden, waarbij puur uit winstbejag alle veiligheidsvoorschriften en regels werden overtreden. Tevens werd hiermee het beeld geschapen dat door de *'illegale handel'* in *'illegaal vuurwerk'* er sprake was van extra risico's wegens het voorhanden hebben van niet goedgekeurd en daarom gevaarlijker vuurwerk. Dit beeld past ook in het beleid van het Openbaar Ministerie om alle bestaande problemen met vuurwerk toe te schijven aan illegale activiteiten.

Deze redenering van het OM blijkt op alle fronten volledig mank te gaan. Het is beeldvorming voor de bühne gebleken en heeft oorzakelijk niets met het kunnen optreden van de escalatie van brand tot ramp te maken. In het kort wordt hierna samengevat waar het OM de fout in gaat:

- Er zijn drie door het OM ten laste gebrachte feiten betreffende illegale vuurwerkhandel:
    1. Verkopen buiten toegestane periode.
    2. Verkopen vanuit niet daartoe ingerichte verkoopruimte.

3. Verkopen van niet daartoe goedgekeurd vuurwerk.

Dit is een verwrongen beeld dat door het OM is geschapen van wat in werkelijkheid een verdeling van pakketten professioneel vuurwerk aan zakelijke relaties en werknemers is. Het betrof uitsluitend goedgekeurd consumenten- en professioneel vuurwerk en de ontvangers waren gerechtigd tot beziging van dergelijk vuurwerk.

- Het OM hanteert een tendentieuze en selectieve uitleg van verklaringen afgelegd door S.E. Fireworks medewerkers over verkopen aan medewerkers, dan wel giften aan relaties. In werkelijkheid was er geen sprake van systematische en grootschalige verkopen aan particulieren.
- De 'belastende' verklaringen van medewerker KLOPPENBORG zijn afkomstig van slechts één werknemer en daarom niet bruikbaar als zelfstandig bewijs. Bovendien zijn er gegronde redenen om deze verklaringen te wantrouwen vanwege het motief van de getuige KLOPPENBORG om belastende verklaringen af te leggen tegen BAKKER. Zie o.a. <H.7.2.4>.
- Er was geen sprake van een voorraad *'zwart geld onder de grond'*. In werkelijkheid was dit geld keurig opgegeven bij de belastingdienst en bevond het zich achter een luik. Het OM heeft dan ook het in beslaggenomen contant geld in zijn geheel moeten retourneren aan BAKKER. Zie o.a. <H.2.1.8.3.4 en 6>.
- BAKKER heeft geen zwart geld gebruikt bij de betaling van de overname aan SMALLENBROEK, zoals foutief is geverbaliseerd door het Tolteam. Het was juist SMALLENBROEK die 4 ton compensatie eiste van BAKKER en PATER vanwege het gemis van zwarte inkomsten bij verkoop van zijn bedrijf aan hen. Door de **TUNNELVISIE** waren Tolteam en OM niet meer in staat de informatie tijdens de verhoren op juiste wijze te verstaan en er verslag van te doen.
- Hetzelfde geldt voor de foutieve interpretatie van de verklaringen van BAKKER en de externe accountant inzake de facturen aan buitenlandse afnemers. Hoewel BAKKER en de accountant onafhankelijk van elkaar uitleggen hoe het zit, kunnen Tolteam en OM, vertroebeld door een **TUNNELVISIE**, hier niet de juiste informatie uit halen en wordt er op verkeerde wijze verslag gedaan. Zie <H.2.1.8.3.4>. Het OM denkt in de verklaringen bewijs te zien voor een valse administratie en onechte facturering met de bedoeling voorraadverschillen weg te poetsen, zie zouden zijn ontstaan door illegale en zwarte handel. Dit ondanks het feit dat BAKKER zich gewoon netjes aan de wet en aan het advies van zijn accountant houdt. Hij verklaart dit ook, maar wordt niet geloofd. De inhoud van de processen-verbaal liet echter aan steller toe de werkelijke toedracht te achterhalen en de fouten van Tolteam en OM te identificeren.
- Vóór overname van het bedrijf waren illegale handel, zwarte verkopen, experimenten met vuurwerk en andere onwettige praktijken schering en inslag. Met name BAKKER heeft aan deze praktijken een einde gemaakt na de overname van het bedrijf door PATER en hemzelf. Hij heeft zich daartoe zelfs aangegeven bij de belastingdienst en een naheffing betaald over de onder oud-eigenaar SMALLENBROEK genoten zwarte inkomsten. Zie <H.2.1.8.3.6>.
- Hoewel het OM probeert een beeld te verspreiden van BAKKER die de veiligheidsmaatregelen van de vorige eigenaar niet respecteert, is het in werkelijkheid precies andersom. BAKKER laat betere sloten en hang en sluitwerk aanbrengen. Hij sluit een onderhoudscontract af voor nieuwe brandblusapparatuur en hij stuurt zijn personeel, incl. de oproepkrachten, op verplichte veiligheidscursussen. Zie <H.1.3.4.7d> en <H.2.1.8.3>.

- Het OM continueert het staand beleid dat: *"problemen met vuurwerk alleen ontstaan door illegale activiteiten"*. Legale opslag van vuurwerk binnen de vergunning kan volgens het OM nooit problemen geven. In werkelijkheid is het juist de legale vuurwerkopslag die voor ernstige veiligheidsrisico's zorgt vanwege de mankerende regelgeving in Nederland op het gebied van classificatie, wijze van opslag, veiligheidsvoorzieningen en het blussen van eenmaal brandend vuurwerk. Zie o.a. de verklaringen vanuit VROM en V&W in <H.6> en de achterliggende redenen van de CHAF-proeven in <H.8.10>.

Bewijsmiddel-14: 'illegale vuurwerkverkoop', blijkt door het OM gekunsteld bewijs, dat niets met de werkelijkheid heeft, maar een poging is tot misleiding van de rechterlijke macht. Het bewijsmiddel is ook de belichaming van het motief dat er achter zit: alle problemen hangen samen met illegale activiteiten, de regelgeving in Nederland is correct, terwijl de werkelijkheid precies het omgekeerde is. Dit laatste bewijsmiddel-14 dient te vervallen.

5.12.15 Conclusie n.a.v. opsomming bewijsmiddelen

'An sich' bevatten de vorengenoemde weerleggingen van de bewijsmiddelen weinig nova en veel materiaal dat reeds eerder is aangevoerd door de verdediging bij de rechtbank, het gerechtshof en bij de Hoge Raad. In al deze instanties hebben rechtbank, gerechtshof en Hoge Raad kunnen verwijzen naar de bevindingen van de door de overheid gebruikte deskundigenorganisaties, zoals politie, Openbaar Ministerie, Nederlands Forensisch Instituut (NFI) en TNO. Bij de oordelen van de Hoge Raad is daar nog de verwijzing bijgekomen naar de bevindingen van het rijksrechercheonderzoek uit 2004, dat oordeelde dat er niets onoorbaars is gebeurd tijden het strafrechtelijk onderzoek door Tolteam en Openbaar Ministerie.

Echter in deze reviewrapportage wordt aangetoond dat er zeer goede redenen aanwezig zijn om aan te nemen dat de Nederlandse overheid (politiek en bestuur) genoemde instanties bewust heeft aangestuurd om tot een door de Nederlandse overheid gewenste uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek te komen.

Daarmee komen de door het Openbaar Ministerie bij de rechter aangevoerde bewijsmiddelen in een héél ander daglicht te staan. Deze reviewrapportage legt uit welke bewijzen er zijn gevonden en dat de wijze waarop het Openbaar Ministerie is gekomen tot haar bewijsvoering ondeugdelijk is. Daarmee zal het hierboven gepresenteerde verweer tegen deze bewijsmiddelen door de Hoge Raad opnieuw dienen te worden bezien. De hiervoor weergegeven gedeeltes uit het aanvullend arrest van het Hof laten een belangrijk aspect naar boven komen. Het Openbaar Ministerie is er kennelijk in geslaagd om door middel van:

1. Het te beperkt geformuleerde kader van strafrechtelijk onderzoek (incompleet strafdossier, weigering om overheid en oud-eigenaar te vervolgen, weigering om naar bedrijfsongeval te kijken, erbij zoeken van brandstichter),
2. Het selectief aanhalen van verklaringen van verdachten en getuigen,
3. Het sturen van de wijze van voorraadreconstructie,
4. Het op bepaalde wijze organiseren van her-testen en her-classificeren van vuurwerk,
5. Het gebruikmaken van een NFI-rapport dat duidelijk toe redeneert naar een escalatiescenario dat geheel aan S.E. Fireworks kan worden toegeschreven,
6. Het negeren van de laakbare en ernstig tekortschietende Nederlandse regelgeving op het gebied van professioneel vuurwerk,
7. Het negeren van de tekortkomingen in Nederland t.o.v. het buitenland op het gebied van vestiging en inrichting van vuurwerkbedrijven, alsmede de verkeerde blusvoorschriften aan de brandweer,
8. Het kapotmaken van de reputatie van BAKKER middels foutieve persverklaringen en bijeenkomsten, interviews en zelfs verspreiding van huis-aan-huis informatie,

het Hof te overtuigen van *'dood door schuld'* van 23 mensen door toedoen van de verdachte BAKKER. Uit de boven aangehaalde passages ontstaat de overtuiging dat het Openbaar Ministerie te zeer op de man BAKKER heeft gespeeld en daarbij het feitenevenwicht uit het oog is verloren. BAKKER moest en zou schuldig zijn volgens het OM, ongeacht de werkelijke feiten. Dat is de conclusie uit deze reviewrapportage.

5.13 Verzoeken om cassatie en herziening (2x)

5.13.1 Uitspraak cassatie Hoge Raad, 1 febr. 2005

De uitspraak van de Hoge Raad van 1 februari 2005 op het verzoek van R.J. BAKKER tot cassatie, is door de Hoge Raad zelf als volgt samengevat[550]:

> *"Op 1 februari 2005 verwerpt de Hoge Raad het door BAKKER tegen de uitspraak van het Hof ingestelde cassatieberoep (LJN AP8469). Het oordeel van de Hoge Raad komt erop neer dat de directeuren als professionele ondernemers van het in een woonwijk gelegen vuurwerkbedrijf verplicht waren al die maatregelen te nemen die voor de veiligheid van mensen en goederen van hen kon worden gevergd. Daartoe behoorde de plicht om de bij uitstek met het oog op de brandpreventie en brandveiligheid gegeven voorschriften van de milieuvergunningen nauwgezet na te leven. In de vervulling van die plicht zijn zij ernstig tekortgeschoten. Zo hadden zij ook uiterst zorgvuldig moeten controleren of niet te zwaar en massa-explosief vuurwerk was opgeslagen. Dat hebben zij nagelaten. De directeuren hebben zich dus aanmerkelijk onvoorzichtig gedragen. Daarom heeft S.E. Fireworks schuld aan de verdere ontwikkeling van de brand tot de ramp en hebben de directeuren daaraan strafbaar feitelijk leiding gegeven. De uitspraak van de Hoge Raad betekende dat de veroordeling en de straf die het Hof had uitgesproken onherroepelijk was."*

5.13.2 Herzieningsverzoek-1 in 2007

Op 19 december 2007 wordt het eerste verzoekschrift (49 blz.) tot herziening ingediend namens verzoeker Rudi Jan BAKKER. De advocaat is mr. Mayke Goris. Op 1 juli 2008 is de uitspraak van de Hoge Raad op het eerste herzieningsverzoek. De samenvatting van de Hoge Raad van de uitspraak luidt als volgt:

5.13.2.1 *Het herzieningsverzoek*

Namens R.J. BAKKER heeft mr. M.M.A.J. Goris, advocaat in Almelo, een herzieningsverzoek ingediend bij de Hoge Raad. In dat verzoek wordt gesteld dat er nieuwe feiten zijn die meebrengen dat BAKKER had moeten worden vrijgesproken, omdat niet meer bewezen zou kunnen worden dat S.E. Fireworks schuld had aan de ramp.

Een van de belangrijkste argumenten is dat er nieuw wetenschappelijk onderzoek is verricht. Uit dat onderzoek zou blijken dat de ramp niet - zoals het Hof Arnhem had aangenomen - kan worden verklaard doordat er op het bedrijf te veel en te zwaar massa-explosief vuurwerk was opgeslagen. Dat zware vuurwerk (zogenaamde titaniumshells) heeft volgens onderzoeken bij brand geen massa-explosief karakter; zij exploderen dus niet naar hun aard gelijktijdig. Voor het ontstaan van de ramp is vanuit die visie niet de aard en de zwaarte van dat vuurwerk van belang geweest. Zwaar vuurwerk zou volgens tests namelijk niet mee ontploffen als een container met papier en karton en daarbij enkele titaniumshells in brand wordt gestoken. En ook een relatief kleine hoeveelheid lichter vuurwerk zou volgens onderzoek onder bepaalde opslagcondities zware explosies veroorzaken.

Ook wordt aangevoerd dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk had moeten worden verklaard omdat opzettelijk informatie is achtergehouden:

- Over het vuur dat naast container E2 zou hebben gebrand.
- Over het onverantwoord openen van deuren van opslagplaatsen door de brandweer tijdens het blussen van de brand en voor de escalatie tot ramp.

De heer Jans WEGES, destijds officier van de brandweer te Enschede heeft de ochtend na de ramp tien van de bij de ramp betrokken brandweerlieden ondervraagd. Volgens BAKKER zou uit die ondervragingen blijken dat géén van de brandweerlieden vuur heeft gezien naast container E2 en, zo daar ter plaatse brand was geweest, deze zou zijn geblust. Ook moet in die verklaringen aan de orde komen welke deuren van opslagplaatsen zijn geopend en weer gesloten tijdens het blussingsproces van de brand.

Ter ondersteuning van deze veronderstelling wordt er door BAKKER op gewezen dat Jans WEGES zijn verklaringen tegenover de voormalig rechercheurs PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN niet heeft willen ondertekenen. Tevens heeft brandweerman VANEKER geen verklaringen willen afleggen uit vrees voor ontslag. Daarbij hebben andere brandweerlieden geen toestemming hebben gegeven aan WEGES om hun verklaringen ter beschikking te stellen van PAALMAN en DE ROY. De leiding van het Tolteam heeft destijds de verhorende verbalisanten gezegd dat zij bij verhoor van de brandweermensen niet mochten doorvragen, maar moesten volstaan met 'aanhoren'. Brandweerman VANEKER heeft tegenover de Rechter-Commissaris onder ede verklaard dat hij niet aan de achterzijde van het bunkercomplex, waar bunker C4 zich bevond, is geweest. Brandweerofficier [betrokkene 4] heeft verklaard voorstander te zijn van openheid, maar hem is verteld dat de leidinggevenden bij de brandweer in opdracht van hogerhand niets naar buiten mogen brengen.

Op basis van deze aanwijzingen kan worden gesteld dat de tien, door brandweerofficier WEGES, opgenomen verklaringen welhaast zeker informatie zouden verschaffen over het openen van deuren van opslagplaatsen door de brandweer. Ook zouden deze verklaringen duidelijk maken of er inderdaad een halfuur durende brand heeft gewoed naast container E2, die benodigd is volgens het door de overheid overgenomen scenario van escalatie waarvoor verzoeker BAKKER strafrechtelijk is veroordeeld.

5.13.2.2 *Uitspraak Hoge Raad*

De Hoge Raad heeft het herzieningsverzoek afgewezen. De Hoge Raad is van oordeel dat wat in de herzieningsaanvrage is gesteld niet het ernstig vermoeden wekt dat R.J. BAKKER zou zijn vrijgesproken als het Hof met die gegevens bekend was geweest.

S.E Fireworks heeft opzettelijk vergunningsvoorschriften overtreden die met het oog op brandpreventie en brandbestrijding waren gegeven. Er was te veel en te zwaar vuurwerk (waaronder titaniumshells) op het terrein aanwezig, ook op plaatsen waar helemaal geen vuurwerk mocht zijn opgeslagen. Er waren geen functionerende sprinklerinstallaties en geen zelfsluitende of brandwerende deuren. Daarop is de schuld van S.E. Fireworks gebaseerd: de directeuren zijn ernstig tekortgeschoten in hun plicht tot naleving van de vergunningen en

tot zorgvuldige controle. De tests waaruit blijkt dat titaniumshells bij brand niet per se gelijktijdig exploderen sluiten niet uit dat dit toch kan gebeuren; dat is afhankelijk van de opslagcondities. Wat in het herzieningsverzoek is aangevoerd, kan aan de schuld van S.E. Fireworks en aan de strafrechtelijke aansprakelijkheid van R.J. BAKKER niet wezenlijk afdoen. Niet is aannemelijk dat voor de ontwikkeling van de brand tot de ramp die verboden opslag van te veel en te zwaar vuurwerk en het overige aan R.J. BAKKER verweten handelen en nalaten met betrekking tot opslagcondities, inrichting van bewaarplaatsen en behandeling van het vuurwerk niet van belang zou zijn geweest.

Ook is volgens de Hoge Raad niet aannemelijk dat destijds bewust informatie is achtergehouden over het openen van deuren van opslagplaatsen door de brandweer. Het is juist vanwege het ontbreken van de tien verklaringen dat de Hoge Raad in haar afwijzing van het verzoek om herziening stelt dat de suggestie van BAKKER dat de deur van container E2 ten onrechte door de brandweer is geopend, niet onderbouwd is.

Het is volgens deze uitspraak van de Hoge Raad ook niet aannemelijk gemaakt door BAKKER in zijn verzoek om herziening, dat destijds bewust door het Tolteam de door WEGES opgenomen verklaringen zijn achtergehouden.

Met deze uitspraak van de Hoge Raad blijft de veroordeling van mededirecteur B. van S.E. Fireworks in stand.

5.13.2.3 *Herzieningsverzoek-1 ná de review*

De Hoge Raad heeft zich bij haar beoordeling van het herzieningsverzoek volledig gebaseerd op de bestaande Nederlandse rapportages en conclusies van TNO/NFI en het Tolteam/OM, die ook de basis vormden voor de veroordeling van R.J. BAKKER door rechtbank (2002) en gerechtshof (2003). Dat er door een gerenommeerd en deskundig buitenlands instituut, met veel meer ervaring op het gebied van explosieven dan TNO/NFI, een rapport is uitgebracht dat aantoont dat een aantal aannames van de Nederlandse onderzoekers m.b.t. de explosies in Enschede mogelijk volledig fout zijn geweest, heeft de Hoge Raad niet tot een andere overtuiging gebracht. De Hoge Raad acht bewezen dat R.J. BAKKER, gevestigd zijnde in een woonwijk, bewust de milieuregels heeft overtreden en bewust ‘Te-veel-en-te-zwaar’ vuurwerk had opgeslagen. De Hoge Raad baseert zich daarbij uitsluitend op dezelfde Nederlandse rapportages als de rechtbank in eerste aanleg en het gerechtshof.

Wat de Hoge Raad toen nog niet wist, maar waarover de Hoge Raad d.m.v. deze deskreview nu wel wordt ingelicht, is het feit dat het Nederlandse strafrechtelijk en technisch onderzoek naar de vuurwerkramp, door resp. Tolteam/OM en TNO/NFI, géén onafhankelijk onderzoek was, maar een van te voren bepaald onderzoek met van te voren vastgelegde uitkomsten. De voorliggende deskreview heeft vele elementen aangedragen die de hypothese van ‘Misleiding van de rechterlijke macht’ gedetailleerd onderbouwen. Deze misleiding had betrekking op de rechtsgang van alle strafrechtelijke trajecten, waaronder die tegen de van brandstichting verdachte A. DE VRIES én tegen de verdachte R.J. BAKKER.

5.13.3 Herzieningsverzoek-2 in 2012

Uitspraak Hoge Raad 26.6.2012. Advocaat mr. John PETERS. In het tweede verzoek aan de Hoge Raad tot herziening worden door mr. Peters namens R.J. BAKKER drie gronden (nova) aangevoerd:

5.13.3.1 *Grond-1: Verzoek vernietiging alle tapgesprekken*

Als eerste omstandigheid wordt door BAKKER aangevoerd dat de Officier van Justitie, Herman STAM, die optrad als leider van het opsporingsonderzoek op 7 december 2001 schriftelijk opdracht heeft gegeven tot het vernietigen van alle ongeveer 80.000 tapgesprekken die in het jaar 2000 zijn opgenomen in het kader van het onderzoek naar de vuurwerkramp. Volgens de aanvrager wordt aldus het ernstige vermoeden gewekt dat, ware de feitenrechter met deze opdracht bekend geweest, dit zou hebben geleid tot de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie in de strafvervolging.
De aanvrager BAKKER stelt voorts dat de Officier van Justitie aldus heeft verhinderd "dat de inhoud van de uitgewerkte tapgesprekken deel zou hebben kunnen uitmaken van het procesdossier, waar dit op grond van het relevantiecriterium wel had gemoeten, en hierdoor kennisneming van de inhoud door rechtbank, Hof en verdediging eveneens onmogelijk is gemaakt". Dit gevolg wekt volgens de aanvrager eveneens het ernstige vermoeden dat - ware de feitenrechter daarmee bekend geweest - het zou hebben geleid tot de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie in de strafvervolging.

In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat de Hoge Raad zich bij de afwijzing van deze grond volledig baseert op de bevindingen in het rapport van de rijksrecherche uit juni 2004. Dit rijksrecherche rapport betoogt dat de bevindingen van BIZ in 2003, dat de rechterlijke macht bewust was misleid, niet correct waren. In het voorgaande is nu duidelijk gebleken dat het Rijksrechercherapport uit 2004, onvolledig, vooringenomen en ondeugdelijk is op vele punten. Indien de Hoge Raad op de hoogte was geweest van de ondeugdelijkheid van het rijksrechercherapport had de Hoge Raad de bevindingen van het BIZ nooit getoetst aan dit rijksrechercherapport. Het zijn juist de BIZ-bevindingen die de eerste grond vormen voor het herzieningsverzoek. De Hoge Raad had, zonder het ondeugdelijke rapport van de rijksrecherche, deze grond niet op deze wijze afgewezen.

Meer specifiek t.a.v. de afwijzing door de Hoge Raad van de 1e grond voor herziening kan worden opgemerkt dat de Hoge Raad wijst op een volgens de rijksrecherche eenzijdige interpretatie van teksten in drie faxberichten van de Officier van justitie STAM. De Hoge Raad oordeelt ook dat niet is gebleken dat vóór 5 januari 2001 tapgesprekken van Rudi BAKKER zijn opgenomen en beluisterd. En op geen enkel moment is tijdens de behandeling van de zaak bij de Hof het verzoek gedaan de inhoud van de afgeluisterde gesprekken aan het dossier toe te voegen.

De passage uit het Rijksrechercherapport waar de Hoge Raad zich op beroept gaat echter over de vernietiging van tapgesprekken m.b.t. verdachte DE VRIES. De kern van dit betoog is dat juist m.b.t. de verdachte DE VRIES géén gesprekken getapt zijn in het jaar 2000 en dus ook niet vernietigd kunnen worden. Voor de verdachte R.J. BAKKER, de huidige verzoeker, geldt juist dat er wél gesprekken getapt en uitgeluisterd zijn (inclusief van geheimhouders)

tussen 13 mei en 31 december 2000, hetgeen overvloedig is vermeld in het politiedossier en zelfs in het rijksrechercherapport. Het feit dat de Hoge Raad juist deze passage uit het Rijksrechercherapport overneemt ter weerlegging van deze eerste grond voor herziening, moet op een misverstand berusten en is niet terecht.

5.13.3.2 *Grond-2*: *Onrechtmatige opsporing (BIZ-2003)*

Als tweede omstandigheid wordt naar voren gebracht dat uit het laatste tussenrapport van BIZ van 16 november 2003 blijkt dat *"binnen het strafrechtelijk onderzoek, uitgevoerd door het Tolteam een opeenstapeling van (vorm)verzuimen en onrechtmatig, dan wel onzorgvuldig handelen heeft plaatsgevonden, waardoor de waarheidsvinding in het geding is gekomen"* en dat nu *"het opsporingsonderzoek door dezelfde rechercheurs, leidinggevenden en onder leiding van dezelfde officier van justitie (Herman STAM) heeft plaatsgevonden, [niet valt] uit te sluiten dat door de geconstateerde (vorm)verzuimen en het bewust onrechtmatig handelen in het opsporingsonderzoek jegens verdachte André DE VRIES ook het recht van verzoeker BAKKER op een eerlijk proces is geschonden"*.

De Hoge Raad wijst de tweede grond af omdat deze te speculatief zou zijn om tot herziening te kunnen leiden. De aanvrager miskent volgens de Hoge Raad dat voor de niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie in de strafvervolging, die slechts in uitzonderlijke gevallen in aanmerking komt[551], alleen plaats is ingeval het in het voorbereidend onderzoek in de strafzaak tegen de aanvrager - en dus niet tegen een ander - begane vormverzuim daarin heeft bestaan dat met de opsporing of vervolging belaste ambtenaren ernstig inbreuk hebben gemaakt op beginselen van een behoorlijke procesorde waardoor doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van de aanvrager aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan[552], en voorts dat het de aanvrager is die tot op zekere hoogte aannemelijk zal moeten maken dat zich dat in zijn strafzaak daadwerkelijk heeft voorgedaan.

Inmiddels is door de reviewrapportage ruimschoots voldaan aan het door de Hoge Raad gestelde criterium dat het Tolteam en het Openbaar Ministerie in hun onderzoeken tegen de verdachte R.J. BAKKER ernstige fouten in het strafonderzoek hebben gemaakt. Dit is in ieder geval het gevolg van de 'Tunnelvisie' waaraan het OM leed (novum 1) en dit is mogelijk het gevolg van 'kwade opzet' door het OM (novum 2).

5.13.3.3 *Grond-3: Onrechtmatige opsporing (BIZ-2005)*

Als derde omstandigheid wordt aangevoerd dat ook uit de brief van J. de BRUIN en TEMMING, leidinggevenden van het BIZ-team, van 27 september 2005 aan de "Vaste Kamer Commissie Justitie" blijkt "dat er zich binnen het strafrechtelijk onderzoek door het Tolteam vormverzuimen, onzorgvuldigheden en onrechtmatigheden hebben voorgedaan als gevolg waarvan de waarheidsvinding in het geding is gekomen" en dat daardoor "het ernstige vermoeden (is) gewekt dat, ware het de feitenrechter bekend geweest, dit zou hebben geleid tot de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie".

De Hoge Raad oordeelt hier dat deze derde grond om dezelfde redenen als bij de tweede grond kan worden afgewezen, namelijk dat fouten in het onderzoek tegen verdachte DE

VRIES niet geëxtrapoleerd kunnen worden naar de onderzoeken tegen verzoeker. Echter juist de brief van 27 september 2005 van twee leidinggevenden van BIZ aan de Tweede kamer geeft een eerste en tevens diep inzicht in de wijze waarop het onderzoek van BIZ, naar de onderzoekfouten van het Tolteam en OM, is afgebroken en is overgenomen door de rijksrecherche, kennelijk met als enige bedoeling om de BIZ-hypothese “dat leden van het Tolteam en het OM de rechterlijke macht bewust hebben misleid” omver te werpen, ongeacht de werkelijke gang van het onderzoek door Tolteam en OM.
In het voorgaande is gebleken dat de weergave van de omstandigheden in de BIZ-brief van 27 september 2005, de derde grond voor herziening, de waarheid zijn gebleken, en daarmee uiterst relevant zijn gebleken voor de gang van het onderzoek, niet alleen tegen verdachte DE VRIES, maar ook tegen verdachte BAKKER thans verzoeker.

De aanname dat verzuimen en onrechtmatigheden in het onderzoek tegen de toenmalige verdachte A. de V. zich ook zouden hebben voorgedaan in het onderzoek tegen Rudi BAKKER vindt de Hoge Raad speculatief. Vormverzuim kan slechts in uitzonderlijke gevallen tot niet-ontvankelijkheid van het OM leiden. Dat vormverzuim moet dan bovendien hebben plaatsgevonden in de zaak van de aanvrager zelf en dat is hier niet het geval.

<Einde uitspraak Hoge Raad>

PvB: Inmiddels is door de reviewrapportage ruimschoots voldaan aan het door de Hoge Raad criterium dat het Tolteam en het Openbaar Ministerie in hun onderzoeken tegen de verdachte R.J. BAKKER met ernstige fouten in het strafonderzoek hebben gemaakt. Dit is in ieder geval het gevolg van de ‘Tunnelvisie’ waaraan het OM leed (novum 1) en dit is mogelijk het gevolg van ‘kwade opzet’ door het OM (novum 2).

6 Vuurwerk-regelgeving van VROM en V&W

6.1 Bronnen

De voornaamste bronnen voor dit hoofdstuk <H.6> worden gevormd door publicaties van een voormalig rijksambtenaar, mr. A. den Breejen, die als jurist vele jaren werkzaam was op het terrein van de regelgeving voor gevaarlijke stoffen, waaronder vuurwerk. Tijdens en na zijn dienstverband als beleidsambtenaar bij de ministeries van VROM (1985-1998) en V&W (1998-2004) heeft hij zich verder verdiept in de nationale en internationale regelgeving m.b.t. tot de omgang met gevaarlijke stoffen in Nederland. Hij schreef daarover allereerst een aantal publicaties in vaktijdschriften in 2005, zie <H.6.6>. Daarna schreef hij in 2010 een boek getiteld: *'Tragiek der onmacht'*, zie <H.6.7>. Ook gaf hij een interview aan het blad de Groene Amsterdammer, hetgeen leidde tot het artikel *'Wachten tot het weer mis gaat'*, zie <H.6.8>.
Tenslotte publiceerde Den Breejen in 2015 op internet[553] de beide rapportages *'Zicht en grip'* en '*Classificatie & etikettering'* ter zake, zie <H.6.9> t/m <H.6.11>. In deze publicaties wordt zijn betoog uitgebreid gestaafd met weergave van de betreffende internationale afspraken en nationale wetten die ten grondslag liggen aan de regelgeving voor gevaarlijke stoffen, en meer bijzonder m.b.t. de omgang met vuurwerk. Hij maakt daarin o.a. duidelijk dat een van de belangrijkste oorzaken van het kunnen optreden van de Vuurwerkramp kan zijn gelegen in de gebrekkige regelgeving in Nederland betreffende de omgang met gevaarlijke stoffen. Deze tekortkomingen bestaan op het moment van zijn publicatie (2015) deels nog steeds.

6.2 Boodschap

De citaten in de navolgende hoofdstukken <H.6.6> t/m <H.6.11> zijn ongewijzigd uit de publicaties van Den Breejen genomen. Door deze echter uit het bredere verband van zijn betoog te knippen en vervolgens achter elkaar te presenteren, ontstaat de indruk dat hij aan de overheid de schuld heeft willen geven van de Vuurwerkramp. Niets is minder waar. Den Breejen heeft uit loyaliteit naar de overheid en plichtsbesef naar de maatschappij aan willen geven waar het fout ging (en gedeeltelijk nog steeds gaat) met de regelgeving inzake de omgang met gevaarlijke stoffen in zijn algemeenheid. De Vuurwerkramp was voor hem slechts een duidelijk voorbeeld van wat er kon gebeuren indien de regelgeving zo wordt verwaarloosd. Een voorbeeld ook met voldoende publiciteitswaarde, waarmee Den Breejen belangstelling hoopt te genereren voor de door hem aan de orde gestelde bredere problematiek betreffende de omgang met gevaarlijke stoffen in Nederland. Hij signaleert daarbij een aantal hoofdproblemen waardoor volgens hem de tekortkomingen met de regelgeving betreffende gevaarlijke stoffen zijn ontstaan, en in stand blijven, in Nederland. Hij noemt o.a. het volgende:

- **Democratisch deficit** Zie figuur 257 in <H.6.7.5>, overeenkomend met blz. 72-73 van zijn boek *'Tragiek der onmacht'*. Daarmee bedoelt mr. den Breejen in dit verband dat beslissingen over regelgeving vaak binnen een ministerie worden genomen zonder daarbij de ambtelijke- en politieke top voldoende te informeren over de werkelijke implicaties. Dit geldt voor vele, voor de veiligheid, cruciale beslissingen.

PvB: Hierdoor ontstaat er naast het beleid dat formeel tussen minister en Kamer is afgesproken een ambtelijke parallelle werkelijkheid, die anders is dan waarvan de politiek en de ambtelijke top denkt te kunnen uitgaan. (Zie blz. 73 boek)

- **Onkunde**, een cognitief probleem met een gebrek aan kennis van de materie, vaak gemaskeerd door een goede presentatie en politieke sensitiviteit. Zie figuur 256 in paragraaf <H.6.7.5> (blz. 78 boek)
- **Desinteresse**, een attitude probleem met een gebrek aan betrokkenheid en aandacht voor het terrein waarop rijksambtenaar Den Breejen werkzaam is Zie figuur 260 in paragraaf <H.6.7.5> (blz. 78 boek)

6.3 Standpunt t.a.v. vuurwerk in 2000

Voor wat betreft de regelgeving betreffende vuurwerk ten tijde van de ramp, verwoordt Den Breejen zijn standpunt als volgt:

> *"De internationale, Europese en landelijke regelgeving voor de classificatie en etikettering van vuurwerk schoot begin van het nieuwe millennium deerlijk tekort. De verantwoordelijkheid voor de veiligheid lag door die gebrekkige regelgeving in hoge mate in handen van buitenlandse, vooral Chinese, partijen. Het internationale deel van die regelgeving verzekerde de naleving van voorschriften voor de classificatie en etikettering door die buitenlandse partijen nauwelijks. Desalniettemin gingen andere wetgevers, zoals de landelijke voor de opslag van vuurwerk, onvoorwaardelijk af op die classificatie.*
> *Partijen in ons land betrokken bij de invoer van, de handel in, alsmede het vervoer en de opslag van vuurwerk in ons land hadden aan de vooravond van de ramp te Enschede vrij spel. Zij konden door toezichthoudende autoriteiten door gebrekkige of ontbrekende regelgeving niet of nauwelijks worden aangesproken op een onjuiste classificatie en etikettering.*
>
> *In de jaren tachtig en na de ramp te Enschede was en is het voor marktpartijen veel ingewikkelder om aan de naleving van de regels voor de classificatie en etikettering van vuurwerk te ontkomen."*

Het is duidelijk dat Den Breejen, veel meer dan steller dezes, de oorzaken voor de falende regelgeving ziet bij de internationale regelgeving, die daarna te gemakkelijk door Nederland werd overgenomen. Ook legt Den Breejen de nadruk op het feit dat vuurwerkhandelaren en –bezigers te veel vrij spel hadden zonder enige serieuze controle.

Steller dezes hecht er aan te benadrukken dat het bedrijf S.E. Fireworks weliswaar door het OM als crimineel is geportretteerd, maar in wezen een net bedrijf was binnen de vuurwerkbranche en blijkens de bevindingen uit deze review niet heeft willen profiteren van een gebrekkige vergunning en het gebrek aan controle en handhaving. Zie hiervoor o.a. <H.2.1.8.3> en <H.2.3.3.2>.

6.4 Keuze uit publicaties door steller

Steller dezes (PvB) acht het van groot belang om de citaten van Den Breejen, zoals hierna weergegeven in <H.6.6> t/m <H.6.11> te presenteren in de context van de vuurwerkramp. Naar de mening van steller illustreert dit zo goed waarom de overheid, bij monde van het Openbaar Ministerie, onrechtmatig hebben gehandeld jegens de eigenaren van S.E. Fireworks v.o.f. Bij de strafvervolging heeft het OM de Nederlandse regelgeving als correct aangenomen en de strafrechtelijke vervolging ingesteld vanuit het vooringenomen standpunt dat de ramp alleen kon gebeuren doordat de eigenaren van S.E. Fireworks deze als correct aangenomen regelgeving hadden overtreden. De citaten van Den Breejen laten zien dat er zo veel af te dingen is van dat uitgangspunt dat daarmee de wijze van strafrechtelijke vervolging door het OM in feite als onrechtmatig betiteld kan worden.

6.5 Interpretatie citaten

Het citeren uit de publicaties van mr. A. den Breejen is van zeer groot belang voor dit reviewrapport. Immers, Den Breejen is als beleidsambtenaar (bij het ministerie VROM) en als senior beleidsambtenaar (bij het ministerie V&W) jarenlang werkzaam geweest op het terrein van de totstandkoming van de regelgeving voor gevaarlijke stoffen. Daar waar Den Breejen deze regelgeving voor gevaarlijke stoffen analyseert, dient grote waarde te worden toegekend aan zijn observaties, dit vanwege zijn expertise op dit terrein. Ook waar hij de interne gebeurtenissen op beide ministeries weergeeft (zijn eigen ervaringen) zijn dit waardevolle observaties uit interne keuken. Daarentegen waar Den Breejen zijn betoog voltooit door gebruik te maken van afgeleide informatie, niet afkomstig uit zijn eerste hand, maar afkomstig uit secundaire bronnen, zoals het rapport van de commissie OOSTING, dient naar mening van steller geen toegevoegde waarde te worden ontleend aan de door hem gemaakte observaties.

Voorbeeld: Den Breejen stelt dat de regelgeving van gevaarlijke stoffen (zacht gezegd) niet optimaal is en dat dit een belangrijke oorzaak kan zijn geweest voor het kunnen optreden van de Vuurwerkramp. Daar waar hij dit onderbouwt met vaktechnische analyse, of met de door hem waargenomen fouten, omissies of ontwijkgedrag binnen de ministeries van VROM en V&W, zijn de observaties van Den Breejen zeer serieus te nemen. Daar waar hij zijn kritiek onderbouwt met het kunnen afwijken van de voorschriften door marktpartijen (zoals S.E. Fireworks), is zijn informatie niet afkomstig uit eigen kennis of ervaring, maar afgeleid uit het rapport van de commissie OOSTING. Daarmee is dat aspect van zijn kritiek niet van toegevoegde waarde voor dit rapport. Het rapport OOSTING sloeg de plank op het punt van de tekortschietende regelgeving namelijk volledig mis, zoals we zagen in hoofdstuk <H.3> en gaan zien in dit <H.6>, met name <H.6.7.4>.

6.6 Citaten publicaties vakbladen (2005)

6.6.1 Milieu & Recht februari 2005

De regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen:

ontbrekende en versplinterde verantwoordelijkheden in een veld vol regels

MILIEU & RECHT 73 JAARGANG 32 · NUMMER 2 · 2005

zijn gebaseerd op verschillende verdragen. Voor het vervoer over de weg geldt een specifiek verdrag, namelijk de Europese Overeenkomst betreffende het internationale vervoer van gevaarlijke goederen langs de weg (ADR[3]). Dit

3. Accord Européen relatif au transport international des marchandises dangereuses par route, *Trb.* 1959, 171.

De materiële regels zijn vervat in bijlagen bij het ADR[8]

8. Ook deze bijlagen afzonderlijk worden aangeduid als ADR. Strikt juridisch omvat het ADR echter het overkoepelende verdrag met inbegrip van de bijlagen.

De procedures voor de totstandkoming en herziening van de bijlagen zijn tamelijk licht[16]. De materiële regels komen vooral op ambtelijk niveau, vaak in nauwe samenspraak met de betrokken vervoerssectoren, en gewoonlijk zonder al te veel politieke en parlementaire betrokkenheid, tot stand[17]. De lichte procedure hangt samen met het verondersteld technisch karakter van de voorschriften[18]. Aan dit karakter kan wel wat worden afgedaan. Zo is onder het

17. Parlementaire goedkeuring is niet vereist, indien de inhoud van de bijlage van uitvoerende aard is (artikel 7, onderdeel f, van de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen). Daarnaast worden herziene bijlagen vanaf eind jaren negentig, overigens in mijn ogen in strijd met artikel 16, eerste lid, van de Rijkswet, niet meer in het Traktatenblad gepubliceerd.
18. *Kamerstukken II* 1994/1995, 23 250, nr. 8, p. 2.

Figuur 329: Artikel uit 'Milieu & Recht', februari 2005, over ADR en de niet-betrokkenheid van de politiek bij de implementatie ervan in de Nederlandse regelgeving.

6.6.2 Vervoer & Recht juni 2005

Mr. A. den Breejen

99 De Wet vervoer gevaarlijke stoffen een (te) zwaar beladen implementatievoertuig

De Wet vervoer gevaarlijke stoffen (Wvgs) dateert uit 1996. Zij verving de Wet Gevaarlijke Stoffen (WGS). Het was eertijds de bedoeling de Wvgs van toepassing te laten zijn op alle vormen van vervoer van gevaarlijke stoffen.[24] De Wvgs

Eerstverantwoordelijk voor de totstandkoming en uitvoering van de Wvgs is de minister van Verkeer en Waterstaat. Met de handhaving is de Inspectie Verkeer en Waterstaat belast. Een

Zoals uit een van genoemde parlementaire citaten blijkt, moet niet zozeer de veiligheid van vervoer, maar die van *vervoershandelingen* worden verzekerd. Vervoershandelingen zijn opgesomd in artikel 2, eerste lid, Wvgs. Dit zijn:

a. het vervoeren van gevaarlijke stoffen met een vervoermiddel over land, per spoor en over de binnenwateren (het vervoer);
b. het ten vervoer met een vervoermiddel over land, per spoor en over de binnenwateren aanbieden en aannemen van gevaarlijke stoffen (het ten vervoer aanbieden of aannemen);
c. het laten staan en laten liggen van een vervoermiddel, waarin of waarop zich gevaarlijke stoffen of resten daarvan bevinden (het laten staan en laten liggen);
d. het beladen van een vervoermiddel met gevaarlijke stoffen en het lossen van die stoffen daaruit (het laden en lossen);

e. het nederleggen van gevaarlijke stoffen tijdens het vervoer (nederleggen tijdens vervoer).

Figuur 330: Artikel uit 'Vervoer & Recht', juni 2005, over de Wvgs uit 1996 die toeziet op het vervoer, aanbieden, aannemen, parkeren, laden, lossen en nederleggen van gevaarlijke stoffen

2. 'Internationaal' zijn diverse voorschriften gegeven voor andere dan vervoershandelingen. In regeling daarvan kan de Wvgs niet voorzien. Een en ander hangt samen met de door mij als zodanig aangeduide *adressantenregel*. Op grond daarvan is de verantwoordelijkheid voor de naleving van de talloze voorschriften zowel 'internationaal' als 'Europees' verdeeld over een groot aantal partijen, adressanten genoemd. Geadresseerd zijn niet alleen degenen die vervoershandelingen verrichten, maar ook degenen die verpakken (de verpakkers), een tank of tankcontainer vullen (de vullers) en een transport of tankcontainer exploiteren (exploitanten daarvan).[68] Daarnaast gaat het onder meer om degenen die verpakkingen fabriceren, distribueren, gebruiken of in eigendom hebben[69] en degenen die vervoermiddelen fabriceren, exploiteren of in eigendom hebben.[70] Ook rusten plichten op de expediteur en bemanning.[71] In feite rusten verplichtingen op een groot deel van de markt van vervoer, gevaarlijke stoffen, tanks, drukhouders, verpakkingen, alsmede vervoermiddelen en de uitrusting daarvan.

De adressantenregel heeft een exclusief karakter. Dit betekent dat de plicht tot naleving rust op slechts één adressant. Op anderen rust de plicht tot naleving niet. De exclusiviteit kan niet alleen worden afgeleid uit de expliciete toedeling van verantwoordelijkheden, maar ook uit de bevoegdheid voor lidstaten om onder voorwaarden anderen dan de overeenkomstig de voorschriften aangewezen adressanten aan te wijzen.[72] Maken zij van die bevoegdheid geen gebruik, zoals in Nederland, dan rust de plicht tot naleving alleen bij degene die daartoe expliciet is aangewezen.

Figuur 331: Artikel uit 'Vervoer & Recht', juni 2005. De plicht tot naleving van de Wvgs berust in Nederland slechts op één adressant uit de vervoersketen

Overigens heeft de Hoge Raad een arrest[73] gewezen dat voorbijgaat aan het exclusieve karakter van de adressantenregel. Het rechtscollege kwam met een beroep op de nationale wetgevingssystematiek tot het oordeel dat 'de wetgever een zodanige uitzondering (namelijk het exclusieve karakter) niet heeft beoogd (...)'. Om deze redenen richten de regels gesteld krachtens artikel 5 Wvgs zich 'tot een ieder die de in artikel 2 van de wet bedoelde handelingen – waaronder het vervoeren van gevaarlijke stoffen over land – verricht'. Daaraan doet niet af dat 'de afzender verantwoordelijk is voor het aanbrengen van de etiketten'. De Hoge Raad is daarmee van oordeel dat alle (!) krachtens artikel 5 Wvgs gestelde voorschriften rusten op de adressanten van artikel 2.

<-

71 8.2.3 ADR respectievelijk 8.3 ADNR.
72 Zie 1.4.1.3 ADR.
73 HR 27-11-2001, 03260/00 EE.

HR arrest n.a.v. de ramp(!)
PvB: Het is overigens de vraag of art. 5 Wvgs überhaupt wel van toepassing is.

Dit oordeel is zeer betwistbaar. Bepaalde voorschriften kunnen naar hun aard niet rusten op al de adressanten van artikel 2. Zo kan degene die lost moeilijk verantwoordelijk worden gesteld voor het beladen van een vervoermiddel. Daarnaast is in de uitspraak geheel voorbijgegaan aan de internationaal- en Europeesrechtelijke herkomst van de adressantenregel. Niet uitgesloten is dat de uitspraak is ingegeven door de schok van de vuurwerkramp. Zwaarder geclassificeerd vuurwerk werd geïmporteerd dan op de verpakking was aangegeven. Deze problemen hingen samen met de adressantenregel. Op grond daarvan was de verantwoordelijkheid voor de naleving van de voorschriften voor classificatie toebedeeld aan de afzender, vaak gevestigd in China. Anderen, zoals de importeur en vervoerder, hadden op dit punt geen verantwoordelijkheid. Daarmee lag de veiligheid van ons land in belangrijke mate in handen van de Chinese exporteur en de daar gevestigde autoriteiten.

Figuur 332: Artikel uit 'Vervoer & Recht', juni 2005 over de discutabele poging van de Hoge Raad (n.a.v. de ramp) de naleving van de Wvgs aan alle adressanten op te leggen, voortkomende uit het OM-betoog dat niet China, maar S.E. Fireworks verantwoordelijk was voor de classificatie van het vuurwerk op de rampdag

In 2003 zijn de resultaten beschikbaar gekomen van een evaluatie van de wet.[104] Daarbij is de vraag beantwoord in hoeverre de wet de openbare veiligheid heeft bevorderd. Deze vraag is vooral vanuit nationaalrechtelijk en bestuurskundig perspectief beoordeeld. De internationale en Europese achtergrond van de regelgeving is alleen zijdelings aan bod gekomen. De evaluatie bevat daarvan dan ook geen analyse. Ook is vrijwel geen aandacht besteed aan de implementatie. De conclusie dat 'de wet als implementatievehikel tot nu toe voldoet'[105] doet dan ook wat voorbarig aan.

In verband met voornoemde hoofdvraag hebben onderzoekers vastgesteld dat zich de laatste tientallen jaren geen zware ongevallen bij het *vervoer* van gevaarlijke stoffen hebben voorgedaan.[106] Dat is juist. Zij zijn met die conclusie wel voorbijgegaan aan de rol die de wet heeft gespeeld bij de vuurwerkramp. De wet bevatte regels voor handel en gebruik van vuurwerk. Zoals gezegd, in regeling van deze 'vervoersvreemde' handelingen voorzag en voorziet de wet niet. De voorschriften voor de handel in en het gebruik van vuurwerk waren indertijd niet handhaafbaar[107] en werden dan ook niet gehandhaafd.[108]

Figuur 333: Artikel uit 'Vervoer & Recht', juni 2005. De evaluatie in 2003 van de Wvgs ging voorbij aan de rol die de wet heeft gespeeld bij de Vuurwerkramp

6.6.3 Milieu & Recht augustus 2005

MILIEU & RECHT

Jaargang 32 - NUMMER 8 - 2005

Over kleine deeltjes en grot gevaren: classificatie en etikettering van gevaarlijke stoffen

Dit artikel gaat over de regelingen voor de vaststelling en etikettering van de gevaren van stoffen. Deze onderwerpen vormen de fundering waarop het bouwwerk van veiligheids-, gezondheids- en milieuzorg wat betreft gevaarlijke stoffen stevig zou moeten rusten. Dat is echter, ook na de tragedie van Enschede, nog steeds niet helemaal het geval.

worden verstaan. Vervolgens wordt de wijze waarop moet worden bepaald of een stof gevaarlijk is behandeld. Dit proces wordt *classificatie*[2] genoemd. Ook gaat dit artikel in op het meest zichtbare resultaat daarvan: het etiket. Ten slotte zal worden ingegaan op een paar ernstige tekortkomingen in de regelgeving. Zo is een belangrijk 'wetgevingsgat van Enschede' nog steeds niet goed gedicht.

Soms moet de classificatie worden goedgekeurd door de bevoegde autoriteit van het land van verzending. Dit is sinds enige tijd het geval voor vuurwerk[22].

Figuur 334: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. Classificatie en etikettering van vuurwerk is de bevoegdheid van producent/exporteur, waarop alleen de autoriteit van het land van verzending controle op uit kan oefenen

4.5 Classificatie van voorwerpen

Bij vervoer van gevaarlijke voorwerpen gelden twee vormen van classificatie. Explosieve voorwerpen komen *altijd* in aanmerking voor classificatie[23]. Proeven zijn echter alleen voor nieuwe explosieven vereist. Dit verklaart misschien mede de indertijd door de Commissie Oosting gesignaleerde onduidelijkheid over de classificatie van veel vuurwerk[24].

ving? Vervoer wordt daarin over het algemeen ruim uitgelegd[34]. Daaronder vallen naast de verplaatsing vaak ook het laden en lossen en het nederleggen tijdens het vervoer (tijverder vervoer). Gezamenlijk zijn dit de zogenaamde *vervoershandelingen*. Door deze ruime uitleg wordt niet zozeer het vervoer geregeld, maar het hele *proces* van vervoer.

Bij een dergelijke uitleg, zoals in ons land, zouden de handelsregels pas van toepassing worden na afloop van dit vervoersproces, dus bij aflevering aan de eindafnemer. Bij

Figuur 335: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. Classificatie en etikettering van vuurwerk: handelsregels pas van toepassing na afloop vervoersproces

De Nederlandse interpretatie hing samen met de vrees van het betrokken bedrijfsleven en de Kamer dat gevaarlijke stoffen steeds zouden moeten worden omverpakt en omgeëtiketteerd[35]. Deze vrees lijkt mij niet terecht.

Veel problematischer nog is het toezicht op de naleving van de classificatie bij vervoer. Dit hangt vooral samen met de (mondiale) spreiding van verantwoordelijkheden. De verantwoordelijkheid voor de naleving berust vaak op buitenlandse afzenders. Op partijen in ons land rust dan geen verantwoordelijkheid. Dit betekent dat de zorg voor de veiligheid in ons land in verband met de vervoersclassificatie primair een overheidsaangelegenheid is. Deze moet vooral in het kader van het toezicht op de naleving worden waargemaakt. Deze verantwoordelijkheid is niet mis.

Figuur 336: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. Classificatie en etikettering van vuurwerk: Door keuze wetgeving in Nederland is de overheid verantwoordelijk voor naleving

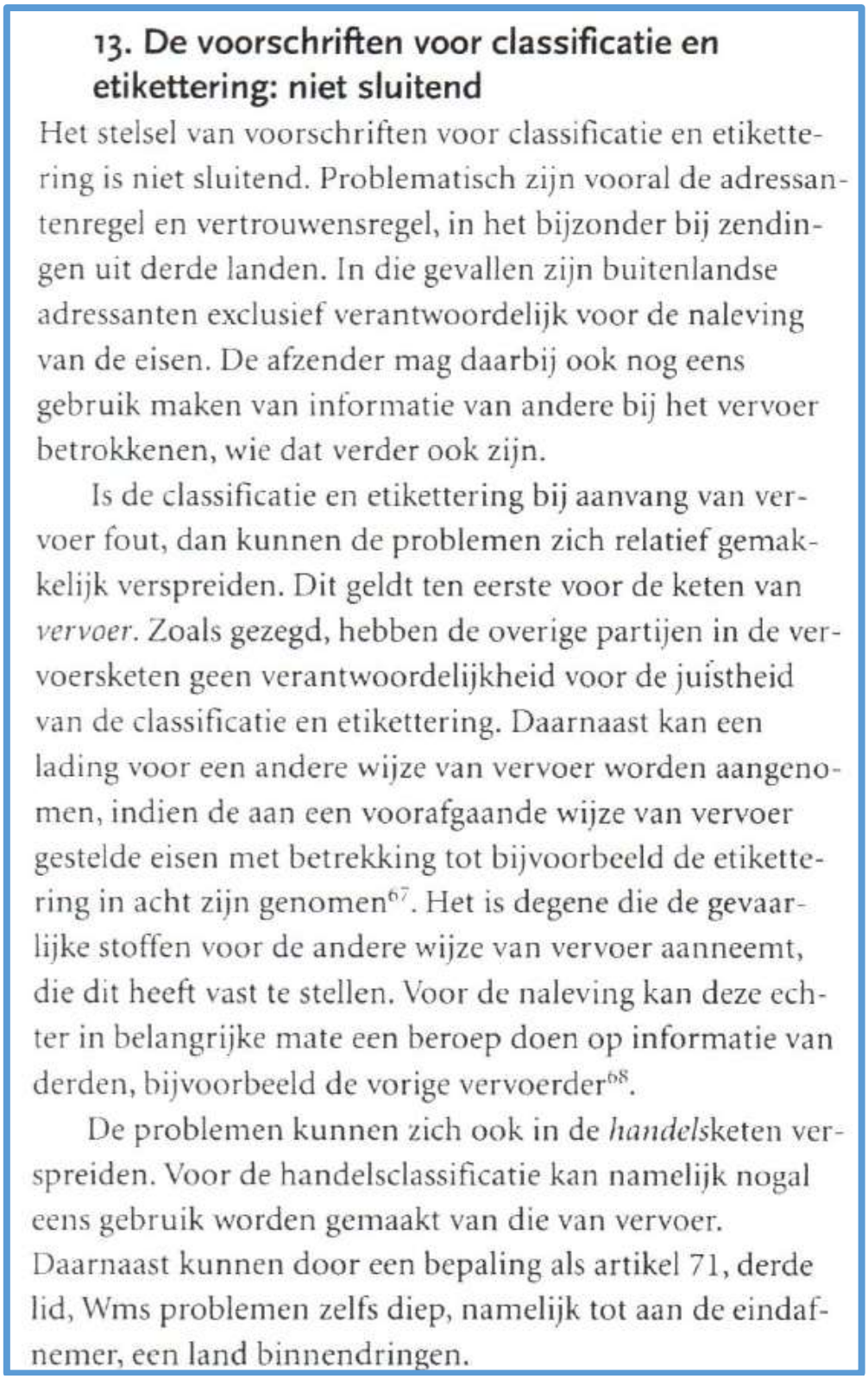

13. De voorschriften voor classificatie en etikettering: niet sluitend

Het stelsel van voorschriften voor classificatie en etikettering is niet sluitend. Problematisch zijn vooral de adressantenregel en vertrouwensregel, in het bijzonder bij zendingen uit derde landen. In die gevallen zijn buitenlandse adressanten exclusief verantwoordelijk voor de naleving van de eisen. De afzender mag daarbij ook nog eens gebruik maken van informatie van andere bij het vervoer betrokkenen, wie dat verder ook zijn.

Is de classificatie en etikettering bij aanvang van vervoer fout, dan kunnen de problemen zich relatief gemakkelijk verspreiden. Dit geldt ten eerste voor de keten van *vervoer*. Zoals gezegd, hebben de overige partijen in de vervoersketen geen verantwoordelijkheid voor de juistheid van de classificatie en etikettering. Daarnaast kan een lading voor een andere wijze van vervoer worden aangenomen, indien de aan een voorafgaande wijze van vervoer gestelde eisen met betrekking tot bijvoorbeeld de etikettering in acht zijn genomen[67]. Het is degene die de gevaarlijke stoffen voor de andere wijze van vervoer aanneemt, die dit heeft vast te stellen. Voor de naleving kan deze echter in belangrijke mate een beroep doen op informatie van derden, bijvoorbeeld de vorige vervoerder[68].

De problemen kunnen zich ook in de *handels*keten verspreiden. Voor de handelsclassificatie kan namelijk nogal eens gebruik worden gemaakt van die van vervoer. Daarnaast kunnen door een bepaling als artikel 71, derde lid, Wms problemen zelfs diep, namelijk tot aan de eindafnemer, een land binnendringen.

Figuur 337: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. De voorschriften voor classificatie en etikettering van vuurwerk zijn in Nederland niet sluitend. Door de adressanten- en vertrouwensregels is de buitenlandse afzender verantwoordelijk voor de classificatie en niet de Nederlandse ontvanger.

14. De vuurwerkramp

Waartoe fouten met de vervoersclassificatie en -etikettering kunnen leiden is met de vuurwerkramp gebleken. Bij Fireworks lag zwaarder vuurwerk opgeslagen dan was toegestaan. Dat lag min of meer in de regelgeving besloten. De verantwoordelijkheid voor de vervoersclassificatie lag bij de afzender, veelal gevestigd in China. De eisen aan classificatie en etikettering van vuurwerk in de handel sloten tot medio jaren negentig aan op de regels voor het vervoer[69]. In de tweede helft van de jaren negentig berustten de voorschriften voor handel en gebruik van zogenaamd professioneel vuurwerk[70] niet meer op een deugdelijke wettelijke grondslag, namelijk de Wvgs. Deze wet biedt niet de mogelijkheid regels te stellen voor handel en gebruik[71]. De voorschriften voor handel in (inclusief invoer) en gebruik van professioneel vuurwerk waren dus niet handhaafbaar[72] en werden dan ook niet of nauwelijks gehandhaafd[73].

Verder werd in de Wm-vergunning voor Fireworks aangesloten bij de vervoersclassificatie.

Door de gebreken in de regelgeving lag de veiligheid in ons land in feite in handen van de Chinese exporteur.

Figuur 338: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. De fouten in de voorschriften voor vervoersclassificatie en etikettering van vuurwerk in Nederland maakten de Vuurwerkramp mogelijk

Bovengenoemde passage van Den Breejen, is gebaseerd op zijn opgebouwde expertise als beleidsambtenaar bij V&W en dient als zeer waardevol te worden meegenomen. In het artikel van het blad ‘Milieu & Recht’ wordt deze passage echter gevolgd door een opmerking van de auteur dat de Nederlandse afnemer invloed zou hebben uitgeoefend op de Chinese classificatie. Auteur heeft deze suggestie overgenomen uit de (onjuiste) bevindingen van de commissie OOSTING. Deze opmerking is daarom hier weggelaten. De opmerking is niet alleen gebaseerd op onjuiste informatie, maar belangrijker is dat ze niet is gebaseerd op de eigen expertise verkregen als rijksambtenaar en kan daarom niet in het betoog van dit reviewrapport worden opgenomen.

Nog steeds ligt de verantwoordelijkheid voor de naleving van de eisen van classificatie en etikettering in veel gevallen in handen van buitenlandse partijen. Dit lijkt mij, na de vuurwerkramp, nauwelijks nog verdedigbaar. Daarom zouden de adressanten- en vertrouwensregel per omgaande op de helling moeten. Ook de vervoerder en de

Figuur 339: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. Nog steeds zijn de fouten die de Vuurwerkramp faciliteerden aanwezig in de Nederlandse regelgeving voor gevaarlijke stoffen

6.7 Boek van een insider: “Tragiek der Onmacht” (2010)

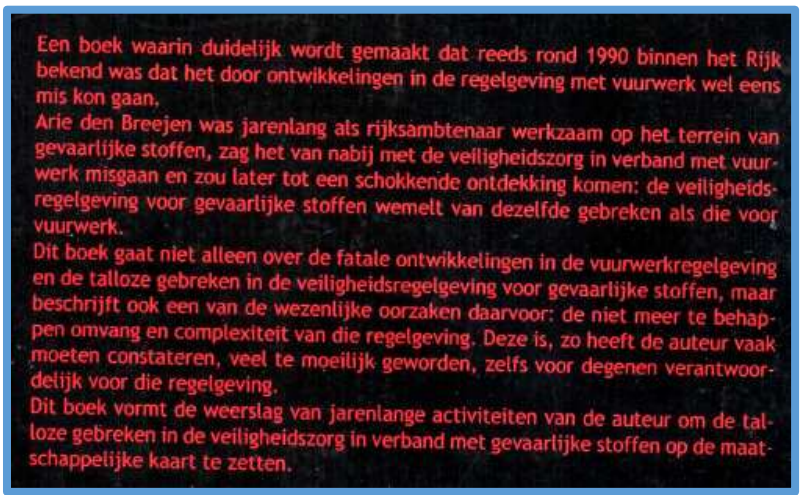

Figuur 341: Tragiek der Onmacht: achterkaft

Figuur 340: Tragiek der Onmacht: voorkaft

6.7.1 Inleiding en verantwoording

De auteur van *‘Tragiek der Onmacht’*, mr. A. den Breejen, een voormalig rijksambtenaar van VROM (1985-1998) en V&W (1998-2004), begint zijn voorwoord als volgt:

Inleiding en verantwoording

De komende herdenking van de vuurwerkramp, tien jaar na dato, vormt voor mij, ex-medewerker van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Verkeer en Waterstaat (V en W), een uitgelezen moment naar buiten te treden met mijn verhaal daarover. Deze gelegenheid is mij, ondanks mijn directe betrokkenheid bij het vuurwerkdossier, in het kader van het onderzoek van de Commissie Oosting niet eerder geboden. Dat valt ten zeerste te betreuren. Daardoor is de geschiedschrijving over de vuurwerkramp op essentiële punten niet compleet. Zo is niet beschreven dat ik als medewerker van het ministerie van VROM rond 1990 de (grote) gevaren van de voorgenomen ontwikkelingen in de veiligheidszorg voor vuurwerk heb voorzien. Ook is niet bekend dat ik de ambtelijke leiding van VROM voor die gevaren nadrukkelijk heb gewaarschuwd.
De noodlottige voornemens van wetgeving hielden verband met de impasse in de besprekingen over de overdracht van de verantwoordelijkheid voor de regelgeving voor de handel in en het gebruik van ontplofbare stoffen van V en W naar VROM. VROM was niet bereid die verantwoordelijkheid “om niet” van V en W over te nemen. V en W trachtte een oplossing te forceren door te dreigen de verantwoordelijkheid “los te laten” wanneer geen oplossing voor de overdracht zou worden gevonden. Aan dit dreigement in de vorm van een ontmanteling van de regelgeving voor de handel in en het gebruik van de regelgeving voor zwaar vuurwerk is in 1996 door het Kabinet in belangrijke mate uitvoering gegeven met alle desastreuze gevolgen van dien.

Figuur 342: Tragiek der Onmacht: Inleiding en verantwoording

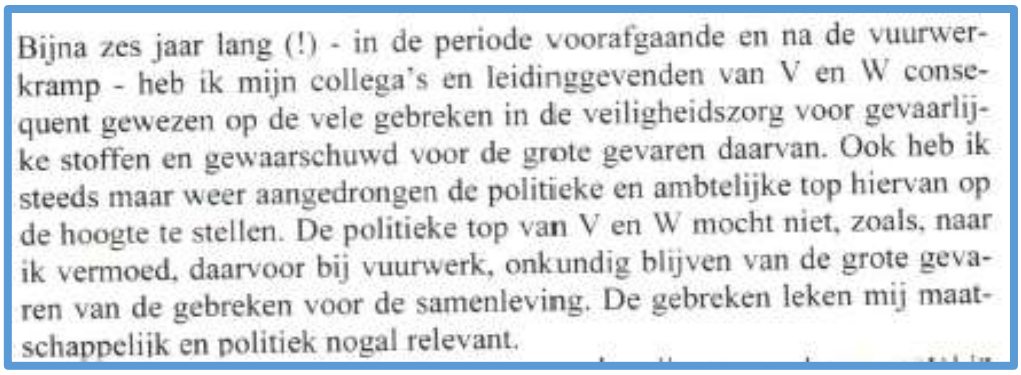

Bijna zes jaar lang (!) - in de periode voorafgaande en na de vuurwerkramp - heb ik mijn collega's en leidinggevenden van V en W consequent gewezen op de vele gebreken in de veiligheidszorg voor gevaarlijke stoffen en gewaarschuwd voor de grote gevaren daarvan. Ook heb ik steeds maar weer aangedrongen de politieke en ambtelijke top hiervan op de hoogte te stellen. De politieke top van V en W mocht niet, zoals, naar ik vermoed, daarvoor bij vuurwerk, onkundig blijven van de grote gevaren van de gebreken voor de samenleving. De gebreken leken mij maatschappelijk en politiek nogal relevant.

Figuur 343:Tragiek der Onmacht: zes jaar lang gewaarschuwd

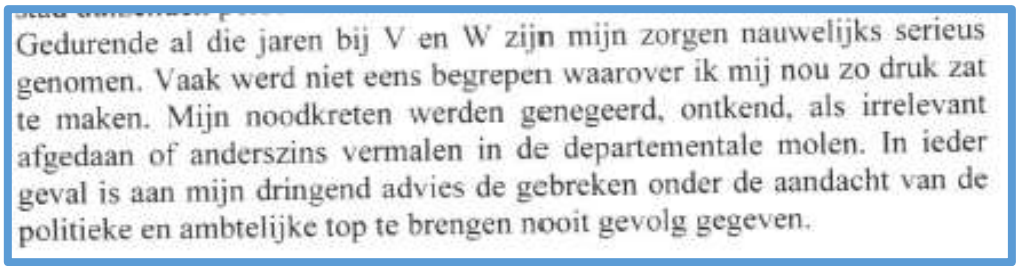

Gedurende al die jaren bij V en W zijn mijn zorgen nauwelijks serieus genomen. Vaak werd niet eens begrepen waarover ik mij nou zo druk zat te maken. Mijn noodkreten werden genegeerd, ontkend, als irrelevant afgedaan of anderszins vermalen in de departementale molen. In ieder geval is aan mijn dringend advies de gebreken onder de aandacht van de politieke en ambtelijke top te brengen nooit gevolg gegeven.

Figuur 344: Tragiek der Onmacht: waarschuwingen waren vergeefs

Even had ik de hoop dat de Commissie Oosting het structurele karakter van de problemen in de veiligheidszorg voor gevaarlijke stoffen zou blootleggen. Deze hoop was vergeefs. Zo heeft de Commissie Oosting onvoldoende oog gehad voor één van de in mijn optiek meest wezenlijke oorzaken van de ramp: de gebreken in de regelgeving in verband met de handel in, alsmede het vervoer en gebruik van vuurwerk. Daardoor zag de Commissie ook niet dat de regelgeving voor gevaarlijke stoffen in het algemeen wemelde van dergelijke gebreken.
De deur naar catastrofes bleef dus wagenwijd openstaan. Sterker, deze deur werd, ondanks vele politieke toezeggingen van "nie wieder" door allerlei door het Rijk nauwelijks opgemerkte ontwikkelingen in de internationale, Europese en nationale regelgeving alleen maar verder opengezet.

Figuur 345: Tragiek der Onmacht: de Commissie OOSTING heeft onvoldoende oog voor de tekortkomingen in de regelgeving

6.7.2 Ervaringen bij ministerie VROM (hoofdstukken 1 en 2)

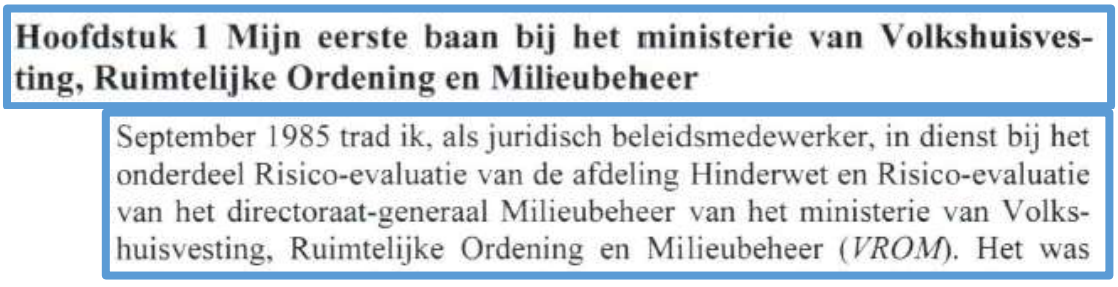

Hoofdstuk 1 Mijn eerste baan bij het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

September 1985 trad ik, als juridisch beleidsmedewerker, in dienst bij het onderdeel Risico-evaluatie van de afdeling Hinderwet en Risico-evaluatie van het directoraat-generaal Milieubeheer van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (*VROM*). Het was

Figuur 346: September 1985, de eerste baan bij VROM

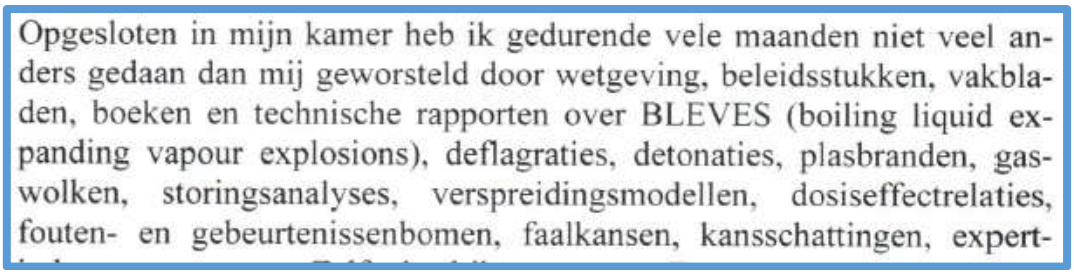

Opgesloten in mijn kamer heb ik gedurende vele maanden niet veel anders gedaan dan mij geworsteld door wetgeving, beleidsstukken, vakbladen, boeken en technische rapporten over BLEVES (boiling liquid expanding vapour explosions), deflagraties, detonaties, plasbranden, gaswolken, storingsanalyses, verspreidingsmodellen, dosiseffectrelaties, fouten- en gebeurtenissenbomen, faalkansen, kansschattingen, expert-

Figuur 347: Tragiek der Onmacht: Inlezen en zelfstudie naar wetteksten, beleid, techniek van explosies en statistische berekeningen

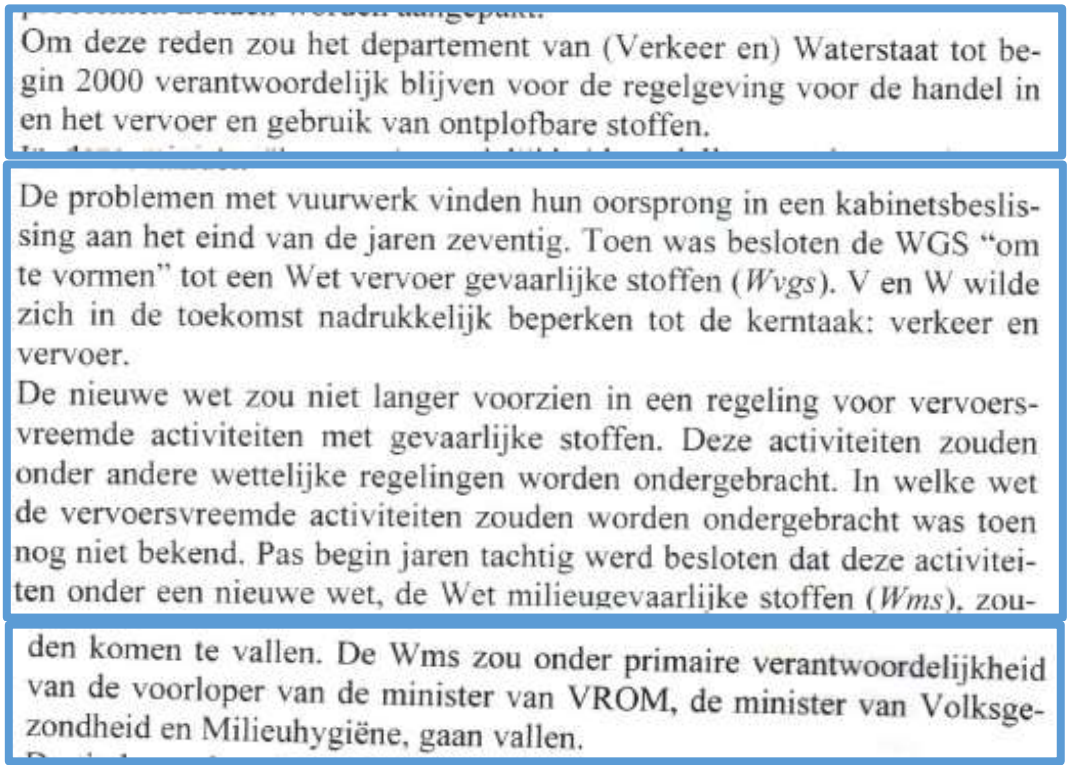

Om deze reden zou het departement van (Verkeer en) Waterstaat tot begin 2000 verantwoordelijk blijven voor de regelgeving voor de handel in en het vervoer en gebruik van ontplofbare stoffen.

De problemen met vuurwerk vinden hun oorsprong in een kabinetsbeslissing aan het eind van de jaren zeventig. Toen was besloten de WGS "om te vormen" tot een Wet vervoer gevaarlijke stoffen (*Wvgs*). V en W wilde zich in de toekomst nadrukkelijk beperken tot de kerntaak: verkeer en vervoer.

De nieuwe wet zou niet langer voorzien in een regeling voor vervoersvreemde activiteiten met gevaarlijke stoffen. Deze activiteiten zouden onder andere wettelijke regelingen worden ondergebracht. In welke wet de vervoersvreemde activiteiten zouden worden ondergebracht was toen nog niet bekend. Pas begin jaren tachtig werd besloten dat deze activiteiten onder een nieuwe wet, de Wet milieugevaarlijke stoffen (*Wms*), zou-

den komen te vallen. De Wms zou onder primaire verantwoordelijkheid van de voorloper van de minister van VROM, de minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, gaan vallen.

Figuur 348: Tragiek der Onmacht: Omvorming van de WGS naar de Wvgs. Ministerie V&W stoot alle niet-vervoerstaken af en VROM moet overnemen

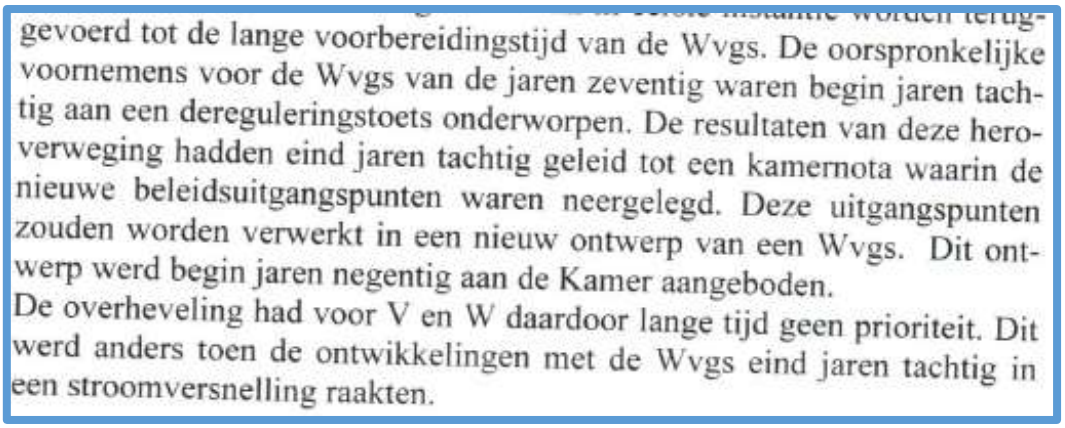

gevoerd tot de lange voorbereidingstijd van de Wvgs. De oorspronkelijke voornemens voor de Wvgs van de jaren zeventig waren begin jaren tachtig aan een dereguleringstoets onderworpen. De resultaten van deze heroverweging hadden eind jaren tachtig geleid tot een kamernota waarin de nieuwe beleidsuitgangspunten waren neergelegd. Deze uitgangspunten zouden worden verwerkt in een nieuw ontwerp van een Wvgs. Dit ontwerp werd begin jaren negentig aan de Kamer aangeboden.

De overheveling had voor V en W daardoor lange tijd geen prioriteit. Dit werd anders toen de ontwikkelingen met de Wvgs eind jaren tachtig in een stroomversnelling raakten.

Figuur 349: Tragiek der Onmacht: De overheveling van bevoegdheden van V&W naar VROM had lange tijd geen prioriteit

1.4.2 Mijn ervaringen

In die tijd, eind jaren tachtig dus, zochten medewerkers van V en W contact met VROM in verband met de overheveling van de regelgeving voor de handel in en het gebruik van ontplofbare stoffen van de WGS naar de Wms. Voor dit contact werd ik aangewezen.

Figuur 350: Tragiek der Onmacht: Den Breejen is aangewezen als 'vrijwilliger' voor contacten VROM - V&W

VROM verantwoordelijk zou worden voor de nieuwe regelgeving. Bovendien liet men mij weten dat het ministerie helemaal niet zat te wachten op de verantwoordelijkheid voor de regelgeving voor de handel in en het gebruik van ontplofbare stoffen. De gevaren van explosieven werden, in mijn ogen terecht, niet gezien als een milieuprobleem. Daarom werd mij gezegd dat "*als V en W zo nodig wil dat wij dat gaan doen, dat ministerie dan maar met mensen en middelen over de brug moest komen*".

Het besluit tot overheveling voorzag V en W van een argument om het dossier aan VROM te lozen. Het ministerie stelde zich, zoals gezegd, op het standpunt dat met het besluit tot overheveling van de regelgeving ook de verantwoordelijkheid voor de uitvoering en handhaving was overgegaan. Aan dit standpunt zou het ministerie blijven vasthouden.

eerde regeling is nooit in procedure gebracht.
Ik liep uiteraard vast op de verantwoordelijkheidskwestie. Daar V en W en VROM beide niet verantwoordelijk wilden zijn voor de handel in en het gebruik van vuurwerk, ben ik zelf nagegaan in hoeverre andere departementen eventueel belangstelling zouden hebben voor dit dossier. Deze belangstelling bleek - ik had niet anders verwacht - niet aanwezig. De [illegible] zijn op eigen kosten

Figuur 351: Tragiek der Onmacht: Overheveling tussen V&W en VROM stagneert

De impasse in de besprekingen leidde bij V en W tot wrevel. Mijn gesprekspartners gaven aan dat met de inwerkingtreding van de Wvgs niet zou worden gewacht totdat de overheveling zou zijn afgerond.
Met de inwerkingtreding van de Wvgs zou de WGS komen te vervallen. Dit gold dus ook voor de daarop gebaseerde regels voor vervoersvreemde activiteiten met bijvoorbeeld ontplofbare stoffen. Zou op dat moment niet voorzien zijn in een regeling voor de betreffende activiteiten op grond van de Wms, dan zouden deze activiteiten dus helemaal niet meer geregeld zijn met alle gevaren van dien. Binnen V en W bestond dus wel degelijk bewustzijn dat het door de voornemens wel eens mis kon gaan. V en W zag dit echter niet als een probleem van V en W, maar van VROM. Mijn zorgen hierover heb ik geuit tegen mijn inmiddels tot directeur gepromoveerde afdelingshoofd. Ik heb hem gezegd dat het in de toekomst door deze ontwikkeling "*met ontplofbare stoffen wel eens goed mis kon*

Figuur 352: Tragiek der Onmacht: V&W dumpt met open ogen verantwoordelijkheden. Den Breejen waarschuwt vergeefs zijn hiërarchie binnen het ministerie van VROM.

Hoofdstuk 2 Mijn periode bij de afdeling Stoffen van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

opstellen van een handhavingsprotocol.
De wetgeving was mijn primaire taak. Ik schreef diverse regelingen. De regelingen hadden betrekking op het onderzoek naar de gevaren en de beoordeling daarvan. In een later stadium hield ik mij bezig met de beperkingen die aan de productie, de handel en het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen waren gesteld. Dit zijn de zogenaamde verbodsmaatregelen.

De nieuwe regeling impliceerde een, voor mij niet duidelijke, koerswijziging bij VROM. Niet langer stond de principiële vraag of VROM primair verantwoordelijk zou zijn voor de nieuwe regelgeving ter discussie. Deze verantwoordelijkheid was wat betreft zwaar vuurwerk duidelijk. VROM was echter niet bereid die verantwoordelijkheid "om niet" over te nemen. De discussie bleef tot aan de vuurwerkramp voortduren.

Figuur 353: Tragiek der Onmacht: Discussie over overheveling verantwoordelijkheid zwaar vuurwerk tussen V&W en VROM duurt tot aan Vuurwerkramp

2.3.2 Een noodlottig tijdstip: 1 augustus 1996

Op 1 augustus 1996 werd definitief het proces in gang gezet dat zou leiden naar de tragedie van Enschede. Toen trad immers de Wvgs in werking. Daarmee verviel de WGS. Dit gold ook voor de regels voor de samenstelling, etikettering (inclusief classificatie) en verpakking van zwaar vuurwerk in de handel. Vanaf dat moment zouden dus geen voorschriften meer gelden voor de classificatie en etikettering van vuurwerk in de handel.
Verder kwam de vergunningplicht voor de handel in en het gebruik van onder meer zwaar vuurwerk te berusten op de Wvgs. Het ging om een tijdelijke regeling. Deze regeling zou immers "*op korte termijn worden ondergebracht in het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen.*"
V en W had daarmee dus niet helemaal uitvoering gegeven aan haar "dreigement" aan mijn adres van een paar jaar eerder. Toen was mij gezegd dat de door V en W gegeven regels voor de handel in en het gebruik van ontplofbare stoffen zouden vervallen met de inwerkingtreding van de Wvgs, ook wanneer op dat moment niet zou zijn voorzien in een vervangende regeling.
De gekozen interim-oplossing zou, zo valt uit kamerstukken af te leiden, door VROM zijn gesuggereerd. Deze oplossing was echter ondeugdelijk. Het schortte aan de rechtsgrondslag voor de vergunningplicht. De Wvgs biedt immers niet de mogelijkheid voor het stellen van regels voor niet vervoersactiviteiten. De wetgever was zich daarvan bewust: "*immers het*

Figuur 354: Tragiek der Onmacht: Op 1 augustus 1996 verviel de WGS en trad de Wvgs in werking. De aftelling naar de ramp in Enschede is in gang gezet

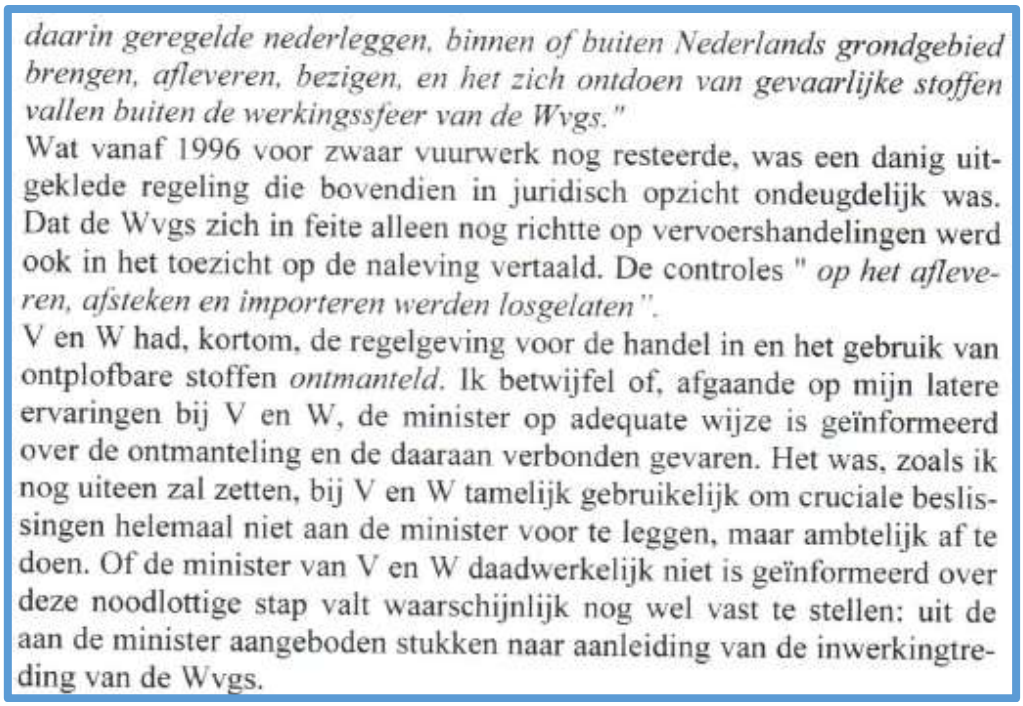

daarin geregelde nederleggen, binnen of buiten Nederlands grondgebied brengen, afleveren, bezigen, en het zich ontdoen van gevaarlijke stoffen vallen buiten de werkingssfeer van de Wvgs."
Wat vanaf 1996 voor zwaar vuurwerk nog resteerde, was een danig uitgeklede regeling die bovendien in juridisch opzicht ondeugdelijk was. Dat de Wvgs zich in feite alleen nog richtte op vervoershandelingen werd ook in het toezicht op de naleving vertaald. De controles " *op het afleveren, afsteken en importeren werden losgelaten*".
V en W had, kortom, de regelgeving voor de handel in en het gebruik van ontplofbare stoffen *ontmanteld*. Ik betwijfel of, afgaande op mijn latere ervaringen bij V en W, de minister op adequate wijze is geïnformeerd over de ontmanteling en de daaraan verbonden gevaren. Het was, zoals ik nog uiteen zal zetten, bij V en W tamelijk gebruikelijk om cruciale beslissingen helemaal niet aan de minister voor te leggen, maar ambtelijk af te doen. Of de minister van V en W daadwerkelijk niet is geïnformeerd over deze noodlottige stap valt waarschijnlijk nog wel vast te stellen: uit de aan de minister aangeboden stukken naar aanleiding van de inwerkingtreding van de Wvgs.

Figuur 355: Tragiek der Onmacht: De ontmanteling van de regelgeving voor ontplofbare stoffen door V&W vanaf 1996. De minister waarschijnlijk niet ingelicht.

6.7.3 Ervaringen bij ministerie V&W (hoofdstukken 3 en 4)

Hoofdstuk 3 Mijn tijd bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat

Op 1 oktober 1998 trad ik als senior juridisch beleidsmedewerker in dienst bij de afdeling Lading en Risicobeleid van de directie Transportveiligheid van het directoraat-generaal goederenvervoer van V en W. Mijn nieuwe afdeling hield zich in essentie bezig met twee onderwerpen:
a. de regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen met uitzondering van het vervoer door de lucht;
b. het risicobeleid voor het vervoer van gevaarlijke stoffen.

mijn afdeling: *Lading* en *Risicobeleid*. De twee groepen leken uit twee verschillende werelden afkomstig. Ze hadden de grootste moeite elkaar te verstaan. Daarvoor werd trouwens ook nooit veel moeite gedaan. De twee groepen namen elkaar niet bijster serieus.

Figuur 356: Tragiek der Onmacht: mr. den Breejen is van VROM naar V&W gegaan, per 1.10.1998 als senior juridisch beleidsmedewerker bij de afdeling Lading en Risicobeleid. Beide takken kwamen uit twee verschillende werelden.

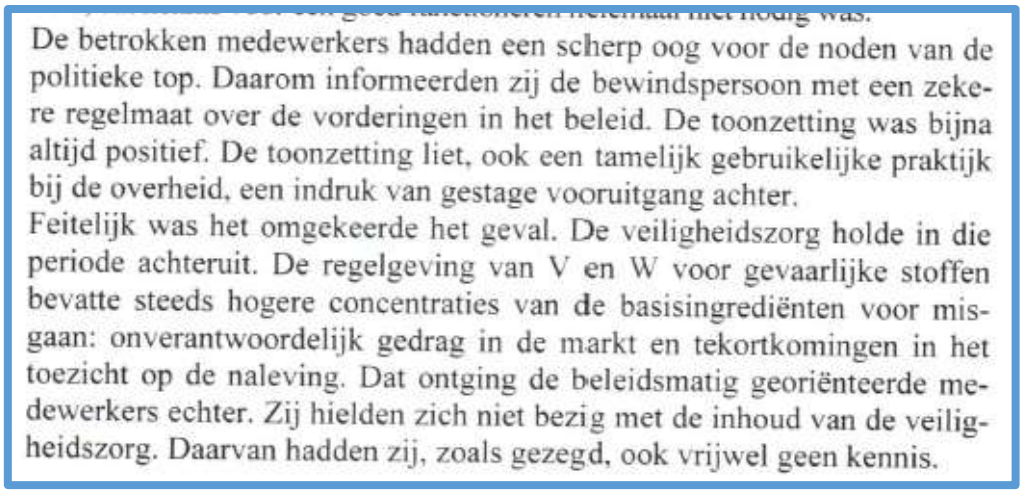

De betrokken medewerkers hadden een scherp oog voor de noden van de politieke top. Daarom informeerden zij de bewindspersoon met een zekere regelmaat over de vorderingen in het beleid. De toonzetting was bijna altijd positief. De toonzetting liet, ook een tamelijk gebruikelijke praktijk bij de overheid, een indruk van gestage vooruitgang achter.
Feitelijk was het omgekeerde het geval. De veiligheidszorg holde in die periode achteruit. De regelgeving van V en W voor gevaarlijke stoffen bevatte steeds hogere concentraties van de basisingrediënten voor misgaan: onverantwoordelijk gedrag in de markt en tekortkomingen in het toezicht op de naleving. Dat ontging de beleidsmatig georiënteerde medewerkers echter. Zij hielden zich niet bezig met de inhoud van de veiligheidszorg. Daarvan hadden zij, zoals gezegd, ook vrijwel geen kennis.

Figuur 357: Tragiek der Onmacht: Bij V&W heerst theater i.p.v. inhoud en zijn de noden van de politieke top richtinggevend ten koste van de veiligheidszorg

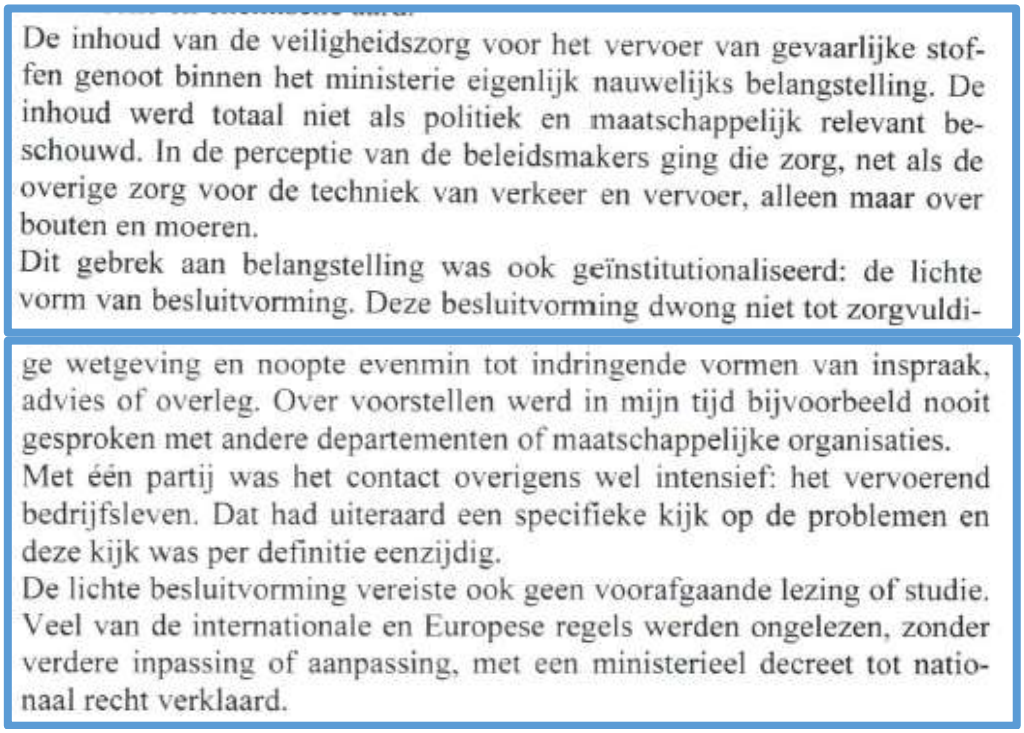

De inhoud van de veiligheidszorg voor het vervoer van gevaarlijke stoffen genoot binnen het ministerie eigenlijk nauwelijks belangstelling. De inhoud werd totaal niet als politiek en maatschappelijk relevant beschouwd. In de perceptie van de beleidsmakers ging die zorg, net als de overige zorg voor de techniek van verkeer en vervoer, alleen maar over bouten en moeren.
Dit gebrek aan belangstelling was ook geïnstitutionaliseerd: de lichte vorm van besluitvorming. Deze besluitvorming dwong niet tot zorgvuldige wetgeving en noopte evenmin tot indringende vormen van inspraak, advies of overleg. Over voorstellen werd in mijn tijd bijvoorbeeld nooit gesproken met andere departementen of maatschappelijke organisaties.
Met één partij was het contact overigens wel intensief: het vervoerend bedrijfsleven. Dat had uiteraard een specifieke kijk op de problemen en deze kijk was per definitie eenzijdig.
De lichte besluitvorming vereiste ook geen voorafgaande lezing of studie. Veel van de internationale en Europese regels werden ongelezen, zonder verdere inpassing of aanpassing, met een ministerieel decreet tot nationaal recht verklaard.

Figuur 358: Tragiek der Onmacht: Bij V&W is lichte besluitvorming geïnstitutionaliseerd: inhoud is onbelangrijk.

PvB: Bij het Ministerie van Verkeer en Waterstaat was op het gebied van veiligheidszorg niet alleen sprake van lichte besluitvorming, zoals Den Breejen stelt, maar eerder sprake van lichtzinnige besluitvorming. Zoals uit het relaas van het gehele hoofdstuk <H.6> zal blijken heeft het ministerie van Verkeer en Waterstaat zeer nalatig en met willekeur gehandeld op het gebied van de regelgeving voor professioneel vuurwerk. Dit valt niet alleen het ministerie van VROM aan te rekenen, maar ook het ministerie van V&W.

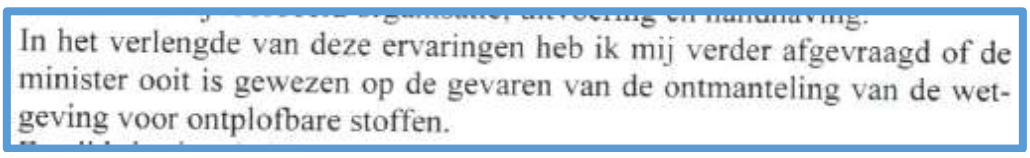

In het verlengde van deze ervaringen heb ik mij verder afgevraagd of de minister ooit is gewezen op de gevaren van de ontmanteling van de wetgeving voor ontplofbare stoffen.

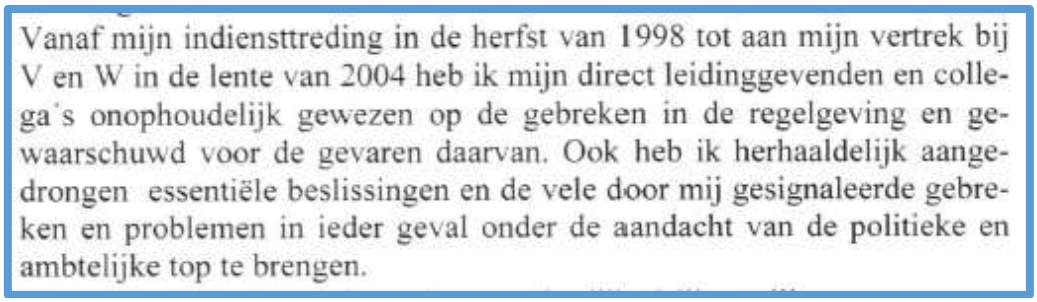
Vanaf mijn indiensttreding in de herfst van 1998 tot aan mijn vertrek bij V en W in de lente van 2004 heb ik mijn direct leidinggevenden en collega's onophoudelijk gewezen op de gebreken in de regelgeving en gewaarschuwd voor de gevaren daarvan. Ook heb ik herhaaldelijk aangedrongen essentiële beslissingen en de vele door mij gesignaleerde gebreken en problemen in ieder geval onder de aandacht van de politieke en ambtelijke top te brengen.

Figuur 359: Tragiek der Onmacht: Den Breejen heeft tussen 1998 en 2004 zijn collega's en leidinggevenden binnen V&W onophoudelijk gewezen op de gebreken in de regelgeving en de gevaren ervan

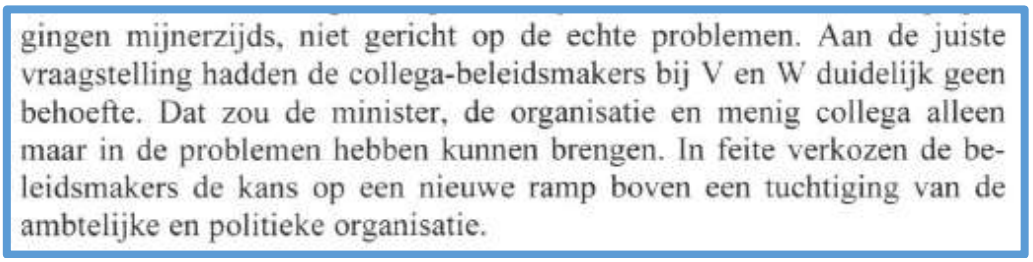
gingen mijnerzijds, niet gericht op de echte problemen. Aan de juiste vraagstelling hadden de collega-beleidsmakers bij V en W duidelijk geen behoefte. Dat zou de minister, de organisatie en menig collega alleen maar in de problemen hebben kunnen brengen. In feite verkozen de beleidsmakers de kans op een nieuwe ramp boven een tuchtiging van de ambtelijke en politieke organisatie.

Figuur 360: Tragiek der Onmacht: Verkeer en Waterstaat: Liever een nieuwe ramp dan ontevreden politici

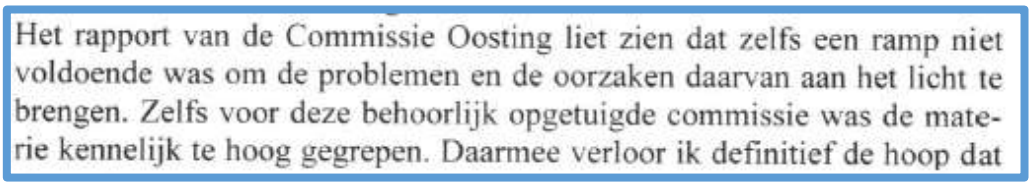
Het rapport van de Commissie Oosting liet zien dat zelfs een ramp niet voldoende was om de problemen en de oorzaken daarvan aan het licht te brengen. Zelfs voor deze behoorlijk opgetuigde commissie was de materie kennelijk te hoog gegrepen. Daarmee verloor ik definitief de hoop dat

Figuur 361: Tragiek der Onmacht: Ook de commissie OOSTING had niets begrepen van de problematiek met de regelgeving rond vuurwerk, laat staan rond gevaarlijke stoffen in zijn algemeenheid.

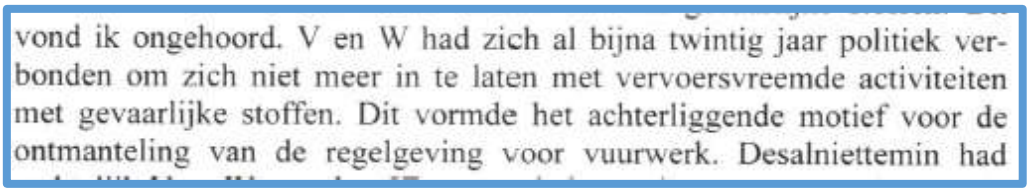
vond ik ongehoord. V en W had zich al bijna twintig jaar politiek verbonden om zich niet meer in te laten met vervoersvreemde activiteiten met gevaarlijke stoffen. Dit vormde het achterliggende motief voor de ontmanteling van de regelgeving voor vuurwerk. Desalniettemin had

Figuur 362: Tragiek der Onmacht: Nogmaals de drang van V&W om zich te ontdoen van alle vervoersvreemde activiteiten met gevaarlijke stoffen als oorzaak voor de ontmanteling van de regelgeving voor vuurwerk.

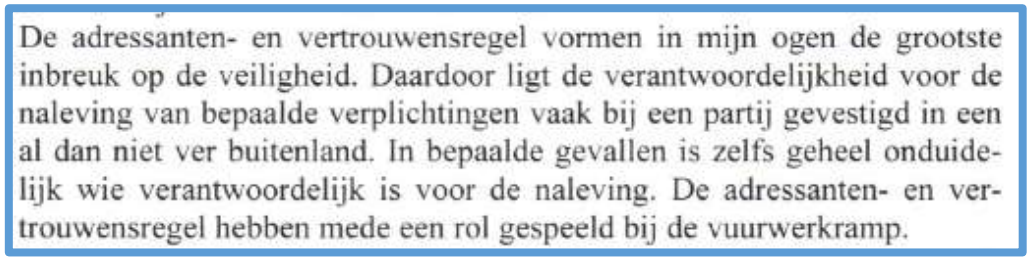
De adressanten- en vertrouwensregel vormen in mijn ogen de grootste inbreuk op de veiligheid. Daardoor ligt de verantwoordelijkheid voor de naleving van bepaalde verplichtingen vaak bij een partij gevestigd in een al dan niet ver buitenland. In bepaalde gevallen is zelfs geheel onduidelijk wie verantwoordelijk is voor de naleving. De adressanten- en vertrouwensregel hebben mede een rol gespeeld bij de vuurwerkramp.

Figuur 363: Tragiek der Onmacht: De rol van de adressanten- en vertrouwensregel bij de Vuurwerkramp. Deze regels vormden een grote inbreuk op de veiligheid doordat de schakels in de veiligheidsketen zich van iedere verantwoordelijkheid konden ontdoen.

PvB: De problematiek van falende ministeries, ondeugdelijke regelgeving en het ontvluchten van verantwoordelijkheid is een endemisch cultuurverschijnsel binnen ambtelijke organisaties. De Vuurwerkramp legt bloot tot welke catastrofes dit kan leiden. Het heeft geen pas voor het Openbaar Ministerie om hier twee vuurwerkbezigers (BAKKER en PATER) en een toevallige voorbijganger met geschikte antecedenten en een geschikt profiel (André DE VRIES) voor op te laten draaien.

Hoofdstuk 4 Het vuurwerkdossier gedurende mijn tijd bij V en W

Met vuurwerk heb ik mij aanvankelijk bij V en W helemaal niet bemoeid.

Ik had wel geconstateerd dat V en W daadwerkelijk uitvoering had gegeven aan haar eerder aan mijn adres geuite dreigement en was overgegaan tot ontmanteling van de regelgeving voor de handel in en het gebruik van vuurwerk. Voorzien was slechts in een interim-regeling die juridisch ondeugdelijk was. De interim-regeling berustte op de Wvgs. Deze wet bood echter geen grondslag voor het stellen van regels voor vervoersvreemde activiteiten. De regels vielen dus niet te handhaven.

Figuur 364: Tragiek der Onmacht: Eenmaal overgestapt van VROM naar V&W constateerde Den Breejen dat V&W het dreigement der ontmanteling van de regelgeving voor vuurwerk had uitgevoerd. De daarvoor in de plaats gekomen vervangende interim-regeling was ondeugdelijk en niet te handhaven.

Met de nadering van de millenniumwisseling nam de verontrusting toe. In het bijzonder was men bevreesd voor eventuele calamiteiten bij evenementen. Daarom moesten de problemen met de strafrechtelijke handhaafbaarheid van het gebruik van vuurwerk worden weggenomen. Deze regeling was gebaseerd op de Wms. Van die wet had binnen V en W alleen ik kennis. Daarom heb ik een ontwerp van de betreffende regeling geschreven en de procedure daarvoor gedaan.

Figuur 365: Tragiek der Onmacht: Binnen V&W was men zich wel degelijk bewust van het probleem en met de naderende millenniumwisseling dreigden calamiteiten met vuurwerk. Den Breejen krijgt opdracht regeling te schrijven.

lag. Zij deden echter wel wat de collega's van V en W bij vuurwerk bijna altijd nalieten: de problemen politiek voorleggen. Het was minister Pronk die, zoals vaker, over de bezwaren van zijn ambtenaren heenstapte.
Geen noodvoorziening werd getroffen voor de handel in vuurwerk. Daaraan bestond binnen V en W geen behoefte. Het cruciale belang daarvan voor de veiligheid werd, hoewel ik daarop wel heb gewezen, binnen mijn afdeling niet onderkend.
Per 1 januari 2000 traden de adressanten- en vertrouwensregel internationaal, Europees en nationaal in werking. Daardoor werd het nog eenvoudiger om onjuist geclassificeerd, geëtiketteerd en verpakt vuurwerk te distribueren. Dit werd mij echter pas later duidelijk. Over de inhoud van

Figuur 366: Tragiek der Onmacht: Via VROM werd de ontwerpregeling voorgelegd aan minister Pronk, maar die negeerde (zoals wel vaker) de door zijn ambtenaren gesignaleerde problemen. De regeling kwam er niet.

4.2 De ramp en de verklaring daarvoor

Op 13 mei 2000 voltrok datgene waarvoor ik tien jaar daarvoor had gewaarschuwd. Een ramp met vuurwerk van een dergelijke omvang was echter door niemand binnen het Rijk voorzien. Vuurwerk werd door geen van mijn collega's ooit in verband gebracht met zulke calamiteiten.

De ramp vond zijn oorsprong in de kracht van de explosie. Hoe kon deze explosie zo krachtig zijn?
1. Het aanwezige vuurwerk. Dat was veel zwaarder of te wel explosiever dan was toegestaan en op het etiket was aangegeven. Waarom was dit vuurwerk veel zwaarder? Dat kon in belangrijke mate worden teruggevoerd tot de gebreken in de regelgeving. De gebreken boden de markt alle ruimte voor het ongestoord verplaatsen en verhandelen van foutief geclassificeerd en geëtiketteerd vuurwerk. Dit kan als volgt uiteen worden gezet.
Voor Fireworks gold de vergunningplicht op grond van de Wet milieubeheer. In die vergunning was aangeven welk soort vuurwerk in welke hoeveelheden bij Fireworks was toegestaan. Ten behoeve van dit voorschrift werd gebruik gemaakt van de vervoersclassificatie. De classificatie was aangegeven op het vervoersetiket. Daarbij werd verondersteld dat die informatie juist was.
Die veronderstelling klopte dus niet. De voorschriften voor classificatie

en etikettering werden in belangrijke mate niet nageleefd. Dat was in feite een rechtstreeks gevolg van de steeds ruimere vrijheid van handelen die de internationale, Europese en nationale vervoers- en handelsregelgeving in de loop van de jaren negentig aan de sector was gaan bieden.
Verantwoordelijk voor de naleving van de vervoersclassificatie en -etikettering was de afzender. De afzender was wat betreft vuurwerk, vaak gevestigd in China. Naleving van de betreffende eisen was in feite erg eenvoudig. De afzender kon voor de naleving bijvoorbeeld een beroep doen op informatie van derden, zoals een leverancier, fabrikant of (vaag) tussenpersoon. Aan dat vertrouwen of die derden waren geen eisen gesteld. Om kort door de bocht te gaan: afgegaan kon worden op de blauwe ogen van de informant.
Verder waren de eisen aan de classificatie en etikettering van vuurwerk in de handel in ons land vervallen. Voor het op dit punt foutief afleveren en het in ontvangst nemen van vuurwerk aan Fireworks kon niemand aansprakelijk worden gesteld.
Door bovengenoemde regelgeving lag de verantwoordelijkheid voor de veiligheid in verband met in ons land verrichte activiteiten met vuurwerk in belangrijke mate in buitenlandse handen. Het was, zoals gezegd, vaak de Chinese afzender die wat vuurwerk betreft verantwoordelijk was voor de naleving van de voorschriften voor vervoersclassificatie en -etikettering en het waren primair de Chinese autoriteiten die op de naleving van die voorschriften toezicht hadden te houden. De verschillende bij het vervoer van zwaar vuurwerk betrokken Nederlandse partijen konden niet of nauwelijks worden aangesproken op niet-naleving.

Figuur 367: Tragiek der Onmacht: De classificering van vuurwerk bleek geen werkelijke weergave van de gevaren van het opgeslagen vuurwerk. Voor deze afwijking konden de eigenaren van S.E. Fireworks nooit en te nimmer worden aangesproken. De verantwoordelijkheid voor een juiste classificatie lag bij de buitenlandse producent, de verantwoordelijkheid voor het toezicht op de naleving van die voorschriften lag bij de buitenlandse autoriteiten.

De opmerkingen van mr. A. den Breejen aangaande:

- De door OOSTING veronderstelde invloed van Nederlandse afnemers op de Chinese classificatie en etikettering van vuurwerk.
- De door OOSTING verzonnen lessen van Culemborg.

worden hier niet weergegeven om voor de hand liggende redenen. Deze kennis is niet afkomstig uit eigen deskundigheid van de auteur opgedaan als ambtenaar bij VROM en V&W, maar is gebaseerd op de door hem in goed vertrouwen overgenomen aannames van de commissie OOSTING. Deze aannames van OOSTING waren foutief. Zie daarvoor o.a. het hoofdstuk <H.2.2> en paragraaf <H.3.5.1>.

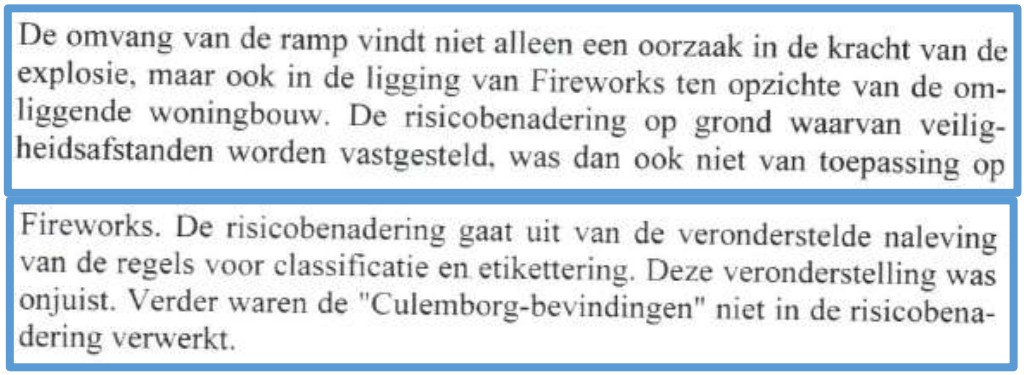
De omvang van de ramp vindt niet alleen een oorzaak in de kracht van de explosie, maar ook in de ligging van Fireworks ten opzichte van de omliggende woningbouw. De risicobenadering op grond waarvan veiligheidsafstanden worden vastgesteld, was dan ook niet van toepassing op

Fireworks. De risicobenadering gaat uit van de veronderstelde naleving van de regels voor classificatie en etikettering. Deze veronderstelling was onjuist. Verder waren de "Culemborg-bevindingen" niet in de risicobenadering verwerkt.

Figuur 368: Tragiek der Onmacht: Niet alleen de kracht van de explosie, maar ook de ligging van S.E. Fireworks speelde een belastende rol voor het kunnen ontstaan van de ramp. Ook waren de 'Culemborg-bevindingen' niet verwerkt, weliswaar andere dan de bevindingen waarover Den Breejen had gelezen in het OOSTING-rapport.

Zie ook paragraaf <H.2.6.3.1> waar wordt opgemerkt dat S.E. Fireworks graag wilde vertrekken uit de woonwijk, maar dat de gemeente Enschede dit op oneigenlijke gronden heeft geweigerd.

4.3 De verantwoordelijkheid voor de gebreken in de regelgeving

Naast opmerkingen over tekortkomingen in de internationale regelgeving (VN en EU) merkt auteur (Den Breejen) het volgende op over zijn werkgever:

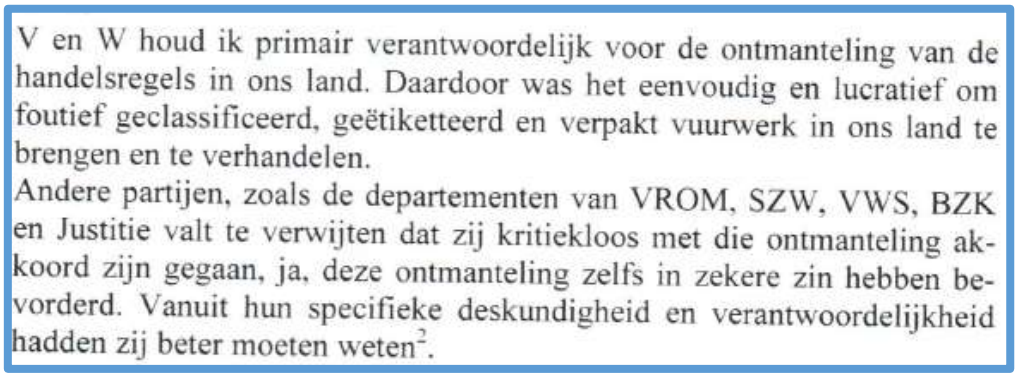
V en W houd ik primair verantwoordelijk voor de ontmanteling van de handelsregels in ons land. Daardoor was het eenvoudig en lucratief om foutief geclassificeerd, geëtiketteerd en verpakt vuurwerk in ons land te brengen en te verhandelen.
Andere partijen, zoals de departementen van VROM, SZW, VWS, BZK en Justitie valt te verwijten dat zij kritiekloos met die ontmanteling akkoord zijn gegaan, ja, deze ontmanteling zelfs in zekere zin hebben bevorderd. Vanuit hun specifieke deskundigheid en verantwoordelijkheid hadden zij beter moeten weten[2].

Figuur 369: Tragiek der Onmacht: Den Breejen wijst zijn ministerie van V&W aan als hoofdverantwoordelijke voor de ontmanteling van de handelsregels (betreffende o.a. vuurwerk) in Nederland. De andere betrokken departementen VROM, SZW, VWS, BZK en Justitie zijn daarbij medeverantwoordelijk.

4.4 De gevolgen van de vuurwerkramp voor mijn afdeling

Moeilijk kregen vooral mijn afdelingshoofden het. In de paar jaar na de vuurwerkramp heeft mijn afdeling niet minder dan vier hoofden versleten. Een aantal daarvan bleek niet opgewassen tegen de druk en de verantwoordelijkheid.
Ook sommigen van mijn collega's kregen het moeilijk. Mijn beleidsafdeling werd, trouwens net als andere departementen, vooral verweten niets te hebben gedaan met de bevindingen van het Culemborg-onderzoek. De bevindingen waren letterlijk in een kast verdwenen.

Figuur 370: Tragiek der Onmacht: De afdeling waar Den Breejen werkt binnen het ministerie van V&W wordt ook getroffen door verwijten, in totaal vier afdelingshoofden komen en gaan.

De uitbreiding en de nieuw geïnitieerde activiteiten hadden vooral de versterking van de politieke en bestuurlijke gevoeligheid van mijn afdeling tot doel. Daartoe werden allerlei inventarisaties verricht, trainingen gegeven en bijeenkomsten georganiseerd. Zo werden de kwaliteiten van medewerkers via kleurtjes in kaart gebracht. Verder werd les gegeven in "politieke en bestuurlijke gevoeligheid". In het kader daarvan kregen de medewerkers van mijn afdeling het advies van de docenten "*eens een krant te lezen*". Ook kwam de heer Dijkstal van de VVD bij het ontbijt vertellen over zijn ervaringen uit zijn politieke leven. De lessen leken aan

Figuur 371: Tragiek der Onmacht: Binnen V&W worden maatregelen getroffen die de oorzaken van het falen eerder verergeren dan oplossen. Nog meer politieke en bestuurlijke gevoeligheid, terwijl ambtenaren juist de dossierkennis en -ervaring moeten hebben om die top vaktechnisch bij te staan, i.p.v. slaafs achter de waan van de dag aan te jagen.

sorteerden. De politieke, bestuurlijke en beleidsmatige oriëntatie van mijn afdeling werd onder de druk van de onrust na de vuurwerkramp wel iets groter. Dit gold echter niet voor de belangstelling voor en kennis van de regelgeving. Deze belangstelling en kennis bleven minimaal en dus ook het besef van de grote gebreken in de veiligheidszorg.

Figuur 372: Tragiek der Onmacht: Nog meer politieke, bestuurlijke en beleidsmatige oriëntatie, maar kennis van regelgeving en belangstelling voor veiligheidszorg, ho maar.

4.5 De afhandeling van de vuurwerkramp door V en W

Hoewel de gevolgen van de vuurwerkramp voor de organisatie van V en W groot waren, had ik niet de indruk dat de collega´s het gevoel hadden dat V en W veel te verwijten viel. De explosie had plaatsgevonden in een opslagplaats voor vuurwerk en niet bij het vervoer van gevaarlijke stoffen. Daarmee zouden, althans volgens een deel van mijn collega's, vooral de gemeente en, in het verlengde daarvan, VROM verantwoordelijk zijn

Figuur 373: Tragiek der Onmacht: V&W zegt alleen over 'vervoer' te gaan. De 'opslag' en daarmee de ramp was volgens V&W was voor rekening van VROM.

Dat V en W (mede) verantwoordelijk was voor de gebreken in de regels voor het vervoer en de handel in vuurwerk en daarmee voor de fouten in de classificatie en etikettering, leek bij mijn collega´s en zeker leidinggevenden nauwelijks bekend. Op de verantwoordelijkheid van V en W bij de vuurwerkramp heb ik mijn collega´s meer dan eens mondeling en per e-mail gewezen. Op mijn voor het ministerie ongemakkelijke bevindingen werd meestal niet gereageerd. De betreffende informatie is voor zover mij bekend ook niet doorgegeven aan de ambtelijke en politieke top. Ik vraag mij dan ook af of de minister precies weet heeft gehad op welke wijze het ministerie betrokken was bij de vuurwerkramp.

Figuur 374: Tragiek der Onmacht: Het ministerie van V&W wentelt zich in onwetendheid. De minister wordt niet geïnformeerd over de mogelijke betrokkenheid van V&W bij de oorzaken van de Vuurwerkramp

Voor de afhandeling van de vuurwerkramp werd namens het ministerie een kernteam in het leven geroepen. Dit team was onder meer belast met de gesprekken met de Commissie Oosting. Ik behoorde niet tot het kernteam. Ik ben ook niet betrokken geweest bij die gesprekken. Ik ben ook nooit bevraagd over de vuurwerkregelgeving of mijn rol bij VROM. Mijn collega's van V en W noch mijn vroegere collega's van VROM hadden daaraan waarschijnlijk behoefte. Mijn standpunten weken nogal af van de officiële, departementale, lijn. Mijn mening stak ik intern nooit onder stoelen of banken. Zou mijn mening naar buiten komen, dan hadden de minister en de organisatie een probleem. Daarop zat niemand te wachten.

Figuur 375: Tragiek der Onmacht: Mr. A. den Breejen wordt niet gevraagd voor het V&W kernteam dat de Vuurwerkramp afhandelt en OOSTING van informatie voorziet. Zijn kritische mening is niet welkom.

Ook de Commissie Oosting heeft mij trouwens niet benaderd. Mijn naam moet bij de Commissie bekend zijn geweest. Mijn naam was aangegeven op nota´s aan de ambtelijke top van VROM. Bovendien was een aantal van mijn ex-collega´s van VROM, zoals een mijn vroegere bazen, direct betrokken bij de advisering aan de Commissie Oosting. Ook zij hadden wellicht geen behoefte dat ik mijn verhaal zou doen.

Figuur 376: Tragiek der Onmacht: Ook de commissie OOSTING vroeg niet naar Den Breejen. Dit lag wél in de rede, want hij was als materiedeskundige goed bekend bij zowel de ambtenaren van VROM als van V&W die OOSTING van informatie voorzagen. Zijn expertise was kennelijk niet welkom bij OOSTING.

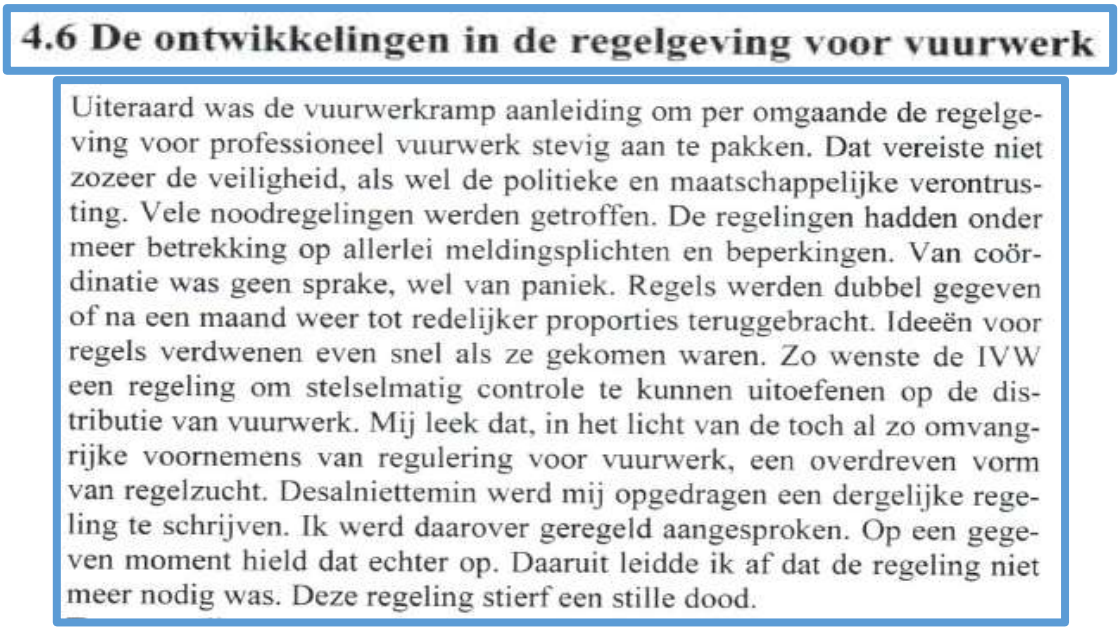

4.6 De ontwikkelingen in de regelgeving voor vuurwerk

Uiteraard was de vuurwerkramp aanleiding om per omgaande de regelgeving voor professioneel vuurwerk stevig aan te pakken. Dat vereiste niet zozeer de veiligheid, als wel de politieke en maatschappelijke verontrusting. Vele noodregelingen werden getroffen. De regelingen hadden onder meer betrekking op allerlei meldingsplichten en beperkingen. Van coördinatie was geen sprake, wel van paniek. Regels werden dubbel gegeven of na een maand weer tot redelijker proporties teruggebracht. Ideeën voor regels verdwenen even snel als ze gekomen waren. Zo wenste de IVW een regeling om stelselmatig controle te kunnen uitoefenen op de distributie van vuurwerk. Mij leek dat, in het licht van de toch al zo omvangrijke voornemens van regulering voor vuurwerk, een overdreven vorm van regelzucht. Desalniettemin werd mij opgedragen een dergelijke regeling te schrijven. Ik werd daarover geregeld aangesproken. Op een gegeven moment hield dat echter op. Daaruit leidde ik af dat de regeling niet meer nodig was. Deze regeling stierf een stille dood.

Figuur 377: Tragiek der Onmacht: Binnen V&W en bij IVW wordt paniekvoetbal gespeeld door te haastig en ongecoördineerd allerlei noodmaatregelen te treffen inzake vuurwerk. Veel van dit werk is voor de bühne en blijkt voor niets.

6.7.4 Commissie OOSTING (hoofdstuk 5)

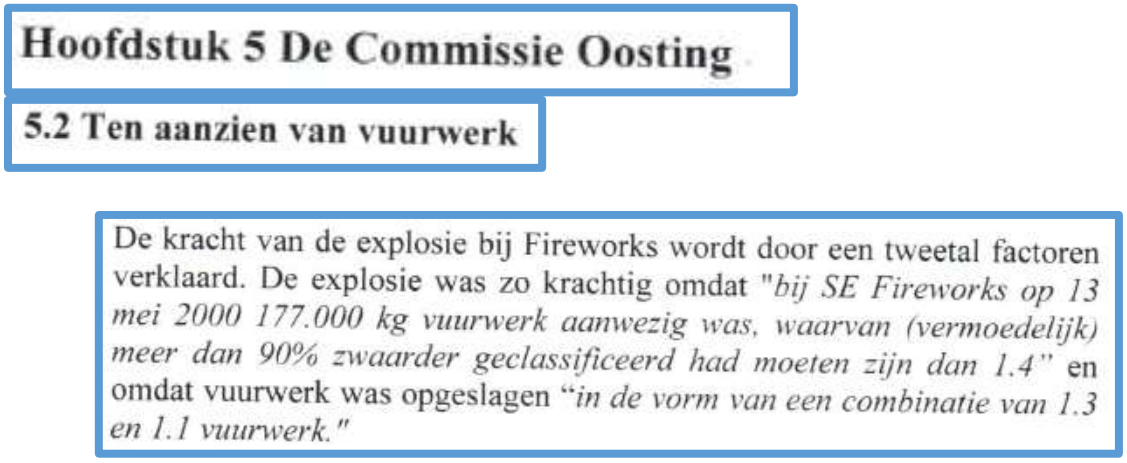

Hoofdstuk 5 De Commissie Oosting

5.2 Ten aanzien van vuurwerk

De kracht van de explosie bij Fireworks wordt door een tweetal factoren verklaard. De explosie was zo krachtig omdat "*bij SE Fireworks op 13 mei 2000 177.000 kg vuurwerk aanwezig was, waarvan (vermoedelijk) meer dan 90% zwaarder geclassificeerd had moeten zijn dan 1.4*" en omdat vuurwerk was opgeslagen "*in de vorm van een combinatie van 1.3 en 1.1 vuurwerk.*"

Den Breejen haalt hier het OOSTING-rapport aan. Zoals in de review is gebleken heeft de schatting van OOSTING van 177 ton, die later is bijgesteld naar 158 ton, geen enkele realiteitswaarde. In werkelijkheid lag er 118 ton vuurwerk. Verder bleek het OOSTNG-rapport toegespitst op een gewenste uitkomst van een relatief geringe hoeveelheid van subklasse 1.1 vuurwerk in combinatie met een grote hoeveelheid van subklasse 1.3 vuurwerk. Volgens OOSTING was dit de les die uit Culemborg getrokken was en was dit de mix die een zogeheten *'massa-explosie'* kon veroorzaken. De review liet zien (zie hoofdstuk <H.2.2> en paragraaf <H.3.5.1>) dat dit niet dé lessen uit Culemborg waren en dat ook een container geladen met uitsluitend subklasse 1.4 vuurwerk (de laagste klasse) een explosie kan geven met een kracht die vergelijkbaar is met die van de Vuurwerkramp.[a]

[a] Zie de resultaten van de vuurwerkproeven in Polen <H.2.1.3.8> en Oostenrijk <H.7.1.13.6> in 2005. Zie ook de bevindingen van het EU CHAF-project in <H.8.10>.

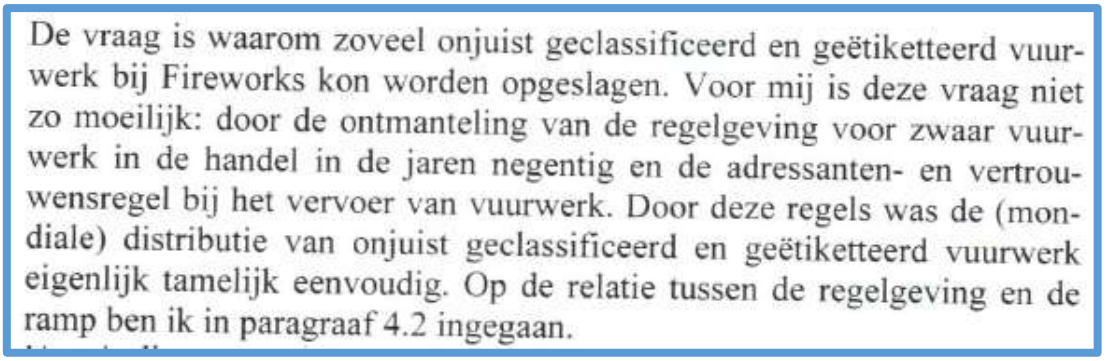
De vraag is waarom zoveel onjuist geclassificeerd en geëtiketteerd vuurwerk bij Fireworks kon worden opgeslagen. Voor mij is deze vraag niet zo moeilijk: door de ontmanteling van de regelgeving voor zwaar vuurwerk in de handel in de jaren negentig en de adressanten- en vertrouwensregel bij het vervoer van vuurwerk. Door deze regels was de (mondiale) distributie van onjuist geclassificeerd en geëtiketteerd vuurwerk eigenlijk tamelijk eenvoudig. Op de relatie tussen de regelgeving en de ramp ben ik in paragraaf 4.2 ingegaan.

Figuur 378: Tragiek der Onmacht: Den Breejen wijst op de ontmanteling van de regelgeving als oorzaak voor foute classificering van vuurwerk bij S.E. Fireworks

In de review zagen we dat er op de rampdag bij S.E. Fireworks slechts 118 ton vuurwerk lag en dat het was geclassificeerd als klasse 1.4 vuurwerk, en wel volgens de geldende regels, waarbij de Chinese autoriteiten verantwoordelijk waren voor de juistheid van de classificatie en etikettering van het vuurwerk. Het probleem wat Den Breejen terecht aansnijdt is de ontmantelde regelgeving, waardoor de Nederlandse overheid geen enkele mogelijkheid meer had om vast te kunnen stellen of dit vuurwerk juist was geclassificeerd en dat dit vuurwerk onjuist was geclassificeerd. De strafrechtelijke schuldconstructie die door de overheid is verzonnen voor S.E. Fireworks mist daarom iedere wettelijke grondslag. We zullen later zien, onder de hoofdstukken <H.6.9> t/m <H.6.11>, dat Den Breejen ook tot deze conclusie komt in zijn veel later (oktober 2015) uitgebrachte rapportage inzake de classificatie van vuurwerk en het zicht en grip dat de overheid daarop had.

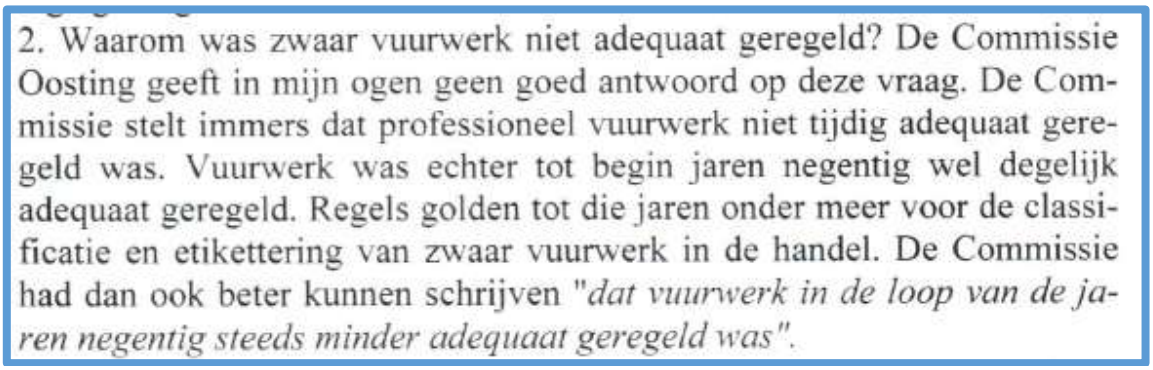
2. Waarom was zwaar vuurwerk niet adequaat geregeld? De Commissie Oosting geeft in mijn ogen geen goed antwoord op deze vraag. De Commissie stelt immers dat professioneel vuurwerk niet tijdig adequaat geregeld was. Vuurwerk was echter tot begin jaren negentig wel degelijk adequaat geregeld. Regels golden tot die jaren onder meer voor de classificatie en etikettering van zwaar vuurwerk in de handel. De Commissie had dan ook beter kunnen schrijven "*dat vuurwerk in de loop van de jaren negentig steeds minder adequaat geregeld was*".

Figuur 379: Tragiek der Onmacht: Den Breejen geeft aan dat OOSTING de plank misslaat zijn verklaring van het ontbreken van een regeling voor zwaar vuurwerk. OOSTING beweert dat het niet op tijd was geregeld, maar Den Breejen toont aan dat de regelgeving voor zwaar vuurwerk tot aan het begin van de jaren negentig wel degelijk op orde was, maar dat daarna de ontmanteling van die regelgeving is begonnen die de vuurwerkramp mede mogelijk maakte.

3. Waarom was vuurwerk vanaf begin jaren negentig niet meer goed geregeld? Dit houdt verband met de ontmanteling van de regelgeving. Waarom werd de regelgeving ontmanteld? Omdat VROM niet opschoot met de nieuwe regels op grond van de Wms.
4. Waarom schoot VROM niet op? Omdat dit ministerie niet bereid was de verantwoordelijkheid voor de nieuwe regelgeving "om niet" over te nemen.
5. Was dit standpunt van VROM terecht? De Commissie vindt van niet. Het wordt VROM immers aangerekend dat het niet het voortouw heeft genomen " *bij het tot stand brengen van een voor alle partijen aanvaardbare regeling (..) die zouden worden ondergebracht onder de Wet milieugevaarlijke stoffen.*" Naar het oordeel van de Commissie vielen daaronder alle aspecten verbonden aan een dergelijke regeling, dus ook de uitvoering en handhaving. Deze taak berustte namelijk, naar het oordeel van de Commissie, nadrukkelijk niet meer bij V en W. Op V en W rustte immers nog slechts de plicht tot "*het overbrengen van de noodzaak, zo niet de urgentie, bij de andere betrokken ministeries tot het overbrengen van de bij hem berustende taken met betrekking tot handelingen met professioneel vuurwerk (..)*". Naar het oordeel van de Commissie stond de kwestie van de taken dus niet meer ter discussie: VROM had daarvoor maar een oplossing te vinden.
6. Op grond waarvan had VROM deze plicht? De plicht vloeide naar het oordeel van de Commissie voort uit "*hetgeen was besloten met betrekking tot de Wet Gevaarlijke Stoffen (..).*" Voor de Commissie is de inhoud van dat besluit dus duidelijk. Dit besluit, zoals de Commissie dat althans interpreteert, omvatte niet alleen de overheveling, maar ook de overdracht van taken. Van een dergelijke duidelijkheid in de besluitvorming is mij, zoals ik elders uiteen heb gezet, als ambtenaar nooit gebleken. Ik vermoed dan ook dat de Commissie haar standpunt ent op het besluit tot overheveling. Met dit besluit zouden "automatisch", dus zonder nadere afspraken, ook de taken van V en W naar anderen (VROM) zijn overgaan.

Figuur 380: Tragiek der Onmacht: Den Breejen legt de simplificatie van OOSTING bloot waardoor de verantwoording voor de ontbrekende regelgeving eenzijdig bij VROM wordt gelegd door OOSTING. In werkelijkheid heeft V&W de verantwoordelijkheden over de schutting gegooid bij VROM, zonder afstemming en zonder middelen en is V&W daarna eenzijdig, zich ten volle bewust van de risico's, begonnen met het ontmantelen van de bestaande regelgeving t.a.v. vuurwerk

7. Het is de vraag of dit standpunt van de Commissie juist is. Het antwoord daarop is bepalend voor de vraag welk departement de vertraging in het besluitvormingsproces het meest moet worden aangerekend.
Is het standpunt van de Commissie juist, dan rustte op VROM inderdaad de plicht tijdig te komen met nieuwe regels en oplossingen voor de daaraan verbonden taken. Daarvoor had het ministerie vele jaren de tijd gehad.
Is het standpunt van de Commissie echter onjuist, dan waren in ieder geval V en W en VROM *gezamenlijk* verantwoordelijk voor de tijdige overheveling. Op VROM rustte deze plicht uit hoofde van de verantwoordelijkheid voor de Wms. V en W had deze plicht uit hoofde van haar toenmalige verantwoordelijkheid voor dit dossier.
Zelf ben ik het niet eens met het standpunt van de Commissie. Ik vind dat V en W zich helemaal niet op het standpunt had mogen stellen dat louter met een besluit tot overheveling van een regeling naar een andere wet ook "automatisch" de verantwoordelijk voor de uitvoering en handhaving zou zijn overgegaan. Zo eenvoudig gaat dat binnen het openbaar bestuur nooit. Over een overdracht van taken worden tussen betrokken diensten altijd talloze afspraken gemaakt.
Van dergelijke afspraken was helemaal geen sprake. Evenmin bestond bij V en W noch bij VROM de bereidheid te komen tot die afspraken. V en W was simpelweg van oordeel dat VROM die kwestie maar had op te lossen, terwijl VROM het omgekeerde vond. Daarmee voelden beide departementen zich ontheven van de plicht nog serieus met het dossier om te gaan. Beide ministeries hadden andere prioriteiten. VROM was alleen geïnteresseerd in de ontwikkeling van de risicobenadering en V en W zou zich geheel richten op het vervoer van gevaarlijke stoffen. De interne besognes van de overheid waren, zoals dat zo vaak gaat, maatgevend voor de wijze waarop met de maatschappelijke verantwoordelijkheid werd omgesprongen.
8. De Commissie gaat in het geheel niet in op de vraag of V en W gerechtigd was, ten koste van de veiligheid in ons land, (voortijdig) over te gaan tot de ontmanteling. Ik neem niet aan dat de Commissie dat echt vindt, maar het rapport wekt wel die indruk. De Commissie rekent V en W namelijk die ontmanteling, volstrekt ten onrechte naar mijn mening, helemaal niet aan. Dit ministerie heeft op eigen initiatief de meeste regels voor de invoer en de handel in zwaar vuurwerk laten vervallen. Daarnaast heeft V en W de resterende regelgeving geënt op een ondeugdelijke rechtsgrondslag: de Wvgs. V en W had in mijn ogen kunnen en moeten weten dat dit tot problemen bij de handhaving zou leiden. Dit gold trouwens ook VROM dat "deze oplossing" bij V en W zou hebben aanbevolen.

Figuur 381: Tragiek der Onmacht: Den Breejen schildert de bureaucratische conflicten tussen V&W en VROM die leidden tot een vacuüm op het gebied van regelgeving voor zwaar vuurwerk. OOSTING heeft daarover arbitrair en eenzijdig geoordeeld, ten gunste van V&W en ten laste van VROM.

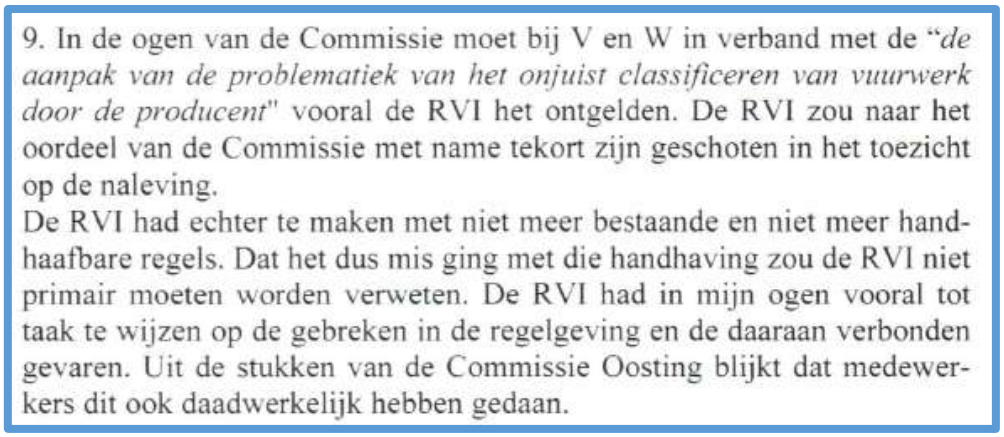

9. In de ogen van de Commissie moet bij V en W in verband met de "*de aanpak van de problematiek van het onjuist classificeren van vuurwerk door de producent*" vooral de RVI het ontgelden. De RVI zou naar het oordeel van de Commissie met name tekort zijn geschoten in het toezicht op de naleving.
De RVI had echter te maken met niet meer bestaande en niet meer handhaafbare regels. Dat het dus mis ging met die handhaving zou de RVI niet primair moeten worden verweten. De RVI had in mijn ogen vooral tot taak te wijzen op de gebreken in de regelgeving en de daaraan verbonden gevaren. Uit de stukken van de Commissie Oosting blijkt dat medewerkers dit ook daadwerkelijk hebben gedaan.

Figuur 382: Tragiek der Onmacht: De commissie OOSTING legt onterecht verwijten bij de RVI, terwijl OOSTING met zijn verwijten juist bij V&W moet zijn en niet bij de inspectiedienst die juist op de tekortkomingen heeft gewezen waardoor zij hun taken niet konden uitvoeren

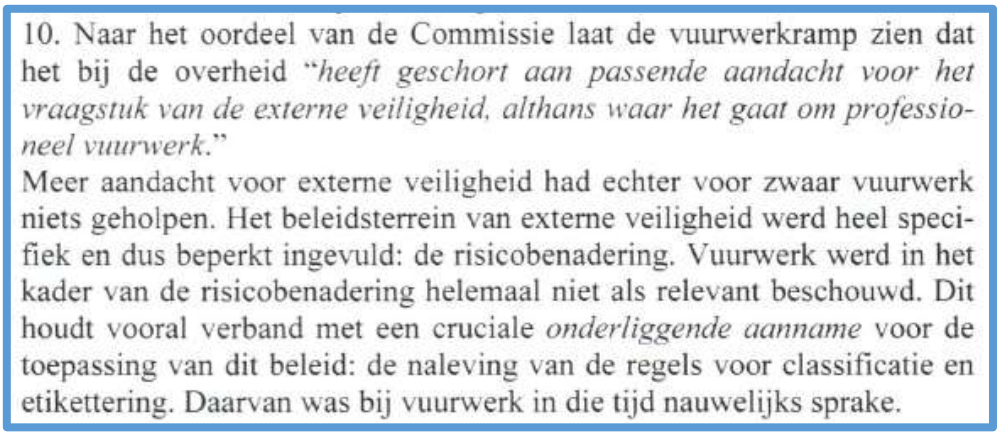

10. Naar het oordeel van de Commissie laat de vuurwerkramp zien dat het bij de overheid "*heeft geschort aan passende aandacht voor het vraagstuk van de externe veiligheid, althans waar het gaat om professioneel vuurwerk.*"
Meer aandacht voor externe veiligheid had echter voor zwaar vuurwerk niets geholpen. Het beleidsterrein van externe veiligheid werd heel specifiek en dus beperkt ingevuld: de risicobenadering. Vuurwerk werd in het kader van de risicobenadering helemaal niet als relevant beschouwd. Dit houdt vooral verband met een cruciale *onderliggende aanname* voor de toepassing van dit beleid: de naleving van de regels voor classificatie en etikettering. Daarvan was bij vuurwerk in die tijd nauwelijks sprake.

Figuur 383: Tragiek der Onmacht: OOSTING stelt dat er meer aandacht had moeten zijn voor de externe veiligheid van professioneel vuurwerk. Den Breejen laat zien dat OOSTING ook hier de plank volledig misslaat. De keuze van aanpak was immers heel specifiek, beperkt en verkeerd, namelijk door toepassing van een risicobenadering. Meer aandacht bij zo'n verkeerde aanpak had niets opgeleverd. Juist de benadering van de externe veiligheid van zwaar vuurwerk had moeten veranderen.

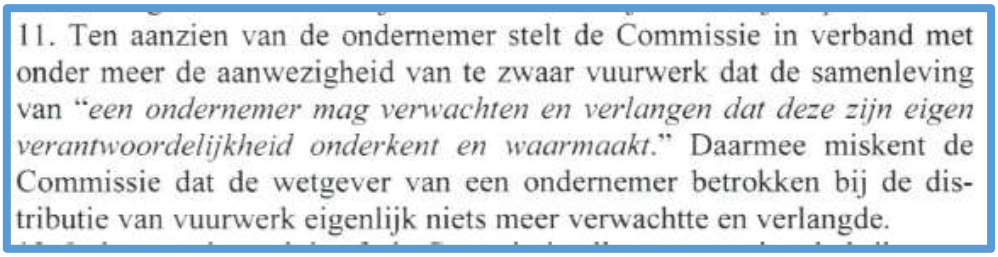

11. Ten aanzien van de ondernemer stelt de Commissie in verband met onder meer de aanwezigheid van te zwaar vuurwerk dat de samenleving van "*een ondernemer mag verwachten en verlangen dat deze zijn eigen verantwoordelijkheid onderkent en waarmaakt.*" Daarmee miskent de Commissie dat de wetgever van een ondernemer betrokken bij de distributie van vuurwerk eigenlijk niets meer verwachtte en verlangde.

Figuur 384: Tragiek der Onmacht: OOSTING maakt een fout bij de aan te rekenen verantwoordelijkheid voor S.E. Fireworks. Het was juist de overheid die de ondernemer ontsloeg van die verantwoordelijkheid door verkeerde regelgeving.

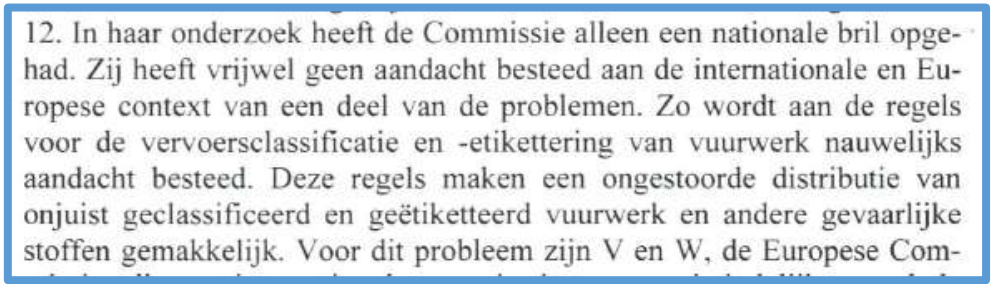

12. In haar onderzoek heeft de Commissie alleen een nationale bril opgehad. Zij heeft vrijwel geen aandacht besteed aan de internationale en Europese context van een deel van de problemen. Zo wordt aan de regels voor de vervoersclassificatie en -etikettering van vuurwerk nauwelijks aandacht besteed. Deze regels maken een ongestoorde distributie van onjuist geclassificeerd en geëtiketteerd vuurwerk en andere gevaarlijke stoffen gemakkelijk. Voor dit probleem zijn V en W, de Europese Com-

Figuur 385: Tragiek der Onmacht: De commissie OOSTING heeft totaal geen aandacht gehad voor de invloed van de verkeerde regelgeving bij het vervoer van vuurwerk. Deze fouten hebben doorgewerkt in de vervoersketen naar de opslag van vuurwerk, juist mogelijk gemaakt door de keuzes van de Nederlandse overheid daarbij.

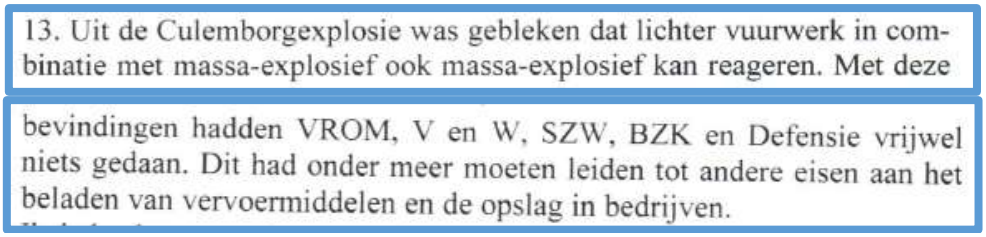
13. Uit de Culemborgexplosie was gebleken dat lichter vuurwerk in combinatie met massa-explosief ook massa-explosief kan reageren. Met deze

bevindingen hadden VROM, V en W, SZW, BZK en Defensie vrijwel niets gedaan. Dit had onder meer moeten leiden tot andere eisen aan het beladen van vervoermiddelen en de opslag in bedrijven.

Figuur 386: Tragiek der Onmacht: Den Breejen haalt weliswaar de verkeerde les uit Culemborg aan, zoals gepropageerd door OOSTING, maar hij heeft gelijk met zijn opmerking dat de betrokken departementen de (werkelijke) lessen van Culemborg hadden moeten betrekken bij de regelgeving voor zowel de opslag van consumentenvuurwerk, als die voor evenementenvuurwerk. Want zo ver ging Culemborg.

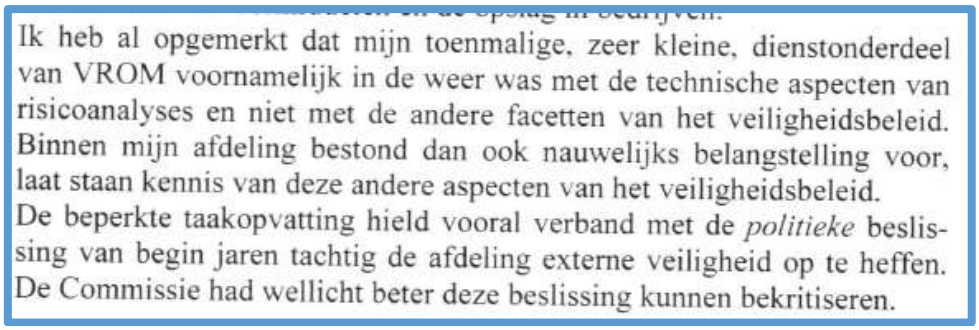
Ik heb al opgemerkt dat mijn toenmalige, zeer kleine, dienstonderdeel van VROM voornamelijk in de weer was met de technische aspecten van risicoanalyses en niet met de andere facetten van het veiligheidsbeleid. Binnen mijn afdeling bestond dan ook nauwelijks belangstelling voor, laat staan kennis van deze andere aspecten van het veiligheidsbeleid.
De beperkte taakopvatting hield vooral verband met de *politieke* beslissing van begin jaren tachtig de afdeling externe veiligheid op te heffen. De Commissie had wellicht beter deze beslissing kunnen bekritiseren.

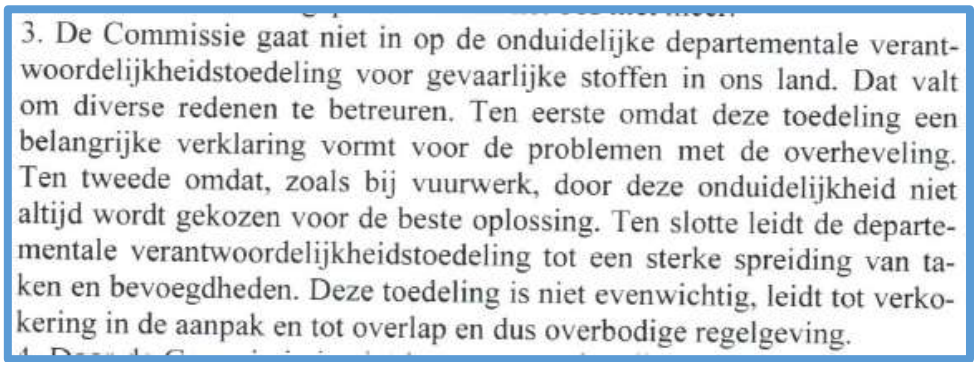
3. De Commissie gaat niet in op de onduidelijke departementale verantwoordelijkheidstoedeling voor gevaarlijke stoffen in ons land. Dat valt om diverse redenen te betreuren. Ten eerste omdat deze toedeling een belangrijke verklaring vormt voor de problemen met de overheveling. Ten tweede omdat, zoals bij vuurwerk, door deze onduidelijkheid niet altijd wordt gekozen voor de beste oplossing. Ten slotte leidt de departementale verantwoordelijkheidstoedeling tot een sterke spreiding van taken en bevoegdheden. Deze toedeling is niet evenwichtig, leidt tot verkokering in de aanpak en tot overlap en dus overbodige regelgeving.

Figuur 387: Tragiek der Onmacht: OOSTING heeft het totaal niet over de departementale verantwoordelijkheidstoedeling, een van de hoofdoorzaken voor de foutieve regelgeving die de Vuurwerkramp mogelijk maakte.

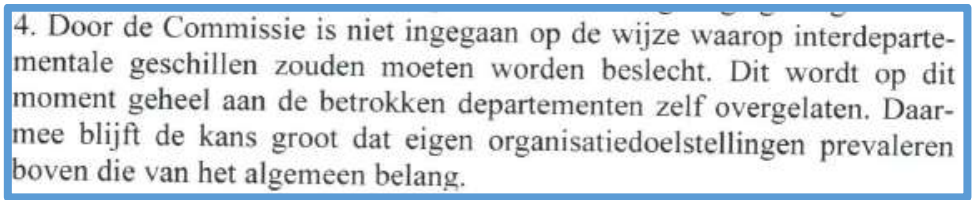
4. Door de Commissie is niet ingegaan op de wijze waarop interdepartementale geschillen zouden moeten worden beslecht. Dit wordt op dit moment geheel aan de betrokken departementen zelf overgelaten. Daarmee blijft de kans groot dat eigen organisatiedoelstellingen prevaleren boven die van het algemeen belang.

Figuur 388: Tragiek der Onmacht: OOSTING heeft het niet over de invloed van interdepartementale geschillen op regelgeving. Eigen organisatiedoelstellingen prevaleren hierbij boven het algemeen belang. Dus OOSTING draagt hiervoor ook geen oplossing aan.

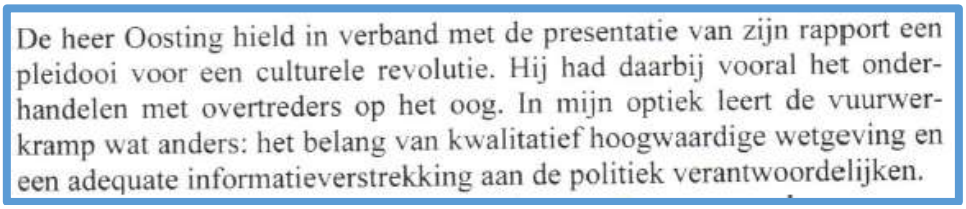
De heer Oosting hield in verband met de presentatie van zijn rapport een pleidooi voor een culturele revolutie. Hij had daarbij vooral het onderhandelen met overtreders op het oog. In mijn optiek leert de vuurwerkramp wat anders: het belang van kwalitatief hoogwaardige wetgeving en een adequate informatieverstrekking aan de politiek verantwoordelijken.

Figuur 389: Tragiek der Onmacht: De grote woorden van OOSTING: 'Culturele revolutie' waren een makkelijke oplossing, namelijk niet meer gedogen, maar handhaven. Geheel in lijn met de nagestreefde oplossing van S.E. Fireworks als dader neerzetten. OOSTING gaat daarmee totaal voorbij aan het werkelijke probleem: de slechte werking van de departementen die tekortkomingen in de regelgeving veroorzaakten. En daarbij 'vergaten' de politiek te informeren.

6.7.5 Activiteiten en motieven (hoofdstuk 6)

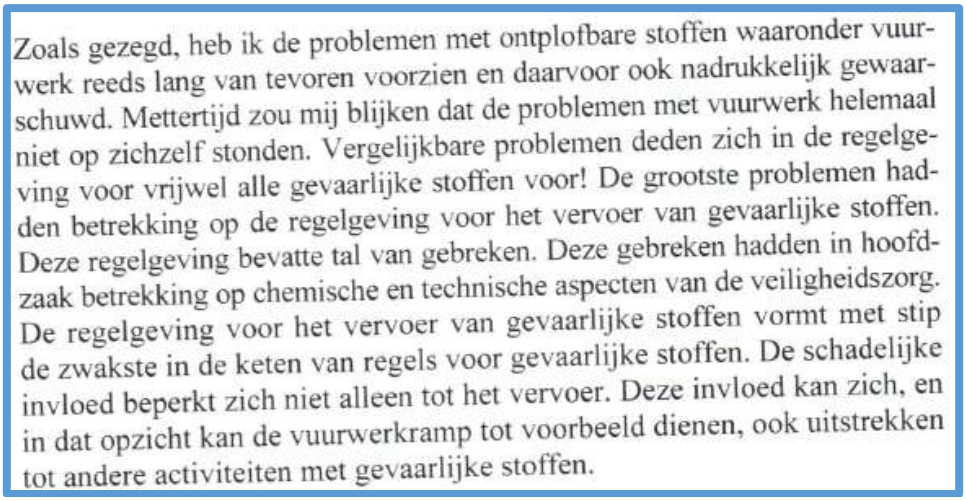

Zoals gezegd, heb ik de problemen met ontplofbare stoffen waaronder vuurwerk reeds lang van tevoren voorzien en daarvoor ook nadrukkelijk gewaarschuwd. Mettertijd zou mij blijken dat de problemen met vuurwerk helemaal niet op zichzelf stonden. Vergelijkbare problemen deden zich in de regelgeving voor vrijwel alle gevaarlijke stoffen voor! De grootste problemen hadden betrekking op de regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Deze regelgeving bevatte tal van gebreken. Deze gebreken hadden in hoofdzaak betrekking op chemische en technische aspecten van de veiligheidszorg. De regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen vormt met stip de zwakste in de keten van regels voor gevaarlijke stoffen. De schadelijke invloed beperkt zich niet alleen tot het vervoer. Deze invloed kan zich, en in dat opzicht kan de vuurwerkramp tot voorbeeld dienen, ook uitstrekken tot andere activiteiten met gevaarlijke stoffen.

Figuur 390: Tragiek der Onmacht: Niet alleen met vuurwerk, maar ook met de regelgeving voor het vervoer andere gevaarlijke stoffen vertoont ernstige tekortkomingen. Deze kunnen zich voortzetten in de keten tot andere activiteiten.

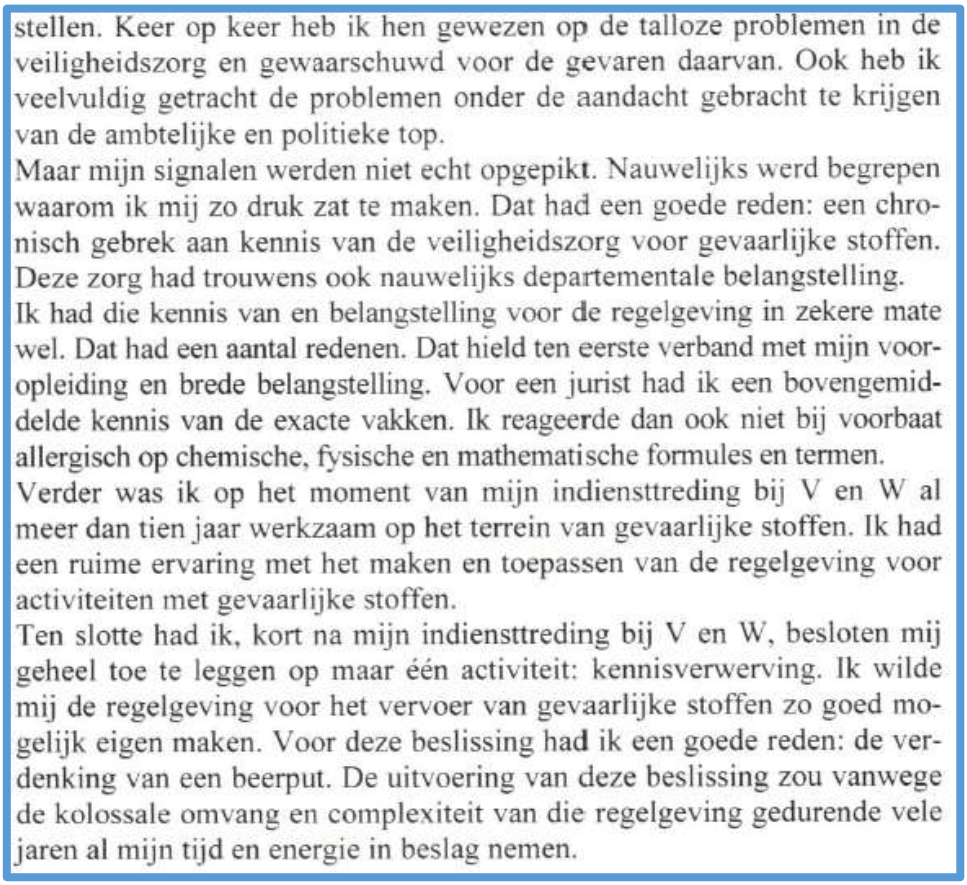

stellen. Keer op keer heb ik hen gewezen op de talloze problemen in de veiligheidszorg en gewaarschuwd voor de gevaren daarvan. Ook heb ik veelvuldig getracht de problemen onder de aandacht gebracht te krijgen van de ambtelijke en politieke top.
Maar mijn signalen werden niet echt opgepikt. Nauwelijks werd begrepen waarom ik mij zo druk zat te maken. Dat had een goede reden: een chronisch gebrek aan kennis van de veiligheidszorg voor gevaarlijke stoffen. Deze zorg had trouwens ook nauwelijks departementale belangstelling.
Ik had die kennis van en belangstelling voor de regelgeving in zekere mate wel. Dat had een aantal redenen. Dat hield ten eerste verband met mijn vooropleiding en brede belangstelling. Voor een jurist had ik een bovengemiddelde kennis van de exacte vakken. Ik reageerde dan ook niet bij voorbaat allergisch op chemische, fysische en mathematische formules en termen.
Verder was ik op het moment van mijn indiensttreding bij V en W al meer dan tien jaar werkzaam op het terrein van gevaarlijke stoffen. Ik had een ruime ervaring met het maken en toepassen van de regelgeving voor activiteiten met gevaarlijke stoffen.
Ten slotte had ik, kort na mijn indiensttreding bij V en W, besloten mij geheel toe te leggen op maar één activiteit: kennisverwerving. Ik wilde mij de regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen zo goed mogelijk eigen maken. Voor deze beslissing had ik een goede reden: de verdenking van een beerput. De uitvoering van deze beslissing zou vanwege de kolossale omvang en complexiteit van die regelgeving gedurende vele jaren al mijn tijd en energie in beslag nemen.

Figuur 391: Tragiek der Onmacht: De jarenlange interne waarschuwingen van Den Breejen werden niet gehoord op de departementen. Er heerste een chronisch gebrek aan kennis van veiligheidszorg. Den Breejen: "Ik vermoed een beerput."

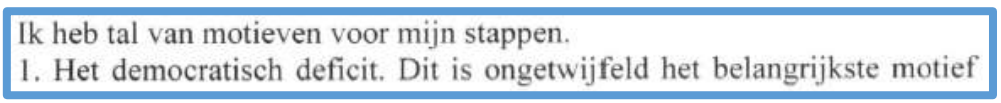

Ik heb tal van motieven voor mijn stappen.
1. Het democratisch deficit. Dit is ongetwijfeld het belangrijkste motief

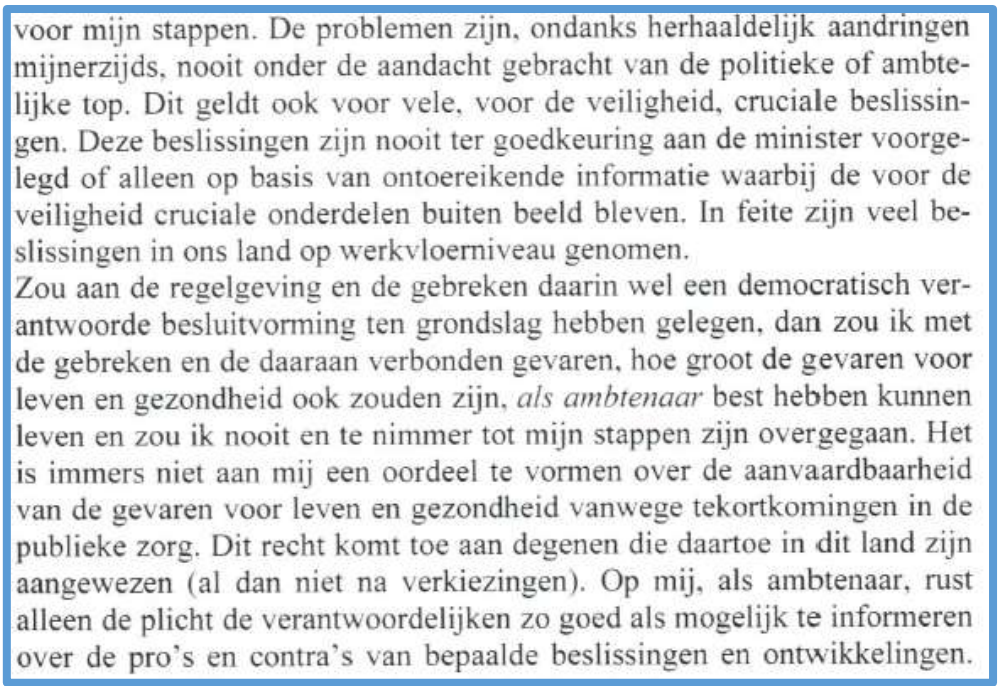

voor mijn stappen. De problemen zijn, ondanks herhaaldelijk aandringen mijnerzijds, nooit onder de aandacht gebracht van de politieke of ambtelijke top. Dit geldt ook voor vele, voor de veiligheid, cruciale beslissingen. Deze beslissingen zijn nooit ter goedkeuring aan de minister voorgelegd of alleen op basis van ontoereikende informatie waarbij de voor de veiligheid cruciale onderdelen buiten beeld bleven. In feite zijn veel beslissingen in ons land op werkvloerniveau genomen.
Zou aan de regelgeving en de gebreken daarin wel een democratisch verantwoorde besluitvorming ten grondslag hebben gelegen, dan zou ik met de gebreken en de daaraan verbonden gevaren, hoe groot de gevaren voor leven en gezondheid ook zouden zijn, *als ambtenaar* best hebben kunnen leven en zou ik nooit en te nimmer tot mijn stappen zijn overgegaan. Het is immers niet aan mij een oordeel te vormen over de aanvaardbaarheid van de gevaren voor leven en gezondheid vanwege tekortkomingen in de publieke zorg. Dit recht komt toe aan degenen die daartoe in dit land zijn aangewezen (al dan niet na verkiezingen). Op mij, als ambtenaar, rust alleen de plicht de verantwoordelijken zo goed als mogelijk te informeren over de pro's en contra's van bepaalde beslissingen en ontwikkelingen.

Figuur 392: Tragiek der Onmacht: Mr. A. den Breejen heeft een ijzersterk motief waarom hij zijn waarschuwingen wenst te publiceren. Immers in dienst van de overheid dien je als ambtenaar loyaal te zijn aan de ambtelijke top en het politieke gezag. Maar in zijn geval werden de ambtelijke top en het politieke gezag helemaal niet geinformeerd over de verstrekkende gevolgen van met name de beslissingen die binnen V&W werden genomen in de ambtelijke schoot. Een waarlijk democratisch deficit!

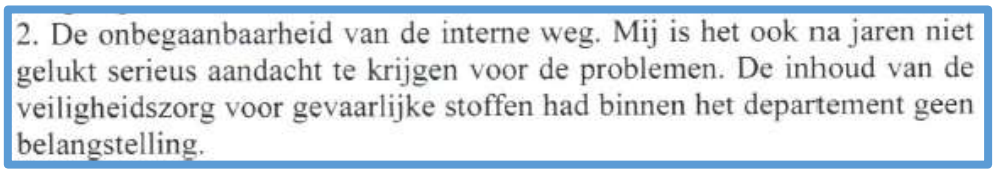

2. De onbegaanbaarheid van de interne weg. Mij is het ook na jaren niet gelukt serieus aandacht te krijgen voor de problemen. De inhoud van de veiligheidszorg voor gevaarlijke stoffen had binnen het departement geen belangstelling.

Figuur 393: Tragiek der Onmacht: De interne weg voor de melding van een maatschappelijke misstand bleek voor Den Breejen niet te werken. Mede daarom zijn de acties van Den Breejen als klokkenluiden te bestempelen.

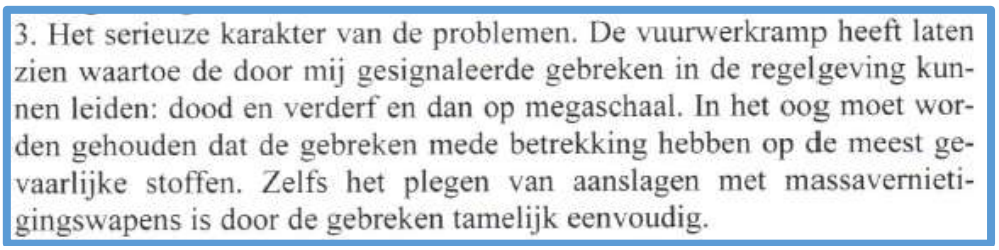

3. Het serieuze karakter van de problemen. De vuurwerkramp heeft laten zien waartoe de door mij gesignaleerde gebreken in de regelgeving kunnen leiden: dood en verderf en dan op megaschaal. In het oog moet worden gehouden dat de gebreken mede betrekking hebben op de meest gevaarlijke stoffen. Zelfs het plegen van aanslagen met massavernietigingswapens is door de gebreken tamelijk eenvoudig.

Figuur 394: Tragiek der Onmacht: De door Den Breejen gesignaleerde tekortkomingen zijn van grote betekenis en maatschappelijk zeer relevant.

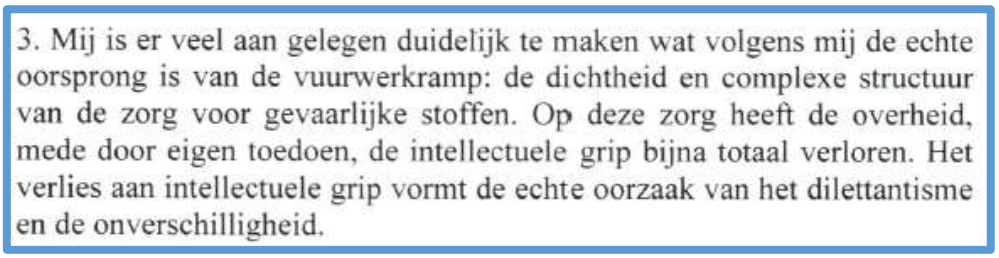

3. Mij is er veel aan gelegen duidelijk te maken wat volgens mij de echte oorsprong is van de vuurwerkramp: de dichtheid en complexe structuur van de zorg voor gevaarlijke stoffen. Op deze zorg heeft de overheid, mede door eigen toedoen, de intellectuele grip bijna totaal verloren. Het verlies aan intellectuele grip vormt de echte oorzaak van het dilettantisme en de onverschilligheid.

Figuur 395: Tragiek der Onmacht: Citaat van Den Breejen: "Het verlies aan intellectuele grip vormt de echte oorzaak van het dilettantisme en de onverschilligheid". Beter kan steller het niet verwoorden.

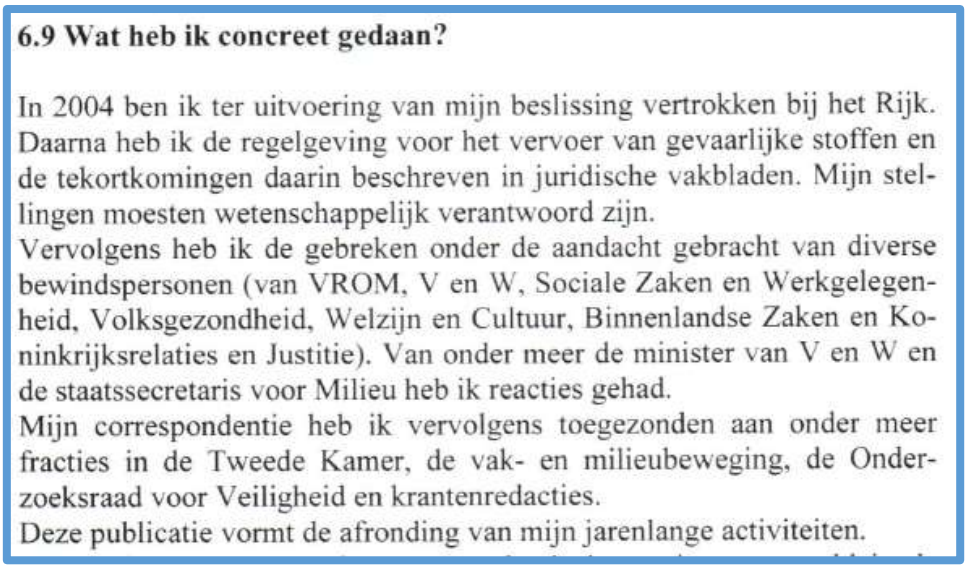

6.9 Wat heb ik concreet gedaan?

In 2004 ben ik ter uitvoering van mijn beslissing vertrokken bij het Rijk. Daarna heb ik de regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen en de tekortkomingen daarin beschreven in juridische vakbladen. Mijn stellingen moesten wetenschappelijk verantwoord zijn.
Vervolgens heb ik de gebreken onder de aandacht gebracht van diverse bewindspersonen (van VROM, V en W, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Volksgezondheid, Welzijn en Cultuur, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie). Van onder meer de minister van V en W en de staatssecretaris voor Milieu heb ik reacties gehad.
Mijn correspondentie heb ik vervolgens toegezonden aan onder meer fracties in de Tweede Kamer, de vak- en milieubeweging, de Onderzoeksraad voor Veiligheid en krantenredacties.
Deze publicatie vormt de afronding van mijn jarenlange activiteiten.

Figuur 396: Tragiek der Onmacht: Rijsambtenaar heeft na de interne gang die onmogelijk bleek ontslag genomen bij V&W (2004). Daarna gepubliceerd in vakbladen (2005), bewindslieden aangeschreven (2006) en een boek gepubliceerd (2010)

6.7.6 Zuilen en lagen (hoofdstuk 12)

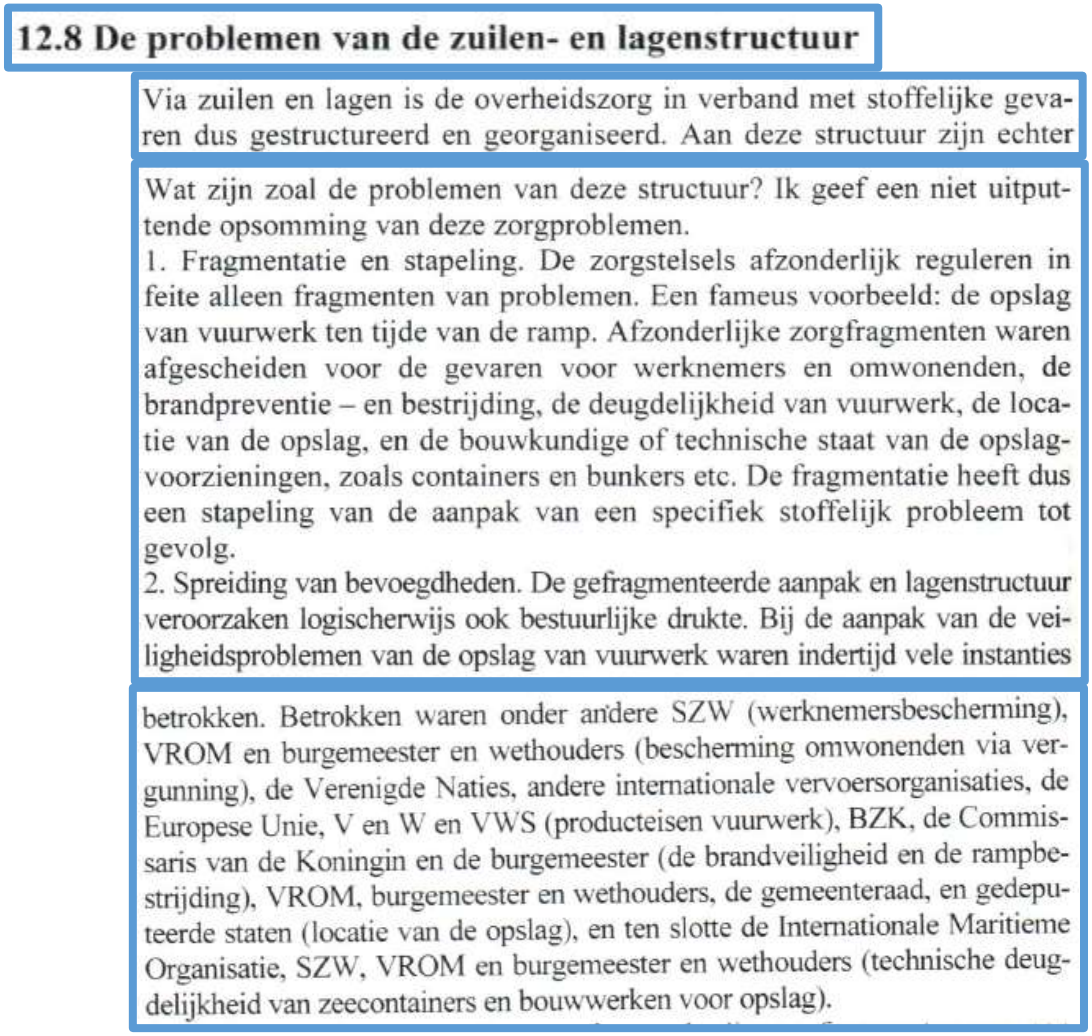

12.8 De problemen van de zuilen- en lagenstructuur

Via zuilen en lagen is de overheidszorg in verband met stoffelijke gevaren dus gestructureerd en georganiseerd. Aan deze structuur zijn echter

Wat zijn zoal de problemen van deze structuur? Ik geef een niet uitputtende opsomming van deze zorgproblemen.
1. Fragmentatie en stapeling. De zorgstelsels afzonderlijk reguleren in feite alleen fragmenten van problemen. Een fameus voorbeeld: de opslag van vuurwerk ten tijde van de ramp. Afzonderlijke zorgfragmenten waren afgescheiden voor de gevaren voor werknemers en omwonenden, de brandpreventie – en bestrijding, de deugdelijkheid van vuurwerk, de locatie van de opslag, en de bouwkundige of technische staat van de opslagvoorzieningen, zoals containers en bunkers etc. De fragmentatie heeft dus een stapeling van de aanpak van een specifiek stoffelijk probleem tot gevolg.
2. Spreiding van bevoegdheden. De gefragmenteerde aanpak en lagenstructuur veroorzaken logischerwijs ook bestuurlijke drukte. Bij de aanpak van de veiligheidsproblemen van de opslag van vuurwerk waren indertijd vele instanties

betrokken. Betrokken waren onder andere SZW (werknemersbescherming), VROM en burgemeester en wethouders (bescherming omwonenden via vergunning), de Verenigde Naties, andere internationale vervoersorganisaties, de Europese Unie, V en W en VWS (producteisen vuurwerk), BZK, de Commissaris van de Koningin en de burgemeester (de brandveiligheid en de rampbestrijding), VROM, burgemeester en wethouders, de gemeenteraad, en gedeputeerde staten (locatie van de opslag), en ten slotte de Internationale Maritieme Organisatie, SZW, VROM en burgemeester en wethouders (technische deugdelijkheid van zeecontainers en bouwwerken voor opslag).

Figuur 397: Tragiek der Onmacht: Het probleem van de zuilen- en lagenstructuur bij de departementen zorgt voorregulering in fragmenten en een stapeling van de aanpak met vele hiaten en overlappen tot gevolg. Ook zijn de bevoegdheden verspreid over verschillende departementen. (PvB: En dan vergeet Den Breejen Defensie nog).

6.7.7 Hoofdstukken 15, 16 en 18

15.8 Onderwerpen van regulering

Een juiste classificatie en etikettering zijn dus van fundamenteel belang voor de veiligheid. Gaat het met de classificatie mis, dan worden ook niet de geëigende veiligheidsmaatregelen getroffen. Dat kan, zoals te Enschede, tot fatale gevolgen leiden.

Figuur 398: Tragiek der Onmacht: Hoewel Den Breejen iets anders bedoelt (het vuurwerk was verkeerd geclassificeerd, zie OOSTING), is steller (PvB) het met hem eens dat de classificatie en etikettering een juiste weerspiegeling dienen te zijn van de externe gevaren van de opslagplaats geladen met vuurwerk.

Conclusie PvB: Dubbel verwijt aan het OM: Ten eerste was de classificatie niet onjuist, maar juist volgens de regels en voorschriften die ten tijde van de ramp golden. S.E. Fireworks was dus gewoon in orde. Ten tweede indien achteraf wordt vastgesteld dat de classificatie toch anders had moeten zijn door gewijzigde inzichten, dan valt dit alleen de overheid te verwijten en had het OM de (rijks)overheid moeten vervolgen:

- De overheid[a] heeft willens en wetens bestaande regelgeving ontmanteld en foutieve regelgeving laten ontstaan, zoals de blinde toepassing van de adressanten- en vertrouwensregel om het vervoer van gevaarlijke stoffen maar zo ongehinderd mogelijk doorgang te kunnen verlenen.
- De overheid heeft verzuimd de werkelijke lessen van Culemborg toe te passen bij de regelgeving.[b]
- De overheid heeft de brandweer met verkeerde blusvoorschriften op pad gestuurd.[c]

De verantwoordelijkheid voor de overheid in het kader van het toezicht op de naleving is nog zwaarder dan die van de wetgever. Door de adressanten- en vertrouwensregel zijn private partijen in ons land vaak nauwelijks aanspreekbaar op de naleving. Zij zijn dus niet gehouden zich erg druk te maken over de naleving. Die taak kunnen zij met een redelijk gerust hart overlaten aan degenen die bij hen komen controleren: de toezichthoudende diensten.

Tegen niet naleving valt vaak nauwelijks op te treden. Door de adresssanten- en vertrouwensregel rust de verantwoordelijkheid voor de naleving bij een van de partijen van de markt voor gevaarlijke stoffen, verkeer en vervoer, en techniek. Vaak is deze partij gevestigd in het buitenland. Tegen deze partij kan alleen worden opgetreden door de autoriteiten in het land van vestiging. Zij moeten daartoe wel bereid en in staat zijn.
Ten slotte berusten veel voorschriften in ons land niet op een deugdelijke juridische grondslag. Door dit juridisch gebrek kan vaak helemaal niet tegen overtredingen worden opgetreden.

Figuur 399: Tragiek der Onmacht: Om diverse redenen, allemaal aan de overheid te wijten, kan niet worden opgetreden tegen overtredingen. (PvB: Onverlet dat er bij S.E. Fireworks helemaal geen sprake was van een overtreding)

[a] Met name het ministerie van Verkeer en Waterstaat valt hier een verwijt te maken
[b] De werkelijke lessen van Culemborg: Géén opslag meer bij een woonwijk, géén opsluiting van vuurwerk, maar toepassing van plofdaken. Ook klasse 1.4 vuurwerk kan heftig exploderen.
[c] Volgens internationale regels had er defensief opgetreden moeten worden (evacuatie) en niet offensief (blussen). Verder had er 100m i.p.v. 25 meter (of 0 meter!) afstand bewaard moeten worden.

16.5 Risicobenadering voor externe veiligheid

De risicobenadering voor externe veiligheid is tot ontwikkeling gekomen aan het eind van de jaren zeventig, begin jaren tachtig. De ernstige ongecobenadering is daarna wettelijk vastgelegd voor grootschalige bedrijvigheid met gevaarlijke stoffen. Na de vliegtuigcrash in de Bijlmer is dit beleid ook van toepassing verklaard op luchthavens en halverwege de jaren negentig op het vervoer van gevaarlijke stoffen.

Figuur 400: Tragiek der Onmacht: De risicobenadering voor veiligheid is steeds meer in zwang gekomen en werd halverwege de jaren negentig van toepassing verklaard op het vervoer van gevaarlijke stoffen.

16.6 Effectbenadering voor externe veiligheid

In de *effectbenadering* voor externe veiligheid wordt, in tegenstelling tot de risicobenadering, geen rekening gehouden met de waarschijnlijkheid van onheil. Het kansenaspect blijft dus buiten beschouwing. Uitgegaan wordt alleen van het ongeval met de grootst denkbare gevolgen. De effectbenadering voor ongevallen is na de vuurwerkramp toegepast in het kader van het Vuurwerkbesluit. De effectbenadering levert weliswaar (veel) meer veiligheid, maar kost ook meer ruimte en geld.

De vuurwerkramp illustreert de relatieve betekenis van de risicobenadering. De gevaren van vuurwerk werden in het kader van de risicobenadering als niet relevant beschouwd. Deze aanname berustte op twee foute vooronderstellingen. Ten eerste werd voor de toepassing van de risicobenadering uitgegaan van de naleving van de voorschriften voor classificatie en etikettering. In werkelijkheid was dat, zoals door de Commissie Oosting is vastgesteld, nauwelijks het geval.
Ten tweede werd de inhoudelijke juistheid van deze voorschriften verondersteld. Deze voorschriften zouden daadwerkelijk de feitelijke gevaren van vuurwerk representeren. Ook dit bleek niet het geval. Licht gekwalificeerd vuurwerk bleek onder omstandigheden veel explosiever dan was verondersteld.

Figuur 401: De ten tijde van de ramp geldende risicobenadering van externe veiligheid vertoonde vele tekortkomingen en was gebaseerd op foutieve aannames. Ná de Vuurwerkramp is de overheid weer de 'effectbenadering' gaan toepassen bij de externe veiligheid van vuurwerkopslag en –vervoer.

18.6 De gevolgen van de gepercipieerde irrelevantie voor de aanpak

Een chronisch gebrek aan kennis van en belangstelling voor inhoudelijke vraagstukken vormde de kern van veel problemen binnen de overheid voor verkeer en vervoer. Daardoor ontbrak het in feite aan de basisvoorwaarden om op een in zowel inhoudelijke zin als democratisch verantwoorde wijze serieus met de veiligheidszorg voor gevaarlijke stoffen, zoals vuurwerk, om te gaan.

Figuur 402: Tragiek der Onmacht: Een chronisch gebrek aan kennis van en belangstelling voor de inhoud van externe veiligheid zorgde ervoor dat iedere basis voor verbetering van de veiligheidszorg voor gevaarlijke stoffen ontbrak.

6.7.8 Brief aan minister DONNER (19 okt. 2005)

Aan: Minister van Justitie
De heer P.H. Donner
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

19 oktober 2005

Afzender: A. den Breejen

Betreft: tekortkomingen regelgeving gevaarlijke stoffen i.v.m. aanslagen

Met deze brief informeer ik u over een aantal fundamentele tekortkomingen in de regelgeving voor gevaarlijke stoffen. Deze hebben betrekking op de vaststelling (classificatie) en aanduiding (etikettering) van de gevaren van stoffen. De betreffende regelgeving biedt nogal wat mogelijkheden te marchanderen met de classificatie en etikettering. Daarvan zouden ook terroristen kunnen profiteren.

Het is in het verleden in ons land door vergelijkbare tekortkomingen in de regelgeving al eens misgegaan: de vuurwerkramp te Enschede. Ook toen lag de verantwoordelijkheid voor de classificatie over het algemeen in het buitenland (vaak de Chinese exporteur). Daarnaast berustten de voorschriften voor handel en gebruik van vuurwerk op een niet deugdelijke grondslag: de Wvgs. Op grond daarvan konden echter geen voorschriften voor deze vervoersvreemde activiteiten worden gegeven. De voorschriften voor handel en gebruik van vuurwerk waren dan ook niet handhaafbaar en werden niet gehandhaafd.

Figuur 403: In zijn brief aan minister van Justitie DONNER, d.d.19.10.2005, wijst Den Breejen op de hiaten in de regelgeving voor classificatie en etikettering van gevaarlijke stoffen, ontstaan door de adressantenregel en de vertrouwensregel, alsmede de ondeugdelijke wettelijke grondslag voor handhaving

6.7.9 Antwoord van minister DONNER (6 jan. 2006)

Ministerie van Justitie
Directoraat-Generaal Rechtshandhaving
Bureau Juridische en Beleidsondersteunende Aangelegenheden

Onderdeel Bureau JBA
Datum 6 januari 2006
Ons kenmerk 5396693/506/AJ
Onderwerp uw brief van 19 oktober jl.

Minister DONNER antwoordt in de ‘ik-vorm’, bij monde van het hoofd BJA[a] van zijn ministerie, met een aantal nietszeggende doorverwijzingen naar websites. Het is net alsof DONNER een antwoord door een ambtenaar laat geven aan het eerste de beste onbenul die opmerkingen durft te maken over zaken die ver boven zijn pet gaan.[b] DONNER schrijft dat de regelgeving nu eenmaal complex en gedetailleerd is en dat met name het midden- en kleinbedrijf niet altijd goed op de hoogte is. Enkele citaten uit DONNER’s antwoord van nauwelijks twee kantjes A4:

[a] BJA = Bureau Juridische en Beleidsondersteunende Aangelegenheden ministerie van Justitie
[b] Dit is een kwalificatie door steller (PvB) van de brief van minister DONNER, om uitdrukking te geven aan de onvoorstelbare nonchalance waarmee een deskundige als Den Breejen, die tot een jaar ervoor nog senior beleidsambtenaar gevaarlijke stoffen was bij het ministerie van V&W, en met deze brief een zeer verregaande invulling geeft aan zijn verantwoordelijkheid, hier wordt afgescheept door minister DONNER.

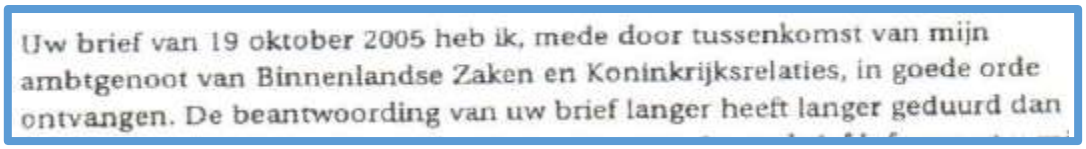
Uw brief van 19 oktober 2005 heb ik, mede door tussenkomst van mijn ambtgenoot van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, in goede orde ontvangen. De beantwoording van uw brief langer heeft langer geduurd dan

Inhoudelijk bestaat de brief, geschreven in naam van DONNER, uit vier doorverwijzingen naar publicaties die te vinden zijn op de websites van verschillende ministeries.

1. regelgeving. Voor nadere informatie over het programma 'Bruikbare rechtsorde' en het project gevaarlijke stoffen verwijs ik u naar de website: www.bruikbarerechtsorde.nl
2. Gezond verstand in risicoland' uitgebracht (zie de website: www.andercoverheid.nl). In het rapport zijn aanbevelingen
3. Crisiscommunicatie. Voor nadere informatie over de bovengenoemde programma's verwijs ik u naar de website van het ministerie van VROM: www.minvrom.nl
4. (zie de website van het ministerie van Verkeer en Waterstaat: www.verkeerenwaterstaat.nl. Met de in deze nota voorgesteld

Figuur 404: Antwoordbrief van minister DONNER aan Den Breejen, met de verwijzingen naar de websites van diverse ministeries

Met de gebruikelijke uitsmijter aan het einde van de brief, die hier nogal humoristisch aan doet, ware het niet dat de brief die houding illustreert die de Vuurwerkramp faciliteerde:

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

6.7.10 Brief aan minister Peijs (30 dec. 2005)

Aan:
Minister van Verkeer en Waterstaat
Mevrouw drs. K.M.H. Peijs
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

30 december 2005

Afz. A. den Breejen

Betreft: tekortkomingen regelgeving gevaarlijke stoffen

Aan de 'eigen' minister van Verkeer en Waterstaat, het ministerie waar Den Breejen tot voor een jaar zelf nog werkzaam was als senior beleidsambtenaar, o.a. belast met gevaarlijke stoffen, schrijft hij een brief met vele thematische bijlagen, in totaal 33 blz. Duidelijk spreekt uit de brief de uiterste zorg die Den Breejen heeft besteed aan de uitleg en onderbouwing van het door hem gesignaleerde probleem met een groot aantal tekortkomingen in de regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Een aantal citaten:

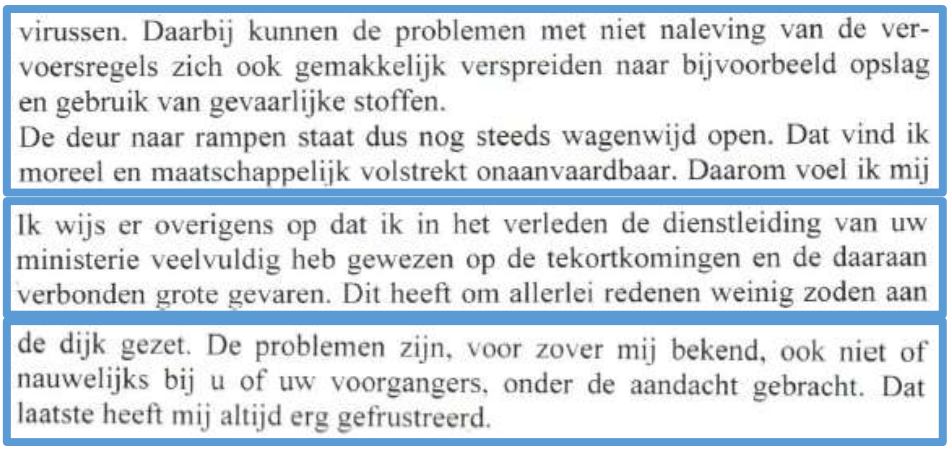

virussen. Daarbij kunnen de problemen met niet naleving van de vervoersregels zich ook gemakkelijk verspreiden naar bijvoorbeeld opslag en gebruik van gevaarlijke stoffen.
De deur naar rampen staat dus nog steeds wagenwijd open. Dat vind ik moreel en maatschappelijk volstrekt onaanvaardbaar. Daarom voel ik mij

Ik wijs er overigens op dat ik in het verleden de dienstleiding van uw ministerie veelvuldig heb gewezen op de tekortkomingen en de daaraan verbonden grote gevaren. Dit heeft om allerlei redenen weinig zoden aan

de dijk gezet. De problemen zijn, voor zover mij bekend, ook niet of nauwelijks bij u of uw voorgangers, onder de aandacht gebracht. Dat laatste heeft mij altijd erg gefrustreerd.

Figuur 405: Den Breejen wijst minister Peijs (V&W) er op dat hij intern binnen haar ministerie reeds veelvuldig aan de bel heeft getrokken. Hij vond daar niet alleen geen gehoor, maar er is ook geen bericht naar de minister gegaan.

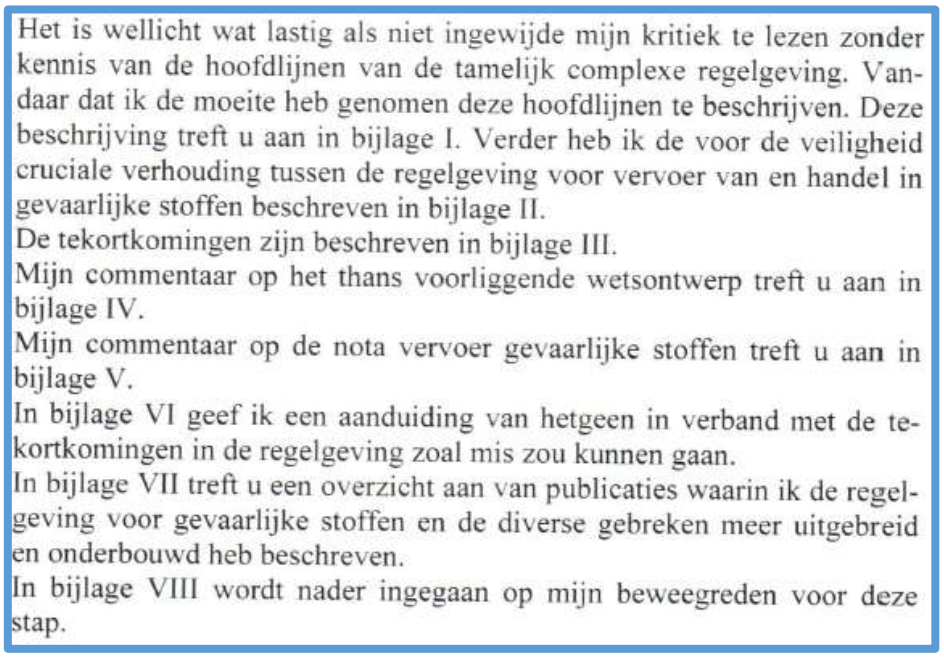

Het is wellicht wat lastig als niet ingewijde mijn kritiek te lezen zonder kennis van de hoofdlijnen van de tamelijk complexe regelgeving. Vandaar dat ik de moeite heb genomen deze hoofdlijnen te beschrijven. Deze beschrijving treft u aan in bijlage I. Verder heb ik de voor de veiligheid cruciale verhouding tussen de regelgeving voor vervoer van en handel in gevaarlijke stoffen beschreven in bijlage II.
De tekortkomingen zijn beschreven in bijlage III.
Mijn commentaar op het thans voorliggende wetsontwerp treft u aan in bijlage IV.
Mijn commentaar op de nota vervoer gevaarlijke stoffen treft u aan in bijlage V.
In bijlage VI geef ik een aanduiding van hetgeen in verband met de tekortkomingen in de regelgeving zoal mis zou kunnen gaan.
In bijlage VII treft u een overzicht aan van publicaties waarin ik de regelgeving voor gevaarlijke stoffen en de diverse gebreken meer uitgebreid en onderbouwd heb beschreven.
In bijlage VIII wordt nader ingegaan op mijn beweegreden voor deze stap.

Figuur 406: Opsomming van de bijlagen die Den Breejen heeft gevoegd bij zijn brief 30 december 2005 gericht aan minister Karla Peijs van Verkeer en Waterstaat, het ministerie waar hij als rijksambtenaar tussen 1998 en 2004 zelf werkzaam was

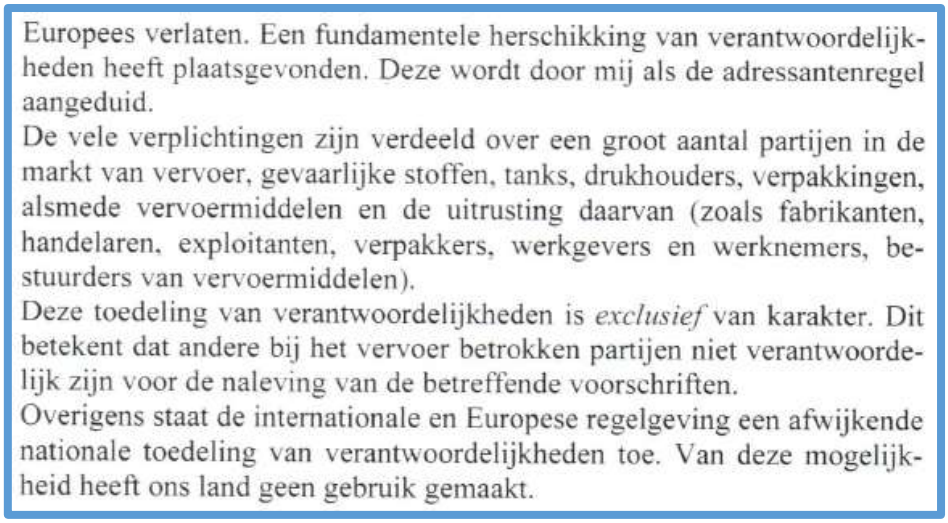

Europees verlaten. Een fundamentele herschikking van verantwoordelijkheden heeft plaatsgevonden. Deze wordt door mij als de adressantenregel aangeduid.
De vele verplichtingen zijn verdeeld over een groot aantal partijen in de markt van vervoer, gevaarlijke stoffen, tanks, drukhouders, verpakkingen, alsmede vervoermiddelen en de uitrusting daarvan (zoals fabrikanten, handelaren, exploitanten, verpakkers, werkgevers en werknemers, bestuurders van vervoermiddelen).
Deze toedeling van verantwoordelijkheden is *exclusief* van karakter. Dit betekent dat andere bij het vervoer betrokken partijen niet verantwoordelijk zijn voor de naleving van de betreffende voorschriften.
Overigens staat de internationale en Europese regelgeving een afwijkende nationale toedeling van verantwoordelijkheden toe. Van deze mogelijkheid heeft ons land geen gebruik gemaakt.

Figuur 407: Brief aan minister Peijs: Nederland heeft geen gebruik gemaakt van de mogelijkheden binnen de internationale regelgeving om de toedeling van de verantwoordelijkheden voor de naleving van de veiligheidsvoorschriften te verbeteren

Ook in deze brief legt Den Breejen tot in detail uit dat aan zowel de adressantenregel als aan de vertrouwensregel grote nadelen kleven, waardoor actoren in de vervoersketen vaak niet meer verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor de naleving van de veiligheidsvoorschriften. Deze verantwoordelijkheid ligt vaak alleen bij een in het buitenland gevestigde leverancier. Ook ontbreekt een deugdelijke wettelijke grondslag die nodig is voor de handhaving van de veiligheidsvoorschriften.

Belangrijk hierbij is te constateren dat Den Breejen de opvatting heeft dat deze gebreken bij vuurwerk grotendeels zijn gerepareerd met het van kracht worden van het vuurwerkbesluit in 2002, maar dat bij vele andere gevaarlijke stoffen de genoemde gebreken nog steeds onverkort van toepassing zijn.

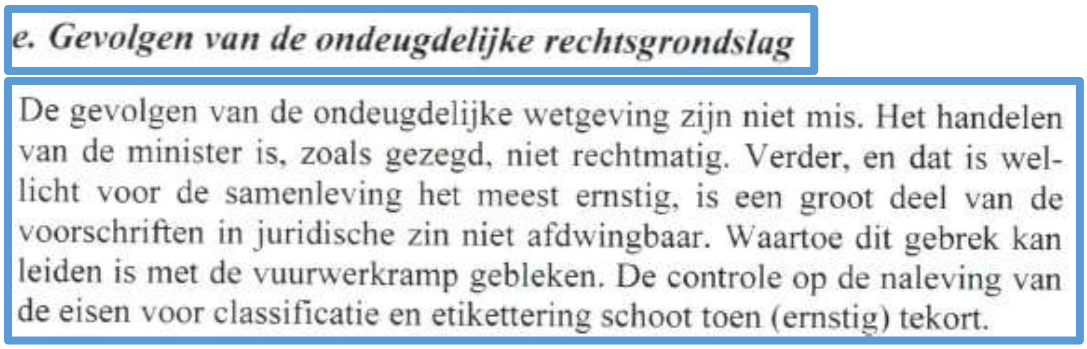

e. Gevolgen van de ondeugdelijke rechtsgrondslag

De gevolgen van de ondeugdelijke wetgeving zijn niet mis. Het handelen van de minister is, zoals gezegd, niet rechtmatig. Verder, en dat is wellicht voor de samenleving het meest ernstig, is een groot deel van de voorschriften in juridische zin niet afdwingbaar. Waartoe dit gebrek kan leiden is met de vuurwerkramp gebleken. De controle op de naleving van de eisen voor classificatie en etikettering schoot toen (ernstig) tekort.

Figuur 408: Brief aan minister Peijs: De wetgeving is ondeugdelijk, de voorschriften zijn juridisch niet afdwingbaar, de controle op de naleving van de eisen voor classificatie en etikettering schoot ernstig tekort op het moment van de ramp.

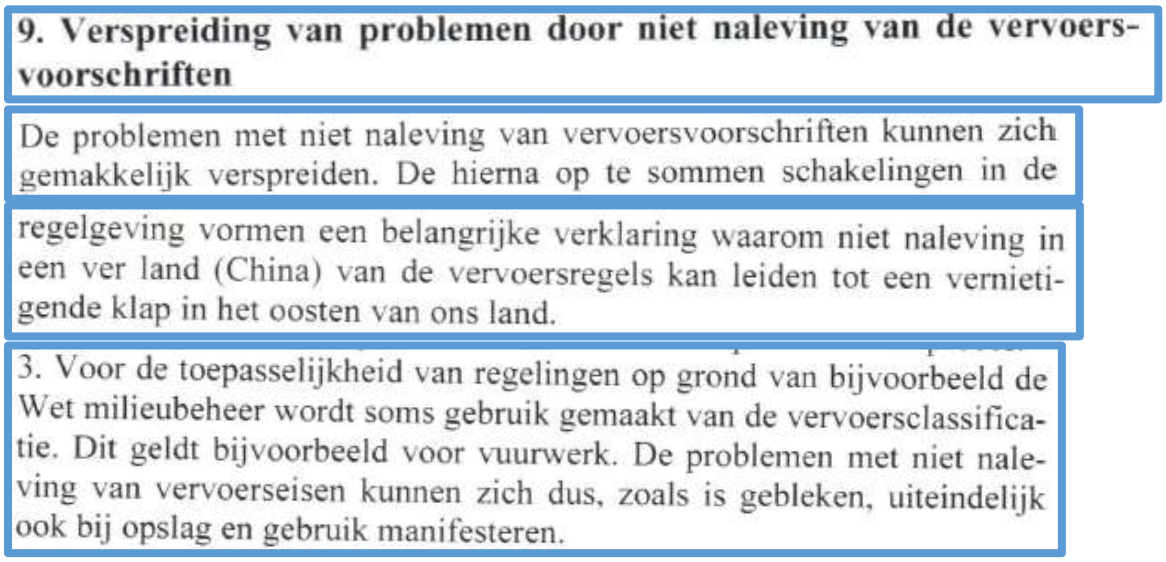

9. Verspreiding van problemen door niet naleving van de vervoersvoorschriften

De problemen met niet naleving van vervoersvoorschriften kunnen zich gemakkelijk verspreiden. De hierna op te sommen schakelingen in de regelgeving vormen een belangrijke verklaring waarom niet naleving in een ver land (China) van de vervoersregels kan leiden tot een vernietigende klap in het oosten van ons land.

3. Voor de toepasselijkheid van regelingen op grond van bijvoorbeeld de Wet milieubeheer wordt soms gebruik gemaakt van de vervoersclassificatie. Dit geldt bijvoorbeeld voor vuurwerk. De problemen met niet naleving van vervoerseisen kunnen zich dus, zoals is gebleken, uiteindelijk ook bij opslag en gebruik manifesteren.

Figuur 409: Brief aan minister Peijs: Problemen met niet-naleving vervoersvoorschriften, zoals een verkeerde vervoersclassificatie, werken door bij de opslag. Dit is gebleken bij de Vuurwerkramp.

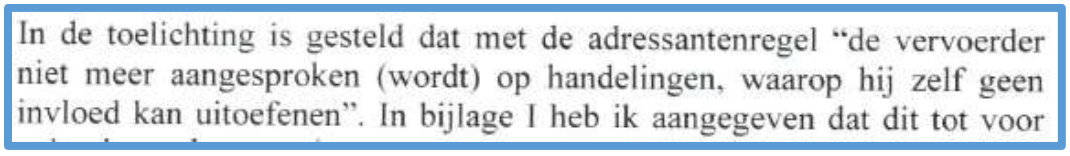

In de toelichting is gesteld dat met de adressantenregel "de vervoerder niet meer aangesproken (wordt) op handelingen, waarop hij zelf geen invloed kan uitoefenen". In bijlage I heb ik aangegeven dat dit tot voor

Figuur 410: Brief aan minister Peijs: De adressantenregel is ingevoerd om de vervoerder te vrijwaren van verantwoordelijkheid voor handelingen waarop hij geen invloed heeft. Maar dit leidt tot het afschuiven van verantwoordelijkheid en het niet meer handhaven kunnen optreden.

Ook reguliere verkeersdeelnemers zijn in publiekrechtelijke zin verantwoordelijk voor de naleving van eisen aan de technische staat en belading van een voertuig[4]. Daarvoor leunen zijn vaak op informatie van bijvoorbeeld een garagehouder (APK-keuring) of autodealer.
De adressantenregel leidt tot de wonderlijke situatie dat de vervoerder van gevaarlijke stoffen in het huidige recht eigenlijk meer wordt ontzien dan de reguliere automobilist.

[4] Ook daarvoor is de vervoerder van gevaarlijke stoffen niet verantwoordelijk.

Figuur 411: Brief aan minister Peijs: Daar waar een automobilist wél verantwoordelijk is voor de technische staat van zijn voertuig is een vervoerder van gevaarlijke stoffen niet verantwoordelijk is voor een correcte classificatie en etikettering van zijn lading.

4. Een oplossing voor de problematiek van de adressantenregel is trouwens eenvoudig: de internationale en Europese regelgeving staat een nationale herschikking van verantwoordelijkheden toe.

Figuur 412: Brief aan minister Peijs: De Europese regelgeving staat wel degelijk toe dat Nederland alsnog alle schakels in de vervoersketen verantwoordelijk stelt voor het naleven van de regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen.

Ik beschouw de tekortkomingen in de regelgeving van met name het ministerie van Verkeer en Waterstaat als groot en ernstig. Zij zijn vergelijkbaar met de tekortkomingen die indertijd ten grondslag hebben gelegen aan de vuurwerkramp. Vanwege de aard van de betrokken stoffen zouden zij dus wederom tot de meest ernstige rampen kunnen leiden.

Figuur 413: Brief aan minister Peijs: Den Breejen waarschuwt de minister dat de tekortkomingen in de regelgeving van haar ministerie groot en ernstig zijn, vergelijkbaar met de tekortkomingen die ten grondslag hebben gelegen aan de Vuurwerkramp.

In het verleden is het meer dan eens misgegaan: de vuurwerkramp, (bijna) exploderende buisleidingen, lekkende wagons, tankwagons, schepen. Deze zijn voor een (goed) deel te wijten aan tekortkomingen in de regelgeving waarvoor ik in het verleden bij herhaling (tevergeefs) heb gewaarschuwd.

Figuur 414: Brief aan minister Peijs: Naast de Vuurwerkramp zijn er ook andere (bijna) rampen geweest met gevaarlijke stoffen, die (goed)deels zijn te wijten aan de tekortkomingen in de regelgeving van V&W, en waarvoor Den Breejen in het verleden intern, en bij herhaling heeft gewaarschuwd.

6.7.11 Antwoord van minister van V&W Peijs (27 jan. 2006)

Datum
27 januari 2006
Ons kenmerk
DGTL 06.006309
Onderwerp
Tekortkomingen regelgeving gevaarlijke stoffen

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

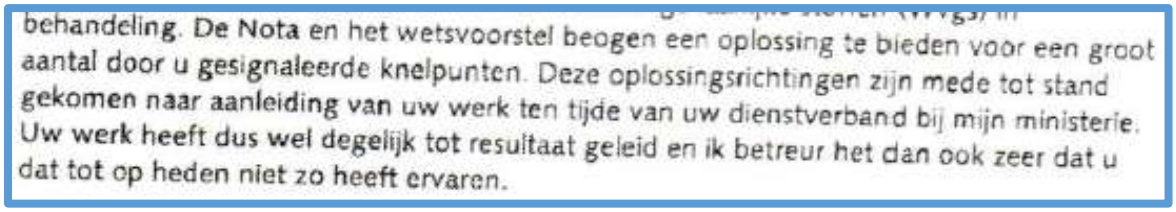
behandeling. De Nota en het wetsvoorstel beogen een oplossing te bieden voor een groot aantal door u gesignaleerde knelpunten. Deze oplossingsrichtingen zijn mede tot stand gekomen naar aanleiding van uw werk ten tijde van uw dienstverband bij mijn ministerie. Uw werk heeft dus wel degelijk tot resultaat geleid en ik betreur het dan ook zeer dat u dat tot op heden niet zo heeft ervaren.

Figuur 415: Antwoord van minister Peijs. Zij kent aan het werk van de mr. A. den Breejen voor V&W grote waarde toe m.b.t. de veiligheidsvoorschriften voor gevaarlijke stoffen. Hiermee bevestigt de minister dat Den Breejen weet waar hij over praat en inderdaad werkzaam is geweest op de gebieden waar hij de tekortkomingen heeft geconstateerd.

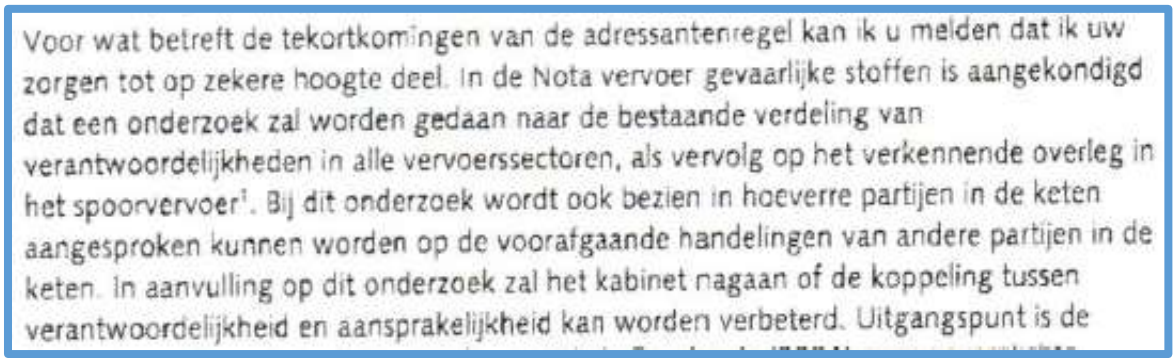
Voor wat betreft de tekortkomingen van de adressantenregel kan ik u melden dat ik uw zorgen tot op zekere hoogte deel. In de Nota vervoer gevaarlijke stoffen is aangekondigd dat een onderzoek zal worden gedaan naar de bestaande verdeling van verantwoordelijkheden in alle vervoerssectoren, als vervolg op het verkennende overleg in het spoorvervoer[1]. Bij dit onderzoek wordt ook bezien in hoeverre partijen in de keten aangesproken kunnen worden op de voorafgaande handelingen van andere partijen in de keten. In aanvulling op dit onderzoek zal het kabinet nagaan of de koppeling tussen verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid kan worden verbeterd. Uitgangspunt is de

Figuur 416: Antwoord van minister Peijs: De minister bevestigt dat er tekortkomingen zijn van de adressantenregel. Er wordt overwogen om inderdaad de verantwoordelijkheid van andere partijen in de vervoersketen te herstellen, zodat zij alsnog kunnen worden aangesproken op de voorafgaande handelingen van andere partijen in de keten. Hieruit blijkt dat de kritiek van Den Breejen zoveel hout snijdt dat de minister er voor kiest dit (althans gedeeltelijk) schriftelijk toe te geven.

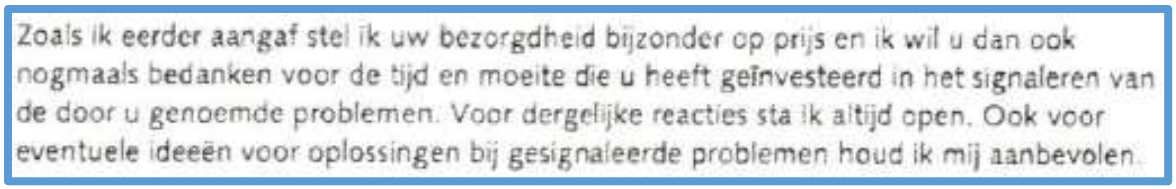
Zoals ik eerder aangaf stel ik uw bezorgdheid bijzonder op prijs en ik wil u dan ook nogmaals bedanken voor de tijd en moeite die u heeft geïnvesteerd in het signaleren van de door u genoemde problemen. Voor dergelijke reacties sta ik altijd open. Ook voor eventuele ideeën voor oplossingen bij gesignaleerde problemen houd ik mij aanbevolen.

Figuur 417: Minister Peijs dankt Den Breejen voor zijn commentaar en nodigt hem uit gerust meer opmerkingen te sturen en eventuele ideeën voor oplossingen aan te dragen. De minister zou dit niet hebben geschreven indien Den Breejen niet wist waar hij het over had. Ook volgens minister Peijs is hij blijkbaar deskundig op het gebied van de door hem gesignaleerde tekortkomingen.

DE MINISTER VAN VERKEER EN WATERSTAAT,

Karla Peijs

6.7.12 Antwoord staatssecretaris VROM Van Geel (14 april 2006)

Ook aan de staatssecretaris van VROM, de heer van Geel, heeft Den Breejen een gelijkaardige brief gestuurd als aan de minister van V&W. In het antwoord van de heer Van Geel staat een bijzondere passage:

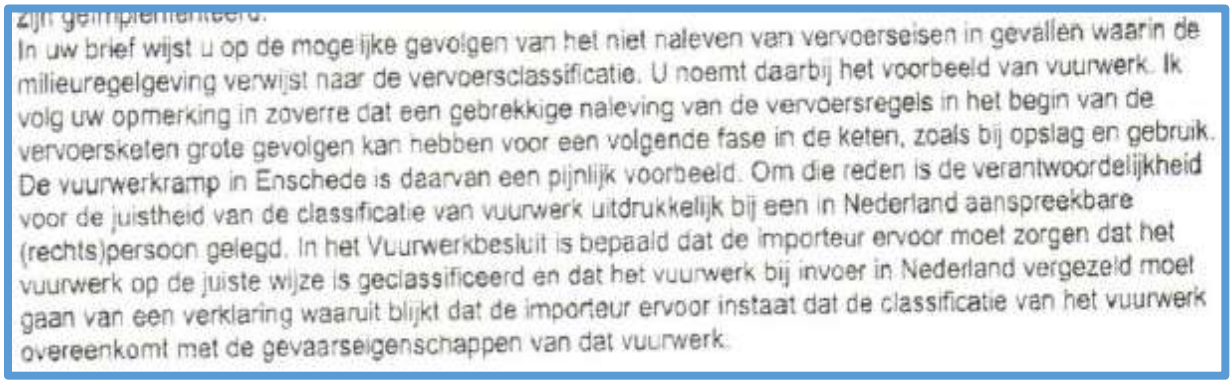

zijn geïmplementeerd.
In uw brief wijst u op de mogelijke gevolgen van het niet naleven van vervoerseisen in gevallen waarin de milieuregelgeving verwijst naar de vervoersclassificatie. U noemt daarbij het voorbeeld van vuurwerk. Ik volg uw opmerking in zoverre dat een gebrekkige naleving van de vervoersregels in het begin van de vervoersketen grote gevolgen kan hebben voor een volgende fase in de keten, zoals bij opslag en gebruik. De vuurwerkramp in Enschede is daarvan een pijnlijk voorbeeld. Om die reden is de verantwoordelijkheid voor de juistheid van de classificatie van vuurwerk uitdrukkelijk bij een in Nederland aanspreekbare (rechts)persoon gelegd. In het Vuurwerkbesluit is bepaald dat de importeur ervoor moet zorgen dat het vuurwerk op de juiste wijze is geclassificeerd en dat het vuurwerk bij invoer in Nederland vergezeld moet gaan van een verklaring waaruit blijkt dat de importeur ervoor instaat dat de classificatie van het vuurwerk overeenkomt met de gevaarseigenschappen van dat vuurwerk.

Figuur 418: Staatssecretaris Van Geel bevestigt de opmerking van Den Breejen dat de Vuurwerkramp een pijnlijk voorbeeld is van een opslagclassificatie die conform de milieuregelgeving was overgenomen van de (in China bepaalde) vervoersclassificatie. Met andere woorden, Van Geel bevestigt hier met zoveel woorden de funeste doorwerking van de gevolgen van de foutieve regelgeving voor vervoer naar de situatie van de opslag van vuurwerk.

Van Geel schrijft duidelijk dat (pas) in het Vuurwerkbesluit van 2002 is bepaald dat de importeur ervoor moet zorgen dat het vuurwerk op de juiste wijze is geclassificeerd. Dit impliceert dat voor die tijd de importeur (S.E. Fireworks) afhankelijk was van de (Chinese) producent en exporteur die, onder controle van de Chinese autoriteiten en geheel conform de afspraken in VN-verband, de vervoersclassificatie aanbracht, en die in Nederland tevens geldig is als classificatie tijdens de opslag van het vuurwerk.

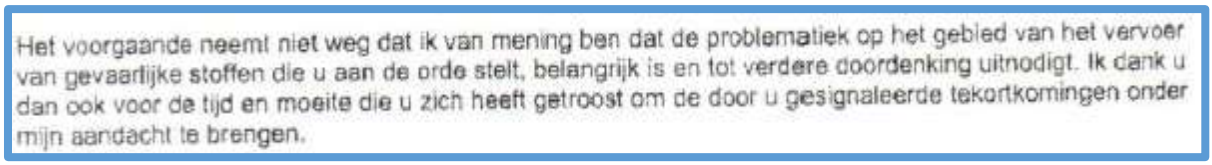

Het voorgaande neemt niet weg dat ik van mening ben dat de problematiek op het gebied van het vervoer van gevaarlijke stoffen die u aan de orde stelt, belangrijk is en tot verdere doordenking uitnodigt. Ik dank u dan ook voor de tijd en moeite die u zich heeft getroost om de door u gesignaleerde tekortkomingen onder mijn aandacht te brengen.

Figuur 419: Ook staatssecretaris van Geel erkent dat Nederland er wellicht met de instelling van het Vuurwerkbesluit 2002 er nog niet is en nadere analyse verdient.

Hoogachtend,
de Staatssecretaris van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,

drs. P.L.B.A. van Geel

6.8 *'Wachten tot het weer mis gaat'* (januari 2012)

Opmerking steller: Anders dan bij de citaten uit de vakbladen (2005), het boek (2010) en de rapportages (2015), waaruit mr. A. den Breejen letterlijk kan worden geciteerd door steller, is de bron van dit gedeelte <H.6.8> een artikel geschreven door journalist Simon Vuyk in de Groene Amsterdammer. Aangezien Vuyk daarbij onder andere gebruik heeft gemaakt van gegevens die hem door Den Breejen zijn aangeleverd, acht steller een weergave van de hoofdpunten uit dat artikel hier op zijn plaats. Het is echter belangrijk aan te tekenen dat het zeker niet de eigen woorden van Den Breejen zijn die worden weergegeven, maar de door de (niet deskundige) journalist Simon Vuyk getrokken conclusies, welke ook zijn gebaseerd op andere informatie en zijn eigen (verkeerde) inzichten. Zo maakt Vuyk geen onderscheid tussen consumentenvuurwerk en evenementenvuurwerk van de klasse 1.4, hetgeen van wezenlijke invloed is op het door Vuyk gehouden betoog.

schap: het overheidstoezicht faalde in de jaren voor de vuurwerkramp doordat de wetgever in 1996, op initiatief van het ministerie van Verkeer en Waterstaat, de strafbaarstelling van een aantal cruciale voorschriften met betrekking tot professioneel vuurwerk welbewust uit de wetgeving liet vervallen, zonder adequate vervanging. De ambtenaar noemt dit 'de ontmanteling'. Hierbij gaat het niet om de wetgeving van VROM maar om de voor professioneel vuurwerk vaak veel relevantere regelgeving van VenW.

De ontmanteling zette de deur naar misbruik door de branche wagenwijd open: vanaf 1996 kon in Nederland illegaal (massa)explosief vuurwerk ongestraft worden vervoerd, verhandeld en opgeslagen en zo werden de voorwaarden voor een catastrofe geschapen, zelfs in de hand gewerkt. Het drama op 13 mei 2000 was een onvermijdelijk gevolg van een bewust gecreëerd gat in de wetgeving van VenW: een verzuim.

De klokkenluider noemt dit de werkelijke oorsprong van de vuurwerkramp.

Figuur 420: De welbewuste ontmanteling van de regelgeving door het ministerie van V&W, waarbij geen adequate vervanging is voorzien. Hiermee werd de Vuurwerkramp in de hand gewerkt.

Verder neemt journalist Simon Vuyk klakkeloos een aantal vooronderstellingen over van de commissie OOSTING, zoals de notie dat vuurwerk van de klasse 1.4 niet als geheel kan exploderen of de veronderstelling dat Nederlandse afnemers de Chinese classificatie zouden beïnvloeden. In de voorliggende reviewrapportage, zie <H.2.1.3.8>, <H.7.1.13.6.3> en <H.8.4.20>, is gebleken dat deze veronderstellingen niet correct zijn voor wat betreft het niet kunnen exploderen van vuurwerk van de gevarenklasse 1.4, dan wel onbewezen zijn voor wat betreft de invloed die Nederlandse importeurs zouden hebben uitgeoefend op de Chinese classificatie van het door hen aan de Nederlandse importeurs geleverde vuurwerk.

Ook gaat Vuyk er van uit, aangezet door het rapport OOSTING, de OM-bewijsvoering en het oordeel van de rechter, dat S.E. Fireworks illegaal vuurwerk had opgeslagen ten tijde van de ramp. Zoals uit deze review is gebleken is deze veronderstelling onjuist. Er lag bij S.E. Fireworks zowel consumenten- als professioneel vuurwerk, beiden geclassificeerd in de gevarenklasse 1.4, zoals voorgeschreven door de Chinese autoriteiten, zonder dat S.E.

Fireworks daar enige invloed op kon uitoefenen. De bewijsvoering van het OM aangaande illegale facturen en zwart geld is onjuist gebleken. Zie <H.2.3.3.5-8>
In het artikel van Vuyk staat dat het ministerie van Verkeer en Waterstaat, tot aan de inwerkingtreding van het Vuurwerkbesluit 2002, hét departement was verantwoordelijk voor de regelgeving betreffende professioneel vuurwerk. In werkelijkheid ligt dit niet zo duidelijk.
Tot aan 1996 bleven deze regels strafrechtelijk handhaafbaar. Daarna niet meer vanwege de eenzijdig ingezette ontmanteling van de regelgeving door V&W, zonder dat er vervangende regelgeving kwam door VROM. Dit vindt zijn oorzaak in een conflict tussen V&W en VROM. V&W hevelt taken over naar VROM en VROM vindt dat ook de daarbij behorende middelen (mankracht) daarbij overgeheveld dienen te worden, hetgeen V&W weigert.

Den Breejen, dan nog als relatief beginnend ambtenaar werkzaam voor VROM, wordt er door VROM zonder leidinggevende dekking op uit gestuurd om met V&W te bezien hoe de overdracht kan plaatsvinden. Hieruit blijkt, ook volgens Den Breejen zelf, de geringe waarde die door VROM wordt gehecht aan deze overdracht.

– Verkeer en Waterstaat was van oudsher *het* vuurwerkdepartement, tot in 2002 voor professioneel vuurwerk. De bemoeienis van ministeries als VROM, Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Defensie was van minder groot belang. Op basis van het Reglement Gevaarlijk Stoffen (RGS) kon VenW vergunningen verlenen aan Nederlandse handelaren voor alle *niet-vervoers*activiteiten met professioneel vuurwerk: de import, de handel/opslag en het gebruik (de zogeheten invoer-, afleverings- en bezigingsvergunningen). Verder legde het RGS de verantwoordelijkheid voor de juistheid van de informatie op het etiket bij de Nederlandse handelaren en dichtte zo het veiligheidslek in de VN-regelgeving. Deze regels bleven tot 1996 strafrechtelijk handhaafbaar.

– In 1979 besluit het kabinet dat *vervoers-* en *niet-vervoers*activiteiten van (ontploffings) gevaarlijke stoffen moeten worden gesplitst. Verkeer en Waterstaat dient zich in de toekomst te beperken tot zijn kerntaak: het vervoer. Daarvoor zal de Wet Vervoer Gevaarlijke Stoffen (WVGS) worden ontwikkeld.

– De handel en het gebruik moeten worden overgedragen aan een ander ministerie. VROM is een serieuze optie. Het departement is vanuit zijn kerntaak milieu al betrokken bij het dossier: Nederlandse vuurwerkbedrijven moeten ook over een milieuvergunning beschikken als zij meer dan duizend kilo op hun terrein willen opslaan. Om een overdracht van dit *niet-vervoers*deel van de gevaarlijke stoffen mogelijk te maken, treedt in 1986 de Wet milieugevaarlijke stoffen (Wms) in werking. Het is een heikel punt en de bron van een departementaal conflict tussen VROM en VenW.

Figuur 421: Conflict tussen V&W en VROM over het dichten van het wetgevingsgat dat sinds 1996 aan het vallen is betreffende de verantwoording voor classificatie en etikettering van vuurwerk

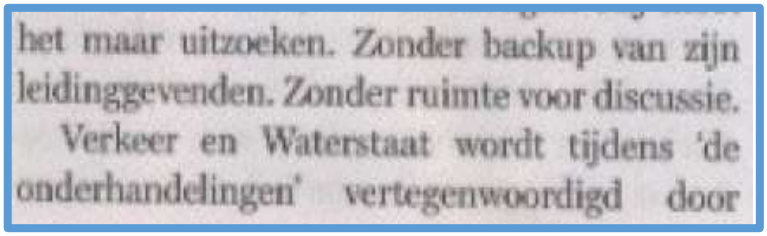

het maar uitzoeken. Zonder backup van zijn leidinggevenden. Zonder ruimte voor discussie.

Verkeer en Waterstaat wordt tijdens 'de onderhandelingen' vertegenwoordigd door

De hiernaast genoemde Harry K. is Harry Kapel, plaatsvervangend hoofd van het KCGS, die er vele nevenagenda's op na hield op het gebied van vuurwerk, naast zijn overheidsbaan. Kapel is echter pas ná zijn FLO (functioneel leeftijdsontslag) opgepakt en veroordeeld voor enkele van zijn illegale vuurwerkpraktijken.

twee ambtenaren. Een van hen is Harry K.: een erkende vuurwerkexpert en sinds 1979 werkzaam bij het Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen (KCGS) als commandant. Later zal hij de bijnaam *Mister Vuurwerk* verwerven.

Het noemen van de naam van K. in dit artikel is niet de keuze van de ambtenaar: 'Ik vind het onprettig dat op deze manier individuele personen eruit worden gelicht.'

Harry K. en zijn kompaan maken de ambtenaar direct duidelijk dat VROM helemaal geen keus heeft: 'Ze zetten me meteen het mes op de keel.' De overdracht van 'professioneel vuurwerk' is onontkoombaar.

De jonge milieuambtenaar bevindt zich in een onmogelijke spagaat: 'Ik zat klem tussen dreigende gesprekspartners van VenW en mijn ongeïnteresseerde VROM-collega's die het bovendien aan deskundigheid ontbrak.' Er ontstaat een levensgevaarlijke patstelling: 'In feite zou de veiligheid in ons land in handen worden gelegd van Chinese vuurwerkmakers en een stelletje onbetrouwbare Nederlandse importeurs.' Dat beseffen de onderhandelaars alledrie, volgens de ambtenaar. Er wordt zelfs openlijk over gesproken: 'K. zei dat VROM verantwoordelijkheid zou zijn voor deze gevolgen.'

Er vinden in totaal slechts drie of vier gesprekken plaats. De onderhandelingen zijn kansloos en in 1990 slaat de ambtenaar alarm bij zijn leidinggevenden. Hij voorspelt zelfs de mogelijkheid van een vuurwerkramp als de voorgenomen ontmanteling wordt doorgezet. Een leidinggevende geeft gehoor aan zijn noodkreet. Op diens verzoek schrijft de jonge ambtenaar een nota aan de ambtelijke top, maar daar zal hij nooit iets van horen. Het zij zo, denkt de ambtenaar. Hij heeft gedaan wat hij moest doen. Zowel VenW als VROM is op de hoogte van het veiligheidsrisico van een eventuele ontmanteling. Einde verhaal. In ieder geval voor hém. In 1992 stapt hij over naar een andere afdeling. Jarenlang zal hij geen seconde meer aan vuurwerk hoeven denken. Tot zijn grote opluchting. Tot eind 1999.

pelijke geworden. We pikken de draad van zijn carrière bij de rijksoverheid weer op. In 1998.

Dertien jaar na zijn aantreden ruilt de ambtenaar VROM in voor Verkeer en Waterstaat. Hij wordt aangenomen op de afdeling Gevaarlijke Stoffen. Professioneel vuurwerk hoort niet tot zijn takenpakket. Een deceptie wacht. Veel meer nog dan bij VROM stuit hij op een structureel gebrek aan kennis en kunde: 'Mijn collega's en leidinggevenden wisten vaak nauwelijks waar bepaalde regelgeving over ging en wat de relevantie ervan was voor de veiligheid. Het gebrek aan deskundigheid was verschrikkelijk. Mijn collega's hadden te maken met een vreselijk omvangrijk en complex terrein van regelgeving. Die was voor hen helemaal niet behapbaar.'

Hem is al snel duidelijk dat structureel onverantwoord met de regelgeving voor gevaarlijke stoffen wordt omgesprongen. *De ambtenaar*: 'In feite was bijna geen enkel voorschrift van de onder VenW ressorterende regelgeving voor gevaarlijke stoffen handhaafbaar. Dat was mijn ontstellende ontdekking.' Steeds trekt hij daarover intern aan de bel, naar eigen zeggen. Net als in 1990 bij VROM vindt hij geen gehoor.

In de herfst van 1999 komt het professionele vuurwerk, negen jaar na dato, terug op zijn bord. Binnen de samenleving bestaan grote zorgen over de millenniumwisseling. Er is vrees voor allerlei onheil tijdens evenementen waarbij op grote schaal en ten overstaan van veel publiek professioneel vuurwerk zal worden afgestoken. Het besef dat bij overtreding van de voorschriften niet kan worden opgetreden, baart het rijk zorgen. Met name het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

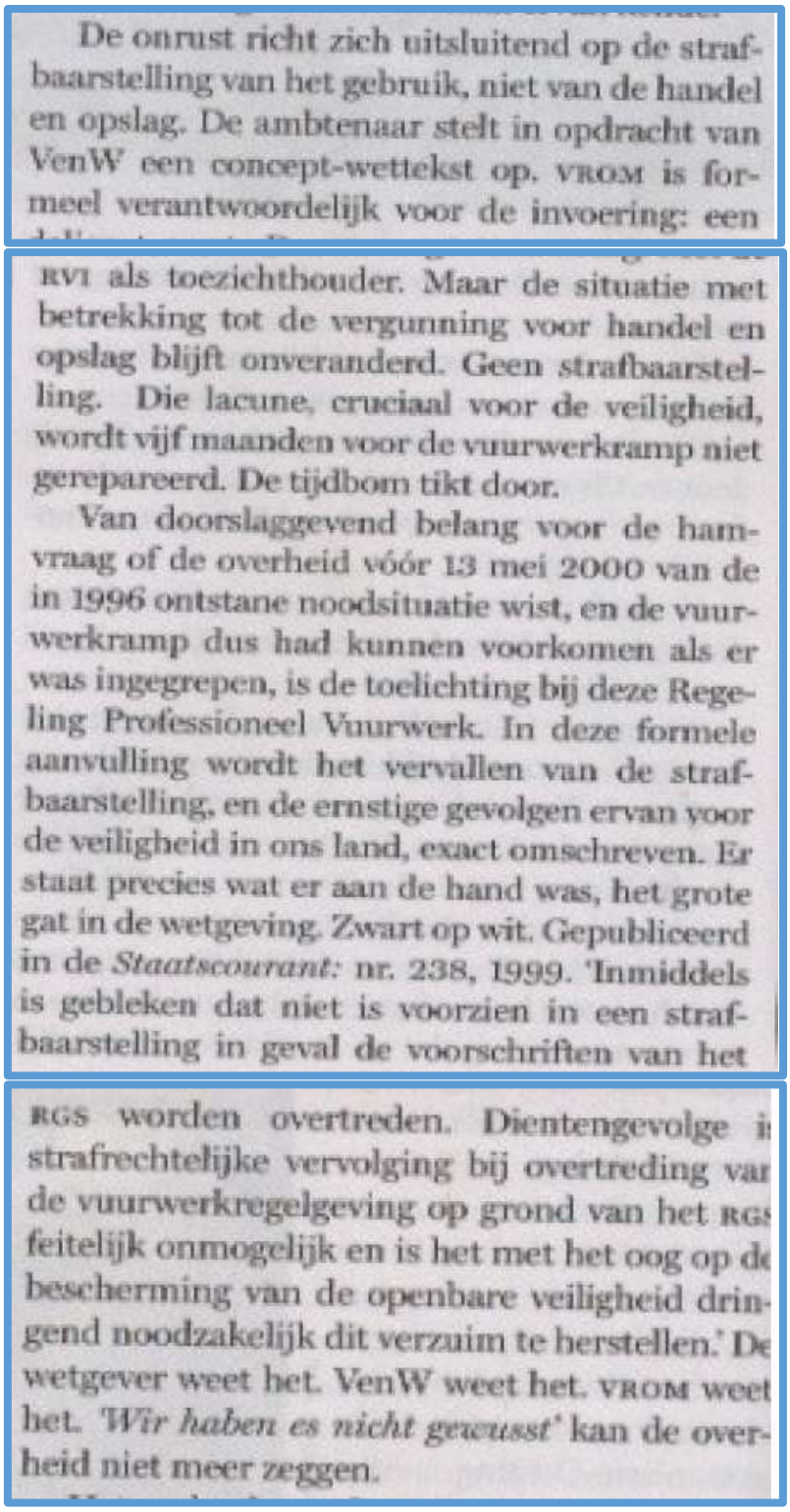

De onrust richt zich uitsluitend op de strafbaarstelling van het gebruik, niet van de handel en opslag. De ambtenaar stelt in opdracht van VenW een concept-wettekst op. VROM is formeel verantwoordelijk voor de invoering: een

RVI als toezichthouder. Maar de situatie met betrekking tot de vergunning voor handel en opslag blijft onveranderd. Geen strafbaarstelling. Die lacune, cruciaal voor de veiligheid, wordt vijf maanden voor de vuurwerkramp niet gerepareerd. De tijdbom tikt door.

Van doorslaggevend belang voor de hamvraag of de overheid vóór 13 mei 2000 van de in 1996 ontstane noodsituatie wist, en de vuurwerkramp dus had kunnen voorkomen als er was ingegrepen, is de toelichting bij deze Regeling Professioneel Vuurwerk. In deze formele aanvulling wordt het vervallen van de strafbaarstelling, en de ernstige gevolgen ervan voor de veiligheid in ons land, exact omschreven. Er staat precies wat er aan de hand was, het grote gat in de wetgeving. Zwart op wit. Gepubliceerd in de *Staatscourant:* nr. 238, 1999. 'Inmiddels is gebleken dat niet is voorzien in een strafbaarstelling in geval de voorschriften van het

RGS worden overtreden. Dientengevolge i strafrechtelijke vervolging bij overtreding var de vuurwerkregelgeving op grond van het RGS feitelijk onmogelijk en is het met het oog op de bescherming van de openbare veiligheid dringend noodzakelijk dit verzuim te herstellen.' De wetgever weet het. VenW weet het. VROM weet het. *'Wir haben es nicht gewusst'* kan de overheid niet meer zeggen.

De onterechte *'Wir haben es nicht gewusst'* uitspraak van burgemeester Mans wordt hier aangehaald door Simon Vuyk.

door gerustgesteld. Hij heeft een intern memorandum bewaard. Van zijn eigen hand. Gericht aan een leidinggevende bij VenW. Gedateerd op 31 augustus 2000, drie maanden na de vuurwerkramp.

Het memo laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Enkele citaten:

– 'De Rijksverkeersinspectie zou in het verleden hebben toegestaan dat professioneel vuurwerk ook als consumentenvuurwerk mag worden behandeld en geëtiketteerd.'

– 'Dit zeg ik je totaal in vertrouwen, maar ik kan mij voorstellen dat het dossier voor VenW wel eens heel ongunstig zou kunnen uitvallen.'

VenW zal ernstig met het bericht in zijn maag hebben gezeten. De doofpot is de uitweg die het departement kennelijk kiest. De stilte na het memo is oorverdovend.

De commissie-Oosting, die op dat moment midden in haar onderzoek naar de oorzaken van de ramp zit, had ongetwijfeld graag kennis van het memorandum genomen. Dan hadden de leden gericht onderzoek kunnen doen naar de beweringen van de ambtenaar. Dan hadden ze hem kunnen oproepen als getuige. Maar zo ver komt het niet. De informatie wordt ze onthouden door VenW.

Ook de strafzaak tegen de twee directeuren van SE Fireworks zit de ambtenaar dwars. Op het arrest uit 2003 valt volgens de ambtenaar juridisch veel af te dingen. De veroordeling is gebaseerd op de VROM-wetgeving; aan de gebreken in de *VenW*-regelgeving en de legale vrijheid die deze de markt boden gaan de raadsheren in zijn ogen volledig voorbij. *De ambtenaar:* 'Ik vermoed dat het hof heel anders zou hebben geoordeeld wanneer de ramp niet zo catastrofaal zou zijn geweest. Jurisprudentie over de periode voor de ramp bevestigt mij in die opvatting.'

6.9 Classificatie & etikettering (oktober 2015)

In oktober 2015 verschijnen op het internet[554] twee bijzondere publicaties in conceptvorm van de hand van Mr. A. den Breejen, voormalig rijksambtenaar en jurist voor VROM en V&W:

- **Classificatie en etikettering**: De regelgeving voor classificatie en etikettering van vuurwerk in de afgelopen decennia (82 blz.)[555]
- **Zicht en grip**: (De)regulering van de handel in, alsmede het vervoer en de opslag van vuurwerk in de afgelopen decennia (93 blz.)[556]

Hoofdstukindeling

Classificatie en etikettering

Ten geleide

Hoofdstuk 1: Inleiding

Hoofdstuk 2: Classificatie en etikettering: algemeen

Hoofdstuk 3: Kader voor regulering voor classificatie en etikettering

Hoofdstuk 4: De regels voor classificatie en etikettering van vuurwerk rond 1980

Hoofdstuk 5: De regels voor classificatie en etikettering van vuurwerk rond 1990

Hoofdstuk 6: De regels voor classificatie en etikettering van vuurwerk rond 2000

Hoofdstuk 7: Organisatorisch

Hoofdstuk 8: De lessen van de explosie te Culemborg

Hoofdstuk 9: Herverpakken

Hoofdstuk 10: Commissie Oosting in relatie tot de classificatie en etikettering van vuurwerk

Hoofdstuk 11: Regels voor classificatie en etikettering voor vuurwerk anno 2015

Hoofdstuk 12: Slotconclusies

Deze publicatie heeft tot doel duidelijk te maken hoe de regelgeving voor de classificatie en etikettering voor vuurwerk in elkaar stak en steekt. Dit doe ik aan de hand van een vergelijking tussen de regels voor classificatie en etikettering rond 1980, 1990, 2000 en nu. Met deze publicatie moet duidelijk worden gemaakt waarom het rond 2000 zo eenvoudig was foutief geclassificeerd en geëtiketteerd vuurwerk ons land in te voeren, te verhandelen, te vervoeren en op te slaan. De regelgeving stond dat niet of nauwelijks in de weg.

Ten behoeve van deze publicatie is gebruik gemaakt van primaire bronnen: de op een bepaald moment geldende regels. Deze worden waar mogelijk letterlijk weergegeven.[1] Daarmee wordt de mogelijkheid van verificatie, beargumenteerde tegenspraak en op basis van feiten te voeren discussies ingebouwd.

Samenvatting

De Commissie Oosting geeft een tweetal verklaringen voor de vernietigende kracht van de explosie. Veel zwaarder vuurwerk lag bij FE Fireworks opgeslagen dan op grond van de vergunning was toegestaan. Verder heeft ook het niet-massa-explosieve vuurwerk massa-explosief gereageerd. Beide problemen konden direct gelinkt worden met de gebrekkige regelgeving die rond 2000 van toepassing was.

De classificatie en etikettering van vuurwerk was rond 2000 geregeld in de internationale regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. De regels voor de classificatie en etikettering hadden een beperkt toepassingsbereik: een veilig vervoer. Desalniettemin werd deze classificatie gebruikt voor regelingen met andere doeleinden, zoals de aanwijzing van (vergunningplichtige) inrichtingen. Dit was ook bij FE Fireworks het geval. De vervoersclassificatie bepaalde onder meer hoeveel vuurwerk van welke klasse mocht worden opslagen, op welke plaats, en welke veiligheidsmaatregelen vereist waren.
Voor de naleving van de regels voor de classificatie en etikettering was de zogenaamde afzender verantwoordelijk. Deze was meestal in het buitenland gevestigd, zoals China. Voor het toezicht op de naleving van die regels waren de autoriteiten in het land van verzending verantwoordelijk.
Deze verantwoordelijkheidstoedeling is door de landelijke wetgever ongeclausuleerd tot Nederlands recht verklaard. Door deze verantwoordelijkheidstoedeling hoefden de bij de invoer, handel, en opslag van vuurwerk betrokken partijen zich, anders dan in de ons omringende landen, niets gelegen te laten liggen aan de juistheid van de classificatie en konden daarop ook niet worden aangesproken.
Rond 2000 lag de verantwoordelijkheid voor de veiligheid vanwege activiteiten met professioneel vuurwerk in ons land met andere woorden in hoge mate in handen van partijen in een al dan niet ver buitenland.

Ook ten aanzien van het tweede probleem had ons land verzuimd te voorzien in een adequate regeling. Uit het onderzoek naar de oorzaken van de explosie in een vuurwerkopslag te Culemborg in 1991 was gebleken dat het niet-massa-explosieve vuurwerk in combinatie met massa-explosief vuurwerk ook massa-explosief gaat reageren. Een gescheiden opslag tussen massa-explosief en ander vuurwerk had dan ook moeten worden voorgeschreven. Dat had het Rijk nagelaten, ook al waren de lessen van Culemborg begin jaren negentig wel besproken in een commissie waarin de bij industriële veiligheid meest betrokken departementen zitting hadden. Van de vereiste regulering voor dit onderwerp was pas sprake na de ramp te Enschede.

De regelgeving voor de classificatie en etikettering is na die ramp danig aangescherpt. De kans op een vergelijkbare tragedie als te Enschede is wat betreft vuurwerk aanzienlijk kleiner geworden.

PvB: Bovenstaande samenvatting van Den Breejen is gebaseerd op:
a) Primaire gegevens, afkomstig uit eigen deskundigheid van de auteur.
b) Secundaire gegevens, afkomstig uit het eindrapport van de commissie OOSTING.
De boodschap vervat in bovenstaande samenvatting is een dubbele boodschap:

1. Wanneer de verklaringen van OOSTING over *'Te-zwaar-vuurwerk'* en beïnvloeding van klasse 1.3 door klasse 1.1 vuurwerk juist zijn, dan is S.E. Fireworks niet aanspreekbaar op de foutieve classificatie in China. Dit betekent vrijspraak op dit punt voor S.E. Fireworks.
2. Wanneer OOSTING foutief verklaarde, omdat de classificatie correct was volgens de toenmalige inzichten en de lessen van Culemborg heel andere lessen waren, dan had S.E. Fireworks sowieso vrijgesproken moeten worden, net als MSV Culemborg in 1991.

Het ontbreken van een Europees classificatiestelsel voor een gevaarlijk voorwerp als vuurwerk verklaart waarom in 2000 in de regels voor vuurwerkinrichtingen gebruik werd gemaakt van een ander classificatiestelsel: dat voor vervoer.

De vervoersclassificatie van een voorwerp is niet louter gebaseerd op de fysische, chemische en toxische eigenschappen van de in dat voorwerp aanwezige stoffen. Ook de verpakking van het voorwerp speelt bij de vervoersclassificatie een rol. De Commissie Oosting geeft van de rol van de verpakking bij de classificatie van vuurwerk een illustratief voorbeeld. Een enkele vuurpijl van 75 mm wordt geclassificeerd als 1.1G, indien de pijl is verpakt in een kist met extreem sterke wanden, maar als 1.4S wanneer de pijl is verpakt in een kartonnen doos. In het laatste geval wordt de explosie door de wand van de doos opgevangen en min of meer 'gesmoord'.

Het etiket bevat de meest zichtbare informatie over de classificatie. Het etiket wordt aangebracht op de verpakking, een container of een vervoermiddel. Het eerste etiket in de illustratie moest rond 2000 worden gebruikt voor vuurwerk uit de klassen 1.1 tot en met 1.3, het tweede etiket voor vuurwerk uit de klasse 1.4.

Inrichtingen met een risico van massa-explosie zouden niet in woonwijken gelegen mogen zijn. Ook daarom is de juistheid van de classificatie van zo'n fundamenteel belang.

Wie zijn in zijn algemeenheid verantwoordelijk voor een juiste classificatie en etikettering?
In het kader van de regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen zijn verantwoordelijkheden verdeeld. In principe is de afzender verantwoordelijk voor de juistheid van de classificatie. Tegenwoordig kan een afzender voor de classificatie gebruik maken van informatie van derden, wie dat verder ook zijn. Daarnaast berust de verantwoordelijk voor de etikettering van de verpakking van vuurwerk bij de verpakker, terwijl de belader (degene die gevaarlijke stoffen in een container of vervoermiddel laadt) verantwoordelijk is voor de etikettering van de container. Rond 2000 berustten al deze verantwoordelijkheden exclusief bij een partij: de afzender.

Zoals gezegd, vindt classificatie plaats in verband met het vervoer van en de handel in gevaarlijke stoffen en voorwerpen. Dit vloeit voort uit twee stelsels van regulering: dat voor de handel in gevaarlijke stoffen en voorwerpen, de *handelsregulering*, en dat voor het vervoer van gevaarlijke stoffen, *de vervoersregulering*. Op deze twee stelsels van regulering wordt in dit hoofdstuk ingegaan.

De handelsregulering heeft vooral een Europese oorsprong. Deze heeft primair een vrij handelsverkeer binnen de Europese Unie van de betreffende goederen als oogmerk (vrij verkeer van goederen). Daarnaast heeft deze regulering de belangen van de veiligheid, de gezondheid en de bescherming van het milieu als oogmerk. Deze laatste belangen zijn vooral bij het gebruik van stoffen in het geding.
Een uitgebreid stelsel van regels voor de handelsclassificatie van stoffen en voorwerpen is tot stand gekomen in het nieuwe millennium of te wel na de vuurwerkramp. In het bijzonder relevant voor de handelsclassificatie zijn

Hoofdstuk 6 De regels voor classificatie en etikettering van vuurwerk rond 2000

bepalingen voor zover relevant in relatie tot de classificatie en etikettering. Voor een verificatie kan onder n gebruik worden gemaakt van de Nederlandse tekst van 1996 van richtlijn 94/55/EG (nadien op onderdelen gewijzigd). Voor dit hoofdstuk is overigens gebruik gemaakt van een papieren tekst van het ADR zoals dez rond 2000 in ons land van toepassing was.

In de praktijk werd vuurwerk ingedeeld als 1.1 G, 1.2 G, 1.3 G, 1.4G of 1.4S. Het vuurwerk van de klasse 1.4G of 1.4 S werd in de wandelgangen vaak als consumentenvuurwerk beschouwd. Het is echter al eerder benadrukt: de vraag of vuurwerk in juridische zin als consumentenvuurwerk moest worden beschouwd werd niet bepaald door de classificatie, maar door de gebruikersbestemming. Deze viel terug te vinden in het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen en niet in de regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen (zie verder hieronder).

De classificatie van nieuw vuurwerk had plaats te vinden op basis van proefnemingen. Onder nieuw vuurwerk viel rond 2000, afhankelijk van de vraag hoe de tekst van het toen geldende Handboek beproevingen en criteria luidde, ook een nieuw ontwerp voor de verpakking van vuurwerk.
De classificatie van niet-nieuw vuurwerk had plaats te vinden op basis van een vergelijking met reeds beproefd vuurwerk. Dit was niet aangegeven in een bindend voorschrift, maar in een (toelichtende) opmerking. Hoe de vergelijking had plaats te vinden, was niet aangegeven.

De verantwoordelijkheid voor de naleving van de regels voor de classificatie berustte bij de afzender. Deze had te beoordelen of sprake was van nieuw vuurwerk en zo nee, hoe de vergelijking met reeds beproefd vuurwerk had plaats te vinden.

Welke regels golden voor multimodaal vervoer op grond van het ADR?
Het meeste rond 2000 aangevoerde vuurwerk werd aangevoerd per zeeschip en werd na lossing, al dan niet na een tijdelijke opslag in een containerterminal, overgeslagen naar een vrachtwagen of binnenschip. Voorzien was in een koppelingsbepaling.

Door de koppelingsbepaling konden problemen met de niet-naleving van de classificatievoorschriften door de afzender zich relatief eenvoudig door de gehele vervoersketen verspreiden.

Op het etiket van de gevarenklassen 1.1 en 1.2 was een exploderende bom afgebeeld. Dat gold toen niet voor de gevarenklassen 1.3 en 1.4. Daarvoor bestond een afzonderlijk etiket.

De relevante informatie voor het vervoerdocument (het document dat bij het vervoer aanwezig dient te zijn) was dus van de afzender afkomstig.

Met het toezicht op de naleving waren de autoriteiten in het land van verzending belast. Het verzenden van vuurwerk vond vaak in het buitenland plaats, zoals China.

Onduidelijk is wat moet worden verstaan onder 'wanneer de voorschriften van deze bepalingen nageleefd worden' in relatie tot uit het buitenland afkomstig onjuist geclassificeerd vuurwerk. Betekende dit dat tegen een vervoerder kon worden opgetreden vanwege een onjuiste classificatie tijdens het vervoer? Duidelijk was dat bij een onjuiste classificatie het ADR niet werd nageleefd. Maar voor die niet-naleving was de vervoerder niet verantwoordelijk.

Het is de vraag of een vervoerder bijvoorbeeld strafrechtelijk kon worden aangesproken vanwege een onjuiste classificatie en etikettering. Dit lijkt mij niet. Van een overtreding van het ADR van de voorschriften voor classificatie en etikettering door de vervoerder was helemaal geen sprake. Alleen de afzender kon worden 'aangepakt' en deze verkeerde meestal in het buitenland. Voor de aanpak van de afzender waren de autoriteiten in het land van verzending (China) verantwoordelijk. Uiteraard stond het de Rijksverkeersinspectie vrij de buitenlandse collega's te verzoeken over te gaan tot handhaving bij de afzender.

Niet voorgeschreven was dat rapporten over de classificatie (over de proefnemingen of de vergelijking) het vervoer hadden te begeleiden. Op de afzender rustte slechts de verplichting om hetzij in het vervoerdocument, hetzij in

Dit betekende dat de juistheid van de classificatie van vuurwerk (zeker wanneer dit uit een niet EU-land afkomstig was) door een toezichthoudende autoriteit op basis van de het vervoer begeleidende documenten nauwelijks viel te controleren.

Indien een toezichthouder in ons land, kortom, het vermoeden zou hebben dat uit een land buiten de EU afkomstig vuurwerk niet juist geclassificeerd zou zijn, dan restte op die toezichthouder waarschijnlijk weinig anders dan dit vuurwerk zelf te testen, wat een redelijk kostbare en tijdrovende aangelegenheid was.

In augustus 1996 kwam de regeling die functioneerde als vangnet voor de stoffen en voorwerpen waarvan de eigenschappen gevaarlijker waren dan op grond van de regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen werd verondersteld te vervallen: artikel 7, tweede lid, van het Reglement Gevaarlijke Stoffen. In de toelichting op het Besluit vervoer gevaarlijke stoffen, was niet aangegeven waarom die bepaling niet meer nodig was.

De Nederlandse regels voor het vervoer van gevaarlijke stoffen waren vanaf augustus 1996 neergelegd in de Wet vervoer gevaarlijke stoffen. Deze wet was niet van toepassing op niet-vervoerhandelingen, zoals het invoeren van vuurwerk. Voor die handelingen konden op grond van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen geen regels meer worden gegeven. Deze waren rond 2000 op grond van deze wet dan ook niet gegeven.

Een andere wet bood wel de mogelijkheid tot het stellen van regels voor de invoer: de Wet milieugevaarlijke stoffen. Op grond van deze wet waren regels gegeven voor de invoer van consumentenvuurwerk in ons land: het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen. Het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen bevatte ook regels voor de productveiligheid zie paragraaf 6.4): constructie, staat, aard, samenstelling en overige eigenschappen. Deze regels waren om onbekende redenen niet van toepassing op het invoeren.
Het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen verplichtte niet tot naleving van de eisen aan classificatie en etikettering in het kader van de regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Degenen verantwoordelijk voor het invoeren van consumentenvuurwerk in ons land konden niet op een onjuiste classificatie en etikettering worden aangesproken.

Dat Nederlandse importeurs niet konden worden aangesproken op een onjuiste classificatie en etikettering moet in retrospectief als een fout in de toenmalige nationale wetgeving voor vuurwerk worden gezien. Het was/is heel gebruikelijk importeurs te verplichten in te staan op de naleving van de regels voor de door hen ingevoerde producten. Voor de invoer van vuurwerk gold rond 2000 in relatie tot de classificatie en etikettering echter geen regeling.

Artikel 17 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen had zoals hierboven is uiteengezet reeds vanaf 1990 haar betekenis verloren ten aanzien van de regels voor de samenstelling van vuurwerk. Deze regels waren vervangen door die voor de classificatie. Op grond van artikel 17 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen hoefden regels voor de classificatie door degenen verantwoordelijk voor het nederleggen niet in acht te worden genomen. Degenen die verantwoordelijk waren voor het nederleggen konden dus niet worden aangesproken worden op de niet-naleving van de classificatieregels.
In augustus 1996 kwam de Wet Gevaarlijke Stoffen te vervallen. Daarmee verviel ook artikel 17 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen. Een alternatieve voorziening werd niet getroffen. Vanaf augustus 1996 golden in verband met het nederleggen per definitie geen voorschriften meer met betrekking tot de samenstelling van professioneel vuurwerk in ons land.
Eveneens was in augustus 1996 de grondslag vervallen voor het stellen van regels voor de etikettering van vuurwerk anders dan voor particulier gebruik in verband met het nederleggen. Alternatieve regels waren daarvoor evenmin gegeven. Degene verantwoordelijk voor het nederleggen konden, kortom, niet worden aangesproken op een onjuiste etikettering van vuurwerk anders dan voor particulier gebruik.

Het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen voor consumentenvuurwerk was op het nederleggen wel van toepassing. Dit besluit had betrekking op het bredere begrip 'voorhanden hebben' van consumentenvuurwerk. Het besluit was niet van toepassing op vuurwerk niet bestemd voor particulier gebruik (artikel 2, eerste lid, vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen).

Het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen bevatte geen regels voor de classificatie en etikettering. Degenen betrokken bij het voorhanden hebben van consumentenvuurwerk konden niet worden aangesproken op een onjuiste classificatie en etikettering van consumentenvuurwerk.

De Nederlandse regels voor het vervoer van gevaarlijke stoffen waren vanaf augustus 1996 neergelegd in de Wet vervoer gevaarlijke stoffen. Deze wet was niet van toepassing op niet-vervoerhandelingen, zoals het afleveren of het ter aflevering aanwezig houden. Voor die handelingen konden op grond van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen geen regels meer worden gegeven.

Artikel 32 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen had zoals hierboven is uiteengezet reeds vanaf 1990 haar betekenis in verband met de voorschriften voor de samenstelling van vuurwerk verloren. Vanaf dat moment waren de regels voor de samenstelling van vuurwerk uit het ADR komen te vervallen. Deze waren vervangen door die voor de classificatie op basis van de eigenschappen. Op grond van artikel 32 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen hoefden regels voor de classificatie bij het afleveren en het ter aflevering aanwezig houde niet in acht te worden genomen. Op een onjuiste classificatie konden degenen verantwoordelijk voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden (handelaren met name) niet worden aangesproken.

Met de Wet Gevaarlijke Stoffen kwam op 1 augustus 1996 ook artikel 32 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen te vervallen. Het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk was vanaf die dag niet meer geregeld.

Eveneens was in augustus 1996 de grondslag vervallen voor het stellen van regels voor de etikettering van vuurwerk anders dan voor particulier gebruik in verband met het afleveren en ter aflevering aanwezig houden. Degene verantwoordelijk voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden konden niet worden aangesproken op een onjuiste etikettering van vuurwerk anders dan voor particulier gebruik.

Het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen viel onder verantwoordelijkheid van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Dit besluit ging onder meer over het afleveren van consumentenvuurwerk of te wel vuurwerk bestemd voor particulieren. Het besluit was niet van toepassing op vuurwerk niet bestemd voor particulier gebruik (artikel 2, eerste lid, Vuurwerkbesluit Wms).
Het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen bevatte geen regels voor de vervoersclassificatie en etikettering. Degenen betrokken bij het afleveren van consumentenvuurwerk konden niet worden aangesproken op een onjuiste classificatie en etikettering van vuurwerk in bijvoorbeeld een container.

Op grond van de Wet milieubeheer was het oprichten, in werking hebben en dergelijke van inrichtingen waar onder meer vuurwerk werd opgeslagen onderworpen aan een vergunningplicht. Dit gold onder meer voor de exploitanten van FE Fireworks.

Inrichtingen voor de opslag van ontplofbare stoffen, zoals vuurwerk, in de betekenis van de internationale regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen, waren inrichtingen in de zin van de Wet milieubeheer. I vervoersclassificatie was dus bepalend voor de toepassing van de Wet milieubeheer.
In principe was de opslag van vuurwerk in inrichtingen vergunningplichtig. Deze vergunningplicht was niet v toepassing op de opslag van vuurwerk in de zin van het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen in een hoeveelheid tot ten hoogste 1000 kg. Dit was neergelegd in het Besluit opslag vuurwerk milieubeheer. Het Besluit opslag vuurwerk milieubeheer bevatte voor die opslag algemene regels.
Het Besluit opslag vuurwerk milieubeheer bevatte niet de verplichting voor de exploitant van de inrichting in staan voor de juistheid van de vervoersclassificatie en –etikettering. Op een onjuiste vervoersclassificatie en -etikettering konden de exploitanten van dergelijke vuurwerkbedrijven niet worden aangesproken.

Paragraaf 6.7 Vergunning voor FE Fireworks

13.1.1
De samenstelling, de hoeveelheid ontplofbare stof en de opschriften moeten, voor wat betreft klein vuurwerk, voldoen aan de voorschriften zoals genoemd, in het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen en de Regeling nadere eisen aan vuurwerk en betreft groot vuurwerk voldoen aan het gestelde in de bijlage A van de ADR.

Bij voorschrift 13.1.1 valt een aantal kanttekeningen te plaatsen.
1. De termen klein en groot vuurwerk zijn niet duidelijk. De internationale, Europese of landelijke regelgeving kende de termen groot en klein vuurwerk niet. Op grond van het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffe werd in ons land rond 2000 alleen de term 'vuurwerk dat niet is bestemd voor de particulier gebruiker' gebruik Daarmee was onduidelijk voor welk vuurwerk welke eisen nou precies golden.
2. Eisen aan de samenstelling en de maximale hoeveelheid ontplofbare stof in professioneel vuurwerk waren in het ADR sinds 1990 niet meer gesteld. Dit deel van het voorschrift viel door de exploitanten van FE Fireworks dus niet na te leven.
3. De verplichting tot naleving van de classificatie-eisen van het ADR was in de vergunning niet opgenomen. I exploitanten van FE Fireworks vielen niet aan te spreken op een onjuiste classificatie.
4. Eisen aan de etikettering waren niet in de vergunning opgenomen. Dit betekende dat op de exploitanten van FE Fireworks niet de verplichting rustte in te staan voor de juistheid van het etiket op bijvoorbeeld een contain met vuurwerk.

Paragraaf 6.8 Waren de exploitanten van FE Fireworks juridisch aanspreekbaar op de juistheid van classificatie?

In aanvulling op de in deze publicatie beschreven regels voor de classificatie bevat de wet- en regelgeving bepalingen die burgers en bedrijven in zijn algemeenheid dwingen tot een zekere zorg in relatie tot gevaarlijke stoffen. Aard en omvang van die plichten zijn afhankelijk gesteld van de kennis over de gevaren en de mogelijkheden deze gevaren te beteugelen.
Op basis van dit soort van meer algemene bepalingen is indertijd recht gesproken tegen de exploitanten van FE Fireworks. Voorbeelden daarvan zijn artikel 2 van de Wet milieugevaarlijke stoffen, artikel 1.1a van de Wet milieubeheer en 174, 307 en 308 van het Wetboek van Strafrecht.

Wet milieugevaarlijke stoffen

Artikel 2
Ieder die beroepshalve een stof of een preparaat aan een ander ter beschikking stelt, in Nederland invoert of toepast, en die weet of redelijkerwijs had kunnen vermoeden dat door zijn handelingen met die stof of dat preparaat gevaren kunnen optreden voor mens of milieu, is verplicht alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd, teneinde die gevaren zoveel mogelij beperken.

Wet milieubeheer

Artikel 1.1a
1. Een ieder neemt voldoende zorg voor het milieu in acht.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor het milieu kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Wetboek van Strafrecht

Artikel 174
1. Hij die waren verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert of uitdeelt, wetende dat zij voor het leven of de gezondheid schadelijk zijn, en dat schadelijk karakter verzwijgende, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie.
2. Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste dertig jaren of geldboete van de vijfde categorie.

In deze publicatie wordt niet ingegaan op de gerechtelijke uitspraken in relatie tot bovengenoemde typen va artikelen. Bezien wordt alleen in hoeverre de exploitanten van FE Fireworks rond 2000 op grond van de in publicatie behandelde bepalingen voor classificatie en etikettering hadden kunnen worden aangesproken op naleving daarvan. Deze vraag laat zich als volgt specificeren.
Konden de exploitanten van FE Fireworks op de juistheid van de classificatie en etikettering worden aangesproken in verband met hun verantwoordelijkheid voor:
a. het afleveren en het ter aflevering aanwezig houden van vuurwerk;
b. het ten vervoer aanbieden en vervoeren van niet-herverpakt vuurwerk;
c. het ten vervoer aanbieden en vervoeren van herverpakt vuurwerk;
d. het nederleggen van vuurwerk tijdens het vervoer;
e. het exploiteren van een inrichting voor de opslag van vuurwerk?

Rond 2000 golden in verband met:
a. het afleveren en ter aflevering aanwezig geen regels voor de classificatie van professioneel vuurwerk en consumentenvuurwerk; de exploitanten van FE Fireworks konden in verband met het afleveren en ter aflevering aanwezig houden niet worden aangesproken op een onjuiste classificatie en -etikettering;
b. het ten (verder) vervoer aanbieden zogenaamde koppelingsbepalingen: op basis daarvan de konden de exploitanten van FE Fireworks vertrouwen op de juistheid van de informatie over de classificatie en etikettering van het ten vervoer aangeboden vuurwerk; zij vielen op dat vertrouwen niet aan te spreken;
c. het nederleggen van vuurwerk geen regels voor de classificatie en etikettering van vuurwerk; de exploitanten van FE Fireworks konden in verband met het nederleggen van vuurwerk (opslag buiten hun bedrijf) niet op de onjuistheid van de classificatie en etikettering worden aangesproken;
d. de opslag binnen FE Fireworks geen regels voor de classificatie en etikettering; de exploitanten van FE Fireworks konden niet worden aangesproken op de onjuistheid van de classificatie en etikettering van het bij FE Fireworks opgeslagen vuurwerk;
e. de opslag van het vuurwerk binnen FE Fireworks regels voor de opschriften; naleving daarvan vond in die tijd plaats op basis van de vervoersdocumentatie.

In 1970 heeft de Minister van Verkeer en Waterstaat de Rubriceringscommissie ingesteld, die als taak had de Minister en het bedrijfsleven te adviseren over indeling van gevaarlijke stoffen en mengsels die niet met name in de vervoersvoorschriften zijn vermeld. De Commissie Transport Gevaarlijke Goederen (CTGG), een samenwerkingsverband van brancheorganisaties op het gebied van overslag en transport van gevaarlijke stoffen, heeft op 1 oktober 1995 deze taak overgenomen. De redenen hiervoor zijn vermeld in de kennisgeving van de Minister

van Verkeer en Waterstaat van 24 oktober 1995, nr. G5/V525202 (Stcrt. 1995, 211). De CTGG heeft inmiddels te kennen gegeven de onderhavige rubriceringstaak niet meer te zullen uitvoeren.

Dit laat overigens onverlet dat de afzender primair verantwoordelijk blijft voor een juiste indeling van niet met name in de vervoersvoorschriften genoemde stoffen, oplossingen en mengsels.

Vanaf 1999 werd deze adviestaak dus in zijn geheel niet meer verricht: van georganiseerde deskundigheid op het terrein van classificatie was dus vanaf toen geen sprake meer.

Vanaf 1 juni 1992 ging het Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen over in de Rijksverkeersinspectie. De Rijksverkeersinspectie ging zich bezighouden met alle aspecten verbonden aan verkeer en vervoer. De nadruk op de deskundigheid van de medewerkers met betrekking tot gevaarlijke stoffen kwam daarmee te vervallen. Dat was volgens het kabinet niet erg. De pakkans op niet-naleving van de regels voor het vervoer van gevaarlijke stoffen nam volgens haar toe "omdat tweehonderd ambtenaren meer toezien op de naleving van de WGS."[15]

Dit betekent dat op het terrein van het toezicht op de naleving de capaciteit voor en deskundigheid over gevaarlijke stoffen in de loop van de jaren negentig was afgebouwd.

De lessen van Culemborg raakten de directe verantwoordelijkheid van meerdere departementen. Het ging om de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (veiligheid van omwonenden), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (werknemersbescherming), Defensie (adviseur vergunningverlening inrichtingen), Binnenlandse Zaken (brandveiligheid en ramp- en ongevalsbestrijding) en Verkeer en Waterstaat (veiligheid vervoer). Op het ministerie van Defensie na hadden voornoemde ministeries allemaal zitting in de commissie. De lessen van Culemborg lijken geruisloos van de agenda van de Commissie Preventie van Rampen te zijn verdwenen. De lessen hebben in ieder geval niet geleid tot aanbevelingen en waren in 2000 dus niet in voorschriften in vergunningen in ons land vertaald.

Hoofdstuk 10: Commissie Oosting in relatie tot de classificatie en etikettering van vuurwerk

Commissie
Een zeer wenselijk onderdeel in de gehele vuurwerkketen is de gevarenclassificatie van vuurwerk. Met het oog op het transport van gevaarlijke stoffen, waaronder vuurwerk, zijn er internationale afspraken voor het classificeren van deze stoffen. Op de productielocat worden de verpakkingen voorzien van een gevarenclassificatie voor transport (..). Hiervoor wordt de VN-classificatie gebruikt (..).
De VN-classificatie heeft betrekking op de gevaren van vuurwerk uitsluitend in relatie tot de wijze van verpakking. De afzender/export dient zorg te dragen voor de juiste verpakking en de bijbehorende transportclassificatie.

Reactie
Het woordje 'wenselijk' zou ik zelf vervangen door 'cruciaal'. Verder ging het niet om afspraken, maar om bindende regels en verdragen in de zin van hoofdstuk 5 van de Grondwet.

Figuur 422: Den Breejen geeft aan dat de classificatie niet 'wenselijk' was, en geen 'afspraken' waren, zoals OOSTING abusievelijk aangaf, maar dat de classificatie cruciaal was en dat er sprake was van dwingende regels en verdragen in de in van de Grondwet

Commissie
In alle beoordeelde landen (VS, VK, Frankrijk en Duitsland) vindt een herwaardering plaats van de classificatie van vuurwerk bij binnenkomst in het land op basis van een standaardlijst waarop gangbare soorten vuurwerk zijn aangegeven (grootte, samenstelling, hoeveelheid actieve stof en dergelijke) met de daarbij behorende classificatie. Voor nieuw vuurwerk waarvoor nog geen classificatie beschikbaar is, dienen testen te worden uitgevoerd (conform vastgestelde protocollen en door goedgekeurde instanties) waarna deze soorten vuurwerk door de betrokken overheidsinstantie worden geclassificeerd. In geen van de bestudeerde landen wordt de in het land van herkomst aangebrachte UN-classificatie voor transport zonder nader onderzoek overgenomen.

Figuur 423: OOSTING: in geen van de onderzochte landen (VS, VK, Frankrijk en Duitsland) wordt de in het land van herkomst aangebrachte UN-classificatie zonder nader onderzoek overgenomen!

Reactie
In ons land werd op grond van de landelijke regelgeving de in het land van herkomst aangebrachte UN-classificatie voor het transport zonder nader onderzoek overgenomen. Dat was de onvermijdelijke consequentie van een keus van de Nederlandse wetgever: het ongeclausuleerd overnemen van de internationale regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Dat dit ook anders had gekund liet de regelgeving van onze buurlande zien.

Figuur 424: Den Breejen: In Nederland wordt de in het land van herkomst aangebrachte classificatie wél overgenomen, zonder enig onderzoek. De buurlanden laten zien dat dit anders had gekund!

Commissie
In de afgelopen jaren is slechts eenmaal de classificatie van het vuurwerk getest. Deze teksten worden om financiële redenen niet uitgevoerd.

Reactie
Zoals gezegd, verantwoordelijk voor de naleving van de classificatieregels was de buitenlandse afzender, en verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving waren de autoriteiten in het land van verzending. Dat nam niet weg dat de rijksverkeersinspectie wel gerechtigd was toezicht te houden op de naleving: tijdens het vervoer. Na constatering van een eventuele overtreding kon in ieder geval een rijverbod worden opgelegd.
Deze constatering was niet eenvoudig. Indien de foute classificatie niet visueel of aan de hand van de vervoersdocumentatie (die net als het etiket bij een foutieve classificatie niet in orde zullen zijn geweest) kon worden vastgesteld, restte de rijksverkeersinspectie geen ander alternatief dan zelf over te gaan tot het doen van testen. Dat was prijzig en tijdrovend.

In het licht van de toenmalige regelgeving stuitte de rijksverkeersinspectie bij een serieus genomen handhaving op allerlei vragen van juridische aard. Een effectief toezicht op de naleving van de classificatieregels was in die periode daardoor juist of nauwelijks mogelijk. Dat neemt niet weg dat de Rijksverkeersinspectie ten tijde van de vuurwerkramp de enige autoriteit in ons land was met verantwoordelijkheid ter zake van de naleving van de regels voor de classificatie van vuurwerk.

Commissie
Uit het onderzoek van de Commissie is gebleken, dat professioneel vuurwerk bij invoer niet wordt gecontroleerd, ook niet op de juistheid van de gevarenclassificatie.

Reactie
Het gebrek aan controle van de invoer van vuurwerk had een goede reden: de invoer van professioneel vuurwerk was vanaf 1991 niet (meer) gereguleerd. Controles op die invoer konden niet worden verricht.
In 1993 traden regels voor de invoer van consumentenvuurwerk in werking. Deze hadden echter geen betrekking op de classificatie.
Anders dan de Commissie lijkt te suggereren was het gebrek aan controle op de invoer dus geen keuze van de betrokken toezichthoudende instanties, maar van de Nederlandse wetgever.

Hoofdstuk 11 Regels voor classificatie en etikettering voor vuurwerk anno 2015

De internationale, Europese en landelijke overheid heeft tal van lessen getrokken uit de ramp te Enschede regelgeving voor ontplofbare stoffen in zijn algemeenheid en vuurwerk in het bijzonder is uitgebreid en uitgewerkt.

Figuur 425: Den Breejen geeft aan dat n.a.v. de Vuurwerkramp de regelgeving voor vuurwerk sterk is verbeterd anno 2015

PvB: Er zijn zeker verbeteringen opgetreden t.a.v. de door rijksambtenaar gesignaleerde tekortkomingen in de regelgeving aangaande vuurwerk. Echter andere fundamentele tekortkomingen bestaan nog steeds. Te noemen zijn de vestiging van een vuurwerkopslag in de buurt van een woonwijk of een bedrijventerrein, de afwezigheid van plofdaken, de afwezigheid van aarden wallen, aanwezigheid van sprinklers, alsmede de erkenning dat alle vuurwerk in principe onblusbaar is met water en onder bepaalde omstandigheden zeer grote explosies kan geven. Kortom, de werkelijke lessen van Culemborg 1991, van Enschede 2000, Kolding 2004 en Polen/Oostenrijk 2005, zijn niet geleerd en niet toegepast:

- Dat vuurwerkinrichtingen niet nabij een woonwijk of een industriegebied gevestigd mogen zijn. In Duitsland en Frankrijk bevinden dergelijke inrichtingen zich ver van de bewoonde wereld.
- Dat niet de aard van het vuurwerk, maar veel eerder de wijze van opslag (opsluiting, vullingsgraad, ventilatie, temperatuur, drukontlasting) bepalend is voor de kracht van een vuurwerkexplosie.
- Dat vuur niet alleen buitengehouden moet worden met starre bunkerconstructies, maar dat druk en gassen weg moeten kunnen door een plofdakconstructie.
- Dat water op eenmaal brandend vuurwerk (bijv. sprinklers of de brandweer) in het gunstigste geval geen enkele zin heeft en in het slechtste geval (bij opsluiting of hoog metaalgehalte) explosie-bevorderend werkt en neerkomt op het spuiten van brandstof op de vuurhaard.
- Dat de brandweer bij een vuurwerkbrand, ongeacht de classificatie, nooit offensief, maar altijd defensief heeft op te treden. De officiële BZK-blusinstructie die rept van *'routine blusacties'* omdat klasse 1.4 een *'normale brand'* zou zijn, staat gelijk aan een zelfmoordmissie voor de brandweer. Deze blusinstructie is misdadig gelet op de reeds bekende resultaten van eerdere rampen en proeven met vuurwerk.

Conclusie: De classificatie van vuurwerk in gevarenklassen biedt schijnzekerheid aan de vervoerder en beziger van vuurwerk. De Nederlandse opslagsituatie is strijdig met internationale voorschriften en slechter dan die in de ons omringende landen. De huidige blusvoorschriften voor de brandweer bij brandend vuurwerk zijn le-vens-ge-vaar-lijk.

6.10 Zicht en grip (oktober 2015)

Hoofdstukindeling

Zicht en grip

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Waarover gaat deze publicatie?

Hoofdstuk 2: Stelsels van regulering

Hoofdstuk 3: De regels voor vuurwerk rond 1990

Hoofdstuk 4: De regels voor vuurwerk rond 2000

Hoofdstuk 5: Aspecten van besluitvorming

Hoofdstuk 6: Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen

Hoofdstuk 7: Signalen

Hoofdstuk 8: Tussen de ramp te Enschede en het Vuurwerkbesluit

Hoofdstuk 9: De regels voor vuurwerk nu (zomer 2015)

Deze publicatie gaat in op de regelgeving voor de handel in alsmede het vervoer en de opslag van vuurwerk in de afgelopen decennia. Vanaf het begin van de negentiende eeuw tot aan 1990 waren die activiteiten grondig geregeld, daarna werden met name de regels voor de handel in en het opslaan buiten inrichtingen van vuurwerk sterk gedereguleerd, zo niet helemaal afgeschaft, waarna de regulering na de ramp te Enschede weer stevig ter hand is genomen.

Ten behoeve van deze publicatie is gebruik gemaakt van primaire bronnen: de op een bepaald moment geldende regels. Deze worden waar mogelijk letterlijk weergegeven.[1] Daarmee wordt de mogelijkheid van verificatie, beargumenteerde tegenspraak en op basis van feiten te voeren discussies ingebouwd.

De auteur, Den Breejen, schrijft nog:

Ik behoud mij het recht voor in de toekomst deze publicatie verder aan te scherpen.

Hoofdstuk 2: Samenvatting

Tot vlak voor 1990 gold een (zeer) uitgebreid stelsel van toestemming- en meldingseisen voor activiteiten met vuurwerk. Daarbij waren verschillende partijen van de overheid betrokken. De overheid in zijn algemeenheid had daarmee een redelijk compleet zicht en grip op de activiteiten met vuurwerk in ons land.
Eind jaren tachtig werd een begin gemaakt met het laten vervallen van deze regulering. Deze deregulering is in augustus 1996 tot een eind gekomen. Vanaf die dag hadden partijen betrokken bij de invoer van, de handel in en het nederleggen van professioneel vuurwerk nauwelijks meer last van administratieve rompslomp en van overheden die over de schouders van die partijen zaten mee te kijken: de regels voor die activiteiten waren vrijwel geheel vervallen. De vergunningplichten voor de invoer en het vervoer van professioneel vuurwerk alsmede het goedkeuringsvereiste voor het nederleggen daarvan waren vervallen. Het toestemmingsvereiste voo het laden en lossen was niet ingevuld en daarmee niet uitvoerbaar en handhaafbaar. Met betrekking tot de hand in professioneel vuurwerk gold misschien een vergunningplicht. Deze was echter juridisch betwistbaar, onduidelijk en waarschijnlijk niet handhaafbaar
Ook golden vanaf 1 augustus 1996 nauwelijks nog veiligheidsvoorschriften. Zo gold voor de opslag van professioneel vuurwerk buiten inrichtingen vanaf 1 augustus 1996 geen voorschrift meer. Professioneel vuurwerk mocht buiten inrichtingen worden opgeslagen op elke plaats (zoals midden in woonwijken), in ongelimiteerde hoeveelheden, bij elke ontstekingsbron, al dan niet tezamen met andere explosieven of brandbare, giftige of radioactieve stoffen en zonder de aanwezigheid van ook maar een brandblusser. Verder, maar dat wordt vooral behandeld in de publicatie "De regelgeving voor classificatie en etikettering van vuurwe in de afgelopen decennia" stond de regelgeving het straffeloos invoeren, verhandelen en opslaan van foutief geclassificeerd en geëtiketteerd rond 2000 vuurwerk toe. Ten slotte waren de lessen geleerd uit de explosie in een vuurwerkopslag te Culemborg in 1991 niet in bindende regels omgezet.
Na de ramp te Enschede werden alle zeilen bijgezet om de vergunningplicht voor de handel nieuw leven in te blazen. Daarover zijn in een paar jaar tijd diverse regelingen verschenen. Op de regelingen viel nogal wat aan te merken: zij voorzagen in een regulering van hetzelfde onderwerp, waren niet op elkaar afgestemd, vaak met elkaar in strijd, verwezen naar allang vervallen regelingen, hadden een beperkte of geen rechtsgrondslag en waren volgens de opvattingen van het Kabinet ook niet eens handhaafbaar.
De juridische rust trad pas in met het Vuurwerkbesluit. Met dat besluit was na 12 jaar weer sprake van serieuze rijksregulering van de activiteiten met professioneel vuurwerk. De kans op een vergelijkbare tragedie als te Enschede is met al de nieuwe regulering aanzienlijk teruggebracht.

PvB-1: Zie de rood omlijnde en geel geaccentueerde tekst van steller aan het einde van vorig hoofdstuk <H.6.9>. Daarin worden de bevindingen van Den Breejen in de context geplaatst van andere fundamentele tekortkomingen m.b.t. vuurwerkopslag en blusvoorschriften van brandend vuurwerk in Nederland, die heden (2018) nog niet zijn opgelost.
PvB-2: Uit het concept-rapport *'Zicht en Grip'* zijn citaten weggelaten die reeds in vorige paragraaf <6.1.8> zijn weergegeven bij *'Classificatie en Etikettering'*. Ook ligt de nadruk op de bepalingen van professioneel vuurwerk en niet van consumentenvuurwerk, daar S.E. Fireworks voornamelijk professioneel vuurwerk had liggen van de klasse 1.4.[a]
PvB-3: Er zij nogmaals benadrukt dat de hoofdstukken <H.6.6> t/m <H.6.11> geenszins beogen een samenvatting te geven van de standpunten van Den Breejen t.a.v. de tekortkomingen in de regelgeving voor gevaarlijke stoffen. Deze hoofdstukken zijn slechts een selectieve weergave van die citaten die naar de mening van steller relevant zijn voor een oordeel over de verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid voor het bestaan van de condities en omstandigheden die de Vuurwerkramp hebben gefaciliteerd.

[a] Naast consumentenvuurwerk was er in 2000 ook evenementenvuurwerk dat in de klasse 1.4 was ingedeeld

Paragraaf 2.2 Handelsregulering

De handelsregulering ziet zowel op de invoer als de handel in producten. Vooral dit type van regulering is van belang voor het overheidszicht en -grip op de activiteiten met een product en de personen die deze verrichten. Dergelijke 'grip- en zichtregulering' is in het leven geroepen voor intrinsiek meer gevaarlijke producten, zoals vuurwerk.

De handelsregulering heeft vooral een Europese herkomst.

Voornoemde Europese regelingen dateren van de periode na de vuurwerkramp. Daarvoor was regulering van de handel in vuurwerk een exclusief landelijke aangelegenheid.

-Wet Gevaarlijke Stoffen en het Reglement Gevaarlijke Stoffen;
-Wet milieugevaarlijke stoffen en het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen.

Verantwoordelijkheden
Op dit moment is de minister van Infrastructuur en Milieu hoofdverantwoordelijk voor de uitvoering en handhaving van de handelsregels voor professioneel en consumentenvuurwerk.
Tot de vuurwerkramp berustte die verantwoordelijkheid bij de minister van Verkeer en Waterstaat (professioneel vuurwerk) en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (consumentenvuurwerk).

Paragraaf 2.3 Vervoersregulering

De regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen en voorwerpen heeft de veiligheid van dit vervoer als oogmerk. Het gaat niet alleen om de veiligheid van het verplaatsen, maar ook van het stilstaan (parkeren) en stilliggen, het laden en lossen en het nederleggen tijdens het vervoer. Onder het nederleggen tijdens het vervoer valt de tijdelijke, tussentijdse, opslag van een container met gevaarlijke stoffen in afwachting van verder vervoer. Sinds enige tijd valt onder het begrip vervoer ook het voor het verkeer noodzakelijk verblijf van gevaarlijke goederen in voertuigen, tanks en containers voor en na de verplaatsing. Deze vormen van opslag vallen dus ook onder het begrip vervoer.

De regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen heeft een primair internationale herkomst

Verantwoordelijkheden
In ons land was rond 2000 de minister van Verkeer en Waterstaat verantwoordelijk voor de uitvoering en handhaving van de vervoersregelgeving. Tegenwoordig is dat de minister van Infrastructuur en Milieu.

Paragraaf 3.2 De regels voor het afleveren en het ter aflevering aanwezig houden (handel)

Voor het afleveren en het ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk gold rond 1990 dus ee vergunningplicht. De gevallen waarvoor de vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden gold waren in de jaren tachtig aangewezen in het Besluit Aflevering ontploffingsgevaarlijke stoffen.

Op 1 januari 1991kwam de regeling voor de vergunningplicht uit het Besluit Aflevering Ontploffingsgevaarl Stoffen te vervallen.

Voor artikel 8 van het Besluit Aflevering Ontploffingsgevaarlijke Stoffen kwam een nieuwe regeling in de plaats: de Regeling houdende vergunningplicht afleveren, ter aflevering aanwezig houden en het bezigen van vuurwerk.

De vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk bleef van toepassing. Deze vergunning moest worden verleend door de Minister van Verkeer en Waterstaat. Vanw veranderingen in de internationale regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen werd voor de toepass van de vergunningplicht niet langer uitgegaan van een omschrijving aan de hand van productgroepen van vuurwerk, maar van de classificatie op basis van de ontplofbaarheid van vuurwerk. In het kader van de totstandkoming van de beslissing tot verlening van een vergunning moest door de minister van Verkeer en Waterstaat een oordeel worden gevraagd aan de betrokken korpschef en soms ook van de Commissaris van d Koningin.

Paragraaf 3.5 De regels voor het nederleggen

In onderstaande worden de bepalingen geciteerd die gingen over de vergunningplicht voor het vervoer van onder meer vuurwerk, maar relevant waren voor de daarop volgende opslag. Een vervoersvergunning kon namelijk alleen worden verleend na een beoordeling van de gevaren van de opslag. Dit betekende dat de vervoersvergunning ooit was geïntroduceerd om ook een beoordeling van de daarop volgende opslag mogelijk te maken.

In de jaren tachtig werd een vervoersvergunning alleen verleend na een verklaring van geen bezwaar van de burgemeester van de gemeente waar het vervoer eindigde. De door de burgemeester te nemen beslissing had betrekking op zijn oordeel over de aanvaardbaarheid van de bewaring of opslag, al dan niet in inrichtingen, v bijvoorbeeld vuurwerk.

Opgemerkt wordt dat de Wet Gevaarlijke Stoffen het begrip 'nederleggen tijdens het vervoer' helemaal niet kende. Dit begrip, blijkbaar een mengvorm van vervoeren en nederleggen, werd alleen in de lagere regelgeving gebruikt.

Voor zover valt na te gaan bevatte noch het ADR, noch bijlage 2 van het VLG rond 1990 voorschriften die gingen over het nederleggen tijdens het vervoer van vuurwerk.

Tot in de jaren negentig gold het vereiste van een goedkeuring door burgemeester en wethouders voor het nederleggen van vuurwerk (zowel professioneel als consumentenvuurwerk). In het kader daarvan moest advies worden ingewonnen bij het Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen. Tegen een weigering beroep in te stellen kon beroep worden ingesteld bij gedeputeerde staten van de provincie. Verder golden allerlei algemene veiligheidseisen aan de opslag.

Paragraaf 3.6 Inrichtingen

De opslag van vuurwerk in inrichtingen in hoeveelheden groter dan 1.000 kg was onderworpen aan een vergunningplicht.

Via voorschriften verbonden aan de vergunning werden allerlei veiligheidsmaatregelen voorgeschreven. Deze waren vaak afgeleid van de richtlijnen van de Commissie Preventie van Rampen (CPR). In deze interdepartementale commissie hadden vertegenwoordigers van de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (veiligheid van omwonenden), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (werknemersbescherming), Binnenlandse Zaken (brandveiligheid en ramp- en ongevalsbestrijding) en Verkeer en Waterstaat (veilig vervoer) zitting.

Paragraaf 3.7 Conclusies

Tot aan het eind van de jaren tachtig golden er in Nederland uitgebreide en gedetailleerd voorgeschreven regels voor de invoer, verhandelen, laden, vervoer, overladen, afleveren, lossen, nederlegging, opslag, samenstelling, verpakking en etikettering van professioneel vuurwerk. Daarbij waren tal van instanties betrokken. Zie blz. 29-30 van *'Zicht en Grip'*.

Hoofdstuk 4: De regels voor vuurwerk rond 2000

In dit hoofdstuk zijn de regels voor vuurwerk beschreven zoals geldend rond 2000. Zoals in hoofdstuk 3 is beschreven, bevatte de regelgeving tal van verplichtingen met betrekking tot de distributie (vervoershandel en de handel) en de opslag van professioneel vuurwerk. Aan het eind van de jaren tachtig werd een begin gemaakt met een deregulering. Deze kwam op 1 augustus 1996 ten einde. Vanaf dat moment golden voor activiteiten met professioneel vuurwerk nauwelijks nog regels.

Figuur 426: Vanaf 1996 bestonden er voor de activiteiten met professioneel vuurwerk nauwelijks nog regels. De uitgebreide regelgeving die eind jaren tachtig nog bestond, was totaal ontmanteld

Paragraaf 4.2 Regels voor consumentenvuurwerk

PvB: Hoewel S.E. Fireworks wel consumentenvuurwerk op voorraad had, bestond het overgrote deel van de voorraad, ook op de dag van de ramp, uit professioneel vuurwerk dat gebruikt werd bij het verzorgen van evenementen. S.E. Fireworks was in die sector in korte tijd een van de marktleiders in Nederland geworden. Dit vuurwerk was, geheel volgens de regels, geclassificeerd in de gevarenklasse 1.4. Om die reden wordt er door steller in dit reviewrapport weinig aandacht besteed aan de regelgeving voor consumentenvuurwerk. De strafrechtelijke veroordeling van S.E. Fireworks was door het OM gebaseerd op de aanname van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk.[a] Evenementenvuurwerk dus. De inhoud van paragraaf 4.2 *'Regels voor consumentenvuurwerk'* wordt dan ook grotendeels niet weergegeven.

De Lijst van Vuurwerken waarvoor de minister van Verkeer en Waterstaat verantwoordelijk was kwam dus in 1993 te vervallen. Desalniettemin lijkt dit in 'Den Haag' al snel te zijn vergeten. De Lijst van Vuurwerken wordt bijvoorbeeld door het Kabinet een paar jaar later genoemd als een regeling die nog van toepassing zou zijn: TK 1996-1997, 25389 nr. 22 (juni 1997). Ook werd deze tot aan de inwerkingtreding van het Vuurwerkbesluit in maart 2002 vermeld in de Regeling houdende vergunningplicht afleveren, ter aflevering aanwezig houden en het bezigen van vuurwerk. De Regeling houdende vergunningplicht afleveren, ter aflevering aanwezig houden en eht bezigen van vuurwerk zal in het vervolg nog vaak ter sprake komen.

Paragraaf 4.3 Gevolgen van het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen

Na de inwerkingtreding van het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen golden in juridisch en organisatorisch opzicht twee rechtsregimes voor het niet-vervoer van vuurwerk: één voor consumenten- en één voor professioneel vuurwerk. Voor de eerste was de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Sport verantwoordelijk en voor de tweede de minister van Verkeer en Waterstaat. Voor de handhaving van de regels van het eerste rechtsregime was de Keuringsdienst van Waren en voor het tweede de Rijksverkeersinspectie verantwoordelijk.
De twee regimes kenden grote verschillen. De regels voor het gevaarlijker professioneel vuurwerk waren lichter dan die voor consumentenvuurwerk. De regimes representeerden daarmee niet te veronachtzamen verschillen in beschermingsniveaus. Dit zal in onderstaande worden toegelicht.

Op 1 januari 1991 kwam de vergunningplicht voor de invoer van professioneel vuurwerk te vervallen.

In augustus 1996 kwam de Wet Gevaarlijke Stoffen te vervallen. Daarmee verviel ook de mogelijkheid van l onder verantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat stellen van regels voor de invoer van vuurwerk. De Wet vervoer gevaarlijke stoffen bood niet de mogelijkheid tot het stellen van regels voor de import. De Wet vervoer gevaarlijke stoffen was rond 2000 op de volgende handelingen van toepassing.

Tot 1 augustus 1996 had de importeur te voldoen aan de gestelde voorschriften voor het op Nederlands grondgebied brengen van het ADR. Het ging om de volgende bepaling.

Vanaf augustus 1996 golden daardoor helemaal geen voorschriften meer voor de invoer van professioneel vuurwerk. De invoer van professioneel vuurwerk was tot aan de inwerkingtreding van het Vuurwerkbesluit in 2002 geheel vrij.

[a] Bewust wordt hier door steller gesproken over een 'aanname' van het OM, daar uit het reviewrapport is gebleken dat S.E. Fireworks op de dag van de ramp geen 178 ton (eerste berekening OOSTING/OM), ook geen 160 ton (herziene berekening OM), doch slechts 118 ton vuurwerk aanwezig had. Ook is gebleken dat alle vuurwerk was geclassificeerd in de gevarenklasse 1.4, waarvoor S.E. Fireworks een vergunning had tot een hoeveelheid van 158 ton. Deze classificatie was op correcte wijze door de exporterende producent, onder controle van de Chinese autoriteiten aangebracht, geheel volgens de vigerende VN regelgeving..

De merkwaardige tegenstelling deed zich voor dat onder verantwoording van de minister van VROM de Wet Milieugevaarlijke Stoffen wél de mogelijkheid bood voor consumentenvuurwerk tot het stellen van regels voor de invoer, daar waar dit onder verantwoording van de minister van V&W voor professioneel vuurwerk niet meer mogelijk was.

Met het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen hadden de autoriteiten zicht en grip op de aard en omvang van het ingevoerde consumentenvuurwerk. Professioneel vuurwerk kon daarentegen zonder enig beletsel worden ingevoerd. Op de aard en omvang van invoer van dat vuurwerk hadden de autoriteiten geen zicht. Ook was onbekend wie zich met die invoer bezighielden.

Deze rechtssituatie zou wat betreft de invoer tot aan het Vuurwerkbesluit in 2002 blijven voortduren.

Paragraaf 4.5 De regels voor de handel

De Wet vervoer gevaarlijke stoffen, die in augustus 1996 in werking was getreden, bood niet de bevoegdheid het stellen van regels voor de handel in gevaarlijke stoffen en dus ook niet voor de handel in professioneel vuurwerk. Deze wet was rond 2000 onder meer van toepassing op de volgende activiteiten.

Hoewel de Wet vervoer gevaarlijke stoffen niet de mogelijkheid bood tot het stellen van regels voor de handel in professioneel vuurwerk waren deze regels op grond van die wet wel (!) gesteld. Dit hield verband met artikel 6 vanwege het op de Wet vervoer gevaarlijke stoffen gebaseerde Besluit vervoer gevaarlijke stoffen.

Artikel 6
Het Reglement Gevaarlijke Stoffen wordt ingetrokken met uitzondering van de artikelen 2, eerste lid, 31, 33, 35, 36, 37, 39 tot en met 43, en 45.

Op grond van artikel 33 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen gold de vergunningplicht voor het afleveren en het ter aflevering aanwezig van vuurwerk houden alleen in door de minister van Verkeer en Waterstaat te bepalen gevallen.
Waren die gevallen aangewezen? En zo ja, om welke gevallen ging het? Dat was niet duidelijk. Een nieuwe aanwijzing van vergunningplichtig vuurwerk is tussen augustus 1996 en de ramp te Enschede niet vastgesteld. Evenmin was een overgangsregeling gegeven voor de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk vergelijkbaar met artikel 6 van het Besluit vervoer gevaarlijke stoffen voor het Reglement Gevaarlijke Stoffen. Vaststelling van een dergelijke overgangsregeling had gemoeten teneinde de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk van toepassing te laten blijven. Dit kan worden afgeleid uit 243 van de Aanwijzingen voor de regelgeving.

Voornoemde teksten geven dus geen enkele indicatie voor het standpunt dat het Kabinet respectievelijk de minister van Verkeer en Waterstaat van oordeel waren dat vuurwerk na augustus 1996 op grond van artikel 33 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen was aangewezen en dat de vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van toepassing was.

Een volgende argument dat de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk niet meer van kracht was en dus ook de vergunningplicht niet, hield verband met de geruchtmakende 'Securitel-affaire'. In het kader van Europese regelgeving waren lidstaten gehouden hun maatregelen van technische aard te notificeren aan de Europese Commissie. De onder de minister van Verkeer en Waterstaat ressorterende regelingen waren (vrijwel) niet genotificeerd. Dit werd problematisch na een uitspraak van het Hof van Justitie. Dit oordeelde dat de handhaafbaarheid van niet-genotificeerde regelingen in het geding was. Dit leidde tot een enorme hersteloperatie onder verantwoordelijkheid van de minister van Justitie. Het is opvallend dat in het kader van deze operatie noch het Reglement Gevaarlijke Stoffen noch de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk zijn genotificeerd (Stcrt. 1997, nr. 136). Het lijkt er daarmee op dat de minister van Verkeer en Waterstaat midden 1997 van oordeel was dat de vergunningplicht voor het afleveren, het afleveren aanwezig houden en bezigen was vervallen.
Indien de minister op dat moment zou hebben gevonden dat de vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig van professioneel vuurwerk houden nog gold, dan had de regeling moeten worden genotificeerd. Door dit niet te doen was de vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en het bezigen niet rechtsgeldig en dus niet handhaafbaar.

Op 11 december 1999 was een nieuwe regeling in werking getreden voor het bezigen van professioneel vuurwerk: de regeling professioneel vuurwerk Wms. De Regeling professioneel vuurwerk Wms bevatte een vergunningplicht voor het bezigen (afsteken) van vuurwerk niet voor particulier gebruik. De regeling betrof een spoedregeling van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer in overeenstemming met de betrokken minister van Verkeer en Waterstaat op grond van artikel 31 van de Wet milieugevaarlijke stoffen. De Regeling professioneel vuurwerk Wms hield verband met de verwachte problemen met het afsteken van professioneel vuurwerk tijdens de millenniumwisseling.

Met de Regeling professioneel vuurwerk Wms kwam de vergunningplicht voor het bezigen van vuurwerk te berusten op een wet die, anders dan de Wet vervoer gevaarlijke stoffen, wel voorzag in de mogelijkheid van het stellen van regels voor de handel in en het gebruik van vuurwerk: de Wet milieugevaarlijke stoffen (Wms).
In de toelichting op de Regeling professioneel vuurwerk Wms maakte de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat officieel melding van problemen met de handhaafbaarheid van het vergunningvereiste voor het bezigen van vuurwerk die verband hielden met de ondeugdelijke wettelijke grondslag voor het bezigen.

De Regeling professioneel vuurwerk Wms ging niet over de vergunning voor het afleveren en het ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk. De vraag is waarom niet. Misschien was de minister op dat moment, vlak voor de millenniumwisseling, alleen gefocust op de problemen van het afsteken van professioneel vuurwerk tijdens evenementen en wenste deze bewindspersoon alleen deze vergunningplicht te reactiveren.
Het kan daarbij zijn dat de minister van Verkeer en Waterstaat bij het vaststellen van de Regeling professioneel vuurwerk Wms van oordeel was dat de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk al sinds augustus 1996 niet meer in werking was. Een dergelijke interpretatie zou betekenen dat de vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk in 1999 inderdaad niet meer gold.

Een paar dagen later echter stelde de minister van Verkeer en Waterstaat zich voor het eerst officieel op het standpunt dat de vergunningplicht voor het bezigen van professioneel vuurwerk op grond van de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk ook nog steeds van toepassing was. Op dat moment trad namelijk een wijziging van de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk (Stcrt. 1999, Nr. 242) in werking. Deze was gebaseerd op artikel 41, eerste lid, van het Reglement Gevaarlijke Stoffen. Op grond van dit artikel konden de gevallen worden aangewezen waarop een vergunningplicht voor het bezigen (afsteken) van toepassing was.

De wijziging van de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden e bezigen van vuurwerk maakte duidelijk dat de minister van Verkeer en Waterstaat van oordeel was dat die regeling dus nog van toepassing was (anders kan deze niet gewijzigd worden) en dat de vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen dus van toepassing was.

Zoals gezegd, was de wijziging van de regeling alleen gebaseerd op artikel 41 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen. Dit artikel ging over de vergunningplicht voor het bezigen, niet voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden. Het is onduidelijk waarom de minister van Verkeer en Waterstaat voor deze beperkte rechtsgrondslag had gekozen. Wellicht had de minister van Verkeer en Waterstaat ook bij deze regeling alleen het oog op de problemen van het afsteken met de millenniumwisseling en hechtte de minister op dat moment om welke reden dan ook weinig belang aan de vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden.
Overigens blijkt uit de toelichting niets van zorgen over de jaarwisseling. In de toelichting wordt de wijziging als een louter technische aanpassing voorgesteld.

Een technische aanpassing voor alleen de vergunningplicht voor het bezigen van professioneel vuurwerk is in wetgevingstechnisch opzicht niet in orde. De Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, het aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk was of van toepassing of niet. Door deze te wijzigen stelde de minister van Verkeer en Waterstaat zich op het standpunt dat de regeling van toepassing was. Maar dan vigeerde ook de vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk en had de aanpassing dus ook moeten zien op die vergunningplicht.

De regelingen waren tegenstrijdig. In de Regeling professioneel vuurwerk Wms wordt gerept over de problemen van de handhaafbaarheid van regels voor het niet-vervoer van professioneel vuurwerk op grondslag van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen. In de op die wet gebaseerde wijziging van de Regeling houdende vergunningplicht afleveren, ter aflevering aanwezig houden en het bezigen van vuurwerk wordt daarentegen met geen woord gerept van eventuele problemen met de handhaafbaarheid.
De definities van vuurwerk in de regelingen waren niet eenduidig. Zo bevatte de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, het aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk een verwijzing naar de Lijst van Vuurwerken. Deze lijst was, zoals reeds is aangegeven, in 1993 vervallen. Op dit rechtsfeit was de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, het aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk niet aangepast. Daardoor was het toepassingsbereik van de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, het aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk onduidelijk.

En hoe zat het vanaf 15 december 1999 specifiek met de vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden? Twee interpretaties waren denkbaar.

a. Alleen de vergunningplicht voor het bezigen op grond van de Regeling professioneel vuurwerk Wms was sinds december 1999 (weer) van toepassing geworden. De vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk was al in augustus 1996 vervallen en gold dus rond 2000 niet meer.
b. De vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden gold op grond van de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk nog wel. Deze regeling was in 1996 dus niet vervallen.

Ook het antwoord op die vraag bleef in de departementale mist hangen.

Na de ramp te Enschede was duidelijk dat de minister van Verkeer en Waterstaat van oordeel was dat de gevallen waarin de vergunningplicht voor het afleveren en het ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk van toepassing was wel degelijk waren aangewezen en dat de vergunningplicht voor die activiteiten dus steeds van toepassing waren geweest. Dit kan onder meer worden afgeleid uit het rapport van de Commissie Oosting.

Commissie Oosting
Hiervoor onder 3.4 is aan de orde gekomen dat SE Fireworks vanaf de inwerkingtreding van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen op 1 augustus 1996 niet meer beschikte over geldige vergunningen voor het afleveren en bezigen van vuurwerk. De RVI heeft nagelaten om tijdig maatregelen te nemen teneinde deze situatie te beëindigen. Zo heeft een broncontrole bij SE Fireworks bv op 6 maart 1997 niet geleid tot de vaststelling door de RVI dat geen sprake meer was van geldige vergunningen. Pas op 15 januari 1998 heeft de RVI het bedri hieromtrent, alsnog, aangeschreven. De RVI heeft er vervolgens echter niet actief op toegezien dat er ook snel nieuwe vergunningaanvragen zouden komen. Zo heeft het kunnen gebeuren dat deze nieuwe aanvragen pas op 5 oktober 1998, respectievelijk 22 april 1999 zijn ingediend, en dat SE Fireworks pas vanaf 8 oktober 1998, respectievelijk 3 juni 1999, weer beschikte over een geldige afleververgunning en een geldige bezigingsvergunning. De RVI is in zoverre tekortgeschoten.

Ook het Kabinet bleek uiteindelijk van oordeel dat de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk vergunningplicht ook na augustus 1996 van toepassing was gebleven. Op grond van artikel 5.2.1 van het Vuurwerkbesluit kwam de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk in 2002 officieel te vervallen.

De minister van Verkeer en Waterstaat en het Kabinet stelden zich dus na de ramp te Enschede op het standpunt dat de vergunningplicht voor het afleveren en het ter aflevering aanwezig houden rond 2000 dus gewoon gold. Daaruit kan worden afgeleid dat de Regeling houdende vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en bezigen van vuurwerk dus in 2000 van toepassing was. Dit was de enige regeling die ging

over de vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk. Het standpunt dat de regeling nog gold had een aantal implicaties.
1. Met dit standpunt van de minister van Verkeer en Waterstaat werd dus geldingskracht aan een regeling toegekend, waarvan de ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en van Verkeer en Waterstaat in dezelfde tijd aangaven dat deze juridisch niet in orde was en op problemen van handhaafbaarheid kon stuiten (zie de toelichting op de Regeling professioneel vuurwerk Wms). Het Kabinet sprak dus met meer tongen.
2. Onduidelijk was op welk vuurwerk de vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en het bezigen nou eigenlijk zag.

Ondertussen was een andere bepaling voor het afleveren en ter aflevering aanwezig hebben van professioneel vuurwerk in augustus 1996 vervallen: artikel 32 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen. In de toelichting is niet ingegaan op de reden hiervan en op de gevolgen voor de veiligheid.

Paragraaf 4.6 De regels voor het vervoer

Deze paragraaf schets de ontmanteling in 1990 van de vervoersvergunning voor ontplofbare stoffen, waaronder (professioneel) vuurwerk, zonder dat daar een deugdelijke regeling voor in de plaats kwam. Dit met instemming van alle betrokken ministeries en sociale partners. Ook zijn diverse bepalingen van het Reglement Gevaarlijke stoffen komen te vervallen.

Deze verandering betrof niet alleen een eerste stap tot deregulering. Ook werd met deze stap een begin gemaakt met het onttrekken van bevoegdheden aan andere bestuursorganen dan de minister van Verkeer en Waterstaat.

Ten aanzien van het vervoer van professioneel vuurwerk was de betrokkenheid van provincies en gemeenten reeds aan het begin van de jaren weggevallen. De provinciale en gemeentelijke betrokkenheid zou op 1 augus 1996 verder worden uitgekleed ten aanzien van het nederleggen, het afleveren en het ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk. Vanaf die dag hadden gemeenten en provincies geen zicht meer op het vervoer van professioneel vuurwerk, de handel daarin en de opslag daarvan buiten inrichtingen op hun grondgebied.

Rond 2000 golden voor het vervoer van vuurwerk alleen algemene voorschriften. De algemene voorschrifte waren voor het overgrote deel neergelegd in het ADR. De voorschriften hadden onder meer betrekking op d classificatie, de etikettering, het verpakken en de verpakking, het laden en lossen (inclusief de belading met andere gevaarlijke stoffen), de brandveiligheid, de scholing en deskundigheid van het personeel etc. etc.

Paragraaf 4.7 Laden en lossen

Op 1 januari 1990 kwam de vergunningplicht voor het vervoeren van professioneel vuurwerk te vervallen. Deze werd vervangen door een meldingsplicht voor het laden en lossen.

In augustus 1996 trad de Wet vervoer gevaarlijke stoffen in werking.

Volgens de Wvgs:

De bevoegde plaatselijke autoriteit had dus toestemming te verlenen voor het laden en lossen binnen de bebouwde kom dan wel een kennisgeving te ontvangen van het laden en lossen buiten de bebouwde kom. Wie was die bevoegde plaatselijke autoriteit? Dat zou moeten zijn aangegeven in bijlage 3 bij de Regeling vervoer over land van gevaarlijke stoffen. Deze bijlage bevatte een lijst van zogenaamde erkende instanties of te wel bevoegde autoriteiten. Daarin was randnummer 11407 niet vermeld. Een bevoegde plaatselijke autoriteit was voor dit randnummer rond 2000 niet aangewezen.[8]
De niet-aanwijzing van een bevoegde plaatselijke autoriteit was in strijd met het internationale en Europese recht. Het is onduidelijk waarom de minister van Verkeer en Waterstaat geen uitvoering had gegeven aan deze internationaalrechtelijke en Europeesrechtelijke verplichting.
Door de niet-invulling waren de bevoegde plaatselijke autoriteit (burgemeester of burgemeester en wethouders) aan de vooravond van de ramp te Enschede niet op de hoogte van het laden en lossen binnen de bebouwde kom op hun grondgebied.

Daarnaast gold, zoals gezegd, vanaf 1 januari 1990 de meldingsplicht aan het Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen voor het laden en lossen op grond van bijlage 2. Deze bepaling was op 2000 vervallen. Wanneer dat precies heeft plaatsgevonden is niet helemaal duidelijk. In ieder geval is deze niet meer te vinden de Regeling vervoer over land van gevaarlijke stoffen zoals deze op 1 januari 1999 in werking trad (Stcrt. 1998, nr. 241). Dit betekent dat rond 2000 noch de minister van Verkeer en Waterstaat noch de gemeenten noch de provincies meer wisten welke vervoersactiviteiten met professioneel vuurwerk in ons land plaatsvonden.

Paragraaf 4.8 Nederleggen

Het ADR bevatte, voor zover valt na te gaan, rond 2000 alleen voorschriften voor het nederleggen (tijdens vervoer) van radioactieve stoffen en niet voor ontplofbare stoffen en voorwerpen, zoals vuurwerk. Het nederleggen van professioneel vuurwerk tijdens het vervoer was niet gereguleerd.

Op 1 augustus 1996 kwamen de bevoegdheden van bestuursorganen van gemeenten en provincies in relatie tot de opslag van professioneel vuurwerk buiten inrichtingen te vervallen. Daarmee hadden die organen geen zicht meer op de activiteiten van opslag die buiten inrichtingen met professioneel vuurwerk plaatsvonden. Ook kwam de registratieplicht van het nederleggen te vervallen. Verder vervielen alle veiligheidsvoorschriften.

Geconcludeerd wordt dat op 1 augustus 1996 alle regels voor het nederleggen van professioneel vuurwerk zijn vervallen. Vanaf die dag gold in het geheel geen voorschriften meer voor het nederleggen van professioneel vuurwerk buiten inrichtingen, noch administratieve noch veiligheidstechnische.

Paragraaf 4.9 Inrichtingen

In de vergunningvoorwaarden vielen allerlei veiligheidsmaatregelen voor te schrijven ten behoeve van de opslag van vuurwerk binnen een inrichting.

4.9.3 Seveso-richtlijn

In het kader van de zogenaamde Seveso-richtlijn gold een specifieke regeling voor als 'risicovol' gekwalificeerde inrichtingen in de Europese Gemeenschap en ons land.
De Seveso-richtlijn was van oorsprong alleen van toepassing op inrichtingen waarin gevaarlijke stoffen en preparaten aanwezig waren. Op inrichtingen waarin gevaarlijke voorwerpen, zoals vuurwerk, lagen opgeslagen zag de Seveso-richtlijn lange tijd niet. Onduidelijk is waarom niet. De overwegingen van de betreffende richtlij

De richtlijn verplicht(te) bedrijven en of overheden tot een structurele veiligheidszorg, tot een gedegen veiligheidsonderzoek en tot een doordachte voorbereiding van de ramp- en ongevalsbestrijding.

Seveso-II

Met richtlijn 96/82/EG werd de reikwijdte van de Seveso-richtlijn verder uitgebreid: Seveso-II. Onder het begrip 'gevaarlijke stoffen' kwamen ook ontplofbare voorwerpen te vallen welke vielen in klassen 1.1 tot en met 1.4 van de internationale regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. De algemene verplichtingen van de richtlijn waren van toepassing op de aanwezigheid van ten minste 10 ton vuurwerk van klasse 1.1 tot en met 1.3 en van ten minste 50 ton vuurwerk van klasse 1.4 in een inrichting. De meer specifiekere en zwaardere verplichtingen waren van toepassing op de aanwezigheid van ten minste 50 ton vuurwerk van klasse 1.1 tot en met 1.3 en van ten minste 200 ton van klasse 1.4 in een inrichting.

Met het Besluit risico's zware ongevallen 1999 gaf ons land uitvoering aan Seveso-II (Stb. 1999, nr. 234).

Betwijfeld moet worden dat ons land aan de vooravond van de ramp te Enschede voldeed aan Seveso-II in relatie tot de opslag van vuurwerk. In Seveso-II wordt voor wat betreft de vraag wat onder een gevaarlijk voorwerp moet worden verstaan verwezen naar de classificatie op basis van het ADR. Dit voor de opslag van vuurwerk cruciale onderdeel was in strijd met Seveso-II niet in het Besluit risico's zware ongevallen overgenomen. Wellicht verkeerde ons land in de veronderstelling dat met de zinsnede "ontplofbare of pyrotechnische stoffen en preparaten die in voorwerpen zijn vervat" aan Seveso-II zou zijn voldaan. Een dergelijk standpunt is onjuist. De indeling van gevaarlijke voorwerpen wordt niet alleen bepaald door de in een voorwerp aanwezige ontplofbare en pyrotechnische stoffen en preparaten in voorwerp, maar ook bijvoorbeeld door de verpakking. Door deze fout in de landelijke wetgeving was de kans aanwezig dat bedrijven waarin vuurwerk werd opgeslagen anders dan Europeesrechtelijk verplicht was, niet onder het Besluit risico's zware ongevallen vielen.

Paragraaf 4.10 Specifieke veiligheidsonderwerpen

Vanaf augustus 1996 kwamen veiligheidsvoorschriften voor professioneel vuurwerk te vervallen. Een deel van de activiteiten van professioneel vuurwerk was daarna niet meer gereguleerd. Andere daarmee vergelijkbare activiteiten waren daarentegen nog sterk gereguleerd. In deze paragraaf wordt een vergelijking gemaakt tussen

de veiligheidsvoorschriften voor het vervoer van professioneel vuurwerk en de opslag daarvan binnen en buiten inrichtingen.

In het kader van de opslag buiten inrichtingen waren rond 2000 in het geheel geen beperkingen gesteld a maximum hoeveelheid vuurwerk. De mogelijkheid daaraan via de goedkeuring zo nodig grenzen te stell in 1996 van burgemeester en wethouders afgenomen. De door burgemeester en wethouders af te geven goedkeuring had onder meer betrekking op de hoeveelheid op te slaan professioneel vuurwerk. Ook de bevoegdheid om bij verordening een maximum te stellen aan die hoeveelheid was van de gemeenteraad afgenomen. Op 1 augustus 1996 kwam artikel 18 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen te vervallen.

Regels voor de opslag van vuurwerk met andere gevaarlijke stoffen anders dan in inrichtingen golden in het geheel niet meer vanaf augustus 1996. In augustus 1996 was artikel 20 van het Reglement Gevaarlijke Stoffen komen te vervallen.

In augustus 1996 kwam zowel de eis dat professioneel vuurwerk in de handel als tijdens het nederleggen had te voldoen aan die eisen te vervallen. Ook kwam de eis te vervallen dat vuurwerk moest worden opgeslagen in goed gesloten metalen of houten voorwerpen. Vanaf dat moment kon degene die professioneel en al dan niet massa-explosief vuurwerk verhandelde en buiten inrichtingen opsloeg het vuurwerk verpakken zoals hem of haar goed uitkwam, ongeacht de gevolgen voor de veiligheid.

Paragraaf 4.11 Samengevat

Rond 2000:

gold een meldingssysteem voor de invoer en het afleveren van consumentenvuurwerk;
golden geen regels voor de invoer van consumentenvuurwerk in verband met de vervoersclassificatie en etikettering;
gold geen enkele regeling voor de invoer van professioneel vuurwerk;
was het afleveren en het ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk misschien onderworpen aan een vergunningstelsel;
konden vraagtekens worden gezet bij de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van dit vergunningstelsel;
zijn die vraagtekens ook door het Kabinet en de minister van Verkeer en Waterstaat gezet;
bleef de minister van Verkeer en Waterstaat, ondanks die vraagtekens in haar handelen vasthouden aan het vaststellen juridisch betwistbare regelingen voor de vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden;
moest in verband met die vergunning een oordeel worden gevraagd aan de betrokken korpschef;
moest bij een voorgenomen weigering een oordeel worden gevraagd aan de Commissaris van de Koningin;
hoefde professioneel vuurwerk in de handel niet te voldoen aan de eisen wat betreft de samenstelling, opschriften en etikettering;
hoefde professioneel vuurwerk in de handel niet te voldoen aan de eisen wat betreft de vervoersclassificatie;
hoefde consumentenvuurwerk in de handel niet te voldoen aan de eisen wat betreft de vervoersclassificatie;
hoefde professioneel vuurwerk in de handel niet te voldoen aan de gestelde voorschriften voor de verpakking;
gold geen vergunningenstelsel (meer) voor het vervoer van professioneel vuurwerk;
had de burgemeester geen verklaring van bezwaar meer af te geven voor dit vervoer;
werd van dit vervoer geen kennisgeving meer gedaan aan de burgemeester vanwege het aanvangen van het vervoer;
werd van dit vervoer geen kennisgeving meer gedaan aan de burgemeester vanwege het beëindigen van het vervoer;
werd de Commissaris van de Koning in voorkomende gevallen niet meer geïnformeerd over het vervoer;
was een vangnet voor het manipuleren van de gevaarseigenschappen van vuurwerk komen te vervallen;
was het toestemmingsvereiste van de plaatselijke bevoegde autoriteit voor het laden en lossen niet ingevuld en daarmee niet toepasbaar;
was het niet-invullen van dit toestemmingsvereiste in strijd met het internationale en Europese recht;
gold geen enkel voorschrift meer voor de opslag buiten inrichtingen;
konden geen grenzen meer worden gesteld aan de maximum hoeveelheid opgeslagen vuurwerk;
gold geen registratieplicht meer voor het nederleggen van professioneel vuurwerk anders dan in inrichtingen;

was het gebruik van vuur en andere ontstekingsbronnen bij opgeslagen professioneel vuurwerk niet meer verboden;
mocht professioneel vuurwerk buiten inrichtingen worden opgeslagen tezamen met willekeurig welke andere gevaarlijke stoffen;
is geen kabinetsstuk ooit ingegaan op de vraag waarom het laten vervallen van de diverse bepalingen geen beletsel was voor de veiligheid;
is onduidelijk of de diverse betrokken bestuursorganen aan wie taken en bevoegdheden zijn ontnomen hierover zijn geconsulteerd;
vielen inrichtingen waarin grootschalig vuurwerk werd opgeslagen niet onder Seveso-I;
was de regeling ter uitvoering van Seveso-II in verband met de opslag van vuurwerk niet op juiste wijze in het Nederlandse recht omgezet.

Hoofdstuk 5 Aspecten van besluitvorming

Paragraaf 5.2 Toegankelijkheid van de voorschriften

Het is niet eenvoudig om het historische verhaal van de ontwikkelingen in de regelgeving voor professioneel vuurwerk te reconstrueren. Dat houdt verband met de moeizame toegankelijkheid van die voorschriften. Maar ook op het moment dat de betreffende regelingen van kracht waren was de toegankelijkheid niet altijd gemakkelijk. De internationale regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen, hoe relevant ook in verba met industriële catastrofes, is maar een heel enkele keer in het Nederlands in het Tractatenblad gepubliceerd.

Deze werden nadien wel in het Nederlands vertaald. De teksten werden vanaf ongeveer 1980 niet meer gepubliceerd in het Staatsblad dan wel Staatscourant. In plaats daarvan werden de voorschriften bekend gemaa door ter inzage legging in de bibliotheek van het departement. In de praktijk was ook dat trouwens ook niet alt het geval.
De betreffende voorschriften verschenen, anders dan de meeste andere regelingen, ook niet in de reguliere wetgevingsedities. De betreffende voorschriften waren alleen in afzonderlijke boekwerken verkrijgbaar. De aanschaf daarvan was redelijk aan de prijs.
De zogenaamde Internationale Maritime Dangerous Goods Code met de voorschriften voor de classificatie, etikettering, verpakking en de belading van vuurwerk in zeecontainers en het Handboek Beproevingen en Criteria met regels voor de classificatie werd in ons land helemaal niet bekendgemaakt. Evenmin was dit Handboek ter inzage gelegd. Het was dus niet eenvoudig om kennis te hebben van deze documenten.
Dat vereiste de bereidheid tot aanschaf van dit Handboek, bijvoorbeeld bij de Internationale Maritieme Organisatie te Londen en de Economische Commissie van Europa van de Verenigde Naties te Geneve.

Paragraaf 5.3 Motivering

Door veranderingen in de regelgeving voor professioneel vuurwerk zijn in de loop van de jaren negentig allerl vormen van bescherming weggevallen. Het is in dit land gebruikelijk en in feite ook verplicht om in de toelichting in te gaan op de gevolgen van die veranderingen, bijvoorbeeld voor de veiligheid. In vrijwel geen toelichting op de diverse vervallen bepalingen is aangegeven waarom deze bepalingen in verband met de veiligheid gemist konden worden. Daarmee rijst de vraag of door het Kabinet/de minister van Verkeer en Waterstaat de belangen van de veiligheid in de besluitvorming überhaupt wel zijn betrokken. De minister had aspecten van veiligheid wel in de besluitvorming te betrekken.

Paragraaf 5.5 Kwaliteit van de wetgeving

Geconcludeerd moet worden dat het beheer van de onder de minister van Verkeer en Waterstaat ressorterende regelgeving op allerlei wijzen niet in orde was. Het lijkt te hebben ontbroken aan een centrale regie met betrekking tot de wetgeving voor professioneel vuurwerk.

Hoofdstuk 7 Signalen

Volgens de minister van Economische Zaken vormde de uiteenlopende regelgeving in de ons omliggende landen de oorzaak voor de illegale handel. Naar het oordeel van de minister van Economische Zaken had de illegale handel dus niets te maken met de deregulering in ons land. In zekere zin had de minister van Economische Zaken het gelijk aan zijn zijde: zonder regels geen illegaliteit.

Figuur 427: De minister van Economische Zaken die in antwoord op Kamervragen over slecht vuurwerk de schuld legt bij de buitenlandse regelgeving voor vuurwerk

Eind 1998 kwam het College van Procureurs-Generaal met de Circulaire aanwijzing handhaving vuurwerkregelgeving. Daarin was aangegeven dat zowel het Openbaar Ministerie als de opsporingsdiensten (politie) grote behoefte hadden aan duidelijkheid over de strekking van de vuurwerkregelgeving en de

In de Circulaire aanwijzing handhaving vuurwerkregelgeving is in het geheel niet ingegaan op de regelgeving voor professioneel vuurwerk. In deze zin gaf het College van Procureurs-Generaal aan het Openbaar Ministerie en de opsporingsdiensten helemaal geen duidelijkheid over de strekking van de vuurwerkregelgeving en de

23). Het is de vraag waarom het College van Procureurs niet is ingegaan op de regelgeving voor het professionele vuurwerk.

(Stcrt. 1998, nr. 201). Dat roept de vraag op of aan de vooravond van de ramp te Enschede überhaupt wel strafrechtelijke handhaving heeft plaatsgevonden van de vergunningplicht voor het afleveren, ter aflevering aanwezig houden en het bezigen.

Figuur 428: Aan de vooravond van de vuurwerkramp was het OM helemaal niet bezig met strafrechtelijke handhaving op het gebied van professioneel vuurwerk

Hoofdstuk 8: Tussen de ramp te Enschede en het Vuurwerkbesluit

Op de ramp te Enschede is door het Rijk met een aantal noodmaatregelen van wetgevende aard gereageerd. Zeker de minister van Verkeer en Waterstaat was op dit punt actief.
De regelingen richten zich voornamelijk op een onderwerp: de vergunningplicht voor onder meer het afleveren en het ter aflevering aanwezig houden. In het vorige hoofdstuk is aangegeven dat rond 2000 (grote) vraagtekens konden worden gezet bij de juridische houdbaarheid van die vergunningplicht. Op de vraag naar de juridische houdbaarheid gaf de minister van Verkeer en Waterstaat rond 2000 een officieel antwoord: de handhaafbaarheid van de vergunning stond niet vast. Dit kan namelijk worden afgeleid uit nieuwe regelgeving die voorzag in het probleem van de niet-handhaafbaarheid.

Met de wijziging van de Regeling professioneel vuurwerk Wms werd het probleem van de ondeugdelijke juridische grondslag voor de vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van vuurwerk weggenomen. De vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden was vanaf 8 december 2000 regulier handhaafbaar. Ook was het begrip professioneel vuurwerk afgebakend ten opzichte van het vuurwerk van het Vuurwerkbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen. Niet aangesloten werd bij de classificatieregels.

Vanaf 8 december 2000 vloeide de vergunningplicht voor het afleveren en ter aflevering aanwezig houden van professioneel vuurwerk voort uit drie regelingen: de regeling professioneel vuurwerk Wms, de regeling professioneel vuurwerk GRS en de regeling vergunningplicht vuurwerk.
Geen van de drie regelingen gaf antwoord op de vraag welke van de drie wanneer prevaleerde.
Vanaf 11 december 2001 bestaat dezelfde situatie met drie regelingen zonder duidelijkheid welke prevaleert.

Met de vaststelling van het Interim-besluit bezigen en afleveren professioneel vuurwerk Wms was uiteindelijk ook het Kabinet (verantwoordelijk voor de vaststelling van het Interimbesluit) tot de slotsom gekomen dat de (strafrechtelijke) handhaafbaarheid van de vergunningplicht voor het afleveren, het ter aflevering aanwezig houden en het bezigen in de periode van augustus 1996 tot december 2001 problematisch was geweest. De

Hoofdstuk 9 De regels voor vuurwerk nu (zomer 2015)

De reactie van de internationale, Europese en landelijke wetgever op de ramp te Enschede is stevig geweest. Vrijwel geen gevaarlijke stof of voorwerp is tegenwoordig zo indringend en uitputtend geregeld als vuurwerk. Diverse problemen die naar wordt verondersteld een bijdrage heb geleverd aan het gedrag dat uiteindelijk heeft geleid tot de ramp te Enschede zijn aangepakt. Dit geldt onder meer voor de problemen met de naleving van de classificatie- en etiketteringsregels, de problemen van de gecombineerde opslag van massa-explosief en ander vuurwerk, de problemen van de juistheid van de classificatie van het herverpakken, de problemen verbonden aan het gebrek aan controle op activiteiten met vuurwerk en de problemen verbonden aan de scheiding van de regels voor de handel en die voor het vervoer. Ook is de bestuurlijke betrokkenheid van de diverse overheden hersteld.

Zoals eerder is aangegeven, had de minister van Verkeer en Waterstaat in strijd met het internationale en Europese recht geen bevoegde plaatselijke autoriteit aangewezen belast met het geven van een toestemming voor het laden en lossen van vuurwerk op een voor het publiek toegankelijke plaats in de bebouwde kom.
Aan deze internationale en Europese verplichting werd op 30 juli 2003 via een wijziging van de Regeling vervoer over land van gevaarlijke stoffen en Regeling vervoer over de binnenwateren van gevaarlijke stoffen eindelijk voldaan.

Het wat archaïsch aandoende nederleggen wordt in de regelgeving in relatie tot vuurwerk niet meer gebruikt. In plaats daarvan worden de termen opslag en voorhanden hebben gebruikt.

6.11 Samenvatting door rijksambtenaar

Opslag van vuurwerk in inrichtingen

Het door de Verenigde Naties ontwikkelde systeem van classificatie en etikettering had, zoals gezegd, alleen betrekking op het vervoer van gevaarlijke stoffen en voorwerpen. Eventuele problemen voor de veiligheid vanwege de onjuistheid van classificatie en etikettering hadden daarmee beperkt moeten blijven tot het vervoer. Een massa-explosie had zich door die problemen bijvoorbeeld kunnen voordoen op een zeeschip in de Rotterdamse haven of op de snelweg.
Een massa-explosie deed zich echter voor bij de opslag van vuurwerk in een inrichting. Hoe kon dat? Dat kon worden verklaard door een ander probleem in de wetgeving: het gebruik van de (vervoers)classificatie voor de toepassing van de regels voor vuurwerk in inrichtingen. De classificatie bepaalde welke activiteiten binnen een inrichting waren toegestaan en welke niet, en welke voorwaarden aan de activiteiten waren gesteld. Aan dit uitgangspunt lag een simpele vooronderstelling ten grondslag: de juistheid van de classificatie of te wel de naleving van de regels daarvoor. Hierboven is uiteengezet dat die naleving helemaal niet zo zeker was.

<Gekoppeld aan verkeerde verklaring van niet-naleving>

De onjuistheid van de classificatie en etikettering was niet de enige oorzaak voor de explosie te Enschede. Een andere reden hield verband met een eigenschap van vuurwerk dat niet als massa-explosief hoefde te worden geclassificeerd: dat vuurwerk gedroeg zich ook massa-explosief bij een

<gekoppeld aan verkeerde les Culemborg>

Conclusie

De ramp te Enschede moet niet primair, wat toch het algemene beeld is, worden beschouwd als een fout in de uitvoering en handhaving, maar vooral als een fout in de wet- en regelgeving.

1. De wet- en regelgeving verzekerde de juistheid van de classificatie en etikettering rond 2000 nauwelijks.
2. Ten onrechte werd in het Nederlandse rechtssysteem voor de regels voor inrichtingen gebruik gemaakt van dit classificatie- en etiketteringssysteem.
3. Verzuimd was de lessen van de explosie te Culemborg te vertalen in voorschriften voor de opslag.

De problemen voor de veiligheid die verband hielden met de geciteerde fouten in de wet- en regelgeving konden zich manifesteren op elke plek in dit land waar vuurwerk aanwezig was. In het oog moet echter worden gehouden dat rond 2000 problemen voor de veiligheid niet alleen konden voortvloeien uit de geciteerde fouten. De wet- en regelgeving voor professioneel vuurwerk was structureel niet in orde. Voor de opslag van dit vuurwerk buiten inrichtingen gold zelfs geen enkel voorschrift. Professioneel vuurwerk mocht buiten inrichtingen worden opgeslagen, op elke plaats (zoals midden in woonwijken), in ongelimiteerde hoeveelheden, bij elke ontstekingsbron, al dan niet tezamen met andere ontplofbare, brandbare, giftige of radioactieve stoffen en zonder de aanwezigheid van ook maar een brandblusser.

6.12 Conclusies VROM – V&W regelgeving

In deze paragraaf <H.6.12> worden door steller (PvB) conclusies getrokken uit de door de oud rijksambtenaar van VROM en V&W, mr. A. Den Breejen, gegeven beschrijving van de tekortkomingen in de regelgeving voor de omgang met professioneel vuurwerk in Nederland ten tijde van de ramp. Deze conclusies zijn gesteld in de bewoordingen van steller en uitsluitend voor rekening van steller. De bewoordingen zijn veel algemener gesteld en zijn een gepopulariseerde versie van de door Den Breejen gehanteerde precieze aanduidingen, terminologie en rubricering betreffende import, vervoer, niet-vervoer, handelen, nederleggen, laden, lossen, alsmede het oordeel over de rapportage van de commissie OOSTING.[a]

1. Medio jaren negentig wilde het ministerie van V&W de regelgeving voor professioneel vuurwerk overdoen aan VROM. Deze overdracht heeft nooit plaatsgevonden met instemming van VROM. V&W heeft eenzijdig de regels afgeschaft voor de omgang met professioneel vuurwerk zonder op overeenstemming met VROM te wachten. Daardoor is er géén vervangende, laat staan sluitende, regelgeving voor in de plaats gekomen voor de ramp. Dit gebeurde pas (gedeeltelijk) met het Vuurwerkbesluit 2002, naar aanleiding van de Vuurwerkramp.
2. Medio jaren negentig was de regeling voor de omgang met professioneel vuurwerk in Nederland zover ontmanteld dat deze incompleet was en tevens de wettelijke basis ontbeerde om gehandhaafd te kunnen worden door de bevoegde inspectiedienst.
3. Internationaal in VN-verband was overeengekomen dat de producerende/exporterende leverancier verantwoordelijk is voor de classificatie en etikettering, onder controle en verantwoordelijkheid van de autoriteiten. In dit geval (bij S.E. Fireworks) waren dit hoofdzakelijk de Chinese autoriteiten.
4. Vanwege de adressantenregel en de vertrouwensregel kon en mocht S.E. Fireworks er op vertrouwen dat het vuurwerk correct was geclassificeerd en geëtiketteerd. Er was geen juridische basis om S.E. Fireworks hierop aan te spreken.
5. De producent en exporteur van vuurwerk, bij S.E. Fireworks vaak gevestigd in China, bepaalde dus de classificatie en etikettering van het door S.E. Fireworks ingevoerde en opgeslagen vuurwerk. S.E. Fireworks mocht daarbij wettig vertrouwen op de juistheid van deze classificatie en etikettering en was tot het Vuurwerkbesluit 2002 daarvoor niet verantwoordelijk.[557]
6. Hoewel er bij S.E. Fireworks geen sprake was van verkeerd geclassificeerd vuurwerk, kon er tijdens de ramp in Enschede ongestraft onjuist geclassificeerd vuurwerk worden opgeslagen. Er werd niet alleen geen enkele controle uitgeoefend, bovendien was handhaving niet juridisch afdwingbaar.
7. Niet het ministerie van VROM, maar het ministerie van V&W was de hoofdverantwoordelijke voor deze situatie. Beslissingen werden genomen binnen het ambtelijke apparaat zonder de ambtelijke of politieke top daarin te kennen.

[a] Zoals reeds op tal van plaatsen in dit reviewrapport opgemerkt, heeft Den Breejen de conclusies van OOSTING over *'Te-veel-en-te-zwaar'* zó overgenomen als zijnde juist, terwijl de steller van voorliggend reviewrapport van mening is, en ondertussen heeft aangetoond, dat de conclusies van OOSTING onjuist zijn. Dit doet echter niets af aan de waarde van de analyse van Den Breejen betreffende de fouten en omissies van OOSTING, inzake de totstandkoming van de regelgeving voor vuurwerk, binnen de ministeries waar Den Breejen werkzaam was; en wel bij VROM van 1985 tot 1998 en bij V&W van 1998 tot 2004.

Gerechtelijke uitspraken of politieke overeenkomsten werden genegeerd. Materiedeskundigheid betreffende gevaarlijke stoffen was binnen V&W niet aanwezig.

8. Intern binnen de ministeries van VROM (tot 1998) en V&W (vanaf 1999) is er gewaarschuwd door een beleidsambtenaar dat de regelgeving voor gevaarlijke stoffen zulke gaten vertoonde dat daaruit ongelukken konden ontstaan. Deze ministeries, en met name V&W hebben deze interne meldingen over de tekortkomingen op het gebied van regelgeving voor gevaarlijke stoffen, waaronder vuurwerk, genegeerd. Ook is door de betreffende hiërarchie die de meldingen van Den Breejen ontving geen verdere melding gemaakt naar de ambtelijke top of de politiek verantwoordelijke bewindspersoon.
9. Pas na de Vuurwerkramp en de daaruit ontstane ambtelijke paniek binnen het ministerie, heeft V&W de tekortkomingen in de regelgeving op het gebied van professioneel vuurwerk erkend en maatregelen genomen. Deze noodmaatregelen hingen eerst als los zand aan elkaar, vertoonden hiaten en overlappingen en kregen pas met het vuurwerkbesluit van 2002 houdbare substantie en onderlinge consistentie.
10. De politiek verantwoordelijke bewindsvrouwen van V&W waren Annemarie Jorritsma (1994-1998) en Tineke Netelenbos (1998-2002).
11. De commissie OOSTING heeft volledig gefaald in haar onderzoek naar de totstandkoming van de regelgeving voor gevaarlijke stoffen in Nederland. OOSTING heeft daardoor volledig gemist wat de impact van de gebrekkige regelgeving is geweest op het kunnen gebeuren van de Vuurwerkramp. Voor een meer volledige en genuanceerde weergave hiervan wordt verwezen naar paragraaf <H.6.7.4>. Hier volgt een samenvatting van de door Den Breejen gemaakte kritiekpunten:

    - OOSTING heeft bij zijn onderzoek verzuimd om ook naar de input te vragen van Den Breejen, terwijl OOSTING op de hoogte moet zijn geweest, zowel via VROM als via V&W, van de beschikbare expertise bij Den Breejen.
    - OOSTING slaat de plank mis met de constatering dat de regelgeving voor zwaar vuurwerk niet op tijd in orde was. Deze regelgeving was juist in orde, maar is in de jaren voor de ramp volledig ontmanteld.
    - OOSTING legt onterecht verantwoordelijkheid voor het ontbreken van regelgeving bij het ministerie van VROM. Den Breejen heeft aangetoond dat het juist V&W was die verwijtbaar heeft gehandeld door willens en wetens reeds tot ontmanteling van bestaande regelgeving over te gaan zonder dat VROM de middelen kreeg om vervangende regelgeving te concipiëren en in werking te stellen.
    - OOSTING oordeelde eenzijdig en arbitrair over de bureaucratische conflicten tussen V&W en VROM die hebben geleid tot de tekortkomingen in de regelgeving.
    - OOSTING legt onterecht verwijten bij de RVI, terwijl die inspectiedienst geen wettelijke basis had voor handhaving en deze tekortkoming ook heeft gesignaleerd ruim voor de ramp.
    - OOSTING komt met de noodzaak van een *'culturele revolutie'*, maar OOSTING vult deze verkeerd in. Meer aandacht voor externe veiligheid helpt niet wanneer de fundamenten van de aanpak verkeerd zijn. OOSTING heeft volledig gemist dat de toegepaste risicobenadering gebaseerd was op verkeerde uitgangspunten.
    - OOSTING rekent het de ondernemer aan dat het vuurwerk zo heftig kon reageren. Dit is onjuist. Deze verantwoordelijkheid lag volledig bij de overheid.

- OOSTING heeft niet onderkend dat verkeerde regelgeving bij het vervoer van gevaarlijke stoffen zou doorwerken via de vervoersketen naar de opslagsituatie. Dit werd mogelijk gemaakt door foutieve keuzes van de Nederlandse overheid.
- OOSTING noemt niet de gebrekkige toedeling van departementale verantwoordelijkheid bij de totstandkoming van de regelgeving voor gevaarlijke stoffen. Dit was een van de oorzaken van de tekortschietende regelgeving die de Vuurwerkramp faciliteerde.
- OOSTING noemt niet de verkeerde wijze waarop interdepartementale geschillen worden geslecht. Daarbij prevaleren eigen organisatiedoelstellingen boven het algemeen belang. Het had perfect binnen de opdracht van OOSTING gepast om een voorstel te doen voor de oplossing van interdepartementale geschillen.
- OOSTING verzuimde het democratisch deficit te identificeren dat heerste binnen Verkeer en Waterstaat. Belangrijke besluiten worden daarbij als 'technisch' gezien binnen het ambtelijk apparaat genomen, zonder daarbij de ambtelijke top noch de verantwoordelijk bewindspersoon in te lichten.

Opmerking steller (PvB):
Bovenstaande conclusies zijn een vrije weergave door steller van de door Den Breejen bereikte conclusies. Los van deze door Den Breejen gesignaleerde tekortkomingen t.a.v. de classificering en etikettering van vuurwerk is het volgende van belang:

- Zoals in de voetnoot op vorige blz. opgemerkt, gaan de tekortkomingen van OOSTING verder dan wat reeds door Den Breejen is geconstateerd en hierboven is samengevat. Niet alleen heeft OOSTING niet begrepen (of willen begrijpen) dat de ministeries van VROM en vooral V&W een zware verantwoordelijkheid dragen voor de tekortschietende regelgeving voor professioneel vuurwerk voorafgaande aan de ramp, waardoor de Vuurwerkramp mogelijk werd. Ook heeft OOSTING de plank volledig misgeslagen met zijn constatering van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk bij S.E. Fireworks op de rampdag. Het vuurwerk was correct geclassificeerd. Dat er toch zware explosies mogelijk waren, lag behalve aan de aard van het vuurwerk (let op: niet door illegale opslag, maar door het verkeerde classificatiesysteem) nog meer aan de wijze waarop het vuurwerk volgens de Nederlandse regelgeving dient te worden opgeslagen[a] en dient te worden geblust.[b]
- De regelgeving voor het blussen van brandend vuurwerk en de opslag van vuurwerk was niet op orde in Nederland. Dit heeft te maken met de niet-erkenning door de Nederlandse autoriteiten van het onverwacht gevaarlijk explosieve en onblusbare karakter van het zogeheten klasse 1.4 vuurwerk. Daar waar in het buitenland defensief moet worden opgetreden bij een vuurwerkbrand, de vuurwerkinrichtingen ver buiten de bewoonde gebieden zijn gelokaliseerd en zijn voorzien van plofdaken, maar niet van sprinklers, is dat in Nederland precies omgekeerd. Deze gebreken zijn door het Vuurwerkbesluit 2002 niet gerepareerd en bestaan nog steeds.

[a] In starre constructies zoals stalen containers en gewapend betonnen bunkers zonder plofdak, toegestaan in een woonwijk, met te kleine veiligheidsafstanden, liefst nog met sprinklers die aanspringen wanneer het vuurwerk brandt binnen de gesloten constructie.
[b] In tegenstelling tot de internationale afspraken en de ons omringende landen, waarbij grote veiligheidsafstanden, defensief optreden en een verbod om te blussen het parool zijn, dient de Nederlandse brandweer offensief op te treden bij een brand van klasse 1.4 vuurwerk. Minister REMKES sprak zelfs van *'routine blusacties'*.

6.13 Interne notities betrokken ministeries

In de marge van de vijf jaar durende review (2014 – 2019) zijn ook gevoelige interne notities getoond aan steller. Deze notities, afkomstig uit bij de Vuurwerkramp betrokken ministeries en daterend van kort na de ramp, kunnen niet in de review worden weergegeven. Steller kiest er tevens voor om dergelijke notities buiten zijn archief te houden, voor het geval van een huiszoeking. Dit uit hoofde van bronbescherming.[a]

Door de meestbetrokken ministeries; VROM, V&W én BZK, zijn meteen na de ramp alle registers opengetrokken om aan schadebeperking te doen. Niet de schadebeperking voor de slachtoffers, benadeelde inwoners, getroffen ondernemingen of getraumatiseerde hulpverleners. Ook niet de stad Enschede die een woonwijk mist. Deze schadebeperking heeft betrekking op de rijksoverheid. Niet de hulpverlening, niet de bescherming en niet de waarheidsvinding zijn prioriteit. Uitsluitend schadebeperking voor de rijksoverheid blijkt het leidmotief bij het handelen van die rijksoverheid. Een bloemlezing uit de interne (geheimgehouden) notities, die mij bereikten van betrokken ministeries. Deze teksten zijn géén citaten, maar een weergave in eigen woorden van steller.

1. Binnen de betrokken ministeries worden de respectievelijke bewindspersonen gebrieft in hoeverre de Vuurwerkramp zich op het beleidsterrein van die minister heeft afgespeeld en in hoeverre er verwijten te verwachten zijn uit de Tweede Kamer en in de pers. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat prist zich bijvoorbeeld aanvankelijk gelukkig; zij gaan immers alleen over het transport (vervoer, laden en lossen van vuurwerk) en niet over de opslag van vuurwerk. Later blijkt dit toch genuanceerder te liggen.[b] Ook zou er geen sprake zijn van het afsteken van vuurwerk bij het bedrijf ‘S.E. Fireworks’, waardoor de door V&W afgegeven bezigingsvergunning niet in beeld zou komen.[c] Ook dacht V&W dat er van voorbereidende handelingen geen sprake was. De werkelijkheid lag anders, maar het strafrechtelijk onderzoek helpt de rijksoverheid een handje.[d]
2. Er werden m.b.t. de afhandeling van de ramp vele coördinatievergaderingen gehouden tussen de ministeries. Deze stonden onder leiding van het ministerie van BZK. Daarbij speelde het DG Openbare Orde en Veiligheid van BZK, onder leiding van drs. A.H.Ch (Ton) Annink, een grote rol. Hierbij werd niet alleen aan beleidsmatige afstemming

[a] Volledigheidshalve wordt hier vermeld dat mr. A. den Breejen NIET de bron is geweest van bedoelde interne notities. Wél heeft steller vast kunnen stellen a.d.h.v. deze notities dat mr. Den Breejen inderdaad betrokken is geweest bij bedoelde processen binnen V&W en VROM als gevolg van de Vuurwerkramp. Dit heeft voor steller de geloofwaardigheid van mr. Den Breejen als bron verhoogd.
[b] Naschrift PvB: Of vervoer, laden en lossen inderdaad géén rol hebben gespeeld is nog maar de vraag. Op donderdag en vrijdag, vlak vóór de ramp, zijn bij S.E. Fireworks pallets met vuurwerk aangekomen uit Denemarken. Van dit vuurwerk zijn later dozen aangetroffen op Schiphol. Dus tussen de aankomst bij S.E. Fireworks (vlak vóór de ramp) en het moment van de ramp moeten deze dozen het bedrijf weer hebben verlaten. Dit duidt wél degelijk op laden en transportwerkzaamheden zéér kort voor de ramp.
[c] Naschrift PvB: Of het bezigen, in de zin van ‘afsteken’ geen rol heeft gespeeld is eveneens nog maar zeer de vraag. Er zijn immers meerdere waarnemingen die spreken over het gecontroleerd afschieten van vuurwerk op het terrein van het bedrijf direct voorafgaande aan de brand en ramp. Het gaat daarbij om vuurpijlen en/of mortieren. Deze waarnemingen zijn door het rechercheteam weggewuifd in 2001 en nogmaals in 2011.
[d] Naschrift PvB: Er is inderdaad sprake geweest van voorbereidende handelingen die op de rampdag zouden worden verricht aan een bord met ijsfonteinen. Dit werd besproken op de verjaardag van Willy PATER op de vrijdagavond recht voor de rampdag. Ook hieraan heeft het rechercheteam onvoldoende aandacht besteed.

gedaan. Ook de inspecties van de betrokken ministeries, die theoretisch gesproken onafhankelijk onderzoek moesten verrichten naar de ramp, werden door BZK aangestuurd en gecoördineerd. Zo moest elke inspectiedienst vooraf een plan van aanpak maken met de voorgenomen activiteiten in het kader van het door hen te verrichten onderzoek.

3. De Wet Openbaarheid Bestuur, die ervoor moet zorgen dat er inzage mogelijk is door burgers en journalisten in de gedragingen van de overheid, werd aan banden gelegd. BZK gaf instructies aan alle betrokken ministeries over de wijze waarop verzoeken om informatie moesten worden behandeld. Antwoorden op WOB-verzoeken betreffende de ramp moesten worden gecoördineerd.
4. De ministeries worden voorbereid op onthullingen door de pers. Echte onthullingen worden in de notitie geduid als 'onaangenaamheden'.
5. Spoedig na de ramp op 13 mei is, onder voorzitterschap van BZK, op rijksniveau de coördinatie ter hand genomen. Het MBT (Ministerieel BeleidsTeam) en het IBT (Interdepartementaal BeleidsTeam) vergaderen maandelijks. Er zijn subgroepen: IBT-financiën, IBT-inspecties en IBT-juridische zaken. Het IBT functioneert als ambtelijk voorportaal van het MBT. De (meest) betrokken departementen zijn: BZK, VROM, SZW, V&W, VWS, Justitie en Defensie.
6. Het Ministerieel Beleidsteam komt op 5 juli 2000 wederom bij elkaar. Het werkplan van de commissie Oosting zal dan worden besproken. De commissie Oosting heeft op 29 juni haar plan van aanpak uitgebracht.
7. Er wordt voorlopig beleid van kracht met verzwaring van regels die gelden voor de opslag van vuurwerk. De reden is dat de effecten van een explosie van vuurwerk groter zijn dan tot op de ramp van Enschede werd verondersteld. Dit komt omdat de lessen van de vuurwerkexplosies in Culemborg niet ter harte zijn genomen.
8. De classificatie van vuurwerk is vaak onjuist (te licht). Met name ingevoerd vuurwerk vanuit China is te laag geclassificeerd. Duitsland kent standaard een zwaardere classificatie toe t.b.v. de opslag in een inrichting. Daarvoor hanteert Duitsland vuurwerklijsten, gebaseerd op opgedane kennis. BZK heeft in een brief aan Brandweer en gemeenten aangegeven dat de classificatie in nagenoeg alle gevallen niet klopt.
9. Het controleren en handhaven op correcte classificatie is vaak niet uitvoerbaar.
10. Het is duidelijk dat veel vuurwerk te licht is geclassificeerd. De toepassing uitvoering van de in VN-verband vastgestelde classificatietesten voor vuurwerk gebeurt overal verschillend. Dit geeft een te lichte classificatie.[a]
11. Bij navraag in Duitsland, Engeland en Frankrijk is gebleken dat die landen de internationale afspraken van transportclassificatie onvoldoende vinden t.b.v. de opslag van vuurwerk. Zij hanteren nationaal een strenger classificatiesysteem om de eigenschappen van vuurwerk bij opslag weer te geven.
12. Tijdens de RMC-vergadering, met vertegenwoordigers van vrijwel alle departementen, verzette het ministerie van VROM zich niet langer tegen een discussie over het hanteren van een effectgerichte benadering. De maatschappij zou bij een ramp graag daden van de overheid zien. De voorzitter van de RMC (het ministerie van BZK) gaf echter aan dat

[a] Naschrift PvB: Let wel dat het volgens de VN-afspraken classificeren alléén betrekking heeft op de transportclassificatie en niet op de classificatie voor opslag van vuurwerk. De classificatie voor opslag wordt in veel landen nog eens aangepast, terwijl Nederland gewoon de transportclassificatie toepast(e) bij de (bulk)opslag van vuurwerk.

de meeste departementen liever wijsheid zien dan daadkracht. Dit principiële punt wordt in de Ministerraad besproken. Daarbij zal de aantrekkelijkheid van effectgerichte benadering voor de veiligheid zal moeten wijken voor de realiteit van de inrichting van Nederland.

13. De opstelling en behandeling van een AMVB[a], vooraf aan de publicatie van het rapport van de commissie Oosting is niet handig. De oorzaak van de vuurwerkramp ligt immers bij de onjuiste classificatie van vuurwerk en de onmogelijkheid van controle daarop. Een AMVB die uitgaat van juist geclassificeerd vuurwerk is onrealistisch. Het leggen van de verantwoordelijkheid voor de classificatie bij de importeur is een schijnoplossing. Zelfs uitgebreide controles kunnen niet garanderen dat de classificatie klopt en dat een nieuwe vuurwerkramp zo kan worden voorkomen.
14. Het ministerie van BZK heeft t.b.v. de voorbereiding op het kabinetsstandpunt een groslijst van onderwerpen opgesteld die daarin aan de orde kunnen komen. De vergadering van SG's over vuurwerk (10/1/2001) raadt aan deze groslijst te volgen.
15. Op de groslijst staat per onderwerp het primair betrokken departement vermeld. In de meeste gevallen is dit het ministerie van BZK. Hoofdonderwerpen zijn: inleiding, algemene reactie op de rapportages, pro-actie en preventie, vergunningen, ruimtelijke ordening, informatievoorziening, preparatie en repressie, algemene coördinatie, bron- en (primaire) effectbestrijding, gezondheidszorg, rechtsorde en verkeer, bevolkingszorg, nazorg en evaluatie, onderzoek incident, financiële afhandeling. Bijvoorbeeld bij het hoofdonderwerp *'onderzoek incident'* staan als subonderwerpen:
    - Coördinatie I-onderzoeken (inspecties): BZK
    - Strafrechtelijk onderzoek: OM
    - Commissie Onderzoek Vuurwerkramp: BZK
16. In het onderzoek Oosting wordt maar weinig aandacht besteed aan het verschil in classificatie van vuurwerk voor vervoer en voor opslag. Wél wordt in de aanbevelingen van Oosting richting VROM aanbevolen een sluitend classificatiesysteem te realiseren vuurwerkopslag, zoals de procedures die al in andere landen worden toegepast.
17. Uit onderzoek naar Culemborg 1991 konden verantwoordelijke overheden concluderen dat een classificatieprobleem de explosie mogelijk maakte. De vuurwerkramp Enschede is gebaseerd op dit fenomeen.
18. Bij de in werking treding van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen (WVGS) op 1 aug. 1996 is de Wet Gevaarlijke Stoffen (WGS) ingetrokken. Daarmee viel de basis weg onder het vergunningstelsel van vuurwerk. De vergunningverlening inzake professioneel vuurwerk zou daarbij worden overgedragen van V&W naar VROM.
19. Tussen vaststelling van WVGS (okt.1995) en inwerkingtreding (aug.1996) bleek dat VROM de nieuwe regelgeving niet klaar had. In het voorjaar 1996 is tussen VROM en V&W ambtelijk afgesproken dat V&W de vergunningverlening van vuurwerk nog zou uitvoeren tot 1 januari 1997. Dit is bij het regeringsbesluit vervoer gevaarlijke stoffen (AMvB op basis van WVGS) in juni 1996 geformaliseerd.
20. Wederom bleek VROM niet in staat het vuurwerk van V&W over te nemen. Ambtelijk resulteerde pas medio 1999 in de belofte door VROM om het Vuurwerkbesluit aug.2000 af te ronden. Ondertussen was strafrechtelijke handhaving, door intrekking van de WGS,

[a] Algemene Maatregel Van Bestuur (i.v.m. een tijdelijke vuurwerkregeling, in afwachting van het Vuurwerkbesluit 2002)

niet meer mogelijk.[a] Pas per 11dec.1999 trad de tussen ministers Netelenbos (V&W) en Pronk (VROM) afgesproken noodregeling in werking[b], waardoor alsnog strafrechtelijke handhaving mogelijk werd van de regels voor het bezigen van professioneel vuurwerk.

21. Door de vuurwerkramp kwamen de afspraken betreffende de overdracht van V&W naar VROM weer op de tocht. Het voorgenomen Vuurwerkbesluit moest aanmerkelijk aangepast worden. Augustus 2000 werd niet gehaald.
22. De strafrechtelijke handhaving van vuurwerkbepalingen is nogmaals per noodregeling verlengd; het Vuurwerkbesluit kwam er ook niet voor 11 dec.2001.
23. Bij vuurwerk treden onjuistheden op in de classificatie. Het ministerie V&W is bezig om internationaal het classificatiesysteem aan te passen, zodat de controle op juistheid van classificatie mogelijk wordt.
24. Bij vervoer, overslag en tijdelijke opslag en bij andere vuurwerkhandelingen moet men rekening houden met onjuiste classificatie. Daarom moet alle vuurwerk worden behandelt als zijnde van de zwaarste subklasse (1.1).
25. VROM en V&W zoeken naar mogelijkheden om vuurwerkproeven te kunnen doen. Tot dusver bestond die mogelijkheid in Nederland niet.
26. Conform een toezegging aan de Tweede Kamer, heeft de RVI de expertise bij de inspecteurs verhoogd. 30 Inspecteurs hebben een meerdaagse TNO-cursus gevolgd.
27. De minister van BZK maant afwezige ministers van het MBT-overleg tot prioriteit. De Tweede Kamer wil voortgang en prioriteit zien van het Kabinet bij de Vuurwerkramp.
28. Ook bij VN-overleg (juli 2001) blijkt vuurwerkclassificatie in de praktijk onjuist te zijn.
29. V&W wil door gebruikmaking van een nog te ontwikkelen Defaultlijst de handhaving van juiste vuurwerkclassificatie bereiken, conform actiepunt 9 Kabinetsstandpunt Enschede/Volendam. Nederland promoot deze oplossing in VN en EU verband.
30. IVW vuurwerkcontroles in haven Rotterdam 1e halfjaar 2001 lieten zien dat 54% van de gecontroleerde containers te licht geclassificeerd vuurwerk bevatte. Ook zat er meer vuurwerk in dan volgens de ladingpapieren. Minister V&W schreef daarop aan de vervoers- en opslagsector en de betrokken overheden dat alle vuurwerk behandelt moest worden als zijn de van de zwaarste categorie (1.1).
31. Volgen van dit IVW-advies leidt tot weigering van containerschepen in Rotterdam. GHR Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam stelt dat andere Europese havens minder streng zijn, waardoor Rotterdam wordt benadeeld. De situatie is na 20 juni 2001 verbeterd:
    - De Defaultlijst is ontwikkeld door TNO/PML/VROM en wordt internationaal ingebracht door Nederland. Nieuwe internationale regelgeving zal 2005 worden geïmplementeerd. Nederland is op dit gebied voortrekker.
    - Op NL initiatief zullen per 1.1.2003 de nationale autoriteiten vuurwerkclassificatie vooraf moeten autoriseren.[c]
    - Handhaving door IVW leidde tot verbeterde vuurwerkclassificatie in 2e helft 2001.
    - Wanneer het Vuurwerkbesluit in werking treedt is alle consumentenvuurwerk klasse 1.4. Een aanname van klasse 1.1 is dan niet geloofwaardig.

[a] Dus vanaf 1 augustus 1996 tot aan 11 december 1999 was géén strafrechtelijke handhaving mogelijk betreffende de vergunningsbepalingen voor het bezigen van professioneel vuurwerk. Dit was dus zowel vooraf, tijdens en ná de overname van S.E. Fireworks door de eigenaren BAKKER en PATER van de oud-eigenaar SMALLENBROEK.

[b] Dit was een noodregeling gedurende maximaal twee jaar op voet van de Wet milieugevaarlijke stoffen.

[c] Naschrift PvB: Dit voegt niets toe, want het creëert slechts schijnzekerheid op basis van een foutief classificatiesysteem. Omclassificatie zoals in het buitenland zou wél meer zekerheid bieden.

32. Consequenties van handhaving beleid dat alle vuurwerk als klasse 1.1 wordt beschouwd:
    - Is strijdig met actiepunten 8/9 Kabinetsstandpunt Enschede: toepassing Defaultlijst.
    - Internationale geloofwaardigheid weg door negeren Defaultlijst, die NL initiatief is.
    - Benadeling Nederlandse havens; elders in Europa is vuurwerk niet altijd klasse 1.1.
    - Het maximum voor klasse 1.1 is 2-4 containers per schip, terwijl er vaak 50-60 containers vuurwerk per schip worden vervoerd. Containerschepen gaan Rotterdam mijden, of als laatste aandoen. Rotterdam loopt veel overslag mis.[a]
    - De IVW-toezegging aan China over gebruik Defaultlijst wordt niet nagekomen.
    - De per 1.1.2003 te implementeren internationale regelgeving dat nationale overheid vuurwerkclassificatie vooraf dient te autoriseren, is een NL initiatief onder gebruikmaking van de Defaultlijst.[b]
    - Er is geen incentive meer aanwezig voor de ladingbelanghebbenden om een juiste classificatie op te geven.[c]
33. Het gebruik van de juiste classificatie dient te worden gestimuleerd. Al de genoemde nadelen vervallen dan. De minister van V&W wordt geadviseerd om havens ontheffing te verlenen voor vervoerders die juiste classificatie aan kunnen tonen met de Defaultlijst of testrapporten. Dit wordt ingebracht in het IBT en MBT, en daarna meegenomen in de halfjaarlijkse rapportage aan de Tweede Kamer.

[a] Naschrift PvB: Het principe dat alle vuurwerk als klasse 1.1 moet worden beschouwd is een volstrekt onrealistische en niet handhaafbare maatregel die alleen voor de bühne bedoeld is geweest.
[b] Naschrift PvB: Dit is het afschuiven verantwoordelijkheid, zonder dat er in feite iets veranderd, of de veiligheid wordt verhoogd.
[c] Naschrift PvB: Het *'cover-my-ass'* mechanisme werkt dan niet.

7 Aanzet tot vervolgonderzoek, evaluatie en lessen

7.1 Trajecten/sporen niet of onvoldoende onderzocht

Dit reviewrapport becommentarieert de officieel uitgevoerde onderzoeken in het kader van de Vuurwerkramp. Dit commentaar, dat zich richt op wat er fout is gedaan door de Nederlandse overheid, dient te worden vergezeld door een overzicht van serieuze aanwijzingen, sporen en trajecten die onvoldoende of zelfs helemaal niet zijn onderzocht. Hierna is een overzicht opgenomen van dergelijke aanwijzingen die (beter) onderzocht hadden moeten worden door (vertegenwoordigers van) de Nederlandse overheid.

7.1.1 Wet- en regelgeving vuurwerk

Als eerste en belangrijkste spoor van onderzoek, dat door het Openbaar Ministerie volledig is genegeerd, komt in aanmerking de Nederlandse regelgeving op het gebied van vuurwerk. Dit betreft zowel de regelgeving voor:

- De opslag van vuurwerk
  - Locatie van de opslagplaats t.o.v. woon- en werkgebieden.
  - Bouwvoorschriften van de bewaarplaatsen.
  - Toegestane hoeveelheden vuurwerk en de classificatie ervan.
  - Vullingsgraad van de bewaarplaatsen van vuurwerk.
- Het vervoer van vuurwerk (met name vanuit het buitenland naar de in Nederland plaatsvindende evenementen).
- De classificatie van vuurwerk.
- De voorschriften voor de brandweer bij de bestrijding van een vuurwerkbrand.
  - Wanneer offensief en wanneer defensief op te treden.
  - De in acht te nemen veiligheidsafstanden voor zowel de hulpdiensten als voor de omwonenden en kijkers.
  - De condities waaronder geëvacueerd dient te worden.

Het Openbaar Ministerie heeft de bestaande regelgeving in Nederland als gegeven beschouwd en voor juist aangenomen. In werkelijkheid blijkt deze regelgeving zo slecht op orde (te zijn geweest), dat deze tekortkomingen in de regelgeving het kunnen ontstaan van de ramp hebben gefaciliteerd. Deze tekortkomingen zijn overigens heden nog steeds niet allemaal opgelost.

Er zijn talrijke aanwijzingen dat de Nederlandse regelgeving ronduit slecht was (en nog is). Vier van die aanwijzingen worden hier kort aangestipt: Het vonnis van de rechtbank Almelo, het rapport van Den Breejen, de AG van de HR in civiele cassatie en de vergelijking met het buitenland.

7.1.1.1 *Vonnis rechtbank Almelo*

Citaat uit het vonnis: *“Ten tijde van de Vuurwerkramp had niemand in Nederland - ook niet de instanties die belast waren met vergunningverlening en de advisering daarbij – enig benul van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoren te*

worden. Een classificatie daarvoor is nooit gemaakt, testen zijn nooit gedaan en zelfs een zogenaamde bureauclassificatie heeft nimmer plaatsgevonden. Dit alles anders dan in een veelheid van andere landen, die wel maatregelen op dit gebied hebben genomen."[558]

PvB: Hoe kon onder deze omstandigheden, zoals door de rechter zo treffend samengevat, S.E. Fireworks als importeur dan wél op de hoogte zijn van mogelijk onjuist geclassificeerd vuurwerk? Daar waar de rechtbank Almelo dit nog netjes op een rijtje had, is het OM er in geslaagd om het gerechtshof op dit punt volledig te misleiden.

7.1.1.2 *Rapportage rijksambtenaar*

De publicatie in 2015 door voormalig senior beleidsambtenaar van de ministeries van VROM en V&W, die de regelgeving aangaande transport en opslag van gevaarlijke stoffen regelmatig onder zijn hoede had, stelt dat deze regelgeving niet deugde. Een citaat:

> *"De wet- en regelgeving in Nederland betreffende vuurwerk deugt al sinds medio jaren negentig niet. Alleen al om die reden kon S.E. Fireworks niet worden aangesproken op de juistheid van de classificatie en etikettering van het bij hen opgeslagen vuurwerk."*

Dit gegeven tast de bewijsvoering van het Openbaar Ministerie, t.a.v. het door hen bewezen geachte 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk, fundamenteel aan. Volgens Den Breejen moet de Vuurwerkramp te Enschede van de zijde van de overheid niet primair als een fout in de uitvoering en handhaving worden gezien. De ramp is vooral mogelijk gemaakt door fouten in de wet- en regelgeving.

7.1.1.3 *Conclusie AG Hoge Raad bij civiele cassatie*

Bij de uitspraak in cassatie van de Hoge Raad[559] in de civiele procedure die de verzekeraars van de schadepartijen hadden aangespannen tegen de Staat, heeft de Advocaat-generaal van de Hoge Raad geconcludeerd dat de Nederlandse Staat en haar vertegenwoordigers de kennis ontbeerden om te kunnen weten of de classificatie van Chinees vuurwerk überhaupt verkeerd zou zijn geweest. Er waren aan de Staat geen toetsbaar gepresenteerde feiten beschikbaar, vooraf aan de ramp, om de classificatie vanuit China te wantrouwen.[560]

7.1.1.4 *Praktijk en kennis in het buitenland*

7.1.1.4.1 Citaten uit het boek Bollen

In het boek 'Op zoek naar de onderste steen', waarin politiewoordvoerder en historicus M. Bollen het opsporingsproces beschrijft door de ogen van het Tolteam, komen talrijke passages voor waaruit blijkt dat de regelgeving betreffende de omgang met vuurwerk in het buitenland strenger is dan in Nederland. Een samenvatting van citaten uit het boek.[561]

> *Internationaal was het bekend dat Nederland heel anders omging met classificatie dan de rest van Europa. In Denemarken, Duitsland, Engeland, Oostenrijk, België en Israël was de regelgeving strenger. De opslag was overal ook heel anders geregeld dan in Nederland. Vuurwerkbedrijven stonden altijd ver buiten de stad, in afgelegen gebieden.*

…. In het buitenland zaten vuurwerkbedrijven nooit in een woonwijk, ze lagen altijd een beetje achteraf. Een bedrijf bij München zat boven in de bergen met bunkers in de bergwand. Bij een ontploffing zou het vuurwerk richting een onbewoond dal gaan. … Meer en meer komt naar voren dat er iets mis is met de classificatie van vuurwerk. Dat blijkt ook uit de bezoeken aan het buitenland. In andere landen worden de risico's van evenementenvuurwerk veel hoger ingeschat. Wrang detail: In Frankrijk mag de brandweer een vuurwerkbrand niet blussen vanwege de risico's. … Saint Florent des Bois, Frankrijk, bedrijfsbezoek. Op het bedrijf, dat ver buiten de bewoonde wereld ligt, liggen de depots een flink eind uit elkaar. Tussen de depots ligt een zes meter hoge aarden wal. De explosieve kracht van vuurwerk wordt jaarlijks getest, door het bedrijf zelf en door het Franse ministerie van Industrie. Dit ministerie voert regelmatige controles op de bedrijven uit. In Frankrijk mag de brandweer een brand op een vuurwerkopslag niet blussen, omdat zo'n brand niet beheersbaar is. … Het probleem met de classificatie was in andere landen wél bekend. In Zweden en Duitsland wordt alle 1.4 vuurwerk uit China standaard omgestickerd in 1.3 en soms naar 1.1. In Canada en Frankrijk blijken heel andere regels te gelden voor de opslag van vuurwerk. Daar hadden ze ook gezorgd voor zorgvuldige opslag. Vaak ver buiten de stad, in bunkers die ver van elkaar af stonden en omgeven waren door aarden wallen. … In Frankrijk zijn de regels veel strenger voor wat betreft de afstand tussen bewaarplaatsen, brandwerendheid deuren, testrapporten van vuurwerk, classificatie van vuurwerk, controle op de opslag van vuurwerk en de afstand tot de bewoonde wereld. … De Engelsen plaatsen, in afwijking van de internationale regels, veel evenementen-vuurwerk in de klasse 1.3 of 1.1. De Duitsers hebben n.a.v. eigen onderzoek in 1994-1995, naar explosiekracht vuurwerk, de regels voor vervoer en opslag van vuurwerk aangescherpt. … In Spanje weet men al langer wat men in Nederland nu pas ontdekt: de classificatie deugt niet. … In Nederland dacht niemand na over de veiligheid van vuurwerk. … De directeur van een Spaans vuurwerkbedrijf vertelt dat de zorgen over de kwaliteit en stabiliteit van het Chinese vuurwerk wereldwijd bekend zijn. In Canada bijvoorbeeld mag helemaal geen vuurwerk uit China worden geïmporteerd. In de (internationale) vuurwerkbranche is bekend dat de regels in Nederland veel soepeler zijn. Nederland is daarom de grootste importeur van vuurwerk uit China: ruim 80 procent van het slechte Chinese vuurwerk op de markt komt via Nederland binnen. … Het vuurwerk dat in Nederland in de laagste klasse 1.4 is ingedeeld wordt in Duitsland in de klassen 1.3 of 1.1 ingedeeld. … Op bezoek in Canada. Daar is n.a.v. een dodelijk ongeval met vuurwerk de classificatie al in 1970 aangepast. Vuurwerk wordt sinds die tijd gelijk gesteld met explosieven.

Wanneer men deze door politiemedewerker Bollen opgeschreven feiten ziet, die zijn opgetekend bij bezoeken door medewerkers van het Tolteam aan vuurwerkdeskundigen in het buitenland, dan is de conclusie gewettigd dat Nederland een achterlijk land was op het gebied van regelgeving en omgang met vuurwerk.

Tevens is het op zijn minst opmerkelijk te noemen dat het OM deze constateringen van het Tolteam kennelijk heeft genegeerd bij het bereiken van haar conclusies m.b.t. de beslissingen bij de strafvervolging i.h.k.v. de Vuurwerkramp.

7.1.1.4.2 Citaten uit rapport deskundige Vos

Deskundige F. Vos wijst op het feit dat in Nederland het *'vuurwerkgedrag bij brand in opslag'* weliswaar als kennisprobleem wordt erkend, maar binnen het strafproces dat tot en met de Hoge Raad al herhaald is gevoerd, niet deskundig is opgelost.[562] Hij wijst er op dat in de buitenlandse literatuur hierover veel meer kennis voorhanden is dan door de Nederlandse autoriteiten wordt toegepast. Hierbij citeert Vos een aantal buitenlandse rapportages over het gedrag van ontstoken vuurwerk binnen afgesloten ruimtes.[563] Tevens geeft Vos een alternatief explosiemechanisme, dit is het opbruisen van secundaire reactiewolken i.p.v. het door de Nederlandse overheid gehanteerde begrip *'massa-explosie'*. Dit alternatieve explosiemechanisme is gebaseerd op de in het buitenland aanwezige omschrijvingen in de vakliteratuur en is als zodanig herkend (bevestigd) door officieel opgetekende waarnemingen gedaan tijdens de ramp in Enschede.[564] Op vele plaatsen binnen zijn rapport hekelt de heer Vos het schrijnend gebrek aan deskundigheid bij NFI en TNO op het voor de ramp uiterst relevante kennisgebied van 'vuurwerkgedrag bij brand in opslag'.[565] Zo beschrijft Vos o.a. dat de auteurs van het NFI Hoofdrapport over de ramp zelf stellen (onder punt 12.2 *'Discussie'*) dat zij onvoldoende kennis en expertise bezitten over het gedrag van vuurwerk onder opslagcondities. Ondanks de ernstige strafrechtelijke verwijten die de NFI-auteurs hebben geuit richting vergunninghouder (S.E. Fireworks) moet er eerst meer onderzoek worden verricht naar de meest essentiële aspecten waarover zij negatief oordeelden richting S.E. Fireworks.[566]

7.1.1.4.3 Citaten uit brieven minister REMKES

Minister REMKES van Binnenlandse Zaken heeft een aantal geruststellende brieven en circulaires uit doen gaan m.b.t. de Nederlandse regelgeving. Al deze documenten hebben tot doel de gemeentes en brandweerkorpsen te bevestigen dat de Nederlandse regelgeving v.w.b. vuurwerk op orde is. Toch komt in die documenten aan de orde dat de situatie in Nederland vaak afwijkend is van andere landen. Enkele voorbeelden:

7.1.1.4.3.1 Brief REMKES 24.3.2005 aan gemeenteraad Enschede

In deze antwoordbrief van minister REMKES op vragen van de gemeenteraad van Enschede, over de door de brandweer gevolgde wijze van inzet tijdens de Vuurwerkramp, komt het volgende citaat voor:

> Naar aanleiding van de vraag betreffende het voorschrijven van automatische sprinklerinstallaties in de omringende landen is door het RIVM contact gezocht met diverse buitenlandse overheidsinstanties (België, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Denemarken en de Verenigde Staten), die vuurwerkinrichtingen (consumentenvuurwerk) beoordelen en inspecteren. Daaruit blijkt dat Nederland inderdaad behoort tot de weinige landen waar in een opslagruimte voor consumentenvuurwerk een sprinklerinstallatie wordt geëist.

Figuur 429: Brieffragment over de toepassing van sprinklers geschreven door minister REMKES van BZK aan gemeenteraad Enschede van 24 maart 2005.

Minister REMKES doet in het vervolg van de brief voorkomen alsof Nederland met deze afwijkende situatie voorop loopt i.p.v. achterloopt qua inzicht betreffende de inzet van water bij het blussen van een vuurwerkbrand.

7.1.1.4.3.2 Circulaire REMKES 29.11.2005 inzet brandweer bij vuurwerkbrand

In oktober 2005 zijn in het kader van de EU CHAF-testen in Polen, waarbij volgeladen zeecontainers vuurwerk werden aangestoken, twijfels ontstaan over de juistheid van de blusinstructies aan de brandweer in Nederland in het geval van een vuurwerkbrand. Minister REMKES antwoordt hierop met een circulaire gericht aan alle gemeentebesturen en brandweerkorpsen in Nederland. Daarin komen onder meer de volgende passages voor:

De onlangs gehouden zogenoemde "volle schaal testen" hebben onrust veroorzaakt bij Nederlandse hulpverleners. Zij zijn geschrokken van de heftige effecten die optraden met professioneel vuurwerk van de ADR[2] klasse 1.3 (en 1.4). Dit is voor de hulpverleners reden om te twijfelen aan de classificatie van

Figuur 430: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat onrust brandweer wegens explosies klasse 1.4.

PvB: Een stalen zeecontainer volgepakt met klasse 1.4 evenementenvuurwerk (de laagste klasse) explodeerde onverwacht hevig, waarbij de containerwanden tot 500 meter ver werden weggeworpen. Dit was bij sommige veiligheidsregio's reden tot twijfel aan de juistheid van de Nederlandse blusinstructie, die voorschrijft dat je bij een vuurwerkbrand van de klasse 1.4 de brand offensief mag bestrijden met water.

opgeleverd. Ook zijn de waarnemingen tijdens de testen geen reden om wet- en regelgeving aan te passen danwel het optreden van de brandweer bij vuurwerkbrand te wijzigen. Ook is er geen reden te twijfelen aan de classificatie

Figuur 431: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat blusinstructies ongewijzigd.

PvB: Ondanks een formeel verzoek van vertegenwoordigers van de brandweer aan het ministerie van BZK om naar aanleiding van de CHAF testen de blusvoorschriften voor brandend vuurwerk aan te scherpen, schrijft minister REMKES dat er niets veranderd aan de blusinstructies.

Consumentenvuurwerk in Nederland moet op zodanige wijze zijn verpakt dat het uitsluitend kan worden aangemerkt als vuurwerk in de subklasse 1.4. In het buitenland mag consumentenvuurwerk ook van de subklasse 1.3 zijn. Nederland stelt dus strengere eisen aan consumentenvuurwerk.

Figuur 432: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat In Nederland alleen klasse 1.4 vuurwerk.

Nederland heeft na de Vuurwerkramp in Enschede de opslag van zwaarder vuurwerk dusdanig bemoeilijkt dat al dit vuurwerk nu in het buitenland (lees België en Duitsland) ligt opgeslagen. Bij een evenement moet dit vuurwerk over de weg worden aangevoerd.

Hiermee heeft Nederland alle problemen met vuurwerk over de grens willen gooien. Maar het lost de problemen met vuurwerkbranden van klasse 1.4 vuurwerk niet op.

7.1.1.4.3.3 Brief REMKES 5.12.2005 aan gemeenteraad Enschede

In deze brief beantwoordt minister REMKES aanvullende vragen van de gemeenteraad Enschede aan BZK m.b.t. de omgang met vuurwerk. Hierin komt de volgende passage voor:

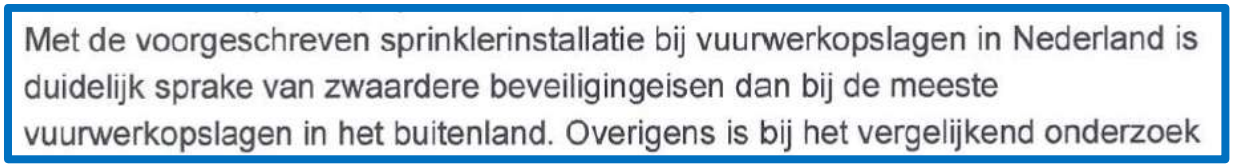
Met de voorgeschreven sprinklerinstallatie bij vuurwerkopslagen in Nederland is duidelijk sprake van zwaardere beveiligingeisen dan bij de meeste vuurwerkopslagen in het buitenland. Overigens is bij het vergelijkend onderzoek

Figuur 433: Brief minister REMKES d.d. 5 december 2005 aan gemeenteraad Enschede: citaat over toepassing van sprinklers.

Ook in deze brief doet minister REMKES het voorkomen alsof Nederland met de inzet van sprinklerinstallaties binnen vuurwerkopslagplaatsen voorop loopt ten aanzien van het buitenland, i.p.v. achterloopt qua inzicht betreffende de inzet van water bij het blussen van een vuurwerkbrand.

7.1.1.4.4 Het rapport OOSTING: Opmerkingen HSE (VK)

De Britse organisatie HSE, ingehuurd ter verrichting van een contraexpertise op de TNO-bevindingen, wijst de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (COV) op het feit dat de regelgeving in het Verenigd Koninkrijk aangaande de opslag van vuurwerk stringenter is dan in Nederland voor wat betreft de volgende aspecten:

- De classificatie van het vuurwerk en de controle daarop.
- De interne veiligheidsafstanden tussen de opslagen binnen de inrichting.
- De veiligheidsafstanden tussen de inrichting en andere objecten/woonbebouwing daarbuiten.[567]

7.1.1.4.5 Het rapport OOSTING: Opmerkingen ATF (VS)

Ook het Amerikaanse ATF is gevraagd om een contraexpertise te verrichten. Het ATF informeert de COV dat de Amerikaanse regelgeving met betrekking tot classificatie, interne en externe veiligheidsafstanden veel strenger is dan in Nederland. Indien de Amerikaanse regels waren gevolgd had de kans op explosies, zoals die tijdens de ramp in Enschede zijn opgetreden, veel kleiner geweest.
Verder deelt het ATF de COV mee dat het VN-vuurwerk transportclassificatiesysteem, dat in Nederland ook voor de opslag van vuurwerk wordt gebruikt, in de VS alleen wordt gebruikt bij het transport van vuurwerk (PvB: conform het bedoelde ontwerp). Voor de opslag van vuurwerk wordt in de VS een ander systeem gebruikt, met vuurwerk in drie zwaarteklassen:

- Lichter consumenten vuurwerk dat is vrijgesteld van federale opslagregels.
- Laag explosief materiaal, het meeste vuurwerk, behalve dat ‘flash poeder’ bevat.
- Hoog explosief materiaal; vuurwerk met ‘flash poeder’ en massaopslag van shells (bulk salutes).

7.1.1.4.6 V&W-notitie internationale vergelijking (ongedateerd?)[a]

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Directoraat-Generaal Goederenvervoer

Directie Transportveiligheid

Notitie internationale vergelijking autorisatiesysteem, ongedateerd

Regelingen vuurwerk in de landen om ons heen.

Gezegd kan iets worden over Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Canada en Verenigde Staten (deze landen zijn bekeken door TNO/PML en een rapport hiervan ligt er. Daarnaast is er informatie van Noorwegen en Zweden en China.

Veel landen hebben een regelgeving die gebaseerd is op een speciale explosieven wetgeving . Regelingen zijn op basis daarvan en niet op basis van transportreglementering. Het gaat dan om het hele scala aan explosieve stoffen, waarvan vuurwerk slechts een onderdeel is.

Classificatie.

In het algemeen kan gesteld worden, dat de classificatie in de onderzochte landen niet gebaseerd is op de voorgeschreven serie 6 proeven uit de VN Aanbevelingen. Veelal bleek er maar heel weinig ervaring met testen te zijn. Wel voor testen, die betrekking hebben op het gebruik (consumenten wetgeving), maar niet die voor het transport. Niettemin heeft men wel denkbeelden over de classificatie, veelal op basis van expert judgement. In

Opslag en vervoer.

In veel landen heeft men twijfel of de regels voor transport wel een op een over te nemen zijn voor opslag. Met name het aspect van opsluiting en ook de gemengde ladingen (1.1 bij 1.3 bijv.) wordt als probleem gezien.

Conclusie.

Op basis van de onderzochte landen kan gesteld worden dat die het aanzienlijk strenger geregeld hebben dan Nederland. 11.1

Uit deze ongedateerde notitie van het ministerie van V&W komt naar voren dat de regelgeving t.a.v. de classificatie en opslag van vuurwerk in het buitenland *'aanzienlijk strenger'* is dan in Nederland. Anders dan in Nederland wordt in de meeste andere landen het voor transport ontworpen classificatiesysteem niet toegepast voor opslag van vuurwerk.

[a] Deze notitie is afkomstig uit een antwoord (131 blz.) op een WOB-verzoek. Vanwege de door het ministerie overmatig weggelakte tekstgedeeltes is niet te zeggen bij welk document de op deze pagina weergegeven fragmenten horen en van welke datum deze notitie is.

7.1.2 Gebrekkige vergunning, controle en handhaving

In veel documenten komen tekortkomingen aan bod m.b.t. de vergunning, controle en handhaving van de overheid op S.E. Fireworks. Zie hiervoor het rapport van de commissie OOSTING en de getuigenverklaringen bij het Tolteam en de rechtbank. Dit speelt niet alleen t.a.v. de gemeente Enschede, maar ook voor andere overheden zoals inspecties, brandweer, advisering door Defensie, enz.

Hier wordt slechts volstaan met het aangeven van tekortkomingen van de gemeente Enschede op dit terrein.

Allereerst wordt gewezen op het ontbreken van (een) gebruiksvergunning(en) voor S.E. Fireworks die door de gemeente, na advies van de commandant van de brandweer had moeten worden verstrekt. Zie verder paragraaf <H.7.1.3> hierna.

Dan volgen nog een aantal observaties uit het COT rapport van 22 september 2000, dat is uitgebracht op verzoek van de gemeenteraad Enschede en is tot stand gekomen door raadpleging van het gemeentelijk archief. Hierdoor mag echter niet het beeld ontstaan als zou alleen de gemeente zijn tekortgeschoten op dit terrein.[568] Ook de provincie is tekortgeschoten.

1) In 1993 constateert het bureau Adviseur Milieuvergunningen Koninklijke Landmacht dat het accent bij S.E. Fireworks was verschoven van klein vuurwerk naar professioneel vuurwerk en dat daardoor de bestaande vergunning niet meer aansloot bij de werkelijkheid. Het duurt dan tot september 1996 alvorens de gemeente de draad weer oppakt en start met de procedure voor een revisievergunning.
2) De gemeente stelt voorwaarden aan S.E. Fireworks maar richt zich tegelijkertijd steeds op het continueren van een werkbare situatie bij het bedrijf.
3) In 1994 acht de gemeente het, gezien de te verwachten ontwikkelingen binnen het betreffende gebied, niet zinvol dat S.E. Fireworks nog grote investeringen moet plegen. Het gemeentelijk bevoegd gezag en het Bureau Adviseur Milieuvergunningen Koninklijke Landmacht gaan akkoord met de plaatsing van zeecontainers om uitbreiding van opslagcapaciteit mogelijk te maken.
4) Uit de archieven blijkt weinig van controle op de naleving van alle voorschriften die het bevoegd gezag aan S.E. Fireworks heeft gesteld.
5) S.E. Fireworks wordt in ieder geval vier keer (1993, 1995, 1996 en 1999) bezocht in het kader van eindejaaracties met betrekking tot de opslag van vuurwerk. Bij deze bezoeken constateren controleurs (politiefunctionarissen en/of medewerkers van de Milieudienst) dat bij S.E. Fireworks weinig consumentenvuurwerk is opgeslagen en de voorschriften, voor zover gecontroleerd, worden nageleefd. Er worden ten aanzien van de opslag van het vuurwerk geen misstanden geconstateerd. Daarnaast hebben bezoeken plaats in het kader van vergunningaanvragen.
6) Enkele keren (1993, 1994 en 1998) wordt tijdens controles door het Bureau Adviseur Milieuvergunningen Koninklijke Landmacht aangegeven dat er wat schort aan de veiligheidssituatie bij S.E. Fireworks. Wat met deze observaties is gebeurd, is onduidelijk.
7) Uit de gemeentelijke archieven blijkt niet dat, afgezien van medewerkers van de Milieudienst, politie en controleurs van het Bureau Adviseur Milieuvergunningen

Koninklijke Landmacht nog anderen (brandweer, Inspecties) controles of inspecties bij S.E. Fireworks hebben uitgevoerd.

8) De verslaglegging van het gehele handhavingstraject is karig. Van sommige bezoeken die plaatsvonden zijn geen verslagen; mogelijk hebben meer bezoeken plaatsgehad dan waarover is gerapporteerd.
9) Externe veiligheid komt in relatie tot S.E. Fireworks in de loop der jaren weinig aan de orde. Hierbij speelt een belangrijke rol:
    - de afwezigheid van landelijk beleid ten aanzien van vuurwerkopslag;
    - de afwezigheid van de brandweer in het gehele vergunningentraject;
    - de beperkte afstanden van de te hanteren veiligheidszones; en
    - de positieve adviezen van het Bureau MILAN van defensie.

7.1.3 Ontbreken bevoegd advies wettelijke brandweerzorg

7.1.3.1 *Ontbreken brandweerzorg, inleiding*

In de gemeente Enschede werd, vooraf aan 2000, vrijwel in het geheel geen wettelijk verplichte brandweerzorg besteed aan S.E. Fireworks.; als inrichting/gebouwen met brandgevaarlijke of brandgevaar opleverende stoffen.[569]

Was de commandant van de regionale brandweer wel om advies gevraagd voor, om te beginnen, de beide (ontbrekende) gebruiksvergunningen, en later voor de milieuvergunningen, dat had deze in redelijkheid vooraf de internationale literatuur moeten raadplegen; zoals de cie. OOSTING dat na de ramp ook deed. Dan zou ook de wettelijke brandweerzorg adviseur terechtkomen bij de specifieke (brandweer) norm voor vuurwerkopslag: NFPA 1124 (in de VS ook wel opgenomen in specifieke wetgeving per Staat). Deze van praktijkervaring doortrokken NFPA normen waren immers al sinds jaar en dag beschikbaar op het opleidingsinstituut voor (beroeps)brandweerofficieren te Schaarsbergen. In die norm wordt, zelfs voor leken, direct duidelijk dat er voor ‘display’ (professioneel) vuurwerk van explosies met grote (druk-/schokgolf)effectafstanden wordt uitgegaan. Dit na de vele ongevallen die in de loop der jaren werden gerapporteerd in (brandweer)vaktijdschriften. Die effecten worden dan o.m. tegengegaan met voor explosie wijkende constructiedelen (PvB: plofdak), interne en externe afstanden tussen de opslagen en met aarden wallen (PvB: zoals in het buitenland). Sprinkler installaties en water als blusmiddel vindt men daar zeker niet in; evenmin als ‘zelfsluitende deuren’ aan de buitenzijde van de opslag.[570]

Het kon in Enschede, door jarenlange bestuurlijke beleids- en brandweerinhoudelijke taakverzaking, bestaan, dat de onbevoegde vergunningverlener (B&W), S.E. Fireworks, de buurtbewoners en de repressieve brandweer, verstoken bleven van de wettelijke adviezen; op deskundigheid, monopolistische brandweerzorg; met name op het gebied van in de voorschriften beschreven integrale brandpreventie (dus ook de preparatie t.b.v. de repressie). Qualitate qua, op de Brandweerwet 1985 art. 3 (oud) en de Arbo wet, waren/zijn dergelijke adviezen slechts te geven door de commandant van de regionale brandweer; daar berust immers het wettelijk monopolie op bevoegdheid en bekwaamheid en (gezag)onafhankelijkheid.[571]

De integrale, qua brandweerzorg allesomvattende, beoordeling door de commandant van de regionale brandweer, uit te voeren volgens de Brandweerwet 1985, vooraf aan de eerst specifiek en deskundig daaruit op te stellen adequate voorschriften, ook ter bescherming van omwonenden, is geadresseerd aan de brandweer, gesteld in vergunning voorschrift 4.5 (1997) en daarop verzaakt. Dit kwam bovenop de al jarenlang, sinds de oprichting, verzaakte toepassing en handhaving van het instrument ‘Gebruiksvergunning’. Ook hierdoor ontbrak het altijd al aan de wettelijk verplichte en specifieke brandweeradvisering t.b.v. (brand)gevaar beheersing: voor de medewerkers, omwonenden van S.E. Fireworks en de repressieve brandweerlieden.

Binnen de model regelgeving van VROM (milieu), de ‘CPR15’, werd in het geheel geen enkele aandacht besteed aan de transport klasse 1 voor opslagvoorschriften. Het wettelijk zorgsignaal zat geheel en al verwerkt in het systeem van de gebruiksvergunningen. De

brandweerleiding zweeg hierover naar het bevoegd gezag of werd voor dit onwettig gedrag genegeerd. Er was te Enschede dan ook geen enkele bestuurlijke aansturing naar de (regionale) brandweer; d.m.v. de daartoe in de Brandweerwet 1985 voorgeschreven organisatie en beheersverordening met daarin nauwkeurig te specificeren taken met daarop (jaarlijks) te leveren resultaten; vast te stellen door de gemeenteraad. (Model verordening Brandveiligheid en hulpverlening 1995.)[572]

Het vorenstaande is gebaseerd op de hoofdstukken 3 en 4 uit de rapportage over de Vuurwerkramp van de deskundige drs. F.W.J. Vos. Deze tekst wordt hierna integraal weergegeven.

7.1.3.2 *Vos-3 De wetgeving op vuurwerkgevaar als kennisprobleem*

3.1 Inleiding
Binnen de officiële publicaties, w.o. die van de Inspectie over de vuurwerkramp Enschede, wordt de beoogde decentraal operationele uitwerking door de genoemde actoren binnen de Brandweerwet 1985, t.b.v. de alomvattende brandweerzorg, binnen onderzoek na de ramp, verzwegen; zo ook de impact van de Brandbeveiligingsverordening (van ook voor 1985) daaruit[35]. De wettelijke brandpreventie *'in elk geval'* adviestaken van de (cdt.) regionale brandweer (sinds 1985) aan B&W t.b.v. vergunningen, krijgen geen aandacht. De IBR bespreekt, kennisontwijkend, uitsluitend de gemeentelijke brandweer; wel met voor dat niveau al volledig ontluisterende conclusies.

Vuurwerk is, als 'milieugevaarlijke stof" (?) voor opslag, als Categorie 3, opgenomen in het IVB (Inrichtingen vergunningen besluit); terwijl het daarop, opzettelijk en beoogd, vrijelijk in het milieu mag worden gedumpt. Het bevoegd gezag voor vergunningverlening was daarbij niet B&W (Milieudienst), zoals dat in Enschede wel werd gepraktiseerd, maar de Provincie. Dit zou juridische consequenties kunnen hebben, daar de vergunning nu met incomplete inhoudelijke advisering; dus nu juist niet met advies van de zijde van de in de Brandweerwet als (wettelijk) brandpreventie adviseur genoemde commandant van de regionale brandweer en evenmin met advies van de Milieu inspecteur, onbevoegd en op operationele voorschriften incompleet is vertrekt.

Te denken geeft dat vuurwerk met milieuvergunning toch wel vrijelijk in het milieu mag worden 'geloosd'; door het 'bezigen'. Het feitelijk aanwezig gevaar van vuurwerk als stof in opslag/verwerking is dan ook niet te vinden voor het milieu maar voor mensen in de buurt van aanwezig vuurwerk; slechts indien dat onbedoeld en onbeheerst ontstoken raakt ('brand').

Dergelijke brand- en explosiegevaarlijke stoffen zijn, al ver vooraf aan 2000, sinds jaar en dag onderworpen aan de wettelijke brandweerzorg; via de gemeentelijke gebruiksvergunningen; beoogd aanvullend op de Hinderwet[36]. Zo ook strekt die wettelijke zorg ook uit tot, monopolistisch binnen de brandweer(!) aan te brengen, kennis en bekwaamheid (Nibra;1993).

De stoffen vielen naar hun aard onder de vast te stellen gemeentelijke verordeningen met de Gebruiksvergunningsplicht; daartoe ook genoemd in de Brandweerwet 1985 (de Brandbeveiligingsverordening: BBV)) en na 1992 ook nog, zij het qua 'dekking' geheel overbodig, voor gebouwen apart in de Bouwverordening, vanuit de Woningwet 1992. Dan ook niet voor bouwen en slopen maar voor tijdens het 'gebruik'.

35 Onderzoek vuurwerkramp Enschede. Onderzoek naar het brandweeroptreden tot en met de fatale explosie. Van proactie tot en met repressie; Inspectie Brandweerzorg en Rampenbestrijding
36 Ongevallen met gevaarlijke stoffen, Handleiding voor hulpverlening bij branden en ongevallen, waarbij gevaarlijke stoffen zijn betrokken. Inspectie voor het Brandweerwezen Ministerie van Binnenlandse Zaken, 1982. p. 43.

Zo zijn de oeverloze discussies, gevoerd in het rapport van de cie. Oosting, over het wel of niet bouwvergunning plichtig (en daarmee ook weer regionaal brandweer advies plichtig) zijn van containers volstrekt futiel; maar daarmee wel misleidend: de dan direct toepasselijke gemeentelijke BBV voor het terrein gebruik bleef daarbij, geheel ten onrechte, buiten elke onderzoeksbelangstelling.

Viel een container niet onder de Bouwvergunningplicht dan viel deze immers nog wel onder de Gebruiksvergunningplicht binnen dezelfde Bouwverordening en/of, tekstueel volstrekt gelijkluidend, binnen de BBV (die werd eerst na 1992, noodgedwongen door de Woningwet 1992, beperkt tot 'niet' gebouwen').
De teksten uit de al eerder bestaande (model)BBV werden vrijwel integraal 'overdone' gekopieerd voor de model Bouwverordening van 1992; vanuit het VNG.

Een van de (4) gebruiksvergunning plichtige categorieën was, binnen die na 1992 gelijkluidende (model) verordeningen, naast de op redding en ontvluchting gerichte brandweerzorg voor aanwezige personen in een gebouw of inrichting: *"Brandgevaarlijke of bij brand gevaar opleverende stoffen."* (BBV art.17)

Dat wil zeggen dat er naar vuurwerk, in opslag of verwerking, ongeacht de binnen de milieuwetgeving gehanteerde drempelhoeveelheden, al sinds jaar en dag, brandweerzorg w.o. handhaving moest uitgaan; ook op de in de Brandweer wet 1985 strafbaar gestelde afwezigheid of overtreding van voorschriften; identiek (gekopieerd) opgenomen in de beide (model)gebruiksvergunningen.

3.2 Brandweerzorg in Enschede vooraf aan 2000
In de gemeente Enschede werd, vooraf aan 2000, vrijwel in het geheel geen wettelijk verplichte brandweerzorg besteed aan SEF; als inrichting/gebouwen met brandgevaarlijke of brandgevaar opleverende stoffen.

Dat kan formeel worden verklaard door de operationele afwezigheid van een in de Brandweerwet 1985 wel wettelijk voorgeschreven, door de gemeenteraad vast te stellen en op resultaten te volgen, organisatie- en beheers verordening; later (1995) genoemd: Verordening Brandveiligheid en hulpverlening. Hieruit volgt vooraleerst een noodzakelijke taak- en bevoegdheidsverdeling tussen de gemeentelijke en regionale brandweer; op grond van de Brandweerwet 1985.
Dit betekent, dat het gemeentebestuur in het geheel geen bestuurlijke aansturing gaf of controle uitvoerde m.b.t. de 'kosten/baten' verhouding; en dus ook niet op de resultaten die het (ook regionale) brandweerkorps zelfstandig en onafhankelijk zou moeten leveren, binnen de gebieden pro-actie, preventie, preparatie, repressie en nazorg.
Waarbij de brandpreventieadviezen *in elk geval* door de commandant van de regionale brandweer moesten worden gegeven; volgens de Brandweer wet 1985.
Zonder ook maar enige beleidsaansturing vanuit het bevoegd gezag, bepaalde men brandweer intern, regionaal en/of gemeentelijk, zijn eigen taakgebieden, mate van inspanningen en 'prioriteiten'; op willekeur[37].

37: Cie vuurwerkramp: De vuurwerkramp deel A (Overheid). Onderzoek vuurwerkramp; IBR.

De handhaving van het wettelijk vastgelegde gebruiksvergunningsysteem werd voor SE Fireworks achteraf door een medewerker van de brandweer - dus niet door de wettelijk adviseur; zijnde de commandant van de regionale brandweer – '*niet als zeker gezien'*(!?) en dan ook nog niet als '*prioriteit*'; indien er een milieuvergunning was[38]. Dat is, ook gelet op jurisprudentie, niet verantwoord[39]. Bovendien werd de milieuvergunning in Enschede niet van wettelijk brandweeradvies voorzien; terwijl dit wel als voorschrift werd opgenomen en doorgestuurd (en die van 1997 is ook ontvan-gen) door de gemeentelijke brandweer (Onderzoek vuurwerkramp Enschede: IBR).

Hoe een beleid loze gemeentelijke(!)medewerker, op onzekerheid m.b.t. de vergunningen voor een vuurwerkopslag nabij woningen, handhaving verder kan/mag nalaten is, binnen redelijke/bekwame taakopvatting, niet te begrijpen. Dit nota bene op een vergunning vanuit een (milieu)wet die nauwelijks of geen materiële regels stelt/mag/kan stellen als surrogaat voor de brandweerzorg[40]. De brandweer(medewerker) wist daarbij nog dat er geen (extra te betalen!) (regionale) brandweeradviezen werden gegeven t.b.v. dergelijke milieuvergunning; terwijl volgens de Brandweerwet 1985 wel expliciet als wettelijke regionale adviestaak is genoemd en via het gemeentefonds betaald.

Zo kon het bestaan dat S.E. Fireworks en de buurtbewoners verstoken bleven van de wettelijke, en ook op deskundigheid monopolistische brandweerzorg; juist op het gebied van brandpreventie (dit is inclusief preparatie). Het spreekt voor zich dat de bestrijders van de brandweer hierdoor ook voor een '*mission impossible*' werden geplaatst: geen beoordeelde brandpreventie en geen serieuze en beoordeelde preparatie. Zo bleek o.m. de leerstof van leidinggevenden voor veiligheidsmaatregelen bij het blussen van vuurwerk extern tegenstrijdig. Het is voorspelbaar dat indien adviseurs jarenlang mogen/kunnen verzaken op hun monopolistische wettelijke brandpreventie adviestaken, zij ook de kennis en vaardigheid daarbinnen verliezen[41] waarop taakverzaking een antwoord blijft.

3.3 Een herbeoordeling van de vergunningsvoorschriften

Zoals hierboven is vastgesteld heeft de belangrijkste (bevoegde en deskundige) wettelijke brandweerzorg adviseur geen advies uitgebracht aan het (on)bevoegde gezag; vooraf aan, of na, de vergunningverlening (1997 en 1999). Onder 3.10 van de overwegingen van de Hoge Raad, op de 1e herziening aanvraag, van R.J. Bakker wordt uit het arrest van het hof kort samengevat o.m.:

"(ii) De hier van belang zijnde voorschriften verbonden aan de aan [bedrijf A] krachtens de Wet milieubeheer verleende vergunningen betreffen de opslag van vuurwerk en ***zijn specifiek gegeven met het oog op de brandpreventie en de brandbestrijding****. De milieuvergunningen strekken mede ter afwering van gevaren voor omwonenden van potentieel gevaarlijke bedrijven als het onderhavige vuurwerkbedrijf."* (Vet gedrukt; FV)

---

38 Cie vuurwerkramp: De vuurwerkramp deel A (Overheid).
39 Raad van State: AAgrunol contra gemeente Groningen, 23 mei 1980, AB 1980,491
40: Cie vuurwerkramp: De vuurwerkramp deel A. p.183
41 Zie voor een schrijnende bevestiging van incompetentie op het gebied van brandpreventie m.b.t. hogere brandweerofficieren: IOOV rapportage '*Risicodomein brandweerzorg'*

Hieruit blijkt dat het hof geen weet had van het feit dat de gegeven voorschriften in 1997 en later, voorwaardelijk nog de integrale adviserende goedkeuring van de (commandant van de regionale) brandweer behoefden[42].
De aan de vergunning verbonden voorschriften kunnen dus in redelijkheid niet worden betiteld door het hof als: " *specifiek gegeven met het oog op de brandpreventie en de brandbestrijding".*
De Wmb ziet op de gezondheidsbedreiging van gevaarlijke stoffen; niet op 'brand'!
Juist die *specificiteit* moest er nog aan worden toegevoegd door de brandweer.

Het enkele voorschrift dat op zich staand gericht is op het voorkomen van (brand)gevaar voor de omwonenden is gesteld onder 4.4 (1997).
Dat was, gelet op de inrichting van het SEF complex, een 'leeg' voorschrift m.b.t. vuurwerk.
Geen van de '*wanden van de inrichting welke de inrichting scheidde van de ruimten van derden'* is immers als compartiment beoordeeld op de daarbinnen te verwachten 'specifieke' vuurbelasting.
Daarmee is de eis van '*tenminste*' 60 minuten onvolledig/ondeskundig gespecificeerd qua brandweerzorg en daarmee onmogelijk door de vergunninghouder adequaat te operationaliseren.

Binnen de model regelgeving van VROM (CPR15) werd in het geheel geen aandacht besteed aan de transport klasse 1 voor opslag.
Dit geeft, bij een eventueel opkomende eigen belangstelling voor het probleem, naar de vuurwerkopslag branche een opvallend negatief zorgsignaal.

Was de commandant van de regionale brandweer wel om advies gevraagd voor, om te beginnen, de beide (ontbrekende!) gebruiksvergunningen, en later voor de milieuvergunningen, dat had deze in redelijkheid vooraf de internationale literatuur moeten raadplegen; zoals de cie. Oosting dat na de ramp ook deed.
Dan zou ook de wettelijke brandweerzorg adviseur terechtkomen bij de specifieke (brandweer) norm voor vuurwerkopslag: NFPA 1124 (in de VS ook wel opgenomen in specifieke wetgeving per Staat).
Deze van praktijkervaring doortrokken NFPA normen waren immers al sinds jaar en dag beschikbaar op het opleidingsinstituut voor (beroeps) brandweerofficieren te Schaarsbergen.
In die norm wordt, zelfs voor leken, direct duidelijk dat er voor 'display' (professioneel) vuurwerk van explosies met grote (druk-/schokgolf) effectafstanden wordt uitgegaan. Dit na de vele ongevallen die in de loop der jaren werden gerapporteerd in (brandweer)vaktijdschriften.
Die effecten worden dan o.m. tegengegaan met voor explosie wijkende constructiedelen, interne en externe afstanden tussen de opslagen en met aarden wallen. Sprinkler installaties en water als blusmiddel vindt men daar zeker niet in; evenmin als 'zelfsluitende deuren' aan de buitenzijde van de opslag.

42 Zie voorschrift 4.5; vergunning 1997

Een integrale specifieke beoordeling, om eerst daarop via brandwerende constructie eisen bepaalt op: de vuurbelasting, de aard van de werkzaamheden, de aanwezige brandpreventieve en -repressieve voorzieningen, alsmede de brandbestrijdingsmogelijkheden van de brandweer, gevaar voor omwonenden door brandoverslag en branddoorslag, gespecificeerd en adequaat af te wenden, werd voorgeschreven in vergunningvoorschrift 4.5. (1997) en daartoe doorgezonden naar de brandweer (en ook ontvangen volgens het IBR onderzoek). Gelet op het woordgebruik (vakjargon) vereist dit voorschrift een deskundig gemotiveerd brandweerkundige beoordeling en daarop pas mogelijk de op deze voorschriften *specifieke* en *adequate* uitwerking voor de gevaar beheersing.
Dit alles is het hof daarmee, wegens afwezige brandweerdeskundigheid in het proces; zoals bijvoorbeeld in te brengen door de Brandweerzorg Inspecteur die rapporteerde na Culemborg 1992, ontgaan.

3.3.1 De specificiteit, m.b.t. het '*adequaat*' afweren van gevaren voor omwonenden, van de overige voorschriften

De brandpreventieve en brandbestrijdingsvoorschriften staan onder 4. (1997):
4.1 verwijst naar een tekening om te komen tot de aanwezigheid van 'voldoende brandblusmiddelen of brandbestrijdingsinstallaties. Dit voorschrift valt duidelijk onder de daarop nog uit te voeren integrale beoordeling vermeld in 4.5.
4.2 schrijft de bereikbaarheid voor; van de nog niet specifiek vermelde blusmiddelen en een jaarlijks inspectie en onderhoud daarvan.
4.3 Het voldoen aan een NEN norm wordt voorgeschreven voor slanghaspels en draagbare blustoestellen.
4.4 Schrijft een niet duidelijk gespecificeerde ('*tenminste'*) brandwerendheid voor; voor wanden die grenzen aan ruimten van derden.
4.5 is een 'verzamelvoorschrift'; ter integrale brandweerbeoordeling en het dan daarop pas specificeren van eventuele praktisch te operationaliseren voorschriften. Dat beoordelen kan nooit door een ondernemer (immers onbevoegd en ondeskundig) worden uitgevoerd.
De brandwerendheid van de gebouwen, die slechts met '*tenminste*' werden aangegeven, moeten door een integraal uit te voeren brandweer beoordeling, nader op 'vuurbelasting' worden bepaald vooraf aan de eerst daarop te specificeren operationele uitvoering van die voorschriften.

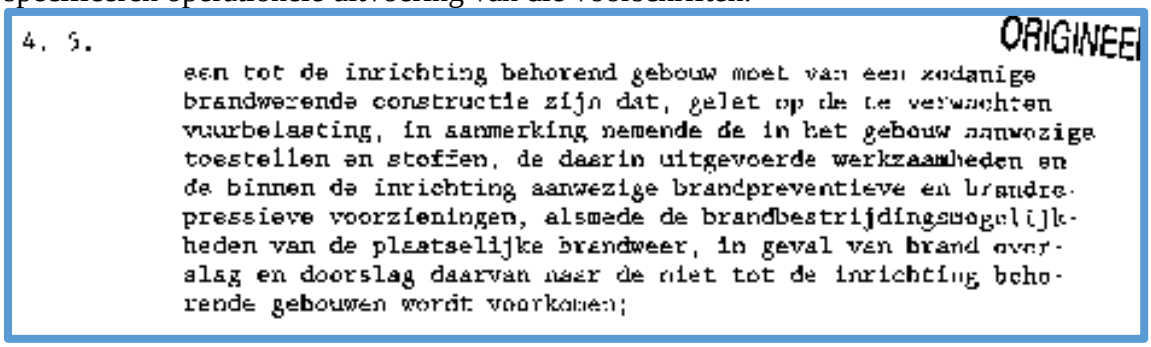
4. 5. ORIGINEEL

een tot de inrichting behorend gebouw moet van een zodanige brandwerende constructie zijn dat, gelet op de te verwachten vuurbelasting, in aanmerking nemende de in het gebouw aanwezige toestellen en stoffen, de daarin uitgevoerde werkzaamheden en de binnen de inrichting aanwezige brandpreventieve en brandrepressieve voorzieningen, alsmede de brandbestrijdingsmogelijkheden van de plaatselijke brandweer, in geval van brand overslag en doorslag daarvan naar de niet tot de inrichting behorende gebouwen wordt voorkomen;

4.6 en ***4.7*** borduren voort op 4.4 en dienen na bouwoplevering door de brandweer nog gecontroleerd en op de beide gebruiksvergunningen gehandhaafd te worden (nooit gebeurd).
4.8 ziet op het milieugevaar door CFK blusmiddelen.

Onder hoofdstuk 13 van de vergunningsvoorschriften worden huishoudelijke en constructieve brandpreventie eisen dan ook onsamenhangend en onvolledig (nog niet integraal en operationeel beoordeeld en gespecificeerd) opgesomd. Voorschrift 13.3.5 en 13.3.7 creëren daarbij een onwerkbare 'Catch 22' situatie: In de ompakruimte mocht 100 kg. 1.1.G aanwezig zijn, maar na afloop van de werkzaamheden kan het restant niet naar een andere toegestane ruimte; zoals dat daarbij toch ook wordt voorgeschreven. Alles was nog provisorisch.

Conclusies 3

Het kon in Enschede, door jarenlange bestuurlijke beleids- en brandweerinhoudelijke taakverzaking, bestaan, dat de onbevoegde vergunningverlener (B&W), S.E. Fireworks, de buurtbewoners en de repressieve brandweer, verstoken bleven van de wettelijke adviezen; op deskundigheid, monopolistische brandweerzorg; met name op het gebied van in de voorschriften beschreven integrale brandpreventie (dus ook de preparatie t.b.v. de repressie). Qualitate qua, op de Brandweerwet 1985 art. 3 (oud) en de Arbo wet, waren/zijn dergelijke adviezen slechts te geven door de commandant van de regionale brandweer; daar berust immers het wettelijk monopolie op bevoegdheid en bekwaamheid en (gezag)onafhankelijkheid.

De integrale, qua brandweerzorg allesomvattende, beoordeling door de commandant van de regionale brandweer, uit te voeren volgens de Brandweerwet 1985, vooraf aan de eerst specifiek en deskundig daaruit op te stellen adequate voorschriften, ook ter bescherming van omwonenden, is geadresseerd aan de brandweer, gesteld in vergunning voorschrift 4.5 (1997) en daarop verzaakt. Dit is in strijd met de wet nooit uitgevoerd en daarop achteraf ook door justitie, IBR (de minister) en tot binnen de rechtshandhaving voor integrale en volledige beoordeling van deze daarmee provisorische vergunningvoorschriften genegeerd. Dat blijkt het hof, gelet op de brand technisch onterechte verwijten gericht aan de hiertoe niet bevoegde noch deskundige verdachte(n), te zijn ontgaan. Dit kwam bovenop de al jarenlang, sinds de oprichting, verzaakte toepassing en handhaving van het instrument 'Gebruiksvergunning'. Ook hierdoor ontbrak het altijd al aan de wettelijk verplichte en specifieke brandweeradvisering t.b.v. (brand)gevaar beheersing: voor de medewerkers, bezoekers, omwonenden van SEF en, 'last but not least', de repressieve brandweerlieden.

Binnen de model regelgeving van VROM (milieu), de 'CPR15', werd in het geheel geen enkele aandacht besteed aan de transport klasse 1 voor opslagvoorschriften. Dit geeft, bij eventuele eigen belangstelling, binnen het verzaken van de wettelijke brandweerzorg, voor het probleem 'vuurwerk in opslag', naar deze vuurwerkopslag branche een negatief zorgsignaal: 'no problem!' Het wettelijk zorgsignaal zat dan ook geheel en al verwerkt in het systeem van de gebruiksvergunningen. De brandweerleiding zweeg hierover naar het bevoegd gezag of werd voor dit onwettig gedrag genegeerd. Er was te Enschede dan ook geen enkele bestuurlijke aansturing naar de (regionale) brandweer; d.m.v. de daartoe in de Brandweerwet 1985 voorgeschreven organisatie en beheersverordening met daarin nauwkeurig te specificeren taken met daarop (jaarlijks) te leveren resultaten; vast te stellen door de gemeenteraad. (Model verordening Brandveiligheid en hulpverlening 1995.)

7.1.3.3 *Vos-4 Kennisproblemen binnen de rechtshandhaving bij het hof*

4.1 De onbevoegde vergunningverlener
Het hof beschrijft onder 1. van de bewezenverklaring dat de vergunningen door B&W waren afgeven op grond van het in werking hebben van een inrichting als bedoeld in categorie 3 bijlage I (Ivb).

Voor deze categorie is de Provincie, gelet op de aard en de hoeveelheid, echter het bevoegd gezag; dat zou dan voorspelbaar consequenties voor het (dan wel juist) inschakelen van de wettelijke adviseurs en daarmee de kennispositie van de vergunninghouder en de aard van de inrichting kunnen hebben gehad.

4.2 De bewezenverklaring van het hof
Onder 1. achtte het hof bewezen::
"- opzettelijk in strijd met voorschrift 13.1.2 vuurwerk aanwezig gehad in de als "H" aangemerkte ruimte, zijnde elders dan in een voor de opslag van vuurwerk bestemde bewaarplaats; en"

Het hof zag hierbij mogelijk over het hoofd, en nam daardoor dan geen kennis van, het in dat voorschrift gemaakte voorbehoud: "*behoudens intern transport*".
In 13.1.3 (dus niet als sub artikel: 13.1.2.1) wordt in de vergunning van 1997 een specifiek uitzonderingsvoorbeeld van transport gegeven voor een geladen vrachtwagen; met voor een evenement voorbereid vuurwerk vanuit loods G.

Praktisch denkbaar is, dat '*tijdelijke nederlegging voor transport*' (naar analogie van PGS15) ook zelfstandig onder de uitzondering van '*intern transport'* valt; zoals bij het lossen en laden van de bewaarplaatsen noodzakelijk vuurwerk zich (nog) tijdelijk buiten de bewaarplaatsen zal bevinden. Dit bijvoorbeeld bij *'ijs en weder*' vanuit de snel te lossen vrachtwagen: dan eerst intern lossen in H of G.

Het lijkt voor interpretatie vatbaar; zeker omdat voorschrift 13.1.2 wel terugkomt als 3.1.2. in 1999 maar nu zonder de specifieke uitzondering in 13.1.3.
Voor eerst een vrachtwagen voor loods G, was er nu een niet verbijzonderd gespecificeerde uitzonderingsbepaling en daarmee voor algemene interpretatie geheel open gelaten.
De uitzondering (*behoudens intern transport*) moet dus dan, per geval, geheel op interpretatie worden ingevuld.
In ieder geval ontbreekt het causaal verband met de escalatie bij SEF.
De niet in een bewaarplaats terechtgekomen hoeveelheid in H of G zal de escalatie zeker niet kunnen hebben verhevigd.

Voorts:
"- opzettelijk in strijd met voorschrift 13.1.2 vuurwerk aanwezig gehad in de als "C2" aangemerkte werk-, ompak- en montageruimte, zijnde elders dan in een voor de opslag van vuurwerk bestemde bewaarplaats; en"

Voor de ompakruimte werden aparte voorschriften gegeven onder 13.3.
13.3.5 luidde:
"zodra in de werk-, ompak- en montageruimten de werkzaamheden zijn beëindigd, moet het eventuele restant van het vuurwerk en het omgepakt vuurwerk naar de bewaarplaatsen worden teruggebracht."
Van dit toch specifieke voorschrift nam het hof mogelijk geen kennis.
Niet is immers hierbij bewezen verklaard dat '*de werkzaamheden'* (welke?) waren beëindigd; zij zijn niet eens benoemd.
De beëindiging van de werkzaamheden is logisch/semantisch iets geheel anders dan het einde van een werkdag. Ook hierbinnen is er nu geen feitelijk causaal verband met de escalatie aangetoond.

Voorts:
"- opzettelijk in strijd met voorschrift 13.2.1 vuurwerkbewaarplaatsen niet voorzien en voorzien gehouden van (een) toegangsdeur(en) die zelfsluitend was/waren; en"
Het hof nam hierbij geen kennis van het feit dat zelfsluitende deuren brandpreventief normaliter niet aan de buitenzijde van een compartiment worden voorgeschreven door een deskundige adviseur.
Het Bouwbesluit, **Art. 6.26. Zelfsluitende deuren**, stelt*:"*

1. *Een beweegbaar constructieonderdeel in een inwendige scheidingsconstructie waarvoor een eis aan de weerstand tegen branddoorslag, weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag of weerstand tegen rook doorgang geldt, is zelfsluitend.*
2. *Het eerste lid geldt niet voor een deur in een niet-gemeenschappelijke doorgang.*
3. *Het eerst lid geldt niet voor een deur vanuit een cel.*
4. *Het eerste lid geldt niet voor een deur in een niet gezamenlijke doorgang."*

Uit de toelichting op dit artikel:
"Het gaat hier om de scheidingsconstructies tussen een (sub)brandcompartiment en besloten ruimten daarbuiten en niet om scheidingsconstructies binnen een (sub)brandcompartiment of tussen een (sub)brandcompartiment en de buitenlucht."

Het gaat dus duidelijk om deuren als een inwendige scheidingsconstructie en niet naar de buitenlucht; die waren niet aanwezig in de bewaarplaatsen bij SEF.
Voor de weerstand tegen brandoverslag en branddoorslag gelden juist ook niet fysieke maatregelen; zoals het handhaven van afstanden.
Voor laden en lossen van de bewaarplaatsen is de maatregel daarbij praktisch onmogelijk. De deuren moeten om gedragen dozen (of op steekwagen) te laten passeren dan worden vastgezet; daarmee is de maatregel, op het gevaar zettende moment dat de deuren van slot zijn gegaan (menselijk bewegen), bovendien ook nog futiel. Dit viel bovendien onder het brandweervoorschrift 4.5; waarop de vergunninghouder nog moest wachten.
Ook van dit verwijt is overigens geen causaal verband met de escalatie aangetoond.

Voorts:
"- opzettelijk in strijd met voorschrift 13.2.1 vuurwerkbewaarplaats(en), te weten de zogenoemde MAVO-boxen, niet voorzien en voorzien gehouden van (een) toegangsdeur(en) die zelfsluitend was/waren en die een brandwerendheid van ten minste 30 minuten bezat(en); en"

Voor de brand technische (en praktische) onredelijkheid van het verwijt over zelfsluitendheid zie hierboven.
Het niet voorzien van deuren met een brandwerendheid van *'tenminste'* 30 minuten is ook een onredelijk (immers zonder meer niet te operationaliseren) verwijt.
Om de werkelijk noodzakelijke eis te formuleren, die afhankelijk van de vuurbelasting (vrij te komen energie-inhoud) door het opgeslagen vuurwerk moet worden bepaald, is specifieke deskundigheid nodig.
Die had toch de commandant van de regionale brandweer, met nauwkeurige integrale specificaties, moeten inbrengen op het voorschrift 4.5 van de vergunning; voordat aan een eis van brandwerendheid in redelijkheid operationeel specifiek kan worden voldaan.

Ook van de Mavo boxen is tijdens de escalatie geen brand, zoals bij de testcondities voor brandwerendheid (i.p.v. een mogelijke doorslag van ontploffend vuurwerk), nabij de deuren vastgesteld; waardoor van een causaal verband met de escalatie niets is gebleken.

Voorts:
"- opzettelijk in strijd met voorschrift 13.2.1 een of meer van de aldaar geplaatste zeecontainers niet voorzien en voorzien gehouden van (een) toegangsdeur(en) die zelfsluitend was/waren en die een brandwerendheid van ten minste 30 minuten bezat(en); en"
Hierbij geldt dezelfde kritiek als hier direct boven voor de Mavo boxen.
Daarbij komt dat het stellen van brandwerendheidseisen, uitsluitend aan de deuren van een (dunnere) stalen container, brand technisch ridicuul is.
Ook hier wreekt zich de onwettige afwezigheid van een deskundige adviseur; die nog wel extra was voorgeschreven onder voorschrift 4.5 (1997) en dat daarbinnen voor elke deskundige adviseur duidde op de nog afwezige gebruiksvergunningen.

Voorts:
- opzettelijk in strijd met voorschrift 13.3.5 meermalen, telkens niet zodra de werkzaamheden in de als "C2" aangemerkte werk-, ompak- en montageruimte waren beëindigd, het restant van het vuurwerk en/of het omgepakte vuurwerk weer naar een/de bewaarplaats(en) teruggebracht of doen terugbrengen; en"
In dit onderzoek is niet gebleken dat iets dergelijks voor de verdachte kon worden bewezen.
Welke werkzaamheden waren wanneer met welke artikelen dan al afgerond?
Ook hierbij is overigens geen causaal verband aangetoond van achtergebleven vuurwerk, waaraan geen werkzaamheden meer hoefden plaats te vinden(?), en de escalatie op 13 mei 2000.

Voorts:
- niet opzettelijk in strijd met de voorschriften 13.2.10 en 2.1.1 en 3.2.9 in een/de bewaarplaats(en) en in een/de (zogenaamde) Mavo-box(en) en in een/de zeecontainer(s) meer vuurwerk en/of vuurwerk van een zwaardere klasse opgeslagen, zulks terwijl hij, verdachte, tezamen en in vereniging met een ander, tot de voren omschreven strafbare feiten opdracht heeft gegeven en feitelijke leiding heeft gegeven aan de voren omschreven verboden gedragingen;
De schuld aan de opslag van meer of zwaarder te classificeren vuurwerk zou in een herziening, te volgen op het hierboven gerepareerd escalatiescenario en kennis compensatie m.b.t. het gedrag van brandend vuurwerk in opslag, branden explosie technisch, anders kunnen worden beoordeeld.

Onder 2. achtte het hof bewezen:
"dat de vennootschap onder firma SE Fireworks op 13 mei 2000 en in de periode van 27 april 1998 tot en met 12 mei 2000, in de gemeente Enschede, opzettelijk, zonder daartoe verleende vergunning, een op het perceel Tollensstraat 50 gelegen inrichting waar ontplofbare stoffen, preparaten of producten worden vervaardigd, bewerkt, verwerkt, verpakt en/of herverpakt, opgeslagen en/of overgeslagen, zijnde een inrichting genoemd in categorie 3 van de bij het Inrichtingen- en vergunningenbesluit milieubeheer behorende bijlage I, heeft veranderd immers heeft genoemde vennootschap onder firma zonder vergunning het aantal vuurwerkbewaarplaatsen uitgebreid met twee zeecontainers, te weten zeecontainers aangemerkt als E15 en E16, zulks terwijl hij, verdachte, tezamen en in vereniging met een ander tot het voren omschreven strafbaar feit opdracht heeft gegeven en feitelijke leiding heeft gegeven aan de voren omschreven verboden gedraging;"

Een verandering van een inrichting is niet altijd meldings- of vergunning plichtig binnen de wet Milieubeheer. De 14 containers bevonden zich (ook al) in de aanvraag van de vergunning (1997); toen al met een uitbreiding van 11 stuks[43]. Dat was dan vooraf aan het aantreden van de verdachte als leidinggevende na april 1998[44].

Deze bijna 4-voudige(!) uitbreiding ging niet gepaard met specifieke daarmee samenhangende gevaar beheersende voorschriften; mogelijk door het verzaken van de regionale en gemeentelijke brandweerleiding op voorschrift 4.5. Integendeel: de maximale hoeveelheden per container werden daarbij in 1999 bijna verdubbeld: van 2000 kg. naar 3.500 kg. Niet bepaald een waarschuwende boodschap tegen uitbreiding.

43 De tekening '1' komt in 1997 tweemaal voor bij de vergunningaanvraag; met verschillende hoeveelheden containers; de een met 3 de ander met 14 containers.
44 Cie. Oosting. De Vuurwerkramp deel A p.42

Dit ook nog afgezien van de vraag of deze containers ook voor vuurwerk opslag werden gebruikt/bedoeld, is een verandering van 14 naar 16 (slechts 1/7e toename) niet een belangrijke doorbreking/overschrijding/gebrek aan overeenstemming van daarmee samenhangende eerdere specifieke en adequate brand technische voorschriften; die waren er immers niet.
Het bewijs voor een wel meld- of vergunning plichtige verandering ligt, volgens *infomil VROM*, overigens bij het bevoegd gezag.
Ook hier is niet gebleken van een causaal verband met de escalatie.

Onder 3. achtte het hof bewezen:
"dat de vennootschap onder firma SE Fireworks in de periode van 27 april 1998 tot en met 12 mei 2000, in de gemeente Enschede, opzettelijk beroepshalve producten heeft vervaardigd, aan een ander ter beschikking gesteld en in Nederland heeft ingevoerd en toegepast, -terwijl genoemde vennootschap onder firma wist, dat door haar handelingen met die producten gevaren konden optreden voor mens of milieu- en daarbij niet aan haar verplichting heeft voldaan alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van haar konden worden gevergd, teneinde die gevaren zoveel mogelijk te beperken, immers heeft genoemde vennootschap onder firma:
- vuurwerk van een zwaardere klasse dan 1.4 G opgeslagen gehad in bewaarplaatsen, te weten in zeecontainers en in (zogenaamde) MAVO-boxen, die daarvoor ongeschikt waren; en
- vuurwerk opgeslagen gehad in de als "C2" aangemerkte werk-, ompak- en montageruimte; en
- vuurwerk opgeslagen gehad in ruimtes zonder dat deze waren voorzien van een adequate brandblusinstallatie,
zulks terwijl hij, verdachte, tezamen en in vereniging met een ander tot het voren omschreven strafbaar feit opdracht heeft gegeven en feitelijke leiding heeft gegeven aan de voren omschreven verboden gedraging."

Gelet op het hierboven op empirische feiten gefalsifieerde escalatie scenario van justitie, en de hierboven opnieuw vastgestelde kennispositie van de verdachte, zou bij herziening van deze zaak het eventueel aanwezig hebben van een 'zwaardere' klasse vuurwerk anders kunnen/moeten worden beoordeeld.
Het verwijt over het opslaan van zwaarder vuurwerk, dan waarvoor de Mavo boxen en containers '*geschikt*' waren vooronderstelt wetenschap van 'te zwaar' en 'waar'. Ook is niet beschreven welke opslagplaatsen voor welke 'zwaarte' waarom wel of niet '*geschikt*' zouden zijn. Deskundig beoordeeld was er niet 1 '*geschikt'*.

Het opslaan (aanwezig hebben) van vuurwerk was toegestaan, zolang er nog werkzaamheden met/aan dat vuurwerk plaatsvonden of nog moesten vinden.
Het mocht zelfs ook onverpakt(!!) overal (C, E, en Mavo) worden opgeslagen.
Daarmee werd op voorschrift de bescherming op transportclassificatie opgezegd.
Dat het hof het verwijt maakt en bewezen acht dat er geen '*adequate blusinstallaties'* waren aangebracht geeft blijk van een aanzienlijk en belangrijk (onverantwoord door 'deskundigen' aangestuurd) kennistekort bij het hof.

Er bestaan immers (NFPA 1124), gelet op de chemische eigenschappen, geen adequate blusinstallaties voor professioneel vuurwerk; en dat ook zeker niet met water![45] Voor uitsluitend consumenten vuurwerk is er in het geheel nog (2014) geen zekerheid verkregen of daar eventueel wel een speciale sprinkler met speciale detectie kan worden voorgeschreven.[46] Dit viel bovendien onder het brandweervoorschrift 4.5 (1997); waarop de vergunninghouder nog moest wachten.

Het hof beroept zich voor zijn oordeel voor bewijs op een brandtechnische leek[47]:
“

> In de bunkers C3 tot en met C15 was een sprinklerinstallatie aangebracht. In de bunkers zaten meerdere sproeikoppen. Volgens mij zat er geen waterdruk op de sproeikoppen want je keek zo tegen de gaatjes in de sproeikoppen aan.
> In de Mavo-boxen en zeecontainers zat geen sprinklerinstallatie.

”
Waarom zou deze, door de brandweer voorgeschreven, niet als ‘*blusinstallatie*’ ‘*adequaat*’ zijn? Het ontwerp is te eenvoudig om storingen te verwachten. En ja, ook ‘droge’ sprinklers bestaan; dat wist het hof kennelijk ook al niet. Voor de Mavo-boxen en containers was in 1999, dus na het ‘belofte’ voorschrift 4.5. uit 1997, geen sprinklerinstallatie meer voor de uitbreiding voorgeschreven; dat wist de getuige (en daarop het hof) dan kennelijk weer niet. Het verwijt van het hof aan verdachte is niet deskundig onderbouwd, wetenschappelijk onverantwoord en daardoor irrationeel. Het hof is dan misleid door justitiële ‘deskundigen’ en getuigen; met onvoldoende kennis en expertise.

Vuurwerk is, rationeel bezien, binnen de immers niet door milieuvoorschriften beperkte; maar volledig beoogde ontsteking/’beziging’ daarvan in het milieu, *een brandgevaarlijke niet milieugevaarlijke stof,* zoals ook rubber, hout en kunststoffen dat waren, en zijn; binnen de huidige ‘Omgevingsvergunning’. Een chemische explosie, zoals de primaire en secundaire explosies van vuurwerk, wordt gedefinieerd als: *een (zeer) snelle verbranding*. De snelheid daarvan (reactiefront) wordt dan als deflagratie (subsoon); zoals meestal bij de primaire reacties, of detonatie (supersoon); zoals bij de secundaire reacties in de omgevingslucht mogelijk wordt, beschreven. De schade aan personen en goederen werd mechanisch (over- en onderdruk) en thermisch (warmteoverdracht en brandontsteking) veroorzaakt; milieuschade ontstond slechts indirect door asbest; dat niet viel onder een Milieuvergunning.

---

45 NFPA 1124 (2013): Water (en sprinklers) niet toegestaan voor blussing/beperking van brand in professioneel vuurwerk. In 2014 is de NFPA 1124 ingetrokken wegens de nog steeds bestaande onzekerheid omtrent de geschiktheid van sprinklers voor (uitsluitend eventueel) consumenten vuurwerk.
46 Final Report LITERATURE REVIEW: FIRE SAFETY IN CONSUMER FIREWORKS STORAGE AND RETAIL FACILITIES – HAZARD ASSESSMENT SEC Project No.: 2007069---000 Prepared For: Fire Protection Research Foundation October 1, 2007
47 Dossier p. G 1236 e.v.

De uit de wet Milieubeheer voortkomende tekst van het hof:
"*daarbij niet aan haar verplichting heeft voldaan alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van haar konden worden gevergd, teneinde die gevaren zoveel mogelijk te beperken"* lijkt op het eerste gezicht redelijk; maar is dat niet.

Dat men '*alles*' moet doen om mens en milieu tegen industriële activiteiten met milieugevaarlijke(!) stoffen te beschermen *'goes without saying'*.
Maar dat betreft dan die zaken die men, vooral als ondernemer werkende met milieugevaarlijke (grond)stoffen, op de juiste (deskundige) manier kan inschatten en daartegen ook de meest adequate maatregelen kan/moet nemen.
Dat is dan ook de geest van de EU Post Seveso richtlijnen.

"*Brand"* was/is een, in beschaafde landen en dat allang vooraf aan Seveso, wettelijk gekend en beoogd beheerst probleem; als monopolistische overheidstaak (jurisprudentie EHRM).

Er zijn vele stoffen die zowel brandgevaarlijk als milieugevaarlijk zijn, de maatregelen vanuit de milieuvergunning richten zich dan tot het voorkomen, beperken en bestrijden van het ongewenst vrijkomen van die, niet door brand veranderde, stoffen in het milieu.
Indien die 'hybride' stoffen in brand geraken veranderen hun milieugevaarlijke eigenschappen; vaak tot minder nadeel voor het milieu.

De als niet milieugevaarlijk geclassificeerde brandbare stoffen in NL; zoals hout rubber en kunststoffen, produceren eerst bij brand stoffen die men sec bedrijfsmatig niet zou mogen laten ontsnappen in het milieu.
Dat doet ook vuurwerk bij afsteken; onbelemmerd door milieuvoorschriften.

'*Brand'* wordt in de milieuvergunning plichtige industrie gezien als een *'ongewoon voorval'* dat tot ongewenst vrijkomen van de, al als zodanig zijnde milieugevaarlijke, stoffen aanleiding kan geven (doorbreking '*Lines of Defense'*).
Binnen '*vuurwerkbeziging*' is '*beheerste brand*' feitelijk alles waar het om draait.
Pas in opslag wordt, dan als voortijdige en ongewenste ontsteking, '*brand'* een ongewoon voorval; waartoe de afgelopen eeuwen de brandweerzorg is ontwikkeld.

Dat vuurwerk ooit is opgenomen in het Ivb, via de 'veeg' categorie 3, is te begrijpen bij de beoordeling van alle bedrijvigheden die daarin bijeen zijn geveegd; daar wordt immers ook met onverpakte milieugevaarlijke grondstoffen (in bulk) gewerkt; deze verspreiden zich als stof veel makkelijker in het milieu.
Verpakte vuurwerkartikelen sec als vaste stoffen in opslag, en bij vaste artikelsamenstellingen, kennen de milieugevaren van het verwerken en bewerken van de (basis) grondstoffen niet. Bij het afsteken maalt niemand er om.

Zoals hierboven werd uiteengezet bezat het hof zelf die kennis, op te doen binnen het proces, zeker niet voldoende. De 'deskundigen' hadden onvoldoende kennis.

Dit bijvoorbeeld door een blusinstallatie te ‘wensen’ voor ‘milieubescherming’ en de afwezigheid daarvan strafrechtelijk te verwijten, die nota bene als sprinkler, bij een brand met professioneel vuurwerk jarenlang in de internationale vakliteratuur bekend, als gevaarlijk contraproductief wordt beschouwd. Dit is een voorbeeld van het ondoordacht en onbekwaam door elkaar halen van technisch ingewikkelde contexten van de verschillende wetten t.b.v. die sterk verschillende beheersingscontexten.

Bij het wel kennis nemen van de Brandweerwet 1985, met de daaruit voortvloeiende gemeentelijke verordeningen en hun gebruiksvergunning systemen, voor *brandgevaarlijke en bij brand gevaar opleverende stoffen*, ook expliciet bevestigd door voorschrift 4.5. in de milieuvergunning van SEF (1997), zou het hof hebben kunnen, en ‘*qualitate qua’* moeten, weten dat brandgevaar formeel en materieel wordt beheerst via de Brandweerwet; en formeel en materieel zeker niet volledig en bekwaam vanuit de (raam)Wet Milieubeheer kan worden beheerst.

Het zou dan kunnen zijn gebleken dat het hier geen milieudelict betrof; maar dat het bij overtreding (van wat en door wie?) viel onder de directe strafbaarheidstelling binnen de Brandweerwet 1985; als *‘vergrijp tegen de wettelijke brandweerzorg’*.
Dan zou ook het verzaken van bestuurlijke en ambtelijke aansturing aan de wettelijk verplichte advisering en de handhaving/opsporing (regionale brandweer en gemeentelijke boa’s) in de beoordeling kunnen/moeten worden betrokken.

Wie had, ‘*qualitate qua’* welke kennispositie en binnen en vanuit welke wettelijke context moeten hebben? Het antwoord had de minister van BZK (Inspectiefunctie) de 2e Kamer en de samenleving moeten geven; het kwam er niet van.

Om dan vanuit de verkeerde wet een verwijt te maken dat niet ‘*alles*’ is gedaan, terwijl de bevoegdheid en deskundigheid juist op dit gebied monopolistisch in handen ligt van de (gemeentelijke, provinciale, regionale, Nibra en ministerie) brandweerzorgactoren, zou, bij herziening, kunnen blijken neer te komen op onredelijkheid/onbillijkheid/dwaling.

Onder 4. achtte het hof bewezen:
“*dat de vennootschap onder firma SE Fireworks op 13 mei 2000 in de gemeente Enschede, aanmerkelijk onvoorzichtig en onachtzaam en nalatig in haar vuurwerkbedrijf, dat was gelegen aan de Tollensstraat in de onmiddellijke nabijheid van een woonwijk,*
- vuurwerk aanwezig heeft gehad in de als "C2" aangemerkte werk-, ompak- en montageruimte en in de als "H" aangemerkte ruimte, zijnde elders dan in voor de opslag van vuurwerk bestemde en geschikte bewaarplaatsen; en”

Zolang de werkzaamheden aan/met dat vuurwerk nog niet waren beëindigd, dat hoeft praktisch zeker niet samen te vallen met het eind van een werkdag, was dit, tot een bepaald maximum en onverpakt, toegestaan. Het *‘intern transport’* (H) was uitgesloten van dit voorschrift.

Welke bewaarplaatsen heeft het hof als '*geschikt*' dan op het oog en op welk explosie veiligheid technische argumenten?
Ook is hiervan geen causale relatie met de escalatie vast te stellen; gelet op het hierboven empirisch gerepareerde scenario.

Voorts:
"- onverpakt vuurwerk al dan niet in combinatie met verpakt vuurwerk heeft aanwezig gehouden; en"
Volgens voorschrift 13.2.8 (1997) en idem 3.2.7. (1999) blijkt dit toch expliciet te zijn toegestaan:
" in de bewaarplaats mogen zich gelijktijdig met verpakt en/of onverpakt vuurwerk geen andere goederen bevinden" *Verpakt en/of onverpakt*; doet u maar!
In het aanvullend arrest is er als punt 10 opgenomen: *"De aanwezigheid van onverpakt vuurwerk."* Alsof dat als strafbaar bewezen moest worden.
Een getuige verklaart over geopende dozen en de ander verklaart over de sterk beschadigde situatie van na de brand; niet bepaald overtuigend voor het bewijs: dat was dan eerder al 'onverpakt'. Geopende dozen zijn in die ruimte bovendien praktisch onoverkomelijk. Het verwijt is op de voorschriften onredelijk.

Voorts:
"- dat bedrijf gevoerd terwijl onvoldoende maatregelen waren genomen ter voorkoming van brand en/of ontploffingen en/of het kunnen uitbreiden van brand, immers:
** waren deuren van vuurwerkopslagplaatsen de zogenoemde Mavo-boxen en (zee)containers niet zelfsluitend; en waren deze deuren onvoldoende brandwerend en*
** werd vuurwerk opgeslagen gehouden in zeecontainers, welke onvoldoende brandwerend waren, en;*
** was in verschillende ruimtes waar vuurwerk lag opgeslagen geen, goed functionerende sprinkler-, althans brandblusinstallatie aanwezig, en*
- vuurwerk opgeslagen en/of opgeslagen gehouden dat massa-explosief was,"

Het lijkt een herhaling van zetten, die hiervoor al zijn besproken, maar 'nieuw' lijkt dat, onafhankelijk van de deuren, de container zelf ook brandwerend had moeten zijn. In de vergunning van 1997 werd alleen de eis van '*tenminste 30 minuten*' aan de deuren gesteld. Deze eis is, zonder nadere beoordeling door de brandweer, niet te realiseren. Hoeveel meer dan *tenminste*; op grond van de vuurbelasting (3,5 ton vuurwerk)? Die (commandant van de regionale brandweer) had dit volgens voorschrift 4.5. ook moeten doen; dat kan wegens gebrek aan bevoegdheid en deskundigheid, en gelet op de wettelijk monopolistische brandweerzorg w.o. advisering, in redelijkheid (rationeel) niet verweten worden aan de verdachte.

In de vergunning van 1999 werd bovendien in het geheel geen eis voor brandwerendheid, zoals m.b.t. vuurwerk in de containers, meer gesteld. De vergunninghouder zou daaruit hebben kunnen/mogen afleiden dat de regionale brandweer dat dan inmiddels als zodanig had geadviseerd: op art. 4.5.

Ook hier geldt dat, op toetsbaar empirische feiten, geen causaal verband tussen de brandwerendheid van de containers met de escalatie is vastgesteld.
Dat wat het hof onder 5., 6., en 7. bewezen achtte, had evenmin brand technisch causaal verband met de escalatie van 13 mei 2000.

4.3 Brandweerzorg taakverzaking in het kwadraat
Het feit dat de rechtshandhaving (en de samenleving/ 2e kamer) bij de 'verwerking' van de vuurwerkramp ten onrechte verantwoordelijkheid zocht slechts binnen de milieuvergunning voorwaarden behoeft rationele verklaring.

Hierboven is al aangetoond dat er bij de 'wettelijke adviseur' en de betrokken justitie, NFI en TNO medewerkers een enorm kennistekort was dat, binnen de brandweerliteratuur, nooit had kunnen bestaan. (De brandweer verzaakte.) Hun theoretisch denkkader, m.b.t. het gedrag van vuurwerkbrand in opslag, beperkte zich vrijwillig tot de UN testclassificatie voorschriften waarbinnen een theoretisch beschouwing over gedrag van vuurwerk bij brand geheel ontbreekt. Ook de later gehouden CHAF testen in "Europees verband' zochten resultaten met een 'vallen en opstaan' methode; zonder een programma op theoretisch wetenschappelijk gebaseerde, empirisch toetsbare, voorspellingen (hypothesen).

Gelet op de helderheid van (regionale) taakstelling binnen de Brandweerwet 1985 en binnen de (model) Bouw- en Brandbeveiligingsverordeningen moet er dan ook een verklaring komen over hoe die helderheid, ondanks of dankzij massale onderzoekinspanningen na de ramp, is verduisterd.

M.a.w. hoe kan het zijn dat de in dit onderzoek aangetoonde taakverzaking binnen de brandweerzorg, door alle in de wet genoemde actoren, niet is geconcludeerd in hun onderzoek? Daarmee zijn ook de effecten van die verzaking en de verantwoordelijkheden daarvoor onbelicht gebleven; dan leert men dus ook niet.

Het onderzoek na de vuurwerkramp, vanuit de wettelijke ministeriële Inspectietaak, voor de overige Inspecties en het OM, werd 'gecoördineerd' door de Hoofdinspecteur voor de Brandweerzorg en Rampenbestrijding; via een daartoe ingesteld logistiek centrum te Enschede[48]; onafhankelijkheid was onder controle:
" 3.3 Plan van aanpak
Als basis voor de samenwerking van de acht betrokken inspecties en om tevens de afstemming met de onderzoeken van het Openbaar Ministerie en de Commissie onderzoek vuurwerkramp te regelen, is een 'Plan van aanpak afstemming rijksinspectie-onderzoeken naar vuurwerkramp in Enschede' opgesteld (bijlage 1). Hierin is onder andere het wettelijk kader van de betrokken inspecties geschetst en worden regels gegeven voor de uitwisseling van informatie tussen de onderzoekende instanties."

48 Centraal rapport Beschrijving uitvoering gezamenlijk onderzoek rijksinspecties
Conclusies en aanbevelingen IBR - IMH - IVH - IRO - IP - IGZ - AI – RVI Januari 2001

Eerst in de genoemde bijlage 1 wordt het wettelijk en uitvoerend toetsingskader, voor ook de 'eigen' IBR[49], geformuleerd; maar daarbinnen (rapport) niet als bron vermeld of toegepast. Wel wordt de (model) brandbeveiligingsverordening genoemd in die bronnenlijst maar die wordt verder (gebruiksvergunningen!) voor het wettelijk toetsingskader verzwegen in het onderzoeksrapport.
In strijd met de wettelijke *'in elk geval'* taakverdeling, voor een regionale en (eventueel) een gemeentelijke brandweer, beperkt de IBR zich tot uitsluitend de gemeentelijke brandweer. Hieruit ontstaat de brandweerzorg taakverzaking in het kwadraat: de belangrijkste een hoger geplaats actoren blijven buiten beoordeling m.b.t. hun verantwoordelijkheden; w.o. dus ook de minister zelf.

Er worden desondanks voor het laagste niveau slechts ontluisterende conclusies getrokken:
"7 De brandweer Enschede heeft geen adviesfunctie met betrekking tot de afgifte van milieuvergunningen. (Dit is 'waar'; slechts wanneer men het toetsingskader van de brandweerwet buiten beschouwing wenst te laten. De commandant van de regionale brandweer had wel degelijk de wettelijke adviesfunctie en daar werd men al jarenlang ook voor betaald.; FV)
Mede hierdoor bevatte de milieuvergunningen van S.E. Fireworks volstrekt onvoldoende en zelfs foutieve brandpreventieve voorwaarden.
De financiële vergoeding, die de brandweer verlangt voor het geven van adviezen inzake milieuvergunningen mag geen reden zijn om de deskundige inbreng van de brandweer bij het opstellen van milieuvergunningen achterwege te laten.
Dit probleem had bestuurlijk opgelost moeten worden.
(Dat was het dan ook al; met de door de Staat gefinancierde taakuitvoering vanuit de Brandweerwet 1985; FV)
8 Door het niet betrokken zijn van de afdeling Preventie bij het vuurwerkbedrijf zijn niet alleen de brandpreventieve maatregelen achterwege gebleven, maar is tevens het initiatief tot het nemen van preparatieve maatregelen, uitgebleven.
9 Door het (veelal) ontbreken van informatie hebben de bevelvoerders van de brandweer Enschede onvoldoende inzicht in de gevaren van de risicovolle bedrijven in hun verzorgingsgebied.
Ook de bevelvoerderskaarten geven geen inzicht in de te verwachten gevaren en missen tactische aanwijzingen voor de ongevalsbestrijding.
Hierdoor is de kans aanwezig dat onnodig een verkeerde inzettactiek wordt gekozen."

Een wetteloze: "Mission Impossible" voor de burgers en het uitrukpersoneel; door het verzaken van de wettelijke brandweerzorgtaken door de regionale brandweer. Wie is daarvoor dan verantwoordelijk? De IBR (minister) wilde het niet weten.

49 Onderzoek vuurwerkramp Enschede - Onderzoek naar het brandweeroptreden tot en met de fatale explosie - Van pro-actie tot en met repressie. Januari 2001

Conclusies 4
De aan de milieuvergunning verbonden voorschriften kunnen in redelijkheid niet worden betiteld door het hof als: "specifiek gegeven met het oog op de brandpreventie en de brandbestrijding"; dat moest immers nog plaatsvinden.

*Het hof beschrijft **onder 1**. van de bewezenverklaring dat de vergunningen door B&W waren afgegeven op grond van het in werking hebben van een inrichting als bedoeld in categorie 3 bijlage I (Ivb).*
Voor deze categorie is, gelet op de aard en/of hoeveelheid in opslag, de Provincie echter het bevoegd gezag. Dat had dan, praktisch voorspelbaar, consequenties voor het (dan mogelijk juist) inschakelen van de wettelijke adviseurs gehad en daarmee de te verwachten/voorspellen verbeterde kennispositie van de vergunninghouder, bij ook eerst dan adequate vergunningvoorschriften die nu voor SEF, 'specifiek' voor bekwaam beoordeelde 'adequate' brandpreventieve maatregelen, geheel ontbraken.
Dat wat het hof onder 1. bewezen achtte was/is open voor herziening, zeker bij vergelijking van de veranderde inhoud van de vergunningen 1997 en 1999 en het niet door het hof genoemde/beoordeelde voor alles voorwaardelijk vergunningsvoorschrift dat, exclusief doch vergeefs, was geadresseerd aan de regionale brandweercommandant (Brandweerwet 1985).

Voor de aanwezigheid van vuurwerk in C2 (b)lijkt het hof impliciet ervan uit te zijn gegaan 'dat einde werkzaamheden' en 'einde dagelijks werktijden' binnen de voorschriften als semantisch gelijkluidend moeten worden beschouwd. Dat blijkt zo niet direct te lezen uit de vergunningvoorschriften. Deze maatregel heeft overigens geen empirisch aangetoond causaal verband binnen de escalatie.

Het hof nam geen kennis van het feit dat zelfsluitende deuren brandpreventief niet aan de buitenzijde van een (brand) compartiment worden voorgeschreven door een deskundige adviseur; bij wettelijke voorschriften die dit dan ook tegenspreken. Deze maatregel had overigens geen causaal verband binnen de escalatie.

Het niet voorzien van deuren met een brandwerendheid van 'tenminste' 30 minuten is een onredelijk (irrationeel) verwijt. Om de werkelijk adequate eis te formuleren is dat nog geheel afhankelijk van de vuurbelasting (vrij te komen energie-inhoud) die nog voor opgeslagen vuurwerk, per maximale opslag hoeveelheid, moest worden bepaald. Daartoe is specifieke (wettelijke) brandweerdeskundigheid en -bevoegdheid nodig.

De bewezen verklaarde schuld, aan de opslag van meer of zwaarder te classificeren vuurwerk, zou in een herziening, te volgen op het hierboven op de empirisch vastgestelde feiten gerepareerde escalatiescenario en de nu geleverde kennis compensatie m.b.t. het gedrag van brandend vuurwerk in opslag, anders kunnen worden beoordeeld.

***Onder 2.** van de bewezenverklaring:*
Het hof achtte bewezen dat er in strijd met de vergunningsvoorschriften 2 containers zijn bijgeplaatst.

Hierbij gaat het hof voorbij aan het feit dat in de wet milieubeheer niet elke verandering in een inrichting meld- of vergunning plichtig is gesteld.
Voor de 1e uitbreiding met 3 en ook daarop naar 14 containers (bijna vijfvoudige uitbreiding) werd geen enkel, specifiek op aantal en hoeveelheid aanvullend, voorschrift gesteld.
Zelfs werd de toegestane hoeveelheid, voor die bijna vijfvoudige uitbreiding in opslag capaciteit, bijna verdubbeld; totaal 8-voudig: van (3x2) 6 ton naar (14x3,5) 49 ton. Dan zou het, voor daarop nog 2 containers. als een niet 'belangrijke' verandering kunnen worden beschouwd. (Dit nog afgezien van het te bewijzen gebruik voor opslag; van die 2 extra geplaatste containers.)
Niet aangetoond is dat de 2 laatst geplaatste containers (E 15 en 16) een causaal verband met de escalatie voorstelden.

***Onder 3.** van de bewezenverklaring:*
Het hof achtte bewezen dat er te zwaar vuurwerk lag opgeslagen en dat de verdachte dit wist. Dit kan, gelet op de nu opnieuw uitgebreid besproken en toegelichte nieuwe kennispositie van de door het hof aangehaalde (TNO)getuige, van zijn intern tegenstrijdige verklaringen, van de wijze van 'vaststelling' door het hof (psychologische projectie vanuit eigen achteraf 'kennis') op helderziendheid van de kennispositie van de verdachte, zeker ook mede gelet op het nu gerepareerd escalatie scenario met een wetenschappelijk verantwoorde verklaring voor de zogenaamde 'zwaarte' van de waargenomen explosieclusters, een kritische toets op voorwaardelijke forensisch wetenschappelijke kennisverzameling, vooraf aan een oordeel, niet meer doorstaan.
Eerst na het voorgaande kan er iets worden beweerd over de door het hof nog ongemotiveerd bewezen verklaarde 'ongeschiktheid' van bepaalde opslagplaatsen.

*Het hof herhaald de aanwezigheid van vuurwerk in C2 als verwijt; zie hiertoe **conclusies 4. onder 1**.*

Het hof nam in dit verband geen kennis van het feit dat de beoogd beschermende werking van de transport classificatie op vergunningvoorschrift werd 'opgezegd'; men mocht volgens de vergunning verpakt of niet verpakt opslaan.

Het verwijt voor de afwezigheid van een geschikte blusinstallatie in de vuurwerkopslagplaatsen is brand technisch irrationeel, er bestaat in de internationale literatuur geen adequate blusinstallatie voor professioneel vuurwerk. Bovendien, voor sprinklers en water blussers, zijn deze contraproductief en uitdrukkelijk in de VS voor toepassing in evenementen vuurwerkopslag e.d. verboden.
Alleen al voor het maatschappelijk belang, dat het hof met deze irrationele en contraproductieve uitspraak kan aantasten, is een herziening hiervan zeer gewenst. Ook moest elke beoogde beheersingsmaatregel nog de integrale brandweerbeoordeling ondergaan; volgens voorschrift 4.5 (1997).
Dat heeft het hof miskend.

Onder 4. *van de bewezenverklaring:*
Het hof achtte (opnieuw) bewezen de verwijten over de aanwezigheid van vuurwerk in de ruimten C2 en H. De houdbaarheid van deze verwijten zijn hierboven sterk in twijfel getrokken; op de semantisch te interpreteren inhoud van de voorschriften.
Er is geen causaal verband hiervan met de escalatie vast te stellen.

Onder 5., 6., en 7. *van de bewezenverklaring*
Wat het hof onder 5., 6., en 7. bewezen achtte, had geen causaal verband met de escalatie van 13 mei 2000.

Onder de bewezen verklaringen m.b.t. de brandwerendheidsvoorschriften
Gelet op het 'veeg' voorschrift 4.5, uit de vergunning (1997), moesten al dergelijke voorschriften nog een operationeel adequate specificatie krijgen over de 'tenminste' brandwerendheden en een integrale beoordeling daarop, die dan ook nog moesten worden afgestemd op de door de (regionale) brandweer, onder die daardoor pas te bereiken omstandigheden, mogelijk te leveren blusprestaties. Daarop moest de vergunninghouder dus wachten. Uit dit voorschrift blijkt dat e.e.a. nooit kon worden beoordeeld door de vergunninghouder; het raakt zelfs aan de Arbo wet (voor de reg. cdt. Brandweer).

Uit dit voorschrift 4.5 wordt gelezen dat de Milieudienst met de betrokken adviseurs de commandant regionale brandweer als de wettelijke adviseur wilde inschakelen voor de specifieke en adequate voorschriften op te leggen vanuit de Bouw- en Brandbeveiligingsverordening via de gebruiksvergunningen, met de sancties via het Sr, opgenomen in/vanuit de Brandweerwet 1985. Hierdoor zouden de afwezige bouwvergunningen (m.b.t. zorgvoorschriften) voor containers en Mavo boxen geheel en al kunnen en moeten zijn gecompenseerd. De brandweer volhardde echter, niet geremd door de wettelijk verplichte bestuurlijk aansturing of door de voorgeschreven wettelijke ministeriële Inspectie, in het jarenlang verzaken van deze wettelijke en specifieke geregelde toegepaste deskundigheid en (regionale)taakuitvoering in de monopolistische brandweerzorg.

Het is evident, gelet op de inhoud van het voorschrift 4.5 (1997), dat de vergunninghouder bevoegd noch deskundig kan worden geacht om dit zelf dan maar als amateur, ook voor de brandweerinzet, eigengereid in te gaan vullen.

In de vergunning van 1999 werd in het geheel geen eis voor brandwerendheid, zoals ook nog te specificeren m.b.t. de containers, meer gesteld. De vergunninghouder, of een onbevangen beoordelaar, zou daaruit hebben kunnen, en in redelijkheid mogen, afleiden dat de brandweer 'geen brandwerendheid eisen te stellen aan de opslag en gebouwen' had geadviseerd; dit sloot dan ook nog geheel aan op de expliciet niet handhaving aanpak van de MILAN inspecteur.

Het bewezenverklaarde heeft geen, op feiten gebaseerd, causaal verband met de escalatie vanaf 14:00 uur op 13 mei 2000 aangetoond.

Het was gebaseerd op verzinsels van ondeskundige justitiële 'deskundigen'; die daarbij/daartoe de meest relevante (dossier) feiten en wetgeving negeerden.

De minister van BZK (Inspectiefunctie Brandweerzorg), had de kwaliteit van zijn eigen wettelijke Inspectie taakuitvoering moeten onderzoeken, met die van de provincie, Nibra, regionaal brandweerbestuur en het gemeentebestuur als actoren in de Brandweerwet 1985 genoemd. W.o. ook het in redelijkheid eerder moeten onderzoeken van de 'in elk geval' zorgbijdrage binnen de wettelijk verplichte specifiek regionale taakuitvoering - m.n. brandpreventieadvies door de regionale brandweercommandant vooraf aan vergunningen - na de Brandweerwet 1985. Dat is in het geheel niet gebeurd en, onder de coördinatie van de Hoofdinspecteur (namens de minister van BZK) ook niet door derden (OM, cie. Oosting). Het OM kan daardoor zeker niet als onpartijdig t.a.v. overheidsbelangen worden gezien.

Over de Brandweerwet 1985 werd in de deel rapportage van de IBR gezwegen; terwijl toch daarin ook hun bevoegdheid tot onderzoek was omschreven. Hierdoor werd er in de openbare onderzoekrapporten na de Vuurwerkramp (afstemming met Inspecties) geen ervaringskennis hieromtrent aangeboden; zelfs ook niet aan de 2e kamer. Voor wat betreft de toedeling van (wettelijke) taken en verantwoordelijkheid werd die van de actoren in de brandweerwet verzwegen; de minister inspecteerde slechts summier de gemeentelijke brandweer; zonder de wettelijk verplichte aansturing door het bestuur daarvan.

Het verzaken door de commandant van de regionale brandweer van zijn wettelijk advies- en handhavingstaken, m.b.t. de gebruiksvergunning plichtige opslag van 'brandgevaarlijke en bij brand gevaar opleverende stoffen' en m.b.t. de nodige initiatieven om tot tijdige bestuurlijke vaststelling van taak- en resultaat stellende verordeningen te komen, heeft een logisch dwingend causaal verband met de ramp, ook met de gevolgen voor het repressieve gemeentelijk brandweerpersoneel.

Hieruit blijkt dan nu eerst ook het bestuurlijk verzaken: niet ingrijpen/inspecteren door de minister(BZK), de provincie, het regionaal brandweerbestuur en het gemeentebestuur; zij zijn daarvoor nooit verantwoordelijk/aansprakelijk gesteld.

Bij het wel kennis nemen van de operationele vereisten uit de Brandweerwet 1985, met de daaruit voortvloeiende gemeentelijke verordeningen en hun gebruiksvergunning systemen voor brandgevaarlijke en bij brandgevaar opleverende stoffen, zeker ook nog eens bevestigd door het voorschrift 4.5. in de milieuvergunning van SEF (1997), zou het hof hebben geweten dat brandgevaar formeel en materieel wordt beheerst door 'brandweerzorg' in de Brandweerwet; en formeel en materieel zeker niet volledig of bekwaam vanuit de Wet Milieubeheer kan of zou moeten worden beheerst.

Het zou dan ook kunnen/moeten zijn gebleken dat het hier geen puur milieudelict betrof, maar dat een straf kwalificatie rechtstreeks viel onder de directe strafbaarheidstelling vanuit de Brandweerwet 1985 en WvSr.

Dan zou ook het verzaken van bestuurlijke aansturing en behoorlijke ambtelijke voorlichting aan de wettelijk verplichte regionale advisering en de handhaving/ opsporing (gemeentelijke brandweer als boa's) in de beoordeling m.b.t. ambtsverzuim (ook van nationaal, provinciaal-, regionaal- en gemeentebestuur en Nibra) kunnen/moeten worden betrokken; zeker ook gelet op het alomvattend maatschappelijk en democratisch wetgevend gezag belang.

Om vanuit de verkeerde wet een verwijt te maken dat niet 'alles' is gedaan, terwijl de bevoegdheid en deskundigheid, juist op dit gebied van brandgevaren (w.o. verbrandingsexplosies) voor de bevolking, monopolistisch in handen ligt van de in de Brandweerwet 1985 genoemde gemeentelijke, regionale, provinciale, Nibra en ministeriële Inspectie actoren, en daarop ook binnen de, niet brandweerzorg specifieke, milieuvergunning formeel toch nog maar eens een voorschrift op was gericht, zou, ook bij herziening op deskundig gerepareerde kennisposities binnen de rechtshandhaving, kunnen blijken neer te komen op onredelijkheid/onbillijkheid/dwaling; door het slechts raadplegen van ondeskundige 'deskundigen' en misleidend rapporterende Inspecties en OM.

Toch concludeerde ook de minister van BZK (IBR rapport Onderzoek Vuurwerkramp) nog wel:
"Het feit, dat wel aan de deuren en niet aan de rest van de container een brandwerendheidseis (minimaal 30 minuten) is gesteld, geeft aan dat de deskundigheid op brandpreventief gebied bij de opstellers van de milieuvergunning ver te zoeken is.
Een goed geregelde adviesfunctie van de brandweer had dit soort fouten kunnen voorkomen."

Hiermee bevestigt de minister (IBR) dat de verantwoordelijke deskundigheid, voor het vaststellen van adequate voorschriften op brandpreventief gebied, behoort tot de bevoegdheid van de brandweer; en dus niet tot die van de vergunninghouder of de Milieudienst.
Wat de minister onverantwoord in het midden laat is dat de 'adviesfunctie' van de regionale brandweercommandant zeer goed en ondubbelzinnig al sinds 1985 geregeld was in de Brandweerwet. Hij kan slechts doelen op de onwettige praktische afwezigheid van een 'bestuurlijke regeling' tussen (regionale) ambtenaren; die ook al wettelijk was voorgeschreven, maar was verzaakt.

Hierbij ziet dan de IBR nog zomaar het bestaan van voorschrift 4.5 (vergunning 1997) over het hoofd; dat immers een duidelijk verzoek tot integrale specifieke brandpreventieve en repressieve beoordeling van alle, daarmee dus slechts eerder provisorisch opgestelde, voorschriften op die gebieden in de vergunningen bevat. De IBR stelde de ontvangst, van ook dat voorschrift bij de vergunning van 1997, door de brandweer nog wel vast; zonder de logisch dwingende conclusie van verzaken.

Daarmee verzwijgt de minister van BZK (deelrapport IBR) aan de 2e Kamer:
- de daarbij behorende, doch onwettig afwezige, bestuurlijke aansturing; via een organisatie inrichting op wettelijke taken en jaarlijks te toetsen resultaten; specifiek te bepalen voor de gemeentelijke en regionale brandweer (via vaststelling gemeenteraad);
- de in de Brandweerwet 1985 strafbaar gestelde overtredingen van de Brandveiligheidsverordening (en sinds 1992 de Bouwverordening, m.b.t. gebruiksvergunningen); de hierbij vereiste opsporing en handhaving, modelmatig gesteld als brandweertaak, ontbrak en dat deze botweg werd verzaakt in Enschede[50].

Indien het hof kennis had kunnen nemen van deze rapportages van de minister van BZK (IBR) dan was de veroordelende 'conclusie', van de kennis- en expertise deficiënte 'deskundigen' van het NFI, in het licht van de door de metadeskundige (IBR) beoordeelde ondeskundige opstelling van de vergunningvoorschriften:

Als de situatie bij het vuurwerkbedrijf SE Fireworks geheel conform de in de vergunning ingevolge de Wet milieubeheer gestelde voorwaarden zou zijn geweest had de brand in de montageruimte C2 van de bewaarplaats niet kunnen escaleren tot de heftige explosies die op 13 mei 2000 hebben plaatsgevonden. Dat de brand in C2

ook wegens logische inconsistentie met een deskundigen oordeel komende van de, specifiek brandweerzorg deskundigen, op deze rationeel logische gronden, niet voor bewijs aangenomen.

Dit alles nog los gezien van:
- de directe aansturing door justitie/politie tot vooringenomenheid van het NFI e.a. personeel om de onderzoeksbevindingen te koppelen aan uitsluitend de milieuvergunningsvoorwaarden;
- het verzwijgen door de IBR van hun verzaken van de wettelijke Brandweerzorg; op grond van het negeren van het als 'plan van aanpak', ook aan de 2e Kamer toegezegde, uitgebreide toetsingskader, w.o. de brandweerwet 1985 en de daarin voorgeschreven regionale brandweer (als gemeenschappelijke regeling; nota bene nog eens expliciet genoemd in het toetsingskader);
- het negeren van de IBR van het aan de (regionale) brandweer geadresseerde en ontvangen integrale beoordelingsvoorschrift 4.5 in de vergunning (1997).

Het verzaken van de brandweerzorg, welke operationeel voortkomt uit het voor inhoudelijk onderzoek verzwegen/verzaakte toetsingskader, faciliteerde dan ook feitelijk geheel en al de fatale escalatie op 13 mei 2000 te Enschede.

---

50 Uit het gezamenlijk rapport van de Inspecties onder coördinatie van de Hoofdinspecteur van de Brandweerzorg en Rapenbestrijding blijkt dat het wel degelijk dat de noodzaak begrepen werd om een toetsingskader te hanteren met primair de Brandweerwet. Dit toetsingskader is door de IBR onderzoekers daarop in het deelrapport geheel en al verzaakt: *"Bijlage 1 Plan van aanpak afstemming. (...)*
2.2.5 Inspectie Brandweerzorg en Rampenbestrijding
De Inspectie Brandweerzorg en rampenbestrijding is op grond van artikel 19, eerste lid, onder b, van de Brandweerwet 1985 belast met het verrichten van onderzoek naar aanleiding van een brand, ongeval of ramp. Het toetsingskader voor het te verrichten onderzoek wordt gevormd door:
– de Brandweerwet 1985; (...)" Er volgden nog een rij van documenten voor het toetsingskader; w.o. de 'gemeenschappelijke regeling' die gaat over de regionale brandweer.

7.1.3.4 *Curriculum Vitae Drs. F.W.J. Vos F.I. Fire E.*

Curriculum Vitae Drs. F.W.J. Vos F.I. Fire E.

Date of birth: May 20. 1944
Place of birth: Nijmegen, The Netherlands
Knowledge and experience:

- 1960 – 1971 Paratrooper/Commando/Frogman Instructor, Royal Marines
- 1971 – 1983 Captain, Instructor, Safety officer, Fire Brigade Amsterdam
- 1976 – 1981 University: doctorandus work physiology, sub: social medicine and psychology. Post doctoral (1982) Licence to teach at university level.
- 1980 Course for Fire Officers Jakarta Fire Brigade (High Rise Buildings)
- 1981 – 1983 National Fire Academy: Certified Professional Fire Officer
- 1984 – 1986 Head of Training Professional Fire Officers, Fire Academy
- 1984 Because of scientific contribution to the Fire Engineering Community received a Fellowship of the Institution of Fire Engineers (F.I. Fire E.)
- 1986 OSC*: fire fighting oil tankers Persian Golf, refinery fire Thessalonica
- 1987 OSC: fire fighting gasoline tanker Olympic Dream (North Sea)
- 1988 OSC: chemical transport ship Costa de la Muerte Spain
  Development and execution of a course 'Fire fighting in refineries' for Shell Thailand (participants from Shell South-East Asia)
- 1988 – 1998 Founding Vision Before Tools and SIREN (Simulators for Industrial Response to Emergencies)
  OSC: gas-condensate escape at offshore production platform P/6 Mobil
  Course development and execution for Platform supervisors:
  Emergency Management for the Offshore Industry(NAM: Shell/Exxon)
  System description of IFEMS (Integrated Fire and Explosion Mitigation System) for Placid Oil.
  Erawan FSO (Fire Prevention Evaluation and Preparation for Emergency Response) Unocal, Thailand
  Consultant for Fire Safety FSPU's (Fluor Daniel Netherlands)
- 1998 OSC: Fire fighting Ro-Ro carrier near Dubai
- 2000 - now Fire investigator Hercules disaster Eindhoven
  Several investigations cause and origin (industrial) fires
  Consultancy for Corus (Fire Prevention and Law)
  Teaching professor Risk Management (Haagse Hogeschool)
  Expert witness for the Military Court Arnhem: Hercules disaster
  Expert witness for the Court: Fireworks disaster Enschede
  Expert witness and investigator for the Court: Pub disaster Volendam
  Media expert for: Algemeen Dagblad, NOVA, Twee Vandaag, Netwerk, B&W, RTL (Editie NL en Woonbrigade) and Storm's Factory.
  November 2003, Expert witness Court Den Bosch:
  OM v.s. Peeters, OM v.s.Friedrichs.
  Fire Investigator for Unocal Indonesia Co: *The Melahin oil and gas production platform Explosions and Fires Accident of 28 January 2004* (Balikpapan, Indonesia).
  Investigator for the P&I club: Velsen ship fire 'Willem van der Zwan'.
  Investigator and expert witness for the defendant: Schiphol prison fire.
  Several civil fire insurance cases as fire & explosion investigator.
  Fire expert for Sojitz USA (Sojitz v.s. Fire Services Venlo etc.).
  Fire expert for several assurance companies.
  Guest lecturer Police Academy: Science and Fire & Explosion Investigation.
  Fire expert for SE Fireworks and for Chemie-pack
  *OSC: On Scene Commander

7.1.4 Culemborg vuurwerkexplosie in 1991

De vuurwerkexplosie die in 1991 plaatsvond in Culemborg bij een vuurwerkopslagplaats van het bedrijf MS Vuurwerk bevatte een aantal lessen die de overheid ter harte had moeten nemen, maar dat heeft nagelaten. In de plaats van een evaluatie van de toepassing van de lessen van Culemborg in de Nederlandse regelgeving en een vertaling van de niet-toepassing naar de consequenties voor het kunnen ontstaan van de ramp te Enschede, heeft het Openbaar Ministerie voor een andere benadering gekozen. De lessen van Culemborg hadden onherroepelijk en in meerdere opzichten tot vrijspraak van de directie van S.E. Fireworks moeten leiden. In de plaats daarvan heeft het Openbaar Ministerie de lessen van Culemborg vervangen voor een 'fake'-les die de basis zou vormen voor de latere strafrechtelijke veroordeling van S.E. Fireworks.

De werkelijke lessen van Culemborg waren, zie <H.2.2.3.8>:

- Vuurwerkbedrijven mogen niet meer gevestigd zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woonwijk.
- Opsluiting (afsluiting) vergroot de explosiekracht van brandend vuurwerk.
- Er dienen goede drukontlastende voorzieningen te worden aangebracht, zoals de toepassing van een plofdakconstructie.
- Het voor transport ontworpen classificatiesysteem vuur vuurwerk is niet adequaat ter voorspelling van gedrag van vuurwerk in opslagcondities. Zo kan vuurwerk dat is geclassificeerd als behorende tot de subklasse 1.4 toch massa-explosief gedrag vertonen onder de 'juiste' omstandigheden.
- De classificatie van vuurwerk voor opslag dient te worden herzien.

De 'fake'-les was de zogeheten explosiviteit van vuurwerk uit de subklasse 1.3, indien dat wordt aangezwengeld door exploderend vuurwerk uit de subklasse 1.1, zie <H.2.2.3.10>. Het OM gebruikte deze fake-les door bij de voorraadreconstructie precies op een dergelijke samenstelling van de voorraad op de rampdag uit te komen. Zo werd de basis gelegd voor het adagio: *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk bij S.E. Fireworks.

De mogelijkheid moet niet worden uitgesloten dat het Openbaar Ministerie hier bewust en te kwader trouw heeft gehandeld, waarbij de waarheidsvinding ondergeschikt is gemaakt aan de wens om tot een zo zwaar mogelijke strafrechtelijke veroordeling van S.E. Fireworks te kunnen komen, zie <H.2.2.3.11>.

7.1.5 Oud-eigenaar als mogelijk opdrachtgever van brandstichting

In het Tolteam dossier bevindt zich welgeteld één proces-verbaal getiteld *'project SMALLENBROEK'*. Dit Pv van 6 blz. lang geeft een ontluisterend beeld van de oppervlakkigheid waarmee door het grootste naoorlogse rechercheteam van de politie naar een eventuele betrokkenheid bij de Vuurwerkramp van oud-eigenaar Harm SMALLENBROEK is gekeken. Zijn verblijf op Malta gold als waterdicht alibi, waardoor niet meer is gekeken naar een eventueel motief voor brandstichting. Er is verzuimd een voor SMALLENBROEK uiterst belastend dossier[a] in beslag te nemen dat gereed lag bij de advocaat van S.E. Fireworks, mr. Kroep. Ook na aandringen door de toenmalige verdachte R.J. BAKKER weigerde politie en OM het dossier in beslag te nemen. Zie paragrafen <H.2.1.7.4> en <H.2.1.7.5> voor een opsomming van elementen uit dit dossier. Zoals politie en OM heel goed weten pleit een verblijf op Malta tijdens de ramp SMALLENBROEK niet automatisch vrij van een mogelijk intellectueel daderschap[b] van brandstichting bij S.E. Fireworks. Zoals in <H.2.1.7> gedetailleerd is beschreven had de oud-eigenaar van S.E. Fireworks een meervoudig motief voor de vernietiging van S.E. Fireworks. Deze motieven waren o.a.: financieel voordeel van 3 ton, de dreigende bodemprocedure die hij zou gaan verliezen, de overtredingen die hij had begaan, t/m wraak vanwege het uit het bedrijf zetten van zijn echtgenote en hemzelf door de nieuwe eigenaren.

Elementen in de context van een intellectueel daderschap van de oud-eigenaar zijn o.a.:

- Reactie van gemeentemedewerker de heer Rip op het verdwijnen van S.E. Fireworks voor de gronddeal tussen de gemeente en SMALLENBROEK.
- Mededeling kort na de ramp gedaan door SMALLENBROEK aan de gemeente Enschede dat zijn grond nu niet meer belast was door een huurder en de grond vrij van huur aan de gemeente geleverd kon worden.
- Bezoek één week voor de ramp van de in Oostenrijk wonende zus van oud-eigenaar SMALLENBROEK (Fenny SMALLENBROEK) aan het vuurwerkbedrijf. Zij was nooit eerder op bezoek gekomen en zij legt nu een bijzondere belangstelling aan de dag voor de details van het bedrijf, zoals de eigendom en de staat.[573] Mogelijk dat zij, n.a.v. het overlijden van de ouders een paar jaar terug, verhaal kwam halen over de boedelverdeling nu SMALLENBROEK de zaak had verkocht aan BAKKER en PATER. Fenny is gedurende twee weken in Enschede gebleven, tot een week na de ramp.
- De levering van vuurwerk van een leverancier uit Denemarken aan SMALLENBROEK, waarvan de pallets enkele dagen vóór de ramp bij S.E. Fireworks zijn gelost. Tenminste een gedeelte van de goederen moet daarna doorgezet zijn naar SMALLENBROEK, want na de ramp is een gedeelte van deze lading opgedoken op Schiphol ter verzending naar Israël.

[a] Het dossier dat door advocaat mr. Kroep werd voorbereid t.b.v. de door S.E. Fireworks v.o.f. tegen SMALLENBROEK te voeren bodemprocedure wegens inbreuken op de contractuele verkoopbepalingen.
[b] Intellectueel daderschap: Niet zelf de dader zijn, maar er (mede) de aanzet toe hebben gegeven.

- De over een langere periode, tussen de overname en de ramp, gepleegde destructieve handelingen en gepleegde lasterlijke uitingen van SMALLENBROEK jegens S.E. Fireworks v.o.f.
- De lange vergunningloze periode (1993-1997) waarin SMALLENBROEK zijn zwaar vuurwerk bedrijf kon uitoefenen, notabene gevestigd in een woonwijk[a].
- De timing van het verlenen van de milieuvergunning, zes weken voor de vestiging van een voorkeursrecht door de gemeente op de grond van SMALLENBROEK t.b.v. de verwerving voor het realiseren van een nieuwe woonwijk.
- De onwil van met name R.J. BAKKER om de kwalijke praktijken van SMALLENBROEK van voor de overname voort te zetten, zoals de zwarte handel in vuurwerk.

[a] Zie <H.2.1.8.1.5.4> voor de definitie van *"In een woonwijk gelegen"*.

7.1.6 Deens Transport (Pyro Tec AsP)

- Op 27 en/of 28 april 2000 zijn door Marion SCHIPPERS goederen besteld bij leverancier Pyro Tec AsP in Denemarken. Hiervan is bestelbevestiging beschikbaar:

Pyro·Tec ApS

Kriminalpolitiet
Parkvej 50,2
4700 Næstved
Tlf. 55 72 14 48

0082

Skelbyvej 94
DK 4171 Glumsø Denmark

Telefon: + 45 55 45 03 50 Fax: + 45 55 45 00 93
E-mail: pyrotec2@get2net.dk

3072

Navn/To: S.E.FIREWORKS

Dato/Date: 01.05.00

Att.: MARION

Sider/Page: 1.

Dear Marion

I confirm by this your order on your telefax d. 28.04.00.

- Op 1 mei 2000 is door Pyro Tec AsP een factuur opgemaakt voor levering van vuurwerk aan Harm SMALLENBROEK. Deze factuur is beschikbaar.

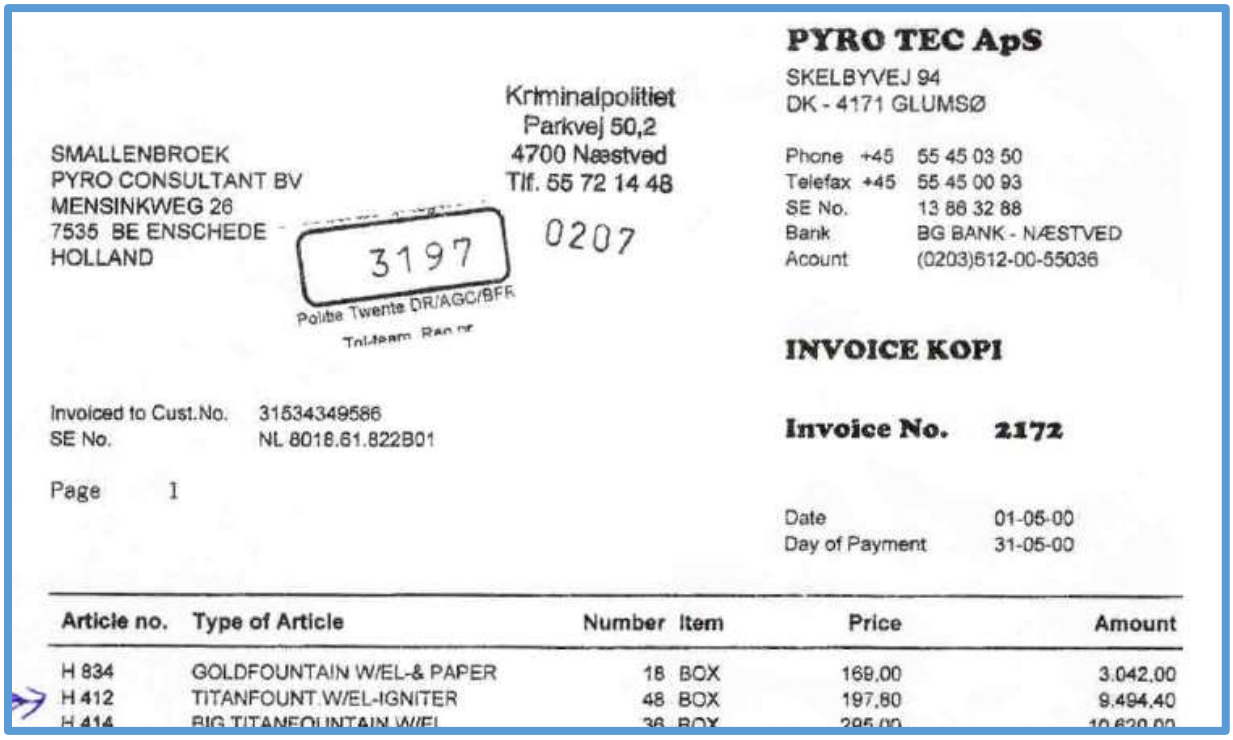

PYRO TEC ApS
SKELBYVEJ 94
DK - 4171 GLUMSØ

Phone +45 55 45 03 50
Telefax +45 55 45 00 93
SE No. 13 86 32 88
Bank BG BANK - NÆSTVED
Acount (0203)612-00-55036

Kriminalpolitiet
Parkvej 50,2
4700 Næstved
Tlf. 55 72 14 48

0207

3197

Politie Twente DR/AGC/BFR

SMALLENBROEK
PYRO CONSULTANT BV
MENSINKWEG 26
7535 BE ENSCHEDE
HOLLAND

INVOICE KOPI

Invoiced to Cust.No. 31534349586
SE No. NL 8018.61.822B01

Invoice No. 2172

Page 1

Date 01-05-00
Day of Payment 31-05-00

Article no.	Type of Article	Number	Item	Price	Amount
H 834	GOLDFOUNTAIN W/EL-& PAPER	18	BOX	169,00	3.042,00
H 412	TITANFOUNT.W/EL-IGNITER	48	BOX	197,80	9.494,40
H 414	BIG TITANFOUNTAIN W/EL	36	BOX	285,00	10.620,00

Figuur 434: Factuur van Pyro TEC aan SMALLENBROEK voor ijsfonteintjes die op 11 mei 2000 bij S.E. Fireworks worden afgeleverd en waarvan een gedeelte op 10 juni bij Schiphol wordt aangetroffen

- Op 9 mei 2000 zijn door Pyro Tec AsP goederen verzonden via transporteur 'Huigen Internationaal Transport' richting Enschede. Hiervan zijn vervoersdocumenten beschikbaar alsmede facturen van Huigen voor de vervoerskosten van één pallet tot de Duitse grens (te betalen door Pyro Tec) en vanaf de Duitse grens (te betalen door S.E. Fireworks).

- De transporten vanuit Denemarken werden normaal verzorgd door transporteur Jack van Baal uit Venlo. Op aangeven van Pyro Tec Denemarken is in april 2000 van Nederlands transporteur gewisseld. Het is niet ondenkbaar dat dit is gebeurd na overleg met SMALLENBROEK, waarmee de Denen goed bevriend waren en waardoor zij in Nederland gemakkelijk een andere transporteur konden vinden.
- Op 11 mei 2000 zijn goederen gelost bij S.E. Fireworks vanaf een vrachtwagen (en niet vanuit een container). Het ging niet om één, maar om drie pallets goederen, zie getuigenverklaring Dirksen. Deze wijze van aflevering kwam alleen voor bij goederen afkomstig van Pyro Tec. Zie getuigenverklaringen Marion SCHIPPERS en Willy PATER.
- Harm SMALLENBROEK heeft geen eigen opslagcapaciteit bij zijn eigen woonhuis aan de Mensinkweg. Het ligt in de rede dat zowel de spullen van SMALLENBROEK als die van S.E. Fireworks in eerste instantie zijn uitgeladen en opgeslagen bij S.E. Fireworks.
- Op 10 juni 2000 krijgt politie melding vanuit Schiphol over Pyro Tec vuurwerk dat door SMALLENBROEK naar Israël wordt verstuurd. De omschrijving van dit vuurwerk klopt met dat van het vuurwerk dat onderweg was van Denemarken naar S.E. Fireworks/SMALLENBROEK. Het ligt in de rede dat dit vuurwerk afkomstig is uit de lading die op 11 mei is bezorgd, met artikelnummer H-412 Titan Fountain, waarvan 48 dozen aan SMALLENBROEK zijn gefactureerd bedoeld voor Israël.

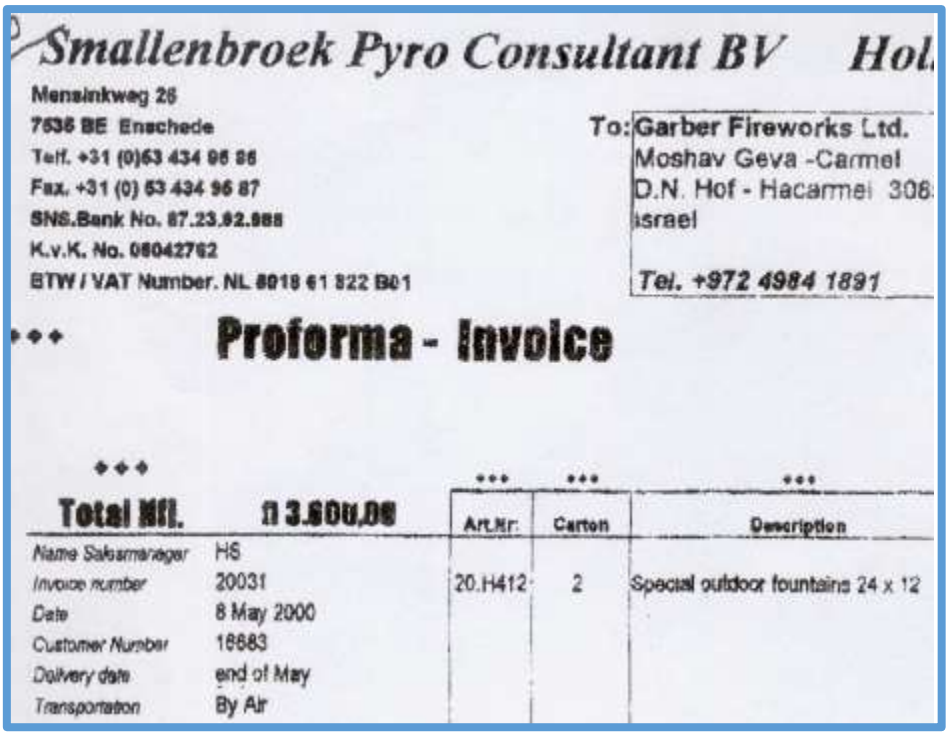

Smallenbroek Pyro Consultant BV Hol

Mensinkweg 28
7536 BE Enschede
Telf. +31 (0)53 434 96 86
Fax. +31 (0) 53 434 96 87
SNS.Bank No. 87.23.92.888
K.v.K. No. 08042762
BTW / VAT Number. NL 8018 61 822 B01

To: Garber Fireworks Ltd.
Moshav Geva -Carmel
D.N. Hof - Hacarmel 308
israel
Tel. +972 4984 1891

Proforma - Invoice

Total Nfl.	fl 3.600,00
Name Salesmanager	HS
Invoice number	20031
Date	8 May 2000
Customer Number	16683
Delivery date	end of May
Transportation	By Air

Art.Nr:	Carton	Description
20.H412	2	Special outdoor fountains 24 x 12

Figuur 435: Pro-forma factuur van SMALLENBROEK aan afnemer van het op 10 juni 2000 op Schiphol aangetroffen vuurwerk uit de lading die op 11 mei 2000 is afgeleverd bij S.E. Fireworks

- Bij onderzoek door Politie Twente naar de leveringen tussen Pyro Tec Denemarken en Israël via S.E. Fireworks lijkt de politie alleen geïnteresseerd in de bemoeienis van de nieuwe eigenaren BAKKER en PATER. Wanneer beiden geen rol blijken te spelen kijkt men niet verder. De goederenbewegingen van SMALLENBROEK interesseert de

politie blijkbaar niet. Zie beschrijving in eerste boek Simon Vuyk over de ramp, uitgekomen in 2004.

R.J. BAKKER vermoedt dat dit vuurwerk zonder zijn medeweten gelost is op 11 mei 2000 bij S.E. Fireworks, tegelijk met het wél door hem bestelde vuurwerk van dezelfde leverancier uit Denemarken, Pyro TEC. Indien dit klopt dan is de vraag hier wanneer dit vuurwerk bij S.E. Fireworks weer is meegegeven voor verscheping naar Schiphol en door wie dit is gedaan. Dat kan alleen maar gebeurd zijn op 12 of 13 mei, dus kort voor de ramp.

7.1.7 Vroeger vuurwerk.

In paragraaf <H.2.10.5.3.6> is al ingegaan op het feit dat men in 2000/2001 onvoldoende, en in 2010/2011 helemaal niet heeft onderzocht of er sprake was van vroeger vuurwerk dan het officieel aangenomen tijdstip van 14u58m. Er zijn aanwijzingen dat dit is gebeurd op instigatie van het Openbaar Ministerie. [574]

Het begintijdstip van het eerste vuurwerk is van invloed op de uitkomsten van het onderzoek. De waarde van de getuigenverklaringen, van de alibi's en de invulling van de hypotheses worden beïnvloed door dit tijdstip. De overheid, in de hoedanigheden van OM, NFI, TNO, Tolteam en VerEsal-team, nemen het tijdstip van 14u58m als start van brand- en ontploffingsverschijnselen. Wanneer echter de van zeer nabij waargenomen vuurwerkverschijnselen van vóór 14u58 voor waar worden aangenomen, dan is er om 14u58m reeds véél meer aan de hand.

Er zijn uit 2000 en 2001 in totaal zestig getuigenverklaringen die spreken van vuurwerk vóór 15u. Zo zijn er verklaringen afgelegd door groepjes mensen die zich in de onmiddellijke nabijheid van S.E. Fireworks bevonden bij de aanvang van de vuurwerk- en brandverschijnselen. Een aantal terugkerende elementen uit deze verklaringen[575] zijn:

- Aanvang van de vuurwerk- en brandverschijnselen vóór 14u58m. Dit is objectief verifieerbaar a.d.h.v. de tijdstippen dat zij 112 hebben gebeld nadat zij de verschijnselen hadden waargenomen.
- Eerst is er duidelijk sprake van enkele gecontroleerd afgeschoten vuurwerkstukken, sommigen praten over duidelijk herkenbaar mortiervuurwerk vanwege het kenmerkende opgesloten geluid van de ontploffingen van de aandrijflading in de mortierpijp, voorafgaande aan de licht- en knalverschijnselen in de lucht.
- Pas daarna veel meer vuurwerk dat ongecontroleerd alle kanten uit gaat en branden veroorzaakt in de omgeving.

7.1.8 Weggelaten bevindingen NLR rapport: explosie in de lucht

Er zijn een aantal deskundige bronnen die wijzen op een andere gang van zaken bij de escalatie van brand naar ramp. Een van de alternatieven is de mogelijkheid dat de zware explosies zich niet hebben voorgedaan in de Mavoboxen en bunkers, maar in de lucht boven/tussen de opslagruimtes. Daarbij zou sprake zijn van de vorming van een explosief stof en/of gasmengsel in de lucht dat de explosies zou hebben veroorzaakt.

De deskundigen die van een dergelijk scenario gewag maken zijn:

- Drs. Fred Vos (zie blz. 11-16 uit zijn rapport over de ramp)
- Het rapport van het Nederlands Lucht- en Ruimtevaart laboratorium (NLR) waarin op basis van foto- en filmmateriaal, alsmede een twintigtal getuigenverklaringen, een 3D-reconstructie is gemaakt van de ontwikkeling van brand tot ramp.
- Het rapport van Arsenal Research en de bijkomende proefnemingen van Dr. Kappl in een steengroeve in Oostenrijk, gericht op met name de plaats van container E2 in de ontwikkeling van de ramp.

7.1.9 Bedrijfsongeval bij S.E. Fireworks

7.1.9.1 *Inleiding*

Het hier beschreven traject 'bedrijfsongeval' is nog niet volledig uitgewerkt en nog niet van bronverwijzingen voorzien. Deze bronverwijzingen zijn er legio en kunnen worden aangebracht indien nodig.
In het begin van het onderzoek kwamen er alleen aanwijzingen naar voren die konden duiden op een bedrijfsongeval. Van brandstichting was er geen spoor, niet technisch en niet tactisch. Hierna wordt weergegeven, aan de hand van bewijsstukken, dat het recherche-onderzoek kantelde richting 'brandstichter' zodra dat kon. De reden is eenvoudig. Het Openbaar Ministerie wist dat het scenario 'bedrijfsongeval' een gevaarlijk scenario was voor de Nederlandse overheid, omdat dan alle in Nederland bestaande tekortkomingen in de vuurwerkregelgeving relevant zouden worden voor het onderzoek. Het scenario 'brandstichter' daarentegen was veilig voor de overheid. Tegen brandstichting is geen regelgeving opgewassen en dus ook niet strafrechtelijk relevant.

Er waren aanwijzingen dat er op zaterdag, de rampdag, nog was gewerkt op het bedrijf. Uitlatingen van werknemers, kennissen en familie van werknemers en in de slachtoffer-opvang konden in die richting wijzen. Het alibi-onderzoek liet zien dat er nog gaten zaten in de alibi's van co-eigenaar Willy PATER, zijn partner Marion SCHIPPERS en oproepkrachten de gebroeders DE JONG. Een van de gebroeders is een zwager van Marion SCHIPPERS.

Het enige alibi dat werkelijk dicht zat was dat van R.J. BAKKER, de andere eigenaar van S.E. Fireworks. BAKKER was ook de enige die volledig open verklaarde[a] en er op stond dat hij zo vaak mogelijk gehoord zou worden. Hij verbleef daarom drie maanden in een nabijgelegen politiecel, zodat hij meteen voor verhoor kon worden opgeroepen en hij liet de verhoren plaatsvinden zonder eerst de verklaringen van anderen te willen lezen, 'want dan zou hij het zuiverst verklaren' zei hij zelf.

De onderzoekshouding van de andere mede-eigenaar PATER en sommige werknemers en oproepkrachten was anders dan die van BAKKER. Zij beriepen zich soms op hun zwijgrecht en wilden eerst de verklaringen van anderen lezen voordat zij zelf wensten te verklaren. Ook verzwegen zij dingen of werd er gelogen, zoals over de verjaardag van Willy PATER die de avond voor de ramp was gevierd en over het daar besprokene. Pas tien jaar later zouden details over dat verjaarsfeestje naar buiten komen. Willy's schoonzus Jeanette Schippers besloot een boekje open te doen over haar familie. De verklaring van Jeanette, op 26 april 2010, bij de journalisten Frans Strikker en Rob Vorkink en bij Jan PAALMAN, die nog steeds onderzoek deed, bevestigden het vermoeden dat er op de rampdag nog mensen zouden zijn gaan werken bij S.E. Fireworks.

[a] Officier van Justitie STAM heeft het beeld willen verspreiden (tot in het OM-jaarverslag toe) dat BAKKER leugenachtig verklaarde. Het vaste verhoorkoppel van BAKKER, dat hem 85x verhoorde, niet toevallig bestaande uit het koppel PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN, heeft daarop laten verbaliseren dat zij BAKKER niet op één leugen hebben kunnen betrappen.

7.1.9.2 *Aanwijzingen voor een bedrijfsongeval*

1. Het tijdstip van het uitbreken van de brand rond kwart voor drie 's middags op een zomerse dag. Bij brandstichting is statistisch gezien vaak sprake van een meer verdekt tijdstip, in de avond, nacht of vroege ochtend, wanneer de duisternis ontdekking en herkenning van de dader bemoeilijkt en de vlucht van de *'Plaats Delict'* vergemakkelijkt.
2. De plaats van aanvang van de brand kan wijzen op een bedrijfsongeval, maar ligt veel minder voor de hand voor brandstichting.
3. De kans op moedwillige brandstichting bij een opslag met tonnen vuurwerk, gelegen in een woonwijk, erg klein is vanwege de mogelijke risico's verbonden aan de daad.
4. Werknemer KLOPPENBORG heeft bekend tijdens verhoor op zaterdag 13 mei op het terrein van S.E. Fireworks te zijn geweest.[576] Hij zou daar een waterspuit hebben opgehaald. Hij blijkt tussen 13:30 en 13:40 uur op het terrein te zijn geweest. Kloppenburg legt herhaaldelijk aantoonbaar onjuiste verklaringen af, duikt lange tijd onder en vertoond afwijkend gedrag. Zijn onjuiste verklaringen kunnen niet verder worden uitgezocht doordat het Openbaar Ministerie kunstmatig een meineedklacht in stand houdt die uiteindelijk niet tot een veroordeling leidt.[577]
5. André DE JONG en Robert Bies zijn mogelijk op zaterdag 13 mei 2000 ook op het terrein van S.E. Fireworks geweest.[578]
6. Het Deense transport van leverancier Pyro Tec dat op donderdag 11 mei 2000 is gelost bij S.E. Fireworks en waarvan 2 pallets op enig moment vóór de ramp zijn overgeladen naar SMALLENBROEK, getuige het opduiken van enkele dozen op Schiphol.[579]
7. Verklaring van de schoonzus van mededirecteur Willy PATER, Jeanette Schippers, gedaan in April 2010 ten overstaan van RTV-Oost journalisten en ex-Tolteam rechercheur PAALMAN. Dit leidde tot het aanvullend feitenonderzoek Esaltato op 10 mei 2010.[580]
8. Er stond nog een tekstbord met de tekst '25jr getrouwd' waar nog een tekst 'Henk-70', aan moest worden toegevoegd. Dit bord moest nog van het bedrijf worden opgehaald en dat zou een van de gebroeders DE JONG doen. Er staan nog steeds onderzoekssporen open betreffende dat bord (kunnen nog worden gespecificeerd).
9. Ook Marion SCHIPPERS, de partner van mede-eigenaar PATER wilde nog wat administratieve bescheiden ophalen van het bedrijf. Zij had kort tevoren aangegeven te willen stoppen bij S.E. Fireworks en haar partner Willy dacht er ook over te stoppen.
10. Marion SCHIPPERS heeft tevens bij de EHBO, direct na de ramp, verklaard dat zij op het bedrijfsterrein aan het werk waren. Dit wordt bevestigd door een getuige.[581]
11. Op een van de foto's van fotograaf Van Willigen is te zien dat er tijdens het blussen een brandblusser ontbrak naast de deur van een bunker. Dit kan duiden op een bedrijfsongeval dat men heeft proberen te blussen. Zie <H.7.1.14>.
12. Getuige Dirk VAN WIJK, een buurtbewoner die op ca. 150m van S.E. Fireworks woonde (Roomweg 73), en S.E. Fireworks directeur Willy PATER persoonlijk kende, legt een verklaring af waaruit kan blijken dat Willy PATER wél op het terrein van S.E. Fireworks is geweest, kort voor de ramp. PATER ontkent dit en het OM neemt deze ontkenning zonder enig verder onderzoek als vaststaand aan. Dirk van WIJK is inmiddels overleden.
13. De heer H.J. Tinnemeier is een getuige die zich in maart 2003 meldde bij De Roy van Zuydewijn en Paalman met een verklaring dat hij gehoord had dat er wel degelijk was gewerkt op de rampdag bij S.E. Fireworks. Dit naar aanleiding van een artikel in de krant waaruit bleek dat er niet zou zijn gewerkt. Hij vroeg te worden gehoord door het

Tolteam, maar aangezien beide klokkenluiders inmiddels geen deel meer uitmaakten van het Tolteam hebben zij de getuige doorverwezen naar collega's die nog wél deel uitmaakten van het Tolteam. Deze collega's vonden verhoor van Tinnemeier niet meer opportuun. Dit was bij het einde van de beroepsprocedure bij het gerechtshof tegen de veroordelingen in de Vuurwerkramp. Het Hof nam verklaringen af van door Tinnemeier genoemde S.E. Fireworks werknemers die verklaarden niet op het terrein te zijn geweest op de rampdag. Paalman heeft Tinnemeier verklaarde in 2011 aan Paalman dat hij indertijd niet alleen had gehoord dat er gewerkt was op de rampdag, maar dat er daarbij ook wat was misgegaan.

14. Verklaringen van Frits Pen en van Herman Snippers (koffiedrinken).
15. De compositietekening van getuige Lessow (9 oktober 2000) die niet op De VRIES, noch op Van KLINGEREN, maar wél op Willy PATER lijkt.
16. De tapgesprekken die zijn ingesteld vanwege de status als verdachte (niet vanwege mogelijke wetenschap over brandstichter zoals KAMPERMAN later[582] verklaart).
17. Het feit van de talrijke waarnemingen van vroeger vuurwerk (vóór 14u58m), dat gecontroleerd wordt afgeschoten. Gecontroleerd afgeschoten vroeger vuurwerk betekent onmiskenbaar de aanwezigheid van mensen (werknemers) op het terrein van S.E. Fireworks. Zie daarvoor de gedetailleerde beschouwing in <H.2.10.5.3.6>

S.E. Fireworks klusjesman Henny KLOPPENBORG is uit het onvolledig gevoerde onderzoek tot dan toe als enige naar voren gekomen van wie bevestigd is dat hij tenminste eenmaal bij S.E. Fireworks aanwezig is geweest op de rampdag, vóór het uitbreken van de brand. KLOPPENBORG liegt daarover veelvuldig tijdens verhoor en hij wordt vastgenomen op verdenking van meineed. Wanneer hij 's avonds na verhoor terug naar zijn cel wordt gebracht zegt hij dat hij niet durft te verklaren omdat hij anders vermoord zou worden. De dan aanwezige rechercheurs slaan daar niet op aan en bergen hem op. PAALMAN hoort later van de uitlating van KLOPPENBORG (van een van de toen aanwezigen). Hij vindt het onvoorstelbaar waarom de rechercheurs het verhoor toen niet hebben hernomen. Officier van Justitie STAM besluit KLOPPENBORG voor meineed te vervolgen, waardoor KLOPPENBORG een verschoningsrecht krijgt over de tijd voorafgaande aan de ramp. De aanklacht blijft bijna drie jaar in stand, dus het verschoningsrecht ook. Daarna wordt KLOPPENBORG vrijgesproken van meineed en kan hij zich voortaan beroepen op geheugenverlies. Waarom KLOPPENBORG mogelijk heel belangrijk is voor het kunnen ontknopen van de ramp, wordt in <H.7.2.4> uiteengezet.

7.1.9.3 *Proces-verbaal brigadier Leunk*

Op 13 november 2000 schreef brigadier J.L. (Han) Leunk, van de regiopolitie IJsselland, tijdelijk ingedeeld bij het Tolteam, een ontwerp proces-verbaal met daarin de stand van het onderzoek m.b.t. de mogelijke betrokkenheid van S.E. Fireworks werknemers bij het begin van de brand. Gezien het enorme belang van dit ontwerp proces-verbaal, dat de onderzoeks-gang beschrijft die met het binnenbrengen van André DE VRIES zal worden afgebroken, volgen op de volgende bladzijde een groot aantal fragmenten uit dit ontwerp-Pv:

POLITIE Twente

Divisie/District : Zuid
Afdeling : Recherche Bijstandsteam
Team : Tolteam

Onderwerp:
Aanvraag bevel ex artikel **126l** SV.
(opnemen van vertrouwelijke communicatie met een technisch hulpmiddel, in een woning)

Het begin van de ramp wordt gekenmerkt door het vermoedelijk afschieten van een aantal vuurwerkpijlen op het terrein van SE Fireworks. Deze pijlen lijken "gecontroleerd" te zijn afgeschoten en gingen rechtstandig de lucht in. Zij bereikten echter niet voldoende hoogte en veroorzaakten bij het neerkomen een aantal kleine brandjes in de omgeving zeker buiten het bedrijfsterrein.
Op het moment dat de brandweer dit terrein betrad, nadat zij de afgesloten toegangsdeur hadden geforceerd, bleek dat er in 1 vuurwerkbunker brand woedde. Binnen een half uur volgden drie zware explosies, die verwoestend waren voor de wijde omgeving van de opslagplaats.

Een aantal van de gehoorde personen betroffen werknemers van het bedrijf SE Fireworks. Zij ontkenden in hun verklaringen dat zij op zaterdag 13 mei 2000 op het bedrijfsterrein hadden gewerkt. Wel verklaarden een aantal van hen over het lossen van 2 containers met vuurwerk op 11 en 12 mei 2000 op het terrein. Eén werknemer, Kloppenborg, verklaarde wel die zaterdag de 13e mei op het terrein te zijn geweest doch ontkende enig verwijtbaar handelen. Hierbij wordt opgemerkt dat hij zijn verklaringen omtrent zijn doen en laten op zaterdag 13 mei 2000 diverse keren heeft bijgesteld.

M.b.t. gebouw G zegt Kloppenborg dat hij daar slechts zeer kort is geweest om die waterspuit te pakken. Daarna heeft hij deze weer slotvast afgesloten en is weggegaan. Toen de brandweer ter plaatse was werd een controle in gebouw G en H uitgevoerd. Gebouw H werd met de sleutelbos van Kloppenborg geopend doch gebouw G bleek niet afgesloten. Hoe kan dit ? Werd er gewerkt ? Heeft Kloppenborg deze deuren voor een ander geopend ?

gezien het aantal seconden van het gesprek (3).
Kloppenborg verklaarde eerst niet naar Fireworks of naar Bakker te hebben gebeld doch nadat hij een aantal keren met de printgegevens was geconfronteerd gaf hij dit toe en verklaarde hij dat hij wilde vragen of hij de waterspuit kon lenen. Dit roept direct de vraag op waarom Kloppenborg dan niet naar de woning van Bakker belt. Daar is toch de meeste kans om hem te bereiken. Waarom ontkende Kloppenborg eerst die telefoontjes gepleegd te hebben ? Volgens zijn verklaring, het toestemming vragen voor het lenen van de

Verder verklaart getuige T.E. Rudolphie dat Kloppenborg die dag ergens tussen 13.15 en 13.45 uur aan de Beukinkstraat in Enschede was geweest om haar zoon te masseren. Tijdens dit bezoek had zij gehoord dat Kloppenborg op zijn mobiele telefoon werd gebeld. Zij hoorde Kloppenborg zeggen: "ik kom er aan". Daarna vertelde Kloppenborg dat zijn baas hem had gebeld en dat hij naar het bedrijf moest omdat er mensen op het bedrijfsterrein zouden zijn. Ook was

Uit bovenstaande blijkt dat Kloppenborg zijn verklaring aanpast als hem dat uitkomt. Daarbij komt dat hij afwijkend gedrag vertoonde na de ramp. Hij dook onder bij familie uit Groningen en heeft daar lange tijd verbleven. Uit afgeluisterde en opgenomen telefoongesprekken blijkt dat ook zijn vrouw en dochter zijn gedrag niet kunnen verklaren.

Andre de Jong werd op 16 mei 2000 voor het eerst door de politie benaderd. Hij wilde eerst wel praten doch weigerde dit even later toen hem door de politie werd verteld dat er sprake van was dat hij 13 mei 2000 op het bedrijfsterrein werkzaamheden had verricht. De Jong vertelde dat als de politie informatie wilde hebben ze maar contact moesten opnemen met zijn advocaat. Daarvoor had hij

Andre had met name aan Mark gevraagd met hem dat tekstbord op te halen omdat deze niet in de auto van Andre paste maar wel in de Opel Combo. Nu Andre deze auto toch in gebruik had om de trilplaat terug te brengen lijkt het logisch dat hij even is doorgereden naar Fireworks om gelijk het bedoelde tekstbord mee te nemen.
Uit het verhoor van getuige F. El Qoraych, ten tijde van de ramp wonende in perceel Tollensstraat 41 blijkt dat zij op zaterdag 13 mei 2000 tussen 14.30 uur en 15.00 uur een klein soort bestelauto bij de ingang van Fireworks zag staan.

Gezien het bovenstaande is het zeer wel mogelijk dat Kloppenborg op het bedrijf Andre de Jong en Robert Bies heeft ontmoet. In ieder geval bevinden zij zich in een situatie waar ze moeite mee hebben. Mogelijk hebben zij samen een bepaalde wetenschap welke verband houdt met de oorzaak van de brand.

Dat Willy Pater mogelijk wetenschap van de oorzaak van de brand heeft blijkt met name uit de verklaring van Jeanette Schippers. De eerste week na de ramp

ondergedoken. Toen Jeanette Schippers aangaf dat zij naar de politie ging voor het afleggen van een verklaring is volgens haar door advocaat Kroep aangegeven dat zij dat niet moest doen en dat ze haar mond moest houden. Direct daarna werd ze ook gebeld door Willy Pater die haar ook vertelde dat ze niet naar het politieburo moest gaan en dat ze zich er helemaal buiten moest houden. Waar waren deze personen bang voor ? Dachten zij dat Jeanette

Figuur 436: Ontwerp proces-verbaal dd. 13nov2000. Geeft stand v.h. onderzoek weer betreffende SE Fireworks werknemers

Dit ontwerp Pv van brigadier Leunk is vanwege de ontwerpstatus logischerwijze niet te vinden in het strafdossier.

7.1.9.4 *Proces-verbaal Kamperman/Mijwaart*

Vervolgens hebben op 4 jan.2001 Tolteam inspecteurs KAMPERMAN en MIJWAART het Pv van Leunk herwerkt tot een eigen Pv. Dit is geparafeerd voor *"Gezien en akkoord"* door OvJ STAM op 5 jan.2001. De focus van het onderzoek is geformuleerd als zouden SE Fireworks werknemers (Willy PATER, André DE JONG en KLOPPENBORG) wetenschap hebben of betrokken zijn bij het ontstaan van de brand. Het Pv houdt naast een bedrijfsongeval nu ook rekening met de mogelijkheid van brandstichting, al is het alleen via *'voorwaardelijk opzet'*:

Uit het naar de ramp van 13 mei 2000 te Enschede ingestelde opsporingsonderzoek is het vermoeden ontstaan dat:

- de eerste brand door menselijk handelen is veroorzaakt.
- de veroorzaker van de eerste brand deel uitmaakt van een groepje werknemers van het bedrijf dan wel:
- dat binnen een groepje werknemers van het bedrijf wetenschap bestaat over het ontstaan van de brand.

In dit kader zijn ook de volgende onderzoeksresultaten van belang:

- Op 12 mei 2000 geeft directeur Pater een verjaardagsfeest. André de Jong en Kloppenborg zijn daarbij aanwezig.
- Volgens alle aanwezigen is er die avond in het geheel niet over het bedrijf gesproken. Dit is bevreemdend, temeer daar veel van de aanwezigen bij het bedrijf werkten en er spanningen binnen de leiding van het bedrijf bestonden.
- Het ligt voor de hand te veronderstellen dat afspraken zijn gemaakt over het ophalen van het tekstbord "Henk 70".

4.2 Verdachte.
Op grond van het vorenstaande bestaat het vermoeden dat Kloppenborg, Willy Pater, André de Jong tenminste wetenschap hebben van het ontstaan van de brand. Niet uitgesloten is dat één of meerdere van hen de brand veroorzaakt hebben. Op dot moment bestaat daar echter onvoldoende aanwijzing voor. Om die reden moet er vooralsnog van uit worden gegaan dat de brand door een NN is gesticht althans dat een onbekende persoon zich zodanig heeft gedragen dat gesproken moet worden van opzettelijke brandstichting.

Wetboek van Strafrecht. De mogelijkheid dat "gecontroleerd" afsteken van vuurwerk uit de hand is gelopen, is ruimschoots aanwezig. Gezien de omstandigheden waaronder en de plaats waarop dat dan gebeurd is, en door toepassing van de leer van het voorwaardelijk opzet, is ook dan sprake van verdenking van opzettelijke brandstichting.

Uit de tot nu toegepaste onderzoeksmethoden (zoals verhoren en telefoontaps) blijkt dat betrokkenen zeer voorzichtig - terughoudend - zijn in hun uitlatingen, indien zij kennelijk voor mogelijk houden dat anderen meeluisteren. Met name uit afgeluisterde telefoongesprekken blijkt dat ze nadrukkelijk rekening houden met de mogelijkheid dat ze afgeluisterd worden. De verwachting is dat zij de terughoudendheid slechts laten varen in de beslotenheid van hun woning,waar zij zich onbespied wanen.

Figuur 437: Proces-verbaal van dagelijks Tolteamleiders KAMPERMAN en MIJWAART, waarin de oorzaak 'bedrijfsongeval' via 'voorwaardelijk opzet' wordt vertaald naar 'brandstichting'

Ook dit Pv zat niet in het digitaal Tolteamdossier, het zat ook niet in het strafrechtelijk dossier van R.J. BAKKER (rechtbank en Hof) en niet in het strafrechtelijk dossier van PATER bij de rechtbank. Alleen in het strafdossier PATER bij het gerechtshof is het te vinden. Dit Pv is dus later ingevoegd, hetgeen ook blijkt uit de niet genummerd zijn en zonder kenteken zijn van het Pv. Later zou KAMPERMAN een nog meer gerichte uitleg geven aan dit Pv, als zou het afluisteren in de woning alléén de opsporing ten doel hebben gehad om eventuele wetenschap van werknemers van een brandstichter op het spoor te komen, hetgeen dan natuurlijk passend in het onderzoeksplaatje 'André DE VRIES' is.

7.1.9.5 *Kanteling onderzoek van bedrijfsongeval naar brandstichter*

Hierna kantelde het onderzoek definitief naar de gewenste brandstichter DE VRIES:

- Uit het parallelle traject waren genoeg gegevens verzameld om DE VRIES officieel als verdachte aan te merken en per 5 januari 2001 werd hij telefonisch afgetapt.
- Het NFI kwam op 19 januari 2001 met de voorlopige bevindingen dat er specifieke vuurwerksporen op het broekje waren aangetroffen.
- Meteen worden op dezelfde datum de alibionderzoeken gestopt. De alibi's van de werknemers en directie van S.E. Fireworks worden gesloten verklaard. Later blijkt dat dit niet het geval is.
- Dagelijks leider MIJWAART zegt het team dat met DE VRIES als brandstichter de zaak is opgelost, hij laat gebak halen voor het Tolteam.

Vanaf het kunstmatig binnenbrengen van DE VRIES en het kunstmatig binnenhouden van DE VRIES, is er alleen nog maar op DE VRIES gerechercheerd. Toen DE VRIES werd vrijgesproken door het gerechtshof, dankzij de verklaringen van beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN, heeft het Tolteam het onderzoek naar het scenario 'bedrijfsongeval' en de rol van KLOPPENBORG daarin, niet meer mogen hervatten van het Openbaar Ministerie. Dit leidt steller af uit:

- Het dagelijkse toezicht dat vanuit het OM werd uitgeoefend op het Tolteam.
- De persoonlijke aantekeningen van klokkenluider PAALMAN.
- De verklaringen van ex-mede-eigenaar van S.E. Fireworks, R.J. BAKKER over het frustreren van de pogingen tot onderzoek naar het scenario 'Bedrijfsongeval'.
- Het feit dat het OM aan S.E. Fireworks medewerker KLOPPENBORG een zwijgrecht heeft gegund betreffende zijn aanwezigheid kort voor de ramp op het terrein van het bedrijf. Dit in weerwil van bij het onderzoek betrokken rechercheurs.

7.1.9.6 *Deskundige Drs. Vos over bedrijfsongeval*

De volgende tekstgedeeltes zijn genomen uit het rapport van de deskundige Vos zoals weergegeven in <H.2.4.6.2>.

Binnen de rapportage van het NFI aan de rechter worden onverantwoord weggelaten de bevindingen van de door het NLR uitgevoerde onderzoek naar de exacte locatie van de rond 15:02 uur door een twintigtal getuigen daarbinnen waargenomen vuurwerkontstekingen:

‘*ik zag een vuurbol zo groot als een huis’,*
‘*ik zag een vuurbol zo groot als een dikke boom*’

met daaropvolgend (andere getuigen) een omvangrijke witte wolk; gevolgd door een kleinere zwarte; ook herhaald gefotografeerd en op video vastgelegd binnen Enschede. Ook een passerende vliegtuigbemanning, w.o. brandweerwaarnemer, zag deze verschijnselen op afstand en later ook dichterbij (Pv’s in politiedossier); toen inmiddels tijdens het optreden van de brandweer.
Getuige Alwine Jabben:

“*Ik zag toen dat tot 3x toe een vuurpijl gecontroleerd de lucht inging. Ik ben bang voor vuurwerk en vroeg me af wat dit kon zijn. Omdat ik iemand meende te zien op het terrein, was ik gerustgesteld.”*

Op 21 juli 2000 wordt Alwine Jabben gehoord door het rechercheteam. Jabben weigerde haar verklaring na afloop te tekenen:

“*Ik zag in het proces verbaal niet terug dat ik gezegd had een schim van iemand had gezien die middag en dat mij dat geruststelde. Volgens de rechercheurs was dat niet relevant. Ik zei: maar zet er dan maar in dat dit mijn beleving was. Dat wilden ze niet. Er was ook nauwelijks aandacht voor het vuurwerk van voor 15 uur. Ik heb uiteindelijk niet getekend.”*

De exact uitgemeten locatie (NLR rapport) van dit 1e algemeen waargenomen verschijnsel lag in de open ruimte; omgeven door de opslagplaatsen C17, C2, C4, C6, C8, de Mavo boxen en de containers E1, E2, E15, E16, E3, E4, E5 en E6.

Uit het NLR rapport: *“De op basis van de 18 geselecteerde* (van de 24; FV) *waarnemingen berekende meest waarschijnlijke positie van de afgeschoten eerste vuurpijlen is te vinden tussen compartiment C4 van de centrale bunker en mavobox M6.”*

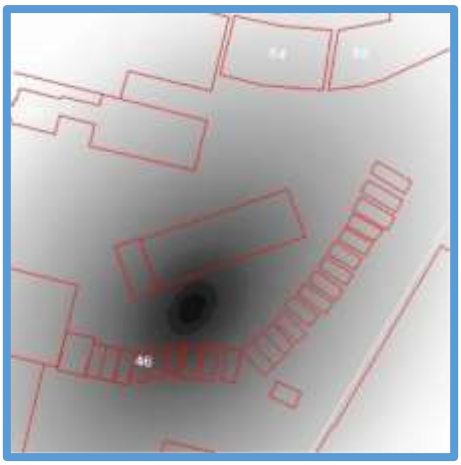

De vuurbol (‘*paddenstoel’*) met witte rook en ‘*gerommel*’ kan o.a.[a] verklaard worden door een bepaalde eerder buiten geplaatste vuurwerk hoeveelheid; met een gewicht van ongeveer 25 kg.

[a] Drs. F. Vos noemt ook de mogelijkheid van een CV-gaslek, maar dat is in dit betoog niet relevant

Over de deuren van werkruimte C2 kan op getuigenverklaringen worden vastgesteld dat die aan de noordzijde (ingang) naar buiten is geslagen en van die aan de zijde van de containers (MAVO box 7) naar binnen is geslagen (in ieder geval niet als buiten liggend waargenomen). Van ruimte C4 is gebleken dat er van opzij (ook vanaf grondniveau) en van afstand water kon worden ingespoten. Dat zou, bij de slechts naar buiten draaiende openstaande deuren, niet goed mogelijk zijn; dus ook die deuren lagen dan met gevel in C4.

Dit alles past precies bij de waargenomen explosie (15:02 uur) tussen C17, C2, C4, M5 t/m M7 en aansluitend E1 en E2; die door justitie en NFI werd genegeerd, getuige het NLR rapport en de tientallen getuigenverklaringen in het dossier.

Omdat o.m. een luchtfoto van 12 uur (bijna 3 uur vooraf aan de eerste waarnemingen vanaf het terrein!) geen personen toont en omdat de voordeur van het terrein was afgesloten bij aankomst van de brandweer en er niemand heeft geprobeerd de (fictieve!) brand te blussen, er ook geen andere aanwijzingen via de politie waren…… '*dus*' vervalt het 1e scenario (werkzaamheden). Belachelijk, gelet op de beschikbare getuigenverklaringen en svo's.

Men vond immers brand technisch sowieso geen aanwijzingen voor een brand of explosie ontstaan in C2. Tactisch (in het dossier) waren er overvloedige en precieze indirecte waarnemingen van menselijk handelen; voorwaardelijk bij '*gecontroleerd*' , m.b.v. mortieren, afsteken van vuurwerk; waarmee binnen rationeel denken de verzonnen justitiële C2 'hypothese' zelfs nooit zou kunnen opkomen.
Bij ook maar geringe onderzoeksbelangstelling voor de vele beschutte looproutes, via de Bamshoeve en Thole, voor luchtfoto's grotendeels afgeschermd, ook door de vele blad gevulde bomen aan de achterkant van S.E. Fireworks, zou toch aan een 3 uur eerder genomen luchtfoto geen bijzondere betekenis moeten worden toegekend voor de aanwezigheid van personen op of rond het terrein van SEF?

De voorkeur, als vooringenomen 'uitgangspunt', van de rapporteurs bleek al op p.28/62:

> "*Uitgaande van de hypothese dat er geen personen op het terrein waren, leidt dit tot de conclusie dat het waargenomen vuurwerk waarschijnlijk uit de montageruimte C2 afkomstig was. Dit betekent dat het daar al voor 14:45 brandde en dat mogelijk een of meer lichtkoepels in het dak verband of anderszins geopend waren.*"

Waarom zou men bij afwezigheid van waarneming een '*hypothese*' formuleren omtrent de afwezigheid van personen?

Daarop wordt het met tussenpozen ontstoken geraken van vuurwerk gekoppeld aan een of meer niet waargenomen *geopende* lichtkoepels. En het dan ongecontroleerd ontstoken geraakt vuurwerk gaat na elkaar, eerst regelmatig, precies door de lichtkoepel(s) en dat '*betekent*' dat het daar al brandde voor 14:45 uur?. Met welke mortieropstelling en verpakking in opslag lukt dat?
Het wekt het redelijk vermoeden dat de voorwaardelijke aanwezigheid van personen ongenuanceerd wordt weggeredeneerd; door de vele beschikbare verklaringen die samenhangend wijzen op het tegendeel domweg te negeren.

Conclusie: Ook deskundige F. Vos is van mening dat het NFI kennelijk geen mensen op het S.E. Fireworksterrein wilde hebben, terwijl de aanwijzingen daar wél op wijzen.

7.1.10 Brand bij naastgelegen bedrijf Thole

Er is sprake van diverse brandjes bij het metaalbedrijf Thole, waar sprake was van de opslag van gasflessen met zuurstof, stikstof en brandstof. Er bevonden zich diverse bijgebouwtjes op het terrein en verfresten in een afvalbak.
Er zijn getuigenverklaringen, bijvoorbeeld van brandweerlieden die melding maken van relatief vroege branden die zijn waargenomen op het terrein van Thole.
Het is niet verifieerbaar uit het dossier of er chronologie reconstructie heeft plaatsgevonden m.b.t. de branden op het terrein van Thole, bijvoorbeeld aan de hand van de vroege luchtfoto('s) van brandweervliegtuigje Oscar.

De branden bij het bedrijf Thole zijn van belang omdat er een andere uitleg mogelijk is voor de brandwaarnemingen die door het NFI worden toegeschreven aan de driehoek naast container E2. Het NFI hanteert het scenario van een in brand geraakte aanhanger in een voor de brandweer onbereikbare driehoek achter containers E2 en E15. Deze brand zou zijn doorgeslagen op de inhoud van E2 en voor verdere escalatie hebben gezorgd volgens het NFI.

Volgens de alternatieve uitleg betrof de brand die zou zijn bestreden naast de container E2 in werkelijkheid een van de branden op het terrein van naastgelegen bedrijf Thole, in gebouwtjes met opslag van chemicaliën. De brandweerman die bovenop container E2 stond, dhr. Hesselink, bestreed die brand samen met de eenheid TS 647, sectie Lonneker. Deze chemicaliën opslag had geen milieuvergunning, waardoor aan dit deze niet bestaande opslag ook geen brand kon worden toegeschreven.[583]

7.1.11 Scenario escalatie

Het volgende scenario is een verkorte weergave van het officiële scenario, zoals beschreven in het NFI hoofdrapport, zie <H.2.4>.

- De brandweer komt ter plaatse. Eerst bestrijding brand in C2.
- Brand C2 onder controle.
- Branden in de omgeving worden bestreden.
- Doorslag naar C4, deuren open
- Aanhanger in brand tussen E2 en E15 door vuurwerk uit C2 of C4
- Brand in container E2 als gevolg van doorslag van aanhanger naar container
- Vuurtong en explosieve verbranding E2.
- Explosie garageboxen met vuurbal van 80 m hoog
- Explosie bunkercomplex met vuurbal 135 m hoog.

Er zijn diverse alternatieve escalatiescenario's mogelijk op basis van de tijdens deze review aangetroffen aanwijzingen. Een paar van deze aanwijzingen zijn:

- Het openen van de deuren door de brandweer tijdens de brand, waardoor er mogelijk vonken en brandend vuurwerk zijn binnengeraakt en de deuren daarna weer zijn gesloten. Dit geldt zowel voor C4 als voor C6.
- Het feit dat de zeecontainers houten bodems hadden, los van de grond stonden en ook gaten hadden voor de vorkheftruck. Dit zou een oorzaak kunnen zijn voor het binnenraken van vuurwerk in container E2.
- Op de eerste seconden van de filmopname van Huygens is te zien dat een deur van container E2 openspringt bij de explosieve verbranding en vuurtong. Dit kan er op wijzen dat de deur niet vergrendeld was. Bij niet vergrendelde deuren blijft er een spleet open waarlangs vonken en brandend vuurwerk zouden hebben kunnen binnenraken.
- Op de eerste seconden van de filmopname van Huygens is te zien dat er al brand en inleidende explosieverschijnselen in het bunkercomplex waren vóórdat de steekvlam uit container E2 kwam. Dit duidt op een al eerder ontstane escalatie in het bunkercomplex, onafhankelijk van de escalatie in container E2.
- Op beelden is te zien dat vuurwerk afkomstig uit bunker C6 rechtstandig de lucht in gaat. Dit is ná het brand meester zijn van de inleidende brand en vóór de escalatie tot ramp. Dit kan wijzen op een geopende bunker C6 waaruit vuurwerk naar buiten is getrokken voor controle.
- De aanhanger naast container E2 is verzonnen. De brand tussen E2 en E15 is niet waargenomen maar gedestilleerd uit verklaringen.

Voor al deze aanwijzingen kunnen bronverwijzingen worden aangebracht.
Uit deze aanwijzingen kunnen nieuwe scenario's worden ontwikkeld.

7.1.12 Gedragingen brandweer bij blussen inleidende brand

Met betrekking tot de gedragingen van de brandweer zijn, n.a.v. de bevindingen gedaan tijdens de review, nogal wat vragen en open eindjes het noteren waard:

- Allereerst heeft de overheid (met name het Openbaar Ministerie en het plaatselijke bestuur gemeente Enschede) er heel veel aan gedaan om onderzoek naar de gedragingen van de brandweer onmogelijk te maken. Dit wordt hierna in <H.7.1.12.1> uiteengezet.
- Ten tweede heeft de overheid er voor gezorgd dat daar waar en wanneer de brandweer dan toch ondervraagd kon worden, dit zo beperkt mogelijk werd gehouden en de geïnterviewde brandweerlieden eerst onderworpen werden aan coördinatie en training. Ook dit wordt hierna in <H.7.1.12.1> uiteengezet.
- Ten derde kan worden opgemerkt dat, ondanks de door de overheid opgeworpen hindernissen, er talrijke aanwijzingen zijn gevonden dat de gedragingen van de brandweer tijden het optreden bij de ramp wel degelijk van invloed zijn geweest op het kunnen escaleren van de brand tot ramp. Met name is het brandweeroptreden van invloed geweest op het aantal slachtoffers dat bij de Vuurwerkramp is gevallen. Dit wordt verderop in <H.7.1.12.2> uitvoerig belicht en onderbouwd.

7.1.12.1 *Verhindering en beperking onderzoek door overheid*

De overheid heeft er alles aan gedaan om géén onderzoek te hoeven doen naar de gedragingen van de brandweer. Daar waar onderzoek werd gedaan, is dit zo beperkt mogelijk gehouden:

- Bij nadere beschouwing is gebleken dat het rapport van het zogeheten *'justitieel onderzoek'* van brandweercommandant ing. Martin CAMP, de naam 'rapport' niet eens waard is. Het is niet meer dan een kort collegiaal opgesteld memo, geschreven door één alleen opererende brandweerman, die in zijn 'rapportage' alle essentiële factoren onbesproken laat. Kennelijk wilde de heer CAMP zijn (hem uit gemeenschappelijke gremia wel bekende) collega commandant GROOS uit de wind houden. GROOS heeft zijn manschappen op deze vuurwerkbrand af laten sturen, terwijl hij beter behoorde te weten. Dit is elders besproken, zie <H.2.1.3.1> en <H.8.19> bij de omschrijving van 'GROOS'.
- Het Tolteam wordt verhinderd om de bij de eerste inzet betrokken brandweerlieden tijdig, onafhankelijk en deskundig te ondervragen. De leden van het Tolteam worden eerst weggehouden, mogen daarna in eerste instantie alleen luisteren naar wat de brandweerlieden te melden hebben. De interviewers van het Tolteam worden bovendien niet vergezeld door ter zake deskundigen, waardoor niet de juiste vragen worden gesteld. Dit is elders aangestipt, zie <H.1.3.3.4>.
- Later bij meer gedetailleerde ondervragingen door de verdediging van BAKKER en PATER grijpen de Officier van Justitie en de Rechter Commissaris (MELAARD) in wanneer zij vinden dat de ondervraging naar hun mening te ver gaat. Dit is elders besproken, zie <H.1.3.6>, waar wordt verwezen naar twee van elkaar losstaande brieven van de beide advocaten mr. Spruijt (1.10.2001) en mr. Plasman (28.11.2001), beiden van de verdediging van R.J. BAKKER. In die brieven beklagen zij zich over de handelwijze van met name de rechter-commissaris.

- s' Avonds op de rampdag is er een besloten bijeenkomst georganiseerd van brandweerlieden, leiding en adviseurs, separaat van de politiemensen. Dit kan duiden op coördinatie van de informatie die vanuit de brandweer naar buiten mag komen. Dit is elders besproken, zie <H.8.4.6> in punt 5.
- Het Openbaar Ministerie heeft, tegen de zin van S.E. Fireworks directeur BAKKER een deal gesloten met zijn verdediging, om de brandweer ongemoeid te laten. De advocaat van BAKKER, mr. Plasman heeft hier aan meegewerkt, in weerwil van de opvatting van zijn cliënt, maar wel handelend in het oprechte belang van zijn cliënt.[a] Dit is elders besproken, zie <H.2.1.3.7>.
- Het Openbaar Ministerie (de OvJ's STAM en De MUIJ) verklaarden dat het brandweeroptreden buiten discussie staat, de brandweer is niet vervolgbaar. Zie <H.5.2> waar dit op een groot aantal plaatsen aan de orde komt in het requisitoir van het Openbaar Ministerie.

7.1.12.2 *Gedragingen van de brandweer tijdens de ramp*

Het voorgaande paragraaf gaf de opmerkingen weer over het gebrek aan onderzoek naar de gedragingen van de brandweer. Over de gedragingen zelf, zijn de volgende aanwijzingen gevonden die geen of onvoldoende aandacht hebben gekregen bij de door (of namens) de Nederlandse overheid uitgevoerde onderzoeken in het kader van de strafrechtelijke opsporing en vervolging:

1) Er was een aanvalsplan van de brandweer voor S.E. Fireworks. Meerdere brandweer-lieden hebben hierover verklaard. Het bestaan van een dergelijk aanvalsplan voor S.E. Fireworks is officieel (brandweerleiding, Oosting) altijd ontkend. Zie de hoofdstukken <H.3.5.2.1> en <H.7.1.18.4>.
2) In Enschede zou men vanwege het ontbreken van dat aanvalsplan zogenaamd niet geweten hebben aan welke procedures men zich had moeten houden. Echter die procedures zijn voor de brandweer in heel Nederland hetzelfde en bekend en niet afhankelijk van de beschikbaarheid van een aanvalsplan.
3) Er is achteraf door de brandweerleiding alsnog een nieuw aanvalsplan in elkaar gestoken. Dit is gebruikt om daarna vast te kunnen stellen dat het optreden van de brandweer toch hetzelfde zou zijn geweest als er wél een aanvalsplan was geweest. Deze exercitie is uiteraard een farce.
4) OOSTING beweerde op basis van een twijfelachtige verklaring[b] dat bij S.E. Fireworks alleen gevarenaanduidingen van de lichtste klasse vuurwerk waren aangebracht. Echter er waren bij de vuurwerkopslagplaatsen van S.E. Fireworks correcte gevarenaanduidingen aangebracht van de verzamelklasse 1, zoals voorgeschreven in de vergunning. Dit is door de autoriteiten ontkend. Zie o.a. de hoofdstukken <H.2.1.3.2> en <H.2.1.3.8.1>. Er hingen ook aanduidingen 'roken' en 'open vuur' verboden.
5) Zelfs zonder aanvalsplan, zelfs zonder kennis van de waarschuwingsborden, zelfs al ben je als brandweerman alle instructies uit de opleiding en aanwijzingen ter zake uit de

[a] Dit moge ongeloofwaardig lijken, maar S.E. Fireworks mede-eigenaar R.J. BAKKER wilde koste wat kost de waarheid boven tafel krijgen van wat er precies op de rampdag op zijn bedrijf is voorgevallen. Zijn advocaat mr. Plasman realiseerde zich echter dat zowel het Openbaar Ministerie, als de pers en het publiek geen enkel begrip zouden hebben voor een kritische bevraging van de brandweer door de verdediging van S.E. Fireworks. Dit zou op dat moment in het nadeel van zijn cliënt BAKKER werken.

[b] Verderop in de tekst van dit hoofdstuk wordt de kwalificatie *'twijfelachtig'* onderbouwd.

praktijktrainingen vergeten, dan nog heb je op iedere brandweerauto een set Eric kaarten, waarop de betekenis van alle gevarenaanduidingen staat uitgelegd. De betekenis van de bij S.E. Fireworks aangebrachte aanduidingen: 'Klasse 1, hier liggen explosieve stoffen', is eenduidig: bij brand wegwezen naar achteren! Houd 400 meter afstand (in dekking) en 1 km afstand (zonder dekking)! Want er ligt explosief materiaal en dat kan zijn van de lichtste gevarenklasse 1.4 t/m de zwaarste gevarenklasse 1.1. Zie fragmenten uit de ERIC-kaarten die hieronder zijn weergegeven voor de respectievelijke sub-gevarenklassen 1.1, 1.2, 1.3 en 1.4.

Figuur 438: Eric-kaarten schrijven bij vuurwerkbrand grote afstand voor. Blussen is zinloos.

6) Bij het vorenstaande punt 5) is weergegeven wat de brandweerlieden op hun auto aan instructiekaarten bij zich hadden. Zoals hiervoor getoond wordt bij subklasse 1.4 gegeven: *"Houd tenminste 25 meter afstand. … Blussen is meestal zinloos."* Maar waren deze Nederlandse instructies correct? Nee, dat waren zij niet! Dit is een verkeerde omzetting van de internationale afspraken bij het vervoer van gevaarlijke stoffen. Wat schrijven de internationale regels dan voor? Dat staat in de voor S.E. Fireworks opgemaakte ADR-vervoersdocumenten (versie 1999) die in acht zijn te nemen bij het vervoer van vuurwerk van de klasse 1.4:

LADING
EXPLOSIEVE STOFFEN EN EXPLOSIEVE VOORWERPEN VAN KLASSE 1 ADR (divisie 1.4 ADR, opsommingscijfer 35 t/m 45)
Naam van de stof(fen): Vuurwerk

AANVULLENDE INFORMATIE VOOR HULPDIENSTEN

BRAND - BETREKKING HEBBEND OP LADING.
Niet proberen het vuur te blussen.
De gevaarzone binnen een straal van 100m evacueren.

S.E. FIREWORKS
Tollensstraat 50
7523 ZD ENSCHEDE / Holland

Figuur 439: ADR vervoersdocument voor S.E. Fireworks (1999) met bij vuurwerk in acht te nemen blusinstructies voor hulpdiensten

Figuur 440: Bladzijde-nummering Tolteamdossier

Deze instructie die door de brandweer gevolgd had moeten worden bevond zich in het Tolteamdossier. Er is niets mee gedaan. Bovenstaande is gebaseerd op de internationaal overeengekomen instructies, vastgelegd op CEFIC-kaarten, waarvan hierna de editie 1995 wordt getoond:

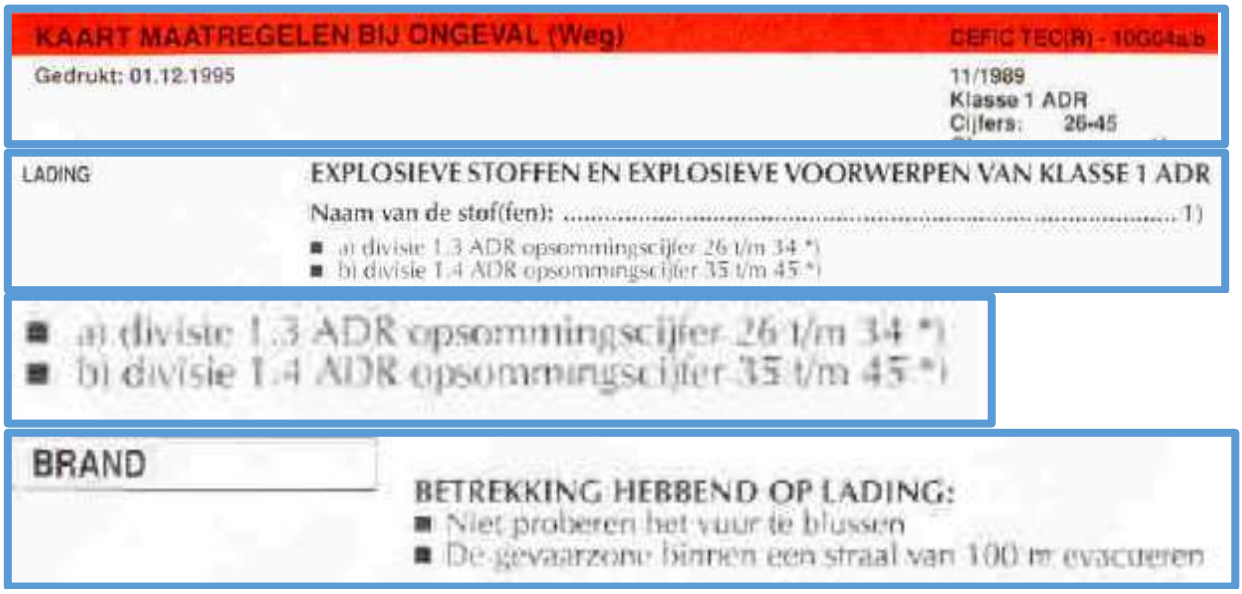
KAART MAATREGELEN BIJ ONGEVAL (Weg) CEFIC TEC(R) - 10G04a/b
Gedrukt: 01.12.1995
11/1989
Klasse 1 ADR
Cijfers: 26-45

LADING
EXPLOSIEVE STOFFEN EN EXPLOSIEVE VOORWERPEN VAN KLASSE 1 ADR
Naam van de stof(fen): ..... 1)
■ a) divisie 1.3 ADR opsommingscijfer 26 t/m 34 *)
■ b) divisie 1.4 ADR opsommingscijfer 35 t/m 45 *)

■ a) divisie 1.3 ADR opsommingscijfer 26 t/m 34 *)
■ b) divisie 1.4 ADR opsommingscijfer 35 t/m 45 *)

BRAND

BETREKKING HEBBEND OP LADING:
■ Niet proberen het vuur te blussen
■ De gevaarzone binnen een straal van 100 m evacueren

Figuur 441: Internationaal geldende CEFIC kaart met weergave van de afgesproken gedragsregels te volgen bij brand tijdens het vervoer van vuurwerk

Ter herinnering: de Nederlandse regels voor de opslag van vuurwerk zijn één-op-één gebaseerd op en overgenomen van de internationale ADR-regels voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Dus in Nederland dienen deze instructies onverkort van toepassing te zijn bij brand in een vuurwerkopslag en niet alleen bij vuurwerktransport. Dit betekent: BRANDWEER BIJ KLASSE 1.4 DIENT U TE EVACUEREN TOT MINSTENS 100 METER AFSTAND EN VOORAL NIET PROBEREN HET VUUR TE BLUSSEN.

7) Tijdens de verhoren van de Commissie onderzoek Vuurwerkramp (C.O.V.) onder voorzitterschap van de heer OOSTING heeft leidinggevende de heer Helsloot van het NIBRA (Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding) verklaard dat de veiligheidsafstanden bij blussen van brandend vuurwerk al sinds de jaren 70 niet meer zijn veranderd. Brandweerlieden dienen deze veiligheidsafstanden te kennen. Bovendien vermeldt Helsloot nog dat er bij S.E. Fireworks op de deuren van de opslagplaatsen gevaaraanduidingen waren aangebracht die geldig waren voor zowel klasse 1.4 als klasse 1.3. De commissie OOSTING heeft dit niet overgenomen in de rapportage. In de plaats daarvan wordt op dubieuze basis gerept van aanduidingen die alleen de klasse 1.4 zouden aangeven.
8) Wanneer om 15u08 de eerste brandweerauto arriveert bij S.E. Fireworks en de brandweerlieden daarna de afgesloten buitenpoort openbreken, dan is het eerste wat de brandweer ziet: de waarschuwingsborden aangebracht op de deuren van de bewaarplaatsen waar zij recht op lopen. Ook al is er een deur weg van de bunker die al is uitgebrand, dan nog zien zij de borden op de deuren ernaast die op dat moment nog gewoon dicht zijn, waardoor de gevarenaanduidingen duidelijk zichtbaar zijn.
9) Dan komt om 15u10 de Officier van Dienst, de heer BOETES, hij is ook nog het jaar tevoren als officier pro-actie betrokken geweest bij de AVIV-rapportage gevaarlijke stoffen. Hij ziet blijkbaar de gevaarsaanduidingen ook niet. Hij laat geen verkenning uitvoeren en bij het verhoor door de rechter-commissaris verklaart hij zich niet meer te herinneren wat hij in zijn opleiding heeft geleerd over het blussen van een brandende vuurwerkopslag.
10) Zoals hiervoor onder punt 5 aangetoond, had de brandweer volgens de Nederlandse (foutieve) regelgeving voorgeschreven veiligheidsafstanden in acht moeten nemen. Bij subklasse 1.4 tenminste 25 m, bij subklasse 1.3 tenminste 50 m en bij de gehele klasse 1 tenminste 400 m.
    Zoals hiervoor onder punt 6 aangetoond, had de brandweer volgens de Internationale (geldige en dus correcte) regelgeving zelfs grotere voorgeschreven veiligheidsafstanden in acht moeten nemen. Bij subklasse 1.4 tenminste 100 m en bij subklasse 1.3 eveneens tenminste 100 m Bovendien is blussen van brandend vuurwerk zinloos. Zelfs ondergedompeld in water blijven veel vuurwerkproducten doorbranden vanwege de ingebouwde zuurstof. Zie <H.2.1.3.3>. De overheid is echter blijven volharden in het foutieve standpunt dat er sprake was van ‘routine blusacties’. De brandweerlieden stonden dan ook bovenop de met vuurwerk gevulde opslagplaatsen te blussen. Zie weer <H.2.1.3.3>.
11) De brandweer had defensief in plaats van offensief moeten optreden. Dit is door de Nederlandse overheidsinstanties altijd ontkend, tot op de dag van vandaag.
12) De brandweer had moeten weten, en wist waarschijnlijk ook dat er voornamelijk evenementenvuurwerk lag en niet consumentenvuurwerk. Dit is aanvankelijk ontkend.

13) Vuurwerk is een pyrotechnisch mengsel waarin ook metalen zitten verwerkt. Daardoor kan, bij een voldoende hoog metaalgehalte, bij het blussen met water de vorming van het uiterst explosieve waterstofgas optreden. Dit is eerst ontkend en later, door een overdreven weergave van de condities die voor voldoende waterstofvorming vereist zouden zijn, als zeer onwaarschijnlijk terzijde geschoven[584].
14) Zo'n brand met metaalhoudend vuurwerk is veel heter dan een normale brand. Welke deuren er allemaal zijn opengemaakt staat in geen enkel rapport. Het water kan vuurwerk niet blussen, maar kan een metaalbrand aanjagen indien er voldoende waterstofgas ontstaat. Wanneer dergelijke omstandigheden zich voordoen dan spuit de brandweer geen blusstof maar brandstof op het vuur.
15) Er zijn foto's waarop mogelijk een waterstofexplosie is te zien.
16) De heer DE BRUYN van het NFI verklaart dat vuurwerk gewoon met water geblust kan worden, in tegenspraak met internationale regels. Later, tijdens een interview door Argos redacteur Kees van de Bosch, drukt De BRUYN zich minder stellig uit en geeft hij toe dat het blussen van een brandende vuurwerkopslag met water niet zo'n goed idee is. Zie <H.8.4.7>. Deze passage van het interview is overigens nooit uitgezonden.
17) De Officier van Dienst (OVD) had slechts een jaar tevoren nog aan een provinciale inventarisatie deelgenomen, waarbij voor S.E. Fireworks vuurwerk in de klassen 1.1, 1.3 en 1.4 stond geregistreerd. Daar zei de OVD niets meer van af te hebben geweten.
18) Bij een dergelijk object gaat de Officier van Dienst met de bedrijfskundige eerst op verkenning. Pas na toestemming van de OVD volgen de eenheden met hun inzet. Deze richtlijn is bij de aanvang van de bestrijding van de brand bij S.E. Fireworks niet gevolgd.
19) De regionale brandweercommandant Ad GROOS, tevens commandant van de brandweer Enschede, draagt de verantwoording voor de voorbereiding van zijn manschappen op deze situatie van een brandende vuurwerkopslagplaats.
20) De brandweer wil de opslagplaatsen openen. De leiding van S.E. Fireworks weigert, maar de klusjesman geeft zijn sleutels af en de brandweer gaat preventief nathouden zonder zich te realiseren dat er van binnen mogelijk al brand is en welke gevolgen dit kan hebben als de deuren van de opslagplaatsen daarna weer worden gesloten.
21) Op 18 mei 2000, nog voordat er één onderzoek is verricht, gaat er op last van de minister van BZK (Klaas DE VRIES) een notitie uit dat men voortaan uit moet gaan van klasse 1.3 i.p.v. klasse 1.4. bij alle vuurwerkopslagplaatsen. Hoewel de overheid weet dat er door de brandweer verkeerd is opgetreden tijdens de ramp, wordt de ineffectieve blusinzet op de zogenaamd verkeerde classificatie geschoven. Echter, de foto's van de opslagplaatsen én van de brandweerlieden (genomen tijdens het blussen) zijn zeer duidelijk:
    - De gevarenaanduidingen gaven aan klasse 1 (dat betekent dat er subklassen 1.4 t/m 1.1 kan liggen, dus evacueren tot minstens 400 meter en niet blussen).
    - De brandweer heeft zich ook niet gehouden aan de instructies die bij de laagste subklasse 1.4 horen: evacueren tot 100 meter en niet proberen te blussen (internationaal voorschrift), dan wel afstand houden van 25 meter en blussen is meestal zinloos (foutief Nederlands voorschrift).
    - De Brandweer is gewoon gaan blussen en bevond zich tijdens het blussen zelfs bovenop de vuurwerkopslagplaatsen, waardoor zij wanhopig probeerden te vluchten toen de containers opbolden door de van binnenuit ontstane druk van zich ophopende gassen. Vier brandweerlieden hebben dit niet overleefd.

22) Er wordt door de autoriteiten veel beeldmateriaal achtergehouden dat betrekking heeft op de brand- en explosieverschijnselen, alsmede het optreden van de brandweer tijdens de ontwikkeling van de ramp. Daarbij wordt door zowel de brandweer als het OM geschermd met het beschikbaar hebben van beeldmateriaal dat niet publiek gemaakt kan worden, maar waaraan wél bewijskracht wordt ontleend voor de door de overheid betrokken stellingen. Pas later, buiten het officiële strafrechtelijke dossier om, komt er druppelsgewijs, over een periode van meerdere jaren, steeds meer, tot dan toe onbekend, beeldmateriaal naar buiten via diverse kanalen, zoals justitie, de journalistiek en toenmalige omwonenden van het rampterrein. Deze beelden bleken voor het overgrote deel reeds kort na de ramp in bezit te zijn van het Openbaar Ministerie. Bij beschouwing blijken de beelden van belang te zijn voor de beoordeling van de ontwikkeling van brand tot ramp.[585]
23) Nadat de brand(en) onder controle is/zijn worden er deuren van bewaarplaatsen geopend door de brandweer.[a] Daarna wordt rechtstandig en gecontroleerd afgeschoten vuurwerk waargenomen. Aan de hand van de kleuren en effecten van het waargenomen vuurwerk, alsmede aan de hand van de brandontwikkelingen op het bestaande foto- en filmmateriaal, stelt S.E. Fireworks ex-mede-eigenaar R.J. BAKKER dat dit vuurwerk afkomstig moet zijn geweest van bewaarplaats bunker C6. Het zou hierbij gaan om vuurwerk met het artikelnummer 34.414, genaamd Red to Blue 36 shots 2.5 inch, dat van de fabrikant An Ping afkomstig was en in de bunker C6 lag opgeslagen. Deze beschrijving van een reeks mogelijke gebeurtenissen werpt de volgende vragen op:

    a. Waarom is er nooit verificatie gepleegd en onderbouwing gezocht van de bovenstaande waarnemingen en tijdstippen? Zowel tijdens het onderzoek als achteraf zijn verklaringen afgelegd door brandweerlieden die er op kunnen duiden dat de brandweer de deuren heeft geopend. Zie verklaringen WEGES, VANEKER, beeldmateriaal, waarnemingen en foto's van het afgeschoten vuurwerk en over de locatie waar dit vuurwerk lag opgeslagen.
    b. Wat zijn mogelijke verklaringen van het rechtstandig omhooggaan van vuurwerk op dat tijdstip? Kan dit op enigerlei wijze spontaan tot stand komen vanuit de opslagplaats, moeten eerst dozen zijn geopend, of moet het vuurwerk zelfs zijn afgestoken om de waargenomen effecten te kunnen bereiken?
    c. Is dit vuurwerk inderdaad afkomstig uit bewaarplaats C6 of kunnen de waargenomen effecten afkomstig zijn van ander vuurwerk?
    d. Door wie is bunker C6 dan geopend? Met welk oogmerk? Was dit door de brandweer in het kader van een controle van de inhoud van de bewaarplaatsen volgens de kubusmethode? Indien de bewaarplaatsen niet door de brandweer zijn geopend, dan is de brandweer tenminste getuige geweest van het openen van die deuren.
    e. Het vuurwerk in bewaarplaats C6 was stevig verpakt volgens de voorschriften behorende bij de classificatie van het verpakte vuurwerk als behorende tot de subklasse 1.4. Om dit vuurwerk vanuit verpakte staat in de bewaarplaats te kunnen ontsteken zijn een groot aantal handelingen nodig:

[a] Diverse verklaringen van de brandweer wijzen daar op, o.a. van WEGES en VANEKER.

- Eerst moet de verpakkingsdoos met vuurwerkartikelen uit de bewaarplaats C6 worden gehaald.
- Dan moeten de witte afsluitbanden(2 of 3 stuks) worden verwijderd.
- Daarna moet men de doos openen door met een mes het tape door te snijden waarmee de dozen zijn dichtgemaakt.
- Vervolgens kunnen de kappen van de kartonnen doos open worden geklapt.
- Ook moet men het rond het vuurwerk verpakte plastic nog verwijderen en moet men de doos stabiliseren voor het afschieten.
- Tenslotte moet men de zekering (rode kapje om lont) verwijderen en is het artikel klaar om te worden ontstoken.
- Het zogeheten 'tweede vlammetje', dat nodig is voor de uitbreiding van brand tot ramp, komt bij de lontjes en het afschieten van het artikel is vervolgens o.a. te zien in de film van Munster <Wat is dat voor een opname?> (opnames in Tollensstraat ca 15u20 – 15u30, beschikbaar in dossier). Ook is het afschieten zichtbaar van de andere kant op de pas later (in 2002) opgedoken fotoserie van fotograaf Guivret Bruins.[586] Tevens is hetzelfde vuurwerkartikel als normaal gecontroleerd afgeschoten vuurwerk in de lucht te zien op een foto genomen vanuit de Renbaanstraat.

f. Het vorenstaande leidt dan tot de volgende vragen: Zijn er dozen vuurwerk naar buiten getrokken door de brandweer? Zijn er dozen vuurwerk geopend door de brandweer?

g. Hoe zijn stukken vuurwerk ontstoken en waardoor zijn deze rechtstandig omhoog geschoten? Kan dit überhaupt wel spontaan wanneer de dozen eenmaal opengemaakt buiten staan en in brand raken door rondvliegend vuurwerk?

h. De door brandweerofficier Jans WEGES, om 08u00m op zondag 14 mei, dus meteen na de ramp, afgenomen brandweerverklaringen, kunnen kostbare en noodzakelijke informatie bevatten ter beantwoording van deze cruciale vragen. Deze verklaringen zijn afgenomen met het oog op het vinden van de stoffelijke overschotten van twee vermiste brandweerlieden. In de verklaringen vertellen alle brandweerlieden van het eerste uur wat zij precies hebben gedaan, waar zij zich toen bevonden, en waar de collega's zich bevonden voor zover zij dit hebben kunnen waarnemen.

24) Niet alleen door de brandweerinspectie als enige onderzoeksinstantie, maar ook later, door minister REMKES, zie <H.8.4>, wordt keihard volgehouden dat er bij S.E. Fireworks alleen aanduidingen hingen met gevarenaanduiding subklasse 1.4. De brandweerinspectie doet dat op basis van één later afgelegde brandweerverklaring. Minister REMKES beweert zelfs dat het aanwezige beeldmateriaal zou laten zien dat er bij S.E. Fireworks klasse 1.4 stond aangegeven. Het is onbegrijpelijk waarom de overheid aan deze aantoonbare onwaarheden vasthoudt. Het motief van deze door de Nederlandse overheid en de 'onafhankelijke' commissie verspreide desinformatie kan alleen maar gelegen zijn in een noodzaak om enig falen van de brandweer niet toe te hoeven geven en daarmee iedere vorm van serieus onderzoek naar het brandweeroptreden te blokkeren.

25) De review heeft laten zien dat er een belangrijke oorzaak is voor het kunnen ontstaan van een grote oppervlaktebrand. Dit was het foutieve optreden van de brandweer. Wanneer de brandweer had gedaan wat was voorgeschreven, namelijk niet *'offensief'* optreden (blussen van de brandende vuurwerkopslag), maar wél *'defensief'* optreden (terugtrekken van de brandhaard en verdere uitbreiding van de brand voorkomen), dan had de oppervlaktebrand veel minder kans gehad zich überhaupt te ontwikkelen en daarna verder te evolueren tot het zeer ernstige verschijnsel *'vuurstorm'*. Zie <H.8.8.2>. Dát de brandweer onvoldoende aandacht heeft besteed aan de branden buiten het terrein van S.E. Fireworks, wordt onderkend door de inspectie IBR. Zij leggen de oorzaak echter bij de te lage aantallen brandweerlieden, en niet bij de verkeerde bluswijze. Zie weer <H.8.8.2>.

7.1.13 Zeecontainer E2: toedracht, oorzaak en schuldvraag

De rol die de inhoud van zeecontainer E2 speelt bij de escalatie van beheersbare brand naar een allesvernietigende ramp kan zeer bepalend zijn voor de uitkomst op de schuldvraag van de ramp. De Nederlandse overheid is hiervan kennelijk op de hoogte, zoals zal blijken uit de onderstaande punten die worden gepresenteerd binnen deze paragraaf <H.7.1.13>. Zelfs minister REMKES noemt zeecontainer E2 een aantal keren in zijn beantwoording van Kamervragen.

7.1.13.1 *Wat vaststaat: zeecontainer E2 is belangrijk*

Het staat vast dat zeecontainer E2 een rol speelde bij de escalatie van brand naar ramp. Waarom staat dit vast? Omdat in dit specifieke geval niet alleen het NFI en TNO aan container E2 een onmisbare rol toedichten in het door hen bedachte escalatiescenario, maar ook de door de stichting ‘De onderste steen’ geconsulteerde Oostenrijkse deskundige Dr. Kappl, na beeld-voor-beeld analyse van beschikbare filmopnames, komt tot de conclusie dat container E2 tenminste een rol heeft gespeeld. Dus is het nodig om een analyse te verrichten van de verschijnselen rond bunker E2.

7.1.13.2 *NFI/TNO-scenario: de ontsteking van de inhoud van E2*

Waar de meningen echter uiteen lopen betreft de wijze waarop de inhoud van zeecontainer E2 is ontstoken door externe factoren. Het NFI en TNO hebben als oorzaak van het in brand raken van de inhoud van E2 een aanhanger gevonden die in brand raakte. Deze aanhanger, alsmede de locatie ervan, hebben een voor het NFI/TNO-scenario ideaal profiel:

1) De aanhanger zou van hout zijn geweest, waardoor deze makkelijk in brand kon raken.
2) De aanhanger zou zijn voorzien van rubberen banden, waardoor de aanhanger, eenmaal in brand, lang kon blijven branden.
3) De aanhanger zou zich in een voor de brandweer onbereikbare driehoek hebben bevonden gevormd door de zijwanden van zeecontainers E2 en E15 die schuin tegen elkaar aan stonden.
4) De brand is laag gebleven, waardoor de zijwanden van de containers het zicht konden belemmer op de brand van de aanhanger.
5) Daardoor zou de brandweer deze brand niet kunnen bereiken en niet op tijd hebben opgemerkt, waardoor er een half uur lang een hevige brand woedde tegen de zijkant van container E2, zonder dat de brandweer er wat aan kon doen.

Ziehier het door NFI/TNO ontworpen ontstekingsmechanisme van E2. De hitte van die ideale-, onbereikbare- en onzichtbare-, maar hevig en toch laag brandende aanhanger, is door de zijwand van container E2 gekomen en heeft de inhoud van E2 ontstoken.

7.1.13.3 *Totstandkoming NFI/TNO scenario*

De basis waarop het scenario van NFI/TNO betreffende de brandende aanhanger tot stand komt is erg smal en onderhevig aan kritiek. Dit blijkt slechts na grondige analyse van de onderzoeksdossiers. Kritiekpunten zijn:

6) De verklaring van de brandende aanhanger is volgens het NFI hoofdrapport (blz. 39-41) gebaseerd op verklaringen van eigenaren en werknemers. Dergelijke verklaringen zijn echter niet aangetroffen in enig dossier.
7) Hiertegenover staat dat er wel een andere uitleg mogelijk is voor de brandwaarnemingen die door het NFI worden toegeschreven aan de driehoek naast E2. De brand die zou zijn bestreden naast de container E2 betrof in werkelijkheid een brand op het terrein van naastgelegen bedrijf Thole, in gebouwtjes met opslag van chemicaliën. De brandweerman die bovenop container E2 stond , dhr. Hesselink, bestreed die brand samen met de eenheid TS 647, sectie Lonneker. Deze chemicaliën opslag had geen milieuvergunning, waardoor aan dit deze niet bestaande opslag ook geen brand kon worden toegeschreven.[587]
8) Tijdens het onderzoek wordt vastgesteld dat TNO haar onderzoeksresultaten makkelijk laat hangen naar de wensen van de opdrachtgever. Om discussie daarover te voorkomen is een externe contra-expertise wenselijk.[588]

> Tevens bestaat de indruk dat TNO zich bij de forumlering van beleidsmatige adviezen op basis van het onderzoek mede laat leiden door de belangen van de opdrachtgever ("wie betaalt, bepaalt") Voorbeelden hiervan zijn:

Figuur 442: Citaat uit overleg COV-OM inzake opdrachtgever afhankelijke resultaten van TNO

9) Een van de externe deskundigen door Commissie OOSTING ingeschakeld voor contra-expertise van het TNO-onderzoek, waarschuwt in een brief van 17 november 2000 dat de hypothese van de brandende aanhanger nog onderbouwing behoeft.[589]

> *HSE merkt op dat er geen causale (doch slechts een statistische) onderbouwing lijkt te zijn voor de door het NFI gehanteerde hypothese van het ontstaan en de escalatie van de brand van werkruimte C2, via bunker C4 en container E2 naar de garages en overige bunkers.*

Figuur 443: Kritiek HSE op door TNO in september 2000 geformuleerde scenario 'Van-brand-tot-ramp'

> In a number of places in the reports various alternative hypotheses have been discussed, considered and judged against their relative probabilities. In our opinion the conclusions on rejected, or judged less likely, hypotheses have been made with good reason. However, as stated above this appears not to have been done so far on the causes of the fire or the transmission of the fire to other compartments or buildings, particularly in the early stages.
>
> overall we are supportive of the conclusions reached but believe more explanation of the transmission from C2 to C4 and thence to E2 may be necessary.
>
> to C4 Was it due to the doors on the south side of C2 being left open? Also, there is no satisfactory explanation as to why E2 ignited. However, it is recognised by the

Figuur 444: HSE-brief 17.11.2000: drie passages over onvoldoende verklaring voor in brand raken container E2

The first explosion involving container E2 appeared to be relatively minor. with no really measurable damage markers to allow a TNT-equivalence estimate to the made.

Figuur 445: In de brief van 17 november 2000 bevestigt het HSE dat de 'explosie' van container E2 slechts licht was. (PvB: dus eerder een explosieve verbranding met steekvlam)

Ook in december vraagt het HSE nog aandacht voor de door TNO opgevoerde aanhanger als verklaring voor een langdurige brand naast container E2.[590]

Naar aanleiding van het conceptrapport van NFI/TNO van 8 december 2000 wijst HSE nog op de volgende punten:

het belang van de houten aanhangwagen met rubber banden als verklaring voor de langdurige brand in de driehoek tussen E2 en E15;

Figuur 446: Buitenlands deskundige organisatie HSE vraagt in december 2000 nog aandacht voor de onderbouwing van de aanhanger als verklaring voor de brand naast container E2

10) Het scenario van brand naar ramp wordt al in een vroeg stadium afgesproken tussen onderzoeksdiensten, op een moment dat onderzoeken nog volop aan de gang zijn.

Maandag 11 -09-2000

➢ Bijeenkomst bijgewoond op het NFI met de volgende disciplines:

a. NFI	Peter de Bruijn Wout Karelse	
b. O.M.	Arie de Muij	(tevens tech. Voorz.)
c. Comm. Oosting	Ben Alen Freek Bruning	
d. Brandweerinspectie	Rob Tavens Wil Wester	
e. T.N.O./PML	Jaap Weerheim	
f. Politie Twente (Tol-team)	Rik de Boer Hans Kamperman Leo Gelderblom Klaas Berenst.	

Aan de hand van een door het NFI/TNO gemaakte presentatie werd de discussie gehouden en werd een aantal (voorl.) conclusies danwel hypotheses vastgesteld dan wel gelanceerd.
Na afloop van de bijeenkomst bleek dat de div. disciplines redelijk op een lijn zaten.
In grote lijnen ontstond het volgende beeld:

1. brand in C2 ; met aantal effecten.
   (over oorzaak van de brand zijn een aantal scenario de revue gepasseerd; die zaken zijn nog volop in onderzoek)
2. brand in C4 (opslagbunker) met de effecten daarvan.
3. Brand in E2 (geïnitieerd door extern vuur/hitte, verm. tussen E-2 en E-15)
4. Explosies garageboxen, eerst M7/M8 en daarna gelijktijdig M5 t/m M1
5. Explosie opslagbunker. Centrum explosie in C-11
   Oorzaak: vuurbal t.g.v. explosie garageboxen e/o geïnitieerde vuurwerkart. Uit C2/C4/E2/Garageboxen.

Figuur 447: Afstemming onderzoeksresultaten in vroeg stadium

De stelligheid waarmee de rechtbank, het OM, de minister van BZK en OOSTING de conclusies van NFI/TNO overnemen is dus misplaatst en **MISLEIDEND**.

7.1.13.4 *Container E2: een houten bodem*

De eerste aanleiding dat PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN vermoedden dat er bij het onderzoek andere agenda's speelden dan alleen waarheidsvinding was toen hen werd verteld door technisch rechercheur Klaas BERENST dat de zeecontainers van S.E. Fireworks metalen bodems hadden. Zij hadden met eigen ogen gezien dat dit houten bodems waren. Een houten bodem is vatbaarder voor beschadigingen en doorbranden dan een metalen bodem. Dit kan bij container E2 een rol hebben gespeeld. Daarom gingen beide melders een eigen journaal bijhouden over het onderzoek. In een SFOB-proces-verbaal van 23 mei 2000 wordt door 3 verbalisanten een omschrijving gegeven van de aangetroffen resten van 14

containers. Daarin staan vermeld de deuren, zij- voor- en achterwanden, het dak, met de benoeming van het materiaal waarvan deze zijn gemaakt, maar niet over de bodems, laat staan dat deze van hout zijn. Er wordt steeds gesproken over aangetroffen bodemchassis.

Nadat in juli 2000 beide (latere) melders BERENST confronteerden met een foto van een gedeeltelijk doorgebrande houten bodem van een container, zei BERENST dat bodemdelen reeds in week-1 na de ramp naar het NFI waren gegaan voor onderzoek naar doorbrandtijd.[a] BERENST wilde de foto niet aan het dossier toevoegen.[591] Zie volgende Tolteammutaties:

Titel: houten vloer containers

Mutatie 1204 – Datum 10-07-2000 - Tijd 10:24 – Auteur: Charl de Roy van Z. Jan Paalman

Contact gehad met Robert Altena, de verhuurder van de containers aan Bakker. Hem gevraagd hoe de onderkant van de containers eruit zag, Altena deelde mede dat om de 30 cm een ijzeren dwarsbalk zat en dat daarover heen houten platen of planken lagen met een dikte van 2,5 cm. Zover Altena wist zou dit bij elke container zo zijn, omdat ondanks dat ze stevig moesten zijn, ze toch zo licht mogelijk gemaakt dienden te worden.
Bakker heeft in zijn verklaring aangegeven dat de containers op betonnen blokken stonden en dat er onder de containers een vrije ruimte was van ongeveer 10 cm. Mogelijk dat er een stuk vuurwerk vanuit werkbunker C2 onder de houten vloer van container E2 is gekomen.

Figuur 448: Verklaring containerverhuurder dat bodems van hout zijn

Titel: PL overleg 11 juli 2000

Mutatie 1223 – Datum 11-07-2000 – Tijd 11:04 – Auteur: André Hof

Aanwezigen: Hans Kamperman, Jan de Kleine, Mr. A.L.A.H. de Muij, Klaas Berenst, Ronald v.d. Vegt, Isabelle Mensink en André Hof. Kamperman als dagelijks leider.

Algemene vraag: Bakker R.J. verklaart dat de zeecontainers van SE Fireworks voorzien waren van houten vloeren in plaats van metalen vloeren, wie kan hier meer over vertellen? Toelichting van Klaas Berenst dat de 14 zeecontainers van SE. Fireworks voorzien waren van metalen bodems. Klaas Berenst gaat zelf contact opnemen met Altena of er zeecontainers zijn met houten bodems.

Figuur 449: Verklaring projectleider TR BERENST dat de containerbodems van metaal zouden zijn in tegenstelling tot wat R.J. BAKKER daarover verklaarde

Titel: Tonen terrein SE aan Bakker

Mutatie 1389 – Datum vr.21-07-2000 – Tijd l4:43 – Auteur: Jan Paalman, Willy Bruins

Op het terrein werd door ons een zeecontainer bodem gezien, waarvan de houten bodem nog gedeeltelijk intact was. Een gedeelte van deze bodem was van onderuit weggebrand. E.e.a. doorgegeven aan Klaas Berenst met de opmerking om er een foto van te maken. Berenst zei: Was niet nodig, het was reeds bekend dat er een houten bodem in de containers zat.

Figuur 450: De latere melder PAALMAN meldt TR-projectleider BERENST dat zij half doorgebrande houten containerbodem hebben gezien. BERENST weigert er een foto van te maken voor het dossier.

[a] Het NFI-onderzoek wees kennelijk een korte doorbrandtijd uit, maar is niet in het dossier teruggevonden.

Titel: Bezoek Bakker PD, op donderdag 20-07-00
Mutatie 1396 – Datum 24-07-2000 – Tijd 11:46 – Auteur: Jan Paalman, Willy Bruins

(In mutatie 1389 was dit reeds vastgelegd, doch deze mutatie is uit de computer gevallen, wij konden hem niet weer vinden)
Op het terrein werd door ons een containerbodem aangetroffen (nr 8 stond er op gespoten). Op deze bodem zat nog een gedeelte van de houten vloer. Hier was een half rond gat ingebrand, door vuur vanaf de onderzijde. Dit aan Klaas Berenst medegedeeld en gevraagd om er een foto van te maken. Klaas gaf aan dat bij TNO/ NFI reeds houten delen van de containerbodems lagen. Vond derhalve een foto overbodig.

Figuur 451: Latere melder PAALMAN voert mutatie met weigering BERENST opnieuw in journaal in omdat de vorige melding is verdwenen.

Justitie

Deskundigenrapport

Hoofdrapport

T AD 000664
Ministerie van Justitie
Nederlands Forensisch Instituut

7 Brand en explosie container E2

7.1.2 Overige oorzaken

Het is zeer onwaarschijnlijk te achten dat eventueel onder de houten vloer van de container terechtgekomen brandend vuurwerk de inhoud ervan heeft ontstoken. Het lijkt vooralsnog ook niet waarschijnlijk dat brandend of exploderend vuurwerk voor een spleet rond een deur of op het dak in staat is de inhoud van de container tot ontbranding te brengen (zie bijlage R). Deze mogelijkheden zijn dan ook niet nader onderzocht.

Figuur 452: NFI-hoofdrapport van 1 februari 2001 stelt dat een brandhaard onder container E2 niet onderzoekswaardig is.

7.1.13.5 *Verklaringen brandweer*

Zoals reeds in het vorige punt gesteld lijken de verklaringen van de brandweer eerder niet dan wel te wijzen op de door NFI/TNO veronderstelde brandende aanhangwagen naast container E2. Er is echter veel meer aan de hand met de brandweerverklaringen.

11) Op de rampdag 13 mei 2000 zijn een aantal brandweerlieden vermist geraakt. Vermoed wordt dat de stoffelijke overschotten van deze brandweerlieden nog op of vlakbij het terrein van S.E. Fireworks liggen. De vroege ochtend na de ramp worden op de brandweerkazerne een negental verklaringen opgenomen door brandweerofficier Jans WEGES, met het doel om de handelingen van de vermiste brandweerlieden te reconstrueren en zo de mogelijke vindplaats van de stoffelijke overschotten te lokaliseren. deze verklaringen zijn nooit vrijgegeven.
12) In 2006 legt toenmalig officier van de Enschedese brandweer Jans WEGES dan alsnog een informele verklaring af waarin hij bevestigt dat een collega brandweerman

(VANEKER) van een aantal containers en bunkers de deuren heeft geopend tijdens de brand, om te controleren of er brand was in die opslagruimtes.[a]

13) Hoewel het een algemeen erkend rechercheprincipe is dat de waarheidsgetrouwheid van getuigenverklaringen het hoogst is zo kort mogelijk na de gebeurtenissen, mocht het Tolteam de bij de bluswerkzaamheden betrokken brandweerlieden niet meteen horen. Hier zijn dagen overheen gegaan.
14) Toen de brandweerlieden wel gehoord mochten worden gebeurde dit slechts na begeleiding, onderlinge afstemming en ruggenspraak met de leiding. Ook mocht het Tolteam zelf geen vragen stellen. Men moest de randweerlieden zelf laten verklaren.
15) Het belang van de brandweerverklaringen was enorm. Burgemeester MANS had zijn lot verbonden aan het brandweeroptreden en het lot van burgemeester MANS was bepalend voor de mogelijke politieke gevolgen in Den Haag.

7.1.13.6 *Bevindingen Arsenal Research en Dr. Kappl*

Arsenal Research en Dr. Kappl hebben op gedetailleerde wijze onderzoek verricht naar een aantal aspecten van de toedracht van de ramp:

- Allereerst is er een intake opgesteld door mag. Stefan Schönhacker, namens Arsenal Research, om tot een mogelijke offerte te kunnen komen aan de Stichting De Onderste Steen. Deze intake is enkel gebaseerd op publiek toegankelijke informatie en beelden. In dit bericht d.d. 23 februari 2004 werd de mogelijkheid geopperd van een bijdrage van waterstofgas aan de kracht van de explosie. Dit waterstofgas zou zijn ontstaan als gevolg van een reactie tussen het bluswater en het brandende vuurwerk. Om daarover uitsluitsel te geven zou echter meer en grondig onderzoek nodig zijn.
- Daarna verrichtte Arsenal Research in opdracht van de Stichting ‘De onderste Steen’, samen met de door hen ingeschakelde Dr. Kappl onderzoek naar de gebeurtenissen rond container E2. Zo is er een beeld-voor-beeld videoanalyse van de ontwikkelingen rond E2 en een computermodel simulatie van de hittestraling en warmtestroming tussen de bunkers en E2. Dit resulteerde in het Arsenal rapport van 6 mei 2005.
- Tenslotte heeft Dr. Kappl in opdracht van het Duitse Tv-programma *‘ZDF Abenteuer Wissen’* en met samenwerking van de Oostenrijkse brandweer uitgebreide proefnemingen gedaan met vuurwerk in de open lucht, daarna in een niet gesloten zeecontainer, gevolgd door een container met vergrendelde deuren. Ook is gekeken naar de invloed van een externe brandhaard tegen de zijwand van de container. Locatie van de proeven was in een Oostenrijkse steengroeve. Dit resulteerde in de ZDF-uitzending van 23 nov. 2005.

Het eerste voorlopige bericht blijft verder buiten beschouwing. Uit beide laatste projecten, waarbij daadwerkelijk onderzoek is verricht, resulteerden de volgende conclusies:

[a] Controle volgens de ‘kubusmethode’.

7.1.13.6.1 Slechts 120 ton vuurwerk

Er was maar 120 ton vuurwerk aanwezig i.p.v. de door NFI en TNO berekende 170 ton, welke het Openbaar Ministerie later heeft bijgesteld naar 160 ton vuurwerk n.a.v. kritiek van de verdediging in de strafzaak tegen mede-eigenaar R.J. BAKKER. Zie blz. 5 van het rapport Arsenal Research Instituut en Dr. Kappl (citaat):

> After this list the gross total mass of Fire works amounts to approximately 120 metric tons.

Zie <H.2.3.3.3.5> en <H.5.2 onder punt 3.1.7.2>

7.1.13.6.2 Container E2 speelde een rol

> Das Feuer konnte von den brennenden Bunkern im Lager der Feuerwerksfabrik auf einen Container mit hochexplosiven Feuerwerkskörpern übergreifen. Erst durch dieses Ereignis ist die Katastrophe zu ihrer wahren Dimension eskaliert. Wie es dazu kommen konnte, ist das größte Rätsel von Enschede.

Het overspringen van het vuur van de bunkers naar zeecontainer E2, die geladen was met vuurwerk, speelde een rol bij het escaleren van brand naar ramp. NFI/TNO en Dr. Kappl/Arsenal zijn het daarover eens. Dus dit mag worden aangenomen.

7.1.13.6.3 Weinig kruit met verpakkingsmateriaal

Een zeer minimale lading van slechts 5 kg zwart kruit tezamen met een pallet beladen met 2000 kg verpakkingsmateriaal, en drie 6 inch shells[a], zich bevindend in een gesloten zeecontainer, zijn in staat om zo'n stalen container volledig uiteen te rijten bij een explosie. Bij de eerste proefneming werd de container niet afgesloten en werden de deuren opengegooid door de drukopbouw, gevolgd door een steekvlam. Daarna is diezelfde container met dezelfde nog steeds brandende lading alsnog afgesloten door de deuren te vergrendelen en ontstond er na een aantal minuten een explosie waarbij de stalen zeecontainer uiteengereten werd en de deur honderd meter verder terechtkwam.

Figuur 453: Dr. Kappl plaatst de 150 mm shells in de container

[a] Opvallend was dat deze shells, die tegen de bus met 5 kg zwart kruit lagen (zie 'still' uit de video-opname, waar te zien is op welke plaats Dr. Kappl de shells in de container plaatst), niet gelijktijdig mee-explodeerden met de rest van de container, maar enkele seconden later. Dit zou inhouden dat zij wellicht toch niet massa-explosief zijn.

Neue Indizien für die Ermittler

Das Ergebnis verblüfft die Experten. Von der minimalen Sprengladung wird der Stahlcontainer völlig zerfetzt. Dr. Alfred Kappl analysiert: "Die Tür des Containers ist geöffnet worden, danach kam in irgendeiner Form eine Zündquelle in diesen Container und die Tür wurde wieder geschlossen.

Figuur 454: Container uiteengereten

"It is a state of the art that less than the allowed amount of fireworks could have caused the perceptet explosion effects on the area of SE fireworks.

Not only our experiments 2005 in Lichtenau, Austria, showed that a few kilogram of black powder are able to devastate a 20ft container totally. In 2006 the EC financed study CHAF (Quantification and Control of the Hazards Associated with the Transport and Bulk Storage of Fireworks) showed that only one container with approx. 8,7 tons net explosive mass (see video attachment "waterfalls") of fireworks can produce effects similar to the main explosions in Enschede on May 13th, 2000."

Figuur 455: Schriftelijke verklaring Dr. A. Kappl waarin hij uitlegt dat reeds geringe hoeveelheden vuurwerk hetzelfde vernietigende effect kunnen sorteren als het geval was bij de ramp in Enschede.

7.1.13.6.4 Branddoorslag containerwand E2

Door het NFI/TNO wordt verondersteld dat een brandende aanhanger naast container E2 gezorgd heeft voor het aansteken van de lading van container E2. Dat zou zijn gebeurd door de overdracht van hitte door de wand van de container. Zie de toelichting gegeven door NFI-deskundige ir. P. DE BRUYN in het navolgende citaat uit zijn verklaring voor de rechtbank.

Justitie Nederlands Forensisch Instituut

Datum	17 september 2001
Onderwerp	Zaaknummer 2000.05.17.018

Ir. P.C.A.M. de Bruyn, wetenschappelijk onderzoeker explosies en explosieven

Toelichting op de mogelijkheden voor het ontstaan van brand naast container E2

Conclusie

Er is een externe brand naast container E2 geweest. Deze heeft ofwel maximaal 12 minuten (mogelijkheid 3), ofwel minimaal 22 minuten (mogelijkheden 1 en 2) geheerst. Een externe brand van minder dan 10 minuten is voldoende om de inhoud van een container te laten ontbranden.

Figuur 456: NFI-deskundige ir. P.C.A.M. DE BRUYN verklaart op 17 sept. 2001 voor de rechtbank dat de brand in container E2 is veroorzaakt door een externe brand (van een aanhanger) naast de container.

Echter de door NFI/TNO veronderstelde doorslag van een brandende aanhangwagen naar de lading binnen in een afgesloten zeecontainer blijkt onmogelijk te zijn. Bij een proefneming met een brandstapel die in brand staat direct naast de buitenwand van een vergelijkbare zeecontainer werd na een halfuur nauwelijks warmte waargenomen aan de containerwand. Hiervan zijn filmopnamen beschikbaar en een schriftelijke verklaring van een technicus die zelf aan de wand heeft gevoeld. Zie de 'still' uit genoemde opnamen die hiernaast is geplaatst en het hieronder weergegeven citaat uit de verklaring betreffende de wandtemperatuur.

Figuur 457: Still uit video proef externe branddoorslag container.

Overigens toonde Dr. Kappl bij de opnamen voor deze uitzending ook hoe gering het effect van een buiten deze container gestookt vuur van enige honderden kilo's oud papier is: nadat het vuur tenminste vijftien minuten op een afstand van minder dan1 meter gewoed had, nam ik persoonlijk waar dat de buitenwand van deze container op de plek nabij het vuur nauwelijks handwarm was geworden.

Figuur 458: Schriftelijke en getekende verklaring d.d. 17 dec. 2007, van A. van Gool, bedrijfsvoerder van de onderneming A. van Gool R&D, die als coördinator tussen opdrachtgever (stichting de Onderste Steen) en opdrachtnemer Dr. Kappl/Arsenal Research aanwezig was bij de proefnemingen in Oostenrijk..

7.1.13.6.5 Warmtestraling/-stroming doorslag containerwand

Ook een andere door NFI/TNO veronderstelde mogelijkheid, namelijk het in brand raken van de inhoud van container E2, dan wel van de aanhanger naast E2, door stralingshitte of hitte stroming komende van de in brand staande bunkers is onderzocht, onder meer d.m.v. simulatie door computermodellen en analyse van de omstandigheden zoals afstand en windrichting. Ook deze wijze van in brand raken blijkt onmogelijk. Zie nevenstaande figuur afkomstig uit het onderzoeksrapport van Arsenal Research Instituut en Dr. Kappl van 6 mei 2005.

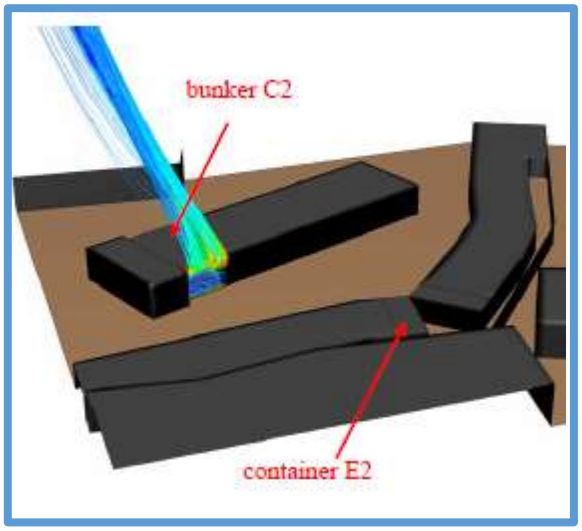

Figuur 459: Beeld computersimulatie warmtestroming met grafische temperatuurweergave.

7.1.13.6.6 Oorzaak geopende deur door brandweer?

> Nach dem Experiment bleiben zwei Szenarien als Katastrophenursache: Hat ein Feuerwehrmann versehentlich die Tür des Containers geöffnet, so dass ein Zündfunke in den Container gelangen konnte? Oder war es doch Brandstiftung? Beweise gibt es nicht, aber eine Reihe neuer Indizien für die Ermittler.

Het in brand raken van de inhoud van zeecontainer E2 moet dus op een andere manier zijn gegaan. Dr. Kappl noemt in zijn rapportage twee mogelijkheden: ofwel via brandstichting ofwel via het binnenkomen van brand of vonken door het openen van de deuren van de container, dan wel door de vorkheftruckgaten in de containerwand, of het doorbranden van de houten containervloer.

7.1.13.6.7 Shells 6 inch (150 mm) niet massa-explosief

Beelden van de exploderende container laten zien dat de shells eerst naar buiten vallen en pas enkele seconden na de explosie van de containerinhoud zelf exploderen.

7.1.13.6.8 Deur container E2 open

Zoals reeds aangegeven, bij dezelfde proefnemingen in Oostenrijk is gebleken dat een met vergrendelde deuren afgesloten zeecontainer, die slechts is geladen met 5 kg zwart kruit samen met een pallet met 2000 kg verpakkingsmateriaal, een zeer heftige explosie kan geven. Er trad daarvoor alleen een steekvlam op bij losstaande dichtgedraaide deuren, maar toen daarna van dezelfde container met dezelfde lading de deuren wél werden vergrendeld, trad na enkele minuten een heftige explosie op. Op de beelden hierna; stills genomen uit de video van de proefnemingen, is duidelijk te zien wat er gebeurt:

Figuur 462: Brandstapel naast container gereed

Figuur 461: Brandstapel naast container ontstoken

Figuur 460: Brandstapel 12 min naast container

Figuur 471: Brand in container met deuren dicht, maar niet vergrendeld

Figuur 470: Explosieve verbranding, deur gaat open

Figuur 469: Steekvlam kan door openstaande deur naar buiten

Figuur 466:Brandende rookkolom

Figuur 467: Na de 1e verbranding is goed te zien dat het blik met 5 kg kruit en de naastliggende shells nog intact zijn

Figuur 468: Het vergrendelen van de deur door een brandweerman. Hierna vindt drukopbouw en concentratie van gassen plaats.

Figuur 465: Vlak voor de explosie van gasophoping in vergrendelde container

Figuur 463: Explosie in container

Figuur 464: Explosie voorbij, géén vuurverschijnselen meer

Figuur 473: Nieuwe vuurverschijnselen van een later ontploffende 6 inch (150 mm) shell

Figuur 472: De restanten van de container na de explosie

Het eerste scenario uit de hiervoor weergegeven beelden, namelijk met de niet-vergrendelde deuren, lijkt sterk op wat er gebeurde bij container E2. Eerst zwaaiden de deuren open en er kwam een steekvlam. Dit kan er op wijzen dat de deuren van container E2 niet meer op slot zaten, maar eerder door iemand waren geopend. Dit kan gebeurd zijn bij eerder op die dag plaatsvindende bedrijfsactiviteiten, of bijvoorbeeld door de brandweer die bij het controleren van de opslagruimtes volgens de kubusmethode de deuren kan hebben geopend om te kijken of er brand in de container zat. Container E2 is in ieder geval niet geëxplodeerd. Er was alleen sprake van een steekvlam, als gevolg van de explosieve ontbranding van de inhoud van de container E2.

7.1.13.7 *Voorlopige conclusie container E2 n.a.v. Dr. Kappl*

Dr. Kappl heeft in samenwerking met Arsenal research Instituut, ZDF Abenteuer Wissen en gefaciliteerd door de Oostenrijkse brandweer een aantal bijzondere bevindingen geconstateerd m.b.t. het mogelijke gedrag van container E2. Deze bevindingen zijn zeer lichtzinnig opzij geschoven door NFI/TNO, met de kennelijke bedoeling de eigen analyse van het vermoedelijke scenario van-brand-tot-ramp overeind te houden en zo de veroordeling van de beide directeuren van S.E. Fireworks niet in gevaar te brengen.
In het kielzog van NFI en TNO heeft minister REMKES alle vragen van Tweede Kamerleden die zijn gesteld n.a.v. de proefnemingen van Dr. Kappl misleidend beantwoord door steeds te ontkennen dat er sprake zou zijn van nieuwe inzichten. Deze inzichten waren er wel degelijk. Dr. Kappl heeft met Arsenal Research instituut, en later in opdracht van de ZDF aangetoond dat:

- Er sprake was van minder vuurwerk (120 ton) dan berekend door NFI/TNO (160 ton).
- Container E2 is niet in brand geraakt zoals verondersteld door NFI/TNO. Niet alleen is de aanhanger verzonnen, maar de branddoorslag verondersteld door NFI/TNO blijkt technisch onmogelijk te zijn.
- Explosies vergelijkbaar met de kracht van Enschede kunnen reeds gesimuleerd worden met veel minder vuurwerk dan was vergund.

- De warmtestroming en hittestraling was anders dan benodigd voor het NFI/TNO scenario.
- Er zijn aanwijzingen dat shells van 6 inch niet gelijktijdig exploderen met andere explosieve elementen (vuurwerk en gaswolk).
- Er zijn aanwijzingen dat de deur van container E2 voordien is geopend en niet meer is vergrendeld.

Dus Dr. Kappl concludeert terecht dat er nieuwe aanwijzingen zijn voor de onderzoekers. Deze hadden moeten worden opgevolgd, maar werden uit angst te snel weggewuifd zonder bijkomend onderzoek te verrichten.

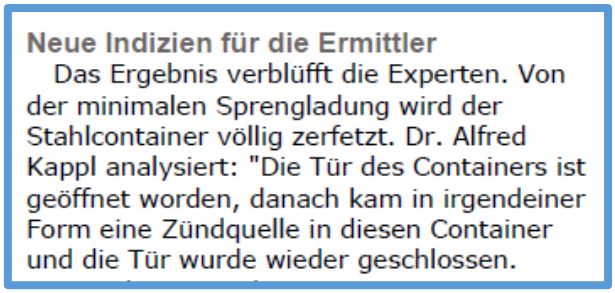
Neue Indizien für die Ermittler
Das Ergebnis verblüfft die Experten. Von der minimalen Sprengladung wird der Stahlcontainer völlig zerfetzt. Dr. Alfred Kappl analysiert: "Die Tür des Containers ist geöffnet worden, danach kam in irgendeiner Form eine Zündquelle in diesen Container und die Tür wurde wieder geschlossen.

Figuur 475: Container E2 kan in brand zijn geraakt door een geopende deur. Tevens kan een minimale lading reeds tot een allesvernietigende explosie leiden

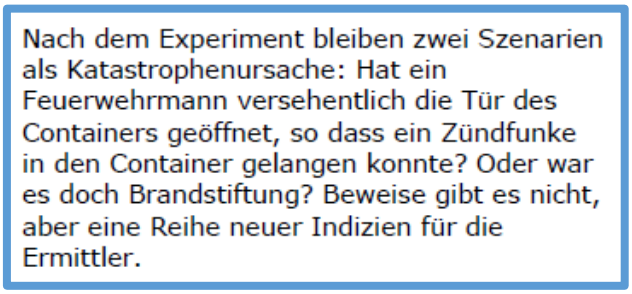
Nach dem Experiment bleiben zwei Szenarien als Katastrophenursache: Hat ein Feuerwehrmann versehentlich die Tür des Containers geöffnet, so dass ein Zündfunke in den Container gelangen konnte? Oder war es doch Brandstiftung? Beweise gibt es nicht, aber eine Reihe neuer Indizien für die Ermittler.

Figuur 474: Twee oorzaken voor container E2 liggen voor de hand: het openen van een deur door de brandweer of toch brandstichting

7.1.13.8 *Alternatieve reconstructie gebeurtenissen E2*

Op basis beschikbare foto-- en filmmateriaal Jack Huygens, Gerrit Poort, Reinier van Willigen, plus elementen uit verklaringen brandweermannen, is alternatieve chronologie gereconstrueerd voor gebeurtenissen bij container E2. Deze speelt geheel in minuut 15u33m. Wat hierbij opvallend is dat de eerste 20s van de video van Huygens niet bij de vrijgegeven opnames zaten. Zie de toelichting productie 13 van het eerste herzieningsverzoek. Die eerste 20s zijn cruciaal. Niet alleen is daarop te zien dat er geen sprake is van een langdurige externe brand naast container E2, maar ook is te zien dat er reeds in het bunkercomplex een ontwikkeling gaande is richting explosie voordat er bij container E2 de heftige rookontwikkeling is te zien die voorafging aan de explosieve verbranding met steekvlam.
Dit haalt het hele scenario van TNO/NFI onderuit, dat was gebaseerd op een steekvlam uit container E2 die de mavoboxen en het bunkercomplex doet exploderen.

7.1.14 Verdwenen brandblusser(s)

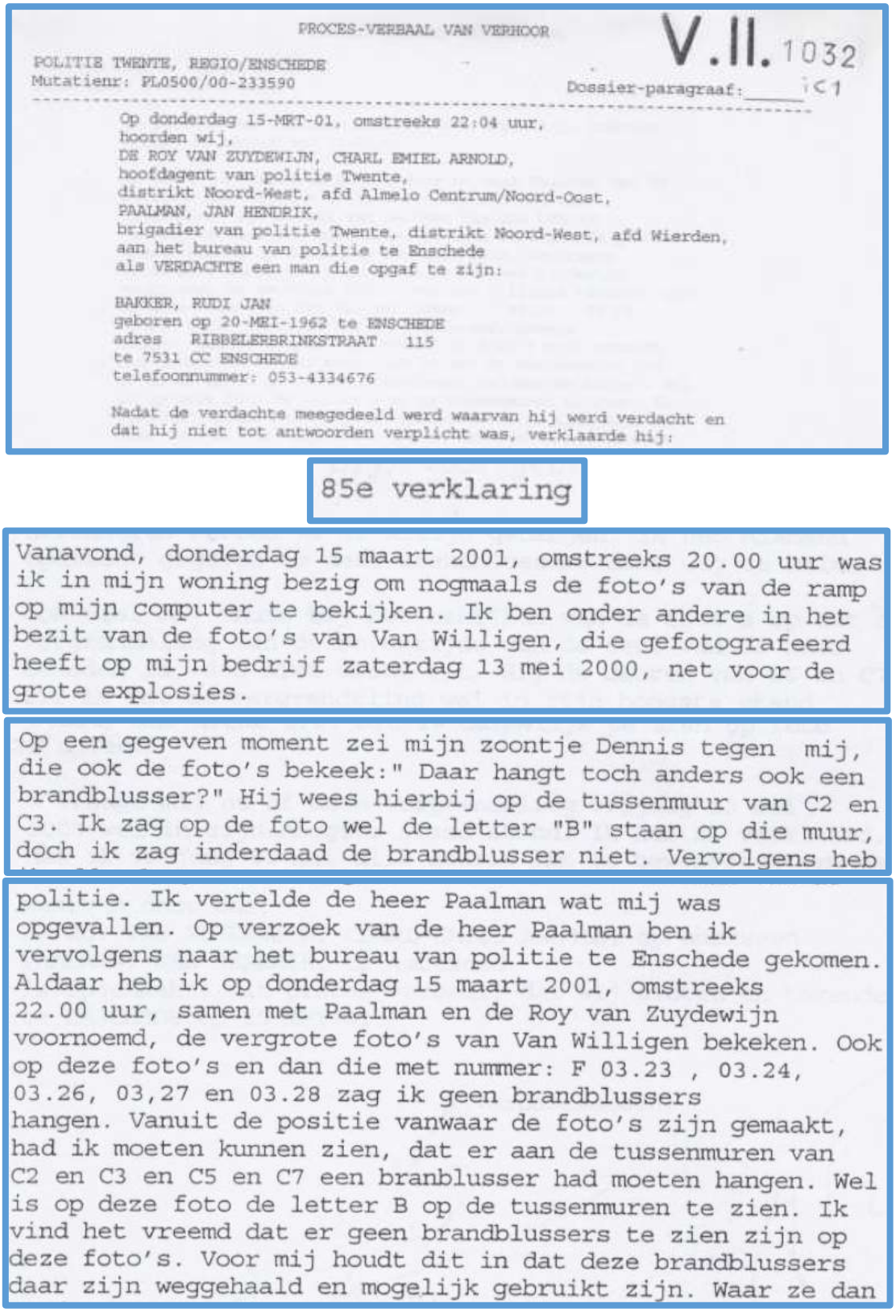

PROCES-VERBAAL VAN VERHOOR

V.II. 1032

POLITIE TWENTE, REGIO/ENSCHEDE
Mutatienr: PL0500/00-233590

Dossier-paragraaf: 1<1

Op donderdag 15-MRT-01, omstreeks 22:04 uur,
hoorden wij,
DE ROY VAN ZUYDEWIJN, CHARL EMIEL ARNOLD,
hoofdagent van politie Twente,
distrikt Noord-West, afd Almelo Centrum/Noord-Oost,
PAALMAN, JAN HENDRIK,
brigadier van politie Twente, distrikt Noord-West, afd Wierden,
aan het bureau van politie te Enschede
als VERDACHTE een man die opgaf te zijn:

BAKKER, RUDI JAN
geboren op 20-MEI-1962 te ENSCHEDE
adres RIBBELERBRINKSTRAAT 115
te 7531 CC ENSCHEDE
telefoonnummer: 053-4334676

Nadat de verdachte meegedeeld werd waarvan hij werd verdacht en
dat hij niet tot antwoorden verplicht was, verklaarde hij:

85e verklaring

Vanavond, donderdag 15 maart 2001, omstreeks 20.00 uur was ik in mijn woning bezig om nogmaals de foto's van de ramp op mijn computer te bekijken. Ik ben onder andere in het bezit van de foto's van Van Willigen, die gefotografeerd heeft op mijn bedrijf zaterdag 13 mei 2000, net voor de grote explosies.

Op een gegeven moment zei mijn zoontje Dennis tegen mij, die ook de foto's bekeek:" Daar hangt toch anders ook een brandblusser?" Hij wees hierbij op de tussenmuur van C2 en C3. Ik zag op de foto wel de letter "B" staan op die muur, doch ik zag inderdaad de brandblusser niet. Vervolgens heb

politie. Ik vertelde de heer Paalman wat mij was opgevallen. Op verzoek van de heer Paalman ben ik vervolgens naar het bureau van politie te Enschede gekomen. Aldaar heb ik op donderdag 15 maart 2001, omstreeks 22.00 uur, samen met Paalman en de Roy van Zuydewijn voornoemd, de vergrote foto's van Van Willigen bekeken. Ook op deze foto's en dan die met nummer: F 03.23 , 03.24, 03.26, 03,27 en 03.28 zag ik geen brandblussers hangen. Vanuit de positie vanwaar de foto's zijn gemaakt, had ik moeten kunnen zien, dat er aan de tussenmuren van C2 en C3 en C5 en C7 een branblusser had moeten hangen. Wel is op deze foto de letter B op de tussenmuren te zien. Ik vind het vreemd dat er geen brandblussers te zien zijn op deze foto's. Voor mij houdt dit in dat deze brandblussers daar zijn weggehaald en mogelijk gebruikt zijn. Waar ze dan

Figuur 476: Fragmenten uit het proces-verbaal van het 85e verhoor van Fireworks directeur BAKKER. Hij verklaart over de verdwenen brandblusser. Dit Pv is niet in het digitaal strafdossier opgenomen.

Op een foto van fotograaf Van Willigen is inderdaad zoals BAKKER stelt te zien dat er tenminste één brandblusser ontbreekt op de plaats waar die normaal gesproken altijd hangt. Zie de beide afbeeldingen hieronder.

Figuur 477: Afbeeldingen van de bunkers, met voor de ramp een brandblusser en tijdens de ramp zonder brandblusser.

Hierboven links is een ‘still’ uit een bedrijfsfilm van S.E. Fireworks van voor de ramp. Duidelijk is daarop een brandblusser te zien. Rechts een detail van een foto waarop de hoes van de brandblusser is te zien.

Figuur 478: Foto gemaakt door fotograaf Van Willigen tijdens de bestrijding van de brand, nog vóór de eerste heftige explosies. Hierop is géén brandblusser te zien.

Hierboven een van de foto’s gemaakt door fotograaf Van Willigen tijdens de bestrijding van de brand (de waterstraal is op de foto te zien), maar nog vóór de explosies. Op deze laatste foto, vanaf ongeveer hetzelfde standpunt genomen, is geen brandblusser te zien, al is deze afdruk niet duidelijk genoeg om het goed te kunnen zien.

Dit kan duiden op een poging tot blussen van een beginnende brand bij een bedrijfsongeval. Naar aanleiding van deze tip is door het Tolteam een afzonderlijke verklaring opgenomen van de toenmalige verdachte BAKKER. Hierop is een werkopdracht geschreven om door het NFI te laten onderzoeken of dit klopt, maar deze werkopdracht is nooit uitgegeven. Wél is er veel later, op 4 febr. 2003, nog een kort placebo onderzoek uitgevoerd door een niet terzake kundige rechercheur. Hij doet de kwestie van de ontbrekende brandblusser dan af als onwaarschijnlijk, in een onbeduidend Pv, dat op ambtseed is opgemaakt. Om zekerheid te verkrijgen over de beeldhoek van waaruit de foto's zijn gemaakt had daar een technisch deskundige onderzoek naar moeten doen. Alleen dan had beoordeeld kunnen worden of de brandblusser zichtbaar kon zijn op de foto's van Van Willigen.

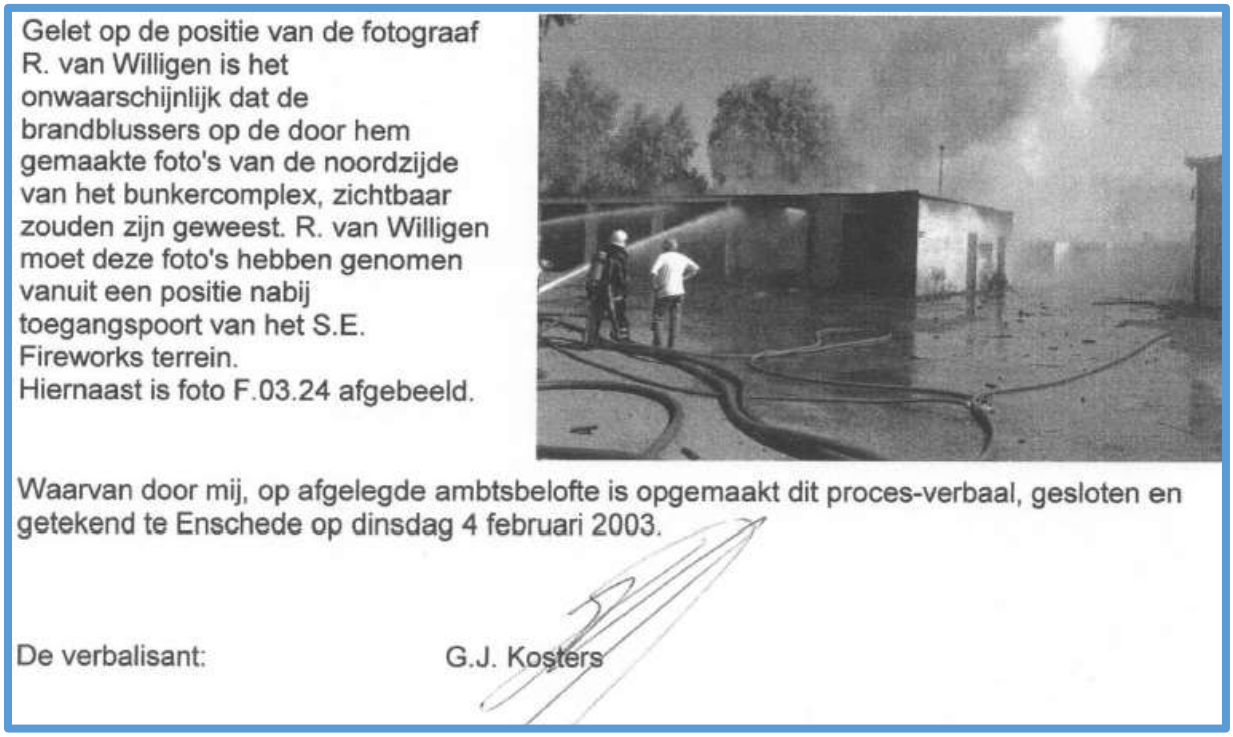
Gelet op de positie van de fotograaf R. van Willigen is het onwaarschijnlijk dat de brandblussers op de door hem gemaakte foto's van de noordzijde van het bunkercomplex, zichtbaar zouden zijn geweest. R. van Willigen moet deze foto's hebben genomen vanuit een positie nabij toegangspoort van het S.E. Fireworks terrein.
Hiernaast is foto F.03.24 afgebeeld.

Waarvan door mij, op afgelegde ambtsbelofte is opgemaakt dit proces-verbaal, gesloten en getekend te Enschede op dinsdag 4 februari 2003.

De verbalisant: G.J. Kosters

Figuur 479: Eindfragment van proces-verbaal van verbalisant Kosters, waarin hij op niet-wetenschappelijke wijze de kwestie van de ontbrekende brandblusser af doet in vage bewoordingen.

PvB: Het heeft er alle schijn van dat dit een van de vele losse eindjes was, die door de beide melders PAALMAN en de ROY VAN ZUYDEWIJN aan de orde zijn gesteld, maar niet welkom waren en dus snel even afgehecht moesten worden.

7.1.15 Het binnenhalen van André DE VRIES als verdachte

In paragraaf <H.2.9.5.3> is uitvoerig ingegaan op de wijze waarop André DE VRIES als verdachte is binnengehaald op een moment dat het strafrechtelijk onderzoek nog volledig gefocust was op het scenario van een bedrijfsongeval. Deze analyse is uitgemond in een alternatief scenario waarin aan de hand van de beschikbare aanwijzingen is geprobeerd de werkelijke feiten betreffende het binnenhalen van DE VRIES te reconstrueren. Zie paragraaf <H.2.9.5.3.6>.

7.1.15.1 *Het rode sportbroekje van DE VRIES*

DE VRIES is in beeld gekomen naar aanleiding van een getuigenverklaring over een wegrennende man in een rode sportbroek. Aangezien het signalement van DE VRIES haaks stond op het signalement van de man waarover is getuigd, zijn er binnen het onderzoek diverse kunstgrepen toegepast om DE VRIES toch als verdachte binnen te krijgen. In dit overzicht van openstaande punten van onderzoek <H.7.1.15> worden slechts een aantal elementen gememoreerd. Voor een volledige beschrijving wordt terugverwezen naar genoemde hoofdstukken. Een korte (willekeurige) opsomming van een aantal opgemerkte anomalieën binnen het strafrechtelijk onderzoek:

1) Het signalement van DE VRIES past totaal niet op de initiële signalering. In een Tolteam-Pv wordt echter gesuggereerd dat het signalement wél enigszins passend is.
2) Een getuige die tussen de 1e signalering (rode broek) en de latere identificatie (kentekenplaat) wordt geschoven, Van KLINGEREN, liegt over het feit dat hij DE VRIES goed kent. Door dit liegen past zijn verklaring in het traject van binnenhalen van DE VRIES.
3) Uit het BIZ-onderzoek komt een rechercheur naar voren (MAANDAG) als mogelijke verdachte. Deze rechercheur wordt in het vervolgonderzoek niet verhoord als verdachte, maar juist gebruikt om (mee) de basis aan te leveren van de door de rijksrecherche in elkaar gezette verklaring van de BIZ-constateringen.
4) Bijkomende constatering die (nog) niet gesignaleerd was door BIZ is dat er geen enkele vastlegging is van de ontmoetingen die plaatsvinden tussen rechercheur MAANDAG en de nieuwe getuige VAN KLINGEREN, in de periode tussen het ‘spontaan’ melden aan het bureau en het kenbaar maken van het kenteken. Daardoor kan niet worden uitgesloten dat getuige het kenteken van de rechercheur heeft gekregen.
5) Over het zogeheten rode sportbroekje van DE VRIES worden vele ambtsedige verklaringen afgelegd. In die verklaringen is sprake van verschillende tegenstrijdige uiterlijke kenmerken, zoals betreffende de aanwezigheid van brandgaatjes, plaats van het kontzakje, wijze van sluiting aan de band, olieresten en urineresten.
6) Betreffende het rode broekje zijn inzake de procesgang, het tijdspad, de locaties en de verpakkingswijze volledig tegenstrijdige verklaringen afgelegd. Het gaat hier met name om de verklaringen van de technisch rechercheurs Reint Brinks en Willem Schreurs. De overheidsinstanties (Tolteam, OM, rijksrecherche) hebben systematisch

voor de gunstigste uitleg gekozen voor de instandhouding van het officieel geldende scenario van in beeld komen van verdachte DE VRIES.

7) Voormalig korpschef Piet DEELMAN heeft in een gesprek met PAALMAN ooit aangegeven dat er met het rode broekje zaken zijn misgegaan, maar dat uiteindelijk wél het juiste rode broekje naar het NFI is gegaan. Dit betekent dat er meerdere rode broekjes in het onderzoek zelf hebben gefigureerd. Hiermee wordt uiteraard niet gedoeld op de broekjes van FC Twente die zijn gebruikt voor de Osloconfrontatie.

7.1.15.2 *Rijksrechercheonderzoek*

Een kerndocument in de steeds weer oplaaiende discussie over veronderstelde onregelmatigheden binnen het strafrechtelijk onderzoek van de Vuurwerkramp is het rapport van 17 juni 2004 van de rijksrecherche <H.2.9>. Dit document 'weerlegt' zogenaamd de eerder vastgelegde onderzoekshypothese van het BIZ dat leden van het Tolteam en OM mogelijk bewust de rechterlijke macht hebben misleid <H.2.8>. Het belang van dit rijksrechercherapport kan moeilijk worden overschat. Door alle officiële instanties wordt ná die rapportdatum steeds weer gerefereerd aan de uitkomsten van de rijksrecherche <H.2.9.14>. Hiermee worden alle initiatieven en impulsen die tot nieuw onderzoek hadden kunnen (en soms ook moeten) leiden doodgeslagen en geneutraliseerd. Ook verzoeken om herziening van het strafvonnis worden door dit rapport gefrustreerd, evenals de ministeriele antwoorden op Kamervragen <H.8.6.7., H.8.6.8. en H.8.6.9>. Dit is allemaal reeds uiteengezet in de aangegeven hoofdstukken.

Steller (PvB) erkent dat het niet in alle gevallen meer mogelijk of zinvol is om nog een onderzoek te heropenen naar feiten die zich tussen de 15-18 jaar geleden hebben voorgedaan. Maar in het geval van de rijksrecherche is het nog steeds aangewezen om een onderzoek te laten verrichten naar de handelwijze van dit orgaan dat verondersteld wordt, als instrument van het college van Pg's, boven en onafhankelijk van alle betrokken partijen te kunnen rechercheren. Dat is in de casus van de Vuurwerkramp aantoonbaar niet het geval geweest <H.2.9.13> . en <H.2.10.6>. Het is zeer goed mogelijk dat de rijksrecherche vaker vergelijkbare fouten maakt in andere belangrijke en politiek gevoelige onderzoeken in opdracht van het Openbaar Ministerie <H.4.4>.

Hierna volgt slechts een summiere selectie van punten van kritiek op de handelwijze van de rijksrecherche.

1) De rijksrecherche heeft aantoonbaar en vanaf het begin de bevindingen van het BIZ onderzoek gediskwalificeerd. In strijd met de onderzoeksopdracht heeft men de resultaten en kennis van het BIZ opzij geschoven en is de rijksrecherche begonnen met de constructie van een nieuwe werkelijkheid, zie <H.2.8>.
2) Bij de keuze van getuigen is de rijksrecherche zeer selectief geweest. Nooit zijn de meest kritische getuigen gehoord, steeds is gekozen voor gebruikmaking van systeemgetrouwe verklaringen. Daarbij ging de rijksrecherche zo ver om de verklaringen van een rechercheur, die door het BIZ als mogelijke verdachte was aangemerkt, juist te gebruiken als basis voor de door hen te reconstrueren werkelijkheid, zie <H.2.9.3.2> en <H.8.15>.

3) Opmerkelijk is de volgorde van verhoor van de getuigen. Uit deze volgorde, in combinatie met de inhoud van de getuigenverklaringen[a], kan worden geconcludeerd dat de rijksrecherche als basis voor de kennelijk gewenste werkelijkheid heeft gebruikt de 'weerlegging' door advocaat-generaal mr. WELSCHEN van de aantijgingen van beide melders van misstanden binnen het Tolteam, zoals verwoord in hun 'Mei-memo' van 27 mei 2002. Daarna is gebruik gemaakt van de uitleg van een applicatiebeheerder om de door het BIZ gesignaleerde anomalieën te neutraliseren in de registratiedate binnen de Tolteam software, zie <H.2.9.3.1>.
4) Tijdens het onderzoek van de rijksrecherche komen een aantal anomalieën aan het licht waar de onderzoekers van de rijksrecherche vervolgens helemaal niet op lijken aan te slaan. Zo verwijst rechter OLTHOF tijdens het rijksrechercheverhoor naar een compositietekening die niet bestaat, zie <H.2.9.3.3.1>. Er is een totale mismatch tussen signalementen die wél aan elkaar worden gekoppeld. Bovengenoemd is al aandacht gegeven aan de vele anomalieën in het onderzoek naar het rode broekje. Hierbij kan aanvullend worden opgemerkt dat de rijksrecherche het arrest van het Hof (d.d. 12.5.2003) misbruikt om niet meer naar het rode broekje te hoeven kijken. Ook besteedde de rijksrecherche geen aandacht aan het feit dat de rechtbank als bewijs een getuigenverklaring gebruikte waarvan het OM al maanden wist dat deze mogelijk meinedig was en de getuige voor meineed vervolgde, zie <H.2.9.3.3.3>.
5) In strijd met de onderzoeksopdracht blijkt de rijksrecherche zich met name te focussen op het kunnen betrappen van ex-Tolteam rechercheur op meineed. Aanvankelijk leek dit te lukken, maar het OM is daarover teruggefloten door de rechter in Den Haag.
6) Het BIZ had ook melding gemaakt van een parallel onderzoekstraject richting André DE VRIES, waarbij de rechten van de verdachte mogelijk niet waren gerespecteerd en er onderzoekshandelingen plaatsvonden buiten het zicht van de meeste leden van het Tolteam. De rijksrecherche heeft er alles aan gedaan om aan te tonen dat er geen handelingen zijn verricht in strijd met de wet en dat ook de dossiervorming betreffende het strafdossier aan alle wettelijke vereisten voldeed. Uit analyse van de stukken blijkt echter dat er wel degelijk separate onderzoekshandelingen tegen DE VRIES hebben plaatsgevonden en dat deze in een separaat journaal werden bijgehouden dat niet toegankelijk was voor de overige leden van het Tolteam. Bij de presentatie van de resultaten uit dit separate traject stond het Tolteam voor een voldongen feit: DE VRIES zou de hoofdverdachte worden van het onderzoek. De rijksrecherche wilde deze gang van zaken niet onderkennen en toonde op formalistische wijze aan dat er niets onwettigs is gebeurd, zie <H.2.9.8>.

[a] Steller (PvB) kreeg uitzonderlijk de beschikking over achterliggende documenten van de rijksrecherche, waardoor een analyse mogelijk was en conclusies getrokken konden worden over de rijksrecherche.

7.1.16 Fotograaf Cees Elzenga en ir. Bas van den HEUVEL

Op 9 juni 2005 dient fotograaf Cees Elzenga een stuk in bij de politie Twente, bij de heren Koens en Mulder, zij maken daar proces-verbaal van op. Het betreft een 39 blz. tellend stuk dat door Elzenga is geschreven met aanwijzingen over de toedracht van de Vuurwerkramp.

PvB: Na lezing van het stuk van Elzenga dat, hij indiende bij de politie, blijven twee indrukken hangen: aan de ene kant verwarring, geen lijn in het betoog, Elzenga springt van de hak op de tak. Aan de andere kant heeft hij er duidelijk veel onderzoeksarbeid ingestoken, is het document keurig verzorgd en lijken zijn motieven en betrokkenheid oprecht te zijn. In zijn stuk schrijft Elzenga over de veelvuldige bemoeienis van ene ir. B.H. (Bas) van den HEUVEL met de afwikkeling van de ramp:

- Volgens eigen publicaties in een nieuwsgroep zou Van den HEUVEL zelf ook slachtoffer zijn geweest vanwege zijn traumatische ervaringen op het Thole terrein tijdens de laatste explosies.
- Zijn bijzondere beeldanalyse onderzoeken zijn zelfs door de commissie OOSTING gebruikt.
- Voor de BSVE heeft hij ook onderzoek verricht. In het stuk van Elzenga is een foto te zien met Bas van den HEUVEL te midden van alle onderzoeksgrootheden van dat moment.
- Hij heeft het aureool van een toonaangevend deskundige van de Vuurwerkramp die vaak in de pers om commentaar wordt gevraagd.

Tijdens de presentatie van het onderzoek van MSNP
v.l.n.r. Oosting - COV, B.H. van den Heuvel - MSNP, A.Vasse - BSVE , van Kesteren - OM en de Boer - Tolteam

Een aantal gegevens die Elzenga vermeldt, aangevuld met overige gegevens:

- De zeer beperkte visus van ir. Bas van den HEUVEL vanwege een oogafwijking.
- Het bestaan van een klaarblijkelijk achterafpaadje naar het S. E. Fireworks terrein. Het bestaan van zo'n paadje wordt overigens door ex-SEF eigenaar BAKKER tegengesproken.
- Bezoek van V.d. HEUVEL vóór de ramp aan Elzenga met vraag over komende 13 mei.
- Foto van brand (±15u25m) op terrein Thole (naast SEF) waar B.v.d. HEUVEL bij brandweerauto's staat. B. v.d. HEUVEL heeft echter geen rijbewijs en geen auto. Hoe kan hij daar zo snel zijn? Bovendien is volgens een getuige de rampplek vanuit de woning van B.v.d.HEUVEL moeilijk te zien.

- Volgens een bericht op een Google chatgroep berichtte B. van den HEUVEL om 14u25 GMT (dit is 16u25 plaatselijke tijd vanwege de zomertijd) over de ramp bij S.E. Fireworks. Dit is snel gelet op het feit dat er toen nog geen smartphones waren.
- Zie verder <H.8.13> voor beschouwing rol ir. Bas van de HEUVEL en MSNP

Figuur 480: Foto van fotograaf Guivret Bruins met ir. B. van den HEUVEL op Thole terrein rond 15u25

Figuur 481: Google newsgroep bericht van ir. Bas van den HEUVEL over de ramp bij een vuurwerkbedrijf. Datum en tijd zijn 13.5.2000 om 14u25 GMT, dit is 16u25 NL zomertijd.

https://groups.google.com/forum/?hl=nl#!msg/nl.hulpdiensten.brandweer/

```
From: Bas van den Heuvel <b...@msnp.nl>
Subject: Zeer grote brand en ontploffing in Enschede
Date: 2000/05/13
Message-ID: <391D65E2.58B9634B@msnp.nl>#1/1
X-Deja-AN: 622940139
Content-Transfer-Encoding: 7bit
Organization: University of Twente, Enschede, The Netherlands
X-Accept-Language: en
X-Server-Date: 13 May 2000 14:25:39 GMT
Content-Type: text/plain; charset=us-ascii
Mime-Version: 1.0
Newsgroups: nl.hulpdiensten.brandweer
```

Figuur 482: Tijdsaanduiding GMT 14u25m bij newsgroepbericht B.v.d.HEUVEL

Op 25 juli en 8 aug. 2005 krijgt Elzenga van OvJ G. Dam bericht dat er met zijn aanwijzingen niets wordt gedaan. Er zijn geen aanknopingspunten voor nieuw onderzoek. Elzenga mag geen aanvullende verklaring afleggen. De toonzetting is direct en zeer afwijzend:

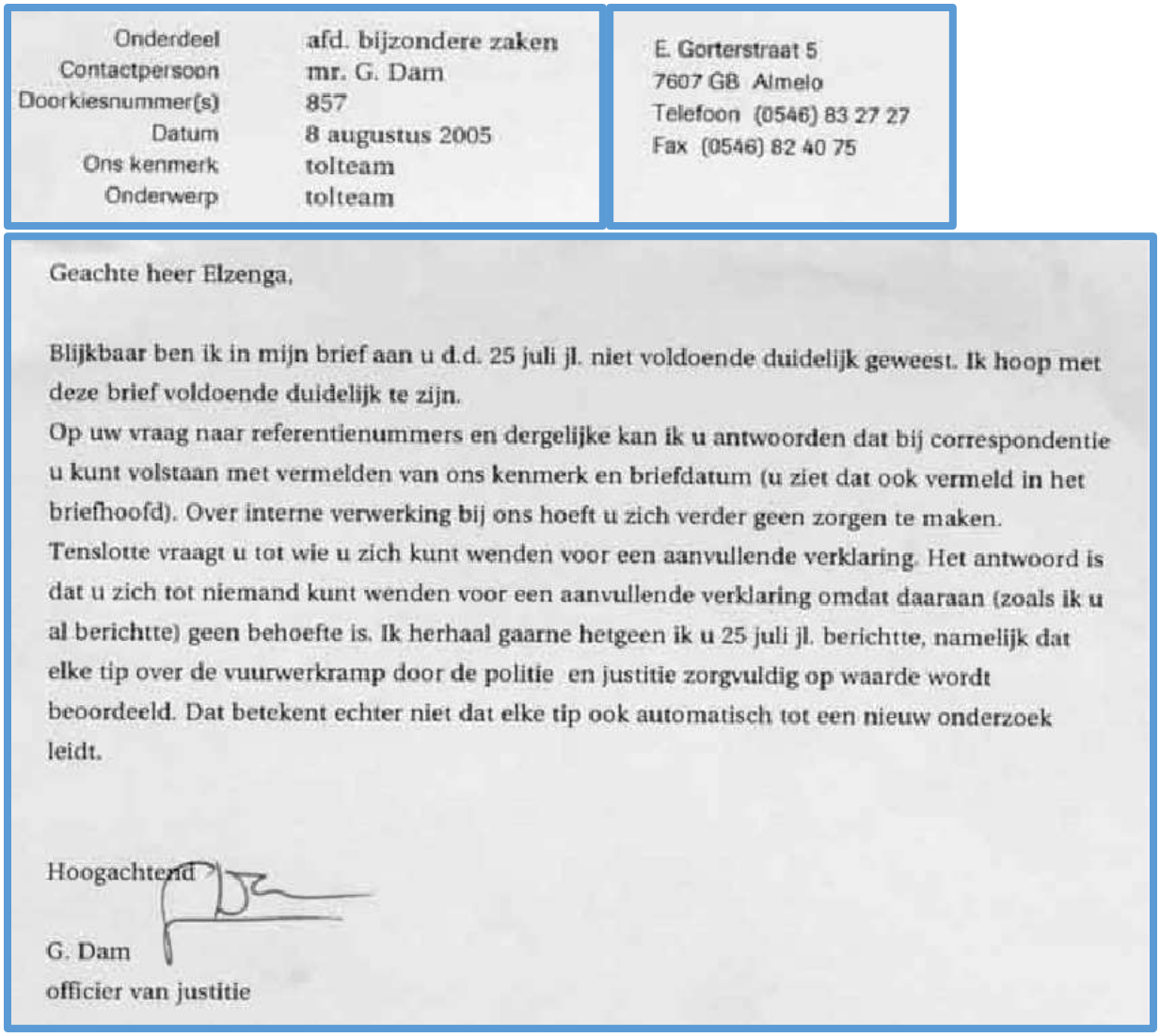

Onderdeel	afd. bijzondere zaken
Contactpersoon	mr. G. Dam
Doorkiesnummer(s)	857
Datum	8 augustus 2005
Ons kenmerk	tolteam
Onderwerp	tolteam

E. Gorterstraat 5
7607 GB Almelo
Telefoon (0546) 83 27 27
Fax (0546) 82 40 75

Geachte heer Elzenga,

Blijkbaar ben ik in mijn brief aan u d.d. 25 juli jl. niet voldoende duidelijk geweest. Ik hoop met deze brief voldoende duidelijk te zijn.
Op uw vraag naar referentienummers en dergelijke kan ik u antwoorden dat bij correspondentie u kunt volstaan met vermelden van ons kenmerk en briefdatum (u ziet dat ook vermeld in het briefhoofd). Over interne verwerking bij ons hoeft u zich verder geen zorgen te maken.
Tenslotte vraagt u tot wie u zich kunt wenden voor een aanvullende verklaring. Het antwoord is dat u zich tot niemand kunt wenden voor een aanvullende verklaring omdat daaraan (zoals ik u al berichtte) geen behoefte is. Ik herhaal gaarne hetgeen ik u 25 juli jl. berichtte, namelijk dat elke tip over de vuurwerkramp door de politie en justitie zorgvuldig op waarde wordt beoordeeld. Dat betekent echter niet dat elke tip ook automatisch tot een nieuw onderzoek leidt.

Hoogachtend

G. Dam
officier van justitie

Figuur 483: Zeer botte afwijzingsbrief OM Almelo aan fotograaf Elzenga, d.d. 8 augustus 2005.

VRAAG: Waarom schrijft OvJ mr. G. Dam zo'n botte afwijzing aan fotograaf Elzenga?

7.1.17 Fotograaf Marcel van Nieuwenhoven

Op de foto hiernaast is een motoragent te zien. Op dat moment zijn er nog geen brandweer-auto's gearriveerd en het moment van de foto is waarschijnlijk rond 15u05m. Omdat Marcel van Nieuwenhoven een van de eerst aanwezige fotografen was, kan deze foto van hem zijn. Hiervan is geen bewijs. De poserende motoragent heeft een getuigenverklaring afgelegd bij het Tolteam, maar daarin wordt de agent niet gevraagd naar de identiteit van de fotograaf die deze foto heeft gemaakt. De motoragent doet er ook geen mededeling over.

Figuur 484: Motoragent gefotografeerd om 15u05m

Figuur 485: Fotograaf Marcel van Nieuwenhoven op S.E. Fireworks terrein

Fotograaf Marcel van Nieuwen-hoven is een van de slachtoffers van de Vuurwerkramp. Hij is hier naast te zien op een van de foto's[a] van zijn collega Reinier van Willigen. Te zien op de foto is ook de camera die hij bij zich had, een pas nieuwe digitale camera van het merk Sony, type DCR-TRV720-820. Deze camera kan zowel filmen als foto's maken.

Fotograaf Van Willigen heeft nog twee foto's gemaakt van Marcel van Nieuwenhoven, toen Marcel reeds gewond op de grond lag. Op de tweede foto[b] (hiernaast) is te zien dat S.E. Fireworks mede-eigenaar Willy PATER over hem heen stapt terwijl hij naar buiten vlucht. Op de derde foto[c] (beneden) probeert Van Nieuwenhoven nog overeind te komen. De foto's zijn in de Telegraaf gekomen, met ophef tot gevolg.[592] Op de foto is de draagriem van de camera goed zichtbaar en heeft Marcel waarschijnlijk de camera nog bij zich.

Figuur 486: Fotograaf Marcel van Nieuwenhoven gewond op de grond bij S.E. F.

[a] Foto nummer DSC-9089 van 15u19m
[b] Foto nummer DSC 9100 van 15u35m
[c] Foto nummer DSC 9101 van 15u35m

In het in april 2004 gepubliceerde boek van politiefunctionaris Maarten Bollen wordt de camera vermeld als een van de voorwerpen aan de hand waarvan de identiteit van Marcel van Nieuwenhoven is vastgesteld. Aangezien Bollen het boek in opdracht van de politie heeft geschreven, aan de hand van originele onderzoeksdocumenten, en het boek door BZK is gesubsidieerd, mag aan de inhoud van het boek enige autoriteit worden toegeschreven.

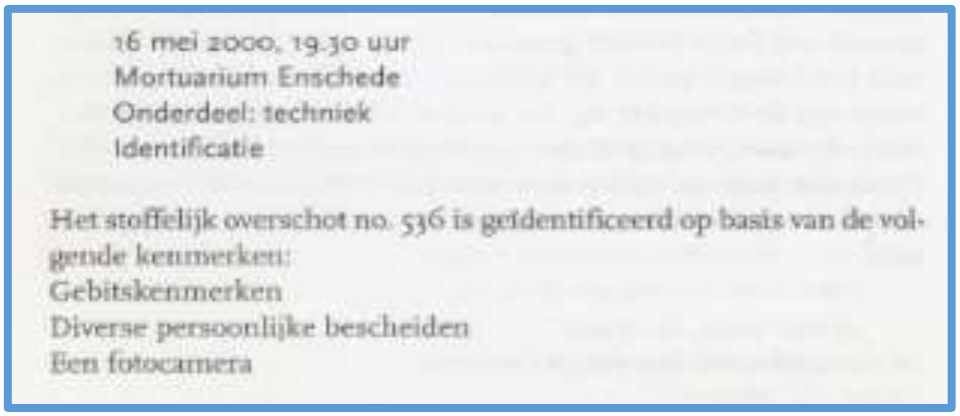

16 mei 2000, 19.30 uur
Mortuarium Enschede
Onderdeel: techniek
Identificatie

Het stoffelijk overschot no. 536 is geïdentificeerd op basis van de volgende kenmerken:
Gebitskenmerken
Diverse persoonlijke bescheiden
Een fotocamera

Figuur 487:Boek Maarten Bollen: Citaat van blz. 62 over de identificatie van Marcel van Nieuwenhoven

LITIE
Rampen Identificatie Team

PM
AM 536

Proces-verbaal van herkenning en/of afgifte van goederen.

Op dinsdag 16-05- 2000, omstreeks uur heb(ben) ik/wij,
P.J. MARTENS en P.W. Kouwenberg beiden brigadier
van politie en
van politie, tijdelijk werkzaam bij het Rampen Identificatie Team, hierna te noemen RIT, het/de onderstaande voorwerp(en) getoond aan:

Achternaam : Van Nieuwenhoven
Voornaam : Antoon
Beroep en leeftijd : 67 jaar
Adres :
Postcode en plaats :
Telefoon : (prive) (werk)
Legitimatie :

Aantal	Omschrijving van de goederen
1	Autosleutel.

Figuur 488: RIT-document van de identificatie van fotograaf Marcel van Nieuwenhoven

In de officiële documenten van het RIT (Rampen Identificatieteam) staat de camera echter niet vermeld bij de omschrijving van de goederen die tot identificatie hebben gediend. Daar staat alleen een autosleutel vermeld.
Toen Maarten Bollen naar aanleiding van deze discrepantie in december 2010 door een journalist werd gevraagd hoe hij aan de camera als identificatieobject komt, antwoordt Bollen dat hij het waarschijnlijk onnauwkeurig heeft opgeschreven en dat hij een andere camera bedoeld, namelijk die van fotograaf Van Willigen.[593] Er zijn na de ramp foto's opgedoken die mogelijk afkomstig zijn van de camera van Marcel van Nieuwenhoven. Niet alleen de foto van de op de vorige pagina poserende motoragent, maar o.a. ook een foto waarop collega fotograaf Van Willigen op de rug is te zien. Aangezien er op dat moment niet veel fotografen aanwezig waren, bestaat de mogelijkheid dat deze foto's van de camera van Van Nieuwenhoven komen. Dit leidt tot de volgende vragen:

1. Wie nam de camera mee?
2. Van wie zijn de opgedoken foto's?
3. Waar is de camera van Marcel van Nieuwenhoven?
4. Waarom is deze camera officieel als verloren verklaard?
5. Wat stond er op de verdwenen foto's? Het optreden van de brandweer?
6. Waarom werd de motoragent niet naar de fotograaf gevraagd?

7.1.18 Brandweerofficier WEGES verklaart

De heer Jans WEGES was voorafgaand aan de Vuurwerkramp 29 jaar officier van de brandweer Enschede geweest. Daarnaast was de heer Jans WEGES ook Hoofd preventie en verantwoordelijke van de brandveiligheid in de gemeente Enschede. De heer WEGES is daarna werkzaam geweest als onderzoeker/medewerker bij de Nibra/NIFV.

7.1.18.1 *OOSTING wees eerst naar de brandweer*

De heer WEGES verklaarde dat er een tussenrapport van de commissie OOSTING is geweest, waarin de brandweer Enschede een gedeelte van de schuld kreeg voor het kunnen escaleren van de brand naar ramp. Citaat:

> *"Het eerste tussenrapport van de commissie OOSTING maakte melding van het feit dat de bevelvoeder schuld had vanwege het feit dat hij enkele vuurtjes tussen de containers niet had gezien, waardoor de Vuurwerkramp uit de hand kon lopen. Dat was in eerste instantie een conclusie van OOSTING. Deze bevelvoerder heeft het leven gelaten vanwege zijn pogingen (het lichaam van) een collega brandweerman te redden."*

7.1.18.2 *De WEGES-verklaringen*

De heer WEGES verklaarde dat meteen na de Vuurwerkramp op zaterdag 13 mei 2000 er twee brandweerlieden waren vermist en dat 50 manschappen 's nachts naar hen hadden gezocht, maar hen niet hadden kunnen vinden. Hij (WEGES) heeft toen in de vroege ochtend na de ramp, om half acht zondagochtend, alle van nabij betrokken collega's gehoord[a] betreffende hun werkzaamheden en de locatie van de vermiste collega's tijdens die werkzaamheden. Naar aanleiding van die verklaringen heeft men gerichter kunnen zoeken en de beide stoffelijke overschotten gevonden. Deze verklaringen zijn ook van onschatbare waarde voor de waarheidsvinding over de escalatie van brand tot ramp, maar zijn nooit door politie en OM daarvoor gebruikt. De verklaringen waren weliswaar door WEGES aan de politie overgemaakt, maar daarna zoek geraakt en nooit aan het dossier toegevoegd.

> *"Ik heb zondagsmorgens , zaterdags (de dag tevoren) is het gebeurd, ik ben zondagsmorgens om half acht begonnen met interviews en tien, nee elf jongens die bij de ramp betrokken waren, die hebben wij 's morgens geïnterviewd, want we waren nog twee man kwijt. Ik heb de meest verse interviews. De politie heeft de brandweerlieden pas kunnen horen op een moment ver na de begrafenissen. Nou als mensen op een gegeven moment als ze een beeld hebben en ze gaan samenvoegen dan voegen ze een beeld samen en ze krijgen met zijn tweeën een ander beeld dan op het moment dat ze nog alleen waren. Dan krijg je vijf of tien man bij elkaar op een gegeven moment en dan krijg je dus ander beeld. Welnu, ik heb het zuiverste beeld. Heb ik ook eerst helemaal voor mijzelf gehouden. Dat heb ik die jongens ook beloofd: Dit bewaar ik". Ik had die interviews nodig om mijn collega`s te vinden. Er was 's nachts reeds met vijftig man naar de collega's*

[a] Dit horen door WEGES van de collega brandweerlieden van het 1e uur vond plaats in de vertrouwde omgeving op de brandweerkazerne.

> *gezocht, maar niemand gevonden. Toen kon ik 's morgens om half tien zeggen, op basis van de interviews, waar men moest zoeken, we konden de plaatsen aanwijzen (waar de stoffelijke overschotten moesten liggen.)*

PvB: Hieruit blijkt dat er in de verklaringen afgelegd door bij de eerste bestrijding betrokken brandweerlieden gegevens zitten die niet uit de rest van het onderzoek naar voren kwamen. Ondanks dat de VerEsal onderzoekers de beschikking kregen over deze verklaringen én tevens over de verklaring van de heer WEGES afgelegd in 2006 over de unieke waarde van deze verklaringen, heeft het VerEsal feitenonderzoek hier geen enkele melding van gemaakt en gesteld dat de verklaringen geen nieuwe gegevens bleken te bevatten. Zie <H.2.10.5.3.8>.

7.1.18.3 *Foto's verloren gegaan*

De heer WEGES doet uitspraken over een persoon die hij, zoals vele anderen, *'Kuifje'* noemt. Dit is de algemeen bekende bijnaam van de bij de ramp omgekomen fotograaf Marcel van Nieuwenhoven. Hij kreeg die bijnaam vanwege het feit dat hij altijd zo snel ter plaatse was bij incidenten, net zoals de stripfiguur 'Kuifje'. Hij (WEGES) verklaart:

> *"Fotograaf Marcel van Nieuwenhoven was vaak eerder bij een brand dan wij. Hij heeft gewoon pech gehad. Het is ook wel jammer dat zijn films niet boven tafel zijn gekomen. Ik denk dat er dan een heleboel had gekomen dat heel…belangrijk …geweest was. Die films zijn mee verbrand. Die lagen in zijn hand.[a]"*

PvB: Zoals elders is beschreven is het zeer de vraag of deze foto's wel verloren zijn gegaan. Het is niet duidelijk waarom WEGES hier zegt dat de films in de hand van Marcel Van Nieuwenhoven lagen, want dat zou dan de camera geweest moeten zijn. Mogelijk is hier sprake van een verspreking. Ook is het interessant om te weten waarom de heer WEGES denkt dat er op het foto- en filmmateriaal van fotograaf Van Nieuwenhoven zulke belangrijke dingen zouden staan. Zie <H.7.1.17>

7.1.18.4 *Het aanvalsplan*

De overheid (gemeente, brandweerleiding, Openbaar Ministerie en de commissie OOSTING) hebben altijd volgehouden dat er ten tijde van de Vuurwerkramp geen aanvalsplan bestond voor een brandweeroptreden bij S.E. Fireworks. Vlak na de ramp is er door de gemeentelijke brandweer alsnog een aanvalsplan gemaakt om te laten zien dat het bestaan ervan toch geen verschil had gemaakt voor het brandweeroptreden.[b] Er zijn echter diverse aanwijzingen dat dit aanvalsplan er wél was. Naast verklaringen van R.J. BAKKER en H. Zendman is er ook een uitspraak van de heer WEGES dienaangaande. Citaat:

> *"Het aanvalsplan was er wél van dat terrein. In de huidige terminologie zou dat een bevelvoerderskaart heten. Dat is een kaart waarop staat dat er vuurwerk ligt,*

[a] Aangezien het een digitale camera betrof, is er geen sprake van kwetsbare films, maar van een geheugenkaartje. Het is nooit bekend gemaakt wat hiermee is gebeurd. Zie <H.7.1.17>

[b] Het alsnog vervaardigen van een aanvalsplan met de bedoeling te laten zien dat een aanvalsplan niets had veranderd aan het optreden van de brandweer is een zinloze exercitie die naar de gewenste uitkomst toewerkt.

dat er bepaald ontploffingsgevaar is, hoe groot stond daar niet op, waar de brandkraan zit en hoe de aanrijroute was. Dat is ongeveer het aanvalsplan, dus helemaal geen plan hoe je alles zou moeten aanpakken in dat geval."

7.1.18.5 *Het openen van de deuren van opslagplaatsen*

Er is in geen enkel officieel onderzoeksverslag ook maar een woord gerept over het mogelijk door de brandweer openen van de deuren tot de vuurwerkopslagplaatsen tijdens de bluswerkzaamheden. Dit is van groot belang daar de in Nederland gehanteerde bouwvoorschriften er enkel en alleen op zijn gericht om het vuur buiten de opslagplaatsen te houden. Wanneer er toch vuur binnenkomt is een ramp als in Enschede een mogelijk gevolg vanwege de opsluiting van het in brand staande vuurwerk. Door het openen (en daarna weer sluiten) van de deuren kan er vuur binnenkomen door rondvliegend vuurwerk en vonkenwolken. Dat er deuren zijn geopend is aannemelijk daar na het sein brand meester de brandweer vaak volgens de zogeheten 'kubusmethode' de naastgelegen opslagruimtes zal controleren op de aanwezigheid van vuur.

Zie hiervoor de verklaring door de heer WEGES, in twee instanties afgelegd bij PAALMAN van PD Recherche in oktober 2006. Een aantal citaten uit die verklaring:

- WEGES vond het vreemd dat de politie de brandweermensen van het 1e uur pas na een dag of 14 ging horen.
- Op zondag 14 mei 2000 omstreeks 07.00 uur was ik op de brandweerkazerne en heb de daar aanwezige brandweermensen van het 1e uur gehoord in verband met de vermissing van 2 collega's. Het verhoor richtte zich erop om te weten waar deze collega's, Gremmen en van der Molen, mogelijk gevonden konden worden.
- Ik vroeg aan deze collega's waar ze op het terrein geweest waren, wie bij hun waren, wat ze gedaan hadden, wat ze gezien hadden enz.
- Ik heb hiervan verklaringen opgenomen, deze verklaringen heb ik op een cd ROM gezet, deze heb ik nog ergens thuis liggen.
- Met behulp van deze verklaringen hebben wij een paar uur later, de stoffelijke overschotten van de beide brandweermensen gevonden.
- Overigens heb ik deze verklaringen na de 1e verhoren van de brandweermensen, aan de leiding van het politieteam gegeven. De politie had gehoord dat ik deze verklaringen had en vroeg mij hier om.
- Toen op een gegeven moment de brand onder de controle was, heeft collega VANEKER conform de kubusmethode gecontroleerd of er nog ergens vuur was. Hij heeft daarbij onder andere de bunkerdeur C4 geopend. Er was toen in C4 ogenschijnlijk niets aan de hand. Even later stond deze toch in lichterlaaie.
- Door Martin DE JONG, die boven op de containers stond te blussen, werd met geen woord gerept over een aanhangwagen die in brand zou hebben gestaan naast container E-2. Ook andere brandweermensen die in de directe omgeving van bunkers en containers waren, hebben geen brand direct naast container E-2 gezien.
- Het is mogelijk dat container E2, door uitspuwend vuurwerk van C4 of C2, dat onder de houten bodem van E2 terecht kwam, in brand was geraakt.

7.1.19 Tolteam-nummering van de opslagplaatsen

Het bedrijf S.E. Fireworks hanteerde, zoals verwacht mag worden, een eenduidige nummering en/of naamgeving van de vuurwerkbewaarplaatsen en de overige bedrijfsruimtes. Hoewel er binnen het Tolteam stemmen waren om deze nummering gewoon te gebruiken bij het onderzoek moest er van de leiding een nieuwe nummering komen. Deze nieuwe nummering, door het Tolteam gebruikt ter duiding van de bedrijfsruimtes in het onderzoek was niet logisch en bovendien intern tegenstrijdig. Zowel de Tactische Recherche als de Technische Recherche hanteerden een eigen nummering voor de bedrijfsruimtes. Deze nummeringen leken erg sterk op elkaar, maar er waren belangrijke verschillen tussen beide reeksen. Zie de hieronder herhaalde weergave uit een proces-verbaal van het Tolteam:

PD code		Tactische code
CK	=	C1
CW	=	C2
C10	=	C3
C09	=	C5
C08	=	C7
C07	=	C9
C06	=	C11
C05	=	C13
C04	=	C4
C03	=	C6
C02	=	C8
C01	=	C10
C13	=	C12
C12	=	C14
C11	=	C15

POLITIE
Recherche Bijstand Team
Twente

T

PD code		Tactische code
M6	=	M1
M5	=	M2
M4	=	M3
M3	=	M4
M2	=	M5
M1	=	M6
M7	=	M7

Figuur 192: Proces verbaal Technische Recherche van 16 februari 2001: Opsomming verschillen in nummering vuurwerkopslagplaatsen tussen TR en Tactiek

Hierdoor heeft de Tactische Recherche, die bijvoorbeeld de brandweerlieden verklaringen afnam over de gebeurtenissen, bij de verhoren gerefereerd aan een naamgeving van de bewaarplaatsen die afweek van die van de Technische Recherche. Het is echter wél de nummering gehanteerd door de Technische Recherche die achteraf tot standaard is verheven binnen het Tolteam als de voor het onderzoek geldende naamgeving. Daardoor hebben getuigen bij de Tactische Recherche verklaringen afgelegd over bedrijfsruimtes, die achteraf een ander kenteken hebben gekregen. Zo is er bijvoorbeeld verwarring ontstaan over de verklaringen van brandweerman Konhuurne die daarin zegt in een ruimte te hebben geblust en in een andere ruimte niet te hebben geblust, zonder dat precies duidelijk is of hij nu in ruimte C2 of in ruimte C4 heeft gestaan.

Deze onregelmatigheid binnen het strafrechtelijk onderzoek is een essentiële fout die tegen de grondbeginselen van goed onderzoek in gaat. Het is moeilijk voor te stellen dat twee kernteams binnen het Tolteam, de Tactische en de Technische Recherche, beiden gebruik makende van op elkaar gelijkende letter- en cijfercombinaties voor de aanduiding van de

bedrijfsruimtes, maandenlang langs elkaar heen hebben kunnen werken. Dit aspect verdient alsnog nader onderzoek, waarbij tevens gekeken moet worden naar de mogelijkheid of deze anomalie bewust een tijd in stand is gehouden en wat de mogelijke gevolgen zijn geweest voor de resultaten van het Tolteam-onderzoek.

De bovengenoemde brandweerman Konhuurne is de brandweerman die zowel tijdens het afleggen van een verklaring, als publiekelijk op Tv verklaarde, samen met de later overleden collega Van der Molen (of was het Gremmen?), geprobeerd te hebben de (later overleden) toen alleen gewonde fotograaf Van Nieuwenhoven te redden. Het is van deze fotograaf dat de camera met mogelijk cruciale beelden is verdwenen. Bij de verklaringen van Konhuurne zitten situatieschetsen met duiding van bedrijfsruimten die naderhand moeten zijn aangepast willen deze correct zijn. Het is niet duidelijk, of, in hoeverre, hoe en door wie dit kan zijn gebeurd. Dit geldt ook voor de verklaringen van andere brandweerlieden.

7.1.20 Vernietigde dossiers gemeente Enschede

Er gaan hardnekkige geruchten dat de gemeente Enschede driftig de papierversnipperaars heeft ingezet om te voorkomen dat voor de gemeente belastende informatie in het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp terecht zou komen. De bronnen van die geruchten lijken onafhankelijk te zijn, maar dit kon nog niet worden geverifieerd. Een aantal bronnen van die geruchten zijn:

7.1.20.1 *Voormalig lid gemeenteraad*

<Nog uitwerken a.h.v. aantekeningen>

7.1.20.2 *Voormalig afdelingshoofd gemeente*

<Nog uitwerken a.h.v. verhaal over ontmoeting op vakantie>

7.1.20.3 *Gepensioneerd ambtenaar van VROM*

<Nog uitwerken a.h.v. getuigenverklaring(en).>

7.1.21 Er was nóg een wegrennende man

7.1.21.1 *Getuigenverklaring mevr. Stuut-Prins (2jun2000)*

Op 2 juni 2000 legt een getuige een verklaring af[a] over een van de rampplek wegrennende man, in de Tollensstraat, op het moment dat er nog geen brandweerauto's in de Tollensstraat waren, dus vóór 15u08m[b]. Deze rennende man was volgens de verklaring rond de 45 jr. oud, een Nederlands type, zag er netjes, maar sober uit en had een beige broek en beige blouse met korte mouwen aan. Op vraag van de getuige aan de rennende man wat er aan de hand was, hield de man iets in en antwoordde *"Ontploffing in vuurwerk"*. Hij zei niet meer en liep meteen door. Hij maakte een bange, angstige indruk en hij keek nog een keer achterom terwijl hij wegliep.

Mevrouw Stuut is, als één van 89 getuigen van het eerste uur, ongeveer een jaar later nog een keer gevraagd om naar de volgende afbeeldingen te kijken:

F1 - Een compositietekening betreft een tekening van een persoon samengesteld naar aanleiding van een verklaring van getuige Barbel LESLOW
F2 - Een foto van Arend de Vries, geboren te Almelo op 28 juni 1967.
F3 - Een foto van Raymond Bruinewoud, geboren te Enschede op 17 oktober 1981.

Figuur 489: Fragment uit proces-verbaal van foto-confrontatie afbeelding DE VRIES met tientallen getuigen, waaronder mevr. Stuut.

[a] Getuigenverhoor mevr. J.H. Stuut-Prins op vrijdag 2 juni 2000 om 15u10m door verbalisanten Beijes en Boeve, brigadier van politie van de politie Noordoost Gelderland. Blz. OG-G2049-2051 uit Tolteamdossier.
[b] Om 15u08m kwamen de eerste brandweerauto's aan in de Tollensstraat.

Mevrouw Stuut gaf aan deze personen niet te herkennen[a]. Met de verklaring van mevrouw Stuut van 2 juni 2000 is verder niets meer gedaan. Dit in schrille tegenstelling tot de verklaring van de veel later (5 oktober 2000) verschijnende getuige (mevr. Lessow) die een verklaring aflegt over een wegrennende man met een rode korte sportbroek, hetgeen een parallel onderzoek inleidde dat op 26 januari 2001 zou uitmonden in de aanhouding van André DE VRIES als verdachte van opzettelijke brandstichting.

7.1.21.2 *Eerdere getuige meldt zich bij steller (eind 2018)*

Er hebben zich bij steller (PvB) aan het einde van 2018 twee getuigen gemeld die zeggen mogelijk de xxxxxxxxxxxxx te hebben gezien xxxxxxxxx xxxxx xxxxxxxxx xxxxxxx.

Van een van deze getuigen is de volgende xxxxxxxxxxxxxxx in het Tolteamdossier te vinden:

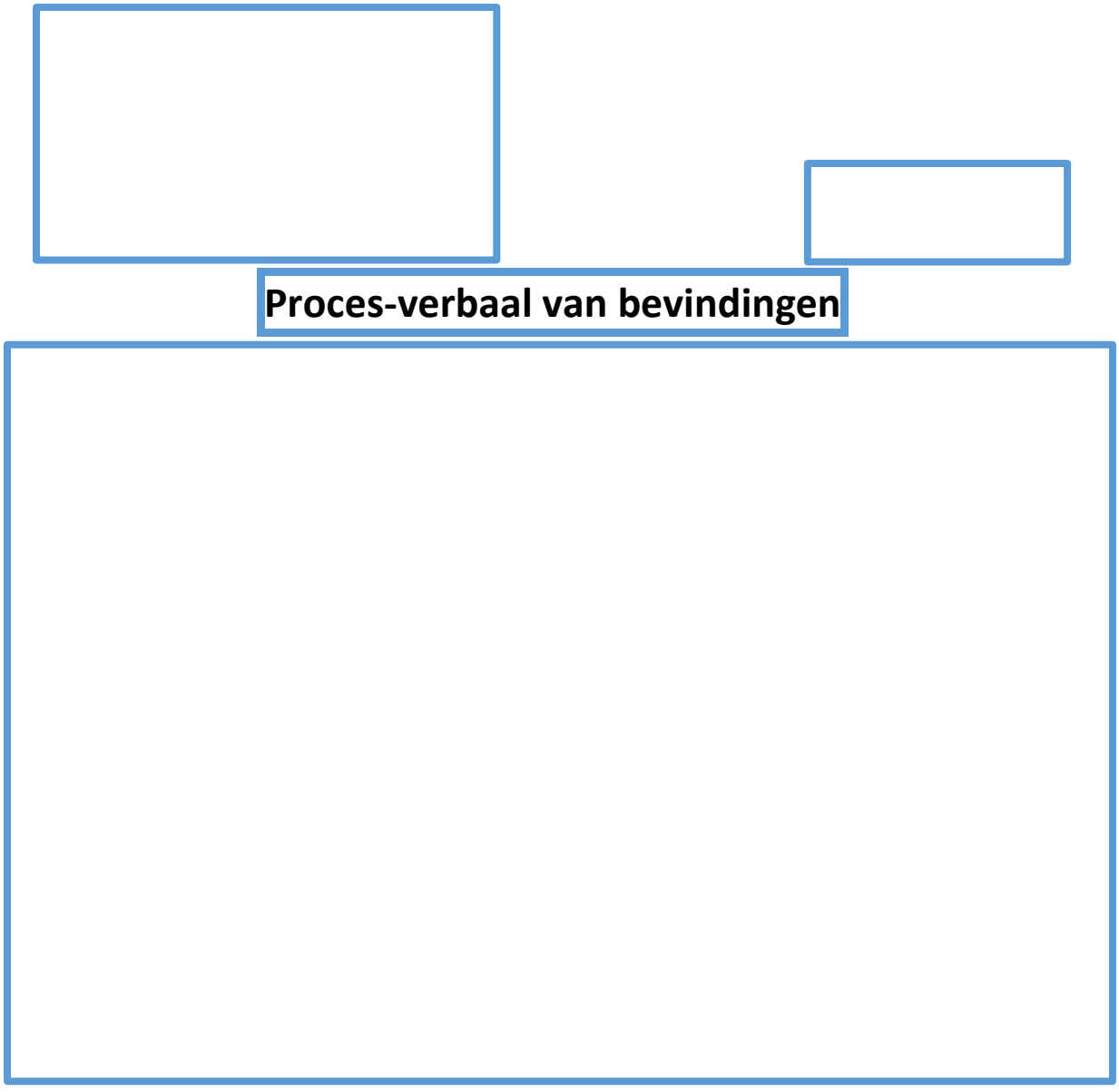

[a] Bron: Proces-verbaal door zes verbalisanten van het Tolteam opgemaakt d.d. 29 oktober 2001.

In het boek *'Op zoek naar de onderste steen'* dat politiewoordvoerder Maarten Bollen van het Tolteamonderzoek heeft geschreven staat het volgende hierover (blz. xxx):

Figuur 490: Fragment uit Politieboek M.Bollen blz. xxx over getuige die xxxx xx xxxxxxx xxx.

Opvallend is dat het Proces-verbaal van bevindingen en de notitie van Bollen onderling niet kloppen, zowel niet qua tijdsaanduiding als qua inhoud. Net alsof het over twee verschillende gebeurtenissen gaat. (Steller: geverifieerd is dat het wél degelijk om dezelfde getuige(n) handelt).

Ook opvallend is dat ene 'xxxx' (steller: dit is waarschijnlijk xx xxxxxxxxxxx xxxxxxxxx recherche Tolteam, xxxxx xxxxxxx) een xxxxxxxxxxxxxx xxxxxxx heeft xxxxxxxxxxx waarin iets anders staat dan uit de tekst van het uitgewerkte Proces-verbaal is op te maken.

Jaren later, zo rond 20xx heeft deze getuige alles nog een keer xxxxxxxxxx in een xxxx dat hij xxxxxx in het kader van xxx xxxx xxxx xxxxxxxx xxxxxxxxxx xxxxxxxxxxxxxxxx. Hij xxxxxxxx het volgende over de xxxxxxxxxx met xxx xxxx tijdens de ramp:

Figuur 491: Fragment uit xxxxxx getuige (20xx) xxxxxxxxxx i.k.v. xxxxxxxxxxxxxxxxx rampxxxxxxxxxx, blz. xx/xxx

Over de eerdere verhoren, of pogingen daartoe, verklaarde de getuige in 20xx het volgende:

Figuur 492: Fragmenten uit xxxxxx getuige (20xx) xxxxxxxxx i.k.v. xxxxxxxxxxxxxxxxx rampxxxxxxxxxx, blz. xx/xxx

Dit alles:

- De afwijkingen tussen de tekst van het proces-verbaal en de tekst uit het boek van politiewoordvoerder M. Bollen.
- De afwijking tussen het in handschrift toegevoegde en de getypte inhoud van het proces-verbaal.
- xxx latere xxxxxxxx van getuige in xxxx xxxxxxx (20xx).

kan er op wijzen dat er nóg een schriftelijke vastlegging bestaat, waarin een verhoor van de getuige is vastgelegd door het Tolteam, maar die echter niet in het Tolteamdossier is terug te vinden.

Naschrift steller (maart 2019):
Betreffende personen die zich in eind 2018 meldden bij steller, hebben achteraf geen toestemming gegeven om enige verklaring van hen/hem/haar in dit reviewrapport te gebruiken. De reeds verwerkte passages zijn daarom alsnog blanco gemaakt, maar niet geheel verwijderd omdat steller deze verklaringen wél van belang acht en bij een officieel onderzoek alsnog wil inbrengen.

7.1.21.3 *Anonieme melding per aangetekende brief*

Begin juni 2019 ontvangt steller per aangetekende brief in Breda een melding. De inhoud is hierna verkort weergegeven, met correcties en zonder weergave van bijgevoegde foto's.

Oplossing Vuurwerkramp
De klusjesman heeft illegaal vuurwerk proberen te verkopen, buiten de eigenaren om. Zaterdag 13 mei 2000 is hij met een aspirant-koper op het terrein van S.E. Fireworks geweest. Rond 14u50 is er een kleine demonstratie geweest van mortieren, die in de lucht zijn afgeschoten. Dat was het gecontroleerde vuurwerk dat is waargenomen.
<Foto-1: Tijdens het blussen is een mortierbuis op de grond te zien.>
Deze mortierbuis is omver gevallen of omver getrapt door de aspirant-koper, mogelijk vanwege onenigheid tussen de klusjesman en de aspirant-koper. Daarop is er meteen brand uitgebroken in de openstaande bunker.
De aspirant-koper is er meteen vandoor gegaan door de kleine deur van de toegang. Het is deze aspirant-koper die door mevrouw Stuut wordt gezien (niet herkend?) voor de poort. Dit gebeurde om 15u01. De klusjesman heeft de brand nog proberen te blussen met een brandblusser, maar dit is niet gelukt. Hij heeft de poort van de binnenkant op slot gedaan.
<Foto-2: Op oude bedrijfsfoto is brandblusser te zien onder dezelfde hoek als waar later tijdens het blussen géén brandblusser meer is te zien. >
Ondertussen wordt melding gemaakt door een motoragent (15u01.46) dat er brand is uitgebroken bij S.E. Fireworks. Deze agent is in de buurt, maar niet in de straat op het moment dat het eerste vuurwerk in brand vliegt. Anders was deze agent gezien door mevr. Stuut.
<Foto-3: In een vrij lege Tollensstraat is een motoragent te zien met witte en zwarte rook.>
De klusjesman hoort de naderende brandweer en met de motoragent voor de deur gaat hij er via de achterkant vandoor. Dit is mogelijk vanwege de ligging van het terrein en de kennis van de klusjesman van het terrein.
<Foto-4: Luchtfoto van het S.E. Fireworksterrein van vóór de ramp.>
Hij meldt zich even later via de poort en doet net alsof er niets aan de hand is. De politie gaat onderzoek doen en is er al vrij snel achter wat er gebeurd is. Het blijkt een bedrijfsongeval tijdens een demonstratie van vuurwerk. Met het bedrijf dat alles in orde heeft volgens de verleende vergunning levert dit een groot probleem, dus moest er een ander 1e vlammetje komen.
Dat er mogelijk onenigheid is geweest tussen aspirant-koper en de klusjesman kan niet worden uitgesloten, gelet op de uitspraak die aspirant-koper heeft gedaan om 15u15 aan getuigen. Politie is bewust niet op zoek gegaan naar de aspirant koper van het vuurwerk. Deze kwam op 2 juni in beeld door de getuige mevrouw Stuut. Men is echter op zoek gegaan naar een brandstichter. De klusjesman is hier goed mee weggekomen, zowel gelet op de aanleiding tot de brand als gelet op zijn eigen illegale handel in vuurwerk.

Rond 15u27 was de brand nog onder controle. Daarna is er iets misgegaan. Wat is er gebeurd dat de escalatie weer op gang kwam (2e vlammetje?).

Noot steller (14/7/2019): Gegevens uit deze anonieme melding dienen te worden geverifieerd a.d.h.v. data uit verklaringen Stuut, Schippers, Kloppenborg, etc. etc., alsmede met wetenschap Bakker (bedrijf) en Paalman (Tolteam), zoals openstaande deuren, bezit sleutels, terreinomstandigheden, tijden politie en brandweer.

7.2 Nieuwe deelhypothesen van onderzoek

Hier worden alleen zeer korte kenschetsen gegeven van nieuwe onderzoekshypothesen die voortvloeien uit de bevindingen van deze review. Een uitwerking van deze hypothesen volgt pas indien daar aanleiding toe is, bijvoorbeeld wanneer de Tweede Kamer tot het houden van een parlementaire enquête zou besluiten.

7.2.1 Gemeente Enschede wil voorkeursrecht grond S.E. Fireworks

Door veranderingen in de regelgeving t.a.v. vuurwerk, waarbij de Hinderwetvergunning verviel en in de plaats daarvan een milieuvergunning moest worden afgegeven, moest ook S.E. Fireworks BV (toen nog onder oud-eigenaar SMALLENBROEK) een nieuwe vergunning hebben. Door laksheid van de gemeente Enschede is dat er jaren (1992-1997) niet van gekomen en heeft S.E. Fireworks onder SMALLENBROEK jarenlang zonder vergunning consumentenvuurwerk en zwaar vuurwerk opgeslagen gehouden, gevestigd zijnde in een woonwijk. Door veranderingen in het bestemmingsplan, nodig wegens de plannen om in het gebied 'Roombeek' een nieuwe stadwijk te bouwen, waarvoor ook de bedrijfsterreinen nodig waren van S.E. Fireworks en de aangrenzende bedrijven, kreeg de gemeente de wens om een voorkeursrecht te vestigen op het terrein van S.E. Fireworks. Daarvoor moest wel eerst de onregelmatige vergunning situatie worden geregulariseerd, dus is op 22 april 1997 alsnog een milieuvergunning afgegeven door de gemeente aan SMALLENBROEK van S.E. Fireworks BV. Zes weken erna is door de gemeente Enschede een voorkeursrecht gevestigd op het terrein van S.E. Fireworks.

Deze hypothese kan, indien waar, van grote invloed zijn geweest op de beslissing van het Openbaar Ministerie om noch de oud-eigenaar, noch de gemeente Enschede strafrechtelijk te willen vervolgen.

7.2.2 Hoe André DE VRIES werkelijk is binnengehaald

7.2.2.1 *Kritiek van beide melders*

Formeel is de toenmalige verdachte van brandstichting, André DE VRIES, op een juiste wijze in beeld gekomen bij het strafrechtelijk onderzoek van de vuurwerkramp. Binnen het strafrechtelijk onderzoek uitgevoerd door het Tolteam onder strakke regie van het Openbaar Ministerie, waren het in feite alleen de beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN die vraagtekens durfden te zetten bij de wijze van bewijsvoering tegen de verdachte DE VRIES.

7.2.2.2 *Bevestiging door BIZ Gelderland-Midden*

Pas met de inschakeling van het Bureau Interne Zaken Gelderland-Midden in 2003 kwam er onverwacht een serieuze indicatie van buitenaf dat er met de bewijsvoering tegen de verdachte André DE VRIES wel eens iets heel erg mis zou kunnen zijn. Het BIZ lanceerde een onderzoekshypothese waarbij het uit ging van bewuste misleiding van de rechterlijke macht door leden van het Tolteam en het Openbaar Ministerie.

7.2.2.3 *Neutraliseren BIZ door rijksrecherche*

Prompt werd door minister DONNER, via het college van procureurs-generaal, de rijksrecherche ingeschakeld om deze hypothese van het BIZ, welke zeer schadelijk zou zijn voor de reputatie van het Openbaar Ministerie en het Tolteam, te neutraliseren. De rijksrecherche slaagde daarin alleen omdat traditiegetrouw alle onderliggende bescheiden van de rijksrecherche geheim gehouden worden. Daardoor is de handelwijze en bewijsvoering van de rijksrecherche afgeschermd voor enige controle van buiten het OM. Door een speling van het lot kreeg steller (PvB) van deze review de onderliggende bescheiden van de rijksrecherche toegespeeld en konden de bevindingen van de rijksrecherche worden getoetst. Uit deze review is gebleken dat de rijksrecherche een wanprestatie heeft geleverd en dat een bewust uitgevoerde doofpotoperatie niet kan worden uitgesloten. Zie daartoe de hoofdstukken <H.2.8>: uitschakeling BIZ, <H.2.9> Inzet en sturing rijksrecherche en <H.2.10.6> Feitenonderzoek Daslook.

7.2.2.4 *DE VRIES als onschuldige binnengehaald*

De kritiek van de melders, onverwacht bevestigd en versterkt door het BIZ, gevolgd door de operatie van de rijksrecherche, bevestigen de indruk dat de rechterlijke macht bewust is misleid door OM en Tolteam. Daarnaast zijn er tijdens de review een aantal aanwijzingen boven water gekomen die wijzen in de richting van het bewust door OM en Tolteam naar voren schuiven van een onschuldige persoon als verdachte voor de Vuurwerkramp. Deze persoon was André DE VRIES. Hij had de pech dat hij een rode sportbroek droeg bij de poging tot brandstichting van zijn eigen auto op 19 juni 2000, en dat op 5 oktober 2000 zich een getuige meldde die een verklaring aflegde over een man in een rode broek die zich verdacht had gedragen voor de aanvang van de ramp, al wegrennende van de rampplaats. Door de antecedenten van DE VRIES en het feit dat hij het met de waarheid niet zo nauw nam en het wel leuk vond om zich interessant voor te doen, bleek hij het ideale profiel te bezitten voor het strafrechtelijk traject waar hij tegen wil en dank en onschuldig in belandde.

In paragraaf <H.2.9.5.3> en met name onderdeel <H.2.9.5.3.6> is al een serieuze en onderbouwde aanzet gegeven voor een alternatief scenario waarop DE VRIES werkelijk het onderzoek is binnengebracht. Een verdere onderbouwing en uitwerking is voor later.

7.2.3 De rol van getuige VAN KLINGEREN

Voor de rol van VAN KLINGEREN wordt verwezen naar <H.2.9.7> en <H.2.9.5.3>. Bij VAN KLINGEREN speelt:

- Dat hij op niet geverifieerde wijze als getuige de strafprocedure is binnengekomen. De verdenking bestaat dat hij voor zijn rol als getuige een beloning heeft ontvangen.
- De aandachtsvestiging van rechter OLTHOF op VAN KLINGEREN is niet geloofwaardig omdat VAN KLINGEREN helemaal niet lijkt op het signalement van de compositietekening naar aanleiding waarvan OLTHOF zegt VAN KLINGEREN te herkennen.
- De ontmoetingen die hij met rechercheur MAANDAG heeft gehad zijn niet allemaal vastgelegd, met name de ontmoetingen die hij met MAANDAG alleen had gedurende de periode van 20 tot 31 oktober 2000.

- De aanvankelijke leugen over zijn relatie met DE VRIES. Eerst zegt hij DE VRIES nauwelijks te kennen en alleen zijn voornaam te weten. Later blijkt hij een goede kennis van hem te zijn die hij regelmatig ontmoet heeft.
- Het belang van de verklaring van Benny VAN KLINGEREN voor het onderzoek is groot. DE VRIES komt in het vizier door de verklaring over de rode broek. Maar DE VRIES lijkt voor geen meter op het signalement die de getuige geeft van de man met de rode broek. De verklaring van VAN KLINGEREN zorgt voor een nieuwe basis onder het binnenhalen van DE VRIES.
- De ernstige antecedenten van Benny VAN KLINGEREN maken dat hij in beeld is van zowel jeugdrechter OLTHOF als van jeugdofficier Patricia van der VALK. Het is goed mogelijk dat zij wisten dat hij ook een kennis was van DE VRIES.
- De rijksrecherche heeft welgeteld één getuige gehoord bij hun feitenonderzoek in 2004. Dat was VAN KLINGEREN. Toen zij constateerden dat hij onder invloed was heeft de rijksrecherche van verder verhoor afgezien.

Hieruit kan een hypothese worden ontwikkeld over de rol van VAN KLINGEREN, waarvan de aanzet reeds is gegeven in bovengenoemde hoofdstukken.

7.2.4 De rol van klusjesman KLOPPENBORG

7.2.4.1 *KLOPPENBORG: 2e pijler van tweespalt in Tolteam*

Het nalaten van enige recherche naar de rol van KLOPPENBORG bij het ontstaan van de Vuurwerkramp was (naast de gemankeerde bewijsvoering tegen DE VRIES) de andere pijler van kritiek die beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN uitten tegen de gang van zaken binnen de strafrechtelijke opsporing van de vuurwerkramp. De kritiek van beide melders op het nalaten van recherche op KLOPPENBORG is door de leiding van het Tolteam en het OM altijd afgedaan als een eigen tunnelvisie van beide melders. KLOPPENBORG was immers helemaal uitgerechercheerd en wel tig keer ondervraagd zo was het credo.

7.2.4.2 *Ernstige verdenkingen*

De werkelijkheid was helaas anders. In paragraaf <H.7.1.9> is reeds aangegeven hoe de formele stand van het onderzoek was m.b.t. KLOPPENBORG. Er lagen ernstige verdenkingen tegen hem van wetenschap van de toedracht van het begin van de ramp. En juist op het moment dat het KLOPPENBORG allemaal te veel wordt en hij ’s avonds laat, wanneer hij na een dag verhoor wordt teruggeleid naar de cel, in vertwijfeling uitroept dat hij niet durft te verklaren omdat men hem dan dood zal maken, wordt hij gewoon in de cel gestopt en niet verder verhoord. De volgende ochtend wordt er niet naar geïnformeerd door het Tolteam.

Naar aanleiding van vorenstaande werd op dinsdag 8 augustus 2000 te 08.00 uur op last van de officier van Justitie mr. H. Stam, Kloppenborg als verdachte van meineed aangehouden.

Kloppenborg werd op donderdag 17 augustus 2000 te 15.30 uur in vrijheid gesteld.

Figuur 493: Fragmenten uit het proces-verbaal meineed KLOPPENBORG opgesteld door verbalisanten PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN

Het Openbaar Ministerie lanceert een strafklacht wegens meineed tegen KLOPPENBORG, waardoor hij zich op zijn verschoningsrecht kan beroepen. Deze strafklacht is drie jaar in stand gehouden, bijna tot aan het dienen van de rechtszaken tegen S.E. Fireworks en DE VRIES in hoger beroep (2003). KLOPPENBORG kreeg in eerste instantie van de politierechter op 10 oktober 2002 nog 140 uur taakstraf opgelegd voor zijn meineed. Maar nadat de advocaat-generaal bij het Hof vrijspraak had geëist werd hij eind maart 2003 door het Hof vrijgesproken van meineed en kreeg hij een schadevergoeding. Daarna kon KLOPPENBORG geloofwaardig geheugenverlies voorwenden. Het gebeurde was immers al drie jaar geleden.

7.2.4.3 *Bescherming door het OM*

De bescherming van KLOPPENBORG in de rechtszaal nam soms lachwekkende proporties aan. Wanneer KLOPPENBORG vergat dat hij niet hoefde te verklaren dan herinnerde de officier van justitie of de rechter-commissaris hem wel aan zijn verschoningsrecht. De voorzitter van de rechtbank Almelo (mr. H. Breitbarth) was tijdens de zitting van 4 oktober 2001 het spoor even bijster en vroeg wat er nu wel en wat er nu niet onder het aan KLOPPENBORG verleende verschoningsrecht viel. Niet de verdediging van KLOPPENBORG maar de officier van Justitie STAM legde aan rechtbankvoorzitter Breitbarth uit dat KLOPPENBORG niet hoefde te verklaren over zijn bezigheden op de rampdag tussen 08u00 en het moment van de ramp, zijnde 15u00. PAALMAN is bij die gelegenheid kwaad de rechtszaal uitgelopen, zo blijkt uit zijn dagboek aantekeningen.

7.2.4.4 *KLOPPENBORG: 36 verklaringen Tolteam*

Het Openbaar Ministerie en het Tolteam konden geloofwaardig voorwenden dat KLOPPENBORG voldoende was verhoord. Er zijn immers maar liefst 36 verklaringen afgenomen door het Tolteam. Daarbij zijn de verklaringen voor de rechtbank en het gerechtshof nog niet meegerekend. Wanneer het echter gaat om zijn aanwezigheid bij het bedrijf S.E. Fireworks op de rampdag, kon KLOPPENBORG zich steeds beroepen op zijn verschoningsrecht. Wanneer hij dat vergat dan zorgde teamleider MIJWAART of het OM er wel voor dat KLOPPENBORG zijn mond hield over de periode voorafgaande aan de ramp.

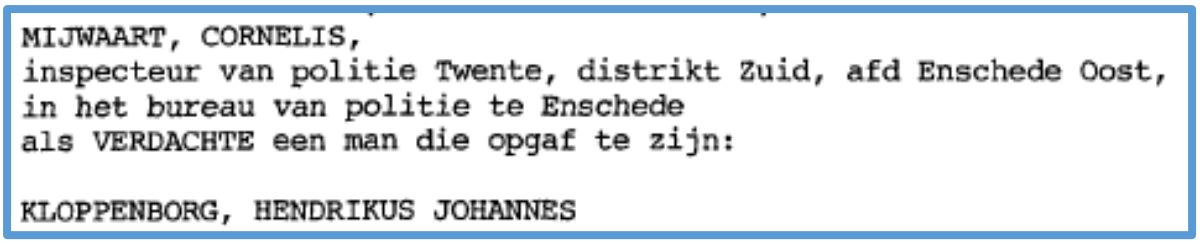
MIJWAART, CORNELIS,
inspecteur van politie Twente, distrikt Zuid, afd Enschede Oost,
in het bureau van politie te Enschede
als VERDACHTE een man die opgaf te zijn:

KLOPPENBORG, HENDRIKUS JOHANNES

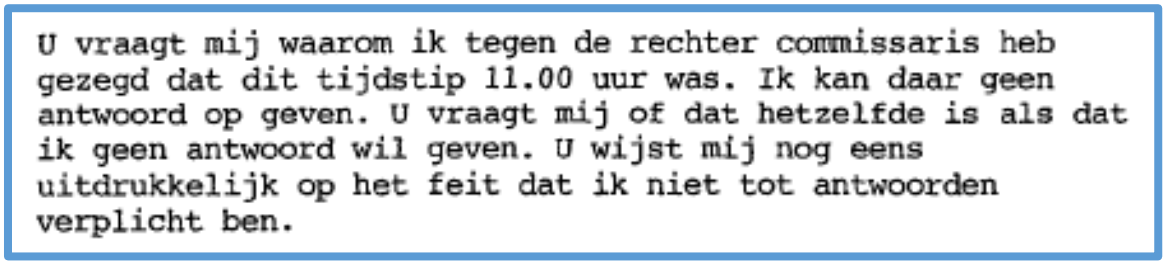
U vraagt mij waarom ik tegen de rechter commissaris heb gezegd dat dit tijdstip 11.00 uur was. Ik kan daar geen antwoord op geven. U vraagt mij of dat hetzelfde is als dat ik geen antwoord wil geven. U wijst mij nog eens uitdrukkelijk op het feit dat ik niet tot antwoorden verplicht ben.

Figuur 494: Fragmenten uit het verhoor van KLOPPENBORG door teamleider MIJWAART op 9 augustus 2000 om 08u27m

Hierbij is van belang dat MIJWAART zich opwierp als lid van het verhoorkoppel toen KLOPPENBORG was aangehouden voor meineed. Daarover is kritiek gekomen uit het Tolteam en niet alleen van PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN. Immers MIJWAART en KLOPPENBORG kenden elkaar privé van dezelfde voetbalclub, waar MIJWAART trainer was en KLOPPENBORG verzorger was.

7.2.4.5 *Enkele feiten*

Over KLOPPENBORG zijn gedurende het onderzoek de volgende feiten bekend geworden.

7.2.4.5.1 Bij S.E. Fireworks op de rampdag

Na een half jaar onderzoek door het Tolteam is slechts van één persoon onomstotelijk vast komen te staan dat hij zich op de rampdag zelf op het terrein van het bedrijf S.E. Fireworks heeft bevonden, vanwaar de initiële brand zich uitbreidde tot een ramp. Dat feit alleen al maakt KLOPPENBORG tot een uitermate onderzoekswaardig persoon. Wanneer het niet als verdachte is, dan wel als getuige. Er zijn immers veel vragen opengebleven met betrekking tot de toestand waarop de brandweer het bedrijf heeft aangetroffen. Zo verklaarde KLOPPENBORG dat hij ruimte G had afgesloten bij het verlaten van het bedrijf, terwijl de brandweer deze ruimte niet afgesloten aantrof.

7.2.4.5.2 Leugenachtige verklaringen over aanwezigheid

KLOPPENBORG heeft ontwijkend en/of leugenachtig verklaard over o.a.:

- De gespreksonderwerpen op het verjaarsfeestje bij Willy PATER.
- Zijn aanwezigheid op het terrein van S.E. Fireworks.
- De tijdstippen van zijn aanwezigheid bij S.E. Fireworks.
- De telefoontjes die hij op de rampdag heeft gepleegd.
- De redenen waarom hij de telefoontjes pleegt.
- De reden van het bezoek aan het bedrijf S.E. Fireworks.
- De reden van zijn bezoek aan R.J. BAKKER.

7.2.4.5.3 Tip via CIE

Aangeven dat er in augustus 2000 CIE informatie over KLOPPENBORG was binnengekomen van een als betrouwbaar geclassificeerde bron. Daaruit zou blijken dat KLOPPENBORG meer wist over de toedracht van de ramp. Deze informatie is pas vijf maanden later boven water gekomen bij het Tolteam.

7.2.4.5.4 ZED-traject (schijfje KLPD)

Beschrijven verhoor: inhoud, datum, verhoorders, doelstelling, beladen naar huis, technisch mankement afluisterapparatuur op 28 april 2001. Volgens KLPD was apparatuur in orde.

Volgens PAALMAN ligt het originele schijfje (van het afluisteren van KLOPPENBORG thuis van 28 april 2001) bij de KLPD. In 2003 belde PAALMAN, toen nog in functie bij de politie Twente, een collega bij de KLPD en hij vroeg aan hem om te kijken of dat schijfje daar lag en wat er

op stond. Maar een uur later belde die collega naar PAALMAN terug met de mededeling: “Wat er aan de hand is weet ik niet, maar ik ben al bij de baas op het matje geroepen met de vraag waar ik mij mee bemoeide, ik moet dit laten rusten.”[594]

7.2.4.5.5 Het uitladen van vrachtwagens

KLOPPENBORG zat op 11 mei 2000, ’s morgens om half acht op de heftruck, t.b.v. het uitladen van het zogeheten ‘Deense transport’, vóór de officiële werktijd, niet gemeld bij directeur BAKKER, en terwijl hij dat nooit deed omdat hij te kort was om normaal bij de pedalen te kunnen. BAKKER kwam toen om kwart voor acht aan en zag dit toen. BAKKER heeft toen één pallet afgetekend. Door Dirksen wordt verklaard bij het Tolteam dat er twee pallets voor de opslagplaatsen staan aan de kantoorzijde om half acht ‘s morgens.

7.2.4.5.6 Als ik verklaar maken ze mij dood

Door politiemedewerkers Willy Bruins en Cees MIJWAART werd KLOPPENBORG, na een viertal verhoren, ’s avonds om half tien naar de cel teruggevoerd op 8 augustus 2000, op de dag van de aanhouding[595]. KLOPPENBORG deed toen de uitspraak tegen hen beiden dat als hij zijn mond open zou doen, dat ze hem dood zouden maken. Normaal gesproken, zeker op de dag van de aanhouding, slaan politiemensen daar meteen op aan, omdat de kans op bekentenissen dan reëel is. Echter, Cees MIJWAART is daar toen niet op aangeslagen en ze brachten hem gewoon terug naar de cel. Dit voorval is achteraf bevestigd door Willy Bruins.

7.2.4.5.7 Beloftes aan PAALMAN en DE ROY

PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN was beloofd dat zij KLOPPENBORG mochten gaan horen. Zij hebben zelfs, met toestemming, op de rechercheschool in Zutphen advies ingewonnen hoe zij tijdens het verhoor KLOPPENBORG het beste konden benaderen. Een lijst met twintig vragen die was voorbereid door beide melders t.b.v. het komende verhoor van KLOPPENBORG is in het bezit van steller (PvB).

7.2.4.5.8 Gerechtshof Arnhem

Citeren vraag Voorzitter gerechtshof aan KAMPERMAN van 27 maart 2003, inzake het weer oppakken van het onderzoek tegen KLOPPENBORG na de eventuele vrijspraak van André DE VRIES. KAMPERMAN antwoordt dan dat het onderzoek naar KLOPPENBORG dan weer wordt opgepakt. DE VRIES werd vrijgesproken, maar het onderzoek naar KLOPPENBORG is nooit meer opgepakt.

7.2.4.6 *Waarom moest KLOPPENBORG zwijgen?*

Natuurlijk bestaat het vermoeden dat KLOPPENBORG op enigerlei wijze wetenschap heeft van wat zich in de uren voor de ramp bij het bedrijf S.E. Fireworks heeft afgespeeld.

Echter, uit bovenstaande en overige observaties tijdens de review, is tevens een ander vermoeden ontstaan. Dit is dat KLOPPENBORG wellicht getuige is geweest van bepaalde

handelingen die als bezwarend konden gelden voor betrokken partijen. Daarbij kan mogelijk worden gedacht aan:

- Bezwarende handelingen die zijn verricht door hemzelf of anderen kort voor 14u58 op de rampdag.
- Bezwarende handelingen die zijn verricht door de brandweer tijdens het blussen van de vuurwerkopslagplaatsen.

7.2.5 Een alternatief scenario van brand tot ramp

Op basis van de elementen uit dit rapport kan een alternatief scenario worden geformuleerd voor de escalatie van brand naar ramp. Daarbij kunnen de bevindingen van het NLR, Arsenal Research en Kappl, deskundige Fred Vos en getuigenverklaringen van de brandweer worden gebruikt. Steller (PvB) ontbreekt de deskundigheid dit zelf tot een sluitend scenario uit te werken, maar de volgende elementen zijn daarbij in ieder geval van belang.

7.2.5.1 *NLR-rapport*

NLR-rapport maakt melding van een mogelijke locatie in de lucht (niet in de opslagplaatsen) als kern van de explosies.

7.2.5.2 *Arsenal research en Dr. Kappl*

Arsenal Research en Dr. Kappl maken melding van stof- en/of gaswolken die zijn geëxplodeerd, waarbij niet alleen het kruitmengsel, maar ook het verpakkingsmateriaal hebben bijgedragen aan de kracht van de explosie.

7.2.5.3 *Drs. F. Vos*

Door Drs. Vos worden in zijn deskundigenrapport een aantal alternatieve hypotheses gepresenteerd m.b.t. de totstandkoming van de explosies. Hij benoemt een van die mechanismes als het optreden van ‘tweetraps explosies’ waarbij een zogeheten ‘opbruisverschijnsel van secundaire reactiewolken’ op kan treden met als gevolg een effectversterking van de explosie. Hij laat zien dat dit aansluit bij de waarnemingen zoals vastgelegd in getuigenverklaringen van brandweermensen ter plaatse ten tijde van de ramp.

7.2.5.4 *RTV-Oost uitzending mei 2010*

In een van de vijf uitzendingen van RTV-Oost van begin mei 2010 maakt RTV-Oost melding van het feit dat zich in de lucht explosieve mengsels vormen en daar exploderen. Zij illustreren dat met beelden van de explosies bij de ramp.

7.2.6 Leden van OM en Tolteam als verdachte

7.2.6.1 *Rechercheur Dick MAANDAG*

<Nu nog niet aan de orde>

7.2.6.2 *Rechercheur Cees MIJWAART*

<Is inmiddels overleden, dus niet meer aan de orde>

7.2.6.3 *Officier van Justitie Herman STAM*

<Nu nog niet aan de orde>

7.2.6.4 *Rechter-commissaris MELAARD*

<Nu nog niet aan de orde>

7.2.6.5 *Advocaat-generaal WELSCHEN*

<Nu nog niet aan de orde>

7.2.7 De rol van de rijksrecherche

In het voorgaande is uitvoerig onderbouwd en aangetoond dat de inspanningen van de rijksrecherche in het dossier van de Vuurwerkramp niets met waarheidsvinding te maken hebben en alle kenmerken van een doofpotoperatie vertonen.

7.2.8 Het binnenhalen van het COT

Het COT heeft op het moment van de ramp een quasi-monopolie positie in de advisering van lokale overheden bij het beheersen van een ernstige crisis. Het inschakelen van het COT ter dagelijkse advisering van het College van B&W van de gemeente Enschede tijdens het volledige eerste jaar na de Vuurwerkramp, heeft bepaalde consequenties. Voorbeelden:

- Het COT adviseert het topbestuur van de gemeente gedurende een jaar na de ramp. In feite verzetten burgemeester Jan MANS en gemeentesecretaris Arjan van Gils geen stap zonder eerst advies in te winnen bij Rosenthal en Muller.[596]
- Tegelijkertijd wordt het COT ingehuurd als onderzoeker naar de vergunningverlening door de gemeente aan het bedrijf S.E. Fireworks. De conclusies uit deze evaluatie zijn van rechtstreekse invloed op het verloop van de crisis, een crisis die gedurende de tijd verschuift van een Vuurwerkrampcrisis naar een crisis op bestuurlijk en politiek gebied.
- Het ministerie van Binnenlandse Zaken is een belangrijke opdrachtgever aan het COT in de periode 1998-2004. Ook nemen topbestuurders van het COT (Rosenthal en Muller) topposities in bij de landelijke politiek (lid Eerste Kamer VVD) en de politie (directeur politieacademie). Dit maakt niet alleen dat zij niet onafhankelijk zijn jegens politiek, VVD en politie, maar ook dat zij wegens deze belangentegenstelling in een uitstekende positie verkeren om namens de overheid grip te houden op de lokale crisis in Enschede.

Onderzocht had moeten worden met welk oogmerk het COT bij Enschede is binnengeschoven en wat de werkelijke output is geweest van het COT.

7.3 Eindchronologie: Wat gebeurde er werkelijk?

Uit de bevindingen van het reviewrapport wordt hier een onderbouwde hypothese geformuleerd van de chronologie van, voor de ramp relevante gebeurtenissen, zoals die zich vóór, tijdens en ná de Vuurwerkramp hebben voorgedaan. Hoewel niet al het beschikbare materiaal en alle bevindingen in dit overzicht zijn verwerkt, toont dit hoofdstuk een goed onderbouwde alternatieve reconstructie van wat er werkelijk is gebeurd achter de coulissen van de Vuurwerkramp. Het is een vooruitblik op de waarheid. Deze is tot nog toe verborgen gebleven achter het beeld dat door het Openbaar Ministerie en de Commissie OOSTING publiekelijk is gepromoot. Het publiek bekende beeld luidt tot dusver als volgt:

- De regelgeving in Nederland betreffende vuurwerk is in orde.
- De blusvoorschriften voor de brandweer zijn in orde.
- De regels voor de classificatie van vuurwerk zijn in orde.
- De regels voor de opslag van vuurwerk in Nederland zijn in orde.
- De brandweer heeft geen grote fouten gemaakt bij het optreden tijdens de ramp.
- Er is een brandstichter geweest die het bedrijf opzettelijk heeft aangestoken, maar we kregen het bewijs niet rond.
- De schuld voor de escalatie van brand naar ramp ligt bij het bedrijf S.E. Fireworks omdat het *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk in opslag had op de rampdag.
- De eigenaren van S.E. Fireworks hadden kunnen weten dat hun vuurwerk verkeerd was geclassificeerd en kunnen daar ook verantwoordelijk voor worden gehouden.
- Het Openbaar Ministerie heeft, zoals altijd, aan waarheidsvinding gedaan.
- De Commissie OOSTING heeft onpartijdig onderzoek gedaan.
- De beide klokkenluiders van de politie Twente zijn een stelletje gefrustreerde rechercheurs die terecht uit de dienst van het politiekorps zijn verwijderd.
- Een zestigtal onderling onafhankelijke getuigen die vroeger vuurwerk hebben waargenomen, hebben dit niet goed gezien.
- De oud-eigenaar van S.E. Fireworks kon niet vervolgd worden voor de door hem gemaakte overtredingen met het bedrijf. Dat was te lang geleden en de nieuwe eigenaren hadden de tekortkomingen kunnen verbeteren.
- De nieuwe eigenaren van S.E. Fireworks hebben doelbewust, uit winstbejag en opportunisme, door illegale handel, ontbrekende veiligheidsvoorzieningen en overtreding van de milieuvoorschriften, het risico van een ramp genomen, gevestigd zijnde in een woonwijk.
- De overheid kan niet vervolgd worden voor laakbare handelingen zolang deze maar zijn uitgevoerd binnen het kader van een opgedragen en exclusieve overheidstaak.
- De gemeenteraad Enschede en de Tweede Kamer zijn volledig geïnformeerd over bovenstaande en andere zaken betreffende de Vuurwerkramp.

De lezer herinnert zich wellicht het bovengeschetste beeld als de uitkomst van alle door en namens de Nederlandse overheid uitgevoerde onderzoeken naar de Vuurwerkramp. Echter het voorliggende reviewrapport (1403 blz.) heeft aangetoond dat deze door de Nederlandse overheid gepropageerde beelden op onwaarheid berusten. Zie navolgende chronologie, die is samengesteld op basis van de bevindingen in het reviewrapport, en wordt gepresenteerd in de navolgende paragrafen <H.7.3.1> t/m <H.7.3.34>.

7.3.1 Vuurwerkregelgeving vóór de ramp (1996-2000)

De regelgeving betreffende de classificatie, de wijze van opslag, de plaats van vestiging en de blusvoorschriften voor de brandweer bij brandend vuurwerk, was zeer slecht geregeld in Nederland, ook in vergelijking met het buitenland:

- **Regelgeving**. Door een interdepartementaal conflict tussen de ministeries van VROM en V&W bevindt de regelgeving van professioneel vuurwerk zich in een overgangsfase, waarbij V&W zaken heeft afgestoten, maar waarbij VROM deze zaken nog niet heeft opgepikt. Daardoor is de vuurwerkregelgeving tijdens de ramp een lappendeken tussen VROM en V&W, De evenementenvuurwerkregelgeving is onbestaand. Zie <H.6>
- **Handhaving**. De juridische basis voor handhaving van regelgeving voor evenementen-vuurwerk ontbreekt als gevolg van dit interdepartementale conflict. Zie <H.6>
- **Classificatieregels**. In Nederland worden vuurwerkclassificatieregels gehanteerd die zijn ontworpen voor transportomstandigheden en niet voor de opslag in een inrichting. De classificatie van het vuurwerk wordt bepaald m.b.v. een testreeks van in VN-verband afgesproken proefnemingen (serie-6) die niet is bedoeld voor omstandigheden zoals die zich voordoen bij de grootschalige opslag van vuurwerk. Dit betekent dat eigenschappen van het vuurwerk, bij in brand raken tijdens de opslag, niet goed worden weergegeven door de in Nederland gehanteerde classificatie. Zie <H.2.1.8.1.1.4> en <H.8.10>
- **Classificatietesten**. Er werden in Nederland nauwelijks testen gedaan om de classificatie van het vuurwerk te controleren. En al helemaal geen testen op grote schaal. Zie
- **Verantwoordelijkheid classificatie**. De internationaal overeengekomen adressanten- en vertrouwensregel in de vervoersketen van vuurwerk maken dat S.E. Fireworks niet verantwoordelijk kon worden gesteld voor de juistheid van de classificatie van het vuurwerk. S.E. Fireworks kon en mocht vertrouwen op de door de Chinese producent aangebrachte etiketten betreffende de gevarenklasse van het vuurwerk. Zie <H.6>
- **Opslag van vuurwerk**. Ondanks de ervaring met de vuurwerkexplosies in Culemborg en de resultaten en aanbevelingen van de daaropvolgende onderzoeken is de opslag van vuurwerk nog steeds toegestaan in de buurt van woonwijken. Ook hebben vuurwerk-opslagplaatsen geen adequate voorziening voor drukontlasting. Zie <H.2.2>
- **Blusvoorschriften**. Het staat vast dat reeds brandend vuurwerk niet kan worden geblust met water, zelfs niet bij totale onderdompeling. De Nederlandse blusvoorschriften bij brandend vuurwerk zijn fout. In tegenstelling tot andere landen, waar de brandweer bij iedere gevarenklasse afstand moet houden, moet evacueren en uitbreiding van de brand moet voorkomen (defensief optreden), moet de Nederlandse brandweer juist offensief optreden, dus proberen de brandhaard te blussen, ook al is dat zinloos. Nederland is ook een van de weinige landen waar men sprinklerinstallaties voorschrijft in een opslag van vuurwerk. Dit werkt zelfs contraproductief bij eenmaal brandend vuurwerk door gasvorming onder opsluiting. Zie <H.2.1.3.3>, <H.2.1.8.1.4> en <H.8.5>
- **Buitenland**. Tijdens de review zijn tal van voorbeelden gevonden waaruit blijkt dat men de regelgeving in de ons omringende landen, de VS en Canada beter heeft geregeld dan in Nederland. Juist omdat de VN-classificatietesten en de classificatie van vuurwerk zijn bepaald voor een transportsituatie, hanteren veel landen strengere normen bij de opslag van vuurwerk in inrichtingen. Ook mag een vuurwerkinrichting niet bij een woonwijk liggen, zijn er betere voorzieningen voor drukontlasting en mag de brandweer vaak het vuur niet blussen indien er sprake is van vuurwerk. Zie <H.7.1.1.4>

7.3.2 S. E. Fireworks vóór de overname (1993-1998)

Vóór de overname van het bedrijf door S.E. Fireworks werknemers Rudi J. BAKKER en Willy PATER was het echtpaar Harm R.A. SMALLENBROEK en Annette Smallenbroek-Kuiper eigenaar van het bedrijf. Toen, vóór 28 april 1998, heerste er grootschalige illegaliteit:

- **Milieuvergunning**. Het bedrijf is door het echtpaar SMALLENBROEK uitgeoefend zonder vereiste vergunningen. Het heeft jarenlang ontbroken aan een milieuvergunning. Zelfs nadat defensiebureau MILAN in 1993 rapporteerde aan de gemeente dat S.E. Fireworks was overgeschakeld van consumentenvuurwerk op professioneel vuurwerk, duurde het nog jaren totdat er een vergunning kwam voor dat zwaardere vuurwerk. Zie <H.2.1.2>.
- **Voorkeursrecht**. Wegens de verandering van het bestemmingsplan (industriegebied werd woongebied) moest de gemeente de eigendom van de grond van alle bedrijven verwerven. De gemeente wilde een voorkeursrecht vestigen en stuitte toen op het zwaar-vuurwerk-bedrijf van SMALLENBROEK dat in een woongebied gelegen niet eens een milieuvergunning bleek te hebben. Die vergunning is toen alsnog geregeld, vier jaar nadat bureau MILAN van Defensie op het zware vuurwerk had gewezen. Zie <H.2.1.2>.
- **Bezigingsvergunning**. Het bedrijf werkte van 1.8.96-3.6.99 zonder bezigingsvergunning van het ministerie van V&W. (Bron: bijlage rapport Oosting, blz. 323/875).
- **Illegale uitbreiding**. Er was sprake van grootschalige illegale uitbreiding van de opslagcapaciteit. Dit ging zelfs zover dat oud-eigenaar SMALLENBROEK de nieuwe eigenaren niet eens op de hoogte had gesteld dat de bestaande uitbreidingen en de door hem reeds in gang gezette uitbreidingen, te realiseren ná de datum van overname, nog niet waren aangevraagd bij de gemeente en defensiebureau MILAN.
- **Zwarte handel**. Er was sprake van zwarte handel in vuurwerk. Deze opbrengst werd dus buiten de boeken gehouden en er werd geen belasting over afgedragen. Bij de overname bedong de oud-eigenaar een extra vergoeding van 4 ton (in guldens) vanwege het feit dat hij die zwarte inkomsten voortaan zou moeten missen.[597]

Verder liepen er al sinds medio jaren negentig onderhandelingen met de gemeente Enschede over een eventuele verhuis van het bedrijf i.v.m. de herinrichting van het gebied Groot-Roombeek.[598]

7.3.3 S.E. Fireworks tussen overname en ramp (1998-2000)

7.3.3.1 *Verbetering bedrijf door nieuwe eigenaren*

S.E. Fireworks werknemers BAKKER en PATER, namen op 27 april 1998 het bedrijf over van de vorige eigenaar Harm SMALLENBROEK. Het bedrijf heette voortaan S.E. Fireworks V.o.f. Vooral BAKKER ijverde zich voor stroomlijning van het bedrijf, waarbij illegale handelingen van zijn voorganger SMALLENBROEK gestopt werden <H.2.1.8.3.7>:

- Veiligheidsmaatregelen: hang- en sluitwerk, brandblussercontract, scholing werknemers en clean-desk policy op het terrein.
- Administratie werd op orde gebracht en BAKKER gaf zich aan bij de belastingdienst en betaalde een naheffing over niet opgegeven inkomsten uit periode SMALLENBROEK.
- Opleving bedrijf, spraakmakende opdrachten, sterk toenemende omzet en winst.

7.3.3.2 *Sabotage bedrijf door oude eigenaar*

Terwijl deze verbeteringen werden aangebracht saboteerde oud-eigenaar SMALLENBROEK op grote schaal, systematisch en op grove wijze het door hem verkochte bedrijf:

- Stelen licentiecontract boekhoudpakket op moment van jaarafsluiting.
- Overtuigen ABN-bank om bedrijfslening aan S.E. Fireworks eerder op te eisen.
- Bewerken Chinese leveranciers zodat zij geen krediet meer geven aan S.E. Fireworks.
- Het afnemen van S.E. Fireworks-klanten in de Verenigde Staten en in Duitsland.
- Overtuigen Chinese leveranciers om i.p.v. aan S.E. Fireworks aan hem te leveren.
- Uitnodigen van alle klanten van S.E. Fireworks op de beursstand van een aan hem gelieerd concurrerend bedrijf op een vuurwerkbeurs in Duitsland.
- Gebruik van de naam Fireworks en uitbrengen van offertes aan klanten, in strijd met het contractueel overeengekomen anti-concurrentiebeding.
- Na opzegging door S.E. Fireworks v.o.f. van de management- en provisieovereenkomsten met de oud-eigenaar, eiste deze de bij hem lopende achterstelde lening op om S.E. Fireworks failliet te laten verklaren.
- Verzoek aan ministerie V&W tot overzetten bezigingsvergunning op zijn naam.

Hierover liep een kansrijke bodemprocedure tegen SMALLENBROEK. Zie <H.2.1.7>.

7.3.3.3 *Vergunningverlening gemeente (1999)*

In de gemeentelijke milieuvergunning van 1997 was het aan S.E. Fireworks vergund om beperkte hoeveelheden vuurwerk in opslag te hebben van de gevarenklassen 1.4 (ongevaarlijk), 1.3 (heftige brand) en 1.1 (massa-explosief). Daarna heeft BAKKER, na de overname door hem en zijn collega PATER, in 1998, na overleg met MILAN, een verzoek ingediend om regularisatie en uitbreiding van de opslagcapaciteit. BAKKER heeft niet gevraagd om intrekking van de vergunning voor klasse 1.1 vuurwerk. Dat kan BAKKER ook nooit gedaan hebben, want daarmee zou hij het gebruik van de ompakruimte onmogelijk hebben gemaakt, want uitgepakt vuurwerk wordt altijd ingedeeld in de klasse 1.1.

De gemeente heeft vervolgens de aanvraag van BAKKER gedeeltelijk ingevuld op een voorbedrukt standaardformulier en aan BAKKER gevraagd dit formulier alvast te tekenen. Daarna heeft de gemeente dit formulier verder ingevuld, onder meer met de bedinging dat S.E. Fireworks geen vuurwerk van de klasse 1.1 meer mag houden in de opslagruimte. Dit heeft BAKKER nooit gevraagd en dit kon BAKKER nooit hebben gevraagd. Dit heeft BAKKER ook nooit kunnen constateren, want hij kreeg slechts een uittreksel van de vergunning toegezonden waarin deze bedinging ontbrak. Dit is valsheid in geschrifte. Zie <H.8.3.4.1.2>. Deze bedinging zal een grote rol spelen in het latere verantwoordingsdebat van het college van B&W in de gemeenteraad Enschede op 19 maart 2001. Zie <H.8.3.4.1.3>

7.3.4 De Vuurwerkramp (13 mei 2000)

7.3.4.1 *Werken op zaterdag*

Er zijn sterke aanwijzingen dat er op de ochtend en vroege middag voor de ramp nog is gewerkt op het Fireworks terrein door werknemers en een directielid (W. PATER en partner M. Schippers). Dit blijkt uit de volgende aanwijzingen (niet uitputtend):

- **Onderzoek afgebroken.** Het onafgemaakte onderzoekstraject naar een bedrijfsongeval is abrupt afgebroken bij het in zicht komen van DE VRIES als kandidaat-brandstichter. Dit traject is nooit meer opgepakt en afgemaakt, ook niet na de vrijspraak van DE VRIES in 2003. Zie <H.7.1.9>. Want DE VRIES bleef na vrijspraak de ideale kandidaat-brandstichter. OM en politie vonden gewoon dat het Hof de bewijzen anders interpreteerde.
- **Alibi's.** Alle alibi's van werknemers en directie van S.E. Fireworks zijn volgens het officiële alibi-onderzoek dicht verklaard. In werkelijkheid zaten niet alle alibi's dicht en is er in tenminste één geval een fout gemaakt bij de interpretatie van het opgemaakte proces-verbaal betreffende een alibi van een S.E. Fireworks-medewerker.
- **KLOPPENBORG.** S.E. Fireworks klusjesman KLOPPENBORG is de enige werknemer waarvan vaststaat dat hij op het terrein van S.E. Fireworks is geweest direct vóór de ramp. Hij loog meermaals over de tijdstippen, de verrichtte handelingen en over het motief van zijn aanwezigheid. In de plaats van hem hier verder over te verhoren heeft het OM aan KLOPPENBORG een verschoningsrecht verschaft dat twee jaar in stand bleef totdat KLOPPENBORG geloofwaardig aan geheugenverlies kon lijden. Zie <H.7.2.4>.
- **Brandblusser.** Op foto's van fotograaf Van Willigen ontbreken brandblussers op plaatsen waar die hingen tot kort voor de ramp. Dit kan wijzen op een poging tot blussen bij een bedrijfsongeval. Ondanks aandringen van BAKKER en PAALMAN is een geformuleerde opdracht tot onderzoek door het NFI nooit uitgevoerd. Er is alleen een oppervlakkig en wazig Pv opgesteld door een niet-deskundige politiemedewerker, waarmee de kwestie van de ontbrekende brandblusser door de leiding is geklasseerd. Zie <H.7.1.14>.
- **Getuige Van Wijk.** De verklaring van de getuige Dirk van Wijk betreffende de mogelijke aanwezigheid van Willy PATER op het bedrijf is te gemakkelijk afgedaan met de ontkenning door PATER en de beweerde ongeloofwaardigheid van deze getuige. De aanwijzing is nooit serieus onderzocht. Zie <H.8.19>.
- **Getuige Tinnemeier.** De verklaring van de getuige Tinnemeier (maart 2003) over het feit dat hij van zijn overbuurvrouw heeft gehoord dat er wel degelijk is gewerkt op de rampdag is nooit onderzocht, ook niet na rappel van PAALMAN. Zie <H.8.19>.
- **Jeanette Schippers.** De verklaring uit 2010 van Jeanette Schippers, de schoonzus van mededirecteur W. PATER, geeft goede aanwijzingen naar het werken op zaterdag, met betrokkenen en benoeming van de te verrichten werkzaamheden. Zie <H.2.1.5.3.1>.
- **Esaltato-bevindingen.** Veelbelovende aanwijzingen uit het Esaltato-onderzoek <H.2.10.4> zijn niet voortgezet in het VerEsal vervolgonderzoek <H.2.10.5>.

Conclusie: Binnen het officiële onderzoek was grote weerstand tegen het scenario 'bedrijfsongeval'. Dit ondanks de talrijke nooit serieus onderzochte aanwijzingen. Naast grove incompetentie en 'Tunnelvisie' is de enige verklaring die hiervoor mogelijk is dat het college van Pg's een aanwijzing heeft gegeven dat brandstichting het gewenste scenario is en dat een bedrijfsongeval als uitkomst ongewenst is. Zie <H.7.1.9>.

7.3.4.2 *Vroeg vuurwerk*

Er zijn een zestigtal verklaringen van getuigen waar uit op te maken is dat er sprake is van vuurwerkverschijnselen bij S.E. Fireworks voorafgaande aan het officieel vastgestelde tijdstip van 14u58m waarop de eerste brand is waargenomen bij een weerstation en is gemeld via de 112-alarmlijn. Deze verklaringen zijn nooit voldoende onderzocht. Ook tijdens het VerEsal aanvullend feitenonderzoek van 2011 is naar dit gegeven maar oppervlakkig gekeken en is te gemakkelijk geconcludeerd dat geen van deze verklaringen betrouwbare gegevens bevatte om aan te nemen dat er sprake is geweest van vroeger vuurwerk dan 14u58m.

Steller meent dat er wél sprake is geweest van vroeger vuurwerk en heeft aangetoond dat er voldoende niet-onderzochte aanwijzingen zijn daaromtrent. Zie <H.2.10.5.3.6>.

7.3.4.3 *Het brandweeroptreden*

Er is tijdens het strafrechtelijk onderzoek nauwelijks onderzoek gedaan naar de juistheid van het brandweeroptreden tijdens de ramp. Het zogeheten *'justitieel onderzoek'* door brandweercommandant Camp uit Venlo kan echt niet serieus worden genomen. Zie <H.2.1.3.1>. Tijdens de Vuurwerkramp heeft de leiding van de gemeentebrandweer van Enschede een aantal grote aansturingsfouten gemaakt. Deze fouten hebben het aantal slachtoffers verhoogd en de schade meer dan verdubbeld. Een aantal voorbeelden:

- **Gevarenaanduidingen.** De brandweer negeerde de (correct) bij S.E.F. aangebrachte gevarenaanduidingen. De betekenis was: *Explosiegevaar! Niet blussen maar terugtrekken en evacueren. Voorkom verspreiding van de brand naar belendende percelen.* In de plaats daarvan heeft de brandweer wél van nabij geblust met als direct gevolg het overlijden van vier brandweerlieden en een verhoogd aantal slachtoffers. De snel aanwezige officier van dienst (OvD) die ook specialist gevaarlijke stoffen was, had in kunnen grijpen, maar heeft dat niet gedaan en daarover later discutabele verklaringen afgelegd, zie<H.2.1.3.2>, <H.5.12.2> en <H.8.8.1.1>.
- **Oppervlaktebrand.** De brandweer heeft door het verkeerde optreden onvoldoende aandacht geschonken aan de uitbreiding van de branden op de belendende percelen. Daardoor was om 16u45m, ruim één uur na de laatste explosie, een aaneengesloten gebied van hevige brand ontstaan, een zogeheten 'oppervlaktebrand', waarbij volgens verklaring kenmerken van een *'Vuurstorm'* zijn opgetreden. Deze 'Vuurstorm'-achtige oppervlaktebrand kon ontstaan vanwege gunstige meteorologische omstandigheden. Het zijn niet de explosies geweest, maar het is de oppervlaktebrand/vuurstorm geweest die de hele stadswijk in de as heeft gelegd[599],zie <H.8.8.2>, én die een aantal stoffelijke overschotten tot as heeft verbrand. De verantwoordelijke Officier van Dienst, die vanaf het begin (15u10m) ter plaatse was, heeft verkeerde verklaringen afgelegd tijdens het strafrechtelijk onderzoek en de commissie OOSTING. <H.8.8.1.1>.
- **Openen deuren.** De brandweer heeft tijdens het blussen, te midden van de rondvliegende vonkenregens en brandend en ontploffend vuurwerk, de deuren van een aantal vuurwerkopslagplaatsen geopend voor inspectie, eventueel preventief natmaken, en daarna weer gesloten. Dit ondanks het feit dat een van de S.E. Fireworks eigenaren (PATER) weigerde de sleutels van de opslagplaatsen af te geven vanwege het gevaar dat ontstaat bij het openen van de deuren bij dergelijke omstandigheden.

- **Na 'Brand Meester'.** Er is onvoldoende zicht op wat de brandweer heeft gedaan nadat men de brand onder controle achtte. Er is tussen het moment van 'Brand meester' en de eerste escalatieverschijnselen vuurwerk loodrecht de lucht ingegaan dat afkomstig lijkt te zijn geweest uit bunker C6. Dit vuurwerk kan alleen zo de lucht in gaan wanneer de deuren van de betreffende opslagplaats geopend zijn, het vuurwerk naar buiten is getrokken en de dozen zijn geopend. De brandweer heeft nooit openlijk verklaard wat zij daar aantroffen en welk aandeel zij mogelijk bij deze verschijnselen hebben gehad.

Deze fouten van de brandweer blijken een allesbepalende rol te gaan spelen bij het verdere verloop van het strafrechtelijk onderzoek, de rapportage van de commissie OOSTING en het politieke verantwoordingsproces. Zie verder.

7.3.5 Onmiddellijke reactie Nederlandse overheid

- Het C.O.T. Crisis Onderzoek Team van voorzitter Uri Rosenthal en directeur Erwin Muller wordt binnengevlogen. Zij staan de burgemeester en de gemeentesecretaris bij in de beheersing van de crisis, een jaar lang en iedere dag. Het nauw met Binnenlandse Zaken verbonden COT heeft hierdoor een eersteklas informatiepositie en een stevige grip op de beheersing van de ramp en de daaruit te verwachten crisissen op bestuurlijk en politiek gebied. Zie het door hen gepubliceerde 'Bestuurlijke vertellingen' <H.4.4.1>.
- De meestbetrokken zeven Ministeries[a] graven zich in door dossiers en reacties voor te bereiden. De Wet Openbaarheid Bestuur wordt aan banden gelegd. Nieuwe ramp-gerelateerde overlegstructuren worden gevormd, zoals het IBT en het MBT[b]. Het ministerie van BZK coördineert alles. Daarmee wordt al in het weekend van de ramp begonnen. Van VROM, V&W en Defensie zijn in de review voorbeelden opgenomen. Ongetwijfeld hebben zich bij BZK, Justitie, SZW en VWS vergelijkbare situaties voorgedaan. Zie <H.8.3.3.1>, <eindnoten 704, 705> en zie vooral ook hoofdstuk <H.6.13> *'Interne notities betrokken ministeries'*, waarin deze mechanismen gedetailleerd worden beschreven.
- Betrokken bewindslieden worden dagelijks gebrieft over de mogelijke betrokkenheid van hun departementen, mogelijke verantwoordelijkheid en de eventuele gevolgen voor het beleidsterrein en voor de positie van de bewindspersonen. <H.6.13>.
- De rijksinspecties van de betrokken ministeries, die theoretisch gesproken onafhankelijk onderzoek moesten verrichten naar de ramp, werden in de praktijk gewoon door BZK aangestuurd en gecoördineerd. <H.6.13>.
- Minister Klaas DE VRIES van BZK informeert de Tweede Kamer en geeft in zijn Kamerbrief van 16 mei 2000, drie dagen na de ramp, alvast een indicatie over de uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek: Er wordt naar een brandstichter gezocht en naar overtredingen door het bedrijf, zie <H.1.3.1>.
- Er wordt een onderzoekscommissie opgetuigd, zie <H.3>, onder Marten OOSTING:
  - Bij deze COV moeten alle onderzoeksresultaten samen komen.
  - Deze resultaten moeten onderling worden afgestemd en er moet naar één scenario worden toegewerkt ter voorkoming van vrijspraak van de verdachten.

[a] De meestbetrokken ministeries zijn: BZK, VROM, SZW, V&W, VWS, Justitie en Defensie.
[b] Het IBT, Interdepartementaal BeleidsTeam is het ambtelijke voorportaal van het Ministerieel BeleidsTeam. Beiden vergaderen maandelijks. Wanneer ministers verzuimen bij het MBT worden zij door hun collega van BZK vermaand.

- De COV moet, in strijd met haar opdracht, de schuldigen aanwijzen voor de ramp.
- De COV moet het publiek in sprekende en hapklare brokken voorlichten over de toedracht van de ramp.
- De COV moet een parlementaire enquête voorkomen.
- Het COV-onderzoek moet als absolute en dichtgetimmerde referentie kunnen dienen voor alle vragen die in de toekomst mochten opkomen. Daartoe werden ook buitenlandse contra-expertises gesimuleerd.

7.3.6 Handelwijze OM (vanaf mei 2000)

- **OM-keuze vervolging.** De keuze die het OM maakte over welke partijen wél en welke partijen niet te vervolgen, is bepalend geweest voor de uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek. Zie <H.2.1>, waarin wordt uitgelegd waarom S.E. Fireworks en DE VRIES wél moesten worden vervolgd door het OM, maar de oud-eigenaar, de gemeente, de brandweer en het Rijk moesten worden vrijgesteld van vervolging.
- **Brandstichting i.p.v. bedrijfsongeval.** Hoewel een bedrijfsongeval meer in de rede ligt en daar ook aanwijzingen toe waren, is dat onderzoekspoor onafgemaakt afgesloten zodra André DE VRIES in beeld kwam als kandidaat brandstichter. Zie <H.7.1.9>.
- **BAKKER is crimineel.** Het is zeer opvallend hoe de benadering door het OM van BAKKER (en in mindere mate PATER) de uitkomsten van het onderzoek bepaalt. Het OM beschouwt BAKKER als een crimineel die over de rug van zijn omgeving snel rijk wil worden en zich daarbij nietsontziend bedient van illegale werkmethodes. Binnen zo'n *'Tunnelvisie'* van het OM is het vanzelfsprekend dat niets van wat BAKKER zegt serieus hoeft te worden genomen, alles wordt eenzijdig en verkeerd geïnterpreteerd. Tot wat voor trieste fouten dit leidt is elders in de review aangetoond. Zie o.a. <H.2.1.8.3.3-5> over buitenlandse facturen, geld onder de grond en illegale handel.
- **'Te-veel-en-te-zwaar'** vuurwerk. Het Openbaar Ministerie zet een reconstructie op touw van het vuurwerk dat op de rampdag bij S.E. Fireworks gelegen moet hebben. Het OM stelt dat de administratie verloren is gegaan (is niet zo), doet een rechtshulpverzoek aan China zonder de voorwaarden daartoe te vervullen, laat verkeerde classificatietests uitvoeren, negeert het gegeven van fouten in de regelgeving, doet verschillende opgeblazen controleberekeningen, selecteert gunstige verklaringen en blijkt (door tunnelvisie verblind) niet in staat tot juiste interpretatie van afgelegde verklaringen en aangetroffen feiten m.b.v. facturering, voorraad en cash geld. Zie <H.2.3>. Ook worden de onderzoeksbevindingen zó geregisseerd dat een *'stofexplosie'* wordt uitgesloten, want een stofexplosie zou de strafrechtelijke vervolging van de S.E. Fireworks directie ernstig bemoeilijken. Zie <H.3.5.1.7.2>. Daarbij levert TNO tegen beter weten in het resultaat *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk aan bij het OM. Zie <H.8.10.16-17>.
- **De politie volgt het OM.** De politie moet doen wat het OM aangeeft. De officieren van justitie en de parketsecretaris zitten tussen het Tolteam en verzorgen de dagdagelijkse aansturing van het Tolteam dat slechts uitvoerend is. Daarbij helpt het dat de leiding van het Tolteam niet al te krachtdadig is (Rik DE BOER en Ed REINSHAGEN).

7.3.7 De Rijksoverheid in de problemen.

De bron voor deze paragraaf <H.7.3.7> is het hoofdstuk <H.6.13> *'Interne notities'*.

7.3.7.1 *Paniekvoetbal met classificatie*

Bij eerste snelle inventarisaties na de ramp blijkt het buitenland wél degelijk separate classificatiesystemen te hanteren die zijn toegespitst voor de bulkopslag van vuurwerk in een inrichting. Dit in tegenstelling tot Nederland dat het voor opslag ongeschikte transportclassificatiesysteem gebruikt. In een poging om alle risico's uit te sluiten verklaart de minister van V&W dat voortaan alle vuurwerk beschouwd moet worden als zijnde van de zwaarste categorie (subklasse 1.1). Dit totdat er een beter alternatief is gevonden in de vorm van een defaultlijst. Deze maatregel blijkt niet realistisch te zijn, want de Nederlandse transportsector, met de haven van Rotterdam voorop, blijkt zo in een zeer nadelige concurrentiepositie te komen t.o.v. het buitenland. Rotterdam wordt bij vuurwerktransporten door containerschepen gemeden of als laatste aangedaan.

7.3.7.2 *Classificatieprobleem aan de basis van de ramp*

Na de vuurwerkexplosie in Culemborg van 1991 blijkt reeds te zijn vastgesteld dat het classificatieprobleem van vuurwerk aan de basis te liggen van de explosies die hebben plaatsgevonden. Deze problematiek blijkt nu weer van toepassing in Enschede waar de ramp ook mogelijk werd door de problemen met classificatie.

7.3.7.3 *Tekort aan expertise*

Nederland blijkt geen inspecteurs te hebben die genoeg expertise en ervaring hebben om adequaat te kunnen vaststellen of evenementenvuurwerk op de juste wijze is geclassificeerd. Dit wordt (optisch)[a] opgelist door de inspecteurs bij TNO aanvullende cursussen te laten volgen.

7.3.7.4 *Probleem juridische basis handhaving*

Doordat het ministerie van V&W de regelgeving betreffende vuurwerk als sinds 1996 zou overdragen aan VROM, maar VROM daar steeds niet klaar voor is, ook niet tijdens en ná de ramp, dreigt er steeds een wegvallen van de juridische basis waarop de handhaving is gebaseerd. Dit moet meerdere malen met een noodregeling worden opgelost.

7.3.7.5 *Welke benadering is de juiste?*

Tussen de ministeries heerst een verschil van inzicht over de voorzichtige *'effectbenadering'*, die ineens wordt voorgesteld na de ramp, en de meer pragmatische *'risicobenadering'* m.b.t. de vergunningverlening aan vuurwerkbedrijven en de inrichting van gebieden.

[a] Steller gebruikt hier de term 'optisch,' omdat uit de review is gebleken dat ook TNO kampt met een kennistekort op het gebied van vuurwerkreacties, explosiemechanismen en classificatieproblemen.

7.3.8 Klusjesman KLOPPENBORG (augustus 2000)

- KLOPPENBORG is de enige werknemer waarvan tijdens het onderzoek is vast komen te staan dat hij aantoonbaar één of enkele keren op het bedrijfsterrein is geweest op de dag van de ramp.
- De man liegt over alles: zijn aanwezigheid op het terrein, zijn motieven voor zijn aanwezigheid en de door hem verrichtte handelingen.
- De man gedraagt zich vreemd sinds de ramp, ook volgens zijn vrouw. Hij duikt ook een tijd onder in Groningen zonder duidelijk aanwijsbare reden.
- Hij zegt een keer na afloop van een verhoor, tijdens teruggeleiding naar de cel, dat hij niet durft te verklaren omdat 'ze' hem anders doodmaken.
- KLOPPENBORG wordt vanwege zijn leugenachtige verklaringen door het OM aangeklaagd voor meineed. Diverse Tolteamleden vragen of dit kan worden teruggedraaid omdat dit een verschoningsrecht oplevert voor KLOPPENBORG en hij niet meer hoeft te verklaren, precies over het tijdvak waarover hij ondervraagd zou moeten worden. Het OM heeft deze strafklacht echter jarenlang volgehouden zonder daarbij overigens resultaat te boeken. Zie <H.7.2.4>

7.3.9 Bepaling escalatiescenario van de ramp bij Justitie (11 september 2000)

Op 11 sept. 2000 vindt er op het Ministerie van Justitie een coördinatievergadering plaats tussen NFI, OM, COV, IBR, TNO en Tolteam. Justitie leidt de keuze naar een vast te stellen ramphypothese, een basis waarop S.E. Fireworks veroordeeld kan worden. Zie <H.2.1.8.3.9>. Daarvoor zijn nodig het (tot dan toe onbestaande) bewijs dat de S.E.F.-gevarenaanduidingen klasse 1.4 toonden én een brandende aanhanger in een voor de brandweer onbereikbare hoek van het terrein. Daartoe worden in september een aantal brandweermannen opnieuw gehoord. Slechts één brandweerman legt daarbij een vage verklaring af die door het IBR, COV en OM misbruikt gaat worden om dit ontbrekende bewijs te onderbouwen. Dat betreft het 2e verhoor van bevelvoerder Schulte, afgelegd op 12 sept. 2000. Zie <H.8.8.1.4>.

7.3.10 Binnenhalen van een brandstichter (oktober 2000)

- N.a.v. een oproep tipt getuige mevr. Lessow op een jonge man in een korte rode sportboek, die zij en haar man op 13 mei 2000 rond kwart voor drie zagen wegrennen van de plaats waar even later brand zou worden ontdekt bij S.E. Fireworks. N.a.v. deze getuigenis wordt een kleurencompositietekening opgemaakt. Zie <H.2.9.3.3.1>.
- Rechter OLTHOF tipt n.a.v. die compositietekening op getuige VAN KLINGEREN. Alleen VAN KLINGEREN lijkt niet op die tekening en de tekening bestond nog niet op het moment dat OLTHOF de tip deed. Zie <H.2.9.3.3.1>. De tip komt via OvJ's Patricia van der VALK en Herman STAM wél binnen bij het Tolteam, maar wordt niet opgevolgd.
- Getuige VAN KLINGEREN meldt zich vervolgens zelf spontaan bij het politiebureau. Hij wordt daar te woord gestaan door rechercheur Dick MAANDAG. VAN KLINGEREN verklaart over ene André die mogelijk betrokken zou kunnen zijn bij de ramp. VAN KLINGEREN zegt André niet goed te kennen, maar in werkelijkheid is André een goede bekende van hemzelf, zijn vrouw en zijn dochter. MAANDAG vraagt meer gegevens over André en die worden hem door VAN KLINGEREN aangeleverd eind oktober. Zie <H.2.9.5.3> en <H.2.9.7>.

- Vanwege een tekortschietende verslaglegging door rechercheur MAANDAG is het onduidelijk hoe vaak hij VAN KLINGEREN ontmoet en waar zij het over hebben in de periode 20-31 oktober 2000. Het kan niet worden uitgesloten dat VAN KLINGEREN wordt gebruikt als aangever om reeds beschikbare informatie wit te wassen als ware het informatie uit een echte bron. Zie <H.2.9.5.3.4>.
- Een bewijsstuk dat een sleutelrol vervult in het bewijs tegen DE VRIES is het rode sportbroekje. Daarop worden door TNO vuurwerksporen aangetroffen die naar zeggen van ir. Peter De Bruijn van het NFI zó uniek zijn dat DE VRIES wél dicht bij het ontsteken van het vuurwerk moet hebben gestaan. Het rode broekje vertoont echter geen beschadigingen die passen bij zo'n korte afstand. Met het rode broekje wordt gesjoemeld binnen het onderzoek. Vast is komen te staan dat er meerdere rode broekjes moeten hebben gefigureerd binnen het onderzoek als zijnde hét rode broekje van DE VRIES. Daarbij wordt niet gedoeld op de rode broekjes van FC Twente die voor de Osloconfrontatie zijn gebruikt tussen DE VRIES en LESSOW (en die negatief uitviel). Zie <H.2.9.10>.
- Er is sprake van een gsm, ook wel de 'ramp-gsm', of de -9987 genoemd, die DE VRIES bij zich gehad zou hebben op het moment van de ramp. Er is mee gebeld naar alarmnummer 112 en naar andere personen. Indien waar zou deze gsm DE VRIES in het rampgebied plaatsen. Er is echter veel ontlastend bewijs voorhanden waaruit blijkt dat DE VRIES op de rampdag niet de bezitter van de gsm was. Dit ontlastende bewijs wordt door de leiding van het Tolteam en de OvJ STAM buiten het dossier gehouden, totdat onder druk van PAALMAN de ontlastende gegevens alsnog worden toegevoegd. Zie <H.2.9.6>.
- Door het OM wordt een voor DE VRIES belastende verklaring als bewijs aangevoerd, de zogeheten millenniumverklaring. Hoewel het OM weet dat deze verklaring meinedig is, blijft het OM deze verklaring opvoeren als bewijs tegen DE VRIES. De verklaring wordt ook door de rechtbank als bewijs geaccepteerd in het vonnis waarmee DE VRIES tot 15 jr. cel wordt veroordeeld. Zie <H.2.7.4.2.11 en 12> en <H.2.9.3.3.3>.
- DE VRIES is op onheuse wijze onder druk gezet. Hij is op gewelddadige en intimiderende wijze ondervraagd. Er werden hem aanwijzingen in de mond gelegd. Soms stonken rechercheurs bewust naar bier als zij van een eetpauze terugkwamen terwijl DE VRIES niet had kunnen eten. Ook is er door het Tolteam een politiepsycholoog ingeschakeld die het verhoorkoppel adviseerde over de te volgen tactiek. Daarbij werd DE VRIES onderworpen aan verschillende types agenten, zoals een macho, een moederfiguur en een knappe jonge meid. Zie <eindnoten 295, 296>.
- DE VRIES heeft in de gevangenis te maken gehad met een undercoveragent (Pitter). Daarvan werden weinig betrouwbare bekentenissen verkregen die wél als bewijs tegen DE VRIES zijn gebruikt. <Eindnoot 796>.
- Het profiel van DE VRIES was ideaal om te hebben bij een verdachte. Hij was een fantast die zichzelf steeds interessant voordeed en toespelingen niet schuwde, ook al kon dit tegen hem worden gebruikt. Hij was een kleine crimineel met antecedenten in de drugshandel en brandstichting. Hij had weinig familie en hij had geen goed contact met hen en had geen vaste relatie. Het is het Tolteam echter niet gelukt om DE VRIES tot een bekentenis te dwingen. Wél werden zijn tegenstrijdige verklaringen als bewijs tegen hem gebruikt door het OM.

Bij steller bestaat het vermoeden dat n.a.v. de getuigenverklaring op 5 oktober 2000 van mevrouw Lessow, over de wegrennende man met de rode korte sportbroek, iemand binnen het OM of de rechtbank is aangeslagen op André DE VRIES. Zijn zaak van brandstichting, waarbij hij op 19 juni 2000 probeerde zijn eigen auto in brand te steken, zat toen immers in de justitiële pijplijn en in het dossier stond genoteerd dat hij een rode korte sportbroek droeg toen hij werd opgepakt. (FC Twente tenue). Dat politiedossier moet op dat moment bij justitie bovenop een stapel hebben gelegen. Het probleem was echter dat DE VRIES in het geheel niet leek op het signalement dat getuige Lessow van de wegrennende man had gegeven. Dus kon er door justitie geen rechtstreekse tip op DE VRIES worden gedaan, want het Tolteam van politie zou onmiddellijk op de niet-gelijkende tekening wijzen en dus niet op de tip aanslaan. Maar door een tussenschakel in te voegen in de persoon van crimineel VAN KLINGEREN, uit de kennissenkring van DE VRIES, ontstond een eigenstandige onderzoekstip.

Steller is ervan overtuigd geraakt dat DE VRIES volledig onschuldig is en totaal niets te maken heeft gehad met het begin van de brand of enig ander aspect van de Vuurwerkramp. Vast staat dat hij een gunstig profiel had en op het juiste moment voorbij kwam. Er zijn aanwijzingen dat het Openbaar Ministerie DE VRIES als verdachte erbij heeft gelapt, ondanks de aanwijzingen dat hij niet aan de getuigenverklaring voldeed.

7.3.11 Regie College van Pg's (2000-2018)

Het college van procureurs-generaal figureert vaak in het dossier van de Vuurwerkramp:

- Op een vergadering van 17 januari 2001 wordt door de officier van justitie aan de Tolteamleiding verteld dat de overheid niet vervolgd gaat worden. Dit is in opdracht van het college van Pg's. <Eindnoot 223>. Opmerkelijk is dat het Tolteam daarna nog tot begin april blijft rechercheren op eventuele strafbare handelingen verricht door gemeenteambtenaren.
- Het college Pg's is dé schakel tussen Minister DONNER en rijksrecherche bij formulering opdracht aan rijksrecherche ter neutralisatie van de BIZ-bevindingen. Dit onderzoek is zó tendentieus dat niet uitgesloten mag worden dat de opdrachtgevers (DONNER en college Pg's) betrokken zijn bij een laakbare inperking van de onderzoeksopdracht. Zie heel hoofdstuk <H.2.9>, samenvattingen in <H.2.9.3> en <H.2.9.11, 13 en 14>.
- In januari 2010 doet college voorzitter Harm Brouwer tijdens een Radio-1 interview onterechte en negatieve uitlatingen over Tolteam-klokkenluider PAALMAN.
- Diverse onderzoekers die lid waren van een van de teams die de aanvullende feitenonderzoeken verrichtten in 2010 (Esaltato) en 2011 (VerEsal) hebben zich uitgelaten tegenover PAALMAN in de zin dat het college Pg's achter het OM de touwen strak hield en zij als onderzoeker niets te bepalen hadden over de richting van het onderzoek.
- Het college van Pg's heeft een belangrijke rol gespeeld in de formulering van de achtereenvolgende onderzoeksopdrachten van de aanvullende feitenonderzoeken Esaltato 2010, VerEsal 2011 en Daslook 2012. Zie <H.2.10>.
- Het college van Pg's schrijft aan HOvJ Fred Westerbeke of het laatste feitenonderzoek (Daslook) door de rijksrecherche kan worden gedaan en wel met dezelfde mensen als die in 2004 ook al op het onderzoek hadden gezeten. Zie <H.2.10.6>.
- Wanneer de Nationale Ombudsman inzage wil hebben in documenten van de rijksrecherche bij het vooronderzoek naar een klacht ingediend door ex-rechercheur

PAALMAN, moet hij via het college van Pg's. De Pg's beslissen of en hoe de documenten aan de Nationale Ombudsman ter inzage worden gegeven.
- Bij diverse WOB-procedures over documenten van de Vuurwerkramp komt men in de bezwaarfase uit bij het college van Pg's.

Bij steller bestaat de overtuiging dat het college van Pg's regie pleegt op de wijze waarop het Vuurwerkrampdossier strafrechtelijk wordt behandeld en dat zij dit hebben gedaan over de gehele looptijd van het dossier (2000-2018).

7.3.12 Resultaat COV - OOSTING (28.02.2001)

In het boekje *'Bestuurlijke Vertellingen'*, opgetekend door het COT uit de mond van COT-voorzitter Uri Rosenthal, Enschede burgemeester Jan MANS, COT-directeur Erwin Muller en gemeentesecretaris Arjan van Gils, wordt gesteld: *"OOSTING is de maat der dingen"*. In de wereld van topbestuurders en politici staat of valt alles betreffende de Vuurwerkramp met het oordeel van de commissie OOSTING. Een paar voorbeelden:

- Het oordeel van OOSTING over het optreden van de brandweer is bepalend voor het politieke lot van burgemeester MANS. En daarmee voor de kans dat er ook bewindslieden in Den Haag moeten aftreden. Zie hiervoor <H.2.1.9> en <H.4.4.1>.
- Het onderzoek van de commissie OOSTING is beeldbepalend voor de publieke opinie en de overige onderzoeken. OOSTING kan bijvoorbeeld in een niet gepland en zelfbepaald interview zich badinerend uitlaten over de reeds eerder verschenen rapporten van de acht rijksinspecties.
- OOSTING heeft in zijn rapport een voorschot genomen op de beantwoording van de schuldvraag. Ook al was het uitdrukkelijk uitgesloten dat OOSTING zich uit zou laten over de schuldvraag, en wordt dit ook door iedereen bevestigd, doet OOSTING dit toch. Over zijn mandaat heen neemt hij vroegtijdig een voorschot op de uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek naar S.E. Fireworks. Naast het benoemen van de fouten van de overheid en van het bedrijf, benoemt hij ook het feit dat het bedrijf zich nooit kan verschuilen achter de overheid. Het bedrijf zat echt fout, de fouten van de overheid zijn daarbij slechts achtergrondschildering.
- OOSTING verzuimt de werkelijke lessen van Culemborg te presenteren. Op basis van die werkelijke lessen zou S.E. Fireworks worden ontslagen van vervolging, net als MS Vuurwerk indertijd. In de plaats daarvan neemt hij, net zoals het OM, een verzonnen les op die de basis legt voor de strafrechtelijke veroordeling van het bedrijf S.E. Fireworks. Zie <H.2.2.3.8-11>.
- OOSTING neemt in zijn rapport de resultaten op van contra-expertises uitgevoerd door drie buitenlandse deskundigen. De boodschap van OOSTING is dat het resultaat van zijn rapport en de daaraan ten grondslag liggende onderzoeken van TNO, moeten staan als een huis. De contra-expertises door gerenommeerde buitenlandse deskundigen moeten verzekeren dat niemand zijn resultaten nog in twijfel kan trekken. OOSTING verwoordt dan ook instemming van buitenlandse deskundigen met de wijze van onderzoek en de door TNO bereikte conclusies. Bij nadere analyse blijkt echter dat er helemaal geen sprake was van een echte contra-expertise en dat de buitenlandse deskundigen zich daarover ook beklagen. Zij krijgen bijvoorbeeld alleen secundair, door TNO-opgesteld, materiaal ter beschikking en geen toegang tot het

originele bronmateriaal. Daardoor is geen echte contra-expertise mogelijk. Zie hiervoor hoofdstuk <H.3.6>.
- De gelikte presentatie naar buiten van het rapport van de commissie OOSTING is opgesteld door een professioneel bedrijf. De beeldvorming blijkt gericht te zijn op het ingraveren van de schuld van S.E. Fireworks in het publieke geheugen.

Over het rapport Oosting is het afzonderlijke hoofdstuk <H.3> opgenomen.

7.3.13 Verantwoording in de gemeenteraad Enschede (19 maart 2001)

Burgemeester MANS heeft tijdens het verantwoordingsdebat in de gemeenteraad zeer defensief gereageerd op terecht aan hem gestelde vragen vanuit de Raad. Hij kwam er mee weg vanwege coalitie-afspraken. De gemeenteraad is door MANS verkeerd ingelicht tijdens het verantwoordingsdebat dat plaatsvond op 19.3.2001. MANS misleidde de Raad over de wijze waarop de milieuvergunning 1999 van S.E. Fireworks tot stand is gekomen. Zie <H.8.3.4.1>. MANS beweerde dat S.E. Fireworks zelf had verzocht om verwijdering van de zwaarste klasse 1.1 uit de milieuvergunning, maar dit had de gemeente zelf gedaan achter de rug om van S.E. Fireworks directeur BAKKER.

7.3.14 Verantwoording in de Tweede Kamer (26 april 2001)

De Tweede Kamer is onvolledig geïnformeerd voorafgaande en tijdens het debat van 25/26 april 2001 over de Vuurwerkramp. Zie het nog onvolledige <H.8.3.4.2>, waarin een weergave van de Kamerbrief van minister van BZK De VRIES. Deze brief is niet gericht op verschaffing van de waarheid, maar juist op verhulling van de feiten van de Vuurwerkramp voor de Kamer. Het ontbrak steller nog aan tijd om daarnaast het Kamerdebatsverslag te analyseren.

7.3.15 Veroordeling S.E. Fireworks directeuren (2 april 2002)

Op 2 april 2002 veroordeelt de rechtbank Almelo de beide directeuren van S.E. Fireworks, wegens overtreding van de milieuregels, tot een half jaar gevangenisstraf. Zie <H.5.7>. Enkele opvallende passages uit het vonnis uitgesproken tegen BAKKER:

- Rechtbank acht tenlastegelegde feit-4 '*Dood-door-schuld*' niet bewezen. Zie <H.5.7.2.1>.
- Rechtbank acht tenlastegelegde 'opzet' bij *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk niet bewezen.
- De rechtbank heeft geen oorzakelijk verband kunnen vaststellen tussen het handelen of nalaten van de verdachten en de escalatie van de brand tot ramp.
- De rechtbank verklaart dat:
  "Haar ter gelegenheid van het onderzoek is gebleken dat er eigenlijk niemand in Nederland -ook niet de instanties die belast waren met vergunningverlening en de advisering daarbij- enig benul had van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoort te worden."
- De rechtbank verklaart dat:
  "Een classificatie daarvoor is nooit gemaakt, testen zijn nooit gedaan en zelfs een zogenaamde bureauclassificatie heeft nimmer plaatsgevonden. Dit alles anders dan in een veelheid van andere landen, die wel maatregelen op dit gebied hebben genomen."

- Het ongemotiveerde beroep van Openbaar Ministerie op het opportuniteitsbeginsel voor zijn beslissing om SMALLENBROEK niet te vervolgen, acht de rechtbank onbegrijpelijk.

Steller is van oordeel dat de rechtbank Almelo een moedig vonnis heeft uitgesproken, ondanks dat BAKKER in feite onschuldig verklaard had moeten worden. De druk vanuit de politiek, bestuur, publieke opinie en vooral het OM was enorm. Rechtbankvoorzitter Breitbarth heeft (volgens steller) getracht een zo redelijk mogelijk vonnis uit te speken.

7.3.16 Meldingen klokkenluiders (mei 2002)

Binnen het Tolteam zijn vele dissidente geluiden te horen over de keuzes die worden gemaakt binnen het strafrechtelijk onderzoek. Twee rechercheurs besluiten de binnen het onderzoek geconstateerde anomalieën op een rijtje te zetten. Zij melden dit eerst mondeling bij de net nieuw aangetreden korpschef van de politie Twente Piet DEELMAN. Daarna nodigt DEELMAN hen uit om e.e.a. op informele wijze op papier te zetten in een persoonlijk memo gericht aan hemzelf. Dit stuk wordt later bekend als het 'Mei-memo'. Zie <H.2.7.2>.

Beide klokkenluiders: Jan PAALMAN en Charl DE ROY VAN ZUYDEWIJN, zijn niet toevallig het vaste verhoorkoppel van mede-eigenaar BAKKER. BAKKER is volledig verrast door de ramp en is samen met zijn advocaat Plasman zelf ook op zoek naar de wat er is gebeurd binnen zijn bedrijf. Hij dringt er zelf op aan om vaker verhoord te worden en wil, dit in tegenstelling tot zijn collega mededirecteur PATER en andere personeelsleden, niet vooraf kennis nemen van andere verklaringen, dit om zelf zo zuiver mogelijk te kunnen verklaren. Hij en zijn advocaat Plasman stimuleren de beide rechercheurs om kritische vragen te stellen binnen het onderzoek.

De klokkenluiders melden aan de nieuwe korpschef met name een groot aantal misstanden uit het strafrechtelijk traject tegen de van opzettelijke brandstichting verdachte André DE VRIES. Doordat er ontlastend bewijs wordt achtergehouden en belastend bewijs wordt gecreëerd en kunstmatig in stand wordt gehouden, hebben zij de indruk dat het OM de verdachte DE VRIES ten koste van alles schuldig verklaard wil hebben. Zodra DE VRIES als mogelijke kandidaat in beeld komt (5 oktober 2000) worden drie rechercheurs aangemoedigd afzonderlijk onderzoek te doen naar DE VRIES. Dit gebeurt buiten het zicht van het reguliere onderzoek, dat zich op dat moment nog volledig op het meest waarschijnlijke scenario van een bedrijfsongeval richt. Daarbij worden de rechten van de inmiddels verdachte DE VRIES met voeten getreden. In januari 2001 wordt de rest van het Tolteam voor een voldongen feit geplaatst. Alle onderzoeksinspanningen moeten zich vanaf dat moment op de nieuwe verdachte DE VRIES richten en alle overige sporen van onderzoek worden binnen korte tijd afgesloten, ook als deze niet uitgerechercheerd zijn. Zie <H.8.3.3.11>.

De beide klokkenluiders hebben aanvankelijk nogal wat scepsis jegens BAKKER. Dit is ingegeven door de publieke druk die ontstaat naar het onderzoek en de algemeen aangenomen schuld van de beide directeuren, de negatieve verhalen van de oud-eigenaar SMALLENBROEK, alsmede uit gebruikelijke loyaliteit jegens collega's en de leiding van het Tolteam. Na enige tijd beginnen zij meer en meer vragen te krijgen bij de behandeling van BAKKER als verdachte. Officier van Justitie STAM beschuldigde BAKKER dat hij het onderzoek

tegenwerkte en betichtte BAKKER van een fundamenteel leugenachtige houding. STAM laat zelfs publiekelijk optekenen dat dit hem het meest is bijgebleven uit het afgelopen jaar na de ramp. Beide melders verbaliseren daarom formeel dat zij BAKKER, gedurende de inmiddels meer dan 80 verhoren, niet éénmaal hebben kunnen betrappen op een leugen. Zie <H.2.1.8.3.2>.

7.3.17 Veroordeling DE VRIES (augustus 2002)

Ondanks de belofte van de korpschef en het OM dat zij de klachten van beide melders zouden evalueren, horen zij niets meer en wordt DE VRIES door de rechtbank Almelo veroordeeld tot 15 jaar cel. De beide klokkenluiders moeten constateren dat er met hun melding niets is gedaan. Zo maakte de meinedige millenniumverklaring, waarover zij hun twijfels hadden geuit, gewoon onderdeel uit van de door de rechtbank geaccepteerde bewijsmiddelen die door het OM waren aangevoerd.[a] Zie <H.2.7.2.2-3>.

7.3.18 Hernieuwde melding misstanden

In overleg met hun advocaat maken beide melders nu een officieel proces-verbaal van verrichtingen en bevindingen op betreffende door hen geconstateerde misstanden in het strafrechtelijk traject tegen DE VRIES. Zie <H.2.7.3>. Dit proces-verbaal is veel evenwichtiger en formeler geformuleerd door beide melders, omdat zij beogen dit document in te brengen in de rechtszaak tegen DE VRIES. Zij overhandigen dit document aan korpschef DEELMAN, die er echter dan nog niets mee doet.

7.3.19 Weerlegging door OM op vraag van korpschef

Advocaat-generaal WELSCHEN wordt door korpschef politie Twente DEELMAN gevraagd om naar de hernieuwd ingediende klachten van melders te kijken. WELSCHEN zet een team van medewerkers op het informele Mei-memo, met de kennelijke inzet de beide melders in diskrediet te brengen bij het Hof, zodat zij niet meer als geloofwaardige getuigen zullen worden opgeroepen door het Hof. Zie <H.2.7.4> en <H.2.7.5.2>.

7.3.20 Regiezitting Hof (24.1.2003)

De regiezitting van het gerechtshof Arnhem van 24 januari 2003 in het hoger beroep van DE VRIES, BAKKER en PATER tegen hun veroordeling, laat zien wat de handelwijze van het Openbaar Ministerie is in de strafvervolging van de Vuurwerkramp <H.2.7.5>:

- Het lekken van het Mei-Memo naar de pers is voor OM en korpschef hét motief geweest voor ontslag van beide melders uit het politiekorps Twente. Dit Mei-Memo blijkt echter gelekt te zijn door Justitie zelf. <H.2.7.5.7>
- De gang van zaken rond en in deze regiezitting maakt duidelijk dat het Openbaar Ministerie de rechtelijke macht had willen misleiden door belangrijke kritiekpunten

[a] Later zou zelfs blijken in de review dat het OM al strafvervolging had ingesteld tegen bedoelde getuige wegens het afleggen van een meinedige verklaring op het moment dat datzelfde OM diezelfde verklaring, waarvan het OM wist dat die meinedig was, ingediend had bij de rechtbank als belastend bewijs tegen André DE VRIES.

(Mei-Memo en Verslag Verrichtingen & Bevindingen van melders) weg te houden van het Hof.

In eerste instantie lijkt de weerlegging door AG WELSCHEN van het 'Mei-Memo' vruchten af te werpen. De advocaat van beide melders raadt zijn cliënten af om eigenstandige actie te ondernemen en raadt hen aan om alleen een getuigenverklaring voor het Hof af te leggen indien het Hof hen daartoe uitnodigt. Zie <H.2.7.5.5> Het OM laat vervolgens het informele 'Mei-Memo' samen met de weerlegging door AG WELSCHEN lekken naar de verdediging van BAKKER, wellicht in de verwachting de beide klokkenluiders daarmee af te stoppen?

Advocaat Peters verzoekt met klem aan korpschef DEELMAN om het officieel opgemaakte Pv van Verrichtingen en Bevindingen van zijn cliënten alsnog over te maken aan AG WELSCHEN t.b.v. het procesdossier. DEELMAN ontvangt dat Pv nu voor de tweede keer. <H.2.7.5.8>. AG WELSCHEN wijst het verzoek van advocaat Plasman af om alle door hem verzochte getuigen bij het Hof te laten horen, inclusief de beide klokkenluiders. <H.2.7.5.9>.

Mr. Plasman neemt het woord bij aanvang van de regiezitting op 24 januari 2003. Hij overhandigt aan het Hof het officiële Pv van Verrichtingen en Bevindingen, alsmede een door hemzelf vervaardigd antwoord op de 'weerlegging' van het Mei-Memo door AG WELSCHEN. Het Hof, het OM en de korpsleiding zijn totaal verrast en het Hof schorst onmiddellijk de zitting. Na hervatting verzoekt het Hof aan AG WELSCHEN om de kennelijk ontbrekende stukken, die de AG niet aan het procesdossier had toegevoegd, alsnog aan het procesdossier toe te voegen. <H.2.7.5.12>.

In de pers ontstaat vervolgens een polemiek over het al dan niet horen van de beide rechercheurs voor het Hof. Zowel de korpsleiding als het OM (de AG) verzetten zich daartegen, maar naast advocaat Plasman (verdediging BAKKER), willen nu ook advocaat Peters (raadsman beide rechercheurs) en advocaat Moszkowicz (verdediging DE VRIES) dat beide rechercheurs voor het Hof worden gehoord. <H.2.7.5.13>.

7.3.21 Brief mr. Plasman aan justitieminister DONNER

Plasman neemt zijn toevlucht tot een laatste redmiddel en schrijft rechtstreeks aan de Minister van Justitie DONNER met het verzoek om een onderzoek door de rijksrecherche. Achteraf blijkt dit vertrouwen in een opdracht van minister DONNER aan de rijksrecherche volkomen misplaatst, maar dat valt mr. Plasman niet aan te rekenen. Hij neemt in deze situatie procedureel de enig juiste stap die hem nog rest: bij serieuze aanwijzingen van ernstige misstanden binnen de opsporing, begaan door politie en OM, kan mr. Plasman niet anders dan het benaderen van justitieminister DONNER met het verzoek om een onderzoek door de rijksrecherche.

In zijn brief aan DONNER beschrijft Plasman in detail het gegronde vermoeden dat er in het opsporingsonderzoek naar de Vuurwerkramp sprake is van strafbare feiten gepleegd door leden van politie en OM. Hij verwijst daarbij naar de meldingen van misstanden gedaan door beide rechercheurs PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN. Plasman benoemt daarin ook de rol van Advocaat-generaal WELSCHEN. Vanaf dat moment is Minister van Justitie, prof. mr. DONNER, in detail op de hoogte van de poging van het OM bij het Hof stukken weg te

houden die voor de waarheidsvinding in de strafzaak van de Vuurwerkramp van groot belang zijn. Zie <H.2.7.5.15>. Zowel in de persverklaring van het OM als in de tussenarresten van het Hof (7 febr.'03) wordt echter niets vermeld over het achterhouden van informatie door het OM. Uiteindelijk wijst het Hof bij tussenarrest van 7 februari 2003 alleen de beide rechercheurs als getuige toe aan mr. Plasman en de beide overige partijen. Zie <H.2.7.5.20>. Plasman's cliënt BAKKER zal daar niets aan hebben, maar André DE VRIES zal later zijn vrijlating hieraan te danken hebben.

7.3.22 Getuigenverklaringen voor het Hof (maart 2003)

In weerwil van de korpschef en het Openbaar Ministerie, dat heeft geprobeerd de klokkenluiders in diskrediet te brengen, om daarmee hun getuigenverklaring te voorkomen, leggen beide klokkenluiders voor het Hof bezwarende verklaringen af over de wijze waarop het OM Almelo en het Tolteam van de politie Twente aan de verzameling van bewijzen tegen DE VRIES hebben gedaan. Daarin stonden de volgende elementen <H.2.7.6>:

- Er is voor DE VRIES ontlastend bewijsmateriaal achtergehouden m.b.t. een gsm.
- Er is gepoogd een voor André DE VRIES ontlastend proces-verbaal te postdateren om te verbergen dat dit Pv is achtergehouden.
- De Officier van Justitie heeft bewust belastend materiaal gepresenteerd aan de rechter dat op dat moment niet meer als dusdanig bestond.
- Een S.E. Fireworks-werknemer (KLOPPENBORG) die belangrijk was voor de waarheidsvinding omtrent de ramp, werd verhoord door een leidinggevende binnen het Tolteam die een persoonlijke kennis van hem was. Dit ondanks vragen daarover.
- Bezwarende CIE-informatie over KLOPPENBORG werd niet onderzocht.
- De Officier van Justitie heeft door een meineedklacht KLOPPENBORG van verschoningsrecht voorzien, zodat hij niet meer hoefde te verklaren over zijn aanwezigheid, direct voorafgaande aan de brand, op het S.E. Fireworks terrein.
- Het College van Pg's heeft via de Hoofdofficier en Officier van Justitie mogelijk regie gevoerd over het onderzoek, waardoor het Tolteam niet alles kon onderzoeken.
- Het lopende onderzoek naar een bedrijfsongeval en mogelijke betrokkenheid van S.E. Fireworks werknemers moest onmiddellijk stoppen zodra er een verdachte voor brandstichting in beeld kwam; André DE VRIES.
- Er is mogelijk valsheid in geschrifte gepleegd door een Tolteam leidinggevende.
- Het OM manipuleerde getuigenverklaringen waardoor er bewijs werd gecreëerd. Voorbeeld is de voor DE VRIES belastende millenniumverklaring die door de rechtbank is geaccepteerd als bewijs bij de veroordeling van DE VRIES tot 15 jr. cel.

7.3.23 Vrijspraak DE VRIES (Hof: mei 2003)

André DE VRIES wordt vrijgesproken door het gerechtshof: ál de door het OM aangevoerde bewijzen zijn als ondeugdelijk afgewezen. In het arrest maakt het Hof een compliment voor de onafhankelijke houding van beide melders binnen het onderzoek. Sinds die tijd blijven OM en politie echter volhouden dat de getuigenverklaringen van beide melders geen enkele invloed hebben gehad op de uitspraak van het Hof betreffende André DE VRIES.[600]

7.3.24 Veroordeling S.E. Fireworks eigenaren (Hof: mei 2003)

Het Openbaar Ministerie is in hoger beroep gegaan tegen het vonnis van de rechtbank Almelo betreffende de beide S.E. Fireworks directeuren. Dit heeft succes:

- Het Hof veroordeelt beide directeuren deze keer wél voor *'Dood-door-schuld'*.
- Ook worden zij nu veroordeeld voor opzet bij *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk.
- In het arrest van het Hof staan 7 tenlasteleggingen die door het Hof zijn gehonoreerd. Deze 7 tenlastegelegde feiten zijn door steller geanalyseerd en weerlegd in <H.5.11>.
- In het aanvullend arrest van het Hof *(art.365a/juncto 415)* staan opgesomd alle 14 bewijsmiddelen die in het arrest zijn gebruikt om te komen tot de bewezenverklaring. Deze 14 bewijsmiddelen zijn door steller geanalyseerd en weerlegd in <H.5.12>.

7.3.25 Tussenrapportages BIZ (november 2003)

BIZ is Bureau Interne Zaken politieregio Gelderland-Midden. Zij deden in opdracht van burgemeester MANS onderzoek naar de gang van zaken binnen het Tolteam politie Twente. Hoewel de formele opdracht van het BIZ-onderzoek correct is geformuleerd met het onderzoek naar de gedragingen van het gehele Tolteam, is de werkelijke opdracht aan het BIZ geweest om uit te zoeken of de gedragingen van beide klokkenluiders wél binnen de grenzen van het ambtenarenstatuut waren gebleven. Dit blijkt uit de tekst van bij het BIZ afgelegde getuigenverklaringen én uit interne politiedocumenten terzake. Zie <H.2.8.2>. Dit is zeer merkwaardig, want uit de vrijspraak van DE VRIES was gebleken dat de melding door beide klokkenluiders terecht was. Ondanks die subjectieve opdracht wordt het BIZ, gaandeweg het onderzoek, toch duidelijk dat er wél degelijk iets helemaal mis is gelopen bij het door het OM Almelo en de politie Twente gevoerde strafrechtelijk onderzoek tegen de verdachte DE VRIES. Het BIZ Gelderland-Midden formuleert dit in een tussenrapportage van 16 november 2003 aan burgemeester MANS, met daarin de volgende voorlopige conclusie:

> *"Verantwoordelijken en uitvoerenden binnen het strafrechtelijk onderzoek contra de verdachte André DE VRIES hebben binnen dit strafrechtelijk onderzoek opzettelijk de rechterlijke macht misleid"*

Zie <H.2.8.3>.

7.3.26 Opdrachtverlening rijksrecherche

Uit de beschikbare documentatie blijkt dat Burgemeester MANS geschokt is door de BIZ-bevindingen en ogenblikkelijk contact opneemt met Minister DONNER van Justitie. Minister DONNER contacteert op zijn beurt Jhr. Joan de Wijkerslooth de Weerdesteyn, die voorzitter van het College van Pg's is. Hij schakelt via de Coördinatiecommissie Rijksrecherche dan de rijksrecherche in. Dit is op papier de juiste en volstrekt onafhankelijke en wettig geregelde wijze waarop de rijksrecherche dient te worden ingeschakeld. Dat het ondanks deze papieren waarborgen in de praktijk toch fout loopt, blijkt uit het vervolg. Zie <H.2.8.5>.

Ondanks de vrijspraak van DE VRIES, mede op basis van de getuigenverklaringen van beide klokkenluiders en ondanks de zeer verontrustende bevindingen van het BIZ, die een niet-ingeplande en daardoor onverdachte bevestiging zijn van de klachten van beide melders,

wordt de rijksrecherche ingezet met verkeerde bedoelingen. In de plaats van de formele opdracht te volgen, namelijk de verificatie van de mogelijke misleiding van de rechterlijke macht door politie en OM, wordt de rijksrecherche ingezet om twee doelen te bereiken:

1. Het diskwalificeren van het BIZ-onderzoek en het onderuithalen van de (voor de Nederlandse Staat) schadelijk geachte conclusies van het BIZ. Zie <H.2.8.5>.
2. Een basis te formuleren voor een strafrechtelijke- dan wel tuchtrechtelijke bestraffing van beide klokkenluiders. Zie <H.2.9.3.5>.

Een en ander blijkt uit een veelheid van documenten, zoals de later ter beschikking gekomen documentatie en (concept-)brieven van het BIZ, alsmede uit de verhoorverslagen van de rijksrecherche, waarin duidelijk waarneembaar is wat de focus van de vooraf voorbereide vragenlijst is geweest bij de ondervraging van medewerkers van politie en justitie die met beide melders PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN hebben samengewerkt. Ook in de rapportage van de rijksrecherche wordt onevenredig veel aandacht besteed aan verschillen in uitspraken gedaan door met name PAALMAN, met de kennelijke bedoeling hem rijp te maken voor strafrechtelijke vervolging wegens meineed. Het Openbaar Ministerie dacht in eerste instantie ook dat dit was gelukt, maar zij zijn teruggefloten door de rechtbank Den Haag, die het OM tot een rectificatie verplichtte aangaande de door het OM in een persverklaring opgevoerde uitspraken van PAALMAN, die als meinedig zouden kunnen worden opgevat. Zie <2.8.6> en <H.8.6.7> onder 19/7/2004 Kamerantwoord DONNER.

7.3.27 Rapport rijksrecherche (juni 2004)

- De rijksrecherche heeft vele aanwijzingen laten liggen, inzake misleiding van de rechterlijke macht door leden van het Tolteam en het OM. Deze aanwijzingen straalden de rijksrechercheurs recht in het gezicht. Het onderzoek naar die mogelijke misleiding was nochtans de formele hoofdopdracht aan de rijksrecherche bij dit onderzoek.
- De rijksrecherche had de kennelijke opdracht om de kritische bevindingen van Bureau Interne zaken Gelderland-Midden ten koste van alles te ontkrachten.
- Het verloop van het onderzoek van de rijksrecherche is in werkelijkheid anders gelopen dan wat daarover officieel is meegedeeld in de eindrapportage. In de rapportage wordt het beeld opgeroepen van een zorgvuldig opgebouwd onderzoek, maar uit het werkelijke verloop van het onderzoek kan men sterke vooringenomenheid afleiden. <H.2.9.3.1>.
- De standaardreactie van rijksrecherche en OM, op de vraag waarom bepaalde zaken niet zijn onderzocht, is dat het ‘buiten de onderzoeksopdracht viel’. Deze onderzoeksopdracht is geschreven door het college van Pg’s, waarbij het in de rede ligt dat minister DONNER, gelet op zijn aanzet tot het onderzoek en zijn informatiepositie gedurende de looptijd van het dossier, zeker geïnformeerd was, maar mogelijk zelf de opdrachtgever was. <H.8.6>.
- Rijksrechercheurs worden bij werving en selectie niet alleen geselecteerd op hun vakkennis en ervaring, maar uitdrukkelijk ook geselecteerd op hun feeling voor politiek gevoelige zaken. Dat staat op de website van de rijksrecherche. Kennelijk vindt men dit bij de rijksrecherche een noodzakelijke eigenschap. Bij de twee door de rijksrecherche uitgevoerde onderzoeken (2004 en 2012) in het kader van de Vuurwerkramp is inderdaad gebleken dat de waarheidsvinding secundair en ondergeschikt is aan de kennelijk van hogerhand geuite wensen t.a.v. de uitkomst van het onderzoek. Zie <H.2.9> en <H.2.10>.

- De prestaties van de rijksrecherche zijn zo slecht dat kwade opzet niet mag worden uitgesloten. Ook dient te worden bezien of de rijksrecherche in haar huidige vorm wel geschikt is om onderzoeken naar het handelen van opsporingsambtenaren te verrichten, indien het onderzoeksbelang uitstijgt boven het naleven van simpele geweldsinstructies door een politieagent.

Voor meer details over de rijksrechercheonderzoeken zie <H.2.9> en <H.2.10> voor een beschrijving in alle details en <H.7.1.15.2> voor een korte nog onvolledige samenvatting.

7.3.28 CHAF-project (2002-2006)

1. Het CHAF-project is een hoofdzakelijk Nederlands onderzoeksproject, aangevraagd en uitgevoerd door TNO, waarbij kennelijk twee buitenlandse partners zijn toegevoegd om voor EU-subsidie in aanmerking te kunnen komen, zie <H.8.10.1>.
2. Het TNO-onderzoek voor het OM en de TNO-formulering van het projectvoorstel voor de EU liepen beide in 2001. In beide gevallen stelde TNO een technische analyse op van de relatie tussen enerzijds de classificatie en de hoeveelheid vuurwerk en anderzijds het optreden van de massa-explosies.
   - Voor het OM levert TNO een bewijsvoering aan waarbij het systeem van classificatie niet ter discussie staat én waarbij de explosies te wijten zijn aan het feit dat de eigenaren van S.E. Fireworks *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk hadden liggen. Dit is de voor het OM ideale basis voor veroordeling van het bedrijf.
   - Voor de EU stelt TNO een analyse op waarbij het systeem van classificatie wél ter discussie staat. Het projectvoorstel beoogt een betere classificatiemethode. Naar de EU schrijft TNO dat de explosies niet te verklaren zijn bij gegeven classificatie en hoeveelheid vuurwerk. De voor de EU gewenste basis voor subsidieverlening.
3. Het EU-onderzoek is gericht op het onverwacht optreden van massa-explosies bij het ontsteken (of in brand geraken) van in bulk opgeslagen vuurwerk.
4. Naast het andere geteste vuurwerk blijken de 6 inch shells niet het grote kwaad waarvoor TNO de shells hield bij de Vuurwerkramp. Zie de resultaten van de 150 mm shells in paragrafen <H.8.10.7.3.3.1>, <H.8.10.7.5: laatste blz.> en <H.8.10.7.6.3.2>. Alleen de stokloze vuurpijlen en watervallen detoneerden, niet de 6 inch shells.
5. Het onverwacht heftige testresultaat van klasse 1.3 watervallen wordt in CHAF gerapporteerd. Deze heftige explosies kunnen veilig worden opgevoerd door TNO, zonder dat dit aanleiding kan zijn tot een crisis in Nederland. Zie <H.8.10.7.6.3.3>. Immers in Nederland wordt na de ramp geen klasse 1.3 vuurwerk meer opgeslagen.
6. TNO maskeert het onverwacht heftige testresultaat van stokloze vuurpijlen. Over de classificatie van deze vuurwerkartikelen is door TNO veel mist verspreid. Deze zijn soms 1.4, 1.3 of 1.1. In werkelijkheid zijn ze, na controle door TNO, als ongevaarlijke klasse 1.4 geëtiketteerd het testterrein opgekomen en zo ook de container ingegaan. Déze massa-explosie (niet die van de watervallen) is aanleiding geweest tot een dreigende crisis in Nederland tussen BZK en de brandweer. <H.8.10.7.6.3.4>.
7. Meer dan de aard van het vuurwerk blijkt de opsluiting bepalend te zijn voor het wél of niet optreden van een massa-explosie. Zie met name tabel in <H.8.10.7.7.6>.

8. TNO en NFI blijken vast te zitten in het dogma dat massa-explosies alleen met (naar de aard) klasse 1.1 vuurwerk kunnen optreden, daarbij eventueel vergezeld door het mee-ontploffende klasse 1.3 vuurwerk. De invloed van het effect van 'opsluiting' op de massa-explosiviteit van vuurwerk wordt daarbij genegeerd. Zie <H.8.10.9>.
9. In werkelijkheid is een massa-explosieve eigenschap gedefinieerd als het gelijktijdig ontploffen van vuurwerk, als ware het één geheel, onafhankelijk van de omgeving of opsluiting van het betreffende vuurwerk.
10. Schijnbare massa-explosiviteit van vuurwerk kan gecreëerd worden door stevige om- of opsluiting van dat vuurwerk. Hoe stijver vuurwerk is opgesloten, hoe groter het effect. Bij brandend vuurwerk zal de energie-inhoud vrijkomen, de opsluiting bepaalt hoe hevig. Bij voldoende stijve opsluiting wordt een massa-explosie ervaren, waaraan echter niet noodzakelijk *'in de aard massa-explosief'* materiaal ten grondslag ligt.
11. Brandweercommandant Rotterdam concludeert na CHAF: consumentenvuurwerk van gevarenklasse 1.4 kan wel degelijk ook massa-explosief reageren wanneer het zich onder de juiste condities, zoals voldoende opsluiting, in opslag bevindt. Daarom zal de brandweer bij een vuurwerkbrand ten allen tijde defensief moeten optreden en afstand houden. Daartoe dienen de blusinstructies te worden aangepast. Zie <H.8.10.14>.
12. Het OM-betoog in de strafzaak tegen S.E. Fireworks met *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk, vanwege de waargenomen massa-explosieve verschijnselen bij de Vuurwerkramp, blijkt te zijn gebaseerd op voorgewende kennis betreffende het ontstaan van massa-explosies. In werkelijkheid bestond er ten tijde van de ramp geen enkele kennis in Nederland omtrent het gedrag van in bulk opgeslagen vuurwerk in stalen zeecontainers en gewapend betonnen bunkers. Zie <H.2.1.8.1.1.4>, <H.5.7.2.2> en <H.8.10.2>
13. Achteraf bezien blijken de CHAF grote-schaal vuurwerkproeven de contraexpertise voor het strafrechtelijk onderzoek te zijn. De wetenschappelijke waarheid en de strafrechtelijk gewenste uitkomst komen niet overeen. Zie <H.8.10.13 en 15>
14. In november 2018 zal een klacht worden ingediend bij de EU tegen TNO om redenen van wetenschapsfraude <H.8.10.17>.

7.3.29 Rol minister REMKES

Minister REMKES (BZK-minister 2002-2007) verkondigde systematisch, jarenlang, tot in de kleinste details onwaarheden in de door hem ondertekende brieven en circulaires aan de gemeenten, brandweerkorpsen en veiligheidsregio's in Nederland. Deze onwaarheden zitten ook in de antwoorden van minister REMKES op de in deze rapportage weergegeven Kamervragen.

Eenmaal brandend vuurwerk is niet te blussen met water, zelfs niet bij onderdompeling. Er ontstaan wél onbeheersbare risico's. Minister REMKES stelt echter dat een vuurwerkbrand met water moet worden geblust. Hij noemt dit *'routine blusacties'* van een gewone brand. Dit was identiek aan de inzet van de brandweer in Enschede op 13 mei 2000.
Uit deze rapportage komt naar voren dat Nederland een achterlijk land was (en is) op het gebied van classificatie van vuurwerk, het hanteren van veiligheidsafstanden, voorschrijven van sprinklerinstallaties, bouwkundige voorzieningen en vestigingsvoorschriften. Minister REMKES presenteert dit echter als een voorsprong op de ons omringende landen.

Het resultaat is dat er onverantwoordelijk met de levens van brandweermensen werd (en wordt)[a] omgesprongen tijdens de repressieve inzet van de brandweer bij een vuurwerkbrand. Deze ministerieel verkondigde onwaarheden zijn door de review aangetoond met behulp van o.a. de volgende documenten:

1) De gedocumenteerde observaties van voormalig brandweerofficier Mart van Troost.
2) De met internationale vak- en wetenschappelijke literatuur gedocumenteerde observaties van de voormalig brandweerofficier Fred Vos.
3) De gedocumenteerde bevindingen van de brandweermensen en commandant van de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord n.a.v. de Vuurwerkramp in Kolding (DK) en de vuurwerkproeven in Polen i.h.k.v. het CHAF-project. Zie <H.8.4.21> en <H.8.4.23>.
4) Gedocumenteerde loslippigheid over onblusbaarheid van vuurwerk door NFI-medewerkers DE BRUYN en Woortmeijer, die afwijkt van officiële lijn van NFI en TNO dat vuurwerk wél met water geblust kan worden. Zie <H.2.1.3.3> en <H.8.4.7>.
5) De gedocumenteerde bevindingen van Dr. Kappl in samenwerking met dipl. ing. Mann van het Arsenal Research instituut in Wenen. Zie <H.8.4.17>.
6) De afgelegde getuigenverklaringen van de voorzitter van de VEN en de regionaal brandweerspecialist gevaarlijke stoffen. Zie <H.3.5.2.11> en <H.2.1.8.3.8.3>.
7) De analyse van de rapportages die zijn opgesteld in het kader van het door de EU gesubsidieerde wetenschappelijk onderzoeksproject CHAF. Zie <H.8.10>.
8) De CHAF-presentatie van brandweercommandant drs. Ben Janssen. Zie <H.8.10.14>.
9) De proefnemingen met vuurwerk in Oostenrijk. Zie <H.8.11>.
10) Circulaire, handboek en protocollen inzake het blussen van vuurwerk. Zie <H.8.5>.
11) Brieven ondertekend door Remkes aan gemeentebesturen en brandweer <H.8.4>.
12) Gedocumenteerde strengere buitenlandse vuurwerkregelgeving. Zie <H.7.1.1.4>.

Voor een uitgebreide analyse (50 blz.) van het handelen van Minister REMKES in het kader van de Vuurwerkramp, zie hoofdstuk <H.8.4>

7.3.30 Rol minister GRAPPERHAUS

De bovengegeven standpunten, zoals verkondigd door minister Remkes, worden onverkort en zonder voorbehoud overgenomen door de huidige minister van Justitie & Veiligheid, de heer Ferd GRAPPERHAUS. In de beantwoording van Kamervragen op 6 juni 2018, zie <H.8.7.1> en in zijn Kamerbrief van 7 november jl., zie <H.7.8.2>, betrekt GRAPPERHAUS een merkwaardige stelling. Enerzijds blijft de blusinstructie uit de Remkes-circulaire van 29 november 2005 onverkort van kracht: dus vuurwerk blussen is een routine blusactie met water. Anderzijds geeft hij toe dat eenmaal brandend vuurwerk niet meer met water is te blussen. In zijn Kamerbrief van 7 november jl. schrijft de heer GRAPPERHAUS (*blauw*):

- *"Er is voor de brandweer geen reden geweest om deze wel als blusinstructie vuurwerk geduide handreiking te wijzigen"*. Grapperhaus vergeet dat direct vooraf aan deze circulaire een dreigende opstand bij de brandweer de kop is ingedrukt. De brandweer zag wél reden om de blusinstructie te wijzigen, maar zag af van een confrontatie met BZK en liet de Veiligheidsregio's de vrijheid afwijkende blusinstructies te hanteren.

[a] Zie de antwoorden op Kamervragen van Minister Grapperhaus van 6 juni 2018 en zijn Kamerbrief van 7 november jl. over de vigerende blusvoorschriften die identiek zijn aan die van voormalig minister Remkes.

- *"Bij een vuurwerkbrand baseren de 25 veiligheidsregio's hun acties op die blusinstructie"* De bestaande instructiekaarten wijzen uit dat diverse veiligheidsregio's strengere normen hanteren dan de BZK-blusinstructie: niet offensief, maar defensief blussen.
- *"Bij de gevarenklasse 1.3 en 1.4 kan blussen bij een beginnende brand nog ingezet worden."* Dit is levensgevaarlijk. Klasse 1.3 mag zelfs in Nederland niet worden geblust en het is onmogelijk bij gesloten bunkers (zonder plofdaken, mét sprinklers) om te bepalen of de vuurwerkbrand beginnend is er explosies zullen plaatsvinden.

7.3.31 Rol minister DONNER

Justitieminister (2002-2006) DONNER misleidde de Tweede Kamer over justitiële en tuchtrechtelijke onderzoeken tijdens zijn ambtstermijn i.h.k.v. de Vuurwerkramp. De Kamer heeft daarin niet door willen pakken bij de verificatie door mr. A. HERSTEL, zie <H.8.6.10>.

Gelet op zijn posities, achtereenvolgens als lid van de Raad van State en minister van justitie, zijn reactie op het verzoek van advocaat Plasman, zijn rol bij de inschakeling van de rijksrecherche, zijn wijze van informatieverschaffing aan de Tweede Kamer, alsmede de informatiepositie die minister DONNER bekleedde gedurende dit traject, beschouwt steller de heer DONNER als een mogelijke regisseur in het geval er sprake is geweest van regie achter het college Pg's en de justitiële onregelmatigheden.

Uitsluitsel kan pas worden verkregen door een volwaardige parlementaire enquête naar de rol van de Nederlandse overheid bij de strafvervolging van de Vuurwerkramp. Voor een analyse van het handelen van Minister DONNER m.b.t. de Vuurwerkramp, zie <H.8.6>

7.3.32 Nieuwe aanwijzingen in 2010

Vanaf de afsluiting van het onderzoek met de arresten van het Hof op 12 mei 2003, heeft het OM lange tijd geen onderzoekshandelingen meer laten verrichten in het dossier van de Vuurwerkramp. In het jaar 2010 echter komen een groot aantal nieuwe feiten en onthullingen naar boven, waarschijnlijk vanwege de aandacht piek voor de Vuurwerkramp als gevolg van het feit dat het precies tien jaar geleden was dat de ramp plaatsvond. Enkele nieuwe elementen die rond mei 2010 naar boven kwamen:

- **Getuigenverklaring Jeanette Schippers**. De schoonzus van mededirecteur W. PATER, Jeanette Schippers, legt op 25 april 2010 een verklaring af ten overstaan van twee journalisten van RTV-Oost. In die verklaring vertelt zij over het verjaarsfeestje dat plaatsvond bij de ex-mededirecteur van S.E. Fireworks, W. PATER, op de vrijdagavond recht voor de rampdag. Op die avond is er gesproken over de werkzaamheden die de volgende dag nog moesten worden verricht door meerdere personen op het terrein van S.E. Fireworks. Zij treedt daarbij in detail over de aard van de werkzaamheden en de betrokken personen. Tijdens het Tolteamonderzoek was deze verjaardag aanvankelijk verzwegen. Deze nieuwe verklaring van J. Schippers kan gelden als ondersteuning voor de hypothese dat er op zaterdag (de rampdag) nog is gewerkt bij S.E. Fireworks. Deze hypothese is nooit helemaal onderzocht, maar voortijdig verlaten toen André DE VRIES in beeld kwam als kandidaat brandstichter. Zie <H.7.1.9>.
- **Boek Simon Vuyk.** Nadat onderzoeksjournalist Simon Vuyk reeds in 2004 een omvangrijk en interessant boek had geschreven over de achtergronden van de Vuurwerkramp, publiceert hij op 27 april 2010 een nieuw boekje met zijn laatste inzichten over de ramp. Vuyk ziet een doofpot, gehanteerd door de overheid. De reden van die doofpot wordt door Vuyk geheel gezocht bij de eerdere explosie in Culemborg 1991. Het nakomen van de opgetekende lessen uit Culemborg had de ramp in Enschede onmogelijk gemaakt. Volgens Vuyk lag zowel in Culemborg als in Enschede klasse 1.1 buskruit met 1.3 vuurwerk opgeslagen in een afgesloten ruimte waarbij een massa-explosie kan optreden. De verantwoordelijkheid voor het niet nakomen van de lessen uit Culemborg, het ontbreken van controle en handhaving, en dus voor het plaatsvinden van de ramp in Enschede, wil de overheid niet erkennen en dient dus in de doofpot te verdwijnen volgens Vuyk. Steller is na de review daarentegen van mening dat hoewel de Culemborgexplosies een rol hebben gespeeld, deze niet is zoals Vuyk die omschrijft. De lessen uit Culemborg waren anders en de zwaarte van het vuurwerk bij S.E. Fireworks was ook anders. Vuyk kon niet weten dat OOSTING en het OM hier volledig de fout waren in gegaan, zoals nu pas uit de review is gebleken. Zie <H.2.2>.
- **Reeks uitzendingen RTV-Oost**. In een zorgvuldig opgebouwde reeks, tussen 6 en 10 mei 2010, van vijf opeenvolgende Tv-uitzendingen door RTV-Oost journalisten Frans Strikker en Rob Vorkink, geven zij de dan laatste inzichten weer van externe onderzoeken betreffende de Vuurwerkramp. Zij presenteren daarnaast de door henzelf opgespoorde getuige Jeanette Schippers en het feit dat zij een nieuwe, aanvullende verklaring wenste af te leggen over de avond vóór de ramp. RTV-Oost presenteerde ook de bevindingen van Dr. Kappl uit Oostenrijk. Zo laten zij zien dat het door TNO gehanteerde scenario van escalatie niet kan kloppen. In deze uitzendingen bevinden zich inderdaad nogal wat feiten die nader onderzoek verdienen, ook al wordt dit door het OM ontkend.

7.3.33 Feitenonderzoeken (2010-2012)

De latere feitenonderzoeken Esaltato (2010), VerEsal (2011) en Daslook (2012) hebben alle kenmerken van een doofpotoperatie. Deze operatie is aangestuurd door de top van het Openbaar Ministerie, het college van procureurs-generaal.

7.3.33.1 *Esaltato (2010)*

Het onderzoek wordt uitgevoerd door het politiekorps Noordoost Gelderland onder leiding van het arrondissement Almelo van het Openbaar Ministerie. Een rechercheur bevestigde in juni 2010 (aan PAALMAN) dat het heel moeilijk ging met het OM Almelo en dat de situatie van 2001 zich herhaalde; namelijk dat de regie lag bij het college van Pg's en in Den Haag. De politie wilde wel, maar OM Almelo had het niet voor het zeggen, het college Pg's en Den Haag beslisten.
Toch waren er signalen bij afloop van het Esaltato onderzoek, afkomstig uit vastleggingen bij andere gesprekken met onderzoekers, waarin de verwachting werd geuit dat er vanwege de resultaten van het Esaltato feitenonderzoek een heropening van het strafrechtelijk onderzoek onontkoombaar zou zijn. Zie <H.2.10.4>.

7.3.33.2 *VerEsal (2011)*

Het vervolgonderzoek op Esaltato vindt plaats onder de naam VerEsal en wordt uitgevoerd door het politiekorps IJsselland onder leiding van het arrondissement Zwolle van het Openbaar Ministerie. Verantwoordelijk Hoofdofficier van justitie is mr. Wilbert Tomesen

De lange tijdsduur van de opdrachtformulering van het vervolgonderzoek VerEsal, en de bevestiging van officiële zijde dat alle betrokken partijen het eerst eens moesten worden over de opdrachtformulering van VerEsal, leidden tot een nieuw feitenonderzoek met een limitatief omschreven onderzoeksopdracht. Tevens ontbraken de verregaande bevoegdheden die van toepassing zijn als het een strafrechtelijk onderzoek was geweest.

- Tijdens de onderzoeken weigert het onderzoeksteam om voor de onderzoeksopdracht cruciale getuigen te horen. Met name de herhaalde weigering door het Openbaar Ministerie om de cruciale getuige Reint Brinks te horen kan alleen maar wijzen op een vooraf meegegeven opdracht tot het in de doofpot houden van de waarheid.
- De oorspronkelijke brongetuige, Jeanette SCHIPPERS, is inmiddels geneutraliseerd en teleurgesteld afgehaakt. Dit bereikte men door haar(200 km verder) psychologisch te laten onderzoeken en haar verklaring vervolgens als onbetrouwbaar te kwalificeren.
- Bij het VerEsal onderzoek ontstaat een beeld van het onderzoeken van niet relevante kwesties en van nieuwe irrelevante getuigenissen, die makkelijk ontzenuwd kunnen worden en waarin geen enkel risico schuilt. Dit in de plaats van een onderzoek naar kernvragen en naar bestaande getuigenverklaringen die de aandacht vestigen op hiaten in het eerder gevoerde onderzoek en waaraan dus wél risico's kleven.
- Het VerEsal onderzoek onder HOvJ Tomesen blijkt een belangrijke schakel in het wegwerken en minimaliseren van aanwijzingen over een verkeerd gelopen onderzoek.

Voor meer details over het onderzoek VerEsal, zie <H.2.10.5>

7.3.33.3 *Daslook (2012)*

Dit laatste feitenonderzoek is weer uitgevoerd door de rijksrecherche, onder leiding van het arrondissement Groningen van het Openbaar Ministerie. Op verzoek van het college van Pg's worden dezelfde rechercheurs gebruikt als in 2004. (PvB: Zij mochten dus zichzelf controleren.) Het heeft meer dan een jaar geduurd na de opdracht van het college van Pg's (de *'Beste Fred'* brief van 24 november 2011) voordat de rijksrecherche tot het eindresultaat kwam. De 3 onderzochte vragen bleken echter ieder maar enkele minuten werk te zijn:

- De eerste vraag was een simpele herhaling van het eerdere RR-onderzoek uit 2004, met dezelfde RR-mensen en met hetzelfde antwoord. De werkelijke onderzoeksvragen inzake de rol van VAN KLINGEREN, bij het binnenhalen van André DE VRIES als verdachte voor brandstichting, zijn zorgvuldig onbesproken gelaten.
- Het antwoord op vraag 2 was volgens de rijksrecherche alleen een interpretatiekwestie van een uitspraak van een NFI-medewerker. Net als in 2004 maakt de rijksrecherche in 2012 de fout om niet te willen onderzoeken wat er met de rode broek is gebeurd.
- De derde vraag bestond niet, want die was al tijdens het eerdere onderzoek beantwoord en daarvoor hoefde men zeker niet nog eens naar Kreta af te reizen. Had men er in 2004 nog een heel rapport voor nodig, in 2012 volstonden een paar minuten werk, een overbodig reisje naar Kreta, alles samengevat in één A4-tje.

Voor meer details over het onderzoek Daslook, zie <H.2.10.6>

7.3.34 Tegenstrijdige blusvoorschriften (2008-2012-heden)

Als gevolg van de weigering van BZK in 2005 om, naar aanleiding van de onverwachte explosies van laag-geclassificeerd vuurwerk bij het CHAF-project, de verkeerde blusvoorschriften in Nederland, voor brand bij vuurwerk in opslag, aan te scherpen, ontstaan er bij de verschillende veiligheidsregio's op dit punt strijdige blusvoorschriften. In sommige regio's worden de BZK-voorschriften gevolgd (dit betekent 'offensief' blussen) en in andere regio's wordt hiervan afgeweken in het belang van de veiligheid van het brandweer-personeel en is 'defensief' optreden voorgeschreven (dit betekent: niet blussen, afstand houden, evacueren en uitbreiding voorkomen). Zie <H.8.5> waarin de tegenstrijdige blusvoorschriften voor een zestal veiligheidsregio's zijn weergegeven in de periode 2008-2012). Gelet op het antwoord dat minister Grapperhaus op 6 juni jl. aan de Tweede Kamer gaf, waarbij hij de officiële BZK-circulaire van REMKES uit 2005 nog steeds van toepassing verklaarde, is het aannemelijk dat deze tegenstrijdigheden in de blusvoorschriften, voor een brand bij in opslag bevindend vuurwerk, nu (2018) nog steeds bestaan. Zie <H.8.7>.

7.4 Aanbevelingen en vervolgacties

7.4.1 Regelgeving blussen van vuurwerk

Nederland zit op een totaal verkeerd spoor aangaande het blussen van brandend vuurwerk en zou zich moeten conformeren aan internationale regelgeving en de staande praktijk in het buitenland. Hierna worden de blusvoorschriften voor de brandweer en de toepassing van automatische sprinklerinstallaties genoemd.

7.4.1.1 *Brandweer*

7.4.1.1.1 Classificatiesysteem

Zie brief ministerie van V&W <H.2.1.8.1.1.4> en verslag RVI met TNO <H.2.1.8.1.1.5>.
Zie aanleiding en de bevindingen van de CHAF-proeven <H.8.10> o.a. <H.8.10.7.7.1>.

7.4.1.1.2 Offensief of defensief

De per BZK-circulaire van november 2005 voorgeschreven offensieve benadering van een vuurwerkbrand zou moeten worden vervangen door een defensieve benadering. Dit conform de voorschriften in het buitenland.

7.4.1.2 *Automatische sprinklers in een vuurwerkbunker*

7.4.1.2.1 Incident Domeinen

Op 28 mei 2018 is er in een opslagcomplex van de overheid (Domeinen), bij het Brabantse dorpje Ulicoten, een incident geweest met een lekkage van de sprinklerinstallatie in een van de vuurwerkopslagbunkers. De brandweer heeft rond middernacht de betreffende opslagbunkers leeg moeten ruimen omdat niet uitgesloten kon worden dat er een gevaarlijke reactie zou ontstaan tussen het vrijgekomen water van de lekkende sprinkler en het in diezelfde ruimte opgeslagen vuurwerk. Dit incident illustreert de abnormaliteit van de aanwezigheid van automatische sprinklers in een vuurwerkopslagbunker. Zie verder <H.8.9>.

7.4.1.2.2 Antwoorden minister Grapperhaus

Eenmaal brandend vuurwerk kan niet meer worden geblust met water. Dit is voor het eerst officieel toegegeven middels de antwoorden op Kamervragen, verzonden op van 6 juni 2018 door de minister van Justitie en Veiligheid mr. Grapperhaus. Zie <H.8.7>.

7.4.1.2.3 Werking sprinklers

In afgesloten opslagruimtes opererende automatische sprinklerinstallaties kunnen bij eenmaal brandend vuurwerk zelfs calamiteit-verhogend werken. Daarbij wordt niet noodzakelijkerwijs gedoeld op het ontstaan van waterstofgas bij de reactie tussen bluswater en metalen, dat slechts onder bepaalde omstandigheden explosie-verhogend zal werken. Eerder wordt bedoeld het ontstaan van extra (brandbare) reactiegassen in een afgesloten ruimte die de opslagbunker door de ontstane overdruk kan doen uiteenspatten. Zie <H.2.1.8.1.4>

7.4.1.3 *Vuurwerkbesluit*

Toch houdt Nederland, in tegenstelling tot andere landen, vast aan de verplichting tot gebruik van automatische sprinklerinstallaties. Zie de motivatie daartoe, zoals opgenomen in het Vuurwerkbesluit zoals gewijzigd en gepubliceerd in het Staatblad op 15 maart 2012.

JE MAINTIENDRAI

127

Besluit van 15 maart 2012, houdende wijziging van het Vuurwerkbesluit en enkele andere algemene maatregelen van bestuur (verbetering uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid Vuurwerkbesluit)

Staatsblad

• Van verschillende kanten is aangedrongen op heroverweging van de verplichting tot het hebben van een automatische sprinklerinstallatie. In dit verband is opgemerkt dat water niet het juiste blusmiddel zou zijn, blussen in het geheel niet zou mogen en dat er gassen ontstaan bij het gebruik van water als blusmiddel die de explosie veel groter maken. Door diverse deskundigen (RIVM, Nederlands Instituut voor Fysieke Veiligheid (NIFV) – NIBRA, TNO en buitenlandse instanties) is in de afgelopen jaren naar de gevolgen van het blussen van een brand in een vuurwerkopslag-plaats gekeken. Uit die onderzoeken blijkt dat het blussen van een beginnende brand in een vuurwerkopslagplaats prima met water kan.

In december 2004 heeft het toenmalige NIBRA (thans NIFV) de volgende verklaring opgesteld:

«Water en magnesium kunnen met elkaar reageren onder vorming van waterstof. Daartoe moet het magnesium zeer fijn worden verdeeld en met water opgeroerd. Om een hoeveelheid waterstof te maken waarmee een explosie in de buitenlucht mogelijk is, is ongeveer 500 kg magnesium nodig. Aldus wordt de minimale hoeveelheid waterstof gevormd die, mits stoechiometrisch gemengd met lucht een explosie kan geven. In de praktijk van een brand in een opslag van vuurwerk zijn de omstandig-heden veel minder ideaal. Er is dan veel meer waterstof nodig om tot een explosie te komen. Daarbij moet ook nog eens bedacht worden dat waterstof die gevormd wordt in een brandende stapel vuurwerk onmid-dellijk doorreageert tot water. In de praktijk kan dus worden uitgesloten dat op deze manier gevormd waterstof significant bijdraagt aan de kracht van een eventuele explosie.

Voor wat betreft consumentenvuurwerk komt daar nog bij dat dit vuurwerk voor ongeveer 70% uit papier bestaat. Juist voor consumenten-vuurwerk is het daarom effectief een beginnende brand met veel water te bestrijden.»

Ook in de praktijk blijkt een sprinklerinstallatie effectief in het voor-komen of bestrijden van een beginnende brand in of nabij een bewaar-plaats van vuurwerk. Vorenstaande geeft dan ook geen aanleiding de regelgeving op dit punt bij te stellen.

Figuur 495: Fragment uit Staatsblad van 15 maart 2012 met herziening Vuurwerkbesluit en de motivatie tot het vasthouden aan de verplichting van automatische sprinklerinstallaties in een vuurwerkopslagplaats

7.4.2 Regelgeving opslag van vuurwerk

7.4.2.1 *Lessen Culemborg*

- Vuurwerkinrichtingen niet bij woonwijk.
- Overwegen om druk-ontlastende constructies, zoals een plofdak (naschrift PvB: Dan wel zogeheten *'Flameless Explosion Venting'* voorzieningen toe te passen).
- Het systeem van classificeren van vuurwerk herzien.
- Opsluiting werkt explosie-bevorderend.
- Vuurwerk van de gevarenklasse 1.4 kan ook massa-explosief zijn.

7.4.2.2 *CHAF-project*

- Classificatie voorspelt eigenschappen onjuist.
- Betere testmethodes nodig.
- Gevarenklasse 1.4 kan ook massa-explosief zijn.

7.4.3 Vervolgbeslissingen Vuurwerkramp

7.4.3.1 *Herziening Hoge Raad*

Herziening door de Hoge Raad van de strafvonnissen tegen de S.E. Fireworks eigenaren.
Naschrift PvB: Waarschijnlijk wordt indiening van dit verzoek aangehouden tot de bevindingen van de O.V.V.

7.4.3.2 *Tweede Kamer*

Informeren Tweede Kamer: vaste commissie voor Justitie en Veiligheid. Initiëren van een Parlementaire enquête; niet naar de ramp, maar naar de handelwijze van de overheid bij het onderzoek naar, en de strafvervolging van, de Vuurwerkramp.
Naschrift PvB: Inmiddels heeft de vaste Kamercommissie Justitie & Veiligheid besloten om (als tussenstap) de Onderzoeksraad voor de Veiligheid naar deze review te laten kijken.

7.4.3.3 *Gemeenteraad Enschede*

Informeren gemeenteraad Enschede over herhaaldelijke misleiding door College van B&W.
Naschrift PvB: De gemeenteraad is in oktober 2018 gerinformeerd middels besloten presentatie en besloten ter inzagelegging reviewrapport. De raad wacht de stappen op nationaal niveau (Kamer en OM) af.

7.4.3.4 *Korps nationale Politie*

Rehabilitatie van beide melders, voormalig Tolteamrechercheurs van de politie Twente

7.4.3.5 *Openbaar Ministerie*

Evaluatie werkwijze en taakstelling Openbaar Ministerie

8 Bijlagen

8.1 Toezicht op het Openbaar Ministerie

Gelet op de in dit document gepresenteerde bevindingen aangaande de gedragingen van het Openbaar Ministerie bij de strafrechtelijke opsporing van de Vuurwerkramp, is het belangrijk te weten welke vormen van toezicht er bestaan op het handelen van het Openbaar Ministerie. Is er toezicht? Waaruit bestaat dat toezicht? Is het toezicht van de in dit document gepresenteerde gedragingen op de hoogte? In hoeverre waren de bij het toezicht betrokken instanties mogelijk zelf betrokken bij de in dit document gepresenteerde misstanden?
Inzicht in de wijze van toezicht op het Openbaar Ministerie helpt de lezer om een oordeel te vormen over de volgende vragen:

- **Realiteitsgehalte bevindingen**. Is het überhaupt mogelijk dat het Openbaar Ministerie zo ver ontspoort als in dit document wordt gesuggereerd?
- **Effect gedragingen** van het Openbaar Ministerie. Hoe groot is dit effect? Waar treedt dit effect op? Wat krijgt het toezicht hiervan mee?
- **Intern toezicht.** Welke vormen van intern toezicht zijn er? Hebben deze vormen van toezicht überhaupt effect, of zin, gelet op de weinig onafhankelijke positie van de toezichthouder?
- **Rechterlijke macht**. Wat is de positie van de rechterlijke macht t.o.v. de gedragingen van het Openbaar Ministerie? In hoeverre kan of moet de rechterlijke macht toezicht uitoefenen op het Openbaar Ministerie. In hoeverre is de rechterlijke macht afhankelijk van het Openbaar Ministerie?
- **Minister van Justitie & Veiligheid**. Wat is de positie van de verantwoordelijk bewindspersoon, minister J&V, t.a.v. de gedragingen van het Openbaar Ministerie.
- **College Pg's**. Wat is de positie van het College van procureurs-generaal t.a.v. de gedragingen van het Openbaar Ministerie?

Voor dit hoofdstuk is uitvoerig gebruik gemaakt van de bevindingen van het eindrapport met de onderzoeksresultaten van het onderzoek *"Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden"*, dat in opdracht van het WODC[a] werd gevoerd van 1 februari 2016 tot eind maart 2017 door een multidisciplinair onderzoeksteam.[601]

8.1.1 Intern toezicht binnen OM-hiërarchie

Uit het hiërarchische karakter van het Openbaar Ministerie volgt dat de officieren van justitie onder leiding staan van de hoofdofficier van Justitie. Het College van Procureurs-Generaal houdt toezicht op het Openbaar Ministerie in zijn geheel.[602]

Bij interne vorm van toezicht bij het Openbaar Ministerie kunnen rechtspositionele / tuchtrechtelijke sancties worden opgelegd. Deze sancties worden waarschijnlijk door betrokkenen als ingrijpend ervaren. Deze vorm van sanctionering is echter weinig zichtbaar

[a] WODC is het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum van het Ministerie van Justitie & Veiligheid. Zie: https://www.wodc.nl/

voor de buitenwereld. Deze toezichthouders zelf zijn, in Nederland, lang niet altijd onafhankelijk van de instantie waar op wordt toegezien. [603]

Het intern toezicht binnen het Openbaar Ministerie dat uitgeoefend wordt door het tuchtrecht werkt uitsluitend via de interne hiërarchie. De daaruit voortvloeiende mogelijke disciplinaire maatregelen zijn weliswaar noodzakelijk, maar tevens ontoereikend om het vertrouwen van de burger in de werking van het OM te ondersteunen. [604]

De Minister van Justitie & Veiligheid oefent – al dan niet in het kader van de regering – belangrijke rechtspositionele bevoegdheden uit jegens de leden van het OM. Zij zijn tevens kenmerkend voor de gezagsverhouding waarin deze rechterlijke ambtenaren staan tot de minister. [605]

8.1.2 De rechterlijke macht

8.1.2.1 *Afhankelijkheid van OM faciliteert misleiding*

De rechter heeft diverse bevoegdheden om informatie te verzamelen die in het Wetboek van Strafvordering zijn neergelegd, maar is tegelijkertijd voor deze informatie weer afhankelijk van politie en Openbaar Ministerie, en dus van het dossier. Als dit dossier onvolledig en vertekend is, kan dit de rechter in een verkeerde richting sturen. (PvB: dit ondanks de eigen onderzoeksbevoegdheden van de rechter).[606]

8.1.2.2 *Vormfouten*

Over het toezicht van de rechter op vormfouten via artikel 359a Sv. zijn door de geïnterviewden opmerkingen van diverse aard gemaakt. De rechter, ook de HR, treedt als “reddende rechter” op, zo is een diverse malen gesteld. Dat betekent, kort gezegd, dat de politie (PvB: en voor stukken die bij de rechter komen automatisch dus ook het OM, die de politie instrueert en de output controleert) fouten maakt maar dat de rechter de vormfout niet sanctioneert. De geïnterviewden variëren van het volledig onderschrijven van de lijn van de jurisprudentie, tot ernstige twijfel over of er wel een leereffect ontstaat bij politie en OM als er in feite “niets gebeurt” binnen het strafproces als de politie iets doet wat niet mag (en het OM treedt niet corrigerend op). [607]

Een van de geïnterviewde rechters merkt op:

> “*Als je als rechter een keer het OM terugfluit, hoef je niet op veel bijval te rekenen, ook niet in eigen kring.”*[608]

8.1.2.3 *De rechter-commissaris*

De toezichthoudende bevoegdheden van de rechter-commissaris op het Openbaar Ministerie kunnen worden onderverdeeld in een aantal categorieën.

1. Ten eerste het toezicht op de rechtmatigheid van de inzet van bepaalde bevoegdheden.
2. Ten tweede houdt de rechter-commissaris toezicht op de voortgang van het onderzoek.

3. Ten derde ziet de rechter-commissaris toe op het evenwicht tussen het onderzoeksbelang en de verdedigingsbelangen.
4. Tot slot houdt de rechter-commissaris ook toezicht op de volledigheid van het onderzoek.

De rechter-commissaris kan zelfs een actieve rol spelen in het opsporingsonderzoek. De rechter-commissaris kan bijvoorbeeld een regiezitting initiëren op grond van art. 185 lid 1 Sv. [609]

Voorgaande heeft weliswaar betrekking op de situatie vanaf 2011, maar de positie van de rechter-commissaris was ten tijde van de Vuurwerkramp, toen het gerechtelijk vooronderzoek nog werd gebruikt, zo mogelijk nog sterker:

> *"Toen het gerechtelijk vooronderzoek nog bestond, kon je als rechter-commissaris nog wat sturen. Eerst is het gerechtelijk vooronderzoek uitgekleed en heeft een overdracht aan de OvJ plaatsgevonden, vervolgens is het gerechtelijk vooronderzoek helemaal afgeschaft. De wetgever heeft toen getracht de positie van het toezicht door de rechter-commissaris weer wat op te lappen."*[610]

De rechter-commissaris heeft (en had zeker in 2000) in Nederland dus ruime mogelijkheden om controle uit te oefenen op lopende onderzoeken, maar gebruikt deze mogelijkheid weinig. [611] Veeleer bestaat het risico dat de rechter-commissaris een soort toegevoegde OvJ wordt. De rechter-commissaris vult dan de gaten op die de OvJ laat vallen, en bemoeit zich actief met het opsporingsonderzoek, meer dan hij gezien zijn rol en taken zou moeten doen. De rechter-commissaris is dan een "reddende rechter". [612]

De wettelijke positie van de rechter-commissaris is in principe vrij sterk, echter dit uit zich niet noodzakelijk in de praktische gedragingen van de rechter-commissarissen in Nederland. Een mogelijke reden hier voor is dat de rechter-commissaris alleen zetelt. Een mogelijke capaciteitsuitbreiding, eerder dan een uitbreiding van de wettelijke bevoegdheden van toezicht door de rechter-commissaris, kan soelaas bieden. [613]

8.1.2.4 *De rechterlijke bevoegdheid tot onderzoek*

Als er één ding duidelijk is geworden uit de review van het strafrechtelijk onderzoek van de Vuurwerkramp, dan is het wel dat de opeenvolgende rechters in dit dossier onvoldoende (geen) gebruik hebben gemaakt van hun wettelijk geregelde bevoegdheid tot het doen van eigen onderzoek. Van de verdediging kan niet worden verwacht dat zij voldoende tijd, middelen en expertise hebben om, zeker in het geval van zo'n omvangrijk en technisch dossier, voldoende tegenwicht te kunnen bieden aan de opsporingscapaciteiten (én fantasieën) van het OM. Bij een bij het strafbare feit betrokken verdachte heeft de advocaat nog een troef in het spel omdat hij, in tegenstelling tot het OM, vaak wel ongeveer weet wat er is gebeurd en daar zijn verdediging op kan afstemmen. Maar bij een onschuldige en niet betrokken verdachte, zoals in het geval van DE VRIES of, zoals uit deze review is gebleken, ook in het geval van BAKKER, kan de verdediging onmogelijk alle door het OM geproduceerde bewijsmiddelen weerleggen, zeker als het OM zo fantasierijk en volgens een

tunnelvisie opereert als in het dossier van de Vuurwerkramp. Het OM heeft de vaste deskundigen TNO en NFI tot haar beschikking. En zelfs wanneer deze instellingen ondeskundig zijn, zoals in dit geval, worden zij door het OM als deskundig voorgesteld en wordt dit zo door de rechter aangenomen. De verdediging, die vaak, ook in dit geval, op basis van toevoeging werkt, heeft geen enkel middel om dit te ontkrachten. Zeker in dit geval, waarbij de rechter ook nog eens klakkeloos de argumentatie van het OM overneemt om de volgens de verdediging noodzakelijke contra-expertises te weigeren.

Het kan en mag niet zo zijn dat wanneer het OM gebruik maakt van NFI, TNO en evt. buitenlandse deskundigen, dat de rechter dit dan zonder enige vorm van toetsing als objectieve bewijsvoering aanvaardt. Het OM is partijdig, dient het (door hen gepercipieerde) staatsbelang en is zeker niet noodzakelijk op zoek naar de waarheid. De rechter is de enige horde die genomen moet worden in de zucht van politie en OM naar de veroordeling van een verdachte waarvan zij denken, terecht of onterecht, dat hij/zij schuldig is.

Wat op de achtergrond ook nog meespeelt is dat de begroting van de rechtspraak niet zelfstandig is, maar onder het ministerie van Justitie en Veiligheid valt. Hoewel de rechtspraak in de trias politica de derde staatsmacht is, die geheel onafhankelijk moet kunnen functioneren van de beide andere pijlers van de trias politica, is deze voor de begroting geheel afhankelijk van de uitvoerende macht (Justitie met politie en OM).[614]

8.1.3 De Procureur-generaal bij de Hoge Raad

Sinds 1999 maakt parket van de Hoge Raad geen deel meer uit van het Openbaar Ministerie. Het is een ambt sui generis geworden. De PG bij de HR heeft sinds die tijd een bijzondere positie, onder andere bij het toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden.

Op grond van art. 122 lid 1 Wet RO kan de procureur-generaal bij de Hoge Raad de minister van Justitie & Veiligheid in kennis stellen van het feit dat naar zijn oordeel het OM de wettelijke voorschriften bij de uitoefening van zijn taak niet naar behoren handhaaft of uitvoert. Het gaat hier om een bijzondere toezichtsbevoegdheid op strafvorderlijk overheidsoptreden voor de procureur-generaal bij de Hoge Raad. Deze rol is pas vrij recent (PvB: dus kort voor 2017) weer gerevitaliseerd.[615] PvB: Dit kan betekenen dat deze rol van de PG bij de HR tot voor kort nauwelijks, of in ieder geval onvoldoende, werd gebruikt.

8.1.4 Conclusies

Er bestaat in Nederland geen onafhankelijk toezichtsorgaan dat los van de politie, het Openbaar Ministerie en het Ministerie van Justitie toezicht kan houden op de rechtsgang (behalve de PG bij de Hoge Raad, waarvan de rol blijkbaar revitalisering behoefde). Dit roept fundamentele vragen op over de mogelijkheden tot een extern onafhankelijk toezicht op politie en Openbaar Ministerie, met een grote transparantie en een publieke verantwoording.

De rol van de rechter in Nederland bij het toezicht op politie en Openbaar Ministerie moet gerevitaliseerd worden, zodat meer leermomenten kunnen worden gecreëerd voor politie en Openbaar Ministerie. [616]

8.2 Tunnelvisie: definitie en vuurwerkramponderzoek

Wat is een tunnelvisie tijdens de opsporing? Was daar sprake van tijdens het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp? Om dit te beoordelen worden eerst een paar relevante Nederlandse studies over het verschijnsel Tunnelvisie in de opsporing besproken. Allereerst het boekje *'Tunnelvisie als bedrijfsrisico'* (2010) van historicus en politiefunctionaris Maarten Bollen. Hij heeft een bijzondere positie als beschrijver van de processen binnen het Tolteam[a] en in zijn functie als 'tegenspreker' bij TGO's van de politie Oost-Nederland, waaronder nog steeds de politie Twente. Daarnaast passeren de revue een promotiestudie (2015) over het functioneren van 'tegenspraak' bij grootschalige rechercheonderzoeken en een studie van het WODC (2015) naar de implementatie van verbeterprogramma's bij politie en justitie die het optreden van tunnelvisie moeten tegengaan.
Aan de hand van de gevonden kenmerken <H.8.2.4> wordt daarna in <H.8.2.6> het antwoord gegeven op de vraag of er sprake was van een tunnelvisie bij het onderzoek naar de Vuurwerkramp.

8.2.1 Maarten Bollen: Tunnelvisie als bedrijfsrisico (2010)

Eric Rassin omschrijft tunnelvisie als confirmatiebias, het zoeken naar bevestiging voor een hypothese.[b] Daar heeft Bollen niets mee.
Letty Aarts omschrijft tunnelvisie als 'het verlies van overzicht over informatie'.[c] Dat is de favoriete omschrijving van Bollen.[d]
Eric Rassin legt uit hoe iemand zonder tunnelvisie eruit ziet:

- Je neemt alle relevante informatie waar.
- Je neemt de omgeving waar zonder filter van voorkennis.
- Je neemt beslissingen met volledige demotivatie en desinteresse.
- Je neemt irrelevante informatie mee in een beslissing.
- Je vindt de mening van anderen belangrijker dan je eigen mening.
- Je verwerkt alle relevante informatie gelijktijdig.
- Je kunt altijd op beslissingen terugkomen bij aanvullende informatie.

In deze omschrijving van Rassin kan Bollen zich weer wél vinden.

Vanaf 2006 draait voor politie en justitie het programma PVOV: Programma Versterking Opsporing en Vervolging naar aanleiding van het evaluatierapport van de Schiedammer Parkmoord door de commissie Posthumus. Leidraad is het voortaan voorkomen van het optreden van tunnelvisie.

---

[a] Maarten Bollen schreef in 2001-2004, in opdracht van de politie Twente, gesubsidieerd door het ministerie van BZK, een boek getiteld "Op zoek naar de onderste steen". Hierin wordt de belevingswereld besproken tijdens het eerste jaar van het Tolteam (grootste naoorlogse RBT van de Nederlandse politie) op zoek naar de dader(s) van de Vuurwerkramp. Hij kreeg daarvoor toegang tot het onderzoeksdossier en had een kantoor tussen de leden van het Tolteam.
[b] De Rotterdamse hoogleraar Eric Rassin: Waarom ik altijd gelijk heb, Scriptum 2007
[c] Letty Aarts: Overview maintenance in man-machine environments applications in ship navigation, Epos 2004
[d] Dit blijkt ook uit de e-mail van Maarten Bollen aan steller (PvB) op 7 december 2017 om 16u15m.

Gerechtelijke dwalingen worden volgens Amerikaans onderzoek[a] veroorzaakt door: fouten ooggetuigen (72%), fouten technisch onderzoek (64%), fouten politie (45%), fouten OM (28%), valse verklaringen deskundigen (27%), liegende informanten (19%), liegende getuigen (17%) en valse bekentenissen (17%).

Waarheid is een relatief begrip. De belangstelling van de mens voor de waarheid is maar beperkt. Hersens zijn gebouwd om problemen op te lossen, niet om de waarheid te vinden. Rechercheonderzoeken zijn gebaseerd op een feitencomplex dat niet ter discussie staat (paradigma's). Er kan een fout in zo'n basisafspraak zitten terwijl het rechercheonderzoek toch kloppend te krijgen is op basis van zo'n foutieve vooronderstelling.

De mens is altijd een partijdige en filterende onderzoeker. Hersens filteren informatie als bescherming tegen overbelasting en afleiding. Stress veroorzaakt adrenaline en beperking van het denkvermogen teneinde de reactiesnelheid te bevorderen. Bij de start van een grootschalig onderzoek komt er veel stress op het rechercheteam te liggen door de invloed en druk van belanghebbende partijen. Informatie die een andere kant op wijst dan de vooronderstelling is meer belastend, want compliceert een probleem. Informatie die in lijn is met een vooronderstelling is aangenaam, want vergemakkelijkt de oplossing van een probleem.
'Sunk cost': de kunst van het verliezen. Uit onderzoek blijkt dat mensen de voorkeur geven aan het steeds meer risico's nemen of investeren in een eenmaal kostbare zaak dan om het verlies te nemen en de koers te verleggen en opnieuw te beginnen.

'Group think': zorgt er voor dat een fout van een lid niet wordt gecorrigeerd maar versterkt. De groepsmening is belangrijker dan het individuele onderscheidend vermogen. Binnen de politie is groepsvorming onder 'collega's' sterker dan in veel andere beroepsgroepen.[b]

Het risico van tunnelvisie blijft altijd aanwezig. Zelfs de wettelijke verplichting om formeel iemand te benoemen tot 'verdachte', voordat je bepaalde onderzoekshandelingen kunt verrichten jegens die persoon, is het begin van een tunnelvisie. Politiemensen kunnen onmogelijk 100% rationeel rechercheren. Er blijft altijd een element van intuïtie meespelen als vast onderdeel van het onderzoek. En soms leidt de intuïtie naar de oplossing.

Als beschrijver van het Tolteam dat onderzoek deed naar de Vuurwerkramp snapt Maarten Bollen in 2010 nog steeds niet wat er is gebeurd binnen dat team. Hoe kan het Tolteam, dat in omvang, impact en complexiteit van het onderzoek met niets is te vergelijken, en dat er in slaagt allerlei complexe problemen op te lossen, zo falen bij het omgaan met afwijkende meningen binnen het team. Bollen noemt het probleem van de minderheid die zich moet schikken naar de keuze van de meerderheid binnen het Tolteam.
PvB: Bollen verwijst hier naar de beide melders van misstanden. Hij heeft in zijn eerdere boek over het Tolteam (2004) een hele epiloog gewijd aan het tragische 'ongelijk' van beide melders.

[a] M. Saks en J. Koehler 'The coming paradigm shift' in Forensic Identification Science, tijdschrift Science augustus 2005.
[b] Dit is niet alleen de ervaring van politiefunctionaris Bollen, maar ook van steller (PvB) die zelf een jaar in dienst bij de politie heeft gewerkt en daar de inhoud van het begrip 'collega' een beetje leerde kennen.

Bollen is tegenspreker bij de politie Oost-Nederland. Zijn mentor is Ed REINSHAGEN, de toenmalige op een na hoogste leidinggevende van het Tolteam (onder commissaris Rik DE BOER). Zijn huidige[a] kamergenoot is Cees MIJWAART, ook een voormalig leidinggevende binnen het Tolteam.[b]

8.2.1.1 *Conclusie: Tunnelvisie kan heel ver gaan*

Bollen geeft toe dat hij zelf, ondanks zijn ervaring, nog steeds geen tunnelvisie heeft herkend in het Tolteam. Hij kiest er daarom voor om niet meer over de combinatie Tolteam-tunnelvisie te praten, hij mist objectiviteit omdat hij onderdeel is gaan uitmaken van het dossier van de Vuurwerkramp. Bollen sluit ook niet helemaal uit dat er wellicht toch sprake is geweest van tunnelvisie en hij wacht met spanning af wat de toekomst op dit punt gaat brengen.

Voor een overzicht van kenmerken van 'tunnelvisie', zie <H.8.2.4.1-3>.

8.2.2 Renze Salet: Opsporing, tegenspraak en veranderende frames (2015)

Renze Salet schreef dit boek als resultaat van haar promotie-onderzoek naar overlegvormen in TGO-onderzoeken en observaties van zogenaamde tegenspraaksessies. Het is een vervolg op het wetenschappelijk rapport naar de praktijk van tegenspraak bij de politie, verricht door het Criminologisch Instituut van de Radboud Universiteit Nijmegen, in opdracht van het Onderzoeksprogramma Politie & Wetenschap. Dit promotieonderzoek gaat over één van de getroffen maatregelen om fouten in de opsporing bij de politie te voorkomen of te herstellen, te weten 'tegenspraak'.

Het begrip tunnelvisie duikt in Nederland op n.a.v. een aantal spraakmakende zaken:

- Oud-commissaris Blaauw (2002 onderzoek n.a.v. Puttense moordzaak).
- Het onderzoek naar de Vuurwerkramp Enschede (12 mei 2003, in het arrest van het gerechtshof te Arnhem).
- De commissie Posthumus (2005 rapport n.a.v. Schiedammer Parkmoord) verstaat onder tunnelvisie: 'Het verlies van een objectieve blik waardoor alternatieve scenario's niet onder ogen worden gezien'.

En al eerder in het buitenland (voorbeeld):

[a] Op het moment van het schrijven van zijn boek 'Tunnelvisie als bedrijfsrisico' (2010). Cees MIJWAART is in 2017 overleden, vrij kort nadat hij met pensioen was gegaan.
[b] Cees MIJWAART is voor melder Jan PAALMAN de belichaming geworden van de tunnelvisie binnen het Tolteam.

- Canadese rechterlijke dwaling, evaluatiecommissie Kaufman (1998) wijst op tunnelvisie als: 'The single-minded and overly narrow focus on a particular investigative or prosecutorial theory, so as to unreasonably colour the evaluation of information received and one's conduct in response tot hat information'.

Definities:

MacFarlane (2008) verzamelde gemeenschappelijke elementen uit definities van tunnelvisie in wetenschappelijke en gerechtelijke publicaties:

1) Bij tunnelvisie gaat het om een te enge focus op een bepaalde onderzoeks- of vervolgingstheorie.[a]
2) Dit heeft het effect dat ontvangen informatie wordt gekleurd door die theorie.
3) Tijdens dit proces wordt onbewust het bewijs gefilterd dat bijdraagt aan het opbouwen van de zaak tegen een bepaalde verdachte, terwijl het ontlastend bewijs wordt genegeerd of onderdrukt.

Findley & Scott (2006): Actoren in het strafrechtsysteem focussen op één verdachte, zoeken en selecteren bewijs zodat een zaak kan worden gevormd voor een vervolging, terwijl ontlastend bewijsmateriaal wordt genegeerd of achtergehouden. Tunnelvisie wordt veroorzaakt door vuistregels, logische misvattingen en denkfouten waar alle mensen vatbaar voor zijn. Volgend citaat geeft de gevolgen van een tunnelvisie volgens Findley & Scott (citaat blz.6):

'Dit proces leidt ertoe dat rechercheurs, openbare aanklagers, rechters en advocaten focussen op een bepaalde conclusie en dan alle (potentiële) bewijsmateriaal in de zaak door de lens bekijken die wordt bepaald door die conclusie. Alle informatie die de geaccepteerde conclusie ondersteunt, wint aan bewijswaarde, wordt gezien als consistent met het andere bewijsmateriaal en wordt beschouwd als relevant en bewijskrachtig. Bewijsmateriaal dat inconsistent is met de aangehangen conclusie, wordt gemakkelijk over het hoofd gezien of afgedaan als irrelevant, ongeloofwaardig of onbetrouwbaar. Tunnelvisie is vaker het product van menselijke fouten en van institutionele en culturele druk dan van kwaadaardigheid of onverschilligheid' (Findley & Scott, 2006: 292).

Figuur 496: Citaat van Findley & Scott uit studie van Renze Salet: Tunnelvisie als resultaat van menselijke fouten

De commissie Posthumus onderscheidt zeven thema's waarover zij aanbevelingen doet om tunnelvisie te voorkomen. De meest concrete aanbeveling daarvoor is het organiseren van 'tegenspraak'. Voor de organisatie van tegenspraak doet de commissie aanbevelingen:

- Tegenspraak moet worden georganiseerd in ernstige zaken, waarbij de schuldvraag niet ondubbelzinnig duidelijk is.

[a] Salet: Met theorie wordt bedoeld de veronderstelling over het misdrijf (hypothese).

- Dit moet worden gedaan door van buiten komende referenten, niet bij het onderzoek betrokken (recherche)deskundigen.
- Deze referenten houden informatie in het onderzoek tegen het licht en stellen vragen of brengen nog niet in het onderzoek aangevoerde argumenten te berde op grond van hun ervaring en deskundigheid.
- Tegenspraak is vooral van belang in de bewijsfase[a] van het opsporingsonderzoek.

Het PVOV Programma Versterking Opsporing en Vervolging van politie, OM en NFI is de vertaling van deze aanbevelingen in de praktijk. Volgens het PVOV is tegenspraak het intern georganiseerd doorlopend toetsen van beslissingen op een gestructureerde wijze door niet bij het onderzoek betrokken medewerkers. Tegenspraak is daarbij een onderdeel van het trio:

- Reflectie (binnen het opsporingsteam).
- Tegenspraak (met het team door een buitenstaander).
- Review (uitzonderlijk, achteraf, buiten het team).

In het Protocol Tegenspraak Politie (2006, herzien in 2011) worden de door de tegenspreker uit te voeren concrete activiteiten als volgt geformuleerd (citaat blz. 33):

- 'Het ter discussie stellen van oordelen die aan het formuleren van hypothesen en het nemen van beslissing(en) ten grondslag hebben gelegen;
- Het voorbereiden en het stellen van goed gefundeerde vragen die uitnodigen tot zelfreflectie;
- Het falsifiëren van door het onderzoeksteam gebruikte argumenten c.q. onderbouwing van hypothesen en beslissingen;
- Het structureel aanreiken van alternatieve hypothesen en onderzoeksrichtingen' (Protocol tegenspraak politie, 2006: 29).[20]

Figuur 497: Renze Salet: de werkzaamheden te verrichten voor tegenspraak volgens het 'Protocol Tegenspraak Politie' (2006 en 2011)

19 Dat de opdracht concreet geformuleerd en afgebakend in tijd en capaciteit moet zijn, is in het aangepaste protocol opgenomen en ontbreekt in het eerste Protocol tegenspraak politie (2006).
20 Deze laatste activiteit is wel in het eerste Protocol opgenomen, maar in het aangepaste Protocol tegenspraak politie (Centrum Versterking Opsporing, 2011) niet meer.

Figuur 498: Renze Salet: Wijzigingen tussen de versies 2006 en 2011 van het 'Protocol Tegenspraak Politie'

Frameworks zijn interpretatieschema's. Zij geven betekenis aan wat anders een zinloze gebeurtenis zou zijn. Ze werken evaluatief en bepalen de subjectieve betrokkenheid bij de gebeurtenis. Frames in de opsporing zijn hypothesen of scenario's. Het doorbreken van de toepassing van een frame is *'deframing'*. De resultaten van de opsporingshandelingen

[a] Posthumus: De bewijsfase is de fase waarin een zitting bij de rechter wordt voorbereid.

zouden er ook toe kunnen leiden dat een ander of nieuwe frame wordt gevormd. Dat is *'reframing'*. Door middel van tegenspraak kan men *'misframing'* op het spoor komen. Tegensprekers staan voor de opgave de risico's van framing te voorkomen of te doorbreken en deframing- en reframingprocessen op gang te brengen.

Het hoofd van een rechercheteam is de teamleider. De tegenspreker blijkt bij de keuze en realisatie van de tegenspraakstrategie afhankelijk te zijn van de teamleider. Citaat blz. 178:

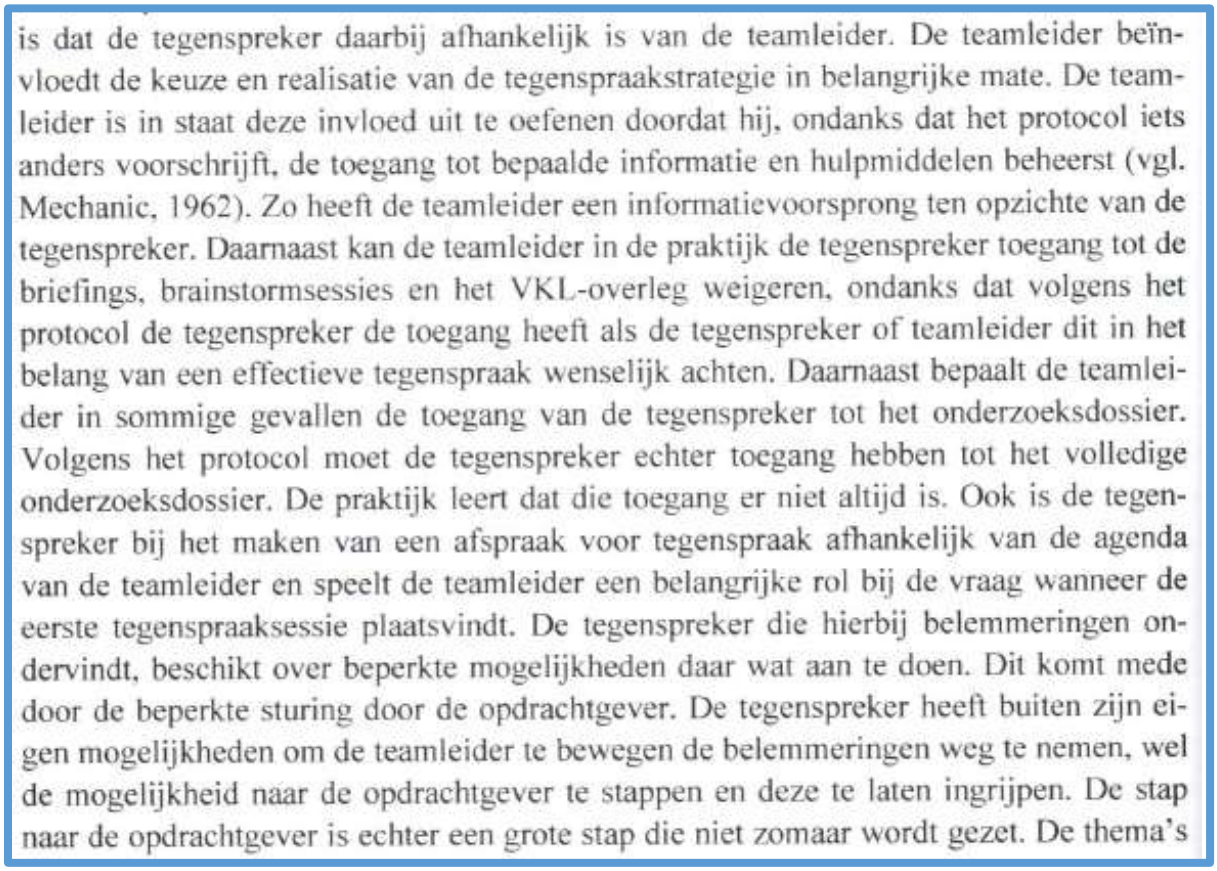

is dat de tegenspreker daarbij afhankelijk is van de teamleider. De teamleider beïnvloedt de keuze en realisatie van de tegenspraakstrategie in belangrijke mate. De teamleider is in staat deze invloed uit te oefenen doordat hij, ondanks dat het protocol iets anders voorschrijft, de toegang tot bepaalde informatie en hulpmiddelen beheerst (vgl. Mechanic, 1962). Zo heeft de teamleider een informatievoorsprong ten opzichte van de tegenspreker. Daarnaast kan de teamleider in de praktijk de tegenspreker toegang tot de briefings, brainstormsessies en het VKL-overleg weigeren, ondanks dat volgens het protocol de tegenspreker de toegang heeft als de tegenspreker of teamleider dit in het belang van een effectieve tegenspraak wenselijk achten. Daarnaast bepaalt de teamleider in sommige gevallen de toegang van de tegenspreker tot het onderzoeksdossier. Volgens het protocol moet de tegenspreker echter toegang hebben tot het volledige onderzoeksdossier. De praktijk leert dat die toegang er niet altijd is. Ook is de tegenspreker bij het maken van een afspraak voor tegenspraak afhankelijk van de agenda van de teamleider en speelt de teamleider een belangrijke rol bij de vraag wanneer de eerste tegenspraaksessie plaatsvindt. De tegenspreker die hierbij belemmeringen ondervindt, beschikt over beperkte mogelijkheden daar wat aan te doen. Dit komt mede door de beperkte sturing door de opdrachtgever. De tegenspreker heeft buiten zijn eigen mogelijkheden om de teamleider te bewegen de belemmeringen weg te nemen, wel de mogelijkheid naar de opdrachtgever te stappen en deze te laten ingrijpen. De stap naar de opdrachtgever is echter een grote stap die niet zomaar wordt gezet. De thema's

Figuur 499: Renze Salet schetst de praktijk van het 'tegenspreken'. De tegenspreker blijkt sterk afhankelijk van de teamleider die hij van tegenspraak moet voorzien.

Wat in het bovenstaande citaat vooral opvalt is dat het politie protocol voorziet in een instrumentarium voor de tegenspreker, zoals toegang tot informatie, bijeenkomsten, het onderzoeksdossier en agendatijd van de teamleider, maar dat in de praktijk dit instrumentarium vaak niet tot zijn beschikking staat omdat het wordt afgeschermd door de teamleider en de stap 'hogerop' naar de opdrachtgever als te ingrijpend wordt ervaren. Voor effectieve tegenspraak is de tegenspreker afhankelijk van de teamleider, maar de teamleider is bij de uitvoering van zijn taak als leider van het onderzoeksteam niet of nauwelijks afhankelijk van de tegenspreker. De teamleider beslist wat hij met de tegenspraak doet, is verantwoordelijk voor het opsporingsonderzoek en beheert de middelen en verdeling van de capaciteit in het onderzoeksteam. Of een tegenspreker er toch in slaagt de teamleider te beïnvloeden bij het recherchewerk hangt sterk af van de reputatie en persoonlijke eigenschappen van de tegenspreker.

De doorwerking van tegenspraak in de opsporing is in de praktijk vaak sluipend. De reikwijdte van deze effecten is veelal beperkt. Dit komt door de ongelijke machtsverhouding tussen teamleider en tegenspreker. Daarnaast speelt ook nog het vervolgproces binnen de opsporing waarbij bijvoorbeeld de officier van justitie, die het gezag over de opsporing heeft, kan bevorderen of belemmeren dat een advies van de tegenspreker doorwerkt in het opsporingsonderzoek. Macht, invloed en gezag spelen een rol bij de doorwerking van tegenspraak.

Tegenspraak bij de politie blijkt zich vaak grotendeels te beperken tot de identificatiefase van het opsporingsonderzoek.[a] Dit is in strijd met het protocol (citaat):

Hoewel het landelijk protocol voorschrijft dat tegenspraak in zowel de identificatiefase, als de bewijsfase plaatsvindt, spreken tegensprekers slechts in zeer beperkte mate tegen in de bewijsfase. Tegensprekers van de politie menen dat de verantwoordelijkheid voor de bewijsfase vooral bij het OM ligt en dat tegenspraak daar in die fase meer thuishoort. Vanuit de politie bestaat echter niet of nauwelijks zicht op tegenspraak bij het OM en ook van afstemming of samenwerking tussen tegenspraak bij de politie en bij het OM is nauwelijks sprake.

Figuur 500: Tegenspraak bij de politie blijft vaak beperkt tot de identificatiefase. De bewijsfase is de verantwoordelijkheid van het OM en die moeten hun eigen tegenspraak organiseren.

Naast het feit dat tegensprekers de handicap hebben van een disbalans in macht is er nog een andere belangrijke factor die verhindert dat tegenspraak het maximaal haalbare uit het proces van tegenspreken haalt. Dat is de achtergrond van de meeste tegensprekers (citaat):

meeste tegensprekers zijn immers zelf ervaren rechercheurs of ervaren teamleiders. Dit betekent dat de tegensprekers en de leden van het onderzoeksteam voor een deel gemeenschappelijke frameworks hanteren, omdat zij beschikken over dezelfde kennis en ervaring, deskundigheid, verwachtingen en 'gevoel' en beeldvorming. Het is daarom niet verwonderlijk dat tegensprekers dezelfde ideeën hebben over hoe opsporing moet plaatsvinden, welke onderzoekshandelingen moeten worden verricht en wat relevant is voor de reconstructie van een misdrijf. Dit kan belemmeren dat tegensprekers deframing en reframing stimuleren.

Figuur 501: Tegenspraak minder effectief vanwege de rechercheachtergrond van de meeste tegensprekers, waardoor zij gemeenschappelijke frameworks hanteren als de teamleider.

De oplossing om tegensprekers van buiten de politie te halen stuit op het probleem van de 'politiecultuur'. Deze maakt dat meningen van buitenstaanders minder snel serieus worden genomen binnen de politie. Maatregelen van tegensprekers om dat wantrouwen weg te nemen gaan vaak ten koste van de kwaliteit van de tegenspraak.

Er zijn geluiden, zowel binnen de opsporing als bij de wetenschap, dat 'tegenspraak' kan worden opgeheven omdat het probleem van de gerechtelijke dwaling door tunnelvisie niet

[a] De commissie Posthumus had juist bepleit dat tegenspraak met name in de bewijsfase aan bod moest komen.

of nauwelijks (meer) voor komt. Het onderzoek van Salet laat zien dat dit voorbarig is. Zij wijst bijvoorbeeld op een *'dark number'* aan dwalingen dat nooit boven water is gekomen. Maar ook los van enige dwaling kan gesteld worden dat tegenspraak altijd bijdraagt aan een verbetering van de opsporing. Er is een blijvend belang van tegenspraak door een buitenstaander die niet zelf betrokken is bij de besluitvorming in het onderzoek. Bovendien kan worden overwogen om tegenspraak ook te organiseren voor niet-TGO onderzoeken. De tijdgeest gaat echter een andere kant op getuige de komst van de ZSM-werkwijze, waarbij de snelheid van afhandeling voorop staat. De controlerende taak van de rechter wordt ingeperkt en juist dan zou de behoefte aan een vorm van tegenspraak groot moeten zijn.

De huidige tegenspraakpraktijk laat veel te wensen over (citaat):

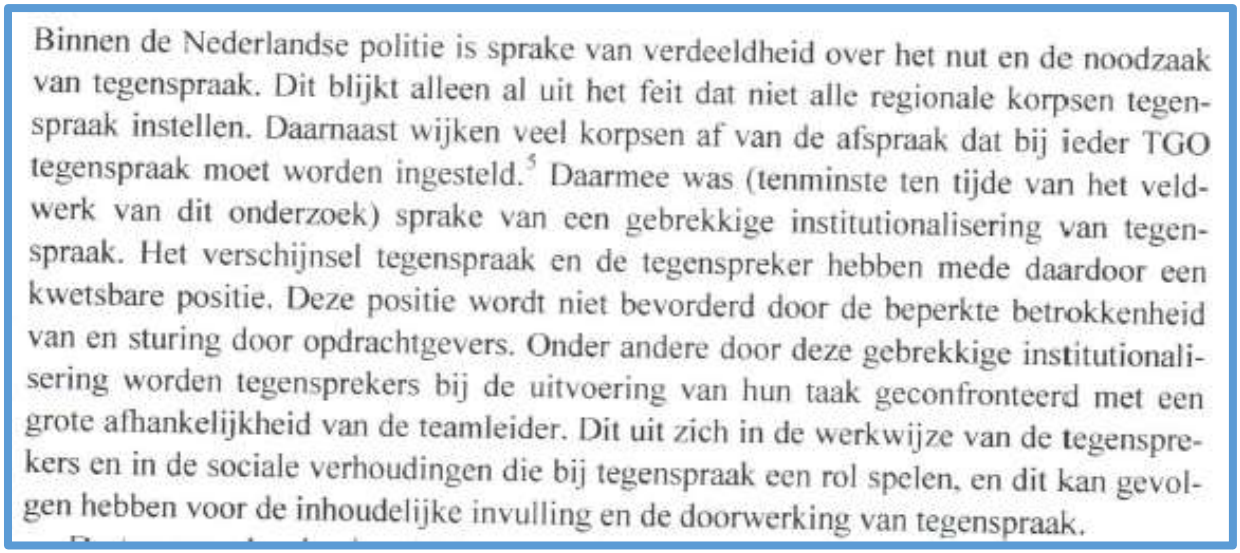
Binnen de Nederlandse politie is sprake van verdeeldheid over het nut en de noodzaak van tegenspraak. Dit blijkt alleen al uit het feit dat niet alle regionale korpsen tegenspraak instellen. Daarnaast wijken veel korpsen af van de afspraak dat bij ieder TGO tegenspraak moet worden ingesteld.[5] Daarmee was (tenminste ten tijde van het veldwerk van dit onderzoek) sprake van een gebrekkige institutionalisering van tegenspraak. Het verschijnsel tegenspraak en de tegenspreker hebben mede daardoor een kwetsbare positie. Deze positie wordt niet bevorderd door de beperkte betrokkenheid van en sturing door opdrachtgevers. Onder andere door deze gebrekkige institutionalisering worden tegensprekers bij de uitvoering van hun taak geconfronteerd met een grote afhankelijkheid van de teamleider. Dit uit zich in de werkwijze van de tegensprekers en in de sociale verhoudingen die bij tegenspraak een rol spelen, en dit kan gevolgen hebben voor de inhoudelijke invulling en de doorwerking van tegenspraak.

Figuur 502: De implementatie van 'tegenspraak' laat nog veel te wensen over.

8.2.2.1 *Conclusie: Tegenspraak werkt nog niet goed*

Tegenspraak wordt lang niet overal georganiseerd. Daar waar wél aan tegenspraak wordt gedaan is de positie van de tegenspreker zo moeilijk dat er bijna nooit een evenwichtig en kwalitatief goed tegenspraakproces gevoerd wordt. Met name het overwicht van de teamleider, door zijn beschikking over alle hulpmiddelen en informatie én het feit dat de tegenspreker daarvan vaak wordt weggehouden, in strijd met het protocol, is daarvan de oorzaak.

8.2.2.2 *Conclusie: positie melders Vuurwerkramp*

De moeilijke positie van de tegenspreker doet sterk denken aan de positie van de beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN tijdens het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp. Zij deden als twee van de weinigen aan interne reflectie en toen dat niet hielp traden zij op als tegenspreker 'avant-la-lettre', met ontslag als gevolg.

Voor een overzicht van kenmerken van 'tunnelvisie', zie <H.8.2.4.1-3>.

8.2.3 WODC: Focus in de opsporing – Implementatie PVOV en PP tegen tunnelvisie

De centrale vraagstelling van het onderzoek, dat ten grondslag ligt aan deze publicatie, is: *"Welke gevolgen hebben de maatregelen uit het Programma Versterking Opsporing en Vervolging (PVOV) en uit Permanent Professioneel (PP) die gericht zijn op het voorkomen van tunnelvisie voor de praktijk van de opsporing en in welke mate scheppen zij voorwaarden om tunnelvisie te voorkomen?"*

In dit rapport is niet gekeken of en hoe vaak tunnelvisie zich binnen de TGO-praktijk voordoet en of de maatregelen een daadwerkelijke bijdrage hebben geleverd aan het verminderen ervan. Dit kan ook niet, want er zijn geen voormetingen en een controlesituatie is niet mogelijk. Of er sprake is van dwalingen als gevolg van een tunnelvisie staat pas echt vast als iemand onschuldig heeft vastgezeten en de werkelijke dader alsnog is veroordeeld. Daarom is in dit rapport de aandacht uitgegaan naar de implementatie en uitvoering van de maatregelen uit PVOV en PP die gericht zijn op het voorkomen van tunnelvisie en de mate waarin zij voorwaarden scheppen om tunnelvisie te voorkomen.

Op basis van wetenschappelijke literatuur is in dit rapport vastgesteld dat tunnelvisie kan ontstaan als gevolg van denkfouten in het opsporingsonderzoek of als gevolg van groepsdenken.
Denkfouten kunnen ontstaan als gevolg van ongefundeerde ijkpunten, als gevolg van een te eenzijdige context, als gevolg van de neiging vooral te zoeken naar hypothese bevestigende informatie of de neiging aan een overtuiging vast te houden ondanks strijdig bewijs. Wanneer ook een beeld van de gewenste einduitkomst wordt gevormd bestaat het gevaar dat achteraf het eindverhaal wordt bijgesteld om overeenstemming te krijgen met die gewenste uitkomst.
Groepsdenken kan zich voordoen bij een hoge mate van cohesie binnen een rechercheteam, als gevolg waarvan het risico kan ontstaan dat teamleden hun onafhankelijk kritisch denken aanpassen aan de mening van de groep. Er kan collectieve blikvernauwing en conformeringsdruk optreden. Het belang van de eenheid in het team staat voorop, dus gaat men mogelijke tegenstrijdigheden uit de weg, zoals alternatieve onderzoeksrichtingen of het zoeken naar aanvullende informatie. Zelfs kan informatie vertekend worden weergegeven om te passen binnen het voorkeursalternatief.

De belangrijkste instrumenten tegen tunnelvisie in het onderzoek zijn:

Reflectie: Dit is tijdens het proces en gebeurt door de leden van het TGO-team zelf, met name door de teamleider, de ambtelijk secretaris, de tactisch analist en de dossiermaker. Ook de officier kan een rol vervullen bij reflectie.
Tegenspraak: Dit is tijdens het proces en gebeurt door een buitenstaander (geen lid van het team) die met name de teamleider kritisch bevraagt.

Interne reflectie kan bij de politie meestal op positieve bijval rekenen, maar desondanks is gebleken dat er twijfels zijn of de borging van interne reflectie bij de politie wel is verzekerd. *Tegenspraak* daarentegen wordt bij twee van de drie onderzochte politiekorpsen slechts zelden toegepast. Tegenspraak wordt vaak gezien als een vrijblijvende optie terwijl interne reflectie vaak wél als noodzakelijk wordt gezien.
Argumenten bij de twee korpsen waar nagenoeg geen tegenspraak wordt gebruikt, om geen tegenspraak in te zetten zijn: te tijds- en capaciteitsintensief instrument en er zou inmiddels voldoende intern reflectievermogen zijn op de werkvloer. Ervaringen van het ene korps, binnen het onderzoek, waar het tegenspraakinstrument wél wordt ingezet, leren echter dat de ervaringen met tegenspraak goed zijn en dat de bezwaren geen hout snijden.

Bij het Openbaar Ministerie heeft het instrument ‘reflectie’ met de komst van de reflectiekamer een formeel karakter gekregen. De reflectiekamer wordt binnen het OM ook als een geschikt instrument gezien voor officieren die bij moeilijke beslissingen reflectie nodig hebben bij deskundigen van buiten het dossier. Maar gebleken is dat nog niet alle officieren gediend zijn van openheid en daarom de weg naar de reflectiekamer nog niet weten te vinden.
Het instrument ‘tegenspraak’ daarentegen wordt niet of nauwelijks ingezet binnen de drie onderzochte arrondissementsparketten. Het wordt binnen de drie onderzochte parketten als een moeilijk of ongelukkig instrument gezien, waarbij de betreffende officier die als tegenspreker optreedt gedetailleerd op de hoogte moet zijn van het dossier, hetgeen praktisch onhaalbaar is. Aangezien niet iedere officier gebruik maakt van de reflectiekamer zou een vorm van tegenspraak toch wenselijk zijn. De kwaliteitsofficier kan daarbij de rol van tegenspreker vervullen.

8.2.3.1 *Conclusie: Mechanismen van tunnelvisie*

Veel mechanismen die in dit onderzoek zijn gebruikt om tunnelvisie te kenschetsen zijn ook opgetreden in het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp. Zo zijn ‘*denkfouten’* en ‘*groepsdenken’* gemakkelijk te herkennen in de reacties op de kritiek van de beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN.
Voor een overzicht van kenmerken van ‘tunnelvisie’, zie <H.8.2.4.1-3>.

8.2.3.2 *Conclusie: Reflectie en tegenspraak.*

Interne reflectie kan nooit alleen het antwoord zijn op de vraag hoe een tunnelvisie te voorkomen. Hoewel interne reflectie, mits goed uitgevoerd, de weerbaarheid van een rechercheteam tegen tunnelvisie zal vergroten, is reflectie, juist omdat het intern is, per definitie onderhevig aan de mechanismen die tunnelvisie veroorzaken. Externe tegenspraak zal altijd nodig zijn om tunnelvisie echt te kunnen voorkomen. Er is in dit onderzoek geconstateerd dat tegenspraak als instrument nog niet breed is aangeslagen, niet bij de politie en ook niet bij het OM. Bovendien dreigt de mate van vrijblijvendheid van de inzet van tegenspraak nog toe te nemen. Het valt het WODC te prijzen dat zij dit in kaart hebben willen brengen.

8.2.4 Kenmerken tunnelvisie

In de drie besproken, binnen de context van de Vuurwerkramp belangrijke, Nederlandse publicaties betreffende tunnelvisie, zijn een aantal kenmerken genoemd waaraan tunnelvisie is te herkennen. Ze worden hier op een rij gezet om te zien of deze kenmerken van toepassing zijn op het dossier van de Vuurwerkramp.

8.2.4.1 *Maarten Bollen*

- *Confirmatiebias*, het zoeken naar bevestiging voor een hypothese.
- Het verlies van overzicht over informatie.
- *'Sunk cost'*: de kunst van het verliezen. Mensen geven de voorkeur aan investeren in een eigen verliesgevende zaak, dan om het verlies te nemen en opnieuw te beginnen.
- *'Group think'*: een fout van een groepslid wordt niet gecorrigeerd maar versterkt. De groepsmening verdringt het individueel onderscheidend vermogen. Binnen de politie is groepsvorming onder 'collega's' sterker dan in veel andere beroepsgroepen.
- Bollen is zelf het levende voorbeeld van hoe ver 'tunnelvisie' kan gaan.

8.2.4.2 *Renze Salet*

- Bij tunnelvisie gaat het om een te enge focus op een bepaalde onderzoeks- of vervolgingstheorie.
- Dit heeft het effect dat ontvangen informatie wordt gekleurd door die theorie.
- Actoren in het strafrechtsysteem focussen op één verdachte, zoeken en selecteren bewijs zodat een zaak kan worden gevormd voor een vervolging, terwijl ontlastend bewijsmateriaal wordt genegeerd of achtergehouden.

8.2.4.3 *WODC*

- *Denkfouten* ontstaan door ongefundeerde ijkpunten, een te eenzijdige context, de neiging te zoeken naar hypothese bevestigende informatie, of de neiging aan een overtuiging vast te houden ondanks strijdig bewijs.
- Bij beeldvorming over de gewenste einduitkomst kan het eindverhaal achteraf worden bijgesteld in lijn met die gewenste uitkomst.
- *Groepsdenken*: bij grote cohesie binnen een rechercheteam kunnen teamleden hun onafhankelijk denkvermogen aanpassen aan de groepsmening. Er kan collectieve blikvernauwing en conformeringsdruk optreden. De eenheid in het team staat voorop. Tegenstrijdigheden zoals alternatieve onderzoeksrichtingen of afwijkende informatie worden ontweken. Informatie kan zelfs vertekend worden weergegeven om te passen binnen het voorkeursalternatief.

Bovengenoemde kenmerken worden in hoofdstuk <H.5> gebruikt om elementen van *'tunnelvisie'* te identificeren binnen het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp. In de volgende paragraaf <H.8.2.5>. staan een aantal van deze voor het optreden van een tunnelvisie zo kenmerkende mechanismen opgesomd, wanneer deze bij het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp zijn geïdentificeerd.

8.2.5 Codering tunnelvisie mechanismen

Om in deze rapportage aan te kunnen geven welke kenmerken en mechanismen van een tunnelvisie zijn geïdentificeerd wordt hier eerst een codering afgesproken van de gevonden kenmerken. Deze codering heeft geen enkele andere toepassing dan bedoeld te zijn voor globale identificatie van de kenmerken, zowel in de tekst van de rapportage, met name <H.5>, als in het onderstaande overzicht <H.8.2.6>. Op geen enkele wijze wordt gepretendeerd dat onderstaande codering op enige wijze systematisch, evenwichtig of volledig zou zijn. Er zijn bijvoorbeeld overlappingen of doublures tussen de inhoud achter de verschillende coderingen en kenmerken. Het overzicht dient slechts ter oriëntatie, om aan te geven waar in de zes strafrechtelijke vervolgingstrajecten van de Vuurwerkramp de kenmerken van tunnelvisie zijn gevonden, waaraan met name het Openbaar Ministerie zich schuldig maakte.

1. **TCB – *'Confirmatiebias'***: Het zoeken naar bevestiging voor een hypothese.
2. **TOV – *'Overzichtsverlies'***: Het verlies van overzicht over informatie.
3. **TVB – *'Verliesbinding'***: Niet willen verliezen; liever investeren in eigen verliesgevende zaak, dan het verlies nemen en opnieuw beginnen.
4. **TMB – *'Maarten Bollen'***: Het levende voorbeeld van het effect van 'tunnelvisie'.
5. **TTF – *'Theoriefocus'***: Te enge focus op één onderzoeks- of vervolgingstheorie.
6. **TIK – *'Informatiekleuring'***: Ontvangen informatie wordt gekleurd door die theorie.
7. **TBS – *'Bewijsselectie'***: Focussen op één verdachte, selecteren bewijs voor succesvolle vervolging en ontlastend bewijsmateriaal negeren of achterhouden.
8. **TDF – *'Denkfouten'***: Ongefundeerde ijkpunten, eenzijdige context, zoeken naar hypothese bevestigende informatie, vasthouden aan overtuiging ondanks strijdig bewijs.
9. **TRG – *'Resultaatgebondenheid'***: Bij gewenste einduitkomst het bijstellen van eindverhaal in lijn met die gewenste uitkomst.
10. **TGD – *'Groepsdenken'***: Te grote cohesie in rechercheteam. Onafhankelijk denkvermogen wordt aangepast aan de groepsmening. Collectieve blikvernauwing en conformerings-druk. Eenheid staat voorop. Alternatieve onderzoeksrichtingen of afwijkende informatie ontwijken. Passend maken informatie binnen het voorkeursalternatief.

8.2.6 Geïdentificeerde tunnelvisiemechanismen Vuurwerkramp

In dit hoofdstuk worden bij wijze van illustratie slechts een twintigtal voorbeelden gegeven van bij het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp geïdentificeerde kenmerken en mechanismen van het optreden van een tunnelvisie bij de opsporing. Volledigheid is onmogelijk, want er zijn honderden van dit soort voorbeelden gevonden.

14.05.2000 **TMB, TGD** – Een bijzonder groot en, voor de Nederlandse politie uniek, RBT (Recherche Bijstand Team) wordt opgericht voor de strafrechtelijke opsporing van de Vuurwerkramp. Het rechercheteam staat vanaf het begin onder grote maatschappelijke, politieke, bestuurlijke en justitiële druk, waarbij de pers tot over de grenzen meekijkt. Om onder die druk overeind te blijven en output te leveren staat de eenheid binnen het rechercheteam voorop. Meer nog dan gewoonlijk. En die eenheid is bij de politie al sterker ontwikkeld dan bij veel andere organisaties. Onderling vertrouwen van politiemensen is van

levensbelang en het begrip 'collegialiteit' heeft bij de politie een bijzondere lading. Wie ooit binnen de politie heeft meegemaakt wat er gebeurt als door de mobilofoon klinkt *'Assistentie collega!'*, weet pas wat er wordt bedoeld. Om met Maarten Bollen te spreken (vrije vertaling van PvB): "Ik snap niet dat een zo exceptioneel toegerust Tolteam dat er werkelijk in is geslaagd om zoveel bijzondere probleemstellingen op te lossen en te overwinnen, niet in staat is gebleken om te dealen met de afwijkende mening van twee dissidente rechercheurs."

Dit is in een notendop de kern van een tunnelvisie. In ieder ander dossier zou Maarten Bollen, historicus en journalist, inmiddels ervaren tegenspreker bij grootschalige opsporing, waarschuwen voor het laten wegdrukken van je individuele kritische denkvermogen door de groepsdruk, het conformeren aan de groepsvisie. Maar in het dossier van de Vuurwerkramp heeft Maarten Bollen in feite zelf een jaar lang fysiek deel uitgemaakt van het Tolteam.[a] Dat heeft hem voordeel gegeven bij zijn latere functie als 'tegenspreker' en leverde hem de liefkozende benoeming *'onze Maarten'* op, zoals hij trots zelf schrijft.[617]

Wat Bollen als lid van het team niet meer kan zien, zoals hij zelf overigens ook ruiterlijk toegeeft, is of de beide 'dissidente rechercheurs' wellicht twee van de weinige leden van het Tolteam waren die hun individuele denkvermogen weigerden op te offeren aan de conformeringsdruk vanuit het Tolteam en het Openbaar Ministerie. Want die conformeringsdruk die was er wel degelijk en in hoge mate.

18.05.2000 **TTF, TIK, TBS, TDF en TGD**. Ondanks het feit dat er tussen politie, justitie en de advocaat van de beide S.E. Fireworks-directieleden normaal en regelmatig contact is, ondanks dat één van de echtgenotes[b] van de directie zich al aan het bureau had gemeld, ondanks dat meteen na de ramp de verblijfplaats van de beide directeuren bekend was[c], ondanks dat het aan de beide Tolteam rechercheurs PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN verboden werd op bezoek te gaan in het ziekenhuis bij de S.E. Fireworks directeuren[618], vaardigde het OM een internationaal opsporingsbevel uit tegen de beide directeuren BAKKER en PATER. Hiermee werd het beeld geschapen van twee zware misdadigers die in het buitenland op de vlucht waren geslagen. Zowel uit de stukken in het strafrechtelijk dossier als in de opgetekende sfeerimpressie van Maarten Bollen, komt heel sterk het beeld naar boven dat er een jacht is geopend op misdadigers die schuldig waren aan de ramp. PATER en BAKKER meldden zichzelf op resp. 19 en 20 mei bij de politie. Vanaf dat moment tot aan 8 augustus 2000 hebben zij in alle beperkingen vastgezeten, zodat het OM zo min mogelijk gehinderd zou worden in het onderzoek.

23.05.2000 **TTF, TBS en TDF**. Rechtbank Almelo. Officier van justitie mr. Herman STAM staat schuimbekkend voor de verdachte BAKKER te schreeuwen dat hij (STAM) hem (BAKKER) wel klein zal krijgen.

---

[a] Maarten Bollen is politiefunctionaris en schreef in opdracht van het politiekorps Twente en met subsidie van BZK een dik boek in dagboekvorm over het Tolteam. Daarvoor kreeg hij toegang tot het Tolteamjournaal, verbleef hij een jaar te midden van de Tolteamcollega's en interviewde hij 40 van hen langdurig.

[b] Anita BAKKER-Nijkamp

[c] BAKKER was met een ambulance, samen met een politieman, naar het ziekenhuis in Gronau, net over de grens in Duitsland vervoerd, waar hij een paar dagen opgenomen werd. Daar kreeg hij o.a. bezoek van W.PATER, S.E. Fireworks-werknemers, zijn advocaat en familieleden. De pers moest door het ziekenhuispersoneel buiten de deur worden gehouden.

29.05.2000 **TCB, TTF, TIK, TBS, TDF en TRG** - In het milieujournaal van het Tolteam staat op 29 mei 2000 een mutatie van milieuteamleidster Isabelle MENSINK. Op het eerste gezicht lijkt het hier om een normale afstemmingsvergadering te gaan, maar met het oog op de kenmerken van 'Tunnelvisie' is hier iets bijzonders aan de hand. Aan deze mutatie ligt namelijk de vooronderstelling ten grondslag dat de milieuvergunning van de gemeente Enschede in orde was en dat de oorzaak van de ramp gezocht moet worden in de afwijkingen van de milieuvergunning door het bedrijf S.E. Fireworks. In dat vroege stadium van het strafrechtelijk onderzoek, waarbij een van de opdrachten is om ook naar eventueel strafbaar optreden van de gemeente te kijken, is een dergelijke vooronderstelling een schoolvoorbeeld van 'tunnelvisie'. Het is tevens een voorbeeld van de groepsvisie die binnen OM en Tolteam leefde t.a.v. de gewenste uitkomst van het onderzoek. Citaat uit het journaal:

POLITIE
- Twente
- TOL-TEAM

Journaal op datum
Project milieu

29 mei Isabelle

Met Sijmen en Robert Jan de bespreking bijgewoond tussen de teamleiding, OM, TR en NFI. Hier is getracht afstemming te verkrijgen tussen de technische poot en de Milieu-bestuurlijke poot. Vooral als het gaat om vragen als: hoe zou de brand kunnen zijn ontstaan, reconstructie e.d. is het essentieel dat we het technische bewijs kunnen koppelen aan de vergunning. Ook is het belangrijk dat we een aantal theorien die nu al in de pers staan kunnen ontkrachten (bv stofexplosie). Lukt dit ons niet dan zitten we zometeen op de zitting met een tiental verklarings theorieën voor de ramp en kan er maar één uitspraak komen; vrijspraak.

Figuur 503: Citaat Tolteamjournaal project milieu, 29 mei 2000, voorbeeld van tunnelvisie

09.06.2000 **TTF, TBS, TDF en TGD** – Wanneer de verdachte Rudi BAKKER tijdens een verhoor weer eens aandacht vraagt voor het mogelijke motief voor brandstichting van de oud-eigenaar SMALLENBROEK, is het geduld van de politiefunctionarissen op. BAKKER moet maar eens voorgoed begrijpen dat het traject SMALLENBROEK niet is wat men van hem wil horen. Voor straf een weekend alleen in de cel (van 9 tot 13 juni 2000), letterlijk op water en brood. Het is dan Pinksteren 2000.

19.01.2001 **TCB, TOV, TTF, TIK, TBS, TDF, en TGD.** Op deze dag belt het NFI naar OM/Tolteam met de voorlopige resultaten van hun onderzoek naar de sporen op het rode korte sportbroekje van verdachte André DE VRIES. Er zijn inderdaad bruikbare vuurwerksporen gevonden. Onmiddellijk wordt nog diezelfde dag het Pv 'Alibioverzicht' (38 blz.) afgesloten. Op 20 jan 2001 's morgens was er gebak in de tactische club van het Tolteam. Teamleider MIJWAART zei: *"De ramp is opgelost. DE VRIES is de brandstichter, alleen nog een paar weekjes afwerken."*

xx.01.2001 **TTF, TIK, TBS, TDF en TGD**. Dagelijks Tolteamleider Cees MIJWAART heeft rechercheur PAALMAN meerdere malen onheus bejegend ten overstaan van andere

collega's van het Tolteam. Een collega heeft het over *'afgezeken'* worden door MIJWAART'[619]. MIJWAART was een van de ondervragers van KLOPPENBORG. Daar waren kritische vragen over van meerdere collega's binnen het Tolteam, want MIJWAART en KLOPPENBORG kenden elkaar van de voetbalclub waar MIJWAART trainer was en KLOPPENBORG verzorger. PAALMAN heeft MIJWAART daarover geconfronteerd.[620]

xx.10.2001 **TTF, TDF en TGD.** Rond oktober 2001 heeft commissaris Rik de Boer, hoofd Tolteam, een afspraak gemaakt voor Jan PAALMAN bij de districtspsychiater van de politie, D.F.J. Hoekstra te Almelo, zonder diens medeweten. PAALMAN heeft die afspraak via zijn lijnchef Hollink weer af laten zeggen.[621]

18.10.2001 **TCB, TOV, TVB, TTF, TIK, TBS, TDF, TRG en TGD.** Gedurende de periode maart 2001 – oktober 2001 laat het Openbaar Ministerie bewust, en tegen beter weten in, de mogelijkheid open dat verdachte André DE VRIES de bezitter of gebruiker is geweest van de zogeheten 'ramp-gsm', waarmee tijdens de ramp een aantal keren is gebeld vanuit het rampgebied. Instandhouding van dit gegeven ondersteunde het 'bewijs' dat de verdachte bij de aanvang van de ramp aanwezig was geweest. Zie <H.2.7.4.2.7 en 8> en <H.2.9.6>.

11.03.2002 **ALLE KENMERKEN TUNNELVISIE.** Het requisitoir van het Openbaar Ministerie tegen S.E. Fireworks eigenaren BAKKER en PATER vertoont alle kenmerken van tunnelvisie die na raadpleging van de literatuur zijn onderkend, zie <H.8.2.1 t/m H.8.2.3>. Dit document van 139 blz., zie <H.5.2> voor samenvatting en <H.5.3> voor aanvullend commentaar, is een ongeëvenaard betoog dat aan elkaar hangt met tientallen elementen die getuigen van 'tunnelvisie'. Hieronder volgt slechts een beperkte bloemlezing uit de punten van het OM-requisitoir die kenmerken van een tunnelvisie vertonen:

- Het buiten vervolging houden van de brandweer
- Het buiten het strafdossier houden van de gegevens uit het strafdossier van Culemborg uit 1991.
- Het bestempelen van het NFI rapport over de Vuurwerkramp als werk van hoog wetenschappelijk niveau terwijl het NFI rapport in werkelijkheid tendentieus broddelwerk is waar de basisbeginselen van de wetenschap met voeten worden getreden.
- Het buiten vervolging houden van oud-eigenaar SMALLENBROEK met oneigenlijke argumenten.
- Het profileren tot in de kleinste facetten van S.E. Fireworks eigenaar BAKKER als een crimineel in houding, gedrag, winstbejag en ethische opvattingen, terwijl BAKKER in werkelijkheid gewoon zijn best heeft gedaan het bedrijf zo goed mogelijk te runnen.
- Het verdedigen van het feit dat de landsadvocaat in de civiele rechtszaak totaal andere standpunten verdedigt dan het OM in de strafzaak tegen S.E. Fireworks doet.
- Het bagatelliseren van het opnemen, uitwerken en vastleggen van de inhoud van geheimhoudersgesprekken tussen de S.E. Fireworks-eigenaren en hun advocaten.
- Het overdrijven van de vakkennis van de S.E. Fireworks-eigenaren opdat zij bewust *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk hadden liggen.
- Het toekennen van bovennatuurlijk inzicht, op het moment van de ramp, aan de S.E. Fireworks-eigenaren, zoals de kennis uit de geheim gehouden Culemborg explosies van 1991 en de inzichten verkregen uit de ná de ramp gehouden vuurwerkproeven.

- Het insinueren van beïnvloeding door de S.E. Fireworks-eigenaren van de Chinese classificatie van het geïmporteerde vuurwerk uit China.
- Het met oneigenlijke argumenten voorkomen dat de rechter toestemming geeft voor een contra-expertise op verzoek van de verdediging.
- De wijze waarop de voorraad is gereconstrueerd om zo te kunnen komen tot het adagio 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk in opslag op de rampdag.
- De wijze waarop de beschuldiging van 'illegale handel' is geconstrueerd.
- De manipulatieve wijze waarop gebruik is gemaakt van het feit dat er grote som cash geld is gevonden bij BAKKER thuis.
- De ronduit verkeerde wijze waarop de getuigenverklaringen van BAKKER, zijn accountant en van buitenlandse afnemers zijn uitgelegd, om te kunnen komen tot het construeren van illegale handel en zwarte verkopen van vuurwerk.

02.04.2002 **ALLE KENMERKEN TUNNELVISIE.** Uitspraak rechtbank Almelo in de zaak tegen de verdachte Rudi BAKKER bevat een aantal harde aanwijzingen over de tunnelvisie waarin het OM verkeert. Ondanks het requisitoir van het Openbaar Ministerie en de door het OM gekortwiekte verdediging[a] is de rechtbank Almelo heel duidelijke betreffende het afwijzen van een aantal door het OM opgevoerde beschuldigingen tegen BAKKER (en PATER). Zie <H.5.7>. Toch gaat het Openbaar Ministerie in hoger beroep en de advocaat-generaal doe het requisitoir nog eens dunnetjes over. Hieronder slechts een paar aspecten uit het vonnis van de rechtbank, dat (volgens steller) door het OM gerespecteerd had moeten worden:

BAKKER wordt **vrijgesproken** van feit 4: (Leiding geven aan) ***'dood-door-schuld'***.

- Er is niet bewezen of de brand in bewaarplaats C2 de enige primaire brandhaard is geweest;
- Er is niet bewezen dat het ontbreken van bepaalde veiligheidsvoorzieningen in enig verband met de uitbreiding van de brand en de ontploffingen staan;
- Het opslaan van vuurwerk in de onvoldoende brandwerende zeecontainers aan verdachten was gewoon door de gemeente vergund;
- Het is niet bewezen dat een sprinklerinstallatie enig effect gehad zou hebben bij het voorkomen van de vuurwerkexplosies;
- Het valt BAKKER niet te verwijten dat het opgeslagen vuurwerk massa-explosief was, omdat hij dit gelet op de stand van kennis in de branche niet behoorde te weten.

BAKKER wordt **vrijgesproken** van '**opzet'** met betrekking tot het aanwezig hebben van ***'Te-veel-en-te-zwaar'*** vuurwerk:

- De rechtbank is na onderzoek gebleken dat er eigenlijk niemand in Nederland -ook niet de instanties die belast waren met vergunningverlening en de advisering daarbij-

[a] De verdediging van BAKKER (en die van PATER) was door het OM met succes gekortwiekt doordat het OM optimaal gebruik wist te maken van de (naar achteraf is gebleken) onterechte reputatiebeschadiging van de S.E. Fireworksdirectie en de onheuse beschuldigingen van het OM. De verdediging kreeg daardoor geen kans meer om de stukken van de strafvervolging Culemborg toe te laten voegen, mocht het gedrag van de brandweer niet meer bij het onderzoek betrekken, werd oud-eigenaar SMALLENBROEK buiten het onderzoek gehouden etc., etc.

enig benul had van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoort te worden.
- Een classificatie daarvoor is nooit gemaakt, testen zijn nooit gedaan en zelfs een zogenaamde bureauclassificatie heeft nimmer plaatsgevonden. Dit alles anders dan in een veelheid van andere landen, die wel maatregelen op dit gebied hebben genomen.
- De rechtbank is van oordeel dat wat er op de door BAKKER gevolgde PTO-cursus aan de orde kwam over 'classificatie' geen naam mag hebben. Bovendien ging het uitsluitend over transportclassificatie, terwijl het bij opslag om veel hogere hoeveelheden gaat en hele andere omstandigheden.

BAKKER heeft **geen schuld** aan het ontbreken van **zelfsluitendheid** en **brandwerendheid** van de opslagplaatsen:

- De rechtbank is uit onderzoek gebleken dat de ambtenaren die met de controle van de naleving daarvan belast waren, al lang voordat verdachten het bedrijf hadden overgenomen, gezegd hebben dat zij op dat punt niet meer controleerden omdat zij het voorschrift onpraktisch vonden.
- De gemeente Enschede beschikte reeds vóór de overname door BAKKER/PATER over een TNO-rapport waarin de ontoereikende brandwerendheid vast lag. De gemeente kon zien dat er niets aan die deuren gedaan was. Toch is het voorschrift weer in de vergunning van 1997 opgenomen. Nooit is er bij de jaarlijkse controle door de gemeente iets van die deuren gezegd. Dit komt materieel gesproken neer op het feit dat het aan S.E. Fireworks vergund was om vuurwerk in ongeschikte MAVO-boxen en zeecontainers op te slaan.
- Een en ander klemt zeer daar deze situatie in het bedrijf reeds zo was onder hun voorganger SMALLENBROEK.

xx.06.2002 **TDF en TGD.** Korpschef DEELMAN schendt het vertrouwen van beide melders door het op zijn uitnodiging opgestelde, en expliciet voor hem vertrouwelijk en persoonlijk bedoelde, memo met grieven, zonder hen te consulteren, door te sturen naar de leiding van het Tolteam en het Openbaar Ministerie. Zie <H.2.7.2> en met name <H.2.7.2.3>.

15.01.2003 **ALLE KENMERKEN TUNNELVISIE.** Advocaat-generaal mr. WELSCHEN schrijft een 'weerlegging' van de meldingen van misstanden die zijn gemaakt door de beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN in hun zogeheten Mei-memo van 27.05.2002. De wijze waarop de AG te werk is gegaan vertoont vele kenmerken van tunnelvisie zie <H.2.7.4.>

18.03.2003 **ALLE KENMERKEN TUNNELVISIE.** De beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN leggen onder ede verklaringen af bij het gerechtshof te Arnhem over de wijze waarop door het Tolteam en het OM aan bewijsvergaring en selectie werd gedaan. Daarbij geven zij aan dat er door Tolteam en OM gewenste bewijzen zijn gepresenteerd aan de rechtbank en ontlastende bewijzen zijn achtergehouden. Zie <H.2.7.6.>

17.11.2003 **ALLE KENMERKEN TUNNELVISIE.** Tussenrapportage BIZ aan burgemeester MANS, waarin melding wordt gemaakt van mogelijk bewuste misleiding van de rechterlijke macht door leden van politie en OM. Zie de volgende citaten uit dit BIZ-tussenrapport:

'Verantwoordelijken en uitvoerenden binnen het strafrechtelijk onderzoek contra de verdachte A.dV. hebben binnen dit strafrechtelijke onderzoek opzettelijk de rechterlijke macht misleid'.

Er kan niet meer uitgesloten worden dat medewerkers van het Tolteam als verdachte dienen te worden aangemerkt van strafbare feiten zoals meineed en valsheid in geschifte of als betrokkene bij een vorm van plichtsverzuim. Er zijn mogelijk ook handelingen verricht die er na verder onderzoek toe kunnen leiden dat bewijsmiddelen als onrechtmatig verkregen worden beschouwd. Het gaat hierbij om cruciale handelingen binnen het strafrechtelijke onderzoek contra de verdachte A.dV.

Figuur 504: Citaten uit BIZ tussenrapport 16 november 2003 over misleiding van de rechterlijke macht door leden van politie en OM

17.06.2004 **ALLE KENMERKEN TUNNELVISIE.** De rijksrecherche heeft het rapport klaar naar de hypothese van het BIZ dat leden van OM en Tolteam bewust de rechterlijke macht zouden hebben misleid. De rijksrecherche schrijft hiervoor geen enkel bewijs te hebben gevonden. De wijze waarop de rijksrecherche het onderzoek heeft gepleegd vertoont vele kenmerken van tunnelvisie. Zie <H.2.9>.

25.08.2004 **ALLE KENMERKEN TUNNELVISIE.** Presentatie aan OvJ van der MEIJDEN van een in eigen tijd gemaakt aanvullende BIZ-rapportage. De behandelend officier van justitie van het rijksrechercheonderzoek, mr. van der MEIJDEN reageerde daarop bij de ontvangst van dit document als volgt: *"De Bruin, je gaat toch niet moeilijk doen hè?"* Enkele citaten uit deze aanvullende rapportage:

dient zich dan aan wie de sportbroek op deze wijze verpakte. Rechercheur MAAND. gaf aan dat hij de originele plastic zak had stukgetrokken en later in een andere plastic zak deed die hij enkele malen had omgeslagen. Door weer de oorspronkelijke wijze van verpakking te gebruiken kan er mogelijk op duiden dat iemand de suggestie wilde wekken dat de kleding niet uit de verpakking was geweest. Getuige BEKEV. verklaarde dat hij aan SCHREVERS had gevraagd of de verpakking ongewijzigd was gebleven. Opmerkelijk is waarom als hij die vraag niet stelde aan de aanbieders NOAG en Kook Kennelijk heeft men dit tijdens het verhoor bij de Rechter Commissaris niet onderkend daar men hier niet nader op in ging. Ook had gevraagd kunnen worden op welk

zodat hij aannam dat het hier ook het geval was geweest. De verklaringen welke de rechercheurs NOAG en Kook aflegden bij de Rechter Commissaris zijn op meerdere punten kennelijk strijdig met de waarheid hetgeen een verdenking ter zake meineed oplevert.

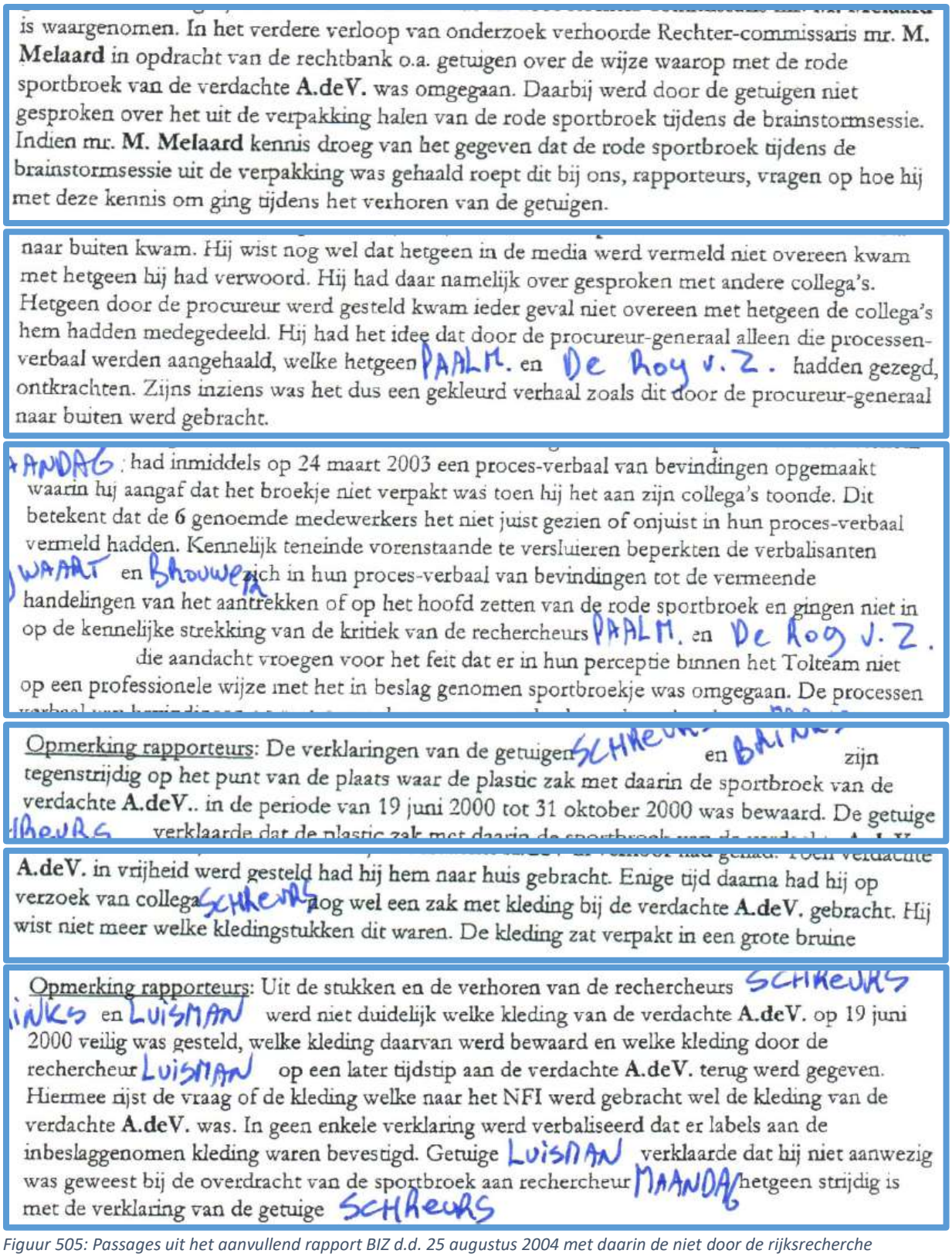

is waargenomen. In het verdere verloop van onderzoek verhoorde Rechter-commissaris mr. **M. Melaard** in opdracht van de rechtbank o.a. getuigen over de wijze waarop met de rode sportbroek van de verdachte **A.deV.** was omgegaan. Daarbij werd door de getuigen niet gesproken over het uit de verpakking halen van de rode sportbroek tijdens de brainstormsessie. Indien mr. **M. Melaard** kennis droeg van het gegeven dat de rode sportbroek tijdens de brainstormsessie uit de verpakking was gehaald roept dit bij ons, rapporteurs, vragen op hoe hij met deze kennis om ging tijdens het verhoren van de getuigen.

naar buiten kwam. Hij wist nog wel dat hetgeen in de media werd vermeld niet overeen kwam met hetgeen hij had verwoord. Hij had daar namelijk over gesproken met andere collega's. Hetgeen door de procureur werd gesteld kwam ieder geval niet overeen met hetgeen de collega's hem hadden medegedeeld. Hij had het idee dat door de procureur-generaal alleen die processen-verbaal werden aangehaald, welke hetgeen PAALM. en De Roy v. Z. hadden gezegd, ontkrachten. Zijns inziens was het dus een gekleurd verhaal zoals dit door de procureur-generaal naar buiten werd gebracht.

ANDAG : had inmiddels op 24 maart 2003 een proces-verbaal van bevindingen opgemaakt waarin hij aangaf dat het broekje niet verpakt was toen hij het aan zijn collega's toonde. Dit betekent dat de 6 genoemde medewerkers het niet juist gezien of onjuist in hun proces-verbaal vermeld hadden. Kennelijk teneinde vorenstaande te verslueren beperkten de verbalisanten WAART en Brouwer zich in hun proces-verbaal van bevindingen tot de vermeende handelingen van het aantrekken of op het hoofd zetten van de rode sportbroek en gingen niet in op de kennelijke strekking van de kritiek van de rechercheurs PAALM. en De Roy v. Z. die aandacht vroegen voor het feit dat er in hun perceptie binnen het Tolteam niet op een professionele wijze met het in beslag genomen sportbroekje was omgegaan. De processen

Opmerking rapporteurs: De verklaringen van de getuigen SCHREURS en BAINES zijn tegenstrijdig op het punt van de plaats waar de plastic zak met daarin de sportbroek van de verdachte **A.deV.**. in de periode van 19 juni 2000 tot 31 oktober 2000 was bewaard. De getuige HREURS verklaarde dat de plastic zak met daarin de sportbroek van de

A.deV. in vrijheid werd gesteld had hij hem naar huis gebracht. Enige tijd daarna had hij op verzoek van collega SCHREURS nog wel een zak met kleding bij de verdachte **A.deV.** gebracht. Hij wist niet meer welke kledingstukken dit waren. De kleding zat verpakt in een grote bruine

Opmerking rapporteurs: Uit de stukken en de verhoren van de rechercheurs SCHREURS INKS en LUISMAN werd niet duidelijk welke kleding van de verdachte **A.deV.** op 19 juni 2000 veilig was gesteld, welke kleding daarvan werd bewaard en welke kleding door de rechercheur LUISMAN op een later tijdstip aan de verdachte **A.deV.** terug werd gegeven. Hiermee rijst de vraag of de kleding welke naar het NFI werd gebracht wel de kleding van de verdachte **A.deV.** was. In geen enkele verklaring werd verbaliseerd dat er labels aan de inbeslaggenomen kleding waren bevestigd. Getuige LUISMAN verklaarde dat hij niet aanwezig was geweest bij de overdracht van de sportbroek aan rechercheur MAANDAG hetgeen strijdig is met de verklaring van de getuige SCHREURS

Figuur 505: Passages uit het aanvullend rapport BIZ d.d. 25 augustus 2004 met daarin de niet door de rijksrecherche onderzochte anomalieën betreffende de rode sportbroek.

Na het lezen van bovenstaande passages, waarin tegenstrijdigheden voorkomen over de verpakking, de plaats, de handelingen en het uiterlijk van het broekje, is het onvoorstelbaar dat de rijksrecherche oordeelde dat de gang van zaken rond de rode broek niet van belang was ter bepaling of er sprake is geweest van misleiding van de rechterlijke macht.

27.09.2005 **ALLE KENMERKEN TUNNELVISIE.** Nooit verzonden concept brief van BIZ aan leden van de Tweede Kamer

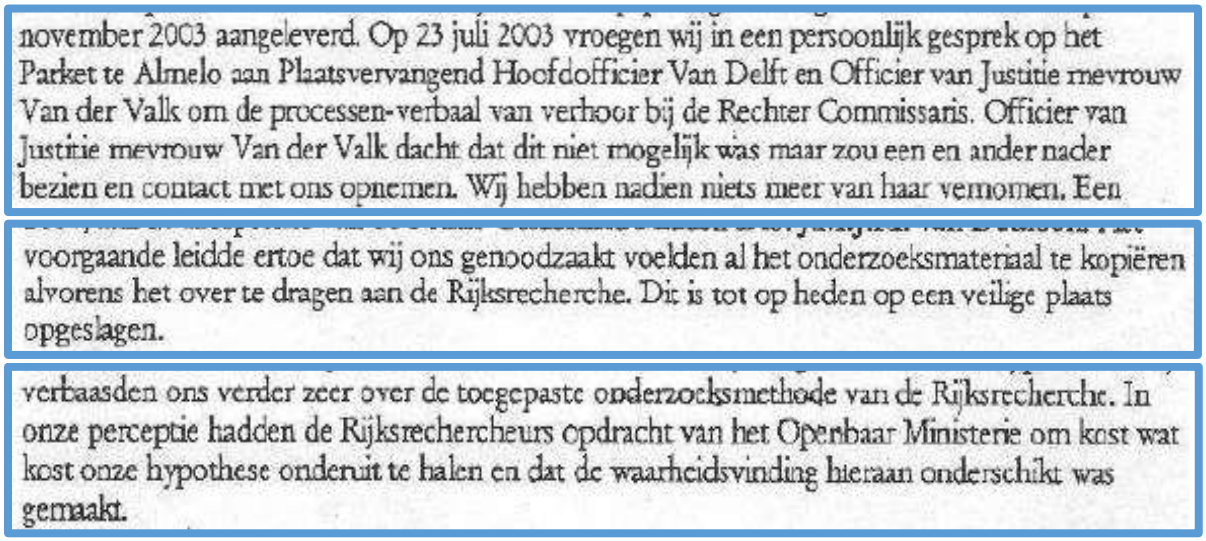

november 2003 aangeleverd. Op 23 juli 2003 vroegen wij in een persoonlijk gesprek op het Parket te Almelo aan Plaatsvervangend Hoofdofficier Van Delft en Officier van Justitie mevrouw Van der Valk om de processen-verbaal van verhoor bij de Rechter Commissaris. Officier van Justitie mevrouw Van der Valk dacht dat dit niet mogelijk was maar zou een en ander nader bezien en contact met ons opnemen. Wij hebben nadien niets meer van haar vernomen. Een

voorgaande leidde ertoe dat wij ons genoodzaakt voelden al het onderzoeksmateriaal te kopiëren alvorens het over te dragen aan de Rijksrecherche. Dit is tot op heden op een veilige plaats opgeslagen.

verbaasden ons verder zeer over de toegepaste onderzoeksmethode van de Rijksrecherche. In onze perceptie hadden de Rijksrechercheurs opdracht van het Openbaar Ministerie om kost wat kost onze hypothese onderuit te halen en dat de waarheidsvinding hieraan onderschikt was gemaakt.

Figuur 506: Citaten uit de niet officieel verzonden brief aan de Tweede Kamer: OvJ v.d. VALK werkt niet mee met BIZ en de rijksrecherche offert de waarheid om BIZ onderuit te kunnen halen

26.04.2010 **TVB, TTF, TIK, TBS, TDF, TRG en TDG.** Door speurwerk van R.J. BAKKER en Jan PAALMAN wordt RTV-Oost op het spoor gezet van mogelijke nieuwe getuigen betreffende de toedracht van de voorwerkramp. Getuige Jeanette Schippers, een schoonzus van S.E. Fireworks-mede-eigenaar PATER, verklaart op 26.4.2010 over een verjaarsfeestje de avond voor de ramp bij Willy PATER thuis. Daar zijn zaken besproken die er op kunnen duiden dat er op de rampdag nog op het bedrijf gewerkt zou worden door een aantal medewerkers van het bedrijf. RTV-Oost pakt hiermee groots uit in een reeks van vijf Tv-uitzendingen juist voor 13 mei 2010 en het OM moet noodgedwongen op 11 mei 2010 een aanvullend feitenonderzoek houden. Het OM besluit deze getuige voor psychologisch onderzoek naar Maastricht te sturen. Naar aanleiding daarvan wordt zij door het OM als niet betrouwbaar gediskwalificeerd als getuige.

06.12.2012 Presentatie door het OM van de resultaten van het laatste aanvullende 'feitenonderzoek' onder de naam *'Daslook'*. Dit laatste onderzoek is verricht door de rijksrecherche. De rijksrecherche heeft hiermee de laatste open eindjes geneutraliseerd en het onderzoek wordt hiermee voorgoed afgesloten. Uit deze review is gebleken dat de zogeheten resterende onderzoeksvragen in feite onbestaand waren en dat de antwoorden al op de plank lagen. Zie <H.2.10.6>. Het Daslook onderzoek, dat bijna een jaar in beslag nam bestond uit 3 oefeningen die ieder in een paar minuten konden worden afgerond.

8.3 Chronologie: Capita selecta uit alle trajecten

8.3.1 De inleiding tot de ramp (1979 – 2000)

8.3.1.1 *Vergunning 1979 (SMALLENBROEK Sr.)*

06.03.1979 Burgemeester Wieringa van Enschede weigert aan eigenaar SMALLENBROEK Sr. van S.E. Fireworks BV een vergunning voor de opslag van vuurwerk, omdat een dergelijke inrichting volgens hem niet in de bebouwde kom thuis hoort. Ook in de daaropvolgende bezwaarprocedure wijst hij de vergunning af.[622]
14.12.1979 De gemeente Enschede verstrekt in het kader van de Hinderwet art. 12 en 17, aan de heer H. SMALLENBROEK, een vergunning voor het uitbreiden van de inrichting voor de opslag van vuurwerk. Adres inrichting is Tollensstraat 46-48-50, Enschede.[623]

8.3.1.2 *De regelgeving*

01.01.1986 Medio jaren tachtig wilde het ministerie van V&W de regelgeving voor professioneel vuurwerk overdoen aan VROM. Deze overdracht heeft nooit plaatsgevonden met instemming van VROM. V&W heeft daarop besloten eenzijdig de regels af te schaffen voor de omgang met professioneel vuurwerk zonder op overeenstemming met VROM te wachten. Daardoor is er géén vervangende, laat staan sluitende, regelgeving voor in de plaats gekomen voor de ramp. Dit gebeurde pas (gedeeltelijk) veel later, met het Vuurwerkbesluit 2002, naar aanleiding van de Vuurwerkramp.

8.3.1.3 *Vuurwerkexplosie Culemborg (1991)*

14.02.1991 Het vuurwerkbedrijf[a] MS Vuurwerk is gelegen in agrarisch gebied, aan de Diefdijk in de gemeente Culemborg. Deze dijk vormt de grens tussen de gemeenten Culemborg[b] en Vianen[c] en tevens de grens tussen de provincies Gelderland en Zuid-Holland. Ook bevindt de dijk zich op de grens tussen twee WGR-gebieden en de grens tussen de regionale brandweren van Zuidelijk Zuid-Holland en Rivierenland. Op donderdag 14 februari 1991, rond 11:50 uur, heeft een detonatie plaatsgevonden in een hoeveelheid explosief materiaal ter grootte van 1000 tot 2000 kg TNT equivalent.[624] De omwonenden horen twee klappen, waarvan de tweede de krachtigste is. Twee personeelsleden van MSV, familie van directeur Coolen, komen om het leven. De directeur van MS Vuurwerk raakt zelf zwaargewond. Tientallen mensen in de omgeving raken lichtgewond door rondvliegend glas en puin. Het Openbaar Ministerie te Utrecht besluit om geen strafvervolging te openen tegen het bedrijf, o.a. vanwege de nalatigheid van de overheid in het voortraject.
PvB: Precies zoals in Enschede.
13.03.1991 In opdracht van de Officier van Justitie Utrecht wordt door TNO-Defensie een rapport gemaakt over de explosies. Het is een gezamenlijk rapport, d.d. 13 maart 1991, van

[a] Bewust wordt hier gesproken over een ‘bedrijf’ en niet over een ‘fabriek’. MSV Culemborg was géén vuurwerkfabriek, maar een vuurwerkbedrijf dat evenementen verzorgde met elders gefabriceerd vuurwerk. Dit in tegenstelling tot de beweringen van het Openbaar Ministerie te Almelo.
[b] In Culemborg was brede steun voor de vestiging van de fabriek buiten het woon- en industriegebied.
[c] In Vianen was vooraf veel oppositie tegen de vestiging van MSV. Een van de bewoners is zelfs tot aan de Hoge raad gegaan, zonder succes. Bron: Documentaire van VARA-programma Impact: “Vuurwerk aan de Diefdijk” uitgezonden in april 1991.

Ir. W.P.M. Mercx van het Prins Mauritslaboratorium TNO en van Ir. P.C.A.M. DE BRUYN van het Gerechtelijk Laboratorium (thans NFI), betreffende de explosie van 'MS Vuurwerk' Enkele van de conclusies en aanbevelingen stellen dat de veiligheidsafstanden voor vuurwerkopslag tot bebouwing 125 meter bedraagt voor klasse 1.3 en dat afgevraagd kan worden of vuurwerkbedrijven, die een zo groot effect kunnen hebben op de gemeenschap, nog wel te handhaven zijn op relatief korte afstand van deze gemeenschap.[625]

03.07.1991 In een persbericht van het Arrondissement te Utrecht, over het door het OM gecoördineerde onderzoek, wordt meegedeeld dat wordt afgezien van strafrechtelijke vervolging. De OvJ te Utrecht schrijft aan de HOvJ dat de met toezicht belaste instanties in het geheel niet dan wel in onvoldoende mate controles hebben uitgeoefend bij MS Vuurwerk te Culemborg. Dit heeft mede geleid tot het niet strafrechtelijk vervolgen van betrokkenen.[626]

28.02.1992 TNO brengt een rapport naar buiten met de resultaten van proefnemingen waarbij is onderzocht wat de invloed van een externe brand is op een voorraad opgeslagen vuurwerk. Een van de conclusies en aanbevelingen luidde: "De invloed van de opsluiting ten gevolge van de verpakking, een houten kist of een kartonnen doos is op de geteste slagbommen vuurwerk groot. Het bepaalt of er een massa-explosie kan optreden. Overwogen zou moeten worden om vuurwerkbommen voortaan classificatie 1.1 mee te geven.[627] Opgesloten vuurwerk (in kist of container) reageert dus vele malen heftiger dan vuurwerk hetwelk ontstoken wordt in de vrije ruimte. Het criterium van te veel of te zwaar vuurwerk vervalt hiermee omdat vuurwerk van alle gevarenklassen dus even explosief reageert."

8.3.1.4 *Groot vuurwerk: nieuwe vergunning nodig (1993)*

24.11.1993 De gemeentelijke milieudienst voert een controle uit bij het vuurwerkbedrijf van Harm SMALLENBROEK n.a.v. een eerder controlebezoek van Bureau MILAN. Daar wordt geconstateerd dat er veel meer evenementenvuurwerk ligt dan consumentenvuurwerk, hetgeen in strijd is met de vergunningsbepalingen. SMALLENBROEK dient een nieuwe vergunning aan te vragen bij de gemeente Enschede.[628]

MILIEUDIENST
Postbus 106
7500 AC Enschede
Telefoon 053-831111
Telefax 053-322042

G 5765

GEMEENTE ENSCHEDE
KOPIE CONFORM ORIGINEEL

H. Smallenbroek Vuurwerkbedrijf
T.a.v. de heer H. Smallenbroek
Tollensstraat 50
7523 ZD ENSCHEDE

Naar aanleiding van een controlebezoek van de heer Bouma van het Bureau Adviseur Milieuvergunningen van de Koninklijke Landmacht is uw bedrijf op 24 november 1993 bezocht door de heren Meijerink en Ten Bosch van onze dienst.

Tijdens het bezoek van de heer Bouma en het bezoek op 24 november 1993 is gebleken dat, in tegenstelling tot de huidige vergunning waarin de opslag van 1950 kg "groot" vuurwerk en 84000 kg "klein" vuurwerk is toegestaan, hoofdzakelijk "groot" vuurwerk wordt opgeslagen. Verder is gebleken dat een aantal deuren slecht sluiten.

Het betreft hier de wijziging, het opslaan van vuurwerk van een zwaardere gevaarsklasse, van een inrichting waarvan de bedrijfsactiviteiten onder de bepalingen van de Wet milieubeheer vallen, vanwege de opslag van vuurwerk. Er dient op grond van artikel 8.4 van genoemde wet een nieuwe, de gehele inrichting omvattende vergunning te worden aangevraagd.

Figuur 507: Fragment 'Wegens groot vuurwerk nieuwe vergunning nodig' uit brief d.d. 6 december 1993 van Milieudienst aan Vuurwerkbedrijf SMALLENBROEK aan de Tollensstraat 50.

10.02.1994 In een verslag van het project vuurwerkinrichtingen van 10 februari 1994 staat dat op 29 december 1993 twee functionarissen van de Milieudienst en een politiefunctionaris Kunstvuurwerkbedrijf SMALLENBROEK hebben gecontroleerd. SMALLENBROEK houdt zich uitsluitend bezig met de presentatie van groot vuurwerk. Een deel van de aanwezige bunkers wordt verhuurd aan de firma Lesli voor de opslag van klein vuurwerk. Lesli heeft ook het klantenbestand overgenomen van SMALLENBROEK. Kunstvuurwerkbedrijf SMALLENBROEK moet naar aanleiding van deze controle binnen afzienbare tijd een nieuwe allesomvattende vergunning aanvragen (actie Technische Milieuhygiëne).[629]

27.05.1994 Brief Milieudienst gemeente Enschede aan Bureau MILAN. Hierin wordt MILAN door de gemeente gevraagd om een vooradvies te geven m.b.t. de voorgenomen revisievergunning die nodig is voor S.E. Fireworks nu het bedrijf voornamelijk groot vuurwerk heeft opgeslagen i.p.v. voornamelijk klein vuurwerk.[630] Bureau MILAN antwoordt per brief op 22 juni 1994 met een reeks van voorwaarden te stellen aan een dergelijke opslag van evenementenvuurwerk.[631]

12.08.1994 In een overleg met de gemeente maakt SMALLENBROEK bezwaar tegen de voorwaarden van Bureau MILAN en de directeur gemeentelijke milieudienst vraagt opnieuw advies aan hoofd bureau MILAN, waarbij hij de tegenvoorstellen van SMALLENBROEK meeneemt. De gemeente geeft daarbij aan dat *"het gezien de verwachte ontwikkelingen ten aanzien van woningbouw op de bedrijfsterreinen aan de Tollensstraat en het naastgelegen industrieterrein niet zinvol is SMALLENBROEK investeringen te laten doen."* [632]

05.10.1994 Bureau MILAN is onder voorwaarden akkoord dat de Mavo-boxen alsnog als vuurwerkopslag worden gebruikt, dat de capaciteit van de kleine bunkers wordt uitgebreid en dat er drie containers worden bijgeplaatst (mits brandwerend).[633]

xx.xx.1995 Reeds vanaf medio jaren negentig onderhandelt de gemeente met S.E. Fireworks over de verplaatsing van het bedrijf. Zie onderstaand citaat:

De gemeente is vanaf het midden van de jaren negentig in onderhandeling met S.E. Fireworks in verband met de herinrichting van het gebied en de daaruit voortvloeiende verplaatsing van het bedrijf.

Figuur 508: COT-rapport d.d. 22.9.2000, blz. 43. Het COT merkt op dat de gemeente al lang in onderhandeling is met S.E. Fireworks over de verhuizing van het bedrijf.

01.01.1996 Medio jaren negentig is de ontmanteling door Verkeer en Waterstaat van de regelgeving voor zwaar vuurwerk in Nederland voltooit. Er bestaan nagenoeg geen juridisch afdwingbare en handhaafbare regels meer voor de omgang met zwaar vuurwerk.
12.01.1996 Per brief deelt het college van B&W de conclusies van een bezoek van een politiefunctionaris en een functionaris van de Milieudienst aan het Kunstvuurwerkbedrijf SMALLENBROEK op 29 december 1995 mede aan SMALLENBROEK. De conclusie luidt dat er nauwelijks vuurwerk voor detaillisten binnen de S.E. Fireworks-inrichting wordt opgeslagen en dat er verder ten aanzien van de opslag van vuurwerk geen misstanden zijn geconstateerd.[634]
23.09.1996 De directeur Bouw- en Milieudienst namens het college van B&W schrijft aan Bureau MILAN met betrekking tot de uitvoering milieuwetgeving Tollensstraat 46-50 het volgende: *"Door verscheidene redenen zijn wij tot op heden nog niet overgegaan tot het in procedure brengen van een revisievergunning voor S.E. Fireworks. Wij zijn van plan de aanvraag zoals deze reeds in 1994 aan u is voorgelegd verder af te handelen. U heeft ons reeds op 22 juni 1994 en 5 oktober 1994 geadviseerd. Als aanvulling op de aanvraag hebben wij op 11 september 1996 van SMALLENBROEK nog een verzoek gekregen met betrekking tot het plaatsen van drie zeecontainers voor de opslag van vuurwerk (…). Wij verzoeken u hierbij nogmaals om advies"*. MILAN antwoordt op 25.9.1996 aan de gemeente Enschede dat hun eerdere adviezen nog steeds van kracht zijn.[635]

In 1993 constateert het bureau Adviseur Milieuvergunningen Koninklijke Landmacht dat het accent bij S.E. Fireworks was verschoven van klein vuurwerk naar professioneel vuurwerk en dat daardoor de bestaande vergunning niet meer aansloot bij de werkelijkheid. Het duurt dan tot september 1996 alvorens de gemeente de draad weer oppakt en start met de procedure voor een revisievergunning.

Figuur 509: COT-rapport d.d. 22.9.2000, blz. 43. Het COT merkt op dat het drie jaar duurt voordat de gemeente het zwaardere vuurwerk gaat vertalen in de milieuvergunning. Tussen 1993 en 1997 géén passende vergunning.

04.11.1996 S.E. Fireworks dient de aanvraag in voor een volledig nieuwe milieuvergunning voor de opslag van vuurwerk. Deze omvat 7 Mavo-boxen, 3 zeecontainers, 3 kleine bunkers, 10 grote bunkers en een ompakruimte voor maximaal 105 ton vuurwerk uit de klasse 1.4 S/G, of maximaal 85 ton indien ook maximaal 2 ton klasse 1.3G wordt opgeslagen.[636]
10.01.1997 De directeur Bouw- en Milieudienst stuurt een brief aan SMALLENBROEK. In de brief wordt vermeld dat tijdens een controlebezoek aan S.E. Fireworks op 30 december 1996 door twee ambtenaren van de Bouw- en Milieudienst en één van de politieregio Twente geconstateerd is dat er nauwelijks vuurwerk voor detaillisten wordt opgeslagen. Verder zijn ten aanzien van de opslag van vuurwerk geen misstanden geconstateerd.[637]
21.01.1997 Er ligt een ontwerpbesluit van college B&W, waarin de Bouw- en Milieudienst aangeeft geen bezwaar te hebben om de milieuvergunning aan S.E. Fireworks te verlenen.[638]
22.01.1997 Een omwonende[a] maakt tijdens het proces van vergunningverlening het bezwaar dat een dergelijke inrichting niet meer gevestigd zou mogen zijn in een woonwijk, en verplaatst zou moeten worden naar een industriegebied.[b]

[a] Dit is de heer Slot, zie volgende voetnoot.
[b] Zie blz.2 van de vergunning. Dit bezwaar is ingediend door de heer M.A. Slot, Renbaanstraat 46 Enschede.

Het lijkt mij dat je midden in een woonwijk een dergelijke inrichting juist zou moeten weren.
Hoe het überhaupt in deze tijd nog mogelijk is dat in een woonwijk als deze een dergelijke onderneming nog steeds gehuisvest is , is me een raadsel.
Waarom niet verhuizen naar een andere lokatie buiten de stad op het industriegebied?
Dergelijke opslagplaatsen behoren niet in woonwijken te worden gesitueerd.
Hopend tot een goede oplossing te komen met als lokatie b.v. het industriegebied, teken ik

Figuur 510: Passage uit bezwaarschrift omwonende d.d. 22 januari 1997 tegen situering vuurwerkbedrijf in een woonwijk.

De gemeente zegt dit bezwaar buiten beschouwing te kunnen laten daar genoemd bezwaar valt onder de planologische c.q. ruimtelijke ordeningsaspecten. De gemeente toetst slechts de milieu-hygiënische aspecten bij de vergunningverlening. Verder merkt de gemeente op dat de vuurwerkinrichting niet is gevestigd in een woonwijk, maar op een industrieterrein.

Naar aanleiding van deze bedenking merken wij op dat wij bij de beoordeling van onderhavig verzoek om vergunning slechts de milieuhygiënische aspecten kunnen betrekken. Planologische c.q. ruimtelijke ordeningsaspecten kunnen niet worden aangemerkt als aspecten in de zin van de Wet milieubeheer. Deze aspecten vallen namelijk buiten de reikwijdte van genoemde wet. De ingebrachte bedenking kan door ons bij de beoordeling van deze vergunningaanvraag buiten beschouwing worden gelaten. Ambtshalve merken wij nog op dat onderhavige inrichting niet is gevestigd in een woonwijk, zoals kennelijk door bezwaarde wordt gesteld, maar op een industrieterrein.

Figuur 511: Fragment 'bezwaar buiten beschouwing' uit besluit verlening vergunning d.d. 22 april 1997 door de gemeente Enschede aan S.E. Fireworks BV (H. SMALLENBROEK)

10.02.1997 Bureau MILAN schrijft de gemeente Enschede m.b.t. de vergunningsaanvraag van S.E. Fireworks dat aan de veiligheidsafstanden wordt voldaan, maar dat de betonnen afscheidingen van de vuurwerkopslagen en de betonnen vloeren aan bepaalde eisen dienen te voldoen. De gemeente schrijft op 24.2.1997 terug aan MILAN dat dit niet meer mogelijk is aangezien het reeds bestaande gebouwen betreft. MILAN ziet daarop af van de vereisten voor het betonbewapeningsnet.[639]

22.04.1997 Een vergunning voor de opslag van vuurwerk is door de gemeente Enschede op 22 april 1997 verstrekt[640] aan de aanvrager en rechtverkrijgende van S.E. Fireworks BV, t.a.v. dhr. H. SMALLENBROEK, en betreft: *"een nieuwe, de gehele inrichting omvattende vergunning voor een inrichting voor opslag van vuurwerk op het adres Tollenstraat 50, 7523 ZD Enschede."* Deze vergunning vervangt volledig de voorgaande vergunningen. De heer Bouma van bureau MILAN en de toenmalige S.E. Fireworks-eigenaar Harm SMALLENBROEK zijn overeengekomen dat MILAN de eis van 120 minuten brandwerendheid van de zeecontainers zou laten varen in ruil voor de vergunningseis dat de containers een onderlinge afstand moeten hebben van 1 meter. In de latere milieuvergunning van 19.07.1999 van S.E. Fireworks is de 1-meter eis niet meer opgenomen. (Zie aldaar op 19.07.1999).[641]

24.04.1997 Openbare kennisgeving van besluit tot milieuvergunning. Beroep tegen dit besluit kan worden ingesteld voor 6 juni 1997.[642]

01.05.1997 Bureau MILAN deelt schriftelijk aan de gemeente Enschede haar instemming mee met het besluit tot vergunningverlening aan S.E. Fireworks.[643]

06.06.1997 De gemeente Enschede vestigt het recht van voorkeur op de grond van S.E. Fireworks, zodat SMALLENBROEK verplicht is de grond bij verkoop eerst aan de gemeente aan te bieden tegen een volgens een voorgeschreven procedure overeengekomen getaxeerde waarde. SMALLENBROEK was hiervan al op de hoogte, immers er stond reeds een

artikel in de milieuvergunning van 22 april 1997 dat wees op een wijziging van het bestemmingsplan.
10.11.1997 Krantenartikel: Bij de 43-jarige eigenaar[a] van een vuurwerkbedrijf aan de Tollenstraat kwam gisterenavond om half zes een bommelding binnen. De bom zou om zeven uur in de fabriek ontploffen. De eigenaar kreeg deze bommelding om half zes, maar besloot eerst zelf naar de bom te zoeken. Toen hij niets ontdekte schakelde hij een uur later de politie in. Om paniek te voorkomen werden de omwonenden door de politie niet gewaarschuwd. Er werd niets gevonden.[b]

8.3.1.5 *Nieuwe eigenaren voor S.E. Fireworks (1998)*

27.04.1998 Harm SMALLENBROEK verkoopt het bedrijf S.E. Fireworks BV, met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 1998, aan zijn medewerkers Rudi BAKKER en zijn vrouw Anita BAKKER-Nijkamp en Willy PATER en zijn partner Marion SCHIPPERS. Het bedrijf werd verkocht voor 1,2 miljoen gulden, waarvan 6 ton aan SMALLENBROEK werd betaald en de overige 6 ton in een achtergestelde lening werd ondergebracht. SMALLENBROEK blijft als adviseur voor S.E. Fireworks werken en zijn vrouw Annet SMALLENBROEK bleef als administratief medewerkster werkzaam bij S.E. Fireworks. Ook blijft SMALLENBROEK eigenaar van de grond en de panden van Tollenstraat 46-50.
12.05.1998 Verhuizing familie SMALLENBROEK naar het adres Mensinkweg 26, 7535 BE Enschede.[644] SMALLENBROEK geeft dit nieuwe adres en telefoonnummer door aan de meldkamer politie Twente, ondanks het feit dat hij geen sleutel meer heeft van het terrein. Bij calamiteiten wordt SMALLENBROEK daardoor als eerste gebeld, hetgeen op 13 mei 2000 ook daadwerkelijk is gebeurd. Dit was R.J. BAKKER geheel onbekend.[645]

10.06.1998 Een medewerker van Bureau MILAN brengt een controlebezoek aan S.E. Fireworks.[646] Op 16 juni 1998 schrijft Bureau MILAN naar aanleiding van dit bezoek aan S.E. Fireworks een brief aan de gemeente Enschede, met een kopie in afschrift aan S.E. Fireworks.[647] In de inleiding van de brief schrijft MILAN dat het controlebezoek kadert in de bevoegdheden op grond van het Besluit toezichthoudende ambtenaren milieuwetgeving. Enkele citaten uit de brief:

- In bunker 4 staan verschillende dozen met foutieve sticker (1.3 G UN-nr. 0335). Dit moet zijn 1.4 G UN-nr. 0336: de gebruiker moet deze van de juiste stickers voorzien.[c]
- In totaal staan er 7 (zeven) containers, terwijl er op de tekening bij de vergunning 3 (drie) zijn weergegeven; van mijn kant is hiertegen geen bezwaar, e.e.a. moet wel vastgelegd worden.[d]
- In loods 6 aangetroffen een afvoer-gerede partij vuurwerk 300 à 400 kg; volgens de vergunning mag in deze geen vuurwerk staan: hiervoor zo mogelijk een aparte bunker inrichten en indien nodig een aanpassing van de vergunning starten.[e]

---

[a] Dit betreft Harm SMALLENBROEK die op 14 juni 1954 te Enschede is geboren.
[b] Dit is de gehele tekst van een artikeltje in de plaatselijke krant van 10 november 1997. Volgens de latere co-uitbater van S.E. Fireworks, R.J. BAKKER, heeft SMALLENBROEK deze melding zelf verzonnen om meer druk te zetten op lopende onderhandelingen met de gemeente Enschede over de verkoop van het terrein.
[c] Deze bevinding is opmerkelijk omdat men normaal bij verkeerd stickeren denkt aan te licht gestickerd vuurwerk, i.p.v. te zwaar gestickerd vuurwerk.
[d] Deze bevinding is opmerkelijk aangezien een forse overtreding van de vergunningsvoorwaarden blijkbaar niet erg is als het maar vastgelegd wordt (de vergunning aangepast wordt).
[e] Idem als opmerking in vorige voetnoot.

- Eventuele her-controle, waarbij ik bereid ben assistentie te verlenen, laat ik aan uw eigen inzicht over.[a]

00.07.1998 Het bedrijf Maetis uit Houten heeft 2 jaar voor de ramp een risico-inventarisatie gemaakt voor S.E. Fireworks. Bij navraag zegt het opvolger-bedrijf Tinguely geen afschrift van de rapportage te kunnen leveren uit privacyoverwegingen.[648]
10.06.1998 Alle tekortkomingen die zijn geconstateerd per brief van MILAN d.d. 10.6.1998 stammen uit de tijd van vorige eigenaar SMALLENBROEK. Deze tekortkomingen worden door de nieuwe eigenaren terstond verholpen.[b]
07.10.1998 S.E. Fireworks doet schriftelijk het verzoek aan de gemeente tot uitbreiding van het aantal zeecontainers.[649]
17.11.1998 De gemeente verzoekt schriftelijk aan MILAN om advies m.b.t. de door S.E. Fireworks gevraagde uitbreiding.[650]

8.3.1.6 *Tijdelijke veranderingsvergunning voor 3 jaar (1999)*

25.01.1999 De gemeente verzoekt aan bureau MILAN op 25 januari 1999 binnen twee weken advies te geven met betrekking tot de uitbreiding van de opslag van vuurwerk bij de firma S.E. Fireworks. Op een eerder verzoek om advies hieromtrent is nog steeds geen reactie gekomen waardoor de aanvraag van de milieuvergunning stagneert.[651]
23.02.1999 Bureau MILAN verklaart zich per brief aan de gemeente Enschede akkoord met de uitbreiding van de opslag van vuurwerk bij S.E. Fireworks, nadat zij een bezoek hebben gebracht aan S.E. Fireworks op 19 februari 1999. MILAN noemt wél als voorwaarden o.a. (citaten):

- Hoewel de opslag in containers niet mijn voorkeur geniet bericht ik u dat ik mij kan verenigen met de verhoging van de hoeveelheden vuurwerk per opslagruimte (PvB: zeecontainer) en de uitbreiding met het gewenste aantal containers.[c]
- Met de heren BAKKER en PATER is afgesproken dat de containers op lijn worden gezet en niet tegenover elkaar en dat het hier een tijdelijke oplossing betreft in afwachting van de realisatie van de nieuwbouwplannen.[652]

29.03.1999 S.E. Fireworks dient een aanvraag in bij de gemeente voor een veranderingsvergunning Wet milieubeheer met een tijdelijk karakter voor de duur van 3 jaar voor de opslag van vuurwerk.[653]
xx.xx.1999 Uit diverse correspondentie, o.a. via advocaat Van Nie, blijkt dat S.E. Fireworks de wens te kennen geeft om de locatie in de woonwijk aan de Tollensstraat te willen verruilen voor een locatie op een bedrijventerrein buiten de stad. Vanwege de benodigde vergunning voert het bedrijf hierover gesprekken en correspondentie met de gemeente. De gemeente treedt in dit proces vertragend op en blijkt de aanvraag in feite te traineren. Naast deze correspondentie voert de gemeente (achter de rug om van S.E. Fireworks) gesprekken

[a] Hier valt op dat Bureau MILAN de opvolging van de gesignaleerde inbreuken op de vergunningsvoorwaarden vrijblijvend aan de gemeente over laat.
[b] Vanwege de onmiddellijk na de overname ontstane problemen en wrijvingen tussen de nieuwe eigenaren en oud-eigenaar SMALLENBROEK bestaat de mogelijkheid dat SMALLENBROEK de tipgever is van het controlebezoek van MILAN aan S.E. Fireworks. BAKKER heeft aan FORSMAN van MILAN gevraagd vanwaar ineens dit onverwachte controlebezoek is afgelegd, maar daarop kreeg BAKKER geen antwoord.
[c] PvB: Dit is een hoogst merkwaardig advies, want Bureau MILAN is op de hoogte van het feit dat zeecontainers een gevaarlijke vorm van vuurwerkopslag zijn, zeker in een woonwijk. Dit vindt slechts neerslag in een “Daar ben ik geen voorstander van” en vervolgens wordt de container opslag in een woonwijk gewoon toegestaan en zelfs uitbreiding toegestaan.

met de vroegere eigenaar, tevens huidige eigenaar van de grond en opstallen, over de verwerving van de grond i.v.m. der plannen om in het gebied een nieuwe woonwijk te bouwen. Vele getuigenverhoren van het Tolteam maken hiervan melding en ook het proces-verbaal van overdracht van documenten door advocaat Van Nie aan het Tolteam maakt melding van de onderhandelingen tussen de gemeente Enschede en S.E. Fireworks VOF m.b.t. een nieuwe vestigingsplaats voor S.E. Fireworks. Van Nie vertelde het Tolteam dat de gemeente Enschede niet stond te springen. Van Nie probeerde een bijeenkomst te krijgen met de heren RIP en Van de Molen om een oplossing te krijgen, maar de gemeente was niet geïnteresseerd. De gemeente vertelde Van Nie dat met de afloop van de huurovereenkomst tussen S.E. Fireworks en SMALLENBROEK per 31 december 2002, het probleem vanzelf was opgelost.[654]

18.05.1999 Hoofd MILAN schrijft aan de gemeente hij zich kan verenigen met de voorschriften die de gemeente heeft geformuleerd in de ontwerp-beschikking Wet milieubeheer.[655]

03.06.1999 Het ministerie van Verkeer en Waterstaat, DG Goederenvervoer, verleent aan S.E. Fireworks V.O.F. een vergunning[656] voor het bezigen van groot vuurwerk klasse 1 ADR, alsmede de ontplofbare voorwerpen genoemd in Bijlage 1: rookzwak buskruit (1.3 C), flitslichtpoeder (1.3 G), niet-detonerend gezwinde lont (1.3 G), grondfakkels (1.3 G), slagsnoer (1.4 D) en snelkoord (1.4 G).[a657]

22.06.1999 De gemeente Enschede beklaagt zich schriftelijk bij de Directeur Materiaal Koninklijke Landmacht over de dubieuze wijze waarop het onder hem ressorterende Defensiebureau MILAN zijn taken uitvoert. Daarbij zou sprake zijn van het optreden van belangenconflicten en commerciële nevenactiviteiten.[658]

06.07.1999 Hoofd MILAN beantwoordt de brief van de gemeente van 22.6.1999 zelf. Hij legt daarin uit dat MILAN zijn taken zo goed mogelijk probeert te doen, de bezoeken aan bedrijven vaak regionaal worden gepland, er geen toezeggingen aan vuurwerkbedrijven worden gedaan namens het bevoegd gezag (gemeente) en dat bezoeken aan bedrijven voortaan afgestemd zullen worden met de gemeente.[659]

19.07.1999 De gemeente Enschede heeft bij beide vergunningen van S.E. Fireworks (1997 en 1999) vooraf advies ingewonnen van Bureau MILAN van het Ministerie van Defensie[660 en 661] Het ontwerpbesluit van vergunning-1 is op 21.1.1997 naar bureau MILAN gegaan.[662] Bij de uitbreiding van de vergunning is ook een afschrift naar het Ministerie van Defensie gegaan.[663] Tijdens verhoor door het Tolteam verklaart MILAN-medewerker kapitein FORSMAN dat MILAN *“aan de gemeente toestemming heeft gegeven voor een foutieve vergunning.”*[664] Uit een journaalmutatie van 05.7.2000 over verhoor van majoor CEELEN van bureau MILAN blijkt dat *“MILAN zijn zaken niet op orde had.”*[665] M.b.t. de controle door MILAN bij S.E. Fireworks worden door medewerker milieudienst gemeente Enschede, Nico TEN BOSCH, tijdens de Tolteam-verhoren belastende uitspraken gedaan.[666]

19.07.1999 Verlening door de gemeente van een veranderingsvergunning[667] met tijdelijk karakter (voor 3 jaar) i.v.m. de te verwachten grote vuurwerkvraag met de millenniumwisseling. Vergund is een uitbreiding van 3 naar 14 zeecontainers, verhogen

[a] Fred Vos: Er waren géén gebruiksvergunningen (voor de brandveiligheid). De gebruiksvergunningen moeten volgens gemeentelijke verordeningen door de gemeente worden verleend. Doordat er géén gebruiksvergunningen waren werkte S.E. Fireworks in feite illegaal. Zie de nog niet vrijgegeven rapportage van Fred Vos (gerechtelijk brandweerdeskundige). Fred Vos betoogt daarin ook dat boven de 10.000 kg vuurwerk, het niet de gemeente, maar de provincie hoort te zijn die de milieuvergunning verleent. Door het OM en de commissie OOSTING is dit aspect buiten beschouwing gelaten.

aantal kilo's per Mavobox of zeecontainer. Een afschrift van de vergunning gaat naar het Ministerie van Defensie. De vergunde maximale opslag vuurwerk is:

7 MAVO-boxen met 3.500 kg/st (1.4 S/G)
14 Zeecontainers met 3.500 kg/st (1.4 S/G)
3 KLEINE bunkers met 500 kg/st (1.3 G) of 5.000 kg/st (1.4 S/G)
9 Grote bunkers met 7.000 kg/st (1.4 S/G)
1 Grote bunker met 7.000 kg (1.4 S/G) of 500 kg (1.3 G)
1 Ompakruimte 500 kg (1.4 S/G) (PvB: Kan niet; alle onverpakt vuurwerk is 1.1)

In totaal is dat maximaal 158.500 kg (1.4 S/G) of 136.500 kg (1.4 S/G + 2.000 kg (1.3 G).
Uit de tekening blijkt dat, ondanks de formele ligging op een industrieterrein, er sprake is van de onmiddellijke nabijheid van woonhuizen.
De eis uit de milieuvergunning van 1997, dat de minimum afstand tussen de zeecontainers met vuurwerk minimaal 1 meter moest bedragen, is in de milieuvergunning van 19.07.1999 niet meer opgenomen.[668] De vergunningaanvraag van S.E. Fireworks is door de gemeente ook niet getoetst aan het geldende bestemmingsplan omdat de toets aan het bestemmingsplan pas kort na de start van de S.E. Fireworks-procedure is ingevoerd.[669]
Verder heeft de gemeente bij S.E. Fireworks niet gelet op deurdrangers/zelfsluitendheid en brandwerendheid van de deuren van MAVO(garage)-boxen en zeecontainers, de kozijnaanslag en de opstelling van zeecontainers, terwijl dat bij andere bedrijven (Haarman) wél gebeurde. Bij controle en handhaving werden er bij S.E. Fireworks zaken toegestaan die bij andere bedrijven niet werden toegestaan omdat de situatie bij S.E. Fireworks historisch zo is gegroeid en het bedrijf op die locatie zou verdwijnen. Dit gebeurde in overleg met afdelingshoofd Gerard Meijerink. Ook Defensie was op de hoogte van de situatie.[a]
TEN BOSCH verklaart in 2001 dat na de ramp is gebleken dat er geen echte vuurwerkdeskundigen zijn. Verder werken de ministeries betrokken bij het item vuurwerk langs elkaar heen. Ook blijkt de classificatie van consumentenvuurwerk niet juist te zijn. Ook is aan hem, TEN BOSCH, geen deugdelijke onderzoekinformatie bekend over de brandwerendheid van zeecontainers. Verder merkt TEN BOSCH op dat het niet raadzaam is van de adviezen van bureau MILAN af te wijken omdat zij ook adviseur van de Raad van State zijn. Dit betekent dat wanneer je in een procedure komt bij een afwijking van het advies van bureau MILAN, je datzelfde advies weer tegen gaat komen, maar nu als advies aan de Raad van State.
TEN BOSCH verklaart dat hij onvoldoende was toegerust ten aanzien van opleiding en ervaring met vuurwerk. Hij stond daarmee voor een onmogelijke taak. Hij is voor die functie bij de gemeente geselecteerd op basis van irrelevante criteria. Er werd gevraagd wie er voortaan met Gerard Meijerink mee wilde gaan op vuurwerkcontrole. Omdat de echtgenote van TEN BOSCH altijd werkte tussen Oud en Nieuw, vond TEN BOSCH het prima om op eindejaar vuurwerkcontrole te gaan, dus kreeg hij die functie. TEN BOSCH was ook niet op de hoogte van de onderzoeksresultaten van de ramp te Culemborg omdat dit rapport hem nooit onder ogen is gekomen.[670]

8.3.1.7 *Sabotage tegen S.E. Fireworks door oud-eigenaar SMALLENBROEK*

26.07.1999 S.E. Fireworks-advocaat mr. Kroep stuurt aan de advocate van SMALLENBROEK

[a] PvB: Tolteam milieuteamleidster Isabella MENSINK was bang dat uitvoerend milieuambtenaar Nico TEN BOSCH de zondebok van de gemeente zou worden bij vervolging van de gemeente. <Bron: aantekeningen van PAALMAN> Dit risico was reëel als het Pikmeer-arrest niet was ingeroepen.

een sommatie dat SMALLENBROEK stopt met agressieve uitingen richting relaties van S.E. Fireworks. SMALLENBROEK heeft zich zowel bij de ABN-AMRO bank, als jegens een S.E. Fireworks-werknemer, agressief gedragen. Dit i.v.m. een geschil rond het nakomen van financiële verplichtingen door S.E. Fireworks uit hoofde van een geldlening verstrekt door SMALLENBROEK.[671]

09.09.1999 De Bouw- en Milieudienst van de gemeente Enschede vraagt schriftelijk aan Defensie Bureau MILAN-AMV om advies i.v.m. de te treffen bouwkundige en brandpreventieve voorzieningen in de door S.E. Fireworks gewenste nieuwbouw op een andere locatie. Dit wegens bestemmingsplanwijziging van het terrein aan de Tollensstraat. De gemeente wil van MILAN ook de voorgeschreven terreinafmetingen weten. [672]

29.09.1999 S.E. Fireworks dagvaardt SMALLENBROEK en zijn bedrijven in kort geding vanwege de vele lopende conflicten tussen partijen.

07.12.1999 Hoofd MILAN brengt advies uit aan de gemeente m.b.t. een door S.E. Fireworks te realiseren nieuwe opslaglocatie. Het gaat hier om 50 kg rookzwak buskruit (1.3G), 100 kg ontstekers (1.4S), 50 kg vuurwerk klasse 1.1G, 50 kg vuurwerk klasse 1.2G, 1.000 kg vuurwerk klasse 1.3G en 200 ton vuurwerk klasse 1.4 S/G.[673]

29.12.1999 De gemeente Enschede voert een controlebezoek uit bij S.E. Fireworks, door de heren TEN BOSCH en Oosterheeft en mevrouw Olthuis, allen van de gemeentelijke Bouw- en Milieudienst. Later wordt per brief door de gemeente bevestigd dat controle heeft plaatsgevonden aan de hand van voorschriften uit de revisievergunning van 22 april 1997 en de veranderingsvergunning van 19 juli 1999. De gemeente concludeert dat de voorschriften, voor zover gecontroleerd, worden nageleefd. Getekend namens B&W, door J.J.W. Strebus, Hoofd Milieu.[674]

01.03.2000 De accountant van S.E. Fireworks[675] bericht aan de advocaat van S.E. Fireworks[676] dat naar zijn berekening de door handelsonderneming Smallesto[677] toegebrachte schade aan S.E. Fireworks over 1999 een bedrag van fl.103.221,- bedraagt. Deze schade is ontstaan doordat bestaande klanten van S.E. Fireworks V.o.f. door handelsonderneming Smallesto zijn benaderd c.q. geoffreerd.[678]

14.03.2000 De advocaat van S.E. Fireworks stuurt een fax aan de advocaat van SMALLENBROEK waarin S.E. Fireworks SMALLENBROEK beschuldigt van het belasteren van de reputatie van S.E. Fireworks in China tijdens zijn bezoeken van de Chinese leveranciers van S.E. Fireworks. SMALLENBROEK zou o.a. in China vertellen dat S.E. Fireworks v.o.f. nog grote sommen geld aan SMALLENBROEK schuldig was en in grote financiële problemen zou verkeren, waardoor deze leveranciers extra zekerheden gaan eisen.[679]

26.04.2000 Twee weken vóór de ramp, besluit S.E. Fireworks V.o.f. een bodemprocedure op te starten tegen oud-eigenaar SMALLENBROEK en zijn bedrijven. In de dagen naar de aanloop van 13 mei 2000 kwam er bericht van de rechtbank te Almelo dat de eerste zitting inzake die bodemprocedure reeds op 5 juni plaats zou hebben.[680] In een eerdere uitspraak in kort geding zegt de President van de Rechtbank te Almelo onder rechtsoverweging 8 het volgende in zijn vonnis:

> *“Naar oordeel van de President zijn er aanwijzingen dat het concurrentiebeding opgenomen in de overeenkomst van de overdracht van de onderneming door één of méér gedaagden is overtreden. Hierover zal echter meer zekerheid moeten worden verkregen alvorens kan worden gesteld of er boetes zijn verbeurd. Dat er thans al boetes zijn verbeurd tot een totaalbedrag als door S.E. Fireworks VOF gesteld, staat niet vast en is evenmin gelet op het daarvoor benodigde bewijs op eenvoudige wijze vast te stellen. De President concludeert dan ook dat de*

> *vordering van betaling van de reeds verbeurde boetes zich niet leent voor een uitspraak in kort geding en daarvoor veeleer de weg van een bodemprocedure openstaat. De vordering wordt derhalve afgewezen."*[681]

Volgens RJ BAKKER maakte het Tolteam bewust melding van het feit dat SMALLENBROEK een procedure was begonnen en gewonnen had tegen S.E. Fireworks. Dit terwijl het feitelijk andersom is geweest.[682]

01.05.2000 Factuur van vuurwerkleverancier Pyro Tec uit Denemarken voor totaal bedrag van 103.019,60 gulden/kronen, gefactureerd aan SMALLENBROEK Pyro Consultant BV, Mensinkweg 26, 7535 BE Enschede. Bruto gewicht 487 kg, netto explosief is 103 kg. Ook de vervoersvergunning is beschikbaar van deze lading. Deze lading vuurwerk zou op donderdag 11 mei 2000 zijn aangekomen, en op enig moment nog voor de Vuurwerkramp, naar SMALLENBROEK zijn gebracht. Dit zou o.a. blijken uit de ijsfonteinen van SMALLENBROEK uit de bestelling van april 2000 welke in juni 2000 op Schiphol werden aangetroffen.

10.05.2000 De gemeente Enschede en MILAN brengen een gezamenlijk controlebezoek aan S.E. Fireworks, uitgevoerd door FORSMAN (Defensie), Nico TEN BOSCH en Anke Olthuis (gemeente Enschede). TEN BOSCH herinnert zich dat FORSMAN zei dat Culemborg met dit vuurwerk niet kon gebeuren. Ook vóór die opmerking van FORSMAN had TEN BOSCH de indruk dat het bij S.E. Fireworks wel goed zat met de opslag van vuurwerk. FORSMAN merkte ook op dat het goed was dat de containers bij S.E. Fireworks niet in een L-opstelling stonden.[683]

11.05.2000 Een vuurwerktransport uit Denemarken van de leverancier Pyro Tec, zoals op hun factuur van 1 mei gefactureerd, en zoals op de vrachtbrief van Huigen Int. Transport van 9 mei staat aangegeven[684], arriveerde op donderdagmorgen 11 mei 2000 al heel vroeg bij S.E. Fireworks om gelost te worden.[685] De factuur van Pyro Tec, die tussen de informatie uit een rechtshulpverzoek zat, gaf aan dat het hier mede ging om een zending gefactureerd aan oud-eigenaar SMALLENBROEK. Dit aspect is nooit behandeld in het Tolteam onderzoek. Drie betrokkenen; Willy PATER[686], zijn partner Marion SCHIPPERS[687] en klusjesman Hennie KLOPPENBORG[688], hebben het 'aspect SMALLENBROEK' van dit transport ontkend tijdens de verhoren in het kader van het S.E. Fireworks strafproces. Volgens BAKKER is echter bewijsbaar vast komen te staan dat zij alle drie van het transport voor SMALLENBROEK af wisten.[689] Uit de beschrijving op de bestelbon blijkt dat Marion SCHIPPERS op 26 april 2000 een pallet vuurwerk besteld bij Pyro Tec voor S.E. Fireworks. Een dag later, toen het anti-concurrentiebeding voor SMALLENBROEK afliep op 27 april 2000[a], is er voor SMALLENBROEK, bij dezelfde leverancier, nog een bestelling geplaatst van twee pallets. Dit is met dezelfde verscheping aangekomen. Van deze extra vracht was R.J. BAKKER niet op de hoogte. In de S.E. Fireworks administratie stond dus maar één pallet geregistreerd.[690]

12.05.2000 Taxateur/onteigeningsdeskundige Van Hoogmoed te Nijverdal doet namens H. SMALLENBROEK een bod aan de gemeente Enschede met een verkoopprijs van fl. 1.250.000,- voor de grond en opstallen van de locatie Tollenstraat onder last van huur met het verzoek aan de gemeente om op maandag 15 mei 2000 hierop te reageren.[691]

[a] De datum van 27 april 2000 is precies twee jaar na de datum van opmaak contract, waardoor de periode van het anti-concurrentiebeding afliep.

8.3.2 De rampdag 13 mei 2000

8.3.2.1 *Motief voor brandstichting*

13.05.2000 **Brandstichting**. Het officiële strafrechtelijk onderzoek leidt tot het opsporen, gevangennemen en laten veroordelen van een 'brandstichter' André DE VRIES. Dit gebeurt op basis van ondeugdelijk bewijs en DE VRIES blijkt achteraf onschuldig te zijn. Het officiële onderzoek maakt geen enkele melding van een motief voor brandstichting. Er is echter wel degelijk een persoon die een zeer sterk en duidelijk meervoudig motief had voor het geven van opdracht tot brandstichting bij S.E. Fireworks v.o.f. Dat is de oud-eigenaar van S.E. Fireworks BV: Harm SMALLENBROEK. In paragraaf <H.2.1.7> wordt in detail uiteengezet uit welke elementen het motief van SMALLENBROEK is opgebouwd. Het had o.a. te maken met de verkoop van de grond aan de gemeente Enschede en hooglopende conflicten tussen hem en de nieuwe eigenaren van S.E. Fireworks, waarover een rechtszaak was aangespannen die in het nadeel van SMALLENBROEK zou uitvallen. Bewezen is dat SMALLENBROEK voorafgaande aan de ramp op vele momenten heeft getracht de goede werking van het bedrijf S.E. Fireworks te saboteren met alle mogelijke middelen.

8.3.2.2 *Aanwijzingen voor bedrijfsongeval*

13.05.2000 **Bedrijfsongeval**. In tegenstelling tot de officieel door de Nederlandse overheid weergegeven onderzoeksbevindingen zijn er wel degelijk talrijke aanwijzingen dat er mogelijk werknemers van S.E. Fireworks op het terrein van het bedrijf zijn geweest, op de rampdag, voorafgaande aan de ramp.[a] De aanwijzingen voor deze aanwezigheid op een rijtje:

1) Marion SCHIPPERS, de partner van mededirecteur Willy PATER, heeft bij de EHBO, direct na de ramp, verklaard dat zij op het bedrijfsterrein aan het werk waren. Dit wordt bevestigd door een getuige.[692]
2) Er is op 29 mei 2000 door het Tolteam telefonisch contact geweest met de Duitser "Werner" die 's ochtends 13 mei bij het bedrijf S.E. Fireworks is geweest.[693] <Kan wellicht worden verwijderd daar deze Werner later heeft verklaard voor gesloten deuren te hebben gestaan.>
3) Werkzaamheden bord 'Henk 25jr getrouwd' / 'Henk 70 jaar' <Enkele bronverwijzingen opnemen> Nooit onderzochte verklaring van getuige Tinnemeier, afgelegd in maart 2003. ook niet opgepikt na rappel van PAALMAN eind maart 2003.
4) Werknemer KLOPPENBORG heeft bekend tijdens verhoor op zaterdag 13 mei op het terrein van S.E. Fireworks te zijn geweest.[694] Hij zou daar een waterspuit hebben opgehaald. Hij blijkt tussen 13:30 en 13:40 uur op het terrein te zijn geweest. Kloppenburg legt herhaaldelijk aantoonbaar onjuiste verklaringen af, duikt lange tijd onder en vertoond afwijkend gedrag. Zijn onjuiste verklaringen kunnen niet verder worden uitgezocht doordat het Openbaar Ministerie kunstmatig een meineedklacht in stand houdt die uiteindelijk niet tot een veroordeling leidt.[695]
5) André DE JONG en Robert Bies zijn mogelijk op zaterdag 13 mei 2000 ook op het terrein van S.E. Fireworks geweest.[696]

[a] Waar in november 2000 nog wordt uitgegaan van een bedrijfsongeval (zie Pv Leunk aanvraag bevel tappen in de woning d.d. 13.11.2000), slaat met het in beeld komen van André DE VRIES als kandidaat brandstichter het onderzoek om naar het scenario 'Brandstichting' en worden alle alibi's dicht verklaard.

6) Het Deense transport van leverancier Pyro Tec dat op donderdag 11 mei 2000 is gelost bij S.E. Fireworks en waarvan 2 pallets op enig moment vóór de ramp zijn overgeladen naar SMALLENBROEK, getuige het opduiken van enkele dozen op Schiphol.[697]
7) Verklaring van de schoonzus van mededirecteur Willy PATER, Jeanette Schippers, gedaan in April 2010 ten overstaan van RTV-Oost journalisten en ex-Tolteam rechercheur PAALMAN. Dit leidde tot het aanvullend feitenonderzoek Esaltato op 10 mei 2010.[698]
8) Overige aanwijzingen: Verklaringen van Frits Pen en Marion SCHIPPERS, verklaring van Herman Snippers (koffiedrinken), compositietekening die op Willy PATER lijkt, de tapgesprekken die zijn ingesteld vanwege de status als verdachte (niet vanwege mogelijke wetenschap over brandstichter zoals KAMPERMAN later[699] verklaart).

8.3.2.3 *Aanwijzingen voor vroeger vuurwerk*

13.05.2000 **Vroeger vuurwerk.** Er zijn tijdens de review van de strafrechtelijke dossiers overtuigende aanwijzingen[700] gevonden dat er al vóór 14:58 uur vuurwerk is waargenomen. Echter een van de conclusies uit het tweede aanvullend feitenonderzoek (VerEsal-conclusies november 2011)[701] was dat er onvoldoende indicatie is dat er voorafgaand aan de eerste brand vuurwerk is afgestoken/afgegaan. VerEsal neemt als tijdstip van de eerste explosie 14:58 uur, in lijn met een door hen aangehaalde weerkundige waarneming die geldt als eerste objectief verifieerbare waarneming van vuurwerkactiviteit bij S.E. Fireworks.

8.3.2.4 *De Vuurwerkramp*

13.05.2000 **Vuurwerkramp**. Van het bedrijf S.E. Fireworks exploderen zeecontainers, garageboxen en opslagbunkers met in totaal 118 ton vuurwerk dat was geclassificeerd volgens de subklasse 1.4, de laagste gevarenklasse voor vuurwerk. Er vallen 23 doden en 947 officiële gewonden. De stadswijk Roombeek wordt van de kaart geveegd. Het OM zal overigens later 'bewijzen' dat er 170 ton vuurwerk lag, later gecorrigeerd naar 160 ton, volgens het OM voor het overgrote deel van de subklasse 1.3, een zwaardere klasse die in dergelijke hoeveelheden niet was toegestaan volgens de vergunning.

8.3.2.5 *Brandweeroptreden algemeen*

1) Er was een aanvalsplan van de brandweer voor S.E. Fireworks, maar de overheid zegt dat het er niet was.
2) Vanwege het ontbreken van dat aanvalsplan wist men niet aan welke procedures men zich moest houden, maar procedures voor heel Nederland hetzelfde en bekend.
3) Er is achteraf even een nieuw aanvalsplan in elkaar gestoken om vast te kunnen stellen dat het optreden toch hetzelfde was geweest.
4) Er hingen bij S.E. Fireworks correcte gevarenaanduidingen van klasse 1. Er hingen ook aanduidingen 'roken' en 'open vuur' verboden
5) Zelfs zonder aanvalsplan, zelfs zonder kennis van de waarschuwingsborden, zijn er op iedere brandweerauto de Eric kaarten, waarop de betekenis van alle borden staat uitgelegd. Deze borden betekenen: wegwezen op 500 meter afstand.
6) Het eerste wat de brandweer ziet als de poort is opengebroken zijn de waarschuwingsborden. Al is het maar op de bunkers die nog niet in brand staan.

7) De Officier van Dienst, tevens officier gevaarlijke stoffen, ziet blijkbaar de gevaarsaanduidingen ook niet. Bij de rechter-commissaris herinnert hij zich niet meer wat hij in zijn opleiding heeft geleerd over het blussen van brandend vuurwerk.
8) De brandweer had veiligheidsafstanden in acht moeten nemen, maar zij stonden boven op de opslagplaatsen te blussen.
9) De brandweer had defensief in plaats van offensief moeten optreden.
10) De brandweer had moeten weten dat er evenementenvuurwerk lag i.p.v. consumentenvuurwerk.
11) Onder bepaalde omstandigheden kan bij brandend vuurwerk met een hoog gehalte aan metalen bij het blussen met water de vorming van explosief waterstofgas optreden.
12) Brandend metaalhoudend vuurwerk is veel heter dan een normale brand. Water kan eenmaal brandend vuurwerk niet blussen, en jaagt bij metalen de brand juist aan.
13) Er zijn foto's waarop mogelijk een waterstofexplosie is te zien.
14) Het NFI verklaart dat vuurwerk gewoon met water geblust kan worden.
15) De Officier van Dienst tevoren nog in een provinciale inventarisatie gezien dat S.E. Fireworks vuurwerk in de klassen 1.1, 1.3 en 1.4 in opslag had.
16) De Officier van Dienst is niet met een bedrijfskundige op verkenning geweest.
27) Brandweercommandant Ad GROOS draagt de verantwoording voor de voorbereiding van zijn manschappen op deze situatie van een brandende vuurwerkopslagplaats.
17) De brandweer wil de opslagplaatsen openen. De leiding van S.E. Fireworks weigert, maar de brandweer gaat toch preventief nathouden zonder te weten of er van binnen brand is.
18) Nog voor er onderzoek is verricht geeft BZK de instructie dat men voortaan uit moet gaan van klasse 1.3 i.p.v. klasse 1.4. bij alle vuurwerkopslagplaatsen. Men weet dat er verkeerd is opgetreden, maar het wordt op de verkeerde classificatie geschoven, ondanks dat de brandweer zich niet hield aan de instructies bij klasse 1.4.
19) Er ging vuurwerk uit bunker C6 rechtstandig omhoog nadat de 'brand meester' is. Is bunker C6 geopend door de brandweer? Zijn er dozen vuurwerk naar buiten getrokken? Zijn er dozen vuurwerk geopend door de brandweer?

8.3.2.6 *Negeren gevarenaanduidingen*

13.05.2000 **Negeren gevarenaanduidingen**. Bij S.E. Fireworks mocht volgens de vergunning vuurwerk liggen van de gevarenklassen 1.4 en 1.3. Daarom moesten er gevarenaanduidingen zijn aangebracht voor de gehele gevarenklasse 1. Deze borden waren ook correct aangebracht. De betekenis van deze borden voor de brandweer is dat bij brand niet geblust mag worden (offensief optreden verboden), maar dat er afstand bewaard moet worden en geëvacueerd moet worden (defensief optreden). De brandweer heeft dit niet gedaan en is gewoon gaan blussen. Noch de commandant van de brandweer noch de ter plaatse aanwezige Officier van Dienst[a] hebben daarbij ingegrepen.

8.3.2.7 *Openen deuren opslagruimtes*

13.05.2000 **Openen deuren.** Hoewel daar geen onderzoek naar is gedaan, omdat de handelingen van de brandweer geheel buiten het strafrechtelijk onderzoek zijn gebleven[702],

[a] De ter plaatse aanwezige OVD (Officier van Dienst) was ook specialist gevaarlijke stoffen en had in dat kader kort geleden nog meegedaan in een inventarisatie van bedrijven met gevaarlijke stoffen.

zijn er vele aanwijzingen dat de brandweer tijdens de bluswerkzaamheden, en voorafgaande aan de explosies, de toegangsdeuren van een groot aantal vuurwerkopslagplaatsen heeft geopend i.v.m. het preventief nathouden en/of controle op de aanwezigheid van brand in de opslagplaatsen. Het zogeheten *'Rapport Brandweeroptreden in het kader van het justitieel onderzoek'* van brandweercommandant ing. M.H. CAMP, heeft geen aandacht geschonken aan het openen der deuren, noch aan het negeren van de aangebrachte gevarenaanduidingen bij S.E. Fireworks.[703]

8.3.3 Strafrechtelijk onderzoek t/m Commissie OOSTING (2000 - 2001)

8.3.3.1 *Van 13 tot 16 mei 2000 – Overheid graaft zich in*

13.05.2000 Het ministerie van VROM, dat verantwoordelijk is voor regels van vuurwerkopslag en de procedures van de milieuvergunningen, ontbiedt nog op de dag van de ramp zelf, zaterdag 13 mei 2000, alle betrokken beleidsambtenaren naar het ministerie. Zij moesten zich niet bezighouden met de ramp, maar voorstellen formuleren hoe het ministerie van VROM zo goed mogelijk in te dekken. Ook vond men bij VROM dat er helemaal geen classificatieprobleem is met vuurwerk.[704]
14.05.2000 Het Ministerie van Defensie selecteert de documenten die worden overgedragen aan het Openbaar Ministerie t.b.v. het te openen strafrechtelijk onderzoek.[705]
14.04.2000 Koningin Beatrix brengt een bezoek aan het rampgebied. Daar aangekomen vraagt zij aan burgemeester Jan MANS hoe het kan dat een dergelijke vuurwerkfabriek zich midden in een dichte woonwijk bevindt.[706]
16.05.2000 Brief (11 blz.) van Minister BZK Klaas de Vries aan de Tweede Kamer over de ramp. In deze brief wordt een justitieel onderzoek naar de ramp aangekondigd en is reeds de kaderstelling van het te voeren strafrechtelijk onderzoek vastgelegd. De latere bevindingen van dat nog in te stellen onderzoek zijn in de Kamerbrief van Minister de Vries reeds herkenbaar. De Minister meldt tevens dat eind 1999 het hoofd van bureau MILAN van zijn functie is ontheven wegens ontoelaatbare nevenactiviteiten. Tenslotte wordt de instelling van een onderzoekscommissie onder voorzitterschap van Dr. Mr. OOSTING aangekondigd.[707]
16.05.2000 Tijdens een briefing bij het Tolteam werd door Tolteamleider commissaris Rik DE BOER verteld dat de Commissie OOSTING is ingesteld om wantoestanden zoals bij de Bijlmerramp en de Herculesramp te voorkomen en om daarmee dus ook een toekomstige parlementaire enquête te voorkomen.[708]
Diversen Door de meestbetrokken ministeries; VROM, V&W én BZK, zijn meteen na de ramp alle registers opengetrokken om aan schadebeperking te doen. Niet de slachtoffers, hulpverleners of getroffen inwoners en ondernemingen in Enschede, waar een woonwijk ontbreekt, stonden centraal. Uitsluitend schadebeperking voor de rijksoverheid blijkt het leidmotief bij het handelen van diezelfde rijksoverheid.

8.3.3.2 *Mei 2000 – S.E. Fireworks onder vuur*

18.05.2000 Jeanette Schippers komt op het politiebureau spontaan een verklaring afleggen om 20:09 uur. Zij verklaart dat zij de zus is van Marion SCHIPPERS[a], de partner van S.E. Fireworks mededirecteur Willy PATER. Ook is zij de zus van Maria Schippers, de vrouw

[a] Marion SCHIPPERS was voornemens te stoppen met werk bij S.E. Fireworks. Zij zou op de rampdag nog op het bedrijf zijn i.v.m. documenten.

van André DE JONG[a], een parttime werknemer van S.E. Fireworks. Jeanette Schippers verklaart druk op haar zus Marion en zwager Willy PATER te hebben uitgeoefend om zich in Enschede bij de politie te melden. Marion en Willy waren immers op een onbekend adres voor haar. Ook verklaart Jeanette dat haar zus Marion en zwager Willy en hun advocaat Kroep hadden gevraagd aan haar tegenover de pers en de politie niets te verklaren inzake de ramp.[709] Pas in april 2010 zou Jeanette Schippers zich nader verklaren omtrent deze zaak.[710]

18.05.2000 Er wordt door het Openbaar Ministerie Almelo een internationaal opsporingsbevel uitgevaardigd tegen de beide eigenaren van S.E. Fireworks, R.J. BAKKER en W. PATER. In het geval van BAKKER is dit een ronduit potsierlijke actie, kennelijk bedoeld voor de publieke opinie. De politie Enschede was perfect op de hoogte van de verblijfplaats van R.J. BAKKER via de echtgenote van BAKKER (die zich zelf al bij de politie meldde op de dag van de ramp) en via de dispatching van het ziekenvervoer, die de gewonde BAKKER naar een ziekenhuis in het Duitse Gronau hadden vervoerd voor behandeling[b]. Reeds op zondag 14 mei 2000 ‘s avonds, de dag na de ramp, wilden de rechercheurs PAALMAN en De Roy bij BAKKER langs gaan in het ziekenhuis te Gronau (D) nadat zij via de ziekendispatching hadden gehoord waar BAKKER zich bevond, doch een lid van de leiding van het Tolteam[c] verbood dit.[711]

19.05.2000 S.E. Fireworks mede-eigenaar Willy PATER meldt zich zelf, vergezeld van zijn advocaat, bij de politie. Hij wordt aangehouden in het kader van het onderzoek naar de ramp, ter zake overtreding van artikel 18.18 Wet Milieubeheer.[712] Pas op 26 april 2001 zal hem ook *‘Dood-door-schuld’* ten laste worden gelegd.

20.05.2000 S.E. Fireworks mede-eigenaar Rudi J. BAKKER meldt zich zelf, vergezeld van zijn advocaat, bij de politie. Hij wordt aangehouden in het kader van het onderzoek naar de ramp, ter zake overtreding van artikel 18.18 Wet Milieubeheer.[713] Pas op 26 april 2001 zal hem ook *‘Dood-door-schuld’* ten laste worden gelegd.

21.05.2000 Marco de JONG, die evenals zijn broer André de JONG voor S.E. Fireworks werkt, wordt op 21 en 22 mei gehoord door het Tolteam, hetgeen 12 pagina’s verhoortekst oplevert. Hij heeft het dan niet over het ophalen van een tekstbordje. De verhorende collega’s zijn van het (op de rampdag geplande) ophalen van het tekstbordje dan nog niet op de hoogte.[d] Door Marco DE JONG wordt o.a. aangegeven dat hij op de rampdag tussen 14:00 uur en 14:30 uur bij Subaru-dealer Duivelaar in Hengelo was. Deze Duivelaar wordt op 22 juni 2000 als getuige gehoord. Hij herinnert zich Marco DE JONG wel, maar kan niet bevestigen dat deze op die bewuste zaterdag in zijn garage op bezoek is geweest. Dit in tegenstelling tot een echtpaar dat hij zich nog wel herinnert van diezelfde zaterdagmiddag.[714] Toch wordt later in het afsluitende PV *‘Alibi’s werknemers’* van 19 januari 2001 door de verbalisanten Tolij en Koerssen verklaard[715] dat Duivelaar heeft verklaard dat Marco DE JONG

---

[a] André de JONG is één van de werknemers die op de rampdag nog op het bedrijf zouden komen i.v.m. een op te halen tekstbord.

[b] Hoe idioot het internationaal opsporingsbevel tegen BAKKER was blijkt uit het feit dat zowel familie, de advocaat als werknemers van S.E. Fireworks BAKKER gewoon bezochten in het ziekenhuis. Het ziekenhuispersoneel moest zelfs de pers buiten de deur houden. Ook zij wisten waar BAKKER zich bevond.

[c] Hoofdinspecteur E. REINSHAGEN

[d] Omdat zowel Marco als André DE JONG vóór 23 mei 2000 nog niets verklaren over het tekstbordje kan het zijn dat dit op de een of andere manier belastend is voor hen. Ook wanneer Willy PATER wordt gevraagd naar het tekstbordje dan zegt zijn advocaat Meijers dat zij eerst de verklaringen van de andere werknemers hierover willen lezen voordat Willy PATER daarover wil verklaren. Bron: Notities PAALMAN: *“Verloop onderzoek vanaf mei 2000”*.

die middag in zijn garage is geweest.[a]
23.05.2000 R.J. BAKKER legt 's avonds om 19u45m een verklaring af over een tekstbordje. Deze verklaring van BAKKER inzake het tekstbordje vindt enige ondersteuning in een in maart 2003 gedane telefonische verklaring door getuige Tinnemeijer, die toen verklaarde dat André DE JONG die middag 13 mei 2000 bij S.E. Fireworks was geweest. Deze verklaring van Tinnemeijer is echter nooit officieel opgenomen, gelet op de stand van het onderzoek naar André DE VRIES. De algemene verwachting binnen het Tolteam was dat het Hof de veroordeling van AdV zou bevestigen.[716]
Op 28 april 2010 vindt de verklaring van R.J. BAKKER een meer gedetailleerde en vollediger bevestiging in de nieuwe verklaring van getuige Jeanette Schippers, zoals in april 2010 opgemaakt door PAALMAN.[717]

8.3.3.3 *Mei 2000 – Gemeente, brandweer, MILAN*

22.05.2000 Het Tolteam neemt, op het gemeentehuis bij afdelingshoofd de heer Strebus, het gemeentedossier in beslag, dat de gemeente heeft aangelegd m.b.t. de vergunningverlening aan S.E. Fireworks. Strebus was opgelucht dat hij van de verantwoording af was, omdat hij geen kluis had. Bij het verlaten van het pand gaf een ambtenaar nog 3 of 4 pagina's.[718]
23.05.2000. Algemeen leider REINSHAGEN muteert dat de brandweerinspectie alle brandweerlieden van het 1e uur wil horen. Dat zijn er 24 in totaal. Ook willen zij alle banden van het communicatieverkeer hebben. Eerst moest de onderzoekscommissie dit goed keuren.[719]
24.05.2000 Tolteammutatie inbeslagname van het gemeentedossier. Op zondag 14 mei al naar de Bouw- en milieudienst gegaan en het gedeelte van het gemeentelijk S.E. Fireworks dossier meegekregen dat bij de heer Strebus lag. Vervolgens op maandag 15 mei naar Gerard Meijerink gegaan. Hij wil zijn gedeelte van het S.E. Fireworks-dossier wel afgeven, maar de persoonlijke aantekeningen moeten er volgens hem eerst uitgehaald worden. Hij wilde vooraf overleg met de juridische medewerker van de gemeente. Afspraak werd gemaakt dat door de gemeente het gehele dossier gekopieerd zou worden en de notities niet. Dit omdat het crisisteam op het gemeentehuis het S.E. Fireworks dossier ook onder handbereik moet hebben.**[720]**
25.05.2000 Uit een Tolteamjournaal van 25 mei 2000[721] het volgende: *"Een gesprek gehad met DE MUY, OvJ. In het kort met hem de volgende onderwerpen besproken. Het MILAN-dossier zal door Robert Jan Looimans via hem opgevraagd worden bij defensie."*
Dit is een opmerkelijke mutatie, immers blijkens een persverklaring van het ministerie van Defensie hebben zij op zondag 14 mei 2000 alle dossiergegevens m.b.t. S.E. Fireworks, zoals berustend bij Bureau MILAN, al verzameld en overgedragen aan de Hoofdofficier van Justitie te Almelo t.b.v. het strafrechtelijk onderzoek.[722] <Wat is hier aan de hand? Slechts een miscommunicatie of is er meer aan de hand?>
25.05.2000 De laatste dagelijkse persverklaring van de gemeente Enschede met de stand van zaken, 10 blz. lang. Op blz. 8 vermeldt de heer GROOS, brandweercommandant (citaat), *"dat het feit dat er geen aanvalsplan voor dit project bestond niets verandert aan de wijze*

[a] De sluitdatum van 19 januari 2001 van het slot-PV alibi's werknemers is dezelfde datum waarop bekend wordt dat het NFI inderdaad vuurwerksporen op de rode broek van André DE VRIES heeft geconstateerd. Vanaf die datum wordt het onderzoek op AdV geconcentreerd en de andere onderzoekssporen worden afgesloten. Hier is een veelgebruikte term voor: *'Tunnelvisie'*.

van aanpak van de brand. In beide gevallen (PvB: met/zonder aanvalsplan) *was de enige mogelijkheid in eerste aanleg om het vuur te blussen met water."*

28.05.2000 Uit een Tolteam journaal van 28 mei 2000[723] het volgende: *"De taps gaan nu informatie opleveren. … Verder spreekt een van de werknemers … de twee verkeerden nu vastzaten en dat hij binnenkort van plan was schoon schip te maken bij justitie."* Er wordt nu dus volop getapt bij werknemers van S.E. Fireworks.[a]

29.05.2000 Verhoor van Brandweerman Peterinck. Hij zag 2 collega brandweermannen op de containers en tevens rook achter de containers. Het was doodstil, de containers gingen bol staan en de brandweermannen sprongen er af en de containers explodeerden.[724]

29.05.2000 Uit een Tolteamjournaal van 29 mei 2000[725] het volgende: "Met OvJ de MUIJ, OvJ STAM, Jos Lummen en Jan Quinten informeel het vergunningendossier van S.E. Fireworks van de gemeente Enschede besproken. De MUIJ en STAM waren met name geïnteresseerd in de redenen waarom wij vermoeden dat het hier een 'geschoond' dossier betreft. We hebben hun hiervoor drie punten aangegeven:

- Het ontbreken van bijna alle correspondentie opvolgend de overgang van SMALLENBROEK naar BAKKER en PATER, hier zit een vreemd gat in het dossier.
- De verklaring van Rob te Voorde dat bij het ophalen van het dossier bij de gemeente is verteld dat de politie het dossier pas mee zou krijgen als alle persoonlijke notities hier uit zouden zijn gehaald. Dit komt overeen met onze eigen waarneming dat wij in feite het gehele handhavingsdossier missen.
- Het ontbreken van de vergaderverslagen/gespreksnotities e.d. over de verplaatsing van het bedrijf. Dit dossier kan ook bij economische zaken liggen van de gemeente maar dit dossier had hier ook moeten zijn.

29.05.2000 In het Tolteam journaal stelt Isabelle MENSINK: 'Met Sijmen en Robert Jan de bespreking bij gewoond tussen team leiding, OM, TR en NFI. Hier is getracht afstemming te krijgen tussen de technische poot en de Milieu bestuurlijke poot. Vooral als het gaat om vragen als: hoe zou de brand kunnen zijn ontstaan, reconstructie e.d. is het essentieel dat we het technische bewijs kunnen koppelen aan de vergunning. Ook is het belangrijk dat we een aantal theorieën die nu al in de pers staan kunnen ontkrachten, zoals de 'stof explosie'. Lukt het ons niet dan zitten we zo meteen op zitting met een tiental verklaringstheorieën voor de ramp en kan er maar één uitspraak komen: 'Vrijspraak'.[b]

29.05.2000 Verhoor van brandweerman Jan Bakker. Hij ontmoet tijdens de inzet bij S.E. Fireworks zijn neef[c] Rudi BAKKER die hem waarschuwt dat de brandweermannen van de containers af moeten omdat daar vuurwerk in zit. Jan BAKKER waarschuwde de bevelvoerder die ook tegen zijn mensen zei dat ze van de containers af moesten gaan. Terwijl zij er af sprongen begonnen de containers een voor een op te bollen. [726]

---

[a] PvB: Het gaat hier alleen om het tappen van telefoongesprekken, niet om afluisteren via 'bugs'.

[b] Er wordt hier een koppeling gezocht tussen de technische bevindingen en de vergunningsvoorwaarden. Dit resulteert in een van te voren bepaalde uitkomst: er moet wel *'te veel en te zwaar vuurwerk'* op het terrein van S.E. Fireworks aanwezig zijn geweest vanwege de explosies. Dan heeft S.E. Fireworks namelijk de voorwaarden van de vergunning geschonden op dusdanige wijze dat het bedrijf schuldig is aan deze ramp. Deze redenering wordt door het Openbaar Ministerie tot aan de Hoge Raad volgehouden. Alleen de rechtbank Almelo bood weerstand, het gerechtshof Arnhem en de Hoge Raad namen het klakkeloos over, want gesteund door TNO en NFI.

[c] Hoewel brandweerman Jan Bakker en S.E. Fireworks eigenaar Rudi BAKKER neven van elkaar zijn is de verhouding afstandelijk en hadden zij elkaar al lang niet gesproken voor de ramp en hebben zij elkaar na de ramp ook niet meer ontmoet.

30.05.2000 Door beroepsfotograaf Guivret Bruins zijn foto's gemaakt vanaf het terrein van bedrijf Thole van vóór de eerste explosie. Deze dertien foto's zijn opgehaald bij de brandweer en ter beschikking van het Tolteam gesteld. Op de foto's is o.a. freelance onderzoeker ir. Bas van den HEUVEL als toeschouwer te zien. De man heeft zeer slecht zicht door een oogaandoening en mag daarom zelf geen auto besturen. Het is onduidelijk hoe hij de rookwolk heeft kunnen zien vanuit zijn flat. Zie <H.8.13>. Zijn rapporten worden later uitgewerkt door Jan Calis van de nog op te richten belangenvereniging slachtoffers Vuurwerkramp. Ook is op de foto's te zien dat er vuurwerk rechtstandig in de lucht ontploft, zo rond 14u25m. Dit is afkomstig uit een *'Red to Blue 2.5 inch 36 shots'* cakedoos, welke stond opgeslagen in bunker C6. De deuren van de opslagbunkers, waaronder C6, zijn ter inspectie door de brandweer geopend, waarschijnlijk door brandweerman VANEKER, nadat de brandweer dacht het vuur meester te zijn. Dit kan betekenen dat er bij de controle verpakkingen met deze cakedozen naar buiten zijn getrokken en opengemaakt, want gesloten dozen kunnen niet in brand raken door rondvliegend vuurwerk.[a]
30.05.2000 Met bevel tot uitlevering van de persoonlijke aantekeningen van gemeenteambtenaren m.b.t. S.E. Fireworks, deze alsnog in beslag genomen. Het betreft vier dossiers en een brief.[727]

8.3.3.4 *Juni 2000 – Het Deense transport*

10.06.2000 Op vrijdag 9 juni 2000 belt de douane Schiphol naar politie Twente dat zij op Schiphol 2 dozen met vuurwerk hebben aangetroffen, die volgens de begeleidende papieren vanuit Pyro Tec ApS Denemarken, via SMALLENBROEK Holding Enschede, naar Garber Fireworks in Israël gaan. De dag erna gaan twee politiemensen; GLJ Frankel en AJ Hosmar, naar Schiphol om de dozen en de papieren te bekijken, waarvan zij op 20 juni 2000 een PV opmaken. Het gaat om 30kg vuurwerk, zogenaamde 'IJsfonteintjes' uit de klasse 1.4 S. De factuur van Pyro Tec aan SMALLENBROEK wees nog meer vuurwerk aan, maar SMALLENBROEK verklaarde dat die niet bij deze zending zaten. De goederen werden vrijgegeven voor verdere verzending naar Israël.[728] Dit kwam uit de vuurwerkzending uit Denemarken van donderdag 11 mei 2000.
12.06.2000 Maandag meteen na het weekend waarin twee leden van het Tolteam op Schiphol hebben vastgesteld dat daar twee dozen met vuurwerk staan, afkomstig van SMALLENBROEK, en bedoeld voor een afnemer in Israël, reizen drie leden van het Tolteam naar de Deense leverancier van dit vuurwerk, Pyro-Tec. Het zijn inspecteur H.E. (Hans) KAMPERMAN, brigadier G.L.J. Fränkel en FIOD-rechercheur J.E. Leeuw. Zij vragen tijdens de verhoren van het echtpaar Poulsen (via en in aanwezigheid van de Deense politie) alleen maar naar transacties en goederenbeweging tussen het huidige S.E. Fireworks van eigenaren BAKKER en PATER, maar niets over een specifieke recente vuurwerklevering aan oud-eigenaar SMALLENBROEK,[729] terwijl zij daarvoor op 10 juni van de douane te Schiphol documenten hadden gekregen die duidden op een dergelijke levering.[730]

[a] In het kader van de zoektocht naar de (toen nog) vermiste brandweerlieden zijn op de vroege ochtend na de ramp alle brandweerlieden van het eerste uur ondervraagd door brandweerofficier Jans WEGES. De verklaringen die op zondagochtend zijn afgelegd, kunnen licht werpen op de door de brandweer gepleegde handelingen bij de bluswerkzaamheden. Deze verklaringen nooit vrijgegeven ondanks vele verzoeken daartoe.

PYRO TEC ApS
SKELBYVEJ 94
DK - 4171 GLUMSØ

Phone +45 55 45 03 50
Telefax +45 55 45 00 93
SE No. 13 86 32 88
Bank BG BANK - NÆSTVED
Acount (0203)612-00-55036

Kriminalpolitiet
Parkvej 50,2
4700 Næstved
Tlf. 55 72 14 48

SMALLENBROEK
PYRO CONSULTANT BV
MENSINKWEG 26
7535 BE ENSCHEDE
HOLLAND

3197
0207
Politie Twente DR/AGC/BFR
Toteam Reg nr

INVOICE KOPI

Invoiced to Cust.No. 31534349586
SE No. NL 8018.61.822B01

Invoice No. 2172

Page 1

Date 01-05-00
Day of Payment 31-05-00

Figuur 512: Fragment van documenten aangetroffen op Schiphol bij de verzending van vuurwerk op 10 juni 2000.

Het echtpaar Poulsen blijkt bevriend te zijn met het echtpaar SMALLENBROEK, maar de nieuwe eigenaren nog nooit te hebben ontmoet. Brian Poulsen verklaart nog dat hij bij een bezoek aan S.E. Fireworks in Enschede (tijdens eigendom SMALLENBROEK) zich zo verbaasd had over de ligging in een woonwijk. SMALLENBROEK legde toen aan hem uit dat hij had willen verhuizen naar een ander terrein buiten de stad, maar dat dit door ziekte zijnerzijds niet door is kunnen gaan.
Beide eigenaren van Pyro Tec verklaren nog dat wanneer er door de nieuwe eigenaren (S.E. Fireworks v.o.f.) bestellingen worden gedaan verloopt dat altijd via ene Marion (PvB: Schippers) verloopt.

19.06.2000 André DE VRIES wordt vijf weken na de ramp, 's nachts op heterdaad aangehouden bij een poging tot brandstichting aan zijn eigen auto.[731] Hij is naar het politiebureau vervoerd op de achterbank van een politieauto. De schoenen, sokken, rode sportbroek en T-shirt van AdV zijn toen in bewaring genomen door de politie, opgeborgen in vijf nylon brandzakken met knoop. Op al deze kledingstukken[a] bleken achteraf (volgens het NFI unieke) vuurwerksporen te zitten[732]

xx.06.2000 Binnenkomen mastgegevens, waaronder die van gsm -9987. De opgevraagde paalgegevens van 13 mei 2000 komen in juni 2000 binnen. Uit die gegevens bleek achteraf dat met de gsm -9987 acht contacten waren die wezen naar de broer van Anita Lunding, Dave Lunding. Er was geen enkel gesprek wat linkte naar André DE VRIES. Bij onderzoek in januari 2001 bleek dat André DE VRIES op 13 mei 2000 een andere gsm bij zich had en hier 2 gesprekken mee had gevoerd; om 18.00 uur naar zijn vader en omstreeks 20.00 uur belde hem zijn vriendin, Astrid Madlener.

26.06.2000 Projectleidersvergadering Tolteam. De Officier van Justitie probeert om het zwaarste artikel ten laste te leggen, te weten art 173a milieuwet[b]. Hierop staat ten hoogste 15 jaar gevangenisstraf.[733]

---

[a] Het is onwaarschijnlijk dat André DE VRIES, vijf weken na de ramp, in exact hetzelfde T-shirt, sportbroekje, sokken en schoenen zou rondlopen als tijdens de ramp, met op alle kleding de vuurwerksporen er nog in, terwijl op geen van zijn andere kledingstukken vuurwerksporen zijn aangetroffen. Er zijn diverse scenario's over hoe dat deze vuurwerksporen in de kleding van André DE VRIES terecht zijn gekomen.

[b] Wetboek van Strafrecht - Artikel 173a - Hij die opzettelijk en wederrechtelijk een stof op of in de bodem, in de lucht of in het oppervlaktewater brengt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is en het feit iemands dood ten gevolge heeft.

8.3.3.5 *Juni 2000 – Controle classificatie is onmogelijk*

30.06.2000 Bijeenkomst VL/RVI met TNO/PML over de classificatieproblemen van vuurwerk. Geconcludeerd wordt dat bij de in Nederland beschikbare vuurwerkinspecteurs de technische kennis ontbreekt om te kunnen controleren van welke classificatie het te controleren vuurwerk is. Dit probleem is vooral aanwezig bij professioneel vuurwerk, zoals dat ook door S.E. Fireworks werd gevoerd. *"Professioneel vuurwerk is zeer divers en kan (door de RVI-inspecteurs) op geen enkele wijze worden herkend als zijnde behorend bij een classificatiecode."* Zie <H.2.1.8.1.1.5>.
Ondanks deze wetenschap zal het OM later als bewijsmiddel aanvoeren dat BAKKER had kunnen weten van een verkeerde classificatie. Tevens zal het OM, tegen verifieerbaar beter weten in, het vuurwerk van S.E. Fireworks met terugwerkende kracht van een zwaardere classificatie voorzien, als basis voor strafrechtelijke veroordeling. Zie o.a. <H.8.10.16>: conclusies analyse CHAF rapporten.

8.3.3.6 *Juli 2000 – De gemeente en MILAN*

29.06.2000 Kapitein FORSMAN van Bureau MILAN (defensie) is verhoord. Hij verklaart dat er toestemming is gegeven voor een foutieve vergunning. Op de dag van de ramp heeft de milieuambtenaar van de gemeente Enschede, Nico TEN BOSCH, al telefonisch contact gehad met FORSMAN.[734]

03.07.2000 Gemeenteambtenaar TEN BOSCH overhandigt aan G. Fränkel en F. Eikens van het Tolteam een door hem opgestelde chronologie m.b.t. de totstandkoming van de laatste twee milieuvergunningen voor S.E. Fireworks (1997 en 1999) van de gemeente Enschede. Daaruit de volgende punten:

- De wegens bij controle in 1993 geconstateerde omschakeling van klein naar groot vuurwerk benodigde revisievergunning[735], is pas in 1997 toegekend, waardoor het bedrijf van SMALLENBROEK jaren zonder geldige vergunning heeft gewerkt.
- Er zijn in onderling overleg tussen gemeente en bureau MILAN herhaaldelijk geen brandwerendheid eisen gesteld aan de zeecontainers van S.E. Fireworks.
- TEN BOSCH vergeet in de vergunning voorschriften op te nemen voor een handbediende sprinkler in de ompak- en werkruimte.[a]
- Nieuwe eigenaar BAKKER nam constateringen van overtredingen zeer serieus en ondernam meteen actie om deze te corrigeren.
- Bij latere controlebezoeken aan S.E. Fireworks onder de nieuwe eigenaren maakte het bedrijf een nette indruk en werden geen overtredingen meer geconstateerd.
- De gemeente was voor de beoordeling van aanvragen voor de opslag van evenementenvuurwerk en grotere hoeveelheden consumentenvuurwerk volledig overgeleverd aan de expertise van Bureau MILAN.
- Drie dagen voor de ramp gaf Bureau MILAN tijdens een bezoek aan S.E. Fireworks nog te kennen aan de gemeentevertegenwoordiger dat de situatie bij S.E. Fireworks in orde was en zelfs gunstig afstak tegenover sommige andere vuurwerkbedrijven.

[a] Deze omissie is zowel bij de controle van de concept-vergunning alsmede in de procedure niet gesignaleerd. TEN BOSCH viel deze omissie pas op bij de bestudering van het dossier na de ramp.

- Ondanks de belangrijke rol van MILAN en de afhankelijkheid van de gemeentelijke Milieudienst van Bureau MILAN van Defensie had dit bureau niet altijd een coöperatieve opstelling naar de gemeente Enschede:
  - Een lijst met toe te passen veiligheidsafstanden, in relatie tot de zwaarte en de hoeveelheid vuurwerk, werd door MILAN niet ter beschikking gesteld van de gemeente.[a]
  - Er werden door MILAN achter de rug van de gemeente om bezoeken aan vuurwerkbedrijven gebracht, waardoor de gemeente voor voldongen feiten werd geplaatst. Zo bleek MILAN al akkoord te zijn gegaan met een hoger aantal zeecontainers bij S.E. Fireworks zonder de gemeente hierin vooraf te kennen.
  - Bureau MILAN maakte zich schuldig aan belangenverstrengeling en mogelijke corruptie. Deze werd o.a. afgedwongen door te spelen met de tijd dat een bedrijf op goedkeuring moest wachten. De indruk bestaat dat dit een reden kan zijn geweest waarom S.E. Fireworks en de gemeente Enschede zo lang moesten wachten op een antwoord van MILAN betreffende een vooradvies voor de 1999-vergunning.
  - Twee medewerkers van MILAN waren voorwerp van onderzoek en zijn intern door Defensie bestraft. Er is mogelijk een relatie met een klacht die door de gemeente Enschede was ingediend tegen MILAN.
- In tegenstelling tot bij veel andere gevaarlijke stoffen is er voor vuurwerk nooit een CPR-richtlijn[b] uitgegeven.

10.07.2000 De verbalisanten[c] delen de milieuambtenaar TEN BOSCH, die tot dan toe als getuige was gehoord, mee dat hij vanaf vandaag zichzelf ook kan belasten met zijn verklaringen. TEN BOSCH wordt vanaf vandaag als verdachte beschouwd.[d] Het verhoor wordt na overleg met zijn advocaat Bouwma geschorst voor die dag.[736]

11.07.2000 Nico TEN BOSCH (NtB) verklaart dat hij in de S.E. Fireworks vergunning 1997 nooit voorschriften voor sprinklerinstallatie heeft opgenomen omdat het advies van bureau MILAN er niet over repte. Wel gaf MILAN het advies om m.b.t. de brandpreventie te overleggen met de brandweer voor de vergunning 1997. NtB denkt niet dat hij dit heeft gedaan. Bij de vergunning 1999 heeft MILAN wel geadviseerd om handbediende sprinklers aan te brengen in de ompakruimte, maar NtB heeft dat over het hoofd gezien en niet als voorschrift in de vergunning 1999 opgenomen. Brieven van Grondzaken waarin wordt gesproken over een sprinklerleiding op nieuw industrieterrein zijn NtB niet bekend. Bij S.E. Fireworks waren wel handbediende sprinklers (douchekoppen) aanwezig in de bunkers, maar NtB heeft deze nooit gecontroleerd op werking, aanleg of certificering. M.b.t. de plaatsing

[a] MILAN motiveerde dit door te stellen dat zij wilden voorkomen dat een dergelijke lijst een eigen leven ging leiden (aldus TEN BOSCH), maar een andere reden kan zijn dat MILAN door deze lijst vrij te geven de vrijheid zou verliezen om individueel af te wijken per aanvraag van milieuvergunning en daardoor invloed kwijt zou raken bij het doen uitvoeren van lucratieve nevenactiviteiten.

[b] Een CPR-richtlijn is een Post-Sandoz richtlijn. Belangrijkste uitgangspunt bij deze richtlijnen is dat gevaarlijke stoffen dusdanig zijn opgeslagen dat zij bij een brand in de omgeving niet bij deze brand betrokken zullen raken. Bron: Handreiking toepassing CPR-richtlijnen v.1.2 van 5 jan. 2004 regionale milieudienst en brandweerkorpsen NW-Utrecht.

[c] De verbalisanten zijn: Dinant Gerardus Keizers (hoofdagent politie Twente) en Frans Eikens (BOA rechercheur van VROM). Zij zijn gedetacheerd bij het Tolteam en deden ook de overige verhoren van TEN BOSCH, eerst als getuige, later als verdachte.

[d] Tolteam milieuprojectleidster Isabella MENSINK was bang dat Nico TEN BOSCH de zondebok van de gemeente zou worden. PvB: Dit risico was reëel geweest indien het Pikmeer-arrest niet was ingeroepen ter afscherming van de gemeente voor strafvervolging.

van de MAVO-boxen tegenover de bunkers geeft NtB aan dat dit door de heer Bouma (MILAN) is beoordeeld en dat NtB daarom aannam dat dit een juiste opstelling was.[737]
NtB verklaart dat vergunning 1997 een tijdelijke vergunning was. Bij een vaste vergunning, dan wel een vergunning op een nieuwe locatie, zouden nooit zeecontainers voor vuurwerkopslag zijn toegestaan.[738]

13.07.2000 De Rechter-commissaris vraagt hoe het verder moet met KLOPPENBORG.[739]

21.07.2000 Op een brainstormsessie van de tactische rechercheurs van het Tolteam is gesproken over alle mogelijke S.E. Fireworks-medewerkers en andere personen die aandacht behoeven. De tegenstrijdigheden in de verklaringen van KLOPPENBORG springen eruit.[740]

25.07.2000 Leden van de tactische en milieutechnische teams van het Tolteam leggen tijdens het onderzoek naar de oorzaak van de Vuurwerkramp vele buitenlandse bezoeken af aan vuurwerkbedrijven aldaar gevestigd. Steeds blijkt weer dat Nederland in Europees verband volledig uit pas loopt aangaande de veiligheidsvoorschriften m.b.t. de opslag van vuurwerk. Dit geldt met name in de vergelijking met o.a. Engeland, Duitsland, Frankrijk, Denemarken en Spanje, maar ook bijvoorbeeld Canada, waar vuurwerk sinds 1970 tot de explosieven wordt gerekend. De afwijkingen[741] betreffen onder meer het volgende:

- Nederland is een van de weinige landen waar makkelijk Chinees vuurwerk geïmporteerd mag worden. In andere landen wordt vuurwerk afkomstig uit China als onveilig beschouwd. Om dit te omzeilen wordt NL regelmatig als doorvoerland gebruikt voor Chinees vuurwerk.
- De classificatie-eisen in andere landen zijn strenger. Zo vindt er vaak een verzwaring van de classificatie plaats bij de invoer van vuurwerk vanuit Nederland naar andere landen. Daarbij wordt de in Nederland gehanteerde classificatie 1.4 aangepast volgens de plaatselijke regels naar 1.3 en soms zelfs naar 1.1 (zwaarste klasse).
- De opslageisen in vele andere landen zijn veel strenger. Nederland is een van de weinige landen waar vuurwerk in zeecontainers wordt opgeslagen. Ook zijn de afstanden tussen de opslagplaatsen elders groter en wordt vaak gebruik gemaakt van aarden wallen.
- Nederland is een van de weinige landen waar vuurwerkopslagplaatsen in woongebieden zijn toegelaten. In andere landen bevinden die opslagplaatsen zich ver van de bewoonde wereld.

8.3.3.7 *Augustus 2000 – CAMP uit Venlo en KLOPPENBORG tot zwijgen*

08.08.2000 Algemeen leider E. REINSHAGEN muteert dat de brandweercommandant van Venlo, M.H. CAMP, is binnengehaald als deskundige. Hij mag op het bureau alles bekijken maar niets meenemen. De doelstelling van het onderzoek gevoerd door extern deskundige CAMP is om te bekijken of de brandweer zowel in materiële als in personele zin de brand goed heeft aangepakt. Hierbij speelt ook het aanvalsplan, de instructie en de bezetting op de auto's een rol. Is het optreden van de brandweer van invloed geweest op de ontwikkeling van de brand en de explosies? Deze vragen zullen bekeken moeten worden in het licht van een strafrechtelijk onderzoek.[742]

08.08.2000 KLOPPENBORG aangehouden voor meineed. Hij heeft vele tegenstrijdige verklaringen afgelegd omtrent zijn bewegingen, bezoeken en telefoontjes op die bewuste zaterdag 13 mei 2000 van de Vuurwerkramp.

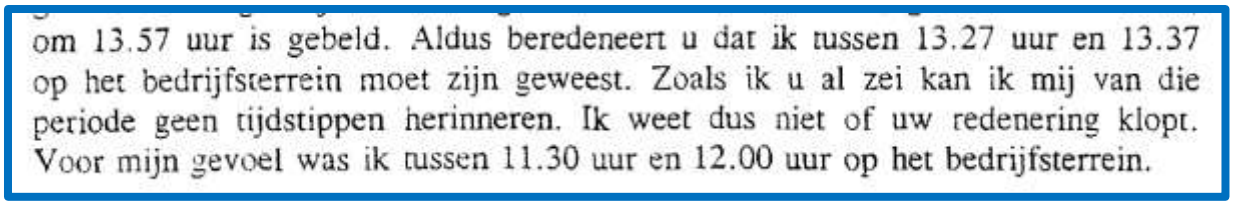
om 13.57 uur is gebeld. Aldus beredeneert u dat ik tussen 13.27 uur en 13.37 op het bedrijfsterrein moet zijn geweest. Zoals ik u al zei kan ik mij van die periode geen tijdstippen herinneren. Ik weet dus niet of uw redenering klopt. Voor mijn gevoel was ik tussen 11.30 uur en 12.00 uur op het bedrijfsterrein.

Figuur 513: Fragment uit verhoor KLOPPENBORG door rechter-commissaris MELAARD op 6 juli 2000 tussen 16u45 en 23u45, waaruit blijkt dat KLOPPENBORG zichzelf 's morgens bij S.E. Fireworks herinnert, terwijl hij er 's middags is geweest

Wanneer hij op 8 augustus 2000 dan wordt aangehouden op beschuldiging van het plegen van meineed, legt hij weer verklaringen af die niet sluiten.[743] Uit vijf bladzijdes van verklaringen door KLOPPENBORG (G-1110, G-1134, G1136, G-1148 en G-1178) is getracht een tijdlijn van KLOPPENBORG te reconstrueren. Hieruit zijn tenminste vier verschillende tijdstippen te destilleren waarop KLOPPENBORG zegt naar S.E. Fireworks te zijn gegaan op zaterdag 13 mei 2000.[744] Later zou KLOPPENBORG bij het Hof verklaard hebben dat een aantal van deze verklaringen werden gemaakt door de verhoorders, o.a. MIJWAART, en hij (KLOPPENBORG) hoefde die alleen maar te tekenen.[745]

17.08.2000 Bespreking tussen de Tolteamleiding, het OM en de brandweerinspecties over wat er gebeurd is:[746]

- Explosie in C2 die werd gevolgd door brand.
- Explosie/plof in C4, die men aan hoorde komen, en waarvoor men kort vluchtte.
- Explosie in E16 naast E2, waarna de andere containers de lucht in gingen.
- Explosie van het hele bunkercomplex.

30.08.2000 Tolteam medewerker is bij KLOPPENBORG thuis langs geweest. Hij was naar zijn advocaat. Zijn vrouw vertelde dat ze hulp hadden ingeroepen van een deskundige omdat ze er samen niet meer uit konden komen. Ze hebben dus ook problemen met elkaar.[747]

30.08.2000 Het tapverslag van SMALLENBROEK heeft het over een telefoongesprek van SMALLENBROEK naar Beiroet. Daarin heeft SMALLENBROEK het over pagers, oftewel semafoons. Dit is waarschijnlijk de ontvanger van de draadloze ontsteking van de firma Sparktacular uit Amerika. Deze firma wordt in het gesprek genoemd. De ontvangers worden in de folder van Smallesto 'Pagers' genoemd.[a] Smallesto is dealer voor Europa en het Midden-Oosten.[748]

8.3.3.8 *September 2000 – Scenario rampontwikkeling gereed*

11.09.2000 Bijeenkomst op het NFI, waarbij aanwezig NFI (P. DE BRUYN, W. Karelse), OM (mr. A. de MUIJ), commissie OOSTING (B. Ale en F. Bruning), brandweerinspectie (R. Tavens en W. Wester), TNO/PML (J. Weerheim), Tolteam (R. DE BOER, H. KAMPERMAN, L. Gelderblom en K. BERENST). Doelstelling was 'wederzijdse bevruchting' bij vaststelling causale verband in verloop gebeurtenissen. Met als uitgangspunt een presentatie van NFI/TNO werden conclusies en hypotheses besproken. Aan het eind zat men op één lijn met het volgende beeld:
1. Brand in C2 –> 2. Brand in C4 –> 3. Brand tussen E2 en E15 –> 4.Brand E2 –> 5. Explosies M7/M6 met M5 t/m M1 –> 6. Explosie bunkers met centrum C11.[b]
Het NFI zal een eindverslag van de bijeenkomst maken, die als leerzaam en zinvol werd bestempeld door TR/SFOB rapporteur BERENST.[749]

[a] Het kan hier gaan om een apparaatje waarmee op afstand en draadloos, via een radiosignaal, een ontstekingsmechanisme in gang te zetten van vuurwerk. Dit kan gebruikt worden bij vuurwerkshows.
[b] Het is opvallend dat men het op 11 september al eens wordt over de volgorde der gebeurtenissen.

13.09.2000 Op 13-09 wordt door Cees MIJWAART gemuteerd een verslag van de projectleidersvergadering (PL) van de dag ervoor 12/09. Klaas BERENST (TR) gaf een uiteenzetting over de bijeenkomst te Rijswijk waar een interdisciplinaire afstemming plaatsvond om de conclusies van onderzoek op elkaar af te stemmen. Dit kan door vanuit dezelfde invalshoek te starten. Hans KAMPERMAN maakt nog een rapportage voor het PL.[750]
19.09.2000 Tijdens de projectleidersvergadering op 18/9 ontstaat discussie over de druk die van buitenaf op het Tolteam ligt en steeds verder opgeschroefd wordt. De indruk bestaat dat dit alleen nog maar zal toenemen. Wordt doorgeleid (naar de leiding).
22.09.2000 Het COT doet verslag van het proces van vergunningverlening door de gemeente Enschede aan S.E. Fireworks.[751] De gemeenteraad van Enschede blijkt geschokt door de bevindingen van het COT. [752] In raadsvergadering worden genoemd: de regelgeving rond vuurwerk, de rol van Bureau MILAN, de brieven vanuit Enschede naar MILAN, de externe berichten over het functioneren van Bureau MILAN, de tekortschietende vastlegging van de handhavingsactiviteiten en de vertraging die is opgetreden bij de revisievergunning.[a]
28.09.2000 Bij een presentatie binnen het Tolteam over de alibi's van de werknemers van S.E. Fireworks blijkt dat men die in grote lijnen dicht vindt zitten.[753]

8.3.3.9 *Oktober 2000 – In beeld komen André DE VRIES*

05.10.2000 PL-vergadering. De inhoud van de bunkers en containers van S.E. Fireworks juist voor de ramp is voor 60 % bekend. De verklaringen geven niet meer duidelijkheid.[754]
05.10.2000 Fotograaf Ferree is op een foto van collega fotograaf Van Willigen te zien.[755b]
05.10.2000 Naar aanleiding van een Tv-uitzending de dag tevoren, komt op 5 oktober 2000 een getuige, mevr. LESSOW, met een verklaring over een man in een rode sportbroek die zij op 13 mei 2000 ter plaatse heeft zien wegrennen van de plaats van de ramp, en juist op het moment waarop de inleidende brand ongeveer begonnen zou moeten zijn. De man viel haar op omdat hij een angstige uitdrukking op zijn gezicht had. In haar verklaring was er sprake van een kleine man met blond krullend haar en met een buikje (zie

Figuur 515: Links politiefoto André DE VRIES, rechts de compositietekening gemaakt op 9 oktober 2000 n.a.v. de getuigenis van mevr. LESSOW.

Figuur 514: Still uit NOS-journaal van 14 mei 2000 met Bennie van KLINGEREN

[a] De belangrijkste COT-bevindingen zijn in de chronologie meegenomen in de periode van voor de ramp.
[b] Let op: i.v.m. bronnen en ontbrekende verklaringen betreffende later opgedoken foto's en de vermiste camera van een andere fotograaf: Marcel van Nieuwenhoven.

compositietekening boven). André DE VRIES, die later opgepakt zou worden, mede op basis van deze getuigenis, was toen vrij lang en slank van postuur en had donker steil haar. Dus het opgenomen signalement van LESSOW en het signalement van André DE VRIES kloppen totaal niet met elkaar.[756]

06.10.2000 Voormalig rechter-commissaris OLTHOF geeft via Officier van Justitie Patricia v.d. VALK een tip dat mogelijk Benny van KLINGEREN of Eddy ZWIERS betrokken zijn bij de ramp.[757]

Bij een later verhoor door de rijksrecherche[758] in 2004 geeft OLTHOF aan dat hij getriggerd was door de compositietekening n.a.v. de getuigenis van mevrouw LESSOW de dag ervoor. Echter die compositietekening is pas op 9 oktober gemaakt. Evenals DE VRIES vertoont ook het signalement van door OLTHOF genoemde Van KLINGEREN geen enkele gelijkenis met de door getuige LESSOW omschreven wegrennende man in rode korte broek.

09.10.2000 Tolteamleden Bosch en Gevaerts brengen met de getuige mevrouw LESSOW een bezoek aan een portrettekenaar. Die stalt dozen met neuzen, monden, ogen en haren voor de getuige uit op tafel. Volgens rechercheur Gevaerts deed de tekenaar het perfect en heeft hij uiteindelijk een portrettekening gemaakt, van de paniekerige man met de rode sportbroek, die volgens de getuige LESSOW goed leek.[759]

Door Officier van Justitie Arie de Muy werd na het zien van de compositietekening de opmerking gemaakt dat hij precies op S.E. Fireworks directeur Willy PATER lijkt.

17.10.2000 Op 9, 10 en 17 oktober vindt overleg plaats tussen Tolteam en het Ministerie van Defensie, waarbij het Tolteam toestemming probeert te krijgen om classificatieproeven te houden met vuurwerk op een defensieterrein. Ondanks dat Defensie normaal gesproken veel zwaardere springstoffen test, doet defensie erg moeilijk over geluidsoverlast en milieuvervuiling. Defensie komt steeds met nieuwe eisen, zoals voor dubbele bodemmonsters en gescheiden vergunningstrajecten. Uiteindelijk moet het Tolteam uitwijken naar Duitsland om met BAM[a] de classificatietests te doen.[760]

20.10.2000 Nadat het opzetje van rechter OLTHOF op Van KLINGEREN en Zwiers niet heeft gewerkt, meldt Van KLINGEREN zich ‘spontaan’ als getuige aan het politiebureau, waar hij door rechercheur Dick MAANDAG te woord wordt gestaan.

2x.10.2000 Rechercheur MAANDAG brengt een onbekend aantal bezoeken aan Van KLINGEREN ‘om het contact warm te houden’.[761] Hiervan zijn geen getuigen noch vastleggingen.

3X.10.2000 MAANDAG krijgt van SCHREURS een ‘fake’ set kleding overhandigd die van André DE VRIES in beslag zou zijn genomen op 19 juni 2000. De omschrijving van de kleding klopt niet met die uit de BPS-mutatie en de verpakkingswijze is onreglementair.[762]

8.3.3.10 *Separaat onderzoekstraject naar DE VRIES*

0X.11.2000 Reint Brinks levert in de eerste week van november de echte kleding van DE VRIES in bij het Tolteam, dit in verband met zijn verandering van baan per 1 december as. Deze kleding is wél conform de omschrijving van 19 juni 2000 en is op voorgeschreven wijze verpakt in dichtgeknoopte nylon zakken. Volgens Brinks heeft deze kleding al die tijd (juni-november 2000) bij hem in de kast gelegen bij de Technische Recherche. Brinks is wél door BIZ gehoord, maar nooit meer door rijksrecherche noch door de feitenonderzoekers in 2010-2012 ondanks uitdrukkelijk verzoek daartoe.[763]

[a] BAM is het Bundesanstalt für Materialforschung und Prüfung.

06.11.2000 Overhandiging kleding van rechercheur MAANDAG aan technisch rechercheur BERENST. PvB: Welke kleding? Die van Schreurs of die van Brinks?[764]
13.11.2000 Inleveren kleding door BERENST bij het NFI, verpakt in Nylon zakken (Is dit nu wél de juiste broek en overige kleding? (Zie de vragen van BIZ daaromtrent)[765]
13.11.2000 Brigadier Han Leunk[a] stelt een ontwerp proces-verbaal (van 6 blz.) op ten behoeve van een aanvraag bevel ex artikel 126-I SV (het opnemen van vertrouwelijke communicatie met een technisch hulpmiddel, in een woning).[766] Als verdachten worden in het Pv genoemd:

- Ex-directeuren BAKKER en PATER
- Het bedrijf S.E. Fireworks betreffende art. 18.18 Wet Milieubeheer
- NN-verdachten onder RC 2000/345, Parketnummer 08.000.117/2000, betreffende artikel 157 Wetboek van Strafrecht.[767]

Het Pv vermeldt: *"Het begin van de ramp wordt gekenmerkt door het vermoedelijk afschieten van een aantal vuurpijlen op het terrein van S.E. Fireworks. Deze pijlen lijken "gecontroleerd" te zijn afgeschoten en gingen rechtstandig de lucht in. Zij bereikten echter niet voldoende hoogte en veroorzaakten bij het neerkomen een aantal kleine brandjes in de omgeving … Uit het afschieten van de eerste vuurwerkpijlen wordt thans geconcludeerd, dat menselijk handelen vermoedelijk hieraan debet is geweest. … Uit de afgelegde verklaringen blijken de volgende omstandigheden welke doen vermoeden dat er op het bedrijfsterrein van Fireworks opzettelijk brand is gesticht en/of opzettelijk ontploffingen teweeg zijn gebracht, en dat een aantal personen hiervan mogelijk wetenschap hebben: …"*

Het Pv vervolgt met het aangeven van de leugenachtige verklaringen van werknemer (klusjesman) KLOPPENBORG omtrent zijn aanwezigheid op het terrein van Fireworks op de rampdag en zijn zéér twijfelachtige verklaringen omtrent hetgeen hij vóór de ramp op die dag heeft gedaan, heeft waargenomen en de door hem afgelegde bezoeken en gepleegde telefoontjes.

Ook werpt het Pv vragen op omtrent de verblijfplaats van Fireworks werknemer André DE JONG en zijn mogelijke bezoek aan het terrein van Fireworks, direct voorafgaande aan de ramp. Dit al dan niet samen met stratenmaker Robert Bies.

Het Pv vermeldt in detail de gegevens van enkele getapte telefoongesprekken betreffende KLOPPENBORG en DE JONG. Ook wordt gerefereerd aan een verjaarsfeest van directeur PATER de avond voor de ramp, waarop bepaalde werkafspraken en een sleuteloverdracht zouden kunnen hebben plaatsvinden m.b.t. werkzaamheden op het bedrijfsterrein van Fireworks op de rampdag.

Tenslotte vermeldt het Pv de getuigenis van de schoonzus van PATER (Jeanette SCHIPPERS) waaruit afgeleid kan worden dat PATER mogelijk meer weet van de oorzaak van de ramp.

Daarom vraagt het Pv om het afluisteren in de woning onder artikel 126-I WvS van H.J. KLOPPENBORG, W. PATER, W.A. DE JONG en R. Bies.

In een gesprek met steller (PvB) stelt toenmalig Tolteamrechercheur PAALMAN dat zijn collega Han Leunk dit proces-verbaal opstelt op 13 november 2000, omdat op dat moment binnen het hele Tolteam, inclusief de leiding, en samen met het OM en de Rechter-Commissaris, de overtuiging bestond dat er sprake was van een bedrijfsongeval en de betrokkenheid hierbij van enkele medewerkers van S.E. Fireworks. Hiermee werden de verdenkingen jegens enkele Fireworks werknemers vastgelegd. PAALMAN heeft toen een

[a] J.L. Leunk, brigadier van politie, werkzaam bij de regiopolitie IJsselland en tijdelijk ingedeeld bij het Recherche Bijstandsteam (RBT) Tolteam.

afschrift van dit concept-Pv veiliggesteld. De inhoud van dit Pv van Leunk wettigt de verdenking jegens de werknemers.[768]
De inhoud van een aantal getapte gesprekken van de huisaansluiting van S.E. Fireworks-werknemer Kloppenburg zijn eveneens weergegeven door Leunk in zijn Pv.

- *11.6.2000 te 16u16* – KLOPPENBORG, dan nog ondergedoken in Groningen, wordt door zijn vrouw gebeld. Tijdens het gesprek wordt KLOPPENBORG gevraagd of hij al wel weer eens contact heeft gehad met een van zijn collega's. KLOPPENBORG zegt dat hij dat nog niet heeft gehad.
- *te 21u34* – Mevr. KLOPPENBORG belt met haar dochter. Mevr. KLOPPENBORG vindt dat haar man raar doet. Ze denkt dat er wat is.
- *17.6.2000 te 17u12* – Mevr. KLOPPENBORG belt met haar dochter. Ze vertelt dat André DE JONG aan de deur is geweest en dat hij met haar man wil praten.
- *03.7.2000 te 20u41* – KLOPPENBORG belt naar Maria DE JONG, echtgenote van André. KLOPPENBORG vraagt of André naar hem toe kan komen.

Het PV van 13.11.2000 vervolgt: *"Gezien het bovenstaande is het zeer wel mogelijk dat KLOPPENBORG op het bedrijf André DE JONG en Robert Bies heeft ontmoet. In ieder geval bevinden zij zich in een situatie waar ze moeite mee hebben. Mogelijk hebben zij samen een bepaalde wetenschap welke verband houdt met de oorzaak van de brand."*
xx.11.2000 Samenvatting onderzoekshandelingen door select groepje rechercheurs jegens kandidaat-brandstichter André DE VRIES.[769]
xx.12.2000 Idem

8.3.3.11 *Januari 2001: Omslag Bedrijfsongeval naar brandstichter DE VRIES*

05.01.2001 In het Proces-verbaal (9 blz.) opgemaakt door de Tolteam inspecteurs KAMPERMAN en MIJWAART (geparafeerd voor *"Gezien en akkoord"* door OvJ STAM op 5 januari 2001) is de focus van het onderzoek nog geformuleerd als zouden werknemers van S.E. Fireworks (Willy PATER, André DE JONG en KLOPPENBORG) wetenschap hebben of betrokken zijn bij het ontstaan van de brand. Dit houdt niet alleen in het scenario *'Brandstichting'*, maar zeker ook het scenario *'Bedrijfsongeval'*. Dit Pv zat niet in het digitaal Tolteamdossier en ook niet in het strafrechtelijk dossier van R.J. BAKKER (rechtbank en Hof), en niet in het strafrechtelijk dossier van PATER bij de rechtbank, alleen bij het Hof. Dit Pv is dus later ingevoegd, hetgeen ook blijkt uit de niet genummerd zijn en zonder kenteken zijn van het Pv.

MIJWAART en KAMPERMAN noteren dat vanaf 14u45m gecontroleerd afgestoken vuurpijlen worden gezien, gevolgd door brandjes en meer lawaai. Ook herhaalt het nieuwe Pv de bemerkingen omtrent de Fireworks werknemers KLOPPENBORG en André DE JONG en de mogelijkheid dat zij elkaar op de rampdag hebben ontmoet op het terrein van Fireworks en wel 's middags vóórdat de ramp plaatsvond. Ook onderdeel van deze hypothese is dat directeur PATER wetenschap heeft van het ontstaan van de brand. Deze hypothese betreffende KLOPPENBORG, A. DE JONG en PATER wordt onderbouwd met in het Pv aangehaalde onderzoeksresultaten.

KAMPERMAN en MIJWAART concluderen tot een vermoeden dat KLOPPENBORG, Willy PATER en André DE JONG wetenschap hebben van het ontstaan van de brand, waarbij niet uitgesloten is dat één of meerdere van hen de brand veroorzaakt hebben. Men gaat

voorlopig uit van opzettelijke brandstichting door een NN, volgens de leer van het voorwaardelijk opzet en het vermoedelijk uit de hand lopen van gecontroleerd afsteken van vuurwerk op het bedrijfsterrein van S.E. Fireworks.

PAALMAN stelt dat tussen eind december 2000 en begin januari 2001 er een omslag komt in de richting van het Tolteam onderzoek. Binnen het Tolteam twijfelt men in eerste instantie nog tussen een bedrijfsongeval begaan door de werknemers of André DE VRIES als brandstichter. Maar in de loop van januari 2001 richt het Tolteam zich uitsluitend nog op André DE VRIES. Door PAALMAN is toen naar eigen zeggen voorgesteld om parallel aan het onderzoek naar André DE VRIES toch ook door te blijven gaan met het onderzoek naar de werknemers. Dit zou toen door onderzoeksleider E. REINSHAGEN zijn afgewezen omdat dit niet kon.
Volgens PAALMAN is ook de exacte vermelding van de data en tijdstippen van de getapte telefoongesprekken tussen de werknemers gebroeders DE JONG en klusjesman KLOPPENBORG niet meer in het nieuwe Pv vermeld.[770] Wellicht dat de inhoud van die tapverslagen te veel wijst naar een eventuele betrokkenheid van de werknemers, terwijl het onderzoek juist gekanteld was richting André DE VRIES als brandstichter.[771] Ook stelt PAALMAN dat het op 5 januari 2001 goedgekeurde Pv niet bij de processtukken mocht omdat daar nog steeds uit zou blijken dat de medewerkers verdacht werden van betrokkenheid bij het veroorzaken van de ramp.[772] Dit vindt enige ondersteuning in het feit dat het proces-verbaal KAMPERMAN-MIJWAART nooit formeel ter beschikking is gekomen van noch PAALMAN, noch BAKKER. Dit Pv is slechts boven water gekomen door de welwillende medewerking van een justitiemedewerker[773] die BAKKER daarbij toevoegde er zijn voordeel mee te doen.

Zie verder de veel latere aangifte (gedateerd 30.11.2010) van R.J. BAKKER tegen KAMPERMAN, MIJWAART en STAM wegens het plegen van een strafbaar feit door het achterhouden van het Pv van 5 januari 2001. Daarbij herhaalt R.J. BAKKER het in dit Pv gestelde:

- Eerste brand is door menselijk handelen veroorzaakt.
- Of de veroorzaker van de eerste brand maakt deel uit van een groepje werknemers van S.E. Fireworks.
- Of binnen een groepje werknemers van S.E. Fireworks bestaat wetenschap over het ontstaan van de brand.

De uitleg van Hans KAMPERMAN, gedaan onder ede bij het gerechtshof Arnhem (27 maart 2003), is dat het afluisteren in de woning bij de S.E. Fireworks medewerkers werd gedaan omdat mogelijk een van hen iets wist over een brandstichter van buiten dat groepje werknemers. Dit is echter slechts een gedeelte van de waarheid. PAALMAN stelt (terecht) dat de oorspronkelijke reden van de aanvraag tot afluisteren in de woning was de verdenking dat de werknemers van Fireworks mogelijk betrokken waren bij de brandstichting. Ook was André DE VRIES nog niet in zicht als brandstichter, toen de procedure tot aanvraag van afluisteren in de woning in gang werd gezet in oktober 2000. Immers PAALMAN maakte op 10 oktober 2000 reeds aantekeningen die mede als basis dienden voor het latere concept-Pv van Leunk van 13 november 2000, hetgeen weer is herwerkt tot het uiteindelijke MIJWAART/KAMPERMAN Pv van 5 januari 2001.

Ook wijst PAALMAN er op dat tappen van de telefoonlijn wél, maar afluisteren in de woning niét zomaar was toegestaan in 2000. Dit kon alleen indien het af te luisteren subject ofwel de formele status van 'verdachte' had, ofwel er gerede aanleiding was te veronderstellen dat het af te luisteren subject kennis had over gepleegde ernstige strafbare feiten, waarover de politie in het kader van het onderzoek diende te beschikken.

19.01.2001 Het NFI meldt dat zij vuurwerksporen hebben aangetroffen in het rode sportbroekje van André DE VRIES. Meteen kantelt het strafrechtelijk onderzoek definitief van het scenario *'bedrijfsongeval'* naar het scenario *'André DE VRIES is de brandstichter'*.

- Dichtverklaring alibi's
- Afsluiten project SMALLENBROEK
- Arrestatie DE VRIES

31.01.2001 Veel later, in 2013, spreekt BIZ-onderzoeksleider Jan de Bruin eenmalig met journalist Rob Vorkink van RTV-Oost, over de vreemde wijze waarop André DE VRIES in beeld kwam bij het Tolteam als kandidaat brandstichter en hoe DE VRIES in beeld werd gehouden zodat hij officieel verdachte werd en zou blijven. Samenvattend zegt hij over deze periode het volgende:

De justitiële leiding verwacht problemen rondom de rode sportbroek. Ook het traject van hoe DE VRIES verdachte is geworden viel BIZ meteen op. MAANDAG, Rook en Breman verwoordden in een separaat journaal hun activiteiten, bijv. m.b.t. de sportbroek. Een week lang lag de kleding van André DE VRIES bij MAANDAG in de auto toen hij vrij had. Wat heeft MAANDAG daarover voor verklaringen afgelegd bij de rechter-commissaris? Wat is hem gevraagd door de rijksrecherche? Het is in elk geval zo dat MAANDAG bij BIZ een potentiële verdachte was. MAANDAG maakte verbeten jacht op bewijsmateriaal tegen de André DE VRIES.[a] De Bruin ziet MAANDAG overigens niet in staat om bewijslast tegen DE VRIES te creëren, want MAANDAG is te naïef om zoiets groots in elkaar te kunnen zetten.

Het was vreemd dat het verhaal van André DE VRIES ineens zo'n dynamiek kreeg in de leiding van het team. Leidinggeven als KAMPERMAN gingen er allemaal zo vol voor en zij lieten ineens andere dingen gewoon liggen. Die blijvende koppeling van de gsm aan DE VRIES was kunstmatig. Er zijn dingen opgehouden om AdV in voorarrest te kunnen houden. Ook de sporen die uiteindelijk in de rode sportbroek bleken te zitten, was een vreemd gebeuren.[774]

22.02.2001 Jan PAALMAN en Charl de ROY van ZUYDEWIJN zijn het vaste verhoorkoppel van een van beide eigenaren van S.E. Fireworks, Ruud J. BAKKER. Zij hebben BAKKER inmiddels meer dan 80 keer verhoord.

8.3.3.12 *Rapport commissie OOSTING*

28.02.2001 Rapport commissie OOSTING, symfonische presentatie: bedrijf is schuldig.

[a] Eerder, na een interview met Vorkink, laat MAANDAG aan Vorkink weten dat hem (MAANDAG) geen kunstje geflikt moet worden, want dat hij dan Vorkink zal weten te vinden.

8.3.4 Maart/april 2001: Bestuur en politiek

8.3.4.1 *Gemeenteraad Enschede op 19 maart 2001*

Op 19 maart 2001 legt het college van Burgemeester en Wethouders van Enschede verantwoording af aan de gemeenteraad m.b.t. het gevoerde beleid inzake de Vuurwerkramp. Deze verantwoording verandert niets aan de uiteindelijke uitkomst van de consequenties. Het blijft bij het reeds vóór deze verantwoording geëffectueerde, respectievelijk aangekondigde, aftreden van twee wethouders; de heer Buursink en mevrouw Koopmans. De overige wethouders en burgemeester MANS mogen van de raad aanblijven. Met de kennis van achteraf, verkregen gedurende de vier jaar van de review, kan worden gesteld dat de voorzitter van de vergadering, burgemeester Jan MANS, het niet altijd even nauw nam met de waarheid bij de beantwoording van de aan hem gestelde vragen uit de gemeenteraad. Daarvan worden twee punten hieronder belicht:

1. De antwoorden van burgemeester MANS op de vragen naar de toegelaten classificatie van het volgens de milieuvergunning 1999 toegestane vuurwerk bij S.E. Fireworks op de dag van de ramp.
2. De reacties van burgemeester MANS en sommige andere raadsleden, wanneer gemeenteraadslid Henk van der Pluijm (SP) de euvele moed heeft om scherpe verwijten te uiten richting de leiding van de Enschedese brandweer.

8.3.4.1.1 De vergunde vuurwerkclassificatie

8.3.4.1.1.1 Milieuvergunning 22 april 1997 S.E. Fireworks.

Hierin staat dat er vuurwerk opgeslagen mag zijn van subklassen 1.4, 1.3 en 1.1., als volgt:

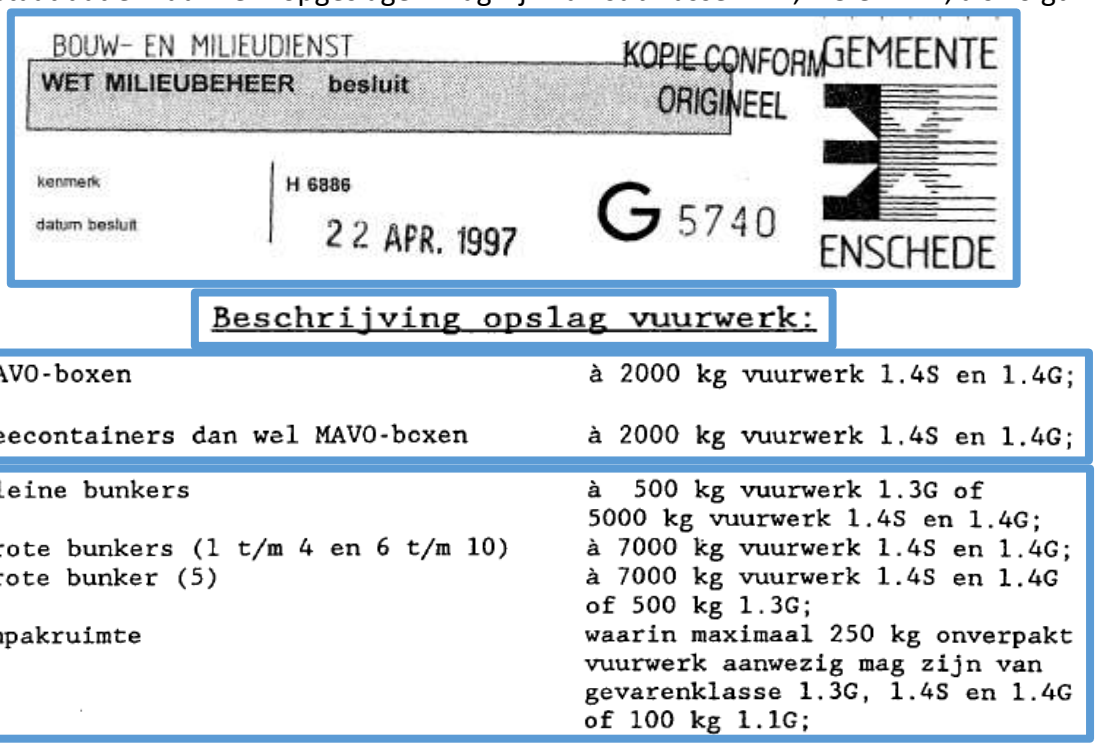

BOUW- EN MILIEUDIENST
WET MILIEUBEHEER besluit
KOPIE CONFORM ORIGINEEL
GEMEENTE ENSCHEDE
kenmerk H 6886
datum besluit 22 APR. 1997
G 5740

Beschrijving opslag vuurwerk:

7 MAVO-boxen	à 2000 kg vuurwerk 1.4S en 1.4G;
3 zeecontainers dan wel MAVO-boxen	à 2000 kg vuurwerk 1.4S en 1.4G;
3 kleine bunkers	à 500 kg vuurwerk 1.3G of 5000 kg vuurwerk 1.4S en 1.4G;
9 grote bunkers (1 t/m 4 en 6 t/m 10)	à 7000 kg vuurwerk 1.4S en 1.4G;
1 grote bunker (5)	à 7000 kg vuurwerk 1.4S en 1.4G of 500 kg 1.3G;
1 ompakruimte	waarin maximaal 250 kg onverpakt vuurwerk aanwezig mag zijn van gevarenklasse 1.3G, 1.4S en 1.4G of 100 kg 1.1G;

Figuur 516:Fragment uit de S.E. Fireworks milieuvergunning 1997: In de ompakruimte mag 100 kg vuurwerk liggen van de (zwaarste) gevarenklasse 1.1

8.3.4.1.1.2 Milieuvergunning 19 juli 1999 S.E. Fireworks

Hierin staat dat er vuurwerk opgeslagen mag zijn van subklassen 1.4 en 1.3, als volgt:

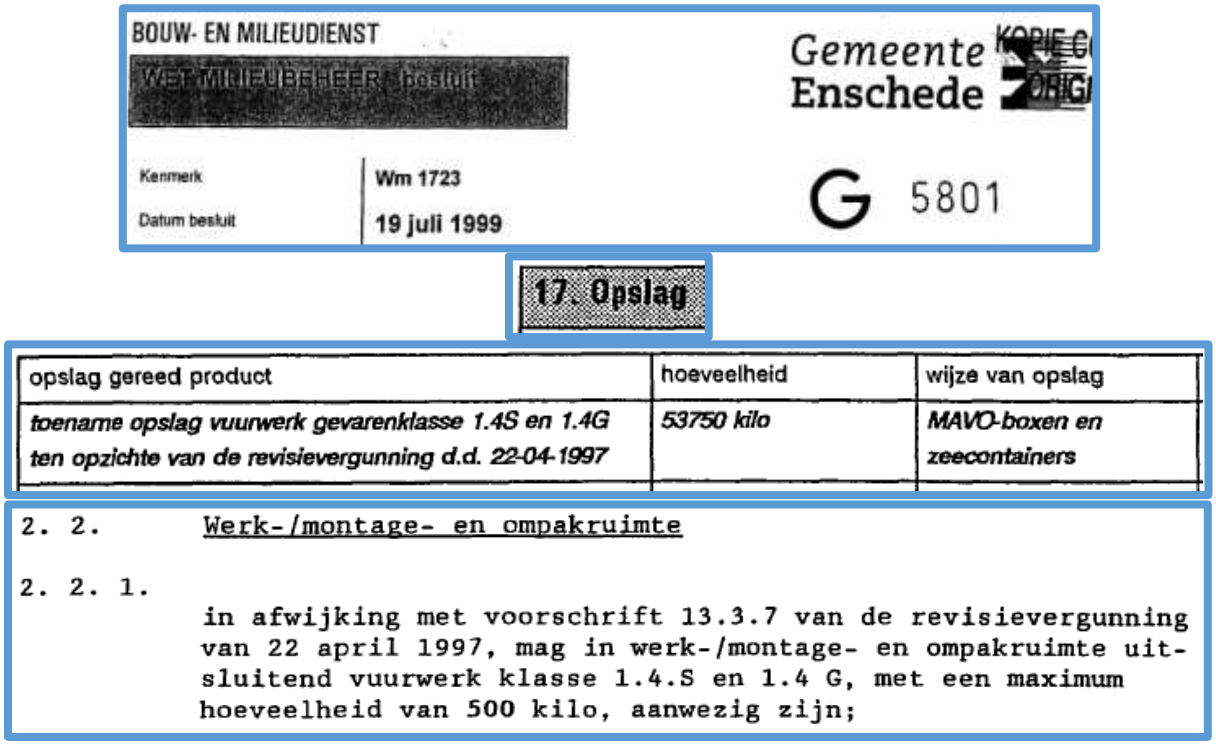

BOUW- EN MILIEUDIENST

WET MILIEUBEHEER besluit

Gemeente Enschede

G 5801

Kenmerk	Wm 1723
Datum besluit	19 juli 1999

17. Opslag

opslag gereed product	hoeveelheid	wijze van opslag
toename opslag vuurwerk gevarenklasse 1.4S en 1.4G ten opzichte van de revisievergunning d.d. 22-04-1997	*53750 kilo*	*MAVO-boxen en zeecontainers*

2. 2. Werk-/montage- en ompakruimte

2. 2. 1. in afwijking met voorschrift 13.3.7 van de revisievergunning van 22 april 1997, mag in werk-/montage- en ompakruimte uitsluitend vuurwerk klasse 1.4.S en 1.4 G, met een maximum hoeveelheid van 500 kilo, aanwezig zijn;

Figuur 517: S.E. Fireworks-vergunning 1999: géén klasse 1.1 meer in de werk- en ompakruimte

De subklasse 1.1 is dus verdwenen uit de milieuvergunning. In de door mededirecteur BAKKER op 29 maart 1999 getekende vergunningaanvraag is daarover het volgende te lezen:

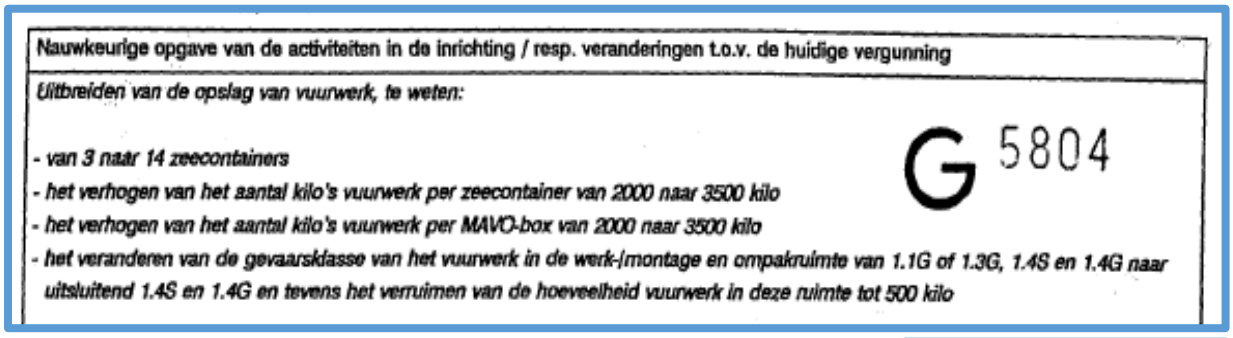

Nauwkeurige opgave van de activiteiten in de inrichting / resp. veranderingen t.o.v. de huidige vergunning

Uitbreiden van de opslag van vuurwerk, te weten:

G 5804

- *van 3 naar 14 zeecontainers*
- *het verhogen van het aantal kilo's vuurwerk per zeecontainer van 2000 naar 3500 kilo*
- *het verhogen van het aantal kilo's vuurwerk per MAVO-box van 2000 naar 3500 kilo*
- *het veranderen van de gevaarsklasse van het vuurwerk in de werk-/montage en ompakruimte van 1.1G of 1.3G, 1.4S en 1.4G naar uitsluitend 1.4S en 1.4G en tevens het verruimen van de hoeveelheid vuurwerk in deze ruimte tot 500 kilo*

Figuur 518: Aanvraag S.E. Fireworks nieuwe milieuvergunning d.d. 29.3.1999: géén klasse 1.1 meer

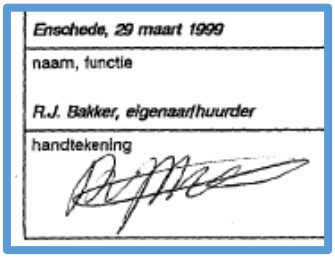

Enschede, 29 maart 1999

naam, functie

R.J. Bakker, eigenaar/huurder

handtekening

Hieruit zou men normaal gesproken kunnen afleiden dat BAKKER zelf bij zijn aanvraag bewust heeft afgezien van de mogelijkheid van opslag van 100 kg vuurwerk van de subklasse 1.1, die wél was voorzien in de vorige vergunning van 22 april 1997. Dat BAKKER dit gedaan zou hebben is niet alleen onlogisch, maar tevens feitelijk onmogelijk. Immers een vuurwerkbedrijf als S.E. Fireworks, dat professioneel en zwaar vuurwerk gebruikt bij de verzorging van evenementen, heeft een werkruimte nodig waarin vuurwerk uit- en omgepakt moet kunnen worden bij de voorbereiding van die evenementen. En de regel is, en was toen ook al, dat uitgepakt vuurwerk onvoorspelbaar gedrag kan

vertonen en daarom altijd als subklasse 1.1 vuurwerk dient te worden beschouwd. En dus hoorde klasse 1.1 in 1999 bij de ompakruimte.
Daarom laat de werkelijke gang van zaken ook zien dat BAKKER nooit heeft verzocht om de subklasse 1.1 uit de vergunning te halen. Wat heeft BAKKER dan wél gedaan? De door hem oorspronkelijk ingediende aanvraag van een nieuwe vergunning blijkt niet de uitgetypte versie d.d. 29 maart 1999 te zijn, maar is een aanvraag ingediend op 7 oktober 1998:

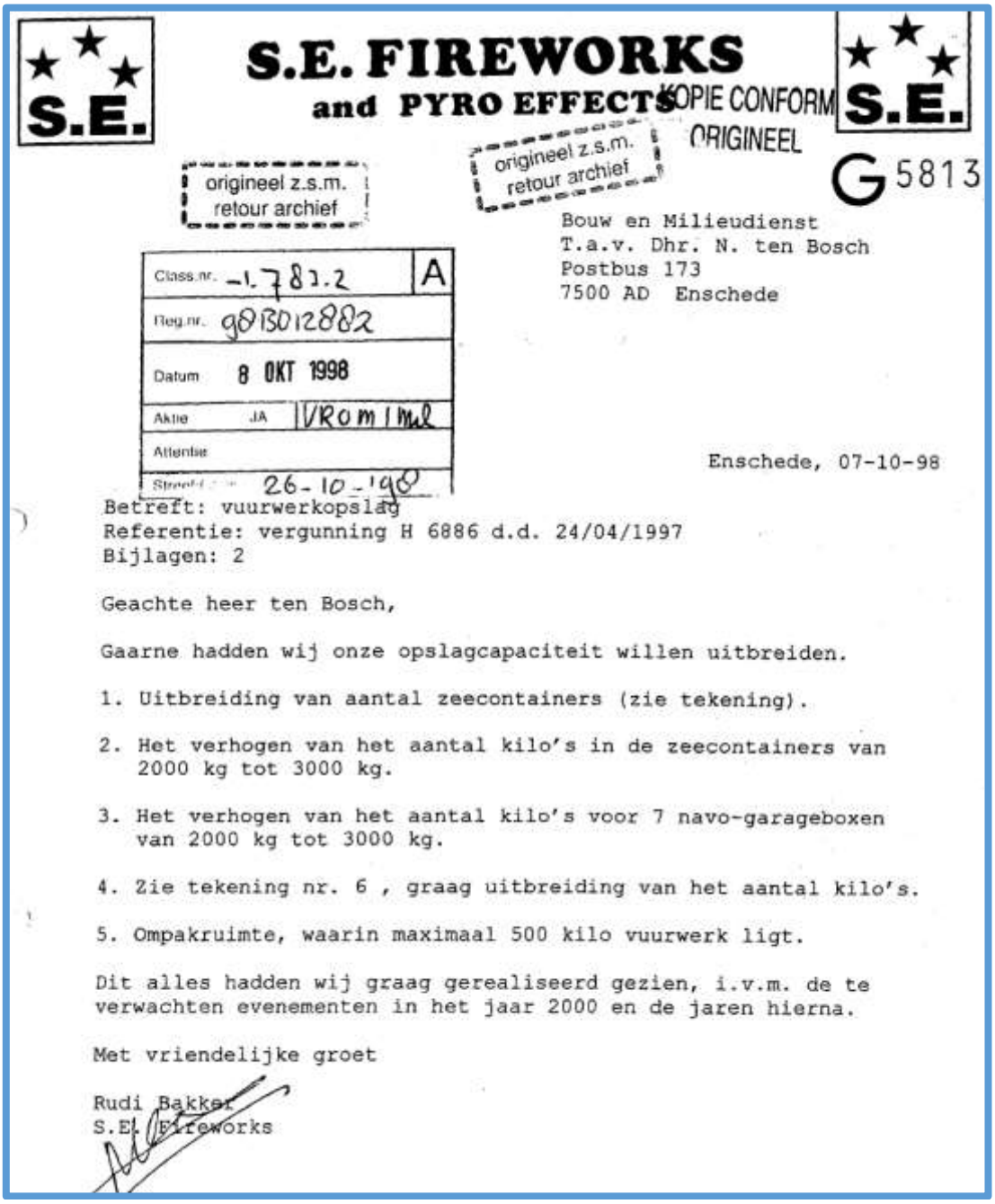

S.E. FIREWORKS
and PYRO EFFECTS

KOPIE CONFORM ORIGINEEL

S.E.

G 5813

origineel z.s.m.
retour archief

origineel z.s.m.
retour archief

Class.nr. -1.7.8.1.2 A
Reg.nr. 9813012882
Datum 8 OKT 1998
Aktie JA VROM I Mil
Attentie
Stroef 26-10-98

Bouw en Milieudienst
T.a.v. Dhr. N. ten Bosch
Postbus 173
7500 AD Enschede

Enschede, 07-10-98

Betreft: vuurwerkopslag
Referentie: vergunning H 6886 d.d. 24/04/1997
Bijlagen: 2

Geachte heer ten Bosch,

Gaarne hadden wij onze opslagcapaciteit willen uitbreiden.

1. Uitbreiding van aantal zeecontainers (zie tekening).

2. Het verhogen van het aantal kilo's in de zeecontainers van 2000 kg tot 3000 kg.

3. Het verhogen van het aantal kilo's voor 7 navo-garageboxen van 2000 kg tot 3000 kg.

4. Zie tekening nr. 6 , graag uitbreiding van het aantal kilo's.

5. Ompakruimte, waarin maximaal 500 kilo vuurwerk ligt.

Dit alles hadden wij graag gerealiseerd gezien, i.v.m. de te verwachten evenementen in het jaar 2000 en de jaren hierna.

Met vriendelijke groet

Rudi Bakker
S.E. Fireworks

Figuur 519: S.E. Fireworks aanvraag tot uitbreiding van de opslaghoeveelheden in de milieuvergunning, d.d. 7 oktober 1998, waarin niet wordt gerept van verwijdering van klasse 1.1 uit de vergunning

Opgemerkt kan worden dat voor betreffende ompakruimte door S.E. Fireworks wordt gevraagd om maximaal 500kg vuurwerk in opslag te mogen hebben. Er wordt niet gevraagd dat de klasse 1.1 uit de vergunning verwijderd wordt. Dat kan BAKKER ook nooit hebben gevraagd om genoemde reden dat dan de bedrijfsuitoefening onmogelijk wordt.

Als bijlage bij de S.E. Fireworks-aanvraag is een lijst ingediend met het door S.E. Fireworks te voeren vuurwerk t.b.v. de verzorging van evenementen. Dat is vuurwerk geclassificeerd in de subklassen 1.3 en 1.4. Echter, deze lijst van vuurwerk wil in het geheel niet zeggen dat, de in de vergunning 1997 vermelde, 100 kg subklasse 1.1, daarmee moet komen te vervallen. Want die vermelding in de vergunning heeft een heel andere grond; zoals reeds aangegeven werd klasse 1.1 in 1997 vergund t.b.v. de mogelijkheid om vuurwerk uit te pakken bij de voorbereiding van een evenement.

8.3.4.1.1.3 Bezigingsvergunning 3 juni 1999 van S.E. Fireworks

Verleend door het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Deze vergunning is nodig voor het 'bezigen' van 'Groot Vuurwerk', waartoe ook het ompakken behoort.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Directoraat-Generaal Goederenvervoer

Rijksverkeersinspectie

KOPIE CON
ORIGINE

datum
3 juni 1999
nr.
RVI/BEZ.176 A
onderwerp
vergunning

G 5702

Gelezen het advies van de inspecteur van de Rijksverkeersinspectie;

BESLUIT:

I. aan verzoeker vergunning te verlenen voor het bezigen van **groot vuurwerk** en toestemming te verlenen voorhet bezigen van **de in Bijlage I van deze beschikking genoemde ontplofbare voorwerpen**, voor zover wordt voldaan aan de navolgende voorschriften:

Uitsluitend het groot vuurwerk vermeld in klasse 1 van het ADR, alsmede de ontplofbarevoorwerpen genoemd in Bijlage I, mogen worden gebezigd. Bedoelde ontploffingsgevaarlijke stoffen / voorwerpen dienen afkomstig te zijn uit een geschikte bewaarplaats, voor welk doel een vergunning is afgegeven ingevolge de Wet Milieubeheer. Voor groot vuurwerk geldt bovendien dat dit rechtstreeks uit het buitenland dient te zijn ingevoerd of te zijn betrokken van personen resp. ondernemingen, die voor de aflevering daarvan over een vergunning beschikken, als bedoeld in de regeling van de Minister van Verkeer en Waterstaat van 20 december 1990, nr. GB5/V027459 (Stcrt. 1990, 251).

Figuur 520: De op 3 juni 1999 door het ministerie van V&W aan S.E. Fireworks verleende bezigingsvergunning voor evenementenvuurwerk van de klasse 1.4, 1.3, 1.2 en 1.1.

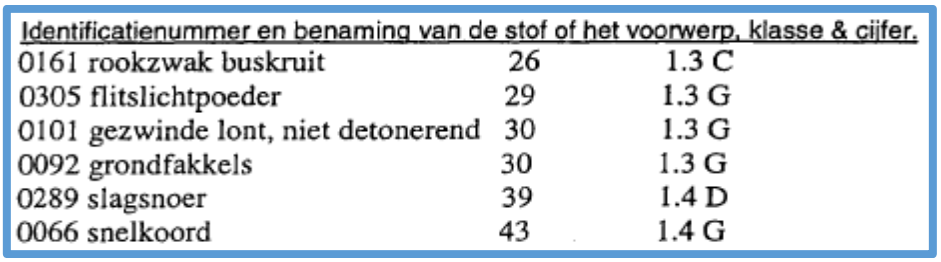

Identificatienummer en benaming van de stof of het voorwerp, klasse & cijfer.		
0161 rookzwak buskruit	26	1.3 C
0305 flitslichtpoeder	29	1.3 G
0101 gezwinde lont, niet detonerend	30	1.3 G
0092 grondfakkels	30	1.3 G
0289 slagsnoer	39	1.4 D
0066 snelkoord	43	1.4 G

Figuur 521: Bezigingsvergunning V&W: De stoffen en voorwerpen die S.E. Fireworks mocht gebruiken in aanvulling op het reeds vergunde evenementenvuurwerk van alle subklassen van klasse 1 van het ADR

Naast bovengenoemde voorwerpen mag S.E. Fireworks de gehele range van zwaar vuurwerk uit de ADR klasse 1 bezigen; dus subklassen 1.4, 1.3, 1.2 en 1.1.

8.3.4.1.2 Foutieve vergunningverlening

BAKKER heeft in een toelichting bij zijn ontwerpaanvraag aangegeven dat hij vuurwerk van de klassen 1.4 en 1.3 gebruikt. Bovendien heeft BAKKER na zijn aanvraag van 7 oktober 1998 van de gemeente een blanco formulier toegezonden gekregen dat hij zover als mogelijk moest invullen en daarna onaf en ondertekend moest terugsturen.[775]

U laat mij nu de aanvraagvergunning voor deze uitbreiding zien. Voordat deze binnen kwam, deelde Nico ten Bos mij mede dat hij een blanco vergunning naar mij toe zou sturen. Ik moest deze maar invullen voor zover ik wist en een handtekening plaatsen. Nico ten Bos zou hem dan verder invullen.
Ik kan mij niet herinneren dat ik een compleet ingevulde vergunningaanvraag heb ondertekend.
De aanvraag die ik nu voor mij heb liggen, heb ik gedeeltelijk ingevuld en ondertekend, daarna heb ik deze verzonden naar Nico ten Bos en heb deze aanvraag daarna niet weer gezien.

Figuur 522: Fragment uit het 50e verhoor van de verdachte BAKKER door het Tolteam, waarin BAKKER verklaart over het vooraf door hem getekende aanvraagformulier voor de milieuvergunning 1999

Daarop heeft de milieudienst van de gemeente Enschede het definitieve formulier ingevuld, met de op verzoek van de milieudienst vooraf gezette handtekening van BAKKER. De gemeente heeft naar aanleiding van de opgave van BAKKER zelf kennelijk de conclusie getrokken dat bij de invulling van het officiële vergunningsaanvraagformulier de klasse 1.1 achterwege kan blijven. Daardoor ontstaat de bizarre situatie dat door een fout van de gemeentelijke milieudienst het in de vergunning 1997 nog toegestane 'ompakken' niet meer zou zijn toegestaan in de vergunning van 1999 in de wél door de gemeente vergunde 'ompakruimte'. Hierdoor treft S.E. Fireworks achteraf het verwijt dat zij *'Te-zwaar'* vuurwerk hadden liggen. Bovendien biedt dit ontbreken van de klasse 1.1.in de milieuvergunning aan burgemeester MANS een welkome aanleiding om te kunnen beweren dat hijzelf (korpsbeheerder) en ook de brandweercommandant niet op de hoogte hadden kunnen zijn van de eventuele aanwezigheid van zich als klasse 1.1 gedragend vuurwerk.

De milieudienst van de gemeente Enschede heeft op incompetente wijze de aanvraag voor de milieuvergunning afgehandeld. S.E. Fireworks eigenaar BAKKER heeft geen gelegenheid gehad het vervallen van de klasse 1.1 te kunnen controleren.[776]

U laat mij nu een copie van de verleende vergunning van 19 juli 1999 zien.
Ik had hiervan 2 a4 blaadjes en een tekening in mijn bezit

De twee blaadjes a4 die ik van deze vergunning had, liggen niet bij de vergunning die nu voor mij ligt.
Ik ging er van uit dat de 2 a4tjes en de tekening, die ik had, de vergunning was.

Figuur 523: Fragment uit 50e verhoor BAKKER: Hij heeft nooit het volledig ingevulde exemplaar van de vergunning teruggezien

Ook mocht BAKKER vertrouwen op bepalingen van de recent verleende bezigingsvergunning van Verkeer en Waterstaat, die bezigen toestond van alle klassen vuurwerk 1.4 t/m 1.1, zoals voor een evenementenbedrijf gebruikelijk. Het ompakken is een onlosmakelijk onderdeel van de bezigingsvergunning.

8.3.4.1.3 Misleiding door burgemeester MANS

In de vergadering van de gemeenteraad van Enschede, waar het college van B&W verantwoording aflegt aan de gemeenteraad voor het gevoerde beleid vooraf, tijdens en na de Vuurwerkramp, zien we hoe burgemeester MANS deze fout van de milieudienst exploiteert ter bescherming van zichzelf en van de brandweerleiding:

Raadsverslag Enschede

maandag 19 maart 2001 om 14.00 uur

VOORZITTER: de heer J.H.H. Mans
SECRETARIS: de heer A.H.P. van Gils

De VOORZITTER: Ik ga het ook
Wij gaan naar het AVIV-rapport. I

Blz. 41

Op 29 maart 1999 heeft de brandweer het rapport van AVIV - dus het rapport dat ik gekregen had van de Commissaris van de Koningin, zoals alle andere burgemeesters in Overijssel het ook gekregen hadden - ontvangen. In dat rapport was een 50-tal bedrijven genoemd, waaronder SE Fireworks en Haarman. Op eigen initiatief heeft de officier proactie en repressie - de latere officier van dienst - deze bedrijven gecategoriseerd op wat hij dacht dat het maatgevend scenario zou kunnen zijn. Hij heeft aan AVIV gevraagd daarnaar te kijken. Bij een bezoek aan AVIV op 12 april 1999 - dus ongeveer tien dagen later - overigens in het kader van een mogelijke vervolg-opdracht aan AVIV naar LPG-opslagen, is deze lijst kort aan de orde geweest. Daarbij zijn in deze

42

categorisering enkele wijzigingen aangebracht, waaronder de verandering, overigens op advies van AVIV, van explosie naar felle brand als het maatgevend scenario voor vuurwerkopslagplaatsen.
De opslaggegevens die AVIV in haar rapport hanteert, zijn:
100 kg klasse 1.1, 1500 kg 1.3 en 83 ton 1.4. Door AVIV werd aangegeven dat deze vergunning - en dus ook de opslaggegevens - onder revisie was. De klasse 1.1 zal hieruit verdwijnen en deze veranderingsvergunning is 19 juli 1999 verleend. Alleen de klassen 1.3 en 1.4 zijn toen nog vergund.
De behandelend milieu-ambtenaar - want wij hebben ons afgevraagd hoe het kon dat 1.1 er ineens uit was en die vraag is ook door u gesteld - geeft aan dat de heer Bakker - dus de eigenaar - zelf om die revisie heeft gevraagd. Hij zou toen een vergunning voor klasse 1.1 niet meer nodig hebben en de behandelend milieu-ambtenaar heeft dat ook gemeld in een interview bij de commissie Oosting. Dat betekent dat bij het opstellen van een aanvalsplan deze inderdaad de vorm zou hebben gekregen zoals deze de week na 13 mei is gemaakt. De inzet zou conform onze eerdere reacties ook op basis van dit aanvalsplan, met daarop aangegeven de opslag van klassen 1.3 en 1.4, gelijk gebleven zijn. Immers, de klassen 1.3 en 1.4 zijn niet massa-explosief. De officier van dienst herinnert zich in die zin op 13 mei ook geen specifieke gegevens anders dan het scenario 'felle brand'.

Figuur 524: Burgemeester MANS verklaart in de gemeenteraad dat S.E. Fireworks-eigenaar BAKKER zelf heeft gevraagd om verwijdering van de klasse 1.1 uit de milieuvergunning. MANS beweert dat bij de vergunning betrokken milieuambtenaar dit bij OOSTING heeft verklaard en dat hieruit volgt dat het bestaan van een aanvalsplan voor de brandweer voor het optreden van de brandweer géén verschil had gemaakt.

De heer YILMAZ: Mijnheer de voorzitter, is op aanvraag van de heer Bakker door de Milieudienst besloten dat er geen 1.1-vergunning nodig was? Heb ik dit goed begrepen?

De VOORZITTER: Bakker heeft gevraagd om revisie en wilde de 1.1 eruit. Dat heeft de milieu-ambtenaar verklaard en dat kunt u terugvinden in het rapport van Oosting.

Figuur 525: MANS herhaalt de bewering dat het op verzoek van S.E. Fireworks-eigenaar BAKKER zelf was dat de in 1997 vergunde klasse 1.1 uit de vergunning 1999 is verwijderd.

Burgemeester MANS misleidt hier de gemeenteraad betreffende het niet meer vergund zijn van subklasse 1.1 aan S.E. Fireworks. Dit is niet alleen in strijd met de oorspronkelijke vergunningsaanvraag en in strijd met de door het ministerie van V&W verleende bezigingsvergunning, maar bovendien is de exploitatie van een vuurwerkbedrijf dat evenementen verzorgt onmogelijk indien er geen gebruik mag worden gemaakt van de ompakruimte. Dit is het geval wanneer er geen ruimte beschikbaar is waar vuurwerk mag worden uitgepakt. Burgemeester Jan MANS stelt zelfs dat klasse 1.1 op eigen verzoek van S.E. Fireworks eigenaar BAKKER is verwijderd uit de vergunning, hetgeen onmogelijk is. Daarvoor verwijst MANS naar een interview dat de commissie OOSTING heeft afgenomen van milieuambtenaar Nico TEN BOSCH en MANS beweert zelfs dat dit is terug te vinden in het rapport OOSTING. Wat schrijft OOSTING echter in werkelijkheid?

Voor wat betreft de veranderingsvergunning 1999 zegt het eindrapport van de commissie OOSTING op blz. 49 van 327 blz. met betrekking tot werkbunker C2 (de ompak- dan wel montageruimte) het volgende:

3.2.4 De fase van de tijdelijke veranderingsvergunning van 19 juli 1999

De vergunningaanvraag en de behandeling daarvan

De vergunningaanvraag van 29 maart 1999 was, evenals de aanvraag om een revisievergunning van 8 november 1996, op een aantal punten onvolledig. Zo ontbraken, net als in de aanvraag van 8 november 1996, gegevens met betrekking tot de aard van het opgeslagen vuurwerk (consumentenvuurwerk dan wel professioneel vuurwerk). De aanvraag bevatte voorts een onduidelijkheid met betrekking tot de ompakruimte. Aangevraagd werd een dusdanige wijziging in het gebruik van deze ruimte, dat alleen vuurwerk van klasse 1.4S/G in deze ruimte aanwezig zou zijn. Dit zou echter een zodanige beperking van het gebruik van deze ruimte betekenen, dat deze nagenoeg niet meer zou kunnen worden gebruikt (zie ook de opmerkingen hieronder ten aanzien van de vergunningvoorschriften). Een meer realistische interpretatie zou kunnen zijn dat alleen met klasse 1.4S/G vuurwerk ompakwerkzaamheden zouden worden verricht. De aanvraag verschafte hierover echter geen duidelijkheid.

Met betrekking tot de ompakruimte is voorgeschreven dat, overeenkomstig de aanvraag, in de ompakruimte slechts 500 kg vuurwerk van klasse 1.4S en 1.4G mocht worden opgeslagen. Dit houdt in dat, anders dan in de revisievergunning nog het geval was, niet langer vuurwerk van klasse 1.3G in de ompakruimte aanwezig mocht zijn. Feitelijke handelingen met vuurwerk die inhielden dat de verpakking werd geopend, werden aldus onmogelijk: in dat geval zou namelijk de klasse (kunnen) veranderen van 1.4S/G in 1.3G.

Figuur 526: Rapport commissie OOSTING: door het verbieden van klasse 1.1 en klasse 1.3 in de ompakruimte werd het openen van de verpakkingen van vuurwerk in feite onmogelijk

Al met al kan ook hier worden gesteld dat de vergunning niet op deze wijze verleend had mogen worden. Ook hier hadden op diverse punten andere, dan wel aanvullende voorschri

Figuur 527: Rapport OOSTING: de milieuvergunning had op deze wijze niet verleend mogen worden.

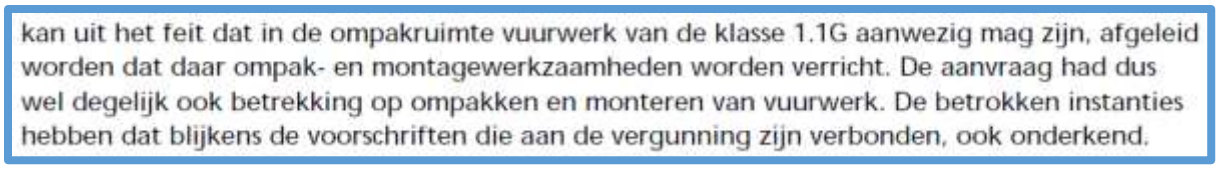
kan uit het feit dat in de ompakruimte vuurwerk van de klasse 1.1G aanwezig mag zijn, afgeleid worden dat daar ompak- en montagewerkzaamheden worden verricht. De aanvraag had dus wel degelijk ook betrekking op ompakken en monteren van vuurwerk. De betrokken instanties hebben dat blijkens de voorschriften die aan de vergunning zijn verbonden, ook onderkend.

Figuur 528: Rapport OOSTING, blz. 251 van 856 blz. Paragraaf 5.2.1 inzake revisievergunning 1997: Uit vergund klasse 1.1 kan worden afgeleid dat in die ruimte ompak- en montagewerkzaamheden mogen worden verricht

Dit is iets heel anders dan wat MANS beweert. In feite bevestigt OOSTING hier dat het in de vergunning vermelden van in de werkruimte toegelaten vuurwerk van alleen de klasse 1.4 deze werkruimte onbruikbaar zou maken als ompak- dan wel montageruimte. Nergens in de rapportage van OOSTING is te vinden dat de behandelend ambtenaar van de milieudienst, Nico TEN BOSCH, bij OOSTING verklaart dat het verwijderen van de klasse 1.1 uit de vergunning voor de ompakruimte op specifiek verzoek van toenmalig S.E. Fireworks mede-eigenaar BAKKER is gebeurd.

8.3.4.1.4 Burgemeester MANS accepteert geen kritiek op brandweer

Blz. 31

De heer VAN DER PLUIJM: Mijnheer de voorzitter, door velen zijn vele fouten gemaakt,

Dan is er de vraag of de brandweercommandant wist of er vuurwerk in de categorie 1.1 opgeslagen was. Op een gegeven moment werd er doorgegeven: "Ja, maar dat was maar 100 kilo." Alsof dat verder niets uitmaakte.
Dan is er nog het AVIV-rapport dat de burgemeester zo moeilijk te lezen vond. Over SE Fireworks staat in dit rapport: "aanwezige stoffen in stukgoed – vuurwerk 1.1.G in loods, 100 kilo, onverpakt." Is er een aanvalsplan nodig? "Ja, er is een aanvalsplan nodig.".
De Koninklijke Landmacht heeft op 22 juni 1994 een brief aan het college van Enschede geschreven. Hierin staat: "In een ompakruimte is maximaal toegestaan 100 kilo van de gevaren-klasse 1.1." Hoezo wist het college niets?

Wij hebben hier nog een stuk van 9 september 1997 waarin aangegeven wordt dat er vuur-werk in de klasse 1.1 aanwezig was. Zo kunnen wij nog wel een tijdje doorgaan.
Het verbaast mij dat zowel de korpschef van de brandweer, als de commandant niet op de hoogte waren van de massa-explosiviteit van stoffen in de categorie 1.1 in combinatie met andere stoffen. Iedere chauffeur die een opleiding doet voor vrachtvervoer leert namelijk al dat

35
De heer YILMAZ: Mijnheer de voorzitter, ik begin

trole van het bedrijf en handhaving van de regels bij het bedrijf? Bij de brandweer, ten minste bij de leiding, was bekend dat er bij SE Fireworks voor ten minste 100 kilo klasse 1.1 vuurwerk heeft gelegen. Dit kunnen wij uit het AVIV-rapport van 1998 weten, maar ook het rapport van de commissie Oosting is daar duidelijk over. Men wist van de aanwezigheid van dit massa-explosieve vuurwerk. Daarop reagerend had er een aanvalsplan gemaakt moeten worden en dat heeft de brandweer niet gedaan. Dat is één van de vele steken die men heeft laten vallen.

Blz. 39

De VOORZITTER:

Blz. 41

De brandweer. Er is een aantal opmerkingen gemaakt over de brandweer. Eén opmerking over de brandweer vind ik niet acceptabel en werp ik verre van me. Dat is de opmerking van de kant van de SP, die iets over de brandweer gezegd heeft dat ik niet wil accepteren en ik wil dat ook uitdrukkelijk hier gezegd hebben.

Blz. 73

De heer VAN DER PLUIJM: Op de opmerking van de heer Mans inzake de brandweer wil ik het volgende opmerken.
Het is een vaststaand feit dat bij de korpsleiding bekend was dat bij SE Fireworks vuurwerk 1.1 lag. Het is een feit dat er geen aanvalsplannen waren en dat moest wel volgens het AVIV-rapport. Ook klopt het aanvalsplan voor Haarman, dat op 18 mei 2000 is gemaakt, niet op de pun-ten die ik in eerste termijn zei. Het had bij de korpsleiding bekend moeten zijn dat de klasse 1.1 in combinatie met andere klassen leidt tot een massa-explosie. Bij aanwezigheid van 100 kilo 1.1 geldt een veiligheidsafstand van 100 meter met dekking en 300 meter zonder dekking. De heer Yilmaz had een leidinggevende van een brandweerkorps uit een andere Twentse stad gesproken die aangaf dat bij de klasse 1.1 alleen met een waterkanon op grote afstand mag worden geblust. Nogmaals: dit is geen aanval op het korps. Het korps heeft prima werk verricht. Meer dan dat. Wel is het een verwijt naar de korpsleiding die haar mensen zonder aanvalsplan en correcte inlichtin-gen op die bewuste zaterdag naar SE Fireworks stuurde.

De VOORZITTER: Nu zegt u het weer, mijnheer Van der Pluijm, en ik neem opnieuw af-stand van uw woorden.

Burgemeester MANS accepteert geen kritiek op de leiding van de brandweer:

- Als zouden zij op de hoogte zijn geweest van de aanwezigheid van klasse 1.1 vuurwerk.
- Als zouden zij verkeerd hebben opgetreden, namelijk offensief (blussen) i.p.v. defensief (ontruimen en ook als brandweer afstand bewaren).

Ook uit reacties van overige gemeenteraadsleden (CDA, PvdA en D66), hier niet weergegeven, is af te leiden dat de brandweer als ‘onaanraakbaar’ wordt beschouwd in de discussie rond de verantwoording van het college naar de gemeenteraad.
Dit is in lijn met de overige bevindingen binnen de review inzake de afscherming van de brandweerleiding voor mogelijke vervolging.

8.3.4.2 *Tweede Kamer*

8.3.4.2.1 Kamerbrief minister BZK, 96 blz. (23.3.2001)

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 maart 2001

Hierbij doe ik u als coördinerend minister het kabinetsstandpunt Vuurwerkramp toekomen. In dit kabinetsstandpunt geeft het kabinet een reactie op de conclusies en aanbevelingen van de Commissie onderzoek vuurwerkramp en de acht rijksinspecties.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K. G. de Vries

Direct na de vuurwerkramp hebben de gemeente Enschede, de provincie Overijssel en het Rijk besloten dat een diepgaand, onafhankelijk onderzoek naar de ramp noodzakelijk was om de vele indringende vragen die door de ramp zijn opgeroepen te beantwoorden. Daarom hebben zij als gezamenlijke opdrachtgevers besloten tot instelling van de Commissie

onderzoek vuurwerkramp. De Commissie onderzoek vuurwerkramp (verder: de Commissie) kreeg «allereerst tot taak de oorzaak, de toedracht en de bestrijding van de vuurwerkontploffing en de directe gevolgen die deze ramp heeft gehad te onderzoeken, alsmede de organisatie en eerste

Het kabinetsstandpunt is gebaseerd op de bevindingen uit het onderzoek door de COV – commissie OOSTING. In <H.3> van de reviewrapportage hebben we kunnen constateren dat de waarde van de rapporten van de commissie OOSTING nihil is. Dit betekent dat het kabinetsstandpunt, voor zover gebaseerd op deze informatie, onjuist is geweest. Reeds in die zin is de Tweede Kamer verkeerd geïnformeerd door het kabinet.

De Commissie heeft geen eenduidige oorzaak van het ontstaan van de brand kunnen aanwijzen. Er zijn volgens de Commissie nog verschillende opties die enerzijds voort zouden kunnen komen uit menselijk handelen en anderzijds technisch van aard zouden kunnen zijn. Wat betreft de directe oorzaak van het ontstaan van de brand kan het lopende strafrechtelijk onderzoek mogelijk nog resultaten opleveren. De Commissie heeft echter in verband met de grote maatschappelijke druk niet op de resultaten van het strafrechtelijk onderzoek willen wachten.

Figuur 529: De COV koos ervoor om onder de grote maatschappelijke druk met een onvolledige rapportage te komen en de uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek niet af te wachten.

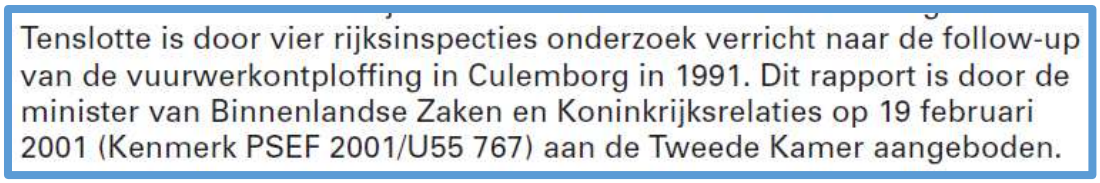
Tenslotte is door vier rijksinspecties onderzoek verricht naar de follow-up van de vuurwerkontploffing in Culemborg in 1991. Dit rapport is door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op 19 februari 2001 (Kenmerk PSEF 2001/U55 767) aan de Tweede Kamer aangeboden.

Ook de waarde van de inspectierapporten is beperkt gebleven. De rapporten bevatten onjuiste informatie. Bijvoorbeeld:

- De inspecties hebben zich keurig gehouden aan de onderling tussen de verschillende onderzoekstrajecten afgesproken consensus betreffende de uitkomst. Het (onbewezen en onwetenschappelijk tot stand gekomen) TNO-scenario inzake het ontstaan van de brand en de escalatie tot ramp is volledig aangehouden.
- Het beeld van de juistheid van de blusvoorschriften en het beschouwen van een vuurwerkbrand als een normale brand die offensief kan worden bestreden, wordt ook door de betreffende inspecties aangehangen.
- Het brandweeroptreden wordt als juist beoordeeld.
- Er is een verkeerde diagnose gesteld m.b.t. de hoofdoorzaak van de totale vernietiging van een stadswijk. Zie <H.8.8.2>.
- Ook hebben de inspecties verzuimd de werkelijke lessen van de Culemborgexplosies boven water te halen.

Dit betekent dat het kabinetsstandpunt, voor zover gebaseerd op de informatie uit de inspectierapporten en betrekking hebbend op het optreden van de brandweer, op het ontstaan van de brand, het escaleren van de brand tot ramp en de lessen die getrokken zijn uit de Culemborgexplosies, onjuist is geweest. Ook in die zin is de Tweede Kamer verkeerd geïnformeerd door het kabinet.

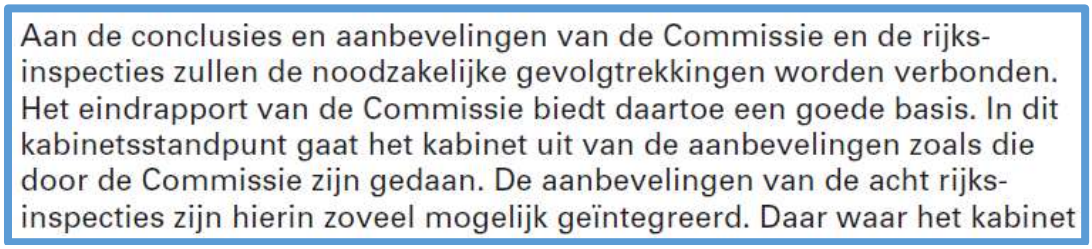
Aan de conclusies en aanbevelingen van de Commissie en de rijks-inspecties zullen de noodzakelijke gevolgtrekkingen worden verbonden. Het eindrapport van de Commissie biedt daartoe een goede basis. In dit kabinetsstandpunt gaat het kabinet uit van de aanbevelingen zoals die door de Commissie zijn gedaan. De aanbevelingen van de acht rijks-inspecties zijn hierin zoveel mogelijk geïntegreerd. Daar waar het kabinet

Figuur 530: De rapportages van de commissie OOSTING en van de rijksinspecties zijn volgens het kabinet een goede basis voor de noodzakelijke gevolgtrekkingen uit de Vuurwerkramp.

Door het Rijk zijn kort na de ramp meerdere contactpersonen in Enschede gedetacheerd. Zij waren actief op financieel en bestuurlijk gebied en op het terrein van nazorg en voorlichting. Zij hebben een onmisbare rol gespeeld in de contacten tussen de gemeentelijke organisatie en de rijks-overheid.

proactieve aanpak met creatieve oplossingen». Met name het resultaat van «één loket» voor de gemeente Enschede en de provincie Overijssel, de éénduidige opstelling vanuit het Rijk en het gestructureerd bewaken van de tijdlijn werden als sterk beoordeeld. De evaluatieresultaten zullen worden verwerkt in het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming. In het

Figuur 531: De controle van het Rijk op de plaatselijke voortgang na de Vuurwerkramp was effectief

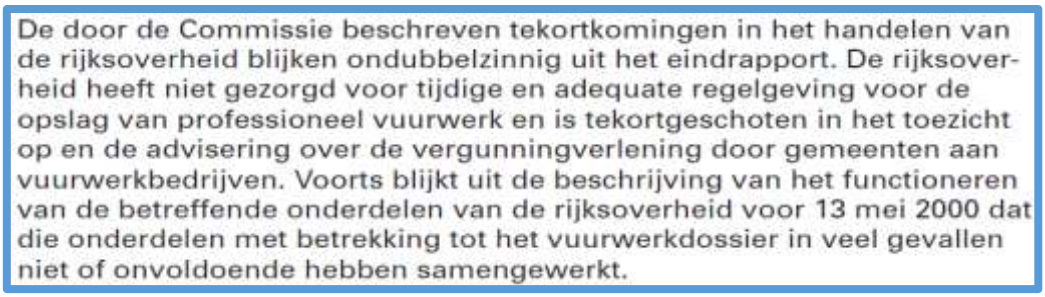
De door de Commissie beschreven tekortkomingen in het handelen van de rijksoverheid blijken ondubbelzinnig uit het eindrapport. De rijksoverheid heeft niet gezorgd voor tijdige en adequate regelgeving voor de opslag van professioneel vuurwerk en is tekortgeschoten in het toezicht op en de advisering over de vergunningverlening door gemeenten aan vuurwerkbedrijven. Voorts blijkt uit de beschrijving van het functioneren van de betreffende onderdelen van de rijksoverheid voor 13 mei 2000 dat die onderdelen met betrekking tot het vuurwerkdossier in veel gevallen niet of onvoldoende hebben samengewerkt.

Figuur 532: Zelfs de COV en het Rijk moeten constateren dat de regelgeving voor professioneel vuurwerk niet op orde was.

follow-up heeft niet plaatsgevonden. Lessen van de vuurwerkexplosie in Culemborg zijn niet gecommuniceerd en hebben niet geleid tot verdere actie. Instanties hebben elkaar niet weten te vinden om deze lessen toe te passen. De Commissie merkt hierover op (eindrapport pag. 79): *«De Culemborgexplosie heeft evenwel noch tot aanpassing van de regelgeving ten aanzien van vuurwerk, noch tot intensivering van het toezicht bij de vuurwerkbedrijven geleid.»* Het kabinet onderschrijft het oordeel van de Commissie over deze gang van zaken.

Figuur 533: Het kabinet onderschrijft dat de 'lessen van Culemborg' niet zijn overgenomen. De COV heeft echter verkeerde lessen geformuleerd die de basis zouden vormen voor de veroordeling van S.E. Fireworks

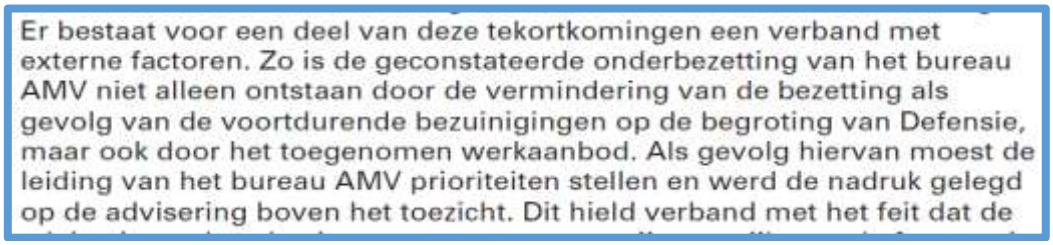
Er bestaat voor een deel van deze tekortkomingen een verband met externe factoren. Zo is de geconstateerde onderbezetting van het bureau AMV niet alleen ontstaan door de vermindering van de bezetting als gevolg van de voortdurende bezuinigingen op de begroting van Defensie, maar ook door het toegenomen werkaanbod. Als gevolg hiervan moest de leiding van het bureau AMV prioriteiten stellen en werd de nadruk gelegd op de advisering boven het toezicht. Dit hield verband met het feit dat de

Figuur 534: Drogredenering over toegenomen werkaanbod bij defensiebureau MILAN. In werkelijkheid hielden sommige medewerkers zich bezig met nevenactiviteiten die niet tot het taakgebied van het bureau behoorden.

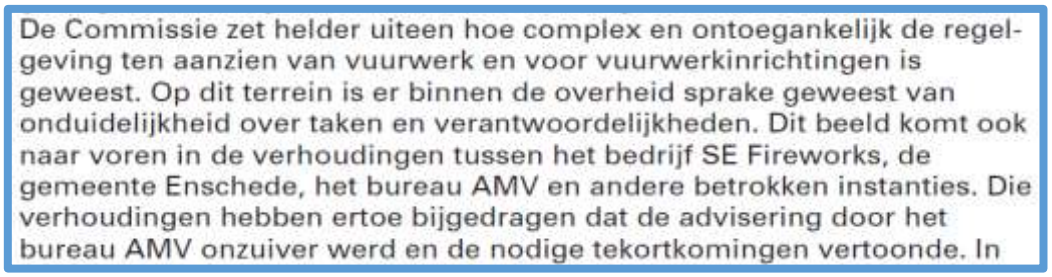
De Commissie zet helder uiteen hoe complex en ontoegankelijk de regelgeving ten aanzien van vuurwerk en voor vuurwerkinrichtingen is geweest. Op dit terrein is er binnen de overheid sprake geweest van onduidelijkheid over taken en verantwoordelijkheden. Dit beeld komt ook naar voren in de verhoudingen tussen het bedrijf SE Fireworks, de gemeente Enschede, het bureau AMV en andere betrokken instanties. Die verhoudingen hebben ertoe bijgedragen dat de advisering door het bureau AMV onzuiver werd en de nodige tekortkomingen vertoonde. In

Figuur 535: Verhullend taalgebruik over de totale chaos tussen VROM en V&W, de verkeerde classificatiemethode, ontbrekende juridische basis voor handhaving, etc.

De Commissie schrijft in haar eindrapport over de follow-up van de vuurwerkexplosie in Culemborg dat er tussen het onderzoek van de toenmalige Districtsinspectie voor het Brandweerwezen naar de schade en de afhandeling van de explosie door de hulpdiensten en het strafrechtelijk onderzoek afstemming heeft plaatsgevonden. De behandelend officier van Justitie te Utrecht heeft naar het oordeel van de Commissie, gelet op zijn taakopdracht, adequaat gehandeld, door na de afsluiting van het strafrechtelijk onderzoek, een ambtsbericht voor zijn hoofdofficier op te stellen, waarin gevraagd werd om nadere actie ten aanzien van geconstateerde hiaten in de vergunningverlening en in het toezicht. Dit ambtsbericht is, via de hoofdofficier van Justitie te Utrecht en de procureur-generaal bij het gerechtshof te Amsterdam doorgezonden aan de minister van Justitie.

Figuur 536: De Officier van Justitie heeft n.a.v. de tekortkomingen in de vergunningverlening en het toezicht besloten dat vervolging van MSV Culemborg niet op zijn plaats was. Ook zond hij een aanbeveling via de lijn naar Justitie dat deze hiaten moesten worden opgelost. Justitie heeft dit verzuimd. Ondanks dezelfde hiaten is S.E. Fireworks wél vervolgd.

geleid. In 1994 is het onderwerp van de actielijst afgevoerd. Het kabinet is met de Commissie van mening dat de CPR geen effectieve follow-up aan de vuurwerkexplosie in Culemborg heeft gegeven en daarmee is tekortgeschoten.

Dit is reden voor het kabinet om de CPR te vervangen door een op te richten onafhankelijke Technische Adviesraad voor Gevaarlijke Stoffen. Met deze onafhankelijke raad wordt het kader geschapen waarin nieuwe inzichten met betrekking tot de veiligheid van het omgaan met en berekening van de risico's van gevaarlijke stoffen, met inbegrip van vuurwerk, zowel bij inrichtingen als in het transport, op een adequate wijze aan de rijksoverheid kunnen worden aangereikt. De nadruk ligt hierbij dus op onafhankelijk en technisch advies. Het kabinet volgt hiermee de aanbeveling van de Commissie op dit punt.

Figuur 537: Het kabinet heeft op aanbeveling van de COV de falende CPR vervangen door de AGS. Deze adviesraad bleek wél goede adviezen te geven, maar deze werden niet opgevolgd door de politiek. Deze AGS is ondanks goed presteren een roemloze dood gestorven op 28 juni 2011. de afschaffing werd ingeluid doordat de AGS een advies ketenveiligheid voor springstoffen uitbracht, dat door het kabinet niet is overgenomen, ondanks verhullend taalgebruik.

De Commissie zet in haar rapport uiteen waar het ministerie van Verkeer en Waterstaat in de periode voor 13 mei 2000 is tekortgeschoten. De Commissie heeft hierbij aandacht besteed aan de overdracht van het dossier bezigen van vuurwerk, van Verkeer en Waterstaat naar Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Deze overdracht is niet voor 13 mei 2000 tot stand gekomen. Het kabinet is van mening dat daaraan door de betrokken departementen voortvarender had moeten worden gewerkt.

Figuur 538: Het kabinet is van mening dat VROM en V&W wel wat voortvarender hadden mogen zijn betreffende de overdracht van het vuurwerkdossier. Dit is verhullend taalgebruik voor de totale chaos die is ontstaan door het interdepartementale conflict dat in <H.6> staat beschreven en de oorzaak is voor het ontbreken van regelgeving en een juridische basis voor handhaving betreffende groot vuurwerk.

Wat betreft de Rijksverkeersinspectie (RVI) richt de kritiek van Commissie zich op de wijze waarop de RVI haar toezichthoudende taak – ook in het geval van SE Fireworks – ten aanzien van het vervoer en bezigen van vuurwerk heeft uitgevoerd, waar het gaat om de controlefrequentie, de diepgang daarbij en de deskundigheid van de inspecteurs.
Het kabinet begrijpt deze kritiek. Binnen het brede taakveld van de RVI zijn destijds andere prioriteiten gesteld. In dit verband speelde ook een belangrijke rol dat zich bij het vervoer van vuurwerk geen noemenswaardige incidenten hebben voorgedaan.

Figuur 539: Het kabinet heeft begrip voor de kritiek van de COV over o.a. de tekortschietende deskundigheid van de RVI-inspecteurs aangaande vuurwerk. Dit is een grove onderschatting van het feit dat er geen enkele RVI-inspecteur was die kon beoordelen of professioneel vuurwerk wel juist was geclassificeerd. Zie <H.2.1.8.1.1.5>.

De minister heeft, mede gelet op het onderzoek van de Inspectie Milieuhygiëne en de RVI naar de (on-)juistheid van vuurwerkclassificatie en vooruitlopend op de rapportage van de Commissie, vastgesteld dat anders moet worden omgegaan met de classificatie van vuurwerk en dat aanvullende nationale regels voor het vervoer vooralsnog nodig zijn. Daarom heeft zij in december 2000 in VN-verband de classificatie van vuurwerk op de agenda gezet. Nederland zal in VN-verband in juli 2001 komen met een plan van aanpak om classificatie voor het vervoer van vuurwerk op een praktische en handhaafbare manier te regelen. Vooruitlo-

Figuur 540: De minister erkent niet dat Nederland, internationaal gezien, hopeloos achterloopt met vuurwerkclassificatie. Zij zegt het tegenovergestelde; Nederland zal de VN wakker schudden over noodzaak beter classificatiesysteem.

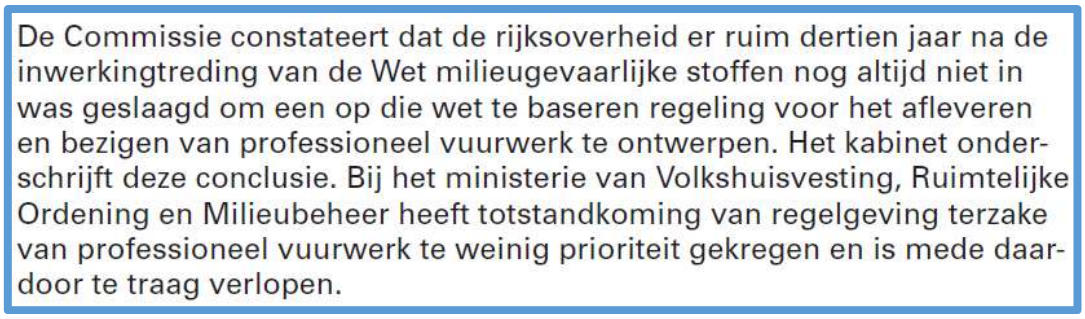
De Commissie constateert dat de rijksoverheid er ruim dertien jaar na de inwerkingtreding van de Wet milieugevaarlijke stoffen nog altijd niet in was geslaagd om een op die wet te baseren regeling voor het afleveren en bezigen van professioneel vuurwerk te ontwerpen. Het kabinet onderschrijft deze conclusie. Bij het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer heeft totstandkoming van regelgeving terzake van professioneel vuurwerk te weinig prioriteit gekregen en is mede daardoor te traag verlopen.

Figuur 541: Het kabinet stelt dat de regeling voor bezigen professioneel vuurwerk na 13 jaar nog steeds niet tot stand is gekomen door te weinig prioriteit bij VROM. Het kabinet verhult hier de pure onwil bij VROM als gevolg van het dumpen van die taak door V&W bij VROM zonder overleg. Dat is misleidend taalgebruik.

Het kabinet heeft naar aanleiding van de vuurwerkramp vastgesteld dat er geen adequate regelgeving voor professioneel vuurwerk bestond. De

Figuur 542: een zin uit het kabinetsstandpunt die klopt: Er is geen regelgeving voor professioneel vuurwerk!

Door enkele leden van de Tweede Kamer zijn vragen gesteld naar aanleiding van het rapport van de rijksinspecties over de follow-up van de vuurwerkexplosie in Culemborg. Deze vragen zijn beantwoord door de minister van Justitie, met uitzondering van de vraag of de indertijd door de procureur-generaal geconstateerde hiaten in controle en toezicht en de afstemming daarbij tussen de betrokken instanties inmiddels zijn opgelost. Naar het oordeel van het kabinet worden deze hiaten in het ontwerp-Vuurwerkbesluit opgelost.

Figuur 543: Hoewel niet bewust zo geformuleerd schrijft het kabinet hier dat de indertijd (1991) door de procureur-generaal geconstateerde hiaten in controle en toezicht nog steeds niet waren opgelost ten tijde van de Vuurwerkramp.

Naast de gemeenten, provincies en het Rijk hebben bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers een eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid. In het Integraal Veiligheidsprogramma heeft het kabinet aangegaan van onveiligheid op hun terrein. De Commissie heeft in dit verband de verantwoordelijkheid van de ondernemer benadrukt. Hij is als eerste gehouden zorg te dragen voor een veilige en voorschriftconforme uitoefening van zijn activiteiten.

Het kabinet heeft in het Integraal Veiligheidsprogramma aangegeven het als zijn taak te zien om andere partijen en actoren aan te spreken op hun verantwoordelijkheden en betrokkenheid. Een heldere verdeling van taken

Figuur 544: Fragmenten uit de Kamerbrief waarin het kabinet het COV-standpunt overneemt dat vooral het bedrijfsleven een eigen verantwoordelijkheid heeft voor veiligheid en dat dit niet eenzijdig bij de overheid mag worden neergelegd.

Bovenstaande fragmenten over de verdeling van verantwoordelijkheden betreffende veiligheidszorg tussen overheid en bedrijfsleven staan misschien leuk in een vrijblijvende beleidsnota, maar in dit kabinetsstandpunt n.a.v. de Vuurwerkramp zijn deze zinsneden een regelrechte schande. In de plaats van het beeld van de overheid dat S.E. Fireworks alle regels overtrad die het maar kon overtreden en dat daaruit de ramp is ontstaan is de waarheid totaal anders. De ramp kon enkel en alleen ontstaan door een nalatige en lakse overheid en de ondernemer heeft in dit geval juist gedaan wat hij kon doen:

Nalatige overheid

- Er bestond geen enkele regelgeving meer op het gebied van professioneel vuurwerk.
- Er was geen juridische basis meer voor handhaving.
- Er was geen enkele inspecteur die in staat was de classificatie van professioneel vuurwerk op juistheid te beoordelen.
- Er waren verkeerde blusvoorschriften voor de brandweer bij brandend vuurwerk, waardoor de brandweermannen hun dood in zijn gestuurd.
- Er bestonden verkeerde voorschriften voor opslag van vuurwerk (veiligheidsafstanden, verkeerd classificatiesysteem).
- Er bestonden verkeerde voorschriften voor de vestiging van de opslagplaats (toegelaten in de buurt van woongebied).
- Er bestonden verkeerde voorschriften voor de constructie vereisten van de opslagplaatsen (geen plofdak en wél sprinklers).

En dit alles in negatieve afwijking van wat er bij de ons omringende landen gebruikelijk is.

Verantwoordelijke ondernemer

Bovendien heeft het bedrijf S.E. Fireworks juist wel al het redelijke gedaan wat van een bedrijf in die positie, onder de gebrekkige regelgeving en handhaving mag worden verwacht. Vertrekkende vanuit een situatie van volstrekte illegaliteit is schoon schip gemaakt met de belastingdienst, zijn de veiligheidsvoorschriften en maatregelen aangetrokken en zijn er veiligheidscursussen voor het personeel geregeld. Op het punt van de vermeend verkeerde classificatie viel de ondernemer geen enkel verwijt te maken. Niet alleen kon hij op grond van de adressantenregel en de vertrouwensregel niet worden aangesproken op een verantwoordelijkheid voor de juiste classificatie, maar het was ook onmogelijk voor de ondernemer om na te gaan of het vuurwerk wel juist was geclassificeerd. Hiervoor kan kortheidshalve worden verwezen naar het hoofdstuk over de EU CHAF-proeven <H.8.10>.

Instrumentarium

Na de behandeling van concrete kabinetsreacties op oordelen van de COV over het handelen van de rijksoverheid volgt er in paragraaf 2.4 een lange beschouwing over maatregelen, overlegvormen, beleidsstukken, projecten, rapporten, standpunten, loketten, kwaliteitsborging, coördinatieregeling, knelpunten en discussienota.

Vuurwerkbeleid

Stoffen, artikelen 41, resp. 33. Hetzelfde geldt voor het bezigen van professioneel vuurwerk (opstellen en afsteken) bij evenementen. Deze regelgeving is gebaseerd op de Wet Gevaarlijke Stoffen die op 1 augustus 1996 vervangen is door de Wet vervoer gevaarlijke stoffen. De Wet Gevaarlijke Stoffen richtte zich niet alleen op het vervoer, maar ook op andere handelingen zoals het bezigen van professioneel vuurwerk. Met de vervanging van deze wet door de Wet vervoer gevaarlijke stoffen in 1996 zou de betrokkenheid van het ministerie van Verkeer en Waterstaat bij het bezigen (zijnde opstellen en afsteken van vuurwerk) eindigen en zou deze taak worden overgenomen door het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Bij de inwerkingtreding van het Vuurwerkbesluit wordt deze overname gerealiseerd.

Figuur 545: Op 1 augustus eindigde de Wet Gevaarlijke Stoffen van V&W. Die regelde niet alleen het vervoer maar ook het bezigen van professioneel vuurwerk. Pas met de inwerkingtreding van het Vuurwerkbesluit (2002) zal VROM de taak m.b.t. het bezigen hebben overgenomen. Tijdens de ramp was er dus geen regeling voor het bezigen van zwaar vuurwerk.

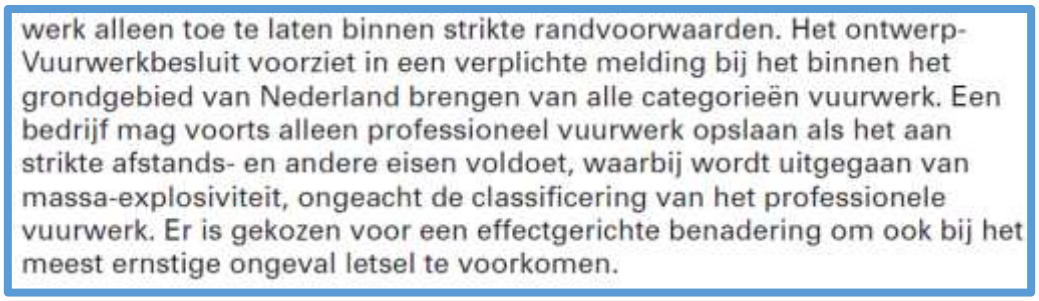
werk alleen toe te laten binnen strikte randvoorwaarden. Het ontwerp-Vuurwerkbesluit voorziet in een verplichte melding bij het binnen het grondgebied van Nederland brengen van alle categorieën vuurwerk. Een bedrijf mag voorts alleen professioneel vuurwerk opslaan als het aan strikte afstands- en andere eisen voldoet, waarbij wordt uitgegaan van massa-explosiviteit, ongeacht de classificering van het professionele vuurwerk. Er is gekozen voor een effectgerichte benadering om ook bij het meest ernstige ongeval letsel te voorkomen.

Figuur 546: In de plaats van een fatsoenlijke regeling met goede classificatie, opslag en blusvoorschriften wordt een regeling van kracht waarin de classificatie van professioneel vuurwerk altijd op 1.1 wordt gesteld met de daarbij behorende hoge veiligheidsafstanden. In de praktijk betekende dit dat er geen zwaard vuurwerk meer in Nederland wordt opgeslagen en dat men het vuurwerk bij ieder evenement uit het buitenland moet halen.

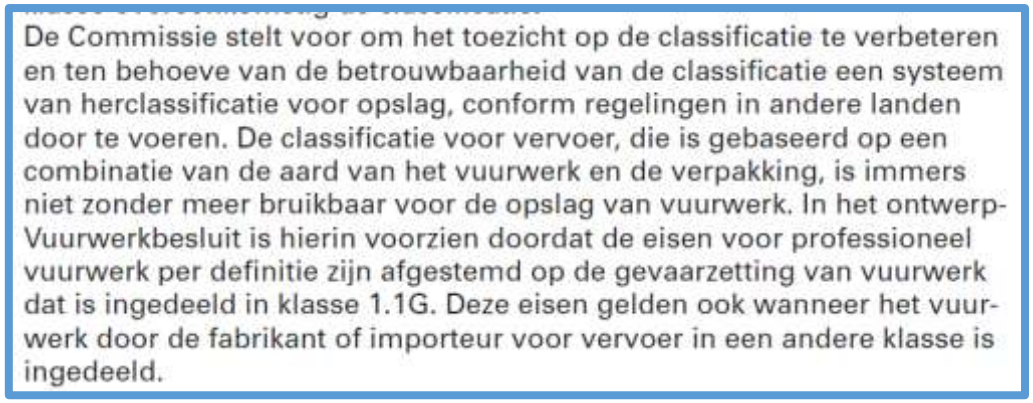
De Commissie stelt voor om het toezicht op de classificatie te verbeteren en ten behoeve van de betrouwbaarheid van de classificatie een systeem van herclassificatie voor opslag, conform regelingen in andere landen door te voeren. De classificatie voor vervoer, die is gebaseerd op een combinatie van de aard van het vuurwerk en de verpakking, is immers niet zonder meer bruikbaar voor de opslag van vuurwerk. In het ontwerp-Vuurwerkbesluit is hierin voorzien doordat de eisen voor professioneel vuurwerk per definitie zijn afgestemd op de gevaarzetting van vuurwerk dat is ingedeeld in klasse 1.1G. Deze eisen gelden ook wanneer het vuurwerk door de fabrikant of importeur voor vervoer in een andere klasse is ingedeeld.

Figuur 547: De COV was het blijkbaar toch niet ontgaan dat de classificatievereisten voor opslag van vuurwerk in het buitenland beter geregeld zijn dan in Nederland.

Na de vuurwerkramp is veel onderzoek verricht o.a. naar de classificatie-regels voor vuurwerk en de wijze waarop daarmee wordt omgegaan. Uit onderzoek bij vuurwerkinrichtingen van de Inspectie Milieuhygiëne in samenwerking met de Rijksverkeersinspectie is gebleken dat veel professioneel vuurwerk als 1.4G is geclassificeerd en als zodanig wordt geïmporteerd in Nederland, doch bij beproevingen 1.3 kan blijken te zijn en in een aantal gevallen 1.2 of zelfs 1.1 (massa-explosief).

Figuur 548: Veel professioneel vuurwerk blijkt als klasse 1.4 geclassificeerd. Soms terecht, soms moet het zwaarder worden geclassificeerd. Dit naar de nieuwe inzichten ná de ramp.

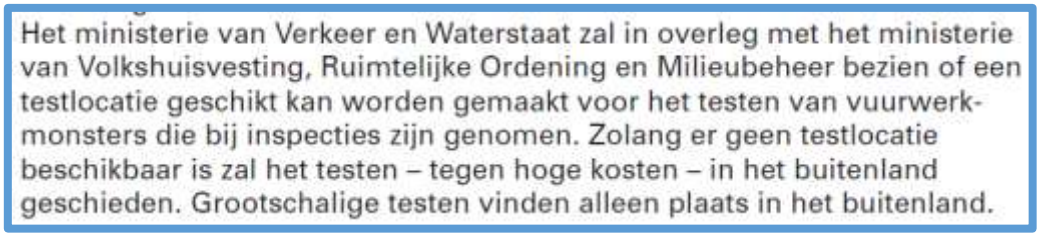
Het ministerie van Verkeer en Waterstaat zal in overleg met het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer bezien of een testlocatie geschikt kan worden gemaakt voor het testen van vuurwerk-monsters die bij inspecties zijn genomen. Zolang er geen testlocatie beschikbaar is zal het testen – tegen hoge kosten – in het buitenland geschieden. Grootschalige testen vinden alleen plaats in het buitenland.

Figuur 549: Testen van professioneel vuurwerk kan blijkbaar alleen in het buitenland. En S.E. Fireworks had zo door de oogwimpers moeten kunnen zien wat de classificatie van het vuurwerk behoorde te zijn.

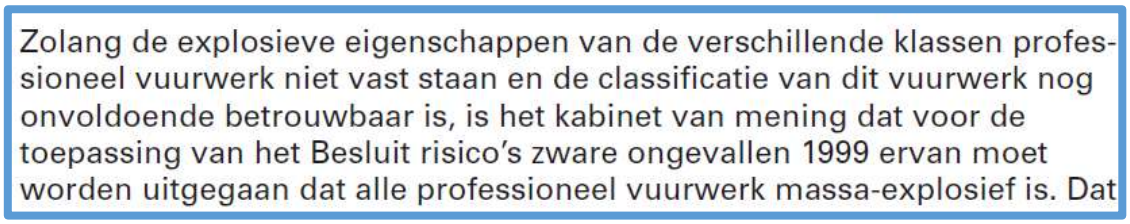
Zolang de explosieve eigenschappen van de verschillende klassen professioneel vuurwerk niet vast staan en de classificatie van dit vuurwerk nog onvoldoende betrouwbaar is, is het kabinet van mening dat voor de toepassing van het Besluit risico's zware ongevallen 1999 ervan moet worden uitgegaan dat alle professioneel vuurwerk massa-explosief is. Dat

Figuur 550: De explosieve eigenschappen van de verschillende klassen vuurwerk staan nog niet vast. Maar S.E. Fireworks had zo langs de duim moeten kunnen inschatten wat de classificatie van het vuurwerk behoorde te zijn.

Verder komen in de kabinetsbrief nog aan bod het vergunningenbeleid en de externe veiligheid. Hier worden plannen gepresenteerd die niet relevant zijn voor de review. Eén opvallend punt is wel de instelling van de AGS (Adviesraad Gevaarlijke Stoffen). Het grappige is dat de adviezen van deze AGS te goed zijn naar de smaak van het kabinet, waardoor dit tot de opheffing van de AGS zal leiden op 28 juni 2011.
De overige onderwerpen van de kabinetsbrief zijn minder relevant voor de review.

Conclusie kabinetsbrief aan Kamer

In conclusie mag worden gesteld dat deze kabinetsbrief aan de Tweede Kamer er een is van pure misleiding, niet gericht op antwoorden en informatieoverdracht, maar alleen ter geruststelling en minimalisering van het probleem.

8.3.4.2.2 Nota ministerie V&W aan minister (12.4.2001)

Op 12 april 2001 schrijft de directeur-generaal Goederenvervoer van het ministerie van V&W aan zijn minister een nota over het gebruik van vervoersclassificatie bij vuurwerk in transport en opslag. Daarin rapporteert hij de resultaten van een onderzoek over classificatie van vuurwerk dat in opdracht van de minister is uitgevoerd.

Uit deze nota blijkt duidelijk dat het ministerie de minister van V&W informeert dat de in Nederland voor opslag toegepaste transportclassificatie ongeschikt is om het gedrag van vuurwerk in opslag dat in brand raakt te kunnen voorspellen. Deze wetenschap bestond dus vooraf aan het Kamerdebat over het optreden van de overheid bij de Vuurwerkramp en is zelfs specifiek ten behoeve van dat debat aan de minister gestuurd. De ambtenaar schrijft aan de minister van V&W:

Ik ga er vanuit u met het bovenvermelde voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. T.b.v. het kamerdebat over Enschede zal ik een spreektest m.b.t. inhoud van dit rapport laten voorbereiden.

Figuur 551: Fragment uit ambtelijke nota 12 april 2001 aan de minister van V&W, t.b.v. Kamerdebat Vuurwerkramp, waarin staat dat transportclassificatie niet geschikt is voor de opslag van vuurwerk

Deze cruciale informatie is in iets afgezwakte vorm in het kabinetsstandpunt te vinden dat aan de Kamer is gezonden, zie vorige paragraaf <H.8.3.4.2.1>, waarin wordt bevestigd dat de classificatie voor transport niet zo is te gebruiken voor de opslag van vuurwerk.

Wél is het dan merkwaardig dat de tenlastelegging tegen S.E. Fireworks, die berust op het *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk in opslag hebben, niet vervalt omdat de oorzaak van de ramp gezocht moest worden bij de overheid wegens de toepassing van een voor de opslag van vuurwerk ongeschikt classificatiesysteem. Zie <H.2.1.8.1.1.4>

8.3.4.2.3 Debat Tweede Kamer (25/26.4.2001)

<Analyse Kamerdebat en de daarin aan de Tweede kamer verstrekte informatie volgens de huidige inzichten, nog aan te vullen bij WAPE>

8.3.4.3 *Conclusie volgens 'Bestuurlijke Vertellingen'*

Uit het door Uri Rosenthal en Jan MANS mede geschreven boekje *'Bestuurlijke Vertellingen'* komt naar voren dat er een samenhang bestaat tussen een eventueel aftreden van burgemeester Jan MANS en een aftreden van bewindslieden in Den Haag. Tevens wordt in het boekje ondubbelzinnig bevestigd wat de redenen waren van de instelling van de commissie OOSTING, namelijk

1. Het kunnen voeren van de regie over de bestuurlijke en politieke consequenties van de Vuurwerkramp.
2. Het controleren van de vervolgingsbeslissingen; ten voordele van de brandweer en ten nadele van S.E. Fireworks.
3. Het voorkomen van een parlementaire enquête à la Bijlmerramp.

8.3.5 Vervolging door OM (2000-2003)

17.01.2001 De Officier van Justitie deelt aan de leiding van het Tolteam mede dat het College van Pg's reeds heeft besloten dat de overheid niet kan worden vervolgd.
03.04.2001 Tabel analyse gesprekken gsm 9987 door misdaadanalist KUKLER. Laten zien dat niet alleen het onwaarschijnlijk is dat A. DE VRIES deze gsm gebruikte op de rampdag, maar zeker ook dat Dave Lunding de waarschijnlijke gebruiker was van deze gsm op de rampdag.
04.04.2001 Verklaringen N. TEN BOSCH
19.04.2001
20.04.2001 OM maakt bekend dat overheid niet wordt vervolgd en de strafeis tegen de eigenaren van de vuurwerkopslag (BAKKER en PATER) wordt verzwaard.
26.04.2001 Proces-verbaal telecommunicatie m.b.t. de gsm 9987, opgesteld door misdaadanalist KUKLER. Laten zien dat niet alleen het onwaarschijnlijk is dat A. DE VRIES deze gsm gebruikte op de rampdag, maar zeker ook dat Dave Lunding de waarschijnlijke gebruiker was van deze gsm op de rampdag.

18.10.2001 Officier van Justitie STAM gebruikt een overzichts-Pv van het Tolteam van 18 oktober 2001, dat vermeldt dat het vooralsnog niet vaststaat wie de gebruiker én bezitter was van de gsm -9987 op de rampdag.
31.12.2001 TNO, dat in opdracht van Justitie (OM en NFI) technisch onderzoek doet naar de classificatie en de hoeveelheid vuurwerk bij S.E. Fireworks, levert het OM aan dat het bedrijf zowel te veel als te zwaar vuurwerk in opslag had en dat dit de oorzaak is voor het kunnen escaleren van een gecontroleerde brand naar een Vuurwerkramp. Tegelijkertijd doet TNO een projectvoorstel aan de EU waarin juist wordt beweerd dat de classificatiemethode niet klopt en dat de vuurwerkexplosies volkomen onverwacht waren wanneer men kijkt naar de classificatie en de hoeveelheid van het vuurwerk.
02.04.2002 Veroordeling BAKKER en PATER tot een half jaar onvoorwaardelijk wegens milieuovertredingen. Zij worden door de rechtbank Almelo echter vrijgesproken van *'Dood-door-schuld'*. Het Openbaar Ministerie gaat in hoger beroep om *'Dood-door-schuld'* alsnog bewezen te krijgen.

8.3.6 Melding misstanden t/m vrijspraak André DE VRIES (2002 – 2003)

14.05.2002 PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN weigeren hun deelname aan een terugkomdag van het Tolteam. De reden is dat er niets te vieren valt omdat de rechtsgang jegens André DE VRIES tussen mei 2001 en mei 2002 zeer eenzijdig is gevoerd ten nadele van DE VRIES. Er is enkel en alleen op hem gerechercheerd. Alle andere sporen zijn blijven liggen.
27.05.2002 PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN schrijven op verzoek van de nieuw aangetreden korpschef politie Twente, Piet DEELMAN, snel een persoonlijk memo. Dit memo is zeer informeel opgesteld en bevat talrijke tikfouten. De soms emotionele passages maken het document ongeschikt om zomaar verder te verspreiden.
14.06.2002 Korpschef DEELMAN verspreidt dit memo, zonder overleg met de opstellers aan het Openbaar Ministerie en aan de Tolteamleiding.

18.06.2002 Tijdens een vergadering naar aanleiding van het Mei-memo stelt de Tolteamleiding dat het memo vol met leugens staat. Het Openbaar Ministerie stelt dat het memo te subjectief en emotioneel is opgesteld om serieus te nemen.

22.08.2002 André DE VRIES wordt in eerste aanleg door de rechtbank Almelo veroordeeld tot 15 jaar cel onvoorwaardelijk. 22 aug. 2002 Veroordeling van onschuldige André DE VRIES tot 15 jaar onvoorwaardelijk wegens moedwillige brandstichting, de dood ten gevolge hebbend.

03.09.2002 De leiding van het Tolteam koppelt terug naar beide melders: hun bezwaren worden alleen ter kennisgeving aangenomen, er volgt geen verdere actie.

15.11.2002 De beide melders gaan daarop naar hun politievakbond ACP. Zij zijn bang dat André DE VRIES in hoger beroep ook door het gerechtshof veroordeeld zal worden indien zij daar niet worden gehoord.

22.11.2002 De voorzitter van de ACP, Joop Vogel neemt hun klacht serieus en gaat het gesprek aan met korpschef DEELMAN over de klachten van de melders.

25.11.2002 Korpschef DEELMAN stuurt het informele Mei-memo aan advocaat-generaal WELSCHEN van het gerechtshof te Arnhem dat de beroepszaak van DE VRIES behandelt.

29.11.2002 De beide melders wordt (door de ACP of John Peters?) aangeraden een ambtsedig proces-verbaal van verrichtingen en bevindingen op te stellen ter bevordering van een correcte rechtsvoering. Zij stellen dit op en ondertekenen dit document.

20.01.2003 Advocaat mr. J.P. Plasman van de verdediging van R.J, BAKKER vraagt een getuigenverhoor van beide melders door het gerechtshof voor alle drie de strafzaken (DE VRIES, BAKKER en PATER).

21.01.2003 De vakbond ACP trekt zich terug uit het geschil tussen de melders en de korpsleiding en raadt beide melders aan verder gebruik te maken van de diensten van advocaat mr. John Peters. Het ambtsedig proces-verbaal van handelingen en bevindingen wordt door mr. Peters naar de korpschef gestuurd, die het op zijn beurt doorstuurt naar advocaat-generaal WELSCHEN ten behoeve van de aanstaande zitting van het Hof.

24.01.2003 Advocaat-generaal mr. WELSCHEN overhandigt ter zitting niet het (objectieve) ambtsedig opgemaakte Pv, maar in de plaats daarvan het persoonlijk bedoelde mei- memo, aan de rechtbank en aan de verdediging van vervolgde partijen (DE VRIES, BAKKER en PATER). AG mr. WELSCHEN deelt daarbij het Hof mede dat beide melders het spoor bijster zijn geraakt tijdens het onderzoek en dat deze politiemensen niet hoeven worden gehoord door het Hof. De inhoud van het Mei-memo lekt door deze actie van AG WELSCHEN naar de pers.

28.01.2003 Mr. Plasman schrijft een alarmerende brief naar minister DONNER over de rechtsgang bij de strafvervolging van de Vuurwerkramp. Mr. Plasman uit aan de minister het vermoeden dat er binnen het strafrechtelijk onderzoek een of meer strafbare feiten zijn gepleegd. Hij doet dit op basis van de klachten van beide melders. Als bijlage van de brief heeft hij ingesloten zijn reactie op het commentaar van AG WELSCHEN op beide melders. Plasman concludeert dat

de weerlegging door AG WELSCHEN van de klachten van beide melders geen hout snijdt.[777]

29.01.2003 De korpschef maakt bekend dat hij de rijksrecherche vraagt een onderzoek in te stellen naar de door de melders gemaakte verwijten en daarbij aandacht heeft voor het gebrek aan afstand dat er kennelijk bestaat tussen de beide melders (als vast verhoorkoppel) en de door hen te verhoren verdachte BAKKER en zijn raadsman mr. Plasman. In werkelijkheid is het verzoek van de korpschef niet gericht op de inhoud van de klachten (boodschap), maar op eventueel strafbaar gedrag van de melders (boodschapper).[778]

13.03.2003 De beide melders, ex-Tolteamrechercheurs, Jan PAALMAN en Charl De ROY van ZUYDEWIJN leggen voor het Hof een uitgebreide getuigenverklaring af over de ondeugdelijkheid van de door het OM aangevoerde bewijzen tegen verdachte André DE VRIES.[779] Zij leggen hun verklaringen bij het gerechtshof af tegen de wil van de korpsleiding (mr. Piet DEELMAN) en van het Openbaar Ministerie (AG mr. WELSCHEN).

12.05.2003 De tot dan toe verdachte en eerder wegens brandstichting tot 15 jaar veroordeelde André DE VRIES, wordt door het gerechtshof Arnhem vrijgesproken van brandstichting wegen gebrek aan bewijs. Dit heeft hij in hoge mate te danken aan de inspanningen van de beide melders, alsmede de advocaat van BAKKER, mr. Plasman, die zich sterk had gemaakt voor het horen van beide ex-Tolteamrechercheurs door het Hof.

12.05.2003 Veroordeling van beide eigenaar/directeuren van S.E. Fireworks door het gerechtshof tot één jaar onvoorwaardelijke celstraf wegens *'dood-door-schuld'*. Achteraf zal blijken dat niet alleen DE VRIES, maar ook BAKKER en PATER zijn veroordeeld op basis van gefabriceerd bewijs).

12.05.2003 André DE VRIES wordt vrijgesproken door het gerechtshof: al de door het OM aangevoerde bewijzen zijn als ondeugdelijk weggevallen. In het arrest maakt het Hof een compliment voor de onafhankelijke houding van beide melders binnen het onderzoek. Sinds die tijd blijven OM en politie echter volhouden dat de getuigenverklaringen van beide melders geen enkele invloed hebben gehad op de uitspraak van het Hof.[780]

8.3.7 Uitschakeling melders t/m BIZ en rijksrecherche (2003 -2004)

20.05.2003 Het Openbaar Ministerie besluit dat er onvoldoende basis is voor een vruchtbaar onderzoek door de rijksrecherche naar de beide dissidente rechercheurs.[781] Hierom was gevraagd door de korpschef. Het OM neemt deze beslissing na kennisneming van het besluit van het gerechtshof van 12 mei 2003 om André DE VRIES vrij te spreken van vervolging.[782]

27.05.2003 Het Openbaar Ministerie raadt de korpsleiding aan om een tuchtonderzoek tegen beide melders te lanceren. Het OM vindt dat beide melders een ernstig attitudeprobleem hebben dat aan een intern onderzoek onderworpen dient te worden.[783]

05.06.2003 Het Bureau Interne Zaken van de politie Gelderland-Midden wordt door de korpsleiding gericht op beide melders ingezet. Dat de formele opdracht van burgemeester MANS hier maskerend is blijkt uit de tekst van de BIZ-getuigenverslagen én uit het officieel opgemaakte verslag van een gesprek dat

korpschef DEELMAN had met beide melders op 10 juni 2003. Deze beide documenten bevestigen dat de BIZ-inzet is gericht op de gedragingen van beide melders.

30.10.2003 Door een aantal onverwacht zeer kritische getuigenverklaringen van politiemedewerkers en door het lekken door een politiemedewerker van achtergehouden informatie naar BIZ-GM[784] vindt er een omslag plaats in de focus van het onderzoek dat door BIZ wordt verricht naar de werking van het Tolteam. BIZ-GM stelt nu een werkhypothese voor die melding maakt van bewuste misleiding van de rechter door uitvoerenden en leidinggevenden binnen het strafrechtelijk onderzoek naar verdachte DE VRIES. Dit betekent dat niet alleen leden van het Tolteam, maar ook leden van het OM zich hieraan zouden hebben schuldig gemaakt.

17.11.2003 BIZ-GM informeert burgemeester MANS over de nieuwe werkhypothese. 16 nov. 2003 Intern politieonderzoek (BIZ Gelderland) rapporteert dat rechterlijke macht mogelijk bewust (!) is misleid door politie Twente en OM Almelo.

27.11.2003 Volledig overvallen door het heftige tussenrapport van Bureau Interne Zaken van de politie Gelderland-Midden neemt burgemeester Jan MANS rechtstreeks contact op met minister DONNER van Justitie. DONNER schakelt via het college van Pg's de rijksrecherche (RR) in.

28.11.2003 BIZ moet op last van korpsbeheerder Jan MANS onmiddellijk stoppen met het onderzoek.[785]

18.12.2003 Het BIZ draagt al het feitelijke onderzoeksmateriaal over aan de onderzoekers van de rijksrecherche. De rijksrecherche wantrouwt het BIZ, weigert de BIZ-bevindingen over te nemen en wordt opnieuw ingezet tegen beide melders van misstanden.[786]

26.01.2004 Vér voor de andere getuigen, nog tijdens de eerste fase (analyse) van onderzoek, hoort de rijksrecherche als eerste advocaat-generaal WELSCHEN. Niet de bevindingen van BIZ-GM, maar de 'weerlegging' door WELSCHEN van het Mei-memo van beide melders is het uitgangspunt van het onderzoek van de rijksrecherche. De andere getuigen worden pas tijdens de tweede fase gehoord, waarin de analyse wordt getoetst aan de verklaringen.

21.04.2004 De verschijning van een in opdracht van de politie Twente geschreven, en door BZK gesubsidieerd boek met *'inside information'* over het Tolteamonder-zoek, geschreven door politiewoordvoerder Maarten BOLLEN. Een afzonderlijk slothoofdstuk is door BOLLEN opgenomen ter veroordeling van het gedrag van beide melders, die worden neergezet als een paar tragische gevallen die in een eigen tunnel zijn geraakt en daarbij gefrustreerd zijn dat hun ideeën niet serieus werden genomen door de collega's en de leiding.

17.05.2004 Korpschef DEELMAN maakt bekend dat hij voornemens is beide melders te schorsen. Tevens benadrukt hij dat beide melders zeker niet als klokkenluider beschouwd mogen worden.

04.06.2004 Afsluiting onderzoek van de rijksrecherche.[787]

14.06.2004 Schorsing van de beide melders door Korpschef DEELMAN (brief 14 juni 2004) zodra intern bekend is dat het Rijksrechercherapport (rapport is gedateerd op 17 juni 2004, maar het onderzoek werd reeds afgesloten op 4 juni 2004) de BIZ-hypothese onderuit heeft gehaald.[788]

17.06.2004 Het rijksrecherche rapport is gereed. Daarin wordt gesuggereerd dat melder PAALMAN meineed gepleegd zou hebben door terug te komen op eerdere verklaringen.

05.07.2004 Politie Twente, korpschef DEELMAN op het politie-intranet, die zich n.a.v. het Rijksrechercherapport met naam en toenaam uitlaat over tuchtrechtelijke vergrijpen en mogelijke meineed van beide melders. Hij doet dit naar het hele korps (publicatie op intranet) en vraagt dan vervolgens of alle leden van het korps vertrouwelijk met deze info om willen gaan.[789]

05.07.2004 Uitgebreide persverklaring OM (3 blz.) n.a.v. het Rijksrechercherapport. Hierin stelt het OM dat de rijksrecherche geen enkele onderbouwing heeft gevonden voor de veronderstelling dat leden van Tolteam of Openbaar Ministerie opzettelijk de rechterlijke macht hebben misleid. Het OM stelt dat de RR gewerkt heeft op basis van een analyse en reconstructie van de BIZ-gegevens. Ook zijn beide melders gehoord door de RR. Er was geen sprake van een afgeschermd opsporingstraject richting DE VRIES. Er was geen sprake van antidatering of achterhouden van een Pv. PAALMAN is tegenover de RR teruggekomen op zijn verklaring bij het gerechtshof aangaande het rode broekje. (PvB: Dit zou meineed hebben betekend voor PAALMAN!)[790]

07.07.2004 De Kamerleden Marijke VOS (GL) en Cees van der Staaij (SGP) stellen Kamervragen aan minister DONNER over het lot van de beide melders van misstanden n.a.v. de resultaten van de rijksrecherche. Zij willen weten of de rijksrecherche zijn werk wel naar behoren heeft gedaan en zij willen inzage in de BIZ-stukken.

13.08.2004 De voorzieningenrechter te Den Haag oordeelt dat het Openbaar Ministerie een persbericht over de resultaten van het rijksrecherche-onderzoek moet rectificeren vanwege de door het OM gewekte schijn dat melder PAALMAN meineed zou hebben gepleegd, hetgeen niet waargemaakt kan worden.

8.3.8 DONNER informeert de Tweede Kamer (2004-2006)

27.08.2004 Minister DONNER van Justitie pareert de Kamervragen van Marijke Vos en Cees van der Staaij over de situatie van beide melders binnen het politiekorps. DONNER verwijst naar de uitslag van de rijksrecherche en hij wijst er op dat de rijksrecherche gebruik heeft gemaakt van alle onderzoeksgegevens van BIZ. Verder verwijst hij een komende Kamerbrief. Dat is de brief van 27 oktober 2004.[791]

27.09.2004 Burgemeester MANS weigert overlegging van de BIZ-rapportage aan het gerechtshof t.b.v. een door PAALMAN aangespannen artikel 12 beklagprocedure, waarin PAALMAN zijn onschuld aan wilde tonen. MANS doet dit onder verwijzing naar de uitkomst van de rijksrecherche, dat er niets strafbaars is gevonden.[792]

12.10.2004 De korpsleiding plaatst beide melders voor de keuze: overplaatsing of strafontslag.

27.10.2004 Minister van Justitie J.P.H. DONNER informeert in zijn brief van 27 oktober 2004 de Tweede Kamer over de uitkomsten van het Rijksrechercheonderzoek naar de veronderstelling van BIZ Gelderland-Midden dat leden van Tolteam en OM bewust de rechterlijke macht hebben misleid. DONNER zegt dat het

onderzoek van de rijksrecherche alleen met het strafonderzoek tegen A. DE VRIES had te maken en dat twee rechercheurs van het Tolteam openlijk kritiek hebben geuit op de wijze van opsporing en het ontstaan van een tunnelvisie. DONNER noemt de zes sporen van RR-onderzoek en stelt dat de eerste fase van het onderzoek was gericht op de door BIZ overgedragen gegevens. De tweede fase was voor het horen van getuigen. Minister DONNER herhaalt in detail dat alle onderzoekssporen geen bevestiging van onregelmatigheden hebben opgeleverd en dat de gevolgde methode van onderzoek en bewijsvoering correct was. DONNER herhaalt het statement van de RR dat alle onderzoeksbevindingen van het BIZ betrokken zijn in het RR-onderzoek.[793]

24.11.2004 Korpschef DEELMAN dreigt beide melders met eenzijdig strafontslag omdat zij het onterecht vinden dat zij overgeplaatst zouden worden.

03.12.2004 De officier van justitie van het Landelijk parket te Rotterdam, mr. H. VAN DER MEIJDEN, stuurt alleen een door hem opgemaakte samenvatting van het rapport (Ambtsbericht) van de rijksrecherche (21 blz.) naar het gerechtshof Arnhem. Hierin wordt alleen de misleidende info uit het RR-rapport herhaald. Het verzoek van het Hof om zowel de BIZ-stukken als de RR-stukken te ontvangen wordt geweigerd door respectievelijk Korpsbeheerder MANS en officier van justitie VAN DER MEIJDEN.[794]

08.02.2005 Burgemeester, tevens korpsbeheerder, Jan MANS maakt bekend dat hij het voornemen heeft tot uitvoering van strafontslag voor beide melders.

15.02.2005 De vakbond ACP, die een juridisch adviseur op de zaak van beide melders had zitten (mevrouw SMIT), besluit deze te vervangen voor een hoger geplaatste jurist binnen de ACP (mevrouw Dedding). Achteraf blijkt dat SMIT naar de zin van de ACP te enthousiast was in de begeleiding van beide melders.[795] De nieuw op de zaak aangewezen juriste Dedding benadert de zaak veel zakelijker en is puur gericht op afwikkeling.

17.02.2005 Er worden tientallen schriftelijke steunbetuigingen aan beide melders gericht door collega's aan korpsleiding.

02.03.2005 Minister DONNER van justitie pareert nogmaals Kamervragen over de situatie van beide melders binnen het korps.

04.04.2005 Op de agenda van de vaste Kamercommissie voor Justitie verschijnt een gesprek met Mr. A. HERSTEL.

25.05.2005 Een gesprek vindt plaats tussen Mr. A. HERSTEL en de vaste Kamercommissie Justitie over de aan hem te verlenen opdracht om te bezien of de Kamer een eigenstandig oordeel kan vormen over de informatievoorziening door minister DONNER aan de Tweede Kamer inzake de uitkomsten van het rijksrecherche onderzoek naar de bevindingen van BIZ-GM als zouden Tolteam en OM de rechterlijke macht hebben misleid.

06.06.2005 De politievakbond ACP schrijft een exit-brief naar beide melders. De ACP concludeert dat er niet meer in zat voor beide melders dan dit overeengekomen eervol ontslag. Een terugkeer in actieve dienst naar de politie Twente was onmogelijk. Tevens zegt de ACP het lidmaatschap van beide melders met onmiddellijke ingang op omdat zij door het ontslag niet meer aan de voorwaarden voor een ACP-lidmaatschap voldoen.

15.06.2005 De overeenkomst van eervol ontslag treedt in werking per deze datum.

14.09.2005 Brief van het Presidium aan de leden van de Tweede Kamer over de opdrachtverlening aan mr. A. HERSTEL inzake de verificatie van de informatievoorziening van minister DONNER aan de Kamer over de verschillende uitkomsten van BIZ en de rijksrecherche inzake mogelijke misleiding van de rechterlijke macht. [796]

31.01.2006 Mr. A. HERSTEL komt in zijn rapport inzake de verificatie van de stukken, zoals die door minister DONNER aan de Tweede Kamer zijn verschaft inzake het Rijksrechercheonderzoek, tot het oordeel dat een eigenstandig politiek oordeel van de Kamer mogelijk is op basis van alleen de door Minister DONNER aan de Kamer verschafte informatie over het Rijksrechercheonderzoek. Mr. HERSTEL heeft in het hem ter beschikking gestelde materiaal geen aanwijzingen gevonden voor (pogingen tot) opzettelijke misleiding van de rechterlijke macht. Daarbij dient te worden aangetekend dat mr. HERSTEL, door toedoen van de vaste Kamercommissie voor Justitie zelf, geen toegang heeft gehad tot enige informatie die niet ter beschikking staat van de Kamer, zoals het Rijksrechercheonderzoek en het rapport van Bureau Interne Zaken Gelderland-Midden, laat staan van de bijlagen van deze beide rapporten.[797]

08.02.2006 De foutieve rapportage van Mr. HERSTEL inzake het verschil van bevindingen tussen BIZ en de rijksrecherche wordt aan de Tweede Kamer gezonden.

8.3.9 Het EU wetenschappelijk onderzoeksproject CHAF (2001-2006)

XX.XX.2001 Formulering onderzoeksvoorstel voor CHAF. In dat voorstel, dat op initiatief van TNO wordt ingediend bij de Europese Commissie, stelt TNO dat de explosies van de vuurwerkramp volledig onverwacht waren op basis van de classificatie en de hoeveelheid van het bij S.E. Fireworks opgeslagen vuurwerk. Datzelfde TNO zet tegelijkertijd voor het OM op papier dat de explosies te wijten waren aan de verkeerde classificatie van het vuurwerk en de hoeveelheid van het vuurwerk.

XX.XX.2002 Toekenningsbesluit EC voor subsidie aan het CHAF-project.

10.10.2005 In Polen worden door o.a. TNO vuurwerkproeven uitgevoerd in het kader van werkprogramma WP9 van het CHAF programma van de EU. Twee van de stalen zeecontainers, die zijn volgelaten met klasse 1.4 vuurwerk (60-grams vuurpijlen) en met klasse 1.3 vuurwerk (verbonden watervallen), blijken beiden onverwacht zeer heftig te exploderen, waarbij stukken van de zeecontainer tot 500 m ver weg worden gelanceerd. Dit tot grote verrassing van de aanwezige onderzoekers en brandweerlieden.

27.10.2005 Brief van de veiligheidsregio Noord-Holland Noord, waarin, n.a.v. de CHAF-proeven in Polen, om aanpassing van de blusinstructies voor de brandweer wordt gevraagd. Zie <H.8.4.21>

15.11.2005 Minister REMKES smoort crisis brandweer/BZK over bluswijze vuurwerk met bijzondere vergadering waarbij vele instanties aanwezig. De TNO-rapportage over de grote-schaal vuurwerkproeven is daarbij cruciaal. TNO bezweert dat het daar geteste vuurwerk veel zwaarder is dan het consumentenvuurwerk

dat in Nederland wordt opgeslagen. De onverwachte explosies kunnen zich in Nederland dus niet voordoen volgens TNO.

29.11.2005 Officiële BZK-circulaire, gericht aan alle gemeentes en brandweerkorpsen, ondertekend door minister Remkes, waarin de bestaande blusvoorschriften worden verdedigd en gehandhaafd. Zie <H.8.4.24>.

05.12.2005 Antwoord minister Remkes aan de gemeenteraad Enschede over blusvoorschriften bij een vuurwerkbrand. Door steeds weer te verwijzen naar de bevindingen van TNO in deze materie misleidt minister Remkes de gemeenteraad van Enschede.

07.01.2006 Persberichten, onder andere van de NOS, over de onverwacht heftige explosies in Polen. BZK bevestigt aan de NOS een verschil van mening met de brandweer, maar zegt dat het niet nodig is om de blusvoorschriften aan te passen.

31.01.2006 Antwoord van minister Remkes op Kamervragen n.a.v. de vuurwerkproeven in Oostenrijk. Door te verwijzen naar de bevindingen van TNO in deze materie misleidt minister Remkes de Kamer.

21.02.2006 Antwoord van minister Remkes op Kamervragen n.a.v. de vuurwerkproeven in Oostenrijk. Door te verwijzen naar de bevindingen van TNO en NFI in deze materie misleidt minister Remkes de Kamer.

24.03.2006 TNO publiceert een misleidende persverklaring over de EU-proeven die in Polen zijn gehouden. Ook schrijft TNO de eindrapportage voor de Europese Commissie. Volgens TNO is er niets aan de hand en voldoen de huidige classificaties van vuurwerk. Deze conclusies zijn ingegeven door de wens om aan crisisbeheersing te doen en hebben niets te maken met wetenschappelijke wijze formuleren van juiste conclusies uit het onderzoek, die juist zouden luiden dat de huidige transportclassificatie totaal ongeschikt is om de eigenschappen van in bulkopslag ontstoken vuurwerk te kunnen voorspellen.

27.03.2006 Opstellen door TNO van de eindrapportgage van het WP9 deel van de CHAF-proeven. Dit betreft de grote schaal vuurwerkproeven uitgevoerd in Polen door TNO op het terrein van een door TNO gecontracteerde partij. Zie <H.8.10.7.6>.

28.04.2006 Burgemeester Den Oudsten van Enschede rapporteert aan de gemeenteraad over de uitkomsten van het CHAF-project. Door te verwijzen naar de bevindingen van TNO in deze materie misleidt de burgemeester de gemeenteraad van Enschede.

22.09.2006 Brandweercommandant Rotterdamse Haven en regio Rijnmond, drs. B. Janssen, presenteert zijn bevindingen n.a.v. de CHAFF-proeven aan een internationale conferentie over gevaarlijke stoffen. Hij zegt dat uit de proeven is gebleken dat ook klasse 1.4 vuurwerk onbeheersbaar kan reageren bij brand en dat de blusinstructies dienen te worden veranderd van offensief- naar defensief optreden.

8.3.10 Klachten vuurwerkbranche (2010-2012)

Over een lange reeks van jaren, al van ruim vóór de Vuurwerkramp tot aan heden, zijn er ernstige klachten vanuit de vuurwerkbranche over de onveilige situatie in Nederland m.b.t. de opslag van vuurwerk. Dit bleek al uit de in 2000/2001 afgelegde getuigenverklaringen van de VEN-voorzitter, afgelegd in het kader van het strafrechtelijk onderzoek naar de ramp, zie <H.2.1.8.3.8.3>. In het onderstaande worden nog drie voorbeelden gegeven van schriftelijke vastleggingen van zulke klachten; een uit 2010 en twee uit 2012.

8.3.10.1 *Interprovinciaal Overleg (febr. 2010)*

Interprovinciaal Overleg ipo

INTERPROVINCIAAL OVERLEG

Kitty Roozemond
directeur

Hierbij stuur ik u het definitieve verslag van de bijeenkomst van 3 februari 2010 van het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de vuurwerkbranche.

3. Communicatie branche met de overheid en vice versa

De branche heeft in de loop der jaren herhaaldelijk voor risico's bij met name de opslag van vuurwerk gewaarschuwd, maar geen gehoor gevonden. Een derde vuurwerkramp na Culemborg en Enschede lijkt onafwendbaar. Dit doordat er geen aandacht is voor de wijze van opslag (geen beton en staal), geen sprinkler (gevaar voor gasvorming), geen opslag professioneel vuurwerk in Nederland (veel meer transport), en ongecontroleerde situaties uit Oost Europese landen waardoor veel gevaarlijk vuurwerk bij particulieren terecht komt. Tevens zijn de gevaren op locatie groter geworden. Al deze gevaren staan niet in verhouding tot de maatregelen over de afstanden en het vermelden van artikelnummers. Wanneer krijgen de echte problemen de aandacht en komt er een einde aan het accentueren van futiliteiten, is de noodkreet van de branche.
Aangegeven wordt dat in Nederland geen kenniscentrum voor vuurwerk aanwezig is. Zo staat het RIVM, in het kader van het Vuurwerkbesluit (en dus voor de overheid) het kenniscentrum ten aanzien van het gebruik van vuurwerk, bij de branche ter discussie. De vuurwerkevenementenbranche zou graag een beter kenniscentrum in Nederland willen zien. Onderzoek is volgens de branche een onderwerp voor de rijksoverheid, met medewerking en ondersteuning van de provincies.
Er worden verschillen qua vergunningverlening en toezicht tussen de provincies waargenomen.

Figuur 552: Fragment uit de officiële notulen van het Interprovinciaal Overleg (IPO) met vertegenwoordigers van de vuurwerkbranche. Hierin wordt door de branche zware kritiek geuit op het gemankeerde veiligheidsbeleid van de overheid en wordt tegelijk verweten dat de overheid zich alleen maar bezighoudt met futiliteiten.

8.3.10.2 *Herziening Vuurwerkbesluit (maart 2012)*

Op 15 maart 2012 wordt in het Staatsblad het herziene Vuurwerkbesluit gepubliceerd. In de tekst wordt melding gemaakt van door de vuurwerkbranche geuite bezwaren inzake de verkeerde regelgeving omtrent (het blussen van) vuurwerk. De Overheid legt deze bezwaren naast zich neer, daarbij verwijzend naar adviezen van TNO en NFI. Voor een uitgebreidere beschrijving, zie <H.7.4.1.3>.

8.3.10.3 *Overleg VEN – NFI/Vliegende Brigades (mei 2012)*

Op 15 mei 2012 ontmoetten vertegenwoordigers van de overheid en de vuurwerkbranche elkaar. Ook tijdens dat overleg uitte de branche haar ongenoegen over de onwil van de overheid om de klachten t.a.v. de ontoereikende regelgeving serieus te nemen. Zie onderstaande fragmenten uit de correspondentie tussen de toen aanwezige overlegpartijen.

Van: Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland [mailto:info@vuurwerkbranche.nl]
Verzonden: zondag 3 juni 2012 17:38
Aan: 'ronald.wolfswinkel@ilent.nl'
CC: 'albert.heijgen@ilent.nl'; 'r.woortmeijer@nfi.minvenj.nl'; 'Arno van Dop'; 'alexmoerkerken@ilent.nl'
Onderwerp: gespreksnotitie 15 mei 2012 VEN -Vliegende Brigade - NFI

Hierbij doen wij u de gespreksnotitie (zie bijlage) toekomen van de openhartige bijeenkomst op 15 mei 2012 op de schietbaan te Rotterdam.

Zoals wij u reeds mededelen maken wij ons ernstige zorgen over de openbare veiligheid betreffende het huidige vuurwerkbeleid voor de toekomst.

Het is een zeer trieste vaststelling dat 12 jaar na het drama Enschede de cruciale problemen betreffende veilige opslag en verwerking voor consumentenvuurwerk danwel professioneelvuurwerk niet zijn opgelost.

Daarnaast zijn de problemen op locaties, waar geen problemen waren, alleen maar groter geworden. Bovendien de problemen/gevaren rond de jaarwisseling veel extremer en gevaarlijker geworden.

Er zijn veel onveilige situaties die met een gezamenlijke aanpak opgelost kunnen worden.

Figuur 553: Op de bijeenkomst van 15 mei 20012 tussen vertegenwoordigers van de Vuurwerkbranche en de overheid (o.a. NFI) spreekt de branche haar grote zorgen uit over de openbare veiligheid vanwege het falende het vuurwerkbeleid van de Nederlandse overheid.

"De heer Woortmeijer(NFI) is ook van mening dat vuurwerk nooit met water geblust moet worden"

Figuur 554: Citaat uit het door een vertegenwoordiger van de vuurwerkbranche opgemaakte gespreksverslag. De vertegenwoordiger van het NFI is het niet eens met dit citaat.

(Dit moet er uit!)

Dit staat hier veel te stellig en is ook veel genuanceerder gebracht. Vuurwerk dat al brand (waarin de exotherme reactie al aan de gang is) zal niet met water geblust kunnen worden.

Figuur 555: NFI-medewerker die zich haast om een uit zijn mond opgetekend citaat te nuanceren: Alléén reeds brandend vuurwerk kan niet met water worden geblust, maar nog niet brandend vuurwerk moet wél natgemaakt worden ter voorkoming van het in brand raken.

Van: Woortmeijer, Rikus [mailto:r.woortmeijer@nfi.minvenj.nl]
Verzonden: maandag 4 juni 2012 11:52
Aan: Woortmeijer, Rikus; Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland; ronald.wolfswinkel@ilent.nl
CC: albert.heijgen@ilent.nl; Arno van Dop; Alex Moerkerken
Onderwerp: RE: gespreksnotitie 15 mei 2012 VEN -Vliegende Brigade - NFI
Urgentie: Hoog

Heren,

En dan nog het volgende ten aanzien van de passage:

"Van dit soort artikelen lag in Enschede 3 tot 5000 kg in een gesloten bunker waarop met water is geblust en een waterstofexplosie teweeg heeft gebracht waarvan de gevolgen bekend zijn."

Het moet duidelijk worden dat deze passage door de heer Wagenvoort is aangedragen. Daar hebben wij niet op gereageerd. Zoals het er nu staat (de gehele context van de passage), wekt dat een totaal verkeerde indruk.

De heer Wagenvoort heeft een demonstratie gegeven met een enkele zogenaamde IJsfontein.

Om op basis hiervan de relatie naar Enschede te leggen gaat nu zeker te ver. Daar zijn wij dan ook niet op ingegaan.

Ook ten aanzien van het nemen van proeven... Het NFI kan niet zo maar een onderzoek uitvoeren, het NFI voert in principe onderzoeken uit ten behoeve van het strafrecht en niet direct voor particulieren, bedrijven of verenigingen.

Gezien de context zoals deze nu in het door de heer Wagenvoort geschreven stuk staat, de bovenstaande opmerking en de eerdere opmerking ten aanzien van het blussen, neem ik hier (met name de passage *"Wij hebben ook een proef ..... zorgen over maakt."* afstand van.

met vriendelijke groet

Rikus Woortmeijer

Figuur 556: NFI-medewerker heeft moeite met de gesuggereerde effecten van water op brandende ijsfonteinen.

Nevenstaande email reactie door het NFI op het verslag van de vuurwerkbranche, is in zijn geheel opgenomen om te laten zien hoe delicaat de woordspelletjes zijn die de Nederlandse overheid speelt om maar niet toe te hoeven geven dat het vuurwerk bij de Vuurwerkramp niet met water geblust had moeten worden.

Tijdens de bijeenkomst heeft VEN-voorzitter Wagenvoort een klein testje uitgevoerd met het spuiten van water op een brandend zogeheten ijsfonteintje. Daarbij werd duidelijk dat dit vuurwerkartikel niet te blussen valt met water en dat er tevens veel gassen vrijkomen, waaronder het zeer explosieve waterstofgas. Wagenvoort drong bij die gelegenheid aan op het nemen van proeven door het NFI om deze mechanismen in beeld te krijgen, maar het NFI weigert dit. Later zou het Wagenvoort toch bijna lukken om proeven door TNO uit te laten voeren, maar daar wordt van hogerhand een stokje voor gestoken.[798]

In de boven weergegeven email van het NFI ontkent het NFI niet de door Wagenvoort gesuggereerde link van de effecten van water op brandende ijsfonteintjes. De NFI-vertegenwoordiger stelt slechts dat door de context in het verslag de verkeerde indruk wordt gewekt. Steller proeft hier de woorden van een technicus die een leugen niet over zijn lippen kan krijgen en dan maar zijn toevlucht neemt tot semantische trucs om in lijn met het NFI-standpunt te kunnen blijven. Ook is aan het kleurverschil van de tekst te zien dat er iemand anders aan is gesleuteld voordat het in de email is geplakt.

Van groot belang hierbij is het feit dat bij de grote schaal vuurwerkproeven van het door de EU gesubsidieerde CHAF-project is gebleken dat zogeheten watervallen (geschakelde en omgekeerde ijsfonteinen) een onverwacht massa-explosieve reactie vertoonden ondanks de classificatie van het vuurwerk in een onschuldiger gevarenklasse.

8.3.11 Aanvullende feitenonderzoeken (2010 – 2012)

xx.05.2009 Explosieve scriptie van plv. Hoofd Veiligheidsregio Noord-Holland Noord. Hierin wordt in detail beschreven dat er een ernstige crisis dreigde te ontstaan tussen de brandweer en Binnenlandse zaken naar aanleiding van de waargenomen explosie van vuurwerk van de subklasse 1.4 in Polen. Dat dit uiteindelijk toch geen crisis is geworden lag niet aan de materie, want de basis voor een crisis was aanwezig. Er waren echter geen mensen die het crisisproces wensten in te leiden en aan de gang te houden.

06.05.2010 Eerste van een reeks van vijf schokkende uitzendingen van RTV-Oost over de Vuurwerkramp. Gedurende vijf achtereenvolgende dagen komt RTV-Oost met nieuwe onthullingen over de toedracht van de ramp en het verloop van de onderzoeken. De beide journalisten die de reportages hebben gemaakt zijn later bij RTV-Oost monddood gemaakt.

8.3.11.1 *Esaltato (2010)*

10.05.2010 Initiatie eerste aanvullende feitenonderzoek (Esaltato).
21.06.2010 Gesprek PAALMAN met Esaltato rechercheur. Bevestiging dat college Pg's de regie heeft. De VRIES is de dader. Het onderzoek naar overige verdachten mag niet heropend worden.
30.09.2010 Persverklaring afloop Esaltato. Onderzoek zal worden voortgezet door ander team.

8.3.11.2 *VerEsal (2011)*

30.11.2010 Acceptatie door rechercheofficier parket Zwolle en directeur opsporing regiokorps politie IJsselland aan HOvJ mr. Wilbert B.M. Tomesen (parket Zwolle-Lelystad) en mr. H.J. Schuth (parket Noord-Nederland), betreffende de opdracht tot een vervolg feitenonderzoek op het afgesloten Esaltato. Dit vervolg zal VerEsal gaan heten.
20.04.2011 De afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, weigert in de uitspraak van 20 april 2011 openbaarmaking van de RR- en BIZ-getuigenverklaringen die achter het Rijksrechercherapport zitten. De RvS heeft daarbij onder meer overwogen dat openbaarmaking van het rijksrechercherapport in voldoende mate het door de WOB vooronderstelde publieke belang van een goede bestuursvoering dient. Openbaarmaking van de achterliggende verklaringen is daarvoor niet nodig omdat het rijksrechercherapport mede op de informatie uit die verklaringen is gebaseerd.[799] De Raad van State vooronderstelt hierbij een goede vertaling door de rijksrecherche van de achterliggende getuigenverklaringen.
23.11.2011 Persconferentie door de driehoek Oost-Nederland met HOvJ Tomesen, waarin de resultaten van het aanvullend feitenonderzoek VerEsal bekend worden gemaakt. Daar waar er aan het Einde van Esaltato nog sprake was van verregaande bevindingen die leken te wijzen op het moeten heropenen van het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp, wordt er nu in de persconferentie alleen antwoord gegeven op 12 meest nietszeggende vragen die nog open zouden hebben gestaan na Esaltato. Door deze antwoorden zijn alle openstaande kwesties afgerond. Eén kwestie wordt nog afgerond in het latere Daslook onderzoek.

8.3.11.3 *Daslook (2012)*

24.11.2011 Opdrachtbrief college Pg's aan HOvJ Rotterdam Fred Westerbeke. Verzoek vervolgonderzoek (Daslook) naar laatste openstaande vraag, te verrichten door rijksrecherche met dezelfde bemanning als in 2004.
06.04.2012 Het Openbaar Ministerie te Zwolle maakt bekend dat het de strafaangifte van PAALMAN tegen drie van zijn voormalige Tolteam collega's en een Officier van Justitie niet opvolgt. Als belangrijkste reden geeft het OM op dat hiernaar al eerder onderzoek is gedaan door de rijksrecherche en dat zonder nieuwe feiten geen nieuw onderzoek plaatsvindt.[800]
26.06.2012 De Hoge Raad wijst het 2e verzoek om herziening af dat BAKKER had ingediend tegen zijn strafvonnis van 12 mei 2003. Bij de afwijzing van de als eerste aangevoerde herzieningsgrond maakt de Hoge Raad daarbij uitsluitend gebruik van de eerdere bevindingen uit 2004 van de rijksrecherche ter zake.[801]
06.12.2012 Het Openbaar Ministerie te Almelo maakt bekend dat het laatste van de drie feitenonderzoeken (Daslook) geen informatie heeft opgeleverd die een nieuw strafrechtelijk onderzoek rechtvaardigt. Het Daslook-onderzoek werd uitgevoerd door de rijksrecherche onder het OM Groningen. Het heeft meer dan een jaar geduurd na de opdracht van het college van Pg's (de *'Beste Fred'* brief van 24 november 2011) voordat de rijksrecherche tot deze resultaten kwam. Er werden 3 vragen onderzocht. De eerste vraag was een simpele herhaling van het eerdere RR-onderzoek uit 2004, met dezelfde RR-mensen en met hetzelfde antwoord. Het antwoord op vraag 2 was een interpretatiekwestie getuige een later openbaar geworden verhoorverslag. Het antwoord op vraag 3 was een non-issue (de kwestie Kreta).[802] Al met al een *'wassen-neus-onderzoek'* van de rijksrecherche. Had men er in 2004 nog een heel rapport voor nodig, in 2012 volstonden een paar minuten werk, een reisje naar Kreta, alles samengevat in één A4-tje.

8.3.12 Overlijden André de VRIES

09.07.2013 André DE VRIES is door het OM onterecht verdacht en door de rechtbank onterecht veroordeeld tot 15 jaar cel wegens opzettelijke brandstichting, meermaals de dood ten gevolg hebbend. Hij overlijdt op dinsdag 9 juli 2013 aan darmkanker. In zijn afscheidsbrief, een week later gepubliceerd door de Tubantia, verwijt DE VRIES aan de Nederlandse overheid schuldig te zijn aan zijn dood. Dit gegeven kan geloofwaardig zijn:

- In de periode van strafvervolging is DE VRIES afgeluisterd, tijdens gevangenschap door een 'Pitter'[a] bewerkt, hij heeft psychiatrische medicatie toegediend gekregen en is tijdens politieverhoren onder zéér zware druk gezet om brandstichting te bekennen.[803]
- DE VRIES is door vertegenwoordigers van de overheid ook na zijn vrijspraak nog als schuldig beschouwd. Zelfs na zijn overlijden verschenen nog publicaties met uitspraken van overheidsbeambten die stelden dat DE VRIES het geheim van de Vuurwerkramp heeft meegenomen in zijn graf.
- Er zijn medische bronnen die er op wijzen dat kanker inderdaad kan worden veroorzaakt doordat langdurige stress het afweersysteem beïnvloed en de hormoonhuishouding van o.a. de stress-regulerende hormonen ontregelt.[804]

[a] Een 'Pitter' is een politiebeambte die undercover (met een andere identiteit) bij een verdachte in de buurt wordt geplaats in de hoop informatie van de verdachte los te krijgen voor het strafrechtelijk onderzoek.

8.3.13 Nationale Ombudsman, Onderzoeksraad Integriteit Overheid (2013 – 2014)

25.06.2013 Het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wijst de Artikel-12 strafklacht van BAKKER af die hij had ingediend tegen medewerkers van het Tolteam en het Openbaar Ministerie. Een van de gronden daarbij is een verwijzing naar de resultaten van het Rijksrechercheonderzoek ter zake.[805]

04.07.2013 PAALMAN heeft samen met zijn echtgenote een eerste gesprek met Korpschef Politie Noordoost Nederland, Stoffel HEIJSMAN en diens secondant Pim MILTENBURG. HEIJSMAN zegt toe te zullen informeren naar de mogelijkheden van een rehabilitatie en daar in een vervolggesprek op terug te zullen komen.[806]

19.09.2013 PAALMAN heeft samen met zijn echtgenote een tweede gesprek met Korpschef Politie Noordoost Nederland, Stoffel HEIJSMAN en diens secondant Pim MILTENBURG. HEIJSMAN zegt nu op basis van de ingewonnen informatie niets voor PAALMAN te kunnen of te willen doen. De conclusies van de rijksrecherche waren helder, het Tolteam heeft niets misdaan.[807]

15.11.2013 De Nationale Ombudsman dr. A.F.M. BRENNINKMEIJER schrijft op 15 november 2013, dat hij na vooronderzoek en inzage bij het college van Pg's in de stukken van BIZ en de rijksrecherche, geen aanleiding ziet tot het openen van een diepgaand onderzoek in de klacht van PAALMAN dat er een doofpot is. De reden is dat de Nationale Ombudsman vindt dat de conclusies in het rapport van de rijksrecherche voldoende houdbaar en overtuigend zijn.[808]

07.01.2014 De Onderzoeksraad Integriteit Overheid (OIO) geeft per brief van 7 januari 2014, gericht aan Jan PAALMAN, te kennen dat verdere uitdieping van zijn klacht inzake niet-integer handelen door Tolteam en Openbaar Ministerie bij de opsporing van de Vuurwerkramp geen zin heeft. Deze conclusie is gebaseerd op het onderzoek van de Ombudsman van niet eerder door het College van procureurs-generaal vrijgegeven stukken, zoals het Rijksrechercherapport en de brondocumenten waarop dat rapport steunt.[809]

8.3.14 Review strafrechtelijke dossiers (2014-2017)

xx.xx.2014 Beschikbaar komen van het rapport van de rijksrecherche, met daarbij als bijlagen 600 blz. getuigenverklaringen en tevens de afzonderlijke processen-verbaal met bijlagen, zoals door de rijksrecherche geverbaliseerd per onderzoeksspoor.

23.12.2015 Voorlop_rapp_WOB_BIZaug2004_zitting_7jan16 ten behoeve van de rechtbank Zwolle. Korte samenvatting inhoud.

03.05.2016 Bestuursrechter rechtbank Zwolle oordeelt dat de Korpschef Nationale Politie het aanvullend rapport van BIZ Gelderland-Midden van 25 aug 2004 moet vrijgeven. Korte samenvatting inhoud.

13.05.2016 Publicatie in het Algemeen Dagblad van eindwerk journalistenopleiding Noreen van Gool. Overgenomen door de NOS. Korte samenvatting inhoud.

13.05.2016 Publicatie in het Reformatorisch Dagblad. Korte samenvatting inhoud.

10.03.2017 Bijeenkomst met vertegenwoordigers van de politie Noordoost (?) Nederland: commissaris Lute Nieuwerth en hoofdinspecteur Ton van der Griendt. Korte samenvatting.

11.07.2017 Bijeenkomst met vertegenwoordigers van het Korps Nationale Politie: hoofdcommissaris Pim Miltenburg, commissaris Lute Nieuwerth, districtschef …, beleidsmedewerker … Korte samenvatting inhoud.

12.07.2017 Brief aan de voorzitter van het college van Pg's
05.11.2017 Online publicatie door Internet platform Café Weltschmerz van een interview met steller Paul van Buitenen. Korte samenvatting inhoud.
09.11.2017 Publicatie in de Twentse Courant Tubantia. Korte samenvatting inhoud.
25.11.2017 Publicatie in BNdeStem. Korte samenvatting. Digitaal overgenomen in het AD.
29.11.2017 Indiening tussenrapportage t.b.v. de rechtbank Zwolle inzake een WOB-zaak tussen R.J. BAKKER en de gemeente Enschede. Korte samenvatting inhoud.
20.12.2017 Uitspraak rechtbank Zwolle. Korte samenvatting inhoud.

De bovenstaande chronologie is niet uitgewerkt en bevat nog geen bronverwijzingen. Dit kan gebeuren wanneer daar aanleiding toe is in het kader van een Parlementaire Enquête.

8.4 J.W (Johan) REMKES

Figuur 557: Johan REMKES

8.4.1 Inleiding

Minister Johan REMKES is minister van Binnenlandse Zaken van 22 juli 2002 tot 22 februari 2007. Binnen zijn BZK-portefeuille valt de brandweer en de regelgeving m.b.t. blusinstructies aan de brandweer. Gedurende de periode van zijn ministerschap doen zich een aantal belangrijke ontwikkelingen voor op het gebied van vuurwerk, zoals proefnemingen, incidenten en regelgeving met betrekking tot de opslag van vuurwerk of m.b.t. het blussen van brandend vuurwerk.
Ook speelt minister REMKES op een aantal momenten een rol in het natraject van de afwikkeling van de Vuurwerkramp, met name via het handelen van de onder hem ressorterende diensten IOOV[a], de beleidsdirecties Brandweer en GHOR[b] en de directie Crisisbeheersing . Gedurende zijn ministerschap schrijft hij diverse belangrijke brieven en een circulaire over de bestrijding van de ramp in Enschede en de door de brandweer te volgen blusvoorschriften bij een vuurwerkbrand.
Tijdens zijn ministerschap dreigt er zelfs even een crisis uit te breken tussen BZK en de brandweer met betrekking tot de door BZK voorgeschreven blusvoorschriften voor de brandweer bij het optreden van een vuurwerkbrand. In de periode 2005-2006 lekt er namelijk informatie betreffende onverwacht heftige explosies bij vuurwerkproeven naar buiten.[c] Hieruit zou blijken dat de regelgeving in Nederland rond vuurwerk niet in orde is. Minister REMKES is in die periode betrokken bij de inspanningen van de overheid om deze kritische informatie de kop in te drukken. Daarbij verkondigde minister REMKES formeel dat de Nederlandse regelgeving, op het gebied van opslag van vuurwerk en de blusinstructies voor de brandweer bij brandend vuurwerk, helemaal op orde was en zelfs beter zou zijn dan in de ons omringende landen. Dat op een moment dat het tegendeel waar was (en nog is).

Daarbij heeft minister REMKES niet geschroomd om zowel de gemeenteraad van Enschede als alle andere gemeentebesturen en brandweervertegenwoordigers verkeerd voor te lichten. Dit niet alleen over de gevolgde handelwijze van de brandweer tijdens de bestrijding van de Vuurwerkramp in Enschede, maar ook over de voor deskundigen zeer verrassende bevindingen, gedaan bij de grote schaal vuurwerkproeven die eind 2005 plaatsvonden in Polen en waarbij tevoren door TNO als ‘onschadelijk’ aangemerkt vuurwerk toch tot een hevige explosieve reactie leidde na ontsteking in een volgeladen gesloten zeecontainer.

In dit hoofdstuk <H.8.4> wordt een gedetailleerde chronologisch gerangschikte selectie gegeven. Dit overzicht bevat niet alleen de handelingen van minister REMKES m.b.t. het na traject van de ramp en relevante officiële berichtgeving onder zijn verantwoordelijkheid, maar ook een weergave van relevante gebeurtenissen en ontwikkelingen op het gebied van blusvoorschriften voor de brandweer bij het in brand raken van een opgeslagen hoeveelheid vuurwerk.

---

[a] Inspectie Openbare Orde en Veiligheid (IOOV)
[b] Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR)
[c] Bewust is hier gekozen voor het gebruik van de term ‘lekken’ omdat de bij de proefnemingen met vuurwerk aanwezige brandweerlieden de verplichting tot geheimhouding hadden opgelegd gekregen over de inhoud en gebeurtenissen bij de proefnemingen.

PvB: In de navolgende hoofdstukken zijn sommige passages en illustraties weergegeven die reeds eerder in deze rapportage zijn opgenomen. Deze passages worden hier nogmaals weergegeven om de bevindingen m.b.t. de handelwijze en verantwoordelijkheid van de heer REMKES zo volledig mogelijk weer te geven.

8.4.2 Kamerbrief Vuurwerkramp actiepunten (06.05.2003)

Minister Johan REMKES van BZK biedt de Kamer (10 blz.) de eindrapportage Actiepunten Enschede en Volendam[810] aan. In zijn begeleidend commentaar geeft de minister aan dat er een eind is gekomen aan de gedoogcultuur op het gebied van naleving van veiligheidsregels. Er is volgens REMKES gebleken dat er sprake is van een bestuurlijk handhavingstekort en het kabinet heeft de juiste stappen gezet om dit op te heffen.

PvB: Zoals in deze rapportage blijkt is deze verkondiging door REMKES, voor wat betreft het vuurwerkbeleid, maar zeer ten dele waar en dan alleen nog maar doordat de Nederlandse overheid gemakshalve al het zwaardere vuurwerk over de grens naar de buurlanden heeft verbannen, waardoor op de Duitse en Nederlandse autosnelwegen regelmatig zeer gevaarlijke vuurwerktransporten plaatsvinden wanneer zwaar vuurwerk moet worden aangevoerd van over de grens t.b.v. een evenement met vuurwerkshow. Aan de tekortkomingen in Nederland m.b.t. de regelgeving voor de opslag en het blussen van vuurwerk is nagenoeg niets verbeterd.

Een van de weinige concrete punten die uiteindelijk wél zal worden gerealiseerd is de instelling van de Onderzoekraad voor de Veiligheid. Deze Raad, onder voorzitterschap van prof. Van Vollenhoven, zal later bij vele incidenten achteraf een nuttig instrument blijken te zijn voor waarheidsvinding en het trekken van lessen uit betreffende incidenten. Deze Raad zal echter nooit worden ingezet bij een van de vervolgonderzoeken in de Vuurwerkramp, omdat de Commissie OOSTING reeds onderzoek had verricht.[811])

Ook in deze Kamerbrief wordt veelvuldig gebruik gemaakt van verwijzingen naar projecten, programma's, kanskaarten, stuurgroepen, pilots, overleggen, bestuursakkoorden, netwerken, diagnose-instrumenten, handreikingen, spoorboekjes, symposia, werkgroepen, instrumentarium, beleidsplannen, e.d.

8.4.3 Algemeen Overleg REMKES – Kamer-Cie. BZK (26.06.2003)

Ter illustratie van hoe er in Nederland wordt omgegaan met de toch concreet te noemen lessen van Culemborg en Enschede, volgen hierna wat gekortwiekte citaten uit het antwoord van minister REMKES in genoemd AO:

> *Na de oproep van de commissies OOSTING tot een omslag in het denken over veiligheidsbeleid is veel in gang gezet. … prominentere plaats op de politieke agenda … overheid is meer en beter en versterkt … bestuurlijke aandacht is toegenomen … gedoogcultuur teruggedrongen … aandacht effectiviteit regelgeving … inspecties versterkt en geïntensiveerd ... overheid beter samenwerken … multidisciplinaire benadering … handhavingstekort … rechtbreien kost tijd ... politieke prioriteit … culturele aspecten … personeelstekort*

… aard en ingewikkeldheid regelgeving ... scherpe prioriteiten … gigantische hoeveelheid regelgeving … lijn OOSTING vastgehouden en voortdurend aandacht hebben ... 25 actiepunten in uitvoering … uitvoering punten is geborgd … minister vindt dit geen verkokering … minister informeert de Kamer over uitvoering en effecten … voortgangsrapportage 'Externe veiligheid' … rapportage 'Bewust veiliger' … afronding actiepunten rijksniveau geen papieren werkelijkheid … vervolgtraject provinciaal, regionaal of lokaal niveau … implementatie actiepunten … gemeenten worden bijgestaan ... taskforce 'Slagen voor veiligheid' … regelmatig bespreken stand … nieuw gestructureerd overleg … verworvenheden taskforce … lokale besturen en regionale samenwerkingsverbanden … bijstaan in de aanpak … implementatie relevante actiepunten … effecten merkbaar ... betrokkenheid is groot ... ondersteuningsinstrumenten ontwikkeld … diagnose-instrument … «zelftoets» voor gemeenten … netwerk van ambassadeurs … via instrumenten knelpunten kenbaar maken … instrument Algemene doorlichting rampenbeheersing … toezicht implementatie actiepunten … voorbereiding en beheersing rampen regionaal niveau ... GHOR-organisaties … representatieve selectie gemeenten doorgelicht … voorkomen, beperken bestrijden rampen … eventuele voortzetting ondersteuningsprogramma ... samenhang projecten 'Handhaven op niveau' … Centrum criminaliteitspreventie en Veiligheid'.

Commentaar PvB: In de plaats van een paar simpele aanpassingen om de regelgeving voor de opslag en het blussen van vuurwerk op het niveau van het buitenland te brengen, waardoor:

- Opslagplaatsen voortaan adequate drukontlasting hebben.
- Er geen sprinklers aanspringen in ruimtes waar al brand wordt gedetecteerd.
- Moderne elektronisch geactiveerde sprinklers toe te passen die preventief natmaken i.p.v. ouderwetse thermische sprinklerkoppen die pas activeren wanneer de vuurwerkbrand onblusbaar is.
- Opslagplaatsen voortaan ver buiten de bebouwing worden gevestigd.
- Er rekening wordt gehouden met explosiegevaar bij alle klassen vuurwerk.

geeft minister REMKES in de plaats daarvan deze holle frases weg in de Tweede Kamer. Minister REMKES geeft de Tweede Kamerleden hier tijdens het AO een staaltje van de beruchte *'mushroom treatment'* ten beste:

"Keep them in the dark, feed them a lot of shit and they will be happy."[a]

8.4.4 Raad van State honoreert geheimhouding (27.01.2004)

De Raad van State treft op 27 januari 2004 een voorlopige voorziening[812], waarin wordt bepaald dat de minister REMKES van Binnenlandse Zaken een aantal opgevraagde documenten uit het archief van de commissie OOSTING, over de Vuurwerkramp in Enschede, niet openbaar hoeft te maken. Minister REMKES was op 13 januari 2004 in beroep gegaan bij

[a] De ambtenaren die deze tekst voor minister REMKES hebben opgesteld moeten zich haast wel verkneukeld hebben bij het samenrapen van deze woordenbrij.

de Raad van State[813] nadat in een eerdere zaak, die diende voor de rechtbank in Amsterdam, advocatenkantoor Houthoff Buruma er in was geslaagd om namens de slachtoffers van de Vuurwerkramp een rechterlijke beslissing tot gedeeltelijke openbaarmaking te verkrijgen (uitspraak 10 december 2003).[814] Dit in verband met een mogelijke aansprakelijkstelling van de Nederlandse Staat voor de 1 miljard gulden schade van de ramp. Maar minister REMKES stapte naar de Raad van State, omdat hij vreest dat hij door de uitspraak van de rechtbank gedwongen wordt ook documenten te overhandigen die hij per se geheim wil houden. De Raad van State stelt minister REMKES dus voorlopig in het gelijk.

Vijf jaar later heeft de Raad van State (PvB: bedoeld wordt waarschijnlijk 5jr na de ramp, dus in 2005, en niet in 2010) bepaald <definitieve uitspraak niet gevonden> dat Minister REMKES van Binnenlandse Zaken de getuigenverklaringen, afgelegd voor de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp, niet openbaar hoeft te maken. De op 27 januari 2004 door minister REMKES verkregen voorlopige voorziening door de Raad van State wordt hiermee definitief.

Op 1 februari 2005 doet ook de Hoge Raad uitspraak n.a.v. een ander verzoek tot openbaarmaking, gedaan door een van de directeuren van S.E. Fireworks (W. PATER) om te mogen beschikken over de getuigenverslagen afgelegd voor de COV[a]. Ook de Hoge Raad heeft dit verzoek om openbaarmaking afgewezen omdat de verzoeker niet precies kon aangeven welke bewijsmiddelen hij dacht aan te treffen in deze voor de COV afgelegde verklaringen.[815]

8.4.5 Ex-brandweerofficier schrijft minister REMKES (21.02.2004)

Voormalig brandweerofficier[b] Mart van Troost schrijft een persoonlijke brief aan minister REMKES, waarin hij een klemmend beroep doet om een aantal feiten betreffende de Vuurwerkramp onder ogen te zien. Hij noemt o.a. de volgende elementen:

- De lessen die uit de vuurwerkexplosies van Culemborg (1991) zijn getrokken, zijn door de overheid in de wind geslagen.
- Er zijn na de ramp in Enschede maatregelen opgelegd aan de vuurwerkbranche die contraproductief zijn en afwijken van de regels in het buitenland, zoals het verplicht aanbrengen van sprinklerinstallaties.
- Gevolg is dat vele vuurwerkhandelaren hun vuurwerkopslag naar het buitenland verplaatsen.
- Het blussen van eenmaal brandend vuurwerk met water gaat niet.
- Tijdens de brandbestrijding in Enschede, voorafgaande aan de explosies, zijn de bij ontplofbare stoffen voorgeschreven veiligheidsafstanden niet in acht genomen. Dit geldt reeds voor de afstanden bij de gevarenklasse 1.4, en zeker nog meer voor de strengere eisen gesteld bij de eveneens aan S.E. Fireworks vergunde klasse 1.3.
- Onwetende brandweermensen zijn door de wél op de hoogte zijnde leiding van de brandweer een levensgevaarlijke situatie ingestuurd.

[a] COV is de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp, ook bekend onder de naam ‘de commissie OOSTING’.
[b] De heer van Troost heeft eerst als brandweerman en daarna als officier gediend bij de brandweerkorpsen in Amsterdam en Zuid-Limburg, in totaal gedurende 33 jaar. Van Troost is ook een gecertificeerd en ervaren militair springstoffenspecialist.

- Slachtoffers die schadevergoeding zoeken zijn kansloos omdat hen de waarheid hierover wordt onthouden door de overheid.

8.4.6 Ex-brandweerofficier legt verklaring af bij advocaat (17.05.2004)

Aangezien ex-brandweerofficier Mart van Troost een van de kritische externe deskundigen is die in dit rapport meermaals worden geciteerd, wordt hier een samenvatting opgenomen van een verklaring die Van Troost heeft afgelegd bij advocaat mr. John Peters op 17 mei 2004.[816] Deze verklaring geeft invulling aan de motivatie die ten grondslag ligt aan zowel de eerdere brief van Van Troost aan minister REMKES (21.02.2004) als aan zijn latere presentatie in de gemeenteraad van Enschede (10.11.2004). Deze presentatie in de gemeenteraad zal van groot belang blijken te zijn voor de positie van voormalig minister REMKES, gelet op de reactie van minister REMKES aan de gemeenteraad van Enschede.

Een overzicht van de punten in de verklaring:

1) Op de beelden van de ramp is te zien dat de rook op een gegeven moment niet van het vuur af gaat, maar juist naar het vuur wordt toegezogen. Dit is wanneer er sprake is van een zuurstoftekort bij de brand en dat wijst op een explosieve verbranding (PvB: dus geen detonatie).
2) Vuurwerk is een pyrotechnisch mengsel waarin ook metalen zitten verwerkt, zoals magnesium. Metalen worden toegevoegd voor de lichteffecten. Wanneer er een relatief hoog gehalte aan metalen in vuurwerk zit dan treedt bij het blussen met water van dat brandende vuurwerk de vorming op van het uiterst explosieve waterstofgas.
3) Bij de opslag van vuurwerk horen gevarenaanduidingen die waarschuwen voor het risico van explosie.
4) Bij het lezen van de verhoren van de brandweerlieden door het Tolteam viel het op dat de brandweerlieden niet deskundig werden ondervraagd door rechercheurs die basale kennis van het werk van de brandweer ontberen. Hier hadden deskundigen bij aanwezig moeten zijn om de juiste vragen te kunnen stellen, zodat de voor het onderzoek relevante vakinhoudelijke informatie op tafel zou komen over de gang van zaken tijdens de ramp.
5) Nog op de avond van de rampdag is er ’s avonds om 20u00 in het Dishhotel in Enschede een bijeenkomst geweest van de bij de eerste uren van de rampbestrijding betrokken brandweerlieden, de leiding en medewerkers van de rechercheschool Zutphen. Daar is toen informatie verstrekt waarover niemand iets mag zeggen, waarschijnlijk o.a. over dat ze gehoord gaan worden. Alles duidt op coördinatie van wat er van de brandweer naar buiten mag komen. Die informatie kreeg Van Troost uit brandweerkringen.
6) Voor alle gevaarlijke blusobjecten moet voor de brandweer een aanvalsplan worden opgesteld, met daarop aangegeven mogelijke opstelplaatsen, te kiezen afhankelijk van de windrichting. Bij een dergelijk object gaat de Officier van Dienst met de bedrijfskundige eerst op verkenning, Pas na toestemming van de OVD volgen de eenheden met hun inzet. Dat aanvalsplan is er volgens officiële lezing niet geweest, maar van Troost heeft gesproken met de preventiemedewerker die het aanvalsplan voor S.E. Fireworks heeft getekend. In Enschede zou men vanwege het ontbreken van dat aanvalsplan zogenaamd niet geweten hebben aan welke procedures men zich had moeten houden, maar die procedures zijn voor de brandweer in heel Nederland hetzelfde en bekend.

7) Er is achteraf even een nieuw aanvalsplan in elkaar gestoken om te kijken of het dan anders had gewerkt.
8) Dat een brandweercommandant (Martin CAMP) uit Venlo in opdracht van justitie zelfstandig acht velletjes vol mag schrijven over het brandweeroptreden is onbestaanbaar. Een rapportje zonder details. Hij had moeten schrijven dat er waarschuwingsborden voor explosieve stoffen waren aangebracht bij S.E. Fireworks. Als er dan geen aanvalsplan is dan is de internationaal afgesproken gedragslijn dat je niet gaat blussen.
9) Maar wat doet CAMP, hij omzeilt in zijn rapport wat er precies gebeurt aan brandweeroptreden. Terwijl de beschikbare foto's, waarop het optreden van de brandweer te zien is, duidelijk zijn. Er is wel degelijk opgetreden binnen de minimale veiligheidsafstand van 25 meter. Iedere brandweerman hoort te weten dat je volgens de bij S.E. Fireworks op de deuren van de vuurwerkopslagplaatsen aangebrachte waarschuwingsborden had moeten evacueren en terugtrekken tot op 500 meter, totdat je zeker weet wat er ligt.
10) Wanneer om 15u08 de eerste brandweerauto arriveert bij S.E. Fireworks en ze breken de afgesloten poort open, dan is het eerste wat de brandweer ziet de waarschuwingsborden. Ook al is er een deur weg van de bunker die al is uitgebrand, dan nog zien ze de borden op de deuren ernaast die op dat moment nog gewoon dicht zijn.
11) Dan komt om 15u10 de Officier van Dienst, de heer BOETES, hij is tevens als officier pro-actie bij een inventarisatie gevaarlijke stoffen betrokken geweest. In die provinciale risicoanalyse kwam ook S.E. Fireworks voor. Hij ziet blijkbaar de gevaarsaanduidingen ook niet. Hij laat geen verkenning uitvoeren en bij het verhoor door de rechter-commissaris verklaart hij zich niet meer te herinneren wat hij in zijn opleiding heeft geleerd over het blussen van een brandende vuurwerkopslag.
12) De regionale brandweercommandant Ad GROOS, tevens commandant van de brandweer Enschede, draagt de verantwoording voor de voorbereiding van zijn manschappen op deze situatie van een brandende vuurwerkopslagplaats.
13) Zelfs al was er geen aanvalsplan en zelfs al weet je niet wat de waarschuwingsborden betekenen, dan nog heb je op iedere brandweerauto de Eric kaarten, waarop de betekenis van alle borden staat uitgelegd. Deze borden betekenen: wegwezen naar achteren, 500 meter afstand. Want er kan alles liggen van klasse 1.4 t/m klasse 1.1.
14) Op de beschikbare foto's van tijdens de inzet zijn brandweermensen bovenop de vuurwerkopslagplaatsen te zien en zijn brandweermensen te zien staand en op de hurken al water spuitend in de vuurwerkopslagen.
15) Er zijn foto's waarop mogelijk een waterstofexplosie is te zien.
16) De brandweer wil de opslagplaatsen openen. De leiding van S.E. Fireworks weigert, maar de klusjesman geeft zijn sleutels af en de brandweer gaat preventief nathouden zonder zich te realiseren dat er van binnen mogelijk al brand is.
17) Zo'n brand met metaalhoudend vuurwerk is veel heter dan een normale brand. Welke deuren er allemaal zijn opengemaakt staat in geen enkel rapport. Het water kan eenmaal brandend vuurwerk niet blussen, en kan bij een metaalbrand ook waterstofgas doen ontstaan. In dat geval spuit de brandweer geen blusstof maar brandstof op vuur.
18) Naast container E2 zou een brand zijn geweest, maar er staat een brandweerman op die container en die is niet naast E2 aan het blussen. Was die brand er wel? Die brand zou door de containerwand zijn geslagen en de inhoud van container E2 hebben ontstoken.

19) Op 18 mei 2000, nog voordat er één onderzoek is verricht, gaat er op last van de minister van BZK (Klaas DE VRIES) een notitie uit dat men bij alle vuurwerkopslagplaatsen uit moet gaan van klasse 1.3 i.p.v. klasse 1.4. Met andere woorden, men weet dat er verkeerd is opgetreden. Maar het wordt op de verkeerde classificatie geschoven. De foto's zijn echter duidelijk, de brandweer heeft zich ook niet gehouden aan de voorgeschreven 25 meter veiligheidsafstand die bij de laagste klasse 1.4 hoort. Integendeel, de brandweer is bovenop de containers gaan staan.
20) Het Openbaar Ministerie wil het onderzoek niet de kant op laten gaan van de brandweer.
21) Het justitieel rapport van commandant CAMP is kennelijk opgesteld om zijn collega commandant GROOS uit de wind te houden. GROOS heeft zijn manschappen op deze vuurwerkbrand af laten sturen terwijl hij beter behoorde te weten.
22) De week voordien heeft Van Troost met de rijksrecherche gesproken in een motel te Hoenderloo. Dat was naar aanleiding van ene Bas van de HEUVEL die technisch onderzoek heeft gedaan. Goedbetaald en steeds gebriefd door iemand van de politie. Maar de rijksrecherche zei alleen het traject DE VRIES te onderzoeken. Zij keken niet naar de vraag hoe ene Bas van de HEUVEL aan zijn politie-informatie komt en zij keken ook niet naar het brandweeroptreden.
23) De heer DE BRUYN van het NFI verklaart dat vuurwerk gewoon met water geblust kan worden, in tegenspraak met internationale regels. De verwijzingen van DE BRUYN naar eigen testen kan een rechter niet controleren, want een NFI-vuurwerkdeskundige wordt op zijn woord geloofd.
24) Van Troost wijst ook op een andere ex-brandweerofficier Fred Vos, die in zijn verklaring afgelegd voor het Tolteam op 12 november 2002 verklaart dat een vuurwerkbrand nooit met water geblust mag worden vanwege de in vuurwerk aanwezige metalen zoals magnesium, aluminium en titaan. Daarbij bestaat het risico dat bluswater de brand aanjaagt i.p.v. uitdooft. (PvB: Vos wijst in zijn verklaring op Amerikaanse brandweerliteratuur waarin wordt aangegeven dat een vuurwerkbrand niet te blussen is met water en dat er honderden meters afstand moet worden genomen. De witte rook werd door brandweermensen verkeerdelijk aangezien voor controle, terwijl het juist kan duiden op een (verhevigende) metaalbrand.[817])
25) Van Troost kondigt aan dat er een rapportage van een Oostenrijks onderzoek in de pijplijn zit dat duidt op de mogelijkheid van het ontstaan van waterstof bij de brand in Enschede.[818] Hij verwacht dat het OM niet blij gaat zijn met zo'n rapport.
26) Het Openbaar Ministerie (de OvJ's STAM en De MUIJ) verklaarden dat het brandweeroptreden buiten discussie staat, de brandweer is niet vervolgbaar.
27) Onder het bunkercomplex, precies op de plaats waar het NFI verklaart een explosiekrater te zien, blijkt een oude kolenopslag te hebben gelegen die volgestort is met afval, daarna ingeklonken is, waardoor er een holle ruimte onder de bodemplaten van de bunker ontstond. De NFI-krater kan dus in werkelijkheid een verzakking zijn en kan géén basis zijn voor de berekening van de kracht van de explosies.

Hoewel het verslag duidelijk maakt dat het om een informeel gesprek gaat, blijken vele elementen uit het gesprek gemakkelijk verifieerbaar te zijn met gebeurtenissen van voor of rond de datum waarop het gesprek plaatsvond. Voorbeelden zijn het rijksrechercheonderzoek, het Oostenrijkse onderzoek, de verklaring van deskundige F. Vos, het lokaliseren van de kolenopslag, de identificatie van de preventiemedewerker die het

aanvalsplan opstelde, de inhoud van het rapport CAMP, de uitlatingen over afhankelijkheid van TNO, de uitlatingen van NFI-medewerker DE BRUYN, enz.

8.4.7 Argos-interview NFI-deskundige ir. P. DE BRUYN (xx.06.2004)

In juni 2004 laat NFI-deskundige ir. Peter DE BRUYN zich interviewen door Argos-redacteur Kees van de Bosch. Deze Peter DE BRUYN was ook reeds betrokken bij het technisch onderzoek naar de oorzaken van de vuurwerkexplosies die in februari 1991 in Culemborg plaatsvonden.

Uit de notulen van dat gesprek de volgende fragmenten, die niet zo zijn uitgezonden. Het gesprek gaat over de mogelijke bijdrage van bluswater aan de explosie vanwege metalen in het vuurwerk. DE BRUYN sluit uit dat dit in Enschede is gebeurd, maar beaamt dat het in theorie mogelijk is. Voortaan brandend vuurwerk maar beter niet meer met water blussen.

- waterstofexplosie? In de lucht?
*ik begrijp wat ze bedoelen. Dat zal niet bijgedragen hebben tot explosie in de bunker. Alleen buiten.
- kan wel een krachtige explosie geven
*Ja dat zou kunnen. Het vreemde is alleen dat wel een krater geconstateerd, C11 was zo goed als

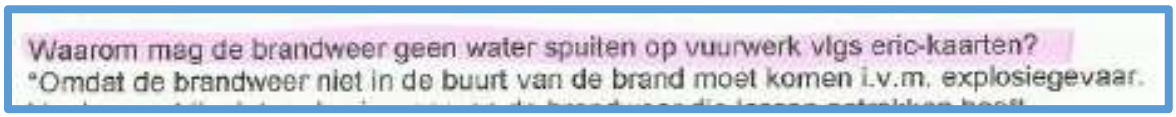
Waarom mag de brandweer geen water spuiten op vuurwerk vlgs eric-kaarten?
*Omdat de brandweer niet in de buurt van de brand moet komen i.v.m. explosiegevaar.

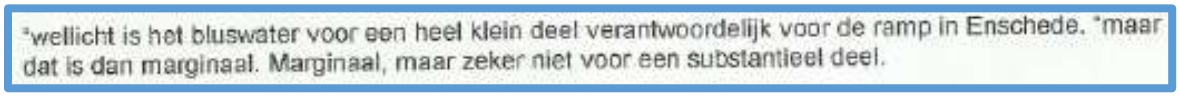
*wellicht is het bluswater voor een heel klein deel verantwoordelijk voor de ramp in Enschede. *maar dat is dan marginaal. Marginaal, maar zeker niet voor een substantieel deel.

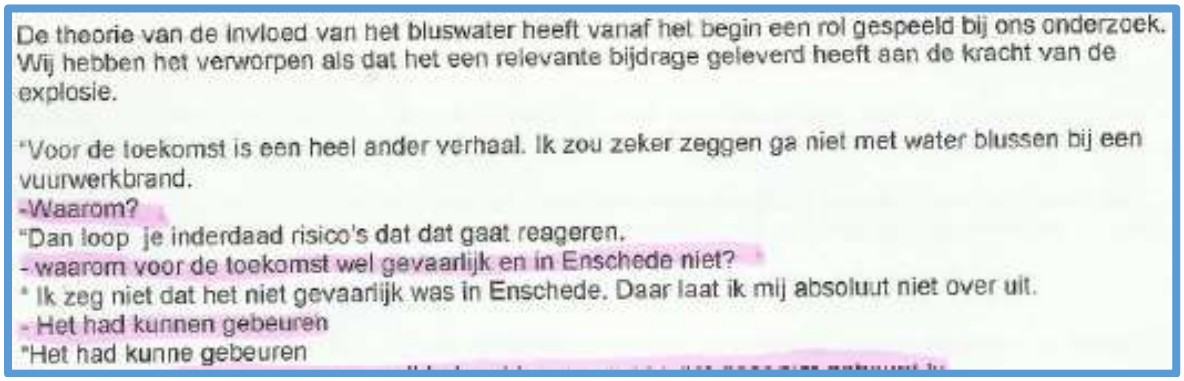
De theorie van de invloed van het bluswater heeft vanaf het begin een rol gespeeld bij ons onderzoek. Wij hebben het verworpen als dat het een relevante bijdrage geleverd heeft aan de kracht van de explosie.

*Voor de toekomst is een heel ander verhaal. Ik zou zeker zeggen ga niet met water blussen bij een vuurwerkbrand.
-Waarom?
*Dan loop je inderdaad risico's dat dat gaat reageren.
- waarom voor de toekomst wel gevaarlijk en in Enschede niet?
* Ik zeg niet dat het niet gevaarlijk was in Enschede. Daar laat ik mij absoluut niet over uit.
- Het had kunnen gebeuren
*Het had kunne gebeuren

Figuur 558: Fragmenten uit interview Argos met NFI-deskundige ir. P. DE BRUYN. Onderwerp is het blussen van een vuurwerkbrand met water.

8.4.8 Explosies vuurwerkopslag in Kolding – DK (03.11.2004)

Fragmenten uit een artikel uit dagblad Tubantia in 2005 over de Vuurwerkramp in Kolding Denemarken van 3 november 2004. Ook daar lag alleen lichter vuurwerk, van de klasse 1.4, maar ook 1.3, in Denemarken als consumentenvuurwerk beschouwd.

> *Ground Zero in Seest. Een graafmachine ontfermt zich over de restanten van N.P Johnsens Fyrvaerkerifabrik. Begin november vorig jaar (2004) ontplofte hier in één klap 800 ton vuurwerk. Met onvoorstelbare kracht veegde een enorme*

explosie door de straten en over de huizen van deze rustige buurt, een typische Deense wijk uit de jaren zeventig. … In Nederland is het dag één na de moord op Theo van Gogh. Die gebeurtenis overheerst het nieuws, de Deense Vuurwerkramp is bijzaak. … Bij N.P Johnsens Fyrvaerkerifabrik in Seest gebeurt op die mooie novemberdag wat experts nooit voor mogelijk hadden gehouden. … Brandweer en politie zijn snel ter plaatse. Slechts zeven minuten na de eerste alarmmelding wordt de directe omgeving geëvacueerd. Omwonenden zijn nieuwsgierig, werknemers van aanpalende bedrijven laten zich niet zomaar wegsturen. Andresen pakt door en vergroot de evacuatiecirkel naar vijfhonderd meter. … De brand in de twee containers lijkt om kwart over drie onder controle. Dan gaat het alsnog mis. Op de foto`s is later witte rook te zien. `Onder normale omstandigheden is dat een goed teken`, zegt Andresen. `Vuurwerk reageert niet normaal, dat weten we nu. Witte rook betekent dat de boel op het punt van ontploffen staat.` De container waarin de eerste brand ontstond, explodeert om 15.25 uur. De enorme drukgolf doodt de 33-jarige vrijwillige brandweerman Max Jorgensen. Kort daarna ontploft ook de tweede container, en breidt het vuur zich uit naar de opslaghallen. Zeven collega`s raken gewond, van wie twee zwaar. In luttele seconden is de plaats van het ongeluk veranderd in een zwarte hel. … De strijd tussen blussen en koel houden is verloren, dat wordt na verloop van tijd duidelijk. De grote opslaghal zou exploderen, naar schatting binnen negentig minuten. Iedereen in een straal van 1000 meter rondom de vuurwerkopslag wordt geëvacueerd, … Als 800 ton vuurwerk tegelijk ontploft, beeft de aarde met een kracht van 2.0 op de schaal van Richter. … aan de andere kant van Kolding, met uitzicht op Seest. Vanaf daar leek het alsof de hele wijk explodeerde. …

Vlak na de Vuurwerkramp in Kolding zijn de regels voor de omgang met vuurwerk aangescherpt. Opslag mag alleen nog buitenaf, op 200 tot 1000 meter afstand van de bewoonde wereld. N.P Johnsens Fyrvaerkerifabrik is onder een andere naam opnieuw begonnen, in de hangars van een voormalig vliegveld. De vraag rest of Denemarken niet veel eerder lessen had kunnen en moeten trekken uit de Vuurwerkramp in Enschede. Brandweerofficier Claus Andresen is stellig: `Vuurwerk valt niet te beheersen. We weten nu een heleboel dingen die we toen nog niet wisten. Het was een ongeluk. Niemand treft schuld, niemand zal veroordeeld worden voor deze ramp in Kolding`.

8.4.9 Ex-brandweerofficier bij gemeenteraad Enschede (10.11.2004)

Op 10 november 2004 geeft voormalig brandweerofficier Mart van Troost een zeer kritische presentatie over het blussen van de brand op de rampdag door de brandweer in de gemeenteraad van Enschede. Hoewel Van Troost zich op dat moment niet bewust kan zijn van de foutieve reconstructie van de voorraad door OOSTING, en hij dus (getuige de presentatie) *'Te-veel-en-te-zwaar'* als gegeven aan neemt, wijst Van Troost als eerste op een ander onafhankelijk probleem. Hij is namelijk degene die de aandacht vestigt op de bij S.E. Fireworks (correct) aangebrachte gevarenaanduidingen: Ontplofbare stoffen klasse 1. Hij wijst op het feit dat de brandweer als gevolg van die

Figuur 559: Bij S.E. Fireworks aangebrachte gevarenaanduiding: Klasse 1 explosiegevaar!

gevarenaanduidingen nooit had mogen gaan blussen (offensief), maar altijd had moeten evacueren en afstand bewaren (defensief).[819]

Verder vermeldt Van Troost in zijn presentatie aan de gemeenteraad nog het volgende:

Figuur 560: Foto van holle ruimte onder de vloerdelen van de S.E. Fireworks-bunkers.

- De brandweer had niet mogen blussen maar had meteen moeten evacueren.
- De overheid en de commissie OOSTING hebben de gevarenaanduidingen niet juist benoemd.
- In het (eerdergenoemde) interview bij Argos, geeft de NFI-deskundige DE BRUYN toe dat met water blussen van een vuurwerkbrand niet zo'n goed idee is.
- Het NFI benoemd een inzakking onder het bunkercomplex als 'krater', terwijl dit wellicht helemaal geen krater is omdat er zich voor de ramp al holle ruimtes bevonden onder de bunkers waardoor de inzakking (mede) veroorzaakt kan zijn.
- Reeds enkele maanden na de ramp zijn door instanties binnen het officiële onderzoek twijfels geuit en vastgelegd over de onafhankelijkheid van TNO bij de door hen verrichtte onderzoeken naar de ramp.

8.4.10 Brief ex-brandweerofficier aan mr. PETERS (25.11.2004).

De heer Van Troost somt in zijn brief de grote vraagtekens op die hij heeft bij de door de overheid gepleegde waarheidsvinding. Hij is er inmiddels van overtuigd geraakt dat de door en namens de overheid gevoerde onderzoeken tot doel hebben de aansprakelijkheid van diezelfde overheid buiten beeld te houden. [820] De door Van Troost genoemde aspecten zijn:

1. De door de brandweer van Enschede gehanteerde werkwijze tijdens de ramp:
   - Het blussen van vuurwerk tegen de internationale regels in.
   - Het gebruik van water bij brandend vuurwerk tegen de internationale regels in.
   - Het niet evacueren van de plaats van de vuurwerkbrand tegen de internationale regels in.
   - Het openen van de vuurwerkopslagplaatsen tijdens de brand tegen de internationale regels in.
   - De fouten van de Officier van Dienst BOETES.
2. De wijze waarop de overheid de brandweer buiten schot houdt:
   - De onbehoorlijke wijze waarop ing. CAMP zijn justitieel onderzoek naar de brandweer heeft mogen verrichten als eenling.
   - Het nergens vermelden van de aangebrachte gevarenaanduidingen en de betekenis ervan.
   - Het formeel ontbreken van een aanvalsplan bij een dergelijk gevaarlijk object: bij echt ontbreken een fout en bij niet ontbreken een leugen.
3. Verder stelt hij de rol van de deskundige ir. Bas van de HEUVEL ter discussie:
   - In een drievoudige hoedanigheid: als directeur van zijn bedrijf MSNP, als ingehuurd deskundige door de Belangenvereniging Slachtoffers Vuurwerkramp

(BSVE) en als getuige bij het onderzoek, heeft hij rapporten opgesteld en onderzoek gepleegd voor rekening van de overheid.
- Van den HEUVEL blijkt over een periode van jaren steeds over geprivilegieerde informatie te beschikken vanuit politiebron, zonder dat hij politiefunctionaris is.
- Ook beschikte Van den HEUVEL over informatie die kennelijk vanuit de rijksrecherche afkomstig was, die hij via het OM had verkregen.

4. De vreemde ervaringen met medewerkers van de rijksrecherche, waarbij Van Troost eerst de gelegenheid krijgt via een ontmoeting en meerdere telefoongesprekken zijn bevindingen betreffende de brandweer en ir. Van de HEUVEL te delen. Vervolgens wordt hij door een medewerker van de rijksrecherche teruggebeld dat zij niets met zijn informatie kunnen en dat van Troost maar naar de pers moet gaan als hij wil dat er nog wat met zijn informatie gebeurt.

8.4.11 Brief ex-brandweerofficier aan OvJ v.d. VALK (30.11.2004)

Na een telefoongesprek op 29 november 2004 met de Officier van Justitie mevr. Patricia van der VALK-van Ginneken, van het arrondissementsparket Almelo en belast met bijzondere zaken[821], schrijft Van Troost de dag erna een (incl. bijlagen) 24 blz. tellende brief gericht aan deze OvJ. In de brief onderbouwt Van Troost zijn stelling dat de brand nooit met water had mogen worden geblust, waarbij hij tracht de OvJ e.e.a. duidelijk te maken aan de hand van een basisuitleg gevaarlijke stoffen, de aangebrachte gevarenaanduidingen en foto's van het brandweeroptreden. Van Troost somt ook in deze brief de inbreuken op die de brandweer Enschede heeft begaan tegen de internationale regelgeving tijdens het optreden bij de ramp.

Hij vraagt zich ook af of de strafrechtelijke veroordeling van beide eigenaren van S.E. Fireworks, wegens dood door schuld, wel terecht is geweest. Verder hekelt hij de wijze waarop het OM aan waarheidsvinding heeft gedaan, de onjuiste inhoud van het rapport van de commissie OOSTING en het feit dat de politie Twente een door BZK gesubsidieerd boek[a] over het Tolteamonderzoek heeft mogen uitbrengen waarin de waarheid geweld wordt aangedaan op een moment dat er een rijksrechercheonderzoek loopt naar juist dat Tolteamonderzoek.

8.4.12 Brief gemeenteraad Enschede aan Jan MANS (07.12.2004)

De gemeenteraad van Enschede stuurt op 7 december 2004 een brief met vragen aan burgemeester MANS. Daarin stelt de raad vragen over:

1. De gebruikte gevarenborden op de deuren van de vuurwerkopslagplaatsen bij S.E. Fireworks, de betekenis ervan en de relatie ervan tot het brandweeroptreden.
2. Het ontbreken in de rapportage OOSTING van de vermelding van de onder punt 1. genoemde problematiek.
3. De (on)wenselijkheid van het blussen met water van reeds brandend vuurwerk.
4. De vergunningsvereisten en toepassing van automatische sprinklerinstallaties, dit in vergelijking met, en in kennelijke afwijking van, de situatie in het buitenland.

[a] Auteur van het boek "Op zoek naar de onderste steen" is politievoorlichter Maarten Bollen.

De brief is ondertekend door alle raadsfracties. Burgemeester MANS geleid deze vragen op zijn beurt de volgende dag door naar de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid (Inspectie OOV). De vragen van de gemeenteraad zijn duidelijk ingegeven door[822] de hiervoor weergegeven presentatie die oud-brandweerofficier Van Troost heeft gegeven in de gemeenteraad van 10 november 2004.

8.4.13 Antwoord OvJ v.d. VALK aan Van Troost (25.02.2005)

Na aanvankelijk niet van plan te zijn geweest de brief van de heer Van Troost te beantwoorden geeft mevrouw Van der VALK na een rappel door Van Troost een schriftelijk antwoord. Daarin geeft zij aan dat de deskundigen die bij het strafrechtelijk onderzoek zijn ingeschakeld niet tot de conclusie zijn gekomen dat de brandweer fout zou hebben gehandeld. Bovendien stelt zij dat zelfs al zou de opvatting van de heer van Troost kloppen dat deze officieel ingeschakelde deskundigen de juiste conclusie niet wilden trekken, dit nog geen verschil zou hebben uitgemaakt voor de strafrechtelijke veroordeling van de beide S.E. Fireworks eigenaren BAKKER en PATER.[a]

vellen. De deskundigen die in het strafrechtelijk onderzoek zijn ingeschakeld, zijn niet tot die conclusie gekomen. Uw opvatting daarover komt erop neer dat u stelt dat zij dat niet wilden of om politieke redenen niet konden. Ook al zou uw theorie kloppen, dan nog denk ik dat het voor het strafrechtelijk onderzoek naar de heren Bakker en Pater niet zou hebben uitgemaakt. Uw bevindingen doen aan de beschuldiging jegens hen niets af. Voor een eventueel strafrechtelijk onderzoek naar het optreden van de brandweer is, gelet op de opvattingen van de ingeschakelde deskundigen, geen enkele aanleiding.

Figuur 561: OvJ P. van der VALK aan Van Troost. Geen enkele aanleiding voor onderzoek naar optreden van de brandweer.

Tenslotte doet OvJ Van der VALK twee suggesties aan Van Troost. Hij zou zijn opvattingen in een vaktijdschrift kunnen publiceren en hij zou er goed aan doen in het vervolg de beschuldigende toon uit zijn brieven weg te laten waardoor hij makkelijker gehoor zou krijgen. Hiermee zegt mw. mr. drs. P.H.M. van der VALK het dossier te sluiten.

8.4.14 REMKES aan gemeenteraad Enschede (24.03.2005)

Minister REMKES schrijft op 24 maart 2005 aan de voorzitter van de gemeenteraad van Enschede, burgemeester MANS, een antwoord[823] op door de gemeenteraad d.d. 7 december 2004 aan burgemeester MANS gestelde vragen m.b.t. de Vuurwerkramp aangaande:

1. De betekenis van de gebruikte gevarenborden op de deuren van de vuurwerkopslagplaatsen bij S.E. Fireworks.
2. Over de wenselijkheid van het gebruik van water als blusmiddel bij de bestrijding van brandend vuurwerk.

[a] OvJ Van der VALK doelt hier kennelijk op de uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek tegen BAKKER en PATER dat zij *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk in opslag hadden liggen, hetgeen de oorzaak is volgens het OM van het kunnen escaleren van een gecontroleerde brand naar een nationale ramp. Elders in deze rapportage wordt het OM-adagio van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk ontkracht.

3. De vergunningsvereisten en toepassing van automatische sprinklerinstallaties, dit in vergelijking met het buitenland.

Bijzondere betekenis van de antwoordbrief van REMKES

De stad Enschede is in het recente verleden getroffen door een nationale ramp, waarbij een stadswijk is weggevaagd en er veel slachtoffers zijn gevallen. De gemeenteraad stelt nu op basis van een advies van een ex-brandweerofficier een aantal indringende vragen aan de minister van BZK. De minister in kwestie, Johan REMKES, stuurt daarop een antwoordbrief van het genre: *"Hoe durven jullie de officiële antwoorden in twijfel te trekken, terug in je hok!"* Deze antwoordbrief aan de gemeenteraad van Enschede is zó bijzonder, dat over deze brief in het navolgende gedeelte van dit rapport een wat langere analyse volgt. Steller acht dit gerechtvaardigd omdat deze brief van minister REMKES zeer representatief is voor de houding van de Nederlandse overheid in het dossier van de Vuurwerkramp.

8.4.14.1 *Gevarenborden*

Minister REMKES informeert de gemeenteraad dat er alleen gevarenborden hingen met de aanduiding klasse 1.4. Dit is de lichtste gevarenklasse. Citaat uit de brief:

> Op beschikbaar foto- en videomateriaal van voor en tijdens de ramp is te zien dat op de deuren van de opslagruimten bij S.E. Fireworks gekleurde gevarenborden aanwezig waren. Deze gevarenborden (stickers) zijn oranjegekleurde, ruitvormige vierkanten van ca. 20 bij 20 centimeter, met daarop een aanduiding van een ontploffend voorwerp. Deze sticker duidt op de aanwezigheid van 'ontplofbare stoffen' in de achterliggende opslagruimte. Deze sticker bevat tevens de tekst '1.4', dat staat voor ontplofbare stoffen klasse 1.4 (bv.consumenten-

Figuur 562: Minister REMKES schrijft aan de gemeenteraad Enschede dat er alleen gevarenaanduidingen klasse 1.4 waren aangebracht bij S.E. Fireworks.

Commentaar PvB:
De minister heeft de kleur, de vorm en de afmeting van de gevarenaanduidingen goed, maar daarna begint de **MISLEIDING**. De normaal gebruikelijke gevarenstickers klasse 1.4 bevatten géén afbeelding van een exploderende bom. Op de stickers klasse 1.4 staat alleen de aanduiding "1.4". Zie bijgaande afbeelding.

Op stickers van de zwaardere klassen 1.3 (felle brand), 1.2 (scherfwerking) en 1.1 (explosie) staat die exploderende bom wél, met daarbij de klasse-aanduiding.
Verder is er een verzamel-gevarenaanduiding die aangebracht moet worden wanneer er verschillende gevarenklassen aanwezig mogen zijn. Deze sticker bevat alleen de exploderende bom zonder aanduiding van de gevarenklasse. Zie bijgaande afbeelding.

Figuur 563: Gevarenaanduidingen subklasse 1.4 en klasse 1.

Dit laatste is het geval bij S.E. Fireworks. Want volgens de verleende milieuvergunning mocht S.E. Fireworks vuurwerk van de

Figuur 564: Bunkers C14 en C15 vóór de ramp met gevarenaanduiding klasse 1 – gevaar voor explosie.

Figuur 565: Bunkerdeuren voorzijde tijdens blussen op foto Van Willigen: met gevarenaanduiding Klasse 1 - gevaar voor explosie.

gevarenklassen 1.4 én 1.3 in opslag hebben.
Het zijn dan ook deze stickers, mét afbeelding van een exploderende bom (en zonder aanduiding van de gevarenklasse) die bij S.E. Fireworks expliciet in de vergunning worden genoemd en die bij S.E. Fireworks correct waren aangebracht op de deuren van iedere vuurwerkopslagplaats. Zie bijgaande afbeeldingen. Deze zijn afkomstig van foto- en videomateriaal van voor en tijdens de ramp.[824] Het antwoord van minister REMKES aan de gemeenteraad is daarmee pertinent onjuist en degenen die hem dit hebben gesouffleerd moeten dit hebben geweten.

Vervolgens schrijft minister REMKES in zijn brief dat het personeel van S.E. Fireworks de brandweer verkeerd heeft voorgelicht. Betreffend citaat:

> plaatse is door personeel van S.E. Fireworks verschillende keren tegen de gearriveerde brandweermensen gezegd dat er op het terrein uitsluitend vuurwerk van klasse 1.4 aanwezig is (zie Rapport Vuurwerkramp van de Inspectie, deel 5;

Figuur 566: Minister REMKES beschuldigt het personeel van S.E. Fireworks van misleiding van de brandweer.

Daarna schrijft minister REMKES dat de brandweer niet bekend was met het eveneens aanwezige vuurwerk van een zwaardere klasse dan 1.4. Betreffend citaat:

> blz. 50). De brandweer was niet bekend met het eveneens aanwezige vuurwerk van een zwaardere klasse dan 1.4. en is daarvan ook tijdens het optreden door

Figuur 567: Minister REMKES beweert dat de brandweer niet op de hoogte was van de aanwezigheid van evenementenvuurwerk bij S.E. Fireworks.

Dan concludeert minister REMKES dat de brandweer mocht verwachten bij alleen de gevarenklasse 1.4 met een gewone brand van doen te hebben, waarbij grootscheepse evacuatie niet nodig is en men gewoon met water kan gaan blussen vanaf 25 meter afstand.

Ook deze informatie van minister REMKES aan de gemeenteraad is **MISLEIDEND**, en wel in vele opzichten:

1) De voorlichting van het personeel van S.E. Fireworks aan de brandweer was correct. Er lag inderdaad alleen vuurwerk dat door de bevoegde exporterende Chinese autoriteiten

als klasse 1.4 is geclassificeerd en als zodanig is voorzien van aanduidingen.[825] Dat er achteraf (pas ná de ramp) in Nederland andere inzichten zijn ontwikkeld als gevolg van die ramp, kan het personeel van S.E. Fireworks niet worden tegengeworpen. Bovendien zijn er vele bewijzen dat de overheid op de hoogte was van problemen met de classificatie van vuurwerk, doch geen enkele overheidsinstantie die hierover benaderd werd heeft hieraan iets willen doen.[826] Door het personeel van S.E. Fireworks impliciet te beschuldigen van liegen tegen de brandweer over de aanwezige gevarenklasse, zegt minister REMKES in feite dat de betreffende personeelsleden van S.E. Fireworks de brandweerlieden bewust de dood in hebben gestuurd. Een beschuldiging die niet alleen onjuist is, maar ook niet in een brief van de minister van BZK aan de gemeenteraad Enschede thuis hoort.

2) De leiding van de gemeentebrandweer moet bekend zijn geweest met het feit dat S.E. Fireworks hoofdzakelijk zwaarder evenementenvuurwerk had liggen en minder consumentenvuurwerk. Elders in deze rapportage[a] is aangetoond dat zowel Defensie (bureau MILAN) als de gemeente Enschede (Bouw- en milieudienst) reeds vanaf 1994 constateerden dat er voornamelijk evenementenvuurwerk lag opgeslagen bij S.E. Fireworks en dat daarvoor een herziening van de milieuvergunning nodig was. Deze herziening heeft inderdaad ook plaatsgevonden. Als het brandweerpersoneel ter plaatse hiervan niet op de hoogte was, is dit een fout binnen de gemeentelijke organisatie en de leiding van de brandweer.
3) De officier van Dienst, tevens specialist voor gevaarlijke stoffen bij de brandweer, die om 15u10m ter plaatse kwam op het terrein van S.E. Fireworks, had het jaar tevoren meegewerkt aan een provinciale inventarisatie van bedrijven met gevaarlijke stoffen. Hierbij zat ook S.E. Fireworks. Daarbij was aangegeven dat het bedrijf vuurwerk mocht opslaan van de gevarenklassen 1.4, 1.3 en zelfs klasse 1.1 (100 kg). Daaruit zijn ook aanbevelingen geformuleerd dat er aanvalsplannen dienen te worden opgesteld, waaronder voor S.E. Fireworks. Het bedrijf kreeg echter geen hoge prioriteit.
4) De Nederlandse blusinstructies aangaande brandend vuurwerk in de klasse 1.4 zijn niet correct. Daar waar in Nederland brandend vuurwerk gewoon met water mag worden geblust en slechts een veiligheidsafstand van 25 m in acht hoeft te worden gehouden, mag de brandweer in andere landen een vuurwerkbrand niet eens gaan blussen (Frankrijk)[827] of is de minimale veiligheidsafstand 50m.

Figuur 569: Brandweerlieden tijdens het blussen op de Mavoboxen.

5) De niet correcte blusinstructies zijn bovendien door de brandweer onjuist uitgevoerd. De niet correct voorgeschreven bluswijze met water, waarbij een minimum veiligheidsafstand van 25 meter in acht moet worden genomen, is door de brandweer niet opgevolgd. De door de brandweer van Enschede aangehouden veiligheidsafstand bedroeg immers 0 m (nul meter!). Dit blijkt zowel uit de bijgaande afbeeldingen, als uit

Figuur 568: Wegvluchtende brandweerman.

[a] Zie <H.2.1.3.4>, <H.2.1.4.1> en vooral <H.2.1.4.2>

de door de brandweerlieden afgelegde getuigenverklaringen bij het Tolteam, waarvan hierna slechts één voorbeeld.

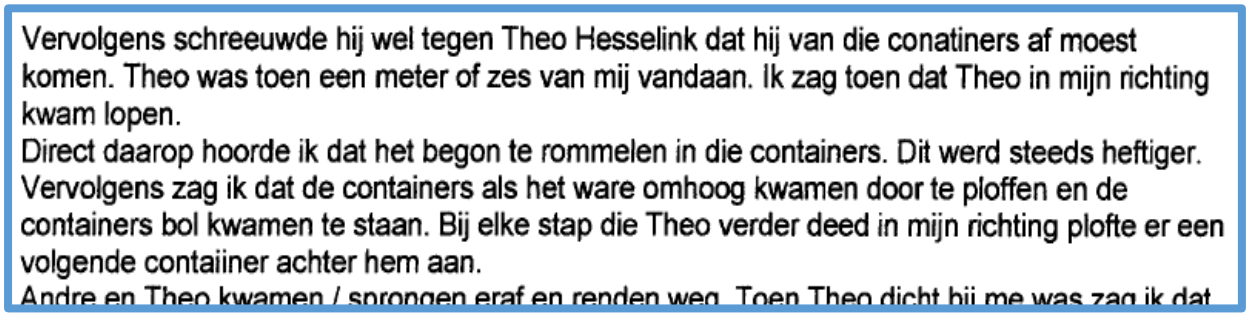
Vervolgens schreeuwde hij wel tegen Theo Hesselink dat hij van die conatiners af moest komen. Theo was toen een meter of zes van mij vandaan. Ik zag toen dat Theo in mijn richting kwam lopen.
Direct daarop hoorde ik dat het begon te rommelen in die containers. Dit werd steeds heftiger. Vervolgens zag ik dat de containers als het ware omhoog kwamen door te ploffen en de containers bol kwamen te staan. Bij elke stap die Theo verder deed in mijn richting plofte er een volgende containner achter hem aan.
Andre en Theo kwamen / sprongen eraf en renden weg. Toen Theo dicht bij me was zag ik dat

Figuur 570: Getuigenverklaring afgelegd door brandweerman bij het Tolteam: fragment waarin ter sprake komt dat containers gevuld met vuurwerk opbollen terwijl er nog brandweerlieden op staan.

In werkelijkheid is de dood van de brandweerlieden in hoge mate te wijten geweest aan:

- De in Nederland geldende verkeerde blusinstructies, in afwijking van de strengere instructies in het buitenland.
- Het niet opvolgen van de blusinstructies door de brandweer, zoals het niet in acht houden van voorgeschreven veiligheidsafstand en het openen van de vuurwerkopslagplaatsen.
- Een verkeerde interpretatie van de correct aangebrachte gevaaraanduidingen bij S.E. Fireworks. Deze schreven een defensieve benadering voor, terwijl er een offensieve benadering is gevolgd door de brandweer.
- Nalatigheid bij de leiding van de brandweer m.b.t. de aanvalsplannen, instructies en overige preparatiehandelingen, zoals informatieoverdracht m.b.t. de bij het bedrijf aanwezige evenementenvuurwerk..
- Nalatigheid bij de Officier van Dienst gemeentebrandweer, tevens specialist gevaarlijke stoffen, die reeds om 15u10m ter plaatse was.
- Weglopen door bevoegde overheidsinstanties van de jarenlang gesignaleerde problemen met de classificatie van evenementenvuurwerk.
- Het niet willen oppakken van de werkelijke lessen[a] van de vuurwerkexplosies die in 1991 in Culemborg plaatsvonden.

Op basis van alleen al het punt van de gevaaraanduidingen kan worden gesteld dat deze brief van Minister REMKES aan de gemeenteraad van Enschede beneden iedere fatsoensnorm is. De brief is zéér misleidend en beschuldigend aan het adres van het getroffen bedrijf en diens medewerkers, terwijl het de overheid zelf is die verantwoordelijk is voor de escalatie van brand tot ramp, de dood van de vier brandweerlieden en het onnodig hoge dodental onder de burgers.

[a] Niet de door de commissie OOSTING gefingeerde les, maar de werkelijke lessen die al waren getrokken uit de explosies in Culemborg, maar die nooit zijn toegepast door de overheid. Zie <H.2.2.3.8> t/m <H.2.2.3.10>.

8.4.14.2 *Blussen met water*

Minister REMKES stelt zeer pertinent in zijn brief dat blussen met water aangewezen is:

> Voor het vaststellen van de gedragslijn van de brandweer bij een brand met consumenten-vuurwerk (klasse 1.4) zijn in het verleden, zowel voor als na de ramp in Enschede, brandproeven op de Maasvlakte gehouden met enkele duizenden kilo's van dit type vuurwerk in een opslagruimte. Daarbij is vastgesteld dat hoewel sprake is van een felle brand, deze echter met veel (blus)water ingezet op een afstand van 25 meter en met een zekere dekking voor bescherming tegen wegschietend vuurwerk, goed te controleren is.

Figuur 571: Minister REMKES verwijst naar proeven met vuurwerk om het blussen met water te rechtvaardigen.

Commentaar PvB: Minister REMKES vermijdt te vermelden dat eenmaal brandend vuurwerk niet geblust kan worden met water.[a] Hij spreekt bewust over het met veel bluswater controleren van de brand. De proeven waar minister REMKES naar verwijst zijn niet representatief voor de situatie in Enschede of iedere andere willekeurige grote vuurwerkopslagplaats van dat moment. De proeven vinden immers plaats zonder dat er gelegenheid is tot opbouw van druk en opstapeling van gassen in een afgesloten ruimte.[b]

Minister REMKES stelt vervolgens dat het blussen met water niet verboden is bij een vuurwerkbrand met de zwaardere gevarenklassen 1.3, 1.2 en 1.1. Een verantwoorde blussing is volgens REMKES niet meer mogelijk vanwege een mogelijk dreigend explosiegevaar. In feite zegt REMKES hier dat blussen wél mogelijk is, maar alleen niet meer verantwoord kan vanwege het explosiegevaar. Dit is aantoonbaar onjuist.

> Bij ontplofbare stoffen van een zwaardere klasse (1.1, 1.2 en 1.3) is gebruik van water weliswaar niet verboden, maar is er zeker bij direct vuurcontact met het (ontplofbare) object geen verantwoorde blussing meer mogelijk in verband met het (dreigende) explosiegevaar. In verband met dit (qua timing onvoorspelbare)

Figuur 572: Bewering van minister REMKES dat blussen van zwaar vuurwerk alleen niet verantwoord is vanwege het explosiegevaar.

Commentaar PvB: Ook deze passage van REMKES is pure MISLEIDING. Blussen van vuurwerk is dom en onmogelijk. Blussen van zwaar vuurwerk met water is absurd. Dat minister REMKES het niet kan laten om te vermelden dat het niet verboden is, toont de absurditeit aan van de aan deze brief ten grondslag liggende motivatie: het goedpraten van het gedrag van de brandweer bij de bestrijding van de ramp. Het zei nogmaals gezegd: Blussen met water van eenmaal brandend vuurwerk is technisch onmogelijk, zelfs niet bij volledige onderdompeling.

---

[a] Het is aangetoond dat eenmaal brandend vuurwerk niet geblust kan worden: proefneming jeugdprogramma op Tv, zie <H.2.1.3.3>, uitlatingen twee vuurwerkdeskundigen NFI, zie weer <H.2.1.3.3> voor NFI-deskundige Rikus Woortmeijer en <H.8.4.7> voor NFI-deskundige Peter DE BRUYN, ZDF-programma *'Abenteuer Wissen'* van 23.11.2005 en bevestiging onblusbaarheid op 6.6.2018 door minister Grapperhaus, zie <H.8.7>.

[b] De Maasvlakte proeven constateringen worden ontkracht door presentatie op CTIF conferentie 2006, van Drs. B. Janssen, brandweercommandant Regio Rotterdam, n.a.v. het CHAF-project. <H.8.10.14>. Zie voor meer details <H.8.12> Maasvlakteproeven.

De deskundige van het NFI verklaart dat vuurwerk met water mag worden geblust. Op die wijze wordt de verpakking nat gemaakt. Dat zal de verbranding

Commentaar PvB: Hoewel REMKES in zijn pogingen om onwaarheid op onwaarheid te stapelen een NFI-deskundige aanhaalt, is inmiddels gebleken[a] dat eenmaal brandend vuurwerk niet meer met water geblust kan worden. Het NFI is geen deskundige, noch betrouwbare adviseur gebleken in dit dossier.

Het RIVM heeft naar aanleiding van de gestelde vragen in Enschede (zie ook het antwoord op vraag 3) tevens onderzocht hoe de situatie is in de ons omringende landen en de Verenigde Staten met betrekking tot het gebruik van (blus)water bij brandend vuurwerk c.q. een eventueel verbod daarop.
De conclusie is dat in geen van deze landen sprake is van een verbod op het gebruik van (blus)water in een vuurwerkopslagplaats.

Figuur 573: Misleidende mededeling van REMKES dat gebruik van bluswater bij brandend vuurwerk in andere landen niet verboden is.

Commentaar PvB: Ook hier is Minister REMKES **MISLEIDEND** in zijn beweringen, hij speelt hier een woordspelletje. Frankrijk is geen omringend land, maar daar is blijkens de bevindingen van het Tolteam het blussen van brandend vuurwerk met water wél degelijk verboden.[828] Ook is er Amerikaanse vakliteratuur waarin blussen van vuurwerk met water wordt ontraden.[829]
Bovendien was de tijdens de ramp verantwoordelijke operationeel leider gemeentelijke rampenstaf, tevens regionaal brandweerofficier gevaarlijke stoffen, tijdens een ondervraging voor de commissie OOSTING[830], zéér duidelijk over het blussen met water:

Lessen voor de toekomst

Gevaarlijke stoffen horen niet in een woonwijk. Overigens, in mijn opleiding en ook later heb ik nooit gehoord dat branden met verpakt en opgeslagen vuurwerk niet beheersbaar zijn. Mijn waarheid van 12 mei was achteraf dus goed fout. Op dat moment zei iedereen: water erop, klaar. Niet dus.

Figuur 574: Regionaal deskundige gevaarlijke stoffen verklaart bij de commissie OOSTING dat een les voor de toekomst is dat brandend vuurwerk niet zomaar met water geblust kan worden.

8.4.14.3 *Automatische sprinklerinstallaties in een vuurwerkopslag*

Minister REMKES schrijft over de toepassing van automatische sprinklerinstallaties bij vuurwerkopslagplaatsen:

[a] Zie eerste voetnoot vorige pagina met opsomming 4 bronnen onblusbaarheid brandend vuurwerk.

> Naar aanleiding van de vraag betreffende het voorschrijven van automatische sprinklerinstallaties in de omringende landen is door het RIVM contact gezocht met diverse buitenlandse overheidsinstanties (België, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Denemarken en de Verenigde Staten), die vuurwerkinrichtingen (consumentenvuurwerk) beoordelen en inspecteren. Daaruit blijkt dat Nederland inderdaad behoort tot de weinige landen waar in een opslagruimte voor consumentenvuurwerk een sprinklerinstallatie wordt geëist.

Figuur 575: Brieffragment over de toepassing van sprinklers geschreven door minister REMKES van BZK aan gemeenteraad Enschede van 24 maart 2005. (is ook eerder opgenomen als figuur 294)

Minister REMKES doet in het vervolg van de brief voorkomen alsof Nederland met deze afwijkende situatie voorop loopt i.p.v. achterloopt qua inzicht betreffende de inzet van water bij het blussen van een vuurwerkbrand. Hij schrijft verder:

> Andere omringende landen passen tot nu toe geen sprinklerinstallatie toe, maar hanteren voor brand in een opslagruimte met consumentenvuurwerk het principe van 'gecontroleerd uit laten branden'. Dat is niet zonder gevaar voor met name de in te zetten brandweermensen, die in de omgeving 'secundaire' branden moeten blussen met voortdurend wegschietend en ontploffend vuurwerk. In Nederland is daarom gekozen voor het toepassen van een automatische sprinklerinstallatie, waarmee een eventuele brand zonder inzet van mensen snel onder controle kan worden gebracht. De brandweer kan vervolgens het afblussen van de gecontroleerde brand voor zijn rekening nemen.

Figuur 576: Pleidooi REMKES voor de toepassing van automatische sprinklers. Dit in afwijking van andere landen.

Commentaar PvB: Juist het gebruik van een automatische sprinklerinstallatie bij een afgesloten betonnen bunker (zonder plofdak) of stalen zeecontainer bij een uitbrekende vuurwerkbrand is levensgevaarlijk. Vanwege de mogelijkheid van drukopbouw, oplopende temperaturen en de concentratie van brandbare gassen vormt dit een recept voor een herhaling van de ramp te Enschede. Dit is uitgelegd in <H.2.1.8.1.4> (werking sprinkler).

Samenvattend kan worden gesteld dat ook op het punt van het gebruik van bluswater bij vuurwerkbranden, alsmede de verplichting van de aanleg van automatische sprinklerinstallaties, deze brief van Minister REMKES aan de gemeenteraad van Enschede **MISLEIDEND** is. Zo presenteert REMKES zekerheden over een te laag gehalte aan metalen in vuurwerk, waardoor vuurwerk bij verbranding nooit waterstofgas zou kunnen produceren. Dit is in het geheel niet bewezen. Ook presenteert REMKES afwijkend gebruik in Nederland met de toepassing van water bij brandend vuurwerk als zou dat een punt van voorsprong zijn, terwijl in werkelijkheid dit een punt van achterstand is t.o.v. het buitenland.
De brief van minister REMKES is dus misleidend en heeft alleen de bedoeling om de gemeenteraad van een zwaar getroffen stad, die vijf jaar na de ramp nog steeds op zoek is naar de waarheid, zand in de ogen te strooien.

8.4.14.4 *De noodzaak van zogeheten 'nieuwe' informatie*

In de antwoordbrief van minister REMKES wordt gebruik gemaakt van standaardtechnieken om kritische vragen niet te hoeven beantwoorden. Eén van die technieken is de voorgewende noodzaak tot het presenteren van zogeheten 'nieuwe' informatie. Minister REMKES handelt daarbij alsof hij een rechter is die niet over een eerdere gerechtelijke uitspraak hoeft te oordelen wanneer er geen 'nieuwe' informatie wordt ingediend door de verdediging (of het OM). Deze voorgewende 'noodzaak' van 'nieuwe feiten' komt in maar liefst vier passages voor in de antwoordbrief van minister REMKES:

> aan de inrichting van opslag en de inzetinstructies bij brandbestrijding. Helaas wordt uit deze brief van de gemeenteraad niet duidelijk op basis van welke nieuwe informatie deze vragen worden gesteld.

> Na kennisneming van de beschikbare en door de Inspectie OOV nader ingewonnen informatie kan worden vastgesteld dat geen sprake is van nieuwe feiten. Daarom zal de onderstaande beantwoording van de drie vragen door mijn Inspectie zijn gebaseerd op de resultaten van de (vele) onderzoeken na de vuurwerkramp, in het bijzonder de (vier) rapporten van de Commissie Oosting en

> Met bovenstaande antwoorden is mijns inziens uitputtend ingegaan op de door de gemeenteraad gestelde vragen. Ik wil u echter wijzen op het feit dat het oproepen van vragen zonder dat er sprake is van duidelijke nieuwe feiten, tot veel onnodige onrust bij de bevolking kan leiden en in het bijzonder bij de betrokken brandweerlieden. Deze worden op deze wijze (onterecht) in het beklaagdenbankje gezet.

> Overigens ben ik altijd bereid, indien eventuele nieuwe feiten leiden tot nieuwe vragen, om de nodige expertise van de Inspectie OOV aan u ter beschikking te stellen.

Figuur 577: Vier citaten uit de brief van 24 maart 2005 van minister REMKES aan de gemeenteraad betreffende de 'noodzaak' van zogeheten 'nieuwe' informatie.

Met andere woorden, de heer REMKES beschouwt zichzelf met het ondersteunende ambtenarenapparaat en de hem ten dienste staande vaste deskundigen (NFI, TNO, OOV) als onfeilbaar. Want zonder nieuwe feiten kunnen volgens hem de oude uitkomsten van eerdere onderzoeken klakkeloos opnieuw worden opgelepeld. Echter de heer REMKES is geen rechter, hij is slechts een bewindspersoon die op basis van door ambtenaren en deskundigen gesouffleerde adviezen probeert zo juist mogelijke antwoorden te geven. Wanneer een kennelijk goed in de materie ingevoerde, en bovendien van nabij betrokken partij legitieme vragen stelt n.a.v. een ingewonnen deskundig advies, dan heeft de minister daar serieus naar te kijken. In dit geval is het de gemeenteraad van Enschede die in de dubbele hoedanigheid van goed ingevoerde partij en van nabij betrokken partij legitieme vragen heeft over het verloop van de bestrijding van de ramp. De raad heeft

gedocumenteerd advies gekregen van een voormalig brandweerofficier met 33 jr. ervaring bij de brandweer. Dat minister REMKES en zijn entourage kennelijk geen zin hebben om deze indringende vragen opnieuw te beantwoorden is begrijpelijk. En het feit dat de betreffende ex-brandweerofficier eerder al eens de euvele moed heeft gehad de minister rechtstreeks aan te schrijven met vergelijkbare vragen[a], zal het enthousiasme van de minister niet hebben vergroot. Met andere woorden; de voorgewende noodzaak tot nieuwe feiten is flauwekul en in deze context is het zelfs ronduit onbehoorlijk om gewoon de eerdere uitkomsten wederom op te lepelen aan de gemeenteraad van Enschede.

8.4.14.5 *Beschuldiging tegen de S.E, Fireworks eigenaren*

Zo zouden volgens minister REMKES S.E. Fireworks medewerkers tijdens het blussen de brandweerlieden nog hebben verzekerd dat er alleen 1.4 vuurwerk lag, waarmee zij de brandweer zouden hebben misleid, met dodelijk gevolg. Minister REMKES doet hier iets zéér opmerkelijks: Hij schrijft notabene aan de leden van de gemeenteraad Enschede dat personeelsleden van S.E. Fireworks willens en wetens foutieve informatie hebben verstrekt aan de brandweer tijdens het blussen van de inleidende brand, waarmee zij direct schuldig zijn aan de dood van de vier omgekomen brandweerlieden. Hoewel dit misschien juridisch houdbaar is met een beroep op de strafrechtelijke veroordeling van beide S.E. Fireworks-directeuren door het gerechtshof Arnhem, is deze handelwijze van Minister REMKES moreel zeer verwerpelijk. Door dit soort acties hebben de gezinsleden van de veroordeelden zeer veel leed te verduren gehad, omdat een aantal inwoners van Enschede en omgeving in dergelijke uitlatingen een vrijbrief zagen om bijvoorbeeld mishandeling te plegen jegens gezinsleden van bij S.E. Fireworks betrokkenen.

8.4.14.6 *Ontbreken van informatie bij het rapport OOSTING*

De gemeenteraad vroeg in haar schrijven van 7 december 2004 naar het waarom van de omissie van de commissie OOSTING betreffende de bij S.E. Fireworks aangebrachte gevarenwaarschuwingen. Ook vroeg de raad naar de naleving van die waarschuwingen door de brandweer. Minister REMKES zegt in zijn antwoord helemaal niets over de commissie OOSTING en volstaat met zijn volstrekt foutieve informatie over de gevarenaanduidingen. Voor meer informatie over de fouten gemaakt door de commissie OOSTING, ook met betrekking tot de gevarenaanduidingen, verwijst steller naar hoofdstuk <H.3>.

8.4.14.7 *Metalen in vuurwerk*

Minister REMKES stelt in zijn brief dat de hoeveelheid metaal in brandend vuurwerk onvoldoende is om bij blussen met water gevaarlijke hoeveelheden waterstofgas te genereren. In tegenstelling tot wat minister REMKES schrijft veroorzaakt het blussen met water van een vuurwerkbrand wel degelijk het ontplofbare waterstofgas. Dit vanwege de vele metaalcomponenten in het meeste vuurwerk. NFI/TNO zijn (op dat moment) geen deskundigen op dit terrein. Uit diverse analyses van de samenstelling van het bij S.E. Fireworks op de rampdag aanwezige vuurwerk blijkt dat er veel metaalhoudend vuurwerk aanwezig was:

[a] Zie <H.8.4.5> waarin de inhoud van deze brief wordt beschreven.

1. Zo blijkt uit de van S.E. Fireworks beschikbare MSDS lijsten dat er in de opslagplaatsen C2, C3, C4, C5, C6, E2, M7 en andere opslagplaatsen vuurwerk heeft gelegen dat onder meer de volgende metalen bevatte: Potassium, Titanium, Natrium, Barium, Strontium, Aluminium, Koper en Kalium.[a]
2. In het hoofdrapport van NFI/TNO komt de volgende passage voor (citaat): *"Met behulp van röntgenfluorescentie en een aan een scanning elektronenmicroscoop (SEM) gekoppeld energiedispersief röntgen- microanalysesysteem (EDX) zijn vooral de elementen chloor, kalium, magnesium, barium, strontium, koper, aluminium, titaan en of zwavel gemeten. Materialen op basis van deze elementen worden algemeen toegepast in pyrotechnische materialen."*[831] Dus naast de informatie uit de MSDS-lijsten wijst ook de analyse uit het NFI-hoofdrapport op de aanwezigheid van een groot aantal verschillende metalen in het in brand staande vuurwerk.
3. De Oostenrijkse springstoffendeskundigen Stefan Schönhacker en Dr. Alfred Kappl brachten op 23 februari 2004, dit op verzoek van de *'Stichting De Onderste Steen 13 mei 2000',* een eerste oppervlakkige beschouwing[832] uit over de mogelijke verbrandingsprocessen die speelden bij de Vuurwerkramp. Zij deden dit op basis van beschikbaar gestelde videobeelden en het publiekelijk via Internet toegankelijke materiaal over de ramp. In deze rapportage signaleren zij aanwijzingen, o.a. aan de hand van de intensiteit en de kleur van de rookwolken, dat er o.a. sprake is geweest van het verbranden van grotere hoeveelheden waterstof, in dat geval vrijgekomen als gevolg van het branden van de metaaldeeltjes in het vuurwerk. Deze waterstof zou ontstaan kunnen zijn door het blussen van het metaalhoudende vuurwerk met water. Aan het eind van hun bericht stellen de beide deskundigen dat het dodental mogelijk lager uitgevallen zou zijn indien een correcte toepassing van de veiligheidsafstanden en een juiste keuze van het blusmiddel hadden plaatsgevonden. In een latere rapportage van Arsenal Research Instituut in samenwerking met Dr. Kappl[833] komt hij hier op terug. Het gehalte aan metalen zou toch te laag zijn geweest voor beduidende hoeveelheden waterstof. Deze bevinding heeft echter slechts betrekking op één soort vuurwerk, de zogeheten ijsfonteintjes.[834]
4. Ex-brandweerofficier Fred Vos legt een verklaring af bij het Tolteam op 12 november 2002. Daarin verklaart hij dat een vuurwerkbrand nooit met water geblust mag worden vanwege de in vuurwerk aanwezige metalen zoals magnesium, aluminium en titaan. Daarbij bestaat het risico dat bluswater de brand aanjaagt i.p.v. uitdooft. Vos verwijst in zijn verklaring naar Amerikaanse brandweerliteratuur waarin wordt aangegeven dat een vuurwerkbrand niet te blussen is met water en dat er honderden meters afstand moet worden genomen.[835] De witte rook voorafgaande aan de explosies werd door brandweermensen ten onrechte aangezien voor controle, terwijl het juist kan duiden op een (verhevigende) metaalbrand.[836]
5. In correspondentie[837] met advocaat mr. Kalma van november 2005, gaat deskundige F. Vos nog een stap verder:

[a] Wel is het zo dat niet alle metalen bij aanraking met water waterstofgas produceren. Ook dient het gehalte van metalen in vuurwerk voldoende te zijn voor de productie van significante hoeveelheden waterstofgas. hiernaar heeft TNO onvoldoende onderzoek gedaan om tot dergelijke stellige uitspraken te kunnen komen.

Het punt dat ik met mijn stellingen wilde maken was nu juist dat door het gedoogde wegduiken van de brandweertop m.b.t. hun wettelijke taken (tot en met de Min. v. BZK) het lager personeel de dood werd/wordt ingejaagd. En tevens dat bij juist optreden, het brave en moedige uitrukpersoneel eerder was begonnen met evacuatie van bewoners. Zij hadden daarmee, gelet op het tijdsverloop zichzelf en anderen gered!.

Daarom durf ik opnieuw met stelligheid te beweren dat u en uw collega's niet de juiste verantwoordelijken (willen) aanpakken; na een degelijke analyse van de in de wetten blijkende aansprakelijkheden en taken..Ook het Pikmeer arrest doet er niet toe. Verzaken van wettelijke taken is een ambtsmisdrijf en kan/moet strafrechtelijk worden vervolgd met mogelijk gevolg ook nog civiele aansprakelijkheid van de individuele functionarissen. .

Figuur 578: Stelling van deskundige Drs. F. Vos dat door verzaken van wettelijke taken door de brandweertop t/m de minister van BZK het lagere brandweerpersoneel de dood werd ingestuurd. Dit is een ambtsmisdrijf.

8.4.14.8 *Vermaning van REMKES aan de gemeenteraad*

De brief van minister REMKES besluit met een tamelijk bizarre vermaning aan het adres van diezelfde gemeenteraad, waarin hij hen waarschuwt niet te lichtzinnig meer met vragen te komen. Citaat:

Met bovenstaande antwoorden is mijns inziens uitputtend ingegaan op de door de gemeenteraad gestelde vragen. Ik wil u echter wijzen op het feit dat het oproepen van vragen zonder dat er sprake is van duidelijke nieuwe feiten, tot veel onnodige onrust bij de bevolking kan leiden en in het bijzonder bij de betrokken brandweerlieden. Deze worden op deze wijze (onterecht) in het beklaagdenbankje gezet.

Figuur 579: Afsluitende vermaning van REMKES aan de gemeenteraad tegen te lichtzinnig gestelde vragen over ramp.

De vermaning van de minister blijkt bijzonder goed te werken, want in de schriftelijke reactie van de gemeenteraad d.d. 19 april 2005[838], slikt de gemeenteraad de informatie van minister REMKES als zoete koek:

> *"De vraag naar de aanduiding op de gevarenborden in relatie tot de inzet van de brandweer is beantwoord. De inzet van de brandweer op 13 mei 2000 was geheel overeenkomstig de toen geldende procedures. Met uw brief de vraag naar de brandweerinzet op 13 mei 2000 definitief beantwoord. Tevens hebben wij goede nota genomen van uw informatie dat het gebruik van water bij blussing in deze situatie nooit tot een verergering van een brand kan leiden, laat staan een massa-explosie kan veroorzaken."*

8.4.15 Tubantia herhaalt waarschuwing REMKES (01.04.2005)

De waarschuwing van minister REMKES om geen nodeloze onrust te veroorzaken wanneer er geen nieuwe informatie voorhanden is, komt feilloos over in de pers, want de Twentse Courant Tubantia kopt op 1 april 2005 het volgende: *"REMKES: vragen Vuurwerkramp zaaien onrust"*. Een citaat uit het artikel luidt:

"Minister REMKES hekelt de Enschedese gemeenteraad naar aanleiding van haar recente vragen over de Vuurwerkramp. REMKES vindt dat de gemeenteraad de brandweer 'onterecht' in de beklaagdenbank zet en onnodig onrust kweekt onder de Enschedese bevolking."
Het slotcitaat smoort de kritiek vanuit de gemeenteraad voor eens en voor altijd. REMKES voert de gemeenteraad daarbij misleidende en foutieve antwoorden.

8.4.16 Gemeenteraad Enschede aan REMKES (19.04.2005)

De gemeenteraad accepteert de uitleg van minister REMKES zonder enige kanttekening:

Wij hebben uw reactie besproken in een overleg met fractievoorzitters op maandag 4 april 2005. Geconstateerd is dat de vraag naar de aanduiding op de gevarenborden in relatie tot de inzet van de brandweer is beantwoord en dat de (wijze van) inzet van de brandweer op 13 mei 2000 geheel overeenkomstig de toen geldende procedures is geweest. Wat ons betreft is met uw brief de vraag naar de brandweerinzet op 13 mei 2000 definitief beantwoord.

In uw brief gaat u eveneens uitgebreid in op onze vraag naar het effect van het gebruik van bluswater bij een ramp met vuurwerk in de verschillende vuurwerkklassen. Wij hebben goede nota genomen van uw informatie dat het gebruik van water bij blussing in deze situatie nooit tot een verergering van een brand kan leiden, laat staan een massa-explosie kan veroorzaken.

Figuur 580: De gemeenteraad Enschede accepteert klakkeloos de uitleg van minister REMKES gegeven in zijn brief van 24 maart 2005.

Commentaar PvB: De vragen die nog openstaan bij de gemeenteraad mogen geen naam hebben, deze gaan immers uit van de veronderstelling dat de situatie zoals geschetst door minister REMKES de waarheid is, hetgeen evident niet het geval is zoals hiervoor aangetoond bij de bespreking van zijn brief van 25 maart 2005. De raad informeert bijvoorbeeld naar het probleem van bewust verkeerd labelen van vuurwerk, waardoor er zwaarder vuurwerk zou liggen dan aangegeven. Dat is het beeld wat REMKES graag oproept; een probleem van illegaal handelen. Dat is echter niet het probleem, want het probleem ligt juist bij de risico's verbonden aan de legale opslag van vuurwerk, veroorzaakt door de verkeerde Nederlandse regelgeving voor de opslag van vuurwerk.

8.4.17 Rapport Dr. Kappl en Arsenal research over ramp (06.05.2005)

Nadat er in het najaar van 2004 al verdere contacten waren gelegd en met de verzameling van nadere en aanvullende gegevens, beelden en rapporten was begonnen, heeft de *'Stichting de Onderste Steen 13 mei 2000'* op 21 december 2004 formeel de opdracht gegeven aan het Weense Arsenal research Instituut i.s.m. de Oostenrijkse vuurwerkdeskundige Dr. Kappl, om met een nieuwe en onafhankelijke analyse te komen m.b.t. het ontstaan van de Vuurwerkramp en de natuurkundige reacties die daarbij een rol hebben gespeeld.[839] Onder het bestudeerde materiaal bevonden zich ook filmopnamen van de ramp, genomen vanaf vier verschillende standpunten en de in de rechtbank gebruikte animatie van de ramp zoals opgesteld door het NFI (NL Forensisch Instituut). Ook is gebruik gemaakt van een groot aantal voorraadlijsten van S.E. Fireworks, waarop de pyrotechnische samenstelling en het netto explosieve gewicht van een aantal door S.E. Fireworks op het moment van de ramp gevoerde vuurwerkartikelen was weergegeven.

In tegenstelling tot de eerdere rapportages die door of namens de Nederlandse overheid zijn uitgebracht in 2000 en 2001, zoals door NFI/TNO en de commissie OOSTING, is er in deze Oostenrijkse rapportage ook rekening gehouden met de bijdrage van het verbranden van het verpakkingsmateriaal aan de kracht van de explosies. Ook is er zéér gedetailleerde frame-voor-frame video-analyse toegepast op de rookontwikkeling die uit de metalen zeecontainer E2 kwam. Verder is gebruik gemaakt van meerdere computermodel simulaties van de ontwikkeling van de temperatuur, windrichting, rook en brandhaarden.

In de uit deze rapportage resulterende meest waarschijnlijke hypothese wordt de ontploffing van container E2 als cruciaal aangenomen voor de escalatie van brand tot ramp. Hoewel NFI/TNO eveneens aan de brand in container E2 en de daaropvolgende explosie van E2 een belangrijke rol toedichten, is de toedracht van het in brand raken en het proces dat leidde tot de explosie van de container, volgens Arsenal en Dr. Kappl geheel anders dan volgens NFI/TNO. Daarbij worden door Arsenal & Kappl de volgende constateringen gedaan:

Het is zeer onwaarschijnlijk dat container E2 in brand is gevlogen volgens het door NFI/TNO gevolgde hypothese van hitteoverdracht via een wand van de container. Zelfs in het, voor dit scenario, maximaal ‘gunstige’ geval de bunkers C3 en C4 volledig in brand stonden, is de daarvan vrijkomende hitte onvoldoende om een explosie te initiëren in container E2 door warmtestroming (convectie) of warmtestraling. Dit resultaat is tegengesteld aan de uitkomsten van de computer animatie gemaakt in het jaar 2000 door het NFI. Zelfs een *‘backdraft’* of vergelijkbaar verschijnsel kan dit gebrek aan warmte niet voldoende compenseren om de container een voor de explosie kritieke temperatuur te laten bereiken.

Eerder is door het NFI in haar hoofdrapport van 1 februari 2001 aangenomen dat een brand van een aanhanger naast container E2 heeft geleid tot de explosie in container E2. Deze onvoldoende op toetsbare feiten gebaseerde hypothese van het NFI, die in hun hoofdrapport de waardering “*zeer waarschijnlijk”* mee kreeg, is vervolgens echter wel door het gerechtshof overgenomen in het eindarrest van de strafrechtelijke veroordeling onder bewijsmiddel 12.1. Dit heeft geleid tot de veroordeling van de directie van S.E. Fireworks.

Twee alternatieve scenario’s worden door Kappl aangevoerd als wél mogelijke oorzaken van het ontstaan van een brand in container E2. De eerste mogelijkheid die hij noemt is het binnenraken van brandend vuurwerk of vonken door de gaten in de container die zijn aangebracht voor een vorkheftruck en het daarna doorbranden van de houten bodem. De tweede mogelijkheid die hij noemt is het openen van de deuren t.b.v. controle door de brandweer tijdens de bluswerkzaamheden, waardoor er ongewild en ongemerkt vonken of brandend vuurwerk naar binnen zijn gekomen, waarna de deuren weer zijn gesloten en er een pyrolyseproces[a] op gang kon komen.

Uit de beschikbare beeldopnamen van de Vuurwerkramp is gedetailleerd te zien hoe de rookontwikkeling van container E2 verloopt, direct voorafgaande aan de explosie van E2. Dit beeldmateriaal laat zien hoe er eerst witte rook uit de container komt en deze rook zich verder ontwikkelt qua omvang, snelheid en kleur. Het ontstaan van witte rook met

[a] Voor een omschrijving van het pyrolyseproces zie de verklarende woordenlijst in bijlage <H.8.18>.

plotselinge overgang naar zwarte rook is een van de kenmerken voor een optredend pyrolyse-effect.[840] De latere zwarte rook kan koolstof bevatten.

Uit berekeningen van de benodigde druk van binnenuit bij een vergrendelde container blijkt dat slecht 5 kg ontbrandend buskruit al voldoende gasontwikkeling geeft in een afgesloten container om de vergrendeling van de containerdeuren te doen bezwijken. Daarbij heeft volgens de gepresenteerde hypothese een pyrolyseproces van het verpakkingsmateriaal in de toen nog afgesloten container E2 plaatsgevonden. Daardoor is er een zwarte gas/stofwolk met een koolstofmengsel van (gedeeltelijk) onverbrande resten ontstaan die bij de explosie van E2 naar buiten is gekomen. Deze wolk heeft zich gemengd met de zuurstof uit de lucht en is aangestoken door de veelvuldig voorkomende vonken en ontploffend vuurwerk, waarna de koolstofwolk is geëxplodeerd boven de open ruimte tussen de containers en bunkers.

De eerdere conclusies uit de door of namens de Nederlandse overhead gevoerde onderzoeken, stelden dat de aanwezigheid van *'Flash Bang Shells'* in de voorraad van S.E. Fireworks verantwoordelijk is voor het grote effect van de opgetreden explosies. Echter vanuit scheikundig oogpunt hoeft dit helemaal niet zo te zijn. Er kwam immers genoeg energie vrij van het onverbrande zwarte poeder en het verpakkingsmateriaal. Ook hebben de metaalhoudende effectladingen een rol gespeeld bij de explosieve kracht, zelfs als deze metaalhoudende toevoegingen aan het vuurwerk uit zichzelf niet explosief zijn.

Daarentegen achten Arsenal & Kappl een metaalbrand met vrijkomend ontplofbaar waterstofgas minder waarschijnlijk. Hij baseert zich hierbij op de samenstelling van ijsfonteintjes die in bunker C3 lagen opgeslagen en de inzet door de brandweer van hoge capaciteit waterkanonnen, waardoor het koelend vermogen van het bluswater overheerst.[841]

Arsenal & Kappl komt verder uit op een geschat totaal netto explosieve massa van 48 ton op het gehele S.E. Fireworks terrein, wat volgens Kappl overeen komt met een bruto explosieve massa van 120 ton i.p.v. de door NFI/TNO aangenomen 160 ton. Dit vanwege het hoge aandeel van groot kaliber mortier shells die waren opgeslagen.

Samenvattend kan worden gesteld dat de bevindingen uit het rapport van het Arsenal instituut en Dr. Kappl tegengesteld zijn aan de eerdere bevindingen van NFI/TNO:

1. Het in brand raken en exploderen van container E2 kan niet gebeurd zijn zoals door het NFI/TNO verondersteld door straling of convectie.
2. Het openklappen van de vergrendelde deuren van container E2 kan al zijn veroorzaakt door het ontploffen van een beperkt aantal shells in E2. (Overigens was container E2 waarschijnlijk niet vergrendeld, zie <H.7.1.13.6.8>.
3. Een donkere wolk van onvolledig verbrandde gassen en deeltjes kwam vervolgens naar buiten en droeg bij aan de brandbare wolk van koolstof en koolmonoxide die ontstoken is door het ruim aanwezige rondvliegend vuurwerk.
4. De aanwezigheid van titaniumshells hoeft zeker niet de oorzaak te zijn van de onverwachte kracht van de vuurwerkexplosies. Veel meer voor de hand ligt de

werking van het pyrolyseproces in een afgesloten ruimte en de energetische bijdrage van het verpakkingsmateriaal.
5. Er is minder vuurwerk aanwezig geweest, 120 i.p.v. 160 ton.

De conclusie daaruit is dat de aanname door het NFI van de aanwezigheid van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk bij S.E. Fireworks, voorbarig en ongefundeerd is.

8.4.18 Reactie TNO op rapport Arsenal/Kappl, mei 2005

TNO, dat namens de Nederlandse overheid onderzoek heeft gedaan naar de Vuurwerkramp en waarvan de conclusies rechtstreeks hebben geleid tot de strafrechtelijke veroordeling van de beide directeuren van S.E. Fireworks, ziet in de rapportage van Arsenal/Kappl nauwelijks aanleiding om te reageren. Er is ten minste geen persbericht van TNO te vinden, er wordt door TNO alleen gereageerd op vragen van het ANP. Het ANP schrijft daarover:

TNO ziet nog geen reden om de conclusies van zijn eigen onderzoek over de Vuurwerkramp in Enschede te veranderen. Dat heeft een woordvoerder laten weten. Hij reageerde op het onderzoek van de Oostenrijkse wetenschapper Kappl, dat uitwees dat een grote hoeveelheid verpakkingspapier door een vuurzee is omgezet in koolstof met als gevolg een enorme koolstofexplosie.
Voor TNO is het nog onduidelijk hoe Kappl tot zijn conclusies is gekomen. „Het TNO-team ter plaatse kende indertijd immers ook deskundigen op gebied van gas- en stofexplosies. Onze analyse was voldoende om de kracht van de explosie te verklaren", aldus de TNO-woordvoerder. „Stof explodeert namelijk alleen als het opgesloten is. Als het in de vrije lucht hangt, krijg je alleen een vuurwolk en geen explosie".
TNO kent de precieze inhoud van het rapport de wetenschapper niet en zal het snel opvragen. Dr. Kappl is van het in Wenen gevestigde Federal Research Instituut *'Arsenal'*. Hij deed, op verzoek van een aantal verontruste inwoners van Enschede, drie jaar onderzoek naar de oorzaak van de Vuurwerkramp.
Kappl kwam onder andere tot de conclusie dat de explosies zo krachtig waren dat er meer voor nodig was dan uitsluitend de hoeveelheid vuurwerk. „Met name bij de tweede grote explosie is goed te zien dat er veel stof en onverbrand materiaal in de lucht hing. Dit was afkomstig van verpakkingspapier", stelt de Oostenrijker.

Commentaar PvB: Wat opvalt in dit ANP-artikel is dat de rapportage van Arsenal & Kappl wordt opgeblazen met elementen die door Kappl en Arsenal zelf nooit zijn gebruikt. Zo wordt hij 1) als wetenschapper neergezet, wordt 2) gesteld dat hij drie jaar onderzoek heeft gedaan en dat 3) een van het verpakkingsmateriaal afkomstige de koolstofexplosie verantwoordelijk was voor de explosie.
Géén van deze drie elementen worden door Arsenal en Kappl zo gesteld, maar dit maakt het wel makkelijker om Kappl (als boodschapper van het slechte nieuws) onderuit te halen en de inhoud van zijn rapportage niet meer te hoeven bestuderen, ook al zegt TNO van wel.
Ook valt op dat TNO net doet alsof Dr. Kappl het rapport in zijn eentje heeft opgesteld, hetgeen blijkens de verantwoording duidelijk niet het geval is.

8.4.19 REMKES-antwoord Kamervragen Arsenal rapport (06.06.2005)

Van Heteren (PvdA)-1: Hebt u kennisgenomen van het rapport[a], samengesteld door een aantal Oostenrijkse explosieven-deskundigen en gepresenteerd in Enschede, waarin wordt gerapporteerd over de oorzaken van de omvang van de explosies bij de Vuurwerkramp in Enschede in 2000?
Minister REMKES: Ja. Het rapport is overigens samengesteld door de Oostenrijker A. Kappl.
Van Heteren-2: Wat is uw reactie op de conclusies van het rapport?
Minister REMKES: Deskundigen van TNO en het NFI en de Inspectie OOV hebben op mijn verzoek het rapport van de heer Kappl van 6 mei 2005 bestudeerd en als volgt gereageerd. De heer Kappl geeft in zijn rapport niet aan waarop hij de conclusie baseert dat de luchtdrukeffecten niet alleen door het explosief materiaal in het vuurwerk kunnen worden verklaard. Hij berekent dat bij de laatste (grote) explosie in Enschede ca 14.000 kg netto vuurwerk heeft gereageerd. Met de door hem aangegeven TNT-equivalentie van 0,3 zou dat een effect hebben vergelijkbaar met ca 4000 kg TNT. Dit komt overeen met de eerdere conclusie van het NFI en TNO met betrekking tot de bij deze laatste explosie betrokken hoeveelheid ontplofbare stof. Die conclusie is gebaseerd op de waargenomen schade op het terrein van SE-Fireworks en in de omgeving. Gezien de beschikbare videobeelden van 13 mei 2000 en de tijdens het onderzoek ter plaatse geconstateerde (schade)effecten is indertijd ook geconstateerd dat er geen aanwijzingen zijn dat er een significante gas- of stofexplosie (onder meer ten gevolge van verkoold verpakkingsmateriaal) heeft plaatsgevonden. Het rapport van de heer Kappl levert derhalve naar het oordeel van de deskundigen geen nieuwe gezichtspunten op en geeft geen aanleiding tot het herzien van de onderzoeksresultaten of conclusies van de rapportage door het NFI en TNO. Ik neem dit oordeel over.
Van Heteren-3: Hoe verklaart u de discrepantie tussen de bevindingen van de Oostenrijkse deskundigen en eerdere onderzoeken, die u in uw eigen reactie van maart jl. op vragen van de gemeente Enschede citeert?
Minister REMKES: Er is geen sprake van discrepantie tussen de bevindingen. De vragen van de gemeente Enschede en de reactie hierop in mijn brief van maart 2005, betroffen het bestrijden van branden van vuurwerk waarin magnesiumpoeder is verwerkt en het gebruik van (blus)water daarbij. Het rapport van de heer Kappl betreft de bijdrage van verpakkingsmateriaal aan de kracht van explosies van vuurwerk.
Van Heteren-4: Wat is uw commentaar op het feit dat de rol van de verpakkingen van het vuurwerk dat betrokken was bij deze explosie door de Oostenrijkse deskundigen zwaar wordt benadrukt?
Minister REMKES: Hiervoor verwijs ik u naar mijn antwoord op vraag 2.
Van Heteren-5: Op welke wijze wilt u uw toezegging gestand doen om de onafhankelijke Onderzoeksraad voor de veiligheid eventuele nieuwe bevindingen rondom de ramp, zoals in Enschede gemeld in het hierboven genoemde Oostenrijkse onderzoek, te laten beoordelen?
Minister REMKES: Gezien de inhoud van het rapport van de heer Kappl en de reactie van het NFI en TNO daarop, zie ik geen aanleiding de Onderzoeksraad voor Veiligheid te verzoeken een nadere beoordeling uit te voeren. Zoals u bekend staat het de Onderzoeksraad vrij om zelf een onderzoek uit te voeren.

[a] RTV Oost, forum en NOS Journaal, 9 mei jl.

Commentaar PvB: Door woordspelletjes (ontkennen discrepantie terwijl er een gapend gat is) en terugvallen op de eerdere bevindingen van de vaste adviseurs (NFI en TNO) kan REMKES alles van zich af schrijven.
De mededeling van REMKES dat er op basis van de videobeelden en de schade-effecten geen aanwijzingen zijn dat er een significante stofexplosie heeft plaatsgevonden is zonder meer fout. Dat is slechts een verkeerde en te snelle aanname geweest van de commissie Oosting, (en zoals uit dit antwoord blijkt, kennelijk TNO), want die aanwijzingen zijn er wel degelijk. Zie daarvoor <H.3.5.1.7.2>.
Ook zijn mededeling dat de Onderzoeksraad voor de Veiligheid zelf onderzoek kan gaan doen is een theoretische wijsheid. In de praktijk heeft die raad steeds nader onderzoek afgewezen omdat dit onmogelijk was wegens het eerder verrichte onderzoek door de commissie OOSTING.

8.4.20 Vuurwerkproeven in Polen (11.10.2005)

In het kader van het Europese onderzoekprogramma CHAF zijn op 11 oktober 2005 in Polen zogeheten ‘volle schaal testen’ uitgevoerd met in containers opgeslagen vuurwerk. Containers met evenementenvuurwerk uit de gevarenklassen 1.4 en 1.3 vertoonden onverwacht heftige explosies. Daarom kwam (niet officieel gerapporteerd) naar voren dat dat Nederlandse brandweerlieden ernstig levensgevaar lopen als zij conform de dan (en nu nog steeds!) geldende Nederlandse blusinstructies een vuurwerkbrand gaan bestrijden.[842] Volgens de Nederlandse blusinstructies kunnen zij een vuurwerkbrand[843] in Nederland behandelen als een normale brand, d.w.z. blussen met water en zonder gepaste afstand te bewaren en zonder evacuatie van omwonenden[844]. Wanneer dergelijke berichten via niet-officiële kanalen toch uitlekken, o.a. omdat er enkele Nederlandse brandweermensen bij de proeven aanwezig waren[845], ontstaat er onrust bij de Nederlandse brandweer.

Bij de CHAF-proeven in Polen, die in het kader van EU-onderzoek zijn uitgevoerd door o.a. het Duitse BAM en het Nederlandse TNO, zijn een aantal kansen blijven liggen. Zo zijn er niet-praktijk-overeenkomstige ontsteekmethoden gebruikt, namelijk ruimtelijke matrixen van elektrische ontstekers in een opslagruimte (container), waardoor de gehele inhoud in één keer wordt ontstoken. Dit is niet representatief voor de wijze waarop een hoeveelheid vuurwerk in een container doorgaans in brand raakt. Ook is er een gebrek aan transparantie in het Nederlandse taalgebied over de wijze waarop de proeven zijn uitgevoerd. Zo zou er toch sprake zijn geweest van het ontsteken van slechts één artikel in de container. Ook heeft men geen proeven uitgevoerd die verklarend hadden kunnen zijn voor wat er gebeurd is in Enschede, zoals het naast een container initiëren van een langdurig vuur (these TNO/NFI met aanhangwagen) of Pyrolyse.[846]

Uit proeven die in dezelfde periode in Oostenrijk zijn gehouden in het kader van het Duitse Tv-programma ZDF ‘Abenteuer Wissen’, is wél gebleken dat een ontsteking van een vuurwerkcontainer door een naastliggend vuur, hoogst onwaarschijnlijk en feitelijk onmogelijk is, waarmee een belangrijk onderdeel van de TNO-hypothese m.b.t. het ontstaan van de Vuurwerkramp op losse schroeven komt te staan.[847]

8.4.21 Brief veiligheidsregio NHN aan BZK (27.10.2005)

Naar aanleiding van de verontrustende waarnemingen gedaan bij de grote schaal vuurwerkproeven in Polen en de eerdere conclusies die waren bereikt n.a.v. de Vuurwerkramp in Denemarken (2004), schrijft de regionaal commandant van de veiligheidsregio Noord-Holland Noord een brief aan de directeur Brandweer en GHOR van het Ministerie van BZK. In deze brief spreekt hij zijn ernstige bezorgdheid uit over het feit dat de les- en leerstof in Nederland voor de brandweer niet juist is. De commandant verzoekt de directeur Brandweer van BZK om de richtlijnen voor het blussen van brandend vuurwerk te herzien, teneinde het risico voor de brandweermensen tijdens het blussen van vuurwerk zoveel mogelijk te beperken. Hij stelt daarbij voor om bij een vuurwerkbrand een hoger alarmniveau te hanteren, de veiligheidsafstanden te vergroten en het optreden van de brandweer te verschuiven van het huidige offensieve blussen naar het beter passende defensieve evacueren en ontruimen.

Deze brief is zó alarmerend van inhoud dat hieronder een groot gedeelte van betreffende brief is weergegeven in citaten. Verder commentaar is overbodig, want de inhoud spreekt voor zichzelf.

Mevrouw mr. A.L.C.Roelofs, directeur Brandweer en GHOR
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA 's Gravenhage.

Veiligheidsregio
Noord-Holland Noord

In juni 2005 zijn de heren R. Hulst en M. Krisman van respectievelijk de brandweer Hoorn en de Regionale Brandweer Noord-Holland Noord naar Denemarken geweest. Een en ander in verband met een buitenlandstage in het kader van de Master of Crisis and Disaster Management opleiding.
De stage heeft zich voor een groot deel toegespitst op de vuurwerkramp die in november 2004 heeft plaatsgevonden in de stad Kolding in het zuidwesten van Denemarken. De belangrijkste bevindingen in Kolding waren voornamelijk:

- de stellige zekerheid over de soort en hoeveelheid vuurwerk (alleen 1.3 en 1.4 consumentenvuurwerk) dat lag opslagen en
- de overeenkomsten met de vuurwerkramp in Enschede.

Deze bevindingen leidde tot de nodige verontrusting bij de beide brandweerofficieren.

Op 11 oktober 2005 zijn twee zgn. Full-scale testen met professioneel vuurwerk gehouden en door de genodigden bekeken. De inhoud van de test-containers bestond uit 1.4 en 1.3 gelabeld vuurwerk.
De uitgevoerde testen gaven als zichtbaar resultaat dat door ontsteking van één stuk vuurwerk in beide containers deze geheel explodeerden, waarbij fragmentatie tot op grote afstanden (500 meter) plaatsvond. Dit kwam overeen met de bevindingen in Kolding. Desgewenst kunnen wij u fotomateriaal van deze test beschikbaar stellen.

De richtlijnen in de huidige les- en leerstof van de brandweer spreken bij 1.4 gelabeld vuurwerk van een veilige afstand voor de brandweer van 25 meter en bij 1.3 van 100 meter.
Scherfwerking (fragmentatieschade) is bij 1.4 vuurwerk niet van toepassing en bij 1.3 vuurwerk tot op 50 meter mogelijk. Op basis van deze resultaten kom ik tot de conclusie dat de les- en leerstof op dit punt niet overeenkomt met hetgeen mijn medewerker in Polen heeft waargenomen.

Mijn zorg als regionaal commandant richt zich in eerste instantie op onze brandweermensen. De vigerende richtlijnen in de les- en leerstof komen geheel niet overeen met hetgeen ter plekke aanschouwd is.
De testen werpen derhalve de nodige vragen op bij de les- en leerstof en instructie over de wijze van optreden bij incidenten waarbij vuurwerk is betrokken.
De bovenstaande constateringen vormen voor mij de aanleiding tot dit schrijven waarbij ik u nadrukkelijk verzoek de richtlijnen, gelet op de komende oud/nieuw periode, op korte termijn te bezien teneinde de risico's voor de brandweermensen tijdens het repressieve optreden zoveel als mogelijk te beperken. Dit vooruitlopend op de uitkomsten van de gehouden onderzoeken die pas in het voorjaar gepresenteerd worden.

Namens de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord heeft een werkgroep bestaande uit commandanten en ROGS/AGS'en en een medewerker van het NIBRA zich gebogen over de vertaling van de bevindingen naar aanbevelingen voor de korpsen.
De aanbevelingen bied ik u namens de werkgroep ter overweging bij het bezien van de vigerende richtlijnen aan;

Voor het optreden bij incidenten met consumentenvuurwerk stel ik voor:
- De alarmeringsinstructie bij incidenten waarbij vuurwerk betrokken is aan te passen. Vanuit de alarmcentrale direct op te schalen tot middelbrand en de ROGS/AGS direct mee te alarmeren;
- De eerst aankomende eenheden te laten handelen conform de procedure-OGS, met de eerste opstelplaats op minimaal 100 meter. Daarvandaan de inzet nader te bepalen;
- Bij een incident waar vuurwerk direct bij de brand betrokken is verschuift het optreden van de brandweer van offensief naar defensief. Dit houdt in dat de nadruk komt te liggen op het in veiligheid brengen van omstanders (ontruimen) tot op ruime afstand van het betreffende incident.

Vanzelfsprekend ben ik bereid om nadere informatie te verstrekken, waarbij ik aanbied dat de heer Krisman voor u en/of uw medewerkers een presentatie geeft over zijn bevindingen in zowel Kolding als Polen.

Met vriendelijke groet,

Jos Stierhout
regionaal commandant Noord-Holland Noord

8.4.22 Dreigende crisis n.a.v. de EU proeven in Polen

Naar aanleiding van de Vuurwerkramp in Kolding (DK, 2004) en de grote schaal vuurwerkproeven in Polen ligt er de vraag van een goed ingevoerde commandant van een

veiligheidsregio, gericht aan het ministerie van BZK, om bijstelling van de blusvoorschriften. Wanneer we de jarenlange halsstarrige houding van de Nederlandse overheid na de rampen in Culemborg en Enschede in ogenschouw nemen, waarbij de overheid weigert te erkennen dat de Nederlandse blus-, bouw- en opslagvoorschriften voor vuurwerk verkeerd zijn, dan is dit een recept voor een crisis.

Toch komt die crisis er niet! Op 29 november 2005 verschijnt er wel een officiële circulaire van de hand van minister REMKES, waarin hij aangeeft dat de blusinstructies ongewijzigd blijven. En op 24 maart 2006 verschijnt er een persverklaring van TNO waarin wordt verklaard dat de testomstandigheden in Polen totaal anders waren dan de praktijksituatie in Nederland. Het vuurwerk dat in Polen explodeerde zou zwaarder zijn geweest dan het vuurwerk dat in Nederland wordt opgeslagen. Dus de tests in Polen brengen geen enkele verandering teweeg voor de vuurwerkregelgeving en blusinstructies in Nederland. Kennelijk berust de brandweer hierin.

Hoe kan dit? Daarop is een antwoord. Het toeval wil dat een van de betrokken brandweermensen in mei 2009 een scriptie schrijft in het kader van de opleiding voor een management leergang. Daarin doet hij uit de doeken wat er achter de schermen is gebeurd om deze crisis te bezweren nog voor dat de crisis tot bloei kwam.

8.4.23 Scriptie over crisis: achter schermen (november 2005)

De leergang Master of Crisis and Disaster Management (MCDm) is een samenwerkingsproject van het Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding (Nibra) en de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB). Later wordt deze opleiding omgedoopt tot Master of Crisis and Public Order Management (MCPM). Deze opleiding wordt aangeboden door de Nederlandse Politieacademie en het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV).

In het kader van de *'Leergang Master of Crisis and Disaster management'* verschijnt in mei 2009 een uiterst interessante scriptie (47 blz.)[848] Hierin wordt aan de hand van een literatuurstudie een analyse gepleegd van het ontstaan van een crisis en de daarbij te herkennen crisisindicatoren. Ook worden mogelijke maatregelen ter beheersing van een crisis besproken. Een belangrijke plaats in de scriptie wordt ingenomen door een casestudie. Hierin wordt aan de hand van een praktijkvoorbeeld het ontstaan en (succesvol) beheersen van een beleidscrisis beschreven. De auteur, Rein Hulst[849], is in mei/juni 2005 op een stagebezoek geweest in Kolding (DK), waar een half jaar ervoor de in het voorgaande besproken Vuurwerkramp had plaatsgevonden. Naar aanleiding hiervan neemt R. Hulst als voorbeeldcasus voor crisisbeheersing de crisis die eind 2005 dreigt te ontstaan tussen de regelgevende overheid en de Nederlandse brandweerorganisaties met betrekking tot de blusvoorschriften voor een vuurwerkbrand. Deze crisisdreiging ontstaat naar aanleiding van het uitlekken van informatie over de uitkomsten van vuurwerkproeven, die in oktober 2005 in Polen zijn uitgevoerd door TNO in samenwerking met de Engelse en Duitse zusterorganisaties, *'Health and Safety Laboratory'* en het *'Bundesanstalt für Materialforschung und Prüfung'*. Dit gebeurde in het kader van het Europese onderzoeksprogramma CHAF en tevens in opdracht van het Nederlandse ministerie van VROM.

8.4.23.1 *Vuurwerkramp in Kolding (DK)*

In de scriptie wordt over de Vuurwerkramp in Kolding het volgende opgemerkt.

(Blz. 12) Het vuurwerkbedrijf voldoet volgens de Deense autoriteiten aan alle vigerende regelgeving. Het bedrijf staat bekend om de uitermate betrouwbare en veilige bedrijfsvoering. Op 3 november 2004 om ca. 14.00 uur ontstaat een klein brandje tijdens laad- en loswerkzaamheden in een container. Om 15.25 uur ontploft deze container en breidt de brand zich uit naar de vuurwerkopslag met daarin 800 ton vuurwerk. Na diverse kleinere ontploffingen explodeert om 17u45m de grote opslagloods.

(Blz. 13) De schade aan de omgeving is aanzienlijk. Vele woningen zijn weggevaagd of onherstelbaar beschadigd. In totaal is er bij 2000 gebouwen schade gemeld. Geen van de hulpdiensten had in dit geval een massa-explosie van het vuurwerk verwacht. Door de geautomatiseerde voorraadregistratie waren de hulpdiensten ervan overtuigd dat er zich alleen vuurwerk van de klassen 1.3 en 1.4 in de opslagloods bevonden. Op basis van deze internationale classificatie werd "slechts" een spectaculaire verbranding met geringe scherfwerking verwacht.

De bevinding (in Kolding) dat vuurwerk van klassen 1.3 en 1.4 zich anders gedraagt dan verwacht, verontrust de beide studenten uit Nederland. Mede omdat op basis van de les- en leerstof binnen de brandweer Nederland de veilige afstanden voor operationeel brandweeroptreden bij klassen 1.4 en 1.3 respectievelijk slechts 25 en 100 meter bedragen.

8.4.23.2 *Vuurwerktesten in Polen*

Naar aanleiding van de bevindingen bij de vuurwerktesten in Polen wordt in de scriptie het volgende opgemerkt:

(Blz. 14) Op 11 oktober 2005 zijn twee zogeheten ‘volle schaal’ testen met professioneel vuurwerk gehouden. (PvB: Dit wil zeggen dat de testen niet met individuele vuurwerkverpakkingen of dozen plaatsvonden, maar met volledige containers met vuurwerk.) De inhoud van de containers bestond respectievelijk uit 1.4 en 1.3 geclassificeerd vuurwerk. De opstelling van de inhoud in de containers kwam overeen met de situatie in de vuurwerkopslagen en transportomstandigheden in Nederland.

De uitgevoerde testen gaven als zichtbaar resultaat dat door ontsteking van één stuk vuurwerk in beide containers (PvB: onderstreping toegevoegd) deze geheel explodeerden met fragmentatie tot op grote afstand (500 meter). Dit tot grote schrik van de aanwezige (TNO) medewerkers en genodigden vanuit de brandweer.[850]

8.4.23.3 *Vragen bij brandweervertegenwoordigers*

De ervaringen in Denemarken en Polen resumerend, kwamen bij de brandweervertegenwoordigers een aantal vragen op:

1. Hoe zat het bijvoorbeeld met de vuurwerkopslagen en verkooppunten, die op het punt stonden gevuld te worden voor oud en nieuw 2006? Was in een dergelijke opslag in een woonwijk of binnenstad ook een explosie mogelijk?
2. Voldeed de nieuwe regelgeving (aangepast na Enschede) en de daarin vermelde veiligheidsafstanden voor opslagplaatsen en verkooppunten nog wel? Werd de bevolking in Nederland blootgesteld aan een onbekend risico?
3. Hoe moest de brandweer optreden bij vuurwerkbranden, nu bleek dat de theorie niet meer overeen kwam met de praktijk? Welke veiligheidsafstanden moest zij nu aanhouden?
4. Werd de oorzaak van de ramp in Enschede hierdoor in een nieuw licht geplaatst? De medewerkers van het vuurwerkbedrijf hadden immers aangegeven dat er alleen 1.4 vuurwerk lag opgeslagen en dat is niet massa-explosief?

Via de pers komen ondertussen berichten de wereld in dat bij de vuurwerkproeven in Polen onverwacht heftige explosies zijn opgetreden bij vuurwerk van de laagste gevarenklasse (1.4). Dit is precies die categorie vuurwerk dat volgens de dan recent aangepaste Nederlandse regelgeving[851] nog wel mag worden opgeslagen in Nederland. Indien de berichtgeving in de pers klopt zou de brandweer in Nederland ernstig gevaar lopen bij het blussen van iedere willekeurige vuurwerkbrand. Immers de Nederlandse blusvoorschriften stellen dat een vuurwerkbrand bij vuurwerk van de gevarenklasse 1.4 geblust kan worden als een normale brand, dus gewoon benaderbaar, gewoon water gebruiken bij het blussen en zonder uitgebreide evacuatiemaatregelen. Wanneer de berichten in de pers zouden kloppen dan zou er juist direct explosiegevaar dreigen bij een vuurwerkbrand en dient er wel degelijk afstand te worden bewaard tot zo'n vuurwerkbrand, en meteen te worden geëvacueerd.

Het is dus aan de overheid om hier op een adequate wijze op te reageren. Dit kan op twee manieren: of de ernst van de situatie dient te worden onderkend en er dienen dan aanvullende maatregelen te worden getroffen, of de pers is verkeerd geïnformeerd en de brandweer dient gerustgesteld te worden, zonder dat er aanpassingen van het staande beleid nodig zijn.

8.4.23.4 *Spanning en onrust 7e leergang MCDm*

De presentatie van de bevindingen in Denemarken en vervolgens in Polen tijdens een bijeenkomst over de buitenlandstages leidde bij de studenten en decanen van de 7e leergang MCDm tot spanning en onrust. Dit was, mede gezien de nog steeds aanwezige vragen over het ontstaan van de Vuurwerkramp in Enschede, "explosief" nieuws. Deze nieuwe inzichten moesten wel leiden tot nationale onrust. Zelfs een beleidscrisis werd niet uitgesloten. Vol verwachting werd uitgekeken naar de nog volgende ontwikkelingen en reacties vanuit de rijksoverheid en het brandweerveld.

8.4.23.5 *Het bezweren van de crisisdreiging*

De overheid kiest voor de tweede optie: de pers is blijkbaar verkeerd geïnformeerd en er is dus niets mis met de huidige blusinstructies. De brandweer dient daarom gerustgesteld te worden zonder dat er bijkomende maatregelen of aanpassingen nodig zijn in het beleid t.a.v. de behandeling van een vuurwerkbrand.

Er volgt een reeks van overlegbijeenkomsten, er komt een officiële circulaire uit m.b.t. de blusvoorschriften en er volgen vele geruststellende mededelingen. Volgens R. Hulst, de auteur van de scriptie, was er één bijeenkomst die het kantelpunt was in de bezwering van de dreigende crisis tussen de brandweer en de landelijke overheid. Dit is een bijeenkomst van 15 november 2005, op het ministerie van VROM, met vertegenwoordigers van begeleidingscommissie van het CHAF project, TNO, BZK, IOOV, VROM, EV, V&W, politie, de regionale brandweer Noord-Holland Noord, regionale brandweer Twente en het NIBRA. Deze bijeenkomst is cruciaal geweest in het dempen van de ontwikkelingen. Het Ministerie van VROM heeft herkenbaar herstelgerichte acties zoals definitie (klein houden), demediatiseren, temporiseren (vertragen) en coöpteren succesvol toegepast.
Ook van belang hierbij was dat deze acties zonder noemenswaardige tegenstand door de brandweer zijn aanvaard. De brandweer, zowel landelijk als de regio Noord-Holland Noord als initiatiefnemer, zijn immers akkoord gegaan met een relatief eenvoudige aanpassing van de inzetprotocollen en de les- en leerstof zonder verder actief "aan de bel te trekken" of actief escalerend in te gaan op vragen vanuit de media[852], die veel verder gingen, en waarop deze aanpassingen geen afdoende antwoord konden zijn.

De centrale onderzoeksvraag van de scriptie luidde *"is hier sprake van een beleidscrisis in wording?"* Uit de antwoorden op de deelvragen blijkt dat er inderdaad sprake is geweest van een beleidscrisis in wording. Er waren immers voldoende symptomen aanwezig om het crisisproces in te leiden. De verwachting van de insiders bleek terecht volgens de steller van de scriptie.

Dat het proces toch nog met een "sisser" is afgelopen is te wijten aan succesvol crisismanagement en het ontbreken van de behoefte aan een daadwerkelijke crisis bij de betrokken partijen. Uiteindelijk hebben alle partijen zonder gezichtsverlies het strijdtoneel kunnen verlaten. Immers: de crisis is bezworen, de brandweerprotocollen en les- en leerstof zijn aangepast en het uitkomen van de officiële onderzoeksresultaten van het CHAF-project, zoals gepubliceerd door TNO op 24 maart 2006[853] in een summiere persverklaring, is geen aanleiding geweest om binnen de brandweer de zaak wederom op te rakelen. Het lijkt of iedereen tevreden is geweest met deze uitkomst.[854]

8.4.23.6 *Betrokkenheid minister Remkes*

Op de voornoemde vergadering van 15 november 2005 met de begeleidingscommissie van het CHAF project, TNO, BZK, IOOV, VROM, EV, V&W, politie, de regionale brandweer Noord-Holland Noord, regionale brandweer Twente en het NIBRA, opent de voorzitter van de vergadering met de volgende woorden:

> *"De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (de heer Remkes) is op de hoogte van de ontwikkelingen en de ontstane onrust. Hij zal na de vergadering op de hoogte worden gebracht van de conclusies."*

8.4.24 BZK-circulaire blusinstructies (29.11.2005)

Minister REMKES heeft zowel per brief de gemeenteraad van Enschede als per circulaire alle Nederlandse gemeenten en de vertegenwoordigers van de brandweer in Nederland volledig verkeerd voorgelicht over zeer relevante bevindingen gedaan bij de grote schaal vuurwerkproeven die eind 2005 plaatsvonden in Polen.[855]

Naar aanleiding van de onrust die is ontstaan als gevolg van de Europese 'volle schaal' vuurwerktesten in Polen, schrijft de Minister van BZK, Johan REMKES, op 29 november 2005 een brief gericht aan alle colleges van Burgemeester en Wethouders en de besturen van de regionale brandweren in Nederland[856]. Doordat er heftige effecten zijn opgetreden bij deze vuurwerkproeven is er twijfel ontstaan bij hulpverleners over de juistheid van de in Nederland toegepaste classificatie van vuurwerk. De brief van REMKES is bedoeld ter geruststelling en bevat een herbevestigingsinstructie van de huidige regels omtrent het optreden van de brandweer bij een vuurwerkbrand.

- Minister REMKES stelt de lezers van zijn brief gerust door aan te geven dat deze testen, met de daarbij opgetreden heftige effecten, uitsluitend plaatsvonden met professioneel (evenementen)vuurwerk en niet met consumentenvuurwerk.
- Minister REMKES vervolgt zijn betoog door te stellen dat de opslag van vuurwerk in Nederland aan strenge eisen is onderworpen. Er vindt in Nederland géén opslag van professioneel vuurwerk plaats. Er wordt alleen consumentenvuurwerk opgeslagen, wat onderworpen is aan drie verschillende vergunningen. Nederland stelt strengere eisen aan consumentenvuurwerk dan het buitenland.
- Er zijn daarom géén nieuwe inzichten en er is geen reden om bestaande wet- en regelgeving aan te passen dan wel het optreden van de brandweer bij een vuurwerkbrand te wijzigen. Ook de classificatie van het Nederlandse consumentenvuurwerk is in orde. Op de opslag en transport van vuurwerk in Nederland wordt streng toezicht gehouden door de VROM Inspectie en de Inspectie Verkeer en Waterstaat.
- Minister REMKES herhaalt de blusinstructie voor gevarenklasse 1.4 vuurwerk, dat gewoon geblust kan worden met water. Hij noemt dit *'routine-blusacties'*. Dit geldt dus volgens de minister voor alle vuurwerkopslagplaatsen in Nederland.

Een aantal citaten uit de circulaire van minister REMKES:

De onlangs gehouden zogenoemde "volle schaal testen" hebben onrust veroorzaakt bij Nederlandse hulpverleners. Zij zijn geschrokken van de heftige effecten die optraden met professioneel vuurwerk van de ADR[2] klasse 1.3 (en 1.4). Dit is voor de hulpverleners reden om te twijfelen aan de classificatie van

Figuur 581: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat onrust brandweer wegens explosies klasse 1.4.

Commentaar PvB: Een stalen zeecontainer volgepakt met klasse 1.4 evenementenvuurwerk (de laagste klasse) explodeerde onverwacht hevig, waarbij de containerwanden tot 500 meter ver werden weggeworpen. Dit was bij sommige veiligheidsregio's reden tot twijfel aan de juistheid van de Nederlandse blusinstructie, die voorschrijft dat je bij een vuurwerkbrand van de klasse 1.4 de brand offensief mag bestrijden met water.

opgeleverd. Ook zijn de waarnemingen tijdens de testen geen reden om wet- en regelgeving aan te passen danwel het optreden van de brandweer bij vuurwerkbrand te wijzigen. Ook is er geen reden te twijfelen aan de classificatie

Figuur 582: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat blusinstructies ongewijzigd.

Commentaar PvB: Ondanks een formeel verzoek van vertegenwoordigers van de brandweer aan de directeur Brandweer van het ministerie van BZK om naar aanleiding van de CHAF testen de blusvoorschriften voor brandend vuurwerk aan te scherpen, schrijft minister REMKES dat er niets veranderd aan de blusinstructies.

Consumentenvuurwerk in Nederland moet op zodanige wijze zijn verpakt dat het uitsluitend kan worden aangemerkt als vuurwerk in de subklasse 1.4. In het buitenland mag consumentenvuurwerk ook van de subklasse 1.3 zijn. Nederland stelt dus strengere eisen aan consumentenvuurwerk.

Figuur 583: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat In Nederland alleen klasse 1.4 vuurwerk.

Commentaar PvB: minister REMKES doelt hier met name op een door TNO verzonnen metalen gaasverpakking waardoor zwaarder vuurwerk van de gevarenklasse 1.3 administratief ineens veranderd als ware het vuurwerk van de lichtste klasse 1.4. Dus ook in Nederland ligt gewoon vuurwerk van de klasse 1.3 opgeslagen.
Bovendien heeft Nederland na de Vuurwerkramp in Enschede de opslag van zwaarder vuurwerk dusdanig bemoeilijkt dat al dit vuurwerk nu in het buitenland (lees België en Duitsland) ligt opgeslagen. Bij een evenement moet dit vuurwerk over de weg worden aangevoerd. Hiermee heeft Nederland alle problemen met vuurwerk over de grens willen gooien. Maar het lost de problemen met vuurwerkbranden van klasse 1.4 vuurwerk niet op.

De testen in het kader van het CHAF programma betreffen professioneel vuurwerk en geen consumentenvuurwerk. Eerdere testen op volle schaal die werden uitgevoerd met consumentenvuurwerk, zoals op de Maasvlakte in 2000, hebben aangetoond dat de brandeffecten die met consumenten vuurwerk kunnen optreden, beheersbaar zijn. CHAF heeft in dit opzicht geen nieuwe inzichten opgeleverd. Ook zijn de waarnemingen tijdens de testen geen reden om wet- en regelgeving aan te passen danwel het optreden van de brandweer bij vuurwerkbrand te wijzigen. Ook is er geen reden te twijfelen aan de classificatie

Figuur 584: REMKES doet het voorkomen dat het vuurwerk dat in Polen werd getest zwaarder was dan wat er in Nederland mag worden opgeslagen. Ook refereert hij aan eerdere proeven die niet representatief zijn geweest.

Gevarenklasse 1.4:
Als bij normale brand.

Acties:
- **Hulpverlenende diensten routine-blusacties vanaf 25 meter afstand, kleine explosie mogelijk.**

Figuur 585: Minister REMKES blijft volharden: bij brandend vuurwerk van de klasse 1.4 is er sprake van een normale brand en kan de brandweer 'routine blusacties' uitvoeren.

PvB: Na Culemborg, Enschede Kolding en Polen durft Minister REMKES nog steeds te spreken over ‘routine blusacties’ bij een vuurwerkbrand, terwijl vuurwerk niet geblust kan worden met water en er sprake is van het risico van explosies.[a]

[a] Sinds 2013 is door een versoepeling van de regels (wijziging Vuurwerkbesluit en door een AMvB, onder voorwaarden, licht ontvlambare stoffen in een verkoopruimte van vuurwerk toe te staan (meer verkooppunten, bijvoorbeeld een benzinestation!) en behoeft de administratie niet meer te worden

8.4.25 Bevindingen review t.a.v. brief minister REMKES (brandweer)

De bij de proeven in Polen aanwezige waarnemers werden geconfronteerd met onverwacht heftige explosies, waarbij de stalen containerwanden bij de onderzoekers om de oren vlogen[857]. Deze mogelijke crisis is ternauwernood bedwongen, omdat geen van de betrokkenen er belang bij had de zaak op de spits te drijven[858].

Minister REMKES maakt gebruik van een woordenspel m.b.t. de terminologie van het vuurwerk. Door te stellen dat er alleen professioneel vuurwerk werd getest wekt de minister de illusie dat er alleen zwaar vuurwerk is getest dat niet in Nederland wordt opgeslagen. Dit is echter misleidend. Ook bij professioneel vuurwerk kan er sprake zijn van vuurwerk van de lichtste klasse 1.4. Het is precies ook dát vuurwerk dat in één container met een zeer heftige explosie ontplofte. Hiervan is fotografisch bewijsmateriaal beschikbaar[859].

Ook bij het volgende punt speelt minister REMKES hetzelfde woordspelletje. Er wordt in Nederland wel degelijk 1.4 en zelfs 1.3 evenementenvuurwerk opgeslagen, oftewel professioneel vuurwerk (zie gaaskooiconstructie hierna). Dat Nederland strengere eisen stelt is onjuist indien gekeken wordt over de hele linie van opslagvoorwaarden. Immers de hoeveelheid vuurwerk die in het buitenland opgeslagen mag worden bij de kleinhandel is aan meer restricties onderworpen. Ook is bij de review gebleken dat de opslagfaciliteiten aan betere eisen moeten voldoen (buiten woongebieden, aarden wallen, druk ontlastende voorzieningen zoals een plofdak)[860].

Bovendien is er sprake van een door TNO verzonnen oplossing via een metalen gaaskooiconstructie, waarmee zwaarder vuurwerk van de gevarenklasse 1.3 behandeld kan worden als ware het vuurwerk van de lichtste klasse 1.4. Hiermee wordt dus in Nederland ook vuurwerk van opgeslagen dat door het exporterende land oorspronkelijk geclassificeerd was als behorende tot de zwaardere gevarenklasse 1.3. De resultaten van deze gaaskooi verpakking zijn nooit aangetoond. De toepassing van deze oplossing is *'en petit comité'* bedacht en ontwikkeld door vertegenwoordigers van TNO en een commercieel bedrijf en in het geheim getest en aan classificatieproeven onderworpen tussen april en juni 2001 in China.[861] Dit was tegelijk met de periode dat de Nederlandse autoriteiten in de Tweede Kamer en binnen het opsporingstraject verkondigden dat de Chinese autoriteiten niet mee wilden werken met het verzoek om rechtshulp inzake informatieverschaffing over de classificatie van geleverd vuurwerk.

Een metalen gaaskooi constructie maakt geen enkel verschil bij vuurwerk dat opgestapeld ligt in een gesloten opslagruimte. Met of zonder gaaskooi treden exact dezelfde processen op m.b.t. gasvorming, drukopbouw en hitte-ontwikkeling, die in een afgesloten opslagplaats leiden tot de heftige explosies die we in Culemborg, in Enschede, in Kolding, in Polen en in Oostenrijk zagen.

In tegenstelling tot wat minister REMKES schrijft is er naar aanleiding van de proeven in Polen alle reden om de blusinstructies en regels voor opslag van vuurwerk in Nederland aan te passen aan de bevindingen in Polen. Opmerking: vergelijkbare bevindingen waren overigens al getrokken uit de Vuurwerkramp in Culemborg. Ook toen zijn er geen

---

bijgehouden. De ladingen van het vuurwerk mogen zwaarder zijn en er mag meer onverpakt vuurwerk op een verkooppunt liggen.

veranderingen doorgevoerd in de Nederlandse regelgeving. In tegenstelling tot wat minister REMKES schrijft is er bij brandend vuurwerk, ook bij de laagste gevarenklasse 1.4, géén sprake van routine blusacties. Integendeel, er zou een veiligheidsafstand van 100 m in acht dienen te worden genomen[862] en er dient onmiddellijk te worden geëvacueerd. Het blussen met water van brandend vuurwerk is totaal zinloos en zelfs gevaarlijk.

Het NFI, dat met REMKES volhoudt dat sprinklers en het blussen van branden vuurwerk een goed idee zijn, weet in werkelijkheid ook wel beter dan dat brandend vuurwerk nog met water geblust kan worden. Dat bleek o.a. uit een mailwisseling van juni 2012 van een NFI-technicus met de voorzitter van de Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland.[863] Daarin schrijft de NFI-er dat vuurwerk dat al brandt niet meer met water geblust kan worden omdat daarin de exotherme reactie[a] al aan de gang is.

Dat zelfs het aller onschuldigste consumentenvuurwerk: sterretjes, eenmaal brandend, niet met water kan worden geblust, blijkt heel mooi uit een demonstratie uitgevoerd in het kinderprogramma 'Breinbreker' dat werd uitgezonden op 23 januari 2016 bij NPO3/Zapp. In deze uitzending werden brandende sterretjes ondergedompeld in water. Dat stokjes onder water door bleven branden totdat ze helemaal op waren, komt door de ingebouwde zuurstof (oxidator) in het vuurwerk, waardoor afsluiting van lucht niet werkt om de brand te stoppen. Dit geldt in principe voor alle vuurwerk. Daarbij komen ook nog eens brandbare gassen vrij, wat te zien is aan de vlammen die op het wateroppervlak dansen. Dit wetende, is het niet moeilijk meer om te bedenken wat er gebeurt wanneer eenmaal brandend vuurwerk met water wordt besproeid in een afgesloten ruimte (sprinklers) of in een ruimte die daarna wordt gesloten (na controle door de brandweer).[b]

De vuurwerkklasse indeling is ontworpen voor de transportsector. De in de transportsector toegepaste aanduidingen zeggen dat men bij een brand van een met vuurwerk geladen vrachtauto (ongeacht de klasse 1.1 t/m 1.4) men niet mag blussen en men tot op 100 m meter afstand moet evacueren.

Tenslotte is de verklaring van een hoge brandweerofficier, afgelegd bij de commissie OOSTING[864], van belang. Deze brandweerofficier, specialist in gevaarlijke stoffen, die in een bepaalde fase de operationeel leider was van de brandbestrijding tijdens de Vuurwerkramp, zei in zijn verklaring aan de commissie OOSTING, letterlijk het volgende :

> Gevaarlijke stoffen horen niet in een woonwijk. Overigens, in mijn opleiding en ook later heb ik nooit gehoord dat branden met verpakt en opgeslagen vuurwerk niet beheersbaar zijn. Mijn waarheid van 12 mei was achteraf dus goed fout. Op dat moment zei iedereen: water erop, klaar. Niet dus.

[a] Wanneer de exotherme reactie al aan de gang is betekent dat het vuurwerk al reageert met de inwendig beschikbare zuurstof. Blussen met water kan dan niet meer verhinderen dat de zuurstof bij het reactieproces komt. Het bluswater kan de verbranding niet meer stoppen. Dat is in de ZDF-uitzending 'Abenteuer Wissen' in woord en beeld duidelijk getoond.

[b] Zie de uiteenzetting in hoofdstuk <H.2.1.8.1.4> over de werking van sprinklerinstallaties bij vuurwerk.

8.4.26 Minister REMKES aan gemeenteraad Enschede (05.12.2005)

In deze brief beantwoordt minister REMKES aanvullende vragen van de gemeenteraad Enschede aan BZK m.b.t. de omgang met vuurwerk. Hij verwijst naar de circulaire van 29 november jl. en benadrukt dat de blusinstructies ongewijzigd blijven. Ook verwijst REMKES naar de vuurwerkproeven uitgevoerd in 2000 op de Maasvlakte met 1.4 consumentenvuurwerk. Deze proeven zouden volgens REMKES aantonen dat brandend vuurwerk van die klasse normaal blusbaar is en niet explodeert.
Commentaar PvB: Als je de deuren van de opslagruimte openzet waardoor er geen verdere opbouw van druk, brandbare gassen en temperatuurstijging kan optreden dan zal je inderdaad geen explosie krijgen. Bij die proeven heeft men geprobeerd het vuurwerk te verzuipen. In feite is het gewoon uitgebrand als ware er geen water, want eenmaal brandend vuurwerk kun je niet blussen.[865] Om met de branddeskundige Fred Vos te spreken, deze proeven waren opgezet met de bekende *'risico-ontwijkende-testmethoden'*. Bovendien waren betrokken brandweerlieden het niet met de TNO-conclusie eens dat het 1.4 consumentenvuurwerk goed controleerbaar was.[866] Zie voor meer details <H.8.12> Maasvlakteproeven. In de antwoordbrief van de minister staat nog het volgende:

> Met de voorgeschreven sprinklerinstallatie bij vuurwerkopslagen in Nederland is duidelijk sprake van zwaardere beveiligingeisen dan bij de meeste vuurwerkopslagen in het buitenland. Overigens is bij het vergelijkend onderzoek

Figuur 586: Brief minister REMKES d.d. 5 december 2005 aan gemeenteraad Enschede: citaat over toepassing van sprinklers.

Ook in deze brief doet minister REMKES het voorkomen alsof Nederland met de inzet van sprinklerinstallaties binnen vuurwerkopslagplaatsen voorop loopt ten aanzien van het buitenland, i.p.v. achterloopt qua inzicht betreffende de inzet van water bij het blussen van een vuurwerkbrand.

8.4.27 Conclusie brieven minister REMKES

Door vast te houden aan de Nederlandse blusinstructies bij een Vuurwerkramp en de Nederlandse praktijken voor vuurwerkopslag, brengt minister REMKES de omwonenden van iedere vuurwerkopslag in gevaar. 'Culemborg' kon zó weer gebeuren. Enschede kan op deze manier zó weer gebeuren. Met deze brieven plaatst minister REMKES zich in een positie van rechtstreekse en toerekenbare verantwoordelijkheid voor het welbewust in stand houden van levensgevaarlijke misstanden. Brandweerlieden die naar een brand in een vuurwerkopslagplaats worden gestuurd lopen het risico een wisse dood te worden ingestuurd doordat de Nederlandse overheid weigert te leren van eerdere rampen (Culemborg 1991, Enschede 2000 en Kolding 2004) en vuurwerkproeven (Polen 2005).

8.4.28 Berichten in de pers (07.01.2006)

Op de website van de NOS verschijnt op 7 januari 2006 het volgende bericht.[867]

De brandweer in Nederland heeft geen vertrouwen meer in het vuurwerkbeleid van de overheid. Brandweerlieden lopen nog steeds ernstig levensgevaar bij vuurwerkbranden. Dat blijkt uit documenten waar het NOS Journaal de hand op heeft weten te leggen.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken bevestigt dat het over deze kwestie van mening verschilt met de brandweer. Maar minister REMKES wil de bestaande regels voor de inzet van de brandweer voorlopig niet aanpassen.
De onrust bij de brandweer is ontstaan na een grootschalige vuurwerktest van het Delftse onderzoeksinstituut TNO in Polen eind vorig jaar. De enorme explosies die daar ontstonden waren zelfs erger dan de Vuurwerkramp in Enschede. De onrust onder brandweerlieden was eind vorig jaar zo groot dat minister REMKES een brief schreef aan de gemeente Enschede. Hij zegt daarin dat er "onrust" is ontstaan onder brandweerlieden na testen met vuurwerk in Polen.

TNO was één van de deelnemers aan de CHAF-testen op 11 oktober in Polen. Er werd een vuurwerkopslagplaats nagemaakt, met daarin het lichtste evenementenvuurwerk, classificatie 1.4. TNO liet het vuurwerk exploderen. (PvB: dit gebeurde overigens niet op representatieve wijze.)[868] Volgens de metingen was de explosie meer dan twee keer zo zwaar als de explosie in Enschede, hoewel er in Polen veel minder vuurwerk werd gebruikt.[a] Nederlandse brandweerlieden waren ook ongerust omdat in Denemarken ruim een jaar eerder in Kolding een vuurwerkopslagplaats net zo explodeerde als in Enschede. En ook daar lag vuurwerk van de lichtste categorie 1.4. Een brandweerman kwam om het leven toen de opslagplaats volledig explodeerde.

Minister REMKES schrijft aan de brandweerkorpsen dat de "inzetprocedure van de brandweer ongewijzigd blijft." Volgens de minister is de opwinding niet terecht omdat de testen "professioneel vuurwerk en geen consumentenvuurwerk" betreffen. Maar de brandweer is het met dat onderscheid niet eens.

8.4.29 Persverklaring TNO (24.03.2006)

TNO publiceert geen testrapporten over Polen, maar geeft in maart 2006 alleen een korte persverklaring uit over de resultaten van de vuurwerkproeven in Polen.[869] Voor het overige wordt verwezen naar een, voor het gewone publiek, moeilijk leesbare projectwebsite van de Europese Unie. In de persverklaring is TNO heel stellig en duidelijk; er zijn uit de vuurwerktesten in Polen géén, voor Nederlandse vuurwerkopslag relevante, nieuwe inzichten verkregen. Van het in Nederland opgeslagen consumentenvuurwerk is géén explosiegevaar te duchten.

E.e.a. blijkt uit de TNO-persverklaring, waarvan nu een aantal citaten volgen:

In het CHAF project is de aandacht vooral gericht op vuurwerk uit de gevarenklasse 1.3. Deze zouden in grotere schaal massa-explosief (classificatie 1.1) kunnen zijn. De testen in CHAF betroffen uitsluitend 'professioneel (evenementen)vuurwerk' en géén 'consumentenvuurwerk'. In Nederland vindt alleen opslag plaats van consumentenvuurwerk en niet van evenementenvuurwerk.

[a] Opmerkelijk is nog dat Dr. Kappl bij zijn bezoek aan de plaats delict (S.E. Fireworks terrein) verklaarde de Vuurwerkramp met één gevulde vuurwerkcontainer te kunnen reproduceren.

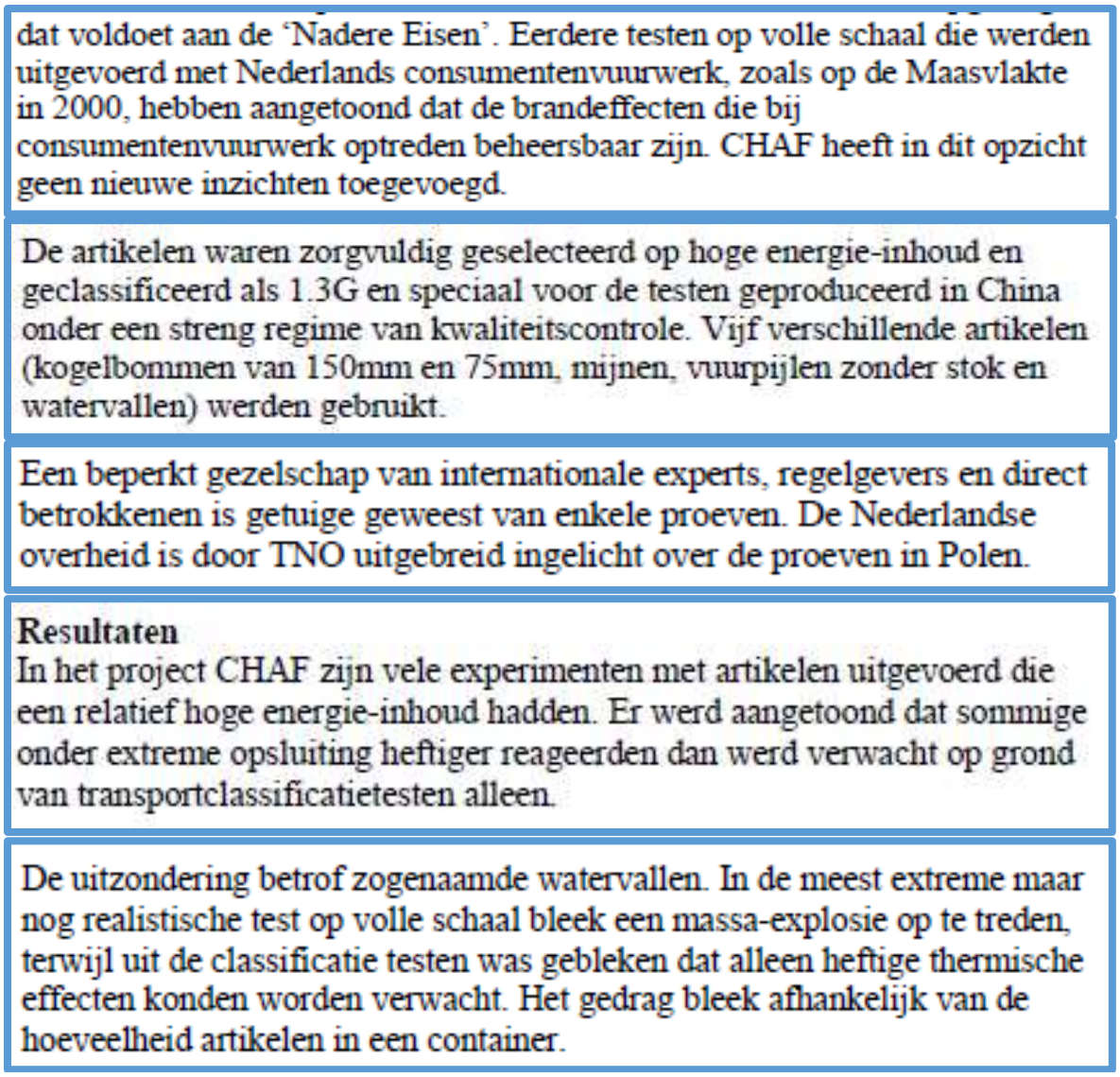
dat voldoet aan de 'Nadere Eisen'. Eerdere testen op volle schaal die werden uitgevoerd met Nederlands consumentenvuurwerk, zoals op de Maasvlakte in 2000, hebben aangetoond dat de brandeffecten die bij consumentenvuurwerk optreden beheersbaar zijn. CHAF heeft in dit opzicht geen nieuwe inzichten toegevoegd.

De artikelen waren zorgvuldig geselecteerd op hoge energie-inhoud en geclassificeerd als 1.3G en speciaal voor de testen geproduceerd in China onder een streng regime van kwaliteitscontrole. Vijf verschillende artikelen (kogelbommen van 150mm en 75mm, mijnen, vuurpijlen zonder stok en watervallen) werden gebruikt.

Een beperkt gezelschap van internationale experts, regelgevers en direct betrokkenen is getuige geweest van enkele proeven. De Nederlandse overheid is door TNO uitgebreid ingelicht over de proeven in Polen.

Resultaten
In het project CHAF zijn vele experimenten met artikelen uitgevoerd die een relatief hoge energie-inhoud hadden. Er werd aangetoond dat sommige onder extreme opsluiting heftiger reageerden dan werd verwacht op grond van transportclassificatietesten alleen.

De uitzondering betrof zogenaamde watervallen. In de meest extreme maar nog realistische test op volle schaal bleek een massa-explosie op te treden, terwijl uit de classificatie testen was gebleken dat alleen heftige thermische effecten konden worden verwacht. Het gedrag bleek afhankelijk van de hoeveelheid artikelen in een container.

Figuur 587: Citaten uit de persverklaring van TNO d.d. 24 maart 2006 over de CHAF-proeven

Commentaar PvB: Hier zijn twee dingen aan de hand:

- TNO geeft de onverwachte explosie van een volle container met watervallen weer als ware het klasse 1.3. TNO is echter niet uitgegaan van de op de markt gebruikelijke 1.4 classificatie van het vuurwerk, maar heeft zelf extra testen laten uitvoeren ter bepaling van de classificatie. Zie <H.8.10.7.3.3.3>.
- TNO verzwijgt de zeer heftige explosie van een container vol met 60 grams vuurpijltjes zonder stok. Deze vuurpijlen waren onder TNO-toezicht geclassificeerd als 1.4, maar zijn achteraf door TNO als klasse 1.1 geclassificeerd vanwege de heftige explosie.[870] Zie <H.8.10.10.3>

Dit betreft mogelijk laakbaar handelen door het ministerie én de minister van BZK, alsmede door TNO. De dreigende crisis tussen de Nederlandse brandweer en het ministerie van BZK als gevolg van het onverwacht exploderen van een container met klasse 1.4 vuurwerk, wordt met oneigenlijke argumenten gedempt. Dit resulteert in de handhaving van verkeerde blusvoorschriften voor brandend vuurwerk van de klasse 1.4. Tot vandaag creëert dit een levensgevaarlijke situatie voor iedere Nederlandse brandweerman die door BZK-voorschrift naar een brandende vuurwerkopslagplaats wordt gestuurd[871]. Zie <H.8.5>.

8.4.30 Proefnemingen Oostenrijk (05.10.2005)

Op 5 oktober 2005 worden uitgebreide vuurwerkproeven gedaan door Dr. Kappl, met het oog op de ramp in Enschede. Hij doet dit in samenwerking met het ZDF Tv-programma Abenteuer Wissen, met medewerking van de universiteit Wenen en de Oostenrijkse brandweer.[a] De locatie is een Oostenrijkse steengroeve. Van de proefnemingen is veel beeldmateriaal beschikbaar en zijn beschrijvingen beschikbaar. Op 23 november 2005 zendt de Duitse ZDF een lange documentaire uit waarin een aantal resultaten worden gepresenteerd van deze proeven.

Twee van de proeven worden hier kort beschreven:

1. Een bus met slechts 5 kg kruit, samen met een pallet met 2.000 kg verpakkingsmateriaal en drie 15 cm shells, blijken niet explosief in een stalen zeecontainer waarvan de deuren op een kier staan. Dezelfde inhoud in dezelfde container blijkt echter even later met dan wél vergrendelde deuren een enorme explosie te kunnen geven. Dit was het gevolg van het pyrolyseproces dat vanwege de afgesloten ruimte op gang kon komen. Daarbij werd tevens vastgesteld dat de drie shells niet gelijktijdig met de grote explosie ontploften, maar enkele seconden later. Zij reageerden dus niet volgens de door het TNO/NFI gepromote scenario van een zogenoemde ‘massaexplosie’.
2. Een stapel met langdurig brandend materiaal, direct naast de buitenwand van een stalen zeecontainer blijkt niet in staat voldoende hitte naar binnen door te geven zodat de inhoud van die container daardoor spontaan zou kunnen ontbranden. Integendeel; de binnenkant van de containerwand was nauwelijks warm nadat de buitenkant een half uur lang was blootgesteld aan een externe brand.

8.4.30.1 *Uitzending ZDF ‘Abenteuer Wissen’ 23.11.2005*

In de eerdere rapportage van Dr. Kappl van 6 mei 2005 (zie hiervoor), was reeds weergegeven hoe uit de beschikbare beeldopnamen van de Vuurwerkramp te zien is hoe de rookontwikkeling van container E2 verloopt, direct voorafgaande aan de explosie van E2. Eerst is er sprake van de voor pyrolyse kenmerkende puf van witte rook uit de container. Deze beeldopnamen van de rookontwikkeling van E2 zijn vergeleken met opnames die in 2005 in Lichtenau (Oostenrijk) zijn gemaakt, van een proef op volle schaal met een zeecontainer geladen met papier en karton. Zie ook <H.7.1.13>. De overeenkomst is frappant: beide opnamen - bezien in vertraging - geven eenzelfde weergave van de rook(ontwikkeling) en van de wijze waarop de explosies hebben plaatsgevonden.

8.4.30.2 *Schriftelijke verklaring Dr. Kappl*

Dr. Kappl legt een schriftelijke verklaring af waarin hij kort samenvat dat het een vaststaand feit is dat de explosies die op 13 mei 2000 plaatsvonden in Enschede, ook veroorzaakt kunnen zijn door een kleinere hoeveelheid vuurwerk dan de toen officieel toegestane hoeveelheid vuurwerk. Niet alleen de door Kappl uitgevoerde vuurwerkexperimenten in

[a] Deze proefnemingen gebeuren met medeweten van Arsenal Instituut, maar zij zijn niet bij de uitvoering betrokken.

oktober 2005 in Lichtenau, Oostenrijk, toonden aan dat een 20-voet stalen zeecontainer totaal verwoest kan worden door een paar kilo zwart kruit en pyrolyse van brandend verpakkingsmateriaal. Ook wijst Kappl op de resultaten van de door de EC gefinancierde CHAF[872]-proeven die eind 2005 in Polen plaatsvonden. Daarbij werd aangetoond dat slechts één zeecontainer met ongeveer 8,7 ton netto explosieve massa aan vuurwerkartikelen een explosie kan genereren die vergelijkbaar is met de zwaarste explosies die op 13 mei 2000 in Enschede plaatsvonden. Dr. Kappl stuurt als bijlage bij zijn verklaring een videobestand mee, waarop de betreffende explosie bij de CHAF-proeven is te zien. Het betreffende vuurwerk bestond uit zogeheten watervallen, gewoon vuurwerk.

8.4.30.3 *Conclusies traject Arsenal – Kappl – ZDF*

1. Eenmaal brandend vuurwerk is niet meer met water te blussen.
2. Blussen met water verergert de explosiviteit ook niet, want daarvoor is de concentratie van metalen te laag, waaruit het explosieve waterstof vrijkomt.
3. Salute shells[873] tonen zich, ook vrij geforceerd, niet massa-explosief.
4. Materiaaltoestand ('fijnstofverdeling') bepaalt in belangrijke mate de explosiviteit van het opgeslagen brandende vuurwerk incl. omhullingen en verpakking.
5. Materiaaltoestand kan worden omgevormd door pyrolyse.
6. Ook de mate van opsluiting en gasophoping in gesloten opslagruimten bepalen in belangrijke mate de explosiviteit van het opgeslagen brandende vuurwerk.
7. Met één stalen zeecontainer van vrij willekeurig vuurwerk is de ramp van Enschede na te bootsen.
8. Het explosieproces in Enschede werd mogelijk geïnitieerd vanuit S.E. Fireworks-container E2.
9. Een externe brand naast container E2 kan niet hebben geleid tot een brand in de container.

8.4.31 Antwoorden minister REMKES op Kamervragen (31.01.2006)

Naar aanleiding van de uitzending van de ZDF op 23 november 2005, dient het Kamerlid mevrouw van Heteren (PvdA) twee dagen later al Kamervragen in, waarin zij minister REMKES om een reactie vraagt op de uitlatingen van dr. Kappl.

Van Heteren-1: Hebt u kennisgenomen van de uitlatingen van de Oostenrijkse springstofdeskundige Kappl?[a]
Minister REMKES: Ja.
Van Heteren-2: Wat is uw reactie op zijn uitlatingen dat hij onachtzaamheid van brandweerpersoneel dan wel brandstichting de oorzaak acht van de Vuurwerkramp in Enschede?
Minister REMKES: In een onderdeel van het programma Abenteuer Wissen d.d. 23 november 2005 tracht de heer Kappl[b] aan de hand van een aantal proeven met springstof[c] de oorzaak van de Vuurwerkramp te Enschede te achterhalen. Blijkens de uitzending waren zijn proefnemingen onder andere bedoeld om te achterhalen waarom de zeecontainer (E2)

[a] Duitse televisieprogramma «Abenteuer Wissen», 23 november jl.
[b] Minister REMKES gebruikt het woord 'tracht' en noemt de deskundige als 'de heer'.
[c] Dit is een suggestieve fout van REMKES, Dr. Kappl gebruikte geen springstoffen, maar gewoon vuurwerk.

is geëxplodeerd. Op basis van zijn waarnemingen naar aanleiding van de proeven en de amateur-videobeelden die destijds van de ramp zijn gemaakt, concludeert hij dat de deur van zeecontainer E2 vermoedelijk van buiten geopend moet zijn waardoor een vonk (ontstekingsbron) op enigerlei wijze in de container terecht is gekomen. Daarna zou de deur weer gesloten zijn. Door de vonk zou een smeulende brand zijn ontstaan die eerst een aantal vuurwerkbommen zou hebben ontstoken, waarna de deur van de container werd weggeblazen. De heer Kappl stelt dat de ramp niet was gebeurd als deze zeecontainer voortdurend gesloten was gebleven. Hij acht het denkbaar dat een brandweerman per ongeluk de deur van deze container heeft opengedaan en sluit ook brandstichting niet uit. Aan het slot van het programmaonderdeel wordt vermeld dat er geen bewijzen zijn die de vermoedens van de heer Kappl kunnen bevestigen. Uit de onderzoeksrapporten van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) i.s.m. TNO[a] en de toenmalige Inspectie Brandweerzorg en Rampenbestrijding (IBR)[b]2 blijkt dat er geen sporen zijn gevonden die wijzen op brandstichting. Evenmin zijn er aanwijzingen gevonden voor de juistheid van de bewering van de heer Kappl dat mogelijk een brandweerman de deur(en) van zeecontainer E2 heeft geopend. Ik heb geen reden om te twijfelen aan de conclusies in de rapportages van het TNO/NFI en de IBR ten aanzien van de waarschijnlijke oorzaken van de Vuurwerkramp en ik ben het daarom niet eens met de vermoedens en aannames van de heer Kappl.

Commentaar PvB: Het mechanisme is duidelijk: Zolang de minister, evenals de rechter, het college Pg's, het Openbaar Ministerie, de rijksrecherche, de inspecties, het NFI en TNO blijven terugvallen op elkaars zelfbestuivende bevindingen, blijft het gelijk van de overheid overeind, ongeacht de alternatieve bevindingen van andere onderzoekers.

8.4.32 Antwoorden minister REMKES op Kamervragen (21.02.2006)

Naar aanleiding van de uitzending van Forum van 5 december 2005, waarin de uitzending van de ZDF van 23 november 2005 wordt overgedaan voor de NL Tv, dienen ook de Kamerleden Van Bochove en Schreijer-Pierik (beiden CDA) op 13 december 2005 nog Kamervragen in, waarin zij minister REMKES om een reactie vragen op de bevindingen van dr. Kappl.

Bochove & Schreijer-2: Is het waar dat door of namens Dr. Kappl in dat programma is uiteengezet dat een container totaal vernietigd kan worden door (pyrolyse) brand van een paar honderd kilo papier en een relatief zeer geringe hoeveelheid kruit?
Antwoord REMKES: In het programma Forum van 5 december 2005 wordt inderdaad gezegd dat een container vernietigd kan worden door (pyrolyse) brand van een paar honderd kilo papier en een relatief zeer geringe hoeveelheid kruit.
Bochove & Schreijer-3: Is dit aspect in eerdere onderzoeken[c] aan de orde geweest? Zo neen, bent u bereid hier alsnog door TNO naar te laten kijken en TNO te verzoeken hierover een opinie te geven? Zo ja, wilt u deze bevindingen aan de Kamer voorleggen?

[a] Onderzoek n.a.v. brand en explosies bij S.E. Fireworks in Enschede op 13 mei 2000, Bijlage 4A bij Onderzoeksrapport A van de Commissie OOSTING.
[b] Onderzoek naar het brandweeroptreden tot en met de fatale explosie, deel 5 van de gezamenlijke onderzoeksrapporten van de rijksinspecties naar de Vuurwerkramp te Enschede d.d. januari 2001.
[c] Aanhangsel Handelingen nr. 1818, vergaderjaar 2004–2005.

Antwoord REMKES: De mogelijkheid van pyrolyse van verpakkingsmateriaal van vuurwerk is naar voren gekomen in het onderzoek dat de Oostenrijkse onderzoekers Kappl en Mann[a] uitvoerden in opdracht van de stichting «De Onderste Steen 13 mei 2000 Enschede». Het betreffende onderzoeksrapport verscheen op 6 mei 2005[b]. Hierin stellen de onderzoekers dat door pyrolyse van verpakkingsmateriaal en explosie van enkele vuurwerkartikelen in een container (container E2), buiten die container een wolk is ontstaan bestaande uit brandbare stoffen (o.a. koolmonoxide en koolstof). Explosie van deze wolk speelde naar de mening van de onderzoekers een belangrijke rol bij de Vuurwerkramp in Enschede. Deskundigen van TNO, het NFI en de Inspectie OOV bestudeerden op mijn verzoek het rapport van de heer Kappl. Zij oordeelden dat het rapport geen nieuwe gezichtspunten oplevert ten opzichte van eerder onderzoek van NFI en TNO naar de Vuurwerkramp in Enschede. Bij dit eerder onderzoek zijn er geen aanwijzingen gevonden dat er een significante gas- of stofexplosie (onder meer ten gevolge van verkoold verpakkingsmateriaal) in Enschede heeft plaatsgevonden. Ik gaf dit ook aan in mijn beantwoording van de vragen van mevrouw Van Heteren van 12 mei 2005. Het programma Forum van 5 december 2005 grijpt terug op het rapport van 6 mei 2005 van de heer Kappl. Gezien de bevindingen van TNO, NFI en Inspectie OOV bij de bestudering van dit rapport, zie ik geen aanleiding hiernaar nogmaals door TNO te laten kijken.
Bochove & Schreijer-4: Indien de beweringen van Dr. Kappl waar zijn, welke risico's worden er dan op dit moment gelopen in veel kleinschalige opslag?
Antwoord REMKES: Vuurwerkopslagplaatsen moeten voldoen aan de eisen die opgenomen zijn in het Vuurwerkbesluit. Zij moeten onder andere een brandwerendheid van minimaal 60 minuten hebben. Hierdoor zal bij een brand in de omgeving van een vuurwerkopslagplaats de temperatuur in de opslag niet snel zodanig stijgen dat pyrolyse plaatsvindt. Bovendien zijn de opslagplaatsen voorzien van een sprinklerinstallatie. Het eventuele optreden van pyrolyse zal door deze voorziening worden onderdrukt. Onder meer door deze eisen worden de risico's van vuurwerkopslagplaatsen op toereikende wijze beheerst, vooral ook met betrekking tot het aspect pyrolyse.
Bochove & Schreijer-5: Deelt u de mening dat de regelgeving moet worden aangepast, indien er sprake is van risico's die eerder niet in beeld waren? Zo ja, om welke aanpassingen gaat het dan? Zo neen, waarom zijn er volgens u geen aanpassingen nodig?
Antwoord REMKES: Als (toegepast) wetenschappelijk onderzoek aanwijzingen oplevert voor het bestaan van risico's die eerder niet in beeld waren, zullen de betrokken ministeries (VROM, V en W, SZW en BZK)[c] beoordelen of er aanpassingen van regelgeving moeten plaatsvinden en welke dat dan dienen te zijn. Het onderzoek van Kappl en Mann levert dergelijke aanwijzingen vooralsnog niet op.

Commentaar PvB: Deze antwoorden van minister REMKES zijn, evenals zijn eerdere antwoorden op Kamervragen, steeds gebaseerd op de uitkomsten van eerdere onderzoeken gedaan door TNO en NFI. Deze instellingen hebben in het verleden niets afwijkends geconstateerd dat hun eigen bevindingen zou kunnen tegenspreken en zij zullen dat bij

[a] De minister doet het hier voorkomen alsof twee burgers onderzoek pleegden. Het waren echter het Arsenal Research Instituut en Dr. Kappl.
[b] Dr. Alfred Kappl en Dipl.-Ing. Martin Mann, Explosion Disaster of Enschede Netherlands 13thMai 2000, Arsenal Research, Vienna May 6th2005.
[c] Minister REMKES noemt hier vier ministeries, waardoor geen enkel ministerie kan worden aangesproken op enige eindverantwoordelijkheid.

navraag door minister REMKES uiteraard ook steeds blijven bevestigen. Het onderzoek van NFI/TNO heeft echter geen of tenminste onvoldoende rekening gehouden met de door Arsenal & Dr. Kappl geopperde mogelijkheid van pyrolyse en het ontstaan van een brandbare en later explosieve wolk boven het grondoppervlak. In een getuigenverklaring afgelegd door een brandweerofficier wordt melding gemaakt van 'opbruisende gaswolken' vlak vóór de explosie. <H.3.5.1.7.2.2> Bovendien wordt dit verschijnsel ook herkend door de deskundige Vos als een mogelijkheid. <H.2.4.4.9.3.1.1>. In de rapportages van TNO/NFI is geen spoor terug te vinden dat zij serieus naar deze mogelijkheid hebben gekeken en daarbij de betreffende getuigenverklaringen hebben betrokken.

8.4.33 BZK-circulaire vuurwerk en brandweeroptreden (19.12.2006)

De directeur Brandweer van het ministerie van BZK laat namens minister REMKES een officiële circulaire[874] uitgaan aan de colleges van B&W en de dagelijkse besturen van alle regionale brandweren en alle veiligheidsregio's. Enkele citaten uit deze circulaire:

CHAF

De onderzoekers in CHAF stelden zich de vraag of de huidige, door de UN voorgeschreven classificatietesten, voorspellend zijn voor het gedrag van grote hoeveelheden vuurwerk. Bij de beantwoording concentreerden de onderzoekers zich op vuurwerkartikelen die volgens de UN-testen in subklasse 1.3 vallen (de zwaardere artikelen uit deze subklasse).

Commentaar PvB: Wat hier door de BZK-directeur Brandweer wordt verzwegen is dat er één container bij de CHAF-proeven zat met uitsluitend vuurwerk van de lichtste klasse 1.4.[a] Dat juist deze container heftig explodeerde was de aanleiding voor grote onrust bij de brandweer, het verzoek om herziening van de blusvoorschriften door de commandant veiligheidsregio NHN aan BZK en de dreigende crisis tussen de brandweer en BZK.

In één specifieke situatie was de transportclassificatie niet voorspellend voor het gedrag op grote schaal. Het betrof hier een ISO-container volledig gevuld met één artikel, genaamd "waterval". De UN-classificatietesten wezen uit dat dit artikel in de subklasse 1.3G moet worden ingedeeld, terwijl de test met een geheel gevulde container in een massa- explosie resulteerde. Dit gedrag wordt niet volledig begrepen en nader onderzoek is nodig om een verklaring daarvoor te vinden.

Commentaar PvB: Dit is de betreffende container met klasse 1.4 vuurwerk. Nu kan het wel zo zijn dat testen achteraf een zwaardere classificatie[b] als meer passend uitwezen, maar feit

[a] Dit vuurwerk was door TNO als klasse 1.4 aangeduid ná zorgvuldige selectie en onder toezicht staande productie, speciaal vervaardigd t.b.v. deze vuurwerkproeven.

[b] Deze zwaardere classificatie an sich is reeds een onderwerp van bespreking waard. Want in deze circulaire wordt weliswaar nog gesproken over klasse 1.3, maar er zijn later beelden van de explosie naar buiten gebracht

blijft dat TNO, met strenge controle speciaal voor deze proeven vervaardigd vuurwerk als klasse 1.4 heeft geclassificeerd. Dan is het onmogelijk om te stellen dat de eigenaren van S.E. Fireworks hadden moeten inzien wat TNO, met de kennis van ná de ramp, kennelijk niet kon, namelijk dat vuurwerk zwaarder geclassificeerd had moeten zijn.

> Bij de testen in het kader van het CHAF-project is evenementenvuurwerk en **geen** consumentenvuurwerk gebruikt. Eerdere testen op volle schaal, zoals op de Maasvlakte in 2000, toonden aan dat de brandeffecten bij opslagplaatsen van in Nederland toegestaan consumentenvuurwerk beheersbaar zijn. Er is daarom vooralsnog geen aanleiding het optreden van de brandweer bij een dergelijke vuurwerkbrand te wijzigen.

Commentaar PvB: Zoals reeds op vele plaatsen aangegeven waren deze Maasvlakteproeven niet representatief voor de praktijk van opslag van vuurwerk in afgesloten ruimtes waar drukopbouw en gasophoping mogelijk is. Deskundige Vos heeft het hier terecht over een ‘risicomijdende proefopstelling’ en deskundige Janssen vermeldde op een internationale conferentie dat de brandweer het niet eens was met de TNO-conclusies. Zie voor meer details het hoofdstuk <H.8.12> Maasvlakteproeven.

> Ten aanzien van transport blijft het onverkort noodzakelijk een vuurwerkbrand defensief te behandelen, aangezien transporten evenementenvuurwerk kunnen bevatten en vuurwerk dat voor de buitenlandse markt is bestemd. Dergelijk vuurwerk is vrijwel altijd zwaarder dan het in Nederland toegestane consumentenvuurwerk. Het transport van vuurwerk vindt vaak plaats in

Commentaar PvB: Aan dit citaat ligt de suggestie ten grondslag dat Nederland zijn zaakjes veel beter op orde heeft dan de ons omringende landen. Niets is minder waar zoals reeds eerder aangetoond.

> Consumentenvuurwerk in Nederland moet op zodanige wijze zijn verpakt dat het uitsluitend kan worden aangemerkt als vuurwerk in de subklasse 1.4. In het buitenland mag consumentenvuurwerk ook van de subklasse 1.3 zijn. Nederland stelt dus strengere eisen aan consumentenvuurwerk.

Commentaar PvB: Ook dit is onjuist. In Nederland ligt ook vuurwerk van de klasse 1.3 opgeslagen, maar door een truc bedacht door TNO, waarbij het vuurwerk wordt verpakt in een ‘gaasverpakking’ mag het volgens de Nederlandse overheid worden beschouwd als vuurwerk van de laagste klasse 1.4.

---

waarin de classificatie zelfs nog verder is aangepast, namelijk naar de klasse 1.1. Blijkbaar om aan te sluiten met het verschijnsel van de heftige explosie.

8.4.34 Conclusie minister REMKES

Dit hoofdstuk heeft getracht aan te tonen dat minister REMKES systematisch en jarenlang tot in de kleinste details onwaarheden heeft verkondigd in de door hem ondertekende brieven en circulaires aan de gemeenten, brandweerkorpsen en veiligheidsregio's in Nederland. Deze onwaarheden zitten ook in de antwoorden van minister REMKES op de in deze rapportage weergegeven Kamervragen over deze materie.

Hoewel eenmaal brandend vuurwerk niet te blussen is met water, zelfs niet bij onderdompeling, en er daarbij sprake is van onbeheersbare risico's, moet volgens minister REMKES een vuurwerkbrand met water worden geblust. Hij noemt dit zelfs 'routine blusacties' bij een gewone brand. Dit was precies de gedachte bij de brandweer van Enschede op 13 mei 2000.
Hoewel uit deze rapportage naar voren is gekomen dat Nederland een achterlijk land is gebleken, zowel op het gebied van classificatie van vuurwerk, als met het hanteren van veiligheidsafstanden, voorschrijven van sprinklerinstallaties, bouwkundige voorzieningen en de gehanteerde vestigingsvoorschriften, presenteert minister REMKES dit juist als een voorsprong op de ons omringende landen.

Het resultaat is dat er onverantwoordelijk met de levens van brandweermensen werd (en wordt) omgesprongen tijdens de repressieve inzet van de brandweer bij een vuurwerkbrand. Deze ministeriële onwaarheden kunnen worden aangetoond met behulp van o.a.:

1) De gedocumenteerde observaties van de voormalig brandweerofficier Mart van Troost.
2) De zeer goed met internationale vak- en wetenschappelijke literatuur gedocumenteerde observaties van de voormalig brandweerofficier Fred Vos.
3) De gedocumenteerde bevindingen van de brandweermensen en commandant van de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord n.a.v. de Vuurwerkramp in Kolding (DK) en de vuurwerkproeven in Polen. Zie <H.8.4.21> en <H.8.4.23>.
4) De gedocumenteerde informele loslippigheid over de onblusbaarheid van vuurwerk door NFI-medewerkers Peter DE BRUYN en Rikus WOORTMEIJER, welke afwijkt van de officiële lijn van het NFI en TNO dat vuurwerk wél met water geblust kan worden. Zie <H.2.1.3.3> en <H.8.4.7>.
5) De gedocumenteerde bevindingen van Dr. Kappl in samenwerking met dipl. ing. Mann van het Arsenal Research instituut in Wenen. Zie <H.8.4.17>.
6) De afgelegde getuigenverklaringen van de voorzitter van de VEN en de regionaal brandweerspecialist gevaarlijke stoffen. Zie <H.3.5.2.11> en <H.2.1.8.3.8.3>.
7) De analyse van de rapportages die zijn opgesteld in het kader van het CHAF-project. Zie <H.8.10>.
8) De CHAF-presentatie van deskundige en toenmalig brandweercommandant drs. Ben Janssen. Zie <H.8.10.14>.
9) Het antwoord van minister Grapperhaus dat brandend vuurwerk niet met water kan worden geblust. Tweede Kamer 6 juni 2018. Zie <H.8.7>.
10) De waarheid achter de Maasvlakteproeven, die het publiek gerust moesten stellen en het consumentenvuurwerk veilig verklaren. Zie <H.8.12> Maasvlakteproeven.

8.5 Circulaire, handboek, protocollen blusinstructies

8.5.1 Nederlandse overheid nalatig: gevolgen

En van de belangrijkste gevolgen van de nalatige opvolging van de vuurwerkrampen in Culemborg (1991) en Enschede (2000) is het feit dat de blusinstructies van de brandweer voor het optreden bij een vuurwerkbrand nog steeds niet in orde zijn gebracht. Daardoor kan het gebeuren dat bij een brand bij een opslag van consumentenvuurwerk de brandweer gewoon uitrukt en offensief optreedt, terwijl een defensieve benadering van de brand is aangewezen. Dit risico bestaat alleen in die veiligheidsregio's de kritiekloos de door BZK voorgeschreven instructies opvolgen. Er zijn ook veiligheidsregio's die scherpere richtlijnen hanteren, omdat de door BZK voorgeschreven richtlijnen onjuist zijn. E.e.a. kan het beste worden geïllustreerd door weergave voor enkele veiligheidsregio's van de per regio voorgeschreven protocollen, blusrichtlijnen of handboekvoorschriften, voorgeschreven voor de brandweer als te volgen bij een vuurwerkbrand.

8.5.2 Nederland: transportinstructies gelden bij opslag vuurwerk

Het is belangrijk te weten dat de Nederlandse blusinstructies bij een in brand staande opslagplaats van vuurwerk volledig zijn gebaseerd op de internationale afspraken van blussen bij het transport van vuurwerk. Dit is niet vanzelfsprekend, want het gedrag van brandend vuurwerk in een grote, stevige, afgesloten en volgepakte opslagruimte is anders dan bij de kleinere transporthoeveelheden. Zie de documentatie hieronder.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Datum
29 november 2005

Op basis van afspraken over het vervoer van gevaarlijke stoffen, gemaakt in Verenigde Naties-verband, is vuurwerk ingedeeld bij de ontplofbare stoffen

De inzetstrategie van de brandweer is gebaseerd op deze indeling voor het vervoer .

Figuur 588: BZK-circulaire 29 november 2005, fragment waarin staat dat de brandweerinzet bij brandend vuurwerk is gebaseerd op VN-afspraken over het vervoer van gevaarlijke stoffen

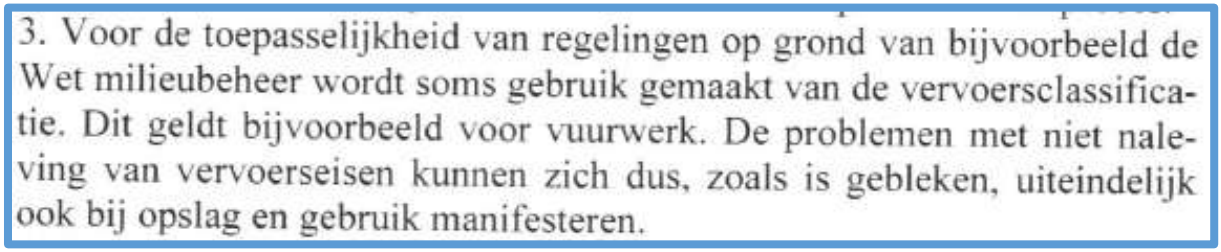
3. Voor de toepasselijkheid van regelingen op grond van bijvoorbeeld de Wet milieubeheer wordt soms gebruik gemaakt van de vervoersclassificatie. Dit geldt bijvoorbeeld voor vuurwerk. De problemen met niet naleving van vervoerseisen kunnen zich dus, zoals is gebleken, uiteindelijk ook bij opslag en gebruik manifesteren.

Figuur 589: Passage uit de brief d.d. 30.12.2005 van Den Breejen aan minister Peijs van Verkeer en Waterstaat, over het gebruik van vervoersclassificatie voor opslag in het geval van vuurwerk

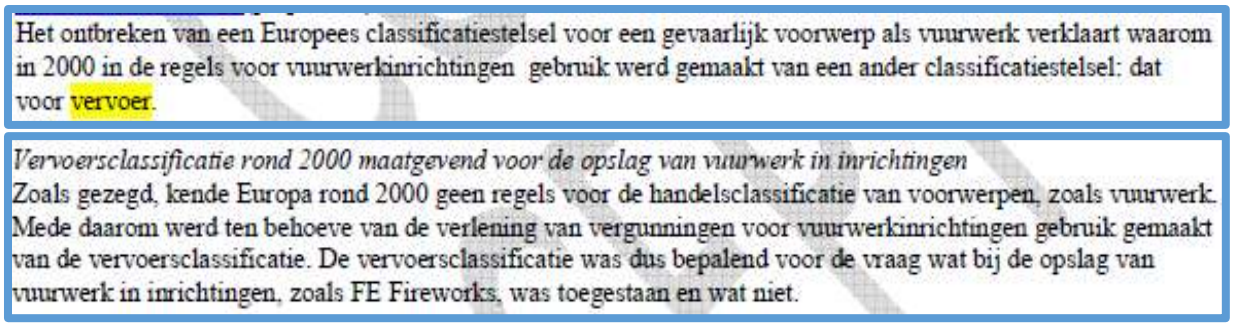

Het ontbreken van een Europees classificatiestelsel voor een gevaarlijk voorwerp als vuurwerk verklaart waarom in 2000 in de regels voor vuurwerkinrichtingen gebruik werd gemaakt van een ander classificatiestelsel: dat voor vervoer.

Vervoersclassificatie rond 2000 maatgevend voor de opslag van vuurwerk in inrichtingen

Zoals gezegd, kende Europa rond 2000 geen regels voor de handelsclassificatie van voorwerpen, zoals vuurwerk. Mede daarom werd ten behoeve van de verlening van vergunningen voor vuurwerkinrichtingen gebruik gemaakt van de vervoersclassificatie. De vervoersclassificatie was dus bepalend voor de vraag wat bij de opslag van vuurwerk in inrichtingen, zoals FE Fireworks, was toegestaan en wat niet.

Figuur 590: Passages uit het concept rapport van Den Breejen, d.d. oktober 2015, 'Classificatie en etikettering', over het gebruik van vervoersclassificatie voor opslag

8.5.3 Instructies BZK minister REMKES (circulaire 2005)

Ministerie van **Binnenlandse Zaken** *en* **Koninkrijksrelaties**

Datum
29 november 2005

Kenmerk
2005-0000290380

Aan De colleges van Burgemeester en Wethouders
De dagelijks besturen van de regionale brandweren

Onderwerp Optreden van de brandweer bij een vuurwerkbrand

Graag wil ik het optreden van de brandweer bij vuurwerkbranden bij u onder de aandacht brengen. Deze circulaire is ter informatie: Er treden geen wijzigingen op van de huidige wet- en regelgeving.

Indien sprake is van een reguliere opslagsituatie in Nederland met dientengevolge het reguliere Nederlandse consumentenvuurwerk subklasse 1.4, bestaat de aanvalsstrategie uit het op circa 25 meter afstand offensief bestrijden van de brand. Daarbij wordt opgemerkt dat deze opslagen in Nederland tevens zijn voorzien van een automatische sprinklerinstallatie.

Gevarenklasse 1.4:
Als bij normale brand.

Hulpverlenende diensten routine-blusacties vanaf 25 meter afstand,

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,

J.W. Remkes

Figuur 591: BZK-Circulaire van 29 november 2005, ondertekend door minister REMKES. Hierin wordt een vuurwerkbrand van de gevarenklasse 1.4 behandeld als een 'routine blusactie' uit te voeren vanaf 25m afstand.

8.5.4 Regio Twente (herkenningskaart 2004)

Figuur 592: Herkenningskaart veiligheidsregio Twente. Bij vuurwerkbrand klasse 1.4 moet 100 m afstand worden bewaard. Daarmee houdt Twente zich, vanwege de veiligheid, niet aan de BZK-instructie.

8.5.5 Regio Limburg Noord (handboek 2010)

Figuur 593: Repressief handboek regio Limburg-Noord (2010) houdt zich aan de BZK-voorschriften: bij vuurwerkbrand klasse 1.4 mag vanaf 25m afstand met water worden geblust (offensief optreden)

8.5.6 Regio IJsselland (protocolkaart 2008)

Figuur 594: Veiligheidsregio IJsselland heeft volgens de protocolkaart 2008 strengere normen dan wat BZK voorschrijft, namelijk een veiligheidsafstand van 100m bij vuurwerkbrand klasse 1.4. Dit betekend defensief optreden: evacueren en niet blussen. Dit is wederom afwijkend van de BZK-instructie omwille van de veiligheid.

8.5.7 Regio Noord- en Oost Gelderland (2012)

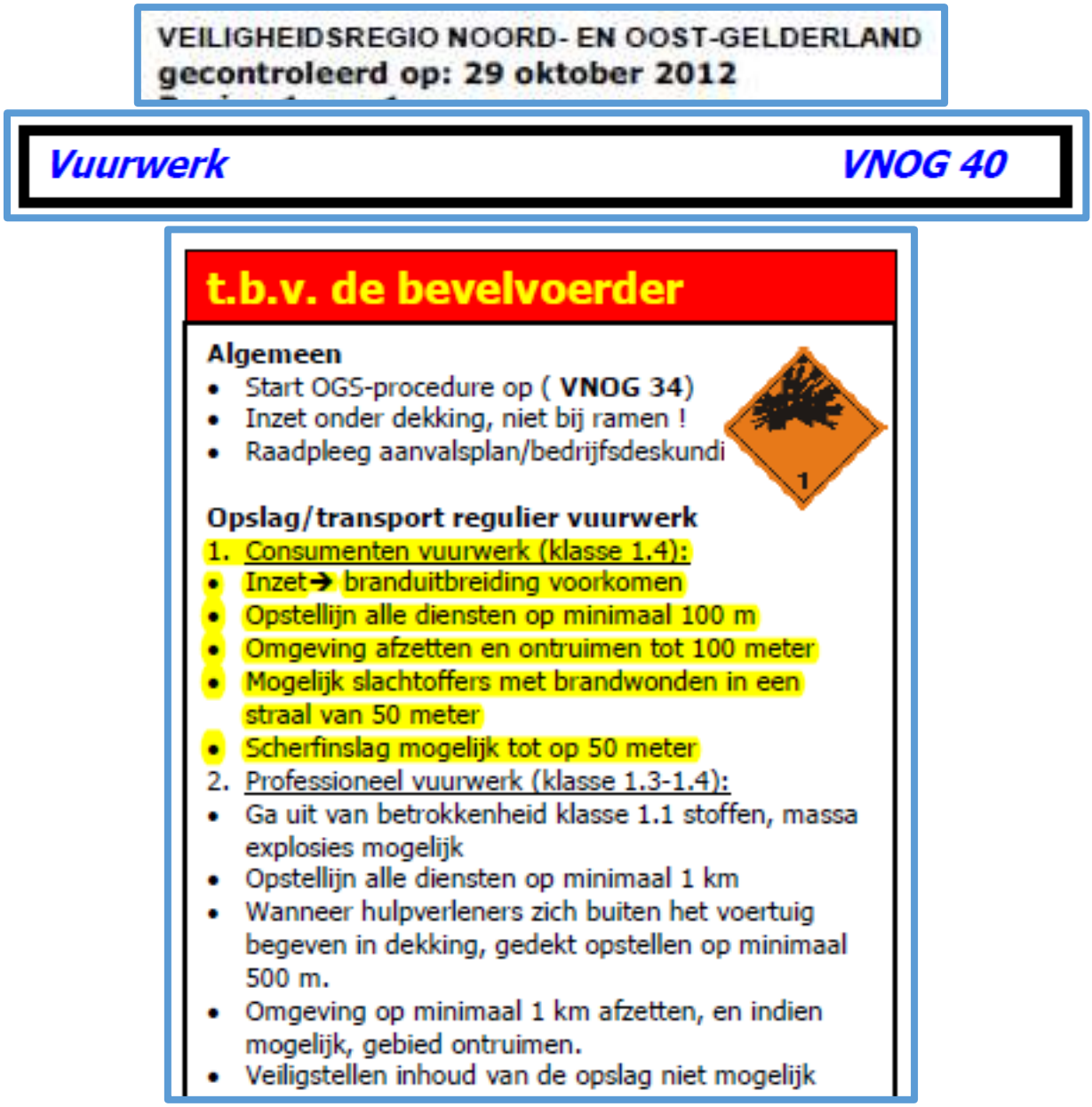
VEILIGHEIDSREGIO NOORD- EN OOST-GELDERLAND
gecontroleerd op: 29 oktober 2012

Vuurwerk VNOG 40

t.b.v. de bevelvoerder

Algemeen
- Start OGS-procedure op (**VNOG 34**)
- Inzet onder dekking, niet bij ramen !
- Raadpleeg aanvalsplan/bedrijfsdeskundi

Opslag/transport regulier vuurwerk
1. Consumenten vuurwerk (klasse 1.4):
- Inzet➔ branduitbreiding voorkomen
- Opstellijn alle diensten op minimaal 100 m
- Omgeving afzetten en ontruimen tot 100 meter
- Mogelijk slachtoffers met brandwonden in een straal van 50 meter
- Scherfinslag mogelijk tot op 50 meter

2. Professioneel vuurwerk (klasse 1.3-1.4):
- Ga uit van betrokkenheid klasse 1.1 stoffen, massa explosies mogelijk
- Opstellijn alle diensten op minimaal 1 km
- Wanneer hulpverleners zich buiten het voertuig begeven in dekking, gedekt opstellen op minimaal 500 m.
- Omgeving op minimaal 1 km afzetten, en indien mogelijk, gebied ontruimen.
- Veiligstellen inhoud van de opslag niet mogelijk

Figuur 595: Ook de veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland heeft volgens de protocolkaart 2012 strengere normen dan wat BZK voorschrijft, namelijk een veiligheidsafstand van 100m bij vuurwerkbrand klasse 1.4. Dit betekend defensief optreden: evacueren en niet blussen. Dit is wederom afwijkend van de BZK-instructie omwille van de veiligheid.

PvB: Bovenstaande instructiekaart uit 2012 schrijft een veiligheidsafstand voor van 100 meter (bij consumentenvuurwerk, zeer correct!). Bedenk echter dat diezelfde Veiligheidsregio een jaar later (2013) positief adviseerde over een vuurwerkopslag in een benzinestation, die zich binnen vier meter afstand bevond van de zuurstofopslag van een verzorgingstehuis.

8.5.8 ADR internationale gevarenkaart (1999)

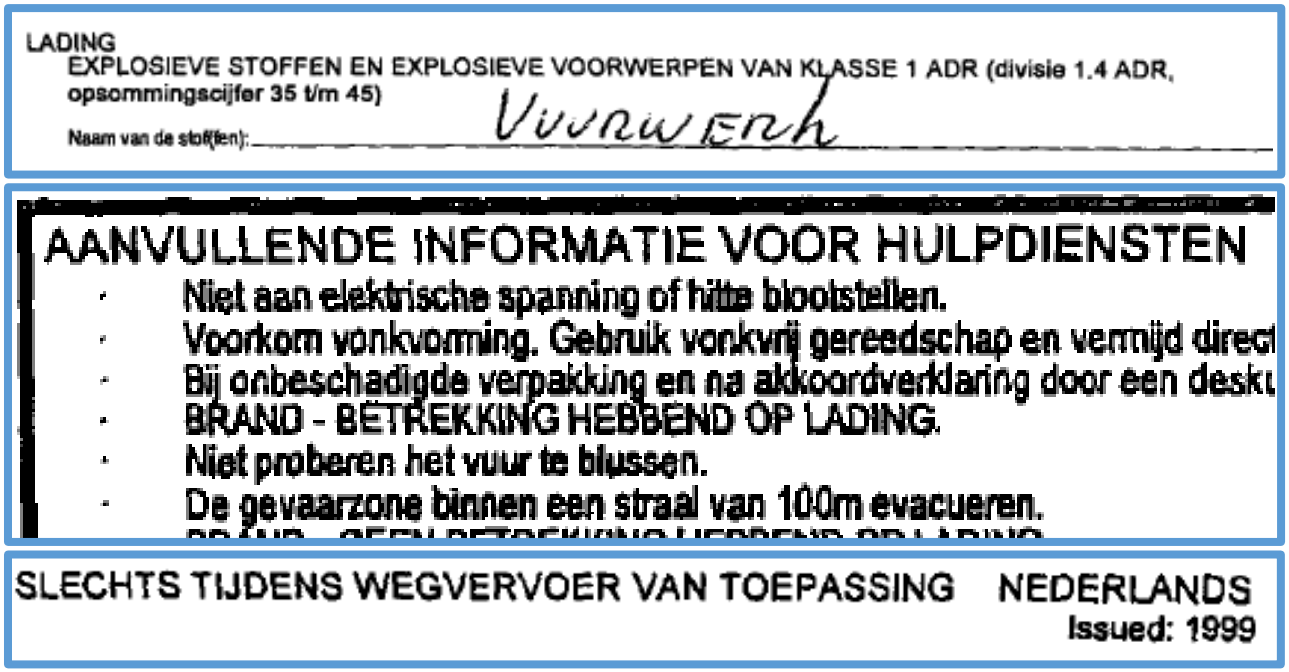

Figuur 596: Internationaal vervoersdocument voor vuurwerk van S.E. Fireworks klasse 1.4, ingevuld kort voor de vuurwerkramp, conform de internationale ADR-voorschriften. Hierop staat: brandweer bij brandend vuurwerk niet blussen en op 100m evacueren

8.5.9 CEFIC-kaart wegongevallen (1995)

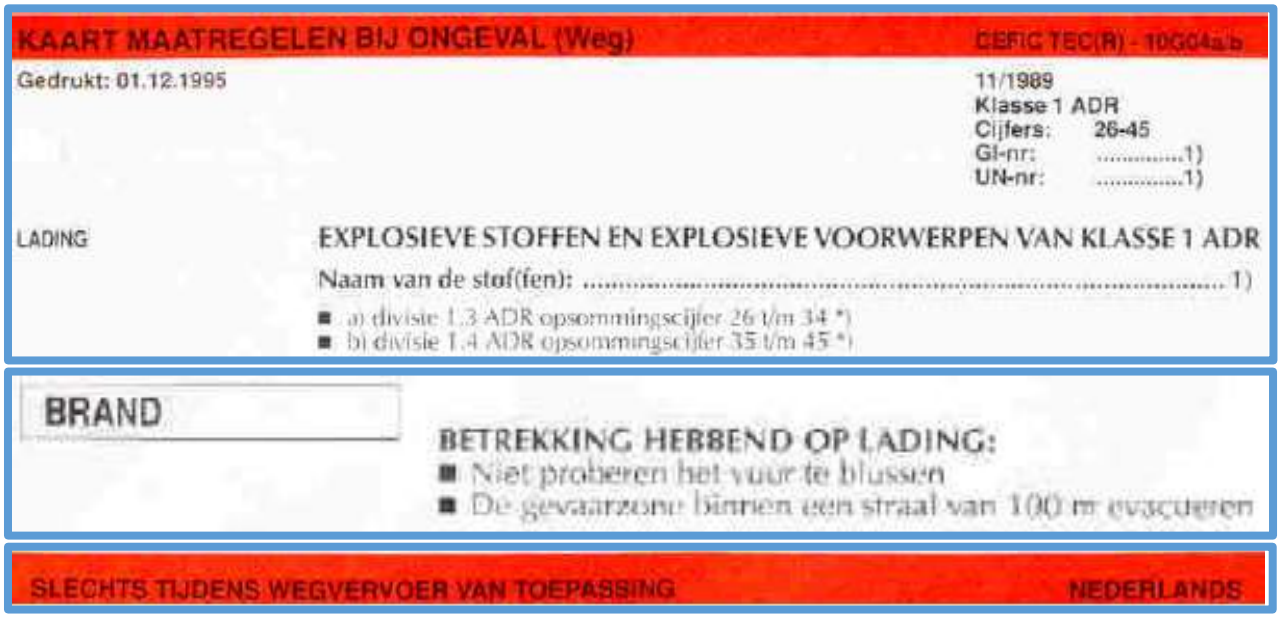

Figuur 597: De internationale CEFIC-kaart (1995) schrijft voor dat bij brandend vuurwerk van de klasse 1.4 (en 1.3) dient 100m veiligheidsafstand in acht genomen te worden en mag het vuur niet worden geblust

8.5.10 Conclusies uiteenlopende voorschriften

8.5.10.1 *Verschillen tussen de veiligheidsregio's*

De peildata van de hierboven getoonde documenten zijn niet gelijk. Het valt buiten de scope van de review om nieuwere up-to-date blusvoorschriften op te vragen bij de verschillende veiligheidsregio's. Toch lijkt uit de bovenstaande weergave de conclusie gerechtvaardigd dat de blusvoorschriften voor de brandweer, te volgen bij het aantreffen van brandend vuurwerk in een opslagplaats, sterk van elkaar verschillen tussen de verschillende veiligheidsregio's. Er zijn regio's die strikt de blusvoorschriften van BZK volgen en bij een brandende vuurwerkopslag offensief optreden en gaan blussen.[a] Er zijn echter ook veiligheidsregio's die hiervan afwijken en die voor defensief optreden hebben gekozen in het geval van een brandende vuurwerkopslagplaats. Dus niet blussen en evacueren. Dit laatste is in overeenstemming met de internationaal afgesproken voorschriften.

8.5.10.2 *BZK wijkt af van de internationale afspraken*

Uit de bovenstaande weergave van documenten kan ook worden afgeleid dat de voorschriften van BZK om de brandweer gewoon routine blusacties te laten uitvoeren bij een vuurwerkbrand, in afwijking zijn van de internationale voorschriften die blussen verbieden en evacuatie voorschrijven.

8.5.10.3 *Lessen Culemborg, Enschede, Kolding en Polen*

Zowel uit de vuurwerkexplosies in Culemborg (1991) als uit de vuurwerkrampen in Enschede (2000) en Kolding (2004), alsmede uit de grote schaal vuurwerkproeven in Polen, is naar voren gekomen dat vuurwerk van de klasse 1.4 bij in brand raken tot grote explosies kan leiden. Daarvoor is geen vuurwerk van een zwaardere klasse voor nodig. BZK weigert deze lessen in aanmerking te nemen bij de formulering van de blusvoorschriften. Zelfs wanneer vertegenwoordigers van de brandweer expliciet vragen om herziening van de blusvoorschriften naar aanleiding van Enschede, Kolding en Polen, weigert BZK deze door te voeren en volgt een antwoord dat er sprake is van *'routine blusacties'*

8.5.10.4 *Mogelijk motief*

Een mogelijk motief voor dit handelen van BZK is gelegen in de resultaten van de strafrechtelijke vervolging van de Vuurwerkramp Enschede. Immers S.E. Fireworks had formeel alleen klasse 1.4 vuurwerk liggen. De door de Nederlandse overheid gewenste uitkomst van de strafrechtelijke vervolging was dat de Nederlandse voorschriften voor opslag en blussen in orde waren en dat de ramp is kunnen ontstaan doordat de eigenaren van S.E. Fireworks de regelgeving overtraden door *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk in opslag te hebben. Om dit beeld vol te houden moet BZK volharden in de verkeerde blusvoorschriften die stellen dat er bij klasse 1.4 niets aan de hand is en de brandweer normaal kan overgaan tot *'routine blusacties'*.

[a] De verschillende VR's adviseren ook verschillend naar de gemeenten, waar hun advies heilig is.

8.6 Prof. mr. J.P.H. (Piet Hein) DONNER

Figuur 598: Piet-Hein DONNER

Dit hoofdstuk <H.8.6> geeft een chronologisch overzicht van de informatiepositie en betrokkenheid van de heer DONNER bij de strafrechtelijke afwikkeling van de Vuurwerkramp Enschede

8.6.1 Functies DONNER voor, tijdens, na de ramp[875]

Lid Wet. Raad Regeringsbeleid	01.11.1990 – 01.01.1993
Vz. Cie. functioneren OM	XX.XX.1993 – 08.06.1994
Voorzitter van de WRR	01.01.1993 – 22.12.1997
Lid van de Raad van State:	22.12.1997 – 22.07.2002 (KB[a] 6 febr. 1997)
Informateur	17.05.2002 – 04.07.2002 (regeerakkoord)
Informateur	24.01.2003 – 12.04.2003 (geen akkoord)
Minister van Justitie	22.07.2002 – 21.09.2006 (schipholbrand)
Lid Tweede Kamer	30.11.2006 – 22.02.2007
Minister Sociale Zaken & Werkg.	22.02.2007 – 14.10.2010
Minister van BZK	14.10.2010 – 16.12.2011
Vicepresident Raad van State	01.02.2012 – 01.11.2018 (KB[b] 16 dec. 2011)
Minister van Staat	21.12.2018 Ministerraad voordracht Minister van Staat

8.6.2 Commissie OOSTING (2000-2001)

15.05.2000 Piet-Hein DONNER is lid van de Raad van State vanaf 1997 op het moment van de aanstelling van collega staatsraad prof. dr. mr. Marten OOSTING als voorzitter van de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (C.O.V.)[876]

28.02.2001 Eindrapport van de commissie OOSTING maakt melding van nalatig handelen binnen het ministerie van justitie bij de opvolging van de vuurwerkexplosies in Culemborg van februari 1991. De betreffende citaten uit het eindrapport OOSTING:

> **5.6.1 Openbaar ministerie; ministerie van Justitie**
>
> De officier van justitie te Utrecht heeft, na de afsluiting van het strafrechtelijk onderzoek, een ambtsbericht voor zijn hoofdofficier opgesteld, waarin hij vroeg om nadere actie ten aanzien van geconstateerde hiaten in de vergunningverlening en in het toezicht. Dit ambtsbericht is, via de hoofdofficier van justitie en de procureur-generaal bij het gerechtshof te Amsterdam, met een verzoek om nadere actie doorgezonden aan de Minister van Justitie. Het openbaar ministerie heeft daarmee, gelet op zijn taakopdracht, adequaat gehandeld. Bij het ministerie van Justitie is de berichtgeving van het openbaar ministerie over de Culemborgexplosie echter gearchiveerd zonder dat het tot nadere actie was gekomen. Bedoelde berichtgeving is ten onrechte niet voorgelegd aan de Minister. Op deze punten heeft het ministerie van Justitie niet juist gehandeld.

Figuur 599: Citaat uit het eindrapport van de commissie OOSTING (blz75/340), waarin staat weergegeven hoe het ambtsbericht, met aanbevelingen van het OM betreffende de hiaten in de vergunningverlening en toezicht, is doodgelopen binnen het ministerie van justitie

[a] Benoemd bij Koninklijk Besluit van 6 februari 1997
[b] Benoemd bij Koninklijk Besluit van 16 december 2011

3.2 Ministerie van Justitie

Het Ministerie van Justitie heeft de brief van de Procureur-Generaal van 30 juli 1991 ontvangen (zie paragraaf 2.1). Op verzoek van de Commissie is het Ministerie van Justitie nagegaan hoe deze brief is afgehandeld. Uit het antwoord van de Minister van Justitie aan de Commissie blijkt dat de behandelend ambtenaar zich, desgevraagd, deze brief en de afhandeling ervan niet meer kan herinneren. Volgens de aantekeningen op de brief is deze telefonisch afgedaan en vervolgens voor archivering aangeboden aan de registratie. Onbekend is met wie dit telefoongesprek is gevoerd en op welke wijze deze afdoening heeft plaatsgevonden.

De brief heeft, volgens het Ministerie van Justitie, de toenmalige Minister van Justitie[20] nooit bereikt[21]. In antwoord op kamervragen van 16 januari 2001 over de brief uit 1991 heeft de Minister van Justitie laten weten dat het bij zijn Ministerie niet gebruikelijk was en is, dat dit soort zaken op een dergelijke wijze worden afgedaan[22].

Figuur 600: Citaat uit onderzoeksrapport A van de commissie OOSTING, blz. 363/875, over de opvolging van de aanbevelingen van het OM binnen het ministerie van Justitie

Deze nalatigheid van het ministerie van justitie, die door OOSTING is vastgelegd, is blijkens de bevindingen in deze review cruciaal gebleken voor het kunnen ontstaan van de Vuurwerkramp. In hoofdstuk <H.2.2> is in detail weergegeven wat de werkelijke bevindingen waren die na onderzoek door de bevoegde instanties uit de Culemborg explosies naar voren zijn gekomen. Hieronder een citaat uit dit hoofdstuk, gedeelte <H.2.2.3.8>:

2.2.3.8 *Culemborg: De werkelijke lessen*

De werkelijke lessen die uit Culemborg getrokken waren in rapportages die zijn uitgebracht in 1991 en 1992 n.a.v. de vuurwerkexplosie in Culemborg zijn:

1. Vuurwerkbedrijven die een zo'n groot effect hebben op de gemeenschap zijn niet meer te handhaven op relatief korte afstand van die gemeenschap. Dit is conform de praktijk in veel andere landen, waar vuurwerkinrichtingen ver buiten de bewoonde wereld zijn gesitueerd.
2. Niet alleen de aard van het vuurwerk, maar ook de mate van opsluiting van vuurwerk is bepalend voor de kracht van optredende explosies bij brandend vuurwerk.
3. Het verdient overweging om te bezien of vuurwerkopslagen voorzien dienen te worden van een plofdak-constructie, waardoor een veel betere drukafvoer mogelijk is bij brandend vuurwerk in een afgesloten ruimte.
4. Het gedrag van vuurwerk bij brand, ook dat van de laagste subklasse 1.4, is onvoorspelbaar. Zelfs vuurwerk van de subklasse 1.4 kan in bijzondere omstandigheden een zeer heftige explosie veroorzaken.

Figuur 601: De werkelijke lessen van Culemborg uit <H.2.2> welke niet door Justitie zijn opgevolgd

Deze bevindingen, die ook een aanbeveling tot evaluatie en verbetering van de bestaande regelgeving omvatten, zijn door justitie niet zijn doorgevoerd. Gelet op het belang van de bevindingen en de gevolgen van deze nalatigheid, is het niet uit te sluiten dat deze nalatigheid van invloed is geweest op het latere handelen van het ministerie van justitie én de minister van justitie m.b.t. de strafrechtelijke opvolging van de Vuurwerkramp.

8.6.3 Brief mr. J.P. Plasman (28 januari 2003)

28.01.2003 Alle verzoeken aan het gerechtshof van de verdediging van S.E. Fireworksdirecteur BAKKER; zowel het verzoek om een contraexpertise op de classificatie

van vuurwerk als alle door de verdediging gevraagde getuigen, werden afgewezen. De manoeuvre van het Openbaar Ministerie om de informatie van beide melders[a] over misstanden uit het strafdossier te houden werd doodgezwegen in de officiële stukken van zowel het Hof als van het OM. Ook werden beide melders op onheuse wijze gediscrediteerd middels het zogeheten 'weerwoord' van Advocaat-generaal WELSCHEN. In die situatie vastgepind door Hof en het OM, rest de advocaat van BAKKER, mr. J.P. Plasman, niets anders meer dan een zeer ongebruikelijke stap te nemen en om rechtstreeks aan minister DONNER een schriftelijk verzoek te richten met daarin de vraag om een Rijksrechercheonderzoek.

De brief aan minister DONNER bevat een gedetailleerde beschrijving van de ernstige misstanden die in het strafrechtelijk onderzoek zijn waargenomen door de rechercheurs PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN. In deze brief wordt melding gemaakt van mogelijke bedreiging van getuigen door de politie, het mogelijk knoeien met afluisterapparatuur en het achterhouden van ontlastend proces-verbaal, omdat anders de Officier van Justitie zijn verdachte kwijt zou zijn. Mr. Plasman geeft daarbij voorbeelden van manipulatie van processen-verbaal en beïnvloeding van getuigen door het Tolteam, het achterhouden van bewijsmateriaal door het OM en uitlokking tot meineed en valsheid in geschrifte.[877]

Als persoonlijk geadresseerde, en tevens gelet op de brandbare inhoud van deze brief, moet minister DONNER deze hebben gelezen. Mr. Plasman bevestigde in een gesprek met steller (PvB) dat hij van de minister een overigens tamelijk nietszeggende ontvangstbevestiging kreeg, waarin stond dat de brief gepaste aandacht zou krijgen. Deze brief van mr. Plasman (5 blz. + bijlagen) handelt over een mogelijk ernstig verstoorde rechtsgang bij de strafvervolging van de Vuurwerkramp. Mr. Plasman deelt met de minister immers zijn vermoeden dat er binnen het strafrechtelijk onderzoek een of meer strafbare feiten zijn gepleegd. Hij doet dit op basis van de klachten van beide melders. Als bijlage van de brief naar DONNER heeft mr. Plasman o.a. ingesloten zijn commentaar op de 'weerlegging' door AG mr. WELSCHEN van de meldingen van misstanden in het onderzoek door beide klokkenluiders. Mr. Plasman concludeert dat de 'weerlegging' door AG mr. WELSCHEN van de klachten van beide melders geen hout snijdt.

Achteraf zal pas blijken wat het enorme belang is van deze brief van mr. Plasman gericht aan minister DONNER:

1. Vanwege de uitgebreidheid van de informatie die niet alleen in de brief zelf, maar ook in de bijlagen naar minister DONNER is gegaan:
    - Het zogeheten Mei-memo van beide klokkenluiders (d.d. 27 mei 2002).
    - Het proces-verbaal houdende een officieel op ambtseed opgemaakt Verslag van Verrichtingen en Bevindingen van beide klokkenluiders (d.d. 29 nov 2002).
    - De zogenaamde 'weerlegging' door AG mr. WELSCHEN van deze melding van misstanden (d.d. 14 en 15 januari 2003).
    - Het commentaar van mr. Plasman op deze 'weerlegging' van AG mr. WELSCHEN (d.d. 25 januari 2003).

[a] Met 'melders' wordt steeds bedoeld de beide klokkenluiders en (voormalige) Tolteamrechercheurs Jan PAALMAN en Charl de ROY van ZUYDEWIJN. Zij waren de enige leden van het Tolteam die openlijk durfden te getuigen over hun vermoeden dat een onschuldige werd veroordeeld op basis van gefabriceerd bewijs.

2. Vanwege de poging van het OM (door AG mr. WELSCHEN) om de voor de rechtsgang zeer relevante kritiek niet alleen op valse wijze te ontkrachten, maar tevens ook buiten de strafprocedure te houden.
3. Vanwege het feit dat zowel het Openbaar Ministerie als het Hof achteraf (regiezitting 7 februari 2003) op geen enkele wijze gewag maken van de onconventionele wijze waarop de informatie alsnog gedwongen in het strafdossier is toegevoegd.
4. Vanwege het feit dat dit het enige signaal is dat cruciale info over rechtsgang wordt onthouden aan dossier. Echter het door Plasman gevraagde Rijksrechercheonderzoek komt er voorlopig niet.
5. Vanwege het feit dat de rijksrecherche bij haar latere onderzoek in 2004 niet, zoals de onderzoeksopdracht formeel luidde, de kritische bevindingen van het BIZ Gelderland-Midden[a] als uitgangspunt zal nemen, maar juist deze (geen hout snijdende) 'weerlegging' van AG mr. WELSCHEN als uitgangspunt zal nemen bij de start van het Rijksrechercheonderzoek in januari 2004.[b]
6. Vanwege het feit dat de rijksrecherche bij haar latere onderzoek in 2004 niet, zoals de onderzoeksopdracht formeel luidde, zich zou onthouden van een inhoudelijk onderzoek naar de gedragingen van beide melders, maar zich juist daarop blijkt te focussen, in de kennelijke verwachting een basis voor meinedig handelen van een of beide melders vast te kunnen stellen.[c]

Uit de inhoud, het taalgebruik en de bijlagen van deze brief van mr. J.P. Plasman spreekt een uitzonderlijke situatie van inbreuk op de rechtsgang bij de vervolging en procesgang van de Vuurwerkramp. De grote vraag is wat van minister DONNER van justitie verwacht had mogen worden, niet alleen n.a.v. deze brief, maar meer nog later, wanneer het BIZ Gelderland-Midden de meldingen van misstanden bevestigt en de rijksrecherche alsnog ingeschakeld wordt. De wijze van opdrachtformulering aan de rijksrecherche en de latere berichtgeving aan de Tweede Kamer over deze kwestie roept grote vraagtekens op over de juistheid van handelen door minister DONNER. Zie voor inhoud brief <H.2.7.5.15>.

8.6.4 BIZ-rapport (17 november 2003)

17.11.2003 BIZ tussenrapportage aan burgemeester Jan MANS waarin wordt voorgesteld om voor het vervolgonderzoek uit te gaan van de onderzoekshypothese dat:

> *"Verantwoordelijken en uitvoerenden binnen het strafrechtelijk onderzoek contra de verdachte André DE VRIES hebben binnen dit strafrechtelijk onderzoek opzettelijk de rechterlijke macht misleid".*

Mogelijk hebben leden van het Tolteam zich schuldig gemaakt aan meineed, valsheid in geschrifte of plichtsverzuim. Ook kan bewijs onrechtmatig verkregen zijn. De aanlevering van informatie verliep stroef en was onvolledig.

---

[a] BIZ is Bureau Interne Zaken van de politie, die tuchtrechtelijke vergrijpen onderzoekt.

[b] Dit blijkt uit een analyse van de nooit vrijgegeven bijlagen van het rijksrechercherapport van 13 juni 2004. Met name de opbouw van het onderzoek en de volgorde van interviews en tijdsintervallen daartussen spreken boekdelen.

[c] Dit blijkt uit een analyse van de nooit vrijgegeven bijlagen van het rijksrechercherapport van 13 juni 2004. Met name de bij de rijksrecherche afgelegde getuigenverklaringen geven een indruk van waar de rijksrecherche in werkelijkheid naar op zoek was.

27.11.2003 Volledig overvallen door het heftige tussenrapport van Bureau Interne Zaken van de politie Gelderland-Midden neemt burgemeester Jan MANS rechtstreeks contact op met minister DONNER van Justitie. Daarna schrijft MANS op 27 november 2003 een brief aan minister DONNER waarin hij melding maakt van een zorgwekkend rapport van het BIZ waarin wordt beweerd dat de politie en het Openbaar Ministerie mogelijk bewust de rechterlijke macht hebben misleid[878]. Daarop vindt overleg plaats tussen minister DONNER en de voorzitter van het College van Pg's, mr. J.L. de Wijkerslooth.[879] Minister DONNER is dus zéér goed bekend met de inhoud en bevindingen van de BIZ-rapportage van 16 november 2003. Conform de officiële procedure wordt in alle openbare bronnen weergegeven dat vervolgens het College van Pg's, via de Coördinatie Commissie rijksrecherche, de rijksrecherche inschakelt. De werkelijke toedracht lijkt anders te zijn, zie punt hierna onder datum 5.12.2003. BIZ wordt onmiddellijk van het onderzoek gehaald en de rijksrecherche neemt het onderzoek niet alleen over, maar begint helemaal opnieuw.
Meteen na overleg met DONNER geeft MANS al op 28 november opdracht aan het BIZ om te stoppen met het onderzoek en alles in te leveren bij de rijksrecherche[880].

05.12.2003 Op 5 december 2003 is een schriftelijke rapportage opgemaakt door het BIZ Gelderland-Midden betreffende de overdracht van het onderzoeksdossier van het BIZ naar de rijksrecherche. In dit rapport komen, naast de specificatie van de aan de rijksrecherche overgedragen papieren- en digitale bescheiden, een paar opmerkelijke passages voor die hierna worden weergegeven:

POLITIE

- Gelderland Midden
- Bureau Interne Zaken
- Nr: BIZ 016-2003
- Kenmerk: 03/biz 0015

Betreft: betreft overdracht onderzoek

Wij, Jan Hendrik Arnoldus de Bruin, Petrus Gerardus Temming, respectievelijk Hoofdinspecteur en inspecteur van Politie Gelderland Midden, Petrus Albertus Maria Wagener, Adriaan Smink, respectievelijk strategisch misdaadanalist en rechercheur B bij het Kernteam Noord & Oost Nederland en Demitri Rainier Joe Gie The, brigadier van politie Gelderland Midden, verklaren het volgende.

Naar aanleiding van een bespreking met de Korpsbeheerder Drs. **J. Mans** en de Korpschef Mr. **P. Deelman** van de politie Twente op maandag 17 november 2003 waarbij de stand van zaken van het disciplinaire onderzoek werd weergegeven, werd ons op vrijdag 28 november 2003 telefonisch door Mr. **P. Deelman** meegedeeld, dat het door ons tot dan verrichte onderzoek zou worden overgedragen aan rechercheurs van de Rijksrecherche. Deze beslissing was genomen door de verantwoordelijk minister van Justitie. De overdracht van het onderzoek had te maken met het feit dat uit de inhoud van het disciplinaire onderzoek kon blijken dat er mogelijk sprake was van nieuwe strafbare feiten, gepleegd door medewerkers van het zogenaamde Tolteam.

Op 1 december 2003 is door ons een bezoek gebracht aan de Unit van de Rijksrecherche te Zwolle waarbij wij het onderzoek schetsten aan het Unithoofd en twee coördinatoren. Zij gaven ons aan dat zij nog geen formele opdracht hadden ontvangen. Het onderzoek werd kennelijk eerst voorgelegd aan de centrale coördinatiecommissie van de Rijksrecherche en dat dit 2 tot 14 dagen in beslag kon nemen.

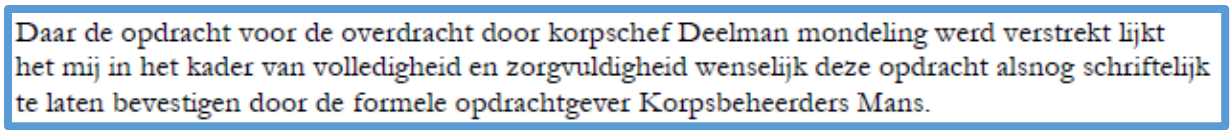
Daar de opdracht voor de overdracht door korpschef Deelman mondeling werd verstrekt lijkt het mij in het kader van volledigheid en zorgvuldigheid wenselijk deze opdracht alsnog schriftelijk te laten bevestigen door de formele opdrachtgever Korpsbeheerders Mans.

Figuur 602: Schriftelijke rapportage BIZ Gelderland-Midden van de overdracht aan de rijksrecherche, omdat er alleen maar mondelinge opdrachten waren gegeven. Deze bevat saillante details!

Hieruit zijn een aantal constateringen te maken:

- Het overdrachtsrapport is opgemaakt namens, en ondertekend door, vijf leden van het BIZ onderzoeksteam, incl. de leiding van het team.
- De beslissing om het onderzoek van het BIZ te stoppen en over te dragen aan de rijksrecherche is genomen door de toenmalige minister van justitie persoonlijk, en wel vóór 28 november 2003. Deze minister was de heer DONNER.
- Op 1 december 2003 was de opdracht tot onderzoek kennelijk alleen informeel bekend bij de rijksrecherche. De formalisering van de opdracht via de centrale coördinatiecommissie rijksrecherche kon nog wel 2 weken in beslag nemen.
- Op 5 december vindt het BIZ het nodig om een schriftelijke vastlegging te maken van de gang van zaken rond de overdracht. Tot dan toe zijn er alleen mondelinge opdrachten verstrekt m.b.t. de overdracht van het onderzoek aan de rijksrecherche.

8.6.5 Politieboek Bollen (19 april 2004)

22.04.2004 Kamerlid Marijke Vos (GL) stelt indringende vragen aan minister DONNER over de strafrechtelijke afwikkeling van de Vuurwerkramp. Dit naar aanleiding van het verschijnen van het in opdracht van de politie Twente geschreven boek *'Op zoek naar de onderste steen'.* De auteur van het boek is politiewoordvoerder Maarten BOLLEN.

Vos noemt de berichten over tegenwerking van het politieonderzoek door de gemeente Enschede, en door de ministeries van VROM, Defensie en V&W. Ook zou de top van het OM tegen de zin van het politieteam besloten hebben de overheid niet te vervolgen. Vos vraagt specifiek naar[881]:
M. Vos VRAAG-1: Kent u de berichten[a] naar aanleiding van het verschijnen van het boek «De onderste steen boven» van Maarten Bollen, waarin beweerd wordt dat de gemeente Enschede en de ministeries van Defensie, VROM en Verkeer en Waterstaat het onderzoek naar de Vuurwerkramp doelbewust zouden hebben tegengewerkt en dat de top van het Openbaar Ministerie in weerwil van het politieteam, het zogenoemde Tolteam, besloten heeft dat de gemeente Enschede niet zou worden vervolgd voor haar aandeel in de Vuurwerkramp?
Antwoord minister DONNER: Ja. Het boek is geschreven in opdracht van de (toenmalige) korpsleiding van de regiopolitie Twente. De opdracht aan de schrijver was een beeld te schetsen van het team, waarbij er niet alleen aandacht was voor de onderzoeksresultaten of gevolgde methoden, maar vooral ook voor de mensen in het team. De korpschef heeft bij brief van 10 mei jl. aan de burgemeester van Enschede aangegeven dat in het boek niet wordt gezocht naar de «onderste steen». Het pretendeert geen feitenonderzoek te zijn, geen waarheidsvinding na te streven, noch was het de bedoeling een wetenschappelijk boek

[a] Trouw, 21 april jl., «Staat lag dwars inzake «Enschede»», NOS-teletekst, 21 april jl., p. 108, «Top OM stopte vervolging Enschede».

te schrijven. Het boek geeft, door de opname van citaten, een weergave van de persoonlijke beleving en impressies van de medewerkers van het team. Ter informatie treft u hierbij eerder genoemde brief aan. **MISLEIDING**
M. Vos VRAAG-2: Klopt het dat in de dagen na de Vuurwerkramp delen van het gemeentelijke dossier over S.E. Fireworks zijn verdwenen? Zo ja, kunt u aangeven wat de gebruikelijke gang van zaken is met betrekking tot de inbeslagneming van dergelijke documenten die relevant kunnen zijn voor een strafrechtelijk onderzoek? Speelt de gedeeltelijke strafrechtelijke immuniteit van decentrale overheidsorganen hierbij een rol?
Antwoord minister DONNER: Tijdens het strafrechtelijk onderzoek, dat is verricht onder verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie te Almelo, is geen bewijs naar voren gekomen dat er delen van het gemeentelijke dossier over S.E. Fireworks bij de gemeente Enschede zijn verdwenen in de dagen na de ramp. Het originele dossier van S.E. Fireworks is door de gemeente Enschede niet in één keer aangeleverd en kwam pas in een later stadium in het bezit van het Openbaar Ministerie. Tot dat moment had de officier van justitie wel de beschikking over een volledige kopie van het dossier, zoals zich dit op 13 mei 2000 bij de gemeente Enschede bevond. (**Dubbele MISLEIDING**: Er was géén volledig dossier bij het OM én door OM is een gedeelte van het wél ter beschikking staande dossier buiten het strafdossier gehouden).[a]
Bij vergelijking van het origineel met de kopie bleek dat er drie pagina's wel in kopie, maar niet in origineel aanwezig waren. Naar de reden daarvan is onderzoek gedaan, hetgeen geen verklaring heeft opgeleverd. Het ontbreken van de drie pagina's in het originele dossier is op geen enkele wijze van invloed geweest op het verloop van de strafzaak. (**MISLEIDING**) De algemene gang van zaken bij het onderzoek naar de Vuurwerkramp was dat alle stukken (onafhankelijk van welke stukken het betrof) door middel van een bevel ex art. 96a Sv. werden opgevraagd. De (gedeeltelijke) strafrechtelijke immuniteit van de gemeente Enschede speelde geen enkele rol bij deze gang van zaken. Dit is ook overeenkomstig de Aanwijzing voor de opsporing en vervolging van overheden van het College van procureurs-generaal (Stcrt. 1998, nr. 82).
M. Vos VRAAG-3: Klopt het dat de genoemde ministeries proefnemingen met vuurwerk hebben tegengehouden? Zo ja, op grond van welke overwegingen?
Antwoord minister DONNER: Nee. Ten behoeve van het onderzoek zijn proefnemingen met vuurwerk uitgevoerd. Daartoe werden aanvankelijk vertegenwoordigers van het ministerie van Defensie door de officier van justitie van het arrondissementsparket Almelo benaderd met het verzoek deze proeven op een defensieterrein uit te voeren. Bij de behandeling van het verzoek bleek dat de defensieterreinen die voor deze proeven in aanmerking kwamen niet beschikten over een toereikende milieubeheervergunning. Voordat de proeven uitgevoerd konden worden diende derhalve het ministerie van Defensie, als vergunninghouder en conform de daarvoor geldende regels, een aanvraag in te dienen bij de minister van VROM. Dit zou de nodige tijd vergen. Van het tegenhouden, in de zin van een bij voorbaat negatieve beslissing op het verzoek, was geen sprake. (**MISLEIDING**) Het Milieu Inlichtingen en Opsporingsteam (MIOT) van de toenmalige VROM-inspectie, dat de politie

[a] Bovendien is er sprake van hardnekkige geruchten uit verschillende bronnen dat bij de gemeente Enschede de papiervernietiger heeft staan draaien kort na de Vuurwerkramp. Dit lijkt bevestiging te vinden in de uitspraak van de rechtbank Zwolle van 4 maart 2019, zaaknummer AWB 18/1212. Daarin wordt bevestigd dat bepaalde stukken van de gemeente Enschede m.b.t. de grondeigendom van S.E. Fireworks niet meer zijn te vinden, waaronder notulen van een gemeenteraadsvergadering, waarvan het hoogst onwaarschijnlijk is dat deze verdwenen zouden zijn.

ondersteunde bij het milieutechnische onderzoek, heeft vervolgens besloten de proeven in Duitsland uit te voeren. De proeven zijn uitgevoerd bij de BAM (Bundesanstalt für Materialforschung und -prüfung) te Berlijn. Het proefterrein kende niet de vergunningtechnische beperkingen van genoemde defensieterreinen. De kwaliteit van het strafrechtelijk onderzoek heeft hieronder niet geleden. Niet alleen beschikte de BAM over de nodige voorzieningen en expertise voor deze proeven, ook waren zij in staat als gerespecteerde organisatie (vergelijkbaar met het TNO) het door het MIOT uitgevoerde onderzoek aan een second-opinion te onderwerpen.
M. Vos VRAAG-4: Kloppen de politieverklaringen dat vanuit het ministerie van Defensie is aangedrongen op regelmatige contacten over het strafrechtelijk onderzoek om «te rapporteren of er iets uitkwam wat de minister kon beschadigen»? Zo ja, is dit gebruikelijk?
Antwoord minister DONNER: De betrokken rechercheurs van de Koninklijke marechaussee zijn destijds ingezet ter ondersteuning van het onderzoek van de politie naar de Vuurwerkramp in Enschede. Er is geen sprake geweest van een opdracht vanuit het ministerie van Defensie of de staf van de Koninklijke marechaussee om te rapporteren of er iets uitkwam wat de minister kon beschadigen. (**MISLEIDING**)
M. Vos VRAAG-5: Kunt u aangeven op welke wijze de schijn van partijdigheid in dergelijke grote onderzoeken wordt vermeden?
Antwoord minister DONNER: Het Tolteam, waar leden van verschillende politiekorpsen en andere opsporingsdiensten deel van hebben uitgemaakt, heeft onder gezag van het Openbaar Ministerie, zoals te doen gebruikelijk, een ten opzichte van het openbaar bestuur onafhankelijk onderzoek verricht. Daarover wordt en is verantwoording afgelegd aan de rechter. Het Bureau Interne Zaken (B.I.Z.) van de politieregio Gelderland-Midden heeft op verzoek van de korpsbeheerder van de regiopolitie Twente een (disciplinair) onderzoek ingesteld naar gedragingen van individuele leden van het Tolteam, die mogelijk op gespannen voet zouden staan met wat van een politieambtenaar mag worden verwacht. (**MISLEIDING**: De insteek was niet om mogelijke misstanden door het Tolteam te laten onderzoeken, maar juist om de beide klokkenluiders te kunnen kaltstellen. Dit heeft niets met vermijding van partijdigheid te maken, maar is juist een versterking van de partijdigheid)[a]. Naar aanleiding van de resultaten van een tussenrapportage van het B.I.Z. heeft de korpsbeheerder deze onder de aandacht gebracht van de minister van Justitie. De minister heeft de zaak in handen gesteld van de voorzitter van het College van Procureurs-Generaal. Thans vindt onder leiding van het Landelijk Parket een rijksrechercheonderzoek plaats op basis van de voorlopige bevindingen van het B.I.Z. Het betreft hier overigens geen zaken die van doen hebben met partijdigheid, zoals in de hiervoor gestelde vragen is aangeduid. Indien er al sprake zou zijn van bevoordeling van bepaalde partijen, dan zal dit in het Rijksrechercheonderzoek naar voren komen.
M. Vos VRAAG-6: Welke overwegingen van het College van Procureurs-Generaal hebben ertoe bijgedragen dat er is besloten om af te zien van het instellen van strafvervolging tegen de gemeente Enschede? Heeft u bij het nemen van deze beslissing gebruik gemaakt van uw aanwijzingsbevoegdheid?
Antwoord minister DONNER: De gemeente is niet vervolgd in verband met medeschuld aan de Vuurwerkramp (vanwege onvoldoende controle op de vergunningen van S.E. Fireworks)

[a] Dat het BIZ Gelderland-Midden haar taken met de hoogste graad van integriteit heeft verricht en naar aanleiding van hun onderzoeksbevindingen en het onverwacht beschikbaar komen van eerder achtergehouden gegevens toch ineens met zeer kritische bevindingen kwam over een mogelijke misleiding van de rechter door het Tolteam, doet aan de oorspronkelijke insteek van de korpsleiding m.b.t. het onderzoek niets af.

omdat de controle een exclusieve bestuurstaak van de gemeente betrof (een taak die niet door particuliere derden op gelijke voet kan worden verricht). In het Pikmeer II-arrest heeft de Hoge Raad uitgesproken dat overheden niet strafrechtelijk vervolgd kunnen worden wanneer nalatig is gehandeld bij een exclusieve overheidstaak. Het Openbaar Ministerie te Almelo heeft de lijn van het Pikmeer II-arrest gevolgd en is niet tot vervolging van de gemeente Enschede overgegaan. Deze beslissing is, gezien de gevoeligheid ervan, op eigen initiatief van het Openbaar Ministerie te Almelo (**MISLEIDING**) vooraf besproken met het College van procureurs-generaal. De toenmalige minister van Justitie is vooraf in deze beslissing gekend. Deze voorgenomen beslissing van het Openbaar Ministerie heeft hem geen aanleiding gegeven gebruik te maken van zijn aanwijzingsbevoegdheid. Hij heeft de voorzitter van de Tweede Kamer bij brief van 19 april 2001 van deze vervolgingsbeslissing van het Openbaar Ministerie op de hoogte gebracht. Tegen de vervolgingsbeslissing van het Openbaar Ministerie om de gemeente niet te vervolgen, hebben de Belangenvereniging Slachtoffers Vuurwerkramp Enschede en één van de directeuren van S.E. Fireworks ingevolge artikel 12 van het Wetboek van strafvordering beklag gedaan bij het gerechtshof te Arnhem. Het gerechtshof heeft beslist dat het Openbaar Ministerie, gezien eerder genoemde jurisprudentie, heeft kunnen besluiten de gemeente niet te vervolgen.

18.05.2004 Minister DONNER bericht de Kamer dat hij langer nodig heeft voor de beantwoording van de vragen van de leden Vos (GL) en De Wit (SP).[882]
07.06.2004 De datum waarop boven weergegeven antwoorden van Minister DONNER binnenkomen bij de Tweede Kamer.[883]

8.6.6 Rijksrechercherapport (13 juni 2004)

25.06.2004 Op 25 juni 2004 bericht het College van procureurs-generaal per brief (4 blz.)[884] uitgebreid aan minister DONNER over het feitenonderzoek dat de rijksrecherche heeft verricht n.a.v. de BIZ tussenrapportage van 16 november 2003. Het College schrijft aan de minister dat bij het feitenonderzoek *"is niet gebleken dat medewerkers van de regiopolitie Twente en het arrondissementsparket Almelo binnen het strafrechtelijk onderzoek contra de verdachte André DE VRIES opzettelijk de rechterlijke macht hebben misleid."*
Verder stelt de rijksrecherche dat: *"Er zijn geen onregelmatigheden geconstateerd".*

Opmerking-1 PvB: Inmiddels is gebleken dat de rijksrecherche een zéér onvolledig feitenonderzoek heeft uitgevoerd. Zo was er een beperkte opdrachtformulering, was er de keuze om géén kritische getuigen te horen, die eerder wél door BIZ wél waren gehoord en is de rijksrecherche niet ingegaan op de talrijke anomalieën die bestonden in het onderzoeksdossier. In zo'n geval, waarbij de rijksrecherche om de cruciale feiten heen rechercheert, kan de rijksrecherche inderdaad waarheidsgetrouw beweren dat *'niet is gebleken dat …'*, immers, *'waar gij niet zoekt zult gij ook niets vinden'*.[a] Een beproefde standaardformulering van de rijksrecherche.

Opmerking-2 PvB: De rijksrecherche is een vrachtwagenlading aan onregelmatigheden tegengekomen, maar de rijksrecherche heeft dit niet expliciet in constateringen vastgelegd. Strikt gezien klopt ook deze mededeling van de rijksrecherche. Ook dit is een beproefde

[a] Dit is de rijksrecherche variant op de opdracht van Jezus Christus: *'Zoekt en gij zult vinden'*.

standaardformulering van de rijksrecherche om niet toe te hoeven geven dat er wél aanwijzingen waren tot onregelmatigheden.

Het college Pg's schrijft aan de minister dat de voortgangsrapportage van BIZ Gelderland-Midden van 16 november 2003 de basis is geweest van het door de rijksrecherche verrichte onderzoek.

Opmerking-3 PvB: Inmiddels is komen vast te staan, op basis van mededelingen van de rijksrecherche zelf en op basis van analyse van de onderzoekshandelingen van de rijksrecherche, dat de rapportage van BIZ juist géén basis is geweest van het rijksrechercheonderzoek. De rijksrecherche heeft de bevindingen van het BIZ volledig terzijde gelegd en is opnieuw begonnen met het vaststellen van de gang van zaken binnen het Tolteam op basis van de 'weerlegging' door AG me. WELSCHEN van de aantijgingen van de beide klokkenluiders.[885]

Vervolgens geeft het college Pg's weer: "De door BIZ gegenereerde onderzoeksgegevens werden ten behoeve van het (RR-)feitenonderzoek in zijn geheel overgedragen aan de rijksrecherche.

Opmerking-4 PvB: Dit is een misleidende mededeling kennelijk erop gericht om de indruk te wekken dat alle gegevens van het BIZ door de rijksrecherche zijn gebruikt bij hun onderzoek. Ook hier past weer de constatering dat gebleken is dat de rijksrecherche dit nu juist helemaal niet heeft gedaan.

Het college Pg's schrijft daarna dat de eerste fase van het rijksrechercheonderzoek liep van 5 januari 2004 tot 20 februari 2004. Tijdens die eerste fase heeft de rijksrecherche administratief onderzoek gedaan in de door het BIZ overgedragen onderzoeksgegevens naar de feiten en bronnen die hebben geleid tot de hypothese. Daarna is deze informatie herleid, geanalyseerd en gereconstrueerd. Pas daarna zou de rijksrecherche (in de tweede fase) zijn begonnen met het horen van getuigen om verklaringen te vinden voor handelingen en beslissingen tijdens het Tolteam onderzoek.

Opmerking-5 PvB: Uit een analyse van het rijksrechercheonderzoek is naar voren gekomen dat de rijksrecherche vertrekkende vanuit de 'weerlegging' van AG mr. WELSCHEN een eigen scenario heeft samengesteld met een verklaring voor de kritiek die door het BIZ is geformuleerd. Dit gebeurde niet pas in de tweede fase, zoals door de rijksrecherche en het college Pg's is gesuggereerd, maar reeds in de eerste fase. AG mr. WELSCHEN is daartoe als enige reeds vroeg tijdens de eerste fase, op 25 en 26 januari 2004 geïnterviewd door de rijksrecherche. Daarna is, aan het eind van de eerste fase, op 18 februari 2004, een applicatiebeheerder gehoord, om een technische verklaring te vinden voor de door het BIZ geconstateerde datum-anomalieën in het Tolteamonderzoek. Daarna kon de rijksrecherche de eerste fase afronden omdat het alternatieve scenario, waarin de constateringen van het BIZ konden worden weerlegd, in de steigers stond. Het daaropvolgende (derde) interview vond pas plaats op 9 maart 2004, na het begin van de tweede fase van het onderzoek.

De informatieverstrekking door het College van Pg's over de resultaten van het RR-onderzoek aan minister DONNER geschiedt vertrouwelijk. Pas de week erna zullen de

korpschef van de regiopolitie Twente en de Hoofdofficier van Justitie te Almelo worden ingelicht.[886] Uit alléén al dit feit mag worden afgeleid dat minister DONNER zeer tijdig en in detail op de hoogte is gehouden van het rijksrechercheonderzoek tijdens het regelmatig plaatsvindende overleg tussen de voorzitter van het college Pg's jonkheer Joan de Wijkerslooth en de Minister van Justitie DONNER.

8.6.7 Kamervragen-1 (zomer 2004)

07.07.2004 Het Kamerlid Marijke VOS (GL) stelt de volgende Kamervragen aan de ministers van BZK (REMKES) en Justitie (DONNER)[887]:
VRAAG-1 M. Vos: Kent u het bericht[a] dat de rijksrecherche in het onderzoek naar de wijze waarop het politieonderzoek naar aanleiding van de Vuurwerkramp te Enschede tot de conclusie is gekomen dat er geen fouten zijn gemaakt en dat het Tolteam de rechterlijke macht niet opzettelijk heeft misleid?
Antwoord minister DONNER: Dit bericht is mij bekend.
VRAAG-2 M. Vos: Welke tussentijdse resultaten hebben aanleiding gegeven om de rijksrecherche onderzoek naar mogelijk plichtsverzuim te laten uitvoeren?
Antwoord minister DONNER: Een tussenrapportage van het Bureau Interne Zaken (BIZ) van de regiopolitie Gelderland-Midden maakte in november vorig jaar melding van de hypothese dat in het onderzoek naar de Vuurwerkramp de rechterlijke macht opzettelijk was misleid. Burgemeester MANS van Enschede had als korpsbeheerder van de regiopolitie Twente opdracht tot dit onderzoek gegeven, omdat binnen en buiten de rechtszaal de professionaliteit van het Tolteam in twijfel was getrokken. De korpsbeheerder heeft zich destijds met de hypothese van het BIZ tot mij gewend. Ik heb de zaak in handen gesteld van het College van procureurs-generaal. Het gevolg was dat de Coördinatie Commissie rijksrecherche (CCR) opdracht heeft gegeven tot een feitenonderzoek.
VRAAG-3 M. Vos: Waarop is de uitkomst van het Rijksrechercheonderzoek gebaseerd dat er geen fouten zijn gemaakt bij de opsporing, dat er niet met een tunnelvisie is gerechercheerd en dat er niet onzorgvuldig is omgesprongen met bewijsmateriaal?
Antwoord minister DONNER: De rijksrecherche heeft in zijn onderzoek gebruik gemaakt van alle gegevens waarover het BIZ beschikte. Op basis van een analyse en reconstructie van deze informatie zijn vervolgens getuigen gehoord (**MISLEIDING**) en is verder administratief en digitaal onderzoek gedaan. Onder de getuigen bevonden zich de rechercheurs die ernstige kritiek hebben geuit op het functioneren van het Tolteam. (**MISLEIDING**)
VRAAG-4 M. Vos: Herinnert u zich de beantwoording van mijn vragen[b] waarin u op vraag 5 antwoordt dat, als er sprake zou zijn van bevoordeling van bepaalde partijen, dit dan uit het Rijksrechercheonderzoek naar voren zou komen? Zo ja, wat is precies uit dat onderzoek naar voren gekomen?
Antwoord minister DONNER: Ja. Uit het Rijksrechercheonderzoek is niet naar voren gekomen dat er sprake is van bevoordeling van bepaalde partijen.
VRAAG-5 M. Vos: Bent u bereid op korte termijn de Kamer inzage te geven in het rapport van dit Rijksrechercheonderzoek? Zo neen, waarom niet?
Antwoord minister DONNER: Ik zal de Kamer op korte termijn per brief informeren over de uitkomsten van dit onderzoek.

---

[a] ANP, 5 juli 2004, «Vuurwerkramp: geen fouten bij het politieteam Vuurwerkramp».
[b] Aanhangsel Handelingen nr. 1686, vergaderjaar 2003–2004.

19.07.2004 Het Kamerlid Kees van der Staaij (SGP) stelt de volgende vragen aan de ministers van BZK (REMKES) en Justitie (DONNER)[888]:
VRAAG-1 K. v.d. Staaij: In hoeverre is de kritiek van de twee rechercheurs op de werkwijze van het Tolteam door de rijksrecherche uitputtend onderzocht? Wat is de reactie van deze rechercheurs op de bevindingen van de rijksrecherche?
Antwoord minister DONNER: Ik verwijs voor het onderzoek dat door de rijksrecherche is uitgevoerd naar het antwoord op vraag 3 van het lid Vos (Aanhangsel Handelingen nr. 2172, vergaderjaar 2003–2004). De uitkomsten van dit onderzoek zijn door het Landelijk Parket op 5 juli jl. door middel van een persbericht naar buiten gebracht. De rechercheurs hebben een kort geding aangespannen over de inhoud van dit persbericht. De rechter in kort geding heeft op 13 augustus jl. vonnis gewezen en de Staat veroordeeld tot gedeeltelijke rectificatie van het persbericht.
VRAAG-2 K. v.d. Staaij: Bent u bereid de Kamer ook inzage te verschaffen in de tussenrapportage van het Bureau Interne Zaken van de politieregio Gelderland-Midden, dat de basis vormde voor het rijksrecherche-onderzoek?
Antwoord minister DONNER: De rijksrecherche heeft in zijn onderzoek gebruik gemaakt van alle gegevens waarover het BIZ beschikte en de Kamer zal op korte termijn geïnformeerd worden over de uitkomsten van het Rijksrechercheonderzoek. Zie hiervoor ook het antwoord op vraag 5 van het lid Vos (Aanhangsel Handelingen nr. 2172, vergaderjaar 2003–2004).
VRAAG-3 K. v.d. Staaij: Is het bericht waar, dat deze rechercheurs zijn geschorst omdat zij tijdens het onderzoek naar de rijksrecherche in de publiciteit zouden zijn getreden? Op welke feiten is deze schorsing precies gebaseerd?[a]
Antwoord minister DONNER: De korpsbeheerder van het regionale politiekorps Twente heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties meegedeeld dat de rechercheurs in eerste instantie buiten functie zijn gesteld. Tegelijkertijd is aan hen het schriftelijke besluit gegeven van het schorsingsvoornemen in het belang van de dienst. Dit schorsingsvoornemen is naderhand omgezet in een schorsingsbesluit. De rechercheurs waren er in het verleden meermalen op gewezen dat zij hun kritiek niet in de publiciteit mochten brengen en dat dit evenmin via hun raadsman van de bond of hun advocaat mocht plaatsvinden. Dit hebben zij toch gedaan.
VRAAG-4 K. v.d. Staaij: Is tegen deze beslissing bezwaar gemaakt, en zo ja, kan daarop spoedig een besluit worden verwacht?
Antwoord minister DONNER: De korpsbeheerder van het regionale politiekorps Twente heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties meegedeeld dat er bezwaar is gemaakt tegen de buiten functiestelling en het schorsingsbesluit. De hoorzitting hierover vindt plaats op 25 augustus 2004. Na advisering door de hoorcommissie aan de korpschef zal deze namens de korpsbeheerder opnieuw besluiten.
VRAAG-5 K. v.d. Staaij: Hoe verhoudt de schorsing zich tot het recht, zo niet de plicht die ook voor rechercheurs geldt, om met fundamentele kritiek zo nodig naar buiten te treden?
VRAAG-6 K. v.d. Staaij: Hoe is gewaarborgd dat voorkomen wordt dat in situaties als deze in feite het ongenoegen over het uiten van kritiek aanleiding is voor het treffen van disciplinaire maatregelen? Dient ook om toekomstige «klokkenluiders» niet te ontmoedigen niet buitengewoon terughoudend te worden omgegaan met dergelijke maatregelen na het

[a] NRC Handelsblad, 6 juli 2004.

uiten van kritiek die betrekking heeft op de integriteit van het functioneren? Is deze terughoudendheid in dit geval wel betracht?
Toelichting Van der Staaij: Deze vragen dienen ter aanvulling op eerdere vragen ter zake van het lid Vos (GroenLinks), ingezonden 7 juli 2004, (vraagnummer 2030417390).
Antwoord minister DONNER (op 5 en 6): In de Ambtenarenwet is – samengevat – bepaald dat de (politie)ambtenaar zich dient te onthouden van het openbaren van gedachten of gevoelens, indien door de uitoefening van dit recht de goede vervulling van zijn functie of de goede functionering van de openbare dienst, voor zover deze in verband staat met zijn functievervulling, niet in redelijkheid zou zijn verzekerd. In die wet is tevens een basis gelegd voor een klokkenluidersregeling. In de memorie van toelichting[a] bij de Wet van 23 januari 2003 tot wijziging van de Ambtenarenwet in verband met integriteit is uiteengezet dat het een groot goed is als ambtenaren – naar eer en geweten – de verantwoordelijkheid nemen om misstanden aan de orde te stellen. Daarbij is echter tevens opgemerkt dat het uitgangspunt moet zijn dat misstanden of vermoedens daarvan altijd intern aan de orde worden gesteld, opdat degenen die verantwoordelijkheid dragen in staat worden gesteld onvolkomenheden aan te pakken. Zou dit uitgangspunt niet gelden dan kan het vertrouwen in de dienst worden ondermijnd en komen de interne verhoudingen veelal onder spanning te staan. In de Ambtenarenwet is voorts nog eens vastgelegd dat als de ambtenaar die te goeder trouw en overeenkomstig de klokkenluidersregeling de bij hem levende vermoedens van misstanden uit, als gevolg van het uiten van die vermoedens geen nadelige gevolgen voor zijn rechtspositie zal ondervinden tijdens en na het volgen van die procedure. Deze rechtsbescherming is niet van toepassing op het melden van een vermeende misstand, uiten van kritiek of het verstrekken van vertrouwelijke informatie aan derden. Overigens wordt nog opgemerkt dat de korpsbeheerder van het regionale politiekorps Twente de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft meegedeeld dat de betrokkenen specifiek zijn gewezen op hun verplichtingen als opsporingsambtenaar en de daarbij geldende regels en grenzen. Zie hiervoor ook het antwoord op vraag 3.

27.08.2004 Minister DONNER van Justitie geeft boven weergegeven antwoorden op de Kamervragen van de leden Vos en Van der Staaij en pareert daarmee de Kamervragen over de situatie van beide melders binnen het politiekorps. DONNER verwijst naar de uitslag van de rijksrecherche, waarover hij een Kamerbrief zal sturen. Dat is de brief van 27 oktober 2004.[889]
In antwoord op vragen van o.a. de Kamerleden Van der Staaij en Vos weigert Minister DONNER in te gaan op de gevolgen die het klokkenluiden voor de arbeidspositie heeft van de beide rechercheurs PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN. Hij verschuilt zich achter de formele regelingen die bestaan voor dergelijke conflicten. Echter gelet op de informatie waarover DONNER beschikte, wist hij dat dit een situatie is die de normale regelingen overstijgt en had hij hier niet voor weg moeten lopen. Deze reactie van de minister, in het bijzonder door de wetenschap dat hij zéér gedetailleerd op de hoogte is van de situatie rondom de melders en van de onregelmatigheden die zij hebben gerapporteerd, geeft aanleiding te denken aan het actief meewerken door de minister aan een doofpot[890].

[a] Kamerstukken II, 2000–2001, 27602, nr. 3, blz. 9

8.6.8 Kamerbrief 27 oktober 2004

27.10.2004 Minister van Justitie J.P.H. DONNER informeert in zijn brief van 27 oktober 2004 de Tweede Kamer over de uitkomsten van het Rijksrechercheonderzoek naar de veronderstelling van BIZ Gelderland-Midden dat leden van Tolteam en OM bewust de rechterlijke macht hebben misleid. DONNER zegt dat het onderzoek van de rijksrecherche alleen met het strafonderzoek tegen A. DE VRIES had te maken en dat twee rechercheurs van het Tolteam openlijk kritiek hebben geuit op de wijze van opsporing en het ontstaan van een tunnelvisie. Citaat:

> *"De kritiek op het Tolteam had met name betrekking op de toelaatbaarheid van de gebruikte opsporingsbevoegdheden en selectiviteit («tunnelvisie») van het opsporingsteam in het onderzoek tegen de heer De V.. Twee rechercheurs van het Tolteam hebben meermalen in het openbaar uiting gegeven aan deze twijfels."*

Opmerking PvB: Deze passage in de brief van minister DONNER aan de Tweede Kamer is **ronduit MISLEIDEND:**

1) De eerste openbaarmaking van de kritiek van beide rechercheurs is gebeurd door toedoen van de korpschef en de advocaat-generaal van het gerechtshof Arnhem. Zij zijn er voor verantwoordelijk dat een memo (d.d. 27 mei 2002) met kritiek, dat door beide rechercheurs vertrouwelijk was geschreven en alleen persoonlijk was bedoeld voor de dan nieuw aangetreden korpschef Piet DEELMAN, in het publieke domein is terechtgekomen. Dit als gevolg van een poging van de advocaat-generaal om beide rechercheurs ongeloofwaardig te maken bij het Hof met de kennelijke bedoeling te voorkomen dat zij als getuige gehoord zouden kunnen worden door datzelfde Hof.
2) De tweede openbaarmaking van de kritiek door beide rechercheurs is gebeurd als gevolg van een openbaar verhoor door het gerechtshof Arnhem. Beide rechercheurs hadden verzocht om achter gesloten deuren gehoord te mogen worden, maar dit heeft het Hof geweigerd. Het is met name aan deze getuigenverklaringen te danken dat een onschuldig veroordeelde (15 jaar gevangenis) alsnog werd vrijgesproken door het Hof.
3) Het derde moment van openbaarmaking heeft te maken met de weigering van het Openbaar Ministerie om beide rechercheurs door de rijksrecherche te laten horen. In een poging een dergelijk verhoor alsnog te forceren heeft de advocaat van beide rechercheurs zich over de houding van het OM beklaagd in een Tv-uitzending. Daarna werden beide rechercheurs alsnog gehoord door de rijksrecherche, echter op incorrecte wijze.

DONNER noemt de zes sporen van RR-onderzoek en stelt dat de eerste fase van het onderzoek was gericht op de reconstructie van de door het BIZ overgedragen gegevens. Citaat:

> *"De eerste fase van het onderzoek bestond uit het doen van administratief onderzoek in de door het BIZ overgedragen onderzoeksgegevens naar de feiten en bronnen die hebben geleid tot de hypothese, en het vervolgens herleiden, analyseren en reconstrueren van deze informatie."*

Dit is **MISLEIDEND**. Zie eerder commentaar onder opmerking-5 van PvB op de brief van 25 juni 2004 van het college Pg's aan de minister van Justitie DONNER over de bevindingen van het rijksrechercheonderzoek. Dit wordt hieronder herhaald weergegeven.

De tweede fase was voor het horen van getuigen. Citaat:

> *"De tweede fase bestond uit het op basis van de analyse en reconstructie uit de eerste fase, horen van getuigen teneinde (aanvullende) verklaringen te vinden voor bepaalde handelwijzen, opsporingshandelingen en genomen beslissingen, zoals deze voorkomen in de onderzoeksadministratie."*

PvB (herhaling eerdere tekst): Uit een analyse van het rijksrechercheonderzoek is naar voren gekomen dat de rijksrecherche vertrekkende vanuit de 'weerlegging' van AG mr. WELSCHEN een eigen scenario heeft samengesteld met een verklaring voor de kritiek die door het BIZ is geformuleerd. Dit gebeurde niet pas in de tweede fase, zoals door de rijksrecherche en het college Pg's gesuggereerd, maar reeds in de eerste fase. AG mr. WELSCHEN is daartoe als enige reeds vroeg tijdens de eerste fase, op 25 en 26 januari 2004 geïnterviewd door de rijksrecherche. Daarna is, aan het eind van de eerste fase, op 18 februari 2004, een applicatiebeheerder gehoord, om een technische verklaring te vinden voor de door het BIZ geconstateerde datum-anomalieën in het Tolteamonderzoek. Daarna kon de rijksrecherche de eerste fase afronden omdat het alternatieve scenario, waarin de constateringen van het BIZ konden worden weerlegd, in de steigers stond. Het daaropvolgende (derde) interview vond pas plaats op 9 maart 2004, na het begin van de tweede fase van het onderzoek.

PvB (nieuwe tekst): In feite heeft de rijksrecherche, daarin herhaald door het college Pg's en daarin herhaald door de minister van Justitie, een theoretisch onderzoeksmechanisme geëtaleerd als zouden zij zorgvuldig eerst de bevindingen van het BIZ hebben gereconstrueerd om daarna te checken of de onderbouwing daarvan klopt. In werkelijkheid hebben zij iets heel anders gedaan. De rijksrecherche heeft de bevindingen en de onderzoeksdossiers van BIZ linea-recta naar de prullenbak verwezen en heeft op basis van de waarheid van het Openbaar Ministerie een eigen onderzoekswerkelijkheid gecreëerd. Deze is verder onderbouwd door selectief getuigen te horen, daarbij vermijdend de meest kritische getuigen te horen.

PvB: Wat tenslotte niet uitgesloten mag worden is dat niet eerst de rijksrecherche, daarna het college Pg's en tenslotte de minister van Justitie dit hebben gepresenteerd als werkelijkheid, maar dat het precies andersom is gegaan. Daarbij is het initiatief uitgegaan van de minister van Justitie, die dit heeft doorgegeven aan het college van Pg's, en die dit op hun beurt hebben geïnstrueerd aan de rijksrecherche. Daardoor is een wenselijke verwoording van de wijze van het voeren van een feitenonderzoek door de rijksrecherche op papier gekomen. Dit scenario kan overigens alleen worden geverifieerd in een volwaardige parlementaire enquête.

Minister DONNER herhaalt in detail dat alle onderzoekssporen geen bevestiging van onregelmatigheden hebben opgeleverd en dat de gevolgde methode van onderzoek en bewijsvoering correct was. DONNER herhaalt het statement van de RR dat alle onderzoeksbevindingen van het BIZ betrokken zijn in het RR-onderzoek.[891]

PvB: Met de kennis van nu kan worden gesteld dat de informatie van minister DONNER aan de 2e Kamer een verkeerd beeld geeft van de werkelijkheid. Alle onjuiste bevindingen van de rijksrecherche worden door minister DONNER klakkeloos herhaald. Daarbij mag het niet worden uitgesloten, gelet op de informatiepositie van minister DONNER in dit dossier, zoals eerder uiteengezet, dat de minister zich bewust is van de onjuistheid van deze informatie en mogelijk zelfs de instigator ervan is geweest.

Minister DONNER stelt de 2e Kamer gerust met de **MISLEIDENDE** uitkomsten van het Rijksrechercheonderzoek. Een onderzoek waarvan DONNER de achtergrond kende als geen ander, waartoe minister DONNER zelf de aanzet heeft gegeven via de voorzitter van het college van Pg's en waarvan de taakopdracht zo ingeperkt was geformuleerd dat er geen bloed uit kon vloeien.

Geconfronteerd met de brief van DONNER van 27.10.2004, maakt melder PAALMAN op 5 november 2004 een notitie in zijn dagboek dat de rijksrecherche hem tijdens het verhoor van 1 juni 2004 meedeelde dat er niets met het rapport van BIZ was gedaan en gewoon retour was gestuurd. Dit is in schrille tegenspraak met de informatie die minister DONNER daarover in zijn brief aan de Tweede Kamer heeft verstrekt.
Bewust is hier de term 'overdoen' i.p.v. 'voortzetten' gebruikt, aangezien, in tegenstelling tot wat bijvoorbeeld minister DONNER beweerde, de RR géén gebruik heeft willen maken van de bevindingen van BIZ. De RR heeft alle onderzoeksbevindingen van BIZ ongelezen retour gestuurd en is van nul af aan begonnen met een eigen onderzoek. Dit komt naar voren uit de conceptbrief van BIZ van 27 september 2005 en uit niet in de rijksrecherche rapportage opgenomen details die de reviewer (steller) bekend zijn geworden uit het rijksrechercheverhoor van PAALMAN.

8.6.9 Kamervragen-2 (voorjaar 2005)

14.01.2005 Netwerk-uitzending (KRO). Minister DONNER zegt aan de Kamer dat het Tolteam zijn werk goed heeft gedaan terwijl BIZ-Gelderland-Midden in 2003 in een strikt vertrouwelijk rapport meldde dat leden van het Tolteam en het OM mogelijk bewust de rechterlijke macht misleidden. Zo zou het bewijs tegen verdachte André DE VRIES gecreëerd zijn. Minister DONNER lanceert een rijksrecherche onderzoek dat stelt dat er niets is gebleken van onregelmatigheden. Hierop baseert DONNER zich in zijn voorlichting naar de kamer.

Rechtspsycholoog P. van Koppen zegt dat uit de BIZ-rapportage blijkt dat er opsporingshandelingen tegen André DE VRIES worden verricht alsof hij verdachte is, terwijl hij daarna als getuige wordt gehoord zonder hem de rechten als verdachte te geven, zoals zwijgrecht.
Ook refereert van Koppen aan de meineedzaak tegen de beide rechercheurs PAALMAN en DE ROY. In die zaak ontvangt het Hof een ambtsbericht. Daarin staat over het Rijksrechercheonderzoek het volgende: "Dit feitenonderzoek van de rijksrecherche heeft zich derhalve niet primair uitgestrekt tot: 1. De opdracht van de heer MANS aan BIZ-Gelderland-Midden….". Dit is natuurlijk van de gekke. Want daarover had het onderzoek primair wél moeten gaan.

Kritische Kamerleden Wolfsen (PvdA) en Vos (GL) worden geïnterviewd. Zij stellen dat minister DONNER geen adequaat antwoord heeft gegeven op een aantal aantijgingen in het BIZ-rapport. Wolfsen en Vos willen kunnen zien dat het rapport van BIZ, rijksrecherche en de antwoorden van DONNER één-op-één sporen met elkaar.
Ook willen zij weten of de beide rechercheurs terecht aan de bel hebben getrokken en dus recht hebben op bescherming als melder van misstanden.

24.01.2005 Intern en vertrouwelijk opgemaakt rapport van BIZ politie Gelderland-Midden, d.d. 24 januari 2005. Dit rapport werd opgemaakt door J.H.A. de Bruin (hoofd BIZ) en P.G. Temming (leider BIZ Tolteam-project) n.a.v. de wijze waarop de interne beantwoording verliep van Kamervragen gesteld aan de minister van justitie DONNER.

Op 11 januari en 20 januari 2005 werd ik, rapporteur de Bruin, telefonisch benaderd door de mij bekende P. Schunselaar, werkzaam bij het Bureau Interne Zaken van de politie Twente. Uit de inhoud van het gesprek bleek mij dat er vanuit de 2e Kamer der Staten Generaal schriftelijk vragen waren gesteld aan de Minister van Justitie, de heer Donner. Deze vragen waren gesteld naar aanleiding van het openbaar maken van ons vertrouwelijke rapport d.d. 16 november 2003. Dit rapport werd op televisie getoond in het televisieprogramma Netwerk d.d. 14 januari 2005.

Verder vroeg P. Schunselaar of wij de vragen 1 tot en met 3 in de aan de minister gerichte brief d.d. 19 januari 2005 en opgesteld door Mr. Nicolle J.P. Coenen wilden beantwoorden.
Het betroffen de volgende vragen:

1. Heeft het BIZ de beschikking gehad over alle informatie die bij de politie- en justitieonderzoeken naar de Vuurwerkramp verzameld is?
2. Is het waar dat het BIZ zich erover heeft beklaagd dat er sprake is geweest van stroeve informatieverstrekking en het in eerste instantie niet verstrekken van zeer relevante

informatie (op de zogenaamde W-schijf waarop alle gegevens van het Tolteam zouden moeten staan)? Zo ja, door wie is het BIZ op deze wijze tegengewerkt en welke consequenties heeft dat gehad voor het BIZ-onderzoek?
3. Is het waar dat BIZ de beschikking heeft gekregen over een W-schijf? Bevatte deze W-schijf alle informatie? Zo neen, welke informatie ontbrak hierop? Heeft het BIZ aangegeven welke informatie ontbrak en is in deze informatievraag voorzien? Zo neen, waarom niet?

Op 21 januari 2005 stelde ik, rapporteur de Bruin, P. Schunselaar hier telefonisch van op de hoogte.
Tijdens dit telefoongesprek kwamen de vragen van de 2e kamer ter sprake. Ik hoorde dat P. Schunselaar tegen mij zei dat de onderzoekers van BIZ-Gelderland Midden in het onderzoek 'al het materiaal' vanuit het Korps Twente hadden ontvangen. Hierop heb ik hem geantwoord dat ik een andere mening was toegedaan. Vervolgens spraken wij over de 'back-up' van de W-schijf zoals wij die toentertijd gevraagd hadden. Ik hoorde dat P. Schunselaar mij vertelde dat er geen back-up's toentertijd konden worden aangeleverd. Hier was een verklaring voor geweest. Onder andere zou Hans Kamperman van het Korps Twente een rapport over hebben geschreven en waarin werd uitgelegd waarom dit niet had gekund.

Wij, rapporteurs, merken op dat het ons bevreemdde dat kennelijk in het Korps Twente de vragen van de 2e Kamer al voor ons werden beantwoord/althans een mening over werd gevormd, terwijl de aard van de vraagstelling zodanig is dat deze alleen door de rapporteurs kan worden beantwoord.

Gaandeweg het onderzoek werd ons duidelijk dat er informatie onbrak en dat er herhaaldelijk via een aangewezen tussenpersoon aan leden van het Tolteam gevraagd moest worden om de ontbrekende delen informatie aan te leveren. Met name viel ons op dat er processen verbaal van bevindingen, processen-verbaal van voorgeleiding en/of processen-verbaal ten behoeve van de raadkamer en de processen-verbaal in het kader van de zogenaamde (B) ijzondere (O) psporings (B) evoegdheden ontbraken. Wij hebben hier verschillende keren nadrukkelijk om moeten vragen. Eind oktober 2003 werd ons duidelijk dat er een zogenaamde W-schijf bestond waar gevraagde informatie op zou moeten staan. De informatie op de zogenaamde W-schijf werd op ons verzoek op 30 oktober (na 5 maanden onderzoek) aangeleverd. Uit het vervolgonderzoek bleek deze W-schijf diverse lege mappen te bevatten. Hierop werd door ons aan de I en A beheerder van het Korps Twente gevraagd om zogenaamde back-up's van deze W-schijf. Wij hoorden toen dat dit geen problemen op zou leveren en dat wij na enkele dagen het gevraagde zouden ontvangen. Korte tijd later (een aantal dagen) hoorden wij dat er, om voor rapporteurs onduidelijke redenen, geen back-up's meer waren van deze schijf.

De laatste processen-verbaal van de Bijzondere Opsporings Bevoegdheden werden ons op 3 november 2003 aangeleverd. Op 23 juli 2003 vroegen wij in een persoonlijk gesprek op het Parket te Almelo aan Plaatsvervangend Hoofdofficier Van Delft en Officier van Justitie mevrouw Van der Valk om de processen-verbaal van verhoor bij de Rechter Commissaris. Officier van Justitie mevrouw Van der Valk dacht dat dit niet mogelijk was maar zou een en ander nader bezien en contact met ons opnemen. Wij hebben nadien niets meer van haar vernomen. Een aantal processen verbaal van verhoor bij de Rechter Commissaris troffen wij in een later stadium aan in de informatie van het Tolteam.

Figuur 603: Zeven tekstfragmenten uit de interne en vertrouwelijke rapportage van BIZ-Gelderland-Midden van 24-1-2005 betreffende de beantwoording van Kamervragen aan de minister van Justitie DONNER

27.01.2005 Intern en vertrouwelijk opgemaakt vervolgrapport van BIZ politie Gelderland-Midden, d.d. 27 januari 2005. Dit rapport werd opgemaakt door J.H.A. de Bruin (hoofd BIZ) en P.G. Temming (leider BIZ Tolteam-project) n.a.v. de wijze waarop de interne beantwoording verliep van Kamervragen gesteld aan de minister van justitie DONNER.

In aansluiting op ons rapport d.d. 24 januari 2005 aangaande de contacten met de politie Twente over de beantwoording van 2e kamer vragen verklaren wij het volgende.

Op 27 januari 2005 sprak ik, rapporteur de Bruin, op diens verzoek telefonisch met P. Schunselaar, werkzaam bij het Bureau Interne Zaken van de politie Twente. Hij deelde mij mede dat hij over de beantwoording van de 2e kamervragen had gesproken met zijn Korpschef P. Deelman. Deze had aangegeven dat hij geen formeel verzoek aan ons zou richten om schriftelijk antwoord te geven op de gestelde vragen. De beantwoording moest geschiedden door telefonische informatie-uitwisseling. Korpschef P. Deelman had aangegeven dat hij geen behoefte had aan extra op schrift gestelde informatie. Ik, rapporteur de Bruin, gaf P. Schunselaar aan dat er ik niets voor voelde om de vragen mondeling te beantwoorden. Dit mede gezien het feit dat de strekking van de antwoorden van de interne onderzoekers en de Korpsleiding van Twente sterk met elkaar verschilden. P. Schunselaar deelde mij mede dat zij de vragen gingen beantwoorden vanuit de visie van het Korps Twente. Ik waarschuwde P. Schunselaar zich niet op glad ijs te gaan te begeven door een aantal 2e kamer vragen namens de interne onderzoekers te beantwoorden.

Figuur 604: Twee tekstfragmenten uit de interne en vertrouwelijke rapportage van BIZ-Gelderland-Midden van 27-1-2005 betreffende de beantwoording van Kamervragen aan de minister van Justitie DONNER

Naar aanleiding van de vorenstaande fragmenten uit de beide interne en vertrouwelijke BIZ-rapportages van 24 en 27 januari 2005 kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- De leiding van het politiekorps Twente was van mening dat het volledig had meegewerkt aan het BIZ-onderzoek van de politie Gelderland-Midden.
- Het feit dat er in werkelijkheid informatie was achtergehouden door het korps Twente voor de onderzoekers wilde men verdoezelen.
- Toen er Kamervragen werden gesteld over deze kwestie aan de minister van Justitie DONNER, zijn de BIZ-onderzoekers buiten de beantwoording van deze vragen gehouden, waardoor onterecht het beeld kon ontstaan dat er geen informatie is achtergehouden.

Een belangrijke vraag is in hoeverre minister van justitie DONNER, op de hoogte was van de wijze waarop de antwoorden zijn voorbereid op de aan hem gestelde Kamervragen. Ook is een legitieme vraag of en in hoeverre minister DONNER sturing heeft gegeven aan dit proces bij de totstandkoming van de antwoorden op de aan hem gestelde Kamervragen.

31.01.2005 Opdekbrief van minister DONNER aan de voorzitter van de 2e Kamer met vertrouwelijke antwoorden (80 blz.)[a] op Kamervragen die zijn gesteld n.a.v. zijn Kamerbrief van 27 oktober 2004 (Kmr.nr. 27-157, nr.59).
Opvallend is dat DONNER voor alle antwoorden die niet vertrouwelijk zijn er voor kiest om voor deze antwoorden te verwijzen naar een andere antwoordbrief die wel openbaar is, terwijl in de openbare antwoordbrieven vaak wordt verwezen naar deze brief met vertrouwelijke antwoorden. Vervolgens verwijst minister DONNER binnen de antwoordbrief met vertrouwelijke antwoorden ook vaak naar antwoorden op andere vragen binnen dezelfde brief. Samenvattend bereikt minister DONNER daarmee dat er meerdere lange brieven zijn, ieder met tientallen vragen en antwoorden, die naar elkaar verwijzen en ook interne verwijzingen bevatten, maar geen van allen een compleet beeld geven van de antwoorden. Voor een compleet beeld van de antwoorden van minister DONNER moeten zowel de openbare als de vertrouwelijke brieven naast elkaar worden gelegd, in totaal meer dan 100 blz. Daarbij dient nog te worden bedacht dat de namen van verdachten, getuigen en opsporingsambtenaren allen zijn geanonimiseerd met een letter, waardoor het zeer moeilijk is vast te stellen wie wat heeft gedaan.
Om onder dergelijke omstandigheden nog te kunnen zien of alle vragen beantwoord zijn en of ze afdoende beantwoord zijn, dient eerst een grondige kennis van het dossier te worden opgedaan. Het is zeer twijfelachtig of ook maar één van de Kamerleden daarvoor de gelegenheid had of heeft genomen.
PvB: De indruk ontstaat hiermee dat minister DONNER bewust zo onduidelijk mogelijk antwoordt. Dit is ook **MISLEIDING** van de Kamer.

Qua inhoud citeert minister DONNER uitgebreid uit de **MISLEIDENDE** argumentatie van het RR-onderzoek. Veel punten uit het RR-rapport die DONNER als gegeven waarheid presenteert staan in werkelijkheid helemaal niet vast of zijn door de RR zelfs helemaal niet onderzocht. Voorbeelden zijn:

[a] Brief van Min. v. Justitie, onderdeel DGR/BJBA van 31 januari 2005, kenmerk 5331808/504/V. Dit is een brief van 80 blz. met vertrouwelijke antwoorden van minister DONNER op inhoudelijke vragen over het strafrechtelijk onderzoek gesteld door de Kamerleden.

- Het moment van bekend worden van de identiteit van DE VRIES. minister DONNER presenteert het als een vaststaand feit dat dit op 30 oktober 2000 was, maar er zijn aanwijzingen dat de aandacht al eerder in het onderzoek op DE VRIES kwam, namelijk meteen na de getuigenis over de man met de rode broek op 5 oktober 2000. Daar is door de RR helemaal niet naar gekeken.
- Het al dan niet bekend zijn van welke historische gegevens van de ramp-gsm. De RR beweert in navolging van Tolteamleiding, OM en AG dat opvraag historische gegevens van de ramp-gsm niet meer mogelijk was, maar gaat voorbij aan het feit dat veel historische gegevens van deze gsm allang bij het Tolteam bekend waren in 2000.
- Een verkeerde of selectieve weergave van elementen, zoals het verzamel Pv van 18 oktober 2001, waar door DONNER wordt verzuimd te vermelden dat op 18.10.2001 nog steeds door Tolteam/OM wordt beweerd dat niet duidelijk is wie in het bezit was van de ramp-gsm, daarmee de mogelijkheid open houdend dat dit DE VRIES was.
- Vanaf blz. 7 t/m blz. 39 wordt na weergave van Kamervraag 23 in de brief een verzamelantwoord gegeven op de Kamervragen 10 t/m 23. Dit gebeurt door een wazig, ongeordend, eenzijdig en volledig geanonimiseerd verhaal dat uit het rijksrechercherapport is gehaald. Kern in dat verhaal is het scenario dat door de RR is opgebouwd op basis van de ‘weerlegging’ door Advocaat-generaal mr. WELSCHEN van de aantijgingen van beide klokkenluiders.
- Het onderzoek naar het (voor DE VRIES ontlastende) Telecom-Pv zou zijn geweest naar de vraag of het geantedateerd was. Terwijl in werkelijkheid de onderzoeksvraag had moeten zijn of er een verzoek tot antedatering had plaatsgevonden, hetgeen door de verbalisant van het Pv is geweigerd.
- De stelling dat wanneer getuigenverklaringen zijn toegevoegd aan het dossier dat bij de rechtbank is ingediend, daarmee deze getuigenverklaringen voldoende gewicht hebben gekregen bij de rechter. Dit is onjuist. Alleen de getuigenverklaringen die door het OM worden gebruikt in het requisitoir krijgen gewicht voor de rechter. De andere getuigenverklaringen blijven in de praktijk onopgemerkt.
- De uitleg over de betekenis van de verklaring van Van KLINGEREN door DONNER is **MISLEIDEND**. De anomalieën rond deze verklaring zijn door de rijksrecherche niet onderzocht.
- De RR-bevindingen rond het ‘afgeschermde onderzoekstraject’ zijn foutief, maar worden door DONNER klakkeloos overgenomen. De RR doet er alles aan om aan te tonen dat het traject niet afgeschermd was, maar breed bekend en toegankelijk was binnen het Tolteam. Dit beeld ontstaat inderdaad bij lezing van de door DONNER weergegeven RR-fragmenten, maar deze indruk is in strijd met de waarheid. Zie <H.2.9.8>
- Ook de door DONNER weergegeven verhandeling van de RR over de W-schijf en over de wijze van bijhouden van journaals is **MISLEIDEND**.
- Een mutatie in het algemene Tolteamjournaal van 12 januari 2001 over de onderzoekshandelingen tegen DE VRIES wordt door DONNER in navolging van de rijksrecherche breed uitgemeten. Dit geeft een **MISLEIDEND** beeld, want het ‘kwaad’ van het separate traject speelde zich af vóór die datum, vanaf 8 november 2000.
- DONNER herhaalt klakkeloos de formalistische wijze waarop de RR verklaart dat er geen opsporingshandelingen zijn verricht tegen DE VRIES die alleen bij een verdachte

konden plaatsvinden in de tijd dat DE VRIES formeel nog slechts getuige was. Zie <H.2.9.8.3>.

- Idem voor de beschouwing over het feit of het journaal wel bij de processtukken had moeten zitten, hetgeen formeel uiteraard niet het geval was, waaruit de RR (en DONNER) de conclusie trekken dat de dossiervorming in orde was en er niet gesproken kan worden over geheime stukken.
- Bij het RR-onderzoek m.b.t. de rode sportbroek is alleen gekeken of men de beide melders kon pakken op meineed omdat niet aangetoond werd dat er clowneske handelingen met het broekje waren uitgevoerd. Aan de essentie van de opmerkingen van de beide klokkenluiders is de RR volledig voorbij gegaan, nl. of er onverantwoord met bewijsmateriaal is omgesprongen, hetgeen inderdaad het geval was.
- Ook is de rijksrecherche volledig voorbij gegaan aan de vragen van BIZ m.b.t. de mogelijkheid of wel het juiste broekje naar het NFI is gegaan. De RR heeft zich hier heel makkelijk vanaf gemaakt door te stellen dat de gang van de rode broek niet meer gereconstrueerd kon worden. Daarbij heeft de RR vermeden de voor dit onderzoek cruciale getuigen te moeten horen.
- DONNER geeft de RR-citaten m.b.t. de rode sportbroek weer op blz. 61-79, waarbij DONNER zelfs zover gaat om een gedeelte van een tabel weer te geven uit het RR-rapport waarin men door analyse van de uitspraken van een van de melders hoopte hem op meineed te kunnen pakken. De rechter heeft dit later tegengehouden. Het is ronduit misselijkmakend dat DONNER zo ver gaat in zijn bewerking van leden van de Tweede Kamer.
- De beschouwing over mogelijke contaminatie van bewijs door verkeerde handelingen is volledig naast de kern van de bevindingen van het BIZ. Immers wanneer de handelingen zijn uitgevoerd met een ‘fake-broekje’ is er inderdaad geen sprake van contaminatie. Een punt waar de RR helemaal aan voorbij is gegaan.
- De opbouw van het RR verhaal staat haaks op wat formeel door DONNER wordt weergegeven, namelijk dat de RR eerst de BIZ-hypothese heeft gereconstrueerd. In werkelijkheid heeft de RR geen reconstructie en verificatie van de BIZ-hypothese gemaakt, maar deze vanaf het begin terzijde geschoven[892] en is gestart met de constructie van een alternatief verhaal dat de officiële lijn ondersteunt.

<PvB: De antwoordtekst op de Kamervragen met de door DONNER genoemde citaten uit RR kunnen nog vergeleken worden met de oorspronkelijke tekst uit het RR-rapport, en tevens met de teksten uit de RR-Pv’s. Indien er sprake is van verschillen tussen de teksten, dan zijn daaruit conclusies te trekken. Kan alsnog worden ingevuld in het kader van een parlementaire enquête.

31.01.2005 Opdekbrief van DONNER aan de voorzitter van de 2e Kamer met de antwoorden op 31 gedetailleerde vragen van de vaste 2e Kamercommissie voor justitie.[a] DONNER geeft aan dat hij, vanwege de gevoeligheid van de informatie bedoeld voor opsporing en vervolging en tevens vanwege de bijzondere bescherming van strafrechtelijke persoonsgegevens, niet bereid is de rapporten van het BIZ en de RR aan de Kamerleden over

[a] Brief van Min. v. Justitie, onderdeel DGR/BJBA van 31 januari 2005, kenmerk 5331808/505. Kamerstuknummer: 27157-61.

te maken. DONNER heeft besloten de onrust bij Kamerleden, ontstaan vanwege het feit dat de uitkomsten van het BIZ en de RR haaks op elkaar staan, weg te nemen door een uitgebreide en gedetailleerde beantwoording. Vervolgens geeft DONNER alleen een uitleg over het verschil in onderzoeksfunctie tussen het BIZ en de rijksrecherche (de Kamerleden hadden niet begrepen dat het BIZ-onderzoek definitief was onderbroken met de instelling van het RR-onderzoek). Alle inhoudelijke vragen van het onderzoek, zoals:

- over de ramp-gsm die door het OM aan DE VRIES werd toegeschreven,
- over het ontlastende telecom proces-verbaal van misdaadanalist KUKLER,
- over de bezoeken van Van KLINGEREN aan het politiebureau,
- over het parallelle onderzoekstraject aangaande DE VRIES,
- over de handelingen met de rode sportbroek van DE VRIES,
- over de mogelijke onregelmatigheden die met het bovenstaande verband houden,

worden door DONNER verwezen naar zijn brief (80 blz.) met vertrouwelijke antwoorden. DONNER benadrukt dat:

> *"er geen sprake is geweest van geen of onvoldoende onderzoek. Het onderzoek van de rijksrecherche is zeer uitgebreid geweest."*

Deze laatst geciteerde zin uit de brief van minister DONNER is **MISLEIDEND** om het zacht uit te drukken. In feite is het een leugen, want de rijksrecherche heeft alles wat er toe deed in het onderzoek, zoals het bevragen van kritische getuigen, het vaststellen en onderzoeken van anomalieën, het gebruik maken van de door BIZ opgedane kennis, overgeslagen.

11.02.2005 Het Kamerlid Marijke Vos (GL) stelt aan minister DONNER de volgende vragen over het aangezegde ontslag aan twee voormalig rechercheurs van het Tolteam: PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN, de beide melders van misstanden in deze zaak:

M. Vos vraag-1: Kent u de brief[a] van de Korpsbeheerder Enschede van de regiopolitie Twente, waarin het ontslag wordt aangezegd van de heer J.H.P. en de heer De R. van Z.?
Antwoord minister DONNER: Ja. Hierbij wordt opgemerkt dat deze brief door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties eerst is opgevraagd bij de korpsbeheerder van de regiopolitie Twente naar aanleiding van de onderhavige vragen.
M. Vos vraag-2: Klopt het dat de ontslagaanzegging te maken heeft met voorvallen van plichtsverzuim die voorgevallen zijn tijdens het strafrechtelijke onderzoek naar de Vuurwerkramp te Enschede? Klopt het dat de betrokken rechercheurs op 6 februari 2003 is aangezegd dat ongefundeerde beschuldigingen over zaken als het knoeien met bewijsmateriaal en dergelijke niet in de publiciteit mochten worden gebracht omdat dit het aanzien van het korps zou schaden en bovendien de relaties met de collega's van de recherche en het Openbaar Ministerie onder grote druk zou zetten en dat dit verbod óók geldt voor de advocaat van de twee rechercheurs? Zo ja, bent u met de korpsbeheerder van mening dat de twee rechercheurs ongefundeerde beschuldigingen naar buiten hebben gebracht?

[a] Korpsbeheerder Enschede, 8 februari 2005, kenmerk 05.001819.

M. Vos vraag-3: Kan er gezien de uitspraken van de rechtbank 's-Gravenhage[a] en de rechtbank[b] en het Gerechtshof Arnhem[c] worden gesproken van ongefundeerde beschuldigingen die door de twee rechercheurs naar buiten zijn gebracht?
M. Vos vraag-4: Deelt u de mening dat in het algemeen uitlatingen van advocaten niet onverkort voor rekening van hun cliënten kunnen komen, daar van advocaten mag worden verwacht dat ze, naast de bijzondere belangen van hun cliënten, óók een algemeen maatschappelijk belang hebben te dienen ten faveure van het aanzien van de rechtspleging en de waarheidsvinding? Hoe verhoudt zich dit maatschappelijk belang tot het onderhavige geval?
M. Vos vraag-5: Klopt het dat de twee rechercheurs meer dan eens vanuit het politiekorps te horen hebben gekregen dat hun functioneren met betrekking tot het vinden van de waarheid, zoals omschreven in hun ambtseed, dusdanig is geweest dat er geen enkele beletsel bestaat om hun terugkeer in hun functie als rechercheur naar behoren uit te oefenen?
M. Vos vraag-6: Deelt u de mening dat ontslag van de twee rechercheurs, gezien de rechterlijke uitspraken, niet aan de orde kan zijn en het ontslagtraject afgebroken moet worden? Zo neen, waarom niet?
Antwoord minister DONNER op de vragen 2 t/m 6: Het betreft hier een personeelsaangelegenheid waarvoor de korpsbeheerder ingevolge artikel 26 van de Politiewet 1993 primair verantwoordelijk is. Hierbij is geen directe rol weggelegd voor de minister van Binnenlandse Zaken noch de minister van Justitie. Het betreft hier een voorgenomen beslissing van de korpsbeheerder waartegen de betrokkenen hun bedenkingen kunnen uiten. Een dergelijke procedure is met wettelijke waarborgen omkleed. De betrokken politieambtenaren kunnen desgewenst hiervan gebruik maken. Een (al dan niet openbare) gedachtewisseling met de Kamer over deze personeelsgelegenheid is niet aan de orde.
Opmerking PvB: Minister DONNER gaat hier wel heel gemakkelijk voorbij aan zijn verantwoordelijkheid als minister van justitie voor de gevolgen van het melden van misstanden binnen een strafrechtelijke procedure. De wettelijke waarborgen waar minister DONNER naar verwijst bestaan en bestonden alleen op papier, maar werken niet voor die gevallen van klokkenluiden waarvan de ernst en maatschappelijke relevantie zo groot is als in het geval van de gepleegde misstanden bij de strafrechtelijke vervolging van de Vuurwerkramp. Minister DONNER weet dat als geen ander:

- DONNER ontving op 28 januari 2003 een brief van advocaat Plasman met een opsomming van de door beide rechercheurs gemelde ernstige misstanden.
- DONNER besprak met MANS de bevindingen van het BIZ en ontving op 27 november 2003 de schriftelijke hulpvraag van MANS, waarna DONNER via het college Pg's de rijksrecherche liet inschakelen. De BIZ-bevindingen waren mede gebaseerd op de meldingen van beide rechercheurs.
- DONNER werd door het college Pg's gebriefd over de resultaten van het rijksrechercheonderzoek een week voordat het OM Almelo en de korpsleiding Twente werden geïnformeerd over deze uitkomsten.

[a] Rechtbank 's-Gravenhage, 13 augustus 2004, LJN: AQ 6783.
[b] Gerechtshof Arnhem, 12 mei 2003, LJN: AF 8395.
[c] Beschikking Gerechtshof Arnhem, 3 februari 2005.

Vanuit deze uitstekende informatiepositie **MISLEIDT** minister DONNER dus de Kamer.
M. Vos vraag-7: Bent u, gezien deze ontwikkelingen, bereid de status van vertrouwelijkheid van de reeds eerder beantwoorde vragen op te heffen en het BIZ-rapport van de Regiopolitie Gelderland-Midden en het Rijksrechercherapport openbaar te maken? Zo neen, waarom niet?
Antwoord minister DONNER: Nee. In mijn brief van 31 januari jl. heb ik reeds uitgebreid gemotiveerd waarom ik geen mogelijkheid zie de gevraagde rapporten openbaar te maken. De onderhavige personele aangelegenheid brengt daar geen verandering in.
Opmerking PvB: Minister DONNER **MISLEIDT** hier de Kamer door de onterechte bestraffing door de korpsleiding van beide klokkenluiders, welke is gebaseerd op gezochte en foutieve argumenten, voor te stellen als een personele aangelegenheid.
M. Vos vraag-8: Kunt u deze vragen per omgaande beantwoorden?
Antwoord minister DONNER: De vragen zijn binnen de gebruikelijke termijn beantwoord.
02.03.2005 Minister DONNER van justitie pareert nogmaals Kamervragen over de situatie van beide melders binnen het korps. Toenmalig minister DONNER heeft in zijn beantwoording van de Kamervragen betreffende het lot van beide melders en betreffende het verschil in bevindingen tussen BIZ en de rijksrecherche uitvoerig gebruik gemaakt van de uitkomsten van de rijksrecherche. Door de foutieve uitkomsten van de rijksrecherche **MISLEIDT** minister DONNER de Kamer.

8.6.10 Onderzoek mr. A HERSTEL (2005/2006)

04.04.2005 Op de agenda van de vaste Kamercommissie voor Justitie verschijnt een gesprek met Mr. A. HERSTEL.
25.05.2005 Een gesprek vindt plaats tussen Mr. A. HERSTEL en de vaste Kamercommissie Justitie over de aan hem te verlenen opdracht om te bezien of de Kamer een eigenstandig oordeel kan vormen over de informatievoorziening door minister DONNER aan de Tweede Kamer inzake de uitkomsten van het rijksrecherche onderzoek naar de bevindingen van BIZ-GM als zouden Tolteam en OM de rechterlijke macht hebben misleid.
14.09.2005 Brief van het Presidium aan de leden van de Tweede Kamer over de opdrachtverlening aan mr. A. HERSTEL inzake de verificatie van de informatievoorziening van minister DONNER aan de Kamer over de verschillen in uitkomsten tussen het BIZ Gelderland-Midden en de rijksrecherche inzake mogelijke misleiding van de rechterlijke macht. [893]
Op 14 september 2005 richt de griffier van de vaste Kamercommissie voor Justitie een verzoek aan het Presidium van de Tweede Kamer om de opdrachtverlening aan Mr. HERSTEL, zoals geformuleerd door de Kamercommissie, goed te keuren. Deze commissie wil voor een verificatieopdracht een deskundige inhuren op het gebied van strafvorderlijk onderzoek, om vast te stellen of een eigenstandig politiek oordeel mogelijk is, op basis van de informatie die de minister van Justitie DONNER[a] aan de Tweede Kamer heeft verstrekt, over het onderzoek naar de vermeende onregelmatigheden in de strafrechtelijke afwikkeling van de Vuurwerkramp te Enschede.
De minister van Justitie heeft op 27 oktober 2004 een samenvatting van het rijksrecherche-onderzoek aan de Tweede Kamer gezonden. Na bijkomende Kamervragen zijn de antwoorden van de minister, die geput zijn uit het RR-onderzoek, vertrouwelijk ter inzage gelegd. Het integrale RR-onderzoek is niet ter inzage. De vragen van de Kamer richten zich op:

[a] Minister Piet-Hein DONNER is Minister van Justitie van 2002 tot 2006

1. Is er sprake van een geheim onderzoekstraject richting AdV?
2. Zijn er documenten gewist van de zogeheten W-schijf?
3. Is de conclusie van de minister juist dat er geen sprake was van opzettelijke misleiding van de rechter door het Tolteam of anderen?

Deze drie vragen kunnen leidend zijn voor de verificatie. In een oriënterend gesprek met de Commissie Justitie heeft de heer HERSTEL desgevraagd aangegeven bereid te zijn om deze verificatie in opdracht van de Tweede Kamer te willen verrichten. De heer HERSTEL heeft daarbij aangegeven dat het voor een juist en betrouwbaar oordeel wenselijk is dat hij de beschikking krijgt over zowel het RR-oz rapport als het BIZ-rapport en eventueel de relevante strafdossiers. De commissie staat echter op het standpunt dat allereerst geverifieerd moet worden of eigenstandig politiek oordeel mogelijk is op basis van de informatie die de minister van Justitie aan de Tweede Kamer heeft verstrekt. … Het verifiëren van de bestaande informatie is een veelvuldig gevolgde werkwijze … en het is een zuivere werkwijze in de zin dat alleen wordt gewerkt op basis van de informatie die door de regering aan de Kamer is verstrekt.

De werkzaamheden van de heer HERSTEL kunnen aanvangen in het najaar van 2005 en zullen een à twee weken beslaan.

25.01.2006 Tijdens een vergadering van de vaste commissie voor Justitie van de Tweede Kamer, bespreekt de heer HERSTEL zijn vertrouwelijke rapport betreffende het door hem, in opdracht van de Kamer, uitgevoerde verificatieonderzoek inzake de vermeende onregelmatigheden in de strafrechtelijke afwikkeling van de Vuurwerkramp in Enschede. Daarbij werd afgesproken dat de heer HERSTEL in een brief aan de Voorzitter van de Kamer een verkorte weergave zou verwoorden van zijn onderzoeksactiviteiten en bevindingen, alsmede de daaruit voortkomende conclusies. Dit vanwege de door de Minister van Justitie in acht genomen vertrouwelijkheid.[a]

31.01.2006 De heer HERSTEL zet in zijn verkorte rapport uiteen dat de Minister van Justitie DONNER bij de beschikbaarstelling van informatie voorrang heeft gegeven aan de bescherming van de privacy van betrokken functionarissen en van de strafrechtelijke (persoons)gegevens. Dit weegt voor de Minister zwaarder dan het scheppen van de voorwaarden voor een zo goed mogelijke parlementaire controle. Dit betekent dat het onderhavige verificatieonderzoek moet worden uitgevoerd uitsluitend op basis van de 80 pagina's tellende vertrouwelijke informatie. Daarnaast heeft de heer HERSTEL gebruik gemaakt van het vonnis van de rechtbank Almelo op 22.8.2002 gewezen tegen verdachte AdV en van het arrest van het Gerechtshof te Arnhem betreffende de vrijspraak van AdV.
De heer HERSTEL is weliswaar gestuit op enkele onvolkomenheden bij de opsporing en vervolging, maar die kenschetst hij als slordigheden. De heer HERSTEL heeft in het hem ter beschikking gestelde materiaal geen aanwijzingen gevonden voor handelingen die zouden kunnen worden aangemerkt als opzettelijke misleiding van de rechterlijke macht, althans pogingen daartoe. Hij voelt zich in deze vaststelling gesteund door de beide uitspraken van de rechterlijke colleges in deze, die blijkens de inhoud van vonnis en arrest nauwkeurig aandacht hebben geschonken aan de vele straf(proces-) rechtelijke aspecten van de onderhavige zaak.
De heer HERSTEL zegt dat een eigenstandig politiek oordeel mogelijk is op basis van de informatie die de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer heeft verstrekt.[b]

---

[a] Bron: Brief van het Presidium van de Tweede Kamer aan de leden van de Tweede Kamer, d.d. 8 februari 2006, bevattende de verkorte rapportage van de heer HERSTEL.
[b] Bron: Verkorte Rapportage HERSTEL aan Vz Tweede Kamer van 13 januari 2006.

PvB: Daarbij dient te worden aangetekend dat mr. HERSTEL, door toedoen van de vaste Kamercommissie voor Justitie zelf, geen toegang heeft gehad tot enige informatie die niet ter beschikking staat van de Kamer, zoals het Rijksrechercheonderzoek en het rapport van Bureau Interne Zaken Gelderland-Midden, laat staan van de bijlagen van deze beide rapporten.[894]
PvB: Inmiddels is uit de review van de strafrechtelijke dossiers en de volledige rapportages met bijlagen van zowel het BIZ als de rijksrecherche gebleken dat het rijksrechercherapport grote onvolkomenheden vertoont. Doordat de heer HERSTEL geen toegang had tot deze informatie is hij niet tot een juiste conclusie kunnen komen. Daarom is minister DONNER weggekomen met zijn misleidende informatie aan de Tweede Kamer.

08.02.2006 Het Presidium stuurt het verkorte rapport HERSTEL aan de Tweede Kamer. Aangehaald wordt dat de verificatie door de heer HERSTEL is gebeurd uitsluitend op basis van de eerder door de Minister van Justitie aan de Kamer beschikbaar gestelde stukken. De rapportage die is bijgevoegd is een verkorte weergave van de bevindingen zoals die vertrouwelijk zijn gepresenteerd aan de leden van de vaste commissie voor Justitie. De Minister van Justitie heeft laten weten dat hij geen bezwaar heeft tegen openbaarmaking van deze verkorte weergave.[a]
09.02.2006 *(ANP)* - Een ruime meerderheid van de Tweede Kamer wil geen vervolgonderzoek op het rapport dat mr. A. HERSTEL heeft geschreven over de vermeende onregelmatigheden in de strafrechtelijke afwikkeling van de Vuurwerkramp in Enschede in mei 2000. Als een van de weinige tegenstemmers meent Tweede Kamerlid Vos van GroenLinks dat mr. A. HERSTEL zijn conclusies onvoldoende heeft kunnen staven, omdat hij de eerdere politierapporten over dit onderwerp niet volledig heeft ingezien. HERSTEL concludeerde dat politiemensen de rechterlijke macht niet opzettelijk hebben misleid. Wel was er volgens hem sprake van 'enkele onvolkomenheden' in het onderzoek naar de Vuurwerkramp. Hij kenschetste die als 'slordigheden'.
HERSTEL deed het onderzoek de afgelopen maanden als extern deskundige op verzoek van de Tweede Kamer. Hij baseerde zijn conclusies op een deel van de vertrouwelijke rapporten, omdat minister DONNER van Justitie hem uit privacyoverwegingen niet volledig inzage wilde geven. Marijke Vos is van mening dat mr. HERSTEL al het vertrouwelijk materiaal moet kunnen inzien en ook de opstellers van twee onderzoeksrapporten moet kunnen horen.

Het gaat om mensen van Bureau Interne Zaken (BIZ) van de politie Gelderland Midden en medewerkers van de rijksrecherche. Het BIZ rapporteerde over misstanden in het onderzoek van het Tolteam, het politieteam dat de Vuurwerkramp onderzocht. André de V. (Vries), die werd vrijgesproken van brandstichting, zou daar de dupe van zijn geworden. DONNER schakelde daarop de rijksrecherche in, maar die trof geen onregelmatigheden aan.

Vos vindt dat de Kamer zelf vervolgonderzoek moet doen of een nieuwe opdracht aan HERSTEL moet geven. 'Dit boek kan nog niet dicht', zei ze.
De regeringspartijen CDA en VVD en de grootste oppositiepartij, de PvdA, zijn echter tevreden over het werk van HERSTEL en opgelucht over de uitkomsten. Volgens CDA-Kamerlid Van Haersma Buma heeft de onderzoeker precies gedaan wat de Kamer hem had

[a] Bron: Aanbiedingsbrief Presidium aan leden Tweede Kamer van 8 februari 2006.

gevraagd. De kritiek van GroenLinks in de richting van HERSTEL is ‘ongepast’, aldus Van Haersma Buma.
VVD'er Weekers, die verbaasd is over de opstelling van GroenLinks, heeft alle vertrouwen in HERSTEL en in diens rapport. ‘Ik heb geen behoefte om er nader in te duiken. Op een gegeven moment moet je zaken durven af te sluiten’, zei Weekers. Ook PvdA-Kamerlid Wolfsen is tevreden. ‘We moeten ons erbij neerleggen, tot het tegendeel blijkt’, zei hij. Volgens Wolfsen heeft HERSTEL alle relevante passages uit vertrouwelijke stukken bestudeerd

8.6.11 Antwoord aan mr. A. den Breejen

In figuur 268 van paragraaf <H.6.7.8> is een fragment weergegeven van de brief die een zeer verontruste Den Breejen schreef aan de minister van Justitie DONNER, d.d.19.10.2005. Den Breejen wijst in zijn brief aan DONNER op de hiaten in de regelgeving voor classificatie en etikettering van gevaarlijke stoffen, ontstaan door het t.b.v. een vrije handel hanteren van de adressantenregel en de vertrouwensregel. Ook wijst hij op de ondeugdelijke wettelijke grondslag voor handhaving van de regels voor gevaarlijke stoffen.

In figuur 269 van paragraaf <H.6.7.9> is tevens een fragment weergegeven van de antwoordbrief van minister DONNER aan de heer Den Breejen. In de plaats van de brief, afkomstig van een ingewijde deskundige, serieus te nemen, volstaat minister DONNER met verwijzingen naar websites van diverse ministeries.

8.6.12 Vicevoorzitter Raad van State

De Raad van State wijst op 20 april 2011 een verzoek af van de beide melders PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN, om openbaarmaking van de bij het BIZ Gelderland-Midden afgelegde getuigenverklaringen. In de media verschijnen ruim 2 maanden later, op 6 juli 2011, al berichten dat Piet Hein DONNER, dan nog minister van BZK, waarschijnlijk de nieuwe vicevoorzitter van de Raad van State zal worden.[895] In december 2011 wordt DONNER uiteindelijk door het kabinet Rutte-I voorgedragen als kandidaat vicevoorzitter van de Raad van State. Het Koninklijk Besluit tot benoeming als vicevoorzitter wordt genomen op 16 december 2011. DONNER treedt per die datum af als minister en wordt op de functie van vicevoorzitter Raad van State benoemd per 1 februari 2012.

Minister Opstelten reageert drie jaar later, op 1 mei 2014 dat hij blij is dat het dossier van de Vuurwerkramp nu eindelijk gesloten kan worden. Opstelten doet dit n.a.v. een uitspraak van de Raad van State op de dag ervoor, 30 april 2014, waarin de Raad van State uitspraak deed in het verzoek van PAALMAN om vrijgave van de rapportage en onderliggende stukken van het VerEsal feitenonderzoek uit 2011. De Raad van State wijst dat verzoek categorisch af.[896]

De heer DONNER is dan (2014) nog steeds vicevoorzitter van de Raad van State en hij blijft dat tot in 2018. Formeel is er een strikte scheiding tussen het organisatieonderdeel van de RvS dat adviezen produceert, functionerend onder leiding van oud-minister van Justitie DONNER, en het organisatieonderdeel dat de hoogste bestuursrechter is in Nederland.

8.6.13 Conclusie betreffende mr. Piet-Hein DONNER

Toenmalig minister van justitie (2002-2006) mr. P.H. DONNER heeft op diverse momenten de Tweede kamer duidelijk misleidt over de justitiële en tuchtrechtelijke onderzoeken die gedurende zijn ambtstermijn hebben plaatsgevonden in de zaak van de Vuurwerkramp.

Maar dat is niet alles. Steller heeft om een andere reden een afzonderlijk hoofdstuk in deze rapportage gewijd aan de positie van mr. P.H. DONNER. Gedurende de drie jaar van zijn review, werd steller steeds de vraag gesteld of er sprake was van regie achter de onregelmatigheden die zijn gepleegd in dit dossier. Welnu, gelet op zijn toenmalige posities als achtereenvolgens lid van de Raad van State en minister van justitie, zijn reactie op de noodkreet van advocaat Plasman, zijn rol bij de inschakeling van de rijksrecherche, zijn wijze van informatieverschaffing aan de Tweede Kamer, alsmede de informatiepositie die DONNER heeft bekleed gedurende dit traject, beschouwt steller de heer DONNER als een voor de hand liggende regisseur in het geval er inderdaad sprake is geweest van regie achter de onregelmatigheden.

Uitsluitsel hierover kan alleen worden verkregen door middel van een volwaardige parlementaire enquête naar de rol van de Nederlandse overheid bij de uitvoering van de strafvervolging van de Vuurwerkramp.

8.7 Prof. mr. dr. Ferd B.J. Grapperhaus

8.7.1 Antwoord Kamervragen (6 juni 2018)

Figuur 605: Minister van J&V Ferd Grapperhaus

Antwoorden van de Ministers van Justitie en Veiligheid en van Infrastructuur en Waterstaat op de vragen van het lid Van Raak (SP) over de blusinstructie voor de brandweer bij vuurwerk en vuurwerkopslagplaatsen (ingezonden 19 april 2018 en beantwoord op 6 juni 2018).[897]

Vraag-1: Klopt het dat eenmaal brandend vuurwerk niet geblust kan worden met water, zelfs niet bij totale onderdompeling, omdat vanwege de ingebouwde zuurstof in vuurwerk de brand zelfs doorgaat bij totale afsluiting van lucht? Zo nee, waarom niet[a] ?
Antwoord-1: Ja.
PvB-1: Het antwoord op deze vraag is opmerkelijk. In het verleden is langs officiële weg altijd volgehouden dat vuurwerk van de laagste klasse (subklasse 1.4) goed met water kon worden geblust. Alleen informeel werd door overheidstechnici wel eens toegegeven dat eenmaal brandend vuurwerk niet meer te blussen is met water. Dit antwoord is nog opmerkelijker wanneer de volgende antwoorden in ogenschouw worden genomen. Zie aldaar.

Vraag-2: Klopt het dat de blusinstructie nog steeds voorschrijft dat brandweermannen moeten blussen met water als er sprake is van een vuurwerkopslag die in brand staat? Zo nee, wat is de instructie wel?
Antwoord-2: De 25 veiligheidsregio's zijn verantwoordelijk voor de rampenbestrijding, crisisbeheersing en brandweerzorg in Nederland. Zij doen dit binnen de kaders van de Wet veiligheidsregio's en onderliggende regelgeving. De veiligheidsregio's en de daaronder ressorterende brandweer baseren zich bij hun optreden op de *circulaire uit 2005 "Optreden van de brandweer bij een vuurwerkbrand"*. Het optreden van de brandweer is afhankelijk van de desbetreffende vuurwerkklasse en de betrokken stoffen. De instructie is dat vuurwerk vanaf klasse 1.3 en zwaarder niet geblust kan worden. Het optreden is dan gericht op het voorkomen van het overslaan van de brand naar omliggende objecten, of bij zwaardere klassen het ontruimen van de omgeving en alarmering van de bevolking.
PvB-2: Onder antwoord-1 geeft de minister toe dat eenmaal brandend vuurwerk onblusbaar is met water.[b] De minister antwoordt nu bij vraag-2 dat de brandweer zich moet onthouden van blussen in het geval van brandend vuurwerk van de subklassen 1.3, 1.2 en 1.1. Bij de 'zwaardere klassen' moet de brandweer ontruimen. Aangenomen mag worden dat de minister bij het ontruimen met die 'zwaardere klassen' dan de twee zwaarste subklassen 1.2 en 1.1 bedoelt. Dit ontwijkend geformuleerde antwoord maakt duidelijk dat de problemen die bestonden ten tijde van de Vuurwerkramp bij de gehanteerde blusvoorschriften voor de brandweer, heden nog steeds bestaan bij de bestrijding van een brand van een opslagplaats voor vuurwerk:

[a] https://www.trouw.nl/home/het-bunkerdak-moet-eraf-kunnen~a046b3e6/
[b] Deze onblusbaarheid met water van eenmaal brandend vuurwerk geldt ook voor vuurwerk van de klasse 1.4. Zie daarvoor paragraaf <H.2.1.3.3> waar wordt aangetoond dat zelfs het meest onschuldige vuurwerk ('sterretjes') niet doven bij volledige onderdompeling in water.

- Het is een feit dat nagenoeg alle opslagplaatsen voor vuurwerk in Nederland géén vuurwerk van de door de minister genoemde subklassen bevat (1.3, 1.2 en 1.1) maar alleen vuurwerk van de subklasse 1.4 bevat[a]. Het antwoord van minister Grapperhaus lijkt dus een bevestiging van het (onder antwoord-1) gestelde dat vuurwerk onblusbaar is, maar is in werkelijkheid in volledige tegenspraak daarmee. Immers het feit dat alle vuurwerkopslagen in Nederland uitsluitend subklasse 1.4 vuurwerk bevatten betekent dus dat de brandweer volgens de geldende blusinstructie altijd over moet gaan tot blussen bij een in brand staande vuurwerkopslag. Volgens de in het antwoord van de minister genoemde circulaire uit 2005, is er dan sprake van een gewone brand met *'routine blusacties'*, zoals we in Enschede hebben gezien. Alleen in Enschede heeft de overheid achteraf het vuurwerk van S.E. Fireworks her-geclassificeerd naar een zwaardere klasse, waardoor men vol kon houden dat de brandweer misleid was. De brandweer was volgens de overheid misleid dat er alleen subklasse 1.4 lag, waardoor het optreden van de brandweer correct werd. Daarbij is het relevant om te weten dat de circulaire uit november 2005 er kwam om de bij de brandweer ontstane onrust de kop in te drukken, die was ontstaan n.a.v. de grote schaal vuurwerkproeven in Polen, waarbij een container met uitsluitend subklasse 1.4 vuurwerk in een onverwacht zware explosie ontplofte, dit tot grote verrassing van alle aanwezige 'experts'.
- Het antwoord van minister Grapperhaus is van enorme waarde omdat het de actuele geldigheid bevestigt van de BZK-circulaire van minister REMKES uit 2005. Deze circulaire is zó foutief opgesteld, op basis van verkeerde vooronderstellingen en met een verkeerd motief, dat de bevestiging dat deze circulaire nog steeds dé richtlijn is voor het hedendaagse brandweeroptreden bij een brand in een vuurwerkopslagplaats, van allesbepalende betekenis is. Het opvolgen van de daarin vervatte instructies betekent in feite dat brandweerlieden een wisse dood in kunnen worden gestuurd, net zoals dat in Enschede al eens eerder is gebeurd.
- In het review rapport wordt op meerdere plaatsen en tot in groot detail uitgelegd waarom de BZK-circulaire uit 2005, getekend door toenmalig minister REMKES, en nu nog steeds gepropageerd door minister Grapperhaus als basis voor het brandweeroptreden bij een vuurwerkbrand, zo verkeerd is. Hiervoor kan worden verwezen naar achtereenvolgens de paragrafen <H.2.1.3.3>, <H.2.1.3.8.3>, <H.7.1.1.4.3.2>, <H.8.4.20> t/m <H.8.4.25> en <H.8.4.33>. Tevens hoofdstuk <H.8.5> in zijn geheel. In deze tekstgedeeltes wordt uitgelegd wat de motieven zijn achter de circulaire, hoe het protest van de brandweer is gesmoord, dat TNO misleidende berichtgeving opstelde van door hen uitgevoerde proeven. Tenslotte wordt duidelijk gemaakt dat er zowel veiligheidsregio's zijn die zich blind aan de instructie van deze circulaire houden, maar dat er ook diverse veiligheidsregio's zijn die ter bescherming van hun personeel hiervan afwijken en strengere normen opleggen qua te hanteren veiligheidsafstanden en wijze van optreden (defensief i.p.v. offensief bij subklasse 1.4).

[a] Het vuurwerk dat heden (2018) tot de lage subklasse 1.4 hoort is zwaarder dan het vuurwerk dat in het jaar 2000 ten tijde van de vuurwerkramp tot de subklasse 1.4 behoorde. Bovendien omvat de subklasse 1.4 ook zwaarder vuurwerk dat qua samenstelling in de subklasse 1.3 thuishoort, maar door een truc met een door TNO ontwikkelde gaasverpakking alsnog in de subklasse 1.4 wordt geclassificeerd.

Vraag 3: Klopt het dat in Nederland een veiligheidsafstand geldt van 25 meter bij brandend vuurwerk van een 1.4 klasse? Klopt het dat volgens de internationale ADR-afspraken (ADR: Accord Européen relatif au transport international des marchandises dangereuses par route) een veiligheids-afstand geldt van 100 meter bij brandend vuurwerk van deze klasse? Zo nee, welke voorschriften gelden er in Nederland en internationaal?
Antwoord 3: Voor de opslag van vuurwerk gelden de veiligheidsafstanden uit het vigerende Vuurwerkbesluit. Deze veiligheidsafstanden zijn afhankelijk van de gevaar-classificatie van het consumentenvuurwerk of professioneel vuurwerk en de opgeslagen hoeveelheid vuurwerk. De veiligheidsafstanden uit het Vuurwerk-besluit moeten worden aangehouden tussen de vuurwerkopslagplaatsen en kwetsbare objecten. Het Nederlandse consumentenvuurwerk behoort tot de subklasse 1.4. Bijbehorende veiligheidsafstanden variëren tussen 8 meter (opslag maximaal 10.000 kg) en 48 meter (meer dan 10.000 kg). Bij het blussen van vuurwerk van een 1.4 klasse wordt een veiligheidsafstand van 25 meter gehanteerd voor hulpverleners. De omgeving wordt tot 50 meter afgezet.
Het ADR stelt veiligheidseisen aan het internationale vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg en geeft geen veiligheidsafstanden met betrekking tot brandweerinzet bij een calamiteit.

PvB-3: Dit antwoord van minister Grapperhaus is niet alleen verontrustend, maar tevens ronduit misleidend:

- **Verontrustend** omdat een vuurwerkopslag tot 10 ton (onblusbaar) vuurwerk van de subklasse 1.4 slechts een veiligheidsafstand kent van 8 meter.[a] Er is bij proeven in Oostenrijk aangetoond dat één enkele zeecontainer waarin slechts 5 kg kruit zit met 2.000 kg verpakkingsmateriaal, bij in brand geraken met onvoldoende drukontlasting een grote explosie kan geven waarbij de stalen wanden van de container verwrongen zijn weggeworpen. Dit wordt uiteengezet en met foto's getoond in paragraaf <H.7.1.13.6.8> en <H.8.4.30>. In veel landen worden veel grotere veiligheidsafstanden gehanteerd, of is de vestiging van een (kleine) opslagplaats voor vuurwerk in de buurt van bebouwing gewoon verboden. Dit wordt uiteengezet in paragrafen <H.7.1.1.4> en <H.3.6.3>.
- **Ronduit misleidend**: Door de minister wordt de suggestie gewekt dat de internationaal voorgeschreven veiligheidsafstanden volgens het ADR alleen voor vervoer gelden en niet bij een opslag van vuurwerk. In tegenstelling tot een aantal andere landen heeft juist Nederland er voor gekozen om het voor transport ontworpen classificatiesysteem voor vuurwerk wél (en nog wel blindelings) toe te passen op opslagsituaties van vuurwerk in inrichtingen. Zie <H.8.5.2> waar wordt beschreven dat toenmalig minister REMKES zelf in zijn circulaire van november 2005 aangeeft dat de inzetstrategie van de brandweer is gebaseerd op de indeling van vuurwerk voor het vervoer. Ook is rijksambtenaar Den Breejen in <H.8.5.2> geciteerd. Gespecialiseerd in de regelgeving gevaarlijke stoffen geeft De Breejen in zijn brief aan toenmalig minister Peijs (V&W) aan dat gebruik wordt gemaakt van de vervoersclassificatie voor vuurwerk. Zie <H.6.7.10> en de gedeeltelijke bevestiging door de minister in <H.6.7.11>.

[a] In werkelijkheid nog minder. Zie de bijlage 1 van het Vuurwerkbesluit. Aan de achterzijde van de vuurwerkbunker mag de afstand zelfs 0 m zijn, als de muur maar brandwerend is. Dit is schriftelijk bevestigd door een ambtenaar van VROM aan een door steller geconsulteerde deskundige.

Vraag 4: Klopt het dat het in sommige landen juist verboden is om eenmaal brandend vuurwerk te blussen met water?
Antwoord 4: Mij is geen informatie bekend over een dergelijke algemene maatregel. Ook Brandweer Nederland kan dat niet bevestigen.

PvB-4: Tijdens het onderzoek van het Tolteam kwam naar boven dat het in Frankrijk verboden is om een opslagplaats met eenmaal brandend vuurwerk te blussen. Zie <H.7.1.1.4.1>. Tevens geldt in een aantal landen een veiligheidsafstand voor de brandweer bij een vuurwerkbrand, ook bij klasse 1.4, van tenminste 100m i.p.v. de 25m die in Nederland is voorgeschreven. Dat komt de facto ook neer op het niet mogen blussen met water, tenzij met behulp van een vliegtuig of helikopter.

Vraag 5: Kunt u garanderen dat onze brandweermannen, indien er wordt afgeweken van de internationale regels, niet onnodig in gevaar worden gebracht met deze instructies?
Antwoord 5: De huidige blusinstructies zijn gebaseerd op bovengenoemde circulaire uit 2005. Hierin zijn afhankelijk van de klasse van vuurwerk veiligheidsafstanden opgenomen waardoor brandweermannen niet onnodig in gevaar worden gebracht.

PvB-5: De circulaire van toenmalig BZK-minister REMKES uit november 2005 was een circulaire die is geschreven ter geruststelling van de brandweer na de onverwachte uitkomst van de vuurwerkproeven in Polen, waarbij een container uitsluitend geladen met subklasse 1.4 vuurwerk explodeerde. Deze circulaire houdt vast aan de oude blusinstructies (ten tijde van de Vuurwerkramp Enschede) die zijn gebaseerd op de voor transport ontworpen internationale classificatie van vuurwerk in gevarenklassen. Niet alleen geven deze gevarenklassen op onjuiste wijze de werking weer van vuurwerk onder omstandigheden van opslag in een inrichting, tevens past Nederland deze transportclassificatie onverkort toe bij opslagcondities, terwijl andere landen een strengere of afwijkende classificatie hanteren voor opslag van vuurwerk. Het antwoord van minister Grapperhaus dat de blusinstructies zijn gebaseerd op de circulaire 2005 en daarom veilig zijn, is dus onjuist. Dit wordt uiteengezet in de paragrafen <H.2.1.3.3>, <H.2.1.3.8>, <H.7.1.1.4.3.2>, <H.8.4.20> t/m <H.8.4.25> en <H.8.4.33> van het reviewrapport. Tevens de uitkomsten van CHAF <H.8.10.15-16>.

Vraag 6: Klopt het dat vuurwerkopslagplaatsen in Nederland erop gericht zijn het vuur buiten te houden, maar dat wanneer er eenmaal vuur is ontstaan er geen druk ontlastende voorzieningen zijn, zoals een zogenaamd plofdak? Zijn er gevallen bekend waarbij vuurwerkhandelaren hun aangebrachte plofdak moesten verwijderen? Zo ja, bent u bereid een plofdak te verplichten voor vuurwerkopslagplaatsen?
Antwoord 6: Nee, in Nederland zijn in overeenstemming met het vigerende Vuurwerkbesluit alle vuurwerkopslagplaatsen voorzien van een automatische sprinklerinstallatie, welke zorgt dat het vuurwerk in de bewaarplaats preventief wordt nat gemaakt bij brandoverslag en brandverspreiding van buiten naar binnen. Daarnaast geldt volgens het vigerende Vuurwerkbesluit dat de drukontlasting via de deur moet plaatsvinden.
Het is niet uit te sluiten dat ter effectuering van het Vuurwerkbesluit destijds vuurwerkhandelaren in het verleden aangebrachte plofdaken moesten verwijderen. Specifieke gevallen zijn daarbij niet bekend en ik zie geen reden om het vigerende Vuurwerkbesluit aan te passen rond de huidige druk ontlastende voorziening via de deur.

PvB-6: De Nederlandse vuurwerkopslagen zijn wel degelijk gericht op het buiten houden van het vuur. Wanneer het vuur toch binnen is gekomen (door openstaande deur, door vonken, een bedrijfsongeval, brandstichting, of broei) dan keert de sterke gewapend betonnen constructie van een vuurwerkbunker zich tegen de doeleinden van explosiewering. De zelfsluitende toegangsdeur als drukontlasting is volstrekt onvoldoende als drukontlasting en drukgeleiding bij een vuurwerkexplosie. De explosiedruk moet naar boven weg kunnen over een groot oppervlak en niet zijwaarts via een relatief kleine opening.[a]
De automatische sprinkler kan hierbij een ramp-bevorderende rol spelen door de brandbare gassen die ontstaan bij reactie van het brandende, maar onblusbare, vuurwerk met het bluswater in een gesloten ruimte. Dit wordt uiteengezet in paragraaf <H.2.1.8.1.4> en <H.8.4.14.3>. Een sprinkler heeft alleen zin bij niet-brandend vuurwerk.
Verder is er wel degelijk tenminste één geval bekend van een grotere vuurwerkopslag in Nederland waar op eigen kosten aangebrachte plofdakconstructie moest worden verwijderd en vervangen door een vast gewapende dakconstructie op last van de toezichthouder. Zie paragraaf <H.2.1.8.1.3>.

Vraag 7: Klopt het dat er in Nederland, als één van de weinige landen, nog steeds sprinklerinstallaties in vuurwerkopslagplaatsen geïnstalleerd moeten zijn?
Klopt het dat een sprinklerinstallatie alleen nuttig is ter preventie van brand, maar dat in een afgesloten opslagruimte bij eenmaal brandend vuurwerk het spuiten van water niet alleen zinloos is, maar ook kan zorgen voor een toename van de gasdruk binnen de opslagruimte? Zo ja, waarom en wanneer is tot deze maatregel besloten? Zo nee, wanneer is dit afgeschaft?
Antwoord 7: Ja. Het klopt dat een sprinklerinstallatie dient ter voorkoming van brandverspreiding. Sprinklerinstallaties zijn verplicht sinds de inwerkingtreding van het Vuurwerk-besluit in 2002. De werking van een sprinklerinstallatie zorgt dat niet de gehele partij vuurwerk in de opslagruimte in brand raakt wat resulteert in een lagere gasdruk in de opslagruimte dan zonder een sprinklerinstallatie.

PvB-7: De minister gaat in zijn beantwoording voorbij aan de brandbare (en soms ook explosieve)[b] gassen die vrijkomen bij de reactie tussen het bluswater en het (onblusbare) vuurwerk. Dit wordt uiteengezet in paragraaf <H.2.1.8.1.4> en <H.8.4.14.3>.

Vraag 8: Zijn er op dit moment vuurwerkopslagplaatsen die zich dichterbij dan 500 meter van bewoonbaar gebied bevinden? Hoe staat het bijvoorbeeld met de vuurwerkopslagplaats in Heerde[c]?
Antwoord 8: Ja. Vuurwerkopslagplaatsen dienen te voldoen aan de veiligheidsvoorschriften van het vigerende Vuurwerkbesluit. In het Vuurwerkbesluit zijn er veiligheidsvoorschriften opgenomen voor de bescherming van kwetsbare objecten (omgeving). Deze veiligheidsvoorschriften hebben betrekking op de verschillende gevaar-classificaties van vuurwerk. Afhankelijk van de gevaarzetting van het vuurwerk gelden voor opslagplaatsen voor consumentenvuurwerk en professioneel vuurwerk verschillende veiligheidsafstanden tot kwetsbare objecten.

---

[a] Van belang hierbij is dat de helaas opgeheven AGS (Adviesraad Gevaarlijke Stoffen) het gebruik van verdergaande drukontlasting adviseerde
[b] Het explosieve waterstofgas komt alleen vrij indien het gehalte aan metalen in het vuurwerk groot genoeg is.
[c] Aanhangsel van de Handelingen, vergaderjaar 2013–2014, nr. 950.

De betreffende vuurwerk opslagplaats in Heerde betreft een locatie waar minder dan 10.000 kg consumentenvuurwerk wordt opgeslagen. Daarvoor geldt volgens het vigerende Vuurwerkbesluit een veiligheidsafstand tot kwetsbare objecten van minimaal 8 meter.

PvB-8: In afwijking van de ons omringende landen en de VS en Canada, leeft de Nederlandse overheid in een fictieve wereld waarbij wordt aangenomen dat de voor transport ontworpen internationale gevarenclassificatie een juiste weergave is van het gedrag van vuurwerk onder opslagcondities. Dit is niet overeenkomstig de werkelijkheid. De kracht van de explosie van een exploderende vuurwerkopslagplaats wordt in mindere mate bepaald door de aard van het vuurwerk en de gemeten reacties onder (kleine) transporthoeveelheden. Veel bepalender zijn de opslagcondities waaronder het vuurwerk is opgeslagen. Is er ventilatie, wat is de temperatuur, is er sprake van opsluiting, zijn er professionele druk afvoerende en – geleidende voorzieningen, hoe vol is de vuurwerkopslag geladen en wordt er water gespoten op eenmaal brandend vuurwerk dat onblusbaar is. Dat dit het geval is werd reeds vastgesteld in 1991 en 1992 n.a.v. de vuurwerkexplosie in Culemborg. Om die reden werd toen aangeraden het classificatiesysteem te herzien, een plofdakconstructie te overwegen en een vuurwerkopslagplaats niet meer in de omgeving van een woonwijk toe te laten. Zie paragraaf <H.2.2.3>
De vuurwerkopslagplaats te Heerde is vanwege taai verzet uit de lokale bevolking niet doorgegaan. De opslagplaats bestaat dus helemaal niet.

Vraag 9: Klopt het dat reeds na de vuurwerkexplosie van 1991 in Culemborg aanbevelingen zijn gedaan door een daartoe bevoegde instantie om vuurwerkinrichtingen niet meer toe te laten nabij een woonwijk? Zo ja, wat is er met deze aanbevelingen gedaan? Zo nee, waarom niet?
Antwoord 9: Het klopt dat al na de vuurwerkexplosie van 1991 in Culemborg dergelijke aanbevelingen zijn gedaan door de toenmalige Inspectie voor het Brandweerwezen van het Ministerie van BZK. Het Kabinet heeft kort na de vuurwerkramp in Enschede de Kamer geïnformeerd over de gang van zaken met betrekking tot de afwikkeling van deze aanbevelingen. Ook in het rapport van de Commissie Oosting en het Kabinetstandpunt hierover is hierop ingegaan. Dit heeft uiteindelijk geleid tot strenge vuurwerkregels voor onder meer vuurwerkopslagplaatsen in het vigerende Vuurwerkbesluit en het zorgen voor het correct classificeren van vuurwerk voor vervoer binnen Verenigde Naties-verband, wat heeft geresulteerd in een Defaultlijst voor de transportclassificatie van vuurwerk.

PvB-9: Minister Grapperhaus schetst een misleidend beeld van de Culemborgbevindingen en de aanpassingen die als gevolg daarvan zouden zijn gedaan. In tegenstelling tot wat de minister beweert is de Kamer niet geïnformeerd over de werkelijke Culemborgbevindingen en is ook in de rapportage van de commissie OOSTING hiervan geen melding gemaakt. Het enige wat er gemeld werd is een klein deelaspect van die bevindingen, namelijk de aanname (meer is het niet) dat vuurwerk van de klasse 1.3 mee kan exploderen met exploderend vuurwerk van de klasse 1.1. Deze aanname had niets met waarheidsvinding van doen, maar was nodig om bij de vuurwerkramp in Enschede tot een strafrechtelijke veroordeling van het bedrijf S.E. Fireworks te kunnen komen. Dit wordt uiteengezet in hoofdstuk <H.2.2> van het reviewrapport. In werkelijkheid is er van de werkelijke Culemborglessen, zie <H.2.2.3.8>, niets doorgevoerd in de Nederlandse regelgeving, want de veiligheidsafstanden zijn nog steeds te klein, de blusvoorschriften zijn verkeerd, de classificatie is niet aangepast en vuurwerkinrichtingen mogen nog steeds in of nabij woonwijken gevestigd zijn.

Vraag 10: Klopt het dat er in 2005 Europese proeven zijn gedaan waarbij een zeecontainer geladen met uitsluitend klasse 1.4 vuurwerk onverwacht is geëxplodeerd? Klopt het dat vertegenwoordigers van de brandweer naar aanleiding van die proeven hebben gevraagd om herziening van de blusvoorschriften? Is er naar aanleiding van die proeven iets veranderd aan de regelgeving rondom de opslag of het blussen van vuurwerk? Zo nee, ontkent u dat vuurwerk van de klasse 1.4 ook explosief kan reageren, bijvoorbeeld in een volgepakte afgesloten ruimte?
Antwoord 10: Het klopt dat tijdens Europese proeven in 2005 een zeecontainer met vuurwerk is geëxplodeerd. Uit een nadere classificatie van dit type vuurwerk is echter geconstateerd dat dit vuurwerk niet de classificatie 1.4G behoorde te hebben maar subklasse 1.1, met kans op explosiegevaar.
De vertegenwoordigers van de brandweer hebben naar aanleiding van die proeven inderdaad aangedrongen op de herziening van de blusvoorschriften. Dit heeft geleid tot een scherpere formulering van het optreden van de brandweer bij een vuurwerkbrand, die uiteengezet is in de Circulaire “Optreden van de brandweer bij een vuurwerkbrand” van 29 november 2005 en waarop de huidige blusinstructies gebaseerd zijn.
Onder de regelgeving rondom de opslag of het blussen van vuurwerk onder de regels van het Vuurwerkbesluit is bepaald dat consumentenvuurwerk zodanig verpakt moet zijn dat het uitsluitend kan worden geclassificeerd als vuurwerk dat behoort tot ADR-klasse 1.4G of 1.4S. Consumentenvuurwerk met klasse 1.4 levert bij opslag alleen brandgevaar op en reageert niet explosief.

PvB-10: Het antwoord van minister Grapperhaus is misleidend. Bij de grote schaal vuurwerkproeven in 2005 in Polen is een container geëxplodeerd waarin uitsluitend als subklasse 1.4 geclassificeerd vuurwerk zat. Dit vuurwerk was daartoe aangekocht door TNO en gecontroleerd op de juiste classificatie. Op ieder stukje individueel vuurwerk stonden stickers van TNO geplakt. Zie figuur 25. De brandweerlieden die de container vulden hadden de overtuiging dat zij met vuurwerk van de subklasse 1.4 te maken hadden. Deze inhoud explodeerde onverwacht en zeer heftig, zoals weergegeven in paragraaf <H.2.1.3.8> en op de fotoserie in figuur 24 van het reviewrapport. TNO heeft al eens verklaard dat zij zich vooraf reeds bewust waren van een verkeerde classificatie[898], maar dat zou betekenen dat zij het leven van de deelnemende brandweerlieden in gevaar hebben gebracht. Nu is de minister kennelijk geadviseerd om alleen de achteraf correctie van de classificatie te noemen. Maar het heeft uiteraard geen pas wanneer TNO tevoren, onder strenge controle, een classificatie laat vaststellen van subklasse 1.4 en dan achteraf doodleuk verklaart dat hier sprake was van vuurwerk van de subklasse 1.1 omdat het massaexplosief bleek te reageren. Tot die uitvlucht kon S.E. Fireworks ook niet zijn toevlucht nemen toen het OM, samen met TNO/NFI, besloot de voorraad van S.E. Fireworks achteraf aan her-classificatie te onderwerpen zodat het vuurwerk, i.p.v. juist geclassificeerd als subklasse 1.4, ineens *‘Te-veel-en-te-zwaar’* bleek te zijn. Zie <H.2.3>

Wat hier werkelijk aan de hand is dat de opslagcondities, zoals opsluiting en beladingsgraad van de opslagruimte bepalend zijn voor het kunnen exploderen van vuurwerk dat in brand raakt. Maar de overheid wil tegen beter weten in en tot alle prijs vasthouden aan een classificatiesysteem dat nooit bedoeld is geweest om de eigenschappen van in brand vliegend vuurwerk in opslag te voorspellen en dit ook niet kan. De overheid weet dit; zie <H.2.1.8.1.1-5> en zie CHAF <H.8.10.>; op zoek naar een beter classificatiesysteem.

8.7.2 Kamerbrief van 7 november 2018

Vanwege het belang van deze brief van Minister Grapperhaus voor de appreciatie van de actualiteitswaarde van de gevolgen van de gedragingen van de Nederlandse overheid bij de afwerking van de Vuurwerkramp, wordt de brief integraal weergegeven:

Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Directoraat-Generaal Politie
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Datum 7 november 2018
Onderwerp Toezegging blusinstructie vuurwerk

Ons kenmerk
2397672

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Tijdens het Algemeen Overleg brandweer van 18 oktober jongstleden, heb ik toegezegd uw Kamer nader te informeren over de blusinstructie vuurwerk. Uw Kamer uitte zorgen over de veiligheid van brandweermensen bij incidenten met vuurwerk. Met deze brief geef ik aan deze toezegging gevolg.

De veiligheidsregio's zijn verantwoordelijk voor de rampenbestrijding, crisisbeheersing en brandweerzorg in Nederland. Zij doen dit binnen de kaders van de Wet veiligheidsregio's en onderliggende regelgeving. Aanvullend wordt gewerkt op basis van handleidingen en handreikingen waarmee uniformiteit in werkwijze wordt bewerkstelligd en waarin door de branche opgedane ervaringen zijn verwerkt. Nieuwe ontwikkelingen, kennis en ervaring kunnen voor Brandweer Nederland aanleiding zijn om handleidingen en handreikingen te ontwikkelen of bestaande te actualiseren.

Lang voor de inwerkingtreding van de vigerende Wet veiligheidsregio's heeft de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de circulaire "Optreden van de brandweer bij een vuurwerkbrand" van 29 november 2005, gepubliceerd. Er is voor de brandweer geen reden geweest om deze wel als blusinstructie vuurwerk geduide handreiking te wijzigen. Bij een vuurwerkbrand baseren de 25 veiligheidsregio's hun acties op die blusinstructie; voor opleidingen neemt de brandweerbranche die instructie nog steeds als basis.

Bij het optreden van de brandweer bij incidenten met vuurwerk staat de veiligheid van het personeel voorop. Legaal vuurwerk is ingedeeld in vier gevarenklassen 1.1. t/m 1.4. Daarbij wordt het grootste gevaar aangeduid met 1.1 en het laagste met 1.4. Wanneer voor de brandweer niet duidelijk is om welk type vuurwerk het gaat wordt, vanuit veiligheidsperspectief, altijd uitgegaan van de zwaarste gevarenklasse.

Het handelingsperspectief voor de brandweer is afhankelijk van de genoemde gevarenklassen en betrokken stoffen. Bij de gevarenklasse 1.3 en 1.4 kan blussen bij een beginnende brand nog ingezet worden. In andere gevallen zal blussen gericht zijn op het beperken en voorkomen van branduitbreiding in de omgeving. Bij hogere gevarenklassen wordt ingezet op ontruiming en het evacueren van de omgeving. Ook de brandweer houdt vanuit veiligheidsoverwegingen afstand, waarmee vanzelfsprekend niet - of op grote afstand – geblust kan worden.

Pagina 1 van 2

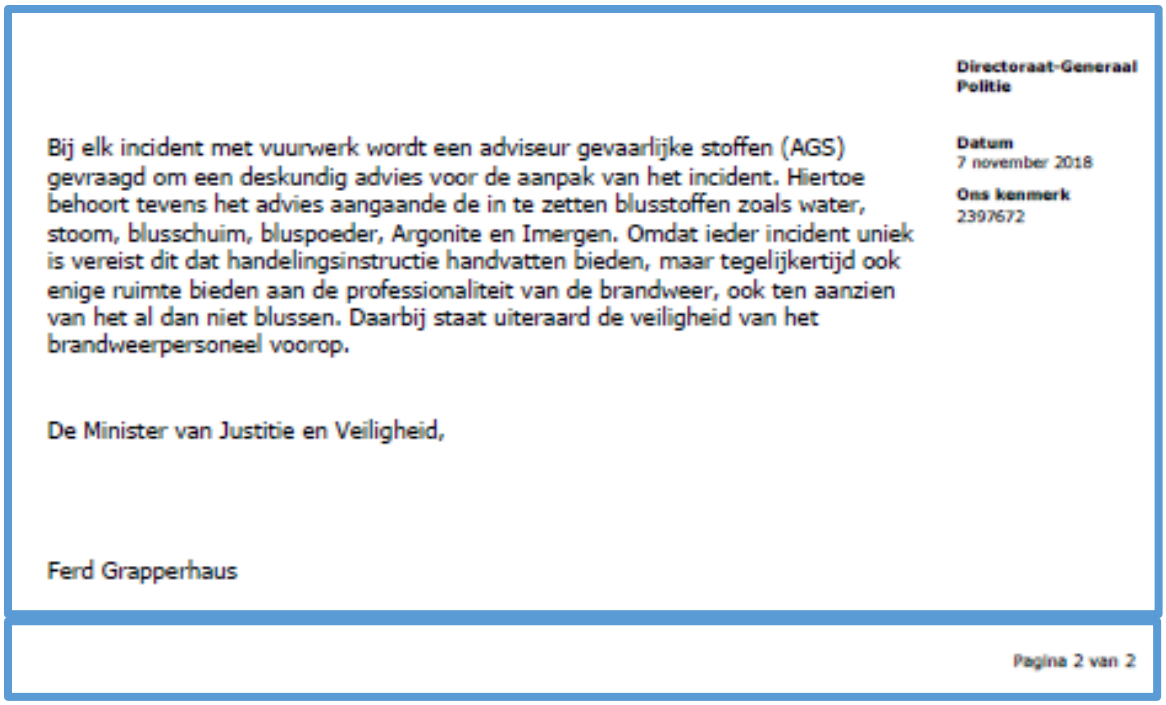

Directoraat-Generaal Politie

Datum
7 november 2018

Ons kenmerk
2397672

Bij elk incident met vuurwerk wordt een adviseur gevaarlijke stoffen (AGS) gevraagd om een deskundig advies voor de aanpak van het incident. Hiertoe behoort tevens het advies aangaande de in te zetten blusstoffen zoals water, stoom, blusschuim, bluspoeder, Argonite en Imergen. Omdat ieder incident uniek is vereist dit dat handelingsinstructie handvatten bieden, maar tegelijkertijd ook enige ruimte bieden aan de professionaliteit van de brandweer, ook ten aanzien van het al dan niet blussen. Daarbij staat uiteraard de veiligheid van het brandweerpersoneel voorop.

De Minister van Justitie en Veiligheid,

Ferd Grapperhaus

Pagina 2 van 2

In de brief van Grapperhaus wordt een beproefd recept gebruikt, de theoretische waarheid geven van procedures en regels, en dan is het goed. Normaal werkt dat, want je gaat dan voorbij aan de eigenlijke vragen, maar in dit geval bevat de brief pertinente onwaarheden:

- *"Er is voor de brandweer geen reden geweest om deze wel als blusinstructie vuurwerk geduide handreiking te wijzigen"*. Dit is een onvolledige en daardoor niet juiste weergave van de werkelijkheid. De door Grapperhaus bedoelde circulaire is gepubliceerd op 29.11.2005, nadat twee weken te voren (15.11.2005) een dreigende opstand bij de brandweer de kop is ingedrukt met gebruikmaking van foutieve gegevens van TNO over de vuurwerkproeven in Polen (10.10.2005). Dus dat de brandweer geen reden zag de blusinstructie te wijzigen, is onjuist. De brandweer zag af van een confrontatie met BZK en heeft in de plaats daarvan de Veiligheidsregio's de vrijheid gelaten eigen blusinstructies te hanteren die kunnen afwijken van die van BZK.
- *"Bij een vuurwerkbrand baseren de 25 veiligheidsregio's hun acties op die blusinstructie"* (dit is de Remkes circulaire van 29.11.2005). Echter zoals reeds door mij aangetoond m.b.v. de bestaande instructiekaarten is dit niet waar. Diverse veiligheidsregio's wijken af en hanteren strengere normen voor het brandweeroptreden, waarbij de BZK-blusinstructie om offensief te blussen bij klasse 1.4 vuurwerk wordt genegeerd, omdat de betreffende veiligheidsregio's besloten hebben om in de plaats daarvan te kiezen voor defensief optreden, hetgeen wil zeggen: niet blussen, evacueren, afstand houden en uitbreiding brand proberen te voorkomen.
- *"Bij de gevarenklasse 1.3 en 1.4 kan blussen bij een beginnende brand nog ingezet worden."* Dit is volledig onjuist en levensgevaarlijk. Niet alleen klopt dit niet; bij klasse 1.4 mag (volgens BZK/J&V) weliswaar worden geblust, maar bij klasse 1.3 mag helemaal niet worden geblust, zelfs niet volgens de foutieve blusinstructie uit 2005. Verder is het onmogelijk, bij de gesloten opslagwijze in Nederland, in bunkers zonder plofdaken en mét sprinklers, om te bepalen of een vuurwerkbrand beginnend is en wanneer er explosies zullen plaatsvinden.

8.7.3 Toezegging aan de Kamer inzake blusvoorschriften

8.7.3.1 *Kamercommissie afgeleid*

Op 6 december jl. is steller (PvB) gehoord door de vaste Kamercommissie voor Justitie & Veiligheid over het reviewrapport van de Vuurwerkramp Enschede. Na afloop vertelden diverse Kamerleden steller dat de commissie J&V al op 19 december over een gepast vervolg op dit rapport zou kunnen besluiten. Dit kwam niet uit. Minister Grapperhaus had heel goed door dat het meest urgente element uit het reviewrapport, zo kort voor de jaarwisseling, bestond uit onverklaarbare verschillen tussen blusvoorschriften die bij vuurwerkbranden in de verschillende veiligheidsregio's worden gehanteerd. Zie <H.8.5>. Minister Grapperhaus kwam dus met een vage 'toezegging' dat hij die blusvoorschriften nog eens samen met de brandweerleiding tegen het licht zou houden, daarmee suggererend dat hij deze aan zou laten passen indien de brandweer dat nodig vond. Hij bereikte hiermee dat de eerder toegezegde opvolging door de commissie J&V van het rapport van steller op de lange baan werd geschoven en het reviewrapport weer dreigt te worden gedegradeerd tot een archaïsch 18 jaar oud dossier dat alleen nog relevantie heeft in de geschiedenisboeken.

8.7.3.2 *Kamercommissie misleid?*

Zeer ernstig hierbij is de constatering dat de toezegging van Grapperhaus als misleidend kan worden beschouwd t.o.v. de Tweede Kamer. De belangrijkste souffleur van de minister in deze is de voorzitter van de Raad van Brandweercommandanten (RBC), de heer Stephan Wevers. Deze man gaf direct leiding[a] aan de brandweer Enschede tijdens de bestrijding van de Vuurwerkramp. De Twentse Brandweercommandant Wevers zal daarom nooit aan minister Grapperhaus toegeven dat de huidige blusvoorschriften, voor brandend vuurwerk opgeslagen in een bunker, verkeerd zijn. Het zijn namelijk precies deze voorschriften die door de heer Wevers werden toegepast bij de inzet van zijn manschappen tijdens de ramp, waarbij vier dodelijke slachtoffers onder de brandweerlieden vielen. Uit de review van steller komt naar voren dat deze voorschriften fout zijn en dat in veel andere landen dan ook betere blusvoorschriften van kracht zijn dan in Nederland. Zoals hierboven reeds aangegeven, zie <H.8.5>, zijn er veiligheidsregio's die om redenen van veiligheid voor hun personeel afwijken van de door Wevers ondersteunde en keer op keer bevestigde blusvoorschriften.

---

[a] Volgens eigen verklaring (29.09.2017) van de heer Wevers op de website van het *'Mental Training Center'* waar het interview met commandant Wevers wordt gepresenteerd als een voorbeeld van vernieuwend en succesvol leiderschap: https://www.excellentleadershipexperience.com/interviews/stephan-wevers/ Hij verklaart daarin dat de Vuurwerkramp Enschede de grootste uitdaging is geweest in zijn carrière als brandweerofficier. Wevers heeft het over een rollercoaster op het gebied van leiderschap: *"Ik moest in een split second besluiten nemen die gingen over leven en dood en dat vormt je. Deze gebeurtenis heeft een enorme indruk achtergelaten."*
De heer Wevers geeft graag interviews. In het blad *'Brandweer in beweging'* nummer november 2006 staat de volgende opmerkelijke passage in een interview van Wevers: *"De brandweer had een goed gevoel over het rechercheonderzoek. In de gesprekken met de rechercheurs konden mensen aangeven wat ze hadden gedaan. Als mensen zeiden dat ze "A" hadden gedaan, kon dat helemaal worden gereconstrueerd met fotomateriaal en videomateriaal. Toen bleek deels dat mensen weliswaar dachten dat ze bepaalde dingen hadden gedaan, maar dat die opvattingen door de recherche weerlegd konden worden. Als betroken brandweerlieden hoorden dat zij een bepaalde handeling niet gedaan konden hebben, werkte dat mee aan het beter invullen van hun herinneringen: aan de hand van de gesprekken met de recherche kregen mensen hun eigen plaatje completer."*

8.7.3.3 *Misleiding Tweede Kamer bevestigd*

8.7.3.3.1 Brief minister Grapperhaus aan commandant Wevers (21dec2018)

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Minister van Justitie en Veiligheid
AV

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon
Nils Ligthart

Datum 21 december 2018
Onderwerp Optreden Brandweer bij vuurwerkincidenten

Geachte heer Wevers,

Donderdag 19 december jl. hebben wij gesproken over de instructies voor het bestrijden van vuurwerkincidenten door de brandweer. Aanleiding van ons telefonisch onderhoud was de toezegging die ik heb gedaan tijdens het Algemeen overleg Nationale veiligheid en crisisbeheersing van 19 december jl. om contact op te nemen met Brandweer Nederland om de zorgen die door Kamerleden zijn geuit onder de aandacht te brengen. Ter bevestiging van ons gesprek stuur ik u deze brief.

signaleert de heer Van Raak dat de instructies bij de bestrijding van vuurwerkbranden niet eenduidig zijn. Hij schetst het beeld dat veiligheidsregio's verschillende procedures hanteren bij de bestrijding van vuurwerkincidenten.

In het overleg met de Tweede Kamer heb ik gewezen op mijn brief van 7 november jl. (zie bijlage) over de bestrijding van vuurwerkbranden door de brandweer. Bij het optreden van de brandweer staat de veiligheid van het personeel voorop. Ik heb de Kamer er op geattendeerd dat de inhoud van die brief is afgestemd met deskundigen van Brandweer Nederland.

U meldde in ons telefonisch contact
dat Brandweer Nederland geen reden ziet de blusinstructies aan te passen,
en u bevestigde dat Brandweer Nederland achter de inhoud van mijn brief aan de TK van 7 november jl. staat.

Hoogachtend,
De Minister van Justitie en Veiligheid

Ferd Grapperhaus

Figuur 606: Brief d.d. 21 dec. 2018 van Minister Grapperhaus aan brandweer Nederland commandant Wevers. Hij bevestigt het telefonisch onderhoud van 19 dec. 2018 met Wevers n.a.v. zijn 'toezegging' aan de Tweede Kamer eerder die dag.

Uit de brief van Grapperhaus blijkt dat het nooit de intentie was van de minister om de bestaande blusvoorschriften tegen het licht te houden. Men blijft bij het eerder op 7 nov. jl. geformuleerde standpunt. Zie <H.8.7.2>.

8.7.3.3.2 Email Wevers aan brandweercommandanten (24dec2018)

Enkele fragmenten uit twee interne e-mails van de brandweer, naar aanleiding van het telefonisch overleg dat de minister van Justitie & Veiligheid Grapperhaus had op de dag van zijn 'toezegging' aan de Tweede Kamer met brandweerbaas Wevers:

Van: "Trijselaar, Jolanda" <Jolanda.Trijselaar@vr-rr.nl>
Datum: 24 december 2018 om 16:54:14 CET

Optreden brandweer bij vuurwerkincidenten

Geachte leden van de RBC,

Namens de heer Stephan Wevers doen wij u onderstaand bericht met bijbehorende bijlagen toekomen.

Geachte regionaal commandanten, beste collega's,

Naar aanleiding van het Algemeen Overleg van 19 december jl. heeft de minister van J&V, de heer Grapperhaus, mij een brief, d.d. 21 december 2018, toegezonden, waarover ik jullie

Met deze mail wil ik nogmaals bevestigen dat er op dit moment geen redenen zijn het handelingsperspectief, zoals dat binnen Brandweer Nederland gehanteerd wordt bij de bestrijding van vuurwerkincidenten, aan te passen. Het is, mede gezien de aandacht die er ook in de pers voor is, wel het overwegen waard om onderstaande informatie, nogmaals onder de aandacht te brengen van de eenheden die er in de praktijk mee te maken kunnen krijgen, dit om eventuele onduidelijkheden weg te nemen.

Het brandweeroptreden bij vuurwerkincidenten is gebaseerd op de ministeriële circulaire "Optreden van de brandweer bij een vuurwerkbrand" van het toenmalige ministerie van Binnenlandse Zaken uit 2005. Er zijn op dit moment voor Brandweer Nederland geen redenen om te twijfelen aan de aanbevelingen die in de desbetreffende circulaire gedaan worden, gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek door met name TNO.

Rest mij jullie nogmaals fijne kerstdagen toe te wensen, en een gelukkig 2019.

Met vriendelijke groet,

Stephan Wevers

Voorzitter Brandweer Nederland

Figuur 607: E-mails van Stephan Wevers, de Voorzitter van Brandweer Nederland, gericht aan de regionale brandweercommandanten, d.d. 24 december 2018, met de herbevestiging van de offensieve blusbenadering bij een brand in een vuurwerkopslagplaat, bij gevarenklasse 1.4., afgesloten met een kerstwens.

Commandant Brandweer Nederland, Stephan Wevers, doet precies het omgekeerde van wat de minister aan de Kamer had beloofd. In de plaats van het evalueren van blusvoorschriften en het bekijken van (het waarom van) de verschillen in blusvoorschriften, waarbij de ene veiligheidsregio offensief optreedt (blussen met water als een normale brand) en de andere juist defensief optreedt (niet blussen), slaat Wevers precies deze stap over en herbevestigt hij meteen de bestaande blusinstructie die onderwerp was van discussie. Wevers geeft de veiligheidsregio's die een strengere instructie hanteren geen gelegenheid tot inspraak. Dit om zijn eigen optreden in Enschede te beschermen. Dat dit intern niet in goede aarde valt blijkt uit het feit dat steller (PvB) deze interne instructie krijgt toegestuurd (!)

8.7.3.3.3 Kamerbrief minister Grapperhaus 1 febr. 2019

Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Minister van Justitie en Veiligheid
AV
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk
2488564

Bij beantwoording de datu en ons kenmerk vermelde Wilt u slechts één zaak in brief behandelen.

Datum 1 februari 2019
Onderwerp Toezegging blusinstructies bij vuurwerk

Tijdens het Algemeen Overleg Nationale Veiligheid en Crisisbeheersing van 19 december 2018 heb ik toegezegd om met de veiligheidsregio's in gesprek te gaan over de aanpak van vuurwerkincidenten door de brandweer en uw Kamer hierover te informeren.

Nog diezelfde dag heb ik met de voorzitter van Brandweer Nederland gesproken over de instructies voor het bestrijden van vuurwerkincidenten door de brandweer en de zorgen die hierover door de leden van de Vaste Kamercommissie Justitie en Veiligheid zijn geuit. In dat gesprek heeft de voorzitter van Brandweer Nederland aangegeven bekend te zijn met de verschillende opvattingen over de bestrijding van vuurwerk. Ook gaf hij aan dat er voor Brandweer Nederland op dit moment geen reden is het handelingsperspectief, zoals toegelicht in mijn brief van 7 november 2018 aan de Kamer, bij de bestrijding van vuurwerkincidenten aan te passen.[1]
De voorzitter van Brandweer Nederland heeft op 24 december 2018 alle regionale brandweercommandanten geïnformeerd over dit ongewijzigde standpunt. Daarbij heeft hij hen de suggestie gedaan om het bestaande handelingsperspectief nogmaals onder de aandacht te brengen van de eenheden die er in de praktijk mee te maken kunnen krijgen; dit om eventuele onduidelijkheden weg te nemen voor de jaarwisseling.

Het huidige brandweeroptreden bij vuurwerkincidenten is gebaseerd op de Operationele Handreiking Ongevalsbestrijding Gevaarlijke Stoffen uit 2012. Deze handreiking is opgesteld door de vakgroep Incidentbestrijding Gevaarlijke Stoffen van Brandweer Nederland. Bij dit handelingsperspectief gaat het om de bestrijding van brand in/aan een opslag van vuurwerk of bij vervoer van vuurwerk, waarbij de gevarenklasse van het vuurwerk leidend is voor de bestrijdingsmogelijkheden.

Net als uw Kamer hecht ik groot belang aan veilige werkomstandigheden voor het brandweerpersoneel en daarmee aan passende eenduidige instructies om risico's voor de brandweermensen en andere betrokkenen zo klein mogelijk te laten zijn. Vandaar mijn voornemen om de huidige instructies nog eens op een rij te zetten en te bezien hoe deze zodanig zijn te uniformeren dat alle mogelijke onduidelijkheden

[1] Kamerstukken II 2018/19, 29517, nr.147.

Pagina 1 van 2

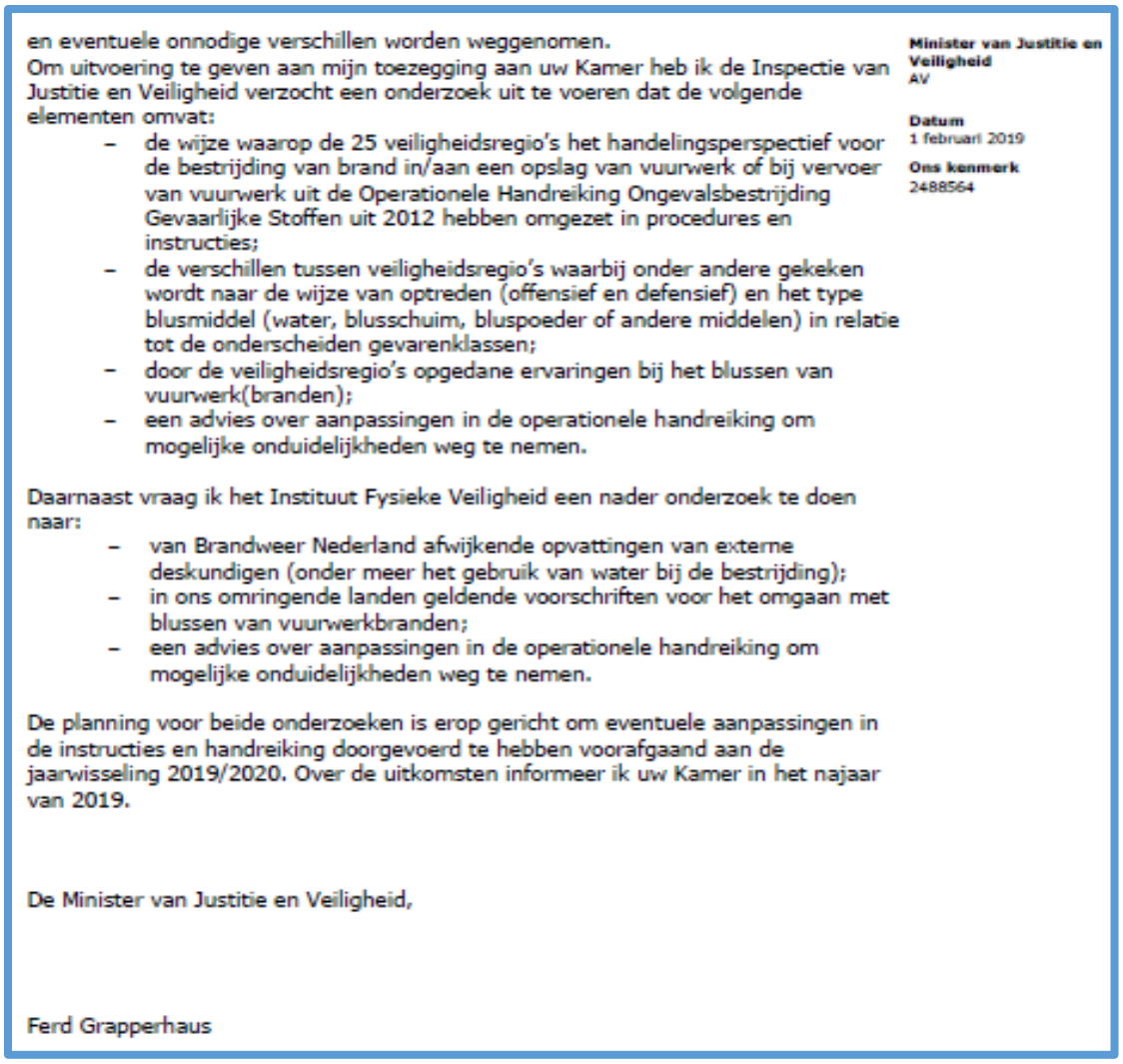

en eventuele onnodige verschillen worden weggenomen.
Om uitvoering te geven aan mijn toezegging aan uw Kamer heb ik de Inspectie van Justitie en Veiligheid verzocht een onderzoek uit te voeren dat de volgende elementen omvat:

- de wijze waarop de 25 veiligheidsregio's het handelingsperspectief voor de bestrijding van brand in/aan een opslag van vuurwerk of bij vervoer van vuurwerk uit de Operationele Handreiking Ongevalsbestrijding Gevaarlijke Stoffen uit 2012 hebben omgezet in procedures en instructies;
- de verschillen tussen veiligheidsregio's waarbij onder andere gekeken wordt naar de wijze van optreden (offensief en defensief) en het type blusmiddel (water, blusschuim, bluspoeder of andere middelen) in relatie tot de onderscheiden gevarenklassen;
- door de veiligheidsregio's opgedane ervaringen bij het blussen van vuurwerk(branden);
- een advies over aanpassingen in de operationele handreiking om mogelijke onduidelijkheden weg te nemen.

Daarnaast vraag ik het Instituut Fysieke Veiligheid een nader onderzoek te doen naar:

- van Brandweer Nederland afwijkende opvattingen van externe deskundigen (onder meer het gebruik van water bij de bestrijding);
- in ons omringende landen geldende voorschriften voor het omgaan met blussen van vuurwerkbranden;
- een advies over aanpassingen in de operationele handreiking om mogelijke onduidelijkheden weg te nemen.

De planning voor beide onderzoeken is erop gericht om eventuele aanpassingen in de instructies en handreiking doorgevoerd te hebben voorafgaand aan de jaarwisseling 2019/2020. Over de uitkomsten informeer ik uw Kamer in het najaar van 2019.

De Minister van Justitie en Veiligheid,

Ferd Grapperhaus

Minister van Justitie en Veiligheid
AV

Datum
1 februari 2019

Ons kenmerk
2488564

Commentaar PvB op bovenstaande Kamerbrief.

Bij de verzoeken van de minister aan de Inspectie J&V en aan het IFV is het gevaar van zelfbevestiging door deze beide reeds betrokken diensten niet ondenkbeeldig:

- De Inspectie J&V is volledig afhankelijk van het ministerie J&V dat volop betrokken is bij de gesignaleerde onregelmatigheden in het Vuurwerkrampdossier en de handhaving van de huidige (foutieve) blusvoorschriften, die leidden tot de dood van 4 brandweerlieden.
- Het Instituut Fysieke Veiligheid, alsmede de rechtsvoorgangers in deze: NIBRA en BZK-Directie Brandweer, hebben vanaf 1991 (Culemborgexplosies) verzuimd om n.a.v. de bevindingen in 1991/1992 de blusvoorschriften op orde te brengen. Dan zal het IFV dat nu niet ineens wél gaan doen, want dan zou het IFV het eigen falen bevestigen.

Vraag: Wat is de meest waarschijnlijke uitkomst van de door de minister opgedragen onderzoeken indien dit proces ongestoord zijn gang kan gaan?
Antwoord: Dan zullen afwijkende instructies worden geüniformeerd naar de Handreiking 2012, die een weerspiegeling is van de foutieve instructies die golden tijdens de Vuurwerkramp Enschede. Om wél een goede uitkomst te krijgen, is een interventie nodig om dit proces de goede kant uit te buigen.

Interventie is nodig met betrekking tot de volgende onderwerpen:

- **Opslag**. De vraagstelling van minister Grapperhaus neigt te veel naar een versimpeling van de problematiek, waarbij gefocust wordt op het blussen van brandend vuurwerk met water. De kern van de problematiek heeft echter te maken met het blussen van vuurwerk in een inrichting waarbij in bulk vuurwerk is opgeslagen onder afgesloten omstandigheden, zoals gewapend betonnen bunkers.
- **Sprinklers**. Binnen een afgesloten opslagruimte met vuurwerk hebben sprinklers alleen een nuttige functie wanneer zij worden ingezet ter preventieve nathouding. Echter wanneer zij aanspringen in een afgesloten ruimte waarin reeds brandend vuurwerk aanwezig is, leidt dit in veel gevallen tot een verergering van de situatie door extra (brandbare) gasvorming en drukopbouw in de afgesloten ruimte. Zie <H.x.x>.
- **Massa-explosie**. Het begrip *'massa-explosie'* wordt door de Nederlandse autoriteiten verkeerd gebruikt, als zou het een eigenschap zijn die vuurwerk naar de aard wél of niet bezit. Dit is misleidend en schept schijnduidelijkheid. Alle vuurwerk kan *'massaexplosief'* worden onder bepaalde omstandigheden. Deze kunnen zich met name voordoen bij ontbranding door een ontstekingsbron (broei, vonk, roken, statische elektriciteit, brandstichting) in een afgesloten opslagruimte. Zie <H.x.x>.
- **Classificatie**. In Nederland wordt blindelings een classificatiesysteem voor vuurwerk in opslag gebruikt dat daarvoor niet is ontworpen en ook niet geschikt is. De in Nederland gehanteerde wijze van vuurwerkclassificatie is niet in staat de eigenschappen van brandend vuurwerk onder opslagomstandigheden op een juiste wijze te voorspellen. Daarom worden in het buitenland vaak afwijkende (strengere) classificaties gebruikt bij de opslag van vuurwerk. Zie ook volgend punt.
- **Buitenland**. Uit de reviewrapportage blijkt dat men in de ons omringende landen, evenals Scandinavië, Israël, de VS en Canada, veel strengere regels heeft voor de omgang met vuurwerk. Dit betreft zowel import, testen, classificatie, opslag, transport, alsmede de vestigings- en constructievoorschriften. Conclusie: Nederland is op het gebied van omgang met vuurwerk achtergebleven gebied, soms nog erger dan een ontwikkelingsland (citaat van deskundige). Zie <H.x.x>.
- **Onafhankelijk**. De door de minister gevraagde onderzoeken dienen te worden gedaan door de OVV, die hiervoor is gekwalificeerd en die onafhankelijker is dan de beide door de minister gevraagde instanties die betrokken zijn bij de onregelmatigheden.

De vorm die de interventie kan aannemen is:

- **Kamerleden** die de minister wijzen op bovengenoemde aspecten en de minister vragen om de onderzoeksopdracht aan IJV/IFV in te trekken dan wel aan te passen.
- **Brief** van steller (PvB) aan de leden van de Kamercommissie J&V, waarin op bovengenoemde aspecten wordt gewezen.
- **Publiekscampagne** via 'Social media' (LinkedIn en Twitter) en de pers waarin het publiek wordt gewezen op bovengenoemde aspecten, al dan niet gelardeerd met duiding van de persoonlijke betrokkenheid van enkele hoofdrolspelers (Wevers, Grapperhaus).
- **O.V.V.** Incorporatie van bovenstaande punten in de onderzoeksopdracht van de Onderzoeksraad voor de veiligheid, met gelijktijdige intrekking van de onderzoeksvraag aan de Inspectie J&V en het Instituut Fysieke Veiligheid.

8.8 Rapportages acht rijksinspecties

Naast onderzoek door politie (Tolteam), Openbaar Ministerie, Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (COV met Vz. OOSTING), NFI, TNO, is er ook onderzoek gedaan door acht rijksinspecties naar de toedracht Vuurwerkramp. Deze rijksinspecties zijn de Arbeidsinspectie (AI), de Rijksverkeersinspectie (RVI), de Inspectie Milieuhygiëne (IMH), de Inspectie voor de Ruimtelijke Ordening (IRO), de Inspectie voor de Volkshuisvesting (IVH), de Inspectie voor de politie (IP), de Inspectie Brandweerzorg en Rampenbestrijding (IBR) en de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ).

Deze onderzoeken gebeurden gecoördineerd en leidden tot acht verschillende en één geconsolideerde rapportage, allen verschenen in januari 2001, zo'n anderhalve maand voordat het rapport van de COV op 28 februari 2001 werd gepubliceerd. De rapportages van de rijksinspecties hebben, zeker in vergelijking met de latere rapporten van de COV en het OM, maar weinig impact gehad op de strafvervolging van de eigenaren van S.E. Fireworks. Bovendien bestond al meteen na publicatie (op 15 januari 2001) de indruk dat de rijksinspecties zich voornamelijk hebben beziggehouden met het schoonvegen van het eigen straatje.[899] Dit stond letterlijk zo vermeld in een artikel met een groot interview van COV-voorzitter OOSTING, die zich kennelijk geroepen voelde om tussentijds, ruim vóórdat zijn eigen COV het onderzoek had afgesloten, met een oordeel te komen over de rapportages van de rijksinspecties.

Een aantal aspecten uit de rapportages van de acht rijksinspecties zijn wél illustratief en/of relevant voor de vervolgprocedures, zoals de strafprocessen tegen de beide S.E. Fireworks directeuren. Enkele van die aspecten worden in de volgende paragrafen genoemd.

8.8.1 IBR-Rapport brandweeroptreden

De brandweerlieden, die de eerste drie kwartier bij S.E. Fireworks zijn ingezet voldeden aan de opleidingseisen. Zij waren geoefend in de algemene inzettechniek en inzettactiek voor de bestrijding van branden en ongevallen en de specifieke aspecten van gevaarlijke stoffen. Specifieke oefeningen met vuurwerkbranden zijn, vanwege het veronderstelde normale karakter van deze branden niet gehouden.

Figuur 608: Rijksinspectie IBR: Fragment over het veronderstelde normale karakter van vuurwerkbranden. Uit buitenlandse vakliteratuur, en zeker na de vuurwerkexplosie te Culemborg (1991) had men in Nederland beter moeten weten.

De gepleegde brandweerinzet was, gezien de bij de brandweerlieden aanwezige kennis over vuurwerkbranden, juist. Mede door personeelsgebrek kon de bevelvoerder van de Hoofdpost zijn leidinggevende taken niet geheel naar behoren uitvoeren. Er heeft geen gestructureerde verkenning plaatsgevonden. Hierdoor is een branduitbreiding op een laat tijdstip ontdekt.
Of een meer gestructureerde verkenning de fatale explosie had kunnen voorkomen, valt door een veelheid aan onzekere factoren, zoals het tijdstip waarop de brand tussen de containers E2 en E15 ontdekt had kunnen worden en of op dat tijdstip container E2 al dan niet in brand stond en geblust kon worden, niet te zeggen.

Figuur 609: Rijksinspectie IBR: Brandweeroptreden was juist en door onderbezetting heeft men onvoldoende verkend, waardoor de branduitbreiding tussen containers E2 en E15 pas laat ontdekt..

Wat maakte in Enschede de brand bij S.E. Fireworks tot een ramp?

Een relatief onschuldige buitenbrand tussen twee containers, die lang onopgemerkt bleef. Een buitenbrand die niet gehinderd door enige brandwerendheid van betekenis zich gemakkelijk kon voortplanten naar de explosieve inhoud van een container. Een container, die bovendien zwaar vuurwerk bevatte.

Figuur 610: Rijksinspectie IBR: Als een van de oorzaken die de brand tot een ramp maakten wordt genoemd de onschuldige buitenbrand die zich zou hebben voorgedaan tussen containers E2 en E15, waarbij de ontbrekende brandwerendheid voor de branddoorslag zorgde en de (te) zware inhoud voor verdere escalatie zorgde.

Aan vorenweergegeven fragmenten uit het IBR rapport is te ontlenen dat de inspectie volledig op de lijn van de verkeerde blusinstructies zit en tevens er van uit gaat dat het door TNO, in opdracht van Justitie, ontwikkelde escalatiescenario juist was. De branduitbreiding wordt daarbij verondersteld te zijn verlopen via een in brand staande aanhangwagen, die zich bevond in de driehoek tussen containers E2 en E15. Uit het reviewrapport blijkt dat deze brand zich niet voordeed, dat de veronderstelde branddoorslag zich niet kan voordoen en dat de inhoud van de container E2 gewoon vuurwerk van de subklasse 1.4 bevatte dat correct was geclassificeerd.

8.8.1.1 *IBR-rapport: AVIV-inventarisatie en de OVD*

Risico-inventarisatie

In 1998 heeft de provincie Overijssel, door het adviesbureau AVIV, een provinciale inventarisatie[31] van de externe veiligheidsrisico's van bedrijven laten verrichten. Deze inventarisatie betreft bedrijven met gevaarlijke stoffen met een zodanige omvang dat bij een ongeval op het bedrijfsterrein schadelijke effecten buiten het bedrijfsterrein kunnen ontstaan.

Uit de gegevens blijkt dat de provincie van oordeel is dat er met betrekking tot S.E. Fireworks geen specifieke aandacht voor de ruimtelijke ordening noodzakelijk is. Er is evenmin een rampbestrijdingsplan noodzakelijk; een aanvalsplan volstaat.

Figuur 611: IBR-rapport In 1998 heeft de provincie Overijssel door Adviesbureau AVIV een inventarisatie van de veiligheidsrisico's van bedrijven, met een belangrijke hoeveelheid gevaarlijke stoffen, laten verrichten. Ook S.E. Fireworks kwam daarin voor, maar dit bedrijf werd niet als bijzonder risicovol ingeschat.

Tevens past AVIV de gegevens van internationale vervoersregelgeving voor de klasse 1 'Ontplofbare stoffen', subklasse 1.3 en 1.4 toe.

Op grond van deze gegevens constateert AVIV, dat er van vuurwerk van de klasse 1.3 en 1.4 in verpakte toestand geen massa-explosie te verwachten is en stelt het maatgevend scenario bij S.E. Fireworks vast op 'felle brand'.
De officier Proactie van de brandweer Enschede is echter van oordeel dat het maatgevend scenario bij S.E. Fireworks 'explosie' moet zijn. Nader overleg tussen deze officier en een medewerker van het adviesbureau AVIV heeft tot resultaat dat, gezien de geringe aanwezigheid van vuurwerk in de gevarenklasse 1.1 een massa-explosie niet te verwachten is. Door de overwegende aanwezigheid van vuurwerk in de klasse 1.4 blijft het scenario 'felle brand' gehandhaafd.

Figuur 612: AVIV overtuigt de aan de inventarisatie deelnemende brandweerofficier, die bij S.E. Fireworks op explosiegevaar duidt, van het feit dat er slechts een 'felle brand' te verwachten is en géén explosie.

In het bovenstaande fragment uit het IBR-rapport is te zien dat de officier Pro-actie van de brandweer Enschede van oordeel is dat het maatgevend scenario bij S.E. Fireworks *'Explosie'* moet zijn. AVIV wijst op de geringe hoeveelheid subklasse 1.1 vuurwerk (let wel: volgens de vergunningssituatie 1997) en de overwegende aanwezigheid van subklasse 1.4 vuurwerk en weet de brandweerofficier te overtuigen van het scenario *'felle brand'*.

Belangrijk is dat de betreffende brandweerofficier *'Pro-actie'* die aan de AVIV rapportage heeft meegewerkt de heer E. BOETES is. Dat is dezelfde brandweerofficier E. BOETES die als OVD (Officier van Dienst) de leiding had tijdens het eerste uur van het optreden van de brandweer op het rampterrein. Ook is het belangrijk te registreren dat de heer BOETES in de IBR/NIBRA-rapportage wordt beschreven als een chemisch geschoolde officier, een van de weinige chemisch deskundigen aanwezig op het rampterrein.

Wanneer we nu de getuigenverklaringen erbij nemen die de heer BOETES heeft afgelegd, zowel bij het Tolteam van de politie Twente als bij de speciale onderzoekscommissie OOSTING, dan blijkt deze officier steeds weer aan een verbazingwekkend geheugenverlies te lijden. Hij zegt dat hij tijdens zijn leidinggevend optreden, gedurende de beginfase van de ramp, zich niets heeft herinnerd van het feit dat in de AVIV-rapportage is vermeld dat er bij S.E. Fireworks zowel sprake was van een paar ton aan subklasse 1.3 vuurwerk als 100 kg subklasse 1.1. vuurwerk.

Dit informatie gebrek geldt ook voor de OvD. Dit neemt echter niet weg dat hij diegene is die één jaar eerder(in april 1999) in zijn hoedanigheid van officier pro-actie betrokken is geweest bij de inventarisatie van de externe veiligheidsrisico`s van bedrijven in Enschede door het advies bureau AVIV. Hij heeft toen kennis genomen van de door AVIV geïnventariseerde gegevens over het bedrijf SE Fireworks opgeslagen vuurwerk(onder andere vuurwerk in de klassen 1.1 en 1.3) De OvD heeft echter aangegeven dat hij zich deze kennis op de fatale dertiende mei niet heeft herinnerd.`

Figuur 613: Rapport COV waarin staat dat de OVD zich de kennis uit de AVIV-gegevens betreffende S.E. Fireworks niet heeft herinnerd op de rampdag 13 mei 2000.

Waarom is dit verbazingwekkend te noemen? Ten eerste omdat OVD BOETES een van de weinige chemisch deskundigen op het rampterrein was. De materie van de zwaarte van het vuurwerk lag dus binnen zijn interessegebied. Ten tweede heeft de heer BOETES bij die inventarisatie, waarvan hij bij het afleggen van een getuigenverklaring zegt zich de inhoud niet meer te herinneren, een verschil van mening had met het bureau AVIV over het te volgen scenario bij een vuurwerkbrand bij S.E. Fireworks. Officier *'Pro-actie'* BOETES vond namelijk dat er met een scenario *'Explosie'* rekening diende te worden gehouden. En deze overtuiging moet zijn ingegeven door zijn wetenschap van de aanwezigheid van subklasse 1.3 en 1.1 vuurwerk. AVIV heeft, al discussiërende met brandweerofficier BOETES, precies over de hoeveelheden en de subklassen vuurwerk bij S.E. Fireworks, uiteindelijk overeenstemming met BOETES bereikt over de vermelding van het scenario *'felle brand'* als maatgevend scenario in de AVIV-rapportage. Het is daarom onwaarschijnlijk dat BOETES niets meer wist van het vuurwerk bij S.E. Fireworks.

8.8.1.2 *Uit IBR-rapport: Opleiding brandwachten*

De opleidingen voor de brandwachtenrangen bevatten nauwelijks elementen voor het bestrijden van branden met ontplofbare stoffen.
Uit de teksten van de leerstof komt naar voren dat vuurwerkklasse 1.4 geen specifieke preparatieve en repressieve aandacht vraagt d.w.z. behandelen als een normale brand, met in acht name van een veilige afstand van 50 m.
Voor vuurwerk in klasse 1.3 zijn de effecten: heftige brand, niet blussen en concentreren op beperken uitbreiding, opstelplaats voor de voertuigen op 100 m. Scherf- en drukwerking tot 50 meter. Omgeving afzetten en ontruimen tot minimaal 100 meter rondom het object.
Hierbij moet echter wel worden opgemerkt dat de teksten betreffende de veilige afstanden niet altijd consistent en duidelijk zijn. Zo wordt er in de ene module (711, hoofdbrandmeester gevaarlijke stoffen) aangegeven dat er bij de indeling vanuit is gegaan dat bij branden met stoffen in de 1.4 klasse een brandweerman op 25 meter relatief veilig bluswerkzaamheden kan uitvoeren, terwijl in de andere module (403, onderbrandmeester gevaarlijke stoffen) staat dat een veilige afstand van 50 meter in acht genomen dient te worden.
De informatiekaarten (ERIC)[45] ten behoeve van gevaarlijke stoffen, die op de eerste uitrukvoertuigen aanwezig zijn, geven het beeld dat er bij vuurwerk in de klasse 1.4 niet veel te duchten valt.

In de leerstof ontbreekt een duidelijke aanwijzing dat alle vuurwerkpijlen, siervuurwerk en grootvuurwerk zich bij brand gedragen volgens het scenario van vuurwerk van de gevarenklasse 1.3.

Figuur 614: IBR-rapport: In de leerstof voor de brandwachtenrangen wordt nauwelijks aandacht besteed aan de bestrijding van branden met ontplofbare stoffen. Ook staan er tegenstrijdige instructies in m.b.t. de in acht te nemen veiligheidsafstanden bij het blussen van vuurwerk: zowel 25m als 50m worden genoemd als veilige afstanden waarvandaan kan worden opgetreden.

Een brandweerman vraagt ongeveer 15.18 uur aan deze eigenaar de sleutel van de bunkers. Deze eigenaar weigert dat, omdat hij het openen van bunkers, als een andere bunker in brand staat te gevaarlijk vindt.
Op hetzelfde moment maakt een andere brandwacht met een van de medewerker van S.E. Fireworks gekregen sleutel toch de deur van compartiment C3 open. In dit compartiment is

Figuur 615: IBR-rapport: Ondanks de weigering van een S.E. Fireworks-eigenaar om de sleutels af te geven en tegen geldende regels in opent de brandweer toch bunker C3.

Tijdens de review is gebleken dat het openen van de deuren van vuurwerkopslagplaatsen door leden van de brandweer op grotere schaal is gebeurd dan alleen hier staat vermeld met bunkerdeur C3.

8.8.1.3 *IBR inventarisatie brandweeroptreden 20 steden*

Door het IBR is een Quick scan uitgevoerd naar het geplande brandweeroptreden in 20 gemeenten waar zich een of meerdere vuurwerkopslagen bevinden met meer dan 100 ton vuurwerk in opslag.

Bijlage F Quick scan naar de preparatieve activiteiten van de brandweer in gemeenten waar een grote hoeveelheid vuurwerk is opgeslagen

Conclusie

Bij deze quick scan komt naar voren dat vrijwel alle geïnterviewde brandweerkorpsen op de hoogte zijn van de aanwezigheid van een grote vuurwerkopslag in hun verzorgingsgebied.
Bij 70% van deze korpsen is echter geen specifieke aandacht besteed aan de preparatie ten behoeve van het eventueel daadwerkelijke optreden bij het vuurwerkbedrijf.
In slechts 25% is een aanvalsplan of bereikbaarheidskaart beschikbaar. De informatie die deze preparatieve plannen leveren beperkt zich voornamelijk tot de plaatselijke situatie. Met behulp van plattegrond-tekeningen en lijsten met aanwezig (geacht) vuurwerk moet de eerst aankomende bevelvoerder van de brandweer een beeld krijgen van de gevaarssituatie.
In slechts twee plannen (10%) zijn concrete aanwijzingen gegeven ten aanzien van het daadwerkelijk optreden.

Het oefenen door de brandweer bij vuurwerkbedrijven blijft nagenoeg achterwege.

De vuurwerkramp heeft bij de geïnterviewde brandweerkorpsen over het algemeen niet geleid tot een grotere aandacht voor preparatie ten aanzien van vuurwerkbedrijven. Het algemene idee bij de ondervraagde brandweerfunctionarissen was (en is) dat het bij vuurwerk weliswaar om gevaarlijke stoffen gaat, maar dat er nauwelijks enig effect op wat grotere afstand te verwachten is.
Opvallend is dat, ook na de vuurwerkramp nog steeds dit beeld heerst. Er is ongeloof over het feit dat deze ramp kon gebeuren met een opslag van normaal vuurwerk, en de ondervraagden zijn van mening dat er in Enschede kennelijk sprake was van een bijzondere situatie?!

Figuur 616: IBR-rapport: Quick scan naar brandweeroptreden in steden met een grote vuurwerkopslag.

PvB: Het resultaat van deze Quick scan is veelzeggend. De gevestigde overtuiging dat vuurwerk relatief ongevaarlijk is blijft overeind. Als verklaring geldt dat er blijkbaar in Enschede sprake was van een bijzondere situatie. Dit beeld is in de hand gewerkt door de ‘Tunnelvisie’ van de Nederlandse overheid en het Openbaar Ministerie. Het gepromote beeld is dat de regelgeving correct is en dat zo’n ramp alleen kan plaatsvinden bij inbreuken op de vergunning. Dus met vuurwerk is niets aan de hand.

8.8.1.4 *IBR/NFI: Driehoek E2/E15, aanhanger, stickers klasse 1.4*

Op het terrein van Thole stelt een brandwacht van post Zuid omstreeks 15.28 uur een ladder op tegen de betonnen schutting ter hoogte van Mavo-box M6 en kijkt over de schutting heen. Hij ziet rook achter de container E2 vandaan komen. Zijn bevelvoerder die even later op de ladder klimt om poolshoogte te nemen, ziet rook tussen de containers E2 en E15 vandaan komen. Bovendien ziet hij dat alle zichtbare groene deuren van de bunkercompartimenten dicht zijn en voorzien zijn van stickers met 1.4 erop. De bezetting van post Zuid hoort een 'lichte' explosie en ziet vrij veel ontploffend vuurwerk. Dit vuurwerk is afkomstig uit bunker C4 en veroorzaakt op het terrein van Thole nieuwe brandjes die snel met een straal hoge druk geblust worden.

Figuur 617: IBR-rapport: Een verklaring van een brandweerman, bevelvoerder brandweerpost Enschede-Zuid, die melding maakt van stickers met de aanduiding van klasse 1.4 op 'alle deuren'. Bovendien ziet hij rook tussen de containers E2 en E15 vandaan komen, kijkende vanaf een ladder op het terrein van naastgelegen bedrijf Thole, staande tegen de schutting ter hoogte van Mavobox M6.

PvB: Waarop is dit, naar achteraf bleek voor de strafvervolging uitermate cruciale, tekstgedeelte uit de IBR-rapportage gebaseerd? De betreffende bevelvoerder die genoemd wordt is de heer A.H. Schulte. Hij legt bij het Tolteam twee getuigenverklaringen af. De eerste is op 27 mei 2000 en de tweede op 12 september 2000.

Bij de raadpleging van de stukken van overtuiging uit het NFI-hoofdrapport van 1 febr. 2001, bijlage C (10 blz.) zien we op blz. 8 dat het NFI op 16 augustus 2000 de volgende stukken van overtuiging ontvangt van de Technische Recherche van de politie Twente:

Ontvangen van	technische recherche Twente
Datum ontvangst	16 augustus 2000

TR-nr.	Omschrijving stuk van overtuiging
-	videoband FUJI 13-08-2000 maakdatum Tolteam;
F 03C.	CD-ROM fotograaf v. Willigen;
-	luchtfoto 3-04-2000 13.10 uur
-	luchtfoto 3-04-2000 12.00 uur;
-	proces verbaal R.J.Bakker 20-05-1962
-	proces verbaal W.Pater 15-05-1951
-	proces verbaal H.J.Kloppenburg 26-06-1942
-	proces verbaal H.J.Kloppenburg 26-06-1942
-	7 processen verbaal van brandweergetuigen : J. Bakker, J.H. Bosch, L.L. Konhuurne, T.G.H. Nijmeijer, A.H. Schulte, A.J.J. Vaneker.
-	reconstructie brandweer 16 bladzijden

Figuur 618: NFI Hoofdrapport, bijlage C: Stukken van overtuiging, ontvangen op 16 aug 2000 van de TR politie Twente: zeven Pv's van verklaringen van brandweerlieden.

Deze datum is belangrijk, daar deze vrij kort vooraf gaat aan de datum (11 sept. 2000) waarop het escalatiescenario wordt vastgesteld, tijdens een vergadering van alle onderzoeksdiensten ten kantore van Justitie (NFI). De namen van de zeven brandweerlieden komen grotendeels (5 van de 7) overeen met de namen van de zeven brandweerlieden[a] die gevraagd zijn om een tweede verklaring af te leggen in de periode 12-14 september 2000.

[a] De zeven brandweerlieden (van de 18 die reeds eerder een verklaring aflegden) die opnieuw een verklaring hebben afgelegd in september 2000 zijn achtereenvolgens: A. Schulte (12.9), T. Nijmeijer (12.9), E.A. Boetes (13.9), A.J.J. Vaneker (13.9), L.L. Konhuurne (13.9), J.H. Bosch (14.9) en M. de Jong (14.9.2000).

Dit is de eerste keer dat het NFI brandweerverklaringen krijgt van politie/OM. Het NFI krijgt slechts de verklaringen van 7 van de 18 brandweerlieden die eerder verklaringen hebben afgelegd in de periode 15 mei t/m 28 mei 2000, relatief kort na het brandweeroptreden bij de ramp. Na de vaststelling van het escalatiescenario op 11 sept. 2000 zijn er in de periode van 12-14 sept. 2000 opnieuw verklaringen opgenomen van zeven brandweerlieden. Het NFI krijgt deze alle zeven overhandigd van politie OM op 28 september 2000:

Ontvangen van technische recherche Twente
Datum ontvangst 28 september 2000

TR-nr.	Omschrijving stuk van overtuiging
-	Proces-verbaal getuige brandweer 13-09-2000 Boetes, E.
-	Proces-verbaal getuige brandweer 14-09-2000 Bosch, J.H.
-	Proces-verbaal getuige brandweer 14-09-2000 Jong, M.F.M. de
-	Proces-verbaal getuige brandweer 13-09-2000 Konhuurne, L.L.
-	Proces-verbaal getuige brandweer 12-09-2000 Nijmeijer, T.G.H.
-	Proces-verbaal getuige brandweer 12-09-2000 Schulte, A.H.
-	Proces-verbaal getuige brandweer 13-09-2000 Vaneker, A.J.J.
-	Proces-verbaal verdachte Pater W. 15-09-2000 10:55
-	Proces-verbaal verdachte Pater W. 15-09-2000 13:29
-	Proces-verbaal verdachte Pater W. 15-09-2000 14:36
-	Journaal op datum, Project milieu (over connectie LUNA TECH)

Figuur 619 NFI Hoofdrapport, bijlage C: Stukken van overtuiging, ontvangen op 28 september 2000 van de TR politie Twente: zeven Pv's van nieuwe verklaringen van brandweerlieden. Hieronder vijf dezelfde namen als op 16 augustus.

Eerste verklaring Schulte. Deze verklaring wordt door Schulte afgelegd op 27 mei 2000 om 9u. In deze verklaring van 6 blz. (3 blz. verklaring, 1 blz. handtekeningen, 2 blz. plattegrond), afgelegd relatief[a] kort na de ramp, verklaart Schulte niets over stickers met gevarenaanduidingen en ook niets over rook die uit een ruimte tussen twee containers vandaan zou komen.

Tweede verklaring Schulte. Op 12 september 2000 te 14u00m legt Schulte een nieuwe verklaring af.[b] Daarin verklaart hij wél over een rookkolom die hij in de buurt van twee containers omhoog ziet gaan. De plaatsaanduiding is echter zeer vaag en het is niet zeker dat hij het over de containers E2 en E15 heeft. Zie onderstaand citaat uit de getuigenverklaring:

[a] 'Relatief' kort na de ramp, want elders in deze rapportage is uiteengezet dat er veel is aan te merken op de lakse wijze waarop de brandweer door de onderzoekers is ondervraagd.

[b] Deze datum van 12 september 2000 is van belang. Immers de dag tevoren is op het ministerie van Justitie het escalatiescenario vastgesteld waarop de latere onderzoeksresultaten zullen uitkomen. Essentiële schakel in dit scenario is de brandende aanhanger in de driehoek tussen de containers E2 en E15. Het is dan ook zeer de vraag of het toeval is dat precies één dag ná de rampscenariobepaling door Justitie, is begonnen met het opnieuw horen van slechts zeven brandweerlieden. (Bron: Pv Bevindingen Project Brandweer, d.d. 20dec2000). Alléén de nieuwe verklaring van bevelhebber Schulte bevat vage elementen die aangewend zijn ter ondersteuning van de hypothese van een brand die gewoed zou hebben in de driehoek tussen beide containers E2 en E15.

Vanuit mijn positie kon ik zien dat er ergens achter de eerder genoemde blauwe container een rookkolom de lucht inging. Dit was in de buurt van de containers E2 of E3.
Ik kan deze kolom als volgt omschrijven; de kolom was ter grootte van een halve container, de kolom ging recht omhoog.
Ik kon zien dat deze rookkolom in ieder geval voor de gebouwen van het bedrijf van Thole, gelegen achter de betonnen muur, omhoog ging. Ik kon niet zien of dit op het terrein van Thole of op het terrein van SE Fireworks was. Bij deze rookkolom werd er niet geblust. Ik zag daar ook geen vuur.

Figuur 620: Fragment uit de nieuwe verklaring van bevelhebber Schulte met de vage aanduiding van een rookkolom in de buurt van container E2.

De bevelvoerder van de Hoofdpost kijkt om 15.29 uur vanaf een ladder, die hij zelf op het terrein van S.E. Fireworks tegen Mavo-box 1 gezet heeft, naar de werkzaamheden van de andere bluseenheden op het terrein van Thole (zie foto 4[103] van bijlage I).

Een brandwacht van post Zuid zet ongeveer een minuut daarna de straal hoge druk in vanaf container E1 om de brand tussen de containers E2 en E15 te bestrijden. Daarna verkent hij het resultaat van zijn blusactie vanaf container E2.

De betreffende brandwacht die hier bedoeld wordt is Theo Hesselink, die is overleden en daarom uiteraard zelf geen verklaring heeft kunnen afleggen. De andere brandwacht waarmee bevelvoerder Schulte en brandwacht Hesselink naar de rook stonden te kijken is Tom Nijmeijer.

Vervolgens werd er een ladder geplaatst tegen de genoemde betonnen muur en zijn Theo Hesselink en Tom Nijmeijer deze ladder opgeklommen. Ik weet niet wie deze ladder geplaatst

Volledig weergegeven verklaart bevelvoerder Schulte in zijn 2e verklaring 12 sept. 2000:

Theo en Tom zijn vervolgens op het daarachter gelegen dak van de MAVO box M5 of M6 gestapt.
Ik zag dat Theo aan het eind van het dak, aan de rechterzijde, van de MAVO boxen stond.
Ik zag dat Theo aan de rand van het dak stond want hij stond daar voor een hoger gedeelte.
Achteraf is gebleken dat dit de grotere blauwe container moet zijn geweest die daar stond.
Theo was daar aan het blussen met de hoge drukstraal. Wat hij bluste kon ik echter niet zien omdat ik de straal niet kon volgen. Vermoedelijk spoot hij naar beneden want ik heb geen straal omhoog zien gaan.
Vanuit mijn positie kon ik zien dat er ergens achter de eerder genoemde blauwe container een rookkolom de lucht inging. Dit was in de buurt van de containers E2 of E3.
Ik kan deze kolom als volgt omschrijven; de kolom was ter grootte van een halve container, de kolom ging recht omhoog.
Ik kon zien dat deze rookkolom in ieder geval voor de gebouwen van het bedrijf van Thole, gelegen achter de betonnen muur, omhoog ging. Ik kon niet zien of dit op het terrein van Thole of op het terrein van SE Fireworks was. Bij deze rookkolom werd er niet geblust. Ik zag daar ook geen vuur.

Figuur 621: Bevelvoerder Schulte is onduidelijk in zijn verklaring over het object, plaats en richting van blussen door brandwacht Hesselink met de hoge drukstraal.

Uit het vorenstaande blijkt duidelijk dat er slechts drie brandweerlieden als primaire bron in aanmerking kunnen komen voor het beweerde waarnemen van een brandende aanhanger tussen de containers E2 en E15. Dat zijn bevelvoerder Henk Schulte en de brandwachten Theo Hesselink en Tom Nijmeijer. Daarvan is Hesselink overleden en noch Schulte noch Nijmeijer verklaren bij Tolteam of rechtbank over de brandende aanhanger en ook niet over brand tussen de containers E2 en E15. Een voor de hand liggende verklaring hiervoor is dat het IBR kennelijk de opdracht heeft gehad om de, op zich vage, brandweerverklaringen zo in te kleuren dat het op 11 september 2000 bepaalde escalatiescenario overeind zou blijven, namelijk een in brand geraakte aanhangwagen die als noodzakelijke schakel en brandhaard fungeert voor de branddoorslag naar de inhoud van container E2.

8.8.1.5 *IBR en de brandende aanhanger*

Ex-eigenaar BAKKER heeft indertijd twee van de drie auteurs van het IBR-rapport bij hem thuis op bezoek gehad. Bij die gelegenheid heeft BAKKER hen aangesproken op het IBR-verhaal van de in brand staande aanhanger. Volgens BAKKER stond daar helemaal geen aanhanger en snapt hij niet hoe het IBR met zo'n gedetailleerde beschrijving komt van een niet bestaande aanhanger. De beide auteurs probeerden toen een andere verklaring met een in brand staande autoband aan te voeren voor de brand in genoemde driehoek. Bij dat gesprek waren advocaat Plasman en de echtgenote van BAKKER aanwezig.

Daarbij dient te worden opgemerkt dat deze door het IBR gebrachte beschrijving van het brandend object in de driehoek tussen E2 en E15 (met o.a. houten planken en rubberen banden) precies passend is voor een object dat makkelijk vlam moet kunnen vatten (droog hout) en lang genoeg moet kunnen blijven branden (rubberen banden) om de doorslag naar de inhoud van container E2 te kunnen veroorzaken. Onderstaand de visitekaartjes die BAKKER bij gelegenheid van dat gesprek ontving van beide heren prozaïsten.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

ing. H. Theuws

Inspecteur Brandweerzorg en Rampenbestrijding
directoraat-generaal voor Openbare Orde en Veiligheid

Schedeldoekshaven 200
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

t (070) 426 72 81
f (070) 426 69 90
e harrie.theuws@minbzk.nl

070 - 426 7017

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

ing. W. Wester

Inspecteur Brandweerzorg en Rampenbestrijding
directoraat-generaal voor Openbare Orde en Veiligheid

Schedeldoekshaven 200
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

t (070) 426 73 43
f (070) 426 69 90
e w.wester@inter.nl.net

Over de gevarenaanduidingen staat in de verklaring van Schulte ook nog het volgende:

Het was mij niet bekend dat in de gebouwen waar ik samen met Theo en Tom op stond, vuurwerk lag opgeslagen.
Ik had de indruk dat er alleen vuurwerk lag opgeslagen in de bunkers van het C complex omdat ik daar stickers op de deuren had zien zitten met het opschrift 1.4.

Figuur 622: Verklaring van bevelvoerder Schulte over de stickers met aanduiding 1.4 die hij had zien zitten op deuren van het bunkercomplex

Achteraf blijkt deze 2e verklaring van Schulte, alsnog afgelegd op 12.9.2000, de dag na de scenariokeuze door Justitie, de enige verklaring te zijn van een brandweerman die zegt gevarenaanduiding 1.4 te hebben gezien. Dit is belangrijk, want de officiële instanties rechtvaardigen het 'offensief optreden' van de brandweer met de Nederlandse betekenis van gevarenaanduiding 1.4; de brandweer mag van een normale brand uit gaan. Ook is het de enige verklaring die, zeer onduidelijk, een omschrijving geeft van een mogelijke brand in de buurt van E2/E3. Dit was de basis voor het aanhangwagenverhaal met de branddoorslag.

Bovengenoemde driehoek met brandende aanhanger tussen containers E2 en E15 en de, op basis van één later alsnog afgelegde verklaring, aangenomen aanduidingen van klasse 1.4 op de deuren van de opslagplaatsen, hebben aan de basis gelegen van foutieve bewijsvoering door het IBR, door de commissie OOSTING en van de 'gefabriceerde' tenlastelegging door het Openbaar Ministerie tegen BAKKER en PATER. De volgende paragraaf <H.8.8.1.5> geeft de 'bewijsvoering' uit het IBR-rapport, ter onderbouwing van het op 11 sept. 2000 bepaalde scenario, vastgesteld op een bijeenkomst bij het ministerie van Justitie, zie <H.2.1.8.3.9>.

8.8.1.6 *IBR: Escalatie door C2 -> C4 -> E2 -> Mavoboxen -> bunkers*

C4 lijkt minder te worden. Omstreeks 15.34 uur wordt door verschillende brandweerlieden een zwaar geroffel gehoord. De bevelvoerder van de post Zuid roept hierop direct zijn brandwachten terug van de Mavo-boxen (zie foto 7[102] van bijlage I). Een brandwacht van de Hoofdpost ziet vanaf de containers E2 – E3 een steekvlam over de grond richting bunkers gaan (zie foto 6[103] van bijlage I). Vervolgens bolt container E2 op en explodeert. Na ongeveer 42 seconden explodeert Mavo-box M7 (en/of misschien M6) en vrijwel direct daarna de overige Mavo-boxen. Weer 66 seconden later (15.35.46 uur) explodeert bunker C11 en direct daarna de overige bunkercompartimenten en een aantal containers.

Figuur 623: IBR-rapport: Weergave van het reeds op het ministerie van Justitie in een vergadering van 11 september 2000 overeengekomen escalatiescenario waarlangs de brand zich zou hebben ontwikkeld tot een ramp.

Een doeltreffende automatisch werkende sprinklerinstallatie had de brand in bunker C4 minimaal onder controle kunnen houden. De brandweer had daarna zonder problemen de brand in bunker C4 volledig kunnen blussen.[95]

Figuur 624: IBR-rapport: Een automatisch werkende sprinkler had de brand in bunker C4 minimaal onder controle kunnen houden.

Zelfs het IBR verkondigt de fictie van een watersprinkler die eenmaal brandend vuurwerk kan blussen. Op dit soort redeneringen is de tenlastelegging van het OM gebaseerd. Zo kan het OM aan het ontbreken van een werkende sprinkler cruciale betekenis toekennen in de tenlastelegging naar S.E. Fireworks.

Er zijn vier mogelijkheden, waardoor container E2 in brand is geraakt.

De meest waarschijnlijke oorzaak is de laatst genoemde mogelijkheid. Tussen de containers E2 en E15 stond een oude aanhangwagen, bestaande uit houten planken in een stalen frame en rubber banden. Waarschijnlijk stond er in de ruimte tussen de containers ook droog gras en onkruid. Uit

Figuur 625: Volgens het IBR stond er tussen containers E2 en E15 een oude aanhanger van houten planken, stalen frame en rubber banden (in brand). Dit is volgens het IBR de meest waarschijnlijke oorzaak van het in brand geraken van de inhoud van container E2

onderzoek door TNO/Centrum voor Brandveiligheid[134] is gebleken dat een beperkte externe brand binnen 30 minuten tot ontbranding van de inhoud van de container kan leiden. Dat dit in de praktijk mogelijk is, wordt ondersteund door recent onderzoek uitgevoerd door het Engelse Health and Safety Executive (HSE)[134]. Daartoe is naast een container met vuurwerk een stapel houten pallets ontstoken. Ruim 12 minuten na het ontsteken van de externe brand is de inhoud van de container tot ontbranding gekomen. Gezien genoemde tijden is het aannemelijk dat de brand tussen de containers E2 en E15 is veroorzaakt door wegschietend vuurwerk uit bunker C2. Er is, gezien de benodigde opwarmtijd van container E2 een kleine kans dat wegschietend vuurwerk uit bunker C4 die brand veroorzaakt heeft.

Figuur 626: IBR-rapport: Uit TNO onderzoek en HSE-onderzoek is gebleken dat branddoorslag door containerwand E2 mogelijk is.

Daarentegen toont Oostenrijks onderzoek dat, in tegenstelling tot dat van TNO, eenvoudig op beeld beschikbaar is, aan dat een dergelijke doorslag juist onwaarschijnlijk is. In het algemeen kan worden gesteld dat de resultaten van dergelijke proefnemingen sterk afhangen van het oogmerk waarmee de beproevingen worden uitgevoerd. Bij TNO is het zelfs gebruikelijk om de oren te laten hangen naar de wensen van de opdrachtgever. Zie <H.7.1.13.3>.

De initiatie van de explosie in Mavo-box M7 is mogelijk veroorzaakt door:

De meest waarschijnlijke mogelijkheid is dan ook doorslag van vuurwerk uit container E2.

Figuur 627: IBR-rapport: Explosie van de Mavo-boxen is geïnitieerd vanuit container E2

De bevelvoerder van de Hoofdpost, die als eerste bij S.E. Fireworks aankomt, heeft zich ongetwijfeld niet gerealiseerd dat vuurwerk van de klasse 1.3 of vuurwerk van de klasse 1.4, dat zich bij brand als vuurwerk van de klasse 1.3 gedraagt, bij de brand betrokken kan zijn en dat hij daarvoor een afwijkende inzetprocedure moet toepassen. Bovendien wordt ter plaatse door personeel van S.E. Fireworks verschillende keren gezegd dat er uitsluitend vuurwerk van de klasse 1.4G en 1.4S aanwezig is. Hij pleegt dan ook een inzet die past bij een inzet op vuurwerk van de klasse 1.4, dat wil zeggen een normale uitslaande brand in een opslaggebouw. Hij laat de brand

Figuur 628: Het IBR voert bewijs binnen de 'Tunnel' van Justitie: S.E. Fireworks personeel liegt dat er alleen 1.4 vuurwerk is, de brandweer volgt daarom de instructie dat het een normale brand is.

In werkelijkheid lag er inderdaad alleen maar als subklasse 1.4 geclassificeerd vuurwerk, bepaald volgens de internationaal overeengekomen regels en procedures. Dit vuurwerk kan ook, bij bepaalde omstandigheden, explosief reageren bij brand. De Nederlandse blusvoorschriften waren dan ook niet correct. Er had defensief i.p.v. offensief opgetreden moeten worden.

De officier van dienst arriveert ongeveer twee minuten na de eerste autospuit op het brandadres. Nadat hij samen met de bevelvoerder van de Hoofdpost de branden op het terrein van S.E. Fireworks bekeken heeft, besluit de officier van dienst de brandbestrijding op het terrein van S.E. Fireworks over te laten aan de ervaren bevelvoerder van de Hoofdpost. De situatie die de officier van dienst op dat moment aanschouwt, komt overeen met hetgeen hij wist van vuurwerkbranden: felle brand met enkele rondvliegende vuurwerkartikelen en enkele kleine

Figuur 629: IBR beschrijft de beslissing van de Officier van Dienst, behandelen als een normale felle brand.

In werkelijkheid wist de chemisch geschoolde Officier van Dienst dat vuurwerk explosief kon reageren. Hij had dat ook aangeraden als geadviseerde lijn van optreden voor de brandweer in het geval van een brand bij S.E. Fireworks in het kader van de AVIV inventarisatie, maar het AVIV heeft hem overtuigd van een benadering als normale brand.

Daarom opent die brandwacht op eigen initiatief bunker C3 en spuit de inhoud ervan nat en verkent hij samen met een medewerker van S.E. Fireworks gebouw H. Vermoedelijk houdt de

Figuur 630: Het IBR beschrijft het openen van de deur van bunker C3 door een brandwacht.

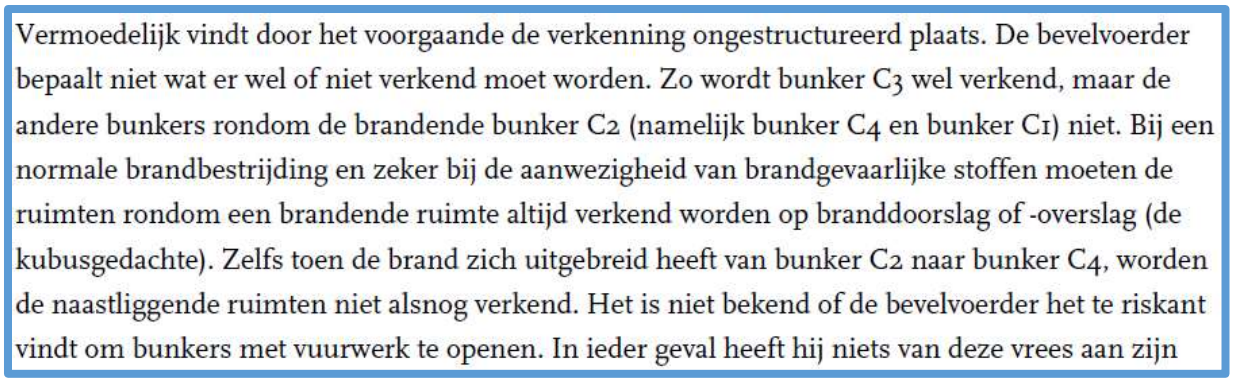

Vermoedelijk vindt door het voorgaande de verkenning ongestructureerd plaats. De bevelvoerder bepaalt niet wat er wel of niet verkend moet worden. Zo wordt bunker C3 wel verkend, maar de andere bunkers rondom de brandende bunker C2 (namelijk bunker C4 en bunker C1) niet. Bij een normale brandbestrijding en zeker bij de aanwezigheid van brandgevaarlijke stoffen moeten de ruimten rondom een brandende ruimte altijd verkend worden op branddoorslag of -overslag (de kubusgedachte). Zelfs toen de brand zich uitgebreid heeft van bunker C2 naar bunker C4, worden de naastliggende ruimten niet alsnog verkend. Het is niet bekend of de bevelvoerder het te riskant vindt om bunkers met vuurwerk te openen. In ieder geval heeft hij niets van deze vrees aan zijn

Figuur 631: Het IBR beschrijft dat de (overleden) bevelvoerder geen verkenning heeft uitgevoerd volgens de kubusgedachte, terwijl dat volgens het IBR wél had gemoeten.

In werkelijkheid kan het zeer onverstandig zijn om gesloten opslagbunkers met vuurwerk te openen tijdens een brand met rondvliegende vonkenregens en ontploffend vuurwerk. De bunkers zijn er op gericht om het vuur buiten te houden. Door het openen van de deuren wordt het vuur binnengebracht en door de deuren weer te sluiten wordt het recept van een tikkende bom in werking gesteld.

terrein van S.E. Fireworks heeft verkend. Het is echter aannemelijk, dat de bevelvoerder, indien hij de brand tussen de containers E2 en E15 heeft ontdekt, dit aan zijn brandwachten of de officier van dienst doorgeeft. Uiteindelijk wordt deze brand door een brandwacht van de post Zuid vanaf het terrein van Thole ontdekt. Direct wordt met een straal hoge druk een bluspoging ondernomen. Verkenning van de naastliggende containers E2 en E15 wordt niet door de bevelvoerder van post Zuid overwogen. Indien de bevelvoerder wel tot deze verkenning besloten zou hebben, had deze

Figuur 632: Het IBR beschrijft hoe de brand tussen de containers E2 en E15 laattijdig wordt ontdekt, waarschijnlijk door nagelaten verkenning, en het IBR beschrijft ook hoe een bluspoging wordt ondernemen met een hoge drukstraal.

In werkelijkheid is geen bewijs gevonden voor een brand tussen de containers E2 en E15 en is er ook geen enkele getuigenis die wijst op het blussen van een brand tussen deze containers. Dit alles is door het IBR gepleegde vertaling van vage verklaringen in de richting van een gewenst scenario dat op 11 september is vastgesteld op het ministerie van Justitie.

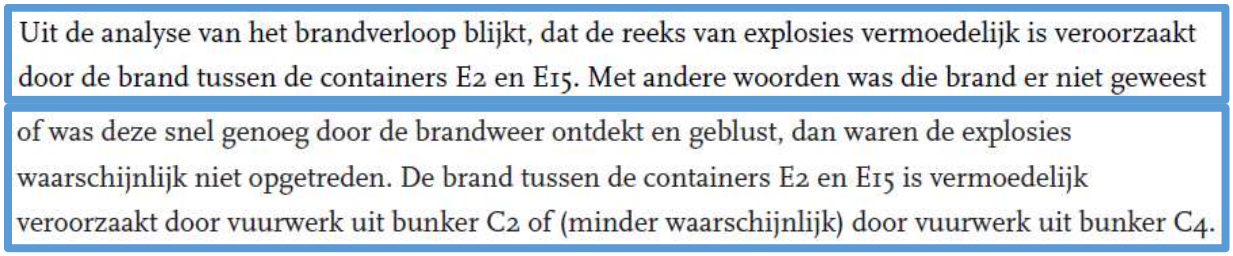

Uit de analyse van het brandverloop blijkt, dat de reeks van explosies vermoedelijk is veroorzaakt door de brand tussen de containers E2 en E15. Met andere woorden was die brand er niet geweest

of was deze snel genoeg door de brandweer ontdekt en geblust, dan waren de explosies waarschijnlijk niet opgetreden. De brand tussen de containers E2 en E15 is vermoedelijk veroorzaakt door vuurwerk uit bunker C2 of (minder waarschijnlijk) door vuurwerk uit bunker C4.

Figuur 633: Het IBR kent aan de brand tussen de containers E2 en E15 een cruciale rol toe bij het veroorzaken van de keten van explosies. Het IBR koppelt deze brand aan de eerdere brand in de opslagruimte, tevens werkruimte C2. Hiermee is de schuld bij S.E. Fireworks zeker gesteld.

repressieve inzet van de brandweer voldoende om dit restrisico weg te nemen. Door het ontbreken van elementaire brandveiligheidsvoorzieningen, zoals brandwerende scheidingsconstructies en automatische sprinklerinstallaties bij S.E Fireworks is de brandweer voor een bijna onmogelijke taak komen te staan. Met andere woorden het restrisico was erg groot. De gepleegde brandweerinzet, was gezien de bij de brandweerlieden aanwezige kennis over vuurwerkbranden juist. Mede door personeelsgebrek kon de bevelvoerder van de Hoofdpost zijn leidinggevende taken niet geheel naar behoren uitvoeren. Er heeft geen gestructureerde verkenning plaatsgevonden. Hierdoor is een branduitbreiding op een laat tijdstip ontdekt. Of een meer

Figuur 634: Het IBR beschrijft weliswaar het door hen gepercipieerde verzuim van de brandweer om tijdige verkenning uit te voeren, maar de gepleegde brandweerinzet wordt als juist beoordeeld. De hoofdoorzaak voor de escalatie vanuit C2 naar E2 wordt door het IBR gelegd bij S.E. Fireworks wegens het ontbreken van voldoende brandveiligheidsvoorzieningen, zoals een automatische sprinklerinstallatie.

Het IBR-rapport heeft het gewenste scenario van escalatie, zoals bepaald op de vergadering van 11 september 2000 bij het ministerie van Justitie, handen en voeten gegeven. Het brandweeroptreden was juist en de schuld ligt bij S.E. Fireworks. Dit zal de basis vormen voor zowel de commissie OOSTING als het Openbaar Ministerie om S.E. Fireworks zowel publiekelijk als strafrechtelijk aan de schandpaal te nagelen. Hierbij is gebruik gemaakt van een verkeerde uitleg van 'onderhanden werk', van een niet bestaande brand van een niet bestaande aanhanger, van een escalatie via E2 naar de mavoboxen en bunkers, terwijl het op weggelaten beelden anders te zien is. Enz. enz.

8.8.2 IBR/NIBRA: Bron- en effectbestrijding - Oppervlaktebrand en *'Vuurstorm'*

In de IBR/NIBRA rapportage wordt beschreven dat de buiten het S.E. Fireworks terrein ontstane brandjes onvoldoende worden bestreden.

Deze brandjes worden gedurende het eerste uur niet of nauwelijks bestreden, zij kunnen zich daarom ontwikkelen tot een oppervlaktebrand die grofweg begrenst wordt door Roomweg, Deurningerstraat. Lasondersingel en het industriecomplex 'Bamshoeve'. Tegen 17.00 begint de oppervlaktebrand het karakter te tonen van een vuurstorm[4]. De kern van het rampterrein is dan ook niet meer te betreden.

[4] Met oppervlaktebrand wordt hier bedoeld een brand waarbij alle objecten op een bepaald oppervlak bij de brand betrokken zijn. Een vuurstorm is volgens gangbare definities een ontwikkelde oppervlaktebrand op een bebouwd oppervlak van tenminste 2,5 vierkante kilometer tijdens droog, warm en windstil weer waarbij de energie-inhoud zo groot is dat lokaal de atmosferische omstandigheden beïnvloed worden. Er is dan sprake van een duidelijke aanzuigende werking van de brand en de energie-inhoud van de brand zal zodanig zijn dat de rookpluim door de inversielaag heen breekt. De brand kan zich dan met grote snelheid met de thermiek mee over straten heen uitbreiden.

De in eerste instantie kleine dakbrandjes werden gedurende tenminste het eerste half uur niet bestreden (of in enkele gevallen door bewoners zelf). De vele kleine brandjes konden zich daardoor in de periode tot 17.00 ontwikkelen tot een oppervlakte brand die niet meer effectief door de toen aanwezige losse eenheden bestreden kon worden. Losse eenheden boekten echter op een aantal plaatsen succes bij het tegengaan van uitbreiding van de oppervlaktebrand en het blussen van

hier een zwaartepunt in het opleiden en oefenen voor de rampenbestrijding van te maken. Bij een adequate opschaling is het niet in redelijkheid te verwachten dat een dergelijke oppervlaktebrand zich kan ontwikkelen.

Figuur 635: IBR/NIBRA-rapport: De vele kleine brandjes in de omgeving van S.E. Fireworks werden niet of onvoldoende bestreden, waardoor zich een grote oppervlaktebrand kon ontwikkelen die uitmondde in een 'Vuurstorm'.

Het onvoldoende bestrijden van de omgevingsbranden wordt door de inspectie IBR en het NIBRA toegeschreven aan een tekortschietende opschaling en daardoor onvoldoende opkomst van brandweereenheden. Daarnaast wordt door de inspectie vermeld dat de wél aanwezige brandweereenheden onvoldoende werden aangestuurd.

Echter de review heeft laten zien dat er een veel belangrijker oorzaak is voor het kunnen ontstaan van een grote oppervlaktebrand, en dat is het foutieve optreden van de brandweer. Wanneer de brandweer had gedaan wat was voorgeschreven, namelijk niet *'offensief'* optreden (blussen van de brandende vuurwerkopslag), maar wél *'defensief'* optreden (terugtrekken van de brandhaard en verdere uitbreiding van de brand voorkomen), dan had de oppervlaktebrand veel minder kans gehad zich überhaupt te ontwikkelen en daarna verder te evolueren tot het zeer ernstige verschijnsel *'vuurstorm'*.

Omstreeks 16.45 uur kunnen o.a. aan de Roomweg zelfs kenmerken herkend worden van de ontwikkeling tot een vuurstorm[1]: ingezette brandweermensen voelen de aanzuiging van koude lucht en zij zien de brand zich af en toe met de thermiek mee over straten heen uitbreiden.

Figuur 636:IBR/NIBRA-rapport: De kenmerken van een 'Vuurstorm' worden zichtbaar voor de brandweerlieden. Het vuur gaat zich voortplanten op bijna bovennatuurlijk aandoende wijze.

[1] Vanuit zeer grote branden die meerdere huizenblokken omvatten (complexbranden) kan een vuurstorm ontstaan. Voorwaarden hiervoor zijn droog, warm en windstil weer en een complexbrand in een stedelijk gebied dat tenminste voor 30% bebouwd is en waarbij de brand tenminste $2^1/_2$ km^2 betreft. (Beperkte opleiding brandweer Bedrijfszelfbescherming, p. 43). De leidraad voor het optreden van de brandweer in het kader van de Bescherming Bevolking noemt nog als aanvullende voorwaarde dat zich boven het centrum van het getroffen gebied door een stabiele atmosfeer een zuil van stijgende lucht moet kunnen ontwikkelen tot enkele kilometers hoogte.

Figuur 637: IBR/NIBRA-rapport: De kenmerken van en de voorwaarden voor het kunnen ontstaan van een 'Vuurstorm'.

De condities van het weer waren, ondanks de vroege periode in het jaar, gunstig voor het kunnen ontwikkelen van een 'Vuurstorm'. De meimaand van 2000 is warm en droog: In Enschede komt de temperatuur al 9 dagen boven de 25 graden, de zon schijnt elke dag en de luchtvochtigheid is slechts zo'n 24%. De vele kleinere branden in de buurt nemen snel in omvang toe tot er rond 16.45 uur een heuse vuurstorm ontstaat in de wijk. Een vuurstorm is een storm die kan ontstaan wanneer er zich in een bepaald gebied één of meerdere vuurhaarden bevinden. Bij een vuurstorm raakt de zuurstof in zo'n gebied op, en worden er grote hoeveelheden lucht naar de brand gezogen door de thermiek die boven de vuurhaard ontstaat. De zuurstof die aangezogen wordt zorgt ervoor dat een vuurstorm zichzelf in gang houdt en door de toegenomen zuurstof steeds hoger oplaait. Voorwerpen en zelfs mensen kunnen meegezogen worden. Een vuurstorm kan zich ook gaan verplaatsen naar gebieden met nieuwe brandstof. Wanneer er echter onvoldoende brandstof is, zal de vuurstorm weer uitdoven. Ook dit laatste is het geval geweest in Enschede.

Mede als gevolg van de 'Vuurstorm' wordt een gebied van 42 hectare groot verwoest. 450 huizen in 11 straten gaan geheel verloren, in de omgeving raken 1500 woningen beschadigd. Met name het volledig in de as leggen van een complete woonwijk is een direct gevolg van het verschijnsel 'Vuurstorm'. Daardoor is de schade die is ontstaan door de *'Vuurstorm'* veel groter dan de schade die is veroorzaakt door de voorafgaande explosies van het vuurwerk bij S.E. Fireworks. Dit beeld wordt ook bevestigd in het IBR/NIBRA-rapport, zie volgend fragment:

Ontwikkeling van de fysieke situatie op het rampterrein

Het schadebeeld na de explosie ontwikkelt zich van wijdverspreide lichte (constructie)schade met her en der kleine secundaire brandjes tot het volledig wegbranden van de kern van het rampgebied door een zich richting vuurstorm ontwikkelende oppervlaktebrand .

Figuur 638: IBR/NIBRA rapport: eerste conclusie (blz. 97) over het schade-effect van de vuurstorm.

De implicaties van deze vaststelling voor het oorzakelijk verband tussen het brandweeroptreden en het kunnen ontstaan van de ramp zijn enorm. Het betekent namelijk dat de omvang van de Vuurwerkramp beslist veel kleiner was geweest indien de brandweer zich volgens de regelgeving, én de correct bij S.E. Fireworks aangebrachte gevarenaanduidingen, had gedragen en de brandweerinzet zich meteen had geconcentreerd op het evacueren, afstand houden en de bestrijding van de overige branden buiten de primaire brandhaard op het S.E. Fireworks-terrein. Dit is een van dé kerntaken van *'defensief'* optreden: Het voorkomen van de uitbreiding van de brand.

De opgetreden hitte mag ook blijken uit de volgende mutatie in het SFOB-journaal:

JOURNAAL T. R./ S.F.O.B. **Vrijdag 30-06-2000**

Het brandonderzoek werd door Klaas voortgezet en de volgende percelen werden bekeken
Op de afzetting (rampgebied dus)
Deurnigerstraat sportzaak; 2 flatwoningen; woningen a.h. Talmaplein; Kroethoftestraat en de Tollensstraat.
In de meeste gevallen was de brandschade en de hitte zo groot geweest dat er sprake was Van een totale verassing. (soms werden nog metalen resten aangetroffen maar dat was dan ook alles)

Volgende mutatie wijst op brand ontstaan ná de laatste explosie:

DEURNINGERSTRAAT 160-23. Door de technische recherche werd een onderzoek ingesteld.
Op woensdag 5 juli 2000 werd de bewoonster van genoemd pand telefonisch gehoord. Zij gaf op te zijn genaamd:Mirlaine Zaira Stephens geb. te Curacao op 25 april 1978 tel 06-24755793 momenteel verblijvende aan de P.Rubensstraat 11? te Hengelo.
Zij verklaarde dat zij ten tijde van het begin van de vuurwerkramp op 13 mei 2000 samen met haar vriend genaamd Roderick Martina in genoemde woning aanwezig. Zij was samen met haar vriend na de laatste ontploffing de woning ontvlucht. Op dat moment was de woning beschadigd maar er was nog geen brand. Later heeft zij gezien dat er brand in de woning was geweest. Zij kon niets verklaren over het ontstaan van de brand.

8.9 Incident vuurwerkopslag Ulicoten (NB)

VEILIGHEIDSREGIO
MIDDEN- EN WEST-BRABANT

https://www.veiligheidsregiomwb.nl/Nieuws/2018/05/28/Vuurwerkopsl...

Maandagochtend is een technisch defect geconstateert in de brandmeldinstallatie van de vuurwerkopslagplaats van Domeinen in Ulicoten gemeente Baarle Nassau.

18.00 uur Momenteel wordt onderzocht of het vrijgekomen water uit het sprinklersysteem in contact kan komen met het opgeslagen vuurwerk en wat de gevolgen hiervan zouden kunnen zijn. De gebouwen van Domeinen staan overigens in het buitengebied.

18.30 uur de lekkage zit in 3 vuurwerkbunkers. In een van de bunkers wordt flitspoeder opgeslagen. Dat is de chemische stof die voor knal- en flitseffecten zorg. Flitspoeder reageert heftig op water.

19.30 uur Uit voorzorg is het gebied aan de Haldijk Ulicoten waar de vuurwerkopslagplaats zich bevindt niet bereikbaar. Experts onderzoeken nog steeds de omvang van het probleem. Pas als er sprake is van een compleet beeld kan actie ondernomen richting het opruimen van de bunkers.

20.00 uur Onze experts gaan voor zorgvuldigheid in de besluitvorming. Collega's van de EOD zijn op dit moment in de bunker voor onderzoek ter plaatste. De omgeving is uit voorzorg afgezet. Voor de (klein aantal boerderijen/woningen) bewoners in het gebied zijn geen extra maatregelen getroffen.

21.10 uur EOD heeft de drie betrokken bunkers geinspecteerd. Twee bunkers zijn volledig veilig bevonden. Het aldaar opgeslagen vuurwerk is goed verpakt en er is niets nat geworden. De laatste bunker wordt nog onderzocht. Hier is meer waterschade geconstateerd. Voorzichtige inschatting is dat de gevolgen voor de veiligheid voor de omgeving minimaal zijn. Binnen nu en een uur volgt definitief bericht.

23.50 uur Het vuurwerk uit de bunker met waterschade wordt verplaatst naar een andere bunker op het terrein. Tot dit is gedaan blijft de omgeving afgesloten.

00.30 hulpdiensten schalen af naar GRIP 0, reguliere fase en overgedragen aan de Domeinen. Het natte vuurwerk wordt verspreid over drie bunkers.

http://www.omroepbrabant.nl/?news/2785631083/Alarm+bij+vuurwerko...

ULICOTEN - De Veiligheidsregio en de gemeente Baarle-Nassau hebben maandagavond alarm geslagen vanwege een lekkage in een vuurwerkopslag in Ulicoten. Uit voorzorg werd een groot gebied in de omgeving van de vuurwerkopslag afgezet. Twee van de drie bunkers werden rond kwart over negen veilig verklaard, het vuurwerk in de derde bunker liep waterschade op. Gevreesd werd voor een chemische reactie door het zogenoemde flitspoeder dat er lag opgeslagen.

"In een van de bunkers ligt flitspoeder opgeslagen. Dat poeder zorgt voor de knal- en flitseffecten en dat gaat niet goed samen met water. Die chemische reactie kan ontploffingen veroorzaken", zegt Marieke van Wijk, woordvoerder van de Veiligheidsregio.

De opslagen liggen in het buitengebied en dat is vrij dunbevolkt. "De adviseurs gevaarlijke stoffen buigen zich met veiligheidsexperts over een goede oplossing. De lekkage is gestopt", aldus Van Wijk.

Wat is flitspoeder?
Flitspoeder is een stof die veel in illegaal vuurwerk wordt gebruikt omdat het vele malen harder knalt dan buskruit. Met driehonderd gram flitspoeder kun je een auto opblazen, aldus vuurwerkexpert Ad Nieuwendorp van de Nationale Politie tegen de NOS. Het spul is bovendien erg instabiel, wat betekent dat het snel ontploft. In Nederland is knalvuurwerk met flitspoeder illegaal, wel mag het in kleine hoeveelheden aanwezig zijn in professioneel siervuurwerk.

Op maandag 28 mei 2018 deed zich een incident voor bij een opslagplaats van Domeinen te Ulicoten, waar vuurwerk wordt opgeslagen dat in beslag is genomen. De officiële berichtgeving legt de nadruk op het feit dat het om illegale spullen (flitspoeder) gaat die verboden zijn en slecht in kleine hoeveelheden in professioneel vuurwerk voorkomen. De tijdelijke opslag van die in beslag genomen illegale spullenen is nodig totdat een eventuele strafzaak is afgerond. De problemen ontstaan dus door die verboden spullen. Dat is het officiële beeld.

Wat is er werkelijk aan de hand? De Nederlandse overheid weet dat er categorieën vuurwerk zijn die met water kunnen reageren, zeker bij brand. Dan gaat het om legaal vuurwerk. Ook weet de overheid dat eenmaal brandend vuurwerk onblusbaar is met water. Ook dat betreft legaal vuurwerk. Toch wordt in Nederland vuurwerk hardnekkig opgeslagen onder automatisch werkende sprinklerinstallaties. Dat is de werkelijke oorzaak van het incident.

<Toevoegen bevindingen n.a.v. rapport 23 augustus 2018 van het IFV Instituut Fysieke Veiligheid over het sprinklerincident te Ulicoten.>

8.10 EU-vuurwerkproeven: CHAF-project (2002-2006)

8.10.1 Kader EU-vuurwerkproeven

Het directoraat-generaal 'Wetenschappelijk Onderzoek' van de Europese Commissie (voormalig DG XII)[a] heeft onder contractnummer EVG1-CT-2002-00074 CHAF een project gesubsidieerd dat onderzoek deed naar het gevaar verbonden met in bulk opgeslagen vuurwerk tijdens transport en in opslag van stalen zeecontainers. Het acronym 'CHAF' stat door: Quantification and **C**ontrol of the **H**azards **A**ssociated with the transport and bulk storage of **F**ireworks. Dit EC-subsidiecontract is in 2002 afgesloten en door de deelnemende instanties (TNO, HSL en BAM)[b] uitgevoerd in de jaren 2003-2006.

Vuurwerk-tests in Polen

TNO liet in Polen in het kader van een Europees project containers met vuurwerk ontploffen.

Als reactie op de vuurwerkramp in Enschede is in 2003 het EU-project CHAF (Quantification and control of the hazards associated with the transport and bulk storage of fireworks) gestart. In

De explosies gingen veelal gepaard met veel knallen en zorgden voor een mooie vuurwerkshow.

24 TNO magazine december 2005

Figuur 639: In het TNO-magazine van december 2005 wordt door TNO bevestigd dat de CHAF-proeven met vuurwerk worden uitgevoerd naar aanleiding van de Vuurwerkramp in Enschede.

WP 1	Management and Coordination
WP 2	Critical Review Panel
WP 3	Transfer of information
WP 4	Literature review
WP 5	Instrumentation development
WP 6	Instrumented Benchmarking
WP 7	Small-scale characterisation
WP 8	Medium-scale characterisation of packaged fireworks
WP 9	Instrumented full-scale testing
WP 10	Development of testing methodology

Figuur 640: Indeling CHAF-project in fases WP1 - WP10

Hiernaast zijn de in totaal 10 fases weergegeven van het CHAF-project, in zogeheten 'Work Packages' lopend van WP1 t/m WP10.

[a] Steller van dit reviewrapport (PvB) heeft tijdens zijn dienstverband als ambtenaar bij de EC o.a. ook gewerkt voor dit directoraat-generaal, toen gevestigd aan het De Meeûsplein (nu Frère Orbanplein) te Brussel. Steller was als *'gestionnaire financier'* verantwoordelijk voor het beheer en uitbetaling van subsidies van gelijksoortige contracten van wetenschappelijk onderzoek dat werd verricht door multinationale teams.

[b] TNO Prins Maurits Laboratorium (NL), HSL Health and Safety Laboratory (VK), BAM Bundesanstalt für Materialforschung und –Prüfung (DE).

8.10.2 Inhoud EU onderzoekscontract CHAF vuurwerkproeven

1.2 Methodology

A literature review was undertaken to define the current state of knowledge and research with regard to fireworks, reaction mechanisms, storage and impact on the environment, and the regulations in different EU countries. The review also constitutes to a basis for the selection of fireworks articles to be used in the experimental parts of the research programme.

The programme is structured around a series of experimental evaluations:

- Instrumented UN 6 (benchmark) tests on a careful selection of fireworks articles, in order to characterise the hazard classification of selected packaged fireworks in standardised UN tests.
- Small-scale tests (WP7). A small-scale test method is developed and tests will be carried out in order to be able to quantify the mechanisms of reaction of single fireworks articles and to identify the factors that determine the propagation of the reaction between multiple articles
- Medium-scale tests. Confinement of pyrotechnics is known to affect burning parameters. Although this is of critical importance in understanding the effects in bulk storage, there is hardly any information available relating specifically to packaged fireworks
- Full-scale tests. Finally a limited number of full-scale tests will be undertaken on a large scale test range by a subcontractor to TNO. In the full-scale tests, data on blast, thermal radiation and fragment debris will be obtained. The full-scale tests will provide information of validation of predictions based on the former experimental work packages, validation of benchmark tests outcomes, and full-scale results of fireworks initiation under storage and transport conditions.

Of course, several types of instrumentation play a major role in the assessment of the responses. A separate objective is to determine the set of diagnostic instrumentation that is best suited to characterise and quantify the reaction processes in the fireworks articles and packages, between packages and the effect on the surroundings.

All testing programmes (benchmark, small scale, medium scale, full scale) require the selection of fireworks articles to be optimised in order to minimise the number of trials required and to maximise the value of the results. Specifically, attention will focus on those that have the potential to demonstrate violent behaviour in bulk storage conditions.

Figuur 641: Beschrijving van de inhoud van het CHAF onderzoeksproject: literatuurstudie, selectie van vuurwerk, uit te voeren vuurwerktesten en te ontwikkelen meetapparatuur.

Quantification and Control of the Hazards Associated with the Transport and Bulk Storage of Fireworks

CHAF

A number of serious accidents in European Union countries involving explosions in the large scale storage of fireworks have shown that adequate understanding of the mechanisms that cause explosion under bulk storage conditions is essential.

Safety guidelines are currently based on UN Test Series 6, which was initially developed for the transport classification of high explosives and munitions. There are no specialised tests available for the classification of fireworks, either for transport or, more specifically, in relation to bulk storage.

In contrast to the state of knowledge with regard to the risk of accidental explosions involving high explosives and blast effects from high explosives, there is a lack of knowledge about the mechanisms of flame spread and pressure build-up in packaged pyrotechnic articles under conditions of confinement. This information is essential in understanding their behaviour in a fire. Currently, the hazards posed by pyrotechnic articles (especially display fireworks) during transport and bulk storage are not properly quantified.

Figuur 642: CHAF-project zoals in 2006 vermeld op de daartoe ingerichte website: http://www.chaf.info/info.htm

Duidelijk is weergegeven in de inleiding van het CHAF onderzoeksprogramma dat:

- **De classificatie van vuurwerk is gebaseerd op voor opslag verkeerde testen (UN Test series 6) en niet is gericht op de specifieke condities van bulk opslag van vuurwerk.**
- **Er geen kennis bestaat over de wijze waarop brandend vuurwerk zich gedraagt in verpakkingen en in opslagruimtes onder opsluiting.**
- **De gevaren bij transport en bulkopslag van vuurwerk onvoldoende bekend zijn.**

Binnen dit contract waren een aantal fases te onderscheiden, aangeduid met de letters ‘WP’ oftewel Work Package[a]. Binnen elke work package waren deelrapportages te onderscheiden, aangeduid met de letter ‘D’ (deliverable). Zie het volgende overzicht:

- management (WP1),
- a critical review of the progress of the project (WP2),
- transfer of information (WP3) which includes a website www.chaf.info, the production of papers and a conference due to take place in Berlin as part of the International Symposium of Fireworks (ISF) on 3-7 April 2006,

Figuur 643: Fragment afkomstig uit rapport D8, waarin een omschrijving van WP1, WP2 en WP3.

[a] Steller beschikte over de schriftelijke rapportages van work packages WP4 t/m WP10, in totaal 870 blz.

8.10.2.1 *WP4: Literatuurstudie*

Literatuurstudie naar de samenstelling, aandrijving, opslagregelgeving en milieueffecten van vuurwerk. (Rapportage in juni 2003, totale omvang: 108 blz.)

D4-1 Types and Compositions of Fireworks Articles (June 2003)
D4-2 Functioning Mechanisms of and between Fireworks Articles (June 2003)
D4-3 Storage and Transport Regulations in EU Countries (June 2003)
D4-4 The Effect of Fireworks on Health and the Environment (June 2003)

8.10.2.2 *WP5: Onderzoeksinstrumenten*

Het ontwikkelen van onderzoeksinstrumenten (totaal 148 blz.)

D5-1 Quantitative overview of the information needed to be met by instrumentation (March 2003, 31 pgs.)
D5-2 Selection of instrumentation techniques to meet the needs in other work packages (April 2003, 46 pgs.)
D5-3 Developed instrumentation validation (July 2004, 71 pgs.)

8.10.2.3 *WP6: Instrumented benchmarking*

Definitie en keuze van vuurwerk, testmethode, en aanbevelingen voor de overige fases van het project (totaal 151 pgs.)

D6-1 Selection and purchase of fireworks articles (June 2003, 9 pgs.)
D6-2 Definition of test set-up and test plan (July 2003, 13 pgs.)
D6-3 Results from two sets of UN tests done to national methods (Nov. 2004)
D6-4 Guidance and recommendations for other WPs (Nov. 2004, 129 pgs.)

8.10.2.4 *WP7: Small-scale characterisation*

D7-1 A working test method for characterising the propagation of reaction between fireworks (March 2004, 36 pgs.)
D7-2 Flame propagation test results (September 2004, 78 pgs.)
D7-3 Database with experimental results and an analysis of the parameters that determine the ignition and propagation of reaction in fireworks articles (Database June 2005, report February 2006, 78 pgs.)

8.10.2.5 *WP8: Medium-scale*

Medium-scale characterisation of packaged fireworks (total 53 pgs.)

D8-1 Instrumented and commissioned test cell. Identify a suitable re-useable commercial pressure vessel (March 2006)
D8-2 Set of results as an input to the final report

8.10.2.6 *WP9: Full scale*

Instrumented full scale testing (total 192 pgs.)

D9-1 Fireworks articles to be used in full scale test (February 2005, 33 pgs.)
D9-2 Detailed description of the test set-up and test plan (5 October 2005, 36 pgs.)
D9-3 Test results (March 2006)
D9-4 Analysis (March 2006, 123 pgs.)

8.10.2.7 *WP10: General conclusions*

General conclusions and development of testing methodology (total 26 pgs.)

D10-1 Selection of suitable tests with a predictive capability (June 2006)
D10-2 Specification of testing conditions (June 2006)
D10-3 Specification of instrumentation and properties to be recorded (June 2006)
D10-4 Criteria for the evaluation of test results (June 2006)

8.10.3 Voor de review opmerkelijke aspecten uit WP rapporten

Bij het doornemen van bovengenoemde rapportages WP4 t/m WP10 vallen, los van de vuurwerk-technische inhoud, reeds een aantal kenmerken op van het project in algemene zin, zoals qua aanleiding, financiering en focus:

- De financiering van het project EVG1-CT-2002-00074 komt niet alleen van de Europese Commissie (= vergunde subsidie) en de drie deelnemende onderzoeksorganisaties TNO, HSL en BAM (= bij dergelijke EC-projecten gebruikelijke verplichte eigen bijdragen van de begunstigde organisaties). Er is namelijk ook een financiële bijdrage afkomstig van de Nederlandse overheid (VROM). Daarnaast is er géén aanwijzing gevonden voor een gelijkaardige bijdragen van de Engelse en/of Duitse overheid.

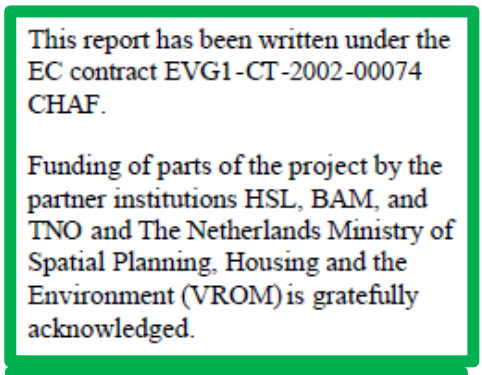
This report has been written under the EC contract EVG1-CT-2002-00074 CHAF.

Funding of parts of the project by the partner institutions HSL, BAM, and TNO and The Netherlands Ministry of Spatial Planning, Housing and the Environment (VROM) is gratefully acknowledged.

Figuur 644: Dankbetuiging in rapport D7-1 aan onder meer het ministerie van VROM

- TNO lijkt van de drie deelnemende partners de grootste rol te spelen bij de bemanning van het project en het schrijven van de rapportages.
- Het project is nagenoeg uitsluitend gericht op de analyse van het kunnen ontstaan van zogeheten ‘massa-explosies’ bij het in bulk opslaan en vervoeren van vuurwerk.
- Het CHAF project lijkt daarbij vooral gericht op de identificatie van het gevaar dat zou worden vertegenwoordigd door de shells[a] onder de vuurwerkproducten.

[a] Shells zijn min of meer bolvormige vuurwerkproducten die met behulp van een mortierbuis worden afgeschoten, soms ook ‘bommen’ genoemd. Dit is geen consumenten- maar evenementenvuurwerk.

8.10.3.1 *EU database Cordis fact sheet CHAF*

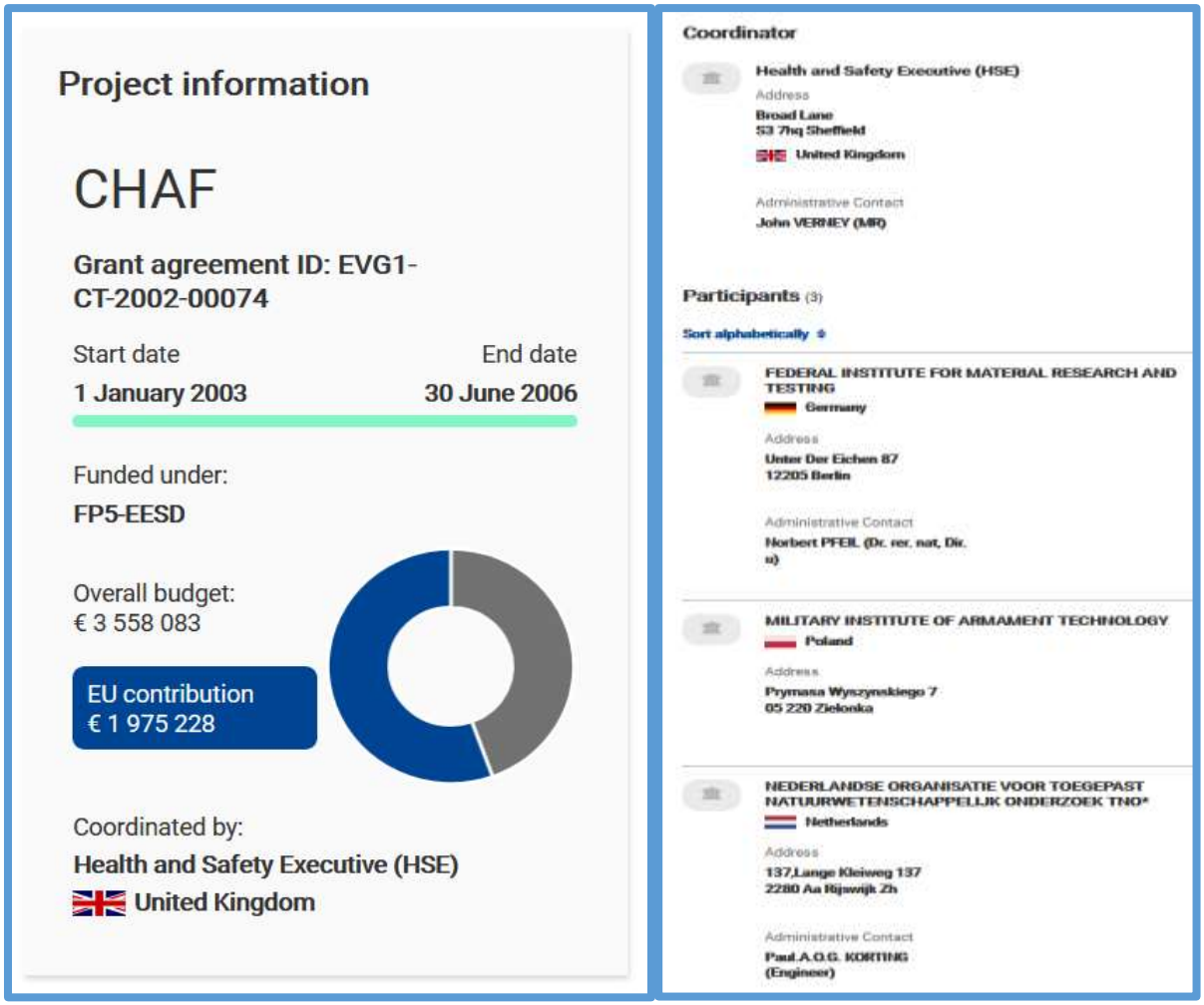

Project information

CHAF

Grant agreement ID: EVG1-CT-2002-00074

Start date 1 January 2003

End date 30 June 2006

Funded under: FP5-EESD

Overall budget: € 3 558 083

EU contribution € 1 975 228

Coordinated by: Health and Safety Executive (HSE) United Kingdom

Coordinator

Health and Safety Executive (HSE)

Address

Broad Lane

S3 7hq Sheffield

United Kingdom

Administrative Contact

John VERNEY (MR)

Participants (3)

Sort alphabetically

FEDERAL INSTITUTE FOR MATERIAL RESEARCH AND TESTING

Germany

Address

Unter Der Eichen 87

12205 Berlin

Administrative Contact

Norbert PFEIL (Dr. rer. nat, Dr. u)

MILITARY INSTITUTE OF ARMAMENT TECHNOLOGY

Poland

Address

Prymasa Wyszynskiego 7

05 220 Zielonka

NEDERLANDSE ORGANISATIE VOOR TOEGEPAST NATUURWETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK TNO*

Netherlands

Address

137,Lange Kleiweg 137

2280 Aa Rijswijk Zh

Administrative Contact

Paul.A.O.G. KORTING (Engineer)

Figuur 645: Cordis fact sheet CHAF project op https://cordis.europa.eu/project/rcn/67133/factsheet/en

Objective

Serious explosion accidents have occurred in EU countries that have involved the bulk storage of display fireworks. Currently, there is no means of estimating the hazards posed by such storage and the UN transport classification scheme is all that can be used as a potential indicator. This test scheme, however, was developed for high explosives and munitions and in many instances may be inappropriate. The proposal aims to address this deficiency by undertaking work to better quantify what the UN methods measure and to develop more appropriate tests to replicate the effects of confinement in bulk storage and transport. The modes of reaction of packaged fireworks in fire will be examined and the data obtained will feed into the test development. The results from the proposed new tests will be evaluated against those obtained in full scale fire trials on steel containers and cast concrete structures containing packaged display fireworks to validate the methods.

Figuur 646: Cordis fact sheet: De risico's van bulk opslag van vuurwerk kunnen niet worden voorspeld door het beschikbare transport classificatiesysteem, want is ontworpen voor militaire springstoffen. Er moeten betere testmethodes worden ontwikkeld om de eigenschappen van vuurwerk in opslag te kunnen voorspellen.

8.10.3.2 *Leidende rol TNO*

Zie bijvoorbeeld de rapportages D4-1 t/m D4-4 van work package 4, dat onder leiding staat van het Duitse BAM, terwijl de auteurs van de WP4 rapportages in meerderheid afkomstig blijken van TNO:

CHAF Workpackage 4 Report

(Workpackage leader: A. von Oertzen, BAM)

Authors	A. von Oertzen (BAM), S. Myatt (HSL), D. Chapman (HSL), R. Webb (TNO), M. P. van Rooijen (TNO), W. Colpa (TNO), E. G. de Jong (TNO), J. de Ruiter (TNO)

Figuur 647: CHAF Workpackage-4 rapport, onder leiding van BAM, maar hoofdzakelijk geschreven door TNO

mixture shock initiation is seen to be the main propagation mechanism. Such a mechanism is likely to afford a mass explosion. At a lesser hazard, blackpowder-based compositions are reported to be more likely to propagate via a flame mechanism. This is less likely to produce a mass explosion.

Figuur 648: Citaat uit 'Executive Summary' van CHAF WP4 eindrapport, met centrale plaats voor het begrip 'massa-explosie'

Zo ook de database, die als deliverable D7-3 onder de verantwoordelijkheid valt van coördinator HSL, maar waarvan de rapportage wordt opgesteld door TNO, blijkens de eigenschappen van het in Pdf omgezette database document.

CHAF WP7 - SMALL-SCALE CHARACTERISATION

D7-3 - Database with experimental results and an analysis of the parameters that determine the ignition and propagation of reaction in fireworks articles

Work has been completed as a database but is too large to add to the website. Information can be requested by contacting the co-ordinator, Mr Dave Chapman at HSL, tel: +44 (0) 1298 218148, fax: +44 (0)1298 21 8162 or email: david.chapman@hsl.gov.uk

Figuur 649: Deliverable D7-3, database testresultaten. Coördinator is Engelse HSL, maar auteur van het rapport is TNO

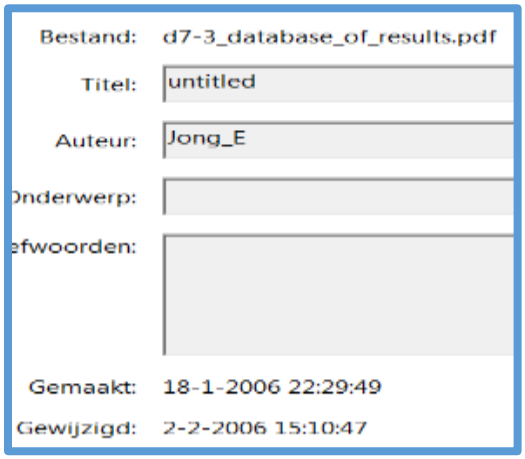

Figuur 650: Deliverable D7-3, de database van testresultaten. De auteur van het rapport lijkt niet HSL, maar TNO te zijn. Dit gelet op de eigenschappen (properties) van de pdf-versie van de database, waarin de naam van auteur Ed de JONG zichtbaar is en de vroege datum van vervaardiging.

8.10.4 Betoog van OM/NFI en TNO betreffende S.E. Fireworks

De bij de Vuurwerkramp opgetreden beide laatste heftige explosies met vuurbollen van respectievelijk 85m en 135m in diameter, door TNO/NFI als massa-explosies geduid, zijn door TNO/NFI gebruikt om het op de rampdag bij S.E. Fireworks opgeslagen vuurwerk als *'massa-explosief'* te kenmerken. Deze eigenschap (massa-explosiviteit) van het vuurwerk was volgens TNO/NFI puur en alleen te wijten aan de samenstelling van het vuurwerk, althans in die mate dat er volgens TNO/NFI tenminste een beperkte hoeveelheid zogeheten massa-explosief vuurwerk gelegen moet hebben (van de hoogste gevarenklasse 1.1) én dat een veel grotere hoeveelheid ander zwaar vuurwerk (van de gevarenklasse 1.3) opgeslagen moet zijn geweest, dat door het vuurwerk klasse 1.1 in de massa-explosie is meegenomen.

De kern van het betoog van TNO/NFI is: Er moet naar de aard (= chemische samenstelling) massa-explosief vuurwerk hebben gelegen (klasse 1.1), want anders is er géén massa-explosie mogelijk, volgens TNO/NFI in de door hen opgestelde rapportages ten behoeve van het strafrechtelijk onderzoek. Daarnaast heeft er naar de aard veel ander zwaar vuurwerk gelegen van de klasse 1.3, dat naar de aard (chemische samenstelling) mee kon gaan exploderen. Er was dus vanwege de massa-explosies zowel te zwaar (klasse 1.1) als te veel (klasse 1.3) vuurwerk aanwezig, hetgeen de basis is voor het strafrechtelijk ten laste gelegde feit 4: Het leiding geven aan *'Dood-door-schuld'*. Dit ten laste gelegde feit-4 is door de rechtbank Almelo niet, maar door het gerechtshof Arnhem wél gehonoreerd.

8.10.5 Relevantie CHAF-testen voor strafvervolging Vuurwerkramp

Waarom zijn de onder CHAF uitgevoerde testen zo relevant voor het strafdossier van de Vuurwerkramp? Een aantal redenen:

- Het OM-betoog inzake 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk, vanwege de waargenomen massa-explosieve verschijnselen bij de Vuurwerkramp, blijkt te zijn gebaseerd op voorgewende kennis betreffende het ontstaan van massa-explosies. In werkelijkheid bestond er ten tijde van de ramp geen enkele kennis in Nederland omtrent het gedrag van in bulk opgeslagen vuurwerk in containers en bunkers. Dit wordt niet alleen bevestigd door de bewoordingen in het vonnis van de rechtbank Almelo, maar ook in de projectbeschrijving van CHAF, waaruit het volgende citaat is genomen:

> Medium-scale tests. Confinement of pyrotechnics is known to affect burning parameters. Although this is of critical importance in understanding the effects in bulk storage, there is hardly any information available relating specifically to packaged fireworks

- De Vuurwerkramp was de directe aanleiding voor het indienen van een aanvraag tot subsidie bij de EC ter bekostiging van de vuurwerktesten.
- De rol van Nederlandse partner in het project (TNO) is belangrijker dan die van het Britse HSL en het Duitse BAM.

- Naast de EU heeft kennelijk alleen de Nederlandse overheid het CHAF-project financieel ondersteund.
- Het onderzoek gaat nagenoeg uitsluitend over het wél of niet optreden van een massa-explosie bij bulkopslag van vuurwerk. De aanvankelijke nadruk van het onderzoek lag daarbij op de shells (mortierbommen). Dit was precies het strafrechtelijk scenario dat was ontwikkeld tegen het bedrijf S.E. Fireworks bij de Vuurwerkramp.
- De onverwacht heftige reactie van de watervallen wordt wél en repetitief gerapporteerd in de deliverables van het project.
- De onverwacht heftige reactie van de vuurpijlen zonder stok wordt niet als zodanig gerapporteerd in de deliverables van het project.
- De belangrijkste eindbevinding van de testen is dat de mate van opsluiting van het geteste vuurwerk veel meer invloed heeft op het kunnen optreden van een massa-explosie dan de aard van het vuurwerk zelf.
- De CHAF-testen tonen dat een als 'massa-explosie' waargenomen vuurwerkontploffing niet betekent dat het vuurwerk zelf 'massa-explosief' is.
- **Tijdens het strafrechtelijk onderzoek is door de rechtbank, op voordracht van het OM, de mogelijkheid van een contraexpertise met vuurwerkproeven aan de verdediging van S.E. Fireworks directeuren onthouden. Achteraf bezien blijken de CHAF grote-schaal vuurwerkproeven deze contraexpertise alsnog te hebben geleverd. Deze verwachting was door onafhankelijk deskundige drs. F. Vos voorafgaande aan het bekend worden van de resultaten van CHAF reeds uitgesproken. Zie <H.8.10.13>**

8.10.6 Keuze uit de onder CHAF geteste artikelen

In de grote schaal proefnemingen onder het CHAF-project is door de onderzoekers het volgende vuurwerk geselecteerd:

- Mijnen (bag mines)
- Watervallen (waterfalls),
- Knalvuurpijlen (report rockets)
- Vuurpijlen zonder stok (stickless rockets)
- Mortierbommen 7,5 cm (shells 3 inch)
- Mortierbommen 15 cm (shells 6 inch)

Zie <H.8.10.7.3.1> voor het geselecteerde vuurwerk onder WP6, en verder <H.8.10.7.6.1> waar in rapport D9-1 de selectie van het onder WP9 te testen vuurwerk wordt beschreven. Voor deze reviewrapportage heeft steller er voor gekozen zich te richten op de CHAF rapportage-elementen die betrekking hebben op:

- De 60 gr vuurpijlen zonder stok (stickless rockets).
- De mortierbommen 150 mm (shells 6 inch)
- De gekoppelde watervallen (connected waterfalls)

De redenen hiervoor zijn respectievelijk dat:

Figuur 651: Laden container vuurpijlen zonder stok, waarbij de TNO-stickers en de klasse 1.4 goed zichtbaar zijn.

- De stokloze vuurpijlen het enige vuurwerk is dat in werkelijkheid als (lichte en ongevaarlijke) gevarenklasse 1.4 op het testterrein werd aangevoerd[a], maar zéér heftig massa-explosief bleek te reageren.[b] Dit feit lijkt te zijn gemaskeerd in de rapportages (deliverables).
- TNO heeft over de testresultaten met de vuurpijlen zonder stok in Nederland misleidende informatie verspreid via persverklaringen, interviews en zelfs via de minister van Binnenlandse Zaken in een officiële brandweercirculaire met blusinstructies voor de brandweer over hoe te handelen bij brandend vuurwerk.
- De mortierbommen 150 mm vooraf werden gezien als hét vuurwerk dat verantwoordelijk was voor de massa-explosies bij S.E. Fireworks, terwijl uit de CHAF testen tenminste een genuanceerder beeld naar boven komt.
- De watervallen wél gerapporteerd worden als onverwacht heftig exploderend vuurwerk. De reden hiervoor dient te worden uitgezocht.

[a] Foto met dozen en vuurpijlen beschikbaar, waarop de classificatie 1.4 en de TNO-stickers te zien zijn.
[b] Filmopname van de explosie beschikbaar.

De betekenis van de voor vuurwerk gehanteerde gevarenklassen is (kort samengevat):

Betekenis gevarenklassen:
Klasse 1.1: Massa-explosieve reactie
Klasse 1.2: Scherfwerking, géén massa-explosie
Klasse 1.3: Hevige brand, géén massa-explosie
Klasse 1.4: Normale brand, géén scherfwerking en géén massa-explosie

8.10.7 CHAF-Rapportages (deliverables)

8.10.7.1 *D4 Literatuurstudie gevaren vuurwerk (juni 2003)*

Authors	A. von Oertzen (BAM), S. Myatt (HSL), D. Chapman (HSL), R. Webb (TNO), M. P. van Rooijen (TNO), W. Colpa (TNO), E. G. de Jong (TNO), J. de Ruiter (TNO)

Figuur 652: Auteurs van rapport D4: weliswaar onder leiding van BAM (1 auteur), maar grotendeels geschreven door TNO (met 5 auteurs) en HSL (met 2 auteurs).

- Mortierbommen met knal (report shells) zijn het meest gevaarlijke vuurwerk.
- Overdracht van ontsteking tussen vuurwerkartikelen kan via drie mechanismen: impact van fragmenten, hitteoverdracht en schokoverdracht.
- Vuurwerk met een knaleffect dat een mengsel van metaal en perchloraat bevat is gevoelig voor schokinitiatie en kan gemakkelijk een massa-explosie veroorzaken.
- Mengsels van vuurwerk gebaseerd op zwart kruit werken via vuuroverdracht en zijn minder waarschijnlijk oorzaak van een massa-explosie.
- De literatuurstudie bracht geen technische informatie over waarom vuurwerk zich explosiever kan gedragen dan te verwachten zou zijn op grond van de classificatie van dat vuurwerk. Deze mechanismen zijn nog nergens bestudeerd (volgens TNO op blz. 41 van 104).
- The rate of normal pyrotechnic combustion appears to be influenced greatly by a number of physical and chemical factors. These factors include:
  - Particle Size Distribution and Particle Shape
  - Density of chemical mixture
  - Surface area of a consolidated chemical mixture
  - Oxidation state of fuels (metals)
  - Impurities
  - Catalysts

Figuur 653: De verbrandingssnelheid van vuurwerk wordt bepaald door een zestal factoren. Niet vermeld is de mate van opsluiting van het vuurwerk.

Conclusie rapport-D4: Er is alléén literatuurstudie verricht naar de samenstelling van de vuurwerkmengsels. Er is niets bestudeerd over de effecten van opsluiting op het kunnen ontstaan van een massa-explosie van in bulk opgeslagen vuurwerk. TNO beweert dan ook dat tot dan toe niets kan verklaren waarom vuurwerk soms heftiger reageert dan de toegewezen classificatie.

8.10.7.2 *D5 Instrumentatie en meetbehoeften voor proeven*

Date
March 2003

Author(s)
R.M.M. van Wees (TNO)
A. von Oertzen (BAM)
J.H.G. Scholtes (TNO)
S. Myatt (HSL)
C.J. de Ruiter (TNO)

Figuur 655: Auteurs D5-1

Date
April 2003

Author(s)
R.M.M. van Wees (TNO)
M.W.L. Dirkse (TNO)
A. von Oertzen (BAM)
J.H.G. Scholtes (TNO)
S. Myatt (HSL)
C.J. de Ruiter (TNO)

Figuur 656: Auteurs D5-2

Date
July 2004

Author(s)
R.M.M. van Wees (TNO)
M.W.L. Dirkse (TNO)
R.M. van de Kasteele (TNO)
S. Myatt (HSL)
A. von Oertzen (BAM)
C.J. de Ruiter (TNO)
J.H.G. Scholtes (TNO)

Figuur 654: Auteurs D5-3

Work package 5 (WP5, Instrumentation development) is carried out under responsibility of TNO. The objective of WP5 is to determine the diagnostic instrumentation that is best suited to characterise and quantify the reaction process in fireworks

Figuur 657: WP5 is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van TNO en de rapportage komt ook van TNO met 5 auteurs, tegen ieder één auteur voor HSL en BAM.

Getuige de bovenstaande knipsels uit de rapportages van work package-5, bestaande uit de deliverables D5-1, D5-2 en D5-3, zijn deze rapporten hoofdzakelijk geschreven door medewerkers van TNO. In dit WP5 wordt bepaald welke proeven worden uitgevoerd en welke instrumentatie het best geschikt is voor deze proeven, zoals uit te voeren in de volgende fases WP6 t/m WP9. Dit omhelst de uitvoering en interpretatie van de eerst als referentie uit te voeren voorgeschreven UN-proeven (WP6), gevolgd door de uit te voeren small-scale (WP7), medium-scale (WP8) en full-scale (WP9) vuurwerkproeven. Ook wordt de informatiebehoefte van de te verrichten metingen bepaald, zoals de te meten effecten van het vuurwerk (zoals druk, temperatuur, hittestraling, trilling, geluidsterkte, beeldopnames en reactietijd van het vuurwerk) en welke effecten genegeerd kunnen worden. In feite wordt hiermee de gehele opzet van de proefnemingen bepaald.

8.10.7.3 *D6 Kenmerken vuurwerkpakketten volgens standaard UN tests*

8.10.7.3.1 D6-1 Selectie van vuurwerk

Date	June 2003
Authors	A. von Oertzen (BAM), S. Myatt (HSL), E. de Jong (TNO)

WP6 betreft het uitvoeren van de standaard UN classificatie tests (VN test serie-6) op voor dit project geselecteerd vuurwerk, onder vastlegging van zoveel mogelijk kenmerken/eigenschappen. Deze dienen dan als referentie voor de proefnemingen met vuurwerk in WP7 (small-scale), WP8 (medium-scale) en WP9 (full-scale). De selectie van het vuurwerk vond plaats op basis van de gegevens uit de literatuurstudie. Hierna worden 3 tabellen van geselecteerd vuurwerk gegeven voor drie verschillende doeleinden: referentietests, schokinitiatietests en hitte-initiatietests.

Table 1: Reference tests		
Test code	**supposed hazard division**	**fireworks articles**
R1	1.4G	fountains with silver effect, NEC 500 g to 750 g
R2	1.3G	waterfall in a dense package (for thermal effect)
R3	1.3G	Roman candles 1.5" (30 mm inner diameter), no report (for projection effect)
R4	1.1G	report shells with sulphur and Al/Mg alloy (if possible), calibre 75 mm

Table 2: Shock initiation tests - borderline case 1.1/1.3	
Test code	**fireworks articles**
S1	Roman candles with report, calibre around 60 mm
S2	star shells with flash burst charge, calibre 150-200 mm
S3	rockets with report charge (with sticks)
S4	unsticked star-burst rockets

Table 3: Heat initiation tests - borderline case 1.3/1.4	
Test code	**articles**
H1	bag mines, type to be specified
H2	mines or bag mines other than R2, details to be specified
H3	waterfalls packaged with lower NEC per Volume than R2

8.10.7.3.2 D6-2 De setup en de planning van de tests

Date	July 2003
Authors	A. von Oertzen (BAM), D. Chapman (HSL), S. Myatt (HSL)

Deze fase D6-2 is een uitwerking van wat er in de fases D5-1 en D5-2 al grotendeels is vastgelegd. TNO is niet betrokken bij de uitvoering van deze projectfase, maar er wordt intensief overlegd met TNO; Zij hebben de leiding over de volgende fase: WP7.

The procedure for UN tests allows some variation in experimental configuration For the UN 6(b)-test BAM places the test samples in a hole in the ground. On the bottom of the hole, which is about 1 metre deep, a 1 metre by 1 metre steel witness plate is placed. The samples, after being placed in the hole, will be covered with sand such that 1 metre of sand is on top of the samples. In other directions the layer of sand will generally be more than 1 metre. That is, a small hill of sand usually piles up at the place

Figuur 658: In WP6, bij de simulatie van de UN test series-6b, wordt het vuurwerk bij BAM een meter diep ingegraven boven op de getuigenplaat, die op één meter diepte ligt.

In contrast to BAM, HSL installs a UN 6(b)-test set-up fully above ground. A ground layer of sand of 0.3-0.5 m thick is placed on ground of the test site. The transport packages containing the test samples are placed on a witness plate which matches the footprint of the stacked packages. The sand is arranged at the sides and on top of the packages to a thickness of 1 metre, while a lightweight wood construction is erected in order to keep the sand in place. The wooden construction can easily break apart during the test if the reaction produces sufficient overpressure.

Figuur 659: In WP6, bij de simulatie van de UN test series-6b, wordt het vuurwerk bij HSL niet ingegraven, maar wél bedekt met één meter zand aan de zijkanten en er bovenop, met de getuigenplaat direct onder het vuurwerk.

R2 - Waterfall, densely packed

Waterfalls with many gerbs in a dense package are expected to react in a fast succession and thus producing a considerable amount of heat radiation. One criterion for the hazard division 1.3 classification is that during a 6(c)-test at 15 m distance heat radiation of more than 4 kW/m^2 is produced over a period of 5 seconds.

S2 - Shells with flash burst charge

Shells obviously have a very different design as compared with the Roman candles discussed before. The questions regarding reaction behaviour are, however, the same as stated in the previous section, in this case only a fraction of the pyrotechnic composition of the article is likely to show mass explosive behaviour.

Though the distinction between classifications 1.3 and 1.1 can be made on the grounds of the UN 6(b)-test only, it will be of general interest to record the behaviour under conditions of an UN 6(c)-test. The sequence of reactions can be expected to be very different in an UN 6(c)-test because the articles are likely to be pre-damaged from the flames before they react.

Tests are planned according to the same pattern as for Roman candles and involve three UN 6(b)-tests (with one optional extra UN 6(b)-test) plus one UN 6(c)-test. The purchased amount will include material for five tests and articles for further testing in workpackage 7.

S4 - Unsticked star burst rockets

The testing of unsticked star burst rockets can be seen in the same light as the S2 tests with shells having a flash burst charge. The test pattern is the same as before. In this case, however, the UN 6(c)-test is of higher interest as compared with the sticked rockets from the previous section. The degree of mutual obstruction of unsticked rockets is much higher, thus making it possible that these articles stay together longer and develop a more violent reaction behaviour. Another aspect of interest is the type of motion unsticked rockets perform. This can only be seen in an UN 6(c)-test.

The sequence of the subsequent tests is not critical and may depend on availability of fireworks articles.

8.10.7.3.3 D6-3-4 Resultaten van de UN-tests en richtlijnen voor WP7 – WP9

Date	November 2004
Authors	A. von Oertzen (BAM), A. Schreck (BAM), S. Myatt (HSL), M. Davies (HSL)

The *waterfall gerbs (test code R2)* were expected to show a greater amount of heat radiation during an UN 6(c)-test leading to a 1.3 classification (mostly owing to the fact that a high amount of hot burning composition is packed together very densely). This classification could not confirmed in our tests because the burning of the waterfall gerbs extended over a period of about 1 to several minutes and the radiation produced did not reach the criterion value of 4 kW/m^2 at 15 m distance. This result, and in comparison with

The last item selected were the *connected waterfalls (test code H3)*. They produced a very large amount of heat radiation, which can be explained by the connection of the gerbs by piped quickmatch. This burns almost instantaneously and would have ignited nearly all the tubes simultaneously. The gerbs were made using thin card tubes which would also have facilitated rapid ignition. It was concluded that a classification in hazard division 1.3 was appropriate.

The *150 mm star shells (test code S2)* proved to be a very interesting item. The packaging of 12 articles in a single box without any separating material allowed in one test for the almost simultaneous ignition of all lift charges and the delay fuses in a single event. This led to the almost simultaneous bursting of the majority of the shells, which produced an effect similar to a mass explosion. However, this seemed to depend on the degree of confinement. During the UN 6(c)-tests the pressure traces indicated that the shells in each package formed a group of almost simultaneous reacting articles. Although the results suggest a 1.3 classification, it remains unclear whether the simultaneous ignition of lift charges could lead to a mass explosion in a large scale trial. HSL has conducted comparative tests with only 6 articles in a box instead of 12, leading to extremely similar results.

Unsticked rockets (test code S4) were selected for the relatively high density of explosive. The observed reaction satisfied all the criteria for a 1.3 classification, and reaction propagation was apparently fairly slow. The latter could be attributed to the strong fibreboard casing of the rocket and a very efficient protective cap on the fuse. A large number of articles remained unreacted after the test. This contrasts to the findings in work package 7 where stronger confinement did lead to the simultaneous reaction of all articles.

From the test results it became evident that some of the tested articles fulfil a reference role, but will not be of interest in large scale trials. Among these are the relatively slowly reacting articles, such as the fountains (test code R1) and the mines in mortar (test code H1). The waterfall gerbs (test code R2) can be excluded from large scale trials, since it was observed that the connected waterfalls (test code H3) react more violently. Both types of Roman candles do not seem to be suitable candidates for large scale trials since projection effects will not become larger through testing an increased amount. Projection may even be reduced through the obstructing effects of the container itself or other fireworks packages.

Figuur 660: Aan de hand van de testresultaten van WP6 wordt al het vuurwerk terzijde gelegd voor de vervolgfases waarvan het de verwachting is dat er onvoldoende kans is op een massa-explosie bij de full-scale testen (WP9).

The unsticked rockets did not show mass explosive behaviour during the UN tests. However, the small scale tests performed in work package 7 suggested that higher confinement can make a simultaneous reaction possible. In order to investigate whether such conditions occur during storage in a container it would be necessary to conduct a large scale trial with these articles, too.

Figuur 661: De vuurpijlen zonder stok vertoonden géén massa-explosief gedrag tijdens de UN-tests.

One of the articles with the most complex behaviour at the borderline to a mass explosion were the 6" shells. This type of fireworks is frequently transported/stored and therefore it is logical to place a special focus on the conditions which may lead to a mass explosion of shells in general.

During the tests it was observed that simultaneous ignition of the lift charges of the shells can lead to an almost simultaneous explosion of the main charges of the shells. The question to be raised is whether this situation can lead to the virtually simultaneous explosion of the entire contents of a shell-filled ISO-container. This will require a full-scale test with shells in their packages and the completely filled container. This is also a situation which gets very close to actual transport conditions.

However, tests have indicated that a more violent reaction may be obtained by having a partially filled container rather than a full one. The flame spread could be more efficient if an open space is present, as is the case for storage in containers. Furthermore, the empty space may allow for a temporary buffering of reaction gases delaying the bursting of the structure until a larger amount of fireworks is involved in the reaction, as compared with the situation where the container is completely filled with boxes.

If the effects outlined above do not take place in an ordinary container, further confinement and stabilisation of the container would be necessary, thus simulating more robust structures such as storage bunkers or concrete buildings. Such a stabilising and confining effect could easily be achieved by sand mounding of the container.

8.10.7.3.3.1 Mortierbom 150 mm (test code S2)

6 Star shell 150 mm (test code S2)

6.1 General

The star shell had a particular construction with a lift charge, which can be seen on the left in Fig. B-13, but also with a comet, to be seen on the right in the same Figure. The shell case is made of plastics and had an outer diameter of 137 mm. Each shell contained gold stars which were composed mainly of black powder and had a diameter of 15 mm. The shell which was dismantled contained 324 stars. In the middle of the shell were two thin plastic bags which contained the bursting charge. This consisted of approximately one third Al/$KClO_4$ flash powder and two thirds of black powder on rice husk. The shell together with comet and lifting charge was wrapped in thin paper.

This shell is produced in 24 different variants with all kinds of star colours or combinations of colours. The shell tested and described here was the type "Golden Willow".

6.2 Sectional drawing

For reasons of convenience the following drawing has been rotated by 90°.

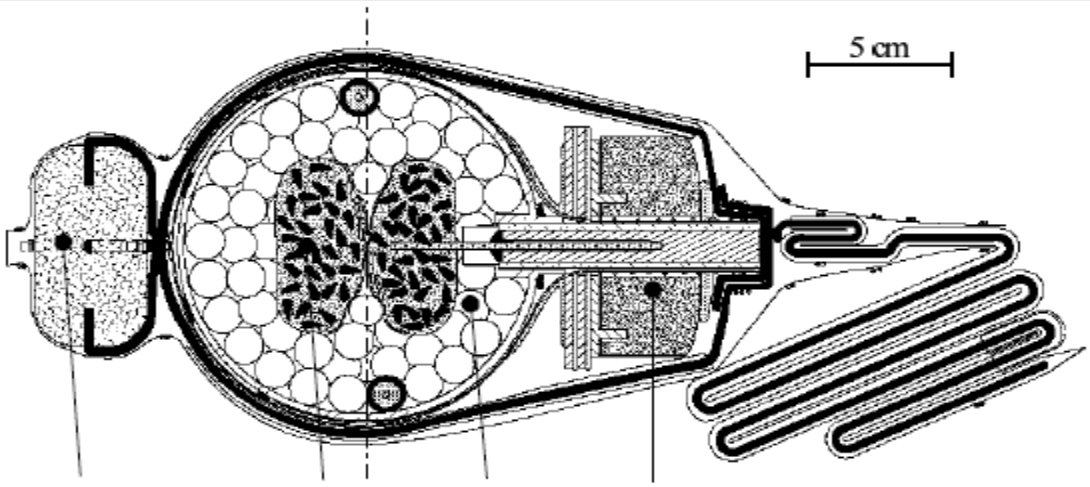

Fig. B-13: Cross-section of 150 mm star shell

Table B-13: Part list of 150 mm star shell

Part. No.	*Part description*	*Composition*	*Mass [g]*
1	lift charge	black powder	178.7
2	break charge	Al/$KClO_4$ black powder mixt.	131.6
3	gold stars	mostly black powder	780.0
4	comet	black powder	260.2
Pyrotechnic content: 1386.7 g		Total mass:	1724.6

Note: The sum of masses may be lower than the total mass since not every small part is listed above.

Fig. D-40: Set-up and crater of test S2.6b.BAM.I

The large image in Fig. D-40 shows the site after the test with the formation of a smaller crater with a diameter of 150 cm and a depth of about 40 cm. The witness plate was not affected.

Fig. D-41: Snap-shots from the test video taken at times: 0, 3, 4 s

Fig. D-41 is a selection of three snap-shots from the video showing some interesting features of the reaction. The reaction started with a small fireball as seen in the upper left image which released a large amount of white smoke. After 4 seconds of inactivity a violent explosion occurred which affected all articles.

The overall impression was that of a mass explosion. However, looking at the pressure traces reproduced in Fig. D-42 (upper diagram) reveals around 15 individual peaks distributed over a period of almost 2 seconds. The lower diagram shows the pressure in ground showing the reaction of the lift charges very well. The peak value around 10 MPa may not be accurate but rather represents the upper limit of the transducer used.

Apparently the confinement of the sand led to a rapid ignition of all lift charges within a period of time of the order of 0.5 s, which then led to the explosion of all shells within a period of time of 1 to 1.5 s. It is obvious, that human perception is likely to judge this as virtually a single event.

Wat bij oppervlakkige beschouwing een massa-explosie leek te zijn blijkt in werkelijkheid een explosie van de aandrijfladingen te zijn geweest, geïnitieerd door de opsluiting van het zand, gevolgd door de explosie van de 6" shells zelf. Daarbij bleek de getuigenplaat niet beschadigd te zijn.

6.3 S2.6b.HSL.1, S2.6b.HSL.2, and S2.6b.HSL.3

The tests performed at the BAM test-site had shown a fairly violent behaviour, though it was evident that not all article reacted in a mass explosion. Essentially the same observation could be made during three trials at the HSL test range.

Fig. D-50: Package with 12 articles

Op bovenstaande foto is een verpakking met 12 shells van 150 mm te zien die werd gebruikt bij test S2.6b.HSL.1. De foto is extra groot afgedrukt om te laten zien dat de classificatiesticker op de doos aangeeft: subklasse 1.2G. Het is niet duidelijk of dit de oorspronkelijke classificatie was van de 150 mm shells in de doos.

Fig. D-51: Snap-shots from the test video of test S2.6b.HSL.1. Times are: 0, 1, 4, 8 s.

The test video reveals further details of the sequence of events, and several snap-shots are shown in Fig. D-51. After an initial move of the sand (first image) and the formation of a cloud of smoke (second image) it takes 3 seconds before one larger explosion occurs (third image). More smoke is produced and another 4 seconds elapses before a second large explosion takes place (last image). Very few smaller explosions are heard

which can be attributed to single shells exploding. The interpretation of this sequence of events is similar to the interpretation given in the previous sub-section. The initial explosion is caused by the simultaneous ignition of the lift charges of at least one box. The dwell time of 3-4 seconds is caused by the delay fuses. The first large explosion ignites the lift charges from remaining shells, thus the second plume is produced, and another 4 seconds later these shells explode as well.

8.10.7.3.3.2 Vuurpijlen zonder stok (test code S4)

8 Unsticked starburst rocket (test code S4)

8.1 General

The starburst rocket consisted of a rocket motor containing 12.4 g of composition and 38.4 g of stars, contained in a cylindrical fibreboard rocket head of 36 mm outer diameter. The stars had an average diameter of 6 mm. Once launched into the air the stars were dispersed by the rocket head bursting charge which consisted of 3.4 g of flash composition.

8.2 Sectional drawing

For reasons of convenience the following drawing has been rotated by 90°.

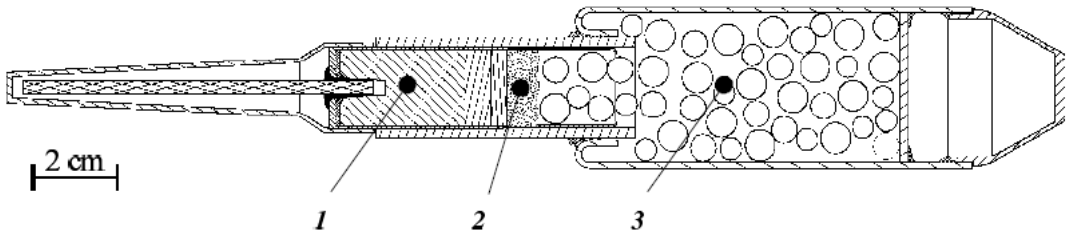

Fig. B-17: Cross-section of unsticked starburst rocket

8.3 Part list

Table B-17: Part list of starburst rocket

Part. No.	*Part description*	*Composition*	*Mass [g]*
1	rocket motor	black powder	12.4
2	breaking charge	$KClO_4$+Al — 70% + 30%	3.4
3	stars	depending on colour	38.4
Pyrotechnic content: 58.8 g		Total mass:	89.1

Note: The sum of masses may be lower than the total mass since not every small part is listed above.

8.4 Chemical analysis

The star composition was chemically analysed and gave the following data:

$KClO_4$	59 %,
$CaCO_3$	6 %,
Mg	6 %,
Al	5 %,
combustible substances	24 %.

8 Unsticked rocket with stars (test code S4)

Fig. D-64: Test set-up and small crater formation of S4.6b.BAM.1

Fig. D-72: After test S4.6b.HSL.2

Fig. D-74: Video images from test S4.6c.BAM.1

tion of reacting articles during this test. Only the main reaction phase during the first 60 s is shown. Some further bursts of several explosions occurred several minutes after the

8.10.7.3.3.3 Verbonden watervallen

11 Connected waterfall (test code H3)

11.1 General

The connected waterfall tested consisted of 20 gerbs, each one being 250 mm in length and 20 mm in diameter (tubes filled with pyrotechnic composition). The quick match connections, which can be seen in Fig. B-23 at the lower ends, have a length of approx. 40 cm.

Fig. B-25: Connected waterfalls in transport package

11 Connected waterfall (test code H3)

Fig. D-86: Test set-up and snap-shot from test H3.6c.BAM.1

Fig. D-86 shows the test set-up and one video image from the test H3.6c.BAM.1. The flames from the reacting composition reached a height of approximately 6 m and a width of 4 m and were extremely bright.

PvB: dus verschijnselen behorend bij de subklasse 1.3

Fig. D-88: Snap-shot from video of test H3.6c.HSL.1

PvB: Dus verschijnselen behorend bij de subklasse 1.4 of 1.3?

8.10.7.3.3.4 Vergelijking met TNT

12 Comparison with TNT

As a concluding remark the comparison of a single report shell, or the entire UN 6 (c)-test with some amount of TNT shall be repeated. Since this calculation involves taking mathematical powers (instead of roots) the results tend to spread widely. I. e. at the current state of knowledge the effect of a single 60 mm report shell corresponds to the explosion of approximately 1 g TNT. The effect of four transport packs with such report shells, i. e. 200 articles, then corresponds to the explosion of about 45 to 345 kg of TNT, depending on whether the focus is on peak pressure or pressure impulse.

Op de bladzijdes tekst waarin getracht wordt een vergelijking met TNT te maken komen we veel aannames, benaderingen en correcties tegen. Bedacht moet worden dat deze tekst van het onderzoeksrapport is opgesteld vijf jaar ná de Vuurwerkramp en in het kader van een wetenschappelijk onderzoek. Dit plaatst de vergelijkingen met een TNT-equivalent door TNO bij de Vuurwerkramp in een discutabel daglicht.

8.10.7.4 *D7 Kleine schaal vuurwerkproeven*

CHAF WP7: Small-Scale Characterisation

This report has been written under the EC contract EVG1-CT-2002-00074 CHAF.

Funding of parts of the project by the partner institutions HSL, BAM, and TNO and The Netherlands Ministry of Spatial Planning, Housing and the Environment (VROM) is gratefully acknowledged.

Date
March 2004

Author(s)
J.H.G. Scholtes
R. Oostdam
R.R.M. van Wees
C.J. de Ruiter

Date
September 2004

Author(s)
J.H.G. Scholtes
E.G. de Jong
C.J. de Ruiter
R. Oostdam

WP7 is uitgevoerd door TNO, alle auteurs van de rapportages D7-1 (maart 2004), D7-2 (september 2004) en D7-3 (januari 2006) zijn ook van TNO.

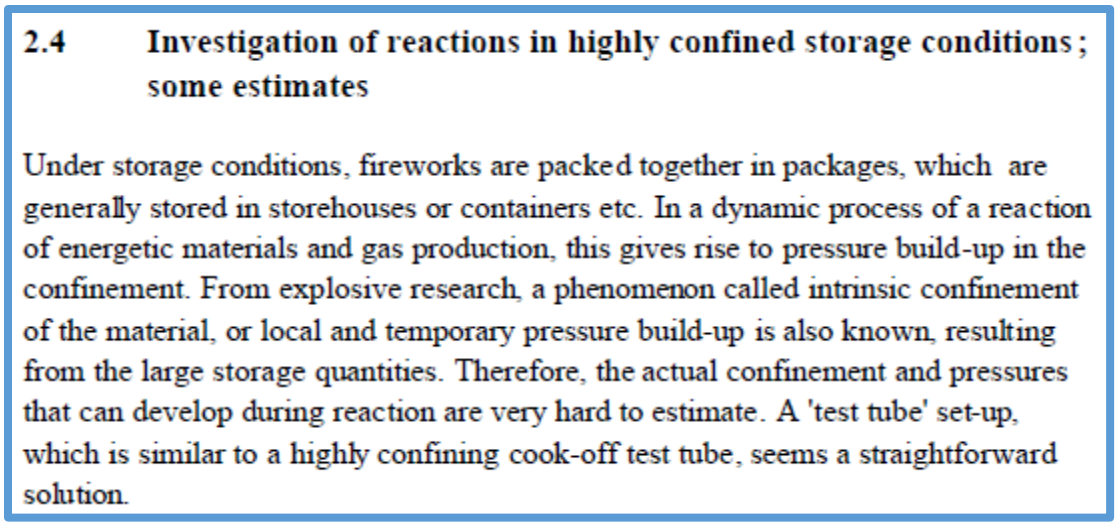

2.4 Investigation of reactions in highly confined storage conditions; some estimates

Under storage conditions, fireworks are packed together in packages, which are generally stored in storehouses or containers etc. In a dynamic process of a reaction of energetic materials and gas production, this gives rise to pressure build-up in the confinement. From explosive research, a phenomenon called intrinsic confinement of the material, or local and temporary pressure build-up is also known, resulting from the large storage quantities. Therefore, the actual confinement and pressures that can develop during reaction are very hard to estimate. A 'test tube' set-up, which is similar to a highly confining cook-off test tube, seems a straightforward solution.

Figuur 662: Fragment uit D7-1 over de onbekendheid met de mechanismen van drukopbouw in opslagruimtes en het effect ervan op de explosiviteit van vuurwerk.

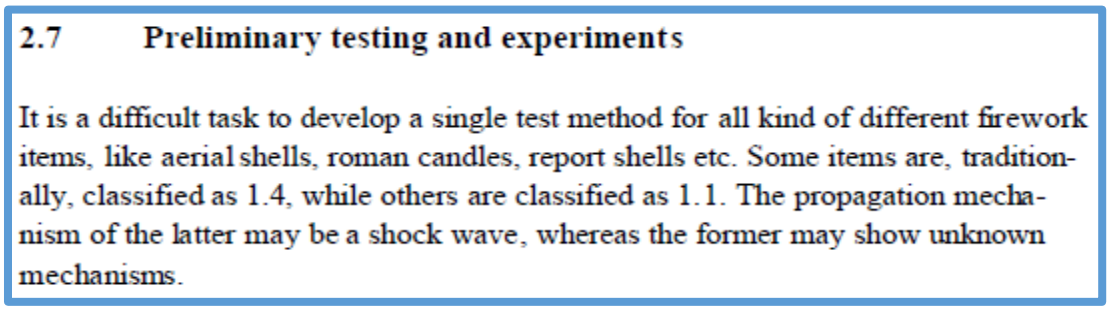

2.7 Preliminary testing and experiments

It is a difficult task to develop a single test method for all kind of different firework items, like aerial shells, roman candles, report shells etc. Some items are, traditionally, classified as 1.4, while others are classified as 1.1. The propagation mechanism of the latter may be a shock wave, whereas the former may show unknown mechanisms.

Figuur 663: Fragment uit D7-1, waarin melding wordt gemaakt van vuurwerk dat traditioneel in de subklasse 1.4 wordt ingedeeld, maar waarvan de voortplantingsmechanismen van ontsteking en explosie onbekend zijn.

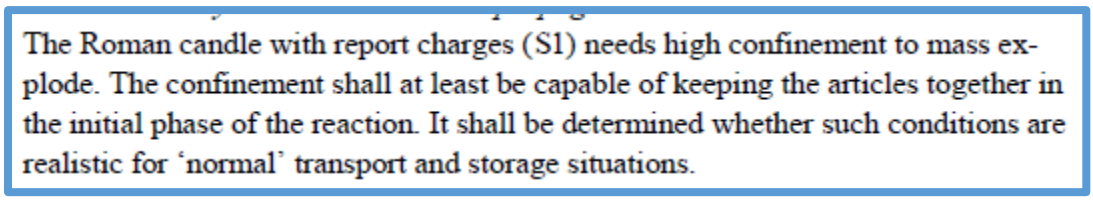

The Roman candle with report charges (S1) needs high confinement to mass explode. The confinement shall at least be capable of keeping the articles together in the initial phase of the reaction. It shall be determined whether such conditions are realistic for 'normal' transport and storage situations.

Figuur 664: Fragment uit D7-2, waarin staat dat de Romeinse kaarsen hoge druk in opsluiting nodig hebben om tot massa-explosie te kunnen komen.

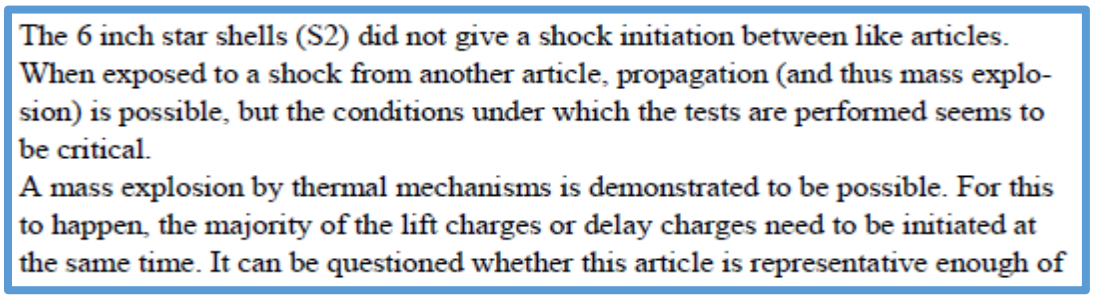

The 6 inch star shells (S2) did not give a shock initiation between like articles. When exposed to a shock from another article, propagation (and thus mass explosion) is possible, but the conditions under which the tests are performed seems to be critical.
A mass explosion by thermal mechanisms is demonstrated to be possible. For this to happen, the majority of the lift charges or delay charges need to be initiated at the same time. It can be questioned whether this article is representative enough of

Figuur 665: Fragment uit D7-2. De 6 inch star shells kunnen alleen schokoverdracht krijgen van ander vuurwerk. Ook thermische overdracht zou mogelijk kunnen zijn. De mechanismes leidende tot een mogelijke massa-explosie zijn onzeker.

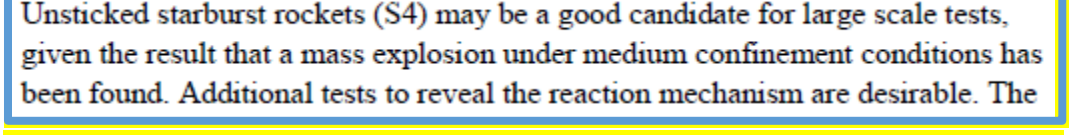

Unsticked starburst rockets (S4) may be a good candidate for large scale tests, given the result that a mass explosion under medium confinement conditions has been found. Additional tests to reveal the reaction mechanism are desirable. The

Figuur 666: Fragment uit D7-2: De vuurpijlen zonder sok vertonen massa-explosief gedrag onder opsluiting

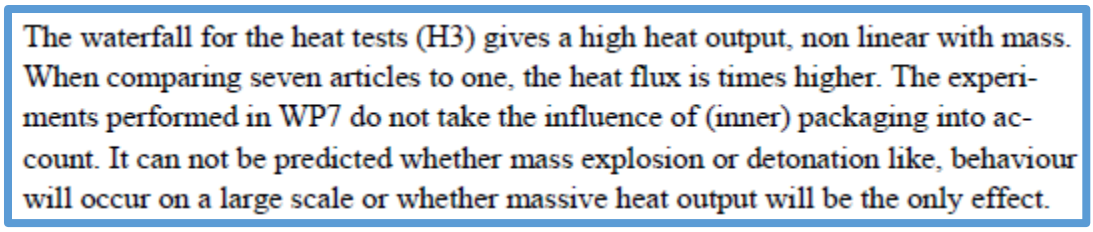
The waterfall for the heat tests (H3) gives a high heat output, non linear with mass. When comparing seven articles to one, the heat flux is times higher. The experiments performed in WP7 do not take the influence of (inner) packaging into account. It can not be predicted whether mass explosion or detonation like, behaviour will occur on a large scale or whether massive heat output will be the only effect.

Figuur 667: Fragment uit D7-2: Van de watervallen is het niet te voorspellen of massa-explosief gedrag zal optreden bij de grote schaal proeven (klasse 1.1), of dat de verschijnselen beperkt blijven tot hittestraling (klasse 1.3).

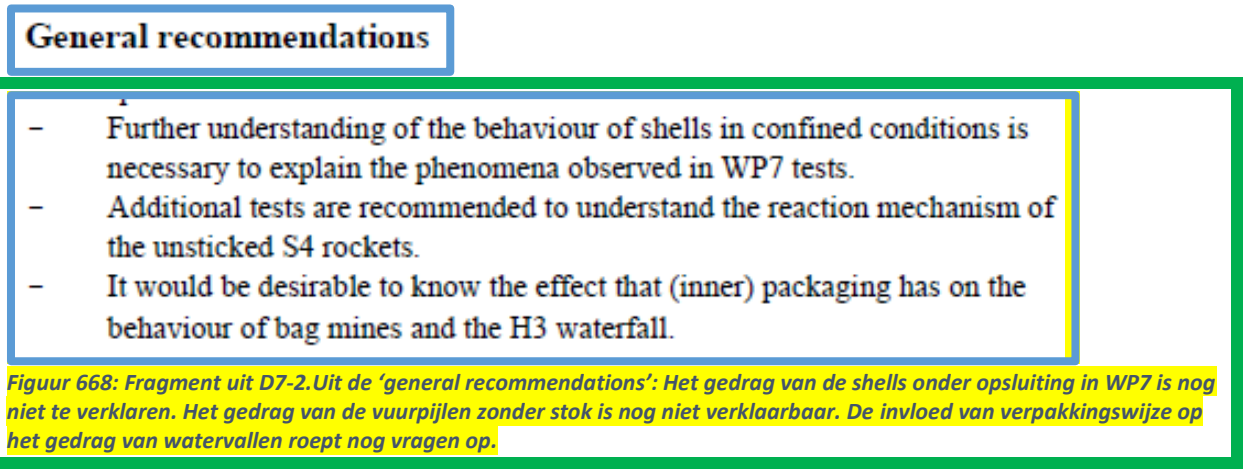
General recommendations

- Further understanding of the behaviour of shells in confined conditions is necessary to explain the phenomena observed in WP7 tests.
- Additional tests are recommended to understand the reaction mechanism of the unsticked S4 rockets.
- It would be desirable to know the effect that (inner) packaging has on the behaviour of bag mines and the H3 waterfall.

Figuur 668: Fragment uit D7-2.Uit de 'general recommendations': Het gedrag van de shells onder opsluiting in WP7 is nog niet te verklaren. Het gedrag van de vuurpijlen zonder stok is nog niet verklaarbaar. De invloed van verpakkingswijze op het gedrag van watervallen roept nog vragen op.

8.10.7.5 *D8 Medium schaal vuurwerkproeven*

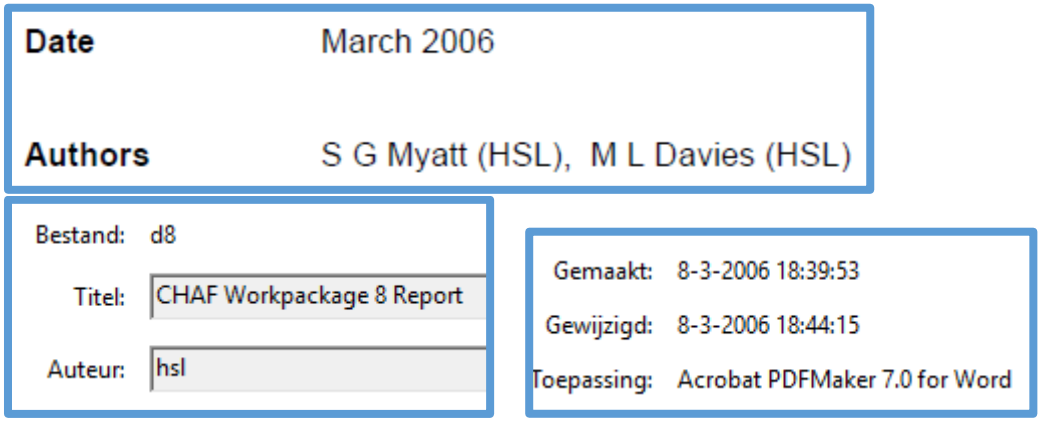
Date March 2006

Authors S G Myatt (HSL), M L Davies (HSL)

Bestand: d8

Titel: CHAF Workpackage 8 Report

Auteur: hsl

Gemaakt: 8-3-2006 18:39:53

Gewijzigd: 8-3-2006 18:44:15

Toepassing: Acrobat PDFMaker 7.0 for Word

Figuur 669: Rapport D8-1 en D8-2, auteurs zijn van HSL, óók volgens de eigenschappen (properties) van het rapportbestand. Dit betekent dat de bron van de rapporten oorspronkelijk is en géén reprint via TNO.

Deze medium-schaal testreeks was bedoeld om een nieuw, voor deze testreeks ontwikkeld, testinstrument te proberen, namelijk een drukvat (pressure vessel) met een (uiteindelijke) inhoud van 0,8m^3. Met behulp van dit drukvat, of een vergelijkbaar instrument, zou het mogelijk moeten worden om een betere voorspelling te maken, dan bij de gebruikelijke UN-testen series-6, van het gedrag van bulk opgeslagen vuurwerk dat onder opsluiting tot ontbranding komt. In de testreeks van WP9 is gedeeltelijk ander vuurwerk gebruikt dan in de WP6-WP8 testreeks. M.b.v. het drukvat is getracht inzicht te krijgen in de vergelijkbaarheid van het vuurwerk. Zo bleek dat de 150 mm shells uit WP9 vergelijkbaar waren met de shells uit de andere testreeksen. De vuurpijlen zonder stok uit WP9 weken echter behoorlijk af van die uit de andere testreeksen. De WP9 75 mm shells waren onvergelijkbaar en zijn verder uit dit reviewrapport gelaten.

In addition, the flight delay times of star shells appeared to be significantly reduced at elevated pressures suggesting that propagation of ignition from article to article could proceed much faster than might otherwise have been envisaged. Some data from other work packages contradicts these observations and indicates that further work would be necessary to further elucidate the mechanisms involved and their relative contributions.

Figuur 670: Fragment uit rapport D8, er zijn aanwijzingen dat de voortplanting van de ontsteking door de 150 mm shells sterk toeneemt onder hoge druk.

Een zeer interessante bevinding uit de drukvattesten is dat de overdrachtssnelheid van de ontsteking van shell naar shell (150 mm) sterk wordt verhoogd indien er sprake is van hoge druk omstandigheden. Dit is een serieuze aanwijzing dat opsluiting van vuurwerk inderdaad de kans op een massa-explosie verhoogt.

A number of incidents involving stored fireworks have occurred in the recent past in areas such as Uffculme in the UK (1), Culemborg and Enschede in the The Netherlands (2,3,4), Carmel in Western Australia (5) and Kolding in Denmark (6). These have all resulted in the destruction of the surrounding storage complexes and damage to surrounding buildings. The worst effects occurred in Enschede where 22 people died and over 900 were injured (7). In all cases the effects of the explosions were far more violent than could have been predicted from the combination of the UN transport classifications and the quantities of the fireworks that were contained in the stores.

Some research was produced by individual EU countries to try and establish the causes of these explosions (8,9) but it became apparent that the large quantities of fireworks required made testing prohibitively expensive. As a consequence, on 1 January 2003, a collaborative research programme called 'Quantification and Controls of Hazards Associated with the transport and storage of Fireworks (CHAF) was started under the EU 5th framework programme. The research partners comprised TNO Prins Maurits Laboratory (TNO, The Netherlands), Bundesanstalt für Materialforschung und –prüfung (BAM, Germany) and the Health and Safety Laboratory (HSL, United Kingdom). The project was funded by the European Union and government departments from each of the research partners' countries.

The research aimed to provide data on the mechanisms of flame spread and pressure build-up in packaged fireworks under conditions of confinement in order to better understand their behaviour in fire situations. In addition, the tests were performed to establish criteria that would accurately predict their explosive behaviour in large stores when tested using relatively small samples.

Figuur 671: Fragment uit rapport D8 waarin de aanleiding voor het CHAF project wordt besproken met wetenswaardige details.

Bij het doornemen van de rapportages D4, D5, D6 en D7 zijn gefragmenteerd wat elementen aangetroffen over de aanleiding tot het CHAF-project. Pas in D8 staat, weliswaar achteraf[a], in meer detail beschreven wat de aanleiding tot dit project is geweest. Zie bovenstaande

[a] Achteraf beschreven, want het projectvoorstel CHAF is in 2002 goedgekeurd door de Europese Commissie, terwijl in de opsomming van events die aanleiding gaven tot het project ook de vuurwerkramp in Kolding staat weergegeven, die echter pas in het najaar van 2004 plaatsvond. Aangezien de voorbereiding van het project zeker in 2001 al moet zijn aangevangen, ligt het in de verwachting dat TNO, HSL en BAM, reeds in 2001 samenwerkende t.b.v. het onderzoek van de commissie OOSTING, hebben besloten dit projectvoorstel te zullen indienen bij de Europese Commissie.

figuur 518. Uit deze omschrijving zijn een aantal voor de (strafvervolging van) Vuurwerkramp zeer relevante elementen op te pikken:

- **In alle gevallen van vuurwerkincidenten was het effect van de explosies veel krachtiger dan op grond van de classificatie en de hoeveelheid van het opgeslagen vuurwerk kon worden verwacht. Er staat dus niet dat de classificatie verkeerd was, maar dat de explosies heftiger waren dan op grond van de classificatie kon worden verwacht.**
- **Er waren binnen de EU nog geen testen uitgevoerd die de oorzaken en de heftigheid van deze explosies konden verklaren.**
- **Het doel van het onderzoek was duidelijk gericht op de effecten van opsluiting, zowel door verpakking als door de wijze van opslag, op de mechanismes die ten grondslag liggen aan de explosies die optreden bij brandend vuurwerk in grote opslaginrichtingen.**
- **De onderzoeksinstantie TNO, die binnen het strafrechtelijk traject verklaarde dat *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk de oorzaak was van de Vuurwerkramp, startte gelijktijdig een onderzoeksproject op met haar partners HSL en BAM om de werkelijke oorzaken te achterhalen van de explosies bij de Vuurwerkramp. In de omschrijving van dát project staat dat de kracht van de explosies van de Vuurwerkramp niet kon worden voorzien op basis van classificatie en hoeveelheid.**

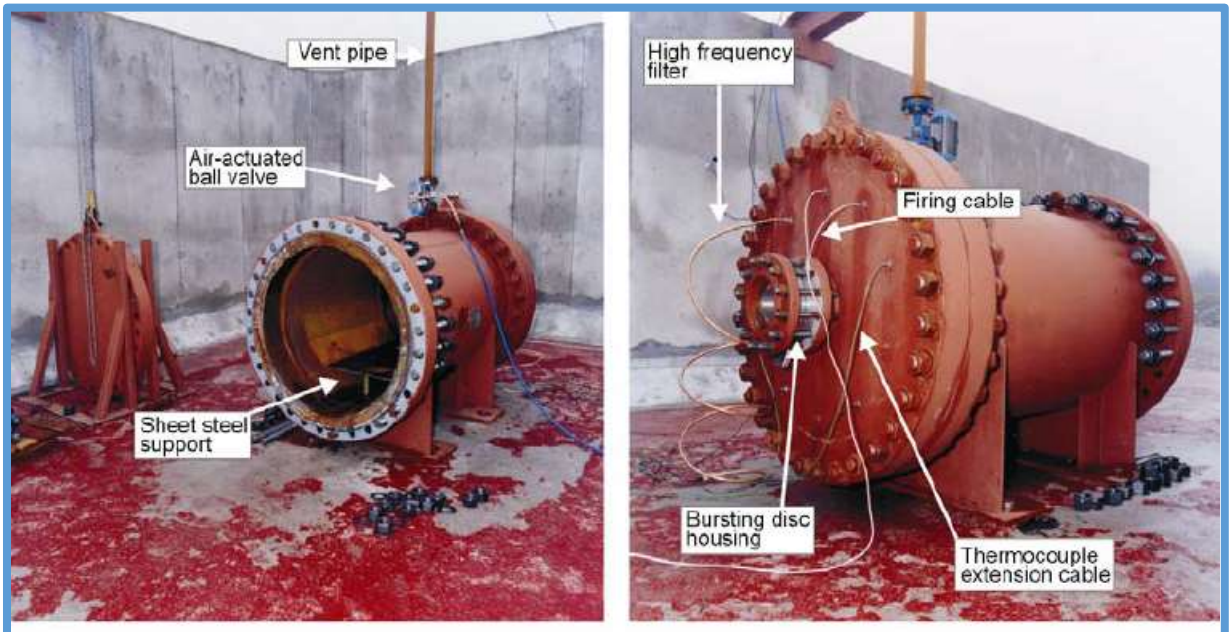

Figure 3: Overview of pressure vessel test site and fittings

Het op bovenstaande foto's weergegeven drukvat heeft een belangrijke brugfunctie vervuld bij de vergelijking van het vuurwerk in de verschillende testfases. Dit vuurwerk kon om diverse redenen niet hetzelfde zijn in alle testfases. Dit was o.a. vanwege de noodzakelijke volgtijdigheid en de daaruit volgende verschillende beschikbaarheid en vanwege het afvallen van vuurwerk wegens gebleken ongeschikte eigenschappen voor verdere testen.

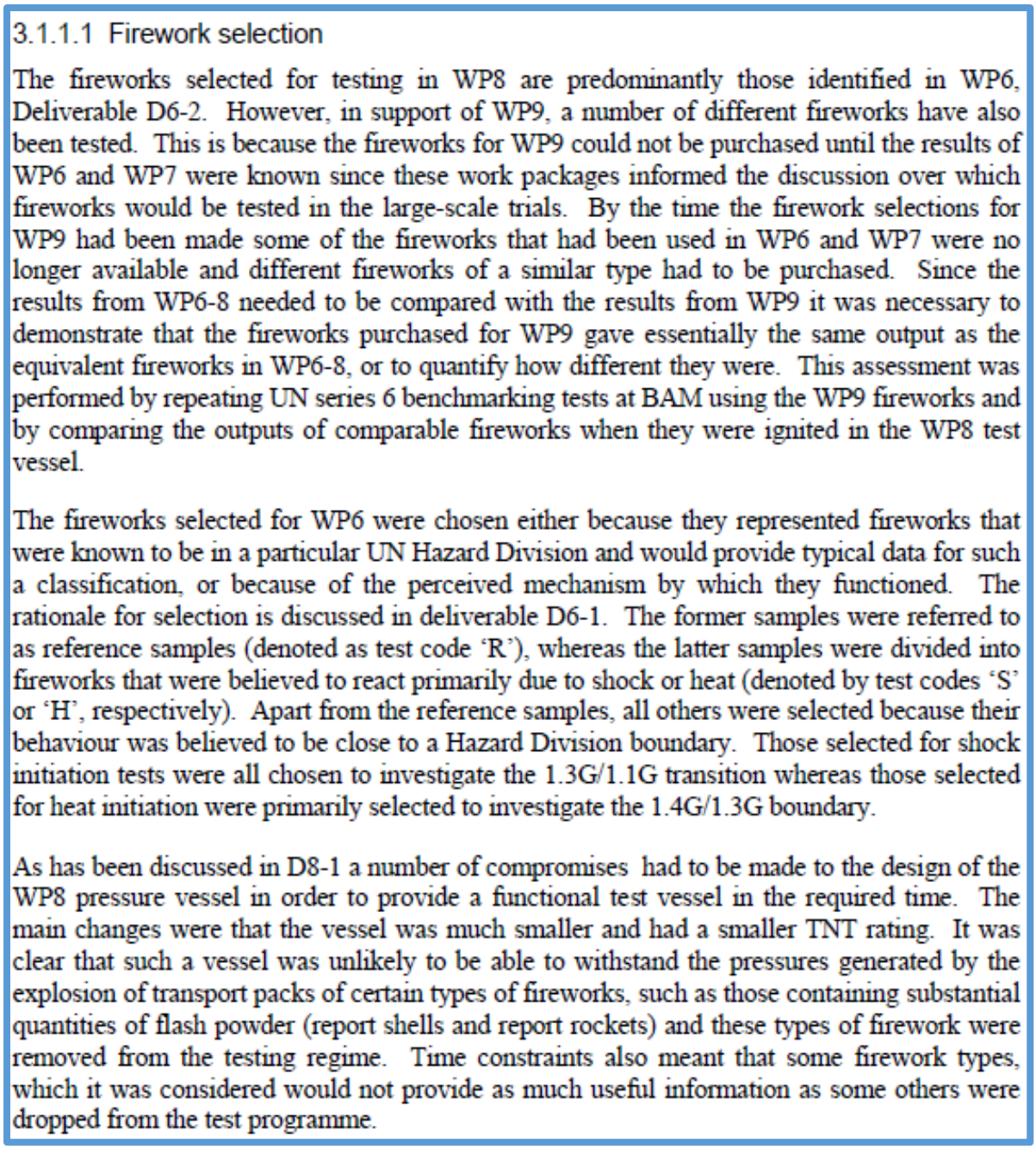

3.1.1.1 Firework selection

The fireworks selected for testing in WP8 are predominantly those identified in WP6, Deliverable D6-2. However, in support of WP9, a number of different fireworks have also been tested. This is because the fireworks for WP9 could not be purchased until the results of WP6 and WP7 were known since these work packages informed the discussion over which fireworks would be tested in the large-scale trials. By the time the firework selections for WP9 had been made some of the fireworks that had been used in WP6 and WP7 were no longer available and different fireworks of a similar type had to be purchased. Since the results from WP6-8 needed to be compared with the results from WP9 it was necessary to demonstrate that the fireworks purchased for WP9 gave essentially the same output as the equivalent fireworks in WP6-8, or to quantify how different they were. This assessment was performed by repeating UN series 6 benchmarking tests at BAM using the WP9 fireworks and by comparing the outputs of comparable fireworks when they were ignited in the WP8 test vessel.

The fireworks selected for WP6 were chosen either because they represented fireworks that were known to be in a particular UN Hazard Division and would provide typical data for such a classification, or because of the perceived mechanism by which they functioned. The rationale for selection is discussed in deliverable D6-1. The former samples were referred to as reference samples (denoted as test code 'R'), whereas the latter samples were divided into fireworks that were believed to react primarily due to shock or heat (denoted by test codes 'S' or 'H', respectively). Apart from the reference samples, all others were selected because their behaviour was believed to be close to a Hazard Division boundary. Those selected for shock initiation tests were all chosen to investigate the 1.3G/1.1G transition whereas those selected for heat initiation were primarily selected to investigate the 1.4G/1.3G boundary.

As has been discussed in D8-1 a number of compromises had to be made to the design of the WP8 pressure vessel in order to provide a functional test vessel in the required time. The main changes were that the vessel was much smaller and had a smaller TNT rating. It was clear that such a vessel was unlikely to be able to withstand the pressures generated by the explosion of transport packs of certain types of fireworks, such as those containing substantial quantities of flash powder (report shells and report rockets) and these types of firework were removed from the testing regime. Time constraints also meant that some firework types, which it was considered would not provide as much useful information as some others were dropped from the test programme.

Figuur 672: Fragment uit rapport D8 waarin uitleg over de redenen waarom er verschillende vuurwerkartikelen zijn gebruikt in de diverse fases van het project (WP6 t/m WP9).

De vuurwerkartikelen uit de R-reeks dienden ter referentie tegen de classificatie uit de UN-testreeks series-6. De vuurwerkartikelen uit de S-reeks werden getest op schokoverdracht van ontsteking. Deze artikelen werden vooraf ingeschat als dicht tegen de grens te staan tussen de subklassen 1.3 en 1.1. De vuurwerkartikelen uit de H-reeks werden getest op hitteoverdracht van ontsteking. Deze artikelen werden vooraf ingeschat als dicht tegen de grens te staan tussen de subklassen 1.4 en 1.3.

3.1.2.9 WP6 Unsticked starburst rocket (test code S4)

One test was performed using a single transport pack (WP6/S4/1box/1). The pressure profile is given in Figure 26. It can be seen that the pressure rise occurs over a relatively long period (≈5 s) and that the maximum pressure is relatively low (≈870 kPa). During firing it was noticed that there was a delay of several seconds before any reports were heard and that these continued sporadically for about 30 s. When the vessel was opened it was found that 76 of the 120 rockets had failed to function indicating that this particular firework was unlikely to produce an increase in violent explosive behaviour in a multiple transport pack test. No further testing was performed.

Figuur 673: Fragment uit rapport D8. De vuurpijlen zonder stok uit WP6 vertoonden in het drukvat geen massa-explosief gedrag. Een gedeelte van het vuurwerk was niet eens afgegaan.

3.1.2.10 WP9 Unsticked starburst rocket (test code S4)

These rockets produced an almost instantaneous rise in pressure compared to the rockets used in WP6. Examination of the two types of rocket showed that there were differences in the quantities of composition present. The most significant is believed to be a 25% increase in flash powder from 3 g (WP6) to 4 g (WP9). Even this increase in flash composition does not seem to explain the vastly different behaviour observed.

The orientation and packaging of these rockets was different to those in WP6. They were packed in 4 layers with no card to separate them and the arrangement of the rockets within the layers allowed some of the rocket heads to be adjacent (Figure 29). This may have contributed to the more rapid propagation.

Figuur 674: Fragment uit rapport D8. De vuurpijlen zonder stok uit WP9 vertoonden in het drukvat van WP8 een heftiger reactie dan die uit WP6. Uit analyse achteraf kon men vermoeden dat het hogere gehalte aan flashpoeder en de andere oriëntatie van het vuurwerk in de doos mogelijk konden bijdragen aan een verklaring voor dit verschil in heftigheid.

3.1.2.15 WP6 connected waterfall (test code H3)

These articles produced considerable thermal output during WP6 testing. However, it was decided that data from fireworks that were used for the large-scale tests (WP9) would be more useful since the effects of bulk storage could be compared with the small number of transport packs used in the WP8 tests. These waterfalls were not studied further in WP8.

3.1.2.16 WP9 connected waterfall (test code H3)

A single test using one transport pack of these fireworks was performed (WP9/H3/1box/1). Indications from the WP9 tests were that this article could produce violent mass explosion effects in large quantities. However, subsequent UN 6(b) and UN 6(c) tests did not result in similar effects. As a precaution this test was arranged to be the last in the test programme.

During the test a delay after ignition occurred followed by an almost instantaneous large pressure rise (Figure 37). The 8000 kPa disc failed but the orifice was unable to vent the gases sufficiently fast. As a result significant deformation of the 12.5 mm thick steel wall of the vessel occurred, which precluded any further testing. Certainly pressures well in excess

Figuur 675: Fragment uit rapport D8. De watervallen uit WP6 zijn niet meer in het drukvat (WP8) getest. Uit WP9 bleek dat de nieuwe watervallen heftig konden reageren, dus deze zijn onder WP8 als laatste getest en bleken inderdaad schade toe te brengen aan het drukvat.

Belangrijk is het feit dat de WP8 testen van het afwijkende WP9 vuurwerk pas ná WP9 zijn uitgevoerd. Dit om achteraf de voorspellende waarde van de testen met het drukvat (WP8) te kunnen vaststellen voor de reacties op grote schaal. Er kon daardoor van de testen van WP8 geen waarschuwing uitgaan naar de grote schaal testen van WP9. Dit betekent dat de heftige reacties onder WP9 (grote schaal proeven) van zowel de watervallen als van de vuurpijlen zonder stok een totale verrassing waren.

The summary data in Table 11 and Figure 38 are sorted by descending rate of reaction (R_{max}). The most violent reaction was shown by the connected waterfalls and the second most violent reaction was observed for the WP9 unsticked rockets. This is in contrast to the WP6 unsticked rockets, which showed the least violent response (65% of rockets unreacted).

The WP9 waterfalls and WP9 unsticked rockets separate themselves qualitatively from the other articles under test by the nature of the explosive events. In both of the tests, the sheet steel shelf on which the articles were positioned was severely deformed, which was not the case for other tests. This suggests that the reaction may have made a transition to detonation.

the two firework types that appeared to make a deflagration to detonation transition.

WP9: Alleen de watervallen en de vuurpijlen zonder stok detoneerden. De 6”shells niet!!

Table 11: Summary results for single transport pack tests

Articles under test	p_{max} *(MPa)*	t_{event} *(s)*	R_{max} *(MPa/s)*	t @ R_{max} *(s)*	I_{100} *(MPa.s)*	$I_{10\text{-}90}$ *(MPa.s)*	*NEC (kg)*	Is_{100} *(MPa.s/kg)*	$Is_{10\text{-}90}$ *(MPa.s/kg)*
WP9 Connected waterfalls*	10.5	1.7	1.4E+05	1.7	5.0E+03	2.4E+00	19.6	2.5E+02	1.2E-01
WP9 Unsticked rockets	5.5	0.0	2.8E+03	0.0	1.2E+00	9.9E-01	7.0	1.7E-01	1.4E-01
WP9 150 mm shells	4.0	2.5	4.0E+02	1.4	4.2E+05	3.2E+04	9.6	4.4E+04	3.3E+03
WP6 150 mm shells	4.4	1.6	2.9E+02	0.2	1.7E+06	5.5E+04	13.5	1.3E+05	4.1E+03
WP6 Roman Candles with report	6.5	3.7	2.0E+02	3.7	7.8E+05	6.8E+04	6.9	1.1E+05	1.0E+04
WP9 75 mm shells	5.1	1.5	6.6E+01	1.1	5.2E+05	1.0E+05	9.5	5.4E+04	1.1E+04
WP9 150 mm shell (single)	0.9	3.6	2.6E+01	2.8	2.3E+05	5.8E+04	1.1	2.1E+05	5.4E+04
WP6 150 mm shell (single)	0.7	3.6	1.9E+01	3.3	8.5E+04	6.8E+04	1.1	7.5E+04	6.0E+04
WP6 Mines	2.0	1.1	7.2E+00	0.7	5.4E+04	3.6E+05	3.3	1.6E+04	1.1E+05
WP6 Unsticked rockets	0.4	4.9	2.8E+00	4.0	4.5E+05	3.1E+05	2.5	1.8E+05	1.3E+05

* Bursting disc functioned before complete reaction – results estimated based on burst time.

3.1.3.2 Fuse burning

Ignition of individual 150 mm diameter shells from WP6 and WP9 produced pressure profiles of the general form shown in Figure 19, where P_L and P_B are the pressures at ignition (T_L and T_B) of the lift charge and burst charge, respectively. Table 12 summarises the mean delay times between the lift charge ignition and the explosion of the burst charge for tests in the vessel and for shells fired normally into the air from a mortar tube. It can be seen that even at these relatively low confinement pressures (0.08-0.24 MPa), the delay between the lift charge and burst charge ignitions is significantly reduced. This supports the proposition that flight delays are significantly affected by relatively small increases in pressure, certainly within the range that could be encountered in a store during an explosion.

8.10.7.6 *D9 Grote schaal vuurwerkproeven*

8.10.7.6.1 D9-1: Fireworks to be used in full scale tests

Date	February 2005
Author(s)	E.G. de Jong; M.E.C. Stuivinga; C.J. de Ruiter

This report has been written in the framework of the EU Framework 5 programme project "Quantification and control of the hazards associated with the transport and bulk storage of fireworks (CHAF)", Work Package 9, Instrumented full-scale testing. This deliverable (D9-1; Fireworks articles to be used in full-scale test) describes the selection and acquisition of fireworks articles to be used in full scale tests.

The selection of fireworks has been based on the results of Work Packages 6 (Instrumented benchmarking) and 7 (Small-scale characterisation). Fireworks properly classified in Hazard Division 1.3G were to be used for the full scale tests, which are performed in 20 foot containers.

Figuur 676: Fragment uit rapport D9/1. De selectie van het vuurwerk gebeurde op basis van de ervaringen in WP6 en WP7. Let op: Niet op basis van WP8, want deze testreeks vond ná WP9 plaats.

Three fireworks trading companies were selected and evaluated during a visit to China on general impression, production facilities, sales organisation and price. The company with the best evaluation, and thus selected to deliver the fireworks, is Brave Lion.

Special care is given at ensuring that the delivered fireworks meets the criteria specified during the sale. For that purpose, the "Fireworks & Firecracker Inspection Centre of Hunan Entry-Exit and Quarantine Bureau" (CIQ) will check the mass of the several pyrotechnic components of the fireworks and the chemical composition of the critical components. Samples will be taken from the batches, once they are completed.

A total of 4460 boxes of fireworks has been ordered for further testing, representing a total gross mass of about 100,000 kg and a net explosive mass of 53,000 kg.

Figuur 677: Fragment uit rapport D9-1. De selectie en classificatie van het vuurwerk voor fase WP9 van het CHAF-project is heel zorgvuldig en met zware controle gebeurd.

Dit betekent dat het onmogelijk is dat op het CHAF testterrein een voorraad bestelde en door BAM gecontroleerde vuurpijlen zonder stok aankomen die, gestickerd met TNO-stickers, abusievelijk als gevarenklasse 1.4 zijn geëtiketteerd, terwijl dat gevarenklasse 1.1 had moeten zijn. Wat TNO hier omtrent beweerde is dus onjuist.

Since one of the aims of the CHAF project is to assess whether fireworks that gives no mass explosion in the regular UN classification tests will behave differently in bulk it is not worthwhile to use fireworks that are classified in WP6 (or in the UN 'Default fireworks classification table') as 1.1.

Figuur 678: Fragment uit rapport D9-1. Er wordt voor de grote schaal proeven van WP9 géén vuurwerk geselecteerd dat bij WP6 (UN testen) reeds als klasse 1.1 uit de bus is gekomen. Men is op zoek naar lager geclassificeerd vuurwerk dat mogelijk op grote schaal toch massa-explosieve kenmerken kan vertonen.

The storage situation covers a wide variety of structures. Metal transport containers are frequently used for storage. Concrete structures are also frequently used, varying from relatively thin walled, prefabricated constructions to thick walled World War 2 bunkers. In all cases, the doors are determining the strength of the construction and thus the degree of confinement. Since steel containers provide the maximum confinement, tests in such containers provide information about both the transport and the storage situation. Extra confinement may be obtained by welding steel beams on the roof of a container and by providing a smaller vent opening at the side of the doors (for instance by preventing one or one and a half door to be opened).

Figuur 679: Fragment uit rapport D9-1. Er is gekozen voor stalen containers (20 ft) als te testen opslagruimtes vanwege het opsluitingseffect, aan te passen deuren en de kosten van het vuurwerk.

Het opsluitingseffect is de variabele waar het om gaat. De deuren van de opslagruimtes worden als de drukontlasting beschouwd.

A possible transition in classification from 1.4 to 1.3 may be interesting but cannot be determined by full scale tests since there are no criteria for projection distance, size of fireball or tongue of flames, etc. on such a scale. In general, no 1.4 articles will be selected for the full scale tests. However, articles classified as 1.4 and expected to possibly give a mass explosion in a full scale test may be selected.

Figuur 680: Fragment van rapport D9-1, waarin uitgelegd dat alleen vuurwerk van de classificatie 1.3 (of 1.4) dat gedrag vertoont van de klasse 1.1 (massa-explosief) kan worden getest met containers. De overgang van 1.4 naar 1.3 kan niet worden getest met de beschikbare middelen.

The UN Default fireworks classification table[1] lists shells and mines (below 180 mm diameter) and rockets containing less than 25% flash powder (as loose powder or report units) with a default 1.3 classification. It is, therefore, logical to concentrate on articles containing an amount of flash powder around 20 to 25%.

Figuur 681: Fragment uit rapport D9-1. In principe wordt er voor de grote schaal vuurwerkproeven vuurwerk geselecteerd dat dicht tegen de bovengrens van de gevarenklasse 1.3 zit. Volgens de onderzoekers met flash-poeder gehalte van 20-25%.

[1] The latest version of the default table can be found in document STY/SG/AC.10/32/Add.1; pages 4 to 10 on the internet (http://www.unece.org/trans/main/dgdb/dgcomm/ac10rep.html)

First selection of articles

It was stated in the description of WP9, Task 9-1, that the selection of fireworks would be based on results from WP4, WP6, WP7 and WP8. WP4 has been taken into account, as the results have been used in setting up the schedule and coding of the tests in WP6 and WP7 and in categorising the propagation mechanisms. Unfortunately, the delivery of the test vehicle for WP8 has been substantially delayed. At present, no data from WP8 can be taken into account for the selection of fireworks. Table 1 summarises the results of WP6 and 7.

Figuur 682: Fragment rapport D9-1. Testreeks WP8 is zó vertraagd dat deze ná de selectie van WP9 vuurwerk plaatsvindt

Overview of WP6 and 7 results with different articles. Since the WP6 tests do not always cover a complete range of series 6 tests, the most likely classification is given in parentheses in the third column.

Article	Code WP6/7	WP6 results	WP7 results
6 inch shells	S2	Ejections, intense reaction, quasi-simultaneous, almost mass explosion; differences between tests (UN 1.1 or 1.3)	Under conditions (packaging, mitigation, initiation, confinement) possibly mass explosion (or simultaneous reaction); lift charges play a role in fast (flame) propagation; stronger stimulus may lead to shock propagation
Rocket without stick	S4	Ejections, half-violent reactions, box by box, no mass explosion (UN 1.4)	Unconfined no propagation; under conditions (packaging, mitigation, initiation, confinement) mass explosion
Waterfall connected	H3	Fast reaction, heat output (UN1.3)	Heat radiation non-linear function of no. of articles simultaneously reacting.

Based on the results of WP6 and 7 the articles coded S1, S2, S4, H2, H3 and TNO were considered worthwhile for consideration to be used in WP9.

Table 2 Overview of selected articles and tests

Priority	Generic item/article	Reason	Description of test(s)	T/S[1)]
A3	6" shells	behaviour 1.3 → 1.1	partly filled (aisle)	S
A4	6" shells	behaviour 1.3 → 1.1	partly filled; earth covered container (strong structures)	S
A6	heat driven (e.g. waterfalls)	transition to mass explosion	full (worst case storage)	T/S
B7	unsticked rockets	shift 1.4 → 1.1	full (worst case effects)	T

[1)]: T: transport situation; S: storage situation

Uit de hierboven weergegeven tabellen 1 en 2 volgens de rapportage D9-1 van het CHAF-project, zijn de vuurpijlen zonder stok in de gevarenklasse 1.4 ingedeeld. Dit zowel volgens de UN-testen als de WP6 referentietesten. De (achteraf gegeven) reden van de selectie van dit 1.4 vuurwerk is dat er een verwachting bestaat dat dit vuurwerk wel eens massa-explosieve kenmerken kan gaan vertonen in de grote schaal proeven van WP9.

7 Selection of supplier

A total number of 22 importers and trading companies from China, Germany, the Netherlands and Poland are invited to send a price indication for the articles and numbers given in Tables 2 and 3 together with a general specification of the articles. An answer has been received from 17 companies. A number of those operate under different names, but can actually be traced back to one and the same company. Three trading companies have been selected for further negotiations:

All three trading companies and a number of factories have been subsequently visited. The evaluation took place on all of the following issues:

- General impression: flexibility, level of control of the management, control of TNO over the items, transparency, demonstration of final item.
- Production facilities: safety, organisation, size, overall quality, cleanliness.
- Sales organisation: overall quality, communication, professional knowledge, technical communication, visit preparation, commitment.
- Price.

Brave Lion was unanimously selected on the basis of the above mentioned issues, with highest overall score and the highest score for multiple individual issues.

In addition to choosing the trading company and production facilities according to quality and level of control, a separate contract was made with the "Fireworks & Firecracker Inspection Centre of Hunan Entry-Exit and Quarantine Bureau" (CIQ). This contract aims at ensuring the quality of completed batches of fireworks articles by independently checking the mass of the several pyrotechnic components (lift charge, break charge, effect charge, motor) of the fireworks and the chemical composition of the critical components (break charge). Samples will be taken from the batches, once they are completed and all the boxes of the batch will be marked as checked by the CIQ.

During the production, TNO will make a surprise visit to have a look at the production and to verify the different articles by having them fired in the dark to see the actual functioning and effects.

On top of that, the Bundesanstalt für Materialsforschung und –prüfung (BAM) will take random samples from the boxes, once arrived in the port of Hamburg. If necessary, in case of doubts, the BAM can perform classification tests on certain articles to be absolutely sure of the transport classification obtained by the regular UN Test Series 6.

TNO will purchase the 20 foot containers in which the tests will be performed. Special attention will be given to an as equal quality of the containers as possible to eliminate one variable during the tests: the strength and failure pressure.

Table 4 Overview of ordered fireworks

Article	number of boxes	number of articles per box
6 inch shell	1430	9
3 inch shell	570	72
bag mine	380	72
waterfall	800	200
rockets without stick	1280	120

Figuur 683: Fragmenten uit rapport D9-1. Overzicht van maatregelen om de zorgvuldigheid te borgen van de selectie van de leverancier en van de kwaliteit van het geleverde vuurwerk. Een verkeerd gestickerde levering is hiermee uitgesloten.

B Further specifications of the fireworks ordered

6" SHELLS (1430 cartons; 9/1)

Table 1 Specifications of the 6 inch shells

Item:	Specification
Lift charge:	110 (± 3) g black powder
Break charge:	440 (± 8) g (mass including cotton seeds) containing 4 (± 0.4) g white powder ($KClO_4$ / Al / S)
Effect charge:	650 (± 10) g
Quick fuse:	standard length, not waterproof, no green safety fuse, with red fuse cover
Peony:	red: 160 cartons
	green: 150 cartons
	silver: 160 cartons
Chrysanthemum:	red: 160 cartons
	purple: 160 cartons
	yellow: 150 cartons
Palm tree:	gold: 170 cartons
	blue: 160 cartons
	crackling: 160 cartons

Figuur 684: Fragment uit rapport D9-1. Specificaties van de 6 inch shells.

WATERFALL (800 cartons; 2/10/10)

Table 4 Specifications of the waterfall (connected per 10 gerbs)

mass:	100 (± 3) g
composition:	($KClO_4$: 33%; Al and/or alloy: 60%; binder and inert: 7%) (accuracy: ± 10%; e.g. $KClO_4$: 29.7 – 36.3%) (exact composition known by TNO)

ROCKETS (without stick) (1280 cartons; 120/1)

Table 5 Specification of the rockets (without stick)

Item:	Specifications:
Motor:	15 g black powder (range: 14 – 17 g)
Break charge:	5 g perchlorate / metal (range: 4 – 6 g)
Effect charge:	45 g (range: 42 – 48 g)
Quick fuse:	green safety fuse: 4 – 6 s burning time
Red/green peony:	210 cartons
Purple to green:	220 cartons
Silver palm:	210 cartons
Green glitter/ silver:	210 cartons
Silver glitter/ blue:	210 cartons
Purple palm:	220 cartons

Figuur 685: Fragment uit rapport D9-1. Specificaties van de watervallen en de vuurpijlen zonder stok.

8.10.7.6.2 D9-2 Programma, planning, instrumenten, ontstekingsmethode

Date	October 5th, 2005
Author(s)	M.W.L. Dirkse, E.G. de Jong, C.J. de Ruiter

Work package 9 (WP9, Instrumented full-scale testing) is carried out under responsibility of TNO. The objective of WP9 is to acquire data for validation and

Figuur 686: Fragmenten uit rapport D9-2. Zowel de leiding en verantwoordelijkheid, als het schrijven van de rapportages van WP9 (grote schaal testen) is in handen van TNO.

The work will provide an evaluation of current UN classification tests for the transport of packaged fireworks and will provide data that will enable the tests to be improved so that they can be used for the assessment of storage hazards. This information, together with the design of new apparatus should form a basis for the control of hazards at a European (e.g. CEN standards) and international (United Nations) level.

Figuur 687: Fragment uit rapport D9-2. Het CHAF-project zal gegevens leveren zodat de huidige UN-tests, die alleen geschikt zijn voor transport, ook geschikt kunnen worden gemaakt voor toepassing bij de opslag van vuurwerk.

Full scale tests with stored fireworks will be carried out from 19 September 2005 till 23 October 2005 at a proving ground of Miat, in Stallowa Wola, Poland. All the fireworks will be stored in 20 ft ISO containers. Table 1 shows the selected fireworks and the different test situations. The test period is 23 days.

Table 1 Overview of the selected articles and tests. Some tests have a higher priority then others, the final test program will evolve during the test period.

Test	Firework items	Reason	Test situations
A1	6" shells	1.3→1.1	Full container
A2	3" shells	1.3→1.1	Full container
A3	6" shells	1.3→1.1	Partly filled (aisle) container
A4	6" shells	1.3→1.1	Partly filled container; covered by sand
A5	Bag mines	Transition to mass an explosion	Partly filled container
A6	Waterfall	Heat radiation	Full container
B7	Rockets without stick	Shift 1.4→1.1	Full container
C9	3 inch shells with report rocket boostering	1.3→1.1 with boostering	Party filled container
C10	Few 6 inch shells used as a booster	1.3→1.1 with boostering	tbd
C11	Rockets without stick with boostering	1.4→1.1 with boostering	Full container
C12	Waterfall with boostering	1.3→1.1 with boostering	Full container

Figuur 688: Fragmenten uit rapport D9-2. Overzicht en planning van de testen, kort voor de aanvang van de testen.

Test set-up

Op blz. 10 t/m 19 van rapport D9-2 worden weergegeven:

- De twee simultaan te gebruiken testlocaties, gelegen op 500m afstand van elkaar, met in het midden een container met meetapparatuur en op 500m afstand daarvan de bunker met personeel.
- De onder de grond begraven thermokoppelversterker, op 40m afstand van de vuurwerkcontainer.
- Druksensoren in de wanden van de te testen vuurwerkcontainers
- Druksensoren buiten de container op diverse afstanden geplaatst
- De open-veld druksensoren
- De thermokoppels in de wanden van de te testen vuurwerkcontainer
- De temperatuurmeting bij de ontstekingsbron en tussen de vuurwerkpakketten
- De videoregistratie binnen in de vuurwerkcontainer
- De videoregistratie (normaal en highspeed) buiten de vuurwerkcontainer
- De verzameling van de meetgegevens van de testen

Initiation

Op blz. 20 t/m 26 van rapport D9-2 worden weergegeven:

- Het onderscheid tussen primaire, secundaire en tertiaire ontsteking (initiation)
- Wijze van ontsteking om zo dicht mogelijk bij het optreden van een massa-explosie mechanisme te komen.
- Vergelijkingsmatrix van testresultaten, al dan niet met versterkte ontsteking, tegenover de kans op een massa-explosie
- Het voorkomen van zuurstofverlies door het (langer) branden van verpakkingsmateriaal, waardoor de zuurstof optimaal beschikbaar is voor de verbranding van de pyrotechnische onderdelen van het vuurwerk.
- Het voorzien van back-up ontstekingsmogelijkheid.
- De locatie(s) van de ontstekingsbron(nen) binnen de container.
- De werking van opsluiting en de daardoor veroorzaakte drukopbouw binnen de container, waardoor de kans op massa-explosie toeneemt.
- De methodes van versteviging van de containers, de deuren en de afsluiting, ter verkrijging van een hogere drukopbouw binnen de container.
- De te gebruiken ontstekingswijze bij iedere proef (bepaald door TNO).

As a result of revised planning of WP8 experiments and additional experiments by BAM, the data of gas production (from WP8 experiments by HSL) and classification tests with the items used in the full-scale testing (6(a), 6(b) and 6(c) experiments by BAM) were not available in time to be used for decisions on initiation before start o the full scale testing. This would have been particularly helpful for the tests involving 6" shells and 3" shells (medium scale information), as well as tests involving bag mines (6(a), 6(b) and 6(c) tests).

Figuur 689: Fragment van rapport D9-2. Resultaten van WP8 testen zijn niet beschikbaar voor planning van WP9 testen.

Wegens het ontbreken van de WP8 gegevens heeft TNO aanvullende kleine schaal testen uitgevoerd met WP9 vuurwerkartikelen ter voorbereiding van de grote schaal vuurwerk-proeven bij de WP9 fase van het CHAF-project. Daaruit heeft TNO de volgens TNO beste wijze van ontsteking gedestilleerd voor ieder van de te testen vuurwerkartikelen.

Table 7 Initiation methods recommended as best practices

Test	Description	Type of initiation	Method of initiation	Number of initiation points
A1	6" shells, full container (T)	According to shock scenario	Remove the lift charge from the central shell and ignite the delay charge with an electric match.	This is done for four (= 0.7%) non-adjacent boxes, arranged in such a way that an acceptor box is between the donor boxes in all directions.
A2	3" shells, full container (T)	According to shock scenario	From two inner packagings, remove the lift charge of one of the eight shells and place an electric match on one of the delay charges.	This is done for four (= 0.7%) non-adjacent boxes, arranged in such a way that an acceptor box is between the donor boxes in all directions.
A3	6" shells, container with aisle (S)	Initiation could be through shock or fire	Remove the lift charge from the central shell and ignite the delay charge with an electric match.	This is done for four (= 0.7%) non-adjacent boxes, arranged in such a way that an acceptor box is between the donor boxes in all directions.
A4	6" shells, reinforced container with aisle (S)	Initiation could be through shock or fire	Remove the lift charge from the central shell and ignite the delay charge with an electric match.	This is done for four (= 0.7%) non-adjacent boxes, arranged in such a way that an acceptor box is between the donor boxes in all directions.
A5	Bag mines, reinforced container with aisle (S)	Initiation by fire?	One article per box is ignited with an electric match by the fuse.	Two boxes from each stack are used for initiation (total four boxes). These boxes are adjacent and located against the container wall and floor.
A6	Waterfalls, full container (T/S)	Initiation by fire?	Ignite one bundle in the lower inner packaging with an electric match	Two adjacent boxes
B7	Unsticked rockets, full container (T)	Initiation by fire?	Remove the motors and place an electric match in the main charge	12 Articles (=10% of the box), place them in a bundle centrally in the box and ignite the central article of the bundle.
C9	Alt. for A2; 3" shells & report rocket boostering	Initiation by shock, mixed HD's	By booster (report rockets)	One or two boxes of report rockets, boxes of the same size as the acceptor
C10	Alt. for A4; 6" shells used as a booster	Initiation by shock, mixed HD's	By booster (6 inch shells)	Relatively large quantity of 6 inch shells, acceptor to be decided
C11	Unsticked rockets with boostering	Initiation by shock, mixed HD's	By booster (report rockets)	One or two boxes of report rockets, boxes of the same size as the acceptor
C12	Waterfall with boostering	Initiation by shock, mixed HD's	By booster (report rockets)	One report rocket in the lower inner packaging, two adjacent boxes

Figuur 690: Fragment uit rapport D9-2, met een tabel waarin de door TNO bepaalde onstekingswijze staat weergegeven voor ieder van de grote schaal vuurwerkproeven in WP9.

8.10.7.6.3 D9-3/4 Testresultaten en analyse

Date	March 2006
Author(s)	E.G. de Jong, C.J. de Ruiter, R. van Wees, R. Webb

Task 9-3, Full scale tests. A maximum of ten full-scale tests will be performed. The tests will be carried out at the testing ranges of a subcontractor to TNO.

Figuur 691: Fragment rapport D9-2 (niet D9-3). Grote-schaal testen worden uitgevoerd op terrein TNO-contractant.

8.10.7.6.3.1 Samenvatting

Hieronder volgt een bijna integrale weergave van de samenvatting van het rapport D0-3/4.

annually. The methodology that is internationally used for safely transporting and storing fireworks is based on categorisation of articles in Hazard Divisions which must be displayed on each package of fireworks. The internationally accepted classification in Hazard Divisions set up by the United Nations typically results from classification tests according to the acceptance procedure for Class 1 products. These so-called UN 6(a), 6(b) and 6(c) tests are performed with a limited number of transport packages, typically around 150 litres in total. Some accidents that have occurred in the past gave reason to believe that the severity of the reaction of fireworks may depend on the total quantity involved. As the Hazard Division is linked to interpretation of effects on a limited scale, the implication is that the classification tests may not accurately predict the effects in larger quantities.

Figuur 692: Fragment uit rapport D9-3/4. TNO beschrijft dat de UN transportclassificatie voor vuurwerk niet voldoet voor de condities die zich voordoen bij de opslag in bulk van vuurwerk. TNO benoemt alleen de hoeveelheid vuurwerk, maar het effect van opsluiting is nog belangrijker zoals ook blijkt uit de opzet van het hele CHAF-project.

The EC Framework 5 programme project 'Quantification and control of the hazards associated with the transport and bulk storage of fireworks (CHAF) is aimed at better understanding the critical conditions that give rise to explosions from professional fireworks (specifically the potential mass explosive behaviour of 1.3 classified fireworks items) and to obtain improved methods of predicting performance on large-scale.

Figuur 693: Fragment uit rapport D9-3/4. TNO geeft aan zich te richten op het mogelijke massa-explosieve gedrag van het als klasse 1.3 geclassificeerde vuurwerk.

In total nine large-scale tests were performed with five different fireworks types. A careful selection formed the basis for purchase of articles. The selection of fireworks was based on classification tests and small-scale tests described in earlier deliverables and was aimed at fireworks articles belonging to the high energy end of Hazard Division 1.3G. They should be as close as possible to the ones used in the small and medium-scale tests while also being representative for articles annually produced and

Figuur 694: Fragment uit rapport D9-3/4. TNO schrijft nu dat het zich richt op dát klasse 1.3 vuurwerk dat een zo hoog mogelijke energie bevat. Deze tekst is door TNO geschreven in maart 2006, in dezelfde maand als de TNO-persverklaring.

Fireworks type	Storage/ Transport conditions	UN HD	Full-scale behaviour
Colour shells (150 mm)	Storage and transport	1.1G*	Thermal effects, no mass explosion
Colour shells (150 mm)	Extra confinement by earth covering; worst case transport and storage	1.1G*	Mass explosion
Colour shells (75 mm)	Transport	1.3G	Thermal effects, no mass explosion
Bag mines	Storage	1.3G	Thermal effects, no mass explosion
Waterfalls	Transport**	1.3G	Mass explosion**
Rockets without sticks	Transport	1.1G*	Mass explosion

* In Work package 6 this article was classified as 1.3G. UN classification tests with the articles used in the full-scale tests proved differently.
** Reduced scale additional tests were carried out (including a container test with 1768 kg net explosive mass), that were not related exclusively to transport or storage

Figuur 695: Fragment uit rapport D9-3/4. TNO geeft aan dat de 150 mm shells en de vuurpijlen zonder stok van WP9 reeds bij de UN classificatietest als klasse 1.1 waren ingedeeld.

Niet HSL of BAM, maar alléén TNO was verantwoordelijk voor de WP9 grote schaal testen, TNO schreef zelf de eindrapportages over deze proeven en huurde zelf een subcontractor in voor de uitvoering van de tests. Op het moment dat TNO dit rapport schreef (maart 2006), was er in Nederland net een crisis bedwongen tussen de brandweer en BZK die dreigde te ontstaan n.a.v. de resultaten van deze grote-schaal proeven. Een aantal van de bij de proeven aanwezige Nederlandse brandweerofficieren had waargenomen dat zowel als klasse 1.4 geclassificeerd vuurwerk (vuurpijlen zonder stok) als klasse 1.3 geclassificeerd vuurwerk (de verbonden watervallen) onverwachte massa-explosies vertoonde. Zij hadden hierover gerapporteerd aan hun leiding. Daarop drong Veiligheidsregio Noord-Holland Noord bij de Directie Brandweer van het ministerie van Binnenlandse Zaken er schriftelijk op aan om de blusinstructies voor de brandweer aan te scherpen vanwege de hogere risico's, zie <H.8.4.21>. Dit potentiële conflict, beschreven in o.a. <H.8.4.22-23>, werd gesmoord in november 2005 met behulp van TNO-verklaringen over de resultaten van de proeven in Polen. Volgens TNO zouden de waarnemingen van de aanwezige brandweermensen onvolledig zijn geweest. Er was alleen maar klasse 1.1 en 'high-end' (hoge energie)klasse 1.3

getest. Dit vuurwerk lag niet opgeslagen in Nederland en dus hoefden de blusinstructies ook niet te worden aangepast. Meteen daarop (29.11.2005) liet minister van BZK REMKES een officiële circulaire uit gaan naar de besturen van alle gemeentes en regionale brandweerkorpsen, zie <H.8.4.24>, waarin de brandweer gerust werd gesteld en waarin de bestaande blusinstructies werden bevestigd. Alleen omdat er niemand belang bij had om de crisis te voeden slaagde BZK, met behulp van TNO, erin de zaak te smoren, zie <H.8.4.23.5>.

Na het intern smoren van de crisis dreigde er alsnog escalatie toen enkele nieuwsmedia, waaronder de NOS, oppikten dat er in oktober 2005 enkele onverwacht heftige reacties waren geweest bij grote schaal vuurwerkproeven met laag geclassificeerd vuurwerk. Dit vuurwerk kon dergelijk gedrag helemaal niet vertonen, afgaande op de UN-classificatie.

Ook speelde op de achtergrond het feit dat een extern jurist[a], door de Tweede Kamer ingehuurd, moest beoordelen of minister DONNER de Tweede kamer volledig had geïnformeerd over het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp. Hoewel dit een ander strafrechtelijk traject betrof (tegen de mogelijke brandstichter) speelde bij de strafvervolging tegen het vuurwerkbedrijf juist wél de classificatie van het vuurwerk een doorslaggevende rol. Zie <H.2.1.8.3.8>. Het Presidium van de Tweede Kamer bracht juist op 8 februari 2006 rapport uit over de bevindingen van deze jurist (Mr. A. Herstel) zoals in detail gerapporteerd aan de vaste commissie Justitie van de Tweede Kamer.

Er was TNO dus alles aan gelegen om in maart 2006, het moment waarop én de TNO-persverklaring over de CHAF-proeven én de officiële rapportage geschreven werden over de bewuste grote schaal proeven (WP9), vol te blijven houden dat de testen alleen zwaar vuurwerk betroffen en dat de massa-explosieve reacties niet onverwacht waren geweest en al zeker niet met vuurwerk waren gebeurd dat in Nederland kon worden opgeslagen. Klasse 1.4 dus. Dát is de achtergrond van de hiervoor weergegeven tabel met de opsomming van het geteste vuurwerk in WP9 en de daarbij behorende aanduidingen van de classificatie. Daarom zijn de vuurpijlen zonder stok, in dit TNO-rapport D9-3/4, weergegeven als klasse 1.1. In werkelijkheid kwamen deze vuurpijlen, na strenge controle door TNO/BAM, als klasse 1.4 geëtiketteerd en voorzien van TNO-stickers op de testlocatie aan en gingen zó de testcontainer in, zie foto in <H.8.10.10.3>. Daarbij geeft een asterisk (in figuur 542) aan dat dit vuurwerk bij UN-testen weliswaar als 1.3 was getest, maar dat dit ander vuurwerk betrof en dat het feitelijk bij WP9 gebruikte vuurwerk door TNO alsnog als klasse 1.1 is geclassificeerd m.b.v. door TNO tussentijds uitgevoerde UN-testen.
De testuitkomsten met de 60gr vuurpijlen zonder stok, die oorspronkelijk wél als klasse 1.4 waren geclassificeerd, worden daarom nergens meer vermeld als een onverwacht of bijzonder testresultaat. Alleen het eveneens onverwachte resultaat van de watervallen wordt door TNO vermeld. Want die vermelding is veilig vanwege de classificatie 1.3 die er altijd aan verbonden is geweest gedurende het testtraject binnen CHAF.

[a] Mr. A. HERSTEL

The case of waterfalls is special. A mass explosion was obtained in a full-scale test although all UN Series 6 tests confirmed the 1.3G classification. This behaviour was dependent on the quantity of waterfalls involved. A threshold value could not be established in the framework of CHAF and neither could a solid explanation for this behaviour be found. Some observations indicated that compositions with a high explosion energy and a situation where relatively small heat losses occur were among the contributing factors.

Figuur 696: Fragment uit rapport D9-3/4. De vermelding door TNO van het onverwacht massa-explosieve gedrag van de watervallen.

TNO heeft dusdanig rapportage gepleegd dat de juiste, volledige en wetenschappelijk verantwoorde wijze van verslaglegging is opgeofferd aan de oneigenlijke doelstelling van het bezweren van een crisis in Nederland. Bezien moet worden of TNO hiermee mogelijk, wetenschapsfraude heeft gepleegd. Daarbij is een bezwarende factor dat juist TNO alléén verantwoordelijk is geweest voor de verslaglegging van het gedeelte van de grote schaal vuurwerkproeven (WP9) binnen het CHAF-project. Ook heeft TNO zelf, tussentijds, extra proeven uitgevoerd om het afwijkende WP9 vuurwerk te classificeren.

The full-scale tests were designed to either represent transport (full container) or storage configuration (partly filled container with aisle).
Tests were performed with one type of fireworks in both configurations. The results were largely comparable. Other tests were performed in either the transport or storage configuration. It was concluded that similar results would have been obtained in the other, not tested, configuration. It was not possible to predict the behaviour of waterfalls in the storage situation, since the type of reaction was dependent on the quantity involved.

Figuur 697: Fragment uit rapport D9-3/4. De testresultaten voor geheel gevulde en gedeeltelijk gevulde containers waren vergelijkbaar.

Voor een aantal soorten vuurwerk heeft TNO de grote-schaal testen dubbel uit laten voeren, namelijk met zowel een geheel met vuurwerk gevulde container als met een gedeeltelijk met vuurwerk gevulde container. De uitkomsten waren grotendeels hetzelfde. Voor de niet dubbel geteste artikelen concludeerde TNO dat daar de uitkomst ook hetzelfde zou zijn geweest. Afgezien van een cryptische opmerking m.b.t. de watervallen concludeert TNO dus dat de testresultaten van de geheel en deels gevulde containers grotendeels vergelijkbaar waren bij alle vuurwerkartikelen. Dit zou betekenen dat niet de vullingsgraad, maar wél de mate van opsluiting de bepalende factor is voor het optreden van een massa-explosie.

Table 1 Overview of the selected articles and tests carried out.

Test	Firework items	Test situations
A1	150 mm colour shells	Full container
A2	75 mm colour shells	Full container
A3	150 mm colour shells	Partly filled (aisle) container
A4	150 mm colour shells	Partly filled container; covered by sand
A5	Bag mines	Partly filled container
A6	Waterfall	Full container
A6-2	Waterfall	Low loading container
A6-6(b)	Waterfall	Std UN 6(b)
A6-6(b)mod	Waterfall	Scaled up 6(b)
B7	Rockets without sticks	Full container
B7-2	Rockets without sticks	Full container, duplicate

8.10.7.6.3.2 Testen met de 150 mm shells

(Weergave op blz. 17-59 van rapport D9-3/4)

Table 2 Details of the 150 mm shells. The masses listed are averages of three samples

Colour and effect	Net explosive mass (g)	Lift charge (g)	Burst charge (g)	Effect charge (g)
red peony	1055	106.7	345.5	607.3
green peony	1105	105.7	343.6	658.7
silver peony	1105	106.6	347.9	654.8
red chrysanthemum	826	108.0	325.6	504.0
purple chrysanth.	946	107.6	331.7	527.0
yellow chrysanth.	977	106.6	339.8	541.8
gold palm tree	1288	105.6	497.8	567.8
blue palm tree	1070	105.9	339.6	664.4
crackling palm tree	1210	106.0	484.2	515.9
Average value	*1065*	*106.5*	*372.9*	*582.4*

Classification information
From Work Package 6, the HD class was expected to be 1.3G. An additional 6(b) test was performed with these particular 150 mm shells to be used in the full-scale test. It was concluded that the result was a mass explosion and that the articles should thus be classified as 1.1G. This was unexpected, because the articles differed only slightly from the shells used in Work Package 6 and 7. It was decided to continue the planned large-scale tests.

3.2 Test A1; full container

It was decided to place all boxes in the same orientation in the container. The orientation was chosen in such a way that the container would contain the largest possible number of boxes, although this would probably not lead to the maximum loading density. After loading the container from the far end to the entrance, a small empty space was left over. This empty space was filled with as many as possible boxes in a different orientation.

In total, 604 boxes were loaded into the container each with 9 articles per box, in total 5436 articles; representing a total net explosive mass (NEM) of 5789 kg in this test. The apparent density of pyrotechnic material was 174.7 kg/m^3. The nine effects were evenly distributed over the container.

Figuur 698: Fragmenten uit rapport D9-3/4. TNO gebruikte zoveel mogelijk shells om de container helemaal vol te proppen met vuurwerk.

The most straightforward way to initiate the shells would be by using the fuse. However, it was decided that realistic worst case circumstances would be created and it was, therefore, important that the doors of the container would remain closed as long as possible allowing for the reaction to spread and to generate as much internal pressure as possible. The following was considered.

The boxes used in the large-scale tests contained nine articles, each article in an inner packaging. It could be assumed that initiation of the central shell in the box might result in a propagation to the surrounding shells in a similar way as in the small-scale experiment. However, the small-scale test did not give information about the spread from one box to other boxes. Given the assumed marginal strength of one donor shell, it might be necessary to initiate more than one box to make use of shock amplification as illustrated in Figure 9. There would be a possibility of convergence of the stimuli generated by the simultaneous burst of four shells increasing the likelihood of initiating multiple shells around the initiation area. It should be noted that amplification only takes place when the articles burst at exactly the same time, which may be unlikely for the fireworks articles and electric matches used.

	Box with one ignited shell	Convergence of 2 stimuli	Box with one ignited shell	
	Convergence of 2 stimuli	Convergence of 4 stimuli	Convergence of 2 stimuli	
	Box with one ignited shell	Convergence of 2 stimuli	Box with one ignited shell	

Figure 9

Principle of stimuli amplification by simultaneously igniting four shells located in four boxes

The following method was applied. The stimuli amplification set-up would increase the chances of initiation and propagation by exposure to multiple stimuli. Four boxes of 'gold palm tree' were used for the initiation since they had the largest burst charge of the nine types. In each box, the lift charge of the central shell was removed but kept inside the inner packaging. One of the two delay charges was equipped with an electric match. The inner packaging was closed and placed back in the box. The outer box was closed with tape. The four electric matches were connected in parallel to the firing cable going through the wall of the container. The wires of the firing cable were short-

Figuur 699: Fragmenten uit rapport D9-3/4. TNO gebruikte vier simultaan, in vier verschillende dozen, ontstoken shells van het type shell dat van de 9 gebruikte types de grootste effectlading bezat. Dit om de kans op een massa-explosie zo groot mogelijk te maken.

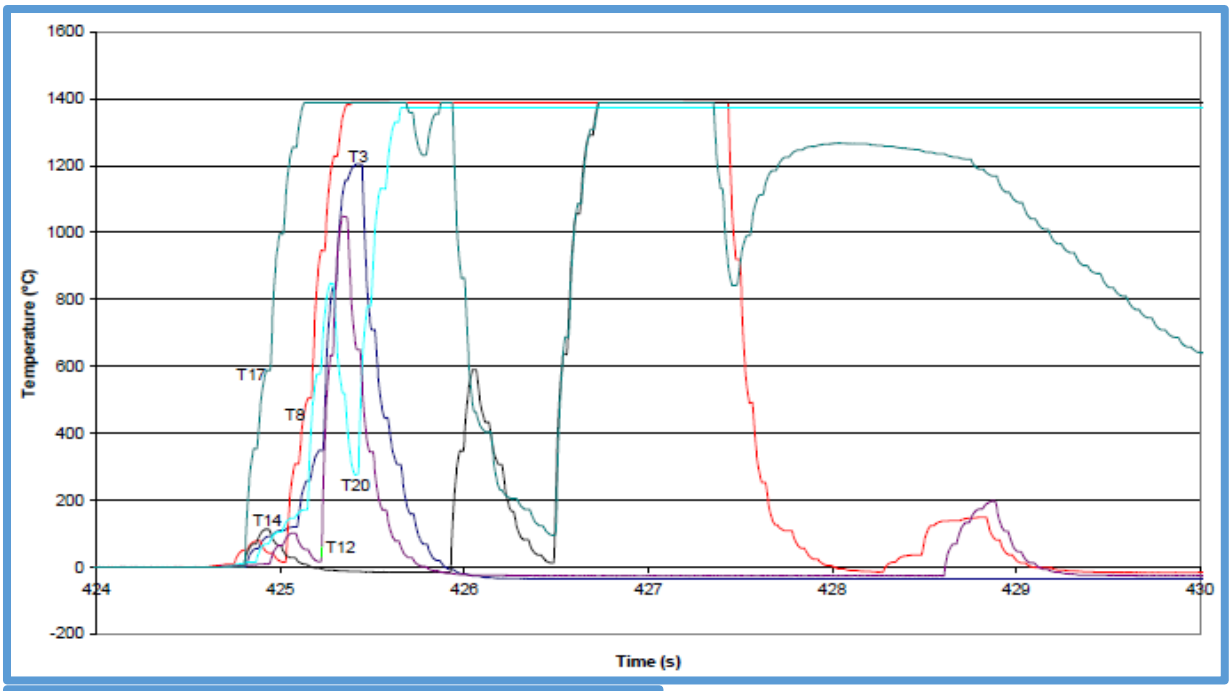

Figure 11 Temperature signals for six selected thermocouples

Figuur 700: Fragmenten uit rapport D9-4/5. Overzicht van het temperatuurverloop van 6 geselecteerde thermokoppels uit de testcontainer volgestouwd met 150mm shells. Meetbereik tot 1400^0 C.

All thermocouples showed an initial temperature increase within a quarter of a second. Contrary to what was expected, the thermocouples located in the fireworks boxes reacted around the same time as those located in the container walls, roof and floor. This would indicate a rapid propagation of the reaction, apparently hardly hindered by shielding or insulating effects of fibreboard boxes. It was supposed that a shock propagation is therefore the most likely mechanism. It should be noted that the mentioned shock propagation was not necessarily the same as in detonation phenomena. The propagation velocity was much too low for that. The shock referred to was a shock (or pressure) wave created by the bursting of one or more shells that caused initiation in adjacent articles. The initiation mechanisms could not be established by the measured data.

Figuur 701: Fragment uit rapport D9-4/5. TNO veronderstelt schokgolven als voortplanting van de ontsteking van de shells. Er is géén sprake van detonatie omdat de voortplantingssnelheid van de ontsteking daarvoor veel te laag was.

3.2.5 External observations during the test

External data was generated by video cameras, pressure transducers and heat radiation gauges.

- From the video recordings it could be derived that the reactions took place in two clusters, the first one lasting about 2 seconds, the second one appearing about 2 seconds later and lasting about 3 seconds. Additionally, other reports were heard after the second cluster occurred (possibly indicating a third cluster). The vast majority of articles had reacted within 18 seconds.
  The maximum diameter of the fireball was about 200 meters, see Figure 15.

- The blast measurements confirmed three clusters of reactions. Figure 16 displays part of the measurement taken at a distance of 100 meters sideways from the container (transducer P2).

The measurements showed that the first group of reactions lasted 1.8 seconds and the second group 2.7 seconds. The interval was 1.9 seconds.

- The pressure and heat radiation measurements at 400 meters, performed by BAM, provided additional information. The data confirmed the three clusters of reacting shells observed on the video, see Figure 18.

Summary and conclusions

- The temperature measurements inside the container indicated rapid propagation of the reaction through the container, all thermocouples data showed an initial temperature rise within about a quarter of a second. Although the temperature and pressure data gave no solid indications on the propagation mechanism: driven by shock, thermally, mechanically, or a combination thereof, it was supposed that a shock propagation (non-detonative) was the most likely mechanism that occurred inside the container.
- Data from all sensors implied that all events, from the explosion of the first shells to the opening of the doors and fire coming out of the container, took place within one second.
- The vast majority of the shells reacted within a relatively short time, about 10 seconds. The reactions took place in three clusters. To date no explanation for this behaviour has been found. The remnants of the container indicated a fast release of gas and pressure build-up, since the door opening was apparently not sufficient to vent the gases. The doors failed as planned.
- The occurrence of the event of container doors opening could be derived from both the pressure measurements in the container and the external blast measurements.
- After application of the scaling laws, the calculated value for 100 kg at a distance of 15 metres would be approximately 4.5 kW/m^2, indicating that the thermal radiation would be borderline 1.3/1.4 based on the extrapolated results of this test. The effects were worse than 1.3 as the doors were thrown and the ISO container was damaged.
- From the external blast sensor data it was concluded that no shock wave was detected. Some 20 live articles were recovered after the test.
- The video recordings all showed impressive external effects. Although the observed effects seemed close to a mass explosion, some of the characteristic phenomena of mass explosion, like fragmentation of the container, occurrence of a blast wave and

formation of a crater, were absent. The duration of the reacting shells, about 10 seconds, also indicate that no mass explosion ("an explosion which affects almost the entire load virtually instantaneously") occurred.

Figuur 702: Fragment rapport D9-3/4. De 150 mm shells lijken in volle container op externe video een indrukwekkende massa-explosie te vertonen. Er was echter géén schokgolf, géén fragmentatie van de container, géén krater, te lange gezamenlijke reactietijd van de shells en er waren ongeveer 20 onontplofte shells. Er trad dus géén massa-explosie op!

3.3 Test A3; partly filled container

Goal and container loading
The goal of this test was to represent the realistic worst case single article type storage situation. The loading plan of the container was chosen to best represent the storage situation; the goods were stored alongside the walls and separated by an aisle of approximately 70 cm.

In total, 412 boxes were loaded in the container each with 9 articles per box, in total 3708 articles; leading to a total NEM of 3949 kg in this test. The apparent density of pyrotechnic material was 119.2 kg/m^3. The nine different colours and effects were evenly distributed over the container.

Figuur 703: Fragmenten uit rapport D9-3/4. Test met gedeeltelijk met 150mm shells gevulde container. Nu geen 604 dozen, 5436 artikelen en 5789 NEM, maar 412 dozen, 3708 artikelen en 3949 NEM, oftewel voor 2/3 gevuld.

Initiation
The same considerations given in section 3.2.2 apply to this test. It was therefore chosen to use a comparable initiation method, by setting off four articles divided over four boxes separated by at least one acceptor box in each direction.

Here too, four boxes 'gold palm tree' were used for the initiation. In each box, the lift charge of the central shell was removed but kept inside the inner packaging. One of the two delay charges was equipped with an electric match. The inner packaging was closed and placed back in the box. The outer box was closed with tape. The four electric matches were connected in parallel to the firing cable going through the wall of the container. The wires were shorted until the main firing cable was connected just prior to the test.

Figuur 704: Fragment uit rapport D9-3/4. Net als bij de volle container met shells werd ook bij deze gedeeltelijk gevulde container gekozen voor een simultane ontsteking in vier verspreide dozen met dezelfde shells als bron.

The above mentioned considerations all point towards the conclusion that give strong indications that the reaction, flames and fire, first propagated through the aisle and around the area of initiation (on the left side of the aisle). This was followed by the boxes located towards the door and somewhat later by the ones located at the back of the container. The initial propagation velocity was in the order of 15 – 30 m/s. This velocity decreased to a more or less constant value, regardless of the criterion, of approximately 5 - 8 m/s.

As was the case with the previous test, the video recordings showed that the explosion took place in clusters of reactions, in this case two clusters. The first cluster lasted 1.5 seconds, followed by 1.7 seconds with little or no reactions and the second cluster with a duration of 2.5 seconds. Pressure and heat radiation measurements confirmed the two clusters.

Top left: Moment when the doors of the containers opened;
top right: smoke coming out of the ventilation holes (top left hand side of the container) and from a fissure in the wall. The right picture is taken 360 ms after the left picture.
Bottom (40 ms later): developing fireball. A large part of the container, folded open, is visible on top of the fireball. This part of the container flew 70 metres high and was recovered at 60 metres distance from the original location.

It can be concluded that the internal pressure was, at some point in time, too high for the strength of the container, despite the vent opening of the open doors. The walls were torn from the bottom, folded open and projected in the air.

Figuur 705: Fragmenten uit rapport D9-3/4. Ondanks de mogelijkheid van drukontlasting door de open deuren nam de druk zo snel toe dat de container uit elkaar scheurde!! En toch was er nog steeds geen sprake van een massa-explosie.

Uit de test met de gedeeltelijk gevulde container met 6”shells blijkt dat deuren onvoldoende drukontlasting geven, zelfs wanneer er niet eens een massa-explosie optreedt. Bij een massa-explosie/deflagratie en bij een massa-explosie/detonatie zal deze ontoereikendheid nog meer spelen. Ziehier een onweerlegbaar argument voor de toepassing van plofdak constructies.

Summary and conclusions

- The measurement data from inside the container all indicated a rapid reaction and flame spread through the container. The temperature measurements showed that the reaction propagated from the initiation area, through the aisle and the left stack of boxes towards the doors. Subsequently, the reaction developed backwards through the right stack and backwards (from the initiation area) in the left stack.
- From the thermocouple data it was derived that the initial propagation velocity was in the order of several metres per second, and once the reaction front was more developed the bulk propagation velocity increased to several tens of metres per second.
- All data point towards a rapid increase in pressure inside the container, despite the vent possibility through the open doors. Apparently, the reactions developed too fast for effectively venting the decomposition products.
- The doors failed as the weakest parts of the container, which can be seen from the location of the closing beams and on the video. The pressure measurements indicated that the doors failed at a higher pressure than anticipated.
- After the container failed, two periods of reacting shells were observed by the video cameras, pressure gauges and heat radiation equipment. This phenomenon could not be explained.
- The result was comparable to the test with a full container with 150 mm shells, perhaps even a bit more violent, although only about 68% net explosive mass was involved in this test. No shock wave was generated during the explosion of the container and no crater was found after the test. It was concluded that a mass explosion did not take place.

Figuur 706: Fragment van rapport D9-3/4. De 2e volle-schaal test met de 150mm shells, deze keer met een slechts gedeeltelijk gevulde container, liet zelfs een iets heftiger reactie zien dan de propvolle container. Maar nog steeds was er geen sprake van een massa-explosie. De deuren bleken onvoldoende als drukontlasting.

3.4 Test A4, partly filled container, earth covered

Goal and container loading

The goal of this test was to represent the realistic worst case single article type storage situation. It was planned to be performed in case the other tests with 150 mm shells gave no mass explosion. Additional confinement was added by covering the container with sand. Since the reaction rate of the fireworks is generally pressure dependent, the extra confinement might result in a mass explosion. The loading plan was essentially the same as for test A3 in paragraph 3.3.1 albeit with only 394 boxes instead of 412 since no more boxes were available. The NEM was 3776 kg instead of 3949 kg. The apparent density of pyrotechnic material was 114.0 kg/m^3. The container was placed in the ground to a depth of about 1.5 metres and covered with at least one metre of sand in all directions, see Figure 29.

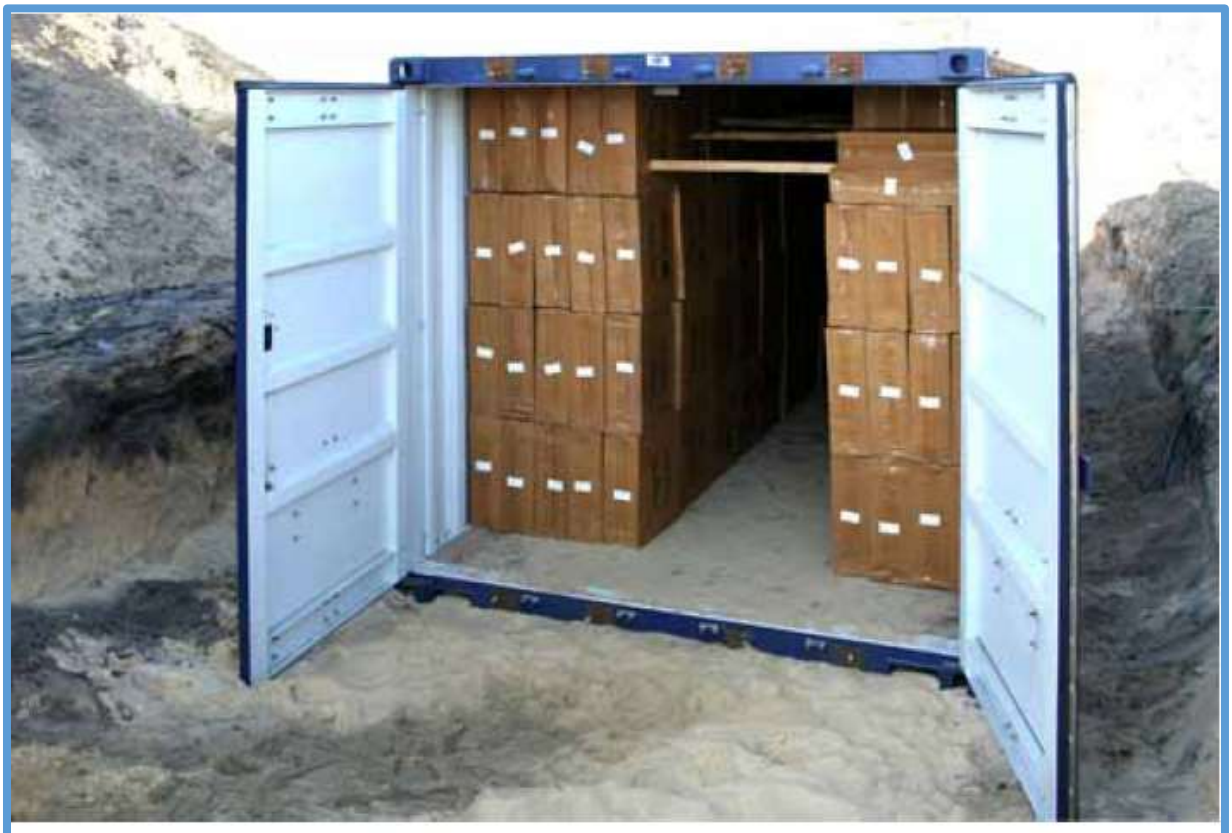

Figure 29 Lay out of the container for test A4. The wooden sticks were used to prevent the stacks from toppling over

Observations after the test

The explosion caused a crater of 18 by 19 m and 2.5 m deep, see Figure 39. Assuming the crater is a segment of a sphere, the volume of roughly 325 m^3. The part of the container that was underground was approximately 20 m^3, therefore the explosion had displaced about 300 m^3 of ground or 450 tonnes.

Failure of the container

Since the container was covered with sand, it was not expected that indications about the failure mechanism would be seen from videos. Nevertheless, the video recordings gave some indications about the early processes of failure of the container, although the sand covering prevented good visibility. The process is illustrated in Figure 35. The top left picture represents the static situation.

The first informative video frame showed that the sand on top of the back of the container was lifted somewhat. The next frame (40 ms later) showed a few plumes of smoke close to the location of the container doors (top right picture). Another frame (40 ms) later, the smoke plumes had increased in size (bottom left and right pictures). Yet another frame later, the whole image was filled with dust and flames caused by the explosion of the container.

It was deduced from the recordings that the container walls and roof were bulged outwards by the internal pressure. The smoke observed at the location of the doors might have leaked along the rubber door closures. It was also possible that the doors might have opened somewhat. Possibly, the roof may have been the weakest point in this particular arrangement.

Figure 35 Early phases of the explosion of the container in the earth covered container test.

3.4.6 *External observations during the test*

The external video recordings showed that large amounts of sand were thrown out, up to a height of about 200 metres and a radius of about 100 metres. A number of reacting shells were projected, since about 60 shells were seen functioning in the air, see Figure 36. A shock wave was clearly visible (by disturbance of the top dust layer) on the video recordings. A ground shock was felt by all observers.

The external pressure gauges installed at 50, 100, 200 and 400 metres recorded the shock waves.

Figure 36 Projected sand and fireworks caused by the explosion of the container with 150 mm shells

The comparison with TNT should be assessed with reservation. In the case of TNT the blast is generated by a detonation, the mass explosion of fireworks is often a slower phenomenon. Since the TNT equivalence is widely used to express the strength of an explosion, the figures are included in this report.

The equivalent amount of TNT also varied with distances from (and orientation relative to) the container. Along the central axis of the container, the pressures at 50 and 200 m corresponded to 1028 kg TNT. The pressure at 100 m corresponded to a smaller amount of 836 kg. Along the perpendicular axis the equivalent amount of TNT increased with increasing distance, from 812 kg at 50 m to 1424 kg at 200 m.

Summary and conclusions

- This test was compared to the previous test, where the only significant difference in the confinement was the sand covering of the container. The increased confinement had a large influence on the result of the test.
- Data from thermocouples, pressure gauges and fragment projections showed that a higher internal pressure was generated by the reaction of the articles.
- This higher pressure caused all articles to react simultaneously (apart from about 60 shells which were projected and subsequently functioned as intended).
- A non-hemispherical expanding shock wave which corresponded to roughly 1000 kg TNT was generated and a crater of around 325 m^3 was formed by the explosion.
- The conclusion was drawn that a mass explosion had taken place.

3.5 Evaluation of tests with 150 mm shells

- Additional classification tests with these articles, which were performed by BAM just prior to the large-scale tests, showed that these 150 mm shells were mass explosive in the 6(b) test. In the 6(b) test the boxes are confined under at least a metre of sand in every direction.
- The 150 mm shells tests did not show a mass explosion when the containers were full (transport simulation), or partly filled (storage simulation). However, with additional confinement of at least a metre of sand in all directions, a mass explosion was observed with a blast wave corresponding to roughly 1000 kg TNT.
- It was concluded that within the limits of the test conditions, the influence of the degree of confinement was larger than the influence of the amount of articles tested.
- It can be concluded that these 150 mm shells needed a certain degree of confinement before a mass explosion would occur. This result was also found in earlier classification tests with larger shells [7].

4 Test with 75 mm shells

(Blz. 60-70 niet weergegeven in reviewrapport)

5 Test with bag mines

(Blz. 71-78 niet weergegeven in reviewrapport)

8.10.7.6.3.3 Testen met de Watervallen

6 Tests with waterfalls

(Weergave op blz. 79-96 van rapport D9-3/4)

6.1 Articles

One waterfall article consisted of ten spark producing elements (fountains), that were connected by a quick fuse[2]. The nominal burning time of each element is 60 seconds. Since the 10 elements function simultaneously, the burning time of the whole article is also 60 s. A single element contained on average 98.2 g pyrotechnic composition of potassium perchlorate, sulphur, aluminium (flakes and powder), magnalium and phenolic resin. A transport package of waterfalls consisted of two inner packagings, each 60 cm long, 33 cm wide and 33 cm high and each containing ten articles. From the experiments of Work Package 6 a 1.3G classification was expected for these waterfalls. Three 6(c) tests with these waterfalls were performed by BAM. The first test resulted

the third test was performed with modified boxes.

have been higher. The maximum of the second peak was 8.2 kW/m^2. It was concluded that the simultaneous ignition of three separate articles in three boxes did not lead to the ignition of all articles at the same time. The measured peak values were indeed higher

It was concluded that these WP9 waterfalls are to be classified in Hazard Division 1.3G.

Figuur 707: Fragmenten uit rapport D9-3/4. De watervallen waren volgens WP6 ingeschaald in klasse 1.3. Er zijn voor de grote-schaal testen extra tests uitgevoerd om te zien of de watervallen toch niet heftiger zouden reageren, maar zelfs simultane ontsteking van drie artikelen veroorzaakte alleen verschijnselen die bij de klasse 1.3 horen.

6.2 Test A6:full container

situation. It was decided to place all boxes in such a way that the container would contain the largest possible number of boxes. The loading was 7 boxes wide and seven boxes high, nine rows deep in the container.

In total, 441 boxes were loaded into the container each with 20 articles per box, in total 8820 articles; representing a total net explosive mass (NEM) of 8661 kg in this test. The apparent density of pyrotechnic material was 261.4 kg/m^3.

Figuur 708: Fragmenten uit rapport D9-3/4. Net als bij de eerste test met de 150mm shells is ook bij de watervallen gekozen voor een zo vol mogelijk gepakte container.

Waterfalls are known to give a high heat output. Propagation of an initiated reaction from one bundle to another bundle of 10 elements was therefore expected to occur. It was decided to initiate two adjacent boxes by igniting one bundle in the lower inner packaging in each of the two boxes.

Figuur 709: Fragment uit rapport D9-3/4. Bij de watervallen is gekozen voor simultane ontsteking in twee naast elkaar liggende dozen. Bij de 150mm shells vond simultane ontsteking plaats van 4 dozen rondom één gemeenschappelijke doos.

Van de thermokoppels, de druksensoren en de in de container geplaatste videocamera's konden bij de test met de volle container watervallen niet genoeg bruikbare signalen worden verzameld.

6.2.5 Observations during the test

From the video recordings it was clear that the fire developed steadily until it engulfed nearly the whole container. After 3.44 seconds (from the moment the first fire was visible) a very violent explosion with very intense light phenomena took place followed 1.5 s later by a fireball of roughly 120 m diameter, see Figure 56. A grey-white mushroom shaped cloud was formed.

Figure 56 Light phenomenon upon explosion and subsequent fireball 1.5 seconds later

A shock wave was recorded by all pressure sensors in the field. Three sensors were placed along the central axis and the perpendicular axis of the container at distances of 50, 100 and 200 metres. The perpendicular axis was in line with the doors of the container. At a 40° angle from the central axis, two pressure transducers were placed at a distance of 400 metres. The signals are displayed in Figure 57 and Figure 58.

The data in Table 20 confirmed that the shock wave had a different shape than the general TNT shock wave. The duration of the positive phase was larger at a distances of 50 m along the central axis (6.4 ms) and at 100 metres (2.24 ms), but shorter in the other cases (4.4 to 17.8 ms). The shock wave shape was not completely hemispherical. The calculated equivalent amount of TNT also varied with distances and orientation relative to the container. At 200 metres, the values at both axes differed only slightly. The pressures measured at that distance corresponded to the detonation of more than 11 tons of TNT. In total, 8661 kg pyrotechnic composition was present in the container. The TNT equivalence at larger distance was calculated at 1.29.

With regard to crater diameter only, it seems that the crater diameter was slightly larger than the predicted diameter. For test A6, this might indicate a TNT equivalence of 11000 kg rather than 4000 kg.
The container was fragmented into small pieces, typically 10 to 15 centimetres, see Figure 60. It was decided not to recover and map the fragments of this test, as searching for fragments would take a lot of time and many unrecovered fragments from previous tests were still present on the test site.

Figure 60 Left: typical fragments from the container test with waterfalls. Right: closing bar found at 500 metres distance. The closing bar is about 2.5 metres long.

6.2.7 *Summary and conclusions*

- The initial propagation through the container took place relatively slowly. This was consistent with the observation that only one of the two container doors failed as planned, while the other stayed shut until the explosion took place.

- The unambiguous conclusion from all indications (shock wave, crater, fragmentation) was that a violent mass explosion had occurred. The occurrence of a mass explosion was unexpected. Previously performed classification tests, including 6(b) tests, with comparable articles gave no indications on possible mass explosion behaviour of waterfalls.

- The articles that were used in this full-scale test might differ slightly from the corresponding articles used in Work Package 6 with regards to chemical composition, physical properties (like particle size of the components) and construction. As mentioned in paragraph 6.2.1, additional 6(c) tests were performed with this particular article, but not a 6(b) test. It was therefore decided to perform such a test to assess whether the regular classification tests would identify the mass explosion behaviour. Section 6.3 describes the tests that were performed with transport packages of waterfalls.

Additional tests with boxes of waterfalls

6.3.1 Classification test with 3 boxes (test 6(b))

A regular 6(b) test was performed with three boxes of waterfalls. A hole of one by one metres wide and 1.7 metres deep was dug. A 3 mm thick steel witness plate was placed in the hole. The edges of the plate were on wooden beams to allow the witness plate to be deformed in case a powerful event would take place. The boxes were placed in an L-shape (two boxes wide, two boxes high) and the initiation took place in the box adjacent to the two other boxes. One bundle of waterfalls was equipped with an electric match and attached to a 10 m long firing cable. The hole was closed and the firing cable was connected to the main cable just prior to the test.
Upon initiation fire erupted from the ground for about 10 seconds. During the next 14 seconds only smoke was seen followed by another eruption of fire for 10 seconds.
One box with waterfalls was found on a location approximately 2 metres from the original test place. The outside of the box was scorched but the content was unaffected, see Figure 61. The witness plate was undamaged but showed two marks where the waterfalls had burned, see Figure 62. Thus, the top-most box had been projected.

Figure 61 Scorched box projected in the 6(b) test. The place where the boxes were buried is visible on the left

Clearly, the waterfalls showed no mass explosion behaviour in this test.

It had become clear that the 6(b) test did not lead to a mass explosion, whereas the full-scale test did. It was expected that scaling effects would somehow change the mechanism of pure heat propagation to shock propagation. In order to gain more insight in this transition, two additional tests were then proposed and carried out: a scaled up version of the 6(b) test and a reduced-scale container test.

Scaled up version of 6(b) test

Clearly, no mass explosion took place in this test. It was decided that scaling up the 6(b) test even further would not be useful.

Test A6-2: container with 90 boxes

Ideally, the test with waterfalls would have to be repeated to confirm the observed mass explosion behaviour. However, the effects of the mass explosion in the previous test were certainly noticeable beyond the borders of the test site and a second test was not feasible. It was agreed that a reduced scale test with a maximum of 90 boxes could be performed.

Goal and container loading

To assess whether the transition to mass explosive behaviour would take place on a scale between the previous up-scaled 6(b) test and the full-scale container test, this intermediate scale container test was carried out. The 90 boxes were stacked as one layer (seven boxes wide, nine boxes deep) in the container. The remaining 27 boxes formed a partial second layer in the back of the container. In total 1768 kg pyrotechnic composition was involved in this test. The apparent density of pyrotechnic material was 53.4 kg/m^3.

External observations during the test

The fire developed steadily after the doors had opened. After 4 seconds light was visible from the roof, 3 seconds later flames came through the roof. Again seven seconds later flames came through the wall that was visible on the video recording. The fire lasted about one minute. After the fire died out, only the frame of the container was still remaining.

The blast gauges did not record any shock wave.

Observations after the test

The following was concluded from observations after the test.

- The closing beams were found at 4 and 7 metres from the container at a 70° (4 m) and 30° (7 m) angle from the central axis both on the right and left side.
- It was obvious that the steel plates from the roof, doors and walls had melted as a result of the intense heat of the burning waterfalls, see Figure 69.

Figure 69 Container after the reduced scale test with waterfalls.

Summary and conclusions

- From the temperature measurements and internal video recordings it was concluded that the reaction propagated relatively slowly through the stack of boxes before the doors opened.
- The time sequence of internal video events and the roof bulging out led to the conclusion that the container doors were opened as a result of the effects of the initiated boxes, shortly after the actual initiation.
- The burning time of the whole container was comparable to the burning time of a single article.
- The mechanisms that had led to a mass explosion in the test with a full container did not occur in a partly filled container at the reduced scale of this test. A more violent reaction propagation in case of a different arrangement of boxes could not be excluded.

Evaluation of tests with waterfalls

- The mass explosion that occurred in the full container test was unexpected. Earlier performed 6(b) tests with comparable waterfalls [7] gave no indications on possible mass explosion behaviour. In the small-scale tests of Work Package 7 with a different but similar article a non-linear decrease of burning time was observed with increased numbers of waterfalls elements. The burning time of seven elements was about 25% of that of a single element. 'Confinement' in a thin walled PMMA tube further decreased the burning time to about 12% of the single element. This indicated that the conversion velocity of the waterfalls composition would increase with decreasing heat losses. The relatively high explosion energy, that was estimated to approximately 8 kJ/kg, may have been a contributing factor as well.

- The four tests performed with waterfalls involved different number of boxes and gave very different results. In the additional three tests, the energy of the waterfalls was released as heat radiation. It was concluded that (pressure) confinement alone did not increase the severity of the reaction, whereas the reaction did depend on the quantity of pyrotechnics involved.

Bij de containers met 150 mm shells, boven de grond, trad geen massa-explosie op. Alleen bij de container met shells die ingegraven was kon men een massa-explosie forceren. Bij de watervallen is in de volle container wél een massa-explosie opgetreden zonder dat de container hiervoor behoefde te worden ingegraven.

8.10.7.6.3.4 Testen met de Vuurpijlen zonder stok

7 Tests with stickless rockets

(Weergave op blz. 97-111 van rapport D9-3/4)

7.1 Articles

Six different rockets were selected and purchased for the full-scale container tests. For all items the composition of the burst charge was the same: potassium perchlorate (45%), magnalium (22%), sulphur (11%) and aluminium (22%). Some details are listed in Table 22.

Table 22 Details of the rockets. The listed masses are averages of three samples

Colour and effect	Net explosive mass (g)	Motor (g)	Burst charge (g)	Effect charge (g)
Red / green peony	59.4	15.2	4.9	39.3
Purple to green	57.4	15.3	4.4	37.7
Silver palm	57.8	15.2	4.4	38.2
Green glitter / silver	57.9	15.3	4.5	38.1
Silver glitter / blue	58.5	15.6	4.6	38.3
Purple palm	59.3	15.2	4.4	39.7
Average:	*58.4*	*15.3*	*4.5*	*38.6*

The rockets were packed in fibreboard boxes of 62.5 cm wide, 18.5 cm high and 35 cm long. Each box contained 120 rockets of the same colour and effect and no inner packagings.

A 1.3G classification was expected from Work Package 6. However, the 6(b) test that was performed with these rockets by BAM resulted in a mass explosion and the articles would, therefore, be classified as 1.1G. The 6(b) test was carried out when the articles had already been shipped to the test site and were ready for use.

7.2 Test B7: full container

A total number of 720 boxes were loaded in the container, each with 120 articles per box, in total 86400 articles and a net explosive mass of 5011 kg. The apparent density of pyrotechnic material was 151.2 kg/m^3. Ten thermocouples were placed in selected boxes to assess the reaction sequences and, possibly, the propagation velocity through the container.

Small-scale tests gave indications that the initiation of one main charge (burst and effect charge) would suffice to initiate adjacent articles. It was therefore decided to initiate one article by removing the rocket motor, inserting an electric match in the main charge and attaching the motor again. This article was placed centrally in the box. The wires of

Internal video cameras
The video cameras inside the container did not provide any information on the initiation or propagation since they blacked out within one video frame. This was consistent with the data from the thermocouples.

Failure of the container
All external videos showed transition from the static situation to a fire ball from one frame to the next frame, 40 ms later. The process of the doors opening and, formation of fissures, etc. could therefore not be observed.

External observations during the test
A violent explosion was observed immediately after firing of the electric match. Figure 75 shows a picture from the video taken from 250 m distance perpendicular to the axis of the container. The shock wave was visible by the disturbance of the dust on the ground. The maximum size of the fireball was approximately 200 m in diameter. White smoke traces caused by burning rocket motors were observed and are visible in Figure 75.

Figure 75 Explosion effects from the test with stickless rockets

Figuur 710: Fragment uit rapport D9-3/4. Explosie van de vuurpijlen zonder stok. De aandrijfladingen ontploffen afzonderlijk.

The peak pressure at 400 m distance was 4.18 kPa (PCB transducer), see Figure 76. An aboveground hemispherical detonation of 3367 kg TNT would produce the same pressure at 400 m distance. In total, the NEM was 5011 kg. This would lead to a TNT equivalence of 0.67. However, the video showed that the vast majority of the rocket motors burned in a regular way as can be seen by the trails of white smoke in Figure 75. If the mass of the rocket motors is ignored, the NEM would be 3724 kg resulting in an equivalence of 0.90 for the effect charges.

Observations after the test

Plastic tubes from the rocket motors were scattered all around the test area. No live articles were recovered.

The container was fragmented into small pieces: 5 – 70 cm wide and 5 – 200 cm long. The mass of the fragments varied between 0.1 and 30 kg. The largest distance that a fragment was recovered from was 462 m. Figure 78 plots the distance (top) and

Summary and conclusions

- A violent mass explosion was observed almost immediately after the ignition of the single donor article.
- It was concluded from the rapid temperature increase and propagation inside the container that most likely a shock propagation mechanism was responsible for the observed behaviour.
- The blast data at 400 metres distance corresponded to a detonation of 3367 kg TNT; an equivalence of 0.90.
- The distribution of fragments was assessed after recovery of roughly 25% of the container mass.
- It was decided to carry out a duplicate test because data from pressure sensors were not available in this test.

7.3 Test B7-2: Duplicate test

Goal and container loading

The goal remained the same. However, only 541 boxes were left. The boxes were stacked only 5 boxes high and the extra layers on top and behind the doors were not included in this test. A total number of 541 boxes were loaded in the container, each with 120 articles per box, in total 64920 articles and a net explosive mass of 3765 kg. The apparent density of pyrotechnic material was 113.6 kg/m^3.

External observations during the test
A violent explosion was observed immediately after firing of the electric match. The videos showed comparable effects as in the first test with stickless rockets.

If an equivalent amount of TNT of 2500 kg was accepted as the most likely value, an equivalence was 0.66 calculated. If the mass of the rocket motors was neglected (since they were seen burning after the explosion) the equivalence was 0.89. These values corresponded very well with calculated values in the first test with stickless rockets (0.67 and 0.90 respectively).

Observations after the test
Plastic tubes from the rocket motors were scattered all around the test area. No live articles were recovered.

Summary and conclusions

- This duplicate test showed a large similarity with the first test.
- A violent mass explosion was observed almost immediately after the ignition of the single donor article.
- It was concluded from the rapid temperature increased an propagation inside the container that most likely a shock propagation mechanism was responsible for the observed behaviour.
- Although some contradicting results were obtained, the most likely TNT equivalence was 0.89.

Evaluation of tests with stickless rockets

- The classification tests performed in the framework of Work Package 6 with similar – but different – articles did not result in a mass explosion. However, the 6(b) test that was performed with these rockets by BAM resulted in a mass explosion.
- Both tests clearly indicated the mass explosive behaviour of these stickless rockets. From the experiments it was concluded that a shock mechanism was responsible for the mass explosion behaviour.
- The initiation of a single article was sufficient to cause an instantaneous explosion of the whole container.

8.10.7.6.3.5 Uitstoot van schadelijke stoffen

8 Emission

8.1 Introduction - limited environmental impact assessment

The CHAF consortium has explored the possibilities of environmental impact measurements and discussed it with the group of experts installed by the Netherlands match funding party (Ministry of VROM). It was concluded that only practically

the project. Therefore, the following was proposed, which was agreed with the EC, among the consortium and the Netherlands match funding party.

The contribution from the pyrolysis, if any, of paper and cardboard to the formation of gases and particles was not estimated. Firstly, it must be assumed that the combustion products would differ from case to case, since relevant parameters were different in each test (concentrations of paper and cardboard, heating and cooling rates, maximum temperature, etc.). Secondly, given the relatively short duration of the combustion process (maximum 75 seconds), it is questionable whether pyrolysis would contribute significantly to the formation of gases and particles.

Het hoofdstuk 8 in rapport D9-3/4 dat handelt over de uitstoot van milieubelastende gassen en stoffen, geeft de indruk er slechts bij vermeld te zijn om het project salonfähig te maken. Er zijn weinig bevindingen over de uitstoot en er wordt een groot aantal voorbehouden gemaakt i.v.m. de budgettaire beperkingen en het niet toepassen van controleberekeningen. De reden dat steller (PvB) toch aandacht aan hoofdstuk 8 besteed is vanwege de vermelding van het ministerie van VROM als mede-subsidiegever, zonder dat enige subsidiebron uit de beide andere landen wordt genoemd. Ook wordt een korte opmerking gemaakt over pyrolyse. Dit verbrandingsproces speelt alleen een rol bij langduriger processen. Het is niet uitgesloten dat het pyrolyseproces bij de Vuurwerkramp wél een rol van betekenis heeft gespeeld.

8.10.7.6.3.6 Samenvatting van conclusies

9 Summary of conclusions

9.1 Classification

The selection of fireworks was aimed at identifying fireworks articles belonging to the high energy end of Hazard Division 1.3G and was based on the results of Work Package 6 and Work Package 7. The selection focussed on the types of articles that were found to be 1.3G in the benchmark tests of Work Package 6 and showed the possibility to react more violently under extreme conditions in Work Package 7. The aim of the selection and purchase of articles for the full-scale tests was to obtain articles that were as close as possible to the ones used in Work Packages 6 and 7 in pyrotechnic composition, structure and materials. On the other hand, a requirement was that they should also be representative of articles annually produced and purchased worldwide on a large-scale. It was therefore unavoidable that small deviations in construction, composition, amount of pyrotechnic materials and packaging details from the small-scale test articles occurred. It was expected that these small differences would have little or no influence on the classification of the articles.
However, the classification tests performed with the Work Package 9 articles showed that these small differences did lead to a different classification for some of the articles. For the 150 mm shells and the rockets without sticks the small differences resulted in a shift from 1.3G to 1.1G.
It was concluded from these unexpected shift in classification that classification by analogy may lead to underestimation of the hazards associated with transport and storage.

9.2 Tests

In total nine large-scale tests were performed with five different fireworks types. A careful selection formed the basis for purchase of articles. The fireworks used in the large-scale tests were

- 150 mm colour shells;
- 75 mm colour shells;
- bag mines;
- waterfalls; and
- rockets without sticks.

The following limiting conditions were decided upon.

- Each test would involve only one type of fireworks, where limited variations in effects were allowed.
- Fireworks of Hazard Division 1.3G were to be used for the full-scale tests.
- The full-scale tests were designed in such a way that they would cover both the transport and storage situation in bulk quantities. This was reflected in the choice of fireworks articles, the choice of 20 ft steel ISO containers and the choices in loading plan.

9.3 Full-scale behaviour

The table below summarises the practical situation to be simulated (transport in full containers or storage in partly filled containers), the UN Hazard Division as determined by UN Series 6 tests with the actual articles used in the large-scale tests and the observed full-scale behaviour of the fireworks involved.

Fireworks type	Storage / Transport conditions	UN HD	Full-scale behaviour	Remarks
Colour shells (150 mm)	Storage and transport	1.1G*	Thermal effects, no mass explosion	
Colour shells (150 mm)	Extra confinement by earth covering; worst case transport and storage	1.1G*	Mass explosion	The 150 mm shells needed additional confinement to display mass explosion behaviour; conforming to classification result; TNT equivalence estimated at 0.26 **
Colour shells (75 mm)	Transport	1.3G	Thermal effects, no mass explosion	Conforming to classification result
Bag mines	Storage	1.3G	Thermal effects, no mass explosion	Conforming to classification result
Waterfalls	Transport***	1.3G	Mass explosion***	Not expected; not conforming to classification result; dependency on mass; TNT equivalence was estimated at 1.29 **
Rockets without sticks	Transport	1.1G*	Mass explosion	Conforming to classification result; TNT equivalence 0.7-0.9 **

* In Work Package 6 this article was classified as 1.3G. UN classification tests with the articles used in the full-scale tests proved differently.
** The comparison with TNT should be assessed with reservation. In the case of TNT the blast is generated by a detonation, the mass explosion of fireworks is often a less fast phenomenon. Since the TNT equivalence is widely used to express the strength of an explosion, the figures are included in this report.
*** Reduced scale additional tests were carried out (including a container test with 1768 kg net explosive mass), that were not related exclusively to transport or storage.

The case of waterfalls is special. A mass explosion was obtained in a full-scale test although all UN Series 6 tests confirmed the 1.3G classification. The behaviour was

It should be noted that the mentioned shock propagation was not necessarily the same as in detonation phenomena. The propagation velocity was much too low for that. The

9.4.3 150 mm shells

Three tests with 150 mm shells were carried out: in a full container, in a partly filled container and in an earth covered partly filled container. The propagation and effects were different and the influence of the degree of confinement was larger than the influence of the amount of articles under test.

- In the full container the following happened. After initiation of the full container, an initial temperature rise throughout the whole container occurred within about a quarter of a second. All internal events, from the explosion of the first shells to the opening of the doors and fire coming out of the container, took place within one second. It was thought most likely that a shock propagation was the mechanism of propagation inside the container. The pressure build-up was faster than the release of gas after opening of the doors. After the doors had opened, the vast majority of the shells reacted within a relatively short time, about 10 seconds. The reactions took place in three clusters. The explosion of the container did not generate an external shock wave.

- In the partly filled container, reactions were somewhat more violent than in the case of the full container with the same articles. The propagation of reactions and flames through the container was quite rapid. The initial propagation velocity was in the order of several metres per second and once the reaction front was more developed the bulk propagation velocity increased to several tens of metres per second. The path of propagation started in the initiation area, continued through the aisle and then initiated stacks of boxes towards to the doors and then backwards through the other stack and backwards (from the initiation area) in the initiated stack. The pressure inside the container increased too fast for effective venting through the open doors. After the container exploded, two clusters of reacting shells were observed.

- The additional confinement had a large influence. A higher internal pressure was generated by the reaction of the articles. This higher pressure caused all articles to react simultaneously (apart from a few projected articles) and an external shock wave was generated. Blast measurements showed that the expanding shock wave was not ideally hemispherical. It should be noted that the 1.1G classification, as found in the classification tests, was only confirmed in this high confinement situation.

9.4.4 Rockets without sticks

After the ignition of the single donor article a violent mass explosion was observed virtually instantaneously. Most likely a shock propagation mechanism occurred.

9.4.5 Waterfalls

In the full container test the initial heat propagation through the container took place relatively slowly after initiation. The mechanism of propagation was by heat. However, after approximately 3.5 seconds, a sudden transition took place to a shock wave propagation mechanism. The full container test then clearly generated a violent mass explosion with a high TNT equivalence.

The occurrence of a mass explosion was unexpected. Previously performed classification tests, including 6(b) tests, with comparable articles gave no indications of possible mass explosion behaviour of waterfalls. A reduced scale (20%) container test showed that the reaction propagated relatively slowly through the stack of boxes before the doors opened, as was the case in the full container. The transition to shock wave propagation did not take place. It was concluded that confinement alone did not increase the severity of the reaction (as demonstrated in scaled up version of the 6(b) test), whereas the reaction did depend on the quantity of pyrotechnics involved.

8.10.7.6.3.7 Toepassing testresultaten bij vervoer en opslag

9.5 Applicability of results

The full-scale tests were designed to either represent transport situations (full container) or to represent storage situations (partly filled container with central aisle).
Both situations could be compared in the case of 150 mm shells. There were indications that the propagation path and velocity differed for both situations, but the external effects and the reaction of the articles were largely comparable. There is no reason to assume that this would be different for 75 mm shells.
The bag mines have only been tested in the storage situation. The propagation of the initiated reaction would probably be slower in the case of a full container. Based on the observed effects and the total burning time of the articles in the test, the conclusion would be justified that a similar behaviour would occur with a fully loaded container.

The two tests with rockets were both designed to represent the transport situation. Given the fact that a prompt shock initiation occurred it would be safe to assume that the same reaction would occur in the case of a partly filled container.
As explained above, the type of reaction of waterfalls was dependent on the quantity involved in the test. It was therefore not possible to predict the behaviour of the waterfalls in a partly loaded container with a central aisle.

Het consortium van TNO, HSL en BAM heeft aangenomen dat grote-schaal testen met een volledig gevulde 20 voet container representatief zijn voor de vervoerssituatie van vuurwerk. Men nam verder aan dat grote-schaal testen met een halfgevulde 20 voet container, voorzien van een vrije ruimte die als looppad kan dienen, representatief zijn voor de opslagsituatie van vuurwerk. Om sterke opslagconstructies van gewapend beton na te bootsen dient de halfgevulde container dan aan de buitenkant nog te worden omringd door een laag zand van een meter dik om een vergelijkbaar effect van extra opsluiting te verkrijgen.

Naar de mening van steller is dit een te simpele voorstelling van zaken. Het verschil tussen een vervoerssituatie en een opslagsituatie bestaat uit meer aspecten dan deze versimpelde simulatie van het CHAF-project. De enige reden dat voor een 20 voet i.p.v. de meer gebruikelijke 40 voet container is gekozen, is het kostenaspect. Ook op de elektronische ontstekingswijze is veel af te dingen. In de praktijk zal het vuur op andere wijze beginnen. Het project is eenzijdig gericht geweest op het kunstmatig creëren van massa-explosies met high-end klasse 1.3 vuurwerk. Het is een gemiste kans dat men niet heeft getracht zo realistisch mogelijke praktijksituaties na te bootsen.

Ondanks alle gemiste kansen en soms vertekende conclusies heeft het CHAF-project toch veel informatie opgeleverd die als contra-expertise kan gelden voor de door TNO uitgevoerde proeven in het kader van het strafrechtelijk onderzoek tegen S.E. Fireworks.

Eén niet mis te verstane bevinding kan hier alvast worden uitgelicht: NIET de 6 inch shells vormen het gevaarlijke massa-explosieve vuurwerk. Daarmee was zelfs onder druk géén echte *'massa-explosie'* te genereren. Dit in tegenstelling tot de raketten zonder stok en de verbonden watervallen, die detoneerden en fragmentatie van de container veroorzaakten. Zie <8.10.7.3.3.1> blz. 1110 en <H.8.10.7.6.3.2> blz. 1141 omkaderde en geaccentueerde tekstgedeeltes.

<Aanvullen door deskundigen FV, MT, DA, BJ, AD, BG>

8.10.7.7 *D10 Algemene conclusies en ontwikkeling van testmethode*

Date	June 2006
Authors	A. von Oertzen, D. Eckhardt (BAM), S. Myatt, M. Davies, D. Chapman (HSL), E. de Jong, J. de Ruiter (TNO)

hensive description of the closely related sub-parts D10-1 to D10-4. It was felt that this report would be the best location to formulate general findings of the CHAF-project.

Whilst comparing results it was found that in most cases the classification obtained from tests done according to the UN manual of tests and criteria[1] would correctly predict the behaviour on large scale. Disagreeing behaviour was only found in the case of waterfalls, where the large scale test showed a mass explosion which had not been foreseen from smaller scale tests. Stickless rockets had also shown a mass explosion, however predicted by the previously done UN tests.

Figuur 711: Fragment uit rapport D10. De watervallen weken af van de classificatie van UN testen. De vuurpijlen zonder stok leken ook af te wijken, maar dit is ondervangen door de vuurpijlen uit het WP9 onderdeel afzonderlijk aan een extra UN-test te onderwerpen. Daaruit bleek dat massa-explosief gedrag was te verwachten.

8.10.7.7.1 Doelstelling van CHAF

In this context the medium scale tests done in a pressure vessel (workpackage 8) moved into the focus of interest, because the results indicated particularly violent reaction behaviour for just the two articles mentioned before: the waterfalls and the stickless rockets. There is a strong indication that the closed vessel test, as described in the workpackage 8 report[2], but also later in this document, could exhibit such predictive capabilities as required for a new test.

Figuur 712: Fragment uit rapport D10. Het voor het CHAF-project ontwikkelde drukvat dat bij de vuurwerktesten in WP8 is gebruikt, bleek het gedrag van de watervallen en de vuurpijlen zonder stok goed te kunnen voorspellen.

Hier lijkt TNO zichzelf tegen te spreken, want de vuurpijlen zonder stok vertoonden volgens TNO géén verrassend massa-explosief gedrag, maar het drukvat lijkt dit gedrag wél goed te hebben voorspeld, blijkbaar (dan toch?) in tegenstelling tot de UN-testen.

1.1 Description of work

The description of workpackage 10 states a clear objective which is aiming at finding a test methodology with hopefully higher predictive capability regarding classification than the current classification scheme following the UN manual of tests and criteria[1]. The exact wording is:

> *"Results of the different tests performed within the project will be analysed with respect to classification, and differences or agreements will be summarised. This will lead to selection and optimisation of a test methodology for the transport and storage classification for any quantity of fireworks, including mass storage."*

Figuur 713: Fragment uit rapport D10. De doelstelling van CHAF was o.a. om een testmethodologie te ontwerpen die massa-explosief gedrag bij vuurwerk beter zou kunnen voorspellen in de situatie van bulkopslag.

The wording of the tasks from the description of work is:

*"**Task 10-1** Comparison of test results from the standard UN-tests (WP6) with the tests performed on various scales (WP7, WP8, WP9) with respect to agreeing or disagreeing classification.*

Task 10-2 *Selection of test methodology on the basis of results of Task 10-1.*

Task 10-3 *Specification of testing conditions.*

Task 10-4 *Specification of testing equipment, instrumentation and quantities or properties to be recorded during a test.*

Task 10-5 *Identifying suitable criteria to be applied to test results in order to obtain a classification valid for mass storage."*

Figuur 714: Fragment uit rapport D10. Uit de omschrijving van het CHAF-werkprogramma blijkt duidelijk dat er behoefte is aan een nieuw classificatiesysteem dat ook geschikt is voor bulk opslag van vuurwerk.

8.10.7.7.2 Resultaten van WP6

1.2 Results from Workpackage 6

Table 1: Fireworks selected in workpackage 6

Code	*Fireworks type*	*Expected classification*
R1	Large fountains with silver effect, NEC 443 g	1.4
R2	Waterfall gerbs in a dense package (thermal effects)	1.3
R3	Roman candles 2" (for projection effects)	1.3
R4	Report shells, calibre 60 mm	1.1
S1	Roman candles with report units, calibre 26 mm	1.3/1.1
S2	Star shells with flash burst charge, calibre 150 mm	1.3/1.1
S3	Rockets with report charge (with sticks)	1.3/1.1
S4	Stickless star-burst rockets, densely packed	1.3/1.1
H1	Mines in mortar, calibre 75 mm	1.4/1.3
H2	Bag mines, calibre 75 mm	1.4/1.3
H3	Connected waterfalls	1.4/1.3

Figuur 715: Fragment uit rapport D10. Tabel met het onder WP6 geselecteerde vuurwerk en de te verwachten classificatie.

In het rapport D10 worden de watervallen bij WP6 nog als 1.4/1.3 weergegeven, terwijl bij de vuurpijlen zonder stok al wordt gesuggereerd dat men tijdens WP6 al twijfelde tussen gevarenklassen 1.3 en 1.1.

In general the tests produced effects that confirmed the expected result. However, in one case the expected classification was not found in the tests. The waterfall gerbs as single items (as opposed to the connected waterfalls used later) reacted too slowly to produce the required 4 kW/m^2 radiation power at 15 m in order to classify this article as 1.3. This article had therefore to be classified 1.4 despite the expectation. In the case of the 1.3/1.1 borderline articles, the Roman candles with report and the star shells showed 1.3 behaviour. The rockets with report charge showed mass explosive behaviour and the stickless rockets showed a 1.3 reaction. Mines in mortar showed, as expected, 1.4 behaviour, and the other two articles, the bag-mines and the connected waterfalls were performing very close to the threshold value of 4 kW/m^2 of radiation at 15 m. With a prudent approach these two would be classified as 1.3.

Figuur 716: Fragment uit rapport D10. Weergave van de classificatieresultaten uit WP6. De losse watervallen op 1.4. De verbonden watervallen op 1.3. De 150 mm sterren shells én de vuurpijlen zonder stok bleken allebei klasse 1.3.

Additional tests were done one year later when the fireworks for the large scale trials had arrived from China. The fireworks had been produced exactly to the specifications taken from the fireworks tested earlier. Therefore it would be of particular interest whether the later produced fireworks would show the same behaviour as the earlier used fireworks. Table 2 shows the test outcomes in comparison. Since some notable differences occurred, it is necessary to distinguish in the following the items used in work-package 6 in contrast to items used for the large scale tests. The differentiation is done by adding either "(WP6)" or "(WP9)" to the name of the fireworks.

Table 2: Comparison of test outcomes and classifications

Fireworks type	*Classification of WP6 fireworks*	*Classification of WP9 fireworks*
Bag mines, calibre 75 mm	1.3	1.4
Connected waterfalls	1.3	1.3
Stickless star-burst rockets	1.3	1.1
3"-star shells with flash burst charge	not available	1.3
6"-star shells with flash burst charge	1.3	1.1

Figuur 717: Fragmenten uit rapport D10. Het vuurwerk voor de testen in WP9 (was ander vuurwerk dan het vuurwerk uit de testen in WP6). Daarom werden opnieuw classificatietests gedaan. In deze tabel de verschillende uitkomsten.

The expectation for the later produced fireworks from China was, quite clearly, that they would perform as the earlier used fireworks. The fact that this was not the case demonstrated once more, that small variations within a given specification can apparently lead to quite different behaviour and therefore different classifications. With hind-

8.10.7.7.3 Resultaten van WP7

Selected to study shock initiation and propagation mechanisms

- **Roman candle with report charges**: needed high confinement (at least keeping the articles together in the initial phase of the reaction) to mass explode.
- **6'' star shells**: no shock propagation between articles. When shock-initiated, propagation (and thus mass explosion) is possible, but the conditions seem critical. A mass explosion by thermal mechanisms is demonstrated to be possible after quasi-simultaneous initiation of many lift charges or delay charges. Representativeness of this article is not clear due to the construction and very flame sensitive black powder lift charge.
- **Report rocket**: mass explosion under all tested circumstances, even unconfined.
- **Stickless starburst rockets**: mass explosion under medium confinement conditions.

Selected to study heat initiation and propagation mechanism

- **Mine in mortar**: shows propagation by normal flame spread even under extreme conditions.
- **Bag mine**: thermal propagation. With a higher degree of confinement the reaction becomes more violent.
- **Waterfall**: high heat output, non linear with amount. Perhaps unpredictable large-scale behaviour.
- **3'' shells**: under high and medium confinement mixed mechanism occur resulting in reactions within a short time frame and with regular delay times.

8.10.7.7.4 Resultaten van WP8

Workpackage 8 was dealing with a unique testing method for fireworks, which was to ignite packaged articles in a closed pressure vessel[2]. The reaction gases should be contained leading to a pressure build-up to as high pressures as possible. The maximum pressure was, however, limited by a bursting disc in order to guarantee safe operation of the vessel.

Looking at a comparison of results with other work packages, the most striking similarities were with WP 9 behaviour, where the data from the pressure vessel ranked the fireworks in the same order of violence as the large-scale tests. The data from WP 8 also put the fireworks in the correct order of violence with respect to WP 6 and WP 7.

8.10.7.7.5 Resultaten van WP9

Table 3: Test outcomes of WP9			
Fireworks type	*Storage/ Transport conditions*	*UN HD*	*Full-scale behaviour*
Colour shells (150 mm)	Storage and transport	1.1G*	Thermal effects, no mass explosion
Colour shells (150 mm)	Extra confinement by earth covering; worst case transport and storage	1.1G*	Mass explosion
Colour shells (75 mm)	Transport	1.3G	Thermal effects, no mass explosion
Bag mines	Storage	1.3G	Thermal effects, no mass explosion
Waterfalls	Transport**	1.3G	Mass explosion**
Rockets without sticks	Transport	1.1G*	Mass explosion

* In work package 6 this article was classified as 1.3G according to test outcomes. Later UN classification tests done with the articles used in the full-scale tests showed different behaviour as listed here.

** Reduced scale additional tests were carried out (including a container test with 1768 kg net explosive mass), that were not related exclusively to transport or storage

8.10.7.7.6 Vergelijking van testresultaten uit alle WP's

Fireworks originally purchased for workpackage 6 are marked with "(WP6)" while the fireworks purchased later for the large scale trials are marked "(WP9)". Regarding the dimensions and pyrotechnic contents WP6 and WP9 fireworks were the same. Nevertheless, different behaviour was observed for the same type of fireworks, which may be attributed to small differences during the production process or in packaging. Please note, that not all tests have been done with all fireworks types. Where the outcome was evident, or where the effects were prohibitively destructive, tests have been omitted. Such cases are marked with a hyphen in the Table.

Footnotes to Table 4

1 a mass explosion was observed only under higher confinement
2 mass explosion seems possible under slightly higher confinement than in an UN 6(b)-test
3 only additional confinement by sand mounding lead to a mass explosion
4 mass explosion under medium confinement
5 thermal output, respectively violence of reaction, depends non-linearly on amount of fireworks

Table 4: Comparison of test results

Fireworks	*WP6*		*Classi-fication*	*WP7*	*WP8*	*WP9*
	UN 6(b)	*UN 6(c)*				
Fountain	sequential ignition	thermal output < 4 kW/m²	1.4	sequential ignition	-	-
Waterfall gerb	-	thermal output < 4 kW/m²	1.4	sequential ignition	-	-
Roman candle	-	sequential ignition, penetration of witness screen	1.2	sequential ignition	incomplete reaction	-
Report shell	mass explosion	mass explosion	1.1	mass explosion	-	-
Roman candle with report	sequential ignition	-	1.3	*1*	ramping to violent explosion	-
150 mm shell (WP6)	usually no mass explosion *2*	sequential explosion of transport packs	1.3	different results	ramping to violent explosion	
150 mm shell (WP9)	mass explosion	-	1.1	-	ramping to violent explosion	usually no mass explosion *3*
Report rockets	mass explosion	orientation dependent behaviour	1.1	mass explosion	-	-
Stickless rockets (WP6)	sequential ignition	projection of burning matter	1.3	mass explosion *4*	incomplete reaction	-
Stickless rockets (WP9)	mass explosion	-	1.1	-	violent mass explosion	violent mass explosion
75 mm shell (WP7)	-	-	1.3	different results	-	-
75 mm shell (WP9)	no mass explosion	-	1.3	-	sequential ignition	sequential ignition
Mines in mortar	slow sequential ignition	thermal output < 4 kW/m²	1.4	sequential ignition	sequential ignition	-
Bag mines (WP6)	-	thermal output > 4 kW/m²	1.3	sequential ignition	sequential ignition	-
Bag mines (WP9)	-	thermal output close to 4 kW/m²	1.3	-	sequential ignition	sequential ignition
Connected waterfalls (WP6)	-	thermal output close to 4 kW/m²	1.3	*5*	-	-
Connected waterfalls (WP9)	no mass explosion	thermal output > 4 kW/m²	1.3	-	violent mass explosion	violent mass explosion

The 150 mm star shells have to be considered with care since two types of 150 mm shells were used. The first type denoted as (WP6) was used during the earlier tests for WP6, WP7 and WP8. It was observed that usually no mass explosion would occur. However, under testing conditions where the highest confinement was applied, it seemed possible that a mass explosion could take place if strong enough confinement were used. No test results on large scale are available for these articles.

The very similar 150 mm shells used in WP9 where subjected to one UN 6(b)-test in order to check for mass explosive behaviour. And in fact, the WP9-shells showed a mass explosion under the confinement usually applied in an UN 6(b)-test. The large scale trials with these 150 mm shells did not immediately show the simultaneous reaction of the majority of the articles. It was necessary to apply additional confinement by sand mounding to the container in order to observe a mass explosion. Therefore one can state, that predictions taken from the small scale tests with this article would correctly describe the possible hazard from large scale storage.

The report rockets also belong to the group of articles where no discrepancy in the interpretation of the results remains. The UN 6(c)-test, which did not in all cases show a mass explosion, is not the decisive test once the UN 6(b)-test had proven mass explosive behaviour. With the stickless rockets a very similar situation occurred as with the 150 mm star shells. Those articles used in WP6 did not show mass explosive behaviour, but no large scale test result is available for exactly these articles. The later purchased stickless rockets for WP9 showed a mass explosion in the UN 6(b)-test, and also showed a clear mass explosion in the container trial.

The only article, where notable ***disagreement between results*** was observed, were the connected waterfalls. According to the UN Series 6 tests the connected waterfalls were identified as typical 1.3 articles with a heat output around and above the threshold value of 4 kW/m^2 at 15 distance (in the UN 6(c)-test). The UN 6(b)-test had shown that no mass explosion would occur. The tests in WP8 had, however, shown that a violent mass explosion was possible and the data analysis, as described further below in this report, had placed the connected waterfalls in behaviour close to the stickless rockets. Interestingly, the large scale trial with the connected waterfalls resulted in a mass explosion with an unexpected violence. The details of the reaction are described in the WP9 report[6]. The only other test which could have suggested a violent explosion for the connected waterfalls was the closed vessel test in WP8.

8.10.7.7.7 Evaluatiecriteria testresultaten ter bepaling klasse 1.1

6 Criteria for the evaluation of test results

The criteria needed to classify a firework type for mass storage would have to be further developed. As has already been indicated there appear to be two distinct populations comprising those fireworks that deflagrate and those that appear to undergo deflagration to detonation transition (Fig. 4). Fig. 5 is meant to further illustrate the possible splitting into two domains.

The analysis with R_{max} and I_s is shown in the lower right graph of Fig. 5. The three principally different reaction scenarios, as outlined above, occupy three different corners of the graph. The situation indicating mass explosive behaviour would then be a high reaction rate combined with a low value of the specific impulse (lower right data point, marked with the letter B). The hope by further studying this method would be, that two distinguishable areas exist (as indicated by the shaded areas) where the lower right patch could be assigned to mass explosive behaviour.

Whether there in fact exists such a discontinuity between the two populations is unclear and would require further work. However, a criterion based on the R_{max} and I_s relationship could provide a relatively simple means of classifying fireworks as 1.1. There would still be a need for the existing UN series 6(c) test in order to assign 1.2, 1.3 or 1.4 classifications.

Figuur 718: Fragmenten uit rapport D10. De nieuw ontwikkelde testmethode ter voorspelling van eventueel massa-explosief gedrag is veelbelovend en beter dan de huidige methode d.m.v. de UN-series-6 testen.

It should be seen clearly that the entire testing scheme of the UN test series 6 is not under question. In most cases, and in particular for the lower hazard fireworks up to the lower end of materials classified as 1.3, the UN series 6 tests give appropriate classifications, as it was confirmed by the CHAF results. The concern is only directed towards fireworks, which could erroneously be identified as non mass-explosive, but would show a mass explosion dependent on the quantity of material present. One such example was observed with the connected waterfalls containing an $Al/KClO_4$ composition.

In order to prevent a too low classification for these or similar fireworks in the future, it is essential, on the one hand, to understand the details of the reaction mechanism which lead, in the case of the waterfalls, to the mass explosion. And, on the other hand, the proposed new testing method based on the closed vessel test has to be consolidated by many more tests with different fireworks, in order to prove that this test is reliable

Figuur 719: Fragment uit rapport D10. Het huidige classificatiesysteem herbergt het risico dat vuurwerk in een te lage gevarenklasse wordt ingeschaald.

8.10.8 TNO-persverklaring CHAF-project

TNO geeft in maart 2006 een persverklaring over de resultaten van de CHAF-proeven.[900] TNO stelt dat er uit de vuurwerktesten géén nieuwe inzichten zijn voor de Nederlandse vuurwerkopslag situatie. Van het consumentenvuurwerk dat in Nederland is opgeslagen, is géén explosiegevaar te duchten. Volgens TNO was de aandacht in het CHAF project gericht op vuurwerk uit de gevarenklasse 1.3. Dit wordt in Nederland helemaal niet opgeslagen.

dat voldoet aan de 'Nadere Eisen'. Eerdere testen op volle schaal die werden uitgevoerd met Nederlands consumentenvuurwerk, zoals op de Maasvlakte in 2000, hebben aangetoond dat de brandeffecten die bij consumentenvuurwerk optreden beheersbaar zijn. CHAF heeft in dit opzicht geen nieuwe inzichten toegevoegd.

De artikelen waren zorgvuldig geselecteerd op hoge energie-inhoud en geclassificeerd als 1.3G en speciaal voor de testen geproduceerd in China onder een streng regime van kwaliteitscontrole. Vijf verschillende artikelen (kogelbommen van 150mm en 75mm, mijnen, vuurpijlen zonder stok en watervallen) werden gebruikt.

Resultaten
In het project CHAF zijn vele experimenten met artikelen uitgevoerd die een relatief hoge energie-inhoud hadden. Er werd aangetoond dat sommige onder extreme opsluiting heftiger reageerden dan werd verwacht op grond van transportclassificatietesten alleen.

De uitzondering betrof zogenaamde watervallen. In de meest extreme maar nog realistische test op volle schaal bleek een massa-explosie op te treden, terwijl uit de classificatie testen was gebleken dat alleen heftige thermische effecten konden worden verwacht. Het gedrag bleek afhankelijk van de hoeveelheid artikelen in een container.

Figuur 720: Citaten uit de persverklaring van TNO d.d. 24 maart 2006 over de CHAF-proeven

TNO verzwijgt de zeer heftige explosie van een container vol met 60 grams vuurpijltjes zonder stok. Deze vuurpijlen waren bij WP6 nog geclassificeerd als klasse 1.4, maar zijn achteraf door TNO als klasse 1.1 geclassificeerd vanwege de heftige explosie.[901] Deze pijlen zijn niet alleen bij WP6 maar ook bij WP9, voorzien van TNO-stickers en klasse 1.4 het testterrein opgekomen en de container in gegaan.

Zie verder de weergave van de TNO-persverklaring in <H.8.4.29>.

8.10.9 Analyse getuige-deskundige vorig herzieningsverzoek

Samenvatting getuige-deskundige-inbreng A. van Gool t.b.v. 1e herzieningsverzoek R.J. Bakker middels Mr. Mayke Goris. In dat kader zijn door Van Gool bestudeerd en geciteerd:

- Rapport Commissie Oosting.
- Rapport 27.02.2001 van MNSP (Ir. Bas v.d. HEUVEL).
- Deskundigheidsrapporten van TNO en NFI.
- CHAF deliverables D4 t/m D10.
- Vonnis van het Hof te Arnhem.
- MSDS lijsten vuurwerk SE Fireworks.
- Rapport Arsenal Research Institute Wenen met assistentie van Dr. Alfred Kappl.
- ZDF-uitzending Abenteuer Wissen: 'Das Unglück von Enschede', o.l.v. Dr. Alfred Kappl.

Het deskundigenrapport van A. van Gool aan Mr. M. Goris is gebundeld in een ordner "Zaak HB LOG. V.a.: 0906" en digitaal in bezit van steller (PvB). Enkele punten uit dat onderzoeklogboek zijn:

- Het Hof baseert zich op deskundigenverklaringen (TNO, NFI, MSNP) over *'Te-veel-en-te-zwaar'*. Deze zijn opgemaakt op basis van waargenomen "massa-explosies" en minder op technisch/chemische reconstructie van het vuurwerk dat er lag.
- Uit omschrijvingen in rapporten van TNO, NFI en MSNP wordt daaruit geconcludeerd "massa-explosief vuurwerk en derhalve klasse 1.1 met klasse 1.3".
- "Massa-explosief" is een gefundeerd technisch objectief begrip dat explosieve voorwerpen omschrijft (munitie, vuurwerk, etc.) die bij enkelvoudige ontploffing, op gedefinieerde afstand daarvan bevindende soortgelijke explosieve voorwerpen gelijktijdig ("sympathisch") doen mee-ontploffen als ware het één explosief voorwerp met de grootte van het aantal dat aan de explosie deelneemt, onafhankelijk van de omgeving of opsluiting van het samenstelsel.
- Wanneer een 'massa-explosie' wordt waargenomen, kan en mag niet vanzelfsprekend worden geconcludeerd dat de daaraan ten grondslag gelegen materialen 'massa-explosief' waren, aangezien de factor 'opsluiting' een rol kan hebben gespeeld.
- Verschillende binnen- en buitenlandse onderzoeken waarbij, op basis van waargenomen hevige explosies, een (aanvankelijke) conclusie werd getrokken van massa-explosiviteit van vuurwerk, bleken na onderzoek niet te leiden naar werkelijk massa-explosief vuurwerk in de zin van het gefundeerde technisch begrip.
- Hoe stijver vuurwerk is opgesloten, hoe groter het effect. Massa-explosiviteit van vuurwerk kan gecreëerd worden door stevige om- of opsluiting van dat vuurwerk. Bij brandend vuurwerk zal de energie-inhoud vrijkomen, de opsluiting bepaalt hoe hevig. Bij voldoende stijve opsluiting wordt een massa-explosie ervaren, waaraan niet noodzakelijk massa-explosief materiaal ten grondslag ligt. "Massa-explosief" (materiaal) zegt iets over de onderlinge reactie (sympathisch); niet primair over het (zichtbare) effect".

- “Massa-explosiviteit” van vuurwerk is een begrip dat in technische- en wetenschappelijke literatuur niet eenduidig is omschreven. Feitelijk verbindt men (TNO, NFI, Hof Arnhem, MSNP) het begrip “massa-explosie” aan de reactie van vuurwerk ontstoken in een bepaalde opslagtoestand, nadat tenminste één stuk daarvan ontstoken is en tot ontploffing komt. Het begrip ‘massa-explosie’ lijkt het effectenscala te dekken van enerzijds *‘sympathische detonatie’* tot anderzijds de relatief langzame *‘gelijktijdige ontploffing door zo goed mogelijke gelijktijdige ontsteking’*. Uit onderzoeken, met name de UN-classificatietesten voor vuurwerk en de CHAF-onderzoeken, blijkt:
  Het begrip “massa-explosie” zegt weinig over het vuurwerk zelf, maar zegt veel meer over de ruimte waarin het opgeslagen vuurwerk in brand geraakte en ontplofte.
- Uit verscheidene binnen- en buitenlandse onderzoeken en beproevingen (CHAF, Arsenal Research, Dr. Kappl, Abenteuer Wissen) blijkt dat de ruimte waarin zich explosieve materialen of voorwerpen (vuurwerk) zich bevinden, een doorslaggevende rol speelt in de waarneming en benoeming “massa-explosie” en de onjuiste conclusie daaruit: “massa-explosief” (materiaal).
- Tijdens CHAF tonen zeecontainers met relatief laag, niet als massa-explosief geklasseerd vuurwerk zich als imposant “massa-explosief”. Feitelijk ontploft primair de container, niet het vuurwerk.
- Bij de CHAF-proeven worden inventieve, op zo effectief mogelijke plaatsen in de container aangebrachte elektrische ontsteker-mechanismen, die de kans op het optreden van massa-explosieve verschijnselen vergroten. Dit is niet in overeenstemming met de praktijk van één brandbegin, bijvoorbeeld door brandstichting, hittedoorslag, vonken of rondvliegend vuurwerk.
- Bij de opnamen voor *‘Abenteuer Wissen’* blijkt een zeecontainer met een 2.000 kg smeulend papier, een busje met 5 kg zwartkruit en drie 6-inch Shells dusdanig (massa)explosief, dat deze geheel wordt vernield.
- De waarschijnlijke oorzaak daarvan is: Pyrolyse van het smeulende papier en de vorming van brandbare gassen en poeders die binnen een gesloten container explosief kunnen zijn. Het verschijnsel ‘pyrolyse’ en het mogelijk optreden daarvan bij de Vuurwerkramp worden beschreven in de hoofstukken over Arsenal Research en Dr. Kappl.
- Opvallend was dat de drie, mede in de container ingesloten, Shells niet ‘massa-explosief’ mee-explodeerden, maar bij de containerexplosie brandend werden uitgeworpen en na ontbrandtijd van het lont pas tot ontploffing kwamen.
- Toen het Hof Arnhem in 2003 zijn vonnis baseerde op het begrip “massa-explosiviteit” van vuurwerk, hanteerde het een begrip dat niet op wetenschappelijke wijze aan een natuurkundig effect van het vuurwerk is gerelateerd, maar veel meer betrekking heeft op de opslagruimten van dat vuurwerk. Deze opslagruimten werden door de overheid voorgeschreven, toegestaan of gedoogd.
- Een wetenschappelijk begrip “massa-explosiviteit” kan iets zeggen over de ontsteekbaarheid van vuurwerk. Immers “Massa-explosief” vuurwerk zal bij ontsteken-en-ontploffen van één artikel, de gehele voorraad doen ontploffen alsof het één

gezamenlijk vuurwerkstuk was; ook buiten een ruimte. Niet-massa-explosief vuurwerk zal dit buiten een ruimte niet doen, doch ín een stevige ruimte met voldoende effect van de opsluiting mogelijk wel.

- Het Hof Arnhem neemt ook de betiteling van TNO en NFI “Titanium Shells” over, waarmee wordt gepoogd om aan te geven dat dit vuurwerk extra explosief zou zijn en zeker tot klasse 1.1 zou behoren. Titanium is echter een aan vuurwerk toegevoegd metaal om sterke lichtflitsen te genereren, niet om de explosieve kracht te beïnvloeden. TNO, NFI en daarmee het Hof zouden beter gesproken kunnen hebben over: “Salute Shells”, “Report Shells” “Display Shells” etc.

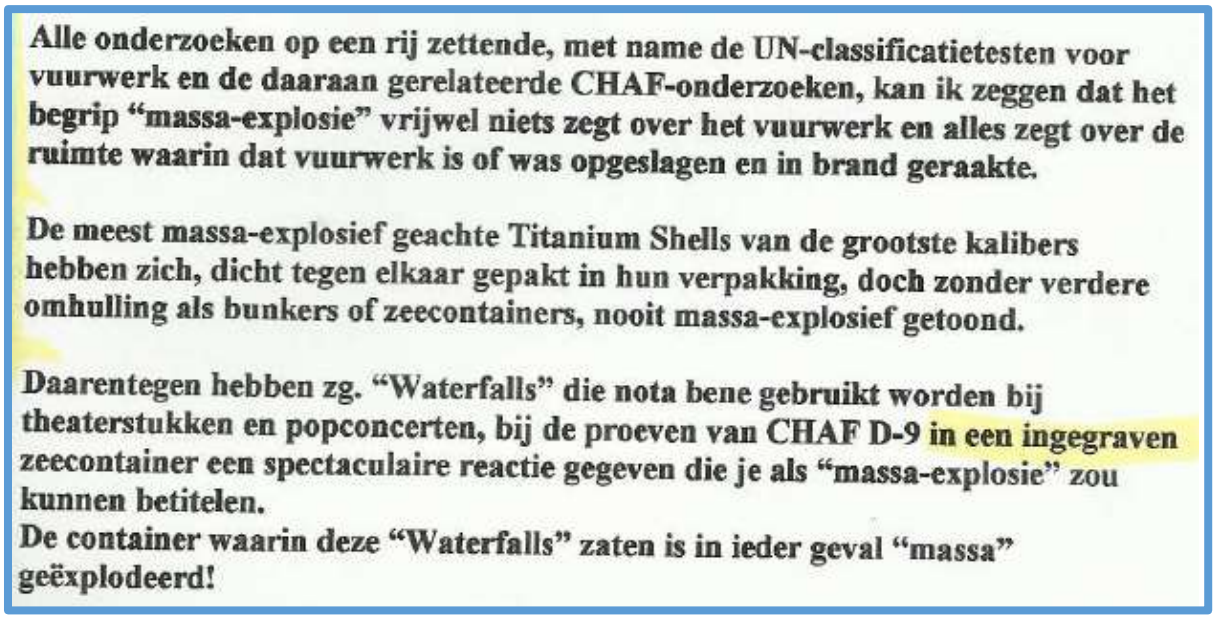

Alle onderzoeken op een rij zettende, met name de UN-classificatietesten voor vuurwerk en de daaraan gerelateerde CHAF-onderzoeken, kan ik zeggen dat het begrip “massa-explosie” vrijwel niets zegt over het vuurwerk en alles zegt over de ruimte waarin dat vuurwerk is of was opgeslagen en in brand geraakte.

De meest massa-explosief geachte Titanium Shells van de grootste kalibers hebben zich, dicht tegen elkaar gepakt in hun verpakking, doch zonder verdere omhulling als bunkers of zeecontainers, nooit massa-explosief getoond.

Daarentegen hebben zg. “Waterfalls” die nota bene gebruikt worden bij theaterstukken en popconcerten, bij de proeven van CHAF D-9 in een ingegraven zeecontainer een spectaculaire reactie gegeven die je als “massa-explosie” zou kunnen betitelen.
De container waarin deze “Waterfalls” zaten is in ieder geval “massa” geëxplodeerd!

Figuur 721: Fragment van blz. 24/61 uit het logboek analyse CHAF-rapportage. Auteur: A. van Gool, bedrijfsvoerder van “A. van Gool R&D”, die als coördinator tussen opdrachtgever (stichting de Onderste Steen) en opdrachtnemer Dr. Kappl/Arsenal Research aanwezig was bij de proefnemingen in Oostenrijk Tevens auteur technische bijlage 1e herzieningsverzoek R.J. BAKKER bij Hoge Raad (2007).

In de rapportage van WP10 staan de eindconclusies. Hoewel er niet letterlijk staat dat ‘stijve opsluiting’ de massa-explosiviteit t.o.v. de UN-testen verhoogt, wordt er wél diep ingegaan op de voordelen van het drukvat bij de testen in WP8, omdat die de meest voorspelbare resultaten gaf voor wat er in WP9 in containers zou gaan gebeuren. Aansprekend daarbij is de tabel no. 4 op pag. 14 (zie volgende blz.), waarin je ziet dat de vuurwerkartikelen getest in WP8 en WP9 (niet alle artikelen dus) heftiger reageert dan in WP6 of WP7. M.a.w. de mate van stijve opsluiting neemt in de kolommen van links naar rechts toe. De heftigheid van de reacties neemt ook toe. Bij SEF was de classificatie van het vuurwerk volgens UN-klasse, maar was opgeslagen in voorgeschreven opslagruimten die door ‘opsluiting’ de explosie bij brand véél krachtiger maakt, zie tabel. Daarom wordt de ‘Drukvat-methode’ in de eindconclusies (blz. 25, D10) ook aanbevolen als verder te ontwikkelen testmethode om het gat, dat de UN-testen laten liggen bij de bepaling van de mate van massa-explosiviteit van vuurwerk, op te vullen met een geschiktere testmethode.

Table 4: Comparison of test results

Fireworks	WP6		Classification	WP7	WP8	WP9
	UN 6(b)	UN 6(c)				
Fountain	sequential ignition	thermal output < 4 kW/m²	1.4	sequential ignition	-	-
Waterfall gerb	-	thermal output < 4 kW/m²	1.4	sequential ignition	-	-
Roman candle	-	sequential ignition, penetration of witness screen	1.2	sequential ignition	incomplete reaction	-
Report shell	mass explosion	mass explosion	1.1	mass explosion	-	-
Roman candle with report	sequential ignition	-	1.3	*1*	ramping to violent explosion	-
150 mm shell (WP6)	usually no mass explosion *2*	sequential explosion of transport packs	1.3	different results	ramping to violent explosion	
150 mm shell (WP9)	mass explosion	-	1.1	-	ramping to violent explosion	usually no mass explosion *3*
Report rockets	mass explosion	orientation dependent behaviour	1.1	mass explosion	-	-
Stickless rockets (WP6)	sequential ignition	projection of burning matter	1.3	mass explosion *4*	incomplete reaction	-
Stickless rockets (WP9)	mass explosion	-	1.1	-	violent mass explosion	violent mass explosion
75 mm shell (WP7)	-	-	1.3	different results	-	-
75 mm shell (WP9)	no mass explosion	-	1.3	-	sequential ignition	sequential ignition
Mines in mortar	slow sequential ignition	thermal output < 4 kW/m²	1.4	sequential ignition	sequential ignition	-
Bag mines (WP6)	-	thermal output > 4 kW/m²	1.3	sequential ignition	sequential ignition	-
Bag mines (WP9)	-	thermal output close to 4 kW/m²	1.3	-	sequential ignition	sequential ignition
Connected waterfalls (WP6)	-	thermal output close to 4 kW/m²	1.3	*5*	-	-
Connected waterfalls (WP9)	no mass explosion	thermal output > 4 kW/m²	1.3	-	violent mass explosion	violent mass explosion

8.10.10 Waarnemingen ter plaatse bij CHAF-project

Hierna worden een drietal schriftelijke getuigenissen weergegeven van (voormalig) brandweerofficieren die op enkele onderdelen de rapportage dan wel de conclusies van TNO uit het CHAF-project weerspreken vanuit hun ervaring met de CHAF testen.

8.10.10.1 *Brandweerofficier-1*

In het kader van de *'Leergang Master of Crisis and Disaster management'* (NIBRA en NSOB) verschijnt in mei 2009 een scriptie van één van de deelnemers aan de leergang.[902] Een belangrijke plaats in de scriptie wordt ingenomen door een casestudie over een werkelijk opgetreden crisisdreiging. De auteur, brandweerofficier Rein Hulst[903], is in mei/juni 2005 op een stagebezoek geweest in Kolding (DK), waar een half jaar ervoor ook een vuurwerkramp had plaatsgevonden. Naar aanleiding hiervan neemt R. Hulst als voorbeeldcasus voor crisisbeheersing de crisis die eind 2005 dreigt te ontstaan tussen de regelgevende overheid (BZK) en de Nederlandse brandweerorganisaties met betrekking tot de blusvoorschriften voor een vuurwerkbrand. Deze crisisdreiging ontstaat naar aanleiding van het uitlekken van informatie over de uitkomsten van vuurwerkproeven, die in oktober 2005 in Polen zijn uitgevoerd door o.a. TNO, in het kader van het Europese onderzoeksproject CHAF en tevens in opdracht van VROM.

De auteur merkt op dat op 11 oktober 2005 twee 'volle schaal' testen met professioneel vuurwerk zijn gehouden. De inhoud van de met vuurwerk gevulde containers bestond respectievelijk uit 1.4 en 1.3 geclassificeerd vuurwerk. De opslagsituatie kwam overeen met de situatie in de vuurwerkopslagen in Nederland. De testen gaven als resultaat dat deze geheel explodeerden met fragmentatie tot op grote afstand (500 meter). Dit tot grote schrik van de aanwezige (TNO) medewerkers en genodigden vanuit de brandweer.[904] Dit was gezien de vragen over het ontstaan van de Vuurwerkramp in Enschede, "explosief" nieuws en konden leiden tot nationale onrust met een beleidscrisis.

De overheid kiest ervoor om het probleem te bagatelliseren. De pers is verkeerd geïnformeerd, er is niets mis met de huidige blusinstructies en de brandweer dient gerustgesteld te worden zonder dat er aanpassingen nodig zijn in het beleid t.a.v. de behandeling van een vuurwerkbrand. Er komt een officiële circulaire uit waarin de bestaande blusvoorschriften worden bevestigd. Met name het Ministerie van VROM heeft herkenbaar herstelgerichte acties zoals definitie (klein houden), ontmediatiseren, temporiseren (vertragen) en coöpteren succesvol toegepast. Deze acties werden zonder noemenswaardige tegenstand door de brandweer aanvaard.

Uit de probleemanalyse van de scriptie blijkt dat er inderdaad sprake is geweest van een beleidscrisis in wording. Er waren voldoende symptomen om het crisisproces in te leiden. Het proces is met een "sisser" afgelopen door succesvol crisismanagement en het ontbreken van de behoefte aan een daadwerkelijke crisis bij de betrokken partijen. Alle partijen hebben zonder gezichtsverlies het strijdtoneel kunnen verlaten. Het uitkomen van de officiële persverklaring door TNO met de onderzoeksresultaten van CHAF[905], is geen aanleiding geweest om binnen de brandweer de zaak wederom op te rakelen.

Zie <H.8.4.23> waar uitgebreider naar de inhoud van de scriptie wordt verwezen.

8.10.10.2 *Brandweerofficier-2*

Drs. B Janssen, toenmalig directeur van de brandweer van de Rotterdamse haven, gaf in 2006, enkele maanden na de bekendmaking door TNO van de CHAF-resultaten, een presentatie op een internationale conferentie over gevaarlijke stoffen. Hij stelt daarin dat de CHAF-testen hebben aangetoond dat ook vuurwerk dat is geclassificeerd in de gevarenklasse 1.4 onder bepaalde omstandigheden zich massa-explosief kan gaan gedragen. Janssen pleit daarom voor aanpassing van de blusvoorschriften van de brandweer. Bij brandend vuurwerk zou nooit meer offensief, maar altijd defensief opgetreden moeten worden.

Zie verder <H.8.10.14>, waar enkele sheets uit de eerdergenoemde presentatie van Janssen zijn weergegeven.

8.10.10.3 *Brandweerofficier-3*

Eventueel nog andere foto's en toelichting van Y opnemen.

Figuur 722: Foto ter plaatse genomen tijdens het laden van de container met vuurpijlen zonder stok. Opvallend zijn de TNO-stickers op iedere vuurpijl en de aanduiding van de gevarenklasse 1.4 op de omdoos van de vuurpijlen.

<VRAAG aan Y>: Bevestiging dat er ter plaatse geen foto's mochten worden gemaakt buiten de officiële vastleggingen in het kader van het CHAF-project.

8.10.11 Brief Veiligheidsregio NHN aan BZK

Naar aanleiding van de CHAF-proeven schrijft de commandant van de veiligheidsregio Noord-Holland Noord een brief aan de directeur Brandweer van het Ministerie van BZK. Hij verzoekt BZK om de blusvoorschriften van brandend vuurwerk aan te passen en het voorschrift van offensief blussen te vervangen voor defensief evacueren en ontruimen.

Op 11 oktober 2005 zijn twee zgn. Full-scale testen met professioneel vuurwerk gehouden en door de genodigden bekeken. De inhoud van de test-containers bestond uit 1.4 en 1.3 gelabeld vuurwerk.
De uitgevoerde testen gaven als zichtbaar resultaat dat door ontsteking van één stuk vuurwerk in beide containers deze geheel explodeerden, waarbij fragmentatie tot op grote afstanden (500 meter) plaatsvond. Dit kwam overeen met de bevindingen in Kolding. Desgewenst kunnen wij u fotomateriaal van deze test beschikbaar stellen.

De richtlijnen in de huidige les- en leerstof van de brandweer spreken bij 1.4 gelabeld vuurwerk van een veilige afstand voor de brandweer van 25 meter en bij 1.3 van 100 meter.
Scherfwerking (fragmentatieschade) is bij 1.4 vuurwerk niet van toepassing en bij 1.3 vuurwerk tot op 50 meter mogelijk. Op basis van deze resultaten kom ik tot de conclusie dat de les- en leerstof op dit punt niet overeenkomt met hetgeen mijn medewerker in Polen heeft waargenomen.

Mijn zorg als regionaal commandant richt zich in eerste instantie op onze brandweermensen. De vigerende richtlijnen in de les- en leerstof komen geheel niet overeen met hetgeen ter plekke aanschouwd is.
De testen werpen derhalve de nodige vragen op bij de les- en leerstof en instructie over de wijze van optreden bij incidenten waarbij vuurwerk is betrokken.
De bovenstaande constateringen vormen voor mij de aanleiding tot dit schrijven waarbij ik u nadrukkelijk verzoek de richtlijnen, gelet op de komende oud/nieuw periode, op korte termijn te bezien teneinde de risico's voor de brandweermensen tijdens het repressieve optreden zoveel als mogelijk te beperken. Dit vooruitlopend op de uitkomsten van de gehouden onderzoeken die pas in het voorjaar gepresenteerd worden.

Namens de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord heeft een werkgroep bestaande uit commandanten en ROGS/AGS'en en een medewerker van het NIBRA zich gebogen over de vertaling van de bevindingen naar aanbevelingen voor de korpsen.
De aanbevelingen bied ik u namens de werkgroep ter overweging bij het bezien van de vigerende richtlijnen aan;

Voor het optreden bij incidenten met consumentenvuurwerk stel ik voor:
- De alarmeringsinstructie bij incidenten waarbij vuurwerk betrokken is aan te passen. Vanuit de alarmcentrale direct op te schalen tot middelbrand en de ROGS/AGS direct mee te alarmeren;
- De eerst aankomende eenheden te laten handelen conform de procedure-OGS, met de eerste opstelplaats op minimaal 100 meter. Daarvandaan de inzet nader te bepalen;
- Bij een incident waar vuurwerk direct bij de brand betrokken is verschuift het optreden van de brandweer van offensief naar defensief. Dit houdt in dat de nadruk komt te liggen op het in veiligheid brengen van omstanders (ontruimen) tot op ruime afstand van het betreffende incident.

Figuur 723: Passage uit de brief d.d. 27 oktober 2005 van de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord aan het ministerie van BZK, directie Brandweer, met het verzoek om de blusvoorschriften aan te passen n.a.v. de CHAF-testen.

Zie verder <H.8.4.21> waar deze brief uitgebreider aan de orde komt.

8.10.12 Burgemeester Den Oudsten aan gemeenteraad over CHAF (28.4.06)

Inleiding
In de Stedelijke commissie van 9 januari jl. heb ik de toezegging gedaan om u inzicht te geven in:
- de uitkomsten van het Europese CHAF-programma *(de vuurwerkproeven in Polen)* én
- de instructie van de bestrijding van vuurwerkbranden die geldt voor Brandweer Enschede.

Middels deze memo informeer ik u over bovenstaande punten. Ook biedt deze memo inzicht in het brandbeveiligingsconcept van vuurwerkopslagplaatsen en de situatie in Enschede betreffende de huidige verkooppunten / opslagplaatsen van consumentenvuurwerk.

Stuknummer: 12141

MEMO

Datum: 28 april 2006

Van: P.E.J. den Oudsten, Burgemeester

Aan: Gemeenteraad.

Onderwerp: Vuurwerk
- Uitkomsten CHAF-programma
- Instructie van bestrijding van vuurwerkbranden van Brandweer Enschede

Inzetinstructies Brandweer bij vuurwerkincidenten
Volgens de landelijke inzetinstructie bij brand in of aan een object waar reguliere opslag van consumentenvuurwerk in de categorie 1.4 plaatsvindt, is de brandweerinzet conform de inzet normale brand. Daarbij kan de brand offensief worden bestreden vanaf 25 m en moet de omg

Eén van de negen *full scale tests* liet een onverwacht resultaat (massa explosie) zien dat niet kan worden verklaard. Of een massa-explosie zich voordoet bij dit soort vuurwerk is afhankelijk van de hoeveelheid.

Figuur 724: Burgemeester Den Oudsten van Enschede informeert de gemeenteraad over de uitkomsten van het CHAF-project en de desondanks ongewijzigde blusvoorschriften aan de brandweer bij een vuurwerkbrand.

8.10.13 Brief drs. F. Vos aan HSL inzake CHAF (8.10.2005)

Brand- en rampbestrijdingsdeskundige drs. F. Vos schrijft op 8 oktober 2005 een email aan de heer David Chapman die het Britse HSL vertegenwoordigt binnen het CHAF-project. De heer Vos meldt dat zijn aandacht werd getrokken door de CHAF testen en naar aanleiding daarvan heeft hij in zijn email ernstige kritiek op de opzet van het project. Het door de heer Vos overgebrachte commentaar aan HSL gaat met name over de wijze waarop, en met welke mensen, TNO aan het project deelneemt. Hij hoopt dat de heer Chapman wat met zijn kritiek doet. Zijn punten van commentaar zijn onder meer:

- **De Nederlandse TNO-deelnemers aan het project zijn betrokken geweest bij de strafrechtelijke onderzoeken die volgden op de Vuurwerkramp in Enschede.**
- **Binnen dit CHAF onderzoeksproject ontbreken een aantal belangrijke parameters.[a] Deze parameters zijn weggelaten omdat de Nederlandse deelnemers aan het project anders hun eerder bij de rechtbank afgelegde (beëdigde) verklaringen zouden falsifiëren. Dit zou hen blootstellen aan claims wegens eerder door hen afgelegde foutieve verklaringen.**
- **De basis van dit project voldoet niet aan de wetenschappelijk vereiste kwaliteitseisen. Zo is er sprake van op niet objectieve grondslag geselecteerde referentieliteratuur door niet-gekwalificeerde onderzoekers. Deze onderzoekers hebben al eerder blijk gegeven van het uiten van wetenschappelijk onverantwoorde conclusies, die niet waren gebaseerd op de beschikbare feiten.**
- **Deze Nederlandse onderzoekers hebben de classificatietesten gecorrumpeerd, die voor de Nederlandse Staat (het OM) werden uitgevoerd in het kader van een strafrechtelijk onderzoek. Zij deden dit op systematische wijze om te bereiken dat de mechanische explosie-effecten[b] zouden worden versterkt.**
- **De heer Vos sluit af met de conclusie dat de wetenschappelijke integriteit van deze TNO-onderzoekers niet is gegarandeerd.**

[a] Bedoeld wordt dat de proefopzet en –beschrijving dusdanig zijn dat de tegenstellingen tussen het TNO-advies aan het openbaar Ministerie (‘Te-veel-en-te-zwaar’ vuurwerk veroorzaakte ramp) en het TNO projectvoorstel aan de Europese Commissie (classificatie en hoeveelheid vuurwerk kunnen ramp niet verklaren) worden gemaskeerd. Immers hetzelfde TNO-personeel is betrokken geweest bij beide (aan elkaar tegengestelde) formuleringen.

[b] Deze tekst, die oorspronkelijk in het Engels is gesteld, en naar het Nederlands is vertaald door steller (PvB), bedoelt te zeggen dat de effecten van opsluiting van het vuurwerk hebben meegewerkt aan de kracht van de bij de testen opgetreden vuurwerkexplosies. Hierdoor zijn er geen uitspraken meer te doen over de aard van het vuurwerk zelf, terwijl dat wél wordt gedaan in de (door met name TNO-medewerkers geformuleerde) conclusies van de testen.

8.10.14 CTIF Conferentie gevaarlijke stoffen – Slovenië (2006)

Figuur 725: Op de CTIF 'Gevaarlijke Stoffen' conferentie wordt gepleit voor grotere veiligheidsafstanden en defensief i.p.v. offensief optreden van de brandweer bij consumentenvuurwerk.

Figuur 726: De CTIF commissie 'Gevaarlijke Stoffen' wil ook de vuurwerkklasse 1.4 als explosiegevaarlijke categorie erkend zien. De blusvoorschriften dienen daaraan te worden aangepast.

8.10.15 Verklaring TNO op 15.11.2005 m.b.t. CHAF

Op 15 november 2005 vindt een overleg plaats waarbij vertegenwoordigers van de begeleidingscommissie van het CHAF project, TNO, BZK, IOOV, VROM, EV, V&W, politie, de regionale brandweer Noord-Holland Noord, regionale brandweer Twente en het NIBRA aanwezig zijn. Onderwerp van de vergadering is: " *Consequentie van de proeven in Polen in CHAF (Quantification and control of the hazards associated with the transport and bulk storage of fireworks) kader voor het Nederlandse vuurwerkbeleid en de inzet van de brandweer bij vuurwerkbranden.*[a]" Doel van de bijeenkomst is om helderheid te krijgen over de achtergrond van de onrust, uitleg te kunnen geven over de proeven in het kader van CHAF en om gezamenlijk tot conclusies te komen over de geldigheid van de brandweerinstructies, is op 15 november 2005 een overleg gehouden[b].

Als voorzitter treedt een programmamanager van de directie externe veiligheid van het Ministerie VROM op die de vergadering opent met de mededeling dat de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (de heer Remkes) op de hoogte is van de ontwikkelingen en de ontstane onrust en na de vergadering op de hoogte zal worden gebracht van de conclusies. De vertegenwoordiger van de brandweer Noord-Holland Noord begint met een globaal overzicht van de ontwikkelingen tot op het moment van de bijeenkomst en geeft een toelichting op de onrust die is ontstaan bij onder andere de brandweren in die regio.

TNO geeft vervolgens een uitleg over de (wetenschappelijke) achtergrond en aanpak van de testen in Polen. Die toelichting[c] is hieronder weergegeven.

De proeven in Polen zijn onderdeel van een groot project waarin getracht wordt na te gaan of en onder welke condities vuurwerk van de gevarensubklasse 1.3 kan reageren als 1.1 (massa-explosief). Door proeven te houden op verschillende schaalniveaus wordt getracht na te gaan of een kleinschalige proef een voorspellende uitkomst heeft voor de grootschalige opslag en transportcondities. Belangrijke uitgangspunten voor de proeven die Polen zijn gehouden, zijn:

- *Er is vuurwerk gebruikt dat, vanwege de hoeveelheid pyrotechnische massa, in Nederland wordt aangemerkt als professioneel vuurwerk (evenementenvuurwerk). Dit vuurwerk mag absoluut niet met oud en nieuw aan de consument worden verkocht.* <Commentaar: Toegelaten pyrotechnische massa in vuurwerkartikelen is verhoogd, alsmede de gaasconstructie waarmee klasse 1.3 vuurwerk als klasse 1.4 vuurwerk mag worden opgeslagen in Nederland. Ook ijsfonteinen worden in NL opgeslagen>
- *Om wetenschappelijk verantwoorde uitspraken te kunnen doen over opschalingseffecten, is voor iedere proef slechts één soort vuurwerk gebruikt. Deze situatie is voor de reguliere situatie bij transport en opslag niet representatief, omdat normaliter (veel) verschillenden soorten vuurwerk worden samen geladen. Eveneens met het oog op een wetenschappelijke verantwoording is het vuurwerk speciaal voor deze proeven in China besteld en gemaakt.*

[a] Ministerie van VROM, verslag bijeenkomst 15 november 2005, zalencentrum Babylon Den Haag
[b] Ministerie van VROM, verslag bijeenkomst 15 november 2005, zalencentrum Babylon Den Haag
[c] Ministerie van VROM, verslag bijeenkomst 15 november 2005, zalencentrum Babylon Den Haag

<De representativiteit van de proeven neemt hierdoor af, omdat de werkelijkheid, met meer soorten vuurwerk door elkaar, het gedrag alleen maar onvoorspelbaarder maakt.>

- *In verband met transporteren van vuurwerk heeft overleg tussen de fabrikant en TNO plaatsgevonden. Omdat het vuurwerk speciaal voor deze proeven is gemaakt, waren geen testresultaten van classificatieproeven voorhanden. Classificatieproeven met vergelijkbare artikelen leverde voor één van de artikelen (vuurpijlen zonder stok) een discussie op of de indeling in 1.3G of 1.4G moest zijn. Het bepalende criterium daarvoor is of de uitworp van het vuurwerk tot of voorbij 15 meter reikt. Het vergelijkingsvuurwerk had een uitworp van circa 15 meter. TNO heeft toen toegestaan dat de fabrikant van het in Polen te testen vuurwerk dit artikel labelde met 1.4G.*
- *Al het bestelde vuurwerk heeft in Duitsland voor de volledigheid een echte classificatietest ondergaan. De eerste indicatie van BAM dat de vuurpijlen zonder stok niet de classificatie 1.4 behoorden te hebben, maar heftiger reageerden en zelfs massa-explosief zouden kunnen zijn (behorende bij klasse 1.1), kwam gelijktijdig met het transport naar Polen. Er werd besloten om de dozen, toen ze eenmaal in Polen waren afgeleverd, niet om te labelen. Daarom is de etikettering op de dozen 1.4G gebleven.*
  <Opmerking toevoegen dat de brandweermensen in het veld niet waren geïnformeerd dat de classificatieaanduiding niet correct zou zijn. De aanwezigen schrokken oprecht van het enorme explosieve karakter van het vuurwerk dat als klasse 1.4 gelabeld de testcontainer was ingegaan. Bovendien moet worden opgemerkt dat er qua pyrotechnische samenstelling nauwelijks verschil zat tussen het vuurwerk dat de classificatie 1.4 kreeg en het later bestelde vuurwerk dat identiek had moeten zijn, maar volgens TNO verkeerd was geëtiketteerd. Zie ook de tekst van TNO twee bullets verder.>
  LET WEL: dit artikel is een ander artikel dan de watervallen die bij de grote schaaltest een zeer onverwacht effect te zien gaf!
- *Het vuurwerkartikel "waterval", waarover de grootste commotie is ontstaan, is bij de normale classificatietesten (zowel voor als na de grote schaal proef) ingedeeld als 1.3G. Bij de grote schaal proef heeft het bewuste artikel veel heftiger gereageerd (massa-explosie) dan op grond van beschikbare kennis was verondersteld.*
  <Opmerking-1: het is niet over de watervallen, maar over de vuurpijlen zonder stok waarover de grootste commotie was ontstaan. Dit vuurwerk was immers als klasse 1.4 vuurwerk aangeleverd en de container ingegaan.>
  <Opmerking-2: De voorzitter van de VEN heeft sinds 2000 gewezen op de onverwacht explosieve effecten die bij de opslag van ijsfontijnen kunnen optreden. Maar hij werd actief tegengewerkt bij de organisatie van het aantonen door proefnemingen.>
- *Het verschil in gedrag tussen vuurwerk dat in Europa is aangeschaft (voor eerdere CHAF werkpakketten) en dat in China is ingekocht (voor de volle schaal testen in Polen) is onverwacht en nog onverklaard, de verschillen tussen de producten zijn gering.*

Samengevat zijn onderstaand de belangrijkste punten[a] uit het overleg van 15 november 2005 weergegeven.

- *De zorgen van de brandweer over mogelijke grote effecten van vuurwerk zijn op zich terecht, omdat de brandweermensen zich vaak in risicovolle situaties moeten begeven. Daarbij is het van belang dat zij zo snel mogelijk zo veel mogelijk informatie verzamelen*

[a] Ministerie van VROM, verslag bijeenkomst 15 november 2005, zalencentrum Babylon Den Haag

om daarop hun aanvalsstrategie te baseren. Onrust over vermeende gevaren moet, indien niet terecht, zo snel mogelijk de wereld uit geholpen worden.

- *De proeven in Polen zijn uitgevoerd met vuurwerk dat in Nederland absoluut verboden is als consumentenvuurwerk. Dit vuurwerk mag dus niet aanwezig zijn in de reguliere opslagplaatsen van vuurwerk in Nederland waar rond de jaarwisseling vuurwerk ligt.*
  <Opmerking: Dit is niet juist. Het gaat om de classificatie. Alle klasse 1.4 vuurwerk mag in Nederland worden opgeslagen, zelfs het (zwaardere) klasse 1.3 vuurwerk indien dat d.m.v. een gaasverpakking is teruggebracht tot de klasse 1.4. Ook is de hoeveelheid pyrotechnische stof per vuurwerkartikel hoger geworden om de handel tegemoet te komen en hen in staat te stellen om legale zwaardere artikelen te verkopen.>
- *Voor de opslag van professioneel vuurwerk (evenementenvuurwerk) gelden in Nederland zeer strenge eisen, welke ertoe hebben geleid dat de opslag van dit type vuurwerk in Nederland niet plaatsvindt. Transport van dit vuurwerk vindt wel door Nederland plaats.*
  <Opmerking: Door de regelgeving heeft de Nederlandse overheid het zwaardere vuurwerk naar het buitenland verbannen, met als gevolg dat bij ieder evenement, waarbij het vuurwerk per definitie evenementenvuurwerk is, dit over lange trajecten vanuit het buitenland over de weg dient te worden aangevoerd. Door deze regelgeving zijn meer rijdende bommen op de weg gekomen.>
- *Door zowel VROM Inspectie als Inspectie Verkeer en Waterstaat wordt nauwlettend toegezien op de naleving van de regels bij de opslag van consumentenvuurwerk. Door vertegenwoordigers van beide organisaties wordt daarom gesteld dat de kans dat "verkeerd" vuurwerk bij de reguliere opslagplaatsen aanwezig is, minimaal is.*
  <Opmerking-1: Deze observatie van TNO gaat uit van de fictie dat klasse 1.4 vuurwerk nooit gevaarlijk kan zijn, terwijl de explosies in Culemborg, de ramp in Enschede, de ramp in Kolding en de proeven in Polen anders hebben uitgewezen. Niet de aard van het vuurwerk, maar de opslagcondities, zoals de mate van opsluiting, zijn in hoge mate maatgevend voor het kunnen ontstaan van een massa-explosie.>
- *Consumentenvuurwerk in Nederland moet op zodanige wijze zijn verpakt dat het uitsluitend kan worden aangemerkt als vuurwerk in de gevarensubklasse 1.4. Daarnaast staan in de Regeling nadere eisen strenge eisen ten aanzien van de hoeveelheid pyrotechnische massa. In het buitenland mag consumentenvuurwerk in transportverpakking ook van de gevarensubklasse 1.3 zijn én zijn de eisen ten aanzien van de hoeveelheid pyrotechnische massa minder streng. De eisen aan het Nederlandse consumentenvuurwerk is dus in alle opzichten strenger dan de eisen aan het (consumenten)vuurwerk in de andere landen.*
  <Opmerking: Dit is een vertekende weergave van de werkelijkheid. De classificatie van het vuurwerk in het buitenland is beter, evenals de constructie eisen en de plaats van vestiging en de drukontlastingsvoorzieningen. Tevens is het absurde idee van een sprinkler binnen een vuurwerkopslag alleen in Nederland voorgeschreven.>
- *Op de vraag of, gelet op bovenstaande, het Nederlandse consumentenvuurwerk (in transportverpakking en dus van de gevarensubklasse 1.4) massa-explosief zou kunnen reageren, antwoorden alle deskundigen dat dit niet kan gebeuren. De gebeurtenissen in Polen zijn absoluut niet vergelijkbaar voor de Nederlandse situatie bij de opslag van consumentenvuurwerk. Een praktijkproef op de Maasvlakte in oktober 2000 laat zien dat een brand in een opslag van consumentenvuurwerk goed te benaderen en te bestrijden is. Het TNO-rapport over die proef wordt aan het eind van de bijeenkomst uitgereikt.*

<Opmerking: De proefnemingen op de Maasvlakte werden uitgevoerd onder resultaatgestuurde condities. Het vuurwerk kreeg geen kans om tot drukopbouw te komen in een voldoende langdurig afgesloten ruimte. Zie voor meer details <H.8.12> Maasvlakteproeven.>

- *Op grond hiervan is voor de opslagsituatie van vuurwerk geen wijziging in de inzetstrategie van de brandweer noodzakelijk. Die kan nog steeds gericht blijven op het op 25 meter afstand offensief bestrijden van de brand.*
- *De situatie tijdens transport ligt genuanceerder: In het huidige internationale classificatie systeem voor vuurwerk wordt nog geen rekening gehouden met mogelijke grote schaal effecten, er is hiervoor geen test voorgeschreven (wellicht dat een dergelijke test n.a.v. het CHAF project moet worden ontwikkeld) . Alhoewel de proeven in Polen dus niet representatief zijn voor transport lijkt het toch verstandig rekening te houden met de mogelijkheid dat grote schaal effecten kunnen optreden in een brand. Daarom is voorzichtigheid geboden bij het benaderen van een brand in een transport situatie. Wanneer duidelijk is dat het transport uitsluitend Nederlands consumentenvuurwerk betreft, kan de brand op gelijke wijze worden bestreden als bij een opslagplaats.*
- *Uit de discussie over de inzetstrategie voor verschillende situaties komt ook naar voren dat vertaling van de papieren instructie naar het praktisch handelen niet bij ieder korps op dezelfde manier gebeurt. Ook daarom wordt het verstandig gevonden om de inzetstrategieën helder en scherp geformuleerd te herhalen. Dit zal gebeuren via een circulaire van het ministerie van BZK.*
  <Opmerking: Diverse brandweerkorpsen hebben het desondanks nodig gevonden om van deze instructie af te wijken en om ook bij uitsluitend klasse 1.4 vuurwerk voor te schrijven dat de brandweer niet offensief (blussen), maar wél defensief optreedt (afstand, evacueren en uitbreiding voorkomen)>.

Alle aanwezigen onderschrijven aan het eind van de bijeenkomst de conclusie dat de resultaten van de proeven in Polen op zich geen reden zijn om tot een andere benadering van vuurwerkbranden over te gaan. Wel heeft de discussie hierover tot een scherpere formulering[a] geleid, welke hieronder uiteen wordt gezet en welke in de circulaire van BZK verder zal worden uitgewerkt.

- *Indien sprake is van een reguliere opslagsituatie in Nederland met dientengevolge het reguliere Nederlandse consumentenvuurwerk, bestaat de aanvalsstrategie uit het op 25 meter afstand offensief bestrijden van de brand.*
- *Indien sprake is van een transportsituatie, is er in eerste instantie geen duidelijkheid over het soort vuurwerk, zodat dat aanvalsstrategie eruit bestaat om op een ruimere afstand (tot circa 100 meter) over te gaan tot het verzamelen van informatie. Op basis van de verzamelde informatie van de inzetstrategie zo nodig aangepast worden tot:*
  - *in geval van goed geclassificeerd 1.4 vuurwerk (Nederlands consumentenvuurwerk) naderen tot 25 meter en offensief bestrijden van de brand*
  - *in geval van andere of onduidelijke classificatie, ontruimen en aan de hand van de dan beschikbare informatie zo nodig een opstellijn op grotere afstand bepalen.*

[a] Ministerie van VROM, verslag bijeenkomst 15 november 2005, zalencentrum Babylon Den Haag

8.10.16 Conclusies en opmerkingen CHAF m.b.t. Vuurwerkramp

1. De aanleiding voor dit EU-onderzoeksproject ligt bij de Vuurwerkramp in Nederland. Dat wordt bevestigd door publicaties, o.a. van TNO zelf, zie <H.8.10.1>.
2. De input (medewerkers) en output (rapportages) van TNO overheersen het beeld van het CHAF-project, dit in vergelijking met de deelname van de beide andere partners: het Britse HSL en het Duitse BAM.[a] Zo zijn de grote schaal vuurwerkproeven (WP9) nagenoeg alleen door TNO en een door TNO ingehuurde contractpartij uitgevoerd. Sommige andere rapportages zijn in naam onder verantwoordelijkheid van één van beide partners uitgevoerd, maar blijken geheel of gedeeltelijk te zijn geschreven door TNO-medewerkers.
3. Naast de verkregen EU-subsidie en de (verplichte) eigen bijdragen van de drie deelnemende organisaties is ook door het Nederlandse Ministerie van VROM een financiële bijdrage geleverd. Van de beide andere deelnemende landen; Verenigd Koninkrijk en Duitsland, zijn géén aanwijzingen voor een door die landen rechtstreeks verstrekte overheidsbijdrage gevonden.
4. Het initiatief voor dit project moet zijn uitgegaan van Nederland, waarschijnlijk van TNO al dan niet samen met de rijksoverheid (VROM).
5. Tijdens de strafrechtelijke onderzoeken naar de Vuurwerkramp hadden TNO en de commissie OOSTING reeds bijstand gevraagd, en gekregen, van BAM en HSL. Deze beide organisaties fungeerden daarbij als optische[b] contra-expertise partners. Om in het daarnaast op te zetten EU-project financiering van de EU te kunnen krijgen is een internationale samenstelling nodig van het onderzoeksteam (oprichting EU-consortium). Daarom zijn HSL en BAM, naast hun *'contra-expertise'* in het onderzoek tegen S.E. Fireworks ook door TNO gevraagd om in het kader van het EU-project mee te werken.
6. **Binnen het strafrechtelijk onderzoek en de gelijktijdige formulering van de strafklacht tegen het bedrijf S.E. Fireworks, heeft TNO de conclusies aangereikt inzake *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk bij S.E. Fireworks. Deze conclusies waren gebaseerd op het (juist geachte) classificatiesysteem en lagen aan de basis van de tenlastelegging door het OM. Tegelijkertijd was TNO voor de EU een projectvoorstel aan het voorbereiden, waarin precies het tegenovergestelde werd beweerd. In dat projectvoorstel zegt TNO dat op basis van de hoeveelheid en de classificatie van het bij S.E. Fireworks aanwezige vuurwerk, de heftigheid van de explosies niet te verklaren is en deze massa-explosies volledig onverwacht kwamen. Tevens zegt TNO dat het dan toegepaste classificatiesysteem niet deugt ter voorspelling van het gedrag van ontstoken vuurwerk dat zich in bulk-opslag bevindt.**
7. Het EU-onderzoek is nagenoeg uitsluitend gericht op het optreden van massa-explosies bij het ontsteken (of in brand geraken) van in bulk opgeslagen vuurwerk.

[a] HSL Health and Safety Laboratory (VK), BAM Bundesanstalt für Materialforschung und –Prüfung (DE).
[b] Hoewel de commissie OOSTING deze bijdragen van HSL en BAM uitventte als contra-expertises die bevestigden dat TNO goed werk had geleverd, betrof het hier géén echte contra-expertises, maar een oefening voor de bühne. Zie <H.3.6>.

8. De nadruk van het onderzoek lijkt daarbij aanvankelijk op de shells (mortierbommen) te liggen, hetgeen niet verbazend is gelet op de TNO-focus tijdens het strafrechtelijk onderzoek, waarbij deze shells tot bron van alle kwaad werden verklaard.
9. Naast het andere vuurwerk blijken de shells echter niet het grote kwaad waarvoor TNO de shells hield bij de Vuurwerkramp. Zie de resultaten van de 150 mm shells in paragrafen <H.8.10.7.3.3.1>, <H.8.10.7.5: laatste blz.> en <H.8.10.7.6.3.2>.

   Alleen de stokloze vuurpijlen en watervallen detoneerden, niet de 6 inch shells!!
10. Het onverwacht heftige testresultaat van de watervallen wordt in CHAF gerapporteerd. Deze watervallen zijn van begin af aan als gevarenklasse 1.3 ten tonele gevoerd en de onverwacht heftige explosies kunnen veilig als mysterie worden opgevoerd door TNO, zonder dat dit aanleiding kan zijn tot een crisis in Nederland. Zie <H.8.10.7.6.3.3>. Immers in Nederland wordt na de ramp geen klasse 1.3 vuurwerk meer opgeslagen.
11. **TNO maskeert het onverwacht heftige testresultaat van stokloze vuurpijlen. Over de classificatie van deze vuurwerkartikelen is door TNO veel mist verspreid. Soms zijn ze 1.4, 1.3 of 1.1. In werkelijkheid zijn ze als ongevaarlijke klasse 1.4 geëtiketteerd het testterrein opgekomen en de container ingegaan. Déze massa-explosie (niet die van de watervallen) is aanleiding geweest tot een dreigende crisis in NL. <H.8.10.7.6.3.4>.**
12. Juist TNO is alléén verantwoordelijk geweest voor de verslaglegging van het gedeelte van de grote schaal vuurwerkproeven (WP9) binnen het CHAF-project. Ook heeft TNO zelf, tussentijds, extra proeven uitgevoerd of laten voeren om het afwijkende WP9 vuurwerk tussentijds opnieuw te classificeren.
13. Meer dan de aard van het vuurwerk blijkt de opsluiting bepalend te zijn voor het wél of niet optreden van een massa-explosie. Zie met name tabel in <H.8.10.7.7.6>.
14. TNO en NFI blijken vast te zitten in het dogma dat massa-explosies alleen met (naar de aard) klasse 1.1 vuurwerk kunnen optreden, daarbij eventueel vergezeld door het mee-ontploffende klasse 1.3 vuurwerk. De invloed van het effect van ‘opsluiting’ op de massa-explosiviteit van vuurwerk wordt daarbij genegeerd. Zie Van Gool, <H.8.10.9>.
15. In werkelijkheid is een massa-explosieve eigenschap gedefinieerd als het gelijktijdig ontploffen van vuurwerk, als ware het één geheel, onafhankelijk van de omgeving of opsluiting van het betreffende vuurwerk. (Van Gool).
16. Schijnbare massa-explosiviteit van vuurwerk kan gecreëerd worden door stevige om- of opsluiting van dat vuurwerk. Hoe stijver vuurwerk is opgesloten, hoe groter het effect. Bij brandend vuurwerk zal de energie-inhoud vrijkomen, de opsluiting bepaalt hoe hevig. Bij voldoende stijve opsluiting wordt een massa-explosie ervaren, waaraan echter niet noodzakelijk *‘in de aard massa-explosief’* materiaal ten grondslag ligt. (Van Gool).
17. Volgens Van Gool blijkt uit de CHAF proeven dat het begrip *‘massa-explosie’* weinig zegt over het vuurwerk zelf, maar meer zegt over de ruimte waarbinnen het opgeslagen vuurwerk in brand geraakte en ontplofte. Zie <H.8.10.9>.
18. Brandweercommandant drs. B. Janssen concludeert dat consumentenvuurwerk van de gevarenklasse 1.4 wel degelijk ook massa-explosief kan reageren wanneer het zich onder de juiste condities, zoals voldoende opsluiting, in opslag bevindt. Daarom zal de brandweer bij een vuurwerkbrand ten allen tijde defensief moeten optreden en afstand houden. Daartoe dienen de blusinstructies te worden aangepast. Zie <H.8.10.14>.

19. Een brandweerofficier die tijdens de grote-schaal CHAF-testen meehielp bij het vullen van de container met vuurpijlen zonder stok zag op dit vuurwerk TNO-stickers zitten en op de verpakking klasse 1.4 etiketten. Diverse aanwezige brandweerlieden verklaarden over hun verbazing toen de vuurpijlen zonder stok massa-explosief bleken te reageren. Dit in tegenstelling tot wat TNO er achteraf over gerapporteerd heeft.
20. Zowel de selectie van de vuurwerkleverancier, als de bestelling, productie én controle op het te testen vuurwerk waren zó intensief dat het onmogelijk was dat klasse 1.1 vuurwerk abusievelijk gestickerd als klasse 1.4 op het testterrein werd aangeleverd.
21. **Deskundige rampenbestrijding, tevens ex-brandweerofficier drs. F. Vos signaleerde voorafgaande aan de grote schaal vuurwerkproeven, dat de deelname van TNO aan het CHAF-project de uitkomsten van het project kon compromitteren. Hij verwees naar de onwetenschappelijke strafrechtrapportage van TNO over de Vuurwerkramp, het gebrek aan kennis bij TNO en de te verwachten strijdigheid tussen onafhankelijke testresultaten en de uitkomsten van dit strafrechtelijk onderzoek. Zie <H.8.10.13>.**
22. Steller bevestigt dat de vooraf uitgesproken verwachtingen van de heer Vos zijn bevestigd door de bevindingen uit de analyse van de CHAF-deelrapporten in <H.8.10>. Ook zijn deze bevindingen consistent met de overige resultaten uit de review.
23. Het OM-betoog in de strafzaak tegen S.E. Fireworks, inzake *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk, vanwege de waargenomen massa-explosieve verschijnselen bij de Vuurwerkramp, blijkt te zijn gebaseerd op voorgewende kennis betreffende het ontstaan van massa-explosies. In werkelijkheid bestond er ten tijde van de ramp geen enkele kennis in Nederland omtrent het gedrag van in bulk opgeslagen vuurwerk in stalen zeecontainers en gewapend betonnen bunkers. Zie o.a. <H.5.7.2.2> en <H.8.10.2>
24. **Bij het strafrechtelijk onderzoek is door rechtbank én Hof, op voordracht van het OM, de mogelijkheid van een contraexpertise met vuurwerkproeven aan de verdediging van S.E. Fireworks directeuren onthouden. Achteraf bezien blijken de CHAF grote-schaal vuurwerkproeven deze contraexpertise alsnog te hebben geleverd. Onafhankelijk deskundige drs. F. Vos verwachtte reeds voorafgaande aan het bekend worden van de CHAF-resultaten dat wetenschappelijke waarheid en strafrechtelijk gewenste uitkomst tegen S.E. Fireworks, niet overeen zouden komen. Zie <H.8.10.13>**
25. **Niet alleen bij de aanvang van CHAF was er 'gelijktijdigheid', ook aan het eind was er sprake van 'gelijktijdigheid' die van grote invloed was op het gedrag van TNO.[a]**
26. Steller had niet de beschikking over de deelrapporten (deliverables) van de work packages WP1, WP2 en WP3. Volgens de projectomschrijving, zie <H.8.10.1-2> betrof het hier géén technische bijlages doch vooral voorbereidende en afsluitende stukken. Steller neemt aan dat het ontbreken van documentatie van WP1, WP2 en WP3 niet van doorslaggevende invloed is geweest op de door hem bereikte bovenstaande conclusies.

[a] Aan het begin was er de gelijktijdige TNO-deelname aan het strafrechtelijk onderzoek en het formuleren van het projectvoorstel aan de EU. Aan het eind formuleerde TNO de CHAF-eindrapporten en een persverklaring die moesten bijdragen aan het bezweren van een dreigende crisis tussen BZK en de veiligheidsregio's én dreigde er een conflict tussen de 2e Kamer en minister DONNER over de Vuurwerkramprapportages..

De *'massa-explosiviteit'* van vuurwerk: een eigenschap?

27. De wijze waarop TNO het begrip *'massa-explosiviteit'* van vuurwerk gebruikt blijkt verkeerd te zijn geweest. TNO doet het voorkomen alsof er een welgedefinieerde eigenschap bestaat, genaamd *'massa-explosieviteit'*, die strikt en uitsluitend samenhangt met de aard (eigenschappen als gevolg van de samenstelling) van het vuurwerk. In dat geval is het volgens TNO simpelweg zaaks om de aard van het vuurwerk te ontdekken door een UN standaard testreeks uit te voeren. Volgens TNO bepalen de uitkomsten daarvan of dat geteste vuurwerk de eigenschap *'massa-explosiviteit'* heeft. Afgezien van het feit dat deze UN-testreeks is ontworpen voor transport en niet voor bulkopslag, houdt de benadering van TNO géén rekening met het feit dat:

    - *'Massa-explosiviteit'* van vuurwerk een niet-eenduidig begrip is. Wat de één als een *'massa-explosie'* zal duiden ziet de ander niet als een *'massa-explosie'*. Explosies die uit deflagrerend vuurwerk bestaan, zonder schokgolf en zonder fragmentatie van de omhullende ruimte, worden toch vaak ervaren of zelfs geduid als *'massa-explosies'*. Anderen zullen alléén detonerend vuurwerk als een *'massa-explosie'* duiden.
    - *'Massa-explosiviteit'* van vuurwerk niet zozeer wordt bepaald door de samenstelling van dat vuurwerk, als wel door de opslagcondities waaronder het vuurwerk in brand geraakt. Te denken valt aan temperatuur, mate van opsluiting en beschikbaarheid van drukontlasting, vullingsgraad van de opslagruimte, ventilatie en afvoer van gassen, beschikbaarheid van zuurstof, de idiotie van sprinklers in een afgesloten ruimte met brandend vuurwerk, het optreden van wervelingen, etc.
    - *'Massa-explosiviteit'* niet alleen veroorzaakt wordt door vastestofexplosies, welke bij CHAF zijn getest, maar ook kan worden veroorzaakt door de veel krachtiger explosies van mengsels van stof, gas en damp die kunnen ontstaan als gevolg van het in brand raken van een vuurwerkopslag. Er zijn aanwijzingen dat dit in Enschede inderdaad heeft plaatsgevonden.

    Dit leidt tot de conclusie dat TNO niet alleen het OM heeft misleid met een foute voorstelling van *'massa-explosies'* die het gevolg waren van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk op de rampdag, maar tevens dat TNO de EU heeft geconfronteerd met een totaal verkeerde proefopzet van het CHAF-project. Tijdens dit project is namelijk gebleken dat *'massa-explosieviteit'* bevorderd kan worden door het verhogen van de druk. Dit bleek zowel bij containerproeven van vuurwerk als bij het gebruik van het voor het project ontwikkelde drukvat als testmiddel van vuurwerk. Zie ook <H.2.4.4.9.3.2>.

⇨ Dus TNO heeft zowel het NFI/OM misleid bij de strafvervolging, als de EU misleid bij de subsidieaanvraag en de eindrapportage.

8.10.17 Formele klacht wegens (wetenschaps-)fraude

Er zal een formele klacht worden geformuleerd over TNO. Deze wordt niet in Nederland, maar bij de Europese Commissie in Brussel ingediend. De klacht zal luiden dat er (Wetenschaps) Fraude is gepleegd door TNO bij het EU onderzoeksproject EVG1-CT-2002-00074-CHAF. Het consurtium met TNO kreeg een EU-subsidie van € 2 miljoen.

Voor deze klacht zijn (onder meer) de volgende elementen van belang:

1. **TNO-initiatief EU-project:** De aanleiding van het project, de opzet van het onderzoek en de deelname van TNO aan het project waren vanaf het begin gecompromitteerd. TNO bevond zich in een positie van scherpe belangentegenstelling tussen enerzijds het belang van de uitkomsten van het door het Justitie (OM en NFI) aan TNO opgedragen strafrechtelijk onderzoek naar S.E. Fireworks en anderzijds de wetenschappelijke waarheidsvinding voor het EU-project. Het één was onverenigbaar met het ander. Dit werd verergerd door het feit dat de door TNO op het EU-project ingeplande onderzoekers tevens deelnamen aan het strafrechtelijk onderzoek. Tijdens dat strafrechtelijk onderzoek zijn door diezelfde TNO-onderzoekers de door het OM (als opdrachtgever) gewenste resultaten opgeleverd. Deze waren niet conform de stand van de wetenschap.

2. **TNO projectvoorstel aan EU:** TNO diende tegelijkertijd[a] bij het OM en bij de EU een analyse in van de oorzaken van de Vuurwerkramp. Deze beide analyses waren tegengesteld aan elkaar geformuleerd, afhankelijk van de verschillende doelstelling die met beide analyses werd gediend:

   - **Het OM kreeg** door TNO de door het OM gewenste conclusie voorgeschoteld. De oorzaak van de (escalatie tot) Vuurwerkramp was zeker gelegen in het *'Te-veel-en-te-zwaar'* aanwezig hebben van vuurwerk door S.E. Fireworks. De classificatiemethodes waarop die conclusie was gebaseerd waren volgens TNO in orde.
   - **De EU kreeg** daarentegen een wetenschappelijk onverantwoord projectvoorstel voorgeschoteld waarin door TNO juist het tegenovergestelde werd verkondigd. In het projectvoorstel was het onverklaarbaar dat de massa-explosies zich konden voordoen bij het op de rampdag laag geclassificeerde vuurwerk in de aanwezige hoeveelheden en opslagcondities. Volgens TNO was EU-gefinancierd onderzoek juist nodig naar de mogelijke massa-explosiviteit van als klasse 1.3 (en 1.4) geclassificeerd vuurwerk. Tevens moesten er betrouwbaardere classificatiemethoden worden ontwikkeld voor de situatie van bulkopslag van vuurwerk. Zie <H.8.10.2> en <H.8.10.7.5>.

[a] Het strafrechtelijk onderzoek was in principe al afgelopen met de indiening van het strafdossier bij de rechtbank (eind 2001). Wél zijn er door TNO en NFI nog verklaringen afgelegd bij het Hof in 2003. Het EU-project startte op 1 januari 2003, maar het projectnummer hoort bij een EU-onderzoek-reeks van 2002 en het projectvoorstel voor de EU moet al zijn geformuleerd in 2001. Het strafrechtelijk onderzoek en het formuleren van het projectvoorstel moeten dus gedeeltelijk parallel hebben gelopen.

3. **TNO of EU-consortium:** De input (personeel) en output (rapportages) van TNO overheerst die van de beide andere partners: het Britse HSL en Duitse BAM. De aanleiding van het project lag bij de Vuurwerkramp in Nederland, het initiatief tot het project kwam ook uit Nederland. Bovendien is Nederland het enige land dat, naast de verplichte eigen bijdrage van de onderzoekpartners (TNO, HSL en BAM), rechtstreeks (via VROM) een overheidsbijdrage levert aan het project. De beide partners HSL en BAM zijn door TNO gevraagd in het verlengde van hun deelname aan het strafrechtelijk onderzoek. Dit zijn aanwijzingen dat het EU-project mogelijk een nationaal TNO-project is geweest waarbij, om aan de EU-subsidiecriteria te voldoen, twee buitenlandse partners zijn toegevoegd. Aangezien deze partners veel minder invloed hadden op-, en tevens minder bijgedragen hebben aan het EU-project, kan niet gesproken worden van een EU-consortium in het kader van de toelatingscriteria voor een EU RTD-project.

4. **TNO verslaglegging aan EU:** De wetenschappelijke verslaglegging in deelrapportages van het CHAF-project was niet volledig gericht op de wetenschappelijk onderbouwde bevindingen, zoals vereist bij een EU RTD-project, maar was in feite geschreven in het licht van de dreigende crisis in Nederland, tussen BZK en de Veiligheidsregio's. Precies de uitslagen van de EU grote-schaal testen binnen het CHAF-project waren de directe aanleiding tot die crisis.[a] Dit gedeelte van de proeven (WP9) werd geheel en alléén door TNO gedaan.[b] Hierbij heeft TNO noodgedwongen de EU misleid in haar bevindingen. De bij het project aanwezige Nederlandse brandweerlieden zagen dat afzonderlijk opgeslagen, als klasse 1.4 geclassificeerd vuurwerk, massa-explosief kon reageren.[c] Zij verzochten naar aanleiding daarvan om herziening van de blusvoorschriften. De Nederlandse overheid kon echter niet toegeven dat de blusvoorschriften fout zijn (en dus ook al fout waren in mei 2000 bij het brandweeroptreden bij de Vuurwerkramp in Enschede!). De daardoor ontstane crisisdreiging in Nederland kon alleen worden bezworen indien TNO, en in het verlengde daarvan de Minister van BZK J. Remkes, zouden ontkennen dat er sprake was van klasse 1.4 vuurwerk dat betrokken was bij de massa-explosie tijdens het CHAF-project. Zie <H.8.10.7.6.3.1>.
5. **Basisconcept CHAF-project:** Het basisconcept van het door TNO opgestelde CHAF-project was gebaseerd op de misvatting dat *'massa-explosiviteit'* een wetenschappelijk gedefinieerde eigenschap is die vuurwerk kan bezitten. Doordat dit onjuist is, zie <H.2.4.4.9.3.2> en <H.8.10.16> was de hele testopzet van het CHAF-project verkeerd.

[a] Zie de scriptie van de waarnemend commandant Veiligheidsregio NHN in <H.8.4.23>.
[b] De grote-schaal proeven (WP9) werden uitsluitend door TNO gedaan. Dit hield in dat: TNO dit gedeelte coördineerde, zelf een subcontractant inhuurde, zelf tussentijdse classificatietests uitvoerde van het WP9-vuurwerk en zelf alle rapportages schreef van dit testgedeelte.
[c] Zie de brief van de commandant van de Veiligheidsregio NHN aan de Directie Brandweer van BZK in <H.8.4.21>, waarin hij verzoekt om aanpassing van de blusinstructies voor de brandweer n.a.v. de testresultaten van de CHAF-proef met de containers vuurpijlen en watervallen.

8.11 Vuurwerk en containerproeven: Oostenrijk (2005)

Dit hoofdstuk is nog in te vullen a.d.h.v. de beide grote elektronische archieven, waarin een beschrijving van de proefopzet, de uitgebrachte rapportages, de ZDF-uitzendingen, alsmede de oorspronkelijke en ongeknipte versie van de vele uren durende opnames van alle proefnemingen.
In oktober 2005 zijn door de Oostenrijkse brandweer en explosievendeskundige Dr. Kappl, met goedkeuring van het Arsenal Research Instituut, in een verlaten steengroeve uitgebreide testen uitgevoerd met kleine en grotere hoeveelheden vuurwerk, alsmede met een open en gesloten container. Een gedeelte van deze proeven, dat betrekking had op de rol van container E2 in de escalatie van brand tot ramp, is uitgebreid beschreven in het reviewrapport in paragraaf <H.7.1.13.6-7>. Uit deze proeven zijn onder meer de volgende bevindingen naar boven gekomen:

1. De volgens het door TNO/NFI ontwikkelde escalatiescenario noodzakelijke branddoorslag van een externe brand (brandende aanhanger) door de containerwand van E2 is praktisch onmogelijk gebleken. Dit is aangetoond met behulp van een langdurige grote externe brand tegen de buitenkant van de container.
2. Ook de andere door TNO/NFI geopperde scenario's van hittestraling of warmtestroming vanaf het bunkercomplex naar container E2 zijn onmogelijk gebleken, hetgeen is aangetoond met een computersimulatiemodel van de werkelijke weersomstandigheden en aanwezige brandhaarden.
3. Het zeer explosief ontbranden van de inhoud van een stalen zeecontainer, waarbij de container uiteengereten wordt en onderdelen worden weggeworpen, is reeds mogelijk met een blik gevuld met 5 kg zwart kruit en 2.000 kg geperst papier in een gesloten container waarvan de deuren zijn vergrendeld.
4. De eveneens bij de bovenomschreven explosie ingesloten drie 6-inch shells vertoonden géén massa-explosief gedrag, maar ontploften later zodra het lontvuur bij de explosieve lading was.
5. Dezelfde container vertoonde bij dicht staande, maar niet-vergrendelde deuren slechts een steekvlam gevolgd door rookontwikkeling, zonder explosie. Hiermee is tevens het effect van opsluiting op het kunnen ontstaan van een explosie aangetoond.
6. Kappl concludeert dat er een brandbron in de container is geraakt, mogelijk door het openen en weer sluiten van de containerdeuren. Hier kan de brandweer bij betrokken zijn geweest toen zij na 'Brand Meester' de opslagruimtes controleerden volgens de kubus-methode.

TNO/NFI hebben de bevindingen van dr. Kappl overigens nooit willen onderzoeken, zelfs niet na Kamervragen.
Zie verder voorlopig <H.7.1.13.6> waar i.v.m. de bespreking van S.E. Fireworks container E2 reeds uitgebreid aandacht is geschonken aan de door Arsenal Research Institute en Dr. Kappl uitgevoerde proeven met vuurwerk in Oostenrijk. In dat hoofdstuk wordt beschreven dat de Arsenal Research en dr. Kappl hebben aangetoond dat belangrijke plaats in het escalatiescenario, die TNO/NFI toedichten aan de vuurwerkcontainer E2, niet kan kloppen.

8.12 Maasvlakte vuurwerkproeven (14.10.2000)

Figuur 727: Fotocollage van de Vuurwerk brandproeven gehouden op de Maasvlakte op 14 oktober 2000

8.12.1 TNO persverklaring Maasvlakte proeven: alles veilig!

Bron: http://www.tno.nl/perskamer/archief/200010140.html
Vandaag, 14 oktober 2000 heeft TNO op verzoek van de Federatie Vuurwerkhandel Nederland (FVN) op het terrein van RISC[a] (Maasvlakte) een tweetal brandproeven met consumentenvuurwerk gehouden. De brandproeven zijn gehouden om aan te geven wat de effecten zijn van een normale winkelbrand waar consumentenvuurwerk van de gevarensubklasse 1.4 bij betrokken raakt. Gesimuleerd zijn twee situaties zoals die aan te treffen zijn bij een vuurwerkdetailhandel volgens het Handboek Milieuvergunningen.

8.12.1.1 *Opdrachtgever, doelstelling en uitvoering*

<TNO:> De opdrachtgever van de proeven was de Federatie Vuurwerkhandel Nederland (FVN). Het imago van vuurwerk was flink geschonden en zij wilden met de proeven aantonen dat de schuld voor de ramp bij het vuurwerkbedrijf S.E. Fireworks lag, waarvan het OM aangaf dat zij *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk in opslag hadden. Doelstelling was de bevestiging dat opgeslagen consumentenvuurwerk dat in brand raakt, nooit de effecten zal

[a] Rotterdam International Safety Center, tegenwoordig Falck Fire Academy, na de overname in 2004 door Falck. Zie https://www.falck.nl/nl/fire_academy/over_falck/historie

vertonen vant hetgeen zich heeft voorgedaan bij de vuurwerkramp in Enschede[a]. Door TNO zijn een tweetal zogeheten representatieve brandongevalscenario's nagebootst. Ten eerste betrof het een simulatie van een brandongeval in een ruimte waarin het vuurwerk omgepakt wordt tot door consumenten bestelde pakketten. Ten tweede werd een brandongeval in een winkelpand gesimuleerd waarin zich een afgesloten bewaarplaats met bruto 5 ton consumentenvuurwerk bevindt. TNO heeft video-opnames gemaakt en temperatuurmetingen verricht binnen en buiten de ruimtes. Zo is inzicht verkregen in de snelheid en manier van de normale brandontwikkeling en de extra bijdragen van de vuurwerkeffecten. Volgens de FVN, TNO en aanwezige overheidsvertegenwoordigers is de proefneming geslaagd. Als verwacht bleek dat de effecten beheersbaar zijn en voldoen aan het verwachtingspatroon van dergelijk consumentenvuurwerk.

TNO-rapport
Bijlage bij brief 00D2/2392

Brandproeven consumentenvuurwerk

Datum
november 2000

Auteur(s)
Ing. H.H. Kodde
Ing. Ph. van Dongen

TNO Prins Maurits Laboratorium

Op verzoek van de Federatie Vuurwerkhandel Nederland (FVN) heeft het TNO Prins Maurits Laboratorium (TNO-PML) leiding gegeven aan de uitvoer van twee brandproeven met consumentenvuurwerk.
De doelen van de brandproeven met consumentenvuurwerk waren enerzijds het bevestigen dat vuurwerkeffecten tijdens brandsituaties, die ontstaan door menselijk falen en zoals deze kunnen voorkomen bij de detailhandel, beheersbaar zijn in de zin dat:

- een brand, waarbij consumentenvuurwerk betrokken is, blusbaar is;
- er geen (massa)explosie optreedt.

Anderzijds hadden de brandproeven met het consumentenvuurwerk tot doel de publieke opinie ten aanzien van eventuele ongevallen met consumentenvuurwerk te nuanceren. Dit laatste in relatie tot de vuurwerkramp te Enschede, 13 mei 2000, waar hoofdzakelijk professioneel vuurwerk bij betrokken was.

Figuur 728: TNO/PML-rapport brandproeven consumentenvuurwerk Maasvlakte: Doelstellingen: brand beheersbaar en blusbaar, geen massa-explosie en publiek informeren dat vuurwerkopslag ongevaarlijk is

Het TNO-PML had de algehele projectleiding en coördineerde de organisatie, de opzet, de uitvoering en de communicatie met de media van de brandproeven.

[a] Cobouw, 13 oktober 2000: *"De proef, die zo'n 60.000 gulden kost, wordt betaald door de Federatie Vuurwerkhandel Nederland die hoopt aan te tonen dat het opslaan van vuurwerk in principe veilig kan gebeuren."*

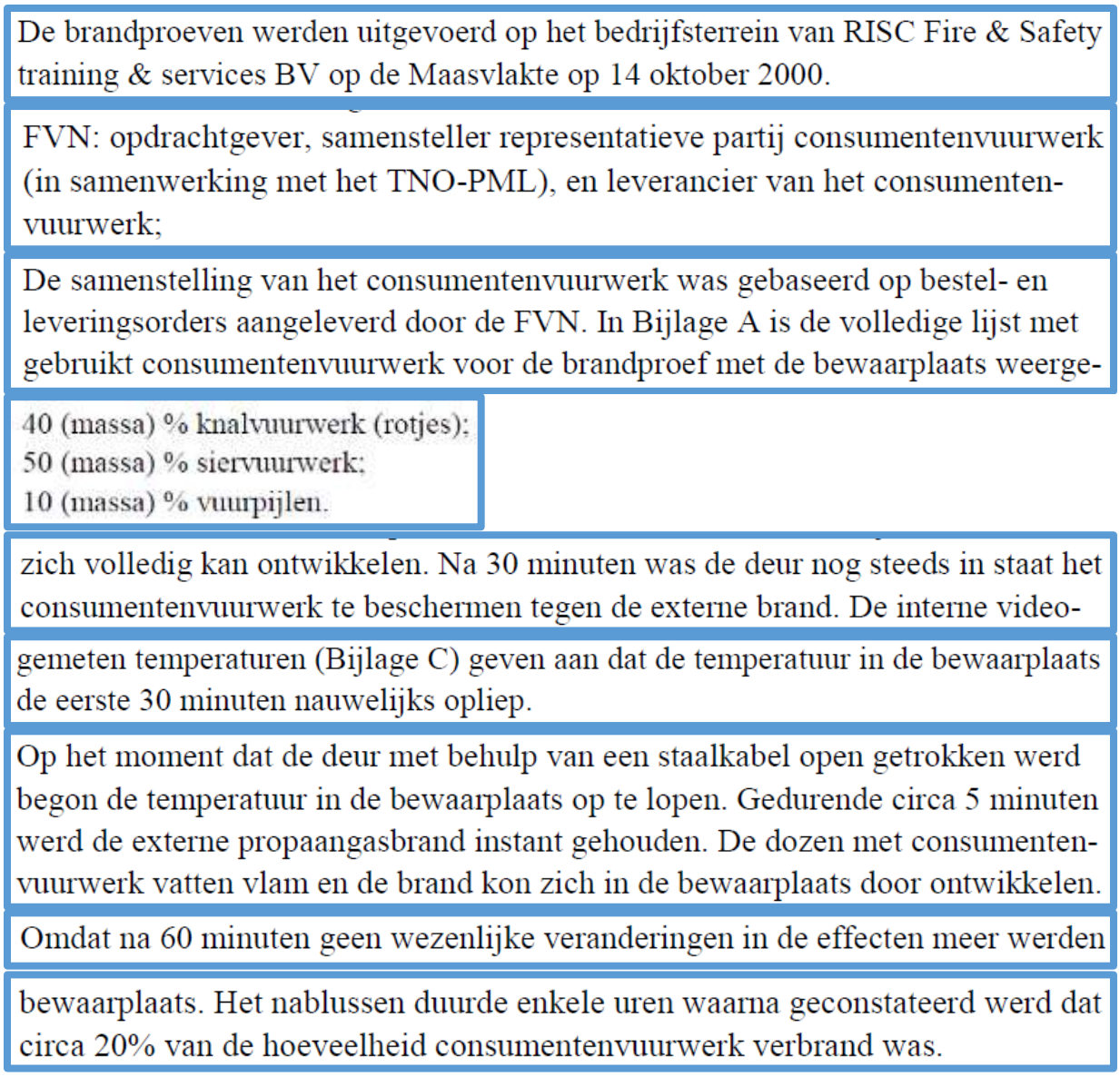
De brandproeven werden uitgevoerd op het bedrijfsterrein van RISC Fire & Safety training & services BV op de Maasvlakte op 14 oktober 2000.

FVN: opdrachtgever, samensteller representatieve partij consumentenvuurwerk (in samenwerking met het TNO-PML), en leverancier van het consumenten-vuurwerk;

De samenstelling van het consumentenvuurwerk was gebaseerd op bestel- en leveringsorders aangeleverd door de FVN. In Bijlage A is de volledige lijst met gebruikt consumentenvuurwerk voor de brandproef met de bewaarplaats weerge-

40 (massa) % knalvuurwerk (rotjes);
50 (massa) % siervuurwerk;
10 (massa) % vuurpijlen.

zich volledig kan ontwikkelen. Na 30 minuten was de deur nog steeds in staat het consumentenvuurwerk te beschermen tegen de externe brand. De interne video-

gemeten temperaturen (Bijlage C) geven aan dat de temperatuur in de bewaarplaats de eerste 30 minuten nauwelijks opliep.

Op het moment dat de deur met behulp van een staalkabel open getrokken werd begon de temperatuur in de bewaarplaats op te lopen. Gedurende circa 5 minuten werd de externe propaangasbrand instant gehouden. De dozen met consumenten-vuurwerk vatten vlam en de brand kon zich in de bewaarplaats door ontwikkelen.

Omdat na 60 minuten geen wezenlijke veranderingen in de effecten meer werden

bewaarplaats. Het nablussen duurde enkele uren waarna geconstateerd werd dat circa 20% van de hoeveelheid consumentenvuurwerk verbrand was.

Figuur 729: TNO/PML-rapport brandproeven consumentenvuurwerk Maasvlakte: Geen brand in de ruimte, geen temperatuurstjging, geen drukopbouw. Pas bij deur open raakt vuurwerk in brand.

<PvB:> Uit de bovenstaande fragmenten uit het officiële TNO/PML rapport moge duidelijk zijn dat de proefopzet geheel gericht was om een situatie volgens het boekje te simuleren Er werd zorgvuldig vermeden dat het vuurwerk zou ontbranden in een gesloten ruimte. Want pas dan hadden de effecten op die van Enschede kunnen gaan lijken. ook met alleen consumentenvuurwerk!

8.12.1.2 *Restrictief toelatingsbeleid voor de pers.*

Bron: http://www.tctubantia.nl. Mediarel over bijwonen testen, van een onzer verslaggevers. De brandtesten met consumentenvuurwerk heeft geleid tot een relletje rond het toelatingsbeleid van TNO.
In samenwerking met het oefencentrum Risc op de Maasvlakte werd slechts een beperkt aantal media toegelaten: het NOS-journaal, het Algemeen Dagblad, het ANP en deze krant. Tot die maatregel was besloten uit angst dat de op zich 'risicovolle testen' niet beheersbaar zouden zijn.' Vanwege de grote media-aandacht werd eerder dit jaar vergelijkbare proeven

afgelast. Twee niet toegelaten landelijk kranten dreigden TNO vrijdag met een kort geding, waarna even opnieuw een afgelasting dreigde. Enkele commerciële stations probeerden buiten de hekken nog wat beelden te schieten.
Het AD vond het niet de moeite waard er een artikel over te plaatsen, het stelde tenslotte niets voor. Het ANP-artikel is maar nauwelijks herplaatst in andere kranten.

8.12.1.3 *Proef-1: Open ompakruimte*

<TNO:> De eerste proef simuleerde een brandongeval op het moment dat personen bezig zijn met het ompakken van 500 kg consumentenvuurwerk in een open ompakruimte die is uitgerust met een handbediende sprinklerinstallatie. Van de 500 kilo was 100 kilo los aanwezig en 400 kilo in opengeslagen dozen. Het ontstaan van een normale brand is nagebootst in de ruimte, waarbij uitgegaan is van het 'Worst-case scenario' dat door menselijk falen de sprinklerinstallatie niet geactiveerd wordt. De brand slaat vervolgens over naar het deels onverpakte vuurwerk. Deze proef werd gehouden in een open ruimte gebouwd van daarvoor geschikt Ytong cellenbeton.
De geconstateerde effecten van de consumentenvuurwerkbrand in de ompakruimte kwamen overeen met de verwachtingen. Vlammen en vuurwerk kwamen maar in geringe mate buiten de constructie. De effecten bleken als verwacht beheersbaar. Dat wil zeggen dat de situatie voor hulpdiensten benaderbaar en blusbaar is, dan wel dat de brand gecontroleerd kan worden.

8.12.1.4 *Proef-2: Gesloten bewaarplaats zonder vuur en zonder sprinkler*

<TNO:> De tweede brandproef simuleerde het ongevalsscenario dat er in een winkelpand met een afgesloten vuurwerkbewaarplaats een normale brand ontstaat die de kans krijgt zich volledig te ontwikkelen en aldus de gesloten bewaarplaats van buiten af bedreigt. De gesloten bewaarplaats, die eveneens gebouwd was van Y tong cellenbeton, bevatte 5000 kg consumentenvuurwerk dat verpakt was in originele dichtgevouwen dozen. Het consumentenvuurwerk was van representatieve samenstelling met gevarensubklassen 1.4S en 1.4G, deels op elkaar gestapeld en deels in houten stellingen geplaatst. De ruimte had geen sprinklerinstallatie.

<TNO:> Bij het begin van de proef werd de conform de voorschriften uitgevoerde brandwerende deur van de ruimte gedurende 30 minuten belast met een propaangasbrander. Daarna werd de deur van de ruimte geopend om te zien welke effecten van de partij verpakt vuurwerk optraden. Ook bij deze tweede proef bleven de effecten binnen wat vooraf verwacht werd. Ondanks de veel grotere hoeveelheid consumentenvuurwerk, waren de effecten minder dan bij de eerste proef, omdat het vuurwerk in de originele vervoersverpakking opgeslagen was. De effecten zouden echter wel langer hebben voortgeduurd als het blussen niet zou zijn ingezet. Een belangrijk onderdeel van de proefnemingen was immers om hulpdiensten een realistisch blusscenario te bieden.

Blusteams van NIBRA en RISC hebben gezamenlijk de brand in de opslagruimten geblust.

8.12.2 Maasvlakteproeven consumentenvuurwerk bewijzen niets

<PvB:> Door de overheid, zoals BZK, J&V, OM, NFI en TNO wordt regelmatig verwezen naar de *'Maasvlakteproeven'* met consumentenvuurwerk gehouden op 14 oktober 2000. Daaruit blijkt volgens de overheid dat consumentenvuurwerk nooit massa-explosief is en altijd geblust kan worden met water. Dit is echter onjuist. Deze Maasvlakte proeven werden uitgevoerd met het vooropgezette doel te bewijzen dat de Nederlandse regelgeving in orde is en dat er ondanks de rampen in Culemborg en Enschede niets aan de regelgeving behoeft te worden veranderd. Daarom zijn er grote verschillen tussen de werkelijkheid van bulkopslag van vuurwerk in een inrichting en de door TNO gearrangeerde setting van de vuurwerktesten op de Maasvlakte. Dit wordt hierna uiteengezet en onderbouwd door middel van de reacties van een groot aantal deskundigen.

8.12.2.1 *Géén vuur binnen een gesloten ruimte.*

<PvB:> In deze review is naar boven gekomen dat wanneer vuur binnen geraakt, of ontstaat in een opslagruimte, bijvoorbeeld door broei, vonken, een ongeluk of brandstichting, er onmiddellijk gevaar voor explosies ontstaat, ongeacht de classificatie van het vuurwerk. Juist deze conditie is bij de Maasvlakteproeven in het geheel niet getest. Bij de eerste setting is er sprake van een open ompakruimte, bij de tweede setting geraakt het vuur niet in de opslagruimte. Een nutteloze proefsetting die zelfbevestigend werkt. De tweede proef kan hoogstens beschouwd worden als een geslaagde test van een brandwerende deur.

8.12.2.2 *Géén water op brandend vuurwerk in gesloten ruimte*

<PvB:> Bij de Maasvlakteproeven is ook geen sprake van sprinklers in de opslagruimtes, terwijl dat nu juist één van de kritiekpunten is op de toenmalige (én huidige!) regelgeving. Wanneer sprinklers in werking gaan binnen een afgesloten ruimte (of een ruimte met onvoldoende drukontlasting) ontstaan er extra gassen, deels brandbaar en soms explosief, die in ieder geval drukverhogend zullen werken. Ook dit gevaarsaspect dat alles met de in Nederland afwijkende regelgeving heeft te maken, is bij de Maasvlakteproeven niet aan de orde gekomen.

8.12.2.3 *Géén drukopbouw en géén kritisch gasmengsel*

<PvB:> Een van de aspecten die tijdens de Maasvlakteproeven wél aan bod had kunnen komen, in de tweede setting met de brand buiten een afgesloten opslagruimte, is het risico van drukopbouw en het ontstaan van een kritisch gasmengsel. Daarvoor had men bij de proef meer en/of langer hittebelasting moeten toepassen waardoor er binnen de opslag brand was ontstaan en er, door het zuurstofgebrek, een pyrolyse-achtig proces was ontstaan. Bij opening van de deur was dan een realistisch effect opgetreden doordat het voordien gesmoorde brandproces ineens van zuurstof wordt voorzien en er minstens een flinke steekvlam met deflagratie was opgetreden. Maar dat risico wilde men bij de proeven niet nemen en daarom zijn de deuren van de opslag tijdig geopend, waardoor er geen branddoorslag was, er geen drukopbouw kon plaatsvinden, er geen kritisch gasmengsel kon ontstaan, zoals in Enschede bij gesloten opslagruimtes wél het geval was.

8.12.2.4 *Géén mogelijkheid van stofexplosie*

<PvB:> De mogelijkheid van een explosie geïnitieerd door dwarrelende mengsels van stof, dampen en/of gassen is al helemaal niet aan de orde geweest bij de Maasvlakteproeven. Echter wanneer bij meel of houtzaagsel al stofexplosies kunnen optreden is dit zeker ook het geval bij een opslagplaats van consumentenvuurwerk, waar bij uitgebroken brand sprake is van delen van kruit en verpakkingsmateriaal en mogelijke pyrolyse, die allemaal een bijdrage kunnen leveren aan het ontstaan van explosieve mengsels. Hierbij speelt ook de mate van turbulentie een rol.

8.12.2.5 *Conditie van het vuurwerk*

<PvB:> Door de voorzitter van de VEN (Vereniging van Evenementen Vuurwerk, beslist niet te verwarren met de FVN, die juist het belang van een ongestoorde verkoop van consumentenvuurwerk nastreeft) zijn grote twijfels geuit over de conditie van het op de Maasvlakte gebruikte vuurwerk zoals vochtigheidsgraad en pakkingsdichtheid enz. Ondanks verzoeken van de professionele vuurwerkbranche om inzage en/of aanwezigheid bij de proeven is dit door de overheid en TNO niet toegestaan.

8.12.3 Commentaar brandweercommandant drs. B. Janssen MCDM

Bron: Dagblad Trouw van 28 december 2013. Volgens Drs. B. Janssen MCDM, voormalig directeur van de Gezamenlijke Brandweer in Rotterdam en ex-voorzitter van de vakgroep ongevalsbestrijding gevaarlijke stoffen van Brandweer Nederland, helpen sprinklers niet bij de bestrijding van een vuurwerkbrand. Als de opslag tot de nok toe vol staat, dan kan de energie niet weg en is er een groot risico op een zogenaamde detonatie zoals bijvoorbeeld in Enschede en Denemarken bij vuurwerkbranden is gebeurd. Bij brand is de reactie niet te stoppen met water, de energie kan alleen weg als daar ruimte voor is, dus als het dak eraf kan. Janssen onderschrijft de uitkomst van Europese proeven die in 2005 in Polen werden gedaan, waarbij werd gekeken wat er gebeurt bij brand in een opslagruimte met consumentenvuurwerk. Dan komt het tot ontploffing. Consumentenvuurwerk heet niet-detonabel te zijn, daarom valt het in een andere veiligheidscategorie dan professioneel vuurwerk. Maar dat is onzin als een container helemaal is gevuld met strijkers en rotjes. Dan kan de energie nergens heen. Vlak na de vuurwerkramp in Enschede is er in Spanje een vrachtwagen die een container met vuurwerk vervoerde, ontploft. Later gebeurde dat in Denemarken en Hongarije ook. Telkens ging het om containers die volgens de papieren honderd procent gevuld waren met consumentenvuurwerk.

<Trouw:> Toch verruimde het ministerie van infrastructuur en milieu in 2012 de opslagmogelijkheden. Door een aanpassing van het Vuurwerkbesluit is sinds juli 2012 opslag bij tankstations mogelijk …. Tot de bouwkundige eisen behoort wel een brandwerende muur, maar geen 'plofdak'.
Voormalig brandweercommandant Janssen zegt nog dat er na Enschede proeven zijn gedaan met consumentenvuurwerk op de Maasvlakte, maar daarbij stond telkens een deur open. Dat verklaart dus de ontploffing van Enschede niet. Daar was immers sprake van gesloten ruimtes die detonatie veroorzaakten.

8.12.4 Commentaar Vakvereniging Brandweervrijwilligers (VBV)

Op 14 februari 2019 publiceert de Vakvereniging Brandweervrijwilligers VBV een opiniestuk op haar website onder de titel: *"Vuurwerk blussen? Kijk uit!"* Daarin staat in relatie tot de Maasvlakte proeven het volgende (citaten):

<VBV:> Het is opmerkelijk dat de in de laatste drie decennia gemaakte opmerkingen over het risico dat vuurwerk in de subklassen 1.3 en 1.4 onder omstandigheden massa-explosief kan reageren, in ons land niet hebben geleid tot een nadere, kritische beschouwing van de gedateerde blusinstructie, terwijl daar volgens de VBV alle aanleiding toe was.

<VBV:> Uit de brandproeven met 'worst-case' scenario's **op de Maasvlakte** blijkt op 14 oktober 2000 dat een brand, waarbij consumentenvuurwerk betrokken is, blusbaar is, er geen (massa)explosie optreedt en dus 'beheersbaar' zijn in de zin dat de brandweer de branden kon benaderen en blussen, aldus TNO in haar rapport.[a] Een lid van de VBV was ooggetuige van deze proeven en heeft zijn twijfels over het hanteren van het begrip 'worst-case' scenario.[b]

<VBV:> Hoe anders zijn de ervaringen na de ramp in het Deense Kolding op 3 november 2004[c] en de explosie op 3 december 2006 in het Britse East-Sussex (Marlie Farm explosion)[d]. Volgens de beschikbare informatie lag op beide plekken consumentenvuurwerk in de subklassen 1.3 en 1.4 opgeslagen, dat volgens experts onder omstandigheden naast brand ook massa-explosief kan reageren. De schadebeelden komen overeen met die van Enschede. In Denemarken werden 75 huizen en 12 bedrijven compleet verwoest. Een geluk bij een ongeluk was dat de brandweer en politie uit voorzorg de omgeving had ontruimd. De explosie in Engeland vond plaats op een afgelegen landgoed.

<VBV:> Op 11 oktober 2005 vonden in Stalowa in Polen twee zogenaamde 'full-scale' proeven uit 'werkpakket 9' plaats met twee containers, waarvan er één beladen was met door TNO als 1.4G geclassificeerd vuurwerk[e]. De andere container bevatte 1.3 geclassificeerd vuurwerk[f]. Een lid – tevens expert op het gebied van gevaarlijke stoffen – van de VBV was ooggetuige bij deze twee proeven. Tot ieders verrassing ontploften beide containers[g] waarbij fragmentatie tot op 500 meter[h] plaatsvond. De onverwachte, heftige uitkomsten van deze proeven veroorzaakten onrust bij de Nederlandse hulpverleners die daarbij aanwezig waren. Op grond van hun bevindingen vroeg de regionaal commandant van de veiligheidsregio Noord Holland-Noord in zijn brief van 27 oktober 2005[i] aan de directie Brandweer en GHOR van het ministerie van BZK om 'passende maatregelen' zoals op korte termijn de les- en leerstof en instructies te bezien.

---

[a] http://publications.tno.nl/publication/100474/DmRiYc/00D2-2392.pdf
[b] https://www.brandweervrijwilligers.nl/wp-content/uploads/2019/02/Compilatie_proeven_Maasvlakte.jpg
[c] https://youtu.be/V7og0GP-74Q
[d] https://youtu.be/KxnRK5GifG0
[e] https://www.brandweervrijwilligers.nl/wp-content/uploads/2019/01/CHAF_Full_scale_test_1.4.jpg
[f] https://www.brandweervrijwilligers.nl/wp-content/uploads/2019/02/CHAF_Full_scale_test_1.3.jpg
[g] https://www.brandweervrijwilligers.nl/wp-content/uploads/2019/01/CHAF_explosie_proef_2.jpg
[h] https://www.brandweervrijwilligers.nl/wp-content/uploads/2019/01/CHAF_brokstukken_500m_proef_1.jpg
[i] https://www.brandweervrijwilligers.nl/wp-content/uploads/2019/01/20051027_Brief_VRNHN.pdf

<VBV:> In de circulaire 'Optreden van de brandweer bij een vuurwerkbrand' van 29 november 2005 van de minister van BZK wordt verwezen naar eerdere testen op volle schaal, zoals op de **Maasvlakte in 2000** en ziet de minister in de resultaten van de proeven in Polen geen reden om tot een andere benadering van vuurwerkbranden over te gaan. Ook is er geen reden te twijfelen aan de classificatie van het Nederlandse consumentenvuurwerk, aldus de minister. De richtlijnen blijven ongewijzigd. Ook op de vraag van de huidige minister van Justitie en Veiligheid aan Brandweer Nederland blijkt er geen sprake van gewijzigde inzichten[a] en blijven de gedateerde instructies gehandhaafd.

<VBV:> De brandweer vindt (blz. 58, 'knelpunt 4; brandweer') dat er te weinig naar deskundigen op het gebied van het gedrag van vuurwerk in opslagen wordt geluisterd. Er wordt volgens een aantal geïnterviewden onvoldoende lering getrokken uit de incidenten die hebben plaatsgevonden. In contradictie met het als 'beheersbaar' gekwalificeerde scenario, wordt gesteld dat de **proeven op de Maasvlakte** niet realistisch geweest zijn voor de gemiddelde vuurwerkopslag in Nederland en is een 'worst case scenario' niet getest. Er wordt daarom gepleit voor aanvullende proeven waarbij meer onderzoek gedaan wordt naar vuurwerk in grotere opslagen (in aanvulling op CHAF).

<Einde citaten VBV.>

8.12.5 Commentaar oud-brandweerofficier Van Troost

De proeven gehouden op de Maasvlakte zijn niet representatief voor de situatie van de opslag zoals deze was bij S.E. Fireworks in Enschede. Door het vuur 30 min. buiten te houden met een brandwerende deur en vóór bezwijken te openen, waardoor er geen noemenswaardige temperatuurverhoging was (zie TNO-testrapport) in de afgesloten ruimte, test men niet wat er gebeurt wanneer het vuurwerk de (zelf)ontbrandingstemperatuur bereikt van 180 graden °C in een afgesloten ruimte. Ook laat men het bij de test niet tot deflagratie komen en test men niet wat de invloed van het water is op het zelfontbrandende vuurwerk.
Daarbij valt te denken aan de condities bij S.E. Fireworks van de opslag van ijsfontijnen en wat er naar alle waarschijnlijkheid gebeurde in die opslag tijdens het openen van de deur en het opspuiten van water.

[a] https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2018Z20307&did=2018D53061

8.13 Rol MSNP (ir. Bas van den HEUVEL)

8.13.1 Inleiding: Waarom dit hoofdstuk?

Behalve over bewindslieden DONNER (Justitie) <H.8.6>, REMKES (BZK) <H.8.4> en GRAPPERHAUS (J&V) <H.8.7> heeft steller over niemand buiten het strafrechtelijk onderzoek een los hoofdstuk opgenomen. Daarop is één uitzondering, namelijk bedrijfskundig ir. Bas van den HEUVEL van adviesbureau MSNP uit Enschede. De heer Ir. Bas van den HEUVEL blijkt door de hele periode van de Vuurwerkramp (13 mei 2000) tot aan heden (16 maart 2019) in een groot aantal hoedanigheden te opereren m.b.t. de ramp. Een opsomming:

1. **Getuige:** Van den HEUVEL bevindt zich op een zeer vroeg tijdstip, nog vóór de laatste twee explosies, als getuige op een belendend perceel naast het rampterrein. Hij heeft bij het Tolteam een verklaring afgelegd, waarin echter onwaarheden staan.
2. **Slachtoffer:** Naar eigen bewering is Van den HEUVEL gewond geraakt en heeft hij traumatische ervaringen meegemaakt tijdens de ramp.
3. **Verdachte:** Niet in strafrechtelijke zin, maar in de ogen van een aantal volgers van de Vuurwerkramp heeft Van den HEUVEL zich verdacht gedragen m.b.t. de ramp. Zo heeft hij publiekelijk nooit afdoende willen uitleggen hoe hij van de ramp wist, op welke wijze hij ter plaatse is gekomen en wat hij daar deed. Dit is 2011 wél onderzocht door politie en OM. Zij verklaarden 23.11.2011, zonder toelichting, dat gegeven uitleg akkoord was.
4. **Hulpverlener:** Naar eigen zeggen en een BSVE-leidinggevende is hij in eerste instantie voor de slachtofferorganisatie BSVE gaan werken als organisatie-ondersteuner.
5. **Onderzoeker:** Van den HEUVEL heeft zowel voor de BSVE, voor de commissie OOSTING als uit eigen initiatief vele onderzoeksrapporten opgeleverd m.b.t. de ramp. De door hem opgeleverde onderzoeksresultaten waren voorwerp van kritiek, o.a. door het NFI.
6. **Intrigant.** Van den HEUVEL is meermaals met ongewone verklaringen gekomen m.b.t. de ramp. Zo heeft hij geopperd dat er moerasgas is vrijgekomen dat een bijdrage heeft geleverd aan de ramp. Ook opperde hij de aanwezigheid van een neergeslagen film van verontreiniging die als bron voor de brand zou hebben gediend. Ook zijn theorieën over de schokgolven en een inbraak die zou zijn gepleegd zijn niet onomstreden.
7. **OM-relatie:** Van den HEUVEL blijkt op vele momenten een geprivilegieerde relatie te hebben met leden van politie en justitie. Hij beschikt vaak over informatie die op dat moment (nog) niet publiekelijk toegankelijk is.
8. **Internetfora:** Over de jaren heen deelnemer aan discussies op diverse internetfora over de Vuurwerkramp. Op die fora worden soms vragen gesteld over de diverse petten die hij op heeft en de tegenstrijdige verklaringen die hij daarover heeft afgelegd.
9. **Gerechtelijk deskundige:** Als geregistreerd deskundige wordt Van den HEUVEL door justitie ingeschakeld, of werpt zich zelf op, als deskundige in gevoelige gerechtszaken, zoals de Schipholbrand, de moordaanslag op Cor van Hout en de herziening Baybasin. Daarin levert hij soms controversiële expertises.

Gezien deze betrokkenheid en de meerdere rollen die Van den HEUVEL in dit Enschede dossier speelt, alsmede zijn geprivilegieerde relatie met justitie, heeft steller de noodzaak gevoeld in dit hoofdstuk wat meer informatie te geven over betreffende persoon. Het is namelijk niet ondenkbeeldig dat ir. Bas van den HEUVEL wederom gevraagd gaat worden voor het verlenen van expertise, ditmaal in de zaak van de Vuurwerkramp. Met dit hoofdstuk wil steller reeds tevoren aangeven dat dit geen goed idee is.

8.13.2 Eerste MSNP-rapport VWR (16.11.2000)

De voorlopige MSNP-Rapportage d.d. 16 november 2000 t.b.v. de Belangenvereniging Slachtoffers Vuurwerkramp Enschede (BSVE), wordt samengevat in het volgende persbericht. Het persbericht is in zijn geheel, in fragmenten opgeknipt, weergegeven, met tussen de fragmenten achteraf-commentaar van steller (PvB) van deze reviewrapportage.

Persbericht

Enschede 16-11-2000

Onbekendheid risico's evenementenvuurwerk verklaart omvang ramp Enschede

Figuur 730: BSVE - MSNP persbericht tussenrapportage MSNP Vuurwerkramp: De Kop

De felle explosies en grote schade bij de Vuurwerkramp in Enschede zijn in belangrijke mate het gevolg van onvoldoende inzicht in en gebrekkig toezicht op het evenementenvuurwerk zoals dat lag opgeslagen op het terrein van SE Fireworks. Dit is de belangrijkste conclusie uit een vandaag aan de Commissie Oosting overhandigd onderzoek dat is uitgevoerd op verzoek van de belangenvereniging die zich inzet voor de slachtoffers van de vuurwerkramp van 13 mei. De vereniging beoogt hiermee de onder haar leden levende vraag naar meer inzicht in de oorzaak van de ramp versneld te beantwoorden.

Figuur 731: BSVE - MSNP persbericht tussenrapportage MSNP Vuurwerkramp: Onvoldoende inzicht en gebrekkig toezicht op evenementenvuurwerk lagen aan de basis van de Vuurwerkramp.

Deze kop en de eerste alinea van het persbericht zijn, zeker op dat moment (16.11.2000) van de stand van het onderzoek naar de Vuurwerkramp, een goede poging tot samenvatting van de problematiek, maar met de kennis achteraf uit deze review, moeten hierbij wél een aantal kanttekeningen worden geplaatst:

- De *'onbekendheid van de risico's'* van evenementenvuurwerk gold voor ondernemer en gemeente, maar niet voor de rijksoverheid, die ernstig heeft verzuimd. Dit geldt voor de ministeries BZK, V&W, VROM (regelgeving, handhaving) en voor Defensie (wettelijk adviseur). Het is dan opmerkelijk dat diezelfde rijksoverheid, bij monde van het Openbaar Ministerie, de schuld voor de ramp bij de ondernemer legt, terwijl de rijksoverheid wél en de ondernemer niet op de hoogte waren van de risico's.
- De misvatting zou kunnen ontstaan dat alléén het *'evenementenvuurwerk'* een probleem was. Door dit naar het buitenland te verbannen denkt Nederland het probleem te hebben verlegd naar de ons omringende landen. Niets is minder waar. Uit de review blijkt dat óók de nog steeds bij woonwijken en kantoorgebieden toegestane bulkopslag van gevarenklasse 1.4 consumentenvuurwerk gevaren oplevert die net zo heftig kunnen zijn als bij de ramp in Enschede. Dit wordt bevorderd door de Nederlandse regelgeving die ver achterloopt bij het buitenland.
- Het *'consumentenvuurwerk'* van nu is zwaarder dan het consumentenvuurwerk uit 2000, ten tijde van de ramp. Niet alleen mag de hoeveelheid pyrotechnische stof per artikel hoger zijn, ook de toepassing van de door TNO geïntroduceerde 'gaasverpakking' is hieraan debet.

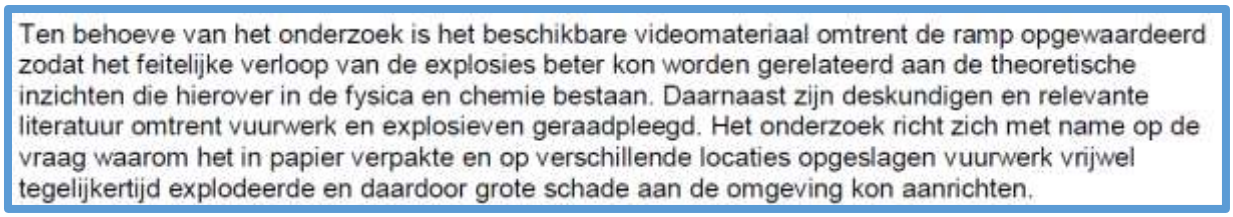
Ten behoeve van het onderzoek is het beschikbare videomateriaal omtrent de ramp opgewaardeerd zodat het feitelijke verloop van de explosies beter kon worden gerelateerd aan de theoretische inzichten die hierover in de fysica en chemie bestaan. Daarnaast zijn deskundigen en relevante literatuur omtrent vuurwerk en explosieven geraadpleegd. Het onderzoek richt zich met name op de vraag waarom het in papier verpakte en op verschillende locaties opgeslagen vuurwerk vrijwel tegelijkertijd explodeerde en daardoor grote schade aan de omgeving kon aanrichten.

Figuur 732: BSVE - MSNP persbericht tussenrapportage MSNP Vuurwerkramp: het videomateriaal is door MSNP opgewaardeerd en gerelateerd aan theoretische inzichten uit fysica en chemie.

Dit videomateriaal is in originele versie rechtstreeks van de camera door ir. Bas van den HEUVEL verkregen van de cameramannen Gerrit Poort en Jack Huygens. Van den HEUVEL creëerde daarbij een geheimzinnigheid met door hem voorgegeven betrokkenheid van Defensie. Hij legde hen tevens de voorwaarde op dat zij niemand mochten vertellen dat zij aan hem (Van den HEUVEL) hun beelden hadden afgestaan. Hiermee verkreeg Van den HEUVEL een bepaalde exclusiviteit over de beelden en de kwaliteit ervan, die meer details toonden dan het bandmateriaal van OM, Politie en OOSTING. Op de vraag van beide cameralieden of zij dan in ruil de opgewaardeerde versie van hun eigen beelden weer terug konden krijgen, antwoordde Van den HEUVEL ontkennend. Dit is van invloed op de onderzoeken tot op de dag van vandaag.[a]

Verder suggereert deze alinea een *'state of the art'* onderzoeksanalyse van het materiaal, waarbij 'theoretische inzichten uit fysica en chemie' leiden tot unieke inzichten in het mechanisme van de zogeheten *'massa-explosiviteit'* van vuurwerk. Dat dit nogal overdone is blijkt uit voorliggende review, die inmiddels heeft aangetoond dat ook MSNP (Bas van den HEUVEL) het niet bij het rechte eind heeft. Zie het commentaar op de volgende alinea.

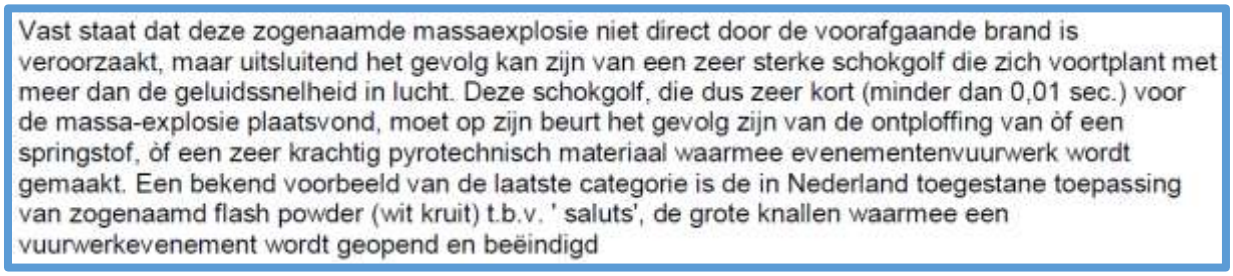
Vast staat dat deze zogenaamde massaexplosie niet direct door de voorafgaande brand is veroorzaakt, maar uitsluitend het gevolg kan zijn van een zeer sterke schokgolf die zich voortplant met meer dan de geluidssnelheid in lucht. Deze schokgolf, die dus zeer kort (minder dan 0,01 sec.) voor de massa-explosie plaatsvond, moet op zijn beurt het gevolg zijn van de ontploffing van óf een springstof, óf een zeer krachtig pyrotechnisch materiaal waarmee evenementenvuurwerk wordt gemaakt. Een bekend voorbeeld van de laatste categorie is de in Nederland toegestane toepassing van zogenaamd flash powder (wit kruit) t.b.v. ' saluts', de grote knallen waarmee een vuurwerkevenement wordt geopend en beëindigd

Figuur 733: BSVE - MSNP persbericht tussenrapportage MSNP Vuurwerkramp: de 'massa-explosies' zijn veroorzaakt door een schokgolf die voortkomt uit de explosie van evenementenvuurwerk zoals mortiershells (saluts).

MSNP presenteert het als een vaststaand feit dat de zogeheten *'massa-explosies'* alléén konden worden veroorzaakt door een supersonische schokgolf. Ook staat het voor MSNP vast dat de schokgolf is geïnitieerd door de ontploffing van krachtig evenementenvuurwerk van het genre *'salut shells'*. Dit is precies hetzelfde vuurwerk waar TNO en NFI op uitkomen als hét verantwoordelijk vuurwerk voor de *'massa-explosies'*, ook al houden TNO/NFI er een andere verklaring op na m.b.t. het ontstaan van de *'massa-explosie'*.

[a] Hoewel het steller niet onwaarschijnlijk voorkomt dat Van den HEUVEL door het verwijderen van de interlacing een hogere beeldresolutie heeft weten te bereiken, waardoor er meer details zichtbaar worden, is steller door twee deskundigen verzekerd dat wat Van den HEUVEL beweert, inzake opwaardering van de beeldkwaliteit, niet kan kloppen. Hoewel steller niet uitsluit dat Van den HEUVEL hier zijn tijd en vakgenoten vooruit was, is dit aspect een nader onderzoek waard.

Deze conclusies van MSNP zijn op zijn minst voorbarig en naar alle waarschijnlijkheid zelfs onjuist. Niet alleen geeft MSNP zelf aan, in een later rapport van 16 januari 2003, dat er verder onderzoek nodig is m.b.t. het ontstaan en de rol van schokgolven, maar bovendien heeft de review aangetoond dat er heel andere mechanismen een rol (kunnen) spelen bij het tot stand komen van een als *'massa-explosie'* ervaren ontploffing van vuurwerk. Zie hiervoor <H.2.4.4.9.3-4> over het gebruik en de inhoud van het begrip *Massa-explosie'.*

Aangenomen dat op het terrein geen springstof aanwezig was, kan worden geconcludeerd dat pyrotechnische materialen t.b.v evenementenvuurwerk een groot risico opleveren voor het ontstaan van een massaexplosie van evenementenvuurwerk, ook als dit is verpakt en op afzonderlijke locaties is opgeslagen. (Overigens blijkt uit ander onderzoek dat een massaexplosie van verpakt consumentenvuurwerk niet mogelijk is.) Uit de consultaties met deskundigen en autoriteiten die voor het onderzoek zijn verricht, blijkt dat het inzicht in dit risico niet in ruime mate aanwezig is. De gebrekkige en niet unanieme classificatie waarmee de kracht van evenementenvuurwerk binnen het toezicht wordt geduid, indiceert dit gebrekkige bewustzijn eveneens.

Figuur 734: BSVE - MSNP persbericht tussenrapportage MSNP Vuurwerkramp: MSNP concludeert dat evenementenvuurwerk massa-explosies kan doen ontstaan. MSNP herhaalt (zie proeven Maasvlakte oktober 2000) het TNO-standpunt dat massa-explosie van verpakt consumentenvuurwerk onmogelijk is.

MSNP concludeert, bij afwezigheid van springstof, dat het zwaardere evenementenvuurwerk een groot risico oplevert voor het kunnen ontstaan van massa-explosies. Verpakken en afzonderlijk op verschillende locaties opslaan van dat vuurwerk helpt dan niet.
<PvB:> Dit standpunt is niet in overeenstemming met de visie van TNO/NFI, die wél voorstander zijn van het gescheiden opslaan van verschillende categorieën vuurwerk ter voorkoming van het mee-exploderen van lager geclassificeerd vuurwerk.
<PvB:> Uit de review blijkt dat zowel MSNP als TNO/NFI geen idee hebben van de mogelijke mechanismes die kunnen leiden tot een *'massa-explosie'*. Zie wederom <H.2.4.4.9.3-4>.
MSNP herhaalt verder het TNO-standpunt (zie de proeven die een maand eerder werden gehouden op de Maasvlakte, 14 oktober 2000) dat *'massa-explosie'* van verpakt consumentenvuurwerk onmogelijk is. TNO brengt deze gelijkluidende conclusie op ongeveer hetzelfde moment naar buiten als MSNP.
<PvB:> Uit de review is gebleken dat ook vuurwerk van de laagste gevarenklasse 1.4 kan exploderen op een wijze die als 'massa-explosief' wordt omschreven. Meestal als deflagratie (subsonisch), maar ook wel als detonatie (supersonisch). Hiervoor wordt kortheidshalve verwezen naar de resultaten van de testen in Polen onder het CHAF-project. Zie <H.8.10>.

Voor het ontstaan van de eerste brand in de ompakruimte kan het onderzoek geen verklaring geven. Desondanks vindt de belangenvereniging dat dit onderzoek een plausibel antwoord geeft op de vraag hoe de opslag van materiaal dat als een beperkt risico is beschouwd, zoveel schade en leed kon veroorzaken. De belangenvereniging hoopt dat dit onderzoek een hulp is bij het lopende onderzoek van de autoriteiten en meer inzicht geeft over de risico' s van evenementenvuurwerk en de daarvoor gebruikte pyrotechnische materialen.

Figuur 735: BSVE - MSNP persbericht tussenrapport MSNP Vuurwerkramp: Geen verklaring voor het 'eerste vlammetje'.

BELANGENVERENIGING
Slachtoffers Vuurwerkramp

8.13.3 Tweede MSNP-rapport VWR (27.2.2001)

Figuur 736: MSNP-rapport 27 februari 2001, de afwijkingen in feitenreconstructie tussen het voorlopige MSNP-rapport van 16 november 2000 en de brandweerinspectie van 15 januari 2001 heeft geen aanleiding gegeven het MSNP-rapport bij te stellen

<PvB:> MSNP (Ir. Bas van den HEUVEL)[a] is kennelijk zeker van zijn zaak. Zelfs zijn voorlopige rapportage, uitgebracht op 16 november 2000 voor de vereniging van slachtoffers, op een moment dat alle onderzoeken (incl. dat van MSNP zelf!) nog lopen, blijft overeind staan na de publicaties op 15 januari 2001 van de op sommige punten sterk en opvallend afwijkende bevindingen van de acht rijksinspecties.
Uit de review is inmiddels gebeken dat dit zelfvertrouwen niet op zijn plaats was. Van den HEUVEL's conclusies betreffende het verloop en de oorzaken van de ramp zijn net zo min correct als die van de rijksinspecties, TNO, NFI en OOSTING.
Overigens is Van den HEUVEL het op veel punten wél eens met het NFI en TNO. Te noemen:

- De aanvang van de brand in de ompakruimte <PvB: is niet bewezen>.
- De overslag van C2 naar C4 via doorvoer <PvB: onbewezen en tegengesproken>.
- De gevarenaanduidingen subklasse 1.4 <PvB: waren aanduidingen klasse 1>.
- De brand in de driehoek E2-E15 <PvB: gebaseerd op geconstrueerd bewijs>.
- De aanwezige aanhanger < PvB: gebaseerd op geconstrueerd bewijs >.
- Afwezigheid van automatische sprinklers <PvB: sprinklers escalatiebevorderend>.
- Aanwezigheid *'te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk <PvB: onjuist>.

[a] Blijkens de inschrijving in de Kamer van Koophandel van het bureau MSNP is het een eenmanszaak met als enige aandeelhouder en werknemer ir. Bas van den HEUVEL. De eerdere rechtsvorm vof wordt vervangen door een BV, met als datum van inschrijving 27 februari 2001, gelijk aan de datum van publicatie van het MSNP-rapport en één dag voor de publicatie van het OOSTING-rapport, waarvoor Van den HEUVEL een bijdrage heeft geleverd. Het gestorte kapitaal is € 274.000,- afkomstig uit de vof. In het boekjaar 1okt2000-31dec2001 zijn door MSNP vof een bedrag van hfl.761.000,- aan inkomsten (omzet) genoten. Dit zal grotendeels bestaan uit de werkzaamheden voor de BSVE en de commissie OOSTING.

3.1.2: Opwaarderen videomateriaal

Tijdens het onderzoek is gebleken dat veel complotverhalen zijn ontstaan door het gebruik van beeldmateriaal van lage kwaliteit. Dit is aanleiding geweest tot de geruchten over een 'raket' die te zien zou zijn op de film van Gerrit Poort. Uit nadere analyse bleek dat het hier om een rookkolom gaat. Het belang van het gebruik van beeldmateriaal van de hoogst beschikbare kwaliteit is evident. In dit kader zijn bijvoorbeeld de videobanden van Gerrit Poort en Jack Huygens digitaal uitgelezen op maximale beeldresolutie. De opnametechniek van de band van Gerrit Poort stond toe om de gebeurtenissen op meer momenten in de tijd te reconstrueren dan de momenten waarop er beeldjes naar de band geschreven zijn. Op deze manier zijn de gebeurtenissen in de tijd vastgelegd met een twee maal zo grote nauwkeurigheid dan het oorspronkelijke beeldmateriaal toestond. Door deze opwaardering in de tijd zijn de beelden eveneens scherper geworden omdat snel bewegende objecten dankzij de hogere beeldbemonsteringssnelheid minder vertekenen.

Figuur 737: MSNP-rapport 27 februari 2001, Het opwaarderen van het videomateriaal van cameraman Gerrit Poort naar twee maal zo grote nauwkeurigheid dan het oorspronkelijke beeldmateriaal toestond

<PvB:> Van den HEUVEL gebruikt herhaald de 'roddel' van een raket (model V1) die zou opstijgen tijdens de explosies, en die door geen enkel zinnig mens betrokken bij het onderzoek ooit serieus is genomen, als argument om zijn onderzoek te starten voor de BSVE en daarbij te kunnen wijzen op de noodzaak van zijn opgewaardeerde beeldmateriaal. Anders dan de schokgolfanalyse, die overigens onbewezen is en niet wordt bevestigd door deskundigen, heeft dit opgewaardeerde materiaal nog geen enkele cruciale informatie naar boven gebracht voor het onderzoek van de Vuurwerkramp.

4.3: Schade aan de woonwijk

Ten aanzien van de schade aan de woonwijk zijn er twee aspecten van belang:
1. Het schadebeeld is erg vertekend door de brand naderhand;
2. De grote asymmetrie.

Met name in het binnengebied is het erg moeilijk om aan de hand van beeldmateriaal vast te stellen welk gedeelte van de schade direct het gevolg is van de schokgolf en welk gedeelte het gevolg is van de brand achteraf.

Figuur 738: MSNP-rapport 27 februari 2001, het schadebeeld van de woonwijk is erg vertekend door de brand naderhand

<PvB:> De observatie over de impact van de brand is een interessante vaststelling door Van den HEUVEL. Deze wordt ook bevestigd door de constateringen in het latere IBR-rapport van 15 januari 2001, namelijk dat een belangrijk gedeelte van de schade aan de woonwijk is veroorzaakt door de brand die achteraf woedde en niet door de explosies. Zie <H.8.8.2>.

Uit het literatuuronderzoek en de consultatie van wetenschappers en deskundigen blijkt dat het zeer waarschijnlijk is, dat verpakt evenementenvuurwerk zich massa-explosief zal gedragen wanneer het wordt geraakt door een sterke schokgolf [1, 2, 5, 16, 17]. Dit is dus ook mogelijk bij verpakt evenementenvuurwerk dat zich bij een gewone brand in principe niet massa-explosief gedraagt.

Figuur 739: MSNP-rapport 27 februari 2001, literatuur en deskundigen bevestigen schokgolf die massa-explosie van vuurwerk veroorzaakt

<PvB:> De vermelding van literatuuronderzoek en consultatie wetenschappers/deskundigen zegt hoegenaamd niets, indien niet tegelijk wordt vermeld hoeveel bronnen zijn geconsulteerd en welk aandeel daarvan bevestigend was en welk aandeel daarvan juist een andere wetenschappelijke of deskundige opvatting verkondigde. Steller weet uit eigen ervaring dat er ook deskundigen en wetenschappelijke literatuur voorhanden zijn die iets heel anders verkondigen over de omstandigheden waaronder vuurwerk zich *'massa-explosief'* zal gedragen. Niet alleen evenementenvuurwerk, maar ook consumentenvuurwerk.

In de oostzijde van het bunkercomplex is een snelle explosie waarschijnlijk de oorzaak geweest van het ontstaan van een sterke schokgolf die met grote snelheid de overige bunkercompartimenten en een aantal zeecontainers en MAVO-boxen heeft doen mee-exploderen.

Figuur 740: MSNP geeft aan dat waarschijnlijk een explosie aan de oostzijde van de bewaarplaats de oorzaak van een sterke schokgolf is geweest.

<PvB:> Dit zijn onbewezen veronderstellingen gebaseerd op een onbewezen schokgolf-analyse. Verder is het jammer dat niet dezelfde plaatsaanduiding wordt gebruikt als bij alle andere onderzoeken, waardoor vergelijking van scenario's mogelijk is.

Overigens is uit Amerikaans onderzoek in 1983 [13] gebleken dat *consumenten*vuurwerk[6] opgeslagen in zeecontainers geen massa-explosie kan inleiden.

<PvB:> Er zijn ook onderzoeken die aantonen dat consumentenvuurwerk opgeslagen in zeecontainers wél een massa-explosie kan inleiden. Zegt dus wederom niets.

[6] Het gaat hier om consumentenvuurwerk dat in de VS legaal verkrijgbaar is. Het vuurwerk in deze testen was van Chinees en Amerikaans fabrikaat en viel in de destijds geldende klasse C.

Figuur 741: MSNP: Uit Amerikaans onderzoek (1983) bleek dat legaal verkrijgbaar Amerikaans consumentenvuurwerk opgeslagen in zeecontainers geen massa-explosie kan inleiden

<PvB:> Om van enige waarde te zijn dient Van den HEUVEL aan te geven wat dit voor vuurwerk is geweest in termen die in Nederland worden gebruikt. Zoals Van den HEUVEL het nu opschrijft kan het evengoed veel lichter consumentenvuurwerk zijn geweest.

5.4: Welke omstandigheden zijn cruciaal geweest voor het verloop van de gebeurtenissen binnen de inrichting van SE Fireworks?

1. De opslag van vuurwerk in de ompakruimte;
2. De afwezigheid van branddetectie met automatische doormelding naar de brandweer;
3. De afwezigheid van een automatische sprinklerinstallatie;
4. Het onjuist informeren van de brandweer in fase 1 van de gebeurtenissen;
5. De aanwezigheid van gevarenstickers 1.4 die een onjuiste indicatie gaven van het aanwezige risico aan de brandweer;
6. Het niet tijdig blussen van de brand tussen E2 en E15;
7. De opslag van vuurwerkdozen tegen de wanden van de constructies binnen de inrichting van SE Fireworks;
8. De aanwezigheid van en mogelijk onjuiste opslag van pyrotechnische mengsels en/of springstoffen die een massa-explosie kunnen inleiden;
9. De aanwezigheid van grote hoeveelheden zwaar evenementenvuurwerk die door een massa-explosie tot ontbranding kunnen worden gebracht.

Figuur 742: MSNP geeft grotendeels dezelfde opsomming van faalfactoren als TNO/NFI.

<PvB:> Deze negen punten zijn grotendeels onjuist. Zie de zeven bulletpoints 2 blz. eerder.

De operationele c.q. populaire tekstversie van de VN-richtlijnen t.a.v. de standaard indeling van vuurwerk (de classificatie) wijken onderling en ten opzichte van de oorspronkelijke richtlijnen regelmatig af, met name op de indelingsaspecten t.a.v. massa-explosie. Dit werkt een onjuiste classificatie in de hand en draagt bij aan een onjuiste risico-inschatting.

<PvB:> Een groot gedeelte van het rapport is gewijd aan de analyse van de schokgolven. Deze is gelijk aan die welke in de volgende paragraaf <H.8.13.3> wordt weergegeven.

8.13.4 Schokgolfanalyse Vuurwerkramp ir. B.v.d.HEUVEL (2001)

Bron: NRC wetenschapsbijlage 3 maart 2001. MSNP slaagde er in de schokgolven van de explosies van S.E. Fireworks in detail vast te leggen. 2 Cameramannen, Gerrit Poort en Jack Huygens, legden de gebeurtenissen bij het terrein van Fireworks vast tussen 15u15 en 15u35. Deze digitale videocamera opnamen, vanaf het dak van de Bamshoeve, bleken van doorslaggevend belang voor de rampreconstructie. Na een technische beeldverbetering zijn vooral Poorts opnames de basis voor de analyse van de ramp.

De reconstructie van de ramp staat daarom vast[a]. De brand begon in de ompakruimte (C2). Na verlies van deuren en dak werd veel vuurwerk naar buiten geworpen, dat in verre omtrek brandjes stichtte. De brand sloeg over naar C4 met weer veel uitworp van vuurwerk. In een open hoek tussen containers E2 en E15, met een oude aanhanger, ontstaat brand die doorslaat naar de inhoud van container E2. Zeecontainer E2 breekt open om ongeveer 15u33, maar deze eerste feitelijke 'explosie' is een explosieve verbranding (deflagratie) die niet door seismometers is geregistreerd en geen krater achterliet. Daarom wordt er maar over *twee* fatale explosies gesproken. Om 15u34, explodeert een aantal Mavo-garageboxen rond M6 en M7. Ruim een minuut later exploderen de bunkers, te beginnen bij C11. Deze 'causale keten' werd door TNO en NFI bepaald aan de hand van de film van Gerrit Poort en getuigenverklaringen.

Daarnaast opereerden Bas van den HEUVEL en Dave Boers (MSNP). Ook voor MSNP waren de beelden van Poort het uitgangsmateriaal. Door een slechte kopie van Poorts opnamen leek het alsof er een V1-raket uit de explosies omhoog steeg. Daarom verwierf MSNP de oorspronkelijke opnameband en onderwierp de video aan beeldverbeteringstechniek. De videocamera van Poort las zijn lichtgevoelige *ccd-chip* 50 maal per seconden uit, maar combineerde in de afbeelding steeds twee opvolgende beeldjes, waardoor slechts 25 beelden per seconde resulteerden. MSNP kon de oorspronkelijke 50 beeldjes/s uitlezen en ontdeed deze van beeldcompressie. De film van Poort werd frame voor frame op maximale beeldresolutie uitleesbaar. Vertegenwoordigers van OOSTING waren onder de indruk.

<NRC:> De 'raket' was in werkelijkheid stof, rook en condens in het zog van een omhooggeworpen brokstuk. Wetenschappelijk van belang was de uitbreiding in de tijd van de afzonderlijke schokgolven van de 2 laatste explosies die uit de video's was af te leiden. Een schokgolf manifesteert zich als een abrupte sprong in temperatuur, dichtheid en druk van de lucht die zich vanuit het explosiecentrum bolvormig uitbreidt. Eerst, afhankelijk van de explosiekracht, met een snelheid *hoger* dan de geluidssnelheid, daarna met de geluidssnelheid.

<NRC:> Fysicus Boers wist dat door Taylor, Sedov en Von Neumann een theoretisch verband was uitgewerkt tussen de uitbreidingssnelheid van de schokgolf en de energie van de explosie. Deze methode werd gebruikt bij de schatting van de vrijkomende energie bij atoomexplosies (waar de uitbreiding van de schokgolf goed is te volgen). Deze wordt dan herleid naar de detonatie-energie van TNT.

[a] Let wel: Volgens Van den HEUVEL zoals geciteerd door het NRC

<NRC:> Bij een *onbedoelde* explosie (die zelden wordt gefilmd) kan de kracht slechts met empirische vuistregels worden benaderd uit de aangerichte schade. TNO/PML berekende uit de glasschade dat de voorlaatste Fireworks-explosie 0,8 ton TNT sterk was en de laatste 4,5 ton TNT bedroeg. Omdat de lucht achter de schokgolf veel heter is dan ervoor is aan optische vervorming van het videobeeld te zien waar het front zich bevindt. Dit is ook af te leiden uit het opwervelen van stof direct achter het front. De meest relevante 'frames' van de laatste en zwaarste explosie werden gemaakt binnen de eerste *kwart seconde* na de klap en werden beschreven door zo'n 12 frames, elk 0,02 seconde later dan de vorige gemaakt.

<NRC:> Door in elk videoframe te meten hoe ver het golffront lag van de explosiekern konden de metingen grafisch uitgezet worden tegen de tijd. Al na 0,06 seconde breidde het front zich met constante snelheid uit met een snelheid van 345 m/s, praktisch de geluidssnelheid. In de eerste vier frames breidde het front zich, conform Taylor c.s., veel sneller uit. De theorie voorspelt een curve die in begin logaritmisch en later lineair loopt. Met extrapolatie naar de meest aannemelijke curve, viel te herleiden dat de energie die bij de laatste klap vrijkwam ongeveer 75 gigajoule moest zijn geweest.

<NRC:> Uit het omrekenen naar tonnen TNT via één van de twee gebruikelijke omrekenfactoren (niet de detonatie-energie van TNT, maar detonatie- *plus* verbrandingsenergie) blijkt 75 GJ overeen te komen met 5.0 ton TNT, ongeveer gelijk aan de glasschade-empirie. De methode-is dus ook voor vuurwerkexplosies bruikbaar. De explosiekern van de voorlaatste, zwakkere Fireworks-explosie kwam niet goed in beeld. Uit het seismogram van het KNMI van de explosies leidde Van den HEUVEL af dat de twee explosies een factor 7,5 in sterkte (energie) verschilden. MSNP legde een theoretisch verband tussen energie en schokgolf-snelheid, waardoor het stuk schokgolf dat wel in beeld was gekomen kon worden teruggevoerd naar de oorsprong in Mavobox 6 of 7. Na ruggenspraak zit er tussen de interpretaties van OOSTING en MSNP niet veel verschil meer.

Naschrift PvB na consultatie van een technisch deskundige:

De proefnemingen van Kappl/ZDF/Lichtenau (Oostenrijk) en CHAF (Polen) toonden aan dat in open ruimte gestapeld of zelfs aaneengebonden vuurwerk niet wérkelijk massa-explosief is (wel: elkaar ontsteken). Maar zelfs licht vuurwerk en papier indien in gesloten ruimten opgeslagen, vertoont juist weer wel massa-explosief gedrag.

MSNP stelt dat het exploderen van een opslagruimte een schokgolf veroorzaakt die andere opslagruimten die op vele, soms tientallen, meters daarvan staan, kan initiëren tot massa-explosie. Gelet op het feit dat de explosie-energie van de eerste ontploffing progressief afneemt met met het toenemen van de afstand, lijkt het door MSNP voorgestelde weinig waarschijnlijk. In het derde rapport stelt MSNP zelf dan ook, zie punt 6. van de management-samenvatting, dat op het punt van de schokgolfanalyse meer onderzoek nodig is.

Van den HEUVEL presenteert de door MSNP gepresenteerde schokgolfanalyse als hét ei van Columbus. Kennelijk is het een van de weinige zaken is die hij op basis van frame-voor-frame bestudering van de opnamen heeft weten te destileren uit zijn unieke opwaardering van de opnames. Hij gaat hiermee voorbij aan veel eenvoudiger en veelvuldig bewezen mechanismen van *'massa-explosies'*, zoals de opsluiting, drukopbouw, critische gasmengsels, turbulentie en stofexplosies. Ook pyrolyse kan een rol hebben gespeeld.

8.13.5 Bijdrage MSNP aan rapport OOSTING

Verder heeft de Commissie informatie gebruikt uit het gezamenlijke onderzoekproject van de rijksinspecties. Ook heeft zij gebruik gemaakt van het (voorlopig) rapport van een onderzoek door het bureau MSNP in Enschede, dat contact had met de Belangenvereniging Slachtoffers Vuurwerkramp Enschede. Veiligheidsdeskundigen van de Commissie en MSNP hebben enkele keren technisch overleg gevoerd.

Figuur 743: Eindrapport commissie OOSTING, blz. 83 met de vermelding dat er gebruik is gemaakt van de rapportage van MSNP en er ook technisch overleg is geweest tussen de COV en MSNP

Het rapport van MSNP is gebaseerd op algemeen toegankelijk beeldmateriaal, het rapport van het COT te Leiden, kadastrale kaarten en bouwtekeningen, de rapportage van het KNMI, een voorlopig deskundigenrapport van NFI (juli 2000), de feitenreconstructie van de inspecties van november 2000 en interviews met ooggetuigen. MSNP heeft voorts wetenschappers en deskundigen geraadpleegd, een literatuuronderzoek uitgevoerd en het originele beeldmateriaal bewerkt, door het verwijderen van de interlacing, om de tijdresolutie op 1/50 seconde te brengen. De bevindingen van MSNP zijn in het nu volgende samengevat.

Figuur 744: Eindrapport commissie OOSTING, bijlage A, blz. 463, weergave COV over MSNP-bronnen

b. Conclusies van de Commissie over het onderzoek van MSNP

Zoals uit het voorgaande moge blijken, heeft bureau MSNP een gedegen onderzoek uit gevoerd. Het onderzoeksbureau MSNP heeft zich, op basis van relatief beperkte informatie, een beeld gevormd van de feiten en omstandigheden die uiteindelijk hebben geleid tot de laatste fatale explosie op 13 mei 2000. De externe veiligheidsdeskundigen van de Commissie hebben zowel voorafgaand aan de publicatie van het rapport van MSNP als daarna overleg gevoerd met MSNP. Op basis daarvan kunnen de volgende conclusies worden getrokken, tegen de achtergrond van de rapportage van NFI/TNO van 1 februari 2001 en de daarop uitgevoerde contra-expertise:

Figuur 745: Eindrapport commissie OOSTING, bijlage A, blz. 466, conclusies COV over MSNP-onderzoek

- er bestaat geen verschil van inzicht over de oorzaken van de initiatie van C4. In alle gevallen speelt de doorvoer van een sprinklerleiding een rol;
- ditzelfde geldt voor de initiatie van E2. De brand tussen E2 en E15 is ontstaan door vuurwerk uit C2 of C4; deze brand heeft de inhoud van E2 in korte tijd tot ontbranding kunnen brengen;
- relevant voor de beoordeling van het brandweeroptreden is het gegeven dat brandweerlieden staande op E1 getracht hebben de brand tussen E2 en E15 te blussen;

Figuur 746: Eindrapport commissie OOSTING, bijlage A, blz. 466, conclusies COV over MSNP-onderzoek (vervolg)

Commentaar van steller <PvB>:

De commissie OOSTING trekt hier nogal lichtvaardig conclusies over de gelijkvormigheid van conclusies tussen het NFI en MSNP. Zoals reeds in een voorgaand gedeelte <H.8.3.13.2> is besproken heeft Van den HEUVEL veel overgenomen van het mainstream onderzoek van Tolteam/OM/TNO/NFI. De COV herhaalt daarbij de (foutieve) aannames van het NFI aangaande:

- De initiatie van de inhoud van opslagruimte C4 vanuit ompakruimte C2 via de ruimte die zou bestaan in de sprinklerdoorvoer in de tussenwand tussen beide ruimtes. De review laat zien dat de ruimte in doorvoer niet is aangetoond maar slechts is aangenomen op basis van een vage getuigenverklaring. Er is naderhand op het rampterrein door PAALMAN zelfs materiaal gevonden dat het tegendeel aangeeft: een goed afgedichte doorvoer.
- De initiatie van de inhoud van container E2 door middel van branddoorslag vanuit de driehoekige ruimte tussen de containers E2 en E15, terwijl de review aantoont dat dit zeer onwaarschijnlijk is. Bovendien stelt MSNP in een later rapport zelfs expliciet dat niet de driehoek tussen containers E2 en E15, maar de openstaande deur van container E2 de initiatie van de brand heeft veroorzaakt doordat ontploffend vuurwerk naar binnen kon geraken door de openstaande deur.
- Het blussen van de brand tussen E2 en E15 is geen feit, maar een gewenste aanname. De review heeft aangetoond dat niemand daadwerkelijk een brand heeft waargenomen op die plaats, doch dat het slechts een aanname zonder bewijs is die men getracht heeft alsnog te onderbouwen door een aantal brandweerlieden opnieuw te bevragen. Slechts één van die verklaringen bleek voldoende vage elementen te bevatten om deze uitleg van een brandende aanhanger in de driehoek E2-E15 mogelijk te maken.

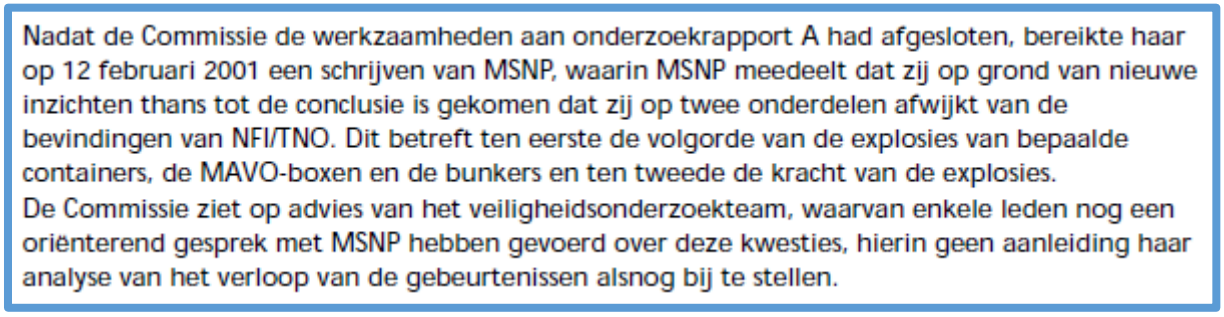

Nadat de Commissie de werkzaamheden aan onderzoekrapport A had afgesloten, bereikte haar op 12 februari 2001 een schrijven van MSNP, waarin MSNP meedeelt dat zij op grond van nieuwe inzichten thans tot de conclusie is gekomen dat zij op twee onderdelen afwijkt van de bevindingen van NFI/TNO. Dit betreft ten eerste de volgorde van de explosies van bepaalde containers, de MAVO-boxen en de bunkers en ten tweede de kracht van de explosies.
De Commissie ziet op advies van het veiligheidsonderzoekteam, waarvan enkele leden nog een oriënterend gesprek met MSNP hebben gevoerd over deze kwesties, hierin geen aanleiding haar analyse van het verloop van de gebeurtenissen alsnog bij te stellen.

Figuur 747: Eindrapport commissie OOSTING, bijlage A, blz. 467, waarin de COV aangeeft geen aanleiding te zien voor bijstelling van haar conclusies n.a.v. op 12 febr. 2001 binnengekomen veranderde conclusies van MSNP over de volgorde en de kracht van de explosies

8.13.6 Derde MSNP-rapport VWR (2003)

Managementsamenvatting

Onderzoeksvragen 1-4

- Het in dit rapport beschreven verloop van de explosies komt overeen met de waarnemingen plaats delict en de videobeelden, doch wijkt op details af van het eerder gereconstrueerde verloop van de gebeurtenissen (door TNO, NFI, COV en MSNP);
- De nieuwe ordening van de individuele waarnemingen t.a.v. de explosies geeft in combinatie met aanvullende berekening een consistent beeld van de kracht van de verschillende explosies;
- Een achttal explosiekernen zijn geduid;
- Van deze explosiekernen en de sympathische explosie in het Mavoboxen complex is een voorlopige schatting van de kracht gegeven;
- De eerste massaexplosie wordt voorafgegaan door een explosie in zeecontainer E3. Deze explosie, in E3, heeft voldoende kracht om de inleiding te zijn op de explosie van de Mavoboxen;
- De container E3 wordt waarschijnlijk ontstoken door de combinatie van de felle vuurwerkbrand van het vuurwerk uit E2 en een boven of vlakvoor container E3 exploderende Shell;
- De tweede massaexplosie wordt voorafgegaan door een explosie in zeecontainer E11. Ook deze explosie heeft voldoende kracht om de inleiding te zijn van de laatste massaexplosie.

5. De brandoverslag van het bunkercomplex naar container E2 kan worden verklaard uit het gegeven dat de containerdeur van E2 niet afgesloten was tijdens de brand in het bunkercomplex en dat het stuk vuurwerk dat opbrandt voor de open deur van container E2 de inhoud heeft ontstoken;
6. Voor de interpretatie van het snelheidsprofiel van de schokgolf in relatie tot de aard en inleiding van de explosies is nader onderzoek noodzakelijk;
7. De vuurwerksporen op de kleding van de V. zijn zeer kort na de explosie van het vuurwerk ontstaan. Het voorgestelde experiment biedt de mogelijkheid om een kwantitatieve uitspraak te doen over de afstand tussen het exploderende vuurwerk en de verdachte op basis van het aantal en de aard van de aangetroffen vuurwerkdeeltjes op de kleding;
8. De combinatie van de gegevens staat de verklaring toe dat voorafgaande aan de explosieve brandontwikkeling in het bunkercomplex vuurwerk is afgestoken op het terrein van SEF. Hierbij is gebruik gemaakt van sleutels om toegang te krijgen tot de opslag van vuurwerk en hulpmaterialen;
9. Om 15.00 uur een hoeveelheid vuurwerk buiten de opslag was gebracht en was geplaatst op het terrein in het gebied tussen C1, Mavbox M2 en loods G. En dat dit vurwerk onderdeel is geweest van

Figuur 748: Managementsamenvatting van het derde MSNP-rapport Vuurwerkramp, concept d.d. 13.01.2003

In de boven weergegeven managementsamenvatting van het 3e MSNP-rapport (conceptversie 16.1.2003) staan een aantal zéér interessante punten weergegeven die afwijken van de officiële weergave van het ontstaan en de escalatie van de ramp:

- De inhoud van container E2 zou niet zijn ontstoken door branddoorslag vanuit de driehoekvormige ruimte tussen containers E2 en E15, maar doordat de deur van container E2 niet afgesloten was en een brandend stuk vuurwerk voor de open deur de inhoud heeft ontstoken.
  PvB: Dit is interessant omdat de review ook aantoont dat het zeer onwaarschijnlijk is dat de door het NFI gegeven branddoorslag heeft plaatsgevonden.
- Er wordt door MSNP een experiment voorgesteld waaruit zou moeten blijken wat de afstand van de verdachte De VRIES is geweest tot het exploderende vuurwerk.

PvB: Dit is interessant omdat De VRIES helemaal niet de brandstichter is geweest waarvoor het Tolteam en het NFI hem hielden. Een dergelijk experiment is daarom volstrekt zinloos. Het NFI geeft alleen een vaag argument (zie verder) om de door MSNP voorgestelde experimenten af te wijzen. Het is daarom van belang te weten wat de werkelijke reden is geweest voor het NFI om het door MSNP voorgestelde experiment met het broekje van DE VRIES af te wijzen.

- MSNP stelt dat de beschikbare gegevens wel degelijk toestaan dat, voorafgaande aan de explosieve brandontwikkeling in het bunkercomplex, er vuurwerk is afgestoken op het terrein van S.E. Fireworks.
  PvB: Dit is interessant omdat geen van de officiële rapportages deze mogelijkheid toestaan. Alle scenario's die kunnen wijzen op menselijke aanwezigheid voorafgaande aan de ramp zijn voor de overheid onbespreekbaar. Mede-eigenaar BAKKER heeft steller er echter op gewezen dat uit de kleuren en de regelmaat van het ontploffende vuurwerk is op te maken dat er vuurwerk is afgestoken en waar dat dit vuurwerk lag opgeslagen. Het zou interessant zijn om te zien waarop MSNP dit baseert.
- MSNP stelt dat om 15u00m er vuurwerk buiten de opslag was gebracht, geplaatst op het terrein tussen de bunkers en de Mavo-boxen. Dit vuurwerk is onderdeel geweest van de waargenomen verschijnselen.
  PvB: Dit is interessant omdat het consistent is met de waarnemingen van het afsteken van mortiergranaten en ook met het resultaat van de NLR 3D- reconstructie die ook vuurwerk plaatst dat wordt afgestoken vanaf dit gedeelte van het terrein.

8.13.7 NFI-commentaar op 3e MSNP-rapport VWR

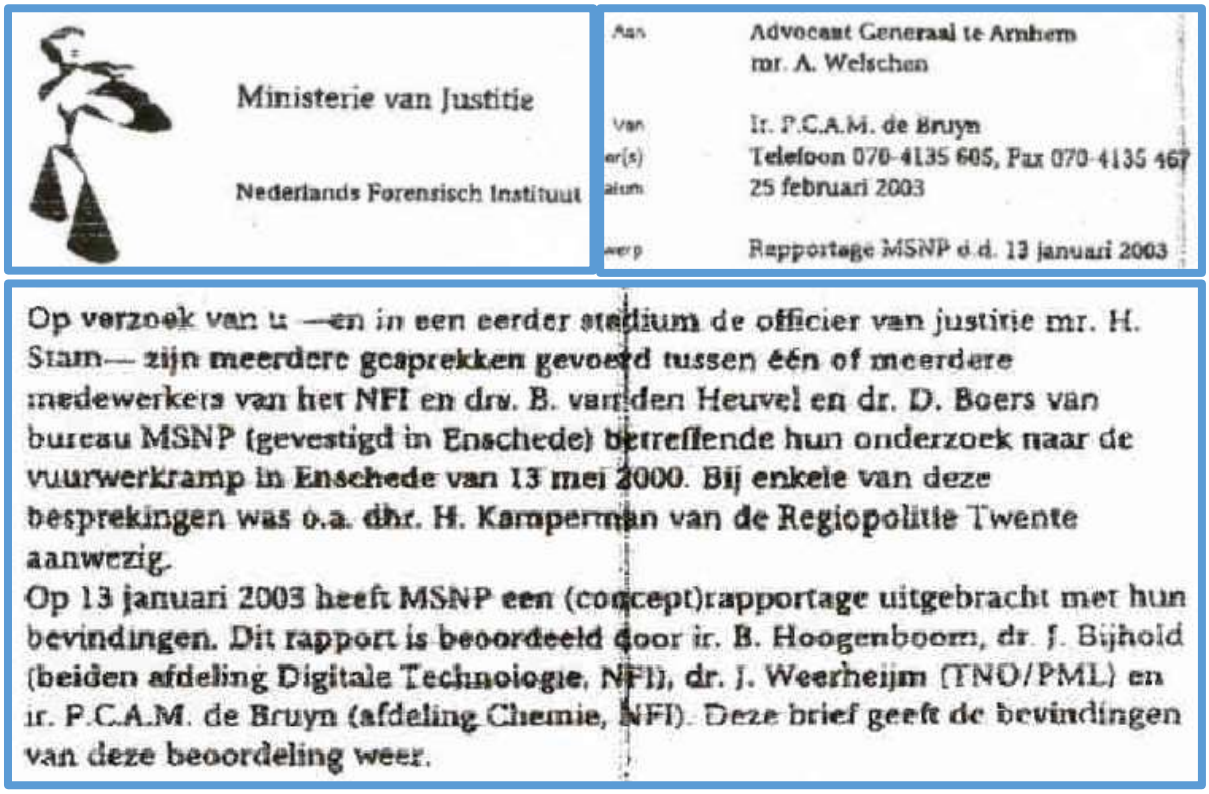

Ministerie van Justitie

Nederlands Forensisch Instituut

Aan: Advocaat Generaal te Arnhem
mr. A. Welschen

Van: Ir. P.C.A.M. de Bruyn
Telefoon 070-4135 605, Fax 070-4135 467
Datum: 25 februari 2003

Betreft: Rapportage MSNP d.d. 13 januari 2003

Op verzoek van u —en in een eerder stadium de officier van justitie mr. H. Stam— zijn meerdere gesprekken gevoerd tussen één of meerdere medewerkers van het NFI en drs. B. van den Heuvel en dr. D. Boers van bureau MSNP (gevestigd in Enschede) betreffende hun onderzoek naar de vuurwerkramp in Enschede van 13 mei 2000. Bij enkele van deze besprekingen was o.a. dhr. H. Kamperman van de Regiopolitie Twente aanwezig.
Op 13 januari 2003 heeft MSNP een (concept)rapportage uitgebracht met hun bevindingen. Dit rapport is beoordeeld door ir. B. Hoogenboom, dr. J. Bijhold (beiden afdeling Digitale Technologie, NFI), dr. J. Weerheijm (TNO/PML) en ir. P.C.A.M. de Bruyn (afdeling Chemie, NFI). Deze brief geeft de bevindingen van deze beoordeling weer.

Figuur 749: Kop en inleidende paragraaf NFI-brief aan AG mr. WELSCHEN d.d. 25 februari 2003, betreffende de MSNP-rapportage over de Vuurwerkramp van 13 januari 2003

De introducerende paragraaf van de NFI-brief aan AG mr. WELSCHEN is zeer instructief. Blijkens deze brief heeft het NFI niet op eigen initiatief met MSNP over hun rapportage gesproken, maar vonden deze gesprekken plaats op (uitdrukkelijk) verzoek van zowel de zaaksofficier mr. H. STAM als van de advocaat-generaal mr. A. WELSCHEN. Het NFI vindt het verder nodig te vermelden dat bij enkele gesprekken inspecteur KAMPERMAN van de politie Twente aanwezig was. Het is steller bekend dat de relaties tussen Van den HEUVEL (MSNP) en KAMPERMAN (Tolteam) zeer goed zijn en dat Van den HEUVEL van de heer KAMPERMAN informatie kreeg doorgegeven over het onderzoek. Dit heeft zich later nogmaals voorgedaan bij de presentatie door Van den HEUVEL van zijn inbraaktheorie gebaseerd op de beschadigingen aan een discusslot van S.E. Fireworks.

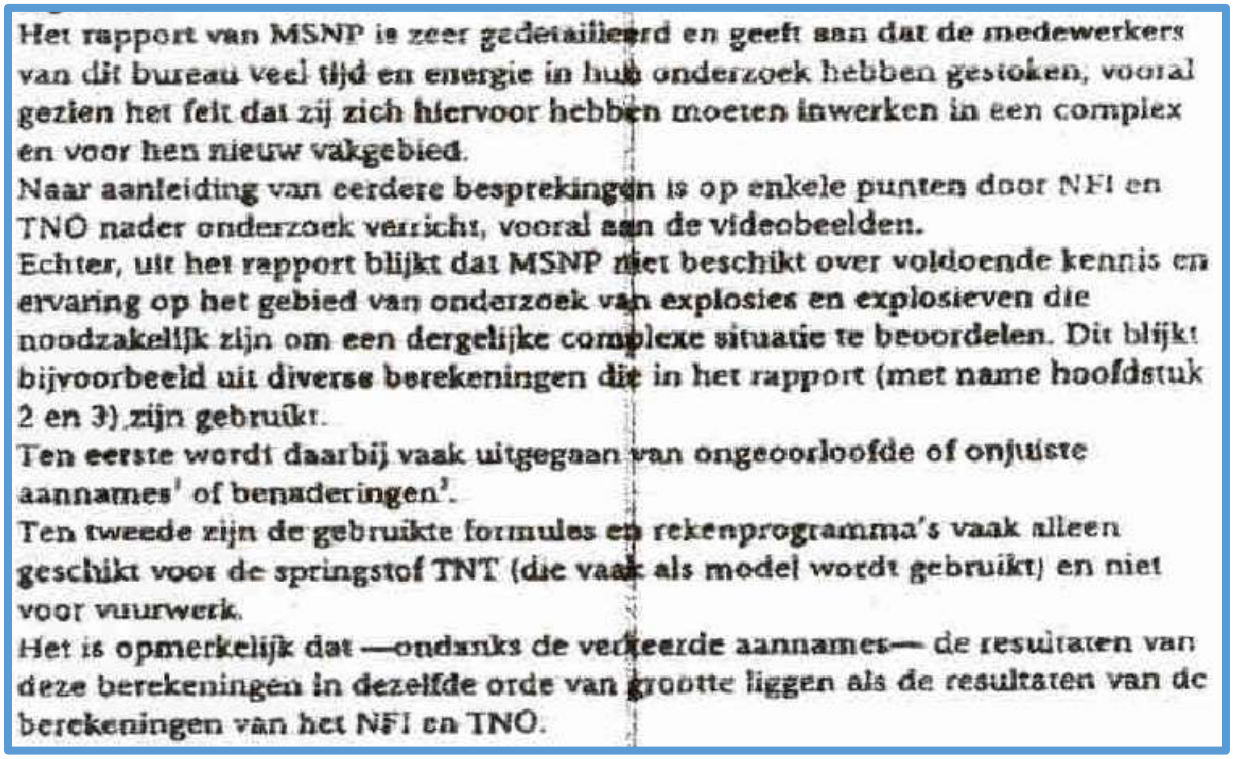

Het rapport van MSNP is zeer gedetailleerd en geeft aan dat de medewerkers van dit bureau veel tijd en energie in hun onderzoek hebben gestoken, vooral gezien het feit dat zij zich hiervoor hebben moeten inwerken in een complex en voor hen nieuw vakgebied.
Naar aanleiding van eerdere besprekingen is op enkele punten door NFI en TNO nader onderzoek verricht, vooral aan de videobeelden.
Echter, uit het rapport blijkt dat MSNP niet beschikt over voldoende kennis en ervaring op het gebied van onderzoek van explosies en explosieven die noodzakelijk zijn om een dergelijke complexe situatie te beoordelen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit diverse berekeningen die in het rapport (met name hoofdstuk 2 en 3) zijn gebruikt.
Ten eerste wordt daarbij vaak uitgegaan van ongeoorloofde of onjuiste aannames[1] of benaderingen[2].
Ten tweede zijn de gebruikte formules en rekenprogramma's vaak alleen geschikt voor de springstof TNT (die vaak als model wordt gebruikt) en niet voor vuurwerk.
Het is opmerkelijk dat —ondanks de verkeerde aannames— de resultaten van deze berekeningen in dezelfde orde van grootte liggen als de resultaten van de berekeningen van het NFI en TNO.

Figuur 750: NFI constateert dat MSNP niet genoeg kennis en ervaring heeft voor onderzoek van explosies om de Vuurwerkramp te kunnen beoordelen. Het NFI vindt het merkwaardig dat ondanks verkeerde aannames MSNP toch bij de resultaten van het NFI en TNO in de buurt komt

Wat het NFI in de boven afgebeelde passage eigenlijk zegt is dat MSNP mogelijk de resultaten van hun berekeningen hebben aangepast om in de buurt van de resultaten van het NFI en TNO uit te komen. Dit is zeer ernstige kritiek!

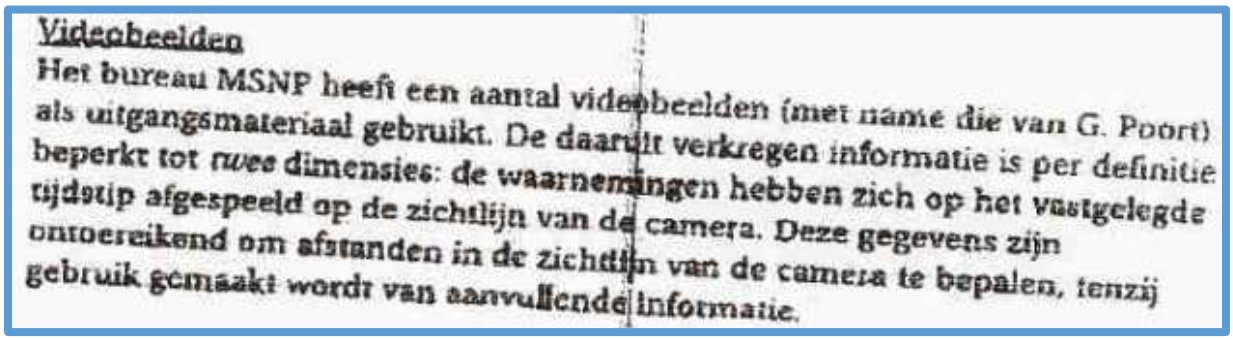

Videobeelden
Het bureau MSNP heeft een aantal videobeelden (met name die van G. Poort) als uitgangsmateriaal gebruikt. De daaruit verkregen informatie is per definitie beperkt tot *twee* dimensies: de waarnemingen hebben zich op het vastgelegde tijdstip afgespeeld op de zichtlijn van de camera. Deze gegevens zijn ontoereikend om afstanden in de zichtlijn van de camera te bepalen, tenzij gebruik gemaakt wordt van aanvullende informatie.

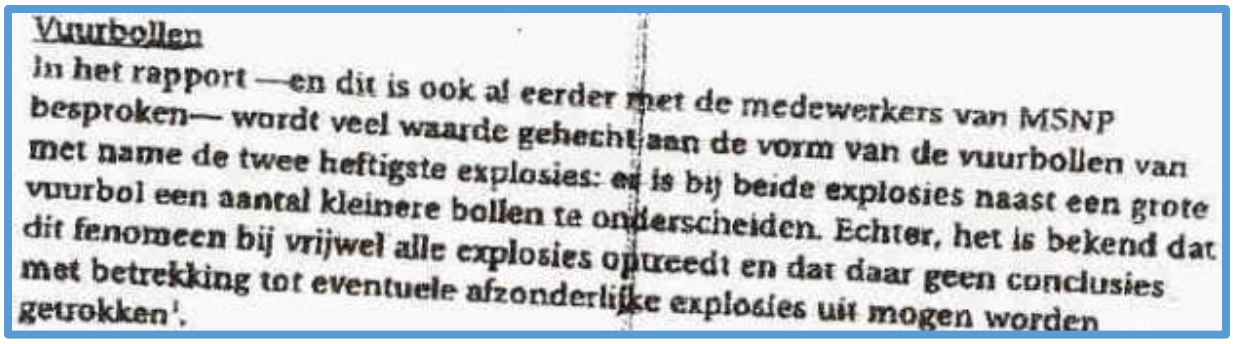
Vuurbollen
In het rapport —en dit is ook al eerder met de medewerkers van MSNP besproken— wordt veel waarde gehecht aan de vorm van de vuurbollen van met name de twee heftigste explosies: er is bij beide explosies naast een grote vuurbol een aantal kleinere bollen te onderscheiden. Echter, het is bekend dat dit fenomeen bij vrijwel alle explosies optreedt en dat daar geen conclusies met betrekking tot eventuele afzonderlijke explosies uit mogen worden getrokken'.

Figuur 751: NFI geeft aan dat MSNP uit de beelden van Poort en de vorm van de vuurbollen informatie haalt die er niet in zit.

In het vervolg van de brief bestrijdt het NFI de analyse van MSNP m.b.t. de wijze van initiatie van de inhoud van container E2, de wijze van initiatie van de inhoud van de Mavo-boxen en de wijze van initiatie van de inhoud van de bunkers van de centrale bewaarplaats. Samenvattend wijkt de wijze van initiatie van alle belangrijke explosies van de ramp af bij MSNP t.o.v. het NFI en verklaart het NFI na bestudering van deze afwijkingen dat MSNP hier niet de correcte diagnoses stelt.

Vanwege het feit dat er te veel onbekende variabelen in het spel zijn worden experimenten, zoals voorgesteld door MSNP, vooralsnog niet zinvol geacht.

Figuur 752: NFI ziet de door MSNP voorgestelde experimenten niet zitten. Argument is dat er teveel onbekende variabelen in het spel zijn

Zoals eerder opgemerkt, zou het interessant zijn om te weten wat de werkelijke reden is van het afwijzen van het door MSNP voorgestelde experiment om te komen tot de werkelijke afstand van de verdachte DE VRIES tot het exploderende vuurwerk aan de hand van het sporenpatroon in zijn rode sportbroekje.

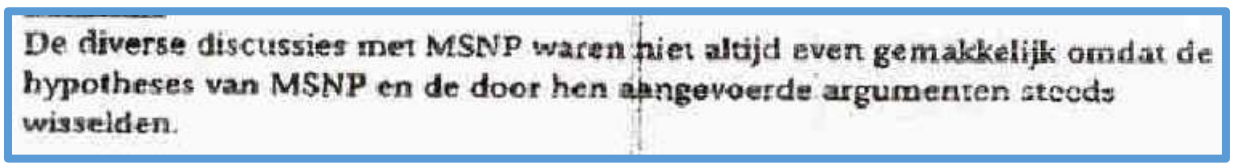
De diverse discussies met MSNP waren niet altijd even gemakkelijk omdat de hypotheses van MSNP en de door hen aangevoerde argumenten steeds wisselden.

Figuur 753: NFI verklaart dat MSNP steeds van argumenten wisselt bij de onderlinge discussies

Deze opmerking van het NFI is belangrijk. Ook in andere onderzoeken, uitgevoerd door MSNP, lijkt MSNP het probleem van kennelijk tekortschietende deskundigheid op het onderzoeksterrein in kwestie op te lossen door op glijdende wijze met standpunten te schuiven en de kennis van de tegenpartij te assimileren en tot eigen standpunt te verklaren. Steller heeft hierover bevestiging gekregen van betrokkenen uit zo'n ander onderzoek.

Het rapport van MSNP geeft naar onze mening geen aanleiding tot nader onderzoek.

Figuur 754: Het NFI verklaart in de afwijkende MSNP bevindingen geen aanleiding te zien voor nader onderzoek

8.13.8 Inbraaktheorie Vuurwerkramp ir. B.v.d.HEUVEL (09.08.2010)

Bron: *NRC 10 augustus 2010.* Volgens forensisch onderzoeker Bas van den HEUVEL van bureau MSNP heeft de politie in 2005 sporen van inbraak gevonden op een van de sloten waarmee de opslagplaatsen op het terrein waren afgesloten[a]. Van den HEUVEL maakte deze informatie bekend op een bijeenkomst voor wijkbewoners en voormalige bestuurders van de belangenvereniging van slachtoffers (BSVE), die werd gehouden op 9 augustus 2010. Van den HEUVEL sluit niet uit dat er met hulp van medewerkers van SE Fireworks toegang is verschaft tot het terrein zelf, en dat daarna in een van de opslagplaatsen is ingebroken. Bij het verplaatsen van dozen is er vuurwerk afgegaan, veronderstelt hij.

Bron: *Tubantia 11 augustus 2010*. De politie Twente en het Openbaar Ministerie reageren op de beweringen van ir. Bas van den HEUVEL met de mededeling dat er geen bewijs is dat rond de vuurwerkramp bij S.E. Fireworks is ingebroken. Het NFI heeft in 2005 een slot van het bedrijf onderzocht. De oorzaak van schade aan dat slot was niet te achterhalen door de impact van de ontploffingen. “Voor het scenario van een inbraak zien wij geen aanleiding.” Van den HEUVEL zegt verder een ‘profiel’ van de potentiële inbrekers te hebben. Dat moeten lieden zijn die een medewerkerssleutel van Fireworks of een kopie hadden, maar niet van de vuurwerkopslag. Volgens Van den HEUVEL wijzen de sporen op het sportbroekje van André de VRIES op zijn aanwezigheid bij de ontploffingen. Hij voldoet echter niet aan het inbrekersprofiel van Van den HEUVEL.

8.13.9 Inzet als gerechtelijk deskundige/overige onderzoeken

Sinds oktober 2007 maakt ir. Bas van den HEUVEL deel uit van het register ‘Landelijke DeskundigheidsMakelaar’ en is Van den HEUVEL gerechtigd om het Openbaar Ministerie te voorzien van getoetste deskundigheid op de terreinen *‘Brand- en explosieonderzoek’* en *‘beeldanalyse en -onderzoek’*.

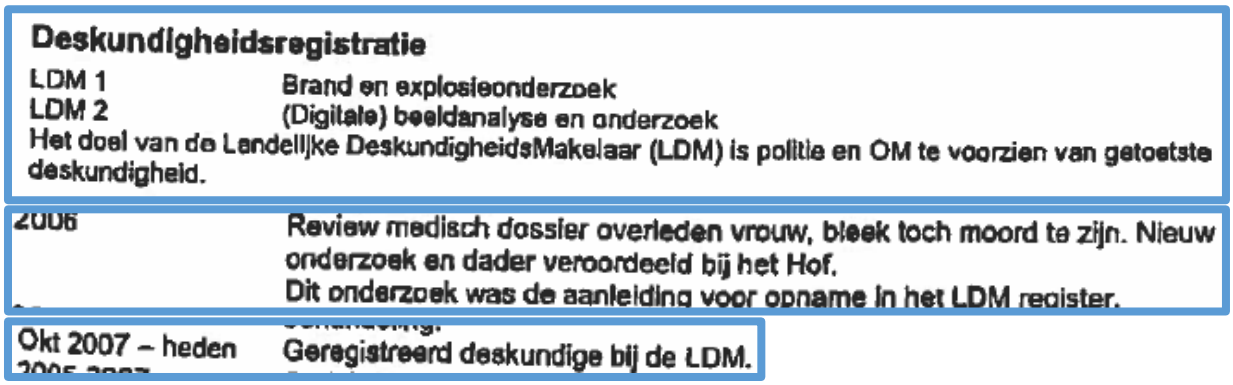

Deskundigheidsregistratie

LDM 1	Brand en explosieonderzoek
LDM 2	(Digitale) beeldanalyse en onderzoek

Het doel van de Landelijke DeskundigheidsMakelaar (LDM) is politie en OM te voorzien van getoetste deskundigheid.

2006	Review medisch dossier overleden vrouw, bleek toch moord te zijn. Nieuw onderzoek en dader veroordeeld bij het Hof. Dit onderzoek was de aanleiding voor opname in het LDM register.
Okt 2007 – heden	Geregistreerd deskundige bij de LDM.

Figuur 755: Fragmenten van een Cv van ir. Bas van den HEUVEL, waarin passages over zijn deskundigheidsregistratie staan vermeld.

[a] Deze informatie heeft Van den HEUVEL hoogstwaarschijnlijk gekregen van inspecteur Hans KAMPERMAN, met wie Van den HEUVEL gezamenlijk de inbraaktheorie heeft ontwikkeld.

8.13.9.1 *MSNP onderzoeksmemo Schipholbrand (10.11.2008)*

Op 10 november 2008 verschijnt een rapportage (20 blz.) van de hand van ir. Bas van den HEUVEL (MSNP). Hij presenteert een analyse van de beelden van bewakings-camera's in en om vleugel K van het cellencomplex op Schiphol Oost tijdens de Schipholbrand van 26 oktober 2005. Volgens de MSNP-analyse zou blijken dat het verloop van de brand afwijkt van de officiële weergave van de gebeurtenis, zoals o.a. beschreven in het rapport van de OVV. Net zoals bij de Vuurwerkramp maakt Van den HEUVEL naar eigen zeggen daarbij gebruik van door hem opgewaardeerde beelden, waardoor er meer te zien zou zijn dan op de oorspronkelijke beelden. Van den HEUVEL maakt de extra gegevens zichtbaar door de computer helderheidsverschillen te laten interpreteren en in te laten kleuren.

8.13.9.1.1 OVV-commentaar op MSNP oz.memo (04.12.2008)

Op 4 december 2008 reageert de Onderzoeksraad (OVV) op de bevindingen van MSNP. Daarin concludeert de OVV dat de beeldbewerkingstechniek die de heer Van den HEUVEL heeft ontwikkeld als onderzoeksinstrument weliswaar nadere studie verdient, maar dat deze techniek op dit moment onvoldoende is gevalideerd. Los daarvan biedt zij brandtechnisch gezien geen nieuwe inzichten ten aanzien van deze brand in het cellencomplex te Schiphol-Oost. Na hernieuwde bestudering van het beschikbare materiaal door de Onderzoeksraad, ondersteund door externe experts, concludeert de Onderzoeksraad dat de brand zoals die zich heeft voorgedaan, alleen kan worden verklaard vanuit het ontstaan van de brand in cel 11 (PvB: zoals oorspronkelijk door de OVV gesteld). Een (primaire) brandhaard in de schilruimte of in de technische ruimte als oorzaak voor de brand in cel 11, (PvB: zoals geopperd in het rapport van MSNP) kon worden uitgesloten.

8.13.9.2 *Beeldanalyse moordaanslag Cor van Hout*

Bron Algemeen Dagblad van 21 juni 2010. In maart 1996 vond een mislukte moordaanslag plaats op Heinekenontvoerder Cor van Hout. Tijdens een rechtbankzitting van juni 2010 maakt het OM bij de bewijsvoering tegen de mogelijke Servische schutter Milorad P. gebruik van een beeldanalyse die is verricht door ir. Bas van den HEUVEL. Deze beeldanalyse, van de camerabeelden die bestaan van de mislukte aanslag, zijn het voornaamste bewijs van het OM. De rechtbank boog zich tijdens de zitting urenlang over de analyse van Van den HEUVEL, die daarin concludeert dat niet kan worden uitgesloten dat de verdachte P. en de schutter dezelfde persoon is.

2010	Onderzoek eerste aanslag Cor van Hout, Deurloostraat 1996, de onscherpe beelden gerepareerd.

Figuur 756: Fragment van een Cv van ir. Bas van den HEUVEL, over zijn werkzaamheden in de zaak 'Cor van Hout'

8.13.9.3 *Herzieningsverzoek Baybasin*

Voordat over de rol van Ir. Bas van den HEUVEL in de zaak Baybasin kan worden bericht, volgt hier eerst een zeer korte inleiding over deze zaak.

Het betreffende herzieningsverzoek Baybasin is voor het eerst ingediend bij de Hoge Raad op 18 april 2011, met vier aanvullingen en een onderzoek door AG Aben, met de uitspraak van de Hoge Raad (afwijzing) uiteindelijk pas in april 2018[a]. Dit is een zeer gevoelig dossier gebleken. De zaak zelf gaat over de Koerdische leider Hüseyin Baybasin die in Nederland op 30 juni 2002 door het gerechtshof Den Bosch tot levenslang is veroordeeld voor moord, poging tot moord en drugshandel[b]. Op de achtergrond van deze zaak spelen beschuldigingen en vermoedens een rol betreffende chantage en belangenverstrengeling tussen Turkse en Nederlandse opsporingsdiensten. Daarbij is ook sprake van beschuldigingen van pedofiele handelingen die eerder zouden zijn gepleegd door de latere secretaris-generaal van Justitie, Joris Demmink, o.a. in Turkije. Dit zou een chantagemiddel zijn geweest van de Turkse autoriteiten richting Nederland om Baybasin, die zich voor de Koerdische zaak inzette, veroordeeld te krijgen en te houden.

Centraal in dit herzieningsverzoek stonden de tapopnames door de politie uit 1997 en 1998 van gesprekken die de basis vormden voor de veroordeling van Baybasin. De verdediging van Baybasin voert aan dat er met deze tapopnames is gemanipuleerd en de advocaat-generaal van de Hoge Raad (Aben) betoogt dat hiervoor geen bewijs is. Voor de technische ondersteuning en bewijsvoering steunde de verdediging op de analyse van een ervaren tapkamerdeskundige, welke werd ondersteund door diverse andere deskundigenrapportages waaronder een onderzoeksverslag van PricewaterhouseCoopers naar de Nederlandse tapkamers uit de tijd van de opnamen, terwijl AG Aben zich bij uitsluiting verliet op de analyses van een bedrijfskundige, ir Bas van den Heuvel. Ondanks de grotere ervaring en expertise van de deskundigen waarop de verdediging zich beriep, volgde de AG van de HR de analyse van Van den Heuvel die geen enkele aantoonbare ervaring had met de techniek van tapkamers meer in het algemeen, laat staan met de werking van tapkamers uit de tijd van de opnamen.

Van belang hierbij zijn de volgende observaties, afkomstig van een direct betrokkene bij de laatste herzieningszaak Baybasin, van technisch deskundigen uit de zaak van de Vuurwerkramp en van een voormalig medewerker van defensie:

- Het NFI berichtte eerder dat gesprekken met Van den HEUVEL over de standpunten en conclusies van zijn technische analyse van de Vuurwerkramp, zeer lastig te voeren waren, omdat Van den HEUVEL nogal eens van argumenten bleek te wisselen.
- Een andere technisch deskundige wees steller op het feit dat Van den HEUVEL vaker expertises verricht in dossiers waar hij niet aantoonbaar de noodzakelijke theoretische bagage bezit, zich over dat voor hem nieuwe onderwerp van onderzoek kennelijk snel weet in te lezen en ook gebruik lijkt te maken van de expertise van andere wél deskundigen in de betreffende materie, waarover Van den HEUVEL als deskundige geacht wordt een oordeel te kunnen vellen.

[a] https://www.ad.nl/buitenland/geen-nieuw-proces-voor-koerd-baybasin~a92d6563/

[b] Gerechtshof Den Bosch ECLI:NL:GHSHE:2002:AE5920, Cassatie: ECLI:NL:HR:2012:BX6402. Conclusie in cassatie: ECLI:NL:PHR:2012:BX6402.

- In zijn cv maakt Van den HEUVEL gewag van onderwijswerk voor de KMA.

  Volgens een voormalige defensiemedewerker is Van den HEUVEL ontslagen bij de KMA wegens slecht werk. Steller heeft geen bevestiging hiervan, maar dit is verifieerbaar.
- Ir. Bas van den HEUVEL heeft bij AG mr. Aben (HR) aangeboden om de contraexpertise te leveren ter weerlegging van de door de verdediging aangeleverde technische analyse van opgenomen tapkamergesprekken.
- Het rapport van Van den Heuvel t.b.v. AG Aben lijkt niet door hemzelf geschreven, maar door anderen. De technische details zijn volgens de uiterst summiere bronvermelding afkomstig van technici van de politie zelf en het hoofdrapport lijkt te zijn geschreven door een OM'er van het niveau advocaat-generaal, gezien de terminologie en stijl.

8.13.10 Aanwezigheid bij de Vuurwerkramp

8.13.10.1 *Aanwijzing betreffende 'vóór de ramp'*

8.13.10.1.1 Fotograaf Elzenga

Fotograaf Elzenga uit Enschede dient 9 juni 2005 een document (39 blz) in bij politie Twente waarin hij stelt dat Bas van den HEUVEL zich veelvuldig met de Vuurwerkramp bemoeit.

Tijdens de presentatie van het onderzoek van MSNP
v.l.n.r. Oosting - COV, B.H. van den Heuvel - MSNP, A.Vasse - BSVE , van Kesteren - OM en de Boer - Tolteam

Elzenga stelt dat Van den HEUVEL hem een week voor de ramp bezocht in het Bamshoevecomplex en toen informeerde naar de drukte op het terrein op komende zaterdag 13 mei (de latere rampdag). Dit terrein is aangrenzend aan het S.E. Fireworks terrein. Elzenga legt verband met geplande activiteiten betreffende het laten ontploffen van een auto op een filmset en denkt dat Van den HEUVEL daarbij betrokken is geweest. Dit zou ook de vroege aanwezigheid van Van den HEUVEL tijdens de ramp op het eveneens aan S.E. Fireworks grenzende Thole-terrein verklaren.

Op 25 juli en op 8 aug. 2005 krijgt Elzenga van Officier van Justitie G. Dam bericht dat er met zijn aanwijzingen niets wordt gedaan. Er zijn volgens het OM geen aanknopingspunten voor nieuw onderzoek. Elzenga mag zelfs geen aanvullende verklaring afleggen. De toonzetting is direct en zeer afwijzend. Zie <H.7.1.16> voor de aangifte van Elzenga bij de politie.

8.13.10.1.2 Politiek Digitaal

Voortgaand op de aangifte van fotograaf Elzenga (zie hiervoor) en elementen uit het Vuurwerkrampdossier, schrijft blogger Steven de Jong in 2005 op de website http://www.politiek-digitaal.nl een scherp commentaar over de wijze waarop met melders van misstanden wordt omgegaan binnen politie en justitie. Daarbij suggereert De Jong dat zowel Bas van de HEUVEL als Mark SMALLENBROEK, de zoon van de oud-eigenaar van S.E. Fireworks, betrokken zouden zijn geweest bij het ontstaan van de brand die leidde tot de ramp. Het OM gaf echter niet thuis.

buiten kwam. Elzenga beschuldigde Bas van den H., een explosie-onderzoeker die meeschreef aan het rapport-Oosting, van betrokkenheid bij het ontstaan van de Enschedese vuurwerkramp. Volgens Elzenga zou de onderzoeker een week voor de ramp informatie hebben ingewonnen over het terrein rond SE Fireworks. "De

Toen Politiek-Digitaal op 5 juli 2005 publiceerde over de tip van Elzenga en het matige recherchewerk rondom Mark S., besloot de Twentsche Courant Tubantia Justitie om een reactie te vragen. "We hebben de tip uitvoerig tegen het licht gehouden. Er is geen enkele aanleiding om de onderzoeker als verdachte te bestempelen. Er is echt helemaal niks", aldus een woordvoerder van Justitie. Aan de vraagtekens rondom Mark S. werden geen woorden meer vuil gemaakt.

Figuur 757: Het OM reageert n.a.v. het artikel op 'Politiek-Digitaal' en stelt dat er geen enkele reden is om onderzoeker (Bas van den HEUVEL) als verdachte te bestempelen.

Op dit stuk is nog een weerwoord ontvangen van AG WELSCHEN, waarin hij betoogt dat hij de beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN niet onheus heeft bejegend en hij verkeerd is geciteerd door de auteur.[a]

8.13.10.2 *Aanwijzingen tijdens en ná de ramp*

8.13.10.2.1 Guivret Bruins fotografeert Bas van den HEUVEL bij ramp

Door beroepsfotograaf Guivret Bruins zijn foto's gemaakt vanaf het terrein van bedrijf Thole van vóór de beide laatste explosies. Bruins is door het Tolteam gehoord. Deze dertien foto's zijn opgehaald bij de brandweer en ter beschikking van het Tolteam gesteld. Op de foto's is o.a. ir. Bas van den HEUVEL als toeschouwer te zien. Tijdstip van de betreffende foto is ongeveer 15u25m, dus nog vóór de beide laatste vernietigende explosies.

Figuur 758: Foto van Guivret Bruins van het terrein van machinefabriek Thole met Bas van den HEUVEL kijkend naar de activiteiten tijdens het blussen. Tijdstip naar schatting 15u25m

hoorde ik,
BROER, GERRIT-JAN,
brigadier van regiopolitie IJsselland,
in het politiebureau te Enschede
als GETUIGE een man die opgaf te zijn:

BRUINS, GUIVRET LAERY

Ik heb u reeds verklaard dat ik foto's had gemaakt terwijl ik op het terrein van THOLE was. Deze foto's heb ik u inmiddels doen toekomen ten behoeve van het onderzoek.

[a] Commentaar advocaat-generaal A.C.M. Welschen per e-mail van 4 augustus 2006 aan Steven de Jong, de auteur van het stuk op het weblog 'Politiek Digitaal' van 13 september 2005.

8.13.10.2.2 Bijdragen Google newsgroup

Volgens een bericht geplaatst op een Google newsgroep berichtte Bas van den HEUVEL om 14u25 GMT, wat gelijk staat aan 16u25 plaatselijke tijd, dit vanwege de zomertijd, over de ramp bij S.E. Fireworks. Dit is bijzonder snel gelet op het feit dat er toen nog geen smartphones waren en er dus niet ter plaatse gechat kon worden.

Figuur 759: Google Newsgroup bericht Bas van den HEUVEL (14u25 GMT) om 16u25 NL tijd, waarin hij meldt dat er een vuurwerkfabriek is ontploft en bierbrouwerij Grolsch in brand staat

8.13.10.2.3 Fysieke beperkingen: locatie woning, visus, rijbewijs

Van den HEUVEL heeft een zeer slechte visus door een oogaandoening en mag zelf geen auto besturen. Nadat hij eerst verklaarde dat hij zelf met de auto naar de rampplek reed, verklaarde hij later dat hij door iemand is vervoerd naar de rampplek. Het blijft onduidelijk hoe hij de rookwolk zo snel heeft kunnen zien vanuit zijn flat; de rampplaats is vanuit zijn woning niet of nauwelijks zichtbaar.[906] Het OM zegt het wél afdoende uitleg van VdHeuvel.

8.13.10.2.4 Verklaringen/interviews Bas van den HEUVEL

8.13.10.2.4.1 Getuigenverklaring Bas van den HEUVEL (7.08.2000)

Op maandag 07-AUG-00, omstreeks 16:37 uur, hoorde ik,
BROER, GERRIT-JAN,
brigadier van regiopolitie IJsselland,
in het politiebureau te Enschede
als GETUIGE een man die opgaf te zijn:

VAN DEN VAN DEN HEUVEL, BASTIAAN HUBERTUS
geboren op 20-JAN-1967 te DELFT
adres DOMINEE BUSKESSTRAAT 20
te 6836 HL ARNHEM

Ik heb aangegeven dat ik gehoord wenste te worden als getuige bij de commissie Oosting maar ook bij de politie. Met betrekking tot de brand kan ik u melden dat ik ter plaatse ben gekomen, omdat ik vanaf de plaats waar ik mij op 13 mei jl. bevond, zag dat er kennelijk ergens een feest was. Ik zag een witte pluim rook opstijgen en hoorde vuurwerk knallen. Ik bevond mij op een etage van de Universiteit Twente.

Ik ben met de auto richting Da Costastraat gereden en parkeerde deze vervolgens op het parkeerterrein gelegen achter de flat aan deze straat.
Te voet ben ik richting Lasondersingel gelopen. Daar zag ik vuurwerk aan de hemel. Ik ben toen richting vuurwerk gegaan. Ik ben de Tollenstraat ingelopen vanaf de Lasondersingel en ben rechtdoor gelopen. Terwijl ik mij in de Tollenstraat bevond passeerde mij een brandweer auto.

Figuur 760: Van den HEUVEL verklaart bij Tolteam dat hij naar de rampplaats reed met de auto. Hij heeft geen rijbewijs. Dit is geen verschrijving van de verbalisant, want vd HEUVEL kreeg de verklaring duidelijk voorgelezen en was akkoord.

Na duidelijke voorlezing volhardde GETUIGE bij deze verklaring en ondertekende deze.

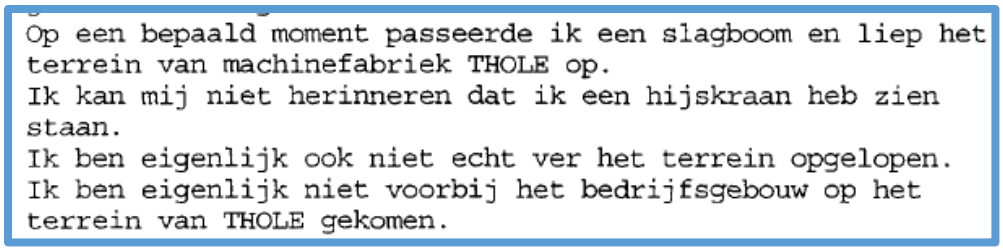
Op een bepaald moment passeerde ik een slagboom en liep het terrein van machinefabriek THOLE op.
Ik kan mij niet herinneren dat ik een hijskraan heb zien staan.
Ik ben eigenlijk ook niet echt ver het terrein opgelopen.
Ik ben eigenlijk niet voorbij het bedrijfsgebouw op het terrein van THOLE gekomen.

Figuur 761: De aanwezigheid van Bas van den HEUVEL op het terrein van machinefabriek Thole is vastgelegd op foto. Dit kan de aanleiding zijn geweest voor Van den HEUVEL om zich alsnog als getuige te melden, of hij is benaderd n.a.v. de foto <nog natrekken>.

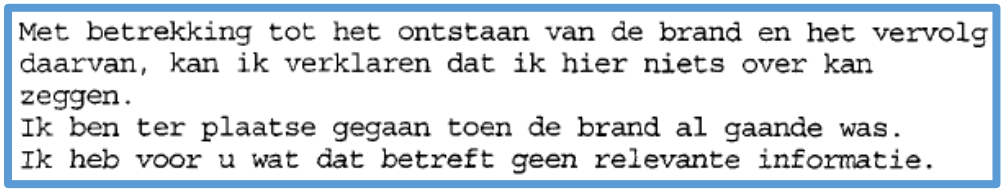
Met betrekking tot het ontstaan van de brand en het vervolg daarvan, kan ik verklaren dat ik hier niets over kan zeggen.
Ik ben ter plaatse gegaan toen de brand al gaande was.
Ik heb voor u wat dat betreft geen relevante informatie.

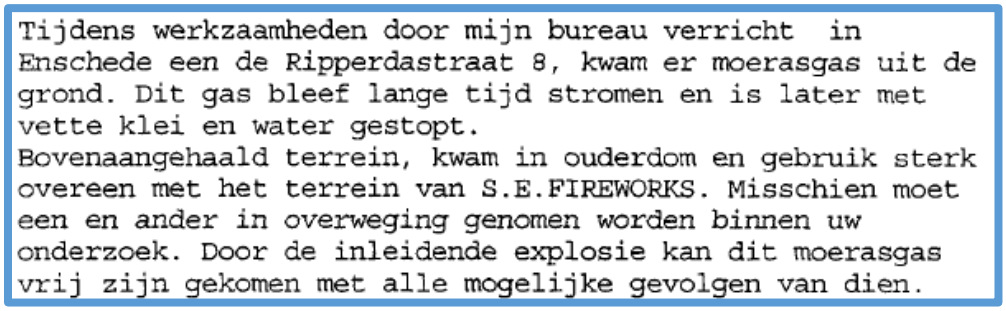
Tijdens werkzaamheden door mijn bureau verricht in Enschede een de Ripperdastraat 8, kwam er moerasgas uit de grond. Dit gas bleef lange tijd stromen en is later met vette klei en water gestopt.
Bovenaangehaald terrein, kwam in ouderdom en gebruik sterk overeen met het terrein van S.E.FIREWORKS. Misschien moet een en ander in overweging genomen worden binnen uw onderzoek. Door de inleidende explosie kan dit moerasgas vrij zijn gekomen met alle mogelijke gevolgen van dien.

Figuur 762 Tolteam verklaring Bas van den HEUVEL waarin hij de mogelijkheid noemt van door de inleidende explosie vrijgekomen moerasgas als oorzaak van explosies/branden.

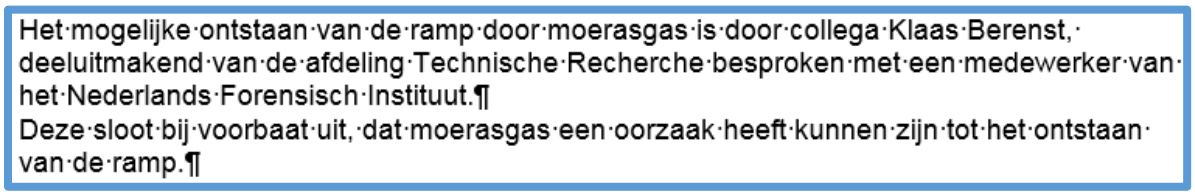
Het mogelijke ontstaan van de ramp door moerasgas is door collega Klaas Berenst, deeluitmakend van de afdeling Technische Recherche besproken met een medewerker van het Nederlands Forensisch Instituut.¶
Deze sloot bij voorbaat uit, dat moerasgas een oorzaak heeft kunnen zijn tot het ontstaan van de ramp.¶

Figuur 763: Tolteam proces-verbaal van 22 februari 2001, waarin is vastgelegd dat het NFI het moerasgasverhaal van Bas van den HEUVEL op voorhand afwijst als relevant voor de ramp

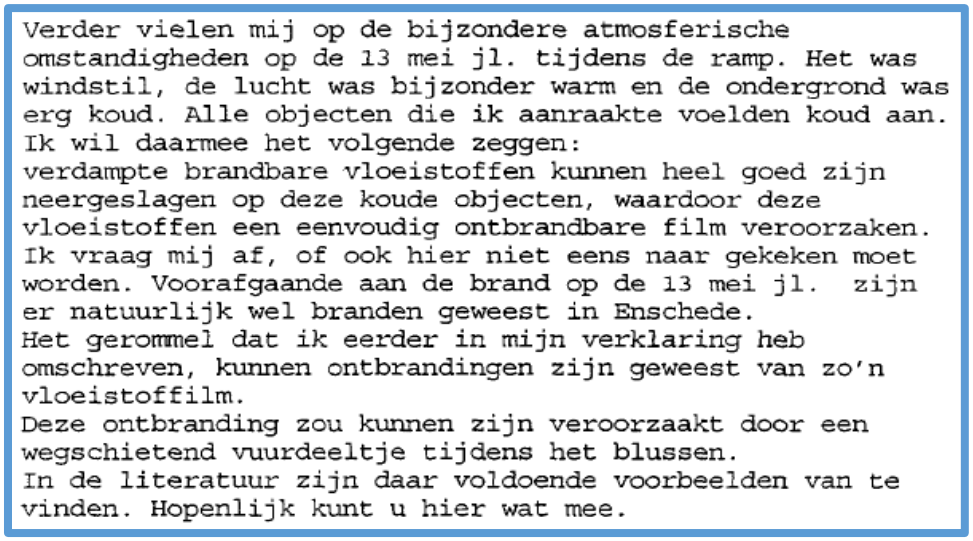
Verder vielen mij op de bijzondere atmosferische omstandigheden op de 13 mei jl. tijdens de ramp. Het was windstil, de lucht was bijzonder warm en de ondergrond was erg koud. Alle objecten die ik aanraakte voelden koud aan.
Ik wil daarmee het volgende zeggen:
verdampte brandbare vloeistoffen kunnen heel goed zijn neergeslagen op deze koude objecten, waardoor deze vloeistoffen een eenvoudig ontbrandbare film veroorzaken.
Ik vraag mij af, of ook hier niet eens naar gekeken moet worden. Voorafgaande aan de brand op de 13 mei jl. zijn er natuurlijk wel branden geweest in Enschede.
Het gerommel dat ik eerder in mijn verklaring heb omschreven, kunnen ontbrandingen zijn geweest van zo'n vloeistoffilm.
Deze ontbranding zou kunnen zijn veroorzaakt door een wegschietend vuurdeeltje tijdens het blussen.
In de literatuur zijn daar voldoende voorbeelden van te vinden. Hopenlijk kunt u hier wat mee.

Figuur 764: Tolteam verklaring Bas van den HEUVEL waarin hij de mogelijkheid noemt van een op de koude ondergrond neergeslagen brandbare vloeistoffilm als mogelijke oorzaak van de branden.

Het is de vraag waarom een zo'n intelligent man als ir. Bas van den HEUVEL zich vrijwillig aanmeldt om als getuige te worden gehoord door het Tolteam en daarbij op de proppen komt met twee zeer onwaarschijnlijk aandoende theorieën over het ontstaan van de explosies en de branden (moerasgas en een film van neergeslagen vloeistoffen).

8.13.10.2.4.2 Bas van den HEUVEL Interview Dagblad Trouw (14.4.2003)

Daarmee·zal·het·boek·niet·gesloten·zijn,·verwacht·ir.·Bas·van·den·Heuvel·van·adviesbureau·MSNP·in·Enschede.·Van·den·Heuvel·heeft·drie·jaar·lang·wetenschappelijk·onderzoek·gedaan·naar·de·ramp·en·zodoende·intensief·contact·onderhouden·met·OM·en·politie.·,,Er·blijft·een·gevoel·van·onbehagen·

Figuur 765: Bas van den HEUVEL interview Dagblad Trouw: Hij had drie jaar lang intensief contact met politie en OM

André·de·V.·zoiets·groots·zou·hebben·veroorzaakt.·Politiemensen·hebben·aangrijpende·ervaringen·opgedaan,·kort·na·de·ramp·en·in·de·dagen·daarna.·Voor·sommigen·is·het·emotioneel·moeilijk·te·accepteren·dat·alleen·De·V.·het·heeft·gedaan.·Dus·blijven·mensen·zoeken,·met·het·idee·dat·er·meer·moet·zijn.·Maar·vooralsnog·is·het·een·grote·zaak·met·een·klein·mannetje."¶

Figuur 766: Bas van den HEUVEL interview Dagblad Trouw: Wijsgerigheid van Bas van den HEUVEL over politiemensen die niet kunnen accepteren dat zo'n grote ramp slechts een klein mannetje (André de Vries) als oorzaak heeft.

Op·hoofdlijnen·houdt·het·onderzoek·volgens·Van·den·Heuvel·wel·stand.·De·directe·oorzaak·van·de·vuurwerkramp·is·nog·steeds·niet·bekend,·maar·het·vervolg·wel.·,,Fysisch·is·er·niet·zoveel·vreemds·gebeurd·bij·SE·Fireworks.·Er·is·vuurwerk·ontploft·en·niets·anders."·Het·'mysterie'·van·bewaarplaats·C11·is·natuurkundig·te·verklaren.·Van·het·centrale·bunkercomplex·is·alleen·onder·C11·een·'indeuking'·

indeuking·is·een·simpele·verklaring:·de·grond·onder·C11·was·al·verzakt·vanwege·een·oud·stortgat.·Het·terrein·werd·vroeger·gebruikt·door·een·kolenhandel.¶

Figuur 767: In het interview met Dagblad Trouw 14.4.2003 wijst Van den HEUVEL al op de oorzaak van de 'krater' onder bewaarcompartiment C11. Dit is niet als gevolg van de explosiekracht, maar een indeuking als gevolg van een verzakking door een oud stortgat van een kolenhandel.

8.13.10.2.4.3 Bas van den HEUVEL op Internetfora (jan/febr 2005)

bas van den heuvel
Member
(minimaal 5 berichten)

Geplaatst: Wo 26 Jan, 2005 5:16 17 Onderwerp: quote

Beste Lou e.a.

Ik ben rond 15.10 uur vertrokken van de UT / Campus naar de Lasondersingel. Ik was op de UT met twee collega's tentamens aan het nakijken. Dus ik ben niet eerder bij Thole geweest. Niet alleen en niet met de brandweer.

Zoals je weet was het 13 mei 2000 erg warm. Toen we om een uur of drie een rookpluim zagen ontstaan bij Grolsch dachten dat een rookpluim in de lucht werd gezet om daar met een laserstraal op

bas van den heuvel
Member
(minimaal 5 berichten)

Geplaatst: Wo 02 Feb, 2005 5:46 17 Onderwerp: quote

Zo als je uit de postings op kan maken ben ik rond 15:20 uur aangekomen op de Lasondersingel daarvandaan richting Thole gelopen. Ik sta op de foto die is genomen bij Thole. Deze foto zal van rond half vier zijn. Rond 15:25 bevond ik mij dus tussen de Lasondersingel en het kraantje bij Thole.

In de forumbijdragen lijkt Van den HEUVEL zichzelf tegen te spreken op een aantal punten:

1. Het zien van de rookwolk dan wel het horen over de brand als aanleiding om naar de rampplek te gaan.
2. De suggestie zelf te hebben gereden die naderhand wordt gecorrigeerd in de versie dat hij is gereden door iemand anders.
3. De tijd dat hij op 13 mei 2000 bij Thole arriveerde (20 min, of 30 min over drie)
4. Zijn bezigheden voordien op de UT en het gezelschap waarin hij verkeerde
5. Zijn aanwezigheid voor de ramp bij Thole (een dag, een week, nooit)
6. Het kennen van Peter van Koppen (kent hem goed, kent hem niet)
7. Het eerder iets te maken hebben gehad met rampenplan van Grolsch (wel/niet)

Dit is niet schokkend, maar het roept de vraag op waarom hij niet eenduidig verklaart.

8.13.10.2.4.4 Interview Bas van den HEUVEL (17.7.2013)

Volgens oud-secretaris Jan Calis van de belangenvereniging van rampslachtoffers en onderzoeker Bas van den Heuvel, verzweeg wijlen André de Vries de werkelijke toedracht van 13 mei 2000. „Uit de sporen op zijn broekje leid ik af dat ie met de rug naar de explosies stond. Door de klap ging hij knock-out en kwam verdwaasd bij; overal puinhoop om hem heen. Ik denk dat ie niet wist was er was gebeurd", zegt Bas van den Heuvel. Neemt André een geheim mee in zijn graf? „Dat denk ik wel. Hij moet

Naar aanleiding van het overlijden van André de VRIES, die eerder door het Tolteam van de politie Twente en het Openbaar Ministerie Almelo werd verdacht van brandstichting bij S.E. Fireworks, en daarvoor in eerste instantie tot 15 jaar gevangenis werd veroordeeld, interviewt Dagblad Tubantia Bas van den HEUVEL. Ondanks dat De VRIES in hoger beroep is vrijgesproken, met dank aan de getuigenis van de beide klokkenluiders van politie, de rechercheurs PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN, houdt Van den HEUVEL staande dat De VRIES bij de oorzaak van de ramp betrokken is geweest, zij het niet als moedwillige brandstichter, maar als lid van een inbrekersgroep. De voorliggende review-rapportage toonde echter aan dat De VRIES niets met de ramp van doen had.

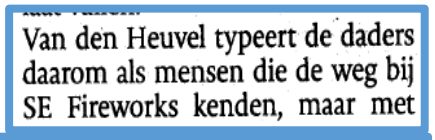
Van den Heuvel typeert de daders daarom als mensen die de weg bij SE Fireworks kenden, maar met

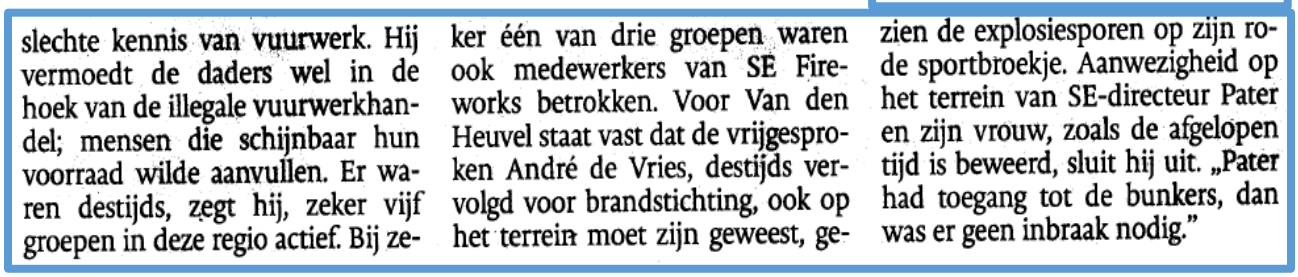
slechte kennis van vuurwerk. Hij vermoedt de daders wel in de hoek van de illegale vuurwerkhandel; mensen die schijnbaar hun voorraad wilde aanvullen. Er waren destijds, zegt hij, zeker vijf groepen in deze regio actief. Bij zeker één van drie groepen waren ook medewerkers van SE Fireworks betrokken. Voor Van den Heuvel staat vast dat de vrijgesproken André de Vries, destijds vervolgd voor brandstichting, ook op het terrein moet zijn geweest, gezien de explosiesporen op zijn rode sportbroekje. Aanwezigheid op het terrein van SE-directeur Pater en zijn vrouw, zoals de afgelopen tijd is beweerd, sluit hij uit. „Pater had toegang tot de bunkers, dan was er geen inbraak nodig."

Zoals reeds onder <H.8.13.9> weergegeven, ontwikkelt Van den HEUVEL, daarbij geholpen door rechercheur KAMPERMAN, in 2010 een inbraaktheorie. Hij zegt tevens het profiel en het motief te kennen van de inbrekersgroep die bij S.E. Fireworks op bezoek was. Hij overhandigde het OM de door hem ontwikkelde profielschets. Het OM zei overigens hierin geen aanleiding te zien tot nieuw onderzoek.

8.13.10.3 *Verklaring cameraman Huygens (11.6.2009)*

Op 11 juni 2009 hoort ex-politierechercheur Jan PAALMAN een van beide cameramannen die opnames maakten van de ramp vanaf het dak van de Bamshoeve. Dit in het kader van eigen onderzoek naar de ramp.

Door ons Jan Hendrik Paalman , verbonden aan het particulier onderzoeksbureau Paalman en de Roy van Zuydewijn Recherche, vergunning verleend door het ministerie van justitie onder Nummer POB 982, wordt het volgende gerelateerd.

Op donderdag 11 juni 2009 te 15.15 uur hoorde ik, Paalman op het bureau van PD Recherche te Rijssen

Getuige:
Naam Huijgens
Voornaam Jacobus Christianus
Geboortedatum en plaats; 25 september 1968 te Hengelo (O)

Ik ben free lance fotograaf/cameraman en maak vaak foto's en opnames van o.a. ongelukken branden enz.
Zo ook op zaterdag 13 mei 2000. Op de scanner hoorden wij van een brand in Enschede bij een papieropslag of zoiets aan de Tollenstraat. Ik wist dat dit in de buurt van de Grolsch was. Ik heb Gerrit poorte opgepikt en wij reden vanuit Hengelo met mijn auto richting Enschede.

Bas van de Heuvel liet blijken dat hij een onderzoek deed onder de vlag van de UT naar de oorzaak van de ramp. Hij zei ook nog dat ze bij de vliegbasis waren geweest en daar een gesprek in de bunker oid hadden gehad waarbij ook diverse mensen van Defensie waren geweest.
Hij vroeg aan ons om de originele bandjes van de opnames. Hier heeft hij een kopie van gemaakt op zijn apparatuur, rechtstreeks van onze camera. De originele band namen wij weer mee terug. Bas wilde van onze opname ongeveer 25 beeldjes per seconde, met zijn apparatuur opnamen maken van 60 of meer beelden per seconden. Wij vroeg of wij van zijn opnamen een kopie mochten hebben. Dit kon volgens hem echt niet.
Toen wij weg gingen zei Bas tegen ons dat dit gesprek geheim was en dat wij tegen niemand mochten vertellen dat wij bij hem waren geweest en dat daar mensen van Defensie en een vuurwerkdeskundige bij waren. Het gesprek was nooit geweest, wij moesten dit vergeten.
Op dat moment hadden wij niet in de gaten dat dit niet normaal was. Wij waren nog behoorlijk van slag wat wij een paar dagen daarvoor hadden meegemaakt en ook in de dagen erna met bezoek van de media uit heel Nederland en ver daar buiten.

De wijze waarop Bas van den HEUVEL aan de opnames geraakt van Huygens (en Poort) roept vraagtekens op. Ook zijn voorlichting aan de cameraman laat te wensen over.

8.13.10.4 *VerEsal onderzoeksuitkomsten 23.11.2011*

Deze tekst is gelijk aan <H.2.10.5.3.3>. Er waren tijdens het feitenonderzoek VerEsal (2011) vragen opgeworpen door diverse getuigen over de snelle aanwezigheid van Bas van den HEUVEL op de plaats van de ramp reeds vóór de explosies, terwijl hij de rookkolom niet vanuit zijn flat kon zien en hij ook geen rijbewijs had. Bovendien werkte van den HEUVEL nauw samen met enkele mensen uit het onderzoek. Eerdere verklaringen afgelegd bij het Tolteam door Van den HEUVEL zouden onjuistheden bevatten en details hebben weggelaten. Bij ondervraagde getuigen bestaat de indruk dat het onderzoeksteam niet serieus naar deze anomalieën heeft gekeken.
De officiële verklaring die VerEsal hierover heeft gegeven, namelijk dat het uit piëteitsoverwegingen verwijderen van bij de ramp overleden brandweerlieden van foto's vragen had opgeroepen, is een onbevredigend antwoord dat niets met de vraagstelling rondom de aanwezigheid Van den HEUVEL heeft te maken. Ook de simpele mededeling dat het alibi van Van den HEUVEL door het onderzoeksteam is geverifieerd, kan onmogelijk meer volstaan. Ten eerste heeft Van den HEUVEL inconsistente antwoorden gegeven betreffende zijn alibi. Ten tweede, gelet op de eerdere fouten die er door OM, Tolteam, rijksrecherche en feitenonderzoekers zijn gemaakt bij het Vuurwerkramponderzoek, is openheid van zaken nodig over de verificatie door het onderzoeksteam.

8.13.11 Bevindingen betreffende rol MSNP

Het Openbaar Ministerie of een andere onderzoeksinstantie (OVV, SMV), zou aanleiding kunnen zien om de deskundige ir. Bas van den HEUVEL in te zetten voor een te verrichten onderzoek en/of analyse van het reviewrapport Vuurwerkramp. Dit gezien het volgende:

- De inschrijving van ir. Bas van den HEUVEL in het deskundigenregister,
- Het feit dat ir. Bas van den HEUVEL vaker wordt gevraagd (door o.a. het OM) om technische expertises te verrichten, ongeacht of deze liggen op een terrein waarop Van den HEUVEL, als ingenieur afgestudeerd in de Bedrijfskunde, eerder bewijsbaar toonaangevende wetenschappelijke expertise heeft verworven en getoond voor het betreffende terrein van onderzoek.
- Ir. Bas van den HEUVEL wordt in sommige kringen gezien als een autoriteit op het gebied van de Vuurwerkramp.

Steller hecht er echter sterk aan om te benadrukken dat inschakelen van ir. Bas van den HEUVEL bij onderzoeken betreffende de Vuurwerkramp, dan wel de beoordeling van het reviewrapport van steller, onmogelijk in de rede kan liggen. Hiervoor zijn meerdere steekhoudende argumenten.

- Ten eerste vormt de uitgebreide betrokkenheid van ir. Bas van den HEUVEL bij diverse aspecten van de Vuurwerkramp (als getuige, als onderzoeker, als betrokkene bij de commissie OOSTING, als bedenker van meerdere hypotheses) een hindernis voor het objectief kunnen functioneren als onafhankelijk deskundige t.a.v. de Vuurwerkramp.

- Ten tweede bestaan er vraagtekens bij de kwaliteit van de eerder door Van de HEUVEL geleverde deskundigenrapporten. Zie hiervoor de reactie van het NFI op het 3e MSNP-rapport over de Vuurwerkramp, tevens de reactie van de OVV op het MSNP onderzoeksmemo over de Schipholbrand, alsmede de in het voorgaande geduide (en foutief gebleken) aannames die Van den HEUVEL doet in navolging van reeds bestaande onderzoeken. Te noemen zijn doorslag C2 -> C4, de brand in driehoek E2/E15, de aanhanger, de gevaarsaanduidingen, de bluswerkzaamheden en de betrokkenheid van André de VRIES bij de ramp.
- Ten derde bestaan er nog steeds, naar de mening van steller, legitieme vragen betreffende het alibi van Van den HEUVEL tijdens de ramp, die niet zijn opgelost door de antwoorden die zijn verstrekt in de persverklaring van het VerEsal onderzoek door politie/OM, zoals gepubliceerd op 23 november 2011. Als voorbeeld gelden de zeven genoemde tegenstrijdigheden in zijn forumbijdragen en in de officiële verklaring die hij heeft afgelegd bij het Tolteam.
- Ten vierde bestaan er vraagtekens bij de inzet door het OM van de deskundige Van den HEUVEL bij gevoelige strafzaken. Daarbij is de indruk ontstaan dat het OM, dan wel de AG bij de Hoge Raad, de voorkeur geeft aan de expertise van Van den HEUVEL boven de door tegenpartij ingebrachte expertise, ondanks de geringere ervaring van Van den HEUVEL op het betreffende terrein. Het meest pregnante voorbeeld hiervan is de reeds genoemde zaak Baybasin.

Wat steller in dit hoofdstuk <8.13> heeft willen aangeven is niet dat ir. Bas van den HEUVEL iets onoirbaars gedaan zou hebben. Wél wil steller met dit hoofdstuk aangeven dat een inschakeling van ir. Bas van den HEUVEL als deskundige bij een onderzoek n.a.v. het reviewrapport, hetzij door Tweede Kamer, de O.V.V. of de Hoge Raad, ongeacht zijn werkelijke kwaliteiten en ongeacht de al dan niet terechte vragen die er bestaan rondom zijn bemoeienis met de ramp, alleen zou maar bijdragen tot verdere vraagtekens en complottheorieën betreffende de Vuurwerkramp. Dit dient in ieder geval te worden vermeden.
Het blote feit van de opname van dit hoofdstuk <H.8.13> in het reviewrapport, sluit ir. van den HEUVEL uit van het kunnen verrichten van een onafhanklijk onderzoek naar dit rapport.

8.14 NLR-rapport (3D model Vuurwerkramp)

<Rapport beschikbaar, nog uit te werken. Attentiepunten:>

- Omschrijving toepassingen resultaat 3D-model bij verhoor getuigen
- Negeren bevindingen uit het NLR-rapport door TNO/NFI

8.15 Getuigen BIZ en RR. – Volgorde RR-verhoren

(Alleen bij de belangrijkste verklaringen is de inhoud aangegeven)

Naam getuige	Functie van getuige	Gespreksonderwerp + plaats onderzoek bij uniek verhoor (!)	RR 452 blz.	Hor BIZ	Hoor RR
Boeve J.	Brigadier/rechercheur B Tactisch rechercheur			BIZ	
Bosch Harry	Brigadier/rechercheur B Leider deelproject SMALLENBROEK			BIZ	
Bree D. van	Stagiaire/receptioniste bij FC Twente			BIZ	
Brinks Reint	Hoofdagent Technisch rechercheur			BIZ	
Edelijn H.	Brigadier/rechercheur Tactisch rechercheur			BIZ	
Gevaerts Jacoba (Coby) C.	Hoofdagent/rechercheur Tactisch rechercheur			BIZ	
Hollink (Al)Bertus A.G.	Inspecteur/Chef Afdeling Justitiële Zaken			BIZ	
Huizing H.	Brigadier/proces-verbaal coördinator Projectleider Tactiek			BIZ	
Koerssen H.	Brigadier/rechercheur Rechercheur verhoor PATER			BIZ	
Kosters G.J.	Brigadier/rechercheur Tacotech-rechercheur			BIZ	
Kuipers E.J.T.	Brigadier/rechercheur Tactisch rechercheur			BIZ	
KUKLER Jurgen	Brigadier/senior misdaadanalist Analist			BIZ	
Leunk J.L. (Han)	Brigadier/rechercheur Tactisch rechercheur/centrale lezer			BIZ	
Luisman S.	Brigadier/rechercheur			BIZ	
Schreurs Willem	Brigadier/rechercheur			BIZ	
Simmelink J.	Voormalig werknemer regiopolitie			BIZ	

	Tactisch rechercheur				
Tenniglo G.	Adjunct directeur bedrijfsvoering bij FC Twente			BI Z	
Tolij Arie van	Brigadier/rechercheur Rechercheur verhoor DE VRIES			BI Z	
Voorde J.R. ten	Brigadier/rechercheur Tacotech-rechercheur (foto/video)			BI Z	
WELSCHEN A.C.M. mr.	Advocaat-generaal AG bij Hoger beroep zaak DE VRIES	Dit 1e RR-verhoor (Arnhem) duurde van 10u30 tot 16u30 en de dag erna van 10u15 tot 11u45. Dit enkele Pv is te kort voor die tijdsduur. Startpunt oz. RR is blijkens verslag de weerlegging door WELSCHEN van Mei-memo met alle onderliggende stukken waarop hij zich baseerde. Daarnaast de requisitoirs van WELSCHEN en STAM	427 433		RR-01 26.1.04 27.1.04
Emmelkamp J.	Registerbeheerder RBS Regiopolitie Twente	Emmelkamp verwijst naar Hofs als de te raadplegen deskundige PerfectView waarmee journaal en werkopdrachten worden bijgehouden.	189 190		RR-02 17.2.04
Hofs T.E.W.	Applicatiebeheerder RBS en VROS Regiopolitie Twente	Hofs geeft RR waar zij naar op zoek zijn. Datum en volgnummer werkopdrachten en journaalmutaties zijn handmatig aan te passen waardoor de datum anomalieën geconstateerd door BIZGM verklaarbaar worden. De W-schijf is voor RBT's en de mappen/projecten die er op staan zijn door ieder lid van het RBT te benaderen. Hofs laat de Rook-map zien en het AdV-vKling journaal en dat hij toegang heeft. Hij geeft de RR prints mee van W-schijf -> Rook en AdV journaal. Tevens vraagt RR naar mutatienr. 2032 waarin REINSHAGEN tip Olthof noteerde. Ook die datum is veranderbaar, maar past wel in reeks van 6 okt 2000.	195 203		RR-03 18.2.04
Olthof J.H. mr.	Kantonrechter		323		RR-04

	Oud Rechter-commissaris strafzaken		324		9.03.04
Nies A. de	Administratief/technisch medewerker Tapkamerbeheerder		311 313	BI Z	RR-05 12.3.04
Wijga Wim H. mr.	Parketsecretaris Parketsecretaris Tolteam	De fax van Wijga aan STAM van 23 jan 2001, als bijlage toegevoegd	448 452		RR06 15.3.04
BERENST Klaas	Brigadier/technisch rechercheur Projectleider Technisch onderzoek			BI Z	RR-07 16.3.04
Wijga Wim H. mr.	Parketsecretaris Parketsecretaris Tolteam	Wijga was dagelijks bij het Tolteam in het 1e jaar. Hij was de voelspriet van het OM bij het Tolteam. …<Aanvullen>	435 447		RR-08 17.3.04
Vries B.P. de	Brigadier/rechercheur Proces-verbaal coördinator		417 425		RR-09 18.3.04
Breman Martin H.	Hoofdagent/rechercheur Tactisch rechercheur			BI Z	RR-10 22.3.04
Oosterveen (Al)Bert	Brigadier/rechercheur Proces-verbaal coördinator			BI Z	RR-11
Koenderink J.C. mr.	Parketsecretaris Tolteam Arrondissement Almelo				RR-12
Rook Cor A.	Wachtmeester 1e klas Tactisch rechercheur				RR-13
MAANDAG Dick L.	Brigadier/rechercheur Tactisch rechercheur				RR-14
Rikhof C.F.A.J.	Senior administratief medewerker strafzaken / behandeling BOB				RR-15
Bakker P.J.M.	Brigadier/seniorrechercheur Projectleider Tactiek			BI Z	RR-16 30.3.04
KAMPERMAN Hans E.	Inspecteur/Teamchef B Dagelijks leider Tolteam		205 225		RR-17 01.4.04
MIJWAART Cees	Inspecteur/Teamchef B Dagelijks leider Tolteam				RR-18
REINSHAGEN Ed(die) R.	Hoofdinspecteur/leider TGO Dagelijks teamleider Tolteam				RR-19

Boer Rik de	Commissaris van politie Algemeen leider Tolteam				RR-20 20.4.04
Mulder J.H.	Brigadier/coördinator Projectleider Tactiek			BI Z	RR-21
Cremers P.H.A.J. mr.	Hoofdadvocaat- generaal Raadkamer AG bij DE VRIES				RR-22 27.4.04
Haverkate J.	Brigadier/rechercheur Tactisch rechercheur			BI Z	RR-23 28.4.04
KLINGEREN Benny van					RR-24
Muij A.L.A.H. de mr. ing.	Advocaat-generaal Officier van Justitie Tolteam				RR-25
STAM Herman mr.	Officier van Justitie Officier van Justitie Tolteam		389 416		RR-26 06.5.04
MAANDAG Dick L.	Brigadier/rechercheur Tactisch rechercheur				RR-27
Broer G.J.	Brigadier/rechercheur Tactisch rechercheur			BI Z	RR-28 19.5.04
REINSHAGE N Ed(die) R.	Hoofdinspecteur/leider TGO Dagelijks teamleider Tolteam				RR-29
Oude Breuil J.H.	Inspecteur Hoofd CIE regiopolitie Twente				RR-30
ROY VAN ZUYDEWIJN Charl E.A. de	Brigadier/rechercheur Tactisch rechercheur				RR-31 01.6.04
PAALMAN Jan H.	Brigadier/rechercheur Tactisch rechercheur				RR-32 01.6.04
Brouwer B.	Hoofdagent/rechercheur Proces-verbaal coördinator			BI Z	RR-33 04.6.04

<PvB: In bovenstaande tabel zijn alleen een aantal opmerkelijke passages ingevuld. In het kader van een nader onderzoek of parlementaire enquête kan deze tabel nog worden aangevuld.>

8.16 Gebruikte verhoortechniek op André DE VRIES

8.16.1 Onregelmatigheden verhoor verdachte DE VRIES

In de tekstgedeeltes die betrekking hebben op de verhoringen van de van opzettelijke brandstichting verdachte André DE VRIES is melding gemaakt van discutabele technieken, of ronduit misstanden, die zich hebben voorgedaan tijdens het verhoren van DE VRIES, zoals:

- Het door de verhoorders op tafel slaan.
- Het in de mond leggen van woorden.
- Intimiderend optreden (bij de keel grijpen).
- Naar bier stinkend terugkomen van een etenspauze terwijl de verdachte niets te eten of te drinken heeft gekregen.
- De inzet van verschillende verhoorkoppels in een poging de verdachte te breken.
- De onvoldoende gecontroleerde inzet van 'Pitters' (undercover agenten) tijdens de hechtenis van DE VRIES in een poging hem een bekentenis te ontlokken.

8.16.2 Proefschrift verhoortechniek kwetsbare verdachten

In dat licht is het interessant om te zien dat er onlangs (1 november 2018) een proefschrift is verdedigd door promovendus Koen Geijsen over het onderwerp: *"Persons at risk during interrogations in police custody - Different perspectives on vulnerable suspects"*.
Het betreft hier een serieus te nemen onderzoek met de volgende academische setting:

Supervisor
- Prof. dr. Corine de Ruiter
-

Co-Supervisor
- Dr. Nicolien Kop (Nederlandse Politie Academie)
-

Assessment Committee
- Prof. dr. Marko Jelicic (Voorzitter)
- Dr. Robert Horselenberg
- Prof. dr. Harald Merckelbach
- Prof. dr. Christianne de Poot (Vrije Universiteit Amsterdam)
- Prof. dr. Eric Rassin (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Het proefschrift gaat over het verhoren van kwetsbare verdachten door de Nederlandse politie, een categorie verdachten waartoe André DE VRIES zeker ook behoorde[a]. De bevindingen uit dit proefschrift liegen er niet om en zijn relevant voor de verhoorsituaties zoals die zich bij André DE VRIES hebben voorgedaan.

[a] André de Vries was als een kwetsbare verdachte te beschouwen gelet op zijn onvermogen tot samenhangende verklaringen en zijn neiging tot het ophangen van fantasieën, zijn lagere intelligentie, het onvermogen tot het aangaan van betekenisvolle en bestendige relaties, het veelvuldig verval in kleine criminaliteit (drugs, heling, geweld, brandstichting) en de van overheidswege verstrekte medicijnen tijdens de hechtenis.

8.16.3 Bevindingen uit het proefschrift

Hierna volgen enkele fragmenten uit de samenvatting van het proefschrift.

8.16.3.1 *Onschuldige bekentenis*

Niemand gelooft dat een verdachte iets zal bekennen wat hij of zij niet heeft gedaan. Toch zijn er genoeg voorbeelden van rechtszaken waarbij later is gebleken dat een psychologisch kwetsbare verdachte een valse bekentenis heeft afgelegd. Er kunnen drie verschillende vormen van valse bekentenissen worden onderscheiden:

- Ten eerste een vrijwillige valse bekentenis, bijvoorbeeld uit sensatiezucht of om een medeverdachte te beschermen.
- Ten tweede om gunsten te verkrijgen, zoals een einde aan het verhoor te maken.
- Ten derde omdat de verdachte ten onrechte is gaan denken schuldig te zijn, door manipulatieve verhoortechnieken en confabulatie.

Kort gezegd ontstaan valse bekentenissen door een combinatie van tunnelvisie bij politieagenten (als gevolg van een *guilty bias* en *confirmation bias*), het gebruik van onjuiste verhoormethoden en omdat bepaalde verdachten psychologisch kwetsbaarder zijn voor het afleggen van een valse bekentenis.
Psychologisch kwetsbare verdachten zijn verdachten met een psychische stoornis, een lichtverstandelijke beperking, een abnormale mentale toestand (als gevolg van bijvoorbeeld een hoge mate van stress, een alcohol- of drugsverslaving, of slaapproblemen) en/of bepaalde persoonlijkheidskenmerken, zoals suggestibiliteit (*interrogative suggestibility*) en toegeeflijkheid (*compliance*). Als psychologisch kwetsbare verdachten niet door politieagenten worden herkend en niet op de juiste wijze worden verhoord, dan kan dat leiden tot verregaande consequenties voor deze verdachten, tot een ineffectief en inefficiënt opsporingsproces, en uiteindelijk tot minder vertrouwen in politie en justitie.

8.16.3.2 *Verbeterde en oude verhoormethoden*

In Engeland was er 25 jaar geleden sprake van verschillende gerechtelijke dwalingen. Deze hebben geleid tot afschaffing van het politieverhoor en tot de introductie van nieuwe wetten en richtlijnen met betrekking tot een transparant politie-interview en vernieuwde interview trainingen voor de politie (het investigative interviewing concept). Onderzoek naar het politie-interview hebben laten zien dat – over het algemeen – de interviews meer gestructureerd en effectiever verlopen in vergelijking tot oude verhoormethoden.

Ten tijde van het onderzoek zoals beschreven in Hoofdstuk Vier gebruikten Nederlandse politieagenten over het algemeen de Standaard Verhoorstrategie (SVS; Van Amelsvoort, Rispens & Grolman, 2015, zesde editie). Twee problematische aspecten van de SVS werden besproken. Ten eerste leidt de SVS tot tunnelvisie (*confirmation bias* en *guilty bias*). Ten tweede beoogt de SVS een informatie-vergarende verhoormethode te zijn, maar bevat het ook beschuldigende aspecten.

Het weinige onderzoek naar de SVS laat zien dat politieagenten soms inadequate verhoor-technieken gebruiken – nota bene, gelet op jurisprudentie, akkoord bevonden door rechters.

8.16.3.3 *Onderzoek naar Nederlandse verhoormethode*

Hoofdstuk Vijf beschrijft een onderzoek naar 36 verdachtenverhoren, met als doel te onderzoeken of kwetsbare verdachten adequaat worden verhoord. Allereerst werden de verdachten op basis van het psychologisch testonderzoek geclassificeerd als kwetsbaar of niet-kwetsbaar. Daarna werden de verhoren geanalyseerd aan de hand van de Griffith Question Map (GQM) en geclassificeerd als een adequaat verhoor (op basis van: open vragen, doorvragen en gepaste gesloten vragen) of als een inadequaat verhoor (op basis van, bijvoorbeeld, ongepast gesloten, sturende of suggestieve vragen, meerdere vragen tegelijk stellen en een scenario opwerpen). Ongeveer 69% (25) van de 36 verdachten werd geclassificeerd als kwetsbare verdachten, ongeveer 86% (31) van de 36 verhoren waren inadequaat uitgevoerd en 84% (21) verhoren van kwetsbare verdachten waren inadequaat uitgevoerd. Meer onderzoek is nodig naar Nederlandse verhoorstrategieën.

Een 1e advies is, gelet op (a) de prevalentie van psychologische kwetsbaarheden bij verdachten, (b) het base rate neglect[a] bij politieagenten, (c) Nederlandse en Europese regelgeving en (d) de (on)bruikbaarheid van een screener, dat politieagenten iedere verdachte zouden moeten benaderen als een potentieel kwetsbare verdachte.

Een 2e advies is dat alle verhoren van verdachten zouden moeten worden opgenomen (audio/visueel).

8.16.3.4 *Vervanging SVS door SOM*

In de zomer van 2017 is de zevende druk van de Handleiding Verhoor uitgekomen (Van Amelsvoort & Rispens, 2017). Hoewel ten opzichte van de zesde druk bepaalde aspecten van de Handleiding zijn verbeterd, is de nieuw geïntroduceerde Scenario Onderzoekende Methode (SOM) oude wijn in nieuwe zakken, want in feite is een nieuw etiket op de Standaard Verhoorstrategie (SVS) geplakt. De keuze tussen verschillende verhoortechnieken en het gebruik ervan wordt niet in de Handleiding Verhoor uitgelegd en is nodeloos ingewikkeld. Het is de vraag of politieagenten voldoende competent zijn om adequaat te kunnen kiezen tussen de verhoormethoden en deze te kunnen toepassen – waarschijnlijk niet, zoals uit onderzoek is gebleken. Bovendien kleven enkele ongewenste en potentieel gevaarlijke aspecten aan de Nederlandse manier van verhoren, zoals het opbouwen van druk en tunnelvisie.
Daarbij komt dat de Handleiding Verhoor twintig jaar geleden is ontstaan op basis van ervaring en onderbuikgevoel. Tot op heden zijn Nederlandse verhoormethoden niet empirisch onderzocht, echter, verschillende onderzoekers hebben in het verleden gewezen op negatieve aspecten van Nederlandse verhoormethoden en het onvermogen van Nederlandse politieagenten om het verhoor op een adequate manier uit te voeren.
Uit jurisprudentie blijkt dat Nederlandse rechters inadequate verhoormethoden niet afkeuren. Kortom, voor de politie zijn er dus geen restricties om inadequate verhoormethoden te gebruiken.

[a] Base rate neglect: bij het schatten van een kans wordt basisinformatie over de omvang van een populatie genegeerd en laat degene zich leiden door enkele opvallende vertegenwoordigers van die populatie.

8.16.3.5 *Invoeren investigative interviewing*

Een 3e advies is dat de Nederlandse politie, in navolging van onder andere de politie in het Verenigd Koninkrijk, Australië, Nieuw-Zeeland en Noorwegen, moet overgaan op het concept van investigative interviewing. Dit behelst het gebruik van een evidence-based, effectieve en ethische interview methode, in combinatie met borging van opleiding in de organisatie en regelgeving.
Pleisters plakken op bestaande verhoormethoden heeft geen zin:

> ⇨ **Er moet radicaal afscheid worden genomen van huidige verhoormethoden, vooral om de mind-set van politieagenten te veranderen.**

Dit proefschrift beschrijft een exploratief en toegepast onderzoek naar kwetsbare verdachten die voor verhoor bij de politie verblijven – als zodanig het eerste onderzoek in Nederland. … Hopelijk stellen politieorganisaties en de politieacademie zich open voor wijzingen in beleid en praktijk met betrekking tot de besproken onderwerpen, met als uiteindelijk doel de effectiviteit van het politie-interview verder te verbeteren.

8.16.4 Relevantie voor het verhoor van DE VRIES

Gelet op de hiervoor weergegeven nog slechts oppervlakkige impressie van de inhoud van het proefschrift, tevens gelet op de misstanden die zich hebben voorgedaan tijdens de politieverhoren van André DE VRIES en zijn status als kwetsbare verdachte, behoeft het geen betoog dat de inhoud van het proefschrift een hoge relevantie heeft m.b.t. de wijze waarop de verdachte André de VRIES is verhoord door het Tolteam. De kritiek van de onderzoeker op de in Nederland gebezigde verhoormethode SVS (later SOM), alsmede op de wijze van toepassing door de Nederlandse politie, is niet mals.

De bevindingen van de onderzoeker kunnen nog verder worden uitgewerkt voor de specifieke verhoorsetting van André DE VRIES. De handelwijze van het Tolteam heeft niet alleen consequenties gehad voor de verkregen bewijsmiddelen tegen DE VRIES, op basis waarvan hij is veroordeeld tot 15 jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf[a]. Tevens heeft de inadequate wijze van verhoor van DE VRIES geleid tot verspilling van kostbare capaciteit tijdens het onderzoek naar de Vuurwerkramp. Te noemen vallen de nodeloze trips naar Kreta, een direct gevolg van het niet op de juiste wijze interpreteren van de antwoorden van DE VRIES op de beschuldiging van voor de ramp relevante vuurwerksporen op zijn kleding.

[a] DE VRIES heeft hiervan twee jaar uitgezeten voordat hij door het gerechtshof wegens gebrek aan bewijs werd vrijgesproken. De bewijzen tegen DE VRIES werden door het Hof als ondeugdelijk gezien na het afleggen van verklaringen van twee ex-Tolteamrechercheurs die voor het Hof een boekje open deden over de onregelmatige wijze waarop politie en OM aan bewijsvergaring hadden gedaan tegen de verdachte DE VRIES.

8.17 Brief aan College Pg's: Openbaarmaking review (7feb2019)

Aan:
Mr. G.W. (Gerrit) van der Burg
Voorzitter College van procureurs-generaal
P/a Parket-Generaal
Prins Clauslaan 16
2595 AJ DEN HAAG
Tel.: 088-699 11 00

Van:
P.K.T.J. (Paul) van Buitenen
Onderzoeker Vuurwerkramp
Expertgroep Klokkenluiders
Kleine Vos 4
4814 VD BREDA
pvb125@gmail.com

A A N G E T E K E N D

Betreft:
Openbaarmaking reviewrapport vs. instandhouding zorgvuldige procedure

Plaats, datum:
Breda, 7 februari 2019

Geachte heer van der Burg,

Op 3 december 2018 zond ik u een brief over mijn bevindingen uit ruim vier jaar review van de (o.a. strafrechtelijke) dossiers van de Vuurwerkramp. In reactie daarop heeft U uw medewerker mr. H.C.L. Vreugdenhil van het Parket-Generaal aangewezen als mijn contactpersoon en als behandelaar van dit dossier. Na overleg met de heer Vreugdenhil heb ik aan hem op 7 januari 2019 het volledige reviewrapport gestuurd. Deze toenmalige versie omvatte 1.262 blz. De heer Vreugdenhil zegde toe dit dossier minutieus te zullen (laten) bestuderen. Via de Nationale Ombudsman bereikte mij de bevestiging dat u persoonlijk op de hoogte was van het feit dat dit dossier binnen uw dienst wordt bestudeerd. Tevens bevestigde de heer Vreugdenhil aan mij dat het betrekken van het College van Pg's bij de analyse van het reviewrapport nog steeds zin heeft in het geval de Tweede Kamer in de tussentijd mocht besluiten tot een onderzoek.

Het is precies dit initiatief binnen de Tweede Kamer waarover ik u vandaag contacteer. Binnen de vaste Kamercommissie Justitie en Veiligheid is door een meerderheid op 24 januari jl. besloten om een verzoek te richten aan de Onderzoeksraad voor de Veiligheid om naar mijn rapport kijken. Zie **bijlage-1**: Besluitenlijst Commissie J&V (24jan2019). De twee grootste regeringspartijen (VVD en D66) hadden daartegen bezwaar en vonden dat ik eerst mijn reviewrapport openbaar moest maken voordat een dergelijk verzoek uit kon gaan. De op 31 januari jl. voorgestelde formulering van het verzoek aan de OVV kreeg vervolgens alsnog onvoldoende steun binnen de commissie J&V.

Op 5 februari jl. is er een nieuw voorstel tot verzoek aan de OVV ingediend ter behandeling in de Kamercommissie J&V, deze keer namens negen partijen uit de Tweede Kamer. Zie **bijlage-2**: Voorstel d.d. 5 februari t.b.v. procedurevergadering Cie. J&V. Doordat de voorzitter van de Cie. J&V procedurevergadering (D66) d.d. 6 februari 2019 besloot hierover een hoofdelijke stemming te houden en de VVD en D66 er tevoren voor hadden gezorgd dat er van beide partijen meer Kamerleden bij de stemming aanwezig waren dan van alle overige partijen tezamen, is ook dit voorstel binnen de Cie. J&V gesneuveld.

Hieruit mag worden afgeleid dat de wens van de VVD en D66 tot openbaarmaking van mijn reviewrapport in feite een eis tot openbaarmaking is. Daarom wend ik mij tot u als voorzitter van het College van Procureurs-generaal, dat leiding geeft aan het Openbaar Ministerie. Zoals de heer Vreugdenhil u inmiddels zal kunnen bevestigen leent mijn reviewrapport zich niet voor openbaarmaking. Het rapport is opgesteld op een wijze die verificatie van de bevindingen zo goed mogelijk faciliteert. Daarvan is onderdeel het noemen van namen van betrokkenen bij de door mij als misstanden opgevatte bevindingen. Ik noem u ter concretisering een aantal willekeurige voorbeelden:

- Een gemeente die op onjuiste wijze een vergunning verstrekt aan het vuurwerkbedrijf en daarbij mogelijk valsheid in geschrifte pleegt.
- Een inspecteur van politie die een getuigenverklaring manipuleert.
- Een brandweerofficier die onjuiste verklaringen aflegt in het kader van het strafrechtelijk onderzoek.
- Uiteenzetting van het (niet door het OM onderzochte) motief van de oud-eigenaar voor het opdrachtgeven tot brandstichting bij het vuurwerkbedrijf.
- Een brandweerofficier die een *'justitieel onderzoek brandweeroptreden'* uitvoert dat aantoonbaar nalatig is, omdat essentiële aanwijzingen worden overgeslagen.
- Het negeren van de gevarenaanduidingen, het toepassen van onjuiste blusinstructies en het gebruik van niet adequate blusmiddelen, waardoor in feite de vier overleden brandweerlieden door de brandweerleiding onnodig hun dood tegemoet zijn gestuurd.
- Het OM dat andere aanduidingen fingeert dan de werkelijk aangebrachte aanduidingen.
- De onrechtmatige wijze waarop de van brandstichting verdachte persoon door het OM het strafrechtelijk onderzoek wordt binnengebracht.
- Het bewust en herhaaldelijk door het OM verspreiden van onjuiste informatie over de eigenaren van het vuurwerkbedrijf, waardoor beiden publiekelijk reeds schuldig waren bevonden vóórdat de rechter zich hierover kon buigen.
- De rechtstreekse betrokkenheid van het OM bij het elimineren van de beide melders van misstanden uit de strafrechtelijke opsporing.
- De onjuiste wijze van opdrachtverstrekking door het College van Pg's betreffende een rijksrechercheonderzoek.
- De nalatige wijze waarop de rijksrecherche haar onderzoeken uitvoerde en het noemen van concrete voorbeelden van misstanden die door de rijksrecherche zijn genegeerd.
- De tekortkomingen aan het NFI hoofdrapport, dat is opgesteld door kennis deficiënte onderzoekers, onder gebruikmaking van onwetenschappelijke methodes.
- De herleiding van het escalatiescenario op basis van een 'krater' die in werkelijkheid een verzakking is en onder veronachtzaming van de mogelijkheid van stofexplosies.
- Het op onjuiste wijze hanteren van het begrip *'massa-explosie'*, waardoor het vuurwerk zó wordt geclassificeerd dat het *'Te-veel-en-te-zwaar'* was op de rampdag.
- Het selectief gebruik door het OM van getuigenverklaringen en andere aanwijzingen.
- Het bewijs van de *'Tunnelvisie'* waarin NFI, TNO, OM en de Commissie Oosting verkeerden tijdens de onderzoeken naar de ramp.
- Het fingeren van contra-expertises door buitenlandse deskundigen.
- De aanwijzingen van *'Kwader trouw'* van de zijde van het OM bij het voeren van strafrechtelijk onderzoek naar een *'brandstichter'* en naar het vuurwerkbedrijf.

Al deze als '*beschuldigingen'* op te vatten bevindingen, in detail omschreven met naam en toenaam in de reviewrapportage, verdienen het om op zorgvuldige wijze te worden geverifieerd en geëvalueerd:

- Openbaarmaking van deze inhoud zou m.i. de voor een goed onderzoek vereiste zorgvuldigheid frustreren.
- Openbaarmaking zou mijzelf blootstellen aan strafrechtelijke vervolging door het Openbaar Ministerie onder artikel 261 WvS (schriftelijke smaad). Immers de uitzonderingsgrond genoemd onder lid 3: *'Handelen te goeder trouw én handelen in het openbaar belang'* is juist ter beoordeling van datzelfde Openbaar Ministerie, waarvan ik beweer dat zij verantwoordelijk zijn voor veel van de door mij in de reviewrapportage geduide misstanden (zie genoemde voorbeelden hiervoor).
- Openbaarmaking van de reviewrapportage zou ook grote maatschappelijke onrust veroorzaken in Enschede, waar de Vuurwerkramp nog steeds een open wond is.
- Gedeeltelijke of geanonimiseerde openbaarmaking is geen optie, daar dan de leesbaarheid en de zeggingskracht van het rapport te veel aan waarde zou inboeten. Het rapport dient juist in zijn geheel te worden bezien.

Gelet op de sterke wens (dan wel 'eis') van regeringspartijen VVD en D66 om mijn review-rapport openbaar te maken, voordat zij willen instemmen met een voorstel tot onderzoek door de OVV, verneem ik graag van u of openbaarmaking van mijn rapport, naar de mening van het College van Pg's, verantwoord dan wel aanbevelenswaardig is en of ik mij daarmee inderdaad zou blootstellen aan strafrechtelijke vervolging. Mocht het College hierin geen bezwaar zien, dan ben ik bereid toe te geven aan de eis van deze beide regeringspartijen.

In afwachting van uw reactie teken ik,

Met vriendelijke groet,
Paul van Buitenen
Onderzoeker Vuurwerkramp
Expertgroep Klokkenluiders
Oud-Europarlementariër

Bijlagen:
1. Besluitenlijst Kamercommissie J&V van 24 januari 2019
2. Voorstel van 9 partijen ter formulering van een verzoek aan de OVV

Afschrift aan:
Dr. A.A.G.M. van Raak, Lid vaste Tweede Kamercommissie J&V
Mr. C.G. van der Staaij, Lid vaste Tweede Kamercommissie J&V
Dhr. G.E.L.M. de Wit, Vz. Stichting Expertgroep Klokkenluiders

8.18 Klacht aan Minister Justitie en Veiligheid over college Pg's

Aan:
De Minister van Justitie & Veiligheid
Prof. mr. dr. F.B.J. Grapperhaus
P/a Ministerie van Justitie en Veiligheid
Postbus 20301
NL-2500 EH Den Haag

Van:
Paul van Buitenen
Review Vuurwerkramp (2014-2019)
Ex-Europarlementariër (2004-2009)
Kleine Vos 4
NL-4814 VD Breda

Per aangetekende zending

Betreft:
Reactie college procureurs-generaal
Datum: 4 juni 2019
Kenmerk: PaG/BJZ/53284
Gedragingen OM/Vuurwerkramp Enschede

Plaats, datum:
Breda, 27 juni 2019

K L A C H T

Aan: Minister van Justitie & Veiligheid
Betreft: College van procureurs-generaal

Geachte heer Grapperhaus,

N.a.v. een schriftelijke reactie d.d. 4 juni jl. (PaG/BJZ/53284) van het college van Procureurs-generaal (hierna: college Pg's) op mijn brieven en rapporten van 12.07.2017, 03.12.2018, 19.12.2018, 07.01.2019, 07.02.2019 en 15.03.2019, dien ik bij u een klacht in over deze reactie van het college Pg's. U treft de genoemde brieven in de bijlagen 1 t/m 6. De rapporten van 1262 blz. (concept) en 1393 blz. (eindversie) zijn niet bijgevoegd. Deze zijn in het bezit van college Pg's. Alvorens de klacht over het college Pg's te specificeren, vat ik kort samen wat het onderwerp is van genoemde correspondentie tussen het college Pg's en mijn persoon.

Beschrijving dossier

Op verzoek van ex-Tolteam rechercheur Jan Paalman van het toenmalige politiekorps Twente en in opdracht van de stichting Expertgroep Klokkenluiders, doe ik onderzoek naar de strafrechtelijke vervolging van de Vuurwerkramp die op 13 mei 2000 plaatsvond te Enschede. Dit onderzoek vindt plaats in de vorm van een desk-review van aan mij ter beschikking gestelde documenten uit strafrechtelijke en civiele procedures. Hieronder bevinden zich nooit vrijgegeven documenten van politie, rijksrecherche en de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp onder leiding van prof. M. Oosting (hierna: C.O.V.).

Reviewrapport

De bevindingen van deze review heb ik opgetekend in een reviewrapportage met een lengte van (inmiddels) 1403 blz. Het rapport presenteert bevindingen betreffende techniek, strafrecht en regelgeving.

- *De technische bevindingen* betreffen de eigenschappen van vuurwerk, de opslagfaciliteiten, constructievereisten, blusvoorschriften, gevarenclassificatie van vuurwerk en de proefnemingen met vuurwerk. Hierin komen gedragingen van TNO, NFI, rijksinspecties en de brandweer aan bod.
- *De strafrechtelijke bevindingen* betreffen zes trajecten die kunnen worden onderscheiden: tegen de directie van het vuurwerkbedrijf, de werknemers en de oud-eigenaar, alsmede tegen de 'brandstichter', de gemeente en de rijksoverheid. Hierin komen de gedragingen van zes politiekorpsen, vijf arrondissementen van het Openbaar Ministerie, college Pg's en de rijksrecherche aan bod.
- *De regelgeving* bevindt zich op het grensvlak van beide gebieden. De regelgeving in Nederland en die in het buitenland worden beschreven. Hier komen de gedragingen van de departementen en de gemeente Enschede aan bod.

Bevindingen

De belangrijkste bevinding is het feit dat 'Justitie', o.a. middels het NFI en het OM, de rechterlijke macht heeft misleid betreffende de oorzaak en het verloop van de Vuurwerkramp. Ook zijn de Tweede Kamer en de gemeenteraad Enschede misleid. Dit vond plaats over een periode van 19 jaar, vanaf de ramp tot heden. De misleiding was systematisch en herhaaldelijk. Niet alleen het NFI en het OM, maar ook het college Pg's, de rijksrecherche, de landsadvocaat en een van uw voorgangers, justitieminister Donner, hebben hierin een directe rol gespeeld. Dit is uitvoerig gedocumenteerd in eerdergenoemd reviewrapport.

Het NFI en het Openbaar Ministerie verkeerden in een tunnelvisie. Dit gold ook voor de C.O.V. en de rijksinspectie IBR. In die tunnelvisie is de Nederlandse vuurwerkregelgeving correct en kon de Vuurwerkramp alleen ontstaan door een inbreuk op die regelgeving. Daarbij werkte het Openbaar Ministerie toe naar een brandstichter en naar overtredingen door het vuurwerkbedrijf. In werkelijkheid was (en is nog steeds) de regelgeving in Nederland slechter dan die in de omringende landen. De review laat zien dat de fouten in de Nederlandse regelgeving de directe oorzaak waren van de ramp bij een vuurwerkbedrijf dat gewoon de regels volgde. Dat het Openbaar Ministerie (en de C.O.V., NFI, IBR) in die tunnelvisie erg ver ging, illustreer ik hier met een aantal voorbeelden:

- De gemeente Enschede verstrekte op onjuiste wijze de milieuvergunning aan het vuurwerkbedrijf en pleegt daarbij mogelijk valsheid in geschrifte. Het OM deed hier geen onderzoek naar.
- Een inspecteur van politie manipuleert een getuigenverklaring. Het OM pikt de signalen daarover niet op.
- Een brandweerofficier legt onjuiste verklaringen af bij het strafrechtelijk onderzoek. Het OM schermt de brandweer echter af en is hierin niet geïnteresseerd.

- De oud-eigenaar van het vuurwerkbedrijf heeft een sterk, aantoonbaar en meervoudig motief voor het opdrachtgeven tot brandstichting bij het door hem verkochte vuurwerkbedrijf. Het Openbaar Ministerie laat daarnaar geen enkel onderzoek doen.
- Het *'justitieel onderzoek brandweeroptreden'*, uitgevoerd door een brandweercommandant, is aantoonbaar nalatig; essentiële aanwijzingen worden overgeslagen. Het OM accepteert en gebruikt het rapport kritiekloos.
- De bij het vuurwerkbedrijf correct aangebrachte gevarenaanduidingen worden tijdens het blussen genegeerd, de gehanteerde blusinstructies zijn onjuist. Hierdoor zijn de vier overleden brandweerlieden door de brandweerleiding hun dood tegemoet gestuurd. Het OM doet hiernaar geen enkel onderzoek en voorkomt dat de verdediging van de directie van het vuurwerkbedrijf de brandweer ook maar noemt.
- De IBR, het NFI, het OM en de C.O.V. liegen in commissie over de aangebrachte gevarenaanduidingen en fingeren de aanwezigheid van andere aanduidingen om het brandweeroptreden te kunnen rechtvaardigen. Deze leugen wordt door minister Remkes overgenomen in zijn correspondentie met de gemeenteraad van Enschede.
- De wijze waarop de van brandstichting verdachte persoon, André de Vries, het strafrechtelijk onderzoek wordt binnengeloodst, is onrechtmatig. Uit de in de review gepresenteerde reconstructie blijkt dat niet de politie Twente, maar het Openbaar Ministerie Almelo het voortouw nam bij deze operatie.[a]
- Door het Openbaar Ministerie is bewust en herhaaldelijk onjuiste informatie over de eigenaren van het vuurwerkbedrijf verspreid, waardoor zij publiekelijk reeds schuldig waren bevonden vóórdat de rechter zich hierover kon buigen.
- Het Openbaar Ministerie was rechtstreeks betrokken bij de eliminatie uit het strafproces van de beide melders van misstanden van de politie. Niet de korpsleiding, maar het OM was de instigator van zowel het intern tuchtrechtelijk politieonderzoek als van het rijksrechercheonderzoek tegen beide melders (klokkenluiders).[b]
- De beide onderzoeken verricht door de rijksrecherche in het kader van de Vuurwerkramp, uitgevoerd in 2004 en in 2012, waren aantoonbaar nalatig en vooringenomen.[c]
- Het NFI-hoofdrapport schiet ernstig tekort en is vooringenomen. Het is opgesteld door kennis-deficiënte onderzoekers en maakte gebruik van onwetenschappelijke bewijsmethodes.[d]
- De reconstructie van het escalatiescenario van de ramp gebeurde op basis van een 'krater' die een verzakking is, door manipulatie en selectief gebruik van getuigenverklaringen en onder veronachtzaming van de mogelijkheid van stofexplosies.

---

[a] De gang van zaken rond het 'binnenloodsen' van de verdachte André de Vries binnen het strafrechtelijk onderzoek kon worden gereconstrueerd door uit verschillende bronnen de afgelegde verklaringen chronologisch te rangschikken.

[b] Dit blijkt uit interne documenten van de politie Twente.

[c] Deze stellige conclusies over de kwaliteit van de rijksrechercheonderzoeken konden worden bereikt doordat steller van het reviewrapport de beschikking had over nooit vrijgegeven achterliggende documenten van de rijksrecherche, zoals de processen-verbaal van alle onderzoekssporen en de door medewerkers van justitie en politie afgelegde getuigenverklaringen in het kader van de onderzoeken van Interne Zaken en de rijksrecherche.

[d] Deze conclusie over het NFI-rapport kon worden bereikt door gebruik te maken van de uitvoerige analyse van het NFI-rapport door een extern deskundige op het gebied van brand- en rampenbestrijding, tevens ex-brandweerofficier.

- Het begrip *'massa-explosie'* werd tijdens het onderzoek verkeerd toegepast. Het op de rampdag aanwezige vuurwerk is achteraf zó opnieuw geclassificeerd dat het *'Te-veel-en-te-zwaar'* moest zijn.
- Er zijn door de C.O.V. contra-expertises opgevoerd, die zijn verricht door buitenlandse deskundigen, ter bevestiging van de onderzoeksresultaten van TNO. Deze contra-expertises lijken echter nooit te hebben plaatsgevonden.

Brief van college Pg's van 4 juni 2019

Na voorgaande duiding van de inhoud van het reviewrapport kom ik nu bij het onderwerp van mijn klacht: de brief van het college Pg's van 4 juni jl. Deze brief is de reactie van het college Pg's op mijn correspondentie en op bovenomschreven reviewrapport. In deze reactie stelt het college Pg's:

- Het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp is volgens de regels verlopen.
- In het reviewrapport staan geen bewijzen van het tegendeel, het college Pg's vindt dat er slechts een andere interpretatie wordt gegeven van de beschikbare onderzoeksfeiten.
- De onafhankelijke rechter wordt tekort gedaan wanneer door mij de conclusie wordt getrokken dat het door het OM aangedragen bewijs zonder toetsing door de rechter is overgenomen.
- De in de review verwoorde verwijten aan het adres van de rijksrecherche zijn reeds beantwoord door een onderzoek van de Nationale Ombudsman, die op verzoek van klokkenluider Paalman naar het dossier heeft gekeken in 2014. De Ombudsman bevestigde daarbij dat de rijksrecherche goed werk heeft geleverd.
- De geëigende weg voor een correctie van een foute rechtsgang is het indienen van een herzieningsverzoek bij de Hoge Raad. Twee eerdere herzieningsverzoeken zijn reeds afgewezen door de Hoge Raad.

Mijn klacht over deze reactie betreft het feit dat het college Pg's hiermee volledig voorbijgaat aan de inhoud van het reviewrapport en zich daarbij in zijn brief aan mij uitsluitend richt op de beeldvorming naar buiten. Daarbij maakt het college Pg's gebruik van onjuiste argumenten. Het college Pg's bevestigt slechts dat bestaande procedures zijn gevolgd en dat genomen besluiten van het OM goed zijn. Het college wijst mij op de gebruikelijke beroepsprocedures als ik het daar niet mee eens ben. Dat de door het college Pg's gebezigde argumenten onjuist zijn zet ik uiteen in de onderstaande puntsgewijze weerlegging van de reactie van het college Pg's. Ik volg daarbij een eigen nummering.

1. Opmerkelijke redenering

Het college rukt een zinsnede uit het 1.393 blz. tellende document uit zijn verband en hangt daar het label *'opmerkelijke redenering'* aan. Die zinsnede is dat: *"het OM heeft nagelaten het ministerie van Justitie te vervolgen"*, wetende dat zoiets wel vreemd over zal komen, en daarmee impliciet suggererend dat die Van Buitenen af en toe het spoor bijster is. Wat er echter in werkelijkheid in het reviewrapport staat is een opsomming van diverse ministeries die de fout zijn ingegaan, waaronder het ministerie van Justitie. Daarbij merk ik zelf al op in mijn rapport dat ik moeilijk kan verwachten dat het OM zichzelf vervolgt, maar dat het nu

eenmaal in de review is vastgesteld dat het ministerie van Justitie wel degelijk ook de fout is ingegaan, namelijk via het NFI en via het OM, en dus eigenlijk strafrechtelijk vervolgd zou moeten worden. Het is mij namelijk niet bekend dat het ministerie van Justitie altijd zou zijn vrijgesteld van vervolging.

2. Pikmeer-jurisprudentie

Het college Pg's suggereert dat ik te gemakkelijk veronderstel dat het strafrechtelijk onderzoek naar de overheid nutteloos was, omdat volgens mij door de Pikmeer-jurisprudentie toch al vaststond dat de overheid buiten vervolging gehouden zou worden. Het college Pg's stelt dat deze redenering niet klopt, want er dient eerst onderzocht te worden op welk gebied de gedragingen van de overheid plaatsvinden om te weten of er sprake is van immuniteit van de overheid. Het college Pg's misleidt hiermee de lezer, maar bevestigt in feite wél mijn stelling. Immers, het gevoerde OM-onderzoek was gericht op de vraag of de immuniteit voor de overheid kon worden ingeroepen, dit afhankelijk van het feit of de gedragingen een exclusieve overheidstaak betroffen. Het OM-onderzoek was niet gericht op de mogelijke strafbaarheid van de gedragingen van de overheid. Voor het college Pg's is dat hetzelfde, maar voor mij en voor de slachtoffers waarvoor mijn review is bedoeld, zijn dit twee wezenlijk verschillende manieren van onderzoek bedrijven. Dit onderscheid komt zelfs mooi tot uiting door de verschillende gezichtspunten die het milieuteam van politie Twente en het OM Almelo hanteren. Daar waar de politie dacht bezwarende feiten tegen de overheid te hebben gevonden, die een kansrijke strafrechtelijke vervolging mogelijk maakte, heeft het OM (jawel: in opdracht van de Pg's!) strafvervolging van de overheid verboden. Dit staat wel degelijk in de review. Met onderbouwing.

Het college Pg's stelt tenslotte ook nog dat het OM wel degelijk overheden vervolgt en dat dit in tegenspraak is met mijn conclusie dat tevoren al vaststond dat de overheid niet vervolgd zou worden. Het college Pg's hanteert hier een drogredenering. Immers het OM zal uiteraard, wanneer nodig, overheden vervolgen, maar alleen wanneer het belang van de staat niet in het geding is. Wat het Openbaar Ministerie onder een 'staatsbelang' verstaat, onder welke omstandigheden en met welke motieven, staat allemaal uitgewerkt in het reviewrapport. En bij de Vuurwerkramp was (en is) het belang van de staat in het geding. Tenminste in de perceptie van het Openbaar Ministerie. Dat toon ik aan. Maar zolang dit niet openbaar is (zie verderop de paragraaf m.b.t. art 261 WvS) en de 1403 blz. moeilijk behapbaar blijven, zal het OM en zal het college van Pg's hiermee wegkomen.

3. Opdracht door college Pg's aan het OM

Het college Pg's stelt in zijn reactie aan mij dat zij nooit de opdracht gegeven zouden hebben aan het OM om de gemeente Enschede vrij te stellen van vervolging. Volgens het college Pg's werden en worden dergelijke opdrachten vanuit het college nooit verstrekt aan de plaatselijke OM-parketten. Echter, de review zegt daarover heel wat meer dan het college Pg's suggereert. Niet alleen citeer ik een passage uit het boek van politiewoordvoerder en historicus Maarten Bollen, die daarin melding maakt van een vergadering op 17 januari 2001 waarin deze buitenvervolgingstelling wordt meegedeeld. Ook wijs ik op de consistentie, zowel in de tijd als naar inhoud, met de even daarvoor bekend gemaakte buitenvervolgingstelling van de gemeente Volendam voor de Nieuwjaarsbrand. Die

beslissing voor Volendam was gemakkelijker te verdedigen en kon daarom meteen bekend worden gemaakt op een persconferentie door het plaatselijke OM. De aanwezigheid van een procureur-generaal wees op het niveau van besluitvorming: niet het plaatselijke parket, maar het college Pg's. Voor de Vuurwerkramp in Enschede bleef de beslissing tot buitenvervolgingstelling nog enkele maanden binnenskamers. Op dat moment moest de strafrechtelijke vervolging van de gecreëerde brandstichter De Vries nog leiden tot een aanhouding. Ook zaten er nog veel gaten in het dossier tegen De Vries. Verder moest de strafklacht tegen de Fireworks eigenaren Bakker/Pater nog worden verzwaard van een milieudelict naar *'Dood-door-schuld'*. Het Openbaar Ministerie, dat onder zeer zware druk stond van diverse kanten om met schuldigen op de proppen te komen, kon geen beslissing bekend maken waarbij de overheid buiten vervolging werd gesteld, zonder daarbij meteen andere daders aan te reiken. Bovendien wijs ik in de review op de openbare documenten uit april en mei 2001, waarin wel degelijk staat dat het college Pg's een vervolging van de overheid niet opportuun vindt, gelet op de gevoeligheid van het vuurwerkrampdossier. Welk plaatselijk OM-parket gaat dan nog vervolgen? Tenslotte staan her en der verspreid in het reviewrapport aanwijzingen die komen uit gesprekken met politiemensen die wel degelijk naar het OM én het college Pg's wijzen wanneer onverteerbare beslissingen binnenskamers moeten worden uitgelegd.

[Naschrift PvB (12 mei 2020): In een door het Algemeen Dagblad opgestelde reconstructie van april 2004, wordt weergegeven hoe het College Pg's intervenieerde bij het OM Almelo. Zie <H.8.19>]

4. Misleiding rechter

Het college Pg's gaat totaal niet in op de in de review aangedragen aanwijzingen en bewijzen voor de misleiding van de rechter door het Openbaar Ministerie. Er wordt door het college Pg's slechts gewezen op de twee door de Hoge Raad afgewezen herzieningsverzoeken van Fireworks directeur Bakker. De Pg's wijzen mij erop dat de mogelijkheid van een derde herzieningsverzoek de enige weg is om hier recht te doen als ik dat zou willen proberen. Dit antwoord van het college Pg's is gratuit. Zij weten heel goed dat het gerechtshof en de Hoge Raad zich blindelings baseerden op de bevindingen van TNO en het NFI. De review toont aan dat die bevindingen ronduit foutief zijn. Zolang echter geen enkele onafhankelijke instantie naar deze aanwijzingen en bewijzen wil kijken, blijven de bevindingen van TNO en het NFI overeind. De Tweede Kamer was van oordeel dat de Onderzoeksraad voor de Veiligheid (OVV) een goede instantie zou zijn om naar de technische bewijsvoering van de review te kijken. Zie bijlage 7. Maar aftredend OVV-voorzitter Joustra wees een verzoek daartoe van de Kamervoorzitter af. Zie bijlage 8. Deze beslissing was op foutieve gronden, zie bijlage 9. De nieuwe OVV-voorzitter de heer J. Dijsselbloem reageerde 25 juni jl. op mijn hernieuwde verzoek om naar de review te kijken met de mededeling dat hij geen aanleiding ziet de beslissing van zijn voorganger te heroverwegen. Zie bijlage 10. Hiermee blijft de reviewrapportage voorlopig ongeverifieerd. Zonder verificatie door een te goeder naam en faam bekendstaande en onafhankelijk deskundige heeft een hernieuwd herzieningsverzoek geen enkele zin omdat de Hoge Raad weer zal teruggrijpen naar de bevindingen van TNO, het NFI en de rijksrecherche.

5. Systematische tunnelvisie

Het college Pg's constateert terecht dat een van de centrale conclusies van de review is dat het OM in een tunnelvisie opereerde. Een tunnel gebaseerd op de juistheid van bestaande vuurwerkvoorschriften, waardoor de ramp er volgens het OM alleen kon komen door een inbreuk op die voorschriften. Maar dan verzuimt het college Pg's de aanwijzingen en bewijzen te weerleggen waarop die tunnelvisie is gebaseerd. In de plaats daarvan kiest het college van Pg's voor de suggestieve beeldvorming dat *"kennelijk alle betrokken partijen zijn meegegaan in die tunnelvisie, of zich hebben laten overtuigen door het OM, inclusief de rechter"*. Het college suggereert hiermee impliciet dat de door mij veronderstelde en beschreven tunnelvisie meer de kenmerken heeft van een complot. Want het kan in Nederland niet zo zijn dat ál die instanties zich allemaal willoos door het OM laten meevoeren in die tunnelvisie. Het college Pg's legt mij dan nog eens uit dat de rechter toch echt onafhankelijk is en geen 'lijdzame entiteit' is. Volgens het college Pg's doe ik de rechter tekort. Wat het college Pg's echter in hun brief aan mij hadden moeten doen, is ingaan op de door mij in de review gepresenteerde weerlegging van alle door de rechter geaccepteerde bewijsmiddelen. Die door mij gepresenteerde weerlegging is alleen geloofwaardig wanneer ik aantoon dat het OM en het NFI in een tunnel zijn omgegaan met belastend en ontlastend bewijs. Ofwel dat er tijdens het onderzoek inderdaad sprake was van:

- Een verkeerde berekening van de voorraad vuurwerk op de rampdag.
- Niet bruikbare afmetingen van de 'krater' voor de berekening van de explosiekracht.
- Een verkeerde aanname van illegaal vuurwerk.
- Een door de tunnelvisie vertroebelde uitleg van aangetroffen buitenlandfacturen.
- Een verkeerde weergave van de aanwezige gevarenaanduidingen.
- Een onbewezen aanname van een brand tussen containers.
- Een onbewezen aanname van een doorvoergat om branddoorslag mogelijk te maken.
- Selectief shopgedrag in afgelegde getuigenverklaringen.
- Dirigeren van het onderzoek en afstemming tussen instanties ter voorkoming van vrijspraak.
- Het intimideren van getuigen en verdachten.
- Het maken van dubieuze vervolgingskeuzes.
- Enz. enz.,

Al deze factoren zijn kenmerken van een tunnelvisie. Deze hebben verstorend gewerkt op de onderzoeksresultaten.
Ook mijn dubbele en onderbouwde verwijt aan de rechterlijke macht blijft onbesproken door het college Pg's, namelijk:

a) Door de rechter is geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid van eigen onderzoek.
b) De rechter ziet het OM te vaak als onafhankelijke instantie die aan waarheidsvinding doet, hetgeen niet het geval blijkt te zijn. En ja, ook dat toon ik aan.

Het college Pg's lost dit eenvoudig op: zij gaan daar niet over; het is de rechter die beslist, uiteraard in onafhankelijkheid. En alle technische hoofdstukken die het falen van NFI, TNO en rijksinspecties bespreken, zijn volgens het college Pg's sowieso onbespreekbaar voor hen.

6. Rijksrecherche

Een van de meest prangende verwijten in de review is het door mij als zeer nalatig geduide presteren van de rijksrecherche. De opdracht van de rijksrecherche om de hypothese van Bureau Interne Zaken (BIZ) van de politie Gelderland-Midden over misleiding van de rechterlijke macht 'koste-wat-kost' van tafel te krijgen, wordt door het college Pg's als een (veronder)stelling gepresenteerd. Het college Pg's gaat hierin helemaal voorbij aan het bewijs dat ik hiervoor aanvoerde in de review. Deze wijsheid heb ik van de onderzoekers zelf die de hypothese over misleiding van de rechterlijke macht hadden geformuleerd. Ook hier wordt door het college Pg's vermeden om op de inhoud in te gaan en wordt weer gekozen voor beeldvorming. Het college Pg's verwijst ook naar een onderzoek door de Nationale Ombudsman wat resulteerde in de bevestiging van de bevindingen van de rijksrecherche. Wat het college Pg's echter niet vermeldt is dat de Ombudsman deze conclusies bereikte op basis van door het college Pg's aangereikte en geselecteerde documenten. Deze waren onvolledig. Ook was de tijd te kort voor de medewerkers van de Ombudsman om het achterliggende materiaal te kunnen doorgronden. Ikzelf heb maanden nodig gehad voor ik door had wat de betekenis was van deze documenten. Dat kan niet in de drie dagen die de Ombudsman medewerkers namen voor de raadpleging ten kantore van het college Pg's.

Tevens is de verwijzing door het college Pg's naar de kennisname van de Ombudsman van de resultaten van de drie nagekomen feitenonderzoeken: Esaltato 2010, VerEsal 2011 en Daslook 2012, een mededeling voor de bühne. In de review leg ik immers reeds uitvoerig uit waarom ook deze rapportages van de feitenonderzoeken geen enkele waarde hebben, behalve misleiding en een vooringenomen wens tot gesloten houden van het Vuurwerkrampdossier. Daarbij maak ik melding van de bedenkelijke rol van zowel het college Pg's als de rijksrecherche bij de totstandkoming van de eindconclusie, dat alles volledig is onderzocht en er geen aanleiding is tot het openen van een nieuw onderzoek. De verwijzing door het college Pg's naar het 'onderzoek' door de Nationale Ombudsman was een zwaktebod, dat overigens al als dusdanig was geduid in de review.

Waarom is juist het vooringenomen handelen van de rijksrecherche zo ernstig? Omdat de rijksrecherche geldt als dé ultiem onafhankelijke onderzoeksinstantie, die wordt ingezet bij verdenking van strafbaar handelen door overheidsdienaren. Die inzet vereist instemming van het college Pg's. Bij de Vuurwerkramp is zo de rijksrecherche ingezet, formeel om het functioneren van het Tolteam van de politie Twente te onderzoeken, maar de werkelijke doelstelling van het onderzoek van de rijksrecherche bleek de uitschakeling van de twee klokkenluiders te zijn.[a] Het door de rijksrecherche uitgebrachte rapport is zeer misleidend van aard. Het hele onderzoek wordt anders voorgesteld, zoals de doelstelling, de opzet van het onderzoek en het materiaal dat is meegenomen in het onderzoek. Het is dít rijksrechercherapport dat sinds 2004 vele instanties op het verkeerde been heeft gezet. Waaronder ook de Hoge Raad! Ook dat wordt in detail weergegeven in de review. De reactie van het college Pg's, als zou bevestigd zijn dat de rijksrecherche goed werk heeft geleverd, is ronduit misleidend.

[a] Op dit moment (juni 2019) wordt de rijksrecherche weer ingezet tegen justitieambtenaren die het niet eens zijn met het functioneren van hun departement. De WODC-affaire is daarvoor een kapstok.

7. De gevolgen van publicatie van de review

Tenslotte laat het college van Pg's niet na om mij te wijzen op het feit dat zij de strafrechtelijke aansprakelijkheid onder WvS art 261 (schriftelijke smaad), als gevolg van een mogelijk voorgenomen publicatie van mijn reviewrapport, niet weg kunnen nemen. Tevens wijzen zij mij op de mogelijkheid van civielrechtelijke claims tegen mij door degenen die ik noem in mijn rapport. Daarmee suggererend dat de door mij gedane bevindingen onwaar en smadelijk kunnen zijn. De Pg's hebben bij deze beeldvorming het voordeel dat ook beschuldigingen die feitelijk juist zijn (!) toch vervolgbaar zijn als smaad, zolang er geen gerechtelijke bevestiging is van die bevindingen. De enige uitzondering is WvS art 261 lid 3 dat stelt dat vervolging niet mogelijk is wanneer sprake is van te goeder trouw én tevens het maatschappelijk belang is gediend met de beschuldigingen. De instantie die dit beoordeeld is het Openbaar Ministerie. Dus in het geval van mijn reviewrapport, waarin het Openbaar Ministerie zelf voorwerp is van ernstige beschuldigingen, zal datzelfde OM niet kunnen erkennen dat lid 3 van art 261 WvS van toepassing is. Daarmee kan ik nooit aantonen dat ik te goeder trouw ben en dat mijn meldingen van door het OM begane misstanden in het openbaar belang zijn.

Samenvattend is de reactie van het college Pg's op mijn brieven en rapport betreffende de door mij gedane bevindingen uit de review van de Vuurwerkramp, onbehoorlijk en verwijtbaar nalatig. Ik vraag aan u als minister van Justitie & Veiligheid dat u de juiste stappen neemt t.a.v. het college Pg's. Tevens vraag ik u om uw medewerking om de door mij gemelde misstanden te laten valideren.

Hoogachtend,

Paul van Buitenen

Bijlagen:

1. Brief PvB aan voorzitter college Pg's van 12 juli 2017 (1 blz.)
2. Brief PvB aan voorzitter college Pg's van 3 december 2018 (7 blz.)
3. E-mail PvB aan mr. H. Vreugdenhil PaG van 19 december 2018 (6 blz.)
4. E-mail ontvangstbevestiging concept rapport van 7 januari 2019 (3 blz.)
5. Brief PvB aan voorzitter college Pg's van 7 februari 2019 (3 blz.)
6. Reactie van college Pg's aan PvB van 4 juni 2019 (5 blz.)
7. Verzoek van de Kamervoorzitter aan de Onderzoeksraad van 21 maart 2019 (1 blz.)
8. Afwijzing verzoek Kamervoorzitter door Onderzoeksraad van 29 april 2019 (2 blz.)
9. E-mail PvB aan nieuwe voorzitter Onderzoeksraad van 6 mei 2019 (5 blz.)
10. Afwijzing verzoek PvB door Onderzoeksraad van 25 juni 2019 (5 blz.)

8.19 College Pg's stopte OM Almelo vervolging gemeente Enschede

Bron: *Algemeen Dagblad: "Justitietop voorkwam rechtszaak vuurwerkramp", door journalist Allard Besse.*

Justitie in Almelo wilde de gemeente Enschede en haar ambtenaren wél vervolgen na de vuurwerkramp van 13 mei 2000 in Enschede. Het College van Procureurs-Generaal, de top van justitie, stak daar een stokje voor. Het college vond de ramp, waarbij 22 doden en honderden gewonden vielen, te ernstig voor een proefproces. Bovendien zou het de slachtoffers valse hoop geven. Dit zeggen advocaat-generaal A. de Muij, destijds officier van justitie, en politiecommissaris D. van Dop. Beiden waren betrokken bij het Tolteam, dat het onderzoek naar de ramp instelde. Slachtoffers drongen er destijds tevergeefs op aan dat niet alleen de directie van het vuurwerkbedrijf SE Fireworks strafrechtelijk zouden worden aangepakt, maar ook de overheid, wier vergunningen- en handhavingsbeleid leidde tot een situatie waarin de ramp kon gebeuren. Het strafrechtelijk aanpakken van overheden was een zware juridische kluif. Eerdere uitspraken van de Hoge Raad waren een beletsel voor het vervolgen van feiten die waren gepleegd bij de uitvoering van een taak die alleen door de overheid kan worden gedaan.

De Muij: *,,De in Enschede gepleegde feiten lagen volgens justitie Almelo zo ver van deze exclusieve bestuurstaken dat volgens ons vervolging mogelijk was.''*
Van Dop: *,,Het voorstel is onder verantwoordelijkheid van de toenmalige hoofdofficier van justitie, Manschot, naar het college gegaan. Het parket had groot vertrouwen in het voornemen Enschede te vervolgen. Het Tolteam had uit heel de wereld bewijzen verzameld. Daaruit bleek duidelijk dat de gemeente met de controle op de vergunningen voor Fireworks was tekortgeschoten. In eerste instantie kwam van de procureurs-generaal de korte reactie dat een dergelijk onderzoek niet was bedoeld om een vermeende leemte in de wet aan te pakken. Pas later zijn er inhoudelijke argumenten gekomen.''*
De Muij: *,,Onze inschatting was dat we met redelijk succes vervolging konden instellen, de procureursgeneraal meenden dat het niet haalbaar was. Wij hebben ons laten overtuigen.''*

Medio april 2001 maakten justitie Almelo en Manschot uitvoerig bekend waarom het Openbaar Ministerie, verwijzend naar de jurisprudentie, de gemeente Enschede en haar ambtenaren niet zou vervolgen. Dat het parket Almelo eigenlijk een andere mening had, bleef onvermeld. Een poging van slachtoffers het OM met een juridische procedure alsnog tot vervolging te dwingen, strandde in september 2002 bij het Arnhemse gerechtshof. De afwijzing van de procureursgeneraal leidde tot grote teleurstelling bij de deskundigen van het Tolteam. Zij wilden vooral 'evenwicht' in de vervolging van de schuldigen aan de ramp, licht Van Dop toe. Uiteindelijk werden alleen de directeuren Bakker en Pater van het ontplofte SE Fireworks vervolgd en door de rechter bestraft. De Enschedeër André de Vries, die brand zou hebben gesticht, werd door het gerechtshof vrijgesproken."

Overgenomen van Internet, 12 november 2016 - Geplaatst: 19 apr 2004 om 15u23m.
http://radar.avrotros.nl/forum/viewtopic.php?f=7&t=16146

8.20 Lijst met gebruikte afkortingen en begrippen

In dit hoofdstuk wordt een lijst met gebruikte afkortingen en begrippen gegeven, waarbij niet alleen een zakelijk uitleg wordt gegeven, maar waarbij soms ook een nadere duiding wordt gegeven van het begrip ten behoeve van het te volgen betoog.

AdV André DE VRIES, die door het Openbaar Ministerie onterecht van moedwillige brandstichting werd verdacht bij de Vuurwerkramp.

AG Advocaat-generaal bij het gerechtshof. In het geval van de Vuurwerkramp was dit mr. A.C.M WELSCHEN.

AJT Algemeen Tolteam Journaal. Term gebruikt door de rijksrecherche voor het Tolteam journaal ten onderscheid van het parallelle journaal (PTJ) dat afzonderlijk werd bijgehouden door de Tolteam rechercheurs Dick MAANDAG, Cor ROOK en Martin BREMAN, tussen 6 november 2000 en 29 januari 2001, waarin zij de door hen verrichtte opsporingshandelingen registreerden m.b.t. verdachte André DE VRIES.

Backdraft Bij een verbranding en/of pyrolyse van een grondstof in een afgesloten ruimte kan er een zuurstoftekort ontstaan tegelijk met oplopende temperatuur. Hierdoor kan de temperatuur al boven het verbrandingspunt en/of explosiepunt komen van de grondstof zonder dat verbranding en/of explosie optreedt vanwege het tekort aan zuurstof (gesmoord proces). Wanneer in zo'n situatie door het spontaan bezwijken van een ruit, of het openen van een deur (door bijvoorbeeld een lid van de brandweer), er ineens zuurstof bij de explosieve inhoud van de voordien afgesloten opslagruimte komt, zal er spontaan een heftige explosie optreden.
Dit '*backdraft'* verschijnsel is te herkennen aan de opvallende aanzuiging van lucht. Bij kleine openingen zal er een pulserende beweging (ademen) ontstaan, wat een afwisseling is tussen het naar buiten persen van rookgassen en aanzuigen van lucht. Bij het ontstaan van een grotere opening zal vlak voor de spontane ontvlamming en/of explosie de rook ineens naar de brandhaard toe gaat i.p.v. er van af.[907]
Flashover (vlamoverslag) is een gelijkaardig verschijnsel als *backdraft*, maar daarbij wordt het punt van zelfontbranding vanzelf bereikt met de in het proces nog beschikbare zuurstof. Het proces evolueert dus van onderen af naar de temperatuur van zelfontbranding toe. Bij *backdraft* is er persé sprake van een gesmoord proces dat al over de explosietemperatuur is heengegaan en waarbij een explosie ontstaat door het plotseling beschikbaar komen van zuurstof bij het gesmoorde proces. Het proces daalt dan van boven af naar de explosie toe.[908]

BIZ Bureau Interne Zaken van de politie. Uit de context is duidelijk of hiermee BIZ Twente of BIZ Gelderland-Midden wordt bedoeld.

BIZGM Bureau Interne Zaken van de politieregio Gelderland-Midden. Zij deden in de zomer en het najaar van 2003 intern onderzoek naar mogelijke misstanden binnen het strafrechtelijk onderzoek van het Tolteam. Hun conclusie was dat uitvoerenden zowel als leidinggevenden mogelijk bewust de rechterlijke macht hebben misleid bij dit onderzoek. Zij werden van het onderzoek afgehaald door burgemeester MANS en de rijksrecherche werd ingeschakeld door tussenkomst van justitieminister DONNER.

BPS Dit is een intern registratiesysteem waarin incidenten worden genoteerd: het Bedrijfs-Processen-Systeem. Hierin staan veel meer gegevens dan alleen de gegevens die tot vervolging leiden.

BSVE Belangenvereniging Slachtoffers Vuurwerkramp Enschede

B&W Het college van Burgemeester en Wethouders, oftewel het bestuur van de gemeente Enschede.

C11 (bunker) Door het Tolteam toegekend identificatienummer van de bunker waaronder zich het midden van de door het NFI benoemde 'krater' zich bevond. Alle vuurwerkopslagplaatsen van S.E. Fireworks hebben in het Tolteamdossier eigen nummers gekregen. De zeecontainers werden genummerd E01 t/m E16, de garages (Mavoboxen) werden genummerd M01 t/m M07 en de bunkers werden genummerd C01 t/m C15[a]. Het NFI, het OM en OOSTING hebben, uitgaande van de 'krater' onder bunker C11, gezocht naar geschikt vuurwerk in C11, dat gevonden in de titaniumshells, op basis van selectief gebruik van getuigenverklaringen, en daarmee de heftigste explosie verklaard en als basis gebruikt voor het *'Te-veel-en-te-zwaar'* adagio waarop de S.E. Fireworks directie is veroordeeld. Zie ook de omschrijving bij het begrip *'Titanium shells'* in deze lijst.

C-E, C-E's Contra-expertise(s) die uitgevoerd is/zijn in opdracht van de commissie OOSTING op de onderzoeksresultaten van TNO/NFI m.b.t. het door hen ontwikkelde scenario van brand tot ramp. Deze contra-expertise, die is uitgevoerd door het Britse HSE, het Duitse BAM en het Amerikaanse ATF, mag die naam helemaal niet hebben wegens de vele tekortkomingen. Dit ligt niet aan de kwaliteiten van de, ongetwijfeld zeer gekwalificeerde, drie buitenlandse organisaties. Dit ligt wél aan de wijze waarop de commissie OOSTING de contra-expertise heeft georganiseerd en erover verslag heeft gedaan. Dit wordt in detail uiteengezet in <H.3.6.>

Classificatie De classificatie van vuurwerk, oftewel de indeling van vuurwerk in gevarenklassen is als volgt. Klasse 1 van gevaarlijke stoffen bestaat uit ontplofbare stoffen en voorwerpen.[909] Dit zijn vooral voorwerpen: vuurwerk, vuurpijlen, munitie en ander wapentuig, eventueel met het ontstekingsmechanisme apart. Het grootste gevaar binnen klasse 1 is het gevaar voor massa-explosie. Hiermee wordt een explosie bedoeld die praktisch op hetzelfde moment in de gehele lading plaatsvindt. Daarnaast kan scherfwerking of brand een gevaar opleveren. Binnen klasse 1 kent men subklassen en los van de subklassen ook compatibiliteitsgroepen. Hiermee kan aangegeven worden of groepen stoffen/voorwerpen al dan niet verenigbaar zijn.
'Subklasse 1.1' zijn Stoffen en voorwerpen met gevaar voor massa-explosie (een massa-explosie is een explosie die praktisch op hetzelfde ogenblik plaatsvindt in nagenoeg de gehele lading).
'Subklasse 1.2' zijn Stoffen en voorwerpen met gevaar voor scherfwerking, maar niet met gevaar voor massaexplosie.
'Subklasse 1.3' zijn Stoffen en voorwerpen met gevaar voor brand en met een gering gevaar voor luchtdruk of scherfwerking of met gevaar voor beide, maar niet met gevaar voor massa-explosie,

[a] Het onderzoek door Tolteam/OM was zo slecht georganiseerd dat er een tijdlang met verschillende nummeringen langs elkaar is gewerkt foor de tactische en de technische poten van het Tolteam. Zie daarvoor het afsluitende proces-verbaal Technische Recherche van 16 februari 2001, waarin beide nummeringen naast elkaar worden gehouden.

a) waarvan de verbranding aanleiding geeft tot een aanzienlijke warmtestraling, of
b) die één voor één uitbranden, waarbij een geringe luchtdruk of scherfwerking of beide optreden.
'Subklasse 1.4' zijn Stoffen en voorwerpen die slechts een gering explosiegevaar opleveren indien ze tijdens het vervoer tot ontsteking of inleiding komen. De gevolgen blijven in hoofdzaak beperkt tot het collo en leiden niet tot scherfwerking van enige omvang of reikwijdte. Een van buitenaf inwerkende brand mag niet leiden tot een explosie op praktisch hetzelfde ogenblik van vrijwel de gehele inhoud van het collo.
Compatibiliteit De compatibiliteitsletters behorende bij vuurwerk in de klasse 1 zijn:
Compatibiliteit G - Pyrotechnische stof of voorwerp dat een pyrotechnische stof bevat, of voorwerp dat zowel een ontplofbare stof als een licht verspreidende, brandstichtende, traan verwekkende of rook producerende stof bevat, met uitzondering van een door water te activeren voorwerp of een voorwerp dat witte fosfor, fosfiden, een pyrofore stof, een brandbare vloeistof of brandbare gel of hypergolische vloeistoffen bevat.
Compatibiliteit S - Stof of voorwerp, zodanig verpakt of ontworpen dat alle gevaarlijke effecten ten gevolge van het onopzettelijk in werking treden beperkt blijven tot het inwendige van het collo, tenzij het collo is aangetast door brand. In dit laatste geval moeten alle effecten van luchtdruk of scherfwerking voldoende beperkt blijven, zodat ze de brandbestrijdings- of andere noodmaatregelen in de onmiddellijke omgeving van het collo niet aanmerkelijk hinderen of beletten.
Complot Een complottheorie (of samenzweringstheorie) is een opvatting dat een bepaalde gebeurtenis of ontwikkeling het resultaat is van een samenzwering. Volgens zulke opvattingen spannen immorele en voor niets terugdeinzende individuen of groeperingen heimelijk samen om kwalijke doelen te realiseren.[910] Naast complotten doen ook steeds terugkerende roddelverhalen de ronde die schadelijk zijn voor betrokkenen en het onderzoek kunnen bezwaren. Zie verder onder de kop: *'Roddels'*.
Enkele voorbeelden van complottheorieën of deelcomplotten bij de Vuurwerkramp zijn o.a.:

- **Complottheorie-1:** Er lag militair materiaal bij S.E. Fireworks. Sommigen spraken daarbij zelfs van de AP-23 mijnen[a] die volgens officiële lezing vernietigd zijn door Defensie, maar volgens het complot nog gewoon bij S.E. Fireworks opgeslagen zouden liggen. De argumenten waren: de kracht van de explosie (zou nooit door gewoon vuurwerk kunnen), het feit dat er militaire voertuigen bij S.E. Fireworks waren gezien en ontstekers en granaten die zouden zijn gevonden.
- **Complottheorie-2:** De ramp bij S.E. Fireworks is in opdracht verstrekt door de gemeente (c.q. projectontwikkelaar) om de herinrichting van de wijk Roombeek te bespoedigen zonder daarbij nog last te hebben van tegenstand van de bewoners en bedrijfseigenaren in het gebied. De argumenten waren o.a. de talrijke branden die in andere leegstaande panden hadden plaatsgevonden in de gemeente Enschede en het feit dat de voor de ramp reeds klaarliggende nieuwbouwplannen voor de wijk nooit uitgevoerd hadden kunnen worden zonder de ramp (volgens het complot).
- **Complottheorie-3:** Reeds enkele dagen na de ramp is een groot gedeelte van de nog overeind staande muren en gedeeltes van gebouwen gesloopt en afgevoerd, nog voor de bewoners de restanten van hun huis of bezittingen hebben kunnen zien. Dit wekt veel

[a] Dit zijn de anti-persoonsmijnen bekend uit het dossier van klokkenluider Fred Spijkers, die maatschappelijk werker was bij defensie. Hij meldde dat de dood van een defensiemedewerker niet kwam door verkeerde handelingen (wat de officiële lezing was), maar door slecht werkende mijnen.

wrevel en achterdocht. Deze snelle ruiming zou zijn gedaan om sporen te wissen van bewijzen voor (in te vullen naar gelang het complot). Voor deze snelle ruiming was echter een normale verklaring die te maken had met het zoeken naar stoffelijke resten en het gevaar dat ontstond door de ruïnes van gebouwen te laten staan bij deze zoektocht. Het zoeken naar stoffelijke resten heeft prioriteit boven alle andere onderzoeken.

- **Complottheorie-4:** Er lag bij S.E. Fireworks een grote mortierbom van wel 1 meter doorsnede die de oorzaak van de grote explosie is geweest. Dit wordt door de plaatselijke aanhang hardnekkig gebaseerd op een aantal uitlatingen die aan betrokkenen worden toegeschreven en waarbij is gezegd dat er een bom lag.

Ondanks de onwaarschijnlijkheid van deze theorieën is er toch door het Tolteam onderzoekstijd in gestoken en verantwoording afgelegd betreffende de bevindingen van onderzoek. Geen van bovenstaande, of niet genoemde, complottheorieën bleek enige grond van waarheid te bevatten. Het valt buiten de doelstellingen van deze review-rapportage om verder in te gaan op de uitkomsten van het onderzoek naar iedere complottheorie, of om verdere tijd te steken in de weerlegging van deze theorieën.

COT Crisis Onderzoek Team van de Universiteit Leiden, later het verzelfstandigde Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, doet sinds de jaren tachtig onderzoek naar crises en rampen. Een aantal aspecten zijn van belang voor de review:

- **Advisering Enschede**. In de loop van de jaren negentig wordt het COT vaak verzocht de overheid te adviseren bij kritieke situaties. In het geval van de Vuurwerkramp heeft het COT vanaf dag één, dagelijks en dat gedurende een jaar, de top van het gemeentebestuur geadviseerd bij de afhandeling van de ramp.[911]
- **Onderzoek Enschede**. Ondanks het feit dat het COT reeds een permanente en intensieve adviseur was van de gemeente heeft het COT ook een onderzoeksopdracht uitgevoerd in de vorm van een dossieronderzoek naar de vergunningverlening door de gemeente aan S.E. Fireworks. Hoewel het rapport vrij kritisch was, zijn alle in deze review gesignaleerde brandpunten er niet, of geminimaliseerd, in vermeld.
- **COT verplicht.** In tijden van grote crisis bij een gemeente lijkt de advisering door het COT van Uri Rosenthal en Erwin Muller quasi-verplicht te zijn.[912] Het COT heeft ongetwijfeld goede adviezen voor lokale bestuurders die geen ervaring hebben met het beheersen van een grootschalige crisis. De frequente inzet van het COT dient echter ook een ander doel: De overheid houdt via het COT controle over het verloop van iedere crisis, die misschien in naam lokaal mag zijn, maar die door de omvang wel degelijk implicaties kan hebben voor bestuurlijk en politiek Nederland. De Vuurwerkramp was hiervan een goed voorbeeld.
- **COT-positie.** De verwevenheid van het COT met de hoogste bestuurslagen in Nederland (regering) én met name de VVD, kan qua belang moeilijk worden overschat. Een korte bloemlezing:
  - COT-oprichter en voorzitter (tot 2010) prof. dr. Uri Rosenthal was senator voor de VVD (1999-2010), fractievoorzitter 1e Kamer (2005-2010), 2x informateur (2010) van het kabinet Rutte-1 en Minister van BuZa (2010-2012).
  - COT-oprichter[913] en directeur (tot 20xx) prof. mr. dr. Erwin Muller heeft tal van invloedrijke posities bekleed bij parlementaire enquêtes, Nederlandse politieacademie, Universiteit Leiden, EU-onderzoek, AIVD-evaluatie[914], training van VVD-Kamerleden[915], Huis van Klokkenluiders, etc. etc. Zijn optreden is niet altijd onomstreden.[916]

  - Een grote opdrachtgever van het COT in de jaren 1998-2004 is het ministerie van Binnenlandse Zaken, waarbij meermaals van voorgeschreven aanbestedingsregels is afgeweken omdat de opdracht bij het COT moest komen.[917]
- **Controverse.** Een aantal perspublicaties, met name van de hand van NRC-journalist Joep Dohmen[918], werpen vragen op over mogelijke belangentegenstelling en een oneigenlijk verdienmodel van het COT, waarbij meermaals verrichtte adviestaken en binnen dezelfde casus verrichte evaluatie- en onderzoekstaken welig door elkaar lopen, terwijl dit strikt gescheiden zou moeten zijn. Bovendien wordt het COT regelmatig gecontracteerd buiten de verplichte aanbestedingsregels om.

COV Commissie Onderzoek Vuurwerkramp, ook bekend onder de naam van commissie OOSTING. Deze commissie is ingesteld door de overheid (rijk, provincie en gemeente) om voor eens en voor altijd uit te maken wat er aan de hand is geweest bij de Vuurwerkramp. De uitdrukkelijke, meermaals intern en extern uitgesproken, bedoeling was dat er géén parlementaire enquête van zou komen. De COV moest dit voorkomen. dit naar aanleiding van de parlementaire enquête naar de Bijlmerramp die even daarvoor was afgesloten en het overheidshandelen sterk bekritiseerde.

CvPg's College van procureurs-generaal. Dit is de hoogste leiding van het Openbaar Ministerie.

Daslook Laatste feitenonderzoek (2012): rijksrecherche stelt alles 'kalt'.

DMKL Wettelijk adviseur: Bureau Adviseur milieuvergunningen (MILAN) was onderdeel van Directie Materieel Koninklijke Landmacht (DMKL) van Ministerie v. Defensie.

E2 (container) Door het Tolteam toegekend identificatienummer van de zeecontainer die een cruciale rol zou hebben gespeeld bij de escalatie van brand naar ramp. Alle vuurwerkopslagplaatsen van S.E. Fireworks hebben in het Tolteamdossier eigen nummers gekregen. De zeecontainers werden genummerd E01 t/m E16, de garages (Mavoboxen) werden genummerd M01 t/m M07 en de bunkers werden genummerd C01 t/m C15.[a] Het NFI, het OM en OOSTING hebben, een scenario van escalatie aangenomen waarbij een heel verhaal is gebouwd om container E2, zonder dat dit is gebaseerd op aantoonbare feiten. Onderdeel van dit scenario zijn een niet bestaande aanhangwagen die een half uur lang in brand heeft gestaan zonder dat deze brand is waargenomen, laat staan geblust. Deze brand zou doorgeslagen zijn naar container E2 terwijl het twijfelachtig is of dit wel mogelijk is. Een steekvlam uit container E2 zou vervolgens het centrale bunkercomplex hebben doen ontploffen, terwijl op (buiten het dossier gehouden) filmbeelden is te zien dat de inleiding tot de explosie van het bunkercomplex al liep vóór de escalatie door explosieve verbranding van container E2. Zie <H.7.1.11> en <H.7.1.13>.

Esaltato 1e feitenonderzoek (2010): Aanwijzingen heropening strafrechtelijk oz.

Gepercipieerd belang: Het begrip *'gepercipieerd belang'* wordt door steller gebruikt om aan te geven wanneer de top van het Openbaar Ministerie en Justitie, met daarachter het hogere bestuur en politiek in Nederland, een belang denken waar te nemen van de Nederlandse staat. Dat *'gepercipieerd belang'* zou dan gediend zijn bij de handhaving van de status quo van machtsverhoudingen, afspraken en invloeden binnen het Nederlandse poldermodel. Volgens dit perspectief kan het verdedigbaar zijn, namelijk in het geval de

[a] Zie een van de vorige voetnoten betreffende de inconsequente nummering van de opslagplaatsen.

waarheid te disruptief is, om *'waarheidsvinding'* ondergeschikt te maken aan het belang van de status quo. Het handelt hier (volgens steller) niet om het werkelijke belang, want het werkelijke belang van de Nederlandse staat kan alleen door waarheidsvinding gediend zijn.

Gevarenklasse Toegespitst op dit dossier is het een theoretische vooraf-aanduiding van het soort gevaar dat naar verwachting valt te duchten bij het branden van de diverse soorten vuurwerk. Binnen de klasse 1 (explosieve stoffen) zijn te onderscheiden:

- **Subklasse 1.1:** Dit is de gevaarlijkste klasse waarbinnen het vuurwerk een zogeheten massa-explosieve reactie kan vertonen bij brand, hetgeen inhoudt dat alle vuurwerk gezamenlijk explodeert in één of meerdere grote explosies.
- **Subklasse 1.2:** Dit is de op-een-na-zwaarste klasse van vuurwerk, waarbij gevaar voor scherfwerking bestaat bij brand, zonder dat er een massa-explosie kan optreden op basis van alleen klasse 1.2 vuurwerk.
- **Subklasse 1.3:** Dit is de op-een-na lichtste klasse, bestaande uit evenementenvuurwerk dat een felle brand kan veroorzaken.
- **Subklasse 1.4:** Dit is de lichtste klasse waarbij de effecten van het vuurwerk beperkt blijven tot binnen de verpakking (omdoos). Deze klasse omvat zowel het (lichte) consumentenvuurwerk als het wat zwaardere evenementenvuurwerk dat nog steeds onder de subklasse 1.4 valt.

Op de starre wijze van toepassing in Nederland van deze indeling van vuurwerk valt veel af te dingen omdat hierbij diverse effecten, zoals 'opsluiting' niet bij het ontstaan van de explosieve reactie zijn betrokken. Dit is door de overheid steeds opgelost door de classificatie van het vuurwerk achteraf aan te passen aan het waargenomen effect.

GVO Een Gerechtelijk Vooronderzoek was in Nederland een strafrechtelijk onderzoek waarbij een rechter-commissaris inhoudelijk betrokken was. In de vordering tot gerechtelijk vooronderzoek moest duidelijk staan omschreven van welke strafbare feiten de verdachte werd verdacht. De verdachte moest - nog voor de sluiting van het gerechtelijk vooronderzoek - in de gelegenheid worden gesteld om een kopie van die vordering in ontvangst te nemen. Op 1 januari 2013 verviel het gerechtelijk vooronderzoek in de Nederlandse strafvordering.[919]

<H.1.2.3.4> Hoofdstuk 1, subhoofdstuk 2, paragraaf 3.4. Notatie in de tekst gebruikt voor de verwijzing naar betreffende tekstgedeeltes elders in dit document.

HOvJ Hoofdofficier van Justitie

<H.x.x> Hoofdstukverwijzing in het rapport. <H.X> en <H.X.x> duiden hoofdstukken aan. <H.X.x.x>, <H.X.x.x.x> en verder, duiden paragrafen aan binnen de (sub)hoofdstukken.

IBR Inspectie Brand en Rampenbestrijding

Intellectueel dader Aangetoond is dat oud-eigenaar SMALLENBROEK het door hem verkochte bedrijf S.E. Fireworks BV, sindsdien door BAKKER en PATER gevoerd als S.E. Fireworks v.o.f., koste wat kost wilde vernietigen. Hoewel SMALLENBROEK ten tijde van de ramp fysiek op het eiland Malta verkeerde, blijft dit motief voor het doen plegen van brandstichting bij S.E. Fireworks v.o.f., strafrechtelijk relevant. Dit is strafrechtelijk te als een motief voor het zogeheten *'intellectueel daderschap'*. Van *'functioneel daderschap'* zou alleen sprake kunnen zijn wanneer SMALLENBROEK een vorm van zeggenschap heeft over de fysieke dader van de brandstichting. Daarvan is tot dusver niets gebleken.

Klasse Zie gevarenklasse.

Klokkenluider Een werknemer van een organisatie die een externe melding doet van een vermoeden van een ernstige misstand binnen de organisatie waarvoor hij werkzaam is. De term *'klokkenluider'* is een beladen en besmette term. Soms kan beter het neutralere woord *'melder'* worden gebruikt. De term 'klokkenluider' is alleen op zijn plaats wanneer aan een aantal voorwaarden wordt voldaan bij het doen van een melding van misstanden:

- Het betreft een melding van een ernstige misstand met relevante maatschappelijke betekenis.
- De misstand, wordt eerst intern binnen de eigen organisatie gemeld, behalve wanneer door de aard van de misstand, dan wel betrokkenheid van de leiding, niet van melder verwacht kan worden dat deze misstand eerst intern gemeld moet worden.[a]
- Er sprake is van een externe melding onder eigen naam. Dus niet anoniem, want dan is er geen sprake van het verantwoordelijk luiden van de klok, maar van stiekem lekken.
- De melder niet eerst zelf bij het begaan van de misstanden is betrokken, omdat in zo'n geval de juridische status van de melder niet meer die van een onbezoedeld melder is, maar de status heeft van 'spijtoptant', waardoor hij/zij bloot kan staan aan strafrechtelijke vervolging, tenzij geheel of gedeeltelijk onschendbaarheid wordt overeengekomen. Bekendste voorbeeld van een spijtoptant is Ad Bos (Bouwfraude).
- Naar gelang de invalshoek is het arbitrair om ook eisen op te leggen aan de motieven en handelwijze van de klokkenluider. Waar in Nederland een klokkenluider uit nobele motieven moet handelen en een verantwoordelijke procedure moet hebben doorlopen, hanteert men in de VS een benadering van de inhoud die telt, zonder naar de motieven te kijken, met als voorbeeld de federale *'False claims act'*.

In het geval van het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp, traden er twee klokkenluiders op; de (voormalige) Tolteamrechercheurs Jan PAALMAN en Charl de ROY van ZUYDEWIJN. Ondanks de gebruikelijke ontkenning door de betrokken organisatie (politiekorps Twente) kwalificeren zowel PAALMAN als De Roy van ZUYDEWIJN zich op uitmuntende wijze als klokkenluider, ook naar de (m.i. overdreven) Nederlandse normen. Een andere klokkenluider die in dit reviewrapport naar voren komt is oud-rijksambtenaar Den Breejen, die een boekje open doet over de tekortkomingen bij de ministeries waar hij indertijd werkte (VROM en V&W), op het gebied van regelgeving voor gevaarlijke stoffen.

KNP Het Korps Nationale Politie of de Korpschef Nationale Politie.

Massa-explosie Misbruikt en niet-eenduidig begrip waarmee de overheid aangeeft dat er sprake is van een gezamenlijk ontploffen van het aanwezige vuurwerk bij een opslagplaats.
Zie de uitgebreide beschouwing van het begrip 'massa-explosie' in <H.2.4.4.9.3>. Zodra deze beschouwing gereed is, kan in deze woordenlijst een samenvatting worden opgenomen.

Melder Het neutrale begrip (intern) 'melder' wordt in dit document vaak gebruikt in de plaats van het meer beladen begrip 'klokkenluider', dit om de leesbaarheid te

[a] Voorbeelden van gevallen waarbij in redelijkheid niet van een klokkenluider verwacht kan worden dat hij/zij eerst intern binnen de organisatie meldt zijn, behalve wanneer de leiding bij de misstand betrokken, ook wanneer de leiding de misstand heeft gedoogd, anderen voor hem/haar reeds aandacht hebben gevraagd voor hetzelfde probleem zonder dat er correcte opvolging aan werd gegeven, wanneer het risico aannemelijk is dat bewijzen van de misstand zullen verdwijnen indien eerst een interne melding wordt gedaan.

vergroten. Steller (PvB) bedoelt in beide gevallen (zowel melder als klokkenluider) de beide voormalige Tolteam rechercheurs Jan PAALMAN en Charl De ROY van ZUYDEWIJN.

MILAN Het Bureau Adviseur Milieuvergunningen Koninklijke Landmacht, een kleine afdeling binnen het Directoraat Materieel van de Koninklijke Landmacht, dat de wettelijk voorgeschreven adviseur was voor gemeentes in het geval van een aanvraag van een milieuvergunning voor een vuurwerkopslag.

MSNP Een in Enschede gevestigd advies- en onderzoeksbureau, dat gerund wordt door één man: bedrijfskundig ir. Bas van den HEUVEL. MSNP heeft veelvuldig hand- en spandiensten verricht in het kader van gevoelige gerechtelijke onderzoeken, waarvan de Vuurwerkramp eer één was. MSNP heeft invloed gehad op de loop van deze onderzoeken. Dit wordt in detail uitgelegd in hoofdstuk <H.8.13>. Zie aldaar.

NFI Nederlands Forensisch Instituut, een afzonderlijk directoraat binnen het Ministerie van (Veiligheid en) Justitie, dat door het Openbaar Ministerie wordt ingeschakeld voor het verrichten van sporenonderzoek en daarin, zeker in 2000, een quasi-monopolypositie heeft (nu: had).

NLR Nederlands Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium dat op aanvraag van het Tolteam een 3D-reconstructie heeft gemaakt van de ramp aan de hand van 18 daarvoor het meest in aanmerking komende getuigenverklaringen.

OM Openbaar Ministerie

OT ObservatieTeam

Overleden Aangezien de Vuurwerkramp al weer ruim 18 jaar geleden is gebeurd, zijn ondertussen een aantal personen, die in dit reviewrapport worden genoemd, overleden. Voor zover steller bekend zijn dat (behalve de 23 dodelijke slachtoffers van de ramp) o.a. de volgende personen::

1. Bakker Piet, teamleider binnen het Tolteam, gaf leiding aan de drie rechercheurs uit het parallelle traject richting DE VRIES. Overleden op …
2. Mijwaart Cees, dagelijks leider binnen het Tolteam, overleden op 9 februari 2017
3. Oosterlaken René, Hoofdinspecteur, verzorgde coördinatie Tolteam met commissie OOSTING, overleden op 25.12.2016
4. Runhaar Geert, leider van de leesploeg die naast het Tolteam functioneerde, overleden op 16.11.2008.
5. Vries André de, door het OM onterecht verdacht van opzettelijke brandstichting, overleden op 09 juli 2013.
6. Wagenvoort Gerrit, voormalig voorzitter van de VEN, overleden op 15 januari 2018.
7. Wijk Dirk van, getuige en kennis van Willy PATER, verklaarde over zijn waarnemingen betreffende PATER op de rampdag. Overleden op …

OvJ Officier van Justitie

Pg/PG/Pg's Procureur-generaal / procureurs-generaal, college van Pg's.

Plofdak Dit is het dak van een bunker waarin ontplofbare stoffen worden bewaard en waarbij het dak niet star is bevestigd aan de opstaande muren van de bunker, zodat bij een explosie het dak omhoog komt en als drukontlasting fungeert.

PTJ Parallel Tolteam Journaal. Afkorting gebruikt door steller (PvB) voor het parallelle journaal (PTJ) dat afzonderlijk werd bijgehouden door de Tolteam rechercheurs Dick MAANDAG, Cor ROOK en Martin BREMAN, tussen 6 november 2000 en 29 januari 2001, waarin zij de door hen verrichtte opsporingshandelingen registreerden m.b.t. verdachte André DE VRIES. Dit in onderscheid van de term gebruikt door de rijksrecherche voor het Algemeen Tolteam Journaal dat voor alle rechercheurs van het Tolteam toegankelijk was en door hen werd gebruikt om de door hen verrichte opsporingshandelingen te registreren.

Pyrolyse Pyrolyse is het proces waarbij onder invloed van vuur/hitte (tussen 200-900 °C) een materiaal (grondstof) ontleedt van grote naar kleinere moleculen (kraken) zonder dat er zuurstof bij kan en er dus geen verbranding optreedt. Bij materiaal dat van zichzelf toch zuurstof bevat, zoals hout of vuurwerk, kunnen toch verbrandingsprocessen optreden gelijktijdig met een pyrolyse.[920]

Het pyrolyseproces is een mogelijke verklaring voor een deel van het proces dat zich binnenin de containers heeft kunnen afspelen, waarbij de stalen zeecontainers zichtbaar onder de interne druk begonnen op te bollen en de brandweerlieden ijlings het vege lijf probeerden te redden voordat deze container(s) tot ontploffing kwam(en).

”Verkoling” of pyrolyse is een thermochemische reactie van brandbare materialen zonder vuur of sterke warmteontwikkeling.

In het geval van pyrolyse van vuurwerk in afgesloten ruimten zoals zeecontainers, zal afhankelijk van de vullingsgraad van de container en de daardoor resterende hoeveelheid lucht, een - door welke oorzaak ook - ontstoken vuur vrij snel doven tot pyrolyse zonder vuurverschijnselen bij temperaturen zo tussen de 200 en 350 °C.; bij een volle container is de lucht eerder ‘verbruikt’. Daarbij wordt aanvankelijk veel CO en waterdamp geproduceerd, herkenbaar aan de specifieke witte rook, die door de lichte overdruk uit de ventilatieopeningen en kieren zal dringen. Naarmate het proces vordert, zal de hoeveelheid brandbaar gas in een ruimte, bijv. een container toenemen maar de hoeveelheid luchtzuurstof afnemen. Zoals we dat o.a. in de verbrandingsmotortechniek noemen, gaat het mengsel gas / lucht van “arm” via “ideaal” naar “rijk”.

Een “ideaal” mengsel is makkelijk ontsteekbaar en heeft de hoogste explosieve werking. Naarmate het mengsel naar “arm” of “rijk” gaat is de ontbranding trager, met minder energie en de ontsteekbaarheid moeilijker; men kent dat van verbrandingsmotoren. We kunnen stellen dat een pyrolyseproces 6 fasen kent:

1) Ontsteek- en vuurfase.
2) Vlamdooffase.
3) Arme fase.
4) Ideale mengselfase.
5) Rijke fase.
6) Eindfase.

- In de *Ontsteekfase* zijn er vuurverschijnselen waarin de temperatuur plaatselijk hoog oploopt. Indien de ruimte niet afgesloten wordt, zal de inhoud uitbranden.
- De *Vlamdooffase* kan alleen ingaan als de ruimte gesloten wordt; het vuur dooft in tijd afhankelijk van de hoeveelheid luchtzuurstof; de feitelijke pyrolyse begint met:
- De *Arme fase*. Deze fase is gevaarlijk; er wordt immers reeds [toenemend] explosief gas geproduceerd, er is nog [afnemend] zuurstof én er zijn [afnemend]ontsteekbronnen in de vorm van de laatste vlammetjes. In deze fase wordt voorál opvallend witte rook geproduceerd.

- Hoewel in de *fase van ideaal mengsel* een eventuele explosie het krachtigst zou zijn, is deze fase niet het gevaarlijkst doordat er geen [inwendige-] ontsteekbronnen meer zijn.
- In de *rijke fase* wordt het gevaar van inwéndige explosie in de ruimte steeds kleiner; de hoeveelheid luchtzuurstof neemt steeds verder af; de kans op interne ontsteekbronnen ook.
- In *de eindfase* is alle materiaal thermochemisch geheel omgezet in vaste- en gasvormige-, meest koolstofhoudende, en bij menging met lucht/zuurstof. brand- of explodeerbare stoffen.

Indien in de rijke en/of in de eindfase de ruimte wordt geopend, ontsnapt na witte rook opvallend zwarte rook, bestaande uit koolstofpoeder. Let op: de totale energie-inhoud is nog steeds aanwezig in de gassen en de vaste stoffen.

Pv Proces-verbaal, een ambtsedig opgemaakt verslag door een politieambtenaar van handelingen of gebeurtenissen of bevindingen.

PvB Initialen van Paul van Buitenen, de steller van voorliggend reviewrapport.

RBT Recherche Bijstand Team. Wanneer een rechercheonderzoek zo groot is dat dit niet meer binnen de normale planning van de afdeling recherche van een district of regio van de politie kan worden uitgevoerd, wordt er voor dat onderzoek een speciaal Recherche Bijstand Team opgetuigd. Het RBT dat voor het strafrechtelijk onderzoek van de Vuurwerkramp is opgetuigd heeft de naam 'Tolteam' gekregen. Zie verder onder 'Tolteam'.

RC Rechter-Commissaris

Reflectie Interne reflectie is een geheel van procedures binnen een opsporingsorganisatie (politie of OM) die er op is gericht kritische vragen van de bij een onderzoek betrokken teamleden te bevorderen, waardoor de kans op het optreden van een *'Tunnelvisie'* wordt verkleind. Zie <H.8.2.3> voor een nauwkeuriger omschrijving van *'reflectie'*.

Roddels Roddels of roddelverhalen zijn steeds terugkerende verhalen over vermeende gebeurtenissen, omstandigheden of handelingen in verband met de Vuurwerkramp, zonder dat deze verhalen op enig bewijs berusten. Vaak is een uit zijn verband gerukte hoeveelheid informatie de aanleiding voor een roddel. Soms wordt deze bewust rondgepompt met de bedoeling betrokken partijen te beschadigen of om een bepaald onderzoeksdoel te bereiken. Voorbeelden van dergelijke roddels in het kader van onderzoeken naar de Vuurwerkramp zijn:

- **De rode skelter.** In een getuigenverklaring van Marion Hermelink, pedicure van de familie SMALLENBROEK, is sprake van een jongen op een blauwe trapskelter die is gezien bij het vuurwerkbedrijf voorafgaande aan de ramp. Volgens de roddel zou deze skelter van een van de zoons van S.E. Fireworks eigenaar BAKKER zijn en zou dit betekenen dat BAKKER of zijn vrouw op het bedrijf waren voorafgaande aan de ramp. Weerlegging: Hier is uitgebreid onderzoek naar verricht. BAKKER is hierover bevraagd tijdens zijn achtste verklaring afgelegd op 24 mei 2000. Er zijn sluitende en gecontroleerde alibi's van het echtpaar BAKKER, zowel als van het betreffende zoontje van BAKKER die, i.t.t. de oudere zoon van Pater, wél indringend is bevraagd (door deskundigen) op zijn dagbesteding. Er bleken in de buurt meerdere jongens te wonen die zo'n skelter hadden. Zie o.a. het verzamel proces-verbaal m.b.t. het tactisch onderzoek, d.d. 15 maart 2001 (Oosterveen/De Vries). Zie tevens het politieboek van Maarten Bollen over de skelter (blz. 63, 67, 149, 186, 196, 206).

- **De blauwe Lupo.** In een getuigenverklaring opgenomen door het Tolteam van getuige I. Joughlaf op 15 juni 2000 om 15u20 verklaart getuige dat hij een blauwe Lupo zag staan bij de roldeur van S.E. Fireworks. Hij is de enige getuige die dit verklaart. Deze getuigenverklaring zingt rond in een beperkt, maar hinderlijk circuit waarbij zelfs fotomontage wordt gebruikt om Anita BAKKER te belasten. Volgens de roddel zou dit namelijk de wagen van Anita Bakker (echtgenote van Rudi) zijn en zou dit betekenen dat BAKKER of zijn vrouw op het bedrijf waren direct voorafgaande aan de ramp.
  Weerlegging: Hier is uitgebreid onderzoek naar verricht. De alibi's van het echtpaar Rudi en Anita BAKKER zijn sluitend. Niet alleen volgens verklaring van betrokkene, maar ook gecontroleerd aan de hand van getuigenverklaringen van winkelpersoneel, kassabon en telefoon. Bovendien bleek de Lupo de hele dag niet van zijn plaats te zijn geweest.
- **Shell diameter 1 meter**. Op bepaalde Internetfora keert steeds de roddel terug dat er een mortierbom (shell) met een diameter van maar liefst 1 meter gelegen zou hebben. Dit wordt gebaseerd op enkele uitlatingen van betrokkenen, opgetekend uit tweede of derde hand, dat er een bom zou liggen bij S.E. Fireworks.
  Weerlegging: Ook hiervan is niets gebleken. Niet uit de voorraadadministratie, niet uit de aanwezige mortierpijpen, niet uit de rechtshulpverzoeken en niet uit de opgenomen getuigenverklaringen.
- Roddel-4

RR RijksRecherche, de speciale opsporingsdienst van het Openbaar Ministerie, die ingezet wordt om de verdenking van ernstige misdrijven begaan door overheidsdienaren te onderzoeken.

S.E.F./SEF Het bedrijf S.E. Fireworks. Zie verder hierna.

S.E. Fireworks Het vuurwerkbedrijf dat was gevestigd aan de Tollensstraat 50 te Enschede en waarvan de opslagplaatsen vóór 15u op 13 mei 2000 in brand zijn geraakt en rond 15u35 zijn ontploft. Tot aan de datum van overname (27 april 1998) had het bedrijf als rechtspersoonlijkheid de vorm van een 'BV' die in handen was van eigenaar Harm SMALLENBROEK. Na de datum van overname had het bedrijf als rechtspersoonlijkheid de vorm van een 'V.o.f.' die in handen van Ruud BAKKER en Willy PATER met hun echtgenotes.

SFOB Samenwerking Forensisch Onderzoek Bomexplosies

Shells Shells, ook mortierbommen genoemd, zijn vuurwerkbommen die met een lanceerbuis (mortierpijp) worden afgeschoten. Er is een aandrijflading die voor de lancering zorgt en een effectlading die ontploft boven in de lucht. Bij het afvuren van shells hoort men het typische doffe knalgeluid geluid van de ontploffende aandrijflading in een buis voordat even later de knal in de lucht plaatsvindt van de effectlading. Deze typerende volgorde van geluiden is ook waargenomen door enkele getuigen voorafgaande aan het uitbreken van de brand(en) bij S.E. Fireworks. Zie <H.7.1.7>. Bij de CHAF-proeven (Polen 2005) bleken de 6" shells niet het meest gevaarlijke vuurwerk waarvoor TNO de shells hield. Zie hierna onder de beschrijving van het begrip *'Titanium shells'*.

Sv Strafvordering (WvSv = Wetboek van Strafvordering)

Steller (dezes) Om verwarring te voorkomen met de auteurs van de in dit reviewrapport geciteerde en aangehaalde brondocumenten en boeken, wordt voor de schrijver van voorliggende rapport (Paul van Buitenen) de term *'steller'* of *'steller dezes'* gebruikt.

TA TapAansluiting (Nog verifiëren)

TBS Tunnelvisie, kenmerk 'Bewijsselectie': Focussen op één verdachte, selecteren bewijs voor succesvolle vervolging en ontlastend bewijsmateriaal negeren of achterhouden.

TCB Tunnelvisie, kenmerk 'Confirmatiebias': Het zoeken naar bevestiging voor een hypothese.

TDF Tunnelvisie, kenmerk 'Denkfouten': Ongefundeerde ijkpunten, eenzijdige context, zoeken naar hypothese bevestigende informatie, vasthouden aan overtuiging ondanks strijdig bewijs.

Tegenspraak Procedure waarbij een niet tot het rechercheteam behorende deskundige de gelegenheid krijgt de chef van het rechercheteam TGO te bevragen over de door hem gebruikte methoden en genomen beslissingen tijdens zijn onderzoek. Tegenspraak heeft ten doel om het optreden van *'tunnelvisie'* te helpen voorkomen. Zie <H.8.2.3> voor een nauwkeuriger omschrijving van *'Tegenspraak'.*

Te-veel-en-te-zwaar Het *'Te-veel-en-te-zwaar'* adagio is de basis van de veroordeling van de directeuren van S.E. Fireworks. Het NFI, TNO, OM en COV konden komen tot de conclusie dat er *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk lag op basis van een reeks aan onjuiste aannames en bewezenverklaringen. Te noemen zijn: Onjuiste her-classificatie van het vuurwerk, onjuiste voorraadreconstructie, rechtshulpverzoeken die door de NL overheid zelf zijn getorpedeerd, niet gebruiken van de voorraadadministratie, niet gebruiken expertise externe accountant, een 'krater' die ook een inzakking was, onwetenschappelijke bewijsmethoden, selectief shoppen in getuigenverklaringen.

TGD Tunnelvisie, kenmerk 'Groepsdenken': Te grote cohesie in rechercheteam. Onafhankelijk denkvermogen wordt aangepast aan de groepsmening. Collectieve blikvernauwing en conformerings-druk. Eenheid staat voorop. Alternatieve onderzoeksrichtingen of afwijkende informatie ontwijken. Passend maken informatie binnen het voorkeursalternatief.

TGO Team Grootschalige Opsporing, het vroegere RBT Recherche Bijstand Team.

TIK Tunnelvisie, kenmerk 'Informatiekleuring': Ontvangen informatie wordt gekleurd door die theorie.

Titanium shells Door het OM, Tolteam, TNO, NFI en OOSTING is de mythe van de 6" (inch) of 150 mm *'Titanium Shells'* in het leven geroepen. Dit was het monster van S.E. Fireworks, de saluts waarmee zij hun shows afsloten. Dit professionele mortiervuurwerk zou verantwoordelijk zijn voor de massa-explosies die een stadswijk van Enschede verwoestten. Bedoeld worden de 6 inch "Salute Shells met titanium". Dat zijn die shells die met een 150 mm mortierbuis afgeschoten op grote hoogte een (saluut) knal geven en bij menging met aluminium of titanium een felle wit lichtflits geven. Titanium wordt niet bijgevoegd om het knaleffect te verhogen, titanium geeft bij verbranding een fel wit licht/witte vonk. Titaniumstof kan explosief reageren, maar dat doet vrijwel élke metaalstof, dus titanium maakt shells niet extra gevaarlijk. De mythe van de *'Titanium shells'* is in het leven geroepen door het technisch onderzoek van onkundige 'gerechtelijke experts' die géén énkele kennis noch ervaring hadden. Zie <H.2.1.8.3.8.4> en <H.2.4.4.9.2>. Zowel TNO, NFI, OOSTING als MSNP kwamen in hun conclusies uit bij deze shells als dé initiator van de zogeheten 'massa-explosies' (zonder dat zij überhaupt enig benul hadden van het begrip *'massa-explosie'*, zie <H.2.4.4.9.3>). Dit was bruikbaar in een door de overheid verzonnen bewijsconstructie, waarbij het OM, vertrekkende van de tot *'krater'* omgedoopte verzakking onder bunker C11, heeft gezocht tussen de veelheid van vaak vage verklaringen van S.E. Fireworks-medewerkers naar een voorraad *'Titanium shells'* in bunker C11. Zo'n verklaring is gevonden in de verklaring afgelegd door mede-eigenaar PATER op 28 november 2000. Hij trok die verklaring later (op 9 mei 2001) overigens weer in, maar het OM heeft nagelaten dit alsnog te vermelden nadat het strafrechtelijk dossier in maart 2001 al was afgesloten.
Bij de door de EU gefinancierde CHAF-proeven in Polen (2005) bleken de 6" shells inderdaad niet het meest gevaarlijke vuurwerk waarvoor TNO/NFI/OM de shells hielden. Zie hiervoor <H.8.10.7.6.3.7> en <H.8.10.16> conclusies onder punt 9 (!).

TMB Tunnelvisie, kenmerk 'Maarten Bollen': Hij vormt bij uitstek het levende voorbeeld van het effect van 'tunnelvisie'.

TNO Nederlandse Organisatie voor Toegepast-Natuurwetenschappelijk Onderzoek, een in 1932 bij wet opgerichte publiekrechtelijke organisatie om kennis toepasbaar te maken voor bedrijven en overheden. In de praktijk is TNO voor de continuïteit van de organisatie door haar orderportefeuille grotendeels afhankelijk van de Nederlandse overheid. Het is ook bekend dat TNO, in tegenstelling tot haar vereiste onafhankelijkheid, regelmatig onderzoeksresultaten aflevert die zijn aangepast aan de wensen van de (betalende) opdrachtgever. Zie <H.7.1.13.3>.

Tolteam Het Recherchebijstandsteam (RBT) geformeerd bij de politie Twente dat onderzoek deed naar de toedracht en schuldvraag van de Vuurwerkramp. Dit RBT is genoemd naar de Tollensstraat waar het bedrijf S.E. Fireworks was gevestigd. Het is een RBT waar op het hoogtepunt meer dan 100 politiemensen werkzaam waren en daarmee het grootste naoorlogse RBT uit de Nederlandse politiegeschiedenis.

Tolteamleiding De algehele leiding van het politiewerk binnen het Tolteam lag bij commissaris Rik de BOER, de toen pas aangetreden chef recherche van de regiopolitie Twente. Niet de korpschef Twente (eerst hoofdcommissaris Aad Meijboom, daarna hoofdcommissaris Piet DEELMAN) was verantwoordelijk voor het recherchewerk van het Tolteam, maar de leider van het Tolteam commissaris Rik de BOER had de verantwoordelijkheid. Daarbij diende DE BOER de aanwijzingen op te volgen van het Openbaar Ministerie, i.c. de zaaksofficier Herman STAM. Onder DE BOER functioneerde hoofdinspecteur Ed(die) REINSHAGEN als leidinggevende voor het dagdagelijkse politiewerk

binnen het Tolteam. Hij werd daarin voor het tactische gedeelte bijgestaan door de inspecteurs Hans KAMPERMAN, Cees MIJWAART en brigadier Piet BAKKER.

TOV Tunnelvisie, kenmerk 'Overzichtsverlies': Het verlies van overzicht over informatie.

TR Technische Recherche of Technisch Rechercheur. In het Tolteam draaide alles om één Technisch Rechercheur en dat was Klaas BERENST.

TRG Tunnelvisie, kenmerk 'Resultaatgebondenheid': Bij gewenste einduitkomst het bijstellen van eindverhaal in lijn met die gewenste uitkomst.

TTF Tunnelvisie, kenmerk 'Theoriefocus': Te enge focus op één onderzoeks- of vervolgingstheorie.

Tunnelvisie Het begrip *'tunnelvisie'* wordt in dit document gebruikt om aan te geven dat alle opsporende instanties in het strafrechtelijk dossier van de Vuurwerkramp zich schuldig maakten aan het laten meespelen van vooringenomen standpunten bij de uitvoering van de strafrechtelijke vervolging. Dit betrof zowel het Openbaar Ministerie (college Pg's, officieren van justitie en rijksrecherche) als de politie Twente (Tolteam en korpsleiding). In deze tunnelvisie is het OM, uitgaande van het feit dat de Nederlandse regelgeving op orde was, de oorzaken van de ramp bij civiele 'daders' gaan zoeken, is eenzijdig gezocht naar bewijsgronden voor de veroordeling van een 'brandstichter' en de eigenaren van het vuurwerkbedrijf S.E. Fireworks. Daarbij is ontlastend bewijsmateriaal onvoldoende meegewogen. Deze tunnelvisie binnen het onderzoek van de Vuurwerkramp had zich zó diep geworteld binnen het opsporingsapparaat, dat deze onbewust ook manifest aanwezig is in het boek *'Op zoek naar de onderste steen'* (480 blz.), geschreven door politiewoordvoerder en historicus Maarten Bollen. Dit boek is in opdracht van het politiekorps Twente geschreven en gesubsidieerd door het ministerie van BZK, o.a. om een eerlijk beeld te geven van de gedrevenheid van een politieorganisatie tijdens dit enorme onderzoek. Daarin is Bollen beter geslaagd dan hij zelf weet.[921] De auteur Maarten Bollen geldt nu als autoriteit op het gebied van 'tunnelvisie' bij rechercheonderzoeken[922] en vervult een rol bij de organisatie van *'tegenspraak'* om het optreden van het fenomeen *'Tunnelvisie'* bij een rechercheonderzoek te voorkomen. Bollen realiseert zich daarbij niet dat zijn expertise dieper zit. Hij was zelf een prominent instrument van een van de engste tunnelvisies binnen de naoorlogse recherchegeschiedenis.

TVB Tunnelvisie, kenmerk 'Verliesbinding': Niet willen verliezen; liever investeren in eigen verliesgevende zaak, dan het verlies nemen en opnieuw beginnen.

VerEsal 2e feitenonderzoek (2011) o.l.v. HOvJ Tomesen. Meeste aanwijzingen worden reeds 'kalt gestellt'. Laatste lossen eindje doorgeschoven naar rijksrecherche.

Vuurwerkopslagplaatsen De vuurwerkopslagplaatsen bij S.E. Fireworks zijn ten behoeve van het strafrechtelijk onderzoek te identificeren aan de hand van een door het Tolteam toegekende unieke nummering. De gewapend betonnen bunkers uit het centrale bunkercomplex waren genummerd: C01 t/m C15. De garageboxen, ook wel Mavoboxen genoemd, waren genummerd: M01 t/m M07. De metalen zeecontainers met houten bodem waren genummerd: E01 t/m E14, plus nog twee bijgeplaatste containers E15 en E16 die niet voor vuurwerk waren bestemd, maar voor de opslag van ambulante handel (zoals mortierbuizen, mortierrekken en verpakkingsmateriaal). Deze identificatie van de opslagplaatsen had uniek moeten zijn, maar de technische recherche bleek een andere nummering te hanteren dan de tactische recherche, hetgeen tijdens de strafrechtelijke opsporingswerkzaamheden voor verwarring heeft gezorgd. Onderstaand een overzicht van de verschillen, zoals genoteerd in het eind proces-verbaal van de Technische Recherche d.d. 16 februari 2001:

PD code		Tactische code
CK	=	C1
CW	=	C2
C10	=	C3
C09	=	C5
C08	=	C7
C07	=	C9
C06	=	C11
C05	=	C13
C04	=	C4
C03	=	C6
C02	=	C8
C01	=	C10
C13	=	C12
C12	=	C14
C11	=	C15

POLITIE
Recherche Bijstand Team Twente

T

PD code		Tactische code
M6	=	M1
M5	=	M2
M4	=	M3
M3	=	M4
M2	=	M5
M1	=	M6
M7	=	M7

Figuur 768: Proces verbaal Technische Recherche van 16 februari 2001: Opsomming verschillen in nummering vuurwerkopslagplaatsen tussen TR en Tactiek

WODC Het WODC is het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum van het Ministerie van Justitie & Veiligheid. Zie: https://www.wodc.nl/

WGS Wet Gevaarlijke Stoffen

Wvgs Wet vervoer gevaarlijke stoffen, verving de WGS in 1996.

Zaaksofficier Een officier van justitie die verantwoordelijk is voor het strafrechtelijk onderzoek in een bepaalde strafzaak. In het geval van de Vuurwerkramp waren de zaaksofficieren mr. Herman STAM en mr. ing. A. de Muy. Met name mr. STAM vertoonde in zijn gedragingen duidelijke tekenen van tunnelvisie in de opsporing naar de verdachten De VRIES, BAKKER en PATER.

8.21 Namenlijst

De namenlijst is uit het reviewrapport gehaald en is als losse bijlage toegevoegd.

Deze lijst bevat op 13 mei 2020 in totaal 156 namen op 18 blz.

De lijst is tevens online te vinden en staat op:
https://www.linkedin.com/pulse/namen-vuurwerkramp-bewerking-paul-van-buitenen/

8.22 Lijst met afbeeldingen

Figuur 1: Rookwolk boven Enschede in de vorm van een oprijzende figuur. 1
Figuur 2: Het logo van het NFI als directie van het ministerie van Justitie (Bron: NFI-website 9feb2019). 6
Figuur 3: Fragment uit het arrest van het gerechtshof Arnhem d.d. 12.5.2003 met de strafrechtelijke veroordeling van R.J. BAKKER. Onder het punt 'Hoeveelheid en classificatie van het vuurwerk' stelt het hof dat het in bezit hebben van 'Te-veel-en-te-zwaar' vuurwerk zó belangrijk is geweest voor het kunnen ontstaan van de ramp dat alle overige schuldfactoren hieraan geen afbreuk kunnen doen. 7
Figuur 4: Kamerbrief van Minister Klaas de Vries van BZK d.d. dinsdag 16 mei 2000, waarin hij bekend maakt dat er twee gerechtelijke vooronderzoeken (GVO's) worden gevorderd. . 15
Figuur 5: Boek politiefunctionaris Maarten Bollen, blz. 80: Onder maatschappelijke druk uitvaardiging internationaal opsporingsbevel, zonder dat er al een basis voor aanhouding bekend was op 18 mei 2000 16
Figuur 6: Het Landelijk Meldpunt Misstanden wil niet met PAALMAN praten 33
Figuur 7: Besluit gemeente d.d. 22 april 1997 toekenning milieuvergunning aan S.E. Fireworks onder H. SMALLENBROEK. 91
Figuur 8: Vermelding door de gemeente Enschede in de milieuvergunning van 22 april 1997 dat het terrein van S.E. Fireworks in de toekomst een andere bestemming zal krijgen. 91
Figuur 9: Fragment 'bedrijf moest verhuizen' uit verklaring gemeenteambtenaar Meijerink voor rechtbank Almelo op 5 oktober 2001 92
Figuur 10: Kennisgeving d.d. 5 juni 1997 aan SMALLENBROEK van vestiging voorkeursrecht gemeente Enschede bij aankoop terrein S.E. Fireworks 92
Figuur 11: Vermelding in de kennisgeving van voorkeursrecht (d.d. 6 juni 1997) van een registratie door de gemeente van alle handelingen die plaatsvinden m.b.t. de betroffen terreinen, met daarbij vastlegging van de bijbehorende tijdstippen. 92
Figuur 12: Fragment-1 'incompleet dossier' uit getuigenverklaring van gemeenteambtenaar Meijerink bij rechtbank Almelo op 5 oktober 2001 94
Figuur 13: Fragment-2 'incompleet dossier' uit getuigenverklaring van gemeenteambtenaar Meijerink bij rechtbank Almelo op 5 oktober 2001 94
Figuur 14: Journaal op datum Project Milieu, notitie 'Geschoond dossier' door Isabelle van 29 mei 2000 94
Figuur 15: Fragment 'Van containers af' uit getuigenverklaring brandweerman Jan Bakker bij Tolteam op 29 mei 2000 96
Figuur 16: Fragment 'opbollende containers' uit getuigenverklaring brandweerman Jan Bakker bij Tolteam op 29 mei 2000 96
Figuur 17: Gevarenetiket klasse 1 97
Figuur 18: Gevarenetiket subklasse 1.4 97
Figuur 19: Kaartfragment overzicht gevarenetiketten van de brandweer Enschede 97
Figuur 20: Deuren van vuurwerkbunkers S.E. Fireworks. Te zien zijn de aanduidingen van klasse1 (en niet 1.4) 98
Figuur 21: Detail uit foto van Reinier van Willigen (tijdstip ±15u29m, nr. DSC_9096), Vaag zijn aanduidingen klasse 1 te zien (niet subklasse 1.4) 98
Figuur 22: Detail uit foto van Reinier van Willigen (tijdstip ±15u29m, nr. DSC_9097), brandweerman klimt op ladder die tegen vuurwerkopslag (Mavobox) staat 98

Figuur 23: Detail uit foto van Reinier van Willigen (tijdstip: ±15u34m, nr. DSC_9099), brandweerman vlucht voor de zich ontwikkelende eerste grote explosie 99
Figuur 24: NFI vuurwerkdeskundige bevestigt ongewild dat eenmaal brandend vuurwerk niet meer met water geblust kan worden..... 99
Figuur 25: Zapp Tv-uitzending van 23 januari 2016. Brandende sterretjes blijven branden bij onderdompeling in water. Daarbij worden brandbare gassen uitgestoten. Het stokje brandt onder water helemaal op tot aan het eind. Let daarbij op de vlammen die boven het wateroppervlak verschijnen..... 99
Figuur 26: Explosie zeecontainer gevuld met klasse 1.4 vuurpijltjes. Deze beelden zijn vrijgegeven met de door TNO aangepaste tekst als zou het om klasse 1.1 (massaexplosief) vuurwerk gaan..... 103
Figuur 27: Foto gemaakt bij het vullen van de zeecontainer met door TNO zorgvuldig op classificatie gecontroleerde vuurpijltjes: klasse 1.4! 104
Figuur 28: Brief van DMKL-AMV (MILAN)van 22 juni 1994 aan de milieudienst van de gemeente Enschede, betreffende de milieuvergunning van S.E. Fireworks BV (SMALLENBROEK) 108
Figuur 29: Fragment ‘bedrijf moest verhuizen’ uit verklaring gemeenteambtenaar Meijerink voor rechtbank Almelo op 5 oktober 2001 113
Figuur 30: Citaten uit garantiebepalingen van de koop- verkoopovereenkomst van het bedrijf S.E. Fireworks tussen SMALLENBROEK en BAKKER/PATER..... 114
Figuur 31: Symbolisch weergegeven Tolteam Pv met knipsels uit origineel Pv betreffende het onderzoek naar oud-eigenaar SMALLENBROEK..... 115
Figuur 32: Ordners dossier bodemprocedure van S.E. Fireworks advocaat mr. KROEP, zoals die heden voorhanden zijn. Het OM heeft nagelaten deze dossiers in beslag te nemen 115
Figuur 33: De vergunningaanvraag wordt na jaren opgepakt 117
Figuur 34: Citaat uit een brief van de gemeente aan Bureau MILAN over het nog steeds niet in procedure brengen van de noodzakelijke revisievergunning voor S.E. Fireworks 118
Figuur 35: Nota van V&W aan de minister op 12 april 2001, vooraf aan het Kamerdebat: transportclassificatie is ongeschikt voor opslag..... 121
Figuur 36: Fragment uit vergaderverslag VL/RVI met TNO/PML van 30 juni 2000, waarin wordt gesteld dat er in Nederland geen inspecteurs zijn die in staat zijn om een goede classificatiecontrole uit te voeren..... 122
Figuur 37: Introductietekst CHAF-proeven. Er zijn géén geschikte classificatietest voor vuurwerk. 122
Figuur 38: Sprinkler met temperatuurgevoelige smeltzekering 126
Figuur 39: Knipsel uit de afwijzing door de gemeente Enschede van een bezwaarschrift van omwonende tegen de vestiging van S.E. Fireworks in een woonwijk. 127
Figuur 40: Op de luchtfoto is duidelijk te zien dat S.E. Fireworks (groen omkaderd) aan twee kanten werd omgeven door woningen..... 128
Figuur 41: Passage uit de aanbevelingen van inspecteur Reudink van 21 maart 1991..... 128
Figuur 42: Diploma PTO cursus 'Groot Vuurwerk' van BAKKER (1995). De S.E. Fireworks medewerkers moesten die cursus nu ook volgen. 134
Figuur 44: Tolteammutatie in het journaal van de projectgroep milieu. Notitie van projectleidster over vergadering ter afstemming, op 29 mei 2000, tussen Tolteamleiding, OM, Technische Recherche en NFI. Doelstellingen: Overtredingen van de vergunning zijn oorzaak ramp. Er dient slechts één hypothese overeind te blijven, anders dreigt vrijspraak. 136

Figuur 43: Afstemmingsvergadering 11 september 2000 NFI, OM, COV, TNO, Tolteam, brandweerinspectie 136
Figuur 45: Drie notities uit het SFOB-journaal betreffende afstemming onderzoek tussen de diensten 138
Figuur 46: Citaat rapport OOSTING blz. 74 (hoofdstuk 5.6) over de conclusies die van belang zijn voor Enschede 147
Figuur 47: Foto van de mappen inkoopadministratie China van S.E. Fireworks, zoals die nu nog voorhanden zijn. 167
Figuur 48: Uit het Arsenal research rapport van 6 mei 2005; uitgangspunten berekening voorraad 169
Figuur 49: Uit het Arsenal research rapport 6 mei 2005; de volledige beladingslijst van de opslagplaatsen bij S.E. Fireworks 170
Figuur 50: Verzakking van de bodemplaten onder bunker C11 171
Figuur 51: Foto uit een serie foto's gemaakt van de holle ruimte die zich onder de voormalige vuurwerkbunkers bevindt. 171
Figuur 52: Luchtfoto kolenopslagplaats 1960 172
Figuur 53: Luchtfoto S.E. Fireworks uit 2000 172
Figuur 54: Offerte ingenieursbureau inzake bodemonderzoek terrein S.E. Fireworks, bedoeld ter verificatie van de TNO en NFI-beweringen inzake de 'krater' die door de explosie zou zijn ontstaan 173
Figuur 55: Afdruk fragment beeldscherm uit MIDAS boekhouding van S.E. Fireworks. Te zien zijn bestanden die de mutaties van 12 mei 2000 bevatten, die de dag voorafgaande aan de ramp nog zijn ingevoerd in de boekhouding 177
Figuur 56: Luchtfoto 1986 met SEF toiletwagens 179
Figuur 57: De boekhouding van de toiletwagens die tot ná de overname door Annette Smallenbroek is beheerd. 179
Figuur 58: Separate boekhouding toiletwagens (schermafdruk Midas) 179
Figuur 59: Datum laatste mutatie aankoop door debiteur Sligro op 12 mei 2000 (schermafdruk Midas) 180
Figuur 60: Fragment uit verklaringen van brandweerlieden, kennelijk afgelegd op 17 mei 2000, intern bij de brandweer, niet in het strafdossier opgenomen. Van belang is fragment 'openen van box' in combinatie met 'half hoog opgestapelde dozen'. 180
Figuur 61: Brief DMKL sectie MILAN Bureau Adviseur Milieuvergunningen (BAM) aan het college van B&W van de gemeente Enschede (i.a.a. directie SEF) betreffende controlebezoek van dhr. (kapitein/ir.) Forsman d.d. 10 juni 1998 aan vuurwerkopslag S.E. Fireworks Tollensstraat 50. 181
Figuur 62: Fragmenten uit de door Milieuambtenaar Ten Bosch opgemaakte en op 3 juli 2000 aan het Tolteam overhandigde historiebeschrijving van de behandeling van de milieuvergunningen van S.E. Fireworks bij de gemeente Enschede. Hieruit blijkt dat de vuurwerkdozen in de opslagruimtes voortaan minder hoog zijn opgestapeld. 182
Figuur 63: Voorpagina NFI-hoofdrapport d.d. 1 febr. 2001, Vuurwerkramp 184
Figuur 64: Titelpagina NFI-hoofdrapport d.d. 1 febr. 2001, Vuurwerkramp. Als verdachten worden genoemd de beide S.E. Fireworks directeuren en een onbekende (brandstichter). Andere opties stonden niet open. 184
Figuur 65: NFI-hoofdrapport: inhoudsopgave 187
Figuur 66: NFI-hoofdrapport: Bijlagen en deelrapporten NFI, TNO, HSE, KNMI 188

Figuur 67: NFI hoofdrapport blz. 7/62: het meeste onderzoek voor het NFI hoofdrapport is verricht door TNO..... 188
Figuur 68: Oorspronkelijke onderzoeksopdracht van OM aan NFI (14 juni 2000) 189
Figuur 69: Bijlage A van NFI Hoofdrapport. Het NFI (Justitie) is intermediair en enige rapporteur aan het OM inzake technisch onderzoek door binnenlandse (zoals TNO, KEMA en Gastec) en buitenlandse instituten (zoals HSE en BKA) 189
Figuur 70: Bijlage B: Opdracht OM aan TNO. Feitelijke opdrachtgever is NFI, ir. P.de Bruyn (NFI) = OM contactpers. voor TNO..... 189
Figuur 71: Aanvullende onderzoeksopdrachten aan het NFI gedurende het onderzoek. 189
Figuur 72: NFI hoofdrapport: bijlage B - opdracht OM aan TNO. Het hele onderzoek is gericht op aantonen dat de explosies niet kunnen ontstaan uit het vergunde vuurwerk. 190
Figuur 73: Uit het NFI-hoofdrapport blz. 10/62. Luchtfoto van het bedrijfsterrein van S.E. Fireworks d.d. 3 april 2000 (foto Topografische Dienst Emmen) 191
Figuur 74: Het NFI neemt klakkeloos de Tolteam schatting 170 ton vuurwerk over. In werkelijkheid lag er 118 ton. 192
Figuur 75: NFI hoofdrapport blz. 15/62. Beschrijving bemanning en expertise van het SFOB 193
Figuur 76: NFI-hoofdrapport, blz. 28/62: slechts één serie luchtfoto's gebruikt: ter ontkenning van bedrijfsactiviteit 198
Figuur 77: SFOB-journaal notitie van bijeenkomst op 30.8.2000 ten kantore van het NFI, waarop het escalatiescenario is vastgelegd. 199
Figuur 78: NFI-hoofdrapport blz. 16/62 opmerking over schade door RIT aan sporenbeeld 201
Figuur 79: NFI-hoofdrapport blz. 19/62, de brainstormsessie op 15 mei 2000 van alle onderzoeksdiensten bij Justitie 201
Figuur 80: Milieujournaal, mutatie 29 mei 2000 door milieuteamleidster Isabelle Mensink. 201
Figuur 81: NFI-hoofdrapport blz. 20/62, Foto van de 'krater' ter plaatse van opslagruimte C11 (foto SFOB) 202
Figuur 82: NFI-hoofdrapport, blz. 27/62, het NFI-scenario van werkruimte C2 -> bunker C4 -> container E2 -> Mavobox M7 -> bunker C11 wordt in het sporenbeeld al aangezet. 203
Figuur 83: NFI-hoofdrapport, blz. 37/62, het NFI oppert de mogelijkheid van branddoorslag via een doorvoeropening in de scheidingsmuur tussen de opslagruimtes C2 en C4. 203
Figuur 84: SFOB-journaal 16okt2000: Er komt een rechtbanktraining voor de leden van het Tolteam. 205
Figuur 85: SFOB-journaal 27nov2000: NFI vraagt naar verklaringen werknemers over het afgaan van mortiervuurwerk. Niemand zou dat verklaard hebben. 205
Figuur 86: SFOB-journaal 27nov2000: NFI/TNO heeft beladingsvolume van de S.E. Fireworksopslagen bepaald op 300 ton. Bij een Tolteamberekening van 170 ton voorraad betekent dit een vullingsgraad van 60% 205
Figuur 87: SFOB-journaal 27nov2000: BSVE vraagt n.a.v. voorlopig rapport MSNP of NFI in overleg wil treden met Bas van den HEUVEL. Het NFI heeft daar geen behoefte aan. 205
Figuur 88: SFOB-journaal 8jan01, de regiefunctie van het NFI wordt zekergesteld door TNO buiten besprekingen te houden 205
Figuur 89: NFI-hoofdrapport, blz. 21/62: Er zijn géén explosie-effecten geconstateerd ter hoogte van montageruimte C2. 206
Figuur 90: NFI-hoofdrapport, blz. 28/62: Er heeft mogelijk een explosieve verbranding plaatsgevonden in C2. 206

Figuur 91: NFI-hoofdrapport, blz. 28/62: Twee tekstfragmenten over het vuurwerk dat vanaf 14u45 is waargenomen. 206
Figuur 92: NFI-hoofdrapport, blz. 29/62: Een tekstfragment waarin 'verklaard' wordt dat er tussen containers E2 en E15 enige tijd brand heeft gewoed. 207
Figuur 93: NFI-hoofdrapport, blz. 26/62. Tekstfragment waarin de indruk wordt gewekt dat op basis van drie verschillende en gelijktijdig opgenomen video's de escalatie vanuit container E2 precies in kaart is gebracht. 207
Figuur 94: NFI-hoofdrapport, blz. 30/62: Tabel chronologie gebeurtenissen gereconstrueerd door IBR, TNO en het NFI. 208
Figuur 95: NFI-hoofdrapport, Blz. 31/62: Op luchtfoto van 12u zijn geen personen of geopende deuren te zien. 209
Figuur 96: NFI-hoofdrapport, Blz. 33/62: Aan de gasinstallatie zijn geen defecten geconstateerd. 209
Figuur 97: NFI-hoofdrapport, Blz. 33/62: Alle ter plaatse aangetroffen brandblussers bleken nog gevuld. 209
Figuur 98: NFI-hoofdrapport, Blz. 33/62: Er zijn geen aanwijzingen van werkzaamheden tijdens het ontstaan van de brand. 210
Figuur 99: NFI-hoofdrapport, blz. 34/62: Een groot aantal voor pyrotechnische stoffen gebruikelijke metalen zijn aangetroffen. 210
Figuur 100: NFI-hoofdrapport, blz. 35/62: SEF-flashkoord was niet verouderd, zelfontbrandingstemperatuur is 164°C 210
Figuur 101: NFI-hoofdrapport, blz. 35/62: Bij buitenlandse onderzoekers die ervaring hebben met vuurwerkincidenten was nooit zelfontbranding, maar altijd menselijk handelen oorzaak van de incidenten. 211
Figuur 102: NFI-hoofdrapport, blz. 37/62: De mogelijkheid wordt geopperd dat branddoorslag van werkruimte C2 naar opslagruimte C4 heeft plaatsgevonden via een opening rondom de doorvoer van een waterleiding in de scheidingsmuur tussen C2 en C4. 211
Figuur 103: Still uit video-opname gemaakt door PAALMAN en DE ROY vZ. waarop doorvoer van de leiding is te zien. 212
Figuur 104: Still uit dezelfde video-opname waarop onder de doorvoer het zwarte afdichtingsrubber nog is te zien. 212
Figuur 105: NFI-hoofdrapport, blz. 38/62: De doorslag van de brand van C2 naar C4 is waarschijnlijk via een opening rond een waterleidingdoorvoer. 213
Figuur 106: NFI-hoofdrapport, blz. 39/62: NFI-verklaring van de aanhanger tussen E2 en E15 213
Figuur 107: NFI-hoofdrapport, blz. 39/62: NFI-verklaring van de branddoorslag van de aanhanger naar container E2 214
Figuur 108: NFI-hoofdrapport, blz. 39/62: NFI-verklaring dat een houten vloer niet kan zijn ontstoken door vuurwerk. 214
Figuur 109: Still uit video van Paalman van houten containerbodem met (brand)gat. 215
Figuur 110: NFI-hoofdrapport, blz. 43/62, shells uit E2 zijn door de deur van Mavobox M7 geslagen en hebben de inhoud ontstoken. 216
Figuur 111: NFI-hoofdrapport, blz. 43/62, door NFI aangenomen explosie van Mavo-boxen met door NFI aangenomen gevolgen. 216
Figuur 112: NFI-hoofdrapport, blz. 43/62, vloerplaten Mavoboxen gescheurd, en die van M& ook deels verbrijzeld. 217

Figuur 113: NFI-hoofdrapport, blz. 22/62, de randen van de vloerplaten van de Mavo-boxen waren verbrokkeld. 217
Figuur 114: NFI-hoofdrapport, blz. 22/62, de plaats van Mavo-box M7 kon niet meer worden vastgesteld. Er is een vloerplaat aangetroffen die mogelijk van M7 was..... 217
Figuur 115: NFI-hoofdrapport, blz. 23/62, de funderingsvloeren van de mavo-boxen M1 t/m M6 waren gedeeltelijk vergruisd..... 217
Figuur 116: NFI-hoofdrapport, blz. 23/62, Er is een betonnen plaat aangetroffen die kennelijk de voorste vloerplaat was van Mavo-box M7. de vloerplaat was verdraaid en richting de achterzijde vergruisd. 217
Figuur 117: NFI hoofdrapport, blz. 45/62, vuurbol explosie Mavo-boxen 218
Figuur 118: NFI-hoofdrapport, blz. 44/62, het massa-explosieve effect van de inhoud van M7 verklaard..... 219
Figuur 119: NFI-hoofdrapport, blz. 57/62, het NFI verklaart zichzelf incompetent m.b.t. het gedrag van vuurwerk in opslagcondities..... 219
Figuur 120: Arsenal Research & Dr. Kappl rapport, d.d. 6 mei 2005, blz. 21/25: Pyrolyse en koolstofwolk boven E2 waren debet aan de explosie 225
Figuur 121: Arsenal Research & Dr. Kappl rapport, d.d. 6 mei 2005, blz. 23/25: Ook de stromingssimulatie laat een lipvormige wolk van brandbare gassen of stof zien die door ontsteking tot explosie heeft geleid..... 225
Figuur 122: Arsenal Research & Dr. Kappl rapport, d.d. 6 mei 2005, blz. 24/25: De kracht van de explosie kwam niet alleen van de vaste stof die explodeerde. Er dient rekening te worden gehouden met een bijdrage vanuit een gas- of stofexplosie. De relatief geringe krateromvang ondersteunt deze analyse. 225
Figuur 123: Fragment uit brief DG goederenvervoer ministerie V&W, d.d. 12 april 2001, over de ongeschiktheid van de transportclassificatie voor omstandigheden van opslag en bewerking. 233
Figuur 124: NFI-hoofdrapport, blz. 46/62. 238
Figuur 125: NFI-hoofdrapport, blz. 47/62. 238
Figuur 126: NFI-hoofdrapport, blz. 47/62. 238
Figuur 127: NFI-hoofdrapport, blz. 48/62. 239
Figuur 128: NFI-hoofdrapport, blz. 48/62. 239
Figuur 129: NFI-hoofdrapport, blz. 49/62. 240
Figuur 130: NFI-hoofdrapport, blz. 50/62. Explosie centrale bunkercomplex 240
Figuur 131: NFI-hoofdrapport, blz. 51/62, Ook een aantal containers zijn geëxplodeerd. ... 241
Figuur 132: NFI-hoofdrapport, blz. 51/62, de vuurbol van de explosie van de bewaarplaats bestond uit een aantal 'sub-bollen'. NFI-mogelijkheid dat exploderende containers bijdroegen aan de explosie-effecten van de bewaarplaats. 241
Figuur 133: NFI-hoofdrapport, blz. 51/62, NFI-waarschijnlijkheid dat exploderende containers bijdroegen aan de explosie-effecten van de bewaarplaats. 241
Figuur 134: NFI-hoofdrapport, blz. 52/62, omschrijving MCE (Maximum credible event) ... 242
Figuur 135: NFI-hoofdrapport, blz. 53/62, Conclusies uit de MCE-simulatie door het NFI. .. 243
Figuur 136: NFI-hoofdrapport, blz. 55/62, samenvatting van het gereconstrueerde rampscenario C2 -> E2 -> M7 -> C11. 244
Figuur 137: NFI-hoofdrapport, blz. 55/62: Explosies Mavo-boxen en bewaarplaats hebben veel slachtoffers, grote schade en wijdverbreide branden veroorzaakt. 244
Figuur 138: NFI-hoofdrapport, blz. 55/62: Escalatiescenario in iets meer detail beschreven. 245

Figuur 139: NFI-hoofdrapport, blz. 55/62: Conclusies over oorzaak brand in montageruimte C2. 247
Figuur 140: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: Wanneer S.E. Fireworks zich aan de vergunning had gehouden had brand C2 niet zo kunnen escaleren. 247
Figuur 141: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: De brand in C2 leidde tot de zware explosies. 248
Figuur 142: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: De aanwezigheid van vuurwerk in C2. 248
Figuur 143: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: Het houten aanhangertje tussen E2 en E15. 248
Figuur 144: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: Container E2 was niet brandwerend gemaakt. 249
Figuur 145: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: E2 is door vlamtong en vuurwerkuitworp de bron van verdere escalatie. 249
Figuur 146: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: Het massa-explosief gedrag van vuurwerk in Mavo-box M7. 249
Figuur 147: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: Het massa-explosief gedrag van vuurwerk in bunker C11. 250
Figuur 148: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: De opstelling van de zeecontainers en de Mavo-boxen t.o.v. de bunkers. 250
Figuur 149: NFI-hoofdrapport, blz. 56/62: De opslag van ‘Te-veel-en-te-zwaar’ vuurwerk en het ontbreken van daarbij passende veiligheidsvoorzieningen. 250
Figuur 150: NFI-hoofdrapport, blz. 57/62: Uit krater en omgevingsschade zijn TNT-equivalenten explosiekracht berekend 251
Figuur 151: NFI-hoofdrapport, blz. 57/62, De huidige kennis en expertise over het gedrag van vuurwerk onder opslagcondities zijn onvoldoende. 251
Figuur 152: NFI-hoofdrapport, blz. 57/62, Het verdient aanbeveling onderzoek te verrichten naar de correctheid van de huidige classificatiemethode 252
Figuur 153: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Consumentenvuurwerk 255
Figuur 154: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Evenementenvuurwerk 255
Figuur 155: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Detonatie 255
Figuur 156: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Deflagratie of explosieve verbranding 255
Figuur 157: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Massa-explosie 255
Figuur 158: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Pyrotechnisch mengsel 256
Figuur 159: NFI-hoofdrapport, blz. 59/62, verklarende woordenlijst: Vuurbol 256
Figuur 160: NFI-hoofdrapport, blz. 59/62, verklarende woordenlijst: Shell 257
Figuur 161: NFI-hoofdrapport, blz. 59/62, verklarende woordenlijst: Vuurpijl 257
Figuur 162: NFI-hoofdrapport, blz. 58/62, verklarende woordenlijst: Fontein 257
Figuur 163: NFI-hoofdrapport, blz. 57/62, Het verdient aanbeveling onderzoek te verrichten naar de correctheid van de huidige classificatiemethode 326
Figuur 164: Tolteam project Milieu journaal, mutatie 29 mei 2000 inzake het vermoeden dat de gemeente Enschede een 'geschoond' dossier heeft overgemaakt aan het Tolteam. 332
Figuur 165: Bevel ex. art. 96a Wetboek van Strafvordering tot inbeslagneming van de dossiers van de gemeente Enschede m.b.t. het bedrijf S.E. Fireworks. Hieronder de Milieudienst. 333
Figuur 166: Kennisgeving van inbeslagneming bij de gemeente Enschede op dinsdag 30 mei 2000. 333

Figuur 167: Handmatige aantekeningen van de verbalisant,de inspecteur Kamperman, op de kennisgeving van inbeslagneming, met aanduiding van de inbeslaggenomen dossiers: Brief van Van Aggelen, Dossier Brandweer, Dossier Grondbedrijf, Dossier opslag/verkoop vuurwerk 1992 en Dossier opslag/verkoop vuurwerk 1968/1991. 334
Figuur 168: De daags voor de inbeslagneming opgemaakte brief van directeur Bestuurlijke en Juridische Zaken van de gemeente Enschede, de heer F.W. van Aggelen, waarin hij verklaart dat alle bij de Bouw- en Milieudienst aanwezige dossiers die in relatie staan tot het bedrijf S.E. Fireworks en/of de Vuurwerkramp, zijn of worden overhandigd..... 334
Figuur 169: Proces-verbaal (pv) van terechtzitting van 21 juni 2001: kop verslag..... 335
Figuur 170: Proces-verbaal van terechtzitting van 21 juni 2001: verzoek door verdediging op 1 juni 2001 om de processtukken aan te vullen met het integrale milieudossier van S.E. Fireworks van de gemeente Enschede..... 335
Figuur 171: Proces-verbaal van terechtzitting van 21 juni 2001: De afwijzing door de rechtbank van het verzoek van de verdediging van BAKKER om toevoeging van het milieudossier van de gemeente Enschede aan de processtukken. De reden is het door de OvJ opgegeven argument dat de stukken niet boven water zijn gekomen. 336
Figuur 172: Foto's van het Euregioterrein, waar het kavel dat S.E. Fireworks in 1999 reeds wilde betrekken anno 2017 nog steeds braak ligt!..... 338
Figuur 173: De eerste regels van het 13 pagina's tellend persoonlijk memo, van ex-Tolteam rechercheurs PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN, gericht aan korpschef politie Twente, Piet DEELMAN. Dit memo was de aanzet tot twijfels omtrent de juistheid van de opsporing door politie en Openbaar Ministerie in de Vuurwerkramp. 344
Figuur 174: Fragmenten uit Tolteam proces-verbaal 18.10.2001, lengte 10 blz. Zelfs na geforceerde toevoeging ontlastend Telecom Pv en stemherkenning door vijftal collega's, kan OvJ STAM opvoeren dat bezit gsm onbekend, dus mogelijk DE VRIES..... 358
Figuur 175: Briefhoofd fax van mr. Plasman aan minister DONNER, d.d. 30.01.2003. Hierin meldt mr. Plasman de mogelijke onregelmatigheden begaan door Tolteam en OM bij het strafrechtelijk onderzoek van de Vuurwerkramp 370
Figuur 176: Fragmenten uit fax van mr. Plasman aan minister DONNER, d.d. 30.01.2003, met onregelmatigheden begaan door Tolteam en OM bij het strafrechtelijk onderzoek van de Vuurwerkramp 371
Figuur 177: fax van mr. Plasman aan minister DONNER, d.d. 30.01.2003, waarin tevens staat dat het OM er niet in is geslaagd de mogelijke misstanden te ontzenuwen. 371
Figuur 178: Fragment uit de fax van mr. Plasman aan minister DONNER, d.d. 30.01.2003, waarin het verzoek aan DONNER om een rijksrechercheonderzoek. 371
Figuur 179: Fragment uit brief van 16 juli 2008 van ex-hfd BIZ Gld-mid. aan Jan PAALMAN, waarin hij o.a. uiteenzet waarom deze brief nooit formeel is verstuurd aan de Tweede Kamer en tevens bevestigt dat de gelekte conceptbrief wel degelijk authentiek is..... 385
Figuur 180: Links de politiefoto van André DE VRIES. Midden de compositietekening van de wegrennende man in de rode sportbroek. Rechts opnamen uit het NOS-journaal van 14 mei waarop Bennie van KLINGEREN is te zien met een mitella om. 390
Figuur 181: Fragmenten uit de BIZ-tijdlijn rode broekje, d.d. 25 augustus 2004 392
Figuur 182: Citaat uit arrest Hof 12 mei 2003, gebruikt door rijksrecherche om aan te geven dat de gang van zaken met de rode sportbroek er niet meer toe doet 393
Figuur 183: Meinedige verklaring van Bruinewoud wordt door het OM vervolgd. Bruinewoud ontvangt daartoe een dagvaarding op 6 juni 2002..... 394

Figuur 184: In het vonnis van de rechtbank waarmee André DE VRIES (onschuldig!) tot 15 jaar cel wordt veroordeeld gebruikt de rechtbank de verklaring van Bruinewoud als bewijsmiddel (2x) 395
Figuur 185: rijksrecherche Pv-2, blz. 2-004: De innige dagelijkse aansturing van het Tolteam door de beide officieren STAM en DE MUIJ van het OM gedurende twee jaar 405
Figuur 186: RR Pv-2, blz. 2-004: idem voor parketsecretaris Wim Wijga 405
Figuur 187: RR Pv-2, blz. 2-004: DE RR vindt het nodig te stellen dat 'niet is gebleken van' een eerdere tip op André DE VRIES dan de tip door VAN KLINGEREN op 20 en 31 oktober 2000 405
Figuur 188: RR verwijst naar journaalmutatie 2032 Tolteam van 6 oktober 2000. OLTHOF wordt aangeduid als oud rechter-commissaris en niet als kinderrechter (zijn dan huidige functie). Jeugdofficier vd VALK wordt niet genoemd 406
Figuur 189: Werkopdracht 756: Piet BAKKER noteert dat de projecten 'Rode broekje' en 'André DE VRIES' zijn uitgegeven aan MAANDAG, ROOK en BREMAN 406
Figuur 190: Niet altijd is de technische verklaring van Hofs toereikend, soms kan een afwijkende datum alleen worden verklaard door een kennelijke typefout (blz. 2-007). 406
Figuur 191: ROOK verklaart dat Stientje VAN KLINGEREN-Bakker op 31 oktober 2000 een briefje met een kenteken aan hen gaf, het werd nogal omfloerst gebracht (blz. 2-008) 407
Figuur 192: OP 6 november meldt Piet BAKKER op de projectleidersbijeenkomst dat het project DE VRIES loopt. (Blz. 2-009) 407
Figuur 193: RR Pv-2, bijlage 11, notitie BERENST 6 november 2000 in journaal TR/SFOB ontvangst kleding van MAANDAG 407
Figuur 194: Op 8 november stelt MAANDAG aan Piet BAKKER voor om DE VRIES te gaan tappen. (Blz. 2-011, bijlage 17 bij RR-Pv-2) 407
Figuur 195: Projectleider tactische zaken Tolteam Piet BAKKER bevestigt het tapverzoek op hoger niveau te hebben besproken, maar hij herinnert zich niet met wie. De RR vraagt hierop niet door (blz. 2-012) 408
Figuur 196: NFI-aanvraagformulier ingevuld door BERENST bij aanvraag rode broek ingediend op 12.11.2000 bij NFI. DE VRIES wordt vijf maal als verdachte aangeduid 408
Figuur 197: BERENST vulde de aanvraag voor de ‘verdachte’ DE VRIES niet in met de zaak van 19 juni in het hoofd, maar zuiver gericht op de Vuurwerkramp 408
Figuur 198: In het parallelle traject wordt DE VRIES verteld dat hij als een van de vele getuigen wordt gehoord, maar hij is de facto verdacht wanneer men hem naar zijn alibi vraagt. De onderzoekers weten dat zij op het randje zitten. 409
Figuur 199: WIJGA is stellig: DE VRIES is als getuige gehoord. Maar er waren diverse overleggen nodig tussen Tolteamleiding en OM ter bepaling status van DE VRIES. Blijkbaar was het dus niet zo duidelijk als WIJGA beweert (blz. 2-015) 409
Figuur 200: Piet BAKKER leidt weer aan geheugenverlies wanneer de RR vraagt naar met wie (van de leiding) hij over de status van DE VRIES heeft overlegd. (Blz. 2-015) 409
Figuur 201: OP basis van de via paalgegevens achterhaalde contacten waarmee de 'ramp-gsm' -9987 heeft gebeld kwam men niet achter de id van de -9987-gebruiker. (Blz.2-016) 410
Figuur 202: Rechercheur MAANDAG verklaart dat de teamleiding DE VRIES eerst niet zag zitten als verdachte en op een heel ander spoor zat. Blz. 2-017 van 13 dec.2000) 410
Figuur 203: De verhoren van DE VRIES (21.11.2000) en de alibigetuigen Smit en Weterholt zijn pas achteraf geformaliseerd per Pv 410
Figuur 204: Blz. 2-019, MAANDAG bevestigt de aansturende rol van Piet BAKKER en het feit dat de teamleiding op een ander spoor zat dan DE VRIES als verdachte. 411

Figuur 205: Blz. 2-019, KAMPERMAN bevestigt alleen het draagvlak Piet BAKKER met MAANDAG, ROOK en BREMAN voor het traject DE VRIES. Zelf ontkent hij een rol te hebben gehad. 411
Figuur 206: Strategisch overleg 21 dec. 2000. BOB-traject volgt uit Pv Leunk en heeft betrekking op bedrijfsongeval en KLOPPENBORG. De mogelijke formele status als verdachte van DE VRIES begint mee te spelen 411
Figuur 207: KAMPERMAN verklaart dat op basis van het Pv van 21 december 2000 vóór Kerstmis is besloten DE VRIES te gaan tappen als verdachte 411
Figuur 208: DE VRIES formeel verdachte op 3 januari 2001 411
Figuur 209: Blz. 2-020-021, KAMPERMAN: het onderzoek naar BAKKER en PATER leverde niet genoeg op (oktober 2000 - januari 2001) 411
Figuur 210: Rik DE BOER zat niet in de opdrachtlijn die André DE VRIES moest binnenhalen als verdachte. (Blz. 2-021) 412
Figuur 211: Op 12 januari 2001 brengt MAANDAG de rest van het Tolteam formeel op de hoogte van wat er ligt tegen DE VRIES. Bijlage 35: tolteammutatie 2555 van 12.1.2001. 412
Figuur 212: Eddy REINSHAGEN zat niet in de opdrachtlijn die André DE VRIES moest binnenhalen als verdachte. (Blz. 2-022) 412
Figuur 213: WIJGA bevestigt dat VAN KLINGEREN de doorslaggevende verklaring heeft afgelegd om bij DE VRIES te kunnen komen. 412
Figuur 214: WIJGA faxt op 30 januari 2001 aan OvJ STAM dat het beschikbare bewijs tegen DE VRIES dun is en er iets verrassends moet gebeuren om DE VRIES nog te kunnen voorgeleiden 412
Figuur 215: Kop van het afsluitend proces-verbaal gsm-onderzoek van 18 oktober 2001 ... 420
Figuur 216: Zinsnede uit afsluitend proces-verbaal gsm-onderzoek van 18 oktober 2001 .. 420
Figuur 217: Ondertekening rijksrecherche proces-verbaal onderzoekstraject-3: 'Antidateren en achterhouden Telecom-Pv' 422
Figuur 218: Citaat ‘OLTHOF verklaring’ uit het proces-verbaalnr. 20030132 rijksrecherche, opgemaakt door verbalisant G. FABER te Zwolle op 2 juni 2004, betreffende deeltraject-1 van het onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-003 425
Figuur 219: Citaat 'compositietekening' uit het proces-verbaalnr. 20030132 rijksrecherche, opgemaakt door verbalisant G. FABER te Zwolle op 2 juni 2004, betreffende deeltraject-1 van het onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-003 425
Figuur 220: Citaat 'BREMAN over MAANDAG' uit het proces-verbaalnr. 20030132 rijksrecherche, opgemaakt door verbalisant G. FABER te Zwolle op 2 juni 2004, betreffende deeltraject-2 van het onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-007 427
Figuur 221: Citaat 'WIJGA drugsrelatie' uit Pv-nr. 20030132 rijksrecherche, verbalisant G. FABER te Zwolle op 2 juni 2004, betreffende deeltraject-2 van het onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-008 428
Figuur 222: Citaat 'Mutatie 2231 uit ATJ 31 okt. 2000 Van KLINGEREN -> DE VRIES' uit Pv-nr. 20030132 RR, verbalisant G. FABER Zwolle 2 juni 2004, deeltraject-2 onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-009 428
Figuur 223: Citaat 'ROOK over bezoek met MAANDAG aan Van KLINGEREN' uit Pv-nr. 20030132 RR, verbalisant G. FABER Zwolle 2 juni 2004, deeltraject-2 onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-009 428
Figuur 224: Citaat 'P. BAKKER opdracht aan MAANDAG-ROOK inz. Van KLINGEREN' uit Pv-nr. 20030132 RR, verbalisant G. FABER Zwolle 2 juni 2004, deeltraject-2 onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-010 429

Figuur 225: Citaat MAANDAG verklaring contacten Van KLINGEREN dec.2000' uit Pv-nr. 20030132 RR, verbalisant G. FABER Zwolle 2 juni 2004, deeltraject-2 onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-011 429
Figuur 226: Ondertekening door verbalisant G. FABER van Pv-nr. 20030132 RR, onderzoekstraject getuige Van KLINGEREN, blz. 4-014 430
Figuur 227: rijksrecherche zaak 20030132, proces-verbaal 'Afgeschermd Traject', blz. 5-003, verbalisanten H.J. Mous en R.A.M. Rosendaal, weergave opsporingshandelingen contra AdV in separaat journaal tussen 6 en 20 november 2000. 432
Figuur 228: rijksrecherche zaak 20030132, proces-verbaal 'Afgeschermd Traject', blz. 5-006, verbalisanten H.J. Mous en R.A.M. Rosendaal, Verklaring D. MAANDAG over opslag separaat journaal op diskette (A-schijf). 433
Figuur 229: rijksrecherche zaak 20030132, proces-verbaal 'Afgeschermd Traject', blz. 5-006, verbalisanten H.J. Mous en R.A.M. Rosendaal, Verklaring C. ROOK over opslag separaat journaal op diskette (A-schijf). 433
Figuur 230: RR Pv oz.traject-5: Tappen mag ook bij niet-verdachten volgens de rijksrecherche. 436
Figuur 231: RR Pv oz.traject-5: vermelding aanvraag Ben de Vries d.d. 7 nov.2000 telf. nrs. AdV onder GVO NN onder art. 157 Sr. 436
Figuur 232: RR bijlage oz.traject-5. Pv Ben de Vries d.d. 7 nov.2000 aanvraag telf. nrs. AdV onder GVO NN. 438
Figuur 233: RR onderzoekstrajecten 2 en 5: Pv fragment met machtiging OvJ STAM d.d. 8 nov. 2000 opvraag telefoonaansluitingen AdV 438
Figuur 234: RR onderzoekstraject-2: Pv fragment uitleg Koenderink en OvJ De MUIJ: AdV op 8 nov. 2000 geen verdachte ondanks aanvraag telf. nrs. 438
Figuur 235: RR Pv oz.traject-5. Opvraag foto's DE VRIES en vergelijking met videobeelden rampdag 439
Figuur 236: Passage uit het zogeheten Mei-Memo van beide melders aan hun korpschef d.d. 27 mei 2002. 439
Figuur 237: Ondertekening op ambtseed van rijksrecherche Pv-5 parallel journaal 441
Figuur 238: Ir. P. DE BRUYN verwoordt in zijn verklaring afgelegd op 23 maart 2003 voor het gerechtshof zijn dilemma m.b.t. de 'onmogelijke' sporen op de rode broek die wordt toegeschreven aan DE VRIES 444
Figuur 239: Blz. 7-004, de rijksrecherche definieert 4 onderzoeksvragen uitgaande van één sportboek. D.w.z. zonder rekening te houden met de bevindingen van het BIZ 445
Figuur 240: Blz. 7-004-005, de rijksrecherche geeft verklaring van Reint BRINKS weer alsof door RR is afgenomen, is echter door het BIZ afgenomen, zijn citaten uit BIZ verhoor van 22 oktober 2003. 446
Figuur 241: Willem SCHREURS verklaart bij BIZ dat de kleding anders was verpakt en dat het broekje al die tijd bij hem op een tafeltje heeft gelegen (blz. 7-005) 447
Figuur 242: LUISMAN verklaart dat hij een bruine papieren zak met kleding heeft teruggebracht naar André DE VRIES zonder te weten wat voor kleding er in de zak zat. (Blz. 7-006). 447
Figuur 243: Verklaringen Haverkate bij het BIZ en de RR over de omgang met de rode broekjes van FC Twente die in het Tolteam waren t.b.v. de Osloconfrontatie met getuige LESSOW (blz. 9-020) 448

Figuur 244: BERENST verklaart bij het BIZ over de ontvangst van de kleding van DE VRIES op 6 november 2000 en de verpakkingswijze in dichtgeknoopte gasdichte brandzakken. Blz. 7-022. 449
Figuur 245: ir. P. DE BRUYN van het NFI bericht over de kruitsporen op het broekje van DE VRIES. Blz. 7-023. 449
Figuur 246: Het BIZ wijst op de tegenstelling in verklaring tussen de rechercheurs MAANDAG en BERENST m.b.t. de verpakkingswijze van het 'rode broekje'. 451
Figuur 247: Het BIZ wijst op tegenstelling tussen verklaringen BERENST en ROOK en mogelijke meineed door rechercheurs MAANDAG en ROOK 451
Figuur 248: Het BIZ wijst op de vreemde positie van rechter-commissaris Melaard bij zijn ondervragingen over de omgang met het 'rode broekje' tijdens de brainstorm bijeenkomst waarbij hij zelf waarschijnlijk aanwezig is geweest. 452
Figuur 249: Het BIZ wijst op de rol van het 'Rode broekje' als bewijsmiddel bij de veroordeling van André DE VRIES tot 15 jaar cel. 452
Figuur 250: Het BIZ wijst op het feit dat alleen n.a.v. de verklaringen van beide melders (PAALMAN en DE ROY), rechercheur MAANDAG heeft toegegeven dat hij het ‘rode broekje’ uit de verpakking heeft gehaald. 452
Figuur 251: Het BIZ wijst op het feit dat het 'rode broekje' enkele dagen in een kofferbak kan hebben gelegen, hetgeen door rechercheur MAANDAG niet is verklaard. 452
Figuur 252: Het BIZ wijst op de onvolledige en mogelijk foutieve verklaring van rechercheur SCHREURS betreffende de overdracht van de kleding aan het Tolteam. 453
Figuur 253: Het BIZ wijst op de onduidelijke verklaringen die door ervaren rechercheurs zijn afgelegd over de omgang met het 'rode broekje' en het feit dat AG WELSCHEN mogelijk selectief gebruik heeft gemaakt van de afgelegde verklaringen. 453
Figuur 254: Het BIZ wijst op de onjuistheden in afgelegde verklaringen en de versluierde wijze waarop MIJWAART hiermee omgaat, waardoor de melding van misstanden onterecht wordt gebagatelliseerd. 453
Figuur 255: Het BIZ wijst op een mogelijk vooringenomen weergave van de afgenomen verklaringen omtrent de omgang met het 'rode broekje' en het feit dat AG WELSCHEN deze weergave heeft gebruikt in zijn bewijsvoering. 453
Figuur 256: Het BIZ wijst op een mogelijk lek van informatie uit het onderzoek aan de pers, terwijl die informatie niet aan het Hof bekend was en er kennelijk ook geen onderzoek is gepleegd naar dit lek. 454
Figuur 257: Het BIZ wijst op het achterhouden van informatie voor het Hof over de omgang met het 'rode broekje' en de mogelijke invloed hiervan op de besluitvorming van het Hof. 454
Figuur 258: Het BIZ geeft de verklaring weer van rechercheur SCHREURS betreffende de veiligstelling en verpakkingswijze van de kleding van André DE VRIES op 19 juni 2000. 455
Figuur 259: Het BIZ wijst op de tegenstellingen in de verklaringen van SCHREURS en MAANDAG betreffende het openen van de zak waarin het rode broekje was opgeborgen, alsmede de tegenstelling inzake de overdracht van alleen het broekje of van de overige kleding van SCHREURS aan MAANDAG. 455
Figuur 260: Het BIZ geeft de verklaring van rechercheur BRINKS weer betreffende de verpakkingswijze en de bewaring van de kleding van DE VRIES. 456
Figuur 261: Het BIZ wijst op de tegenstellingen tussen de verklaringen van SCHREURS, BRINKS en LUISMAN inzake de locatie van de kleding van André DE VRIES 456

Figuur 262: Het BIZ wijst op de consequentie van de tegenstrijdigheden tussen de verklaringen van SCHREURS, BRINKS en LUISMAN, waardoor het niet zeker is welke kleding er naar het NFI is gegaan voor onderzoek. 457
Figuur 263: Het BIZ wijst op een omissie in de verklaringen van rechercheur MAANDAG over de locatie van het 'rode broekje' in de 1e week van november. Daardoor kan het broekje aan vreemde sporen onderhevig zijn geweest. 457
Figuur 264: Het BIZ wijst op het feit dat zij geen kennis mochten nemen van de uitkomsten van het rijksrechercheonderzoek en zij dus af moeten gaan op het gestelde in een persbericht van het OM. 458
Figuur 265: Het BIZ wijst op het feit dat het 'rode broekje' steeds belangrijker wordt voor de waarheidsvinding en dat beide melders PAALMAN en DE ROY onterecht voor meineed aangeklaagd kunnen worden. 458
Figuur 266: Het BIZ wijst op het feit dat rechercheur MAANDAG het broekje meermaals uit de verpakking heeft gehaald en met twee handen voor zijn borst heeft gehouden. Tevens heeft hij niet gemeld dat het broekje mogelijk vijf dagen zonder toezicht is geweest. 459
Figuur 267: Het BIZ wijst op de ontbrekende verslaglegging betreffende het 'rode broekje' en de onvolledige reparatie achteraf van deze omissie. 459
Figuur 268: Het BIZ wijst op het strijdig handelen met het Wetboek van Strafvordering en de verdenking van meineed wegens tegenstrijdige verklaringen afgelegd door politieambtenaren 459
Figuur 269: Het BIZ vat samen dat de rode broek gecontamineerd kan zijn, bovendien niet zeker is dat de juiste broek naar het NFI is gegaan, en er in strijd is gehandeld met de wettelijke regels. Dit leidt tot misleiding van de rechterlijke macht. 460
Figuur 270: Fragmenten uit de Daslook opdrachtbrief van college Pg's voorzitter Bolhaar met de drie onderzoeksvragen en het verzoek om eerder betrokken rijksrechercheurs in te zetten 478
Figuur 271: Fragment uit rijksrecherche proces-verbaal van bevindingennr.: 2012.0027, kenmerk RRBIO2012-6031-12. Hierin wordt bevestigd dat de beide rijksrechercheurs verbalisanten in 2003/2004 ook op het eerdere onderzoek van de rijksrecherche zaten. Het verzoek van Vz PG Bolhaar is dus ingewilligd. 478
Figuur 272: Fragment uit de verklaring van NFI-deskundige De Bruyn, afgelegd bij het Hof op 11 maart 2003. 480
Figuur 273: College Pg's opdrachtbrief Daslook (2012): briefhoofd, geadresseerde hoofdofficier, datering en onderwerp: Evaluatieonderzoek DE VRIES-Vuurwerkramp 484
Figuur 274: College Pg's opdrachtbrief Daslook(2012): vraag om dezelfde rijksrecherchebemanning als in 2004 485
Figuur 275: College Pg's opdrachtbrief Daslook: ondertekening door BOLHAAR 485
Figuur 276: Fragment van de beeldanalyse in het Arsenal Research/Dr. Kappl rapport van 6 mei 2005 495
Figuur 277: Rapport Arsenal Research 6 mei 2005 met afbeelding van computersimulatie van de opdwarreling van door pyrolyse ontstane koolstofdeeltjes vanuit container E2, met temperatuurverdeling 496
Figuur 278: Fragment uit rapport van Drs. F.W.J. Vos: "Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen", Enschede 2002 en Schottheide 2014, blz. 5 van 83 blz. 497

Figuur 279: Fragment uit rapport van Drs. F.W.J. Vos: “Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen”, Enschede 2002 en Schottheide 2014, blz. 6 van 83 blz. 497
Figuur 280: Fragmenten uit getuigenverklaring van brandweerofficier (OvD en specialist gevaarlijke stoffen) E. BOETES, afgelegd op 16 mei 2000, om 13u58m, dus binnen 3 dagen na de ramp. Hij verklaart over opbruisende wolken, uitlopend in een explosie. Dit kan de beschrijving van een stofexplosie zijn. Mogelijk gaat het hier niet om de laatste, maar de voorlaatste explosie, hetgeen betekent dat er twee stofexplosies zijn geweest. Ook van belang is het feit dat de brandweerofficier aangeeft bijna niet meer te kunnen ademen van de rook. 498
Figuur 281: Het NRC 20.5.2000, ir. Dahoe en de Vuurwerkramp als klassiek voorbeeld van een stofexplosie 499
Figuur 282: Parool 19.5.2000, ir. Dahoe beschrijft de sequentie van stofwolk, groter wordende gloed en schokgolf; de verschijnselen die passen bij het optreden van een stofexplosie. 500
Figuur 283: Samenvatting uit 16 blz. tellend Cv van explosiewetenschapper Dr. A. Dahoe. 500
Figuur 284: Vier stills uit de filmopname van de explosie door journalist Danny de Vries, zoals uitgezonden op RTV-Oost. Deze zijn slechts ter illustratie, aangezien het tijdsverloop tussen de verschillende stills niet hetzelfde is en er ook beelden zijn van betere kwaliteit dan deze beelden. 501
Figuur 285: Tolteam mutatie 29 mei 2000 in Milieu-journaal over de afstemming tussen Tolteamleiding, OM, TR en NFI . De oorzaak moet bij vergunningovertreding liggen. De 'stofexplosie’ wordt met name genoemd als te ontkrachten hypothese. 502
Figuur 286: Tolteam mutatie 27 juni 2000 in SFOB-journaal, waarin OvJ STAM n.a.v. een van leden Commissie Oosting vraagt naar mogelijkheid van Stofexplosie. NFI zegt hier al mee bekend te zijn. 502
Figuur 287: Oosting rapport, Bijlage A: S.E. Fireworks, de overheid, de ramp, fragment van blz. 470 van 875 blz. 504
Figuur 288: Verklaring voor rechtbank Zwolle (24.2.2017) van voormalig preventiemedewerker van de brandweer Zendman over de door hem opgestelde aanvalsplan voor S.E. Fireworks 507
Figuur 289: Dagblad Tubantia, vervolgartikel van 11 oktober 2000 over de aanbevelingen van inspecteur Reudink n.a.v. de vuurwerkexplosies in Culemborg. 509
Figuur 290: Rosenthal op 21 november 2000 bij de COV: de reactie van de overheid op de Vuurwerkramp werd bepaald door de parlementaire enquête van de Bijlmerramp 510
Figuur 291: Rosenthal op 21 november 2000 bij de COV: het is moeilijk uit te leggen aan brandweerlieden dat zij soms beter kunnen terugtrekken dan blussen 510
Figuur 292: Verklaring in 2004 van kinderrechter OLTHOF bij de rijksrecherche over de aandachtsvestiging op 5 of 6 oktober 2000 door jeugdofficier van der VALK op een opvallende persoon in een rode sportboek. 510
Figuur 293: Verklaring OvJ P. van der VALK op 10 oktober 2000 bij COV, dat zij na een fietstochtje op de rampdag met een gesprek met een brandweerman al aan de slag kon met de hypothese ‘brandstichting’. 511
Figuur 294: Brandweerofficier van Rooij bij de COV op 18 oktober 2000: "Mijn waarheid van water erop klopte achteraf niet." 512
Figuur 295: Fragment uit de brief van COV-voorzitter OOSTING aan de Amerikaanse autoriteiten van 20 september 2000 518

Figuur 296: Fragment uit de brief van COV-voorzitter OOSTING aan de Duitse autoriteiten van 27 oktober 2000 518
Figuur 297: Fragment uit de brief van COV-voorzitter OOSTING aan de Britse autoriteiten van 9 oktober 2000 519
Figuur 298: Citaat uit een samenvatting geschreven door mr. A. den Breejen, voormalig senior beleidsambtenaar van het ministerie van V&W (1998-2004), o.a. belast met de regelgeving voor gevaarlijke stoffen. 530
Figuur 299: De ministeries van VROM en V&W zijn verwikkeld in de overdracht van het dossier 'bezigen' van vuurwerk. 534
Figuur 300: Vanwege de vertraging bij de 'overdracht' van het vuurwerkdossier van V&W naar VROM moet een noofregeling voorkomen dat er srarfrechteklijke gaten vallen bij de handhaving. 535
Figuur 301: Ten tijde van de Vuurwerkramp was de regelgeving van vuurwerk een allegaartje van stukjes en beetjes verdeeld over VROM en V&W. 535
Figuur 302: Direct na de ramp, diezelfde avond al, is er telefonisch contact tussen drie van de latere leden van het Vuurwerkteam om de mogelijke betrokkenheid van het ministerie van V&W in te schatten bij de vorming van een rampdossier. De betrokkenheid van V&W wordt eerst schromelijk onderschat, maar later blijkt dat zelfs de eigen minister onder vuur komt en het risico loopt te moeten aftreden. 536
Figuur 303: Vanwege de vertragingen bij de totstandkoming van nieuwe regelingen voor de omgang met vuurwerk dreigt een gat in de strafbaarstelling. De voorstellen vanuit V&W om dit gat te dichten laten een grillig verloop zien. 536
Figuur 304: Niet alleen zijn de medewerkers van het Vuurwerkteam en de V&W-organisatie geschokt door de ramp. Ook zijn zij niet gewend om ineens onder politieke en ambtelijke druk te moeten presteren. 537
Figuur 305: Uit het in de interne stukken gehanteerde taalgebruik wordt duidelijk dat de medewerkers emotioneel geraakt worden door de druk die ontstaat als gevolg van de door de ramp gegenereerde belangstelling en kritiek 537
Figuur 306: Er waren spanningen tussen VROM en V&W 537
Figuur 307: Het werken onder extra aandacht van de ambtelijke en politieke top werd als een belasting ervaren door het vuurwerkteam. Het eigenlijke werk werd verdrongen door de noodzaak van het schrijven van nota's en notities (PvB: Het verzorgen van rugdekking en politiek correct handelen). 537
Figuur 308: Er was geen (bewuste) groepsdruk, maar wel van (onbewuste) groepsdunk ... 538
Figuur 309: Een aantal fragmenten over druk van bovenaf, spanningen binnen de groep en het optreden van 'Groepsdunk' 539
Figuur 310: In het archief is veel correspondentie over twee belangrijke onderwerpen te vinden: 1) De classificatieproblematiek, en 2) De regelgeving rondom vuurwerk in andere landen. 539
Figuur 311: De leden van het V&W Vuurwerkteam hadden reeds een negatief gevoed bij de kwaliteit van hun groepsproduct. 539
Figuur 312: Van de vier bestudeerde casussen is alleen bij het V&W Vuurwerkteam het verschijnsel 'Groepsdunk' (groupthink) opgetreden. Er is sprake van een 'echte politiek-bestuurlijke crisis', waarbij politieke en ambtelijke carrières op het spel staan en er onder grote politieke en tijdsdruk output geleverd moet worden. Dit is bij geen van de andere drie casussen het geval. 539

Figuur 313: Alleen in de casus van het V&W Vuurwerkteam was sprake van een beleidsagenda die door angst werd beheerst. Van de crisis en tijdsdruk gaat een verlammende werking uit doordat er politieke carrières op het spel staan. 540
Figuur 314: Groepsdunk is niet een fenomeen dat alleen voorkomt bij groepen hoog in de organisatie rondom een politiek leider. Groepsdunk komt ook voor bij groepen beleidsambtenaren laag in de organisatie. 540
Figuur 315: Binnen V&W bestaat een omvangrijk archief rondom het vuurwerkbeleid. Vanwege de druk en crisis hebben de stukken echter het karakter van interne stukken. ... 541
Figuur 316: Kaft boekje met interviews met burgemeester MANS en COT-voorzitter Rosenthal 543
Figuur 317: Rosenthal bevestigt: "Als Jan MANS had moeten opstappen dan had het kabinet ook zijn aandeel moeten leveren." 543
Figuur 318: Jan MANS bevestigt dat zijn lot verbonden was met het oordeel van OOSTING over de brandweer 543
Figuur 319: Commentaar uit de Tubantia van 16 maart 2002 van twee justitieredacteuren naar aanleiding van het spreken met twee monden door de Staat der Nederlanden. 549
Figuur 320: Fragment uit de Tubantia van 16 maart 2002 waarin wordt verwezen naar het betoog van de landsadvocaat waarin deze de testen van TNO en het NFI in twijfel trekt. .. 549
Figuur 321: Fragment uit de Tubantia van 16 maart 2002 waarin wordt verwezen naar de mening van professor De Roos van de universiteit Leiden, die daarin stelt dat de landsadvocaat het betoog van het OM heeft onderuit gehaald. 549
Figuur 322: Fragment uit de eerste blz. van het (niet publieke) aanvullend arrest van het gerechtshof Arnhem, zoals gewezen tegen R.J. BAKKER op 12 mei 2003. Het gaat hier uitdrukkelijk niet om de door het OM opgevoerde bewijsmiddelen, maar om de door het gerechtshof gebezigde bewijsmiddelen tegen BAKKER. 645
Figuur 323: Fragmenten uit de nieuwe, gehele inrichting omvattende, milieuvergunning d.d. 22 april 1997, waarin drie zeecontainers waren vergund voor de opslag van vuurwerk. 654
Figuur 324: Fragmenten uit de revisievergunning van 19 juli 1999 gemeente Enschede aan S.E. Fireworks v.o.f. hieruit blijkt dat de gemeente heeft ingestemd met een uitbreiding van drie naar veertien containers voor de opslag van vuurwerk. 655
Figuur 325: Op de tekening behorende bij de milieuvergunning van 19 juli 1999 staan 14 zeecontainers ingetekend naast de eveneens vergunde MAVO-boxen en bunkers. 655
Figuur 326: Instemming van defensiebureau MILAN met de uitbreiding van het aantal containers, mits het een tijdelijke oplossing betreft, eerst één à twee jaar, later werd na instemming met MILAN drie jaar tijdelijkheid vergund. 656
Figuur 327: Aanvullend arrest gerechtshof Arnhem 12 mei 2003. Fragment uit omschrijving bewijsmiddel 11. 659
Figuur 328: Aanvullend arrest gerechtshof Arnhem 12 mei 2003. Fragment uit omschrijving bewijsmiddel 12. 661
Figuur 329: Artikel uit 'Milieu & Recht', februari 2005, over ADR en de niet-betrokkenheid van de politiek bij de implementatie ervan in de Nederlandse regelgeving. 677
Figuur 330: Artikel uit 'Vervoer & Recht', juni 2005, over de Wvgs uit 1996 die toeziet op het vervoer, aanbieden, aannemen, parkeren, laden, lossen en nederleggen van gevaarlijke stoffen 678
Figuur 331: Artikel uit 'Vervoer & Recht', juni 2005. De plicht tot naleving van de Wvgs berust in Nederland slechts op één adressant uit de vervoersketen 679

Figuur 332: Artikel uit 'Vervoer & Recht', juni 2005 over de discutabele poging van de Hoge Raad (n.a.v. de ramp) de naleving van de Wvgs aan alle adressanten op te leggen, voortkomende uit het OM-betoog dat niet China, maar S.E. Fireworks verantwoordelijk was voor de classificatie van het vuurwerk op de rampdag 680
Figuur 333: Artikel uit 'Vervoer & Recht', juni 2005. De evaluatie in 2003 van de Wvgs ging voorbij aan de rol die de wet heeft gespeeld bij de Vuurwerkramp 680
Figuur 334: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. Classificatie en etikettering van vuurwerk is de bevoegdheid van producent/exporteur, waarop alleen de autoriteit van het land van verzending controle op uit kan oefenen 681
Figuur 335: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. Classificatie en etikettering van vuurwerk: handelsregels pas van toepassing na afloop vervoersproces 682
Figuur 336: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. Classificatie en etikettering van vuurwerk: Door keuze wetgeving in Nederland is de overheid verantwoordelijk voor naleving 682
Figuur 337: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. De voorschriften voor classificatie en etikettering van vuurwerk zijn in Nederland niet sluitend. Door de adressanten- en vertrouwensregels is de buitenlandse afzender verantwoordelijk voor de classificatie en niet de Nederlandse ontvanger. 683
Figuur 338: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. De fouten in de voorschriften voor vervoersclassificatie en etikettering van vuurwerk in Nederland maakten de Vuurwerkramp mogelijk 684
Figuur 339: Artikel uit 'Milieu & Recht', augustus 2005. Nog steeds zijn de fouten die de Vuurwerkramp faciliteerden aanwezig in de Nederlandse regelgeving voor gevaarlijke stoffen 684
Figuur 340: Tragiek der Onmacht: voorkaft 685
Figuur 341: Tragiek der Onmacht: achterkaft 685
Figuur 342: Tragiek der Onmacht: Inleiding en verantwoording 685
Figuur 343:Tragiek der Onmacht: zes jaar lang gewaarschuwd 686
Figuur 344: Tragiek der Onmacht: waarschuwingen waren vergeefs 686
Figuur 345: Tragiek der Onmacht: de Commissie OOSTING heeft onvoldoende oog voor de tekortkomingen in de regelgeving 686
Figuur 346: September 1985, de eerste baan bij VROM 686
Figuur 347: Tragiek der Onmacht: Inlezen en zelfstudie naar wetteksten, beleid, techniek van explosies en statistische berekeningen 687
Figuur 348: Tragiek der Onmacht: Omvorming van de WGS naar de Wvgs. Ministerie V&W stoot alle niet-vervoerstaken af en VROM moet overnemen 687
Figuur 349: Tragiek der Onmacht: De overheveling van bevoegdheden van V&W naar VROM had lange tijd geen prioriteit 687
Figuur 350: Tragiek der Onmacht: Den Breejen is aangewezen als 'vrijwilliger' voor contacten VROM - V&W 688
Figuur 351: Tragiek der Onmacht: Overheveling tussen V&W en VROM stagneert 688
Figuur 352: Tragiek der Onmacht: V&W dumpt met open ogen verantwoordelijkheden. Den Breejen waarschuwt vergeefs zijn hiërarchie binnen het ministerie van VROM. 688
Figuur 353: Tragiek der Onmacht: Discussie over overheveling verantwoordelijkheid zwaar vuurwerk tussen V&W en VROM duurt tot aan Vuurwerkramp 689
Figuur 354: Tragiek der Onmacht: Op 1 augustus 1996 verviel de WGS en trad de Wvgs in werking. De aftelling naar de ramp in Enschede is in gang gezet 689

Figuur 355: Tragiek der Onmacht: De ontmanteling van de regelgeving voor ontplofbare stoffen door V&W vanaf 1996. De minister waarschijnlijk niet ingelicht. 690
Figuur 356: Tragiek der Onmacht: mr. den Breejen is van VROM naar V&W gegaan, per 1.10.1998 als senior juridisch beleidsmedewerker bij de afdeling Lading en Risicobeleid. Beide takken kwamen uit twee verschillende werelden. 690
Figuur 357: Tragiek der Onmacht: Bij V&W heerst theater i.p.v. inhoud en zijn de noden van de politieke top richtinggevend ten koste van de veiligheidszorg 691
Figuur 358: Tragiek der Onmacht: Bij V&W is lichte besluitvorming geïnstitutionaliseerd: inhoud is onbelangrijk. 691
Figuur 359: Tragiek der Onmacht: Den Breejen heeft tussen 1998 en 2004 zijn collega's en leidinggevenden binnen V&W onophoudelijk gewezen op de gebreken in de regelgeving en de gevaren ervan 692
Figuur 360: Tragiek der Onmacht: Verkeer en Waterstaat: Liever een nieuwe ramp dan ontevreden politici 692
Figuur 361: Tragiek der Onmacht: Ook de commissie OOSTING had niets begrepen van de problematiek met de regelgeving rond vuurwerk, laat staan rond gevaarlijke stoffen in zijn algemeenheid. 692
Figuur 362: Tragiek der Onmacht: Nogmaals de drang van V&W om zich te ontdoen van alle vervoersvreemde activiteiten met gevaarlijke stoffen als oorzaak voor de ontmanteling van de regelgeving voor vuurwerk. 692
Figuur 363: Tragiek der Onmacht: De rol van de adressanten- en vertrouwensregel bij de Vuurwerkramp. Deze regels vormden een grote inbreuk op de veiligheid doordat de schakels in de veiligheidsketen zich van iedere verantwoordelijkheid konden ontdoen. 692
Figuur 364: Tragiek der Onmacht: Eenmaal overgestapt van VROM naar V&W constateerde Den Breejen dat V&W het dreigement der ontmanteling van de regelgeving voor vuurwerk had uitgevoerd. De daarvoor in de plaats gekomen vervangende interim-regeling was ondeugdelijk en niet te handhaven. 693
Figuur 365: Tragiek der Onmacht: Binnen V&W was men zich wel degelijk bewust van het probleem en met de naderende millenniumwisseling dreigden calamiteiten met vuurwerk. Den Breejen krijgt opdracht regeling te schrijven. 693
Figuur 366: Tragiek der Onmacht: Via VROM werd de ontwerpregeling voorgelegd aan minister Pronk, maar die negeerde (zoals wel vaker) de door zijn ambtenaren gesignaleerde problemen. De regeling kwam er niet. 693
Figuur 367: Tragiek der Onmacht: De classificering van vuurwerk bleek geen werkelijke weergave van de gevaren van het opgeslagen vuurwerk. Voor deze afwijking konden de eigenaren van S.E. Fireworks nooit en te nimmer worden aangesproken. De verantwoordelijkheid voor een juiste classificatie lag bij de buitenlandse producent, de verantwoordelijkheid voor het toezicht op de naleving van die voorschriften lag bij de buitenlandse autoriteiten. 694
Figuur 368: Tragiek der Onmacht: Niet alleen de kracht van de explosie, maar ook de ligging van S.E. Fireworks speelde een belastende rol voor het kunnen ontstaan van de ramp. Ook waren de ‘Culemborg-bevindingen’ niet verwerkt, weliswaar andere dan de bevindingen waarover Den Breejen had gelezen in het OOSTING-rapport. 695
Figuur 369: Tragiek der Onmacht: Den Breejen wijst zijn ministerie van V&W aan als hoofdverantwoordelijke voor de ontmanteling van de handelsregels (betreffende o.a. vuurwerk) in Nederland. De andere betrokken departementen VROM, SZW, VWS, BZK en Justitie zijn daarbij medeverantwoordelijk. 695

Figuur 370: Tragiek der Onmacht: De afdeling waar Den Breejen werkt binnen het ministerie van V&W wordt ook getroffen door verwijten, in totaal vier afdelingshoofden komen en gaan. 696
Figuur 371: Tragiek der Onmacht: Binnen V&W worden maatregelen getroffen die de oorzaken van het falen eerder verergeren dan oplossen. Nog meer politieke en bestuurlijke gevoeligheid, terwijl ambtenaren juist de dossierkennis en -ervaring moeten hebben om die top vaktechnisch bij te staan, i.p.v. slaafs achter de waan van de dag aan te jagen. 696
Figuur 372: Tragiek der Onmacht: Nog meer politieke, bestuurlijke en beleidsmatige oriëntatie, maar kennis van regelgeving en belangstelling voor veiligheidszorg, ho maar... 696
Figuur 373: Tragiek der Onmacht: V&W zegt alleen over 'vervoer' te gaan. De 'opslag' en daarmee de ramp was volgens V&W was voor rekening van VROM. 697
Figuur 374: Tragiek der Onmacht: Het ministerie van V&W wentelt zich in onwetendheid. De minister wordt niet geïnformeerd over de mogelijke betrokkenheid van V&W bij de oorzaken van de Vuurwerkramp..... 697
Figuur 375: Tragiek der Onmacht: Mr. A. den Breejen wordt niet gevraagd voor het V&W kernteam dat de Vuurwerkramp afhandelt en OOSTING van informatie voorziet. Zijn kritische mening is niet welkom..... 697
Figuur 376: Tragiek der Onmacht: Ook de commissie OOSTING vroeg niet naar Den Breejen. Dit lag wél in de rede, want hij was als materiedeskundige goed bekend bij zowel de ambtenaren van VROM als van V&W die OOSTING van informatie voorzagen. Zijn expertise was kennelijk niet welkom bij OOSTING. 697
Figuur 377: Tragiek der Onmacht: Binnen V&W en bij IVW wordt paniekvoetbal gespeeld door te haastig en ongecoördineerd allerlei noodmaatregelen te treffen inzake vuurwerk. Veel van dit werk is voor de bühne en blijkt voor niets..... 698
Figuur 378: Tragiek der Onmacht: Den Breejen wijst op de ontmanteling van de regelgeving als oorzaak voor foute classificering van vuurwerk bij S.E. Fireworks..... 699
Figuur 379: Tragiek der Onmacht: Den Breejen geeft aan dat OOSTING de plank misslaat zijn verklaring van het ontbreken van een regeling voor zwaar vuurwerk. OOSTING beweert dat het niet op tijd was geregeld, maar Den Breejen toont aan dat de regelgeving voor zwaar vuurwerk tot aan het begin van de jaren negentig wel degelijk op orde was, maar dat daarna de ontmanteling van die regelgeving is begonnen die de vuurwerkramp mede mogelijk maakte..... 699
Figuur 380: Tragiek der Onmacht: Den Breejen legt de simplificatie van OOSTING bloot waardoor de verantwoording voor de ontbrekende regelgeving eenzijdig bij VROM wordt gelegd door OOSTING. In werkelijkheid heeft V&W de verantwoordelijkheden over de schutting gegooid bij VROM, zonder afstemming en zonder middelen en is V&W daarna eenzijdig, zich ten volle bewust van de risico's, begonnen met het ontmantelen van de bestaande regelgeving t.a.v. vuurwerk..... 700
Figuur 381: Tragiek der Onmacht: Den Breejen schildert de bureaucratische conflicten tussen V&W en VROM die leidden tot een vacuüm op het gebied van regelgeving voor zwaar vuurwerk. OOSTING heeft daarover arbitrair en eenzijdig geoordeeld, ten gunste van V&W en ten laste van VROM..... 701
Figuur 382: Tragiek der Onmacht: De commissie OOSTING legt onterecht verwijten bij de RVI, terwijl OOSTING met zijn verwijten juist bij V&W moet zijn en niet bij de inspectiedienst die juist op de tekortkomingen heeft gewezen waardoor zij hun taken niet konden uitvoeren 702

Figuur 383: Tragiek der Onmacht: OOSTING stelt dat er meer aandacht had moeten zijn voor de externe veiligheid van professioneel vuurwerk. Den Breejen laat zien dat OOSTING ook hier de plank volledig misslaat. De keuze van aanpak was immers heel specifiek, beperkt en verkeerd, namelijk door toepassing van een risicobenadering. Meer aandacht bij zo'n verkeerde aanpak had niets opgeleverd. Juist de benadering van de externe veiligheid van zwaar vuurwerk had moeten veranderen..... 702
Figuur 384: Tragiek der Onmacht: OOSTING maakt een fout bij de aan te rekenen verantwoordelijkheid voor S.E. Fireworks. Het was juist de overheid die de ondernemer ontsloeg van die verantwoordelijkheid door verkeerde regelgeving. 702
Figuur 385: Tragiek der Onmacht: De commissie OOSTING heeft totaal geen aandacht gehad voor de invloed van de verkeerde regelgeving bij het vervoer van vuurwerk. Deze fouten hebben doorgewerkt in de vervoersketen naar de opslag van vuurwerk, juist mogelijk gemaakt door de keuzes van de Nederlandse overheid daarbij. 702
Figuur 386: Tragiek der Onmacht: Den Breejen haalt weliswaar de verkeerde les uit Culemborg aan, zoals gepropageerd door OOSTING, maar hij heeft gelijk met zijn opmerking dat de betrokken departementen de (werkelijke) lessen van Culemborg hadden moeten betrekken bij de regelgeving voor zowel de opslag van consumentenvuurwerk, als die voor evenementenvuurwerk. Want zo ver ging Culemborg. 703
Figuur 387: Tragiek der Onmacht: OOSTING heeft het totaal niet over de departementale verantwoordelijkheidstoedeling, een van de hoofdoorzaken voor de foutieve regelgeving die de Vuurwerkramp mogelijk maakte..... 703
Figuur 388: Tragiek der Onmacht: OOSTING heeft het niet over de invloed van interdepartementale geschillen op regelgeving. Eigen organisatiedoelstellingen prevaleren hierbij boven het algemeen belang. Dus OOSTING draagt hiervoor ook geen oplossing aan. 703
Figuur 389: Tragiek der Onmacht: De grote woorden van OOSTING: 'Culturele revolutie' waren een makkelijke oplossing, namelijk niet meer gedogen, maar handhaven. Geheel in lijn met de nagestreefde oplossing van S.E. Fireworks als dader neerzetten. OOSTING gaat daarmee totaal voorbij aan het werkelijke probleem: de slechte werking van de departementen die tekortkomingen in de regelgeving veroorzaakten. En daarbij 'vergaten' de politiek te informeren. 703
Figuur 390: Tragiek der Onmacht: Niet alleen met vuurwerk, maar ook met de regelgeving voor het vervoer andere gevaarlijke stoffen vertoont ernstige tekortkomingen. Deze kunnen zich voortzetten in de keten tot andere activiteiten. 704
Figuur 391: Tragiek der Onmacht: De jarenlange interne waarschuwingen van Den Breejen werden niet gehoord op de departementen. Er heerste een chronisch gebrek aan kennis van veiligheidszorg. Den Breejen: "Ik vermoed een beerput." 704
Figuur 392: Tragiek der Onmacht: Mr. A. den Breejen heeft een ijzersterk motief waarom hij zijn waarschuwingen wenst te publiceren. Immers in dienst van de overheid dien je als ambtenaar loyaal te zijn aan de ambtelijke top en het politieke gezag. Maar in zijn geval werden de ambtelijke top en het politieke gezag helemaal niet geinformeerd over de verstrekkende gevolgen van met name de beslissingen die binnen V&W werden genomen in de ambtelijke schoot. Een waarlijk democratisch deficit! 705
Figuur 393: Tragiek der Onmacht: De interne weg voor de melding van een maatschappelijke misstand bleek voor Den Breejen niet te werken. Mede daarom zijn de acties van Den Breejen als klokkenluiden te bestempelen. 705

Figuur 394: Tragiek der Onmacht: De door Den Breejen gesignaleerde tekortkomingen zijn van grote betekenis en maatschappelijk zeer relevant. 705
Figuur 395: Tragiek der Onmacht: Citaat van Den Breejen: "Het verlies aan intellectuele grip vormt de echte oorzaak van het dilettantisme en de onverschilligheid". Beter kan steller het niet verwoorden. 705
Figuur 396: Tragiek der Onmacht: Rijsambtenaar heeft na de interne gang die onmogelijk bleek ontslag genomen bij V&W (2004). Daarna gepubliceerd in vakbladen (2005), bewindslieden aangeschreven (2006) en een boek gepubliceerd (2010) 706
Figuur 397: Tragiek der Onmacht: Het probleem van de zuilen- en lagenstructuur bij de departementen zorgt voorregulering in fragmenten en een stapeling van de aanpak met vele hiaten en overlappen tot gevolg. Ook zijn de bevoegdheden verspreid over verschillende departementen. (PvB: En dan vergeet Den Breejen Defensie nog). 706
Figuur 398: Tragiek der Onmacht: Hoewel Den Breejen iets anders bedoelt (het vuurwerk was verkeerd geclassificeerd, zie OOSTING), is steller (PvB) het met hem eens dat de classificatie en etikettering een juiste weerspiegeling dienen te zijn van de externe gevaren van de opslagplaats geladen met vuurwerk. 707
Figuur 399: Tragiek der Onmacht: Om diverse redenen, allemaal aan de overheid te wijten, kan niet worden opgetreden tegen overtredingen. (PvB: Onverlet dat er bij S.E. Fireworks helemaal geen sprake was van een overtreding) 707
Figuur 400: Tragiek der Onmacht: De risicobenadering voor veiligheid is steeds meer in zwang gekomen en werd halverwege de jaren negentig van toepassing verklaard op het vervoer van gevaarlijke stoffen. 708
Figuur 401: De ten tijde van de ramp geldende risicobenadering van externe veiligheid vertoonde vele tekortkomingen en was gebaseerd op foutieve aannames. Ná de Vuurwerkramp is de overheid weer de 'effectbenadering' gaan toepassen bij de externe veiligheid van vuurwerkopslag en –vervoer. 708
Figuur 402: Tragiek der Onmacht: Een chronisch gebrek aan kennis van en belangstelling voor de inhoud van externe veiligheid zorgde ervoor dat iedere basis voor verbetering van de veiligheidszorg voor gevaarlijke stoffen ontbrak. 708
Figuur 403: In zijn brief aan minister van Justitie DONNER, d.d.19.10.2005, wijst Den Breejen op de hiaten in de regelgeving voor classificatie en etikettering van gevaarlijke stoffen, ontstaan door de adressantenregel en de vertrouwensregel, alsmede de ondeugdelijke wettelijke grondslag voor handhaving 709
Figuur 404: Antwoordbrief van minister DONNER aan Den Breejen, met de verwijzingen naar de websites van diverse ministeries 710
Figuur 405: Den Breejen wijst minister Peijs (V&W) er op dat hij intern binnen haar ministerie reeds veelvuldig aan de bel heeft getrokken. Hij vond daar niet alleen geen gehoor, maar er is ook geen bericht naar de minister gegaan. 711
Figuur 406: Opsomming van de bijlagen die Den Breejen heeft gevoegd bij zijn brief 30 december 2005 gericht aan minister Karla Peijs van Verkeer en Waterstaat, het ministerie waar hij als rijksambtenaar tussen 1998 en 2004 zelf werkzaam was 711
Figuur 407: Brief aan minister Peijs: Nederland heeft geen gebruik gemaakt van de mogelijkheden binnen de internationale regelgeving om de toedeling van de verantwoordelijkheden voor de naleving van de veiligheidsvoorschriften te verbeteren ... 711
Figuur 408: Brief aan minister Peijs: De wetgeving is ondeugdelijk, de voorschriften zijn juridisch niet afdwingbaar, de controle op de naleving van de eisen voor classificatie en etikettering schoot ernstig tekort op het moment van de ramp 712

Figuur 409: Brief aan minister Peijs: Problemen met niet-naleving vervoersvoorschriften, zoals een verkeerde vervoersclassificatie, werken door bij de opslag. Dit is gebleken bij de Vuurwerkramp. 712
Figuur 410: Brief aan minister Peijs: De adressantenregel is ingevoerd om de vervoerder te vrijwaren van verantwoordelijkheid voor handelingen waarop hij geen invloed heeft. Maar dit leidt tot het afschuiven van verantwoordelijkheid en het niet meer handhaven kunnen optreden. 712
Figuur 411: Brief aan minister Peijs: Daar waar een automobilist wél verantwoordelijk is voor de technische staat van zijn voertuig is een vervoerder van gevaarlijke stoffen niet verantwoordelijk is voor een correcte classificatie en etikettering van zijn lading. 713
Figuur 412: Brief aan minister Peijs: De Europese regelgeving staat wel degelijk toe dat Nederland alsnog alle schakels in de vervoersketen verantwoordelijk stelt voor het naleven van de regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. 713
Figuur 413: Brief aan minister Peijs: Den Breejen waarschuwt de minister dat de tekortkomingen in de regelgeving van haar ministerie groot en ernstig zijn, vergelijkbaar met de tekortkomingen die ten grondslag hebben gelegen aan de Vuurwerkramp. 713
Figuur 414: Brief aan minister Peijs: Naast de Vuurwerkramp zijn er ook andere (bijna) rampen geweest met gevaarlijke stoffen, die (goed)deels zijn te wijten aan de tekortkomingen in de regelgeving van V&W, en waarvoor Den Breejen in het verleden intern, en bij herhaling heeft gewaarschuwd. 713
Figuur 415: Antwoord van minister Peijs. Zij kent aan het werk van de mr. A. den Breejen voor V&W grote waarde toe m.b.t. de veiligheidsvoorschriften voor gevaarlijke stoffen. Hiermee bevestigt de minister dat Den Breejen weet waar hij over praat en inderdaad werkzaam is geweest op de gebieden waar hij de tekortkomingen heeft geconstateerd. .. 714
Figuur 416: Antwoord van minister Peijs: De minister bevestigt dat er tekortkomingen zijn van de adressantenregel. Er wordt overwogen om inderdaad de verantwoordelijkheid van andere partijen in de vervoersketen te herstellen, zodat zij alsnog kunnen worden aangesproken op de voorafgaande handelingen van andere partijen in de keten. Hieruit blijkt dat de kritiek van Den Breejen zoveel hout snijdt dat de minister er voor kiest dit (althans gedeeltelijk) schriftelijk toe te geven. 714
Figuur 417: Minister Peijs dankt Den Breejen voor zijn commentaar en nodigt hem uit gerust meer opmerkingen te sturen en eventuele ideeën voor oplossingen aan te dragen. De minister zou dit niet hebben geschreven indien Den Breejen niet wist waar hij het over had. Ook volgens minister Peijs is hij blijkbaar deskundig op het gebied van de door hem gesignaleerde tekortkomingen. 714
Figuur 418: Staatssecretaris Van Geel bevestigt de opmerking van Den Breejen dat de Vuurwerkramp een pijnlijk voorbeeld is van een opslagclassificatie die conform de milieuregelgeving was overgenomen van de (in China bepaalde) vervoersclassificatie. Met andere woorden, Van Geel bevestigt hier met zoveel woorden de funeste doorwerking van de gevolgen van de foutieve regelgeving voor vervoer naar de situatie van de opslag van vuurwerk. 715
Figuur 419: Ook staatssecretaris van Geel erkent dat Nederland er wellicht met de instelling van het Vuurwerkbesluit 2002 er nog niet is en nadere analyse verdient. 715
Figuur 420: De welbewuste ontmanteling van de regelgeving door het ministerie van V&W, waarbij geen adequate vervanging is voorzien. Hiermee werd de Vuurwerkramp in de hand gewerkt. 716

Figuur 421: Conflict tussen V&W en VROM over het dichten van het wetgevingsgat dat sinds 1996 aan het vallen is betreffende de verantwoording voor classificatie en etikettering van vuurwerk 717
Figuur 422: Den Breejen geeft aan dat de classificatie niet 'wenselijk' was, en geen 'afspraken' waren, zoals OOSTING abusievelijk aangaf, maar dat de classificatie cruciaal was en dat er sprake was van dwingende regels en verdragen in de in van de Grondwet..... 730
Figuur 423: OOSTING: in geen van de onderzochte landen (VS, VK, Frankrijk en Duitsland) wordt de in het land van herkomst aangebrachte UN-classificatie zonder nader onderzoek overgenomen! 730
Figuur 424: Den Breejen: In Nederland wordt de in het land van herkomst aangebrachte classificatie wél overgenomen, zonder enig onderzoek. De buurlanden laten zien dat dit anders had gekund!..... 730
Figuur 425: Den Breejen geeft aan dat n.a.v. de Vuurwerkramp de regelgeving voor vuurwerk sterk is verbeterd anno 2015 731
Figuur 426: Vanaf 1996 bestonden er voor de activiteiten met professioneel vuurwerk nauwelijks nog regels. De uitgebreide regelgeving die eind jaren tachtig nog bestond, was totaal ontmanteld 735
Figuur 427: De minister van Economische Zaken die in antwoord op Kamervragen over slecht vuurwerk de schuld legt bij de buitenlandse regelgeving voor vuurwerk..... 744
Figuur 428: Aan de vooravond van de vuurwerkramp was het OM helemaal niet bezig met strafrechtelijke handhaving op het gebied van professioneel vuurwerk 745
Figuur 429: Brieffragment over de toepassing van sprinklers geschreven door minister REMKES van BZK aan gemeenteraad Enschede van 24 maart 2005. 758
Figuur 430: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat onrust brandweer wegens explosies klasse 1.4. 759
Figuur 431: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat blusinstructies ongewijzigd..... 759
Figuur 432: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat In Nederland alleen klasse 1.4 vuurwerk. 759
Figuur 433: Brief minister REMKES d.d. 5 december 2005 aan gemeenteraad Enschede: citaat over toepassing van sprinklers. 760
Figuur 434: Factuur van Pyro TEC aan SMALLENBROEK voor ijsfonteintjes die op 11 mei 2000 bij S.E. Fireworks worden afgeleverd en waarvan een gedeelte op 10 juni bij Schiphol wordt aangetroffen..... 793
Figuur 435: Pro-forma factuur van SMALLENBROEK aan afnemer van het op 10 juni 2000. 794
Figuur 436: Ontwerp proces-verbaal dd. 13nov2000. Geeft stand v.h. onderzoek weer betreffende SE Fireworks werknemers..... 801
Figuur 437: Proces-verbaal van dagelijks Tolteamleiders KAMPERMAN en MIJWAART, waarin de oorzaak 'bedrijfsongeval' via 'voorwaardelijk opzet' wordt vertaald naar 'brandstichting' 802
Figuur 438: Eric-kaarten schrijven bij vuurwerkbrand grote afstand voor. Blussen is zinloos. 810
Figuur 439: ADR vervoersdocument voor S.E. Fireworks (1999) met bij vuurwerk in acht te nemen blusinstructies voor hulpdiensten 811
Figuur 440: Bladzijde-nummering Tolteamdossier 811
Figuur 441: Internationaal geldende CEFIC kaart met weergave van de afgesproken gedragsregels te volgen bij brand tijdens het vervoer van vuurwerk 811

Figuur 442: Citaat uit overleg COV-OM inzake opdrachtgever afhankelijke resultaten van TNO 818
Figuur 443: Kritiek HSE op door TNO in september 2000 geformuleerde scenario 'Van-brand-tot-ramp' 818
Figuur 444: HSE-brief 17.11.2000: drie passages over onvoldoende verklaring voor in brand raken container E2 818
Figuur 445: In de brief van 17 november 2000 bevestigt het HSE dat de 'explosie' van container E2 slechts licht was. (PvB: dus eerder een explosieve verbranding met steekvlam) 819
Figuur 446: Buitenlands deskundige organisatie HSE vraagt in december 2000 nog aandacht voor de onderbouwing van de aanhanger als verklaring voor de brand naast container E2 819
Figuur 447: Afstemming onderzoeksresultaten in vroeg stadium 819
Figuur 448: Verklaring containerverhuurder dat bodems van hout zijn 820
Figuur 449: Verklaring projectleider TR BERENST dat de containerbodems van metaal zouden zijn in tegenstelling tot wat R.J. BAKKER daarover verklaarde 820
Figuur 450: De latere melder PAALMAN meldt TR-projectleider BERENST dat zij half doorgebrande houten containerbodem hebben gezien. BERENST weigert er een foto van te maken voor het dossier. 820
Figuur 451: Latere melder PAALMAN voert mutatie met weigering BERENST opnieuw in journaal in omdat de vorige melding is verdwenen. 821
Figuur 452: NFI-hoofdrapport van 1 februari 2001 stelt dat een brandhaard onder container E2 niet onderzoekswaardig is. 821
Figuur 453: Dr. Kappl plaatst de 150 mm shells in de container 823
Figuur 454: Container uiteengereten 824
Figuur 455: Schriftelijke verklaring Dr. A. Kappl waarin hij uitlegt dat reeds geringe hoeveelheden vuurwerk hetzelfde vernietigende effect kunnen sorteren als het geval was bij de ramp in Enschede. 824
Figuur 456: NFI-deskundige ir. P.C.A.M. DE BRUYN verklaart op 17 sept. 2001 voor de rechtbank dat de brand in container E2 is veroorzaakt door een externe brand (van een aanhanger) naast de container. 824
Figuur 457: Still uit video proef externe branddoorslag container 825
Figuur 458: Schriftelijke en getekende verklaring d.d. 17 dec. 2007, van A. van Gool, bedrijfsvoerder van de onderneming A. van Gool R&D, die als coördinator tussen opdrachtgever (stichting de Onderste Steen) en opdrachtnemer Dr. Kappl/Arsenal Research aanwezig was bij de proefnemingen in Oostenrijk.. 825
Figuur 459: Beeld computersimulatie warmtestroming met grafische temperatuurweergave. 825
Figuur 460: Brandstapel 12 min naast container 826
Figuur 461: Brandstapel naast container ontstoken 826
Figuur 462: Brandstapel naast container gereed 826
Figuur 463: Explosie in container 827
Figuur 464: Explosie voorbij, géén vuurverschijnselen meer 827
Figuur 465: Vlak voor de explosie van gasophoping in vergrendelde container 827
Figuur 466:Brandende rookkolom 827
Figuur 467: Na de 1e verbranding is goed te zien dat het blik met 5 kg kruit en de naastliggende shells nog intact zijn 827

Figuur 468: Het vergrendelen van de deur door een brandweerman. Hierna vindt drukopbouw en concentratie van gassen plaats. 827
Figuur 469: Steekvlam kan door openstaande deur naar buiten 827
Figuur 470: Explosieve verbranding, deur gaat open 827
Figuur 471: Brand in container met deuren dicht, maar niet vergrendeld 827
Figuur 472: De restanten van de container na de explosie 828
Figuur 473: Nieuwe vuurverschijnselen van een later ontploffende 6 inch (150 mm) shell 828
Figuur 474: Twee oorzaken voor container E2 liggen voor de hand: het openen van een deur door de brandweer of toch brandstichting 829
Figuur 475: Container E2 kan in brand zijn geraakt door een geopende deur. Tevens kan een minimale lading reeds tot een allesvernietigende explosie leiden 829
Figuur 476: Fragmenten uit het proces-verbaal van het 85e verhoor van Fireworks directeur BAKKER. Hij verklaart over de verdwenen brandblusser. Dit Pv is niet in het digitaal strafdossier opgenomen. 830
Figuur 477: Afbeeldingen van de bunkers, met voor de ramp een brandblusser en tijdens de ramp zonder brandblusser. 831
Figuur 478: Foto gemaakt door fotograaf Van Willigen tijdens de bestrijding van de brand, nog vóór de eerste heftige explosies. Hierop is géén brandblusser te zien. 831
Figuur 479: Eindfragment van proces-verbaal van verbalisant Kosters, waarin hij op niet-wetenschappelijke wijze de kwestie van de ontbrekende brandblusser af doet in vage bewoordingen. 832
Figuur 480: Foto van fotograaf Guivret Bruins met ir. B. van den HEUVEL op Thole terrein rond 15u25 837
Figuur 481: Google newsgroep bericht van ir. Bas van den HEUVEL over de ramp bij een vuurwerkbedrijf. Datum en tijd zijn 13.5.2000 om 14u25 GMT, dit is 16u25 NL zomertijd. 837
Figuur 482: Tijdsaanduiding GMT 14u25m bij newsgroepbericht B.v.d.HEUVEL 838
Figuur 483: Zeer botte afwijzingsbrief OM Almelo aan fotograaf Elzenga, d.d. 8 augustus 2005. 838
Figuur 484: Motoragent gefotografeerd om 15u05m 839
Figuur 485: Fotograaf Marcel van Nieuwenhoven op S.E. Fireworks terrein 839
Figuur 486: Fotograaf Marcel van Nieuwenhoven gewond op de grond bij S.E. F. 839
Figuur 487:Boek Maarten Bollen: Citaat van blz. 62 over de identificatie van Marcel van Nieuwenhoven 840
Figuur 488: RIT-document van de identificatie van fotograaf Marcel van Nieuwenhoven .. 840
Figuur 489: Fragment uit proces-verbaal van foto-confrontatie afbeelding DE VRIES met tientallen getuigen, waaronder mevr. Stuut. 846
Figuur 490: Fragment uit Politieboek M.Bollen blz. xxx over getuige die xxxx xx xxxxxxx xxx. 848
Figuur 491: Fragment uit xxxxxx getuige (20xx) xxxxxxxxxx i.k.v. xxxxxxxxxxxxxxxxxx rampxxxxxxxxxx, blz. xx/xxx 848
Figuur 492: Fragmenten uit xxxxxx getuige (20xx) xxxxxxxxx i.k.v. xxxxxxxxxxxxxxxxx rampxxxxxxxxxx, blz. xx/xxx 849
Figuur 493: Fragmenten uit het proces-verbaal meineed KLOPPENBORG opgesteld door verbalisanten PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN 853
Figuur 494: Fragmenten uit het verhoor van KLOPPENBORG door teamleider MIJWAART op 9 augustus 2000 om 08u27m 854

Figuur 495: Fragment uit Staatsblad van 15 maart 2012 met herziening Vuurwerkbesluit en de motivatie tot het vasthouden aan de verplichting van automatische sprinklerinstallaties in een vuurwerkopslagplaats 888
Figuur 496: Citaat van Findley & Scott uit studie van Renze Salet: Tunnelvisie als resultaat van menselijke fouten 897
Figuur 497: Renze Salet: de werkzaamheden te verrichten voor tegenspraak volgens het 'Protocol Tegenspraak Politie' (2006 en 2011) 898
Figuur 498: Renze Salet: Wijzigingen tussen de versies 2006 en 2011 van het 'Protocol Tegenspraak Politie' 898
Figuur 499: Renze Salet schetst de praktijk van het 'tegenspreken'. De tegenspreker blijkt sterk afhankelijk van de teamleider die hij van tegenspraak moet voorzien. 899
Figuur 500: Tegenspraak bij de politie blijft vaak beperkt tot de identificatiefase. De bewijsfase is de verantwoordelijkheid van het OM en die moeten hun eigen tegenspraak organiseren 900
Figuur 501: Tegenspraak minder effectief vanwege de rechercheachtergrond van de meeste tegensprekers, waardoor zij gemeenschappelijke frameworks hanteren als de teamleider. 900
Figuur 502: De implementatie van 'tegenspraak' laat nog veel te wensen over. 901
Figuur 503: Citaat Tolteamjournaal project milieu, 29 mei 2000, voorbeeld van tunnelvisie 907
Figuur 504: Citaten uit BIZ tussenrapport 16 november 2003 over misleiding van de rechterlijke macht door leden van politie en OM 911
Figuur 505: Passages uit het aanvullend rapport BIZ d.d. 25 augustus 2004 met daarin de niet door de rijksrecherche onderzochte anomalieën betreffende de rode sportbroek. 912
Figuur 506: Citaten uit de niet officieel verzonden brief aan de Tweede Kamer: OvJ v.d. VALK werkt niet mee met BIZ en de rijksrecherche offert de waarheid om BIZ onderuit te kunnen halen 913
Figuur 507: Fragment 'Wegens groot vuurwerk nieuwe vergunning nodig' uit brief d.d. 6 december 1993 van Milieudienst aan Vuurwerkbedrijf SMALLENBROEK aan de Tollensstraat 50. 916
Figuur 508: COT-rapport d.d. 22.9.2000, blz. 43. Het COT merkt op dat de gemeente al lang in onderhandeling is met S.E. Fireworks over de verhuizing van het bedrijf. 916
Figuur 509: COT-rapport d.d. 22.9.2000, blz. 43. Het COT merkt op dat het drie jaar duurt voordat de gemeente het zwaardere vuurwerk gaat vertalen in de milieuvergunning. Tussen 1993 en 1997 géén passende vergunning. 917
Figuur 510: Passage uit bezwaarschrift omwonende d.d. 22 januari 1997 tegen situering vuurwerkbedrijf in een woonwijk. 918
Figuur 511: Fragment 'bezwaar buiten beschouwing' uit besluit verlening vergunning d.d. 22 april 1997 door de gemeente Enschede aan S.E. Fireworks BV (H. SMALLENBROEK) 918
Figuur 512: Fragment van documenten aangetroffen op Schiphol bij de verzending van vuurwerk op 10 juni 2000. 933
Figuur 513: Fragment uit verhoor KLOPPENBORG door rechter-commissaris MELAARD op 6 juli 2000 tussen 16u45 en 23u45, waaruit blijkt dat KLOPPENBORG zichzelf 's morgens bij S.E. Fireworks herinnert, terwijl hij er 's middags is geweest 937
Figuur 514: Still uit NOS-journaal van 14 mei 2000 met Bennie van KLINGEREN 938
Figuur 515: Links politiefoto André DE VRIES, rechts de compositietekening gemaakt op 9 oktober 2000 n.a.v. de getuigenis van mevr. LESSOW. 938

Figuur 516:Fragment uit de S.E. Fireworks milieuvergunning 1997: In de ompakruimte mag 100 kg vuurwerk liggen van de (zwaarste) gevarenklasse 1.1 944
Figuur 517: S.E. Fireworks-vergunning 1999: géén klasse 1.1 meer in de werk- en ompakruimte 945
Figuur 518: Aanvraag S.E. Fireworks nieuwe milieuvergunning d.d. 29.3.1999: géén klasse 1.1 meer 945
Figuur 519: S.E. Fireworks aanvraag tot uitbreiding van de opslaghoeveelheden in de milieuvergunning, d.d. 7 oktober 1998, waarin niet wordt gerept van verwijdering van klasse 1.1 uit de vergunning 946
Figuur 520: De op 3 juni 1999 door het ministerie van V&W aan S.E. Fireworks verleende bezigingsvergunning voor evenementenvuurwerk van de klasse 1.4, 1.3, 1.2 en 1.1. 947
Figuur 521: Bezigingsvergunning V&W: De stoffen en voorwerpen die S.E. Fireworks mocht gebruiken in aanvulling op het reeds vergunde evenementenvuurwerk van alle subklassen van klasse 1 van het ADR 947
Figuur 522: Fragment uit het 50e verhoor van de verdachte BAKKER door het Tolteam, waarin BAKKER verklaart over het vooraf door hem getekende aanvraagformulier voor de milieuvergunning 1999 948
Figuur 523: Fragment uit 50e verhoor BAKKER: Hij heeft nooit het volledig ingevulde exemplaar van de vergunning teruggezien 948
Figuur 524: Burgemeester MANS verklaart in de gemeenteraad dat S.E. Fireworks-eigenaar BAKKER zelf heeft gevraagd om verwijdering van de klasse 1.1 uit de milieuvergunning. MANS beweert dat bij de vergunning betrokken milieuambtenaar dit bij OOSTING heeft verklaard en dat hieruit volgt dat het bestaan van een aanvalsplan voor de brandweer voor het optreden van de brandweer géén verschil had gemaakt. 949
Figuur 525: MANS herhaalt de bewering dat het op verzoek van S.E. Fireworks-eigenaar BAKKER zelf was dat de in 1997 vergunde klasse 1.1 uit de vergunning 1999 is verwijderd. 950
Figuur 526: Rapport commissie OOSTING: door het verbieden van klasse 1.1 en klasse 1.3 in de ompakruimte werd het openen van de verpakkingen van vuurwerk in feite onmogelijk 950
Figuur 527: Rapport OOSTING: de milieuvergunning had op deze wijze niet verleend mogen worden. 950
Figuur 528: Rapport OOSTING, blz. 251 van 856 blz. Paragraaf 5.2.1 inzake revisievergunning 1997: Uit vergund klasse 1.1 kan worden afgeleid dat in die ruimte ompak- en montagewerkzaamheden mogen worden verricht 951
Figuur 529: De COV koos ervoor om onder de grote maatschappelijke druk met een onvolledige rapportage te komen en de uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek niet af te wachten. 954
Figuur 530: De rapportages van de commissie OOSTING en van de rijksinspecties zijn volgens het kabinet een goede basis voor de noodzakelijke gevolgtrekkingen uit de Vuurwerkramp. 955
Figuur 531: De controle van het Rijk op de plaatselijke voortgang na de Vuurwerkramp was effectief 955
Figuur 532: Zelfs de COV en het Rijk moeten constateren dat de regelgeving voor professioneel vuurwerk niet op orde was. 956
Figuur 533: Het kabinet onderschrijft dat de 'lessen van Culemborg' niet zijn overgenomen. De COV heeft echter verkeerde lessen geformuleerd die de basis zouden vormen voor de veroordeling van S.E. Fireworks 956

Figuur 534: Drogredenering over toegenomen werkaanbod bij defensiebureau MILAN. In werkelijkheid hielden sommige medewerkers zich bezig met nevenactiviteiten die niet tot het taakgebied van het bureau behoorden. 956
Figuur 535: Verhullend taalgebruik over de totale chaos tussen VROM en V&W, de verkeerde classificatiemethode, ontbrekende juridische basis voor handhaving, etc. 956
Figuur 536: De Officier van Justitie heeft n.a.v. de tekortkomingen in de vergunningverlening en het toezicht besloten dat vervolging van MSV Culemborg niet op zijn plaats was. Ook zond hij een aanbeveling via de lijn naar Justitie dat deze hiaten moesten worden opgelost. Justitie heeft dit verzuimd. Ondanks dezelfde hiaten is S.E. Fireworks wél vervolgd. 956
Figuur 537: Het kabinet heeft op aanbeveling van de COV de falende CPR vervangen door de AGS. Deze adviesraad bleek wél goede adviezen te geven, maar deze werden niet opgevolgd door de politiek. Deze AGS is ondanks goed presteren een roemloze dood gestorven op 28 juni 2011. de afschaffing werd ingeluid doordat de AGS een advies ketenveiligheid voor springstoffen uitbracht, dat door het kabinet niet is overgenomen, ondanks verhullend taalgebruik. 957
Figuur 538: Het kabinet is van mening dat VROM en V&W wel wat voortvarender hadden mogen zijn betreffende de overdracht van het vuurwerkdossier. Dit is verhullend taalgebruik voor de totale chaos die is ontstaan door het interdepartementale conflict dat in <H.6> staat beschreven en de oorzaak is voor het ontbreken van regelgeving en een juridische basis voor handhaving betreffende groot vuurwerk. 957
Figuur 539: Het kabinet heeft begrip voor de kritiek van de COV over o.a. de tekortschietende deskundigheid van de RVI-inspecteurs aangaande vuurwerk. Dit is een grove onderschatting van het feit dat er geen enkele RVI-inspecteur was die kon beoordelen of professioneel vuurwerk wel juist was geclassificeerd. Zie <H.2.1.8.1.1.5>. 957
Figuur 540: De minister erkent niet dat Nederland, internationaal gezien, hopeloos achterloopt met vuurwerkclassificatie. Zij zegt het tegenovergestelde; Nederland zal de VN wakker schudden over noodzaak beter classificatiesysteem. 957
Figuur 541: Het kabinet stelt dat de regeling voor bezigen professioneel vuurwerk na 13 jaar nog steeds niet tot stand is gekomen door te weinig prioriteit bij VROM. Het kabinet verhult hier de pure onwil bij VROM als gevolg van het dumpen van die taak door V&W bij VROM zonder overleg. Dat is misleidend taalgebruik. 958
Figuur 542: een zin uit het kabinetsstandpunt die klopt: Er is geen regelgeving voor professioneel vuurwerk! 958
Figuur 543: Hoewel niet bewust zo geformuleerd schrijft het kabinet hier dat de indertijd (1991) door de procureur-generaal geconstateerde hiaten in controle en toezicht nog steeds niet waren opgelost ten tijde van de Vuurwerkramp. 958
Figuur 544: Fragmenten uit de Kamerbrief waarin het kabinet het COV-standpunt overneemt dat vooral het bedrijfsleven een eigen verantwoordelijkheid heeft voor veiligheid en dat dit niet eenzijdig bij de overheid mag worden neergelegd. 958
Figuur 545: Op 1 augustus eindigde de Wet Gevaarlijke Stoffen van V&W. Die regelde niet alleen het vervoer maar ook het bezigen van professioneel vuurwerk. Pas met de inwerkingtreding van het Vuurwerkbesluit (2002) zal VROM de taak m.b.t. het bezigen hebben overgenomen. Tijdens de ramp was er dus geen regeling voor het bezigen van zwaar vuurwerk. 959
Figuur 546: In de plaats van een fatsoenlijke regeling met goede classificatie, opslag en blusvoorschriften wordt een regeling van kracht waarin de classificatie van professioneel vuurwerk altijd op 1.1 wordt gesteld met de daarbij behorende hoge veiligheidsafstanden. In

de praktijk betekende dit dat er geen zwaard vuurwerk meer in Nederland wordt opgeslagen en dat men het vuurwerk bij ieder evenement uit het buitenland moet halen. 960
Figuur 547: De COV was het blijkbaar toch niet ontgaan dat de classificatievereisten voor opslag van vuurwerk in het buitenland beter geregeld zijn dan in Nederland. 960
Figuur 548: Veel professioneel vuurwerk blijkt als klasse 1.4 geclassificeerd. Soms terecht, soms moet het zwaarder worden geclassificeerd. Dit naar de nieuwe inzichten ná de ramp. 960
Figuur 549: Testen van professioneel vuurwerk kan blijkbaar alleen in het buitenland. En S.E. Fireworks had zo door de oogwimpers moeten kunnen zien wat de classificatie van het vuurwerk behoorde te zijn. 960
Figuur 550: De explosieve eigenschappen van de verschillende klassen vuurwerk staan nog niet vast. Maar S.E. Fireworks had zo langs de duim moeten kunnen inschatten wat de classificatie van het vuurwerk behoorde te zijn. 960
Figuur 551: Fragment uit ambtelijke nota 12 april 2001 aan de minister van V&W, t.b.v. Kamerdebat Vuurwerkramp, waarin staat dat transportclassificatie niet geschikt is voor de opslag van vuurwerk 962
Figuur 552: Fragment uit de officiële notulen van het Interprovinciaal Overleg (IPO) met vertegenwoordigers van de vuurwerkbranche. Hierin wordt door de branche zware kritiek geuit op het gemankeerde veiligheidsbeleid van de overheid en wordt tegelijk verweten dat de overheid zich alleen maar bezighoudt met futiliteiten. 971
Figuur 553: Op de bijeenkomst van 15 mei 20012 tussen vertegenwoordigers van de Vuurwerkbranche en de overheid (o.a. NFI) spreekt de branche haar grote zorgen uit over de openbare veiligheid vanwege het falende het vuurwerkbeleid van de Nederlandse overheid. 972
Figuur 554: Citaat uit het door een vertegenwoordiger van de vuurwerkbranche opgemaakte gespreksverslag. De vertegenwoordiger van het NFI is het niet eens met dit citaat. 972
Figuur 555: NFI-medewerker die zich haast om een uit zijn mond opgetekend citaat te nuanceren: Alléén reeds brandend vuurwerk kan niet met water worden geblust, maar nog niet brandend vuurwerk moet wél natgemaakt worden ter voorkoming van het in brand raken. 972
Figuur 556: NFI-medewerker heeft moeite met de gesuggereerde effecten van water op brandende ijsfonteinen. 973
Figuur 557: Johan REMKES 978
Figuur 558: Fragmenten uit interview Argos met NFI-deskundige ir. P. DE BRUYN. Onderwerp is het blussen van een vuurwerkbrand met water. 985
Figuur 559: Bij S.E. Fireworks aangebrachte gevarenaanduiding: Klasse 1 explosiegevaar! 986
Figuur 560: Foto van holle ruimte onder de vloerdelen van de S.E. Fireworks-bunkers. 987
Figuur 561: OvJ P. van der VALK aan Van Troost. Geen enkele aanleiding voor onderzoek naar optreden van de brandweer. 989
Figuur 562: Minister REMKES schrijft aan de gemeenteraad Enschede dat er alleen gevarenaanduidingen klasse 1.4 waren aangebracht bij S.E. Fireworks. 990
Figuur 563: Gevarenaanduidingen subklasse 1.4 en klasse 1. 990
Figuur 564: Bunkers C14 en C15 vóór de ramp met gevarenaanduiding klasse 1 – gevaar voor explosie. 991
Figuur 565: Bunkerdeuren voorzijde tijdens blussen op foto Van Willigen: met gevarenaanduiding Klasse 1 - gevaar voor explosie. 991

Figuur 566: Minister REMKES beschuldigt het personeel van S.E. Fireworks van misleiding van de brandweer. 991
Figuur 567: Minister REMKES beweert dat de brandweer niet op de hoogte was van de aanwezigheid van evenementenvuurwerk bij S.E. Fireworks..... 991
Figuur 568: Wegvluchtende brandweerman. 992
Figuur 569: Brandweerlieden tijdens het blussen op de Mavoboxen. 992
Figuur 570: Getuigenverklaring afgelegd door brandweerman bij het Tolteam: fragment waarin ter sprake komt dat containers gevuld met vuurwerk opbollen terwijl er nog brandweerlieden op staan. 993
Figuur 571: Minister REMKES verwijst naar proeven met vuurwerk om het blussen met water te rechtvaardigen. 994
Figuur 572: Bewering van minister REMKES dat blussen van zwaar vuurwerk alleen niet verantwoord is vanwege het explosiegevaar. 994
Figuur 573: Misleidende mededeling van REMKES dat gebruik van bluswater bij brandend vuurwerk in andere landen niet verboden is. 995
Figuur 574: Regionaal deskundige gevaarlijke stoffen verklaart bij de commissie OOSTING dat een les voor de toekomst is dat brandend vuurwerk niet zomaar met water geblust kan worden. 995
Figuur 575: Brieffragment over de toepassing van sprinklers geschreven door minister REMKES van BZK aan gemeenteraad Enschede van 24 maart 2005. (is ook eerder opgenomen als figuur 294) 996
Figuur 576: Pleidooi REMKES voor de toepassing van automatische sprinklers. Dit in afwijking van andere landen..... 996
Figuur 577: Vier citaten uit de brief van 24 maart 2005 van minister REMKES aan de gemeenteraad betreffende..... 997
Figuur 578: Stelling van deskundige Drs. F. Vos dat door verzaken van wettelijke taken door de brandweertop t/m de minister van BZK het lagere brandweerpersoneel de dood werd ingestuurd. Dit is een ambtsmisdrijf. 1000
Figuur 579: Afsluitende vermaning van REMKES aan de gemeenteraad tegen te lichtzinnig gestelde vragen over ramp. 1000
Figuur 580: De gemeenteraad Enschede accepteert klakkeloos de uitleg van minister REMKES gegeven in zijn brief van 24 maart 2005. 1001
Figuur 581: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat onrust brandweer wegens explosies klasse 1.4. 1013
Figuur 582: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat blusinstructies ongewijzigd..... 1013
Figuur 583: Circulaire minister REMKES d.d. 29 november 2005: citaat In Nederland alleen klasse 1.4 vuurwerk. 1014
Figuur 584: REMKES doet het voorkomen dat het vuurwerk dat in Polen werd getest zwaarder was dan wat er in Nederland mag worden opgeslagen. Ook refereert hij aan eerdere proeven die niet representatief zijn geweest. 1014
Figuur 585: Minister REMKES blijft volharden: bij brandend vuurwerk van de klasse 1.4 is er sprake van een normale brand en kan de brandweer 'routine blusacties' uitvoeren..... 1014
Figuur 586: Brief minister REMKES d.d. 5 december 2005 aan gemeenteraad Enschede: citaat over toepassing van sprinklers. 1017
Figuur 587: Citaten uit de persverklaring van TNO d.d. 24 maart 2006 over de CHAF-proeven 1019

Figuur 588: BZK-circulaire 29 november 2005, fragment waarin staat dat de brandweerinzet bij brandend vuurwerk is gebaseerd op VN-afspraken over het vervoer van gevaarlijke stoffen 1027
Figuur 589: Passage uit de brief d.d. 30.12.2005 van Den Breejen aan minister Peijs van Verkeer en Waterstaat, over het gebruik van vervoersclassificatie voor opslag in het geval van vuurwerk..... 1027
Figuur 590: Passages uit het concept rapport van Den Breejen, d.d. oktober 2015, 'Classificatie en etikettering', over het gebruik van vervoersclassificatie voor opslag..... 1028
Figuur 591: BZK-Circulaire van 29 november 2005, ondertekend door minister REMKES. Hierin wordt een vuurwerkbrand van de gevarenklasse 1.4 behandeld als een 'routine blusactie' uit te voeren vanaf 25m afstand..... 1029
Figuur 592: Herkenningskaart veiligheidsregio Twente. Bij vuurwerkbrand klasse 1.4 moet 100 m afstand worden bewaard. Daarmee houdt Twente zich, vanwege de veiligheid, niet aan de BZK-instructie. 1030
Figuur 593: Repressief handboek regio Limburg-Noord (2010) houdt zich aan de BZK-voorschriften: bij vuurwerkbrand klasse 1.4 mag vanaf 25m afstand met water worden geblust (offensief optreden) 1030
Figuur 594: Veiligheidsregio IJsselland heeft volgens de protocolkaart 2008 strengere normen dan wat BZK voorschrijft, namelijk een veiligheidsafstand van 100m bij vuurwerkbrand klasse 1.4. Dit betekend defensief optreden: evacueren en niet blussen. Dit is wederom afwijkend van de BZK-instructie omwille van de veiligheid..... 1031
Figuur 595: Ook de veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland heeft volgens de protocolkaart 2012 strengere normen dan wat BZK voorschrijft, namelijk een veiligheidsafstand van 100m bij vuurwerkbrand klasse 1.4. Dit betekend defensief optreden: evacueren en niet blussen. Dit is wederom afwijkend van de BZK-instructie omwille van de veiligheid. 1032
Figuur 596: Internationaal vervoersdocument voor vuurwerk van S.E. Fireworks klasse 1.4, ingevuld kort voor de vuurwerkramp, conform de internationale ADR-voorschriften. Hierop staat: brandweer bij brandend vuurwerk niet blussen en op 100m evacueren 1033
Figuur 597: De internationale CEFIC-kaart (1995) schrijft voor dat bij brandend vuurwerk van de klasse 1.4 (en 1.3) dient 100m veiligheidsafstand in acht genomen te worden en mag het vuur niet worden geblust 1033
Figuur 598: Piet-Hein DONNER 1035
Figuur 599: Citaat uit het eindrapport van de commissie OOSTING (blz75/340), waarin staat weergegeven hoe het ambtsbericht, met aanbevelingen van het OM betreffende de hiaten in de vergunningverlening en toezicht, is doodgelopen binnen het ministerie van justitie 1035
Figuur 600: Citaat uit onderzoeksrapport A van de commissie OOSTING, blz. 363/875, over de opvolging van de aanbevelingen van het OM binnen het ministerie van Justitie..... 1036
Figuur 601: De werkelijke lessen van Culemborg uit <H.2.2> welke niet door Justitie zijn opgevolgd 1036
Figuur 602: Schriftelijke rapportage BIZ Gelderland-Midden van de overdracht aan de rijksrecherche, omdat er alleen maar mondelinge opdrachten waren gegeven. Deze bevat saillante details! 1040
Figuur 603: Zeven tekstfragmenten uit de interne en vertrouwelijke rapportage van BIZ-Gelderland-Midden van 24-1-2005 betreffende de beantwoording van Kamervragen aan de minister van Justitie DONNER 1052

Figuur 604: Twee tekstfragmenten uit de interne en vertrouwelijke rapportage van BIZ-Gelderland-Midden van 27-1-2005 betreffende de beantwoording van Kamervragen aan de minister van Justitie DONNER 1052
Figuur 605: Minister van J&V Ferd Grapperhaus 1063
Figuur 606: Brief d.d. 21 dec. 2018 van Minister Grapperhaus aan brandweer Nederland commandant Wevers. Hij bevestigt het telefonisch onderhoud van 19 dec. 2018 met Wevers n.a.v. zijn 'toezegging' aan de Tweede Kamer eerder die dag. 1073
Figuur 607: E-mails van Stephan Wevers, de Voorzitter van Brandweer Nederland, gericht aan de regionale brandweercommandanten, d.d. 24 december 2018, met de herbevestiging van de offensieve blusbenadering bij een brand in een vuurwerkopslagplaat, bij gevarenklasse 1.4., afgesloten met een kerstwens. 1074
Figuur 608: Rijksinspectie IBR: Fragment over het veronderstelde normale karakter van vuurwerkbranden. Uit buitenlandse vakliteratuur, en zeker na de vuurwerkexplosie te Culemborg (1991) had men in Nederland beter moeten weten. 1078
Figuur 609: Rijksinspectie IBR: Brandweeroptreden was juist en door onderbezetting heeft men onvoldoende verkend, waardoor de branduitbreiding tussen containers E2 en E15 pas laat ontdekt.. 1078
Figuur 610: Rijksinspectie IBR: Als een van de oorzaken die de brand tot een ramp maakten wordt genoemd de onschuldige buitenbrand die zich zou hebben voorgedaan tussen containers E2 en E15, waarbij de ontbrekende brandwerendheid voor de branddoorslag zorgde en de (te) zware inhoud voor verdere escalatie zorgde. 1079
Figuur 611: IBR-rapport In 1998 heeft de provincie Overijssel door Adviesbureau AVIV een inventarisatie van de veiligheidsrisico's van bedrijven, met een belangrijke hoeveelheid gevaarlijke stoffen, laten verrichten. Ook S.E. Fireworks kwam daarin voor, maar dit bedrijf werd niet als bijzonder risicovol ingeschat. 1079
Figuur 612: AVIV overtuigt de aan de inventarisatie deelnemende brandweerofficier, die bij S.E. Fireworks op explosiegevaar duidt, van het feit dat er slechts een 'felle brand' te verwachten is en géén explosie. 1079
Figuur 613: Rapport COV waarin staat dat de OVD zich de kennis uit de AVIV-gegevens betreffende S.E. Fireworks niet heeft herinnerd op de rampdag 13 mei 2000. 1080
Figuur 614: IBR-rapport: In de leerstof voor de brandwachtenrangen wordt nauwelijks aandacht besteed aan de bestrijding van branden met ontplofbare stoffen. Ook staan er tegenstrijdige instructies in m.b.t. de in acht te nemen veiligheidsafstanden bij het blussen van vuurwerk: zowel 25m als 50m worden genoemd als veilige afstanden waarvandaan kan worden opgetreden. 1081
Figuur 615: IBR-rapport: Ondanks de weigering van een S.E. Fireworks-eigenaar om de sleutels af te geven en tegen geldende regels in opent de brandweer toch bunker C3. 1081
Figuur 616: IBR-rapport: Quick scan naar brandweeroptreden in steden met een grote vuurwerkopslag. 1082
Figuur 617: IBR-rapport: Een verklaring van een brandweerman, bevelvoerder brandweerpost Enschede-Zuid, die melding maakt van stickers met de aanduiding van klasse 1.4 op 'alle deuren'. Bovendien ziet hij rook tussen de containers E2 en E15 vandaan komen, kijkende vanaf een ladder op het terrein van naastgelegen bedrijf Thole, staande tegen de schutting ter hoogte van Mavobox M6. 1083
Figuur 618: NFI Hoofdrapport, bijlage C: Stukken van overtuiging, ontvangen op 16 aug 2000 van de TR politie Twente: zeven Pv's van verklaringen van brandweerlieden. 1083

Figuur 619 NFI Hoofdrapport, bijlage C: Stukken van overtuiging, ontvangen op 28 september 2000 van de TR politie Twente: zeven Pv's van nieuwe verklaringen van brandweerlieden. Hieronder vijf dezelfde namen als op 16 augustus. 1084
Figuur 620: Fragment uit de nieuwe verklaring van bevelhebber Schulte met de vage aanduiding van een rookkolom in de buurt van container E2. 1085
Figuur 621: Bevelvoerder Schulte is onduidelijk in zijn verklaring over het object, plaats en richting van blussen door brandwacht Hesselink met de hoge drukstraal. 1085
Figuur 622: Verklaring van bevelvoerder Schulte over de stickers met aanduiding 1.4 die hij had zien zitten op deuren van het bunkercomplex 1086
Figuur 623: IBR-rapport: Weergave van het reeds op het ministerie van Justitie in een vergadering van 11 september 2000 overeengekomen escalatiescenario waarlangs de brand zich zou hebben ontwikkeld tot een ramp. 1088
Figuur 624: IBR-rapport: Een automatisch werkende sprinkler had de brand in bunker C4 minimaal onder controle kunnen houden. 1088
Figuur 625: Volgens het IBR stond er tussen containers E2 en E15 een oude aanhanger van houten planken, stalen frame en rubber banden (in brand). Dit is volgens het IBR de meest waarschijnlijke oorzaak van het in brand geraken van de inhoud van container E2 1088
Figuur 626: IBR-rapport: Uit TNO onderzoek en HSE-onderzoek is gebleken dat branddoorslag door containerwand E2 mogelijk is. 1088
Figuur 627: IBR-rapport: Explosie van de Mavo-boxen is geïnitieerd vanuit container E2 . 1089
Figuur 628: Het IBR voert bewijs binnen de 'Tunnel' van Justitie: S.E. Fireworks personeel liegt dat er alleen 1.4 vuurwerk is, de brandweer volgt daarom de instructie dat het een normale brand is. 1089
Figuur 629: IBR beschrijft de beslissing van de Officier van Dienst, behandelen als een normale felle brand. 1089
Figuur 630: Het IBR beschrijft het openen van de deur van bunker C3 door een brandwacht. 1089
Figuur 631: Het IBR beschrijft dat de (overleden) bevelvoerder geen verkenning heeft uitgevoerd volgens de kubusgedachte, terwijl dat volgens het IBR wél had gemoeten. 1090
Figuur 632: Het IBR beschrijft hoe de brand tussen de containers E2 en E15 laattijdig wordt ontdekt, waarschijnlijk door nagelaten verkenning, en het IBR beschrijft ook hoe een bluspoging wordt ondernemen met een hoge drukstraal. 1090
Figuur 633: Het IBR kent aan de brand tussen de containers E2 en E15 een cruciale rol toe bij het veroorzaken van de keten van explosies. Het IBR koppelt deze brand aan de eerdere brand in de opslagruimte, tevens werkruimte C2. Hiermee is de schuld bij S.E. Fireworks zeker gesteld. 1090
Figuur 634: Het IBR beschrijft weliswaar het door hen gepercipieerde verzuim van de brandweer om tijdige verkenning uit te voeren, maar de gepleegde brandweerinzet wordt als juist beoordeeld. De hoofdoorzaak voor de escalatie vanuit C2 naar E2 wordt door het IBR gelegd bij S.E. Fireworks wegens het ontbreken van voldoende brandveiligheidsvoorzieningen, zoals een automatische sprinklerinstallatie. 1091
Figuur 635: IBR/NIBRA-rapport: De vele kleine brandjes in de omgeving van S.E. Fireworks werden niet of onvoldoende bestreden, waardoor zich een grote oppervlaktebrand kon ontwikkelen die uitmondde in een ‘Vuurstorm’. 1092
Figuur 636:IBR/NIBRA-rapport: De kenmerken van een ‘Vuurstorm’ worden zichtbaar voor de brandweerlieden. Het vuur gaat zich voortplanten op bijna bovennatuurlijk aandoende wijze. 1092

Figuur 637: IBR/NIBRA-rapport: De kenmerken van en de voorwaarden voor het kunnen ontstaan van een 'Vuurstorm'. 1092
Figuur 638: IBR/NIBRA rapport: eerste conclusie (blz. 97) over het schade-effect van de vuurstorm. 1093
Figuur 639: In het TNO-magazine van december 2005 wordt door TNO bevestigd dat de CHAF-proeven met vuurwerk worden uitgevoerd naar aanleiding van de Vuurwerkramp in Enschede. 1096
Figuur 640: Indeling CHAF-project in fases WP1 - WP10 1096
Figuur 641: Beschrijving van de inhoud van het CHAF onderzoeksproject: literatuurstudie, selectie van vuurwerk, uit te voeren vuurwerktesten en te ontwikkelen meetapparatuur. 1097
Figuur 642: CHAF-project zoals in 2006 vermeld op de daartoe ingerichte website: http://www.chaf.info/info.htm 1098
Figuur 643: Fragment afkomstig uit rapport D8, waarin een omschrijving van WP1, WP2 en WP3. 1098
Figuur 644: Dankbetuiging in rapport D7-1 aan onder meer het ministerie van VROM .. 1100
Figuur 645: Cordis fact sheet CHAF project op https://cordis.europa.eu/project/rcn/67133/factsheet/en 1101
Figuur 646: Cordis fact sheet: De risico's van bulk opslag van vuurwerk kunnen niet worden voorspeld door het beschikbare transport classificatiesysteem, want is ontworpen voor militaire springstoffen. Er moeten betere testmethodes worden ontwikkeld om de eigenschappen van vuurwerk in opslag te kunnen voorspellen. 1101
Figuur 647: CHAF Workpackage-4 rapport, onder leiding van BAM, maar hoofdzakelijk geschreven door TNO 1102
Figuur 648: Citaat uit ‘Executive Summary’ van CHAF WP4 eindrapport, met centrale plaats voor het begrip ‘massa-explosie’ 1102
Figuur 649: Deliverable D7-3, database testresultaten. Coördinator is Engelse HSL, maar auteur van het rapport is TNO 1102
Figuur 650: Deliverable D7-3, de database van testresultaten. De auteur van het rapport lijkt niet HSL, maar TNO te zijn. Dit gelet op de eigenschappen (properties) van de pdf-versie van de database, waarin de naam van auteur Ed de JONG zichtbaar is en de vroege datum van vervaardiging. 1102
Figuur 651: Laden container vuurpijlen zonder stok, waarbij de TNO-stickers en de klasse 1.4 goed zichtbaar zijn. 1105
Figuur 652: Auteurs van rapport D4: weliswaar onder leiding van BAM (1 auteur), maar grotendeels geschreven door TNO (met 5 auteurs) en HSL (met 2 auteurs). 1106
Figuur 653: De verbrandingssnelheid van vuurwerk wordt bepaald door een zestal factoren. Niet vermeld is de mate van opsluiting van het vuurwerk. 1106
Figuur 654: Auteurs D5-3 1107
Figuur 655: Auteurs D5-1 1107
Figuur 656: Auteurs D5-2 1107
Figuur 657: WP5 is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van TNO en de rapportage komt ook van TNO met 5 auteurs, tegen ieder één auteur voor HSL en BAM. 1107
Figuur 658: In WP6, bij de simulatie van de UN test series-6b, wordt het vuurwerk bij BAM een meter diep ingegraven boven op de getuigenplaat, die op één meter diepte ligt. 1109

Figuur 659: In WP6, bij de simulatie van de UN test series-6b, wordt het vuurwerk bij HSL niet ingegraven, maar wél bedekt met één meter zand aan de zijkanten en er bovenop, met de getuigenplaat direct onder het vuurwerk. 1109
Figuur 660: Aan de hand van de testresultaten van WP6 wordt al het vuurwerk terzijde gelegd voor de vervolgfases waarvan het de verwachting is dat er onvoldoende kans is op een massa-explosie bij de full-scale testen (WP9). 1111
Figuur 661: De vuurpijlen zonder stok vertoonden géén massa-explosief gedrag tijdens de UN-tests. 1111
Figuur 662: Fragment uit D7-1 over de onbekendheid met de mechanismen van drukopbouw in opslagruimtes en het effect ervan op de explosiviteit van vuurwerk. 1123
Figuur 663: Fragment uit D7-1, waarin melding wordt gemaakt van vuurwerk dat traditioneel in de subklasse 1.4 wordt ingedeeld, maar waarvan de voortplantingsmechanismen van ontsteking en explosie onbekend zijn. 1123
Figuur 664: Fragment uit D7-2, waarin staat dat de Romeinse kaarsen hoge druk in opsluiting nodig hebben om tot massa-explosie te kunnen komen. 1123
Figuur 665: Fragment uit D7-2. De 6 inch star shells kunnen alleen schokoverdracht krijgen van ander vuurwerk. Ook thermische overdracht zou mogelijk kunnen zijn. De mechanismes leidende tot een mogelijke massa-explosie zijn onzeker. 1123
Figuur 666: Fragment uit D7-2: De vuurpijlen zonder sok vertonen massa-explosief gedrag onder opsluiting 1123
Figuur 667: Fragment uit D7-2: Van de watervallen is het niet te voorspellen of massa-explosief gedrag zal optreden bij de grote schaal proeven (klasse 1.1), of dat de verschijnselen beperkt blijven tot hittestraling (klasse 1.3). 1124
Figuur 668: Fragment uit D7-2.Uit de 'general recommendations': Het gedrag van de shells onder opsluiting in WP7 is nog niet te verklaren. Het gedrag van de vuurpijlen zonder stok is nog niet verklaarbaar. De invloed van verpakkingswijze op het gedrag van watervallen roept nog vragen op. 1124
Figuur 669: Rapport D8-1 en D8-2, auteurs zijn van HSL, óók volgens de eigenschappen (properties) van het rapportbestand. Dit betekent dat de bron van de rapporten oorspronkelijk is en géén reprint via TNO. 1124
Figuur 670: Fragment uit rapport D8, er zijn aanwijzingen dat de voortplanting van de ontsteking door de 150 mm shells sterk toeneemt onder hoge druk. 1125
Figuur 671: Fragment uit rapport D8 waarin de aanleiding voor het CHAF project wordt besproken met wetenswaardige details. 1125
Figuur 672: Fragment uit rapport D8 waarin uitleg over de redenen waarom er verschillende vuurwerkartikelen zijn gebruikt in de diverse fases van het project (WP6 t/m WP9). 1127
Figuur 673: Fragment uit rapport D8. De vuurpijlen zonder stok uit WP6 vertoonden in het drukvat geen massa-explosief gedrag. Een gedeelte van het vuurwerk was niet eens afgegaan. 1128
Figuur 674: Fragment uit rapport D8. De vuurpijlen zonder stok uit WP9 vertoonden in het drukvat van WP8 een heftiger reactie dan die uit WP6. Uit analyse achteraf kon men vermoeden dat het hogere gehalte aan flashpoeder en de andere oriëntatie van het vuurwerk in de doos mogelijk konden bijdragen aan een verklaring voor dit verschil in heftigheid. 1128
Figuur 675: Fragment uit rapport D8. De watervallen uit WP6 zijn niet meer in het drukvat (WP8) getest. Uit WP9 bleek dat de nieuwe watervallen heftig konden reageren, dus deze

zijn onder WP8 als laatste getest en bleken inderdaad schade toe te brengen aan het drukvat. 1128
Figuur 676: Fragment uit rapport D9/1. De selectie van het vuurwerk gebeurde op basis van de ervaringen in WP6 en WP7. Let op: Niet op basis van WP8, want deze testreeks vond ná WP9 plaats. 1130
Figuur 677: Fragment uit rapport D9-1. De selectie en classificatie van het vuurwerk voor fase WP9 van het CHAF-project is heel zorgvuldig en met zware controle gebeurd. 1130
Figuur 678: Fragment uit rapport D9-1. Er wordt voor de grote schaal proeven van WP9 géén vuurwerk geselecteerd dat bij WP6 (UN testen) reeds als klasse 1.1 uit de bus is gekomen. Men is op zoek naar lager geclassificeerd vuurwerk dat mogelijk op grote schaal toch massa-explosieve kenmerken kan vertonen. 1130
Figuur 679: Fragment uit rapport D9-1. Er is gekozen voor stalen containers (20 ft) als te testen opslagruimtes vanwege het opsluitingseffect, aan te passen deuren en de kosten van het vuurwerk. 1131
Figuur 680: Fragment van rapport D9-1, waarin uitgelegd dat alleen vuurwerk van de classificatie 1.3 (of 1.4) dat gedrag vertoont van de klasse 1.1 (massa-explosief) kan worden getest met containers. De overgang van 1.4 naar 1.3 kan niet worden getest met de beschikbare middelen. 1131
Figuur 681: Fragment uit rapport D9-1. In principe wordt er voor de grote schaal vuurwerkproeven vuurwerk geselecteerd dat dicht tegen de bovengrens van de gevarenklasse 1.3 zit. Volgens de onderzoekers met flash-poeder gehalte van 20-25%. 1131
Figuur 682: Fragment rapport D9-1. Testreeks WP8 is zó vertraagd dat deze ná de selectie van WP9 vuurwerk plaatsvindt 1131
Figuur 683: Fragmenten uit rapport D9-1. Overzicht van maatregelen om de zorgvuldigheid te borgen van de selectie van de leverancier en van de kwaliteit van het geleverde vuurwerk. Een verkeerd gestickerde levering is hiermee uitgesloten. 1133
Figuur 684: Fragment uit rapport D9-1. Specificaties van de 6 inch shells. 1134
Figuur 685: Fragment uit rapport D9-1. Specificaties van de watervallen en de vuurpijlen zonder stok. 1134
Figuur 686: Fragmenten uit rapport D9-2. Zowel de leiding en verantwoordelijkheid, als het schrijven van de rapportages van WP9 (grote schaal testen) is in handen van TNO. 1135
Figuur 687: Fragment uit rapport D9-2. Het CHAF-project zal gegevens leveren zodat de huidige UN-tests, die alleen geschikt zijn voor transport, ook geschikt kunnen worden gemaakt voor toepassing bij de opslag van vuurwerk. 1135
Figuur 688: Fragmenten uit rapport D9-2. Overzicht en planning van de testen, kort voor de aanvang van de testen. 1135
Figuur 689: Fragment van rapport D9-2. Resultaten van WP8 testen zijn niet beschikbaar voor planning van WP9 testen. 1136
Figuur 690: Fragment uit rapport D9-2, met een tabel waarin de door TNO bepaalde onstekingswijze staat weergegeven voor ieder van de grote schaal vuurwerkproeven in WP9. 1137
Figuur 691: Fragment rapport D9-2 (niet D9-3). Grote-schaal testen worden uitgevoerd op terrein TNO-contractant. 1138
Figuur 692: Fragment uit rapport D9-3/4. TNO beschrijft dat de UN transportclassificatie voor vuurwerk niet voldoet voor de condities die zich voordoen bij de opslag in bulk van vuurwerk. TNO benoemt alleen de hoeveelheid vuurwerk, maar het effect van opsluiting is nog belangrijker zoals ook blijkt uit de opzet van het hele CHAF-project. 1138

Figuur 693: Fragment uit rapport D9-3/4. TNO geeft aan zich te richten op het mogelijke massa-explosieve gedrag van het als klasse 1.3 geclassificeerde vuurwerk. 1138
Figuur 694: Fragment uit rapport D9-3/4. TNO schrijft nu dat het zich richt op dát klasse 1.3 vuurwerk dat een zo hoog mogelijke energie bevat. Deze tekst is door TNO geschreven in maart 2006, in dezelfde maand als de TNO-persverklaring. 1139
Figuur 695: Fragment uit rapport D9-3/4. TNO geeft aan dat de 150 mm shells en de vuurpijlen zonder stok van WP9 reeds bij de UN classificatietest als klasse 1.1 waren ingedeeld. 1139
Figuur 696: Fragment uit rapport D9-3/4. De vermelding door TNO van het onverwacht massa-explosieve gedrag van de watervallen. 1141
Figuur 697: Fragment uit rapport D9-3/4. De testresultaten voor geheel gevulde en gedeeltelijk gevulde containers waren vergelijkbaar. 1141
Figuur 698: Fragmenten uit rapport D9-3/4. TNO gebruikte zoveel mogelijk shells om de container helemaal vol te proppen met vuurwerk. 1143
Figuur 699: Fragmenten uit rapport D9-3/4. TNO gebruikte vier simultaan, in vier verschillende dozen, ontstoken shells van het type shell dat van de 9 gebruikte types de grootste effectlading bezat. Dit om de kans op een massa-explosie zo groot mogelijk te maken. 1144
Figuur 700: Fragmenten uit rapport D9-4/5. Overzicht van het temperatuurverloop van 6 geselecteerde thermokoppels uit de testcontainer volgestouwd met 150mm shells. Meetbereik tot 1400^0 C. 1145
Figuur 701: Fragment uit rapport D9-4/5. TNO veronderstelt schokgolven als voortplanting van de ontsteking van de shells. Er is géén sprake van detonatie omdat de voortplantingssnelheid van de ontsteking daarvoor veel te laag was. 1145
Figuur 702: Fragment rapport D9-3/4. De 150 mm shells lijken in volle container op externe video een indrukwekkende massa-explosie te vertonen. Er was echter géén schokgolf, géén fragmentatie van de container, géén krater, te lange gezamenlijke reactietijd van de shells en er waren ongeveer 20 onontplofte shells. Er trad dus géén massa-explosie op! 1146
Figuur 703: Fragmenten uit rapport D9-3/4. Test met gedeeltelijk met 150mm shells gevulde container. Nu geen 604 dozen, 5436 artikelen en 5789 NEM, maar 412 dozen, 3708 artikelen en 3949 NEM, oftewel voor 2/3 gevuld. 1147
Figuur 704: Fragment uit rapport D9-3/4. Net als bij de volle container met shells werd ook bij deze gedeeltelijk gevulde container gekozen voor een simultane ontsteking in vier verspreide dozen met dezelfde shells als bron. 1147
Figuur 705: Fragmenten uit rapport D9-3/4. Ondanks de mogelijkheid van drukontlasting door de open deuren nam de druk zo snel toe dat de container uit elkaar scheurde!! En toch was er nog steeds geen sprake van een massa-explosie. 1148
Figuur 706: Fragment van rapport D9-3/4. De 2^e volle-schaal test met de 150mm shells, deze keer met een slechts gedeeltelijk gevulde container, liet zelfs een iets heftiger reactie zien dan de propvolle container. Maar nog steeds was er geen sprake van een massa-explosie. De deuren bleken onvoldoende als drukontlasting. 1149
Figuur 707: Fragmenten uit rapport D9-3/4. De watervallen waren volgens WP6 ingeschaald in klasse 1.3. Er zijn voor de grote-schaal testen extra tests uitgevoerd om te zien of de watervallen toch niet heftiger zouden reageren, maar zelfs simultane ontsteking van drie artikelen veroorzaakte alleen verschijnselen die bij de klasse 1.3 horen. 1154

Figuur 708: Fragmenten uit rapport D9-3/4. Net als bij de eerste test met de 150mm shells is ook bij de watervallen gekozen voor een zo vol mogelijk gepakte container. 1154
Figuur 709: Fragment uit rapport D9-3/4. Bij de watervallen is gekozen voor simultane ontsteking in twee naast elkaar liggende dozen. Bij de 150mm shells vond simultane ontsteking plaats van 4 dozen rondom één gemeenschappelijke doos. 1155
Figuur 710: Fragment uit rapport D9-3/4. Explosie van de vuurpijlen zonder stok. De aandrijfladingen ontploffen afzonderlijk. 1162
Figuur 711: Fragment uit rapport D10. De watervallen weken af van de classificatie van UN testen. De vuurpijlen zonder stok leken ook af te wijken, maar dit is ondervangen door de vuurpijlen uit het WP9 onderdeel afzonderlijk aan een extra UN-test te onderwerpen. Daaruit bleek dat massa-explosief gedrag was te verwachten. 1171
Figuur 712: Fragment uit rapport D10. Het voor het CHAF-project ontwikkelde drukvat dat bij de vuurwerktesten in WP8 is gebruikt, bleek het gedrag van de watervallen en de vuurpijlen zonder stok goed te kunnen voorspellen. 1171
Figuur 713: Fragment uit rapport D10. De doelstelling van CHAF was o.a. om een testmethodologie te ontwerpen die massa-explosief gedrag bij vuurwerk beter zou kunnen voorspellen in de situatie van bulkopslag. 1171
Figuur 714: Fragment uit rapport D10. Uit de omschrijving van het CHAF-werkprogramma blijkt duidelijk dat er behoefte is aan een nieuw classificatiesysteem dat ook geschikt is voor bulk opslag van vuurwerk. 1172
Figuur 715: Fragment uit rapport D10. Tabel met het onder WP6 geselecteerde vuurwerk en de te verwachten classificatie. 1172
Figuur 716: Fragment uit rapport D10. Weergave van de classificatieresultaten uit WP6. De losse watervallen op 1.4. De verbonden watervallen op 1.3. De 150 mm sterren shells én de vuurpijlen zonder stok bleken allebei klasse 1.3. 1173
Figuur 717: Fragmenten uit rapport D10. Het vuurwerk voor de testen in WP9 (was ander vuurwerk dan het vuurwerk uit de testen in WP6). Daarom werden opnieuw classificatietests gedaan. In deze tabel de verschillende uitkomsten. 1173
Figuur 718: Fragmenten uit rapport D10. De nieuw ontwikkelde testmethode ter voorspelling van eventueel massa-explosief gedrag is veelbelovend en beter dan de huidige methode d.m.v. de UN-series-6 testen. 1178
Figuur 719: Fragment uit rapport D10. Het huidige classificatiesysteem herbergt het risico dat vuurwerk in een te lage gevarenklasse wordt ingeschaald. 1178
Figuur 720: Citaten uit de persverklaring van TNO d.d. 24 maart 2006 over de CHAF-proeven 1179
Figuur 721: Fragment van blz. 24/61 uit het logboek analyse CHAF-rapportage. Auteur: A. van Gool, bedrijfsvoerder van “A. van Gool R&D”, die als coördinator tussen opdrachtgever (stichting de Onderste Steen) en opdrachtnemer Dr. Kappl/Arsenal Research aanwezig was bij de proefnemingen in Oostenrijk Tevens auteur technische bijlage 1e herzieningsverzoek R.J. BAKKER bij Hoge Raad (2007). 1182
Figuur 722: Foto ter plaatse genomen tijdens het laden van de container met vuurpijlen zonder stok. Opvallend zijn de TNO-stickers op iedere vuurpijl en de aanduiding van de gevarenklasse 1.4 op de omdoos van de vuurpijlen. 1185
Figuur 723: Passage uit de brief d.d. 27 oktober 2005 van de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord aan het ministerie van BZK, directie Brandweer, met het verzoek om de blusvoorschriften aan te passen n.a.v. de CHAF-testen. 1186

Figuur 724: Burgemeester Den Oudsten van Enschede informeert de gemeenteraad over de uitkomsten van het CHAF-project en de desondanks ongewijzigde blusvoorschriften aan de brandweer bij een vuurwerkbrand. 1187
Figuur 725: Op de CTIF 'Gevaarlijke Stoffen' conferentie wordt gepleit voor grotere veiligheidsafstanden en defensief i.p.v. offensief optreden van de brandweer bij consumentenvuurwerk. 1189
Figuur 726: De CTIF commissie 'Gevaarlijke Stoffen' wil ook de vuurwerkklasse 1.4 als explosiegevaarlijke categorie erkend zien. De blusvoorschriften dienen daaraan te worden aangepast. 1189
Figuur 727: Fotocollage van de Vuurwerk brandproeven gehouden op de Maasvlakte op 14 oktober 2000 1201
Figuur 728: TNO/PML-rapport brandproeven consumentenvuurwerk Maasvlakte: Doelstellingen: brand beheersbaar en blusbaar, geen massa-explosie en publiek informeren dat vuurwerkopslag ongevaarlijk is 1202
Figuur 729: TNO/PML-rapport brandproeven consumentenvuurwerk Maasvlakte: Geen brand in de ruimte, geen temperatuurstjging, geen drukopbouw. Pas bij deur open raakt vuurwerk in brand. 1203
Figuur 730: BSVE - MSNP persbericht tussenrapportage MSNP Vuurwerkramp: De Kop .. 1210
Figuur 731: BSVE - MSNP persbericht tussenrapportage MSNP Vuurwerkramp: Onvoldoende inzicht en gebrekkig toezicht op evenementenvuurwerk lagen aan de basis van de Vuurwerkramp. 1210
Figuur 732: BSVE - MSNP persbericht tussenrapportage MSNP Vuurwerkramp: het videomateriaal is door MSNP opgewaardeerd en gerelateerd aan theoretische inzichten uit fysica en chemie. 1211
Figuur 733: BSVE - MSNP persbericht tussenrapportage MSNP Vuurwerkramp: de ‘massa-explosies’ zijn veroorzaakt door een schokgolf die voortkomt uit de explosie van evenementenvuurwerk zoals mortiershells (saluts). 1211
Figuur 734: BSVE - MSNP persbericht tussenrapportage MSNP Vuurwerkramp: MSNP concludeert dat evenementenvuurwerk massa-explosies kan doen ontstaan. MSNP herhaalt (zie proeven Maasvlakte oktober 2000) het TNO-standpunt dat massa-explosie van verpakt consumentenvuurwerk onmogelijk is. 1212
Figuur 735: BSVE - MSNP persbericht tussenrapport MSNP Vuurwerkramp: Geen verklaring voor het ‘eerste vlammetje’. 1212
Figuur 736: MSNP-rapport 27 februari 2001, de afwijkingen in feitenreconstructie tussen het voorlopige MSNP-rapport van 16 november 2000 en de brandweerinspectie van 15 januari 2001 heeft geen aanleiding gegeven het MSNP-rapport bij te stellen 1213
Figuur 737: MSNP-rapport 27 februari 2001, Het opwaarderen van het videomateriaal van cameraman Gerrit Poort naar twee maal zo grote nauwkeurigheid dan het oorspronkelijke beeldmateriaal toestond 1214
Figuur 738: MSNP-rapport 27 februari 2001, het schadebeeld van de woonwijk is erg vertekend door de brand naderhand 1214
Figuur 739: MSNP-rapport 27 februari 2001, literatuur en deskundigen bevestigen schokgolf die massa-explosie van vuurwerk veroorzaakt 1214
Figuur 740: MSNP geeft aan dat waarschijnlijk een explosie aan de oostzijde van de bewaarplaats de oorzaak van een sterke schokgolf is geweest. 1215

Figuur 741: MSNP: Uit Amerikaans onderzoek (1983) bleek dat legaal verkrijgbaar Amerikaans consumentenvuurwerk opgeslagen in zeecontainers geen massa-explosie kan inleiden 1215
Figuur 742: MSNP geeft grotendeels dezelfde opsomming van faalfactoren als TNO/NFI. 1215
Figuur 743: Eindrapport commissie OOSTING, blz. 83 met de vermelding dat er gebruik is gemaakt van de rapportage van MSNP en er ook technisch overleg is geweest tussen de COV en MSNP 1218
Figuur 744: Eindrapport commissie OOSTING, bijlage A, blz. 463, weergave COV over MSNP-bronnen 1218
Figuur 745: Eindrapport commissie OOSTING, bijlage A, blz. 466, conclusies COV over MSNP-onderzoek 1218
Figuur 746: Eindrapport commissie OOSTING, bijlage A, blz. 466, conclusies COV over MSNP-onderzoek (vervolg) 1218
Figuur 747: Eindrapport commissie OOSTING, bijlage A, blz. 467, waarin de COV aangeeft geen aanleiding te zien voor bijstelling van haar conclusies n.a.v. op 12 febr. 2001 binnengekomen veranderde conclusies van MSNP over de volgorde en de kracht van de explosies 1219
Figuur 748: Managementsamenvatting van het derde MSNP-rapport Vuurwerkramp, concept d.d. 13.01.2003 1220
Figuur 749: Kop en inleidende paragraaf NFI-brief aan AG mr. WELSCHEN d.d. 25 februari 2003, betreffende de MSNP-rapportage over de Vuurwerkramp van 13 januari 2003 1221
Figuur 750: NFI constateert dat MSNP niet genoeg kennis en ervaring heeft voor onderzoek van explosies om de Vuurwerkramp te kunnen beoordelen. Het NFI vindt het merkwaardig dat ondanks verkeerde aannames MSNP toch bij de resultaten van het NFI en TNO in de buurt komt 1222
Figuur 751: NFI geeft aan dat MSNP uit de beelden van Poort en de vorm van de vuurbollen informatie haalt die er niet in zit. 1223
Figuur 752: NFI ziet de door MSNP voorgestelde experimenten niet zitten. Argument is dat er teveel onbekende variabelen in het spel zijn 1223
Figuur 753: NFI verklaart dat MSNP steeds van argumenten wisselt bij de onderlinge discussies 1223
Figuur 754: Het NFI verklaart in de afwijkende MSNP bevindingen geen aanleiding te zien voor nader onderzoek 1223
Figuur 755: Fragmenten van een Cv van ir. Bas van den HEUVEL, waarin passages over zijn deskundigheidsregistratie staan vermeld. 1224
Figuur 756: Fragment van een Cv van ir. Bas van den HEUVEL, over zijn werkzaamheden in de zaak 'Cor van Hout' 1225
Figuur 757: Het OM reageert n.a.v. het artikel op 'Politiek-Digitaal' en stelt dat er geen enkele reden is om onderzoeker (Bas van den HEUVEL) als verdachte te bestempelen. 1228
Figuur 758: Foto van Guivret Bruins van het terrein van machinefabriek Thole met Bas van den HEUVEL kijkend naar de activiteiten tijdens het blussen. Tijdstip naar schatting 15u25m 1228
Figuur 759: Google Newsgroup bericht Bas van den HEUVEL (14u25 GMT) om 16u25 NL tijd, waarin hij meldt dat er een vuurwerkfabriek is ontploft en bierbrouwerij Grolsch in brand staat 1229

Figuur 760: Van den HEUVEL verklaart bij Tolteam dat hij naar de rampplaats reed met de auto. Hij heeft geen rijbewijs. Dit is geen verschrijving van de verbalisant, want vd HEUVEL kreeg de verklaring duidelijk voorgelezen en was akkoord. 1229
Figuur 761: De aanwezigheid van Bas van den HEUVEL op het terrein van machinefabriek Thole is vastgelegd op foto. Dit kan de aanleiding zijn geweest voor Van den HEUVEL om zich alsnog als getuige te melden, of hij is benaderd n.a.v. de foto <nog natrekken>. 1230
Figuur 762 Tolteam verklaring Bas van den HEUVEL waarin hij de mogelijkheid noemt van door de inleidende explosie vrijgekomen moerasgas als oorzaak van explosies/branden. 1230
Figuur 763: Tolteam proces-verbaal van 22 februari 2001, waarin is vastgelegd dat het NFI het moerasgasverhaal van Bas van den HEUVEL op voorhand afwijst als relevant voor de ramp 1230
Figuur 764: Tolteam verklaring Bas van den HEUVEL waarin hij de mogelijkheid noemt van een op de koude ondergrond neergeslagen brandbare vloeistoffilm als mogelijke oorzaak van de branden. 1230
Figuur 765: Bas van den HEUVEL interview Dagblad Trouw: Hij had drie jaar lang intensief contact met politie en OM 1231
Figuur 766: Bas van den HEUVEL interview Dagblad Trouw: Wijsgerigheid van Bas van den HEUVEL over politiemensen die niet kunnen accepteren dat zo'n grote ramp slechts een klein mannetje (André de Vries) als oorzaak heeft. 1231
Figuur 767: In het interview met Dagblad Trouw 14.4.2003 wijst Van den HEUVEL al op de oorzaak van de 'krater' onder bewaarcompartiment C11. Dit is niet als gevolg van de explosiekracht, maar een indeuking als gevolg van een verzakking door een oud stortgat van een kolenhandel. 1231
Figuur 768: Proces verbaal Technische Recherche van 16 februari 2001: Opsomming verschillen in nummering vuurwerkopslagplaatsen tussen TR en Tactiek 1271

9 Eindnoten

[1] Nadat Paul van Buitenen, toen assistent-accountant van de interne accountantsdienst van de Europese Commissie, bijna een jaar lang had getracht de aandacht van zijn hiërarchie te vestigen op misstanden die in zijn ogen niet werden aangepakt, is hij op 9 december 1998 met een nota van 34 blz. met 500 blz. bijlagen naar een lid van het Europees Parlement gestapt. Daarin gaf hij een opsomming van door hem waargenomen misstanden. Hoewel de nota enkele fouten bevatte was deze de directe aanleiding tot een onderzoek van een speciaal daartoe ingesteld comité van externe deskundigen. Op 16 maart 1999, de dag na het verschijnen van het rapport van dit comité, trad het college van Europees commissarissen van de Europese Commissie in zijn geheel af. In dit rapport werden uitsluitend zaken behandeld die door Van Buitenen in zijn nota waren aangekaart.

[2] Bij de Europese verkiezingen van 2004 werd Paul van Buitenen verkozen in het Europees Parlement met 7,5% van de in Nederland uitgebrachte stemmen. Waren het Tweede Kamerverkiezingen geweest, dan had dit percentage 11 zetels in de Tweede Kamer opgeleverd. Hij heeft één volledige zittingsperiode, van 2004 t/m 2009 in het EP gediend en zich daarbij hoofdzakelijk gericht op de ontsluiting van misstanden. Deze zijn vastgelegd in EU-interne nota's, maar nooit afdoende opgepikt door de Europese autoriteiten wegens gebrek aan politieke steun binnen het Europees Parlement. Van Buitenen heeft weinig politiek bedreven en heeft bij veel stemmingen verstek laten gaan dan wel zich van stemming onthouden.

[3] Steller is als een van de oprichtende leden jarenlang intensief betrokken geweest bij de activiteiten van de stichting Expertgroep Klokkenluiders. Deze Expertgroep Klokkenluiders is informeel actief sinds 2002 en sinds 2010 bij notariële akte formeel opgericht om de belangen van melders van maatschappelijk relevante misstanden te helpen. Dit gebeurt zowel door het verlenen van individuele bijstand (expertise, advies, getuigen, vertegenwoordigen) als door het bevorderen van regel- en wetgeving ter bescherming van klokkenluiders.

[4] De hulpverlening aan klokkenluiders in Nederland door de stichting Expertgroep Klokkenluiders had geen officiële status en was noodgedwongen beperkt in uitwerking. De Expertgroep verschafte niet alleen morele steunverlening en advies over de te volgen handelwijze bij het melden van misstanden. Ook werd als getuige-deskundige opgetreden of als partij-vertegenwoordiger bij '*mediation'* of rechtszaak. Tot op heden kan een klokkenluider in Nederland zijn gelijk niet halen bij de rechter, om de simpele reden dat de rechter zich zal beperken tot het arbeidsconflict dat is ontstaan als gevolg van de melding en zich niet zal uitspreken over de inhoud van de melding. Bij een arbeidsconflict weegt het belang van de werkgever meestal zwaarder dan het belang van de klokkenluider. De enige klokkenluider die kans maakt op succes is de oneigenlijke melder die zich van te voren goed voorbereidt en documenteert voor de strijd die hem/haar te wachten staat, en reeds een externe melding doet voordat zijn werkgever hem heeft kunnen treffen door isolatie, ontslag en drooglegging. Een echte klokkenluider die te goeder trouw handelt, zal altijd eerst uitvoerig intern melden, waardoor hij reeds ontslagen wordt voordat hij naar buiten heeft kunnen treden. Dit heeft tot gevolg dat een eventuele ontslagbescherming wegens melding van misstanden buiten de organisatie, niet van toepassing is. Daarnaast is uit zeer recent wetenschappelijk onderzoek gebleken dat de helft van de (27 bij dat onderzoek betrokken) klokkenluiders in Nederland zeer ernstige psychische schade oploopt als gevolg van de ervaringen bij het melden van een misstand. Deze schade is blijvend (chronisch). Bron: Tilburg University, brief 12022018/PvV/VH d.d. 12 februari 2018, over de resultaten van het *'Onderzoek mentale gezondheid klokkenluiders.'*

[5] De oprichtend voorzitter van het bestuur van de stichting Expertgroep Klokkenluiders is Gerrit E.L.M. de Wit. Als voormalig politierechercheur en OM-medewerker is hij de oprichter en jarenlang drijvende kracht achter de Expertgroep geweest en hij is zonder twijfel in Nederland de persoon met de meeste ervaring in de omgang met klokkenluiders. Dit betreft de intake, begeleiding, bemiddeling, vertegenwoordiging in de rechtbank van klokkenluiders, alsmede het treffen van regelingen met (voormalige) werkgevers van de klokkenluider. Gerrit de Wit had de Stichting Expertgroep Klokkenluiders tijdelijk verlaten vanwege zijn benoeming per 1 juli 2016 op de bestuursfunctie 'Onderzoek' in het per 1 juli 2016 bij Wet opgerichte 'Huis voor de Klokkenluider'. Bron: Jaarverslag 2016 Huis voor de Klokkenluider. Dit 'Huis' is bij wet ingesteld na jarenlang lobbywerk van de Expertgroep, maar functioneert helaas niet naar behoren. Dit komt met name door het restrictieve beleid bij de behandeling van meldingen van misstanden, aangedreven door juristen die door BZK in het 'Huis' zijn benoemd, alsmede de verkeerde personen die achtereenvolgens door de ministers van BZK zijn benoemd aan de leiding Huis. Dit is in sept2018 aan SG BZK meegedeeld. Er is in dec2018 een onderzoek gestart.

[6] Deze laatste casus waarvoor de steller zich nog zou willen inspannen diende te voldoen aan een aantal criteria van representativiteit, wil de casus de moeite waard zijn. Deze criteria zijn:

- **Maatschappelijk belang:** Er moet een duidelijk en voldoende belangrijk maatschappelijk belang zijn bij de melding van de misstanden.
- **Rol overheid:** Alleen misstanden in de privésector zijn niet schokkend genoeg. Idealiter moeten er meerdere belangrijke overheidsorganisaties betrokken zijn bij de misstanden die zijn begaan en die extern worden gemeld door de klokkenluider(s).
- **Rol opsporing:** Idealiter zouden hierbij overheidsorganisaties betrokken moeten zijn, die een opsporings-, verificatie-, of handhavingsfunctie hebben, en waarvan de reputatie is dat zij integer en onafhankelijk werken aan waarheidsvinding.
- **Meldingsprocedure:** De melder(s) van de misstanden moet(en) een nagenoeg 'voorbeeldige' route hebben gevolgd, waarbij de melder(s) van misstanden (klokkenluider) zich veel moeite heeft getroost de melding eerst intern bij de daartoe geëigende organen neer te leggen, voordat de melding (eventueel door toedoen van de melder) naar buiten gaat.
- **Wezenlijke schade bij melder.** De klokkenluider moet wezenlijk en aantoonbaar schade hebben opgelopen als gevolg van het doen van zijn melding. Daarbij kan worden gedacht aan de ontbinding van zijn huwelijk, het verliezen van de carrière/verlies van betrekking en fysieke en/of psychische gezondheidsklachten als gevolg van de druk die is ontstaan uit het doen van de melding.
- **Structureel karakter:** De gesignaleerde misstanden mogen niet slechts een enkele keer voor komen, waardoor de gemelde. misstand(en) afgedaan kunnen worden als een geïsoleerd incident, maar dienen het karakter van een structurele misstand te hebben.
- **Documentatie:** De gesignaleerde misstanden moeten voldoende gedocumenteerd zijn, opdat een reconstructie van de gebeurtenissen mogelijk is en er achteraf nog aan serieuze waarheidsvinding kan worden gedaan.
- **Integriteit melder:** De persoonlijke integriteit van de klokkenluider moet boven iedere twijfel verheven zijn. Hij/zij mag bijvoorbeeld geen spijtoptant zijn, die zelf heeft meegedaan aan de onregelmatigheden, of vooraf aan de melding van de misstand reeds een arbeidsconflict hebben, dan wel reeds gedisfunctioneerd hebben bij dezelfde werkgever. Ook het motief van de melder moet zuiver zijn en bijvoorbeeld niet gericht zijn op gewin voor zichzelf of een bevriende relatie.
- **Sexy profiel:** De casus moet voldoende aantrekkelijk zijn om media en politiek te kunnen interesseren voor de behandeling van deze casus.

Welnu, de casus van de Vuurwerkramp blijkt aan al deze criteria meer dan ruimschoots te voldoen. Met name de aantoonbare wanprestaties geleverd door de rijksrecherche, zie <H.2.9>, en het NFI, zie <H.2.4>, beiden onderdeel van het justitieapparaat in Nederland, zijn reden tot grote zorg.

[7] De aarzelingen om aan het dossier van de Vuurwerkramp te beginnen, werden o.a. ingegeven door het taalgebruik van de klokkenluider die zich bij de Expertgroep had gemeld. Door vele jaren van vergeefs aankloppen bij instanties van onderzoek had deze melder zich aangewend om een terminologie te gebruiken die door buitenstaanders snel als excessief en ongeloofwaardig van de hand zou worden gewezen. Pas in de loop van de review bleek dat deze klokkenluider het gelijk aan zijn kant heeft.

[8] Brondocumenten die ter beschikking van steller dezes stonden zijn opgesomd in hoofdstuk <H.1.6>.

[9] Bron: Geconsulteerde boeken die geheel of in belangrijke mate zijn gewijd aan de achtergronden of gevolgen van de Vuurwerkramp, met als auteur en/of opdrachtgever: Twentsche Courant Tubantia & Frans de Lugt (2000), Dagblad Trouw (2001), gemeente Enschede (2001), Ministerie VWS (2001), ex-wethouder Dick Buursink (2002), politiefunctionaris Maarten Bollen/korps politie Twente en BZK (2004), onderzoeksjournalist Simon Vuyk (2004), Uri Rosenthal (Vz. COT), burgemeester Jan MANS e.a. (2004), Bernard Colenbrander (2004), Jaap Jongbloed & Simon Vuyk (2005), Prof. Peter van Koppen & Mar. de Maaré (2005), politiepsycholoog Harrie Timmerman (2007 en de herziening in 2017), Politie - Raad van Hoofdcommissarissen (2008), Brandweerofficier en plv. hoofd veiligheidsregio NHN Rein Hulst (2009), onderzoeksjournalist Simon Vuyk (2010), De Volkskrant (alle verschenen Vuurwerkramp-artikelen uit de periode 2000-2016).

[10] Beelden van vuurwerkincidenten en vuurwerkproeven in Culemborg (1991), Uffculme (UK 1998), Enschede (2000), de Maasvlakte (2000), Kolding (DK 2004), Polen (2005), Oostenrijk (2005), Lahn (DE 2010), Southampton (UK 2016), Blagoveshchensk (RU 2016).

[11] Bron: Het inspectierapport IBR/NIBRA van januari 2001. Hierin wordt duidelijk omschreven dat er na de explosies bij S.E. Fireworks een grote oppervlaktebrand ontstond met kenmerken van een 'Vuurstorm'. Deze heftige oppervlaktebrand kon ontstaan uit de vele niet gebluste verspreide branden buiten het terrein van S.E. Fireworks, waardoor honderden woningen in de as zijn gelegd. Zie <H.8.8.2>.

[12] Bron: Strafvonnis rechtbank Almelo op 22 augustus 2002, waarbij André DE VRIES wordt veroordeeld tot 15 jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf wegens opzettelijke brandstichting met levensgevaar en met de dood ten gevolge volgens artikel 157 van het Wetboek van Strafrecht, meermalen gepleegd. Referentie uitspraak: ECLI:NL:RBALM:2002:AE6814.
[13] Bron: Arrest van het gerechtshof te Arnhem op 12 mei 2003, waarbij het vonnis in eerste aanleg wordt vernietigd en André DE VRIES wordt vrijgesproken van (opzettelijke) brandstichting wegens gebrek aan bewijs, met onmiddellijke invrijheidstelling. Referentie uitspraak: ECLI:NL:GHARN:2003:AF8395.
[14] Bron: Een aantal bij het strafrechtelijk onderzoek betrokken ambtenaren geven in interviews blijk van hun vermoeden van betrokkenheid van André DE VRIES bij de brandstichting. Soms gaat men zelfs zo ver om de vrijspraak van het Hof in twijfel te trekken (Timmerman 2007 en KAMPERMAN 2013).
[15] Bron: een week na zijn overlijden wordt in de media een afscheidsbrief van André DE VRIES gepubliceerd. In deze brief spreekt hij zijn teleurstelling en verbittering uit en verwijt hij politie en justitie dat hij darmkanker kreeg. Hij spreekt de hoop uit dat de schuldigen hiervoor gestraft zullen worden. Hoewel er vraagtekens zijn omtrent de authenticiteit van deze brief wordt deze breed gezien als een laatste boodschap van de onterecht veroordeelde DE VRIES.
[16] Bron: Persbericht RTV-Oost, artikel Tubantia, allen 16 juli 2013. Artikelen in de Wegener regionale dagbladen met citaten van voormalig Tolteamleider Hans KAMPERMAN, datum 17 juli 2013. Artikel in de Tubantia van 13 juli 2013 met citaten van oud-secretaris Jan Calis van de BVSE en onderzoeker Bas van den HEUVEL over de betrokkenheid van André DE VRIES bij de ramp.
[17] Toelichting: Hier wordt vermeld: 'Openbaar Ministerie', omdat dit formeel de aanklagende partij is die namens de overheid in de rechtbank acteert. Echter zoals uit de review zal blijken, zou hier eigenlijk moeten staan 'de Nederlandse overheid'. Het Openbaar Ministerie blijkt in de strafzaak van de Vuurwerkramp niet zelfstandig en onafhankelijk geacteerd te hebben. Bij een aantal belangrijke kruispunten in de strafprocedure zijn er concrete aanwijzingen gevonden dat het College van Procureurs-generaal, en in sommige gevallen het NFI of de Minister van Justitie, invloed hebben gehad op de te volgen richting van de strafprocedures.
[18] Opgemerkt dient te worden dat de rechtbank van Almelo, die in eerste aanleg het strafproces voerde tegen S.E. Fireworks, niet mee ging in de strafeis van het Openbaar Ministerie. De rechtbank Almelo achtte slechts overtredingen van de milieu- en vergunningsregels bewezen, maar niet het bewust in opslag hebben van *'Te-veel-en-te-zwaar'* vuurwerk. De rechtbank had daarbij oog voor het feit dat feitelijk niemand in Nederland wist hoe het zat met de juistheid van de classificering van vuurwerk en de werkelijke risico's van de opslag van vuurwerk. Dan kan men dit niet achteraf aanrekenen aan de eigenaren van S.E. Fireworks. Ook vond de rechtbank dat men de schuld voor de escalatie van brand naar ramp niet eenzijdig bij het vuurwerkopslagbedrijf kon leggen nadat de overheid zo schromelijk had gefaald bij de vergunningverlening, controle en handhaving ervan.
[19] Bron: Arresten van het gerechtshof Arnhem van 12 mei 2003, waarin beide eigenaren van S.E. Fireworks, Rudi BAKKER en Willy PATER worden veroordeeld tot één jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf wegens het feitelijk leiding geven aan dood door schuld, meermalen gepleegd. Referentie uitspraken: ECLI:NL:GHARN:2003:AF8393 (R.J. BAKKER) en ECLI:NL:GHARN:2003:AF8394 (W. PATER).
[20] Ook ten aanzien van de sprinklerinstallaties was de rechtbank van eerste aanleg in Almelo een andere mening toegedaan. Volgens de rechtbank Almelo is de invloed van de sprinklers op een escalatie van de brand tot ramp onvoldoende bewezen. Opmerking van de reviewer: de rechtbank heeft het hier bij het rechte eind aangezien het gebruik van water als blusmiddel bij brandend vuurwerk in meerdere opzichten controversieel is. Niet alleen kan de aanwezigheid van metalen in het vuurwerk, bij brand het risico geven op het vrijkomen van het uiterst explosieve waterstofgas, tevens blijkt uit proefnemingen dat eenmaal brandend vuurwerk helemaal niet meer met water kan worden geblust. Deze kanttekeningen worden door de Nederlandse overheid tegengesproken en het gerechtshof Arnhem volgde in 2003 deze redenering om te kunnen komen tot een veroordeling.
[21] Hier wordt in het bijzonder gedoeld op de door de overheid aangenomen aanwezigheid van een houten aanhanger met rubberen banden die een half uur brandend naast een vuurwerkcontainer (container E2) heeft gestaan en daardoor voor de branddoorslag zorgde die nodig was om de escalatie-hypothese van de overheid kloppend te krijgen. Daarbij is ook een overweging dat bij proeven in 2005 in Oostenrijk met een langdurige brand naast een zeecontainer is aangetoond dat een dergelijke branddoorslag zéér onwaarschijnlijk is. Zie hiervoor <H.7.1.13.6.4 en 5>.

[22] Bron: De Hoge Raad verwerpt op 1 februari 2005 het beroep in cassatie gedaan door beide voormalige eigenaren afzonderlijk. Referentie uitspraken: ECLI:NL:HR:2005:AP8469 (R.J. BAKKER) en ECLI:NL:HR:2005:AP4584. De Hoge Raad verwerpt op 1 juli 2008 en op 26 juni 2012 het eerste en tweede verzoek om herziening door R.J. BAKKER. Referentie 2e uitspraak: LJN: BW9301, Hoge Raad, 12/00857H.

[23] Bron: In de uitspraak van de Hoge Raad d.d. 24 juni 2007 op het herzieningsverzoek van R.J. BAKKER vermeldt de Hoge Raad letterlijk: *"S.E. Fireworks heeft opzettelijk vergunningsvoorschriften overtreden die met het oog op brandpreventie en brandbestrijding waren gegeven. Er was te veel en te zwaar vuurwerk (waaronder titanium shells) op het terrein aanwezig, ook op plaatsen waar helemaal geen vuurwerk mocht worden opgeslagen. Er waren geen functionerende sprinklerinstallaties en geen zelfsluitende of brandwerende deuren. Daarop is de schuld van S.E. Fireworks gebaseerd: de directeuren zijn ernstig tekortgeschoten in hun plicht tot naleving van de vergunningen en tot zorgvuldige controle."*

[24] Bron: Op 6 januari 1998 doet de Hoge Raad voor de tweede maal uitspraak (Pikmeer-II) in een beroep in cassatie tegen een arrest van het Hof Leeuwarden over de veroordeling van het Hoofd afdeling Nieuwe Werken van de Friese gemeente Boarnsterhim tot een boete van anderhalf duizend gulden wegens het doen storten van verontreinigde baggerspecie in het Pikmeer. Kenmerk arrest: ECLI:NL:HR:1998:AA9342. Citaat uit eerdere HR uitspraak Pikmeer-I (1996): *"De omstandigheid dat de rechtspersoon zelf niet kan worden vervolgd omdat deze een openbaar lichaam is in de zin van Hoofdstuk 7 Gemeentewet en optreedt ter vervulling van een in de wet opgedragen bestuurstaak, brengt met zich mee dat strafvervolging evenmin kan worden ingesteld tegen ambtenaren in dienst van het openbaar lichaam indien deze in die hoedanigheid ter uitvoering van die bestuurstaak opdracht hebben gegeven tot of feitelijke leiding hebben gegeven aan de verboden gedraging."* In de Volkskrant van 21 april 2001 stond de volgende uitleg: Op 19 april 2001 verklaarde de Almelose Hoofdofficier van Justitie R. Manschot dat omwille van die Pikmeer-arresten de gemeente Enschede niet strafrechtelijk kon worden vervolgd voor fouten die zijn gemaakt bij het afgeven en controleren van milieuvergunningen. De mate van nalatigheid doet daarbij niet eens ter zake. Het verlenen en controleren van vergunningen is een wettelijk opgelegde bestuurstaak die alleen door de gemeente kan worden uitgevoerd. En dat is volgens de HOvJ het criterium voor strafrechtelijke immuniteit.

[25] Bron: Op 18 april 2001 doet het Arrondissementsparket Almelo een uitnodiging uitgaan voor een persconferentie die zal worden gegeven door de Politie Twente en het Openbaar Ministerie Almelo op donderdag 19 april 2001 in het gerechtsgebouw Almelo. Op de persconferentie zullen de vervolgingsbeslissingen bekend worden gemaakt. De strafvervolging tegen de directie van S.E. Fireworks wordt verzwaard. De overheid (gemeente, provincie en rijk) worden buiten vervolging gesteld, waarbij wordt verwezen naar het Pikmeer-II arrest van de Hoge Raad. Tevens schrijft minister KORTHALS van Justitie op dezelfde datum in een Kamerbrief (no. 27157-23) dat de strafeis tegen de S.E. Fireworks directie is verzwaard en dat de overheid buiten vervolging is gesteld.

[26] Bronnen en commentaar PvB na stuiting van de wet door de senaat: Na een traject van bijna tien jaar heeft de senaat op 10 november 2015, 's middags even voor tweeën, het wetsvoorstel gestuit dat strafrechtelijke vervolging van de overheid mogelijk had moeten maken. Het bijzondere hieraan is o.a. de argumentatie die door diverse senatoren is gebruikt om deze wet te stuiten. Zij vinden namelijk dat controle op fouten van de overheid uitsluitend aan de politiek toebehoort en niet ook aan de strafrechter. M.a.w. de overheid staat boven de wet. Zie het persbericht van de senaat van 10 november 2015 en een Volkskrantartikel van dezelfde datum (beschikbaar). Dit wetsvoorstel was oorspronkelijk door oud-rechter en toenmalig PvdA-Kamerlid Aleid Wolfsen ingediend. Dit naar aanleiding van de grote onvrede over het ontbreken van strafrechtelijke vervolging van de overheid na de Vuurwerkramp. Latere mede-indiener, Kamerlid Peter Oskam (CDA), en de laatste indiener Kamerlid Jeroen Recourt (PvdA), waren beiden ook oud-rechters.

[27] De pretentieus klinkende omschrijving: *'Een nieuwe wereld openbaarde zich aan steller'* is doelbewust gebruikt. Als ambtenaar en klokkenluider van de Europese Commissie en als lid van het Europees parlement was de steller goed op de hoogte van misstanden binnen de Europese instellingen. Het was voor de steller een zéér ontnuchterende ervaring om naar aanleiding van de deskreview van de strafrechtelijke dossiers van de Vuurwerkramp, te moeten vaststellen dat de Nederlandse overheid niet onderdoet voor de Europese instellingen wanneer het misstanden betreft. Al snel blijkt eerder het tegendeel; namelijk dat het geheel van *'checks and balances'* in Nederland niet bestand is tegen bestuurlijke regie van bovenaf. Ook blijkt de *'overlegcultuur van de polder'* in de praktijk vaak een sta-in-de-weg te zijn voor een onafhankelijke werking van regelgeving, controle en handhaving.

[28] De zes straftrajecten waren: 1) het traject tegen de van moedwillige brandstichting verdachte André DE VRIES, 2) het traject tegen de beide eigenaren van S.E. Fireworks v.o.f. R.J. BAKKER en W. PATER, 3) het traject tegen instellingen van de Nederlandse rijksoverheid, 4) het traject tegen de gemeentelijke overheid, 5) het traject tegen overige werknemers van S.E. Fireworks en 6) het traject tegen de vorige eigenaar van toen nog S.E. Fireworks BV, H. SMALLENBROEK.

[29] Het gerechtshof Arnhem heeft in haar arrest van 12 mei 2003 duidelijk aangegeven waarde te hechten aan de meldingen van misstanden door de beide klokkenluiders PAALMAN en DE ROY VAN ZUYDEWIJN. Ook heeft het Hof aangegeven dat de door het Openbaar Ministerie aangevoerde bewijsmiddelen tegen de toenmalige verdachte André DE VRIES ontoereikend en in sommige gevallen zelfs niet bruikbaar waren. Dit leidde reeds tot vrijspraak van DE VRIES. Uit de huidige review van de strafrechtelijke dossiers zijn echter misstanden naar boven gekomen die verder reiken en duiden op misleiding van de rechterlijke macht door het Openbaar Ministerie. Dit betreft alle strafrechtelijke trajecten: DE VRIES, S.E. Fireworks, rijksoverheid, gemeente en de overige verdachten: werknemers en de oud-eigenaar van S.E. Fireworks. Hierover gaat dit hele rapport.

[30] Bron: Kamerbrief van de minister van Binnenlandse Zaken Klaas de Vries van 16 mei 2000.

[31] Bron: Proces-verbaal van verhoor door de rijksrecherche op 18 maart 2004 om 12u30m van Tolteamsecretariaatsmedewerker Ben de Vries. Citaat:

> *"Het onderzoek naar de Vuurwerkramp te Enschede was een zeer hectisch onderzoek. De werkzaamheden van onder andere het secretariaat, waar ik verantwoordelijk voor was, moesten onder zeer grote druk plaatsvinden. Die druk kwam van de politieleiding, de politiek (met name de commissie OOSTING) en uiteraard justitie. We maakten de eerste maanden werkdagen van 08.00 uur 's-morgens tot en met 03.00 uur 's-nachts. Ook later is dat nog regelmatig voorgekomen; het hele onderzoek bestond eigenlijk uit een deadline. Ik vond het de slechtste jaren die ik bij de politie heb meegemaakt. Het heeft me heel veel energie gekost en ik ben na die tijd nooit meer de oude geworden. De fut is er uit."*

[32] Bron: https://www.om.nl/vaste-onderdelen/zoeken/@86201/aanwijzing-2/ , citaat: *"Bij de opsporing en vervolging is de waarheidsvinding het uiteindelijke doel van OM en politie."*

[33] Bron: https://www.om.nl/organisatie/historie/ Twee eeuwen Openbaar Ministerie. Citaat:

> *"Het is 1810 als Napoleon ons land inlijft bij zijn keizerrijk. Al vrij snel, in 1811, voert hij een rechterlijke organisatie naar Frans model in. Deze bestaat uit onafhankelijke rechters en een zelfstandig orgaan dat het belang van de keizerlijke overheid behartigt, Le Ministère Public. Eind 1813 wordt Nederland bevrijd en verdwijnt de Franse overheerser. Wat wel blijft zijn de Franse wetgeving en rechterlijke organisatie. Deze passen namelijk perfect binnen de nieuwe staatsvorm van Nederland. Le Ministère Public wordt het Nederlandse Openbaar Ministerie."*

En uit dezelfde publicatie:

> *"De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht had voor de andere machten zo haar risico's. Het was niet de bedoeling dat die macht een eigen koers zou varen. Dat was in theorie zeer wel mogelijk. Om de eenheid te bewaken werd de voorzitter van het Hof van Cassatie tevens minister van Justitie. Het Openbaar Ministerie, dat onder het gezag van de minister van Justitie stond, kreeg tot taak de rechter door middel van een rechtsgeleerd requisitoir voor te lichten over de toepassing van de wet en zo nodig bij te sturen door het instellen van hoger beroep of cassatie. Het Openbaar Ministerie kende een strakke hiërarchie met een uitstekende interne communicatie. Het (OM) trad tijdens de zitting op als vertegenwoordiger van de regering. Het had zo een duidelijk kenbare zelfstandige positie, afhankelijk van de uitvoerende macht en los van de rechter."*

[34] Bron: Vastleggingen Jan PAALMAN betreffende de gang van het onderzoek. Hij legt daarin uit dat iedereen in het Tolteam er in eerste instantie als vanzelfsprekend vanuit ging dat er sprake moest zijn van een bedrijfsongeval. De volgende vaststellingen wezen direct na de ramp in de richting van een bedrijfsongeval en niet in de richting van eventuele brandstichting:

- Het tijdstip van het uitbreken van de brand rond kwart voor drie 's middags op een zomerse dag. Bij brandstichting is statistisch gezien vaak sprake van een meer verdekt tijdstip, in de avond, nacht of vroege ochtend, wanneer de duisternis ontdekking en herkenning van de dader bemoeilijkt en de vlucht van de *'Plaats Delict'* vergemakkelijkt.
- De plaats van aanvang van de brand kan wijzen op een bedrijfsongeval, maar ligt veel minder voor de hand voor brandstichting.

- De kans op moedwillige brandstichting bij een opslagplaats van tonnen vuurwerk, gelegen in een woonwijk, erg klein is vanwege de mogelijke risico's verbonden aan de daad.
- Er waren heel snel berichten die konden wijzen op mogelijke werkzaamheden verricht door werknemers van S.E. Fireworks op de dag van de ramp. Dit wijst op een bedrijfsongeval en niet op brandstichting.
- Er waren talrijke getuigenverklaringen die gewag maakten van gecontroleerd afgeschoten vuurwerk voorafgaande en/of bij het ontstaan van de brand op het terrein. Een brandstichter gaat geen vuurwerk staan afsteken.

In dit licht is de verklaring van Officier van Justitie mr. P.H.M. (Patricia) van der VALK, afgelegd op 10 oktober 2000 bij de commissie OOSTING belangrijk. Zij verklaart daar namelijk dat zij al vanaf dag-1 (na de ramp) tot de slotsom kwam dat het een geval van brandstichting betrof. Dit is manifest onwaar. Echter mevrouw Van der VALK is juist sinds enkele dagen ervoor betrokken bij een poging van het Openbaar Ministerie om André DE VRIES als verdachte van brandstichting binnen het onderzoek te krijgen. Hierdoor kon zij op 10 oktober 2000 er toe komen om te verklaren dat zij al lang dacht aan brandstichting als oorzaak, ondanks dat alle onderzoek tot dan toe alleen aanwijzingen voor een bedrijfsongeval hadden opgeleverd. Zie voor onderbouwing en bronnen de volgende hoofdstukken: <H.2.9.5.3>, <H.2.9.7>, <H.3.5.2.10> en <H.7.1.9>.

[35] Bron: Boek *'Op zoek naar de onderste steen'* van politiefunctionaris Maarten Bollen. Op blz. 86 staat de volgende passage:

> *"Als directeur BAKKER wordt vastgezet, merkt het team hoeveel druk er op het onderzoek staat. Ed REINSHAGEN, leider van het onderzoek: De inverzekeringstelling van de directeuren moest meteen worden gefaxt aan Den Haag, dat zie je niet dagelijks."*

[36] Bron: Zie de opmerkingen ter zake van de op het gebied van NL vuurwerkregelgeving deskundige rijksambtenaar, mr. A. den Breejen, o.a. in zijn rapportage uit 2015, en het volledig ontbreken van onderzoek door het OM op het gebied van de regelgeving in Nederland. Zie hoofdstukken <H.2.5>, <H.4.2.2>, <H.4.4.3> en vooral hoofdstuk <H.6>.

[37] Bron: Niet alleen het deelrapport *"De follow-up van de vuurwerkexplosie in Culemborg"* (35 blz.) van de commissie OOSTING heeft als referentie gediend, maar ook talrijke oorspronkelijke documenten uit het strafrechtelijke dossier van Culemborg zijn in het bezit van de steller (PvB). Deze documenten zijn nooit aan het strafdossier van Enschede toegevoegd door het OM.

[38] Bron: Originele documenten behorende bij het strafrechtelijk onderzoek naar de vuurwerkexplosie in Culemborg en zoals weergegeven in hoofdstuk <H.2.2>.

[39] Bron-1: Rapport commissie OOSTING, Culemborg-gedeelte, blz. 383: *'Het ministerie van VROM was op grond van de Hinderwet en vanaf 1 maart 1993 op grond van de Wet milieubeheer verantwoordelijk voor de regelgeving op het gebied van de externe veiligheid.'*

Bron-2: Toelichting BAKKER op de van toepassing zijnde regimes en de samenhang met de vergunningloze periode van ex-eigenaar SMALLENBROEK (1993-1997).Na de vuurwerkexplosie in Culemborg is er een einde gemaakt aan de Hinderwet. Tot 1 maart 1993 was er een overgangstermijn voor de toepassing van de vervangende Wet Milieubeheer. Vanaf 1 maart 1993 tot aan de datum van de revisievergunning in april 1997 is door de gemeente Enschede verzaakt aan S.E. Fireworks, toen nog onder vorige eigenaar SMALLENBROEK, een geldige vergunning te verlenen. Dit aspect is niet in de strafzaak tegen S.E. Fireworks aan de orde gekomen, noch in het onderzoek naar oud-eigenaar SMALLENBROEK aan de orde geweest.

[40] Bron: Brief van 23 september 1996 van de milieudienst van de gemeente Enschede aan Defensiebureau MILAN betreffende de verlening van een milieuvergunning aan S.E. Fireworks.

[41] Bronnen: Talrijke documenten betreffende het gedoogbeleid van de gemeente, de wijziging van het bestemmingsplan van bedrijventerrein naar woongebied, de onderhandelingen tussen SMALLENBROEK en de gemeente, de verzoeken van S.E. Fireworks tot verplaatsing van het bedrijf uit het woongebied naar een industriezone en het gemeentelijke afhouden daarvan.

[42] Bronnen: Naast informatie en documenten van S.E. Fireworks-eigenaar BAKKER, o.a. afkomstig van de externe accountant, klanten, leveranciers en de bank van S.E. Fireworks, vormt een belangrijke bron het drie ordners tellende dossier van advocaat mr. KROEP, die kort voor de ramp voor S.E. Fireworks de bodemprocedure aan het voorbereiden was die zij zouden aanspannen tegen oud-eigenaar SMALLENBROEK. Dit dossier is, ondanks aandringen van BAKKER, nooit door het OM in beslag genomen bij de advocaat.

[43] Bron: Tolteam proces verbaal van het 'Project SMALLENBROEK' (6 blz.) d.d. 30 januari 2001.

[44] Bronnen: Daar waar in november 2000 (Pv Leunk) en 4 januari 2001 (Pv KAMPERMAN/MIJWAART) nog Pv's worden opgemaakt die het opsporingstraject richting bedrijfsongeval trachten uit te diepen, vindt in januari 2001 een plotselinge en zeer abrupte omslag plaats bij Tolteam en OM, waarbij de trajecten richting bedrijfsongeval worden afgesloten (Pv's alibi's, Pv project SMALLENBROEK, etc. worden afgesloten) en alles wordt ingezet op het rondkrijgen van de aanklacht tegen kandidaat brandstichter DE VRIES.
Tevens de interne logica van het opsporingsproces waarbij bij een bedrijfsongeval de regelgeving, vergunningverlening, controle en handhaving in beeld komen, terwijl bij brandstichting deze overheidstaken volledig buiten beeld blijven. (MANS: Tegen brandstichting kun je je niet verdedigen).

[45] Bronnen: De talrijke documenten uit het strafdossier en de rapportages van zowel BIZ-GM en de rijksrecherche met bijlagen, die getuigen van:

- Het opsporingstraject vanaf het moment dat een kandidaat-brandstichter in beeld komt (5 oktober 2000, getuige LESSOW).
- Het enthousiasme waarmee verdachte DE VRIES als brandstichter wordt omarmd (*MIJWAART op 19 januari 2001: "morgen gebak voor het Tolteam, de zaak is opgelost!"*)
- De tunnelvisie waarin Tolteam en OM belanden, waarbinnen met oneigenlijke middelen de gevangenhouding wordt verlengd en tot een veroordeling wordt gekomen.
- De aanwijzingen inzake misleiding van de rechterlijke macht en de schending van de rechten van de verdediging van DE VRIES.

[46] Bronnen: De persverklaringen van het OM uit april 2001 met de motivatie van de buitenvervolgingstelling van de gemeente Enschede. Het citaat in het boek van Maarten BOLLEN over de instructie van het college Pg's tijdens vergadering van 17 januari 2001 om de overheid niet te vervolgen. De wijze waarop de Pikmeer-arresten zijn ingeroepen. Het feit dat zowel het onderzoek van de commissie OOSTING als het strafrechtelijk dossier van het OM al waren afgesloten toen een milieuambtenaar van de gemeente als verdachte werd gehoord door het Tolteam en daarbij belastende verklaringen aflegde over de handelwijze van de gemeente jegens S.E. Fireworks. De Pv's waarin deze, voor de gemeente uiterst bezwarende, verklaringen zijn vastgelegd zijn uiteraard beschikbaar.

[47] Bronnen: Talrijke documenten uit het strafdossier en latere correspondentie wijzen op de onwil van het Openbaar Ministerie om ook maar te overwegen de brandweer te vervolgen. Er wordt een collegiaal beoordelingsrapportje opgemaakt (rapport ing. M.H. CAMP) dat door moet gaan voor hét justitieel onderzoek naar het brandweeroptreden, waarin wordt geconcludeerd dat de brandweer niets viel te verwijten omdat vuurwerk nu eenmaal als niet gevaarlijk bekend stond. Niets over de gevarenaanduidingen, de wijze van blussen, het eventueel openen van de deuren tijdens de brand, niets. Minister REMKES vindt het zelfs nodig om jaren later nog naar de gemeenteraad van Enschede een brief te schrijven waarin het brandweeroptreden wordt goedgepraat op basis van aantoonbaar foutieve elementen.

[48] Bron-1: Vakblad van de Nederlandse Vereniging voor Brandweerzorg en Rampenbestrijding: 'Brandweer in Beweging', nummer november 2006, interview met Stephan Wevers, regionale brandweercommandant Twente, over de Vuurwerkramp en wat er daarna gebeurde. Blz. 38-47. Interview en redactie door het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement. Citaat:

> *"Al na enkele dagen wordt het de brandweerleiding duidelijk dat mensen het risico lopen in vier of vijf verschillende onderzoeken mee te moeten draaien. 'Wij hebben besloten om in eerste instantie alles af te houden en de prioriteit te leggen bij het op een rij zetten van alle zaken die ons te wachten stonden."*

[49] Bron: Bovengenoemd vakblad 'Brandweer in Beweging', nummer november 2006, interview met Stephan Wevers, blz. 38-47. Citaat:

> *"Een ander bijzonder punt dat Stephan Wevers aanhaalt, is de plek die het rechercheonderzoek innam. 'Vreemd genoeg had de brandweer daar een goed gevoel over. In de gesprekken met de rechercheurs konden mensen aangeven wat ze hadden gedaan. Als mensen zeiden dat ze "A" hadden gedaan, kon dat helemaal worden gereconstrueerd met fotomateriaal en videomateriaal. Toen bleek deels dat mensen weliswaar dachten dat ze bepaalde dingen hadden gedaan, maar dat die opvattingen door de recherche weerlegd konden worden. Als betroken brandweerlieden hoorden dat zij een bepaalde handeling niet gedaan konden hebben, werkte dat mee aan het beter invullen van hun herinneringen: aan de hand van de gesprekken met de recherche kregen mensen hun eigen plaatje completer."*

[50] Bron: Bovengenoemd vakblad 'Brandweer in Beweging', nummer november 2006, interview met Stephan Wevers, blz. 38-47. Citaat:

> *"Wat betekent de ramp voor Stephan Wevers persoonlijk? 'Je gaat erin als hoofdofficier en je komt eruit als een manager. Je leert als in een snelkookpan van alles wat je geleerd hebt in het vak binnen een jaar tijd. Je verliest je naïviteit op een aantal punten. Alle deuren gaan open; je loopt bij elke bestuurder de deur plat. Je krijgt wat betere kijk op het veiligheidsveld. Alles is onderhandelbaar. Je leert ook strategische denken over agenda's. Wat wil OOSTING, wat wil de inspectie, wat wil het gemeentebestuur. Waar vinden we elkaar? Waar pak ik iets, waar pakt die ander iets?"*

[51] Bron: Het boekje 'Bestuurlijke Vertellingen', zie de besprekingen in <H.4.4.1> en <H.2.1.9> Citaat van gemeentesecretaris Arjan van Gils op blz. 89 van 'Bestuurlijke Vertellingen': *"OOSTING houdt ook een heldere lijn naar het strafrechtelijk onderzoek. Voor ons geldt bij al die onderzoeken die over ons heenkomen, dat we een ankerpunt nodig hebben. Dat is OOSTING. Die is de maat der dingen."*.

[52] Bron: Interview met WEGES in 2006, opnemen citaten, zie email RJB van 29.01.2018

[53] Bronnen: 1. Het slot-Pv van de Koninklijke Marechaussees binnen het Tolteam over MILAN. Het feit dat alle aanwijzingen naar strafbaar handelen door MILAN buiten het strafdossier van het OM Almelo werden gehouden en kennelijk in een separaat intern tuchtrechtelijk defensietraject werden afgewikkeld. 2. Citaat uit het boek van Maarten BOLLEN, waarin staat dat MILAN niet vervolgd kon worden, omdat zij niet op de hoogte waren van het feit dat er ook evenementenvuurwerk opgeslagen werd bij S.E. Fireworks. Dit is aantoonbaar onjuist (o.a. correspondentie uit 1994 tussen gemeente en MILAN waarin over de omschakeling van consumenten naar evenementenvuurwerk wordt gesproken: o.a. brief 94M004719TMH, d.d. 27.5.1994 van de gemeente Enschede aan DMKL-MILAN). 3. Mededeling van voormalig defensiemedewerker dat majoor CEELEN als gevolg van zijn onregelmatig handelen reeds vóór de ramp was geschorst en later door Defensie is bestraft met ontslag. Dit tuchtrechtelijk traject stond geheel los van de Vuurwerkramp. Steller heeft geen weet van eventueel strafrechtelijke vervolging buiten het dossier van de Vuurwerkramp.

[54] Bron: o.a. uit het in 2015 verschenen document van een ex-rijksambtenaar, die als jurist gewerkt heeft bij de bevoegde ministeries van VROM (1985 – 1998) en V&W (1998 – 2004), mr. A. den Breejen, blijkt dat de Nederlandse rijksoverheid op alle fronten van regelgeving betreffende transport, classificatie en opslag van vuurwerk, ernstig tekort is geschoten. De rijksoverheid, zoals VROM en V&W zijn bij het strafrechtelijk onderzoek echter nooit serieus in beeld gekomen. Met name ten aanzien van het ministerie van V&W is dit nalatig te noemen. Zie hiervoor geheel hoofdstuk <H.6>.

[55] Bronnen: Het internationaal opsporingsbevel (onnodig, alleen voor de bühne), de faxen naar Den Haag bij de aanhouding van de directeuren, de Pv's van aanhouding, bewaring, verlenging gevangenhouding, tenlastelegging, verzwaring tenlastelegging, de timing van deze trajecten onderling.

[56] Bronnen: Het Pv 'Project SMALLENBROEK' waaruit blijkt dat geen enkele aandacht is geschonken aan mogelijke motieven van SMALLENBROEK voor het geven van opdracht tot brandstichting. Die motieven blijken overduidelijk uit de tijdens de review gevonden documenten.

[57] Deze omschakeling van vrijspraak naar veroordeling wordt elders in dit document uitgelegd. Zie de hoofdstukken <H.2.2> en <H.4.2.1> over de strafvervolging en de lessen van Culemborg.

[58] Bron: De elders in dit document toegelichte tekortkomingen in de regelgeving voor de opslag van vuurwerk, zoals gesignaleerd door voormalig VROM en V&W senior beleidsmedewerker, mr. A. Den Breejen. Zie <H.2.5>, <H.4.2.2>, <H.4.4.3> en vooral <H.6>.

[59] De kunstmatige creatie door het OM van de notie *"Te-veel-en-te-zwaar"* vuurwerk, door o.a. een verkeerde voorraadreconstructie en een verkeerde her-classificatie van het S.E. Fireworks-vuurwerk, wordt uitgelegd in hoofdstuk <H.2.3>.

[60] Bron: Proces-verbaal inzake 'Internationale rechtshulp', opgemaakt door het Tolteam van de politie Twente op 22 februari 2001. Daarin staat onder meer:

> *"Uit het overzicht internationale rechtshulp blijkt welke bedrijven zijn bezocht in het kader van de internationale rechtshulp. Tot op heden werd geen uitvoering gegeven aan de rechtshulpverzoeken aan China en Hongkong. Reden hiervoor is dat door de Nederlandse autoriteiten niet de door met name Hongkong gewenste reciprociteitsverklaring kon worden afgegeven."*

Zie ook <H.2.3.3.3.3>.

[61] Bron: Kamerbrief van de Minister van Justitie van 19 april 2001.

[62] Bron: Brief van de directeur-generaal Goederenvervoer, ir. B. Westerduin aan de minister van V&W, d.d. 12 april 2001, kenmerk G/V-01/002620, onderwerp: *'Gebruik van vervoersclassificatie bij vuurwerk in transport en opslag'*.
[63] Dit is een héél belangrijk punt. Het vuurwerk was vooraf geclassificeerd door de bevoegde exporterende autoriteiten als subklasse 1.4. Geheel volgens internationale afspraken die Nederland dient te respecteren. Wanneer je echter ditzelfde vuurwerk onder bepaalde condities opsluit en laat ontbranden dan ontstaan felle branden of zelfs explosieve reacties die achteraf gezien een indeling in de subklasse 1.3 of subklasse1.1 rechtvaardigen. Dit is een onjuiste manier van herbeoordeling achteraf van het vuurwerk dat op de rampdag voorradig was en alleen onderhevig was aan de classificatie door de bevoegde Chinese autoriteiten en niet aan in de toekomst te bepalen her-classificatie op basis van nog niet plaatsgevonden vuurwerkbeproevingen.
[64] De verklaringen van medewerkers van S.E. Fireworks waren niet consistent en spraken elkaar soms tegen. Door de autoriteiten is met name gebruik gemaakt van één verklaring d.d. 28.11.2000 van voormalig mede-eigenaar van S.E. Fireworks W. PATER over de ligging van 6 inch Titanium Salutes in bunker C11. Deze is op verkeerde wijze verwerkt in het Proces-verbaal van opslag van 20 febr. 2001. Bovendien heeft W. PATER deze verklaring later (in mei 2001) ingetrokken, maar toen was het strafrechtelijk dossier al afgesloten.
[65] Bronnen: luchtfoto's uit 1960 en 2000. Foto's van de ruimte onder de bodemplaten van de voormalige vuurwerkopslagruimtes, die is ontstaan door het inklinken van het gestorte puin op de voormalige kolenopslagplaats.
[66] Verklaringen afgelegd in het kader van het strafrechtelijk onderzoek door de oud-voorzitter van de Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland (VEN), waarin wordt verklaard dat geen enkele overheidsinstantie bereid was om de klachten over onduidelijke en onjuiste classificatie van vuurwerk in Nederland serieus te nemen en op te volgen.
[67] Bron: Beoordeling van het NFI-hoofdrapport door een onafhankelijk deskundige op het gebied van branden en rampenbestrijding, oud brandweerofficier drs. F. Vos.
[68] Bron: Verslagen van overlegvergaderingen tussen vertegenwoordigers van TNO, NFI, OM en Politie.
[69] Bron: De correspondentie tussen de commissie OOSTING en de buitenlandse deskundigen, alsmede de rapportages zoals die door de commissie OOSTING openbaar zijn gemaakt.
[70] Bronnen: Filmbeelden van de vuurwerkproeven op de Maasvlakte van 2000, met open deuren, en beelden van proeven met gesloten containers. Bij de geopende deuren is drukopbouw onmogelijk en treedt alleen brand op. Bij gesloten deuren treedt in sommige gevallen wél een explosie van het vuurwerk op.
[71] Bronnen: Filmbeelden van de proeven in Polen, het aangebrachte opschrift bij de filmbeelden, foto's van het vullen van de bewuste container met vuurwerk, waarop zichtbaar de classificatie 1.4 en de etiketten van TNO. Verklaringen van bij de proeven aanwezige brandweerlieden.
[72] Bron: Processen-verbaal van verhoor door de rijksrecherche van de Officier van Justitie Herman STAM en parketsecretaris Wim WIJGA.
[73] Zie de uitleg van de resultaten van een analyse van het NFI hoofdrapport door de extern deskundige Drs. F. Vos, zoals weergegeven in hoofdstuk <H.2.4>.
[74] Zie de opmerkingen ter zake van deskundige rijksambtenaar in zijn rapportage uit 2015 en het volledig ontbreken van onderzoek door het OM op het gebied van de regelgeving in Nederland. Zie hoofdstukken <H.2.5>, <H.4.2.2>, <H.4.4.3> en vooral <H.6>.
[75] Bron: Boek: *'Op zoek naar de onderste steen'* van politiemedewerker en historicus Maarten Bollen. Dit boek is gesubsidieerd door het ministerie van BZK en geschreven in opdracht van de politie Twente.
[76] Bron: Boek: *'Op zoek naar de onderste steen'* van politiemedewerker en historicus Maarten Bollen.
[77] Zie voor een uitleg en opsomming van de door het OM uit de strafdossiers weggelaten documenten hoofdstuk <H.2.6>.
[78] Bronnen: het strafdossier en het betoog van de officier van justitie.
[79] Dit dossier is nooit opgevraagd door OM en/of Tolteam. Het lag nog steeds bij advocaat mr. KROEP en is uiteindelijk maar door iemand namens BAKKER bij mr. KROEP opgehaald.
[80] Bron: Het proces-verbaal 'Project SMALLENBROEK' van het Tolteam van de politie Twente.
[81] Proces-verbaal van inbeslagname.
[82] Proces-verbaal opgemaakt door de beide marechaussees.
[83] Zie voor een uitleg en opsomming van de handelingen die door het OM en politie zijn verricht jegens beide melders PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN hoofdstuk <H.2.7>.

[84] Zie voor een uitleg en detaillering van de rol van de feitenonderzoeken tussen 2010 en 2012, alsmede de rol van de rijksrecherche daarin, het hoofdstuk <H.2.10>.
[85] Bronnen: O.a. de brieven van mr. J.P. Plasman (28 november 2001) en mr. M. Spruijt (1 oktober 2001) over het gedrag van rechter-commissaris MELAARD bij het afnemen van getuigenverklaringen in de strafzaak tegen S.E. Fireworks directeur BAKKER. Tevens gesprekken van steller (PvB) met R.J. BAKKER over de wijze van optreden van de rechter-commissaris. In het dossier van DE VRIES is er bijvoorbeeld de waarschijnlijke aanwezigheid van rechter-commissaris mr. MELAARD bij de brainstorm dag van 1 november 2000. Op die dag heeft rechercheur MAANDAG het rode sportbroekje van DE VRIES uit de verpakking gehaald en met zijn handen voor zich gehouden. Dit verklaarde MAANDAG bij diezelfde rechter-commissaris.
[86] Zie voor een zeer uitvoerige beschrijving en uitgebreide bronverwijzing de hoofdstukken <H.2.8> Uitschakeling BIZ-GM en <H.2.9> Inzet en sturing rijksrecherche.
[87] Hoewel buiten de scoop van dit rapport vallend, zijn over de handelwijze van de Ombudsman indringende vragen blijven liggen. De Ombudsman stelt in zijn afwijzingsbrief aan de melder dat hij door het college van Pg's in staat is gesteld om een aantal onderzoekers kennis te laten nemen van de achterliggende documenten van de rijksrecherche. Indien dit klopt is hier op zijn minst sprake van ernstige incompetentie gelet op de anomalieën die naar voren komen uit de analyse van de rijksrecherchestukken, zoals besproken in de hoofdstukken <H.2.8> en <H.2.9>. Aangetekend dient ook te worden dat de Nationale Ombudsman inmiddels zicht had gekregen op een benoeming als lid van de Europese Rekenkamer in Luxemburg, waardoor hij wellicht wat minder gefocust is geweest.
[88] Een beperkte selectie van aantekeningen van oud-Tolteamrechercheur PAALMAN is te zien op zijn website: http://devuurwerkramp.nl/ die sinds december 2013 in de lucht is.
[89] Het betreft hier de vuurwerkexplosie bij het bedrijf MS Vuurwerk te Culemborg op 14 februari 1991 om 11u50m, waarbij 'slechts' twee doden (personeelsleden van MSV) vielen omdat het bedrijf in het buitengebied was gelegen, omgeven door weiland. Desondanks was de materiële schade in de wijde omgeving aanzienlijk. De drukgolf als gevolg van de explosie was zo groot dat deze zelfs tot vijftig kilometer verderop nog werd gevoeld en zelfs daar nog schade veroorzaakte, mogelijk vanwege reflectie van de drukgolf tegen het wolkendek. Bij de vuurwerkramp in Enschede was er geen wolkendek aanwezig.
[90] Daartoe gedwongen door een uitspraak van de rechter, berichtte op 27 juni 2007 de minister van Justitie E.M.H. Hirsch Ballin (brief Min. v. Just., de afdeling BJZ, kenmerk: 5491465/07) aan advocaat mr. J. Peters en zijn beide cliënten PAALMAN en DE ROY van ZUYDEWIJN, in het antwoord op het door beide cliënten ingediende bezwaarschriften tegen de afwijzing van het WOB-verzoek naar het rijksrechercherapport van juni 2004 over het Tolteam van de Vuurwerkramp, dat hij een geanonimiseerde versie van het rijksrechercherapport openbaar zou maken.
[91] Rijksrecherche, eindrapport van 17 juni 2004, proces-verbaal nummer: 20030132, bijlage inhoudende een lijst met 30 verhoorde getuigen, in totaal 100 verhoorverslagen, vastgelegd op 452 blz.
[92] Bureau Interne Zaken politie Gelderland-Midden, bijlage inhoudende een lijst met 28 verhoorde getuigen met bijbehorende processen-verbaal van verklaringen, vastgelegd op 196 blz.
[93] Boeken die bij de review zijn gebruikt:

1. De Ramp van Enschede, door Frans de Lugt in opdracht van de Twentsche Courant Tubantia (2000).
2. Blijvende herinneringen, door het Instituut voor Psychotrauma in opdracht van de gemeente Enschede en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2001).
3. Gemeente Enschede: 'Berichten uit de Bloemenzee' (2001).
4. Dagblad Trouw: het boekje 'Enschede en de Ramp' (2001).
5. Voormalig wethouder van Enschede Dick Buursink: het boekje 'Getekend' (2002). De titel van het boekje verwijst naar de handtekening van toenmalig wethouder Buursink onder de milieuvergunning van S.E. Fireworks.
6. Op zoek naar de waarheid van de Vuurwerkramp, door onderzoeksjournalist Simon Vuyk (2004).
7. Het spel en de spelers, Enschede na de Vuurwerkramp, kroniek van de wederopbouw-2. Door Bernard Colenbrander in opdracht van het projectbureau wederopbouw van de gemeente Enschede (2004).
8. Op zoek naar de onderste steen, door politiemedewerker Maarten Bollen, in opdracht van de politie Twente en gesubsidieerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken (2004).
9. De Vuurwerkramp van Enschede, bestuurlijke vertellingen door Uri Rosenthal, Jan MANS, Arjan van Gils en Erwin Muller, over de werkzaamheden van het Crisis Opvangteam (COT) in Enschede, in het eerste jaar direct na de ramp (2004).

10. Misdaad 2004, geruchtmakende zaken van Nederlandse Topadvocaten, door Jaap Jongbloed en Simon Vuyk, blz. 98 – blz. 106, bijdrage van advocaat mr. J. Peters (2004).
11. Dissidente rechercheurs in Enschede, tegenspraak in de opsporing, door mr. M. de Maaré en prof. Dr. Peter J. van Koppen in de serie 'Gerede twijfel' (2006).
12. Tegendraads, door Harrie Timmerman, hoofdstuk: *'De zaak André de V.'*, blz. 71 – blz. 83 (2007) en de in 2017 door Timmerman gepubliceerde update, waarbij hij betreffende de vrijspraak van André DE VRIES door het gerechtshof van inzicht is veranderd.
13. Waakzaam & Dienstbaar, door Hans van den Brink, Angelica Molter en Antien Aletrino in opdracht van de Raad van hoofdcommissarissen van politie (2008).
14. De waarheid achter de Vuurwerkramp, door Simon Vuyk (2010).
15. Tragiek der onmacht, door voormalig rijksambtenaar, als jurist werkzaam op het terrein van de regelgeving voor gevaarlijke stoffen (2010).
16. Alle in De Volkskrant gepubliceerde artikelen in de periode 2000 – 2016 met het trefwoord 'Vuurwerkramp'.

[94] Bronnen: Opsomming van alle geraadpleegde filmbeelden en documentaires over de Vuurwerkramp, zoals:

1. Beeldopnamen van de vuurwerkexplosie in Culemborg in februari 1991.
2. Interviews met de voormalige eigenaar (tot de explosie) en de nieuwe eigenaar (na de explosie) van het vuurwerkbedrijf MS Vuurwerk te Culemborg, dat in 1991 explodeerde.
3. Interne bedrijfsfilmopnamen van S.E. Fireworks van vóór de ramp, met beelden van de bedrijfssituatie en van werkzaamheden verricht door S.E. Fireworks tijdens evenementen.
4. Uitzendingen van nieuwsrubrieken gewijd aan nieuwe ontwikkelingen in het onderzoek naar de Vuurwerkramp Enschede, zoals Brandpunt, Twee-Vandaag, KRO-Reporter, Netwerk,
5. De driedelige serie *'De geheimen van Enschede'*, gemaakt door onderzoeksjournalist Simon Vuyk en uitgezonden door SBS-6 in 2001, 2002 en 2003.
6. De vijfdelige serie van RTV-Oost over de Vuurwerkramp uit het programma *'In De Wandelgangen'*, zoals uitgezonden op 6, 7, 8, 9 en 10 mei 2010.
7. Het programma *'Abenteuer Wissen'* van de Duitse publieke omroep ZDF, dat twee afleveringen wijdde aan de Vuurwerkramp en in Oostenrijk uitgevoerde testen met vuurwerk, zoals uitgezonden in 2005 en 2007.
8. Diverse Internetfilmpjes met beelden van vuurwerkongelukken en rampen in het buitenland, zoals Mexico, de VS, het VK, Rusland en China.
9. Beelden van vuurwerkproeven Maasvlakte 2000, betaald door fa Schuurmans, begeleid door TNO.
10. Beeldopnamen van de in het kader van het EU onderzoeksprogramma CHAF uitgevoerde grote-schaal vuurwerkproeven in Polen in 2005.
11. Beeldopnamen van de door de Oostenrijkse vuurwerkspecialist Alfred Kappl, in samenwerking met de Oostenrijkse brandweer, uitgevoerde proeven met ontbrandend vuurwerk binnen en buiten containers.
12. Documentaire gemaakt in 2010 door filmmaakster Astrid Bussink: 'Mijn Enschede'.
13. Videoregistratie gemaakt in opdracht van het IAC van de gemeente Enschede, met opnamen van de zwaarst getroffen delen van de stad. Opgenomen op zondag 21 mei 2000 en vrijdag 2 juni 2000 vanuit een rijdende bus. Titel: *'De registratie van de getroffen wijk'*.
14. Documentaire gemaakt door filmmaker Roy Dames: *'Rudi BAKKER – Tot het bittere einde'*.

[95] Bronnen: WOB-verzoeken, toelichtingen, aanvullende stukken en bezwaarschriften van de juridisch vertegenwoordiger van BAKKER aan de gemeente Enschede en aan het college van procureurs-generaal uit de jaren 2015 en 2016. De brief van het college van Procureurs-generaal, d.d. 30 augustus 2016, kenmerk: PaG/BJZ/49744, gericht aan de juridisch vertegenwoordiger van R.J. BAKKER. Daarin antwoordt het College van Pg's op een bezwaarschrift van BAKKER tegen een eerdere afwijzing van een WOB-verzoek. Dit WOB-verzoek betrof de door het Openbaar Ministerie direct na de ramp in beslag genomen dossiers van de gemeente Enschede. Het gaat hierbij specifiek om vier dossiers:

1. Dossier betreffende de gemeentelijke Brandweer, inclusief het aanvalsplan betreffende S.E. Fireworks ten tijde van de ramp.
2. Dossier betreffende het gemeentelijk grondbedrijf, inclusief de correspondentie, verslagen en andere documenten betreffende de (door partijen gewenste) verhuis van S.E. Fireworks vanuit de Tollenstraat naar een industrieterrein buiten woongebied gelegen.

3. Dossier Vuurwerkopslag over de periode 1968 – 1992.
4. Dossier vuurwerkopslag vanaf 1992.

In het antwoord van het college van Pg's staat de volgende paragraaf:

> *"Naar aanleiding van uw verzoek heeft onder mijn bestuursorgaan een archiefonderzoek plaatsgevonden. Daaruit volgt dat er geen documenten zoals bedoeld in uw verzoek onder mij berusten. Weliswaar is tijdens het onderzoek naar de Vuurwerkramp onder de gemeente Enschede een administratie in beslag genomen, maar niet is gebleken dat de door u gevraagde documenten onderdeel waren van deze administratie. Er zijn dan ook geen aanwijzingen dat het Openbaar Ministerie in het bezit is geweest van de door u gevraagde documenten."*

Deze paragraaf is voor een herzieningsverzoek aan de Hoge Raad van groot belang omdat dit de bevestiging is dat de door BAKKER gevraagde 4 dossiers, betreffende de verplaatsing van S.E. Fireworks vof, nooit onderdeel hebben kunnen uitmaken van het strafrechtelijk dossier. Alle daarin vervatte gegevens zijn daarmee potentiële nova.

[96] De volgende websites en internetfora zijn geconsulteerd:

1. http://community.fortunecity.ws/marina/manatee/714/
2. http://rudibakker.nl/
3. http://www.rtvoost.nl/nieuws/default.aspx?cat=514&undefined
4. http://devuurwerkramp.nl/
5. http://www.enschederamp.nl/
6. http://www.enschede13mei2000.nl/
7. http://www.enschederamp.nl/forum/
8. http://www.mijnmentaleleefomgeving.nl/?page_id=508
9. http://www.hulpverleningsforum.nl/index.php
10. http://Vuurwerkramp.startpagina.nl/
11. http://www.vuurwerkbranche.nl/
12. http://www.hetbrandweerforum.nl/index.php

[97] Voormalig brandweerofficier Mart van Troost heeft in 2004 een presentatie gegeven aan de gemeenteraad in Enschede, waarin hij de gemeenteraadsleden wees op de werkelijke gevarenaanduidingen die bij S.E. Fireworks aanwezig waren en de consequenties daarvan voor het brandweeroptreden. De gemeenteraad heeft toen indirect en direct brieven geschreven naar minister REMKES van BZK over deze kwestie, waarop de minister schriftelijke antwoorden gaf die niet met de waarheid in overeenstemming zijn. Van Troost heeft REMKES ook zelf aangeschreven. Dit is van belang gelet op de informatiepositie van REMKES.

[98] Voormalig brandweerofficier Drs. Fred Vos heeft in twee fases, in 2002 en verder uitgewerkt in 2014, een uitgebreide analyse geschreven van het NFI hoofdrapport dat de basis vormde van de bewijsvoering van het Openbaar Ministerie in de strafzaak tegen S.E. Fireworks directeuren BAKKER en PATER. Deze analyse velt een vernietigend oordeel over het NFI-rapport en de daarin gehanteerde wijze van bewijsvoering en pseudowetenschap. Vos concludeert op basis van de door hem geconstateerde ernstige tekortkomingen dat het waarschijnlijk is dat het NFI naar een te voren bepaalde einduitkomst heeft toegewerkt.

[99] Ex-brandweerofficier Jans WEGES, ten tijde van de ramp in dienst van de brandweer Enschede, heeft meteen de vroege ochtend na de ramp een aantal verklaringen opgenomen van bij de eerste inzet betrokken brandweerlieden. Hoewel deze verklaringen met een heel ander doel werden afgenomen, bevatten deze verklaringen details van het brandweeroptreden die in de latere door het Tolteam afgenomen verklaringen niet meer zijn terug te vinden. Dit heeft WEGES zelf verklaard in juli 2006. Deze verklaringen zijn onvindbaar geweest gedurende een aantal jaren. Bij het tweede van drie nakomende feitenonderzoeken (VerEsal 2011) is er blijkens de eindrapportage geen waarde meer aan deze verklaringen toegekend. Zie <H.2.10.5.3.8> en <H.7.1.18>. Ook heeft WEGES in oktober 2006 een verklaring afgelegd waaruit kan blijken dat de brandweer tijdens het blussen de deuren van meerdere vuurwerkopslagplaatsen heeft geopend. Zie <H.7.1.18>.

[100] Ex-brandweerofficier Ben Janssen was van nabij betrokken bij de internationale verslaggeving over de CHAF grote schaal vuurwerkproeven in Polen (2005) van de Europese Unie. Daarin heeft hij op een internationale conferentie verslag gedaan van de invloed van de omstandigheden van opslag van vuurwerk op de explosiviteit ervan, met name ook bij klasse 1.4 vuurwerk.

[101] Brandweerofficier Rein Hulst heeft in een scriptie (publicatie 1 mei 2009) van een masterstudie beschreven hoe het ministerie van BZK, bijgestaan door TNO, er in slaagde een crisis te voorkomen tussen de brandweer en BZK over de discutabele Nederlandse blusvoorschriften bij brandend vuurwerk. Deze crisis dreigde te ontstaan

doordat enkele bij grote schaal vuurwerkproeven in Polen aanwezige brandweerofficieren bleek dat onder bepaalde omstandigheden ook vuurwerk van de veilig geachte klasse 1.4 heftig kan exploderen. De Nederlandse voorschriften voor de brandweer hielden (én houden) hier geen rekening mee.

[102] Voormalig brandweerman Herman Zendman heeft meermaals verklaard, laatstelijk onder ede bij de rechtbank te Zwolle (2017) dat hij, jaren voor de ramp, de auteur is geweest van het aanvalsplan voor de brandweer bij het object S.E. Fireworks. Aangezien door overheid (OM, OOSTING, gemeente, brandweer) altijd is beweerd dat dit aanvalsplan niet bestond is dit een betekenisvolle verklaring. Ook WEGES heeft bij een gelegenheid (2006) bevestigd dat zo'n aanvalsplan er was.

[103] Ex-brandweerofficier D was prominent aanwezig bij de grote schaal vuurwerkproeven in Polen en kon steller uit de eerste hand beschrijven hoe groot de verrassing was van de aanwezige wetenschappers, deskundigen en brandweerlieden toen bleek dat een container met alleen klasse 1.4 vuurwerk zo enorm kon exploderen. Dit is naderhand door TNO ontkend.

[104] Bron: Het COT-boekje *'Bestuurlijke Vertellingen'* geschreven door COT-voorzitter Uri ROSENTHAL, burgemeester Jan MANS, gemeentesecretaris Arjan van Gils en COT-directeur Erwin Muller.

[105] Dit blijkt uit de betekenis van de bij S.E. Fireworks ten tijde van de ramp correct aangebrachte gevarenwaarschuwingen. Hierover is in de rapportage OOSTING en brieven van minister REMKES gelogen.

[106] Bron-1: Brief van 22 juni 1999 van de gemeente Enschede, Bouw- en Milieudienst, Afdeling Milieu, kenmerk: 99B010109-MIL, Tolteamdossier MB-II blz. 00529, gericht aan de directeur Materieel Koninklijke landmacht.
Bron-2: Artikel in de Volkskrant van 17 mei 2000 getiteld: *"Legeradviseur voor vuurwerk van functie ontheven"*
Bron-3: Bron: Proces-verbaal van 8 februari 2001, getiteld: *"Proces-verbaal m.b.t. Bureau Advies Milieuvergunningen (MILAN)"*, lengte 24 blz., opgemaakt door twee leden van de Koninklijke Marechaussee, G. Looijen en H.C.J. Korswagen. Hieruit kan blijken dat de gegevens van de misstanden van MILAN nooit als zodanig in het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp zijn geïncorporeerd.

[107] Bronnen: Het boek van politiefunctionaris Maarten BOLLEN (april 2004), de verhoren van verdachte gemeenteambtenaren (4 tot 10 april 2001), de vastleggingen van Tolteam rechercheur PAALMAN en de verklaringen van het Openbaar Ministerie (april en mei 2001) ter zake van de buitenvervolgingstelling van de overheid.

[108] Bron-1: het vonnis van de rechtbank Almelo tegen de S.E. Fireworksdirectie, waarin de rechtbank schrijft het onbegrijpelijk te vinden dat het OM de oud-eigenaar niet vervolgt.
Bron-2: De correspondentie tussen gemeente en MILAN waaruit blijkt dat oud-eigenaar SMALLENBROEK jarenlang zonder vergunning zijn bedrijf heeft geëxploiteerd.
Bron-3: Het Tolteam proces verbaal inzake het strafrechtelijk onderzoek naar SMALLENBROEK dat ondeugdelijk blijkt te zijn geweest.
Bron-4: Het dossier van S.E. Fireworks-advocaat Kroep waarin minutieus de gronden zijn vastgelegd voor de door BAKKER aangespannen bodemprocedure tegen SMALLENBROEK.

[109] In de persoonlijke aantekeningen van Jan PAALMAN, gemaakt tijdens het Tolteamonderzoek, is duidelijk te zien dat er binnen het Tolteam een omslag plaatsvindt nadat men gaat geloven dat André DE VRIES de dader is van de brandstichting die leidde tot de ramp. Alle andere onderzoekssporen worden of gesloten, of zonder prioriteitstelling afgewerkt.

[110] Citaat toegeschreven aan burgemeester Jan MANS (bron nog niet achterhaald)

[111] Bron: Verklaring van de heer RIP afgelegd bij de commissie OOSTING op 2 oktober 2000 om 16u00.

[112] Bronnen: Boek politiefunctionaris Maarten BOLLEN, persverklaringen door het OM uit april en mei 2001 en de aantekeningen van Jan PAALMAN. De formeel door het OM uitgegeven verklaring is dat de Vuurwerkramp, vanwege het vele leed, zich niet leent voor een proefproces.

[113] Bronnen: Boek *'Op zoek naar de onderste steen'* van politiemedewerker Maarten BOLLEN, blz. 278. Datum: 1 september 2000 om 10.15 uur. Citaat:

> *"Opbouw tenlastelegging gemeente Enschede en MILAN. Isabel MENSINK: Uiteindelijk kwamen we zover dat we de gemeente zouden kunnen vervolgen wegens dood door schuld. Ik geloofde er voor 100% in dat we de zaak rond zouden krijgen, ook al is het juridisch gecompliceerd. Vergelijk het met automobilisten die door rood rijden, ze maken bewust een fout, maar zonder de opzet iemand dood te rijden. Als dat toch gebeurd zijn de gevolgen verwijtbaar. Dit geldt ook voor de gemeente Enschede. De gemeente heeft een situatie laten ontstaan van opslag van evenementenvuurwerk in zeecontainers, terwijl ze wisten hoe gevaarlijk dat was. Ze hadden een rapport in bezit waarin werd aangetoond dat zeecontainers maar heel kort brandwerend zijn. De*

gemeente Enschede was de enige gemeente in Nederland die de opslag van evenementenvuurwerk in containers toestond. De eindverantwoordelijkheid ligt bij het college van B&W die de vergunning verlenen op voordracht van hun ambtenaren. Het college is ook verantwoordelijk voor de sfeer onder de handhavers binnen de gemeente. Zij wilden immers jarenlang niets van handhaven weten (blz. 237). Er waren ook te weinig handhavers in dienst."

Dagboek oud-Tolteamrechercheur Jan PAALMAN

[114] Bronnen: Processen-verbaal van verklaring door gemeenteambtenaar van de milieudienst Enschede, afgelegd op 4 en 5 april 2001

[115] Bron: Vonnis rechtbank Almelo d.d. 2 april 2002, LJN: AE0935, Parketnummer: 08/000120-00. Enkele citaten:

''de gemeente Enschede en haar met de vergunningverlening belaste en controlerende ambtenaren, … hebben hun taken in deze op een volstrekt onbegrijpelijke wijze uitgevoerd.''

''Voor het besluit van het Openbaar Ministerie om … de gemeente Enschede … , niet strafrechtelijk te vervolgen, kan de rechtbank, hoe onvoorstelbaar onzorgvuldig hun optreden op alle fronten ook is geweest, wel begrip opbrengen. Naar de huidige stand van het recht staan het zogenaamde Volkel-arrest en het zogenaamde Pikmeer II-arrest daar namelijk aan in de weg''.

[116] Eenmaal brandend vuurwerk kan niet worden geblust met water, zelfs niet bij totale onderdompeling. Dit geeft het NFI toe. Bronnen: Verslag gesprek NFI-deskundige ir. Peter DE BRUYN bij Argos (juni 2004) en email wisseling NFI-deskundige Rikus Woortmeijer aan VEN-voorzitter Gerrit Wagenvoort (4 juni 2012). Het is dus absurd om boven op vuurwerkcontainers te gaan staan blussen. Bovendien had de brandweer voorgeschreven afstand in acht moeten nemen.

[117] Bij de gevarenaanduidingen zoals die bij S.E. Fireworks correct waren aangebracht had de brandweer niet eens mogen blussen en had alleen mogen evacueren. Echter indien men fingeert dat er aanduidingen voor alleen klasse 1.4 waren aangebracht dan mocht de brandweer wél blussen, echter met inachtneming van 25 m veiligheidsafstand.

[118] In de visie van de overheid en de brandweer was de mededeling van het S.E. Fireworks-personeel dat er alleen klasse 1.4 lag zo'n verkeerde mededeling, dat de brandweer misleid werd door te denken dat er alleen onschuldig vuurwerk lag. Echter de mededeling dat er alleen klasse 1.4 lag was inhoudelijk juist en ontsloeg de brandweer niet van het opvolgen van de instructies die aan de gevarenaanduidingen waren verbonden.

[119] Reeds in 1993/1994 corresponderen de gemeente Enschede en het Defensie-adviesbureau MILAN over het feit dat er een aanpassing van de vergunning nodig is omdat het bedrijf aan het omschakelen was van consumentenvuurwerk naar evenementenvuurwerk. Zo deze onwetendheid aan de zijde van de brandweer al bestond (hetgeen feitelijk onmogelijk was vanwege de deelname van OVD BOETES aan de AVIV-rapportage van het jaar ervoor, waarin voor S.E. Fireworks was weergegeven dat er vuurwerk vergund was in de klassen 1.4, 1.3 en 1.1, hetgeen evenementenvuurwerk is), ligt de verantwoordelijkheid daarvoor volledig bij de gemeente Enschede en de leiding van de gemeentelijke brandweer.

[120] Het systeem van opslag van vuurwerk in zware bunkers is geheel gericht op het buiten houden van vuur bij de voorraad vuurwerk. Het openen van deuren van vuurwerkopslagplaatsen tijdens een brand waarbij reeds brandend en ontploffend vuurwerk rondvliegt en vonkenregens rond dwarrelen, is het stomste wat een brandweerman kan doen. Dat wist S.E. Fireworks mede-eigenaar PATER en daarom gaf hij zijn sleutels niet af.

[121] Hoewel de vigerende blusvoorschriften in Nederland foutief waren (en zijn!), omdat deze stellen dat je brandend vuurwerk van de klasse 1.4 mag blussen van 25 m afstand, had mededirecteur BAKKER dus volkomen gelijk door de brandweerlieden er op te wijzen dat zij van de containers af moesten gaan.

[122] Bron: Rapport Brandweeroptreden 13 mei 2000 in het kader van het justitieel onderzoek. Steller: ing. M.H. CAMP MPA, 30 november 2000, 11 blz. incl. bijlage, inleiding en conclusie.

[123] Bron: De internationaal opgestelde ADR gevarenkaarten met instructies over hoe te handelen bij brand van een lading met gevaarlijke stoffen.

[124] Bronnen: beschikbaar fotomateriaal, zowel van vóór, als van tijdens de ramp, waarop de bij S.E. Fireworks aangebrachte gevarenaanduidingen zijn te zien.

[125] Bron: Onderzoeksrapport Vuurwerkramp Enschede van de Inspectie Brandweerzorg en Rampenbestrijding, januari 2001, 119 blz. Op blz. 44 en blz. 66 van het rapport staat vermeld dat de bevelvoerder van de TS645 (Schulte) op de deuren van de vuurwerkopslagplaatsen stickers met de vermelding '1.4' erop.

[126] Nederland heeft de internationale ADR regelgeving voor het transport van vuurwerk van toepassing verklaard op de opslag van vuurwerk, hetgeen onjuist is. Volgens die internationale regelgeving dient men zeer terughoudend op te treden bij een brand met ontplofbare stoffen in de gevarenklasse ADR-1. Nederland heeft hier een geheel eigen draai aan gegeven die toestaat dat de brandweer offensief zou mogen optreden bij een vuurwerkbrand. Deze officiële richtlijnen (door minister REMKES in 2005 nog eens bevestigd in een officiële BZK-circulaire) zijn zó twijfelachtig dat diverse veiligheidsregio's hebben besloten er van af te wijken en voor hun brandweerlieden de instructie op te stellen dat zij niet offensief maar defensief moeten optreden bij een vuurwerkbrand, ook als het alleen klasse 1.4 zou betreffen. Zie <H.8.5>. Wél blijken de Veiligheidsregio's conform de (verkeerd gebleken) richtlijnen van BZK adviezen te verstrekken aan gemeentes omtrent de te vergunnen opslagen van vuurwerk.
[127] Bron: Onderzoeksrapport Vuurwerkramp Enschede van de Inspectie Brandweerzorg en Rampenbestrijding, januari 2001, 119 blz. Op blz. 24 staan verschillende veiligheidsafstanden vermeld van zowel 25m als 50 m, van waaruit de brandweer veilig kan opereren bij brandend vuurwerk van de klasse 1.4. Op blz. 49 staat dat voor de brandbestrijding van vuurwerk van de klasse 1.4 geldt dat blussing moet optreden vanaf een afstand van 25 meter. Op blz. 49/50 staat dat bij vuurpijlen, siervuurwerk en groot vuurwerk van de klasse 1.4 de blussing van het object geen zin meer heeft en dat de brandweer een afstand van 100 meter in acht heeft te nemen. Het inspectierapport verwijst hiervoor naar het rapport en *circulaire 'Bestrijding van ongevallen, waarbij ontplofbare stoffen zijn betrokken'* van het ministerie van Binnenlandse zaken uit 1985.
[128] Bronnen: Foto- en filmmateriaal van tijdens de ramp.
[129] Bron: Verslag van het interview met de heer H.F.M. van Rooij, gehouden op 18 oktober 2000 om 11u in het kader van het onderzoek van de commissie OOSTING. De heer van Rooij staat in het verslag aangegeven in zijn hoedanigheid tijdens de ramp als 'Operationeel leider'.
[130] Bronnen: Foto's genomen tijdens de ontwikkeling van brand tot ramp door fotograaf Van Willigen, en filmopnamen, waarbij duidelijk zichtbaar is dat de brandweerlieden naast, voor en bovenop de vuurwerkopslagplaatsen staan en nog proberen het vege lijf te redden (wanneer de stalen zeecontainers beginnen op te bollen door de ontstane drukopbouw binnenin de gesloten container).
[131] Bron: Het COT-boekje *'Bestuurlijke Vertellingen'* geschreven door COT-voorzitter Uri ROSENTHAL, burgemeester Jan MANS, gemeentesecretaris Arjan van Gils en COT-directeur Erwin Muller.
[132] Bron: Bevindingen van Jan PAALMAN. (Aanvullende bronnen?)
[133] Bron: Brief van advocaat mr. P. Plasman gericht aan de Meervoudige Economische Strafkamer van de Arrondissementsrechtbank Almelo, van 28 november 2001, lengte 16 blz., op blz. 4 van genoemde brief staat beschreven hoe de RC ingreep bij een verklaring van brandweerman Hietbrink over het openen van de deur van bunker C4 door een brandweerman.
[134] De preparatie voor verhoor hield niet alleen in dat er vooraf afstemming is gepleegd in bijeenkomsten van de brandweer, maar ook dat zij adviezen hebben ontvangen van het advocatenkantoor Kienhuis-Hoving over welke zaken de brandweerlieden niet zouden behoeven te verklaren.
[135] Bron: Brief van advocaat mr. P. Plasman gericht aan de Meervoudige Economische Strafkamer van de Arrondissementsrechtbank Almelo, van 28 november 2001, lengte 16 blz., op blz. 3 en 4 van genoemde brief.
[136] Bronnen: Gesprek tussen PvB en mr. Plasman op 8 augustus 2016, waarin Mr. Plasman deze deal bevestigt. Tevens de Pleitnotities van Mr. Plasman inzake BAKKER/OM, parketnummer 08/000120-00 voor de zitting van 13 maart 2002, waarin staat dat de brandweer niet meer aan de orde komt bij de verdediging van BAKKER.
[137] Bron: Verklaring van BAKKER aan steller (PvB).
[138] De coördinerende rol van justitie en het OM blijkt o.a. uit kamerbrieven van 9 juni en 26 juni 2000 en de afstemmingsbijeenkomsten van 29 mei en 11 september 2000, zoals beschreven in <H.2.1.8.3.9>.>
[139] Bronnen: De originele sheets van de door Van Troost gegeven PowerPoint presentatie, alsmede diverse gesprekken met de heer van Troost over dit onderwerp.
[140] Bron: Brief van het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, getekend door minister REMKES, gedateerd 24 maart 2005, kenmerk: IOOV2004/84231, lengte 6 blz.
[141] Bronnen: Foto- en filmmateriaal van de bewuste proefneming, alsmede van het vullen van de bewuste container met vuurwerkpijltjes van de klasse 1.4, gecontroleerd en gelabeld door TNO. Tevens een ooggetuigenverslag van een brandweerman die ter plaatse was bij de proefnemingen.
[142] Bron: Brief van de commandant van de veiligheidsregio Noord-Holland Noord (Jos Stierhout), gericht aan de directeur Brandweer en GHOR van het Ministerie van Binnenlandse zaken (mevrouw mr. A.L.C. Roelofs),

kenmerk: 2005/MKR/234 van 27 oktober 2005. Deze directie is overigens inmiddels opgeheven en niet vervangen door een andere eenheid. Iedere veiligheidsregio kan nu handelen naar eigen inzicht.

[143] Bronnen: De steller had de beschikking over filmopnamen van de vuurwerkproeven op de Maasvlakte in 2000 gedaan. Op die opnamen is goed te zien dat na 30 min de deur van de opslagruimte wordt opengezet, waardoor er geen drukopbouw meer mogelijk is. Tevens een citaat uit een artikel dat is verschenen in Dagblad Trouw op 28 december 2013:

> *Ben Janssen, voormalig directeur van de Gezamenlijke Brandweer in Rotterdam en ex-voorzitter van de vakgroep ongevalsbestrijding gevaarlijke stoffen van Brandweer Nederland, wil dat een instituut als TNO een proef doet om zijn theorie te bewijzen. "Dit is nog nooit getest. Er zijn na Enschede wel proeven gedaan op de Maasvlakte, maar daarbij stond telkens een deur open. Dat verklaart de ontploffing van Enschede niet. Daar moet ofwel sprake zijn geweest van zwaarder vuurwerk ofwel van een volle gesloten ruimte die detonatie veroorzaakte."*

Dit artikel is te vinden op de website van Dagblad Trouw op het volgende adres: https://www.trouw.nl/home/het-bunkerdak-moet-eraf-kunnen~a046b3e6/ Zie vooral ook <H.8.12>!

[144] Bron: Door het Reformatorisch Dagblad is deze reactie van TNO opgetekend in het uitgebreide artikel van 10 mei 2016 in het RD. Echter uit de getuigenis van bij een bij de proeven aanwezige brandweerman en uit de eerder genoemde brief van de commandant van de veiligheidsregio Noord-Holland Noord komt wel degelijk het beeld naar boven van de mogelijkheid van het optreden van een heftige explosie van in een container opgesloten vuurwerk van de subklasse 1.4. Het heeft er alle schijn van dat TNO zich uit de situatie heeft proberen te liegen.

[145] Bron: Scriptie (47 blz.) geschreven in het kader van de opleiding: 'Master of Crisis and Disaster Management', zevende leergang, door Rein Hulst in mei 2009. Titel: *"Een andere kijk op vuurwerk, een crisis in de dop?"* Op te merken is dat de toenmalige regionaal commandant Noord-Holland Noord (Robin Burgering) de totstandkoming van deze scriptie heeft gesteund, blijkens het dankwoord van de auteur van de scriptie.

[146] Bron: De Vuurwerkramp van Enschede, bestuurlijke vertellingen door Uri ROSENTHAL, Jan MANS, Arjan van Gils en Erwin Muller, over de werkzaamheden van het Crisis Opvangteam (COT) in Enschede, in het eerste jaar direct na de ramp (2004). Citaten uit blz. 143: :

> *"De eerste 24 uur? Een wijdverbreide rampmythe is dat de eerste 24, zo niet de eerste paar uren beslissend zijn. Volgens die mythe moet onmiddellijk kordaat beslist worden, liefst door in hoog tempo aan iedereen commando's te geven. Dit beeld heeft alleen waarde voor zover een ramp onmiddellijk om een aantal … ingrepen vraagt of om acute … assistentie waarbij elke minuut uitstel de levenskansen … aanzienlijk verkleint. Maar juist bij grote rampen en crises is het beeld van de eerste 24 uur misleidend. Want de meest acute eerste fase van een grote ramp vergt een geheel andere aanpak. De autoriteiten in het beslissingscentrum moeten precies het tegendeel doen van wat de rampenfolklore suggereert. Ze moeten niet meteen grootse beslissingen nemen maar de tijd durven nemen om erachter te komen wat er eigenlijk aan de hand is. Intussen moeten ze erop vertrouwen dat de hulpverleners op eigen initiatief doen wat ter plekke nodig is. De mythe van de eerste 24 uur gaat ook in Enschede niet op. De eerste dag en nacht doen de autoriteiten wat ze te doen staat. … Ze gaan gewoon hun gang. De problemen dienen zich vanzelf aan."*

PvB: Het is heel wrang dit stukje rechtvaardiging van de overheid te moeten lezen, wetende dat er, geheel volgens de correct aangebrachte gevaarsaanduidingen, meteen een beslissing tot volledige evacuatie genomen had moeten worden. Men heeft dit nagelaten en men heeft de brandweer inderdaad gewoon zijn gang laten gaan, zonder de juiste aansturing van boven af, met alle gevolgen van dien. De problemen dienden zich inderdaad vanzelf aan.

[147] Bron: Brief van 22 juni 1999 van de gemeente Enschede, Bouw- en Milieudienst, Afdeling Milieu, kenmerk: 99B010109-MIL, Tolteamdossier MB-II blz. 00529, gericht aan de Directeur Materieel Koninklijke Landmacht.

[148] Bronnen: Artikel in de Volkskrant van 17 mei 2000 getiteld: *"Legeradviseur voor vuurwerk van functie ontheven"* en de in vorige eindnoot aangehaalde brief van 22 juni 1999 van de gemeente Enschede aan DMKL.

[149] Bron: Artikel in de Volkskrant van 17 mei 2000 getiteld: *"Legeradviseur voor vuurwerk van functie ontheven".*

[150] Bron: Proces-verbaal van 8 februari 2001, getiteld: *"Proces-verbaal m.b.t. Bureau Advies Milieuvergunningen (MILAN)"*, lengte 24 blz., opgemaakt door twee leden van de Koninklijke Marechaussee, G. Looijen en H.C.J. Korswagen. Zij waren t.b.v. het onderzoek naar MILAN toegevoegd aan het Tolteam van de politie Twente.

Hoewel Defensie beweert, o.a. in het vorengenoemde Volkskrantartikel van 17 mei 2000, dat de gegevens van de misstanden van MILAN zijn overgemaakt naar het Openbaar Ministerie te Almelo, zijn deze nooit als zodanig in het strafrechtelijk onderzoek naar de Vuurwerkramp geïncorporeerd, getuige dit eindproces-verbaal van de KMar leden van het Tolteam.

[151] Kamerbrief van 23 maart 2001 waarin de regering een officiële reactie geeft op het op 28 februari 2001 verschenen rapport van de commissie OOSTING. Met betrekking tot het disfunctioneren van Bureau MILAN wordt door het kabinet meegedeeld dat bureau MILAN opgeheven wordt en dat de betreffende adviestaken worden gedelegeerd aan de lokale overheid.

[152] Bron: Boek van politiemedewerker Maarten BOLLEN, waarin hij op blz. 292 onder datum 20 september om 15u18m, de volgende passage heeft opgenomen over de niet-vervolging van Defensiebureau MILAN (citaat):

> *"In opdracht van de teamleiding is gekeken naar de mogelijkheden om ambtenaren van het ministerie van Defensie strafrechtelijk te vervolgen wegens dood door schuld. Kern van de aanklacht: 'hij aan wiens schuld de dood van een ander te wijten is'.*
> *De vraag was of dat aan de ambtenaren van Defensie kan worden toegerekend. De aanleiding zou er kunnen zijn, omdat er geadviseerd is dat:*
> - *De containers niet volgens de veiligheidsvoorschriften hoefden te worden opgesteld;*
> - *Er niet geëist is (in strijd met de voorschriften) dat de brandwerendheid van de zeecontainers ten minste zestig minuten is;*
> - *De ambtenaar had kunnen voorzien dat een brand over zou kunnen slaan, waardoor de dood van een ander zou worden veroorzaakt.*
>
> *Vanwege die laatste bepaling wordt vervolging heel moeilijk. Voor zover de defensieambtenaren wisten, lag er alleen maar 1.4 vuurwerk in de containers. Als daar iets mee gebeurt, dan blijft de brand beperkt tot de doos waarin het vuurwerk ligt opgeslagen. Een brand van 1.4 vuurwerk kan de ramp niet veroorzaken. Omdat defensieambtenaren dachten dat er 1.4 vuurwerk lag opgeslagen, kan ze geen dood door schuld worden aangerekend."*

[153] Bron: Tolteamdossier nummer G-5767. Dit is een brief van de Milieudienst van de gemeente Enschede aan de Directie Materieel Koninklijke Landmacht (DMKL), Bureau Adviseur Milieuvergunningen (AMV-MILAN), t.a.v. de heer Bouma. Opsteller van de brief is de heer Nico TEN BOSCH, de behandelend milieuambtenaar van de gemeente. Datum brief: 27 mei 1994, kenmerk gemeente: 94M004719 TMH. Onderwerp: Uitvoering milieuwetgeving Tollensstraat 46-50 (H 6886).

[154] Bronnen: OM Almelo persbericht van 18 april 2001 met een uitnodiging voor een persconferentie over de door het OM genomen beslissingen t.a.v. de strafrechtelijke vervolging van bij de Vuurwerkramp betrokken partijen. Tevens de PowerPoint sheets die door het OM getoond zijn bij de persconferentie op 19 april 2001. Tenslotte een toelichting op de website van het OM over de toepasbaarheid van het Pikmeer-arrest op de gedragingen van de gemeente Enschede.

[155] Bron: Brief van de Minister van Justitie A.H. Korthals aan de Tweede Kamer, d.d. 19 april 2001, kamerstuknummer: 27157-23 (6 blz.).

[156] Bron: De jarenlange procedure van de Tweede Kamer om te komen tot wetgeving die strafrechtelijke vervolging van overheidsorganen mogelijk moet maken: Kamerstukken reeksen kst-25294 en kst-30538. Daarbij heeft de Tweede Kamer op 11 juni 2013 een wetsvoorstel aangenomen om de strafrechtelijke immuniteit van overheidsorganen op te heffen, met alleen de VVD en D66 tegen. Later is dit op één stem verschil gesneuveld in de senaat op 10 november 2015 om 14u00m.

[157] Bronnen: Het boek van Maarten BOLLEN, de overdracht van het strafrechtelijk dossier door Tolteam aan OM en de Tolteam-verhoren van milieumedewerkers van de gemeente Enschede, in een capaciteit van verdachte, op een moment dat de beslissing tot niet-vervolging van de gemeente al was genomen en het strafrechtelijk dossier door de politie al was overgedragen aan het OM.

[158] Bron: Vonnis van de rechtbank Almelo in de strafzaak tegen de beide directeuren van S.E. Fireworks, d.d. 2_april_2002, kenmerk: LJN: AE0935 rechtbank Almelo. Daarin komt de volgende passage voor:

> *"Daarom is in dit verband niet goed te begrijpen dat verdachten (BAKKER en PATER) wegens overtreding van deze vergunningvoorschriften vervolgd worden, terwijl vorige eigenaar (SMALLENBROEK) met betrekking tot het ongeoorloofd aanwezig hebben van vuurwerk in C2 niet vervolgd wordt en de door hem gepleegde (PvB: illegale) uitbreiding zelfs zonder meer achteraf gelegaliseerd is. Hetzelfde geldt voor de illegale handel in (evenementen)vuurwerk.*

De rechtbank acht deze handelwijze een inbreuk op het gelijkheidsbeginsel, temeer daar het bewijs van deze feiten met betrekking tot de vorige eigenaar SMALLENBROEK niet sterker of zwakker is dan met betrekking tot verdachten (BAKKER en PATER) en de verjaringstermijn ten aanzien van deze feiten twaalf jaar is. De periode waarop de tenlastelegging ten aanzien van verdachten (BAKKER en PATER) begint slechts één dag later dan die waarop de handelwijze van de vorige eigenaar SMALLENBROEK eindigde. Het ongemotiveerde beroep van het Openbaar Ministerie op het opportuniteitsbeginsel voor zijn beslissing om vorige eigenaar SMALLENBROEK niet te vervolgen, acht de rechtbank in dit verband dan ook onbegrijpelijk. Zoals gezegd vindt de rechtbank niet-ontvankelijk verklaring van het Openbaar Ministerie op deze grond een te ver gaande sanctie, maar wel komt aan een en ander een strafverminderende werking toe."

[159] Uit het oppervlakkige Pv 'project SMALLENBROEK' (d.d. 30 januari 2001) is weinig op te maken over de details van de verificatie van het alibi van SMALLENBROEK. Echter uit de aantekeningen van PAALMAN is op te maken dat deze verificatie oppervlakkig is gebeurd aan de hand van de vliegtickets en de hotelboeking. Tevens bleek een gsm van SMALLENBROEK in Malta te zijn geweest. Nooit heeft men bij het bezoek aan Malta bijvoorbeeld vastgesteld welke telefoongesprekken er vanuit de geboekte hotelkamer zijn gevoerd, ondanks een klemmend beroep van PAALMAN om dit wél te doen.

[160] Bron-1: Getuigenverklaring van taxateur/onteigeningsdeskundige H.J.A. Hoogmoed, die reeds op 19 februari 1998, dus ruim 2 maanden voor de overname van het bedrijf, op verzoek van SMALLENBROEK kwam praten over de mogelijkheden m.b.t. de verkoop van de grond aan de gemeente.
Bron-2: Getuigenverklaringen van gemeenteambtenaren die verklaren dat SMALLENBROEK al voor 1998 te kennen had gegeven geïnteresseerd te zijn in de verkoop van de grond aan de gemeente (email BAKKER 11.8.2017 om 12u57m).

[161] Bron: Documenten waaruit blijkt dat SMALLENBROEK al wist van de komende wijzigingen van het bestemmingsplan vóór de verkoop van het bedrijf S.E. Fireworks aan twee van zijn toenmalige werknemers Willy PATER en Ruud BAKKER.

[162] Bron: Brief van 5 juni 1997 van de gemeente Enschede aan S.E. Fireworks BV (toen eigendom van SMALLENBROEK) met als onderwerp: Kennisgeving aanwijzing ingevolge Wet Voorkeursrecht Gemeenten.

[163] De zes ton is het bedrag aan eigen geld dat BAKKER en PATER moesten inbrengen voor de overname. Daarnaast was er sprake van een achtergestelde lening van eveneens zes ton bij de oud eigenaar SMALLENBROEK. SMALLENBROEK gebruikte deze lening vaak om de financiële draagkracht van BAKKER en PATER in twijfel te trekken tegenover derden.

[164] Bron: Akte van koop en levering van de onderneming S.E. Fireworks van 27 april 1998.

[165] Bron: Garantievoorwaarden genoemd in de akte van koop en levering van de onderneming S.E. Fireworks aan de Tollensstraat 64.

[166] Bron: Fax van een leverancier waarin hij vertelt dat SMALLENBROEK hem ontraadt nog bij BAKKER en PATER te kopen vanwege de slechte kredietwaardigheid.

[167] Fax van afnemer waarin hij zegt dat SMALLENBROEK hem heeft gevraagd over te stappen naar SMALLENBROEK omdat hij betere voorwaarden voor levering zou kunnen bieden.

[168] Bron: Financiële opstelling door de externe accountant De Jong en Laan, waarin de bedragen worden opgesomd die bij deze geldlekkages naar SMALLENBROEK verloren zijn gegaan. Volgens BAKKER heeft SMALLENBROEK dit bedrag (hfl. 60.000,-) ook daadwerkelijk aan S.E. Fireworks terugbetaald.

[169] Bronnen: Bij het Tolteam afgelegde getuigenverklaringen, waarin getuigen verklaren dat SMALLENBROEK reeds had voorspeld dat als het mis gaat bij S.E. Fireworks, je maar beter zo ver mogelijk uit de buurt kon zijn.

[170] Dit blijkt uit de waardebepaling van het bedrijf door de externe accountant, die de waarde op 8 ton schatte terwijl er hfl. 1,2 miljoen betaald moest worden. Dit werd goodwill genoemd maar was in feite de compensatie aan SMALLENBROEK voor de buiten de boeken gerealiseerde zwarte omzet.

[171] Dat BAKKER ook daadwerkelijk gestopt is met deze illegale praktijken blijkt uit de afwikkelingsovereenkomsten gesloten met de belastingdienst over zowel de periode vóór de overname als over de periode na de overname tot aan de ramp.

[172] Bronnen: De mededelingen hieromtrent van BAKKER worden gestaafd door de getuigenverklaring van de externe accountant J. VAN BENTEM AA.

[173] Bronnen: Correspondentie tussen de gemeente Enschede en de vastgoedadviseur van SMALLENBROEK de heer HJA Hoogmoed van 13 april 2000 en de getuigenverklaring van gemeenteambtenaar RIP over het bericht van 12 mei 2000 (één dag voor de ramp) dat het bod van SMALLENBROEK door de gemeente zou worden

afgewezen. Zonder belasting door huurders zou SMALLENBROEK hfl. 1.2000.000,- van de gemeente krijgen voor zijn grond. Indien S.E. Fireworks nog als huurder op de grond het bedrijf zou exploiteren zou de gemeente drie ton (guldens) minder aan SMALLENBROEK betalen. SMALLENBROEK heeft hierover meinedig verklaard.

[174] Dit blijkt uit de jaarrekening 1999 van S.E. Fireworks, met daarbij opgenomen de vergelijkende cijfers van 1998.

[175] Zie de verkoopovereenkomst van S.E. Fireworks van 27 april 1998.

[176] Zie het dossier van advocaat mr. KROEP waarin de bevindingen staan van een recherchebureau naar de bedrijfsactiviteiten van SMALLENBROEK en zijn echtgenote.

[177] SMALLENBROEK beweerde tijdens zijn eerste verhoor bij het Tolteam (14 mei 2000 om 18u06m) dat hij de kortgedingprocedure tegen BAKKER/PATER had gewonnen. In werkelijkheid heeft de kortgedingrechter bepaald dat hij nog geen geldsommen ten laste van SMALLENBROEK verbeurd kon verklaren omdat de geschillen beter in een bodemprocedure uitgezocht konden worden. Wél verklaarde de kortgedingrechter dat hij had vastgesteld dat er indicaties aanwezig waren dat SMALLENBROEK en/of zijn bedrijven inderdaad het non-concurrentiebeding hadden overtreden.

[178] Los van de verwijzingen die zijn opgenomen in de getuigenverslagen die het Tolteam heeft opgemaakt van de verhoren van de toenmalige verdachte R.J. BAKKER, is één incident tekenend voor de onwil van het Openbaar Ministerie om de mogelijke motieven van oud-eigenaar SMALLENBROEK te onderzoeken. Tijdens een verhoor dat plaatsvond vóór het Pinksterweekend 2000, had BAKKER weer eens de aandacht willen vestigen op de motieven van SMALLENBROEK. De Tolteamrechercheurs die hem ondervroegen voegden hem toe dat hij het niet meer over SMALLENBROEK mocht hebben en hebben BAKKER tijdens het Pinksterweekend op water en brood gezet in een isoleercel, zodat hij daarover eens kon nadenken. Bron: Gesprekken BAKKER met de steller (PvB).

[179] Bronnen: Conclusie van antwoord van 25 april 2000 door mr. KROEP aan de rechtbank Almelo (13 blz.), alsmede twee dossiers: SMIT & HONIG research BV (44 blz., incl. dagvaarding d.d. 29.9.1999) en dossier China (37 blz.). Al deze documenten bevatten bewijzen van de destructieve acties verricht door en namens oud-eigenaar SMALLENBROEK jegens het door hem verkochte bedrijf S.E. Fireworks vof.

[180] Het betreft hier o.a. de Megadance 1998/Vengaboys Manifestatie Utrecht 19 december 1998 en het Amstelspektakel van 10 januari 1999 in de Amsterdam Arena.

[181] Bron: Proces-verbaal van de terechtzitting van de rechtbank Almelo van 21 juni 2001. Daarin staat het verzoek van R.J. BAKKER weergegeven om toegang tot het zogeheten 'U-dossier' waarin zich de tapverslagen bevonden van de afgeluisterde gesprekken met oud-eigenaar SMALLENBROEK. De rechtbank heeft dat verzoek van BAKKER afgewezen op basis van een drogreden aangevoerd door het Openbaar Ministerie, namelijk een toezegging tot inzage die nooit is waargemaakt door het OM tijdens het proces of het hoger beroep. De Hoge Raad ging zelfs zover om een herhaald verzoek om inzage af te wijzen met als argument dat BAKKER nooit eerder om deze inzage had gevraagd.

[182] Bron: Brief van de gemeente Enschede, Bouw- en Milieudienst, aan de Directeur Materieel Koninklijke Landmacht, Bureau Adviseur Milieuvergunningen, d.d. 23 september 1996, waarin wordt gezegd dat de eerder (in 1994) aangevangen procedure tot vergunningverlening aan S.E. Fireworks weer wordt opgepakt.

[183] Bron: Document geschreven in 2015 door een voormalig ambtenaar van V&W en VROM, indertijd belast met de regelgeving voor vuurwerk in Nederland.

[184] Bron: Vonnis rechtbank Almelo d.d. 2 april 2002, LJN: AE0935, Parketnummer: 08/000120-00. Citaat:

> *''De rechtbank is ter gelegenheid van het onderzoek gebleken dat er eigenlijk niemand in Nederland -ook niet de instanties die belast waren met vergunningverlening en de advisering daarbij- enig benul had van de gevarenklasse waarin grote hoeveelheden opgeslagen vuurwerk ingedeeld behoort te worden. Een classificatie daarvoor is nooit gemaakt, testen zijn nooit gedaan en zelfs een zogenaamde bureauclassificatie heeft nimmer plaatsgevonden. Dit alles anders dan in een veelheid van andere landen, die wel maatregelen op dit gebied hebben genomen".*

[185] De suggestie van het OM dat S.E. Fireworks de classificatie van het Chinese vuurwerk zou hebben laten aanpassen is gebaseerd op notulen van de werkgroep 'Groot Vuurwerk' binnen de Vereniging van Evenementenvuurwerk Nederland (VEN), waarin onder het punt 'Rondvraag' de volgende zinsnede voorkomt: *"SMALLENBROEK heeft problemen met de classificatie door de Chinese afzender. Zij willen overal 1.3G opzetten. KAPEL zal e.e.a. in China opnemen."* Dit is een schoolvoorbeeld van de pogingen tot extrapolatie door het OM van (overigens onbewezen) kwalijke gebruiken van de oud-eigenaar SMALLENBROEK op de nieuwe eigenaren

BAKKER en PATER. Hierbij wordt SMALLENBROEK buiten vervolging gelaten en wordt door het OM de te verwijten gedraging toegerekend aan BAKKER en PATER, terwijl zij juist braken met alle misstanden van voor de overname.

[186] Bij de vuurwerkproeven die op de Maasvlakte plaatsvonden werd het 1.4 consumentenv.w. in zeecontainers als niet massaexplosief bestempeld, omdat gedurende de proefneming de deuren van de containers had opengezet. Hierdoor kon er geen drukopbouw plaatsvinden en kon er geen explosie optreden. Deze proefneming was gefinancierd door de vuurwerkhandel. Zie vooral <H.8.12> Maasvlakteproeven.

[187] De vuurwerkproeven die op het terrein van Horstwald (D) plaatsvonden met ander vuurwerk dat het vuurwerk van S.E. Fireworks moest simuleren, werd als massaexplosief bestempeld omdat men het vuurwerk had ingegraven. Hierdoor kon er drukopbouw plaatsvinden bij het ontploffen van het knalvuurwerk. Uiteraard bleef er na ontploffen van het reeds vooraf ingegraven vuurwerk ook een kuil achter die benoemd als 'krater' bijdroeg aan de bewijsvorming over de explosiviteit van het knalvuurwerk.

[188] Bron: Rijksambtenaar: *'De regelgeving voor classificatie en etikettering van vuurwerk in de afgelopen decennia'*, concept versie oktober 2015, blz. 50 van 82. Rijksambtenaar was voormalig senior beleidsmedewerker en jurist van achtereenvolgens de ministeries van VROM (1985 – 1998) en V&W (1998 – 2004) op het gebied van evaluatie en wijziging van nationale en de implementatie van internationale wet- en regelgeving voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. In dat kader is hij ook enkele malen korte tijd direct met de vuurwerkproblematiek belast geweest.

[189] Bron: Vonnis rechtbank Almelo d.d. 2 april 2002, LJN: AE0935, Parketnummer: 08/000120-00.

[190] Bron: TNO/PML-rapport uitgebracht met brief 00D2/1873, gedateerd juli 2000, auteur ing. Ph van Dongen, bedrijfsvertrouwelijk, 23 blz. (incl. bijlagen). Opdrachtgever de gemeente Enschede.

[191] Bron: Rijksambtenaar: 'De regelgeving voor classificatie en etikettering van vuurwerk in de afgelopen decennia', concept versie oktober 2015, blz. 50 van 82.

[192] Bron: Dit artikel uit dagblad Trouw is gedownload van de website van Trouw op het volgende adres: https://www.trouw.nl/home/het-bunkerdak-moet-eraf-kunnen~a046b3e6/

[193] Bron: Een aflevering van de jeugdquiz *'Breinbreker'* die werd uitgezonden op NPO3-Zapp op 23 januari 2016. Hierin was te zien hoe een bundeltje aangestoken sterretjes die werden ondergedompeld in water, gewoon door bleven branden totdat ze helemaal waren opgebrand. Aan het wateroppervlak waren vlammen te zien, die werden gevoed door brandbare gassen die boven het wateroppervlak uit kwamen.

[194] Een illustratie van dit mechanisme, waarbij normaliter niet massa-explosief vuurwerk, door opsluiting in een stalen zeecontainer, wél massa-explosief blijkt te reageren na ontsteking, is de beruchte CHAF grote schaal vuurwerkproef van oktober 2005 in Polen. TNO had tevoren onder strenge controle 60 grams vuurpijltjes laten maken en geclassificeerd als klasse 1.4, compleet met een TNO sticker op iedere vuurpijl én de vermelding van de klasse 1.4 op de verpakkingsdozen. Bij de ontsteking van een zeecontainer die helemaal was volgeladen met dit 'onschuldige' klasse 1.4 vuurwerk, bleek een geweldige massaexplosie op te treden, waarbij de stalen wanden van de door de explosie uiteengereten zeecontainer de onderzoekers om de oren vlogen en een halve kilometer van de plaats van de explosie verwijderd weer neerkwamen.

[195] Bron: Vonnis van de rechtbank Almelo van 2 april 2002, kenmerk: ECLI:NL:RBALM:2002:AE0935, parketnummer: 08/000120-00.

[196] Bron: Arrest van het gerechtshof te Arnhem van 12 mei 2003, kenmerk: ECLI:NL:GHARN:2003:AF8393, Zaaknummer 21-001571-02.

[197] Bron: Citaat uit de inleiding van de uitspraak van de Hoge Raad gedaan op 1 juli 2008 op het eerste herzieningsverzoek van BAKKER:

> *"Op 1 februari 2005 verwerpt de Hoge Raad het door BAKKER tegen de uitspraak van het Hof ingestelde cassatieberoep (LJN AP8469). Het oordeel van de Hoge Raad komt erop neer dat de directeuren als professionele ondernemers van het in een woonwijk gelegen vuurwerkbedrijf verplicht waren al die maatregelen te nemen die voor de veiligheid van mensen en goederen van hen kon worden gevergd. Daartoe behoorde de plicht om de bij uitstek met het oog op de brandpreventie en brandveiligheid gegeven voorschriften van de milieuvergunningen nauwgezet na te leven. In de vervulling van die plicht zijn zij ernstig tekortgeschoten."*

[198] Bron: Twentse Courant Tubantia van 7 oktober 2000, artikel geschreven door Lucien Baard, verschenen onder de titel: *"Inspecteur wilde in 1991 al vuurwerk uit de woonwijken"*

[199] Bron: Rapport van 21 maart 1991 geschreven door de heer H. Reudink, Inspectie voor het brandweerwezen, District III, titel: Explosie M.S. Vuurwerk B.V. Culemborg. Bijlage-III. Citaat:

> *"Voor de deskundigen blijft de explosie en de enorme effecten moeilijk te verklaren. Feit blijft dat de explosie zeer ingrijpende gevolgen heeft gehad en nog geeft. Afgevraagd kan worden of*

vuurwerkbedrijven, die een zo groot effect kunnen hebben op de gemeenschap, nog wel te handhaven zijn op relatief korte afstand van deze gemeenschap."

[200] Bron: Tolteam journaal mutatie nummer 2973, gemuteerd op 26 maart 2001 om 10u06m, waarin het volgende staat vermeld:

"Vervolgens gebeld met dhr. Mercx van TNO, de opsteller van de rapportage betreffende de explosie van de vuurwerkfabriek MS Vuurwerk te Culemborg op 14 februari 1991. Hem gevraagd of er een verzendlijst bestaat van de rapportage naar aanleiding van de ramp Culemborg. Deze was nog aanwezig. Hier stonden de volgende namen op:

1. *Officier van Justitie te Utrecht,*
2. *Ministerie van Verkeer en Waterstaat,*
3. *Korps Controleurs dhr. KAPEL,*
4. *Adviesbureau Hagerman, dhr. Beuker,*
5. *Action Amersfoort, dhr. Spronsen,*
6. *Rijksgebouwendienst dhr. Kolk en Timmerman,*
7. *AS MUN_STPEG, dhr. Neyerick,*
8. *D/DEF dhr. Henderson U.K.,*
9. *Ministerie van Economische Zaken,*
10. *Dienst der springstoffen, dhr. Goovearts,*
11. *Ministerie van Sociale Zaken, dhr. Van Bergen,*
12. *Officier van Justitie, dhr. O. Brouwer,*
13. *Gerechtelijk Laboratorium, dhr. P. DE BRUYN,*
14. *Korps Rijkspolitie District Nijmegen,*
15. *Technische Recherche, J. Kroes,*
16. *SZW/DGA Arbeidsinspectie 4e district, J. de Klerk*
17. *Ministerie van Defensie DMKM/Bureau Hinderwetzaken A. De Bles."*

[201] Het is uit de voorgaande tekst reeds evident dat de Nederlandse overheid de bevindingen en aanbevelingen niet heeft opgevolgd, die zijn gedaan n.a.v. de rapportages over de explosie in Culemborg. Hier wordt volledigheidshalve verwezen naar de conclusies uit het rapport van de Inspectie Brandweerzorg dat is gemaakt naar de follow-up van Culemborg en zoals dat is gepubliceerd door het ministerie van BZK op 19 februari 2001:

- De rijksoverheid is formeel op de hoogte gesteld van de conclusies en aanbevelingen, opgenomen in de onderzoeksrapporten naar aanleiding van de vuurwerkexplosie te Culemborg in 1991 (ministeries van Justitie, BZK en SZW).
- Deze aanbevelingen zijn binnen de rijksoverheid onvoldoende gecommuniceerd en hebben niet geleid tot wijziging van beleid.
- Zowel bij de beleidsvorming als bij het toezicht op de praktijk, verzuimden alle betrokken departementen om het onderwerp vuurwerk slagvaardig op te pakken.
- Ondanks een vraag van BZK aan de Commissie Preventie Rampen (CPR), om richtlijnen te ontwikkelen/aan te passen met betrekking tot vuurwerkopslagen, heeft het CPR hier geen gevolg aan gegeven.
- Het onderwerp vuurwerk in relatie tot veiligheid had zowel vóór als ná de explosie te Culemborg bij de betrokken departementen geen prioriteit.
- De aanbevelingen uit de Culemborg-onderzoeken hebben bij betrokken inspecties niet geleid tot meer toezicht.
- De aanbeveling aan de Minister van Justitie om hiaten in de controle en het toezicht onder de aandacht van de betrokken ministeries te brengen, bereikte de minister niet en leidde niet tot enige actie.

Ook de commissie OOSTING bevestigt in haar eindrapport van 28 februari 2001 op de blz. 73 t/m 78 (van 327 blz.) aandacht aan het niet opvolgen van de aanbevelingen uit de Culemborg rapportages door diverse geledingen van de rijksoverheid. Citaat: *"In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat de lessen die uit de Culemborgexplosie konden worden getrokken, destijds niet zijn geleerd en dat maatregelen naar aanleiding van de explosie ten onrechte zijn uitgebleven."* OOSTING noemt als instanties die in gebreke zijn gebleven: de ministeries van Justitie, VROM (Inspectie Milieuhygiëne), SZW, BZK (Directie Brandweer), V&W (Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen (KCGS) en Directie Transportveiligheid), Defensie (DMKL) en de Commissie Preventie van Rampen met Gevaarlijke Stoffen (CPR).

[202] Bron: Arrest gewezen op 1 juli 2008 door de Hoge Raad op eerste herzieningsverzoek van BAKKER. Daarin staat vermeld:

"Op 1 februari 2005 heeft de Hoge Raad het door BAKKER tegen de uitspraak van het Hof ingestelde cassatieberoep verworpen (LJN AP8469). Het oordeel van de Hoge Raad kwam erop neer dat de directeuren als professionele ondernemers van het in een woonwijk gelegen vuurwerkbedrijf verplicht waren al die maatregelen te nemen die voor de veiligheid van mensen en goederen van hen kon worden gevergd."

[203] Bron: Gecombineerd rapport van de Inspectie Brandweerzorg en Rampenbestrijding, Arbeidsinspectie, Inspectie Milieuhygiëne en de Rijksverkeersinspectie (RVI) van januari 2001, vermelding op blz. 26 en 32-34.

[204] Zoals reeds aangegeven onder punt 1.1.3.1 is het niet van toepassing verklaren van de situatie in Culemborg op de situatie in Enschede als onrechtmatig te zien. Door het OM is (met succes) aan de rechter voorgehouden dat er in Culemborg sprake zou zijn geweest van een vuurwerkfabriek, terwijl Enschede slechts een vuurwerkopslagplaats was. Daardoor zou de vrijstelling van vervolging voor het bedrijf MS Vuurwerk in Culemborg niet van toepassing zijn op S.E. Fireworks uit Enschede. Dit was een door het OM opgevoerde drogreden. In beide gevallen (Culemborg en Enschede) was er sprake van evenementenbedrijf dat gerede vuurwerkproducten aangeleverd kreeg van fabrikanten (vuurwerkfabrieken). Het enige werk dat bij beide bedrijven nog werd verricht was het op maat maken van de afstekingsmechanismes, waarbij echter het kant-en-klare vuurwerk intact bleef, puur en alleen gericht op een gesynchroniseerde presentatie tijdens de evenementen. Dit is op vergelijkbare wijze en schaal gedaan door beide bedrijven (MS Vuurwerk en S.E. Fireworks).

[205] Dat de regelgeving in Nederland voor vuurwerk, op het gebied van opslag, transport, classificatie en blusinstructies slecht was, ook in vergelijking met het buitenland, is uitgelegd in <H.2.5> en <H.7.1.1.4>. Hier een kort citaat uit <H.2.5>: In werkelijkheid faciliteerde de foutieve Nederlandse regelgeving het ontstaan van de ramp. Daarvoor kan verwezen worden naar de publicatie van een voormalig senior beleidsambtenaar van V&W en VROM die deze regelgeving onder zijn hoede had. Hij verklaart onder meer:

"De wet- en regelgeving in Nederland betreffende vuurwerk deugt al sinds medio jaren negentig niet. Alleen al om die reden kon S.E. Fireworks niet worden aangesproken op de juistheid van de classificatie en etikettering van het bij hen opgeslagen vuurwerk."

[206] Dit blijkt zowel uit het Tolteamonderzoek als uit de jaarrekening 1999 met vergelijkende cijfers van 1998.

[207] Deze 'clean-desk-policy' gold niet alleen voor de kantoorruimte, maar ook voor het terrein van S.E. Fireworks. Dit wordt bevestigd door beschikbare beelden van het S.E. Fireworks terrein en de kantoorruimte van voor de ramp.

[208] De Oproepkrachten moesten voortaan verplicht naar de PTO-cursus 'Groot Vuurwerk'. Hierin heeft S.E. Fireworks na de overname door BAKKER en PATER hfl. 100.000,- geïnvesteerd.

[209] Elders wordt de onjuistheid van de beschuldiging van illegale handel en zwarte verkopen gedetailleerd beschreven. Zie hiervoor onder meer de onderdelen 2.1.6.3.4, 2.3.2.4, 2.3.2.5 en 2.3.2.6.

[210] Bron: Fax van mr. Plasman van 24 juli 2001 met een kopie van een artikel dat in de Twentsche Courant Tubantia verscheen onder de kop: *"Officier: moeite met draaiende verdachten"* en waarin mr. STAM wordt geciteerd vanuit het OM-jaarverslag dat hij moeite heeft gehad om 13 maanden lang te worden geconfronteerd met betrokkenen die niet volledig de waarheid wilden verklaren.

[211] Bron: Schriftelijke klacht van advocaat mr. Plasman tegen het Openbaar Ministerie bij het College van procureurs-generaal.

[212] Bronnen: Beide verslagen van verhoor van de getuigen PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN door de rechter-commissaris mr. M. MELAARD, verhoordatum 5 juli 2000, waarin zij worden bevraagd door de rechter-commissaris op de houding van de verdachte BAKKER tijdens de verhoren van het Tolteam.

[213] Bron: Gesprek van steller met een van de ter plaatse aanwezige mensen die hebben meegewerkt aan de proefopstelling en de verbazing omschreef toen de zeecontainer die met vuurwerk van de klasse 1.4 was gevuld, zo heftig bleek te exploderen.

[214] Bron: Proces-verbaal van het Tolteam politie Twente, getuigenverklaring Gerrit Jan Wagenvoort, afgenomen op 20 september 2000. Blz.G4152-G4154 van het Tolteam dossier.

[215] Bron: Vonnis rechtbank Almelo d.d. 2 april 2002, LJN: AE0935, Parketnummer: 08/000120-00.

[216] Bron-1: Kamerbrief van 9 juni 2000. Plan van Aanpak. Minister DE VRIES schrijft dat de onderzoeken gevoerd door de acht rijksinspecties, door het OM en door de COV onderlinge afstemming behoeven. De concept rapporten van de inspecties moeten eerst becommentarieerd worden door de betrokken overheidsinstanties.

Het OM bepaalt of de inspecties bepaalde getuigen mogen horen en wanneer. Ook bepaalt het OM wanneer de rapporten van de inspecties openbaar mogen worden.
Bron-2: Kamerbrief van 26 juni 2000. Afstemming van de onderzoeken. De minister meldt de oprichting van een 'Logistiek Centrum Inspecties' (LCI) dat de planning voor de inspecties regelt en de voortgang van het onderzoek bewaakt. Dit alles met de doelstelling om tot een eensluidende reconstructie van de ramp te komen. Ook wordt contractueel de samenwerking vastgelegd tussen College van Pg's, het OM Almelo, de politie Twente en de acht inspecties. Door het moeten voldoen aan deze nieuwe regels lopen de onderzoeken vertraging op.
[217] Ook in 2015 is het NFI nog steeds een onderdeel van het Ministerie van Veiligheid & Justitie. Het is als een zelfstandig directoraat onderdeel van het Directoraat-generaal Rechtspleging en rechtshandhaving. Bron: https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-veiligheid-en-justitie/inhoud/organisatie/organogram
[218] Bron: Document van 117 blz. van de politie Twente, Divisie recherche, Technische Recherche, bevattende het journaal van de TR/SFOB opsporingswerkzaamheden Vuurwerkramp, met bijlagen. Blz. 74 van 117 blz.
[219] Bron: Brief van het Health and Safety Executive (HSE) gericht aan de COV, d.d. 17 november 2000, ingekomen bij de COV op 21 november 2000 onder briefnummer: COV-VO-VV/00-01648.
[220] Bron: Document van 117 blz. van de politie Twente, Divisie recherche, Technische Recherche, bevattende het journaal van de TR/SFOB opsporingswerkzaamheden Vuurwerkramp, met bijlagen. Blz. 79 van 117 blz. , zoals opgetekend door technisch rechercheur Klaas BERENST.
[221] Voor een uitgebreide beschouwing over de dominante rol van het toenmalige COT bij crisissen in Nederland kan worden verwezen naar het artikel van Joep Dohmen in de NRC van 21 april 2001, getiteld: *'Crisis BV'*. Daarin beschrijft Dohmen dat er geen burgemeester in Nederland is die het aandurft om het COT buiten de deur te houden wanneer het aankomt op advisering in crisistijd.
[222] Deze periode van één jaar na de ramp was precies de duur van de betaalde advisering door het COT van de gemeente Enschede, die duurde tot mei 2001. Bron: blz. 12 van 'Bestuurlijke Vertellingen'.
[223] Bron: Boek getiteld 'Op zoek naar de onderste steen' geschreven door Maarten Bollen, Blz. 376. 17 januari 2001, 15.00 uur. *"Hoofdbureau van politie Enschede. In een bijeenkomst deelt de officier van justitie mee dat het College van Procureurs-Generaal heeft besloten dat de gemeente Enschede niet vervolgd zal worden wegens dood door Schuld. Het College acht de vervolging juridisch niet haalbaar."*
[224] Citaat van gemeentesecretaris Arjan van Gils op blz. 89 van 'Bestuurlijke Vertellingen': *"OOSTING houdt ook een heldere lijn naar het strafrechtelijk onderzoek. Voor ons geldt bij al die onderzoeken die over ons heenkomen, dat we een ankerpunt nodig hebben. Dat is OOSTING. Die is de maat der dingen."*
[225] Bestuurlijke Vertellingen blz. 122. Uri Rosenthal: "Enschede stuurt twee wethouders weg. Maar de burgemeester blijft zitten. Den Haag komt er mee weg. Als Jan MANS was weggegaan, had het er anders uitgezien. Dan zou het kabinet zijn aandeel moeten leveren. Het betekent wel dat Den Haag er na de Bijlmerenquête weer zonder kleerscheuren vanaf komt."
(Opm. PvB: De opmerking van Rosenthal is belangrijk. Als oprichter en voorzitter van het COT heeft hij recht van spreken. Het COT wordt bijna als verplichte kost ingevlogen door de overheid bij alle spraakmakende crisissen en rampen. Zie het eerder aangehaalde artikel uit het NRC van 24.4.2001 over de inzet van het COT).
[226] Met 'dit scenario' wordt bedoeld het mechanisme van het instellen van een onderzoekscommissie die bevindingen formuleert die maatgevend zullen zijn voor het kunnen aanblijven of aftreden van politieke gezagsdragers. Vanwege het besloten karakter van de werkprocessen van zo'n commissie en de noodzakelijke afstemming van de uitkomsten van de verschillende onderzoeken, heeft zo'n proces een hoog 'in-crowd' gehalte. Het inroepen van de 'Pikmeer-arresten' voor het buiten vervolging houden van de overheid is vast onderdeel van de rite. Wanneer een professor in het strafrecht, die ook nog eens een zekere autoriteit heeft, dan in de media gaat roepen dat het best wel eens zou kunnen dat de overheid toch mogelijk strafrechtelijk vervolgd zou kunnen worden wegens de mogelijke laakbaarheid van de door de overheid verrichte handelingen en het niet zeker zijn van de bestuurlijke overheidsexclusiviteit van deze handelingen, is Leiden in last.
[227] Bestuurlijke Vertellingen blz. 54. Jan MANS: "Wat me echt geraakt heeft, zijn de beschuldigingen van Schalken. Ik zie dat die woensdagavond niet op tv, daar heb ik de tijd niet voor. Maar ik hoor het natuurlijk wel. Hij heeft het over dood door schuld, over opzet en nalatigheid. Dat heeft me echt geraakt." Ook Bestuurlijke Vertellingen blz. 56. Uri Rosenthal: "Zo'n verhaal van Tom Schalken komt dan inderdaad van een andere planeet. Of die op dat moment zelfs maar een fractie van de feiten kent, doet niet ter zake. Hij zal het wel oprecht menen, maar het staat op grote afstand van wat er in Enschede aan de hand is. En dat zal hij niet

beseft hebben, maar de lokale autoriteiten voelen de hete adem van Justitie in Enschede zelf toch wel. Want Manschot (HOvJ) zit er vanaf zaterdagavond de hele week bij.

[228] De auteurs zien het systematisch buiten strafrechtelijke vervolging houden van de overheid als alleen te begrijpen voor deskundigen. Impliciet wordt hiermee gesteld dat het lagere voetvolk dat onvoldoende gestudeerd heeft om dit te kunnen snappen, hiermee dus geen gelijk heeft, aldus de auteurs.
(Opm. PvB: Dit inzicht over het al dan niet strafrechtelijk kunnen vervolgen van de overheid blijkt toch meer dan een nuance anders te liggen. Dit getuige het latere initiatief wetsontwerp (no. 30538) van een aantal Kamerleden (waaronder de oud-rechters Wolfsen, Oskam en Recourt) om de strafrechtelijke immuniteit van overheidsorganen op te heffen. Dit wetsontwerp is, na aanname in de Tweede Kamer, op slechts één stem verschil tegengehouden in de senaat.

[229] Dat de OOSTING exercitie werd uitgevoerd om een parlementaire enquête te voorkomen, wordt op diverse plaatsen in 'Bestuurlijke Vertellingen' gepresenteerd als een feit. Voorbeelden:

1. Blz. 87. Na de Bijlmerramp van 1992 hadden de autoriteiten dat toch nog niet goed door (PvB: dat men er zonder diepgaand onderzoek vanaf kon komen). Die ramp sleepte zich voort totdat ze zeven jaar later met een opwindende parlementaire enquête tot een einde kwam. Het is na de explosies in Enschede duidelijk. Den Haag zegt: 'Dat gebeurt ons niet nog een keer.' Er komt een onderzoek. Het onderzoek heet algauw 'de commissie-OOSTING'.
2. Rosenthal wordt op blz. 90 als volgt geciteerd: "Het staat meteen vast dat de ramp inzet van onderzoek en verantwoording zal worden. En van hogere onderzoekspolitiek. Met als keiharde Haagse vertrekpunten: geen herhaling van de toestanden met de Bijlmerramp, geen krakkemikkig onderzoek dat onvermijdelijk tot weer een parlementaire enquête leidt."
3. Blz. 94. Rosenthal: "In Den Haag gaan stemmen op voor een parlementaire enquête. En dan mag OOSTING zeggen dat hij er nu juist is om die overbodig te maken. Maar zolang niemand weet wat OOSTING zal zeggen, weet ook niemand of hij daarin zal slagen."

[230] Bestuurlijke Vertellingen blz. 97. Erwin Muller: "Al de onderzoeken over Enschede komen in een politiek vaarwater. De commissie (OOSTING) en de inspecties schijnen ruzie te hebben."

[231] Bestuurlijke Vertellingen, voorbeelden van verwijzingen naar afstemming tussen de onderzoeken:

1. Blz. 89. OOSTING houdt ook een heldere lijn naar het strafrechtelijk onderzoek.
2. Blz. 95. Arjan van Gils: "En OOSTING is omvangrijk, maar het justitieel onderzoek is het ook. Ik ben er niet zo beducht voor dat de onderzoeken elkaar zullen tegenspreken."
3. Blz. 121. Dat wil niet zeggen dat Den Haag zich al die maanden niet bemoeid heeft met wat in Enschede gebeurt. Integendeel. Maar ook in Den Haag worden onderzoek en verantwoording met elkaar verbonden.

[232] Op twee plaatsen wordt Rosenthal geciteerd over de later opduikende rapportage van de vuurwerkexplosie in Culemborg, op blz. 98 en op blz. 133. Op beide plaatsen zegt hij dat Den Haag niet thuis geeft n.a.v. deze rapportage, terwijl Den Haag naar voren komt als verantwoordelijke voor het binnenhouden van de (achteraf beschouwd) voor Enschede zéér relevante informatie.

[233] Er zijn zeer veel vindplaatsen van dit veronderstelde verband tussen het optreden van de brandweer en het moeten aftreden of kunnen aanblijven van Jan MANS. Dit is verweven als een wetmatigheid door de hele tekst van het boekje; het wordt als vanzelfsprekend verteld aan de interviewer door de bestuurders. Een aantal voorbeelden:

1. Blz. 55. Jan MANS: "Bij een persconferentie in het midden van de week trekt Aad GROOS de verantwoordelijkheid voor wat er bij de brandweer is gebeurd, naar zich toe. Ik heb toen volstrekt helder gemaakt dat dat niet kan. Dat gaat heel spontaan. Ik heb gezegd: 'Ik sta achter de brandweer. Als je iemand wil pakken, dan moet je bij mij zijn. Ik ben verantwoordelijk, niemand anders. En hoe dat strafrechtelijk zit, dat zie ik wel.'
2. Blz. 109. Uri Rosenthal: "De ramp zelf zal het verhaal van Jan MANS zijn. Want dat is het verhaal van de brandweer die vier mensen verloren heeft. En Jan MANS is het opperhoofd van de brandweer."
3. Blz. 116. Uri Rosenthal: "We brengen ook de positie van Jan MANS in beeld. Hij heeft uiteraard een bijzondere positie: een zware verantwoordelijkheid richting brandweer; de eerste man in het college; en het gezicht van de lokale gemeenschap. Zijn positie is verbonden met die van de wethouders en van de brandweer."
4. Blz. 117. Jan MANS: "Dinsdagavond 27 januari horen we de hoofdpunten van OOSTING. Hij is mild over de brandweer. Als hij die had afgeschoten, zou het voor mij op dat moment ook voorbij zijn. Ik weet die avond dat ik me met open vizier zal kunnen verantwoorden."

5. Blz. 117. Arjan van Gils: “Tenzij OOSTING het heel erg soft opschrijft, zijn we Dick Buursink en Els Koopmans kwijt. Als hij de brandweer ook hard aanpakt, wordt het voor Jan MANS heel lastig.”
6. Blz. 118. Uri Rosenthal: “OOSTING is mild over de brandweer. Dat redt Jan MANS het politieke leven.”
7. Blz. 120. Uri Rosenthal: “OOSTING had nog voor verrassingen kunnen zorgen. Maar hij bevestigt het beeld dat zich al na de ramp heeft vastgezet, en hij is mild over de brandweer en houdt dus de burgemeester uit de wind.”

[234] Bij de vorige eindnoot is al een uitgebreide bronverwijzing gegeven voor het blijkende verband tussen het mogelijke aftreden van Jan MANS en dat van bewindslieden in Den Haag. Het zij hierbij nog eens herhaald dat Uri Rosenthal niet de eerste de beste is m.b.t. het leggen van dergelijke verbanden. Het door hem opgerichte en geleide COT heeft in 2001 al vele rapporten opgesteld over talrijke crisissen en rampen die van invloed waren op bestuursprocessen in Nederland.

[235] Aanwijzingen m.b.t. een mogelijk laakbaar handelen van de brandweer tijdens de bestrijding van de brand (die leidde tot de ramp) zijn legio. De allerbelangrijkste aanwijzing is het feit dat de brandweer de op de deuren aangebrachte gevaarsinstructies niet opvolgde. Er werd van korte afstand geblust. De op de rampdag aanwezige aanduidingen op de deuren van de vuurwerkbunkers bij S.E. Fireworks lieten echter een exploderende bom zien, wat staat voor ‘explosiegevaar’ met de instructie tot onmiddellijke en volledige evacuatie. Dit gold ook voor het vergunde vuurwerk subklasse 1.4 en subklasse 1.3. De gevaarsaanduiding was dus correct. Verder zijn er grote vragen te stellen bij het gebruik van water bij brandend vuurwerk en het openen van de deuren van de opslagruimtes volgens de kubus-methode te midden van het ontploffende vuurwerk. Verder zijn er vragen te stellen bij de ontkenning van het bestaan van een aanvalsplan voor S.E. Fireworks (4 brandweerlieden stellen dat een dergelijk aanvalsplan wél bestond ten tijde van de ramp). Tenslotte zijn er ook vragen te stellen bij de (ontbrekende) rol van de brandweer bij het vergunningsproces t.a.v. S.E. Fireworks.

[236] Blz. 98. Rosenthal: “Zo’n week voor de presentatie van OOSTING komt ook nog het ontluisterende rapport over de vuurwerkexplosie in Culemborg tien jaar geleden. Iedereen had het al die tijd kunnen weten: Enschede, maar ook Den Haag. Den Haag kan het rapport niet nog langer in de la houden. Maar houdt het verder wel volkomen stil.” Idem passage op blz. 133.

[237] Bronnen: Het pleidooi van mr. Plasman waarin de zinssnede voorkomt: “<Nog opzoeken>” en gesprekken van steller met R.J. BAKKER over het waarom van het besluit van Bakker en Plasman Om geen kritiek meer te geven op de brandweer en het ontbreken van Culemborg. Gelet op de publieke opinie, was het in het belang was van zijn cliënt BAKKER om de brandweer te laten rusten.

[238] Bron: Verklaring afgelegd bij de commissie OOSTING op 25 oktober 2000 om 15u00m door de heer Reudink. De heer H. Reudink is de auteur van het rapport d.d. 21 maart 1991 van de Inspectie voor het brandweerwezen, district III, over de vuurwerkexplosie die plaatsvond in februari 1991 bij het bedrijf M.S. Vuurwerk BV te Culemborg. In dat rapport concludeerde Reudink o.a. dat:

- Het bedrijf MS Vuurwerk voldeed aan alle voorgeschreven technische en bouwkundige vergunningsvoorwaarden.
- Het is uit onderzoek bekend dat in de kazematbunker, de enige plaats waar volgens de Hinderwetvergunning maximaal 200 kg zwart buskruit mocht zijn opgeslagen, geen zwart buskruit aanwezig was.
- Geen enkele bouwkundige voorziening … is in staat de gevolgen van een (vuurwerk)explosie tot het bedrijfsterrein te beperken.
- In een straal van 150m rondom de vuurwerkinrichting is ten gevolge van de explosie zeer zware bouwkundige schade ontstaan.
- Voor deskundigen blijft de explosie en de enorme effecten moeilijk te verklaren. Afgevraagd kan worden of vuurwerkbedrijven, die een zo groot effect kunnen hebben op de gemeenschap, nog wel te handhaven zijn op relatief korte afstand van deze gemeenschap.

Opmerkelijk is dat de commissie OOSTING oorspronkelijk helemaal niet van plan was om de heer Reudink te horen. Op 7 oktober 2000 verschijnt in de Twentse Courant Tubantia een interview met de toenmalige (1991) districtsinspecteur Henry Reudink. Daarin schrijft de krant dat Reudink al in 1991, n.a.v. de explosie in Culemborg, waarschuwde voor de enorme - onderschatte - risico's van groot vuurwerk. De opslag moet de bebouwde kom uit, was zijn overtuiging. Maar de Commissie Preventie Rampen deed niets met het rapport van Reudink. Hij is enorm verbaasd dat de commissie OOSTING hem nog niet gehoord heeft. Want al die dingen waar OOSTING nu achter komt, stonden al in zijn onderzoeksrapport en adviezen.

Het is pas naar aanleiding van dit zeer kritische interview in de Tubantia van 7 oktober 2000, dat Reudink alsnog door de commissie OOSTING is gehoord. Reudink is overigens nooit gehoord door het Openbaar Ministerie.

[239] De rechtbank Den Haag verwerpt de claim van de Grolsch assuradeuren op 9 november 2005. Uitspraak RBSGR:2005:AU5877. Het gerechtshof in Den Haag wijst de claim af op 30 september 2008. Uitspraak GHSGR:2008:BF1789. De Hoge Raad wijst de claim van verzekeringen af op 9 juli 2010. Uitspraak PHR:2010:BL3262.

[240] Bron: Blz. 2 van het rapport van H. Reudink over de explosie van M.S. Vuurwerk B.V. te Culemborg, gedaan te Arnhem op 21 maart 1991 (32 blz.).

[241] Bron: Blz. 6 van het rapport van H. Reudink over de explosie van M.S. Vuurwerk B.V. te Culemborg, gedaan te Arnhem op 21 maart 1991 (32 blz.).

[242] Bron: Blz. 8 van het rapport van H. Reudink over de explosie van M.S. Vuurwerk B.V. te Culemborg, gedaan te Arnhem op 21 maart 1991 (32 blz.).

[243] Bron: Blz. 9 van het rapport van H. Reudink over de explosie van M.S. Vuurwerk B.V. te Culemborg, gedaan te Arnhem op 21 maart 1991 (32 blz.).

[244] Bron: Blz. 16 van het rapport van H. Reudink over de explosie van M.S. Vuurwerk B.V. te Culemborg, gedaan te Arnhem op 21 maart 1991 (32 blz.).

[245] Bron: Blz. 16 van het rapport van H. Reudink over de explosie van M.S. Vuurwerk B.V. te Culemborg, gedaan te Arnhem op 21 maart 1991 (32 blz.).

[246] Bron: Blz. 16 van het rapport van H. Reudink over de explosie van M.S. Vuurwerk B.V. te Culemborg, gedaan te Arnhem op 21 maart 1991 (32 blz.).

[247] Bron: Blz. 18 van het rapport van H. Reudink over de explosie van M.S. Vuurwerk B.V. te Culemborg, gedaan te Arnhem op 21 maart 1991 (32 blz.).

[248] Bron: Schaderapport van de brandweer gemeente Culemborg, gericht aan het College van B&W, datum 4 maart 1991, blad 2.

[249] Bron: Schaderapport van de brandweer gemeente Culemborg, gericht aan het College van B&W, datum 4 maart 1991, blad 2.

[250] Bron: Schaderapport van de brandweer gemeente Culemborg, gericht aan het College van B&W, datum 4 maart 1991, blad 4.

[251] Bron: Twentse Courant Tubantia van 7 oktober 2000, artikel geschreven door Lucien Baard, verschenen onder de titel: *"Inspecteur wilde in 1991 al vuurwerk uit de woonwijken"*

[252] Bron: Gecombineerd rapport van de Inspectie Brandweerzorg en Rampenbestrijding, Arbeidsinspectie, Inspectie Milieuhygiëne en de Rijksverkeersinspectie (RVI) van januari 2001, vermelding op blz. 26 en 32-34.

[253] Bron: De elders in dit document uitvoerig <H.6> beschreven tekortkomingen in de regelgeving voor de opslag van vuurwerk, zoals gesignaleerd door een voormalig senior beleidsmedewerker en jurist van de ministeries van VROM (1985 – 1998) en V&W (1998 – 2004).

[254] Bron: Eerste en enige publieke interview van de eigenaar van MS Vuurwerk, de heer Coolen, die verklaarde dat zij geen fabriek waren maar een opslagplaats waar assemblage werd gepleegd voor vuurwerkshows. Hun vuurwerk werd in het buitenland geproduceerd.

[255] Bron: Proces-verbaal d.d. 13 maart 2001, opgemaakt op ambtsbelofte door S. Roosma, milieu-hygiënisch medewerker van de Inspectie Milieuhygiëne en lid van het milieubijstandsteam van het Ministerie van VROM, boa 3001358/1 Arn, standplaats Den Haag, tijdelijk toegevoegd aan het onderzoek contra S.E. Fireworks, Tolteamdossier blz. M0286 t/m M0321.

[256] Verklaring: Vanwege de steeds hoger oplopende spanningen tussen de oud-eigenaar SMALLENBROEK en de nieuwe eigenaren van S.E. Fireworks, als mede de sabotagepogingen die door SMALLENBROEK reeds waren ondernomen op het gebied van de kredietfaciliteiten, afnemers, leveranciers, boekhoudprogramma en bedrijfswagen, vond financieel directeur BAKKER het nodig om iedere dag een volledige back-up van de administratie mee naar huis te nemen.

[257] Bronnen: Kamerbrief …, OM- persverklaring … <verloren gaan administratie>

[258] Bron: Rapport van de Algemene Inspectiedienst, bureau forensische accountancy, van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, d.d. 17 november 2000, zoals uitgebracht aan de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp. Dit rapport beoogt een voorlopig oordeel te geven over de methode van aanpak van het onderzoek door het Financieel Economisch deelproject van het Tolteam. De opdracht van het FE-team is de

voorraadreconstructie per datum van de ramp. In dit AID-rapport komt de volgende zin voor: *"China is de grootste leverancier met 80% van de inkoopwaarde."*

[259] Bron: Offerte van het ingenieursbureau T&A Survey, d.d. 27/02/2001, kenmerk: 0204-GPR649, voor het verrichten van onderzoek naar de samenstelling van de grond onder en nabij de locatie van de explosie krater. Deze opdracht, die geraamd werd op een aanvangsprijs van hfl.13.000,- excl. btw en excl. benodigde aanvullende werkzaamheden, is niet gegund kunnen worden wegens ontbreken van de benodigde financiële middelen

[260] Bron: Gesprek en correspondentie met oud S.E. Fireworks eigenaar R.J, BAKKER. Hij was verantwoordelijk voor de financiën en boekhouding van het bedrijf.

[261] Bron: Intern vertrouwelijk verslag van de EDP-afdeling van de Belastingdienst, d.d. 30 mei 2000, over de werkzaamheden die zijn verricht door belastingdienstmedewerker G. ten Veen teneinde toegang tot de MIDAS-boekhouding te krijgen en daarvan output te genereren.

[262] Het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) is als directoraat ondergebracht bij het Ministerie van Justitie.

[263] Doelbewust wordt in deze review voor de door het NFI vastgestelde volgorde van gebeurtenissen tijdens de ramp de aanduiding 'scenario' gebruikt. In navolging van deskundige F. Vos wordt onder een 'scenario' verstaan een onbewezen sequentie van gebeurtenissen die wordt opgeworpen als één van de mogelijke oplossingen voor de probleemstelling. Wanneer een 'scenario' in lijn is met de beschikbare aanwijzingen in een dossier, maar nog niet is bewezen, dan kan men spreken van een 'hypothese'. De aanduiding 'hypothese' zou echter te veel 'credits' toekennen aan wat het NFI bij elkaar heeft gezet in hun hoofdrapport.

[264] Bron: Ministerie van Justitie, Nederlands Forensisch Instituut (NFI), deskundigenrapport, hoofdrapport. Titel: "Onderzoek naar aanleiding van brand en explosies bij S.E. Fireworks in Enschede op 13 mei 2000". Zaaknummer: 2000.05.17.018. Opdrachtgever: Openbaar Ministerie Almelo. Aanvrager Technische Recherche Politie Twente. Officieren van Justitie: Mr. H. STAM en Mr. Ing. A.L.A.H. de MUIJ. Verdachten: R.J. BAKKER, W. PATER en N.N. Blz. TAD000664 t/m TAD000725. Rapport is opgemaakt en getekend op de door ondertekenaars algemene belofte als vast gerechtelijk deskundige. Rijswijk, 1 februari 2001. Getekend: Ir. P.C.A.M. DE BRUYN en J.W. Karelse.

[265] Bron: Samenvattende beschrijving op blz. 56/62 ofwel TAD000719 van het NFI hoofdrapport van 1 februari 2001.

[266] Bron: Hier nogmaals de samenvattende opsomming geven van enkele onderzoekrapportages, rechtbankuitspraken en -arresten die klakkeloos naar dit NFI-rapport verwijzen. Zoals de COV, de RR, rechtbank Almelo, Hof te Arnhem en de Hoge Raad (4x).

[267] Het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) is als directoraat ondergebracht bij het Ministerie van Justitie. Het zogeheten 'Deskundigenrapport' van het NFI, samengevat in het Hoofdrapport van 62 blz., van datum 1 februari 2001. NFI-kenmerk: PL0500/00-233590. NFI-zaaknummer: 2000.05.17.018. Officieren van Justitie: H. STAM en A.L.A.H. de MUIJ. Verdachten: R.J. BAKKER, W. PATER en N.N. Onderwerp rapport: "Onderzoek naar aanleiding van brand en explosies bij S.E. Fireworks in Enschede op 13 mei 2000.

[268] Dat er door het Justitie-directoraat NFI naar een onderzoeksresultaat is toegewerkt blijkt onder andere uit de volgende bronnen:

Bron-1: De eerste bron is de in 2014 uitgebrachte analyse van het hoofdrapport van het NFI (1 febr. 2001) door brandweer-, ramp- en explosiedeskundige drs. Fred VOS. De door hem aangevoerde bezwaren zijn grotendeels al in de hoofdtekst van dit document aan de orde gekomen. Voor zover deze punten betrekking hebben op het toewerken naar een resultaat worden deze hier kort herhaald of aanvullend toegelicht:

1) Het NFI heeft zich bij het verkrijgen van de benodigde onderzoekgegevens en de formulering van haar rapportages, afhankelijk opgesteld van politie (TR) en Openbaar Ministerie. Er is door het NFI afstemming gepleegd ter voorkoming van te veel mogelijke theorieën als verklaring van de ramp, hetgeen tot ongewenste vrijspraak zou kunnen leiden van verdachten. Ook is door vooringenomenheid van het NFI vastgehouden aan een scenario dat de door OM en politie gewenste aansluiting bood met overtreding van de vergunningsvoorwaarden.
2) De NFI-rapporteurs zijn (ook volgens eigen bevestiging van het NFI) niet deskundig op het terrein van vuurwerkbrand en explosie, waarover zij wél het zogeheten NFI-deskundigenrapport hebben opgesteld n.a.v. de ramp. Deze tekortkoming is niet aantoonbaar gecompenseerd door geraadpleegde literatuur.
3) Deskundige VOS heeft aangetoond dat het hoofdrapport van het NFI alsmede de ondersteunende rapportage van TNO geen toets op het gebied van methodologie kunnen doorstaan. Het mechanisme van

scenario -> hypothese -> hoogst waarschijnlijk -> bewezen verklaard, zonder bij iedere stap bijkomend bewijs op te voeren, is daarbij typerend voor het toewerken naar een gewenste uitkomst.

4) Ook maakt het NFI bij de toetsing van haar scenario's géén gebruik van empirische feiten, alsmede tactische informatie, die wél overvloedig beschikbaar zijn in het dossier. Er zijn getuigenverklaringen genegeerd die 'niet pasten' binnen het door het NFI nagestreefde scenario, bij de ontwikkeling van de NFI-conclusies. Er is methodologisch onverantwoord selectief gebruik gemaakt van ooggetuigenverslagen en van stille getuigen (foto's, video's, stukken van overtuiging).
5) De resultaten van het 3D-onderzoek van het Nederlands Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium, naar de locatie van de eerste vuurwerkontstekingen, zijn door het NFI weggelaten uit de rapportage aan het gerechtshof.

VOS geeft (onder meer) op basis van de bovenstaande bevindingen aan dat het redelijk is te veronderstellen dat het Openbaar Ministerie, samen met het NFI en TNO, hebben gewerkt in de richting van een dusdanige verklaringswijze van het ontstaan van de brand en de escalatie van de brand tot ramp, dat zij daarmee tot een kwalificatie van strafbare feiten konden komen.

Bron-2: In de officiële journaals van Tolteam en SFOB staat onder meer het volgende:

1) MAANDAG 11 september 2000. Bijeenkomst op het NFI met naast het NFI ook aanwezig Openbaar Ministerie (OM), Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (COV), de brandweerinspectie, TNO, de Tolteamleiding en de Technische Recherche (TR). Het doel van de bijeenkomst is een *"wederzijdse bevruchting"*. Wat is het uitgangsmateriaal van de diverse onderzoeksinstellingen bij de vaststelling van de (voorlopige) conclusie m.b.t. het causale verband in het verloop van de gebeurtenissen? Aan de hand van een NFI/TNO presentatie werden een aantal hypotheses (PvB: moet zijn 'scenario's') vastgesteld dan wel gelanceerd. De latere eindhypothese wordt tijdens deze vergadering afgesproken. De volgende onderdelen maken daarvan deel uit:
    - Ontstaan brand in werkruimte C2.
    - Branddoorslag van werkruimte C2 naar bunker C4.
    - Brandende aanhanger in onbereikbare ruimte tussen de zeecontainers E2/E15.
    - In brand raken van inhoud zeecontainer E2 door hittedoorslag via containerwand van brandende aanhanger.
    - Een steekvlam vanuit container E2 veroorzaakt ontploffing garageboxen M7/M6en M5-M1.
    - Daarna ontploffen de centrale bunkers met bunker C11 als middelpunt.

    Het door het NFI opgestelde vergaderverslag benoemt duidelijk deze hypothese (moet zijn scenario, want is onbewezen proefballon) als na te streven eindresultaat. Het NFI concludeert dat de bijeenkomst leerzaam en zinvol is geweest.

Bron-3: In diverse losse brondocumenten staat een verwijzing naar afstemming tussen de diverse onderzoeksdiensten, die in theorie onafhankelijk onderzoek dienen te verrichten. Het NFI lijkt daarbij de coördinerende instantie. PvB: Een zekere mate van afstemming is nodig om feiten uit te wisselen. Het is echter ongepast wanneer doelstellingen en uitkomsten van te voren worden afgesproken, waarmee de onafhankelijkheid van de afzonderlijke onderzoeksinstellingen verdwijnt. De onderstaande aanwijzingen zijn daarom voor meerderlei uitleg vatbaar, te meer daar de omschrijving van de overlegvergaderingen er op gericht zal zijn e.e.a. volgens de regels te laten verlopen. Zij worden toch vermeld omdat in samenhang met de analyse van deskundige VOS deze aanwijzingen de lading van ondersteunend bewijs krijgen.

1) Document COV-VO-00.00904. Overleg met OM/OvJ A. de MUIJ d.d. 30 augustus 2000. Aanwezig van VOT: Ale, Bruning, van Velzen, Roborgh en Kerkhoven. Er wordt afgesproken dat het OM een overleg arrangeert tussen brandweerinspectie, TNO/NFI en VOT/explosieteam om de basisgegevens/uitgangspunten voor de reconstructie van de ramp te bespreken en zodanig af te stemmen dat alle onderzoekers in elk geval over hetzelfde feiten materiaal beschikken.
2) Proces-verbaal opgemaakt door Technisch rechercheur Klaas BERENST op 19 maart 2003, waarin hij verklaart over de gang van zaken m.b.t. het rode broekje. BERENST verklaart op 1 november 2000 bij het NFI te Rijswijk te zijn geweest voor overleg met de Officier van Justitie A. de MUIJ.
3) Persverklaring van het Openbaar Ministerie van 8 november 2000, waarin wordt gemeld dat het Armstrong Forensic Laboratory op verzoek van de verzekeringsmaatschappij van S.E. Fireworks (Zurich) minimale hoeveelheden van sporen van springstoffen had geconstateerd in een bodemmonster van het terrein van S.E. Fireworks. Op verzoek van het Openbaar Ministerie heeft het NFI intensief contact gehad

met Armstrong, waarop Armstrong de onderzoeksmethodiek heeft aangepast met als uitkomst dat de eerder door hen aangetoonde sporen van springstoffen toch niet door hen konden worden aangetoond.

[269] Zowel in het originele Tolteamonderzoek van 2000-2003, als in het aanvullende feitenonderzoek VerEsal van 2011, zijn de onderzoekers te lichtvaardig voorbij gegaan aan de tientallen meldingen van getuigen die vuurwerk hebben waargenomen vóór 15u. De conclusies hieromtrent zijn ook met de nodige vaagheid weergegeven.

[270] Niet alleen zijn er getuigenverklaringen die wijzen op de aanwezigheid van S.E. Fireworks-personeel vóór 15u op het terrein, ook zijn te snel de alibi's van enkele werknemers over de periode vóór 15u dicht verklaard, terwijl die alibi's niet dicht zaten. De meest in het oog lopende S.E. Fireworks-werknemer m.b.t. zijn aanwezigheid vóór 15u bij S.E. Fireworks is door het OM uit de wind gehouden door hem van meineed te beschuldigen, waardoor hij zwijgrecht had m.b.t. zijn doen en laten vóór 15u.

[271] De Nederlandse regelgeving aangaande vuurwerkopslag schrijft voor dat de deuren van de opslagplaatsen zelfsluitend en vergrendeld moeten zijn. Ook dienen er automatisch werkende sprinklerinstallaties aanwezig te zijn. Er zijn getuigenissen van deskundigen die er op wijzen dat dergelijke maatregelen garant staan voor de escalatie van brand tot ramp in het geval van vuurwerk. Ook de waarnemingen van brandweerlieden, die spreken over opbollende containers (Jan BAKKER, 28 mei 2000), wat duidt op gasvorming en vergrendelde deuren, zijn daarmee consistent.

[272] De NL Staat spreekt, bij monde van de Landsadvocaat, met twee tegengestelde monden bij de juridische procedures rond de Vuurwerkramp. In de civiele procedure van de slachtoffers tegen de Staat, heeft de Staat er belang bij de overtredingen van S.E. Fireworks te bagatelliseren en onbewezen te verklaren. In de strafprocedure van het OM tegen S.E. Fireworks worden de overtredingen juist dik aangezet en bewezen verklaard door de Staat. De Nederlandse Staat toont zich hiermee een opportunistische partij die de belangen van haar burgers verkwanselt ten financiële voordele van de Staatskas. Zie <H.4.5>.

[273] Het Nederlands Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium heeft onder gebruikmaking van vele waarnemingen en getuigenverklaringen, en tegen hele hoge kosten, een 3-D reconstructie gemaakt van de ontwikkeling van de brand. Het NFI gaat voorbij aan een aantal bevindingen uit dit model.

[274]Bron: Deze eerste alinea is een citaat uit het vonnis tegen de S.E. Fireworks eigenaren van de rechtbank Almelo van 2 april 2002. Kenmerk: LJN: AE0935, parketnummer: 08/000120-00. De toenmalige voorzitter van de meervoudige economische kamer van strafzaken die deze zinsnede in het vonnis liet opnemen, mr. Breitbarth, had heel goed door hoe de hazen liepen. Hij wist dat aan een uitspraak met een veroordeling niet was te ontkomen, maar in tegenstelling tot het gerechtshof in tweede aanleg (arrest 12 mei 2003), bood hij in eerste aanleg wél weerstand aan de druk van het Openbaar Ministerie om de schuld voor de ramp in de schoenen van de S.E. Fireworks directie te schuiven.

[275] Voorbeeld zijn de nu onder 'consumentenvuurwerk' toegestane 500 grams vuurwerkcakes.

[276] Bron: Rijksambtenaar: 'De regelgeving voor classificatie en etikettering van vuurwerk in de afgelopen decennia', concept versie oktober 2015, blz. 50 van 82.

[277] Bron: Rijksambtenaar: 'De regelgeving voor classificatie en etikettering van vuurwerk in de afgelopen decennia', concept versie oktober 2015, blz. 50 van 82.

[278] Bron: Rijksambtenaar: 'De regelgeving voor classificatie en etikettering van vuurwerk in de afgelopen decennia', concept versie oktober 2015, blz. 50 van 82.

[279] Bron: Rijksambtenaar: 'De regelgeving voor classificatie en etikettering van vuurwerk in de afgelopen decennia', concept versie oktober 2015, blz. 50 van 82.

[280] Bron: Rijksambtenaar: 'De regelgeving voor classificatie en etikettering van vuurwerk in de afgelopen decennia', concept versie oktober 2015, blz. 50 van 82.

[281] Bron: Het artikel *'Milieurecht en recht van de ruimtelijke ordening'* geschreven door mr. Rob van Gestel in 2001, n.a.v. het verschijnen van de rapporten OOSTING en Alders (Volendam) eerder dat jaar. Gepubliceerd in het Juridisch maandblad *'Ars Aequi'*, jaar 2001, katern 79, blz. 4163-4167, documentnaam: AAK20014163.pdf.

[282] Bron: Artikel Volkskrant 17 januari 2001, getiteld: *'Inspecties kwamen zelf amper buiten'*, geschreven door Mark van Driel. Citaat:

> *"Een belangrijke taak van de Rijksverkeersinspectie (RVI, 180 inspecteurs) is de beoordeling van het gevaar van geïmporteerd vuurwerk. Controleren deed de inspectie echter niet. Het hield zich aan VN-voorschriften, waarin staat dat moet worden vertrouwd op de douanegegevens uit het exporterende land. Inmiddels is gebleken dat het vuurwerk veel gevaarlijker was dan jaren is verondersteld. Uit de aanbevelingen van de RVI in het inspectierapport spreekt een verkapte vorm van zelfkritiek. In de*

toekomst zal minder worden uitgegaan van 'de betrouwbaarheid van vervoersdocumenten'. De controles moeten scherper, oordeelt de RVI. Het optreden van de Inspecties Volkshuisvesting (135 inspecteurs) en Ruimtelijke Ordening (47) is te vergelijken met dat van de Inspectie Milieuhygiëne. De controles vonden vooral vanachter het bureau plaats."

[283] Bron: Tolteam Proces-verbaal van verhoor van de getuige Gerrit-Jan Wagenvoort, d.d. 20 september 2000, waarin hij onder meer het volgende verklaart:

"Ik ben sinds september 1996 voorzitter van de Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland (VEN). Ik was een van de oprichters. … omdat mij bekend werd via allerlei kanalen, dat het onderzoek van het Tolteam zich toespitste op de classificatie van het evenementenvuurwerk. Door de VEN en in het bijzonder ik zelf, werd in het verleden op aangedrongen op testen van het evenementenvuurwerk om tot een goede classificatie te komen. … Ik heb als voorbeeld bommen gehad van dezelfde types en grootte, doch van een andere firma. De een was geclassificeerd als 1.3G en de ander, van een andere firma was als 1.4G geclassificeerd. … Ik had grote twijfels omtrent de juistheid van de classificatie. … Gezien het feit dat ik meerdere keren hier op gewezen heb en daar nul op rekest kreeg, heb ik mij er tenslotte bij neergelegd. Ik kon met dit classificatieverhaal nergens terecht. Niet voor 1991 bij het Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen, niet bij het Ministerie van Verkeer en Waterstaat alsmede het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (Keuringsdienst van Waren) en ook niet bij VROM, welke nu verantwoordelijk is voor de eisen met betrekking tot evenementenvuurwerk. Er was in Nederland dus geen instantie waar ik terecht kon om het evenementenvuurwerk te classificeren."

[284] Dit lijkt een boute bewering, maar het is klip en klaar bewezen dat in héél Nederland tot de ramp dezelfde classificatie werd toegepast als bij S.E. Fireworks. Tot de ramp was het voor iedereen in Nederland (vergunnende- én controlerende autoriteiten, vuurwerkhandelaar en vuurwerkbeziger) regel dat het exporterende land de classificatie van het ingevoerde vuurwerk bepaalde. Ná de ramp moest er ineens aanvullend onderzoek gedaan worden en werden er nieuwe classificatiecriteria ingevoerd. Ter illustratie moge dienen het rapport van TNO aan de gemeente Enschede van juli 2000, waarin een veiligheidsadvies aan de gemeente wordt gegeven betreffende de brand- en explosieveiligheid van de bedrijven 'HAARMAN Vuurwerk vof' en 'Gebr. HAARMAN BV', twee concurrerende bedrijven van S.E. Fireworks, beiden eveneens gevestigd in Enschede. Uit de samenvatting van het TNO-rapport komt het volgende citaat:

"Op basis van geconstateerde afwijkingen ten aanzien van de milieuvergunningen wordt geconcludeerd dat het in de milieuvergunning geëiste niveau van brand- en explosieveiligheid niet gehaald wordt. Een belangrijk aspect is dat TNO twijfelt aan de juistheid van de gevarensubklasse aanduidingen op de transportverpakkingen van bepaalde artikelen evenementenvuurwerk. Her-classificatie van die artikelen kan hierover duidelijkheid verschaffen. Omdat verwacht wordt dat deze problematiek landelijk geldt, is een rol voor de rijksoverheid weggelegd om hierin duidelijkheid te geven."

Het merkwaardige feit doet zich voor dat waar S.E. Fireworks met terugwerkende kracht strafrechtelijk wordt afgerekend op voortschrijdend inzicht (van ná de ramp) betreffende vuurwerkclassificatie, er met het concurrerende bedrijf Haarman Vuurwerk, ook in de stad gelegen, ook met 150 ton opslag en ook (blijkens TNO rapport juli 2000) verkeerd geclassificeerd vuurwerk in opslag hebbende, een uitkoopregeling wordt getroffen voor meer dan 5 miljoen gulden. Bron: vakblad Cobouw 3 juli 2001: *"Enschede krijgt 6 miljoen gulden extra van Pronk."*

[285] Eenmaal brandend vuurwerk, ook van de lichtst klasse 1.4, kan niet met water worden geblust, zelfs niet bij totale onderdompeling. Tevens zijn de voorschriften voor blussen van brandend vuurwerk in het buitenland strenger dan in Nederland.

[286] Los van de verwijzingen die zijn opgenomen in de getuigenverslagen die het Tolteam heeft opgemaakt van de verhoren van de toenmalige verdachte R.J. BAKKER, is één incident tekenend voor de onwil van het Openbaar Ministerie om de mogelijke motieven van oud-eigenaar SMALLENBROEK te onderzoeken. Tijdens een verhoor dat plaatsvond vóór het Pinksterweekend 2000, had BAKKER weer eens de aandacht willen vestigen op de motieven van SMALLENBROEK. De Tolteamrechercheurs die hem ondervroegen voegden hem toe dat hij het niet meer over SMALLENBROEK mocht hebben en hebben BAKKER tijdens het Pinksterweekend op water en brood gezet in een isoleercel, zodat hij daarover eens kon nadenken. Bron: gesprekken BAKKER met de steller (PvB).

[287] Bron: Website van het GDSC – Geospatial Data Service Centre, vermelding in 2010: http://gdsc.nlr.nl/gdsc/nieuws/3_dimensionale_reconstructie_vuurwerkramp_enschede

[288] Bronnen: Er zijn diverse bronnen die wijzen op een regisserende rol van het OM in zowel het neutraliseren van beide melders als de keuze om alleen voor DE VRIES als brandstichter te gaan en niet voor een bedrijfsongeval. <Nog aanvullen met andere bronnen dan de ondergenoemde twee>
Bron-1: De persverklaring van het Openbaar Ministerie te Almelo d.d. 27 mei 2003. Daarin komt de volgende passage voor (citaat):

> *"Het Openbaar Ministerie constateert echter dat de wijze waarop de twee rechercheurs hun kritiek met name extern hebben geventileerd en de publiciteit hebben gezocht, zich niet verhoudt met de voor het handelen van een politiefunctionaris geldende normen. Het Openbaar Ministerie is van mening dat hier in beginsel en ten gronde sprake is van een ernstig attitude-probleem aan de zijde van de beide rechercheurs en heeft de korpschef in overweging gegeven te bewerkstelligen dat een intern onderzoek tegen de twee rechercheurs wordt ingesteld."*

Bron-2: Het verslag van het getuigenverhoor door Bureau Interne Zaken Gelderland-Midden van de lijnchef van PAALMAN; inspecteur B. HOLLINK. Dit vond plaats in twee gedeeltes, op 3 en op 8 september 2003. HOLLINK is alleen tijdens de opstartfase rechtstreeks betrokken geweest bij het Tolteam. Hij is afdelingschef Justitiële Zaken politiedistrict Noordwest Twente. In die capaciteit is hij ook directe lijnchef van Jan PAALMAN. Vanaf juni 2001 is HOLLINK regelmatig en in detail door PAALMAN op de hoogte gehouden van de zich ontwikkelende afwijkende visies binnen het Tolteam en met name Paalmans problemen daarmee. Zo vond PAALMAN het beter dat het 'spoor KLOPPENBORG' naast André DE VRIES gerechercheerd bleef worden. Binnen het Tolteam had men PAALMAN echter geantwoord dat het een keuze van het Openbaar Ministerie was geweest om zich volledig op André DE VRIES als verdachte te richten.
[289] Bronnen: Dagboeknotities van Tolteam-rechercheur Jan PAALMAN, waarin gesprekken zijn vastgelegd met vele collega's binnen de politie over de door hem waargenomen misstanden. Behalve met collega's en hiërarchie hebben hij en Charl ook gesproken met de interne afdelingen Sociale Zaken en Tuchtzaken. Naast deze aantekeningen zijn er e-mails van Jan en Charl met collega's en de hiërarchie beschikbaar uit het persoonlijk archief van Jan PAALMAN.
Een betrouwbare bron in deze is ook het verslag van het getuigenverhoor door BIZ van de lijnchef van PAALMAN: Inspecteur Bertus HOLLINK. HOLLINK verklaart dat PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN ook hebben gesproken met BedrijfsMaatschappelijk Werk (Wim Otten) en met Interne Zaken (Ben Heemstra). Via deze beide heren is een gesprek geregeld tussen PAALMAN/De ROY van ZUYDEWIJN en korpschef Piet DEELMAN. PAALMAN zat er heel erg mee in zijn maag dat verdachte André DE VRIES veroordeeld was tot 15 jaar gevangenis op basis van een in zijn ogen onvolledige rechtsgang. Het is op verzoek van DEELMAN dat Jan en Charl een informele notitie schreven waarin zij al hun grieven en zorgen kenbaar maakten aan hun korpschef. Volgens HOLLINK betreurden Jan en Charl het ernstig dat deze informeel opgestelde persoonlijke notitie buiten hen om naar buiten is gegaan en als zogeheten 'Mei-brief' bekend werd in de pers. Jan en Charl zouden de brief anders hebben geformuleerd indien het als extern document bedoeld was geweest.
[290] Bronnen: Dagboeknotities van Jan PAALMAN. Daarin is o.a. te lezen dat zijn lijnchef HOLLINK hem (PAALMAN) informeert dat de leider van het Tolteam, commissaris Rik de BOER, een afspraak voor PAALMAN heeft gemaakt bij de bedrijfspsychiater van de politie. Dit naar aanleiding van zijn voortdurende kritiek op de werkwijze van het Tolteam. PAALMAN laat deze afspraak afzeggen. Ook uit latere stukken, zoals een intern gespreksverslag met korpschef DEELMAN en de getuigenverklaringen afgelegd bij BIZ Gelderland-Midden en de rijksrecherche, is op te maken dat door de politieorganisatie zware middelen tegen de melders worden ingezet in een poging om PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN monddood te maken, dan wel beroepsmatig te diskwalificeren.
[291] Opmerking PvB: Uit het verhoor van lijnchef HOLLINK komt kristalhelder het mechanisme naar boven van oprechte, organisatie-loyale en naïeve klokkenluiders. Diep bezorgd, iedere interne mogelijkheid aangrijpend, komen Jan en Charl via het Bedrijfsmaatschappelijk Werk en Interne Zaken (politie Twente) terecht bij hun hoogste baas en geven zij meteen gehoor aan het verzoek om alles wat hen dwarszit op papier te zetten. Dit is volstrekt informeel, juridisch niet gecheckt, maar wel in een diep persoonlijk beroep aan hun korpschef! Door eerst de onzorgvuldige wijze waarop de korpschef hiermee is omgegaan, gevolgd door de doortrapte wijze waarop de advocaat-generaal hier mee is omgegaan, is groot persoonlijk onrecht aangericht bij beide melders.
[292] Deze verklaring van PAALMAN wordt bevestigd door twee passages in het arrest van het gerechtshof van 12 mei 2003, waarin DE VRIES wordt vrijgesproken. Met name de tweede passage is zeer opmerkelijk te noemen. Citaten:

Citaat-1: *"Wel dient daarbij te worden bedacht dat juist deze twee getuigen het vuur zeer na aan de schenen is gelegd. Beiden zijn wegens meineed aangehouden en ingesloten, vervolgd en uiteindelijk vrijgesproken en beiden hebben in de loop van het onderzoek zeer verschillende verklaringen afgelegd. Het wordt uit deze getuigenverklaringen bepaald niet helder hoe laat precies verdachte die bewuste dag op het Rutbeek aankwam en wat hij toen exact gezegd heeft."*

Citaat-2: *"Er zijn vele getuigen door de rechtercommissaris onder ede gehoord. Als een verklaring werd afgelegd die niet direct in overeenstemming was met andere op dat ogenblik beschikbare onderzoeksbevindingen, is met niet steeds zichtbare terughoudendheid tot aanhouding en vervolging wegens meineed overgegaan. Dat heeft tot een aantal vrijspraken geleid en bij sommige getuigen heeft het geleid tot een ruim assortiment van tegenstrijdige verklaringen waaruit het niet steeds eenvoudig is de meest geloofwaardige te kiezen."*

[293] De reden voor dit verzoek is het feit dat, hoewel de getuige LESSOW spreekt van een veel jongere man, de gelijkenis tussen de compositietekening en het signalement van mededirecteur PATER opvallend is.

[294] Directeur BAKKER heeft zich naderhand nog vaak afgevraagd waarom KLOPPENBORG met zo'n onzinnige mededeling, dat hij een waterspuit bij het bedrijf had gehaald, bij hem langs kwam. KLOPPENBORG had immers kort tevoren, via zijn buurvrouw die bij de Praxis werkte, een hogedrukspuit aangeschaft.

[295] Politiepsycholoog Harrie Timmerman is door het Tolteam geheel conform de heersende tunnelvisie gebrieft, waardoor ook Timmerman overtuigd was van de schuld van André DE VRIES. Hij heeft na analyse van de reeds gevoerde verhoren tips gegeven over hoe de weerstand van DE VRIES mogelijk te breken was. Opmerkelijk is dat toen Timmerman jaren later de ware toedracht achter het strafdossier DE VRIES te horen kreeg van steller (PvB) hij tot de conclusie kwam dat de schuld van DE VRIES waarschijnlijk een misser is geweest en dat het terecht was dat hij is vrijgesproken in hoger beroep. Bronnen: Het boek 'Tegendraads' van Harrie Timmerman, eerst verschenen in 2007 en geüpdatet in 2016. In de eerste versie spreekt Timmerman zijn overtuiging uit van de schuld van DE VRIES. In de latere versie komt hij daarop terug.

[296] Ook deze observatie van de melders vindt steun in een externe bron. Psycholoog Harrie Timmerman heeft een boekje geschreven, getiteld: 'Tegendraads'. Daarin staat een afzonderlijk hoofdstuk over de verhoren van DE VRIES. Timmerman bevestigt daarin deze adviezen aan het verhoorteam. Opmerkelijk is dat Timmerman in 2007 nog schrijft dat hij in de schuld van DE VRIES gelooft, maar dat hij in een bijgewerkte druk uit 2017 hier op terug komt en inmiddels in de onschuld van DE VRIES gelooft.

[297] Bron: Op verzoek van steller dezes heeft PAALMAN in een email van 14 maart 2018 (01u27m) de volgende nadere toelichting gegeven betreffende de opmerkingen van de externe leesploeg aangaande KLOPPENBORG (tekstueel bewerkt door steller):
"De *'externe leesploeg'* bestond uit externe leden van de politie die geen deel uitmaakten van het Tolteam. Zij stonden onder leiding van de inmiddels overleden HIP Geert Runhaar uit Almelo. Zij rapporteerden aan de Tolteamleiding: commissaris Rik DE BOER, hoofdinspecteur Eddie REINSHAGEN en de inspecteurs Hans KAMPERMAN en wijlen Cees MIJWAART. De externe leesploeg gaf in het najaar van 2000 aan dat KLOPPENBORG nader onderzoek verdiende. Helaas had de zaaksofficier van justitie mr. Herman STAM besloten om KLOPPENBORG te vervolgen voor meineed, waardoor KLOPPENBORG zich uiteindelijk bijna drie jaar lang kon beroepen op zijn verschoningsrecht. Later toen ik (PAALMAN) na september 2001 in Almelo aan het werk ging kwam ik Geert Runhaar in zijn hoedanigheid als hoofd recherche nog regelmatig tegen. Toen ik (PAALMAN) hem op een gegeven moment vroeg waar we moesten zijn voor de oplossing van de Vuurwerkramp gaf hij duidelijk aan dat we bij KLOPPENBORG moesten zoeken. Dit is ons (de leesploeg) gebleken en dit is ook zo doorgegeven aan de leiding van het Tolteam. Er zaten een man of vijf in de leesploeg, waaronder twee leden van de KMar. (Noot PvB: PAALMAN is zelf KMar geweest). Frappant is de uitspraak van MIJWAART tegen mij (PAALMAN). KLOPPENBORG is helemaal leeg hij heeft er niets mee te maken. Ik (MIJWAART) word moe van jouw (PAALMAN's) gedram over KLOPPENBORG. Ook KAMPERMAN gaf aan dat KLOPPENBORG zo vaak was verhoord dat als hij wat had geweten, het er dan wel was uitgekomen. (PvB: hetgeen dus evident onwaar is vanwege het verschoningsrecht). Opmerkelijk was ook dat de verhoren van KLOPPENBORG door MIJWAART werden gedaan. Het is sowieso uitzonderlijk dat een dagelijks leider plaatsneemt in het verhoorkoppel. Bovendien kenden MIJWAART en KLOPPENBORG elkaar als trainer en verzorger bij dezelfde lokale voetbalploeg. Eddie RUINSHAGEN gaf op mijn (PAALMAN's) vragen hierover aan dat hij (REINSHAGEN) hier ook niet gelukkig mee was."

[298] Bron: Dagboekaantekeningen van Jan PAALMAN (bewerkt door PvB voor de leesbaarheid):
"14 juni 2002 belde DEELMAN, hij had het rapport gekopieerd en doorgestuurd naar de Hoofdofficier van Justitie Verhoeven, officier van justitie STAM, Tolteamleider commissaris Rik de BOER, hoofdinspecteur Eddy REINSHAGEN en parketsecretaris Wim WIJGA. DEELMAN vroeg excuses dat hij dit persoonlijke (zoals later genoemde) Mei-memo had uitgedeeld. Deelde mede dat dinsdagmiddag in deze setting overleg zou zijn met Charl en mij hoe verder, niet terugkijken, maar hoe verder in deze situatie. DEELMAN vergeven dat hij dit persoonlijke memo had doorgestuurd. Als wij immers hadden geweten dat dit memo zo verspreid zou gaan worden hadden we niet zo'n confronterende stijl gehanteerd. Ook hadden wij het memo in een rapport om kunnen zetten, in een zakelijkere stijl.

[299] Bron: Notitie (9 blz.) van advocaat mr. J. Peters, ter voorbereiding van PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN op het getuigenverhoor van 13 maart 2003 door het gerechtshof te Arnhem.

[300] Bron: Dagboekaantekeningen van Jan PAALMAN (bewerkt door PvB voor de leesbaarheid):
"*18 juni 2002, dinsdag om 15.00 uur Er werd tijdens de bijeenkomst duidelijk niet vooruit gekeken (met de bedoeling: hoe nu?), maar er werd terug gekeken. We kregen het idee niet serieus genomen te worden door officier van justitie STAM en Tolteamleider Rik de BOER. STAM zei op meewarige toon: 'Dit stuk is geschreven vol emotie'. Ik (PAALMAN) liet mij fel uit over het feit dat wij voor waarheidsvinding gaan en STAM recht krom maakte en krom recht. Eddy REINSHAGEN zei dat dit stuk vol leugens en onwaarheden staat. Hij las het met de tenen krom in zijn schoenen. REINSHAGEN is verschrikkelijk kwaad. Hij stelde dat diverse collega's met hem kwaad waren op ons. Het gesprek duurde precies 2 uur, van 15u00 tot precies 17.00 uur. Rik de BOER brak de bijeenkomst af met de woorden: 'het is 17.00 uur, we stoppen anders wordt het te laat.' Dit was op een moment dat wij (melders) net wilden beginnen over het achterhouden van het telecom proces-verbaal inzake de 'ramp-gsm' -9987. Rik de BOER zei tegen DEELMAN: 'Hier komen wij wel uit 'en petit comité', het kan allemaal opgehelderd en weerlegd worden.' Hoofdofficier Verhoeven en korpschef DEELMAN lieten overigens duidelijk blijken zich ongerust te maken hoe e.e.a. gegaan was, met name inzake het rode sportbroekje. (Verhoeven gaf een hand en zei: 'ik geloof jullie'). Rik de BOER trok tijdens gesprek het initiatief naar zich toe, het leek net of hij memo serieus nam, maar in feite bagatelliseerde hij eigenlijk alles. DEELMAN zou interviews houden en zou e.e.a. terug koppelen naar ons."*

[301] Bron: Dagboekaantekeningen van Jan PAALMAN (bewerkt door PvB voor de leesbaarheid):
"*Dinsdag 3 september 2002 om 12u30m, feedback van DEELMAN. Aanwezig: Piet DEELMAN, Rik de BOER, Bertus Hollink, Charl en ik. Gesprek vrij vertaald. Rik de BOER kon zo al 5 punten weerleggen volgens DEELMAN, echter hij deed dit niet. Op aandringen van Charl uiteindelijk één punt weerlegd; MIJWAART had inderdaad Cor Rook voor verhoor gesproken, maar dit was coachen en niet wat Roy Smit MOEST verklaren. Overige punten kwamen niet aan de orde want volgens Rik de BOER was dit niet de goede setting, het zou dan een welles/nietes spelletje worden. Jan komt met feit, dat er bij de veroordeling van André gebruik was gemaakt van de verklaring van Bruinewoud m.b.t. Millenniumnacht. Terwijl er 6 verklaringen waren die dit ontkrachtten. Hierop werd door Rik de BOER gereageerd met de woorden: "Wij begrijpen er ook niets van hoe dat kan." Dit terwijl OvJ STAM het zelf opgevoerd heeft als zijnde bewijs voor de opzet van de brandstichting. DEELMAN zegt nog: "Jan je kunt wel gelijk hebben, maar dat wil nog niet zeggen dat je dit ook krijgt." Wij hadden sterk de indruk dat DEELMAN zich door Rik de BOER liet overrulen. En het is nog begrijpelijk ook. Hij is immers pas regiochef in Twente en dan komt hij meteen in zo'n gecompliceerde situatie waarin hij zonder detailkennis moeilijk een standpunt kan innemen, en dus met de nodige twijfels maar kiest voor het verstand van Chef Divisie Recherche: gladde prater Rik de BOER. Na alle commotie bleef er niets anders over dan : "Jan en Charl, we hebben het gelezen en voor kennisgeving aangenomen. We dronken een glas, deden een plas en alles bleef zoals het was."*

[302] Bron: Vonnis van de rechtbank Almelo van 22 augustus 2002, kenmerk: ECLI:NL:RBALM:2002:AE6814, zaaknummer: 08/000003-01.

[303] Bron: Fax van 22 januari 2003 om 11u05m waarmee advocaat mr. Peters, namens zijn beide cliënten, aan korpschef DEELMAN het *'Verslag van verrichtingen en bevindingen'* stuurt, dat door cliënten is opgemaakt op 29 november 2002. Peters herinnert DEELMAN er aan dat cliënten dit verslag al eerder aan DEELMAN hebben

gegeven en verzoekt DEELMAN dit verslag per omgaande te zenden aan AG mr. WELSCHEN, ter toevoeging van het verslag aan het procesdossier van de Vuurwerkramp.

[304] Bron: Memo van dinsdag 1 juni 2004 van PAALMAN en De ROY voor de rijksrecherche, overhandigd tijdens hun verhoor op die dag en deel uitmakende van het Pv van getuigenverklaring van de rijksrecherche.

[305] Bron: In het Mei-memo vertellen PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN dat Officier van Justitie STAM niet wilde horen van ontlastende stukken inzake de gsm, omdat als de Osloconfrontatie ook negatief zou zijn (en dat wist STAM, want de gelijkenis tussen de compositietekening en DE VRIES was gelijk aan die tussen Martin Luther King en Heino), STAM zijn verdachte kwijt zou zijn.

[306] S.E. Fireworks werknemer Hennie KLOPPENBORG is de enige werknemer waarvan tijdens het onderzoek is komen vast te staan dat hij tenminste eenmaal, maar mogelijk twee- of driemaal op het terrein van S.E. Fireworks is geweest op de dag van de ramp, voorafgaande aan de ramp. Hierover heeft KLOPPENBORG leugenachtig verklaard (meineedklacht). Nooit is KLOPPENBORG hierover meer aan de tand gevoeld en evenmin over de twijfelachtige verklaringen voor zijn bezoek aan het terrein.

[307] Het betrof hier dagelijks leider inspecteur Cees MIJWAART die trainer was dezelfde voetbalclub als waar KLOPPENBORG verzorger was. (PvB: MIJWAART is onlangs (2017) overleden).

[308] Bronnen: Niet alleen de persoonlijke aantekeningen van PAALMAN maken melding van deze belofte, ook een passage uit het BIZ-verhoor van lijnchef Inspecteur HOLLINK bevestigt deze lezing. Passage uit BIZ-verhoor van HOLLINK (samengevat door PvB):

> *PAALMAN vertelde aan zijn lijnchef inspecteur HOLLINK dat hij binnen het Tolteam gesproken had over het verdwijnen van het 'spoor KLOPPENBORG' wegens het in beeld komen van André DE VRIES als verdachte/dader. PAALMAN vond het beter dat het 'spoor KLOPPENBORG' naast André DE VRIES gerechercheerd bleef worden. Binnen het Tolteam had men PAALMAN echter geantwoord dat het een keuze van het Openbaar Ministerie was geweest om zich volledig op André DE VRIES als verdachte te richten.*
>
> *Daarbij heeft PAALMAN nog lang gedacht dat hij en Charl, ondanks het verlaten van het Tolteam, nog wel opgeroepen zouden worden voor het nader verhoren van KLOPPENBORG zodra dit weer opportuun zou worden. PAALMAN zei dat dit met de teamleiding zo afgesproken was. HOLLINK wist toen echter al via Eddie REINSHAGEN dat de leiding van het Tolteam besloten had dat mocht KLOPPENBORG op enig moment nog gehoord moeten worden, dit in ieder geval niet door Jan en Charl gedaan zou worden. Dit is bij HOLLINK's weten nooit duidelijk met beiden gecommuniceerd, ondanks aandringen van HOLLINK bij Tolteamleider REINSHAGEN dit wel te doen. Pas eind 2002, begin 2003, werd het beide melders duidelijk dat zij ook van het traject KLOPPENBORG waren buitengesloten.*

[309] Bron: Aantekeningen uit persoonlijk journaal van PAALMAN. Nadat hij en zijn partner de stukken hadden aangeleverd bij misdaad analist Kukler, waarmee zij hun vermoeden wilden onderbouwen dat de voor De VRIES belastende gsm 9987 wel eens bij een ander in het bezit had kunnen zijn op de rampdag, heeft Kukler op 5 maart 2001 aan teamleider KAMPERMAN gevraagd of er een Pv moest worden opgesteld. KAMPERMAN vroeg Kukler te wachten, omdat dit tactisch beter zou zijn. Uiteindelijk heeft Kukler op 26 april 2001 toch het beruchte 'Telecom-Pv' opgesteld met een analyse van de bij het onderzoek bekende gegevens en de conclusie dat deze gsm hoogstwaarschijnlijk niet bij DE VRIES was op de rampdag. Dit was de dag voor de terechtzitting tegen A. DE VRIES. Het Pv komt niet bij de rechtbank maar verdwijnt in een la bij collega teamleider Mijwaart. Ondertussen blijft de OvJ STAM bij zijn betoog dat de gsm DE VRIES in het rampgebied plaatst. Daarna heeft de teamleiding PAALMAN aan het lijntje gehouden door te beloven dat het Telecom-Pv aan het Moederverbaal zij worden gehecht, maar dit gebeurde steeds niet. Wél werd met slim gekozen bewoordingen de indruk gewekt dat deze gsm de verdachte DE VRIES nog steeds in het rampgebied plaatste op de dag van de ramp. Op 6 juli 2001 gaat PAALMAN naar Hoofdinspecteur René Oosterlaken. Die schrikt wel van wat PAALMAN hem vertelt en zegt toe Tolteamleider commissaris DE BOER te zullen inlichten. PAALMAN praat er ook over met andere leden van de hiërarchie, zowel binnen het Tolteam als met zijn eigen chef (Hollink). De positie van PAALMAN binnen het Tolteam staat ter discussie. Op 21 augustus 2001 kruisverhoor PAALMAN door drie Tolteamleiders (Mijwaart, Kamperman en Reinshagen). Slap excuus dat door drukte en vakantie het Pv toevallig was blijven liggen. Toezegging dat het nu op 26 september 2001 bij het afsluitend Pv zou gaan. Kukler moet Pv wijzigen en dient het daarvoor opnieuw te maken daar het van zijn netwerkfolder is verdwenen. Nadat Kukler het Pv opnieuw heeft opgesteld, met kleine aanpassingen, vraagt Kamperman aan Kukler de datum aan te passen van 26 april naar aug/sept 2001. Kukler weigert. (De rijksrecherche zegt dat van een dergelijk verzoek niets is

gebleken). Reinshagen heeft PAALMAN eens toevertrouwd dat hij en De ROY gelijk hadden, maar dat de OvJ (STAM) het nu eenmaal zo wil.

[310] Bron: Gesprek tussen steller (PvB) en PAALMAN.

[311] Bron: Proces-verbaal 29 oktober 2001, blz. 7, uit het dossier DE VRIES. De getuigen waar het hier om gaat zijn:

- M. BARGEMAN geboren te xxx op xxx, wonende xxx. Getuige verklaarde dat de persoon afgebeeld op F2 de persoon was die zij op 13 mei 2000 omstreeks 14.45 uur in de Tollensstraat had zien staan praten met Henk Vinke. Verder verklaarde ze dat de persoon afgebeeld op F3 de haar bekende Raymond Bruinewoud was. Voor de verklaring wordt verwezen naar de bladzijden 1230 en 1231 van het X. Dossier.
- F. KARASOYLU geboren te xxx op xxx, wonende xxx. Getuige verklaarde dat hij de afgebeelde persoon op F2 meerdere keren gezien had in perceel Renbaanstraat 25 Enschede en ook bij perceel Kroedhoftestraat 19 Enschede. Voor de verklaring wordt verwezen naar de bladzijden 1226A en 1227 van het X. Dossier.
- G. REIJERINK, geboren te xxx op xxx, wonende xxx. Getuige verklaarde dat de persoon afgebeeld op F2 zeer sterk leek op de man die zij op 13 mei 2000 omstreeks 13.30 uur in de Tollensstraat te Enschede had gezien. Voor de verklaring wordt verwezen naar de bladzijden 1228 en 1229 van het X. Dossier.

[312] Bron: Een fax van dit Mei-memo van advocatenkantoor Plasman van 27 jan 2003, waarop de oorspronkelijke verzenddatum (25.11.2002) en verzendtijdstip (14u10m) van korpschef DEELMAN aan AG mr. WELSCHEN nog is te zien.

[313] Bron: Getekende getuigenverklaringen afgelegd door de getuige mr. A.C.M WELSCHEN, toenmalig advocaat-generaal van het gerechtshof Arnhem, op 26 en 27 januari 2004 bij de rijksrecherche. Blz. 427-433 van de rijksrecherche-rapportbijlage met verhoorverslagen.

[314] Bron: Verslag van verrichtingen en bevindingen van 29 november 2002, zoals integraal weergegeven in voorgaand hoofdstuk <H.2.7.3>.

[315] Bron: Gesprek met BAKKER over de herkomst van deze informatie. Om gerechtvaardigde redenen van bronbescherming wil BAKKER niet specifieker zijn over de identiteit van de bron binnen Justitie.

[316] Bron: Fax-kopie van donderdag 23 januari 2003 om 16u14m van mr. Plasman, van de gefaxte versie van de brief van advocaat mr. Peters aan korpschef DEELMAN van woensdag 22 januari 2003 van 11u05m.

[317] Bron: Faxkopie van de brief van AG mr. WELSCHEN aan advocaat mr. Plasman van 22 januari 2003 om 16u35m. van 3 blz., met in bijlage de brief van mr. Peters van 17 januari 2003 en een brief van het NFI met een in beleefde termen gestelde diskwalificatie van drs. F. Vos als getuige-deskundige. Een typering van de overwegingen zoals door AG mr. WELSCHEN gebezigd in zijn antwoord:

- Deskundige Vos die het NFI rapport bekritiseert wordt niet uitgenodigd omdat het NFI de kritiek van Vos heeft beoordeeld en deze kritiek verwerpt (cirkelredenering).
- WELSCHEN snapt dat BAKKER meer wil weten over de aanvang van de brand, maar daarover is al voldoende in het dossier opgenomen (cirkelredenering).
- Ook al heeft de brandstichting ergens anders plaatsgevonden, of ook zou er sprake zijn geweest van een bedrijfsongeval, dan is dit niet relevant voor het kunnen escaleren van brand tot ramp. (Geen waarheidsvinding, maar alleen veroordeling op basis van 'Te-veel-en-te-zwaar').
- Werknemers worden niet opgeroepen want zij hebben alles al verklaard en het onderzoek was volledig. De eventueel nog openstaande vragen kunnen BAKKER niet van zijn schuld voor de escalatie ontslaan (idem).
- Getuige die slechts kan verklaren wat er na de aanvang van de brand is gebeurd roept WELSCHEN niet op. (idem; enkele klachten van BAKKER hadden betrekking op de wijze van brandbestrijding, maar dit moest buiten het onderzoek blijven).
- Vragen van BAKKER over het alibi van zijn collega PATER worden door WELSCHEN niet onderzocht, want zijn niet van belang voor de schuld van BAKKER (idem).
- Overige getuigen wier rol niet helder is zullen niet worden opgeroepen omdat zij niets kunnen verklaren over de schuld van BAKKER (idem).
- Vragen over een verkeerde vergunningswijze of een verkeerde opslagwijze worden niet onderzocht, want BAKKER heeft de bestaande vergunning overtreden (idem).
- De vraag of er ook een ramp had kunnen ontstaan indien er binnen de vergunning was gebleven is irrelevant want verdachte heeft de vergunningsvoorwaarden geschonden (idem).

[318] Deze korte impressie van het begin van de regiezitting is gebaseerd op een gesprek met R.J. BAKKER, die erbij aanwezig was, aangevuld met de aanwijzingen uit de beschikbare documenten.
[319] Bronnen: Van de beide krantenartikelen is de inhoud vergeleken met die van de documenten waar het over gaat: het Mei-memo en de 'weerlegging'' geschreven op 14 en 15 januari door AG mr. WELSCHEN.
[320] Bron: Artikel uit de Tubantia van 30 januari 2003. Gezien de vormgeving en de toonzetting betreft het waarschijnlijk een hoofdredactioneel opiniestuk.
[321] Bron: Persverklaring van het Gerechtshof te Arnhem van 7 februari 2003 over de drie tussenarresten betreffende de strafzaken tegen DE VRIES, BAKKER en PATER.
[322] Uit de nooit vrijgegeven getuigenverklaringen afgelegd door politiemedewerkers in het kader van het interne onderzoek van BIZ Gelderland-Midden blijkt dat er nogal wat collega's waren van PAALMAN en De ROY die vonden dat zij geheel of gedeeltelijk gelijk hadden met hun kritiek op de gang van zaken bij het Tolteam en OM.
[323] Bron: In het Proces-verbaal opgemaakt door de Tolteam inspecteurs KAMPERMAN en MIJWAART (geparafeerd voor *"Gezien en akkoord"* door OvJ STAM op 5 januari 2001) is de focus van het onderzoek nog geformuleerd als zouden werknemers van S.E. Fireworks (Willy PATER, André DE JONG en KLOPPENBORG) wetenschap hebben of betrokken zijn bij het ontstaan van de brand. Dit houdt niet alleen in 'Brandstichting', maar zeker ook bedrijfsongeval. Dit Pv zat niet in het digitaal Tolteamdossier en ook niet in het strafrechtelijk dossier van R.J. BAKKER (rechtbank en Hof), en niet in het strafrechtelijk dossier van PATER bij de rechtbank, alleen bij het Hof. Dit Pv is dus later ingevoegd, hetgeen ook blijkt uit de niet genummerd zijn en zonder kenteken zijn van het Pv.
[324] Bron: Brief van advocaat mr. J.P. Plasman gericht aan minister van Justitie mr. J.P.H. DONNER, van 28 januari 2003, onderwerp: strafrechtelijk onderzoek Vuurwerkramp, lengte 5 blz.
[325] Bron-1: Persverklaring 29 januari 2003 om 15u14m van Korpschef Piet DEELMAN, waarin hij uitvoerig uitlegt dat aan de klachten van de beide dissidente rechercheurs heel veel aandacht is besteed. Het Tolteam heeft extra onderzoek gedaan en zelfs de advocaat-generaal heeft de klachten van beide melders onderzocht. Korpschef DEELMAN heeft nu een Rijksrechercheonderzoek gevraagd n.a.v. de meldingen van misstanden. DEELMAN noemt nog klachten over onvoldoende distantie van beide melders tot de media en de verdachte BAKKER, maar hij schrijft die (PvB: handig en laf) toe aan de pers.
Bron-2: Persverklaring van het Openbaar Ministerie te Almelo d.d. 27 mei 2003. Hierin staat duidelijk vermeld dat het door de korpschef verzochte onderzoek van de rijksrecherche wel degelijk was gericht op eventueel strafbaar gedrag van beide melders.
[326] Bron: De verslagen van de getuigenverklaringen afgelegd door beide melders bij het gerechtshof op 13 maart 2003.
[327] Politiewoordvoerder Maarten BOLLEN spreekt in zijn door het politiekorps opgedragen en door BZK gesubsidieerde boek zelfs over de *'tragiek van beide melders'* dat hun acties geen enkele invloed blijken te hebben gehad. (PvB: Zou BOLLEN hier in een tunnel opgesloten zitten?)
[328] Bron: Brief van 20 mei 2003 van Korpschef DEELMAN aan klokkenluider Jan PAALMAN.
[329] Bron: Persverklaring van het Openbaar Ministerie te Almelo d.d. 27 mei 2003.
[330] Bron: Persverklaring van het Openbaar Ministerie te Almelo d.d. 27 mei 2003.
[331] Bronnen: Niet alleen uit het bij de steller beschikbare BIZ materiaal (rapportages, getuigenverklaringen, nagekomen brieven), maar ook uit een gesprek met een van nabij betrokken politiemedewerker is duidelijk geworden dat een medewerker van de politie Twente zonder toestemming gegevens in een rapportage heeft gestopt die niet voor BIZ waren bedoeld, maar die BIZ op het spoor zetten van achtergehouden informatie die essentieel bleek voor het onderzoek naar de gang van zaken binnen het Tolteam. Met name wordt hier gedoeld op het parallel gevoerde onderzoeksjournaal van Tolteam medewerkers MAANDAG, ROOK en BREMAN. Daarbij werden de onderzoekingen naar André DE VRIES bijgehouden in een niet voor de overige leden van het Tolteam toegankelijk journaal.
[332] Bron: Rapport rijksrecherche 17 juni 2004 onder OvJ mr. H. van der Meijden, waarin op blz. 5 wordt vermeld dat het onderzoek (2e fase) is afgesloten op 4 juni 2004.
[333] Bronnen: Brief 14 juni 2004 van Korpschef DEELMAN aan beide melders, betreffende het genomen besluit tot schorsing. Rapport rijksrecherche 17 juni 2004 onder OvJ mr. H. van der Meijden, waarin op blz. 5 wordt vermeld dat het onderzoek (2e fase) is afgesloten op 4 juni 2004.

[334] Bron: Persverklaring (3 blz.) d.d. 5 juli 2004 van het OM, zoals gedownload van de website van het OM op 28 juli 2016 (https://www.om.nl/vaste-onderdelen/zoeken/@59396/onderzoek/), opgesteld door OM-persvoorlichter Wim de Bruin.
[335] Bron: Telefoongesprek dat achteraf is gevoerd tussen PAALMAN en SMIT.
[336] Bron: Brief van 20 mei 2003 van korpschef DEELMAN aan Jan PAALMAN, waarin hij meedeelt dat HOvJ Van Delft om opportuniteitsredenen heeft besloten om het door DEELMAN gevraagde rijksrecherche-onderzoek niet te laten plaatsvinden.
[337] Bron: Mededeling van het OM Almelo van 27 mei 2003, waarin een verklaring wordt gegeven voor het niet doorgaan van het rijksrecherche-onderzoek naar beide melders, maar waarin wél een disciplinair onderzoek tegen beide melders wordt aanbevolen door het OM aan de korpschef.
[338] Brief van korpsbeheerder politie Twente drs. J.H.H. MANS aan de heren J.H.A. de Bruin en P.G. Temming, Bureau Interne Zaken van de regiopolitie Gelderland-Midden, gedateerd 5 juni 2003.
[339] Bron: Door het Stafbureau Korpsleiding Twente formeel opgemaakt verslag (4 blz.) van een bijeenkomst gehouden op 10 juni 2003. Aanwezigen: P. DEELMAN (korpschef en voorzitter), P.H.J.J. Schunselaar (medewerker BIZ Twente en notulist), J.H. PAALMAN (melder), C.E.A. de Roy van ZUYDEWIJN (melder), P. Smink (ACP) en W. Zanderink (commissaris en districtschef NWT).
[340] Bron: Het 3 blz. tellende plan van aanpak intern onderzoek nummer 016-2003 van Bureau Interne Zaken politie Gelderland-Midden (BIZGM), opgemaakt op 6 juli 2003 door de leider van het onderzoek J.H.A. de Bruin, hoofd BIZGM.
[341] Bron: Rijksrechercherapportage feitenonderzoek zaaknummer rijksrecherche 20030132, d.d. 17 juni 2004, blz. 4.
[342] Bronnen: Schriftelijke tussenrapportages BIZGM aan MANS van 27 augustus 2003 en 12 oktober 2003.
[343] Bron: Schriftelijke tussenrapportage van BIZGM aan MANS van 16 november 2003.
[344] Bron: Brief van de Voorzitter van het College van procureurs-generaal J.L. DE WIJKERSLOOTH aan de Minister van Justitie Mr. J.P.H. DONNER van 25 juni 2004, OM kenmerk: PaG/BJZ/11455, waarin onder meer de volgende twee citaten:

> *"Bij brief van 27 november 2003 heeft de heer J.H.H. MANS zich tot u gewend omdat hem een zorgwekkend voortgangsrapport onder ogen was gekomen van het Bureau Interne Zaken van de regiopolitie Gelderland-Midden … na kennisneming van deze voortgangsrapportage heeft de heer MANS zich rechtstreeks tot u gewend".*

[345] Bron: Rapport feitenonderzoek rijksrecherche d.d. 17 juni 2004 (121 blz.). rijksrecherche-Zaaknummer 2030132, Officier van Justitie: mr. H. van der Meijden, rapporteurs: G.A. LIJNES en H.J. RAUWERDINK, beiden hoofdinspecteur van politie bij de rijksrecherche.
[346] Bron: Aanvullend rapport 'Rode broek' van het BIZ Gelderland Midden d.d. 25 augustus 2004, blz.2.
[347] Naar aanleiding van de teleurstellende uitkomst (februari 2006) van het korte desk-onderzoek verricht door mr. A. HERSTEL in opdracht van de Tweede Kamer, over de informatievoorziening van de Minister van Justitie DONNER aan de Tweede Kamer inzake de opvolging door de rijksrecherche van de BIZGM aantijgingen, hebben BIZGM leiders De Bruin en Temming een brief opgesteld voor de vaste Kamercommissie Justitie over de gang van zaken hieromtrent. Deze brief was nog niet af, niet ondertekend en nooit formeel verzonden wegens gebrek aan rugdekking door de korpsleiding. De conceptbrief stond op het netwerk van het politiekorps Gelderland-Midden en is door iemand van het netwerk geplukt en gelekt naar Jan PAALMAN, die er vervolgens enkele journalisten en Kamerleden over heeft geïnformeerd in 2008 en 2009.
[348] Bron: Conceptbrief d.d. 27 september 2005 (werkelijke datum ±voorjaar 2006) van BIZ Gelderland-Midden aan de vaste commissie Justitie van de Tweede Kamer. Deze brief is nooit formeel verzonden, want daar zou de hiërarchie nooit toestemming voor verlenen. De brief is in conceptvorm (ongetekend) echter via tussenpersonen wél bij de Tweede kamer terecht gekomen en heeft daar aanleiding gegeven tot Kamervragen aan Minister DONNER. Steller (PvB) weet hoe dit is gelopen en kan bevestigen dat de informatie in deze conceptbrief authentiek is.
[349] Bron-1: Introductiedossier voor de minister van Justitie en Veiligheid V12_2.pdf, blz. 151 van 164.
Bron-2: https://www.om.nl/onderwerpen/geweldsincidenten/@86285/aanwijzing-taken/ (geraadpleegd 10.9.2017). Aanwijzing taken en inzet rijksrecherche (2010A033), beleidsregel van het College van procureurs-generaal aan de hoofden van parketten, zoals vastgesteld op 13 december 2010 en in werking getreden op 1 januari 2011. Citaten:

> *"De rijksrecherche is van oudsher een opsporingsinstantie met een speciale taak. Zij richt zich op de opsporing van door (semi)overheidsfunctionarissen gepleegde misdrijven. Niet al de door deze functionarissen gepleegde misdrijven worden door de rijksrecherche onderzocht. … Het doel van deze aanwijzing is te waarborgen dat de rijksrecherche vooral opereert op het terrein van de strafbare gedragingen die in ernstige mate de integriteit van de rechtspleging en de integriteit van het openbaar bestuur raken. … De rijksrecherche verricht alleen feitenonderzoeken en opsporingsonderzoeken. Voor de feitenonderzoeken geldt dat het moet gaan om onderzoeken naar gedragingen waar een strafrechtelijk aspect aan kleeft. Een dergelijk onderzoek kan al worden ingesteld voordat sprake is van een redelijk vermoeden van schuld aan enig strafbaar feit. … De rijksrecherche verricht uitsluitend opsporingsonderzoeken naar misdrijven; voor overtredingen wordt de rijksrecherche niet ingeschakeld. … Er wordt op één centraal punt over de inzet van de rijksrecherche besloten door de zogenaamde coördinatiecommissie rijksrecherche (CCR). De CCR bestaat uit: lid College Pg's portefeuille rijksrecherche, HOvJ Landelijk parket, directeur RR en coördinerend OvJ rijksrecherche (COvJ-RR). … De COvJ-RR is het dagelijkse aanspreekpunt voor het Openbaar Ministerie. De CCR bepaalt het beleid voor de inzet van rijksrecherche, is bevoegd te beslissen tot inzet in concrete situaties en toetst periodiek de praktijk van inzetten van de rijksrecherche door het Openbaar Ministerie."*

[350] Bron: Aanwijzing taken en inzet rijksrecherche (2010A033) van het College van Pg's, vastgesteld op 13 december 2010. Citaat: *"De inzet van de rijksrecherche is aangewezen vanwege haar bijzondere expertise of vanwege de delicate verhoudingen die in een zaak een rol spelen."*

[351] Bron: Chronologisch overzicht in tabelvorm van door BIZGM en rijksrecherche gehoorde getuigen, waarin per getuige achtereenvolgens weergegeven: naam, functie, inhoudsindicatie verhoor, blz. nrs. rapport, verhorende instantie en de datum van verhoor. Blz. 424-428 van concept-19 (656 blz.) van de bij de review gemaakte reconstructie van het strafonderzoek.

[352] Bron: Getekende getuigenverklaringen afgelegd door de getuige mr. A.C.M WELSCHEN, toenmalig advocaat-generaal van het gerechtshof Arnhem, op 26 en 27 januari 2004 bij de rijksrecherche. Blz. 427-433 van de rijksrecherche-rapportbijlage met verhoorverslagen.

[353] Bron: Getekende getuigenverklaring afgelegd door de getuige J. Emmelkamp, applicatiebeheerder politie, op 17 februari 2004 bij de rijksrecherche. Blz. 189-190 van de rijksrecherche-rapportbijlage met verhoorverslagen.

[354] Bron: Getekende getuigenverklaring afgelegd door de getuige T.E.W. Hofs, applicatiebeheerder politie en deskundige PerfectView, op 18 februari 2004 bij de rijksrecherche. Blz. 195-203 (incl. prints van schermafbeeldingen W-schijf), van de rijksrecherche-rapportbijlage met verhoorverslagen.

[355] Bron: Getekende getuigenverklaring afgelegd door de getuige mr. J.H. OLTHOF, toenmalig kinderrechter en voormalig Rechter-commissaris, op 9 maart 2004 bij de rijksrecherche. Blz. 323-324 van de rijksrecherche-rapportbijlage met verhoorverslagen.

[356] Bron: Originele gedrukte versie (uit de tijd van het Tolteam onderzoek) van het Tolteamjournaal waarop de individuele journaalposten zijn uitgeprint.

[357] Bronnen: Het Tolteamjournaal en het proces-verbaal waarmee de vervaardiging van de compositietekening is vastgelegd.

[358] Bronnen: De compositietekening, een politiefoto van André DE VRIES en beelden uit het NOS-journaal van Bennie van KLINGEREN.

[359] Bron: De bijlagen bij het Rijksrechercherapport waarop de namen zijn weergegeven van de door resp. rijksrecherche en BIZGM gehoorde getuigen.

[360] Bron: Afgelegde en getekende getuigenverklaringen bij BIZGM.

[361] Bron: Rijksrechercherapportage feitenonderzoek zaaknummer rijksrecherche 20030132, d.d. 17 juni 2004, blz. 5.

[362] Bron: Eerdergenoemde conceptbrief d.d. 27 september 2005 (werkelijke datum voorjaar 2006) van BIZ Gelderland-Midden aan de vaste commissie Justitie van de Tweede Kamer. Op blz. 2 staat vermeld:

> *"In onze (BIZGM) perceptie hadden de Rijksrechercheurs opdracht van het Openbaar Ministerie om kost wat kost onze hypothese onderuit te halen en dat de waarheidsvinding hieraan ondergeschikt was gemaakt."*

[363] Bron: Rijksrechercherapportage feitenonderzoek zaaknummer rijksrecherche 20030132, d.d. 17 juni 2004, blz. 91.

[364] Het betreft hier technisch rechercheur Reint Brinks, toen (19 juni 2000) werkzaam bij de regiopolitie Twente, die niet is gehoord door de RR maar wel is gehoord door BIZ-GM.
Bron-1: Rapport rijksrecherche van 17 juni 2004, bijlage-2 met de lijsten van gehoorde getuigen in beide onderzoeken.
Bron-2: Proces-verbaal, achteraf opgemaakt op 24 januari 2001, door Willem SCHREURS (AJZ Twente-Zuid) i.v.m. het Tolteamonderzoek naar André DE VRIES. Volgens dit Pv heeft technisch rechercheur Reint Brinks de kledingstukken van André DE VRIES veilig gesteld en op de voorgeschreven wijze verpakt. Dit alles op 19 juni 2000.
[365] Het betreft hier brigadier Willem SCHREURS van de regiopolitie Twente. Bronnen: het Rijksrechercherapport van 17 juni 2004, bijlage 2, het proces-verbaal van Willem SCHREURS van 24.1.2001, de BPS-mutatie van maandag 19 juni 2000 om 01u55m betreffende de poging van verdachte A. DE VRIES om zijn auto in brand te steken.
[366] Het betreft hier misdaadanalist Jurgen KUKLER. Bronnen: het Rijksrechercherapport van 17 juni 2004, bijlage 2, het betreffende telecom-Pv van 26 april 2001 inzake het gebruik van de ramp-gsm, de verklaringen van KUKLER betreffende het verzoek tot antidateren.
[367] Het betreft hier rechercheur brigadier Harry BOSCH. Bronnen: het Rijksrechercherapport van 17 juni 2004, bijlage 2, …
[368] De datum van 23 november 2000 wordt genoemd door toenmalig Officier van Justitie mr. Herman STAM als datum van zitting van de politierechter. Hij doet dit tijdens het getuigenverhoor bij de rijksrecherche dat plaatsvond op 7 mei 2004. Opmerkelijk daarbij is dat STAM veelvuldig aan geheugenverlies lijdt, maar de datum van veroordeling van DE VRIES nog precies weet, drie-en-een-half jaar later. Dit is van belang i.v.m. de reconstructie van de wijze waarop André DE VRIES het strafrechtelijk onderzoek is binnengetrokken als verdachte.
[369] Bron: Brief van Jan PAALMAN aan Jan de BRUIN van 7 oktober 2008.
[370] Bron: In een notitie van Peters/PAALMAN/De ROY, opgesteld t.b.v. de hoorzitting van het college Pg's van 5 november 2004 inzake het verzoek tot vrijgave van het rijksrechercherapport, staat het volgende punt:

> *"Op 1 juni 2004 werden wij als getuige gehoord door de rijksrecherche, want het betrof hier volgens de verhoorders een feitenonderzoek. Wij werden alleen gehoord met betrekking tot het rode sportbroekje. Op onze vraag waarom we niet gehoord werden over de andere punten die we hadden aangedragen, deelde de hoofdinspecteur van rijksrecherche, G. LIJNES ons mede, dat zij daar geen opdracht voor hadden. Op de vraag wat er dan met het rapport van Interne Zaken werd gedaan deelde de heer LIJNES ons mede, dat daar niets mee was gedaan en retour was gegaan naar Bureau Interne Zaken Gelderland-Midden."*

[371] Bron: Rapport feitenonderzoek rijksrecherche d.d. 17 juni 2004 (121 blz.). rijksrecherche-Zaaknummer 2030132, Officier van Justitie: mr. H. van der Meijden, rapporteurs: G.A. LIJNES en H.J. RAUWERDINK, beiden hoofdinspecteur van politie bij de rijksrecherche.
[372] Bron: Proces-verbaal van de rijksrecherche inzake zaak 20030132, onderwerp Verdachten-/ getuigenstatus DE VRIES, opgemaakt door rijksrechercheurs R.A.M. Rosendaal en H.J. Mous, beiden inspecteur bij de rijksrecherche, op ambtseed opgemaakt op 14 juni 2004, blz. 2-004 van 2-024 blz.
[373] Bron: Pv rijksrecherche inzake zaak 20030132, onderwerp Verdachten-/ getuigenstatus DE VRIES, opgemaakt op 14 juni 2004, blz. 2-004 van 2-024 blz.
[374] Bron: Proces-verbaal van verhoor (9 maart 2004 om 14u00m) door de rijksrecherche (inspecteur Faber en brigadier Greve) van mr. J.H. OLTHOF, voormalig rechter-commissaris te Almelo en heden (2004) kinderrechter en tevens kantonrechter arrondissementsrechtbank Almelo. Naar aanleiding van mutatie 2032 van 6 oktober 2000, verklaart rechter OLTHOF dat jeugdofficier van Justitie, P. v.d. VALK aan hem een kleurencompositie-tekening laat zien en dat hij (OLTHOF) meende een gelijkenis te zien met de latere getuige Bennie van KLINGEREN, die hij (OLTHOF) kende als een gewelddadig persoon, type oplichter en veroordeeld voor ernstige zedendelicten. OLTHOF neemt aan dat OvJ P. v.d. VALK de naam van KLINGEREN daarna heeft doorgegeven aan OvJ STAM.
[375] Bron: Zowel de kleurencompositietekening als een filmfragment waarin betreffende getuige te zien is, maken onderdeel uit van het in deze review bekeken dossier. Beide signalementen wijken af in alle opzichten: haarkleur, lengte, postuur, leeftijd, enz.
[376] Bron: Tolteam journaal mutatie 2053 van 9 oktober 2000 om 15u44m door C. Gevaerts en H. Bosch. Rapporteurs hebben met de getuige LESSOW een bezoek gebracht aan portrettekenaar Couwenberg te Ooi.

Door Couwenberg werd een tekening gemaakt van de man die voor 15u00m de Tollenstraat uit kwam rennen. Het resultaat was volgens de getuige zeer gelijkend aan de man die zij heeft gezien.

[377] Tolteammutatie 2162 van 20 oktober 2000 om 14u55m van Dick MAANDAG. In die mutatie noteert rechercheur MAANDAG: *"Na een telefoontje komt aan het bureau Bernardus van KLINGEREN, geboren te Almelo op 22 juni 1960, wonende te Enschede, Dennenweg 90. Hij verklaart dat hij vorige week donderdagmiddag bezoek heeft gehad van een André wiens achternaam hij niet kent."* Van KLINGEREN beschrijft André verder als een man van 25-30 jaar oud, lengte 170-175 cm, die een drugsdealer is. In werkelijkheid is André DE VRIES 33 jr. (geb. te Almelo 28.6.67) en langer dan 175 cm.

[378] Dat MAANDAG en ROOK samen bij Van KLINGEREN op bezoek waren op het moment dat zij het nummerbord door kregen is gebaseerd op de achteraf afgelegde getuigenverklaringen van rechercheurs MAANDAG en ROOK. Het is een van de weinige zaken waarover zij tijdens verhoor door rijksrecherche en Rechter-commissaris eensluidend verklaren. Over de overige bezoeken aan Van KLINGEREN verklaren zij verschillend.

[379] Zie J. PAALMAN en C. de ROY V. ZUYDEWIJN verslag van verhoor van KLINGEREN d.d. 28 januari 2001, 10u54m, waarin onder meer het volgende staat: *"U vraagt mij nu naar André DE VRIES. Ik ken André DE VRIES wel. André heeft nu wel eens contact met mijn zoon Julius en mijn dochter Mirjam. Ze gaan dan samen stappen. Ik ken André ook persoonlijk. ... Ik ken André nu ongeveer twee jaar. Ik kan mij nog herinneren dat ik vorig jaar in de zomermaanden met André in zijn auto aan het rondrijden was."*

[380] Verhoorverslag van Mirjam van KLINGEREN door rechercheurs De Borst en Boeve, op 29 januari 2001 om 13u07m, waarin onder meer het volgende staat opgetekend: *"Ik (Mirjam van KLINGEREN) ken hem (André DE VRIES) ongeveer 5 à 6 jaar. Ik heb hem leren kennen via de sportschool waar mijn moeder op zat. … André DE VRIES is hier een begrip. Iedereen kent hem. Ik heb hem leren kennen omdat hij achter mijn moeder aan liep maar zij moet niets van hem hebben. … André heeft wel een tijdje een oogje op mij gehad maar hij is niet mijn smaak en type."*

[381] Zie ook nog Tolteam mutatie 2609 van 29 januari 2001, waar Bennie van KLINGEREN tijdens het verhoor door Tolteam rechercheurs PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN o.a. heeft verklaard dat hij (Van KLINGEREN) André DE VRIES goed kent, hij (André DE VRIES) komt regelmatig bij hen (fam. Van KLINGEREN), omdat zijn zoon Julius (van KLINGEREN) en dochter Mirjam (van KLINGEREN) regelmatig met André DE VRIES uit gaan. André DE VRIES is volgens Bennie van KLINGEREN een mafketel.

[382] Bron: Rapport rijksrecherche van 17 juni 2004, blz. 45.

[383] Bronnen: De verklaring van kinderrechter OLTHOF bij de rijksrecherche en het Tolteamjournaal.

[384] Bron: Rechercheur MAANDAG verklaart zelf dat hij tussen 20 en 30 oktober 2000 één of twee keer bij van KLINGEREN is langs geweest om het contact warm te houden.

[385] Bron: Verklaring van voormalig tolteamrechercheur Jan PAALMAN.

[386] Bron: Verklaring van voormalig rechercheur Brinks

[387] Bron: Mei-memo van 27 mei 2002 van de beide melders, en oud-Tolteam rechercheurs, PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN, gericht aan hun korpschef Piet DEELMAN.

[388] Bron: Dagboekaantekeningen van ex-Tolteam rechercheur Jan PAALMAN.

[389] Bron: Het op eigen initiatief opgesteld aanvullend rapport BIZGM, d.d. 25 augustus 2004, over de bevindingen aangaande het rode sportbroekje van André DE VRIES. Dit 41 blz. tellende aanvullend rapport is door BIZGM opgesteld uit bezorgdheid n.a.v. de ontkennende bevindingen van de rijksrecherche. Op tientallen plaatsen in dit rapport staan tegenstellingen opgesomd in de ambtsedig afgelegde verklaringen van politiefunctionarissen over het uiterlijk, de verpakking en de plaats van het rode broekje op diverse momenten. Dit rapport is overhandigd aan de korpsbeheerder en de landelijk Officier van Justitie mr. Henk van der Meijden.

[390] Bron: Brief van Jan PAALMAN aan Jan de BRUIN van 7 oktober 2008.

[391] Bronnen: Brief 14 juni 2004 van Korpschef DEELMAN aan beide melders, betreffende het genomen besluit tot schorsing. Rapport rijksrecherche 17 juni 2004 onder OvJ mr. H. van der Meijden, waarin op blz. 5 wordt vermeld dat het onderzoek (2e fase) is afgesloten op 4 juni 2004.

[392] Bron: Print van de intranetpublicatie van korpschef Piet DEELMAN van 5 juli 2004 om 15u28m.

[393] Bron: Persverklaring (3 blz.) d.d. 5 juli 2004 van het OM, zoals gedownload van de website van het OM op 28 juli 2016 (https://www.om.nl/vaste-onderdelen/zoeken/@59396/onderzoek/), opgesteld door OM-persvoorlichter Wim de Bruin.

[394] Bron: Brief van 27 september 2004 van Korpsbeheerder MANS aan mr. R.E. Craenen van het Ressortsparket Arnhem. De brief is geconcipieerd door BIZ Twente. Daarin weigert MANS de BIZ-stukken aan het gerechtshof over te maken. Melder PAALMAN had een art.12 procedure aangespannen bij het Hof om zijn onschuld aan te tonen met de bevindingen van BIZ. Maar MANS kan dit weigeren onder verwijzing naar de ontkrachtende bevindingen van de rijksrecherche.
[395] Bron: Fax-kopie (13 december 2004) van het Ambtsbericht (21 blz.) opgesteld door de Officier van Justitie van het Landelijk Parket te Rotterdam, gedateerd 3 december 2004, gericht aan het Gerechtshof te Arnhem.
[396] Bronnen: Aanhangsel van de Handelingen der Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, nummers 2172 en 2173, vragen leden VOS en Van der Staaij, ingediend op 7 juli 2004 resp. op 19 juli 2004, beiden beantwoord door minister DONNER op 27 augustus 2004.
[397] Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, Vuurwerkramp Enschede, Kamerstuk 27.157-59, Brief van de Minister van Justitie aan de Tweede kamer van 27 oktober 2004 (8 blz.).
[398] Bron-1: Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, Kamerstuk 30.251-1 Verificatie dossier Vuurwerkramp Enschede, brief van het Presidium aan de leden van de Tweede Kamer, gedateerd 14 september 2005. Hierin komt de volgende zeer opmerkelijk te noemen passage voor:

> *"De commissie heeft een oriënterend gesprek gevoerd met de meergenoemde heer HERSTEL. Hij heeft desgevraagd aangeven bereid te zijn om deze verificatie in opdracht van de Tweede Kamer te willen verrichten. De heer HERSTEL heeft hierbij aangegeven dat het voor een juist en betrouwbaar oordeel wenselijk is dat hij de beschikking krijgt over zowel het Rijksrechercheonderzoek als het BIZ-rapport en eventueel de relevante strafdossiers. De commissie (PvB: vaste Kamercommissie voor Justitie) staat echter op het standpunt dat allereerst geverifieerd moet worden of eigenstandig politiek oordeel mogelijk is op basis van de informatie die de minister van Justitie aan de Tweede kamer heeft verstrekt. Op basis van de uitkomsten zal de commissie beslissen of eventueel aanvullend onderzoek wenselijk is en daar over zo nodig voorstellen doen aan de Kamer. … Het is een zuivere werkwijze in de zin dat alleen wordt gewerkt op basis van de informatie die door de regering aan de Kamer is verstrekt."*

Bron-2: Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, Kamerstuk 30.251-2 Verificatie dossier Vuurwerkramp Enschede, met in de bijlage een door mr. HERSTEL opgestelde verkorte weergave van zijn vertrouwelijke rapportage, 3 blz. van datum 31 januari 2006.
[399] De afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, in de uitspraak van 20 april 2011, kenmerk ECLI:NL:RVS:2011:BQ1879, zaaknummer 201010133/1/H3, over de openbaarmaking van de brondocumenten (met name de getuigenverklaringen) van het Rijksrechercherapport overweegt onder punt 2.6.4 van de uitspraak het volgende:

> *"De Afdeling is voorts van oordeel dat de minister zich in redelijkheid op het standpunt heeft kunnen stellen dat het belang van openbaarmaking in dit geval niet opweegt tegen dat van het voorkomen van onevenredige benadeling voor de Staat. Anders dan de rechtbank heeft overwogen, heeft de minister daarbij gewicht mogen toekennen aan de omstandigheid dat het rijksrechercherapport, dat mede op de informatie uit de afgelegde verklaringen is gebaseerd, grotendeels openbaar is gemaakt, zodat ook zonder openbaarmaking van de verhoren en de afgelegde verklaringen uit die verhoren, het door de WOB vooronderstelde publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering in voldoende mate is gediend."*

[400] Bronnen: De persverklaring Openbaar Ministerie, arrondissementsparket Zwolle, d.d. 6 april 2012, waarin het OM bekend maakt een groot aantal strafaangiftes in relatie tot de nieuwe ontwikkelingen rond de feitenonderzoeken in de Vuurwerkramp, niet in behandeling te zullen nemen. Onder punt 7 van die persverklaring staat het volgende:

> *"Tot slot is er een aangifte van een ex-rechercheur die eerder deel uitmaakte van het Tolteam. Hij heeft aangifte gedaan van (a) het achterhouden van ontlastend bewijs door het OM, (b) meineed door een TOL-teamleider en (c) meineed en wegmaken van bewijs door een brigadier. De eerste twee kwesties zijn al in 2004 onderzocht door de rijksrecherche. Er is vastgesteld dat er geen sprake is van achterhouden van ontlastend bewijs door het OM en ook niet van meineed door een TOL-teamleider. Er zijn nu geen nieuwe feiten en omstandigheden gevonden die aanleiding geven om dit opnieuw te onderzoeken. Ook is er geen bewijs gevonden voor het plegen van meineed en het wegmaken van bewijs door de brigadier."*

Tevens is als bron gebruikt de brief van de Officier van Justitie mr. J.R. Klunder van het Openbaar Ministerie Zwolle-Lelystad, gericht aan Jan PAALMAN, d.d. 26 april 2012, waarin Klunder PAALMAN onder meer wijst op het feit dat het eerdere rijksrechercheonderzoek uit 2004 al heeft uitgewezen dat er geen onoorbare feiten zijn gebeurd.

[401] Bron: Arrest van de Hoge Raad van 26 juni 2012, kenmerk: ECLI:NL:HR:2012:BW9301, zaaknummer 12/00857 H. Daarin staat onder punt 4.2 de volgende alinea:

> *"4.2. De als eerste aangevoerde herzieningsgrond, inhoudende dat de Officier van Justitie die optrad als leider van het opsporingsonderzoek op 7 december 2001 schriftelijk opdracht heeft gegeven tot het vernietigen van alle ongeveer 80.000 tapgesprekken die in het jaar 2000 zijn opgenomen in het kader van het onderzoek naar de Vuurwerkramp, steunt op een te selectieve weergave van de in dat verband relevante gegevens. De Hoge Raad wijst daartoe aan het bij de aanvrage gevoegde eindrapport van 17 juni 2004 inzake de Rapportage feitenonderzoek met betrekking tot een door de rijksrecherche ingesteld onderzoek.(1) Dit eindrapport, waarin ook het onder 3.2 vermelde faxbericht is weergegeven, houdt onder meer het volgende in (p. 66-67 en p. 75): …"*

(PvB: waarna de Hoge Raad in haar arrest bij de afwijzing van de 1e herzieningsgrond volstaat met het citeren van twee volledige blz. A4 uit het rijksrechercherapport van 17 juni 2004.)

[402] Bronnen: Persverklaring Openbaar Ministerie Arrondissementsparket Almelo van 6 december 2012 en een via WOB vrijgegeven (geanonimiseerde) getuigenverklaring (d.d. 22 mei 2012) afgelegd door hoofdinspecteur Ton VAN DE GRIENDT, teamleider van het voorgaande feitenonderzoek VerEsal.

1. De eerste onderzoeksvraag wordt door de rijksrecherche als volgt beantwoord:

> *"In het onderzoek van de rijksrecherche is het volgende komen vast te staan: 1. De tipgever die de naam van DE VRIES had genoemd, heeft zichzelf gemeld bij de politie destijds. – Er was een vraag over hoe het onderzoeksteam van de Twentse politie destijds aan de naam gekomen was van de tipgever die de naam van voormalig verdachte DE VRIES had genoemd."*

Het gaat hier om de vraag of getuige Van KLINGEREN zichzelf bij het Tolteam had gemeld. Deze vraag was in 2004 als eens door dezelfde mensen van de rijksrecherche uitgezocht en het antwoord was toen volgens de RR dat hij zichzelf had gemeld. De onderzoekstijd van dit punt kan niet meer dan enkele seconden zijn geweest, namelijk de tijd die nodig is om dezelfde uitkomst nog een keer op te schrijven. Voor de zekerheid heeft de RR (2012) bij de teamleider VerEsal (Ton VAN DE GRIENDT) nog gecheckt of de resultaten van het RR-onderzoek (2004) bij VerEsal waren meegenomen. Dat bleek niet het geval. (Bron: rijksrechercheverhoor van getuige Ton VAN DE GRIENDT van 22 mei 2012).

2. De tweede onderzoeksvraag wordt door de rijksrecherche als volgt beantwoord:

> *"Van een ander rapport, een andere mondelinge of schriftelijke verklaring van het NFI is geen sprake geweest. De rijksrecherche heeft daarnaast vastgesteld dat geen sprake is van gewijzigd inzicht bij het NFI. – Er was een vraag over een vermeende nieuwe verklaring van de NFI-deskundige die (in tegenstelling tot zijn verklaring in 2001) ontlastend zou kunnen zijn voor de voormalig verdachte DE VRIES."*

Het gaat hier om de vraag of ir. DE BRUYN van het NFI tijdens een presentatie op 29 juni 2011 verklaard zou hebben dat de sporen in de rode broek van DE VRIES toch niet zo uniek waren als eerder aangenomen. Wanneer we daartoe wederom het rijksrecherche proces-verbaal van verhoor d.d. 22 mei 2012 van getuige Ton VAN DE GRIENDT raadplegen zien we dat Van de Griendt niet zeker was of de verklaring van ir. DE BRUYN (NFI) op 29 juni 2012 wel zo anders was als zijn eerdere verklaringen uit 2001. Specifiek daarnaar gevraagd door de rijksrecherche verklaart Van de Griendt dan ook dat er geen sprake was van een nieuwe verklaring van DE BRUYN. Dus ook hier heeft de rijksrecherche niet meer onderzoek hoeven doen dan nog eens vragen aan Van de Griendt wat er nu precies werd bedoeld. Een kwestie van enkele minuten dus.

[403] Bron: Gespreksnotities van PAALMAN gemaakt n.a.v. de beide bijeenkomsten.

[404] Bron: Brief van de Afdeling strafrecht van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden gericht aan mr. J.W.H. Peters, in deze handelend als advocaat van R.J. BAKKER, gedateerd 25 juni 2013, kenmerk: K13/0101, behandeld door J. van der Laan. Het betreft een afwijzing van de artikel 12 klacht van BAKKER tegen Officier van Justitie Herman STAM, en tegen Tolteam leidinggevenden inspecteur Hans E. KAMPERMAN, inspecteur Cees MIJWAART en commissaris Rik de BOER. Betreffende de klacht wegens een verzoek tot antedateren van een proces-verbaal door KAMPERMAN wordt door het Hof verwezen naar de resultaten van het onderzoek van de rijksrecherche in 2004, waarin staat dat van een verzoek tot antedateren niets is gebleken.

[405] Bron: Brief van Nationale Ombudsman dr. A.F.M. Brenninkmeijer aan PAALMAN, gedateerd 15 november 2013, NOM kenmerk: 2013.07345-001, behandelend medewerker: mr. Xandra C. van Balen.
[406] Bron: Brief van de Vicevoorzitter Onderzoeksraad Integriteit Overheid, Sylvie Bleker, aan Jan PAALMAN, van 7 januari 2014, OIO zaaknummer: ABB/2013/10148.
[407] Bronnen: De door SCHIPPERS afgelegde verklaring bij Jan PAALMAN, een gedeeltelijk op schrift uitgewerkt verslag van het 50 min durende gesprek met de beide journalisten van RTV-Oost en de geluidsopname van het gesprek, dat in dialect wordt gevoerd.
[408] Zoals commissaris van politie Lute Nieuwerth, toenmalig onderzoeksleider VerEsal in telefoongesprek aan Jan PAALMAN vertelde. Tevens reeds eerder aangegeven door Erik Willems, onderzoeksleider Esaltato.
[409] Bronnen: BAKKER en PAALMAN hebben in gesprekken met steller uitgelegd dat toenmalig advocaat KROEP zijn cliënten, waaronder diverse leden van de familie Schippers in hun hoedanigheid van medewerker/oproepkracht van S.E. Fireworks, afraadde zelf met de politie te gaan praten.
[410] Toelichting: Op 23 november 2011 ’s avonds, op het politiebureau Enschede, spreken PAALMAN, mr. Peters en onderzoeksleiders Nieuwerth en van der Griend met elkaar. De onderzoeksleiding licht daar toe dat de waarneming is gedaan door een ‘amateur weerstation’. De boodschap is daarmee dat er vóór 14u58 géén vuurwerk is afgestoken. In de omgeving zou slechts één zo’n weerstation zijn en dat is Eving in Losser.
[411] Bron: Geluidsopname van het telefoongesprek dat PAALMAN had met politiecommissaris Lute Nieuwerth op 7 december 2012.
[412] Bron: Door RTV-Oost <datum> uitgezonden getuigenis van brandweerman VANEKER.
[413] Controle met het proces-verbaal van 112-bellers levert een registratie van zijn telefoontje naar de alarmlijn op van 14u59m.
[414] Bronnen: Processen-verbaal van verhoor op dinsdag 20 juni 2000, omstreeks 13u40m, van getuige Tom Bergman (1957), van verhoor op vrijdag 23 juni 2000, omstreeks 13u36m, van getuige Herman Kleijzen (1966) en van verhoor op zaterdag 20 mei 2000, omstreeks 13u50m, van getuige Marcel Kammann (1968).
[415] Bron: Proces-verbaal van verhoor op maandag 3 juli 2000, omstreeks 13u45m, van getuige Willem M. Zeelenberg (1945).
[416] Controle met het proces-verbaal van 112-bellers levert een registratie van het telefoontje van de heer Zeelenberg naar de alarmlijn op van 15u00m.
[417] Bron: Proces-verbaal van verhoor op zaterdag 5 augustus 2000, omstreeks 14u31m, van getuige Willem M. Zeelenberg (1945).
[418] Bronnen: Processen-verbaal van verhoor op zondag 14 mei 2000, omstreeks 21u45m, van getuige Thijs Geerdink (1985), van verhoor op maandag 22 mei 2000, omstreeks 16u36m, van getuige Nikkie Uyting (1984) en van verhoor op zaterdag 03 juni 2000, omstreeks 12u50m, van getuige Rob de Paauw (1985).
[419] Controle met het proces-verbaal van 112-bellers levert een registratie van Viscers’ telefoontje naar de alarmlijn op van 15u00m.
[420] Bronnen: Processen-verbaal van verhoor op vrijdag 02 juni 2000, omstreeks 13u59m, van getuige Jan Ypkemeule (1959) en van verhoor op vrijdag 02 juni 2000, omstreeks 07u57m, van getuige Henny Viscer (1958).
[421] Bron: Proces-verbaal van verhoor op zondag 28 mei 2000, omstreeks 15u00m, van getuige Roelof Bezembinder (1940).
[422] Tijdstip conform de 112-bellijst.
[423] Bron: Proces-verbaal van verhoor op woensdag 31 mei 2000, omstreeks 14u00m, van getuige Joris van Hoof (1979).
[424] Bron: Proces-verbaal van PAALMAN en De ROY op 24 januari 2001
[425] Bron: Proces-verbaal van verhoor op 16 mei 2000 om 14u00m door verbalisanten Gevaerts en Bosch, diezelfde dag opgemaakt, gesloten en getekend.
[426] Bronnen: Uitgewerkte transcripties van gesprek met WEGES (10 juli 2006) en de presentatie van WEGES in het museum (15 juli 2006).
[427] Bron: De officiële beelden van het OM van de persconferentie op 23 november 2011 (webadres: https://youtu.be/TovJFlaznu8), alsmede een na de persconferentie afgenomen interview met burgemeester Den Oudsten van Enschede (webadres: https://www.youtube.com/watch?v=M-OtsY7Se2k).
[428] Bron: Uitspraak Raad van State, datum uitspraak: 30 april 2014. Kenmerk: 201306806/1/A3. Afdeling bestuursrechtspraak, uitspraak op het hoger beroep van appellant J.H. PAALMAN (voormalig Tolteam rechercheur) tegen de uitspraak van de rechtbank Overijssel van 3 juli 2013 in zaak nr. 12/1264 in het geding

tussen PAALMAN en de minister van Veiligheid en Justitie. Dit betreft het verzoek van PAALMAN om verstrekking van het complete feitenonderzoek en de onderliggende stukken van het VerEsal-onderzoek met betrekking tot de Vuurwerkramp.

[429] Bron: Brief d.d. 24 november 2011 van de voorzitter van het College van procureurs-generaal H.J. Bolhaar aan de Hoofdofficier van Justitie te Rotterdam mr. Fred K.G. Westerbeke. met daarin de volgende citaten:

> *"Het College geeft u hierbij de opdracht het evaluatieonderzoek … te laten uitvoeren, … en een team van reeds eerder betrokken rechercheurs samen te laten stellen. … Bij brief van heden heb ik de minister van Veiligheid en Justitie op de hoogte gesteld van deze opdracht. Graag wordt het College door u op de hoogte gehouden van de voortgang van het onderzoek."*

[430] Bronnen: Persverklaring Openbaar Ministerie Arrondissementsparket Almelo van 6 december 2012 en een via WOB vrijgegeven (geanonimiseerde) getuigenverklaring (d.d. 22 mei 2012) afgelegd door van hoofdinspecteur Ton VAN DE GRIENDT, teamleider van het voorgaande feitenonderzoek VerEsal.

[431] Bron: Vervoersdocumenten van het Deens transport en schriftelijk vastgelegde constateringen door het Tolteam op Schiphol.

[432] Bron: Tientallen schriftelijk bij het Tolteam vastgelegde getuigenverklaringen.

[433] Bron: Brief van de voorzitter van het college van procureurs-generaal gericht aan de hoofdofficier van justitie te Rotterdam, mr. F.K.G. Westerbeke 24 november 2011.

[434] Bron: Persverklaring van het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Enschede van 16 mei 2000.

[435] Bron: Instellingsbesluit van de COV d.d. 26 mei 2000, BZK-besluit nr.: ES2000/72027.

[436] Bron: Eindrapportage van de Commissie Onderzoek Vuurwerkramp, citaat van blz. 16 van in totaal 327 blz. Naast het eindrapport verschenen er ook drie onderzoekrapporten van de COV. Tevens zijn citaten genomen uit bijlage 1 van het COV eindrapport, zijnde het officiële instellingsbesluit van de COV (Minister BZK besluitnr. ES2000/72027) van 26 mei 2000.

[437] Bron: Volgens een journaalnotitie van rechercheur PAALMAN werd in juni 2000 door de leiding van het Tolteam tijdens een werkoverleg aan de Tolteammedewerkers verteld dat de instelling van de commissie OOSTING mede ten doel had om de instelling van een parlementaire enquête te voorkomen. De regering wilde geen toestanden meer zoals destijds met de Bijlmerramp het geval was geweest.

[438] Bron: Overzichtsdocument "Parlementaire enquête vliegramp Bijlmermeer (1998-1999) van de website van de Tweede Kamer.

[439] Bron: Toen PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN een aanvraag in wilden dienen bij de Onderzoekraad voor de Veiligheid, werd hen bij monde van de heer Pongers, van de staf van de Onderzoekraad, meegedeeld dat zij geen onderzoek meer konden instellen omdat de commissie OOSTING al onderzoek had gedaan.

[440] Bron: Deze zin is een citaat uit de brief van de Minister van BZK, K. DE VRIES, van 23 maart 2001, aan de Tweede Kamer, met daarin het standpunt van de regering n.a.v. de eindrapportage van de COV. Briefkenmerk: Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, dossier: 27157, document volgnummer: 20, blz. 4 van totaal 96 blz.

[441] Bron: Rapport commissie OOSTING, publieksversie met 40 vragen en antwoorden, kerngegevens op blz. 49.

[442] Bron: Eindrapport COV van 28 februari 2001, slotbeschouwing, blz. 219-220 van in totaal 327 blz.

[443] Bron: Eindrapport COV van 28 februari 2001, slotbeschouwing, blz. 222-224 van in totaal 327 blz.

[444] Bron: Eindrapport COV van 28 februari 2001, slotbeschouwing, blz. 224-225 van in totaal 327 blz.

[445] Bron: Eindrapport COV van 28 februari 2001, slotbeschouwing, blz. 225 van in totaal 327 blz.

[446] Bron: Eindrapport COV van 28 februari 2001, slotbeschouwing, blz. 226 van in totaal 327 blz.

[447] Bron: Eindrapport COV van 28 februari 2001, slotbeschouwing, blz. 226-227 van in totaal 327 blz.

[448] Bron: Eindrapport COV van 28 februari 2001, slotbeschouwing, blz. 227 van in totaal 327 blz.

[449] Bron: Eindrapport COV van 28 februari 2001, slotbeschouwing, blz. 228-229 van in totaal 327 blz.

[450] Bron: Eindrapport COV van 28 februari 2001, slotbeschouwing, blz. 230 van in totaal 327 blz.

[451] Bron: Deze presentatie is op vele plaatsen op Internet nog te vinden, o.a. op https://youtu.be/Fbl0xiJ2upk

[452] Bron: Correspondentie met brandweer en rampendeskundige Fred Vos, o.a. op 12 februari 2018. Eigen bewoordingen van steller.

[453] Bron: Slotbeschouwing uit het eindrapport van de COV, zoals opgenomen op blz. 219 van in totaal 237 blz.

[454] Het betreft hier de door Willy PATER afgelegde verklaring op 28 november 2000.

[455] Het betreft hier de door Willy PATER afgelegde verklaring op 9 mei 2001.

[456] Bron: De Volkskrant, artikel door Mark van Driel op 22 maart 2001.

[457] Bron: De Volkskrant, artikel door Mark van Driel op 22 maart 2001. Citaten van medewerkers van de B&A Groep en Haskoning, die beiden mensen leverden voor het onderzoek van de COV.
[458] Bron: De opsteller van deze review heeft dat uit eigen waarneming. Er is tenminste één getuigenverklaring van een brandweerman die niet in het dossier van de commissie OOSTING is opgenomen. De verklaring bevat echter belangrijke informatie en is door betrokkene alsnog onder ede afgelegd bij de rechtbank Zwolle.
[459] Bron: COV eindrapport deel 2, Rampbestrijding en gezondheidszorg, blz. 117.
[460] Bron(nen): Gesprek 10.7 en lezing brandweerman Jans WEGES 15.7.2006 in rijksmuseum Enschede. Verklaringen van 11.10.2006 en 16.08.2007 bij/van PD Recherche betreffende verklaringen WEGES.
[461] Bron: Eindrapport COV van 28 februari 2001, slotbeschouwing, blz. 219-220 van in totaal 327 blz.
[462] Bron: Dit staat in de brief van de Minister van BZK, K. DE VRIES, van 23 maart 2001, aan de Tweede Kamer, met daarin het standpunt van de regering n.a.v. de eindrapportage van de COV. Briefkenmerk: Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, dossier: 27157, document volgnummer: 20, blz. 10 van totaal 96 blz.
[463] Bron: Verklaring in 2006 van toenmalig brandweerofficier Jans WEGES. Zie hoofdstuk <H.7.1.18.1>.
[464] Bron: Uitspraak Rechtbank Almelo, 2 april 2002, kenmerk ECLI:NL:RBALM:2002:AE0935. Daarin stelt de rechtbank in het vonnis o.a. het volgende: "… de gemeente Enschede en … het Bureau MILAN van Defensie hebben hun taken in deze op een volstrekt onbegrijpelijke wijze uitgevoerd. … de gemeente heeft … uit veiligheidsoogpunt volstrekt onacceptabele situaties in het leven geroepen door iets te vergunnen dat in wezen nooit vergund hadden mogen worden. … misstanden zijn door de vingers gezien en zelfs achteraf gelegaliseerd. In de ogen van de rechtbank geeft dit voor verdachte strafvermindering."
[465] Tijdens het onderzoek door het Openbaar Ministerie en de COV is gebleken dat TNO niet in staat was tot het geven van onafhankelijke adviezen op het gebied van vuurwerk. Er was sprake van een *'Wie-betaalt-bepaalt'* situatie bij TNO (citaat uit de notulen van een officieel overleg binnen het strafrechtelijk onderzoek).
[466] Bron: Bijlage A van het eindrapport van de commissie OOSTING, *"S.E. Fireworks – De overheid – De ramp (onderzoekrapport)"*, blz. 451 van in totaal 856 blz.
[467] Bron: Bijlage A van het eindrapport van de commissie OOSTING, *"S.E. Fireworks – De overheid – De ramp (onderzoekrapport)"*, blz. 450 van in totaal 856 blz.
[468] Bron: Bijlage A van het eindrapport van de commissie OOSTING, *"S.E. Fireworks – De overheid – De ramp (onderzoekrapport)"*, blz. 450 van in totaal 856 blz.
[469] Bron: Bijlage A van het eindrapport van de commissie OOSTING, *"S.E. Fireworks – De overheid – De ramp (onderzoekrapport)"*, blz. 448 van in totaal 856 blz.
[470] Bron: Bijlage A van het eindrapport van de commissie OOSTING, *"S.E. Fireworks – De overheid – De ramp (onderzoekrapport)"*, blz. 450 van in totaal 856 blz.
[471] Bron: Bijlage A van het eindrapport van de commissie OOSTING, *"S.E. Fireworks – De overheid – De ramp (onderzoekrapport)"*, blz. 451 van in totaal 856 blz.
[472] Bron: Bijlage A van het eindrapport van de commissie OOSTING, *"S.E. Fireworks – De overheid – De ramp (onderzoekrapport)"*, blz. 449 van in totaal 856 blz.
[473] Bron: Bijlage A van het eindrapport van de commissie OOSTING, *"S.E. Fireworks – De overheid – De ramp (onderzoekrapport)"*, blz. 449 van in totaal 856 blz.
[474] Bron: Bijlage A van het eindrapport van de commissie OOSTING, *"S.E. Fireworks – De overheid – De ramp (onderzoekrapport)"*, blz. 449 van in totaal 856 blz.
[475] Bron: Brief van het US Department of the Treasury, Bureau of Alcohol, Tobacco and Firearms, gericht aan de COV, d.d. 18 januari 2001, bij de COV ingeboekt op 23 januari 2001 onder briefnummer COV-VO-VV/00.0-185 (voor zover leesbaar door de slechte kwaliteit van de kopie).
[476] Bron: Brief van het US Department of the Treasury, Bureau of Alcohol, Tobacco and Firearms, gericht aan de COV, d.d. 18 januari 2001, bij de COV ingeboekt op 23 januari 2001 onder briefnummer COV-VO-VV/00.0-185 (voor zover leesbaar door de slechte kwaliteit van de kopie).
[477] Bron: ANP-bericht van 6 juli 2001: *"Nieuwe verpakking vuurwerk voorkomt massa-explosie"*. Het betreft hier een metalen net dat door TNO is ontworpen en getest, dat zou voorkomen dat vuurwerk bij brand uitgeworpen wordt en een explosie kan veroorzaken. Bij toepassing van deze net-verpakking zou alle consumentenvuurwerk voortaan als 1.4 gelabeld kunnen worden. TNO streeft naar een algehele toepassing in de Nederlandse vuurwerkbranche binnen twee jaar.
[478] Bron: Proces-verbaal (9 blz.) van verhoor d.d. 27 september 2001 van getuige-deskundige Dietrich Eckhardt van de arrondissementsrechtbank Almelo, parketnummer: 08/000119-00, R.C.-nummer: 00/347.

[479] Bron: Brief van het Health and Safety Executive (HSE) gericht aan de COV, d.d. 17 november 2000, ingekomen bij de COV op 21 november 2000 onder briefnummer: COV-VO-VV/00-01648.
[480] Bron: brief COV aan HSE van 19 december 2000, kenmerk COV/00.1947.
[481] Bron: Brief (10 blz.) van advocaat mr. Spruijt aan rechter-commissaris Melaard, d.d. 1 oktober 2001.
[482] Bron: Officiële website van het Openbaar Ministerie, *'Twee eeuwen Openbaar Ministerie'* - Openbaar Ministerie, https://www.om.nl/organisatie/historie/ waarvan het volgende citaat:

> "Slechts drie jaar heerste Napoleon Bonaparte over Nederland. Toch heeft deze korte periode belangrijke sporen nagelaten in ons dagelijkse leven. Zo rijden we allemaal rechts en gebruiken we dezelfde maten en gewichten. Maar wat de beroemde Fransman ons ook heeft nagelaten is het Openbaar Ministerie. Het is 1810 als Napoleon ons land inlijft bij zijn keizerrijk. Al vrij snel, in 1811, voert hij een rechterlijke organisatie naar Frans model in. Deze bestaat uit onafhankelijke rechters en een zelfstandig orgaan dat het belang van de keizerlijke overheid behartigt, Le Ministère Public. Eind 1813 wordt Nederland bevrijd en verdwijnt de Franse overheerser. Wat wel blijft zijn de Franse wetgeving en rechterlijke organisatie. Deze passen namelijk perfect binnen de nieuwe staatsvorm van Nederland. Le Ministère Public wordt het Nederlandse Openbaar Ministerie."

[483] Bron: De wet op de rechterlijke organisatie, Artikel 127: *"Onze Minister kan algemene en bijzondere aanwijzingen geven betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het Openbaar Ministerie."*
[484] Bron: Eerste en enige publieke interview van de eigenaar van MS Vuurwerk, de heer Coolen, die verklaarde dat zij geen fabriek waren maar een opslagplaats waar assemblage werd gepleegd voor vuurwerkshows. Hun vuurwerk werd in het buitenland geproduceerd.
[485] Zie de rapportage van brandweer- en rampbestrijdingsdeskundige Fred Vos.
[486] Bron: de jaarrekeningcijfers over de jaren 1998 en 1999. BAKKER/PATER wisten het bedrijf nieuw leven in te blazen en de omzet en winstcijfers gingen, gelet op de omstandigheden en actieve tegenwerking door SMALLENBROEK, spectaculair omhoog.
[487] Bron: De overname onderhandelingen en berekening van de overnamesom, waarin een bedrag zat van fl. 400.000,- ter compensatie aan SMALLENBROEK voor het verlies van zijn zwarte inkomensstroom.
[488] Bron: SMALLENBROEK wist dit uit een bepaling in de op 22 april 1997 aan hem verleende milieuvergunning. Ook vestigde de gemeente Enschede op 6 juni 1997 een voorkeursrecht bij verkoop van het terrein door SMALLENBROEK om redenen van wijziging van het bestemmingsplan voor de vestiging van een nieuwe woonwijk in het gebied waar het S.E. Fireworks terrein deel van uitmaakte.
[489] Bron: Verkoopcontract S.E. Fireworks van 27 april 1998.
[490] Bron: Fax van een leverancier waarin hij vertelt dat SMALLENBROEK hem ontraadt nog bij BAKKER en PATER te kopen vanwege de slechte kredietwaardigheid.
[491] Fax van afnemer waarin hij zegt dat SMALLENBROEK hem heeft gevraagd over te stappen naar SMALLENBROEK omdat hij betere voorwaarden voor levering zou kunnen bieden.
[492] Bron: Financiële opstelling door de externe accountant De Jong en Laan, waarin de bedragen worden opgesomd die bij deze geldlekkages naar SMALLENBROEK verloren zijn gegaan. Volgens BAKKER heeft SMALLENBROEK dit bedrag (hfl. 60.000,-) ook daadwerkelijk aan S.E. Fireworks terugbetaald.
[493] Bronnen: Bij het Tolteam afgelegde getuigenverklaringen, waarin getuigen verklaren dat SMALLENBROEK reeds had voorspeld dat als het mis gaat bij S.E. Fireworks, je maar beter zo ver mogelijk uit de buurt kon zijn.
[494] Dit blijkt uit de waardebepaling van het bedrijf door de externe accountant, die de waarde op 8 ton schatte terwijl er hfl. 1,2 miljoen betaald moest worden. Dit werd goodwill genoemd maar was in feite de compensatie aan SMALLENBROEK voor de buiten de boeken gerealiseerde zwarte omzet.
[495] Dat BAKKER ook daadwerkelijk gestopt is met deze illegale praktijken blijkt uit de afwikkelingsovereenkomsten gesloten met de belastingdienst over zowel de periode vóór de overname als over de periode na de overname tot aan de ramp.
[496] Bronnen: De mededelingen hieromtrent van BAKKER worden gestaafd door de getuigenverklaring van de externe accountant J. VAN BENTEM AA.
[497] Bronnen: Correspondentie tussen de gemeente Enschede en de vastgoedadviseur van SMALLENBROEK de heer HJA Hoogmoed van 13 april 2000 en de getuigenverklaring van gemeenteambtenaar RIP over het bericht van 12 mei 2000 (één dag voor de ramp) dat het bod van SMALLENBROEK door de gemeente zou worden afgewezen. Zonder belasting door huurders zou SMALLENBROEK hfl. 1.2000.000,- van de gemeente krijgen

voor zijn grond. Indien S.E. Fireworks nog als huurder op de grond het bedrijf zou exploiteren zou de gemeente drie ton (guldens) minder aan SMALLENBROEK betalen. SMALLENBROEK heeft hierover meinedig verklaard.
[498] Dit blijkt uit de jaarrekening 1999 van S.E. Fireworks, met daarbij opgenomen de vergelijkende cijfers van 1998.
[499] Zie de verkoopovereenkomst van S.E. Fireworks van 27 april 1998.
[500] Zie het bij advocaat mr. KROEP opgehaalde dossier waarin de bevindingen staan van een recherchebureau naar de bedrijfsactiviteiten van SMALLENBROEK en zijn echtgenote.
[501] SMALLENBROEK beweerde tijdens zijn verhoor bij het Tolteam dat hij de kortgedingprocedure tegen BAKKER/PATER had gewonnen. In werkelijkheid heeft de kortgedingrechter bepaald dat hij nog geen geldsommen ten laste van SMALLENBROEK verbeurd kon verklaren omdat de geschillen beter in een bodemprocedure uitgezocht konden worden. Wél verklaarde de kortgedingrechter ook nog dat hij had vastgesteld dat er indicaties aanwezig waren dat SMALLENBROEK en/of zijn bedrijven inderdaad het non-concurrentiebeding hadden overtreden.
[502] Bronnen: Conclusie van antwoord van 25 april 2000 door mr. KROEP aan de rechtbank Almelo (13 blz.), alsmede twee dossiers: SMIT & HONIG research BV (44 blz., incl. dagvaarding d.d. 29.9.1999) en dossier China (37 blz.). Al deze documenten bevatten bewijzen van de destructieve acties verricht door en namens oud-eigenaar SMALLENBROEK jegens het door hem verkochte bedrijf S.E. Fireworks vof.
[503] Het betreft hier o.a. de Megadance 1998/Vengaboys Manifestatie Utrecht 19 december 1998 en het Amstelspektakel van 10 januari 1999 in de Amsterdam Arena.
[504] Bron: Proefschrift (325 blz.) van Tanja F.M. Woeltjes, getiteld: *"Teamwork in het beleidsdepartement – De kwaliteit van beleidsontwikkeling in een groep"*. Ter verkrijging van de graad van doctor aan de Universiteit Twente, op gezag van de rector magnificus prof. dr. H. Brinksma, verdedigd op vrijdag 25 juni 2010 om 13u15m.
[505] Dit blijkt uit het carrièreverloop van de auteur van het proefschrift. Haar promotiestudie liep van 2003 tot 2010. Zij was achtereenvolgens werkzaam op het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (2000-2006) en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2006-heden 2018) als onderzoeker, beleidsadviseur, senior beleidsadviseur en projectleider. Bron: https://nl.linkedin.com/in/tanjawoeltjes
[506] Bron: Citaten uit persartikels en Tv-interview, waarin werd aangegeven dat het Openbaar Ministerie onder grote druk stond om tot resultaten te komen bij de strafrechtelijke opsporing van de schuldigen voor de ramp.
[507] De zogeheten 'Landsadvocaat' is een groot advocatenkantoor (±145 advocaten en (kandidaat)notarissen) dat de belangen van de Nederlandse Staat verdedigt in juridische procedures. De titel van 'Landsadvocaat' wordt sinds 1888 gevoerd door het Haagse advocatenkantoor *Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn* en haar rechtsvoorgangers. Hierop hebben de voorgeschreven aanbestedingsprocedures, die in de tussentijd hebben plaatsgevonden, geen invloed gehad. Bronnen: Toespraak van de Haagse burgemeester Van Aartsen op 24 juni 2010 bij gelegenheid van het betrekken van het nieuwe advocatenkantoor in het nieuwe Babylon gebouwencomplex, gedownload van de website van de gemeente Den Haag op 23 december 2014. Website www.pelsrijcken.nl/mensen/
[508] Bron: Boek 'Op zoek naar de onderste steen', geschreven door politiemedewerker Maarten Bollen in opdracht van het Tolteam. Citaat uit het boek genomen van blz. 341.
[509] Bron: Artikel in de Tubantia van 27 februari 2002, met daarin de standpunten van advocaat PLASMAN, voorzitter Vasse van de belangenvereniging rampslachtoffers en landsadvocaat Van Wijk.
[510] Bron: Artikel in de Tubantia van 16 maart 2002, met daarin het commentaar van hoogleraar De Roos van de universiteit Leiden op de uiteenlopende standpunten van de landsadvocaat.
[511] Bron: https://www.om.nl/organisatie/historie/ *'Twee eeuwen Openbaar Ministerie'*. Enkele citaten van deze pagina van de officiële website van het OM (iets aangepaste weergave door PvB):

- In 1810 lijft Napoleon Nederland in bij zijn keizerrijk. Al in 1811 voert hij een rechterlijke organisatie naar Frans model in. Deze bestaat uit onafhankelijke rechters en een zelfstandig orgaan dat het belang van de keizerlijke overheid behartigt, Le Ministère Public. Na de bevrijding van de Fransen blijft de Franse wetgeving en rechterlijke organisatie die door de nieuwe machthebbers als precies passend wordt gezien binnen de nieuwe staatsvorm van Nederland. Le Ministère Public wordt het Nederlandse Openbaar Ministerie.
- Het OM is de enige instantie die strafzaken bij de rechter mag aanbrengen.

[512] Bron: Wet RO (Wet op de Rechterlijke organisatie) BWBR0001830:

- Artikel 127: *"Onze Minister kan algemene en bijzondere aanwijzingen geven betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het Openbaar Ministerie."*
- Artikel 129: *"Het College verstrekt Onze Minister de inlichtingen die deze nodig heeft. De leden van het Openbaar Ministerie verstrekken het College de inlichtingen die het College nodig heeft."*
- Artikel 130: *"Het College van procureurs-generaal staat aan het hoofd van het Openbaar Ministerie. Bij koninklijk besluit op voordracht van Onze Minister wordt een van de procureurs-generaal benoemd tot voorzitter van het College. De voorzitter ontvangt een toelage op het salaris als procureur-generaal geniet. Toekenning van de toelage geschiedt door Onze Minister. Het College kan algemene en bijzondere aanwijzingen geven betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het Openbaar Ministerie."*

[513] Het Openbaar Ministerie is, zoals in de vorige voetnoot omschreven, het Franse Ministère Public dat toen (Napoleon) en nu (2017) in Frankrijk het staatsbelang in strafrechtelijke zaken vertegenwoordigt. Heden in de aanloop naar de Franse presidentsverkiezingen van 2017, ligt het Franse Ministère Public onder vuur omdat zij te laks zou zijn in de vervolging van (kandidaat) publieke ambtsdragers. Diverse kandidaten voor het presidentschap worden namelijk achtervolgd door schandalen die volgens deskundige waarnemers zouden moeten leiden tot strafrechtelijke vervolging door het Franse Openbaar Ministerie. Dit gebrek aan vervolging wordt toegeschreven aan het gebrek aan onafhankelijkheid van het Franse Openbaar Ministerie van de Franse staat. Deze problemen doen zich in Nederland ook voor, maar in tegenstelling tot Frankrijk vormt dit in Nederland geen onderwerp van discussie.

[514] Bron: Wet RO (Wet op de Rechterlijke organisatie) BWBR0001830, zie daarvoor onder meer de artikelen:
Art. 127: Ministeriële aanwijzingsbevoegdheid in strafzaken.
Art. 129: Informatieverplichting aan de Minister.
Art. 130: Het College van Pg's is de leiding van het OM. De Minister bepaalt de voorzitter van het College.
Art. 131: De werking van het College wordt bepaald door de Minister.

[515] Bron: Wet RO (Wet op de Rechterlijke organisatie) BWBR0001830, Artikel 127: *"Onze Minister kan algemene en bijzondere aanwijzingen geven betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het Openbaar Ministerie."*

[516] De belangen van de Staat waren zo groot dat het Openbaar Ministerie in de strafzaak en de landsadvocaat in de civiele zaak standpunten verkondigden die tegengesteld waren aan elkaar, naargelang het de Staat het beste uit kwam. Zie <H.4.5>. Ook is toenmalig Minister van Justitie meermalen opgetreden in het strafrechtelijk dossier van de Vuurwerkramp, o.a. bij de inschakeling van de rijksrecherche en het meermaals beantwoorden van Kamervragen over het verloop van de strafrechtelijke onderzoeken en de vervolging.

[517] Bron: Tolteam proces-verbaal m.b.t. 'Project SMALLENBROEK' van 30 januari 2001, opgesteld door de verbalisanten hoofdagente J.C. Gevaerts en brigadier H. Bosch. Betreft verslag van 6 blz. naar de oud-eigenaar Harm R. A. SMALLENBROEK geboren 1954 te Enschede. De volgende punten komen summier aan de orde:

- Er is onenigheid tussen de oude (SMALLENBROEK) en de nieuwe (BAKKER/PATER) eigenaren.
- Tussen de gemeente Enschede en de eigenaar van de grond SMALLENBROEK liepen onderhandelingen over de verkoop van de grond aan de gemeente. BAKKER/PATER waren hierin geen partij, doch slechts lijdend voorwerp.
- SMALLENBROEK liet meermaals doorschemeren aan de gemeente dat BAKKER het bedrijf slecht leidde en dat als BAKKER het niet redde hij zijn zoon Mark SMALLENBROEK (geb. maart 1981) in S.E. Fireworks zou zetten.
- Ook tegen de politie stelde SMALLENBROEK te verwachten dat BAKKER/PATER failliet zouden gaan.
- Het alibi van SMALLENBROEK is geverifieerd. Hij was inderdaad op Malta ten tijde van de ramp.
- Meerdere kennissen van SMALLENBROEK verklaarden dat hij hen had verteld dat het gevaarlijk was bij S.E. Fireworks na de overname. Tegenover de politie ontkent SMALLENBROEK dit.
- Een voormalige kandidaat koper van het bedrijf S.E. Fireworks, M. van Leeuwen (geb. 1967) heeft toen een jaar bij het bedrijf gewerkt en zag van de koop af. Hij heeft later BAKKER en PATER gewaarschuwd voor SMALLENBROEK, dat hij hen een oor aan wilde naaien.
- Tegenover de vestiging van de ABN-AMRO bank waar S.E. Fireworks klant was, heeft SMALLENBROEK zich negatief over S.E. Fireworks uitgelaten.

Het proces-verbaal laat het bij deze samenvatting van de afgelegde verklaringen. Er worden door het Tolteam verder geen onderzoekshandelingen meer verricht naar een mogelijk motief van SMALLENBROEK bij een eventuele brandstichting.

[518] Recommendations on the transport of dangerous goods, manual of tests and criteria (third revised edition)
[519] Verhoor politie van brandweerman BOETES d.d. 13 september 2000, pagina 4066 van het G-dossier.
[520] Zoals elders in de review-rapportage in detail uiteengezet, was het belang van de Staat in de zaak van de Vuurwerkramp veelvoudig, zeer groot en duidelijk:

- Het was voor de Nederlandse Staat gunstig om een brandstichter dan wel een onderneming in overtreding van de opslagvoorschriften te hebben. In beide gevallen komt de schuld van de ramp te liggen bij een derde partij en treft de Staat geen enkele schuld voor de ramp.
- In andere gevallen, zoals bij een bedrijfsongeval, komt de aandacht van het strafrechtelijk onderzoek te liggen op de nalatige regelgeving, slechte vergunningverlening, gebrekkige controle en ontbrekende handhaving te liggen. Dan komt de verantwoordelijkheid van de overheid in beeld.
- De materiële schade van de Vuurwerkramp bedroeg fl. 1 miljard. Bij schuld zou de overheid hier voor opdraaien in de civiele claimprocedures.
- De brandweer blijkt tijdens het optreden bij de ramp verkeerd te hebben gehandeld, waardoor het aantal slachtoffers onnodig veel hoger is uitgevallen. Bevelhebber van de brandweer was burgemeester MANS. Het politieke lot van MANS was onlosmakelijk met verbonden met het oordeel over de brandweer.
- Uit de review van documenten blijkt ook dat er een onlosmakelijke lotsverbondenheid bestond tussen het lot van burgemeester MANS en dat van de verantwoordelijke bewindslieden in Den Haag. Het blijkt dat indien niet alleen twee wethouders, maar ook burgemeester MANS in Enschede had moeten aftreden, dit het politieke lot had bezegeld van een aantal bewindslieden in Den Haag.

[521] Bron: SMALLENBROEK tilde de belasting door een gedeelte van bedrijfsactiv buiten boekhouding te houden.
[522] Bron: Gesprek met R.J. BAKKER. Deze gebeurtenis zou op 23 mei 2000 hebben plaatsgevonden.
[523] In vorige versies van dit reviewrapport stond abusievelijk vermeld dat mr. Plasman dit tegen de wil van zijn cliënt had afgesproken met het Openbaar Ministerie. Dit is echter een onjuiste weergave van de feiten. Er is hierover nooit contact geweest tussen Plasman en het OM, laat staan dat dit zou zijn overeengekomen tussen verdediging en OM. Mr. Plasman heeft na overleg met zijn cliënt besloten af te zien van het bekritiseren van het brandweeroptreden.
[524] Vergunningsvoorschriften van de inrichtingsvergunning 22 april 1997. Blz. G-5759 van het Tolteamdossier. De verdediging maakt overigens een verschrijving. I.p.v. punt 13.1.5 moet het zijn 13.1.2. Dit punt luidt:

> *"vuurwerk mag alleen (behoudens intern transport) aanwezig zijn in de daarvoor bestemde bewaarplaatsen en de werk-/montage- en ompakruimte en alleen in de hoeveelheden en op de wijze, zoals genoemd in de voorschriften met betrekking tot deze ruimten;"*

[525] Vide DE JONG ter zitting, 8 oktober 2001, blz. 8, slot van voorlaatste alinea.
[526] Hier zij reeds opgemerkt dat BAKKER, vanaf het moment dat hij de nieuwe mede-eigenaar van S.E. Fireworks was, hij de verkoop aan particulieren aan banden heeft gelegd. Totdat BAKKER mede-eigenaar werd, was er sprake van verkopen aan particulieren buiten de boeken om. Dit gebeurde onder leiding van (mevrouw) SMALLENBROEK. De (toen nog) ondergeschikte personeelsleden BAKKER, PATER en de andere personeelsleden deden hier volop aan mee. Hierover heeft uiteindelijk alleen R. BAKKER, onder een inkeerregeling, een schikking getroffen met de belastingdienst. Hij heeft dientengevolge over de niet opgegeven verkoop aan particulieren een forse naheffing betaald aan de belastingdienst. Vanaf die tijd lag de verkoop van S.E. Fireworks-vuurwerk aan particulieren aan banden en werd volledig in de boeken verantwoord. Daarom bemoeide BAKKER zich daar mee.
[527] Deze verklaring van de Officier van Dienst BOETES is door het Hof in de bewijsvoering opgenomen, mogelijk met het oogmerk opdat men uit deze brandweerverklaring van de leidinggevend officier ter plaatse af zou kunnen leiden dat de brandweer zich op de rampdag goed van haar taken heeft gekweten, zonder noemenswaardige fouten. Zoals uit het reviewrapport blijkt is de werkelijkheid anders.
[528] Deze brandweerofficier van de toenmalige gemeentebrandweer Enschede speelt een bijzondere rol bij de vuurwerkramp.

1. Voortraject. Hij was namens de brandweer, in zijn hoedanigheid als officier pro-actie, betrokken bij de opstelling van de zogeheten AVIV-rapportage, waarin vermeld stond dat S.E. Fireworks behalve vuurwerk van de klassen 1.4 en 1.3 ook 100 kg van de klassen 1.1 mocht voeren (bron: OOSTING-rapport, blz. 110 en 117 van deel II).
2. Ramptraject. Als OVD (officier van dienst) was hij zowel de eerst arriverende officier als de bevelvoerend officier tijdens het eerste uur van de brand, de escalatie en de ramp. Daarbij heeft hij blusvoorschriften

genegeerd en waarschuwing van eigenaar BAKKER weggewuifd. Zie verklaring BAKKER, maar zie ook originele versie logboek versus latere versie logboek waar deze opmerking verdwenen is.
3. Natraject. Voor burgemeester Jan MANS en gemeentesecretaris Arjan van Gils is hij de belichaming van de brandweer die offers heeft gebracht en alles uit de kast heeft gehaald om de brand en ramp te bestrijden. Bron: Bestuurlijke Vertellingen o.a. op blz.25-26.

[529] Op 11 en 12 mei zijn er containers met vuurwerk via de haven van Rotterdam bij S.E. Fireworks aangekomen en gelost. Deze containers waren gewoon bekend bij mede-eigenaar BAKKER voor de binnendienst aangelegenheden en bij mede-eigenaar PATER voor de buitendienst aangelegenheden. Daarnaast is er een Deens transport aangekomen op donderdagochtend 11 mei vóór 8u. Bij aankomst van BAKKER was S.E. Fireworks-medewerker KLOPPENBORG deze pallets aan het lossen met een heftruck. Dit viel BAKKER indertijd op omdat KLOPPENBORG normaal nooit met de heftruck werkte, omdat hij vanwege zijn korte benen moeilijk bij de pedalen van de heftruck kon.

[530] De wijze waarop de verklaringen onder de bewijspunten 5.1, 5.2 en 5.3 worden weergegeven door het Hof in het vonnis, ongetwijfeld op basis van de bewijsvoering van het Openbaar Ministerie, is veelzeggend. Er is sprake van een selectieve en subjectieve weergave van verklaringen op een wijze dat de verdachte BAKKER als hoofddader van verboden handelingen wordt neergezet. Zo is de suggestie die wordt gewekt als zou BAKKER zijn personeel opdracht geven de veiligheidsregels te overtreden terwijl voorganger-eigenaar SMALLENBROEK het personeel juist aan die regels zou houden, een omdraaiing van de werkelijkheid. Hierop wordt in de reviewrapportage uitgebreid teruggekomen.

[531] Bronnen: Het pleidooi van advocaat mr. Plasman op 23 april 2003 voor het gerechtshof te Arnhem. De 40e en de 49e getuigenverklaringen van R.J. BAKKER, respectievelijk afgelegd bij het Tolteam op 20 juni 2000 om 14u05m en op 27 juni 2000 om 14u14m.

[532] Bron: E-mail wisseling tussen NFI vuurwerkdeskundige Rikus Woortmeijer en Gerrit Wagenvoort van maandag 4 juni 2012 om 09u51m.

[533] Normale sprinklerinstallaties bestaan uit steeds onder druk staande bluswaterleidingen met sproeikoppen aan de plafonds. Die sproeikoppen worden afgesloten met een zogeheten ‘smeltzekering’, met laag smeltpunt of glazen bolletjes waarin een vloeistof zit die resp. smelt of kookt vanaf een bepaalde temperatuur. Hoewel sprinklers verkrijgbaar zijn voor verschillende temperaturen, is de meest gangbare temperatuur 57 ºC. Een sprinkler treedt dus pas in werking als de sproeikop(pen) boven de 57ºC (dan wel een andere temperatuur) of meer zijn. Bij normaal brandbaar materiaal zal deze waterinzet dan nog tot blussing van het in brand staande materiaal kunnen leiden. Bij reeds brandend vuurwerk daarentegen, dat oxidatoren (eigen zuurstof) heeft ingebouwd, helpt zelfs onderdompeling in water niet meer tegen continuering van de brand en het daarmee gepaard gaande explosiegevaar. Bronnen:
1. Technicus Bert van Gool in zijn email aan PvB van 23 mei 2016 om 14u21m.
2. Tv-uitzending NPO-3 bij Zapp op 23 januari 2016, waarin proefondervindelijk wordt getoond dat het meest eenvoudige consumentenvuurwerk (‘sterretjes’), eens in brand staand, niet meer dooft, zelfs niet bij blijvende onderdompeling in water.
3. https://nl.wikipedia.org/wiki/Sprinklerinstallatie

[534] Het Hof heeft dit bewijsmiddel (nr. 10) opgenomen, kennelijk met de bedoeling om te laten zien dat er daadwerkelijk vuurwerk in werkruimte C2 lag. Echter er is ook andere duiding mogelijk van het gegeven dat er nog vuurwerk lag op de plaats van werkruimte C2. Bijvoorbeeld: Het vuurwerk is niet mee geëxplodeerd, het vuur was niet heftig in werkruimte C2, of het vuur is niet begonnen in werkruimte C2.

[535] Bronnen: Het pleidooi van advocaat mr. Plasman op 23 april 2003 voor het gerechtshof te Arnhem. De 40e en de 49e getuigenverklaringen van R.J. BAKKER, respectievelijk afgelegd bij het Tolteam op 20 juni 2000 om 14u05m en op 27 juni 2000 om 14u14m.

[536] Bron: NFI hoofdrapport blz. 21 van 62 en afbeelding 7 uit dat rapport, d.d. 1 februari 2001.

[537] De hele TNO-exercitie van het her-testen en naar aanleiding daarvan her-classificeren van vuurwerk is een exercitie voor de bühne en een schijnexercitie. In de reviewrapportage worden vele argumenten en proefnemingen ter zake aangevoerd om aan te tonen dat, afhankelijk van de omstandigheden, alle vuurwerk massa-explosief kan reageren. Ook de EU-testen van vuurwerk uit 2005 in Polen laten zien dat zelfs TNO van te voren onmogelijk kan bepalen of vuurwerk zich massa-explosief gedraagt.

[538] In de reviewrapportage is via diverse benaderingen aangetoond dat dit bewijsmiddel (in het aanvullend arrest weergegeven aan het einde van bewijsmiddel nr. 11.4) een oneigenlijk bewijsmiddel is dat is verkregen door manipulatie van de beschikbare gegevens. Zo is de ‘krater’ onder C11 uitgangspunt geweest voor het

openbaar Ministerie om de hele bewijsredenering van *'Te-veel-en-te-zwaar'* aan op te hangen. Deze krater is geen krater, maar het gevolg van reeds aanwezige holtes van vóór de explosies. Door selectief te citeren uit getuigenverklaringen worden de zogeheten titaniumshells het symbool voor het te zware vuurwerk dat S.E. Fireworks in bezit gehad zou hebben. Deze moesten daartoe in C11 en de naastliggende bunkers hebben gelegen. De 6 inch Titanium salutes in C11 zijn volledig opgehangen aan één verklaring van Willy PATER van 28.11.2000, die op verkeerde wijze is verwerkt in het Proces-verbaal van opslag van 20 febr. 2001. Bovendien heeft W. PATER deze verklaring later (in mei 2001) ingetrokken.

[539] Ook deze verklaring van de heer KODDE is verkeerd geciteerd. Bovendien heeft de heer KODDE (aantoonbaar) onvoldoende verstand van vuurwerk om dergelijke stelligheden voor zijn rekening te kunnen nemen.

[540] Bron: In het jaarverslag over 2000 van het OM arrondissement Almelo doet de zaaksofficier uitspraken over de ergerlijk leugenachtige houding van met name een van de directeuren van S.E. Fireworks. Het vaste verhoorkoppel binnen het Tolteam dat betreffende verdachte 85x heeft ondervraagd was hierover zo verbaasd dat zij per proces-verbaal hebben laten vastleggen dat zij verdachte nooit op een regelrechte leugen hebben kunnen betrappen.

[541] Over het wetenschappelijk gehalte van de bewijsvoering van het NFI van brand tot ramp is door de deskundige drs. F. Vos in een separate deskundigenverklaring voldoende aangegeven. Zie <H.x.x>.

[542] Bron: NFI hoofdrapport blz. 57 van 62, d.d. 1 februari 2001.

[543] Dat er door het Justitie-directoraat NFI naar een onderzoeksresultaat is toegewerkt blijkt onder andere uit de volgende bronnen:

Bron-1: De eerste bron is de in 2014 uitgebrachte analyse van het hoofdrapport van het NFI (1 febr. 2001) door brandweer-, ramp- en explosiedeskundige drs. Fred VOS. De door hem aangevoerde bezwaren zijn grotendeels al in de hoofdtekst van dit document aan de orde gekomen. Voor zover deze punten betrekking hebben op het toewerken naar een resultaat worden deze hier kort herhaald of aanvullend toegelicht:

1) Het NFI heeft zich bij het verkrijgen van de benodigde onderzoekgegevens en de formulering van haar rapportages, afhankelijk opgesteld van politie (TR) en Openbaar Ministerie. Er is door het NFI afstemming gepleegd ter voorkoming van te veel mogelijke theorieën als verklaring van de ramp, hetgeen tot ongewenste vrijspraak zou kunnen leiden van verdachten. Ook is vooringenomen door het NFI vastgehouden aan een scenario dat de door OM en politie gewenste aansluiting bood met overtreding van de vergunningsvoorwaarden.
2) De NFI-rapporteurs zijn (ook volgens eigen bevestiging van het NFI) niet deskundig op het terrein van vuurwerkbrand en explosie, waarover zij wél het zogeheten NFI-deskundigenrapport hebben opgesteld n.a.v. de ramp. Deze tekortkoming is niet aantoonbaar gecompenseerd door geraadpleegde literatuur.
3) Deskundige VOS heeft aangetoond dat het hoofdrapport van het NFI alsmede de ondersteunende rapportage van TNO geen toets op het gebied van methodologie kunnen doorstaan. Het mechanisme van scenario -> hypothese -> hoogst waarschijnlijk -> bewezen verklaard, zonder bij iedere stap bijkomend bewijs op te voeren, is daarbij typerend voor het toewerken naar een gewenste uitkomst.
4) Ook maakt het NFI bij de toetsing van haar scenario's géén gebruik van empirische feiten, alsmede tactische informatie, die wél overvloedig beschikbaar zijn in het dossier. Er zijn getuigenverklaringen genegeerd die 'niet pasten' binnen het door het NFI nagestreefde scenario, bij de ontwikkeling van de NFI-conclusies. Er is methodologisch onverantwoord selectief gebruik gemaakt van ooggetuigenverslagen en van stille getuigen (foto's, video's, stukken van overtuiging).
5) De resultaten van het 3D-onderzoek van het Nederlands Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium, naar de locatie van de eerste vuurwerkontstekingen, zijn door het NFI weggelaten uit de rapportage aan het gerechtshof.

VOS geeft (onder meer) op basis van de bovenstaande bevindingen aan dat het redelijk is te veronderstellen dat het Openbaar Ministerie, samen met het NFI en TNO, hebben gewerkt in de richting van een dusdanige verklaringswijze van het ontstaan van de brand en de escalatie van de brand tot ramp, dat zij daarmee tot een kwalificatie van strafbare feiten konden komen.

Bron-2: In de officiële journaals van Tolteam en SFOB staat onder meer het volgende:
MAANDAG 11 september 2000. Bijeenkomst op het NFI met naast het NFI ook aanwezig Openbaar Ministerie (OM), Commissie Onderzoek Vuurwerkramp (COV), de brandweerinspectie, TNO, de Tolteamleiding en de Technische Recherche (TR). Het doel van de bijeenkomst is een *"wederzijdse bevruchting"*. Wat is het uitgangsmateriaal van de diverse onderzoeksinstellingen bij de vaststelling van de (voorlopige) conclusie m.b.t.

het causale verband in het verloop van de gebeurtenissen? Aan de hand van een NFI/TNO presentatie werden een aantal hypotheses (PvB: moet zijn 'scenario's') vastgesteld dan wel gelanceerd. De latere eindhypothese wordt tijdens deze vergadering afgesproken. De volgende onderdelen maken daarvan deel uit:

- Ontstaan brand in werkruimte C2.
- Branddoorslag van werkruimte C2 naar bunker C4.
- Brandende aanhanger in onbereikbare ruimte tussen de zeecontainers E2/E15.
- In brand raken van inhoud zeecontainer E2 door hittedoorslag via containerwand van brandende aanhanger.
- Een steekvlam vanuit container E2 veroorzaakt ontploffing garageboxen M7/M6en M5-M1.
- Daarna ontploffen de centrale bunkers met bunker C11 als middelpunt.

Het door het NFI opgestelde vergaderverslag benoemt duidelijk deze hypothese (moet zijn scenario, want is onbewezen proefballon) als na te streven eindresultaat. Het NFI concludeert dat de bijeenkomst leerzaam en zinvol is geweest.

Bron-3: In diverse losse brondocumenten staat een verwijzing naar afstemming tussen de diverse onderzoeksdiensten, die in theorie onafhankelijk onderzoek dienen te verrichten. Het NFI lijkt daarbij de coördinerende instantie. PvB: Een zekere mate van afstemming is nodig om feiten uit te wisselen. Het is echter ongepast wanneer doelstellingen en uitkomsten van te voren worden afgesproken, waarmee de onafhankelijkheid van de afzonderlijke onderzoeksinstellingen verdwijnt. De onderstaande aanwijzingen zijn daarom voor meerderlei uitleg vatbaar, te meer daar de omschrijving van de overlegvergaderingen er op gericht zal zijn e.e.a. volgens de regels te laten verlopen. Zij worden toch vermeld omdat in samenhang met de analyse van deskundige VOS deze aanwijzingen de lading van ondersteunend bewijs krijgen.

1) Document COV-VO-00.00904. Overleg met OM/OvJ A. de MUIJ d.d. 30 augustus 2000. Aanwezig van VOT: Ale, Bruning, van Velzen, Roborgh en Kerkhoven. Er wordt afgesproken dat het OM een overleg arrangeert tussen brandweerinspectie, TNO/NFI en VOT/explosieteam om de basisgegevens/uitgangspunten voor de reconstructie van de ramp te bespreken en zodanig af te stemmen dat alle onderzoekers in elk geval over hetzelfde feiten materiaal beschikken.
2) Proces-verbaal opgemaakt door Technisch rechercheur Klaas BERENST op 19 maart 2003, waarin hij verklaart over de gang van zaken m.b.t. het rode broekje. BERENST verklaart op 1 november 2000 bij het NFI te Rijswijk te zijn geweest voor overleg met de Officier van Justitie A. de MUIJ.
3) Persverklaring van het Openbaar Ministerie van 8 november 2000, waarin wordt gemeld dat het Armstrong Forensic Laboratory op verzoek van de verzekeringsmaatschappij van S.E. Fireworks (Zurich) minimale hoeveelheden van sporen van springstoffen had geconstateerd in een bodemmonster van het terrein van S.E. Fireworks. Op verzoek van het Openbaar Ministerie heeft het NFI intensief contact gehad met Armstrong, waarop Armstrong de onderzoeksmethodiek heeft aangepast met als uitkomst dat de eerder door hen aangetoonde sporen van springstoffen toch niet door hen konden worden aangetoond.

[544] Zowel in het originele Tolteamonderzoek van 2000-2003, als in het aanvullende feitenonderzoek VerEsal van 2011, zijn de onderzoekers te lichtvaardig voorbij gegaan aan de tientallen meldingen van getuigen die vuurwerk hebben waargenomen vóór 15u. De conclusies hieromtrent zijn ook met de nodige vaagheid weergegeven.

[545] Niet alleen zijn er getuigenverklaringen die wijzen op de aanwezigheid van S.E. Fireworks-personeel vóór 15u op het terrein, ook zijn te snel de alibi's van enkele werknemers over de periode vóór 15u dicht verklaard, terwijl die alibi's niet dicht zaten. De meest in het oog lopende S.E. Fireworks-werknemer m.b.t. zijn aanwezigheid vóór 15u bij S.E. Fireworks is door het OM uit de wind gehouden door hem van meineed te beschuldigen, waardoor hij zwijgrecht had m.b.t. zijn doen en laten vóór 15u.

[546] De Nederlandse regelgeving aangaande vuurwerkopslag schrijft voor dat de deuren van de opslagplaatsen zelfsluitend en vergrendeld moeten zijn. Ook dienen er automatisch werkende sprinklerinstallaties aanwezig te zijn. Er zijn getuigenissen van deskundigen die er op wijzen dat dergelijke maatregelen garant staan voor de escalatie van brand tot ramp in het geval van vuurwerk. Ook de waarnemingen van brandweerlieden, die spreken over opbollende containers (Jan BAKKER, 28 mei 2000), wat duidt op gasvorming en vergrendelde deuren, zijn daarmee consistent.

[547] De NL Staat spreekt, bij monde van enerzijds het OM, en anderzijds de Landsadvocaat en de advocaat van de gemeente Enschede, met twee tegengestelde monden bij de juridische procedures rond de Vuurwerkramp. In de civiele procedure van de slachtoffers tegen de Staat, heeft de Staat er belang bij de overtredingen van S.E. Fireworks te bagatelliseren en onbewezen te verklaren. In de strafprocedure van het OM tegen S.E. Fireworks

worden de overtredingen juist dik aangezet en bewezen verklaard door de Staat. De Nederlandse Staat toont zich hiermee een opportunistische partij die de belangen van haar burgers verkwanseld ten financiële voordele van de Staatskas. Zie <H.4.5>.

[548] Het Nederlands Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium heeft onder gebruikmaking van vele waarnemingen en getuigenverklaringen, en tegen hele hoge kosten, een 3-D reconstructie gemaakt van de ontwikkeling van de brand. Het NFI gaat voorbij aan een aantal bevindingen uit dit model.

[549] Hier zij herhaald dat BAKKER op dit punt reeds schoon schip had gemaakt. Het door het Hof overgenomen punt dat het Openbaar Ministerie maakt van de rechtstreekse verkoop aan particulieren van vuurwerk, en dit bestempeld als illegale handel in vuurwerk, is een overtrokken weergave van de werkelijkheid. Het Openbaar Ministerie beoogt hiermee een criminele sfeerzetting en effectbejag naar de media en de rechter. De werkelijkheid is dat het hier goedgekeurd vuurwerk betreft van de laagste gevarenklasse (klasse 1.4), en dat al deze verkopen via de boekhouding liepen. Ook was de hoogte van deze verkopen aan banden gelegd. Het betrof relatiepakketten die of rechtstreeks of via de groothandel (zoals de Sligro) werden verkocht.

[550] Quote uit de inleiding van de uitspraak van de Hoge Raad gedaan op 1 juli 2008 op het eerste herzieningsverzoek van R.J. BAKKER.

[551] Als in art. 359a Strafvordering voorzien rechtsgevolg

[552] Vgl. HR 30 maart 2004, LJN AM2533, NJ 2004/376

[553] Bron: http://www.mijnmentaleleefomgeving.nl/

[554] Bron: www.mijnmentaleleefomgeving.nl

[555] Bron: www.mijnmentaleleefomgeving.nl/wp-content/uploads/2016/01/Classificatie-en-etikettering.pdf

[556] Bron: www.mijnmentaleleefomgeving.nl/wp-content/uploads/2016/01/Zicht-en-grip.pdf

[557] Bron: Staatsblad 2002_33 Vuurwerkbesluit, blz. 63/64 van 112 blz. In § 5.2 staat vermeld:

> *"Om te bereiken dat vuurwerk reeds bij de invoer is voorzien van de juiste aanduiding van de gevarenklasse en de gebruiksbestemming, is in dit besluit de verplichting opgenomen voor degene die invoert om ervoor zorg te dragen dat reeds bij het binnen het grondgebied van Nederland brengen van vuurwerk de vervoersverpakking is voorzien van de juiste aanduiding van de gevarenklasse van het vuurwerk."*

[558]Bron: Deze eerste alinea is een citaat uit het vonnis tegen de S.E. Fireworks eigenaren van de rechtbank Almelo van 2 april 2002. Kenmerk: LJN: AE0935, parketnummer: 08/000120-00. De toenmalige voorzitter van de meervoudige economische kamer van strafzaken die deze zinsnede in het vonnis liet opnemen, mr. Breitbarth, had heel goed door hoe de hazen liepen. Hij wist dat aan een uitspraak met een veroordeling niet was te ontkomen, maar in tegenstelling tot het gerechtshof in tweede aanleg (arrest 12 mei 2003), bood hij in eerste aanleg wél weerstand aan de druk van het Openbaar Ministerie om de schuld voor de ramp in de schoenen van de S.E. Fireworks directie te schuiven.

[559] Hoge Raad der Nederlanden 9 juli 2010, eerste kamer 09/00321 EE/MD.

[560] Bij deze alinea handelend over de conclusies van de AG van de Hoge raad is gebruik gemaakt van het daarover gestelde door de externe deskundige drs. F. Vos in zijn eerder aangehaalde rapportage m.b.t. de Vuurwerkramp.

[561] Bron: Boek van Maarten Bollen, passages genomen van de volgende bladzijden:

- Blz. 175. Gerard Fränkel, milieurechercheur: Internationaal was het bekend dat Nederland heel anders omging met classificatie dan de rest van Europa. Ik ben in Denemarken, Duitsland, Engeland, Oostenrijk, België en Israël op vuurwerkbedrijven geweest, maar overal was de regelgeving strenger. De opslag was overal ook heel anders geregeld dan in Nederland. Vuurwerkbedrijven stonden altijd ver buiten de stad, in afgelegen gebieden.
- Blz. 248. 21 juli 2000, 16.03 uur. In de buurt van München. Gerard Fränkel, milieurechercheur: In het buitenland zaten vuurwerkbedrijven nooit midden in een woonwijk, ze lagen altijd een beetje achteraf. Dit bedrijf zat boven in de bergen met bunkers in de bergwand. Bij een ontploffing zou het vuurwerk richting een onbewoond dal gaan.
- Blz. 249. Milieu: meer en meer komt naar voren dat er iets mis is met de classificatie van vuurwerk. Dat blijkt ook uit de bezoeken aan het buitenland. In andere landen worden de risico's van evenementenvuurwerk veel hoger ingeschat. Wrang detail: In Frankrijk mag de brandweer een vuurwerkbrand niet blussen vanwege de risico's.
- Blz. 252. 25 juli 2000, 16.38. Saint Florent des Bois, Frankrijk, bedrijfsbezoek. Op het bedrijf, dat ver buiten de bewoonde wereld ligt, liggen de depots een flink eind uit elkaar. Tussen de depots ligt een zes meter

hoge aarden wal. De explosieve kracht van vuurwerk wordt jaarlijks getest, door het bedrijf zelf en door het Franse ministerie van Industrie. Dit ministerie voert regelmatige controles op de bedrijven uit. In Frankrijk mag de brandweer een brand op een vuurwerkopslag niet blussen, omdat zo'n brand niet beheersbaar is. De temperatuur stijgt bij een vuurwerkbrand met honderden graden per seconde.

- Blz. 258. Symen Roosma: Uit de rechtshulpverzoeken van het financiële onderzoek bleek dat het probleem met de classificatie in andere landen in ieder geval wel bekend was. In Zweden en Duitsland wordt alle 1.4 vuurwerk uit China standaard omgestickerd in 1.3. Daar worden de Titanium Salutes ook standaard geclassificeerd als 1.1. In Canada en Frankrijk blijken heel andere regels te gelden voor de opslag van vuurwerk. Het gevaar van vuurwerk was in het buitenland dus wel bekend. Daar hadden ze ook gezorgd voor zorgvuldige opslag. Vaak ver buiten de stad, in bunkers die ver van elkaar af stonden en omgeven waren door aarden wallen.
- Blz. 286. 11 september 2000, 14.48 uur. Bezoek aan vuurwerkbedrijf in Parijs. In Frankrijk regels veel strenger: Grotere afstand tussen bewaarplaatsen. Brandwerendheid deuren. Verplichting testrapporten van verhandeld vuurwerk. Strengere classificatie van vuurwerk. Controle op de opslag van vuurwerk veel intensiever. Verder van de bewoonde wereld (blz. 287. 12 sept. 16.13 uur).
- Blz. 289. 15 september 2000, 17.05 uur. Overleg met Engelse en Duitse vuurwerkdeskundigen. De Engelsen plaatsen, in afwijking van de internationale regels, veel evenementenvuurwerk in de klasse 1.3 of 1.1. De Duitsers hebben n.a.v. eigen onderzoek in 1994-1995, naar explosiekracht vuurwerk, de regels voor vervoer en opslag van vuurwerk aangescherpt.
- Blz. 310. Teamleden zijn te gast bij een vuurwerkbedrijf in Spanje. In Spanje weet men al langer wat men in Nederland nu pas ontdekt: de classificatie deugt niet. China is een onbetrouwbare partner en in Nederland dacht niemand na over de veiligheid van vuurwerk. In Spanje zijn al vaker vuurwerkbedrijven ontploft en ondanks uitgebreid onderzoek zijn de oorzaken van die ontploffingen nooit achterhaald.
- Blz. 312-313. 9 oktober 2000, 11.41 uur. Op bezoek bij een Spaans vuurwerkbedrijf. De directeur vertelt dat de zorgen over de kwaliteit en stabiliteit van het Chinese vuurwerk wereldwijd bekend zijn. In Canada bijvoorbeeld mag helemaal geen vuurwerk uit China worden geïmporteerd. In de (internationale) vuurwerkbranche is bekend dat de regels in Nederland veel soepeler zijn. Nederland is daarom de grootste importeur van vuurwerk uit China: ruim 80 procent van het slechte Chinese vuurwerk op de markt komt via Nederland binnen. In 1992 is in een Spaanse vuurwerkfabriek een ongeluk gebeurd waarbij 5 mensen omkwamen. Ondanks uitgebreid onderzoek is er geen oorzaak voor de explosie gevonden. Ook bij andere vuurwerkexplosies is nooit de oorzaak gevonden.
- Blz. 318. 16 oktober 2000, 10.33 uur. Bezoek aan vuurwerkhandelaren in Duitsland. Het vuurwerk dat in Nederland in de laagste klasse 1.4 is ingedeeld wordt in Duitsland in de klassen 1.3 of 1.1 ingedeeld.
- Blz. 320. 18 oktober 2000, 11.34 uur. Op bezoek in Canada. Daar is n.a.v. een dodelijk ongeval met vuurwerk de classificatie al in 1970 aangepast. Vuurwerk wordt sinds die tijd gelijk gesteld met explosieven.

[562] Rapportage van drs. F.W.J. Vos getiteld: 'Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen', Enschede 2002 en Schottheide 2014. Blz. 4.
[563] Rapportage van drs. F.W.J. Vos getiteld: 'Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen', Enschede 2002 en Schottheide 2014. Blz. 4, 5.
[564] Rapportage van drs. F.W.J. Vos getiteld: 'Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen', Enschede 2002 en Schottheide 2014. Blz. 5, 6.
[565] Rapportage van drs. F.W.J. Vos getiteld: 'Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen', Enschede 2002 en Schottheide 2014. O.a. blz. 9.
[566] Rapportage van drs. F.W.J. Vos getiteld: 'Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen', Enschede 2002 en Schottheide 2014. Blz. 58.
[567] Bron: Bijlage A van het eindrapport van de commissie OOSTING, *"S.E. Fireworks – De overheid – De ramp (onderzoekrapport)"*, blz. 449 van in totaal 856 blz.
[568] Bron: Rapportage van het COT d.d. 22.09.2000, uitgebracht op verzoek van de gemeenteraad Enschede, citaten van blz. 43-44.
[569] Rapportage van drs. F.W.J. Vos getiteld: 'Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen', Enschede 2002 en Schottheide 2014. Blz. 61.
[570] Rapportage van drs. F.W.J. Vos getiteld: 'Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen', Enschede 2002 en Schottheide 2014. Blz. 63.

[571] Rapportage van drs. F.W.J. Vos getiteld: 'Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen', Enschede 2002 en Schottheide 2014. Blz. 65.
[572] Rapportage van drs. F.W.J. Vos getiteld: 'Een bestuurlijk in stand gehouden blauwdruk voor het faciliteren van brandrampen', Enschede 2002 en Schottheide 2014. Blz. 65.
[573] Bronnen: Het bezoek van de zus van oud-eigenaar Harm SMALLENBROEK; Fenny SMALLENBROEK, wordt genoemd in de bij het Tolteam afgelegde verklaringen van J. Nijkamp (26.5.2000), R.J. BAKKER (9.6.2000) en W. PATER (16.6.2000). Zie ook Tolteam journaalmutatie nr. 1719 en de verklaring van Hadderich die in het ouderlijk huis van BAKKER woonde.

> *Plotsklaps kwamen op het terrein van SE de zus van SMALLENBROEK met een duister figuur die ze als haar vriend voorstelde. Ze kwam in de eerste instantie vragen om een 'pakketje oudejaarsvuurwerk'. Anita ving ze in de eerste instantie op en toen is Rudi naar buiten gegaan en heeft ze te woord gestaan. Daarbij viel op dat Fenny (de zus van Harm SMALLENBROEK) vroeg hoe het ging en was en of we het nog samen deden met Marion en Willy. Deze vraag viel koud op het dak en er werd geen antwoord op gegeven door Rudi. Maar heel kort daarvoor had Marion te kennen gegeven dat ze ermee wilde stoppen. Hoe kan Fenny deze vraag stellen? Rudi meldde Fenny dat ze geen pakketje oudejaars vuurwerk kon krijgen omdat dat niet verkocht werd aan particulieren. De vriend die bij Fenny was bleef op een afstand staan kijken en had daarbij bijzonder oog voor andere zaken van S.E. Fireworks. Zo bekeek hij bij het opengaan van de werkbunker toen Henny eruit kwam deze van voor naar achter. Fenny en de vriend gingen weg maar wilde graag de woning van haar moeder toen der tijd laten zien. Dat is niet gebeurd ook al maakte ze aanstalten om naar binnen te gaan. Anita deed hen uitgeleide.*

[574] Bronnen: De strakke controle van het OM tijdens het Tolteamonderzoek die blijkt uit afgelegde verklaringen ter zake bij de rijksrecherche. De omschrijving van de opdracht van het VerEsal team door het college van Pg's. Een geluidsopname van het telefoongesprek dat PAALMAN had met politiecommissaris Lute Nieuwerth op 7 december 2012.
[575] Bronnen: Zie de voetnoten onder hoofdstuk <H.2.10.5.3.6> met een korte weergave van de getuigenverklaringen van de groepjes mensen die zich tijdens het begin van de brand op de naast S.E. Fireworks gelegen bedrijventerreinen bevonden van machinefabriek Thole, autobedrijf Agterbos en papierhandel De Paauw. Ook zijn verklaringen weergegeven van omwonenden.
[576] Bron: Leunk Proces Verbaal van aanvraag bevel tappen communicatie in woning d.d. 13.11.2000
[577] Bron: Mei-memo 2002 van PAALMAN en CdRvZ
[578] Bron: Leunk Proces Verbaal van aanvraag bevel tappen communicatie in woning d.d. 13.11.2000
[579] Bronnen: De bestelling bij Pyro Tec van 27 april 2000 <nagaan>. De factuur van Pyro Tec van 1 mei 2000. De vervoersdocumenten van de transporteur 'Huigen Transport'. De getuigenverklaring van Willie Dirksen over het lossen van een vrachtwagen. De documenten die in juni 2000 opduiken op Schiphol i.v.m. het vervoer van Pyro Tec vuurwerk naar Israël, afkomstig uit dit transport dat op 11 mei 2000 bij S.E. Fireworks is gelost.
[580] Bronnen: De schriftelijke verklaring van Jeanette Schippers bij PAALMAN. De geluidsopname van het 50 minuten durende gesprek met RTV-Oost journalisten Vorkink en Strikker.
[581] Bron: Journaalmutatie 26.5.2000 project milieu Tolteam, door Ronald en Isabelle.
[582] Bron: De verklaring van Tolteam inspecteur KAMPERMAN in zijn Proces-verbaal van 23 augustus 2001 dat DE JONG, PATER en KLOPPENBORG (pas) in april/mei 2001 zijn afgeluisterd vanwege mogelijke wetenschap over een onbekende brandstichter
[583] Bron: Schriftelijke uitleg van R.J. BAKKER aan steller (PvB).
[584] Bron: Brief van staatsecretaris Atsma, d.d. 23 november 2010, waarin de vereisten worden opgesomd die nodig zouden zijn wil er zoveel waterstofgasvorming op kunnen treden dat er sprake is van een verheviging van de brand- en explosieverschijnselen.
[585] Deze omschrijving van achtergehouden beeldmateriaal is o.a. (maar niet uitsluitend) gebaseerd op de e-mails met foto-bijlagen van 13 maart 2018 (21u48m) en 18 maart 2018 (12u32m) komende van R.J. BAKKER, gericht aan steller dezes.
[586] Bron: Aanvullend proces-verbaal en foto-map, opgesteld door technisch rechercheur Klaas BERENST, bevattende een foto-map met 13 foto's van de situatie bij het rampterrein, gemaakt vanaf het terrein van het naastgelegen bedrijf Thole, met tijdsindicatie van 15u25 uur tot 15u34, dus allen vóórdat de drie opeenvolgende explosies plaatsvonden. Volgens BERENST waren deze foto's wél gebruikt door het NFI, maar

niet toegevoegd aan het strafrechtelijk dossier uit ethische overwegingen omdat op deze foto's enkele brandweerlieden staan afgebeeld die kort daarna zijn overleden.
[587] Bron: Schriftelijke uitleg van R.J. BAKKER aan steller (PvB).
[588] Bron: Verslag van overleg tussen Commissie Onderzoek Vuurwerkramp en een Officier van Justitie (Mr. A. de MUIJ) d.d. 30 augustus 2000, waarin wordt besproken hoe de indruk kan worden vermeden dat TNO te veel de oren naar de klant laat hangen.
[589] Bron: Brief van het Health and Safety Executive (HSE) gericht aan de COV, d.d. 17 november 2000, ingekomen bij de COV op 21 november 2000 onder briefnummer: COV-VO-VV/00-01648.
[590] Bron: Rapport COV (commissie OOSTING), punt 3.2.2: *'Contra-expertise door HSE'*, op blz. 448.
[591] Bron: E-mail van PAALMAN aan steller van 19 januari 2018 om 00u56m.
[592] Bron: NRC-artikel 17 mei 2000: *"Gefotografeerde cameraman van SBS overleden."*
[593] Bron: Correspondentie tussen RTV-Oost journalist Rob Vorkink en politiefunctionaris Maarten Bollen d.d. 16 december 2010.
[594] Bron: Notitie van PAALMAN van 18 maart 2011 over de betekenis van het Pv van 5 januari 2001, opgesteld t.b.v. het VerEsal feitenonderzoek.
[595] Zie Pv van verklaring van 8 augustus 2000 opgesteld door dagelijks leider Cees MIJWAART.
[596] Bron: COT-publicatie "De Vuurwerkramp van Enschede", geschreven aan de hand van interviews met Uri Rosenthal, Jan MANS, Arjan van Gils en Erwin Muller. Verschenen bij uitgeverij Bert Bakker in juli 2004 (ISBN 90-351-2657-2).
[597] Bron: gesprek met R.J. BAKKER, geverifieerd aan de hand van het contract van aankoop van het bedrijf en de waardebepaling door de externe accountant. BAKKER en PATER hebben inderdaad 4 ton meer betaald dan de waardebepaling van het bedrijf. Deze 4 ton had geen betrekking op goodwill, die reeds in de waardebepaling was begrepen..
[598] Bron: Rapportage van het COT d.d. 22.09.2000, uitgebracht op verzoek van de gemeenteraad Enschede
[599] Bron: IBR-inspectie en NIBRA rapport uit januari 2001: eerste conclusie (blz. 97) over het schade-effect van de vuurstorm.
[600] Politiewoordvoerder Maarten BOLLEN spreekt in zijn door het politiekorps opgedragen en door BZK gesubsidieerde boek zelfs over de *'tragiek van beide melders'* dat hun acties geen enkele invloed blijken te hebben gehad. (PvB: Zou BOLLEN hier in een tunnel opgesloten zitten?)
[601] Bron: Website van het WODC https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2686-toezicht-en-controle.aspx. Dit rapport is gepubliceerd op 22 augustus 2017.
[602] Bron: WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden', gepubliceerd op 22 augustus 2017. Gedownload op 12 september 2017 van website: https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2686-toezicht-en-controle.aspx, blz. 49 van het 155 blz. tellende rapport.
[603] Samenvatting WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden', gepubliceerd op 22 augustus 2017. Bron: https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2686-toezicht-en-controle.aspx, blz. 3 van de 8 blz. tellende samenvatting.
[604] Samenvatting WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 7 van de 8 blz. tellende samenvatting.
[605] Bron: WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 49 van het 155 blz. tellende rapport.
[606] Samenvatting WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 3 van de 8 blz. tellende samenvatting.
[607] Samenvatting WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 4 van de 8 blz. tellende samenvatting.
[608] Bron: WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 63 van het 155 blz. tellende rapport.
[609] Bron: WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 50 van het 155 blz. tellende rapport.
[610] Bron: WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 50 van het 155 blz. tellende rapport.
[611] Samenvatting WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 6 van de 8 blz. tellende samenvatting.

[612] Bron: WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 50 van het 155 blz. tellende rapport.
[613] Samenvatting WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 6/7 van de 8 blz. tellende samenvatting.
[614] Bron: Volkskrant 26 maart 2018, ingezonden opiniestuk, geschreven door negen rechters en raadsheren van de groep 'Tegenlicht'. Dit naar aanleiding van het te houden Kamerdebat over het initiatief wetsvoorstel van Kamerlid M. van Nispen (SP) dat er op is gericht om de begroting van de rechtspraak zelfstandig te maken.
[615] Bron: WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 52 van het 55 blz. tellende rapport.

[616] Samenvatting WODC-rapport: 'Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden' van 22 augustus 2017, blz. 8 van de 8 blz. tellende samenvatting.
[617] Bron: Boek van Maarten Bollen, tunnelvisie als bedrijfsrisico, geheel herziene druk in 2010.
[618] Dit komt niet alleen uit de aantekeningen van PAALMAN en gesprekken tussen hem en steller (PvB), maar wordt ook op diverse plaatsen bevestigd in de officiële stukken. De beide rechercheurs zouden pas op bezoek mogen als er een officieel verzoek tot buitenlandse rechtshulp was gehonoreerd door de Duitse autoriteiten.
[619] Bron: Getuigenverklaring van Berthus Hollink gedaan bij het BIZ op 8 september 2003. Hollink was de hiërarchische chef van PAALMAN buiten het Tolteam.
[620] Bron: Getuigenverklaringen van brigadier Henk Koerssen afgelegd op 24 september 2003 en van Han Leunk op 4 november 2003, beiden bij het BIZ.
[621] Bron: Diverse notities uit 2002 en later van Paalman. In een email van 27 oktober 2014 geeft Paalman als indicatie voor 'wanneer' af: oktober/november 2001.
[622] Bron: SBS-6 documentaire 'Het Verdriet van Enschede' van 1u50min lang. Daarin vertelt milieukundige Marcel Middelkamp, gespecialiseerd in milieuhandhaving en -beleid, dat hij deze gegevens heeft geconstateerd bij dossieronderzoek op het stadhuis van Enschede.
[623] Bron: De vergunningsbescheiden uit het MILAN dossier m.b.t. de gemeente Enschede, blz. 32-43 van 204 blz.
[624] Officieel onderzoek geeft aan 1.000 kg TNT, echter vele deskundigen gaan er van uit dat het minimaal 2.000 kg TNT equivalent bedroeg. Er wordt ook gesproken over 8.500 kg TNT equivalent. Bron: Boek Simon Vuijk uit 2010, via www.zero-meridean.nl/overzicht_inc_chemie.php
[625] Bron: Dit is een citaat uit bijlage iii van het TNO/NFI Culemborg rapport 1991, waarin deskundige Mercx aanbevelingen formuleert, waaronder deze. Deze aanbeveling is ook opgenomen in het rapport Brandweer en gemeente Culemborg van 21 maart 1991, blz. 32/32.
[626] Bron: Dit is een citaat uit het rapport van februari 2001: "Onderzoek Vuurwerkramp Enschede – Follow up Culemborg" van de vier inspecties: Inspectie Brandweerzorg en Rampbestrijding, Arbeidsinspectie, Inspectie Milieuhygiëne en Rijksverkeersinspectie. Hierbij wordt verwezen naar stuknummer 51: Persbericht van het Openbaar Ministerie, kenmerk: 1610-91 d.d. 3 juli 1991
[627] Bron: TNO rapport van februari 1992 inzake het testen van het (massa)explosief gedrag van vuurwerk onder verhitting door een externe brand, alsmede de invloed van opsluiting op het explosief gedrag.
[628] Bron: Brief van de Milieudienst van de gemeente Enschede aan H. SMALLENBROEK vuurwerkbedrijf van 6 december 1993, opgesteld door N. TEN BOSCH, kenmerk H 4023.
[629] Bron: Chronologisch feitenoverzicht opgesteld door het COT Leiden in hun rapport van 21 september 2000.
[630] Bron: Brief Gemeente Enschede, Milieudienst, kenmerk 94M004719 TMH, geschreven door Nico ten BOSCH, d.d. 27.05.1994 aan Directie Materieel KL, bureau MILAN. Tolteamdossier nummer G-5767.
[631] Bron: Brief d.d. 22 juni 1994 (5 blz.) van de Directie Materieel KL sectie MILAN aan het College van B&W Enschede t.a.v. de Milieudienst. Tolteamdossier nummer G-5768.
[632] Bron: Chronologisch feitenoverzicht opgesteld door het COT Leiden in hun rapport van 21 september 2000, blz. 28-29.
[633] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 29.
[634] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 29-30.
[635] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 30-31.
[636] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 31.
[637] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 31.
[638] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 32.

[639] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 33.
[640] De aanvraag van de vergunning was gedateerd 4.11.96. De vergunning is verleend op 22.4.97 (kenmerk: H 6886) door de Bouw- en milieudienst van de gemeente Enschede.
[641] Bron: Verklaring van milieuambtenaar van de gemeente Enschede Nico TEN BOSCH, toen hij als verdachte werd gehoord door het Tolteam op 5 april 2001 te 09:30 uur.
[642] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 34.
[643] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 34.
[644] Bron: PV m.b.t. het project SMALLENBROEK van 30.01.2001 door verbalisanten J.C. Gevaerts en H. Bosch.
[645] Bron: Gesprek bij ex-Tolteam rechercheur Jan PAALMAN op 4 november 2014.
[646] Bron: Arrest in cassatie van de Hoge Raad van 9 juli 2010 HR:2010:BL3262. Hoewel de Hoge Raad hier slechts 2 controlebezoeken van Bureau MILAN noemt, hebben er in werkelijkheid veel meer controlebezoeken van Bureau MILAN aan S.E. Fireworks plaatsgevonden, zoals uit het vervolg van de chrono blijkt.
[647] Bron: Brief van Bureau MILAN aan de gemeente Enschede (cc. S.E. Fireworks) d.d. 16 juni 1998, nummer Milan27.981/F, behandelend ambtenaar ir. P.J. FORSMAN, getekend door het bureauhoofd majoor W. CEELEN. Betreft blz. 5888 en 5889 uit het G-dossier Tolteam.
[648] Bron: Notitie PAALMAN 17 mei 2010 met antwoord van Tinguely op verzoek afschrift Maetis-rapport.
[649] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 36.
[650] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 36.
[651] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 36.
[652] Bron: De citaten komen uit de brief Bureau MILAN aan de gemeente Enschede, d.d. 23 februari 1999, Nummer MILAN/27.981/G, getekend majoor W. CEELEN.
[653] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 37.
[654] Bron: Proces-verbaal d.d. 25 juli 2000 gesloten en ondertekend te Wierden door de verbalisanten J.H. PAALMAN en W.J.L. Bruins. Blz. 3551 en 3552 van het G-dossier.
[655] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 37.
[656] Bron: De vergunning zoals opgenomen in het MILAN dossier m.b.t. de gemeente Enschede (blz. 14-18 van 204 blz.)
[657] Over het ontbreken van de gebruiksvergunningen geeft deskundige Vos de volgende toelichting: “BAKKER kocht het bedrijf met een Milieuvergunning (die van april 1997). Hij, en zoveel andere ondernemers met hem, werd niet vertrouwd gemaakt door de brandweer/gemeente met de noodzaak van de gebruiksvergunningen; in dit geval wegens: ‘*de opslag van brandgevaarlijke of bij brand gevaar opleverende stoffen*’ (naast de categorieën voor de aanwezigheid van meer dan 25/50 personen of 5 voor nachtverblijf). In de verordeningen stond : "*het is verboden om zonder gebruiksvergunning….*". De commandant van de brandweer van Enschede (vooraf aan GROOS) verklaarde in het civiele proces (Grolsch vs. de Staat) dat hij die gebruiksvergunning adviezen altijd zelf deed; met als informele prioriteit dat het gebeurde indien bedrijven een Milieuvergunning aanvroegen. Het tientallen jarenlang ontbreken van die gebruiksvergunningen en dus het ontbreken van een verantwoorde brand technische beoordeling van bedrijven, is de onderliggende oorzaak voor brandrampen in Nederland.
[658] Bron: Brief van 22 juni 1999, kenmerk 99B010109 MIL, van de gemeente Enschede aan de directeur Materieel van de Koninklijke Landmacht, waaronder Bureau MILAN ressorteert. Behandelend ambtenaar gemeente Enschede en tevens opsteller van de brief: Nico TEN BOSCH, telf.: 053-4818712. Hierna is de letterlijke tekst van deze brief weergegeven:

> *Geachte directeur, Middels deze brief willen wij het volgende onder uw aandacht brengen. Wij worden steeds vaker geconfronteerd met adviezen, met betrekking tot de mogelijkheden voor de opslag van vuurwerk, van uw Bureau Adviseur Milieuvergunningen welke rechtstreeks zijn gericht aan de betrokken ondernemer. Uit opmerkingen van een aantal ondernemers hebben wij op kunnen maken dat uw adviseurs rechtstreeks dan wel via de vuurwerkgroothandel voor het geven van adviezen worden ingeschakeld. De gemeente Enschede, in vele gevallen het bevoegd gezag, wordt hierbij niet betrokken. Pas op het moment dat een aanvraag voor een milieuvergunning wordt ingediend, wordt het voor ons mogelijk om na te gaan of de opslag van vuurwerk op de aangegeven plaats mogelijk is. Hierbij toetsen wij op meerdere punten dan alleen de Wet milieubeheer. Er wordt in ieder geval bekeken of de opslag van vuurwerk en de bijbehorende activiteiten binnen het geldende bestemmingsplan passen. In een aantal gevallen zijn wij geconfronteerd met aanvragen, welke gebaseerd zijn op adviezen van het*

Bureau Adviseur Milieuvergunningen, waarvan de activiteiten niet binnen het geldende bestemmingsplan passen. Wij moeten in dat betreffende geval de ondernemer op grond van de Wet milieubeheer een milieuvergunning verlenen en hem tevens meedelen dat hij de activiteiten op grond van het bestemmingsplan niet mag uitoefenen. Dit kan zeer teleurstellend zijn voor de betrokken ondernemers.

Onzes inziens komt door deze adviezen tevens uw onafhankelijkheid in het gedrang en bent u, op grond van artikel 7.1 van het "Inrichtingen- en vergunningenbesluit milieubeheer" (Ivb), onder andere in het geval van de opslag van vuurwerk, aangewezen als adviseur voor het bevoegd gezag en niet als adviseur voor de onderneming. Door bovengenoemde werkwijze adviseert u nu beide partijen, zowel de vergunningaanvrager als de vergunningverlener. Dit kan onder andere bij beroepszaken leiden tot belangenverstrengeling. Hoe kan de adviseur op een objectieve wijze zijn eigen advies beoordelen?
Tevens is ons gebleken dat in een aantal gevallen de benodigde tekeningen via bemiddeling van een van de adviseurs door een kennis worden getekend. Hierdoor is onzes inziens de onafhankelijkheid eveneens in het geding.

Gezien het vorenstaande verzoeken wij u ons binnen 1 maand na datum van deze brief mee te delen of deze wijze van adviseren strijdig dan wel overeenkomstig uw werkwijze is. In het geval de wijze van adviseren niet strijdig is verzoeken wij u met nadruk om ons bij het adviestraject te betrekken. Hiermee kan een hoop ergernis en frustraties bij ondernemers en onze medewerkers worden voorkomen.

Mocht u over het vorenstaande nog vragen of opmerkingen hebben, dan kunt u contact opnemen met de sector VROM, afdeling Milieu van onze dienst.

Hoogachtend, Burgemeester en Wethouders van Enschede, namens dezen, J.J.W. Strebus, hoofd Milieu

[659] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 38.
[660] Bron: Arrest in cassatie van de Hoge Raad van 9 juli 2010 HR:2010:BL3262
[661] Bron: Persverklaring gemeente Enschede van 14.5.2000 om 08:00 uur, waarin staat dat *"aan alle vergunningseisen is voldaan, mede op advies van de Landmacht."*
[662] Bron: Vergunning 22.4.97, blz.2, "*Het ontwerpbesluit is door ons op 21.1.97 verzonden aan de adviseurs".*
[663] Bron: Vergunning 19.7.99, blz.2, *"Een exemplaar wordt gezonden aan het ministerie van Defensie"* aangekruist.
[664] Bron: Journaalmutatie nr. 1081 van 29.6.2000 inzake verhoor FORSMAN (MILAN).
[665] Bron: Journaalmutatie nr. 1159 van 05.7.2000 inzake verhoor majoor CEELEN (MILAN).
[666] Bron: Verhoor van (toen verdachte) Nico TEN BOSCH door Tolteam op 4 april 2001 ´s middags. Door het Tolteam aangesproken op de vergunningscondities in 1999 verklaart TEN BOSCH het volgende:

De situatie bij S.E. Fireworks is een historische situatie. Daarmee bedoel ik, dat de situatie zoals die in 1999 bestond, al zo was als ik bij mijn eerste bezoek aan S.E. Fireworks aantrof. Niemand had in het verleden ooit een opmerking gemaakt over de brandwerendheid en zelfsluitendheid van de deuren bij S.E. Fireworks. In het verleden, het zal ergens in 1993/1994 geweest zijn, toen we eens over het terrein bij S.E. Fireworks liepen, heb ik hierover gesproken met Gerard Meijerink (de chef van TEN BOSCH) en hij deelde me mee, dat we hier niets aan deden. Ook Bouma, FORSMAN en CEELEN (alle drie van bureau MILAN Defensie) hebben dit geconstateerd en maakten hierover geen opmerkingen. Althans, zij zijn ook op het bedrijf geweest en vanuit hun specialisme moeten zij dit hebben geconstateerd. Zij hebben dit niet met mij besproken. Wie ben ik dan, om wel eisen te gaan stellen aan de situatie bij S.E. Fireworks, welke situatie een eindigende situatie was. Op redelijk korte termijn zou het bedrijf daar toch verdwijnen. Ook bij de vergunningprocedures voor de vergunningen van 1997 en 1999 voor S.E. Fireworks kwam het niet bij me op, te eisen dat de feitelijke situatie aldaar overeenkwam met de eisen in de milieuvergunning. Van de nieuwe bedrijven eiste ik wel, dat ze aan alle voorschriften voldeden.

De ondervragers van het Tolteam tonen TEN BOSCH een artikel in het blad Handhaving, gedateerd juli/augustus 1997. Op pagina 20 staat een artikel …, TEN BOSCH geeft aan het te hebben gelezen. Er wordt o.a. in aangegeven dat de opslag van vuurwerk in zeecontainers waarschijnlijk niet veilig is. TEN BOSCH geeft aan dit te hebben geweten. … Toen Defensie

vergunde dat vuurwerk bij S.E. Fireworks werd opgeslagen in zeecontainers heb ik geen tegengas gegeven, temeer ook, omdat de vergunning van 1999 een tijdelijke vergunning was. Op 17 november verzocht ik FORSMAN te adviseren omtrent de uitbreiding van de opslagcapaciteit bij S.E. Fireworks in zeecontainers. Ik had toen kunnen weten, dat het de vraag was dat zeecontainers gelet op hun bouw wel voldoende brandwerend zijn. Ook was er een precedent bij de firma Haarman waar na overleg met Defensie, brandweer en politie ook zeecontainers waren toegestaan met vuurwerk. Daar komt nog bij dat CEELEN in februari 1999 op bedrijfsbezoek is geweest bij S.E. Fireworks. Gelet op de tijdelijkheid van de vergunning stond hij opslag van vuurwerk in zeecontainers toe

[667] Bron: Vergunning van 19 juli 1999 door de Bouw- en milieudienst gemeente Enschede, kenmerk: Wm 1723, datum van aanvraag was 29 maart 1999.

[668] Bron: Verklaring van milieuambtenaar Nico TEN BOSCH bij Tolteam op 20 juni 2000, omstreeks 14:11 uur, op blad 4

[669] Bron: Verhoor van Nico TEN BOSCH door Tolteam op 5 april 2001 vanaf 09:30 uur.

[670] Bron: Verhoor Nico TEN BOSCH door Tolteam op 5 april 2001 vanaf 12:30 uur.

[671] Bron: Sommatie van mr. Kroep aan mr. Van der Maat d.d. 26 juli 1999.

[672] Bron: Brief Bouw- en Milieudienst gemeente Enschede aan Defensie Bureau MILAN-AMV van 9 september 1999

[673] Bron: Chronologisch feitenoverzicht door COT Leiden, rapport van 21.9.2000, blz. 39.

[674] Bron: Brief d.d. 4 januari 2000, van de Bouw- en Milieudienst van de gemeente Enschede aan S.E. Fireworks, t.a.v. de heer BAKKER, onderwerp: uitvoering milieuwetgeving, controle opslag vuurwerk. Tolteamdossier nummer G-5890.

[675] De accountant van S.E. Fireworks is De Jong & Laan Accountants, gevestigd Hengelosestraat 565, 7521 AG Enschede, telf. 053-4302305. Behandeld door J.J.H.A. van Bentem AA.

[676] De advocaat van S.E. Fireworks V.o.f. is op dat moment: mr. C.P.B. Kroep van kantoor Damsté/Spoor, Sander & Vermeulen, gevestigd te Hengelo.

[677] Smallesto is een van de bedrijven van Harm SMALLENBROEK; Smallesto wordt gedreven door zijn echtgenote Annette SMALLENBROEK-Kuipers. Bron: Brief van Recherchebureau Smit & Honig aan mr. Kroep van 17 september 1999.

[678] Bron: Brief d.d. 1 maart 2000 van De Jong & Laan aan Damsté/Spoor e.a. t.a.v. mr. Kroep.

[679] Bron: voorblad van fax van S.E. Fireworks advocaat d.d. 14 maart 2000.

[680] Bron: Email van RJB van 11 november 2014 om 15:48 uur.

[681] Bron: Email van RJB van 11 november 2014 om 15:48 uur.

[682] Bron: Email van RJB van 11 november 2014 om 15:48 uur.

[683] Bron: Verhoorverslag van N. TEN BOSCH op 4 april 2001

[684] Bron: Factuur transportkosten en vrachtbrief lading van Huigen Transport gedateerd 9 mei 2000.

[685] Het bestaan van dit 'Deens transport' is af te leiden uit de bestelbon (d.d. 27 april 2000) en de factuur (d.d. 1 mei 2000) van leverancier Pyro Tec. Op 14 juni 2000 om 09u55m legt Willie Dirksen (PvB: Dirksen hielp incidenteel mee met het lossen van vrachtwagens bij S.E. Fireworks) een verklaring af bij het Tolteam. Hij verklaart dat hij al om 07u45m op het S.E. Fireworks-terrein aanwezig is op donderdagmorgen 11 mei 2000. De vrachtwagen die hij moest lossen arriveerde om 08u00m. Hij heeft die vrachtwagen samen met zes anderen gelost. Dirksen wist zich echter ook te herinneren dat er die ochtend nog vroeger al een vrachtwagen stond die ook vuurwerk leverde. Henny KLOPPENBORG was toen (om 07u45m) al aan het lossen met de vorkheftruck. Dirksen heeft dit vanuit de kantine gezien vóór hij zelf aan de slag ging met de vrachtwagen die om 08u00m arriveerde.

[686] Bron: Proces-verbaal terechtzitting rechtbank Almelo van 11 oktober 2004, waarbij Willy PATER ondervraagd wordt door de verdediging van BAKKER. PATER bevestigt wel dat hij op donderdag 11 mei 2000 een container heeft helpen lossen, maar niet dat hij ook vuurwerk van Pyro Tec heeft gelost op die dag. Wel bevestigt PATER dat alleen het vuurwerk van Pyro Tec op deze wijze (losse dozen per vrachtauto, i.p.v. per zeecontainer) bij S.E. Fireworks wordt aangeleverd.

[687] Bron: Proces-verbaal terechtzitting rechtbank Almelo van 11 oktober 2004, waarbij Marion SCHIPPERS ondervraagd wordt door de verdediging van BAKKER. Schippers bevestigt wel dat er twee containers op het bedrijf zijn binnengekomen op donderdag 11 mei 2000, maar het is haar niet bekend dat er ook een vrachtauto

met vuurwerk is binnengekomen. Wel bevestigt Marion SCHIPPERS dat alleen de ijsfonteinen van Pyro Tec op deze wijze (losse dozen per vrachtauto, i.p.v. per zeecontainer) bij S.E. Fireworks wordt aangeleverd.
[688] Bron: Proces-verbaal terechtzitting rechtbank Almelo van 4 oktober 2004, waarbij KLOPPENBORG ondervraagd wordt door de verdediging. KLOPPENBORG bevestigt wel dat hij op donderdag 11 mei 2000 een container heeft helpen lossen, maar niet dat hij ook vuurwerk van Pyro Tec heeft gelost op die dag. Wel bevestigt KLOPPENBORG dat alleen het vuurwerk van Pyro Tec op deze wijze (losse dozen per vrachtauto, i.p.v. per zeecontainer) bij S.E. Fireworks wordt aangeleverd.
[689] Bron: Email van RJB aan de heren Kiekens, de Boer en Zwiers via jeroen.kiekens@brnon.politie.nl d.d. 14.09.2011
[690] Bron: Gesprekken met PAALMAN in oktober 2014 en op 4 november 2014.
[691] Bron: PV m.b.t. het project SMALLENBROEK van 30.01.2001 door verbalisanten J.C. Gevaerts en H. Bosch.
[692] Bron: Journaalmutatie 26.5.2000 project milieu Tolteam, door Ronald en Isabelle.
[693] Bron: Journaalmutatie 29.5.2000 project milieu Tolteam, door Isabelle.
[694] Bron: Leunk Proces Verbaal van aanvraag bevel tappen communicatie in woning d.d. 13.11.2000
[695] Bron: Mei-memo 2002 van PAALMAN en CdRvZ
[696] Bron: Leunk Proces Verbaal van aanvraag bevel tappen communicatie in woning d.d. 13.11.2000
[697] Bronnen: De bestelling bij Pyro Tec van 27 april 2000 <nagaan>. De factuur van Pyro Tec van 1 mei 2000. De vervoersdocumenten van de transporteur 'Huigen Transport'. De getuigenverklaring van Willie Dirksen over het lossen van een vrachtwagen. De documenten die in juni 2000 opduiken op Schiphol i.v.m. het vervoer van Pyro Tec vuurwerk naar Israël, afkomstig uit dit transport dat op 11 mei 2000 bij S.E. Fireworks is gelost.
[698] Bronnen: De schriftelijke verklaring van Jeanette Schippers bij PAALMAN. De geluidsopname van het 50 minuten durende gesprek met RTV-Oost journalisten Vorkink en Strikker.
[699] Bron: De verklaring van Tolteam inspecteur KAMPERMAN in zijn Proces-verbaal van 23 augustus 2001 dat DE JONG, PATER en KLOPPENBORG (pas) in april/mei 2001 zijn afgeluisterd vanwege mogelijke wetenschap over een onbekende brandstichter
[700] Bron: Zie voor deze overtuigende aanwijzingen het hoofdstuk <H.2.10.5.3.6> waarin wordt beschreven dat er sprake is van gecontroleerd afgeschoten vuurwerk voordat het weerstation zijn waarneming kan doen om 14u58m. Het betreft hier waarschijnlijk mortiervuurwerk en mogelijk ook vuurpijlen met grote stokken.
[701] Bron: Persconferentie en schriftelijke verklaring van het Openbaar Ministerie van 23 november 2011 met de resultaten van het VerEsal feitenonderzoek.
[702] Bronnen <opnemen elementen die wijzen op het buiten het onderzoek houden van de brandweer, zoals uitstel ondervragingen, begeleiding brandweerlieden, ingrijpen OM en RC tijdens ondervraging door verdediging, deal tussen verdediging en OM, verdwijnen WEGES-verklaringen, enz.>
[703] Bron: Rapport Brandweeroptreden 13 mei 2000 in het kader van het justitieel onderzoek, opgesteld door ing. M.H. CAMP MPA, d.d. 30 november 2000, Tolteam dossiernrs. G-5311 t/m G-5321.
[704] Bron: Boek Maarten Bollen, blz. 311, waar milieudeskundige Symen Roosma wordt geciteerd: *"Ik had een cursus met collega's van het ministerie van VROM, die als beleidsambtenaar in Den Haag werkten. Het bleek dat zij op 13 mei naar kantoor waren geroepen. Niet om zich bezig te houden met de ramp, maar om te kijken hoe ze hun ministerie zo goed mogelijk konden indekken. … Toen ik over het classificatieonderzoek vertelde, begonnen ze meteen te ontkennen dat de classificatie een probleem is."*
[705] Bron: Persverklaring d.d. 16 mei 2000 van het Ministerie van Defensie, te vinden op: http://www.mindef.nl/actueel/nieuws/2000/05/160500_defensiedocumenten.aspx In deze persverklaring staat onder meer: "Naar aanleiding van de ramp te Enschede zijn zondag bij het Ministerie van Defensie de documenten bijeengebracht, die betrekking hebben op de advisering vanwege de Directeur Materiaal Koninklijke Landmacht (DMKL) aan het bestuur van deze gemeente over het verlenen van een vergunning respectievelijk de verlenging daarvan ten behoeve van het vuurwerkbedrijf S.E. Fireworks. … De documenten inzake de aan het gemeentebestuur van Enschede uitgebrachte adviezen omtrent het verlenen van vergunningen aan het vuurwerkbedrijf en het onderzoekdossier naar aanleiding waarvan het bureauhoofd MILAN destijds van zijn functie is ontheven (PvB: vóór de ramp), zijn gisteren (zondag) overgedragen aan de Hoofdofficier van Justitie te Almelo om te worden betrokken bij het door het Openbaar Ministerie aangekondigde strafrechtelijk onderzoek naar de ramp te Enschede
[706] Bron: Reformatorisch Dagblad van 26 januari 2018: *'Beatrix werd steeds socialer en warmer'*
[707] Bron: Brief minister K. de Vries van 16 mei 2000, vergaderjaar 1999/2000 – 27 157, nr. 1.
[708] Bron: Gesprek met PAALMAN op 4 november 2014.

[709] Bron: PV verhoor Jeanette Schippers op 18 mei 2000 om 20:09 uur.
[710] Bron: Verklaring afgelegd door Jeanette Schippers op 26 april 2010 ten overstaan van RTV-Oost journalisten Frans Strikker en Rob Vorkink. Gespreksopname beschikbaar.
[711] Bron: Gesprek met PAALMAN.
[712] Bron: Leunk Proces Verbaal van aanvraag bevel tappen communicatie in woning d.d. 13.11.2000
[713] Bron: Leunk Proces Verbaal van aanvraag bevel tappen communicatie in woning d.d. 13.11.2000
[714] Bron: Tolteam PV verhoor Duivelaar van 22 juni 2000.
[715] Bron: Afsluitend PV 'Alibi's werknemers' d.d. 19 januari 2001.
[716] Bron: Notitie van PAALMAN: *"Verloop onderzoek vanaf mei 2000"*.
[717] Bron: Verklaring van Jeanette Schippers, zoals opgenomen en vastgelegd door PAALMAN op 27/28 april 2010.
[718] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 304 van 22 mei 2000.
[719] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 342 van 23 mei 2000.
[720] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 362 van 24 mei 2000.
[721] Bron: Passage uit journaalmutaties Tolteam, project milieu; mutatie van 25 mei 2000 door Ronald.
[722] Bron: De persverklaring d.d. 16 mei 2000 van het Ministerie van Defensie, waarin het verzamelen van het dossier en de overdracht van het dossier MILAN aan de Hoofdofficier te Almelo is bekendgemaakt, is te vinden op: http://www.mindef.nl/actueel/nieuws/2000/05/160500_defensiedocumenten.aspx
[723] Passage uit journaalmutaties Tolteam, project milieu; mutatie van 28 mei 2000 door Isabelle.
[724] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 493 van 29 mei 2000.
[725] Bron: Passage uit journaalmutaties Tolteam, project milieu; mutatie van 29 mei 2000 door Isabelle.
[726] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 498 van 29 mei 2000.
[727] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 543 van 30 mei 2000.
[728] Bronnen: PV van 20 juni 2000 door verbalisanten GLJ Frankel en AJ Hosmar, de factuur van 1 mei 2000 van Pyro TEC ApS (DK) aan SMALLENBROEK Pyro Consultant BV en de proforma factuur van 8 mei 2000 van SMALLENBROEK Pyro Consultant BV aan Garber Fireworks Ltd. Israël.
[729] Bron: Tolteam processen-verbaal van de verhoren op 13 en 14 juni 2000 te Denemarken van respectievelijk Lotte Poulsen en Brian Poulsen, beiden directeur van vuurwerkleverancier Pyro Tec Aps in Denemarken. Tolteam dossier nummers G-2460 – G-2464 en G-0890 – G-0894 tevens F-00852-00856.
[730] Bron: Proces-verbaal opgemaakt door G.L.J. Fränkel en A.J. Hosmar van het Tolteam, op 20 juni 2000 over de gebeurtenissen op Schiphol n.a.v. het aantreffen van twee dozen Deens vuurwerk dat van H. SMALLENBROEK naar Israël verscheept zou worden, de inspectie van de dozen met deskundige hulp en de contactneming met SMALLENBROEK over de hoeveelheid vuurwerk.
[731] Bron: BPS-mutatie van 19 juni 2000 om 01u55m met omschrijving van getuigenverklaringen en aanhouding verdachte André DE VRIES.
[732] Bronnen: Documenten vermelden waarin de routing en onderzoek aan de rode broek worden vermeld, zoals Pv en rapport NFI
[733] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 994 van 26 juni 2000.
[734] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 1081 van 29 juni 2000.
[735] Bron: Brief van de gemeentelijke Milieudienst aan H. SMALLENBROEK vuurwerkbedrijf, d.d. 6 december 1993, waarin n.a.v. controlebezoeken van MILAN en de gemeente (op 24 november 1993) is geconstateerd dat er bij het bedrijf meer evenementenvuurwerk dan consumentenvuurwerk lag. Daarom moest het bedrijf van SMALLENBROEK een nieuwe vergunningaanvraag indienen bij de gemeente Enschede.
[736] Bron: Proces-verbaal van verklaring van getuige en later verdachte Nico TEN BOSCH op genoemde datum en uur.
[737] Bron: Proces-verbaal van verdachtenverklaring Nico TEN BOSCH op 11 juni 2000 om 14u10m.
[738] Bron: Proces-verbaal van verdachtenverklaring Nico TEN BOSCH op 11 juni 2000 om 15u48m.
[739] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 1253 van 12 juli 2000.
[740] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 1391 van 21 juli 2000 om 19u48 door tactisch leider Piet BAKKER.
[741] Bron: Boek Maarten Bollen: 'Op zoek naar de onderste steen', geschreven in opdracht van de politie Twente en gesubsidieerd door BZK. Zie o.a. de blz. 175, 252, 310, 318 en 320.
[742] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 1583 van 8 augustus 2000.
[743] Bron: Vastlegging PAALMAN en CdRvZ van 7 pagina's over KLOPPENBORG,

[744] Bron: Tijdlijnreconstructie KLOPPENBORG, zoals door RJB gemaild naar Kiekens, DE BOER en Zwiers (jeroen.kiekens@brnon.politie.nl) van het tweede aanvullend feitenonderzoek VerEsal, op 14 september 2011. Deze tijdlijn is door steller (PvB) geverifieerd a.d.h.v. de oorspronkelijke verhoorverslagen.
[745] Bron: Aantekeningen van PAALMAN gemaakt tijdens het verhoor van KLOPPENBORG door het gerechtshof op 18 maart 2003. Daarin is opgetekend: "KLOPPENBORG zitting 18 maart 2003, hij komt wel erg makkelijk weg. AG: "Heeft u enig idee hoe het kan dat sommigen denken dat u meer van de brand weet?" Antwoord: "Nee, dat weet ik niet." KLOPPENBORG gaf verder nog aan dat de verklaring van 11 pagina's door rechercheur was opgemaakt. Hij had alleen een handtekening gezet. Eventuele verificatie kan plaatsvinden a.d.h.v. de geluidsopnamen van het Hof of de beeldopnamen van journalist Simon Vuyk die voor SBS-6 opnamen heeft gemaakt van de zittingen van het Hof.
[746] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 1666 van 17 augustus 2000
[747] Bron: Tolteam journaal mutatie nummer 1760 van 30 augustus 2000 om 13u50m door Arie van Tolij en Henk Koerssen.
[748] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 1762 van 30 augustus 2000 om 15u31m door Jan PAALMAN en Charl de ROY vanZ.
[749] Bron: TR/SFOB journaal van politie Twente, divisie recherche, afdeling TR, rapporteur Klaas BERENST, week 37, maandag 11 september 2000.
[750] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 1848 van 13 september 2000 om 16u09m door Cees MIJWAART.
[751] Bron: Notitie met bijlagen van het COT Universiteit Leiden, d.d. 21 september 2000 (93 blz.) getiteld: 'Feitenoverzicht rond de vergunningverlening aan S.E. Fireworks. Deze notitie is opgesteld op verzoek van het college van B&W van de gemeente Enschede als toezegging aan de gemeenteraad.
[752] Bron: Notulen van de gemeenteraadsvergadering van 16 oktober 2000, blz. 15, agendapunt 'voortgangsrapportage Vuurwerkramp'.
[753] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 1928 van 28 september 2000.
[754] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 2007 van 5 oktober 2000.
[755] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 2016 van 5 oktober 2000.
[756] Dit wordt later bevestigd door de in 2001 negatief uitgevallen Osloconfrontatie met getuige LESSOW, zie memo van Craenen dat zich als aanhangsel bij de getuigenverhoren van de rijksrecherche bevindt en waarin Craenen schrijft dat LESSOW heeft gezegd dat *"verdachte (DE VRIES) er met duizend procent zekerheid niet tussen zat"* (zie chrono: 19.03.2001).
[757] Bron: Tolteam journaal mutatienr. 2032 van 6 oktober 2000.
[758] Bron: Getekende getuigenverklaring afgelegd door de getuige mr. J.H. OLTHOF, toenmalig kinderrechter en voormalig Rechter-commissaris, op 9 maart 2004 bij de rijksrecherche. Blz. 323-324 van de rijksrecherche-rapportbijlage met verhoorverslagen.
[759] Bron: Boek Maarten Bollen, blz. 313.
[760] Bron: Boek Maarten Bollen, blz. 310-312, 314-315, 320-321.
[761] Bron: Eigen verklaringen door MAANDAG inzake 'warmhouden contact met Van KLINGEREN' afgelegd bij de rijksrecherche (opzoeken en specificeren)
[762] Bronverwijzingen opnemen naar overhandiging kleding SCHREURS -> MAANDAG, verschil in beschrijving (T-shirt, broekje, schoenen/slippers en verpakkingswijze).
[763] Bronverwijzingen opnemen naar verklaringen van Reint Brinks betreffende signalement, verpakkingswijze en datum van overdracht betreffende de kleding van André DE VRIES.
[764] Bronverwijzingen opnemen naar verklaringen van Reint Brinks, Dick MAANDAG, Klaas BERENST betreffende signalement, verpakkingswijze betreffende de kleding van André DE VRIES.
[765] Bronverwijzingen opnemen naar de verklaringen (Jan de Bruin), tijdlijn en rapportage van BIZ uit 2003 én uit 2004 over de vragen die zij hebben betreffende welke kleding van André DE VRIES nu daadwerkelijk is overgedragen aan het NFI. Tevens de uitlating van voormalig korpschef DEELMAN naar PAALMAN dat *"In eerste instantie er een ander broekje was, maar dat uiteindelijk wel het goede broekje naar het NFI is gegaan, dus er is niets aan de hand."*[765].
[766] Bron: Dit proces-verbaal van brigadier Leunk is na aanmaak door Leunk in conceptstatus door collega PAALMAN geprint en in bewaring gehouden. Daardoor was dit concept-Pv beschikbaar voor deze review teneinde de veranderingen in de onderzoeksrichting van het Tolteam te kunnen beschrijven. Bron: Email J. PAALMAN aan PvB van 27 oktober 2015 om 23u03m.

[767] Tekst van artikel 157 van het Wetboek van Strafrecht zoals die luidde op 22 augustus 2002, de dag van de veroordeling van André DE VRIES voor brandstichting: Artikel 157: Hij die opzettelijk brand sticht, een ontploffing teweegbrengt of een overstroming veroorzaakt, wordt gestraft:
1e) met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien daarvan gemeen gevaar voor goederen te duchten is;
2e) met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien daarvan levensgevaar of gevaar voor zwaar lichamelijk letsel voor een ander te duchten is;
3e) met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is en het feit iemands dood ten gevolge heeft.
[768] Bron: zie o.a. de email van PAALMAN aan PvB van 27 oktober 2015 om 22u48m inzake de oorsprong van het Pv van Leunk en de vertaling ervan naar het Pv KAMPERMAN en MIJWAART.
[769] Bron: Het door een select groepje rechercheurs gehanteerde afzonderlijk vastgelegde journaal van onderzoekshandelingen jegens André DE VRIES, zoals aangetroffen in de bijlagen van het rijksrechercherapport uit juni 2004.
[770] Uitleg relevantie van dit verschil: Het is S.E. Fireworks klusjesman KLOPPENBORG die als enige heeft toegegeven op de rampdag vóór het uitbreken van de ramp op het bedrijfsterrein te zijn geweest, nadat hij daar diverse keren over had gelogen. En het waren de gebroeders DE JONG die op de dag van de ramp 's middags een tekstbord met vuurwerk zouden ophalen bij S.E. Fireworks, maar in alle toonaarden ontkennen bij S.E. Fireworks te zijn geweest. Er is altijd onenigheid gebleven binnen het Tolteam over het wel/niet dicht zitten van de alibi's van de heren op de rampdag.
[771] André DE VRIES wordt op 3 januari 2001 door het Tolteam officieel als verdachte aangemerkt in het proces-verbaal aanvraag bevel afluisteren ex artikel 126m SV. Op 4 januari 2001 maakt het Tolteam een proces verbaal stelselmatige observatie op tegen André DE VRIES.
[772] Bron: Notitie van J. PAALMAN van 18 maart 2011 m.b.t. het Pv van MIJWAART en KAMPERMAN dat op 5 januari was goedgekeurd door OvJ H. STAM. Deze notitie wordt gemaakt t.b.v. het feitenonderzoek VerEsal dat in vervolg op Esaltato zal plaatsvinden en een tiental onderzoeksvragen had opgeleverd, waardoor PAALMAN weer hoop kreeg dat er iets wezenlijks zou gebeuren binnen het onderzoek.
[773] Omwille van bronbescherming is deze aanduiding van de herkomst van het document niet nader gespecificeerd.
[774] Bron: In mei 2013 heeft Rob Vorkink twee langere gesprekken en een e-mail wisseling gehad met Jan de Bruin die sinds 2009 in Zweden zit. Dit is vastgelegd in een lang verslag, van waaruit deze passages zijn genomen.
[775] Bron: De 50e verklaring bij het Tolteam van de toenmalige verdachte R.J. BAKKER, afgelegd op 29 juni 2000 om 11u01.
[776] Bron: De 50e verklaring bij het Tolteam van de toenmalige verdachte R.J. BAKKER, afgelegd op 29 juni 2000 om 11u01.
[777] Bron: Brief van advocaat mr. J.P. Plasman gericht aan minister van Justitie mr. J.P.H. DONNER, van 28 januari 2003, onderwerp: strafrechtelijk onderzoek Vuurwerkramp, lengte 5 blz.
[778] Bron-1: Persverklaring 29 januari 2003 om 15u14m van Korpschef Piet DEELMAN, waarin hij uitvoerig uitlegt dat aan de klachten van de beide dissidente rechercheurs heel veel aandacht is besteed. Het Tolteam heeft extra onderzoek gedaan en zelfs de advocaat-generaal heeft de klachten van beide melders onderzocht. Korpschef DEELMAN heeft nu een Rijksrechercheonderzoek gevraagd n.a.v. de meldingen van misstanden. DEELMAN noemt nog klachten over onvoldoende distantie van beide melders tot de media en de verdachte BAKKER, maar hij schrijft die (PvB: handig en laf) toe aan de pers.
Bron-2: Persverklaring van het Openbaar Ministerie te Almelo d.d. 27 mei 2003. Hierin staat duidelijk vermeld dat het door de korpschef verzochte onderzoek van de rijksrecherche wel degelijk was gericht op eventueel strafbaar gedrag van beide melders.
[779] Bron: De verslagen van de getuigenverklaringen afgelegd door beide melders bij het gerechtshof op 13 maart 2003.
[780] Politiewoordvoerder Maarten BOLLEN spreekt in zijn door het politiekorps opgedragen en door BZK gesubsidieerde boek zelfs over de *'tragiek van beide melders'* dat hun acties geen enkele invloed blijken te hebben gehad. (PvB: Zou BOLLEN hier in een tunnel opgesloten zitten?)
[781] Bron: Brief van 20 mei 2003 van Korpschef DEELMAN aan klokkenluider Jan PAALMAN.

[782] Bron: Persverklaring van het Openbaar Ministerie te Almelo d.d. 27 mei 2003.
[783] Bron: Persverklaring van het Openbaar Ministerie te Almelo d.d. 27 mei 2003.
[784] Bronnen: Niet alleen uit het bij de steller beschikbare BIZ materiaal (rapportages, getuigenverklaringen, nagekomen brieven), maar ook uit een gesprek met een van nabij betrokken politiemedewerker is duidelijk geworden dat een medewerker van de politie Twente zonder toestemming gegevens in een rapportage heeft gestopt die niet voor BIZ waren bedoeld, maar die BIZ op het spoor zetten van achtergehouden informatie die essentieel bleek voor het onderzoek naar de gang van zaken binnen het Tolteam. Met name wordt hier gedoeld op het parallel gevoerde onderzoeksjournaal van Tolteam medewerkers MAANDAG, ROOK en BREMAN. Daarbij werden de onderzoekingen naar André DE VRIES bijgehouden in een niet voor de overige leden van het Tolteam toegankelijk journaal.
[785] Bron: Aanvullend rapport over de Rode broek van het BIZ, d.d. 25 augustus 2004, blz.1.
[786] Bron: Aanvullend rapport over de Rode broek van het BIZ, d.d. 25 augustus 2004, blz.1.
[787] Bron: Rapport rijksrecherche 17 juni 2004 onder OvJ mr. H. van der Meijden, waarin op blz. 5 wordt vermeld dat het onderzoek (2e fase) is afgesloten op 4 juni 2004.
[788] Bronnen: Brief 14 juni 2004 van Korpschef DEELMAN aan beide melders, betreffende het genomen besluit tot schorsing. Rapport rijksrecherche 17 juni 2004 onder OvJ mr. H. van der Meijden, waarin op blz. 5 wordt vermeld dat het onderzoek (2e fase) is afgesloten op 4 juni 2004.
[789] Bron: Print van de intranetpublicatie van korpschef Piet DEELMAN van 5 juli 2004 om 15u28m.
[790] Bron: Persverklaring (3 blz.) d.d. 5 juli 2004 van het OM, zoals gedownload van de website van het OM op 28 juli 2016 (https://www.om.nl/vaste-onderdelen/zoeken/@59396/onderzoek/), opgesteld door OM-persvoorlichter Wim de Bruin.
[791] Bronnen: Aanhangsel van de Handelingen der Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, nummers 2172 en 2173, vragen leden VOS en Van der Staaij, ingediend op 7 juli 2004 resp. op 19 juli 2004, beiden beantwoord door minister DONNER op 27 augustus 2004.
[792] Bron: Brief van 27 september 2004 van Korpsbeheerder MANS aan mr. R.E. Craenen van het Ressortsparket Arnhem. De brief is geconcipieerd door BIZ Twente. Daarin weigert MANS de BIZ-stukken aan het gerechtshof over te maken. Melder PAALMAN had een art.12 procedure aangespannen bij het Hof om zijn onschuld aan te tonen met de bevindingen van BIZ. Maar MANS kan dit weigeren onder verwijzing naar de ontkrachtende bevindingen van de rijksrecherche.
[793] Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, Vuurwerkramp Enschede, Kamerstuk 27.157-59, Brief van de Minister van Justitie aan de Tweede kamer van 27 oktober 2004 (8 blz.).
[794] Bron: Fax-kopie (13 december 2004) van het Ambtsbericht (21 blz.) opgesteld door de Officier van Justitie van het Landelijk Parket te Rotterdam, gedateerd 3 december 2004, gericht aan het Gerechtshof te Arnhem.
[795] Bron: Telefoongesprek dat achteraf is gevoerd tussen PAALMAN en SMIT.
[796] Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, Kamerstuk 30.251-1 Verificatie dossier Vuurwerkramp Enschede, brief van het Presidium aan de leden van de Tweede Kamer, gedateerd 14 september 2005. Hierin komt de volgende zeer opmerkelijk te noemen passage voor:

> *"De commissie heeft een oriënterend gesprek gevoerd met de meergenoemde heer HERSTEL. Hij heeft desgevraagd aangeven bereid te zijn om deze verificatie in opdracht van de Tweede Kamer te willen verrichten. De heer HERSTEL heeft hierbij aangegeven dat het voor een juist en betrouwbaar oordeel wenselijk is dat hij de beschikking krijgt over zowel het Rijksrechercheonderzoek als het BIZ-rapport en eventueel de relevante strafdossiers. De commissie (PvB: vaste Kamercommissie voor Justitie) staat echter op het standpunt dat allereerst geverifieerd moet worden of eigenstandig politiek oordeel mogelijk is op basis van de informatie die de minister van Justitie aan de Tweede kamer heeft verstrekt. Op basis van de uitkomsten zal de commissie beslissen of eventueel aanvullend onderzoek wenselijk is en daar over zo nodig voorstellen doen aan de Kamer. … Het is een zuivere werkwijze in de zin dat alleen wordt gewerkt op basis van de informatie die door de regering aan de Kamer is verstrekt."*

[797] Bron-1: Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, Kamerstuk 30.251-1 Verificatie dossier Vuurwerkramp Enschede, brief van het Presidium aan de leden van de Tweede Kamer, gedateerd 14 september 2005, met daarin de bovengenoemde opmerkelijke passage over de vreemde wijze van opdrachtverlening door de Tweede kamer aan mr. HERSTEL.

Bron-2: Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, Kamerstuk 30.251-2 Verificatie dossier Vuurwerkramp Enschede, met in de bijlage een door mr. HERSTEL opgestelde verkorte weergave van zijn vertrouwelijke rapportage, 3 blz. van datum 31 januari 2006.

[798] Steller van dit reviewrapport (PvB) heeft met de heer Wagenvoort, die jarenlang oprichtend voorzitter is geweest van de VEN, meerdere langdurige gesprekken gevoerd over deze en andere kwesties. Daarbij heeft de heer Wagenvoort verslagen en beeldmateriaal overhandigd betreffende zijn klachten over het Nederlandse vuurwerkbeleid. Hij heeft tevens steller meegenomen naar een vuurwerkopslagplaats om uitleg te geven over de (in zijn ogen foutieve) constructievoorschriften voor vuurwerkopslagplaatsen in Nederland. De heer Wagenvoort is helaas inmiddels overleden aan de gevolgen van kanker.

[799] De afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, in de uitspraak van 20 april 2011, kenmerk ECLI:NL:RVS:2011:BQ1879, zaaknummer 201010133/1/H3, over de openbaarmaking van de brondocumenten (met name de getuigenverklaringen) van het Rijksrechercherapport overweegt onder punt 2.6.4 van de uitspraak het volgende:

> *"De Afdeling is voorts van oordeel dat de minister zich in redelijkheid op het standpunt heeft kunnen stellen dat het belang van openbaarmaking in dit geval niet opweegt tegen dat van het voorkomen van onevenredige benadeling voor de Staat. Anders dan de rechtbank heeft overwogen, heeft de minister daarbij gewicht mogen toekennen aan de omstandigheid dat het rijksrechercherapport, dat mede op de informatie uit de afgelegde verklaringen is gebaseerd, grotendeels openbaar is gemaakt, zodat ook zonder openbaarmaking van de verhoren en de afgelegde verklaringen uit die verhoren, het door de WOB vooronderstelde publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering in voldoende mate is gediend."*

[800] Bronnen: De persverklaring Openbaar Ministerie, arrondissementsparket Zwolle, d.d. 6 april 2012, waarin het OM bekend maakt een groot aantal strafaangiftes in relatie tot de nieuwe ontwikkelingen rond de feitenonderzoeken in de Vuurwerkramp, niet in behandeling te zullen nemen. Onder punt 7 van die persverklaring staat het volgende:

> *"Tot slot is er een aangifte van een ex-rechercheur die eerder deel uitmaakte van het Tolteam. Hij heeft aangifte gedaan van (a) het achterhouden van ontlastend bewijs door het OM, (b) meineed door een TOL-teamleider en (c) meineed en wegmaken van bewijs door een brigadier. De eerste twee kwesties zijn al in 2004 onderzocht door de rijksrecherche. Er is vastgesteld dat er geen sprake is van achterhouden van ontlastend bewijs door het OM en ook niet van meineed door een TOL-teamleider. Er zijn nu geen nieuwe feiten en omstandigheden gevonden die aanleiding geven om dit opnieuw te onderzoeken. Ook is er geen bewijs gevonden voor het plegen van meineed en het wegmaken van bewijs door de brigadier."*

Tevens is als bron gebruikt de brief van de Officier van Justitie mr. J.R. Klunder van het Openbaar Ministerie Zwolle-Lelystad, gericht aan Jan PAALMAN, d.d. 26 april 2012, waarin Klunder PAALMAN onder meer wijst op het feit dat het eerdere rijksrechercheonderzoek uit 2004 al heeft uitgewezen dat er geen onoorbare feiten zijn gebeurd.

[801] Bron: Arrest van de Hoge Raad van 26 juni 2012, kenmerk: ECLI:NL:HR:2012:BW9301, zaaknummer 12/00857 H. Daarin staat onder punt 4.2 de volgende alinea:

> *"4.2. De als eerste aangevoerde herzieningsgrond, inhoudende dat de Officier van Justitie die optrad als leider van het opsporingsonderzoek op 7 december 2001 schriftelijk opdracht heeft gegeven tot het vernietigen van alle ongeveer 80.000 tapgesprekken die in het jaar 2000 zijn opgenomen in het kader van het onderzoek naar de Vuurwerkramp, steunt op een te selectieve weergave van de in dat verband relevante gegevens. De Hoge Raad wijst daartoe aan het bij de aanvrage gevoegde eindrapport van 17 juni 2004 inzake de Rapportage feitenonderzoek met betrekking tot een door de rijksrecherche ingesteld onderzoek.(1) Dit eindrapport, waarin ook het onder 3.2 vermelde faxbericht is weergegeven, houdt onder meer het volgende in (p. 66-67 en p. 75): …"*

(PvB: waarna de Hoge Raad in haar arrest bij de afwijzing van de 1e herzieningsgrond volstaat met het citeren van twee volledige blz. A4 uit het rijksrechercherapport van 17 juni 2004.

[802] Bronnen: Persverklaring Openbaar Ministerie Arrondissementsparket Almelo van 6 december 2012 en een via WOB vrijgegeven (geanonimiseerde) getuigenverklaring (d.d. 22 mei 2012) afgelegd door van hoofdinspecteur Ton VAN DE GRIENDT, teamleider van het voorgaande feitenonderzoek VerEsal.

1. De eerste onderzoeksvraag wordt door de rijksrecherche als volgt beantwoord:

> *"In het onderzoek van de rijksrecherche is het volgende komen vast te staan: 1. De tipgever die de naam van DE VRIES had genoemd, heeft zichzelf gemeld bij de politie destijds. – Er was een vraag over hoe het onderzoeksteam van de Twentse politie destijds aan de naam gekomen was van de tipgever die de naam van voormalig verdachte DE VRIES had genoemd."*

Het gaat hier om de vraag of getuige Van KLINGEREN zichzelf bij het Tolteam had gemeld. Deze vraag was in 2004 als eens door dezelfde mensen van de rijksrecherche uitgezocht en het antwoord was toen volgens de RR dat hij zichzelf had gemeld. De onderzoekstijd van dit punt kan niet meer dan enkele seconden zijn geweest, namelijk de tijd die nodig is om dezelfde uitkomst nog een keer op te schrijven. Voor de zekerheid heeft de RR (2012) bij de teamleider VerEsal (Ton VAN DE GRIENDT) nog gecheckt of de resultaten van het RR-onderzoek (2004) bij VerEsal waren meegenomen. Dat bleek niet het geval. (Bron: rijksrechercheverhoor van getuige Ton VAN DE GRIENDT van 22 mei 2012).

2. De tweede onderzoeksvraag wordt door de rijksrecherche als volgt beantwoord:

> *"Van een ander rapport, een andere mondelinge of schriftelijke verklaring van het NFI is geen sprake geweest. De rijksrecherche heeft daarnaast vastgesteld dat geen sprake is van gewijzigd inzicht bij het NFI. – Er was een vraag over een vermeende nieuwe verklaring van de NFI-deskundige die (in tegenstelling tot zijn verklaring in 2001) ontlastend zou kunnen zijn voor de voormalig verdachte DE VRIES."*

Het gaat hier om de vraag of ir. DE BRUYN van het NFI tijdens een presentatie op 29 juni 2011 verklaard zou hebben dat de sporen in de rode broek van DE VRIES toch niet zo uniek waren als eerder aangenomen. Wanneer we daartoe wederom het rijksrecherche proces-verbaal van verhoor d.d. 22 mei 2012 van getuige Ton VAN DE GRIENDT raadplegen zien we dat Van de Griendt niet zeker was of de verklaring van ir. DE BRUYN (NFI) op 29 juni 2012 wel zo anders was als zijn eerdere verklaringen uit 2001. Specifiek daarnaar gevraagd door de rijksrecherche verklaart Van de Griendt dan ook dat er geen sprake was van een nieuwe verklaring van DE BRUYN. Dus ook hier heeft de rijksrecherche niet meer onderzoek hoeven doen dan nog eens vragen aan Van de Griendt wat er nu precies werd bedoeld. Een kwestie van enkele minuten dus.

[803] Bronnen: 1. De aantekeningen van PAALMAN, waarin hij beschrijft op welke wijze DE VRIES is ondervraagd door zijn collega's. 2. Het hoofdstuk dat handelt over DE VRIES in het boekje 'Tegendraads' van voormalig politiepsycholoog Harrie Timmerman, waarin hij beschrijft welke psychologische trucs zijn toegepast op DE VRIES om hem aan het praten te krijgen.

[804] Bronnen: https://mens-en-gezondheid.infonu.nl/ziekten/154754-stress-en-kanker.html en https://www.gezondheidsnet.nl/borstkanker/stress-kan-kanker-veroorzaken

[805] Bron: Brief van de Afdeling strafrecht van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden gericht aan mr. J.W.H. Peters, in deze handelend als advocaat van R.J. BAKKER, gedateerd 25 juni 2013, kenmerk: K13/0101, behandeld door J. van der Laan. Het betreft een afwijzing van de artikel 12 klacht van BAKKER tegen Officier van Justitie Herman STAM, en tegen Tolteam leidinggevenden inspecteur Hans E. KAMPERMAN, inspecteur Cees MIJWAART en commissaris Rik de BOER. Betreffende de klacht wegens een verzoek tot antedateren van een proces-verbaal door KAMPERMAN wordt door het Hof verwezen naar de resultaten van het onderzoek van de rijksrecherche in 2004, waarin staat dat van een verzoek tot antedateren niets is gebleken.

[806] Bron: Gespreksnotities van PAALMAN gemaakt n.a.v. de eerste bijeenkomst.

[807] Bron: Gespreksnotities van PAALMAN gemaakt n.a.v. de tweede bijeenkomst.

[808] Bron: Brief van Nationale Ombudsman dr. A.F.M. Brenninkmeijer aan PAALMAN, gedateerd 15 november 2013, NOM kenmerk: 2013.07345-001, behandelend medewerker: mr. Xandra C. van Balen.

[809] Bron: Brief van de Vicevoorzitter Onderzoeksraad Integriteit Overheid, Sylvie Bleker, aan Jan PAALMAN, van 7 januari 2014, OIO zaaknummer: ABB/2013/10148.

[810] Vanaf 2002 zijn de regeringsrapportages aan de Tweede Kamer betreffende de afwerking van de Vuurwerkramp Enschede, gecombineerd met die van de cafébrand in Volendam, die plaats vond tijdens de Nieuwjaarsviering in de nacht naar 1 januari 2001.

[811] Bron: Journaal PD Recherche uit 2007, waarin een aantal journaalmutaties staan m.b.t. de besprekingen die zijn gevoerd met drie medewerkers van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid.

[812] Raad van State, voorlopige voorziening zaaknummer 200400303/2, ECLI:NL:RVS:2004:AO2960 van 27 januari 2004, gepubliceerd op 3 februari 2004.

[813] Bron: Uitspraak in voorlopige voorziening van de Raad van State op 27 januari 2004, zaaknummer: 200400303/2, ECLI:NL:RVS:2004:AO2960.

[814] Bron: Uitspraak in voorlopige voorziening van de Raad van State op 27 januari 2004, zaaknummer: 200400303/2, ECLI:NL:RVS:2004:AO2960.
[815] Bron: Hoge Raad uitspraak op 1 februari 2005, zaaknummer: 00047/04E, ECLI:NL:HR:2005:AP4584
[816] Zie het door mr. PETERS uitgewerkte gespreksverslag d.d. 17 mei 2004 met een lengte van 28 blz. <Enkele punten van de inhoud weergeven>
[817] In het Tolteamdossier bevindt zich inderdaad een proces-verbaal van verhoor van de getuige Drs. Fred W.J. Vos, die op 12 november 2002 is gehoord door de rechercheurs Mulder en Kosters.
[818] Het interview tussen Van Troost en mr. Peters vindt plaats op 17 mei 2004. Op 23 februari 2004 was een eerste provisorisch bericht verschenen van de Oostenrijkse deskundige Schönhacker, dat wijst op de mogelijkheid van het optreden van een waterstofexplosie bij de ramp in Enschede. Op 5 mei 2005 komt er een definitief rapport van het Oostenrijkse Arsenal Research met bevindingen over de Vuurwerkramp. Echter Arsenal Research en Dr. Kappl noemen daarin de kans dat waterstofgas in die mate is vrijgekomen dat het een substantiële bijdrage heeft geleverd aan de explosies, klein.
[819] Bronnen: De originele sheets van de door Van Troost gegeven PowerPoint presentatie, alsmede diverse gesprekken met de heer van Troost over dit onderwerp.
[820] Bronnen: Brief van de heer Mart van Troost aan advocaat mr. PETERS d.d. 25 november 2004 (5 blz.). door steller aangevuld met wetenschap over de werkzaamheden van ir. B. v.d. HEUVEL uit andere documenten.
[821] Bron: Briefhoofd van de uitstelbrief van OvJ Van der VALK aan de heer Van Troost van 12 januari 2005.
[822] Bronnen: De antwoordbrief van minister REMKES van 24 maart 2005 en gesprekken die steller had met de heer Van Troost.
[823] Bron: Brief van minister REMKES van BZK aan de gemeenteraad van Enschede (6 blz.), t.a.v. de voorzitter, de heer J. MANS, datum 24 maart 2005, kenmerk IOOV2004/84231, behandelaar: W. van Dijk (Tel.: 070-4268794).
[824] Er zijn vele foto's beschikbaar van de situatie bij S.E. Fireworks van vóór en tijdens de brand, waarop is te zien dat de gevaarsborden niet de laagste klasse 1.4 aanduidden, maar dat het hier algemene gevaaraanduidingen betrof voor explosiegevaar, waarbij ontruiming en afstand bewaren voorgeschreven is.
[825] Bron: Nu nog, in 2018, zijn er volle ordners voorhanden met documenten van aankoop en invoer van het vóór de ramp door S.E. Fireworks in China aangekochte vuurwerk. Dit over de jaren 1998 (vanaf de overnamedatum), 1999 en 2000 (tot de dag voor de ramp!). Daarnaast bestaan er zogeheten 'pandlijsten', die door S.E. Fireworks periodiek aan de bank overhandigd moesten worden ter onderbouwing van de berekening van de voorraad. Deze voorraad maakte onderdeel uit van het onderpand aan de bank voor de door de bank verstrekte bedrijfslening. Deze pandlijsten zijn nu (2018) ook nog steeds voorhanden. In tegenstelling tot wat het OM steeds weer beweerde is deze administratie niet bij de ramp verloren gegaan.
[826] Zie bijvoorbeeld de elders in deze rapportage geciteerde getuigenverklaring van de voorzitter van de V.E.N. (Vereniging Evenementenvuurwerk Nederland) die verklaart dat hij tien jaar lang bij alle bevoegde NL autoriteiten en controle-instanties aan de bel heeft getrokken over problemen met de classificatie van evenementenvuurwerk, maar daarbij steeds geen gehoor vond.
[827] Dit is opgetekend in het boek van politiefunctionaris Maarten Bollen n.a.v. de bevindingen van leden van het Tolteam op bezoek aan buitenlandse vuurwerkbedrijven.
[828] Bron: Boek politiefunctionaris Maarten Bollen blz. 49 en 252, zoals weergegeven in eindnoot 560.
[829] Bron: Deskundige en oud brandweerofficier Fred Vos maakt melding van deze literatuur in zijn verklaring bij het Tolteam op 12.11.2002.
[830] Bron: Verslag van het interview met de heer H.F.M. van Rooij, gehouden op 18 oktober 2000 om 11u in het kader van het onderzoek van de commissie OOSTING. De heer van Rooij staat in het verslag aangegeven in zijn hoedanigheid tijdens de ramp als 'Operationeel leider'.
[831] Bron: Ministerie van Justitie Deskundigenrapport NFI, zaak: 2000.05.17.018, kenmerk: PL0500/00-233590, rapportdatum: 1 februari 2001, bladzijde 34 van in totaal 62 blz. excl. bijlagen.
[832] Bron: Voorlopige rapportage van o.a. Dr. Kappl (Oostenrijkse springstoffendeskundige) van 23 februari 2004, getiteld: *"Ein wissenschaftlicher Erklärungsansatz des Unglücks von Enschede"*, zoals aangeboden op 23 februari 2004 aan de heer G.C. van Renen, voorzitter van de 'Stichting De Onderste Steen 13 mei 2000'.
[833] Rapport van Dr. Kappl en het Arsenal research Institute uit Wenen d.d. 6 mei 2005 (25 blz.).
[834] Bron: Rapport van het Arsenal Research Instituut en Dr. Kappl van 6 mei 2005, blz. 23/25, punt 6.1 Burning metals or not? Hierin wordt alleen gerefereerd aan het gehalte metalen in de fonteintjes van bunker C3 voor het betoog dat een metaalbrand praktisch kan worden uitgesloten.

[835] Bron eveneens de email correspondentie van steller met de heer Vos op 19.08.2015 om 11u22m, waarin de heer Vos verwijst naar: *"de NFPA 1124 norm over opslag brandbestrijding van vuurwerk (Class B explosive); die blussen met water (zowel door watersprinkler als door waterstraal) verbieden."*
[836] In het Tolteamdossier bevindt zich inderdaad een proces-verbaal van verhoor van de getuige Drs. Fred W.J. Vos F.I. Fire E, die op 12 november 2002 is gehoord door de rechercheurs Mulder en Kosters.
[837] Bron: Correspondentie Kalma – Vos uit november 2005
[838] Bron: Brief van de gemeenteraad Enschede aan Minister REMKES d.d. 19 april 2005, kenmerk gemeente: 05G0000041, kenmerk BZK: IOOV2004/84231-24.03.2005.
[839] Dr. Kappl werkt hierbij samen met Dipl.- Ing. Martin Mann van het Arsenal Research instituut in Wenen. De heer Schönhacker is voor dit onderzoek uit beeld verdwenen.
[840] Pyrolyse is een gesmoord verbrandingsproces dat vaak plaatsvindt in een van de buitenlucht afgesloten ruimte. Zie voor verdere uitleg de verklarende begrippenlijst in de bijlagen van dit rapport.
[841] Bron: Rapport van het Arsenal Research Instituut en Dr. Kappl van 6 mei 2005, blz. 23/25, punt 6.1
[842] Zie de beschrijving van de eveneens in dit hoofdstuk opgenomen brief van de Commandant Veiligheidsregio Noord-Holland Noord aan het ministerie van Binnenlandse Zaken.
[843] In Nederland mag alleen nog maar vuurwerk van de klasse 1.4 worden opgeslagen. De Nederlandse overheid gaat voorbij aan het feit dat klasse 1.4 vuurwerk niet alleen een grote verscheidenheid kent en sinds het jaar van de ramp (2000) ook nog eens zwaarder is geworden, maar ook dat dit vuurwerk zich wel degelijk gevaarlijk kan gedragen bij verkeerde opslagcondities of blusmethode.
[844] De in Nederland geldende blusinstructies bij een vuurwerkbrand schrijven wel voor dat er afstand bewaard moet worden en geëvacueerd moet worden bij de zwaardere vuurwerkklassen 1.1, 1.2, en 1.3. Bij de lichtere vuurwerkklasse 1.4, die na de ramp in Enschede in Nederland nog steeds in grote hoeveelheden opgeslagen mag worden, gelden deze maatregelen niet en moet de brandweer volgens BZK-instructies de vuurwerkbrand als een normale brand behandelen.
[845] Bron: Aanvullende brief van minister REMKES aan de voorzitter van de gemeenteraad Enschede, burgemeester Den Oudsten, gedateerd 5 december 2005, kenmerk 2005, onderdeel IOOV, behandelend ambtenaar: ir. W.J.M. van Dijk, tel.: 070-4268794.
[846] Zie het door technicus Bert van Gool opgestelde uitgebreide logboek met bevindingen t.b.v. advocaat Mr. Goris, wat was opgesteld t.b.v. het tweede herzieningsverzoek van R.J. BAKKER aan de Hoge Raad.
[847] Hier wordt verwezen naar de door dr. Kappl met de brandweer uitgevoerde vuurwerkproeven in Oostenrijk van november 2005 die elders in dit rapport staan beschreven.
[848] Het betreft hier de scriptie: *"Een andere kijk op vuurwerk, een crisis in de dop?"* van R. Hulst, gepubliceerd in mei 2009, in het kader van leergang 7: 'Master of Crisis and Disaster Management'. Hierin opgenomen een literatuurstudie, een analyse en de toetsing van een casus aan de crisis-indicatoren en de mogelijke maatregelen.
[849] Rein Hulst is op het moment van het schrijven van de scriptie plaatsvervangend commandant van de veiligheidsregio Noord-Holland Noord en is daarvoor gemeentelijk brandweercommandant geweest. Hij mag dus als een ervaringsdeskundige op dit gebied worden gezien.
[850] Commentaar B. v. Gool: Bij vuurwerksoorten met veel ingebouwde zuurstof leidt één ontsteekpunt in een afgesloten container tot een 'Runaway reaction', bij andere soorten tot pyrolyse. Commentaar M. v. Troost: Een explosieve verbranding kan ontstaan door de relatief lage (zelf)ontbrandingstemperatuur van 180 graden, een relatief hoge verbrandingstemperatuur, de nitrocellulose die bij verbranding zelf zuurstof produceert, wat weer de verbranding van het overige materiaal (papier/karton) veroorzaakt, enz.
[851] Naar aanleiding van de Vuurwerkramp in Enschede is er een nieuw VROM vuurwerkbesluit tot stand gekomen, dat in 2002 in werking is getreden, waarin opgenomen strengere voorschriften t.a.v. de opslag van vuurwerk in Nederland. De blusvoorschriften voor de brandweer per categorie vuurwerk zijn echter hetzelfde gebleven.
[852] Deze passage is een citaat uit de scriptie van R. Hulst, op bladzijde 45 van 47.
[853] Op 24 maart 2006 publiceerde TNO een korte persverklaring van 3 pagina's, waarin opgenomen nauwelijks 1 pagina inhoudelijke tekst over de resultaten van de CHAF grote schaal vuurwerkproeven die plaatsvonden op 11 oktober 2005 in Polen.
[854] Deze passage is een citaat uit de scriptie van R. Hulst, op bladzijde 46 van 47, de tekst licht aangepast door PvB voor extra duidelijkheid.

[855] Bron: De officiële circulaire van minister REMKES van BZK aan de colleges van B&W en de dagelijks besturen van de regionale brandweren in Nederland, datum 29 november 2005, kenmerk 2005-0000290380 – DGV/DGV/TBG, behandelaren: W.J. Klijn/M. Heijman (Tel.: 070-4267688 en 4267199).
[856] Bron: Brief van minister REMKES van BZK aan de colleges van B&W en de dagelijks besturen van de regionale brandweren in Nederland, datum 29 november 2005, kenmerk 2005-0000290380 – DGV/DGV/TBG, behandelaren: W.J. Klijn/M. Heijman (Tel.: 070-4267688 en 4267199).
[857] Bron: Beeldopnames van deze explosies zijn bij de review ter beschikking gesteld. De kracht van deze explosies was vergelijkbaar met de explosies die plaatsvonden in Enschede. Het betrof hier in een geval een container geladen met uitsluitend gevarenklasse 1.4 vuurwerk. Dit is dezelfde klasse vuurwerk zoals die in Nederland opgeslagen wordt.
[858] Bron: Er is voor de review gebruik gemaakt van een werkstuk opgesteld door een insider, die een analyse maakt van het ontstaan van de crisis en de factoren identificeert waarom de crisis bezworen kon worden ondanks het feit dat er wel degelijk inhoudelijke gronden waren voor een serieus meningsverschil tussen BZK en de Nederlandse brandweer.
[859] Bron: Via informele kanalen is er informatie naar buiten gekomen over de proeven in Polen. Niet alleen zijn er beeldopnamen van de explosies beschikbaar, ook zijn er opnames van de dozen met vuurwerk die zijn gebruikt bij de proeven, met daarop duidelijk zichtbaar de door TNO gewaarmerkte classificatie van gevarenklasse 1.4.
[860] Bron: De processen-verbaal van het Tolteam m.b.t. de buitenlandse bezoeken aan vuurwerkinrichtingen, waar en-passant wordt beschreven hoe de vuurwerkopslagen daar zijn aangelegd.
[861] Niet officieel gemaakte beelden van deze testen zijn beschikbaar.
[862] Deze 100 m veiligheidsafstand bij ADR klasse 1.4 vuurwerk is volgens de internationaal afgesproken veiligheidsvoorschriften. De Nederlandse overheid heeft dit eenzijdig veranderd tot 25 m. Voorbeelden van zowel de Nederlandse als de internationale voorschriften in het bezit van de reviewer.
[863] Bron: E-mail wisseling tussen NFI vuurwerkdeskundige Rikus Woortmeijer en Gerrit Wagenvoort van maandag 4 juni 2012 om 09u51m.
[864] Bron: Verslag van het interview met de heer H.F.M. van Rooij, gehouden op 18 oktober 2000 om 11u in het kader van het onderzoek van de commissie OOSTING. De heer van Rooij staat in het verslag aangegeven in zijn hoedanigheid tijdens de ramp als 'Operationeel leider'.
[865] Bron: De beelden van de vuurwerkproeven gehouden in 2000 op de Maasvlakte. Zie <H.8.12>.
[866] Bron: Presentatie (67 sheets) van Drs. Ben Janssen in Slovenië (22 sept. 2006) waar de resultaten en lessen werden besproken van de vuurwerkrampen in Enschede (NL: 13 mei 2000), Kolding (DK: 3 nov. 2004), Törökbalint (Hun: 5 aug. 2004)) en de CHAF-proeven in Polen.
[867] NOS nieuwsbericht van 7 januari 2006, geplaatst om 18u11m. Vindplaats: http://nos.nl/artikel/53957-vertrouwen-brandweer-in-remkes-laag.html
[868] Bij de CHAF tests in Polen werd de inhoud van de vuurwerkcontainers inwendig op veel plaatsen synchroon elektrisch ontstoken, wat niet strookt met de ontstekingswijze in de praktijk. Ook werd in Polen in feite niet het vuurwerk, maar eerder de wijze van opslag getest. Ingegraven containers, of containers die onder een berg zand liggen, geven een ander effect dan losstaande containers.
[869] TNO persverklaring van 24 maart 2006 (3 blz.): *"Achtergrondinfo grote schaalproeven TNO met evenementenvuurwerk"*. TNO-contactpersonen: Maarten Lörtzer en June Vasconcellos
[870] Bron: Beelden van het laden van de container, van de oorspronkelijke classificatie 1.4 op de doos, van de explosie en van de veranderde classificatie 1.1 op de beelden achteraf.
[871] Tijdens de review is zelfs naar boven gekomen dat diverse veiligheidsregio's in Nederland het nodig vonden om, in afwijking van de officiële voorschriften van BZK, eigen voorschriften te ontwikkelen met betrekking tot het blussen van een vuurwerkbrand. Hierdoor kan men de veiligheid van de eigen medewerkers beter garanderen dan onder de officiële BZK-voorschriften mogelijk zou zijn geweest.
[872] CHAF staat voor Quantification and **C**ontrol of the **H**azards **A**ssociated with the Transport and Bulk Storage of **F**ireworks.
[873] Hier zijn in het programma *'Abenteuer Wissen'* zes aaneengebonden 'Salute Shells' van 4 inch (10 cm) gebruikt. Dit is mortiervuurwerk met een extra harde knal. Er zat geen Titanium in voor het lichteffect. Bij de proeven in de Oostenrijkse steengroeve kwamen na de explosie de 6 inch shells de container uit gehuppeld om daarna pas te ontploffen.

[874] Bron: Circulaire ministerie van BZK, d.d. 19 december 2006, kenmerk: 2006-0000418869, onderdeel Directie Brandweer en GHOR, behandeld door mw. M. Heijman en dhr. W. Klijn op 070-4267199 en 7688.
[875] Bron: Biografie van J.P.H. DONNER op http://www.parlement.com/id/vg9fgopqa1o0/j_p_h_piet_hein_donner zoals geconsulteerd op 15 januari 2016.
[876] Bronnen: Persverklaring 16/5/00 inzake instelling COV, Kamerbrief minister BZK 16/5/00, Staatscourant 23/11/00 overzicht nevenfuncties leden Raad van State, waaronder de 27 actieve NL-leden.
[877] Bron: Brief d.d. 28 januari 2003 van advocaat mr. P. PLASMAN (verdediging van verdachte R.J. BAKKER) aan Minister van Justitie DONNER. Gelet op de inhoud en het onderwerp van de brief moet de minister over deze brief uitvoerig zijn gebriefd en heeft hij deze brief waarschijnlijk ook persoonlijk onder ogen gehad.
[878] Bron: Brief van 25 juni 2004 van Vz. College Pg's, J.L. de Wijkerslooth, aan Minister DONNER over de resultaten van het rijksrechercheonderzoek.
[879] Bron: Rijksrechercherapport van 17 juni 2004 inzake het feitenonderzoek strafrechtelijk onderzoek Vuurwerkramp, blz. 4
[880] Bron: Conceptbrief van BIZ d.d. 27 september 2005, gericht aan de vaste Kamercommissie van Justitie.
[881] Bron: Aanhangsel Handelingen Tweede Kamer (blz. 3315), vergaderjaar 2003-2004, Vragen door leden der Kamer met antwoorden van de regering, nr. 1567.
[882] Bron: Aanhangsel Handelingen Tweede Kamer (blz. 3315), vergaderjaar 2003-2004, Vragen door leden der Kamer met antwoorden van de regering, nr. 1567.
[883] Bron: Aanhangsel Handelingen Tweede Kamer (blz. 3573-3575), vergaderjaar 2003-2004, Vragen door leden der Kamer met antwoorden van de regering, nr. 1686.
[884] Brief van het Openbaar Ministerie – College van procureurs-generaal, voorzitter J.L. de Wijkerslooth, aan de minister van Justitie, Mr. J.P.H. DONNER, van 25 juni 2004, kenmerk PaG/BJZ/11455.
[885] Bronnen weergeven waaruit blijkt dat de RR de bevindingen van BIZ terzijde heeft geschoven en opnieuw is begonnen op basis van de bevindingen van AG WELSCHEN.
[886] Bron: Bovengenoemde brief van 25 juni 2004 van het College van Pg's aan minister DONNER.
[887] Bron: Aanhangsel van de Handelingen der Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, nummer 2172 (blz. 4591), vragen Kamerlid Vos (GL), ingediend op 7 juli 2004. Beantwoord door minister DONNER op 27 augustus 2004.
[888] Bron: Aanhangsel van de Handelingen der Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, nummer 2173 (blz. 4593-4594), vragen Kamerlid Van der Staaij (SGP), ingediend op 19 juli 2004. Beantwoord door minister DONNER op 27 augustus 2004.
[889] Bronnen: Aanhangsel van de Handelingen der Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, nummers 2172 en 2173, vragen leden VOS en Van der Staaij, ingediend op 7 juli 2004 resp. op 19 juli 2004, beiden beantwoord door minister DONNER op 27 augustus 2004.
[890] Bron: Antwoorden van minister DONNER op de Kamervragen van Van der Staaij (nr. 2173, d.d. 19.7.2004) en Vos (nr. 1062, d.d. 11.2.2005)
[891] Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, Vuurwerkramp Enschede, Kamerstuk 27.157-59, Brief van de Minister van Justitie aan de Tweede kamer van 27 oktober 2004 (8 blz.).
[892] In een document opgesteld door PAALMAN t.b.v. een zitting van de voorzieningenrechter te Den Haag in november 2004 schrijft hij dat tijdens zijn ondervraging door de rijksrecherche van 1 juni 2004, hij van hoofdinspecteur G. Lijnes van de rijksrecherche te horen kreeg dat de RR niets heeft gedaan met het rapport van Interne Zaken en dat het al retour gezonden was naar Bureau Interne Zaken Gelderland-Midden.
[893] Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, Kamerstuk 30.251-1 Verificatie dossier Vuurwerkramp Enschede, brief van het Presidium aan de leden van de Tweede Kamer, gedateerd 14 september 2005. Hierin komt de volgende zeer opmerkelijk te noemen passage voor:

> *"De commissie heeft een oriënterend gesprek gevoerd met de meergenoemde heer HERSTEL. Hij heeft desgevraagd aangeven bereid te zijn om deze verificatie in opdracht van de Tweede Kamer te willen verrichten. De heer HERSTEL heeft hierbij aangegeven dat het voor een juist en betrouwbaar oordeel wenselijk is dat hij de beschikking krijgt over zowel het Rijksrechercheonderzoek als het BIZ-rapport en eventueel de relevante strafdossiers. De commissie (PvB: vaste Kamercommissie voor Justitie) staat echter op het standpunt dat allereerst geverifieerd moet worden of eigenstandig politiek oordeel mogelijk is op basis van de informatie die de minister van Justitie aan de Tweede kamer heeft verstrekt. Op basis van de uitkomsten zal de commissie beslissen of eventueel aanvullend onderzoek wenselijk is en daar over zo nodig*

voorstellen doen aan de Kamer. … Het is een zuivere werkwijze in de zin dat alleen wordt gewerkt op basis van de informatie die door de regering aan de Kamer is verstrekt."

[894] Bron-1: Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, Kamerstuk 30.251-1 Verificatie dossier Vuurwerkramp Enschede, brief van het Presidium aan de leden van de Tweede Kamer, gedateerd 14 september 2005, met daarin de bovengenoemde opmerkelijke passage over de vreemde wijze van opdrachtverlening door de Tweede kamer aan mr. HERSTEL.
Bron-2: Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, Kamerstuk 30.251-2 Verificatie dossier Vuurwerkramp Enschede, met in de bijlage een door mr. HERSTEL opgestelde verkorte weergave van zijn vertrouwelijke rapportage, 3 blz. van datum 31 januari 2006.

[895] Bron: Nederlandstalige Wikipedia pagina over Piet Hein DONNER.

[896] Bron: Uitspraak Raad van State, datum uitspraak: 30 april 2014. Kenmerk: 201306806/1/A3. Afdeling bestuursrechtspraak, uitspraak op het hoger beroep van appellant J.H. PAALMAN (voormalig Tolteam rechercheur) tegen de uitspraak van de rechtbank Overijssel van 3 juli 2013 in zaak nr. 12/1264 in het geding tussen PAALMAN en de minister van Veiligheid en Justitie. Dit betreft het verzoek van PAALMAN om verstrekking van het complete feitenonderzoek en de onderliggende stukken van het VerEsal-onderzoek met betrekking tot de Vuurwerkramp.

[897] Bron: Brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid, directoraat-generaal Politie, gericht aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, d.d. 6 juni 2018, kenmerk: 2279969

[898] Bron: Door het Reformatorisch Dagblad is deze reactie van TNO opgetekend in het uitgebreide artikel van 10 mei 2016 in het RD. Echter uit de getuigenis van bij een bij de proeven aanwezige brandweerman en uit de eerder genoemde brief van de commandant van de veiligheidsregio Noord-Holland Noord komt wel degelijk het beeld naar boven van de mogelijkheid van het optreden van een heftige explosie van in een container opgesloten vuurwerk van de subklasse 1.4. Het heeft er alle schijn van dat TNO zich uit de situatie heeft proberen te liegen.

[899] Bron: Dagblad Trouw, artikel op 15 januari 2001 getiteld: *'OOSTING is klokkenluider in eigen zaak'*. Te vinden op: https://www.trouw.nl/home/oosting-is-klokkenluider-in-eigen-zaak~ae7e7796/

[900] TNO persverklaring van 24 maart 2006 (3 blz.): *"Achtergrondinfo grote schaalproeven TNO met evenementenvuurwerk"*. TNO-contactpersonen: Maarten Lörtzer en June Vasconcellos

[901] Bron: Beelden van het laden van de container, van de oorspronkelijke classificatie 1.4 op de doos, van de explosie en van de veranderde classificatie 1.1 op de beelden achteraf. Ook de CHAF-deelrapporten.

[902] Het betreft hier de scriptie: *"Een andere kijk op vuurwerk, een crisis in de dop?"* van R. Hulst, gepubliceerd in mei 2009, in het kader van leergang 7: 'Master of Crisis and Disaster Management'. Hierin opgenomen een literatuurstudie, een analyse en de toetsing van een casus aan de crisis-indicatoren en de mogelijke maatregelen.

[903] Rein Hulst is op het moment van het schrijven van de scriptie plaatsvervangend commandant van de veiligheidsregio Noord-Holland Noord en is daarvoor gemeentelijk brandweercommandant geweest. Hij mag dus als een ervaringsdeskundige op dit gebied worden gezien.

[904] Commentaar B. v. Gool: Bij vuurwerksoorten met veel ingebouwde zuurstof leidt één ontsteekpunt in een afgesloten container tot een 'Runaway reaction', bij andere soorten tot pyrolyse. Commentaar M. v. Troost: Een explosieve verbranding kan ontstaan door de relatief lage (zelf)ontbrandingstemperatuur van 180 graden, een relatief hoge verbrandingstemperatuur, de nitrocellulose die bij verbranding zelf zuurstof produceert, wat weer de verbranding van het overige materiaal (papier/karton) veroorzaakt, enz.

[905] Op 24 maart 2006 publiceerde TNO een korte persverklaring van 3 pagina's, waarin nauwelijks 1 pagina inhoud over resultaten CHAF grote schaal vuurwerkproeven die plaatsvonden op 11 oktober 2005 in Polen.

[906] Een inwoner van Enschede mailde steller het volgende. *"Vanmiddag de rit van BvdH met z'n onbekende chauffeur in onbekende auto rond vergelijkbaar tijdstip getimed met stopwatch. Route via de meest logische en kortste weg: Afdalen trappen Calslaan 3/401; Drienerbleeklaan (UT-terrein); Hengelosestraat; Boddenkampsingel; Lasondersingel; Haversmitstraat; Da Costastraat en dan lopend naar het punt in de Tollenstraat waar de foto ongeveer is gemaakt. Gereden conform snelheidsvoorschriften; geen files of ander bijzonder oponthoud. De stopwatch staat dan op 20 min16 sec. Daarbij geen rekening gehouden met tijd voor verwittigen/regelen auto/bestuurder/afsluiten appartement, oriëntatie aan te peilen doel, ramptoeristen, verkeersregelende politie bij rampplek, zowel voor weg- als voor voetgangersverkeer rond dat tijdstip van de brand. Het geloofwaardige van Bas' rit en timing staat of valt met het moment van voor hem zichtbaar zijn van 'rook uit de buurt van De Grolsch', zichtbaar vanuit Calslaan 3/401, soort Penthouse op Flat 3. Dat appartement heeft zicht op Enschede via een balkon en via de ramen van het vertrek aan dat balkon. Het hoogste punt dat je nu kunt bereiken in het trappenhuis is de voordeur die op gelijke hoogte ligt van het appartement. Via de ramen van het trappenhuis op diezelfde*

hoogte zijn er bomen (van vóór aanleg UT) die het zicht op Enschede tot vrij grote hoogte verhinderen. Dat was tijdens mijn bezoeken toen bij dat gebouw ook zo. De bomen stonden op 13 mei 2000 in blad."

[907] Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Backdraft_(brand)

[908] Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Flashover

[909] Bron: http://www.gevaarlijkestoffen.net/index.php/klasse-1

[910] Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Complottheorie

[911] Bron: Boekje 'De Vuurwerkramp van Enschede – Bestuurlijke vertellingen', uitgegeven in 2004 door uitgeverij Bert Bakker (ISBN 90-351-2657-2) waarin de ervaringen van prominente COT-medewerkers (voorzitter Uri Rosenthal en directeur Erwin Muller) en gemeentebestuurders (burgemeester Jan MANS en gemeentesecretaris Arjan van Gils) staan opgetekend.

[912] Bron: Voor een uitgebreide beschouwing over de dominante rol van het toenmalige COT bij crisissen in Nederland kan worden verwezen naar het artikel van Joep Dohmen in de NRC van 21 april 2001, getiteld: *'Crisis BV'*. Daarin beschrijft Dohmen dat er geen burgemeester in Nederland is die het aandurft om het COT buiten de deur te houden wanneer het aankomt op advisering in crisistijd.

[913] Bron: www.cot.nl/overcot/profiel-en-historie/ waar Erwin Muller en Uri Rosenthal als de geestelijk vaders worden genoemd van het COT.

[914] Bron: Https://www.universiteitleiden.nl/medewerkers/erwin-muller#tab-2

[915] Bron: Ybeltje Berckmoes: *'Voorlichting loopt met u mee tot het ravijn, mijn ontluisterende jaren in de VVD-fractie'*.

[916] Bron: Inlichtingen uit het Huis van de Klokkenluiders. Muller wordt genoemd bij onregelmatigheden verbonden met het kaltstellen van een klokkenluider en ontoelaatbare belangenverstrengeling.

[917] Bron: NRC – Joep Dohmen: *'Crisis BV'*, 21 april 2001 en *'De grote invloed van het COT op het veiligheidsbeleid'*, 5 april 2005.

[918] Bron: NRC – Joep Dohmen: *'Crisis BV'*, 21 april 2001 en *'De grote invloed van het COT …'*, 5 april 2005.

[919] Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Gerechtelijk_vooronderzoek

[920] Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Pyrolyse

[921] Bron: Boek 'Op zoek naar de onderste steen', geschreven door Maarten Bollen. In dit boek staan (kennelijk onbedoeld) talrijke voorbeelden van fouten van de Nederlandse regelgeving en de optredende tunnelvisie van de politie Twente. Aan het einde van zijn boek wijdt Bollen een afzonderlijk hoofdstuk aan het diskwalificeren van de beide melders van misstanden, de ex-Tolteam rechercheurs PAALMAN en De ROY van ZUYDEWIJN. Zoals nu blijkt: onterecht.

[922] Bron: LinkedIn-proefiel van Maarten Bollen, geraadpleegd op 25-10-2016, waarin Bollen zichzelf presenteert als deskundige op het gebied van '*tunnelvisie'* binnen het rechercheonderzoek, daarover boeken heeft geschreven, presentaties geeft en tegenspraak organiseert binnen rechercheonderzoeken bij de politie.